SAINT-QUENTIN

Iwprtaeri. de MOUREAÜl, place de riUW-de.Ville , 7.

JOANNIS

DE LUGO

HISPALENSIS, e societate jesu

S. R. E. CARDINALIS

DISPUTATIONES SCHOLASTICÆ ET MORALES

EDITIO NOVA

DILIGENTER RECOGNITA, NOTIS ILLUSTRATA, ET DOCUMENTIS PLURIBUS QUÆ A MORTE AUCTORIS AD HUNC USQUE DIEM E ROMANA CURIA PRODIERUNT, NEC NON INDICIBUS COPIOSISSIMIS LOCUPLETATA ET ORNATA

ACCURANTE

J. B. FOURNIALS

PAROCHO S. SATURNINI, CANONICO HON. ALBIENSI, OLIM QUE MINORIS SEMINARO CASTRENSIS MODERATORE.

— TOMUS OCTAVUS —

IN OTIO I. RESPONSA MORALIA; 2. CONSTITUTIONES APOSTOLICÆ; 3. INDICES GENERALES REFERIUNTUR.

Ligf. ARY
I-μκ«4*T· Frùry, Cirrisen, N. Y

PARISIIS

APUD LUDOVICUM VIVÈS, BIBLIOPOLAM EDITOREM

VIA VULGO DICTA DELAMBRE. 9

M DCCC LX IX

SFORTIA PALLAViCINUS,

E' SOCIETATE JE8V,

LECTORI BENEVOLO S.

Visuntur hodie in Regiis, ut gazæ, in Museis tamquam archetypi, fictilia quædam per lusum depicta a Raphaële Urbinate, nihil tum opinante, olim eventurum, ut ipse, ejusque in pingendo excellentia ex ejusmodi tanquam ejectamentis æstimaretur. Id namque si vel suspicatus esset, ludicra illa, neglectaque opera, ut arbitror, accuratius quam concinnaverat, diffregisset. Haud rara sunt hujuscemodi exempla. Quot nunc extant, et cum admiratione leguntur præstantium Scriptorum rejectanea? Quorum sane Scriptorum severiori in egregios fœtus proscriptioni nisi æquior eventus intercessisset, simul Latium, simul Poesis universa maximo suorum decorum, hoc est, Virgiliana Æneide, caruissent. Hæc ipse reputans, existimavi amantius mihi, quam obsequentius agendum cum Eminentissimo Cardinale de Lugo (quem eo Præceptorem meum appello, quo oblique meipsum appellatione splendidissima cohonestem) ut ab eo exculperem hoc moralium Responsionum volumen. Hæc siquidem ipse construxerat, perinde ac principes Viri tentoria, hoc est, ad subitarium usum, non ad stabilitatem. Memini, cum sodales ordine, juncti cubiculis ; sed consuetudine, et charitate conjunctiores degebamus, ad ipsum ceu ad sacram cortinam Consultores undique adire in arduis quibusque, magnisque conscientiæ quæstionibus. Quibus ille dum non sapientius, quam humanius satisfaciebat, ingens nil tale sentienti peculium exercuit ; sed adeo neglectum, ut sine furti noxa subripi potuisset : quippe non tam animo possessum, quam derelictum. Quid ille super horum editione sentiret, quantum ego industriæ et laboris impenderim, ut eum exorarem, testatur illius ad me epistola, quam ex Italica fidelius, quam elegantius Latinam reddidi, atque huic operi præfixi tanquam tabulas mei in litteratorum nationem promeriti.

Enimvero Jo. de Lugo (ita simpliciter nuncupaverim ; ut enim in maximo astro, ita in maximis nominibus, nihil illustrius, quam nuditas) hac gemina laude semper inclaruit, ut nemini ætatis suæ, vel ingenii acumine, vel judicii soliditate concesserit. Neque fuit in contemplatrice Theologia subtilior, quam in morali prudentior ; quamvis ego hujus postrema conjunctionis decus, non tanquam singulare aliquid in illo suspexerim. Rarum hoc esse, atque insociabile dictitant homunciones nonnulli, quibus expediret, ipsam unius doctrinæ vacuitatem, alterius esse probabilem conjecturam : perinde ac si vera omnia, atque adeo scientiæ omnes cognato fcedere non coirent : perinde ac si quæcunque rata conclusio in rerum agendarum quæstionibus ex meditantis Philosophiæ initiis non emergeret : perinde

ac «i Melaphysica, (quod Aristoteles demonstravit) non esset disciplinarum omnium præceptrix, ac parens. Quid enim? an non, quem modo laudavi, Aristoteles interÆthicos, Aristotélique; proximus Aquinas inter Christianos, denique inter sodaies nosiros Toletus, Vasquius, Suarius, Molina in utroque sciendi genere præcipui sunt? ita ut id potius admirabile sit, quempiam in solis moralibus præstare, quam utique horum præstantiam, ut in humanis illustrem, veneror, sed in eamdem per se spectata suboscurum nescio quid, ac luscum, adenque lapsibus obnoxium, introspicio. Illi vero divinorum contemplatores, qui actuosam Theologia) partem omnino prætcrcunt, suspicabile est, ne pro vero factitium aurum venditantes, moralia argumenta, ceu lydium lapidem, reformident ; utpote in quibus proclive est, opinionum labem vel popularibus oculis esse conspicuam. Non sum inscius , in ejusmodi quæstionibus pariter, atque in forensibus, multos esse una auctoritate contentos: nec morem damno ; quemadmodum non improbarem si caecutientes noctem diemvc ex horologio potius, quam ex fenestra dijudicarent. Enimvero, cum utrumque forum innumerabilem exigat Præfectorum multitudinem, cumque in multitudine moralium , ideoque in usu carum artium, quæ multitudinis sunt, ingenii præstantia sit insperabilis , præsertim ubi opus tædii plenum, stipendii plerumque inops; tutius fuit ut quorumdam magnorum auctoritate, quam ut propria ratiocinatione cæteri passim ducerentur. Ita se res habet. Verumtamen Scriptores illi, quorum disputationes sola auctoritate nituntur, testium fidem (quam etiam haud raro in illis desidero) vendicarc sibi possunt, judicum auctoritatem arrogare sibi non possunt. Neque pro sententiis, quas tuentur, numerum augent suffragatorum : quomodo nec multa parelia pro multis Solibus numeranda sunt, nec Echo , quantumvis multiplicata, plusquam una vox est. Juris ergo, ac recti qua exterioris, qua interioris præceptores ii tantum sunt, qui rem exigunt non ad alienas privatorum opiniones, sed vel ad scriptas principum leges, vel ad rationem, quæ legitima est interpres legis telernæ.

Hos inter præcipuus eminet cardinalis de Lugo ; cujus libri tum cæteris dotibus affluunt, tum vero assimilant mare illud vitreum simile crystallo ; scilicet perspicui pariter, ac profundi. Quis in eo non admiretur insignem styli solerliam, nil omittentis eorum, quæ omissa sermonem inobscuraront, nil dicentis eorum, quæ dicta, caliginem, non lucem affunderent? Quod cum in quocunque scribendi genere praestabilissimum sit, tum voro præstabilius est in eo, quod agendi regulam præfert : nil enim ad regulæ substantiam tam proprium atque intimum, quam ut pateat.

Sed ego, dum te Lector diutius moror, tanti scriptoris gloriam laudibus ipsis imprudens detero ; hanc enim longe uberiorem illi pariet legentis experientia, quam laudantis exornatio.

RESPONSORUM

MORALIUM DIVERSORUM

LIBRI SEX,

LIBER PRIMUS.

DE QÜÆ9ITIS VARIIS CIRCA SACRAMENTA.

DUBIUM I.

De Baptismo in capillis, an sit validus, an repetendus!

Duo quæsita fuerunt casu occurrente. Primum, an ille, cujus solos capillos aqua attigerat, valide baptizatus fuisset? Secundum, an saltem repetendus esset baptismus sub conditione? Variæ fuerunt sententiæ theologorum. Aliqui enim absolute dixerunt baptismum fuisse invalidum : quam sententiam antea docuerat Bonacina *de Sacramentis,* disp. Ii. qu. il. punct. 3. nu. 21. quia nimirum capilli non sunt pars hominis, sed quædam superfluitas et excrementum non informatum anima : non ergo baptizatur ipse homo, ablutis solis capillis, cum nulla pars hominis aqua lavetur.

Alii dixerunt, baptismum non solum fuisse validum, sed ita certum, ut nec deberet nec licite posset etiam sub conditione reiterari. Primæ partis valorem affirmantes auctores afferentur postea. Secundam vero partem, nempe non debere nec posse reiterari etiam sub conditione, probabant, quia non potest licite reiterari baptismus etiam sub conditione, nisi quando ad minus de valore prioris baptismi est aliquod dubium morale atque probabile : neque enim quilibet scrupulus ad hanc reiterationem sufficit, sed requiritur dubium prudens, ita at possimus probabiliter et prudenter dubitare de valore prioris baptismi. In hoc autem casu non est fundamentum probabile et morale ad dubitandum, ut ex fundamentis afferendis constabat : neque etiam per principia extrinseca, et ab auctoritate contrariæ sententiæ potest hoc dubium suboriri, cum omnes baptismum illum validum supponant, uno excepto Bonacina, qui contra communem doctorum sententiam id negavit, cujus auctoritas non potest probabilitatem dare illi sententiæ adeo singulari, nec certitudinem tollere sententiæ contrariæ.

Ego mediam viam tenendo, respondi, baptismum fuisse validum : posse tamen et debere reiterari sub conditione. Utramque J

pattern docent communiter theologi omnes : et in primis validum esse hunc baptismum in capillis, quando alia requisita concurrunt, docent Henriquez lib. ii. *de Sacramentis c. 7.* Toletuslib. π *Smnnupc.* xvin. nu. 10. Valentia t. iv. disp. iv. q. v. punct. 2. vers. *Sexto quæritur,* Coninch. in ni. p. q. lxvi. art. vu. dub. il. n.78. Grafiis n. p. l. I. c. 4. n. 9. Possevinus, Barlholomæus ab Angelo, cl Ledesma apudBonacinam ubi supra n. 21. Item Filliucius t. i. tr. n. n. 32. Vasquez t. n. in in. p. disp. 14. Solus in iv. dist. m. qu. unica, art. 7. §. *Tertium argumentum.* Joan. Præpositus in n. p. q. lxvi. ait. vill. dub. 3. n. 90. et alii plures, quos affert, et sequitur P. Dian. p. v. tr. ni. *de casibus occurrentibus tempore mortis,* res. 4. et 11.

4 Probatur primo a priori ex fundamento omnino contrario ; quia nimirum capilli sunt pars vera hominis, cl non solum superfluitas, vel excrementum, ut prima sententia supponebat ; nam licet fiant ex iis materiæ partibus, quas alia corporis membra, vel organa rejiciunt; illa tamen materia, quæ aliis partibus non deservit, non rejicitur ut omnino inutilis, sicut rejiciuntur mera excrementa, sed retinetur tamquam utilis ad capillos formandos. Sicut ungues etiam fiunt ex partibus, quas aliæ partes rejiciunt; et tamen deserviunt non solum ad ornamentum, sed etiam ut manus sint habiles ad operationes humanas, quæ sine unguibus difficillime possent exerceri. Sic etiam pars üla, quæ convertitur in capillos, non censetur homini superflua et inutilis, cum ipsi capilli deserviant non solum ad ornamentum et decorem, ex quo Absalonis facies multo magis speciosa et amabilis reddebatur; sed etiam ad
* tuendam et fovendam capitis cutem : unde homo calvus non videtur omnino integer et completus, sed aliqua ex parte mancus et diminutus; nec immerito calvities omni studio, et diligentia vitari solet et impediri, imo et ab aliis solet fictitiis et appositis capillis occultari, qui sane capilli ad/entitii, et extrinscei non sunt hominis pars, nec in illis solis valeret baptismus, nisi aqua ad cutem capitis penetraret : secus vero de propriis et naturalibus capillis dicendum est, qui sunt aliquid ipsius hominis, ut dicemus.

5 Et quidem scio, esse controversiam inter philosophos, an rationalis anima informet etiam capillos, aliis negantibus, aliis vero affirmantibus, quam sententiam ego in lib. *de Anima,* ut probabiliorem amplexus sum. Quia verius videtur, capillos non nutriri solum perjuxta positionem, sed etiam per intus sumptionem, et habere subtilissimas venulas, per quas alimentum et nutrimentum distribuatur, quod variis experimentis et exemplis in prædicto loco probabam. Cætorum ad casum nostrum abstinendum est ab ea controversia : sive enim anima rationali informentur, sive non informentur, sunt vera pars hominis, et compositi humani. Sicut 8
sanguis qui in sententia probabiliori non informatur anima rationali, adhuc est vera pars naturæ humanis, et ideo subsistere debuit in Christo eadem Verbi divini substantia increata; quia alioquin non assumpsisset Verbum totam, et integram naturam humanam, et omnes ejus partes, ut ex concilio Trid. et aliis Scripturæ, et Patrum verbis late probavi disp. xiv. *de Incarnatione* sed. 2. et H. Hinc etiam est, quod in statu beatifico corpora gloriosa non resurgent certe sino capillis; alioquin frustra Christus Dominus Apostolis promisisset, *capillus de capite vestro* (0 *non peribit :* non erant ergo mera corporis excrementa, sed partes humante naturæ, quas resurgente homine , resurgere oportet, ut totus et integer homo resurgat. Dum ergo capilli abluuntur, pars hominis abluitur, et quidem pars capitis humani, cum capilli ad caput ipsum pertineant, et per consequens caput in aliqua sui parte baptizatur, quod sufficit ad verum hominis baptismum.

Probatur secundo, quia sicut cutis capitis capillis tegitur : ita et cute tegitur caput : suppono autem ex medicorum , et philosophorum doctrina , in humano corpore esse duplicem cutem, alteram omnino externam, quam communiter ex Galeno, et aliis, medici dicunt non informari anima rationali ; alteram vero internam et animatam. Et tamen ad valorem baptismi nemo exiget, quod aqua non sistat in cute, et superficie externa, sed quod penetret ad cutem internam. Cur ergo non sufficiet, si aqua sistat in capillis ipsis, qui sunt quasi pellis ad cutis ornatum, et tutelam posita? Habent enim se capilli respectu capitis, sicut pellis in ove, vel sicut pennæ in ave : nemo autem dicet non esse proprie, et in omni rigore madefactam ovem, vel avem, quarum pellis et lana, vel penn® madefacta) sunt.

Confirmari potest primo, quia quando requiritur contactus physicus capitis , sufficit tangere capillos, v. g. quando episcopus debet imponere manus supra caput presbyteri ordinandi, non tangit immediate capitis cutem, sed capillos , et id satis est ut dicatur caput ipsum physice tangere. Similiter ergo dicetur aqua effusa super caput, et illud fluxu suo tangere, quando tangit capillos, et super illos offunditur ac fluit, quod videtur sufficere omnino ut caput dicatur baptizatum.

Confirmari potest secundo, quia ungues etiam, sive sint, sive non sint animati, ita sunt manuum et digitorum pars, ut quando manu, vel digitis aliquid apprehendi debet, satis sit, si unguibus digitorum tangatur. Sic secerdos in sua ordinatione, qui tangere debet cuppam calicis digitis mediis, sufficit si unguibus eorum digitorum tangat, quia ii pars digiti censentur. Cur ergo minus capilli censebuntur pars capitis, aut cur minus aqua dicetur attigisse caput pueri, quando super capitis capillos effunditur, cum eodem modo se habeant capilli ad caput, quo ungues ad digitos, vel manus se habent?

Dicet aliquis , ex hoc sequi, quod sufficeret ad baptismum , si aqua solum effunderetar supra extremam partem capillorum pendentium ab utroque capitis latere , Ct extra ipsum caput, quæ pars ab aliquibus ligari solet in crinem serica vitta , vel aliter : quod tamen durum videtur, quia crines illi, licet primam radicem in capite habeant, longe tamen a capite distant, et videntur ita esse extra hominem, ut eorum ablutio non denominet simpliciter hominem ablutum.

Respondetur negando sequelam : nam si ablutio unius digiti pedis non sufficit ad baptismum, juxta communem sententiam, multo minus sufficiet ablutio extremæ partis coma; pendentis, quæ minus videtur pertinere ad hominis complementum , quam digitus. Est autem magna differentia inter capillos illos, qui caput ipsum tegunt, et illos, qui ex capite pendent per humeros, qui certe non sunt capitis pars, nec qui illos tangit, dicitur caput tetigisse ; quare nec qui illos abluit, dicitur caput abluere. Secus dicendum est de illis, qui in capito sunt, et illud legunt; sunt enim quasi pellis et cutis externa ipsius capitis : quare sicut tangens cutem capitis vel illam abluens dicitur tangere vel abluere caput, ita et qui capillos tangit vel abluit. Quod a posteriori constare potest, quia si aliquis videret extremitatem solam comæ Petri ex humoris pendentis, et nihil aliud, non diceretur vidisse Petri caput : si tamen vidisset caput ipsum ita capillis coopertum, ut cutem, aut carnem non videret, adhuc dicere-
tur caput vidisse : unde apparet cæsariem pendentem ad humeros non esse partem capitis, sicut sunt capilli in ipso capite positi et illud tegentes.

Hoc ergo supposito circa priorem responsionis partem, restat jam explicanda et probanda pars posterior, quæ dicit, posse et debere reiterari sub conditione baptismum ita collatum : quod licet quidam doctus theologus negaverit; doctores tamen concedentes illum esse baptismum validum, id affirmarunt multi; cæteri vero non negarunt. Ita Secerdos et Henriquez locis citatis, Nunnu* in III. p. qu. lxvi. art. 8. conclus. 2. Joann. Baptista Gonradus Dominicanus in *responsis moralibus* p. 2. p. 8. Domitius Chamerota ⁂ *Sacramentis ,* tract. II. *de Baptismo,* cap. n. dub. 6. Molfesius in *Summa* tract. IV. cap. i. nu. 36. Layman dub.'V. *Theolog. moralis,* tr. n. c. 3. Ochagavia *de Sacramentis,* tr. unico *de Baptismo,* qu. iv. nu.3. significans certiorem esse baptismum in digito quam in capillis, Petrus Cabrera in III. p. q. lxvi. art. 7. nu. G. dicens, magis debere reiterari baptismum in capillis quam in digito, Valentia t. IV. disp. iv. qu. 1. puncto 2. §. *Sexto sequitur* , dicens solum , esse probabilius quod baptismus ille sit validus. Eodem modo loquitur Joannes Præpositus in III. p. q. lxvi. art. vin. dub. 3. n. 90. dicens, esse omnino reiterandum, et alii, quos affert, et sequitur Diana dicta resol. 4. et 11.

Unde probatur hæc pars responsionis, quia, quidquid sit de aliis sacramentis, an in eorum collatione et susceptione liceat amplecti opinionem probabilem; in baptismo tamen, sacerdotio, et episcopatu , propter eorum necessitatem et damnum irreparabile, quod ex eorum invaliditate consequeretur, debemus, quoties fieri potest, certam et securam viam amplecti : non est autem omnino certus valor baptismi in casu præsenti. Nam ultra Bonacinam supra adductum, negant ejus valorem Emmanuel, Rodericus in *Summa* part. I. cap xxv. conclus. 2. in fine. Joannes de la Cruz in *Directorio conscientur,* p. II. qu. i. *de Baptismo,* dub. 2. conclus. I. Silvius in III. p. qu. lxvi. art. 7. Melchior Zambranusc. I. *de Baptismo,* dub. ni. nu. 7. et Villalobos, quem affert Diana dicta resol. i. Quomodo ergo potest medium omnino certum existimari quod tot doctores, visis et consideratis fundamentis nostræ sententiæ, invalidum esse decernunt? Aut quis dicet, imprudenter et temere reiterari baptismum,

stante sententia tot doctorum, quœ dicit illum nondum esso baptizntum? praesertim cum illi ipsi qiii dicunt esso validum, fateantur esse incertum.

Probari potest hoc ipsum secundo, et explicari (quod deservire potest ad solvendum fundamentum eorum, qui hanc reiterandi obligationem negabant) quia etiamsi sententia negans valorem illius baptismi nunc non œstimarctur probabilis, adhuc sufficiens est ad baptismi reiterationem. Ad hoc enim non est necesse quod judicemus probabiliter baptismum priorem fuisse irritum : sufficit, si prudenter formidaro possimus ne forte id sit probabile. Quando vero doctores aliqui dicunt non esse reiterandum sacramentum etiam sub conditione, nisi adsit morale et probabile dubium de ejus valore non sunt intelligendi quod requirant judicium probabile de sacramenti in validitate. Nam qui solum habet dubium negativum, et non positivum de baptismo suscepto, potest utique, et debet illum sub conditione reiterare. Dubium autem negativum dicitur , quando neutri parti possumus probabiliter assentiri, quia pro neutra parte sunt rationes probabiles : quo casu non possumus probabiliter judicare defuisse baptismum; non ergo requiritur judicium illud positivum probabile de defectu, aut nullitate baptismi ad obligationem reiterationis. Sub nomine ergo dubii moralis et probabilis requisiti, intelligi debet judicium probabile saltem in actu signato, ut ita dicam, hoc est, quo ex probabili fundamento judices, posse prudenter et non temere formidari de valore baptismi prioris, quod quidem ad minus in casu nostro reperitur : nam licet hodie sententia illa non esset probabilis ; est tamen in eo statu, ut prudenter timeri et formidari possit, quod aliquando perveniat ad gradum probabilitatis saltem per principia extrinseca; quia sicut hodie habet quinque, vel sex auctores, poterit paulatim plushabere,itaut jam negari non possit , quod sit saltem ab auctoritate probabilis : quod periculum est procul dubio morale, et sufficiens ad prudentem formidinem præsentem. Nam morale dicitur illud, quod juxta morem et consuetudinem contingit : sæpe autem et frequenter contingit, quod aliæ sententiae, quæ paucis abhinc annis minus habebant ponderis et auctoritatis, quam hodie habeat sententia illa negans valorem baptismi in capdlis, post aliquot annos probabiles evadant : quare prudenter et moraliter formidare possumus, ne hoc ipsum contingat illi sententiæ, et hoc ipsum sufficit nunc ad reiterationem faciendam. Habemus enim jam nunc dubium probabile et morale, hoc est, judicium probabile de periculo morali, ne forte sententia illa aliquando probabilis futura sit : quod periculum morale in re tanti ponderis vitare debemus, et adhibere baptismum cujus valor huic morali periculo expositus non remaneat. Ratio autem a priori est, quia nulla fit injuria , vel irreverentia sacramento, quando prudenter aliquis operatur : prout revera operatur prudenter, qui adhibet medium tutum in re tanti ponderis , non contentus medio periculis exposito , quale est medium baptismi in capillis, quod ad minus est expositum remote periculo falsitatis, quatenus est expositum huic periculo, quod sententia ejus valorem negans, probabilis a theologis prudenter judicetur, atque adeo iidem jam hodie possint prudenter de ejus valore formidare, prout de facto formidant ii etiam qui nunc dicunt baptismum illum esse validum, dum id solum dicunt probabilius esse, atque adeo cum formidine docent, et ideo monent debere baptismum sub conditione reiterari, ut constat ex eorum verbis supra adductis.

DUBIUM II.

An *baptizandus sit iterum sub conditione, qui a ministro Caluinista boptizatus fuit'l*

Certum jam est apud catholicos, baptismum ad sui valorem non requirere fidem in ministro, sed valide conferri posse a quolibet usum rationis habente, etiamsi sit hœreticus, vel paganus, dummodo adhibeat materiam et formam debitam, et habeat intentionem faciendi quod Christus instituit, vel quod facit vera Ecclesia, quod clare colligitur ex verbis concilii Florentini sess. ultima *in decreto pro Armenis,* ubi de baptismo dicitur : « In casu autem necessitatis, non solum sacerdos, vel diaconus, sed etiam laicus, et mulier, imo et paganus, et hoereticus baptizare potest dummodo iormam servet Ecclesia, et facere intendat quod facit Ecclesia, » Quod idem colligitur ex Leone, et Gelasio,

relatis in cap. Hi *de quibus,* et cap. *Si "euera, de consecratione* (list. iv. et ex August, lib. vi. *contra Donatistas* c. xxv. et ex Isidoro, et Nicolao I. relatis in c. /1 *quodam Judceo,* et cap. *Romanus,* diet. (list. iv.

2 Cum ergo in iis locis nullus hœreticus excipiatur, dummodo ritu et intentione Ecclesire baptizet, non videtur dubitandum de baptismo a Calvinistis collate, quos scimus debitam materiam et formam adhibere. Unde cum hoc dubium proponeretur sacræ congregationi Cardinalium die 19. Aprilis 1570. prout relatum invenio in notis manuscripts ad concilium Tridentinum Patris Joannis de Salas ejusdem manu collectis, et compilatis, ubi notat, id coram Sanctissimo decisum fuisse (eo tempore erat procul dubio Pius V. vir doctissimus, et piissimus) verba responsionis recitat hæc : « Calvinistes non errare in forma baptismi, sed in affectu : baptizati ergo a Calvinistis non rebaptizandi, ut alias censuit Congregatio.)» Quod quidem responsum fuisse videtur fundamentum omnino in simili responso Nicolai Papæ in dicto cap. *A quodam Judceo, de Consecratione,* dist. iv. ubi consultus Pontifex, quid faciendum esset de multis qui baptizati fuerant a quodam, qui nesciebatur an esset Christianus vel paganus, aut judæus : respondit,si materia debita et verba formœ observata fuerant, non esse rebaptizandos : ubi nota ex sola materia et forma debite appositis præsumere Pontificem debitam intentionem in baptizante, quicumque ille fuerit, nisi contrarium ex aliis indiciis præsumi vel dubitari possit : quare cum Calviniste in materia et forma non errent, merito Pius V. cum Cardinalium consensu de baptismi valore dixit non dubitandum.

3 His tamen non obstantibus, non desunt qui de hujusmodi baptismo dubitent, et reiterandum postea sub conditione velint. Dicunt enim, experientia constare defectus substantiales in baptismo commissos : nam illi ministri hceretici putant verba formœ non esse operatoria, sed concionatoria, atque adeo proferri solum ad excitandam fidem in eo qui baptizatur, vel in aliis qui intersunt : quare non ita curant de formœ prolatione suo tempore facienda : imo dicunt, aliquando majoris auctoritatis gratia, ministrum proferre formam, ablutionem vero interim fieri ab alio inferiori ministro cui eam imperat. Denique, cum ii omnes efficaciam in verbis formæ non agnoscant, non videntur eum debita intentione proferre, nempe ut formam operatoriam, sed tantum concionatorio modo, atque adeo jam ex defectu saltem intentionis debite baptismus erit, irritus. Quare in synodo secunda provinciali Mechliniensi, et in Pastorali item Mechliniensi edito anno 1608. can. xi. *de Raptismo.* jubetur baptizato» ab ejusmodi hæreticis iterum sub conditione baptizari, ut referunt et approbantSilvius in ni. p. q. lxvi. art. rx. quiesito 3. et Joannes Præpositus dicto art. ix. dub. π. η. 99.

Ego hoc dubium, et controversiam totam 4
non puto esse de jure, sed de facto : nam loquendo de jure, non est dubium baptismum ab hæreticis collatum validum esse, nec esse reiterandum, si debito ritu circa materiam et formam, et debita intentione baptizant, ut recte Pontifices supra adducti responderunt. Cum hoc tamen stat, posse et debere baptizari iterum eos sub conditione, si alicubi tales sint circumstanti®, ut prudenter dubitari ant formidari possit de defectu materi® vel formæ, aut intentionis debite. An vero circumstantiæ talis sint, pendet ex facto et usu, locis et personis, quæ omnia prudenter examinari et considerari debent. Quare Silvius, et Præpositus locis cit. hoc pacto tuentur decretum illius Synodi, quia nimirum « qui eorum haereticorum mores probe norunt, inquit Præpositus, merito dubitant, num legitime baptizent, cum dicantur usi forma minus legitima. Item aliqui dicuntur minus rectam habere intentionem : quando tamen nulla est suspicio de invaliditate baptismi ab hæreticis collati, nullo modo est repetendus. » Addit Silvius, quod hæretici illi « cum incredibili odio ferantur in Ecclesiam , et sacramentorum formas pervertunt, et materiam contemnunt, et ab Ecclesiœ intentione mentem alienam habent, imo et invenitur alicubi alius quidem verborum formam proferre, alius autem abluere, sæpe deprehensum est, ait Molanus, necessariam eis in baptizando defuisse intentionem. » Hæc Silvius et Præpositus, uterque Belga, atque adeo potuerunt melins mores et circumstantias vicinorum haereticorum nosse, ut possent de re ad factum pertinente judicare. Ubi obiter noto in verbis relatis Joannis Praepositi, ipsum ad repetitionem licitam baptismi sub conditione fat iendam, contentum fuisse suspicione prudenti de defectu prioris baptismi ; subdit enim : «Quando tamen nulla est suscipio de invaliditate

baptismi ab hœrelicis *collâti, nullo modo est* repetendus, » quod *consonat iis quæ* diximus dub. præcedenfi, nempe non requiri ad hanc repetitionem , probabilitatem proximam do invaliditate prioris baptismi, qua prohabiliter judicemus, illum irritum fuisse, sed sufficere prudentem formidinem, quæ ab aliis latiori nomine solet dubium appellari, quatenus scilicet excludit certitudinem baptismi validi : nam communiter quæ certa non sunt, dici solent incerta cl dubia : certitudo autem non solum excluditur per dubium rigorosum, aut probabilitatem contrariam, sed etiam per quamlibet formidinem, quæ cum assensu certo stare non potest : quare si formido illa non sit omnino imprudens, sed prudenter fundata, sufficit ad repetendum sub conditione Baptismum.

DUBIUM III.

Utrum here sit valida forma baptismi : Ego te Christizo, veZ, tc Christianum facio, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Dubium hoc motum fuit propter formam qua Dalmake lingua sua vulgari utuntur et dicunt: *Ja tebe karstim,* etc. quæ voces corresponden' nostris Latinis, *Ego te baptizo,* etc. Ratio autem dubitandi erat, quia verbum illud *karstim,* respondens nostro verbo *baptizo,* videtur derivari a nomine Dalmatico *Jsu karst,* quo significatur *Jesus Christus* , ita ut ab illo *karst,* quod est *Christus,* derivetur verbum *Karstim,* et sit idem, quod CAwfizo, vel, *Christianum facio,* quod non videtur sufficere ad formam baptismi, in qua debet significari actio abluendi, quæ non exprimitur per verbum *Christizo,* sed solum effectus baptismi. Et quidem si aliquis apud Latinos omitteret verbum *baptizo,* et diceret, Ego te *Christizo,* ego non dubitarem de invaliditate illius baptismi. Aliunde tamen non videbatur damnanda consuetudo illius ecclesiæ ab immemorial! observata in tot provinciis, quæ sub ea comprehenduntur, nec dicendum eos per tot sæcula cavuisse vero baptismo, praesertim apud quos vera fides illibata cum pietate simul conspicua conjuncta perseveravit et floruit. Quare consulendum duxi virum doctum Dalmafani, et illius linguæ satis peritum, de vera et genuina illius vocis significatione , qui responsum suum juxta materim capacitatem, et dignitatem mihi suggessit, quod idem, et iisdem auctoris verbis subjiciendum censui, et ita se habet.

De forma baptismi in lingua vulgari Dalmatarum quaeritur, quid proprio significent illa verba : *Ja tebe karstim,* quibus redduntur illa Latina, *Ego te baptizo.* Videtur enim quod verbum *karstim* significet *Christizare,* vel *Christianizare,* quam baptizare, seu abluero, nam lingua camdem Dalmatica Jesus Christus dicitur *Isu Karst,* unde Christianus dicitur *Karstianin,* utique per denominationem a Christo; ergo et verbum *Karstim* derivabitur a posteriore parte illius vocis */su Karst,* quæ pars respondet Latino *Christus :* ac proinde verbum *Karstim* significat *Christizare,* vel *Christianizare.*

Oritur autem hinc alia interrogatio, scilicet : Utrum satis tuta sit forma baptismi in cæteris linguis omnibus, quibus Dalmatica affinis est, quales sunt Polonica , Bohemica, Ruthencica, Moscovitica, Moravica, Slavonica, etc.

Hac in re non est requirendum in primis quæ sit in linguis istis omnibus vulgaris , et ordinaria notio verbi *Abluo,* vulgaria enim verba, et quorum usus in sermone de rebus profanis est, magna ex parte in linguis istis a significatione rerum divinarum remota sunt, inventaque sunt sacra vocabula, quæ sacras res significarent, eo prorsus modo, quo *Baptizo* apud Latinos verbum sacrum effectum est, ita nimirum ejus significatione restricta, ut jam supponat pro ablutione tantum sacramentali. Quo posito,

Certum est quod verbum *Karstim* apud Dalmatas impositum est ad significandam ablutionem sacram : ac proinde idem significat quod *baptizo,* nullo autem modo *Christizo,* vel *Christianum facio.*

Patet id primo ex vocibus derivatis a verbo *Karstim.* Nam S. Joannes Baptista a Dalmatis vocatur *Sfeti Juan Karstitel:* quis autem Dalmatarum dixerit, aliquem a S. Joanne Baptista aut christizatum, aut Christianum factum? et tamen dictionem *Karstitel,* quæ significat *Baptista,* a verbo *Karstim* deduci, manifestum est. Multo minus Dalmatae dixerint Christum Dominum aliquando Christianum factum, aut Christizatum a S. Joanne Baptista, et tamen baptismus Christi Do-

mini, perinde atque alius quivis Baptismus, a Dalmatis dicitur *Karstenye.*

Patet secundo. Quia verbum *Karstim* tam apud loquentem Dalmatice, quam apud audientem, nullius alterius conceptus est signum, nisi ejus, quo repræsentatur ablutio sacra. Nam, cum Dalmatæ loquuntur de ablutione sacra, seu de baptismo, tam generice sumpto, quam de speciebus ipsius contradistinctis a specie baptismi Christianorum, semper utuntur verbo *Karstim,* et nomine *Karstenye.* Itaque loca illa Actuum : *In quo ergo baptizali estis ? In Baptismo Joannis. Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto,* etc. Hæc, inquam, loco Dalmatæ interpretantur sine discrimine per verbum *Karstim,* quod verbum si *Christizare,* vel *Christianizare* significaret, profecto Dalmatæ Scripturam per summam indignitatem interpretarentur,condemnantes non Ephesios modo summæ ignorantiae, sedet Paulum,'atque adeo ipsum Christum contradictionis et falsæ doctrinæ. Nam, v. g. posterior ille actorum locus sic in Dalmatico explicaretur : *Joannes quidem Christizabat,* vel *Christianos faciebat aqua, vos autem Christizabimini,* vel *Christiani efficieminiper descensumSpiritus sancti super vos, die Pentecostes.* Quod si tanto scelere, perperam scilicet explicatæ Scripturæ Dalmatas exemerimus, majores certe Dalmatarum qui Scripturam primi interpretati sunt, viri nimirum illi sancliiate, et doctrina longe clarissimi, neque vim verbi *baptizo,* quod interpretabantur intellexisse, neque res de quibus Scriptura agit, cepisse arguerentur: arguerentur, inquam, si verbum *Karstim Christizare,* aut *Christianum facere* significaret. Ex alia parte si Dalmatam quis roget, ut conceptum eum, quem significet verbum *Christizo,* vel *Christiazino,* exprimat uno verbo Dalmatico,equidem hærehit, et ad novatam aliquam dictionem atque pro tempore confictam recurrere debebit. Quod si suggeratur verbum *Karstim,* refugiet, atque hoc verbo idem significari dicet, quod apud Latinos et Græcos verbo *baptizo* significatur, non vero *Christizo,* aut *Christianizo.*

8 Palet tertio, idque clarissime in linguis aliarum gentium quæ dialectis solum a Dalmatia differunt, in quibus id verbum quod in Dalmatice dialecto dicitur *Karstim,* nihil aliud omnino, quam *ablutionem* sacram significat. Nam verbum *baptizo,* Polonice dicitur *Krzeze,* Sclavonics, Rnthenice, Moscovitice *Kreszeze;* vel *kreszeznin,* Bohemice *kerstim,* Dalmatice *karstim.* Baptismos autem dicitur Polonice *krzese,* Bohemice *kersi.* Reliquæ gentes non utuntor dictione absoluta, quæ æquivaleat dictioni huic *Baptismus,* sed utuntur verbali, quod significat quasi actionem baptizandi, et æquivalet huic dictioni *baptizatio.* Ita Sclavones, Russi, et Moschi baptismum dicunt *kreszezenie.* Dalmatæ porro dicunt *karstenye,* quod ipsum Poloni efferunt voce *krzezenie.* Atqui quicumque mediocriter est harum linguarum peritus, nunquam negabit primo, idem omnino significare verbum Dalmaticum *karstim* quod significat Bohemicum *kerstim,* Sclavonicum, Ruthenicum, et Moscoviticum *kreszezain,* et Polonicum *krzeze.* Item dictionem Dalmaticam *karstenye,* idem penitus significare, quod Sclavonicum *kreszezenie,* et Polonicum *krzezenie,* et *krzeze,* atque Bohemicum *krest.* Secundo numquam negabit, suprapositas voces apud Polonos, Bohemos, Sclavones, Russos, Moschos, nihil omnino aliud significare, quam *Baptizire,* et *Baptismum,* (quod ipsum ostendetur infra) ergo neque Dalmaticum *karstim* aliud quidquam significabit, quam *baptizo,* neque *karstenye* aliud quam baptismus.

Ad rationem dubitandi, etsi respondere 9
grammatici sit plane negotii, neque in ea difficultatem sentire possit qui tandem cogitaverit, multa esse in linguis gentium omnium æquivoca; nihilominus respondetur, inter *Isu karst,* et *karstim,* atque *karstenye* esse tantum affinitatem quamdam vocis et soni, non vero derivari unum ab alio.'Quod si quis contendat omnino derivari, facile concedetur derivari ab *Isu karst,* sumpto materialiter, id est, secundum sonum vocis, non vero ab *Isu karst* sumpto formaliter, id est, secundum quod significat. Sic in Latino quis dixerit, *vitare* derivari a *vita,* aut a *vite ?* ita ut, *Kgo te vito,* significet : *Ego tibi do vitam,* aut *te facio vitem.* Hujusmodi exempla passim occurrunt in linguis omnibus, sed maxime ad propositum facit illud in lingua Sclavonica, in qua Baptismus dicitur *kreszezenie,* Crux vero dicitur *krest,* et tainen in tante vocum affinitate nullus dixerit *kreszezenie* derivari a *krest,* ita ut *kreszezenie* significet signari cruce, aut crucifigi, cum altorum a Sclavonibus dicatur *Bluboslanlenie,* alterum vero *Bozpiatye.* Ita ut Latinos dicitur *cruciare* , etiam ubi nulla crux adhi-

bitiir, el o *contra actio ilia* externa, in qua cffbrmanturmanu cruces super aliquam rem, nulla *facta* dccrucibus mentione, dicitur *Aenedictio,* etiamsi ox alia parto, illa actione praeciso, non solum neque bene neque male, sod ne dicatur quidem aliquid. Hrec tamen omnia nimis otiosum est persequi apud cum, qui scit voces significaro ad placitum.

10 Deinde (quamquam hoc minus ad qurestionem facit) negatur, ab *Isukarte* deduci *Aantianin,* id est, *Christianus.* Nam in linguis istis omnibus, quæ in presentem qumstionem veniunt, appellatio *Christiani* complectitur utramque partem definitionis, qua catechismus definit, quis dicendus sit Christianus ? Christianus est, inquit, qui baptismatis sacramento initiatus , Jesu Christi, (etc.) doctrinam profitetur. Itaque in appellatione *Christiani* in dictis linguis, facta est quaedam quasi onomatopoeia vocis Latina) *Christianus,*ita ut dicatur Christianus ab aliis *Krzescianin,* ab aliis *Krestianin,* ab aliis vero *Karstianin:* de reliquo vox ipsa derivata est potius a baptismate, quam a Christo. Sic apudPolonos, v. gr. *Christus* dicitur perinde *Christus, Baptismus* dicitur *Krzest.* Christianus vero dicitur *Krzescianin.* Idem de reliquis idiomatibus. Facta est autem hrec denominatio tanto facilius, quanto magis affine est in his linguis nomen Christi, et Baptismi ; prresertim cum in utroque vocabulo tam scribendo, quam loquendo, prima) litterio tenua, frequenter mutentur in aspiratas, et aspirate) in tenues.

11 Denique in Dalmatico sermone *Karst* non est simpliciter dictio per se, neque enim absolute *Christus* dicitur *Karst,* sed est particula tantum istius vocis *Isu Karst,* quæ æquivalet Latinis duabus *Jésus Christus ;* syllaba vero *Karst* respondet Latinre voci *Christus.* Ex quo labefactatur magis fundamentum rationis dubitandi,et rationes factre contra derivationem verbi *Karstim,* ab *Isu Karst,* a fortiori tenent.

12 In secunda interrogatione nullum est fundamentum dubitandi. Nam apud Polonos, v. g. propositio illa, *Ego te Christizo,* sic vulgari lingua effertur: *Jaciebie Christusuie.* Illa vero propositio. *Ego te Christianizo,* sic redditur, *Jaciebie Khristescianinuie.* At vero, *Ego te baptizo,* dicitur, *Ja ciebie Krzeze.* Idem dicendum de cæteris linguis, quæ propositiones illas, *Ego te Christizo,* vel *Christianizo,* potius per circumlocutionem efferrent, quam per oa verba quibus .verbum *Baptizo efferunt.*

Solum restaret dubium, quod apud Sclavones, et Ruthenos, etMoschos forma Baptismi sir hæo, *Kreszezajet sia od mené rob Bozy,* id est: *Baptizatur a me servus Dei.* Earumdom vero geutium lingua *Crux* dicitur *Krcst,* a quo videtur derivari *Kreszozajc/ia,* id est, *baptizatur.* Sed ad hoc responsum est jam in primo puncto responsionis ad rationem dubitandi, etc.

Hoc fuit responsum illius docti viri, quod mihi sat bene fundatum visum est, et quod supposita praxi, et consuetudine immemorial! illius regionis, me poterat tutum reddere. Prresertim cum videamus, in forma baptismi in lingua non solum Latina, sed in aliis vulgaribus, non adhiberi verbum commune illius idiomatis, quod ablutionem vulgarem significet, sed apud Latinos retineri verbum Grrecum *Baptizo,* quod quidem apud eosdem non beneusurpareturad significandam profanam ablutionem, sed solum retinetur ad significandam ablutionem sacram, et mysticam, Imo quod mirum esse posset idem verbum in lingua vulgari qualibet retinetur ad idem significandum, et in forma baptismi adhibetur,etiamsi forma vulgari lingua proferatur. Adeo ut etiam apud Indos occidentales, quorum idiomata tam varia, et a lingua Latina omnino diversa, remotaque sunt, idem verbum *baptizo,* in eo sacramento usurpatur, etiamsi forma proferatur vulgari idiomate ab iis, apud quos nullo modo verbum illud ablutionem profanam significare posset. Unde constat, licet verbum illud *Karstim* apud Dalmatas non significet ablutionem communem, potuisse tamen ad illud genus ablutionis saerre significandum adaptari, et usurpari in ea significatione saerre, et religioso) ablutionis: quod vero ita factum fuerit, probat usus ; quo ad nominandum S. Joannem Baptistam, et ejus baptismum, eodem vocabulo Dalmatae utuntur.

DUBIUM IV.

An invito patra Judeo, possit ejus filius volans baptizari, quando dubitatur da usu rationis?

1 Contigit Romro, ut parvula quædam puella casu inveniretur longe ab Hæbrœorum domibus, quæ interrogata de suis parentibus respondit, se parentes habere Hebræos, et velle fieri Christianam : conducta ergo ad cathecumenorum domum parens petiit filiam sibi restitui, quæ adhuc sui juris non erat, nec rationis compos ad deliberandum de religione. Consultus ego tunc fui, et examinavi puellam, nec perfectum rationis usum affirmare potui, nec etiam sufficientem negare, sed mansi dubius. In quo dubio Henriquez l. π. *da Baptismo,* c. xxi. Naldus verb. *Baptismus,* n. 6. Chamerota *de Baptismo,* c. vi. d. 3. et alii, quos refert Bonacina *de Sacramentis,* disp. II. q. n. puncto 6. n. 11. Azor. p. i. l. vili. c. xxv. quæsito II. quos refert Diana part. vu. tr. xi. resol. 40. dicant non esse baptizandum filium invitis parentibus, quia in dubio melior est conditio possidentis, et tunc parentes possident filium ; ipse vero Bonacina idem concedit, si filius non complevit septennium, quia tunc in dubio non præsumitur usus rationis : secus si illud complevit, quia tunc in dubio usus rationis præsumitur.

2 Ego, quoniam puella illa septennium non compleverat, et de sufficienti rationis usu dubitabatur, dixi baptismum quidem suspendendum esse, donec cum pleno rationis usu certo constare posset de sufficienti ejus voluntate : interim tamen non debere nec posse restitui, sed custodiæ causa retinendam in eadem catechumenorum domo : quod quidem non puto negandum ab auctoribus primffi sententiæ, quippe qui solum dicunt non esse in eo dubio, parentibus invitis, baptizandam, non tamen dicunt esse illis reddendam. Alii autem communiter dicunt, in dubio favendum esse puero, et dandum illi baptismum, ita Suarez lll. tom. in ni. part. disp. xxv. sect. 3. qui tamen monet, ut si fieri potest, differatur ; si vero urgeat necessitas, baptizetur. Videri etiam possunt alii in lΠ. part. qu. VI. ort. 10. Vasqnez, Coninch, Cabrera , et alii scribentes de sacramento baptismi, ut Layman, Camerota, et Ochagavia, atque etiam Solus in IV. dist. v. q. unica, art. 10. dnb. 2. Joannes Antonius Novarius, quem affeit Diana loco supra citato ; qui omnes dicunt judicandum esse in favorem baptismi, quando dubium est de usu rationis sufficienti in puero volente, invitis parentibus, baptizari.

Et quidem ratio illa, quod parentes sunt in 3
possessione, et in dubio melior sit conditio possidentis, parum probat in casu nostro. Primo, quia regula intelligi debet in pari causa, qualis non est in praesenti causa patris, et filii, sed valde dispar. Nam pater agit de vitando levi detrimento, nempe potestatis patriæ ad modicum tempus : filios vero agit de gravissimo detrimento, nempe de damnatione æterna, cujus aperto periculo exponitur, si redeat ad infidelis , et protervi parentis possessionem. Imo nec in causa civili circa bona fortunæ favendum esset eo casu possessori; finge enim gemmam, quam a rege vel principe tuo in signum eximis benevolentiæ dono habuisti, tibi clam ablatam, vel casu amissam, venisse ad manus Titii, ubi cum illam recognoscens, eam tibi vindicasti, Titius clamat, se in sua possessione tuendum : tu contra opponis, periculum grave esse, ne interim, dum tu probas gemmam esse tuam, Titius eam alienet, vel in remotissima loca mittat, et id cum gravissimo suo periculo, si princeps gemmam tibi datam apud alium esse cognoscat, et idcirco te a sua gratia etbenevolentia expellat. Quis dicat, non debere judicem a te incolumem reddendum gemmam saltem interim in loco tuto deponere, nisi forte talis fidejussio exhiberi possit, quæ periculis omnibus sufficienter occurrat? Exemplum etiam commune esse potest, si uxor periculum vitæ a viro suo timens fugiat, quam vir reddi sibi petit, dum periculum non probatur, quia in dubio non debet sua possessione privari. Certe judex non debet eam viro reddere, sed collocare in loco tuto, quamdiu periculi gravitas examinatur, quia non est possessori favendum cura tanto uxoris periculo. Multo ergo minus in casu nostro puella reddenda est patri Judæo, nec possessio prodesse debet cum tanto puella? periculo, quæ apud patrem facile a fide concepta deficiet, vel blanditiis paternis affecta, vel verberibus, aut minis deterrita,

vel fortasse ne baptizetur, *occidetur,* vel in remotissimas provincias infidelium transmittMur.Quis credat, favendum esso possessioni parentum cum tanto puellæ detrimento et periculo, *et* non potius deponendam puellam in loco tuto, ut ejus voluntas libere examinetur, et dubium omnino tollatur?

Secundo non obstat possessionis favor in casu nostro, quia obstat regula alia communis et fortior : nam sicut in pari causa, et in dubio melior est conditio possidentis, ita et multo magis in dubio favendum est potius innocenti quam nocenti; id enim postulat æquitatis ratio, ut quando utrique satisfacere non possumus, faveamus potius innocenti quam nocenti, cum ex innocentis favore duo bona appetibilia resultent, nempe defensio innoceniiæ et honestatis, ac etiam punitio iniquitatis et malitiaa : e contra vero, si faveamus nocenti, duo contraria mala resultant, nempe vexatio et confusio honestatis et innocentiæ, ac exaltatio et quasi remuneratio iniquitatis et malitiæ. Ratio ergo totius mquitatis exigit, ut in causa dubia semper magis innocenti, quam nocenti faveamus : nec dubitari potest, in hoc casu patrem nocentem esse, cui non satis est propria infidelitas et perfidia, sed filium etiam perfidum et infidelem esse conatur. Filius autem innocens est, quia vel usum rationis non habet, et tunc constat, esse adhuc in statu innocentiæ expertis totius culpæ personalis : vel si habet usum rationis, tunc constat eum in hac causa innocentem esse, cum fidem et salutem æternam quairat, et idcirco parentes proprios fugiat et relinquat.

Videri denique potest de toto hoc argumento Ambrosius Catharinus in suis opusculis, ubi habet opusculum quoddam de pueris Judæorum filiis baptizandis, quando parentes ea de causa fugiunt : sed caute legendus, quia excedit probans non esse validum baptismum, si ante rationis usum invitis parentibus baptizentur. Meminit etiam in confuso cujusdam Martini Papæ (quem non dicit, an fuerit Quintus, vel aliquis alius,) cujus dicit referri solere nescio quam constitutionem, qua decernit ejusmodi filios Hebræos non posse ante decimum, vel duodecimum annum baptizari : cui respondet opponendo responsum et factum Julii III. qui ante eam aetatem puerum invito tutore baptizari jussit. Haec tamen omnia ad casum nostrum non pertinent, in quo non erat controversia, an puella baptizanda esset, sed an patri reddenda in dubio de usu rationis sufficiente, in quo dubio de *facto* reddita non fuit, sed *in* loco tuto deposito, donec suo tempore , et explorata jam ejus voluntate cum certissimo rationis usu, baptizata *fuit.*

DUBIUM V.

Utrum pater possit esse patrinus in baptismo sui filii illegitimi.

Titius habuit filium ex Berta, quam volebat postea in uxorem docere ; sed tamen Scius, qui hoc matrimonium impedire volebat, suasit Titio, ut patrinus esset, et e sacro fonte susciperet filium illum illegitimum: hac quippe via obtinebat Scius, contracta cognatione spirituali inter Titium, ctBertam, ut matrimonium omnino impediretur. Quaesitum fuit a me primo , an Scius peccaverit consulens Titio fieri patrinum sui filii, contra juris prohibitionem? Secundo, an Scius ab episcopo ob id criminis puniri deberet?

Suppono, Titium revera contraxisse cognationem spiritualem cum Berta, atque ideo impedimentum irritans matrimonium subsequens cum illa; quia leges ecclesiastical inducentes hanc cognationem spiritualem inter patrinum, seu susceptorem, et inter parentes baptizati, generaliter loquuntur de omnibus filiis, sive legitimis sive illegitimis, nec Tridcntinum sess. XXIV. cap. 11. *de reformatione matrimonii,* quoad hoc restrinxit hcc impedimentum, ut cum aliis quos affert, docet Th. Sanchez lib. VII. *de matrim.* disp. Liv. n. 14. solum enim attenditur, quod sint parentes carnales et veri, quales sunt etiam respectu filii illegitimi. Quare, sicut non contrahitur haec cognatio cum parentibus legalibus et adoptivis, ut notat Sanchez ibi, quia non sunt parentes carnales: ita fatendum est contrahi cum parentibus illegitimis, quia vere sunt parentes carnales.

Hoc supposito, videri posset, Scium peccasse graviter consulendo Titio, ut faceret id quod sine peccato facere non poterat, nempe extra casum necessitatis patrinum fieri proprii filii. Nam S. Thomas III. p. q. LXVII.

art. 8. ad 2. universaliter dicit, prohibitum esse ne pater lilii sui patrinus sit, quem alii theologi et canonist® sequuntur, quos affert Sanchez lib. IX. *de matrimonio* disp. χχvι. n. 5. qui cum eadem universalitate videtur regulam illam proponere et approbare, et rationem reddit universalem desumptam ex S. Thoma, quia alius debet esse pater carnalis, et alius spiritualis, qure ratio in omnibus patribus carnalibus procedit.

•i Hanc tamen universalem regulam alii expresse limitant ad solos parentes, et filios legitimos, de quibus solis decreta canonica loquuntur, quando prohibent patrem vel matrem suscipere proprium filium de fonte Baptismatis, ita loquuntur de solis conjungatis Suarez III. t. in m. part. quæ. lx vir. art. 8. in comment, articuli, vers. *Quocirca.* Silvest. verb. *Baptismus* v. num. S. Angelus verb. *Baptismus* vin. num. I. et indicat Charemota *de Sacramentis,* in tr. *de Baptismo,* et alii. Halio autem est clara, quia prohibitio facta conjugatis fuit, ne per eum actum contraherent cognationem spiritualem cum propria conjuge. Unde non solum prohibetur suscipere filium communem utriusque conjugis, sed etiam filium suæ conjugis ex alio marito, quia tunc etiam contraheret cognationem spiritualem cum sua uxore, quæ est mater baptizati, unde resultaret inter conjuges impedimentum sufficiens ad irritandum matrimonium, si nondum fuisset contractum, quod impedimentum non potest sine peccato admitti, cum per illud sequatur eadem indecentia, nempe quod aliquis habeat pro uxore cognatam suam spiritualem. Hæc autem ratio non procedit in casu nostro, et ante contractum matrimonium, nam ex eo actu solum sequitur quod fiat cognatus femin®, quam carnaliter cognoverat, atque adeo non possit cum illa matrimonium contrahere; ex quo impedimento novo nullum sequitur inconveniens. Quare consulere illum actum non fuit consulere Titio aliquid illicitum, neque ex hoc capite consilium Seii fuit peccaminosurn. Alitervero dicendum esset,si post filium illegitimum natum Titius Bertam jam duxisset uxorem : tunc enim non posset licite Titius filium illum in baptismo tenere; quia eo ipso fieret cognatus Bert®, quam jam in uxorem habebat : quare prohibitio universalis est circa omnes filios legitimos, vel illegitimos suæ conjugis, sive sint filii communes utrique, sive non sint communes.

Petet tamen aliquis, quid dicendum, si uxor jam mortna esset tempore, quo ejus filius baptizatur? an tunc pator posset licite illius patrinus fieri? Ego nullum decretum invenio, in quo id prohibeatur; solum enim prohibentur conjugati suum vel conjogh filium in baptismo tenere : ille autem jam non est conjugatus, nec tenet filium suæ conjugis, cum jam non habeat conjugem, sed illius quæ fuit sua conjux, et ideo Silvester loco supra cit. caute dixit prohiberi conjugatos filium tenere in Baptismo, *si sunt in matrimonio,* significans, soluto matrimonio cessare hanc prohibitionem. Ratio aufem ex dictis est, quia jam nullum inconveniens sequi potest cognationis spiritualis cum conjuge contrahendæ, nec cum mortua potest nunc cognatio contrahi, nec etiam, si posset, quidquam referiet, cum jam noncontraheretcum conjuge. Imo consequenter dicendum videtur, si mortua uxor iterum per miraculum post mensem, v. g. resurgeret, quo casu theologi communiter supponunt matrimonii vinculum solutum esse, et maritum posse alteram uxorem ducere, non prohiberi maritum, ne filium suæ uxoris antea natum, et post matris resurrectionem baptizandum e sacro fonte levet : quia nisi denuo matrimonium cum eadem renovasset, jam non est amplius ejus conjux, imo nec posset amplius cum ea matrimonium contrahere, postquam ejus filium in baptismo tenuisset, quia jam impedimentum contraxerat irritans subsequeris matrimonium. 3

Dixi tamen, Seium non peccasse ex hoc capite, quod Titio peccatum consuluerit, cum Titius in eo actu nihil prohibitum fecerit; potuit enim Seius ex alio capite peccare, si suo consilio præjudicium attulit Titio, quatenus matrimonium cum Berta utile, et fortasse Titio necessarium, impedivit. In quo Seius potuit peccare graviter ad minus contra charitatem, imo si dolus intercessit, etiam contr a justitiam. Si vero nullum intulit Titio præjudicium, sed potius utile ei erat, quod ejusmodi matrimonium impediretur, non video cur deficiente dolo et fraude. Seius in eo consilio peccaverit. Pone enim, juvenem tibi amicum nobilem sollicitari ad nuptias cum femina inferioris conditionis, ad quas ipso propendere coepit; nonne poteris prudenter ei prætextu recreationis, vel sanitatis consulere, ut Tusculum vel Florentium eat per mensem, quo tempore sciebas eum Romæ ad eas nuptias sollicitandum, et alii- 6

caciter inducendum ? Nonno poteris ei officium aliquod publicum honorificum procurare, quod secum afferat necessitatem et obligationem abstinendi a nuptiarum tractatu per biennium, et hoc quamvis ipse hunc officii conditionem ignoret? Ilrec certe absque ulla injuria in amicum facies, imo ex magna erga ipsum benevolentia, qui ipse postea, si sapii, gratias aget, agnoscens so tua industria imminenti periculo ereptum. Idem ergo in casu nostro dicendum erit si matrimonium illud noxium erat Titio, et ex parte Seii fraus vel dolus non intercessit. Nec obstat quod Bert® damnum intulerit; id enim Seius non intondebat, sed bonum Titii, quod procurare Seius poterat sine vi et dolo, quamvis indo damnum altori resultet in re illi non debita.

Hinc jam constat, quid dicendum sit ad ultimam dubii partem, an Seius possit, et debeat ob praestitum consilium ab episcopo puniri? Si enim Soius non peccavit, imo utiliter Titii negotium gessit, non videtur Seius puniendus, sed laudandus, quod ingenioso Titio nuptias ei indecoras, impossibiles reddidit. Si autem Seius peccavit, distinguendum iterum est : nam potuit dolus aliquis, et fraus intervenire, qua explicite vel implicite Titio significavit, nullum ex eo actu impedimentum suboriri, quo Bertam sibi uxorem accipere non possit: et tunc credo posse episcopum contra Seium procedere, illumque punire. Nam licet non soleat episcopus punire in toro externo omnia peccata mortalia, sed aliqua graviora et quæ magis ad ejus forum spectant, de quibus agit Azor. 11. tom. lib. in. c. 1 u i. delicta tamen quæ spectant ad matrimonium, potissimum pertinent ad iorum judiciale episcopi, sicut et causæ omnes matrimoniales. Unde in Tridentino sess. XXIV. c. ix. *de reformatione matrimonii,* sub anathematis pœna ipso facto incurrenda prohibentur omnes, ne directe, vel indirecte alios cogant, ne minus libere matrimonia contrahant : cum autem dolus æquiparetur coactioni, videtur merito crimen illud ad episcopale judicium pertinere. Si vero nulla intercessit fraus aut dolus, non ita apparet peccatum contra libertatem matrimonii, sed contra charitutem, propter damnum proximo non injuste illatum : atque adeo non ita clave videtur ex iis peccatis, de quibus episcopi solent de facto cognoscere post tactum, cum Seius non teneatur ad restitutionem, quippe qui non peccavit contra justitiam et solum agatur de peccato mero praeterito. Aliud enim esset si adhuc impenderet damnum in futurum; tunc enim ad impediendum peccatum futurum posset et deberet episcopus cogere Seium ad revocandum illud consilium, quamvis facilius posset ipse episcopus revocare Titium ab ea intentione, edocendo cum do damno quod incurrere poterat, et de impedimento contrahendo, si filium in baptismo teneret.

DUBIUM VI.

An liceat committere sacerdoti simplici facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis in aliquibus locis.

Petebatur a summo Pontifice facultas, ut in provincia Paraquaiæ in India occidentali possent aliqui sacerdotes regulares, in locis in quibus non invenitur episcopus, conferre sacramentum Confirmationis Christianis Indis, utendo chrismate ab episcopo consecrato, dubitabatur, an posset Papa hanc facultatem concedere?

Suppono autem, licet minister ordinarius hujus sacramenti sit episcopus, posse tamen ex commissione summi Pontificis simplicem sacerdotem illud aliquando conferre, ut colligitur ex concilio Florentino in decreto Eugenii ; ubi dicitur: «Legitur tamen aliquando per Apostolic® sedis dispensationem ex rationabili, et urgenti admodum causa simplicem sacerdotem chrismate per episcopum confecto hoc administrasse confirmatioris sacramentum. » Ubi alludi videtur omnino ad factum Gregorii Magni ab ipso narratum in lib. 111. epist. xxvi. et habetur in c. *Pervenit.* xcv. dist. Num cum Gregorius accepisset, in Sardinia solitos luisse baptizatos confirmari a presbyteris, id prohibuit : ex qua prohibitione cum ortum fuisset scandalum, Gregorius facultatem concessit, his verbis: «Nos quidem secundum usum veterem Ecclesiæ nostræ facimus, sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi episcopi desunt, ut presbyteri etiam in frontibus baptizandos chrismate tangere debeant, concedimus. » Undo concilium Tridentinum sess. m. can. 3. caute dixit, ordinarium ministrum

hujus sacramenti esso solum episcopum, significans posse ex dispensatione sacerdotem simplicem esse ministrum extraordinarium. Atque ideo in concilio Senonensi *in decretis morum* c. xxxvin. supponendo id ex privilegio fieri posse, additur: « Quod si qui sint, qui contendant sibi competere hanc facultatem ex privilegio, volumus, quod cum primum fuerint requisiti a suffraganeis nostris, de privilegio fidem facere teneantur. » Quamvis autem non sit de fide, quod hæc facultas possit committi sacerdoti simplici, quia id non videtur definitum in dictis conciliis, sed narratum et non reprobatum, ut probat Suar. t. III. in in. part. disp, XXXVI. sect. ii. circa finem, fatetur tamen non posse jam hodie absque temeritate negari : et ideo omnes communiter id concedunt, et videri possunt S. Thomas III. p. q. lx ii. art. xi. et in iv. dist. v. Richard. Palud. Major. Capreolus, Alexand. Marsilius, Antoninus, Ferrar. Silvester, Angelus, Navarros, et Covarruvias quos affert Suarez ubi supra in i. conclus.

3 Ex verbis autem relatis concilii Florentini infert idem Suarcz cum aliis primo, non posse hoc committi clerico non sacerdoti. Secundo nec sacerdoti simplici posse committi nisi a Summo Pontifice. Tertio nec posse ab ipso licite concedi, nisi ex causa rationabili. Quarto posse ab eodem Pontifice Summo, vel ejus successoribus limitari, et removeri facultatem hanc semel concessam, quo casu collatio sacramenti in posterum facta erit irrita. Ex quibus oriebatur ratio dubitandi, an possit summus Pontifex concedere hanc facultatem aliquibus sacerdotibus simplicibus in provincia Paraquaiæ, in locis, in quibus episcopi non inveniuntur, adhibito tamen chrismate ab episcopo benedicto.

4 Respondi, posse procul dubio valide, et licete concedi ; causa enim requisita ad hanc concessionem non debet afferre secum necessitatem simpliciter et absolute, cum hujus sacramenti usus, et susceptio non sit de necessitate salutis; sed sufficit, quod talis concessio necessaria existimetur, ut incolæ alicujus provincial, vel certe magna pars carere non debeat hoc sacramento ex defectu ministri, quæ causa sufficiens judicari solet a sede apostolica ad hunc effectum, imo et aliæ causse minores, ut inductione constaro potest. Et in primis referri solet Gregorius III. concessisse aliquibus sacerdotibus in regionibus rernnthsimfa infidelium, in quibus non erant episcopi, ut id facere possent, ne multi eorum, qui ad fidem convertebantur, sine hoc sacramento decederent, ut habetur apud Suarium ubi supra §. *ffrrc vero expositio.*

Secundo meminit ibid. Suarez alterius si- 3
milis concessionis Adriani Sexti pro fratribus minoribus in Indiis, quam dicit ab aliquibus affirmari, conservari authenticam Hispali in conventu S. Francisci. Ego illam adhuc invenire non potui, et vereor, ne sit illa quæ hahetur apud Emman. Rodericum in suo *Bullririo regularium*, et est prima inter Bullas ejusdem Adriani : in qua concedit aliquibus fratribus minoribus in India multas facultates, atque etiam totam et omnimodam ipsius Pontificis auctoritatem in utroque foro, quantam prælati eorum judicaverint opportunam, et expedientem pro conversione dictorum Indorum, et manutentione, ac perfecta conservatione eorum in fide catholica, etc. statim tamen addit, « quod præfata auctoritas extendatur etiam quoad omnes actus episcopales exercendos, qui non requirunt ordinem episcopalem. » Quare non videtur concessa facultas ad sacramentum confirmationis conferendum.

Melius posset tertio afferri bulla Leonis 6
Decimi, quæ est tertia ipsius Leonis in eodem bullatio Roderici, in qua Pontifex aliquibus fratribus minoribus concedit facultatem hoc sacramentum in India conferendi in casu necessitatis, episcopis in provincia non existentibus, et referi, idem aliis concessum fuisse ab aliis Pontificibus, nempe a Nicolao IV'. Joanne XXII. Urbano V'. Eugenio IV. et aliis. Hæc autem eadem ratio procedit io casu presenti; ergo concedi posset saltem cum eadem limitatione, ut non habeat locum, nisi episcopo nullo in provincia illa existente.

Similem facultatem audioconcessam fuisse 7
in provincia Brasilia?, ut ob defectum episcopi sacerdos sæcularis, qui administratoris munus et nomen habet, possit hoc sacramentum conferre.

Quarto afferri possunt iu exemplum abba- g
tes plures, qui ab antiquo hoc privilegium habent a sede Apostolica confirmandi baptizatos, quorum meminit concilium Senonense in verbis supra relatis, et præcipiens solum quod ostenderent suum privilegium, ut constarc posset do ejus concessione. Ad quod etiam facit responsio quadam Gregorii XIII.

quaj habetur inter rcsponsn *congregationis* Concilii, qui voluit nhliMcffi *habentem ex privilegio sedis Aposlolicæ, nf* sacramentum confirmationis possit conferre, non posse id facere, nisi de licentia Ordinarii. Et quidem minor videtur esse causa in concessione hujus facultatis pro abbatibus, quam sit in casu nostro, cum in primo casu non fiat causa necessitatis, sed ad remuneranda merita et ad majorem dignitatem illorum abbatum, quos Pontifex vult eminere supra alios simplices sacerdotes : in nostro autem casu est necessitas clara, ne maneat provincia integra sine confirmationis sacramento.

9 Ultimo deniqiie afferri potest usus ecclesiae orientalis, in qua sacerdos ex antiquo usu ungit sacro chrismate baptizalum, et ei sacramentum confirmationis tribuit : qui usus originem habere censetur ex concessione sedis Romanæ, quæ ideo illum permittit, cumque late, et erudite defendit Petrus Arcudius lib. n. *do Sacramentis ccclcsiæorientalis;* agens de'hoc sacramento. Sicut et in Sardinia S. Gregorius concessit expresse eumdemusum, ut supra vidimus. Et quidem nec in Sardinia, nec in Græcia erat eadem causa et necessitas, quæ reperitur in casu nostro : si ergo in iis provinciis id licuit, a fortiori in casu nostro hoc ipsum licite concedetur.

Lætcruni auditu sententia sacras Congregationis, Gregorius XIII. *die* 13. Martii anno 1574. respondit, non comprehendi in *en concessione* collationem hujus sacramenti, quia in generali concessione non intelliguntur ea, quæ sunt specialiter reservata, et de quibus facienda est specialis mentio ; quamvis enim exceptio firmet regulam, non tamen ampliat ultra ejus naturam , juxta consil. Butrii 19. et Tiraquel *de retractu lign.* gloss, xiv. num. 93. Nec solet concedi hæc facultas simplici sacerdoti sine causa urgenti, ut colligitur ex c. *Pervenit,* xcv. dist. et ex decreto Eugenii in concilio Florentino relato dubio præcedenti, quæ causa in præsenti non apparebat.

Ad rationem vero in contrarium adductam responderi potest, casus exceptos nominatim in dicta concessione non fuisse æque reservatos, sicut est collatio hujus sacramenti; quia consecratio ecclesiæ, et ejus reservatiu episcopo , est solum de jure mere humano : 1 quod idem multi dicunt de collatione ordinum minorum. At vero collatio sacramenti confirmationis ab ipso Christo reservata fuit solis episcopis, relicta tamen facultate summo Pontifici, ut ex causa urgenti posset illam inferiori sacerdoti committere , ut multis probat Suarez tom. III. in in. pun. disp. xxxvi. sect. 2.

DUBIUM VII.

Utrum ille Abbas, cui conceduntur functiones episcopales, possit conferre sacramentum confirmationis , si *expresse non prohibetur.*

1 Iloc dubium annexum est præcedenti, et controversum fuit aliquando in sacra Congregatione propter quosdam abbates, quibus concessa fuerat facultas exercendi omnia pontificalia, et spiritualia, excepta dumtaxat collatione ordinum , consecratione ecclesiæ et altarium. Quare videbatur aliquibus concessa facultas conferendi sacramentum confirmationis, quia exceptio in non exceptis firmat regulam ; praesertim quando casus excepti sunt speciali nota digni, et excipiuntur laxative, ut notat Decius leg. 1. n. '30. et 36. *de regulis juris.*

DUBIUM VIII.

Utrum Chrisma confectum ex aliis ingredientibus ultra oleum, et balsamum possit adhiberi in sacramento confirmationis.

Occasio hujus dubii est usus Græcorum, qui cum oleo , et balsamo miscebant olim alia duodecim aromata diversa, ex quibus omnibus simul concoctis chrisma consecrandum conficiunt, ut colligitur ex eorum euchologiis antiquis manuscriptis : postea vero adeo extensa fuithæc aromatum diversorum mistio, ut in euchologiis recentius impressis ritus conficiendi chrisma contineat ultra oleum , et balsamum alias triginta tres aromatum diversorum species, quæ simul in vino, et oleo concoquuntur, et quidem in magna quantitate, ex quibus ita coctis (it massa non liquida, sed tamen mullis et morbida,

qua frontes confirmandorum unguntur. Quare dubitatum fuit, an hæc æstimanda esset materia legitima et valida ad confirmationis sacramentum; obstare enim videbatur concilium Florentinum in decreto Eugenii, ubi materia hujus sacramenti dicitur chrisma ex oleo et balsamo confectum : illa autem alia massa ex tot diversis mistilibus composita videtur physice et moraliter diversa a composito ex oleo et balsamo. Sicut neque etiam sufficeret ad consecrationem calicis potus confectus ex vino , meile , et pluribus aliis rebus aromaticis, præsertim si concoctio præccderet, quia potus ille multum differret a vino, quod est materia sacra consecrationis.

2 Aliunde tamen pro defensione et retentione illius ritus afferebatur auctoritas in primis Dionysii Areopagitæ, qui in lib. *de Eccles. Hierarch,* c. iv. agens de chrismate, ita loquitur : « Dicimus igitur unguenti confectionem esse collectionem quamdam suaviter spirantium materiarum, quæ in se magnam vim, et copiam fragantium qualitatum contineat, cujus qui facti sunt participes, odorem bonum ex se efflant, proportione fragrantis communionis, quæ in eis inest. » In quibus verbis plura certe mistilia significantur, quam oleum et balsamum : nam oleum non est materia suaviter spirans , nec fragrantes qualitates continens , sed potius olfactui gravis et ingrata, ut experientia constat. Dionysius autem non unicas , sed plures materias odoriferas , et suaviter spirantes dicit in chrismate contineri, imo et in copiosa multitudine , ut significant verba illa, *magnam vim , et copiam fragrantium qualitatum :* non ergo solum balsamum oleo miscebatur, sed plures aliæ species odoriferæ.

3 Secundo ponderabatur, quod neque in concilio Florentino ubi multa a Patribus Latinis opposita fuerunt Græcis circa usus sacramentorum, neque alibi legitimus unquam oppositum illis fuisse defectum sacramenti confirmationis ob illegitimam materiam adhibitam. Nec etiam Innocentius IV. in sua bulla, ubi de reditibus a Græcis observandis multa decernit (et est bulla XIV. ejusdem in i. tomo Bullarii communis), quidquam circa materiam hujus sacramenti apud Græcos corrigendum statuit. Sicut nec etiam Clemens VIII. in sua instructione pro Græcis Catholicis edita, imo illis libere permissit accipere sacramentum ab episcopis Græcis non schismaticis, quæ omnia arguunt, non fuisse deprehensum defectum substantialem in materia hujus sacramenti a Græcis communiter usurpata.

Tertio ad idem ponderabatur mysterium 4
in chrismatis significatione intentum, quod ideo mistum esse ex oleo, et balsamo, notarunt scriptores sacri, ut per oleum significaretur splendor et candor vitæ, et per balsamum bonus odor sanctitatis, quem Christianus confirmatus præbere debet, et ad quos spirituales effectus datur specialis gratia in hoc sacramento. Ad hanc autem significationem non minus conducere videntur aliæ species odoriferæ, quam balsamum, imo quo plures species aromatum miscentur, eo suavior, et gratior odor exhalatur : non est ergo contra finem, vel substantiam hujus sacramenti mistio aliarum specierum, quæ magis ad perfectionem boni odoris conducit. Quod denique mistio illa per concoctionem fiat, parum videtur referre, cum concoctio illa non auferat substantiam chrismatis, sed serviat ut mistio perfectior fiat, et virtute caloris dissolvantur mistilia, et facibus misceantur. Nec enim oleum, vel balsamum igne calefactum, aut coctum desinit esse oleum, vel balsamum, vel causare eosdem effectus, sive ad lucem lampadis nutriendam, sive ad alios usus humanos, imo si congelata sint, solent ad eos usus potius in igne liquefieri, et postquam refriguerint, manent sicut antea, ut constat experientia.

Hæc pro utraque parte cogitari poterant. 5
Verum quia de antiquitateejus usus non satis constabat, saltem quoad tantum numerum, et copiam diversorum aromatum, et credibile eratpaulatim excrevisse tam quoad numerum, quam quoad majorem quantitatem singulorum ; et quia in his sacramentorum materiis non facile recedendum est a certa et secura materia, visum mihi est, ut Græcis aliquid in hoc puncto præscriberetur, et monerentur si aliquid præter oleum, et balsamum in confectione chrismatis addendum esset, ea et pauca essent, et in tali quantitate, ut balsami odor prævaleat, et oleum ita sub ratione olei perseveret, ut olei effectus semper retineat ; his enim stantibus, non videtur damnanda aliqua aliorum aromatum mistio. Sicut etiam in rubricis missalis Romani ita permittitur ad thurificationem aliarum specierum fragrantium admistio, ut tamen semper thuris odor prævaleat. Sic etiam si prævaleat odor balsami, et olei qualitates,

non vidotur materia illa differre substantialiter a nostra. Omnino tamen putabamus, curandum ut investigaretur et inveniretur,si fieri posset, initium hujus mistionis, quod si posset deprehendi, non ita esse antiquum, vel certe post inchoatum schisma, et separationem ab ecclesia Romana cœpisse illum usum, omnino tollendum, et inducendam mislionem ex oleo solum et balsamo, cum traditio Romanæ ecclesiæ tutior semper, et certior existimari debeat.

DUBIUM IX.

An *aliquid tabaci in fronde sumptum ore, ut dentibus solum conteratur, solvat jejunium naturale ad communionem necessarium.*

Non est sermo de iis, qui naribus pulverem, vel fumum tabaci sumuut ad purgandum caput; hoc enim licet in aliquibus locis graviter sit ab episcopo, vel synodis prohibitum, præsertim in concilio Limense, et concilio Mexicano : id tamen non est propter jejunii naturalis violationem, sed propter indecentiam, ut notavit post alios Zacharias Pasqualigus *in proxi jejunii* dec. 438. sicut ob eamdem rationem sancite memoriæ Urbanus VIII. speciali Brevi prohibuit in civitate, et dioecesi Hispalcnsi quamlibet tabaci sumptionem, sive ore, sive naribus intra ecclesiam, ubi non attenditur ad jejunium, cum tam post missam, vel communionem, quam ante illam, imo etiam laicis non communicaturis prohibeatur intra ecclesiam tabaci usus. Quare licet Antonius de Leone *in quaestionibus moralibus de cocholate* p. 2. §. iv. num. 10. et seqq. quem affert et sequitur Lezanatom. ni. verb. *Euchar.* num. 16. dicant violari jejunium naturale ad communionem requisitum, quando aliquis fumum, vel pulverem tabaci naribus sumit; hanc tamen sententiam rejiciunt Diana part. v. tract, xiii. résolut. 1. etp. 8. tracti· vu. resol. 3. et Pasqualigus locis citatis, quia illa non est vera comestio, aut potatio, quibus actionibus jejunium solvitur.

2 Difficultas est de iis qui folium tabaci ore sumunt, et dentibus conterunt ad sputa, et phlegmata ex ore projicienda, de quibus Antonius do Leone loco citato dicit, non esae dubium quod violent jejunium naturale, quia semper aliquid ex succo in stomachum trajicitur. Alii vero dicunt, si nihil in stomachum trajiciatur, non violari jejunium, secus si aliquid trajiciatur, ita Alfonsus de Leone, et Joannes Præpositus, quos affert et sequitur Diana loco citato. Addit Pasqualigus ubi supra num. 5. si quid minimum in stomachum descendat casu, et præter intentionem, non violari jejunium, sicut idem dixerat decis. 43o. de aromatibus ori impositis, et dentibus contritis ad confortandum caput, quando aliquid ex iis præter intentionem, et cum saliva in stomachum descendit. Denique Lezana loco citato dicit, frangi jejunium, nisi moraliter certum sit nihil in stomachum pervenisse.

Difficultas ergo tota reducitur, an hic tabaci usus ita sit ordinatus ad effectus dependentes a trajectione alicujus partis in stomachum, ut eo ipso quod aliquis ore illud sumit, non possit dici casu et præter intentionem trajicere partem in stomachum, sed ex intentione saltem implicita, quatenus accipit ore herbam illam ad eos effectus, qui haberi non possunt, nisi aliqua succi vel substantiæ particula in stomachum transmissa ; quare transmissio illa non erit casu et præter intentionem, sed potius ex intentione saltem implicita intendentis finem per medium illud necessarium, et per consequens volentis illud medium.

Ratio autem dubitandi esse potest, quia 6 non videtur negari posse, quod dum tabacum dentibus conteritur, aliquis ex illo succus exprimatur, cujus pars in stomachum trajiciatur : nam ejus virtus sentitur statira in stomacho, qui non solum alteratur, et provocatur aliquando ad vomitum, sed etiam plerumque commovetur corpus ad purgationem ventris, qui effectus non videntur fieri posse, nisi virtus et qualitates hujus herb® trajiciantur, quæ qualitates cum sint accidentia, non possunt sine subjecto transire, et per consequens fatendum erit, aliquam particulam ipsius substantiæ transire, et deglutiri, quæ licet videatur mista cum saliva f deglutiri sicut gutta aquæ, quando os abluitur ; hoc tamen in casu nostro non videtur fieri præter intentionem, sed potius ex intentione saltem implicita, si quidem herba illa ad hunc finem sumitur, et habetur in ore ut eos effectus causet in stomacho et in corpore ; neque sumitur ad delectationem, cum herba ipsa gustui ingrata sit, ut experientia constat, sed sumitur gratia medicinee, et per consequens solum ut efficax, et utilis ad ejusmodi effectus et purgationem causandam.

In contrarium tamen est praxis doctorum et piorum virorum, qui absque ullo scrupulo tabaco utuntur, et ejus herbam primo mane ore versant, et dentibus conterunt, et postea ad communionem, vel ad missam celebrandam accedunt, quem usum, quia sciebam Neapoli potissimum esse, volui plures viros doctos et theologiæ professores Neapolitanos consulere , qui omnes responderunt, se absque ullo scrupulo id facere, idque pluribus rationibus defendi posse. Primo, quia non est necesse quod aliqua substantiæ pars trajiciatur in stomachum, ut ii effectus fiant; imo summa cura adhibetur ne aliquid transeat, quia propter summam ejus mordacitatem et acrimoniam vehementer læderet stomachum, ut constat experientia, si aliqua ex succo guttula casu deglutiatur, reluctante statim stomacho ad nauseam et vomitum provocato ; quare continuo spuitur quidquid salivæ in ore cum herba illa commiscetur. Potest tamen sufficere applicatio ad linguam, et os, ut virtutem transmittat in stomachum ; videmus enim sufficere aliquando quod applicetur ad nares, ut similes fere effectus causet, licet tunc nihil per fauces trajiciatur; quanto magis sufficiet, quod in ore et lingua habeatur?

Secundo, quia licet non possint qualitates eædem, quæ sunt in ipsa herba , trajici sine subjecto, et per consequens sine aliqua particula substantiæ, possunt tamen producere similes qualitates in medio, et in lingua, quæ porosa est et participat eamdem tunicam cum ore stomachi, quæ qualitates productæ in medio deferunt secum virtutem ad eos effectus producendos. Sic enim videmus etiam, si vino generoso os abluatur, etsi nihil trajiciatur per fauces, apparere effectus confortato capite, atque etiam stomacho per consensum partium, et per communicationemqualitatum similium, quod non minus poterit in tabaco contingere.

Tertio, quia possunt ii effectus oriri ex virtute attractive, qua hæc herba possit, dum est in ore, trahere ad se pituitam et alios humores ex capite et stomacho, sicut multa alia sunt, quorum virtus potissimum apparet in vi attractiva horum, vel illorum humorum per sympathiam, vel aliam virtutem occultam, quorum usus in medicina frequens est, et videtur magis in tabaco hæc virtus apparere, cum ex sola applicatione ad nares hi effectus aliquando sequantur, et ex sola sumptione in ore antequam possit quidquam illius substantiæ in stomachum trajici. Hæc, et alia magistri illi pro praxi sua, et aliorum tuenda afferebant, quæ mihi ad minus eam licitam probant, quando aliquis ea solum intentione herbam illam ori applicat, ut sine trajectione substantiæ operetur effectus, quos sine illa trajectione per attractionem, vel per productionem solum similium qualitatum operari potest, quicumque illi sint, et curando, proat omnes curare solent, ne succus vel quidquam aliud in stomachum trajiciatur : si enim tunc aliquid exsucco mistum cum saliva transierit, hoc erit præter intentionem, et casu, sicut de guttula aquæ vel vini qua os abluitur, dici solet, atque adeo non violabitur jejunium naturale. Monerem tamen, ne id in ecclesia, vel ejus ambitu fiat, cum propter reverentiam illorum locorum Sanctissimus D. N. Urbanus VIII. id in dioecesi Hispalensi prohibuerit, ut vidimus : quæ prohibitio licet ad alias provincias non extendatur, supponit tamen, sine irreverentia aliqua loci sacri id fieri non posse.

DUBIUM X.

An sacerdos secundo celebraturus possit inprima missa dare ablutionem in calice laico Communionem accipienti.

Contingit, ut aliqui sacerdotes, vel propter duo beneficia parochialia, quæ habent in duobus oppidis, vel propter populi frequentiam, qui non potest ad unam missam convenire, facultatem habeant bis eadem die celebrandi, dum tamen ablutionem in prima missa non sumant, ne postea iterum non jejuni celebrent. Volebant ergo ii aliquando in prima missa calicem quidem abluere, eamque ablutionem laico ex iis, qui in eu missa eucharistiam accipiebant, porrigere in ipso calice loco ablutionis, quæ ex vino aut aqua laicis post communionem dari solet ; nique iis videbatur religiose fieri, et ad majorem eucharistiae cultum et reverentiam conduce-

ro, nc scilicet rcliquiæ sanguinis in calice remanentes, qua? omnes ab ipso sacerdote sine ablutione sumi non possunt, cum semper gutlæ aliqua? calici adhœreant, ne, inquam, rcliquiæ illas remaneant et corrumpantur ibi, sed consumantur eo modo quo cum majori decentia possunt, nec apparet decctior modus quam abluendo calicem, et data ablutione uni ex fidelibus actu communicantibus.

Dixi tamen, hunc usum, non esse facile admittendum vel introducendum ; est enim in primis contra consuetudinem et praxim totius ccclesiæ Latinæ, atque etiam contra prohibitionem universalem ejusdem Latinæ ecclesiæ, in qua hodie communio sub utraque specie laicis non permittitur, ut constat ex concilio Tridentino sess. xxi. cap. 2. quod præceptum in nullo casu, nisi a solo summo Pontifice, dispensabile est. Unde, etiamsi casus occurreret, quo infirmus moribundus non possit deglutire hostiæ particulam, sed tamen posset aliquid ex calice consecrato deglutire, non esse ei dandam communionem sub speciebus vini, sed permittendum potius sine viatico mori, docet Suarez III. tomo in in. part. disp. xvil. sect. ni. circa finem; quia præceptum viatici sumendi non obligat, quando illud ab Ecclesia propter graves causas negatur. Sicut neque etiam obligat, quando non habentur vestes sacra quibus sacerdos celebret ad consecrandam hostiam pro infirmo jamjam morituro. Nam reverentia huic sacramento, et sacrificio debita est justa causa, ut Ecclesia non permittat eo casu celebrari, aut ministrari hoc sacramentum propter gravia inconvenientia, quæ ex hac permissione oriri possent.

Imo plus aliquid addit Sotus in IV. dist. xiii. qu. il. art. G. dicens, si contingat sacerdotem celebrantem mori post consecrationem ante sumptum sanguinem, et nullum adesse posse sacerdotem, qui consumere illum possit, non posse laicum illas vini species consecratas sumere, etiamsi ea de causa species corrumpenda? essent, vel in acetum convertenda;, aut paulatim consumenda;, quod idem dicunt alii, quos tacito nomine refert Suarez ubi supra, si contingat sanguinem Domini in terram ca'dere, et nullum esse sacerdotem qui velit vel possit illum lambere : quo casu laicus id facere non posset, sed solum deberet diligenter cavere ne conculcaretur, et servare donec species exiccarentur, et postea radere ac comburere. Uterque tamen casus rigidus nimis videtur eiulia Suario ibi, quia cum hæcprohibitio sumendi utramque speciem sit de jure ecclesiastico, et introducta sit ob majorem sacramenti reverentiam, non obligat ubi cedit in majorem ? ejusdem sacramenti reverentiam, prout in l illis casibus cederet. Sicut si calix consecratus venturus esset in manus infidelium, a quibus effundendus vel etiam irreverenter potandus esset, posset laicus in absentia ministri consecrati eum reverenter sumere.

Ex hac tamen doctrina posset aliquis colligere, quod etiam in casu dubii propositi possit laico porrigi illa ablutio : nam tunc etiam videtur id fieri propter reverentiam sacramenti, et ne guttæillæ specierum in calice remanentes, vel acescant, vel paulatim consumantur etexsiccentur, neque enim conservari ibi poterunt usque ad diem crastinam, qua sacerdos in eodem loco iterum celebrare poterit, et sumere illas simul cum speciebus tunc consecrandis : aliunde regula generalis, quam Suarez illo loco approbare videtur, hæc est, ut propter usum solum sacramenti et utilitatem suscipientis, non possit laicus sumere aliquid ex calice sine dispensatione : possit tamen propter necessitatem ortam ex parte ipsius sacramenti, qualisvidetur etiam in hoc casu intervenire, ne rcliquiæ specierum acescant vel corrumpantur.

Cæterum adhuc non credo regulam illam ° ad hunc casum extendendam, nec approbandum eum usum, si aliquis forte conatus est illum inducere.

Pro quo adverto, hanc totam prohibitionem fundatam esse in consuetudine ecclesiæ Latinæ, quam consuetudinem ipsa Ecclesia approbavit pro lege in concilio Gonstantiensi sess. x iii. et in Tridentino sess. xxi. cap. 2. oportet ergo attendere ad ipsam consuetudinem, et videre qualis et quanta sit, ut appareat quousque extendatur lex ecclesiastica, quæ consuetudinem ipsam præcipit observari. Non potest autem negari, consuetudinem huc usque non fuisse dandi laico species vini consecratas in eo casu, sed potius consuetudinem positive contrariam : casus enim 9 non est rarissimus, sed satis frequens in multis parochis habentibus curam duarum ecclesiarum : nemo autem tentavit ablutionem calicis dare laico post communionem. Singuli etiam sacerdotes in die Natalis Domini ter

celebrant, et multi interrumpunt inter unam missam, et aliam per horas, quo tempore exsiccari possuntstillic calici adhærentes ; nemo tamen ausus est abluere calicem, et ablutionem laico porrigere.

Adde, esse alios casus similes, in quibus ab Ecclesia de contrario remedio provisum est in rubricis Missalis *de defectibus in ministerio ipso occurentibus,* ubi dicitur si musca in calicem post consecrationem ceciderit, et non possit sine nausea a sacerdote sumi, deberc extrahi et lavari cum vino, et comburi : ablutionem vero in sacrarium, seu piscinam projici. Quo casu in ipsa ablutione muscæ aliquid specierum vini consecrati, quæ muscæ adhærebant, mistum erit : et tamen ablutio non debet dari laico communicanti, sed projici in sacrarium. Similiter, si aliquid de sanguine super lapidem altaris ceciderit, debet sacerdos sorbere stillam et lapidem abluere, et ablutionem in sacrarium projicere. Idem fieri debet, si ceciderit super lintea altaris, vel super corporale, aut vestes sacras : quæ consuetudo antiquissima est, ut constat ex cap. ὅτ *per ncyliyentium, de consecratione* dist. n. Nunquam ergo fuit usus dandi laico species sanguinis mistas ablutioni in iis casibus : igitur lex Ecclesiæ approbans consuetudinem non dandi species vini laicis, qualis tunc erat ea consuetudo, comprehendit etiam hunc casum, in quo consuetudo erat non dandi, sed alia remedia adhibendi.

Secundo addere possumus falso supponi, quod hæc calicis prohibitio facta sit solum ob reverentiam sacramenti : nam hodie magis fundatur in odio hæreticorum, ut extirpetur hæresis dicentium, non contineri totum Christum sub singulis speciebus, vel usum calicis esse necessarium, et Ecclesiam errasse ministrando unam speciem sine alia, quæ sunt tanti ponderis motiva, ut Ecclesia merito cum tanto rigore usum calicis laicis prohibuerit. Unde idem Suarez loco citato negat, posse dari guttam calicis consecrati moribundo, qui non possit accipere species panis pro viatico, et posset accipere stillam sanguinis, quia in re tanti momenti non est aperiendum ostium ad alias licentias ; etiamsi homo ille moriatur sine viatico.

Tertio arguere possumus retorquendo argumentum supra indicatum; ex eo enim quod prohibitio laicis facta sumendi calicem sit dejuro solum ecclesiastico, non sequitur, quod Ecclesia nolit hoc casu obligare. Nam prohibitio etiam communicandi, vel celebrandi non servato jejunio naturali, est solum de jure ecclesiastico, et quæ patitur de jure aliquas exceptiones : et tamen in die Natalis Domini non vult Ecclesia, quod sacerdos in prima missa sumat ablutionem ante secundam, et tertiam missam, sed reputat minus inconveniens, quod stillæ specierum maneant in calice, et ibi exsiccentur, quam quod celebret soluto jejunio. Multo ergo minus volet Ecclesia, quod ablutio calicis detur laico in casu nostro, cum multo strictius sit præceptum prohibens laicis calicem, quod nullam in jure patitur exceptionem, etiam in casu mortis, quam præceptum jejunii naturalis ante communionem, quod exceptiones aliquas habet in eodem jure expressas.

Quarto retorquere possumus argumentum ; quia si necessitas irreverentiæ vitandæ id licitum reddit, sequitur quod posset etiam ablutio illa porrigi laico non communicato sub speciebus panis, dum tamen jejunus sit : quod tamen adversarii non concederent, nec volebant, nisi quod id liceret laico communicanti, ut post hostiæ sumptionem, illam etiam ablutionem acciperet. Sequela vero probatur, quia in casibus supra enumeratis, et a Suario admissis, non est necesse quod laicus accipiat etiam hostiam, sed potest solum sanguinem sumere, qui solus in terram effusus est, vel qui solus a sacerdote in missa sumptus non fuerat, quando sumpta hostia repente mortuus est; quia nimirum ob reverentiam solam sacramento debitam, laicus tunc sanguinem sumit : nec attenta institutione sacramenti, est magis necesse sumere hostiam simul cum calice, quam calicem simul cum hostia : quare cum hæc sine calice passim sumatur, non videtur, cur in illo casu non posset e contra calix accipi sine hostia. 10

Unde quinto arguere possumus a posteriori, quia si reverentia sacramenti id in illo casu redderet licitum, posset etiam laicus non jejunus ablutionem calicis tunc sumere : nam in casibus aliis supra enumeratis, ubi irreverantia sacramenti vitanda est, deliciente aliquo jejuno, potest et debet a non jejuno consumi, ut concedunt communiter doctores, et videri potest idem Suarez dido tom. in. disp, l x v iii. sect. 6. in fine. Undo rursus videtur inferri, quod in casu nostri dubii non debuisset Ecclesia prohibere in universum sacerdoti iterum celebraturo, no

in *prima missa ablutionem accipiat : quia major est obligatio vitandi irreverentiam* sacramenti, quam non *illud accipiendi sine jejunio :* deberet ergo *tunc* solum prohiberi *ablutio in prima missa,* quando non est periculum quod reliquiæ specierum in calice *rclictæ* acescant, vel consumantur, quia magis vitanda est irreverentia sacramenti, quam sit procuranda jejunii observatio ante secundam missam. Cum ergo Ecclesia prævidens reliquias illas in calice relinquendas, adhuc eam cautionem vel exceptionem non adhibuerit, sed universaliter prohibuerit sumere ablutionem, consequens est non agnovisse irreverentiam talem in eo, quod reliquiæ illæ remaneant in calice, ut propter illam dispensandum sit in jejunio ad communionem requisito, atque adeo nec sufficiet, ut dispensetur laicus in prohibitione bibendi sanguinem Domini sub speciebus vini, quæ prohibitio neque etiam in mortis articulo tollitur, licet tunc jejunii requisiti necessitas locum non habeat.

12 Ratio a priori ex dictis colligi potest, quia nimirum in eo casu non est irreverentia talis, quæ vitari debeat permittendo vel communionem absque jejunio, vel sumptionem calicis a laico. Isara, licet hoc sacramentum confici non debeat, nisi ad usum illius, id est, ut sacramentaliter a fidelibus sumatur in cibum, vel potum, et licet diligenter curandum sit, ne species consecratæ corrumpantur, sed quod sumantur ante a fidelibus, ne suo fine fraudentur : id tamen totum non est procurandum diligentia metaphysica, vel mathematica, sed morali et humana, ad quam non spectat, ut nulla prorsus sanguinis guttula, aut subtilissimus hostiæ pulvis pereat; id enim quantumcumque procuretur, non poterit obtineri. Sed Christus Dominus sacramentum hoc in cibum et potum humanum instituens, reverentiam quidem et diligentiam exegisse videtur a nobis, sed humanam, quæ non potest casus omnes et jacturas etiam minimus in cibo et potu impedire. Nec ipse Christus legitur talem diligentiam ab Apostolis in Cuma exegisse : nec Ecclesiam eam adhibuisse, ut nihil prorsus specierum corrumpi ex se possit. Quot enim fragmenta minuscula periisse necesse erat, quando singuli fideles particulas consecratas in domos proprias secum ferebant? quot etiam guttulas cecidisse, vel in exteriori calicis parte adhæsisse, quando fideles omnes ex eodem calice sumebant? imo nunc etiam, *quando sacerdos post, sanguinem sumptum, et antequam ablutionem accipiat, communionem dat* populo, *quem vidi ego aliquando plusquam ad millenarium communicantium* numerum ascendere, nccesse est, uf *interim* guttulœ, seu *reliquiæ sanguinis calici adhuc* adhaerentes, quoad aliquam saltem sui partem, consumantur, *imo tantum* potest esse temporis intervallum, ut omnino exsiccentur; quod tamen periculum Ecclesia non æstimat ita grave, ut ideo velit communionem populi differri usque ad missæ finem; quod etiam in aliis casibus reperiri potest, ex quibus constat Ecclesiam curare quidem, ut cibus ille et potus in usum fidelium cedat : moraliter tamen, non mathematice., quoad singulas omnino particulas minimas, quarum aliquas necesse est ante sumptionem corrumpi. Ad quod etiam ponderari potest decretum S. Pii Papæ, quo jussit, ut si quid Dominici sanguinis in lintea caderet, lamberetur, si posset, alioquin lavaretur et mitteretur in piscinam : ubi satis apparet, non adhiberi metaphysicam diligentiam : nam potuisset præcipi, ut linteum illud vino lavaretur, et ablutio ipsa sumeretur a sacerdote, quippe quæ contineret adhuc Christi sanguinem. Vides, nunquam tantam obligationem agnitam esse, qua obligatione non existent^ non est, cur laico detur ablutio cum guttis sanguinis, stante prohibitione universali el certa, ne laicus sub utraque specie communionem accipiat.

Satis fit ergo sumendo totum poculum moraliter, et adhibendo moralem diligentiam ut nihil remaneat, quamvis per accidens aliquando necesse sit aliquid minimum ulriusque speciei remanere, prout in casibus supra adductis Ecclesia non reputat magnum absurdum, quod aliquæ ablutiones in piscinam mittantur. In casu autem nostro gravissima intercedit causa, ne adhibeatur illa extraordinaria diligentia dandi ablutionem laico, ad quam reverentia sacramenti procul dubio non obligat. Denique non video, quomodo in hoc casu sit locus epiiehiæ circa mentem Ecclesiæ, cum ipsa in casibus similibus noluerit sacerdotem sumere ablutionem, sed statuerit quid de ea faciendum sil, nempe quod mittatur in piscinam. Quanto minus velle censebitur, quod detur laico? Quare nec credo, quod l*. Suarez id diceret in hoc casu, cum ipse nunquam locutus sil de ablutione, sed de speciebus panis nondum a sacerdote sumptis, sed manentibus

adhuc non permistis. Quando vero jam poculum totum sumptum est, et agitur de stillis per accidens remanentibus in calice, non credo id dicturum P. Suarez, cum »it casus ab Ecclesia prævisus, in quo ipsa expresse aliter providit, nec de tali remedio adhibendo mentionem ullam aliquando fecit.

DUBIUM XI.

/Di *liceat deferre Eucharistiam'infirmo adorandam, qui eam sumere non potest.*

Certum est, non esse obligationem eam deferendi : nam Parochus solum tenetur ad administranda sacramenta : quare cessante eo fine, quando constat infirmum non posse viaticum accipere, vel quia deglutire non potest, vel quia timetur vomitus cum irreverentia sacramenti,cessat parochi obligatio. Solebant tamen aliquando parochi ad consolandum ægrotum deferre solemniter sacramentum ad ejus domum, eique sacram hostiam adorandam ostendere, imo et osculandam quandoque, ut hoc saltem actu aegrotus affectum suum ostenderet, et desiderium rcaliter, et sacramentaliter Christum accipiendi, si posset, eique præsenti semetipsum in extremo illo necessitatis articulo commendare, de quo usu dubitandum est, an laudabilis et pius aestimandus esset, an vero imprudens, et contra reverentiam venerabili sacramento debitam.

2 Respondeo in primis, si dubium sit de potentia, vel impotentia infirmi ad communionem suscipiendam, probandum antea esse, et tontandum an deglutire possit parvulam saltem partem unius particulæ non consecrata», vel solam, vel cum haustu aquæ, vel vini, et an eam sumptam retineat sine vomitu. Si vero non vacat, nec temporis brevitas permittit, ut habeatur hæc experientia, quia periculum est, ne intérim ægrotus moriatur, vel usum sensuum aut rationis amittat, tunc in eo dubio deferri potest Eucharistia, ut si facto dicto experimento, potens inveniatur, detur ei statim absque alia mora : si vero inveniatur impotens, eam saltem adoret et veneretur, jam enim tunc non defertur solius adorationis causa, sed ut sumatur si possit, de cujus potentia? defectu nondum constat.

Si vero certum sit, non posse ab infirmo accipi eucharistiam , licet attenta sola institutione hujus sacramenti non appareat culpa gravis, si ad eum adorationis fine deferretur , et ad ægroti consolationem : nam in prioribus Ecclesiæ sæculis fervor fidelium, et charitas erga Christum Dominum , quæ majorem induxerat familiaritatem, permittebatut et in itinere,et in navigatione secom hoc sacramentum deferrent : illa tamen cbaritate refrigescente, et apparente necessitate procurandæ reverentiae erga Christi majestatem, ne familiaritas contemptum pareret; prudentissime cautum est, ne etiam ad aegrotos, nisi solemni pompa deferatur : et ob eamdem rationem Pius V. prohibuit, ne Eucharistia ad ægrotum deferretur, qui eam sumere non posset. Sic enim Pontificis prohibitio refertur in declarationibus Sacr. congregationisconcilii Tridentini tam impressis, quam etiam manuscriptis, in utrisque ea declaratio habetur in sess. xin. can. 7. his verbis. « Non licet sanctam eucharistiam ad aegrotantes deferre , qui morbi gravitate impediti sumere eam non possunt, sed veneralionis gratia solent eam deosculari. Et, si forte aliquo in loco talis est consuetudo , ea prorsus est tollenda, quod Pius V. prohibuit. » Hæc ibi et quidem meritu id prohibuit, quia si ad privatam ægroti consolationem , et sine spe refectionis sacramentalis, tanta Servatoris majestas loco movenda, et per-vias publicas circumferenda esset, paulatim eadem infirmorum pietas introduceret, ut sicut sanctorum reliquiæ ad eos deferuntur, et applicantur curationis gratia , ita et ad eosdem non communicaturos, nec periculose decumbentes deferretur eucharistia; et applicaretur partibus læsis, et dolentibus, spe impetranda* curationis, quæ et alia similia cultum et reverentiam debitam tante majestati paulatim minuerent. Multo autem minus permittendum videtur, quod infirmus deosculetur sacram eucharistiam , quod e«t contra usum totius ecclesiæ Latina*, in qua nunquam laici aliter eam contingunt, nisi lingua et ore, dum eam sumunt, imo nec sacerdos, aut diaconus, nisi vestibus sacris, vel saltem stola ornatus; quod totum ad cultum et veneralionem ejusdem sacramenti tuendam, videtur omnino retinendum , hoc

præscrlim (emporo, qtm rccentioros hærolici diabolica rabie cultum hujus venerabilis sacramenti de medio tollere nituntur.

DUBIUM XII.

An *parochus bis celebrans diebus festis in duabus parochiis, quas habet, possit permitti in eisdem bis etiam celebrare diebus profestis.*

1 Data fuit ea facultas in quadam synodo diœccsana parochis habentibus duas ecclesias parochiales, in quibus diebus festis bis celebrabant. Aliqui tamen dubitarunt, quia licentia bis eodem die celebrandi in duplici parochia, fundatur in verbis Innocentii III. relati in ca. *Consuluisti, de celebratione missarum,* ubi prohibita duplici missa eadem *die,* addit Pontifex exceptionem, *nisi causa necessitatis suadeat;* ex quibus verbis doctores communiter colligunt, posse parochum bis celebrare, quando habet duas ecclesias parochiales, et non potest commode habere coadjutores, ut cum aliis docet Suarez III. tom. in in. part. disp. ντπ. sect. 3. §. *Tertia enim.* Hæc autem causa necessitatis non videtur inveniri nisi diebus festis, ut populus utriusque parochiæ possit missam audire, quam tamen in diebus fetialibus audire non est necesse; quarc non est necessitas iis diebus duplicis missæ celebrandae. Unde Magister Nunnus Cabezudo in III. part, quæst. LXXX. art. 2. dixit absolute, id ad dies profestos extendere esse omnino improbabile, et contra omnes.

2 In hoc tamen vir doctus excessit, sicut etiam ibidem dixit esse contra omnes, quod ex quacumque necessitatis causa liceat aliquando ter celebrare; quod tamen licitum esse posse ex causa necessitatis, docuerat, et probaverat bene idem Suarez ubi supra vers. *Sextus autem casus,* quia jura indifferenter loquuntur de pluribus missis, non determinando ad duas, vel pluies, et ante illum idem docuerat Philiarchus *de officio sacerdotis* tom. i. Sic ergo immerito dixit, neminem concedere licentiam illam parochis ad dies profestos, nec posse probabiliter concedi. Nam id concessit expresso idem Suarcz ibidem vers. *Sed quœri potest,* quod etiam docit Gaspar Hurtado *de sacrificio Misses,* difficult. 3. et Joannes de la Cruz Dominicanus *in directorio* p. 2. *de Sacrificio Misses,* dub. ni. conclus. 2. et alii, et mihi etiam probabile videtur posse a legitimo superiora concedi eam licentiam; quia, ut notant ii doctores, satis gravis est causa, ne populus suo sacrificio privetur, et opportunitate audiendi missam; ad hoc enim singulis parochiis suus parochus destinatur, ut in singulis populus sariflcio non careat, sed possit illud cum sacerdote offerre, et ei reverenter intéresse.

Difficultas esse posset, quando diebus ferialibus populus ad missam non convenit; nam tunc cessare jam videtur causa necessitatis,quæ duplicem celebrationem justificat,et videturad nihil aliud licentia illa deservire, nisi ut eo praetextu sacerdos duplex stipendium lucretur duas missas celebrando, nec vero ad populi usum. Sed tamen hæc ratio non videtur omnino convincere; quia in primis non videtur moraliter contingere posse, ut licet non omnes, pars tamen incolarum non veniat ad missam audiendam, si sciant quotidie celebrandam, et campana ad hunc finem hora statuta pulsetur, et quidem necessitas causæ requisitæ non videtur solum esse, ut missam audiant, sed etiam ut habeant opportunitatem et facultatem eam audiendi, qua facultate privarentur, si parochus non posset bis celebrare. Si tamen experientia longa constaret inutilitas hujus licentiæ, quod incolae ad missam non veniunt diebus profestis : aliter forte dicendum esset; cessaret enim necessitas, cum opportunitas illa et licentia audiendi missam esset inutilis eo loco, et frustra sit potentia, quæ non reducitur ad actum; quare non aestimaretur necessitas, quæ solum esset ad dandam opportunitatem talem, quæ attenta longa experientia inutilis et supervacanea judicaretur. Merito ergo P. Suarez ubi supra addidit, in hoc puncto « optimum consilium esse servare consuetudinem, quæ in his rebus magnam vim habet, » quia nimirum consuetudo ipsa indicium est necessaviævel non necessariæ celebrationis : quare stante decreto synodi dioccesanæ legitimam ad id auctoritatem habentis,utsupponitur,etperraittentis eam in casu proposito, praesumendum est non sine fundamento id ita fuisse statutum, imo ex co

quod constabat dc necessitate, et de populi desiderio, quo opportunitatem audiendro missæ diebus singulis desiderabat.

DUBIUM XIII.

An *qui potest approbare oratorium ad celebrandum, possit dare facultatem celebrandi nocte fatalis in aula, ubi construitur preesepe Dominicum.*

Provinciales societatis Jesu possunt in locis, in quibus aliqui ejusdem societatis resident, approbare perse, et deputare oratoria, et capellas, quæ ad divinum dumtaxat cultum deserviant, in quibus missæ, et divina officia celebrari possint, ut habetur concessione Gregorii XIII. in bulla data apud S. Petrum dic 3. Maii anno 1575. et incipit, *Decet Romanum Pontificem,* etc. quo supposito, contigit, ut in quodam societatis loco, in quo erat alia capella deputata, et stabilis ad quotidie celebrandum, fieret tamen devotionis gratia in alia communi aula in festis Natalitiis præsepe dominicum cum altari, in quo ad fovendam pietatem volebant nocte illa sacratissima missam celebrare. Dubitatum itaque, et quæsitum fuit, an provincialis virtute prædictæ facultatis posset pro ea nocte deputare locum illum, et licentiam dare ad ibi celebrandum?

2 Respondi, meo judicio, non posse : quia ex verbis concessionis supra relatis solum habetur facultas deputandi oratoria, et capellas, quibus nominibus intelligitur solum locus permanens, permanenter deputatus ad illum usum. Quando enim ob aliquam necessitatem concederetur facultas celebrandi semel in cubiculo alicujus infirmi, ad dandum ei viaticum, non dicitur fieri capellam, vel oratorium, sed potius concedi, ut fiat missa extra capellam, vel oratorium, quem sensum verba consequentia magis exprimunt, dum petunt deputari loca illa ad illos dumtaxat usus missæ, et divini officii celebrandi, ita ut jam locus ille segregatus maneat ab omni alio usu profano. Certum autem est, aulam illam, in qua præsepe construitur, non deputari in futurum ad usus dumtaxat sacros, sed adhuc ex intentione habitantium destinatam esse ad alios usus domesticos, sicut antea. Non est ergo casus ille, ad quem datur facultas a Pontifice, sed alius diversus, ad quem ergo non inveni privilegium, nec facultatem esse concessam.

DUBIUM XIV.

A *n facultas, de qua dubio praecedenti, delegari possit a Provinciali, cujus nomine alius deputet, et approbet oratorium.*

Hoc dubium annexum est dubio præcedenti. Diximus enim posse Provincialem approbare per seipsum, et deputare oratoria, et capellas ad celebrandas missas, et divina officia in iis locis, in quibus aliqui societatis resident. Hac occasione dubitatum est, an si provincialis in ea civitate non sit, possit committere rectori, vel alteri, ut approbet, et deputet oratorium aliquod, vel capellam novam in aliquo collegio, vel domo societatis. Ratio dubitandi est, quia non conceditur facultas quomodocumque approbandi, sed approbandi per se, quæ verba videntur exigere industriam personæ, ut ipse provincialis videat locum, et judicare possit an sit decens et idoneus ad eam deputationem faciendam : quare non potest juxta regulam generalem delegare, sicut nec alii actus, qui exigunt industriam personalem, quod confirmari potest a simili, quia episcopus non potest delegare facultatem sibi concessam in Tridentino sessione XXIV. capit, vi. *de reformatione,* ad absolvendum ab hæresi occulta in foro conscientiæ, quia ibi requiritur industria personæ, et ideo negatur facultas delegandi, ut cum aliis diximus disp. XXIII. *de fide* sect. m. §. 1. imo eodem ca. vi. conceditur episcopis facultas absolvendi ab aliis casibus reservatis occultis *per seipsos, aut vicarium ad id specialiter deputatum* , in quibus verbis satis indicatur facultas absolvendi *per seipsos,* non includere facultatem absolvendi *per Vicarium* , sed potius eam excludere : alioquin non fuisset necesse addere facultatem delegandi vicario specialiter deputato. Cum ergo in casu nostro facultas cono<*ssa sit provincialibus approbandi oratoria *per seipsos,* non poterunt id facere per alium delegatum.

2 Respondi tamen, distinguendum esse : dupliciter enim posset provincialis id vello committere rectori. Primo committendo ei, ut approbet et deputet oratorium : et id non videtur mihi posse facere provincialis, propter rationem dubitandi propositam; quia hoc esset delegare actum sibi personaliter commissum, et quia superflua fuisset particula illa *per se,* quod non est credibile, sed constat fuisse additam ad limitandam facultatem et ad requirendam industriam persona?. Potest tamen secundo provincialis non quidem dare rectori facultatem approbandi, et deputandi oratorium, vel capellam, sed solum videndi locum et judicandi de ejus decentia et idoneitate, et stante judicio rectoris, et quasi ab eo informatus provincialis, eique fidem adhibens, approbare per se et deputare locum illum, etiamsi absens sit et eum non viderit, et id quidem credo fieri posse, tunc enim rector non approbat, vel deputat tanquam delegatus a provinciali, sed ipsemet provincialis, informatione accepta a rectore, approbat per seipsum et deputat, et exercet immediate, et nullo alio mediante actum sibi commissum approbandi, et deputandi locum idoneum ad oratorium, vel capellam.

3 Confirmari autem potest primo ex diet, loco, et cap. vi. Tridentini, dicta sess. vi. ubi licet episcopo solum concedatur facultas absolvendi per seipsum ab hæresi occulta (posset tamen episcopus si facultas illa non esset revocata per bullam Cœnæ), informatus a confessario de statu poenitentis absentis eum in absentia absolvere per seipsum ab excommunicatione ob hæresim incursa, ut cum aliis multis dixi dicta disputat, xxin, *de fide,* section. 3. §. 1. tunc enim non per alium absolvit, sed per seipsum, et exequitur ipse immediate actum absolvendi sibi commissum, nec absolutio a censura requirit præsentiam illius qui absolvitur. Sic ergo in casu nostro provincialis absens potest per seipsum immediate approbare, et deputare locum in oratorium, informatione habita a rectore de idoneitate loci : neque enim magia videtur approbatio et deputatio oratorii requirere præsentiam approbantis, quam absolutio a censura, cum neutra ex sua natura, vel ex jure positivo divino, vel humano eam præsentiam requirat.

4 Confirmatur secuudo, quia approbare locum capellæ non est visitare illud, in rigore loquendo, ut colligitur ex verbis Tridentini sess. xxn. in decreto de observandis et evitandis in celebratione missæ, ubi episcopi jubentur prohibere, ne missæ celebrentur « extra Ecclesiam, et ad divinum tantum cultum dedicata oratoria, ab eisdem ordinariis designanda, et visitanda, » ubi Concilium utramque actionem *designandi, et visitandi,* expresse condistinxit, et eo ipso significavit posse alteram sine altera reperiri : quare, licet visitatio requirat præsentiam visitantis, designatio tamen vel approbatio eam non requirit : nec minus potest episcopus approbare et deputare confessarium absentem quam præsentem, nec minus dicetur, eum per seipsum immediate approbare et deputare, quam si eum præsentem approbaret vel deputaret. Non ergo excedit provincialis limites facultatis sibi concessæ, si absens locum idoneum approbet, et deputet in oratorium, vel capellam, quia tunc etiam per seipsum immediato approbare et deputare dicetur.

DUBIUM XV.

Utrum qui in paschate recipit Sacramenta in ecclesia cathedrali, satisfaciat Ecclesiæ praecepto.

N. Femina cum dissidia aliqua cum suo parocho habuisset, adveniente paschate, abiit ad ecclesiam cathedralem, in qua confessa fuit pœnitentiario ejusdem ecclesiæ, ibiquestatini eucharistiam accepit, utsatisfaceretpræceplo communionis paschalis; Vicarius tamen generalis contraeam postea procedere volebat eo titulo, quod Ecclesiæ præcepto non satisfecisset; ipsa vero apud summum Pontificem conquesta est, quod injuste a vicario generali vexaretur, cum revera utriusque sacramenti præcepto satisfecisset.

Respondi, distinguendum esse : nam quoad præceptum confessionis, procul dubio oratrix satisfecit. In primis, quia de eo qui confitetur pœnitentiario deputato, ita decisum fuit in sacra congregatione concilii Tridentini interpretum, die 16. Febr. anno 1595. ut habetur in decisionibus editis Colonia? anno 1621. super caput, i. *de reformatione sessionis* xxiv. ubi dicitur : « Qui tempore

Paschæ fuerit confessus pœnitentiario deputato, satisfacit præcepto Ecclesiæ contento in cap. *Omnis utriusque sexus, extra de Pœnitent, et remiss.* » Secundo, quia sicut Papa dat jurisdictionem regularibus approbatis ab Ordinario ad audiendas confessiones, ita episcopus, vel quicumque deputat pœnitentiarium in cathedrali, dat ei licentiam generalem audiendi confessiones; ad hoc enim deputatur, et obligatur ex officio. Certum est autem eum, qui confitetur regulari approbato, satisfacere præcepto confessionis, ut cum aliis ex Pontificum decretis probavi disputation. xix. *de pœnitentia,* sect. π. η. 2o. et seqq. et videri potest Pelizzarius tom. π. *manual, regular,* tract. VIII. cap. in. n. 289. qui addit, nec debere parochum ab iis pœnitentibus petere schedulam confessaii de confessione apud eum facta; ergo idem dicendum erit, si confiteatur pœnitentiario ad hoc munus a summo Pontifice, vel episcopo deputato. Tertio, et a priori, quia per ejusmodi confessionem satisfit præcepto contento in dicto cap. *Omnis utriusque sexus*; in quo solum exigitur confessio apud proprium pastorem, vel alterum de ejus licentia. Qui autemconfiteturpœnitentiario, jam ei confitetur de licentia proprii pastoris, nempe vel episcopi, vel summi Pontificis, qui eum deputarunt, ut audiret confessiones omnium ad eum confluentium : ergo satisfacit præcepto in toto verborum rigore. Denique addi potest, esse sententiam communem et veriorem, cum qui habet solum peccata venialia, non obligari præcepto annuæ confessionis, ut cum aliis probavi disp. XV. *de pœnitentia* sect. vi. §. iv. numen 132. Qui autem confessus est pœnitentiario, et ab eo obtinuit absolutionem mortalium, non habet postea nisi venialia, quæ parocho confiteatur; ergo ex hoc etiam capite, nempe ex defectu materiæ necessariæ, excusatur a nova confessione parocho facienda.

3 Major est difficultas circa communionem. Sunt enim multi ex antiquis, qui agnoscunt in archipresbytero ecclesiæ cathedralis potestatem administrandi sacramenta omnibus subditis illius dioecesis, atque ideo videntur supponere ecclesiam cathedralem esse communem totius dioecesis, quos refert, et congerit Thomas Sanchez libr. III. *de matrimon.* disput. xxvii. nu. 1. Quare qui recipit communionem in ecclesia cathedrali, videtur eam accipere in parochia communi totius dicecesis. Unde sicut si eam acciperet de manu episcopi, satisfaceret procul dubio præcepto Ecclesiæ, cum episcopus sit parochus totius dioecesis; sic si eam accipit in ecclesia episcopali, videtur eidem præcepto satisfacere.

Ego autem magis credebam, in rigore non i satisfieri, nisi in propria singulorum parochia, vel nisi episcopus expresse vel tacite consentiat : quia in primis, quamvis pœnitentiarius possit omnium confessiones audire, non ideo est omnium parochus; sicut nec regulares, qui etiam in Paschate audiunt omnium confessiones, dicuntur eorum parochi, nec possunt illis alia sacramenta parochialia ministrare. Non ergo sufficeret licentia pœnitentiarii, etiamsi adfuisset, ut oratrix posset ibi communionem accipere. Deinde nec parochus ecclesiæ cathedralis est parochus omnium incolarum civitatis, ut, saltam loquendo de jure, et consuetudine hodierna, docet Thomas Sanchez dicta disput. xxvii. num. 2. et inde infert, non esse validum matrimonium celebratum coram archipresbytero ecclesiæ cathedralis ab incolis habitantibus in alia parochia ejusdem civitatis, quod idem docet Basilius Pontius libr. V. *de matr.* c. xii. nu. 7.

Unde arguere rursus possumus, quod sicut o concilium Tridentinum exigit præsentiam proprii parochi ad valorem matrimonii, ita præceptum communionis paschalis exigit, quod accipiatur a proprio parocho, vel de ejus licentia, quod idem argumentum fieri potest ex eodem concilio jubente denuntiationes fieri a proprio contrahentium parocho in ecclesia ante matrimonium; et tamen nemo dicet, sufficere si denuntiationes fiant a parocho ecclesiæ cathedralis, si contrahentes sint alterius parochiæ. Si ergo in Tridentino nomine parochi proprii non intelligitur parochus ecclesiæ cathedralis, nisi in ordine ad incolas illius peculiaris parochiæ, quæ ipsius curæ assignata est; eodem modo in præcepto communionis paschalis nomine proprii parochi non debet intelligi parochus ecclesiæ cathedralis, nisi in ordine ad incolas suæ peculiaris parochiæ.

Ratio denique est, quia praeeminentia ec- 6 clesiæ cathedralis supra alias ecclesias non tollit, quod singulæ habeant terminos proprios curæ sibi commissæ; sicut praeeminentia archiepiscopi supra episcopos suiTraganeos uon tollit terminos proprios, et territoria singulorum episcoporum, intra quos nec ipse metropolitauus potest sese ingerere, nisi

in certis oesibus n jure statutis. Sic etiam parocho ecclesiæ cfllhcdralis assignatum est territorium, et termini, intra quos deferre potest viaticum ægrotantibus, cosque oleo sancio ungere,et mortuos sepelire, et partem candelarum funeralium accipere , quando alibi sepeliuntur : extra illos vero terminos suæ propri/e porochiæ nihil horum exercet, quia non pertinet ad eum cura animarum, qua? sunt in aliis parochiis. Sicut ergo iis non ministrat viaticum, vel extremam unctionem, sic non debet cisdarc communionem paschalem, quæ non minus spectat ad proprium parochum, quam illa alia. Poterit quidem episcopus, si velit, permittere, quod omnes sui subditi communionem paschalem accipiant in ecclesia cathedrals, cum ipse sit eorum omnium parochus :quamdiu tamen episcopus hanc licentiam non tribuit, singuli debent in propriis parochiis peculiaribus communionem accipere , ut ecclesiastico præcepto satisfaciant : quia tamen oratrix bona fide in ecclesia cathcdrali communionem accepit, dictum fuit vicario episcopi, ne eam ulterius ea de causa pro hac vice molestaret.

DE SACRAMENTO POENITENTLE.

DUBIUM XVI,

Utrum, si aliquis nunc aS. Petro absolveretur, deberet adhuc peccata illa confiteri iterum sacerdoti mortali.

Dubium hoc non videtur practicum , de illo tamen ex civitate Florentina interrogatus sum, cujus filii, quia ingenio sunt fecundo, in ejusmodi fortasse quœstiones prorumpunt. Ratio autem dubitandi esse poterat ex iis, quæ notavi tomo *de Sacramentis,* disp. vili. *de Sacramentis in genere,* sect. 1. et P. Suarez tom. III. in in. part. disp. xm. *de Sacramentis in genere,* sect. 1. et alii communiter, qui ex S. Thoma III. part, qmest. 1 x iv . art. 7. communiter dicunt, quamvis Angeli et homines beati non sint ordinarii ministri sacramentorum , si quando tamen extra ordinarium cursum aliquid ejusmodi operentur, credendum esso id ex speciali Dei voluntate fleri, cujus operatio non alligatur ad communes sacramentorum ministros. Si ergo S. Petrus nunc aliquem absolveret, credendum esset id ex voluntate speciali Dei fieri, qui non minus per S. Petrum , quam per sacerdotes viatores absolvere potest, quod magis adhuc locum haberet in sententia ejusdem Suarii, qui loco citato docet, etiam ex vi præsentis institutionis posse sacerdotem comprehensorem et gloriosum etiam incorpore glorioso valido sacramenta conferre, cum sil tunc verus homo, et sacerdos retinens characterem sacerdotalem , et potens exercere actiones humanas : et proferre humana verba per organa corporis gloriosi, atque adeo nihil videtur deesse ad valorem sacramenti ex parte materiæ, vel formæ, vel etiam debili ministri.

Cæterum in prædicto loco dixi, ex vi præsentis institutionis homines solum viatores esse deputatos ministros ad valide conficienda sacramenta, quod ibi aliquibus rationibus probavi, quæ ibi videri possunt, quia id totum ad præsentem difficultatem non sufficit. Neque enim nego, posse Deum non solum per homines gloriosos, sed etiam per Angelos, et eorum actiones conferre effectum nostrorum sacramentorum: quare quidquid sit, an sacramentum a S. Petro collatum esset ejusdem rationis cum sacramentis nostris, vel an ejus volor, et efficacia esset ex vi præsentis institutionis, sufficeret tamen quod haberet eumdem effectum. Sicut enim baptizatus, vel ordinatus ab Angelis non deberet iterum a ministro mortali baptizari vel ordinari; ita qui absolutus esset a S. Petro, non indigeret nova absolutione, quæ a sacerdote mortali, et viatore ei conferretur.

Respondi tamen, adhuc in eo casu manere obligationem confitendi eadem peccata ministris, et sacerdotibus ecclesiæ visibilis et militantis. Fateor quidem, quod pœnitens ille per absolutionem a S. Petro collatam maneret justificatus; neque enim sine impietate credi potest, quod aS. Petro in re tanti momenti decipi posset: adhuc tamen obligatus maneret præcepto confitendi eadem peccata ministro ecclesiæ militantis, et visibilis. Sicut qui per actum contritionis justificatur, adhuc manet cum obligatione confitendi peccata sibi jam remissa, antequam ad communionem accedat, ut declaravit concilium Tridentinum sess. xnr. capit, vn. etean. xi. ita etiam qui modo illo extraordinario justificaretur, deberet adhuc eadem peccata clavibus Ecclesiæ subjicere; quas quidem claves habuit S. Petrus quamdiu vixit in hac vita mortali; post mortem tamen, sicut jam non est summus Pontifex,sed alius ejus successor, ita non habet jam Ecclesiæ claves, nec estejus minister, sed advocatus in cocio; quare peccata ei soli subjecta, nondum subjecta intelliguntur Ecclesiæ clavibus, et foro. Neque enim in S. Petro possumus majorem quoad hoc potestatem tribuere, quam ipsomet Christo ; et tamen si aliquis sua peccata Christo confiteatur, et ab eo per contritionem impetret eorum remissionem, non ideo liberatur ab obligatione confitendi eadem peccata ministris Ecclesiæ, ut præcepto divino et ecclesiastico sacramentalis confessionis satisfaciat.

Porro præcepto confessionis non satisfieri, nisi peccata tua confitearis ministris ecclesiæ visibilis, colligi videtur ex verbis concilii Tridentini. Nam session, xiv. capit. 2. probat differentiam inter baptismi, et pœnitentiæ sacramenta, quia in baptismo minister non debet esse judex, « cum Ecclesia in neminem judicium exerceat, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. *Quid enim mihi,* inquit Apostolus, *de iis quiforis sunt, judicare ?* » Pro baptizatis autem hoc sacramentum pœnitentiæ Christus instituit, « quos ante hoc tribunal, tanquam reos sisti voluit, ut per sacerdotum sententiam non semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari. » In quibus verbis sermo manifeste habetur de tribunali solum ecclesiæ militantis, quæ sola non potest judicare eos, qui baptizati non sunt: nam ecclesia coelestis, et triumphans non minus potest judicium exercere in non baptizalos, quam in baptizatos: tribunal ergo illud et judicium sacramentale, cujus necessitas in fine ejusdem capitis definitur, erectum supponitur in ecclesia visibili et militante, atque adeo coram ejus ministris confessio facienda est, ut confessionis præcepto satisfiat.

Hoc ipsum significavit idem Tridentinum eadem sess. capit, v. probans, peccatorum omnium confessionem necessariam esse ex Christi præcepto omnibus post baptismum lapsis. « Quia dominus noster Jesus Christus, e terris assumptus ad cados sacerdotes sui ipsius vicarios reliquit tanquam præsides, et judices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo pro potestate clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntient, » ubi pondero verbum illud *reliquit,* quod solum de ministris in terra remanentibus verificatur, nam qui in coelo sunt, non relinquuntur, sed assumuntur, ut sint simul cum ipso Christo. Quod idem colligitur ex illo *clavium* nomine, quod ibi potestas hæc appellatur, sicut et cap. Vf, et alibi; claves enim ejusmodi datæsunt ecclesiæ visibili, et S. Petro dum vixit, non tamen detulit eas secum in cœlum, sed reliquit suis successoribus, qui omnes, et singuli non habent claves Ecclesiæ, nisi pro tempore hujus mortalis vitæ, et ideo mortuo pontifice, ejus stemmata gentilitia depinguntur sine clavibus. Si ergo omnes fideles obligantur ad deferanda sua peccata mortalia ad claves Ecclesiæ, non satisfit huic præcepto per confessionem factam S. Petro, et per absolutionem ab eo obtentam, imo nec quamvis ab ipsomet Christo absolutio haberetur, nisi idem Christus dispensaret simul in præcepto confitendi ministris Ecclesiæ, quæ dispensatio in dubio præsumi non debet, cum sit contra id quod ipsemet Dominus lege sua universaliter statuit, et voluit semper in Ecclesia observari.

Accedit deinde obligatio confessionis annuæ ex præcepto ecclesiastico contento in cap. *Omnis utriusque sexus, de poenitentiis, et rem'asionibus,* ubi expresse praecipitur ut omnes adulti singulis annis confiteantur sua peccata *proprio Sacerdoti:* nomine autem proprii sacerdotis certum est intelligi eum ad quem ex officio spectat cura illius animæ, hoc est, pastori spirituali illius. Cui Ecclesiæ præcepto nondum est satisfactum magis per confessionem factam B. Petro, quam si fieret B. Joanni Baptistæ, aut etiam B. Mariæ Magdalenæ, cum modo S. Petrus non magis sit pastor ex officio, quam illi. Si enim nunc haberet adhuc officium pastoris, esset utique papa,quia nullum aliud officium cogitari potest, quod nunc retineat, et quod habeat curam animarum : semper ergo remanebit obligatio ex præcepto Ecclesiæ confitendi peccata proprio pastori, nisi expresse constaret de divina dispensatione, quæ in dubio præsumi non debet. 6

Hac autem occasione disputatum fuit ab eisdem, et interrogatus sum, an qui ex pe- 7

culiari Dei gralia sacrosanctum oucliarisliæ sacramentum de manu S. Petri, vol nlicujus Angeli acciperet, posset adhuc eadem dic iterum de manu proprii pastoris eucharistiam sumere ?

8 Respondi, non posse, quia prohibitio non
Si!«i indie «I, no quis de manu proprii pastoris eadem
rommunir»- (]jc j.j9 communicet, se ne quis bis eadem die communicet. Unde, si aliquis ab alieno sacerdotesine proprii pastoris licentia hodie communionem accepit, peccavit quidem communionem sine licentia proprii pastoris ab alieno accipiendo, nisi per ignorantiam vel præsumptam sui pastoris voluntatem excusetur, non tamen potest iterum eadem die de manu pastoris sui communicare : imo quamvis ipsemet temere sibi eucharistiam furtive acceptam ministrasset, non posset iterum eadem die communicare. Ratio autem est, quia minister dans eucharistiam, nimis extrinsecese habet ad effectum, et valorem sacramenti,cujus usus non est ministratio porrigentis, sed sumptio, et manducatio sumentis. Quare, sicut prohibitio celebrandi bis eadem die, non est solum non celebrandi bis cum licentia proprii pastoris, sed quomodocumque, atque ideo, si hodie contra prohibitionem tibi a tuo episcopo factam, sacrilege celebrasti, etiamsi statim confitearis et absolvaris, et episcopus revocet suam prohibitionem, non poteris hodie iterum missam celebrare ; ita prohibitio bis communicandi est æque universalis, nec est, unde debeat intelligi de sola communione a proprio pastore accipienda ; se l quomodocumque prima communio sit posita, impedit secundam eadem die, nisi Ecclesiæ dispensatio interveniat, prout in die Natalis Domini dispensat, ut sacerdotes ter possint in missarum celebratione communicare.

DUBIUM XVI J.

Cur episcopus extra diœcesim non possit approbare confessorios pro suis subditis extra diœcesim exittentibus.

f Episcopus Ostiensis, v. gr. Romæ adest, ubi etiam sunt aliqui cives Ostienses, qui proculdubio possunt Rpmæ confiteri confessoriis a vicario Romano approbatis. Sed tamen illi vellent confiteri altori sacerdoti Romano, qui non est approbatus ab ordinario Romano, et ideo petunt ab episcopo Ostiensi, ut eum approbet pro suis subditis audiendis. Quod tamen fieri non posse, dixi disputat. XXL *de pœnitentia* num. 7. ubi concessi, posse ad hunc effectum approbari Romæ ab episcopo Ostiensi sacerdotem Ostiensem ibidem existentem, qui adhuc sit subditus ejusdem episcopi : non tamen posse approbari Romanum sacerdotem Romæ degentem, qui non sit subditus episcopi Ostiensis. Hac vero occasione quæsitum est a me, cur id negarem, cum aliunde approbatio confessarii sit actus jurisdictionis voluntariae, atque adeo possit ab episcopo extra suam diœcesim exerceri? Quare sicut potest episcopus Ostiensis approbare sacerdotem Romanum Ostiæ existentem, ut Ostiæ confessiones audiat; sic videtur posse eumdem approbare Romæ existentem, ut confessiones civium Ostiensium Romæ audiat.

Respondi tamen, id fieri non posse ut loco citato probaveram : quod rursus probari potest ex declaratione congregationis concilii Tridentini illo loco adducta, qua Eminentissimi Patres dixerunt, episcopum ipsum in aliena dioecesi commorantem non posse confiteri sacerdoti alieno non approbato ab Ordinario illius loci, in quo fit confessio. Si ergo episcopus ipse non potest sibi eligere confessarium non approbatum ab Ordinario loci, in quo est; minus poterit eum suis subditis assignare. Si enim posset sacerdotem Romanum Romæ approbare ad confessiones Ostiensium Romæ audiendas, 0
posset utique ipse episcopus Ostiensis eidem confiteri, cum non minus ipse sit Ostiensis, quam sui subditi : quare si ipse non potest, nec cives Ostienses poterunt illi sacerdoti confiteri.

Ratio autem a priori ex dictis loco citato hæc est, quia confessarius ex decreto Tridentini debet esse approbatus a suo Ordinario : in casu autem posito sacerdos Romanus Romæ existons non esset approbatus a suo Ordinario : namepiscopusOstiensis non est Ordinarius sacerdotis Romani, nec eum potest punire , etiamsi Romæ circa confessiones Ostiensium audiendas delinqueret, sed solum is poterit puniri ab Ordinario Romano. Posset quidem episcopus Ostiensis sacerdotem Ostiensem Romæ commorantem punire, ut volunt Gonzalez *in regulam* VIII. *Cancellarice* gloss, 1 x ii. num. 11. ct Barbosa *de officio, et potestate Episcopi,* allegat, vi. num. 17. posset etiam punire sacerdotem Romanum Ostiæ commorantem, ct ibi approbatum, si ibi circa confessiones delinqueret, et ideo sive sacerdos Ostiensis Romæ commoretur, sive sacerdos Romanus sit Ostiæ, utriusque potest dici Ordinarius episcopus Ostiensis, cum utrumque possit punire , et ideo uterque dicetur approbatus a suo Ordinario , si approbatur ab episcopo Ostiensi : non est tamen Ordinarius sacerdotis Romani Romæ commorantis : quia superior et subditus sunt correlativi, et non potest sacerdos ille Romanus Romæ existons censeri subditus episcopi Ostiensis, a quo nullo modo coerceri et puniri potest.

DUBIUM XVIII.

An episcopus possit suspendere totum conventum regularium a confessionibus audiendis?

Episcopus quidam zelo commotus, quia putavit violatam fuisse immunitatem ecclesiasticam, dum regulares consignarunt ministris curiæ sæcularis quemdam inter eorum sepfa commorantem, qui ibidem delinquebat, sollicitans juvenes ad turpia et obscœna, ea de causa conventum totum suspendit a confessionibus audiendis. Quæsitum fuit, an hæc suspensio valida fuisset?

Respondi, considerandum esse quomodo illa suspensio facta fuerit, an scilicet per modum censuræ et suspensionis canonicæ ; vel potius per modum revocationis facultatis, et approbationis antea concessæ illis religiosis ad confessiones audiendas. Primo modo, quamvis communitas vel collegium non possit excommunicari, potest tamen suspendi, ut cum aliis docet Suarez tom. V. *de censuris* disp, XXVIII. sect. 3. Unde, si aliunde non deerat culpa sufficiens, nec potestas et jurisdictio in prælato , potuit totus conventus saltem quoad clericos suspendi. Videndum tamen est, an casus esset talis, et ex iis in quibus potest episcopus proferre censuras contra exemptos saltem ut legatus sedis Apostolicæ.

3 Si vero suspensio facta fuit secundo modo per modum revocationis facultatisconecssæ, regula generalis et communis doctorum est, ut episcopus non possit sine rationabili causa nova revocare approbationem, quia ipsemet religiosos absolute, et non solum ad beneplacitum approbavit ad audiendus confessiones, quamvis ejus successor possit eos denuo examinare, ut constat ex responso sacre congregationis, et motu proprio Pii V. de quibus late dixi disp. XXL *de Pernitent,* sect, v. a num. 61. ubi cum aliis docui, si sine causa sufficienti id fiat, revocationem illicitam et invalidam esse; oportere tamen , et consulendum esse religiosis, ut episcopis obedientiam praestent, præsertim cum præsumendum regulariter sit pro sufficientia causæ, quæ tamen difficile subesse potuit in casu praesenti respectu omnium sacerdotum, cum non omnes cooperari potuerint in consignatione facta illius delinquentis.

DUBIUM XIX.

An facultas absolvendi concessa prælato regulari transeat ad ejus successorem.

Concessa fuit ad septennium cuidam Titio regulari, et prælato quasi provinciali, facultas ad dispensandum et absolvendum a reservatis summo Pontifici, cum potestate etiam eamdem facultatem communicandi suis subditis. Postea ante finem septennii cessavit Titius a sua praelatura, quæsitum fuit, an facultates illæ transirent adejussuccessorem in officio?

Dixi rem hanc totam pendere et colligendam esse ex conjecturis : nam regula illa quod concessio intelligatur personalis quando exprimitur nomen personæ cui conceditur, et e contra intelligatur realis , seu facta officio, quando exprimitur nomen officii, non est universalis, sed est ultimum remedium, quando aliunde non potest concedentis intentio ex aliis conjecturis indagari, ut in simili fatetur Thomas Sanchez lib. VIII. *de matrim.* disp, xxvil. nu. 3.

Cæterum, si attentis omnibus circumstantiis, res adhuc maneat dubia , nec sit magis præsumptio pro concessione reali, quam pro personali, nec e contra; probabilior senten-

lia tend præsutfti personalem, saltem quando nomon personæ exprimitur primo loco, et ante nomen officit, quam tenent multi quos referi et sequitur idem Sancli. ubi sup. num. 18. <9. et20. quamvis fateatur probabilem alleram sententiam ab ipso relatam n. 17. dicentem, quod in eo dubio praesumitur realis, et transire ad successorem. Addidi tamen, in casu proposito inveniri non levem conjecturam ad cogitandum, quod non fuerit concessio personalis, saltem si additum fuit nomen officii, quia cum Titius cessare deberet ab officio multo ante septennium expletum, frustra concederetur ei facultas illa ad septennium, cum constaret non lore utilem personæ Titii ad septennium : in dubio autem verba concessionis ita sunt interpretanda, ut concessio sit utilis illi, cui fit, ut observavit idem Sanchez ubi supra num. 21. Hoc denique certum mihi videtur, quod scilicet socii, seu subditi illi, quibus Titius, dum erat superior, facultates illas communicavit, eas retirient durante toto illo septennio, etiamsi Titius officio fuerit amotus , saltem nisi a successore in eodem officio revocetur: quia communicatio facta fuit tempore habili, nec alia conditio requisita fuit ut subditis acquirentur facultates, nisi quod a Titio eis communicarentur. Quod autem dictum est de cessatione muneris ante finem septennii, hoc idem dicendum est si Titius ante septennium moriatur, parum enim refert, quod mors, vel alia quævis causa Titium ab officio removeat.

DUBIUM XX.

Quid dicendum de facultate ad absolvendum, nondum mandata execution, quando potestas cessat in concedente?

4 Non est animus examinandi quæstionem illam celebrem ; quando facultates concessæ expirent mortuo concedente, vel cessante ejus officio, de qua late Thomas Sanchez lib. vili, *de matrimon.* disp, xxviii. et Suarez *de legibus* lib. vin. cap. I. et de facultate ad absolvendum dixi disp. xix. *de poenitentia* sect. n. §. 2. Sed illa doctrina generali supposita, difficultas specialis fuit in casu peculiari subsequent!.

Titius opera et interventu Scii sui amici, impetravit apud sacram Pcrnitcntiariam Romanam facultatem pro foro conscientia* componendi se super fructibus aliquibus male perceptis, et percipicndæ absolutionis ab aliquibus casibus reserva!is : quæ facultas concessa fuit Scio pro confessorio nominando ab eodem Scio, ita tamen, ut Titius daret Romæ 40. aureos in eleemosynam, et alios 20. in sua patria, quos omnes Titius conscius largitus est, sed per undecim menses confessionem, et absolutionem distulit, nec confessarius a Scio nominatus fuit, quia Titius non urgebat. Interim Sanctissimus facultatem sacræ Pœnitentiariæ moderatus est, ita ut jam facultatem illam denuo concedere non posset. Quæsitum fuit, an posset adhuc Seius ex facultate antea concessa confessorium nominare, a quo Titius absolvi posset, et liberari a debito fructuum male perceptorum?

Res hæc difficultate non carebat, propter communem doctrinam theologorum, et canonistarum, qui dicunt facultates concessas alicui in materia gratiae ad dispensandum cum persona determinata, expirare morte concedentis, (quod idem est cessante officio, vel potestate concedentis) saltem quando facultas conceditur in favorem illius cum quo est dispensandum, et non illius qui dispensaturus est, quam doctrinam late explicat et probat aliis multis citatis Thomas Sanchez dicta disput. xxvin. num. 48. et 84. et quamvis Suarez dicto cap. xxxi. num. 14. indicet, quod id non habeat locum in facultatibus spiritualibus, qualis est hæc : fatetur tamen, se non audere id omnino affirmare, quia nullum auctorem invenit pro illa sententia : concedit vero id esse verum, quando facultas illa conceditur directe ipsi pcenitenti, ut possit eligere confessarium : secus quando conceditur directe alteri, ut possit absolvere aut dispensare cum illo, vel nominare confessarium , aut dare illi facultatem, etc. Ex narratione autem supraposita magis videtur facultas concessa posteriori modo, scilicet Seio directe, quam Titio pcenitenti.

Adhuc tamen probabile mihi et aliis multis doctissimis viris, qui consulti fuerunt, visura est, quod in casu posito facultas non expiraverit.

Primo, quia ex specie facti colligi videtur, quod concessio gratiæ facta fuerit directe ipsi etiam Titio pcenitenti, ut indicant verba illa : *Titius opera, et interventu Seii impetravit etc.* atque ideo jam ipse Titius acquisivit jus post piam facultatem sibi concessam acceptavit.

Secundo, quia doctrina illa communis in contrarium adducta limitari solet, ut non habeat locum ; quando exoculor non est liber, sed necessarius, et ideo facultas dispensandi in litteris Pœnitentiariæ demandata non expirât, quia apponitur verbum *mandamus,* per quod fit executor necessarius, quam limitationem probat et exornat Thomas Sanchez ubi supra num. 87. Quamvis autem in casu nostro non sit appositum illud *mandamus :* videtur tamen factus minister necessarius, tum per acceptationem officii, juxta doctrinam aliquorum doctorum : tum per solutionem pecuniæ et eleemosynæ, quam Titius ex ejusdem Seii præceplo fecit.

7 Tertio, quia omnes fatentur gratiam et facultatem concessam non expirare, quando res non est integra : prout in casu proposito res non videtur integra, cum Seius processisset ad exactionem pecuniæ, et Titius ad ejus solutionem.

8 Quarto, quia doctrina illa communis in contrarium adducta, videtur aliquibus difficilis, et ideo Suarez supra citatus inclinat satis in contrarium, et idem expresse docet Sa verb, *dispensatio,* num. G. et verb, *gratia,* nnm. 4. cujus sententiam refert, et non improbat Salas *de legibus* disput. xx. sect. 17. et expresse eam amplectitur Castro Palao tora. i. tract, m. disput. iv. punct. 16. §. 4. dicens esse in conscientia securam licet contrarium consulendum sit : et idem late et docte probat Basilius Pontius liber 8. *de matrimon.* cap. xix. §. 1. n. 3. et 8.

0 Nec denique obstat videri absurdum, quod aliquis nunc ex concessione Pœnitentiariæ possit id, quod ipsa Pœnitentiaria non potest, atque ideo delegatus possit plusquam ipse delegans. Ad hoc enim respondi in loco citato *de poenitentia,* dicta sect. 2. num. ultim. ubi attuli exempla facultatum, quibus plures religiones frumitur ex concessione majoris Pœnitentiarii potentis tunc illas concedere, quas facultates nunc Pœnitentiarius major concedere non potest, nec ideo religiones, quibus antea concessæ fuerant, illarum usum amittunt, quandiu summus Pontifex eas non revocat ; solet enim aliquando summus Pontifex non solum ipsam concedendi potestatem auferre, sed revocare etiam facultates concessas. Propter hæc ergo probabile visum fuit in casu nostro, Scium posse adhuc confessarium nominare, a quo Titius absolvi et dispensari posset. Non tamen posset confessarii facultas a Pœnitentiaria extendi ad componendum super fructibus perceptis post primam concessionem, quia hæc esset jam nova concessio, ad quam non est amplius facultas in Pœnitentiaria, ut supponitur.

DUBIUM XXI.

Utrum reservatio casuum facta ab episcopo et promulgata a capitulo sede vacante obii-

Episcopus in synodo dioecesana reservavit sibi in futurum aliqua peccata, et aliquas censuras. Mortuo episcopo , capitulum sede vacante jussit imprimi hanc casuum reservationem, ut ad notitiam veniret omnium confessariorum : dubitatum fuit, an ea reservatio vim sufficientem haberet ? Aliqui negabant, quia lex non obligat subditos, nisi sufficienter promulgetur, ut cum S. Thoma 1. 2. qu. xc. art. 4. et Cajetano ibi, tenent theologi omnes, quos afferunt et sequuntur Vasquez ibi disp. GLV. cap. n. Suarez de legibus lib. f. cap. xi. Molina tract, v. *de jurisdictione* disput. lxx. Sotus *de justitialib.* I. quæst. i. artic. 4. Navarrus *in manuali* cap. xxπi. num. 44. Salas disp. i. *de legibus* sect. 10. et alii communiter. Synodus autem illa quæ celebrata fuerat januis clausis apud aliquos paucos, nondum vivente episcopo fuerat promulgata, atque adeo nondum obligabat : ergo nec pars synodi speclans ad casus reservatos poterat adhuc obligare. Editio autem seu impressio illius partis facta a capitulo post mortem episcopi, non videtur sufficiens ad obligationem inducendam : quia promulgatio inducens obligationem, debet fieri jussu et auctoritate ipsius legislatoris : nam ejusdem est legem promulgare, cujus est condere ; cum ergo lex illa synodalis facta fuerit ab episcopo , ab eodem vel ejus jussu deberet promulgari : quod tamen non ita factum fuit, cum eo tempore jam omnino oessasset auctoritas episcopi defuncti; non ergo fuit promulgatio suffieiens.

Nec satisfacit dicere, quod capitulum suc-

cedit loco episcopi tempore sedis vacantis in iis quæ pertinent ad jurisdictionem, atque ideo promulgationem faciam auctoritate capituli habere eamdem vim, ac si ab episcopo facta fuisset, hoc, inquam, non videtur satisfacere. Primo, quia non omnes concedunt capitulo potestatem sedo vacante condendi leges, qualem habet episcopus; id enim negant aliqui, quos affert, et sequitur Salas disp. Vin. *de legib.* sect. 16. num. 8. quorum sententiam non esso improbabilem, fatetur Suarozlib.IV.de *legibus* cap. vi. num. 17. Quare non potuit capitulum sede vacante dare valorem statuto synodali, quod ante episcopi mortem validum nondum fuerat. Secundo, quia etsi capitulum posset legem reservationis condere ; non tamen videtur usum tali potestate in casu posito : non enim significavit se legem illam condere auctoritate propria, sed solum jussit imprimi casus reservatos sub titulo reservationis ab episcopo factæ. Hunc enim solum titulum apposuit folio illi denuo edito, et impresso, his verbis : *Casus, et censuræin synodo N. Diœcesis, habita anno* 1637. ubi tota auctoritas refundi videtur in synodum, et per consequens in episcopum, cujus cum jam tunc nulla esset auctoritas, non videtur promulgata lex legislatoris potentis lege sua obligare, quando lex ipsa promulgatur.

3 Alii tamen volebant reservationem illam deinceps obligare ; quia si tota synodus typis edita fuisset, tota synodus quoad omnia decreta obligaret : eadem autem est ratio totius ad totum, et partis ad partem ; ergo pars illa typis edita et evulgata, obligabit deinceps in dioecesi.

l, Addi potest pro hac sententia, quia licet aliqui pauci negent posse capitulum sede vacante condere leges, communis tamen omnium aliorum sensus est, quod possit, prout docet Suarez dicto cap. vi. et aliis mullis relatis, P. Nicolaus Baldellue tom. I. *disputat, moral,* lib. v. disputat, vili. numer. 7. imo quamvis id negaretur in ordine ad alias leges, non tamen videtur negari posse de lege reservationis casuum ; quia potestas reservandi casus, si attente consideretur, non videtur distingui a potestate jurisdictionis in loro sacramentali. Qui enim habet in eo foro jurisdictionem ordinariam quam potest alii delegare, et communicare, potest consequenter eam limitare reservando sibi absolutionem aliquorum casuum, ad quam absolutionem non vult aliis inferioribus communicare potestatem, el jurisdictionem ; cum ergocapitulum sede vacante habeat plenam jurisdictionem ordinariam in ordine ad forum sacramentale, poterit consequenter eam jurisdictionem in aliis inferioribus ampliare, vel limitare, quod est in rigore reservare vicario capituli absolutionem aliquorum casuum, et censurarum.

In hac controversia ego magis inclinavi in primam sententiam, negantem valorem illius reservationis. Ad quod tamen non moveor ex defectu potestatis in capitulo condendi leges sede vacante : nam revera communis fereoraniumsententia eam potestatem in capitulo agnoscit. Nec videtur posse negari, quod saltem posset condere statutum aliquod temporale obligans pro tempore sedis vacantis, sive diceretur lex, sive non diceretur, obdefectum perpetuitatis, in quo posset esse quæstio de nomine ; cum tamen reipsa constaret de obligatione saltem pro illo tempore. Moveor tamen potissimum ratione supra indicata, quia scilicet capitulum non visum esi uti sua auctoritate ad reservationem illam promulgandam, et ejus obligationem in- 0
ducendam Neque enim significavit capitulum, se reservare casuum illorum absolutionem, nec dixit se supplere auctoritatem, quam mortuo ante promulgationem episcopo non habebat, sed solum fecit illos casus imprimi tanquam ab episcopo in synodo diœcesana reservatos, non interposita auctoritate propria capituli sede vacante, sed solum commemoratasynodidiœcesanæ cum episcopo. Cum ergo episcopi auctoritas jam expirasset, non potuit obligatio legis incipere, quando legislator non potest jam præcipere et obligare. Suppono enim ante promulgationem legem non esse legem , nisi inchoative, nec esse promulgationem solam conditionem, seu applicationem legis jam præexistentis, sed potius esse partem constitutivam ipsius legis in ratione legis, ut colligitur ex cap. *In istis,* dist. iv. ubi dicitur quod leges tunc instituuntur, cum promulgantur, et probant Suarez lib. I. *de legibus* cap. xi. n.6. Vasquez 1. 2. disput. LV. cap. n. num. 16. Baldellus dicto lib. V. disput. 13. num. 5. et alii, ct quidquid sit de hoc, fatendum tamen est, promulgationem ad legis obligationem requisitam non esse promulgationem per notitiam privatam, quam singuli subditi habeant de lege jam facta, etiamsi major subditorum pars eam notitiam haberet, sed debere esse notitiam publicam ; hoc est, ortam ex actu solemni, quo jussu legislatoris lex publicetur, ut notant communitor doctores. Ratio autem ex dictis est, quia actus praecipiendi, qualis est lex, includit locutionem qua princeps seu legislator præcipit, et manifestat subditis suam voluntatem, quod tunc iit|quando lex promulgatur. Non potest.autem promulgatio esse locutio principis nisi principis jussu, et auctoritate fiat. Cum ergo episcopus mortuus non possit jam subditis loqui, aut præcipere, consequens est ut promulgatio a capitulo solo facta non possit fieri nomine episcopi, nec ab eodem episcopo auctoritatem accipiat; non est ergo promulgatio illa sufficiens ad obligationem inducendam, cum per illam promulgationem nullus superior loquatur et præcipiat ; non etiam episcopus mortuus, qui jam nunc nec loqui potest, nec præcipere. Non etiam capitulum, quod licet præcipere posset, non tamen significat se præcipere , nec interponit suam auctoritatem, sed solius episcopi jam mortui. Defuit *ergo* promulgatio requisita ad obligandum, nimirum promulgatio facta ab ipso superiore per eamdem promulgationem præcipiente.

Nec obstat, quod pro secunda sententia observari, capitulum , esto quod non posset in universum leges condere sede vacante, posse tamen reservare absolutionem casuum, quæ reservatio pertinet ad jurisdictionem in foro poenitentiali, quæ plene residet penes capitulum» IIoc, inquam, non obstat, quia imprimis id ad summum probaret de iis, quibus a capitulo datur jurisdictio ad confessiones, quales sunt sacerdotes simplices sæculares, non vero regulares, qui sola approbationeOrdinarii indigent, jurisdictionem vero accipiunt a summo Pontifice per sua privilegia, et bullas Apostolicas : nam licet respectu horum etiam possit episcopus reservare casus saltem intra Italiam; controversum tamen esse potest, an capitulum id possit facere. Sed quidquid de hoc sit, non apparet in casu præsenti, capitulum id fecisse, cum non fuerit usum auctoritate propria ad eos casus reservandos, sed solum eos proposuerit, et ediderit tanquam reservatos auctoritate episcopi in synodo diœcesana nondum antea promulgata, ut in facti narratione supponitur.

DUBIUM XXII.

1n *habens facultatem ab episcopo absolvendi ab omnibus casibus ei reservatis, possit absolvere a reservatis post concessam lieimtiam ?*

Ratio dubitandi esse potest, quia facultas f
absolvendi a reservatis non extenditur ad reservanda, quod principium , seu axioma refert suarez tom. IV. *de Relig.* tract, vilf. lib. ii. cap. xxi. num. 3. in principio. Unde cum dubitaretur, an facultas concessa in Tridentino episcopis ab absolvendum in foro conscientiæ a reservatis occultis, extenderetur ad casus reservatos in bulla Cœnæ, quæ bulla post illam concessionem promulgatur de novo; Gregorius XIII. respondit concessionem illam Tridentini non extendi ad ea, quæ postea reservantur, ut refert Thomas Sanchez lib. II, *in Decalog.* cap. xi. numer. 26. idem ergo dicendum erit de facultate qualibet ab episcopo concessa ad casus reservatos, quod non extendatur ad reservationes futuras.

In contrarium tamen praxis esse videtor 2
religionum habentium a sede Apostolica facultatem absolvendi a reservatis Papæ, ex vi quorum privilegiorum absolvunt indifferenter ab omnibus etiam post illas concessiones reservatis, quandiu prior facultas non revocetur totaliter, ve) saltem ex parte quoad aliquem vel aliquos casus particulares. Nam concessio facta verbis generalibus, et quæ non vergit in præjudicium tertii, sed solius concedentis, censetur favorabilis, et late interpretanda, et ideo Suarez dicto cap. xxi. num. 3. indicat ejusmodi privilegia extendi ad reservationes futuras, quia conceduntur ut privilegia generalia, et perpetua ad omnes casus reservatos. Et postea num. 4. id confirmat primo exemplo illius oppidi, quod rex eximit in perpetuum ab omni onere : nam etiamsi postea onera nova imponerentur, omnia comprehenduntur in illa exemptione generali, ut tradunt Baldus in l. *Cum fundus,* if. *de legatis* n. et Covar. *in pract.* cap. π.

Confirmatsecundo exemplo regis, cui Pon- 3
tifex concessit præsentationem beneficiorum

talis provinciæ, vel civitatis, quæ facultas extenditur ad bénéficia postea erecta, argumento cap. *Quia circa, de privilegiis,* quia in beneficiis plenissime est interpretatio facienda : ergo multo magis in piivilegio, et facultate absolvendi a reservatis : tum quia nova» reservationes sunt quolidianæ, et ideo facilius Pontifex creditur do iis cogitasse, quando privilegium concessit : tum etiam, quia hæc privilegia data sunt propter magnam et publicam utilitatem, scilicet spiritualem, juxta ea, quæ tradunt Joan. Andr. in cap. *Qui sentit, de regul. juris* in vi. et Panormit. in cap. *quia circa,* num. 5. et Alexand. lib. n. *consil.* consilio 178. nu. 21. Denique confirmat ex usu sequentium Pontificum, qui quando volunt, quod privilegia illa non prosint in ordine ad aliquem casum, quem de novo reservant, revocant expresse illas facultates ; ergo supponunt, quod nisi revocarentur, prodessent ad casum etiam illum de novo reservatum.

4 Ego dixi, id totum pendere ex intentione concedentis, quæ si aliunde colligatur non esse ita universalis, sed limitata ad casus antea reservatos, non est extendenda ad reservandos. Si tamen id non colligatur ex conjecturis, vel circumstantiis loci, personæ, et aliis, videtur universalis ad reservationes futuras, in quibus explicite vel implicite non revocetur prior concessio, prout frequenter solet revocari, addita in reservalione nova clausula derogatoria præcedentium facultatum, quas omnes superior non vult locum habere in illo casu, a quo vult neminem posse absolvere vigore alicujus facultatis antea concessæ.

5 Ultra argumenta vero illa a Suario allata, ponderabam ad hoc ipsam facultatem concessam in bulla Cruciatæ ad eligendum confessarium approbatum, qui possit absolvere ab omnibus Papæ, vel Ordinariis reservatis : imo et semel etiam in vita, et semel in morte ab omnibus contentis in bulla Cœnæ, excepta hæresi. Ex vi cujus facultatis nemo dubitavit posse pœnitentem absolvi a casibus reservatis Papæ, vel episcopo, vel etiam in bulla Cœnæ, licet reservalio facta fuerit post concessionem Cruciatæ. Quod idem potest ex Pcenitentiaria colligi, cujus facultates ad futuras etiam reservationes extendi videntur, nisi fiat in illis revocatio explicita, vel implicita præcedentium facultatum absolvendi ab omnibus reservatis. Et quidem mirum est, si aliquis habuisset facultatem absolvendi ab omnibus reservatis etiam in bulla Cœnæ, et postea reservaretur aliquis alius casus extra bullam Cœnæ, confessarium illum posse adhuc absolvero a casibus bullæ Cœnæ, non tamen posse ab illo alio peccato denuo reservato, quæ reservalio semper est multo levior, quam reservalio bullæ Cœnæ, et facilius conceditur facultas absolvendi ab illo, quam ab isto.

Ratio denique esse potest, quia intentio superioris reservantis liæc sola esse videtur, ut scilicet deinceps facultas ordinaria non sufficiat, nec ullus ab eo casu absolvat, nisi superior, vel habens specialem facultatem a superiore reservante, vel ab ejus superiore : non ergo excluditur ille, qui jam habet facultatem ejusdem superioris ad absolvendum ab omnibus reservatis eidem superiori.

Nec obstat responsio illa Gregorii XIII, supra citata, et relata a Thoma Sanchez; nam etiamsi de illa responsione constaret, casus tamen est diversus, nam ibi agebatur de reservatis in bulla Cœnæ promulgata post concessionem facultatis, in qua bulla non ponitur mera reservatio, sed cum derogatione explicita omnium facultatum præcedentium, etiamsi in concilio generali concessæ fuissent : ex quibus verbis colligi videtur derogatio facultatis episcopis in Tridentino concessæ, ut cum communi probavi disp. xxui. *de fide,* sect. in. §. 1. nunc autem loquimur de reservatione nova simplici, quæ fiat sine derogatione explicita, vel implicita facultatum specialium præcedentium.

DUBIUM XXIII.

Utrum cessante approbatione, cesset etiam facultas ad casus reservatos, ita ut per subsequentem approbationem non reviviscat!

Titius sacerdos regularis approbatus fuit ab episcopo ad annum : rursus ab eodem episcopo habuit facultatem absolvendi a reservatis. Transacto anno cessavit approbatio, et indiguit nova approbatione. Quæsitum fuit, an indigeret nova etiam concessione ad casus reservatos, an vero præcedens concessio subsecuta nova approbatione reviviscerct ?

Ratio dubitandi erat, quia accessorium sequitur statum principalis , et destructo fundamento, omnia alia destruuntur, nec potest facultas perseverare in subjecto incapaci. Sacerdos autem non approbatus redditus est a concilio Tridentino incapax jurisdictionis accipiendæ ad audiendas confessiones; et hæc approbatio est fundamentum requisitum ad accipiendam jurisdictionem in eo foro : si ergo transacto anno deficit approbatio, non poterit amplius perseverare jurisdictio, et facultas delegata ad absolvendum a reservatis, cujus jurisdictionis incapax est sacerdos non approbatus.

Respondi tamen, reviviscere concessionem ad casus reservatos, habita nova approbatione annua, sed seorsim diverso tempore. Nam ex natura rei non repugnat, nec etiam ex lege positiva quod alicui sacerdoti concedatur jurisdictio ad confessiones , antequam sit approbatus, licet non possit ante approbationem cxccrccrc illam jurisdictionem, sic enim praxis habet, quod generalis societatis Jcsu suis sacerdotibus communicetjuxta sua privilegia ea ipsa die , qua sacerdotes fiunt plures facultates circa vota , et peccata suorum pœnitentium, quibus facultatibus uti non possunt, antequam ab Ordinario approbentur. Nec necesse est quod generalis denuo cis concedat illas facultates, quoties cessante prima approbatione indigent nova Ordinarii approbatione ad audiendas confessiones, sed semper perseverat illa communicatio facultatum, impedita tamen quandiu non sunt approbati ; imo potest hoc ipsum concedi iis antequam fiant sacerdotes : sicut si Pontifex concederet Titio nondum sacerdoti, ut factus sacerdos posset, quoties celebraret, animam defuncti a purgatorio liberare, concessio valet, licetmaneat impedita ante sacerdotium: nam conceditur id ex nunc pro tunc. Similiter ergo potestfacultas ad casus reservatos concedi sacerdoti nondum approbato, ut posita approbatione habeat suum effectum : quare sicut potest incipere ante approbationem, sic potest cessante approbatione, perseverare, ut approbatione redeunto, maneat etiam facultas illa expedita ad suum effectum habendum. Imo hoc modo videtur concedi a surnmo Pontifice regularibus facultas, et jurisdictio ad confessiones audiendas , et ad absolvendum ab aliquibus casibus reservatis, nempe ut non possit execution! mandari, donec sint approbati ab ordinario, et cessante approbatione, cessot usus illius facultatis, et reviviscente approbatione reviviscat. Eodem ergo modo poterit episcopus dare facultates ad casus sibi reservatos, nimirum stante approbatione ejusdem episcopi. Itaque loquendo de possibili, non est dubium quod possit ita concedi, ut non expiret cessante prima approbatione ; solum potest esse difficultas, an de facto ea sit intentio concedentis, an potius solum concedat eam facultatem, sicut et approbationem pro tempore determinato, quandiu durat prior approbatio.

Hoc autem videtur omnino ex circumstantiis indagandum. Et quidem si simul approbatione concedatur ea facultas ad casus reservatos, non levis est conjectura, quod utraqae concedatur cum eadem temporis limitatione. Si vero seorsim , et tempore diverso ante approbationem detur, ex tunc facultas ad reservata non videtur dependens a limitatione temporis, quro postea in approbatione apponetur, sed dari pro eo tempore, pro quo fuerit postea approbatus, sive approbatio subsecuta fuerit unica perpetua, sive multiplex renovata. Major difficultas esse posset, si concessio facultatis ad reservata fiat tempore sequenti, postquam jam sacerdos mense præterito fuit approbatus ad annum. Nec tamen tunc videtur præsumenda limitata hæc secunda concessio, si verisimile sit concedentem non recordari tunc limitationis annuæ antea in approbatione appositæ. Denique absolute illa temporis interruptio affert magnam conjecturam , quod secunda concessio non sit ad tempus , sed absoluta pro omni tempore quo confessarius inveniatur approbatus, sive ex praecedenti approbatione , sive ex ejus renovatione. Nam si biduo ante finem illius anni, quo durat præcedens approbatio, confessarius petat, et obtineat ab episcopo facultatem absolvendi pœnitentem quemdam a reservatis, durabit procul dubio ea facultas, etiamsi pomitens illo biduo non potuerit confiteri, ita ut renovata post biduum approbatione pro anno sequenti, possit confessarius absolvere pœnitentem illum a reservatis absque alia nova concessione : nec credo aliquem in dubium illam facultatem revocaturum. Idem ergo erit præsumendum, licet facultas non fuerit petita pro uno pœnitente, sed pro omnibus universaliter; in utroque enim casu facultas videtur concedi suppositis terminis habilibus, nempe quod confessarius sit approbatus, sive ex vi approbationis pressentis, sive

ex approbatione postea concedenda, vel renovanda. Concedi enim videtur eo modo quo summus Pontifex similes facultates concedere solet regularibus, ut possint absolvere ab aliquibus reservatis, dummodo approbati sint ah Ordinario, quando facultatibus illis utentur.

DUBIUM XXIV.

Do co, qui post concessionem iUimitatam ad reservata, obtinet aliam magis limitatam.

Titius sacerdos facultatem obtinuerat ab episcopo absque ulla limitatione ad casus reservatos suæ diœcesis; postea camdein facultatem , immemor fortasse prioris concessionis, ab episcopo petiit, qui eam tunc concessit cum aliqua restrictione et limitatione. Quæsilum fuit, an h;ec secunda concessio limitaverit primam, ita ut sacerdos memor postea prioris concessionis, non possit ea uti, nisi cum illa restrictione et limitatione? Ratio dubitandi esse potest, qui in primis posteriorem gratiam impetrans, eo ipso videtur renuntiare priori, ut in simili de dispensatione secunda magis limitata impetrata dixerunt aliqui, quos affert Thomas Sanchez lib. VIII. *de matrim.* disp. xxii. nu. 16. Deiade, quia privilegio posteriori magis limitato videtur revocari illimitatio prioris.

2 Denique quia videtur esse regula generalis, ut secunda dispensatio non facta ab impetrante mentione prioris censeatur subreptitia, do qua regula late idem Sanchez ibi num. 2. et sequentibus.

Dixi tamen, regulariter non censeri revocatam primam concessionem iUimitatam, sed adhuc, quandiu non sunt indicia alia voluntatis revocandi, posse impetrantem illa uti, quod in simili docuit idem Sanchez ibi dicto num. 1G. ubi loquitur de eo, qui impetravit dispensationem, et ob aliquos scrupulos sibi objectos iterum impetravit aliam, quæ concessa est cum aliquibus moderationibus; postea vero cum certior factus esset de valore prioris, respondit Sanchez, posse adhuc illa uti ; quia petendo secundam, non videtur regulariter priori renuntiare, quod idem in nostro casu dicendum videtur, cum confessarius nullo modo voluerit priorem I concessionem amittere, imo ad illam facul- j talem magis certificandam voluit secundam I concessionem habere.

Sed neque ex parte concedentis arguitur revocatio prioris concessionis ex limitatione addita in posteriori, Aliud enim est nunc non concedere quantum antea concesserat; aliud revocare positive concessionem factam : nec semper superior est aeque dispositus ad concedendum , nec ex hac | inæquali dispositione sequitur, ut eo ipso quod si nunc rogaretur, non concederet, censeatur revocare : nam *turpius ejicitur, quam non admittitur hospes,* et durius est auferre quod concessisti quam non concedere quod petitur. Alioquin etiamsi diversa esset persona æqualis meriti, cui nunc facultas denegatur, vel limitatur, argueretur revocata, vel limitata concessio facta prius alteri personæ æqualis meriti, quod nemo dicet, i Imo sæpe Pontifices cautiores vel rigidiores facti negant, vel limitant gratias denuo petentibus, quas antea largius ct liberalius .concedebant aliis; quibus tamen non ideo censentur revocatæ, vel limitatæ, nisi lioc etiam explicetur. Ideo tamen dixi, *regulariter* non intelligi revocatam priorem concesf sionem, quia cum id totum pendeat ex circumstantiis, ex quibus indaganda est intentio I superioris; fatendum est posse aliquando circumstantias esse tales, ut limitatio addita posteriori concessioni præjudicetpriori. Nam I in primis potest taliter superior illam limitationem apponere, ut explicite, vel implicite significet, se semper limitationem illam in tali concessione subintellexisse, nec unquam interitionem habuisse concedendi facultatem absque illa limitatione. Quare jam subditus I deinde erit in mala fide, ne possit absque illa limitatione concessionem priorem intelligere, cum auctor ipse protestetur se talem limitationem subintellexisse. Hoc ipsum dicendum erit, si in secunda concessione limitata superior addat verba excludentia usum illimitatum ut si, v. g. dicat, *Nolo aliter absolvas, prohibeo usum ampliorem,* aut alia verba similia, quæ videntur afferre secum revocationem saltem implicitam, ct hanc intimatam sufficienter ipsi privilegiato.

DUBIUM XXV,

An *posset Confessarius absolvere adveniente peccati reservalione post inceptam confessionem!*

Titius coepit confiteri, et confessus est aliquod peccatum, quod tunc non erat reservatum, sed quia oportuit confessionem post aliquot dies interrumpi et continuari, interim peccatum illud reservatura fuit : qutesitum luit, an confessarius, cui licentia delegata fuerat simpliciter ad audiendas confessiones, absque nova facultate possit ab eo peccato absolvere? Ratio dubitandi erat, quia reservatio non attenditur in ordine ad peccatum pro tempore quo committitur, sed pro tempore quo absolvitur : quare postquam commissum est, potest reservari etiam absolutio; sicut e contra, licetessetreservatum quando commissum est, potest non esse amplius reservatum quando absolvitur, ablata jam a superiori reservatione præterita. Ratio autem a priori est, quia reservatio non est aliud quam negatio, vel ablatio jurisdictionis, quam superior potest inferiori sacerdoti negare, vel collatam aufer, e, et ablata jurisdictione, eo ipso peccati absolutio remanet reservata superiori. Cum ergo in casu nostro tempore absolutionis ablata fuisset jam confessorio ordinario a prælato superiori jurisdictio et potestas, non videtur prodesse quod peccatum antea non esset reservatum, si tamen tempore absolutionis conferendæ jam erat reservatum ablata inferiori confessorio jurisdictione, et potestate ad absolvendum ab illo peccato. Unde aliqui dicunt, eum qui cum jurisdictione delegata coepit audire confessionem, non posse absolvere, si ante absolutionem expiret delegatio ; vel saltem id esse probabile, ita Petrus Ledesma in *Summa* cap. n. *de Sacramento poenitentia,* post v. conclusionem, et Zambrano *de casibus in articulo mortis,* cap. IV. dub. v. num. 4.

In casu tamen proposito dixi, probabile esse potuisse confessarium absolvere absque alia facultate obtenta; est enim doctrina communis theologorum, ctjuristarum, quod jurisdictio semel habita prorogatur in judice delegato incepta semel causa in ejus foro, quam doctrinam in foro sacramenti pœnitentiæ locum regulariter habere, dixi cum aliis disput. xvin. *de poenitentia,* section, n. num. 33. et disput. XIX. sect. π. num. 24. disput. xx. num. 131. et videri possunt Th. Sanchez lib. vin. *de matrimonio,* disput. xv. num. 17. et lib. n. *in Decal,* cap. xill. n. 15. et lib. IV. cap. 1 iv . num. 34. qui in iis locis alios aifert, ct Emman. Roder, *in bullam Cruciatæ,* §. v. num. 2. Acosta ibidem quæs. xxxvi. Villalobos *in Summa* tract, xxvn. clausula 4. num. 12. Diana i. part, tract, *de bulla Cruciatæ* résolut. 94. et colligitur ex cap. *Gratum,* et cap. *Delatum, de officio delegati,* qui auctores licet non loquantur de nostro casu in eisdem terminis, videntur tamen loqui in æquivalentibus, nempe de sacerdote simplici habente jurisdictionem in articulo mortis ob defectum conlessarii approbati, vel proprii pastoris, quo casu si incepta confessione adveniat sacerdos approbatus, potest adhuc sacerdos simplex prosequi, quia causa incepta est : vel quando ex Cruciata durante anno, poterat aliquis absolvere, et cœpit audire confessionem, quæ ob legitimum impedimentum non potest perfici, nisi transacto anno Cruciatæ.

Qui casus videtur esse similis nostro, quia, per se loquendo, finitur etiam jurisdictio confessorii, et solum prorogatur eo quod causa sit jam incepta.

Parum enim videtur referre, quod jurisdictio cesset per negationem, quatenus non fuit concessa ab initio, nisi pro tali articulo et tempore, vel quod cesset per reservationem peccati et ablationem positivam : cum in utroque casu confessarius initio confessionis habuerit jurisdictionem ad ea peccata, et illa in tempore habili fuerint jam subjecta clavibus, et deducta ac prolata coram legitimo judice habente tunc jurisdictionem sufficientem ad illa solvenda : essetque onus grave pœnitenti, quod sacerdos haberet tunc jurisdictionem dependentem a conditione futura, atque adeo cogeretur iterum eadem peccata confiteri, quæ ratio ponderatur ab aliquibus ex prædictis doctoribus.

DUOIUM XXVI.

An *teneatur confessarius semper absolvere pernitentem, cujus confessionem audivit, et ad hoc amplecti opinionem probabilem benigniorem ?*

Do hoc egi disputatione xxn. *depœnitentia,* section, π. §. 2. ubi dixi, debere confessorium absolvere, sive is sit confessorius ex officio, ut parochus, sive sit spontaneus, quales sunt religiosi, et alii similes, qui possunt, sed non debent audire confessiones.

Circa illam tamen doctrinam vir aliquis doctus dubitavit, quasi videretur nimis grave onus confessorii^ qui, si debet consentire pœnitenti, cumque absolvero, quoties ipse opinione probabili se potest tueri, tenebitur utique semper in praxini deducere omnes probabiles opiniones laxioies in favorem pœnitentis.

Nam, licet pernitens id explicite non petat, semper tamen implicite cl interpretative petit, et præsumitur velle meliori modo quo possit absolutionem obtinere. Unde videretur idem confessarius consequenter obligatus ad habendam notitiam omnium opinionum probabilium laxiorum, quæ in favorem pœnitenlis facere possunt : quarum usum, ut diximus, pœnitens tacite et implicite a confessario exposcit, quæ omnia grave admodum onus confessario videntur atferre.

Cætcrum, ut ab ultimo incipiam, non est hac de causa obligandus confessarius ad notiliam omnium opinionum probabilium, sed ad eam scientiam quam mediocriter docti communiter habent; sicut advocatus, judex, medicus, aut artifices etiam non obligantur ad summam et exquisitam scientiam et peritiam in sua professione, sed ad mediocrem juxta gradum sui muneris et conditionis, Nam, sicut ægrotus in morbo suo non exigit a medico communi, nisi notitiam communem medicamentorum et morborum, si autem difficiliori medicina indigeat propter morbi alicujus singularitatem, et difficultatem, peritiorem medicum accersit, a quo majorem exigit peritiam, quia se doctiorem profitetur el majora stipendia petit: sic pœnitens a confessario obvio non debet exigere, nisi notitiam oommunotn do peccatis communibus, et communibus etiam opinionibus; si vero subtiliora remedia desideret, adeat confessarium doctiorem. Itaque ex hoc capite non debemus confessorium obligare ad notitiam omnium opinionum probabilium, quæ conducere possint ad absolutionem pœnitenti conferendam.

Quoad opiniones vero, quarum jam confessorius notitiam habet, distinguendum videtur. Alice enim sunt opiniones, quæ tenent se solum ex parte pœnitenlis, v. g. an pœnitens teneatur in tali casu ad restituendum, an possit celebrare talem contractum, an debeat acceptare talem poenitentiam. Et in his ac similibus casibus puto , confessorium debere amplecti opinionem pœnitenlis, si probabilis sit, et eum absolvere , ut dixi disp. XXII. *de pernitentia* sect. ii. num. 39, Ratio autem est, quia, licet confessarius voluntarius possit non audire confessionem, postquam tamen eam audivit, jam pœnitens jus certum acquisivit ad sententiam obtinendam, nec potest confessarius hoc jus lædere, et absolutionem negare, si invenit pœnitentem bene et legitime dispositum ad absolutionem obtinendam. Est autem pœnitens sufficienter dispositus ad absolutionem, licet amplectendo opinionem probabiliorem, nolit aliquam occasionem relinquere , vel aliquid resliluere, etc. quia cum hac voluntate potest stare dolor de peccatis præteritis, et propositum efficax non peccandi, sed servandi omnia Dei præcepta. Observat enim sufficienter Dei præceptum , qui sequendo probabilem sententiam, omittit aliquid , ad quod juxta probabilem doctorum sententiam judicat se divino vel humano præcepto non obligari, quod mullo magis locum habet in confessario proprio , qui ex officio tenetur confessionem subditi audire. Unde nec ipse summus Pontifex posset absolutionem negare ad ipsum recurrenti, eo quod pœnitens nolit aliquid exequi, si tamen pœnitens juxta probabilem doctorum sententiam ad id exequendum, et obediendum non sit obligatus. Nam tunc pœnitens est sufficienter dispositus ad absolutionem, quam Pontifex tenetur ei conferre , vel si nolit totam confessionem audire , tenetur delegare facultatem alteri confessario, ad quem pœnitens recurrat,

Ratio autem a priori fundatur in hujus sacramenti institutione , quod Christus Dominus ita instituit, ut sicut subditi tenetur ad confitenda sua peccata gravia proprio pasto-

ri, ita pastor tenentur judicium legitimum in co foro exercere, et retinere peccata, si pœnitens non sit sufficienter disposons, vel solvere si bene dispositus sit : nec enim pro mero arbitrio judicium exercere possunt, sed juxta merita causœ, quæ obligatio annexa est judicis officio, quod in hoc sacramento confessarius habet ex Christi institutione. Cum ergo in casu nostro pœnitens sit bene dispositus, et dolorem habeat atque propositum firmum observandi omnia præcepta, non poterit, confessarius negare illi absolutionem , eo quod non velit sequi opinionem rigidiorem ipsius confcssarii, quam sequi non tenetur pœnitens, sed sufficit, si operetur juxta sententiam probabilem aliorum doctorum.

Si vero sermo sit de opinionibus, quæ non tenent se ex parte pœnitentis, sed potius ex parte confcssarii, aliter dicendum est ; quia sicut pœnitens potest amplecti sententiam probabilem circa suam obligationem, sic etiam confessarius circa obligationem suam amplecti poterit probabilem sententiam.

Quare, si sint dum doctorum sententiæ, quarum altera negat, altera affirmat confcssarium posse in talibus circumstantiis negare absolutionem pœnitenti, et utraque si probabilis; poterit confessarius amplecti sententiam probabilem affirmantem , et absolutionem negare; quia jam in illo actu operatur juxta probabilem sententiam , nec Imditjus aliquod certum quod pœnitens habeat ad absolutionem obtinendam, cum solum sit probabilis obligatio illuni absolvendi, in quo apparet differentia a puncto præcedenti ; quando enim opinio tenet se ex parte pœnitcnlis, qui in sua operatione amplecti vult opinionem probabilem sibi favorabilem, pœnitens habet jus certum ad absolutionem: quamvis enim non sit certa , sed solum probabilis sententia quam vult amplecti ; certum tamen est practice, ipsum satisfacere suo debito operando juxta sententiam probabilem, atque ideo ex hoc capite ipsum inveniri sufficienter dispositum ad absolutionem : in secundo autem casu pœnitens non habet jus certum ad absolutionem , quia confessarius probabiliter judicat, in talibus circumstantiis non esse obligationem conferenda? absolutionis, et ideo, per se loquendo, poterit practice illera negare.

Dixi tamen *per se loquendo :* quia per accidens tenebitur aliquando etiam in iis casibus confessarius absolvere, v. g. si pœnitens sit in mortis articulo, et non sit alius confessarius, tenebitur ipse ex charitate non negare absolutionem, quam juxta probabilem saltem sententiam debet, vel potest confprr;·. Cum enim prodesse possit pœnitenti, non potest, salva charitate, illum in tali necessitate derelinquere sine remedio quod licite potest illi impendere. Rursus idem a fortiori dicendum erit, quando confessarius audita confessione dubitat de jurisdictione , vel approbatione sua requisita ad valorem absolutionis. Si enim certum sit, quod multi theologi dicunt, stante probabili sententia de jurisdictione , vel approbatione sua requisita ad valorem absolutionis, absolutionem valide conferri, eo quod Ecclesia suppleat tunc defectum jurisdictionis , etiamsi sententia illa probabilis falsa esset; jam tunc pœnitens censeretur habere certum jus ad absolutionem obtinendam, quia sacerdos haberet jam tunc non dubiam , sed certam potestatem ad valide absolvendum, atque ideo per accidens deberet non negare absolutionem, quia jam non esset probabilis carentia jurisdictionis , quod in aliis similibus casibus dicendum erit.

DUBIUM XXVII.

An confessarius ordinarius regularium possit eos absolvere a reservatis Papæ?

Non est quæstio , quando summus Pontifex ita reservat sibi aliquod peccatum , ut nolit etiam regulares absolvi posse a suis prælatis sine nova ipsius Pontificis facultate: tunc enim certum est, sicut nec ipse prælatus regularis absolvere potest, sic nec confessarium ordinarium posse regulares absolvere , cum hic totam suam facultatem accipiat delegatam ab ipso prælato regulari, qui non potest confessario communicare potestatem, quam ipse non habet.

Quare idem dicendum est, quando licet prælati alicujus ordinis habuissent antea ex privilegio pontificio facultatem absolvendi subditos ab omnibus Papæ reservatis.quale, nonnullis casibus exceptis, habuerunt olim plures ordines mendicantes, postea tamen recentiorcs Pontifices facultatem illam revu-

oarunl, revocando, *vel addendo reservation* ncni enm clausula revocatoria efficaci omnium facultatum ad absolvendum antea concessarum : *jam enim ex tunc* praelatus ipso absolvere non *posset,* atque ideo multo minus confcssarius ordinarius ab ipso delegatus.

Dubium solum procedit, quando in ordino aliquo regulari remaneret ex privilegio pontificio facultas in prælatis ad absolvendum subditos ab aliquibus peccatis, vel censuris summo Pontifici reservatis, an eo ipso quod instituatur aliquis confcssarius ordinarius in aliquo conventu, censeatur prælatus communicare illi facultatem absolvendi etiam a peccatis Papæ reservatis, a quibus prælatus ipse posset suos subditos absolvere ; an vero peccata illa censeantur adhuc manere praelato reservata?

Nec hoc dubium procedit, quando facultas pontificia concessa esset limitata, ut Prælati *perse ipsos* absolvere possent, tunc enim non possent, etiamsi vellent, eam facultatem confessario ordinario delegare : sed dubium procedit, quando facultas prælatis concessa fuisset absque ea limitatione, et ita nt possent jure suo eam alteri delegare.

Totum hoc pendet ex intentione praelatorum, quæ ex variis circumstantiis in singulis ordinibus religiosis indaganda est. Dubium autem hoc propositum fuit aliquoties in societate Jcsu, ad quod non semel in ea respondere debui, quod meum responsum redditum fuit R. P. Mutio Vitellesco generali, et transmissum ad provincias, unde dubium illud proponebatur. Quare miror 1'. Antonium de Quintana dvennas tom. il. Singularium *theologice moralis* tract, in. *singulari* xix. num. 4. affirmative ad hoc dubium rcspondisse. Dixi autem semper, peccata illa in dicta societate remanere reservata soli superiori, nec eorum absolutionem censeri communicatam confessario ordinario sine alia magis speciali delegatione : quod postea in eisdem terminis responsum inveni apud Suarez tom. IV. *de Heligione,* tract, vni. lib. ii. cap. xxii. num. 17.

4 Ratio autem dubitandi desumi poterat ex eo, quod iu societate duplex est catalogus casuum reservatorum , a quibus ordinarius confcssarius absolvere uon potest sine speciali facultate superioris. Alter continet casus illos, quos Clemens V 111.suo decreto permisit in omnibus religionibus reservari superioribus : alter addit alios casus, quorum absolutioncm congregatio generalis *ejusdem* societatis reservavit eisdem superioribus juxta concessionem ejusdem Clementis VIII, qui permisit alios insuper casus reservari posse, quos capitulum generale cu juslibet ordinis reservandos consuerit. In neutro autem horum catalogorum reservantur casus Pontificii, a quibus prælatus potest absolvere : non *ergo censentur reservari* superioribus, sed eorum absolutio videtur confessario commissa, cui sola aliorum peccatorum ibi contentorum absolutio prohibetur.

Merito tamen Saarez hos etiam casus dixit reservatos intelligi superioribus, quod probat ipse ex eo quod, in rigore loquendo , hi casus pontificii non reservantur a superiore societatis, sed a summo Pontifice, qui sibi illos reservat, et postea committit prælatis ut possint subditos ab iis absolvere : non est ergo necesse, quod prælati regulares sibi illorum absolutionem reservent : jam enim sunt a Pontifice reservati ; sed sufficit quod prælatus non committat specialiter confessario ordinario facultatem ab iis absolvendi : quod in rigore non est reservare, sed non communicare facultatem sibi specialiter a Pontifice commissam. Quare confcssarius non poterit ab iis absolvere, non quidem, quia prælati regulares eos casus sibi reservarunt ; sed quia Pontifex illos sibi reservavit nec voluit absolvi nisi a prælato, vel ab eo cui prælatus id positive commiserit. Quandiu ergo prælatus id positive non committit, manent reservati pontifici, et prælato regulari ex vi solius reservationis a Pontifes factæ.

Unde addit idem Suarez, licet concedat superior sociatatis facultatem confessario absolvendi a reservatis, non intelligi concessam ad hos casus pontificios, a quibus ipse superior potuisset absolvere ; quia reservatio horum casuum est altioris ordinis, et non comprehenditur sub generali concessione, sicut nec episcopus concedens facultatem ad casus reservatos, intelligitur concedere ad casus pontificios, a quibus aliquando episcopus potest absolvere, nec ipse Pontifex concedens facultatem absolvendi a sibi reservatis, censetur concedere ad casus bullæ Cœnæ, quorum reservatio altioris ordinis est. Similiter ergo prælatus societatis non intelligitur, hos casus pontificios comprehendere in facultate generali ad casus reservatos , nisi specialiter eos exprimat, vel utatur verbis ita generalibus, ut mentem suam explicet suffi-

flcienter, et intentionem hos etiam casus comprehendi.

Addideram ego argumenta alia ad idem probandum.

Primum potest esse ab absurdo ; quia si confessorius ordinarius posset in societate absolvere a casibus pontificiis, sequeretur quod si unus ex societate trucidaret, et occidaret suum provincialem, posset absque aha facultate absolvi a suo confessario ordinario. Si autem percuteret sæcularem vulnere non admodum gravi, non posset a confessario absolvi sine speciali facultate superioris, juod certe maximum esset absurdum. Sequela vero probatur, quia quaelibet percussio gravis, est casus reservatus in societate; quare qui quolibet modo percuteret graviter sæcularem, non posset absolvi a confessario ordinario : percussio autem et occisio provincialis est reservata summo Pontifici, nec potest prælatus inferior reservare sibi casus, quos summus Pontifex sibi reservat, quod intelligi debet saltem quoad absolutionem peccati, quidquid sit an possit prælatus inferior addere excommunicationem sibi reservatam ultra excommunicationem latam a summo Pontifice, de quo cum Suario, et aliis dixi disput. *XX. de poenitentia* sect. vili. num. 149. et sequentibus. Si ergo confcssarius ordinarius potest absolvere a peccatis summo Pontifici reservatis, posset etiam absolvere ab illa occisione Provincialis, non tamen posset absolvere a vulnere inflicto alicuisæculari, quod peccatum non est reservatum summo Pontifici, sed prælato societatis, quod tamen ex se apparet maximum absurdum.

8 Ratio vero a priori colligi potest ex intentione prælatorum societatis, qui nullo modo intendunt ejusmodi facultatem confessario ordinario communicare, quod constare potest primo ex compendio privilegiorum societatis verb, *absolut.* §. vi. ubi relata facultate, quam ex pontificiis privilegiis habet præpositus generalis ad absolvendos subditos per se, vel per alios ab aliquibus peccatis reservatis sedi Apostolicic, subdit statim Generalis : *Communicatur hæc facultas superioribus, et iis, quibus ipsi commiserint.* Non ergo communicatur omnibus confcssariis eo ipso quod deputentur confessarii ordinarii alicujus collegii, vel domus : alioquin in praedicto loco adderetur, et explicaretur communicari omnibus confcssariis, sicut additur, et explicatur in aliis locis ejusdem compendii, ut in verb, *dispensatio,* n. et in verb. *Confessorius,*^ vi. Deinde secundo id constat, quia in reservatione casuum societatis, a qnibns confcssarius ordinarius absolvere non potesl sine licentia superioris speciali, non apponuntur alia verba, sed eadem omnino, ut habetur in decreto M. congregationis quintæ generalis, ubi dicitur, *Ab his casibus non licet absque licentia expressa superioris domus, vel colleqiiabsolvere;* ex quibus verbis omnes pro comperto habent, confessarinm ordinarium non posse absque nova facultate superioris ab iis casibus absolvere. Eadem autem verba sunt, quibus absolutio a casibus pontificiis reservatur superioribus , nam dicto loco compendii, verb, *absolutio,* §. vi. ut supra vidimus, dicitur: *communicatur hæc facultas superioribus, et iis quibus ipsi commiserint.* Sicut ergo alii casus non censentur concessi confessario ordinario, quia soli superiores, ct alii de eorum licentia absolvere possunt, idem dicendum erit de casibus pontificiis, quorum absolutio similiter exprimitur competere solis superioribus, et aliis ex eorum commissione ct licentia.

Unde constat jam responsio ad rationem 9
dubitandi propositam ex eo quod casus illi pontificii non inveniantur expressi in catalogo casuum reservatorum in societate, atque ideo censetur concessa eorum absolutio confessario ordinario, cui aliorum solum casuum enumeratorum facultas denegetur. Respondetur enim ex dictis , hos casus pontificios non esse reservatos in societate ex vi reservationis ab eadem societate factæ, sed esse reservatos a summo Pontifice , qui tamen pro aliquibus ex iis facultatem concessit prælato regulari, qui eam etiam potest delegare. Prælatus itaque regularis non reservat sibi illos casus, sed solum se habet negative non communicando faculatem absolvendi, quem habet a summo Pontifice, qui eos sibi reservavit; quare non oportuit eos casus numerare in catalogo reservatorum , in quo illi soli enumerantur, qui ab ipsa societate reservantur, non quos summus Pontifex sibi reservat.

Dicet aliquis , confessorium ordinarium IO
substitui loco superioris in foro sacramentali, ne subditi cogantur confiteri prælato : quarc prælatus censetur eis suas vices in foro sacramentali committere, nisi aliquid expresse sibi reservet. Sed contra, quia episcopus etiam facultatem tribuit sacerdotibus inferioribus audiendi confessiones suarum

ovium, no snbditi omnes cogantur suo episcopo *confiteri*: et tamen non ideo censetur episcopus concedere facultatem absolvendi a casibus pontificiis, a quibus in aliquibus circumstantiis potest episcopus per se, vel per alios absolvero. Sic deputatur confessorios ordinarius in societate, sicut parochus, vel alii sacerdotes, quibus episcopus concccodit facultatem audiendi confessiones, nimirum ad ea peccata et censuras, quæ nec dejuro, nec de facto superioribus reservantur.

Urgebit tandem aliquis, quia confessarius ille ordinarius alicujus collegii, si sit ab Ordinario approbatus, potest juxta societatis privilegia absolvere a multis casibus pontificiis, verbi gratia, a percussione clerici, et similibus. Sicut ergo potest sæculares ab iis peccatis absolvere, cur non poterit absolvere religiosum societatis, cum deputatus sit ad eorum religiosorum confessiones audiendas, non minus, quam ad confessiones sæcularium? Respondeo, hoc argumentum probare nimium : nam potest etiam sæculares absolvere a peccatis furti, fornicationis, etc. cl tamen religiosos societatis non putesl absolvere, quorum hæc peccata reservata sunt superiori. Non ergo mirum, quod non possit absolvere eosdem a casibus pontificiis, quorum absolutionem Pontifex sibi reservat, et solis superioribus committit. Quamvis enim confessarius societatis approbatus ab Ordinario possit sæculares aliquibus casibus pontificiis absolvere : id tamen est, quia præpositus generalis hanc eis facultatem communicat in ordine ad pœnitentes sæculares : quam facultatem in ordine ad pœnitentes regulares eis non communicat, sed expresse negat, ut constat ex dicto compendio privilegiorum, verb, *absolutio*, §. i. in line, ubi expresse declaratur, quod confessarii societatis non possunt absolvere religiosos, qui licentiam non habent a suis prælutis extra ordinem confitendi. Cum ergo religiosi societatis non habeant talem licentiam, non putesl confessarius ordinarius eos virtute illius privilegii a casibus pontificiis absolvere, bicut nec possunt crolcri confessarii socictatis ab Ordinario approbati, et qui non sunt deputati ad confessiones eorumdem religiosorum audiendas, eos absolvere, quamvis sæculares absolvere possint.

V' Adde, subditos societatis non posse a contessario absolvi sine licentia suorum superiorum, virtute cujuslibct indulti, ct concessionis pontificia;, *ita* decernentibus ipsis summis Pontificibus, nisi hoc ipsum pontificium decretum expresso revocetur, ut constat ex prædicto compendio verb. *Absolutio*, §. XI. et verb. *Gratiarum usus*, §. n. Quamvis ergo confessarius haberet facultatem et concessionem Pontificis generalem, et illimitatam ad absolvendos omnes pœnitentes a casibus pontificiis, non tamen posset personas societatis absolvere sine consensu superiorum societatis, qui non solum non consentiunt, sed expresse negant facultatem ad talem absolutionem, quandiu ab iis specialiter non exigitur.

DUBIUM XXVIII.

Utrum negare possit confessarius absolutionem novilio nolenti egredi, et ad sceculum redire?

Novilius quidam in religione observante et perfecta, patiebatur frequenter lapsus carnis voluntarios, quos confessario in confessione manifestabat, et postea sæpius reincidebat. Confessarius itaque judicans, cum non esse aptum religioni, cujus alumni castitatis puritatem observabant, suadebat illi frequenter, ut ad sroculum rediret, vel superiori fragilitatem suam extra confessionem aperiret, imo ad id tandem pœnitentem obligare tentavit, significans, se deinceps, nisi obediret, absolutionem ei negaturum. Quro-situm fuit, an confessarius jure id facere potuerit, an vero suro potestatis limites fuerit transgressus?

Suppono, confessariuin, quamvis ipse sit etiam prrolatus novitii, et ad quem ex officio spectat novitios inutiles, ineptos, vel noxios dimittere, non posse id fa ere ullo modo ex notitia quam in confessione habuit, nisi ex licentia expressa pœnitentis, ut ex decreto Clementis VIII. et ex natura et institutione hujus sacramenti probavi late disp. XXIII. *de pamitentia* sect. v. §. 1. obligatio enim dimittendi novitios inutiles, non debet ullo modo dirigi a notitia sacramentali, nec unum forum cum alio misceri : sed debet se habere prrolatus, ac si nihil prorsus sciret, et confidere in Domino quod vel novitius sese

corriget, vel certe parum nocumenti religio patietur ex eo, quod ad vota religiosa post novitiatum admittatur, quia postea passiones illa» sese prodent, et materiam suggerent dimittendi eum, si sit in societate, vel debito modo corrigendi notitia aliunde habita. Omnino autem oportet sacramentale forum ab omni alio respectu et regimine longissime separare, atque ideo debet se praelatus considerare eo casu, perinde ac si esset confessarius aliquis sæcularis, qui casu in itinere audit novitii confessionem, et ita, et non aliter illi consulere.

3 Hoc supposito, dubium esse potest, an, licet confessarius non possit uti notitia confessionis ad dimittendum novilium, vel ad aliquid extra sacramentum operandum; possit tamen novitium cogere ad manifestandam extra sacramentum suam inhabilitatem, vel certe, ut ipse sponte sua redeat ad sæculum? Et quidem in genere loquendo, regula generalis est, tunc solum posse confessarium novitio negare absolutionem, quando videt illum non esse sufficienter dispositum, v. gr. quia non vult relinquere occasionem proximam peccati gravis, quam ipse sine gravi incommodo relinquere potest, vel quia religionem injuste deceperit in re gravi, et nolit fraudem tollere, vel propter similes rationes. An vero ejusmodi causæ de facto interveniant, ob quas negari possit et debeat absolutio, pendet ex circumstantiis, ex quarum notitia confessarius debet id prudenter judicare: nec frequenter fortasse casus ita continget, ut ob meram peccandi frequentiam debeat sub peccato gravi novitius se extra confessionem prodere, ut a religione dimittatur, nec rationes quas confessarius ille afferebat, id verisimiliter probabant.

1 Primo enim arguebat ex obligatione relinquendi occasionem proximam peccati, qualis esse videbatur novitio illi status religiosus. Hoc tamen parum credibile est: nec facile sibi pœnitens persuadebit, minorem se habiturum in sæculo occasionem peccandi contra castitatem, quam in religione, præsertim si non posset sine magno incommodo uxorem ducere.

Minus obstat, quod secundo loco prose afferebat confessarius, nempe pœnitentem debere sub peccato gravi obedire confessorio, atque adeo, dum non obediat, manifestare se non esse dispositum ad recipiendam absolutionem. Hoc, inquam, minus probat, quia pœnitens solum debet implere poenitentiam sibi a confessorio impositam: quoad reliqua vero potest quidem confessarius declararo pœnitenti ea, ad quæ aliunde pœnitens sub peccato tenetur, v. gr. restitutionem, relinquere occasionem peccandi prnximam, abstinere a tali contractu usurario et alia similia, quæ si pœnitens non habet animum observandi, non est dispositus ad absolutionem: non tamen potest confessarius quidquam aliud sub peccato ei praecipere, nisi id, quod in poenitentiam imponit, in qua imponenda habet se ut judex; quoad alia vero se habet ut medicus, cujus non est praecipere, sed consulere, et declarare ægroto, quæ sint media necessaria, vel utilia ad sanitatem tuendam, vel recuperandam. Egressus autem a religione non est materia apta, quæ imponatur pœnitenti pro pœnitentiasuorum peccatorum, ut ex se constat, possetque merito pœnitens ejusmodi pœnitentiam nolle acceptare, quam prndenter putaret saluti propriæ spirituali obfuturam magis, quam profuturam.

Dices, confessarius prudenter judicat, sta- 6
tum religiosum non expedire illi novitio in peccata frequenter relabenti: potest ergo saltem in pœnitentiam imponere, ut statum illum relinquat. Respondetur posse prudenter credere novilium, sibi expedire magis ad salutem statum religiosum, in quo transacta vehementia tentationis illius, facilius poterit resipiscere et corrigi, cum habeat optima sociorum exempla, disciplinæ observantiam, exhortationes, et alia ejusmodi media, quibus in sæculo carebit; quare ex hoc capite non est, cur obedire teneatur confessario.

Arguebat tertio, quia novitius debet im- 7
pedire damnum, quod suo ordini inferre potest, cum una ovis male infecta inficere possit omne pecus; quare exire debet, ne suo exemplo alios ad perditionem trahat. Hespondetur facile, in primis, pernitentem non teneri cum tanto detrimento suo impedire, et præcavcre damnum alienum, quod per accidens sequi posset, et præter ejus intentionem. Deinde, etiamsi ad sæculum redeat, non minus, sed majus poterit aliis nocumentum afferre; quo enim sæculares facilius pravis exemplis afficiuntnr, quam religiosi observantes, eo magis poterit illis vitiosa sua conversatione nocere. Denique non videtur esse magnum periculum gravis hujus nocumenti; quia dum vitia ita sunt occultu, ut non nisi intra confessionem manifesten-

tur, non trnnsennl ad sodales : si nutem transire incipiant; jam time scso prodent, itaut ex notitia illa possit debitam remedium extra confessionis sacramentum adhiberi.

8 Ultimo allegabat pro se confessorius, quod novitius ille graviter, et injuste deciperet religionem, tacendo ct occultando defectum, qni eum ineptum reddit ad statum religiosum, quem defectum si prælati scirent, procul dubio eum non admitterent ad vota religiosa. nec ad professionem. Respondetur, hunc novitinm, de quo agitur, non decepisse religionem, quia quando ingressus fuit, vel forte non habuerat in sæculo hæc vilia, tel conversione, sua mores correxerat, el spem habebat melioris vitæ : morbum autem spiritualem postea contractum, non tenetur ex justitia manifestare prælato, ut ejiciatur : sufficit aperire in confessione ad quærendum remedium.

DUBIUM XXIX.

An possit *pcenitens recipere sacramentum pœnitentiæ cum dolore de uno reniali, quin doleaf de aliis venialibus specie diversis, etiam gravioribus*^

1 Suppono primo, si molivum detestationis sil ratio generica el universalis offensæ Dei, non posse nos detestari unum veniale, quia præcise est offensa Dei, quin eo ipso deteslemur omnia alia, cum omnia participent malitiam offensæ Dei, nec possimus odio habere mendacium propter offensam Dei ut sic, quin odio habeamus ipsam malitiam offensæ divins : sicut non possumus deligere proximum propter Deum, quin magis diligamus Deum, quia *propter unumquodque tale, et illud magis,* ut late explicavi disput. V. *de pœnitent.* sect. vi.

2 Suppono tamen secundo, posse nos dolere de uno peccato veniali propter ejus gravitatem specialem, qua Deo displicet, vel Deum offendit, quin eo ipso etiam virtualiter dolean us de aliis venialibus , quæ quia minus gravia sunt, minus Deo displicent, et levius Deum offendunt : quia tunc motivum detestationis non est offensa Dei ut sic, sed talis gravitas offensæ qualis non reperitur in aliis peccatis venialibus levioribus , ut dixi dicta sect. vi. numer. HI. Unde postea disput. IV. sect. H. mimer. 25. inferebam posse in sacramento pœnitentiæ remitti aliquod peccatum veniale, de quo sufficienter dolet pcenitons propter ejus peculiarem gravitatem, licet non dolcatetiam virtualiter de aliis, quæ leviora sunt, nec attingunt illum gravitatis gradum, propter quem dolet pcenitens de tali peccato veniali.

Unde rursus sequitur, si dolor sit de uno peccato veniali propter talem gradum gravitalis, qua displicet Deo, vel Deum ita graviter offendit, non posse dolorem illum non extendi virtualiter ad alia venialia, quæ sint æque gravia, cum in illis etiam reperiatur malitia et gravitas talis, quam formaliter odio habet pcenitens in dolore de tali peccato particulari. Imo intra eamdem speciem contingere potest, quod pcenitens doleat de aliquo veniali propter peculiarem ejus malitiam ct gravitatem, quin doleat virtualiter de omnibus aliis venialibus ejusdem speciei, quæ non habent talem gradum malitiæ et gravitatis, sed leviora sunt intra eamdem speciem, et dolor ille sufficienter disponere posset ad remissionem illius peccati venialis in sacramento pœnitentiæ, ut oliin cum aliis dixi disp. XIV. *(le pœnitentia* sect. IX. num. 141.

Ilis suppositis, difficultas videtur solum restare, quando aliquis pcenitens dolet, v. g. de peccato veniali mendacii officiosi, an debeat virtualiter saltem dolere de peccatis aliis venialibus aliarum specicrum, quæ sint graviora, vel saltem æque gravia ac mendacium illud dc quo dolet : an vero possit habere dolorem de illo peccato mendacii sufficientem ad absolutionem sacramentalem, quin doleat virtualiter de peccatis venialibus aliarum specicrum æque gravibus, vel gravioribus? Et quidem, si vera esset sententia, quam retuli disp. V. *de pœnitentia,* sect. IX. num. 142. affirmantem, esse sufficientem attritionem cum sacramento poenitential, qua sine ullo respectu explicita ad Deum dolemus dc peccato propter oppositionem quam habeat cum regula rationis , seu cum natura rationali : tunc consequenter dici deberet, posse aliquem dolere de mendacio officioso propter oppositionem quam habet cum voracitate, et cum dictamine rationis prohibente mendacium, quin doleat de peccato veniali gulæ, vel furti, quamvis hæc supponerentur graviora, quia nimirum hæc

peccata non habent oppositionem cum virtute veracitatis, sed cum temperantia, vel justitia, atque ideo amor veracitatis non inclinat ad odium, et detestationem gulæ, furti, sed mendacii. Quare posset haberi attritio de mendacio, et propositum non mentiendi sufficiens ad sacramentum absque dolore et proposito circa alia peccata graviora.

Quia tamen in eodem loco diximus, attritionem sufficientem cum sacramento debere habere semper aliquem respectum explicitum ad Deum, vel tanquam ad punitorem peccatorum, si sit ex timore pœnæ, vel tanquam ad offensum, si sit ex motivo pœnitentiæ, vel tanquam superiorem, si sit ex motivo obedientiæ, vel tanquam ad excellentem, si sit ex motivo religionis, et sic de aliis virtutibus: ideo oportet nunc explicare, an supposita illa nostra sententia, possit adhuc concipi dolor de uno peccato veniali, quin sit dolor virtualis de aliis gravioribus, vel æque gravibus aliarum specicrum.

Respondi itaque ad hoc quæsitum, posse id contingere, quoties motivum formale detestationis est diversum, prout aliquando esse potest. Fateor quidem, non posse facile id contingere, quando dolor est ex motivo pœnitentiæ, v. gr. quod est offensa Dei : nam si dolemus de mendacio officioso præcise quia est offensa Dei, non potest intelligi quod non doleamus virtualiter de peccato veniali furti, quod contineret graviorem Dei offensam, cum non possimus odio habere offensam Dei, quia offensa est Dei, et simul velle aliam offensam Dei graviorem, vel æque gravem. Idem est, si ex odio vel metu pœnæ purgatorii doleamus efficaciter et super omnia de verbo otioso : cum quo dolore non potest esse simul volifntas mendacii, quod graviorem vel æque gravem pœnam afferat; quja jam tunc non detestamur super omnia illum gradum pœnæ.

fs Potest tamen aliquando motivum detestationis esse diversum, ut si doleas do irreverentia Dei, quia opponitur cultui debito divinæ excellentiae, quod est motivum religionis ; non est necesse, quod doleas etiam virtualiter de quolibetpeccato veniali allcriusspeciei graviori vel æque gravi, nisi in illo inveniatur etiam æqnalis irreverentia opposita religioni. Imo idem dici potest de attritione, quæ concipitur ob motivum pœnæ temporalis a Deo infligenda-, quod motivum sufficere ad veram attritionem supernaturalem, diximus cum aliis disp. v. *de pœnitenliasecl.* ix.mim. 131. Solet autem Deus speciali poma temporali hujus vitæ punire aliqua peccata, qua non punit alia graviora, licet ea gravius puniat post mortem, v. gr. ob irreverentiam erga proprios parentes, comminatur Deus temporalis vitæ brevitatem, ob immisericordiam in pauperes, jacturam fortunarum, et sic de aliis. Potest ergo aliquis ex timore talis pœnæ specialis dolere de peccato veniali irreverentiæ erga parentes, v. g. vel immisericordiæ in pauperes : quod motivum non extenditur etiam virtualiter ad alia peccata venialia graviora, pro quibus Deus hanc pœnam specialem non sit comminatus. Et quamvis iis gravior poena in purgatorio debeat correspondere : sed tamen dolor ille non habet pro motivo pœnam ut sic, sed talem pœnam tolerandam in hac vita, a cujus pœnæ timore magis movetur tunc pcenitens, quam a prena purgatorii, atque ideo attritio illa non extenditur virtualiter ad alia venialia etiam graviora aliarum specierum.

Posset esse difficultas de motivo obedientiæ, an qui doleret ex motivo obedientiæ de aliquo peccato veniali, v. g. de mendacio officioso, eo quod sit contra legem et præceptum Dei prohibentis mendacium, intelligatur virtualiter dolere de aliis peccatis venialibus aliarum specierum, saltem si æque gravia, vel graviora sint; videtur enim ita dicendum, cum in iis omnibus reperiatur etiam malitia inobedientiæ contra legem et præceptum divinum, et gravior inobedientia, si graviora sint peccata ; distinguendum tamen est : nam si doleas de peccato veniali particulari præcise propler rationem inobedientiæ, ut sit contra divinam legem, dolor extenditur ad omne peccatum veniale, eum in omnibus reperiatur malitia inobedientiæ, cujus rationem genericam efficaciter detestaris. Si vero doleas de mendacio aliquo, v. gr. propter gravitatem inobedientiæ, quæ in eo includitur, quam gravitatem inobedientiæ odio habes, dolor extenditur ad omnia peccata venialia, quæ inobedieotiam æque gravem, vel graviorem includant. Si denique doleas de peccato levi, v. gr. de furto levi, propter talem peculiarem inobedientiam propriam illius peccati, probabile videtur, quod non extendatur dolor ille etiam virtualiter ad alia venialia diversœ speciei, etiamsi sint graviora, atque gravia.

Ratio hujus ultimi dicti petenda est ex iis, quædixi disp. *xvi. de pœnitentia* sect. v. n. 255.

el alibi, nempe præceptom superioris constituere rem praeceptam in specio illius virtutis, ad quam spectat ipsa malcria quæ præeipiliir,· quare peccatum violantis jejunium, ei violantis festum, pertinent ad diversas species, quia primum est contra temperantiam, secundum est contra religionem, I'nde præcepta etiam ipsa differunt specie inter se, quia singula respiciunt formaliter honestatem illius virtutis, cujus materiam præcipiunt. Ex hac autem doctrina sequi videtur, posse aliquem dolere de peccato veniali contra præceptum jejunii, propter malitiam inobedientiæ specialis, quatenus est contra tale præceptum, et talem obedientiam, quod molivum non extenditur ad violationem venialem festi, cum præceptum illud, ut tale est, afferat obedientiam specio diversam, atque ideo dolor qui procedit ex odio contra Udem inobedientiam, prout talis est, et prout præcise opponitur contra talem obedientiam, et conformilatem ad talem legem prout talis est, non extenditur virtualité! ad peccata venialia, quæ habent inobedientiam specie diversam, et adversantem aliis legibus specie diversis. Aliter vero sentiendum est do peccatis venialibus contra votum; cum enim omnes votorum transgressiones sint ejusdem speciei, si considerentur intra genus suum, nisi aliunde participent malitiam contra alia præcepta, ut dixi dicta sect. v. loco citato, non videlur esse posse dolor de veniali propter malitiam transgressionis voti, quin extendatur virtualiter ad omnes transgressiones voti veniales, quæ sint graviores, vel æque graves, ac est illa, de qua dolor explicite concipitur a pœnitente. Atque ex his exemplis poterit judicium fieri de aliis peccatis venialibus aliorum generum ad decernendum, an dolor de uno extendatur virtualiler ad alia venialia graviora, vel æque gravia.

DE SACRAMENTO ORDINIS.

DUBIUM XXX.

An sil valide ordinatus, cui in subdiaconatu non datus fuit calix vacuus, sed plenus vino, el aqual

Per errorem datus fuit episcopo, pro iis, quos ad subdiaconatum promovebat, calix plenus vino et aqua, patena coopertus, cum dari debuisset calix vacuus cum patena : dubitatum fuit de valore hujus ordinationis. Ratio dubitandi erat, quia, ut constat ex concilio Florentino in decreto pro Armenis, materia in ordinatione subdiaconi est calix vacuus cum patena vacua, per quam materiam significatur ordo subdiaconi, qui cx officio debet ministrare diacono in missæ sacrificio : non videtur autem significari sufficienter officium subdiaconi, prout differt ab officio aliorum per calicem et patenam plenam : nam presbytero in sua ordinatione datur calix cum vino et aqua, et patena cum hostia, ad significandum ejus officium : non potest ergo per eamdem materiam significari quod proprium est subdiaconi : idem enim signum commune non potest significare id in quo subdiaconus differt a presbytero : debet ergo id quod proprium est subdiaconi, significari per aliquod proprium, nempe vacuitatem instrumentorum , quæ significat inferioritatem subdiaconi respectu presbyteri.

Cieterum in casu proposito respondi, id minus probabile esse, quod ordinatio subdiaconi invalida fuerit : quare licet in presbyteratu vel episcopatu non esset sustinenda ordinatio probabilis, sed reiteranda sub conditione propter inconvenientia gravissima, quæ afierret invalida collatio sacerdotii, vel episcopatus : in subdiaconatu tamen non videtur necessaria repetitio conditionata, etiamsi solum probabilis sit ejus valor. Porro validam fuisse illam ordinationem, probari potest primo a fortiori ex iis, quæ paucos ante annos dicta et scripta a multis fuerunt de illis qui dum in presbyteros con-

secrabantur, acceperunt patenam cum hostia, sed calicem sine vino et aqua, de cujus ordinationis valore multi merito dubitarunt. Ipse tamen episcopus, qui illam ordinationem celebraverat in Hispania, pertinaciter tuebatur non solum validam, sed certam fuisse, atque ideo non repetendam, pro qua assertalione opusculum edidit, cum esset doctissimus theologus, et ex aliis scriptis, quæ ediderat, ubique notissimus. Cui sententiæ favet Henriquez lib. X. cap. vi. num. 2. et valorem saltem fateri videntur Filliucius, Homobonus, et Bonacina, quos affert, et sequitur Diana, V. part, tract, iv. resol. 18G. addens, non esse obligationem reiterandi ordinationem sub conditione. Postea tamen part. IV. tract, iv. *Miscell.* resolution. 119. hanc sententiam retractavit, et dixit, non fuisse valide ordinatos. Valorem tamen illum speculative probabilem esse, dixit Tannerus adductus ab eodem Diana in illo n. loco quartæ partis ; ego tamen, sicut et alii multi, censui esse omnino repetendam ordinationem illorum presbyterorum, sub conditione, proutMe facto repetita fuit jussu eminentissimi cardinalis Sandovalii, tunc Toletani Archiepiscopi.

Ex illo tamen casu, et ex illa doctrina arguitur bene ad casum nostrum. Si enim sacerdos valide ordinatur accipiendo unam partem materiæ requisitæ, nempe hostiam, licet non accepisset alteram, nempe vinum ; el hoc quia non potest dari potestas ad consecrandam unam speciem sine potestate ad consecrandam alteram, cum potestas sit una indivisibilis ad offerendum sacrificium, quod utriusque speciei oblationem includit; idem dicendum videtur de subdiacono in casu nostro, in quo accepit ad minus patenam vacuam, per quam significatur potestas subdiaconi ad ministrandum in oblatione corporis Christi ; quæ potestas eadem est indivisibilis administrandum in oblatione sanguinis Christi, et qui dat potestatem ad unum, dat potestatem ad alterum. Si ergo probabilis est valor sacerdotii collati per porrectionem hostiæ, et calicis vacui, probabilis etiam erit valor subdiaconatus collati per porrectionem patenæ vacuæ, et calicis pleni ; nec enim magis requiruntur instrumenta vacua in subdiaconatu, quam plena in sacerdotio.

Dixi tamen, ex doctrina illa de sacerdotio, probari hoc posse a fortiori a subdiaconatu ; quia inulto magis videntur requiri vasa plena in sacerdotio, quam vacua in subdiaconatu ; quando enim deest vinum in calice, deest quidem aliquid, quod exigitur ex parte materiæ quæ debet esse utraque species consecranda : quando vero datur subdiacono calix plenus vino, nihil deest ex parte materiæ requisitæ, sed abundat aliquid quod non exigitur, nempe vinum. Minus autem videtur nocere additio aliqua ultra materiam requisitam, dum tamen adsit tota materia : quam noceat defectus partialis materiæ, nam in secundo casu non adest tota materia : in primo autem adest tota, et aliquid aliud ultra materiam requisitam : potest enim intentio ministri ferri ad id solum quod est materia, et non ad alia, ut si sacerdoti proponantur decem hostiæ triticeæ, et una hordeacea, additio hujus non vitiat consecrationem aliarum decem, quia juxta vulgarem juris regulam, *utile per inutile non vitiatur*\ quod idem in materiis aliorum sacramentorum observare licebit. Cum ergo in casu nostro affuerint calix et patena, quæ est tota materia porrigenda subdiacono, additio vini non nocebit, cum vinum non fuerit appositum ut materia, sed per errorem, nec episcopus habuerit intentionem dandi illud pro materia, sed sola vasa sacra.

Confirmatur primo, quia in ordinatione ejusdem subdiaconi datur ei liber etiam epistolarum, quem aliqui dicunt esse materiam partialem necessariam : nec est iu usu apud omnes, ut detur liber continens solas epistolas sine evangeliis, sicut nec quod diacono detur tangendus liber continens sola evangelia sine epistolis. Ecce ergo uterque tam diaconus, quam subdiaconus tangunt eumdem librum materialem; sed tamen ex diversa intentione episcopi porrigentis datur ille liber subdiacono, quatenus solum continet epistolas : diacono autem quatenus solum continet evangelia, licet uterque tangat librum continentem alia ultra solas epistolas, vel sola evangelia ; ergo similiter, licet subdiacono detur calix continens vinum, poterit ex intentione episcopi porrigentis limitari, ut solum intelligatur dari calix secundum se, ut contradistinctusa quolibet contento, et ut sic poterit esse materia legitima subdiaconatus, licet idem calix prout continens vinum, et aquam, sit materia presbyteratus.

Confirmatur secundo, quia, si quando calix ille porrigendus est subdiaconis, magister cæremoniarum animadverteret esse intus vinum, et idcirco vinum effunderet, nemo

dubilarcl do validitate ordinalionis; cl tamen certum *videtur quod ex vino recenter* effuso remanerent *aliquro gutta'* adhærentes calici, *qui? possent osse materia* consecrationis, el sufficerent in *rigoro ad* ordinationem prosbvteri, si calix cum illis guttis ei porrigeretur. Parum autem videtur referre, quod calix plus vel minus vini contineat : videtur enim esso differentia secundum magis et minus. Idem est si in patena remansisset adhérons aliqua levissima particula hostiae non consecrate, quæ antea super patenam fuerat. Non ergo vitiatur valor subdiaconatus ex eo quod calix, vel patena habeat in se aliquid panis, vel vini cum adhuc intentio porrigentis possit præscinderc a contento, et intendere dare solum calicem, et patenam secundum se ad significandum ministerium quod subdiacono traditur.

Unde ad rationem dubitandi initio propositam responderi facile potest, in primis licet vacuitas instrumentorum exigeretur ad significandum ministerium quod subdiacono traditur, id sufficienter significari per patenam vacuam, sicut probabile est dari sufficienter sacerdotium per porrectionem solius hostiæ sine vino : deinde negari potest, requiri vacuitatem illam ad rationem materiæ. Sufficit, quod sola vasa intendatur dari sine materia in iis contenta ; sicut liber missalis datus eidem subdiacono significat potentiam cantandi solas epistolas, et non evangelia, licet evangelia etiam in libro eodem contineantur. Neque enim significat episcopus, quod ordinandus non accipiat potestatem ad alia (quia posset simul valide ordinari aliquis in subdiaconum, el diaconum accipiendo simul utriusque ordinis materiam), sed solum significat, se per porrectionem calicis et patenæ, quia sola vasa, et non materiam in 'iis contentam dare intendit, non dare illi nisi potestatem ad ministerium subdiaconatus. Nacuilas ergo invasibus non est pars materiæ necessariæ ad valorem, sed aliquid necessarium ex præccpto, ut melius significetur diminutio potestatis, quam subdiaconus accipit in sua ordinatione, atque ideo ex defectu solius vacuitatis non est arguendus defectus ordinationis validæ, sed licite, si culpabiliter defectus ille contingat.

DUBIUM XXXI.

D(Hermaphrodito, an si post ordinationem validam, incipiat in eo prævalere sexus femt» nous, possit valide celebrare ?

Suppono, hermaphroditum, si in eo prævaleat sexus femineus, reputari feminam, atque adeo non posso valide recipere ordines, nec profiteri in ordine religioso virorum, nec ducere uxorem, sicut non posset quælibct alia femina. Si vero prævalcat in eo sexus virilis, reputari masculum, atque adeo non posse valide profiteri in monasterio monialium, nec nubere viro : posse autem valide profiteri in monasterio monialium, nec nubere viro : posse autem valide suscipere ordines, quamvis non licite, propter irregularitatem jure positivo impositafh. Denique, si neuter sexus prævalcat, sed uterque æqualis appareat post probationes, et medicorum, aut matronarum peritarum testimonia, debet ipse decernere, quo sexu uti velit, etjuramento promittere, se altero sexu non usurum, et tunc poterit juxta sexum a se electum matrimonium contrahere, non tamen poterit ordines valide recipere, quia vere est femina, atque adeo ordinationis incapax. Quod etiam ad professionem in religione sive virorum, sive feminarum extendunt doctores, ut illa etiam invalida sit : quæ omnia videri possunt apudTho. Sanch. lib. VII. *de matrim.* disput. cvi. et libr. VII. cons, *moral,* cap. i. dub. xxxi. qui auctores refert, et rationibus hæc omnia confirmat.

Suppono secundo, si femina profiteatur in conventu monialium, et postea erumpente sexu virili, evadat vir, aliquos voluisse, perseverare adhuc obligationem possessionis, atque ideo cogendam esse ut ingrediatur monasterium virorum; alii tamen melius dixerunt in casu occurrente, professionem non durare, quia nec exparte profitentis, nec ex parte prælati acceptantis professionem, fuit alia intentio, nisi ad professionem monialium, cujus incapax est, atque ideo ex incapacitate subjecti cessat professio præterita, atque ita in praxi observatum esso testantur doctores, qui hanc sententiam amplexi sunt,

quos refert, et sequitur Diana p. V. tr. xiv. *Miscell.* res. 49.

Suppono tertio casum qurestionis fortasse non esse naturaliter possibilem : quamvis enim contingat aliquando, feminam, erumpente sexu virili, transire in virum, prout noslra etiam retate aliquoties vidimus contigisse duabus monialibus ; nunquam tamen vir transiit in feminam, nec id fieri posse affirmant medici : Quod si id ita est, poterit cum eadem rationis proportione credi, quod quamvis hermaphroditus, in quo prævalebat sexus femineus, possit tempore subsequent» perfici in virili sexu, ita ut non jam femineus, sed virilis potius sexus in eo praevaleat : non tamen e contra, si in eo virilis sexus prævalcat, poterit naturaliter contingere, quod postea incipiat femineus sexus praevalere. Nam, sicut non potest vir in feminam evadere, ita nec qui praevalente potea sexu femineo, femina censeri ; quia sicut se habet simpliciter, ita magis ad magis. Quæstio tamen procedere potest ex suppositione, quod mutatio illa fieret, sive sit possibilis, sive impossibilis, an tunc hermaphroditus maneret adhuc sacerdos habilis ad valide consecrandum, et absolvendum, etc.

Ilis positis, consequenter in quæstione proposita dicendum videtur, hermaphroditum illum valide antea ordinatum, quando virilis sexus in eo prævalebat, prevalente postea sexu femineo, retinere quidem illum characterem sacerdotalem animæ impressum, non tamen posse valide consecrare, vel absolvere. Et quidem quod character adhuc remaneat, probari facile potest, quia cum hic non sit qualitas materialis, sed spiritualis animæ impressa, et suapte natura indelebilis, ut suppono ex tractatu *de Sacramentis in genere,* manente eadem prorsus anima in illo composito, non deberet deleri character sacerdotalis, sicut nec deleretur character baptismi, vel confirmationis, quod a fortiori explicari potest posito alio casu naturaliter quidem impossibili, non tamen supernaturaliter, et miraculose. Si Deus, v. g. animam viri chrisliani, et sacerdotis transferret in coipus fcminre non baptizatæ et infidelis; et e contra, animam hujus feminæ transferret in corpus illius sacerdotis : tunc enim compositum humanum resultans ex corpore forainæ et anima sacerdotis esset quidem femina, cum corpus esset femineum, anima tamen retineret gratiam et characterem baptismi accepti in corpore priori, et characterem etiam sacerdotalem ; sed non posset femina illa consecrare, cum femina sit incapax ejusmodi functionis, imo nec in rigore femina illa esset baptizata, cum ejus corpus nunquam fuisset ablutum aqua baptismi, sed deberet denuo baptizari ; sicut e eontra compositum alterum resultans ex corpore sacerdotis, et anima feminre infidelis, licet esset vir, non tamen esset sacerdos, nec baptizatus, cum anima neutrum characterem haberet. Nec obstat ex characteris impressione argui tria ilia sacramenta, qure illum imprimunt, non posse reiterari, nam fatemur id de facto bene probari, et in ordine ad idem subjectum. Nunc autem loquimur ex hypothesi impossibili, in qua baptismus non esset reiterandus in eodem, sed in diverso composito humano : unde nec illa est proprie reiteratio baptismi, cum ille homo nunquam fuisset baptizatus. Vides ergo, in hoc casu non sufficere characterem sacerdotalem in anima impressum, et perseverantem ad hoc ut compositum illud esset sacerdos, vel posset valide celebrare propter impedimentum proveniens ex incapacitate sexus feminei. Similiter ergo in casu nostro, licet anima hermaphroditi retineret characterem sacerdotalem ; non tamen posset pro eo statu valide sacerdotii actus exercere propter impedimentum proveniens ex femineo sexu praevalente jam in illo composito ; eadem enim videtur esse ratio quoad hoc in utroque casu.

Neque obstat, manere characterem, qui est signum potestatis sacerdotalis : nam etiam in anima separata manet idem character, qui quidem in statu illo adhuc est signum potestatis, non tamen potestatis exercendre in illo statu, sed potestatis accepte ad actus exercendos in illo corpore, in quo erat anima, quando accepit illam potestatem. Sic ergo in casu nostro maneret adhuc in anima hermaphroditi character sacerdotalis, qui esset signum potestatis acceptai ad actus sacerdotales valide exercendos incorpore, et sexu illo, quem habebat homo, quando potestatem accepit non in alio corpore, vel sexu diverso.

Unde obiter infero, si hermaphroditus, in quo prævalebat sexus virilis, matrimonium contraxisset cum femina, et postea per possibile, vel impossibile inciperet in eo prrevalere sexus femineus, in quo statu non potuisset denuo matrimonium cum femina contrahere, consequenter dicendum, quod matrimonium dissolveretur, quia sicut non po-

Inisset incipere, ita *nec posset consistere* verum matrimonium inter duas feminas, qui casos facilius posset contingere, si hermaphroditus, in quo prævalcbat sexus femineus, contraxisset matrimonium cum viro, et postea inciperet in ipso prævalere sexus virilis, sicut in aliquibus feminis erumpit posleasexus virilis: tunc enim procul dubio dissolveretur prius matrimonium, eo quod non posset jam verum matrimonium consistere inter duos viros, quem casum miror apud Thomam Sanchez prætermissum fuisse in magno illo suo opere de matrimonio, ego saltem id invenire non potui, ubi de impedimentis agit, et ubi agit de matrimonii insolubilitate, ad quem locum perlinet hæc exceptio singularis continens casum, quo matrimonium ratum et consummatum dissolvitur etiam quoad vinculum, et id obiter pro comperto supposuit Basilius Pontius lib. VII. *de matrim.* cap. 1 v ii. num. 2. Quare consequenter etiam dicendum esset, si post dissolutum hac occasione matrimonium.hermaphroditus, vel femina illa, quæ transierat in virum, rediret per possibile vel impossibile ad sexum femineum, non ideo debere convalescere prius matrimonium, quod cum jam fuisset omnino dissolutum, non posset stare, nisi denuo celebraretur, et sæpe contingeret quod prior maritus cum alia jam legitime contraxisset, quod secundum matrimonium, cum validum fuisset et consummatum, non posset dissolvi per reditum prioris uxoris ad sexum femineum, ut constat.

Non tamen ideo cogimur, concedere id quod Basilius Pontius loco citato ex casu nostio, quem pro comperto supponit, probare intendit, nempe posse consistere verum matrimonium celebratum inter conjuges habentes impedimentum impotenti® perpetuæ etiam antecedenter ad celebrationem matrimonii, dum tamen non intendant contrahere in ordine ad copulam, sed solum in ordine ad conjunctionem conjugalem animorum, quod auctor ille probare intendit ex casu nostro, quia si jure naturæ vir impotens esset incapax contrahendi matrimonii, sequeretur, quod etiamsi ea impotentia perpetua adveniret post contractum matrimonium, deberet eo ipso dissolvi : quod tamen constat esse falsum : sequelam vero probat, quia, sicut mutato sexu uxoris in sexum virilem; eo ipso matrimonium antea celebratum dissolvitur, eo quod materia illius Sacrainenti sint corpora virile, et *femineum* el ablata materia, non potest numero Sacramentum, ita, si de jure naturæ materia sacramenti sint corpora habilia ad copulam, cessante hac habilitate per impotentiam perpetuam supervenientem, deberet perire matrimonium ob defectum maleriæ neccssariæ, vel fatendum est, posse consistere verum matrimonium de jure naturæ sine illa potentia conjugum, si solum celebraretur in ordine ad conjunctionem conjugalem animorum.

Sed quidquid sit de veritate illius doctrinae, do qua nunc non est nccessc disputare, quia non requiritur ad casum nostrum : dicimus non cogere decisionem nostri casus ad concedendum illud de valore possibili matrimonii inter impotentes : differentia autem assignari debet ab eodem etiam auctore, nam ipse concedit, licet inter impotentes fieri possit matrimonium validum in ordine ad conjunctionem solam conjugalem animorum, non tamen posse fieri matrimonium valide in ordine ad copulam, sed hoc matrimonium irritum esset jure naturæ. Peto ergo ab ipso, cur si impotentia perpetua adveniat post matrimonium in ordine ad copulam contractum, non dissolvitur matrimonium, quod cum tali impotentia contrahi non potuisset: sicut adveniente sexus mutatione, dissolvitur matrimonium, quod a principio cum persona talis sexus contrahi non potuisset? Debet ergo ipse fateri non valere argumentum a defectu in sexu ad alia impedimenta, nam alia, si adveniant post contractum matrimonium, neutiquam illud dissolvunt. Unitas autem in sexu, quocumque tempore adveniat, impedit , et dissolvit etiam matrimonium contractum in ordine ad copulam conjugalem; similiter ergo dici posset, licet adveniente impotentia post contractum quodlibet matrimonium, illud non dissolvatur, dissolvi tamen matiimonium, quodeumque illud sit, adveniente sexus mutatione. Ab omnibus enim concedi debet, non esse eumdem matrimonii respectum ad copulam, et ad sexum : nam copula attenditur solum ut objectum quod promittitur, et ad quod conjuges dant sibi ad invicem jus : sexus autem respicitur, non ut objectum, sed ut subjectum quod traditur : nam vir tradit uxori virum, et uxor tradit viro uxorem. Quare sicut mortua uxore,dissolvitur matrimonium, sic deficiente uxore in ratione uxoris, et altero sexu ita ut jam

non sit uxor debet etiam ipso facto dissolvi, cum non possit matrimonium consistere, nisi inter maritum et uxorem; neque enim potest matrimonium permanere, nisi inter duos conjuges, nec potest esse conjux, nisi qui sit maritus, vel uxor: non potest autem amplius esse uxor, quæ jam non est femina, sed vir. Deficit ergo tunc matrimonium ex defectu subjecti, quia non sunt amplius maritus ctuxor, inter quos solos et in quibus debet persistere matrimonium. Adveniente autem impotentia, solum deficit objectum matrimonii, quod ad sui valorem exigit solum objectum, quando celebratur; si enim tunc copula est possibilis, jam tunc promissio valida est, cum sit de re possibili. Quod autem postea copula reddatur impossibilis, non tollit quod aliquid possibile promissum fuerit, quod sufficit ut promissio valida fuerit, et generaverit vinculum quod maneat etiam adveniente impotentia ad rem promissam : non enim est frustra vinculum, quod aliquando habuit,vel habere potuit suum actum principalem, præsertim cum adhuc obliget ad servandam fidem conjugii, ita ut quilibet actus externus, imo et consensus interni impudici participent malitiam adulterii, eo quod perseveret adhuc vinculum conjugii inter veros conjuges.

Denique quod dictum est de matrimonio, dicendum est cum proportione de professione religiosa, quæ eodem modo dissolvetur et extinguetur, si ea quæ femina erat et professionem fecerat in conventu monialium, transeat in sexum virilem, aut si per possibile, vel impossibile qui professus fuerat in conventu virorum, transeat in sexum femineum : nam eadem est ratio in utroque casu, cum tam requirat professio monialis sexum femineum in fieri et in conservari, quam matrimonium uxoris exigit eumdem sexum, ut liat vel perseveret uxor, quod idem est de sexu virili, ad hoc ut aliquis perseveret monachus, vel frater ordinis, v. gr. mendicantium.

DUBIUM XXXII.

An episcopus suffratjaneus possit cum licentia episcopi nondum revocata post ejus mortem exercere pontificalia sede vacante ?

Episcopo Vilnensi datus fuit episcopus suffraganeus a summo Pontifice, qui in suo diplomate ad eumdem suffraganeum directo, sic loquitur. « Concedimus tibi facultatem pontificalia officia in civitate', ac diœcesi Vilnensi de expresso venerabilis moderni, et tempore existentis episcopi Vilnensis consensu, et speciali licentia exercendi, » et rursus postea : « teque in suffraganeum dicti moderni, et pro tempore existentis episcopi Vilnensis constituimus : » *et* inferius addit : « *et* ut omnia et singula ad ejusmodi suffraganeatus officium quomodohbet modo pertinentia in ecclesia, civitate, ac diœcesi Vilnensi, facere, exercere, et conferre possis, dicti moderni et pro tempore existentis episcopi Vilnensis ad id expresso accedente consensu, facultatem damus. » Postea episcopus Vilnensis suffraganeum illum admisit, eique facultatem dedit exercendi quidquid ipsemet posset, qua facultate suffraganeus usus est vivente episcopo : ipso autem mortuo, dubitavit, an ex vi illius facultatis a capitulo non revocatæ posset adhuc exercere pontificalia, et ordines conferre habentibus litteras dimissorias legitimas suorum prælatorum, præsertim, si capitulum id videat, et non contradicat? An vero necesse sit petere denuo expressum capituli consensum ? quod idem quæritur respectu episcopi successoris, an oporteat ab eo novum expressum consensum obtinere; an vero sufficiat facultas prædeccssoris, quandiu a successore non revocatur?

Huic dubio posset facile responderi ex doctrina, quam ex Emmanuele Themudo, et Poitelio affert P. Diana p. VIII. tract, iv. *de potestate Capituli Sede vacante,* res. 72. quæ docet, capitulo non revocante licentiam datam ab episcopo defuncto, posse adhuc episcopum hospitem, qui illam habet ad exercenda pontificalia, ct ordines conferendos, ea exercere, ct ordines conferre religiosis

sine nova *licentia capituli, quod clarius,* inquit, *procedit in episcopo titulari,* quam in episcopo *hospite,* quia cum episcopus titularis non habeat propriam diœccsim in actu, ista certo modo est sua diœcesis, quia in ca moratur, in qua creatus fuit, et constitutus ad pontificalia exercenda, et ita conferendo ordines regularibus, sede vacante, et sino capituli licentia ; cum licentia tamen episcopi mortui, quæ etiam durat, non poterit dici quod pontificalia exercet in aliena dioecesi sine licentia. Ex qua doctrina videbatur ad nostrum quaesitum omnino respondendum, non esse necessariam novam capituli licentiam.

Ego tamen, cum dictus suflragancus suis litteris me do hoc consuluisset, rem totam detuli sacræ congregationi cminentissimorum cardinalium Tridentini concilii interpretum, cum totum penderet ex intclligentia dicti dcercti KTrid. sess. vi. c. v. *de reform,* ubi cavetur, quod « Nulli episcopo liceat cujusvis privilegii prætextu pontificalia in alterius dioecesi exercere, nisi de ordinarii loci expressa licentia, » præsertim cum nomine *Ordinarii loci,* intclligatur etiam ibi capitulum, sede vacante, ut sepius responsum fuit in eadem sacra congregatione, et habetur in responsis impressis et manuscripts, quæ apud me sunt. In hoc casu eminentissimi cardinales postquam semel, et ilerum de re tota cogitarunt, responderunt die 22. Febr. anno 1631. his verbis : « Sacra congregatio concit Trident, censuit, secundum ea, quæ proponuntur, prædictum suffraganeum non posse.

II. Card. Ubaldiuus.

Francise. Paulucius Sacr. Cong. Secr.

Huic responsioni obstare videtur doctrina communis, quod licentiæ et facultates aprœcessore sinelimitationeconcessæ durant post mortem concedentis, donec a successore revocentur, quam communem doctrinam late explicat, et probat Thomas Sanchez lib. TiII. de matr. disp. xxvm. num. 12. et alii, quos retuli, et quibus consensi disp. XIX. de pœnit. sect. u. num. 31. et seqq. Unde inferri videtur, quod licentia etiam episcopi Vilnensis, saltem quandiu a capitulo, vel successore non revocatur, sufficiat ad exercenda pontificalia post ejus mortem, sicut in aliis casibus sufficit.

3 Potuit tamen sacra congregatio in hoc casu specialem rationem invenire, ut juxta communem regulam ineo non responderet : quia nimirum ratio ob quam Tridentinum concilium prohibuit alienis episcopis pontificalium usum sine consensu et licentia expressa Ordinarii loci, fuit reverentia debita episcopo in sua dioecesi, cui opponi videtur, si alius, eo non annuente, se ut episcopum gerat et episcopalia munera exerceat. Sicut si hospes in aliena domo ut dominum se gerat sine domini consensu. Ideo enim ipso etiam episcopus in propria ecclesia prohibetur benedicere, praesente legato a latere, quia id contra reverentiam legato debitam esse videtur. Imo et cardinales ipsi, quando cardinalem alium domi suæ excipiunt, non audent coram ipso dominos se ostendere, ei imperiosis uti verbis, sed id totum hospiti deferunt, quia reverentia et honor id exigit, ut coram majori, vel saltem coram eo, quem ut majorem colere volumus, non assumamus nobis ea munera, quæ ad majorem ex usu et ex natura rei spectare videntur. Hæc ergo est ratio prohibendi pontificalium exercitium episcopo hospiti in aliena dœcesi, ne videatur sibi in aliena domo assumere ea, quæ propria sunt domini, seu pastoris proprii : unde nec archiepiscopi extra sua loca pallio uti possunt, nec cardinales ipsi Romæ celebrantes coram summo pontifice baculo pastorali utuntur, quia hæc omnia signa sunt potestatis et dominii.Ut ergo hæc irreverenti® nota omnino vitetur, necessaria est licentia Ct consensus episcopi præsentis ; reverentia onim non debetur jam episcopo mortuo, sed præsenti, nec fieret contra reverentiam episcopo mortuo debitam exercendo pontificalia, sed contra reverentiam debitam episcopo præsenti, cujus consensus exigitur, ut debitus honor observetur. Sicut in exemplo supra adducto, quantumvis Titius tibi permisisset, ut domi suæ te ut dominum gereres, et faceres quæ sine domini reverentia fieri non possunt : si tamen domus illa independenter a Titio ad alium dominum transiret, non posses sine consensu novi domini licentiam illam tibi assumere; hoc enim esset procul dubio contra novi domini reverentiam, quia honor et cultus est aliquid personale, et respicit hanc personam in particulari : nec episcopus prædecessor potest tibi dare facultatem, ut cum ejus successor'll)us familiariter, et sine titulis honorificis agas, quamvis posset hoc facile tibi permittere in ordine ad suam personam. Sicut ergo rogatus ab episcopo ut ei capite aperto non assistas, nec dominationis illus-

trissimæ, v. g. titulo cum cn utaris, poteris id facere cum eo vivente, non tamen cum ejus successore, quantumcumque amplam libi facultatem prædecessor dedisset ; quia nimirum hæc pertinent ad reverentiam personalem successori debitam, quam prædecessor ei auferre non potuit : ita nec potuit prædecessor concedere episcopo hospiti facultatem exercendi pontificalia sine consensu successoris, quia abstinere ab usu po'ntificalium in domo, et ecclesia alieni pastoris, pertinet similiter ad reverentiam personalem debitam successori. Denique cum capitulum sede vacante succedat in jurisdictione et potestate episcopali, merito congregatio censuit, capituli etiam eo tempore consensum requiri ad exercenda pontificalia, quia fieret contra reverentiam capitulo eo tempore debitam, si in ejus diœcesi sine ejus consensu episcopus hospes, ut proprius pastor se gereret, et munera pastoralia sibi usurparet.

DUBIUM XXXIII.

Utrum sacerdos qui non tetigit calicem, et patenam, dum forma proferebatur, sed immediate post, debeat, vel possit iterum sub conditione ordinari?

1 Titius, dum accederet ad sacerdotium accipiendum, prohibitus fuit a magistro cæremoniarum parum sui muneris perito, ne tangeret calicem et patenam, dum episcopus verba illa formæ proferebat : *Accipite potestatem,* etc. sed immediate post formam totam prolatam jussus fuit tangere ; dubitavit postea de valore et securitate suæ ordinationis, et an posset, vel deberet iterum sub conditione ordinari.

2 Videtur autem difficile, quod in prædicto casu repeti possit ordinatio, cum communis theologorum sententia non exigat simultatem mathematicam, sed moralem inter materiam et formam sacramenti, ut docent Ilenr. lib. I. *de Sacram, in genere* c. ix. n. 10. Laym. Villalob. Victoria, Suar, et alii, quos affert et sequitur Diana p. III. tr. iv. *de Sacr.* res. 6. Nec contraria sententia videtur probabilitatem habere, cum non sit sufficiens fundamentum ad simultatem illam mathematicam exigendam ; imo in collatione diaconatus, et subdiaconatus de facto id non observatur, sed prolata ab episcopo forma in numero plurali pro omnibus ordinandis, singuli successive tangunt librum, vel instrumenta : cur ergo idem in collat:one sacerdotii fieri non posset, ut episcopus omnibus diceret : *Accipite potestatem etc.* et postea singuli successive materiam tangerent, vel si numerus ordinandorum magnus fortasse esset; eamdem formam episcopus ter, vel quater per interruptas morulas repeteret, ne nimis distaret prolatio formæ a contactu materiæ? Scio, aliquando episcopum aliquem id ita fecisse, et si bene memini P. Luisius ab Alcazar, doctissimus in Apocalypsim interpres, narravit mihi, se ita de facto sacerdotem fuisse ordinatum, nec potuisse episcopum adduci, ut iterum sub conditione formam repeteret et materiam porrigeret, constanter asseverans, id sine ullo prorsus fundamento, exigi. Quare in casu a nobis adducto a fortiori idem dicendum esset, in quo multo major simultas intercessit, et ideo multi episcopi rogati ab eodem Titio, ut sub conditione iterum eum ordinarent, constanter id recusarunt, non audentes ob levissimum illum scrupulum sacram ordinationem etiam sub conditione reiterare.

Ego in prædicto casu dixi, Titium potirisse in prima ordinatione quiescere absque ulla reiteratione, etiam conditionata; non tamen peccaturum, si ad majorem sui animi quietem iterum sub conditone ordinaretur, quod etiam episcopus poterat licite in ejus gratiam facere. Ut vero fundamentum hujus responsi intclligatur, recolenda sunt quæ dixi disp. vu. *de pernitentia,* sectxin. n. 273. et seqq. ubi ostendi obligationem quidem esse repetendi sub conditione sacramentum baptismi, et ordinis sacerdotalis, vel episcopalis, propter maxima inconvenientia et damna,quæ ex invaliditate horum sacramentorum sequerentur, quoties dubius est valor, vel quoties probabilis sententia dicit, non fuisse valida. Id tamen non procedere,quando sententia negans valorem non æstimatur probabilis, quamvis sit probabilis sententia affirmans obligationem reiterandi sacramentum ; sunt enim diversæ quæstiones, an sit validus, v. gr. baptismus totaliter collatus : et an sit postea sub conditione lepetendus, et contingere potest non esse probabilem sententium negantem valorem ; et tamen probabilem esse sententiam aftirman- 3

(em ohligalinnem *reiterandi baptismum* sub *conditione. Qnando ergo* prohabilitas versatur circa *defectum valoris, fatemur,esse* obligationem repetendi baptismum: quando vero probabilitas solum versatur circa obligationem *repetendi,* tunc non semper tonetur homo sacramentum ropeterc,sed potest amplecti opinionem contrariam probabilem,negantem illam obligationem, quia sicut in aliis omnibus materiis practicis, sic etiam in obligatione repetendi sacramentum possumus amplecti judicium probabile doctorum dicentium, in eo casu non esse talem obligationem, quamvis alii probabiliter dicant esse, quia probabilitas hæc non versatur circa valorem, sed circa licitum, et judicium practicum, dictans hic et nunc posse licite, non repeti sacramentum, quod judicium probabile practicum, et ultimum in omni materia'possumus licite amplecti, ut explicavi loco citato.

Hinc autem ad casum nostrum applicando praedictam doctrinam, dixi, posse Titium non repetere ordinationem; quia sententia docens, primam ordinationem non esse validam, quamvis habeat pro se nonnullos auctores: antiquos est tamen jam adeo derelicta.utvideatur antiquata et omni probabilitate carere. Quare graves theologi non solum dicunt, eam esse falsam, sed addunt non esso obligationem practicam reiterandi sacramentum ita susceptum, ita enim docent Sotus in iv. dist. in. q. unica, art. 8. et Henriquez lib. I. *de Sacramentis* cap. ix. §. to. qui, quamvis loquantur de sacramento baptismi, eadem tamen est ratio de sacramento ordinis, cum non minus, sed majus sit periculum cx invaliditate baptismi quam ordinis, qui certe sine baptismo valido præcedente validus esse non potest. Cum itaque hi auctores non solum dicant ordinationem illam validam esse, sed etiam doceant non esse obligationem practicam reiterandi etiam sub conditione sacramentum, potuit licite sacerdos ita ordinatus amplecti opinionem probabilem horum doctorum, et formare sibi judicium practicum, quo judicet se posse licite persistere in prima ordinatione sine ulla illius iteratione, etiam conditionata; hoc enim judicium non versatur circa validum, sed circa licitum : et quamvis in baptismo, sacerdotio, et episcopatu non possimus amplecti opiniones probabiles circa valorem, propter maximam necessitatem valoris certi in bis sacramentis, sed debemus amplecti opiniones magis tutas, etiamsi sint minus probabiles; quando (tamen probabilitas versatur circa licitum, regula generalis est absque ulla exceptione, quod possumus amplecti in praxi opiniones probabiles, et sufficero judicium ultimum probabile, quo judico probabiliter, me hic et nunc nullam habere obligationem, qualo judicium sacerdos ille potest habere saltem per principia extrinseca, et sentire cum prædictis doctoribus, sententiam contrariam negantem valorem dictæ ordinationis, non esse talem, ut reddat ordinationem dubiam, moraliter loquendo. Neque enim ad dubium morale ordinationis sufficit quod aliqui auctores dixerint, illam non esse validam ; si tamen constet eos absque fundamento sufficienti id dixisse. Alioquin si aliquis non acceptis ordinibus minoribus accepisset ordines sacros, et sacerdotium, deberet iterum saltem sub conditione ordinari sacerdos, nec sufficeret accipere ordines minores omissos : quia non defuerunt auctores, qui negarunt tunc valide sacerdotium conferri, quorum meminit Cardin. Toletus in *Summa* lib. i. cap. 1. paulo ante finem. Consequens nutem est omnino absurdum : quis enim dicat sacerdotium collatum ante diaconatum validum esse, ut constat ex titulo *de clerico per saltum promoto* ; non tamen esse validum, si conferatur ante ordines minores? sic ergo in casu nostro, quamvis aliqui negaverint, valide conferri sacerdotium sine mathematica simultate prolationis formæ, et contractus materiæ; potest tamen probabiliter judicari, assertionem illam ita esse destitutam fundamento sufficienti, ut in praxi non reddat dubiam ordinationem, nec inducat obligationem reiterandi, prout auctores citati judicaAint et docuerunt.

Addidi tamen, potuisse Titium ad majorem suæ mentis quietem iterum sub conditione ordinari, nec peccaturum episcopum, qui positis aliis requisitis id in ejus gratiam præslaret. Hæc autem assertio eodem fere modo probari potest, quo praecedentem probavimus : quia nimirum, quamvis probabile sit non esse obligationem tunc iterandi ordinationem, ut vidimus : probabile tamen videtur saltem per principia extrinseca , posse eam sub conditione reiterari. Nam valorem primæ ordinationis negarunt Cajet, *opusculorum* tom. I. tra. xxvi. *de collatione Ordinis.* Sotus in IV. dist. vi. qu. 2. art. 3. Richard, dut. 111. avi. IV. q. 2. Navarr. Su,,,mn

XXII. nu. 17. Zanibran. etiam *rie casibus occurrentibus tempore mortis*, capit. I. dub. n. dicto 2. quem affert Diana pu. III. tract, tv. *de Sacramentis*, resol. 6. ubi licet contrariam sententiam sequatur; illam tamen solum vocat probabiliorem. Unde P. Jacobus Granado in HI. controv. ix. *de Sacramentis,* tract. I. disp. 6. dicit, posse in prædicto casu reiterari sub conditione sacramentum, imo addit, probabile esse quod sit obligatio illud reiterandi, quæ omnia procul dubio licitam reddunt ad minus reiterationem saltem per principia extrinseca ex auctoritate horum doctorum, quorum aliqui licet loquantur de baptismo, jam tamen diximus eamdem esse rationem de ordine : et quamvis hi doctoresnon reddant probabilem sententiam negantem valorem illius ordinationis; reddunt tamen probabiliter licitam illius reiterationem conditionatam, quia, sicut diximus judicium illud dictans probabiliter saltem per principia extrinseca, non esse hic et nunc obligationem reiterandi ordinationem, sufficere, ut possit quis licet eam non reiterare, cum in illa omissione amplectatur sententiam probabilem de omissione licita : ita e contra dicendum videtur, ut possit quis licite ordinationem sub conditione reiterare, sufficere aliud judicium practicum, dictans probabiliter saltem per principia extrinseca, posse licite reiterari, quod sufficiet ut aliquis possit licite amplecti practice illud judicium, et reiterare sub conditione ordinationem : nam in utroque casu operatur prudenter amplectens sententiam et judicium ultimum probabile dictans, esse licitum hic et nunc reiterare, vel omittere ordinationem, quæ probabilitas non versatur circa valorem primæ ordinationis, nafli si illa judicaretur solum probabiliter valida, deberet sub conditione repeti, sed versatur circa licitam reiterationem, vel omissionem reiterationis, cum una sententia probabilis dicat, hic et nunc posse, altera non debere repeti ordinationem.

DUBIUM XXXIV.

Utrum ordines minores conferri possint in quocumque festo duplici, etiamsi non sit festivus ex praecepto.

Ratio dubitandi oritur ex verbis Pontificalis Romani, ubi in tit. *de Ordinibus conferendis,* dicitur in rubrica : « Minores vero ordines possunt dari singulis dominicis, et festivis diebus duplicibus, ubicumque in mane tamen. » Quæ verba aliqui intelligunt de diebus quibuscumque, in quibus fiat officium duplex, etiamsi non sit festum quo ex præcepto populus debeat a servilibus operibus vacare; quia illa etiam dies in rubricis missalis et breviarii vocatur *festum duplex.* Ita novissime tenet Diana p. V. tra. xin. resol. 97. qui affert pro eadem sententia Homobonum dc Bonis in *respons. casuum conscientiae* volum. 2. p. 5. respons. 207. Tannerum to. IV. disp. vu. quæ. ni. dub. 2. num. 44. et Franciscum Rallier, *de sacris Ordinibus* pun. II. sect. vu. cap. i. art. num. 2. Favet etiam Eminan. Rodriquez tom. III. quæst. *regul.* q. xxiii. art. v. in fine, licet non satis dare loquatur. Clarius loquitur Fagundez *de praeceptis Ecclesire,* præcepto I. 1.1, num. 15. qui similia verba ita etiam applicat, et in nostris terminis Joannes Præpositus in III. p. quæ. unica, *de Sacramento Ordinis* dub. xv. num. 150.

Ego in ea fui semper sententia, ut festivi dies ibi intelligi deberent ii soli, qui ex præcepto servari deberent, quod etiam tenent Naldus in *Summa* verb. *Ordo* num. 15. Barbosa *de potestate episcopi* pu. I. alleg. xi. nu. 22. et in *Collectan. adjus canon,* tom. I. l. I. tit. XI. cap. 3. num. 5. Azor. II. p. lib. I. c. 27. quæst. ultimo, et alii multi, quos refert Diana dicta resol. 97. Ratio autem esse potest, quia in vulgari significatione et locutione, *festi* nomine intelligitur dies, in quo ab operibus servilibus vacandum est, ut constat ex toto titulo *de feriis.* Unde quando in concilio Tridentino sess. xxiv. ca. 1. *de reform, matrimonii,* præcipitur, ut denuntiationes fiant publice in ecclesia tribus diebus festivis, antequam matrimonium celebretur,sein-

per intclligitur do tribus diebus festivis ex præcepto, ut declaratum fuit in concilio provinciali Mcdiolan. teste Diana ubi supra, et notat Rasilius Pontius lib. V. *de matrimonio,* cap. xxx. num. 7. Et quidem in ejusmodi locutionibus debere ita intelligi nomon *festi,* vel *dici festivi,* probari potest, quia , licet in ordino ad ritum recitandi officium, et in rubricis breviarii *festum* soleat latius accipi, et comprehendero etiam dies in quibus non sitpræceptum abstinendi ab opere servili; in dicto tamen decreto concilii Tridentini, et aliis similibus non posset sine magno absurdo intelligi in ea lata significatione. Nam in breviario, et in missali nomine *festi* appellantur non solum dies quando fit officium duplex, sed etiam quando fit officium semiduplex, imo etiam simplex alicujus Sancti. Unde passim in missaliapponitur missa cum eo titulo, in festo sancti *N.* etiam quando officium fit de sancto simplici. Nemo tamen dicet, in Tridentino, et aliis decretis similibus nomine *dici festivi,* intelligi quamlibet diem, qua fiat officium de sancto etiam simplici. Non ergo accipitur *festi* nomen ibi juxta rubricas missalis, aut breviarii, sed juxta vulgarem, imo juxta juridicam significationem. Nam in breviario pleno ore appellatur *festum* quando fit officium de sancto simplici, ut constat ex rubrica 3. quæ est *de Officio simplici*, ubi num. L dicitur fieri officium simplex in festis, quibus in kalendario non apponitur hæc vox *duplex*, vel *semiduplex,* et num. L dicitur de *festo simplici,* ft eo die *quo cadit.* Undo advertendum est discrimen magnum, quo hæc vox *festum,* usurpatur in rubricis missalis, vel breviarii, et in jure : nam «in dictis rubricis nomen *festi* accipitur, ut contradistinguitur a diebus ferialibus, seu a feriis : in jure autem feriæ intelliguntur osse dies festivi, in quibus scilicet feriandum est, et vacandum ab operibus laboriosis, ut constat ex toto titulo *de feriis.* Quando ergo in jure reperitur nomen *festi,* non est intelligendum prout in rubricis, sed prout in ipso jure usurpari consuevit.

3 Quia tamen obstinati erant in priori opinione defendenda, quam saltem in praxi, probabilem et tutam putabant; ideo jussu tel. recoid. Urbani VIII. in nova recognitione, et correctione pontificalis Romani, in titulo *de Ordinibus conferendis* , expresse additum fuit, ordines mitiores conferri posse omnibus Dominicis, et diebus festivis ex *præcepto*, ut nomo amplius posset prætendôro ibi etiam comprehendi dios, qui in breviario appellantur *festo.* Nec obstat, quod postea in titulo de ordinibus minoribus non repetatur eadem correctio , sed solum dicatur, posse dari ordines minores diebus Dominicis, et diebus festivis duplicibus : judicarunt enim, satis fuisse in titulo præccdenti explicuisse, quid intelligi debeat nomine *diei festivi,* ad tollendam omnem prætensam æquivocationem. Et quidem, si ad rigorem Latinæ vocis attendamus , festus dies est ille quo vacare oportet, sicut profestus , in quo licitus esi labor : ut apparet ex illo Virgilii Georg.

Quippe etiam festis quædam exercere diebus,
Fas, et jura sinunt.

Sicut etiam nunc apud Christianos quædam opera licita sunt diebus feriis ob nécessitatem, vel consuetudinem. Cum ergo dies omnes, quibus laborare licet, dicantur *profesti,* consequens est, ut in rigore illi soli dicantur dies festi, in quibus ab iis laboribus abstinendum est. Unde merito illa alia interpretatio jussu Urbani VIII. facta prædicta exp i catione, rejecta fuit, ut dictum est.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

DUBIUM XXXV.

An validum sit matrimonium contractum cdRim sacerdote ex licentia parochi, mortuo tamen parocho ante contractum matrimonium?

Ratio dubitandi sumi potest ex doctrina generali, quam cum aliis tradunt Thomas Sanchez lib. VIII. *de matrimon.* disp, XXVIII. num. IL et Basilius Pontius *de matrimonio,* lib. vin. cap. xix. dicentes, licentiam datam absolute ab episcopo alicui sacerdoti ad audiendas confessiones, non cessare mortuo episcopo, aut amoto ab episcopatu : quod idem dicendum yidotur de licentia , seu delegatione ad assistendum matrimonio, cura eadem sit ratio in utroque casu

in hoc tamen cusu distinguendum duxi.

Nam vel mors parochi ignorabatur , quando matrimonium contractum fuit, vel non ignorabatur : in primo casu matrimonium validum fuit, non vero in secundo. Ratio prioris partis est, quia, licet regula generalis sit, quod mortuo delegante, re integra, perit potestas delegati, nec amplius valida sunt quæ ab ipso deinceps aguntur , ut tradunt doctores quos congerit Thomas Sanchez lib. III. *de matrimonio,* disp. xxn. nu. 53. Excipitur tamen casus, quo mors delegantis communiter ignoratur, quo casu communis error sustinet valorem eorum quæ geruntur per delegatum, juxta regulam communem traditam in l. *Barbarius,* ff. *de officio prætoris*, et multis adductis confirmat idem Sanchez ibi nu. 59. qui postea nu. 61. in casu fere simili breviter notat, validum esse matrimonium, si parochus licentiam assistendi matrimonio legitime concessam occulte revocasset, stante communi revocationis ignorantia, quia retinetur adhuc licentia ob titulum initio habitum , et communem errorem. Quare idem omnino dicere debuit hic auctor casu , quo post datam legitime licentiam moriatur parochus, et ejus mors communiter ignoretur, ubi matrimonium celebratur communi errore interveniente , cum eadem sit ratio de revocatione licentiæ , et de morte delegantis, ut constat.

Secunda vero pars, quod scilicet matrimonium non valeat, si jam de morte parochi constabat, probatur, quia jam tunc communis error et ignorantia non proderat ad valorem actus, et aliunde potestas delegata ad unum actum specialem et determinatum, re integra, cessat morte delegantis, ut colligitur ex cap. *Sicut nulla , de praebendis ,* lib. vi. et multis adductis probat idem Sanchez lib. VIII. *de matr.* disp, xxviil. num. 64. 6o. 73. et 89. ubi differentiam affert, et probat inter delegationem ad casum determinatum, et eam quæ fit ad casus et personas indeterminatas. Videatur etiam Basilius Pontius *de matr.* cap. xxiv. ubi expresse nostram sententiam sustinet.

DUBIUM XXXVI.

Utrum possit sacerdos regularis assistere matrimonio, ubi nec est, nec unquam fuit parochus?

Dubium hoc propositum nuper fuit ab iis Societatis religiosis, qui apud Indos prædicationem fidei christianæ procurant, et qui ea occasione sæpe ad eas provincias perveniunt , in quibus nec evangelii notitia habita fuerat, et multo minus parochiales ecclesiæ erectæ, vel parochi destinati.

Respondi, de ipsis Indis , qui accolæ sunt illius regionis , de quibus solis quærebatur, non esse dubium quod possint, etiam postquam baptizati sunt, contrahere absque proprio parocho, quia ibi nullus est, alioquin ob susceptum baptismum cogerentur omnes cælibes manere, vel in longinquas regiones peregrinari, ut uxores ducerent; quod longe abest a sensu Ecclesiæ. Ratio autem est, quia decretum Tridentini sess. XXIV. cap.i. *de matrimonio* , in quo præsentia proprii parochi , ut necessaria inducatur ad valorem matrimonii, expresse id limitat ut non obliget, nisi post triginta dies elapsos a die primæ publicationis ejusdem decreti in illa parochia factæ numerandos : quare, non extante parochia, in qua publicatio fiat, nunquam incepit obligatio ; debet tamen vitari, ne clandestine fiat matrimonium : quia licet validum esset, illicite id fieret propter jura antiqua et leges ecclesiasticas, quæ matrimonia clandestina prohibuerunt, et quæ suam vim ubique retinent.

Major esset difficultas de Hispanis, vel aliis, qui ad illas regiones denuo perveniunt, de quibus etiam , dum animum ibi permanendi , et domicilium constituendi haberent, idem esset dicendum. De iis vero, qui sine animo permanendi, aut domicilium acquirendi ibi sunt, variæ sunt opiniones , quas refert Thomas Sanchez lib. III. *de matrimon.* disp, xviii. nu. 31. et seqq. qui num. 33. affirmat , captivos et mercatores Christianos, qui per modum hospitii sunt apud Infideles, posse valido contrahere ibi matrimonium absque parocho, quamvis incolæ sint eorum

locorum, *in quibusTridentinum obligat,* cum ibi, ubi hinc Sunt, nunquam fuerit publicatum *Tridcntini decretum :* quod etiam sequitur Basilios Pontius cum aliis, quos refert lib. V. dc *mafrim,* cap. ix. num. 2. et 7. imo Sanchez ibinu. 29. et Pontius nu. 4. addunt, idem dicendum, quamvis aliquis ex industria transiret ex loco suo , quo obligat Tridenfini decretum, ad locum ubi non obligat, ut ibi sine parocho contraheret matrimonium, et postea ad suum locum rediret.

Hoc tamen ultimum de transeuntibus cum fraude ad alium locum, ut possint absque parocho contrahere . absque animo ibi permanendi , ego non auderem probaro, cum non placeat eminenlissimis cardinalibus sacri concilii Tridcntini interpretibus, a quorum sacra congregatione responsum fuit, ejusmodi matrimonia valida non esse, et eorum responsum ad instantiam archiepiscopi Coloniensis, Urbanus VIII. speciali Brevi munivit , cujus exemplar decem ab hinc annis accepi ex autographo, quod, ut mihi scriptum fuit, in archivio D. Officialis praedicti archiepiscopi asservabatur, quare placuit ad verbum prædictum pontificium Breve subjicere.

Urbanus Papa VIII.

« Ad foturam rei memoriam. Exponi nobis fecit venerabilis frater archiepiscopus Coloniensis, quod habito nuper per eum ad venerabiles fratres nostros S. R. E. cardinales sacri concilii Tridcntini interpretes recursu super infra scriptis dubiis, videlicet. Primo, an ineoke tam masculi quam feminæ loci, in quo concilium Tridentinum in puncto matrimonii non est promulgatum, retinentes idem domicilium, valide possint in isto loco matrimonium sine parocho, ct testibus contrahere. Secundo, quid si eo praefati incolæ, tam masculi quam feminæ, solo animo sine parocho, et testibus contrahendi se transferant, habitationem non mutantes. Tertio, quid si iidem incolæ tam masculi quam feminæ eo transferant habitationem illo solo animo, ut absque parocho , et testibus contrahant. Iidem cardinales ad primum, et secundum, non esse legitimum matrimonium inter sic contrahentes cum fraude : ad tertium vero dubium hujusmodi, si domicilium vere transferatur , matrimonium esse validum responderunt, et resolverunt, prout in decreto desuperemanato plenius continetur. Cum autem, sicut eadem expositio subjungebat, dictus archiepiscopus re.-ponsum , sen dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi, pro illius substantia, et validitate firmiori Apostolicæ nostræ confirmationis robore communiri summopere desideraret; Nos eumdem arcbiepiscopum specialibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, supplicationibus illius nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, responsum, seu dubiorum prædictorum resolutionem hujusmodi , auctoritate Apostolica tenore præsentium approbamus, et confirmamus; illisquc inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus. Decernentes illud, seu illam, nec non præsentes litteras, valida, firma, et efficacia existera, et fdre, suosque plenarios , et integros effectus sortiri, et obtinere; sicque, ct juxta illa per quoscumque judices ordinarios ct delegatos, etiam causarum palatii auditores, judicari et definiri debere ; ac irritum, vel inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, cæterisque contrariis quibuscumque. Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 14. Augusti anno 1627. Pontificatus nostri anno quinto. »

In quo cardinalium responso adverto, illos doctrinam restrinxisse ad eos, qui ex industria per breve tempus transibant ad locum alium, ut sine parocho et testibus contraherent, et ideo addiderunt fortasse in responso verba illa, *cum fraude,* quæ in interrogatione nonfuerantformaliter expressa: quo casu negari non potest, communem doctorum sententiam negare matrimonium illud posse valide fieri, quidquid sit, an in aliis casibus valeat , quando ob negotia , vel mercimonia, aut ob alios eventus ibi contrahentes inveniuntur, de quibus cardinales nihil voluerunt definire. Undo merito P. Diana lib. VI. tract, vu. résolut. 29. licet propenderet ad sententiam affirmantem , matrimonium valere etiam quando ex industria acceditur ad illum locum ; quia tamen cujusdam alterius similis declarationis notitiam habuit, ab ea sententia discessit.

DUBIUM XXXVII.

De matrimonio celebrato coram parocho minus principali.

Casus hic non eodem , sed diverso modo olim proponebatur a duobus litigantibus. Titius impugnans matrimonium cum Berta contractum dicebat, Bertam domicilium suum in uno oppido habuisse, in quo communiter degebat; solitam tamen (estate ad alium frigidiorem locum diverti, in quo ad vitandum æslum quatuor æstivis mensibus morabatur, quo tempore Titius illae transiens, et illius hospes, egit de illa in conjugem ducenda, et denique coram parocho illius oppidi, et testibus cum ea matrimonium contraxit, quod protendebat validum non fuisse, cum ille non esset proprius sponsæ parochus, sed ille alius loci, in quo per octo menses degebat.

Et quidem stante veritate hujus narrationis, videbatur mihi satis bene fundata intentio Titii contra valorem matrimonii, quia in ca. *Is qui,* de sepulturis , in vi. expresse decidit, transferentem se ad villam causa recreationis , vel ad ruralia exercenda, non fieri villæ parochianum, sed illius loci inquo habet domicilium. Et ita casu matrimonii videtur expresse decisum a Rota in novissimis, decisione G56. initio , voluin 1. quam affert Thomas Sanchez lib. 111. *de matrimonio,* disp. χχπι. num. 12. post medium , ubi decretum fuit, non valere matrimonium contractum coram parocho rurali, quia probatum fuit, non solere contrahens esse ruri majore parte anni, neque etiam pro dimidia, sed tantum per tres , aut quatuor menses, quod a fortiori magis constabit ex dicendis puncto sequenti.

Major itaque difficultas oriebatur ex narratione Bertæ, quæ pro matrimonii valore allegabat, dicens, se habuisse duplex domicilium in illis duobus locis, in quorum altero degebat hieme per septem menses, in altero (estate per menses quinque. Est autem constans apud theologos, et juristas doctrina, eum, qui duo habet domicilia , posse in singulis sacramenta recipere , et matrimonium contrahere saltem eo tempore, quo ibi commoratur , ut cum aliis multis, quos refert, probat Sanchez dicto lib. III. disp. xxiv. n. 2. Quamvis autem communiter exigatur, quod habitatio in singulis parochiis debeat esse pro æqnali parte anni, utquis censeatur habere domicilium in utraque, et contrahere matrimonium in præsentia parochi utriusque, argumento textus in cap. V. *de sepulturis,* in vi. illa tamen aequalitas non exigitur mathematica, sed moralis, ita ut vel æquali, vel fere æquali parte in alterutra parochia quis habitet, ut cum aliis docet idem Sanch. ubi supra num. 3. Quare videbatur Berta habere domicilium in parochia aestiva , si in ea per quinque menses æstatis degeret, cum quinque menses parum distent a dimidia anni parte, atque adeo videretur fere dimidia anni parte ibi habitare.

Adhuc tamen dixi, stante etiam Bertæ narratione, non carere difficultate valorem matrimonii : quia in primis doctores ad duplex domicilium, et parochiam videntur communiter exigere æqualem habitationem in utroque loco, argumento textus in dicto ca. II. *de sepulturis* in vi. in illis verbis : « Cum ab eo qui duo habet domicilia, se collocans, æqualiter in utroque; et in l. *Assumptio. §. Virisprudentibus,* IT. *ad municipalem,n* ubi dicitur : « Viris prudentibus placuit, duobus locis posse aliquem habere domicilium, si utrobique ita se instruxit, ut non ideo minus apud alteros se locasse videatur.» Quo etiam rigore loqui videntiir Navarrus apud Sanch. ibi num. 2. et Cephalus apud Menochium torn. iv. *consil.* 398. num. 22. et Tiraquell. adductus ab eodem num. 24. Deinde, quamvis demus sufficere illam aequalitatem moralem, qua fere æqualiter utrobique habitatur; non videtur tamen in casu nostro squalitas moralis reperiri.

Pro quo advertendum est primo, hanc comparationem non debere fieri cum dimidia parte anni, sed cum tempore, quo habitatur in altero loco : debet enim verificari quod æqualis, vel fere æqualis sit habitatio in utroque loco : quare non est considerandum, an habitatio per quinque menses sit æqualis, vel fere æqualis cum habitatione per dimidium anni, sed an sit fere æqualis cura habitatione per septem menses, quibus Berta in altero loco habitabat.

Avertendum secundo, quando aliqua duo dicuntur fere æqualia, vel quasi æqualia, arbitrio prudentis viri, considerandum esse ex-

cessum unius supra aliud, *ul voriilcontur illa* verba. El in *primis corium est,* quatuor menses comparatos cum octo, non posse dici partes æquales, vol fere æquales, ut, supposuit Rota apud eumdem Menochium ubi supra, num. 5. imo idem Menochius n. *de arbitr.judic,* casu 45. dicit, statuto Mediolanensi declaratum esse , quod particula, *vel circa,* comprehendat quinque pro quolibet centenario, et non plus, sed in lege *hæc adjectio* 192. ff. de *verborum significatione,* gloss. 4. indicat, significare posse ad summum quartam pariem summæ, de qua agitur.

7 Quibus suppositis, non videntur posse dici fere æquales illæ duæ habitationes, et per consequens non poterit verificari quod Berta habitaret fere æqualitcr in utraque parochia: nam quinque menses æstivi habent ad summum 154. dies, septem autem menses hyberni habent ad minus 210. dies, quas summas nemo dicet esse fere æquales : nec excessus est in sola quarta parte, nam excessus continet ad minus56. dies, qui suntplusquam quarta pars summæ etiam majoris : non ergo sunt moraliter æquales illæ duæ habitationes, cum tempus unius non sit æquale, aut fere æquale tempori alterius, atque adeo non sufficit ad constituenda duo domicilia. Nam, sicut homo 50. annorum non dicetur fere coætaneus homini annorum 70. sic quinque mensium habitatio non potest dici fere æqualis habitationi septem mensium, cum eadem sit proportio.

8 Accedebat primo inæqualitas non solum in quantitate, sed etiam iu qualitate : nam Bertaprincipissa erat, cujus curia et magistratus residebant semper in loco ubi majori parte ipsa Berta degebat, quod solent attendere et considerare doctores ad decernendum', quod sit principis domicilium, de quo videri possunt Gabriel in IV. dist. xvn. qn. II. art. 3. dubit. 2. Marianus Socinus in cap. Licet, de *foro competenti,* numer. 21. et ex Paludano Silvester verb. *Confessor* i. num. 3.

9 Secundo accedebat, quod alii doctores considerare solent ad hunc effectum contrahendi matrimonium, illud tempus attendendum esse, in quo includitur pascha, quo tempore fideles parochum suum agnoscere solent in sacramentorum receptione. Constat autem Bertam tempore paschatis non apud parochum illum ruralem, sed apud illum alium degisse, cum solis quatuor, vel quinqm> mensibus æslivis in ill„rn alium Ionum mmus calidum divertero solita esset. Quare hæc (emporis qualitas auget excessum unius partis supra aliam, ut notarunt pluies, quos affert Menochius dicto consil 398. n. 32.

Nec videtur obstare id, quod pro *parle* Bertæ allegabatur, nempe principem censeri habere domicilium in singulis locis sibi subditis. Nam prœterquam quod id non solide probatur, et dato quod ejusmodi privilegium alicubi extaret, intelligi deberet in ordine ad aliquos alios effectus, non vero in ordine ad contrahendum matrimonium in præsentia cujuslibet parochi sui principatus, ut in simili observavit Thomas Sanchez dicto lib. III. disput. xix. num. 3. Nam concilium Tridentinum exigens praesentiam proprii parochi, aperte intelligit de parocho proprio, apud quem vere, et non per juris fictionem contrahentes habitant in proprio domicilio. Sicut etiam si aliquis Romæ habitans fiat ex privilegio civis, et nobilis Venetus, non ideo poterit coram parocho Veneto Roma matrimonium contrahere.

Quod rursus ab absurdo probari potest, quia si domicilium illud, quod princeps prajtendebat habere in singulis locis sui dominii, ad hunc effectum deservire posset, peto si in aliquo loco plures parochiæ, et parochi sint, cujusnam exiliis parochis præsentiadesideratur ad valorem matrimonii : an alicujus determinati, an cujuslibet ex iis omnibus? Si dicas primum, non apparet, cur hujus magis quam illius : ponamus enim principem nec ibi habitare, nec habere palatium, aut domum propriam ullam in loco illo, non est ergo ratio cur magis ad parochum hujus quam illius ecclesiæ recurrere debeat pro contrahendo matrimonio. Si vero dicas secundum, nempe posse eligere parochum, quem voluerit illius loci, videtur id omnino falsum : nam domicilium fictum, et ex privilegio, non debet esse melioris conditionis , nec plus operari quam domicilium verum. Qui autem habet verum domicilium in eo loco, non potest contrahere matrimonium coram quolibet parocho illius loci, sed solum coram illo in cujus parochia domicilium habet : nec ipsemet princeps, si ibi degeret, posset contrahere, nisi coram parocho illo, qui est parochus palatii principis, et eorum , qui in eo habitant. Ratio autem est, quia quamvis daremus principem habere privilegium domicfin m singulis oppidis sui principatus : nemo Umen duel, quod habeat domicilium in sin-

gulis parochiis sure curifo, et multo minus aliarum civitatum, vel oppidorum sui territorii. Fatendum ergo est, ne ad hæc absurda deveniamus, principem in ordine ad contrahendum matrimonium non habere domicilium in omnibus suis locis, sed debere contrahere coram parocho illo, apud quem habet verum, et reale domicilium, et non per solam juris fictionem.

12 Scio, Basiliuin Pontium lib. v. *de matrim.* c. 13. velle parvi etiam temporis habitationem sine voro domicilio sufficere, ut coram parocho illius habitationis valide contrahatur matrimonium ; ejus tamen sententia commu niter non admittitur.

13 Hæc itaque tunc respondi, protestatus, me id solum dicere in ordine ad conscientiam Titii interrogantis, non ad instruendos judices in foro externo, qui majori attentione merita, et allegationes utriusque partis in causa illa gravissima considerare debebant, ut pro valore matrimonii, vel contra illum judicialiter definirent.

DUBIUM XXXVIII.

An possint religiosi assistere valide matrimonio suorum familiarium?

1 Videbatur aliquibus posse id fieri, qui movebantur verbis privilegii a Paulo HI. concessi Societatis religiosis in bulla incipiente, *Licet debitum,* data anno 1549. decimoquinto Kalend. Novembris ; ubi inter alias concessi- 1 ones ponitur hæc : « lis vero , qui in ipsorum prepositorum, et sociorum morantur obsequiis, cuncta libere ministrare possint ecclesiastica sacramenta, et ipsos, cum decedunt, in eorum coemeteriis sepelire, nubi illa sacramentorum universalitas videbatur matrimonium etiam comprehendere, quam facultatem agnoscere videtur Suarez tom. IV. *de Religione,* tr. x. *de Instituto Societatis,!.* IX. c. iv. n. 20.

2 Respondi tamen, id procul dubio fieri non posse, nisi in illis locis ubi regulares munus parochi exercent : prout etiam fatetur Joan. Baptista Lezana tom. II. *q. Hegul.* cap. xv. nu. 18. Ratio autem est, quia post decretum concilii Tridontini sess. XXIV. ca. 1. *de Ile-fnrmalinne ■matrimonii,* præsentia proprii parochi est do substantia ad valorem contractus ; fleri ergo non potest, ut qui parochus non est, id suppleat, nisi de ejusdem licentia assistat. Sicut nec potestsine aliis duobus testibus ab eodem Tridentino-requisitis valide contrahi ; parochus enim exigitur etiam ut testis qualificatus : quare deficiente parocho, deficeret valor matrimonii, non ex defectu ministri, proprie loquendo, sed ex defectu testis requisiti ad valorem talis contractus.

Nec Suarez 1. c. dixit, privilegium ad id 3 etiam extendi, imo id expresse negat n. 19. dicens, hanc assistentiam ad valorem matrimonii loco parochi nunquam esse religiosis concessam aliquo privilegio extra loca, in quibus parochi munus exercent. Postea vero n. 20. non loquitur de hac assistentia, sed de benedictione solemni nuptiarum, quæ quidem non spectat ad valorem matrimonii, sed ad ritum, et cæremoniam quamdam ecclesiasticam, quam benedictionem fatetur etiam non posse licite adhiberi a religiosis, in iis saltem regionibus, in quibus alii sunt parochi, vel episcopi proprii, et hoc quamvis casu ob aliquod impedimentum contingat parochum tunc deesse, quia nimirum defectus ille non est de re admodum necessaria. Non ergo putat Suarez, posse religiosum assistere matrimonio, ubi parochi sunt, sed solum dixit, posse religiosos societatis ex privilegio benedicere nuptias in illis regionibus, in quibus nec parochi, nec episcopi proprii sunt.

Nec etiam obstant verba illa Pauli III, su- 4 pra adducta concedentis religiosis Societatis facultatem ministrandi sacramenta suis familiaribus actu inservientibus : quia in primis, etiamsi ibi data etiam esset facultas assistendi eorum matrimonio, id totum revocatum postea fuit per Tridentinum : in quo sicut exigitur ad valorem matrimonii præsentia duorum testium, sic etiam exigitur ad eumdem valorem præsentia tertii testis qualificati, qui sit contrahentium parochus; quare, sicut non deserviret illud privilegium, ut possent religiosi assistere matrimonio familiarium sine testibus : sic nec deserviret, ut possent assistere eidem matrimonio, sine præsentia trium testium, quos Tridentinum exigit, quorum unus debet esse parochus contrahentium, qui non minus a Tridentino exigitur, quam alii duo testes : præsente autem parocho, et abis duobus testibus, cer-

turn osl posse ofinni valide *conlrnhi* nialrinionium *familiarium coram* religiosis; imo ipsi religiosi poterunt esse ex numero trium testium requisitorum, dummodo unus ex illis testibus sit ipse parochus.

Adde, privilegium illud solum dare facultatem ministrandi sacramento familiaribus : parochus autem non ministrat in rigore sacramentum matrimonii contrahentibus, sed est testis qualificatus assistens : quare facultas mera ministrandi non potest extendi ad assistendum loco testis qualifient! ad valorem contractus requisiti; qui enim proximo ministrat, et confert hoc sacramentum, sunt ipsimel contrahentes, qui sibi ad invicem illud conferunt et ministrant, ut cum aliis tradunt Thomas Sanchez lib. i. *demalrimon.* cap. ni.

Objici possent verba quædam, quæ Suarez l. supra cit. attulit ex compendio privile giorum Societatis verb. *Sacramenta,* in fine, ubi relata prius facultate a Paulo III. religiosis Societatis concessa, *ministrandi fidelibus Eucharistiam, et alia sacramenta sine alicujus præjudicio;* subditur a collectore nomine præposili generalis hæc declaratio : « De Extrema unctione quoad familiares, vide verb. *Extrema unctio,* cl verb, *familiares :* quæ quoad reliquos poterit etiam, in necessitate tamen, et sine prœjudicio administrari. Baptismus autem in necessitate omnibus, quod jus commune habet. Matrimonium vero nulli, nisi in provinciis illis, in quibus necessitatis causa id a generali præposito permissum fuerit;» quæ verba P. Suarez intelligit, non de assistentia loco parochi requisita ad valorem matrimonii, sed de benedictione nuptiarum, quas dicit posse ex licentia præposili generalis adhibere prædictos religiosos in iis locis, ubi non sunt parochi, nec episcopi, ut supra retulimus.

Ego tamen prædicla verba magis intelligo de assistentia ipsa ad contractum matrimonii : neque enim nisi impropriissime dicitur ministrare matrimonii sacramentum, qui conjuges biennio post contractum matrimonium solemniter benedicit. Quamvis autem nec parochus ipse, dum assistit, ministret proprie sacramentum matrimonii, ut supra diximus; aliquando tamen juxta subjectam materiam solet sub verbo ministrandi comprehendi ; atque ideo quando parochus generaliter alicui committit, ut loco sui ministret omnia sacramenta, intelligitur data licentia assistendi matrimonio, ut de facto respondit sacra congregatio interpret Tridentim, his verbis : « Requiritur vel commissio generalis administrandi omnia sacramenta, vel si hæc non adsit, expressa, el specialis, » etc. prout habetur in meis manuscriplis, et refertur etiam ex Farinae, apud Rasilium Pontium l. v. *de matrim.* c. xxix. n. f. et 2. ubi impugnat Ægidium de Coninch dicentem, illis verbis non comprehendi matrimonium, quia ibi sacerdos non est minister. Sed sacra congregatio censuil sufficere, quia in regulari sermone frequenter dicitur parochus illud etiam sacramentum administrare : in eo ergo sensu usurpatur verbum illud in prædicto loco compendii, privilegiorum Societatis.

Hinc tamen non sequitur, quod putaverint Generalem societatis pos?e vi sui privilegii dare suis subditis facultatem assistendi matrimonio loco parochi, ubi episcopi, vel parochi alii sunt. Nain, si hoc esset, sequeretur quod non solum matrimonio familiarium, sed etiam non familiarium, et extraneorum possent ex licentia sui generalis assistere, sicut possunt illis alia sacramenta ministrare, quod est manifeste falsum. Verba ergo illa non debent intelligi quasi communicatio privilegii^' quod Generalis communicet pro aliquo casu, sed quasi declaratio praecedentis privilegii, nimirum, ut sciant subditi, virtute illius privilegii non posse omnia sacramenta ministrari,sed aliqua, nimirum confessionem et eucharistiam, reliqua vero non nisi in certis canibus, quod ex ipsius concessionis forma colligi poterat, in qua administratio sacramentorum conceditur *sine alicujus prœjudicio.* Quare, cum baptismus et extrema unctio non possint ministrari sineprœjudicio proprii pastoris, nisi in casu necessitatis, ideo ibi hoc ipsum declaratum, et in memoriam redactum fuit, exceptis solis familiaribus domesticis, quibus alias ex speciali privilegio extrema unctio conferri poterat. Imo etiam eucharistia ia articulo mortis, et in paschale, in quibus casibus est sacramentum necessarium, et ideo ejus administratio ad proprium parochum spectat, non potest a religiosis ministrari, quia id non fieret tunc sine parochi prœjudicio. Consequenter ergo idem de matrimonio ibidem explicatur non comprehendi sub ea generali concessione ejus administrationem, quod quidem verissimum est, tum quia id sine parochi prœiudicio non fieret, tum etiam, quia deesset aliquid substantiale ad valorem sacramenti

requisitum, nempe præsontia proprii parochi. Illa ergo verba in prædicto compendio addita, non sunt ad coerctandam facultatem, quam ex concessione Pauli III. religiosi possunt habere, sed ad declarandum defectum facultatis, ne aliquis gencralitate verborum deceptus putaret, ad hos etiam casus concessionem posse extendi.

Petet aliquis, quam vim habeant in concessione verba illa : *Eucharistiam, ct alia sacramenta ministrare l* videtur enim ibi dari specialis facultas ad plura sacramenta præter eucharistiam : ergo non ad solam confessionem et eucharistiam. Responderi potest cum Patre Suarez ubi supra dicto c. iv. n. 9. privilegium illud deservire, ut deficiente, vel absente parocho, et in casu necessitatis, non solum possint illi religiosi sine scrupulo ob varias opiniones, quæ in eo puncto non desunt, ministrare, v.g. extremam unctionem, nec quod possint ab aliquo impediri, sed etiam, ut eo casu non possit alius simplex sacerdos id facere, præsente religioso Societatis, qui cum sit a summo Pontifice delegatos ad ministrandum, eo casu cessat jam necessitas et absentia ministri ordinarii et delegati, in qua sola necessitate et absentia (alis ministri, posset quilibet sacerdos id munus exercere : quod idem cum proportione de baptismo in casu necessitatis dicendum est. Ex quibus omnibus constat id quod ab initio intendimus, certum esse, nempe non habere religiosos privilegium assistendi matrimonio suorum familiarium loco parochi in iis locis, in quibus parochi, vel episcopi destinari solent, quod usus et consuetudo satis ostendit, cum nunquam religiosi id munus ausi fuerint sibi virtute suorum privilegiorum usurpare.

DUBIUM XXXIX.

An */acullas dispensandi, excepto primo gradu, extendatur ad primum gradum affinitatis ex copula illicita?*

Aliquibus in regione longinqua concessa fuerat pro faciliori reddenda infidelium conversione, facultas dispensandi in impedimentis matrimonii, excepto primo gradu ; dubitatum fuit, an possent adhuc dispensare in impedimento affinitatis saltem in linea transversa in primo gradu, quando ortum fuit ex copula illicita, v. g. ut aliquis duceret uxorem, cujus sororem antea cognoverat? videbatur enim aliquibus non fuisse excepta dispensatio in eo impedimento, quia facilius concedi solet dispensatio in illo, quam in secundo gradu consanguinitatis : cum ergo ad hunc casum extendatur illa facultas, extendi etiam credendum est ad illum alium faciliorem, juxta regulam vulgarem, quod cui conceditur quod est plus, concedi etiam videtur quod est minus, quam regulam pluribus exemplis exornant, et declarant doctores, quos congerit Thomas Sanchez lib. vin. *dc matrim.* disp. I. ŋ. 31. et videtur a fortiori locum habere in casu nostro, in quo non est sermo de dispensatione quæ regulariter est stricte interpretanda ; sed de facultate ad dispensandum, quæ est late interpretanda, ut ex communi doctorum sententia probat late idem Sanch. ibi disp. n. n. 1. qui postea num. 6. probat, hanc latam interpretationem locum habere, quando non conceditur facultas ad petitionem illorum, cum quibus dispensandum est, sed ad petitionem eorum qui dispensaturi sunt.

Respondi tamen, ex vi illius facultatis non posse dispensari in primo gradu affinitatis etiam ex copula illicita. Et quidem, si impedimentum sit in linea recta : ut si aliquis copulam habuit cum matre, vel filia illius quam ducere vult in uxorem, res videtur certa, quia in primo gradu lineæ rectæ semper æstimatur difficilior dispensatio, quam in secundo consanguinitatis lineæ transversæ. Unde sæpe expediuntur dispensationes in secundo gradu consanguinitatis in foro externo, nunquam autem concessa est in primo affinitatis ex copula licita in linea recta, ut infra videbimus dubio sequenti. Quamvis autem in foro conscienti® aliquando concedatur in eo gradu affinitatis ex copula illicita in linea recta, id non arguit, faciliorem esse eam dispensationem, quam in secundo gradu consanguinitatis.

Loquendo vero de impedimento affinitatis in gradu transverso ex copula illicita, adhuc non credo, concessum in prædicta facultate excipiente generaliter primum gradum : quia illa revera esset dispensatio in primo gradu, et Pontifex solum concessit facultatem pro aliis gradibus, et expresse negavit pro primo. Regula autem illa, quod cui conceditur quod

est plus, *conceditur quod est* minus, plures habet fidlontias, ut constat ex c. *Cui de non sacerdotali, deprerhendts* in vi. ubi, cui integra præbenda conferri mandatur, vacante interim aliqua præbenda dimidia, non potest hæc ei conferri, quia non hæc, sed aliqua ex præbendis integris conferenda ei erat ex vi concessionis factæ. Quare regulam illam infclligi debere de iis, quæ sub re concessa, ut partes, vel ut particularia sub genere universali concesso comprehendi possunt, notavit Basii. Pontius l. VIII. *de mati',* c. xxiv. num. 6. et seq. et c. xin. num. 10. ubi fere in terminis nostri dubii advertit, quamvis commissarius Cruciatæ in Hispania habeat facultatem dispensandi in impedimento ad petendum debitura orto ex superveniente affinitate ; non tamen posse dispensare in simili impedimento orto ex cognatione spirituali superveniente. « Eo quod verba concessionis, ait ille, sint expressa de impedimento affinitatis, neque liceat colligere extendendam esse concessionem. Nam, licet dispensandi potestas late interpretenda sit ; ad eos tamen casus extendi debet, qui sub concessionis verbis comprehenduntur, ut dixi supra. » Hæc ille, quam doctrinam antea tradiderat expresse Thom. Sanch. dicto l. VIII. *demalr.* disp. n. nu. Io. et clarissimo exemplo comprobaverat his verbis : « Regula, inquit, cui licet quod est plus, licere quod est minus, locum habet, quando minus continetur in majori tanquara pars in toto, vel species in genere, ut communiter ibi tradunt doctores, et constat, nam potens ex privilegio in irregularitate homicidii voluntarii dispensare non potest in irregularitate excommunicat! celebrantis, quæ multo minus est. Ad quod posset etiam afferri exemplum ex Tridentino sess. XXIV. cap. vi. *de reform.* ubi conceditur episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate ex defecto occulto in foro conscienti®, excepta irregularitate ex homicidio voluntario : quare poterit episcopus dispensare in irregularitate orta ex pravo usu ordinum, vel ex homicidio graviter culpabili casuali, non tamen poterit ex illa concessione dispensare in irregularitait orta ex defectu lenitatis, quæ multo minor est : quia nimirum hæc non continetur sub irregularitatibus ex delicto, de quibus solis concessionis verba loquuntur. Nec obstant aliqua jura, quæ in contrarium solent afferri ad probandum concessionem extendi debere ad casus minores ; quia in iis vel senno est de minori contento in majori concesso, vel sunt concessiones contenta? in corpore juris, quæ idcirco latius sunt interpretandæ ; vel adest in illis specialis ratio, ut videri potest apud Sanch. dicto lib. VIII. disp. i. num, 32. et Basilium Pontium ubi supra c. xxi. n. 9. et seqq. Cum ergo in casu nostro verba concessionis loquantur solum de aliis gradibus prreter primum , non videtur posse tuto ad primum affinitatis extendi, etiamsi oriatur ex copula illicita in linea transversa; quia hæc nullo modo comprehenditur in gradibus aliis præter primum, de quibus solis facultatis verba loquuntur.

DLBIUM XL.

An possit Pontifex dispensare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum sua nuru?

Casus hic acriter fuit in Urbe controversus publice inter viros doctos aliquot ante annos, postulante supremo aliquo principe ejusmodi dispensationem. Potest autem duplex esse sensus. Primus est, an possit valide Pontifex in eo impedimento dispensare? Secundus est, an possit etiam licite et an prudenter ageret dispensando ? Circa primum punctum affirmat prima sententia, posse summum Pontificem valide dispensare. Pro hac afferuntur Alexander Alensis , Cajet. Abulens. Albertus Pighius, Supplem. Gabrielis, Ancona Loazcs, Armilla, Murtinus; et Petrus Ledesma, Veracruz, Ovandus, Henriquez, Sa, Vega, et alii, quos refert, ei sequitur Thom. Sanchez lib. Vil. de matr. c. xxxiv. num. 5. Rebellas *de obligat.* just. 11. p. lib. ni. q. xv. nu. 10. quibus adde Joannem Præpositum, Gasparem Ilurladum, Meratium, Bonacinam, et alios, quos affert et sequitur Diana p. IV. tract, iv. *Miscellaneo,* resol. 93. quare negari non potest, eam sententiam probabilem esse, atque adeo, si Pontifex de facto dispensaret, id faceret juxta probabilem tot doctissimorum hominum sententiam. Fatentur tamen ingenue aliqui ex his auctoribus, quamvis hoc matrimonium non sit jure naturæ irritum atque adeo possit valide a Pontifice in eo impedi-

mento dispensari : continere tamen tantam turpitudinem et indecentiam, ut sine maxima causa non possit licite fieri, ob cujus causæ defectum nunquam hactenus Pontifices dispensarunt. Ita Sanchez ubi supra nu. 9. in fine.

Secunda sententia dicit, esse jure naturæ irritum, nec posse a summo Pontifice valide dispensari ; hanc tenent a fortiori, qui dicunt affinitatem in linea recta impedire, jure naturæ non solum in primo gradu, sed in infinitum, sicut in consanguinitate : hi sunt Joannes Andreas, Praepositus, Ilcnricus, Paludanus, Astensis, Lambertinus, Montalvus, Gregorius Lopez, Silvester, Petrus de Soto, Philiarcus, et alii quos affert idem Sanchez ubi supra n. 5. Loquentes autem de hoc primo gradu, eam tenent S. Thomas in illud I. *ad Cor.* v, 1. *Omnino auditur inter vos fornicatio,* etc. sect. 1. Antoninus, Franciscus Somnius,Victoria,Catherinus, DominicusSoto, Navarrus, Govarruv. Valentia, Vasquez, Ludovic. Lopez, Vivaldus, Ilumada, Cannedo, et alii, quos affert Sanchez ibi n. 6. item Canariensis apud Pontium ubi supra, Silvius, Tannerus, Layman, Coninch, Zanardus, Zecchius, Estius, Chamerota, et alii, quos affert Diana loco citato , et graviter eam sententiam probat Card. Bellarm. l. I. *dematr.* cap. xmiii.

His itaque duabus sententiis suppositis, quarum utraque, speculative loquendo, probabilis est; ego in prædicta controversia breviter dixi, dubium quidem esse , an posset summus Pontifex valide dispensare : certum tamen esse requiri maximam et extraordinariam causam ad dispensandum, et certum mihi etiam tunc esset non expedisse , ut dispensaret. Prima, et secunda pars constat manifeste, cum tot tantique doctores negent Pontifici eam potestatem , et cum omnes fateantur ob maximam illius conjunctionis turpitudinem, seu indecentiam, maximam exigi necessitatis causam ad eam purgandam : idcoque nunquam in eo impedimento Pontifices dispensasse.

Hinc autem probabam, non expedire, quod Pontifex annueret et dispensationem concederet. Primo, quia sententia docens hoc esse impedimentum de jure naturæ, atque adeo non esse a Pontifice valide dispensable, gravissimis nititur fundamentis. Nam Scriptura, et Patres non videntur aliter do eo conjugio, aut incestu loqui, ac loquantur de aliis criminibus jure naturæ prohibitis *Levit.* XX, It. sic legitur. *Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris sui, morte moriantur ambo. Si quis dormierit cum nuru sua, uterque moriatur, quia, see lus operati sunt. Qui supra uxorem filiam duxerit matrem ejus, scelus operatus est : vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri,* quæ verba licet aliquis explicet de conjugio cum utraque simul vivente, parum refert; scelus enim, et nefas grande non oriebatur ex polygamia, quæ alioquin sæpe Judæis licita erat, sed ratione strictissima* illius affinitatis. Appellatur autem cum emphasi *scelus et tantum nefas,* quæ nomina non tribuuntur ibi aliis peccatis contra solum jus positivum, sicut nec eo loco imponitur tam gravis pœna aliis copulis illicitis contra affinitatem in aliis gradibus jure solo positivo prohibitis. Unde notat Augustinus, pœnam illam ducenti nurum, non imponi propter adulterium in filium commissum, sed quia relictam filii duxit.

Similiter *Deuter.* 27. ubi ex præcepto Dei proponuntur duodecim maledictiones, quæ a Levitis solemniter pronuntiari debebant, respondente ad singulas universo populo *Amen,* quæ erant contra graviora peccata contra legem naturæ, v. gr. Idololatriam, bestialitatem, homicidium proditorium, et similia : duæ ex illis sunt contra eum, qui dormit cum noverca, vel socru sua, quas quidem maledictiones Augustinus quæ. lxi. et lxv. *super Levit,* observavit, ut diximus, non tendere ad puniendam copulam adulterii, sed incestuosam copulam, vel conjugium. Constat ergo illud etiam conjugium habuisse gravissimam indecentiam contra legem naturæ, cum nulla alia peccata ibi recenseantur, nisi quædam ex gravissimis contra legem naturalem, quæ solemniter anathematizabantur ab universo populo.

Nec aliter de turpitudine hujus conjugii loquitur S. Gregorius magnus, qui interrogatus ab Augustino Anglorum episcopo, quid fieri deberet circa matrimonia cum eo impedimento inita tempore infidelitatis, et an essent conjuges separandi; respondet his verbis : « Cum noverca misceri grave est facinus, quia in lege scriptum est *Turpitudinem patris tui non revelabis.* Neque enim turpitudinem patris filius revelare potest·, quia in lege scriptum est : *Erunt duo in carne una,* sed qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præsumpserit, profecto patris turpitudinem revelavit. » Sic le-

gitur in interrogationibus Augustini Canliiariensis, qua' *habentur post* epistolas S. Greg, interrogat. VI. el respons. VII. subditur : « Quia vceo multi sunt in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate essent, huic nefando conjugio dicuntur admisti, ad fidem venientes admonendi sunt, ut se abstineant, et grave hoc peccatum esse cognoscant. Tremendum Dei judicium timeant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatus incurrant, » quo loco, licet Gregorius de conjugio cum noverca loquatur, de quo solo interrogatus fuerat ; eadem tamen est ratio de conjugio cum nuru, cum idem sit gradus affinitatis in linea reda, ut omnes fatentur.

Denique de nuru eodem modo loquitur Augustinus l. xxn. *contra Faustum,* cap.LXi. relatus in c. xv. xxxv. q. 2. et3. his verbis: « Si vir, et uxor, sicut Dominus dicit, non jam duo, sed una caro est, non aliter nurus est deputanda, quam filia. »

Secundo principaliter probabam,abstinendum esse ab illius dispensationis concessione, quia, ut testatur Card. Bellarm. t. in. libr. unico *de malr* c. xxvni. nulla unquam existant exempla Sanctorum, qui in eo gradu matrimonia contraxerint, nec unquam Ecclesia in eo impedimento dispensavit. Quare si nunc sedes Apostolica in hoc impedimento dispensaret, hic esset primus inter fideles, qui ab orbe condito cum nuru sua matrimonium contraxisset, sicut in lege natura, sive in lege scripta, sive in lege evangelica, quod maxima consideratione dignum apparet, tum quia novitas ipsa in re adeo gravi sine offensione non esset; tum quia, si semel Pontificis auctoritas hanc portam ab orbe condito clausam aperiat, non facile iterum rebludi poterit : nam alii postea principes etiam non supremi, quin et barones, et alii forsan inferioris notæ nobiles viri, pratensis causis eamdem dispensationem sibi efflagitabunt, et hoc exemplo suffulti fortasse impetrabunt.

q Nec satisfacit, dicere, quod ad dispensandum sufficit summo Pontifici amplecti opinionem probabilem, dicentem posse ipsum valide dispensare. Hoc, inquam, non satisfacit ; nam praterquam quod, si revera opinio illa non est vera, prout tot doctores negant esse veram, dispensatio revera non erit valida, cum sit in materia juris naturalis in quo Pontifex dispensare non potest, et matrimonium non eritvalidum, sed turpis incestus; adhuc *in* casu simili, non obstante opinionum varietate, sedes Apostolica nunquam audire voluit preces postulantium dispensationem, nimirum in matrimonium fratris cum sorore. Est enim etiam opinio multorum et gravissimorum doctorum, qui tenent illud impedimentum esso solum de jure positivo humano, et posse a Papa valide dispensari, quam sententiam relatis ejus auctoribus, probabilem esse fatetur Thomas Sanchez dicto lib. Vil. *de matr.* disp. l u . ŋ. lG. et ut veriorem amplectitur Basilius Pontius dicto lib VII. cap. xxn. num 3. et aliis relatis Diana loco supra cit. imo multi, qui negant validum esse de jure naturæ soceri cum nuru, dicunt non esse jure naturæ irritum, si soror nubat fratri suo, ut videri potest collatis auctoribus, quos Sanchez pro utraque sententia affert dicta disput. l ii. et l x v i. et tamen nunquam Pontifex ausus est amplecti sententiam illam probabilem, ut dispensaret in matrimonio fratris cum sorore, quamvis sæpe precibus importunis a magnis principibus fuerit interpellatus. Durissimum ergo esset si ob illam etiam aliam sententiam probabilem nunc Pontifex ob similes preces cogeretur ad dispensandum in matrimonio soceri cum nuru, præsertim cum semper maneat certum, turpitudinem hujus conjugii talem ac tantam esse, ut obeam saltem nunquam invenerint Pontifices causam ad licite dispensandum.

Tertio principaliter pro eadem responsione adducebam id, quod perdoctus vir P. Josephus de Acosta societatis Jesu , refert in libro *de natura novi Orbis, et procuranda Indorum salute* lib.vi. c. 21. ubi dicit concilium provinciale Limense ex sententia Pauli IV. declarasse irrita matrimonia ab Indis ante baptismum contracta cum suis affinibus in primo gradu lineæ rectæ. Unde inferebam, non decere quod ab eadem sede Apostolica emanaret dispensatio in eodem gradu , et in casu magis stricto , nam in illo primo casu non agebatur de petenda dispensatione a Pontifice, sed solum consulebatur Pontifex an toleranda essent matrimonia ita contracta tempore infidelitatis, quo tempore legibus Ecclesiæ non tenebantur, et, an essent relinquendi in sua bona fide, an vero cogendi omnino ad separationem faciendam, tanquam a matrimonio jure naturæ irrito. Et tamen Pontifex respondit, separandos omnino esse, nec toleranda illa matrimonia, quamvis fuissent ante baptismum contracta.

In nostro autem casu agebatur de licentia, et dispensatione positiva obtinenda ad contrahendum, et ineundum ejusmodi matrimonium novum post baptismum utriusque conjugis : quæ concessio speciem aliquam inconstantiæ sedis Apostolicæ apud haereticos et malevolos posset prætendere : quamvis revera utique Pontifex potuisset licite operari amplectendo duas opiniones diversas supra relatas.

II Nec satisfacere videbatur, quod aliqui doctores respondebant, non constare de decreto illo concilii Limensis , nec ejus concilii acta Romæ inveniri potuisse. Contra hoc enim urgeri poterat, quamvis decreta concilii Romæ non invenirentur : magnam tamen fidem facere testimonium historici gravissimi, et theologi simul doctissimi, qui eo tempore in illis provinciis versabatur , et tanquam rem apud ipsos notissimam factum illud referebat. Posse item intra biennium acta illius concilii a civitate Limensi Romam afferri, quæ si tunc consona apparerent narrationi illius historici, constaret nimis festinanter dispensationem fuisse concessam, non præmisso examine circa veritatem illius narrationis.

|i Postea vero majori adhibita diligentia, mihi ex Hispania transmissus fuit liber typis editus Hispali anno 1614. apud Matthiam Clavium typographum, continens non quidem acta, sed decreta solum duorum conciliorum provincialium Limensium, quæ ibi alio recentiori nomine appellatur *civitas Regum]* quorum alterum habitum fuit anno 1567. alterum vero anno 1583. et in hoc secundo confirmata fuerunt decreta illius anterioris concilii , cujus etiam decretorum summa, et compendium jussu ejusdem posterioris synodi editum fuit ad usum parochorum, quibus præceptum fuit, ut illud saltem compendium singuli penes se haberent. Hæc autem posterior synodus postulantibus patribus concilii, et instante rege catholico Philippo II. oblata fuit Sixto V. summo Pontifici pro approbatione et confirmatione habenda, cujus jussu in congregatione cardinalium examinata fuerunt singula decreta, et quoad aliquas pœnas, et nonnulla alia temperata et correcta, et cum approbatione et laude ad metropolitanum remissa, et postea typis edita, quæ omnia constant ex præfatione ibi addita, et ex epistola cardinalis Carafæ, et testimonio authentico congregationis concilii Tridentini ibidem apposito.

In hoc ergo libro, quem apud me habeo, 13
invenio in summario, seu compendio prioris synodi (quæ ibi appellatur secunda synodus provincialis Limensis, quia jam antea praecesserat aliud primum anno 1552.) in eo nimirum compendio p. II. decreto , seu capit, xxxvin. invenio hæc verba hispano sermone, quo ad usum parochorum compendium editum fuit : « Que el que siendo infiel estaba casado con su madrastra, o con hermana, o con algunacn linea recta de parentesco, primero sea apatado, que reciba el Batismo; pues por ley natural estan reprobados tales casamientos. Mas si estuviere casado en grados solamente per la Jglesia prohibidos , recebido el Batismo se ratifiquen los tales matrimenios, » quæ Latino sermone ita se habent : « Ut qui in infidelitate contraxerat matrimonium cum sua noverca, vel cum sorore, vel cum aliqua in linea recta sibi conjuncta, ante baptismum separetur, cum naturali lege ejusmodi conjugia reprobentur : si vero matrimonium contraxerat in gradibus lege solum Ecclesiæ prohibitis, suscepto postea baptismo , ratificentur ejusmodi matrimonia. » Hæc ibi, ubi licet non nominet nurum, statuit tamen regulam generalem de personis conjunctis in linea recta, et exemplum de noverca id satis probat, cum eadem sit prorsus ratio quoad hoc de nuru , et de noverca.

Fateor ibi nihil exprimi de responso Pauli 14
IV. ex cujus sententia id decretum fuisse referebat Acosta. Id tamen ex multis capitibus contingere potuit. Primo, quia illa non sunt acta concilii, sed decreta, in quibus non solent referri fundamenta, sed mera præcepta, quæ debent ab omnibus sciri, et observari. Secundo , quia nequidem decreta illa sunt, sed compendium breve decretorum. Nam, cum jussum esset parochis in posteriori illa, seu tertia synodo Limensi, habere penes se decreta secundæ synodi præcedentis, postea actione V. c. n. iidem patres moderati sunt, ut sufficeret habere compendium decretorum his verbis : « Præterea ne in transcribendis, ac perlegendis tam multis superioris prædictæ synodi paginis, parochi, cæterique graventur, quibus ex præcepto hujus synodi necessitas penes se illam tenendi incumbit : placuit summarium omnium constitutionum inibi contentarum fieri, quod a deputatis a nobis tactum, atque a reverendissimo metropolitano approbatum omnibus nostræ provinciæ ecclesiis communicetur. » Hoc ergo

solum decretorum summarium est, quod in meo libro continetur,· quare non mirum quod ibi mentio non *fiat de* sede Apostolica prius snper illo dubio consulta. Videtur tamen fere certum eam consultationem praecessisse, non quidem tempore illius secundae synodi, sed plusquam viginti antea annis, nempe tempore Pauli IV. cujus pontificatus duravi! ab anno 1553. usque, ad 1359. quare non potuit consuli Paulus a prima synodo Limensi, quæ habita fuit anno 1552. quo tempore Paulus IV. nondum erat Pontifex , sed facta fuit consultatio aliquot annis post illam synodum, nec videtur posse prudenter dubitari supposita testificatione Joscphi de Acosta, qui totius hujus materiæ plenam omnino notitiam habebat; erat enim vir doctissimus, et interfuit terliœ synodo Limensi, et in quinta, seu ultima ejus actione concionem habuit, ut ex ipsa actione constat : imo , et curam etiam habuit vulgandi et typis dandi utramque synodum, ut apparet ex ejusmodi Acosta præfatione, quæ legitur initio illius libri : quare non potuit moraliter ignorare, aut decipi circa responsum illud Pauli IV. quod ipse alio loco retulit, et de quo nccesse fuit in illo concilio sermonem sæpe occurrere, quibus omnibus attente ponderatis, manet fere certum prædictum responsum Pauli IV. de hoc dubio interrogati, vere ab ipso Paulo dimanasse : quo stante, durum et difficile esset ab eadem sede Apostolica post aliquos annos dispensationem super eodem impedimento impetrare.

15 Restat tamen respondere ad plura argumenta, quæ theologi plures pro dispensatione concedenda congesserunt. Primum, et præcipuum, quo usus est Basiiius Pontius l. cit. Diana, et alii, desumitur ex eo, quod Ecclesia in eo gradu et impedimento cum multis dispensaverit. Ad quod probandum afferunt tria concilia provincialia, nempe Agathense, Epaunense , et Aurclianense; « quæ quia non viderunt nosti i theologi (inquit Pontius ibi nu. G. non est mirum si ex anliquæ doclrinæ ignoratione in varia placita distrahantur. » Oportet itaque attente examinare verba et auctoritatem illorum conciliorum, ut constet an ex ipsis ita valide probetur Ecclesiam legitime dispensasse , ut debuerint theologi eorum auctoritate deterreri.

16 Verba concilii Agatbensis can. LXI. hæc sunt : « De incestis conjunctionibus nihil prorsus veniæ reservamus, nisi cum adulterium separatione sanaverint; incestus vero nullo conjugii nomino deputandos , quos otium designari funestum est. Hos enim censemus esse : si quis relictam fratris, quæ pene prius soror extiterat, carnali conjunctione polluerit : si quis frater germanam uxorem acceperit : si quis novercam duxerit : si quis consobrinæ suæ se sociaverit : si quis rclictæ, vel filiæ avunculi misceatur, aut patrui filiæ , vel privignæ suæ ; aut qui ex propria consanguinitate aliquam , aut quam consanguineus habuit, concubitu polluat, aut duxerit uxorem, quos omnes et olim, atque sub hac constitutione incestos esse non dubitamus , et inter catechumenos usque ad legitimam satisfactionem manere, et orare præcipïmus, quod ita præsenti tempore prohibemus, ut ea , quæ sunt hactenus (in aliis legitur, ante nos) instituta, non dissolvamus. » Eadem fere sunt verba concilii Epaunensis can. xxx. ubi enumeratis variis incestuosæ copulæ casibus , inter quos enumeratur conjugium cum noverca, subditur: « Quos ut a præsenti tempore prohibemus, ita ea quæ sunt anterius instituta, non solvimus. » In utroque itaque concilio videtur dispensatio facta cum iis qui tempore praecedenti contraxissent in primo gradu affinitatis lineæ rectæ , ut matrimonia jam contracta non dissolverentur.

Cæterum in decretis horum conciliorum non debuit ita tuto conquiescere vir ille alioquin salis doctus, ut theologorum oscitantiam reprehenderet : in neutro enim concilio conceditur dispensatio supra matrimoniis antea factis , sed sensus est longe diversus : nimirum, quia gradus aliquos enumeravit, ex quibus incestuosa copula resultabat, et poterant esse alii gradus vel impedimenta antiquioribus conciliorum canonibus et statutis inducta, protestati sunt Patres enumeratis illis gradibus, mentem suam non esse, antiquiora statuta circa alios gradus, vel impedimenta relaxare, sed in his novæ legis expressionem adjungere, qui est planus sensus verborum illorum. *Quod ita in præsenti tempore prohibemus, ut ea quæ sunt hactenus* (seu, ut alii legunt, *ante nos) instituta non dissolvamus.* Et idem est sensus illorum verborum concilii Epaunensis, *quod ut a præsenti tempore prohibemus, ita ea, quæ sunt anterius instituta non solvimus.*

Porro horum verborum utriusque concilii sensum non esse, approbare ejusmodi matrimonia antea contracta, sed potius non re-

probaro decreta præccdcntium conciliorum circa impedimenta matrimonii diversa alibi enumerata, constat tum ex ipsa littcræ constructione, matrimonia enim non dicuntur *instituta,* sed *contracta,* ut loquitur concilium Anrelianense statim afferendum : neque etiam dictum bene fuisset *ante nos ,* sed debuisset dici, *ante hanc diem ,* ut comprehenderet omnia matrimonia usque ad illam diem facta, nam quæ heri facta fuerunt, non dicuntur facta *ante nos ,* cum jam heri nos etiam extaremus. Tum etiam his aliis specialibus argumentis.

19 Primo ex glossa in c. *De incestis,* xxxv. q. 2. verb, *constituta,* ubi relato canone illo concilii Agatbensis, sic explicat illud verbum, id est, *antiquos canones.* Secundo, quia in illo canone Patres profitentur se ejusmodi incestuosis conjunctionibus *nihil prorsus veniee reservare ante* separationem. Quæ autem major venia esse potuisset, quam licentia permanendi? Tertio, quia in utroque illo canone, si sermo esset de matrimoniis contractis, sermo esset universalis de omnibus, sive scienter sive ignoranter contractis. Quis aulem credat, iis omnibus qui post baptismum scienter ita contraxerant cum impedimento sibi noto ; fuisse concessam generalem dispensationem? Quarto, quia ibi sermo etiam est de fratre ducente sororem in uxorem, in quo gradu non est auditum alias quod Ecclesia unquam dispensaverit : minus ergo credi potest quod data fuerit dispensatio generalis omnibus qui cum propria sorore, ut uxore cohabitabant. Quinto denique idem probatur, quia si per verba illa non significarentur decreta antiqua, quæ in suo robore relinquebant, sed matrimonia jam facta, in quibus dispensabant, sequeretur Patres illos limitasse ad solum secundum gradum impedimenta, quæ in Ecclesia universali ad septimum usque extendebantur, quod quidem non dico facere, sed attentare, fuisset omnino intolerabile, ut constat ex facto S. Gregorii magni, qui voluit per aliquod breve tempus apud Anglos denuo ad finem conversos limitare impedimenta ad secundum gradum, donec fides magis ibi radicaretur, et tamen hoc ipsum occasio fuit scandali non levis in Ecclesia adversus Gregorium, ut constat ex epistola ejusdem Gregorii *ad helicem, quæ* est trigesima prima libri xii. et affertur in c. *Equidem lex,* xxxv. q. 2. Quanto magis incredibile est, quod episcopi pauci auderent in concilio provinciali universalis Ecclesiæ legem adeo notabiliter limitare? et tamen in illo can. xxx. concilii Epaunensis enumerantur solum copuke incestuosæ in primo et secundo gradu. Prudenter ergo protestati sunt, se ita illos gradus proponere, et pœnas transgressoribus statuere, ut antiqua alia Patrum decreta non dissolverent, et hic est verus et legitimus sensus illorum verborum, ut appareat absque fundamento ex utroque illo concilio colligi, dispensatum fuisse universaliter in priino gradu affinitatis in linea recta.

Restat solum concilium Aurelianense ter- 20
tium can. x. ubi sic habetur : « De incestis conjunctionibus ita, quæ sunt statuta, serventur, ut hi, qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus Patrum statuta sacerdotali prædicatione antea in notitiam non venerunt, ita pro novitate conversionis, aut fidei suæ credimus consulendum, ut contracta huc usque hujusmodi conjugia non solvantur, sed in futurum quod de incestis con junctionibus in anterioribus canonibus interdictum est, observetur : id est, ne quis sibi sub conjugii nomine sociare præsumat relictam patris, filiam uxoris, sororem uxoris ; consobrinam, aut sobrinam, relictam avunculi, vel patrui,» ubi numerantur aliqua impedimenta in primo gradu affinitatis in linea recta : et tamen matrimonia antea contracta tolerantur.

Respondetur tamen, ex hoc loco non posse 21
colligi dispensationem ullam factam a Concilio, nam vel matrimonia illa fuerant facta ante baptismum : et tunc si illud impedimentum erat de jure naturæ, non poterat ab Ecclesia dispensari. Si vero impedimentum erat de solo jure ecclesiastico, cum hoc non obligaret infideles nondum baptizatos, matrimonia fuerunt valida, nec ulla indigebant dispensatione. Vel matrimonia fuerunt contracta post baptismum, sed ante promulgationem sufficientem legis ecclesiastic», ut in ipso canone supponitur; et tunc etiam redit idem argumentum, quia si hæc matrimonia sunt jure naturæ irrita, non poterit Concilium in iis dispensare : sivero solo jure ecclesiastico irrita sunt, et lex hæc non fuerat illis gentibus sufficienter promulgata, non obligabat, et per consequens non erat necessaria dispensatio ad valorem matrimonii. Nulla ergo ex toto illo canone colligi potest dispensatio facta in illo impedimento ad valide contrahendum.

Porro Patres illius concillii non habuisse 22

nnimiim positive dispensandi, ni, laie matrimonium fieret, confirmari potest primo ex concilio Arvemensi, quod in eadem Gallia biennio ante concilium illud Aurelianenso fuerat celebratum; et in can, xi. definitum fuerat, ejusmodi copulam esse contra legem divinam et jura natui æ. Non est ergo credibile, quod Patres concilii Aurclianensis assumerent sibi licentiam dispensandi, ut fieret id quod ante biennium declaratum fuerat esse contra legem divinam et naturalem.

23 Confirmatur secundo ex concilio Turonensi II. quod paulo post in Gallia celcbraum fuit, ubi can. xxii. late probatum est : matrimonia illa fieri non posse, ideoque noluerunt permittere regi Chariberto, ut cum sorore uxoris contraheret; non est enim credibile quod nollent dispensare cum rege in leviori illo impedimento, si paulo ante in concilio Aurelianensi cum tot aliis dispensatum fuisset in impedimento adeo graviori, præsertim cum ex separatione et dissolutione illius conjugii regis jam celebrati, tot et tanta damna sequerentur, de quibus videri potest Baronins t. vn. anno Christi 570. et Gregorius Turonensis *hist. Franc,* cap. xxvi. Potuisset quippe rex merito conqueri, dicens, negari sibi uni rem leviorem multo, quum quæ paulo ante plebeiis omnibus fuerat concessa.

Ad summum ergo Patres Aurelianenses noluerunt positive declarare matrimonia illa esse mita, nec auctoritate ecclesiastica illa dissolvere; quia cum pro illorum valore allegari posset, illa quidem esse prohibita et turpia jure naturæ,non tamen invalida,prout auctores primæ sententiæ dicunt : noluerunt Patres contra illorum valorem definire aut procedere, sed declarare solum id quod certum erat, nempe esse incesta et turpia, ac, si deinceps a fidelibus fierent, esse irritaret abstinere a re minus certa. Existimaruntamen talem ac tantam turpitudinem continere, ut esto non essont irrita jure naturæ, adhuc indispensabilia essent illa impedimenta, hoc est non posse dispensari ut licite contraheretur indifferenter in illis gradibus, quod potissime dictum propter impedimentum casus nostri iu linea recta affinitatis, constat cx verbis subsequentibus, ubi adducta maledictione ex *Dtuter.* xxxii. qua maledictus enuntiatur qui dormit cum uxore patris sui, vel cum privigna, subdunt Patres : « Quo fit, ut quos Deus maledixit, nos nisi emendatos benedicere non nos» mus. »

Adverte denique, canoncm illum Aurelia- J
ncnsein postea in decreto Gratiani insertum
esse ; illam tamen clausulam de matrimoniis I
antea factis non dissolvendis nunquam ac-
ceptatam, vel approbatum, sed ab omnibus I
praetermissam fuisse, ut constat ex dicto c. I
de *Incestis* xxxv. q. 2, ante cujus capitis titulum notatur textum illum quoad aliqua desumptum esse ex concilio illo Aurelianen-
si, demptis tamen aliquibus quæ non sine causa omnes omiserunt. Unde quamvis concilia provincialia auctoritatem aliquam habeant; non tamen in iis in quibus non sunt
ab Ecclesia recepta, sed in iis quæ veteri j
doctrinænon repugnant, imo potius ex ipsa colligi possunt, ut advertit Suarez disp. IV. *de fide* sect. vu. n. 3. Et quidem in hac eadem materia turpiter errarunt Patres concilii Wormatiensis can. LXiii. ubi his verbis sanxerunt: « Si quis cum matre, et filia in adulterio mansit, nesciente matre, quod cum filia mansisset, similiter et filia nescia, quod cum matre mansisset, et postea ille vir, si acceperit mulierem, dimittat eam, et usque in diem mortis suæ non habeat uxorem, et illa mulier, quam reliquerit, accipiat virum» ubi vides, matrimonium valide contractum cum aliqua tertia femina post crimen incestus (cum hoc crimen non afferat, nec unquam attulerit impedimentum dirimens subsequens matrimonium, sed solum impediens,) dissolvi tamen, et permitti uxori dimissæ, ut cum alio contrahat de novo. Cui non est dissimile, quod ex concilio apud Vermerios refertur a Gratiano in Decreto, et habetur xxxi. q. 1. c. ***Si qua mulier,*** in hæc verba : « Si qua mulier in mortem mariti sui cum aliis consiliata sit, et ipse vir aliquem illorum se defendendo occiderit ; si probare potest ille vir eam ream esse consilii, potest (ut nobis videtur) ipsam uxorem dimittere, et si voluerit aliam ducere » et rursus, quod ex eodem concilio refertur in c. ***Si quis cum noverca,*** xxxil. q. 7. his verbis: Si quis cum noverca sua dormierit, neuter ad conjugium potest pervenire: sed vir ejus potest, si vult, aliam accipere, si se continere non potest. » In quibus locis putarunt post incestum, ita dissolvi matnmomumut conjux innocens possit cum alio contrahere.

Quod turpissime otium decretum fuit in

concilio Aquisgrnnensi, et concilio Metensi, habitis tempore Nicolai I. in quibus ob prætensum reginæ adulterium, matrimonium regis cum illa dissolutum fuit, regique alia uxorconcessa, et quod pejus est, probantibus id postea sedis Apostolicæ legatis, quorum decreta reprobavit postea Pontifex in concilio Romano 1JI. de quibus videri possunt Card. Baron, to. x. anno 862. et Coriolanus in *Breviario chronologico,* eodem anno, quæ omnia dicta sunt, ut appareat, quam debile fundamentum desumi possit ex illo canone concilii Aureliancnsis, ad probandam concessionem dispensationis, cum nec ibi dispensatio una sit, nec si fuisset, sufficeret ad probandum id fieri potuisse. Quanto validius argumentum sumi potest ex decreto concilii Limensis supra adducto, quod fere certo est factum ex responso Pauli IV. et quod expresse affirmat invaliditatem illius matrimonii etiam de jure naturæ, et tempore infidelitatis.

ÎÎ Secundo principaliter alii arguunt in favorem dispensationis, quia indubitatum est Papam posse dispensare in impedimento, quod probabile est esse de solo jure ecclesiastico, quale est hoc impedimentum, quod omnes doctores fatentur esse saltem probabile, quod non sit de jure naturæ ; ergo omnes pro indubitato habent, quod possit Papa dispensare. Respondetur, in his committi fallaciam a propositione modali ad absolutam; id enim, quod omnes fatentur, non est quod sit indubitatus valor illius dispensationis, sed esse certum quod sit probabiliter valida. Nam, si reipsa sententia dicens impedimentum illud esse de jure naturæ sit vera, dispensatio reipsa non erit valida, esto Pontifex absque peccato illam concesserit: neque ullus theologus dicit,valorem illius dispensationis fore certam, sed solum fore probabilem.Fateor quidem, aliquando in materiis aliis stante varietatate opinionum, Pontifices dispensasse amplectendo opinionem dicentem possefieri ; certum est tamen, non id fecisse io omnibus casibus, nam probabile etiam est, impedimentum fratris cum sorore non irritare matrimonium de jure naturæ, et tamen huc usque Pontifices nunquam in eo impedimento dispensarunt, sicut nec in casu nostro. Ratio autem est propter turpitudinem summam illius conjugii, ob quam adeo vehementer illud detestantur sacræ litteras.

Tertio arguunt, quia Papa dispensare potest in iis in quibus de facto dispensare solet. Quod autem in hoc impedimento soleat, probant ex praxi sacræ Pœnitentiariæ, et Datariæ, quæ semel etiam dispensasse dicitur cum A. M. Item, quia Martinus V. dispensavit, ut aliquis duceret suam sororem, ut refert S. Antoninus III. p. tit. L c. 11. *de affinitate',* et archidiaconus apud Armillam verb, *dispensatio,* n. 10. et denique Henriquez l. xii. *de matrim.* c. ix. §. 5. in margine, littera P. dicit Martinum V. dispensasse in matrimonio cum noverca. 28

Respondetur, in Pœnitentiaria et Dataria nunquam dispensatum esse in hoc impedimento affinitatis in primo gradu lineæ rectæ contracto ex matrimonio, sed solum, quando oritur ex copula illicita, quod estimpedimentum valde diversum , et de quo non est dubium quod non irritet matrimonium de jure naturæ : nam ea affinitas non affert ea inconvenientia quæ affert affinitas orta ex matrimonio : imo, licet aliquis tempore infidelitatis aliquam fornicarie cognovisset, posset post baptismum ejus filiam ducere absque ulla dispensatione , quia affinitas ex copula illicita non est naturalis , sed mere ecclesiastica, videatur Sanchez lib. VII. *de matrim.* disp. lxv. num. 9. et 10. et disp. seq. num. 3. At vero affinitas ex matrimonio , sive sit impedimentum dirimens de jure naturæ,sive non ; certissime tamen est affinitas naturalis: unde non posset quis post baptismum contrahere cum filia illius uxoris, quam ipse legitime habuit tempore infidelitatis. Nihil ergo probat in ordine ad casum nostrum usus dispensandi aliquando cum affinibus in primo gradu lineæ rectæ ex copula illicita : de illo enim impedimento nunquam dubitatum est, an possit dispensari. Sicut passim etiam dispensatur ad contrahendum cum ea, cujus sororem idem vir antea illicite cognoverat : et tamen non solet, nisi forte rarissime, dispensari, ut contrahat cum uxore sui fratris relictis filiis ex priori matrimonio : quia nimirum affinitas hæc orta ex matrimonio multo fortior est, quam quæ oritur ex copula illicita : et ideo inconcilio Tridentino hæc limitata est ad secundum gradum, illa vero extenditur ad quartum. c»9

Exemplum, quod affertur ex S. Antonino dispensationis a MartinoV. concessæ, ul frater duceret suam sororem, falsissimum est : nec S. Antoninus id dicit, sed quod post matrimonium contractum, dispensavit ut vir 30

retinerct uxorem illam, cujus sororem ante matrimonium fornicarie cognoverat, et hoc cum maxima *difficultate,* verba Antonini sunt hæc : « *Reperitur* tamen Papa Murtinus V. dispensasse cum quodam , qui contraxerat, cl consummaverat matrimonium cum quadam ejus germana , quam fornicarie cognoverat, cum magna tamen difficultate, clquia res orat occulta, nec ille erat aptus ad religionem, vel ad remota eundum , unde scandalum ex divortio, si factum fuisset, sequendum erat. Prius ordinavit, plures theologos, et canonistas super hac re habere collationem, utrum ipse posset in hoc dispensare, nec convenerunt in conclusione , sed aliqui dixerunt quod poterat, alii contrarium affirmaverunt. » Hæc Antoninus, cujus verba, licet clarissima sint, hæretici tamen, ut reprehenderent imprudentiam Martini V. pessima constructione adhibita, intellexerunt de matrimonio fratris cum propria sorore, ut notavit Card. Bellarm. 1.1. *de matrim,* c. xxv. in fine; cum tamen ibi sit sermo de sorore illius feminæ , quam maritus antea fornicarie cognoverat. Alioquin enim non deberet dicere, *cui ejus germana, sed cum sua germana ,* nec in dispensatione attenderetur, quod copulafuerat occulta, quid enim hoc referebat, si fraternitas erat publica? imo magis juvaret ad dispensationem, quod publice constaret de copula præcedente, ut remedium adhiberetur sorori violat®. Sicut autem hæretici ex malitia, ita Armilla, et aliqui ex inconsiderantia decepti sunt in constructione verborum illorum, et intellexerunt de dispensatione cum sorore contra manifestum verborum sensum. Hac etiam occasione deceptus est Henriquez loco supra citato, tribuens Martino V. quod dispensasset in matrimonio cum noverca : quia nimirum Antoninus proposuerat simul utrumque impedimentum, scilicet primum gradum affinitatis in linea recta, et in transversa, et statim subdit : « Repetitur tamen Papa Martinus V. dispensasse cum quodam, etc. » ut supra retulimus;quætamen dispensatio non fuit in linea recta, sed in transversa. Constat ergo manifeste Henriquez fuisse deceptum ; ipse enim non potuit scire de dispensatione illa Martini V. ad matrimonium cum noverca, nisi vel per revelationem, vel per relationem alicujus auctoris : certum est autem apud nullum prorsus auctorem ex innumeri*, qui post Martinum Quintum scripserunt, mentionem fieri ejus dispensationis , sed illius solum quam retulimus. Citant nlilArchidiaconum pro illa dispensatione n Martin concessa ad matrimonium fratris cum sorore : id tamen est omnino falsum, *et* decepti sunt eo quod apud Armillam citatur Ar. Flor, lioc est, arciliepiscopus Florentinus, qui est S. Antoninus ; ipsi vero intellexerunt ab Armilla citari Archidiaronum. Nulla ergo afferri potest dispensatio hucusque a sede Apostolica concessa in casu nostro.

Quarto arguunt aliqui, quod id quod alicui prohibetur in poenam delicti, id ei licitum erat, vel possibile , si delictum illud et poena non intervenissent : sed non posse ducere affinem in primo gradu lineæ rectœ, nempe filiastram , prohibetur in poenam ei qui illam incestuose cognovit in cap. i. *de eo qui cognovit,* etc. ergo seclusa illa pœna, id non erat illicitum vel impossibile.

Respondetur in primis, textum illum non esse alicujus Pontificis, sed inscribi ex concilio Metensi, quod concilium non invenitur, et fortasse est illud, cujus meminit Baronius tom. i. anno 869. et dicit fuisse concilium deprædatorium, ac injustum : undo in margine illius decretalis notatum invenitur ex Soto, textum illum caute legendum esse. Refertur tamen magis integer apud Burcardum lib. xvii. c. x. ubi doctrinam continet absurdissimam : habet enim hæc verba : *a* Si quis cum filiastra sua fornicatus fuerit , nec matrem, nec filiam potest habere , nec illa, nec ille aliis poterunt se conjungere ullo unquam tempore; attamen uxor ejus , si ita noluerit, et sese continere non potest, si postquam cognovit, quod cum filia sua vir ejus fuit in adulterio, carnale commercium cum eo non habeat, si vult, alii nubere potest : » ubi vides errorem manifestum, quod scilicet matrimonium dissolvi possit propter adulterium incestuosum.

Adde, non oportere quod intclligatur per modum pœnæ inhabilitas illa ad contrahendum cum filiastra, sed potest intelligi, quod declaretur solum inhabilitas , quam aliunde habet. Et quidem certum est quod , etiamsi non interveniat adulterium cum filiastra, non potest cum ea post mortem matris valide contrahi matrimonium, sive ea inhabilitas proveniat ex jure natural, sive ex jure ecclesiastico. Tota ergo doctrina, quae habetur in dicto capit, i. verissima est. Verba, prout m compilatione Decretalium habentur, hæc sola sunt : « Si quis cum filiastra sua scienter fornicatus fuerit, nec a matre debi-

lum petere, nec filiam unquam potest habere uxorem : nec filiastra , nec ille ullo unquam tempore aliis se poterunt matrimonio copulare. » Quæ omnia verissima sunt, sed non omnia eodem modo intelligi debent; tria enim impedimenta ibi numerantur. Primum est, quod vir non possit amplius debitum petere ab uxore propter affinitatem contradam : et hæc est mera pœna, et ideo apposita fuit particula *scicntw,* quia si ignoranter cognita fuisset filiastra, non incurreretur illapœna. Secundum est impedimentum contrahendi cum filiastra, et hoc est impedimentum irritans, et in rigore, ut dixi, non est pœna incestus, quia etiam absque ulla culpa procedit, sive dejuro humano , sive dejuro naluræ. Tertium est impedimentum viri et filiaslræ ad ullum matrimonium unquam contrahendum , et hoc est impedimentum impediens solum, non vero irritans matrimonium subsequens : est tamen pœna, et ideo sine culpa non incurritur. Sicut ergo illa duo impedimenta ultima non sunt ejusdem rationis, sed alterum est irritans , et alterum impediens : ita alterum non est poenale, atque adeo datur absque ulla culpa.

j| Denique, si contendas, inhabilitatem illam ad contrahendum ullo tempore cum filiastra incestuose cognita, aliquid pœnæ includere, poterit in aliquo sensu id concedi. Cum enim aliqui doctores probabiliter , ut vidimus, dicant matrimonium cum filiastra non esse irritum jure naturæ, atque adeo posse valide ab Ecclesia dispensari in eo impedimento; potuit hæc etiam pœna adultero incestuoso cum filiastra imponi, ut si forte possibilis sit talis dispensatio ; ille tamen adulter caveat omni spe talis dispensationis obtinendae. Sicut etiam inTridcntino sess. XXIV. cap. v. generaliter dicitur, «Eos, qui intra gradus prohibitos matrimonium contrahere praesumpserint, separandos esse, et spe dispensationis consequendæ carere, » quibus verbis non significatur, potuisse in illis omnibus gradibus prohibitis ab Ecclesia dispensari ; atque inter fratrem et sororem, avum et nepotem, etc. sed solum in poenam aufertur spes dispensationis iniiscasibusjin quibus dispensatio possibilis fuisset quicumque illi sint.

Quinto arguunt aliqui, ut probent licite et sancte posse dari dispensationem ad ducendam nurum , nec debere, quod insolita sit, Pontificem ab ea concessione deterreri : quia imo ea de casu expediret in re adhuc controversa inire possessionem juris et potestatis Pontificiæ, quam posito usu , nemo ulterius in hoc casu negaret, aut in controversiam adduceret. Respondeo , hoc argumentum probare quod expediret etiam a Pontifice dispensari in matrimonio fratris cum sorore, ut reipsa caperet possessionem hujus facultatis, cum multi negent : alii autem multi, et doctissimi dicant posse a Pontifice valide dispensari. Expediret etiam eum multa facere quæ juxta multorum sententiam facere potest de potestate absoluta : quæ tamen nèc facit, nec faciet, quia non expedit tam caro emere usum et possessionem sui juris cum tanto Ecclesiæ detrimento.

Ego quidem non definio absolute, quod 36
summus Pontifex non possit in prædicto impedimento valide dispensare, puto tamen, si ea potestas sit, nonnisi in extremo periculo et extraordinaria necessitate licite posse exerceri : alioquin certissime expedit ab ea potestate abstinere , nec introducere usum novum dispensandi in conjugio, quod a Spiritu sancto, *scelus tantum nefas maledictione dignum,* judicatur, quod communi populi maledictione prosequendum praecipitur, et cujus turpitudo ultimo supplicio ex divino præcepto puniebatur, et quod apud Patres, et concilia *grave facinus, et nefandum conjugium,* , ut in superioribus vidimus, existimabatur.

DUBIUM XLI.

An Ordinarius possit credere viro neganti c&pulam cum consanguinea uxoris, quam vult ducere, cum eamdem copulam antea juramento confirmassel?

Contigit in quadam civitate Marchiæ , ubi | Titius volebat ducere uxorem, quæjusconsanguineis non placebat : ideoque opposita fuit illis suspicio affinitatis ortæ ex copula illicita et adulterina, quam dicebatur Imbuisse cum consanguinea illius , quam nunc ducere volebat. Negavit ille copulam ejusmodi præcessisse : postea tamen a consanguineis persuasus copulam fassus est cum juramento in scriptis, et coram duobus testibus. Denique quia erat ingenii volubilis , vel recalescente affectu, iterum copulam negavit, ad-

dens, so scripturam *illam inductum a* suis consanguineis fecisse; rogatus fui, an Ordinarius in tanta juvenis inconstantia putest matrimonii contractum permittere.

2 Respondi, non posse, nisi Titius sufficientibus saltem indiciis probet falsitatem confessionis, quod a fortiori probari potest ex casu, quem affert Thomas Sanchez I. III. *de matr.* disp. xv. nu. 6. ubi refert, quod quidam ducere, volebat in conjugem concubinam suum, quam vivente adhuc uxore ipsemet cognoverat : rogatus autem a parocho, an durante priori matrimonio, fidem dedisset concubinre futuri conjugii si uxor moreretur, ipse ingenue confessus est fidem datam : dicente autem parocho id esse impedimentum dirimens, negavit fidem fuisse datam, quo casu Sanchez dicit, non esse concedendam licentiam contrahendi secundum matrimonium cum concubina. Primo, quia nimis indignum est ut quod sua voce quisque dilucide protestatus est, id in eumdem casum infirmare possit, et proprio testimonio resistere, cap. *Per tuas, de probationibus,* etl. *Generaliter* xni. C. *de non numerata pecunia,*quodpotissimum in hoc casu habet locum, in quo occurrunt vehementes conjectura; pro veritate prioris confessionis spontaneæ, nempe affectus nimius erga concubinam, præproperus tractatus matrimonii cum illa statim ac mortua est uxor, usus inter concubinarios pollicendi sibi invicem matrimonium, ut mutuum sibi amorem ostendant. Secundo, quia facile præsumi potest mendacium in negatione subsequent!, ex desiderio nuptiarum, et metu ne matrimonium concupitum impediretur. Denique, quia contessio extra judicialis probat contra cunfitentem, donec de ejus errore constet, ut docet Menoch. *de Præsumpt.* 130. num. 50.

3 Hæ sunt rationes, quibus Sanchez utitur ad illum casum, ex quibus, ut dixi, a fortiori argui potest ad casum nostrum, in quo non praecessit sola simplex confessio copulae, sed in scriptis cum juramento, et coram testibus ad faciendam plenam fidem, quam confessionem licet ipse dicat factam ex inductione et suasione suorum consanguineorum: idem tamen non probat non luisse veram: potuitenim inductus ct suasus a suis confiteri authentice copulam, quam antea ex matrimonii desiderio negaverat. Nec credendum est, voluisse falso imponere crimen adulterii femina; alioquin bonestæ, ideoqun cum juramento, nt in scripti.,, ct coram testibus, si id falsum fuisset ; sod L tms credi potest quod ex desiderio nuptlarum, ct amore feminœ eam postea neget. Præsertim cura inventus fuerit in eodem lecto cum illa priori, quæ est validissima præsumptio copulæ cum ea habite, quam postea cum juramento fassus fuit, quibus stantibus, non apparet quomodo possit Ordinarius licentiam dare ad celebrandum matrimonium, quamdiu vel contrarium non probatur, vel dispensatio sedis Apostolic® non obtinetur, pro qua sententia videtur etiam esse Basilius Pontius lib. V. *de matri* mon.* cap. in. η. 3. ubi ait : « Si contrahentes, opposito per unum testem impedimento, nec probato, primum confessi sunt impedimentum, postea negaverunt, standum esse primæ confessioni, nisi probent secundam veram, n Quid diceret, si prima confessio fuisset juramento, scriptura, testibus, et tot aliis præsumptionibus adminiculata.

DUBIUM XLII.

An ad valorem matrimonii requiratur acceptatio consequens ex parte conjugis, qui prior consensum expresserat ?

Ca=us hic magis videtur metaphysicus quam moralis : quia tamen coactus sum respondere, proponam illum, prout propositus mihi fuit. Titius, ct Scia matrimonium per verba de præsenti coram parocho ct testibus contrahunt. Titius prior consensum verbis expressit : mox Scia, prout moris est, rogalur, ct respondet : *Ego etiam accipio Titium in meum conjugem.* Titius immediate post prolata hæc verba a Scia, non acceptat ejus consensum, imo positive non vult accepture. Quaerebatur, an hic dissensus eo temporis momento superveniens impedire potuerit valorem matrimonii? Ratio dubitandi desumi poterat ex doctrina communi, quam late explicuimus, et probavimus t. il. *de Justitia* d. χχπ. s. in. n. 2G. et seq. ubi diximus, in contractibus mutuis onerosis non intelligi contractum perfectum et irrevocabilem, donec uterquo oon-

contrahens suum consensum in obligationem expresserit, et quilibet eorum cognoverit alterum sese obligasse, et acceptasse simul suam obligationem. Unde, cum matrimonium sit contractus mutuus onerosus, non videtur perfect.:s et irrevocabilis, donec uterque conjux consensum expresserit et acceptaverit consensum alterius, et noverit ejusdem acceptationem. Non ergo sufficit quod secundus conjux consensum expresserit, si primus hunc consensum et acacceptationem in eo inclusam non acceptaverit: quare si non acceptat sed rejicit,contractus non videtur subsistere.

Dixi tamen, vix concedi posse quod matrimonii valor ex e 3 præcise capite defecerit. Pro quo adverto, conjuges iisdem omnino verbis,quibus proprium consensum exprimunt, significare etiam se acceptare obligationem , et consensum ab altero sconjuge expressum ; neque enim alia verba proferunt præter illa, *Accipio te in meum, in meam,* quæ verba utrumque significant, i:empe et obligationem propriam et acceptationem obligationis alterius conjugis, nec possunt unum sine altero exprimere; cum enim sit contractus constans essentialiter ex mutua utriusque obligatione, nec possit ex una parte claudicare,quin ex utraque deficiat, non potest vir, v. g. dicere *Folo esse tuus vir,* quin eo ipso dicat, *Volo habere te in uxorem,* ac per consequens habere te mihi obligatam, sine qua obligatione non esset uxor, nec vir esset ejus maritus: debet ergo velle indivisibiliter utramque obligationem, et per consequens iisdem verbis exprimit et suam obligationem, et quod vult, seu acceptat obligationem alterias, quæ voluntas sufficit, ut absolutis verbis secundi conjugis, censeatur perfectus undique contractus, nulla alia expectata morala temporis subsequentis ; jam enim uterque expressit suum consensum, et novit consensum alterius, et illum acceptavit. Et quidem de consensus expressione constat, siquidem uterque supponitur protulisse verba necessaria ad exprimendum consensum. Rursus singuli ea verba audierunt. Quilibet consensumalterius acceptavit,et dixit se acceptare: nam dicendo se vello habere alterum in conjugem, dixit, se velle habere alterum sibi obligatum, cum non possit esse conjux, nisi qui conjugi obligatus est, atque adeo dixit, se velle acceptare alterius obligationem et consensem. Ille ergo, qui prior consensum expressit, jam habuit, et manifestavit voluntatem acceptandi obligationem a conjuge posterius locuturo mox exprimendam. Vel ergo ille prior permanit in hac voluntate, quandiu posterior verba protulit vel non permansit, sed revocavit saltem interius suam voluntatem, autequam posterior proferret verba, quantum satis erat ad exprimendum consensum. Si dicatur hoc secundum, procul dubio matrimonium in foro conscientiæ non erit validum, quia eo tempore, seu instanti ultimo, quo sacramentum conficiendum erat, deerat jam voluntas requisita in priori conjuge, qui non poterat invitus recipere validum sacramentum, nec de hoc potest esse dubitatio, quia indecumque deficiat voluntas ante confectum sacramentum corruit valor sacramenti, præsertim in matrimonio, in quo ad valorem non solum requiritur voluntas, sed voluntas libera a metu et coactione, qui metus et coactio non irritant valorem aliorum sacramentorum.

Dixi, in foro conscientiæ matrimonium non fore validum in prædicto casu ; quia in foro externo difficile probari, et credi poterit ille defectus, nisi adsint aliæ conjecturæ, et circumstantiæ, quæ id persuadeant. Cum enim immediate ante prior conjux expresserit suum consensum, et significaverit voluntatem acceptandi pbligationem mox a posteriori conjuge exprimendam, non credetur priori conjugi asserenti, se interius retractasse hanc voluntatem, quandiu verba a posteriori conjuge proferebantur : sed magis credetur verbis ejusdem,-quibus paulo ante dixerat, se eum consensum, et obligationem acceptare, quibus verbis in foro externo standum erit, quamdiu contrarium sufficienter non constabit.

Si vero dicatur primum, nempe, quod voluntas prior non fuit retractata, sed perseveravit saltem moraliter toto illo tempore, quo verba a posteriori conjuge prolata fuerunt, quantum sufficiebat ad significandum consensum : et quod immediate post, prior conjux retractavit consensum, et voluntatem acceptandi consensum alterius; non videtur posse ex hoc capite dubitari de valore matrimonii, cui obstare non potuit mutatio illa voluntatis, quæ jam invenit matrimonium perfectum. Si enim toto illo tempore, quo verba proferebantur a secundo conjuge, primus habebat voluntatem acceptandi moraliter perseverantem, necesse est, quod in fine

vorbnnim *acceptatus fuerit consensus posterioris conjugis ex vi illius* voluntatis moralifer *perseverantis : quare* mutatio voluntatis posteo *subsecuta* nimis sera est, ct post perfectum irretractabiliter matrimonium : sicut volens baptizari, et in voluntate perseverans, quandiu effunditur aqua, et proferuntur verba forma?, non poterit impedire valorem baptismi, quamvis immediate post ablutionem, ct prolationem verborum, mutet voluntatem et nolit baptizari : quia posita materia , ct forma necesse est quod fiat sacramentum, si non fuit obex contrariæ voluntatis in conferente, vel suscipiente sacramentum. Idem ergo dicendum erit in casu nostro de valore matrimonii.

Dixi tamen supra , *vii concipi posse,* quod mutatio voluntatis impediat valorem matrimonii : quia posset aliquis contendere, et excogitare casum mctapbysicum, quo id fieri posset. Diximus enim loco supra citato, contractus hujusmodi mutuos et onerosos tunc perfici, quando singulorum consensus singulis notus fit, et a singulis acceptatur, et hæc acceptatio singulis etiam innotescit. Posset ergo aliquis excogitare, quod intercederet aliquando brevissima temporis morula inter absolutam prolationem verborum a Seia, et auditionem, qua verba illa a Titio percipiuntur, propter distantiam aliquam localem quæ facit ut sonus verborum non percipiatur eodem momento, sed post morulam brevissimam, qua species perferri possint ad organum auditus. Posset ergo lingi, quod intra illam brevissimam morulam post prolata verba a Seia, et antequam audiri potuerint omnia a Titio , Titius mutet voluntatem, et nolit acceptare Seiæ consensum : quo casu voluntas nova contraria Titii impedire poterit valorem matrimonii, quod nondum erat perfectum, cum nondum venisset complete ad Titii notitiam Seiæ consensus verbis expressus. Nec tunc dici debet, quod posita materia et forma sacramenti non resultat sacramentum : nam revera, posita ea hypothesi, nondum posita est materia sacramenti, quæ quidem est contractus humanus legitimus et perfectus ; qui in eo casu positus non fuit, cum supponamus, contractum humanum mutuo onerosum non poni, donec utriusque consensus, et ejus mutua acceptatio singulis innotescat. Deliciente ergo voluntate, et intentione ex parte Titii, qui simul est minister, et suscipiens hoc sacramentum, et posita in ipso voluntate coutrarin, non est mirum quod non resultet saer». mentum matrimonii ; sicut non resultatcontractus humanus legitimus propter defectum voluntatis ex parte unius ex contrahestibus.

Cœterum, quidquid sit de possibilitate hujus casus, quæ magis videtur metaphysica et speculabilis, quam praclica, nobis in præsenti satis est, quod post prolata verba a Scia, et audita a Titio, non potest Titius retractare suam voluntatem, nec ita nolle acceptare consensum Scia-., ut ea nova voluntas Titii reddat irritum, et invalidum matrimonium, quod erat quæsitum a proponente dubium.

DUBIUM XLIII.

Utrum concedi possit dispensatio ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis, et secundo simul consanguinitatis ?

Illustrissimus quidam enixe petebat, dispensationem, ut posset ducere uxorem relictam sui fratris defuncti, quæ simul conjuncta erat oratori in secundo gradu consanguinitalis. Et quidem de valore dispensationis, si concederetur, non dubitabatur, cum neutrum esset impedimentum juris divini, vel naturalis, sed utrumque esset de jure humano ecclesiastico. Difficultas tola erat, an deceret et expediret id concedere; conjunctio enim utriusque impedimenti simul reddebat dispensationem multo difficiliorem : et (quod in ejusmodi casibus maximi ponderis esse solet,) res videbatur esse sine exemplo, ut in utroque simul impedimento dispensatum unquam fuerit.

Dixi tamen, difficiliorem quidem esse ejusmodi dispensationem propter· concursum utriusque impedimenti in eadem persona, quia sicut singula quæ non prosunt, simul collecta juvant, ita singula, quæ non obsunt, simul collecta nocent atque adeo majores desiderari causas ad eam dispensationem justificandam, quam si unum solum esset impedimentum ; posse tamen tales osse causas et rationes, ut etiam stante utroque impedimento, summus Pontifex dispensare mento poart, Nee id dicetur aine Jxemp|0

concedere ; possumus enim alia exempla invenire, vel ejusdem rationis, vel saltem æquivalentis. Nam in primis opinio est multorum, quos affert Thomas Sanchez lib. VIII. *de matr.* disp. xxm. η. I. quam ipse ibi fatetur esse probabilem, qui dicunt quando aliquis habet impedimentum simul affinitatis et consanguinatis, satisfacere si in diversis supplicationibus diversa impedimenta proponat, et quamlibet carum dispensationem validam esse quoad impedimentum in ea explicatum, quamvis nunquam fuerit, explicatus concursus utriusque impedimenti in eadem persona : quod etiam probabile putat Diana I. p. tr. x. *de legibus,* resol. 39. in prima editione : loquuntur autem ii doctores, etiam quando utrumque impedimentum est publicum, ut notavit Sanchez loco cit. qui adhibet aliquas limitationes, quæ tamen non tangunt casum nostrum. Si ergo orator ipse amplectendo eam sententiam, quam tot doctores veram, vel probabilem esse docent, potuisset duas dispensationes obtinere utriusque impedimenti, tacendo concursum utriusque in eadem persona : quanto magis summus Pontifex intervenientibus causis gravissimis, quales intervenire dicebantur, potuisset rationabiliter dispensare, ut ejus auctoritate fiat id, quod absque ejus notitia potuisset juxta multorum sententiam duplici diversa dispensatione obtineri ?

3 Secundo multi dicunt, habentem facultatem generalem dispensandi in secundo gradu consanguinitatis, et in secundo affinitatis, posse dispensare, quando utrumque impedimentum simul concurrit, quia in potestate generali casus mistus comprehenditur concessis simplicibus, ut tradit Thomas Sanchez d. lib.VIII. disp. χχπ. η. lü. juncta disp. π. n. 28. Credibile autem est ejusmodi facultatem dispensandi communicatam aliquando fuisse aliquibus, praesertim pro reginiouibus remotissimis : imo contineri videtur in iis facultatibus, quas Leo X. communicavit aliquibus religiosis in regionibus infidelium prœdicantibus, quæ habentur in bulla III. ejusdem Leonis in Bullario regularium Eminan. Iloderici ; nam ibi conceditur cis facultas generalis dispensandi cum schismaticis, qui ad fidem convertuntur, ut possint retinere uxores, cum quibus contraxerant in gradibus a lege divina non prohibiti?. Certum est autem, primum gradum affinitatis in linea transversa, ot secundum consanguinitatis in eadem linea transversa, non irritare matrimonium de lege divina, sed de jure humano. Credibile ergo est, religiosos illos usos fuisse facultate sibi concessa, et dispensasse cum aliquibus etiam concurrente simul utroque illo impedimento, cum summus Pontifex absque limitatione facultatem illis concessisset.

Tertio ille, qui habet facultatem a summo Pontifice dispensandi in secundo gradu consanguinitatis, potest dispensare concurrente duplici impedimento, ex duplici secundo gradu consanguinitatis, ut cum aliis docet idem Sanchezdisp. xxiv. n. 9. Fortius autem etiam esse impedimentum, quod resultat ex secundo gradu consanguinatis, quam quod resultat ex primo affinitatis in linea transversa, asseruit idem Sanchez lib. VII. *de matrimonio,* disp. LXvi. η. 11. Quare in ejus sententia, ut consequenter loquatur, difficilius dispensari poterit cum habentibus duplex impedimentum ex duplici secundo gradu consanguinitatis, quando, v. g. ex parte utriusque parentis sunt consanguinei in secundo gradu, quam cum habentibus impedimentum simul ex secundo gradu consanguinitatis, et primo affinitatis in linea transversa ; cum in primo casu utrumque impedimentum sit fortius, quam unum ex impedimentis currentibus in secundo casu.

His ergo, et aliis quæ adducta fuerunt, attente perpensis, et præsertim, quod dispensatio cedebat in bonum publicum religionis et fidei, et quod Oratrix constanter affirmabat, non fuisse se carnaliter cognitam a primo marito, atque ideo non fuisse contractum impedimentum affinitatis, sed solum publicæ honestatis : quamvis ad majorem cautelam, et ne ad difficiles probationes veniendum esset, dispensatio peteretur, etiam quatenus resultasset impedimentum affinitatis in primo gradu : his, inquam, consideratis, post longam disputationem, et considerationem, felic. record. Urbanus VIII. anno ni fallor, 1643. dispensationem concessit.

DUBIUM XL1V.

An *non obstantepromissione,posset non contrahi matrimonium promissum, cedente femina cum damno prolis ?*

Titius, dum uxorem haberet Sciam, violavit Juliam, feminam quidem non sibi parem, sed tamen conditionis honestæ : quam iterum, mortua jam uxore Scia, violavit, ac demum ut sese a peccato absterreret, obiigavit se, et cum juramento eidem Juliæ promisit quod eam in uxorem accipere deberet, si rursus eam carnaliter cognosceret ; sed propositi parum tenax ab ea sæpius co pulam extorsit : desiderabat ergo relaxationem juramenti et promissionis factæ, ne ad matrimonium cum Julia ineundem teneretur, ex quapost mortem uxoris quatuor filios,qui adhuc extabant, susceperat.

Dixi, si promissio matrimonii etiam cum juramento facta fuisset aTitio, vivente adhuc propria uxore, non fuisset opus relaxatione, cum promissio ipsa ad nihil obligaret, quippe quæ fuisset de re turpi et illicita ; copula enim per adulterium habita, et promissio matrimonii, durante primo matrimonio, inducunt impedimentum criminis, quod irritat subsequens matrimonium, ut constat ex c. finali, de eo *quiduxit,* etc. et tradunt communiter doctores, quos vide apud Sanchez lib. VII. de *matrim.* disp. LXXIX. qui n. 8. bene advertit, nihil referre quod promissio præcedat, vel subsequatur adulterium ; in utroque enim casu nascitur idem impedimentum dirimens futuri matrimonii.

3 Quia tamen in casu proposito nihil dicebatur de fide data a Titio, durante primo matrimonio, atque ideo non præsuminus, ejusmodi impedimentum irritans ortum fuisse; negare non possumus, promissionem illam validam fuisse, atque ideo, per se loquendo, Titium, posita conditione subséquentes copulæ, teneri ad eam adimplendam, cum promissio ex animo tacta, et pnesertim subsecuta copula, obliget promittentem, ut tradunt omnes, et dixi to. 1. *de Justitia* disp. Xli. sect. 2. n. i. Nec facile sperari potest, quod summus Pontifex concedat relaxationem illius juramenti, *et liberet* Titium nb obligatione contracta : nam, licet ex rarissima et gravissima causa, quando id ad honum publicum necessarium judicatur, possit Pontifex relaxare juramenta, quibus jus alicui tertio fuerat acquisitum ; id tamen facere non potest, nisi ex gravissima causa ad bonum commune spectante, ut cum aliis quos affert, docet Thomas Sanchez lib.III. *in Decalog.* c. xxi. n. 9. et nos diximus t. II. *de Justitia* disp. xxn. sect. 8. n. 192. In casu autem nostro non aderant causæ sufficientes, ut Pontifex uti posset plenitudine potestatis ad tollendum jus acquisitum tertio ex promissione matrimonii cum juramento.

Unica restabat via,ut Titius liberari posset, obtinere scilicet a Julia, quod remitteret obligationem Titio ; ipsa enim remittente,et respuente nuptias promissas, cessabit obligatio juramenti, quod est accessorium promissioni, cujus obligatio ex voluntate promissarii nolentis rem promissam, potest dissolvi. Et quidem fortasse id non nimis ægre a Julia impetrari posset : ego tamen verebar, ne id Julia vel metu reverential!, vel certe contra conscientiam faceret ; supponebatur enim habere quatuor filios a Titio genitos post mortem uxoris, atque ideo ejus conditionis, ut per subsequens matrimonium legitimi fierent, quorum commoda et honores, qui ex legilimitate sequerentur, videtur eorum mater vel ex justitia, vel certe ex charilate et pietate quam propriis filiis debet, non posse sine gravi culpa negligere, cum facile possit filios ab infamia et paupertate liberare, retinendo jus quod habet adversus Titium, ut sibi fides promissa serve-

prægertim cura fifii ipsi sub ea spe futuri matrimonii concepti videantur quasi ju saliquod ad futuram legitimitatem comparasse, nec genitrix excusanda sit, si prodiga honoris, et fortunarum filiorum sine causa sufficienti eorum omnium jacturam non impediat, cum impedire facile possit. Quare consulit, ut Titius quamprimum promissa impleret, omni proreus tergiversatione veldilatione sublata, ne forte (quod frequenter contingil) dum causas differendi prætendit, morte pneoccupatus satisfacere non possit, ^'°8 auos' ‹luoa légitimai s poterat et debebat, illegitimas et enenos roH.... luat.

DUBIUM XLV.

An Episcopus possit sua lege irritare matrimonia contrahenda sine præmissis denuntiationibus ?

Archiepiscopus quidam, cum ten talis variis mediis, et impositis aliis pœnis, non possetextirpare abusum, qui in sua dioecesi nimium irrepserat, quo aliqui variis de causis occulte matrimonium contrahere volentes, sub prætextu infirmitatis, vel alio simili, parochum ad sevocabant, illoque præsente, et duobus testibus matrimonia repente contrahebant, antequam parochus effugere posset; ex quibus matrimoniis multa scandala et dissensiones oriebantur : idcirco lege et edicto publico non solum id prohibuit, sed abstulit facultatem parochis, et aliis sacerdotibus de eorum licentia assistendi ejusmodi matrimoniis, non præmissis denuntiationibus, eosque omnes quoad hunc actum assistendi suspendit, ac declaravit matrimonia, si quæ deinceps hoc modo fierent, fore invalida, ob defectum potestatis assistendi ex parte parochi, vel alterius sacerdotis, quæ jam hac lege ablata fuerat. Quæsitum fuit, an id Archiepiscopus valide facere potuerit ?

Respondi, Archiepiscopum potuisse ultra pcenasjure communi statutas, aliis pumas addere ad ejusmodi abusum impediendum. Dixi, *ultra pœnas jure communi statutas* ; quia certum est, parocho assistenti, non præmissis denuntiationibus, imponi triennalem suspensionem in c. finali, *de clandest. desponsat.* et ipsis contrahentibus dicitur ibidem, imponendam condignam poenitentiam ; quare respectu contrahentium est poena arbitraria, ut cum aliis docet Thomas Sanchez lib. III. *de matrim.* disp. xlvi. n. 7. suspensionem vero triennalem non esse ipso facto, sed ferendam, observat idem Sanchez ibi disp. XLVIll. nu. 2. et 5. Testes vero, quamvis iis nulla poena ibi imponatur, cum tamen delinquant, auctoritatem suam præstando matrimonio ab Ecclesia interdicto, puniendos esse condigna poenitentia pro delicti qualitate, docet cum aliis idem Sanchez d. disp. xlvi. n.S. Ultra has ergo pœnnsde jure communi statutas, poluitArchfepiscopns propria lege graviores poenas addere ad observantiam legis ecclesiasticae ; quod facere posse episcopum ad adjuvandas pœnas jure communi statutas, docet idem Sanch. d. disput. xlvi. n. 9.

Quoad irritationem vero matrimonii deinceps eo modo contrahendi, an Archiepiscopus potuerit eam inducere, non levem dubitandi occasionem præbere posset Thomas Sanchez d. lib. III. disp. xxxn. num. 2. ubi proposita quæstione, an si episcopus, aut constitutio synodalisinterdicatparoebisdare licentiam assistendi matrimonio, nisi approbatis ab episcopo, vel si episcopus prohibeat aliquos nominatim matrimonio conjungere, validum sit matrimonium contra ejusmodi prohibitionem factam; respondet n. 2. matrimonium valere, *nisi episcopus vel constitutio synodalis expresse addiderit decretum irritans aliter gesta,* quibus verbis significare videtur, addita ea clausula, prout in casu nostro addita fuit, matrimonium non valere. Ratio autem esse potest, quia episcopus in sua diœcesi potest ferre leges in omnibus materiis, in quibus id ei prohibitum non invenitur, ut fatentur doctores in tractatu *de legibus,* et videri potest Suarez lib. IV. *de legibus cap.* iv. n. 2. 3

Nihilominus censui, Archiepiscopum non potuisse matrimonia sic contracta irrita reddere, quod videtur esse juxta mentem sacrae congregationis cardinalium interpretum concilii Tridentini, quorum declarationem affert idem Sanch. d. l. III. disp. xxi. n. 12. his verbis : « Prohibitione facta ab ordinario, ne parochus aliquos desponset, an ita tollatur jurisdictio parochi, ut ad contrahendum matrimonium contra talem prohibitionem non sit legitimus parochus, cum possit Ordinarius in totum, vel in partem auferre a parocho jurisdictionem : sicut fit quando reservantur aliqui casus, et in proposita quæstione majorem vim habet, quia præditus sacerdos non erat principalis parochus, nec verus proprietarius, sed annuus vicarius, qui ad nutum Ordinarii poterat removeri ; congregatio cardinalium respondet, valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictum est ab episcopo ne interveniat.» Rationem vero reddit idem Sanchez num. i I. qui adhuc ille est vere parochus, retinetque parochiæ titulum , qua* ratio militat etiam in casu nostro : nam paro- 4

chus adhuc manet parochus ; quare matrimonium coram eo, ct duobus testibus contractum habet omnes conditiones quas concilium Tridentinum exigit ad valorem matrimonii, licatnon habeat conditiones alias ah eodem concilio requisitas , ut licite fiat.

Possumus autem hoc ipsum confirmare et explicare exemplo, quod affert idem Sanch. d. lib. III. disp. xlvi. n. 10. ubi refert factam fuisse constitutionem quamdam synodalem Salmanticæ, cujus meminit Covarr. IV. decr. ll. part. cop. 6. initio n. 9. qua excommunicabantur ipso jure clam contrahentes matrimonium, ct cavebatur hos excommunicatos, vitandos esse etiam ante denuntiationem excommunicationis, quam tamen constitutionem ipse Sanchez cura aliis dicit, non potuisse valide id statuere, quia in Extravagant!, *Ad evitanda,* requiritur denuntiatio, ut debeat vitari excommunicatus, nisi sit notorius clerici percussor. Cum ergo concilium Tridentinum ad valorem matrimonii solum requirat præsentiam parochi et duorum testium, non potuit Archiepiscopus irritare matrimonia coram parocho et testibus facta, qualia sunt ea de quibus agitur, cum ille revera adhuc maneat verus parochus retinens titulum suæ parochiæ, præsertim cum assistentia ilia non sit actus jurisdictionis in parocho ; quare licet ob excommunicationem vel aliam censuram suspensus esset ab omni jurisdictione, adhuc valide assisteret matrimonio, ut cum communi docet idem Sanch. d. lib. 111. disp. xxi. n. 4.

G Ratio denique a priori, ct fundamentalis est, quia, quidquid sit de aliis materiis ; in hac tamen materia non potest episcopus lege sua inducere impedimentum irritans matrimonium ultra illa, quæ jure communi inducta sunt, hoc enim utpote gravissimum negotium, et ex quo gravissima inconvenientia sequuntur, merito reservavit sibi uni summus Pontifex, ut fatentur communiter doctores, quos sequuntur Thomas Sanchezlib. VII. *de matrim.* disp. i. nu. 9. Basilius Ponlius lib. VI. *de matrimon.* cap. i. nu. 12. et alii omnes. Cum ergo Ecclesia universalis defectum denuntiationum præcedentium, sotum voluerit esse aliquid impediens matrimonium, ne licite contrahatur-, non potuit Archiepiscopus facere quod impedimentum hoc transierit in numerum impedimentorum dirimentium : unde merito a sacr. congregatione Concilii benevole monitus fuit, ut quamprimum edictum in |,ao ma(erio mulgaium revocaret. l

dubium xlvi.

Circa valorem matrimonii facti coram simplice sacerdote ex delegatione vicarii deputati ab episcopo nondum confirmato.

Cum vacaret ecclesia cathedralis N. designatus fuit ad eam a summo Pontifice vir quidam doctus et dignus : qui cum variis negotiis et impedimentis detineretur, non potuit per aliquod tempus ad examen in curia fieri solitum venire, ut procedi postea posset ad præconizationem, et propositionem in consistorio secreto, ut a Pontifice ibi legitime confirmaretur. Ne autem interim ecclesia in spiritualibus, et temporalibus detrimentum pateretur, summus Pontifex eidem N. administrationem ejusdem ecclesiæ commisit brevi suo speciali sequentis tenoris.

«Venerabilis frater, salutem, etc. Cum nos ecclesiæ N. pastoris solatio destitutæ de persona tua providere, teque illi in episcopum, et pastorem præficere sub certis modo, et forma decreverimus, prout in litteris Apostolocis sub plumbo desuper expediendis latius explicabitur ; Tu vero ob diversa impedimenta, quibus detentus fuisti, et adhuc detineris, solito examini in Romana curia to non subjeceris. Nos, ne interim ecclesia prædicta aliqua propterea in spiritualibus, et temporalibus detrimenta patiatur, providere volentes, ac de tua fide, prudentia, doctrina, et religionis zelo plurimum in Domino confisi, motu proprio, et ex certa scientia, el matura deliberatione nostris, te ipsius ecclesiæ N. administratorem in spiritualibus, et temporalibus cum facultate omnes et singulosipsius ecclesiæN. fructus, reditus, et proventus, jura, obventiones, et emolumenta quæcumque etiam decursa a die etc. percipiendi, exigendi, et levandi, in tuosque usus, et utilitatem convertendi ad nostrum, et sedis Apostolicæ, beneplacitura, Apostolica auctoritate tenore præsentium facimus, constituimus, et deputamus, mandantes propterea dilectis filiis clero, et populo civitatis, et

diœcesis N. oœterisquc ad quo* special, ut tibi in omnibus officium tuum concernentibus et quæ eis in Domino mandanda duxeris, prompte pareant, etobediant, etc. non obstantibus constitutionibus, etc. Dat. Roras, etc. »

Hujus ergo Brevis virtute prædictusN. deputavit sibi vicarium N. litteris ad cum missis, tenoris sequentis :

« Molt' Illust. Dall' incluso Breve concessomi (lalla benignità di N. S. dcll' amministrazione della mia cliiesa, flnchè possi essaminarmi, ed averne lespedizioni necessarie delle bolle, vedrà la facoltà concessami da sua Santità del governo di essa. E perché la principale cura è appoggiata al vicario generale; per tanto contidato non meno nella bonta, e valore di V. S. che nella disposizione quale mi promette l'affetto, che io le porto, la deputo con questa lettera mio vicario generale, dandole la cognizione di tutte le cause civili, criminali, miste, e matrimoniali, e nelle cause d'appellazioni, etc. e come tale voglio che sii du tutti ubbidita, e riconosciuta, dandole in cis vices, et voces nostras. Attendo di sentire quello, che l'accaderà perl'occorrenze della medesima Curia, e per fine, etc. »

Hoc supposito ab eodem vicario petita fuit licentia conjungendi duos in matrimonio in propria domo, non præmissis denuntiationibus, et coram sacerdote non parocho, quam licentiam ipse in scriptis concessit his verbis :

«Con la présenté concediamo licenza, e facoltà al R. Padre fra N. della religione di N. di poter congiungere in matrimonio il signor N. et Madonna N. etc. dandoli licenza per cause note à noi, che il tutto possa fare «enza denunzic, ed anco in casa dell' abitazione del signor N. o in altro luogo più opportuno, alla presenza di due testimonii. Del seguito poi dovra fare fede il detto padre a tergo di questa, e portaria a noi, accio venga conservata a perpetua memoria, etc.»

N. Vicarius generalis. N. cancellarius.

Facto itaque, et celebrato matrimonio coram illo sacerdote regulari, et testibus juxta tenorem licentiæ, dubitari cœpit de valore matrimonii. Contra valorem enim videbatur esse, quod tota hæc facultas videbatur fundari in jurisdictione episcopi designati, qui revera non erat episcopus, atque ideo non videbatur habere jurisdictionem ordinariam, wd solum delegatam ad tempus. Quamvis autem delegatus principis, qualis videbatur osse ille administrator, possit suhdelegare ; non tamen potest ejus subdelegatus iterum subdelegare ; quia, licet delegato principis ad universitatem causarum reperiatur in jure concessa facultas subdelegandi ; nullibi tamen reperitur concessa facultas dandi subdelegato facultatem subdelegandi, ut cum communi juristarum quos congerit, probat Th. Sanch. lib. ni. *de matr.* disp. xxxi. n. 9. et 17. et communem omnium sententiam esse, testatur Basilius Pontius lib. v. *de matr.* c. xxvi. n. 14. Si ergo Administrator non habebat jurisdictionem ordinariam, sed delegatam a principe, ipse quidem delegare poterat : ejus tamen delegatus, qualis erat vicarius, non potuit rursus subdelegare etiam ad unum casum specialem.

Dixi tamen, matrimonium juxta narrata 3
reputandum validum, utpote factum coram testibus et sacerdote deputato ab eo qui deputare poterat, nempe a vicario generali administratoris generalis habentis totam potestatem episcopalem, ut ut constat ex Brevi supra relato. Suppono enim, quando vicarius generalis episcopi dat licentiam sacerdoti simplici assistendi matrimonio, validum esse matrimonium, ut cum communi doctorum quos affert, probat Thomas Sanchez l. in. *de matrimonio,* disput. xxix. num. 18. quod multo verius est, quando in sua deputatione accepit expresse facultatem ad cognoscendas causas matrimoniales, ut notat idem Sanchez ibi. In nostro autem casu vicarius acceperat suam deputationem cum ea clausula expressa, ut constat ex litteris deputation's supra relatis. Porro Administratorem potuisse constituere vicarium cum facultate delegandi causas speciales, probatur fundamento contrario ; quia nimirum administrator ille a summo Pontifice deputatus ad regendam ecclesiam vacantem, non est censendus delegatus, sed ordinarius ; ad quod est glossa singularis in c. *L·, cui,* x 1 ii. verb.con*firmatus, de electione,* libr. vi. ubi in textu summus Pontifex describit nostrum administratorem his verbis : « Is, cui procuratio, seu administratio cathedralis ecclesiæ, plena, et libera in spiritualibus et temporalibus a sede Apostolica, cui soli hoc competit, est concessa : potest (alienatione bonorum immobilium dumtaxat excepta) omnia, quæ jurisdictionis episcopalis existant, et quæ potest electas exequi confirmatus, libere exercere. Illa quippe, quæ ministerium con-

socrationis exposcunt, nisi fuerit episcopus, per alios faciat episcopos expediri. » Undo glossa prædicta quaerit, an istius administratoris officium expire! mortuo Papa? et respondet non expirarCjÇMfl *ordinariam potestatem habet.*

Sivero rationem indagare velimus, cur administratoris jurisdictio dicatur potius ordinaria, quam delegata, ratio petenda erit ex doctrina quam optime explicuit Pater Molina tom. vi. *de Justitia,* tr.v. *de jurisdictione,* disp. 14. num. 2. et sequentibus; ubi regulam generalem statuit ad dignoscendum, quando sit jurisdictio ordinaria, vel delegata, ex Bart, in l. more, nu. 8. ff. *de jurisdici, omnium judic.* etPanorm. in c. *relatum,* num. 5. *de officio delegati',* nempe jurisdictionem ordinariam eam esse, quam confert lex, consuetudo, aut princeps; non quod princeps non possit etiam, et soleat dare jurisdictionem delegatam, sed quod possit etiam dare ordinariam. Quare, quando alicui committit aliquod, vel aliqua negotia particularia, censetur solum dare jurisdictionem delegatam ; quando vero committit negotiorum universitatem, censetur dare ordinariam, nisi aliquid apponat, quo significet ut procedat non propria auctoritate, sed auctoritate committentis : ut si dicat : *Nostra auctoritate facias;* vel procedas *appellatione postposita* ; cum de jure in tali negotio a judice inferiori deberet concedi appellatio. In dubio autem princeps, vel lex potens dare jurisdictionem ordinariam, et delegatam, præsumitur dare ordinariam ad universitatem causarum, quia censetur creare officium et magistratum, cui insit ea jurisdictio. Inferiores autem, quia non possunt constituere novos magistratus, et munera publica, non possunt dare jurisdictionem ordinariam, sed delegatam, nisi quando constituunt officiales inferiores ex tacito, vel expresso legis, vel principis consensu, ut quando episcopus deputat sibi vicarium generalem, qui unum, et idem tribunal cum episcopo tacit, ut ex glossa in cap. *Romana,* verb, *generaliter, de appellat.* lib. vi. et ex Covar. in. varier, resol. c. ult. num. 4. notaverat idem Molina ubi supra disp. x. num. 6. tunc enim ii "Vicarii jurisdictionem etiam ordinariam habent, qui a lege constituuntur, ex qua regula varias illationes subdit idem Molina, quæ apud ipsum videri possunt.

5 Ex hac ergo regula, et doctrina possumus rationem colligere, et applicare ad casum nostrnni, in quo administrator constitutus fuit a supremo principe, nempe a summo Pontifice, ad universitatem causarum, et cum tota et plena jurisdictione episcopali, neque apposita fuit clausula aliqua indicans, vel imponens, ut operaretur et ageret auctoritate ipsius Pontificis; quare omnino censetur accepisse potestatem et jurisdictionem ordinariam annexam muneri et officio administratoris. Potuit ergo jure suo constituere vicarium generalem, qui vicarius potuit etiam licentiam assistendi matrimonio speciali committere sacerdoti non parocho : nam sive dicamus vicarium generalem habuisse jurisdictionem delegatam, sive dicamus habuisse jurisdictionem ordinariam, id facere potuit; si enim habebat jurisdictionem solum delegatam, habebat tamen illam ad universitatem causarum, ut constat ex ejusdeputatione supra relata. Est autem regulageneralis, delegatum ad universitatem causarum ab habente jurisdictionem ordinariam, posse unam vel aliam causam in particulari subdelcgarc, ut cum communi doctorum supponit pro certo Th. Sanch. d. lib. m. *de matrim.* disp. xxxi. num. 2. et 3. Si autem dicas, vicarium habuisse jurisdictionem ordinariam, prout revera habebat, quia deputatus fuit ab administratore habente potestatem episcopalem, ac lege permittente, ut deputetur vicarius generalis faciens unum ei idem tribunal cum deputante : tunc, inquam, compertum est, potuisse vicarium committere sacerdoti simplici assistentium matrimonii, atque adeo matrimonium validum fuisse, cum factum fuerit coram sacerdote de licentia ordinarii, et duobus testibus, quod solum exigit concilium Tridentinum ad valorem matrimonii.

Denique id totum confirmatur ex declaratione saerte congregationis concilii Tridentini, in qua cum hoc semel, et iterum proponeretur 12. Septembris et 14. Novembris 1648. re bene discussa, Congregatio pro matrimonii validitate respondit.

LIBER SECUNDUS.

DE QUÆSITIS VARUS CIRCA CENSURAS.

DUBIUM I.

An *incurrerit excommunicationem oh duellum qui non provocavit explicite, sed confuse?*

Titius nobilis litteras misit ad Scium pariter nobilem, dicens : Desidero a te audire explicationem, et sensum talium verborum, quæ heri mihi dixisti : ad hoc autem expectabo te solus in tali loco remoto, tali hora; et spero, facturum te juxta debitum tuum. Venit Scius, et gladiis pugnaverunt, neutrius tamen morte subsecuta. Quæsitum fuit, an incurrerint excommunicationem, et pœnas spirituales duelli prohibiti, quæ est excommunicatio Papæ reservata, ut constat ex decretis pontificiis, quæ affert, et explicat late Th. Sane. lib. n. *in Decalog.* c. xxxix. n. 18. et seqq.

Aliqui volebant, in casu nostro non incurrisse Titium, et Seium pœnas duelli prohibiti, quia scriptura sua Titius non vocabat Seium ad pugnandum, sed ad declarandum sensum verborum, quæ die præcedenti protulerat. Pœnas autem illas non incurrunt nisi provocantes, vel acceptantes, condicto loco et tempore ad pugnandum. Quod autem animus scribentis, et acceptantis fuerit de pugna ineunda, non videtur sufficere ad incurrendas pœnas, quæ non incurruntur nisi propter delictum externum : quare, quandiu illa intentio mansit in animo, et non fuit exterius sufficienter explicata, non videtur fuisse provocatio externa ex condicto, qualis requiritur ad eas pœnas incurrendas.

Respondi tamen, procul dubio Titium et Scium censuram incurrisse; quia intentio puguandi fuit sufficienter manifestata exterius per scripturam a Titio missam, et aSeio acceptatam : sensus enim verborum illorum fuit vel disjunctivus, vel conditionalis. Disjunctive quidem inlelligebafur hoc modo, nempe : Venias tali hora ad talem locum, et ibi satisfacies mihi circa verba quæ mihi dixisti, vel mecum pugnabis. Scius autem acceptavit secundam partem ut pugnaret; ergo ex sensu utriusque fuit electus locus et hora certaminis ; nam quod sub disjunctione offertur, data optione, simpliciter offertur. Conditionaliter etiam verba illa potuerunt intelligi, et tunc in idem recidit, et sensus erit: Veni tali hora in talem locum, ut si non satisfeceris mihi circa verba a te prolata, invicem ibi pugnemus. Hæc autem conditio posita fuit : nec enim Seius satisfecit Titio, nec explicuit verba juxta ejus voluntatem ; ergo provocatio, et conditio certaminis transiit in absolutam, cum perseveraret adhuc voluntas præcedens.

Confirmarique potest, quia locus talis non 4
fuit a Titio electus ex industria ad explicationem verborum audiendam; ad hoc enim non erat necessarius locus ille remotus, sed solum ad pugnam : nam ad merum colloquium quilibet alius locus erat opportunus. Unde constat ad rationem in contrarium adductam : illa enim intentio duelli non fuit mere interna, sed sufficienter externa, quam litterarum tenor, et reliquæ circumstantiæ loci et temporis sufficienter significabant. Et quidem Seius visis litteris sufficienter intellexit, ad quid vocaretur, et ideo ad pugnam adiitpræparatus ; nec ullus, qui praxim duellorum haberet, potuit alio sensu litteras interpretari : non est ergo ratio, ob quam secuta pugna, potuerit uterque a censura contrahenda excusari.

Quam etiam sententiam significat Diana 5
III. p. tr. vi. resol. 1. v. *dico secundo,* ubi, si quis inveniens alium ei dicat : Si sustinere velis quod mihi dixisti, mentiris, et hoc dicens manum ensi apponat, ex eo tantum capite a pomis duelli excusatur, quia non fuit ex condicto statutus locus et tempus; non ergo, quia sub conditione vel disjunctione provocaverat.

DUBIUM n.

An regulares post decreta Clementis VIII. et Pauli E *absolvere adhuc possint juxta sua privilegia a peccatis circa duellum, excepta provocatione et pugna ?*

Suppono, post decretum sacræ congregationis jussu Clementis VIII. editum anno 4602. sublatam fuisse facultatem saltem intra Italiam omnibus regularibus absolvendi intuitu suorum privilegiorum a casibus in bulla Cœnæ contentis, et ab aliis quinque pontificiis, quorum unus erat, provocantium, et pugnantium in duello juxta decretum sacri concilii Tridentini et constitutionem felic. record. Gregorii XIII. incipientem. Ad tollendam, etc. quorum verborum occasione dubitatum fuit, an regulares habentes privilegia ad absolvendum a casibus Pontificiis, possent post illud decretum absolvere consilium ad duellum dantes, associantes, ex composito aspicientes, patrocinantes, el similes; an vero horum etiam omnium absolutio sublata fuerit regularibus, et aliis pariter privilegiatis.

Ratio dubitandi est, quia ex uno capite in prædictis verbis non exprimuntur, nisi *provocantes et pugnantes in duello.* Cum ergo decretum sit odiosum, non debet ad alias personas extendi. Ex alio tamen capite videntur omnes alii comprehensi propter verba illa sequentia *juxta decretum sacri concilii Tridentini, et constitutionem Gregorii XIII.* Nam in Tridentino, et in constitutione illa Gregorii omnes illæ personæ comprehenduntur. Cum ergo decretum Clementis referat se ad Tridentinum, et ad constitutionem Gregorii, videtur de iisdem personis loqui. Quare in hoc sensu verba decreti Clementis intellexit Bonae, *de censuris* disp. 11. qu. vi. puncto 2. in ultima editione, ita ut per illam relationem ad constitutionem Gregorii voluerit Clemens omnes personas comprehendere, quæ a Gregorio enumerate fuerant : atque peccata eorum omnium erunt ita reservata, ut a regulari privilegiato absolvi non possint.

3 Respondi tamen, probabilem videri aliorum explicationem, qui prædicta verba, *juxta farctum cacri concilii Tridentini, et rm,lit, tioncm Gregarii MU. etc. ita inM|igu„t* ut referantur solum ad casum precedent^ *provocantium, et pugnantium in duello,* atque adeo solum auferri facultatem prlvilegiatis absolvendi provocantes, et pugnantes in duello juxta terminos Tridontini, et constitutionis Gregorianre : quia decretum illud congregationis versatur in materia odiosa, cum auferat facultatem regularium ad absolvendum, atque adeo stricte est interpretandum, quantum verborum proprietas permittat, prout revera permittit in casu nostro, cum verba illa applicata ad solum delictum provocantium, et pugnantium in duello juxta terminos **Tridentini,** et constitutionem Gregorii habeant optimum sensum. Neque enim verba illa, *juxta decretum, sacri concilii Tridentini, et constitutionem Gregorii XIII.* frustra addita sunt, sed ad explicandam reservationem, et revocationem privilegiorum.

Præterea notandum est, Gregorium XIII. in sua constitutione ibi citata, extendisse ad duella etiam privata pœnas et censuras quæ in Tridentino, et aliis bullis antiquioribus imposite fuerant duellis solum publicis, ut cum aliis advertit Sanchez lib. n. in Dec. c. xxxix. nu. 20. Quare, ne fortasse decretum congregationis ita intelligeretur, utcenseretur ablata facultas absolvendi solum provocantes et pugnantes in duello publico el solemni, de quibus antiquiora decreta loquebantur, additum est debere intelligi juxta decretum Tridentini, atque etiam constitutionem Gregorii XIII. ubi dc duellis etiam privatis et secretis actum fuerat, hoc est, debere intelligi de duello publico juxta decretum Tridentini, atque etiam de privato juxta bullam Gregorii.

Adde, addita esse fortasse illa verba ad limitandam quoad aliquid reservationem explicatam illo decreto, quod quidem editum fuit anno 4GG2. et ante decem annos, nempe anno 1592. idem Clemens bullam ediderat, quæ incipit, *Illius vices,* in una praeter alia quæ addidit, voluit etiam prædictam excommunicationem reservatam incurrere provocantes etiam pugna non secuta, ut cum aliis explicuit Filliuc. n. to. tr. xxix. c. 8. n. 110. qui tamen casus non fuerat comprehensus, nec excommunicationem reservatam

luxU consldulranem Gregorii XHI ut nQn SeQUt». cuit rliomas Sanchoz dicto cap XXX.X ,, L Uum ergo m decreto **Congrc^tus a^**

tur privilegiatis facultas absolvendi provocantes, et pugnantes in duello, juxta decretum Tridentini, et constitutionem Gregorii, sensus est, intelligi de provocantibus et pugnantibus in duello publico, de quo loquitur Tridentinum, et in privato de quo loquitur Gregorius XIII. secuta tamen pugna, quo solo casu Tridentinum et Gregorius excommunicationem tulit contra provocantes, et ideo additæ sunt illæ particulœ, ne in ca ablatione facultatis et privilegii procederet bulla rigidior ejusdem Clementis VIII. qui etiam pugna non secuta, reservaverat excommunicationem contra provocantes latam, ünde particulæ illæ non fuerunt superfluæ, sed cum magno mysterio additæ, quamvis non comprehenderint socios, et alios, contra quos in Tridentino etiam et in constitutione Gregorii lata fuerat excommunicatio.

DUBIUM III.

>In *incurrerit censuras parochus, qui retenta sibi pensione sine consensu episcopi alium deputavit vicarium suum irrevocabilem?*

1 Franciscus parochus pactum fecit cum Antonio sacerdote, eumque suum oeconomum, procuratorem et vicarium in spiritualibus, et animarum cura a se irrevocabilem nominavit, ita ut daret ipsi Francisco 140. ducata annua ex fructibus, et addidit, quod peteretur et accederet consensus episcopi, ad quem spectabat confirmatio oeconomi et vicarii : sed ante episcopi consensum res fuit mandata exeeutioni. Postea Franciscus accusatur ab Antonio de contractu simoniaco, et quod in pœnas simoniæ incurrerit.

2 Respondi, mirum esse, quod Antonius accuset Franciscum ; cum, si quod fuit simoniæ crimen, ipsemet Antonius fuerit particeps illius. Deinde dixi, non contraxisse Franciscum ipso facto pœnas contra simoniacos statutas. Primo, quia hæ omnes procedunt in materia beneficidli : vicariatus autem ad vitam proprietarii non est, proprie loquendo, beneficium, ut docent Suarez lib. IV. *de simonia,* cap. I v ii. ɳ. 47. et sequentibus, et aliis relatis Thomas Sanchez lib. u. *tonsil,* cap. ni. dub. 107. ɳ. 3. et 6. quia nimirum vicariatus temporalis non dat jus perpetuum, quæ perpetuitas est de ratione beneficii, et requiritur etiam in beneficiis manualibus saltem quantum est ex parte ipsius beneficii, quod morte, vel amotione possessoris non expirat, sed debet transire ad alium successorem, quod non repentur in illo vicario temporali destinato pro libito parochi.

Secundo probatur, non contraxisse ejus- 3
modi pœnas, quia hæ non contrahuntur nisi ob simoniam completam ex utraque parte, nimirum ex parte conferentis spirituale , et dantis temporale, ut cum communi docet Thom. Sanch. dicto c. in. dub. 10 . nu. 4. qui notat, id certius esse quando , licet pretium sit solutum, non tamen fuit beneficium datum, quod quidem accidit in casu nostro: nam quamvis Antonius promiserit et fortasse cum effectu solverit 140. ducata annua Francisco; ipse tamen Franciscus non dedit cum effectu vicariatum : quia etiamsi fuisset vicariatus ille temporalis, beneficium, atque ideo simonia in eo contractu inferret pœnas ecclesiasticas impositas simoniæ commissæ in materia bénéficiai!; sed tamen institutio illa vicarii non fuit valida ob defectum confirmationis episcopi, quæ, ut in casu supponitur, fuerat necessaria ad ejus valorem. Hæc autem regula generalis est in materia simoniæ , quod quoties actus est invalidus aliunde, quam ex vitio simoniæ ob eum actum , ut si quis renuntiet simoniace beneficium sine auctoritate superioris potentis eam renuntiationem admittere, non incurrit pœnas simoniæ; quia renuntiatio est nulla,licet simonia non obstaret. Quamvis enim ejusmodi actus, interveniente simonia, semper sint ipso jure invalidi ; requiritur tamen ad pœnas incurrendas quod actus non sit ex aliis capitibus invalidus, sed potius sit talis, ut nisi simonia intercederet, posset subsistere, ut ex Navarro lib. V. *Consil.* tit. ui.de *simonia,* consil. 48. et in novis consil. 33. n. 2. tradit Thom. Sanchez dicto cap. ill. dub. 34. nu. 14. Cum ergo dicta vicarii constitutio fuerit aliunde invalida, deficiente episcopi consensu, consequens est ut etiamsi vicariatus ille æstimaretur beneficium, neo incurrisset Franciscus pœnas simoniæ ob invaliditatera actus quem gessit, ob quam non censetur simonia completa ex parte Francisci.

Quia tamen posset aliquis dicere, licet 4
Franciscus propter rationes adductas non in-

cinreril pennas in jure statutas *contra simo*niacos, posse tamen *accusari de criminc* simoníæ commissæ in institutione vicarii pro pretio, et hoc *ad effectum* ut puniatur a judico *aliqua pœna* extraordinaria : ideo dixi, *defendi merito posse* Franciscum ab omni simoniaca suspicione, nam ex duplici capito poterat in suspicionem simoniæ adduci Francisons, nempe vel quia emit ab Antonio functiones spirituales exercendas, dando ei pro pretio fructus beneficii præter 140. ducata, quæ sibi reservavit : vel quia dedit Antonio aliquid spirituale delegando cum , et dando ei facultatem ad actus spirituales exercendos, et hoc pro pretio 140. ducatorum annuorum , ad quæ solvenda Antonius se obligavit. Neutrum autem horum convincit Franciscum simoniacum fuisse.

Non primum, quia fructus beneficii potuerunt non dari Antonio ut pretium functionum spiritualium, sed in stipendium sustentationis ipsius, ut qui ministraturus erat loco parochi, haberet unde sustentaretur : quod quidem stipendium potest absque simoniæ labe in pactum adduci, ut cum communi tradit Sanchez dicto c. lll. dub. xi. nu. 8. et 9. Neque etiam ex altero capite potest simonia probari, quatenus Franciscus delegavit Antonium , et vicarium constituit pro pensione 140. ducatorum ab eo solvenda, quia illa non præsumitur venditio delegationis pro pretio, sed potius reservatio partis fructuum, quam sibi Franciscus reservavit, qui potuit dare Antonio reliquam fructuum partem in stipendium , reservando sibi aliquam partem, quam nollet dare, et quam ipse non acciperet ab Antonio, sed sibi retineret, quo casu nullum prorsus pretium temporale ab Antonio acciperet pro delegatione, sed potius ipse daret Antonio omnes alios fructus in stipendium præter partem illam , quam sibi retinuit. Unde idem Sanchez d. c. HI. dub. xxiv. nu. 6. ingenue fatetur, quod si ejusmodi pacta et reservationes pensionum non fuissent jure ecclesiastico in materia beneficiorum prohibitæ, nullam continerent simoniam : « quia ibi, inquit, nihil datur temporale, sed tantum renuntians beneficium non integre renuntiat fructus beneficii, sed aliquos sibi reservat. » Cum ergo casus noster non procedat in materia beneficii, ut vidimus, standum erit juri naturali, juxta cujus terminos in eo pacto et reservatione nulla invenitur simonia.

6 Clarissime tamen idem Sanchez eodem c. III. dub 7. mi. 4. nosiruin casum fero in ii» dem tcrnnms breviter proposuit, et resolvit bis verbis, quæ nostrum responsum clarissime approbant. «Non est tamen simonia, sed licitum, si parochus , a quo petitur licentia ministrandi sacramenta, eam neget, nisi stipendium, quod sibi obtingeret, si ipse ministraret, sibi concedatur; quia id non petit quasi licentiam vendens : hoc enim esset simonia, cum haec facultas procedat ex jurisdictione spirituali, sed quasi stipendium sibi debitum, ct ut servet se indemnem : ut scriba per ministrum scribens contractum, juste petit stipendium sibi debitum, idem est de licentia audiendi confessiones, et condonandi, quando parochus erat condonaturus : potest enim pacisci cum eo, cui dat licentiam, ut stipendium, quod sibi dandum erat, conferatur ab eo cui dat licentiam, ut servet se indemnem. Sic Panorm. et Verberius, quos refert, ct sequitur Silvester verb, *simonia,* qu. vili. diet. 2. Aragon. 2. 2. qu. 100. art. 2. in fine , qui omnes addunt, quod si exigat majorem summam, quam dicta portio valet, præsumetur licentiam vendere, et sic committere simoniam.» HœaSanchez, ex qua doctrina a fortiori apparet, non posse Franciscum in casu nostro, ut pacti simoniaci reum damnari, quidquid sit, an ob.negligentiam petendi confirmationem ab episcopo debuerit puniri.

DUBIUM IV.

An *femina procurans abortum in se, incurrat excommunicationem latam a Sixto* 1.

Sciendum est, Sixtum V. anno 1588. constitutione sua incipiente , *Effrœnatum,* quæ habetur in bullatio, ct est 87. inter bullas Sixti, gravissimas pinnas statuisse in procurantes abortum, vel ad hunc coopérantes, ct postea excommunicationem ipso facto incurrendam tulit in personas dantes potionem ad abortum, his verbis : « Omnes et singulos cujuscumque status, gradus, ordinis, eteonditionis existentes, tam laicos, quam clericos sæculares, et cujuscumque ordinis regulares, nec non mulieres sæculares, vel quemcumque Ordinem professas, qui, vel quæ uti

principales, vel ut sociæ nd tale facinus committendum, opem , consilium , favorem, potionem, velnlia cujuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras privatas, vel apochas, vel alias verbis, aut signis, juverint, aut consuluerint, nitra supradictas poenas, ipso facto nunc prout ex tunc excommunicamus , et pro excommunicatis declaramus, decernentes, ac declarantes, quod per quæcumque Jubilæa, et indulgentias per nos , et successores nostros etiam anno Jubilæi, aut quovis alio tempore etiam Cruciatæ sancta? Jubilæi, vel quovis alio titulo concessas, et concedendas, nec non per quascumque litteras Apostolicas quibusvis principibus, seu ad eorum instantiam per nos, et successores nostro pariter concessas, et concedendas , ac etiam vigore privilegiorum, *Mare magnum,* vel alias quomodolibet nuncupatorum quibusvis congregationibus regularium, aut episcopis vigore concilii Tridentini, vel alias per nos et prædecessores nostros quomodocumque concessorum, vel in futurum concedendorum, nec peisonæ sic, ut præfertur, delinquentes et excommunicatæ, præterquam in mortis articulo, absolvi valeant, nec cum his clericis, qui hujusmodi delicta perpetraverint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit, super irregularitate præmissorum occasione contracta, ncc per locorum ordinarios, nec per alios quavis auctoritate fulgentes , quam per nos et Romanos pontifices successores nostros, et tunc nonnisi urgentissimis de causis dispensari possit. Ac tam absolvendi, quam dispensandi facultatem hujusmodi, et quoad forum conscientia? in casibus superius expressis nobis, et successoribus nostris dumtaxat reservamus, etc. »

2 Hanc tamen Sixti constitutionem moderatus fuit Gregorius XIV. ejus successor anno 1591. constitutione sua, quæ incipit, *Sedes Apostolica,* et habetur in Bullatio, et est octava inter bullas ejusdem Gregorii, in qua decernitur; quod a prædicta excommunicatione ultimo loco addita possit quilibet confessarius approbatus absolvere in foro conscientia? ex speciali commissione Ordinarii loci : et quoad sumentes vel procurantes venena sterilitatis, vel procurantes abortum in se, vel in aliis fcetus nondum animati, reducitur hoc ad terminos juris communis, el sacrorum canonum et concilii Tridentini.

i j I His suppositis, dubitatum fuit, an excommunicatio illa a Sixto V. apposita, quæ erat antea summo Pontifici reservata, nunc vero potest de licentia Ordinarii tolli, comprehendat etiam ipsam feminam, quæ in se ipsa potione sumpta, vel aliter abortum procurat? Communis sententia videtur id omnino affirmare, dum communiter dicunt in universum, excommunicationem latam a Sixto V. contra omnes procurantes abortum, cum qua generaliter loquuntur P. Thesaurus *in praxi ecclesiastica,* p. II. c. i. *de abortu procuratione,* ŋ. I. apud ipsum Filliucius, Quaranta, Barbosa, Farinacius, et Homobonus, et magis expresse de femina sumente potionem, Bonae, *de restitat,* disp. II. q. ult.sect. i. puncto 7. n. 6. qui addit, ita esse usu receptum, et colligi ex ipsa bulla Sixti V. qui exprimit excommunicari feminas omnes, *quæ uti principales, vel ut sociæ ad tale facinus committendum,* etc. Comprehendit ergo primo loco delinquentem principalem , quæ est femina quæ abortum sibi procurat.

Alii tamen sentiunt, quamvis aliis pcenis in ea bulla contentis comprehendatur femina abortum proprium procurans; quia in iis expresse nominatur illis verbis; *ac etiamprægnantes ipsas mulieres, quæ scienter præmissa fecerit,* et inferius, quando de veneno sterilitatis agitur, additur : *ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint ;* in ordine tamen ad excommunicationem ab eodem Sixto additam, non videri comprehendi feminam suum proprium abortum procurantem, quia ibi nec ipsa nominatur, sicut nominata fuerat ad alias pœnas ; nec excommunicatio illa fertur generaliter in omnes procurantes abortum, sed in eos, vel eas, « qui, vel quæ uti principales, vel utsociæ ad tale facinus committendum opem , consilium, favorem, potionem, vel alia cujuscumque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo litteras privatas, vel apochas, vel alias verbis, aut signis juverint, aut consuluerint, » quæ omnia non habent locum in femina ipsa, quæ quidem non dat sibi opem, potionem, consilium, favorem, litteras, auxilium, etc. Quare hanc sententiam tenent Naldus in *Summa* verb. *Abortus,* num. 1. Avila *de censuris,* II. p. c. v. disp. 3. dub. 12. *Quinio sequitur,* et Lezana in *summ.* q. *rcgul.* t. in. verb. *Abortus,* nu. II. et mihi etiam stando præcise in verbis dicta? bulla? satis probabile videtur.

Ad hoc autem ponderari potest, non potuisse nisi cx industria omitti in sola excom- 5

municnlionis pmnn nominationem ipsius *femina'* prfflgnantis, quæ *aâco* diligenter in singulis aliis pænis seorsim nominata fuerat. Nam, licet satis potuisset inteUigi contenta nomine *procurantis abortum;* voluit tamen Pontifex ad omne dubium tollendum eam feminam specialiter nominare. Quando vero venit ad excommunicationem ferendam, non imponit eam procuranibus abortum, sed solum cooperantibus, nec ullam ipsius mulieris prægnantis mentionem facit.

Nec obstat fundamentum Bonacinæ ex verbis illis, *quæ uti principales, vel ut sociæ ad tale facinus committendum* , etc. ubi nomine *principalis* dicit intelligi ipsam feminam prægnanlem : Respondetur enim, debuisse totam clausulam referri, ex qua constat tam principales, quam socias intelligi de cooperantibus : nam inter ipsas coopérantes possunt esse et principales, et sociæ, v. g. quæ poculum ad abortum mittit, est principalis; famula quæ nomine suæ dominæ portat, est socia criminis : sicut et qui poculum procurat, emit, et dat; pharmacopola vero, qui ejus jussu præparat et vendit, est socius, et sic in aliis casibus.

Si autem petatur, cur coopérantes potius, quam ipsa principalis delinquens feriantur excommunicatione, et cur ab hac potius pœna, quam a reliquis ipsamet femina prægnans exempla fuerit? Ratio congruenliæ esse potuit, quod Pontifex compassus fuerit infirmitati feminarum , quæ quidem nonnisi ex gravissimi damni timore, et ex vehementissima passione tantum malum sibimet procurator» præsumuntur. Et quidem, si damnum corporale proprium abortos secuturi eas non deterret ab illo facinore , nec etiam excommunicatio regulariter deterrebit : quare hæc plus noceret ad illaqueandas carum animas, quam prodesset ad impedienda peccatu, quæ ratio non ita procedit in cooperantibus ad abortum : hi enim minora motiva habent ad cooperandum crimini, cum non timeant communiter ex partu secuturo eam infamiam, et graviora aliquando mala, quæ timere potest femina prægnans. Quare facilius possunt excommunicationis meto deterreri; quoad alias vero pœnas nonoporluit feminam prægnantem eximi, quia cum illæ omnes non incurrantur ipso facto, sed post judicis sententiam , ad judicem spectabit examinare gravitatem culpæ , et excusationes minuentes crimen ex parte femmæ, ut possit juxta varias circumstantias pœnaimJ derari.

Dixi tamen , hanc sententiam probabilem mihi videri, *attentis verbis dictæ bulla;* qoij si usus et praxis aliter illam explicuit, uttf. detur significare Ronacina loco cit. standam erit stylo ut usui communi. Consulendus tamen erit usus , et considerandum an solum fundetur in sententia communi docente ipsam etiam feminam comprehendi quoad excommunicationem, in qua sententia fundatæp®. nitentes absolutionem petunt ab excommonicationc, saltem ad cautelam, quod non videtur satis ad inducendam excommunicationem, si vere Sixtus V. eam imponere noo intendit.

Post hæc scripta vidi P. Dianam VII. p. tr. v. résolut. 7. ubi pro secunda sententia negante affert etiam Alfonsum de Leoned» *censur. recollect,* vu. numer. 34. licet ip« Diana primam sententiam communem amplectatur.

dubium v.

Utrum excommunicatus nominatim per edicta publica, nisi intra certum terminum satisfecerit, transacto termino sit vitandus.

Cum incolæ locorum N. N. decimas fructuum,maximo vini, nucum, castanearum, el animalium , quæ in distributiones quotidianas convertuntur, vel omnino subtraherent, vel notabiliter fraudarent, vel penitus negantes, vel quid minimum pro libito solventes ; quam ob causam cultus Ecclesiæ paulatim a ministris negligebatur et deserebatur, præposilus ecclesiæ litem contra prædiolas communitates, et quamplures particulares coram Ordinario instituit; nec minis aut pollicitationibus deterritus ab ejus execution-! voluit desistere : quia tamen Ordinarius pluries requisitus nunquam declaravit, pra'positus ad sacram rotam Romanam confugii, quæ conslito legitime de non tuto accessu, decrevit, quod citationis per affixionem incolæ in certis locis ita afficerentur, aesipersonaliter essent citati. Citantur ergo permu i nominatim, alii etiam generatim, onv

nes habentes bona in illis territoriis, quod scientes adversarii ad senatum et gubernatorem confugerunt, procurantes intimari sibi præceptum sub pœna capitis, et confiscationis bonorum non comparendi in hac causa : quod quidem præceptum ipsi dicunt factum sibi fuisse, quamvis de eo in actis non constaret. Sub eo tamen prætextu comparere neglexerunt, et causa in contumaciam proposita, decretum est in favorem præpositi, et omnes tum nominatim , tum etiam generation citati condemnati sunt ad integram decimarum solutionem a die motæ litis , atque etiam ad expensas litis. Pro cujus sentenliæ exeeutione, quæ in rem judicatam transierat, litteræ executoriales in forma decretæ fuerunt, quibus inter cætera mandatum fuit, omnibus citatis, ut intra triginta dies post affixionem deberent præposito et canonicis satisfacere de omnibus decimis decursis a die motæ litis, et de ducatis 90. ratione expensarum sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, quas litteras præpositus in locis decretis affigi curavit, et ad majorem cautelam ex altari per parochos evulgari, ut nemo ignorantiam prætendere posset. Sed tamen adversarii non paruerunt, imo aliqui eorum deinceps non solverunt id parum, quod antea solvere soliti fuerant, idque omnibus publicum et notorium fuit.

2 Qua facti serie posita, quæsitum fuit a theologis, an omnes nominatim citati, eteondemnati ad solutionem sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ , et qui notorio non parent, sed subtrahunt decimas etiam illas quæ sine controversia et lite solvebantur, sint publice vitandi, atque ab usu sacramentorum et divinis officiis excludendi, qua occasione quæsitum est ulterius, an essent etiam excommunicatæ mulieres sub potestate viri constitutæ, habentes bona decimis subjecta , sive ex causa dotis, sive hærcditatis, sive ususfruetns, sive ex alia causa, si decimæ exii bonis non solvantur.

3 Et quidem quoad personas non nominatas in citatione et sententia, non videtur dubium, quia like non sunt nominatim excommunicatæ et denuntiatae, prout requiritur ad hoc, ut ab aliis fidelibus vitari debeant. Tota controversia esse poterat de illis qui specialiter fuerant nominati : ii enirn cum sint notorii excommunicati, et per sententiam publicati, non videntur posse ad communicationem sacram vel civilem recipi, quod suaderi potest primo, quia satis abonde publicatur exenmmunicatus, qui per publicam judicis sententiam excommunicatur, ut docent Adrianus in materia de confessione dob. IX. Medina C. *de confessione* , quæstione *de confessione confessori excommunicato scienter facta,* Petrus de Soto sect. vi. *de confessione,* et sect. ult. *de excommunicatione,* et Felinus apud Suarez *de censuris,* disp. ix. sect. 2. nu. 8. praesertim , cum ipsa sententia postea affixa sit in locis publicis judicum jussu, ut ad omnium notitiam veniret, et ex altari a parochis promulgata, quæ solemnem et legitimam publicationem et denuntiationem inducere videntur.

Secundo, quia decretum concilii Basilica- 4
sis sess. xx. ad fin. in quo ad evitanda scandala, inducta fuit differentia excommunicati tolerati, non videtur requirere determinate denuntiationem excommunicationis, ut aliquis debeat vitari, sed videtur sufficere publicatio sententiæ excommunicationem inferentis : imo videtur sufficere notorietas facti et excommunicationis incursæ. Verba concili sunt hæc : « Ad evitanda scandala , et multa pericula, subveniendumque conscientiis timoratis, statuit etiam quod nemo deinceps a communione alicujus in sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensionis, aut prohibitionis ab homine vel a jure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare , aut interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia, prohibitio, suspensio hujusmodi fuerit in , vel contra personam, universitatem, ecclesiam, aut locum certum, aut certam, a judice publicata, vel denuntiata specialiter et expresse, aut si aliquem ita notorie excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo juris suffragio excusari. Naro a communione illius abstineri vult juxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen hujusmodi exconimunieafos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari. » In quibus verbis sufficit notorietas excommunicationis, ut vitari debeat excommunicatus , et multo magis , si, prout in casu nostro, præcessit sententia judicis promulgata et in ecclesiis publicata.

Tertio , quia, licet hoc indultum aliter ex 5
concilio Constantiensi referri soleat, ita ut

soli nominatim denuntiati, vol notorii percussores *clerici sint* vitandi ! alii tamen dicunt standum esse decreto prædicto concilii Basiliensis, quia hoc posterius fuit, et potuit limitare indultum a Constantiensi datum : et quia de decreto concilii Basiliensis constat ex actis ejusdem concilii; de decreto autem illo Constanliensi non constat, cum non reperiafur in tota concilii serie tale decretum, sed solum ab aliquibus auctoribus referatur. Quamvis autem concilium Basiliense non fuerit semper legitimum; confirmatum tamen fuit quoad multa a Nicolao V. imo hoc ipsum speciale decretum receptum fuit postea in concilio Bituricensi, et in statutis ecclesiæ Gallicana, et concordatis inter Leonem Papam X. et Franciscum regem Galliæ, quæ habentur et approbantur in concilio Lateranensi sub eodem Leone sess. xi. et eamdem formam amplexi sunt Patres in concilio Moguntino capit. 104. Quare hujus decreti verbis standum esse docuerunt Abbas, Felin. et Navarr. quos affert Suar, dicta sect. n. num, 4.

6 Respondi tamen, stante veritate narratorum, illos non esse reputandos excommunicatos vitandos, sed toleratos; quia juxta commanem theologorum sententiam, quos congerit et sequitur Suarez ibi num. 5. in hoc non est hodie standum concilio Basiliensi, sed Constantiensi anteriori, cum Basiliense nec fuerit legitimum , nec approbatum a Romano pontifice. Neque enim Nicolaus V. illud approbavit, nisi quoad aliquas causas bénéficiâtes, et alias quasdam ibi tractatas, quæ ad factum spectabant, et non ad jus novum constituendum, ut ex bulla ejusdem Nicolai, quæ habetur in fine ejusdem Concilii, probat idem Suarez nu. 2. et 5. in qua bulla nihil continetur perlinens ad illius decreti approbationem. Nec etiam Leo X. in concilio Lateranensi revocavit decretum Constanticnee, sed solum Gallis, qui forma illa Basiliensi contenti erant. permisit ut ea uterentur, si vellent. Quare nec ipsi Galli postea amplexi sunt rigorem decreti Basiliensis, sed tam ipsi, quam omnes alii fideles ubique amplectuntur decretum Constanticnse, quod licet in corpore Concilii non reperiatur; refertur tamen ab Antonino gravissimo illius temporis scriptore III. p. tit. xxy. c. 3. et in tr. *de censuris,* c. lxxxih. ‹'lias in tr. *de excommunicatione,* cap. LXXIX. nu. 16. qui habetur in tom. XIV. *tractatuum diversorum Doctorum,* qui ex testimoniis fide dignis refert, Martinum V. do hac re interrogain^ respondisse : *illa est una de concordnlut* 4 *volo quod semper duret.* Denique praxis 4 consuetudo universalis totius Ecclesiæ et| formam ubique recepit et approbavit, est optima legum interpres, ut videri poleg apud Suarez loco citato.

Supposita autem necessitate denuntiatio nis nominatim factæ, ut alios præter clerid percussores, vitare debeamus; dicende videtur, cessaro eam obligationem in tau nostro, in quo non fuit denuntiatio talis, qualis ad hoc requiritur ; defecit enim eidoplici capite. Primo, quia communior et rerior sententia tenet, ad hanc obligationes non sufficere sententiam excommunicationis in aliquem latam, etiamsi de ea sententia notorie constet, nisi etiam publice et legitime denuntietur excommunicatus vitanda, ut probat idem Suarez ubi supra, num. 8. d alii communiter.

Quæ denuntiatio in casu nostro defuit: nam solum publicata fuit sententia excommunicationis, ut veniret ad notitiam coroa qui solvere debebant ; non tamen fuit intimatum populo ut cos vitaret, nec ad eum ' finem fiebat publicatio, cum aliquæ etiam personæ incertæ et non nominatæ in & continerentur, quæ vitari non poterant net debebant, cum non agnoscerentur, nec nominatim denuntiarentur.

Secundo defecit denuntiatio debita, quia dato quod sufficiat notorietas sentcntiæ,qua aliquis excommunicatus. ut excommunicatus vitari debeat; sententia tamen illa non debet esse conditionalis, et talis ut effectos pendeata conditione futura, sed debet esse absoluta : quare non sufficit proferre sententiam qua Petrus nominatim excommunicetur ipso facto, nisi intra octo dies, v. g. solvat, ut Petrus vitari debeat, quamvis intra terminum præscriptum non solverit; sed requiritur quod elapso termino, iterum absoluto et publice judicis jussu denuntietur, quia prima sententia et denuntiatio, etiamsi publice et in ecclesia facta *sit, non* fuit absoluta sed conditionata : quare ex vi illius non habetur absoluta notitia censuræ, sed solum sub conditione ; quod autem condilw impleta sit, nnn scitur ex 'denuntiatione, ac per consequens non habetur ex vi solius denuntulioms notitia censuræ a Petro incursæ, quod breviter n.,.t,vo c acuo incur num. to. cum Covarruv ot "bl Sup?"'

Cum ergo in casu ¡¡ "s 'luos alrerl' "ostr° »o)um publicata fuerit sententia excommunicationis incurrende ipso facto sub conditione futura, non potuit ex vi illius denuntiationis induci obligatio vitandi illos debitores, qui intra terminum assignatum non satisfecissent; per quod patet responsio ad primam rationem in contrarium adductam. Negamus enim sufficere notitiam publicam censuræ, ut teneamur aliquem vitare, nisi vel sit clerici percussor, vel notitia illa habeatur ex vi denuntiationis publicæ et juridicæ. Nec in hoc standum est concilio Basiliensi, sed potius decreto Constantiensis, seu Martini V. propter rationes supra adductas.

Advertendum tamen est, quamvis ob defectum denuntiationis non esset obligatio vitandi illos excommunicates quoad officia divina aut commercium et convictum civilem : debere tamen vitari quoad sacramenta, quæ quidem non possent illis licite ministrari, si de eorum excommunicatione constat, quamvis denuntiati non sint. Regula enim generalis est, quod peccatori publico neganda sunt sacramenta, sive in publico sive in occulto petat ; de qua regula dixi late disputation.vin.de *Sacramentis in genere,* sect. 10. et sequentibus. Multo ergo magis repellendus erit a sacramento recipiendo excommunicatus publicus et notorius, quamvis quoad alia toleratus sit. Hæc tamen prohibitio non est ecclesiastica, atque adeo ejus violatio non inducet excommunicationem minorem ob indebitam communicationem cum excommunicato; hæc enim pœna sublata est in concilio Constantiensi quoad communicantes cum excommunicatis toleratis etiam in sacramentis; sed est prohibitio juris divini, quo tenemur non conferre sacramenta indignis, quæ obligatio semper perseverat eo modo, quo loco citato latius explicui, neque huic obligationi in concilio Constantiensi derogatum est.

An illud vero quod ultimo loco quærebatur, an excommunicationem incurrerint mulieres, quæ ex bonis suis decimas non solvunt? Breviter respondendum est, si bonorum administratio libera ad ipsas mulieres pertineat, ita ut de fructibus possint pro arbitrio disponere, sive bona sint dotalia, sive paraphernalia, sive allodialia, vel quæcumque illa sint, incurrere procul dubio excommunicationem supradictain mulieres quæ decimas non solverint, cum possent : secus, si ususfructus, vel administratio ad virum pertineat, nec uxores possint de fructibus disponere, in quo regionum et provinciarumconsuetudo attendenda est.

DUBIUM VI.

Utrum appellatio a denuntiatione excommunicationis suspendat effectum ?

Quidam Generalis ordinis cujusdam religiosi præcepit subdito regulari sub excommunicatione sibi reservata ipso facto incurrenda, ut infra tot dies recederet a quodam munere, quod sine religionis praejudicio exercere non poterat. Subditus frivolis rationibus ab obedientia se excusavit. Unde generalis transacto termino eum sententia in scriptis prolata declaravit excommunicatum, quæ declaratio ei fuit coram testibus intimata : ipse tamen a declaratione appellavit ad ju'dices competentes ; atqui provincialis voluit, ut alii religiosi abstinerent ab audienda ejus confessione, cum appellatio frivola et sine causa sufficienti appareret. Sed adhuc unus ex religiosis noluit desistere ab audienda ejus confessione, dicens, appellatione interposita suspensum fuisse excommunicationis effectum : quare provincialis voluit eidem confessario auctoritatem et jurisdictionem auferre ad audientiam illius subditi confessionem.

Respondi, prædictum religiosum, posita conditione inobedientiæ, et transacto termino, incurrisse ipso facto excommunicationem, atque adeo non potuisse suspendi postea per appellationem a declaratione interpositam, ut probant Suarez *de censuris, disp. III. sect.* vi. nu. 5. et 6. et Thomas Sanchez lib. III. *Consd.* cap. unico, dub. xxxn nuru. 240. et constat ex c. *Pastoralis, §. Verum , de appellationibus,* et c. *Is cui,* in fine, *de sent, excommunicat.* in vi. ubi habetur, *per appellationem* ab excommunicatione post latamsententiam, non suspendi ejus effectum, quia hæc sententia affert secum exeeutioneru, et eodem tempore quo profertur, operatur; quare appellatio subsequeus invenit jam excommunicatum ipsum appellantem. Potuisset quidem suspendi effectus excommunicationis, si ante elapsum terminum præfixum subditus appeltasset, ut cum aliis docet idem Sanchez

ibi nnm. 236. ex c. *Pririerca* ibi n. *de appellat.* quod ipse Sanchez num. 260. extendit ad eum qui post decem dies elapsos, qui communiter ad appellandum conceduntur, sed tamen ante elapsum terminum præfixum ad obediendum appellavit : in nostro autem cash subditus appellavit post elapsum terminum totum præfixum, atque adeo post excommunicationem jam contractam, quæ semel contracta non potest nisi per absolutionem, auferri.

3 Addidi tamen, in casu posito, quamvis appellatio non suspenderit excommunicationem; suspendisse tamen effectum declarationis,atque adeo subditum mansisse quidem excommunicatum, non tamen declaratum nec vitandum, sed toleratum. Quod enim appellatio non suspendat censuras latas, non extenditur ad alia, atque adeo ad sententiam declarationis et denuntiationis, ut cum communi Doctorum, quos congerit, tradit idem Sanchez dicto dub. xxxn. num. 243. et dub. xxxiii. n. 2. qui addit hoc esse verum etiamsi delictum sit notorium, ita ut nulla tergiversatione celari possit; quia hodie post Extravagantem *Ad evitanda* , multo magis gravatur quis per excommunicationem et denuntiationem, quam per solam excommunicationem , cum ex tolerato fiat non toleratus.

4 Unde ulterius dixi, non debere prohiberi confessarium ordinarium ab audienda ejus confessione : nec enim potest judex copiam confessarii reo negare, cum sit forum valde diversum et in quo confessarius debet poenitenti pro se, et contra se dicenti credere, et poterit pœnitens aliquas causas occultas afferre , ob quas confessarius judicet eum non esse excommunicatum . imo poterit cum cum solis venialibus reperire, ad quorum absolutionem habet potestatem talem, quæ non possit per praelatum regularem auferri. Undeipsimetlnquisitores, quando reum convictum et adhuc negantem tradunt curite saeculari , eo quod in foro externo praesumatur haereticus obstinatus : adhuc non possunt ei negare copiam confessarii, nec hunc possunt prohibere ne eum absolvat a peccatis; sed debent relinquere, ut ipse juxta notitiam in confessione acceptam judicet pœnitentem , quem non debet judicare ex allegatis et probatis in processu , sed solum ex ipsius confessione sacramentali, ut cum aliis dixi disp. XX111. *de fide* sect. ni. num 94. et sequonhbus. Sicut ergo nOn derogat,,. 4. I

ctrom Inquisitorum judicantium i i bmrehoum, quamvis detur ei copia J c ? :

rn, imo quamvis ,,n,,9 0x Inqnisitoribu, ,, diret sacramontaliter ejus confessionem ,, dixi ibi num. 95. quia nimirum nihil commune habet forum judiciale cum foro sacramentali, nec notitia unius fori deservit ad judicium alterius : ita nihil derogat auctori- fati prælati generalis excommunicantis, quod confessarius audiat confessionem subditi, et talem eum judicet, qualem eum in confessione invenit, saltem quandiu subditus nondum est legitime denuntiatus et vitandus.

Si tamen Generalis sciret confessarium illum in particulari habere opiniones aliquas improbabiles, verbi gratia quod appellatio suspendat effectura excommunicationis antea latae, vel alias similes , posset merito prohibere ne audiret confessionem illius subditi. Nam ob eamdem causam et propter doclnnaslaxas et improbabiles posset confessarium aliquem arcere ab audiendis omnium confessionibus; ergo a fortiori propter aep riculum poterit prohibere, ne audiat co- fessionem talis subditi. Deberet amen aliis confessariis permittere , ut eum in c fessione audirent ; et expediret quoi s declararet ob quam causam talem contessarium in particulari prohibeat ab eo πυστθΓ ne det ansam suspicandi quod id acia detrimento libertatis requisite m eo sacramento , vel ob alias rationes æque 0 l0 sas.

DUBIUM VII.

Quid agendum cum episcopo irregulari ob illt' gitimitatem mala fide occultatam in adeptione episcopatus?

N. Episcopussiecularis illegitimus exsoluto et soluta, acceptavit episcopatum sibi obla- SC,onUir i,rcKularitate ex defectu natalium , imo inductis duobus testibus ad sum; seii tamen cost,,., l plOnlls- deinde omnes otdlnB88 'llun'ı Suscopil os» consecrationem episcopalem, ac per decennium exercuit nmnera pontificalia. Petiit denique occulto nomine et loco, a Sanctissimo dispensationem irregularitatis, revalidationem tituli, et retentionem fructuum, dubitatumque fuit an expediret petitioni annuere post delictum adeo diuturnum?

Dixi, posse concedi, et non paucas rationes esse ut concederetur. Primo, quia agitur de impedimento occulto : nam, licet defectus natalium esset publicus. in ratione tamen impedimenti manebat occultus ; omnes enim quibus illégitimités constabat, supposuerunt pro certo præcessisse dispensationem ut episcopus fieret. Quod autem hoc sufficiat ut impedimentum reputetur occultum, et ut dispensetur in eo , sicut in casibus occultis, si manet occultum in ratione impedimenti, probat late Thomas Sanchez lib. VIII. *de matrimonio,* disp, xxxiv. nu. 5G. et quidquid sit, an id sufficeret, ut posset in hoc casa dispensare inferior , qui potest in irregularitate occulta; certum tamen est hanc esse rationem sufficientem ut summus Pontifex , extantibus paribus causis dispensandi, possit æque prudenter dispensare in boc casu , ac si esset illégitimités ipsa occulta.

Secundo , quia plures et graves Doctores tenent, etiam stante irregularitate , collationem episcopatus et aliorum beneficiorum esse validam, et fecisse fructus suos : itaSilvest. verb, *excommunicatio A.* Joannes Præpositus in III. part. quæ. v. *de irregularitate* dub. 3. num. II. et probabilem putant Suarez *de censuris* disput. XL. num. 35. Luisius Turrianus *de censuris* lib. VII. disput. 1 v ih . dub. 2. Gaspar Hurtado disp. i. *de irregularitate,* difficultate 20. num. 21. Coninch. in 111. p. disp. χνiπ. *de censuris* dub. 1. nu. G. Diana IV. pun. tract, il. *de irregularitate* résolut. 31. et alii antiquiores quos ipsi referunt.

Tertio, quia non desunt etiam , qui dicant illegitimum juvari regula Cancellarim triennalis possessionis ad acquirendum titulum, nempe Parsius , Probus, et Navarrus apud Sanchez Ub. VII. in Decalogum cap. xxix. num. 81, et quos ego retuli to. I. *de Justitia, etjure,* disp. vil. num. 109. ubi licet contrariam opinionem secutus sim ; hanc tamen amplectitur Sanch. lib. 11. *cons.* ca. i. dub. 31. num. 24. et potuisset episcopus eamdem amplecti quoad valorem tituli, quamvis non quoad licitam acceptationem aut retentionem.

Quamvis autem ad fruendum regula illa 5
de triennali possessione, necessaria sit bona fides, nt cum communi sententia dixi dicta disp. vu. num. 115. Sunt tamen qui dicant non requiri, ut Ludovicus Gomezius supra illam regulam q. x l ii. ubi affert duas Rotæ decisiones pro ea sententia.

Quarto movebar ex c. n. *de clerico ordinato ministrante,* ubi Urbanus III. loquens de G
diacono qui sine sacerdotio celebravit, ideoque mansit irregularis, dicit episcopo Legionensi, ut injuncta ei prenitentia,misericorditer ei de beneficio provideat, ne egeat ad suam sustentationem : quod vel de retentione intelligitur, ut aliqui volunt, vel ut alii fortasse melius intelligunt, de novi beneficii collatione, hoc autem inveniri videtur in casu nostro, in quo , si episcopus sine episcopatu maneret propter irregularitatem, indigeret quæstuari magno cum dedecore dignitatis episcopalis ad suam sustentationem, atque adeo expedit cum eo dispensare ad ejusdem episcopatus retentionem, præsertim cum sit unus ex tenuioribus episcopatibus, et vix ad pauperem sustentationem sufficiat.

Hæc autem omnia probare videntur, ad 7
minus posse dispensari cum illo : cum enim sint rationes quibus tot auctores dicunt eum valide accepisse titulum, et fecisse fructus suos, et alii dicant acquisivisse saltem postea verum titulum per triennalem possessionem; sufficient saltem hæc omnia ut dispensetur cum illo , præsertim cum sit jam senex , et tot annis in suo munere laboraverit, cui labori respondere debet stipendium proportionatum, et denique scandalum magnum sequeretur ex dimissione episcopatus, nec alia via ei suppetat ad sui sustentationem; debere itaque ei gravis prenitentia occulta imponi pro præteritis, non tamen pecuniaria, quia fructus omnes in sustentationem consumpsit, et ad eamdem indiget omnino futuris.

Nec denique obstat id quod proponebatur 8
de simonia commissa cum duobus testibus pretio inductis ad testificandam ejus legilimitatem : nam cum primo teste nulla simonia commissa fuit, cum ante testificationem nihil ei promissum fuerit. Cum secundo etiam teste , post diligens examen non apparet, quod prtecesserit promissio; in dubio autem

quod diligentia adhibita superari non potest, nemo debet se reputare simoniacnm vel excommunicatum. Adde, a gravissimis Doctoribus æslimari probabile quod propter simoniain juris humani non incurrantur pœnæ, exceptis quibusdam specialibus casibus, ut videri potest apud Thom. Sane. lib. II. *cons.* cap. in. dub. <08. qui etiam dub. Xxvi. nu. 9. dicit, non esse simoniam de jure divino, sed solum de jure ecclesiastico, <Jare aliquid mediatori ut intercedat apud alium, qui mihi beneficium conferat, atque adeo non incurri tunc pœnas simoniæ, quia non emitur beneficium sed intercessio : quod idem dici posset ab aliquo in casu nostro, pretium datum testi ob falsum testimonium non inducere simoniam dejuro divino, sed solum de jure humano, quia non emitur beneficium a teste sed sola testificatio falsa circa legitimation nem; sed quidquid sit de hoc, ad minus hæc omnia juvant ut appareat congruilas ad faciliorem dispensationem. Propter quæ in speciali congregatione jussu Urbani VIII. facta coram cardinali majori Pœnitentiario, et aliquibus prælatis, ac theologis, omnium sententia judicatum fuit dispensationem concedendam , imposita poenitentia et absque ulla muleta pecuniaria.

DUBIUM VIII.

An *in dispensatione irregularitatis ex homicidio, necesse sit ad ejus valorem narrare dispensationem praccdentem ob alterum homicidium ?*

1 Communis sententia affirmat, quia Pontifex vel non concederet secundam, vel certe difficilius concederet, si praecedentis dispensationis notitiam haberet ; quia difficilius est remittere pœnam duplicis delicti quam unius, et gravius solet puniri relapsus.quam ob primum lapsum : ut late probat Suar. lib. vi. *de legibus* c.xxxni. n. 12. et multis relatis Thomas Sanch. lib. vili, *de matrimonio* disp. xxn. nu. 2. et 20. quibus consensit Basilius Pontius *de matrim.* lib. VIII. c. xvn. n. 8.

2 Hoc tamen non caret difficultate, quia, ut bene notat Suar, dicto c.xxui, n.9. et seqq. ratio subreptionis in line casu debet oriri vel ex jure positivo exigenti quod narretur prior dispensatio ad valorem secundæ; et hoc jus non facile reperietur : vel debet oriri ex præsumpta voluntate Pontificis non habentis animum dispensandi in secundo crimine, si præcessit dispensatio prioris. Et quidem, licet ad hoc praesumendum sit aliquod fundamentum in lege nr. G. *de Episcopali audient,* dicente : « Ut remissionem veniæ crimina, nisi semel commissa, non habeant, etc. » unde arguitur non facile indulgendum esse in secundo crimine: contrarium tamen est quod testatur versatissimus in sacra Pœnitentiaria Filliucius tr. x. part. n. cap. x. nu. 325. ubi de hac necessitate exprimendi priorem dispensationem super primo crimine, subdit, *non credo esse receptum* ; quod etiam testati sunt Illustrissimi Datarius atque etiam Joann. Baptista Coccinus decanus sacræ Ilotæ, et Regens sacræ Pœnitentiariæ, pietate et doctrina ubique notissimus ; quorum uterque interrogatus die 13. Martii anno 1631. asseruit non esse necessarium id explicare ad valorem secundæ dispensationis: cum autem duo melius quam alii omnes testari possent de usu pro foro externo in Dataria, et pro foro interno in sacra Pœnitentiaria, videtur potuisse iis credere, qui ob non narratam priorem dispensationem, de valore secundæ dispensationis dubitabat; quia tamen totum hoc pendet ex intentione concedentis, et hæc potest variationem accipere, poterit etiam fieri quod vel tempore præterito contrarius usus fuerit, vel etiam futuro tempore contrarium usum, et regulam pariat contraria intentio concedentis ejusmodi dispensationes, prout de facto hodie modernus Regens sacræ Pœnitentiariæ hanc ob causam addi jubet in brevibus hanc clausulam: «Et, si Orator simile delictum iterum admiserit, dispensationemque super eo, a sacræ Pœnitentiariæ officio denuo obtinuerit, ejusmodi dispensatio nequaquam ei suffragetur, si præsentis gratiæ mentionem in illa non fecerit, et ita illum monere, etc. » Quam tamen clausulam nonnisi in dispensationibus de abortu inductam esse audio. Unde a contrario arguitur, ea clausula non posita, non esse necessariam ejusmodi expressionem; cui sententiæ favere videntur Ilenriquex lib. XXIV. c. xvn. n. 5. littera I. Molina(fe *primogenitis* lib. 11. c. IV. n. 55. et Padilla, Bart, et Bald, quos affert Henriquez loc. su-

praeit. qui saltem in foroconscientiæ id approbat.

DUBIUM IX.

De irrégularité cujusdam parochi regularis incitantis subditos ad occidendos aggressores.

In quodam oppido Indiæ parochi munus legitime exercebat sacerdos quidam e societate Jesu. Accidit autem, ut illuc advenirent Æthiopes quidam, mancipia nimirum fugitiva, qui turmatim accedentes non leviter Indos incolas turbarunt, dum illis mortem et devorationem minabantur. Accurrunt territi Indi ad suum sacerdotem consilii causa; ipse vero respondit : Ite, et occidite illos, vel, ut alii referunt, Ite, comprehendite eos ; si voro resistant, occidite. Sacerdos non recordatur horum verborum ; probabile tamen putat attenta sua natura et indole,se ea verba protulisse. Indi ergo his verbis facti animosiores procedunt ad capiendos aggressores, et dum resistunt occidunt ex iis sex,aut septem. Sacerdos ergo irregularis reputatus recurrit ad suum provincialem,a quo dispensatur cum ipso,quia propter difficilem recursum ad generalem ex loco remotissimo, judicavit facultatem provincialicompetere, juxta id quod habetur in proœmio compendii privilegiorum ejusdem societatis. Quœsitum ergo est, quid sentiendum sit do valore dispensationis, et de potestate ad dispensandum in eo casu?

Dixi, in primis in proœmio dicti compendii non contineri dictam facultatem: nam ibi prohibetur quidem usus aliorum privilegiorum, de quibus non fit mentio in eo compendio, et postea additur: « Si tamen illorum usus alicubi necessarius fuerit, is a praeposito generali impetrandus erit, aut si periculum in mora esset, censeatur provincialibus, ct visitatoribus, et dumtaxat in casu communicatus, dummodo societatis instituto non repugnet. » Facultas ergo concessa provincialibus ad alicujus privilegii usum, non monito prius generali propter periculum et distantiam, suium est in ordine ad privilegia non contentu incompendio. Quare, cum facultas dispensandi in irrégularité, homicidii, si quæ est, sit contenta in compendio, non potuit prætextu distantiæ ct periculi in mora provincialis eam sibi usurpare, fundatus in illis proœmii prædicti verbis.

Dixi secundo, si in hoc causu intercessit 3
irregularitas homicidii, nec ipsum generalem potuisse dispensare, multo minus provincialem : quia, quidquid sit, an pro foro conscientiæ et in occultis possit dispensare ; hoc tamen fuit publicum. Et quidem quoad casus publicos derogata fuerunt omnia regularium privilegia in concilio Tridentino sess. xiv. c. 7. *de reformat.* Unde in eodem compendio privilegiorum Societatis verb, *dispensatio*, post §. 6. monentur superiores omnes de hac Concilii revocatione, et de ablata facultate dispensandi in casibus publicis.

Dixi tertio probabile videri, quod aliunde 4
potuerit provincialis cum illo sacerdote dispensare ad usus ordinum : nimirum primo ex concessione Pauli III. facta per bullam, et relata in dicto compendio societatis, verb.*dispensatio,* §. 2. quæ ibidem provincialibus communicatur, ut scilicet universaliter possint cum subditis post vota emissa dispensare in omni irregularitate ad usus ordinum, excepta irregularitate homicidii voluntarii, bigamiæ, et mutilationis membrorum : et.de eadem irregularitate homicidii voluntarii loquitur Tridentinum dicto c. vn. quando eam indispensabilem reddit. In casu autem nostro videtur probabile, non fuisse irregularitatem propriam homicidii, nedum homicidii voluntarii, nam homicidium proprie non est, nisi sit injusta occisio. Videtur autem verisimile, in casu nostro non fuisse occisionem contra justitiam : tum quiaprœcesserunt minæ incutientes metum gravem probabilem, et ab iis, qui eas solebant exequi, ut multi testantur : tum etiam, quia cum Æthiopes illi essent delinquentes in Indorum territorio, et aggressores injusti, habebant Indi jus eos capiendi auctoritate gubernatoris Indi, qui cum aliis etiam tunc aderat, et praestabat auctoritatem publicam actui : usi ergo sunt jure suo occidendo eos qui justæ capturæ resistebant. Non ergo fuit homicidium injustum, nec parochus suo consilio cooperatus fuit injustæ occisioni, atque adeo non contraxit irregularitatem homicidii proprie dicti.

Secunda ratio esse posset, quia, esto illud ὺ
fuisset homicidium proprie contra justitiam;

irregularitas tamen consulentis non videtur excepta in facultate illa Pauli III. supra relata, in qua excipitur irregularitas ex homicidio voluntario : nampœnæ impositæ homicidio simpliciter non comprehendunt mandantes et considentes homicidium, nisi per legem ipsam extendatur ad mandantes et consulentes. Unde si irregularitas non fuisset injuro expresse extensa ad mandantes, non incurreret eam mandans, quantumvis homicida esset irregularis, ut cum aliis fatetur Thomas Sanchez dicto c. x. n. 44. et alibi, Hæc tamen ratio non videtur solida : quia quamvis consulens, vel mandans homicidium non incurreret irregularitatem homicidii, nisi esset in jure expressum, et extensa irregularitas homicidii ad mandantes et consulentes : at postquam id in jure expressum est, et extensa irregularitas ad utrosque ; jam nomino irregularitatis homicidii voluntarii intclliguntur etiam mandantes et consulentes, quia ii etiam quoad hoc intelliguntur homicidæ voluntarii, quod videntur supponere doctores communiter, dum agentes de irregularitate homicidii voluntarii, et de ejus dispensatione, vel indispensabilitate comprehendunt mandantes et consulentes, quod clare significati*. Suarez disp. x l iy. *de censuris* sect. in. n. IG. et 31. et idem supponere videntur responsa sacræ congregationis cardinalium interpretum concilii Tridentini : nam sess. xiv, c. 7. ubi dc indispensabilitate hujus irregularitatis homicidii voluntarii agitur, duæ declarationes repelluntur ejusdem congregationis, tam in impressis, quam in manuscriptis, quæ id supponunt. Prima est subscripta a Cardinale Caraffa nomine congregationis ad episcopum Hicracensem anno 1S87. his verbis: «Mandans homicidium committi in personam unius, si committatur in personam alterius, an dicatur incurrisse irregularitatem, adeo ut super ea nec dispensari debeat juxta hoc decretum, nec episcopus possit ex cap. vi. sess. XXIV. quamvis homicidium sit occultum. Congregatio censuit non incidisse in irregularitatem, quæ contrahitur ex homicidio voluntario. »

Secunda vero responsio habetur postea his verbis ; « Quærebalur an is, qui mandavit aliquem baculo verberari, eo expresso ne occideretur, si mandatarius armis percusserit et occiderit, intelligalur incidisse in hoc decretum Concilii, adeo ut omni ordine, atqde beneficio, et officio ecclesiastico absque spe dispensationis perpetuo carere debeat. Congregatio consuit negative. » In ulraque autem responsione supponitur contrahi irregularitatem homicidii voluntarii indispensabilem a mandante, quando mandans intendébat mortem illius qui ejus jussu occiditur, nam in illis duobus casibus excusant mandantem ab hac irregularitate indispensabili ex co solum quod vel non intendebat mortem, sed percussionem, vel corte non intendebat mortem hujus, sed alterius. UndeNavarrus *in manuali c. 2T.* n. 240. aperte fatetur, mandantem contrahere ejusmodi irregularitatem homicidii voluntarii, etiam quando ipse mandatarius earn non contrahit, v. g. quando famulus propinat potum venono infectum animo jocandi, mandato heri persuadentis esso solo sale inspersura : quo casu dicit, herum incurrere irregularitatem homicidii voluntarii. Unde, redeundo ad casum nostrum, prælatus non potest dispensare cum hoc sacerdote eo solum praetextu quod non occiderit, sed mandaverit, vel consuluerit occisionem ; nam hæc etiam venit, ut vidimus, nomine irregularitatis homicidii voluntarii.

Tota ergo ratio reduci debet ad hoc quod probabile sit, ut diximus, non fuisse illud homicidium injustum : quia tamen de hoc non constabat, dixi procurandam et mittendam esse illi sacerdoti dispensationem aliam magis securam, et certam ab eo qui eam impertiri posset.

DUBIUM X.

Utrum suspensus occultus celebrare possit sint periculo irregularitatis ad alendum se, tl matrem egentem ?

N. ante legitimam ætatem fraudulenter presbyteratum accepit, nec obtinere potest ab episcopo dispensationem : celebrat tamen quotidie ad se, et matrem egentem alendam. Quæsitum fuit, an id sine periculo irregularitatis incurrendæ facere posset?

Suppono, hunc propter pravam ordinis susceptionem incurrisse ipso facto suspensionem ab ordine mule suscepto, quæ, lied a Sixto V. in bulla, *Sanctum, et salutare,*

quæ est in Bullario XCI. inter ejusdem Sixti bullas, fuerit reservata summo Pontifici : postea tamen reducta est ad terminos juris communis a Clemente VIII. in bulla incipiente, *Homanum Pontificem,* quæ habetur apud Quarantam verb. *Ordo,* et est xl. in Bullario communi, de quibus videri possunt Suarez *de censuris* disp. xxxi. sect. I. et alii plures, quos congerunt Carolus Thesaurus *in praxiecclesiastica* p. i. verb. *Ordines* cap. i. et Diana ab eodem citatus.

3 Quomodocumque autem sit, consequenter fatendum erit, hunc, si absque dispensatione celebret, vel absque sufficienti excusatione, fieri irregularem, juxta regulem generalem, quod suspensus ab Ordine, si illum exerceat, eo ipso contrahit irregularitatem ; dubium ergo solum est, an necessitas se, et matrem inopem alendi excuset ab incurrenda irregularitate ob non observatam suspensionem, et licitam reddat celebrationem missæ?

I Dixi in primis, non mihi probari hanc viam excusandi N, ab observanda censura, nec aperiendam hanc portam ita latam, quæ, si semel aperiatur, censuræ ecclesiastica! suum rigorem maxima ex parte amittent. Nam hoc prætextu, posita cessatione a divinis, omnes pauperes sacerdotes celebrare præsument, sicut in diebus festis possunt laborare, si indigent ad sui sustentationem ; imo eodem prætextu sacerdos pauper dicet, se posse missam celebrare feria vi. hebdomadœ sanctæ, vel etiam sine vestibus sacris, aut sine pane azymo, quando is non habeatur : quia nimirum hæc omnia sunt præcepta mere ecclesiastica, quæ non obligant in ea necessitate, si non obligat præceptum servandi censuram suspensionis : qnæ omnia sunt manifeste absurda. Consideranda ergo sunt in quolibet præcepto pondus, et substantia rei præceptæ, et finis a præcipiente intentus, ut judicetur de damno quod sequitur, vel de commodo quod impeditur, an sufficiant ad excusandum ab observantia præccpti ; nec enim potest una generalis pro omnibus regula assignari, cum non sint omnia hæc præcepta æqualia, et lota hæc excusatio fundetur in præsumpta legislatoris voluntate nolentis obligare cum tanto, vel tanto incommodo, aut damno. Oportet etiam advertere, an agatur de vitando damno, quod aliquis hic et nunc patitur in robus suis, si observet præceptum ; an vero solum de lucro quod impeditur observando præceptum. Facilius enim excusatur quis ob jacturam rerum suarum quam incurret, quam ob spem lucri quod posset habere, et observatione praecepti impeditur. Hinc enim videmus facilius excusari aliquem ab observatione festorum ob damnum quod inde patietur, quam ob lucrum quod sperare poterat, ut colligi potest ex c. *licet de feriis,* ubi Pontifex dispensat cum piscatoribus archiepiscopatus Tiburieosis, ut diebus festis, exceptis majoribus solemnitatibus, si halecia terræ se inclinaverint,possint eorum capturæ intendere, ita tamen ut ecclesiis vicinis et pauperibus congruam portionem distribuant. Vide, cum quot conditionibus dispenset in festi observantia, quando periculum erat magni lucri amittendi, eo quod pisces illi nonnisi in transitu, et temporibus incertis appareant, et capi possint. Cum tamen ad damnum vitandum dispensatio non sit necessaria,quia tunc censetur necessitas adesse, quæ lege caret, quæ etiam differentia iu censurarum observatione locum habet : nam ad vitandum scandalum, infamiam, et similia, licite potest non observari censura, quando damnum quod timetur, proportionem habet ad eum effectum sufficientem. Non tamen ita facile danda est licentia, quando agitur de lucro captando, alioquin posset irregularis licite episcopatum oblatum acceptare, ne transacta occasione episcopatus alteri detur, et ipse careat lucro ingenti sibi tunc temporis obveniente, et sic de aliis similibus.

Hæ autem omnes circumstanti» ostendere j videntur obligationem observandi suspensionem in casu nostro. Nam in primis non agitur de vitando damno, sed de non captando lucro, quod haberi posset ex celebratione missarum ; et quidem de lucro ad quod sacerdos ante suspensionem contractam nullum jus habebat, cum antea nondum esset sacerdos, et in ipsamet Dlegitima sacerdotii susceptione suspensionem incurrerit. Deinde considerandum est, hanc ipsam lucri amissionem non advenire per accidens ad censuram, sed ex intentione imponentis censuram. Ad hoc enim etiam imponitur suspensio, ut sacerdos suspensus careat honoribus et emolumentis quæ consequuntur ad ordinum exercitium. Quare non se habet sicut detrimentum in salute corporea, vel in re familiari quod incurritur observatione festi, quod quidem est præter intentionem legislatoris.

Quamvis autem N. non videatur mihi 6

excusandus co titula ab incursione irregularitatis, si mala fide velit celebrare ; dixi tamen, posse *fortasse alia via* facilius liberari : expicta *enim jam udate* necessaria, posse illum *accipere absolutionem* suspensionis contracta? non solum a suo episcopo, sed a quocunque confcssario privilegiato habente facultatem absolvendi a censuris, atque adeo a suspensionibus non resonatis, quæ tamen cum non sint prenæ, et in punitionem, sed ccnsuræ propriæ, colligi potest ex iis quæ multi doctores communiter docent, dum dicunt ejusmodi confessarios posse absolvere asuspensionibusnon reservatis, quando sunt propriæ ccnsuræ, prout docent Avila, Alterius et Garzias, quos affert et sequitur P. Carolus Thesaurus *in priori ecclesiastica* p. i. e. 24. versus finem. Aliunde vero suspensionem in casu nostro incursam, esse proprie censuram et non pænam,docet Suar. disp. XXXI. *de censuris* sect, i.n.24. quem sequitur Thesaurus ubi supra part. n. verb. *Ordines* c. 1. n. 2. Ex quibus fit, posse non solum episcopum, sed dictos confessarios privilégiâtes post expletam ætatem absolvere a dicta suspensione, quæ quidem, ut supra vidimus, non est hodie reservata, quamvis olim a Sixto V. reservata fuerit, quod amplius colligi poterit ex regula quam clarius fortasse, quam alii, tradit Joannes Præpositus in 111. p. q. 3. *de censum* dub. iv. ubi dicit, posse ejusmodi confessarios absolvere a suspensione non reservata, quæ non sit imposita ad certum tempus, sed indefinite ; tunc enim regulariter intelligitur esse censura, ulfatelur Suarez disp. XXIX. *de censuris* sect. i. n. i'J. Porro suspensio imposita a Pio 11. in bulla supra citata contra ordinatos ante ætatem, non est perpetua positive, hoc est, cum clausula inferente positive perpetuitatem,sed indefinite,ut constat ex verbis bullæ, ubi solum dicitur : « A suorum ordidum exeeutione ipso jure suspensi sint ; et si hujusmodi suspensione durante in ejusdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant. » In quibus verbis potius significatur eam suspensionem non esse sine spe absolutionis, ad quod videntur alludere verba illa, si *hujusmodi dispensatione durante ;* supponitur enim non esse positive perpetuam. Quamvis autem Sixtus V. eam positive perpetuam imposuerit, addendo particulam *perpetuo suspendimus ;* tamen Clemens VIH. in bulla citata reduxit eam Sixti bullam ad terminos juris, et bullæ Pii 11. et *concilii Tridentini, in quibus non habetur suspensio reservata et positive,* perpetua. *Unde* colligitur, hodie hanc suspensionem tolli posse per confessorium habentem facultatem ad absolvendum a suspensionibus non reservatis : qua absolutione habita, et ætate completa, non video cur prædictus orator non possit celebrare, nisi forte irregularitatem jam incurrerit celebrando mala fide, durante suspensione ; a qua tamen irregularitate, si occulta sit, poterit per suum episcopum in foro conscientiae dispensari juxta facultatem episcopis in concilio Tridcntino concessam.

DUBIUM XI.

/In irregularis occultus possit retinere beneficium solum habens annexam recitationem officii?

N. Irregularis irregularitate orta ex homicidio voluntario occulto, cum aliunde capax esset ob primam tonsuram quam habebat, accepit beneficium quoddam, cujus titulus nullum actum ordinis, vel ministerium habebat annexum, nisi meram recitationem officii divini. Quæsitum est, an in foroconscientiæ posset illud licite retinere, non obtenta dispensatione?

Suppono, circa validitatem collationis duas esse sententias.Prima asserit irregularem non solum illicite,sed etiam invalide accipere beneficium ecclesiasticum, quam tenent Lessius, Villalobos, Navarrus, Avila, Sairus, Covarmvias, Henriquez, et alii apud Dianam pari, iv. tr. n. *de irregularitate*› résolut. 37. Unde obtenta postea dispensatione irregularitatis, debet vel dimittere beneficium et reddere fructus perceptos, vel obtinere denuo revalidationem tituli, et retentionem fructuum. Secunda sententia docet, non potuisse irregulaiem sine peccato gravi beneficium acceptare ; collationem tamen fuisse validam, quamvis retentio sit illicita quandiu non obtinetur dispensatio irregularitatis , quam sententiam probabilem fatentur Suarez *de censum* disp. IV. sect. n. n. 33. Turrianus, Gaspar Hurtado, Joannes Præpositus, Silvester, Plovius, et Coninch, quos refort et

sequitur Diana loco citato, quibus adde Castrum Palao t. 11. tract. XIIL *de beneficiis* disp. i. punct. XL §. 3. n. 8. et Filliucium tom. I. tract. XIX. cap. in. mini. 85.

3 Hoc ergo supposito dicendum videtur in casu nostro, quamvis .juxta secundam sententiam collatio beneficii valida fuerit, fuisse tamem illicitam, atque illicitam etiam esae retentionem, nisi dispensatio irregularitatis obtineatur, qua obtenta, non erit necessaria novatitulirevalidatio,cum valida fueritprima collatio; ea tamen dispensatione non obtenta, illicitam esse beneficii retentionem : quia doctores utriusque sententiæ in hoc convenire videntur, quod acceptatio et retentio illicita sit, quamvis aliqui eorum magis benigne loquantur, non obligantes ad statim dimittendum, sed permittentes quod possit aliquo tempore beneficium retinere, ut dispensationem irregularitatis obtineat, dummodo in ea procuranda nimium negligens non sit, et interim ex redditibus beneficii sufficienter provideat ecclesiæ, ut saltem per alium ei inserviatur, si necesse sit : hoc enim ad tempus facere propter causam adeo gravem non est contra justitiam, sic videtur loqui Suarez ubi supran. 35. adjuncto n. 19. ad quem videtur ibi se remittere. Omnes autem videntur supponere obligationem dimittendi beneficium, si dispensationem irregularitatis non vult, vel non potest impetrare, quod in casu nostro videtur a fortiori procedere, in quo irregularitas procedit ex homicidio voluntario, cui strictissime ablata est spes obtinendi quodlibet beneficium in concilio Tridentino sess. xiv c. 7. Unde P. Thesaurus *in praxiecclesiastica* part. π. verb. *homicidium c.* i n. 5. fatetur, homicidam voluntarium ex illo decreto Tridentini incurrere inhabilitatem indispensabilem ad acquirenda ecclesiastica beneficia.

I Ilis autem non obstantibus, quæ apud doctores communia et certa esse videntur, non defuerunt in casu nostro, qui dicerent oratorem posse tuta conscientia retinere beneficium, etiam non obtenta nec petita dispensatione, cujus obtinendæ nullam fere spem poterat habere : fundamentum præcipuum erat ex doctrina P. Suarez, qui dicta sect. π. n. 35. de irregulari accipiente beneficium dicit quidem, debere beneficium dimittere, si dispensationem irregularitatis non potuerit obtinere. : addit tamen, *saltem cum limitatione posita in præcedentipuncto,* ubi videtur, se omnino referi·? ad id quod dixerat in puncto præcedenti n. 19. ubi loquens de irregulari habente beneficium ante irregularitatem, et de obligatione dimittendi, distinguit de qualitate beneficii et servitii illi annexi : « nam interdum, inquit, est adeo simplex beneficium, ut solum obliget ad recitandum officium canonicum, ut præstimonium (quod sit gratia exempli dictum.) Aliud solum requirit ministerium, quod per alium exerceri potest : et in his, et similibus nulla est ratio obligationis dimittendi illud, cum possit irregularis obligationi beneficii satisfacere per se, vel per alium. Alia etiam sunt beneficia ecclesiastica, quæ personalem residentium cum exercitio alicujus operis postulant : et in his maxime procedit ista sententia ; sed limitanda, ac declaranda est, quia non tenetur statim irregularis dimittere beneficium, sed potest aliquo tempore retinere, ut dispensationem irregularitatis obtineat, dummodo in ea procuranda nimium negligens non sit, et interim ex redditibus beneficii sufficienter provideat ecclesiæ, ut saltem per alium ei inserviatur, si necesse sit: hoc enim ad tempus facere propter causam adeo gravem non est contra justitiam. » Huc usque Suarez, qui duo videtur ibi permittere, nempe, et retinere beneficium sine dispensatione, si tale sit et adeo simplex quale in casu nostro supponitur, et retinere saltem ad aliquod tempus, dum dispensatio procuratur, si beneficium sit quod personalem residentiam cum servitio aliquo exigat. Quamvis autem limitatio, cujus postea meminit nu. 35. videatur solum debere intelligi de secunda parte, nempe de retentione ad aliquod tempus, quandiu dispensatio procuratur : nam ante illam partem immediate præcedunt verba illa, *sed limitanda, ac declaranda est,* quare illam solam videtur sub nomine *limitationis* postea intellexisse, atque adeo illud solum concessisse irregulari, qui stante irregularitate beneficium novum acceptavit : aliqui tamen volebant, utramque partem comprehensam fuisse a P. Suario, dum n. 35. limitationem suprapositam dixit habere locum etiam in beneficio accepto in irregularitate.

Quod rursus confirmabant ex doctrina Joannis Prælatorum, qui in ni. part. qu. y. *de irregularitate,* dub. m. n. 15. regulam generalem statuit, his verbis : « Notandum convenire inter doctores, quod quando irregularitas præcedens non impedit functiones beneficii, aliquis non redditur inhabilis ad illud

obtinendum, v. g. si beneficium solum obligat ad lectionem horarum canonicarum, clericus contrahens irregularitatem, eo quod privatur manu non redditur inhabilis ad illud obtinendum, imo licito potest beneficium recipere, el retinere, n Hæc ille, cui favere videtur Suarez, qui dicta sect. n. n. 38. loquens de beneficio post irregularitatem obtento, dicit clericum irregularem non osse incapacem nisi recipiendi beneficium, cujus actus impedit irregularitas, ct reprobat Navarrum qui hoc limitaverat ad irregularitatem absque peccato contractam.

5 Ratione denique hoc ipsum probatur : quia supposita sententia probabili, dicente collationem beneficii irregulari factam osse validam, eo ipso quod irregularis bona vel mala fido beneficium accepit, jam illud est vere suum, nec apparet præceptum dimittendi : quare sicut potest licite retinere beneficium quod ante irregularitatem obtinebat, si id sit adeo simplex, ut ad solam recitationem officii ordinetur, non apparet cur non possit retinere aliud similo beneficium post irregularitatem valide acceptum, cum hoc sit tam suum quam illud aliud, et cum tota obligatio dimittendi beneficium ante irregularitatem acceptum fundetur in eo quod non potest satisfacere muneribus et officiis, ad quæ beneficium ordinatur et datur, quæ ratio cessat in casu nostro. Neo videtur obstare Tridentini decretum supra adductum loquens de homicida voluntario : quia præterquam quod non fit prohibitio accipienti, sed conferenti beneficium, nullum verbum est de retentione, sed de collatione, nec ea ibi irritatur, sed prohibetur illis verbis : « nec illi aliqua ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferre liceat, » et quamvis statim addatur aliquid, quod ad retentionem ipsam pertinere videtur, nempe : « sed omni ordine, ac beneficio, et officio ecclesiastico perpetuo caveat, » hæc tamen videntur intelligenda de privatione per judicem facienda, alioquin deberet ipso facto, et ante sententiam amittere beneficia, quæ ante irregularitatem habebat, eum verba illa universaliter loquantur de omni beneficio, quam tamen pcenam communis sententia negat ipso facto incurri ante sententiam.

6 Hæc tamen responsio, ut verum fatear, videtur mihi satis dubia : quia communis doctorum sensus el Curia: in utroque foro stylus aperte repugnat. Nec loca illa quæ ex Suario «(Terebantur, ostendunt eam foi», ejus mentem : nam num. 35. solum appro, bavit in casu nostro limitationem, quam no. 19. tradiderat, ubi sub nomino *limitation*^ solum permisit retentionem ad tempus,^ dispensatio irregularitatis procuratur, quod vero afferebatur ex nu. 38. minusvideturf*. vero, quia ibi loquitur Suarez solum de irregularitate partiali, quæ non impedit om» *exercitium ordinis,* ut ipse loquitur, sed aliqua ; non vero de irregularitate universali et totali, qualis procul dubio est irregularitas homicidii, si quæ alia in toto jure. Elio illa Suarii apud Lezanam tom. in. verb, *irregularitas,* n. 5. Quare non videtur mibiii eodem sonsu loqui Præpositus supra allegatus, qui doctrinam Suarii transcripsit, et in eo sensu intelligitur, et refertur doctrina illa Suarii apud Lezanam, tom. in. verb. *irregularitas.* Quare non videtur mihi ia re tanti ponderis facile recedendum a communi sententia, et sensu doctorum. VoluiUmen motiva utriusque partis producere, al alii melius cogitaro possint.

DUBIUM XII.

De irregularitate cx infamia occulta inion distanti.

N. Absens a suadiœcesi per duasdietas,in loco, ubi aderat, denuntiatus fuit de crimine falsæ monetæ, et indiciis quasi evidentiis deprehensus. Fugit igitur ex oo loco; oleitatus, aliisque diligentiis factis, nunquam comparait. Postea Romam venit, et beneficium ecclesiasticum bona fide obtinuit, d factus sacerdos celebravit. Quærebatur, an esset irregularis , et an posset sacra Pœnitentiaria cum eo dispensare tanquamcom irregulari occulto ?

Supponitur autem, et Romæ, et in patria sua id totum occultum esse, neque fuissespefl quod unquam publicetur, praesertim lapso jam quadriennio a tempore delicti.

Respondi, videri quidem esse irregularemposse tamen quoad irregularitatem a sacra Pœnitentiaria dispensari. Prima pars probatur, quia vel in loco delicti lata fuit sententia, el condemnatus fuit reus in contumacia; el tunc procul dubio incurritur irrégularité infamiæ ex sententia, cum crimen talsæow·

net® sit unum ex incutientibus infamiam : est enim crimen læsæ majestatis , ut tradit P. Molina torn. in. *de Justitia* disp. 702. nu. I. in lino, et videri potest Thomas Sanchez lib. VI. *Consil. moral,* cap. ni. dub. G. num. 14. et Coninch. in III. part, disput. χνιτ. *de irregularitate* dub. 7. num. 56. Si vero sententia non fuit prolata, adhuc videtur incurrisse irregularitatem ; sunt enim aliqua enormia delicta, in quibus etiam ante sententiæ prolationem incurritur infamia, ex qua consequenter oritur irregularitas, inter quæ computari debere hoc crimen , ut colligi potest a fortiori ex Majolo *de irregularitate* lib. lll. ca. i. n. 9. et 10. ùbi docet, omnes capitali crimine irretitos, hoc est, dignos sententia capitali, esse infames ipso facto et ante sententiam, et num. 14. exprimit reos læsæ majestatis, qualis certe est monetam falsificans, ut supra diximus, quod idem docere videtur Molina tr. IV. *de Justitia* disp. vu. in fine, ubi ait, accusatum de crimine furti fieri infamem, etiamsi solum verisimilia indicia delata sint ad judicium , cognitaque sintex delatione, esto nondum in judicio plene probata sint. Constat autem in casu nostro, esto non fuisset perventum ad sententiam (quod tamen vix præsumi potest) factum tamen fuisse delictum publicum , deprehenso reo quasi evidentibus indiciis, eoque postea fuga elapso et publice citato, quæ publicatio sufficit ad infamiam contrahendam , ut cum aliis docet Suarez *de censuris* disput. x l v iii. *de censuris* sect. 1. num. 21. ubi dicit, sufficere probabilem et publicam opinionem de crimine patrato. Cum ergo hæc opinio publica fuerit in loco delicti in casu nostro propter supradicta, non potuit postea mutatione loci auferri irregularitas infamiæ semol contracta, ut cum Ugolino notavit Bonacinai/e *censuris* disp. VII. in antiqua editione , qu. m. punct. 1. num. 1. et Majolus dictor cap. i. versus finem. Ratio autem esse potest, quia irregularitas, quamvis non sit proprie censura, imitatur tamen censuras in eo quod ipso facto incurratur, et quod semel contracta afficiat personam quocumque ierit, donec legitime auferatur : erit ergo irregularis fugitivus , sive in patria sua , sive Romæ, ubi delictum ejus ignoratur.

Secunda vero pars, quod scilicet sacra Pœnitentiaria possit in ea irregularitate dispensare in foro conscientiro, probari potest ex iis quæ in simili docent Avila *de censuris* part. II. cap. vu. disp. i. dub. il. conclus. 3. Sanch. *in Decalog.* lib. II. cap. Xl. n. 20. et Durandus, ac Paludanus apud ipsum, Fagu ndrz item et Barbosa quos affert et sequitur Lezana tom. vi. verb. occuZiMm,num.10. qui dicunt, facultatem dispensandi, vel absolvendi in casibus occultis extendi ad eum casum, quo delictum in loco remoto est publicum, non tamen ibi ubi pœnitens, vel dispensadus commoratoret in quo petit absolutionem vel dispensationem , neque est spes quod ibi publicetur ; quamvis contrarium doceant Suarez to. IV. *de prenitentia* disp. xxx. sect.2. n. 2. in fine, etP. Thesaurus *in praxi* part. i. c. 21. §. *Advertendumtertio.* Cum ergo in casu nostro, quadriennio jam elapso, non sit spes quod Romæ publicandus sit casus ille, qui in loco remotissimo contigit, probabilissimum videbatur posse a sacra Pmnitentiaria dispensari in irregularitate contracta : non tamen dispensabit in revalidationc tituli, et retentione fructuum, nisi prius compositione facta et consensu obtento per Datariam Apostolicam, ad quam ea omnia jam spectant ex decreto Urbani VIII.

UBER TERTIUS.

PE VARIIS CASIBUS AD REGULARES SPECTANTIBUS.

DUBIUM I.

Utrum tacens homicidium ad judicium deductum, licite et valide Professionem emiserit?

Non est sermo de ordine religioso, in quo homicidium antea commissum, sit impedimentum substantiate irritans ingressum et professionem subsequentem, juxta ejus constitutiones a sede aposlolica approbatas, prout de facto habetur in constitutionibus societatis Jesu : nunc vero loquimur de alio ordine, in quo talis constitutio irritans professionem non habetur; casus quippe propositus fuit, quod in ejusmodi ordinem novitius quidam reciperetur, qui revera fuerat delatus : postea vero in loco ubi id ignorabatur, habitum religiosum petiit, et informationes ante professionem solitæ facto fuerunt juxta bullam Sixti V. et Clement. VIII. ex quibus apparuit, ipsum nec criminosum esse , nec debitis aut ratiociniis obnoxium. Ipse autem circa hæc interrogatus homicidium commissum tacuit, atque adeo ad professionem admissus fuit. Quæsilum est, an valide et licite eam emiserit?

Suppono, Sixtum V. anno 1587. bullam edidisse, quam refert integram Emman. Roder, tom. III. qu. 56. post. art. G. in qua homicidas et alios quibusdam criminibus obnoxios reddidit inhabiles ad professionem religiosam , variasque pœnas imposuit recipientibus eos, non præmissa informatione juridica de eorum qualitate. Postea vero anno sequenti alia sua bulla, quæ habetur apud eurndem Roder, ubi supra, declaravit, non obstare professioni prædicta crimina, nisi quando « actis publicis constiterit, ipsos judices et curiam sæcularem ante susceptionem habitus de ipso crimino adversus mi accusationem suscepisse , vel inquisitionem instituisse. » Denique Clemens VIII. anno 1602. moderatus est dictas Sixti constitutio, nes, et valorem professionis restituit, remanentibus aliis pœnis adversus suscipiente* ad religionem ejusmodi criminosos, qua? bulla habetur in bullario communi, et est LXXXin, inter bullas ejusdem Clementis, ubi eamdem formam in informationibus capiendis observari vult ab iis, ad quos pertinet, sicut antea et sub eisdem pœnis.

Hinc constat, professionem in casu nostro fuisse omnino validam, tum quia casus supponitur accidisse post bullam dictam Clementis VIII. qua restitutus fuit valor illis professionibus : tum, quia servata fuerat forma a Sixto V. præscripta ad earum valorem, nec enim temere receptus fuerat ille ad professionem, sed præmissa diligenti informatione, quamvis in ea non constiterit de crimine patrato. Sixtus autem solum tunc reddit nullam professionem, quando temere data fuisset, hoc est, non præcedente ejusmodi informatione, ut observavit Emmanuel Roder, diet, quæstione 1 iv. artic. I. Difficultas ergo solum restat, an ipse professus potuerit licite etiam interrogatus tacere suum crimen, et professionem emittere.

Circa quod dubium, suppono etiam primo, si prælati, vel *ii ad* quos spectabat professionem acceptare, protestati sint antecedenter, se non habere animum acceptandi professionem, si revera ille affectus esset iis criminibus, vel notatus iis defectibus, de quibus interrogabatur, professionem certe subsecutam nullum valorem habere : quia, cum ad ejus valorem requiratur et voluntas profitentis et voluntas acceptantis professionem ; deficiente hac voluntate ex parte acceptantis, deficiet valor professionis ex defectu acceptationis validæ, ut notarunt Tb. Sanch. et Emman. Rod. quos affert, et sequitur Lezana *de obligat, /legal.* tom. Leap, xxiv. n. 26. et toni. iv. verb. *Professio regulans,* n. 18.

Suppono secundo , neque etiam potuisse professum lucere licite, vel negare crimen suum, quoties ex hoc provenire posset religioni coohr 8r. vel l'. tri "III.n ; hoc c Xvi u Û et decipere i,,jusll. i,,

'07. lota ergo illicollas est, an deceptio in hoc casu fuerit ita gravis, ut reddat illicitam habitua susceptionem et professionem ex parte ipsius professi.

θ P. Laurentius Portel *in responsionibus casuum moralium* par. I. cas. vin. n. 7. indicat etiamsi homicidium non fuisset omnino occultum, si tamen occultum sit in co loco ubi habitus religiosus petitur, nec sit spes quod aliquando detegatur, posse novitium lacero et negare, quamvis sub juramento interrogetur, an habeat impedimentum aliquod ex iis quæ apposita sunt a Sixto V. intelligendo apud se, quod non habeat impedimentum dirimens professionem, cum post bullam Clementis VIII. jam non sit impedimentum irritans, sed impediens professionem, et sit in hoc loco occultum, nec teneatur seso infamare. Addit tamen , se non audere hoc resolvere aut consulere.

7 Posset tamen confirmari hæc opinio ex eo quod Clemens VIII. ablata irritatione professionis per Sixtum V. inducta, reliquit solum pœnas, et præcepta admittendi ejusmodi homicidam ad professionem, vel habitum religiosum. Illa autem præcepta, et pœnæ videntur dirigi solum ad prælatos et alios, ad quos pertinet admittere ad professionem vel habitum, nisi præmissa informatione sufficienti super his. Quare in casu nostro videtur observari totum illud præceptuin, cum informatio diligenter facta fuerit, et nihil tale compertum sit, atque adeo ex parte prælati et recipientium nulla culpa commissa fuit, nec pœna incursa. In ipsum autem novitium nulla pœna statuta fuit a Sixto V. nec etiamsi fuisset, maneret post bullam Clem. VIII. qui expresse dicit, se relinquere in sua vi pœnas *suscipientium ad religionem* ;non vero dixit pcenas ingredientium cum ejusmodi impedimentis. Nihil ergo fit contra bullas Sixti V. vel Clem. VIII. qui solum voluerunt ligare recipientes, non vero receptos ad habitum religiosum.

8 Sed, ut verum fatear, esto quod hæc ratio probaret casu quo novitius non interrogaretur ab admittente illum : non tamen videtur excusare novitium a peccato gravi, quando legitime interrogatur a prælatis super ejusmodi impedimentis. Ratio est, quia independenter a bullis Sixti et Clementis, receptio ipsa ad habitum vel professionem videtur esse contractus mutuus inter religionem *et* professum, vel novitium receptum, in quo sicut in aliis contractibus, dolus et fraus, licet non semper annulled contractum, quando non versatur circa substantiam, sed circa accidentia ; semper tamen reddit illicitum et injustum, quoties infert grave damnum altori contrahenti, qui fraude cognita nollet consentire, ut constat in matrimonio et similibus : extorquetur enim consensus per dolum occultando vitium et defectus in re gravi quam contrahens merito exquirit et interrogat, ut cognoscat statum et conditionem materiæ, circa quam contractus fieri debet. Unde in terminis professionis religiosæ omnes fatentur habentem morbum gallicum, vel alium defectum similem, si interrogatus ante professionem, neget, etiamsi non semper professio sit invalida, peccare tamen graviter contra prælatos et religionem : ut docent Nav. Emman. Roder. Sorb, et Vega, quos affert, et sequitur Th. Sanch. lib. V. *in Decal,* cap. iv. n. S7.

Solum ergo dubitari posset, an fraus in 9
casu nostro æstimanda sit in re gravi, eo quod homicidium occultum in loco habitus religiosi suscepti, parum vel nihil detrimenti religioni possit afferre, atque adeo parum ei nocet quod taceatur vel negetur, tanquam aliquid impertinens ad rem de qua agitur, cum satis sit quod id nec sciatur, nec timor sit quod aliquando manifestetur, si aliunde novitius aptus et utilis sit ad ordinem illum profitendum. Hoc tamen non videtur satis ad excusandum dolum , neque enim negari potest homicidium secundum se, etiamsi nunquam fuisset in judicium adductum, prout adductum fuit in casu nostro, rem esse tanti momenti ut possit prudenter religio illa novitium illo defectu laborantem nolle ad habitum acceptare. Sic videmus , ex vi constitutionum societatis Jesu a. S. Ignatio conditarum, homicidium solum, absque eo quod in judicium deducatur, esse impedimentum adeo substantiale, ut eo ipso invalida sit professio et votorum emissio , ac ipse etiam in ordinem ingressus; et hoc quamvis occultissimum sit et nullus sit timor quod ullo tempore sciri possit, ut fatetur Suarez tom. IV. *de Helig.* tr. x. lib. n. c. i. n. 12. qui n. 13. rationem assignat congruenti® hoc impedimentum statuendo, quia nimirum hoc crimen commissum ostendit naturam nimis iracundam et ferocem, atque adeo minus aptam ad vitam religiosam. Merito ergo potest religio ipsa œstinuirc se deceptam in re gravi, quando hominem tali vitio allectum dolose cogitur recipere, præsertim, cum, ut

idem Suerez ibi numor. 13. notat, licol dolidum hio d nuno sil oocoltum, semper manci periculum, quod aliquando manifostdur oum gravi nota ipsius religionis, quæ huic periculo nollet ulla ratione sese exponere.

DUBIUM II.

De Professione illius, qui annumprobationis interruperat?

Quidam novilius post 21. dies a silo ingressu, relicto habitu, sponte discessit animo non redeundi, sed elapsis septem diebus rediit, et obtento iterum habitu novitiatum prosecutus est, et elapsis undecim mensibus d decem diebus, qui oum illis 21. diebus annum integrum faciebant, bona fide professionem emisit, ac postea per quindecim alios annos in ordino permansit, factusque ibi sacerdos omnes professorum actus etiam capitulares gessit, nunquam tamen professionem positive ratificavit, de cujus quippe valoro dubium nunquam illi occurrit.

2 Quæsitum est primo, an professio valida fuerit? Secundo an saltem postea professio tacita intervenerit? Tertio, quia dubitatquod conventus nunc non facile novum consensum præstabit, an non requisito novo consensu, possit nunc primam professionem ratificare saltem coram prælato et testibus? Quarto quid tandem faciet ut valide profiteatur? Quinto denique, an ad hoc necesse sit annum integrum probationis denuo promittere; an vero sine novo anno novitiatus possit prior professio statim ratificari.

Ad primum responsum fuit, professionem illam procul dubio fuisse invalidam, nam, licet aliqui antiqui quos referunt Thomas Sanchez lib. V. *in Decalog.* cap. iv. nu. 30. el Suarez to. III. *de Relig.* tract, vu. lib v. *de ingressu Religionis,* cap. xv. num. 1. dixerint, non esse de substantia novitiatus quod annus sit continuus; sed tamen alii communiter dicunt esse de substantia, præsertim post concilium Tridentinum, ubi annullatur professio, nisi novitius post ingressum perseveraverit per annum in probatione, prout docent fero omnes, quos congerunt et sequuntur Sanchez, et Suar, ubi supra, dolii quos affert et sequiturLezana tom. iv. verb. *professio regularis,* nu. 20. et quamvis aliqui judicent interpolationem brevem non nocere, id tamen reprobant Suarez ubi supra n. 6. et Sanch. n. .32. et in casu nostro res est extra controversiam, cum interruptio fuerit per soptem dies, quæ a nemine parva interruptio ffistimatur.

Ad secundum videtur etiam certum, nôndum fuisse professionem illam sanatam et factam validam : quia ad valorem professionis requiritur consensus positivus profitent^, ad quod necesse est quod vel profitons sciat defectum professionis, et velit denuo se obligaro, vel saltem quod habeat voluntatem conditionatam qua dicat : Si forte ego non sum vere professus, ex nunc volo me denuo obligare. Non tamen sufficit mera perseverantia in religione, et exercitium actuum quos faciunt professi : nam qui putat secsse professum, perseverando in religione, non vult profiteri sed implere professionem quam putat se emisisse, ut cum Cajetano, Navarro, et aliis notant Suar, ubi supra lib. VII. c. i. nu. 4. et Sanch. lib. VII. *de matr,* disp. xxxvn. n. 59.

Ad tertium, quamvis Suarez ubi supra num. 20. dicat, in hoc casu requiri novum consensum ex parte religionis scientis priorem acceptationem fuisse invalidam, quod etiam securius et probabilius esse fatetur Sanch. d. disp. xxxvn. n. 64. Idem tamen Sanchez ibi cum Navarro, et aliis dicit esse tutum ct probabile, quod non requiratur nova scientia et consensus ex parte prælali vel conventus, quandiu prior ejus consensus non fuit revocatus, quod idem fateturLezana to. i. c. n. n. 7. et to. iv. verb. *Professio regularis,* n. 20. et videtur non leviter colligi ex'concilio Tridentino sess. xxv. c. 19. *de Regularibus,* ubi post quinquennium in ejusmodi defectibus non admittitur reclamatio contra professionem, quia supponitur eo tempore ratificata, atque adeo per solum consensum profitentis, nulla etiam stante nova acceptatione ex parte religionis; posset ergo religiosus in casu nostro hanc sententiam amplecti, quod quidem bene procederet, quatenus solum attenditur ad professionem rcvalidandam; difficile tamen sustineri potest in ordine ad novitiatum, vel ejus partem supplendam, ut constabit ex dicendis.

Ad quartum constat ex dictis, posse reli-

giosum hunc nmplcotondo hanc nitimam sententiam, ratiflcaro professionem, vol solum vel coram prælato aut aliquo teste, quæ ratificatio, ut notat Suarez ubi supra nu. G. debet Heri signo aliquo externo explicite, vel saltem implicite significante voluntatem se obligandi, qualo esset permanere in habitu etohodiontia animo so obligandi, quæ permanentia duret tempore requisito ad professionem tacitam inducendam, juxta ea quæ notatSanch. lib. v. *in Decalog.* cap. ni. n. 21. Vol, si juxta alteram sententiam velit novum prælati, et conventus consensum habere, poterit uti medio illo quod consulit idem Sanchez d. disp. xxxvn. num. 57. ut sub secreto prælato rem totam detegat, et prælatus tacito petentis nomine, id conventui proponat, et explicata professionis nullitate, consensum ad secundam professionem obtineat : vel pro foro conscienti», si res occulta sit, dispensationem a Pontifice impetret ad professionem occulte ratificandam, et novitiatum supplendum : quæ dispensatio necessaria vidotur saltem ad retinenda jura antiquitatis in rebus alicujus momenti, ç ut notat idem Sanch. dicta disput. xxxvn. n. 68.

7 Hæc tamen procedunt, ut dixi, quatenus sermo est de revalidatione professionis : est tamen in casu nostro peculiaris difficultas circa tempus probationis, quæ vel tota vel ejus pars videtur supplenda; et ad hoc videtur requiri scientia prælati et conventus, ut ex responsione ad quintum punctum constare poterit.

8 Ad quintum ergo de novitiatu repetendo, sciendum est, aliquos sentire quod debeat reiterari annus integer novitiatus : quia prior novitiatus interruptus moraliter fuit per professionem invalidam, qua facta, jam ille religiosus putabat se professum, atque ideo non erat in probatione, ad quod requiritur libertas manendi vel discedendi, quam libertatem non habebat putans se professum ; et licet postea cognito defectu professionis incipiat jam habere libertatem, et constituatur iterum in statu novitii : hoc tamen tempus non continuatur cum novitiatu priori, qui interruptus fuit per professionem putatam validam : cum ergo annus probationis debeat esse continuus, ut cum communi probant Suarez ubi supra, lib. v. cap. xv. n. 3. et Sanchez lib. v. *in Dec.* cap. iv. n. 31. consequens est ut debeat denuo fieri annus integor continuus probationis ; ita Suarez ubi supra, lib. vif. cap. i. n. 31. putat tamen probabile posse computari tempus praecedens, additis postea diehus qui ad annum deerant, quia non videtur fieri interruptio moralis, cum semper fuerit continuatus status et habitus religiosus, quod etiam pro comperto supponit Sanchez dicto lib. vn. //#» *malr.* disp. xxxvn. nu. 80. cum communi.

Advertit tamen Suarez dicto cap. i. n. 22. 9
et 24. oportere quod notus sit defectus professionis præteritæ ipsi prælato , et aliis ad quos pertinet admittere ad professionem, et hoc antequam tempus probationis et novitiatus incipiat continuari : quia, sicut non computatur pro legitimo novitiatu, nisi quandiu novitius scit se non esse professum, sed novitium; ita non computatur nisi quandiu prælatus, et alii idem sciunt. Eadem enim scientia requiritur ex parte utriusque, ut et novitius probet religionem, et ut religio ipsa probare possit novitium. Oportet ergo eam notitiam dare, ut novitiatus tempus legitime currat et continuetur, quod etiam in casu occurrenti olim responderat et subscripserat idem Suarez cum P. Joanne de Salas in Collegio Salmanticensi. Et mihi quidem videtur consequenter dictum, cum eadem videatur esse ratio de novitio, et de religione , ut non possit computari ad probationem, quandiu utrique non est notus defectus probationis.

Non tamen facile apparet, quam conse- 10
quenter id dictum sit a P. Suarez, qui eodem cap. i. nu. 11. inde probaverat, ad valorem novitiatus non exigi habitum proprium novitiorum, et diversum ab habitu professorum, quia nimirum in Tridentino sess. xxv. cap. 19. de regularibus statuitur, non esse audiendos cos qui post quinquennium allegant nuUitatem suæ professionis proptervim aut metum, vel ob defectum ætatis, aut quid simile, ubi in illis verbis, *aut quid simile*, dicit comprehendi omnes alios defectus, etiam qui fuit in integritate anni novitiatus, quem tamen defectum et alios omnes temporales, dicit suppleri perseverantia quinquennii subsequentis, in quo præsumitur ratificatio subsecuta. Unde consequenter videtur admittere quod potuit novitiatus legitime et valide continuari non data notitia prælatis : nam Concilium etiam eo casu præsumit ratificationem sufficientem ad valorem professionis. Et quidem ipse Suarez postea nu. 14. pro ratione dubitandi contra obligationem id manifestandi religioni objicit secundo loco

hoc Tridentini decretum, in quo absque ejusmodi manifestatione præcedente supponitur valide ratificata professio quinquennio subseqocnti. Ad quam tamen objectionem el difficultatem ex Tridentino propositam non invenio ipsum respondisse saltem in eodem cap. i. nam postea eap. iv. nu. 8. et 9. cum idem Tridentini decretum incidisset, fatetur tandem in eo sermonem esse de nullitata allegata professionis facta per vim et metum, aut ante debitam ætatem, *aut quid simile,* hoc est, causas tales ut postea potuerit ratificari tacite professio per voluntatem solam ipsius religiosi, sine novo consensi» religionis, atque ideo non esse comprehensum nostrum casum, in quo necessaria erat scientia et voluntas ex parte ipsius religionis, nisi solum cum accommodatione quadam, ut in bis etiam casibus non audiatur religiosus post quinquennium, nisi quando cessat præsumptio ratificatæ professionis ex parte religiosi, et ex parte etiam religionis, vel certe non audiatur, nisi velit probare non potuisse temporeillo ratificari professionem, undecumque hæc impotentia processerit, atque ita mihi videtur consequenter dicendum.

DUBIUM III.

An, *ct quomodo regulares cujwdam congregationis potuerint reclamare contra prolatos, a quibus regebantur?*

Congregatio quædam regularium iu India orientali subjecta erat cuidam ejusdem ordinis provinciae in Europa, a qua fuerat fundata,etab eadem regebatur auctoritate Apostolica, ab eaque successive accipiebat electiones præcipuas, scilicet, provincialis, definitorum, visitatorum, etc. Dubitatum diu fuit a patribus ejusdem congregationis, an provincia ista Europæa haberet legitimam auctoritatem super ipsam congregationem, et consequenter, an praelati ab illa provincia electi, et ad hæc munera illuc transmissi essent legitimi? Imo doctissimorum hominum judicio, non solum cx eadem congregatione, sed ex ipsamet provincia gubernante, dubium boc fere transibat ad certitudinem d» defectu legitimi tituli. Quare, ut rem totam superioribus proponerent, ad generalem ordinis, summumque Pontificem recurrere volentes, ut controversia cognita,dc opportuno remedio provideretur, a suis prælatis impediti sunt. Unde cognita omnimoda recursus negatione et impossibilitate, voluerunt se eximere a gubernio illius provinciæEuropæ, et a prælatis ab ea transmissis.

Ad hunc finem uniti, ct capitulariter congregati mentem suam, et motiva litteris ab eorum antiquissimo omnium nomine subscriptis ad vicarium provincialem dicta congregationis, tunc forte extra civitatem degentem, mandaverunt, exponentes et postulantes, quomodo negato eis toties recursu ad sedem Apostolicam, ct ordinis generalem, nullaque alia ratione manente, qua suis conscientiis possent consulere, pateretur, quod per judices ab ipso deputandos res tota examinaretur, qui et ipsum viceprovincialem, et patres etiam ejusdem congregationis audiret.

Vicarius provincialis initio visus est annuere, et judices deputavit, sed postea mutato consilio, ad proregem, qui status consilium actu habebat, recurrit, significans, quomodo congregationis fratres contra ipsum rebellassent, atque ideo ejus auxilium et opem imploravit.

Prorex vicarium provincialem interim pro bono pacis in alio alterius ordinis conventu manere voluit, deputavitque archiepiscopum illius urbis, et Inquisitores apostolicos, ut auditis partibus rem totam componerent. Ili habito utrinque tractatu, proposuerunt fratribus congregationis, ut ab instantia desisterent, et in obedientia vicarii provincialis manerent; ita tamen, ut recursum ad generalem, et summum Pontificem toties denegatum libere haberent, ct securitatem, ac impunitatem de iis quæ in vicarium intentaverant.

Consentiunt fratres congregationis, ea conditione addita, ut concederetur ipsis facultas eligendi procuratores ad recursum profecturos, qui a nemine quovis prætexlu impedirentur ab ipso prorogc, archiepiscopo, et aliis pacificatoribus. Item pro itineris ct negotiorum expensis, certa pccuniæ summa ex communi congregationis ærario procuratoribus daretur, et quod has conditiones vicarius provincialis, ejusque in officio successores deberent observare, et D. Prorex, arcliiepiscopus, et alii ad hoc ipsum debe-

rent concurrcrc. Interim, quantum de se erat, sub eodem solito gubernio se promiserunt mansuros usque ad novam summi Pontificis, vel generalis declarationem. Subscripserunt huic concordia* prorex, archiepiscopus, inquisitores apostolici, vicarius provincialis, et fratres congregationis : et sic tandem tumultus compositus fuit.

g Dubitatum Romæ fuit primo, an dicti fratres rei facti fuerint rebellionis contra prælatum? Secundo, utrum vicarius provincialis incurrerit censuras, et pœnas contra recurrentes ad judices laicos in causis spiritualibus? Tertio, an fratres iniquas, et irrationabiles conditiones a suo præfato postulaveverint? Quarto, an vicarius provincialis eas conditiones acceptare potuerit? Quinto, an ipse, et ejus siiccessorcs pœnas simoniæ incurrerint obligando se ad illas conditiones, ut ad exercitium suæ prælaturæ admitterentur? Ultimo, an Fratres potuerint se propria auctoritate ab obedientia vicarii provincialis eximere.

j Ad primum dixi, Fratres non incurrisse verum rebellionis crimen, quia non negarunt obedientiam legitimo præfato, sed orto dubio circâ prælati titulum, intentarunt litem legitime coram suo præfato, petendo ob eo id quod ipse legitime facere poterat, nempe ut deputaret judices ad cognoscendum de legitimitate suæ praelationis, dc qua cum magno fundamento dubitabatur.

j Ad secundum dixi, vicarium provincialem recurrendo ad proregem non incurrisse poenas, aut censuras ; quia ille non fuit recursus ad judicium sæculare, sed invocatio brachii sæcularis ad coercendos eos, quos ipse pro subditis habebat, ct in quorum subditorum possessione erat. Certum est autem, judices ecclesiasticos, et prælatos regulares posse invocare auxilium a magistratu laico ad capiendos et coercendos suos subditos.

0 Ad tertium dixi, prædictas conditiones justas et rationabiles fuisse, cum fratres congregationis fere pro certo haberent prælatos
s illos non esse legitime electos, quare potuerunt petere a vicario provinciali ca omnia, quæ ipse etiam non rogatus in eorum opinione facere tenebatur.

10 Ad quartum dixi, vicarium provincialem potuisse saltem prudenter, et pro bono pacis eas conditiones acceptare, nam, si vera sunt, quæ fratres congregationis afferunt contra legitimum titulum illius prælaturæ, prælatus ipse ex se debebat eas conditiones offerre, ct dare recursum ad generalem, et expensas, etc. ad quod facit doctrina, quam tradit Emmann. Roder, tom. II. *q. regular.* q. Lin. art. 13. ubi cum prælatus superior nollet confirmare electionem a conventu factam, et ex parte conventus fuisset appellatum, dicit, debuisse saltem ex honestate judices compromissarios dari ad cognoscendum de justa vel injusta electione. Quanto ergo magis in casu nostro potuit vicarius provincialis designare judices, ct postea concedere recursum liberum ad generalem, et expensas, etc. cum ageretur de legitimitate suæmet prælaturæ? Unde ejusdem etiam successores in vicariatu potuerunt, et debuerunt acceptare easdem conditiones easque observare. Nam sicut primus potuit et debuit, ita etiam et ejus successores, in quibus ratione ejusdem officii procedebat eadem omnino ratio.

Ad quintum dixi, nec vicarium provincia- j
lem, nec ejus successores incurrisse pœnas simoniæ statutas, obligando se ad illas conditiones observandas, atque ideo non fuisse ex hoc capite intrusos, si aliunde legitimum titulum habebant, neque eorum acta ex hoc capite reddi irrita, vel irritanda. Primo, quia electio valida non redditur invalida per confirmationem s moniacam subsequentem, sed ipsa sola confirmatio ad summum vitiabitur, ut notavit Suarez tom. i. *de Relig.* lib. iv. *de simonia,* cap. 58. num. 7. Multo ergo minus electio, et confirmatio præcedens potuit reddi invalida, si valida fuerat, propter possessionem meram subsequentem simoniace obtentam. Secundo, quia in extravagant! n. *de simonia,* ubi statuitur invalidités prælaturæ regularis simoniaeæ, solum nominantur electiones, postulationes, confirmationes, provisiones, et quævis aliæ dispositiones, non vero nominatur adeptio possessionis; quare ex hoc capite non videtur praelatura fuisse invalida. Tertio, quia probabile est, prælaturas regulares, quæ præbendam, seu reditus non habent annexos, non comprehendi dicta extravagant! secunda, quoad pœnas statutas contra simoniam in beneficiis, ut cum aliis tradit Lezana torn. iv. *Simonia quoad regulares,* num. 29. et alii, quos affert P. Thesaurus in *praœi ecclesiastica,* verb. 67-*monia,* cap. n. num. 10. vere. *Ampliaprædictas pœnas.*

Ad ultimum dixi, si fratres congregationis j2
habebant certitudinem de illegitimitale præ-

Inti, potuisse illi negare obedientinm, cum esset certum, quod non erat prælatus, ut fatentur omnes, quos refert, et sequitur Tli. Sanchez libr. vi. w *Decal.* cap. in. η. 29. Si autem solum erat opinio probabilis, quod ille non orat verus, el legitimus prælatus, aliqui adhuc dicunt quod poterant ei negare obcdionliam, quos refert Sanch. ibi nu. 28. Alii vero, quos ipse sequitur, id negant, quia non poterant eum spoliare possessione in qua orat. Hoc tamen ad propositum videtur parum referre, cum de facto fratres solum petierint judices deputari ad cognoscendum de logiliraitate prælati, et recursum adprælatos superiores, quod jure petere potuerunt. Quod si id acerbiori modo extorquere conati sunt, et terrore aliquo injecto, id utique fecerunt ad propulsandam injuriam, quam ex negato et impedito recursu patiebantur, et quia videbant propriam congregationem, et ejus bona a prælatis aliunde venientibus dilapidari, et tam in spiritualibus quam in temporalibus tondere in dies in evidentem interitum et ruinam. Quare consultus censui, quod relicta quæslione de rumore secuto ageretur solum de examinanda legitimitate illorum praelatorum, et de remedio in futurum adhibendo, quo congregatio legitime et religiose regeretur.

DUBIUM IV.

Virum generalis regularis possit prmeepto obligare subditum ad acceptandum episcopatum?

Initio anni 4643. magna fuit in Urbe disputatio de hoc casu ; erat enim religiosus quidam professus in ordine quodam Excalceatorum, in quo professionis formula post tria vota solemnia consueta, continet quartum votum et solemne, quo religiosi se obligant ad non procurandum episcopatum, imo nec acceptandum, nisi cogantur præcepto potentis sub peccato præcipere. Quamvis autem præfatus religiosus postea valetudinis causa transiisset cum licentia ad calceatorum familiam, in qua prædictum votum quartum non fiebat; existimatur tamen eodem voto astrictus propter constitutionem Urbani VIII. oditam anno 1635. qua decrevit et declaravit, hujusmodi professos, etiamsi cum debita facultate nd alium ordinem transferrentur, in quo tale votum non emitteretur, adhuc voto illo semel in priori ordine facto astrictos remanere. Unde cum prædictus religiosus designatus fuisset cuidam ecclesiæ episcopus, et ipse sine dispensatione vel pmcepto acceptare non posset; generalis sui ordinis ei præcepit, ut acceptaret, qua occasione dubitatum et acriter disputatum fuit, an generalis potuerit id præcipere taliter, ul juxta voti formulam subditus posset acceptare, eo quod jam id faceret coactus præcepto potentis præcipere.

Non defuerunt theologi docti, qui idaffirmarent, pro qua sententia afferebatur Emman. Rodor, n. torn. *qu. regul,* qu. lviii. art. 1. in fine, ubi de professis societatis id affirmat ex Bulla Pauli III. et rursus de omnibus religiosis id videtur affirmare inô'w/nma, tom. IV. ca. lxvi. nu. 2. Item Hieronymus Rodrig. in *Compendio* res. 60. num. 2. etHcnriq. libr. vu. *de Indulgentiis,* c. 22. in comment, littera II. Rursus afferebatur S. Thomas 2. 2. q. clxxxv. art. 2. ad 3. ubi dicit : « Accipere episcopatum fieri necessarium ex superioris præcepto, etc. » et infra addit : « Qui autem votum emittit de non suscipiendo episcopatu, si per hoc intendat se obligare ad hoc, quod nec per obedientiam superioris prælati accipiat, illicite vovet. » Quo loco nomine *Prælati* intelligi debet prælatus regularis, qui semper venit intelligendus, quoties de subditis religiosis sermo habetur.

Confirmabant denique exemplis, quia P. Fr. Ludovicus de Granata, ex ordino Prædicatorum, cum esset provincialis Lusitaniæ, præcepto coegit fratrem Bartholomæum dc Martyribus ad acceptandum archiepiscopatum Bracarenscm ; et alius provincialis Augustinianus simili præcepto coegit B. Thomam de Villanova ad acceptandum episcopatum Valentinum : erant autem et provinciales ipsi, et subditi viri doctissimi, qui tamen ejusmodi potestatem agnoverunt.

Ego tamen cum aliis multis doctissimis viris in contraria fui sententia, et dixi, Generalis præccptum non fuisse sntis in casu nostro ut episcopus designatus acceptare posset, quam sententiam tradiderunt auctores omnes societatis, in qua ab ejus professis hujusmodi votum (non tamen solemne, sed simplex), emittitur. Suar. tom. hi. *de*

JMiyione, lib. X. cap. 40. Th. Sanch. lib. iv. *in Decal,* c. vilf. num. 38. et lib. VI. c. II. num. 49. Lessius lib. II. cap. xli. dub. 9. n. 76. Castro Palao tom. III. tr. xvI. disp. 4. puncto 5. qui addit, hanc esse certissimam regulam, Valentia tom. III. disp. x. qu. 3. puncto 3. Layman, lib. IV. tract, v. cap. 9. num. 1. et alii, qui solius summi Pontificis præccptum sufficere semper agnoverunt.

Ratio a priori est, quia prælatus regularis non potest præcipere, nisi ea quæ, retenta regulari subjectione ad ipsum, impleri possunt, et multo minus præcipere potest ex obedientia id per quod debitum ejusdem obedientiæ dissolvitur; repugnat enim quod dicat : Quia es meus subditus, praecipio tibi ut non sis meus subditus ; quia hoc esset præcipere ex obligatione obedientiæ id per quod subditus ipso facto eximeretur ab obligatione obediendi; quare ex debito obedientiæ careret debito et obligatione obediendi, et obedientia destrueret simul seipsam, quod ut clarius appareat, ponamus religiosum illum non solum esse designatum, sed electum a summo Pontifice, ita ut sola desit ejus acceptatio, ut eo ipso sit jam episcopus electus et confirmatus, ac per consequens exemptus a praelatis regularibus. Præcipiat ei tunc generalis quod acceptet. Ecce tunc eo ipso instanti, quo acceptat, est episcopus electus, et exemptus ab obedientia Generalis. Est quidem, simetaphysice loquamur, pro priori naturæ ante acceptationem indifferens, ut sit Vel non sit subditus ipsius Generalis, quatenus est indifferens ad acceptandum vel non acceptandum episcopatum. Si tamen acceptat, non est subditus, sed exemptus, atque adeo non est capax præcêpti, nec obligationis erga suum Generalem, qui ut eum obliget, deberet eum tunc invenire positive subditum, quod repugnat, si eo instanti acceptet, et fiat non subditus : operaretur enim ex molivo obedientiæ erga prælatum, cui tamen eo instanti quo obedit, nullam obedientiam debet, cum jam non sit ejus subditus.

Confinnarique potest, et amplius explicari primo exemplo quodam desumpto ex generali societatis Jesu, qui ex facultate Pontificum potest professo cuilibet Societatis facultatem concedere ex causa transeundi ad alium ordinem etiam laxiorem. Nemo autem dicet, quod possit etiam ex causa obligare subditum sub præcepto, ut transeat ad alium ordinem, et in eo professionem faciat : cujus nulla alia videtur esse posse ratio, nisi quia non potest suo subdito præcipere, nisi quæ subditus manens subditus potest exequi. Professio autem in alio ordine non est talis, quia eo ipso quod valide fiat, eximit professum ab obedientia prælatorum Societatis, et transfert in obedientiam prælati alterius religionis in qua fit professio. Idem ergo erit de præcepto acceptandi episcopatum, cujus acceptatio non potest mandari execution! a manente subdito generalis, qui eam præcipit.

Confirmatur secundo alio exemplo desumpto ex potestate ejusdem generalis Societatis, qui quidem juxta constitutiones a sede Apostolica confirmatas, et juxta bullas Pontificias, potest subditos suos non professos, ligatos tamen votis simplicibus, quibas veri religiosi constituuntur, dimittere ex societate liberos ab obligatione votorum. Quamvis autem possit Generalis iis subditis omnia præcipere, quæ intra societatem possunt exequi; et quamvis possit illos ex causa dimittere a Societate : non tamen potest iis præcipere quæ includunt exemptionem et liberationem a voto obedientiæ, v. g. ante bullam Gregorii XIII. qui ejusmodi religiosos Societatis nondum professos, sed votis pûst novitiatum ligatos, reddit inhabiles ad matrimonium contrahendum, potuerant ii quidem non licite sed tamen valide matrimonium contrahere. Nemo tamen dicet quod potuisset tunc generalis subdito suo ex causis etiam justis præcipere in virtute obedientiæ, ut duceret uxorem, cujus eadem videtur esse ratio, quia ipsamet obedientia et consensus in matrimonium transferret subditum in alium statum incompossibilem cum statu regulari; quare non poterat obedientia debita prælato Societatis extendi ad præcipiendum consensum in matrimonium, quo ipso consensu redderetur subditus inhabilis ut maneret sub obedientia Societatis. Hoc autem ipsum videtur procedere in casu nostro, in quo episcopus contrahit matrimonium spirituale cum sua ecclesia, ut supponitur in cap. *Inter corporalia, de translatione episcopi,* per quod spirituale matrimonium, et per consensum præstitum electioni factæ α Pontifice; eximitur ipso facto religiosus a subjectione debita suis prælatis regularibus : non ergo poterit magis Generalis obligare subditum ad eum consensum, quam potuisset olim generalis Societatis ex voto religiosas ohe-

dienliæ obligaro subditum ad consensum in matrimonium corporale, cum oadem videatur osse ratio do utroque.

8 Addo, formulam, sub qua votum hoc omittitor in illo ordino, osso strictissimam. Primo, quia fit simul cl eodem Icnore cum aliis Iribus votis solemnibus, paupertatis, castitatis, cl obedientiæ ; quare non est votum simplex, ut in societate Jcsu (in qua votum non acceptandi episcopatum est votum simplex, cl emittitur post professionem solemnem alio tempore et loco,) sed est solomne, additum aliis tribus solemnibus, ut dc quarto voto professorum societatis obedientiæ summo Pontifici circa missiones, propter easdem rationes probant esse solemnc, Suar. to. iv. *de Religione,* tract, x. lib. vi. cap. 5. n. 38. et Castro Palao tom. in. tract, xvi. disp. 5. puncto 3. n. S. Deinde constat, illud votum dc quo erat quæstio, proferri per strictissima verba; non enim dicunt : Voveo non acceptare, ntn *conclus obedientia,* etc. prout dicunt professi Societatis; ex quibus verbis, ut notat Suarez ubi supra, lib. ii. c. vm. n. 16. potuisset aliquis colligere, quod sufficiat obedientia simplex sine præcepto sub peccato : cl tamen ipse et alii dicunt, requiri pneceptum obligans sub peccato : At vero illud aliud votum de quo agebatur, dicit, *nisi astringar præcepto,* etc. quod verbum *præcepti,* significat obligationem sub peccato, ut declaratur in Clementina, *Exivi, de verb, signifie.* et in cap. *exiit, cod. tit.* lib. vi. et notat Suar, cum aliis lib. in. *de legibus,* cap. xxvi. n. o.

Responderunt aliqui primo, verba illa *nisi astringatur præcepto,* etc. vcrificari sufficienter posito præcepto Generalis, non enim dicit, *nisi astringatur præcepto ejus, qui id præcipere possit ;* sed dicit nisi *astringatur, præcepto ejus, qui præcipere possit.* Quamvis autem Generalis non possit id præcipere ; potest tamen alia præcipere, quare jam intervenit præceptum ejus qui ci præcipere potest in aliis materiis. Hæc tamen responsio subsistere non potest. Primo, quia si id sufficeret, posset etiam sufficere præceptum Provincialis, vel prælati localis, nam hi etiam præcipere possunt in aliis materiis. Consequens autem ex se affertabsurditatem, quod prioris, vel prælati localis præceptum sufficiat ad acceptandum episcopatum, non obstante voto solemni non acceptandi. Secundo, quia ex sublecta materia constat, verba illa intclligonda esse in sensu formalide præcepto ejus, qui in hac materia præcipero possit, cum potestas præcipiendi solum in aliis materiis per accidens se habeat ad præcepium hoc, quod superat potestatem præcipientis. Tertio, hoc ipsum manifeste constat ex illis verbis, *nisi astringar præcepto,* etc. nam præceptum non potentis hoc præcipere, non potest astringere, cum non possit obligare ; non ergo acceptabit astrictus præcepto, et per consequens violabit votum.

Propter hæc responderunt secundo, Generaient quidem ex se non posse hoc præcipcre ; posse tamen facultate ipsi data ab ipso subdito vovente tali verborum formula, quia satis significat se nolle acceptare sine præcepto sui generalis, atque ideo subdit se Generali in hac etiam materia, quæ aliunde non comprehendebatur in materia obedientiæ religiosæ.

Hæc responsio aperte impugnatur. Primo, quia si tota hæc potestas præcipiendi provenit Generali ab ipso subdito, qui eo peculiari voto eam illi communicat, deberet etiam subditus in ipsomet voto explicare, cuinam prælato in hac materia se subdat; an soli Generali, an etiam provinciali, vel priori, aut prælato locali, quod tamen vovens non explicat, ut constat ex formula voti.

Secundo a priori, quia subditus in rigore non potest hanc potestatem præcipiendi in rigore communicare. Potest quidem subditus vovere , et promittere Deo, quod in ea materia faciet id quod Generalis ei faciendum dixerit, et ad hoc poterit se ex virtute religionis obligare, contra quam peccabit id non faciendo, si tamen melius sit id facere, quam non facere. Non tamen potest dare suo Generali potestatem ei proprie, et in rigore in ea materia præcipiendi. Sicut etiam Papa posset ex privata devotione promittere Deo, se petiturum consilium in aliqua materia a viro aliquo religioso , et id facturum quod ipse consuluisset, si melius id judicaret. Per hoc tamen non constitueret Papa superiorem suum virum illum religiosum etiam in illa materia (hoc enim facere non potest, nec fieri subditus alterius quandiu maneat Papa), atque adeo si votum violasset, peccaret quidem contra religionem et votum, non tamen contra obedientiam , aut præceptum proprium , cum religiosus ille non possit Papæ præcipere. Sic in casu nostro subditus peccabit contra votum , si voluit se obligare ad faciendum id quod Generalis dixerit : non

tamen peccabit contra præceptum, curn ipse non possit Generali communicare potestatem præcipiendi in illa materia, quam potestatem Generalis ex jure et munere suo a summo Pontifice non habet, atque ideo non acceptabit episcopatum astrictus præcepto Generalis, sed voto acceptandi quando Generalis id dixerit; quod tamen constat esse contra mentem voventis, qui non vult acceptare nisi astrictus præcepto potentis proprie præcipere.

p Tertio denique id constat ex formula ipsius voti, promittit enim, quod non acceptabit, *nisi astringor præcepto ejus, quijure præ-*
tipere possit : non dicit, *præcepto ejus, qui ex mea facultate præcipere possit,* sed, *qui ex jure præcipere possit,* hoc est, qui ex lege et officio suo habet potestatem præcipiendi in hac materia. Solus autem Papa potest ex jure id præcipere religioso exempto; ergo solius Papæ præceptum sufficit et requiritur ut ille religiosus possit acceptare.

H Nunc respondeamus breviter ad auctoritatem et exempla in contrarium adducta, et
in primis Emmanuel Rodericus to. II. dicta
i qu. LVlli. art. 1. loquitur solum de professis societatis, dc quibus dicit debere acceptare episcopatum, si eorum prælatus eos ad hoc obliget, quia ita ordinavit Paulus III. in sua bulla. Unde magis videtur ibi esse pro nostra sententia, si enim ad hoc ut Generalis possit eos obligare ad acceptandum episcopatum, necessaria fuit bulla summi Pontificis, non potuisset Generalis id præcipere. Sed revera hic auctor deceptus fuit, nec satis bene notum habuit Societatis institutum : nam Paulus in sua bulla data anno 1549. locutus fuit de omnibus personis Societatis professis, et non professis, et dixit eos omnos non posse acceptare episcopatum sine consensu Generalis, nulla facta mentione præcepli; quia tunc temporis nondum fiebat hoc votum non acceptandi episcopatum in Societate, imo nec constitutiones Societatis factæ fuerunt usque ad annum 1553. votum vero hoc introductum fuit postea mortuo jam S. Ignalio. Quare Paulus III. non dedit Generali facultatem id præcipiendi, sed consentiendi, ita ut sine ejus consensu subditi non possent acceptare. Quando vero idem auctor *in Summa* tom. IV. cap. Lxvill. num. 2. dixit, posse religiosos ad hoc a prælato obligari, non expressit a quo prælato, id enim debet intelligi prælato supremo, nempe summo pontifice, nec S. Thom. quem ibi ulfert, eam facultatem tribuit prælato regulari, nt mox videbimus. Sed demente illius auctoris non est locus dubitandi, cum ipse postea to. III. q. *regul.* q. xix. art. 8. ex professo hoc dubium tractaverit, et concluditprælatos regulares non posse id suis subditis præcipere, quia hoc esset eos invitos extra ordinem trahere. Fatetur tamen posse eos obligare ut ad Indos transeant et acceptent episcopatum, *si a Summo Pontifice praecipiantur, cum Sum. Pontifici incumbat cura universalis boni communis.* Hæc sunt verba et hæc est mens expressa illius auctoris.

Henriquez etiam non bene affertur pro illa 15
sententia : nam in illo lib. vil. *de Indulgentiis,* cap. 22. nihil dicit, in alio tamen loco, nempe lib. X. *de Sacramento (Jrdinis ,* cap. xxxii. nu. 2. dicit, aliquos bene vovere non acceptare episcopatum sine præcepto Generalis, vel Pontificis, quod non est ad remnostram, cum in voto de quo agimus, nulla fiat mentio Generalis, sed illius solum quid id jure præcipere possit. Porro idem Henriq. etiam eo casu quo mentio facta fuisset in voto de præcepto Generalis, videtur dubitare de ejus potestate ad praecipiendum ; nam statim subjungit, Generalem vix unquam posse id præcipere, et rationem reddit in glossa, quia non potest præcipere, quæ non pertinent ad statum regularem, et quamvis ibi afferret Sotum lib. X. *de Justit.* q. n. ad 2. quasi contrariam sentientem, Sotus tamen ibi nihil tale significat.

Immerito etiam affertur S. Th. qui dicta 16
q. clxxxv. art. 2. nomine *Prælati superioris,* non intelligit prælatum regularem, sed prælatum potentem id præcipere, quicumque ille sit. Supponit enim S. Doctor, non solum summum Pontificem id posse præcipere, sed etiam alios, ut archiepiscopum et primatem, ut colligitur clare ex ejus doctrina in responsione ad 2. ubi dicit superiorem obligantem suum subditum ad acceptandum episcopatum, aliquando posse ab eo auferre impedimentum irregularitatis (qui est solus Papa,) aliquando non posse, ut est archiepiscopus. Non ergo loquitur de Prælato regulari, sed de sæculari, qui potest id precipere suis subditis sæcularibus non exemptis: in quibus non procedit eadem ratio, quæ in subditis regularibus, quibus prælati regulares non possunt præcipere, quæ non sunt juxta institutum et disciplinam sui ordinis.

Ad exempla denique, quæ afferebantur, Π

dico in primis, si quid probant,nimium probaro, nimirum non solum Generalem sed alios præintos inferiores posse id præcipere, eum exempla illa non sint de præccpto Generalis. UndoLezana I. to. c. iv. n. 18. dicit, illos subditos laudabiliter quidem fecisse obediendo, non tamen ex obligatione.Non sunt ergo ad rora nostram, quia illi subditi non habebant votum non acceptandi episcopatum sine præccpto obligante sub peccato. Sic etiam S.Ignatius noluit acceptare generalatum Societatis ante præceptum sui confessarii, ut legitur in ejus vita ; et S. Franciscus imponebat socio, ut ei præciperet. Si tamen habuissent votum cxpectandi præceptum obligans sub peccato, non fuissent contenti præccpto illo confessarii, vel socii. Sic ergo illi venerabiles viri ad acceptandum episcopatum acceperunt pro præcepto jussionem sui provincialis, cui potuissent sine peccato inobedientiæ resistere, saltem per principia extrinseca, cum sit ad minus communis doctorum sententia, ut vidimus, non posse ipsum etiam generalem ad id obligare. Quod si provinciales illi addiderunt censuras, excusandi sunt propter consuetudinem quam habebant praecipiendi sub censuram rebus gravioribus,sicut etiam aliquando in meris licentiis solent addere præceptum in virtute sanctæ obedientiæ ad majus suddilorum meritum augendum.

19 Addo, id, quod referebatur do Bartholomæo a Martyribus, noluisse ipsum acceptare arcbiepiscopatum Bracarensem ante præceptum sui provincialis, videri vel falsum vel dubium, ut constat ex Reverendissimo Joanne Lopez episcopo Monopolitano in iv. p. *Chronie® Ord. Prædicator.* lib. in. c. 2".ubi dicit, ipsum slatim absque excusatione acceptasse arcbiepiscopatum illum a regina Lusitaniæ sibi oblatum. Unde constat, minus accurate locutum Barbosam i. p. *de officio,* et potestate episcopi, tit. n. gloss. l n. 25. ubi dicit, illum coactum jussu superioris acceptasse, sed statim obtinuisse a summo Pontifice facultatem renuntiandi et rediissc ad conventum : quod est omnino falsum, nam vixit in eo munere usque ad extremam senectutem, uteonstatex loco citato. Quamvis autem idem Joannes Lopez postea eodem lib. ni. c. 31. sibi contrarius dicat, jussum fuisse a suo provinciali sub excommunicatione acceptare*, addit tamen caule idem auctor, quod illius prælati verbis territus, nec volens videre aut disputare an prælatus posset id præcipere, cessit et acceptavit; quibas verbis satis indicat potuisse non acceptare ob defectum potestatis prælati præcipicntis. Certum milii est quod non accoptasset, si astrictus fuisset voto non accoptandi sine præccpto potentis ad id proprie et rigorose obligaro.

Propter hæc ergo et alia quæ producta fuerunt, foL record. Urbanus VIII. congregationem peculiarem destinavit ex variis prælatis et theologis, ac jurisperitis doctissimis, qui re plene examinata dixerunt, Generalis præceptum in casu nostro non sufficere. Id quod idem Pontifex proprio molo litteris suis Apostolicis edito 26. Februarii anno 1643. et in locis publicis do more affixis, et publicatis declaravit. Quare, si quando aliter in hoc puncto sentiendi facultas fuit, prout sensisse videtur Villalobos in *Summa,* tract, XXXV. difficultate 40. et si quis alius ita sensit, jam nunc post sedis Apostolicæ declarationem nemini fas est aliter opinari. Tenor autem litterarum Apostolicarum, quia non omnibus fortasse copia data fuit illas videndi, talis est.

URBANUS ГАРА VIII.

Ad perpetuam rei memoriam.

Honorum, dignitatumque vana ambitio adeo quorumdam regularium mentes ioteP dum excœcat, ut ab eo quod abnegantes semetipsos sponte voverunt, postmodum inanis gloriæ cupiditate ducti resilire conea* lur, cum tamen dieat Propheta, Fore/e, el *reddite vota vestra Deo.* Quamvis igitur, ut accepimus, tam fratres discalceatis. Augui* tini, et B. M. de Monte Carmelo etiam discalceati ordinum, quam clerici regulares ministrantes infirmis respective nuncupati, ctnonnulli aliorum ordinum, seu congregationum regulares, etiam societatis Jesu, el alii regulares etiam individuam expressionem requirentes,aut in ipsa professione una cum tribus essentialibus votis, paupertatis scilicet, castitatis, et obedientiæ, aut ante vel post professionem prædictam sive solemne, sive, ut dicunt, simplex votum, in manibus tamen superioris regularis emittant de non precurando, nec acceptando aliquam dignitatem, seu prælationem, vel prælaturam extra religionem, nisi coacti, vel

astricti fuerint præccpto êjtis, qui sibi jure præcipere potest, et aliqui addant etiam illa verba, videlicet, *sub pœna peccati,* juxta formam suarum constitutionum a sede Apostolica confirmatarum; nihilominus aliqui ex ipsis regularibus etiam translati ad ordines regularium, etiam mendicantium, qui prædictum, aut simile votum non emittunt, retro aspicientes,emissique a se voti hujusmodi inunemores, prælationes, seu praelaturas, vel dignitates ambiunt, imo etiam episcopatus, majorumque dignitatum solium conscendere moliuntur,praetendentes, quod suis superioribus regularibus, præsertimque generalibus, liceat eis præcipere, ut dignitatem, prælationem, seu praelaturam, vel episcopatum, majoremve dignitatem extra religionem acceptent, aut ipsum votum relasare, et cum ipsis desuper dispensare, licet perprœcepta, et dispensationes hujusmodi ipsi ab obedientia prmeipienti, seu dispensanti debite examinantur, ac etiamsi vota prædicta, tanquam emissa in manibus superioris regularis dicantur solemnia,vel saltem efficaciam voti solemnis habeant, regularium-que constitutiones sint confirmatæ auctoritate Apostolica, ct cum decreto irritante, a quo propterea manus quorumcumque inferiorum ligatæ existunt. Quapropter Nos ambitum hunc retundere, et prætensionem hujusmodi excludere, ac etiam omnem dubitationem supor præmissorum interpretatione a nonnullis excitatam Apostolicae declarationis auctoritate penitus tollere volentes, motu proprio, certaque scientia,ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac porpetua nostra constitutione declaramus, super prœdioto voto, etiam per translatos ad ordinem, seu congregationem regularem capacem, ante trandalionem emisso de non procuranda, nec Mccplandii extra quemlibet ex ipsis ordinibus, scu congregationibus regularibus, aut Mcietate prædicta respective aliqua dignihte, seu praelatione, vel praelatura, sive aliquo episcopatu, aut majori dignitate, nominem superiorem regularem, etiam generalem, aut capitulum, seu congregationem *generalem,* nec etiam nuntium Apostolicum, praedictorum ordinum, seu congregationem protectorem, etiam S. R. E. cardinalem,neo etiam legatum sedis Apost. etiam de latere, non quemlibet alium etiam spec,ali, et individua mentione dignum, sed hnlummodo Nos, et Romanum pontifioem pro tempore existontem posse dispensare, taleque votum relaxare, aut adversus illud aliquam licentiam, vel indultum concedere, aut aliquod præceptum procurandi, seu acceptandi, vel aliud simile ipsis regularibus voventibus facere, cujds vigore praedicti religiosi illas, ct illos procurare, vel acceptare possint, aut teneantur, aut alias quomodolibet voventes prædictos a praedicto voto liberare. Prout pariter declaramus, quascumque facultates generales dispensandi super quibuscumque votis, seu illa relaxandi, aut commutandi, vel adversus illa præcipiendi, aut alias quomodolibet voventes habilitandi, etiam in foro conscientiæ dumtaxat,sive per dictas constitutiones a sede Apostolica confirmatas, sive per litteras etiam in torma Brevis Romanorum pontificum praedecessorum nostrorum, aut nostras, vel successorum nostrorum, etiam motu scientia deliberatione, ac potestatis plenitudine paribus, etiam consistorialiter, etiam ad supplicationes, seu contemplationes quorumcumque, etiam imperatoris, regum, et principum, seu rerumpublicarum, ac prædictorum ordinum, congregationum, et societatis, aut vigore cujuscumque] jubilaei, etiam universalis, vel Cruciatæ sanctæ, aut sanctœ Inquisitionis, seu missionum, et alias quovis modo, et ex quacumque causa quantumlibet pia, favorabilis, publica, et privilegiata concessae, et emanatae, concedendæque, et emanandae, nuneque, ac pro tempore competentes ad praemissa omnia, et singula nullatenus se extendere intelligantur, sed esse nobis, et Romanis pontificibus successoribus nostris dumtaxat reservata, prout tenore praesentium decernimus et reservamus. Decernentes quoque easdem praesentes litteras etiam ex eo quod prædicti regulares, et alii quicumque in præmissis interesse habentes, seu habere prætendentes illis non consenserint, nec ad id vocati, citati, ct auditi, causaeque propter quais illae emanarunt sufficienter, aut nullatenus adductæ, seu probatae fuerint, de surreptioms, obreptionis, aut nullitatis vitio, vel intentionis nostræ, aut alio quoquam defectu, vel ex quacumque alia causa, occasione, prætextu, colore, et capite notari, impugnari, rescindi, in jus vel controversiam revocari nunquam posse, sed easdem præsentes litteras semper, et perpetuo validas, firmas et efficaces existere, et fore, suosque plenarios, et integros offectus sortiri, ct oblinere, et inviolabiliter

observari, sicqne et non aliter in præmissis omnibus, et singulis per quoscumquc judices ordinarios, et delegatos, et causarum palatii Apostoliciauditores, ac S. R. E. Cardinales etiam de latere legatos, et quosvis alios quacumque auctoritate fungentes, nunc, ct pro tempore existentes, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate, et judicari et definiri debere, irritumque et inane, si secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis etiam conciliaribus, ct quatenus foret opus nostra, et cancellarim Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, necnon quorumvis ordinum et congregationum regularium, dictæque Societatis, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia, roboratis statutis, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, induitis et litteris Apostolicis eisdem ordinibus, congregationibus et Societati, illorumque superioribus, fratribus, clericis, et personis, ac generaliter quibusvis aliis etiam individuam mentionem requirentibus, sub quibuscumque verborum tenoribus.ct formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, irritantibusque, et aliis decretis in genere, vel in specie, ac alias in contrarium quomodolibet concessis, confirmatis et pluries innovatis. Quibus omnibus et singulis, etiamsi pro illorum sufficiente derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis,specifica, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda foret, tenore hujusmodi, ac si de verbo ad verbum exprimerentur, et inferrerentur, præsentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris,ad præmissorum effectum duntaxat specialiter, et expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem ut præsentium transumptis, etiam impressis manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ alicujus in dignitate ecclesiastica constituta munitis,eadem prorsus fides in judicio, et extra adhibeatur, quæ præsentibus ipsis adhiberetur; si (orent exhibita,vel ostensæ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 26. Februarii 1643. Pontifie*, tus nostri vigesimo.

M. A. Maraldus.

Anno a Nativitate D. N. J. C. 1643. indictione 11. Pontificatus vero Ss. D. N. Urbani divina providentia Papæ VIII. anno ejus vigesimo, dic vero 11. mensis Martii, supradictæ litteræ Apostolicæ affixæ, ct publicate fuerunt ad valvas Basilicæ principis Apostolorum de Urbe, in acie campi Florae, ac alii? locis solitis, et consuetis Urbis, per me Josephura Masseum ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ Cursorem. »

Franciscus Angelicos.

Mag. Cues.

DUBIUM V.

An *summus Pontifex cogere possit religiorm suo præcepto ad acceptandum episcopatum!*

Hoc dubium merito annectitur præcedenti, in quo diximus, neminem præter summum Pontificem, posse suo præcepto obligare religiosum ad episcopatum acceptandum. De ipso autem summo Pontifice dubitatum aliquando fuit, an id possit absolute, et constanter praecipere subdito religioso acceptare renuenti?

Pro negativa sententia videntur esse aliqua decreta antiqua, et præsertim verba Simplicii Papæ relata in cap. *Ubi ista,* dist. 17. in quo Pontifex acriter reprehendit episcopum Ravennatem, quod presbyterum quemdam invitum ad episcopatum promoverit, et concludit his verbis : « Denuntiamus autem, quod si post hac quicquam tale præsumpseris, et aliquem, seu episcopum, seu presbyterum, seu diaconum invitum facere forte credideris, ordinationes tibi Ravenalis ecclesiæ, velÆmiliensis noveris auferendas," quod idem ex concil. Aurelianensi III. cap· ‹IE±1"rOai'--,'-Oad· diSt- 74·

« Episcopus, qui invitum, aut reclatmnla» præsumpserit ordinare nn? [,eclamanle? mnaie, annuali poenitentia subditus missas facere non præsumat : n quod videtur etiam supponere Gregorius relatus in cap. *Gesta,* dist. 74. ubi de eo quem invitum volebant aliqui ad sacerdotium promovere, subjungit : « et sicut justum est, ut nemo crescere compellatur invitus, ita censendum puto similiter, ne quisquam insons ab ordinis sui ministerio dejiciatur injuste. » Quæ decreta, dicunt aliqui, in hoc saltem sensu locum habere, ut si subditus non solum initio fugiat et renuat, sed postea etiam constanter, vel obstinate in sua renitentia perseveret, nullo modo sit cogendus. Ita expresse docuit glossa in cap. *Ante omnia,* verb, *mihi,* dist. 40. et in cap. *Sicut is,* verb, *renuit,* i. q. 6. et in c. *Displicet,* verb. *inviti,* 23. q. 4.

3 Pro affirmante tamen parte sunt alia clarissima decreta : nam in primis in concilio Chartbagin. relato in ca. III. et iv. dist. 74. de iis qui resistunt promotioni ad superiorem gradum, sic statuitur : «Placuit, ut quicumqueclerici, vel diaconi pro necessitatibus ecclesiasticarum rerum, (vel, ut alii legunt, ecclesiarum) non obtemperaverint episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in ecclesia sua promovere; nec illic ministrent in suo gradu, unde noluerunt recedere. » Hoc ipsum supponit Gregorius Magnus I. p. *Pastoralis,* cap. vi. ubi de nolentibus hæc munera acceptare sic ait : « Quorum profecto humilitas si cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante oculos Dei vera est, cum ad refutandum hoc quod utiliter subire præcipitur, pertinax non est. Neque enim vere humilis est, qui superbi nutus arbitrio, ut debeat præesse intelligit, et tamen præesse contemnit. Sed divinis disputationibus subditus, atque a vitio obstinationis alienus, cum sibi regiminis culmen imperatur, si jam donis præventus est, quibus ct aliis prosit, et ex corde debet fugere, et invitus obedire. » Idem significat Augustinus relatus in cap. *Displicet,* 23. qu. 4. ubi usum ecclesiasticum refert, ut hæretico suadeat posse absque injuria illum cogi ad hæresim relinquendam exemplo eorum, qui ad episcopatum suscipiendum coguntur. « Sed neque hoc, inquit, putas tibi fieri debuisse, quia neminem existimas cogendum esse ad bonum. S lende, quid dixerit Apostolus : *Qui episcopalum desiderat, bonum opus desiderat.* Et tamen tam multi, ut episcopatum suscipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec eis adsit voluntas suscipiendi operis boni. Quanto magis vos ab errore pernicioso, in quo vobis inimici estis, trahendi estis, et perducendi ad veritatem vel cognoscendam,vel eligendam, non solum ut honorem salubriter habeatis, sed etiam ne pessime pereatis?» Idemque etiam sensit Augustinus relatus in c. *Vos autem,* 16. quæst. 1. Monachos quosdam sic alloquitur : « Vos autem fratres exhortamur in Domino, ut propositum vestrum custodiatis, et usque ad finem perseveretis : ac si quam operam vestram mater ecclesia desideraverit, nec elatione avida suscipiatis, nec blandiente desiderio respuatis; sed miti corde obtemperetis Deo cum mansuetudine, portantes eum, qui vos regit, qui dirigit mites in judicio, qui docet mansuetos vias suas, nec vestrum otium necessitatibus Ecclesiae præponetis, cui parturienti si nulli boni ministrare vellent, quomodo nasceremini, non inveniretis. » Qiiare glossa in cap. *Catinensis,* distinet. Gl. verbo *compellat,* aperte fatetur posse aliquem cogi ad episcopatum acceptandum.

Hanc sententiam docent omnes Theologi communiter cum S. Thoma 2. 2. quæst. clxxxi. art. 2. Bonaventura *super regulam* cap. π. circa medium, ubi loquens de religiosis, sic : « ait. Si coacti ab Ecclesia hujusmodi inevitabili necessitate suscipiant regimen animarum, non sunt reputandi ab ordine egressi, si quantum in ipsis est, semper appetant in sinu ordinis confoveri. » Suarez tom. IV. *de Religione,* tract X. lib. vi. cap. 8. num. 3. S. Antoninus III.p.titul.2O. §.6. Richardus quodlib. m. qu. 21. Silvester *in summa* verb, *electio* I. q. 19. Armilia ibi n. 3. *Summa Angelica* ibi num. 30. Miranda *in manuali Prælatorum,* tom. II. q. 23. artic.3I. Lezana tom. I. cap. iv. num. 18. Valentia, Corduba, Ludovic. Lopez, et Roderic, quos affert et sequitur Sanchez lib. iv. *in Decalog.* cap. 8. num. 38. et lib. vi. cap. 2. num 49. Lessius lib. n. cap. xli. dub. 9. num. 76. et alii communiter ; quam doctrinam certam omnino puto, nec in genere loquendo posse de ea dubitari, quamvis in aliquibus circumstantiis possit dubitari de obligatione talis præcepti, ut postea videbimus. 4

Potest autem probari primo a posteriori ex voto quod multi religiosi emittunt non acceptandi episcopatum, nisi astringantur præcepto summi Pontificis, ut vidimus dub. præcedenti, quod votum et ejus formula continetur in eorum constitutionibus appro- 5

bâtie, ei confirmatis a *sede Apostolicn. Esset autem votum illud* vanum *et ridiculum,* si summus *Pontifex non* posset obligare ad acceptandum episcopatum : si enim non potest subditus astringi a summo Ponti.fcc id prffcipionte ; dicero, ntft *astringar præcepto nummi Pontificis,* perinde esset ac dicero, nisi cœlum terram tetigerit, cum utrumque esset impossibile. Damnare autem illam vovendi formulam a Sedo Apostolica approbatam et confirmatam, non careret maxima temeritate.

6 A priori autem ratio ea esso videtur, quam prædicti doctores reddunt, quia scilicet Ecclesia dobet in so habere potestatem necessariam ad sui gubernationem et conservationem, ad quam necessaria est potestas cogendi aliquando ad hæc munera acceptanda. Sicut potestas sæcularis et civilis propter bonum publicum cogere potest cives ad munera publica obeunda, ut constat ex l. si Magistratum, Cod. *de decurionibus,* lib. xi, et toto tit. *dc excusat muner* cod. lib. quod multo magis in republica ecclesiastica necessarium est, in qua qui meliores et aptiores sunt ad prælaturas ecclesiasticas, magis oas effugient, ct dignitates abhorrebunt, prout fecerunt plures sanctissimi viri, quorum alii omnino eas refutarunt, alii nonnisi coacti acceptarunt . debet ergo esso potestas in Ecclesia ad eos obligandos, ne careat pastoribus et prælatis.

1 Tertio denique afferri possunt multorum exempla, quos summi Pontifices, præcepto formali imposito, coegerunt ad ejusmodi dignitates acceptandas, a quibus omnino abhorrebant. Sic legimus do B. Laurentio Justiniano, qui quantum potuit, episcopatum recusavit, donec resistere non potuit Eugenio Papæ ter jubenti, ut refert Bernardus Justinianus in ejus vita, cap. iv. in fine. Idem legimus de S. Antonino Arohiepiscopo Florentino, quem omnino recusantem EugeniusIV. Papa suo præcepto coegit ad assentiendum, ut refert Piatus *De bono* status *religiosi,* lib. i. cap. '38. Idem fecit Murtinus PapaV. cum venerabili et laudatissimo patre Nicolao Albergato, monacho Carthusiano et episcopo Bononiensi, quem recusantem et renuentem non potuit, nisi obedientiæ præcepto ot sub excommunicationis pœna cogere ad cardinalatum acceptandum ; quo etiam præcepto et excommunicationis pœna coactus fuit a Clemente 'Y111. cardinalis Bellarminu» ad eamdem dignitatem uccceptandum ut omittam cardinalem Franata», lolctiim, *ct* alios, quibus summi Pontifice» similia præcepta imposuerunt, probantes ipsa, so in seipsis hanc potestatem agno». I core : quam etiam in me ipsum omnium novissimum exercuit folic, record. Urbana» I Papa VIII. cui usurpanti verbum illud *mandamus,* post repetitum sropius illud verbum, I ego quidem aliquandiu non aoquievii sciebam quippe non doosso , qui do obligatione saltem gravi eo verbo significata dubitent, quos refert Thomas Sanchez lib. I vi. *in Decalog.* cap. iv. num 35. doneoexpresso dixit, so qua procul dubio pollebat potestate suprema, præcipere id mihi præcepto formali in virtute sanctæ obediontiæ, quod in exemplum fit potestatis ad præcipiendum et obligandum sub peccato gravi, quam in hac materia Pontifices summi erodunt sibi competere.

Restat nunc ad auctoritates in contrarium i adductas breviter respondere: ad quas aliqui dicunt, non posse invitum cogi ad acceptandum episcopatum, quia sino ejus consensu non erit valida ordinatio; posse tamen cogi præcepto ut consentiat, quæ quidem doctrina in se vera est, sed aliqua loca ex ibi adductis plus aliquid volunt. Quare pro eorum intelligentia distinguendum ost inter eum, qui ita invitus est ut non consentiat interius, qui procul dubio non est ordinandus per vim, cum esset irrita ordinatio : et inter cum qui.resistit electioni, et α quo petitur consensus; qui quidem, si non potest ab eo facile obtineri, tentanda erunt pro gradu necessitatis diversa media : advertunt enim in hoc puncto Sanchez dicto lib. iv. in *Dccalog.* cap. vn. num. 39. et clarius lib. vi. cap. n. num. 39. in tino, juncto num. 48. in fine, Suarez dicto torn. iv. *dc Beligione,* tract. X. lib. vi. cap. 8. num. 3. debere ad hoc præceptum imponendum intervenire Ecclesiæ necessitatem, oujus ratio esse potest, quia præceptum de re adeo gravi, et perniciosa non videtur posse pro libito imponi, sed ex necessitate boni publici, propter quum, et ut Ecclesia recte gubernari possit, et no careat ministris et Prælatis ad eamunera idoneis, ejusmodi potestas cogendi Ecclesiæ collate censetur, ut supra vidimus. Quare eu causa cessante, videtur superior abuti collata sibi potestate. Nomino tamen necejsitatis ego intelligciem magnam etiam ce esi» utilitatem qua Ecclesia careret si talis persona ad prælaturam non assumere-

tor, quia hæc etiam publica utilitas bono privato præferenda est.

i) Hinc ergo ad singula loca supra adducta responderi facile potest. Ad primum ex cap. *Ubi ista,* dist. 74. constat ex ipso textu ibi non fuisse impositum præceptum, sed per violentiam fuisse subditum in episcopum consecratum, quod factum archiopiscopi merito reprobat summus Pontifex. Primo, quia ibi nulla erat necessitas, ut significat illis verbis, non *dilectione, sed invidia,* et rursus, *non per animi tranquillitatem, sed per amentiam.* Secundo, quia etiamsi intercederet necessitas, non erat ad violentiam deveniendum, sod tentanda alia media, ut ex nolente fieret volens, et tandem veniendum ad præceptum, cui si non obediret, posset tanquam inobediens puniri, prout puniendus dicitur dicto cap. iv, eadem dist. 7-4. nunquam tamen vis inferenda propter indecentiam, et propter periculum, ne forte ordinatio esset irrita ob defectum consensus interni ex parte illius qui ordinatur. In quo etiam sensu intelligitur decretum supra relatum ex cap. i. eadem dist. 74. ubi punitur *Episcopus, qui invitum, aut reclamantem prwsumpserit ordinare,* ubi non est sermo de episcopo præcipiente, sed do ordinante per vim eum qui actu invitus est, vel reclamans.

10 Colligi autem potest horum decretorum mens ex Gelasio Papa relato in c. *Consuluit,* ead. dist. 74. ubi Pontifex consultus a Victore episcopo, quid facere deberet in sua ecclesia, in qua diaconi nolebant transire ad gradum presbyteri, cum tamen ecclesia pluribus presbyteris indigeret. Ad quod Pontifex respondet his verbis : « Quapropter quia invitos fieri ecclesiastica moderatio gravitasquo non patitur ; ut ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa potest perfici; si quos habes vel in acolythis, vel subdiaconis maturiores ætatc, et quorum sit vita proba, hos in presbyteratum studeas promovere, ut qui in suis ordinibus proficere noluerint, redduntur suia inferioribus post minores ; ipsaque commoda presbyteri propensius, quam diaconi consequantur : ut hac saltem ratione constricti, et honorem, quem refugerant, appetere nitantur et quæstura.» Ubi vides prudentiam summi Pontificis, qui in primis non vult violentiam injici contra modestiam , et gravitatem ecclesiasticam. Deinde vult, quod suaviter reddantur volentes et consentientes, dum vident alios inferiores, in gradu honoris et in emolumentis præferri. Nec consuluit ut præcepto cogeret ad consensum, quia non apparebat tanta necessitas, cum possent ad diaconatum et sacerdotium aliqui ex subdiaconis ætate et meritis provecti, vel etiam ex acolythis ad sacros ordines, et sacerdotium promoveri. Si tamen nulla esset alia via ad providendum ecclesiæ necessitati, non dubium quin posset etiam ad præceptum perveniri.

Denique hinc constat responsio ad verba H Gregorii in d. cap. *Gesta,* eadem dist. 74. ubi dicit, *justum esse, ut nemo crescere compellatur invitus,* pro cujus intelligentia sciendum est, ibi sermonem esse de quodam Honorato archidiacono ecclesiæ Salonitanæ, cujus causa refertur ex professo ab eodem Gregorio in cap. *Honoratus,* ead. dist. 74. quem Natalis episcopus volebat ad sacerdotii gradum promovere, non quidem necessitate ductus, vel zelo boni publici, sed ex affectu privato, ut eum ab archidiaconatu removeret, in quo munere se eidem episcopo ecclesiæ bona dissipanti constanter opponebat. Quapropter Gregorius archidiaconi causam suscipiens, episcopum per specialem delegatum a proposito absterret, pœnam etiam privationis pallii, et excommunicationis comminatur, nisi a proposito desistat, nam, ut supra diximus, necessitas, vel magna Ecclesiæ utilitas justificat ejusmodi coactionem et præcepta : nec permittendum est quod prælatus superior ob rationes privatas, et affectus inordinatos prætextu honorandi subditum ; sed revera, ut eum suo loco dejiciat et speciose removeat, compellat eum ad episcopatum acceptandum : hoc enim esset abuti potestate data in bonum Ecclesiæ, et armare superiorem ad dehonorandos subditos sub specie majoris honoris.

Circa hoc tamen duo advertenda sunt. <2 Primum est, si religioso habenti votum non accipiendi episcopatum summus Pontifex praecipiat quod acceptet, non debere formidare ne forte Pontifex affectu potius humano et privato ducatur, quam utilitatis Ecclesiæ ; sed posse tuto acceptare, quia votum non fuit non acceptandi, nisi Pontifex ex causa necessaria id praecipiat, sed solum non acceptandi sine præcepto Pontificis quomodocumque, et ex quocumque fine id præcipiat, ut expresso observavit Thomas Sanchez dicto lib. iv. *in Decalog.* cap. 8. n. 39. ubi pro eadem sententia affert Hostiensem in *Summa* tit. *de voto* num. 4. et Abulensem in cap. xxx. *Pium* qu. 58.

13 Alteram notendom est, optimum esso consilium eo oasu, ne forte subditus nimium obstinatos prætondaf, sine causa sufficienti id sibi pwcipi, ut aperiatur subdito causa necessitatis, vel utilitatis pŭblicæ, vel corte in genere Pontifex testetnr, et asserat, constare sibi de ejusmodi causis, cujus dicto tenetur subditus credere ; nec debet eas causas in particulari exquirere : neque enim agitur do toro contentioso et judiciali, sed de materia ad rectam gubernationem Ecclesiæ perlinente ; nec tenetur supremus gubernator rationes semper explicare quas ipse pro majori rorum notitia quam habet, cognoscit, quibus uti debet ad Ecclesiæ gubernationem. Sicut etiam princeps saecularis potest ex justa causa aliquem ministrum ab officio removere, quin teneatur ei causam reddere; quam interdum oportebit in occulto retinere. Nec apud sanctos viros invenio ullum qui summo Pastori praecipienti et constanter imponenti ei munus episcopale, ausus fuerit post unam vel alleram excusationem obstinate resistere. Exemplum potius Apostoli Petri sequendum est, qui, licet proposita propria indignitate, recusaverit semel et iterum pedum ablutionem ; ubi tamen Christus Dominus comminatione gravissimæ pœnæ constanter perseveravit, lotum se abluendum ejus arbitrio commisit : quamvis facti rationem noluerit antea Dominus ei reddere, sed aliquandiu occultare verbis illis, *Quod*
Joan.vni 7. *e9° facio tu nescis modo, scies autem postea;* ut doceret fidendum, cedendumque esse subditis, quamvis summi Pastoris motiva rationesque occultas penetrare, vel comprehendere non possint.

14 Hac tamen occasione unum restare potest dubium, an quæ dicta sunt de obligatione acceptandi episcopatum præcipiente summo Pontifice, locum habeant in ordine ad acceptandum Pontificatum, quando aliquis legitime eligitur, nimirum per suffragia cardinalium, concurrentibus in ejus electionem duabus tertiis partibus cardinalium præsentium in conclavi? Non quærimus autem, an votum non acceptandi 'episcopatus et dignitates, quod in aliquibus ordinibus religiosis emitti solet, impediat acceptationem etiam summi Pontificatus : de hoc enim puncto late et bene tractat P. Suarez dicto tom. iv. *de Relig.* tract, x. lib. vi. cap.9. anum. 11. ubi juxta formulam qua votum hoc in Societate fit, dicit in primis, si jam aliquis e societate ad cardinalatum præcepto Pontificis transivit, posso postea episcopatum, et summum Pontificatum acceptare. Deinde addit num, IS. etiamsi contingeret, professum Societatis nondum cardinalem nec episcopum, sed commorantem adhuc sub obedientia Generalis, eligi immediate ad summum Pontificatum, posse non obstante prædicto voto illum acceptaro, quia votum non videtur ad illum casum extendi, propter multas rationes, quas ibi (adducit et doctissime ponderat. Dubium ergo nostrum non est, an possit, [non obstante illo volo, acceptare, sed an debeat; hoc est an electores, vel aliquis alius possint præcepto obligare electum ad acceptandum summum Pontificatum.

De hoc dubio non invenio aliquid a doctoribus definitum. Et quidem P. Suarez dicto num. 15. obiter unico verbo id attigit, sed in ambiguo reliquit : nam inter alias rationes, quibus probat votum illud Societatis non impedire acceptationem summi Pontificatus, hanc affert : « Neque enim, inquit, est credibile constitutiones Societatis voluisse limitare modum acceptandi electionem adeo singularem, et ad totius Ecclesiæ bonum pertinentem, et quæ eo tempore fit, in quo Ecclesia caret universali pastore, qui huic bono prospiciat, et vix potest moraliter fieri, ut præceptum de illa electione acceptanda imponatur, etiamsi maxima instet necessitas. » In quibus verbis non videtur omnino negare possibile ejusmodi præceptum, cum solum dicat, vix posse moraliter contingere ut imponatur, quod si ab aliquo imponi potest, non apparet a quo alio, nisi ab ipsis cardinalibus penes quos potestas residet ad electionem necessaria.

Unde desumi potest ratio pro sententia concedente cardinalium collegio illam potestatem præcipiendi, et obligandi electum, quia, quamvis verissimum sit Sede vacante non remanere penes collegium cardinalium potestatem jurisdictionis, quam habebat summus Pontifex, sed solum potestatem ad eligendum successorem pontificem, et alia quædam agenda, quæ expresse illis concessa sunt, ut cum aliis probat Suarez lib. iv. *de legibus* cap. 6. num. 7. et plures, quos congerit Diana p. v. tract. II. *de potest. elprivileg. Cardinalium,* résolut. 9. et constat ex cap. *Ubipericulum, de electione* lib. vi. et ex Clementina *ne Romani, eodem td.* Semper tamen intelligitur iis concessa potestas necessaria in ordine ad eam electionem conficiendam, et breviter expediendam, prout eam potestatem referre et agnoscere videntur Suarez loco citato, et Baldellus toni. i. lib. v. disput. 7. num. 9. unde Diana dicta résolut. 9. versus finem, cum Lavorio concludit, mentem Pontificum in dictis constitutionibus fuisse non denegare cardinalium collegio necessaria, et signanter ea, quæ retardare possunt negotium electionis. Cum ergo possit ad electionis expeditionem maxime expedire quod electus non renuat, sed acceptet electionem, non videtur adempta cardinalium collegio potestas cogendi, sed potius hæc videtur inclusa in potestate eligendi juxta vulgarem juris regulam, ex l. 2. *ff. de jurisdict. omnium judicum,* quod illi cui conceditur jurisdictio, intelliguntur concessa omnia quæ necessaria sunt ad eam exercendam.

Quæ ratio confirmari magis potest ex supradictis : nam inde probavimus potestatem summi Pontificis ad cogendos suo præcepto subditos, ut episcopatus acceptent, quia aliter non esset sufficienter Ecclesiæ provisum, quæ indiget bonis praelatis ad suam rectam gubernationem, si non posset illos obligare ad hæc munera suscipienda ; sicut etiam respublica sæcularis obligare potest suos subditos ad munera publica, et præfecturas suscipiendas, quia hæc potestas necessaria est ad rectam reipublicæ gubernationem : videtur autem multo magis necessaria ecclesiæ destinatio et electio bona supremi capitis, ex cujus bonitate magna ex parte pendet bonitas et salus totius corporis et reipublicæ christianæ ; ergo debuit Ecclesiæ dari potestas non solum ad eligendum, sed ad cogendum electum ad acceptandam electionem : sine qua potestate non poterit aliquando finis necessarius obtineri. Hæc autem potestas non potest per alios commode exerceri, nisi per illos quibus competit jus eligendi, quod jus residet penes collegium cardinalium, quibus solis potestas hæc demandata est.

Ex alia parte difficile videri potest hanc potestatem absolutam cardinalibus concedere, nam ejus exercitium numquam expresse reporitur; quamvis enim nonnullos restitisse legamus suæ electioni, eos tamen precibus et cleri ac populi Romani instantia, aliquando etiam per annum fere perseveranti, ut in Victore III. an. 1086. per vim etiam fere illatam ad consensum inductos, nunquam tamen præcepto coactos invenimus. Ratio autem a priori videtur colligi posso ex dictis dub. præcedenti : quia nullus videtur reperiri in terra, qui id posset præcipere, cum nemo sit summo Pontifice superior, cui ipse obedientiam debeat. Quamvis autem ante acceptationem non sit adhuc summus Pontifex, atque adeo sit subditus Ecclesiæ. et ejus legibus ac præceptis teneatur : in ipso tamen momento quo acceptat, eo ipso desinit esse sub ullius potestate et jurisdictione, atque adeo non apparet quomodo eodem momento possit tanquam subditus exercere actum propriæ obedientiæ, et acceptere pontificatum propter obligationem obedientiæ, quam obedientiam eo ipso instanti exercere non potest, cum jam tunc, si acceptat, nullius in terris sit subditus, nec possit alicui proprie obedirc, quæ ratio, si quid probat, videtur etiam probare nec id fieri posse ex præcepto sibi imposito a prædecessore suo ; posset enim aliquis cogitare, quod prædecessor ante mortem præciperet ei, ne resisteret suæ electioni, si forte a cardinalibus eligeretur : sed nec id videtur ad hoc satis esse; tum quia præcepta personalia a prædecessore imposita, ejus morte expirant, juxta communem theologorum doctrinam : tum etiam, qui, quamvis id fieret, non simplici præcepto sed lege, quæ de se est perpetua, et non finitur mortis legislatoris, ita ut propter Ecclesiæ bonum Pontifex vivens statueret, ut nemo legitime electus posset assensum negare ; adhuc repugnare videtur, quod ex lege illa obligaretur ad assentiendum, cum eo ipso quod acceptaret, non esset eodem instanti subditus legibus suorum praedecessorum, sed par omnino illis, nec par in parem potestatem habet præcipiendi, vel obligandi. Quare unica videtur via ad illum obligandum, si nimirum prædecessor faceret, ut propter Ecclesiæ bonum et majorem libertatem electionis, omnes cardinales jurarent et promitterent se non restituros electioni, sed consensum præstituros; quia tamen Ecclesiæ necessitas non est tanta, ut remedio adeo violento indigere credatur, merito usque adhuc adhibitum non est, nec inposterum adhibebitur, præsertim cum frequentius contingere possit quod expediat dissensus electi, ut electio aliqua minus fortasse diligenter facta corrigatur par spontaneum dissensum, et cessionem electi, quam quod necessaria sit obligatio antecedens ad consensum, ob cujus defectum vix unquam electio dignioris caruit effectu : concurrente

aliquando ipso Deo signis manifestis externis ad extorquendum consensum in ejusmodi casibus, ut oonligieso legimus in electione sanctorum Fabiani ot Grcgorii,

19 Ex quibus ad rationes dubitandi supra adductas posset aliquis respondere. Ad primam dicere posset, datam osso Cardinalibus potestatem omnem necessariam ad electionem Pontificis faciendam, hoc est, ut ox parte, ipsorum sit valida, ot legitima : non tamen datam ad obligandum electum ; hanc enim potestatem nec ipsimet Pontifices auctores illorum decretorum habebant ad obligandos suos successores, ut vidimus. Quare non beno applicatur ad hoc regula illa communisex leg, 2. ff. de jurisdictione omnium judicum. Nam electoribus in hoc casu datur quidem tota potestas necessaria, quæ dari potuit, non tamen illa, quæ dari non poterat, cum ipsi in hoc casu non sint ei superiores electo, sed potius eo ipso quod acceptet, sint ei inferiores; quare neo conferunt ei jurisdictionem, aut potestatem, sed destinant, et eligunt personam, cui Christus immediate potestatem, et jurisdictionem conteri.

20 Ad confirmationem denique dici posset, etiam sine hac potestate præcipiendi sufficienter esse provisum Ecclesiœ, cum experientia tot sæculorum probaverit, nunquam ex hujus potestatis ad præcipiendum defectu electionem aliquam summi Pontificis ad bonum publicum necessariam effectu caruisse, supplente Deo, et manifestando suam voluntatem aliquando signis externis ; sæpius vero per lumen internum, quo electus agnosceret ex variis circumstantiis, resistere se divinœvoluntati,8iindisseri8u persisteret.Nec esteademratio in electione ad episcopatus inferiores, qui, cum multi sint et mullis indigeant ministris optimis, frequentius contingere posse quod deficerent idonei ad tot ecclesias ; vix autem contingere potest non reperiri, nisi unum qui summum Pontificatum bene et utiliter gerere possit : ad quem tamen casum sufficit providentia Dei peculiaris, ad quum spectabit ejus voluntatem flectere ad consensum, quæ Dei providentia specialissima non est ad casus communiter occurrentes alliganda, sed lege aliqua communi occurrendum erat. Non itaque nego, potuisse Christum hanc etiam potestatem Ecclesiœ relinquere, ut posset electum cogere præcepto ad acceptandum summum Pontificatum, et quoad hoc relinquere illum subditum Ecclesiœ. Cum fnmon rogula generalis sit, summum Pontificem nullius in torris imperio subjici, non videtur hæc exceptio admittenda sine magno fundamento, præsertim cum in tot retroactis sæculis nullum inveniamus oxomplum hujusmodi potestatis, aut praecepti impositi, sed si qui fuerunt reluctantes et resistentes aliis artibus et modis ad consensum praestandum fuerint inducti. Et hæc sufficiat breviter de hoc puncto pro utraquo parte attrigiese; quia tamen ut verum fatear rationes etiam secundo loco allatæ possent fortasse non difficile dissolvi : ego in hoc puncto nihil definire auderem, sed casu occurrente, judicio Ecclesiœ acquiescerem, quæ melius potestatem suam, Deo illuminante, agnoscere posset.

DUBIUM VI.

An *regulares virtute bulbe Cruciatcepossint saltem extra confessionem absolvi a censuris Papie reservatis.*

Non quæriraus nunc, an bulla Cruciat® prosit regularibus ad eligendum confessariuin, a quo sine licentia suorum prælatoruni absolvi possint a peccatis reservatis, de hoc enim puncto dixi satis disp. xx. *de Pinuitentia* sect. 9. ubi ex Pontificum decretis, prffiserlim novissimo Urbani VIII. comprobavi, id fieri non posse, et n. 195. ostendi id etiam extendi ad peccata mortalia non reservata, a quibus etiam non possunt regulares sine consensu suorum prælatorum absolvi virtute Cruciatas, nisi aconfessario per eosdem prælatos deputato. Aliqui tamen totam illam doctrinam admittentes, nec potentes amplius apertissimis Pontificum verbis contradicere, contendunt, omnia illa intclligi debere de solo sacramento pœnitentiæ. Quare, cum juxta probabilem doctorum sententiam possit virtute Cruciat® conferri absolutio a censuris extra sacramentum pœnitentiæ, ot sine absolutione sacramenlali a peccatis , consequens est, ut regularibus quoad hoc non sil interdictus usus bullce Cruciat®, sed possint adhuc ejusdem favore absolvi a quibuslibet censuris etiam Papæ reservatis, excepta hæ-

reel, ita ut a reservatis Papæ, et a contentis etiam in bulla Cœnæ absolvi possint semel in vita, ot semel in articulo mortis, prout in eadem huila Cruciafæ conceditur.

j Ratiopræcipua hujus opinionis desumitur ex verbis Pontificum, qui in suis decretis, quibus hunc usum Crucintæ regularibus negant, loquuntur semper de usu in ordine ad sacramentum pœnitentiæ; sic enim videtur loqui S. Pius V. in quodam Brevi edito anno 1371. pro ordine Prædicatorum, quod refert Roderic, in *explicatione bullæ Cruciatæ,* §. 9. num. 24. et cujus verba attuli dicta sect. ix. num. iII. ubi inter alia hæchabet : «Talem concessionem sanctæ Crucintæ, quantum ad prædictum articulum eligendi confessorem, et absolvendi a casibus reservatis, cum fratribus et sororibus totius ordinis prædicti locum minime habere, sed nostræ intentionis existere, quod iidem fratres, sorores, quantum ad sacramentum pœnitentiæ, seu confessionis administrationem, dispositioni suorum prælatorum subjecti sint, Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuo declaramus. » Iidem verbis usi sunt Clemens VIII. in suis litteris pro fratribus Carmelitanis, Paulus V. in suis litteris datis anno IG08. pro omnibus regularibus, quorum verba attulimus d. sect. ix. et iisdem verbis usus novissime fuit Urbanus VIII. in dictis suis litteris expeditis pro omnibus religiosis anno 1630. Cum ergo hæc omnia decreta sint odiosa, quatenus usum Crucintæ regularibus negant, non sunt amplianda, sed potius restringenda ad merum sacramentum pœnitentiæ, de quo solo Pontifices præfati loculi sunt.

3 Confirmari vero potest ex decreto illo, quod jussu Clementis VIII. anno 1601. congregatio pro negotiis episcoporum et regularium edidit,quo confessarii omnes intra Italiam ot extra Urbem prohibiti sunt absolvere a casibus quos ordinarii locorum sibi reservant, quod habetur apud Ludovicum a Cruce in expositione bullæ Cruciatæ disp. I. c. ni. dub. 5. num. 5. Post illud enim decretum volebant aliqui, quod possent adhuc confessarii regulares absolvere a censuris quas ordinarii sibi reservabant. Unde oportuit postea jussu Pauli V. anno 1617. eamdem congregationem declarare, nec a peccatis neque etiam ab excommunicationibus reservatis posse illos absolvere , quam etiam declarationem et decretum novum refert ad litteram idem Ludovicus a Cruce ubi supra num. 7. Quanto ergo magis duhitari potest in casu nostro, in quo Pontifices prohibitiones suas restringunt ad sacramentum pœnitentiæ?

Respondi tamen, nec a censuris etiam extra sacramentum posse regulares virtute Cruciatæ absolvi. Primo, et a posteriori, quia si ejusmodi interpretationem et restrictionem leges illæ pontifici® reciperunt, vanæ omnino essent, suoque fine omnino fraudarentur. Intendunt enim quod religiosi virtute Cruciatæ non possint absolvi a casibus reservatis suis praelatis, neque etiam a casibus sedi Apostolicæ reservatis, id quod expresse dixit et explicuit de sua et aliorum mente Urbanus VIII. in præfata bulla, ubi Pontifex, postquam retulit facultatem per Cruciatam fidelibus aliis concessam obtinendi absolutionem a casibus reservatis etiam in bulla Cœnæ, excepta hæresi in foro conscientiæ, subdit, hanc concessionem, « quantum ad prædictum articulum eligendi confessarium, et absolvendi aprœdictis casibus reservatis etiam in bulla Cœnæ contentis, cum fratribus et monialibus quorumcumque ordinum, et congregationum, societatisque, et instituti, etc. locum minime habuisse, nec habere, etc. sed nostræ intentionis esse, quod iidem fratres et moniales quantum ad sacramenti pœnitentiæ, seu confessionis administrationem, ordinariæ dispositioni suorum prælatorum, et sedi Apostolicæ quoad sibi reservata subjecti sint, earumdem tenore præsentium perpetuo declaramus. » Unde constat Pontificem velle quod non obstante induito Cruciatæ, regulares non possint absolvi a casibus sedi Apostolicæ reservatis, etiam in bulla Cœnæ, nisi ab eadem sede Apostolica, vel de ejus licentia, quæ lex esset omnino inutilis et vana si contraria opinio vera esset; casus enim sedi Apostolicæ reservati omnes, vel fere omnes habent annexam excommunicationem reservatam, et de omnibus casibus bullæ Cœnæ id compertum est. Et quidem reservantur ratione excommunicationis, atque adeo ablata censura, peccatum illud non manet amplius reservatum, sed potest absolvi a confessarii) ordinario potenti absolvere ab aliis peccatis mortalibus non reservatis, ut ex communi sententia suppono. Si ergo virtute Cruciatæ possunt extra sacramentum regulares absolvi ab excommunicatione quacumque reservata, etiam in bulla Cœnæ, excepta causa hæresis, et ablata excommunicatione

peccofa ipsa Jam non remonent reservnia, prodesset *omnino holla Cruciatæ* religiosis ad *absolutionem ah omnibus reservatis sedi Apostolicæ, etiam in bulla Cœnæ, excepta hreresi, cum ipsi* facerent se a censura ab*sohi extra* sacramentum, *et* postea a pec*catis sacramentaliter a* quocumque confessorio potente absolvero illos a non reservatis, atque adeo non minus possent virtute *Crociat#* regulares, quam sœculares absolutionem obtinere a casibus sedi Apostolicæ reservatis, quod quidem constat manifeste qnam sit contra intentionem, et mentem summi Pontificis relatis verbis clarissime expressam. Cum ergo verba legis, si aliquid fortasse in illis ambiguum ct dubium esse appareat, interpretanda ita sint, ut maxime ad legislatoris intentionem attendendum sit, ut cum communi docet P. Suarez lib. vi. *de legibus* cap. i. num. 42. imo debeant verba a propria significatione ad impropriam detorqueri, quando alias lex remaneret inutilis, ut pro comperto *et ex* omnium sententia supponit idem Suarez ibi cap. i. num. 7. ubi probat, id etiam in lege odiosa locum habere, quod ex variis juribus et doctoribus ostendit : consequens est ut verba illa Pontificum, *quantum ad sacramentum pœnitentiæ, seu confessionis administrationem,* non de sola absolutione sacramentali a peccatis stricte sumpta debeant intelligi, sed de absolutione etiam a censuris, quæ regulariter simul cum absolutione a peccatis conferri solet. Tum quia alioquin lex inutilis foret, ut clare probatum est, et mens legislatoris ex verbis præcedentibus manifeste constat, juxta quam mentem verborum significatio temperanda est. Tum quia verba illa, *confessionis administrationem,* in significatione non impropria significare, et comprehendere possunt etiam absolutionem a censuris saltem in significatione vulgari, et usui populi accommodata, quæ popularis usurpatio vocis communiter præferenda est ad legis interpretationem, ut cum Bartolo, Panormit. et Felino observat Suarez dicto cap. i. num. 9. Nomine enim *confessionis,* incommuni loquendi modo, omnia illa intelliguntur, quæ a pœmtente, et confessario peraguntur : sicut autem pœnitens non solum peccata, sed censuras otium incursas explicat ut ab utrisque solvatur, ita confessarius ab utrisque absolvit, et in utroque dicitur confessarii munus exercere, ut confessionis minister, neque aliquod aliud speciale nomen habet quo appelletur, quatenus a censuris absolvit, nisi nomen commune *Confessarii.* Quaro non mirum, si Pontifex volens ulriimquo interdicere religiosis virtute Cruciatæ , usus sit vocabulo communi *confessionis administrationem.*

Secunda ratio a priori peti potest ex ver- j !
bis Pontificum in dictis decretis, si attente considerentur, duo videntur regularibus prohibita ; duo enim srecularibus in bulla Cruciatæ conceduntur : nempe quod possint eligere confessorium ex approbatis ab ordinario; et rursus quod idem confessarius sic electus possit eum absolvere ab omnihus reservatis, excepta bæresi, quæ duæ concessiones sunt divers», cum possit prima sine secunda haberi, et possit aliquis eligere confessorium ad alios effectus, nempe ad obtinendam licentiam vescendi carnibus, cui tamen confessario non confiteatur, ut in simili docet Sanchez l. iv. *in Decalog.* c. 54. num. 17. et cum aliiis idem observavi disp. XXVII. *depoenitentia* num. 120. Similiter ergo hæc duo prohibent Pontifices religiosis, ne faciant virtute bullæ Cruciatæ, ita ut ncc possint obtinere absolutionem a reservatis, I
nec etiam possint confessarium pro libito ex approbatis eligere. Unde fit, nec posse eos t
absolutionem a censuris reservatis, etiam extra Sacramentum obtinere virtute ejusdem Cruciatæ; ad hoc enim deberet præcedere electio confessarii, quæ illis prohibita est. i

Porro non solum absolutionem sacramen- 6 |
talem a peccatis, sed etiam electionem confessarii, et per consequens absolutionem etiam a censuris prohiberi ; constat satis ex l
verbis eorumdem Pontificum. Nam in primis Gregorius XIII. in bulla edita 3. Maii anno 1575. quæ incipit : *Decet Romanum Pontificem,* inter alia dicit : « non esse, nec fore unquam mentis suæ, aut sedis Apostolicæ, ut personæ Societatis absque expressa superiorum ejusdem societatis licentia, utantur facultatibus quæ in Jubilæis, bullis Cruciatæ, confessionalibus, aut aliis quibuslibet Apostolicis induitis, sive communitatibus, sive privatis personis, sive piis locis, uut quomodocunque aliter hactenus concessas sunt, aut in posterum concedentur, etiamsi in illis expresse indulgeatur, ut omnes regulares etiam mendicantes, hujusmodi facultatibus uti possint. Si quando autem usus aliquarum ex prædictis facultatibus, personis ex dicta Societate ab ejusdem societatis superioribus concedetur, ut nulli earum liceat, nisi intra numerum eorum qui ad confessio-

nes personarum ojusdem domus, aut collegii audiendas deputati sunt, confessorium eligere, nisi ratione itineris, aut alia de causa ab iisdem superioribus aliis confessurii is, intra, aut extra Societatem confitendi facultas ad id specialiter daretur. » Hoc ipsum declaravit quoad utramque facultatem Clemens VIII. in suis litteris datis 14. Junii anno 1593. ubi dicit ; « Nulli religiosorum societatis licere facultatibus Cruciatæ in quacunque mundi pario publicatæ, vel publicandæ, <juoad eligendum confessarium, et obtinendam absolutionem a casibus reservatis uti; nec eis quoad hanc eligendi confessarium, et obtinendi absolutionem prædictam facultatem Cruciatæ hujusmodi suffragari. » Eodem modo loquitur idem Clemens in litteris, quas retulit Paulus V. in aliis suis litteris datis 24. Decembr. anno 1608. ubi eas iterum perpetuo confirmavit et approbavit,in quibus de omnibus mendicantibus dicitur : «Concessionem sanctæ Cruciatæ, et aborum indultorum, quantum ad prædictum articulum eligendi confessarium, et absolvendi a casibus reservatis cum fratribus, etc locum minime habere, neque censeri. » Idem iisdem verbis declaravit Gregorius XV. loquens de personis Societatis in suis litteris datis26. Februarii anno 1622. dicens : «Nulli religiosorum ejusdem societatis facultatibus Cruciatæ hujusmodi publicatæ, vel publicandæ, quoad eligendum confessarium, et obtinendam absolutionem prædictam, facultatem Cruciatæ hujusmodi suffragari. » Denique idem iisdem verbis declaravit pro omnibus regularibus utriusque sexus Urbanus VIII. suis litteris datis 19. Junii anno 1630. dicens: «Concessionem sanctæ Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi confessarium, et absolvendi a casibus reservatis,cum iis regularibus locum minime habuisse, neque habere,neque illis ullo modo suffragari potuisse, neque posse.» Vides, quoties summi Pontifices testantur, se utrumque regularibus negare, nempe et eligere confessarium virtute Cruciatæ, et absolvi a reservatis. Sicut ergo, quia utrumque eisdem verbis saecularibus in bulla Cruciatæ, conceditur, docent theologi, posse sæcularem uti prima facilitate eligendi confessarium, licet non utatur secunda, nec absolvatur a peccatis : imo quamvis confessario sic electo non confiteatur peccata in sacramento, posse extra sacramentum per illum absolvi a censuris'reservatis, et commutationem votorum obtinere, et dispensationem ad carnes edendas in diebus jejunii, quia ad hæc omniâ et ad singula seorsim potest eligi confessarius ; cur negata utraque facultate regularibus per eadem verba, non dicemus negari etiam electionem confessarii ad absolutionem a censuris reservatis?

Confirmari denique potest ad hominem, 7
quia adversarii non contendunt, posse regulares intra confessionem sacramentalem absolvi a censuris reservatis ; solum enim volunt, posse id extra confessionem fieri, quia Pontifices solum in confessionesacramentali negant iis Cruciatæ usum. Ex hoc autem manifeste infertur, etiam extra confessionem id fieri non posse, quia in primis alioquin eluderetur tota hæc prohibitio. Si enim confessarius dum confessiones audit, inveniret peccatum censura reservata, poterit statim pœnitenti regulari dicere : Ego non possum te absolvere ab hac censura intra confessionem, possum tamen extra illam : quare relinque pro nunc confessionem, *et* absolvam te ab hac excommunicatione, et postea redire possumus ad confessionem. Ad nihilum ergo deserviret prohibitio toties a summis Pontificibus repetita et inculcata, cum dispendio solum dilationis per horam totius Cruciatæ fructus a Regularibus obtineretur.

Unde ulterius idem argumentum ad ho- 8
minem urgeri potest, quia non poterit facile explicari, quid intelligatur per illas voces, *extra confessionem,* quando dicunt religiosos absolvi posse virtute bullæ Cruciatæ a censuris extra, non vero intra confessionem, vel intra sacramentum. Nam loquendo in rigore absolutio a censuris, quocumque loco et tempore detur, non est sacramentalis neque pars sacramenti, sed dispositio extrinseca ad absolutionem sacramentalem, ad quam æque disponit, sive extra confessionem sive in ipsa confessione detur, cum semper reddat habilem pœnitentem ad accipiendam absolutionem a peccatis. Si ergo Pontifices solum negarunt regularibus quæ pertinent proprie ad sacramentum pœnitentiæ, non negarunt absolutionem a censuris, etiam in confessione, vel si eam negarunt, quia pertinet aliquo modo ad sacramentum, quatenus disponit pœnitentem ad absolutionem sacramentalem : eodem modo negarunt illam etiam extra confessionem, cum semper æque disponat ad sacramentalem absolutionem,

præsorlini quando datur pro foro conscienti®, ubi nlrobiquo eodem modo remedium adhibetur·

ij *Ex quibus facile jam erit* ad rationem *pro contraria sententia adductam* , respondere ; *dicimus enim, quamvis* Pontifices in *illis decretis aliquando dixerint* suam *intentionem esse, ut in sacramento* pœnilentiæ vel oon-/essionis regulares subdantur suis prodatis ; aliquando tamen verbis magis generalibus usos fuisse, negando generaliter regularibus facultatem Cruciatœ ad eligendum confessorium, qui eos a casibus reservatis etiam Sedi Apostolicæ, possit absolvero, Imo m illis etiam decretis, in quibus sacramenti ptenitentiæ meminerunt, antea locuti fuerunt do tota illa facultate eligendi confessarium , et absolutionem obtinendia censuris reservatis. Deinde, etiamsi sensus vocis illius *confessionis* ambiguus esset, judicandus esset ex subjecta materia, et ex intentione Pontificum, de qua in praesenti dubitari non potest, cum velint regulares non posse virtute Cruciatœ absolvi, a casibus reservatis in bulla Cœnæ, quæ lex inutilis omnino, et vana esset, si possent extra confessionem absolvi, cum casus bull© Cœtiæ non sint reservati, nisi ratione censurte reservata, cujus absolutione extra confessionem rite habita, auferretur tota eorum reservatio ; quam tamen Pontifices volunt non posse per Cruciatam regularibus auferri, ut ex eorum verbis manifeste ostendimus.

10 Ad confirmationem denique dici potest, inprimis immerito dubitatum fuisse, an prohibitio regularibus facta, ne absolverent a casibus Ordinario reservatis, extenderetur ad censuras eidem Ordinario reservatas : nam harum etiam absolutionem procul dubio comprehendebat, ut bene notavit Fillinc, tom. I. tract, xv. cap. 10. n. 153. sed quamvis dubium illud tunc rationabile fuisset, quia de mente legislatoris non satis constabat ; in nostro tamen casu dubitari non potest, cum ex subjecta materia, et ex verbis ipsorum Pontificum constet clare, eos voluisse omnem usum Cruciata passivum regularibus negare etiam ad absolutionem a censuris, cum.loquantur etiam de casibus bullæ Cmnæ, qui non reservantur nisi ratione censura», et lex nullum haberet eliectum, nisi absolutio a censura intra et extra confessionem prohiberetur, ut supra vidimus ; quare non est ad alias conjecturas recurrendum, cum *legislatoris mens manifertissime nobis constet.*

DUBIUM VII.

An extrahentes puellam e monasterio ; ubi ad educationem commorabatur, incurrerint excommunicationem.

Nobiles quidem viri puellam in monialium (monasterio educationis causa commorantem, consentientem tamen, et quidem, ut creditur, petentem, sine Piælatæ vel monialium consensu, extraxerunt, timebant enim ne quandiu in monasterio erat, desponderetur in nuptias minori quam oporteret, ipsius libertate. Quæsitum fuit au contra ipsos procedi posset, quasi incurrissent pœnas et censuras impositas iis qui cooperantur monialibus ad violationem clausulæ , vel eas comitantur, etc.

Suppono, S. Pium V. Kal. Fcbr. anno] 1570. eddidisse bullam, quæ incipit, *Decori, et honestati,* et est octava inter ejus bullas torn. n. *Bullarii communis* : ubi postquam strictissimis verbis egressum c clausura prohibuit, addit: «Aliter autem egredientes, seu licentiam exeundi quomodocumque concedentes, nec non comitantes, ac illarum recceptatrices personas , sive laicas, aut sacerdotes, vel ecclesiasticos, consanguineas, vel non, excommunicationis majoris latæ sententke vinculo statiin eo ipso absque aliqua declaratione subjacere , a quo, præterquam a Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeant. Et insuper tam ingressas, quam præsidentes, et alios superiores pradictos eis licentiam hujusmodi concedentes , dignitatibus, officiis, et administrationibus per eas, et eos tuuc obtentis privamus, et illos , et illas ad obtenta, et alia ia posterum obtinenda inhabiles, etc. »

Hoc ergo supposito , aliqui dixerunt, tam virginem egressam quam qui eam extraxerunt, incurrisse pœnas hujus constitutionis S. Pii V. quod probabant ex Tamburino,qui tit. *dejureAbbatiss.* disp. vu. qu. 2. nu. 11. cum Gregorio Pollacco ab eo relato, dixit,

prædictas pœnas extendi ad puellas, quæ educantur in monasteriis, et ad eas comitantes vel juvantes in egressu a clausura. Fundamentum autem desumi potuit ex decreto sacræ Congregationis edito 31. Augusti anno 1575. ubi inter alia quæ pro prœdictîs puellis statuuntur, dicitur, quod dum in monasteriis sunt, « eamdem servent clausuræ legem, quarn moniales ipsæ : et, si semel exierint, nullam habeant ad ea revertendi facultatem. » Quod decretum integrum refert Quaranta verb. *Monasteria monialium.* Unde videri posset eodem modo, et sub eisdem pœnis ad clausuram obligari.

Dixi tamen, constitutionem S. Pii V. et pœnas in ea contentas ad p.uellam et extrahentes in casu nostro non extendi; et in primis de extrahentibus res est clara, quia in dicto, decreto congregationis, in quo lex fllausune extenditur ad ejusmodi puellas, nullum est verbum do comitantibus aut extrahentibus, sed do solis puellis. Quamvis ergo lex S. Pii V. ad eas extensa fuisset etiam quoad pœnas egredientium, ? non potest tamen dici extensam fuisse ad extrahentes, cum do iis mentio nulla facta fuerit.

4 Deinde neque ipsam puellam incurrisse pœnas illas, probatur, quia inprimis ex Bulla S. Pii V. eas non incurrunt, in qua sermo semper est de sanctimonialibus, seu monialibus, quales illæ puellæ non sunt, sed mere sæculares. Unde communis doctorum sententia tenet non comprehendi, nec incurrere pœnas illas monialcm novitiam, ut fatentur Azor. I. tom. lib. xm. cap. 8. qu. 1. §. *Jtem quærebatur,* et alii multi, quos refert et sequitur Thom. Sanch. lib. VI. *in Decalog.* c. XV. nu. 16. quibus adde eumdem Tamburinum ubi supra disp. xvm. q. 6. num. 1. et favent illi, qui dicunt excommunicationem latam contra alloquentes moniales, non comprehendere loquentem cum novitia, ut cum Graffio docet Diana III. part. tr. n. de *dubiis regul.* res. 48. Multo ergo minus comprehendit constitutio illa puellam sæcularem, quæ multo minus potestintelligi sub nomine *Monialium,* vel *Sanctimonialium,* quamïVomtiæ.

0 Sed nec decreto illo Congregationis, aut ex vi illius, possunt incurrere dictas pœnas, cum in eo decreto solum statuatur quod observent clausuram, sicut Moniales, non vero statuuntur contra illas eædem poenœ, quæ statuts sunt monialibus, sed solum quoad hoc, ut si semel exierint, non amplius possint redire, quod verba ipsius decreti satis significant : dicit etiam, « atque in eis, scilicet monasteriis, dum erunt, eamdem servent clausuræ legem, quam moniales ipsæ ; et; si semel exierint, nullam habeant ad ea revertendi facultatem ; » quasi dicat, ipsas posse absque nova licentia exire non reversuras, dum tamen ibi permanere volunt, debere ab iis clausuram observari, contra quam non facit, quæ jure suo utens vult in domum propriam reverti, sicut et novitia non indiget licentia, ut e monasterio exeat ad propria, non revesura ad statum religiosum, neque ad monasterium.

Porro tunc esse sensum prædicti decreti, β clarius adhuc apparere potest ex aliis declarationibus ejusdem sacræ congregationis Concilii, quarum plures, nempe 17. congerit Emman. Roder, tom. I. *qq. regul.* qu. XLVI. art. 10. ex quibus constat, ejusmodi personis libertatem relinqui exeundi, ut non revertantur ad monasterium; nam in tertia dicitur : « Nec inde, nisi non reversuræ, possunt exire, et obligatæ sunt ad clausuram, et ad cætera, sicut ipsæ moniales » et in quinta dicitur expresse : « Puellæ, quæ sunt monasteriis educationis gratia, debent reddi patri quandocumque eas petierit » et in septima dicitur : « et dum ibi erunt, servare debent clausuræ eamdem legem, quam moniales servant *o* : et in octava dicitur : « et quandiu ibi sunt, clausuram servare tenentur, et reliquam vivendi rationem prout ipsæ moniales. » Vides legem clausuræ non imponi his puellis, nisi in sensu composito, ut ita loquar, et ex suppositione, quod ibi manere volunt. In quo carum clausura *differt a* clausura monialium , sicut et obligatio servandi modum vivendi regularem quo moniales absolute obligantur ad eam vitæ rationem et ad clausuram : puellæ autem prædictæ nonnisi supposito quod velint in monasterio manere, et ad proprias domos non reverti. Unde merito huic sententiæ subscripsit, (quem post hæc scripta vidi,) P. Franc. Pellizzar. in tract, *de Monialibus* cap. v. sect. 4. num. 187.

Addit tamen in casu proposito, quia puella 7 illa erat quasi in deposito et custodia monasterii , cum videtur facta aliqua injuria vel irreverentia per illam clandestinam et occultam extractionem puollæ, posse fortasse epi-

scopum *procedere contra nobiles illos,* ut, nisi rationem probabilem afferant sui facti, *quatenus vim aliquam vel* importunas preces timebant, *quibus* puella resistere non auderet, et. *consensum* puella?, vel eorum quorum cura?suberat, possit episcopus cos aliqua pmna *extraordinaria pro* ratione delicti punire.

DUBIUM VIII.

An regulares licite promittant communitati sæculari, se nunquam empturos bona immobilia in eo territorio?

4 Cum ageretur de fundatione domus religiosae in quadam civitate, et ad hoc requireretur consensus magistratus saecularis, hic renuebat consentire; timebat quippe ne ea via minuerentur gabellæ publica?, si forte religiosi paulalim emerent multa bona immobilia, quæ postquam ad eorum manus devineront, essent immunia a gabellis. Petierunt ergo ab illis religiosis, ut pacto firmarent, se nunquam in eo territorio bona immobilia empturos. Quæsitum fuit, an possent regulares, salva ecclesiastica immunitate, hoc pactum inire cum magistratu?

"Videbatur aliquibus posse id pactum acceptari, quia, licet magistratus intenderet indemnitatem suarum gabellarum; in pacto tamen nihil dicebatur de gabellis solvendis, sed solum de non comparandis bonis immobilibus, ex quibus sæculares gabellas solvere solent. Ego tamen plane dixi, me nunquam in eo consilio futurum, ut pactum illud fieret sine consensu summi Pontificis, quod mihi valde suspectum erat quod ecclesiasticam immunitatem lædere posset. Primo, quia quidquid verba sonarent, re tamen ipsa, et æquivalenter erat contra legis canonicæ mentem. Perinde enim erat in re ipsa, ac si magistratus sæcularis daret quidem consensum ad erigendum conventum, sed simul prohiberet religiosis ne possent bona immobilia acquirere, quod aperte esset contra immunitatem ecclesiasticam. Pacti autem appositio nihil aliud videtur esse, nisipalliatio speciosa gravaminis quod religiosis imponitur, qua ratione posset magistratus alia vice negaro consensum altori religioni, nisi conventus so obligaret ox *pacto ad donandum singulis annis* communitati illius civitatis 200. aureos, eam nempe summam, quæ probabiliter ab iis religiosis contribuenda *foret,* si contribuerant ad solutionem gabellarum communium, quod non esset aliud nisi solutio gabellarum nomine donationis ex pacto, et hoc modo possent pacta diversa inveniri ad eludendas omnes immunitates ecclesiasticas.

Secundo, quia non videtur quod religiosi ; propria auctoritate, et sine consensu summi Pontificis possint cedere libertati quam habent, ut ex testamento, donatione, vel etiam emptione, aut alio titulo oneroso, possint acquirere bona immobilia. Pro quo suppono, hoc esse unum ex capitibus libertatis et immunitatis Ecclesiæ, quod non possint sæculares principes impedire translationem dominii circa bona immobilia factam, vel faciendam in ipsam Ecclesiam a legitimis eorum bonorum dominis; quam Ecclesiælibertatem plurimi doctissimi viri acerrime propugnarunt, quos omnes et eorum præcipua fundamenta, videre in compendio poteris apud Antoninum Dianam variis in locis, sed præsertim I. parte tract. II. *de immunitate Ecclesiastica,* résolut. 57. et 63. et III. part, tract, i. résolut. 14. et IV. part, tract. I. résolut. 13. et 57. et 70. et V. part, tract, i. résolut. 3. et denique VI. part, tract, ill. per totum : quo posito, certum etiam videtur, non posse religiosos propria auctoritate cedere huic libertati et immunitati ecclesiasticæ; quia exemptiones et immunitates concessa? toti statui ecclesiastico, non intuitu singularum personarum sed totius status, non possunt a singulis renuntiari, ut constat ex cap. *Si diligenti, de foro competenti,* et testantur doctores, quos congerit idem Diana I. part, tract, π. résolut. 3. Sicut ergo non possent religiosi, ut consensum prædictum a magistratu obtinerent, obligare se ad solvendas gabellas, et renuntiare immunitati quam habent ab iis solvendis, quia hæc renuntiatio et subjectio cederet in praejudicium libertatis ecclesiastica? quam læderent; sic non videntur posse renuntiare libertati quam Ecclesia habet ad acquirenda bona immobilia, cum non minus pertineat ad ecclesiasticam immunitatem hæc libertas, quam illa aha a gabellis. Quid autem aliud est pactum illud quod ab illis exigitur, non comparandi bona immobilia, nisi cessio et renuntiatio

facultatis quam habent ad illa acquirenda? Non videbatur ergo tutum quod religiosi pacto illo consentiront sine consensu summi Pontificis, vel certe non consulta sacra cardinalium congregatione de immunitate ecclesiastica, cujus censuram et correctionem potuissent merito timere, si ea inconsulta aliquid ejusmodi intentassent.

Similis valde praecedenti casui fuit alius, quo Baro quidam catholicus in provincia hærctica desiderabat habere in suo territorio patres Societatis, ut subditos suos ad fidem catholicam inducerent. Volebat tamen rebus suis præcavere, et patres Societatis sese obligare ad non acceptanda ibi bona ulla immobilia sine ipsius consensu : testabatur autem se consensurum ad rationabilia. Dixi tamen juxta responsionem pnecedentem, Societatem non debere pacto se ad id obligare; citra pactum tamen posse P. Generalem non solum hortari Patres, ne acceptent bona immobilia sine Baronis consensu, sed etiam id eis prohibere, auferendo ab eis facultatem acceptandi ; quam tamen prohibitionem ipse Generalis non debeat ex obligatione sus linere, sed possit pro libito auferre. Posset itema Barone petere, ut probet an inveniat patres Societatis sibi in hoc obsequentes et placentes. Quod si quæ fortasse bona immobilia Patres jam antea acceptassent, bæc quidem dimitti non poterunt sine licentia sedis Apostolicæ ; quare orari poterit Baro prodictus, ut vel patienter expectet dum consensus impetrari procuratur summi Pontificis, vel certe hæc bona computet pro parte eorum bonorum, ad quæ promiserat se consensum praestiturum. Hæc tamen omnia sine pacto, vel obligatione fiant, ne aliqua ratione praejudicetur immunitati ecclesiastics.

DUBIUM IX.

Utrum bona, quæ possident regulares supra summam statutam, possint alienari sine licentia S. Congregationis ?

Præcedenti dubio annexum est hoc, quod sequitur. In Belgio, prout mihi narratum est, habetur lex statuens religiosis conventibus certam siimmam bonorum immobilium, ultra quam non possint retinere, de cujus legis justitia modo non disputamus, sed supponimus ad praesens dubium, justam fortasse esse, atque factam do consensu sedis Apostolicæ, ideoque diligenter et exacte observari, quo supposito, quæsitum est, an domus regularis, cujus bona immobilia eam summam excedunt, possit propria auctoritate bona excedentia alienare, ut pretio emat census aliquos perpetuos redimibiles, vel irredimibiles (hi enim non sunt illi prohibiti,) et hoc sine licentia sacræ Congregationis.

Respondi posse, si lex illa sit justa, et in 2
illa provincia observetur ; est enim communis doctorum sententia, quod lex prohibens alienationem bonorum ecclesiasticorum non obliget quando ea bona quovis titulo acquiruntur alicui loco ecclesiastico, qui lege incapax est ad ea retinenda; tunc enim sinealia licentia potest ea alienare, cum necessitas alienandi adsit, quæ plus est quam mera licentia ; nam, licet non omnis qui potest, debeat alienare, omnis tamen qui debet potest, et lex ipsa obligans dat simul licentiam ad id faciendum quod jubet. Ita de religione non potente retinere bona immobilia, docent plurimi doctores, quos refert et sequitur Thomas Sanchez lib. vu. *in Decalog.cap.* xxvi. num. 30. et cap. χχvιι. η. 17. Carolus Antonius Thesaurus *in praxi Ecclesiastica* part. ii. verb, *alienatio,* cap. 1. nu. 3. Lezana tom. I. cap. x. n. 4. et alii, quos affert, et sequitur Diana part.V. tract, xm.*Miscellaneo,* resolutione 6. ubi refert declarationem sacræ congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum, qui in dubio proposito, an sacra patrum Theatinorum religio posset alienare bona immobilia sine licentia ejusdem congregationis, responderunt his verbis : « Congregatio censuit, religionem clericorum regularium Theatinorum, quandiu institutum propositum retineat quoad bona immobilia, non comprehendi in prohibitione nuper edita de rebus regularium non alienandis, » cujus responsionis nulla alia fuit ratio, nisi quia ex sua regula supponebantur non posse ejusmodi bona retinere,ut significant illa verba, *quandiu institutum propositum retineat,* scilicet vivendi ex solis eleemosynis, et non ex reditibus. Eadem autem est ratio, si incapacitas retinendi proveniat ex lege extrinseca justa, quæ taxat bona immobilia quæ a singulis monasteriis re-

tineri possint. Nam aliqui ex auctoribus supra citatis loquuntur etiam do necessitate extrinsoca proveniente ex contractu,vol testamonlo, ut quando testator legavit monastorio fundum cum obligatione vendendi illum intra tantum tempus, ut videri potest apud Sanchez ubi supra dicto cap. xxvi. num. 30. Idem orge dicendum est in cusu nostro.

3 Unde obiter inferret fortasse aliquis, incusu proposito,posse domum illum regularem, quæ jam habebat bona immobilia usque ad laxam loge præscriptam, etdenuo acquisivit legato, vel donatione bona alia immobilia, posse, inquam, alienare aliqua ex iis quæ antea habebat, ut ex pretio emat census, ut dictum est, ct retinere bona quæ ultimo loco acquisierat: nam lex, ut suppono, non prohibet acquisitionem novam bonorum,sed solam retentionem supra taxam prtescriptam ; non ergo obligat magis lex ad alienanda hæc bona posteriora quam priora, nec prohibet magis retentionem posteriorum quam priorum bonorum, sed solum prohibet retentionem bonorum ultra taxam : relinendo ergo solum bona taxata, satisfit plene legi, et illa quæ alienantur cx legis necessitate alienantur, quæ non obligat ad hæc determinate alienanda, sed ea solum quibus taxa superatur, quæcunque illa sint.

4 Quod explicari potest exemplo societatis Jesu, quæ ex suo instituto a sede Apostolica confirmato relinere non potest bona immobilia fructifera, neque etiam census in domibus professis. Potest tamen ex eodem instituto quælibet domus professa retinere domum aliquam, seu villam suburbanam ad recreationem, ex qua nullos habeat reditus, nec fructus tritici, vini, aut olei, etc. Ponamus ergo, quod domui professai Romanic, quæ jam habet unam illam suburbanam ad recreationem, legetur alia magis opportuna: quo casu aliquis diceret, quod quamvis non possit utramque relinere, sed debeat relinere unicam,possit tamen ex iis alienaro quum voluerit, quia ex suo instituto non magi» ligatur ad hanc quam ad illam alienaudam ; ergo cum ulriusque dominium inierim habeat, potest unam vel alleram quam maluerit relinere, praiscrtim, cum contingere possit quod facilius inveniat emptorem unius quam alterius. Hoc tamen ego intelligerem, quando utraque esset aiqaalis valoris, vel certe illa quum retinet, esset majoris valoris qunm altera quam alienat. Alioquin si prima ulla vnlobat quatuor millia, ct illa quam acquisivit ot retinet, valeat solum duo millia, jam conseretur sponte ct nulla lege cogente alienare totum illum excessum rei irnmohilis, quem stante suo instituto relinere poterat, et quoad illum excessum non fieret alienatio ex necessitate legis, quæ sola nccossitas excusat a petenda licentia sacræ congregationis ad alienandum. Ex hoc autem oxomplo argui potest, ut dicebam, ad casum propositum,in quo eadem videtur esse ralio, solumque est di[ferentia, quod in exemplo necessitas sit quasi ab intrinseco ex proprio instituto : in casu autem proposito necessitas sit extrinsoca cx lege ; quod tamen ad intentum nihil referre videtur.

Hoc tamen non videtur carere difficultate, 5 I quia, si tunc non esset necessaria licentia, sequeretur quod nec esset necessaria, si occurrente aliquo emptore qui desideraret emere a regularibus prædium illud, ipsi dicerent nos non possumus alienare sino licentia sacræ congregationis ; possumus tamen alienare ea quæ non possumus retinere, ab que ideo si haberemus jam prædium alterum, eum quo non possemus simul retinere illud prius, possumus tunc sine alia licentia illud antiquum alienare. Tunc enim si ad hunc finem, vel hoc pacto daretur illis alterum novum prædium ut illud prius alienarent, hæc procul dubio esset implicita permutatio. Constat autem, eum qui vendereel alienare non potest, non posse pariter permutare, quæ permutatio non procedit tunc ex necessitate sed ex voluntate alienandi prius prædium. Unde ego doctrinam hujus corollarii non facile admitterem: vereor enim ne sacræ congregationis mens contraria sit.

Inferebam secundo ex eadem responsione, silex illa præscribens religiosis taxam bonorum immobilium justa sit, et obliget ante sententiam, non opus esse quod interveniat judicis decretum, ut possint religiosi absque alia licentia alienare bona immobilia quoad illum excessum, cum lex ipsa obligans sit quasi quoddam decretum perpetuum urgens pro alienatione facienda ; secus esset si lex non censeretur immediate obligare, sed post sententiam vel decretum judicis : nam tunc antequam alienatio urgeret ex parte illorum quorum interest, non videtur esse necessaria, atque ideo, cum fieret absque necessitate intrinseca, requireretur licentia

specialis saerro congregationis, a qua licentia petenda excusantur solum ii qui retinere non possunt, vel ex proprio instituto vel ex lege justa talem retentionem immediate prohibente.

Circa prædictam tamen declarationem sacræ congregationis pro patrum Theal,inorum religione datam, aliqua advertenda videntur. Primo enim adverto, nonnullos eam extenderend alienanda etiam mobilia pretiosa, quæservando servari possunt, ita ut pro his etiam alienandis non sit necessaria facultas sacræ (ongregationis iis, qui bona immobilia alienare possunt. Pro qua sententia affertur Joannes Antonius Novarius *in summa Bullarum^ de alienatione rerum regularium prohibita,* n. 29. et in eamdem inclinat Dianaubi supra, dicta résolut. G. quia mobilia pretiosa ideo comprehenduntur in prohibitione alienandi, quia inter immobilia reputantur; ergo cui licet alienare immobilia, licebit etiam hæc mobilia pretiosa alienare quæpro immobilibus computantur; et ideo hanc sententiam approbare videtur Gastro Palaotom n, tr. xn. disp. unica, puncto IS.§. I. num. 13.

Hæc tamen explicatio mihi nunquam placuit, et video displicuisse etiam Peregrino *in Compendio privilegiorum clericorum regulorïium,* verb, *alienatio,* in principio sui scholii,et colligi potest ex verbis ejusdem declarationis sacræ congregationis supra adductis, in quibus caute addita sunt illa verba, *ipioad bona immobilia non comprehendi;* noluit enim excludere ab omni prohibitione non alienandi, sed solum quoad immobilia, quæ ex proprio instituto non poterant retinere, quam esse legis mentem in hoc casu docuerunt etiam Riccius resol. 1 u i. n.5. et Barbosanllegat. xcv. n. 59. in fine, apud Castro Palaum ubi supra, ct ideo doctores limitantes prohibitonem alienandi, ut non procedat in religiosis incapacibus retinendi, locuti sunt caute, dicentes eos quoad bona immobilia non obligari prædicta prohibitione.Undo credo domos professas Societatis nullo modo posse ejusmodi bona mobilia pretiosa alienare sino licentia sacræ congregationis.

Ratio autem videtur clara , quia lex prohibons alienationem bonorum ecclesiasticorum, maximo pertinentium ad regulares generalis est, ct ab ea non excipiuntur prædicli regulares incapaces retinendi bona immobilia, nisi propter rationem generalem, quod scilicet obligatus ad alienandum non comprehenditur prohibitione alienandi. Hæc autem ratio proceditsolum in bonis immobilibus, qua· dicti regulares retinere non possunt; non vero procedit in bonis mobilibus pretiosis, quæ utique possunt retinere, sicut et alii omnes religiosi. Cum ergo ipsi non habeant facultatem ex privilegio ad alienandum , per quod legi derogetur, sed habeant meram facultatem fundatam in jure, quatenus incapacitasretinendi facit, quod lex non loquatur de illis; non potest facultas hæc extendi, nisi ad bona illa, quorum retinendorum sunt incapaces, qualia non sunt pretiosa mobilia, ut constat.

Confirmari potest exemplo; nam si testator relinquat conventui religiosorum bona immobilia cum clausula, ut possint, et debeant ea vendere ad hoc , ut ex pretio aliquid aliud faciant; poterunt utique ea bona absque licentia sacræ congregationis alienare, cum ex testamento ad id sint obligati; non tamen ideo poterunt alienare bona mobilia pretiosa ejusdem conventus; quia facultas alienandi non magis extenditiir,quam necessitas, et hæc non est nisi ex testamento , quod solum obligat ad alienanda bona illa immobilia; imo, licet eodem testamento legata iis fuissent bona mobilia pretiosa : si tamen testator solum obligavit ad vendendam domum, vel vineam, quam in eodem testamento iis relinquebat; non possent alienare bona illa mobilia, propter eamdem rationem ; quia necessitas ex testamento orta solum erat alienandam domum, vel vineam : similiter ergo in casu nostro, cum facultas alienandi tota fundetur in necessitate et obligatione, et hæc sit ex incapacitate retinendi, quæ incapacitas solum est in ordine ad bona immobilia, fatendum orit facultatem alienandi non extendi ad mobilia pretiosa, ad quæ non extenditur necessitas retinendi. <0

Nec obstat modus loquendi aliquorum, qui dicunt mobilia pretiosa computari cum immobilibus quoad effectum non alienandi ea : per hoc enim solum intendunt eamdem esse prohibitionem alienandi utraque; non vero quod non possit dispensari, vel etiam excusari aliquis ad alienanda bona unius generis, quin dispensetur vel excusetur quoad alienanda bona alterius generis : quod maxime intelligitur quando exceptio lit expresse quoad unum bonorum genus, prout facta fuit in prædicta declaratione sacræ congre- ||

gationis quoad bona immobilia, co quod necessilas et obligatio alienandi excusabat solum quoad eorum alienationem.

12 Undo adverto secundo quod oamdem declarationem, non debere ita intelligi, ut omnia et qmecumque bona etiam immobilia possint sine facultate, sacræ congregationis alienari ab ejusmodi regularibus incapacibus retinendi : nam, si velint partem aliquam propriæ. habitationis, et conventus, in quo degunt, vendere alicui vicino sæculari, non poterunt id facere sine licentia sacræ congregationis ; hanc enim alienationem non facerent ex necessitate proprii instituti, a quo non prohibentur habere domum propriam, ecclesiam et conventum in quo habitent, sed solum prohibentur habere alia bona immobilia , ex quorum trudibus et reditibus vivant; quare quoad hæc sola bona alienanda quæ retinere non possunt, intelligi debent non comprehendi in lege prohibente alienationem. Atque idem dicerem, si domus professa societatis, quæ juxta suas constitutiones retinere potest, ultra domum propria* habitationis, domum aliam ruralem et villam ad recreationem ; si hanc, inquam, vendere vellent, et privari commoditate illa ad recreationem permissa, indigerent enim consensu sacræ congregationis, propter eamdem rationem, cum alienatio illa non esset ex necessitate et obligatione proprii instituti, cui nullo modo repugnat retentio illius horti, aut villæ ad religiosam recreationem.

13 Tertio denique, et consequenter adverto, in iis casibus in quibus alii regulares indigent consensu sacræ congregationis ad vendendum censum, el hypothecanda sua bona ad ejus solutionem, indigere etiam eadem licentia domos professas societatis, et regulares alios incapaces retinendi bona immobilia; cujus contrarium supponere videtur loco supra citato Diana ex sententia Novarii, qui in suaTheatinorum religione dicunt, posse etiam hodie census redimibilts imponi ex consensu præpositorum el duarum partium vocalium. Sed certe non credo , id esse ex mente sacræ congregationis, quæ solum declaravit, eos non comprehendi (prohibitione alienandi quoad ea quæ ex proprio instituto alienare tenentur ; census autem imponere super bona quæ relinere possunt non est illis necessarium ex proprio instituto. Aliud esset, si censum imponerent super prædio aliquo sibi donato, quod ex proprio instituto intra paucos annos alienaro debent, quianon possunt illud retinere. Nam, sicut hoc pr®. 4
dium possent sine alia licentia omnino alie. 1
nare; ita possent gravare interim censu ali- I
quo, quæ est quasi partialis alienatio. Super I
aliis vero bonis, quæ retinere perpetuo pos- I
sunt, non video quomodo possit census sine I
licentia congregationis imponi. Suppono '
enim recentioribus decretis sacræ congrega- l
tionis Urbani VIII. jussu editis ablata fuisse |
religiosis omnibus privilegia , et facultates i
alienandi et imponendi sibi quoslibet census I
imo et mutuum accipiendi ad cambium, vel |
cum intéresse, vel lucri cessantis vel damni |
emergentis solvendo, quæ decreta videri possunt apud Lezanam I. t. c. x. num. 2. et3. Et in hoc sensu intclligo declarationem aliam sacræ congregationis, quam ex Barbosa in *Collector,* verb, *domus* , refert idem Lczana to. i. c. xix. num. 35. qua dictum est domos professas societatis Jesu comprehendi etiam in decretis prohibentibus alienationem rerum ecclesiasticarum. Si quæ enim fuit talis declaratio, fortasse agebatur de mobilibus pretiosis alienandis, aut dore immobiliquæretineri poterat, vel, quod verius puto, de censu aliquo redimibili imponendo, quæomnia diximus domos illas professas non posse facere sine licentia sacræ congregationis. Si autem aliquid plus sacra congregatio intendit, ejus intentioni et declarationi standum erit.

DUBIUM X.

An fructus a donatore destinati ad emptionem bonorum immobilium possint ex ejus consensu applicari ad solvenda debita ejiudem conventus ?

N. sæcularis donavit cuidam domui regulari aliqua bona immobilia, quorum retinendorum erat capax, et imposuit inter alia hoc onus, ut fructus deberent rursus applicari ad emenda bona immobilia fructifera, donec totum capitale ascenderet ad tantam summani. Religiosi acceptarunt donationem cum illis oneribus, atque itu observarunt per aliquo,l tempus ementes bona alia fructifera ev reditibus. Post novem vero annuos, quia de-

mu? illa gravata erat (ero alieno, petierunt religiosi a donatore, ut quamvis fructus nondum ascenderant ad summarii ab ipso præfixam, consentiret tamen quod ex fructibus subsequentibus solverentur debita, quibus domus illa gravata erat. Donator itaque denuo in scriptis donationis prætcritæ nonnulla onera abstulit, et consensit ut si Generalis ita judicaret, fructus in posterum ad solvenda debita applicarentur; qua occasione dubitatum fuit, an accedente consensu donatoris, sine alia sacræ congregationis licentia, fructus qui ex vi prioris donationis applicandi erant ad emptionem bonorum immobilium, applicari jam possent ad debita solvenda?

Videbatur, non sufficere consensum donatoris, ut applicarentur reditus ad debita solvenda; quia quamvis aliqui voluerint pecuniam computari inter bona immobilia vel mobilia pretiosa inalienabilia : contraria tamen sententia communis est de magna pecuniæ summa, vel de pecunia quæ semel destinata elad emenda bona immobilia, ut post alios quos affert, videri potest apud Filliucium in *Appendice* tr. XLIV. cap. iv. num. 23. et Lezana II. to. cap. xix. num. 39. et omnes fatentur id saltem veruni esse quando destinatio illa ad emenda bona immobilia facta estes obligatione orta ex lege, testamento, vel contractu : tunc enim illa pecunia sic destinata reputatur inter bona immobilia, ut latetur Vasquez in *Opusculis*, tract, *de redililw,* cap. II. §. ii. dub. 13. nu. 44. in nostro autem casu reditus omnes usque ad talem summam deputati et destinati fuerunt a donatore et a religiosis acceptantibus talem donationem, ad emenda bona immobilia. Quare non solum primum capitale sed lota illa summa conflanda ex reditibus, facta foil inalienabilis, et computari debet inter bona immobilia. Nec jam erit in potestate donatoris cam pecuniam reddere alienabilem; considerandum enim est duplex impedimentum in illa pecunia, ut applicetur ad dios usus. Primum est ex voluntate donatori?, qui voluit non posse converti ad alios «uns, nisi ad emenda bona immobilia : et toc quidem impedimentum potest idemmet donator auferre, quia ejus est solvere cujus i fuit ligare, et obligatio per quascumque cauta! nascitur, per easdem dissolvitur. Secundam tamen impedimentum oritur ex lego ec-Çtaiaslica, quia bona immobilia regularium, ta quibus diximus computari pecuniam semel destinatam ad emenda bona immobilia, redduntur inalienabilia ef, inconvertibilia in alios usus; quod quidem impedimentum non potest auferri a donatore, nec ab alio nisi a sede Apostolica : quod adeo verum est ut quamvis testator vel donator dicat expresse, quod relinquit vel donat conventui talem fundum ad hoc, ut possint religiosi illum libere alienare, nullius ad hoc petita licentia; adhuc conventus fundum illum semel habitum alienare non posset sine licentia sedis Apostolicæ, ut cum aliis observat idem Filliucius ubi supra, num. 29. Ratio autem est, quod res illa semel posita sub dominio Ecclesiæ debet omnino participare conditiones rei ecclesiasticæ, quas non potest testator vel donator impedire, nisi impediendo dominium Ecclesiæ supra illam rem : ut si diceret, relinquo talem fundum ecclesiæ ea lege ut eum vendat : tunc enim non dat ecclesiæ plenum fundi dominium, cum obliget ecclesiam ad eum alienandum. Quando vero non obligat ecclesiam ad alienandum, sed permittit solum ei alienationem, jam dat ecclesiæ plenum rei dominium, et aufert impedimentum alienandi ex parte sua, non tamen ex parte legis ecclesiasticæ, in qua ipse non potest dispensare. Cum autem bona illa sint jam sub pleno dominio ecclesiæ, atque ideo bona ecclesiastica, subduntur plane legi ecciesiasticæ, et participant inalienabilitatem, a qua non possunt nisi auctoritate ecclesiæ, liberari.

Confirmatur, quia si donator ille post dictam donationem irrevocabilem factam, et post novem annos voluisset bona illa, etiam quoad primum capitale et quoad bona immobilia quæ donavit, et jam erant facta bona ipsius conventus, liberare ab inalienabilitate, et consentire ut libere alienarentur; non sufficeret utique hic consensus donatoris, ut accedente etiam consensu prælatorura ordinis, et consensu religionis, possent alienari fine licentia sacræ congregationis; quia jam semel facta fuerant bona religionis inalienabilia. Eadem autem ratio videtur esse de reditibus usque ad summam præscriptam, cum tota illa summa donata fuerit irrevocabiliter, et ad bona immobilia, atque hoc pacto acceptata, atque adeo videntur jam pertinere ad bona ecclesiastica immobilia, ad quæ fuerat destinata : non ergo poterit magis ex consensu donatoris alienari, quam possent bona immobilia ab eodem donatore primo donata, propter 3

quit viddiir mihi liw pars non solum mugis filin, ssd rtiam in puncto juris, et in rigore magis vera.

Non fainen auderem damnare ut omnino improbabilem contrariam sententiam, quæ diceret posse a religiosis converti subséquentes reditus ad solvenda debita ex consensu donatoris auferentis gravamen, quod in prima donatione apposuerat. Ratio autem hæc esse potest, quia reditus illi considerari possunt inalienabilcs, vel ox obligatione imposita a donatore, cl pacto cum ipso inito, vel ox lege ecclesiastica, quatenus illa sunt bona religiosa subdita legibus Ecclesiæ prohibentibus alienationem. Ex primo quidem capite, nempe ex voluntate donatoris, fatemur esse inalicnabilia ; hoc tamen impedimentum, sicut totum fundatur in voluntate donatoris, sic ejusdem consensu et voluntate auferri potest, cedente donatore juri suo ; atque ideo ex hoc capite cessat obligatio applicandi eos reditus ad emenda bona immobilia, quia tota illa obligatio respicit donatorem, quo cedente juri suo, dissolvitur.

Ex secundo autem capite, nempe ex legibus Ecclesiæ, non videntur reditus illi esso inalienabilcs, quia lex Ecclesiæ solum prohibet alienari mobilia pretiosa, quæ servando sonari possunt, et bona immobilia , non vero eorum fructus et reditus; hi enim ex natura sua ordinantur ad usum quotidianum, ad quem finem neccsse est quod alienentur. Quamvis autem pecunia in magna summa alicui conventui legata, vel donata participet naturam rei immobilis, et debeat applicari ad emendam rem immobilem , ut cum aliis notat Filliucius dicto c. iv. nu. 23. quando tamen pecunia colligitur ex frudibus, vel reditibus bonorum immobilium Ecclesiæ, non subjacet prohibitioni ecclesiastic® alienandi. Talis autem videtur esse pecunia ex reditibus in casu nostro : nam in rigore loquendo donatur solum donavit conventui pricdia ipsa, seu bona immobilia; fructus vero subséquentes non sunt objectum, ut ita dicam, donationis, sed acquiruntur conventui, eo quod sint fructus rerum suarum, et omnis res fructificat suo domino. Donator ergo praescribens, quod fructus usque ad talem summam applicarentur ad emptionem immobilium, non utique id fecit tanquam disponens de fructibus, qui futuri erant sui, sed per modum gravaminis quo gravavit conventum , ut teneretur fructus (qui futuri erant sub dominio ipsius conventus , utpole fructus bonorum ojusdem conventus) nppll- | care nil emenda bona immobilia. Si em | fructus illi ex natum sua fiebant conventa I 00 titulo, quod essent fructus rorumsiHru», I non comprehendebantur sub lege ecclesia- I slica non alienandi, quæ lex solum loquitur | de bonis immobilibus, non dc eorum frudi- [bus et reditibus. Tota ergo prohibitio alie- I nandi oriebatur, non quidem ex lege eccle- f siastica, quæ eorum fructuum alienationem I non prohibet, sed ex mero pacto oneroso | inito cum donatore, quo conventus acceptavit donationem bonorum stabilium cura one- | re, et obligatione non expendendi fructus, | nisi ad usum emendi alia bona stabilia; quod gravamen cum solum obliget conventumdonatori, condonante et cedente ipso donatore, manebunt fructus omnino liberi, tam a pacto et debito erga donatorem, quam I a prohibitione legis ecclesiastic®, ratione | cujus nunquam alienatio fructuum impediebatur.

Posset tamen aliquis dicere, in casu nostro | fructus non acquiri conventui, sed donatori | cujus mens in illo contractu ea fuisse videtur, ut scilicet transferret in conventura dominium solum directum bonorum immobilium, et reservaret sibi dominium utile, seu usumfructum per tot annos, quo tempore donabat eosdem fructus conventui, ad hoc solum, ut ex iis emerentur alia bona immobilia. Non ergo nascuntur fructus illi immediate conventui, ut domino rei fructificantis, sed nascuntur donatori, qui reservavit sibi dominium utile , seu fructus per tot annos; qui tamen denuo illos donat conventui, ulex iis emantur bona immobilia. Cum ergo fructus, et pecunia ex iis conflata, donati sint ad bona stabilia comparanda , et hæc donatio fructuum sit acceptata a conventu, jam videtur summa illa manere affecta lege ecclesiastica et inalienabilis ad alios usus: nam pecunia relicta, vel donata conventui ad emendum fundum, jam eo ipso reputaturioter bona immobilia inalienabilis.

Propter hæc dixi, tutius et verius videri, quod non possint fructus illi converti in alios usus, vel in solvenda debita sine liccnliasacræ congregationis, quia mens donatoris videtur fuisse donare immediate non solum capitale, sed fructus etiam tot annorum, ut converterentur in bona stabilia : quare videtur esse quasi donatio pecuniæ numeratffi&d emenda bona stabilia , quæ pecunia sic dona et destinatu non potest in alios usus ex-

ppndi. Addidi tamen, non audere me reprobare ut improbabile, si quis diceret sufficere in casu proposito consensum donatoris, ut fructus annorum subsequentium applicentur ad solutionem æris alieni; quia in primis posset aliquis dicere, donatorem in nostro casu non apposuisse conditionem illam circa fructus, retinendo sibi dominium utile et uiumfructnm ; sed potius donasse simpliciter totum capitale et transtulisse in conventum dominium totum, et directum, et utile : apposuisse lumen gravamen illud convertendi fructus in bona immobilia ; quod gravamen non supponit fructus manere sui) dominio donatoris, sed potius acquiri conventui tanquam fructus rei sure ; cum onere tamen ex pacto inito cum donatore convertendi illos in bona immobilia, quod pactum et gravamen ox voluntate donatoris postea auferri potest, ut dictum est.

Deinde, quia etiamsi ex pacto et voluntate donatoris, tota illa summa destinata jam sit ad emenda bona immobilia : illa tamen destinatio non videtur certo sufficere ad hoc, ut censeatur legibus ecclesiasticis comprehensa et prohibita ne alienetur; potest enim considerari deputatio illa vel quatenus procedit a voluntate donatoris deputantis ad bona immobilia, vel quatenus procedit etiam a voluntate conventus acceptantis donationem ad eum effectum. Loquendo ergo de deputatione facta a donatore, ea non videtur sufficere ad obligandum ipsum donatorem, qui certe non intendit se ipsum obligare, sed donatarium cui gravamen illud apposuit. Nec enim se obligat aliquis ad persidendum in decreto et voluntate quam semel habuit, emendi bona stabilia pro aliqua religione, nisi forte votum emisit, sed potest libere ab ea intentione desistere.

Difficultas solum potest esse ex parte regularium, qui acceptarunt ejus summæ donationem ad eum finem, atque adeo jam ex parte sua deputasse videntur eam summam ad bona immobilia. Quare, cum donator non possit, mutata voluntate , auferre jus quod regulares acquisierunt ad ea bona, et aliunde ipsi non possit mutare voluntatem, et convertere in alios usus pecuniam, quam deputaverunt ad bona immobilia, videtur jam ex hoc oapitesumma illa subdita legibus ecclesiasticis prohibentibus alienationem. Ceterum dicero aliquis posset, nec deputationem, prout oritur ex voluntate regularium, inducere hanc obligationem ; est enim sententia gravissimorum doctorum, non sufficere ad hunc offectum deputationem meram extrinsecam, qua prælati et conventus deputant et reservant aliquam suam pecuniam ad emendu bona immobilia ; ita cum aliis, quos affert, docet P. Vasquez *in opusculis,* tr. *de reditibus,* c. II. §. n. dub. 13. n. 44. et in terminis Castro Palao to. II. tract, χτ. disp, unica, puncto Ia. §. 1. num. 5. ubi dicit, deputationem a prælato et monasterio factam ad emenda bona immobilia ex aliqua pecunia, tunc solum impedire alienationem, quando pecunia fuit a testatore ad illum effectum relicta, vel habita fuit ex pretio rei immobilis venditæ, cujus loco substitui debet res alia immobilis, vel denique quoties pecunia in se habet intrinsece illam obligationem. Aliie namque destinationes, inquit, videntur accidentariæ, neque conditionem pecuniæ mutant ; quo supposito , non videtor sufficere ad inducendam eam obligationem deputationem, qua conventus destinaverat pecuniam fructuum subsequendum ad emenda bona immobilia, cum hæc non possit mutare conditionem fructuum , qiii ex natura sua sunt consumptibiles, siije alia licentia sedis Apostolicæ.

Solum posset obstare, quod hæc destinatio non fuit omnino spontanea, sed ex obligatione et pacto imposito ab ipso donatore, qui voluit quod ad hunc effectum deputaretur pecunia illorum fructuum, quo casu prædicti doctores fatentur, per destinationem reddi pecuniam inalienabilem. Ad hoc tamen dici posset, casum nostrum differre ab omnibus exemplis , quæ illi doctores afferunt : ea enim sunt de pecunia ad eum effectum destinata ex obligatione irrevocabili, qualis est pecunia ex pretio census redimibilis extincti, vel ex re immobili vendita, quæ quidem pecunia subrogatur loco census, vel rei immobilis, cujus pretium est, nec hoc habet ex voluntate alicujus hominis, sed ex sua natura. Idem est de pecunia a testatore relicta conventui ut emat rem immobilem, quæ debet in eum usum converti ex voluntate testatoris, quæ voluntas revocari non potest jam a testatore mortuo. At vero in casu nostro obligatio tota est ex voluntate donatoris, qui potest suam voluntatem revocare , et remittere obligationem quam ipse solus imposuit : quare deinceps non erit jam pecunia ad eum effectum deputata ex obligatione, cum obligatio ab ipso qui obligavit, sublata fuerit, atque adeo manebit pecunia illa deputata 10

non ox obligat *fonc ;* nam prælati *ct religio* non *habuerunt* animum absolute se obligandi, sed sohira sub conditione, quando donator cui se obligarunt, jure suo non cederet ; quod commune est in omnibus contractibus onerosis, excepto matrimonio et professione *religiosa ct* similibus, qui dissolvi non possunt ex consensu contrahentium : in cætcris enim contrahentes se obligant solum sub conditione, si ille cui se obligant, non cesset jure suo. Non ergo videtur pecunia illa deputata ex obligatione absoluta, sed solum sub conditione, qua conditione deficiente, obligatio tota atque adeo dcputatio ex obligatione cessare videtur. Et hæc sunt quæ mihi pro utraque parte dicenda occurrebant.

41 Hinc obiter infero, quid dicendum sit ad alium casum, qui in facti contingentia propositus fuit. Legata quippe fuit conventui regularium res immobilis. Prælatus conventualis et provincialis acceptare volebant, sed relicta sibi libertate ad alienandum; quare non ita volebant rem illam conventui incorporare, ut redderetur inalienabilis, sicut alia bona immobilia ejusdem conventus, nec defuerunt qui probarent posse eo animo et cum ea limitatione acceptari. Sicut et testator vel donator posset eam conditionem in legato vel donatione rei immobilis addere, ct obligationem alienandi imponere.

Dixi tamen, id fieri non posse, nec acceptari legatum rei immobilis, reservando sibi facultatem alienandi. Ratio est clara, quia antequam alienetur res illa a prælatis, debet acquiri conventui : nemo enim potest alienare rem non suam, neque transferre in emptorem dbmiuium quod non habet : debet ergo prius acceptari legatum , per quam acceptiationem res legata acquiritur legatario, imo posita acceptatione, retrotrahitur acquisitio rei legata; ad tempus mortis testatoris, ut suppono. Eo autem ipso quod prælatus acceptat legatum, res illa manet sub dominio Ecclesiæ et conventus : quare non est differentia interrem illam denuo acquisitam, et reliqua bona conventus, sed omnia æque sunt bona conventus : nec nomen *incorporationis.,* quod attinet ad hunc effectum explicat vel addit aliquid supra nomen acquisitionis, cum nullus alius requiratur ad incorporationem printer dominii pleni acquisitionem , ut bene observavit Filliucius in Appendice, disp. xuv. cap. 4. nu. 34. et quamvis aliquid adderet, id quidquid sit, non requiritur ad alienationem, nam lex ecclesiastica prohibens alienationem, loquitur universaliter de omnibus ecclesiæ bonis immobilibus, ut bene ad hoc propositum observavit Castro Palao lorn. II. tr. x. disp. unica, puncto 15. §. 1. nu. 9. inferens, quamvis testator non obliget ad conservandam refit legatam , non tamen posse ab ecclesia alienari; quia permcram acceptationem fiunt bona ecclesiæ , atque adeo comprehenduntur lege prohibente generaliter alienationem omnium bonorum ecclesiæ : quam etiam sententiam supponere videtur Filliucius ubi supra dicto cap. iv. num. 29. cum nolit posse alienari rem immobilem relictam vel donatam ecclesiæ, cum conditione expressa addita a donatore , vel testatore, ut possit ecclesia cam rem libere alienare , quanto magis quando sine ea conditione donata vel legata fuit?

Nec obstat, quod, quando testator obligavit ad rem alienandam , potest sine alia facultate alienari : tunc enim non solum potest sed debet alienari : quare non fuit unquam sub pleno et libero dominio ecclesiæ, cum ecclesia non possit eam rem sibi relinere : lex vero ecclesiastica prohibet alienari bona ecclesiæ, hoc est, quæ ita suntsub ecclesiæ dominio , ut possit ecclesia ea sibi libere retinere, qualis est res legata et acceptata in casu nostro. Quia tamen de obligatione emendi immobilia loco rei mobilis cum licentia alienatæ locuti sumus : hac occasione aliquid insinuabimus de obligatione extinguendi censum, qui cum licentia sacræ congregationis impositus est ob necessitates regularibus occurrentes, vel etiam investiendi pecunias pro capitali, quod fuerat alienatum.

DUBIUM XI.

Incidens de obligatione prælato imposita exlinguendi censum, vel investiendi pecunias intra certum terminum?

Solet quippe sacra congregatio , quando ob necessitates urgentes concedit, regularibus facultatem imponendi sibi censum redirm dem, apponere in ipsa licentia prffice-

plum ct obligationem extinguendi censum lotum, vel saltem partem infra tantum lempus, prout major vel minor est spes extinclionis possibilis, quod idem Iit quando alienatur cum licentia res aliqua immobilis, imposito præcepto investiendi pecunias intra tempus determinatum.

Cum ergo ex facultate sacræ congregationis alienata fuissent aliqua bona stabilia, eadem congregatio imposuit præceptum praelato ejusdem domus religiosae, ad quem spectabat, investiendi singulis annis centum aureos in bonis stabilibus, donec compensaretur alienatio facta: et hoc sub poena suspensionis, a qua non posset absolvi, nisi facto investimento praedicto. Gumergo anno praesenti nihil investisset prælatus, qui diebus quinque ante finem anni cessavit ab officio, successor illius non invenit ex fructibus anni prœcedentis , nisi decem aureos : quare dubitavit an sequenti anno deberet investire 200. aureos, an satisfaceret investiendo centum pro illo anno sequenti, qui erat primus annus suæ prælaturæ?

Respondi, distinguendum esse : nam vel prælatus successor invenit provisiones factas ad victum, vestitum, et alia necessaria pro anno sequenti in totum , vel in partem, vel non invenit. Si eas invenit, falso dicit se non invenisse nisi decem aureos , nam res illæ anticipato emptæ ad annum sequentem æquivalent pecuniæ : quæ anno sequenti ad provisionem præsentem insumenda erat. Quare sicut teneretur investire pro anno præcedenli, si pecuniam invenisset collectam ex trudibus ejusdem anni, sic tenebitur, si invenit provisiones ex iisdem fructibus antecedenter factas ad annum sequentem : quia res illæ emptæ succedunt loco pecuniæ et redituum anni præcedentis. Si vero non invenit ejusmodi provisiones , videndum rursus erit, an prædecessor ex culpa sua non observaverit præceptum sibi impositum : quo casu probabile mihi visum fuit non obligari successorem ad investiendum pro utroque anno, sed solum pro anno sequenti, addita ad summum illa parva summa , quam invenit ex reditibus anni præcedentis, et rata illorum quinque dierum , hoc enim videtur significari in illis verbis Congregationis, *Prælatus ad quem spectabit*^ etc. Ad illum enim prælatum videtur spectare investire centum ex pecuniis hujus anni, qui est prælatus hoc anno, qualis non est successor, qui diebus solis quinque anni hujus fuit prælatus atque ideo ipse non videtor esse prelatum ad quem spectat præceptum pro hnc anno. Si tamen prædecessor in utilitatem conventus distulit investire, tunc videtur successor obligari etiam pro anno praecedenti, quia tenetur ad debita contracta a prædecessore in utilitatem conventus, inter quæ videtur etiam computandum hoc debitum quod oritur ex prædicto decreto sacræ congregationis.

DUBIUM XII.

De promissione facta a regularibus locandi fundum per plura triennia successive.

N. donavit domui relîgiosæ in provicia ultramontana longinqua sex mille florenos, ut ex iis conventus frueretur censu durante donatoris vita, et ipso mortuo, ex capitali disponerent prælati pro ipsorum libito. Petiit etiam ut locaretur ei fundus quidam conventus ejusdem minori pretio per trienniora, et renovaretur successive locatio per singula triennia durante ejus vita, alioquin redderentur ei G000. floreni donati : consensit conventus, et per novem annos locationes continuatæ sunt. Quæsitum est, an sit obligatio continuandi eodem minori pretio sub obligatione reddendi capitale illius census?

Respondi, videndum in primis esse, an donatio 6000. florenorum, et promissio locationum fuerint factae eodem tempore et contractu, an diversis temporibus, prout facti narratio indicare videbatuA Nam, si donatio facta fuit primo modo, non videtur fuisse donatio absoluta, sed conditionalis, et talis ut deficiente postea conditione, resolvatur et debeat restitui capitale donatori, quoties locatio fundi postea non renovabitur, prout vere renovari semper potest. Nam quamvis daremus quod non possit se obligare conventus ad renovandas locationes per alia triennia ex vi constitutionis Pauli II. de quo postea : donator tamen potuit non dare capitale absolute, sed sub conditione illa renovandi locationem ad quam nolebat obligare conventum, sed solum reservare sibi jus repetendi suam pecuniam donatam : unusquisque enim est dominus rei suæ, et potest illam

nd tempus, vel in porpoluum, absolute, vôl snbconditione donare, præsertim cum interim permitteret conventum fnii reditibus illius census, *quibus obundo* compensai i videbatur diminuito pretii in lowilioac fundi subeunda.

3 Si vero quod magis videtur reipsa factum, non fuit promissio illa locationum petita eodem tempore vel contractu, sed tempore diverso posteriori; dixi, etiamsi conventus nolit continuare locationes, non debere reddere illos 6000. florenos, neque enim postea potuit se ad hoc obligare, cum hoc esset alienare censum conventui jam incorporatum. Imo, quamvis donator in ipsa prima donatione dederit facultatem conventui disponendi de capitali pro libito post mortem donatoris, id non sufficit ut absque sedis Apostolicæ licentia possit alienari, potest enim donator vel testator obligare quidem donatarium vel legatarium ad alienandam rem donatam vel legatam : si tamen nullam imponat obligationem, non patest facere, ut possit absque licentia sedis Apostolicæ eam alienare, cum res immobilis incorporata conventui eo ipso fiat inalienabilis. Non ergo potuit postea conventus obligare se ad relinquendum censum illum sibi jam incorporatum, neque ad id observandum tenebitur.

4 Quia vero obiter quærcbatur, an prælati incurrissent censuras et prenas Exlravagantis **Pauli II.** cum se ad illas locationes faciendas obligarunt, dixi, verisimile satis esse quod eas non incurrerint. Primo, quia in constitutione **Paulina** exigitur dolus et præsumptio, ut constat ex ejus verbis : præsum ptio autem importat temeritatem et dolum, Ut **cum** aliis notat, **in** terminis hujus bullæ Filliucius in *Appendice,* tract, xuv. cap. **vi.** §. 1. **nu. 5. in** casu autem nostro non fuit præsumptio sed Ifbna fides, vel ad summum ignorantia vincibilis. Secundo, quia constitutio illa prohibet solum locationem ultra **triennium** : **in nostro** autem casu non fuit unquam facto locatio, nisi **ad unum trien**nium : et quamvis se obligaverit conventus ad renovandas locationes de triennio in triennium, vivente donatore : hæc tamen non fuit locatio, sed promissio locationis faciendæ, quæ quando est sola promissio personatis, qualis videtur hæc fuisse, non dat jus in re promissario, neque intelligitur comprehensa in prohibitione illa Paulina, ex sententia gravium doctorum, quos refert et sequitur Filliucius dicta disp. xuv. cap. 2. num. VJ.

Untln ultimo inferebam, *quidquid sit, Λη conventus* possit reclamare *contra promis*sionom illam, sive quia sit infra dimidium justi pretii, sive oh aliud caput, *ct petere* restitutionem in integrum minoribus conccj. sam : prudenter tamen facturum generalem si consideret an diminutio illa pretii locationis faciendro sit talis, ut non excedat id quod intra terminos donationis remuneratori® potest conventus prudenter donare benefactori suo bene merito, qualis fuit donator: quo posito, expediret magis bono nomini et débita?- **gratitudini,** continuare locationes eodem pretio singulis annis, condonando defectum justi pretii ad vitandas saltem lites, querelas, et offensiones, quæ sine jactura nominis religiosi excitari non possent.

DUBIUM XIII.

De alienatione facta contra formam facultatif concessæ a sacra congregatione.

Petita fuit facultas a sacra congregatione | i cardinalium interpretum sacri concilii Tridentini, ut domus quædam regularium posset alienare tres census ibi nominatos, dando illos in pretium pro certo fundo. Fuit autem commissa facultas Ordinario, ut prævio examine ab ipso faciendo circa evidentem utilitatem, etc. dispensaret. Postea vero in decreto ab Ordinario facto, positi sunt alii duo census diversi loco duorum ex tribus propositis sacræ congregationi, ct contentis in commissione ejusdem congregationis, sed tamen ejusdem valoris. Itaque venditori fundi dati sunt in pretium fundi tres census, quorum unus solus continebatur in commissione sacræ congregationis, **pro** aliis vero duobus subrogati sunt **duo** diversi, sed ejusdem valoris. Quæsitum ergo fuit primo, an conventus ex hoc defectu facultatis possit allegare postea, et agere contra emptionem fundi, quæ apparuit temporis decursu parum utilis conventui, ct contra alienationem censuum. Secundo, quo remedio liberari possit provincialis, ne forte in foro saltem externo accusetur, tanquam qui incurrerit pœnas statutas contra regulares alienantes sine debita facultate sedis Apostolicæ.

Ad primum dixi, alienationem censuum procul dubio fuisse invalidam, cum ex dicta Extravagant! Pauli II. quæ incipit, *Ambition»·,* et ex decretis sacræ congregationis jussu Urbani VIII. editis, irritæ sint alienationes a regularibus fuctæ sine licentia ejusdem congregationis : qure licentia defuit, cum petita fuerit et concessa ad alienandos alios census nominatos in individuo, et eorum loco alii diversi sint alienati, ad quorum alienationem nec fuit petita, nec concessa facultas. Nec obstat, bos census fuisse ejusdem valoris et qualitatis cum illis aliis, quare eodem modo et æque facile data fuisset licentia ad illos sicut ad istos : hoc, inquam, non obstat, quia adhuc defuit voluntas concedendi facultatem ad horum alienationem, cum data fuerit facultas solum ad illorum aliorum alienationem nominatim. Nec fuit error in nomine, sed in substantia, designando unum censum realem pro alio diverso. Regula autem generalis est, ut concessio facultatis non extendatur ad casum sub verbis concessionis non comprehensum, quamvis ad illum etiam casum, si peteretur, æque facile concessio facta fuisset, quæ regula potissimum locum habet in mandato, quale fuit in præsenti mandatum sacræ congregationis destinatum Ordinario, cujus mandati termini strictissime sunt observandi, ut cum communi doctorum quos affert, notat Thomas Sanchez lib. vin. *de Matrimonio,* disp, xxi. num. 3G. et colligitur ex c. *Cui de non Sacerdotali, de preebendis,* lib. vi. et c. *Susceptum; de rescriptis,* eodem libro, in quibus deciditur, mandatum de conferenda alicui præbenda certi valoris vel beneficio vacante per resignationem, non extendi ad conferendam præbendam minoris valoris, nec beneficium quod vacaret per obitum. Aliud item simile ct magis strictum exemplum afferunt doctores, quos refert et sequitur idem Sanchez ibi num. 39. si, v.g. rescriptum impetretur ad recuperandum debitum quod tibi debetur ex mutuo : quod rescriptum nihil poterit conducere ad recuperandum debitum, quod non sit ex mutuo sed ex alio contractu, quamvis æque facile et facilius ad id concessum fuisset. Cum ergo rescriptum et mandatum sacra* congregationis fuerit ad tales census alienandos, et ad facultatem pro iis ab Ordinario concedendam; non potuit valide Ordinarius extendere mandatum ad alios census alienandos, quamvis æque facile ad 008 concessa fuisset facultas, si petita fuisset.

Nec etiam obstat, quod posita facultate alienandi hos census, videatur levis transgressio, si commutentur pro aliis æqualibus: hoc, inquam, non obstat, quia si hæc esset levis transgressio legis, sequeretur quod passent hodie praelati regulares absque alia facultate sedis Apostolicæ permutare fundos, vel alia bona immobilia pro aliis æqualibus, vel melioribus, quod tamen est falsum omnino et contra omnes doctores, qui non minus dicunt esse prohibitam permutationem quam venditionem horum bonorum, quos refert et sequitur Filliucius *in Appendice,* tr. XLIV. cap. π. num. 23. et constat expresse ex cap. *Nulli, de rebus Ecclesia alienand.* et cap. n. *de rerum permutatione,* et ex Extravagant! *Ambitiosa.* 3

Denique nec dici potest hanc alienationem fuisse validam saltem quoad partem, nempe quoad censum illum contentum in iis tribus, ad quos data fuerat commissio, et facultas a sacra congregatione. Hoc, inquam, non subsistit, quia, cum tres census dati fuerint pro pretio fundi, qui indivisibiliter permutabatur pro illis tribus censibus : si non potuit permutatio valere quoad partem propter defectum licentiae, consequens est ut quoad nihil valere potuerit, cum fundus non potuerit solum quoad sui partem conventui acquiri. Restat ergo quod alienatio censuum, et lotus ille contractus invalidus omnino judicari debeat.

Ad secundum vero punctum de liberando Provinciali a prenis et censuris ob alienationem indebite factam, cui contractui ipsemet personaliter auctoritatem et consensum præstitit ; dixi, quamvis Provincialis possit etiam in foro externo se excusare, dicens, se probabiliter deceptum auctoritate Ordinarii concedentis facultatem : videri enim potuit Ordinarius visa et considerata commissione sacræ congregationis, agnovisse adhuc in se potestatem ad id faciendum, etiam deficiente identitate censuum : adhuc tamen ad majorem securitatem tentandum esse pro absolutione obtinenda a sacra pœnitentiaria, quæ habere solet in ordine ad regulares facultatem pro utroque foro, et absolvendi et dispensandi et habilitandi, et liberandi ab aliis similibus pœnis canonicis. Peti etiam hoc ipsum potest a sacra congregatione Concilii, ct attenta errandi occasione prædicta,

facile impetrabihir absolutio *cl* dispensatio. Doniçiiepotêstidemintcntfldapud Datariam, vol eliam fipud secrctariam Apostolicam, ut absolutio el dispensatio habeatur per Breve Pontificiam. Quoad forum voro internum, probabilis est sententia multorum, qui dicunt pronas inhabililationis, et privationis vocis active?, et passivæ non incurri ante sententiam criminis dcclaratoriam, quam sententiam docent cum aliis multis, quos afferunt, Thomas Sanchez lib. n. *in Decal.* cap. xxxix. num. ull. et Filliucius dido tr. XL1V. c. vi. num. 7.

DUBIUM XIV.

De religioso non manifestante hæreditatem sibi delatam.

Titius antequam fieret religiosus, institutus fuit lueres universalis a Sempronio avunculo materno ; postquam vero Titius professionem emiserat in religione capaci successionis hæreditariæ, longo post tempore mortuus est Sempronius, nullo alio testamento condito : quia tamen testamenti facti temporis lapsu notitia communiter non habebatur, existimatus est decessisse ab intestato, atque adeo propinquiores consanguinei testamenti facti conscii hæreditatis possessionem acceperunt. Nec id Titio displicuit, qui mallet hæredilatem a suis propinquis retineri, quam ad religionem transferri. Quæsitum fuit, an Titius dissimulare posset, et tacere ac permittere testamenti ignorantiam, ob quam religio, ad quam ex testamento spectabat hæreditas, eam non exigebat.

2 Suppono, esse controversiam apud doctores, an religioso aliquo luerede instituto, hæreditas acquiratur immediate ipsi, et eo mediante, et adeunto hæreditatem, acquiratur religioni : an vero jus adeundi acquiratur immediate monasterio, ita ut non sit necesse quod religiosus institutus adeat hærcditalem, sed monasterium immediate possit eam acceptare ·. quam quæstionem late tractat Thomas Sanchez lib. vu. *in Decalog.* c. χπ. num. 35. et sequentibus, et nos de hoc ipso egimus tom. i. de *Justitia,* disp. in. sect. 5. num. 94. ct sequentibus·, et quamvis aliqui asserant nonnisi mediato acquiri monasterio atque adeo requiri quod religiosus institaˆ adeat hæredilatem ; nos tamen cum Sanchez et aliis multis diximus, posse monasterium immediate adire hæreditatem, ignorante etiam religioso ipso suam institutionem.

Quia tamen primam sententiam tenent graves doctores, eamque probabilem esse fatetur Sanchez ubi supra, num. 3G. ideo in casu nostro aliqui volebant, propinquos potuisse hæreditatem possidere, et nihil de testamento dicere, quandiu religiosus ipse institutus non contradiceret, sine cujus voluntate hæreditas non poterat ad monasterium devolvi. Nec etiam ipsum religiosum obligari ad aliquid monasterio manifestandum, sed posse tacere, quia quandiu ipse non non acceptat, nullum videtur jus acquisitum monasterio ad bona illa hærcditaria. Posset autem confirmari cx doctrina communi doctorum, qui dicunt posse religiosum cui donum offertur, illud respuere sine licentia prælati ad respuendum, neque in hac refutatione peccare contra votum paupertatis, aut contra justitiam, licet aliquando peccare possit contra charitatcm. quando sine rationabili causa impedit monasterio lucrum quod dono acceptato posset habere; quod docet idem Sanchez lib. VII. cap. XIX. n.75. et nos ctiam dicta disp. in. sect. 8. nu. 166. cum aliis ibidem a me relatis. Poterit ergo etiam in casu nostro religiosus non acceptare hæreditatem absque ulla injuria contra monasterium, amplectendo sententiam probabilem, quod sine acceptatione religiosi non possit hæreditas monasterio acquiri.

Dixi tamen, religiosum non posse monasterio occultare suam institutionem, et hæreditatem sibi delatam. Primo, quia prætcrquam quod religiosus peccaret contra charitatem defraudando monasterium lucro cx hæreditatc obveniente, sine justa ct rationabili causa excusanto ; statuendum est, in utraque sententia supra relata, religiosum non posse sine licentia prælati adire vel etiam repudiare hæreditatem sibi delatam, imo aditionem vel repudiationem esse nullam, ut cum aliis advertit Thomas Sanchez dicto cap. χπ. num. 37. et nos eliam dicta sect. v. Unde constat religiosum in casu nostro non posse sine consensu prælati licite, ncc valide repudiare hæreditatem, quam scit sibi ex testamento delatam, præsertim cum in iis circumstantiis eo ipso, qUOd hæreditatem "™ |'dlt OBWtuv >Uam omnino

1

repudiare : nam lucres ab intestato, qui notitiam habet testamenti antea facti, et videt religiosum nolle uti eo testamento, nec illud monasterio manifestare, sed potius velle quod hæreditas veniat ad hærcdes ab intestato, prudentissime judicat religiosum nolle hæreditatem, sed potius, quantum in se est, eam repudiare coque titulo hæreditatem possidet. Cum ergo repudiatio illa tota sit invalida, ulpotc facta sine licentia prælati, peccat religiosus repudiando hæreditatem repudiatione illicita et invalida, et quæ non solum est contra justitiam sed etiam contra votum paupertatis.

Unde fieri potest secunda ratio, quia hæres ab intestato peccat possidendo quasi ab intestato hæreditatem, non præcedente valida et legitima repudiatione hærcdis, quem scit testamento designatum esse : hæres enim ab intestato nullum habet jus, antequam hæredes testamentarii repudient. Huic autem peccato cooperatur ipse religiosus, dum suo silentio et occultando testamentum, fiduciam et animum generat in hærede ab intestato, qui alioquin hæreditatem non peteret nec caperet, si sciret testamentum manifestandum, et hæredem testamentarium velle succedere. Cooperatur ergo iniquæ usurpationi bonorum, qua hæres ab intestato sine titulo sufficienti hæreditatem possidet. Denique addi potest injuria contra legatarios : fortasse enim plures alii præter hæredem aliquid cx illo testamento capere debebant, qui quandiu testamentum occultum manet, carebunt iis quæ sibi debentur : quod præsertim locum habebit in iis, quæ etiam hærede repudiante hæreditatem adhuc ab hærede ab intestato solvi deberent, qualia sunt legata pia in testamento relicta, imo et legata etiam non pia, quando in testamento apposita fuit clausula codicillaris, vel aliquid æquipollens, ut adductis etiam aliis casibus observat P. Molina t. i. *de justitia,* tract, π. disp. 181. omnes ergo legatarii in illo testamento scripti habent jus ad legata illa ab hærede etiam ab intestato accipienda, quia communiter clausula codicillaris apponi solet, et ea etiam non apposita, debentur saltem legata pia : quæ tamen omnia non habita notitia testamenti, effectu suo carebunt. Nec religiosus tacendo excusari poterit ab his omnibus detrimentis, si, ut consanguineis indulgeat, veritatem occultet in prajudiciuin monasterii, et aliorum.

DUBIUM XV.

Utrum grangia regularium gaudeat immunitate ?

Delinquens sæcularis captus fuit a ministris curiæ sæcularis in capella quadam, quæ erat in grangia regularium. Reclamatum fuit a regularibus, et coram episcopo accusati ministri curiæ, eo quod immunitatem ecclesiasticam violaverint, dum reum ex capella illa extraxerunt; ipsi tamen excusabant factum, allegantes illum fuisse capturatum in villa, quæ non est locus sacer, ut docet Cardin. Tuschus in *conclusionibus juris,* verb. *grangia,* his verbis: «Grangia est membrum suppositura monasterio, in quo est Oratorium ad celebrandum, sed non est locus sacer, nec fundatus de licentia episcopi, ideo episcopo non subest. » Quare Barbosa, et Gambacurta, quos affert, et sequitur Lezana tom. ni. verb, *immunitas Ecclesiarum,* n. 3. dicunt, domos, seu villas quas religiosi habent recreationis gratia, separatas ab eorum ecclesia, non gaudere immunitate.

Ego tamen oppositum episcopo consului ; o concessi quippe libenter, eum non esse locum sacrum, nec etiam esse monasterium, in rigore loquendo, atque ideo de rigore juris non gaudere immunitate; ctin hoc sensu locuti sunt prædicti auctores. Secus tamen dicendum, si speciali privilegio id concessum sit : quod quidem privilegium quia prædicti auctores vel non viderunt, vel illius memores non fuerunt : ideo absolute negarunt immunitatem ; ex tat tamen ejusmodi privilegium ab Eugenio IV. concessum Cisterciensibus, prout cx compendio ordinis Cistercien, refert Emman. Rodericusto. n. *qu. regular, q.* 75. art. 2. his verbis : « Concessit, quod grangiæ monasteriorum Cisterciensium, sicut ecclesiæ atria, pravorum hominum incursu, et violentia, liberte, et quietæ debeant esse ; ita ut nemo in eis hominem capere, spolium, aut ruinam exercere præsumat in virtute Spiritus sancti inhibendo statuit. » Ex quibus verbis constat, id non fuisse concessum vivæ vocis oraculo, sed per litteras authentiens. -Nam, licet oraculo eoacedi soleant

privilegia pura, *quia id snfficiebal ad securitatem conscientiw* ipsius privilegiati;* nunquam tamen eo solo *oraculo statuuntur* pinna? *facientibus* contra privilegium ; ad hunc enim finem id nihil deserviret, cum non *constaret tunc de privilegio,* nisi ex testimonio privilegiati, cui alii de quorum præjudicio agitur, credere non tenerentur ; quod potissimum locum habet in materia immunitatis, quæ nihil aliud est, nisi prohibitio ministrorum curiæ, et inhibitio eorum circa aliquas personas vel loca : qua? inhibitio nihil operabitur, nisi legitime et authentico de ea constet. Cum ergo hoc sit speciale privilegium ordinis Cisterciensis, atque ideo competat illis aliis ordinibus, qui plenissimam privilegiorum communicationem habent cum cteferis (qualis erat ordo religiosus, ad quem grangia illa spectabat) consequens est, ut extractio delinquentis fuerit contra immunitatem, atque ideo reus restituendus omnino esset : quod etiam in propriis terminis tenet Villalobos in *Summa* tom. n. tr. 39. difficultate 5. num. 6. ubi id probat ex eodem privilegio Cisterciensibus concesso, et Peregrinus de *Immunitate,* cap. iv. num. 58.

3 Quapropter episcopus sacram congregationem ïlomœ consuluit, quæ respondit, si *Capella illa erat in grangia, observandum privilegium :* qua occasione iterum ex parte curiæ sæcularis apud episcopum oppositum fuit, illam non esse grangiam, sed villam : quasi sub grangiæ nomino non veniant merto villas, sed hospitia quædam, seu parvæ domus religiosorum, quæ sunt quasi membra monasterii, et sub ejusdem prælati gubernatione; quod videtur intellexisse P. Diana vi. p. tract. I. *de Immunitate Ecclesiarum,* résolut. 6. post medium, (quæ post litem illam in lucem prodiit,) ubi, cum adversus nonnullos teneat grangias gaudere immunitate, addit hæc verba : « El grangiæ sunt quædam parvæ domus religiosorum, quæ sunt vduti hospitia ipsorum, et membra monasterii, quæ sunt sub potestate, et jurisdictione prælati monasterii, cujus sunt grangiæ.» Quare videtur velle quod ibi habitent aliqui religiosi permanentor, in quos prælatus exerceat jurisdictionem.

4 Ego tamen dixi, *grangiæ* nomine intelligi villam etiam illum cum capella, in qua religiosi recreationis gratia adeuntes, vel ibi commorantes celebrant, quod probavi ex cap. ultimo, de *Censibus,* ubi Pontifex dicit'. » Auctoritate pi æsentium inhibemus, no quis pro oo, *quod in oratoriis, qum in grangii» vostris habetis, intordum aliqui vestrum celebrant,* procurationes, quæ ratione *visitationis debentur, a vobis exigere, vel extorquere* præsumat.» *Ubi glossa verb.ratione visitationis, notat,* quod in illis grangiis, *licet ibi* quandoque monachi celebrent, non consueverunt monachi morari, sed conversi causa colendi agros suos, et glossa marginalis addit, *in multis Hispanice locis, grangia» vocari, quæ Latini rura appellant. Et* quidem Italtca etiam lingua eamdem appellationem retinet, et ejusmodi villas religiosorum solet *grangias* vocare. Quare merito episcopus persistit in defensione immunitatis sacras congregationis mentem secutus, quæ prudenter addidit verbum illud, *obsonandum privilegium,* ut significaret immunitatem in hoc casu non esse de jure communi, sed ex privilegio speciali : quare reus tandem ratione immunitatis restitutus fuit.

DUBIUM XVI.

De prætensa invaliditate professionis cujusdam monialis ex causa metus, et postea ab eadem ratificatæ.

De hoc casu per multos annos litigatum fuit in variis tribunalibus, et ultimo in sacra rota Romana controversum cujus varias fuerunt et contrariai decisiones ob circumstantias facti pluries alteratas,et testes etiam diversis temporibus aliter deponentes, de quo etiam casu, ut opinor, locutus est Laurentius Portel. *in responsionibus moralibus,* p.III. casu 32. qui tameu respondisse videtur ante ratiiicationcm ab eadem moniali factam, et casu ipso principali paulo aliter narrato. Ego itaque relicto suo loco narrationi veriori, proponam casum prout inibi propositus fuit, et subjiciam, quid ipso juxta cam facti seriem in hac controversia senserim.

Femina quædam ingressa est monasterium, et facta intra bimestre ante professionem juxta decretum Tridentini renuntiatione bonorum, et jurium ad favorem sui patris, professionem, emisit, coacta tamen, ut ipsa prætendit, metu et minis parentis, ac

protestata prius ante imaginem Crucifixi, ctcoram multis aliis monialibus, se invitam profited ; sed pars adversa negat et metum et minas et protestationem prædictam. Postea per multos annos more professarum actus omnes exercuit tam in electionibus prælatarum, quam id admittendis novitiia ad habitum et professionem, et hoc non solum vivente patre, sed etiam eo mortuo per longum tempus. Occasione tamen cujusdam hærcditatis, quæ ipsi obveniebat, sollicitata ab aliis consanguineis, qui ea bona per manus predictæ monialis sibi comparare volebant, ut dicebatur, obtenta prius a summo Pontifice licentia reclamandi post quinquennium, reclamavit contra valorem professionis propter metum. Quia tamen causa in longum trahebatur, suadentibus nonnullis viris piis et doctis, quibus res illa non videbatur scandalo carere,ut post annos triginta negaret se esse monialem, quadam die,dum vicarius generalis archiepiscopi tanquam judex a Papa ad id muneris delegatus, testes examinaret, ipsamet accessit ad crates, eidemque vicario coram notario, et testibus palam edixit, ne ulterius procederetur in testium examine, quia ipsa sponte sua cedebat liti, *ac si antea,* inquit, *monialis non fui, hodie monialis esse volo.* Quare vicarius ib examine testium cessavit. Consanguinei tamen, qui ex renuntiatione praecedente bonis fruebantur, et idcirco pro valore professionis agebant, conscii hujusmodi cessionis, noluerunt eam acceptare, nisi simul ratam haberet renuntiationem bonorum antiquam; timebant enim ne adhuc remuneret titulus cara annutandi ob nullitatem prioris professionis. Ipsa etiam monialis parum constans, paulo post iterum rediit ad litem contra valorem suæ professionis, ct contendit pro liberatione et reditu ad sæculum.

3 Videbatur itaque res in primo statu constituta, quia cessio litis facta, cum non fuisset ab adversariis acceptata, non putuit habere effectura, atque ideo potuit libere revocari. Ratificatio etiam professionis non videtur fuisse valida, quia professio, ut valide fiat, debet fieri in manibus abbatissæ, vel prælati potentis acceptare professionem : illa autem ratificatio non fuit facta in manu alicujus potentis cara acceptaro, sed coram quodam judice delegato, ad quem non spectabat dare vel acceptare professionem.

Dixi tamen, ratiiicationcm illam videri fuisse omnino validam, et non relinqui amplius locum reclamandi. Ne autem quæstio nostra ad alia diffundatur, omitto totum id quod spectat ad nullitatem prætcnsam professionis prioris ob metum, de quo alia quæstio erat : nam metus non probatur sufficienter, ac, etiamsi præcessisset, purgatus videbatur ex eo quod mortuo patre, qui metum dicebatur injecisse, ipsa per multos annos perseveraverit, ingerens se in omnibus actibus propriis professarum, quales sunt electiones prælatœ, admissiones novitiarum, et alii similes, per quos actus arguitur tacita ratificatio professionis. Sed quia non est animus de hoc articulo disputare, reducitur tota quæstio præsens valorem ratificationis expressæ subsecutæ, quæ videtur totam controversiam dirimere.

Et in primis concedo, cessionem litis, quatenus intra suos terminos continetur, non habere suum effectum nisi acceptetur ab adversario; quia est contractus humanus , et sequitur naturam aliorum contractuum : quare ante adversarii acceptationem potuit ab ipsa moniali revocari. Et quidem, ut hoc obiter dicam, minus prudenter adversarii fecerunt, dum illum actum recusarunt acceptare, eo timore ducti, ne forte si prior professio censeretur invalida, declararetur etiam invalida renuntiatio , cujus virtute ipsi bona possidebant : debuissent enim advertere, quando renuntiatio fit expletis decem mensibus novitiatus, quamvis professio subsecuta sit irrita ex motu, quocunque tamen tempore postea tacite vel expresse ratificetur professio , renuntiationem confirmari, ut cum Em man. Roderico notavit optime Thomas Sanchez lib. VU. in Decalog. cap. v. num. 56. quod saltem de proprietate bonorum intelligi debet, quamvis de fructibus tempore intermedio decursis posset esse controversia, juxta ea, quæ addit idem Sanchez ibi ɳ. 62.

Dixi itaque, ratificationem professionis illis verbis contentam non indiguisse ad sui valorem acceptatione adversarii, sed solum consensu ejusdem monialis volentis valide profiteri. Ratio est, quia ad valorem præccdentis professionis, dato quod illa ob metum fuisset invalida, solum deerat consensus liber, quo accedente quolibet tempore, professio /it valida , etiamsi ratificatio non fiat cuiu nova solemnitate in manibus pr.elatæ vel prælati. Nuo id videtur posse negari stanto doctrina concilii Tridentini sess. xxv. ea.

19. *tie Regularibus,* ubi post clapstim quinquennium a *die professionis factæ negatur audientia regulari alleganti professionis suæ nullitatcin ob melum, quia* nimirum præsu*mihir tacita ratificatio,* et sufficiens ad valorem professionis, etiam sine nova solemnitate, vel acceptatione prælati, aut Capituli, quorum acceptatio jam antea præcesserat, et nondum est revocata. Quanto ergo magis juxta mentem Concilii sufficiet ratificatio expressa coram judice delegato, notario et testibus, qualis in casu nostro reperitur?

1 Ad hoc tamen ox parte monialis responsum fuit, supponi falso, quod præcesserit unquam acceptatio et· consensus ex parte conventus; nam tempore primæ professionis constabat monialibus omnibus, vel pluribus carum, quod professio fiebat ex metu, qiia notitia stante, non poterant moniales habere animum acceptandi eam quam sciebant invitam et reluctantem venire. Primo, quia delicta non sunt præsumenda : peccarent autem moniales gravissime acceptando professionem factam ex metu, et incurrerent excommunicationem impositam coopérant!-bus ad ejusmodi professionem a Tridentino did. sess. XXV. cap. xvin. *de Regular.* Secundo , quia non potuit esse consensus ex parte monialium, et voluntas obligandi se ad alendam et regendam eam quæ ex parte sua non se obligabat ad obedientiam, et vitam religiosam, ut explicat Gastro Palao to. 111. tr. *de Susceptione Religiosi stains,* disp. 11. punct. 5. num. 2. et seqq.

8 Contra hanc tamen responsionem opposui, eam videri esse elusionem decretiTridenlini supra citati approbantis ratificationem tacitam professionis factæ ex metu sine nova solemnitate, aut consensu ex parte prælati vel conventus. Suppono, si vitium illud nuditatis ex metu fuisset occultum, non requiri postea ad valorem ratificationis tacitæ, vel express» novum consensum prælati, vel monasterii, sed sufficere priorem illum consensum antea præstitum et non revocatum, etiamsi plurimi anni intercessissent, ut cum aliis mullis quos affert, docet Thomas Sanchez in terminis fortioribus de matrimonio ex metu facto, lih. 11. *de malrim.* disp. xxu. num. 12. et de professione ex metu, idem Auctor lib. VII. de motrim. disput. xxxvii. num. G0. LXI. iu Decalog. cap. v. num. 81. Quare difficultas solum vestal in præsenti, eo quod præteuditur pluribus monialibus tempore professionis *constitisse de nictu , atque ideo* non potuisse *hinc* habere consensum *ex* parte sua ad eam acceptandam.

Cæterum, acceptationem *illam* exparte . | monasterii fuisse validam, ct voluissemonia- l les, quantum ex se erat, novitiam acceptare, si ipsa libere et sponte vellet profiteri, probari potest multis argumentis.

Primo retorquendo argumentum ab adver- |. l sariis adductum ex Tridentino dicto capit, xvin. ubi excommunicantur qui scienterconsensum præbent professioni ex metu facienda?; supponit ergo Concilium quod cum notitia metus incussi potest stare ex parte acceptantis voluntas acceptandi professionem, quantum est ex se; alioquin nemo illam excommunicationem incurrere posset. Ergo si non est praesumendum delictum monialium, non est praesumendum quod certam notitiam de metu incusso habuerint, sed ad summum aliquæ carurn rumorem aliquem audierint. Neque enim evaderent illam Tridenlini excommunicationem abstinendo solum a consensu interno, sed ad eam incurrendam sufficeret præstare consensum externum et auctoritatem, ut prælatus acceptaret professionem quam ipsæ scirent procedere ex metu. Nam in dicto Tridenlini decreto excommunicantur omnes, qui scientes eam non ingredi sponte monasterium , quoquo modo eidem actui, vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Non ergo evaderent peccatura , vel pœnam per solam omissionem consensus interni.

Secundo probatur ex regula generali,quod || l in dubio semper præsumendum est pro valore actus. Gum ergo expresse dixerint, etiam per suffragia secreta, in quibus major libertas est, se eam acceptare, non est præsumendum quod voluerint solum fingere sine ulla voluntate eam ex parte sua acceptandi.

Tertio, et a priori, quia, etiamsi constaret l- illis de metu , non est dubium quod adhuc potuerint, si vellent, habere consensumct voluntatem eam acceptandi valide, quantum erat ex parte sua. Erat enim voluntas efficax consentiendi ex parte sua ad hoc, ut si metus cessaret in profitente, vel si ipsa nonmoveretur ex metu sed alio motivo , professio haberet effectum. E nde certum videtur,quod, si post acceptationem monialium et antequam ventum esset ad actum professionis, metus cessasse!, vel profitons non eam ex metu sed ox alio motivo voluisset piolilnri, professio

fuisset absque dubio valida sine nova acceptatione vel scrutinio faciendo, nec ullus de professionis valore dubitasset. Acceptatio ergo prior non fuit ficta sed vera, ac saltem conditionalis, ut valeret professio si ipsa sponte sua profiteri vellet. Cum ergo postea «ponte sua profiteri voluerit, ratificando expresse priorem professionem, non fuit necessarius novus consensus ex parte monasterii: suppono enim non requiri acceptationem professionis consequentem, sed posse valide acceptari, etiam antequam fiat professio.

13 Quarto probatur hoc ipsum clare exemplo matrimonii, in quo si uterque conjux falso existimet subesse impedimentum dirimens, et adhuc contrahat, valet matrimonium, non solum si falso putabat posse esse validum non obstante consanguinitate, v.g. sed etiam si putasset non posse esse validum, ut ex c. *I. de Sponsalibus,* lib. vi. et ex *Clementina unica, de consanguinitate,* probat et tenet cum multis aliis quos affert Thomas Sanchez lib. II. *de mate.* disp, χχχπι. num. 2. quia adhuc potuit esse consensus validus; quo voluerunt facere matrimonium quantum in ipsis erat. Et saltem in foro externo et Ecclesiœ, non esse tunc credendum contrahentibus, si dixerint se non habuisse verum consensum observat cum Cardenas et Covarruvia idem Sanchez ibi num. 3. Si ergo existimatio de consanguinitate, et impedimento irritante non tollit consensum validum ad matrimonium, et in foro externo debet praesumi intervenisse tunc animum contrahendi, quantum in ipsis erat, quanto magis præsumere debet Ecclesia in casu nostro animum consentiendi et acceptandi ex parte sua in monialibus, etiamsi illis constasset de metu, cum posset consensus ille deservire saltem ad valorem professionis, quoties postea cessante metu, vel mutata voluntate ipsa vellet sponte consentire?

14 Quinto probari potest hoc ipsum exemplo confessionis sacramentalis, ad cujus valorem requiritur etiam intentio confitendi, ut constat. Ex tamen quamvis poenitens videat se adhuc non habere dolorem sufficientem de suis peccatis, et sciat sine dolore confessionem et absolutionem non habere effectum gratiæ : potest adhuc habere intentionem confitendi sacramentaliter, ita ut, si post confessionem et ante absolutionem concipiat verum dolorem, non sit necesse postea repetere totam confessionem, quia confessio jam fuit facta cum vera intentione confitendi, licet sine sufficienti dolore. Et ita plerumque contingit in multis qui accedunt et confitentur sine dolore sufficienti, quem postea hortante confessorio concipiunt. Sicut ergo potest aliquis habere intentionem confitendi serio et sacramentaliter, sine fictione, sciens impedimentum ad effectum sacramenti et absolutionis, quia vult confiteri ponendo requisita précise ex parte confessionis, ut si postea auferantur impedimenta alia et accedat debitus dolor, confessio illa habeat suum effectum : sic possent moniales, etiamsi essent consciæ metus incussi, velle ponere acceptationem et consensum validum ex parte acceptationis, ut si postea auferretur metus, vel novitia vellet sponte profiteri, acceptatio haberet suum effectum et professio fieret valida. Et hæc intentio semper præsumitur, nec contrarium dicentibus creditur, saltem in foro externo Ecclesiœ, ut vidimus.

Nec obstant adducta pro parte contraria : potuerunt enim moniales præstare consensum validum ex parte sua. Primo, quia non constabat eis certo de metu illato, et in dubio poterant velle acceptare, quantum in ipsis erat. Secundo, quia dato quod aliquibus constaret de metu incusso, poterant adhuc ex parte sua velle dare consensum, ut, si ante vel post professionem cessaret metus, vel mutata voluntate sponte profiterentur, valida esset professio; quæ voluntas conditionata præsumitur ab Ecclesia in foro externo, ut vidimus, etiam in putante subesse impedimentum dirimens ad valorem matrimonii, quod multo magis procedit in casu nostro, in quo nulla ratio erat ex parte monialium ad fingendum consensum, cum ipsis nemo metum indiceret, nec erat cur non diceret se nolle eam acceptare, quia non sponte sed coacta veniebat. Dicentes ergo se velle eam acceptare, censentur ex parte sua consensisse in quantum poterant, cum nulla esset causa fingendi et mentiendi.

Quod confirmari etiam potest exemplo 16
optimo, quod affert Sanchez ubi supra, dicta disp. .win. num. 2. hæretici putantis ex suo privato errore baptismum nostrum esse cæremoniam irrisoriam : qui tamen si utatur debita materia et forma valide baptizat; potest enim adhuc habere intentionem sufficientem faciendi id quod facit Ecclesia : imo et Judæus potest valide baptizare, ut constat; licet nihil prorsus credat de valore ba-

ptismi. Unde, si dicat sc vello valido baptinare, baptismus præsumitur validus, quia non distante falsa illa existimatione de in-Talidilatc achis, potuit habere intentionem sufficientem, ut constat ex capit. A *quadam Jud/ro, de coiMCrationc* dist. iv. et de facto ita obsonatur in Gallia, ut baptizali ab brorelicis Cnlvinistis non rebaptizentur, si debitam formam et materiam adhibuerunt, ut respondit sacra congregatio Concilii ex sententia Pontificis, quia, licet ii hæretici putent fornue verba non habere efficaciam, sed esso solum verba concionatoria ad instruendam plebem; præsumuntur tamen habere intentionem proferendi ea verba, ut formam efficacem, si talis sit : quanto ergo magis præsumendum est de monialibus religiosis, quod verba acceptationis protulerint cum voluntate sufficienti, etiamsi putassent professionem tunc fore invalidam propter metum ?præsertim cum in casu nostro potuissent efficaciam intendere saltem ad casum possibilem quo ccssassct metus.

Π Nec etiam obstat, quod dicebant,non præsumi delictum, atque ideo non præsumi moniales consensisse, ne incurrerent excommunicationem Tridentini contra coopérantes ad professionem, quæ fit ex metu. Ad hoc enim jam diximus moniales non potuisse evadereillam excommunicationem, etiamsi interius non consensissent : nam excommunicatio non imponitur iis solis qui concurrunt ad professionem validam, alioquin nemo eam incurreret,cum nunquam ea professio sit valida. Sufficit ergo cooperar, ad professionem invalidam, prout revera moniales cooperarentur, acceptando exterius et dando suffragia, licet interius non consentirent, nam sine illa acceptatione externa et ficta, non posset veniri ad actum professionis, ut constat. Sicut ergo pater cogens filiam ad professionem, incurrit excommunicationem, quamvis ipse sciat professionem fore invalidam : ita moniales, licet idem scirent ; incurrerent coopérantes exterius ad illam professionem invalidam. Ex hoc ergo capite non præsumitur delectus consensus interni, qui defectus non impediret excommunicationem.

18 Nec obstat etiam, quod dicebatur, non potuisse, nec voluisse monasterium se obligare ex parte sua ad alendam ot vegendam earn, quæ non se obligat religioni. Respondetur enim ex dictis monasterium non se obligasse absolute ad hæc, sed sub conditione, si ipsa etiam se obligassot, ctacccptaudo ex nunc obligationem ot professionem ipsius, quoties postea sponte et valide fiat; in qua obligatione conditional^ antecedenti nullum onus subit monasterium, cum semper ante professionem valide emissam liberura maneat ad eam expellendam: quod mitem interim sub præfextu professionis emissio alimenta percipiat, non censetur onos grave monasterio fruenti interim ejus dole. Et probatur ab eventu, siquidem libenter eam aluit per vigenti quatuor annos ante litem motam,etiamsi rumor esset de reclamatione ipsius futura contra professionem: denique hoc onus, quodeumque esset, non vitaretur magis per defectum consensus interni in acceptatione : sive enim consenserint interius, semper quandiu ipsa tacite vel expresse non ratificaret professionem et se obligaret monasterio; maneret monasterium liberum ad eam expellendam, cum consensus fuisset solum conditionalis, et conditio posita nondum esset.

Nec Castro Palao supra in contrarium adductus huic doctrinæ contradixit: nam licet n. 2. videatur requirere in ratificatione novam scientiam et consensum ex parte monasterii, postea tamen n. 4. propter decretum concilii Tridentini supra adductum ex sess. xxv. c. 19. *de Regularibus,* vel revocat vel declarat quod dixerat, et fatetur, in casu nostro non requiri scientiam vel acceptationem novam monasterii, sed sufficere quod non contradicat, quia religione non contradicente, summus Pontifex, qui est supremus prælatus religionis, ratificationem professionis ex metu factæ acceptat, quoties postea sponte fiat, quod etiam docuerant Lessius lib. II. cap. x l i. dub. 7. n. Gl. in fine, et Thomas Sanchez lib. vu. *de matrim.* disp, xxxvn. num. 64.

Nec satisfacit, quod aliqui respondent; hanc doctrinam intelligi, quando antea monasterium valide consenserat, ot solum desiderabatur consensus profitentis, quo solo casu Pontifex acceptat postea ratificationem professi : non vero quando monasterium a principio sciens invalid itatem futur» professionis propter metum, non potuit nec voluit consentire ; hæc, inquam, responsio non juvat, jam enim vidimus scientiam de metu, etiamsi fuisset, non impedisse quod moniales potuerint ex parte sua valide consentire saltem sub conditione, et debere præsumi in foro Ecclesiæ externo ita consensisse, quare

nihil deest ut Pontifex postea acceptet spontaneam ratificationem professionis.

41 Denique immerito pro contraria parte adduciturP. Suarez, tom. in. *fle Relig.* lib. vni.cap.I.n.20.ubi petit exparte monasterii novam scientiam et consensum ad acceptandam ratificationem professionis invalidée, nam ibi loquitur de professione quæ fuerat invalida ex defectu tenente se ex parte religiosi profitentis, et ipsius religionis, v. g. quando defuit annus probationis. Quando vero defectus tenuit se solum ex parte profitenlis, et specialiter, quando defectus fuit propter metum, expresse fatentur n. G. et seqq. non requiri novum consensum ex parte religionis, quia prior consensus semper remanet, quandiu non revocatur, et solum dicit requiri consensum novum ex parte profitentis aliquo signo externo proditum;quanlo magis quando fuit proditus coram judice delegato, notario publico, et testibus?

22 Propter hæc, qui contra validitatem ratificationis agebant, aliam viam tentarunt, contendentes quod consensus prior a monialibus præstitus revocatus postea fuerat, atque ideo tempore ratificationis subsecutæ non perseverabat amplius virtualiter consensus prior, quojam deficiente, non poterat ratificatio valere, aut validitatem communicare professioni præteritæ. Adveniente enim postea notitia metus incussi, et posita tali ac tanta mutatione circa rei statum, non præsumitur perseverare consensus, quo novitiam in capitulo acceptaverant ad professionem, sed potius præsumitur revocatus vel ante professionem, vel certe ante ratificationem postea subsecutam, quando scilicet notitiam habuerunt coactionis et metus incussi.

13 Contra hanc responsionem probavi iterum, non potuisse in casu nostro priorem consensum præsumi revocatum. Et in primis non videtur potuisse revocari ante primam professionem ; et hoc, licet concedatur (quod tamen falsum esse dicitur,) metum fuisse incussura, et ad notitiam monialium, seu majoris partis earum venisse, quod primo probari potest ex dictis, quia adhuc stante illa notitia, potuerunt moniales præstare consensum ex parte sua , quo quantum erat ex se, vellent eam acceptare, si impedimentum ex parte novitiæ auferretur, ut supra probavimus ; ergo multo magis cum eadem notitia potuerunt non revocare consensum a se antea bona fide præstitum ; plus enim est denuo consentire quam consensum non revocare.

Secundo probatur, quia potissima ratio nb 24
quam adversarii dicunt debuisse, et præsumi moniales revocare consensum habita notitia metus, ea est, quia non præsumitur quis delinquere, et ejusmodi revocatio consensus necessaria erat, ut vitarent excommunicationem Tridentini contra acceptantes ad professionem interveniente metu : hæc autem ratio nihil probat, quia , ut supra vidimus, desistendo interius a consensu priori, nullo modo vitabant excommunicationem aut peccatum, imo illud aggravabant : namTridentinum eo loco non solum excommunicat consentientes professioni monialis coacta», sed etiam eos omnes qui scientes eam non ingredi sponte monasterium, quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Vel ergo moniales sciebant tunc professionem esse coactam vel id nesciebant. Si nesciebant, non revocarunt consensum, si sciebant, non vitabant delictum et censuras revocando interius consensum, sed debebant fugere ab eo loco, ne præsentiam interponerent professioni coactæ : debebant intimare prælato revocationem consensus , et impedire ne professionem acciperet ipsis dissentientibus, quia dum hoc non intimabant prælato , dabant auctoritatem actui qui fiebat ex earum commissione et consensu, dum novitiam ad professionem offerebant : quod erat gravissimum delictum, nempe offerread professionem deficiente monialium consensu, sine quo professio fieri non potest.

Unde tertio retorquetur contra adversa- 25
rios doctrina illa; quia moniales, dum aderant illi actui et non monebant nec impediebant ne fieret, eo ipso positive explicabant se consentire et acceptare , adeo ut etiam si antea iu capitulo non acceptassent, sufficeret præsentia illa et silentium ad explicandum suum consensum, ut docet expresse cum aliis Thomas Sanchez lib. V. *in Decatog.* cap. in. nu. 14. in fine, dicens, scientiam et patientiam potentis admittere ad professionem, sufficere ad explicandum consensum in professione tacita, ac etiam in expressa, si intercessit aliquis actus externus, qualis in casu nostro procul dubio interveniebat ex parte monialium , quæ novitiam comitabantur et deferebant, ac offerebant prælato, per quæ satis expresse declarabant suum consensum : quod esset gravissimum pcc-

catom si *revera non consentiebant, sod potius priorem consensum jam revocaverant.*

26 *Quarto hoc ipsum probatur ox communi doctrina doctorum, qui dicunt, etiam in his actibus in quibus* requiritur positivus consensus, sufficere interpretalivum, quando aliquis ridens et potens facile impedire, non impedit : hoc enim idem omnino est ac si actu diceret, *consentio.* Unde prælatus videns subditum audire confessiones, quas sine ejus licentia non potest valide audire, et non impediens cum facile possit, censetur dare positivam licentiam, ut docet Suarez tom. IV. in ni. p. disp. xxvi, sect. 1. et alii quos adduxi, et idem probavi in tom. *de pœnitent.* disp. xix. sect. 2. n. 23. et plurimos congerit et sequitur Sanchez lib. III. *de matrim.* disp. xxxv. n. 26. inde inferens parochum qui videt alium sacerdotem assistere matrimonio, quem cum facile possit non impedit, eo ipso dare licentiam assistendi, quiascientia et patientia in his quæ sine magno incommodo possumus impedire, habetur pro consensu. Cum ergo in casu nostro moniales adessent et viderent prælatum acceptare professionem. quam sine earum consensu non poterat valide acceptare, et tacerent, eo ipso significabant se consentire actui : nam ipsæ poterant facile impedire, cum si quis intercederet metus, non ipsis sed soli novitiæ fuisset incussus. Fatendum ergo est, vel ipsas nullam habuisse tunc notitiam de metu et invaliditate professionis, vel certe non revocasse consensum, cum per præsentiam et patientiam actu significarent prælato, se actu præstare consensum requisitum ex parte sua ad valorem professionis.

27 Quinto probatur, quia præsumptio orta ex actu externo significante consensum ad acceptationem professionis, est adeo vehemens, ut, si prælatus postea affirmet se non habuisse consensum internum, nec voluntatem acceptandi professionem, etiamsi id juret, non debeat ei in foro externo credi, neque professus debeat id credere, sed debeat se pro vere professo habere, quia magis debet credere actui externo prælati, quo significavit suum consensum , ut docet expresse Suarez tom. 111. *de Relig.* tract, vu. 1. vi. c. 4. num. 20. Cum ergo moniales in casu nostro per pruisentiam et patientiam, et inulto magis per actus positivos , quibus novitiam detulerunt ct obtulerunt ad professionem, sufficienter explicuerint suum consensum *præsentem, non cichorei iis* credi, *etiamsi post tot* annos *jurarent modo se* revocasse consensum, *quod tamen nullo earum ausa est dicere, sed etiamsi id dixissent, non possumus in foro externo iis* credere.

Sexto probatur *retorquendo idem argu-* ¶ mentum adversariorum, quia sicut non sunt præsumenda delicta, ita difficilius præsumonda sunt plura *et* graviora delicta : si autem moniales tunc revocassent consensum, plura et graviora delicia perpétrassent postea admittendo dictam monialem adactus professarum in electionibus abbatissarum, in admissione novitiarum ad habitum etprofessionem, et aliis similibus qui omnes actus fierent invalidi admittendo ad suffragium ferendum in capitulo eam quam publice sciient non esse professam, nec habere jus suffragii, juxta communem doctrinam canonistarum, quos refert Suarez *de censuris,* disp. xiv. sect. 2. nu. 13. qui eam sequitur tom. IV. *de Relig.* tract, vin. lib. π. cap. 3. nu.9. et saltem exponerentur periculo claræ invaliditatis, si forte numerus requisitus suffragiorum compleretur per suffragium illius personæ inhabilis; quare non possent a gravissimo peccato excusari, quoties eam ad suffragium in capitulo ferendum admittebant, scientes se in ejus professionem non consensisse, quæ delicta cum plura, elgraviora sint, et continuata per tot annos, non sunt ullo modo præsumenda.

Unde probatur septimo, præsumi potiusel * omnino non fuisse revocatum consensum a monialibus, quæ post professionem emissam perseverarunt per tot annos , admittentes et vocantes eam ad omnes actus professarum. Sicut ergo actus proprii professorum inducunt in eos exercentes præsumptionem consensus in professionem , ut constat ex cap. *Vidua, de Regularibus* , et cum communi doctorum quos affert probat Sanch. lib. V. ia *Dccalog.* cap. vni. num. 20. Sic admissio ad actus professorum inducit in admittente consensum in professionem ejus qui admittitur, cum eadem sit ratio. Ergo a fortiori inducet præsumptionem perseverantis consensus expressi antea præstiti, seu non revocationis illius, quod facilius præsumitur quam novus consensus.

Octavo denique probari potest argumento η practice concludente, si res hæc sincere consideretur, et supra insinuato : quia, si dicta monialis post professionem emissam nunquam reciamasset, nec intentasset litem.

imo non obstante metu præcedento, si quia fuisset, eo ipso tempore quo professionem faciebat, sponte et non coacta professa fuisset spiritu devotionis commota, nemo prorsus scrupulum ei ingessisset circa valorem suæ professionis, nec dixisset : Tua professio non est valida, quia, licet non metu sed sponte eam feceris, sed tamen moniales in corde suo revocaverant jam consensum propter notitiam quam paulo ante habuerant de metu tibi incusso. Imo potius dixissent professionem fuisse validam, quippe quam mutato animo, non jam ex metu sed sponte emiserat, et ipsam posso esse quietam, saltem dum non constaret expresse quod moniales consensum antea revocassent : ita certe omnes tunc judicarent et consulerent, in quo unusquisque conscientiam suam consulat, et videat quod tunc dixisset, si a dicta moniali interrogatus fuisset. Ex hoc autem sequitur clare quod non sit fundamentum ad præsumendum quod moniales in corde suo revocarent consensum : alioquin, etiamsi novitia mutato animo, sponte et non ex metu vovisset, dicendum fuisset professionem non fuisse validam propter defectum consensus monialium, quæ jam tunc in corde suo consensum revocaverant : quod tamen in illo casu nemo prudens dixisset. Ergo fatendum est non esse sufficiens fundamentum ad præsumendam revocationem illam consensus a monialibus in corde factam ante professionem.

31 Restat nunc probanda pars altera, nempe neque esse fundamentum ad præsumendum, quod saltem post professionem in manibus prælati factam, moniales revocaverint suum consensum ante ratificationem ejusdem monialis factam coram judice delegato, notario et testibus, quam ratificationem ideo adversarii contendunt non fuisse validam, quia jam tunc non perseverabat virtualiter consensus antea a monialibus præstitus, sed potius ab eisdem revocatus jam fuerat, quod probant primo, quia in contractibus mutuis et onerosis, quando inter consensum unius et alterius contrahentis, intercedit multum temporis, non censetur manere virtualiter consensus prinii contrahentis, sed censetur revocatus, ut cum aliis docet Thomas Sanchez lib. H. *de matrim.* disp, xxxii. num. 7. exemplum afferens in lapsu septennii, vel biennii, et tandem concludens arbitrio prudentis judicandum. Iu casu autem nostro elapsi sunt multo plures anni ante ratificationem professionis post consensum præstftum a monialibus : ergo non potuit tamdiu perseverare virtualiter. Ad boc tamen constat responsio ex eodem Sanchez ibi nu. 12. et 14. dicente, in matrimonio et professione non obstare quamcumque temporis distantiam, sed semper præsumi perseverantem consensum priorem, non solum virtualiter sed formaliter et actu, cum semper intercedant actus quibus eum semper conjux tractat tamquam conjugem, vel religio tanquam suum religiosum : quare ex hac temporis distantia nunquam censetur revocatus prior consensus monasterii.

Secundo tàmen id probare volebant, quia licet in aliis casibus distantia temporis non impediret perseverantiam consensus : in hoc tamen casu debuit impedire propter notitiam quam moniales habuerunt de metu incusso, et de defectu consensus ex parte profitentis, quo defectu cognito, non potuit in illis perseverare consensus antea præstitus; sed praesumuntur ab eo discessisse.

Sed hæc etiam ratio parum urget : tunc enim haberet aliquam apparentiam, quando vel moniales postea significassent suum recessum a primo consensu, vel certe non significassent positive suam perseverentiam per tot actus, vocando eam ad omnes electiones et ad omnes actus capitulares, tamquam professam : qui actus significant satis clare, se ex parte sua velle illam ut professam habere, ac perseverare in eadem voluntate. Quare tantum abest, quod notitia illa de metu, si quæ fuit, inducat præsumptionem revocati consensus a monialibus, ut potius inducat præsumptionem majorem consensus perseverantis : si quidem, non obstante notitia metus incussi, volebant adhuc eam ex parte sua tanquam professam habere et admittere ad omnes actus et jura professarum, quod nihil aliud erat, quam dicere illas, se ex parte sua permanere in eadem voluntate et consensu antea præstito : si enim ab eo discessissent, statim eam a capitulis et juribus professarum excluderent.

Est autem adeo vehemens et fortior praesumptio consensus perseverantis ex admissione ad actus professarum, quando fit post notitiam prioris defectus, ut, etiamsi defectus non fuisset solum ex parte unius patientis metum, qualis praetenditur fuisse in hoc casu, sed etiam ex parte conventus propter defectum, v. g. novitiatus integri, vel propter aliud impedimentum irritans consen- 34

snm ex parte monasterii : si tamen postea cognito eo detentu, prosequatur monasterium admittens ad actus professorum , eo ipso censeatur denuo consentire et acceptare, ut cum communi docet Thomas Sanchez lib. !l. *dp matrim.* disp. xxxv. n. 45. et idem de matrimonio dicit postea disput. XXXVI. §. *Tertia conclusio,* ubi ait, eum qui cum serva contraxit ignarus servitutis, si postea cognito errore, eam affectu uxorio per copulam cognoscat, eo ipso absque aliis verbis consentire in verum matrimonium; quia factum illud post scientiam prioris defectus affert suum consensum præsentem : unde fit argumentum concludens in casu nostro, quia vel moniales, professione subsecuta, sciebant postea ejus defectum, vel non sciebant. Si non sciebant; ergo perseverat prior consensus qui per distantiam temporis non evanuit, ut vidimus, atque adeo, accedente ratificatione ipsius monialis, convaluit professio. Si vero sciebant defectum prioris professionis, et tamen perseveraverunt admittentes eam ad actus professarum, eo ipso multo magis significarunt consensum præsentem : ut pro comperto supponit Sanch. dicta disp. xxxv. num. 45. Nec apparet, quid possint adversarii respondere, stante facto, quod pro toto illo tempore dicta monialis admissa fuerit ad actus capitulates.

35 Quod autem post ratificationem aliquæ moniales scripsisse dicantur ad Pontificem, se desiderare quod ejiciatur tanquam non professa, non obstat : tum, quia expresse contradicunt sibi in ipsis quæ antea dixerant : tum etiam quia illa scriptura dicitur facta post ratificationem ejusdem monialis, postquam jam non poterant discedere a consensu, qui antea non revocatus sed continuatus per admissionem ad actus capitulates professarum, accedente ratificatione ejusdem monialis, habuerat jam suum effectum revalidandi professionem.

3G Hujus autem argumenti, et præsumpti consensus veritas roboratur valide ex doctrina communi supra adducta ex Sanchez lib. II. *de matrim.* disp. xxxin. nu. 2. et ex cap. I. in principio, *de Sponsalibus,* lib. vi. et ex *Clementina unica, de consanguinitate,* nempe quando duo falso credentes se non posse valide contrahere matrimonium ob impedimentum dirimens, adhuc tamen illud contrahunt, matrimonium valere si postea constet non intervenisse impedimentum et consensum præsumi validum; imo est adeo vehemens hæc præsumptio consensus valide præstiti, ut, quamvis postea dicant se ob illam falsam existimationem de impedimento dirimente, non vere consensisse, non sit eis credendum in foro Ecclesiæ, ut cum aliis notat idem Sanchez ibi num. 3. Cum ergo in casu nostro moniales tempore professionis significaverint suum consensum deferentes novitiam, et offerentes ad professionem, et postea ante ratificationem significaverint toties eumdem consensum perseverantem continuatis et repetitis actibus admittendo et revocando eam ad actus proprios professarum : nihil oberit quod habuerint notitiam defectus et metus incussi. Imo, etiamsi dicerent, se revocasse consensum antepositam ratificationem, quod tamen nec dixerunt, nec audebunt dicere, non esset eis credendum in foro Ecclesiæ , quia prævalet semper præsumptio ox facto proprio contrario, præsertim cum neque metum neque aliam causam habuerint ipsæ moniales, ut fingerent consensum, quem non habebant, vel quem jam revocaverant. H I

Hæc autem omnia dicta sunt ad majorem abundantiam, et data hypothesi quod metus intercesserit, et quod moniales ejus notitiam habuerint; quod tamen utrumque negant ii qui professionis valorem tuentur.

Restat nunc dissolvere aliqua argumenta quæ adversarii postea contra supradicla cumularunt.

Primum est, ut probent consensum primum monialium non potuisse postea perseverare, quia consensus seu acceptatio monialium ad summum fuit conditionalis, nempe ex parte nostra acceptamus professionem hujus novitiæ si valida sit. Cum ergo non fuerit valida propter metum, evanuit acceptatio, quia voluntas conditionata, deliciente conditione evanescit, et datum sub una conditione, sub contraria censeturademptum. Hoc tamen argumentum nimium probaret, nimirum professionem per metum factam nunquam posse tacite revalidari cessante metu, etiam per quinquennium, sine nova acceptatione monasterii : quia , si prima acceptatio evanuit deficiente conditione in prima professione, necessaria est nova acceptatio , quod tamen , ut supra vidimus, est contra Tridentinum sess. xxv. cap. 19. *de llerjular.* ubi habetur, quod elapso quinquennio , absque alia acceptatione ex parte monasterii, professio præsumitur revalidata; fatendum ergo ut primam acceptationem 3l

f„i»so absolutam, quam, quantum est ex parte sua, acceptarunt. Vel certe, si dicenda rat conditionata, non astringitur ad illud tempus, sed dicetur acceptatio professionis, si valida sit, qnandocumque flat, atque adeo erit acceptatio professionis etiam postea ralificandæ.

I jj ! Adde, non defuisse in casu nostro novum consensum monialium, nam quando insciæ, vel multo magis consciæ metus novitiæ incussi, eam postea ad actus professarum vocabant, toties denuo in suo primo consensu perseverabant.

1 39 Secundo arguunt, quia professio , sicut et matrimonium, quoad sui valorem requirit exeeutionem et actualem traditionem, si fiat sub conditione de futuro , non perficitur adveniente conditione , sine novo consensu de præsenti, ut docent Suarez to. III. *de Relig.* tract, vu. lib. vi. cap. 12. num. 18. et Basilius Pontius lib. m. *de matrim.* ca. 14. quod idem dicendum videtur de acceptatione professionis. Cum ergo moniales acceptaverint sub conditione de futuro, si nempe novitia postea sponte valide et sine metu ratificaret, necessarius fuit postea novus consensus monialium, ut acceptatio præterita sortiretur effectum.

10 Hoc etiam argumentum nimium probaret; nempe fere nunquam professiones valide fieri, quia fere semper acceptatio ex parte monasterii præcedit per aliquod tempus ante professionem. Ergo acceptatio lacta fuit sub conditione de futuro, nempe si valida professio sequatur, atque adeo requiritur postea novus consensus monasterii, qui tamen communiter non exhibetur; omnes ergo debemus respondere. Et quidem ego late respondi, et explicui torn. II. *deJustitia> eljure,* disp. x x ii. sect. 14. ubi doctores conciliavi, et ostendi sufficere et requiri, adveniente postea conditione, consensum virtualité!· permanentem, quatenus consensus praestitus non fuit revocatus; ideo virtualiter perseverat, et in virtute illius perficitur tunc contractus de præsenti, quando advenit conditio, quod totum in casu nostro positum est : nam ostendimus supra, consensum primum monasterii non fuisse revocatum , sed potius Sæpo fuisse renovatum, dum novitiam ad professionem detulerunt, et eam postea semper ad aelua professarum vocabant: liuare ex eo consensu virtualité!· perseverante, quando ipse valide voluit se obbgare spontanee, perfectu est vabda protasem absque ullo novo consensu explicite ex parte monasterii.

Tertio accumulant plura motiva ad probandam invaliditatem illius ratificationis. Primo, quia præcessit promissio illurum qui intéresse habebant in valore professionis ; qui promiserunt ei solvere ejus debita, si professionem ratificaret. Secundo intercessit metus gravis etiam in ipsa ratificatione : timebat enim, ne ab adversariis lis in longum protraheretur cum magna et temporis et expensarum jactura. Tertio intercessit dolus, quia decepta a prædictis consanguineis, qui multa ei promiserunt, protulit verba illa : Dolus autem dans causam contractui bonæ fidei, reddit illum invalidum et nullum. Quarto denique intercessit error quo monialis putavit se hoc modo liberandam ab ære alieno, et consecuturam alimenta, nec aliter finem litis habendam esse.

Ad hæc facile respondetur, in primis promissiones etiamsi dolum continerent, non posse invalidam reddere professionem, vel ratificationem professionis, quia regula illa, quod dolus dans causam contractui irritat contractus bonæ fidei, non habet locum in matrimonio et professione religiosa, quando dolus non versatur circa substantiam, aut in matrimonio circa conditionem servitutis, ut cum communi probavi tom. II. *deJustit.* disp. xxii. sect. 6. n. 88. ubi rationem differentia reddidi inter hos duos contractus, etcæteros omnes. Adde, supponi falsum quod promissiones ilice dolosæ fuerint.

Unde idem dicendum est de errore, quando enim is non versatur circa substantiam, non irritat professionem, ut loco citato cum communi doctorum probavi. Quod vero additur de minis et metu incusso, præterquam quod id falsum est, ut constat ex attentione virorum gravium et piorum , qui internuntii tunc fuerunt, ut ei ratificationem suaderent, et negant ullas prorsus minas intervenisse; adhuc si ipsa metum concepisset litis protrahendæ et expensarum, id non redderet invalidam ratificationem professionis. Suppono enim, cum communi sententia, non quemcumque metum ad id sufficere, sed metum gravem injuste incussum, ut cum aliis probavi late dicta disput. xxii. *de Justitia* sect. 7. num. IGa. et sequentibus. Metus autem litis et expensarum non erat injustus, cum ii qui pro professionis valmo agebant, justam et rationabilem causam haber ent litigandi, et experiendi in judicio circa valorem

professionis, H concilium Tridentinuni dicta sess. xxv. cap. 19. *de Regularibus,* nolit co casu professionem irritam haberi, nisi in judicio et in causa cognita ros tota examinetur et invaliditas probatur. Non ergo orat motus injuste illatus, sed ex re, quam jure, suo utentes poterant litigantes exequi.

44 Quarto arguunt ex declaratione quadam sacræ congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum die 13. Septembris anno 1629. quam affert Barbosa in *Collcctan. bullarum;* verb, *matrimonium* pag. 45. quæ censuit : « matrimonium contractum a filia per motum a matre illatum, est invalidum, etiamsi mulier melum passa per multos annos post mortem matris permanserit cum marito, et filios procreaverit. » Gum ergo eodem modo judicandum sit de professione religiosa ac de matrimonio, pariter dicendum erit professionem ex metu factam nunquam fieri validam, quamvis post mortem patris qui metum intulit, per multos annos monialis perseveraverit else actibus professarum ingesserit.

45 Respondetur tamen facile negando paritatem quoad hoc inter matrimonium et professionem, nam matrimonium ex sententia sacræ congregationis Concilii, quam semper etiam amplectitur sacra Rota, non potest post decretumTridentini revalidari, nisi coram parocho et testibus, quæ solemnitas est de substantia matrimonii -.quare cohabitatio quæcumque non sufficit ad purgandum vitium nullilatis præcedentis. Hoc autem in professionis revalidatione non sequitur, ut constat ex eodem Tridentino dicta sess.xxx. cap. 19. ulli elapso quinquennio absque alia solemnitate præsumitur revalidata professio per consensum legitimum, qui antea in prima professione defecerat. Non potest ergo quoad hoc fieri argumentum a revalidatione matrimonii ad revalidationem professionis.

46 Quinto denique opponunt, non fuisse veram ratificationem professionis, quando monialis dixit: Si *antea monialis non fueram, hodie monialis esse volo :* nam verba illa non significant in rigore professionem pressente, sed voluntatem, et animum ratificandi postea professionem : quia verbum voto injunctum alteri verbo infinitivi temporis, non importat dispositionem de præsenti sed voluntatem propensam agendi de futuro, ut ex mullis nota Barbosa *diction.* 436. num. 14. el colligitui ex gloss, in leg. *servi electiones,* verb, *posmna,* ff. *de legatis* I. Quare corruit totum fundamentum in illa ratificatione a nobis collocatum. I I

Respondetur verba illa, prffisertim in iis circumstantiis, in quibus de examinanda (militate prioris professionis agehatur, el ad hoc ipsum testes juridice interrogabantur, non potuisse in alio sensu intelligi, nisi in sensu revalidandce professionis, et imprimis doctrinam illam, quod verbum *volo* adjunctum alteri verbo infinitivi temporis, non importat dispositionem de præsenti, veram in universum esse, negat gloss, in leg. *vendentis,* Cod. de *contrahenda emptione,* quæ dicit verbis illis, *volo vendere, volo emert,* perfici contractum emptionis, et venditionis, et Card, in cap. *ex litteris, de sponsalibus,* et novissime Basilius Pontius lib. n. *de matrim.* cap. ix. num. 8. qui dicunt, *Volo te ducere, volo te accipere, volo tecum contrahere,* significare consensum de præsenti ad matrimonium, nisi consuetudo vel circumstantia contrarium persuaderent. Deinde alii plures, qui de prædictis verbis id negant, quando verbo *volo* jungitur verbum significans inchoationem contractus, ut, *volo ducere, volo contrahere;* fatentur tamen significare consensum de præsenti, quando adjungitur verbum significans exeeutionem, et exercitium contractus, ut si dicat, *Volo te habere ut uxorem, volo tenere te, vel tractare te ut uxorem ;* quia ad habendum et tractandum ut conjugem, præsupponitur necessario conjugium, ita Panorm. Joannes Andreas, et Paludan. quos sequitur Pontius ubi sup. n. 7. et probabile putat Sanchez lib. i. *de matrim.* disp. xvill. num. 24. in nostro autem casu non dixit, *Volo hodie professionem facere,* sed dixit, *Volo esse monialis,* ad quod præsupponitur professio ; neque enim intelligi poterat de moniali novitia, cum nunquam dubitatum fuisset, an ipsa fuisset novitia, sed dubium et lis erat, an esset monialis professa, atque ideo verba illa, si antea non *fui monialis, hodie volo esse monialis,* non poterant aliud significare, nisi, si *usque adhuc non fui professa, jam ex nunc volo esse professa.*

Denique quamvis Sanchez d. disp. xvni. num. 18. non admittat ut certum, matrimo* monium fieri per illa verba, *Volo te habere, te tractare ut uxorem ;* idem tamen nu. 28. fatetur, si adjungatur particula temporis præsenti», v. g. *ex nunc volo te habere in*

uxorem, matrimonium perfici, sicut n. 14. dixerat de illis verbis, *deinceps,* vel *ab hoc Itmporc habebo in uxorem,* quibus æquivalere videntur verba illa, *hodie volo esse monialis,* præsertim cum posita fuerit particula illa *hodie ad* distinctionem explicandam a tempore praeterito, nam dixit, *si antea non fui, hodie volo esse,* quasi diceret si usque ad hoc punctum non fui, deinceps et in posterum et posthac volo esse monialis, in quibus casibusnemo negat significari satis consensum de præsenti : hæc autem omnia, ut initio monui, dicta sint juxta seriem facti mihi propositam, in quo si res aliter se habere probetur, facile cum aliter sentientibus quos scio plures esse, conveniam. Video tamen sacram Rotam pro hac nostra sententia in eodem casu decrevisse in decisione facta sub Carrillo Ulixbonensis nullitatis professionis 17. Maii 1641. quæ ad litteram integra habetur apud Dianam in fine sextæ partis. An vero postea Rota mutata specie facti ab ea decisione recesserit, non scio.

DUBIUM XVII.

Quousque extendatur concessio Leonis X. facta motnoribus circa recitationem officii mentalem.

Inter alias concessiones Leonis X. factas minoribus continetur quædam, cujus verba Emmanuel Rodericus refert in *Bullario regularium,* inter vivæ vocis oracula ejusdem Leonis n. 12. et tom. i. *qu. regular,* qu. xlii art. 4. et ejusdem meminit Navarrus *de oratione, et horis Canonicis* cap. xix. num. 88. etLezana tom. I. cap. xn. num. 31. Verba autem petitionis et concessionis hæc sunt : « Placeat Sanctitati vestras, ut ne fratres mutuo se impediant in officio divino, aut aliis sint fastidiosi, quod illa quæ in ordinario jubentur dici secreto sub silentio tara in horis canonicis, quam etiam in missa, non teneantur proferre vocaliter sed satisfaciant dicendo mentaliter, aut legendo intra se per librum, quia aliqui devotius sic dicunt et absque impedimento, et fastidio aliorum et eodem modo possit facere, qui dicit officium per se solus, cum prolatio verbalis sit præcipiie ut ab aliis intelligator. n Hæc fuit postulatio, cui cum aliis simul propositis annuit Leo Papa, ita per suas litteras authenticas attestante Laurentio presbytero cardinali sanctorum quatuor Coronatorum die 15. Aprilis anno 1516.

Hanc concessionem P. Lezana loco citato 2
dicit revocatam esse, quia facta fuit vivæ vocis oraculo, ejusmodi autem oracula religionibus facta revocata fuerunt antea a Gregorio XV. et postea magis universaliter ab Urbano VIII. anno 1631.

Alii tamen contendunt, concessionem hanc 3
factam non fuisse merum vivæ vocis oraculum, sed intervenisse signaturam Papæ : nam in calce memorialis, in quo multæ gratiæ postulabantur, petitum etiam fuit : « ut ejusmodi gratiæ et concessionis, sola signatura sufficeret, et eumdem effectum sortiretur. ac si litteræ sub plumbo, aut in forma Brevis expedirentur, attento quod omnia essent in foro conscientia? tantum » et statim prædictus Cardinalis in suis litteris addit : « Omnia præinserta modo præfato, ut fuerunt petita, a præfato Sanctissimo Domino Nostro vobis concessa fuerunt, ideo in omnium et singulorum fidem, etc. » Testatur ergo Cardinalis fuisse appositam signaturam, nam eo modo petita fuerunt. Signatura autem Papæ videtur extrahere concessionem a vivæ vocis oraculo : nam ubi intervenit manus et scriptura Papæ, non est sola vox sed scriptura, atque ideo non videtur revocari, quando sola vivæ vocis oracula revocantur.

Quidquid tamen de hoc sit, dixi, prædictam concessionem parum utilem esse, et 4
ideo fortasse in compendio privilegiorum societatis Jesu non fuit apposita, nec præpositus generalis Societatis voluit uti communicatione privilegiorum latissima quam habet ut eam religiosis societatis communicaret, atque ideo isti non possunt ea uti, cum non sit ipsis a Generali communicata. Et quidem merito, nam imprimis non potest, nec debet ea concessio intelligi de iis quæ sacerdos, dum celebrat, debet secreto dicere in missa, alioquin posset nihil canonis proferre, præter verba consecrationis et orationem Dominicam,- orationes etiam quæ ad oblationem panis et vini pertinent, posset non proferre et alia similia, quod absurdissimum esset, nec facile apparet quomodo qui ejusmodi sacrificio adessent, missam integram audirent, cum missa sit actio quædam externa.

d funr magna pnrs missæ extomre omifteretnr, et *reduceretur ad* orationem mentalem *el internam sacerdotis,* quod etiam ex verbis concessionis *facile* colligitur ; petitor enim ea concessio ; «ut ne fratres mutuo se impediant in officio divino, aut aliis sint fastidiosi, quod illa, quæ in ordinario jubentur dici secreto sub silentio, tam in horis canonicis, quam in missa, non teneantur proferre vocaliter, etc. » ex quibus verbis apparet hoc non fuisse potitum pro ipso celebranto, sed pro fratribus qui sunt in choro simul psallentes, et qui si omnes proferant voce clariori, quæ debent sub secreto et silentio dicere, possunt sese mutuo rumore illo perturbare. Celebrans autem, qui seorsim est in altari, non potest alios impedire aut perturbare. Atque ideo fortasse non fuit petitum pro iis quæ in missali jubentur secreto dici, sed quæ in ordinario jubentur dici secreto : nam in missali agitur de sacerdote ipso celebrante, et de iis quæ ipse debet secreto, vel voce elevata dicere. In ordinario autem, præsertim illius ordinis, jubentur fortasse fratres aliqua recitare tempore missæ, v. g. dum organum pulsatur, supplere versus organo correspondantes, preces etiam aliquas, prout nunc aliquando pro necessitatibus occurrentibus dicuntur : et confessionem quam aliqui etiam in Choro dicunt, dum a ministris dicitur in altari ; qua de causa in missali etiam Romano præscribitur in rubr. de ordine genuflectendi, quod in choro ii qui præsunt non sunt, dum dicitur confessio genuflectant, quod Gavantus ibi part. n. tit. 11. num. 5. intelligit de omnibus prætor canlores, qui si tunc cantant introitum, non possunt genuflcctere. Ad hæc ergo et similia mentaliter dicenda propter majorem quietem deservire poterat illa dispensatio.

In officio vero, et horis canonicis in choro deservire poterat ad ea solum, quæ in Breviario jubentur secreto dici, qualia sunt ovatio dominica, salutatio angelica, symbolum Apostolorum, et si quæ sunt alia; reliqua jubentur clara et elevata voce dici. Quare ad reliqua non extenditur illa concessio, ut ex ejus verbis constat. Unde nec extra chorum in privata recitatione deservire potest, nisi ad illa pauca, nam extensio facta illius concessionis ad cos, qui extra chorum privatim recitant, non ampliavit materiam sed personas, vel loca. Cum enim postulatio esset ad illa solum, quu- *in ordinario jubentur dici secreto sub silentio,* et postea subdatur extensio ad recitantes extra chorum illis verbis, *et eodem modo possit facere qui dicit officium per se solus ; debet* omnino intelligi de eadem materia, et circa quam petita fuerat dispensatio pro recitantibus in choro cum aliis, ne sese invicem impedirent. Non video ergo, quo fundamento possit conclusio illa ad totum officium divinum extendi, nec in eo sensu videtur unquam fuisse usu recepta.

DUBIUM XVIII.

Utrum ex causa correctionis, et punitionis possit monialis extrahi ad aliud monasterium ejusdem ordinis sine licentia speciali sedis Apostolicæ ?

De hoc multum fuit disputatum Salmanticæ anno 1611. quo anno ego ibi eram, et disputatio pertransiit ad alias Castellæ universitates. Et quidem fere omnes theologi et juristæ sententiæ affirmanti subscripserunt, quarum subscriptionum exemplar penes me retinui. In iis autem fuerunt Emman. Rodericus, qui citavit seipsum tom. i. qu. *regular.* q. xltx. art. 5. Petrus Herrera Dominicanus, primarius theologiæ Salmanticensis professor, qui postea episcopus factus fuit, Petrus etiam de Ledesma Domicanus, Joannes de Salas, Antonius Perez generalis ordinis S. Benedicti, et postea episcopus, qui multa opera in lucem edidit, Joannes Guttiorez, qui citavit se pro eadem sententia *in quæslionibus canonicis,* Didacus Nugnus Dominicanus, Valentinus Horize societatis Jesu, doctor Sobrino theologus primarius canonicus, et postea episcopus Vallisolelanus, Basilius Pontius, et alii triginta theologi et juristæ doctissimi ; qui pro sua sententia alios citarunt, nempe Petrum Loream in 1. 2. tom. ii. tract, *de legibus* disp. xxm. exemplo 5. tertii argumenti, Paulum Tuscum de *visitatione* lib. u. cap. 16. num. 42. Joan. Baptistam Contettium *in collatione privilegiorum* cap. xix. Navarrum cons. xwii. de regular. num. 4. et 6. alias cons. v. *de statu tnonaohorum-* et in cap. *Statuimus,* xix. q. 3. num. 4H. commentario 4. *de Regulor.* vers. Nota quarto, Azevedum lib. vin. noværeco-

pil. tit. XX. a num. r,s· usnac ad fi0' Φ" quamvis non afferat Motum proprium S. piiV. cum tamen jam fuisset publicatus, non potuit illum ignorare. Eamdem sententiam videtur amplecti I». Suarez tom. iv. *de Rdiff.* tract. VIII. lib. τ. cap. 4. num. G. in fine, ubi postquam dixit in casibus non expressis a S. Pio V. expectandam esse licentiam sedis Apostolicæ, addit : «quotiescumque causa mutationis talis non fuerit, quæ vel in juro sit expressa, ut dictum est de officio abbatissæ, vel nisi per æquiparationem rationis possit causa ad numerabis a Pio V. reduci : ut est, v. g. quando oportet ob pravos mores monialem alio transferre : nam illa causa non immerito contagioso morbo comparatur, vel scandalo communi, pro quo morbn vitando Bonifacius etiam egressum concessit. » Eamdem denique sententiam tenere videntur Bonacina in tractatu *declautwa* qu. i. punct. 9. num. 12. Portel. *indub. regular,* verb. *Clausura monialium,* num. 22. et stando in decreto Tridentini, et bulla S. PiiV. idem sentit Franciscus Pellizzarius tract, *demonialibus* cap. in. num. 23. nisi obstet quædam declaratio sacræ congregationis regularium infra referenda.

Fundamenta præcipua hujus sententiæ sunt. Primum, quia quamvis S. Pius V. solos tres casus expresserit in quibus moniales cum licentia possint exire, nempe ob incendium, lepram, et epidemiam : Doctores tamen communiter dicunt, idem debere intelligi in aliis casibus, qui his tribus sint omnino similes, qualis videtur esse noster casus ; nam, sicut ob periculum contagii corporalis permittitur moniali exire ob lepram vel epidemiam ; multo ma^is ob periculum contagii spiritualis oportet quod moribus corrupta exeat, et corrigatur in alio loco, ne suo exemplo alias moniales corrumpat.

Secundo, quia injuro non solum permittitur, sed etiam præcipitur, quod recepta ad professionem per simoniam ejiciatur a monasterio, ut in arctiori monasterio poenitentiam agat, ut habetur in cap. *Quoniam, de simonia,* cui decreto non est derogatum in Tridentino, nec in bulla S. Pii V. sicut neque etiam ibi derogatum invenitur bullte Urbani IV. quam retort Miranda qiuest. m. de *Monialibus,* art. 2. in qua Pontifex pro monialibus S. Claræ approbat translationem ab uno conventu in aliud pro eo casu. Denique aliqui dioont. ita «sponsum ftusse a sacra congregatione : hanc tamen responsionem nusquam invenire potni.

Alii tamen in casu nostro dicunt, requiri facultatem sedis Apostolicæ ad hoc ut monialis correctionis causa transferatur ad aliud monasterium. Ita Barbosa *in Collectam, Bullar.* verb *Monialium translatio,* n. 8. Tamilurinus *de jure abbatissarum* disp. xxi. qu.3. num. 4. Zerola *in praxi Episcop.* verb. *Moniales,* ad finem, Lezana tom. in. verb. *clausura,* num. 16. atque idem sentire videtur Franciscus Pellizzarius loco supra citato, si quædam cardinalium declaratio, quam ibi affeit, authentica sit.

Fundatur præcipue in declaratione cardinalium quam referunt Barbosa, et alii, his verbis : «.Monialem nullam sibi subjectam ex uno monasterio ad aliud transmittere possunt locorum Ordinarii, vel superiores regulares, etiam ex causa seditionis, vel incorrigibilitatis, aut criminis perpetrati. > Quam declarationem Lezana dicit esse sacræ congregationis circa negotia episcoporum et regularium. Unde oportet esse duas declarationes, nam ego in decisionibus meis manuscriptis sacræ congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum (quæ est diversa congregatio,ut constat,) invenio aliam in causa Mediolanensi, his verbis : «Non potest episcopus causa correctionis, pœnitentiæ, vel examinis, etiam in causis criminalibus moniales e monasterio facere exire, nec minus ipsæ egredi valent. » Ita habetur in decisionibus prædictæ congregationis ad sess. xxv. cap. 5. *de Regular,* in meo codice antiquo et manuscripto.

Mihi placuit standO saltem in jure communi quod tunc temporis respondit doctissimus P. Franciscus Corneio Augustiuianus, qui postea primariam theologiæ cathedram in Salmaticensi academia rexit, et denique meritissime ob eminentiam doctrinæad episcopalem sedem assumptus fuit. Hic ergo ausus est tot tantorumque virorum sensui non omnino consentire, his verbis: « Quod quaeritur de egressu monialis ex causa justae correctionis, si id solum fiat ad puniendam delinquentem exilio a propria domo in pœnam delicti, non vero ob evidens periculum scandali, et alias pervertendi ; non testium tutum, quod propria auctoritate prælatus id faciat; daretur enim latissimus aditus et facultas prælatis moniales ab uno in alium locum frequenter transferendi; eisdemque

monialibus daretur occasio delinquendi, spe concepta ejusmodi mutationis; quæ quidem iis quæ sub clausura adeo stricta sunt, apparet appetibilis et grata. Si vero interveniret spiritualis necessitas communitatis, cui delinquentis præsentin scandalum affert, et occasionem ut reliquæ pervertantur, puto fieri posse non obstante constitutione Pii V. in qua cum excipiatur expresse casus pestis, elepidemiæ ob tomporalem finem sanitatis corporem ipsius communitatis : merito prrosumi potest exceptus etiam casu noster, in quo agitur do salute spirituali ejusdem familia?. » Hucusque doctissimus ille magister,qui prudenter distinxit inter egressum ob meram punitionem, et egressum ob scandalum et periculum pervertendi cæteras, ut in primo casu prælati non possint egressum imponere, aut permittere ; in secundo autem possint.

Qua distinctione posita, potest utraquo sententia aliquo modo conciliari : imo si auctores attente legantur, constabit non ita generaliter locutos fuisse. Et inprimis Thomas Sanchez lib. vi. *in Decalog.* cap. xv. 47. caute sententiam suam expressit; numerans enim casus in quibus sufficit prælati auctoritas sine licentia sedis Apostolicæ, subdit: « Similiter idem est dicendum causa correctionis ejus monialis, quando in proprio monasterio timore cognatorum, aut alia causa corrigi commode non potest. » Non ergo vult ob solam punitionem posse ad alium conventum transferri, sed quando aliter puniri non potest ; qui quidem casus moralitei non contingit : nam cognati vel alii qui punitionem eo loco impediunt, multo magis impedient exilium et absentiam cum punitione inde secutura ; nec puto eam causam approbandam a sacra congregatione saltem ut prælatus possit propria auctoritate monialem ad alium locum transferre, et scio sanctissimum Dominum Nostrum desiderare ut moniales, si punienda? sunt, puniantur ibi ubi deliquerunt ; cum eadem limitatione loquitur Bonacina dicta q.i.punct. 9. nu. I. qui alios affert, et Emman. dicto tom. i. *qu. Regular,* quæst. xux. art. 5. Denique in hoc solum sensu loquitur Suarez in verbis supra relatis, nani tunc solum approbat ad egressum hanc causam correctionis, quando *illa causa non immerito contagioso morbo comparetur, scandalo communi,* vel in quo casu non videntur repugnare declarationes et responsa congregationum supra adducta : nam illa prima congregationis circa negotia episcoporum solum negat posse extrahi monialem *causa incorrigibilitati», tel criminis perpetrati :* quod est dicere quod non possit ob solam punitionem delicii commissi. Aliud vero est, quando transfertur ad vitandum scandalum et contagium spirituale reliquarum, de quo casu congregatio ibi nihil dicit. Sicut nec illa alia responsio congregationis concilii Tridentini,in qua solum dicitur non posso extrahi cam *correctionis, pœnitentia·, vel examinis,* quod nosætiam concedimus, non vero negat quod ad vitandum reliquarum periculum extrahi possit. Hæc ergo regula omnia videtur conciliare, si dicatur monialem puniendam omnino esse in suo monasterio, nec hoc titulo extrahendam. Si vero agatur de contagio morum vitando, quod aliter vitari non potest, sive non punienda, extrahi posse ad aliud monasterium ab episcopo et ejus prælatis.

Dixi tamen hanc regulam et distinctionem mihi placere, *stando saltem in jure communi,* quia contra illam scrupulum injicere potest privilegium quoddam concessum ab Urbano IV. ut refert Miranda quæst.ni. *de Monialibus S. Claræ,* et Emman. Roderic, torn. i. *qu. Regular,* qu. xlix. art. i. pro monialibus S. Claræ, quæ ob aliquas causas ibi numeratas transferri possunt ab uno ad aliud monasterium, inter quas ponitur *causa correctionis.* Quamvis autem hæc omnia privilegia revocata sint in prædicta constitutione S. Pii V. postea tamen Gregorius XIII. in sua bulla, quæ habetur apud Roderic, *in Bullario Regular.* et est prima inter bullas ejusdem Gregorii, confirmavit et innovavit omnia privilegia minorum *de observantia,* et monialium S. Claræ cum clausulis efficacissimis. *ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine,* ubi postea derogat omnibus contrariis constitutionibus, et in specie litteris S. Pii V. Et quamvis addat, se confirmare et innovare omnia illa privilegia *quatenus sint in usu, et sacris canonibus, et decretis sacri concilii Tridentini non adversentur :* in illis tamen verbis, *sacris canonibus,* non est sermo nisi de canonibus ejusdem Tridentini, non de aliis quosaffert, utprobat Lezana tom. ill. verb, *clausula* num. 27. innovatio autem *ex certa scientia,* est nova concessio, et restituit pris ilegia revocata, ut docet ibidem n. 29. et tom. iv. *verb, privilegia Regularium,* n.23. Nec privilegium illud videtur contrarium

concilio Tridentino, cum potius in Tfidentino sess. XXV. cap. 5./^ *Regularibus, y*ermittatur egressus monialis ox causa legitima declaranda ab episcopo. Undo Navarrus I. tom.*Consil.* lib. ni. tit. *de Regularibus,* consil. 48. n. 6. in editione antiqua, fatetur plane translationem ex causa correctionis non esse contra decretum Tridentini.

Sed tamen ob solam hanc bullam Gregorii XIII.confirmantis privilegia illius religionis, qua videntur frui posse qui habent omnimodam communicationem privilegiorum cum illo ordino, ego non auderem concedere eam facultatem. Nam, licet non obstent verba illa concessionis, *quatenus sacris canonibus, et decretis sacri concilii Tridentini non adversentur;* videntur tamen obstare verba illa priora, *quatenus sint in usu.* Difficile autem credi potest quod tunc temporis esset in usu facultas transferendi moniales ob solam correctionem, cum jam præcessisset constitutio S. Pii V. qui egressum monialium ad 1res solos casus reduxit, in quorum nullo, ut vidimus, continetur explicite, nec etiam per æquivalentiam, vel paritatem causa meræ correctionis et punitionis, secluso scandalo et periculo perversionis aliarum.Si erga jam eratfacultas illa revocata, credibile est quod non erat amplius in usu, et per consequens confirmatio et innovatio privilegiorum ex certa scientia,quatenus solum essent in usu, non videtur potuisse tunc extendi ad facultatem de qua loquimur, et saltem præsumptio videtur esse, quod lex fuerit acceptata et facultas contraria non esset jam in usu.

DUBIUM XIX.

An subditus possit, et debeat obedire prælato, quando dubitat an sit licitum quod præcipitur. i

Magister quidam theologiæ partem negantem docuit, qui ea de causa male audivit, et ad superiores prælatos delatus fuit, quasi religiosæ obedientiæ fundamenta labefactaret, et subditos adversus superiores armaret, qui propriam inobedientiam excusare pro libito possent, eo prætextu quod dubitarent, an luta conscientia rem præceptum exequi possent. Et quidem occasionem dare potuit, quod Thomas Sanchez lib. vr. *in Recnlog.* cap. in. num. 3. et sequentibus, universaliter docet, subditum posse et debere obedire, quando dubitat an res præcepta pit licita vel illicita, quod multis argumentis probare nititur, et pluribus exemplis illustrare. Ego tamen magistri illius tutelam suscepi et ostendere curavi, si quæstionis termini distinguantur et explicentur, vix posse controversiam remanere de uno puncto, de quo tamen quid sentiendum et quomodo loquendum sit, postea subjiciam.

Ut ergo faciliora et clariora præmittamus, 2
et ne ad alias controversias digrediamur, suppono primo, nos non loqui nunc, quando subditus dubitat de auctoritate kgdimaprælati, nempe an sit verus et legitimus praelatus, nec etiam quando dubitat an res præcepta contineatur sub ejus potestate, v. g. si cum non possit præcipere, nisi ea quæ sunt secundum regulam, dubitat subditus an res præcepta sit juxta vel potius supra regulam ; atque adeo excedens potestatem prælati; hæ enim sunt quæstiones diversæ, *de* quibus nunc non loquimur, sed solum quando constat illum esse prælatum, dubitatur tamen an res ipsa sit licita, v. g. si jubeatur aliquod delictum revelare, vel carnes edere in die jejunii et similia, quæ dubitat an licite et sine peccato fieri possint.

Suppono secundo, nec nos loqui, quando 3
dubium est probabile, quia nimirum ex utraque parte sunt opiniones probabiles, affirmans, et negans rem illam licitam esse, quo casu potest procul dubio subditus amplecti opinionem probabilem affirmantem, atque adeo tenetur eam amplecti et obedire, habet enim jam tunc locum regula generalis, *quod* obediendum est prælato, quoties res præcepta potest sine peccato fieri ; nunc autem potest id fieri sine peccato cum possit subditus saltem per principia extrinseca amplecti illam opinionem, et exequi rem præceptam. Hoc enim ipsum prælatus *præcipit,* nempe quod amplectatur sententiam illam quam ipse subditus judicat probabilem : quare præcipit rem extra controversiam licitam, nimirum quod in ea operatione amplectatur opinionem probabilem ; ita cum aliis Sanchez ubi supra n. 6. et Suarez tom. iv. *de Relig.* tract, x. lib. iv. cap. 15. n. 21. qui addunt, etiamsi opinio dictans esse licitum quod præcipitur sit minus probabilis, si tamen probabilis sit, adhuc deberi obedien-

fiam; *quia jamhmc précipiter id quod* subditus *licito facere potest, cum possit licite, communiter loquendo, amplecti opinionem probabilem, relicta probabiliori. Nunc ergo solum loquimur de dubio, in tpio non habet subditus fundamentum* probabile *ad judicandum licitum quod præcipilur, licol nec* constet *evidenter,* speculative loquendo, quod sit *illicitum.*

Suppono tertio, ad judicandum de statu dubio rei præceptæ, considerandos esse *et* distinguendos duos status quos habere potest. Primus est ipsius rei secundum se, et antecedenter ad præceptum prælati. Secundus est ejusdem rei in sensu composito cum præcepto ; potest enim contingere quod res ipsa secundum se, et antecedenter ad præceptum sit illicita, et tamen adveniente præcepto fiat licita, v. g. si religiosus ex voto privato obligatus sit ad audiendas hodie duas missas, et prælatus ei imponat eadem hora aliam occupationem incompossibilem cum auditione duplicis missæ, omissio quidem duplicis missæ erit illicita secundum se, ctantecedenter ad præceptum prælati, quo tamen adveniente, ea omissio fit licita et necessaria, quia melior est obedientia quam sacrificium, nec votum obligat, nisi data opportunitate, quam non habet dum impeditur cx obedientia. Quare, etsi prælatus non dispenset in voto, adhuc cessat voti obligatio, quia prælatus utitur jure suo imponendo et imperando rem illam, cum prælatus non debeat attendere ad votum quod subditus emisit, nec votum illud præjudicet facultati et libertati quam prælatus habet præcipiendi subdito, et illum in variis rebus occupandi. Quæstioergo nostra non procedit in hoc sensu, prout advertit etiam Suarez ubi supra num. 22. sed quando de re præcepta secundum se et seclusu præcepto, dubium erat an esset licita vel illicita, au merum præceptum prælati, non addens vel tollens aliquam aliam circumstantiam, nisi quod facit esse præceptum, an, inquam, per hoc solum reddatur licita atque adeo debita ex obligatione obediontiæ.

Suppono quarto , duplex posse esse hoc dubium. Primum solet appellari speculativum, secundum vero practicum. Primum versatur circa rem præceptum secundum se, et antecedenter ad præceptum, quu dubitatur, v. g. an possit revelari prælato tale delictum subditi. Secundum vero versatur circa ipsam obedientiain , et dubitatur au hic et *nunc licitum sit, obedire prwlnlo in hac materia; et ideo vocatur practicum, quiaopponitur ultimo judicio practico requisito ad licite operandum, quo judico me hic et nunc licite* posse *obedire, quod judicium ultimum practicum esse potest, licet præccsseril dubium speculativum de rc ipsa. Quare illud* primum dubium possumus appellare remotum, hoc vero *secundum,* proximum : quia hoc secundum reperitur in ipso statu proximo ante operationem. Et quidem, si omnibus pensatis, et posito præcepto, et attentis omnibus circumstantiis, adhuc subditus non formet judicium saltem probabile dictans practice, quod possit hic et nunc licite obedire , sed maneat etiam circa hoc ultimum mere dubium, non apparet quomodo in hoc dubio debeat vel possit obedire; quare id merito negat Suarez ubi supra , num. 17. et ratio videtur clara, quia operari cum conscientia praefica dubia nunquam est licitum, cum eo ipso exponat se homo periculo peccandi : quare ad licitam operationem necesse est ut formetur conscientia per ultimum judicium practicum , quo judicetur non obstante præcedenti dubio, licite posse hic et nunc operari, ut docet Suarez loco citato; et aliis relatis latius ex* omnium sententia Thomas Sanchez lib. H. *de màtrim.* disp. xli. n. 9. et *in Decalog.* lib. 1. capit, x. nnm. 2. Si ergo supponamus subditum adhuc stante præceplo, non posse formare conscientiam, nec habere judicium practicum quo judicet se posse non obstante dubio, licite obedire; certum erit illum non posse in eo statu licite obedire, quia non obediet juxta conscientiam, cum conscientia non dictet posse licite id fieri. Quæstio ergo non est de hoc dubio proximo, practico et ultimo, sed de dubio remoto et quasi speculativo , an eo non obstante, possit subditus ratione præcepti formare sibi conscientiam et judicium practicum elverum dictans licitam obedientiain?

Suppono quinto, si non solus subditus, sed prælatus etiam ipse dubitet, an possit licite rem illam subdito præcipere, nec habeat ultimum judicium practicum , nec saltem probabiliter judicet se posse id præcipere , non poterit prælatusprœcipere, propter eamdem rationem , quia non præciperet juxta conscientiam , cum conscientia non dictet ei quod possit præcipere. Tunc autem mullo minus tenebitur subditus obedire , tum ratione dubii quod habet de licita obedientia ; tum etiam quia constat ei prælatum sine Ic-

«lima auctoritate præcipere. Sicut enim non pûlest prælatus valide præcipere illicita, ita nec potest valide præcipere id de quo'dubitat an sit licitura, et an licite possit prfficipi, cum in hoc etiam casu abutatur sua potestate, non solum quoad modum extrinsecum, sed etiam quoad materiam præcepti, quæ solum extenditur ad licita : res autem dc qua dubitatur modo explicato , an sit licita, eo ipso non est licita sed illicita, et per consequens præcipitur sine sufficienti potestate, atque adeo non affert obligationem nec facultatem obediendi ; quod ingenue fatetur et probat ipsemet Sanchez dicto lib. VI. in *Decalog.* cap. in. num. 21. et lib. II. *de matrimonio,* disput. x1 i. num. 45. in fine, docens, subditum non posse licite militare, quando certo scit principem suum dubitare de injustitia belli. Addit vero Sanchez dicto num. 21. si subdiliis sciat rem sibi præceptam esse licitam , posse et debere obedire, quamvis certo sciat prælatum dubitare an sil licita, vel fortasse credere esse illicitam ; quia ignorantia prælati non tollit quod res illa sit materia præcepti et prælato debeatur. Sicut si quis ex errore putet rem a me possessam non esse suam , et male petat reddi sibi tanquam suam, teneor reddere illi si sciam revere esse suam. Hæc ille, de quibus non est necesse disputare, quia non spectant ad nostram quæstionem, ut constat.

His ergo suppositis, restat difficultas solum, an quando secluso præcepto, subditus nullam habet rationem probabilem ad formandam scientiam, et judicandum licitum id quod præcipitur, sufficiat præceptum et auctoritas prælati ad formandum ejusmodijudicium, atque adeo ad exequendum id quod præcipitur, in quo puncto rursus distinguendum est; neque enim potest una regula universalis tradi affirmans, vel negans : etenim frequenter sufficiet, aliquando tamen non sufficiet; frequenter enim contingct, quod præceptum ipsum afferat subdito motivum novum ad judicandum licitum quod antea non judicabat. Primo, quia ipsi auctoritas prælali, qui aliunde noscitur vir doctus et probus, et qui non solet temeie præcipere, nec ignorat circumstantias rei præceptæ, potest esse magnum motivum ad deponendum dubium et formandam conscientiam et judicium probabile de honestate rei præceptæ. In quo tamen non attenditur prælatus mere ut prælatus, sod ut vir ductus, prubus, et prudens Secundo, quia aliquando materia est talis, ut in dubio prodesse possit dispensatio prælati, v. g. si sit dubium de causa sufficienti ad non jejunandum, vel non recitandum officium divinum, in quibus casibus aliqui prælati solent habere facultatem ad dispensandum : tunc enim prælatus prohibens jejunium vel officii recitationem , censetur in illo dubio dispensare, atque ideo subditus potest et tenetur acquiescere. Et cum his limitationibus fatetur subditum non posse in dubio obedire , nisi aliquid hujusmodi interveniat per quod tollatur dubium, et formetur judicium probabile, Suarez ubi supra dicto cap. xv. num. 19. et sequentipus. Vasquez tom. I. in 1. 2. q. xix. disput. Lxvni. cap. 9. num. 52. et sequentibus, Salas in 1. 2. q. XXI. tract, vin. di p. unica, sectione 17. numero 152. et 159. et alii, cum quibus nos idem diximus tomo I. *de Justitia,* disput. xviii. sect. I. ŋ.20. et sequentibus.

Possumus autem tertio addere, ipsummet prælati præceptum aliquando justificare et honestare rem, quæ aliunde non habebat *de* se justam causam, ut honeste fieret; cujnsmodi fuit id , quod Beato Joanni Damasceno imposuit ejus magister seu prælatus, ut ex Joanne Patriacha Hierosolymitano refert Surius in vita ejusdem Damasceni, die 6. Maii, tom. 3. misit nempe illum in civitatem , ut venderet sportas, et peteret duplo majus pretium supra justum valorem; quod dum faceret, et operam cum irrisione perderet, a quodam qui virum agnovit, pretium totum accepit. Certe actio illa, secluso præcepto , vix potuisset ab actione otiosa excusari , quamvis excusari posset ab injustitia, et quod non esset futurus, qui ex ignorantia pretium illud solveret. *Accedente tamen* præcepto, erat actio honesta ordinata a prælato ad eximiam obedientiam et mortificationem subditi probandam. Actio etiam illa rigandi per annum quotidie lignum aridum, quam de Joanne monacho refert Cassianus lib. iv. cap. 24. si propria sponte fieret, esset actio otiosa ; facta tamen ex obedientia fuit honestissima et perfectissima, quam Deus miraculo comprobavit, reviescente et fructificante arido *illo ligno. In his, et* similibus casibus præceptum ipsum mutat materiam, et de actione *inutili et* otiosa , reddit utilem et honestam, quia facere hoc ipsum ex obedientia non est inutile , sed habet honestissimam causam operandi, nempe obedientiam.

p Cæternm *aliquando possunt hæc et alia similia deesse, ct remanere subditus adhuc dubius, an liceat exequi rem præceptum , et tunc dicimus, non debere nec posse* obedire. *Rationem* a priori reddidi in dicto loco i/o *Ju.ctHin,* num. 21. quia conclusio probabilis *debet fieri ex aliquo* novo molivo , ex quo probabiliter inferatur : ex hoc autem principio, *Prolatus idpreeeipit,* non potest semper probabiliter colligi ; *ergo licitum est,* quando prajscrtim scirem prælatum solere temere ct imprudenter praecipere pro libito , quie non licent. Debent ergo concurrere alia adminicula prælcr merum præceptum in genere ad inferendam illam probabilem conclusionem, sine qua non potest subditus practicum judicium necessarium habere ad licite operandum , quibus adminiculis prælati auctoritas roboretur ad inferendam illam probabilem conclusionem.

10 Possumus autem hanc rationem, quam ibi indicavimus, explicare, et urgere magis ad nostrum propositum. Et inprimis, si prælatus etiam ipse dubitet, res videtur clara quod non possit id subdito præcipere. Quomodo enim potest præcipere subdito id, quod ipsemet prælatus non posset licite operari? Cum ejusmodi autem dubio prælatus ipse operari non posset, propter regulam generalem, quod nemo potest licite operari sine judicio practico de licita operatione : si posset autem imperare, sequeretur quod quando prælatus vellet fieri aliquid de quo dubitat an sit licitum, tunc quiaper seipsum non potest illud licite facere, imponeret alicui subdito ut faceret, atque ita obtineret per subditum quod ipse per se non poterat licite obtinere ; quod quidem absurdissimum esset, ut constat. Non potest ergo concedi quod licet prælatus ipse dubitet, possit adhuc subdito id præcipere.

β Cæterum quamvis subdito non constet de dubio prælati, non tamen debere, aut posse ipsum obedire, quandiu res manet ei dubia, et nisi dubium deponat ; probari rursus potest, quia antecedentes ad præceptum non poterat subditus licite cum eo dubio operari : præceptum autem non potest facere de illicito licitum ; ergo nec accedente præcepto poterit. Major et consequentiæ sunt claræ ; minor autem, in qua potest esse difficultas, probatur, quia vis et obligatio præcepti oritur ex obligatione voti obedientiæ, quo subditus obligavit se ad obedieudum prælato, hoc est, ad facienda ea omnia, quæ prælatus *præcipiat :* ergo ea obligatio solum se ex*tendit, ail ca, ad quæ se poterat voto obii*garo. Non *potest autem quis sc voto obligare ad* operandum in *dubio : alioquin etiam* sine præcepto *prælati posset aliquis licite* operari in dubio, nimirum faciendo votum de operando in *dubio circa* talem, vol talem *materiam : quod tamen nullo modo* concedi potest. Non ergo *potuit subditus voto* obedientiæ hanc potestatem prælato tribuere, ut præcipiente prælato, posset facere, quæ sibi antea illicita orant. Nam, si hoc *fieri posset,* sequeretur idem absurdum in subdito, quod inferebamus in prælato : nam si aliquid desiderares facere, quod tamen propter dubium quod habes, facere non potes, peteres a prælato ut tibi illud præciperet, vel promitteres alicui ex volo obedientiara, ut eo jam præcipiente, licitum tibi fieret id quod antea illicitum erat. Fatendum ergo est, merum præceptum obedienti® non transferre de illicito in licitum, nisi adveniat aliquod motivum ad deponendum dubium et formandum judicium probabile circa operationem licitam.

Confirmatur et explicatur primo, non si 13 j praelatus præcipiat, ut dubius circa facium homicidii, celebrem sine metu irregularitatis, non possum obedire, quia celebrare cum dubio homicidii perpetrati est intrinsece malum, et præceptum prælati non potentis dispensare in ea irregularitate, non potest auferre illam malitiam. Sed antecedents· ad præceptum æque est intrinsece malum operari in dubio, imo malitia non orta ex jure positivo humano, qualis est malitia celebrationis cum dubio homicidii, sed ex jure naturali ; ergo præceptum prælati non magis potest tollere hanc malitiam, quam illam; neutrum enim tollere potest, nisi tollendo dubium, et subministrando motiva nova ut jam non dubitem, sed saltem probabiliter credam rem illam, quæ præcipitur non esse illicitam : quæ tamen motiva in casu nostræ assertionis non atteruntur : ut suppono, sed subditus manet æque dubius de re ipsa, sicut antea.

Confirmatur secundo, quia, si prælatus superior, v. g. Provincialis, vel generalis aliquid tibi prohibuit, et postea prælatus localis inferior conscius, vel ignarus illius prohibitionis id tibi facere præcipiat, procul dubio non debes, nec potes prælato locali obedire, quia præceptum est de re, quæ antecedentes erat illicita ex prohibitione prælati

superioris. Sed non minus in casu nostro an-
(ecedenteradpræceptum prælati, prohibitum
git præcepto naturali, et divino supremi le-
gislatoris operari in dubio ; ergo præceptum
prælati, nisi afferat nova motiva ad depo-
nendum dubium, non potest præjudicare
præcepto supremi legislatoris, nec reddere
licitum id quod ex præcepto superioris erat
1 illicitum.

Aliæ rationes hujus assertionis in solutio-
nibus objectionum indicabuntur.

II Objiciunt enim primo, quia in dubio fa-
vendum est possessori : prælatus autem est
in possessione præcipiendi ; quare quamdiu
non constabit esse iniquum quod præcipi-
tur, non debet in dubio sua possessione pri-
vari.

|5 Respondetur imprimis, prælatum non esse
in possessione præcipiendi, nisi intra limites
suæ potestatis, scilicet ea quæ licita et ho-
nesta sunt, et in hac possessione debet con-
servari, non vero in possessione præcipien-
di bubia, quam possessionem numquam ha-
buit, si maneat dubia. Vel aliter clarius
dici potest (et in idem fortasse recidet) eo
ipso quod dubium non possit superari, non
1 esse jam dubium quod non sit materia præ-
cepti : cum enim supponatur præceptum
naturale et divinum non operandi cum du-
bio de operatione, an sit vel non sit licita,
eo ipso quod res manet dubia, manet illicita,
atque adeo est clare extra potestatem præ-
lati inferioris. Ponamus enim, quod prælatus
superior, v. gr. Provincialis, vel Generalis
prohibuisset subditis ne operarentur, nec
obedirent prælato locali in tali vel tali ma-
teria, quando esset dubium an esset licita,
numquid possent obligari tunc subditi a
prælato locali, vel possent ei obedire in du-
bio, eo præ textu quod prælatus esset in pos-
sessione? imo eo titulo deberent magis obe-
dire Generali vel Provinciali, qui etiam sunt
in possessione, et quorum præceptum tunc
clare urget. Cum ergo Deus, et lex naturæ
sint multo magis in possessione, et antece-
denter prohibeant ne operemur in dubio
manente dubio, nihil juvat possessio prælati
inferioris, quia prævenitur subditus præce-
pto legislatoris superioris, quo redditur *co*
casu illicita operatio a prælato imposita, at-
que adeo hic et nunc non negatur obedien-
tia in dubio, sed in casu certo, quia stante
dubio, est certa prohibitio logis divioæot na-
turalis.

IS Urget Sanchez ubi supra dicto cap. in.

num. 3. quod in dubio præsumptio stat pro
prælato, quod præcipiat licita, etsuhdito in-
cumbit, onus probandi quod sit illicitum ; quo
non probante, præsumptio favet præcepto
prælati.

Respondeo, hunc non esse casum nostræ 17
quæstionis : nos enim loquimur, quando
etiam accedente præcepto prælati res manet
in dubio, nec auctoritas, doctrina, probitas,
vel prudentia prælatisufficitad deponendum
dubium, qui casus possibilis est, nam fieri
potest quod subditus sit mullo doctior præ-
lato, et circumstantias omnes in facto, *et* in
jure melius penetret, et quod prudentia ac
probitate prælatum superet, atque adeo
quod prælati auctoritas non sufficiat ad for-
mandum judicium probabile de honestate
actionis, quæ praecipitur. Quare assertio no-
stra procedit solum ex hypothesi, quod hic
et nunc auctoritas prælati non sit talis, ut
pro ipso stet præsumptio, quod præcipiat
rem licitam : si enim præsumptio ejusmodi
esset, jam res non maneret dubia, sed subdi-
tus posset et deberet formare conscientiam,
et judicare operationem esse licitam, atque
adeo deberet obedire.

Secundo objiciunt, quia conjux orto po- 18
stea dubio circa valorem matrimonii, non
potest quidem petere debitum conjugale,
potest tamen, et debet reddere alteri conjugi
petenti, qui non debet in eo dubio privari
sua possessione, de quo dixi latius tom. I.
de Justitia, disp. 17. sect. 4. n. 87. et sequen-
tibus ; ergo idem dicendum est in casu nostro
propter eamdem rationem.

Respondeo, retorqueri posse argumentum,
quia si conjugi dubitanti de valore matri-
monii constaret alterum conjugem *similiter*
dubitare, non teneretur nec posset *ei etiam*
petenti reddere, quia qui cum *dubio* petit,
sine jure petit, ut *loco citato* latius ostendi;
ergo similiter si subdito constet quod præla-
tus præcipiens dubitat de honestate vel in-
honestate rei quam præcipit, non tenebitur
nec poterit ei obedire, nec possessio juvabit
prælatum, sicut nec juvat conjugem *dubitan-
tem et* exigentem.

Est tamen differentia aliqua quoad hoc 19
inter conjugem, et subditum dubitantem :
nam subditus, etiamsi putet prælatum bona
fide præcipere, si tamen auctoritas et ratio
prælati non habent pondus et vim ad super-
randum dubium, quod subditus habet de tur-
pitudine rei præceptæ, non potest nec tenetur
obedire : conjux vero dubitans de valore

matrimonii, potest et tonetur reddere conjugi petenti debitum, si sciat conjugem non dubitare, sed erodere bona fido matrimonium esso validum. Ratio autem hujus differenti» est, quia conjux possidet corpus conjugis sibi traditum, nec potest qui bona fide possidet, spoliari antequam probetur injustitia vel invaliditas tituli, alioquin ci injuria irrogatur; dum ergo non constat de impedimento, non potest conjux dubitans negare debitum conjugi petenti, quia hoc esset eum spoliare re quam possidet ; quare reddendo debitum non operatur cum conscientia dubia, sed certa, quatenus reddit id quod ratione possessionis debetur omnino conjugi possidenti bona fide, quandiu contrarium probari non possit. At vero in casu nostro subditus in dubio de turpitudine rei præceptæ non obediens, non privat prælatum re quam possidet, quia prælatus non possidet jus ad omnes actiones subditi, sed ad actiones licitas et honestas, qualis non est hæc de qua dubitatur an sit licita, et per consequens secluso præccpto est illicita, manente illo dubio, atque adeo non comprehenditur sub potestate praecipiendi quam prælatus possidet, quæ potestas solum est ad ea, quæ antecedenter ad præceptum non sunt illicita, prout revera erat hæc actio, quandiu de ejus turpitudine dubitatur, et dubium superari non potest.

20 Sed contra objiciunt tertio , quia subditus potest et debet parere prælato, quoties in re præcepta non apparet manifeste peccatum ; ergo in eo dubio potest et debet parere. Major constat ex modo loquendi sanctorum Patrum, quos affert Suar, dicto lib. IV. cap. xv. num. 18. et sequentibus, qui dicunt faciendum esse quidquid superior præcipit, quoties non constat, vel non est certum displicere Deo. Quando ergo solum est dubium, obediendum est, cum non appareat manifeste peccatum, nec sit certum quod Deo displiceat.

2{ Respondetur, doctrinam horum Patrum non esse contra nostram assertionem, nam in casu nostro constat manifeste peccatum, si res adhuc cum dubio illo execution! mandetur, non ergo volunt sancti Patres obedientiam subditi in casu nostro , quem potius a regula sua omnino excludunt.

22 Objiciunt quarto eosdem Patres et magistros rerum spiritualium, qui frequenter laudant el exigunt in subditis obedientiam cæcam : non ergo debet subditus judicare circa rem præceptam, sed id totum prælati judicio relinquere. A<l hoc optime respondet Snarei dicto c. xv. n. 26. et sequentibus, obedientiam exigi cæcam, ita ut excludat prudentiam carnis, non ut excludat prudentiam spiritualem et supernaturalem. Cum enim sil virtus, dirigi debet a regula prudenti», quæ circumspicere debet an illud opus sit contra præceptum Dei, vel alicujus prælatisuperioris. Non e"go debet subditus considerare,an opus illud sit utile, vel inutile , commodum, vel ingratum , et alia hujusmodi : el ineo sensu Bernardus et Bonavcntura apud eumdem Suarez exigunt obedientiam *indiscretam,* vel *insipientem.* Debet tamen considerare an sit licitum vel illicitum ; et in hoc sensuS. Thom. 2. 2. qu. CIV. art. 5. ad 3. reprobat obedientiam indiscretam : esset ergo vitiose indiscreta et temeraria obedientia, quæ poneret opus præceptum cum dubio perseveranti, an id esset contra divinum præceptum, vel ipsius Ecclesiæ.

Objiciunt quinto, quia sola doctorum auctoritas potest facere sententiam probabilem, cui subditus possit acquiescere : ergo mullo magis id poterit auctoritas prælati, cui se loco Dei regendum tradidit. i)

Respondetur, si in prælato supponatur doctrina et prudentia requisita, concedo;si sola prælatura sine illis dotibus, nego : potest enim prælatus errore et passione moveri, ut imperet id quod cum Dei lege repugnat, et dum subdito constat non habere prælatum motivum aliquod probabile ad honestandam rem præceptam , vel ad vincendum dubium de ejusdem rei turpitudine, non potest sola et nuda prælati auctoritate moveri. y

Dices, ergo nondamusplus in hoc negotio prælato praecipienti, quamamico, aut Theologo consulenti, si in utroque doctrina el prudentia, non vero auctoritas vel potestas considerandæ sunt. j>

Respondeo negando sequelam ; nam amico docto possum credere , prælato nisi aperte constet defectus inotivi, et possum et teneor credere. Doctor privatus etiamsi probabiliter consulat, non potest me cogere ad amplectendam ejus sententiam : prælatus, si probabile habeat motivum, potest me praecepto et censuris cogere, ut ejus sententiam inoperando amplectar; non sunt ergo pares prælatus et doctor amicus. J

Objiciunt sexto periculum ex hae, doctrina esse eludendi obedientiam eo prætextu, quod materia sit dubia.

Respondetur,si subditusprætextusmalitiose qaærit, non dicet rem esse dubiam, sed esse manifestum peccatum, quo casu omnes ab obedientia excusant. Sicut ergo tunc prælatus debet ostendere subditi errorem et eum ad obediendum cogere, sic in casu nostro debet prælatus motiva proferre, si ea habet, quibus probabile fiat rem præceptam esse licitam, quibus adductis subditum reddit inexcusabilem, nisi acquiescat et obediat.

DUBIUM XX.

An liceat negotiatio religiosis ad recuperandum debitum, vel ad substituendam illam pro censu extincto 1

1 De utroque hoc casu interrogatus sum ex parte cujusdam domus religiosæ, et ideo utrumque simul propono. Primus ergo est talis: Conventus ille religiosus habebat reditus annuos sibi a communitate illius civitatis solvendos, quos cum ob pecuniæ caritatem exigere, et recipere non posset, communitas obtulit loco pecuniæ facultatem extrahendi triticum ex provincia, quæ facultas tanti æstimabatur, quanti reditus decursi. Acceptarunt religiosi, ut sibi eo saltem modo solveretur. Ut tamen facultas illa utilis eis esset, oportebat triticum emerc, quod virtute facultatis concessæ extraherent, et alibi carius venderent : alioquin facultas otiosa et inutilis omnino remaneret. Dubitatum itaque fuit, an ad se indemnes conservandos possent emere triticum extrahendum, quod cariori pretio alibi distraherent.

Dixi primo, id non licere si facultas concessa posset, prout fieri solet, mercatoribus vendi, quo pacto pretium ipsum cederet in solutionem pecuniæ sibi débita? : nam revera emere triticum ad illud alibi carius vendendum, est propria et vera negotiatio religiosis prohibita. Nec obstat, quod facultatem illam acceperint ad pecuniam sibi debitam reçuperandam : huc enim probal quidem, quod possunt illam facultatem accipere loco pecuniæ débite : non tamen quod ideo possunt per se ipsos negotiationem sibi aliunde prohibitam exercere ad fruendum facultate concessa. Sicut si concederetur a communitate conventui facultas habendi macellum publicum, et cum prohibitione aliorum : possent quidem religiosi vendere illam facultatem,non tamen possent illam per se ipsos exercere. Sicut etiam, si daretur eis similis facultas faciendi chartas lusorias, possent illam vendere, non tamen per seipsos artem illam exercere ; quia utrumque exercitium et macellarii, et faciendi ejusmodi chartas propter maximam indecentiam prohibita sunt religiosis. Cum ergo propter indecentiam prohibita similiter inveniatur religiosis negotiatio, dici non potest quod concessa illis facultate extrahendi trilicum, licita sit illis negotiatio, quæ secundum se et propter suam indecentiam prohibita illis erat; alioquin omnis ars, vel occupatio religiosis jure ecclesiastico prohibita possetillis reddi licita, concessa eis a principe sæculari facultate illam exercendi, quoties aliunde requiritur etiam principis, vel magistratuum sæcularium facultas ad illam exercendam, ut contingit in extractione tritici, et in macello publico et aliis multis.

Nec obstat id, quod dLxi tom. n. *de justitia,* 3
etjure, disp. xxvi. sect. 3. nu. 33. ubi concessi, non esse negotiationem religiosis prohibitam, si quando pecunias ex propriis reditibus, vel fructibus habent in alio loco, cujus moneta minus valeat in loco ubi ipsi degunt, atque adeo non possunt pecunias ad suum locum transferre sine magno detrimento et jactura; tunc, inquam, in loco, ubi sunt pecuniæ, emunt merces aliquas quæ ad suum locum translatée vendi ibi possunt eodem pretio, hoc, inquam, non obstat, quia in illo casu non emunt merces, ut postea carius, sed eodem pretio vendant, atque ita pecuniam suam indemnem transferant. Quod si aliquando majori pretio eas postea vendant; id tamen non intendunt, sed emissent etiamsi eodem pretio vendendæ essent, quia non intendunt lucrum, sed translationem faciliorem ejusdem pretii ; supposui enim ibi monetam esse ejusdem valoris in utroque loco. At vero in casu nostro emptio tritici fit omnino ad vendendum majori pretio, alioquin esset omnino *inutilis facultas* extrahendi illud, *ncc potest utilis* esse, nisi interveniente negotiatione religiosis prohibita, ut dictum est.

Si vero non inveniatur, qui velit a religio- 4
sis emere facultatem illam extrahendi triti-

cum, possent *religiosi, ne facultas remaneat, inutilis ad finem intentum, non* emero sibi et suo nomine triticum, sed mutuare ipsi communitati s/cciilari pecunias, quibus nomine ejusdem communitatis ematur triticum *cl* extrahatur, ac vendatur in alio loco, ut ex pretio recuperetur mutuum, et ex lucro recuperentur pecunia? quas communitas solvero debebat religiosis; hoc enim modo finis intentus habetur, et religiosi non negotiantur, sed ipsa communitas saecularis. Quod si communitas laica nolit suscipere in se periculum negotiationis, ne forte pereunto tritico, maneat cum debito priori, et rursus cum novo debito ex mutuo contracto ad emendum triticum : poterit conventus regularis suscipere in se periculum illud, ita ut non remaneat tunc obligatio ex mutuo, nisi quoad pariem tritici non pereuntis, in qua assecuratione non sentiunt regulares novum gravamen. Si enim ipsi suo nomine triticum emerent ad extrahendum eidem prorsus periculo subjacerent, imo majori, cum pereunto tritico, non solum perderent pretium pro tritico, sed etiam creditum, quod adversus communitatem antea habebant, et pro quo facultatem trilicum extrahendi acceperant, quæ facultas exlincta jam fuerat per primum usura et actualem tritici extractionem ; hoc autem alio modo, licet perdant pretium tritici, quod communitati saeculari mutuarunt; relinent tamen adhuc jus antiquum ad suum creditum, pro quo in hoc casu non acceperunt facultatem extractionis, sed maluerunt mutuum novum dare ipsi communitati, ut illa posset triticum suo nomine emere et extrahere, atque ila lucrari ad solvendum etiam primum debitum. Monui tamen negotiationem hanc ila nomine communitatis saecularis peragendam esse, ut id non sit nomine tenus, re autem ipsa fiat per religiosos ementes, extrahentes et vendentes triticum nomine communitatis sæcularis ; tunc enim religiosi vere negotiarentur, quamvis sub nomine laicorum, et incurreretur indecentia quam sacri canones vitare voluerunt, quando negotiationem interdixerunt ecclesiasticis personis.

DIBIILV XXI.

An qui professionem fecit non præmissis infermotionibus, quas exigit Sixtus J'. possitpost quinquennium reclamare?

Sciendum est, Sixtum V. in quadam sua bulla edita anno 1387. quæ incipit, *Cum de omnibus,* et est 71. ejusdem in bullario Cherubini, prohibuisse, ne majores 1G. annis reciperentur ad habitum regularem, nisi præmissa informatione, quod non essent criminosi, vel ingenti ærc alieno gravati, vel obnoxii reddendis ratiociniis ; alioquin professio eorum esset irrita, et sub aliis pœnis contra recipientes, quas poenas, quamvis in suo robore reliquerit Clemens VIII. in quodam proprio motu edito anno 1602. quoad invaliditatem tamen professionis reduxit bullam Sixti ad terminos juris communis: de quibus bullis et earum moderationibus etinterpretationibus videri possunt ultra alios Suarez tom. in. *de Relig.* lib. v. cap. 10. n. 11. et sequentibus, Sanchez lib. iv. in *Decalog.* cap. xix. nu. 21. Thésaurus in *praxi Ecclesiastica,* verb, *criminosi,* cap. i. Lezana tom. i. c. xxiv. num. 12. et sequentibus.

Hoc ergo supposito, accidit, ut quidam major sedecim annis in quadam religione profiteretur, non præmissis informationibus illis, quas bulla Sixti V. exigebat, et hoc ante annum 1602. quo Clemens VIII. abstulit professionis invaliditatem, quam SixlusV. induxerat; postea vero, cum rumorem audisset de praedicta bulla Sixta V. dixit Deo in corde suo : *Domine, ego vellem esse religiosus.* Denique elapso quinquennio reclamare volebat contra valorem suæ professionis: quæsitum est, an id tuta conscientia facere posset?

Pro parte negante occurrebant argumenta non levia. Primum, quia multi et graves doctores dicunt, invaliditatem professionis quam Sixtus V. induxit, non habuisse locum, nisi quando professio fiebat omissis informationibus quæ praemitti debuissent, et ille qui profitebatur, revera habebat aliquem ex defectibus ibi enumeratis, ad quorum inani-

festalionem ordinabatur informatio ; quia nimirum erat criminosus in illo genere ibi explicato, vel gravatus ingenti fere alieno, vel ratiociniis obnoxius etc. Si enim nihil horum habebat, dicunt omissionem informationis, licet culpabilis fuerit, non nocuisse professionis valori ; ita sentit Emman. Roderic. *in quæstio Regul.* tom. in. qu. 1 iv. art. 5. et 6. et satis indicant Portellus, et Vecchius, quos affert et sequitur Diana in. p. tr. ii. de *dubiis Regularium,* resolutione 83. etLezana tom. i. cap. xxiv. num. 15. et tom. in. verb. *Novitii,* numer. 21. quamvis oppositum doceat Suarez, ubi supra, η. 20. Supponimus autem in casu nostro, illum de quo agitur nullum ex impedimentis ibi assignalis habuisse.

4 Sed quidquid sit de hoc, secundo pro eadem parte argui potest, quia elapso quinquennio, reclamari non potest contra valorem professionis, ut cum aliis late explicat Thomas Sanchez lib. VII. *de matrimonio,* disp, xxxvii. num. 30. et sequentibus ; quia nimirum præsiimitur ratificatio sufficiens ad revalidandam professionem : in casu autem nostro intercessit plusquam quinquennium, imoetvideturintervenisse ratificatio expressa verbis illis ad Deum prolatis, quando de periculo nullitatis audivit : *Domine ego vellem esse religiosus.*

3 Tertio denique argui potest, quia in dubio, an ratificata fuerit professio ante invalida, præsumptio debet fieri pro ratificatione. Ideo enim stabilitum est quinquennium solum ad reclamandum, quia Ecclesia præsumit non potuisse toto illo tempore non intervenire aliquam ratificationein tacitam, vel expressam, ut probat idem Sanch. dicta disp. xxxvn. num. 12. Quoties autem præsumptio aliqua a jure approbatur, illi standum est in dubio ; quare etiamsi in casu nostro dubium esset de valore professionis, et de ratificatione subsecuta, in dubio prævalere debet præsumptio ab ipso concilio Tridtntino approbata.

Ilis tamen non obstantibus, dixi, verius esse quod professio non fuerit valida, et quod possit etiam nunc reclamare contra ejus valorem ; verior enim sententia, imo doctores communiter fatentur, Sixtum V. irritasse professionem eorum qui majores sedecim annis reciperentur, et non præmissa informatione ibi proscripto professionem emitterent; et hoc quamvis defectos ibienumeratos reipsa non haberent, ut late probat Suarez loco supra citato, et colligitur manifeste hæc Pontificis mens ex alia bulla ah eodem edita anno sequenti, *Ad Romanum special,* quam integram refert Quaranta in sua *summa Bullam,* verb. *Monasteria, et Contentus,* in qua bulla idem Pontifex declarat dubia aliqua, quæ emerserant circa præcedentem constitutionem , et in §. *Quod autem,* sic loquitur : « Quod autem pertinet ad professionem tam illegitimorum, quam eorum, qui post 16. ætatis annum expletum regularem habitum susceperunt, quia tunc demum vere et proprie religiosi effici dicuntur, cum professionem emittunt ; declaramus, eos qui ante prædictam nostram editam constitutionem habitum susceperunt, et post ipsinspromulgationem cupiunt profiteri, non alias ad professionem admittendos esse, quam facta inquisitione, et servata forma in ipsa constitutione præscripta, et eorumqui post dictam promulgationem, etiam ignoranter, non habita dicta inquisitione, et cum servata forma, ad professionem admissi fuerint, professionem nullius esse roboris et momenti, n Quæ verba licet Emman. Roderic, loco supra adducto explicare conetur ; satis tamen clara sunt, et universaliter comprehendunt omnes qui sine inquisitione profitentur, nec distinguunt inter habentes vel non habentes reipsa illa impedimenta, sed omnes professiones declarat irritas fuisse et fore ; quem eorumdem verborum sensum agnovit plane Clemens III. quando invaliditatem earum professionum a Sixto inductam abstulit in futurum in sua constitutione edita anno 1602. quæ incipit, *In suprema,* et est *83. ejusdem* in to. VIII. *Bullarii* apud Cherubinum , ubi habet hæc verba. « Constitutiones prædictas Sixti prædecessoris quoad eam partem, per quam eorum qui formam in eisdem constitutionibus præscripfam de cætero non servaverint, et quoad alios etiam casus ibidem expressos , in quibus receptorum in quibuscunque etiam mendicantium ordinibus professio nulla declaratur, ad terminos juris et sacrorum canonum perinde, ac si prædictæ constitutiones in illa parte editænon fuissen t, auctoritate Apostolica tenore præsentium reducimus. » *Et certe hic fuit* omnium sensus post editam secundam constitutionem Sixti supra adductam. Cum ergo ille, de qui» nunc quæritur, supponatur absque inquisitione prævia professionem emisisse post Sixti con-

stitnfiones. *et Antequam quoad* irritationem r Clemente VIII. revocarentur, constat ejus professionem invalidam fuisse.

6 Quod autem lapsus quinquennii non addiderit valorem, probari potest. Primo, quia in foro conscicntim non debet sc existimare professum, si nunquam habuit animum positivum ratificandi, ut cum aliis probat Thomas Sanchez dicto disp. xxxvn. n. 9. Deinde secundo, et magis efficaciter hoc ipsum probari potest, quia in hoc casu non sufficeret ad revalidationem professionis novus consensus ipsius religiosi, nisi accedat novus consensus ex parte religionis, cujus prior acceptatio invalida fuit. Quamvis enim ad ratificationem et revalidationem professionis sufficiat aliquando consensus solius profitentis, ut quando ficte, vel per metum consensit ; quando vero professio fuerat invalida propter defectum sc tenentem ex parte utriusque, nempe ex parte profitentis et ex parte religionis; ex utraque parte requiritur novus consensus, cum nunquam positus fuerit consensus validus ex parte religionis, ut late probat Suarez tom. III. *deRelig.* lib. vu. cap. 1. nu. 20. et fatetur etiam Sanch. dicta disp, xxxvn. nu. G3. qui in exemplum affert defectum informationis præmissæ requisitæ a Sixto V. ille enim defectus invalidât consensum tam ex parle religionis acceptantis, quam ex parte facientis professionem. Gum ergo consensus ille ex parte religionis non fuerit validus, necesse erat quod revalidaretur ab eadem religione per novam acceptationem, quæ in hoc casu non fuit: atque ideo dato etiam quod religiosus ipse ex parte sua ratificasset, id non sufficiebat ad validitatem professionis.

Unda ad argumenta in contrarium adducta facile respondetur. Ad primum enim jam diximus, sententiam illam communiter rejici, nec posse bene sustineri stante declaratione ejusdem Sisti in secunda bulla, et Clementis λ'111. in bulla supra adducta, qui supponunt quod informatio requirebatur necessario ad valorem professionis, sive professus haberet, sive non haberet impedimenta ibi nominata.

1 Ad secundum respondetur, lapsum quinquennii solum impedire reclamationem, quando impedimentum cessavit, non quando perseverat, ut in terminis nostris non faette informationis præscviptæ a Sixto V. tenet cum aliis, et probatSanch. dictadisp. xxxvn. num. 34. durante enim eodem impedimento, nunquam potuit valido ratifleari professio, sicut nec durante illo impedimento poterat fleri.

Ad tertium denique respondetur, nos non versari nunc in dubio, sed constare de invaliditate professionis ; cum clare probetur defectus conditionis necessario requisitæ ad validam professionem emittendam.

LIBER QUARTI S.

CONTINENS DUBIA ALIQUA PERTINENTIA AD INSTITUTUM SOCIETATIS JESU.

Quia constitutiones Societatis Jesu in multis differunt a jure communi aliorum ordinum, et quia ego frequentius de his consultus fui, volui seorsim hæc responsa separare; quorum tamen aliqua, proportione servata, deservire possunt pro aliis religiosis ordinibus.

DUBIUM I.

An qui post vota biennii e societate dimittitur, et postea iterum recipitur , indigeat novitiatu novo ?

Quidam peracta solita probatione , cl novitiatu integro per biennium , juxta societatis constitutiones, admissus est ad vota substantialia simplicia , et ita per aliquot annos in Societate vixit. Postea tamen , antequam ad professionem solemnem admissus esset, justis de causis, juxta ejusdem societatis leges ab ea dimissus fuit; quam dimissionem et litteras patentes quibus continebatur, ipse acceptavit, et assumpto habitu saeculari discessit. Sed paulo post, nempe vix elapsis no-

vem lions, pœnitentia ductus rediit, et constantissime petiit ne dimitteretur, vel ut iterum reciperetur. Cogitarunt Patres, et compassione ducti post biduum illum receperunt, eique religiosas vestes restituerunt; quia vero ob moram illam brevissimam dimissio fuerat occulta, nec in provincia quidquam de exitu et reditu sciebatur, et consulendum videbatur existimationi sacerdotis, qui per plures annos in Societate fuerat, visum fuit aliquibus, posse illum statim admitti ad vota simplicia denuo emittenda, quæ per dimissionem soluta jam fuerant, nullo novitiatu novo præcedente, ut hoc pacto res tota magis occulta remaneret.

Fundamentum eorum, qui ita sentiebant, desumebatur ex doctrina aliquorum, qui docent si novitius peracto toto annonovitiatus, non admittatur ad professionem, sed dimittatur, vel ipse sponte recedat, et post brevem morulam redeat et admittatur, posse statim profiteri absque novo alio anno noviatiatus, quia jam hic per annum integrum probatus est, quod solum a Tridentino requiritur. Ita sentiuntThomasSanchez lib. V. *inDecalog.* cap. iv. num. .34. Thesaurus *in praxi Ecclesiastica*, p. n. verb, *professio*, c. 1. et alii, quos affert et sequitur Lezana to. iv. verb, *professio*, num. 10. In casu autem nostro jam præmissus fuerat novitiatus per biennium integrum; prout in Societate requiritur: non ergo necesse erat praemittere alium novum novitiatum, ut iterum ad eorumdem votorum emissionem admitteretur.

Respondi tamen, non posse ante aliud biennium probationis exactum admitti ad vota substantialia emittenda, quibus substantialiter religiosus constituatur, quod etiam dixit Suarez, qui unus de hoc puncto tractavit tom. IV. *de Relig.* tr. x. lib. n. c. 4. nu. 8. qui dicit, ad minus ad valorem votorum subsequentium requiri unum annum novum probationis, quod ideo dixit, quia ipse postea addidit biennium non esse ita essentialiter requisitum ad validitatem votorum, ut quamvis non licite, valide tamen non possit Generalis illud contrahere ad unum annum. Illi autem auctores, qui pro contraria sententia adducti sunt, non loquuntur in casu nostro, sed de mero novitio qui nondum per professionem vel vola substantialia factus est religiosus, et quidem adhuc in eo casu doctrinam illum reprobant Suarez tom. III- A lib v. cap 13. num 8 otCasliOPalaotom.111. tract, ʋ1. disp. i. puncto 12. §. 2. num. 10. Sed quidquid de hoc sit, non sumus in eo casu, sed in diverso: nam primus novitiatus habuit jam suum effectum, et in virtute illius admissus fuit novitius ad statum religiosum per vota substantialia, qua acceptatione revocata, et solutis votis per dimissionem, extinguitur prior probatio, et requiritur alia ad aliam novam acceptationem.

Quæ ratio explicari potest hoc exemplo, Ponamus quod professus Societatis aliquis cum licentia transéat ex Societate ad alium ordinem, in quo post annum probationis emittat professionem, post aliquot deinde annos impetret novam licentiam redeundi ad Societatem. Certe is, quoniam prior professio Societatis extincta luerat, vel commutata in secundam professionem alterius ordinis, indiget nova professione, ut sit Societatis professus, et ad eam professionem probandus est, atque adeo præmitti debet ad minus annus integer novitiatus, juxta regulam generalem, quod translatus ab uno ordine ad alium, non potest profiteri in secundo, nisi præmisso anno integro novitiatus, ut fatentur doctores communiter, quos affert, et sequitur Lezana I. tom. cap. χχπ. nu. 16. et tom. IV. verb, *transeuntes Regulares* nu. 13. hic autem, de quo loquimur, transiret et transferretur ab illo alio ordine ad societatem, in qua computandus esset, ac si nunquam in ea fuisset; atque adeo professionis antiquitas computanda esset, non a prima, sed ab hac secunda professione, quam post reditum emitteret. Sicut ergo nunc non prodesset biennium probationis olim in societate peractum, nec excusaret a nova probatione, quando ab alio ordine, ad quem translatus fuerat, et *in quo* professionem emiserat, transfertur iterum ad societatem: ita in casu nostro dimissus a Societate post vota biennii, et postea iterum receptus, debebit præmittere novitiatum, antequam per vota substantialia incorporeretur; ratio enim est eadem in utroque casu; quia sicut professio facta in secundo ordine extinxit professionem faciam in Societate, et consequenter probationem præcedentem; ita dimissio e Societate extinguit vota et consequenter pcobationein præcedentem: nec apparet cnr magis extinguatur probatio præcedens, quando extinguitur professio Societatis per professionem alterius ordinis, quam quando extinguuntur vota substantialia. quibus homo constituebatur religiosus Societatis per

dimissionem legitimam, per quam ex religioso fit non religiosus.

Confirmatur primo, quia illi, qui dicunt, novitium, qui peracto anno integro novitiates non vult profiteri et exit, vel a prælatis dimittitor, posse profiteri non repetito novitiatu, si post brevem morulam redeat, vel recipiatur; addunt tamen id intelligi, dummodo nonsit mutata conditio personæ vel religionis. Ita Sanchez, et Lezana supra citati pro illa sententia. Thesaurus vero ibidem adductus addit, dummodo non tantum tempus intercesserit, ut mutatio morum argui possit, quod ego juxta mentem horum doctorum intelligo, ut inter tempus probationis et professionis non fuerit ca mora, vel mutatio : cum enim ex probatione debet desumi judicium ad professionem, si post probationem mutatio fit, parum, vel nihil deserviet probatio procedens ad judicium illud ferendum. Cum ergo in casu nostro inter probationis biennium, et secundam receptionem plures effluxerint anni, in quibus magna morum mutatio facta est in religioso, et talis ut necesse fuerit illuni dimittere et vota dissolvere : fatendum est, etiam ex mente eorum doctorum probationem longe ante procedentem non sufficere ad hoc ut iterum receptus admittatur ad vota substantialia religionis, cum fieri non possit judicium de moribus et idoneitate novitii ex iis, quæ olim in noviliatu gesserat, cum ab illo statu notabiliter mutatus inveniatur.

G Confirmatur secundo ex praxi, quæ optima est legis interpres : quoties enim aliqui post vota biennii e Societate dimissi ad eamdem Societatem redire desiderant, quorum ego uon paucos novi, eodem prorsus modo recipiuntur, ac si nunquam in Societate fuissent, atque adeo per aliud biennium novitii manent, ut iterum ad vota emittenda probentur; quia tamen Societas non obligatur lege Clementis YIII. quoad designata habenda certa loca, in quibus novitiatus peragatur, quamvis et ipsa etiam habeat semper domum probationis ad exercendos et educandos novitios totius provinciæ; ideo solet illos qui post dimissionem ad Societatem iterum redeunt, breviori tempore in domo probationis retinere, v. gr. per unum annum, et postea ad studia prosequenda, vel si sacerdotes sint, ad ministeria exercenda mittere : ita tamen ut novitii maneant, donec finito biennio ad vota substantialia emittenda admittantur, ad qu» ante illud tempus nunquam admissi sunt, quia Societas nunquam putavit, novitiatum in priori ingressu fictum sufficere ad hunc secundum ingressum.

In casu tamen nostro, quia dimissio secreta adhuc erat, et brevissimum tempus intercesserat inter dimissionem et secundam admissionem, ego consului, quod quamvis ille Pater deberet manere substantialiter novitius per biennium, ut ejus tamen existimationi consuleretur, haberetur exterius quasi antiquus, et ut antea, donec expleto biennio coram prælato et testibus emitteret iterum vota; ex hac enim simulatione publica nihil incommodi sequebatur, eo quod Societas non habet aliqua vel signa vel exercitia, quæ sint necessario propria novitiorum, vel antiquorum, et aliunde nemini praejudicabatur quoad jura antiquitatis, quia hæc solum possunt prodesse in antiquitate professionis, quam professionem ille Pater nondum fecerat : ex reputata autem majori antiquitate votorum simplicium, nullum prorsus pra*judicium alteri antiquiori provenire poterat.

DUBIUM II.

De nouitio, qui per errorem dimissus fuit, et post sex dies iterum receptus, an possit continuare biennium suce probationis ?

Prœcedenti dubio affine est hoc, quod errore cujusdam medici ortum est. Cum enim novitius quidam in Societate fuisset etiam in probatione per 21. menses, ita ut tres soli ad complementum biennii illi deessent, judicatus fuit a medico laborare morbo quodam, qui eum ad Societatem reddebat inhabilem, atque adeo superiores eum dimiserunt. Adhibito tamen examine magis accurato, apparuit prioris medici error, et juvenis expers suspicionis talis morbi, et ideo post sex dies iterum fuit ad novitiatum admissus : volebant autem ut post tres menses ad vota admitteretur, nec illi medici error noceret, ad quod afferebantur Sanchez lib. v. *in Decalog.* cap. iv. num. 34. et Suarez tom. in. *de Religione* lib. v. cap. IS. num. IO. ipsi tamen id non dicunt : nam Sanchez loquitur de eo qui finito noviliatu exit, et post brevem mo-

rulam redit, quem dicit, si aliquffl adsint conditiones, non indigere novo noviliatu. Suarez vero neque id admittit, quamvis suam sententiam contrariam appellet solum probabiliorem, et non omnino certam. Quando vero tempus novitiatus non erat linitum, et novitius exit etiam per unum diem, vel horam, dicunt novitiatum interrumpi, et debere de novo inchoari, idem Suarez ibi nurn. 6. et 8. et tom. IV. tr. x. lib. ii. cap. 4. n. 10. et Sanchez ubi supra num. 20. et 32. et quidem quamvis aliqui voluerint modicam interpolationem non obstare continuationi sufficienti, loquuntur tamen de interpolatione multo breviori, quam in casu nostro. Nam Francus in cap. n. verb, *per annum, de temper, ordinat.* in vi. dicit, interpolationem duorum, aut trium dierum non obstare; quam tamen obstare dicit Navarrus apud Sanchez dicto num. 32. in nostro autem casu interruptio fuit per sex dies, de qua non videturdubium quod in omni sententia interrumpit continuationem requisitam.

Quamvis autem pneccsserit jam annus integer continuus, quem solum petit Tridentinum, et secundus annus in Societate non sit ita substantialis, ut non possit a Generali contrahi, sciendum tamen est, hanc facultatem ita esse apud Generalem, ut licet ejus usus sit validus, non tamen sit licitus, quia prohibitus ei fuit in ordine ad vota simplicia biennii a generali Congregatione V. can. 10. et decreto 12. Posset ergo valide et licite congregatio generalis dispensare in casu nostro, ut continuaretur biennium requisitum : posset etiam Generalis valide dispensare, non tamen licite, quia usus illius facultatis illi prohibitus est a congregatione generali, cui obedire tenetur. Necesse est ergo ut biennium probationis denuo inchoetur. Nec hoc difficile erat ipsi novitio, quia, ut dixi dubio præcedenti, ad hoc ut currat biennium probationis, non est necesse quod novitius maneat toto illo biennio in domo probationis, sed transactis tribus illis mensibus, qui ad biennium deerant, quamvis non admittatur ad vota substantialia emittenda, sed revera maneat novitius, poterit tamen mitti ad studia in collegiis prosequenda, sicut si vota emisisset, et ibi finito novo biennio admitteiur ad substantialia vota emittenda, si sufficienter religioni satisfecerit; id enim ob justas causas fieri solet aliquando cum aliis novitiis, et ego ipse, qui jam vicesimum primum letatis annum compleveram, missus fui post 18. novitiatus menses ad collegium studiorum causa, ut eorum curriculum citius absolverem.

DUBIUM III,

De eo, qui petiit dimitti e Societate, ut hereditatem patrui ab intestato obtineret, an potuerit valide dimitti, et hureditatem acquirere?

Titius nobilis quidam juvenis in ingressu Societatis renuntiaverat cum juramento solito patri suo, et ejus successoribus omnia sua bona et jura præsentia et futura; ita tamen, ut si forte ante professionem factam e Societate exiret, renuntiatio illa ex nunc haberetur pro non facta. Elapso itaque biennio vota simplicia emisit, et dum studiis more solito attenderet, post aliquot annos mortuo jam ejus patre, obiit quidam patruus, nempe ejus patris frater ab intestato, opulenta quadam haereditate relicta, quæ videbatur competere monasterio, in quo monialis erat soror quædam defuncti, ex cujus monialis persona moniales hæreditatem apprehendere volebant. Id aegre tulit Titius, qui putabat utilius, posse bona illa applicari ad constituendum dotandumque seminarium scholasticorum nobilium pauperum, quo sua illa civitas indigebat. Videbat,hæreditatem sibi prius deferendam fuisse propter statutum municipale illius urbis, quo nepos ex fratre præponitur sorori in successione ab intestato ; obstabat tamen renuntiatio in ingressu religionis facta, quod impedimentum ut tolleret, petiit a patre Generali, ut dimitteretur; credebat enim fore majus Dei obsequium, si posset in opera pia et publicam utilitatem omnia illa bona expendere et administrare : sub spe autem obtinenda: dimissionis, quam litteris petierat, *opposuit se* monialibus, et voluit etiam bonorum possessionem apprehendere. Judex *ne alteri* parti praejudicaret, utramque a possessione prohibuit, et bona interim sequestravit. Obtinuit Tititius *dimissionem, et jam* cum sui juris esset, hæreditatem directe petiit tamquam defuncto proximior. Causa denique ad sacram Romanam rotam delata, ego pro Titio consului, et pro ipso tandem judicatura fuit.

Dicam mino *breviter quæ potissimum* confia Titium *opponebantur, ct quomodo ad hæc responsum fuerit.*

2 *Primo ergo opponebant,* quod Titius vota substantialia in Societate emiserat, quibus se ex parte sua in perpetuum obligaverat, nec ab hac obligatione poterat per alium quam per summum Pontificem , liberari, hoc tamen argumentum procedit ex ignorantia instituti Societatis, in qua vota illa simplicia non omnino absolute fiunt, sed cum perpetuitate quidem cx parte voventis; sub conditione tamen illa, *quandiu Societas me retinere voluerit,* quæ conditio implicite continetur in verbis illis, quæ in formula votorum adduntur, scilicet, *omnia intelligendo juxta constitutiones Societatis,* quia in eisdem constitutionibus explicatur, Societatem semper manere liberam ad dimittendum eum, si in Domino judicaverit eum non esse promptum huic instituto, ct tunc dimissum liberum omnino manere ab obligatione votorum, quia sub hac conditione facta fuerant : quod totum auctoritate et bullis Pontificum confirmatum est. Quare, in rigore loquendo, quando Generalis aliquem e Societate dimittit, non dispensat cum eo in votis, nec ca irritat, sed tollit conditionem sub qua ca vota facta fuerant, et eo ipso quod Generalis non vult illum amplius in Societate retinere, cessat obligatio voti, quod nunquam pro eo casu obligaverat : ad quod sufficit subtractio materiæ seu conditionis, qua sola durante, votum obligabat. Falluntur ergo adversarii supponentes eodem modo hos ligatos esse his votis, ac professi ligantur sua professione ; hoc enim falsissimum est : nam, licet utrique ex parte sua se perpetuo obligent ; professi tamen obligant se absolute : illi autem alii solum sub illa conditione, *quandiu Societas me retinere voluerit.*

3 Sed contra hoc instabant secundo cx verbis, quibus Generalis in ipsa dimissione utitur, dicens, se eum *liberare ab obligatione erga Societatem,* ubi ponderabant, Generalem non eum liberare vel absolvere a votis. quia his adhuc manet ligatus, sed solum ab obligatione quam habebat erga Societatem. Hæc autem instantia manifestam involvit contradictionem, quia si Titius absolvitur ab omni obligatione erga religionem, eo ipso non manet religiosus, cum sit impossibile aliquem esse religiosum certi ordinis, ct nullam habere obligationem erga eum ordinem. neque erga ejus prælatos. Bi enim manet religiosus hujus ordinis, manet cumvoto obedientiæ; ergo *debet* obedientiam prælatis. Fatendum ergo est, si absolvitur ab obligafiono erga Societatem, ipsum non manere religiosum Societatis, atque adeo vota non perseverare quæ ex intentione voventis obligarunt solum in ordine ad statum religiosum : imo quamvis daremus, vota perseverare (quod falsum est) non manerent tamen ut vota religiosa, sed ut alia vota simplicia facta cx devotione et non constituentia statum religiosum, cum supponatur Titius liber jam ab omni obligatione erga religionem. Quare quod ad rem nostram attinet, etiamsi votis astrictus maneret, non minus prætendere posset hæreditatem, cum renuntiatio præterita solum id impediat, quandiu non exierit a Societate, sive habeat, sive non habeat aliquam obligationem ex votis.

Tertio opponebant, quod dimissio ipsa fuisset invalida et nulla ; quia quamvis Generalis possit cum causa sufficiente dimittere eum qui nondum est professus : sine causa tamen sufficiente non potest, nec licite, ut docet Suarez to. IV. *de Relig.* tr. x. lib. m. cap. 9. nu. 10. Nulla autem causa, aut culpa apparet in casu nostro, nisi quod Titius contra juramentum, quo suam renuntiationem confirmaverat, tentavit apprehendere possessionem hæreditatis, quam cum omnibus suis juribus jam renuntiaverat : quod quidem gravissimum perjurii crimen magnam causam dedit et sufficientem ex parte Societatis , ut Titium dimitteret. Sed hæc dimissio non potuit Titio prodesse, nec eum liberum reddere, quia dimissio proprio delicio obtenta non reddit liberum in conscientia ipsum dimissum , ut tradit Sanchez lib. VI. *in Decalog.* cap. ix. nu. GG.

Hoc erat potissimum argumentum, sod a procedit, ut dixi, ex ignorantia instituti Societatis; et in primis non desunt qui dicant Generalem, licet non licite, valido tamen dimittere sine causa, quos tacito nomine refert Suarez to. IV. *de Relig.* tract, x. lib. IU. cap. 9. num. 7. ipse tamen et Sanchez loco citato dicunt, et nos etiam admittimus, ad valorem dimissionis requiri causam rationabilem, cum limitatione tamen quam adhibet idem Suarez ibi nu. 1'3. quod scilicet sufficiat causa quæ non temero sed prudenter judicata fuit sufficiens, licet postea constet deceptionem intervenisse , et non fuisse talem qualis proponebatur. Hoc tamen admisso, negamus causam in casu nostro fuisse

peijurium illud prætonsum, quod Titius dicitur commisisse. Nec enim causa dimissionis fundari semper debet in peccatis, aut delictis illius qui dimittitur; possunt enim occurrere aliæ causæ sufficientes, præsertim si accedat consensus ejus qui dimittitur, ut constat ex constitutionibus Societatis part, n, et in examine cap. 7. §. 2. et quidem in casu nostro causa dimittendi Titium non fuit peccatum perjurii, quod nec Generalis sciebat, ncc si illud sciret judicaret dignum tali poena, cum fieri potuisset quod Titius sine ullo peccato tentare voluisset, et prætendere possessionem hæreditatis propter jus quod intra paucos dies habiturus erat, et jam quasi in proximo habebat, et ne alius inciperet possidere, a quo difficile posset bona illa recuperare : quare voluit præcavere periculum proximum : sicut creditor in diem vel sub conditione potest petere securitatem sui crediti, cujus dies vel conditio brevi ponenda est, ut ex cap. *per vestras, de donat, inter virum et uxorem,* colligit cum aliis Molina in casu simili tom. II. *de Justitia* disp. 245. n. 3. Ad quod facit doctrina Baldi, Covarruviæ, et aliorum multorum , quos affert et sequitur Thom. Sanch. lib. iv. *Conni.* cap. 3. dub. 29. qui dicunt, spurium hæredem institutum a patre sub conditione , si a principe legitimelur, posse interim pendente conditione ct antequam legitimetur, petere bona paterna, ut ea interim non ut dominus sed ut curator administret, quia impleta conditione, ad ipsum pertinere debent; et colligitur ex l. *Si quis instituatur lucres in diem,* xxni. fF. *de /ueredibus instituendis,* ubi institutus hæres in diem incertum, vel sub conditione potest bonorum possessionem agnoscere. Cum ergo in casu nostro Titius esset haeres sub conditione , si egrederetur e Societate, et sub ea conditione haberet jus ad ea bona , potuit absque perjurio, pendente conditione, quam sciebat brevi ponendam, petere bonorum possessionem , ne interim in ejus praejudicium distraherentur, vel diminuerentur; non ergo fuit dimissus propter delictum perjurii, quod quidem Generalem latuit, nec eum movere potuit, imo ncc tale delictum probari poterit, ut vidimus; et quidem ad majorem abundantiam poterit id cx testimonio ejusdem Generalis constare, qui plane testabitur, se ab hoc delicto motum non fuisse ad Titium ilimittendum.

6 Sed dato, et non concesso, dimissum fuisse ob illud perjurium, non ideo dimissio minus valida erit : nam etsi perjurium intervenisset; non tamen fuit commissum ad eum finem ut propter illud peccatum dimitteretur e Societate, neque ea intentio probari unquam poterit, nec est ullo modo verisimilis. Est autem certissimum juxta Societatis institutum, eos, qui ob culpas et delicta dimittuntur, valide dimitti, ipsosque manere liberos a votis, quando culpas non commiserunt ad hunc finem ut e Societate ob eas culpas dimitterentur. Imo ad hoc potissimum data fuit Societati facultas dimittendi non professos, ut a se rejiceret eos qui ob suas culpas redditi erant minus apti ad Societatis ministeria, ut constat ex constitutionibus Societatis p. n. c. 2. et in examine c. vn. §. I. ubi expresse habetur, eos etiam qui ob culpas commissas dimittuntur, liberos manere et solutos a votis, bis verbis: « libera tamen manebit Societas, nec tenebitur ad eos admittendos ad professionem, nec in coadjutores formatos, si studiorum tempore male se gererent, adeo ut superior societatis existimaret Deo gratum non fore, si in eam admitterentur; et tunc ipsi etiam suis votis soluti erunt : « Quod tamen in congregatione septima generali, decreto xxii. num. 4. explicatum est, ut non debeat intelligi de iis qui ad hunc ipsum finem delicta commiserunt ut dimitterentur; hi enim non manent tuti in conscientia, nec liberi a votis, nisi suam malitiam et fraudem detegant, et adhuc Societas nolit eos retinere. Cum ergo perjurium illud, si quod fuisset, non esset ad hunc finem dimissionis obtinenda? commissum, ut constat, non posset dimissionis valor ex hoc capite in dubium revocari.

7 Quod si petatur, quænam fuerit rationabilis causa Titium dimittendi? Respondebimus, inprimis Generalem non teneri ad eam declarandam, sed ipse eam debet in Domino considerare, et dum dicit, se */ustis de causis* eum dimittere, præsumendum est habuisse causam sufficientem. Loquendo tamen de possibili,possumus nos per discursum invenire,postquam Titius Generali proposuit desiderium, quod habebat, et (ut sibi videbatur,a Deoexpendendi utiliter bona hæreditatis opulenta» in operibus piis,et in reipublicæ ac propria' patrice utilitatem spiritualem, potuisse Generalem prudenter judicare Titium accensum semel desiderio *illo, ct* spe fructus spiritualis, non facile habitu-

rnm *quidem intimam in statu religioso, impedito sibi illo majori hono* quod semel *apprehenderat : atque ideo,* quamvis humilitaret sine obstinatione peteret dimissionem, et promptum se exhiberetad remanendum si negaretur, non tamen facile pacem internam habiturum, s;ne qua non ita idoneus futurus esset Societati, nec par fructus ab eo jam in religione sperari posset, ac esset, quem in bonum commune reipublicro ferre posset, si suo desiderio duci sineretur, quam prudenter judicare potuit esse causam sufficientem ad eum dimittendum, vel alias fortasse causas quas ipse habuit et nobis manifestare non tenetur.

8 Unde facile dissolvitur quod quarto loco opponebant contra dimissionis valorem,supponentes dimissum non remanere tutum, nec liberum a votis, quoties ipse petiit aut procuravit dimissionem, pro quo afferebant testimonia aliquorum doctorum e Societate. Sed graviter sunt decepti in intelligentia illorum doctorum : nam ii loquuntur solum de eo qui fraudibus aut injuste extorquet dimissionem, non vero de eo qui simpliciter proponit causas veras, et humiliter petit dimissionem, promptum se ostendens ad remanendum si non dimittatur. De hoc enim nemo dixit, non manere liberum a votis, imo nec peccare ita petendo, fatetur Sanchez lib. vi. in *Decaloij.* cap. ix. nu. 70. qui contrarium dixerat de eo qui fraudibus dimitti procurat. Unde in congregatione generali VH. decreto xxn. num. 1. definitum luit, eum, qui petit dimissionem, debere veras causas superiori proponere, et ejus judicio ac decreto stare : quo casu si superior eas causas approbaverit, suo jam debito satisfecit, et postea n. 4. additur : « eos qui ex causis non veris, fraude, aut dolo dimissionem a Societate obtinuerunt, aut ex causis quidem veris, ct justis, gravibusque delictis, sed ea intentione perpetratis quo facilius dimissionem extorquerent, nullo modo tutos in conscientia esse, et ejusmodi facultatem in conscienti® foro irritam, ac nullam prorsus esse. » Ubi duo soli casus ponuntur, in quibus dimissio non sit valida. Primus est, quando causæ falsæ dolose allegantur; secundus vero quando delicta vera fiunt ad hoc ut e Societate dimittantur. Quod ergo in casu nostro Titius petierit et procuraverit dimissionem, non reddit illam invalidam, cum neque falsas causas adduxerit, nec delicta commiserit ad hunc finem ut dimiltoretur, sed potius promptum se exhibuerit ab obediendum et remanendum, si superior non judicaret dimittendum.

Quinto opponebant magis apparenter, quod quamvis Titius nunc, postquam egressus est ex Societate, *sit* capax successionis, non tamen debet attendi status præsenssed tempus deïatæ hœreditatis et mortis patrui, quo tempore Titius nondum orat capax propter renuntiationem factam, et quæ adhuc tunc in suo roboro erat, cum adhuc Titius esset religiosus. Cum ergo eo tempore non potuerit deferri Titio hæreditas, quia tunc erat incapax, debuit deferri sorori defundi, quæ non potest perdere jus semel acquisitum, propter capacitatem postea Titio supervenientem. Hoc argumentum difficilius esset, nisi in renuntiatione apposita fuisset in ipso corporo renuntiationis clausula illa: *ut si Titius aliquando ante professionem e Societate exiret, renuntiatio illa intelligatur non facta,* quæ clausula quoties ita apponitur in contractu, habet vim non quidem rescindendi contractum adveniente conditione, sed ostendendi ab initio contractum non fuisse validum, quia posita conditione retrotahitur contractus invaliditas ad initium ipsius, de quo aliquid dixi torn. n. *de Justitia* disput. xxi. sect. 13. nu. 203. et latius Molina tom. n. *de Justitia* disp. 377. per totam. Quare, in rigore loquendo, valor renuntiationis ex vi illius clausulæ erat semper suspensus,et valida erat, si Titius nunquam e Societate ante professionem exiturus esset : ipso autem exeunte apparet numquam fuisse validam. Unde, quando mortuus est patruus, monialis ejus soror non habebat absolute jus ad illa bona, sed solum sub conditione, si Titius perseveraturus erat in Societate : quæ conditio cum ponenda non esset, apparet postea illam tunc nullum habuisse jus ad hæreditatem,quia exeunto Titio e Societate retrotrahitur conditio, et omnia reducenda sunt ad eum statum, ac si nunquam renuntiatio facta esset : hoc enim est, illam intelligi debere nunquam factam. De hoc tamen, quia res spectabat ad advocatos juristas , qui optime id probarunt, breviter sufficiat indicasse.

Ultimo opponebant, ob peccatum perjurii commissi debere Titium repelli a petitione hæreditatis ; hoc tamen nullius est ponderis. Primo , quia negatur Titium aliquid egisse contra juramentum , ut supra vidimus : et confirmavi rursus potest ex proxime dictis.

Si enim valor renuntiationis et juramenti erat in suspenso sub conditione perseverantiæ Titii in Societate, et ipse sciebat conditionem illam non esse ponendam, sed in brevi defecturam, sciebat consequenter juramentum nec habuisse nec habiturum vim obligandi. Secundo, quia, etiamsi commisisset peccatum perjurii : in sacra tamen Rota non agitur causa criminalis de puniendo perjurio, sed solum civilis de jure succedendi. Tertio denique, quia illud peccatum imperlinenter omnino se haberet ad statum saecularem, quem Titius nunc habet, quia nec propter illud dimissus fuit e Societate ut vidimus, nec illa possessio intentata est causa juris succedendi quod nunc habet, sed defectu validæ renuntiationis ob defectum conditionis perseveranti® in societate, qua conditione deficiente, non censetur unquam facta renuntiatio, ut constat ex ejus verbis. Atque ita tamdera a sacra Rota in ejus favorem decisum fuit.

DUBIUM IV.

An *Societas prcetendere possit hæreditatem ab intestato nomine professi, qui ante professionem omnia suajura cesserat collegio cuidam Societatis ?*

Præcedenti dubio possumus hoc aliud connectent, quod partira similem, partira dissimilem casum habet; quidam enim e Societate, antequam professionem faceret, renuntiavit in favorem cujusdam collegii Societatis omnia sua bona et jura præsentia et futura, et postea professionem emisit. Moritur postea ejus quidam consanguineus ab intestato, cui quidem ipse erat omnibus proximior, sed opponentibus aliis, ipsum essejam professum Societatis, in qua professi licet sint capaces legatorum, non tamen sunt capaces succedendi in hæreditate ; aliqui dicebant id non obstare : quia quamvis ipse professus non sit jam capax successionis hæreditariæ, collegium tamen cui ipse cesserat omnia sua jura præsentia et futura, capax est legati, atque etiam liærcditatis, ideo collegium potest et debet succedere ob renuntiationem præcedentem, oui sentence favero videtur Castro Palao III. tora, tractat, xvi. disp. i. puncto 18. in fine; ubi dicit, si quis in Societate post vota biennii hæreditati patentee renuntiavit in favorem Societatis, et vivo patre professionem seu vota coadjutoris formati in Societate fecit, et postea decessit pater vivente filio, Societatem succedere debere in hæreditatem paternam.

Respondi tamen, collegium in casu nostro non posse succedere ab intestato prætextu renuntiationis factæ ab illo religioso ante professionem, quod idem antea dixeram to. II. *dejustitia,* disput. m. sect. 9. num. 192. et expresse docet Thomas Sanchez lib. VII. *in Decalog.* cap. ix. num. 25. qui hoc ipsum in casQ magis stricto, et difficili dixit cap. xv. num. 9. et 10. ubi negat, eum qui majoratum possidet, posse antequam professionem faciat in religione incapaci eum majoratum possidendi, testamento relinquere usumfructura illius majoratus alicui alteri durante vita ipsius religiosi, sed debere statim facta professione majoratum transire ad sequentem successorem. Quanto minus poterit testamento vel donatione transferre hæreditates, quæ sibi post professionem obvenire possunt, quando jam ob incapacitatem non potest ipsi hæreditas ulla deferri?

Ratio autem in casu nostro videtur clara, quia nemo dare vel donare potest id quod suum non est, nec erit : ad eum autem qui collegio donavit omnia sua præsentia et futura, non pertinebat tunc hæreditas consanguinei adhuc viventis; sed nec pertinet postea quando moritur consangineus, propter incapacitatem quam habet professus Societatis, ut sit alicujus hæres : non ergo comprehensa fuit hæc hæreditas in renuntiatione illa generali, in qua solum translata fuerant bona et jura omnia præsentia et futura : jus autem ad illara hæreditatem non erat præsens tempore renuntiationis, ut constat, cum viveret adhuc consanguineus illorum bonorum dominus, sed nec erat futurum, cum postea moriente consanguineo, non posset ad professum pertinere jus ad illam *hiereditatem* ob incapacitatem professi : non potuit ergo comprehendi in illa renuntiatione jus illud ad hæreditatem, quod neque erat præsens, neque futurum. Sicut, si Petrus ante professionem renuntiasset in favorem Joannis omnia quæ post professionem amici dabunt ipsi Petro sine consensu sui prælati. nihil certe renuntiasset in favorem Joannis, quia post professionem nihil prorsus possunt

amici ci dare *absque consensu* prælati. Eodem modo est inutilis renuntiatio, qua ante professionem renuntiet in favorem alterius hæredifnteni quæ nd cum ab intestato spectabit post professionem in Societate, quando propter incapacitate»] nulla talis hæreditalis ad cum spectaro potest. Sicut, si ante mortem naturalem renuntiaret liroroditatem, quæ eipost mortem advenire potest, cum certum sil nullam post mortem hæreditatem deferri posse. Et quidem non magis potest deferri hæreditas professo Societatis, quam mortuo : nihil ergo donat, qui hæreditatem sibi post professionem in Societate deferendam donat.

Hinc autem facile solvi possunt ea, quæ Castro Palao in favorem contrariée sententiæ videtur afferre : nam, licet ipse loquatur de hærcdilatc Patrum, de qua posset osse major difficultas, quia filius etiam vivente patre videtur habere jus aliquod ad bona patris, præsertim in Castella, ubi pater non potest disponere extra filios, nisi de quinta bonorum parte : quia tamen argumenta illius auctoris videntur universaliter probare, oportebit ad singula respondere. Primo itaque probat, quia professio quæ est mors civilis Inno æquiparatur morti naturali, quando non potest habere diversum effectum : pro quo affert Thomas Sanchez lib. Vll. *in Decalog.* cap. in. num. G8. et 78. in casu autem nostro professio in Societate potest habere diversum effectum a morte naturali, quatenus non exlinguit jura in tertium translata, sed quæ ipse professus eo tempore haberet.

Respondetur, inprimis Thomam Sanchez utroque illo loco reprobare potius illam doctrinam, ct ideo tenet testamentum ante professionem factum debere, (nisi aliud a testatore cautum fuerit) stalim facta professione, et ante mortem naturalem execution! mandari, et rursus, si is qui jussus fuerat restituere hæreditatem postmortem, professionem faciat in monasterio incapaci succedendi suis religiosis, debere secuta professione, non expectata morte naturali, restitui hæreditatem fideicommissario, ct utrumque probat, quia professio æquiparatur morti. Deinde, quamvis daremus in iis casibus expectandam esse mortem naturalem, non posset argui ad casum nostrum : aliud enim est quærere an professus debeat reputari mortuus, quoad omnes effectus, et professio veniat nomine morlu in odiosis, de quo potest esse magna difficultas. Aliud vero est dicere, eum qui cedit omnia sua bona et jura præsenlia et futura alicui collegio, transferre etiam jura quæ nequo habet neque habebit, neque habere poterit ; quod diximus fieri non posse.

Secundo arguit, quia hæreditas illa non d
defertur professo Societatis, qui est incapax, sed defertur collegio in cujus favorem factu fuit renuntiatio ob jus per renuntiationem acquisitum, ut ipsemot Sanchez probavit dicto lib. VII. c. vi. n.2. et quidem ohjusconcessum a professo tempore quo valide concedere poterat.

Respondetur, collegium non potuisse, ut ;
jam diximus, ex renuntiatione acquirere aliquod jus ad hæreditatem , ad quam professus ante professionem nullum jus habebat, cum non esset ei delata, nec post professionem poterat ullum jus habere, cum non posset ei deferri. Nec doctrina illa Sanclii, quæ affertur, est ad rem : nam eo loco agit de oo qui ante professionem renuntiavit hæreditati parentum viventium, cujus hæreditatis ipse post professionem, vel monasterium in ejus persona capax erat : quo casu dicit, ad valorem renuntiationis non requiri consensum vel renuntiationem monasterii, quia monasterium non potest habere jus, nisi quatenus professus , cujus personam représentât, habet jus. In eo autem casu professus nullum habebat jus, cum per renuntiationem omne jus a se abdicarat, ergo monasterium etiamsi renuntiationi non consenserit, nullum habebit jus ad illam hæreditatem , quod totum nos libenter admittimus, sed differtmultum a casu nostro : aliud enim est dare jus alteri ad hæreditatem , aliud vero abdicaro a se jus ad hæreditatem. Illud prius non potest, cui hæreditas non defertur, nec deferetur, quia nemo datquod non habet, nec donatarius potest habere plus juris ad hæreditatem, quam haberet is qui dedit jus : quando vero aliquis non dat alteri jus nd hæreditatem; sedabdicat a sejus quod habet vel poterit unquam habere, non intendit facere quod nomine suo alius sit lueres, sed solum aufert ex parte sua impedimentum quod aliquando posset esse ut alius sit lueres , et permittit alium esse lueredem, si ei aliunde hæreditas competat, quod quidem novitius facere, potest ante professionem , etiamsi ei tunc hæreditas delata non sit; quia hoc fere non est aliud quam obligare se, quasi sub conditione ad non acceptandam talem hæreditatem, si

aliquando delata fuerit : qure obligatio conditionalis transit ad conventum, qui per professionem succedit in omnia bona et jura illius religiosi. Sicut enim conventus capax succedit per professionem in omnia jura et actiones professi, ita succedit in omnia debita et obligationes quas professus ante professionem habebat; inter quas erat hæc obligatio conditionalis non acceptandi talem hæreditatem, si aliquando ei deferretur. Cum ergo conventus capax repræsentet personam professi, debet sustinere ejus obligationem, qua obligatus erat ad non acceptandam illam hæreditatem : hinc est quod adveniente casu, quo hæreditas illa deberet ab intestato, vel alio jure illi professo deferri, debeat conventus ab ea abstinere ob renuntiationem praecedentem , vel debeat illam dare iis, in quorum favorem renuntiata fuit. In Societate autem, quia ipsa non succedit professo, nec professus est capax successionis hæreditariæ; ejusmodi renuntiatio solum potest deservire ad hæreditates quæ deferuntur religioso ante professionem, vel gradum coadjutoris formati: ante quos gradus etiam post vota biennii religiosus est capax hæreditariæ successionis , et ideo potest jus suum renuntiaro in favorem alterius. Unde, si novitius , vel scholaris etiam Societatis post vota biennii renuntiat hæreditatem parentis viventis, in favorem alicujus consanguinei : tunc si parens moriatur antequam renuntians sit professus , vol coadjutor formatus, et hæreditas ad ipsum , vel ab intestato vel jure filiationis pertinere deberet, pertinebit ad illuni, in cujus favorem renuntiata fuit. Si vero renuntians factus sit jam professus vel coadjutor formatus, non pertinebit hæreditas ad illum , in cujus favorem renuntiata fuit, nisi aliunde ad ipsum ab intestato vel ex testamento defuncti spectaret, sed deferetur ad illos, qui vel ex testamento defuncti, vel ab intestato ei succedere debent : quia ex renuntiatione nullum jus ad hæreditatem eo tempore delatam acquirere potuerunt, ut dictum est.

Tertio opponitur doctrina, quam defendit cum aliis ipsemet Sanchez eodem lib. VII. cap. ill. num. 81. ubi docet, si aliquis gravalus restituere post mortem hæreditatem Tilio professionem faciat in ordine incapaci succedendi, v. g.'in ordiue minorum, quamvis facta professione debeat hæreditas tradi fideicommissario, quia professio *est* mors civilis · si t;1,nen ante Profess[s]onom ,pso ven' ditione, donatione, aut quovis alio contractu, jus in ea bona tempore vitee sure ad se pertinens in alium transtulit, hunc debere frui bonis illis, durante vita naturali professi : quia fictio qua professio reputatur mors, non debet operari in prwjudicium tertii, cui per translationem vel venditionem est jus acquisitum. Imo numer. 82. addit, idem esse dicendum etiam si bona non essent alienata in illum tertium antea, sed tempore professionis professus renuntiasset expresse, ut ab hora suæ professionis tertius ille jus hoc obtineret. Idemque docet postea cap. XIII.numer. 57. de eo qui habet majoratum, et profitetur in religione incapaci succedendi, de quo dicit posse ante professionem testamento, venditione, vel alienatione disponere pro tempore vitæ suæ in favorem tertii, ad quem spectabunt fructus durante vita naturali professi, et non ad successorem majoratus. Quare idem dicendum videtur in casu nostro, in quo religiosus ante professionem renuntiavit in favorem collegii.

Respondetur tamen, inprimis eumdem Sanchez non videri satis firmiter, vel consequenter in illa doctrina permansisse, ut observavi tom. i. *de Justifia,* disp. ni. s. 9. n. 209. et seqq. nara postea c. xv. n. 10. dixit, hæredem illius religiosi non debere frui fructibus majoratus, sed a die professionis pertinere ad sequentem vocatura : non ergo potuit testamento transferre jus pro tempore vitæ suæ in hæredem. Deinde casus ille valde diversus est a nostro ; quia in illo casu professus ante professionem disponit de re sua quam jam habet ; siquidem tunc habet vere jus retinendi hæreditatem, vel majoratum pro toto tempore vitæ suæ, quod jus transfert in alium. Quamvis autem lex voluerit professionem æquiparari *morti, et ideo facta* professione transeant bona ad fideicommissarium, vel successorem vocatum : multi tamen dicunt fictionem juris non operari in præjudicium tertii, cui jam jus sit acquisitum, quos affert et sequitur Sanchez dicto cap. III. numer. 81. *Quidquid* ergo sit de veritate illius doctrina?, ea nihil *de*servit ad casum nostrum, in quo nulla est juris fictio, sed mera incapacitas et defectus conditionis requisites. Nam religiosus renuntiavit in favorem *collegii hæreditates* qua? ipsi deferantur : hæc autem hæreditas ah intestato ei non defertur,propter incapacitatem, quam ex vi professionis habet ad successionem hæreditariam. Deficit ergo eundi-

tio necessaria ut comprehensa fuerit in renuntiatione prætcrila. Unde constat discrimen, quod in primo casu renuntiatur jus absolute, quod renuntians habebat in bona retinenda per lotam vitam ; quod jus statim absolute acquisitum est emptori, vel donatario, et ideo volunt ii doctores non posse hoc jus acquisitum lædi per juris fictionem eventu per accidens subsequenti. In nostro autem casu jus ad hæreditatem non acquiritur collegio absolute, sed sub conditione, si hærcditas deferatur renuntianti, quæ cum nunquam ei deferatur post professionem, non purificatur conditio, et renuntiatio quoad illam partem manet inutilis.

IQ Quia tamen res hæc adhuc dubia videbatur, volebant aliqui, quod Generalis Societatis uteretur facultate sibi concessa declarandi dubia spectantia ad Societatis institutum, de qua fit mentio in compendio privilegiorum Societatis verb. *Generalis* §. o. et declararet capacitatem collegii ad habendam illam hereditatem ob renuntiationem præccdentem, et hoc modo maneret res hæc extra controversiam. Ego tamen dixi, nec hanc declarationem ad Generalem pertinere, neque, etiamsi pertineret, expedire quod id ita declararet. Prima pars colligitur ex verbis dicti privilegii, quod quidem habetur solum per communicationem concessionis cujusdam îaetæ Generali ordinis prædicatorum a Julio II. ea autem concessio non videtur deservire pro foro externo, præsertim sæculari, sed solum ad quietem subditorum in toro conscientise, ut constat ex verbis concessionis, quibus dicitur, Generalem posse declarare ejusmodi dubia, *quoad serenitatem illarum conscientiarum, quæ sibi subjectæ sunt duntaxat.*

II Nihil ergo deserviret ea declaratio ad persuadendum judicibus ecclesiasticis, vel laicis, apud quos de hac causa tractaretur. Deinde, quia hoc dubium in rigore non est circa institutum Societatis, sed circa jus commune, quia non controvertitur nunc an collegium Societatis sit capax juxta constitutiones acquirendi ex bonis ex juribus professorum, per donationem aut renuntiationem ab ipsis ante Professionem factam, de hoc enim nemo dubitavit. Sed nunc agitur de alio puncto juris communis, an renuntians, quando est capax hæreditatis, possit transferre jus quod tunc non habet ad haeredi tatem, sed quod haberet post professionem, si tunc non esset redditus incapax omnino successionis hæreditariæ : quod, ut dixi, non est dubium circa institutum Societatis, sed commune omnibus renuntiantibus ante professionem in ordine incapaci successionis, atquo adeo circa omnes tractatura doctoribus, ut vidimus. Non ergo pertinet ejus declaratio ad Generalem Societatis, quia non dubitatur de sensu constitutionum Societatis, sed dc sensu legis ct juris communis.

Secunda denique pars, quod nec, etiamsi |i ad ipsum spcctasset, expediret Generalem id declarare in favorem collegii, probavi, quia posita et approbata ejusmodi declaratione, posset satis apparenter dici, quod tota incapacitas professorum Societatis ad successionem hæreditariam ab intestato, et tota incapacitas ipsius Societatis ad acquirendum hæreditates, in persona professorum erat incapacitas de solo titulo : nam de facto posset Societas frui hæreditatibus, quæ obvenirent professis, sive ab intestato sive ex testamento (cum eadem sit ratio de utrisque) facta prius renuntiatione a professo in favorem Societatis omnium hæreditatum quæ ipsipiofesso post professionem obvenirent, qua renuntiatibne posita, non minus erunt capaces successionis hæreditariæ professi Societatis, quam professi aliarum religionum capacium ; siquidem tam ex testamento, quam ab intestato acquirent omnes hæreditates Societati, sicut eidem et non sibi acquirerent, si ipsi et Societas essent capaces et sicut professi aliorum ordinum capacium acquirunt hæreditates, non quidem sibi, sed suis ordinibus : quare daretur occasio dicendi totam hanc incapacitatem esse solum quoad modum ; non quoad substantiam, cum sola renuntiatio præcedens redderet eos, et Societatem capaces ad quaslibet hæreditates lucrandas ; quod nihil aliud esset, quam habere eumdem effectum, mutato nomine, et per aliam viam. Scio alios viros doctos aliter sensisse, quibus favet, ut vidimus, Castro Palao ; ego tamen dico solum meum sensum, judicio advocatorum et praelatorum remittens, an occurrente casu lis juste et prudenter intentanda, vel sustinenda sit.

dubium v.

Cui acquiratur legatum relictum professo societatis, qui ante professionem renuntiaverat omnia sua bona ?

N. Professus Societatis, antequam professionem faceret, renuntiavit in favorem cujusdam collegii Societatis omnia sua bona etjurapræsentia et futura ; postea vero cum jam esset professus, quidam ejus frater reliquit ei legatum, qua occasione dubitatum fuit, an non obstante professione, validum esset legatum, atque adeo acquirendum esset collegio, in cujus favorem ante professionem renuntiaverat ?

Dixi, de validate legati nullum esse dubium, quia professi Societatis, quamvis non possint esse haeredes ex testamento, nec ab intestato, possunt tamen esse legatarii, ut cum aliis tradit Sanchez lib. vu. *in Decalog.* cap. xxvii. num. 25. et nos etiam diximus tom. i. *dejustitia,* disp. m. sect. 5. nu. 100. Quare, sive professus ille ante professionem renuntiationem fecerit, sive non fecerit, manet capax legati, licet non potuisset hæres institui. Difficilius mihi est, quod in casu proposito pro comperto supponebatur, nimirum si legatum validum sit, pertinere ad collegium illud, in cujus favorem ante professionem ipse professus renuntiaverat.

Hoc, inquam, mihi difficile est ; nam, si professus ille ante professionem non renuntiasset, certissimum est quod legatum illud post professionem adveniens pertineret ad domum, vel collegium in quo tunc habitaret, juxta communem regulam, quod *quidquid acquirit monachus monasterio acquirit.* Et quamvis Societas non sit capax succedendi suis professis ; hoc tamen non debet intelligi, ut post professionem non acquirat Societas per suos professos, sed solum quod per professionem non transeant bona professi ipso jure in Societatem, sed potius debeant spectare vel ad hœredes a professo destinatos, vel ad hœredes ab intestato, nisi ipse ante professionem in favorem alicujus renuntiasset, quomodo posset etiam renuntiare in favorem ejusdem Societatis, et tunc succederet non vigore professionis, sed vigore renuntiationis ; postquam vero professus est, non est incapax societas, sicut nec ulla alia religio, acquirendi per professum : nam si amicus det eleemosynam vel quidquam aliud professo; non est dubium quod id totum acquiratur Societati, seu domui aut collegio in quo habitat. Et quamvis professus Societatis non possit esse hæres ab intestato, neque ex testamento, atquo ideo si ei hæreditas aliqua deferretur, non posset Societas illam acquirere, quia professus non potest esse hæres, ut vidimus dubio præcedenti : est tamen capax professus ille legati, atque ideo illud etiam acquireret Societati et collegio, vel domui in qua esset. Hinc autem videtur colligi, quod renuntiatio præcedens facta in favorem unius collegii non facit quod legatum post professionem relictum illi professo, non acquiratur collegio in quo tunc temporis commoretur, quando legatum illud legatario debet acquiri.

Potest autem hoc dupliciter probari. Primo a posteriori, quia si renuntiatio præcedens extenderetur ad omnia illa bona quæ professo quocumque modo post professionem advenirent, ita ut ea omnia deberent ad collegium illud pertinere, in cujus favorem renuntiatio facta fuit; sequereturquodetiamsi professus ille in alia domo vel collegio permanentor habitaret; omnia tamen dona etiam minima , quæ ab amicis ei darentur, eleemosynæ quæ ei tribuerentur, libri et utensilia, et alia ejusmodi deberent acquiri ipso facto collegio illi in cujus favorem renuntiavit, quæ omnia certissimum est esse contra praxim Societatis, in qua hæc omnia pertinere intelliguntur ad domum vel collegium cujus subditus est professus, perinde ac si in illius favorem antea renuniiasset : fatendum ergo est renuntiationem non extendi ad ejusmodi bona, quæ postea adveniunt professo, atque adeo nec ad illud legatum. Neque enim apparet probabilis differentia inter legatum illud et alia bona enumerata ; nam in hoc solum differre videtur legatum a donatione inter vivos, quod hæc fiat a vivente et irrevocabiliter, legatum vero relinquatur a moriente et révocabilité!· quandiu vivit. Si ergo centum duri donati *professo* ub amico, vel fratre, pertinent ad collegium illud in quo tunc est, cur iidem centum aurei relicti eidem professo ab amico , vel fratre moriente non pertinebunt ad idem collegium, sed ad aliud in

cnjns favorem renuntiavit ante professionem?

Undo colligi potest secunda ratio a priori, quæ parlim fundari potest in intentione renuntiantis,qni solum vidctnrintendecr renuntiare id quod habet, quam intentionem ostendit clare effectus ipso, cum post renuntiationem adhuc professus acquirat alia omnia quotidie alteri collegio, sine ulla hæsilalione orta ex renuntiatione præcedente : partim etiam fundari videtur ratio et hæc ipsa intentio in repugnantia ad renuntiandum alio modo : in rigore enim non potest quis in aliud transferre id quod nec habet nec ad id ullum jus habebit. Ea autem quæ professo post professionem dabuntur, non habet, quando renuntiat, nec jus quidem ad rem : sed nec post professionem illa habebit, nec ullum jus ad ea, cum sit incapax dominii vel juris habendi, sed totum jus est ipsius conventus, ut constat. Qomodo ergo potest per renuntiationem transferre in alium tertium illa jura, quæ nec tunc habet nec habere poterit?

Potest autem hoc declarari exemplo servi, cui quoad hoc videtur æquiparari professus : nam sicut servus acquirit domino, ita professus acquirit suo monasterio : imo difficilius et minus possibile est, quod professus non acquirat monasterio, quam quod servus non omnia acquirat domino, ut multis exemplisprobavi tom. 1. *de Justitia* disp. ni.sect. 3. numer. 56. et sequentibus. Ponamus ergo quodTitius, dum liber erat, renuntiaveritomnia sua bona præsentia ctfutura renuntiatione valida in Seium : postea vero bello captus contrahat justam et legitimam servitutem. Nemo dicet quod ea quæ Titius servus postea acquirit, non acquirat domino, sed quod pertineant ad Seiumob renuntiationem præcedcntem, hoc certe esset in fraudem veri domini : omnes enim quando ad bella procedunt, possent antea disponere de bonis omnibus præsentibus et futuris, ut dominos, si forte in servitutem inciderent, fraudarent bonis omnibus quæ in statu servitutis postea acquirerent. Similiter ergo professus non potest ante professionem disponere in favorem alterius de bonis, quæ post professionem acquiret, in præjudicium religionis vel monasterii cui postea necessario debet acquirere, nec potest dicere : Ego quidem me trado religioni ita tamen ut postea non acquiram religioni, sed meis amicis. Ratio autem est quam indicavimus, quia de iis quæ nec sua sunt nec erunt, nec in ea jus habet aut habebit, non potest disponere ut in alium pro libito ea transferat. Bona ergo quæ post professionem, sive ex donatione sive sua opera ct industria acquisierit cum jure ipso, non ad professum sed ad monasterium pertineant, non possunt pro solo libito professi in alium transferri.

Nec obstat, quod in renuntiatione posita j sit clausula universalis , *de omnibus bonis, el juribus, præsentibus, et futuris :* tum quia illa verba ponuntur cx usu notariorum, qui in aliis renuntiationibus universalibus utisolcot verbis illis, ct ideo etiam in renuntiatione religiosi eadem verba apponunt ad significandam et exaggerandam universalitatem renuntiationis : tum, quia in hac etiam possunt aliquem effectum habere, si v. gr. medio illo tempore inter renuntiationem et professionem aliqua bona, vel jura religioso advenirent, quæ virtute illorum verborum comprehensa intelligerentur in renuntiatione præcedenti : denique verba illa nihil nocere possunt, cum eorum sensus sit condilionalis, nempe, *si aliqua bona, vel jura* m *futurum habebo ;* quæ tamen conditio post professionem non potest verificari, cum professus nullius boni, vel juris habendi sit capax, ut dictum est.

Una potest superesse difficultas ex dictis s dubio præcedenti, ubi diximus , posse professum ante professionem renuntiare valide hæreditati futuræ, ad quam tunc nullumadhuc jus habet, ita ut si post professionem hæreditas vel successio adveniat, monasterium non possit nomine professi hæreditatem illam prætendere, quæ jam renuntiata supponitur : ergo jam videtur posse religiosus ante professionem disponere valide de jure quod nondum habet, sed post professionem adveniet, atque adeo poterit valide transferre in alium jus illud , quod post professionem ei relictum fuerit.

Respondetur tamen ex dictis eodem loco, renuntiationem illam ante professionem factam posse dupliciter considerari. Primo, quatenus est abdicatio juris post professionem adventi. Secundo , quatenus est translatio illius juris in alium. Primo modo diximus posse renuntiare jus ad hæreditatem, vel legata futura : nam, in rigore loquendo, tunc non renuntiatur aliquid futurum sed præsens, nempe capacitas ad illa, qua capacitate renuntians sc spoliat, et quidem in gratiam alterius, cui non dat jus ad illam

hæreditolem vel legata, sc l in ejus gratiam aufert impedimentum reddendo se incapacem, ut eo impedimento ablato possint postea bona illa ad ipsum pertinere, vel ab intestato vel alio modo , et ad hoc potissimum deservire videtur illa renuntiatio. Secundo autem modo non videtur posse renuntiari jus quod nondum habetur, nec unquam habebitur transferendQ illud in alium in præjudicium alterius, nempe conventus ad quem postea jus illud spectabit, quia tunc renuntians positive daret alteri id quod ipse nec habet nec unquam habebit. Aliter dicendum esset de renuntiatione legitimæ , quam quidem licet filius actu non possideat vivente patre, habet jus ad illam, et hæc est filio debita : quare de hac non nego posse ante professionem renuntiari a filio in favorem alterius, cui ex nunc eam donet : sed loquimur nunc de hæreditate vel legatis quæ renuntiari non debentur. lioec autem dicta sunt ad majorem abundantiam, ut ostenderemus non posse in favorem alterius loci pii renuntiari legata ventura, ita ut post professionem non acquirantur conventui, ad quem professus pertinet, sed illi alteri; quidquid enim de hoc sit, certum videtur intentionem renuntiantis ante professionem non extendi ad ea bona, ut praxis ipsa ostendit, cum multi ante professionem renuntient omnia sua bona præsenlia et futura , in favorem alicujus consanguinei, vel loci pii ; et tamen post professionem quidquid iis ab amicis datur, sive sit pecunia sive res aliœ magni pretii, absque controversia vel scrupulo ab iis accipiuntur et acquiruntur conventui ad quem professus pertinet, qua praxi supposita; non video cur non sit idem dicendum de legatis, quæ nihil aliud sunt quam donationes quædam a moriente relictæ. Post hac autem scripta vidi Lezanam to. v. parte posteriori, ubi super *mare magnum Servitarum* num. 10G. eadem sententiam in simili casu defendit, ob easdem fere rationes, et affert pro ea Pasqualigum *in centuria queestionum moral.* quæst. 14.

DUBIUM VI.

Quando aliquis e Societate ante professionem relinquit legatum cuidam collegio, an Generalis possit post mortem testatoris illud acceptare?

Quidam e societate post vota biennii, sed adhuc non professus, cum nondum renuntiationem fecisset, incidit in morbum, et morti proximus legatum reliquit cuidam collegio Societatis existentis intra eamdem provinciam, sub ratihabitione Patris Generalis, hoc ei suadente Provinciali. Quantum fuit, an mortuo jam testatore ; possit Generalis ratum habere et acceptare illud legatum ? i

Ratio dubitandi erat, quia idem Generalis anno 1618. et anno 1620. et alias suis privatis litteris respondit : «validam quidem esse donationem ab ejusmodi personis Societatis factam Societati in genere, etiam absque consensu superiorum : non vero si fieret alicui collegio particulari absque approbatione Generalis : quare, si ante hanc approbationem contingat donatorem mori, devolvi bona ad hærcdes ab intestato. ◊ Videbatur ergo in casu nostro legatum illud devolutum ad hæredes, cum mortuus sit testator ante acceptationem vel approbationem Generalis. 3

Dixi tamen, posse Generalem ratum habere et acceptare legatum illud etiam mortuo testatore. *Pro quo* suppono primo, ejusmodi religiosos Societatis *ligatos* solum votis biennii, et antequam fiant professi, vel coadjutores formati, posse valide testari de suis bonis : nam, quamvis non possint licite de iis disponere, atque adeo nec etiam testari sine licentia superioris, dispositio tamen valida erit, ut cum P. Suarez *et Sanchez dixi* contra alios tom. 1. *dejustitia, disp. in.sect.* 6. n. 116. et sect. 4. n. 79. ubi n. 81. addidi testamentum illud esse irritabile a Prælato, quandiu testatorvivit.non tamen eo mortuo, quia jam tuuc non subordinatur voluntas defuncti voluntati prælati, cum jam non sit amplius ejus subditus. 3

Suppono secundo, hanc prohibitionem re- 4

nuntiandi in favorem alicujus loci determinati SocieMis sine facultate Generalis *fundari in ipsis Societatis constitutionibus, ut constat cx* earum p. *111. cap. r. §.* 9. et in margine littera 11. ubi S. Ignatius *dicit,* melius et perfectius osse, si is qui ingressu Societatis aliquam bonorum suorum partem eidem Societati vult applicare, nullum designet locum ; sed id totum arbitrio Generalis relinquat. Si tamen velit omnino locum aliquem designare, monendum esse Generalem, ut videat an renuntiantis imperfectioni in hac parte indulgendum sit. Unde postea in congregatione generali n. decreto 22. statutum fuit, ut si renuntiatio fieret in favorem collegii extra suam provinciam,(sic enim legi debet, non vero intra provinciam, ut per errorem legitur,) renuntiatio non acceptetur : si vero in favorem collegii certi intra provinciam sit in manu Generalis probare vel improbare eam applicationem. Denique in congregatione generali m. decreto 1G. additum fuit, ne etiam intra eamdem provinciam acceptaretur : quando loca ejusdem provinciæ erant sub dominio diversorum principum, et bona essent transferenda ab uno in aliud dominium, si principum offensio ea de causa timeretur.

His suppositis, probatur jam posse P. Generalem in casu nostro acceptare legatum illud. Primo, quia nec ex constitutionibus, nec ex decretis congregationem prohibetur acceptare, quando donatio iit intra eamdem provinciam, et bona non sunt sub dominio diversorum principum,prout erat in hoc casu, inquocollegiumcslintraeamdem provinciam, et sub dominio ejusdem principis. Epistolæ autem illæ privatæ, quibus dicit donationem quæ fit sine consensu Generalis collegio determinato, non esse validam, imo si donator ante Generalis approbationem decedat, bona devolvi ad hæredes ab intestato, illæ, inquam, epistolæ vel fuerunt ad terrorem, ne fierent tales donationes, vel certe Generalis non ideo abdicavit a se facultatem acceptandi donationes. Quomodo enim potuit valide, et irrevocabiliter abdicare a se jus acceptandi, si abdicatio illa nec fuit intimata iis, qui habere poterant intéressé, nec ab iis acceptata? Semper ergo retinent facultatem acceptandi eas donationes, quod multo magis procedit in casu nostro, in quo legatum relictum fuit cum clausula expressa ratihabitionis îutuvæ ipsius Generalis.

G Secundo probatur hoc ipsum clare, quia *epistolæ illæ,* seu *declarationes Generalis loquuntur do solis donationibus, non de legatis quæ multum a donationibus differunt,* nec de illis Generalis cogitavit. Et quidem de legatis nemo *unquam* dubitavit, quod possint post mortem testatoris *acceptari : imo non* possunt ante ejus mortem acceptari, cum adhuc valida non sint. De donationibus vero est duplex sententia. Prima dicit, mortuo donatore ante acceptationem donatarii, donationem non valere. Secunda dicit, posse adhuc donatarium valide acceptare post mortem donatoris; quam ut probabiliorem amplexus sum tom. II. *de justitia,* disp. XXIII. sect. 5. n. 75. ubi auctores utriusque sententiæ retuli. Potuit ergo P. Generalis in illis litteris priorem sententiam amplecti, et ideo supponere quod mortuo donatore ante acceptationem bona devolvebantur ad hæredes ab intestato. De legatis tamen id non dixit nec dicere poterat, quæ in omnium sententia acceptari possunt post mortem testatoris.

Solum posset obstare, quod in nostro casu testator non potuit eo modo de suis bonis disponere juxta Societatis constitutiones, in quibus habetur quod novitius, vel ligatas votis biennii, debent abdicare se bonis suis, et quidem irrevocabiliter, ut ex iisdem constitutionibus supponit Thomas Sanchez lib. vil. *in Decalog.* cap. vm. num. 22. dispositio autem testamentaria non est .irrevocabilis, sed revocabilis ad nutum, ut constat : non ergo potuit per modum legati id fieri.

Respondetur facile, inprimis id ad summum probare, quod non potuit licite, non tamen quod non potuerit valide fieri ; nam, ut supra vidimus, peccant quidem contra votum paupertatis ejusmodi non professi disponentes de suis bonis sine debita licentia ; valide tamen disponunt. Deinde in casu nostro intervenit licentia Provincialis, et facta est dispositio dependentor ab approbatione Generalis, et sub ejus ratihabitione,et quamvis Sanchez ubi supra n. 23. dicat solum Generalem posse ejusmodi personis concedere licentiam testandi ; tamen ipsemel fatetur, quod in mortis periculo, quando Generalis consuli non potest, et adest justa causa, potest Provincialis eam licentiam concedere, imo eo absente, superior localis. Unde ego etiam tom. I. *dc justitia,* disp. ni. s. G. n. 116. dixi, sufficere licentiam Provincialis, quando testamentum fieret proxime ante professionem, perquam statira redditur 8

omnino irrevocabile, quam solam irrevocabilitatem intendunt constitutiones, ut religiosus maneat sine spe recuperandi bona sua. Hæc autem omnia intervenerunt in casu nostro, erat enim tesîator morti proximus, nec poterat consuli Generalis ; nec fieri ita commode donatio inter vivos, quæ cum non posset acceptari a Generali vivente donatore, maneret sub opinione ejus valor. Unde valide, et licite potuit Provincialis li cenliam concedere, et expectare postea consensum Generalis ad acceptandum legatum.

DUBIUM VII.

Quid faciendum de eleemosyna annua relicta Domui professa societatis JESU.

N. Testator jdssit, ut ejus hæres singulis annis daret domui professa? Societatis certam summam in eleemosynam et singulis vicibus declararet, se illam summam dare solo titulo eleemosynæ, et non propter jus aliquod quod domus professa haberet ad illam petendam. Patres tamen nolebant illam accipere, quia videbantur sub eo titulo palliari reditus annui, quorum domus professa incapax est. Dubitabatur, quid expediret, quia si fabrica S. Petri sciret illud legatum pium non posse impleri, fortasse jure suo illud sibi usurparet.

Dixi, in illa testatoris dispositione nihil reperiri quod repugnet constitutionibus Societatis, vel paupertati domus professæ; quæ quidem nullum jus civile vel naturale acquirit ad illam eleemosjnam accipiendam , vel petendam. Hæres tamen ex obligatione non erga Societatem, sed erga testatorem, debet illam erogaro , in quo conveniunt omnes scriptores Societatis, Suarez to. IV. *de Religione,* tract, x. lib. iv. *de volis simplicibus,* c. 9. nu. 9. et clarius t. ill. lib. vm. cap. xvn. num, 19. Sanchez Jib. VII. *in Decaloy.* cap. xxvn. nu. 9. Castro l'alao to. III. tract, xvr. disp. in. punct. 10. nu. 5. ct ego idem asserui t. I. *de Justitia,* disp. ill. sect. 5. n. 106. dummodo hæres gravatus non sit aliquod collegium Societatis; nam in hoc casu non i osset acceptari cum illo gravamine , ut declaravit congregatio generalis VII. decreto ">0. Unde nu. 107. addidi posse etiam testatorem imponere suo hæredi sæculari, nt suo filio professo Societatis offerat singulis annis centum aureos, non intendens dare jus ullum filio, sed solum imponere onus hæredi.

Ratio est, quia, licet quoad fratres minores de observantia dubitetur an possint pecuniam illam annuam sic relictam accipere, quibusdam id affirmantibus, quos affert Sanchez d. lib. VII. *in Decalog.* c. xxvi. nu. 48. aliis id negantibus, quos sequitur idem Sanchez ibi nu. 49. id provenit ex prohibitione speciali illis facta acceptandi, nisi hæres agnoscat se nullam habere obligationem dandi, sed gratis et libenter id dare. Societati autem hæc prohibitio non est facta, sed potius contrarium ex ejus constitutionibus clare colligitur. Nimirum VI. p. c. n. nu. 2. in margine littera B. sic dicitur : «Si aliquis ex fundatoribus domorum vel ecclesiarum, vellet reditus aliquusad fabricæ usum relinquere , dummodo nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit unde ei competat actio ad illos (quamvis id illi curæ esset, ut is, cui tale munus commissum est, suum officium faceret) et sic in rebus similibus, non esset id a Societatis paupertate alienum. » In quibus verbis solum aufertur a domo professa jus vel actio ad illas pecunias petendas, non tamen potestas eas acceptandi si testator jubeat hæredi eas dare. Quamvis autem exemplum ponatur de reditibus relictis a fundatore domus professæ, vel ecclesiæ; idem tamen intelligitur de relictis ab aliis , ut constat ex illis ultimis verbis, *et sic in rebus similibus, etc. quæ verba,* ut ponderat Suarez loco citato, debent extendi ad alias personas testatorum ; nam quod attinet ad resannuasquæ relinqui possunt , jam omnes comprehensæ fuerant sub nomine *redituum·,* extensio ergo est ad alia, quæ a quibuscumque aliis eo modo relinqui possent, nullo dato jure ipsi Societati ad exigendum. 3

Quod rursus clarius constat ex eodem ca. m. §. 6. ubi supponitur omnino *libertas in* testatoribus ad id *faciendum : Societati* autem aufertur jus civile ad petendum, et deinde ob ædificationem prohibentur personæ Societatis, ne invitent testatores ad eas eleemosynas perpetuas relinquendas, sed propriæ devotioni eis permittant. Verba constitutionis sunt hæc : « Quamvis ad bona et j

sancta *opera, et maxime* perpetuo duratura invitare laudabile sit; ob majorem tamen *fodillcalionem* nullus *do Societate* debet, nec *potest quemquam ad eleemosynas perpetuas domibus vel ecclesiis* ejusdem Societatis relinquendas incitare : et si aliqui sponte sua illas relinquerent, nullum jus civile ad eas petendas in judicio acquiratur; sed cum ad id choritas propter Deum eos moverit, tunc eas elargiantur. » Qure postrema verba possent aliquem movere, ut putaret non posse Societatem eos reditus ab hærede accipere, quando ipse hæres ex obligatione dat, sed solum quando sponte ex cbaritatc et libere dat. Atque ideo P. Suarez respondet, verba illa non excludere obligationem in hærede, sed solum obligationem justiliæ erga Societatem : potest tamen charitas Dei hæredem movere ut satisfaciat debito suo erga testatorem. Hæc tamen explicatio duriuscula est, ct sensus planus illorum verborum est, ut non infclligantur de hærede, sed de testatoribus relinquentibus illas eleemosynas, qui proprie illas elargiuntur. Constat autem hic sensus ex illa adversativa *sed,* nam præmiserat non esse incitandos aut instigandos testatores ad eas eleemosynas annuas relinquendas : quare de eisdem subdit, *sed cum ad id charitas propter Deum eos moverit, tunc eas elargiantur* : hoc est, non extorqueantur, sed sinamus ut ipsi a Deo solo moti eas sponte relinquant : qui sensus clare ex contextu liquet, et ila ea verba intellexit Sanch. ubi supra num. 9. Denique hæc fuit semper mens, sensus el praxis Societatis ut quoties Societas nullum jus civile vel naturale habet, posset quaslibet eleemosynas recipere, etiamsi hæredes aliunde debeant illas dare.

Ratio a priori est, quia totum hoc non opponitur volo paupertatis, etiam illius quæ excludit a communitate dominium bonorum stabilium ct redituum : non enim est contra mendicitatcm quod alii Societati eleemosynas dent singulis annis, nec quod ipsi hoc faciant ex voto et obligatione erga Deum, vel ex obligatione erga alium hominem, quia domus professa adhuc manet pauper, hoc est, sine dominio aut jure aliquo ad illas eleemosynas, quod solum jus facit divites, non certitudo eleemosynæ accipiendae, quantumcumque et quomodocumque fundata sit, etiamsi in revelatione Dei infallibili fundetur, dummodo non fundetur in jure Societati acquisito.

Quod a posteriori etiam constat, quia id *quod* nostrum est, non potest, nobis invitis, n nobis auferri ; ejusmodi autem eleemosyna posset, Societate invita, ei negari. Nam si Petrus, v. g. ex obligatione sola erga *Jo*annem deberet dare Societati eleemosynam annuam, posset sine Societatis consensu, sed ex solo consensu Joannis illam amplius non dare: ergo nullum jus erat in Societate, sed sola potentia passiva ad recipiendum. Quod autem in casu nostro hæres non possit, provenit ex eo quod testator mortuus est, quod est per accidens: nam si testator resurgeret posset, Societate invita, revocare mandatum, et de facto summus Pontifex posset facilius commutare illam eleemosynam ex causa in aliud opus pium, quam si esset in praejudicium tertii, cui esset jus acquisitura, quia nimirum nullum jus habet ad illam Societas, sed tota obligatio est in hærede ad excquendum mandatum testatoris. Cum ergo nec secundum se hoc repugnet mendicitati, nec in constitutionibus Societatis sit specialiter prohibitum, imo videatur clare permissum, non est cur voluntas illa testatoris ccnscatur caduca, præsertim cum adeo caute explicuerit futuram esse semper elcemosynam.ne forte putaretur jus aliquod Societati relinquere.

Ad id vero,quod ulterius quærebatur, an, si Societas non posset, vel nollet hanc eleemosynam accipere, posset fabrica S. Petri eam petere ab hæredibus : dixi, mihi non vacare ut facultates fabricæ examinem: si tamen illi applicantur legata omnia pia,quæ in propria specie impleri non possunt, præsumi posset quod fabrica exiget in casu nostro. Nec obstat, hoc non esse proprie legatum, cum nullum transferatur jus in legatarium: nam in bullis Clementis VII. et Pii V. ct aliis non solum nominantur *legata,* sed *relicta* omnia, et hoc est vere relictum et a testatore destinatum.Nec etiam obstat secundo, quod hæres institutus et obligatus ad illam eleemosynam fuerit quidam mons pietatis, qui propter patronatum regium prætenditur non subesse visitationi ordinarii; nam sine ulla visitatione poterit fabrica ex ipso testamanto,vel aliunde habere notitiam illius eleemosynæ, quæ fieri debet et non fit, et eam petere a monte, sicut peteret a quolibet hærede laico. Quare, si domus professa revera non posset illam accipere, credo quod ministri et commissarii fabricæ actionem intentarent ad illam summam habendam.

Si vero domus professa posset quidem, prout revera potest, capere illam eleemosynam, sed tamen ob alios respectus nollet illam accipere, remedium facile ne fabrica possit se ingerere esse potest, quod superior domus professæ singulis annis accipiat eleemosynam illam de manu hæredis, qui est mons pietatis, et postea illam reddat eidem monti ad usus pius; quod videtur facere'posse saltem de licentia Generalis, qui propter ædificationem et justas causas videtur posse dare summam illam, quæ non excedit 170. ducata regni Neapolitani annua, et applicare illam ad eleemosynas. Solum possent obstare verba testatoris, qui jubet hæredi dare illam pecuniam *ad necessitatem Patrum.* Sed hæc verba non videntur inducere necessitatem expendendi pecuniam illam in victu domestico, juxta ea quæ in simili dixi disp. xxiii. *de Justitia,* n. 111. et docet Molina t.i. *de Justitia,* disp. 208. Et certe ea quæ quotidie fideles dant domui professæ in eleemosynam, dantur ad domus ejusdem necessitates, et tamen eorum pars convertitur in eleemosynas aliis pauperibus faciendas : posset ergo illa etiam pars converti. Alioquin, si nec hoc modo pecunia illa accipiatur a Patribus, timeri potest ne fabrica se ingerat etprætendat jus ad omnia, quæ de facto non expenduntur in usus destinatos a testatore. Optimum autem et.tutissimum esset accipere illam eleemosynam, et expendere in usus ejusdem domus professæ, prout tutissima conscientia fieri potest.

DUBIUM VIII.

An *potuerit testator obligare collegium Societatis ad dandos domui professæ reditus annuos perviginti annos ?*

Supponendum est collegia Societatis posse habere bona stabilia, et reditus annuos, domos vero professas non posse, sed debere vivere ex eleemosynis ; cum quo stat quod, ut diximus *dubio præcedenti,* possit testator obligare suum hæredem ad dandam singulis annis certam eleemosynam domui professæ, ad quam tamen exigendam in judicio vel extra, nullum jus domus ipsa professa habet; quia tamen aliqui testatores instituebant hæredem aliquod collegium Societatis, et illud gravabant et obligabant ad dandam eleemosynam annuam domui prnfessæ, nullum jus dando eidem domui, sed solum imponendo obligationem collegio, quod quidem videbatur fieri in fraudem mendicitatis, ad quam domus professa tenetur : idcirco in congregatione Generali VII. decreto 30. prohibitum fuit, ne hæreditas vel legata relicta collegiis cum ejusmodi onere dandi aliquid annuum domui professæ, ullo modo admitterentur ; quod quidem jure optimo sancitum fuit; quia quando Societatis constitutiones permittunt quod domus professa possit acquirere ^eleemosynas quas hæres a testatore obligatus elargitur, addunt id tunc solum fieri posse quando ad Societatem nulla actio nec dispositio aut dispensatio redituum pertineat; ita enim habetur vi. p. c. n. §. 2. his verbis : « Reditus nulli, ne sacristiæ quidem, aut fabricæ applicari, haberive possint: sed neque ulla alia ratione, ita ut penes Societatem eorum sit ulla dispensatio, etc. » et in declaratione littera B. « Si aliquis ex fundatoribus domorum vel ecclesiarum vellet reditus aliquos ad fabricæ usum relinquere ; dummodo nec dispositio eorum ad societatem pertineat, nec sit, unde ei competat actio in illos, etc. non esset id a paupertate Societatis alienum. » In quibus locis adverto non solum excludi ab ipsa domo professa jus, actionem, et dispositionem circa reditus, sed etiam ab ipsa Societate. Non enim dicitur, dummodo actio vel dispositio non pertineat ad domum, sed dummodo non pertineat *ad Societatem* : in eo autem casu quamvis non pertineret ad domum ipsam professam ; pertineret tamen ad Societatem cujus collegium haberet dominium illorum redituum, et obligationem disponendi de illis in illos casus: quare modus ille non posset esse juxta Societatis constitutiones.

Ilis ergo suppositis ; et ut salvis constitutionibus posset fieri, testator quamdam viam invenire volebat, nimirum relinquere certam summam, seu aliqua bona stabilia collegio cuidam Societatis,cum hoc onere ut ex fructibusdaret *domuiprofessæ* perviginti annos certam eleemosynam annuam, quibus elapsis eidem domui professæ daret totum capitale, quod jam deinde non fructitiearet amplius,sed consumeretur in necessitatibus vel usibus ejusdem domus; quod quidem al-

quibus videbatur non osso contra constitutiones, ncc contra decretum illud SO. Congregationis septimæ generalis, quo prohibetur ne collegia admittant legata vel relicta cum illo onere : nam in eo casu videntur solo nomine bona illa collegio dari : in re tamen non dari ei nisi meram administrationem, cnm totis illis vigenti annis deberet omnes fructus domui dare in eleemosynam, ct illis elapsis deberet ei dare ipsum capitale, vel ejus pretium : nihil ergo collegio legatur vel relinquitur, atque ideo non intrat decretum congregationis, quo prohibentur collegia ejusmodi legata vel relicta acceptare.

3 Dixi tamen primo, id eo modo fieri non posse, quia vel collegium intervenit accipiendo aliquod jus super illa bona, vel nullum prorsus jus accipit. Si accipit aliquod jus, id erit clare contra decretum illud 50. congregationis, quo prohibetur collegium acceptare aliquod legatum vel relictum cum onere dandi annuum aliquid domui professa*, quæ jam tunc acciperet reditus ex obligatione collegii, quod tenetur ex suis vel acceptatis a se dare illos reditus ; si vero collegium nullum jus acquirit, erit clarius contra constitutiones loco cit. nam ex illo legato debuit jus acquiri : si ergo non acquiritur collegio, acquiretur domui professæ, quæ quidem capax est legati etiam bonorum in> mobilium, sed non est capax redituum ct fructuum per longum tempus, quale procul dubio est tempus viginti annorum, ut docet Sanchez lib. vn. *in Decalog.* cap. xxvi.num. 39. eteap. xxvn. num. G. ct 22. et nos diximus disp. in. *de Justitia,* sect. v. nu. 99. non ergo potest illo modo vitari violatio constitutionum et decretorum Societatis circa paupertatem domus professæ.

4 Dixi tamen secundo, posse, in rigore loquendo, id alio modo saltem speculative justificari, quidquid sit an iu praxi expediat ; posset enim testator vel donator in vita sua dare, seu consignare collegio bona illa, seu summam pecuniæ, non ut donatario, sed ut mere mandatario cum mandato expresso ea bona administrandi, et ei in vita sua reddendi fructus : post suam vero mortem dandi fructus in eleemosynam domui professæ per viginti annos, ipsa domo nullum jus acquirente ad fructus, et iis annis elapsis vendendi bona et dandi pretium eidem domui ; hoc enim modo collegium non acceptat legatum vel donationem ullam cum onere dandi reditus domui professæ, sed habet merum mandatum dandi eleemosynam nomine alterius: quod mandatum ad opera pia non expirât morte mandantis, ut cum Sanchez dixi t. n. *cie Justitia,* disp. xxm. sect. 5. n. 8. Aliunde vero domus ipsa professa nullum jus acquirit ad reditus illis viginti annis, sed cos accipit in eleemosynam de manu donatoris per merum mandatorium : denique elapsis viginti annis non est necessaria facultas sedis Apostolicæ ad alienanda et vendenda ea bona, cum collegium nihil suum vendat, sed bona defuncti ex ejus mandato. i

Ad litos tamen et dubia vitanda, oportet primo quod hujusmodi mandatum expresse et per publicam scripturam daretur. Secundo, quod donator in suo testamento alium hæredem instituat, ad quem directe pertineat repraesentare personam defuncti et ejus mandatum sustineat. Tertio, ut explicetur mandatum duraturum etiam post mortem mandantis, atque ideo ejus morte non expirarc. Quarto, ut prohibeatur hærcdes impedire exeeutionem mandati, et rationem petere a collegio de observatione mandati. Quinto, ut bona consignentur in vita donatoris collegio ad vitandas lites cum hœrede. Sexto, ut explicetur, nullum prorsus jus dari domui professæ ad fructus in illis viginti annis, sed solum ad capitale iis elapsis. Septimo, ut explicetur etiam collegium esse merum mandatarium sine ullo jure ad bona, nec ad eorum fructus. Cum his cautelis probabile videtur, speculative loquendo, id non esse contra constitutiones vel decreta Societatis ; videtur enim esse solum legatum vel donatio in diem capitalis, nempe post viginti annos reservante sibi interim donatore fructus, et dante mandatum ad eos expendendos, quod non videtur esse aliud quam obligare hæredem ad dandos illos fructus in eleemosynam toto illo tempore, et ad deputandum collegium tanquam procuratorem cum mandato irrevocabili ad exequendum. - l

Dixi tamen, hoc videri probabile *speculative loquendo ;* nam in praxi non facile crederetur hoc non esse conira constitutiones, et decreta Societatis : si enim hæc via aperiretur, posset ipsemet procurator pro tempore domus professæ deputari a testatore vel donatore administrator illorum bonorum, et executor ad dandam eleemosynam annuam ex fructibus ipsi domui per 30. vel AO.annos, 6

et postea ad vendendum capitale, et applicandum pretium eidem domui: quod haberet speciem possidendi bona fructifera per longum tempus, et reipsa haberet eosdem effectus. Quare, si hoc introduceretur, merito in congregatione generali ab ipsa Societate prohiberetur in futurum. Considerandum ergo est, an expediat etiam pro una vice illud permittere.

DUBIUM IX.

An *collegium Societatis gravari possit a testatore ad dandos reditus annuos perpetuos domui professæ ad fabricam ecclesiæ a se fundatu·?*

Hoc dubium connexionem magnam habet cum dubio præcedenti, et de eo disputatum multum fuit pro utraque parte. N. testatrix hæredem reliquit quoddam collegium Societatis, illudque gravavit ut daret singulis annis certam summam notabilem pro construenda ecclesia domus professæ, quam ecclesiam eadem testatrix fundaverat. Dubitatum fuit an finita ecclesiæ fabrica, quæ quidem nonnisi post multos annos absolvetur, continuari debeat solutio illa pro reparatione necessaria ejusdem fabricae.

Difficultas oritur ex decreto illo 50. congregationis generalis septimæ, citato præcedenti dubio, in quo prohibentur collegia Societatis accipere reditus annuos donatos, vel legatos cum onere dandi vel erogandi eorum partem annuam domui professæ, quia id instituto et puritati paupertatis repugnare videbatur. Non tamen defuerunt qui acriter defenderent debere collegium in perpetuum domui professæ partem illam a testatrice assignatam erogare etiam constructa jam ecclesia, pro ejus reparatione.

Quod primo probabant ex P. Suarez tom. IV. *de Religione,* tract, x. lib. iv. cap. 9. nu. 7. et sequentibus, ubi, postquam dixit domum professam non esse capacem ullius juris civilis, vel naturalis ad annuos reditus, addidit neque etiam accipi posse, licet hæres sit gravatus a testatore ad aliquid permodum annuæ cleemosyn® dandum, nisi in solo casu in constitutionibus Societatis expresso VI. p. c. »· §■ a· in declaratione littera B. ubi ponitur exceptio his verbis : «Si aliquis ex fundatoribus domorum, vel ecclesiarum vellet reditus aliquos ad fabrica* usum relinquere, dummodo nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit unde ei competat actio in illos (quamvis id illi curæ esset, ut is cui tale munus commissum est, suum officium faceret) et sic in rebus similibus, non esset id a Societatis paupertate alienum. » In quibus verbis putat Suarez duas conditiones requiri, ut hæc exceptio habeat locum, nempe quod testator vel donator sit ipsemet fundator ecclesiæ vel domus, et quod eleemosyna annua sit solum ad fabricam, quia exceptio firmat regulam in contrarium : et quia id debeatur specialiter fundatoribus propter gratitudinem, et quia sunt veluti domini et patroni ad quos maxime spectat, et in quorum commodum redundat, quod ejusmodi ædificia perpetuo conserventur. Quamvis autem idem Suarez postea nu. 9. probabile putet, etiam ad alios usus præter fabricam, et ab aliis quam a fundatoribus posse ejusmodi eleemosynas annuas domui professæ relinqui, nullo remanente jure, vel cura penes Societatem : ex illa tamen priori ejus doctrina colligere volebant ipsum sensisse, casum nostrum non esse contra decretum illud septimæ congregationis. Primo, quia nu. 7. postquam illius decreti meminit, quo prohibentur collegia annuos reditus cum illo onere accipere, statim addit, quamvis Silvester et alii dicant conventus mendicantes posse illos reditus accipere, quando non habent jus exigendi, et dantur illis in eleemosynam; id tamen domos professas Societatis non posse, nisi quando reditus ad fabricam a fundatore relinquuntur. Sentit ergo in eo casu non esse contra decretum congregationis, cujus proxime meminerat. Secundo quia ipse sentit quod propter rationes speciales fundatorum et fabricæ non fuit a Societate comprehensas ille casus in constitutione prohibente annuos reditus ab hærede ex obligatione erogandos domui professæ nullum jus ad *illos habenti: ergo sentit,* quod juxta *Societatis* mentem non comprehenditur ille casus specialis fundatoris et fabrica' in decretis generalibus prohibentibus *ejusmodi* annuos reditus eleemosynaliter accipiendos. Non ergo comprehenditur in decreto septimæ congregationis quod generaliter loquitur et prohibet collegia acceptare legata cum onere dandi domui professæ eleemosynam annuam.

Hoc totum argumentum ex doctrina Suarii inductum dixi infirmum esso ad intentum, quia idem Suarez nu. 6. et 7. omne jus civile et naturale negaverat Societati ad ullos reditus. Exceptio autem quam addit de reditibus a fundatore ad fabricam relictis nihil juvat : illa enim exceptio intelligi debet cum limitationibus additis in eadem constitutione, et quas refert et addit idem Suarez: nimirum, *dummodo nec dispositio eorum ad Societatem pertineat, nec sit, unde ei competat actio in illos :* quæ conditiones in nostro casu deficiunt : nam, licet domui professæ non competeret, nec ad ipsam pertineret dispositio : pertineret tamen ad Societatem, cujus pars est collegium quod habet jus ad totum legatum, cum obligatione erogandi illam partem redituum ad fabricam ecclesiæ domus professæ ; quare ad ipsam Societatem pertineret vere et in rigore actio, et dispositio circa reditus illos.

5 Similiter falsum est quod dicebatur casum specialem redituum a fundatore relictorum ad fabricam non intelligi contentum in prohibitione generali redituum, nisi expresse nominetur : idque ex mente constitutionis esse, et ejusdem Suarii : hoc, inquam, falso supponitur. Pro quo advertendum est, in dicto cap. π. partis vi. constitutionum prohiberi in universum domui professæ omnes reditus etiam ad sacristiam vel fabricam, de quibus ibi expresse mentio fit, neque ab hac regula fieri ullam exceptionem circa reditus a fundatore relictos ad fabricam. Dubitari tamen poterat de reditibus ad quos societas nullum haberet jus, sed hæres haberet obligationem dandi illos per modum eleemosynæ, nullo jure remanente penes Societatem. De his autem addita est ibidem, non quidem exceptio sed declaratio, quod non comprehenduntur in illa prohibitione, apposito exemplo redituum quos fundator jubet a suo hærede dari in eleemosynam annuam ad fabricam, non remanente jure vel dispositione penes Societatem : et statim additur idem debere intelligi in aliis similibus ; quod totum non fuit dispensare in supraposita prohibitione, sed declarare quod hi casus non comprehenduntur in illa : solum enim prohibiti fuerant reditus ad quos societas haberet jus civile, vel naturale. Nullum ergo ibi privilegium speciale conceditur fundatoribus, aut tabricæ contra constitutionem praecedentem, sed ad tollendum omne dubium, explicatur id non esse contra paupertatem, ut observavit etiam Gastro Palae tom. in. tractat xv. disputat, m. puncto 10. num, 5. ubi etiam notavit factam fuisse nominatim mentionem fundatoris et fabricæ ad indicandum quod in iis, et similibus circumstantiis erat major convenientia ad acceptandas similes eleemosynas annuas ab hærede ex obligatione sine jure ex parte Societatis, quas fortasse in aliquibus aliis casibus non expediet accipere propter ædificationem ei majorem paupertatis puritatem, quamvis in rigoro non sint contra votum nec contra constitutiones Societatis. Nihil ergo ex toto illo loco, neque ex Suarii doctrina colligi potest ad casum nostrum, in quo jus et dispensatio manet penes Societatem.

Unde obiter responderi potest ad secun- 6
dum argumentum, quod pro debito illorum redituum fiebat ab illis ductoribus : quia nimirum in illo decreto septimæ congregationis, quo prohibentur ejusmodi eleemosynæ annuæ solvendæ ex obligatione a collegiis domibus professis, non iit mentio de reditibus annuis relictis a fundatore ad recuperandam fabricam, qui cum sint specialiter privilégiât! ob gratitudinem debitam conservandi fabricam, debuissent specialiter nominari si prohibendi fuissent. Despondetur enim illos etiam reditus comprehendi sub prohibitione universali omnium redituum, nam decretum illud factum fuit ad explicandam mentem constitutionis, ut constat ex ejus verbis : propositura enim fuit congregationi ut declararet : « an contra constitutiones et instituti rationem esset admittere annuos perpetuos reditus collegio alicui donatos aut legatos, cum onere partem illorum annue domui professæ dandi et erogandi. Consuit congregatio, videri cum instituto et peculiari paupertatis professorum volo, nostræque paupertatis puritate pugnare. Quare nullo modo ejusmodi relictos collegiis reditus admittendos, etc.» Hæc sunt decreti verba, ex quibus constat factum fuisse ad declarandam constitutionem : constitutio autem prohibuerat omnes in universum reditus etiam ad fabricam nominatim, si Societas jus aliquod retineret ad eos vel eorum dispositionem : ergo congregatio de iis omnibus, de quibus loquitur constitutio, respondet pugnare cum instituto, si non extraneus sed collegium aliquod Societatis obligationem habeat cos dandi, vel erogandi domui professæ, quæ repugnantia, ut diximus, fundatur in eo, quod eo casu jus et dispensatio

remaneret penes ipsam Societatem, quod etiam in ordine ad fabricam prohibuerat verbis expressis constitutio.

Simile erat tertium argumentum, quod I ducebant ex verbis dicti decreti congregationis septimæ, in quibus solum prohibentur collegia acceptare reditus *legatos* vel *donatos,* cum onere dandi partem eorum domui professæ, in casu enim nostro reditus illi non venerunt ad collegium per donationem aut legatnm, sed per hærcditatem, sub cujus appellatione nunquam legata vel donationes veniunt, etiam in larga significatione, juxta doctrinam Bartoli in leg. *Centurio,* num. 59. etaliorum, ibi, ff. *de vulgari.* In lege autem corrcctoria et odiosa, non fit extensio ad casum verbis non comprehensum, nec ex majorhate rationis, juxta glossam receptam communiter in Authent. *Quas actiones,* et Jasonis ibi nu. 21. Cod *de sacros. Eccles.* Cum ergo in casu præsenti annui reditus non veniant ad collegium per legatum vel donationem, sed titulo hærcditatis, non intclligitur comprehensus in prohibitione illius decreti congregationis generalis septimæ.

8 Respondetur facile, inprimis, quamvis congregatio interrogata fuerit de annuis reditibus legatis vel donatis collegio; *legatum* tamen, *et donatio* apposita fuisse per modum exempli. Unde, quando ipsa congregatio respondit ad dubium propositum, non fuit usa nominibus *legati,* vel *donationis,* sed vocabulo universali comprehendit etiam hærcditatem, et dixit nullo modo ejusmodi *relictos* collegiis reditus admittendos ; qui sensus universalis constat clarissime ex contextu : quærebatur enim an ejusmodi obligatio collegii dandi partem redituum domui professæ pugnaret cum constitutione : et responsum est pugnare. Certum est autem constitutionem non prohibere solum reditus ex legato vel donatione provenientes, sed omnes undecumque proveniant, ad quos Societas actionem habeat, vel quorum habeat administrationem. Non potuit ergo congregatio judicare ejusmodi reditus pugnare cum constitutione, quando ex legato vel donatione facta collegio proveniunt, quin judicaret æque pugnare cum eadem constitutione, quando proveniunt ex hæreditate collegio relicta cum eadem sit utrobique ratio, quia nimirum in utroque casu æque reditus illi ad Societatis bona, et ad ejus dispositionem pertinerent, quæ sunt conditiones quas constitutio in omnibus reditibus domui professæ erogandis omnino prohibuit.

Quartum denique fundamentum quod afTe- g rebant; erat quod decretum illud congregationis non poterat extendi ad reditus tempore antecedenti relictos collegiis, et acceptatos cum iis oneribus eleemosynæ annuæ dandæ domui professæ pro reparatione fabricæ, sed ad summum prohibere acceptationem in futurum. In casu autem nostro agebatur de hæreditate collegio relicta cum eo onere multo ante decretumseptimæcongregationis, et acceptata ex consensu P. Claudii Aquavivæ generalis Societatis, atque adeo non videtur subjacere decreto posteriori.

Respondetur tamen, id quidem bene pro- 10 bare, si decretum illud factum fuisset per modum legis novæ : re tamen vera non fuit nova lex, sed declaratio constitutionis et legis antiquæ, cum qua repugnare ejusmodi reditus perpetuos collegio relictos cum obligatione erogandi eorum partem annuam domui professæ declaravit congregatio generalis septima. Si ergo declaratio vera est, fatendum erit repugnasse etiam tempore præcedenti. Quare ex eo quod P. Claudius acceptavit onus illud, colligitur potius mentem testatricis, et P. Claudii acceptantis non fuisse quod illa pars redituum danda esset in perpetuum domui professæ pro reparatione continua fabricæ ecclesiæ, sed quod darentur ad fabricam, hoc est, ad fabricandam ecclesiam quam testatrix destinavit, et jussit in domo professa ædificari, ad quam construendam et fabricandam cum magna summa requireretur, noluit fundatrix gravare suum hæredem, ut totam illam summam statim et semel solveret, sed quod daret illam per partes, nempe *singulis* annis 1500. ducatos, qui sufficiebant ad fabricam continuandam, quæ *obligatio duraret* quandiu ecclesiæ fabrica non *esset absoluta. Sicut* enim qui a testatore jubetur ei constituere sepulcrum, satisfacit sepulcro semel constructo, nec obligatur si *forte* post aliquod tempus corruit, iterum *illud* reædificare. Sic hæres gravatus ad fabricandam ecclesiam, satisfacit ea semel fabricata, nec tenetur illam postea restituere si diruta fuerit, vel semper reparare ne corruat.

Porro hunc solum fuisse sensum illius gra- i l vaminis, confirmari adhuc potest ex summa annua relicta pro fabrica, nempe 1500. ducatorum, quæ quidem ad ædiflcium prose-

quondam idonea erat : ad reparationem autem perpetuam erat exorbitans et superflua, nec sine *fraudo et violatione paupertatis* relinqui *poterat,* cum multo minor summa ad reparationem ordinariam sufficeret. Unde non *est credibile P.* Generalem Claudium *in alio* sensu intellexisse illam collegii obligationem. eum sciret optime reditus annuos, perpetuos etiam ad fabricam reparandam vel ad sacristiæ expensas, quorum jus vel dispensatio ad Societatem spectaret, non posse juxta constitutiones acceptari. Addidi ultimo, inutilem nunc omnino videri totam hanc controversiam et disputationem de hoc puncto, remanent enim adhuc quamplures anni, ut tota fabrica ad perfectionem perducatur : qua absoluta Generalis qui tunc erit, non facile stabit decisioni quæ nunc fieret, sed rem totam juxta constitutiones examinabit; nec etiam spes ulla erat quod Generalis præsens, qui tunc erat P. Mutius Vitellescus, in eam sententiam veniret, ut declararet gravamen illud collegio impositum erogandi perpetuo partem redituum pro reparatione fabricæ domus professæ, non repugnare cum instituto Societatis, et cum paupertate ipsius domus professæ.

DUBIUM X.

In quo respondetur ad quæsita nonnulla circa fructus horti suburbani, quem habent domus professa Societatis.

Supponendum est domos professas societatis JESU non posse habere bona stabilia, aut reditus illos, ut diximus dub. praecedenti; posse tamen habere dominium in communi propriæ habitationis, atque etiam villæ alicujus, vel horti suburbani, ad quem recreandi animi gratia religiosi, atque etiam valetudinarii sese aliquando recipere possint, ut ex bulla Julii III. qua confirmavit Societatis institutum, colligit Thomas Sanchez lib. χπ. fa *Decalog.* cap. χχνιι. num. 3. et habetur expresse in vi. parte constitutionum Societatis, eap.ii. §. 5. ubi dicilur, non esse contra paupertatem domus professæ, « si in usum convalescentium, vel eorum, qui ut rebus spiritualibus vacent, se ab hominum frequentia recipiunt, Jocus aliquis a communi habitatione separatus, qui aere salubriori, *ct* aliis commodis *polleret,* admitteretur, et tunc hujusmodi ille sit ut nec aliis locetur, nec fructus qui redituum *loco* esse possint, habeat. » In declaratione vero ejus loci, quæ est in margine littera F. explicatur, quid intelligi debeat per fructus ibi prohibitos, his verbis : « Hujusmodi essent, si vini vel olei vel tritici proventum dictæ possessiones ferrent, vel si fructus et olera ex hortis venderentur, quorum nihil licebit, quamvis fructibus aut parte ipsorum ad commodum domus suæ uti possint; si tamen Societas colonum aliquem; vel sæcularem hominem haberet, qui hortis vel agris, quos dictæ domus habent, præesset; non esset etiam ei prohibendum, ne ad privatam suam utilitatem quod videretur convenire ex illis faceret, dummodo tunc nec ad domos, nec ad particulares personas Societatis utilitas interim ulla perveniret. »

His itaque suppositis, aliqua dubia emergebant circa fructus ejusmodi horti seu villæ, quousque ex iis posset commoda aliqua licite domus professa percipere. Certum autem videtur, in primis posse religiosos domus professæ vesci ex oleribus et fructibus illis, et hoc absque ulla limitatione, comprehendendo etiam uvas, olivas, et fructus etiam hiemales, seu quæ per totam hiemem conservantur. Non tamen liceret ex uvis superfluis, aut olivis vinum vel oleum exprimere, quia hæc expresse prohibentur, et *redituum* nomine ibi comprehenduntur. Quare idem dicerem, si ex pomis sicera fieret, vel ex hordeo cerevisia, quæ loco vini in mullis locis sumi solent, et videntur esse reditus contra mentem constitutionis. Non tamen credere esse contraeam, si ex aliquibus uvis fieret *sapa,* ut cum sinape misceretur, et fieret condimentum, quod vulgo *niostarda,* appellatur, sicut licitum etiam ex floribus, herbis,vel rosis aquam odoriferam, vel medicinalem conficere, et alia hujusmodi. 3

Dubitatur primo, an etiam liceant in eodem horto legumina ad usum domus professæ, v. gr. ciceres, lentes, et similia? Credo, hæc non esse contra constitutionem : non enim deserviunt nisi ad juscula qua? ex iis fiunt, sicut ex caulibus, cucurbitis, et aliis oleribus : quare non magis videntur ad reditus pertinere, quam olera, dum tamen non vendantur, sed domi consumantur. Non tamen crederem posse ex cicere, vel alio legu-

mine panem fieri in locis ubi is panis in usu sit, sicut diximus non posse ex pomis aut frudibus fieri siceram vel cerevisiam, quia constitutionis mens hæc videtur fuisse, ut nomine tritici et vini, panis et potus usualis prohiberetur, qui enim hæc ex propriis habet, videtur reditus habere ad ea quæ potissime ad victum exiguntur.

I j Dubitatur secundo, an possit ibi aliquid hordei, vel tritici seminari, non ut tempore messis hordeum vel triticum colligatur, sed ut in herba adhuc deservire possit veris tempore ad pastum jumentorum et animalium domesticorum. Credo etiam id licere, quia sicut licet plantare vineam et vesci uvis, dummodo ex iis vinum non fiat : non video cur non liceat ibi seminare triticum, hordeum et similia, non ut fiat panis, sed herba pro jumentis, quæ sicut possunt aliis herbis vel graminibus quæ in horto nascuntur vesci; sic poterunt herbis ex tritico, vel hordeo seminato.

5 Dubitatur tertio, an liceat habere in eo horto gallinas, quarum ova deserviant ad usum eorumdem Patrum : De hoc puncto scrupulose videtur loqui P. Suarez tom. ni. *de Religione,* lib. VIII. cap. xvii. num. 14. ubi dicit : « Parum pro nihilo reputari, et ideo non esse contra paupertatis votum in toto rigore habere domesticas aves nonnullas, dummodo sint in parvo numero, ita ut ex eis non redundent fructus, qui simpliciter possint reditus appellari, nec absolute pro sustentatione computari, sed magis ad recreationem, vel ad summum ad occurendum alicui necessitati repentinæ; hoc enim, nisi in aliqua speciali regula sit expressum, non videtur absolute repugnare paupertati in communi, nec intentioni sic voventium. Sicut etiam non repugnat religioni profitent! paupertatem hanc, ex domestico horto fructus aliquos colligere, vel olera ad proprium usum, quamvis ea vendere non liceat ergo similiter dicendum videtur in prædicto casu.» Hæc Suarez. Ego quidem inprimis certum puto quod liceat totidem in eo horto suburbano gallinas habere, et eodem modo earum ova edere, quot liceret domi habere, et sicut liceret edere earum ova : neque enim estpejoris conditionis villa rustica; imo reputatur pars quædam propriæ habitationis, et hoc ipso titulo possidetur, ut valetudinarii et alii aliquoties possint ibi commodius degere. Rursus certum videtur, utrobique posse ali gallinas in eo numero, quod moraliter requiritur ut successive pro infirmis et aliis necessitatibus occurrentibus occidi possint, et ad eumdem finem adhiberi poterit cura, ut pulli nascantur, qui ad eosdem usus deserviant, et ut gallinæ in numero sufficienti conserventur.

Et quidem, quod attinet ad gallinas pro necessitatibus alendas, videtur a fortiori colligi ex eo quod licite habetur triticum et vinum pro toto anno, ne illa in dies carius emere necesse sit : cur ergo non licebit habere gallinas necessarias pro toto anno, ne carius et deterius in dies emantur? Nec magis sunt bona immobilia gallinæ quam triticum et vinum : nec domus professa, si ex donatione vel legato accipiat centum gallinas, obliganda erit ad eas distribuendas, si statim consumi honeste non possint, sed poterit eas retinere, sicut triticum aut vinum legatum.

Quod vero attinet ad pullos ex iis procreatos et earum ova, videtur non esse magis contra paupertatem quam fructus horti percipere : imo minus, cum hortus sit aliquid stabile et immobile; gallinæ vero, quarum fructus sunt pulli et ova, computentur inter bona se moventia et mobilia, quæ non sunt prohibita domui professæ. Unde nec videtur esse contra eamdem paupertatem, si ex iisdem pullis suppleatur pro gallinis quæ successive deficiunt et comeduntur : sicut idem etiam fit in arboribus ipsius horti, quæ senescunt et deficiunt, et earum loco aliæ vites de novo, vel arbores plantantur.

Ratio a priori videtur esse, quod domui 8
professæ solum prohibentur bona stabilia et reditus; gallinæ autem, præsertim in parvo numero, non possunt nomine bonorum stabilium comprehendi, nec earum ova aut pulli dici possunt reditus proprie loquendo. Quamvis enim greges armentorum, aut pecorum soleant inter bona pretiosa mobilia computari, et ideo non possint sine facultate alienari a religiosis domibus, ut tradunt Molina t. n. *de Justitia,* disp. 465. in fine, *et alii* communiter; imo immobilibus æquiparantur vel annumerantur, ut notavit Suarez t. iv. *de Religione,* tr. vm. lib. n. cap. 27. n. 19. id tamen est quia greges illi ita sunt fructiferi, ut reditus proprioshabeant, atque ideo non minus censentur et dicuntur divites, qui multa millia armentorum, quam qui alias possessiones aut prædia fructifera

lilibent. Non tamen fil idem judicium do co qui gallinas *nliqiias* domi habet, licet ova ct pullos ce occasione lucretur.

9 Ad quod etiam deservit exemplum olorum ef frucluum qui ex proprie horto colliguntur: *et tamen* quandiu non venduntur, non censentur reditus paupertati contrarii : gallina» autem et earum pulli et ova numerari aliquo mftdo possunt inter fructus ipsius horti : nam sicut canes ct alia domestica animalia pascuntur micis quæ cadunt de mensa dominorum, ita gallinæ pascuntur oleribus et herbis ipsius horti, addito ad summum stercore stabuli proprii, ct furfure remanenti ex farina et panibus, qui ad proprire familiæ usum quotidie coquuntur : quare ad consumenda potius superflua et inutilia deserviunt, quæ hoc pacto in proprium etiam usum convertuntur. Unde, ut hoc obiter dicam, non probarem quod ova vel pulli superflui venderentur, aut eorum pars, ut ex pretio compararetur triticum vel quidquam aliud, quod ad pastum earumdem gallinarum deserviret : hoc enim videretur esse sicut si pars olerum vel fructuum horti vendatur ad sumplus pro ejusdem horti cultura supplendos, quod facere non licet ut postea videbimus.

10 Hinc infero, idem cum proportione dici posse de aliquibus columbis, et quidem eo magis quo in has minus juris videtur habere dominus quam in gallinas, cum liberius possint evolare et ad alia columbaria transire. Sicut ergo, si ipsæ sponte venirent, dum silvestres sunt, ut in domo vel horto Societatis professae nidificarent, possent illis pabula apponi, nec esset obligatio eas expellendi : cur non possunt ad hunc finem aliunde asportari, dum non sint in numero ita exorbitanti, ut ex pullis viderentur reditus simpliciter resultare?

H Dubitari potest quarto de apibus, an haberi possint in eadem villa, an vero earum fructus censeantur reditus prohibiti ? Credo de iis, sicut de oleribus et aliis villæ fructibus respondendum, quod vendi non possint, sed tamen ad usus proprios mei et cera etiam possint deservire. Apes enim pascuntur floribus horti, et circumvicinis, earumque fructus multo plus videtur habere de industrial! quam de naturali, cum neque sint bona stabilia neque horto affixa, sed se moventia et quai in omnia loca possunt transportari, neque aliud fere ab homine fiat, nisi præparare vas in quod ipsæ sponte se recipiant, et ibi favos suos operentur, ut tempore opportuno extrahi possint, sicut extraherentur quando in arbore campestri invenirentur.

Magis dubitari posset quinto, an liceat in eodem horto porcos aliquos nutrire, quidum parvuli sunt facili pretio comparantur, et postea paulalim crescunt ct pinguescunt, ut grandiores ac pinguiores facti occidantur, et pro toto anno deserviant ad usus necessarios domesticos. In hoc etiam non puto essescrupulum:tum quia hæc etiam animalia ex caulibus et fructibus superfluis horti nutriuntur : tum etiam quia sicut licite emi potest pretio viliori statim post vindemiam vinum, seu mustum novum, et in doliis ac cella vinaria commoda conservari, ut postea tempore opportuno, quando jam factum est vinum salubre, deserviat ad usus domesticos totius anni : cur non poterunt similiter emi porci juniores sex, vel octo, ut paulatim crescentes et facti pinguiores apti fiant ad eosdem domesticos usus ? et quidem per accidens est quod id fiat in horto rustico : posset enim fieri idem in horto domestico vel in stabulo, ut constat, sicut et gallinæ in propria domo plerumque nutriuntur.

Dubitari potest secundo, an in eodem 13
horto liceat piscinam habere, in qua pisces etiam nutriantur, et ad hunc finem mitti pisciculi minuti possint, ut grandiores facti possint in cibos domesticos capi ? Respondeo, si cum debita moderatione fiat, licitum videri, non solum in villa vel horto rustico, sed etiam in domestico, si forte piscina etiam esset in horto, qui intra ambitum domus professa? continetur : nam piscina hæc pertinet ad honestam quamdam recreationem, ad quam hortus ille ordinatur. Nec videtur esse major difficultas de piscibus quam de gallinis, imo minor, quia pisces non sunt fructuosi : sicut gallinæ quæ ova interim ministrant : tum etiam quia pisces aliquando sine ulla industria in ipsa aqua generantur, et videntur esse fructus aquæ, sicut olera sunt fructus terræ : quare sicut licite olera seminantur in horto, non apparet, cur non possint pisces in piscina seminari, ut ita dicam projiciendo illuc parvulos pisciculos, qui grandiores fiant. Cum ergo S. P. Ignatius ex fructibus horti solum prohibuerit frumentum, vinum, et oleum, quoad alios vero solam venditionem, non videntur prohibiti quoad proprium usum fructus piscinæ, quæ est pars quædam horti, qui habetur ad commodam recreationem.

Dixi tamen, id licere, «i ™m *debita moderiiioM fiat* .' n™ enim pnlmein sine paupcrlatis præjudicio posse pisces sine eo numero haberi et nutriri, qui sufficerent ad usus tolius Quadragesimm, et aliorum dierum, quibus carnibus vesci non licet : tum quia hoc jam esset magnam victus anni partem ex propriis fructibus habere : tum etiam, quia piscina tot piscium capax longe excederet piscinas communes , quæ ad recreationem habentur, in quibus vix inveniuntur pisces qui ad sex, vel octo prandia familiæ numeros® sufficiant : habere autem piscinam tantam videretur esse in fraudem paupertatis, sicut si prætextu recreationis haberetur villa, quæ duo vel tria milliaria contineret.

Unde non concederem posse prætextu recreationis haberi a domo professa villam, intra quam contineretur lacus magnæ piscationis; hoc enim magis ad fructus quam ad religiosam recreationem pertineret. Aliter dicerem si villa esset ad ripam fluminis, vel lacus, ita ut vicinitas daret commoditatem piscandi: dum tamen jus piscandi commune esset aliis , et non proprium eorum qui essent domini illius villæ. Si enim proprium eorum esset, videretur jam possessio alia stabilis fructifera annexa villæ, et quæ , seu facultas illa piscandi, potuisset magno pretio locari. Hoc itaque totum moraliter æstimandum et considerandum est, ut judicetur an sit vel non sit contra mentem constitutionis circa paupertatem domus professæ, et in dubio in paupertatis favorem inclinandum est.

Duplex restat major difficultas. Prima est, an si aliquo anno fructuum abundantia tanta sit, ut consumi non possint in usus domesticos, possit pars superflua pro illa vice vendi, ut emantur fructus alii necessarii, qui vel in horto illo non sunt, vel illo anno defuerunt. Aut certe si vendi non possunt, an saltem possint cum domino villæ vicinæ permutari pro fructibus illis , quibus ille abundat, et in horto domus professæ deficiunt. Non defuerunt qui utrumque licitum putarent. Primum quidem, quia illi non videntur reditus, cum non sint annui, sed emolumentum casuale unius vel alterius anni. Secundum vero, quia illa non est venditio sed permutatio prudens , ut si habito multo tritico ex eleemosyna, commutaretur id quod superest pro vino *necessario.*

Dixi tamen, neutrum licere domui professæ Societatis. Non primum, quia si hocconcederetur, posset etiam si anno aliqno ova? multæ sunt, nec omnes a domesticis consumi possunt, fieri unum vel plura vini dolia ex iis quæ supersunt, quod tamen omnino est contra mentem Societatis : imo cum aliquando dolium unum vini ex uvis superfluis procurator ex ignorantia fieri curasset, P. Mutius Vitelleschus Generalis jussit dolium totum pauperibus distribui. Ratio autem est, quia in constitutione prædicta non prohibetur venditio annua fructuum , sed permittitur possessio seu villa fructifera ad recreationem; et usus eorum fructuum, dum tamen non vendantur; cum ergo venditio fructuum in universum prohibeatur, nullo casu eos vendere licebit.

Quod vero nec permutare liceat fructus superfluos pro fructibus aliis, aut oleribus necessariis, quæ forte in eadem villa vel horto non habentur, probatur facile primo ex regula generali quam statuit Molina tom. n. *de Justitia,* disp. 396. num. 7. nempe, *quoties res aliqua vendi prohibetur, censeri etiam permutari prohibitam,* quare prohibita venditione fructuum, censetur etiam prohibita eorum permutatio pro aliis fructibus. Secundo, quia si permutatio liceret, lex hæc omnino eluderetur; possent enim procuratores domus professæ per duos contractus facere quod per unum non possent : nimirum permutando fructus illius horti pro fructibus alterius horti, et hos rursus vendere, cum non prohibeantur vendere niei fructus sui horti, hoc autem manifeste esset eludere legem. Tertio denique id colligitur ex verbis constitutionis, in cujus margine littera F. ab eodem sancto Fundatore notatur : « *Quod si* Societas colonum aliquem, vel sæcularem hominem haberet, qui hortis vel agris quos diclæ domus habent præesset, non esset ei etiam prohibendum, ne ad privatam suam utilitatem quod videretur convenire, ex dictis fructibus faceret, dummodo tunc nec ad particulares personas Societatis *utilitas interim* ulla perveniret. » Vult ergo constitutio, ne ex fructibus horti *directe vel indirecte* quidquam utilitatis ad domum professam redundet, præter merum usum *quo eos fructus* in suorum victu consumere potest. Si autern *liceret fructus* superfluos permutare pro aliis, jam ex ipsis fructibus alia utilitas perveniret ad domum professam, præter usum eorum in ordine ad proprium victum ut constat, cum deserviret loco pretii ad

oblinenda *alia necessaria pro eodem victu.*

18 *Ex verbis tamen proxime relatis prwdictæ constitutionis oritur* altera *ct major difficultas, an scilicet liceat colono vinea?, qui illius* culloræ præesl, assignare partem ejusdem vine® in stipendium sui laboris *et* obsequii, vel partem fructuum quos fructus ipse vendere possit? hoc dubium attigit Thomas Sanchez lib. VIL *in Decalog.* c. xxvii. num. 5. et respondet, id non licere : tum quia in constitutione absolute interdicitur fructuum venditio aut terræ illius locatio : tum etiam quia solum conceditur permittere cultori horti aliquam in suum commodum partem colore, aut aliquos fructus percipere, dummodo nulla inde utilitas domui professa redundet : redundaret autem si hoc esset stipendium culturæ horti, et sic expensis in eo colendo non indigeret. Addit denique ita explicuisse et respondisse P. Claudium Aquavivam Generalem de hoc interrogatum die 4. Septembris anno 1589.

19 Distinguendum videtur de colono : nam si Societas, ut se ah onere culturæ eximat, constituat colonum qui suis sumptibus, et ut villam propriam jam colat et fructus sibi accipial, retento jure habitationis et recreationis, ut illuc possint religiosi ad recreationem ire, vel ad manendum per aliquos dies: tunc credo, posse colonum fructus illos vendere, et tunc locum habere verba constitutionis, quæ non frustra *colonum* nominavit, quo nomine intelligi sole^ille qui suis sumptibus et sibi ipsi prædium colit, ut in materia de decimis loquuntur doctores, et videri potest Suarez tom. 1. *de Helig.* tract, n. lib. i. cap. 19. nu. 13. et cap. 36. nu. 13. Neque enim in hoc casu Societas locat hortum colono, a quo nihil prorsus accipit, sed permittit ei culturam et facultatem faciendi fructus suos, et relinet sibi jus quod antea habebat, adeundi suam villam : neque in rigore obligat colonum ad eam colendam, sed dat meram facultatem colendi, quam facultatem utilem sibi reputat Societas, ne villa vel hortus incultus silvescat. Sicut si permitteret animalia aliena ingredi et pasci, ut herbas inutiles tollant. Nec in hoc casu procedit responsio illa Patris Claudii, cum fructus non dentur colono loco stipendii debiti, sed detur ei gratis totum jus ad fructus, si ipse velit fructus sibi capere : quamvis hoc ipsum utile sitvillæ ne maneat inculta. Sicut si permitteret alicui usum equi, vel jumenti pro- *prii,* no hæc *animalia nimio otio in stabulo torpeant et vitientur; quæ tamen animalia* domus *professa locare non posset. Sic nec* hortum locare potest; et tamen *poterit illius* usum et fructum *colono* permittere, ne incultus deterioretur. I I I

Si vero domus professa ita *det colono horti* fructus , ut retineat sibi non solum usum ad recreationem ct habitationem ruralem, sed etiam partem fructuum qui coloni cultura indigent, hoc credo non licere: el in hoc casu puto procedere responsum illud Patris Claudii. Ratio autem est, quia hoc esset in rigore hortum locare colono pro parte fructuum ; neque enim ille solum dicitur locare qui pro pecunia locat : nam paler ille familias, qui in Evangelio legitur vincam suam agricolis locasse, misit postea servos ut exigerent non quidem pecuniam sed fructus : quos cum non accepisset, locavit vineam suam aliis agricolis , qui *redderent ei fructum temporibus suis,* Mattii. 21. Cum ergo domus professa hortum suum locare non possit, ut habetur expresse in dicta constitutione, consequens est ut contractus ille licitus non sit.

Petes, quid si domus professa concurreret 21
ad expensas cum ipso colono, v. g. solvendo partem mercedis operariorum : an tunc posset pacisci de parte fructuum? Credo, neque id licere. Primo , quia quamvis hæc non sit in rigore locatio, sed contractus societatis, in qua domus professa afferret prædium et partem expensarum ; colonus vero afferret industriam et aliam expensarum partem: re tamen vera est æquivalenter locatio perinde ac si locaretur colono hortus pro parte fructuum , offerendo tamen ei aliquam pecuniam , ut sublevetur a parte sump.uum, et ut possit facilius reddere tantam partem fructuum : quare sicut prohibetur locatio, prohiberi videtur societas, quæ eadem habet inconvenientia. Secundo, quia in dicta constitutione solum tunc conceditur, quod permittitur colono disponere de fructibus et eos vendere , quando inde nulla utilitas in domum professam redundat : in hoc autem casu magna utilitas in domum professam redundaret ex fructibus colono concessis, nempe excusaret magnam partem sumptuum, quos facere deberet ad fructus illos habendos; quare perinde esset, ac si locaret illi dimidiam partem horti pro dimidio pecuniæ necessariæ ad solvendum operariis hortum colentibus.

Alius casus excogitari posset, in quo vide- 23

luresse major difficultas, nempe si conducatur agricola, qui curam habeat et præsit horti culturæ colendi omnino expensis Societatis : huic tamen agricolæ in partem mercedis assignetur pars ipsius horti, ex qua possit sibimet seminare et fructus suos facere, in quo casu videtur loqui Thomas Sanchez loco supra citato, et respondet id non licere, quia jam ex fructibus a colono venditis redundaret commodum in domum professam, nempe diminutio mercedis quæ colono solvenda esset.

ÿ Aliunde tamen videri posset id licere, quia domus professa, licet non possit aliis vendere vel locare fructus horti ; potest tamen in suorum domesticorum usum et victum eos consumere : nomine autem *domesticorum* intelligunturnon solum religiosi, sed etiam famuli et domestici : nam verba generalia sunt, quibus dicitur ut fructibus et oleribus *ad commodum domus suce uti possint,* et ita praxis habet, ut ex iisdem fructibus et oleribus edant famuli, quibus victus tanquam pars mercedis debetur. Cum ergo agricola ille seu præfcctus horti, famulus sit rusticus domus professæ, potest vivere ex fructibus et oleribus ejusdem horti, sicut cæteri famuli domestici, atque ideo poterit ei assignari una pars fructuum horti pro ejus victu : quam partem ipse poterit vendere, sicut etiam alii famuli domestici, quibus datur victus quotidianus, possunt illum vel ejus partem postea vendere, quo casu jam videtur domus professa expendere jure suo partem illam fructuum in victu suorum domesticorum, quidquid ipsi postea de illis fructibus faciant; neque enim ex hoc redundat aliud domus professæ commodum, nisi illud quod ei permittitur, nempe victus domesticorum.

21 Hoc tamen fundamentum, ut verum fateor, non videtur mihi solidum. Et in primis hoc ad summum procederet de fructibus solum, qui compensarent fructus ab ipso agricola consumendos, si ipse cx iis comederet. Quare, si agricolæ præter victum dandum esset, ct, ut communiter fit, stipendium etiam pecuniæ, non potest diminui hoc stipendium pecuniæ propter illam partem horti quæ illi in suam utilitatem colenda conceditur. Hoc enim esset non solum in famuli victu fructus consumere, sed etiam loco mercedis pecuniæ cos dare, imo nec potest assignari illa pars fructuum pro solo victu qui ei dari debuisset; vietus cmm non constat ex solis fructibus, vol oleribus, sed ex pane, carnibus, piscibus, vino et aliis. Si ergo loco horum omnium daretur pars fructuum, jam fructus horti non consumerentur in solo uso domestico, sed darentur in pretium panis, vini, carnium, etc. quæ emi debuissent ad victum agricolæ debitum; quod esset contra constitutionem, quæ solum permittit quod fructus et olera horti comedi possint a religiosis domesticis et famulis, nimirum quantum ipsi comedere possunt, non quod famulis distribuantur in ea quantitate exorbitanti, ut inde emere possint totum victum, hoc enim esset manifeste in fraudem legis.

Adde, si constitutio attente consideretur, 2i quamvis non repugnet illi, si cultori vineæ detur de fructibus et oleribus ejus in partem victus debiti, quia fructus hi expendi possunt in usus domesticos; hoc tamen debet intelligi de fructibus et oleribus ipsis, non de spe seu jure ad fructus et olera. In casu autem proposito Patres non uterentur suis fructibus in victum familiæ, sed darent agricolæ jus, ut posset colere sibi partem villæ et facere fructus suos. Est autem longe diversum comedere fructus jam decerptos ; eosque aliis domesticis distribuere, quod quidem constitutio permittit, etiamsi deserviant ad partem victus famulis debiti. Aliud vero est loco vicius debiti dare jus agricolæ seminandi, et procreandi sibi aliquos fructus; quo casu domus professa non consumit fructus suos in suo victu, sed vendit jus seminandi et spem fructuum pro victu quem famulo debet : quod quidem constitutio non permittit, sed solum consumere fructus in usus domesticos. Nec dici potest quod Societas tunc utitur jure suo dando fructus illos in *victum* sui famuli; in victum enim dare quidem potest fructus suos, quos ipsa Societas prius fecit suos : hi autem fructus non sunt sui, nec unquam fuerunt sub ejus *dominio, sed* seminati, et nati fuerunt agricolæ ipsi, et sub ejus dominio : non sunt ergo ex illis fructibus quos constitutio permittit expendi in victum domesticorum, quamvis nascantur in proprio horto. Optime ergo respondit P. Claudius, non esse deducendum *in pactum* cum colono vel præfecto villæ, ut partem fundi sibi colat in stipendium pro cultura reliquæ partis.

Hinc a fortiori infertur, non licere ven- og doro partem fructuum horti ad solvendam mercedem operariis, qui eumdem hortum colunt, vel alias ejusdem horti expensas; omnis enim fructus venditio prohibetur iri

quemcumqnS finem fiat, alioquin licercl parfoin doraws profcssæ locare, ut ex mercedc locationis toïvantur expensæ annum, quæ fiunt in reparanda tota domo : quod tamen nemo concedet, quia hoc esset habere reditus pro fabrica. Similiter ergo non licebit locare partem horti aut vendere partem fructuum, ut pretium convertatur in expensas necessarias ejusdem horti. Unde etiam constat id quod supra indicavi, non posse vendi ova gallinarum ad expensas pro earum victu faciendas. Nam, sicut non licet domui profcssæ locare equum quem habet ad communem usum , etiamsi locationis merces converteretur in vicium emendum pro ipso equo, ut colligitur ex doctrina P. Suarez to. HI. de *Rclig.* lib. vili. cap. xvn. nu. 12. qui locatiopcm equi universaliter dicit esse prohibitam : sic dicendum erit de fructibus seu ovis gallinarum, nam ut probat idem auctor, hæc bona se moventia non possunt aliter domui profcssæ fructificare, nisi ad solos usus ejusdem domus.

DUBIUM XI.

Utrum domus professa Societatis domum sibi legatam possit vendere in solam vitam emptoris ; ubi, quid de venditione cum pacto relrovendendi?

Suppono domum professam posse haeredem institui, aut etiam legata ex testamento habere, quamvis legentur ei bona stabilia, ut constat ex constitutionibus, et concedunt doctores communiter, quos retuli et secutus sum to. I. de *Justitia,* disp. m. sect. 5. num. J9 et 100. Debet tamen domus professa rem illam stabilem alienare quamprimum possit, quod intelligitur, moraliter loquendo, ita ut ad modicum tempus retineri possit, et fructus percipi, dum emptor commodus inveniatur , quod *modicum tempus* intelligitur communiter infra decennium, ut dixi eodem loco, et colligitur ex constitutionibus VI. p. cap. n. 5. et in margine ibi littera E. et videri possunt Tbom. Sancb. lib. VII. in *Decal.* c. xx\u. nu. 1*1. et Suarez to. IV. *de Ilelig.* tract, x. lib. iv. nu. 46.

2 Hoc supposito, accidit quod domui professæ relicta *fuerit domus quædam,* quæ nec erat necessaria ad *habitationem,* nec ad recreationem rusticam *ipsorum professorum, atque adeo debebat* alienari et *vendi quamprimum commode posset.* Volebant autem Patres eam *vendere invitam emptoris* minori pretio , ita ut ipso moriente, rediret in eorum potestatem, et iterum vendi posset in vitam alterius , et sic deinceps : quœsitum itaque fuit an hoc alienationis genere satisfieret constitutioni.

Dixi, procul dubio id non licere, quia re- 3
vera illa non est venditio , sed locatio in vitam conductoris accepta pensione tota simul: vel certe, si aliqua venditio intervenit, est venditio solum dominii utilis, seu ususfructus per totum tempus quo emptor vixerit, remanente dominio directo et proprietatis penes venditorem. Hoc autem totum aperte est contra constitutionem , quæ vult ne domus professa habeat jus civile ad rem ullam stabilem , et ideo quamprimum commode possit, debet eam vendere, ac se omni jure civili exuere. In casu autem nostro domus professa retinet jus civile ad domum sibi ad propriam habitationem non necessariam; dominium enim proprietatis et directum jus civile est, et illius species nobilissima : si autem contractus ille reducatur ad locationem, multo magis est contra constitutionem prohibentem domui profcssæ locationem ejusmodi bonorum stabilium.

Dicere posset aliquis, hanc esse propriam 1
venditionem illius domus, non enim est contra leges venditionis, quod vendatur ad tempus, prout fit quando additur pactum relrovendendi, v. g. reddendi domum venditam ipsi venditori, si post decennium pretium emptori reddat, ut cum aliis probavi to. fide *Justit.* disp. xxvi.sect. 13.§. 1. ergopoterit etiam esse venditio licet mortuo emptoredomus ad venditorem reditura sit.

Respondetur tamen negando consequentiam , est enim magnum discrimen. Primo, quia in venditione cum pacto retrovendendi, res transit in dominium emptoris , licet non omnino absolutum et plenum : unde, si intra tempus medium pereat perit damno emptoris non venditoris. At in casu nostro perit damno venditoris, cui non est amplius restituenda domus mortuo emptore, sed perdit dominium directum quod in domum sibi venditor retinuerat. Secundo, quia in primo casu venditor non potest recuperare rem venditam, nisi per novam emptionem, et soluto

prelio eam redimat a primo emptore , quod probat transiissc in dominium primi emplo-rj5) qui tamen pacto se obligavit ad eam vendendam, si venditor eam vellet emere. At in nostro casu mortuo emptore, ipso facto et sine ullo pretio aut emptione, statim res vendita manet plene in potestate domus profes-sal, sicut antea : unde probatur non fuisse alienatam omnino , alioquin non posset sine voluntate domini transire in dominium domus profcssæ ; si tamen volueris illam voca-re venditionem , non repugnabo; dummodo solum sit venditum dominium utile seu ususfructus invitam, quæ non est perfecta alienatio qualem constitutio Societatis exigit, ut vidimus.

Hac tamen occasione dubitari ulterius posset, an stante dicta constitutione, posset domus professa vendere domum illam sibi relictam, sed cum pacto retrovendendi, ita ut emptor obligaretur ad eam iterum vendendam domui professæ , quoties ipsa vellet eodem pretio , quod accepit, illam redimere. Ratio dubitandi esse potest, quia illa videtur esse perfecta venditio, et alienatio, qua res vendita transit in dominium emptoris, non solum quoad usumfructum et dominium utile, sed etiam quoad proprietatem et dominium directum ; ergo satisfit constitutioni præcipienti venditionem et alienationem.

Confirmarique potest primo , quia ex illo pacto retrovendendi solum videtur remanere in domo professa jus quodam ad rem illam iterum habendam titulo oneroso : non videtur autem repugnare hujusmodi jus domui professæ; si enim aliquis promittat domui professæ se illi donaturum prædium post decennium, eo ipso domus professa acquirit jus aliquod ad illud prædium , quod jus retinere potest per totum illud decennium, nec debet jus illud vendere vel alienare ; ergo similiter potest retinere jus ad recuperandam domum venditam titulo novæ emptionis.

Confirmari potest secundo , quia, quando domus ipsa professa vendit prædium sibi relictum , adhuc retinet postea jus ad petendam restitutionem in integrum, et rescindendam venditionem si appareat læsam fuisse in ejusmodi contractu, quod jus per quadriennium durat, ut dixi tom. II. *de Justitia,* disp. XXII. sect. 12. num. 332. Neque enim neioris conditionis debet quoad hoc esse domus professa, quam oœtera loca p>a, quæ hoc beneficio rcslilulioms gaudent. Hoc autem videtur esse jus aliquod ad rem , qnod tamen sine violatione suæ constitutionis potest domus professa retinere toto illo tempore : cur ergo similiter non poterit retinere jus ad redemptionem fundi venditi restituto pretio ex pacto in venditione apposito?

Ego tamen non auderem hanc licentiam, nisi pro uno fortasse casu speciali infra assignando, domui professæ concedere, quia revera venditio cum pacto retrovendendi non transfert jus et dominium plenum in emptorem, nec tunc venditor eruit se, et abdicat a se totaliter jus ad rem venditam, sed cum limitatione et retentione alicujus juris circa rem quam vendit, ut observavi dicto to. II. *de Justitia,* disp. xxvi. num. 188. et -189. Et quamvis dubitari possit an jus illud quod venditor tunc retinet sit jus in re, et actio realis, an solum jus ad rem , et actio personalis; ibid, tamen num. 190. dixi magis esse actionem realem, et jus in re, quod venditor sibi retinet. Sed quidquid de hoc sit, constitutio utitur verbis generalibus, et statuit, quod, ut in litteris Apostolicis dicitur: «non est habitura Societas jus civile ad rem ullam stabilem, nisi ad ipsius habitationem, et usum esset opportuna. » Hæs enim sunt ejus verba dicta VI. part. cap. π. num. 5. littera E. Unde continuo infert : « quidquid stabile illi datum fuerit, teneatur eo quamprimum potuerit, se exuere, ac vendere ; ut pauperibus Societatis , vel externis in sua pecunia subveniatur, » nimirum debet ita se exuere, ut nullum jus civile, non solum in re, sed etiam *ad rem stabilem,* retineat.

Adde, non posse excogitari ad quem finem Societas pactum illum retrovendendi posset licite apponere, nam vel intenderet redimere postea fundum illum, ad sibi relinendum : et hæc intentio esset illicita , cum nunquam domus professa posset fundum illum sibi retinere. Vel intenderet emere postea fundum illum reddito pretio, ut posset denuo illum utilius, et majori pretio vendere. Et hoc etiam non esset licitum , quia esset intentio negotiationis omnibus religiosis prohibit® : esset enim intentio emendi postea illum fundum ad illum carius vendendum , quod est in omni rigore negotiari. Unum ergo ex duobus inferri videtur : nam vel apponitur pactum illud retrovendi, retiuendendo jus in re et actionem realem in fundo qui venditur, vel solum jus ad rem , et actionem personalem adversus emptorem qui manet obligatus

ad vendendum *domui professa?* enmdem iuŋdum, *qnando idem* pretium obtulerit. Primum fieri non potest, quia hoc esset retinere jus renie, *cl* dominium radicale fundi, atque adeo non intercederet vora fundi alienatio. Sed neque secundum fieri potest, quia esset obligare emptorem ad vendendum fundum domuiprofessæ eodem pretio, quoties ipsa vellet illuni emere ad vendendum majori pretio, hoc est, quoties vellet illum emero ad negotiationem sibi illicitam : quod certa pactum ex ipsis terminis turpe et illicitum apparet.

9 Unde facile jam responderi potest ad rationem dubitandi supra positam ; dicimus enim non satisfieri hoc venditionis genere constitutioni : nam vel retineret jus aliquod in re ad dominium radicale, atque adeo non perfecte et plene alienatur res stabilis, vel certe Societas obligat personam emptoris, ut vendat ipsi iterum, quando Societas velit emere ad *meliori pretio vendendum,* quæ est intentio negotiationis religiosis omnino prohibita?.

<0 Ad primam confirmationem concedimus ; non repugnare domui professae quod habeat aliquando jus ad rem aliquam stabilem, ut constat ex exemplo ibi adducto, imo, cum possit aliquandiu habere jus in re , quod est plus, non negatur illi habere jus ad rem, quod est minus, et quod sæpe debet præcedere ad jus in re. Constitutio ergo, utexejus verbis constat, solum prohibet habere jus ad rem, vel in re stabili, nisi sit necessaria ad usum patrum, vel cum obligationequamprimum commode possint alienandi et convertendi pretium in proprias, vel alienas necessitates sublevandas. Sicut *ergo* possunt ad tempus possidere rem stabilem, cum obligatione eam quamprimum alienandi, ita possunt habere ex promissione, vel alio titulo jus ad rem stabilem cum eadem obligatione eam alienandi, nimirum quando eam adepti fuerint : antea enim alienare non possunt, quod nondum habent. In nostro itaque casu peccant contra constitutiones, quia quando eam rem habuerunt ; non eam perfecte alienarunt , vel quia obligant emptorem ut eam Patribus iterum vendat, volentibus eam emere ad vendendam *cariori pretio,* quæ est negotiatio illis prohibita, ut dictum est.

11 Ad secundam denique confirmationem desumptam ex jure ad restitutionem in integrum intra quadriennium petendam, quod jus *domus* professa post venditionem rei stabilis retinet, respondetur facile, ex illo privilegio restitutionis non sequi inconvenientia supra adducta. Nam in primis tunc religiosi non emunt ad vendendum in rigore, sed rescinditur prior venditio, quæ beneficio legis debilis erat et cognita læsione rescindi potest. Nec religiosi retinuerunt sibi aliquod jus, imo quantum est ex parte sua perfecte alienarunt et vendiderunt : lex tamen ob favorem locii pii non tribuit tantas vires illi contractui, sed vult quod, si do erroreetlæsione constet intra quadriennium, venditio rescindi possit, ut res et bona Ecclesiæmelius alienentur. Satisfecerunt ergo Patres suæ obligationi abdicandi a se rem immobilem : lex tamen postea concedit illis facultatem rescindendi alienationem male factam agnito errore , quam potestatem non potuerunt religiosi legibus auferre.

Dixi tamen, posse fortasse pro aliquo speciali casu concedi alienationem cum pacto retrovendendi ; posset enimeontingerequod res illa stabilis domui professo? relicta, non sit ei nunc necessaria ad suum usum; sittamen ei futura necessaria ad hunc finem post aliquot annos ; ut si sit aliqua domus vicina, quam postea deberent emere ad propriam habitationem dilatandam, vel ad construendam ecclesiam , vel si sit villa necessariaad recreationem, quam modo non possunt colere propter nimiam paupertatem ; sperant tamen quod postea ex liberalitate et pietate alicujus benefactoris amici poterunt eam comparare : videri posset quod eo casu possent ita rem illam vendere, ut emptor maneret obligatus ad eam sibi postea vendendam eodem pretio, quando ad eorumdem habitationem vel usum posset deservire. Nam constitutio præcipit solum alienare ea bona stabilia quæ ad Patrum habitationem et commoditatem non sunt necessaria, et hoc *eo fine* ut non habeant bona fructifiera, sed ex eleemosynis vivant. Videtur ergo ad finem constitutionis sufficere si res alienetur et vendatur, ita ut nullum jus reale maneat in Societate, quamvis maneat jus et actio personalis in emptorem, qui debeat eam eodem pretio patribus vendere, quando ipsi eam emere velint, non quidem ad iterum majori pretio vendendam, sed ad suos usus. Hoc enim pacto obtinetur *finis, quod* domus professa non habeat rem stabilem, nisi ad proprios usus necessariam. Undo posset aliquis dicere, idem procedere quando domus professa ob raritatem et exiguum numerum eleemosynarum crederetur post aliquot annos convertenda in collegium, quod jam capax erit bonorum stabilium : itaque posset nuuo alienare prædium sibi relictum, quod nunc possidere non potest, obligando tamen I emptorem obligatione solum personali, ut si l quando domus professa fiat collegium, et capax sit bonorum stabilium , debeat ei prædium eodem pretio restitui ; tunc enim domus professa abdicat a se omnino rem stabilem, quandiu domus professa manet : obligat tamen emptorem ut collegio futuro idem prædium vendat. Cæterum de utroque casu nihil definio, sed judicium et sensum ejusdem Societatis, quando casus accideret, consulendum puto.

U Hac occasione quæri potest, an quando habetur pecunia aliqua, quæ ex obligatione sit investienda in bonis immobilibus, satisfiat huic obligationi, si ex ipsa ematur domus vel fundus cum pacto retrovenditionis in favorem venditoris, quoties ipse intra tot annos æquale pretium reddiderit ; videtur enim non esse emptum aliquid stabile, cum non sit acquisitum ejus dominium stabiliter et firmiter, sed ad beneplacitum venditoris. Cæterum respondendum est affirmative, ut constat exemplo census redimibilis, cujus quidem emptione satisfaciet procul dubio prælatus regularis, qui debet investire pecunias in bonisstabilibus, in quorum numero reputantur communiter census redimibiles ; qui tamen emuntur cum eadem conditione, ut quoties venditor reddiderit pretium, extinguatur census : quod etiam de domo et fundo cum pacto retrovenditionis video concedi a Pellizzario *in manuali Regular,* tr. vi. c. vin. q. 6. n. 13. Ratio autem esse potest, quia bonum stabile humano modo non debet excludere omne prorsus periculum amittendi dominium : nam feudum ex multis causis potest recadere in dominium directum, et fundi possunt alluvione deperdi, et domus possunt ruina aut vetustate corruere ; quæ pericula majora sunt, quam id de quo nunc agimus ; quando enim venditor velit redimere domum, quam vendiderat, reddit quidem totum pretium quod accepit, in quo eadem domus virtualiter continetur, cum ex ipso possit domus alia, vel fundus comparari : ob quam rationem census etiam redixnibiles censentur merito bona stabiba, quod idem in casu nostro dicendum v.detur.

DUBIUM XII.

I)p supellectilibus congregationis Parthenicre, an dissoluta congregatione pertineant ad collegium Societatis ?

In domibus et collegiis Societatis erigi solentaliquæ congregationes, seu sodalitates scholasticorum, et aliorum fidelium, sub invocatione Beatissima? Virginis Maria? ex litteris Apostolicis Greg. XIII. et Sixti V. in quibus sodales conveniunt frequenter ad sacramenta suscipienda, ad orationem, et plura alia opera pietatis, quæ exercent in capella, vel aula aliqua ad hoc designata ; ad quem finem etad cultiim altaris et missæ, ultra ornamenta sacra ejusdem *collegii et* domus, solent aliquando aliqui ex ipsis sodalibus pie donare vestes aliquas sacras, candelabra, pallia, et alia ejusmodi, quæ pro eadem capella deserviunt. Quæsitum ergo fuit, an si aliqua ex his congregationibus, vel sodalitatibus casu aliquo dissolvatur, vestes illæ sacræ, et alia ornamenta remanere debeant in sacrario communi ejusdem domus, vel collegii, an aliter de iis disponendum?

Dixi, totum hoc pendere ex voluntate et intentione donantium res illas; potuerunt enim, si vellent, nolle eas donare Societati, vel collegio, sed solum sodalitio seu congregationi, quæ facit unum corpus politicum : et tunc dissoluta congregatione, res *illæ non* transirent in *dominium domus vel collegii,* in quo erecta fuerat ea congregatio : sed summus pontifex, vel *ille ad quem* pertinet disponere de rebus sacris vacantibus, deberet eas alicui vel aliquibuslocispiis applicare. Quando tamen de ejusmodi voluntate, et intentione donantium non constat, manent in dominio, et ad usum collegii, vel domus Societatis in qua erecta fuerat *congregatio,* et hæc præsumitur *intentio eorum* qui res illas ad usum *congregationis donarunt.*

Pro quo suppono, has congregationes erigi auctoritate sedis Apostolicæ, et summorum Pontificum , quorum primus fuit Greg. XIII. in bulla data nonis Decemb. an. 1584. quæ incipit, *Omnipotentis Dei,* in qua

origihir primaria congregatio in ecclesia Annuntiat® *collegii Romani, et datur* facultepræposifo generali erigendi alias congregationes in domibus, et collegiis Societatis, et eas aggregandi predict® primariæ congregationicum iisdem privilegiis et indulgentiis primariæ congregationi concessis : quæ tamen omnes congregationes subsint gubernio, visitationi el directioni Societatis, ct regulisquas præpositusgeneralis Societatis illis proscripserit, quam facultatem confirmavit Sixtus V. in bulla data nonis Januar. ann. Incarnationis Dominica? 1586. quæ incip. *Superna dispositione,* el extendit ad hoc, ut plures etiam congregationes in eodem collegio, vel domo Societatis erigerentur, et primariæ congregationi aggregarentur. Addit autem ibi Pontifex hæc verba notabilia, «i Volumus autem quod si dictæ congregationes, aut sodalitia, vel eorum quæcumque aliquo modo eidem societati, vel domibus, seu collegiis aliquod impedimentum, seu præjudicium pro tempore attulerint, idem propositus, seu vicarius illas, vel illa, aut eorum singulas, vel singula dissolvere possit. » Denique Clemens VIII. litteris expeditis die 30. Augusti ann. 1602. quæ incipiunt, *Dilecte fih,* extendit has concessiones ad sodalitia etiam ct congregationes quæ in residentiis Societatis erigerentur, quamvis non essent collegia, vel domus professa.

Hoc ergo supposito,?. ClaudiusAquaviva Societatis generalis instructionem specialem toti Societati communem edidit de iis, quæ in erigendis et aggregandis hujusmodi congregationibus observanda erant, quæ instructio, seu ordinatio habetur in ordinationibus communibus impressis c. xxi. in qua n. 3. habentur hæc verba : « Nostri intelligant, atque omnino sibi persuadeant, congregationes, quarum directio a Societate suscipitur, nullo modo bona immobilia, aut certos reditus admittere posse, cum nec Societas, penes quam est erigendi, aggregandique facultas, capax sit eorum redituum ; nec ipsa soladitia, quæ per se stabile, ac perpetuum quoddam corpus constituere nequaquam possunt, cum ejusmodi ea esse oporteat, ut quandocumque nostri subducere se voluerint, eo ipso dissolvantur, quod aegre beret, si corpus unum efficerent, ccrloque reditu potirentur. Accederet inter alia multa illud etiam incommodi, quod si sodalitates nostræ reditus certos baberent, essent omnino, sicut et ali® externorum confraternilates, visitationibus externorum obnoxi® quo uno maxime a constitutione Clementi? VIII. ne comprehenderemur, immunes fui. mus. » Hæc ibi P. Claudius Generalis.

Ex quibus verbis colligitur, intentionem Societatis in erectione et aggregatione ct gubernio harum congregationum eam esse ut non faciantcorpus capax acquirendi bona aliqua, quæ possint retardare earum dissolubilitatem, quoties Societati necessaria vel utilis visa fuerit earum dissolutio; sed sit semper coadunatio quædam multorum ad exercitia pia simul obeunda sub directione ejusdem Societatis; qua directione et gubernatione cessante, statim dissolvatur, nec possint sodales sese cum eadem congregatione alio transferre, sed in fieri, et in conservari dependeant semper a directione ct gubernio Societatis, ad cujus ecclesiam, vel domum sodales conveniunt, sicut ct alii fideles: cum hoc tamen discrimine, quod his sodalibus, ut melius, et cum majori quiete possint suis exercitiis vacare, præstatur ct commodatur communiter locus aliquis separatos seorsim, v. g. aula aliqua, vel capella interior, in qua tamen ipsi nullum prorsus jus habent vel acquirunt. Unde aliqui ex ipsis solent aliquando, ut capella illa vel altare decentius ornetur, dare pallium vel planetam, aut quid simile ; quo casu intentio donantis, nisi aliud exprimatur, ea videtur esse, ut sicut in eo altari deservire solent ornamenta sacristiæ communis, vel alia peculiaria facta sumptibus collegii, sed minus fortasse pretiosa ; deserviant illa ad majorem sodalium consolationem, et ut sodales, dum conveniunt, donatoris recordentur. Quare dare videntur collegio, vel domui, cum eo tamen onere, ut ad usum illius capellæ deserviant, quando sodales conveniunt. Sicut, si aliquis ex devotione erga Beatissimam Virginem, cujus aliqna capella sit in ecclesia Societatis, offerret illi planetam, vel pallium ad usum illius altaris; dominium quidem non acquireretur illi capellæ, quæ non est capax dominii, sed ipsi collegio, vel domui Societatis, cum obligatione ad summum utendi in illo altari ; atque adeo diruta fortasse illa capella, adhuc donaria et ornamenta remanerent sub dominio ejusdem domus, vel collegii : ita, si quis aliquid donat capellæ in qua conveniunt sodales, dominium non acquiritur illi capellæ, sed domui vel collegio, ut utatur rebus illis eo loco in quo sodales solent convenire. Sicut etiam ad eumdem

finem Heri possunt, contribuentibus eleemosynam iisdem sodalibus, sedilia pulchriora, jnquibussedeantquandoconveniunt, mensa in qua suffragia numerentur, quando alios sodales recipiunt, et alia ejusmodi, quæ omnia utensilia sunt sicut cætera bona mobilia ejusdem domus ; applicata tamen ad illum usum ex intentione donantium. Sic enim videmus feminas nobiles Romanas construere sibi in aliqua ecclesia scamna pretiosa, in quibus cum sua familia sedere possint commode, quando illuc ad concionem concurrunt, et ad hunc finem proprium nomen in illis imprimi faciunt : et tamen mortua donatrice et posteris, non minus remanent scamna illa in pleno dominio ejusdem ecclesiæ, in cujus etiam dominio ab initio fuerant, cum obligatione tamen ad illum usum. Et quidem, si capella vel altare ad quod sodales conveniunt, esset in ipsa ecclesia, nemo fortasse dubitaret; idem enim de donariis et ornamentis illius altaris judicaretur, quod de rebus oblatis cæteris altaribus vel capellis. Per accidens autem est, quod altare vel capella, in qua conveniunt, sint extra ipsam ecclesiam , hoc enim fit ut commodius vacare possint suis exercitiis, et audire exhortationes privatas quæ illis fieri solent; atque etiam ne detur locus feminis sese ingerendi, quæ in ejusmodi sodalitia recipi non possunt. Nullum tamen majus jus sodales acquirere possunt in capellam, vel altare illud, quam si in ara maxima ipsius ecclesiæ ad communionem convenirent.

Ratio denique a priori desumitur ex supradictis : nam intentio donatoris accommodari debet circumstantiis, et qualitatibus personæ, loci, rerum, etc. Cum ergo congregatio ipsa non sit ex sua institutione corpus stabile, sed temporaneum et dissolubile ad arbitrium Societatis, qua dimittente gubernationem, eo ipso congregatio dissolvitur, nec potest in alio loco subsistere ut secum deferat sua bona : non praesumitur quod res oblata donetur ita congregationi, ut dissoluta congregatione, donatio evanescat, quia res permanens juxta suam naturam debet donari subjecto permanenti, vel saltem habenti hæredes ad quos ros donata transeat, quales hæredes congregatio habere non potest. Intentio ergo prudens donantium est illa quam diximus, nempe donaro domui vel collogio, ut deserviant res ill® ad usum congregationis, quandiu congregatio subsistit, ut hoc modo minus gravetur domus providendo capellæ de ornamentis necessariis, et ipsa etiam capella pulcherfns, et decentius ornetur. Hanc denique esse praxim Societatis, ut dissoluta aliquando congregatione, supellex maneat penes domum, vel collegium in quo erat, testatus est etiam mihi P. Carolus Sangrius, Assistens tunc pro Italia, et qui paulo post Vicarios generalis fuit totius Societatis, et qui multas ejus provincias rexerat, çt praxim Societatis bene noverat.

Hinc autem inferri rursus potest, quod occurrente eo casu non debet supellex congregationis extinctæ transferri ad aliam congregationem , quæ in alia fortasse domo, vel collegio Societatis sit. Cum enim dominium earum rerum acquisitum semel fuerit domui, vel collegio, in quo fuerat congregatio ; non potest iis rebus privari, ut alteri domui acquirantur præsertim, si sint mobilia pretiosa ex iis quæ servando servari possunt, nec alienari possunt sine facultate sedis Apostolic». Esset enim vera alienatio translatio illa ab una in aliam domum ; sicut nec potest ullum collegium dare alteri collegio fundum, vel alia bona stabilia quæ possidet. Si tamen in eadem domo vel collegio erectæ essent plures ejusmodi congregationes, congrueret quod extinctauna, applicaretur ejus supellex ad usum alterius congregationis in eodem collegio, vel domo existentis , imo hoc videretur necessarium quando ex duabus congregationibus fieret una , vel quando sodales unius extinctæ aggregarentur alteri congregationi ; hæc enim præsumitur intentio donantium , ut deservirent ejusmodi ornamenta ad usum eorum sodalium, quandiu moraliter non desinunt esse *sodales* in eodem loco. 7

DUBIUM XIII.

Utrum fuerit valida professio emissa ante tempus, quod Generalis prtescripserat ?

Suppono primo, professionem ad sui valorem requirere consensum liberum profitentis, et consensum etiam prælati potentis religionis nomine acceptare professionem, ut f

tradunt communiter doctores, quos affert *ct* sequitur Thomas *Sanchez lib.* V. *w Decalog.* cap. iv. η. 62. *et seqq.* Cum enim intercedat contractus mutuus ex parte profitentis et religionis; necessarius est utriusque consensus, quorum altero deficiente, professio non subsistit : videntur Suarez tom. IV. *de iieligionc (r&ct.* x. lib. vi. cap. v. num. 4. et 6. ubi notat, prælatum inferiorem a Generali non pusse in Societate acceptare professionem, nisi juxta formam illi a Generali commissam et præs'eriptam, quia non habet ad hunc actum nisi facultatem delegatam, et non potest terminos transgredi mandati sibi dati.

2 Suppono secundo, Generalem , quia non potest per seipsum immediate recipere professiones omnium, solere, visis informationibus de qualitatibus, profectu, et doctrina subditorum, committere provincialibus, ut subditos nominatos in catalago quem ad ipsos transmittit, admittant ad professionem, vel per se ipsos, vel per alios quos sibi substituant; in hoc tamen juxta decreta ejusdem Societatis servari debet ordo, ut illi prius professionem emittant, qui antiquiores sunt, vel in ordine ipso, vel in studiis, ita ut etiamsi simul octo, aut decem professionem faciant ; illi priores sint in professione facienda, qui cæteros postea præcedere debent, quæ præcedentia deservit, non solum ut in comitiis priores sedeant et loquantur, sed etiam ut veniant ad comitia provincialia, ad quæ non conveniunt nisi antiquiores professi usque ad certum numerum : quare contingit ex illis qui simul professionem fecerunt, unum venire, allero non veniente ad comitia, eo quod hic post illum professionem pronuntiavit.

His suppositis, accidit, quod Generalis catalogum Provinciali apud Indiam miserit eorum quos in sua Provincia ad professionem admittere debebat : quorum unus , quia in Societate junior erat, dixit, ut post alios antiquiores profiteretur. Unde Provincialis, quia ii in variis locis tunc degebant, singulis præscripsit professionis faciendæ diem, atque ita dies distribuit, ut singuli pro sua antiquitate in professione facienda præcederent. Superior tamen illius loci, ubi junior ille reperiebalur, habita opportunitate nescio cujus solemnitatis, vel concursus, parum id referre putans, si diem sibi a Provinciali praescriptam praeveniret, profiteri illum jussit ante diem praefixam, atque inter missarum solemnia publico ab eo professionem acceptavit. Dubitatum ergo fuit inprimisde valore professionis : deinde, an deberet loco, et jure præcedere eos qui ante ipsum profiteri in aliis collegiis debuerant, et rcipsa diebus sequentibus professi sunt.

Respondi, valorem hujus professionis videri mihi dubium ; pendet enim ex intentione Generalis et Provincialis, quorum quilibet habere potuit intentionem non acceptandi professionem, nec committendi facultatem ad eam acceptandam , nisi tali tempore : et hoc propter magna inconvenientia quæ sequerentur, si professio ante illud tempus fleret, et propter querelas perpetuas futuras seniorum, qui exclusi essent a juniore illos excludente et præcedente : Quamvis autem ordo servandus inter professuros non videatur circumstantia substantialis : sed accidentalis, ex alio tamen capite,cum in Societate non sittempusdeterminatum ad professionem faciendam, sed pertineat ad Generalem singulistempusdeterminare,ante quod tempusprofessio non est valida, quia fieret ante debitum tempus, sicutsi in aliis ordinibus religiosis Geret ante finitum annum integrum novitialus, et Generalis in casu nostro designaverit tempus illud, nempe post professiones aliorum seniorum ; videtur facta professio ante debitum tempus, quod debet esse tempus a Generali designatum, qui videtur esse defectus substantialis. Scio equidem , quando anno 1G17. Provincialis Castellæ petiit per litteras a P. Generali facultatem admittendi me ad professionem solemnem : datam quidem illi fuisse hanc facultatem , sed cum ea limitatione, ut quia junior eram in Societate multis aliis, qui ob serius absoluta studia non profitebantur, differretur mea professio usque ad annum a data illarum litterarum : quod temporis spatium Provincialis religiose et exacte observavit, nec nisi die sequenti post annum expletum professus sum, ut nullum omnino dubium de actus valore relinqueretur.

Aliunde tamen certum etiam est, potuisse ordinem illum inter seniores et juniores non præscribi a Generali tanquam substantialem, et necessarium ad valorem professionis, sed solum commisisse Provinciali, ut contentos illos ad professionem admitteret, quæ erat substantia commissionis : deinde injunxisse ut in professione admittenda servaretur debitus ordo secundum majorem vel minorem antiquitatem eorum qui professuri erant; in

quo ordine, si deficeretur, violaretur præceplum, seu ordinatio ipsius Generalis, non tamen lœderctur valor professionis. Porro hanc fuisse Generalis mentem, suaderi posset, quia non satis prudenter videretur agere Generalis, si valorem professionis voluisset dependere a circumstantia adeo cxtrinseca, qualis est ordo inter eos qui profitentur, et in qua sine ulla culpa multi defectus et errores contingere possunt; potest enim contingere ut quando in eodem loco plures simul professionem emittunt, unus per errorem post alium genuficctat, quem tamen juxta ordinem debuisset præcedere. Deinde, quando in locis diversis emittunt professionem, et ideo monentur ut seniores tali die, juniores vero die sequenti profiteantur, contingere potest, ut litteræ ad locum seniorum casu aliquo non veniant tempestive, atque ea de causa juniores ante seniores profiteantur. In quibus, et aliis similibus casibus, non est credibile quod Generalis velit professionem juniorum eo ordine non servato factam, irritam esse. Præsumendum ergo est ordinem illum injungi solum ex præcepto, non ut necessarium ad substantiam professionum.

Hæc autem, ut verum fatear, magis conducere possent ad præsumendam intentionem Generalis, quod non posuerit pro substantia ad valorem professionis ordinem servandum inter professuros; quam ad hoc ipsum præsumendum do Provinciali,qui sane non præcepit rectori illius loci ordinem servandum inter professos, sed potius ad servandum hunc ordinem sibi a Generali præscriptum, commisit illi rectori, ut loco sui admitteret professionem talis Patris eo loco commorantis tali dic, et non antea. Quare videtur circumstantia temporis inclusa in corpore ipsius mandati, cujus mandati terminos ipse mandatarius excedere non poterat. Nam, sicut procurator constitutus ad contrahendum matrimonium nomine alterius cum tali femina tali die, et non antea, non contraheret valide, si ante diem assignatum vellet contrahere, ut colligitur ex doctrina communi quam tradit Thom. Sanch. lib. n. *de matrim.* disp. xi. num. 17. sic mandatum acceptandi professionem talis Patris tali die, et non antea, videtur coarctare mandatorium, ne possit ante diem illam valide professionem acceptare.

Itaque propter hæc, et alia, quæ considerari possent, censui explorandam esse mentem Generalis, et Provincialis, et videndum, an ita praescripserint ordinem et tempos, ut eo etiam non servato, voluerint professionem valere; quod si de ipsorum mente non constiterit, judicari poterit professionem, licet ab initio non valuerit, valuisse tamen adveniente tempore a Generali et provinciali præfixo, ab eoque puncto antiquitatem illius professi computandam esse. Ratio est, quia facta professione invalida ob defectum potestatis in acceptante, potest postea illam acceptare is, qui auctoritatem legitimam acceptandi habet, si tamen voluntas professi moraliter perseverat, nec fuit jam per contrariam voluntatem mutata; atque ex eo acceptationis Icgitimæ tempore incipit professio præterita valorem completum habere: dum tamen professio antea acceptata fuerit nomine legitimi prælati potentis eam acceptare, ut cum communi doctorum quos affert, docet Thomas Sanchez lib V. *in Decal,* c. iv. num. 80. Ratio autem est, quia nemo quidem ratum habere potest quod ejus nomine non est gestum: id tamen quod ejus nomine gestum est, ratum habere postea potest, et tunc locum habet regula juris, *ratihabitationem retrotrahi et mandato comparari* et reg. *ratihabitionem, de regulisjuris* lib. vi. Hæc autem omnia in nostro casu concurrunt, in quo prælatus inferior acceptavit professionem nomine Generalis, a quo putabat se mandatum et commissionem habere: quare Generalis postea conscius factus, poterit eam acceptationem ratam habere. Cum enim ad professionem validam duo requirantur, nempe promissio ex parte professi, et acceptatio ex parte prælati nomine religionis acceptantis et obligantis ipsam religionem, et jam præcesserit promissio ex parte professi: solum desideratur acceptatio *legitima ex* parte prælati, qua adveniente, completur valor professionis, si medio illo tempore voluntas professi mutata non fuit. Valor tamen professionis non potest incipere, nisi ab eo tempore quo acceptatur, quia antea vere ille nondum erat professus, atque adeo, si medio illo tempore matrimonium contraxisset, validum esset, ut notavit idem Sanchez loco citat, quod intelligi debet, nisi adesset aliud impedimentum irritans valorem matrimonii, quale in Societate præstant vota simplicia post biennii novitiatum emissa. Debet ergo antiquitas professionis in casu nostro computari a tempore ratihabitionis et acceptationis subsequent, quia ante illam nun-

qnam luit professus, nisi inchoative, nec potest Generalis concedere illi antiquitatem temporis antecedentis in prrojudicium eorum quibus fuerat jus acquisitum, eo quod tempore intermedio professionem fecissent.

8 Dixi tamen, hanc Generalis acceptationem in casu nostro praesumi posse ex eo tempore, quod ipse præscripscrat ad professionem illam acceptandam, quia hoc modo, et hanc intentionem habendo potuerunt Generalis, et Provincialis omnia inconvenientia vitare, ne ex uno capite professio exponeretur periculo invalidalis ; et ne ex alio capite junior ob professionem anticipatam praecederet postea seniores, et iis præjudicium ullum afferretur. Ad hæc, inquam, vitanda potuerunt velle quod professio Ceret debito tempore : si autem ex errore anticiparetur, nolle eam acceptaro nisi post professiones illorum antiquorum, seu nonnisi post tempus a se praescriptum. Suppono enim non esse contra valorem professionis, si nunc Cat et acceptetur ; ita tamen, ut non incipiat valere nisi crastina die, ut late probavi in to. *de pœnitentia* disp. xm, sect. v. præsertim nu. 128. Cum ergo hoc modo intentionis potuerint omnia inconvenientia vitari, praesumi potest quod Generalis, et Provincialis, si voluerunt professionem non esse validam ante tempus ab ipsis præcriptum ; voluerunt tamen, quod inciperet valere tempore illo, atque adeo ab illo tempore eam acceptare. Requiritur tamen, ut dixi, quod professus post professionem a se factam usque illud tempus, in quo prælatus legitimus eam acceptat, non mutaverit voluntatem, sed perseveret moraliter in eadem voluntate profitendi, quia tempore intermedio adhuc non erat professus, sed poterat resilire, sicut et prælatus poterat eam non acceptare. Alioquin, si professus jam esset ligatus, et prælatus esset adhuc Uber ad acceptandum, et non acceptandum, contractus claudicaret cum maxima inæqualitate. Ratio autem, cur consensus in matrimonium vel professionem praestitus in diem sub conditione de futuro possit valide revocari semper ante adventum diei, vel conditionis, quamvis in aliis contractibus revocari non valeat, assignata et declarata a nobis est late in loco supra citato de *Pernitentia,* ubi videri potest

DUBIUM XIV.

n fuerit valida professio facta in manibus episcopi sæcularis ex commissione Provincialis?

Generalis Societatis inore solito scripserat 'Provinciali, ut Patrem N. ad professionnem admitteret. Cum autem oh majorem actus solemnitatem, et honoris gratia, magna nobilium pars in templo interesset, ac inter alios episcopus loci, Provincialis honorem hunc episcopo detulit, ut ipse professionem acceptaret nomine Generalis, prout factum est : re autem rescita Romæ, dubitatum fuit de valoro talis professionis.

Suppono, posse Generalem valide committere alteri etiam saeculari, ut ejus nomine acceptet professionem alicujus e Societate, quod quidem commune est aliis prælatis, ad quos spectat professiones in suo ordine acceptare, ut supponit Thomas Sanchez lib. v. *in Dec.* c. iv. n. 77. Suarez to. nr. *de Peligione* lib. vi. c. xi. n. 5. et alii communiter, et videtur etiam supponi in ipsis constitutionibus Societatis parte v. c. i. §. 2. littera B. in margine; hoc enim commune est omnibus, qui ordinariam potestatem habent ad aliquem actum, ut eam possint alteri delegare : quod multo magis locum habet in acceptatione professionis ; in qua ille alius videtur se habere tanquam merus procurator ad professionem acceptandam, et ad obligandam religionem ipsi professo ; quare stante commissione sufficienti, non poterit do valore professionis ex hac parte dubitari.

In Societate tamen est peculiaris difficultas propter verba constitutionis loco citato, ibi enim postquam dictum fuerat, facultatem admittendi in corpus Societatis eos, qui admittendi erunt, penes ejus caput esse, additur : « Sed quia præpositus generalis tam variis locis intéressé non potest,aliis de Societate eam partem hujus facultatis, quæ ad totius corporis hujus bonum facere videbitur, poterit communicare. » Et in margine littera B. declaratur magis hæc communicatio his verbis: « Alii, quibus ordina-

rie magis, et absolute communicabitur præpositiprovinciales erunt; quibusdam tamen prepositis localibus, vel rectoribus, et aliis visitatoribus, aut personis insignibus, poterit præpositus generalis hanc auctoritatem communicare; imo et alicui, qui de Societate non esset, aliquo in casu, ut episcopo alicui, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitute; cum nullus ex professis ejusdem societatis eo in loco, ubi aliquis ita est admittendus, inveniretur. » Ubi ergo aliqui professi societatis inveniuntur, prout in casu nostro inveniebantur et professi et prælati Societatis, non potuit ea facultas episcopo sæculari committi.

5 Respondere aliquis posset, in prædicto loco constitutionum sermonem non esse de acceptatione professionis jussu Generalis facienda?, sed de facultate admittendi aliquem ad professionem inconsulto Generali, quæ facultas raro et cum magna cautela communicanda est. Potest autem hæc interpretatio suaderi, primo, quia ejusmodi facultas est, quæ communicari solebat aliquibus superioribus insignibus a S. Ignatio. Secundo, quia in 9. part, earumdem constitutionum §. I. magis explicatur eadem facultas, et ejus communicatio; dicitur enim, Generalem posse per se et per alios admittere ad probationem, ad professionem, etc. et statim littera A. in declaratione explicatur, qualiter aliis communicare possit hanc facultatem, his verbis : « Cum unum, vel plures ad professionem per alios admiserit, prius nominatim de eis certiorem fieri, et de eorum dotibus ipsi satisfactum esse oportebit : vel hoc munus admittendi pro suo arbitratu, (juxta id quod in v. part, dicitur) alicui perinde, ac sibi ipsi confidat, peculiariter committat. » Et in margine citatur ex v. part, locus ille, de cujus verborum sensu nunc agimus, et rursus citatur caput secundum ejusdem quinte partis §. 1. littera A. ubi expresse agitur de communicatione facultatis ad dandam professionem inconsulto Generali : Unde videtur, quod etiam in dicto c. i. de hac eadem facultate sermo sit, quam quidem S. Ignatius noluit communicari externis etiam episcopis in locis, ubi sint aliqui Societatis professi; non vero de facultate acceptandi professionem illius, cui nominatim Generalis injungit ut professionem emittat.

6 Tertio denique hoc ipsum confirmari potest a simili, quia quando agitur de communicatione facultatis ad dimittendum ex Societate, non intelligitur de facultate exequendi dimissionem, quam Generalis mandat pro aliquo particulari nominatim, sed de facultate dimittendi inconsulto Generali, ut constat ex part. n. constit. cap. i. §. 2. per totum, in textu, et in declarationibus, ubi traditur, quando et quibus possit ejusmodi facultas communicari : ergo quando agitur de communicatione facultatis admittendi ad professionem, eodem modo debet intelligi de facultate admittendi inconsulto Generali, non de acceptanda professione alicujus, cui nominatim Generalis professionem emittendam mandavit, cum contrariorum eadem sit ratio : atque adeo ex illo loco v. partis non habetur prohibitio communicandi episcopo facultatem acceptandi professionem, sed ad summum quod non detur ei facultas admittendi ad professionem inconsulto Generali et hoc in locis, in quibus alii Societatis professi inveniuntur.

Hæc tamen interpretatio, ut verum fatear, 7
difficultate non caret. Primo, quia ille etiam, qui consulto et jubente Generali, professionem admittit alicujus, dicitur simpliciter et absolute *admittere professionem, et admittere ad professionem,* ut constat ex iisdem constitutionibus p. v. c. 3. §. 2. in textu, et in declaratione littera A. Cum ergo in dicto cap. i. dicitur non esse episcopo loci communicandam facultatem admittendi professionem, ubi aliquis ex Societatis professis adest, intelligi debet de admissione etiam ad professionem consulto Generali : et quidem juxta subjectam materiam videtur ita intelligendum ; quia agitur ibi *de facultate* quam aliquando expedit episcopo, vel aliis sæcularibus communicare. Nunquam autem accidit casus, nec futurum credo, in quo alicui sæculari detur facultas, ut pro suo arbitrio admittat ad professionem in Societate, quos ipse voluerit, ignorante et inconsulto Generali, et aliis prælatis Societatis de persona admittenda, et ejus qualitatibus. Non est ergo ibi sermo de hac sola facultate, sed de facultate in genere, prout praescindit ab admissione ad professionem consulto vel inconsulto Generali : quam facultatem S. Ignatius dicit committit posse episcopo, vel personæ gravi, etc. non quidem universalem, sed limitatam, nempe *aliquo in casu,* et cum nullus ex Societatis professis eo loco reperitur. Unde constat facultatem hanc tunc non communicari ad acceptandam professionem

eorum quos *voluerit, sed pro casa aliquo* particulari, *atque adeo ad* professionem personal particularis ab ipso Generali approbata*.

8 Potest autem secundo hic sensus confirmari ex verbis, quibus ibi hic casus circumscribitur, ex quibus colligitur agi de casu particulari, in quo constat jam Generali do, idoneitate personæ quæ ad professionem admittitur, et quia non repentur eo loco professus ullus Societatis, qui professionem acceptet, committi potest acceptatio episcopo loci, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitute. Verba S. Ignatii sunt : «Imo et alicui, qui de Societate non esset, aliquo in casu, et episcopo alicui, vel personæ in dignitate ecclesiastica constitute ; cum nullus ex professis ejusdem Societatis eo in loco, ubi aliquis ita est admittendus, inveniretur. » Supponitur ergo jam decretam esse admissionem illius, ut significant verba illa, *ubi aliquis ita est admittendus,* atque adeo jam Generalem examinasse merita personæ, ut eam ad professionem solemnera admittat.

9 Propter hæc posset aliquis secundo, et magis verisimiliter respondere, in illo c. I. partis v. præscribi quidem Generali ordinem quem servare debet in communicatione facultatis, et in deleganda acceptatione professionis, non tamen reddi invalidam facultatem aliter concessam, vel professionem sic factam : nullum enim est verbum irritans ; quare cum de jure communi Generales possint aliis delegare, vel committere id quod jure ordinario ipsis competit, quæ facultas non invenitur cum irritatione ablata Generali societatis, non est cur neganda sit ei potestas committendi episcopo, ut suo nomine professionem alicujus acceptet; præsertim cum professio, sicut potest per procuratorem fieri, ut cum communi fatetur Suarez tom. in. *de Religione,* lib. vi. c. 2. num. 22. ita etiam possit per procuratorem acceptari, cum sit contractus mutuus, et æque possit ex parte utriusque contrahentis substitui procurator : cur ergo non poterit a Generali constitui episcopus quasi procurator ad acceptandam ejus nomine professionem?

10 Confirmarique potest, quia quamvis in eodem loco constitutionis mentio fiat de solis Provincialibus, visitatoribus et quibusdam præpositis localibus, et rectoribus, aut personis insignibus, quibus hæc facultas communicetur · usus tamen obtinuit ut in absentia Provincialis, cuilibet superiori locali, atque eo impedito, aliis subditis committatur acceptatio professionis, licet non sint personæ insignes : nec ullus unquam do harum professionum valore dubitavit. Deniquemulta in iisdem constitutionibus passim reperiuntur ad instructionem, *et* directionem Generalis, et aliorum superiorum scripta, quæ tamen, quia non habent clausulam irritanteffij non reddunt invalidos actus aliter factos, quod multis exemplis comprobari facile posset.

Hæc quidem responsio ostendit, potuisse Generalem valide acceptationem professionis episcopo committere, etiamsi in eo Joco Societatis professus inveniretur : non tamen ostendit Provincialem, cui Generalis commiserat professionem illam intimare et acceptare, potuisse loco sui episcopum ad id muneris valide substituere ; est enim regula universalis, quod procurator ad professionem constitutus non potest alium sibi substituere, nisi id ei specialiter in mandato concedatur, ut cum communi docet Thomas Sanchez lib. v. *in Dccalog.* cap. ni. num. 8. qui hoc idem de procuratore ad matrimonium dixerat lib. π. *de matrimon.* disp. xi. num. 5. et de procuratore ad professionem Suarez diclo lib. VI. cap. xi. num. 5. Quamvis autem dc facto Provincialis, cui Generalis mittit catalogum eorum qui professionem in sua provincia facturi sunt, soleat quando absens, vel impeditus est, nec per se ipsum potest professionem acceptare, id muneris aliis superioribus localibus subdelegare, in quorum domibus, vel collegiis professuri reperiuntur : id tamen non fit sine consensu Generalis, qui sane novit optime Provincialem non acceptare immediate per se ipsum professiones omnium subditorum, atque adeo censetur illi imponere, ut vel per se, vel ipso impedito per alios faciat, ut pr.fessioncs ab illis personis fiant : in hoc tamen mandato non videtur includi facultas id excquendi per extraneos et sæculares, et cos sibi substituendi. Primo, quia, cum ejusmodi usus in Societate non sit, non possumus talem intentionem Generalis interpretari, ut velit concedere Provinciali facultatem substituendi sibi sæculares , etiamsi Provincialis non sit impeditus, nec desint alii professi Societatis, quibus id committi possit. Secundo, quia, cum ipsa constitutio contrarium Generali præscribat, ne scilicet episcopum substituat, nisi in casu necessitatis; difficile credi potest quod Generalis substituat sibi

provinciales cum facilitate substituendi sæculares, etiam sine ulla necessitate. Illa ergo commissio Provinciali facta interpretanda videtur juxta usum Societatis; atque ideo, cum mandatorius qui non habet potestatem a se, sed solum a mandante, non possit mandati terminos excedere, non videtur potuisse Provincialis episcopum sæcularem sibi substituere sine ulla prorsus necessitate.

Hæc itaque reddunt mihi dubium valorem illius professionis et acceptationis, nisi de Generalis mente constare possit, quod noluerit arctare Provincialem, sed potius dederit ei liberam potestatem substituendi sibi quos vellet. Ex dictis ergo dubio præcedenti remedium facile erit, quod Generalis acceptet professionem illam invalide factam ex defectu potestatis in recipiente : per quam acceptationem professio incipit esse valida, si professi voluntas tempore intermedio non fuit mutata, sed eadem moraliter perseverat, ut ibi diximus; quod remedium probat et consulit Thomas Sanchez lib. v. *in Decalog.* cap. iv. num. 80. quoties professio a non habente potestatem admissa fuit nomine habentis potestatem, prout in casu nostro factum fuit.

13 Iloc tamen remedium in hoc casu non approbat P. Suarez dicto lib. VI. cap. xi. n. 6. et 7. quia non videtur sufficere quod Generalis approbet professionem et illam acceptet, nisi hæc ipsa acceptatio constet ipsi professo. Gum enim Generalis per suam acceptationem consentiat, et obliget se professo nomine religionis, nec sufficiat consensus internus ad pariendam obligationem, sed debeat hic consensus esse externus, et manifestari alteri contrahenti; oportebit hanc Generalis acceptationem, et consensum manifestari professo : et tunc, si professus dissentiat, professio adhuc non valebit ; si vero consentiat, jam hæc erit nova ratificatio non solum ex parte Generalis, sed etiam exparte professi, qua posita, non est dubium quod incipiat valere professio.

14 Hoc argumentum negari non potest, quin probabile sit, quia, ut lute probavimus t. n. *de Justitia,* disp. XXII. sect. 3. num. 29. et sequentibus, in contractibus onerosis, qualis est professio, necesse est ut voluntas et acceptatio cujusque ex contrahentibus nota sit alteri contrahenti : quod tamen ibidem diximus, regulariter verum esse; habere autem aliquas exceptiones, et ideo responderi potest hano esse unam ex iis exceptionibus. Acceptatio enimsubsequens patris Generalis, non est mera acceptatio, sed approbatio et ratihabitio illius quod ejus nomine gestum fuerat. Constat autem, eam esse vim ratihabitionis, ut mandato æquiparetur : quare facta semel professione, et acceptata ab episcopo nomine Generalis, et secuta postea ratihabitione, qua Generalis ratum habet quod ejus nomine gestum fuerat ; perinde erit ac si ex ejus mandato factum fuisset, quamvis valor non antea, sed nunc subsistere incipiat. Sicut ergo praecedente legitimo mandato Generalis, non esset necesse quod professus haberet postea notitiam de nova acceptatione Generalis ; sic subsecuta ratihabitione, qua Generalis ratum habet quod suo nomine gestum fuerat, et quæ ratihabitio mandato æquiparatur, juxta regulam juris vulgarem, non erit necessaria notitia nova in professo de hac subsequent! acceptatione Generalis; quod potuit esse fundamentum eorum doctorum quos refert et sequitur Sanchez loco cit. et quos refert etiam, et impugnat Suarez ubi supra, dicentium, professionem invalidam ob defectum potestatis in acceptante, fieri validam subsecuta acceptatione legitimi prælati, si professus adhuc in priori voluntate moraliter perseveret.

Post hæc autem scripta vidi in novissima 15
congregatione octavagenerali decreto xxxiv. hoc dubium propositum fuisse, et re discussa, responsum fuisse his verbis: « Judicavit congregatio, nullius esse valoris ob defectum potestatis in admittente : quia facultas Provincialis delegata ex Generalium intentione, non semel eorumquem responsis expressa non extenditur ad hunc casum. » Quod quidem est juxta doctrinam superius traditam.

DUBIUM XV.

>In *habitus religiosus assumptus sit semper impedimentum essentiale ad ingressum in Societatem ?*

Suppono, inter impedimenta, quæ ingressum, vota, et professionem in societate Jesu impediunt et irritant, unum esse, n *habitum suscepit alicujus religionis fratrum, vel cleri-* 1

eorum, vitam aliquandiu in obedientia cumt eis agendo, sive emissa, sive non emissa professione, ve/ eremitam eum vestibus monachalibus fuisse, quod autem hoc sil impedimentum *irritans ingressum, et* omnia subsequentia, probat *late* P. Suarez t. iv. *de Religione,* tr. x. lib. n. c. 1. n. 28. et sequentibus, Sanchez lib. v. *in Decalog.* c. iv. n. 60. Castro Palao t. in. tr. xvi. disp. i. puncto 8. §. 1. n. 2. et ita declaratum fuit ab eadem Societate in Congregatione Generali septima, decreto LXII.

2 Hoc supposito, contigit, ut postquam aliquis in Societate per aliquot annos vixerat, notum et comprobatum fuerit, ipsum ante Societatis ingressum habitum alterius religionis ab ejus prælatis accepisse, et per quatuor, vel quinque horas ibidem mansisse; postea tamen dimisso habitu, et mutato consilio ad propriam domum rediisse. Unde ingressus subsequens in Societatem, et vota ibi emissa existimabantur nullum habuisse valorem ob incapacitatem subjecti ex impedimento essentiali præcedenti.

3 Respondi tamen, eo casu non præcessisse impedimentum initans, quod reddat invalidum ingressum subsequentem, et vota in Societate emissa. Pro quo adverte, in duobus potissimum locis mentionem fieri a S. Ignatio hujusmodi impedimenti. Primus est in examine c. n. §. 3. ubi inter casus, quibus nemo potest in Societatem admitti, ponitur tertio loco, si fuerit religiosus, vel eremita oum habitu monachali, his verbis : « Tertius est habitum sumpsisse alicujus religionis fratrum, vel clericorum vitam aliquandiu in obedientia cum eis agendo, sive emissa, sive non emissa professione, vel eremitam cum vestibus monachalibus fuisse. » Secundus locus est in constit. i. p. c. ili. §. 5. ubi inter primaria impedimenta ponitur, ossum/isisse *religionis habitum, vel eremitam cum* vestitu *monachali fuisse,* in quo secundo loco additur ab eodem S. Ignatio declaratio in margine littera E. his verbis : u Non solum si professionem emisisset, sed si vel unum diem habitum religionis gestasset, admitti, propter rationes in examine dictas, non potest. »

A Ex his ergo verbis constare videtur, momentaneam habitus sumptionem, et dimissionem nou sufficere ad inducendum ejusmodi impedimentum. Nam in primo loco exigitur, *vitam aUqvaudiu* in *obedientia cum eis egisse ;* et quidem de eo qui per unicum momentum habitum induit, non verificatnr, quod habitu sumpto vitam *aliquandiu* in obedientia cum aliis egerit. Si enim verba illa non significarent moram aliquam ibi factam post habitum assumptum, frustra fuissent addita, cum sufficeret dixisse, *habitum assumpsisse;* quod tamen solum non sufficit, sed requiritur et habitum assumpsisse, et vitam aliquandiu cum aliis in obedientia egisse. Quare in secundo loco, quamvis verba illa non repetantur, sed solum dicatur, *assumpsisse habitum,* refert tamen se S. Ignatius ad illum primum locum examinis, in quo id explicatum fuerat. Nam idcirco illo c. ni. §. 7. post enumerata omnia quinque impedimenta, addit, *ut in examine fusius tractatur,* quæ verba non debent, nec possunt referri ad quintum impedimentum solum, de quo non fuerat fusius in examino dictum, sed debent referri ad oinnia impedimenta, de quorum aliquibus dixerat fusius in examine..

Quiatamen dictio illa *aliquandiu,* exposita 5 manebat interpretationibus, et non deesset fortasse, qui ad illius verificationem plurium dierum moram exigeret, ideo non ad ampliandum, sed ad restrindendum illius sensum, addidit in declaratione supra adducta, sufficere, *si vel unum diem habitum religionis gestasset,* cum enim dictio *aliquandiu,* excludat omnino momentaneam habitus assumptionem, et exigat moram temporis, quo sub obedientia vitam egerit religiosam ; restabat omnino declarandum, quale, vel quantum tempus illud esse debeat, ut impediat et irritet ingressum subsequentem iu Societatem : ad hoc ergo declaratio ab eodem S. Ignatio addita est, et quidem satis stricta, sufficere nimirum moram unius diei : ex qua declaratione manifestum videtur, non sufficere ad hunc effectum moram quatuor, vel quinque horarum, quæ partem unius diei quartam non attingunt, præsertim, cum versemur in odiosis, atque adeo legem non debeamus strictius declarare, quam sit hb ipso legislatore declarata, quando ejus rigorem et obligationem magis voluit exaggerare ; quam meum in hoc puncto sententiam confirmavit mihi postea magis auctoritas Patris Natalis, qui fuitS.Ignatio in evulgandis constitutionibus minister et comes fidelissimus, et mentem sancti fundatoris omnium optime callebat : hic ergo tantus vir in scholiis, quæ adhuc manuscripta conservantur in domo professa societatis Romana,

aperte negat moram illam adeo brevem impedimentum esse ad Societatis ingressum.

Scio, aliquem post professionem in Societate egisse in judicio de ejus nullitate, eo praetextu quod antea ad horam alterius ordinis habitum assumpserat. Sed certe Societas non probavit, nec confessa fuit professionis nullitatem, sed ut se ab invito et litigante expediret, P. Mutius Vitelleschus, tunc novus Generalis, litteris publicis eum a Societate expulit; quibus quidem expulsionis litteris ipse contendebat se non indigere, quippe qui nunquam valide professus fuisset. Sed Societas sibi satis consuluisse putavit, eum, quamvis professus esset, justis de causis expellendo: ipse de reliquo suæ conscientiae consuleret et videret an merus sæcularis, an verus religiosus expulsus esset. Petiit quidem postea ille a nuntio Apostolico declarari merus sæcularis, atque adeo capax beneficiorum sæcularium: id tamen sine judicio contradictorio factum fuit, nolente Societate se rursus in eam litem ingerere, quippe quæ jam hominis curam abjecerat. Quod totum revocare volui in memoriam, ne forte posteri eo exemplo decipiantur, et credant societatem agnovisse, moram illam adeo brevem sufficere ad hoc impedimentem irritans, de quo locuti sumus.

DUBIUM XVI.

De homicidio non probato, an sufficiat ad dimittendum nondum professum in Societate?

Inter impedimenta essentialia, et irritantia ingressum Societatis, vota et professionem, ponitur homicidium, ut constat ex locis adductis dubio præcedenti. Nam in examine cap. n. §. 2. assignatur hoc impedimentum sub illis verbis, *homicidium aliquo tempore perpetrasse*: sub quibus etiam verbis apponitur in constit. p. I. c. m. §.4. ubi in margine littera C. additur declaratio ab eodem S. Ignatio, his verbis: «Quod ad homicidii impedimentum attinet, nulla (ut nec in alus) declaratio adhibetur. Num autem sit homicidium, necne, si dubitaretur, discernant præpositi generales; nec se faciles in hujusmodi dubiis exhibeant. Qui cum deliberatione homicidium perpetrari jussisset, si effectus est consecutus, quamvis manu sua non occiderit, inter homicidas erit existimandus.» Hæc ibi.

Contigit ergo non ita pridem, ut scholaris quidam in Societate post novitiatum, et vota biennii emissa, superioribus manifestaret quod cum quatuordecim vel quindecim annorum esset, et in flumine cum sodalibus nataret, puerum ex iis ob acceptam injuriam inter natandum submerserat et suffocaverat. Quæsitum itaque fuit, an credendum ei esset, et dimittendus tanquam invalide receptus, et quid faciendum in ejusmodi casibus cum sine probatione fingi possint ad relinquendum statum religiosum praetextu impedimenti essentialis? Denique, an possit Societas ante dimissionem punire eos, qui in ingressu et novitiatu malitiose impedimenta tacuerunt, ut peractis studiis exirent? 2

Respondi ad primum, examinandum, et interrogandum esse diligenter de circumstantiis actionis, an puerum submerserit volendo directe, vel indirecte ejus mortem, an sine ejusmodi voluntate etiam indirecta, ut constare possit, an fuerit verum homicidium, impedimentum enim soli vero homicidio alligatur. Quod si ex confessione ipsius constiterit, fuisse verum homicidium, consului, omnino dimittendum e Societate, non quidem declarando illum non fuisse valide admissum, sed quomodo solent alii non professi justis de causis dimitti. Ratio est, quia, quamvis non defuerint, qui velint homicidium occultum non esse impedimentum essentiale in Societate, sed solum publicum et notorium, quam sententiam probabilem dicit Castro Palao to. III. tra. xvi. disp. i. pu. 8. §. 7. num. <6. et 17. omnino tamen puto, non minus impedimentum oriri ex homicidio occulto, ut late et optime probavit P. Suarez to. IV. *de Religione,* tr. x. lib. II. c. 1. nu. 2. nam constitutio generaliter loquitur *de* homicidio, non distinguens inter publicum et occultum. Sicut ergo irregularitasex utroque contrahitur, eo quod lex ecclesiastica generaliter loquatur, eodem modo Societatis constitutio de utroque *debet intelligi.*

Quamvis tamen homicidium occultum irritet ingressum Societatis, et idcirco qui illud de se fatetur, non debeat admitti, postquam tamen ingressus est, et votis biennii ligatus fuit, non videtur ei credendum, si tunc se

dicat fuisse homicidium, atque ideo non emisisse *valido vola religiosa : ut in simili probat Thomas Sanchez lib. Vil. de matrim. disp, xxxvii. num. fi. de religioso dicente, et jurante* se *tide professum osso, vel se intra quinquennium* nunquam ratitlcassc professionem invalidam, cui prælalus credere non potest, nisi attentis circumstantiis prudentissimus quisque judicare posset, id moralilcr certum esse. Et quidem, si sufficeret testimonium religiosi ipsius fatentis, se olim homicidium perpetrasse, plurcs sibi id crimen imputarent, ut a praelatis dimitterentur: quare sicut conjugi post celebratum matrimonium non est credendum dicenti, se contra.xsse cum impedimento irritanti, nisi illud sufficienter probet; sic nec religioso post contractum spirituale vinculum per vota religiosa credi potest testant! de suo præcedenti impedimento, nisi id probet. Ideo ergo dixi in casu nostro non posse hunc e Societate dimitti, declarando ipsum nunquam fuisse religiosum , quia ad hanc declarationem exhibendam non sufficit ipsius confessio de impedimento præcedenti.

Addidi tamen, Generalem societatis prudenter facturum, ex meo consilio, si eum ex Societate dimitteret, non declarando nullitatem votorum emissorum, sed eo modo quo justis de causis solet alios non professos dimittere juxta facultates et constitutiones Societatis. Ratio videtur clara, quia vel ille revera homicidium assertum perpetravit, vel non. Si perpetravit, nunquam fuit vere Societatis religiosus, atque adeo merito ejicitur , qui Societatis religiosus nunquam fuit. Nec inique fit cum eo, aut conqueri jure potest, eo quod non declaretur simul invaliditas votorum; hoc enim sibi debet imputare, qui non probat sufficienter impedimentum essentiale homicidii perpetrati : quo non probato, expedit ei saltem pro foro externo habere litteras Generalis dimittentis eum e Societate, sine quibus posset facile in foro externo tanquam apostata judicari et puniri, Aliunde vero parum ei refert, quod valida vel invalida vota emiserit-, siquidem qui e Societate ante professionem solemnem dimittuntur, non contrahunt sicut professi expulsi ab aliis ordinibus suspensionem aliquam, nec incapaces sunt cujuslibet beneficii stecularis, imo nec primatum et suprema rum dignitatum. Bene itaque cüm eo agitur , si more solito dimittatur, sicut alii non professi *dimittuntur, etiamsi ob homicidium vere perpetratum religiosus non fuerit.*

Si vero falso sibi homicidium imputavit, adhuc prudenter Generalis illum dimittit, et abdicat a Societate; constat enim, quam sit a religiosa vocatione alienus , et quam parum Societati idoneus, qui non veretur fingere et imputare sibi falsum homicidium, ut fraudibus saltem et dolose religiosœ vitae jugum excutiat. Prudenter ergo, *ctsinc* ullo prorsus levitatis periculo Generalis dimittit illum, qui si verax est, *nunquam* fuit religiosus; si mendax, non est ullo modo Societati aptus. Oportet tamen illum diligenter admonere, ut sciat, si falso sibi homicidium imponit, non manere se tutum in conscientia, nec dimissionem esse validam , quam per dolum et fraudem impetravit, ut expresse fuit decisum in congregatione generali septima , decreto xxir. num. 4. ubi definitum est : « eos, qui e causis non veris, fraude, ac dolo dimissionem a Societate obtinuerunt; aut ex causis quidem veris , et justis, gravibusque delictis; sed ea intentione perpetratis, quo facilius dimissionem extorquerent, nullo modo tutos in conscientia esse : et ejusmodi facultatem in conscienti® foro irritam , ac nullam prorsus esse : eosque in eodem foro omnibus subjacere apostatarum censuris, ac poenis. » Debet ergo ipse, postquam dimissus fuit, ,si forte menitus fuerat, fateri Societati suum mendacium, et tunc quidem Generalis prudenter faciet ratificando priorem dimissionem, quia gravissima illa, et calumniosa deceptio probat clare,cum non esse aptum Societati ; nisi forte talia forent pœnitentiæ argumenta , et adeo præclaræ dotes , ac indoles alioquin bona , ut sperari posset Societati utilis , quia fortasse ex vehementi aliqua et accidentali tentatione magis, quam ex depravatis moribus, aut habituali irreligiositate mendacium illud meditatus fuisset.

Hinc ergo apparet, idem in aliis similibus casibus cum debita proportione faciendum esse. Si enim, qui ejusmodi impedimenta substantialia post vota biennii emissa manifestat , professus non sit, regulariter videtur dimittendus a Generali, vel a superiore habente dimittendi potestatem, datis ei litteris dimissionis , sicut dari solent aliis non professis , et absolvendo eum a votis emissis; præmissa tamen , ut dixi , monitione oretenus , ut sciat se non manere tutum in con-

scientia , si forte mentitus fuit. Dixi tamen, *regulariter* id expedire : quia possent adeo plœclara talenta in ejusmodi persona reperiri; v. g. si appareret eum ardenter desiderare in Societate remanere, soloque scrupulo conscientiae coactum impedimentum manifestasse, ut non sit imprudentia rem occultam retinere, et petere secreto dispensationem ct facultatem a summo Pontifice, ut non obstante impedimento , possit in Societate retineri. Imo id futurum ex mente S. Ignatii colligi potest ex duobus locis supra citatis. Nam in examine capit, n. §. 7. postquam posita sunt quinque impedimenta irritantia, additur ab eodem S. Ignatio declaratio in margine littera D. his verbis : « Ceterum, si in eo dona aliqua Dei illustriora cernerentur, ille, qui examinandi munere fungitur, antequam eum dimittat, rem cum superiore conferat. » Ad quem autem finem dimissio differatur, explicat postea in constitutionibus I. p. cap. ni. ubi postquam enumerata sunt eadem impedimenta, additur declaratio in margine littera G. his verbis : «In omnibus his impedimentis expedit, ut nec Generalis præpositus, nec Societas universa dispensare possit : quando quidem in universum ita Societati convenit, ut in hujusmodi non dispensetur. Sed si cerneretur aliquod ex his impedimentis in homine, qui talibus Dei donis ornatus esset, ut pro certo haberetur, Societatem ad Dei, et Domini nostri obsequium ejus opera admodum juvari posse, si ille summo Pontifici, vel ejus nuntio, vel summo pcenitentiario supplicaret sibi concedi, ut in Societatem non obstantibus constitutionibus admitti posset, præposito generali non repugnante; possit idem præpositus consensum ad cum admittendum præstare ; dum tamen ostium non multis, imo nulli, qui raris (ut dictum) dotibus non sit præditus, aperiatur. » Cum ergo ex mente S. Ignatii ante ipsum ingressum possit aliquando dispensatio peti pro aliquo ob eximia talenta, facilius id fieri poterit, postquam jam aliquis Societati per vota religiosa incorporatus apparet, et pro religioso existimatus est, si praeclara talenta habuerit, ne cum scandalo et nota dimittatur,

Turpius enim *ejicitur, quam non admittitur hospes.*

Pr-escrtim si bona fido; ot sino culpa impedimentum in ingressu celavit : atque adeo maturius considerandum est, an expediat tunc ejicere, et dimittere volentem et desiderantem in Societate manere. Quod si judicetur dispensatio petenda, oportebit eam etiam petere ad repetenda vota post aliquot paucos dies noviliatus: qua obtenta, secreto coram aliquibus testibus denuo in Societatem admittetur, et coram eisdem postea vota emittet, et utrumque scriptura confirmetur, cui et superior et testes et ipsemet receptus subscribant, et dispensationem obtentam agnoscant, quæ etiam conservari debet, ut quamvis res secreta maneat, si quando tamen impedimentum manifestum fiat, vel ipsemet forte levitate ductus illud in publico manifestet, et reclamet contra valorem suorum votorum, vel professionis, Societas habeat probationem legitimam ad eum convincendum.

Si vero ille, qui impedimentum præcedens prælato manifestat, sit jam professus, non facile ei credi debet, aut potest, cum de professione constet, et de impedimento non constet nisi ex ejus testimonio. Cum ergo Societas non possit professum expellere, nisi in raro aliquo casu, præsertim post decretum Urbani VIII. facilius posset Generalis consentire, ut dispensatio obtineretur ad cum retinendum, si talenta haberet bona, et ex corde desideraret in Societate manere. Alioquin suadendum ei esset, ut ad alium ordinem religiosum transiret, data ei ad hoc facultate, quatenus opus esset ab ipso Generali, qui juxta Societatis privilegia eam concedere potest. Si vero nolit manere religiosus sed ad sæculum redire,causa peragenda elexaminanda erit, prout de jure similes causae nullitatis professionis examinari solent,et quandiu impedimentum non probatur, præsumptio pro valore professionis prævalebit. 8

Restat ultimum punctum, an possit Societas punire illum, qui impedimentum irritans celavit, et mala fide in Societate permansit? Ad quod dixi, me non invenire fundamentum sufficiens ad asserendum, quod Societatas babeat hanc potestatem, cum jurisdictio coactivaexercernonipossitinnon subditos, hi autem ejusmodi impedimentisligatineesunt, necunquam fuerunt reipsa subditi Societatis, nec religiosi,nequidem novitii.sed merisæculares, quorum delicta non subduntur prælatis regularibus. Quare ipsamet Societas videtur agnovisse hunc jurisdictionis defectura in congregatione septima generali decreto

XLIII. id *hæc verba : «Ad illud vero quod* petebatur, *consultumnecenseret congregatio a* summo Pontifice petere, ut omnis cognitio indaganda' veritatis in celatis in Societatis ingressu *impedimentis,* malitia nimirum, an ignorantia id contigisset, penes solam Societatem resideret,atque punitio etiam illorum, qui studio illa celassent, pro delicti hujus, atque aliorum in Societate commissorum qualitate, ad eamdem solam pertineret : censuil congregatio ad tollendas difficultates omnes, quæ a Variis moveri possint, utrumque a sua Sanctitate petendum. » Cum his tamen stat, quod licet non per modum punitionis, per modum tamen debitæ restitutionispossit obligari,qui malitioso tacuit impedimentum irritans,ad resarciendas expensas quas Societas inierim fecit cum illo in novitiatu, et in studiis litterarum, dum eum quasi proprium alumnum aluit, ad quas expensas resarciendas ipsemet in conscientia tenetur, qui culpabilem causam damni dedit, atque adeo in foro etiam externo ad eam restitutionem poterit obligari, si mala fides probari possit. Sin minus, oneranda saltem erit ejus conscientia, ut suo debito satisfacere curet.

10 Solum posset obstare, quod inter casus reservatos, a quibus in Societate confessarius ordinarius sine speciali superioris licentia absolvere non potest, unum est, *impedimentum excludens a Societate reticuisse in examine, vel in eo mentitum esse, unde grave aliquod incommodum oriri possit,* ut habetur in congregatione quinta generali decreto 1 i. Supponitur ergo aliqua jurisdictio in illum, cum reservalio ad jurisdictionem pertineat, nec possit prælatus reservare peccata non subditorum.

Ad hoc tamen responderi posset, in ea reservatione duas esse partes. Altera spectat ad mendacium, unde grave incommodum oriri possit : et in hoc nulla est difficultas, quia mendacium hoc, celando aliquid Societati quidem perniciosum, sed non irritans ingressum, vel vota religiosa, non facit quod ille non sit vere religiosus et subditus, et cujus peccata reservari possint, sicut alia subditorum peccata. Altera pars est de reticente impedimentum, et quidem si impediimentum non erat irritans, sed unum ex impediuientis secundariis, quæ non irritant ; eadem est ratio , cum illud etiam peccatum sit religiosi et subditi, cujus aliqua peccata reservari possunt a congregatione generali, prout *do facto* reservata sunt. Si vero *impedimentum* erat ex quinque primariis, et irritantibus ingressum, non video *quomodo* possit cum *toto rigore* reservari, sed solum improprie et secundum quid , quatenus potest Societas non dare jurisdictionem confessariis Societatis ad absolvendum ab illo peccato. Cum enim confessarii Societatis habeant in sacramento pœnitentiœ jurisdictionem a summo Pontifice communicatam mediisprælatis Societatis; poterunt prælati communicare hanc jurisdictionem limitatam, itant non communicetur in ordine ad tale peccatum , ut supponit Castro-Palao tom. III. tr. xvi. disp. i. punct. 10. nu. 9. ubi tamen non bene adducitur P. Suarez pro ea sententia, nam in illo loco, nempe tom. \W. *de Relig.* tract, vni. lib. ii. cap. 17. num. 13. fatetur quidem, quando omnes religiosi accipiunt per influxum Generalis jurisdictionem ad audiendas confessiones, prout in Societate fit, posse Generalem nolle communicare suis sunditis facultatem ad audiendas confessiones novitiorum, et tunc non posse valide eas audire. Non tamen dicit id quod Castro-Palao dixit, nempe posse Generalem data licentia ad audiendam confessionem novitii, limitare illam jurisdictionem quoad peccata, communicando jurisdictionem ad aliqua peccata novitii, et non communicando quoad alia. Imo contrarium expresse docuit idem Suarez postea tract, x. lib. ix. cap. π. nu. 6. ubi fatetur, Generalem posse communicare suis subditis jurisdictionem, quæ ex bullis Pontificum promanat, cum limitatione quoad personas pcenitentium, v. g. ad confessiones virorum, et non ad confessiones feminarum; non tamen posse licite apponere limitationem quoad peccata pcenitentium, quorum peccata non potest proprie sibi reservare, nisi forte illa peccata sint jam aliunde reservata Pontifici, prout ibi explicat latius idem Suarez, qui nunquam dixit posse generalem Societatis reservare peccata novitiorum, nisi improprie, quatenus potest non communicare suis subditis jurisdictionem ad audiendas eorum confessiones. Quidquid tamen de hoc sit, sufficit ad nostrum propositum quod alii auctores non apponentes illam distinctionem videantur significare, posse generalem Societatis confessariis suis subditis limitare jurisdictionem in ordine ad confessiones audiendas non subditorum utroque modo , nimirum et quoad personas et quoad peccata; quorum sententiam ortasse amplexa luit So-

cietas, quando reservavit peccatum retinentis impedimentum essentiale in examine; si illud etiam peccatum comprehendit in illa reservatione, et non peccata sola reticendi vel mentiendi circa impedimenta non essentialia, quæ quidem peccata omnino et præcipue reservare potuit, ut dixi : illud autem aliud nonnisi minus præcipue et reservatione diminuta auferendo ad summum confessariis Societatis jurisdictionem ad illam absolutionem : certum enim videtur quod habens ejusmodi impedimentum essentiale, manet merus sæcularis, atque ideo nullo modo sita prælatis Societatis punihilis, etiam propter illud peccatum, cum non sit eorum subditus: quare Societas non potest propria auctoritate illum punire, sed quando legitime constat de impedimento, illum dimittere debet tanquam qui non fuit unquam religiosus, et petere si velit, debitam punitionem illius delicti a judice competenti. Posset etiam petere apud eumdem judicem restitutionem pro expensis factis in alimentis talis religiosi putativi, si probari possit ipsum mala fide in Societatem ingressum, et in illa perseverasse, et nisi suis laboribus et ministeriis præstitis ipsi Societati sufficienter compensasset valorem sumptuum et expensarum. Si autem mala fides probari non possit, relinquendum id eritconscientiæ propriæ, onerando illam et proposita ei obligatione quam habet. Raro tamen ad hoc deveniendum erit; quia vel non fuit mala fides, vel obsequia præstita compensabunt expensas, vel expediet id totum condonare. Id denique præ oculis omnino habendum, ut quandiu de impedimento substantiali præcedenti dubitatur, nullo modo admittatur ad ordines recipiendos, cum nec prælati Societatis possint dimissorias ad ordines concedere, nisi sit verus religiosus, ut constat.

DUBIUM XVII.

De. homicidio quodam casualifacto in defensionem, an fuerit impedimentum ad ingressum Societatis!

Dixi dubio præcedenti in principio, homicidium etiam occultum esse unum ex quinque impedimentis substantialibus irritantibus ingressum, vota, et professiones in Societate. Contigit ergo, ut aliquis post ingressum in Societatem manifestaverit, se cum in sæculo miles esset, rixatum fuisse cum nonnullis commilitonibus, et cum ipse alium ex illis verbis contumeliosis affecisset, impatiens ille injuriæ scopleltum, quod in manu tenebat, in eum direxit, ut eum occideret : sed prævenit, qui contumeliam intulerat, et suo scopletto invasorem occidit : dubitatur, an censendus esset impedimento essentiali laborare, ne Societatem ingrederetur? nec deerant viri docti, qui affirmarent admittendum, et in Societate retinendum esse.

Ego tamen consului, nec ad vota, nec ad 2
professionem admittendum. Et quidem fateor, occisionem factam in meram defensionem, et cum moderamine inculpatae tutelæ, non esse impedimentum essentiale in Societate, quia hoc impedimentum semper designatur nomine *homicidii,* ut ex verbis relatis dubio præcedenti constat. Quo quidem nomine non comprehenditur occisio **justa**, sed illa solum, quæ contrahit malitiam gravem contra justitiam : quare judex legitime damnans reum ad mortem, non dicitur homicida, nec contrahit irregularitatem homicidii, sed aliam leviorem, et facilius dispensabilem, quæ appellatur *ex defectu lenitatis,* quæ non affert impedimentum irritans in Societate, ut docent Suarez tom. IV. *de Religione,* tr. x. lib. n. cap. 1. nu. 7. et Castro Palao tom. III. tract, xvi. disp. 1. punct. 6. §. 1. num. 10. Difficultas ergo est primo, an omne homicidium, etiam casuale, sit tamen impedimentum irritans. Secundo, an in casu nostro occisio fuerit peccami.iosa contra justitiam, an vero licita ob propriam defensionem.

Et quidem, quoad primum Castro-Palao 3
loco proxime citato, tractat eam quæstionem, et docet num. 13. homicidium casuale etiam culpabile non esse impedimentum in Societate. Sed hæc sententia inprimis non favet casui nostro; quia ille auctor, prout ipsemet explicat, nomine *homicidiicasualis* iatelligit illud solum, quod non *fuit* intentum ab occidente, sed *præter ejus intentionem,* quamvis non sine ejus gravi culpa secutum est : quare fatetur incurri impedimentum ad Societatem, quando aliquis in rixa repentina occidit, si revera tunc habuit voluntatutem et intentionem occidendi, quod suffi-

oil ad casum nostrum; in quo occisor habuit procul dubio voluntatem ct intentionem occidendi. Deinde sententia illa etiam de *homicidio casuali culpabili non est vera, ut docet Suarez dicte cap. i.* nu. 9. qui bene respondet ad argumenta contraria. Datio autem est, quod voluntas directa, et indirecta regulariter non refundunt malitiam specie diversam : quare non minus dicitur reus omissionis missa* in die festo, qui vult dormire, prævidens quod se exponit periculo morali non audiendi missam; sicut etiam, qui bibit cum morali periculo ebrietatis, dicitur proprie peccare peccato ebrietatis, illa subsecuta, quamvis non velit directe vel expresse se inebriare, imo vellet potius bibere et non inebriari, et sic de aliis. Similiter ergo peccabit peccato homicidii qui vult percutere cum periculo morali occidendi, quamvis non velit directo ct expresse occidere, atque ideo tenebitur secuta occisione ad restitutionem, sicut tenetur homicida : cum ergo omnis homicida excludatur omnino ab ingressu Societatis, excludetur etiam qui absque voluntate directa, sed solum cum indirecta peccaminosa occidit.

4 Restat ergo secunda dubii pars, an in casu nostro excusari potuerit ille, de quo agitur, a peccato homicidii ex titulo justæ defensionis et inculpatæ tutelæ; quæ est quæstio magis facti quam juris. Posset autem in ejus favorem afferri doctrina eorum qui dicunt, eum qui contumeliis vel injuriis alium provocavit, si tamen ab ipso ad necem invadatur, posse licite se defendere et invasorem occidere , ut tradunt Bannes, Molina , Salonius, Navarra, et alii quos affert et sequitur Diana part. V. tract, iv. *de homicidio,* resol. 3. unde adulter, qui a marito deprehensus fugere non potest, si aliter non potest mortem vitare, potest maritum interficere, ut tradit idem Diana ibi, et alii quos ego attuli tom. l. *de Just.* disp. x. sect. 3. nu. 101. In casu ergo nostro, quamvis miles occasionem dederit verbis contumeliosis, postea tamen invasus jus habuit se tuendi et occidendi eum qui jamjam ad ipsum occidendum paratus erat.

5 lu casu tamen nostro difficile doctrina illa locum habere potest, quia juxta narrationem facti, prius adversarius contumeliis lacessitus scopletti elavem strinxit, ut ignem conciperet, el tunc hic alius strinxit elavem sui scopletti ad eumdem effectum ; quo quidem tempore inutilis erat illa defensio, per quam *ictum adversarii non poterat effugere, sed solum repercutere; melius ergo erat tunc vel fugere, vel ictura declinare si poterat, præsertim cum licet in aliis casibus miles invasus non teneatur fugere, sed* possit sc *defendere occidendo, quando aliter non potest ab invasore eripi : quando tamen ipso injustam* causam invasionis dedit, debeat fugere, nec possit *licite occidere* invasorem, si detur *fugæ* Jocus, quia ipse injuste invasorem *in eas* angustias conjecit; quare debet eum indemnem reddere, ut docet Suarez disputat, x l v i. *de censuris, sect.* l. n. 10. et 12. et alii quos attuli ct approbavi dicta disputatione x. nu. 168. deinde, et a priori ostendi postest difficultas, quia negari non potest quod occisio in casu nostro fuerit culpabilis in causa, prolqtis temere verbis contumeliosis in militem iracundum el armatum, in quibus circumstantiis prævideri potuit et debuit periculum occidendi illum, si vellet se vindicare, prout fere certo timeri poterat, quod sufficit, ut qui causam culpabilem injuste dedit, reus sit homicidii postea consecuti ; quod bene probat Suarez ubi supra, n. 10. et alii, quos affert Diana iv. part, tract, n. *de irregularitate,* résolut. 2. qui dicunt, tunc etiam contrahere irregularitatem. Pro quo notandum est, posse contingere quod aliquis, quando actu occidit, licite occidat, quia, v. g. potest licite se defendere, vel ob aliam causam ; et tamen illa actio in causa sua habuerit malitiam et quidem malitiam homicidii. Sic enim qui se inebriat, prævidens periculum occidendi in ebrietate, peccat quidem, et contrahit malitiam homicidii quando se inebriat, quamvis postea in ebrietate non peccet quando actu occidit, quia jam tunc occisio necessario consequitur ex causa antea posita. Sic ergo qui verbis contumeliosis irritat adversarium iracundum et armatum, prævidens quod ille irruet ad vindictam, et idcirco necessarium fore illum occidere, potest non peccare tunc quando postea actu occidit se defendendo : tunc tamen peccavit , quando causam injuste apposuit, ex qua ad illam necessitatem occidendi redigeretur; et quidem tunc contraxit malitiam non solum contumelies, sed etiam homicidii, quia injuste posuit causam, et necessitatem ad occasionem sequentem. Sicut, qui projicit breviarium in mare, non peccat postea quando non recitat, si jam recitare non potest : peccavit tamen contra præce-

plum recitandi, quando breviarium projiciens reduxit se ad ejusmodi necessitatem non recitandi. Peccavit ergo in casu nostro contra præccptum non occidendi, qui injustis contumeliis posuit causam ex qua praevidebatur postea necessitas occidendi, ut se defenderet a volente vindictam accipere ob illatas contumelias : atque adeo secuto postea effectu et occisione, etiamsi jam tunc esset actu licita et necessaria, censebitur homicida malitia extrinseca proveniente ex causa culpabili, in qua præcessit malitia homicidii præ visi.

6 Nec mirum videri debet, quod eadem actio in se ipsa sit licita et honesta; et tamen in sua causa sit vitiosa, atque adeo ratione suæ causæ afferat aliquam obligationem, vel impedimentum novum. Ad quod deservire potest exemplum, quod adduxi torn. i. *de Justitia,* disput. xvi. sect. 7. n. 178. et sequentibus, de fure qui si non potest aliter succurrere proximo indigenti, nisi ex re vel pecunia furtiva quam apud se habet; potest, et aliquando tenetur ex ea subvenire proximo, et contrahit obligationem eam postea domino restituendi, quia sua injuria causa fuit ut res in eo loco et circumstantiis reperiretur, in quo proximo indigenti dari deberet, quod damnum dominus non sensisset, si furtum non praecederet, ex quo furto obligatio nascitur satisfaciendi domino pro damnis omnibus,quæ domino ex ea causa proveniunt. Ecce fur licite, et aliquando ex obligatione dat rem illam indigenti ; et tamen contrahit obligationem solvendi pretium domino, eo quod malitia præcedentis causæ inficit extrinsece totum effectum consequentem.

llrec ad minus reddunt casum nostrum dubium, in quo dubio consului, non esse admittendum occisorem in Societatem : quia Sanctus Ignatius in *constit.* i. p. c. 3. '§. 4. in margine littera G. declarat suam mentem his verbis : « Quod ad homicidii impedimentum attinet, nulla (ut nec in aliis) declaratio adhibetur ; num autem sit homicidium , necne; si dubitaretur, discernant præpositi generales, nec se faciles in hujusmodi dubiis exhibeant : » in re ergo adeo dubia non oportet Generalem illum ab homicidii impedimento liberum declarare, præsertim cum circumstantia· tales fuerint, ut vix potuerit moraliter ab homicidii culpa excusari.

DUBIUM XVIII.

An *professio non lecta ex scripto, sed memoriter recitata, valida sit?*

Difficultas oritur ex verbis constitutionis Societatis : nam parte v. c. 3. §. 2. ubi ponitur ritus emittendi professionem solemnem,nempe quod celebrante missam eo,qui professionem acceptat, post suam communionem, et antequam communionem professuro tribuat, «voce alta votum suum scriptum (quod aliquot ante dies consideraverit oportet) leget, cujus formula hæc est : Ego N. etc. » Postea vero in margine littera A. S. Ignatius id declarat his verbis : « Particularia, quæ hic et inferius attinguntur, decent quidem et cum fieri potest, observanda sunt, non tamen ut necessaria. Fieri enim posset, ut sacerdos non esset, vel missam celebrare non posset, qui ex ordinatione præpositi generalis professionem admittit : illud autem essentiale est, ut publice votum legatur coram iis de Societate, et externis qui adfuerint, atque ut tamquam solemne et emittatur et admittatur. » In quibus verbis videtur inter essentialia numerari quod professio legatur. Unde P. Suarez to. in. *de Religione,* lib. vi. *de professione,* c. 12. du. 3. dubitavit de vaJore talis professionis, quam dicit non carere scrupulo nullitatis, si aliter fiat quam in eo loco praescribitur, quod etiam videtur supponere Castro Palao t. in. tr. xvi. disp. II. punct. I. n. 4. et 10.

Dixi tamen, professionem illam fuisse validam, quod etiam *re* magis considerata videtur tandem concessisse idem Suarez t. iv. *de Religion,* tr. x. lib. vi. *de Professione Societatis,* c. v. n. 10. Postquam enim de substantialibus requisitis ad valorem professionis egerat n. 1. et sequentibus, incipit tractare a n. 7. de accidentalibus, seu pertinentibus ad quamdam illius actionis solemnitatem, inter quæ n. 10. constituit tertio loco quod professio ex scripto legatur : et ibi in margine notatur, et dicitur *tertia solemniias etiam non de essentia,* quem secundum locum Suarii, Castro Palao ubi supra, qui eum pro contraria sententia attulit, videtur vel non vidisse, vel certe non meminisse.

3 Probnri nufem *potest; quia* incredibile est, qund si aliquis sacerdos post vota biennii emissa per to. vel 20. annos in Societate *laudabiliter vixit,* et omnino probatus et approbatus ad professionem solcmnem fuit, et paulo ante cœcus factus fuerit, ea solum de causa inhabilis ad professionem reddatur, ac debeat per totam vitam sine professione perseverare, ideo, quia eam non potest exscripto legero, quamvis possit æque bene memoriter, vel alio suggerente recitare. Hoc certe impedimentum, si essentiale esset ad professionem in Societate, debuisset inter alia impedimenta essentialia numerari, cum certum sit, de jure communi vel in aliis religionibus id essentialiter non requiri, ut fatentur Suarez, et Castro Palao locis citatis supra.

4 Adde, non levem occasionem dari scrupulis, si id de substantia esset, ut formidare multi possent de valore suæ professionis. Quid enim, si dum professionem legebat, et ad verba substantialia vota exprimentia pervenit, casu oculos alio convertit, et tamen verba prosecutus est, quæ jam antea mente tenebat? Numquid ideo professio irrita erit, quia oculi linguam individua ac perpetua assistentia non sunt comitati? id quidem de sanctissimo et prudeulissimo legislatore præsumi non potest. Debet ergo verbum *legat,* in latiori significatione usurpari, ut idem sit, ac *recitet* : sicut communiter dicitur sacerdos legere missam de feria, vel de tali sancto, hoc est, recitare : continget enim sacerdotem majori ex parte, vel fere totam illam missam mente tenere. Sic etiam magister dicitur in schola legere, et ideo appellatur lector, licet doctrinam suam non ex scripto, sed memoriter, vel ex mente auditoribus tradat. Unde in dictionario Calepini observatur in verbo *lego,* deductum esse a Græco nomine λέξι , quod est *dictio,* et quidem, ïêy», apud Græcos idem est, quod *dico* apud Latinos : quare non improprie legere dicitur, qui formulam recitat, sive ex scripto sive ex mente. Hunc autem fuisse S. Ignalii sensum, nec voluisse alligare valorem professionis ad solam recitationem ex scripto oculis tunc perlustrato, constare videtur ex cap. iv. examinis §. 4L in fine, ubi quod in illo alio loco dicitur, votum *legatur :* ibi dicitur, *vota solemnia emittant,* utrumque nimirum pro eodem usurpando. Quamvis autem legislator desideravit et nominaverit lectionem ex scripto, ne in re tanti momenti ob memoriæ lapsus erretur, aliquod omittendo : non est tamen putandum hanc etiam circumstantiam esse essentialem, quando in æquivalenti id totum habetur fideli et integra recitatione posita : nam mutatio etiam in forma sacramentorum non praejudicat valori, si apponuntur verba æquivalcntia, ut constat in consecratione calicis, quæ valide fit, sive dicatur, *hic est Sauguis meus,* sive dicatur, *hic est calix sanguinis mei,* sive dicatur, *hic Calix novumtestamentum est in meo sanguine,* etc. Quamvis ceri tum sit Christum uno modo solum verba protulisse, et idem fatendum est de verbis formulée professionis a S. Ignatio propositae : nam, si non eadem, sed æquipollentia proferantur; utique professio erit valida, ut si non dicat, *Promitto perpetuam paupertatem* etc. sed dicat *Votum facio paupertatis,* etc. hæc enim est regula generalis, ut quiecumque etiam pro forma præscripta sunt, sufficiat in æquipollenti poni. Cum ergo legere professionem ex scripto, vel eam fideliter recitare, habendo præsertim scripturam in manibus, omnino æquipollcant, non est cur ea de causa professio in dubium revocetur, quod professus non eam legerit scripto, sed memoriter recitaverit, habendo eamdem in manibus scriptam.

DUBIUM XIX.

An concedi debeat secundum examen ei, qui in primo non fuit approbatus ad professionem.

Qui in Societate admittendus est ad professionem solemnem quatuor votorum, supponendus est antea examini, in quo quatuor examinatores designati debent cum juramento testificari, an habeat doctrinam ad eum gradum requisitam, hoc est, quæ sufficiat ad publice docendam philosophiam et theologiam in iis locis, in quibus est idoneorum auditorum ac disputantium concursus. Solent autem aliquando ii, qui in examine minus apti reperiuntur, petere , ut iterum examinentur, et nonnisi raro et ob peculiares circumstantias id exigentes, solet a Generali concedi, quod procul dubio facere ipse potest, ut colligitur ex verbis S. Ignatii

in *const,* parte V. cap. n. |.2. ubi post præscriptam formam examinis faciendi, addit hæc verba : « Quod s doctrina ea præditi esse, quæ satis sit, non invenientur, conducibilius erit, ut donec eam consequantur, expectent; ut illos etiam expectare oportebit, qui in abnegationc sui ipsorum, et virtutibus religioso dignis, testimonium, quod par esset, nondum omnino haberent. » Ubi constat, sicut ad spiritualis profectus defectum supplendum tempus prorogari conceditur a Generali, ita concedi ad supplendum defectum doctrinæ. Unde in ordinationibus Generalium cap. xviii. quod est de promovendis ad gradus nu. 3. in fine monentur provinciales, ut in fine quarti anni theologiæ singuli examinentur, et statim examinatorum judicia ad Generalem mittantur. « Hæc enim notitia, inquit, plurimum postea juvabit, cum de cujusque gradu statuendum erit, et, si is, qui examinatur, non plene satisfecerit, commodius videbit præpositus generalis, an ulterius progrediendum sit io litteris, juxta eamdem constitutionem. » Alludit nimirum ad locum constitutionis supra relatum.

Hinc tamen orta est dubitatio, et quæsitum , cum constitutio æque concedat et statuat, prorogandum tempus ad profectum in spiritu vel in doctrina compa andum, qui deesse invenitur, cur in praxi non ita fiat, sed ad defectum spiritus supplendum , tempus quidem ulterius et ulterius prorogari soleat; ad doctrinam vero supplendam nonnisi rarissime prorogetur, aut secundum examen concedatur. Unde in septima Congregatione generali, decreto xxxn. commendatur præposito generali, ut ad secundum examen non admittat, nisi rarius, et cum dubium aliquod do aptitudine intercesserit.

Respondi, Generalem quidem æqualem ad utrumque potestatem habere : de facto tamen non æque ad utrumque eam usurpare; sed defectu reperto circa spiritualem profectum, differri solere professionem , et interim admonetur subditus circa defectus in eo animadversos, ut emendetur, et tempore sequenti morum emendatione satisfaciat: quando vero defectus circa doctrinam examinatorum judicio reperitur, jubetur assumere alium gradum inferiorem , nimirum vel professi trium votorum , vel coadjiitoris formati spiritualis, ad quos gradus sufficit doctrina minor, nec solet, nisi rarissime, prorogari tempus, vel secundum examen concedi.

Rationes autem hujus diversitatis in praxi multæ sunt, quæ illam justificant. Prima esse potest, quia facilius sperari potest mutatio et melioratio quoad mores, quam quoad doctrinam : potest enim subditus de suis moralibus defectibus, quos antea fortasse non cognoscebat, vel non tanti faciebat, admonitus, mores suos corrigere, et brevi tempore in melius mutari, cum id totum ab ejus sola voluntate cum Dei gratia, quæ nemini deest, dependeat ; et ita experientia comprobatur, intra annum vel biennium, reddi ejusmodi homines aptos ad professionem; quoad doctrinam vero, non, nisi raro sperari potest ejusmodi mutatio in melius, sed communiter timeri potest in pejus; solent enim examinari in fine quarti anni cursus theologici, postquam septennium philosophise et theologiæ studiis, ac frequentibus disputationibus attenderunt, atque adeo magis promptas habent scholasticas species, quæ tempore subsequent! , succedentibus aliis occupationibus et ministeriis, ac cessantibus scholasticis exercitiis, mirum est quantum emoriantur, vel consopiantur. Prudenter ergo judicatur, eum qui in ipso adhuc scholastico pulvere invenitur minus aptus ad scholasticam palæstram, non eo pollere ingenio, ut aptus postea sit futurus ad eas facultates publice in solemni gymnasio cum satisfactione tradendas : ideo judicium de eo statim absque alia prorogatione ferri solet: quia tamen a fine studiorum, et facto examine solet communiter quadriennium ad minus transire, antequam sit tempus emittendi professionem, vel suscipiendi alium gradum inferiorem; si tempore illo apparet doctrina talis, qualis antea *non* apparebat (quæ certe tanto tempore occultari non potest, si revera sit) Generalis concedat, ut repetito examine iterum judicium fiat; quæ tamen mutatio , quia rarissime accidit, ideo rarissime secundum examen conceditur.

Secunda ratio ejusdem diversitatis in praxi esse potest, quia quando defectus quoad mores apparet, prorogatio temporis videtur esse, quasi ex ipsa rei natura necessaria, quæ necessitas non est, quando defectus est ex parte doctrinæ : tunc enim potest assignari ei alius gradus inferior, ad quem tanta doctrina necessaria non sit ; et ii ri poti 't vel professus trium votorum . vel coadjutor spiritualis, ut jam non sit amplius in probatione, sicut sunt alii omnes qui professi vel coadjutores formati non sunt. Si vero defr-

clos sil in moribus, dcbef necessario (si manet in *Societate, ct defectus* tales non sint, ut judicetur ob eos e Societate dimittendus) debet, inquam, manere adhuc in probatione. Neque enim cum iis defectibus moralibus dehet fieri professus trium votorum, vel coadjutor formatus, donec debita emendatione satisfaciat. Nccessc ergo omnino est, quod tempus prorogetur ad correctionem experiendam, cum non possit, durante eo defectu, in ullo alio gradu inferiori incorporari, sicut potest cum solo defectu doctrinae. Non est ergo mirum, si Generalis (ad quem solum prorogationis concessio spectat, ut constat ex dicto ca. xvin. *ordinationum)* frequenter proroget tempus, ut postea do moribus judicium novum fiat, non vero, nisi rarissime, id proroget ad novum judicium circa doctrinam faciendum.

DUBIUM XX.

Quid dicendum de suffragio examinatoris dicentis illum vix, aut ægre posse docere.

Suppono ex dubio præcedenti, ante professionem quatuor votorum in Societate debere præcedere examen circa doctrinam professuri, et quatuor examinatores debere sub juramento secreti et veritatis dicendæ, testificari, an sit aptus ad docendam philosophiam et theologiam cum satisfactione. Poterat autem Generalis ante octavam congregationem Generalem, stante approbatione duorum examinatorum, admittere ad professionem : quid vero mutatum sit per octavam congregationem, postea dicemus, Iloc supposito, quæsitum fuit, quid sentiendum, aut quomodo interpretanda essent suffragia aliquorum examinatorum, quæ ad Generalem mittebantur, sub his verbis , *Juro et testor Patrem B. ægre posse docere philosophiam et theologiarn,* vel *vix posse,* vel *utcumque* posse; an hæc suffragia sint pro examinato, vel contra ipsum, vel dubia?

2 Dixi, primo reprehendendum examinatorem, quia in suo suffragio non observat verba formulæ transmissæ ad provincias mense Julio anno 1623. ut sine ulla perplexitate responderet, ct cogendum ut juxta eam formiilam respondent, an possit cum satisfactione, docere.

Dixi secundo, si examinator dixisset,*posse ægre, vix, utcumque cum satisfactione docere;* suffragium video esse pro examinato, et in ejus approbationem , quia hæ omnes dictiones non negant potentiam,, sed determinant infimum gradum, et minimum potentiæ;sic enim dicitur, *justus vix salvabitur,* et solemus dicere, *hæc opinio est utcumque probabilis;* per quæ verba admittimus illam intra terminos probabilitatis, nam, ut Grammatici observant, *vix* idem est, ac *cum difficultate, ct labore* : qui ergo vix potest, potest quidem, sed cum labore et difficultate. Sic etiam *utcumque* idem est, ac *quocumque modo.* Si ergo aliquo modo potest cum satisfactione docere, jam simpliciter, et absolute potest. Denique idem est de adverbio *ægre,* quod nihil aliud denotat, quam difficultatem magnam. Sic Cæsar i. *Bell. Gall, ægerrime confecerant, ut flumen transirent.* Transierant tamen, sed cum magna difficultate. Hæc ergo omnia non negant potentiam docendi cum satisfactione, sed significant difficultatem et dibilitatem potentiæ.

Dixi tertio , si examinatoris judicium non 4
potest iterum exquiri, ut vel sensum sui suffragii explicet, vel absolute et clare sententiam proferat, posset quidem P. Generalis prudenter tanquam reprobatum judicare eum, de quo agitur. Si enim ex quatuor examinatoribus duo clare illum reprobant, unus vero, vel alii duo non sine obscuritate et ambiguitate approbant ; plus habent intensive, ut ita dicam , de reprobatione quam de approbatione, cum, si non a pluribus, plus tamen a duobus reprobetur quam approbetur ab aliis duobus : nulla ergo ei fit injuria, si magis judicetur reprobatus quam approbatus.

Dixi quarto, si non potest examinator consuli, ut sese explicet, vel clarius loquatur, probabile videtur quod loquendo de jure antiquo, posset P. Generalis ad professionem illum de quo agitur, promovere : maxime si habeat talenta ad gubernandum vel condonandum, quamvis non eximia in eo gradu quo a congregatione vn. decreto 33. exigunter. Ratio est, quia, qui simpliciter et absolute docere potest, censetur posse cum satisfactione docere : qui enim non potest id cum satisfactione præstare , non dicitur simpliciter et absolute posse : nam sine satisfactione et cum vituperio omnes possunt docere.

Quamvis ergo examinator non explicuerit, quod posset cum satisfactione docere, prout explicare debuisset juxta formulam : dicendo tamen posse *ægre, vix,* vel *utcumque* docere, sensus videtur esso , quod posset ægre, vix, vel utcumque cum satisfactione docere : de hac enim potentia agebatur et interrogabatur, et in eodem sensu respondere præsumitur. Confirmarique potest, quia certum est examinatorem vidisse et considerasse decretum illud septimæ congregationis, in quo judicium examinatorum inquiri præcipitur circa hoc solum punctum, an possit cum satisfactione docere : quare, dura in exeeutionem illius decreti respondet et dicit, posse *ægre,* vel *utcumque* docere , præsumitur respondere in sensu illius decreti, de potentia scilicet docendi cum satisfactione. Alioquin omnino extra propositura , nec ad petita respondisset.

6 Dixi tamen, id de jure antiquo fieri potuisse : postea enira novissime aliqua mutata video in hac ultima et octava congregatione generali decreto xxxvn. ubi inter alia aufertur arbitrium, in paritate votorum, et ut approbatus censeatur, exigitur quod ex quatuor examinatoribus tres saltem per suffragia clara et minime dubia eum approbaverint. Quare . si hoc tempore casus noster contigerit, procul dubio ille omnino reprobatus censeretur, nec posset ad professionem quatuor votorum promoveri, nisi eximia et præclara talenta haberet ad gubernandum, vel concionandum arbitrio Generalis, cum supponatur habuisse duo suffragia contraria, et ex approbantibus unum non fuisse omnino clarum, sed cum aliqua obscuritate et formidine.

DUBIUM XXI.

An sit valida professio in Societate facta ante solitam ætatem, et an jura antiquitatis debeantur a die professionis computari, an vero a die artatis completæl

Suppono non solere aliquem , nisi rare ex dispensatione Generalis ob specialissimas causas, admitti ad professionem quatuor voturum, nisi potest tricesimum tertium ætatis annum completum ; quamvis enim S. Ignatius solum exigat vicesimum quintum annum completum, et ex causa velit Generalem posse dispensare in hujus aetatis defectu , ot constat ex I. parte *conslit.* ca. 11. §. 12. et c. 3. §. 15. in margine littera k. Praxis tamen a multis annis est, ut nonnisi post tricesimum tertium annum expletum, ad eam professionem admittantur, quam praxim P. Claudius Generalis, et ejus successor P. Mutius observarunt, nisi cum speciales circumstantiæ id tempus anteverti in aliquo raro casu suaderent.

Contigit ergo, aliquem ex errore ante eam ætatem ad professionem quatuor votorum promoveri, existimante P. Matio Generali, illum jam ætatis annum excessisse, sive quia professurus de hoc non interrogatus tacuit, sive quia interrogatus tergiversatione defectum dissimulavit. Re itaque postea cognita, dubitatura fuit primo, an professio fuisset valida. Secundo, an deberentur ei jura antiquitatis professorum a die factæ professionis, an solum a die debitæ ætatis completæ ?

Ad primum dixi, professionem procul dubio fuisse validam. Primo, quia non defuit consensus requisitus tam ex parte profitentis, quam ex parte acceptantis professionem :error autem quem Generalis habuit circa ætatem. non irritat professionem, quia nec fuit error circa personam nec circa substantiam , sed circa qnoddam accidens extrinsecum, quod sicut nec in matrimonio , ita nec in professione religiosa irritat valorem actus : æquiparantur enim quoad hoc matrimonium et professio, ut late probat Thomas Sanchez lib. X. *de matrimonio, disp.* IX. num. *20. et* multis relatis idem de omnibus impedimentis non irritantibus etiam per dolum negatis, idem probat lib. V. *in Decalog.* ca. iv. num. 57.

Secundo hoc ipsum probatur, quia multo magis requiriturætas 25. annorum ad sacerdotium, quam ætas 33. annorum ad professionem in Societate, cum illa requiratur a concilio Tridentino, hæc vero solum sit ex voluntate Generalis, qui, quamvis id faciatsine aliqua lege universali, non tamen solet ante illam ætatem ad *professionem* admittere : et tamen, quamvis ordinandus episcopum decipiat, et fingat se habere ætatem quam non habet, ordo valide suscipitur. Atque idem est, quamvis aliquis lingat se jam esso diaconum, cum uun sit, et episcopus dece-

plus conferat sacerdotium, quod quidem valido accipitur : ergo a fortiori valebit professio, etiamsi detur ex errore , quo professus mentitus est circa relatem quam nondum habebat.

5 Tertio probatur, quia magis necessario requiritur in Societate puritas sanguinis non infecti, quam retas 33. annorum ad professionem, ut constat ex quinta congregatione generali decreto in. et tamen, si aliquis etiam dolo cum ea macula Societatem ingrediatur, quamvis quocumque tempore ante professionem solemnem defectus detegitur, dimittendus sit; si tamen detegatur post processionem, dimitti non potest, ut constat ex verbis ejusdem decreti ; quia nimirum supponitur adhuc valide professus : a fortiori ergo idem dicendum est de decipiente circa retatem ad professionem, quæ nulla Societatis lege prrescribitur, nisi 25. annorum , et hæc sit dispensabilis a Generali, cum tamen defectus puritatis sanguinis sit omnino indispensabilis a Generali, ut habetur dicto decreto 1 ii. et iterum decreto 1 iii.

6 Ultimo probari hoc ipsum potest, quia ille qui io examine tacet vel negat impedimentum aliquod excludens a Societate ; quod tamen non sit ex illis quinque, quæ sunt essentialia et irritant professionem, posset quidem postea a Societate expelli, dummodo professionem non emiserit ; secus post emissam professionem, ut docet idem Sanchez dicto cap. iv. ubi supra ; professionis ergo valor non dependet a carentia impedimenti cujuslibet, nisi sit ex illis quinque determinatis. Hoc autem, quod circa valorem illius professionis anno 1641. responderam, approbavit postea congregatio octava generatis decreto xxxvi. anno 1646. declarans, ex eo defectu professionem non reddi irritam, quamvis usnm non admittendi ante eam retatem ad professionem laudaverit, et P. Generali in futurum commendaverit.

7 Ad secundum dubium de antiquitate illius professi, a quo tempore computanda esset, dixi, computandam a die factæ professionis : quod videtur tacite approbasse dicta congregatio generalis octava, quæ dum validam esse professionem decernit, et nihil addit de suspendendo initio antiquitatis ad diem retatis implet», eo ipso tacite vult non aliter ac cæteros professos, censendum esse, quam doctrinam in simili tradit Thomas Sanchez lib. V. *in Decalog.* cap. iv. nu. 16. ubi dicit, monialem, quæ ante finem novitiatus in articulo mortis professionem facit, juxta privilegium a Pio V. concessum, ita esse reputandam vere professam, ut si ante finem anni novitiatus moriatur, non succedant ei venientes ab intestato, sed monasterium, sicut omnibus aliis professis ; quia, quamvis per accidens ante tempus debitum profiteatur, vere tamen professa manet, nec indiget si convaluerit, alia professione, sed fruilur omnibus professionis privilegiis. Gaudebit ergo jure antiquitatis a die factæ professionis, et non a fine anni novitiatus, atque adeo, (quidquid sit de veritate illius exempli, quod sacra congregatio Concilii non recipit) in casu tamen nostro, in quo vera solemnis professio emissa est, debet computari antiquitas a die factæ professionis, cum sit vere et valide professus , et per consequens frui debeat omnibus juribus quæ professionem consequuntur. Nec enim constitutiones vocantes professos Societatis ad congregationes, et habilitantes eos ad aliqua munera, ad quæ non professi habiles non sunt, quidquam aliud requirunt, nisi quod sint professi, vel quod a longiori tempore professi sint, quod totum in casu nostro verificatur.

Confirmarique potest, quia si forte per errorem substantialem in professione commissum, vel propter dolum, aut malitiam illius, qui professionem acceptaturus erat, professio fieret ab aliquo invalide eo tempore, quo de jure debebat fieri, vel dilata fuisset per fraudem ad alium diem, vel mensem ; antiquitas professionis non curreret a die, quo invalide facta fuit, vel a die qua fieri debebat, sed a die qua postea dc facto valide facta fuit ; antea enim non erat vere professus : quare non potest esse professus senior aliis qui jam tunc erant vere professi ; cum ergo contrariorum eadem sit ratio. dicendum erit antiquitatem currere a die professionis factæ, quamvis ante tempus debitum per errorem, vel malitiam anticipata fuerit : quia jam tunc est vere professus, quando alii professi adhuc non sunt, atque ideo præcedit professio ejus tempore professiones aliorum, quod est esse antiquiorem professione.

Objiciet aliquis, eo saltem casu , quo professus dolose superiores decepit, fingens retatem 33. annorum, quam non habebat, debere ex justitia privare se ipsum jure antiquitatis; qui enim per vim vel dolum aliis praejudicat, debet ex justitia reddere eos indemnes, et resarcire damna quæ iis injuste

intulit : hic autem dolo suo præjudicium intulit aliis, qui ætatem habentes debuissent ante illum profiteri ; debet ergo ex justitia renuntiare et cedere in eorum favorem jure suæ antiquitatis , ut eos reddat indemnes a damno quod ipsius culpa patientur.

Respondetur tamen, ipsum nec debere nec posse renuntiare, aut cedere jure antiquitatis, et functionibus quæ ipsam juxta constitutionem consequi debent; ea enim non sunt concessa personæ, sed statui cui persona privata præjudicare non potest. Quando enim constitutio præcipit, v. *gr.* ut antiquiores professi ad congregationes provinciales veniant, et suffragium habeant; huic juri non potest professus particularis renuntiare, quia non est datum in favorem professi, sed in favorem societatis. Atque ita definitum fuit in sexta congregatione generali decreto XXXV. num. 2. his verbis : «Professos omnes quatuor votorum adesse congregationi oportere, qui juxta canones convenire debent propter Societatis bonum ; quare non est hoc liberæ illorum voluntati relinquendum, cum Societatis intersit, atque expediat illos adesse. Potest enim quisque juri suo cedere, si venire. nolit; at non juri Societatis, quæ illius opera indiget in congregatione, » quod idem est de aliis functionibus, quæ antiquioribus professis in societate destinantur, quibus professus societatis renuntiare non potest, quidquid sit in aliis religionibus.

DUBIUM XXII.

verba sufficiant ad peccatum reservatum contra votum obedientiæ : et quid, quando non dicuntur ipsi superiori immediate, sed per alium?

Suppono, inter peccata reservata in Societate unum esse *inobedienliam expressam, qua quis asserit, se nolleparere,* ut habetur in congregatione quinta generali decreto I i. Postea vero in congregatione generali septima decreto XLV. declaratum est, esse reservatum, si quis fratrum diceret ministro aliquid jubenti, licet non præcepto, *nolo facere ;* quod quidem jam antea declaraverat P. Claudius Generalis : quomodo autem illud sit peccatam mortale inobedientiæ, præsertim cum minister nec præcipiat, nec præcipere possit in virtute sanctæ obedientiæ, explicui latius in tomo *de Pœnitentia* disput. XX. sect. 4. a num. 48.

Hoc supposito dubitatum fuit. Primo, quid 2
sentiendum de aliis verborum formulis, ut cum prælato aliquid jubenti subditus aliis verbis respondet, v. g. dicendo : *che m' ha da comandare N.* R. item : *che ho io da fare con* V. R. item, *che mi curo io di* V. R. item, *Non la riconosco in quœsto per mio Superiore,* item : *ff/ó altro da fare adesso :* item, *la vada a comandare ad altri.* item : *la mi lasci in pace.* Quid, inquam, sentiendum de subdito his, et similibus verbis respondente, quando cum contemptu dicuntur, et voluntatem non parendi significant. Secundo dubitatum est, quid dicendum quando superior per internuntium aliquid subdito jubet, et subditus internuntio respondet, *nolo facere.* An in his casibus censeatur admissum peccatum cum reservatione, an vero sine illa.

Ad primum dubium dixi, casum reserva- 3
tum inobedientiæ in Societate esse quando subditus dicit, se nolle parere, et quidem, meo judicio, idem erit, si dicat se nolle facere quod jubetur; quia nolle id facere, est omnino nolle parere, cum parere nihil aliud sit quam exequi quod jubetur; verba itaque et formulæ respondendi supra relatæ, tunc erunt peccata reservata, quando in his circumstantiis significant sufficienter voluntatem non parendi. Quod enim id dicatur his, vel illis verbis, parum refert, si revera idem significetur, ut videtur in quaesito supponi. Secus vero dicendum erit, quando io his circumstantiis eam voluntatem non omnino significant; prout revera aliquando non significabunt, sed solam repugnantiam et tergiversationem. Nam qui dicit, *Ho altro da farq adesso,* magis videtur significare impotentiam ob quam se excusat : et quamvis hæc frivola excusatio impotentiæ aliquando coram Deo æslimetur voluntas non obediendi ; sed tamen coram hominibus non est idem dicere, *non possum, ac dicere, nolo:* nec æque graviter contemnitur prælatus ab excusante se *ob* impotentiam, ac a resistente et proterve nolente, /dem est de illis verbis : *vadat, et jubeat aliis,* vel de illis ; *relinquat me in pace·,* possunt enim significare solam petitionem, qua videtur subditus conscius suæ debilitatis velle praevenire ut prælatus

non pcrgal, et urgeat exponens eum periculo prorumpendi in verba inobcdictiæ. Item verba illa, Aron *la riconosco in quasto per mio Superiore ;* possunt significare dubium de potestate superioris ad præcipicndum saltem in tali materia, quod dubium aliquando potest fundamentum habere : et quamvis fundamentum non sit solidum, sed prætcxtus fortasse; ipsa tamen verba de se non videntur exprimere semper voluntatem non parendi in sensu composito, ut ita dicam, sed in sensu diviso, quatenus non intervenit jussio superioris legitimi, atque adeo non important semper eumdem contemptum obedientiæ, quæ important illa verba, *nolo parere,* quæ. ideo reservata fuerunt ob specialem gravitatem contemptus magis expressi. Totum ergo hoc pendet ex circumstantiis, ex quarum consideratione colligi potest, an hic, et nunc verba illa æquivaleant illis, *nolo parere,* quoad significandam voluntatem non parendi.

t Ad secundum quæsitum de illo, qui internuntio a superiore misso respondet, *nolo facere,* an incurrat casum reservatum? respondi, distinguendum esse. Nam potest id respondere subditus internuntio ut internuntio, hoc est, respondendo ejus intimationi : et tunc credo regulariter esse peccatum reservatum; quia perinde est, ac si ipsi superiori id diceret : nam sicut superior non immediate ei loquitur, sed mediate per alium, et tamen proprie dicitur jubere : qui enim mediate et per alium tibi loquitur et mandat, proprie tibi loquitur et mandat : ita respondens subditus internuntio respondet, et loquitur mediate et per alium superiori, atque ideo proprie loquitur et respondet superiori, et ei dicit se nolle parere. Dixi tamen, *regulariter* esse reservatum, quia aliquando potest ea de causa non contrahi culpa mortalis, et consequenter nulla reservatio. Suppono enim, superiorem non præcipere in virtute sanctæ obedientiæ, sed per simplicem ordinationem : quo casu omittere ipsam rem præceptam non esset peccatum mortale; dicere tamen, se nolle parere est peccatum mortale, propter contemptum et irreverentiam gravem, quam verba illa continent contra obedientiam, et contra personam superioris, ut superior est, ut latius ex Patribus et doctoribus probavi loco citato *de pœnitentia.* Potest ergo contingere, ut hæc irreverentia gravis et contemptus de sit magna ex parte, ex eo quod subditus non coram ipso superiore, sed in ejus absentia ca verba proferat, quæ ipso præsente proterre non auderet, quia tunc longe major audacia et imprudentia appareret, et graviorem indignationis causam superiori præberet. Væ enim superioribus et subditis, si illi audirent omnia quæ hi contra ipsos absentes dicere audent. Posset ergo aliquando ex hoc capite adeo minui irreverentia et contemptus, ut non attingeret culpam mortalem, ac per consequens non esset peccatum reservatum.

Quando vero verba illa a subdito dicerentur internuntio, non ut internuntio, nec ut mandato respondeat, sed ut amico, cui subditus manifestat se nolle exequi quod superios sine præcepto obedientiæ injungit, non video unde sit peccatum reservatum. Potest enim subditus sine peccato gravi rem illam non facere, cum absque ullo præcepto obedientiæ imponatur. Potest etiam hunc suum animum amico manifestare, et id passim fit absque ullo scrupulo peccati mortalis. Sicut etiam aliquis potest amico dicere se nolle abstinere a carnibus in dic jejunii, neque ea de causa incurrit novum peccatum mortale secluso scandalo, et occasione peccandi quam amico aliquando dabit. Facilius ergo poterit subditus amico dicere se non facturum quod superior absque præcepto gravi jubet. Quod si hoc potest alteri amico dicere, cur non et ipsi internuntio, non ut internuntio, et ut responsum deferat, sed ut amico privato cui suum animum notum faciat? Fateor tamen frequentius et communiter verba illa censeri dicta internuntio ut tali, et quasi respondendo mandato ex parte superioris intimato, atque adeo communiter continebunt malitiam gravem inobedientiæ reservatæ, nisi cesset malitia gravis ex eo quod in absentia superioris proferantur, ut paulo ante explicatum est.

DUBIUM XXIII.

An possit Generalis societatis dimittere aliquem sub conditione rcincidendi in obligationem votorum, si ad talem locum redierit?

Sermo est de non professo, sed ligato votis emissis in fine novitiatus, quem post aliquot annos Generalise Societate dimittit ob delicta vel culpas aliquas ; quia tamen expediebat, ne unquam ad locum delicti rediret cum scandalo, sed potius in longinqua provincia degeret, dubitatum fuit, an possit sub ea conditione expresse dimitti, ut nunquam ad talem locum redeat, alioquin eo ipso censeretur votis suis non solutus, sed ligatus sicut antequam dimitteretur? Non tamen quærebatur, an posset Generalis ante dimissionem judicialiter, et formato legitimo processu procedere ad sententiam, qua propter delicta eum condemnaret ad exilium perpetuum ab eo loco ; quæ sententia non solum illum obligaret ante dimissionem a Societate, (de quo dubitari non potest, cum maneat subditus ipsius Generalis) sed etiam videretur post dimissionem manere ligatus eadem sententia, cum fuisset prolata a legitimo judice ; sicut si fuisset ab eodem Generali excommunicatus ante dimissionem, et postea dimitteretur e Societate, adhuc maneret excommunicatus. Ad quod facere potest id, quod in casu difficiliori docet Bonacina, quem affert et sequitur Diana part. III. tract, i. resol. 34. nempe, postquam novitius egressus este religione, et rediit ad saeculum, posse puniri judicialiter a prælato regulari ob delicta commissa, quando erat adhuc novitius, etiamsi ante egressum e religione non fuisset accusatus, aut denuntiatus de illis delictis, quod etiam docet Lezana tom. in. verb. *Clericus,* ɳ. 22. ct tom. ıv. verb. *Prælatus Regularis,* ɳ. 9. qui alios afferunt. A fortiori ergo poterit prælatus sua sententia ligare novitium, antequam e novitiatu egrediatur, cum tunc sit ejus legitimus judex : et idem a fortiori dicendum erit de religioso Societatis non professo, qui tamen jam est verus religiosus, et ligatus votis substantialibus religiosis : hunc enim Generalis Societatis ante dimissionem poterit tanquam ejus legitimus judex qualibet sententia ob delicta in societate commissa punire, et, sicut posset ad triremes,sic etiam ad exilium perpetuum condemnare illum poterit.

Dubium itaque non procedebat in hoc sensu :sed an in ipsamet dimissione e Societate posset Generalis imponere, ne ad talem locum unquam redeat; alioquin illortdeunte, dimissionis valor cesset, et votorum obligatio reviviscat. Ad quod respondi breviter, id nullo modo fieri posse: non possunt enim vola religiosa quoad suum valorem manere in suspenso dependenter a futura conditione. Nam, quamvis posset aliquis emittere professionem sub conditione de futuro, ita ut adveniente conditione, incipiat valere professio, quæ ante adventum conditionis nondum erat valida, imo poterat revocari consensus, ita ut, quamvis postea poneretur conditio, professio non subsisteret, ut latius probavi torn. n. *de Justitia, et jure,* disp. x x ii. sect. 14. n. 388. et disp. xni. *de Pœnitentia,* sect. 5. non tamen posset hoc dependere a sola voluntate alterius, prout dependeret in casu nostro a sola voluntate prælati. Ratio autem est clara : quia illo tempore intermedio, antequam dimissus redeat ad locum prohibitum, vel ille est adhuc religiosus, vel est sæcularis. Si est sæcularis, non potest iterum fieri de novo religiosus, sine ejus consensu, quem etiamsi antea præstitisset sub conditione ; potest tamen semper valide consensum revocare, quo ante impletam conditionem revocato, non potestfieri valide de novo religiosus. Adde, quod si rediens ad locum prohibitum fieret de novo religiosus, fieret quidem novitius : neque enim potest sæcularis transire a statu sæculari ad statum religiosum, nisi per novitiatum, et quidem in Societate deberet manere novitius per integrum biennium, quo probaretur a religione,et ipse etiam religionem probaret; nec potest Generalis in hoc biennio dispensare, nec ipse novitius potest cedere huic juri, et tempori probationis. Denique, si illo tempore intermedio, antequam redeat ad locum prohibitum, non est religiosus, poterit valide ducere uxorem, si non habeat ordinem sacrum, atque adeo, etiamsi redeat ad locum prohibitum, non fiet religiosus, cum hoc sit impedimentum in itans in Societate ; sicut, si eo tempore etiam intermedio homicidium perpetrasse!. Si veru dicas,

ipsum manere adhuc religiosum toto illo tempore intermedio ; falso ergo supponitur dimissus c Societate, manet enim proprie religiosus Societatis, et subditus ejus prælatis, sicut antea, et ita manebit usque ad mortem, cum non possit ante mortem verificari, quod nunquam ad locum prohibitum redierit. Repugnat ergo omnino, quon vere dimittatur e Societate, et tamen reincidat in vota, ct in statum religiosum, si unquam postea rediret ad locum sibi prohibitum.

3 Dices, posse statum manere in suspenso aliquo modo toto illo tempore, ita ut, si dimissus nunquam rediturus sit ad eum locum, vere fuerit ab initio dimissus et sæcularis ; si vero rediturus sit aliquando, nunquam fuerit ab initio dimissus et liber a votis, sed semper manserit religiosus. Hoc tamen intelligi non potest, quia quamvis in ultimis voluntatibus introducta fuerit mutiana cautio, ut si legantur centum, v. g. Titio sub conditione negativa, quæ ante modem impleri non potest, ut puta, si nunquam ascenderit Capitolium ; tunc, inquam, dentur statim centum, præstita cautione, ut si unquam Capitolium ascendat, restituantur hæredi : id tamen ad contractus intervivos non extenditur, sed expectanda est mors, ut tunc, si nunquam ascendit, solvantur centum sub ea conditione promissa, ut dixi tom. 11. *de just.* disp. xxn. sect. 13. n. 373. Quare in casu nostro, si juxta regulas aliorum contractuum inter vivos conditio esset interpretanda, sensus esset, ut si usque ad mortem abstinuisset a reditu in locum prohibitum, tunc ct non antea, a votis absolutus censeretur : quod ridiculum esset, cum jam votorum solutione non indigeret, quæ mors ipsa omnino solveret ; durante autem vita, votis semper ligatus mansisset, pendente adhuc conditione, sub qua a votis solvebatur. Si vero velis, quod in hoc casu observanda sit regula ultimarum voluntatum, tunc manere deberet ex nunc votis solutus, præstita cautione, ut si conditionem unquam violaret,in votorum obligationem reincideret : quod tamen probavimus fieri non posse, quia semel factus sæcularis, non potest iterum fieri religiosus sine nova admissione, ct probatione per biennium novitiatus in Societate præscriptum, et quia posset medio illo tempore matrimonium contrahere, vel aliud impedimentum incurrere, quo inhabilis redderetur ad votor,1m obligationem veHde contrahendam.

DUBIUM XXIV.

De formula congregationis provincialis non observata, an reddiderit invalidam electionem subsecutam ?

Suppono, in singulis Societatis provinciis intra Europam cogendam esse singulis trienniis congregationem provincialem, ad quam vocandi sunt præpositi omnes, et rectores locales, et insuper professi quatuor votorum antiquiores usque ad numerum 40. ex omnibus congregatis complendum. Si qui autem ex iis, qui vocandi sunt essent impediti, debet provincialis ante tempus congregationis decernere de impedimentis, an sint legitima, ad quod decretum vocari debent consultores, provincialis, et alii omnes qui suffragium in eadem congregatione habituri sunt, et præsentes fuerint tunc in eo loco; quorum omnium sulfragiis de impedimentis allegatis decernitur pro majori parte suffragiorum, an sint acceptanda vel rejicienda, ut habetur in formula congregationis provincialis approbata a congregatione quarta generali, ubi c. m. n. 7. hæc omnia expresse traduntur.

Contigit ergo ut provincialis ante diem et 2
tempus congregationis provincialis decernere volens de impedimentis adductis ab aliquibus, qui se excusabant, vocaret solos suos consultores ordinarios, et non alios omnes præsentes, qui jus suffragii in futura congregatione habituri erant, sine quorum et cum solis consultorum suffragiis impedimenta aliquorum acceptata sunt ut legitima. Postea vero subsecuta fuit suo tempore congregatio provincialis, et celebrata more solito electio unius procuratoris, qui nomine provinciæ Romam mittitur ad informandum Generalem de rebus suæ provinciæ, et ad decernendum cum aliis procuratoribus aliarum provinciarum, an convocanda sit congregatio generalis. Non enim in congregatione provinciali eligitur prælatus ullus, nec leges ullæ statuuntur, sed solum

eligitur procurator ad prædictum finem. Dubitatum ergo fuit de valore electionis et congregationis provincialis ob absentias eorum qui suffragium aliunde in ea habebant, et quorum excusationes acceptatæ fuerant prius a provinciali, et ejus consultoribus, non vocatis aliis qui intéresse debuerant ad judicium ferendum de impedimentis, an esset legitima.

3 Respondi, electionem subsequentem et congregationem provincialem validam fuisse, non obstante defectu illo præcedenti. Primo, quia congregatio provincialis, ubi primum congregatur, in prima sessione supplere solet omnes defectus præcedentes, et habet auctoritatem eos supplendi, si congregati excedant duas tertias partes congregandorum, ut constat ex formula congregationis provincialis cap. iv. §. 17. Quod multo magis procedere videtur de defectu inculpabiliter commisso, qualis procul dubio fuit hic defectus, qui ortum fortasse habuit ex errore typographi in editione Romana anni 1616. ubi in formula congregationis provincialis d. cap.m.§.10. habetur : « de quorum impedimentis ante congregationem, quo ei loco et tempore opportunius videbitur, judicabit ad plura suffragia provincialis cum suis consultoribus, qui in congregatione jus suffragii habent ; *cum legi debuisset :* cum suis consultoribus, qui aderunt, et cæteris omnibus præsentibus, qui in congregatione jus suffragii; » sic enim habetur in congregatione quarta generali, ex qua formula illa desumpta est. Quare non mirum, si provincialis deceptus fuit, qui formulam Romæ typis editam legit et secutus fuit. Hoc autem multo clarius remanet, si provincialis (prout verisimile est fecisse) in prima sessione retulit congregationi non solum impedimenta absentium, sed etiam quomodo consultores de illis judicaverint ; jam enim tunc congregatio ignorare non posset, consultores solos vocatos fuisse ad judicium illud, atque adeo eadem congregatio approbat impedimenti», quod solum sufficeret, et supplet etiam defectum commissum in non vocandis aliis qui vocari debuissent ad judicium illud ferendum.

4 Secundo, idem probari potest, quia etiamsi impedimenta absentium non fuerint legitime approbata ante initium congregationis, ob defectum eorum ad quos approbatio spectabat, et qui ad id vocati debuerant : postquam tamen advenit dies congregationi inchoanda» præfixus, et adsunt <foœ tertire partes congregandorum, congregatio legitime inchoatur : illi autem duo vel tres, qui ordine professionis subsequuntur, et intrantloco absentium, legitime etiam intrant. Nam, quidquid sit, an impedimenta fuissent legitima ; tunc tamen legitima jam sunt, præsertim ipsa electionis die, in qua non possunt jam illi ex longinquo venire, ut adsint electioni. Quare locum habet jam tunc id, quod in eadem formula congregationis provincialis c. m. §. 11. et 12. dicitur, quod si quis, etiam inchoata congregatione, legitime impeditus sit, nec electioni adesse possit, subrogetur alius, nempe is qui ordine professionis proximior est, ex iis qui in eo loco sunt ut die præfixa electioni possit intervenire. In nostro ergo casu certum est, quod die ipsa electionis jam tunc venire non poterant ii qui se ante excusaverant, et longe aberant. Jam ergo tunc jus suffragii omnino spectabat ad eos qui proximiores erant ordine professionis. Sicut si pridie ante electionem aliquis in itinere ægrotasset, et pervenire non posset, pertineret procul dubio jus suffragii ad proximiorem ordine professionis:sic ergo in casu nostro vocati quidem fuerunt ii ad quos pertinebat : si ipsi se excusarunt excusatio non fuit approbata a legitimis judicibus, qui casu fortuito vocati non fuerunt, re tamen vera undecumque id provenerit, jam illi sunt omnino impediti die ipsa electionis, nec tempestive vocari possunt. Debet ergo de illis judicari sicut de alio quocumque naturaliter impedito, et subintrare debent loco illorum alii proximiores, ad quos jam tunc legitime omnino jus suffragii devolvitur.

Denique addidi, quod ad tollendum omne dubiurn, vel scrupulum, posset postea Romæ in congregatione omnium procuratorum, qui ex omnibus provinciis mittuntur, referri defectus hic illius congregationis provincialis, ut in illa congregatione procuratorum suppleatur. Nam, sicut congregatio provincialis supplere potest, ut diximus, defectus, si qui forte præcesserunt : ita congregatio subsequens omnium procuratorum ab omnibus congregationibus provincialibus electorum, quando primum Romæ conveniunt, potest in prima sessione decernere de defectibus, si qui fuerunt in congregationibus provincialibus, ut habetur in formula congregationis procuratorum cap. i. §. 4. quod tamen ad majorem securitatem et ad tollen-

dum omnino scrupulum, vol dubium, dictum sit.

DUBIUM XXV.

An incurrat pœnas ambitus, qui ambit pro persona incerta?

Antequam discedamus a congregatione provinciali, respondere possumus breviter ad boc dubium. Pro quo sciendum est, prohiberi gravissime in Societate, no quis in congregatione provinciali procuret electionem sui, vel alterius, aut eam impediat, ut habetur in formula Congregationis Provincialis cap. iv. §. 22. et seqq. his verbis : « Illud præcipue cavendum est, ne ullus per se, vel per alium, ne indirecte quidem, se, vel alium eligi, vel non eligi suadeat; etiam cum de deputatorum, ac secretarii electione agitur : sed fiant electiones sincere et candide ex iis, quæ Spiritus sanctus dignabitur suggerere, et ex informationibus cognita fuerint. Hoc vero, quod de iis dicitur, qui ambitiose agunt, et per se vel per alios directe vel indirecte suadent, ut se, vel certum aliquem eligant, vel excludant ; ita extenditur, ut a die indictœ congregationis, usque ad electionem intelligatur, etc. Si quis autem, quod avertat Deus ad sui vel alterius electionem, vel exclusionem ambitiose agere deprehensus fuerit, idque sufficienter probabitur, activa, vel passiva, vel utraque voce privetur in congregatione tantum, et aliis poenis, si id merebitur, subjiciatur juxta delicti gravitatem, et probationis certitudinem. » Quo supposito, dubitatum fuit an easdem pœnas incurreret, qui non procuravit electionem personæ certæ, vel eam impedivit, sed personarum incertarum, v. g. ambitiose suadendo electoribus, ne aliquis ex rectoribus eligeretur, sed potius ex iis qui rectores non erant.

2 Respondi, id ex circumstantiis pendere. Poterant enim circumstantiæ tales esse, ut per illum modum generalem loquendi, et suadendi significaretur sufficienter animus includendi, vel excludendi aliquam certam personam, de cujus electione ageretur, v.g. si eum timeres eligendum Titium, qui rec-*torest, tu, no* deprehendaris reus, *nolis* eum nominalim excludere, sed petas in *genere,nc suadeas ne eligatur aliquis* rectorum, cx quorum numero *'l itius est, quod quidem* co animo a te fieri omnes interpretantur, ut Titium excludas.· hoc quidem est saltem *indirecte* Titium ambitiose excludere. *Similiter,* si extra rectores unus Scius esset, qui eligi posset, et quem tu *eligi* desideras, atque ideo suadeas ambitiose ut eligatur aliquis extra numerum rectorum, quod facile intelligitur a (te eo fine peti, ut Seius eligatur: hoc etiam est ambitiose procurare ut cliga^tur Seius. Cum ergo sub illis poenis prohibeatur non solum directa, sed etiam indirecta ambitio pro aliquo certo eligendo, vel excludendo, fatendum est in prædicto casu pœnas incurri ob indirectam saltem procurationem, vel exclusionem,siquidem in verbis relatis ambientes etiam indirecte eisdem poenis subjiciuntur.

Pro quo recolenda sunt, quæ in simili de 3
indirecta ambitione prælaturæ docet Th. Sanch. lib. vi. *in Decal,* cap. χνπι. n. 20. et 24. et nos late explicuimus, ct probavimus to. π. *de Just, et jure,* disp. xxxvi. sect. 9. n. 13o. et seqq. ubi dixi, quando prohibetur aliquid fieri etiam indirecte, operationem indirectam, prout distinguitur a directa, esse quando verba vel actio non tendit directe et immediate ad talem personam, v. g. sed ad alios : in iis tamen circumstantiis, quæ ostendunt et significant id fieri ex fine ct intentione agendi circa talem personam, ut multis exemplis adductis explicui loco citato. Ex qua doctrina idem videtur in casu nostro dicendum, si circumstantiæ tales sint, ut qui procurat exclusionem omnium rectorum, intelligatur id faccre ex fine excludendi Titium : tunc enim quamvis verba non exprimant nec significent Titium, sed genus commune rectorum, ct ideo non censeantur directe excludere Titium ; circumstantiæ tamen ostendunt intentionem esse excludendi indirecte et per circuitum Titium, dum excluduntur· omnes rectores ex fine excludendi solum Titium, quæ est exclusio indirecta prohibita certæ et determinatæ personæ.

Si autem circumstantiæ non sint tales, ut significent animum excludendi Titium , vel quia revera non erat specialis ab illo aversio, sed in genere a rectoribus in communi, vel certe, quia etsi propter Titium fieret exclusio ea tamen intentio occulta erat, nec po-

terat signo illo deprehendi : tunc non credo incurri pœnas, nec hunc actum prohibitum esse verbis illis ; verba enim legis supra relata expresse loquuntur de iis, qui *perse, vel per alios directe, vel indirecte suadent, ut se, vel certum aliquem eligant, vel excludant,* quod non verifleatur in casu nostro ; qui enim suadet, ne eligatur ullus rector, non suadet, ut certus aliquis eligatur, vel excludatur, sed ut excludatur generalis rectorum , qure exclusio licet aliunde possit esse vitiosa, et perniciosa ; non tamen prohibetur illis verbis. Unde, quando legislator vult illam etiam comprehendere , exprimit eam aliis verbis, prout fecit Gregorius XV. in sua bulla *de electione sumini Pontificis,* in §. *de pactionibus, promissionibus,* etc. ubi prohibentur ejusmodi obligationes, pactiones, conventiones, etc. « tam respectu inclusionis , quam exclusionis, tam unius personæ, quam plurium, aut certi generis, veluti creaturarum, aut hujusmodi, etc. » quod etiam in eadem Societate factum est, quando agitur de electione Generalis facienda, ut habetur in formula congregationis generalis c. n. §. 21. ubi excommunicantur, qui « Egerint, aut tractaverint, vel litteras aut favorem prælatorum, principum, aut aliorum procuraverint, ad quamvis nationem, vel particularem personam promovendam ad generalatum, vel excludendam. » Quare cum in formula congregationis provincialis ejusmodi extensio omissa fuerit, et solum de inclusione vel exclusione certæ personæ sermo sit, constat non sine causa, id fieri, seu quia in electione leviori non putabatur necessarius tantusrigor, quatenus in electione graviori præpositi generalis.

5 Addidi tamen ultimo, si ex verbis illis suadentibus exclusionem rectorum non omnino constare possit evidenter animusexcludendi, vel includendi personam certam et determinatam; probetur tamen semiplene, vel oriatur vehemens suspicio de tali animo; quamvis non possit tunc procedi ad pœnam ordinariam, quæ imponi non potest nisi delicto plene probato : pro delicto tamen semiplene probato posse reum puniri pœna extraordinaria minori et arbitraria, pro qualitate delicti et probationum, ut expresse habetur in instructione de modo procedendi judicialiter confecto pro superioribus Societatis cap. V. ante finem, et nos cum aliis probavimus to. II. *de Justitia, etjure,* disp. XXXVH. sect. 12. n. 142. *et seqq.*

DUBIUM XXVI.

L'Irum professus legitime carceratus, sit ad congregationem provincialem vocandus, vel possit in ea eligi?

Ratio dubitandi est, quia provincialis Societatis non posset impedire, nec occupare aliquem ex iis qui habent jus suffragii in congregatione provinciali, ita ut ad illam venire non possit, ut habetur expresse in *formula Congregationis provincialis* cap. h i. num. 13. quod prudentissime statutum est, ne detur provinciali facultas excludendi indirecte eos qui fortasse in congregatione ejus sententiæ non assenlirentur. Non poterit ergo sub prætextu carcerationis impediri, qui aliunde jus suffragii in congregatione haberet.

In contrarium vero esse videtur regula generalis, quam aliqui tradunt, quod religiosi carcerati, eo ipso voce activa et passiva privantur, quam regulam supponere videtur Emman. Roder, tom. 11. q. *Regul.* q. ix. art. 6. in principio ; ergo eo ipso quod professus aliquis Societatis carceratus esset, careret suffragii jure in congregatione provinciali , atque adeo ad illam vocandus non erit. Hoc tamen argumentum , ut verum fatear, non videtur satis solidum; neque enim regulam illam ita generalem invenio, nec Emman. Roder, loco citato, illam generaliter tradit, imo indicat satis aperte non esse generaliter veram. Verba illius auctoris hæc sunt : « Respondeo dicendo, quod licet career in religionibus sit pœna delicti, cum incarcerati priventur voce activa et passiva, prout infra in quæstione de correctione fratrum quoad carcerem dicetur; possuntjudices regularium, etc. » Locusautem, ad quem se remittit, est qu. xvn. ubi art. 4. probat religiosum non esse carcerandum sine præcedenti informatione summaria delictorum, propter infamiam quam carceratio infert. Reddit autem rationem his verbis : « quod in captura monachorum magis patet, cum ultra clericatus gradum sint religiosi, qui incarcerati habitu monachali privantur, et ipso jure, secundum statuta aliquarum religionum , voce activa et passiva spoliantur

idcoqno summaria informatioprœcederc debot, » Uhi olare fatetur id nnn *procedere de jure communi, sed secundum stalula particularia aliquarum religionum. Sicut nec commune est omnibus religionibus, quod carcerali habitu religioso spolientur; nec in Societate, si quando ad carcerationem in casu rarissimo pervenitur, habitu communi religioso spoliantur, imo nec in loco* carceri *destinato,* sed in cubiculo recluduntur. Quare do hoccarceris *genere* idem Auctor cod. art. 4. ante finem, fatetur aperte, non *afferre* secum privationem vocis activæ et passivae; sic enim ait : « Et si verisimiliter fuga rei timeatur, licet concedant doctores communiter clericum posse deprehendi, cum sæpenumero perpensa qualitate criminis, et delinquentis , et attentis circumstantiis plurimum circa capturam presbyterorum deferendum sit judicis arbitrio : ego vero circa capturam monachorum non plurimum illis deferrem, sine magna prævia consultatione, cum judices regulares de more religionum possint monachos delinquentes recludere in aliqua secura cellula, domo pœnitentiæ vocata, in qua licet recludantur et detineantur, non tamen habitu regulari exuuntur, nec voce activa et passiva privantur, n Vides hunc auctorem aperte negare privationem vocis activæ et passivæ, quoties religiosus retento habitu recluditur solum ad custodiam in cellula aliqua secura, qui modus solus in Societate observatur, si quando in casu rarissimo necessitas urget ad religiosum aliquem recludendum.

3 Unde infero, si reclusus esset in eadem domo vel collegio, in quo fit congregatio provincialis, debere illum habere suffragium activum in electionibus, sicuti illud habent infirmi a quibus, etiamsi non sint præsentes in congregatione, si tamen ægrotent in eadem domo,exquiruntur suffragia, ut habetur in *formula congregationis provincialis* c. v. §. 30. prout etiam exquiruntur a cardinalibus aegrotantibus intra conclave ad electionem summi Pontificis : cum enim in Societate tion privetur voce activa et passiva ratione præcisæ carcerationis ; non est cur ejus suffragium non sit exquirendum , quod multo magis procedit, si habet totam domum vel collegium pro carcere : tunc enim ad ipsum etiam locum congregationis venire potest et debet, cum nullum habet impedimentum physicum vel legale. Si autem reclusus est in aliquo cubiculo , debet ab eo suffragium *nd elections exquiri, sicut exquiritur ab infirmis.*

Difficultas est, quando aliquis legitime carceratus est in alia domo, vel *collegio diverso, sive id sit in eadem civitate, vel in alia: et sive reclusus sit intra aliquod cubiculum, sive habeat domum vel collegium pro* carcere. Et *quidem eo casu , si carccratio legitima sit, puto,* quod non sit carccratus ad *congregationem vocandus, sed* habendus sit pro *legitime impedito;* quia prælatus utitur jure suo, detinendo eum in carcere, nec debet cum ad hunc finem *liberare* : sicut, non obstante Ecclesiæ præccpto, non tenetur dare illi semper licentiam exeundi ad audiendam missam in *die festivo.*

Solum posset obstare i<l, quod habetur in eadem formula congregationis provincialis c. in. §. 13. ubi dicitur, provincialem non posse impedire aliquem qui jus ad congregationem haberet, ita ut non possit ad congregationem venire. Hoc tamen non videtur obstare. Primo, quia ibi solus provincialis prohibetur, ne impediat eos qui jure suo debent ad congregationem venire : posset autem professus ille carccratus existere non a provinciali, seda generali, vel visitatore, cum quibus prohibitio illa non loquitur. Secundo, quia ibi solum agitur de iis qui antea impediti non essent, ut constat ex verbis illis formula : « Nullo tamen modo potest, aut debet quemquam impedire , quia antea impeditus non esset, et jus ad congregationem haberet. » Quare, si ante dictam congregationem jam ille carccratus fuisset a provinciali, nihil fieret contra illud decretum. Tertio , quia ibi solum videtur agi de impedimento per occupationem , aut missionem in alium locum , ex quo venire non posset ad congregationem , nam apponitur exemplum, ne professum illum manere jubeat in aliquo collegio loco rectoris ad congregationem venientis. Quare non videtur sermo ibi esse de impedimento canonico. Quid enim , si professus ille legitime denuntiatus, vel inquisitus et convictus damnandus esset ad privationem vocis activæ et passivæ? deberet ne provincialis abstinere interim ajusta sententia proferenda , ne impediret reum a suffragio in futura congregatione? Quid, si damnandus esset ad exilium , vel etiam , ad triremes? Quid, si rector alicujus collegii non professus deberet c Societate dimitti, deberet ne provincialis alioquin potestatem dimittendi habens , eum retinere, do-

nec congregatio facta esset, ne cum a suffragio ferendo impediret? Hæc certe absurdissima essent, nec de hoc impedimenti genere videtur decretum illud intelligendum, quod idem de carceratione dicendum videtur. Quid enim, si professus eo tempore homicidium patrassct, aut fugam et apostasiam meditaretur? Nonne posset et deberet carcerari? An vero facultas ei concedenda esset, non obstante carceratione, iter agendi ut iret ad locum congregationis? Nemo hoc dicet; quare ille omnino ut legitime impeditus judicandus est.

6 Dicet aliquis, hoc modo dari viam qua provincialis indirecte possit suffragia ad futuram congregationem pro suo arbitrio disponere, carcerando nimirum eos variis praetextibus, quorum suffragia sibi non placèrent. Respondetur, graviora timeri posse damna, si possent professi eo tempore impune delinquere absque metu carcerationis, vel punitionis. Adde, periculo illi occurri sufficienter posse : nam ante congregationem, ut supra vidimus, provincialis cum consultoribus, etomnibus qui præsentessunt, et suffragium habent in futura congregatione, judicant et decernunt ad plura suffragia de impedimentis eorum, qui alioquin ad congregationem vocandi essent : quare tunc examinari poterit, an carceratio justa sit, an solum quæsito colore facta ad impedimentum apponendum, non ergo poterit solus proviric alis hac via professura impedire, cum tot aliorum judicia ad causæ approbationem requirantur, apud quos reus poterit, si velit, de provincialis dolo vel malitia legitime conqueri.

Hinc autem infero. Primo , carcerationem in prædicto casu non solum impedire per accidens, ut diximus, a suffragio activo, sed etiam impedire posse per accidens a suffragio passivo , ne professus ille eligatur in procuratorem, vel electorem ad futuram congregationem Romæ habendam : non quidem directe, quia carceratio in Societate ut supra vidimus, non alfert privationem vocis passivæ, sed indirecte, quatenus reddit eum legitimo impeditum ne possit iter arripere ut Romam petat.

Infero secundo, non pertinere ad congregationem provincialem examinare de justitia carcerationis, et an professus sit legitime impeditus, ut non possit ad congregationem venire, si ante ipsam congregationem inchoatam provincialis cum suis consultoribus, et aliis qui tunc co loco aderant ex iis qni jus suffragii habent in congregatione provinciali futura, ad majorem suffragiorum partem approbarunt impedimentum lanquam *legitimum,* formula enim congregationis provincialis non committit eidem congregationi examen, aut judicium de legitimitate impedimentorum, nisi quando provincialis cum suis consultoribus, et aliis prædictis ante diem congregationis de impedimentis non judicarunt, ut constat ex eadem formula ca. v. n. 10. et 13. ubi prohibetur expresse congregationi judicium provincialis, et aliorum dictorum antea factura revocare, vel in novum examen reducere.

DUBIUM XXVII.

Utrum provinciales Societatis in India debeant, aut possint venire ad congregationem generalem!

Sciendum est, toto tempore præcedenti nunquam provinciales ex utraque India, tam Occidentali, quam Orientali, vocatos fuisse, nec venisse ad ullam congregationem generalem, nec de hoc fuisse unquam dubitatum; cum enim in Societate non esset tempus certum, et determinatum celebrandi congregationes generales, sed fierent, vel mortuo Generali ad eligendum successorem, vel quando Generali cum assistentibus, et procuratoribus, qui singulis trienniis Romæ ex provinciis conveniunt, videbatur convocanda congregatio generalis, non poterant provinciales Indiarum vocari, cum non possent tempestive venire; nec etiam ipsi poterant venire non vocali, cum non possent scire, an esset vel non esset cogenda *congregatio generalis.* Dubium tamen exortum est occasione brevis Sanctissimi D. N. Innocenti X. qui anno 4645. justis de causis praecepit, ut deinceps nono semper anno post ultimam cogeretur generalis congregatio in Societate : hoc enim decreto posito, cessare videtur ratio contraria, cum possint, et opportune, vocari provinciales Jndiæ, et ipsi etiam non vocali possint *venire,* ut tempore illo anni noni Romæ adsint, quo tempore certum jam est congregationem generalem cogendam esse.

2 *Possnnl ergo, ot debent* nunc in singulis Indiorum provinciis eligi in congregatione provinciali duo *patres* professi, qui simul *cum provinciali* veniant, et suffragium habeant in congregatione generali, sicut fit in reliquis Societatis provinciis, quæ sunt per universam Europam,

Dixi tamen, etiam nunc post decretum illud Pontificium non debere, nec posse venire provinciales Indiarum cum duobus sociis professis ad congregationem generalem, sed quoad ipsos relinendum omnino osse morem antiquum. Quod tribus potissimum rationibus probari potest. Prima, et a priori sit, quia ad hoc ut venire possent, et jus suffragii in congregatione generali habere, oporteret quod habuissent aliquando ex aliquo jure communi, vel speciali jus illud suffragii in congregatione generali, quod jus antea impeditum fuisset, nunc vero ablato jam impedimenlo reviviscerat : nemo enim jus suffragii in electione habere potest, nisi cx lego aliqua jus illud tribuente. Nulla autem lex generalis, vel specialis est quæ jus illud suffragii in congregatione generali provincialibus India?, et eorum sociis in Societate tribuerit. Nec enim lex aliqua, aut constitutio Societatis tribuit hoc omnibus provinciis, vel omnibus provincialibus Societatis in universum, sed solis provinciis, et provincialibus Europæ nominatim, quod inprimis constat ex constitut. part. n. ca. 3. cujus capitis titulus est, *Qui debeant congregari,* ubi §. 1. loquendo de iis qui non sunt convocandi, additur exceptio eorum, qui in India sunt, his verbis: « Non itaque infirmi, ac valetudinarii, nec qui in regionibus remotissimis agunt, ut in Indiis, etc. n Non ergo habent jus aliquod ex vi constitutionis, in qua S. Ignatius non solum eos non includit, sed positive excludit.

Hoc idem manifeste constat cx formula congregationis provincialis ca. i. in line, ubi enumeratis casibus in quibus congregationes provinciales fieri debent, sive ut eligantur ii qui ad congregationem generalem ire debent, sive ut eligatur procurator singulis trienniis ex provinciis singulis Romam mittendus; subditur exceptio ludiarum provinciarum his verbis : « Hæc vero omnia in solis Europte provinciis locum habere inlelligendi sunt. Nam caetera extra Europam, neque more aliarum ad electionem Generalis convenire possunt, neque tertio quoque anno procuratores mittere tenentur. » Constat ergo, quoties do convocandis ad congregationem generalem agitur, non solum verbis generalibus non includi provincialesIndfcc, sed semper specialiter et positive excludi : ex nulla ergo *lege vel generali, vel* speciali, habent in Societate jus ad congregationem generalem. Quare si posito novissimo decreto pontificio judicaretur expediens, quod illis etiam daretur jus suffragii in congregatione generali, oporteret prius lege aliqua, vel decreto congregationis jus hoc illis concedere, cum illud antea non habuerint, ncc possit reviviscere jus quod nunquam habuerunt, etiamsi impedimentum cessasset.

Re tamen vera impedimentum non cessavit, et hæc potest esse secunda ratio principalis, et probari potest, quia etiam stante decreto novissimo Sanctissimi, non possunt scire provinciales Indiarum tempus futuræ congregationis generalis, ut possint cx illis remotissimis regionibus ad illam venire. Quamvis enim Pontifex jusserit ut congregatio generalis nunquam differatur ultra novem annos ab ultima congregatione computandos ; non tamen prohibuit, ne ante illum terminum celebretur, prout contingere sæpe poterit, quod antea fiat. Primo, si tempore intermedio Generalis moriatur, quod quidem communiter ita eveniet; neque enim nisi raro continget ejus mors ipso anno octavo, ut possit anno nono electio fieri. Secundo, si procuratores provinciarum, qui singulis trienniis Romoe conveniunt, simulcumGenerali et assistentibus judicent congregationem cogendam anno sexto vel septimo vel ante annum nonum. Tertio si idem Generalis cum assistentibus ob causas emergentes congregationem indixerit ante nonum annum, in quibus et similibus casibus, si provinciales Indiarum hujus anticipationis ignari velint ex India anno septimo vel octavo proficisci, ut anno nono congregationi generali intersint, invenient jam factam congregationem, a qua computandi erunt alii novem anni ad subsequentem, atque adeo se operam et expensas sine ullo fructu perdidisse : non possunt ergo ex suis provinciis exire, nisi sciant certo congregationem generalem non fuisse anticipatum, quod quidem impossibile est illos scire tempestive , ut possint ad certam congregationem venire.

Confirmatur, quia , quamvis tempus congregationis generalis non anticipetur, potest tamen contingere quod protrahatur : occurrunt enim sæpe impedimenta ex bellis inter

principes cliristianos, cx peste et aliis similibus accidentibus, quæ commercium perturbant, et itinera omnino impediunt, et experti sumus annis præteritis, non raro capitula generalia aliorum ordinum, etiam quæ ad electionem Generalis convocanda erant, fuisse per aliquot annos ob similes causas dilata. Et in Societate ipsa congregatio etiam triennalis procuratorum provinciarum dilata fuit in annum sequentem. Hæc autem impedimenta prævideric non possunt provinciales Indiarum, atque ideo ex hoc etiam capite ignorare debent tempus futurae congregationis generalis. Imo , ut hoc obiter dicam, ob hanc eamdem rationem stante etiam dicto decreto Sanctissimi D. N. Innocentii X. non credo posse provinciales Europae convocare ad congregationem provincialem prodigendis iis qui mittendi sunt ad congregationem generalem anno nono, nisi moniti sintet convocati a patre Generali, quia cum ob varias causas differri possit generalis congregatio, approbante illas summo Pontifice , non possunt ipsi certo scire , quo reipsa tempore a lege pneiixo celebranda sit congregatio. Quanto minus provinciales Indiarum convocare possunt congregationem provincialem pro eisdem sociis eligendis , in tanta rerum incerlitudine, et in tali ac tanta locorum distantia?

Tertia et ultima ratio esse potest, quia quando S. Ignatius in loco citato *constitui.* exclusit provinciales Indiarum , ne vocarentur ad congregationem generalem ob locorum distantiam , non attendit solum quod non possent post convocationem expectari ob loci distantiam, nec id expressit, sed credendum est quod attendit etiam ad hoc, quod si ex Indiarum provinciis venturi essent provinciales, et duo alii professi, qui communiter eligi solent ex rectoribus præcipuorum collegiorum, necesse esset, quod ab omnibus illis provinciis abessent provinciales, et duo alii præcipui patres ex singulis per tres, vel plures fortasse annos, quod sino maximo illarum provinciarum dispendio fieri non posset; imo illi toto sui triennii tempore absentes, nec sua munera exercentes, fuissent provinciales, vel rectores solum titulares, cum suas provincias vel collegia regere nunquam potuissent, quæ ratio et quidem gravissima nunc otium æque urget, atque adeo non *est* verum quod nunc cessaverit ratio ob quam exclusi fuerunt a congregationibus generalibus. Concludo itaque , etiam post decretum illud Innocentii, non debere, nec posse more provinciarum Europæ , ex provinciis Indiarum convocari, aut venire provinciales cum duobus sociis ad congregationem generalem nec expedire quod in posterum aliquid circa hoc innovetur, quia nunquam jus habuerunt in communi, vel in particulari ut ad congregationem venirent, nec, si illud unquam habuissent, cessavit causa ob quam fuit usque adhuc impeditum ; sed hodie etiam majori ex parte eædem rationes urgent. Sufficit ergo, quod ea modo quo possunt, concurrant provincial Indiarum ad congregationem generalem, nempe modo statuto in formula congregationis provincialis cap. v. §. 40. nimirum ut procurator, qui a provincia singulis triennis , vel sexenniis electus Romam mittitur, eo ipso possit intervenire cum suffragio non solum in congregatione procuratorum, si eo tempore fieri contigerit, sed etiam quando procurator professus fuerit quatuor votorum, et cum huc potestate a sua provincia electus fuerit, possit cum juresuffragii, etiam ad electionem Generalis concurrere in congregationegenerali, si antequam ad suam provinciam revertatur, quacumque ex causa fieri contigerit, ut ibi magis e.xplicatur, quo pacto non remanent omnino exclus® provincial illæ a congregatione generali, imo in hac octava congregatione procuratores ex sex, vel septem Indiarumprovinciis, si bene memini, reperti sunt.

DUBIUM XXVIII.

An præpositus, vel rector possit eligere stbi confessorium, a quo absolvatur a reservatis ?

Hoc dubium propositum mihi fuit anno 1012. contendebant enim aliqui superiores locales Societatis habere hanc facultatem, quod inprimis probari poterat ex doctrina generali, quam *attuli late in tom. de Prenit.* disput. xx. sect. 5. num. 57. et sequentibus, quod scilicet prælatus potest sibimet applicare facultates, quas potest suis subditis concedere. Si ergo prælatus localis Socielalis polest per se , vel per alium confessorium absolvere suos subditos a peccatis reservatis.·

poterit ipse etiam absolvi per confessorium a se ad hoc deputatum, ne ipse solus deterioris conditionis moneat, ct excludatur a communi beneficio, quo omnes ejus subditi frui possunt.

2 *Jn contrarium* autem est usus *in Societate servatus, ut superiores locales, si torte quod ahsit, in aliquod* peccatum reservatum *inciderent, debeant vel per se, vel* per alium recurrere ad provincialem : provincialis vero ad Generalem : quod .fieri omnino debere declaravit P. Claudius Aquaviva Generalis, ut habetur in ordinationibus Generalium ca. v. §. 6. his verbis : « Idem autem quoad obligationem se sistendi, servandum est confessants rectorum, ct aliorum superiorum localium, quando ii, quod Deus avertat, in aliquem casum reservatum inciderent, et non essset præsens provincialis, cui talia re servantur. Idem quoque ipsorum provincialium confessoriis, cum præsens non esset is, qui ad eum finem a Generali esset destinatus. » Unde P. Suarez tom. IV. *de Relig.* tr. vin. lib. n. cap. 19. num. 17. et 18. supponit provinciales debere recurrere ad Generalem, vel ad illum quem Generalis ad hunc finem designaverit.

3 Hæc tamen doctrina nonnullis difficilis visa est, quia congregatio quinta generalis decreto ii. ubi catalogum instituit casuum reservatorum , eos omnes reservavit superiori locali domus, vel collegii, cujus solius licentia ibi exigitur, ut absolutio impendi possit : quare nunquam videtur necessaria licentia provincialis, vel Generalis. Quamvis autem P. Claudius in dicta instructione dixerit, ad absolutionem rectorum localium, vel provincialium requiri facultatem provincialis, vel Generalis respective : illa tamen instructio non reperitur confirmata ab ulla congregatione generali : imo in congregatione generali septima decreto lxxxi. declaratur, ordinationes Generalium anteriores nullam habere vim a congregatione generali, sed solum quantam a Generali potuerunt accipere. Certum autem est, ex decreto Clementis V III. nullum superiorem regularem, nec ipsum Generalem posse reservare aliquod peccatum, nisi id fiat in capitulo provinciali pro tota provincia, vel in capitulo generali pro loto ordine. Si ergo congregatio generalis non magis peccata in Societate reservavit, quam ut superioris locatis lacullas ad absolutionem exigeretur : non potuit V. Claudius strictiorem reservationem tacere pro rectorum et provincialium peccatis, ita ut ad horum absolutionem necessaria sit facultas Provincialis,vel Generalis: hoc enim esset reservationem novam, et majorem illorum peccatorum inducere, quam *congregatio generalis non imposuerat.*

Respondi tamen tunc, rem hanc difficilem (essCjCt quæ *declarationem aliquam in congregationegenerali futura exigeret ; interim vero expedire omnino, quod provincialesdesignarent singulis* superioribus localibus confessarium aliquem in suis domibus, vel collegiis, et Generalis designaret provinciali ejus socium, ad quem occurrente casu, possent et ipsi provinciales, et superiores locales respective recurrere pro absolutione a reservatis, si, quod absit, indigerent, quod quidem Generalis respectu provincialium plerumque facere solebat, et supponere videtur P. Claudius Generalis loco citato; declarat enim obligationem provincialis in eo casu, *cum præsens non esset is , qui ad eum finem a Generali esset destinatus.* Supponit ergo, aliquem destinari debuisse, quod est etiam maxime juxta mentem Clementis VIII. qui in decreto de casibus reservatis satis significat, quod singuli regulares debent habere aliquem, ad quem recurrant pro absolutione a reservatis præter superiorem, ad quem etiam recurrere possint, si velint.

Non tamen ausus fui approbare, quod su- 5
periores Societatis possent propria auctoritate facere se absolvero a suo coniessario α reservatis, nisi ad hoc esset ab eorum superiore respective designatus; id enim est contra praxim et sensum Societatis, quæ ita semper reservationem casuum intellexit, ut ipsos etiam superiores comprehenderet, quem sensum bene noverat P. Claudius Generalis, quando id pro comperto supposuit, non quidem faciendo novam reservationem, quam ipse, ut vidimus, facere non poterat: sed declarando mentem quintæ congregationis generalis, cui ipse interfuerat et præfucrat, et in qua casuum reservatio facta et promulgata fuerat.

Porro eam fuisse congregationis mentem 6
probari, et colligi potest, non solum ex communi sensu, sed etiam, quia reservatio illorum peccatorum facta fuit, ut in gravioribus morbis spiritualibus, melius et tutius possent subditi curari a suis superioribus , ad quos per se vel per alios debent pro absolutione obtinenda recurrere. Hoc autem remedium adhibendum erat omnibus, qui intra Socie-

(atom superiorem habent, prout illum de facto habent rectores et superiores locales, et ipsimet provinciales : qui omnes, non minus quam eorum subditi, debent juxta Societatis regulas singuli suis superioribus propriam conscientiam manifestare, ut ab iis in via spirituali dirigi possint. Quare rnulto magis debent in gravioribus necessitatibus spiritualibus, et in gravioribus tentationibus ad eosdem recurrere, ut ab iis opportuna remedia possint accipere. Sicut ergo nunquam Societas exemit superiores locales, vel provinciales a debito manifestandi suam conscientiam suis superioribus, imo rectores eam manifestare debent provinciali, quando collegium illud visitat, et provincialis visitatori provincial, si adsit, vel ipsi Generali, si ibi adesset : non videtur verisimile, quod eosdem voluerit eximere ab obligatione recurrendi ad suos superiores in gravioribus tentationibus, et necessitatibus spiritualibus, in quibus majora et graviora remedia requiruntur.

7 Confirmarique rursus hic idem Societatis sensus potest, quia non soli superiores locales, et provinciales carent in Societate superiore locali, sed alii etiam : nam inprimis socii ejusdem provincialis nulli superiori locali proprie subjacent, cum sint in perpetuo motu, ut provincialem in provinciae visitatione comitentur. Ilursus ille, quem provin-
l cialis vocavit a collegio in quo erat, illuc non reversurum, eo ipso quod discedit ab illo collegio, jam non est subditus illius rectoris, sed neque ullius alterius, quia provincialis nondum statuit de loco ad quem esset illum missurus. Certe si illo medio tempore, dum provincialis deliberat, incidat in casum reservatum, absolvi non potest de licentia solius rectoris illius loci, in quo per solam hebdomadam commoratur, sine onere comparendi postea coram suo superiore, ut habetur in dicto cap. vi. *de casibus reservatis* §. 6. et aliunde fortasse per annum non applicabitur alicui collegio, quia ire debet interim ad suam patriam, vel ad missionem in loco in quo non sit collegium; hos ergo omnes et alios similes, qui superiorem localem non habent, congregatio certe non voluit eximere a casuum reservatione. Debent ergo data occasione, per se, vel per alium ad provincialem recurrere, qui solus est communis superior immediatus. Idem ergo voluit congregatio quod facerent rectores, qui alium superiorem immediatum non habent, nisi provincialem.

Quando ergo congregatio quinta generalis g
reservavit casos illos, ita ut nemo sine speciali licentia superioris localis posset ab iliis absolvi, noluit ipsum superiorem localem a reservatione eximere : sed fuit potius quaedam benigna concessio pro subditis. Aliquando enim ita reservantur aliqua regularium peccata, ut debeant ad provincialem pro absolutione recprrere, nec possit superior localis ab illis absolvere, ut habetur in regula S. Francisci cap. 7. ubi sic dicitur : « Si quis fratrum, instigante inimico, mortaliter peccaverit, pro illis peccatis, de quibus ordinatum fuerit inter fratres, ut recurratur ad solos ministros provinciales, teneantur prædicti fratres ad eos recurrere, quanto citius potuerint sine mora, *n* et quidem in statutis illius ordinis multa peccata reservantur provinciali, ut testatur P. Suar. tom. IV. *de helig.* tr. x. lib. vin. c. 3. nu. 6. Noluit ergo Societas tantum onns subditis imponere, sed concessit benigne recursum ad superiorem immediatum. Loquitur ergo de subditis solis illius superioris, non de illis, qui non habent superiorem localem, quales sunt rectores, socii provincialis, et alii supra enumerati, quos non intendit congregatio excipere a reservatione casuum communi pro omnibus Societatis personis.

Uœc, ut dixi, responderam anno 1642. 9
Postea vero anno 1645. congregatio generalis octava convocata ad electionem novi praepositi Generalis, eodem dubio in consultatione adducto, in eamdem fere sententiam respondit decretoxxv. ubi supposita ut vera reservatione, et obligatione recurrendi pro reservatis in ipsis rectoribus, et provincialibus, cogitatum fuit de remedio adbibendo bis verbis : « Quod in ordinatiombusdicilur. idem esse servandum confessariis superiorum localium, si quando, quod Deus avertat, in aliquem casum reservatum inciderent : videri magnum onus, nec satis ejusmodi superioribus esse provisum, aut sigillo; si provinciali se sistere teneantur, sive per se, sive per alium, et fortasse magis expedire, ut hoc onus differatur in tempus, quo superior loco movebitur. His in consultationem adductis, diuque agitatis, magis placuit congregationi liberam potestatem absolvendi superiores locales a reservatis committi a provinciali uni ex confessariis collegii, aut

domas, quem ipso designaverit. Id qdoqim, quod *eodem loco dicitur, idem* servandum esse confossariis provincialium, cum præsens non esset is, qui ad eumdem finem a Generali esset destinatus, vix videri in praxim reduci posse,sine periculo violandi sigillum, aut sine maximo oncro provincialis, si Generali, perse, vel per alium, sistere se teneatur, ideoque tutius fore facultatem absolvendi provincialem a reservatis, socio ipsius absolute concedere, Quod quidem deputatorum judicium congregatio sua auctoritate snneivit.» Unde res hæc extra omnem controversiam jam remanet, cum congregatio generalis tacito comprehenderit provinciales, et superiores locales in casuum reservatione,iisque omnibus sufficienter de remedio providerit.

DUBIUM XXIX.

Circa sensum regulæ prohibentis omnibus Societatis personis officia exeeutoris testamenti, el procuratoris.

In parte vi. conslitut. Societatis c. in. §. 7. sic habetur. «Ut plenius possit Societas rebus spiritualibus juxta suum institutum vacare, quoad ejus fieri poterit, a negotiis sæcularibus abstineat, (qualia sunt testamentariorum, vel executorum, vel procuratorum rerum civilium, aut id genus officia) nec ea ullis precibus adducti, obeunda suscipiant,vel in illis se occupari sinant. « In declaratione autem in margine littera D. additur : « Hoc observetur, quoad ejus fieri poterit·. superiori tamen ad casum aliquem necessitatis, vel majoris momenti, ad finem divini servitii præfixum,facultas dispensandi ad tempus relinquatur. Hic autem superior, præpositus Generalis erit,vel qui ab eo facultatem ad hoc acceperit. » Circa sensum itaque hujus constitutionis dubia aliquot proposita mihi fuerunt, pro quorum solutione, suppono inprimis, in dicta constitutione tria potissimum Societatis personis prohiberi. Primum est suscipere ea officia ad comparendum in judicio, vel in ordine ad lites. Secundum est suscipere ea officia etiam ad actus extrajudiciales. Tertium est occupari in iis rebus, *ct* negotiis sæcularibus. De primo non est dubium, cum id de jure etiam communi sit prohibitum religiosis, nisi de licentia prælati, et cum certis conditionibus, de quo late Thomas Sanchez lib. vi. *in Decalog.* cap. xi. et cap. xni. Lczana tom. iv. verb. *Procuratores regularium,* η. 2 et verb. *testamentum,* nu. 3. De secundo etiam constare videtur, quia munus procuratoris, etiam ad actus extrajudiciales, prohibitum est religiosis, ut cum aliis docet idem Sanch. ibi n. 38. et 41. Denique tertium constat ex verbis illis constitutionis, *vel in illis se occupari sinant;* et in parte IX. cap. vi. §.4. in illis verbis, *negotiis sæcularibus implicari non debere.*

Hoc supposito, primum dubium erat, an 2
sine instrumento, vel scriptura procurationis et mandati, vel exeeutoris testamenti, possint Societatis personæ facere ea, quæ jure talis procurationis juridicæ non possent, ut comparerc in judicio, et similia ? Respondi, si comparcant in judicio ad tuendas partes alicujus, jam hoc videretur etiam officium advocati, quod aliunde religiosis omnibus prohibitum est jure communi, ut dixi tom. n. *deJustit.* disput. xli. sect. 1. nu. 1. et 3. Si vero comparcant ob alium finem, aut si exerceant alia sine titulo juridico procuratoris, exeeutoris, etc. erit solum contra regulam prohibentem, ne iis negotiis se occupari sinant.

Secundum dubium erat, an liceat saltem habere curam faciendi per alios functiones procuratoris, exeeutoris, etc. Respondi, si hoc fiat substituendo in virtute mandati legitimi sibi dati ad substituendum, fieri non posse; quia substitutio ipsa est actus juridicus, qui non fit, nisi ab eo qui procurationem suscepit : quare qui non potest esse procurator, non potest altcrum in aliena causa substituere, cum ad hoc debeat ipse prius esse procurator, ut docet Sanch. dicto cap. xni. n. 12. Si vero religiosus Societatis non substituat juridice, sed habeat solum curam dirigendi ; id solum erit contra regulam prohibentem, ne Societatis personæ curam suscipiant hujusmodi negotiorum.

Tertium dubium erat, an regula prohibeat procurationem, et exeeutionem etiam extrajudicialem. Respondi, officium exeeutionis testamenti, si verum titulum juridicum habeat, esse prohibitum de jure communi omnibus religiosis sine licentia Prælati, ut ex

cap. π. *de testam,* lib. vi. et Clement, unica, eodem lit. probat Thomas Sanchez lib. vi. *in Decalog.* cap. xi. et ego dixi tom. n. *de Just,* disput xxiv. sect. 16. num. 325. et rùrsus in Societate idipsum prohiberi peculiariter ex regula supra adducta, quæ addit, ejosmodi licentiam a solo Generali posse concedi ; de procuratoris vero munere jam dixi etiam extrajudicialiter esse prohibitum.

Quartum dubium erat, ad quas ex iis functionibus licentiam dari possit generalis Societatis? Respondi, ad eas non posse, quæ absolute prohibitæ sunt religiosis de jure communi, v. g. ut religiosus sit procurator in causis non concessis : ad alias vero, in quibus requiritur solum licentia prælati ut fiant, posse quidem a Generali licentiam concedi : v. *g.* ut sit executor testamenti ; item ut si procurator etiam in judicio in utilitatem Societatis: item in aliis casibus,quos enumerat Thomas Sanch. dicto cap. xni. num. 19. et sequentib.

Quintum dubium erat, in quibus casibus, et ad quæ ex prædictis non sufficiat licentia prælati localis in Societate? Respondi, imprimis videri necessariam licentiam Generalis, ut aliquis acceptet munus exeeutoris testamentarii propter gravitatem materiæ, et magnam distractionem quam secum affert. Item ut aliquis sit procurator in judicio. Item, ut sit procurator extrajudicialls ad negotia, quæ longum tempus et magnam occupationem exigunt. Ad meram vero directionem, et curam extrinsccam brevem, et non magnæ occupationis, credo sufficere licentiam provincialis, vel rectoris, aut præpositi localis ; imo idem credo esse de procuratione extrajudiciali ad aefum transeuntem et brevem, ut ad recipiendum, vel solvendum debitum pro amico absenti, ad acceptandum beneficium, et similia : quod, ni fallor,praxis ipsa testatur; quia in his leviobribus difficile recurri posset semper ad Generalem. Colligi autem videtur ex verbis ipsis regulae, *a negotiis sæcularibus abstineant,* et p. ix. constitut. cap. vi. *negotiis sieculari-bus implicari non debent,* nam. ut notavit Nigroniusm *regulas communes,regula* xi.i. n. 2. nomine *negotii* intelligitur id, *quod multum temporis, laboris, ac molestiarum requirit, ut expediatur. Unde* Navarrus, et alii apud Sanchez dicto cap. Xlli. nu. 33. dicunt, non esso contra prohibitionem Ecclesiæ, si clericus advocaret, quando modica esset occupatio, hanc tamen actionem advocandi credo propter materiæ gravitatem non licere in Societate sice licentia Generalis, etiam in casibus jure permissis.

Sextum dubium erat, quale peccatum sit facere absque licentia prædicta negotia? Respondi, si sermo sit de iis, quæ jure communi prohibentur absolute religiosis, esse peccatum grave ex genere suo, ut docet Sanchez, ubi supra, cap. xi. nu. 18. Aliqui tamen, quos affert cap. xni. nu. 33. putant, levitatem materiæ esse, si in unica causa id faciat ; si vero loquamur de iis, quæ solum prohibentur per regulam Societatis, et non de jure communi, in iis sola regulæ violatio interveniet. Difficultas est de iis, quæ jure communi prohibentur fieri a religioso sine licentia prælati, ut esse exeeutorem testamenti, et similia, de quibus Sanchez dicto cap. xi. n. 18, et cap. xm.n. 10. docet esse peccatum mortale, si in Societate fierent sine licentia Generalis, vel cum sola licentia rectoris, vel provincialis ; quia in Societate nemo præter Generalem, potest dare ejusmodi licentiam, nisi Generalis id specialiter alicui superiori concedat. Ego tamen in n. tom. *de Just, etjure,* dicta disp. xxiv. loco supracitato dixi, futurum quidem id contra regulam,non tamen contra legem Ecclesiæ, quæ solum prohibet ne fiat sine licentia prælati saltem immediati. Regula autem prohibet specialiter personis Societatis ea officia, et reservat Generali potestatem dispensandi in hac constitutione ; non quidem dispensatio in jure communi : in hoc enim non dispensat, sed observat illud, quando dat licentiam ; quia jus commune prohibet solum, ne id fiat sine licentia prælati : in Societate autem generalis dispensat in prohibitione, ut significatur verbis illis constitutionis supra adductis, *Superiori, nempe* Generali soli, *facultas dispensandi relinquitur.* Tota ergo dispensatio Generalis est circa solam regulam, non circa legem ecclesiasticam, quæ id non prohibet,sed exigit licentiam prælati : regula autem Societatis non obligat sub peccato. Videantur quæ dixi latius loco citato, ad hoc ipsum comprobandum. η

Septimum dubium erat, an prohibitio bujus regulæ procedat, quando causæ pertinent ad eos, quorum *intéressé* redundat aliquo modo in ipsam Societatem ? Respondi, aliquos id asserere; sed tamen Thomas Sanchez dicto cap. xni. num.17. cum aliis multis, merito id concedit licitum, si magna in- g

tervenial collegii indigentia, vel magnum damnum sentire! Societasnon annuendo votis et precibus amici utilissimi. Semper tamen requiritur licentia superioris; ad actus quidem judiciales licentia præpositi generalis, ad extrajudiciales vero aliquando ejusdem Generalis, aliquando superioris inferioris, juxta regulas supra positas.

9 Octavum dubium erat, an hæc prohibitio procedat in negotiis etiam pertinentibus ad causas pias? Respondi, prohibitionem de jure communi, quoad ea, quæ prohibet, procedere etiam eo casu, ut fatetur Sanch. dicto cap. xni. n. 21. nisi sit pro miserabilibus personis præsidio destitutis tuendis, ut docet idem Auctor n. 23. quo tamen casu requiritur etiam licentia prælati, juxta doctrinam traditam. Loquendo autem de prohibitione procedente ex regula Societatis, hæc clare comprehendit etiam negotia, et causas pias, ut constat ex ejus verbis part. IX. *constit.* cap. vi. §. 4. *cos, qui de Societate sunt, negotiis sæcularibus, licet pia alioqui essent, implicari non debere,* ubi tamen in margine littera B. facultas datur Generali in hoc dispensandi.

10 Nonum dubium erat, an prohibitio procedat in causis propriorum parentum, vel aliorum, quorum causæ videri possint propriæ? Respondi, omnino procedere, nisi personæ illæ miserabiles sint, ut proxime diximus: et ita cum communi respondet Sanchez dicto cap. xni, nu. xxiv. et quidem ad hoc potissimum vitandum facta est prohibitio ecclesiastica, et regula etiam Societatis; est enim maxime indecorum, et religiosæ disciplinæ perniciosum, quod Societatis religiosi his consanguineorum negotiis, et curis sine clarissima et urgenti necessitate implicentur.

DUBIUM XXX.

An *possit generalis Societatis applicare missas suorum subditorum, loco illarum, quas collegium aliquod ex testamento debebat?*

1 Collegium quoddam Societatis fuit hæres cum onere designandi capellanos amovibiles, per quos âant tota sacra singulis hebdomadis pro anima testatoris. Praetermissa fuit hæc cura per oblivionem, vel inconsiderantiam uno anno. Quæsitum fuit, an posset licite hic defectus suppleri, applicante Generali tot missas suorum subditorum; quod facile et subito ipse præstare poterat, nam singuli Societatis sacerdotes singulis hebdomadis missam unam offerunt pro intentione præpositi Genera'is, quas omnes missas ipse Generalis applicat secundum necessitates occurrentes, prout judicat expedire.

Difficultas tota oritur ex peculiari instituto Societatis, quæ juxta proprias constitutiones non potest stipendium ullum accipere pro missarum celebratione, ut expresse habetur in *examine* cap. i. et in *constitutionibus* par. IV. c. vir. §. 3. et c. xv. in fine, et par. VI. c. n. §. 7. cum declaratione litt. G. et par. X. §. 3. et explicat late Suarez tom. IV. *de Rclig.* tr. x. lib. iv. *de votis Societatis*, c. vir. n. 8. et seqq. Thom. Sanch. lib. VII. *in Decalog.* c. xxvm. per totum, et nos aliquid diximus disp. xxi. *de Euchar.* sect. 1. n. 13. et quidem nec ipse Generalis potest in hoc dispensare, ut habetur in congregatione generali quinta can. i. et observat Sanchez ubi supra nu. 1. et 7. 2

In casu tamen proposito aliqui dixerunt, posse id fieri, quibus favere videbatur id, quod dixit Sanchez dicto c. xxvm. num. 18 nempe posse sacerdotes Societatis facere sacra gratis, quæ in testamento facienda relicta sunt, etiamsi testator juberet eleemosynam consuetam dari, et similiter sacra, ad quæ capellani ratione capellaniarum tenentur quotannis facienda ob annuos reditus illis cum eo onere relictos, quamvis hæredes et capellani illi, et loca pia pecunias illas in hoc expendendas sibi retineant. Rationem autem reddit, quia hæredes illi, capellani, et loca pia non acquirunt dominium illius pecuniæ ratione horum sacrorum, sed ratione tituli luereditarii, legatarii, aut capellaniæ, et solum virtute eorum sacrorum eximuntur onere illis titulis annexo faciendo ea sacra, et sic mere gratis ea fiunt, quamvis per accidens alii eximantur ab obligatione pecunias expendendi, ut illa fiant. 3

Confirmat autem Sanchez hanc doctrinam, quia religiosi Societatis possunt condonari, quamvis concionibus illis sit destinata eleemosyna a testatoribus, vel ab aliis, qui festa aliqua cum concione habenda instituerunt; dummodo religiosi stipendium illud non capiant, quod passim in societate fit. Idem ergo dicendum est de sacris,cura non minus 4

interdictum sit pro concionibus, quam pro sacris stipendium accipere. Nec obstat, testatorem jussisse dari stipendium, sive solitum, sive solito majus, pro illis concionibus, aut sacris; quia revera, prima et per se testatoris intentio est, ut sacra illa vel conciones flant; et accessoria et per accidens est jussio retributionis stipendii, sive ordinarii, sive majoris. Quare invento gratis faciente sacra, vel conciones, eximuntur ab ea eleemosyna danda tanquam accessoria, et onere injuncto principali obligationi. Hucusque Sanchez ex sua et aliorum sententia: ex quibus idem videbatur dicendum in casu nostro, in quo collegium est hæres, vel legatarius cum onere dandi eleemosynam pro missis celebrandis, quæ si aliunde celebrentur, jam collegium per accidens manebit liberum ab onere dandi stipendium pro missis, nec illud stipendium retinebit pro missis, sed titulo hæreditatis, vel legati, cui onus illud adjunctum fuerat.

Pro eadem doctrina afferri etiam posset Castro Palao tom. III. tr. xvi. disp. m. pun. 11. nu. 7. et 8. ubi, cum supponat, religiosos Societatis peccare contra votum paupertatis, et non solum contra regulam, si stipendium pro missis accipiant; fatetur tamen, non esse contra votum si se ad missas obligent eo pacto, ut stipendium suo consanguineo detur: vel si Titio sacerdoti, qui stipendio accepto ad missas offerendas obligatus est, religiosus Societatis missas totidem offerat, ut Titium ab ea obligatione liberet, et Titius possit sibi stipendium acceptum retinere; contendit enim prædictus auctor, hoc solum in Societate prohiberi, si ejus sacerdotes stipendium sibi accipiant pro missis, quas celebrant. Cum ergo in nostro casu non accipiatur stipendium pro missis, sed legatum, vel hæreditas, cum obligatione faciendi missas celebrari, non fit contra votum paupertatis, vel contra prædictam Societatis regulam.

G Cæterum his non obstantibus in casu proposito dixi, id esse contra Societatis constitutionem, atque adeo nullo modo introducendum, vel permittendum; quod primo potest a posteriori probari, quia si id facere liceret pro præteritis, non apparet, cur non posset etiam fieri pro futuris; quare possent singulis annis distribui missae illa- inter sacerdotes Societatis ejusdem collegii, omissis sacerdotibus sæcularibus, qui illas stipendio accepto celebrarent; semper enim haberet locum eadem ratio, et dici pos'et quod pecunia illa non retinetur pro stipendio, sed titulo hæreditatis, vel legati: oneri autem missarum adjuncto, et debito satisfit per missas a personis Societatis celebratis, et collegium indirecte liberatur ab onere dandi stipendium sacerdotibus sæcularibus. Unde consequenter posset Societas acceptare in suis ecclesiis capellanias, et legata cum ejusmodi oneribus missarum, quibus postea satisfaceret per suos sacerdotes, et retineret sibi fructus, vel legata integra, quod quidem aperte esset in fraudem constitutionum, et merito diceretur Societas decipere per simulationem et hypocrisim, dum dicit, se gratis exercere functiones spirituales, ac sine ullo stipendio; cum tamen revera indirecte perciperet æquale stipendium pro singulis functionibus, et parum referret quod testator injungeret missas celebrandas a religiosis Societatis, vel ab externis, si tamen personæ Societatis possunt ejusmodi oneribus satisfacere; hac enim via non minores reditns haberet Societas ex suis missis, quam alii regulares ex stipendio quotidiano, vel ex capellaniis in eorum ecclesiis fundatis, et anniversariis ab iisdem religiosis celebrandis, quæ omnia apertissime sunt contra mentem S. Ignatii, et redderent fere inutilem ejus constitutionem.

Secundo ergo, et a priori ratio reddi potest, quia quidquid sit de veritate exemplorum, ex Sanchez, et Castro Palao supra adductorum, in casu tamen proposito, Societas non celebrar ret gratis missas illas, sed ipsamet Societas lucraretur sibi illas missas celebrando. Supponitur enim collegium habere obligationem adhibendi capellanos amovibiles, qui singulis hebdomadis tot missas celebrent, eisque stipendia solvendi, hanc *obligationem*, quæ quidem pretio æstimabilis est, redimit collegium celebrando totidem missas per suos religiosos: lucratur ergo celebrando illas missas quanti æstimari potest redemptio illius obligationis: et hoc quidem non provenit aliis externis per accidens, ut dicebatur in illis exemplis; sed Societas ipsa sibi hoc lucrum acquirit, quæ eamdeni obligationem, et onus illud antea patiebatur. Nam antea Societas non dicebatur in rigore habere in suis bonis fructus integros illius *legati, vel* hæreditatis, sed in solum, quod supererat solutis stipendiis capaltanorum: id enim solum dicimus in bonis nostris habere, juxta vulgarem juris regulam, quod

deductis debitis habemus ; celebratis vero totidem missis per suos religiosos, collegium habet sibi integros fructus hæreditatis, vel legati: fit ergo locupletius illa missarum celebratione, quam esset ante illam. Hoc- autem repugnat omnino Societatis constitutioni, quæ vult ut Missro gratis omnino celebrentur : sic enim habetur in parle VI. cap. n. §. 7. sub his verbis : « Omnes, qui sub obedienlia sunt Societatis, meminerint, se gratis dare debere, quæ gratis acceperunt, » et part. x. §. 3. excludit etiam reditus eo titulo habendos : « Nullos, inquit, reditus, vel possessiones, vel stipendia pro verbi Dei prædicatione aut lectione, aut missis, aut administratione sacramentorum, aut demum rebus quibuslibet spiritualibus admittendo. » Si autem in casu nostro liceret missis propriis oneri præcepto satisfacere, admitterentur procul dubio reditus pro missarum celebratione saltem sub disjunctione; quia obligatio a testatore imposita, et a collegio cum legato annuo suscepta, deberet ita explicari, ut tenerfefur Societas vel per alienos sacerdotes, vel saltem per proprios tot missas singulis hebdomadis celebrare : quod quidem pactum disjunctivum æquivalet conditionato, hoc est, ad celebrandas missas illas per proprios sacerdotes, si non utantur opera externorum. Quare posita conditione non vocandi sacerdotes externos, remanet obligatio absoluta celebrandi per proprios ob reditus annuos perceptos. Quamvis autem sola intercederet obligatio conditionata, certum est, illum cui aliquis contractus prohibetur, non posse illum etiam sub conditione celebrare, ut constat in matrimonio, et in alienatione bonorum ecclesiasticorum, et aliis. Si ergo societas non potest accipere reditus cum obligatione celebrandi missas per suos sacerdotes, nec poterit eam obligationem suscipere etiam sub conditione, si externos non vocaveiit.

S Unde jam constat ad exempla in contrarium adducta, nam quidquid sit de eorum veritate, differentia est clara ; nam in illis Societas, vel ejus sacerdotes nihil accipiunt pro missarum celebratione, atque ideo gratis celebrant. In nostro autem casu Societas percipit emolumentum, et retinet fructus legati integros, ac se liberat onere solvendi stipendia; quod totum lucratur ob missas a suis sacerdotibus celebratas. Unde retorqueri potest, quia ipsemet Sanchez dicto c. xxvHi. num. 23. et 23. tunc solum concedit posse aliquem sacerdotem Societatis suis, vel aliorum sacerdotum ejusdem Societatis missis satisfacere obligationi, quam ex stipendiis antea acceptis contraxit, quando non potest aliter satisfacere solvendo stipendia externis sacerdotibus. Secus si possit aliis stipendia erogare, prout in casu nostro poterat collegium solutis stipendiis alios sacerdotes vocare. Imo ille num. 18. ubi pro contraria sententia afferebatur, quatenus dicit posse sacerdotes Societatis facere sacra gratis, quæ in testamento facienda relicta sunt, etiamsi liærcdes, vel capellani lucrum inde reportent retinendo sibi pecunias, quas in ea stipendia deberent expendere; addit tamen limitationem hanc, « dummodo religiosi hi nullum stipendium pro his sacris recipiant, nec paciscantur, ut aliis detur. » Si ergo ipsimet religiosi Societatis lucrum, el emolumentum ex missis celebratis sentiunt prout revera sentiunt in casu nostro, non intellexit unquam ille auctor, quod possint propriis missis se ab illo onere liberare.

DUBIUM XXXI.

Utrum possit Generalis Societatis acceptare legatum rei immobilis alicui collegio relictum cum animo alienandi?

Dixi, *alicui collegio relictum,* quia, si relictum fuisset domui professæ, quæ non est capax retinendi reditus et bona immobilia, non posset acceptare legatum illud, nisi cum animo alienandi, cum cx proprio instituto obligeturad alienandum, quamprimum commode possit, ut vidimus in superioribus. Dubium ergo procedit, quando legatum relinquitur alicui collegio, quod quidem reditus annuos perpetuos, et bona immobilia possidere potest; quia tamen bona illa immobilia utilius venderentur quam retinerentur, dubitatum fuit an posset Generalis acceptare legatum, sed ea limitatione addita, ut posset libere rem illam alienare sino facultate sedis Apostolicæ, ne cogeretur postea facultatem petere, de cujus impetratione poterat dubitari.

Videbatur aliquibus, posse id fieri, quia

sine Generalis consensu non potest acceptari hoc legatum : ipse autem potest suam acceptationem limitare et acceptare, vel sine, vel cum aliqua limitatione. Sicut testator posset legare collegio fundum, vel domum, addita libertate, vel etiam obligatione alienandi, quo casu collegium posset, vel etiam deberet, rem illam immobilem sine alia licentia alienare.

3 Dixi tamen primo, mihi non apparere, cur sit necessaria acceptatio solius Generalis, aut cur non posset Provincialis, vel superior localis acceptare legatum, quod sino ullo onere relinquitur, sicut possunt acceptare eleemosynas, cujuscumque summæ sint, et donationes a sæcularibus factas, cum legatum fere non differat a donatione, nisi quatenus non sortitur efficaciam et effectum nisi post mortem testatoris.

4 Dixi secundo, potuisse quidem testatorem obligare ad alienandam rem legatam, quo casu non esset necessaria facultas sedis Apostolicæ ad alienandum, cum ad id faciendum præcedat obligatio, ut cum aliis dixi supra lib. m. dub. 9. Secus tamen dicendum esset, si testator non obligavit, sed dedit facultatem vendendi et alienandi rem legatam : tunc enim necessaria esset nova licentia sedis Apostolicæ ad alienandum, ut cum a.iis observavit in his terminis Filliucius *in Appendice* tract. XLiv. c. iv. n. 29. Ratio autem est, quia testatoris licentia non dispensat in lege ecclesiastica non alienandi, nec facit, quod domus legata, v. gr. non sit in pleno dominio collegii, sicut sunt alia bona habita titulo emptionis. Cum ergo prohibitio Ecclesiæ comprehendat bona omnia, quæ sunt in dominio ecclesiarum, non minus comprehendit domum illam legato acquisitam. Quæ ratio non procedit, quando testator ipse obligat ad alienandum : tunc enim res illa non ponitur sub pleno et libero dominio Ecclesiæ, sed cum limitatione, et gravamine alienationis futuræ : sicut si relicta fuisset gravata censu vitalitio, vel perpetuo. Potest ergo alienari postea, quia alienatur, non tam ab ipso collegio, quam a testatore qui jussit alienari. Quando vero testator non obligat, sed dat licentiam alienandi, nihil diminuit de pleno domus dominio collegio acquirendo, ille enim est plene dominus, qui potest rem pro libito retinere vel distrahere : quam potestatem legatarius tunc Labet, cum testator ex parte sua concesserit facultatem ad retinendum vel alienandum. Non ergo magis potest sine facultate sedis Apostolicæ alienari, quam res alia» immobiles quæ sunt in pleno dominio collegii. Alioquin, si licentia testatoris ad alienandum sufficeret, possent etiam alienari sine alia licentia bona cætera immobilia, quæ collegium emptionis titulo possidet. Nam venditores etiam, quando ea bona vendiderunt, et tradiderunt collegio, dederunt ei quantum est ex parte sua, facultatem retinendi vel alienandi postea bona illa, nec majorem facultatem dat testator quam venditor, cum uterque et possit et velit æqualem facultatem legatario, aut emptori concedere.

Unde dixi tertio, in casu nostro non posse 5
Generalem, vel Societatem alienare rem illam immobilem legato acquisitam sine nova licentia sedis Apostolicæ. Ratio autem est, quia non potest a Societate alienari, nisi prius sit sub dominio Societatis; nemo enim vendere potest id quod suum non est. Debet ergo prius Societas acceptare legatum, atque adeo acquirere dominium rei legatæ, ut postea possit dominium illud in alium transferre. Eo autem ipso quod bona illa sint semel in dominio Societatis, comprehenduntur et afficiuntur lege ecclesiastica, prohibente alienationem bonorum omnium immobilium Ecclesiæ. Requiritur ergo licentia sedis Apostolicæ, sicut ad alia bona immobilia alienanda, nam licentia sola testatoris non sufficit, ut vidimus, si testator voluit quod plene et absque ullo onere acquirerentur Ecclesiæ, prout de facto voluit, dum non obligavit ad alienandum, sed hoc totum reliquit in Societatis *arbitrio ; nam* licentia illa testatoris, *sistendo* intra *limites* meræ licentiæ, aufert solum *impedimentum* quod esse poterat ex parte *ipsius* ; potuisset enim testator, si voluisset, *obligare Societatem* ad non alienandum, quo casu non sufficeret ad alienandum licentia ordinaria sedis Apostolicæ, sed oporteret *specialiter* derogare voluntati et prohibitioni *testatoris,* quod difficilius, et nonnisi ob urgentissimas causas fieri, et concedi solet a summo Pontifice, qui difficillime movetur ad derogandum voluntati express® *testatoris.* Huic ergo difficultati occurrere voluit testator, protestons se quantum erat ex parte sua non prohibere, sou permittere religiosis alienare bona illa, si id utile ab ipsis judicaretur. Semper tamen subintelligitur consensus ejus, qui consentire de jure debet, qualis est

consensus sedis Apostolicæ ad alienanda bona immobilia locorum regularium.

(; Confirmari denique, *cl explicari* pofesf, quia si testator expressisset, se legare collegio *Societatis* domum suam magni valons cum facultate, ut possent religiosi, quandocumquc vellent, illam domum gratis donare cui ipsis placeret : nemo dicet, quod post decem annos possent licite pro suo libilo domum illam gratis donare cuidam consanguineo Provincialis, vel rectoris; hoc enim esset contra votum paupertatis, cui opponuntur sumptus et donationes superflum ct excessivæ, qualis illa esset. Peccarent etiam contra justitiam dilapidando bona collegii, quorum ipsi non sunt domini liberi, sed administratores et quasi usufructuarii. Quare licentia data a testatore interpretanda esset ita solum, ut talis donatio non inferret injuriam ipsi testatori, non tamen, ut Qeri posset sine peccato contra religiosam paupertatem, vel contra justitiam, in quibus testator dispensare non poterat, licet posset subtrahere materiam peccati obligando religiosos ad donandum post decennium; quo casu licito et necessario donarent domum, quia ex justitia ad donandum tenebantur. Similiter ergo in casu nostro licentia testatoris ad alienandum interpretanda est in eodem sensu, cum ipse tam non possit dispensare in lege ecclesiastica non alienandi, quam in paupertate religiosa, vel in obligatione justitia), licet posset, ut diximus, subtrahere materiam peccati, obligando religiosos ad alienandam domum legatam.

DUBIUM XXXII.

Quid faciendum sil de pecunia donata, et legata ad fundationem collegii, quando episcopus non consentit fundationil

i Titius, qui voto se obligaverat ad expendendam certam summam in erectione alicujus operis pii, ut voto satisfaceret, donavit inter vivos viginli millia aureorum ad fundandum unum collegium Societatis in regione quadam sum civitatis, cum jam Societas in alia ejusdem urbie regione collegium aliud haberet, kddidit autem, si novi collegii *erectio execution) non* mandaretur, velle se donationem et cessionem illam bonorum esse irritam, reservarequesibi dispositionem illorum bonorum ; interim donator moritur, et testamento suo gravavit hæredes aliis legatis piis, atque etiam ad tradenda bona illa ad fundationem novi collegii. Mortuo Titio, dum de fundatione novi collegii agitur, episcopus loci sese opponit, ct negat consensum ad novam fundationem requisitum ex decretis Pontificiis, quæ habentur apud Lezanam torn. r. c. i. n. 34. ct seqq. ct to. iv. verb. *Monasteria Regularium.* Cum ergo diutius insisteretur in procurando episcopi consensu, et res in longum abiret, dubitatum fuit primo, an Generalis Societatis posset virtute suorum privilegiorum commutare voluntatem testatoris, itant legatum cederet in augmentum antiqui collegii. Secundo, an censeretur jam defecisse conditio posita a testatore erectionis novi collegii ; an vero amplius adhuc expectandum esset, ut iterum tentareturde erectione procuranda. Tertio, an deficiente conditione novæ fundationis, maneret liber hæres ab eo legato solvendo. Quarto, quis et quomodo disponere in illo legato possit et debeat.

Ad primum quæsitum aliqui nolebant, 2
posse Generalem commutationem illam facere ex privilegio concesso minoribus, quod habetur in *compendio privilegiorum Societatis* verb, *commutatio* §. 4. Sed revera privilegia quorum ibi fit mentio, fuerunt vivre vocis oracula, ut constat ex *compendio Minorum,* verb, *commutatio,* §. 1. et ex Roderic, in *Bullario Regularium* in Oraculis Sixti IV. n. 1. et in Oraculis Leonis X. nu. G8. et quamvis utraque illa concessio dicatur haberi per bullam Bonifacii IX. facta Patribus Dominicanis, quam bullam dicunt referri in privilegiis eorumdem Patrum authenticatis, quæ asservantur in conventu patrum prædicatorum Eborensi in Lusitania, Romæ tamen bulla illa, vel privilegium Bonifacii inveniri non potuit : unde merito de tali facultate dubitat Lezana tom. I. c. xvm. nu. 94. ettom. n. c. xix. n. 47. Et quidem, quamvis privilegia illa extarent, et permanerent, parum deservirent ad casum præsentem : in illis enim additur limitatio, dummodo id fiat sine scandalo eorum ad quos solutio talium legatorum pertinet, quod in præsenti casu vitari non posset, imo statim ab haerede impugnaretur commutatio illa, cum praetendat, deficiente fundatione collegii ; se libe-

rum manere a solutione legali, ut videbimus. QuareGeneralis alioqoin alienus omnino a commutatione voluntatis testatoris nullo modo sesc ingereret, nec usurparet sibi potestatem adeo dubiam , et quæ in foro externo nunquam approbaretur.

3 Ad secundum ergo quæsitum dixi, non videri adhuc verification sufficienter defectum conditionis, sed adhuc aliquid amplius ad hoc requiri, ut legatum censeatur caducum ; quare ex hoc capite hæres non potest prætendere retentionem legati. Quod probari potest.

4 Primo, quia tempus assignandum ad hunc effectum debet esse proportionatum operi quod a testatore jubetur : multum autem temporis requiritur ad facilitandam et obtinendam licentiam episcopi, et aliorum ad fundationem novi loci religiosi.

5 Secundo, quia videtur necessario requiri, ut praecedat non solum monitio sed etiam sententia judicis declarans conditionis tempus præteriisse, ut in simili de haerede non exequente jussa testatoris, docent Greg. Lopez, Covarr. Matienzo, Novarra, et alii quos refert et sequitur Thomas Sanchez, lib. iv. *consil.* cap. i. dub. 56. n. 3. et 8.

6 Tertio, quia testator solum dixit, cessante erectione collegii, donationem irritandam : non videtur autem cessare erectio, quandiu de ea agitur et intentatur, et nondum apparuit an collegium erigendum sit, vel non.

7 Quarto denique, quia etiamsi elapsum esset tempus, non ideo legatum cederet hæredi, sed devolveretur ad episcopum, ad quem spectaret commutare in aliud opus pium, ut statim dicemus.

8 Ad tertium ergo dubium dixi, etiamsi constaret erectionem novi collegii fieri non posse, atque adeo defecisse omnino conditionem legati ; adhuc illud non cedere hæredi, sed convertendum esse in alios usus pios.

9 Primo, quia hæc est regula generalis in legatis piis, ut quoties non possunt in eadem specie impleri, convertantur in alium usum pium, ut docent communiter doctores, quos afferunt et sequuntur Thomas Sanch. lib. iv. *Consil.* cap. n. dub. iv. et alii, cum quibus idem probavi torn. π. *de just,* disput. XXIV. sect. 13. num. 303. *et* colligitur ex Trid. sess. XXV. c. 8. *de reform, et* ratio est, quia jam testator in bonum animæ suæ voluit hæredem tota ea summa privari ; quare adveniente illa impossibilitate, censetur testator adhuc magis amare bonum animæ snæ, quam hæredem. Quamvis nutem ab hae communi regula excipi soleat, quando testator expressit, ut adveniente impossibilitate conditionis exequendæ, legatum redeat ad hæredem, ut cum aliis fatetur Sanchez dicto dub. iv. nu. 6. id tamen in nostro casu non expressit in testamento, sed in prima donatione et assignatione bonorum, voluit, si collegium non erigeretur, donationem illam irritam esse, sibique reservavit bonorum illorum liberam dispositionem : in testamento autem postea non apposuit in favorem hæredis similem clausulam, nec illi reservavit dispositionem illorum bonorum, sed absolute hæredem gravavit ad ea bona consignanda, sicut ad cætera legata pia. Reservatio itaque illa non deservit haeredi, sed soli donatori viventi; post ejus vero mortem potius retorquetur contra hæredem, quia, si donator dispositionem eorum bonorum reservavit sibi; ergo nunc expendenda sunt ea bona, non juxta hæredis voluntatem testatoris, qui in iis casibus, ut diximus, semper præsumitur magis amare animam suan$ quam hæredem, nisi contrarium expresserit.

Secundo, et clarius hoc ipsum probatur, îθ quia hoc non fuit utcumque legatum pium, sed ad solvendam summam illam debitam ex volo, quo se obligaverat testator ad eam summam expendendam in aliquo opere pio in genere : quare, si in hoc opere expendi non potest, debet expendi in alio opere pio, ut satisfiat voto ; quoties enim de voto facto constat (prout in casu posito constabat ex confessione testatoris) hæres cogi potest, et debet ad illud solvendum, ut cum communi docet Sanchez *libi-,* iv. *in Decatog. cap. xv. n. 21. et seqq. qui cum* aliis observat n. *28.* id verum esse, etiamsi testator nihil injunxisset hæredi, imo, licet eum expresse absolveret a tali obligatione; quia, sicut non potest eum absolvere ab obligatione solvendi alia debita realia, sic nec a solutione debiti ex voto reali. Cum ergo in casu nostro testator deberet ex voto summam illum expendere in aliquo opere pio, ad id etiam tenebitur hæres, qui ejus personam repræsentat, etiamsi testator id *non* expressisset.

Restat solum quartum quæsitum, quis, et quomodo de *illo* legato disponere possit, et debeat ? Ad quod dixi primo, non solum summum Pontificem, sed etiam episcopum posse de illo legato io aliud opus pium dis-

ponere, qnando fieri non posset collegii erectio. Requiritur tamen juxta aliquorum sententiam consensus hæredis, et legatarii circa electionem operis pii, quos refert Sanchez *lib. iv. Consil. c. n. dub. 5. Alii verius solum exigunt* consensum episcopi, et exeeutorum testamenti, ut Molina tom. i. *dc Just, disp. 149. Si autem* partes non concordent, arbitrio judicis concordandro sunt, ut notat Sanchez ibi. Vide quæ dixi disp. xxiv. *dc Justitia·*, sect. 13. num. 306. et 307. ubi cum veriori sententia dixi, non posse episcopum ad libitum eligere opus pium, sed debere illud eligere quod magis accedit ad voluntatem testatoris, ut colligitur ex 1. *legatum* ff. *de usu, ct usufruct, legato,* ubi gloss, idem observat, et ex Trid. ibi supra dicto cap. 8. ubi dicitur, debere converti in alium usum pium, qui primæ institutioni proximior sit. Ratio autem est clara, quia de jure naturæ est ut voluntas testatoris impicatur eo modo, quo potest : si ergo non potest in propria specie, debet impleri in causa magis simili, quæ magis accedat ad mentem testatoris. Cum ergo mens testatoris fuerit ut fieret collegium Societatis in tali loco illius civitatis, si in eo loco fieri non potest, fieri debet in alio ejusdem urbis loco, vel certe collegium aliud contiguum collegio antiquo, vel si nec hoc fieri possit, debet accrescere collegio antiquo indigenti, ut ibi alantur plurcs operarii, qui ad illam aliam civitatis regionem excurrere possint ad ministeria sua spiritualia ibi exercenda : ut cum aliis notat Sanch. dicto cap. π. dub. 7. nu. 4. dicens, si testator fieri jubeat monasterium novum in aliqua civitate in qua sunt alia quæ indigent reparatione, et non est unde iis subveniatur, posse auctoritate episcopi converti in eorum utilitatem, quod saltem in casu nostro locum habebit, quando id quod testator voluit, mandari non potest execution!.

DUBIUM *XXXIII.*

An convictores seminarii reputentur ut familiares Societatis in ordine ad recipienda sacramenta ?

Supponitur, Societatem, sicut et plures alios ordines religiosos, habere nonnulla privilegia pro suis familiaribus, inter qua? unum est, quod possit familiaribus suis, saltem intra collegiorum, seu domorum septa commorantibus, ministrare Ecclesiastica sacramenta, quoties opportunum fuerit : ut constat ex *compand. privilegiorum Societatis,* verb. *familiares* §. 1. et habetur per communicationem concessionis factæ monachis S. Benedicti a Martino V. per bullam, ut refertur *in compendio Minorum,* verbor. *familiares,* et idem concessit per bullam Carmelitanis Alexander IV. ut refert Lezana tom. n.c.xv. num. 5. et idem concessit eisdem Sixtus IV. ut habet idem Lezana ibi num. 9 in quo aliæ aliorum Pontificum similes concessiones videri possunt. Unde aliquis fortasse dicet, convictores seminariorum posse virtute horum privilegiorum accipere extremam unctionem, et communionem tam paschalem quam in articulo mortis per modum viatici a patribus Societatis, qui seminarii curam habent, et cum quibus habitant. Aliquando enim omnes cohabitantes et commensales nomine *familiarium* intelligi solent, ut refert Emman. Roder, torn. π. q. *regul.* qu. lxvii. art. I. in fine, et Suarez tom. iv. *de Ilelig.* tract. X. lib. ix. cap. 4. num. 14. ipse tamen advertit, in praedictis et similibus induitis intelligi solum famulos inservientes, et intra septa monasterii habitantes, ut declaravit Concil. Trid. sess. xxiv. cap. i1. de reform. Convictores autem illi non inserviunt Patribus, sed potius ipsis inservitur in spiritualibus et temporalibus. Magis posset dubitari de famulis seminarii, præsertim de illis, qui non inserviunt immediate solis convictoribus, sed communiter loti seminario, ut coquus, et qui curam habet triclinii, et similes, qui videntur famuli etiam ipsorum Patrum, quamvis non solum illis inserviant sed etiam convictoribus : verum nec de iis caret diffi-

cultas, quod dicto privilegio fruantiir, ut mox videbimus.

2 Magis ergo apparenter fundari posset facultas illa in alio privilegio, quod alii auctores moderni referunt concessum ab Eugenio IV. fratribus Minoribus observantibus : « ut eoriim prælati possint omnes, et singulos fratres professos, conversos, novitios, nec non donatos, seu oblatos, præsentes, et futuros, et quoscumque pro tempore familiares servitores, officiales, et continuo commensales conventuum, domorum, seueremitoriorum ab omnibus peccatis etiam sedi apostolicæ reservatis, etc. absolvere, eisque eucharistiæ sacramentum ; et extremæ unctionis, et alia ecclesiastica sacramenta ministrare toties, quoties necessarium fuerit:» quod refertur apud Mirandam to. I. q. xlix. art. 1. et ab aliis recentioribus, qui tamen debuissent advertere, inprimis concessionem illam Eugenii IV. fuisse per vivæ vocis oraculum, quod refertur integrum in *Bullario regular.* Emman. Roder, et est novum inter Oracula Eugenii IV. atque adeo post revocationem factam a Gregorio XV. et Urbano VIII. non subsistere. Deinde nomine *commensalium*, ibi non intelligi eos, qui utcumque in eadem mensa comedunt de mensa, seu expensis regularium, qui ideo dicuntur eorum *commensales,* quia participant de eorum mensa, ut explicat Emman. Roder. II. torn. *gu. regul.* dicta quæst. lxvii. art. 1. et colligi potest ex c. ult. *de verb, signif.* lib. vi. ubi nominantur commensales, qui continuo expensis domini sui vivunt.

3 Adhuc tamen extat privilegium aliud concessum monachis Benedictinis Hispanis peculiari diplomate, cujus concessio quamvis referatur tanquam vivæ vocis oraculo facta in *compendio Minorum,* verb. *Unctio extrema:* sed revera facta fuit per litteras a Nicolao facto nuntio cum potestate legati a latere in regnis Gastellæ, et Legionis, et refertur ad litteram apud Emman. Roder, in *Bullario regular,* sub titulo bullæ, quæ est xlii. ibi inter bullas Sixti IV. ubi num. 4. conceditur illis monachis ministrare extremam unctionem absque alia parochi, vel episcopi licentia, iis qui intra septa monasteriorum suorum infirmati fuerint. Cum ergo facultas hæc per communicationem competat Societati, et nominatim referatur in compendio privilegiorum Societatis, verb. *Extrema Unctio,* videtur, quod virtute illius possint convictoribus sacramenta ministrari etiam in mortis a; ticulo dc licentia superiorum Societatis.

Sed inprimis in hoc induito non fit mentio 4
de eucharistia, sed de sola extrema unctione : neque in ejusmodi induitis fieri potest extensio ad alia præter contenta in concessione, licet in illis eadem ratio militet, quia intentio Pontificis determinatur ad ea quæ concedit. Quare non video quomodo virtute hujus induiti possit dari viaticum, et multo minus communio in paschate, quæ a parocho solo, vel de ejus licentia accipi debet.

Posset fortasse responderi, utrumque sacramentum concedi in alio induito concesso a Pio V. clericis regularibus, qui vulgo Theatini appellantur, quod habetur in bulla incipiente, *Ad immarcescibilem,* et est xxxi. inter Bullas Pii V. in n. to. *Bullarii,* communi Laertii Cherubini, in qua §. 17. conceditur illis Patribus, « ut eucharistiæ etiam pro viatico, ac etiam constitutio in articulo mortis, ac extremæ unctionis cæteris clericis, et fratribus congregationis hujusmodi, ac etiam mercenariis famulis, operariis, et servis eorumdem congregationis, ac quibusvis hospitibus etiam sæcularibus, et extraneis, quos in locis vel habitationibus congregationis hujusmodi tunc reperiri contigerit, etiam diœcesanorum, et sacerdotum curatorum quorumcunque, etiam in quorum civitatibus, et diœcesibus, ac ecclesiarum parochis respective, ecclesiæ, et loca ipsorum congregationis nunc, et pro tempore fuerint, aut aliorum, quorumcunque licentia minime requisita, nec obtenta; et in casu, quo non daretur spatium petendi talem licentiam propter repentinam necessitatem ; etiam quibuscumque aliis personis, quæ in hujusmodi necessitate intra ecclesias, collegia, domos, et habitationes congregationis reperiri contigerit, ac extra illa aliis quibuscumque infirmis, etiam in mortis articulo constitutis, ubique in causa necessitatis, supradictæ, etiam nulla ad hoc per eos petita, nec eis concessa licentia cujusvis sacerdotis curati, pœnitentiæ sacramenta ecclesiastica ministrare possint.» Verum neque hoc indultum videtur extendi ad convictores, cum solum loquatur de famulis et hospitibus : nec enim in rigore convictores dici possunt *hospites,* nam hospes commoratur transeunter in domo aliena : convictores autem sunt in seminario permanente)·, ut in domo propria, cum seminarium non minus sit domus seminaristarnm, quam Patrum eorum curam habentium. Et quidem

in verbis relatis videtur distinctio fieri inter hospites ct alios, siquidem post datam licentiam pro hospitibus absque limitatione, extenditur licentia pro *quibuscunique aliis personis,* qnnsin prædiclis locisreperiii contigerit, cum limitatione tamen ad casum necessitatis, et quo peti non possit licentia a proprio parocho : non ergo intelliguntur *hospitum* nomine omnes, qui in prædictis locis reperiuntur.

Ego in hoc casu distinguerem circa seminaria, hæc enim aliquando ita fieri possunt, ut patres Societatis habeant domum, vel collegium proprium, in quo postea educationis gratia juvenes aliquos recipiant, quos litteris ct bonis moribus instruant, concurrentibus eorum parentibus ad filiorum expensas, quod quidem non esset alienum ab instituto Societatis, sed proprium illius, ut notavit Suar. d. lib. ix. c. iv. n. 16. et constat, ex iv p. *conslit. Societatis* c. 3. §. 3. in constitutionibus littera B. et cap. ix. littera A. Porro domum illam ad Societatem perlinere, et non ad convictores, constabit ex eo quod si convictores discesserint, et alii non succedant, adhuc patres Societatis manebunt in eadem domo, ut in collegio proprio, in quo exteros quasi in hospitio ad tempus recipiebant. Aliter vero contingere potest, ut locus ille non pertineat directe et immediate ad Societatem, sed erectus sit primario in seminarium, vel ex testamento, vel opera episcoporum, juxta decretum Cone. Trid. ut juvenes aliqui ibi educentur, quorum cura demandetur patribus Societatis, qui ad hunc finem illuc transferuntur et ibi degunt; non tamen acquirit Societas dominium illius loci; imo potest aliquando episcopus justis de causis Societatem ab illa cura liberare, et aliis vel religiosis, vel sæcularibus eam committere, nisi in fundatione forte testator aliter disposuisset. Hoc sane modo Roma: seminarium cleri Romani commissum est curæ, et regimini patrum Societatis, sicut etiam collegia et seminaria Germanicum, Anglicum, Scoticum, Maronitarum et Græcorum : in quibus omnibus Societas non degit tanquam dominium habens illorum locorum, sed gubernationem, et curam ex commissione summi Pontificis : quare, si ea cura Societati auferretur, loca illa manerent pro iisdem seminariis, ad quæ directe et immediate pertinent, non ad Societatem; sicut et aliquando curam collegii Græci dimisit Societas, et discessit ab eo loco, succedentibus aliis, qui illud gubernarent, quamvis postea jubente Greg. XV. redierit. Sic etiam curam collegii de propaganda fide habuerunt per aliquot annos patres Theatini, qui anno præterifoa loco discesserunt, succedentibus rectoribus et magistris saccularibus.

Hac ergo distinctione supposita, dicerem, 7
si convictores, vel alumni sint prioris generis, posse illis ægrotantibus extremam unctionem ministrari de consensu superiorum Societatis; tunc enim locum videtur habere privilegium supra relatum Bencdictinis concessum, ut fatetur Suar, dicto n. 16. quia illi revera ægrotant intra septa collegii, vel domus Societatis : de viatico autem dubitarem et consulerem, ut facultas ab ordinario vel parocho peteretur, quia facultas illa a Pio V. patribus Theatinis concessa de solis hospitibus loquitur, ut vidimus : convictores autem in rigore non appellantur hospites, sed inquilini; et ipse Suar. d. n. 16. condistinguit illos ab hospitibus, dicens, facultatem illam dandi unctionem extremam iis, qui intra septa monasterii infirmantur, deservire posse non solum pro famulis, sed etiam quando contingat aliquem sæcularem ibi ægrotare, « vel occasione hospitii, vel si contingat aliquos sæculares intra monasterium, vel collegium studii causa, vel per aliam similem occasionem diutius commorari » quos noluit Suarez sub *hospitum* nomine intelligere.

Si vero convictores sint posterioris gene- 8
ris, ita ut non tam ipsi in domo patrum Societatis, quam Patres in eorum domo sint; non credo posse tuto illis ministrare viaticum, et extremam unctionem sine generali, vel speciali licentia ordinarii, vel parochi : atque ita observari audio in seminario Romano, ubi pro communione paschali etiam petitur facultas, ut in ipso seminario fiat. Ratio autem ex dictis videtur esse, quia illi revera non sunt intra septa collegii Societatis, sed patres sunt intra domum ipsorum. Nec credo in eo seminario clausuram religiosam rigorose obligare, ita ut feminæ ingredientes censuram incurrant; quamvis enim communiter ob decentiam non admittantur, aliquoties tamen vidi, dum aliqua spiritualis tragoedia recitaretur, admissas fuisse plures nobiles matronas etiam in aulam superiorem; imo, quamvis in collegiis Germanorum, Anglorum, Græcorum, et Maronilarum in Urbe sint etiam ecclesiæ ; reli-

giosi tamen Societatis ibi degentes, quando moriuntur, non ibi sepeliuntur, quia non reputantur ecclesiæ Societatis, sed deferuntur ad ecclesiam collegii Bomani : et quidem collegii Germanici alumni impetrarunt a Patre Generali, ut cadaver patris Bernardini Castorii, rectoris illius collegii, ob præclara illius erga ipsos merita, apud eorum ecclesiam remaneret, quæ est ecclesia celebris in Urbe, et parochialis, atque adeo habet semper parochum sæcularem, qui parochianis sacramenta ministrat (Antonius de Quintanadvenas tom. I. singul. Theolog. in Append, tr. i. dub. a.) Quare non est sine restrictione accipiendum, quod quidam recentior auctor nuper generaliter scripsit, ecclesias horum seminariorum esse ecclesias Societatis, et gaudere omnibus indulgentiis concessis visitantibus ecclesias Societatis, id enim ad summum locum habere potest in iis collegiis, qnæ vel Societas erexit, vel fundatores ipsi pro Societate erexerunt, ut Societas dominium loci illius haberet, et ita ut deficientibus alumnis, adhuc locus ille penes Societatem maneat, ut supra dictum est. Secus vero dicendum erit de ecclesiis illis, in quibus Societas, tanquam in alienis ministrat, quales sunt quas Romæ dari diximus.

9 Addo denique, etiamsi ecclesiæ, etdomus illæ sint proprie domus et ecclesiæ Societatis, et ideo convictoribus, vel alumnis ibi ægrotantibus possit a patribus Societatis extrema unctio ministrari, ex facultate supra relata, monachis Benedictinis concessa : non video tamen, qua facultate possit illis viaticum, vel communio paschalis dari, sine licentia parochi, vel ordinarii, cum illi nec sint famuli, nec hospites, pro quibus solis ejusmodi privilegia concessa fuisse vidimus.

DUBIUM XXXIV.

Quousque possint magistri Societatis tradere in scholis materias juris canonici?

1 Suppono, religiosis prohibitum esse sub excommunicatione audire in scholis lectiones juris civilis, ex cap. *finali clerici, vel monachi,* et videri possunt Sanchez lib. vi. *in Decalog,* cap. vin. nom. 9. et Lezana tom. I. cap. ix. num 3. quoad jus vero canonicum nulla est prohibitio ; sed possunt religiosi æque ac sæculares ejusmodi studio attendere, quippe quod est mere ecclesiasticum, et ecclesiasticas personas magnopere decet.

In Societate tamen restringitur facultas 2
hæc quoad præceptores, quibus non permittitur in scholis omnia tradere, quæ in jure canonico continentur. Nam inconstitut. part. iv. cap. xii. §. i. inter illa, quæ preceptores tractare debent in scholis, dicitur : « ac etiam expositive, quæ ad hanc finem nobis præfixum conveniunt (non attingendo tamen eam partem canonum, quæ foro contentioso inservit) pertractabunt, » promiserat enim, finem harum lectionum esse « proximos ad cognitionem, et amorem Dei, et saltem suarum animarum juvare, › quo etiam alludere videtur constitutio eadem par. iv. cap. xiv. littera C. ubi dicitur assumendam esse materiam *ex aliqua partejuris canonici,* quasi non omnes partes, sed aliquas solum explanare doceat. Hoc ergo supposito, dubitatum fuit, quæetquales materiæ, aut partes juris canonici a magistris Societatis in scholis discipulis tradendæ et explanande sint.

Respondi, mentem constitutionis esse, ut 3
Societatis magistri, sicut ipsi advocati esse non possunt, ita nec in scholis formare debeant advocatos, vel judices in iis quæ eorum propria sunt, qualia sunt omnia quæ ad forum contentiosum spectant ; sed potius docere curent ea solum quæ ad forum internum pertinent, et quæ necessaria sunt parochis, confessariis, et illis quibus incumbit conscientias instruere et informare. *Seligendte* ergosuntinjure canonico *materiæ illæ,quæ ad* hunc finem deserviunt, et e contra *rejiciendae* sunt quæ pertinent ad forum contentiosum. Ut tamen magis in particulari scire possint prædicti magistri materias quæ ad ipsos pertinent, vel non pertinent, distinxi illas omnes in tres classes. In prima classe constitui possunt materiæ spectantes ad forum conscienlhe, atque adeo ad scholas Societatis juxta ipsius constitutiones. He autem sunt de sacramentis in genere, et in specie, de sacramentalibus, de consecratione ecclesiæ, de ordinandis, et ordinum collatione, de usu pallii, de apostatis, de censuris in communi, in particulari, de irregularitate, de ecclesiis et capellis, de celebratione missarum. de sponsalibus et matrimonio, et do

ejus impedimentis, ut de consanguinitate, affinitate, etc·, de residentia prrclalorum, et de clerico non residente, de pomis omnibus spiritualibus pro foro conscientiæ, do constitutionibus, legibus, et consuetudine, de decimis, do divortiis, de feriis, de homicidio, ct immunitate ecclesiarum, de infidelibus, de hærclicis, et schismaticis, de delictis clericorum, de jejunio, de pcenitentiis, et remissionibus, de rebus Ecclesiæ non alienandis, de regularibus, de conversione conjugatorum, de reliquiis, et veneratione sanctorum, desimonia, de sacrilegiis, de translatione episcopi, de voto, de vita, et honestate clericorum, de usuris, de furtis, de juramento, de privilegiis. Hæc omnia ex professo possunt in prædiclis scholis explicari.

Secunda classis esse potest earum materiarum juris canonici, quæ quia forum contentiosum spectant, non debent a prædiclis magistris tractari, sed ad summum obiter, ct quatenus ad forum conscientiæ possunt conducere, attingi. Ejusmodi autem esse possunt de foro competenti, de accusationibus, de appellationibus, de arbitris, de calumniatoribus, de causa possessionis, de collusione, de crimine falsi, de dilationibus, de dolo, et contumacia, de exceptionibus, de missione in possessionem, de fcudis, de fide instrumentorum, de electionibus, de institutionibus, de jure patronatus, de in integrum restitutione, de judiciis, de libelli oblatione, de litis contestatione, de mutuis petitionibus, de novi operis nuntiatione, de officio judicis ordinarii et delegati, et vicarii, et aliorum de quorum officiis in jure canonico tractatur, de ordine cognitionum, de piis petitionibus, de postulando, de præsumptionibus, de probationibus, de juramento calumniæ, de procuratoribus, de purgatione canonica, de regulis juris, de verborum significatione magna ex parte, de rescriptis, de restitutione spoliatorum, de sequestratione, de supplenda negligenlia prælàtorum, de syndico, et actore, de testibus, de ordine in lite servando, nempe ut lite non contestata, etc. et ut lite pendente, etc. de successione ab intestato, de transactione, de testamentis, de parochis.

Tertia denique classis potest esse mixta, in qua constituuntur materiæ aliquæ, quæ possunt ex professo tractari quoad aliquam earum pariem, quæ forum conscientiæ concernit, non vero quoad magnam etiam earum partem, quæ spectat ad forum contentiosum. Ejusmodi esse possunt, de mutuo, de donationibus, de emptione et venditione, de beneficiis, do pactis, de, injuriis, de fidejussione, de pignoribus, ct aliis contractibus, de præscriplionc, de renuntiatione, de dolo, et metu, et similia, quæ mixta sunt, ct ad utrumque forum pertinere possunt.

Hæc autem divisio intelligenda est dc doctrina, ut dixi, in scholis tradenda, de quibus solis constitutio illa Societatis loquitur, nam extra scholas possunt quidem patres Societatis de iis omnibus agere; sic enim Thomas Sanchez, Ludovicus Molina, et alii Societatis doctores in suis libris ex professo agunt de materiis etiam sccundæ classis, quia librorum materia latius patet, quam scholarum, de quibus solum scholis loquitur prædicla constitutio. Sicut etiam non prohiberetur aliquis ex Societate libros edere de materiis juris civilis, vclmedicinæ, si eas facultates bene calleret, quamvis in schola non posset eas docere, ut expresse prohibetur in d. part. IV. *constit.* cap. χπ. §. 4. Sic etiam contingit, aliquot ex Societate libros edere de floribus, de agricultura, et similibus, quæ tamen in Societatis scholis tradi non consueverunt.

DUBIUM XXXV.

De suffragio dubio in congregatione provinciali.

Singulis trienniis in Societate fit congregatio provincialis in qualibet provincia, in qua eligitur professus aliquis, qui ut procurator ejus provinciæ Romam ire debet, tum ad informandum plene Generalem de statu totius provinciæ, tum ut cum ipse Generali et assistentibus, et cum procuratoribus aliarum provinciarum, qui simul die præscripta convenire debent, decernatur per suffragia secreta, an sit cogenda congregatio generalis. Antea tamen in ipsa congregatione provinciali de hoc ipso agitur, et per suffragia publica decernitur, an petenda sit congregatio generalis : quæ quidem petitio non habet vim decisivam, sed quasi consuitivam, ut

singulre provinciæ aperiant suam mentem circa hoc punctum : in quo postea, ut dixi, Generalis et assistentes et procuratores provinciarum habent votum decisivum per suffragia secreta, et statur majori parti circa cogendam, vel non cogendam congregationem generalem.

Hoc supposito, contigit, ut in quadam congregatione provinciali, dum de hoc articulo ageretur, unus ex congregatis suam sententiam explicaverit, his verbis : « Ego quidem per principia intrinseca judico, cogendam congregationem generalem : quia tamen in contrarium propositæ sunt plures rationes, remitto me judicio patris procuratoris electi, qui Romæ, visis et auditis omnibus, judicabit, quod magis expediat. » Hoc itaque suffragio tanquam pro neutra parte decernente, non computato, apparuit major vocalium pars censere non esse congregationem generalem cogendam, atque ita in actis notatum fuit. Sed antequam sessio dissolveretur, aliqui obmurmurare cœperunt, dicentes, non esse bene computata suffragia, nam circa illam dubiam sententiam debebat ejus auctor interrogari, ut mentem et sensum suum declararet. Si enim ipse diceret, se magis sentire cum petentibus congregationem generalem, jam non esset major pars nolentium, quam volentium congregationem, sed vel minor vel æqualis. Fine tamen sessioni per provincialem imposito, omnes discesserunt, sed postera die aliqui reclamarunt clare, et petierunt ut sensus suffragii dubii ab ejus auctore exquireretur : quorum petitioni congregatio consensit, et pater illo declaravit, se cum illis sentire qui Congregationem generalem petebant. Dubitatum ergo fuit, quæ, et qualis æstimanda sit legitima illius congregationis mens, an pro cogenda, an pro non cogenda congregatione generali?

Pro utraque parte rationes erant non contemnenda ; quod enim congregatio illa peteret congregationem generalem, probari potest primo, quia quando verba sunt dubia, sensus ab eorum potissimum auctore petendus est : ipse autem hoc casu explicuit, se cum illis sentire, qui congregationem generalem petebant; debuit ergo interpretatio verborum dubiorum acceptari. Secundo, quia debuit saltem, antequam aliquid statueretur, peti ab ipso auctore sensus suorum verborum, præsertim cum aliqui ante finem sessionis obmurmurarent, et vellent id fieri antefinem sessionis. Tertio, quia die «equenti hoc ipsum aliquibus clare profestantibos, congregatio censuit, ita faciendum prout factum est : quare videtur auctoritate ejusdem congregationis firmatum fuisse defectum præcedentis decreti, ob quem retractari debebat, et implicite videtur retractatum, cum interrogatus de sensu suorum verborum Pater ille suam sententiam pro parte affirmativa clare explicuerit. Congregatio enim provincialis videtur habere potestatem declarandi dubia, quæ concurrunt, ut colligitor ex formula congregationis provincialis cap. iv. §. 17. Quare, si aliquid dubii erat circa illa verba, vel circa eorum auctorem interrogandum, pbtuit congregatio de hoc dubio legitime judicare, et ejus judicio standum omnino erat.

Cæterum pro contraria etiam parte non levia erant argumenta, ob quæ primum decretum sustineri debebat, nec poterat die sequenti mutari, vel alterari. Primo, quia falso videtur supponi, sensum illorum verborum fuisse dubium, et indiguisse interpretatione posteriori ; sensus enim clarus videtur, nempe si ego sola motiva intrinseca haberem, judicarem cogi debere congregationem generalem. Nunc tamen, quia alias rationes audivi, nihil volo ex me judicare, sed id totum remitto judicio procuratoris, qui Romæ melius judicare poterit, quorum verborum sensus clarissimus est, et ex illis constat, Patrem illum non judicasse absolute cogendam congregationem, sed dixiss?solum se id fuisse judicaturum, si motiva sola intrinseca haberet, qua conditione deficiente, prout de facto deficiebat, cum alia motiva audisset, noluit pro alterutra parte judicare, sed remisit de judicio a procuratore Roma; faciendo : quare suffragium illud pro neutra parte debebat computari, nec ejus interpretatio exquirenda erat, cum satis de sensu auctoris constaret.

Secundo, quia non obstat, quod auctor postera die aliter suam mentem explicuerit : tum, quia magis standum est verbis, quæ quando clara sunt, non possunt aliter ab auctore explicari in præjudicium prioris suffragii : alioquin nulla electio, aut decretum maneret firmum, sed semper suffragatores potuissent postea declarare mentem suam in alio sensu : tum etiam, quia declaratio illa facta fuit post tempus legitimum : nam decretum factum die præcedenti non poterat die subsequent! alterari, ut constat ex for-

muln congregationis provincialis cap. vi. num. 49. *ubi sic dicitur :* « Rorum tractandarum determinationes ad plura suffragia simpliciter definiantur : qual nullo modo secreta esse debebunt, sive do negotiis aliis agatur, sive quæratur, cogendane sit congregatio, necne ; ob milita eaque gravia incommoda, quæ præter noviliatum sequerentur. Ne quæ in eis intercessio permittatur, ut citius expediri possint, cum præsertim de eo tantum agendum sit, num proponendæ videantur congregationi, aut præposito generali, et qnœnam sit de iis plurium sententia : licet autem cuique aliis auditis mutare sententiam, antequam res omnino concludatur. Porro quæ transigentur in actione una, in sequenti a secretario legantur, ut congregatio intelligat, sint ne omnia recte excepta, et explicata, an non. » Ex quibus verbis constat, non licere variare sententiam, nisi eadem die et antequam res concludatur, cujus duplex ratio ibi insinuatur : nempe ut citius res expediatur, et quia tota illa tractatio non est decisive, sed solum consultiva, et ut constet generali præposito vel congregationi generali, quis sit sensus ut in plurimum Societatis.

6 Unde probari potest tertio hæc pars, quia, etiamsi suffragium illud fuisset dubium, adhuc ad finem congregationis illius non erat necesse quaerere sollicite ab auctore ejus interpretationem. Cum enim tota illa discussio tenderet solum ad instruendum Generalem, et procuratores Romæ congregandos de sententiis in congregationibus provincialibus prolatis ; id totum præstari abunde poterat absque alia interpretatione eorum verborum; poterat enim referri, quomodo et quibus verbis Pater ille suam sententiam dixerat, et quid etiam alii dixissent : quod salis erat ad simplicem relationem et instructionem offerendam, quibus habitis Generalis et procuratores interpretari et judicare poterant, quo loco sententia illa habenda esset, et an major vel minor pars sensisset cogendam esse congregationem generalem, et congregatio provincialis suo debito satisfecisset, narrando ad litteram et referendo verba singulorum. Neque enim, ut dixi, ad congregationem provincialem spectat de hoc puncto decernere, sed referre fideliter, quid singuli Patres interrogati dc re illa responderint.

1 Nec obstat, quud postera die aliqui Patres intercesserint, ut Pater ille interrogaretur de sensu sui suffragii. Vocatur autem ibi *intercessio,* quando aliqui sese opponunt decreto majoris partis, et petunt ut iterum de eadem *re* sententiæ exquirantur. Respondetur enim ejusmodi intercessiones, licet in congregatione generali admittantur, intra triduum una, vel in aliquo casu duae, ut habetur in formula congregationis generalis cap. vu. §. 73. in congregatione tamen provinciali nulla prorsus intercessio admittenda esset, ut constat ex verbis formula supra relatis.

Nec etiam obstat, quod in eadem sessione, § antequam ab eo loco recederetur, aliqui reclamasse dicuntur, petentes ut sensus suffragii ab ejus auctore peteretur; illa enim non potuit dici reclamatio, quippe quam nec provincialis, nec secretorius congregationis, nec major ejus pars audivit : sed fuit potius obmurmuratio, qua aliqui cum suis vicinis tacita querela susurrabant. Nec reclamare dicitur, quem major pars non percipit; imo, etiamsi major pars audisset, eo tamen ipso quod tacuit, videtur tacite querelam illam rejecisse, et judicasse non oportere auctorem interrogare de sensu, qui in verbis ipsis clarus apparebat. Aliud esset, si auctor ipse reclamasset ; tunc enim agere posset de nullitatc, eo quod non fuisset exauditus, cum durante adhuc eadem sessione, potuisset licite et valide sententiam mutare, ut constat ex verbis formulæ supra relatis. #

Nec denique obstat, quod die sequenti proposito dubio, Patres decreverunt interrogandum esse auctorem suffragii de sua mente, et juxta illam judicandum. Responderi enim potest, Patres fortasse non potuisse die sequenti id facere, quia decretum una die factum non potest die sequenti ob intercessionem rescindi, ut ex formula supra vidimus. Neque etiam potuerunt per modum declarationis procedere auctoritate congregationi concessa ad declaranda dubia quæ occurrunt, sciendum enim est ejusmodi facultatem non esse generalem, sed limitatam , ut constat ex eadem formula congregationis provincialis ca. iv. §. 17. ubi ea facultas congregationi provinciali conceditur, his verbis : « Possunt enim patres legitime congregati (si modo duas tertias partes excedant) ad praesentem praxim dubia omnia terminare , quorum explicatio congregationi perficiendæ opportuna videbitur; quoties ea ex constitutionibus, decretisve , aut Genera-

Hum responsis colligi non poterit, » quæ conditiones deficere videbantur in casu præsenti : nara ex decretis et formulis habebatur, non posse sententiam in una actione dictam die sequenti alterari. Deinde, si quid ibi dubii remanebat, explicatio certe illius dubii non erat necessaria ad congregationem perficiendam. Cum enim in ordine ad convocandam congregationem generalem non habeat congregatio provincialis votum definitivum, ut vidimus, sed solum consultivum, ut proponat præposito generali et procuratoribus Romæ congregandis sensum congregationis provincialis, etrationesutrinque productas, id totum poterat optime fieri non interrogato denuo auctore suffragii ; poterat enim referri, tot Patres judicasse cogendam congregationem, tot vero judicasse non cogendam : ac denique unum talibus verbis sententiam dixisse , ac se demum remisisse sententiæ a procuratore provinciæ ex informationibus Romæ habitis ibi proferendæ, quo pacto integre, et fideliter referebatur quidquid a Patribus ineo puncto dictum, factumve fuerat, et congregatio provincialis suo muneri abunde satisfaciebat. Non ergo necessaria erat explicatio illius dubii ad congregationem provincialem conficiendam, atque adeo non erat ex iis dubiis, ad quorum explicationem potestatem habet congregatio provincialis.

9 Hæ itaque rationes pro utraque parte erant : cum vero de re jam præterita ageretur, et de qua parum referebat scire, an rite peracta esset, cum ad finem congregationis provincialis satis esset scire, quid, et quomodo factum sit, qualecumque illud fuerit : dixi videri mihi, magis juxta formulam futurum fuisse, si res prout facta fuerat in prima sessione, reducta fuisset in acta, etverba suffragii, de quibus postea dubitatum fuit. Nec dandam fuisse liberam facultatem auctori suffragii explicandi die sequenti suum suffragium, cum eo ipso esset periculum mutandi sententianr, (quod die sequenti non permittitur) quando vero jam interpretari permissus est suam montem, non debuisse interpretationem illam pro suffragio legitimo et certo computari, nec juxta illam numeranda esse suffragia petentium congregationem generalem, quasi jam major pars, addito illo suffragio id sentiret : sed narrandum solum fuisse in actis, quid postera dio contigisset, et quomodo Pater ille suam sententiam explicaverit; hoc enim sufficiebat et requirebatur , ut postea Romæ congregatio procuratorum scire posset quid de sensn illius congregationis provincialis æstimandum esset, cum hæc sola notitia ad meram informationem præpositi generalis et procuratorum requiratur, absque eo quod congregatio provincialis se ingereret in decernendo, an Pater ille potuisset valide die sequenti suam sententiam interpretari in alio sensu, ab eo, in quo die præcedenti acceptata fuerat.

DUBIUM XXXVI.

An possit professus Societatis sine prorepto summi Pontificis assistere loco ordinarii in tribunali sancti officii.

Suppono , omnes professos societatis post factam professionem solemnem , emittere in loco separato aliqua vota simplicia, quorum unum est, nunquam se curaturos, prætensurosve extra Societatem prælationem aliquam, vel dignitatem, nec consensuros in sui electionem , quantum in ipsis fuerit, nisi coactos obediontia ejus, qui eis præcipere potest sub poena peccati. Suppono item, Inquisitorem non posse sine episcopo, vel ejus vicem gerente procedere ad sententiam condemnativam, vel ad torturam, sed debere episcopum requirere et cum eo processum communicare, ut vel ipse episcopus interveniat, vel alium loco sui mittat, quem saltem per octo dies *expectore debet, post* quos dies potest Inquisitor solus procedere, ut tradunt communiter doctores, quos congerit et sequitur Carena tract, *de offido sancta Inquisitionis* part. I. tit. iv. §. 2. per totum. Ad quod munus solebant aliqui episcopi in locis, in quibus non resident, et ubi resident Inquisitores, delegare suas vices alicui patri Societatis, qui episcopi loco interveniat in ejusmodi causarum expeditione. Unde dubitatum fuit, an professus Societatis possit ejusmodi delegationem acceptare sine præcepto potentis ad id sub peccato obligare.

Iu hoc puncto duo possent dubitari. Primum est, an votum non procurandi, nec acceptandi , extendatur etiam ad ejusmodi officia, seu delegationes. Secundum vero est, an ad hæc officia acceptanda requiratur pra*

cepium *summi Pontificis, an voro sufficiat præcpplum præpositi generalis,* vel alicujus *alterius. Quoad primum dubium, ego in eam partem semper propendeo,* quod praedictum votum comprehendat etiam ejusmodi officia. *Ratio est, quia verba voti* generalia sunt non procurandi, nec acceptandi dignitatem ullam, vel prælationem extra Societatem sine præcepto obligante sub peccato. Nomine autem *Prælationis* intelligi videntur munera omnia, quæ secum afferunt jurisdictionem spiritualem et ecclesiasticam in foro externo, ut explicant Suarez tom. IV. *de /lelig.* tract. X. lib. vi. cap. vu. num. 13. et Castro Palao tom. III. tract, x. disp. v. punct. 6. num. 3. ubi inter prælationcs in voto comprehensas numerat vicariatum episcopi. Imo Suarez ubi supra num. 13. putat sub nomine *Prælationis* intra Societatem, quam ejus professi ex voto peculiari procurare non possunt, comprehendi etiam munus electorum, qui ad hoc eliguntur ut in congregatione generali eligere possint præpositum generalem ; quia ii jam videntur deputari ad aliquam jurisdictionem exercendam in ipsa congregatione generali, atque ideo faciet contra votum, qui procuraret fieri unum ex prædictis electoribus. A fortiori ergo idem diceret de eo qui procurat habere vices episcopi in tribunali sancti officii. Ratio autem esse videtur, quia muuus illud affert secum jurisdictionem non solum pro uno , vel alio actu transeunti, sed permanentem et habitualem pro universitate causarum ad illud tribunal spectantium, atque adeo videtur esse species aliqua prælaturæ, cum tamen nulla sine præcepto cogente possit ab ejusmodi professis procurari, vel acceptari.

3 Denique quoad hoc non videtur remanere dubium post declarationem factam a felic. record. Urbauo VIII. qui speciali decreto facto die 23. Januarii anno 1632. delaravit, et decrevit in dicto voto professorum Societatis, nomine *dignitatis* seu *Praelationis extra Societatem* ; comprehendi dignitates, seu prælationes sæculares, *et quacumque officia, quorum officiales jurisdictionem ecclesiasticam, vel laicalem, de jure, usu, vel consuetudine habent,* mu *quomodolibet extra ipsam Societatem exercent.* Porro dubitari non potest, quod vicarius episcopi ad causas sancti officii jurisdictionem habeat, et exerceat ecclesiasticam, pertinentem ad torum externum in illo tribunali , atque adeo quod nomine *dignitatis,* seu *Prælationis juxta declarationem illam Urbani debeat intelligi.*

Restat ergo *secundum punctum,* qiiis *possit hoc* præceptura professo Societatis imponere, ut illud munus acceptet. Posset enim inprimis aliquis *contendere,* posse Generalem præpositum *id præcipere, quia, quamvis ipse non* possit professo præcipere acceptationem episcopatus, cardinalatus, vel alterius similis prælaturæ , ut vidimus libro præcedenti dub. iv. id tamen ideo non potest, quia per ejusmodi acceptationem professus eo ipso extrahitur et eximitur ab obedientia præpositi generalis : quare non potest subdito præcipere ut id acceptet, hoc enim esset præcipere subdito ne sit subditus. In casu autem nostro officium illud non extrahit subditum ab obedientia Societatis, sed remanet adhuc subjectus regulæ et disciplinæ regulari, ac suorum prælatorum correctioni, cum nec ipsimet Inquisitores exempti maneant a suis prælatis, sed ab iis corrigi possint, saltem in iis quæ non pertinent ad sua officia, et quando pœna non impediret vel retardaret sui officii exeeutionem, ut tradunt communiter doctores, quos affert et sequitur Diana part. IV. tract, vπι. resol. 53. quod magis habet locum in casu nostro, in quo professus deputatus ab episcopo, ut sui loco assistat in tribunali S. officii , manet sub eadem disciplina regulari, et non minus libere a prælatis regularibus regitur et corrigitur , quam alii omnes religiosi ejusdem domus vel collegii : non ergo apparet cur prælatus regularis non possit subdito præcipere, ut ejusmodi munus acceptet, sicut potest ei præcipere ut confessarius sit, vel concionator alicujus principis vel prælati.

Supposita tamen resolutione puncti præ- 5 cedentis, consequenter dicendum videtur, nullum prælatum Societatis, neque etiam ipsum Generalem posse id præcipere. Ratio autem est, quia votum obedientiæ regularis solum obligat adobediendum in iis quæ suat juxta regularem : unde Sanchez lib. VI. *in Decalog.* ca. n. num. 49. probat non posse prælatum regularem præcipere subdito ut acceptet episcopatum , quia episcopatus non est secundum regulam, nec pertinet ad statum, aut bonum religionis, sed ad bonum commune Ecclesiæ, et num. 30. addit ob eumdem causam, non posse illi præcipere, ut parochi munus exerceat, nisi sit benefi-

cium regulare ejusdem religionis, quod etiam ob eamdem rationem docet Castro Palao tom. III. tract, xvi. disp. iv. punct. 5. num. 3. ubi alios refert. Prædiclum autem officium nec est secundum regulam , nec pertinet ad statum Societatis, sed ad bonum commune Ecclesiæ, et in rigore est pars officii vicariatus generalis episcopi; quare, sicut non pertinet ad praelatos regulares imponere suis subditis ut sint vicarii episcoporum, ita nec possunt illis præcipere, ut sint eorum vicarii in ordine ad causas tribunalis sancti officii, ob easdem rationes.

6 Major posset esse difficultas, an Inquisitores ipsi possint præcipere religioso Societatis, ut ejusmodi delegationem et officium acceptet et exerceat, quando ab episcopo nominatur, id enim probari posset primo ex doctrina generali, quod Inquisitores possunt cogere ad acceptandum officium consultoris in sancto officio, ut constat ex ca. *ut commissi, §. advocandi, de hæreticis* in vi. et tenent doctores communiter, quos affert et sequitur Carena tract, *de officio Inquisitionis* part. I. tit. vi. §. 1. num. 1.

Secundo magis specialiter posset idem probari ex jure speciali ipsius Societatis, quæ, cum haberet a summis pontificibus privilegium exemptionis, ut non possent religiosi Societatis obligari ad acceptanda officia sanctæ inquisitionis, vel exercitium etiam in aliorum defectum , absque expresso sui superioris consensu, ac etiam mandato, ut habetur *in compendio privilegiorum Societatis,* verb, *exemptio.* §. 3. ipsa tamen Societas in quinta congregatione generali, decreto xxi. ad instantiam Philippi II. regis catholici huic exemptioni renuntiavit, et sese obedientiæ tribunalis sancti officii, quoad hæc inHispaniæ regnis omnino submisit, ubi non fuit sermo de solis officiis consultorum, aut qualificatoruin, sed *de quovis munere, officio, vel exercitio ;* quare videtur Societas agnovisse potestatem Inquisitorum ad cogendum præcepto suos religiosos, ut hæc munera acceptaient.

8 Aliunde tamen videtur, non potuisse praedictum officium ex præcepto Inquisitorum acceptari. Primo, quia in dicto cap. *ut commissi,* sermo solum est de munere consultorum, de quibus etiam et de qualifieatoribus agebatur, quando Societas in quinta congregatione exemptioni suæ renuntiavit. Querclæ namque omnes Inquisitorum, de quibus ibi mentio fit, erant solum circa officia consultorum et qualificatorum, quos Inquisitores eligere volebant libere ex Societate, sicut ex aliis religionibus : quam libertatem concessit eis Societas in prædicto decreto, nec videtur tunc cogitatum fuisse de officiis Inquisitorum, aut habentibus jurisdictionem ordinariam vel delegatam, quæ Societatis mens colligi potest primo ex decreto subsequent! xxvni. in quo, ne ex cessione illa exemptionis jam facta daretur ambitionis occasio, prohibitum fuit sub excommunicatione, ne ullus ex Societate officia consultoris vel qualificatoris in Inquisitionibus Hispanis ambiret, vel procuraret ; de illis ergo solis officiis cogitaverat, quando subjecit se Inquisitoribus in acceptandis officiis illius tribunalis. Secundo quia privilegium , cui cessit Societas, erat, ne cogerentur acceptare exotficio, sine consensu ac mandato superiorum : superiores autem Societatis non poterant subditas cogere præcepto ad acceptanda officia habentia jurisdistionem ecclesiasticam, quia hæc comprehenduntur nomine *Prælationis extra Societatem,* ut vidimus ; ergo tam in ipsa exemptione, quam in illius cessione non erat sermo de officiis habentibus jurisdictionem, quale est illud, de quo agimus, sed de aliis mere ministerialibus.

Ex alio etiam capite cessio illa non videtur potuisse comprehendere hoc officium; 9
quia cessio illa solum fuit in gratiam Inquisitorum, ut ex contextu patet, et ut Hispani inquisitores possent libere uti opera religiosorum Societatis : debet ergo intelligi circa officia quæ ab ipsis Inquisitoribus imponuntur, et ab eis dependent, quale non est munus interveniendi tribunali loco episcopi : hoc enim munus non dependet ab Inquisitoribus, nec ab iis imponitur, sed a solo episcopo, qui pro suo libito eligit aliquem vicarium loco sui, cui suas vices delegat : non renuntiavit ergo Societas quoad hoc officium, suam exemptionem, atque adeo non potest ab episcopi præcepto aliquis ex Societate obligari ad hoc munus acceptandum : quare cum aliunde prælati regulares non possint hoc præcipere, ut vidimus, restat quod solus summus Pontifex id possitpræcipere.

Sed, quidquid de his sit, sublata est jam 10
omnis difficultas, et omne dubium in hoc puncto, stante proprio motu, seujlecreto felit-. record. Urbani VIII. edito 26*. Februarii anno 1613. ubi ad tollenda omnia dubia de-

claravit el deorevit, religiosos illos, qui juxta suas constitutiones peculiaro votum emittunt non procurandi, nec acceptandi dignitatem aliquam, seu praelationem extra religionem, nisi coacti sint, vel astricti præccpto ejus qui sibi præcipere potest: hos, inquam, non posse acceptare dignitatem vel praelationem ejusmodi ex præcepto cujuscumque prælati, vel superioris, quicumque ille sit, nisi solius summi pontificis, ubi omnes alii etiam legati a latere, et quacumque nota digni excluduntur a potestate id praecipiendi, vel dispensandi in eo voto. Undo etiam si episcopi vel inquisitores potuissent hoc munus alicui cx Societate imponere, et præccpto cogere ad acceptandum : nunc tamen procul dubio non possunt, cum ex uno capite Pontifex ibi sibi uni, et suis successoribus reservaverit facultatem cogendi præccpto ad quamlibet praelationem extra suum ordinem religiosos qui ex suo instituto ejusmodi vota emittunt, non acceptandi praelationes extra suum ordinem : et ex alio capite idem Pontifex alio brevi, ut supra vidimus, declaraverit nomine *Praelationis* in ejusmodi votis intelligi quæcumquo officia, quorum officiales de jure vel consuetudine habent, vel exercent jurisdictionem aliquam ecclesiasticam, vel laicalem, qualem ecclesiasticam jurisdictionem etiam in foro externo habent, et exercent, qui loco episcopi interveniunt tribunali inquisitionis.

DUBIUM XXXVII.

Quidjudicandum sit de professo societatis fugitivo?

Professus quidam Societatis, cum suo provinciali non obediret, timuit ne fortasse ea de causa in suo cubiculo carceraretur, et fuga arrepta, habitu tamen retento, per plures dies non comparait, animo tamen redeundi, cum primum novus provincialis succederet. Multa ergo in hoc casu, qui in Societate insolitus erat, quæsita sunt.

2 Primo, quaerebatur, an censendus esset Apostata? Respondi, non deesse qui id concedant. Nam inprimis, quando non retinetur habitus, etiamsi sit animus redeundi, si tamen sit animus absentice longæ, reputari apostasiam, docent aliqui, quos affert et sequitur Suarez tom. IV. *de llelig,* tract, vin. lib. in. ca. 1. num. 21. qui num. 21. addit, idem procedere, licet religiosus fugitivus non dimittat habitum, quod etiam repetit ca. π. num. 14. pro qua sententia afferuntur etiam Antoninus, Tabicna, et Armilla, quamvis non omnina clare loquantur apud Castro Palaum tom. III. tract, vi. disp. iv. punch 16. num. 3. Addit autem Suarez dicto ca. i. nu. 33. longitudinem temporis sufficientem ad apostasiam judicari debercarbitrioprudentis, sufficere tamen animum ab initio illius longæ moræ, quamvis postea prælatis deprehensus, vel mutato consilio, redeat brevi ad obedientiam regularem.

Communis tamen sententia ad veram, et 3
propriam apostasiam requirit habitus dimissionem cum animo non redeundi : ita tradunt communiter doctores, quos congerunt et sequuntur Sanchez lib. vi. *in Decalog.* cap. vin. n. 2. Castro-Palao ubi supra n. 2. ct 4. ct Lezana tom. I. cap. xvi. n. 7. Cum ergo hæc sententia ad minus sit probabilissima, non debemus in casu nostro professum illum tanquam apostatam damnare : potuit enim se communi fere omnium sententia defendere, juxta quam absolvendus potius est a pœnis apostasiæ.

Secundo itaque quæsitum fuit, an saltem 1
ob fugam incurrerit aliquam excommunicationem? Respondi, de jure communi excommunicationem impositam esse religioso fugitivo, dimisso habitu, non vero si habitum retineat, ut ex Bullis Pauli IV. et Pii IV. probant doctores, et videri possunt Suarez ubi supra dicto cap. π. an. 10. et Sanchez ubi supra n. 11. Do jure autem speciali Societatis nulla reperitur excommunicatio lata contra fugitivos, si non sint apostatæ ; imo advertit idem Sanchez ibi n. 7. in Societate non dari proprie habitus dimissionem, cum Societas non habeat habitum sibi proprium : in nostro autem casu neque hunc qualitercumque proprium, seu usitatura Societatis habitum fugitivus dimisit ; quare nullam ex hoc capite excommunicationem incurrit.

Tertio quæsitum fuit, quibus pœnis ob 5
fugam puniri posset? Respondi, pœnis arbitrariis, attenta qualitate personœ, delicti et aliis circumstantiis, ut colligi potest ex Tridentino sess. xxv. cap. iv. *de Regularibus,* ubi ejusmodi regulares fugitivi ab or-

dinario, seu episcopo puniri præcipitur, non determinandopœnam imponendam. Potest ergo puniri carcere, jejuniis, et aliis pœnitentiis ad tempus pro majori, vel minori culpa quam in hoc casu contraxisse reperietur.

6 Quarto quæsitum fuit de aliis ex Societate, si qui forte deprehendantur cooperati ad illius iugam, vel saltem non impedivisse, cum ex officio tenerentur impedire, an ii incurrerint pœnas contentas in compendio privilegiorum Societatis verb. *Apostatæ, §.* 3. et 4. Respondi pœnas ibi contentas imponi cooperantibus apostatae, vel saltem recedenti a Societate, ut fatetur Gastro-Palao ubi supra punct. xvm. num. 7. Qui tamen amplecteretur sententiam Suarii supra adductam, consequenter deberet dicere, quod si fuga duravit longo tempore, vel ab initio fuit animus differendi reditum per longum tempus, quorum quodlibet in illa sententia sufficit ad incurrendas pœnas apostasiæ ; coopérantes etiam incurrerint pœnas in ditis)locis impositas illis qui cooperantur apostatis, vel recedentibus a Societate.

7 Ultimo quæsitum fuit, quo peccati genere peccaverint ejusmodi coopérantes : an non solum contra justitiam, quatenus Societatis in suos subditos jus læserunt; sed etiam contra religionem, sicut et ipse fugitivus peccavit etiam contra religionem, et quibus pœnis puniendi sint? Respondi, peccasse quidem gravissime, et quidem in multorum sententia peccato injustitiæ contra jura Societatis, ut docet Suarez ubi supra cap. in. η. 3. Castro-Palao d.puncto 18. et alii, quos retuli tom. i. *de Justitia* disp. Ix. sect, 3. n. 42. ubi tamen probabilius esse dixi fcum aliis, non esse peccatum injustitiæ, quando non intercedit vis vel fraus ex parte cooperantis, atque ideo in ipso non esse obligationem restituendi pro damnis aliis subsecutis religioni. Peccant tamen coopérantes illi peccato gravissimo contra religionem, contra quam directe peccat ipse professus fugitivus, alii autem coopérantes peccant indirecte. Quarc peccatum cooperantium non videtur esse ejusdem speciei cum peccato ipsius fugitivi, quia regulariter in aliis materiis praeter materiam justitiæ, malitia consulentis vel cooperantis non est ejusdem speciei, sed indirecto opponitureidem virtuti : contra quam principalis peccat directe. Quod latius explicui, et probavi disp. xvi. *de Pernitentia,* sect. iv. n. 136. et sequentibus. Unde possunt ejusmodi cooperatores cum proportione puniri pœnis et pœnitentiis debitis ; levioribus quidem quam ipso futigivus, sed gravibus, juxta delicti qualitatem et attentis circumstantiis et excusationibus, quas fortasse afferre possunt ad excusandum vel diminuendum suum peccatum.

DUBIUM XXXVIII.

Continens quæsita aliqua circa judices conservatores Societatis?

Supponendum est, potestatem et jurisdictionem judicum conservatorum, quos regulares eligebant, et facultatem eorumdem regularium ad eos eligendos,multo ampliorem antea fuisse, quam hodie sit post constitutionem Gregorii XV. editam anno 1621. quæ habetur in iv. tom. *BuUarii communis,* et est nona inter bullas ejusdem Pontificis. Quare in hac materia standum omnino est decretis in prædicta bulla contentis, et declarationibus sacræ congregationis cardinalium Tridentini interpretum postea emanatis, quas congerit Lezana tom. n. c. X. per quæ decreta et declarationes imminuta magna ex parte sunt privilegia tum aliarum religionum, tum etiam, quæ Societas amplissima habebat ex bulla Gregori XIII. et quæ enumerantur in compendio privilegiorum Societatis, verb. *Conservator. Post* prædictam vero bullam Gregorii XV. conservatores inprimis elegi non possunt, nisi sint *ia* dignitate ecclesiastica constituti, vel personatum obtinentes, vel ecclesiæ cathedralis canonici; sed neque hæc sufficiunt nisi sint in conciliis provincialibus, aut diœcesauis designati, ut eligi possint : in quibus synodis debent plures personæ ad hoc munus designari, ex quibus, si aliquis interim obierit, designare debet interim ordinarius loci cum consilio capituli alium ejus loco usque ad futuram synodum. Quod etiam locum habere, quando aliquis illorum per longum tempus absit, atque ita responsum fuisse a S. Congregatione, decet cum aliis Lezana ubi $up. n.56. deinde regulares debuerunt intra Italiam infra duos menses, extra Italiam vero infra

fox mensos a die publicationis dictre bulla? in Urbe inchoandos, eligere sibi conservatores, et ejusmodi electionis documentum penes acta curiæ ordinariorum dimittere, alioquin poterunt coram ordinariis convenire. Conservatorem vero semel electum non possunt durante quinquennio amovere, nisi ex causa legitima a sede Apostolica, vel ab ordinario approbanda. Postea tamen responsum esse a S. congregatione, ut religiosi qui intra tempus designatum non deputarunt conservatores, possint quandocumque cis libuerit, eos eligere, refert ex Barb, *in Collect. Bullarii,* verb. *Regulares* i. Lez. ubi supra n. 58.

2 Addidit Gregorius, non posse regulares ut actores trahere alios coram suo conservatore. Neo posse conservatores procedere contra quoscumque extra civitatem autdiœcesim,in quibus fuerint deputati. Controversia autem orta inter conservatorem et ordinarium super jurisdictione, in causa non procedendum, donec per arbitros informa , juris electos fuerit super jurisdictionis competentia judicatum. Denique addilæ sunt pœnæ contra inobedientes, aut excedentes limites in hac bulla præscriptos.

3 Hinc ergo orta sunt aliquot dubia. Primo quærcbatur, an hodie possint conservatores cognoscere de aliis causis præter casum manifesta? injuriae et violenti»? Ratio dubitandi oriebatur ex constitutione Bonifacii VIII. quæ habetur in cap. *finali, de officio, et potestate judicis delegati* in vi. ubi dicitur, ejusmodi conservatores dari ad manifestas injurias arcendas ; juxta cujus constitutionis terminos, et non aliter, congregatio concilii Tridentini respondit posse procedere conservatores, cujus decisionem postea adducemus, Unde Lezana ubi supra num. G2. pro comperto supponit, hodie post constitutionem Greg. XV. conservatores regularium non posse procedere sive in civi ibus, sive in criminalibus, sive quando regulares sunt rei, sive quando sunt adores, nisi in manifestis injuriis et violentiis : atque adeo antequam procedere incipiant, oportere quod appareat injuriam seu violentiam fuisse manifestam et notoriam : ubicumque enim jurisdictio committitur alicui respectu certæ qualitatis, debet ei ante omnia de qualitate illa constare. Si tamen conservator dubitet dc illa *notorii* qualitate, vel de ea clare non appareat, poterit ante omnia summarie examinare, au violentia seu injuria notoria sit, et super eam probationes assumere nd fundandam suam jurisdictionem, ita ut si inveniat eam notoriam, procedat, alias se incompetentem pronuntiet, Hæc Lezana ibi.

Cæterum, quidquid sit dc mente hujus auctoris, omnino videtur dicendum, quando regulares non sunt actores, sed rei, posse ot debere conveniri ipsos coram suo judice conservatore, non solum in criminalibus sed etiam in causis civilibus, et debitis pecuniariis : prout alii doctores supponunt, et notat P. Thesaurus *in praxi Ecclesiastica* part. n. verb. *Conservatores,* cap. i. num. 3. dicens, in hoc etiam puncto limitata fuisse privilegia regularium a Gregorio XV. Nam concilium Tridentinum sess. XIV. cap. v. de Reformatione, dum prohibuit, ne aliquis apud suum judicem conservatorem in causis civilibus alios ut actor traheret, exclusit expresse ab ea prohibitione loca religiosa, relinquens illis sua privilegia, quæcumque essent, integra, qua; tamen hac in parte abstulit Gregorius in dicto decreto, statuens ne Regulares, quando sunt actores, possint alios ad suum judicem conservatorem trahere. Constat autem ex verbis ipsis, quod quando non sunt actores, sed rei, possint imo et debeant coram suo judice conservatore conveniri in omnibus causis. Verba enim decreti Gregorii sunt hæc : « Ad hæc statuit Sanctitas sua, ut coram ipsis conservatoribus regulares, ac personæ suprascriptæ conveniri quidem aut trahi debeant, sed alias convenire, aut trahere non possint, ita ut memorati conservatores in causis, in quibus regulares, et alii (scilicet quorum conservatores sunt) actores fuerint, nullam prorsus jurisdictionem habeant, sed in iis tantum, in quibus rei extiterint:» ubi universaliter conservatori datur jurisdictio ad omnes causas, in quibus regulares tanquam rei conveniuntur.

Hoc autem efficaciter confirmari potest, quia manifeste constat, Gregorium discrimen assignasse inter causas in quibus religiosi sunt actores, et illas, in quibus sunt rei. Certum est autem, quod etiam quando sunt actores, possunt coram suo conservatore se tueri contra inferentes manifestas, aut notorias injurius et violentias. Ita enim respondit, et declaravit sacra congregatio anno <624. ut habetur post dictam constitutionem Gregorii in dicto in. torn. *Bullarii,* his verbis : in constitutione dc conservatoribus edita a S. memorise Gregorio XV. inter ctetera statutum est, ut coram conservatoribus

regulares conveniri quidem, aut trahi debeant, sed alios convenire aut trahere non possint, etc. Dubitatur nunc, an per hæc verba sublata sit facultas, quam habent conservatores defendendi regulares, et alios a manifestis injuriis et violentiis, quæ illis de facto inferuntur, dum a suis possessionibus dejiciuntur, et propriis bonis utietfriii impediuntur. Sacra congregatio cardinalium concilii Tridentini Interpretum censuit, ejusmodi verbis minime sublatam fuisse facultatem, quam habent conservatores defendendi regulares a manifestis injuriis, ac violentiis ; dummodo observent formam præscriptam constitutionibus Innocentii IV. et Bonifacii VIII. relatis in cap. I. et finali *de off. delegati* in vi. Si ergo Gregorius XV. non prohibuit quin regulares possint coram suo conservatore tamquam actores ad judicium trahere alios in manifestis injuriis et violentiis, et tamen voluit quod non possint ut actores convenire alios coram eodem conservatore in eo causarum genere, in quo possunt et debent coram eo convenire, ut rei ; consequens est, ut etiam extra manifestas injurias, et in omnibus causis possint coram eo ut rei conveniri, quo argumento convictus idem Lezana paulo ante, nempe num. 61. id clare concessit, etiam in causis civilibus, quoties regulares sunt rei ; nec video quomodo num. sequenti id potuerit negare, nisi ex typographi errore addita sint ibi verba illa, *quando Regulares sunt rei;* quæ videntur opponi iis, quæ num. præcedenti recte docuerat : imo idem auctor tom. m. verb, *causajudicialis,* num. 4. expresse fatetur posse regulares, quando sunt rei, conveniri in causis civilibus coi am suo conservatore, piout ex Pauli V. et Gregorii XV. declarationibus aperte colligitur.

6 Secundo ergo quærebatur, an hodie ordinarius, coram quo ex constitutione illa Gregorii XV. conveniri possunt regulares, qui non elegerunt debito tempore conservatorem, habeat jurisdictionem in regulares in omnibus causis civilibus : et quidem qui dicebant judicem conservatorem hodie non posso cognoscere de civilibus etiam, quando regulares sunt rei, nisi in manifestis injuriis et violentiis, consequenter dicere debebant, et aliqui dixerunt, ordinarium non posse de civilibus cognoscere, nisi in iisdem injuriis manifestis et violentiis; quia ordinarius hodie subrogatur in locum conservatoris : subrogatum autem sapit naturam et conditiones ejus, in cujus locum subrogatur, ot constat ex allegatis per Everardum in loco, /Ivi*subrogationis* 122. Quare, cum conservator nunc non habeat jurisdictionem in omnibus causis, sed tantum in manifestis injuriis et violentiis, consequens est quod ordinarius, qui in ejus locum subrogatur, majorem jurisdictionem non habeat.

Cæterum, cum dixerimus conservatores 7
hodie habere jurisdictionem in omnibus causis etiam civilibus, quoties regulares sunt rei ; consequenter dicendum est, eamdem jurisdictionem competere ordinario, quando non fuit conservator electus, cum ordinarius in locum conservatoris subrogetur. Imo hinc potest rursus confirmari et probari quod diximus, judicem conservatorem habere hanc jurisdictionem ad causas etiam civiles, quando regulares sunt rei; quia nimirum ordinarius, qui in locum conservatoris subrogatur, jurisdictionem hanc habet etiam quando non agitur de manifestis injuriis et violentiis, quod videtur manifeste colligi ex verbis Gregorii XV. in prædicta constitutione. §. 7. ubi dicitur. « Alioquin eo termino elapso, quandiu conservatores secundum formam præsentis constitutionis non elegerint, coram iisdem ordinariis conveniantur» et §. 4. contra transgressores addita fuerat pœna carendi conservatore ad annum : «Careant,inquit,conservatore ad annum, ita ut illorum causæ interea coram locorum ordinariis duntaxat cognosci ac diffiniri debeant. » Quæ verba manifeste universalia sunt, et ad omnes causas etiam civiles extenduntur.

Nec obstant supradicti textus in cap. 1. et 8
in cap. fin. *de officio,* et potestate judicis delegati in vi. in quibus dicitur non posse judicem conservatorem cognoscere, quoties opus est judiciali indagine, sed solum de manifestis injuriis et violentiis. Nam ibi sermo est de conservatoribus datis sine speciali clausula, et facultate cognoscendi de omnibus causis, qualem causulam ex speciali privilegio habent fere omnes regulares, præsertim mendicantes; quare in illis non habet locum illa restrictio, ut notavit glossa I. indicto cap. 1. his verbis : « Sed quid, si injuria non sit manifesta, sed requirat plenam causæ cognitionem, utrum conservator possit se impedire? Respondeo, quod non, sed pro hoc est recurrendum ad ordinarium. Et ista vera sunt, nisi in privilegiis istorum religiosorum, vel aliorum, quibus dati sunt conservatores, aliud diceretur, videlicet, ut

possent cognoscere do injuriis et aliis causis, etiamsi requirerent judicialem indaginem. El communitor in privilegiis apponitur illa clausula. » Quod etiam adductis privilegiorum verbis probat cum aliis quos affert, Lciana tom. II. cap. X. num. 23. et 24. Quare hodie stare debemus, ut dixi, declarationibus et constitutionibus solum ac restrictionibus modernorum Pontificum, quos supra adduximus.

9 Tertio, et magis specialiter quaerebatur, an possit coram judice conservatore Societatis conveniri scholaris ejusdem societatis, qui post vola biennii relinet adhuc dominium suorum bonorum, super quibus intentatur ei lis a sæcularibus. Ratio dubitandi erat, quia illa non sunt bona Societatis, sed illius personæ privatæ : quare non videtur conservator datus ad illa bona tuenda.

I0 Dixi lamen, posse procul dubio conservatorem domus, vel collegii Societatis, in quo religiosus ille degit, cognoscere de ea causa quando religiosus est reus, vel in manifesta injuria et violentia, etiamsi religiosus non sit reus, sed actor, quod videtur manifeste constare ex verbis bullæ Greg. XIII. data anno 4572. quæ incipit, *Æquum reputamus,* et habetur in bullario ejusdem Societatis, in qua judices conservatores ab eadem Societate eligendi deputantur ad causas Societatis, *et singularum illius personarum.* Quamvis ergo bona de quibus controvertitur, non sint bona Societatis, sufficit tamen quod persona quæ convenitur, sit proprie persoda Societatis, ut ad eam extendatur jurisdictio judicis conservatoris : ideo enim fortasse postea in eadem bulla injungitur praedictis conservatoribus impedire molestias et gravamina inferri circa bona et res ad dictam Societatem *communiter vel divisim* spectantes : hoc est, vel ad corpus Societatis, vel ad singula ejus membra. Cum ergo hæc bona sint sub dominio unius membri, et personæ Societatis, debent esse sub tutela judicis conservatoris.

11 Confirmarique'potest primo satis efficaciter,quia in eadem bulla extenditur jurisdictio judicis conservatoris non solum ad causas Societatis, et singularum ejus personarum, sed etiam ad causas familiarium ejusdem Societatis clericali charactere insignitorum. Certum autem est, quod bona familiarium ejusmodi, super quibus lites possent consurgere, non essent bona Societatis, quanto ergo magis spectabit causa ad judicem conservatorem, quando agitur do bonis cnjusdam religiosi Societatis, quro aliquo modo pertinent ad Societatem, cum non possit religiosus de illis bonis disponere sine licentia prælatorum Societatis, propter votum paupertatis religiosae, quo supponitur astrictus? I

Confirmari potest secundo, quia quamvis concedamus, bona illa non esse bona Societatis : conservator tamen non solum datur ad tuenda bona Societatis, sed etiam ad tuendas ejus personas, et privilegia, ut constat ex verbis præfatœ bullæ. Unum autem ex praecipuis Societatis privilegiis est exemptio, qua Societas et singulæ ejus personæ et earum bona eximuntur inprimis a jurisdictione ordinariorum, ut constat ex bulla Pauli III. data 45. Kal. Nov. anno 1549. et incipit, *Licet debitum.* Quod etiam nominatim confirmavit de iis, qui emiserunt vota simplicia post biennii novitiatum, in bulla illa, quæ incipit, *Ascendente Domino,* data 8. Kal. Jun. anno 1584. ubi eos ab omnium aliorum judicum jurisdictione exemptos esse declarat. Hoc ergo præcipuum Societatis privilegium manifeste lædcretur, si religiosus ille ratione suorum bonorum conveniretur coram judice non suo, cum reus semper conveniri debeat coram suo judice, non coram eo a cujus jurisdictione non dependet. Pertinet ergo ad judicem conservatorem inhibere quemcumque alium judicem, quisese vellet ingerere, saltem eo titulo, ne privilegia et exemptiones Societatis per contrariam jurisdictionis usurpationem manifeste læderentur.

Confirmatur tertio, quia minus pertinet 13
ad religionem novitius, et ejus bona, quam religiosus Societatis expleto novitiatu ligatus votis religiosis, et ejus bona : et tamen novitius et ejus bona gaudent omnimoda exemptione, ut cum aliis docet Lez. tom. 1. c. xxiv. n. 4. et multis relatisDiana i. p. tr. *de immun. Eccl.* res. (juxta primam editionem) 40. quare, licet illa non sint bona religionis : non tamen possunt ex illis exigi gabellæ, quia eorum dominus gaudet exemptione religiosa. Minus ergo poterit trahi ad forum judicis sæcularis religiosus non novitius, sed religioni jam incorporatus per voto religiosa : debet enim conveniri coram suo judice, cujus forum sortitur ob exemptionem religiosam , quam omnino participat.

Hac ergo occasione quarto deinde quære- I4

batur, an possit eo casu religiosus eligere sibi specialem judicem conservatorem diversum ab eo, qui est judex conservator illius collegii, in quo ipse degit. Ratio dubitandi sumi poterat ex verbis bullæ Greg. XIII. supra relatæ, in qua conceditur facultas Societati, et *singulis illius personis* eligendi sibi judicem conservatorem, etc. Dixi tamen, hodie id fieri non posse, sed debeic recurri ad judicem conservatorem collegii, aut domus ad quam pertinet ille religiosus. Nam, quidquid sit de jure antiquo, Gregor. XV. in relata constitutione et abrogatis omnibus privilegiis, præscripsit formam novam, sine qua conservator non sitlegitimus. Inter alias autem conditiones una est, quod unus ex judicibus synodalibus in synodo nominatis eligatur a regularibus, utique a conventu ipso ; nara additur hujus electionem debere statim penes acta curiæ ordinariorum legitimo documento exhiberi, et dimitti, nec variari intra quinquennium sine legitima causa a sede Apostolica,vel ab ordinario approbanda. Non ergo potest alius eligi ad specialem causam unius particularis personæ : ille enim, qui electus fuit a conventu, videtur electus et deputatus ad causas omnes intra illam diœcesim agitandas, ut colligitur ex decreto S. congregationis concilii, vel declaratione, quam refert Barbosa in Collectam Buliar. verb. *Conservator,*ubi habetur, debere regulares eligere conservatores, in singulis dioecesibus, in quibus monasteria, conventus, seu domos regulares habent. Adde, juxta camdem constitutionem Gregorii XV. debere regulares, quoties rei sunt, convenìri coram hujusmodi conservatore sic electo : ille ergo est judex universalis ad omnes eorum causas, nec potest ab alio impediri. Drs-nique hanc esse mentem sedis Apostolicæ, colligi potest ex Bulla Clementis VII. quam refert Casarubius *in compend. privileg. Mendicant.* verb. *Procuratores fratrum.* Emman. Roder, tom. hi. *quæst. regular,* q. XXXIX. art. 4. et Lezana dicto tom. II. cap. x. num. 66. in qua Pontifex concedit procuratori, et syndico fratrum Minorum, ut non possent conveniri, nisi coram judice conservatore eorumdom fratrum, quem vocat conservatorem domus illius, cujus fuerint procuratores, vel syndici. Supponit ergo conservatores non debere esse plures pro numero illorum qui conservantur, sed eumdem pro tota domo, vel conventu, coram quo debeant omnes et singuli judicialiter convenìri.

Quaerebatur quinto, an prædictns religiosus Societatis possit cogere actorem, ni cum potius conveniat coram conservatore, an vero ipse actor possit pro libito astringere religiosum, ut coram alio judice respondeat?

Dixi, electionem semper esse penes actorem, qui incipit litem, atque ideo potest agere coram qnocumque judice, qui lamen sit judex competens ipsius rei. In nostro ergo casu potest actor litem movere religioso inprimis coram ejus prælato regulari, qui procul dubio est ejus judex legitimas, vel coram legato a latere, vel nuntio Apostolico (si habeat jurisdictionem supra exemptos) vel coram judice conservatore illius collegii, vel domus ad quam religiosus ille spectat, vel denique potest petere ab auditore cameræ Apostolicæ judicem specialem ad cognoscendum de illa causa.

Quærebatur sexto, in quo loco possit actor agere contra illum religiosum, an ubi est ipse religiosus, an ubi sunt bona stabilia quæ petuntur? Dixi, regulam generalem esse, quod actor agere possit in altero ex illis locis, ubi actor voluerit, ut post alios observat Baptista Fragosus *de regimine reipublicæ Christiana* p. I. lib. iv. disp. x. §. 1. n. 107. In casu tamen nostro videtur fallere, nec posse recurri ad prælatum regularem, vel ad conservatorem illius loci, in quo sunt bona ; non quidem ad prælatum, quia ille non est prælatus illius religiosi, nec ullam in eum habet potestatem, cum non magis reus subdatur illi prælato, quam prælato alterius religionis : Nec etiam habet jurisdictionem ratione territorii, in quo sunt bona, cum prælatus regularis non habeat territorium, sed solum sit superior domus, vel collegii, et prælatus illarum personarum : non ergo apparet, unde habeat titulum ad illam causam cognoscendam et judicandam. Sed neque ad judicem conservatorem illius loci, in quo sunt bona, pertinere potest judicium : quia in bulla relata Gregorii XV. prohibetur, ut vidimus, ne judex conservator possit citare aut trahere ad suum forum eos qui sunt extra diœcesim in qua deputatus est conservator. Frustra ergo recurreretur ad ipsum contra religiosum alibi commorantem, quem ille judex consonator non posset ad respondendum citare, aut compellere. Alia ergo remedia accipienda sunt, recurrendo

ad provincialem proprium illius religiosi, vel ad *legatum, aut nuntium (si possit judicaro de exemptis) vel ad judicem delegatum ab auditore cameræ Apostolicæ, ut diximus.*

DUBIUM XXXIX.

An *Provincialis Societatis, et rectores seminariorum possint benedicere sacra ornamental*

Societas, quamvis vivæ vocis oraculo habuerit facultatem aliquam quoad hoc : nihil tamen habet sibi specialiter concessura per litteras, sed solum per communicationem privilegiorum aliarum religionum potest frui facultatibus illis concessis. Inveniuntur autem plures concessiones illis per litteras Apostolicas factæ : et præcipua est, quæ habetur in bulla Leonis X. edita die 3. Februarii anno 1514. quam affert Eraraan. Roder, in *Bullario Regularium,* et est ibi bulla vi. ejusdem Leonis, in qua conceditur Generali, Provincialibus, Custodibus, et Guardianis fratrum minorum, ut possint benedicere ornamenta et paramenia, ct alia quæcumque ad divinum cultum necessaria, in quibus chrisma non intervenit, pro usu proprio tantum. Cum qua moderatione Societas hac facultate utitur, ut constat ex compendio privilegiorum Societatis verb, *benedicere,* quamvis ibi prædicta bulla non referatur, quia fortasse a collectore visa non fuerat. Circa usum ergo hujus facultatis quæsitum fuit, an non solum præpositi locales, et redores collegiorum Societatis benedicere possent ejusmodi ornamenta, sed etiam provinciales, atque etiam rectores seminariorum, in quibus sæculares alumni sub cura el regimine Societatis educantur, quale est ssminarium Romanum, collegium Germanicum, Anglicum, Græcum, et alia similia. Ratio autem dubitandi est, quia in prædicto compendio privilegiorum Societatis non fieri videtur mentio de illis, sed de Generali et de præpositis, ac rectoribus localibus Societatis, quales non videntur esse rectores seminariorum, qui quidem non videntur esse superiores Societatis, sed sæcularium *qui ibi reguntur ct educantur : ct idcirco in congregationibus provincialibus, in quibus præpositi omnes et redores congregantor : rectores tamen seminariorum non conveniunt, ut habetur in v. Congregatione generali, decreto lxxxi. et in vi. Congregatione, decreto xxv. §. ubi adverte, hos rectores* seminariorum condistingui *in dicto decreto lxxxi. ab* aliis, *qui Societatis domicilia administrant : hi* autem non dicuntur *Societatis* domicilia administrare, sed *Seminariorum curam habere.*

Duplex potcrat esse in hoc puncto difficultas. Prima, an potuerit Generalis ejusmodi facultatem benedicendi vestes sacras communicare provincialibus et rectoribus seminariorum. Secunda, an de facto eam illis communicasse censeatur. Circa primam partem dixi, probabile mihi esse, privilegia, quibus Societas per communicationem fruitur, ad has etiam personas extendi. Et qiiidem, quod attinet ad provinciales, res videtur esse extra controversiam : quia bulla Leonis X. supra adducta, loquitur expresse de provincialibus fratrum Minorum : et in *compendio privilegiorum Societatis,* verb, *benedicere-,* post §. 3. P. Generalis communicat illam facultatem omnibus præpositis domo* rum, ac rectoribus et aliis superioribus, quibus provinciales communicandam duxerint. A fortiori ergo provinciales eam facultatem habent, cum possint ipsi eam aliis communicare. Præsertim cum et ipsi sint præpositi singularum domorum illius provinciae, ita enim appellantur præpositi provinciales : quare nihil prorsus competit præposito, vel rectori locali in sua domo, vel collegio, quod non competat multo magis provinciali in eadem domo, vel collegio, ct in singulis aliis suæ provinciæ.

Difficilius videri posset, quod attinet ad rectores seminariorum : sed ii etiamsi simul cum convictoribus, vel seminavistis sæcularibus, subditos habeant aliquos e Societate, videntur posse in dicta facultate comprehendi nomine *Rectorum* , atque ita olim interrogatus respondit P. Joannes de Salas. Ratio autem esse potest, quia , quando ejusmodi rectores habent sub se subditos ex Societate quos gubernant, sicut alii omnes rectores, et ipsi nulli alii præposito aut rectori locali subduntur , sed soli provinciali immediate (de hujusmodi enim rectoribus loquimur, qui soli provinciali immediate subjacent) iis, inquam, nihil videtur deesse, ut in toto rigore

sint veri superiores et rectores, ac prælati regulares Societatis. Non sunt quidem prælati regulares respectu convictorum et subditorum sæcularium quos habent; quia prælatus regularis habet relationem necessariam ad subditos regulares : sed tamen respectu subditorum regularium quos habet, non video cur non sit verus prælatus regularis, cum in eos habeatjurisdictionem ordinariam permanentem, et circa illos possit et exerceat, quidquid possunt et exercent circa suos subditos alii prælati regulares et nulli alteri prælato locali subordinetur, sed soli provinciali.

1 Nec obstat, quod major pars subditorum sint sæculares : sufficit enim quod sint etiam alii religiosi, qui cum suo rectore possint facere collegium constans ex ministris, et officialibus religiosis, quales ultra rectorem sunt minister, subminister, consultores, admonitor, confessarii religiosorum, et omnes qui in aliis collegiis reperiuntur. Regula namque generalis est, quod utile per inutile non vitiatur, et communitas religiosa non perdit suam naturam ex eo quod habeat sibi adjunctam aliam communitatem sæcularem. Nec moniales desinunt habere verum monasterium regulare, quamvis habeant intra suam clausuram puellas multas sæculares ad educationem, quas eadem abbatissa gubernat. Imo olim monachi pueros multos sæculares ad similem educationem secum habebant, nec ideo minus censebatur monasterium regulare, sub abbate proprio regulari. Similiter ergo in ejusmodi seminariis, ubi sunt plures e Societate, reperitur verum collegium regulare constans ex rectore, et religiosis Societatis, quamvis idem sit rector sæcularium, cum quibus componit aliam communitatem sæcularem.

5 Magis videtur posse obstare, quod domus seu locus ille non sit vere locus Societatis, nec ad ejus dominium pertineat, sed ad communitatem illam sæcularem, ad quam vocantur religiosi Societatis quasi hospites et ■administratores, possuntquccx causis expelli, et vocari eorum loco alii religiosi vel sæculares, qui curam loci et alumnorum habeant, et non semel ita factum est, dimissis et iterum revocatis patribus Societatis : non est ergo collegium Societatis, sed sæculare, in quo religiosi objustas causas hospitantur. Unde diximus supra dub. xxxv. ecclesias illorum seminariorum non esse proprie ecclesias Societatis, nequo in iis locis prohibitum esse ingressum feminarum, sicut in domibus regularium, quia non tam alumni illi snntin domo Societatis, quam religiosi Societatis sint in domo alumnorum, ut eorum coram habeant.

Propter hæc itaque fatendum videtur, loca illa non esse in toto rigore et stricte loquendo, collegia Societatis, quando nimirum religiosi Societatis vocati solum sunt ad curam loci et alumnorum habendam, et dominium manet penes communitatem alumnorum, quod confirmari potest ex verbis constitutionum Societatis p. IV. cap. n. §. 3. et congregationis quartæ generalis decr. XXIII. et xxvii. ubi prohibetur Generali dissolvere vel relinquere collegia semel acceptata, nisi accedat consensus Societatis in congregatione generali, vel, si urgeat necessitas, saltem per suffragia provincialium et assistentium, et duorum antiquissimorum professorum ex singulis provinciis Europæ. Et tamen certum est, posse saltem Generalem relinquere seminarium, cujus curam Societas susceperat, et jubere ut Societatis patres ab eo recedant. Non ergo comprehenduntur ejusmodi seminaria nomine collegiorum, quando interpretatio stricta facienda est : quia tamen nunc non versamur in odiosis, sed in materia favorabili, qualis est facultas benedicendi vestes sacras, probabile videtur, quod nomine *Superiorum localium* comprehendantur rectores horum seminariorum, qui respectu subditorum regularium sunt veri prælati regulares locales, atque ideo videntur comprehendi in facultate concessa omnibus prælatis localibus benedicendi ea ornamenta sacra; sunt enim veri superiores locales affixi tali loco, et exercentes eamdem et plenam jurisdictionem in suos subditos regulares, quam exercent alii omnes præpositi, et rectores domorum, et collegiorum Societatis.

Nec obstat facilior dissolubilitas hujusmodi collegiorum, aut quod illa non sint domus propria Societatis, sed alumnorum sæcularium, quia iil etiam fere reperitur in pœnitentiaria S. Petri in Urbe, etLauretana, in quibussacerdotes Societatis habitant iu domibus deputatis pœnitentiariis illarum ecclesiarum, quandiu Societas illarum curam ex commissione Sedis Apostolicæ exercet, et posset Generalis justis de causis curam illam dimittere, et petere a summo Pontifice, ut alios pœnitentiarios sæculares vel regulares introduceret. Imo Societas in iis locis non habet ecclesiam propriam, sed sicut in ecclesia S.

Vein, volLaurelaua confessiones audiunt, ita ibidem pœnitentiarii celebrant. Eo lamen, quandiu ibi sunt, habent suum rectorem, cl sub ejus obedientia vivunt, sicut in cætcris collegiis : noc ullus dubitavit an rector ille possit benedicere vestes sacras, sicut alii rectores, a quibus quoad usum omnium facultatum nullo modo differt : differt quidem rector pœnitenliariæ a rectoribus seminaliorum, quod hi habent etiam subditos smculares, quos ille non habet, sed solos regulares: elideo fortasse rector pœnitentiariæ locum habet in congregatione provinciali cum aliis rectoribus, quod non conceditur rectoribus seminariorum, quia rector pœnitentiariæ per se, ct primario constituitur superior regularium; rectores vero seminariorum ex primaria intentione videntur deputati ad regendos subditos sæculares ; et per accidens habent subditos religiosos, quorum opera indigent ad regimen sæcularium. Hoc tamen discrimen videtur esse oxlrinsecum, et pertinens ad causam finalem : intrinsece vero non minus est superior ordinarius suorum subditorum regularium, quam sit rector pœnitentiariæ, el aliquando plures habebit subditos religiosos rector alicujus Seminarii, quam rector pœnitenliariæ. Unde quamvis in congregatione generali quinta, decreto lxxxi. exclusi fuerint rectores seminariorum a congregatione provinciali, ne nimium cresceret numerus congregandorum : in congregatione tamen quarta in formula congregationis provincialis, cap. m. §. 5. admissi fuerunt quoties rectores illi immediate provinciali suberant, et novem c Societate in seminario communiter habitant: quia in iis casibus nihil videbantur a caderis rectoribus differre.

g Magis obstare posset differentia alia supra insinuata, quatenus pœnitentiarii, et eorum reclor videntur magis esse in domo, seu loco Societatis, quia, licet domus illa non sit vere sub dominio Societatis, sicut sunt alia loca et collegia, sed solum Patres habitent ibi ex concessione sedis Apostolicæ, quandiu munus pœnitentiariæ exercent : id tamen sufficit, ut pro tunc domus illa Societatis dicatur; nam, sicut dicitur domus mea, quam ego ex conductione habito, licet non sit mea quoad dominium proprietatis : ita potest dici domus Societatis, quam Societas cx concessione sedis Apostolicæ habitat: parum enim referi quod ex mercede et pretio annuo, vel quod gratis habitet Societas, ut ejus domus inierim dicatur. In seminariis autem non ita proprio dicuntur loca illa Societatis, quia, licet rector ct alii religiosi Societatis ibi habitent, etiam ex concessione sedis Apostolicæ, vel eorum ad quos ea loca pertinent, quandiu Societas conviciorum vel alumnorum curam gerit : non sunt tamen ipsi patres Societatis primarii inquilini, ut ita dicam, illorum locorum, sed ipsi alumni, in quorum gratiam constructum est : Patres vero indicuntur quasi principales officiales alumnorum : quare magis dicitur locus ille domus alumnorum, quam Societatis: et ideo etiam minus stricte obligat ibi, ut supra dixi, clausura regularis, ne ingredi possint fcrainæ, quam in domo pœnitentiariæ, quæ proprie est domus regularis. Unde fatendum est rectorem pœnitentiariæ magis proprie esse rectorem Societatis, quam rectorem seminarii, quia ille est prælatus localis in loco Societatis, quod in toto rigore non habet rector seminarii.

Cæterum, quamvis quoad locum sit hæc differentia: quoad communitatem tamen religiosam quam uterque rector gubernat, nulla videtur esse differentia : quare, cum rector magis sit rector subditorum quam loci, non videtur rectorseminarii excludendus a nomine rectoris et prælati localis Societatis. Nam prælatus localis non solum est qui habet jus in locum, sed etiam qui in certo loco determinato habet jus in personas degentes ibi, cum utroque modo verum sit, restrictam esse ejus jurisdictionem ad certum locum. Adde, licet locus ipse non sit ita proprie locus Societatis, sicut alia collegia, vel sicut domus pœnitentiariæ : in aliquo tamen posse dici locum Societatis et Societatem habere jus aliquod in locum ipsum, non quidem dominium, ut constat, sed usum et habitationem quoad proprias personas cx concessione domini, a quo vocantur Patres, ut haheant curam illius loci, et ut ibi habitent, ac per consequens habent ex voluntate domini jus ibi habitandi, non soli sed cum alumnis : quæ concessio procul dubio dat Patribus aliquod jus, non quidem contra Sedem Apostolicam, sed contra alios omnes, ct contra ipsos alumnos, a quibus non possunt sine manifesta injuria expelli, quia id fieret contra jus acquisitum ex concessione potentis tale jus concedere : quod multo magis procedit in seminariis illis, in quibus Societas curam et regimen immediatum habet ex testamento fundatoris, ut in seminario Hi-

bernoruin Romæ erecto , vel ex bullis Summorum Pontificum, qui in perpetuum curam illorum locorum a sede Apostolica erectorum Societati commiserunt. Ex hujusmodi enim testamentis, vel bullis Pontificiis non leve jus Societas comparat ad loca illa regenda ct habitanda , et merito censetur fixum et stabile, quod ex testamento vel bulla Pontificia firmatum est; atque ideo in catalogo , qui aliquando typis vulgari solet, provinciarum et collegiorum societatis, non minus ejusmodi collegia et seminaria enumerantur, quam cælera omnia : non ergo immerito collegia Societatis dici possunt, et eorum rectores in materia favorabili, qualis est ista , possunt intelligi sub nomine rectorum localium Societatis.

10 Unde facile jam responderi potest ad id quod secundo loco proponebatur, an præpositus generalis habuerit intentionem communicandi hanc facultatem rectoribus seminariorum : quamvis enim privilegia a sede Apostolica concessa ad eos etiam rectores extenderentur, id satis non erat, si Generalis illis hanc facultatem non communicaret, a quo uno debent facultates et privilegia omnia singulis Societatis personis positive communicari, ut licite ct valide illis prodesse possint. Intentio ergo Generalis colligenda erit ex verbis quibus eam facultatem communicat in *compendio privilegiorum Societatis,* verb. *Benedicere,* ubi postquam in §. 4. dictum fuerat posse in Societate omnes præpositos domorum ct rectores ea ornamenta benedicere, additur postea nomine præpositi generalis : hæc facultas conceditur omnibus in ea comprehensis, et aliis superioribus, quibus provinciales communicandam duxerint. » In quibus verbis videtur Generalis requirere ad minus judicium provincialis, ut alii superiores præter præpositos, et rectores collegiorum ea facultate uti possint. Non apparet autem, qui sint *alii superiores,* nisi rectores seminariorum : nam, licet in singulis domibus et collegiis, præter præpositum et rectorem, sit etiam minister, qui est quasi instrumentum præpositi vel rectoris, ct in aliis ordinibus appellari solet subprior vel vicarius, et in Societate censetur superior, quamvis non possit præcipere in virtute sanctæ obedientiæ : hi tamen ministri, non possunt in casu nostro intelligi nomine aliorum superiorum, quia hæc facultas benedicendi ornamenta non competit Societati, ut diximus, nisi ex communicatione privilegiorum aliorum ordinum. Nullibi autem reperitur concessa hæc facultas aliis ordinibus pro subprioribus, vel vicariis prælati localis ; non potest ergo communicari ministris in Societate, nisi quando ob absentiam, vel mortem rectoris, minister remaneret vicerector, et haberet plene gubernium totius collegii : quo casu non indiget peculiari communicatione, qua provincialis ei communicet facultatem hanc benedicendi. Nam in protemio dicti compendii privilegiorum Societatis expresse declaratur, omnes facultates concessas præpositis, vel rectoribus, intelligi concessas ejusmodi vicepræpositis, vel vicerectoribüs, quando nullus alius est praepositus, vel rector, vel adeo longe abest, ut pro rei exigentia non satis commode consuli possit. Restat ergo, quod nomine *aliorum Superiorum,* quibus nonnisi de consensu provincialis, hæc facultas communicarpcensetur, intelligi debeant superiores, seu rectores horom seminariorum, quibus nonnisi per manus, et nutum provincialium hæc facultas communicatur.

Mihi ergo certum videtur, voluisse Gene- 11
ralem rectoribus seminariorum ejusmodi communicare hanc facultatem, interveniente saltem consensu provincialis, hoc emim ad minus prædicta communicationis verba probare videntur, quare optime facient ejusmodi rectores, si petant hanc communicationem a suis provincialibus, et scio, aliquos eorum Romæ illam a Generali petere : idque magis tutum erit, ut ambiguitas prædictorura verborum omnino tollatur. Probabile tamen videtur, quod intentio patris Generalis absolute feratur ad ejusmodi *rectores sine necessitate* novi consensus obtinendi a provinciali ; quia in favorabilibus, qualis est communicatio facultatis, et ubi aliunde non colligitur eorum exclusio, ipsi intelligi videntur nomino */lectorum,* atque ita ab omnibus appellantur rectores. Nec obstant verba illa, quibus Generalis dicit posse communicari eamdem facultatem *aliis Superioribus,* quibus provinciales communicandam duxerint, quia verba illa possunt commodeintelligi de superioribus residendarum, quæ non sunt collegia, sed loca aliqua in quibus aliqui e Societate sub uno superiore habitant, ut ubi Societatis ministeria exerceant interim, dum opportunitas erigendi collegium speratur : hi non appellantur rectores, sed superiores talis, vel talis residentia?.

Porro hane esso interpretationem, et sen- IS

sum illorum verborum, probari potest ex verbis aliis præfationis appositæ ante illud compendium privilegiorum Societatis, ubi pro intelligenlia omnium privilegiorum et facultatum subsequenlium, explicatur cl declaratur qui sint intelligeudi nomine *Superiorum,* quando postea Generalis dicit aliquam facultatem communicare superioribus : declaratio autem est hæc : « Denique nomine provincialium, prœpositorum, et rectorum, quorum non raro in compendio fit mentio, subintelligcndi quoque sunt viccprovinciales, viccpræpositi, ac viccrectorcs, quando nimirum nullus est provincialis, præpositus, aut rector, vel adeo longe abest, ut pro rei exigentia consuli non satis commode possit, qui omnes etiam nomine superiorum in hoc compendio significantur. Nam reliquis residentiarum, et missionum superioribus, eorum superiores, a quibus vel mittuntur, vel sub quowim cura et directione vivunt, eas ex sibi concessis facultates juxta constitutiones communicare poterunt, quas pro ratione locorum, temporum, et personarum communicandas judicaverint. » In quibus verbis observo, duas solum classes superiorum in Societate distingui quoad usum privilegiorum et facultatum. In prima sunt provinciales, præpositi, rectores, viceprovinciales, vicepræpositi,et vk erectores, et hi omnes intelliguntur nomine *Superiorum,* quoties communicatur aliqua facultas omnibus superioribus. In secunda classe ponuntur soli superiores residentiarum et missionum : et his debent communicari facultates a suis superioribus immediatis. Quando ergo postea in casu nostro communicatur absolute facultas benedicendi ornamenta omnibus præpositis et rectoribus, et deinde dicitur quod provincialis poterit decernere ; an sit aliis superioribus communicanda : ii soli debent ibi intelligi nomine *aliorum Superiorum,* qui supra in præfationc nominati, fuerant distincti a præpositis et rectoribus ; nimirum superiores residentiarum et missionum, solum sub conditione, si provincialis communicandam judicaret. Dixi tamen intentionem hanc habuisse *quantum de se erat;* quia fortasse aliqui erunt superiores residentia vel missionis, quibus juxta Societatis privilegia supra adducta, ea facultas communicari non possit, eo quod non habent conditiones requisitas, ut possint absolute censeri prælati locales, v. g. si missio fiat ad tempus in aliquo loco, vel si duo vel tres e Societate habitent etiam permanentor in aliquo, ut curam habeant bonorum temporalium quæ ibi sunt, ct pertinent ad aliquod collegium principale : tunc enim qui ibi superior appellaretur, non esset prælatus localis regularis simpliciter ct absoluto, sed esset quasi minister rectoris collegii principalis, ad quod bona illa spectant. Non video autem privilegium alicujus religionis datum per bullam, cx vi cujus possint ejusmodi superiores subordinate, et qui non sint absolute prælati locales, benedicere vestes sacras. Et hæc dc his sufficiat tetigisse.

DUBIUM XL.

An *possit erigi congregatio sodalium* **B.** *Virginis in loco, qui non sit sub dominio Societatis ?*

Suppono, cx bullis Gregorii XIII. SixtiV. et Clementis VIII. quæ habentur in Bullario Societatis, posse erigi in omnibus domibus, collegiis, ct residentiis Societatis, sodalitates, vel congregationes scholarium, vel quorumcumque aliorum, qui juxta regulas a generali præcriptas, ibi conveniunt ad frequentiam sacramentorum, et alias pias exercitationes obeundas : quæ omnes congregationes aggregantur congregationi primariæ crectæ in collegio Romano Societatis, et eo ipso fruuntur omnibus gratiis, et indulgentiis eidem primariæ congregationi concessis.

Hoc supposito, quæsitum fuit, utrum ad hoc, ut congregatio, seu sodalitas aliqua B. Virginis alicubi a patribus Societatis erigenda primariæ congregationi aggregari, ejusque indulgentiis ac gratiis frui possit, requiratur quod sodales conveniant, et sua spiritualia exercitia consueta peragant in loco, qui proprie ad Societatem pertineat : an vero sufficiat si locus ille Societati quoad usum suorum ministeriorum, ac functionum a vero ejus domino concessus sit?

Hoc ultimum sufficere, probari videbatur. Primo ex mente Gregorii XIII. et Sixti V. qui, licet in prædictis suis bullis concedentes erectionem et aggregationem aliarum eongregationum, utantur illis verbis, *in qui-*

buscumqiie collegiis, domibus, ecclesiis Societatis JESU : non tamen videntur voluisse verba illa usurpare in eo rigore, ut complecterentur solas domos, ecclesias, etc. quæ vere et quoad proprietatem seu dominium sint ejusdem Societatis, sed potius ut complecterentur etiam cas, quæ saltem quoad usum suarum functionum sunt ejusdem Societatis ex liberali accommodatione et concessione verorum dominorum : partim, quia concessio hæc erigendi et propagandi congregationes est favorabilis, atque adeo extendenda, quantum sine verbortim violentia extendi potest. Partim etiam, quia Societas plerumque in aliquibus locis per plures annos commoratur, suasque exercet functiones, (inter quas non est postrema harum congregationum institutio) antequam habeat propriam domum, vel saltem ecclesiam seu capellam, vel oratorium. Non videtur autem credibile, dictos Pontifices tantopere laudantes in suis bullis ejusmodi congregationes, earumque spiritualia exercitia, et animarum fructus, voluisse fideles in illis locis privare hoc fructu cum spirituali eorum jactura.

4 Secundo probatur, quia ad tollendum hunc scrupulum, seu hanc verborum ambiguitatem, Clemens VIII. in sua bulla data die 30. Augusti anno 1602. quando facultatem a Gregorio XIII. et Sixto concessam extendere voluit etiam ad residentias, videtur de industria mutasse vtiba : nec enim dixit ejusmodi congregationes *erigendte in dumibus, collegiis,etc.* prout ejus prædecessores dixerunt, sed dixit erigendas *apud residentias, domos, collegia, ecclesias Societatis,* etc. imo dixit *apud quascumque residentias presbyterorum Societatis ;* qui tamen plerumque residentiam habere solent sine ecclesia propria, et degunt in domo aliena; quare ad eum etiam locum et casum facultas illa extensa omnino videtur, ne falsa sit locutio illa universalis Clementis, *apud quascumque residentias* posso erigi ejusmodi congregationes.

i Tertio probatur, quia ex aliquorum sententia indulgentiæ ecclesiis Societatis concessæ locum etiam habent, et obtineri possunt in eo templo, quo Societas propria ecclesia adhuc carens, ita ad suas functiones in eo exercendas uti potest et solet, ut communiter ab omnibus ibi haberi, dicique soleat templum Societatis. Poterit ergo ibidem erigi sodalitas sub regimine Societatis, quæ primariæ congregationi Rnmanæ aggregetur, et ejusdem indulgentiis, et gratiis fruatur.

Denique usus videtur huic sententliæ favere ; nam inprimis de facto in variis convictoriis, et collegiis, seu seminariis alumnorum saecularium Societatis curæ commissis, proprietate, et dominio loci ad alios, et non ad Societatem pertinente, congregationes ejusmodi mnltæ sunt erectæ, et primariæ congregationi aggregatae, nec dubium fuit de earum erectionum valore, et quod sodales gratiis ac indulgentiis primariæ congregationis fruantur ; quod idem dici potest dc aliis non paucis congregationibus, quæ, licet in collegiiserectæ videantur; earum tamen sudales ad sua exercitia conveniunt extra collegia in sacellis, vel oratoriis usui sodalitatis ad suas functiones concessis, dominio ad alios spectante : quæ tamen congregationes non minus solent primariæ congregationi Romanae aggregari, et ejusdem gratiis ac indulgentiis potiri, nec de iis unquam dubitarunt. 6

Pro contraria tamen sententia , et contra legitimum valorem hujusmodi sodalitatum videbantur esse inprimis verba summorum Pontificum in praedictis bullis, in quibus solum conceditur facultas erigendi ejusmodi sodalitates in collegiis, ecclesiis, domibus, et residentiis Societatis, seu apud ea loca , in qua voce nullum videtur inesse mysterium, cum ipse Clemens VIII. referens concessionem a Gregorio, et Sixto factam, utatur ea voce *apud,* quamvis illi non dixissent *apud,* sed *in ecclesiis, collegiis,* etc. Quare nonvidetur aliud intendisse Clemens , dicens, *apud collegia,* etc. quam quod ejus praedecessores intenderant, dicentes *in collegiis, etc.* Accedebant deinde responsa praepositorum Generalium Societatis. Nam P. Claudius Aquaviva in litteris datis anno 15H4. ad provinciam Neapolitanam, et anno 1600. ad provinciam Austria?, respondit : « Congregationum, quæ sunt extra domum, vel collegium , non esse suscipiendam afiam curam, quam ut habendis exhortationibus, privatisque colloquiis sobales ad pia opera excitentur, n Similiter anno 1610. die 7. Augusti provincia? Poloniæ respondit : « Congregatio haberi non potest in domo vicina nostræ, quia congregationes haberi debent in domibus nostris, nec aggregatio ad primariam dabitur, nisi cum locus idoneus domi nostræ paratus fuerit. » Item 1 . Mutius Vitelleschus Generalis, litteris suis 7

datte 10. Jnlii anno 1621. nd provinciam Flandriæ respondit : « Congregationes extra domicilia Societatis institui, aut instilutæ ad nostras aggregari non possunt. » Item 19. Augusti anno 1631. Germanite superiori respondit : « Oratorium congregationis non potest alibi œdificari, quam in fundo Societatis : si enim ita sejunctum sil, ut pro collegiis censeri nequeat, non poterunt, qui in illo sont, frui indulgentiis.» Denique idem 3. Martii anno 1640. provinciæ Poloniæ respondit : « Congregationes domi nostræ non erectæ, nec a Societate administrari, nec aggregari iis quas administramus, nec harum privilegiis ac indulgentiis donari possunt. »

8 Vides rationes pro utraque parte. Ego quidem die 26. Jnlii auno 1642. cum iterum apud eumdem P. Mutium de hoc quaerereturi, ita respondi. Seclusis responsis Patrum Generalium, hæc mihi dicenda videntur, juxta qure fortasse, eorum responsorum sensus inlelligi posset. Primum, non ita debere locum, ubi erigitur congregatio, et fiunt ejus exercitia, esse sub dominio proprietatis Societatis, ut non sufficiat esse sub jure Societatis saltem quoad usum liberum, v. gr. si collegium, vel residentia nondum habeat domum propriam, et ideo Patres habitent in domo conducta, prout habitarunt aliquandiu patres collegii Januensis, et seminarium Romanum, in quibusloclscongregationes scholarium, vel convictorum erigi poterunt, quia illa dicuntur vere loca Societatis. Sicut etiam dicitur vere et in rigore palatium et domus Cardinalis, etfruitur omnibus privilegiis quæ Cardinalium palatiis competunt, domus ubi Cardinalis permanente!· habitat, licet sit conducta ; quia durante conductionis tempore quoad usum liberum fit sua , atque ita ab omnibus appellatur et existimatur.

9 Unde secundo dicendum videtur, idem esse sentiendum, licet absque pretio concedatur usus liber illius loci, cum eodem jure et facultate libera, ac si esset domus conducta ; quod enim solvatur vel non solvatur pretium, est per accidens, et parum refert, si effectus est idem, et Patres habent idem jus ad liberum usum illius loci, perinde ac si essent domini proprietatis.

10 Tertio, quamvis ecclesia, vel oratorium, in quo exercentur ministeria, non esset locus conjunctus reliquæ Patrum habitationi : si tamen locus ille esset ipsorum Patrum, vel quoad proprietatem, vel saltem quoad usum liberum, altero ex duobus modis supradictis, idem videtur dicendum. Nam alicubi templum est separatum a reliqua Patrum habitatione interjecta via publica, et tamen censetur et appellatur ecclesia Societatis. Et quidem collegium Græcorum Romæ dividitur a sua ecclesia, nec a collegio nisi per viam publicam, quæ interjacet, adiri poterit ad ecclesiam, ad quam tamen nunc datur aditus internus per arcum, seu pontem paucis ab hinc annis super viam publicam constructum ; et tamen semper ecclesia illa erat et censebatur ecclesia propria illius collegii, cujus curam habebant et habent Patres Societatis.

Dixi tamen, hæc intelligi debere , quando || Societas habeat usum liberum illius loci,sive id sit ex conductione sive ex concessione domini. Unde non idem dicerem, quando administratio illius loci non sit plene penes Societatem, v. g. si parochi, vel canonici permittant patribus Societatis sua ministeria in eorum ecclesia exercere , manentibus interim in ea ipsis parochis , vel canonicis, ut in ecclesia sua. Tunc enim patres Societatis non sunt ibi ut domini, sed ut hospites in domo aliena : administratio vero et cura illius remaneret apud parochos, vel canonicos. Sic de facto patres Societatis pcenitentiarii celebrant, et audiunt confessiones in ecclesia S. Petri Vaticana, et in ecclesia Lauretana : quæ tamen non censentur ecclesiae Societatis, nec in illis erigi possent ejusmodi sodalitates, seu congregationes : idemque dicendum esset, si patres hospitio reciperentur apud aliquem sæcularem, dum quærunt locum proprium : illa enim domus non esset locus sacer, nec gauderet immunitate, atque adeo non esset locus Societatis, nec in eo possent erigi congregationes. Imo idem fortasse dicendum esset, si iisdem patribus domus aliqua precario solum concederetur, ut in ea soli habitarent ; si tamen nec ad tempus jus aliquod irrevocabile haberent, sed semper possent a domino pro libito expelli, quia nec ad usum videretur ille esse locus Societatis, cum nullum jus Societas acquisivisset ad ibi permanendum. Debet ergo esse locus Societatis saltem quoad usum, cujus administrationem ipsi soli habeanteum jure ibi manendi, et cæteros expellendi, sicut habet, qui utitur domo sibi conducta : ita tunc ad dubitationem propositam respondi.

u

DUBIUM XLI.

/)p professo Societatis transeunto ad alium ordinem, et inde postea ad clericos regulares sancti Joannis Jerosolymitani.

N. professus Societatis cum facultate præpositi generalis transiit ad ordinem Sanctissimæ Trinitatis redemptionis captivorum : quam licentiam praedictus generalis *ex* justis causis dare potuit ex facultate sibi concessa a Gregorio XIII. litteris datis die 22. Septembris anno 1582. quæ bulla habetur in bullario ejusdem Societatis, et incipit, *Cum alias.* Postquam vero in illo ordine professionem emisit, voluit inde transire ad ordinem clericorum regularium S. Joannis. Quæsitum est, an id posset facere sine novo consensu præpositi Generalis.

Videbatur autem necessarius ille consensus, idque colligi ex verbis alterius privilegii, quo Societas per communicationem fruitur, et habetur in compendio privilegiorum Societatis verb. *Apostatæ,* §. 10. ubi dicitur, quod « si post licentiam obtentam ad aliam religionem transeundi, ex ea post professionem emissam recesserint, et adsæculum redierint, vel ad aliam laxiorem transierint, contra ipsos, ut contra alios apostatas, procedere possunt Societatis superiores. » Fuit autem hoc privilegium concessum ordini minorum a Julio II. per bullam, quæ habetur in bullario Regularium, apud Emman. Rodericum, et est xxvr. illius Pontificis , ubi §. 17. illud privilegium continetur, qui videbatur esse casus nostræ quæstionis.

Respondi, duo quæri posse in hoc casu. Primum est, an Generalis Societatis possit licentiam illam concedere. Secundum est, an, licet non possit concedere licentiam , possit tamen transitum illum impedire, ita ut licentia a summo Pontifice ad cum transitum obtenta censenda sit subreptitia , quandiu non explicatur, professum illum ordinis sanctissimæ Trinitatis fuisse antea professum Societatis, a qua nec immediate , ner. mediate transire poterat ad ordinem laxiorem. Et quidem, quod attinet ad primum, non credo, posse præpositum generalem Societatis licentiam illam co casu concedere. Primo, quia jam professus ille non est amplios ejus subditus, sed alterius ordinis, ad quem antea transierat, et in quo professionem jam emiserat. Neque enim privilegium , et facultas Generali concessa , ut dare possit professis licentiam transeundi ad ordinem laxiorem, intelligi debet, nisi de respectu professorum suorum subditorum, de quihns solis loquitur Gregorius XIII. in bulla supra relata. Neque etiam Julius II. concessit prælati» Minorum potestatem dandi hanc licentiam suis professis transeundi ad ordinem laxiorem, sed solum dedit eis potestatem puniendi ut apostatas eos, qui cum debita licentia transiissent ex suo ordine ad alium, et ex hoc postea transiissent ad laxiorem. Ad quam quidem punitionem exercendam necessaria fuit specialis concessio summi Pontificis : nam in rigore juris nec hoc possent facere prælati ordinis minorum, cum jam illi non essent eorum subditi, postquam cum debita licentia professionem in alio ordine emiserant. Concessit tamen Pontifex quod in hoc casu possent eos ut apostatas punire : non tamen concessit, quod possent illis dare licentiam transeundi ad ordinem laxiorem. Quare Societas nec ex propriis privilegiis, nec per communicationem aliorum habet hanc potestatem , ut iis, qui jam non sunt subditi Societatis, possit dare facultatem transeundi ad ordinem laxiorem.

Secundo, et clarius hoc ipsum probatur, quia licentia etiam a summo Pontifice concessa alicui mendicanti transeundi ad aliam religionem etiam laxiorem , sive mendicantium, sive non mendicantium non *sufficit,* ut possit transire ad ordines militares et hospitalarios, ut cum aliis tradit Emman. Rodericus tom. III. *qt. regular, q.* Lil. art. 12. ubi refert, ita responsum fuisse a sacra congregatione : ergo similiter potestas concessa generali Societatis , ut possit dare professis licentiam transeundi ad aliam religionem laxiorem, non extenditur ad licentiam transeundi ad ordinem militarem, vel hospitalarium, cum eodem modo debeat intelligi facultas transeundi, et facultas dandi licentiam transeundi. Atque ita in terminis respondit sacra congregatio patri Claudio generali Societatis, non posse ipsum virtute sui privilegii dare licentiam professo Societatis transeundi ad ordinem sancti Joannis Jerosoiymitani. Imo Sanctissimus D. N. Innocentius X. sæpe interpellatus, ejusmodi licentiam 4

cuidam professo Societatis, mo pressente sæpp constantissime negavit. Restat ergo, *quod attinet ad* primum quesilum, generalem Societatis non potuisse in casu nostro dare licentiam ad illum transitum : tum, quia ille jam non erat ejus subditus : tnm, qiiia, licet subditus esset. non poterat concedere transitum ad talem religionem. Ad summum ergo poterat præstare ex parte sua consensum, ut si summus Pontifex judicaret licentiam concedendam, ipse non censeretur Societatis nomino contradicere.

Difficultas ergo manet quoad secundum quaesitum, an potuerit generalis Societatis impedire transitum illum ob jus, quod Societas habet virtute præfati privilegii, no prolessus ad alium ordinem translatus possit inde postea ad alium ordinem laxiorem transire? Et quidem certum est, non obstante illo privilegio, posse summum Pontificem, si velit, et adsit causa justa, concedere illum secundum transitum etiam invita Societate : neque de hoc ullum dubium esse potest. Solum potest dubitari, an ad valorem hujus dispensationis, et ne sit subreplilia, debuerit narrari summo Pontifici, quod ille fuerit antea professus Societatis, atque ideo impedimentum aliud habeat ad transitum ad religionem laxiorem : videtur enim debuisse privilegium praedictum, quo diximus frui Societatem ne ejus professi, qui cura facultate debita transeunt ad alium ordinem, possint ex illo postea ad alium laxiorem transire.

Verum P. Suarez tom. iv. *de Religione,* Iract. vili. lib. m. cap. xn. num. 31. et 32. cum mentionem hujus privilegii Societatis fecisset, et concessisset communicari virtute illius novam, et extraordinariam potestatem supra personam illius, qui jam non est amplius subditus Societatis, sed alterius ordinis, ad quem transierat, et in quo professus fuerat : idque merito concedi, ne forte prior transitus ex Societate fiat cum fraude, ço quod ex secunda religione facilior sit transitus ad aliam laxiorem : addit tamen, non habere locum hoc privilegium, nec prælatos Societatis posse procedere contra illum professum, nisi quando postea ille ad tertium ordinem laxiorem transtulit se sine dispensatione ; secus, si hanc obtinuit, etiamsi a pnelatis Societatis consensum non petiisset, quem consensum ipse Suarez non reputat necessarium, ut dispensatio subreptitia non sit, Nec enim ejusmodi necessitas ex verbis, aut tenore privilegii colligi potest, quæ interpretatio mihi etiam satis probabilis videtur, et magis consona verbis privilegii, quæ loquuntur solum de iis, « qui post licentiam obtentam ad aliam religionem transeundi, ex ea post professionem emissam recesserint, et ad sæculum redierint, vel ad aliam laxiorem transierint : » ubi eodem modo loquitur de transitu ad laxiorem, et de reditu ad sæculum, qui tamen reditus supponitur procul dubio fieri sine dispensatione debita: quare videtur sermo esse de simili transitu ad laxiorem dispensatione necessaria.

Magis tamen potest ex alio capite dubi- 7
tari de valore hujus dispensationis, nisi saltem Pontifici narretur, Oratorem jam antea ex dispensatione transisse ex societate Jesu ad aliam religionem, quæ necessitas fundari videtur in regula illa generali, quod in secunda dispensatione obtinenda facienda est mentio primæ dispensationis obtentæ, ne secunda censeatur subreptitia, quam regulam veram esse, quando saltem ex utraque dispensatione simul sumpta dispensatio circa eamdem materiam fitmajor,atque adeo exigit majorem causam, ut concedi possit, docent ii, quos afferunt et sequuntur Sanchez lib. vin. *de matrimonio* disp. xxn. Basilius Lcgionensis *de matrimonio* lib. vm. cap. 17. Castro Palao tom. i. tr. m. disp. vi. §. 4. n. 5. et alii communiter. Et quidem in casu nostro id maxime locum habere videtur, cum agatur de dispensatione voti solemnis facti in professione, quæ professio licet maneat quoad substantiam vitæ religiosæ; dispensatur tamen magna ex parte quod observantiam, cum revera per utramque illam dispensationem simul sumptam reducatur obligatio observantiæ debitaî in Societate ad observantiam, quam potest habere clericus regularis ordinis S. Joannis, qui majori ex parte domi suæ in sæculo degit. Quamvis ergo potuerit subesse causa, ut professio Societatis commutata sit in professionem alterius ordinis mendicantis : non ita tamen facile suberit causa, ut eadem professio Societatis commutetur in professionem solam, et observantium illius ordinis S. Joannis, quare ne sit subreptitia posterior dispensatio, videtur necessario facienda Pontifici mentio prioris, ut sciat id totum in quo dispensatur prima professio facta in Societate.

Video, posse in contrarium aflerri senten- #
tiam multorum, qui dicunt, quando votum

reservatum, v. g. castitatis, vel religionis commutatum est a summo Pontifice in alia opera pia, ut in jejunia vel orationes, etc. obligationem aci hæc alia opera non esse reservatam, atque adeo posse ab alio inferiori commutari, vel etiam ex causa posse in iis ex parte dispensari : quod docent Sanchez lib. vin. *da matrimonio,* disp. vin. n. xx. et lib. iv. in *Decalog.* cap. XL. η. 16. Suarez lib. vi. de voto cap. xx. num. 23. Basilius Legionensis lib. vm. *de matrim* cap. vm. §. 2. num. 24. Lessius, ct alii, quos affert, et sequitur Castro Palao tom. III. tr. xiv. disp. ii. punct. 11. n. 5. quia nimirum reservatio prioris voti jam est ablata, et perinde est, ac si opera illa pia subrogata deberentur ex voto peculiari ad ipsa terminato, quod quidem non esset reservatum. Similiter ergo in casu nostro, cum professio Societatis jam sit legitime extincta, et commutata in professionem secunda» religionis, judicandum erit de hac secunda professione, ac si ipsa fuisset prima, nec debet difficilior reddi ejus dispensatio, aut commutatio ex eo quod fuerit subrogata in locum alterius professionis præcedentis.

9 Cæterura doctrinam illam (ut verum fatear) quamvis ego etiam probabilem existimem, puto tamen sano modo esse intelligendam , quem modum ejus auctores non negant , sed fortasse illum supponunt; neque enim ii auctores dicunt, satisfacere eum cujus votum castitatis commutatum fuit in jejunia et orationes, v. g. si postea solum dicat, Ego ex voto debeo jejunia et orationes, et petat hujus voti commutationem, vel dispensationem, imo credo mala fide procedere, si hoc solum dicat, et non explicet, quod hæc debeat propter votum castitatis, quod in illa opera pia commutatum fuit, ut hoc modo possit confessarius judicare, an subsit causa talis quæ sufficeret ab initio, ut votum castitatis reduceretur ad hæc pauciora opera, in quæ nunc vult totum debitum reduci. Fateor et concedo , posse inferiorem commutare ct dispensare cum causa super materia non reservata, in quam votum reservatum commutatum fuit a summo Pontifice. Credo tamen, debere ad hanc secundam commutationem, vel dispensationem narrari ei qui dispensaturus vel commutaturus est, quomodo materia illa, et ejus debitum oriatur ex obligatione voti antea commutati. Alioquin enim eluderetur paulatim ct successive obligatio prioris voti, quod supponimus ex causa fuisse partira dispensatum et partira commutatum in aliam materiam. Si autem hæc alia materia postea commutaretur ex causa in aliam minorem , et rursus hæc pnstca in aliam minorem, et sic deinceps, nunquam facta mentione præcedentium commutationum; reduceretur aliquando votum castitatis vel religionis ad materiam minimam, et omnino improportionatam , v. g. ad tria, vel quatuor jejunia pro una vice, quod esset omnino eludere obligationem primi voti; neque ejusmodi intentio præsumi potest de mente dispensantis, vel commutantis. Neque id dicunt auctores illius sententiæ, sed solum quod possit inferior dispensare, vel commutare materiam subrogatam a superiore, quæ quidem non retinet reservationem prioris voti. Id tamen intelligitur suppositis terminis habilibus, et narratis narrandis, ita ut commutanti, vel dispensanti narretur id quod oportet, ut sciat quantum relaxetur de prima obligatione. Constat autem hæc esse illorum auctorum mens ex variis exemplis , quæ afferunt alias agentes de necessitate explicandi primam dispensationem obtentam , quando impetratur secunda dispensatio, v. g. quando obtinuisti dispensationem ad percipiendos fructus; et non residendum per quinquennium: quo elapso, petis dispensationem ad aliud quinquennium; debet tunc manifestari prior dispensatio : quia causa quæ sufficit ad dispensandum per quinquennium , non sufficit ad dispensandum perdecennium. Idem ergo dicendum erit in casu nostro; quia causa, quæ sufficit ad commutandam secundani professionem in tertiam laxiorem, non sufficeret *fortasse* ad commutandam primam in hanc tertiam ; oportebit ergo Pontifici narrare dispensationem priorem obtentam , cujus taciturnitas posset merito ingerere scrupulum et dubium de subreptione. Non tamen oportet requirere ad hunc secundum transitum licentiam, aut consensum generalis Societatis, sed sufficit dicere Pontifici, quod olim cum debita facultate post professionem iu Societate factam transiit ad hunc alium ordinem, ex quo nunc vellet transire ad clericos regulares sancti Joannis Jesolymitani ob talem vel talem causam, de cujus causæ sufficientia ipse summus Pontifex judicabit.

DUBIUM XLII.

Γ/rwm *Generalis Societatis possit subdelegare provinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos?*

Suppono, a felic. record. Urbano VIII. ablatas esse omnes facultates antea concessas quibuslibet personis ad retinendos, aut legendos libros prohibitos Unde. Generalis Societatis, qui antea ex suis privilegiis poterat suis subditis eam licentiam concedere, obtinuit de novo facultatem ad plures libros, quorum catalogum exhibuit,quam licentiam obtinuit pro se, et pro *Patribus sibi bene visis,* ad tempus tamen limitatum, quo transacto oportet licentiam illam renovare, et cum certis aliis conditionibus, quæ in rescripto continentur.

2 Hoc supposito, dubitatum fuit, an possit Generalis hanc novam facultatem communicare alicui provinciali, ut sine recursu ad Generalem possit ipse provincialis patribus sibi bene visis suæ provinciæ concedere licentiam ad legendos libros in ejusmodi catalogo contentos.

3 Respondi, in primis fortasse Generalem non posse communicare provinciali facultatem, qualem ipse habet, quia quamvis delegatus supremi principis, qualis videtur esse Generalis in hoc casu, possit causam subdelegare, ut multis relatis probat Thomas Sanchez lib. III. *de Matrim.* disp. xxxi. num. I. 10. et31. dubitari tamen potest in primis, an hæc facultas concessa sit Generali immediate a summo Pontifice, an voro a congregatione Cardinalium, quorum nomine aliquæ ejusmodi facultates concedi solent. Deinde obstare videntur verba illa, *Patribus sibi bene visis,* in quibus videtur requiri industria personæ, ut Generalis ipse judicet de qualitate personarum, et postea licentiam illis communicet.

4 Addidi tamen, posse Generalem, non quidem fortasse, ut dixi, communicare provinciali potestatem dandi licentiam, sed dare nomine suo immediate eam licentiam illis, quos provincialis dixerit et designaverit idoneos, quod probari potest in primis, quia verbis illis, *Patribus sibi bene visis,* sufficienter videtur satisfieri, si Generalis ex provincialis testimonio credat, et sciat illos tales esse idoneos, ut. possint eam licentiam accipere. Hoc autem Generalis facit, quando communicat talem licentiam iis , quos provincialis judicaverit idoneos : nimirum committit provinciali examen extrajudiciale de idoneitate, et iis, qui idonei reperiantur, el quos eo ipso Generalis judicat idoneos, communicat ex nunc ejusmodi licentiam. Ad quod deservire potest id, quod in simile fere casu notavit Thomas Sanchez lib. III. *dematrim.,* disp. xxvi. ŋ. 6. ubi supponit, ex concessione Pii V. posse religiosos in India occidentali assistere matrimonio Indorum in locis, in quibus parochi munus exercent, et in locis per quæ transeunt, si in iis sine proprio parocho habitant : debere tamen hos religiosos deputari ad hoc munus a suis prælatis in capitulis provincialibus. Addit vero Sanchez, non requiri quod religiosi personaliter præsententur, vel nominatim designentur a capitulo , sed sufficere quod capitulum provinciale decernat, ut omnes fratres, quos designaverit provincialis, vel prior, vel vicarius, etc. ex tunc sint designati ab ipso capitulo provinciali, quia hoc non est delegare potestatem assignandi fratres , et conferendi illis facultatem ministrandi sacramenta : sed revera ipsum capitulum assignat, etdatprædictam licentiam : quod idem repetit et confirmat postea disp. xxxi. n. 18. ubi dicit, delegatum, licet non possit subdelegare, atquo ideo licet parochus delegatus ad universitatem causarum non possit subdelegare facultatem iterum delegandi, nec possit dicere alteri sacerdoti : Ego do tibi facultatem , ut possis alteri sacerdoti dare licentiam assistendi matrimonio ; posse tamen dicere, ego ex nunc do licentiam assistendi matrimonio sacerdoti quem tu designaveris, quia nimirum tunc delegatus non facit gradum, nec ipse censetur delegare, vel dare jurisdictionem, sed solum designat personam cui parochus immediate concedit eam licentiam. Hoc autem ipsum diximus fieri posse in casu nostro, in quo Generalis non debet dare provinciali facultatem, qua ipso possit concedere subditis licentiam ad libros prohibitos, sed ipse Generalis debet eam licentiam immediate communicare illis personis, quas provincialis judicaverit et designaverit ut idoneas : nec tunc provincialis faciet gradum, sed designabit mere personam, cui Generalis

immediate licentiam communicare censetur.

Unde obiter inferre «aliquis posset, mortuo Generali, non posse amplius provincialem designare personas, quibus ea licentia communicetur : nam, licet regulariter facultates et lîcentiæ concessæ a Generali non expirent ejus morte, donec a successore revocentur, atque ideo ii, quibus vivente Generali ca licentia communicata fuerat, possint Generali mortuo eadem facultate uti. Provinciali tamen non fuerat delegata potestas dandi eas licentias: sed fuerat commissa mera designatio personarum, quibus toties, quoties Generalis ipse immediate censebatur licentiam communicare. Cum ergo Generalis mortuus non possit amplius eas licentias communicare ; frustra provincialis designabit deinceps personas, quibus jam Generalis non potest amplius licentiam communicare.

Verum hæc illatio, ut verum fatear, nimis scrupulosa videtur; hinc enim fieret, quod subditi a provinciali designati non possent tuta conscientm uti illa licentia, donec certificarentur de vita Generalis durante tunc, quando ipsi a provinciali designati fuerant. Quid enim, si Generalis jam senio confectus provinciali apud Indos commoranti id per litteras commisit datas ante biennium, quo elapso non facile creditur Generalis adhuc vivere? Deberet ergo subditus abstinere ab usu licentiœ, donec constet quod Generalis vivebat tempore designationis a provinciali factæ. Adde, exemplum illud, quo ex Thoma Sanchez usi sumus, contrarium probare : nam capitulum provinciale, in quo provinciali, vel priori committitur designatio religiosorum, revera non existit, quando pdstea prælati illi religiosos designant. Imo, quando capitulum dissolvitur, tunc moritur, et adhuc postea religiosi a provinciali designati, censentur deputari ab ipso capitulo, ut vidimus. Fatendum ergo est, accedente postea designatione a provinciali facta, certilicari deputationem illius personæ factam antea a capitulo, quando deputavit religiosos postea a suis prælatis designandos, quem sensum videtur aperte significasse idem Sanchez d. disp. xxxi. num. 18. dicens, parochum delegatum posse rursus delegare, dicendo, *ex nunc ego do facultatem assistendi matrimonio sacerdoti, quem tu designaveris,* quam formulam postea approbari dicit apud Paulum in c. *is cui, de officio delegati* in vi. et apud Dominicum ibid, in fine. Debet ergo delegans *er, nunc* dare licentiam, vel potestatem peraonæ postea designandae, atque ita censetur facere Generalis communicando ex nunc eam licentiam personis postea a provinciali designandis, et hoc modo nihil obstat mors Generalis subsecuta, cum ipse adhuc vivens licentiam hanc ex tuto huic personæ, quæ poste.a designatur, communicate voluerit.

DUBIUM XLIII,

De professione data ex errore commisso a secretario, qui litteras Generalis scripsit.

Cum Pater N. in examine doctrinæ ad professionem quatuor votorum in Societate præmittendo examinatoribus non satisfecisset, atque ideo non fuisset ab illis ad ejusmodi professionem approbatus, nec postea Romæ a patribus assistentibus, sed potius numeratus, et sepositus in eorum numero, qui ad professionem solemnem promoveri non debebant : ex errore tamen secretarii, seu scriptoris litterarum, appositus fuit cum aliis ad professionem promovendis in litteris Generalis ad provincialem, quibus litteris idem Generalis, errore non observato, subscripsit: quibus acceptis, provincialis eum cum aliis ad professionem admisit; cum tamen, ut supra, dub. xm. diximus, in Societate nemo, nisi solus Generalis, vel de ipsius licentia, possit valide professionem solemnem acceptare.

Duo poterant in hoc casu dubitari. Primum, an professio fuerit valida? Secundum, an, dato, quod a principio non fuisset valida, possit Generalis postea valido et licite eam ratam habere? Incipiendo autem ab hoc secundo, dixi, posse valide et licite ratam haberi a Generali, quandiu professus ille voluntatem profitendi non revocavit. Defectus enim doctrinæ in examine deprehensus non obstat, cum non sit impedimentum essentiale, sed est defectus cujusdam requisiti, quod a constitutionibus Societatis exigitur, in quibus Generalis ex justa causa potest interdum dispensare; cum in ipso residеat tota, et plena auctoritas, et facultas, qualis, et quanta residet in tota Societate, quoties non est ei specialiter prohibitum,

prout in aliquibus expresso prohibetur dispensare : ila docent Suarez tom. tv. *de Relig.* Ir. X. libr. π. *de ingressu in Societatem,* cap. iv. num. 10. et Thomas Sanchez lib. v. *in Recolog.* cap. iv. num. 20. post medium ; cl colligitor ex ipsis constitutionibus par. IX. c. in. §. 1. et 8. ubi expresso dicitur, ad Generalem pertinere dispensare in constitutionibus, ubi dispensatione opus est, habita ratione personarum, locorum, temporum, et aliarum circumstantiarum, quod munus præstabit finem earumdem constitutionum intuendo, qui alius non est, quam majus Dei obsequium, et bonum subditorum. « Idque tam de experimentis eorum, qui in probationibus versantur, quamde aliis rebus, in quibus eam fuisse mentem eorum, qui constitutiones condiderunt ad gloriam Dei judicabitur, dictum sit. » Ita habetur d. §. 8. ubi in declaratione littera D. additur. « Et intelligendum est, dispensare posse, ubi eam esse mentem constitutionum, ut dictum est, consideratis circumstantiis particularibus, et non aliter in Domino judicat. » Certum autem est, quod Societas posset in hoc defectu dispensare, prout de facto dispensavit generaliter cum habentibus notitiam linguarum Indicarum, et cum viris eminentibus in litteris humanioribus, quamvis utrique careant gradu illo doctrinæ thcologicæ, qui in constitutionibus ad professionem quatuor votorum requiritur. Ergo et Generalis in casu particulari dispensare poterit, occurrente necessitate, vel ratione, ob quam id necessarium judicetur ad bonum subditorum. Quæ autem, aut qualis ratio inanis urgens desiderari potest, quam necessitas casus præsentis, in quo ex epistola ejusdem Generalis data est professio publica, et de qua ad minus dubitari potest, an fuerit valida, nec sine magna turbatione potest hoc dubium manifestari et examinari? Porro Generalem posse ratam habere et acceptare professionem ab alio suo nomine invalide acceptam, dummodo professus in eadem voluntate perseveret, probavi cum communi doctorum dicto dubio XIII.

3 Major difficultas esse potest, quoad primum dubium supra indicatum, an professio illa fuerit valida? potuit enim in rigore Generalis valide acceptare professionem, non obstante defectu doctrinæ ab examinatoribus deprehenso. Nam æque exigitur in constitutionibus probitas morum, ac requiritur doctrina ad professionem. Certum autem est, validam foro professionem quam Generalis acciperet ab homine improbo, sive ignoranter, sive scienter id faceret : idem ergo erit si admittat ad professionem hominem indoctum.

Tota ergo difficultas est, an Generalis habuerit intentionem et voluntatem acceptandi professionem hujus Patris, quem examinatores reprobaverant? Et quidem, si Generalis aliunde cognoscebat illum Patrem, et antequam subscriberet litteras, in quibus ejus nomen simul cum aliis professuris continebatur, eas legit et tamen subscripsit, quamvis id fecerit, vel oblitus reprobationis, vel deceptus ab aliis, et putans illum fuisse approbatum ; credo fuisse validam professionem, quia non fuit error et deceptio circa personam, sed solum circa qualitatem doctrinæ. Hoc autem est proprium matrimonii, et professionis religiosae, ut error solus circa substantiam , ct circa personam irritet actum, non vero en or circa qualitatem, excepta conditione servili ignorata, quæ irritat matrimonium, ut cum aliis probat late Sanchez lib. vil. *de matrimonio* disp. xviii. num. 18. et seqq. lib. X. disp. ix. num. 20. Ratio autem est, quia habet Generalis voluntatem ultimam absolutam circa personam determinatam, prout talis est in individuo. Et quamvis ea voluntas procedat ex errore quo putavit examinatores eam approbasse; ille tamen error versatur circa solam qualitatem. Videatur idem Sanchez lib. v. *in Decal,* cap. iv. nu. 57. Exemplum autem optimum esse potest in episcopo conferente sacerdotium Titio , quem falso ei dicunt fuisse ab examinatoribus approbatum. Certe Titius ordinem valide recipit; quia episcopus habet intentionem et voluntatem ultimam cum ordinandi, quæ voluntas oritur quidem ex errore, sed ex errore qui non versatur circa substantiam, sed circa qualitatem, qui non sufficit ad irritandum ejusmodi actum, quamvis relinquat Titium obnoxium poenis, et censuris in jure latis contra surreptitie sacros ordines suscipientes.

Rursus, si Generalis non cognoscebat aliunde illam personam, sed commisit assistentibus, ut examinarent informationes, et alia necessaria pro promovendis, et assistentes visis informationibus, hunc Patrem ob defectum doctrinæ excluserunt, quem tamen secretaries ex errore inclusit in epistola, quam sive lectam sive non lectam, Generalis

subscripsit; præsumptio videtur esse quod habuerit voluntatem sufficientem circa professionem illorum omnium, nisi constet de voluntate contraria. Duplex enim voluntas potuit esse in Generali subscribente. Prima esset : *Volo quod promoveantur ad professionem illi, quos assistentes approbarunt;* et hæc voluntas non includeret illum, quia ipse non fuerat ab assistentibus approbatus. Secunda voluntas esse potuit : *Volo ut promoveantur omnes hic scripti, quia hi sunt approbati ab assistentibus·,* et ejusmodi voluntas includit hunc, quia erat ibi scriptus, licet procedat ex errore qualitatis, scilicet quod fuisset ab assistentibus approbatus. Videtur autem in dubio præsumi hæc secunda voluntas, nisi constet fuisse solam primam ; quia Generalis subscribens ostendit se sufficienter informatum circa qualitatem eorum qui ibi scripti sunt, atque adeo se velle eorum promotionem, qui ibi scripti sunt, utque adeo se velle eorum promotionem, quia informatus est de illorum qualitatibus. Et quidem in rigore jam est sufficienter informatus, cum sufficiat secretarium testari illos omnes approbatos fuisse ab assistentibus, ut Generalis censeatur esse sufficienter informatus de qualitatibus eorum, qui ibi continentur. Sicut episcopus non aliter est informatus de idoneitate illorum quibus confert sacros ordines, nisi quatenus secretarius testatur eos omnes fuisse ab examinatoribus, et a vicario generali approbatos.

6 Denique, si Generalis ipse affuit consultationi præcedcnti, et ipsemet exclusit a professione illuni patrem N. ob insufficientiam doctrinæ ab examinatoribus testificatam, et postea vel non legit epistolam, vel ea lecta, quia non cognoscebat aliunde personam, putavit hunc esse unum ex inclusis, et non ex antea exclusis : tunc error videtur esse circa personam, atque adeo deesse voluntatem sufficientem, quia videtur alligasse intentionem ad illos quos ipse destinaverat, et quos in mente bilbebat, ex quorum numero putavit hunc esse, cum non sit. Sicut si Petrus volens contrahere matrimonium per procuratorem cum Maria, cujus qualitates examinaverat, subscriberet mandatum procuratori mittendum, in quo loco Marias scripta esset alia, procul dubio matrimonium cum alia non esset validum ob detectum intentionis, quia Petrus ad solam Mariam intentionem præsumilur ordinasse.

7 Tota ergo hæc difficultas circa valorem primæ professionis videtur solum deservire in casu nostro ad decernendum , an debeat computari antiquitas a die factæ olim professionis; an vero a die quo a Generali ratificatur : quoad reliqua enim res ponitur in tuto, ratificata professione a Generali, dum professus supponitur in eadem voluntate perseverare. Quare, si Generalis non noverat aliunde personam, et ipse non affuit consultationi , sed commisit assistentibus, ut viderent informationes, nec constat de voluntate contraria qua alligaverit intentionem ad eos solos quos assistentes approbaverint; præsumi potest in dubio voluntas promovendi cos qui scripti erant in epistola, quam subscripsit juxta supradicta, atque adeo poterit relinqui cum sua antiquitate a die factæ professionis, quamvis ad majorem cautelam ratificetur postea professio a Generali. Si vero Generalis affuit consultationi, et ob defectum doctrinæ exclusit a professione illum patrem N. præsumi potest defectus intentionis sufficientis ad valorem professionis, atque adeo moneri debet professus, ut non computet antiquitatem, nisi a dic ratificatæ professionis. Quare (quod non facile continget) si eveniret, quod intuitu professionis,vocetur ad congregationem in præjudicium alterius professi qui professionem fecit medio illo tempore ante ratificationem, excuset se aliquo alio prætextu, et moneat secreto provincialem de suo impedimento , ut sub alia specie declaret illum esse legitime impeditum, juxta regulam quam tradit Thom. Sanchez lib. VII. *de matr.* disp. xxxvil. nu. 68. Ratificationem denique dixi fieri debere a Generali coram testibus, ut sit acceptatio externa et possit eam probare, ad quem finem oportet quod maneat in scriptis, et expediet eam ipsi professo intimari, et ab eodem recognosci, ne ullo unquam tempore velit fortasse reclamare de nullitate prioris professionis.

DUBIÜM LXIV.

Aη *Maior excludens professum ab aliquo legato, censeatur excludere eum, qui emisit vola simplicia in Societate?*

Testator in suo testamento reliquerat summam magnam pecuniæ, ut ejus reditus distribuerentur semper inter ipsius posteros æquali portione per singula capita, ita ut omnes, et singuli œqua participarent plus vel minus pro minori, vel majori eorum numero : ab hac autem participatione exclusit eos qui essent religiosi professi. Cum ergo unus ex iis Societatem Jesus ingressus esset, et post biennii novitiatum vota simplicia Societatis emisisset, prætendebant cæteri consanguinei non posse ipsum amplius in prædicta distributione locum habere, sed ejus portionem debere cæteris accrescere, quippe qui religiosus esset votis ligatus, quæ non minus constituunt in vero statu religioso, quam vota solemnia aliarum religionum : atque adeo quoad hunc effectum comprehensum intelligi sui) exclusione religiosorum professorum, sicut etiam quoad incapacitatem contrahendi valide matrimonium, ct ad alios similes.

2 Dixi tamen,procul dubio religiosum illum, quandiu manet in eo statu, et professionem solemnem adhuc non facit, participare debere ex distributione illorum redituum, ex qua verbis testatoris exclusus non est ; excluduntur enim soli religiosi professi: et certum est hunc nondum esse professum, sed esse in via adhuc, et'quasi in probatione ad professionem, in quo statu quamvis sit ligatus votis simplicibus, quibus votis summi Pontifices communicarunt plures effectus professionis solemnis, quos expresse et nominatim declararunt, quibus postea Gregorius XIII. addidit etiam inhabilitatem ad matrimonium valide contrahendum ; iidem tamen Pontifices in suis bullis expresse declararunt, ejusmodi religiosos, durante eo statu, nondum esse professos, ut expresse habetur in bulla Julii III. quæ incipit, *Exposcit debitum,* edita anno tout), et in bulla Gregor. III. quæ incipit, Quanto fructuosius, et aliis, quæ *habentur in bullario ejusdem* Societatis. Nominatim vero quoad capacitatem redituum, imo et dominium *bonorum* temporalium *retinendum, ct successionem hærcditariam, vel legatorum acquisitionem, non* esso professis adœquandos, sed ab iis *omnino distinguendos,* decernunt iidem Pontifices, et tradunt communiter doctores Societatisctexterni, et novissime firmavit Rota in quadam Bononiensi successionis de *Zonis, sub* Bicchio anno <641. nec de hoc puncto dubitari potest.

Difficultas solum esso potorat, an in casu 3
nostro, exclusis professis cujuscumque ordinis a participatione illorum redituum, deberet per ampliationem extendi nomen *Professi ud* eos, qui votis simplicibus Societatis ligantur, quæ sunt vero vota substantialia religiosa, quamvis in rigore non sint professi. Dixi tamen, non debere ejusmodi ampliationem admitti, quia, licet ejusmodi religiosi in favorabilibus et privilegiis, et in odiosis etiam quoad aliquos effectus a sede Apostolica expressos, æquiparentur professis; id tamen non procedit in odiosis non expressis, et multo minus in exclusione a bonis temporalibus, in ordine ad quæ summi Pontifices decreverunt et declararunt semper, quod debeant omnino a professis contradistingui. Hanc autem eamdem regulam debere in casu nostro observari, constabit manifeste comparando casum ct clausulam hujus testamenti cum aliis casibus, et clausulis similibus, in quibus agitur universaliter de professis ; et tamen ad ejusmodi Societatis religiosos, qui votis simplicibus ligantur, non extenduntur.

Primum ergo exemplum esse potest ex c. *beneficiorum; de Regularibus* in vi. ubi traditur beneficia quæ novitius habebat, vacaro ipso jure, secuta professione. Et tamen in Societate, nisi ipsemet beneficium resignet, non censetur vacare beneficium emissis votis simplicibus post biennii novitiatum, ut declaratum fuit in prima congregatione generali Societatis can. I. et quamvis postea in congregatione quinta generali can. v. jussum fuerit, ut beneficia resignent, antequam vota simplicia emittant; si tamen de facto ea non resignent, nullo modo vacabunt ante professionem, ut fatetur Thomas Sanchez libr. vir. *in Decalog.* cap. iv. num. T. Sicut ergo exclusis religiosis professis a beneficio retinendo, non intelligitur exclusus religiosus Societatis, quandiu professionem sole-

mnem non fecit; ita exclusis religiosis professis a participandis reditibus annuis legatis, non debet intelligi exclusus religiosus Societatis, qui votis solum simplicibus ligatur; eadem enim ratio in utroque casu procedit.

5 Secundum exemplum esse potest ex communi regula, quie tradit, pensiones ecclesiasticas, quas novitius habebat, extingui professione religiosa, ut docent doctores communiter, quos aifert et sequitur Sanchez lib. vu. *in Decalog.* cap. xxix. num. 8. et tamen religiosi Societatis post emissa ejusmodi vota simplicia, et post biennii novitiatum, adhuc retinent pensiones ecclesiasticas, quas in sæculo habebant, donec professionem solemnem faciant, ut docet idem Sancli. ibi n. 10. et est praxis frequentissima in Societate, nec ullus difficultatem profert in iis solvendis, et ego ipse usque ad meam solemnem professionem per mullos annos recepi ab archiepiscopis Hispalensibus pensionem annuam absque ulla specie difficultatis, quia videbant sola professione extingui pensiones. Idem ergo dicendum erit de legato annuo sæculari, a quo soli religiosi professi excluduntur, cum eadem sit ratio, et eadem sint verba in utroque casu, quibus professi excluduntur.

6 Tertium exemplum esse potest ex cap. *cum simus, de Regularibus,* et ex §. *Si guis autem,* vers, *si vero filius,* Authentic, *de Monachis,* ex quibus doctores communiter colligunt, post professionem patris statim deberi legitimam filiis, ut multis relatis probat Sanchez dicto lib. vu. *in Decalog.* c. X. num. 3. et tamen non debetur filiis ea legitima, quando Pater sola vota simplicia post biennii novitiatum in Societate emisit, ut docet idem Sanchez ibi num. 6. quia hæc vota non veniunt nomine professionis rcligiosæ.

7 Quartum exemplum esse potest ex usufructu, quem novitius habebat infundo alterius, qui usufructus eo ipso extinguitur et consolidatur cum proprietate statim ac usufructuarius profitetur in religione succedendi incapaci, qualis est ordo Minorum, et societas Jesu. ut cum communi doctorum docet idem Sanchez dicto lib. VII. cap.xm. n. 53. et tamen non extinguitur usufructus, sed perseverat quando usufructuarius emisit sola vota illa simplicia post novitiatum, donec postea faciat professionem solemnem, ut fatetur idem Sanchez ibidem, et P. Mulina torn. i. *de Justitia,* disp, ix. columna antepenultima, et alii,

Quintum exemplum esse potest de jure q
nominandi ad emphyteusim, vel de jure revocandi nominationem antea factam, imæ jura extinguuntur per quamcumque professionem religiosam, ut docent Molina tom. ij. *de Jtutiiia,* disp. 482. colum, penultima, et Thomas Sanchez dicto lib. vn. in Decalog. cap. xiv. nu. IG. et tamen non extinguuntur per dicta vota simplicia in Societate, quandiu non fit professio solemnis, ut supponit Molina ibi initio disputationis, et Sanchez dicto cap. xiv. n. 14.

Sextum denique exemplum esse potest de g
jure renuntiandi officium publicum, quod novitius habebat in republica, quod jus extinguitur per professionem, nec potest professus amplius illud renuntiare, et resignare in favorem alterius, sed officium ipso jure vacat, ut docet idem Sanchez ibidem dicto cap. xiv. num. 21. et tamen per vota illa simplicia post biennii novitiatum non extinguitur, nec amittitur illud jus in Societate, sed potest religiosus iis votis ligatus, et antequam professionem emittat, valide renuntiare, et resignare officium illud in favorem alterius, ut docet idem Sanchez ibi num. 22.

Ex quibus omnibus exemplis constat ma- |θ
nifeste, nomine professionis in ejusmodi prohibitionibus, aut exclusionibus, præsertim quando agitur de bonis temporalibus, non intelligi vota simplicia Societatis, atque adeo testatorem excludentem posteros suos professos a participatione illius legati annui, non exclusisse emittentem sola vota simplicia Societatis, quandiu professus non est, sicut in exemplis relatis leges *excludentes* ab aliquo jure religiosos omnes professos, non intelliguntur excludere religiosos Societatis ligatos votis simplicibus, quandiu professi non sunt : nec enim excogitari potest ratio aliqua diversa in hoc casu ab aliis supra adductis.

Possunt autem hæc amplius confirmari ex f |
iis, quæ tradit Navarrus consil. vi. *de statu Monachorum.*

DUBIUM XLV.

A» *nine facultate sedis Apostolicæ possit Societas ei, quem dimittit, reddere bona immobilia, qua· antea ab ipso per renuntiationem acceperat?*

Quidam Societatem ingressus postea debito tempore abdicavit se bonis suis, et ex cis aliqua Societati donavit, donatione, inquam, irrevocabili. Post multos vero annos a bono proposito deficiens, et religiosam disciplinam non curans, e Societate, ipsomet petente, dimissus est. Repetere autem volebat bona quæ Societati donaverat, cum donationes omnes factæ intuitu ingressus in religionem irritæ sint non secuta professione, juxta decretum concilii Tridenlini sess. xxv. c. 16. *de Regularibus.* Societas autem opponebat, decretum illud Tridenlini locum non habere in novitiis, aut religiosis Societatis, quæ nominatim in eodem decreto excepta fuit verbis illis subsequentibus. c Per hæc tamen sancta synodus non intendit aliquid innovare, aut prohibere, quia religio clericorum Jesu juxta pium illorum institutum a sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, et ejus Ecclesiæ inservire possit. » Unde Societatem eo in decreto non comprehendi docent inulti quos affert et sequitur Sanchez lib. vu. *in Decalog.* cap. i. nu. 34. et sequentibus, et cap. v. nu. 9. et late probat Suarez to. iv. *de Religione* tradat. VIII. lib. in. cap. xiv. nu. 22. et trad. X. lib. iv. cap. iv. num. 19. P. Molina to. I. *de Justitia,* disp. 139. Castro Palao tom. III. tr. xvi. dhp. I. pun. Io. n. G. et alii communiter, atque id ita declarasse patrem Generalem Societatis Jcsu anno 1384. nimirum donationes illas non habere conditionem implicitam perseverantiæ in Societate, testatur Sanchez ubi supra, dicto c. i. n. 34. et colligi potest ex constitutionibus Societatis, ubi in examine cap. iv. §. 1. dicitur, hanc renuntiationem bonorum fieri debere, *a se omnem fiduciam submovendo eadem ullo tempore recuperandi,* quod utique non fieret, si renuntians retineret jus ea bona recuperandi, quoties justis de causis a Societate dimitteretur, imo hæc spes 'posset nonnullis occasionem suggerere vacillandi in sua vocatione. Vide alias rationes apud prædidos auctores.

Quia tamen litis exitus dubius erat, et nc 3
bona Societatis existimatio periclitaretur, voluerunt cum donatore transigere, cique partem cedere bonorum immobilium quæ Societati donaverat. Dubitatum ergo fuit, an Societas posset reddere donatori bona illa immobilia sine facultate sedis Apostolicæ, quæ de juro requiritur ad quamlibet alienationem bonorum immobilium, vel mobilium pretiosorum.

Aliqui in ea fuerunt sententia, ut non es- 4
set necessaria in hoc casu facultas sedis Apostolicæ. Primum fundamentum erat; quia cessio illa fiebat juxta mentem constitutionum Societatis : nam in examine cap. iv. §.4. in declaratione littera B. dicitur: « Si accideret hunc a Societate dimitti, et Societati quid dedisset, ei restitui debet juxta declarationem tertii capitis secundæ partis. » In illo autem cap. ni. littera B. sic dicitur : « Ea, quæ ipsius esse constet, difficile non est statuero, ut sccum forat. Verum in iis, quæ vel expendisset, vel dedisset Societati, vel alioqui, si accidisset, ut ficto animo in domo, vel collegio ipsius habitasset, prudentiæ superioris dimittentis relinquetur, ut habita ratione tum aequitatis, tum ædificationis, statuat, num illi aliquid amplius, quam quod invenitur, de rebus ipsius dari debeat, necne , et si amplius, quantum. » Quod idem fuisse de mente Societatis in Congregatione quinta generali, constatex decreto vili, ubi proposito hoc dubio, et petita interpretatione illius loci constitutionum,Congregatio consuit, *praxim patris Præposili arbitrio relinquendam.* Ex quibus locis constare videtur, Societatem non ita acceptare firmiter ejusmodi donationem, ut non habeat animum reddendi totum, vel partem donatori si dimittatur ex Societate : quod et communis praxis testatur; semper enim bona redduntur, magna saltem ex parte, et sæpe omnia, iis quiæ ante professionem dimittuntur. Non ergo facta fuerunt inalienabilia, cum Societas retinuerit sibi facultatem reddendi ea donatario, atque adeo non acceptavit firmiter eorum dominium.

Confirmatur, quia ideo domus professa Societatis potest sine licentia sedis Apostolicæ vendere bona immobilia sibi a testatore relicta (saltem de jure communi, nisi, prout

aliqui referunt, necessitatem licentiæ etiam in lioc casu imposuerit sacra cardinalium congregatio) quia nimirum juxta constitutiones Societatis domus professa debet ejusmodi bona alienare : idem ergo erit in casu nostro, cum juxta ipsius Societatis institutum retinenda non sint hæc bona, sed saltem ex parte reddenda.

5 Secundum fundamentum erat, quia aliquando continget necessariam esse omnium bonorum restitutionem : ut si donator ob infirmitatem contractam reddatur omnino ineptus ad vitam religiosam ; et ideo consentiens ipse permittatur ad sæculum redire, ut curari possit, vel si ob indigentiam suorum parentum dimittatur liber a votis religiosis, ut eis subveniat. In quibus, et similibus casibus impium videretur bona omnia retinere donatore dimisso : non ergo acceptantur illa bona ab initio, nisi retenta potestate restituendi illa, quando expedierit.

fi Tertium fundamentum erat, quia inter alias rationes, ob quas scholares Societatis possunt post votum simplex paupertatis retinere dominium suorum bonorum ad tempus; una est, ut magis libera maneret Societas ad eos dimittendos, quando expediret, ut testatur etiam Gregorius XIII. in bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino.* Hæc autem Societatis intentio magna ex parte fraudaretur, si non posset illis, quando eos dimittit, reddere eorum bona Societati donata; cogeretur enim Societas eos cum suis defectibus tolerare, ne diceretur, quod bonis suis spoliatos remittit eos, et quod fortasse eo animo eos acceptat, ut bona retineat et personas rejiciat : quæ nota tanti ponderis esset, ut cogeretur Societas cum magno religiosæ disciplinæ dispendio homines inutiles et noxios retinere, si bona ab iis donata reddere non posset. Fatendum ergo est, quod Societas non aliter ejusmodi donationes acceptat, nisi retenta sibi libertate eas rescindendi in totum, vel in partem, quoties donatorem dimittendum judicaverit.

l Denique huic sententiæ non parum favere videtur P. Suarez dicto to. iv. *de Helig.* tract, vin. lib. ni. cap. χiv. n. 23. ubi postquam late probavit donationem hanc ex parte donatoris esse absolutam et irrevocabilem, atque adeo Societatem non obligari ad eam rescindendam, etiamsi donatorem dimittat; statim addit: « Quamvis autem religio ex justitia non teneatur hæc bona reddere in hujusmodi casibus, ex quadam aequitate, et ad tollendam omnem occasionem offensionis, potest licite vel omnia, vel aliquam eorum partem priori domino reddere, vel pretium eorum, quia hæc non censetur alienatio simpliciter bonorum religionis, sed quædam justa dispensatio necessaria ad conservandam libertatem, quam talis religio profitetur, ad dimittendas personas quæ sibi non congruunt : imo ex praxi et consuetudine instituti consentanea videntur hæc bona a principio acceptari a religione cum hac potestate et libertate, dimittendi etiam illa simul cum persona, si fuerit expediens ad finem Societatis, et ad communem aedificationem. In hac tamen æquitate facienda observare etiam necesse est, ne nimium gravetur religio, quæ per multos annos alit personam, quæ postea litteris, et aliis donis instructa dimittitur, et nihilominus integra vult recipere bona, quæ donaverat, quod non potest, non esse grave onus religioni. Cavendum eliam est, ne facilitas in hac parte generet in subditis certam spem recuperandi bona in simili eventu : nam posset hæc esse occasio licenter vivendi, ut supra dicebamus. Denique præcavendum est etiam , ne hoc sit tam frequens, et tali modo fiat, ut inducatur consuetudo obligationem inducens. » Hæc P. Suarez, in quibus videtur significare, quamvis Societas non teneatur ad reddenda bona, posse tamen ea reddere, quin propter hæc dicatur bona religionis alienare.

Unde non videtur obstare, quod donatio 8
facta fuerit absoluta et irrevocabilis, quia, quamvis fuerit talis ex parte donatoris, potuit Societas non acceptare omnino absolute, sed sub conditione, nisi donator ante professionem dimittatur; quo casu reservat sibi facultatem non acceptandi in totum, vel ex parte. Nec etiam videtur esse contra decretum Urbani VIII. editum in sacra Congregatione Concilii die 7. Septembris anno 1624. in quo prohibita fuit Religiosis omnis alienatio, revocatis privilegiis, et facultatibus si quas habebant ad alienandum. Dici enim potest, Societatem in hac alienatione non fuisse usam ullo privilegio, sed ex ipsamet forma sui instituti solitam fuisse reddere bona, vel integra, vel in partem iis qui dimittuntur. Ha'c fere afferebant, qui sentiebant non esse necessariam facultatem sedis Apostolicæ in hac bonorum restitutione.

Ego tamen dixi, rem hanc non carere difficultate, nec videri mihi solida argumenta

5iipra adducta, si *ad debitam* examinis trutinam *reducantur. Nec* enim apparet quomodi) *possint stare* simul hæc duo, quod donator nullum prorsus jus retineat in bonis illis, nec possit ullo casu ea repetere ; et tamen Societas debeat, vel possit ca reddero sine facultate sedis Apostolicæ. Nam, si donator abdicavit omnino a se totum jus ad illa bona, et omnem prorsus spem ca recuperandi : totum ergo illud jus transiit in Societatem, atque adeo bona illa sunt sub pleno dominio Societatis. Quid enim est aliud esse plene dominum hujus fundi, nisi posse illum retinerc, et de illo disponere sine ullius injuria? Potest autem Societas sine ulla donatoris injuria retinere sibi semper bona illa, Alioquin, si id non posset facere sine donatoris injuria, quando illum dimittit ; jam ergo donator retinet jus aliquod ad bona illa recuperanda, si dimittatur : cujus contrarium supponunt constitutiones Societatis, et auctores supra adducti, qui volunt, donatorem nullum prorsus jus ad illa bona retinere : nec potest fieri injuria a Societate contra donatorem, si in donatore non sit jus aliquod, cum injuria habeat respectum essentialem ad jus alterius. Potest ergo Societas retinerc sibi semper ea bona absque ullius injuria, et per consequens est omnino et plene domina illorum bonorum, atque adeo non poterit illa alienare sine facultate sedis Apostolicæ ; lex enim generalis est, qua prohibentur religiosi alienare quæcumque bona sua immobilia, quorum nempe dominium sit penes religionem.

Confirmatur, et explicatur amplius hæc ratio ; quia non potest Societas velle acquirere bona illa, cum facultate tamen alienandi ca auctoritate propria; hoc enim esset velle duo contraria, nempe, quod bona illa sint sua, et quod lex ecclesiastica loquens de omnibus bonis suis non loquatur de illis, quod quidem Societas facere non potest : neque enim emere potest sibi fundum aliquem, vel domum, retinendo sibi facultatem illam auctoritate propria alienandi, quando voluerit. Potest quidem id fieri ex vi contractus, quando v. gr. Petrus venderet Societati domum cum pacto, ut possit ab ipso venditore redimi, quia tunc in venditore maneret adhuc jus ad redimendam domum, nec Societas haberet plenum omnino, et liberum dominium illius. In casu autem nostro supponitur, nullum prorsus jus remanere in donatore ; quare bona illa sunt sub pleno et absoluto dominio Societatis, quæ sine ullius injuria potest illa sibi retinerc : non potest ergo cum hoc perfecto, et pleno dominio retinere Societas facultatem alienandi ea bona sine facultate sedis Apostolicæ.

Confirmatur secundo, quia adhuc adveniente casu quo dimittatur donator, non debet Societas etiam juxta mentem constitutionis reddere omnia bona, sed vel omnia, vel partem, vel nihil, prout in Domino judicaverit magis expedire. Constat ergo, quod ab initio constituta sunt omnia sub dominio pleno Societatis ; si enim constituta essent solum sub conditione perseverantiæ donatoris, deficiente conditione, non posset Societas etiam partem retinere, cum nulla eorum pars esset sub ejus dominio absolute, sed solum sub conditione. Repugnat ergo velle retinere partem bonorum, supponendo donationem fuisse firmam, et independentem a perseverantia donatoris in Societate, et simul velle reddere partem propria auctoritate, eo prætextu, quod donatio non fuerit omnino firma, sed dependens a futura conditione quoad sui valorem, et firmitatem irrevocabilem. n

Nec satisfacit dicere, donationem fuisse firmam, et irrevocabilem ex parte donatoris, non tamen fuisse acceptatam absolute ex parte Societatis, sed sub conditione, si donator postea non dimittatur, hoc, inquam, non satisfacit, quia inprimis, ut modo dicebamus, si donatio non erat firma ex parte Societatis, eo quod Societas eam non acceptaverat absolute, sed solum sub conditione; ergo non potest Societas partem bonorum retinere, quia deficiente conditione, deficit acceptatio, atque adeo deficit valor donationis. Unde impugnari potest secundo illa responsio, quia, si toto illo tempore donatio nondum erat acceptata absolute, sed solum sub conditione ; ergo toto illo tempore manebat adhuc jus in donatore ad revocandam donationem saltem pro casu, quo e Societate dimitteretur. Suppono enim cum communi Doctorum, quos retuli torn. n. *de Justitia,* disp. xxm. sect, antequam donatarius acceptet donationem, semper posse donatorem illam revocare. Si ergo Societas nondum acceptaverat donationem pro casu quo donator ex illa dimitteretur, poterat semper donator donationem revocare pro illo casu. Quare biduo antequam e Societate dimittatur, poterit dicere : Ego nolo illa bona So- 12

cietati donare, is ab ea dimittar, quæ revocatio valida erit, cum nondum donatio sit a Societate acceptata pro illo casu : posse autem donatorem hoc facere, non videtur esse de mente illorum auctorum, nec juxta constitutiones ipsius Societatis, quæ volunt donatorem abdicasse a se omne jus et omnem spem recuperandi. Frustra autem hoc desiderat , si ipsa non acceptante donationem absolute, sed solum sub conditione, non minus remanet in donante jus ad revocandam donationem et recuperanda sua bona, quam si ipsemet expresse in donatione dixisset, *Dono mea bona Societati, si in illa permansero ; secus si ab ea exiero.* Fatendum ergo est, Societatem non acceptare donationem sub conditione, sed absolute, et statim fieri dominam bonorum illorum, quamvis, ut postea dicam, habeat simul animum reddendi omnia vel partem, si dimisso postea donatore, id expedire videbitur ; non enim repugnat hæc intentio cum acceptatione absoluta, et cum absoluto dominio bonorum.

Dicet fortasse aliquis, Societatem ab initio acceptare donationem, non quidem sub conditione, si donator perseveraverit, sed sub alia conditione, nempe, nisi Societati postea visum fuerit donationem rejicere, quod est proprie acceptare, reservata sibi facultate recedendi ab acceptatione in totum, vel in parte; sed revera hoc est ludere vocibus : nam conditio illa non impedit plenam et absolutam acquisitionem dominii, atque adeo quod bona illa jam sint absolute bona Societatis, et per consequens non possint alienari sine facultate sedis Apostolicæ ; conditio enim illa, etiamsi exprimeretur, non redderet acceptationem conditionatam. ut constat quando Petrus donat Joanni domum, et Joannes acceptat, certo Joannes retinet facultatem reddendi postea, si voluerit, eamdem domum Petro : et quamvis Joannes id exprimeret, et diceret, *Accepto domum, sed reservo mihi facultatem reddendi eam tibi, si voluero ; certe* non redderet acceptationem conditionatam, nec aliquid exprimeret quod non inesset in ipsa natura acceptationis, cum sit de ratione domini posse distrahere pro libito rem suam, nisi lege impediatur. Sicut ergo Joannes in eo casu esset perfecte dominus illius domus ; ita Societas manebit absolute domina bonorum illorum, quamvis reservet sibi facultatem bona illa reddendi donatori, quæ facultas non impedit absolutam acquisitionem dominii. Cum ergo Societas intendat acceptare, et quod in donatore noilnm maneat jus ad repetenda illa bona, et aliunde habeat animum restituendi omnia, vel partem, si expedierit; restat explierndum quo sensu animum illum habere possit, ita ut non præjudicet valori acceptationis, nec reddat illam conditionatam, ita nt possit adhuc a donatore revocari ob defectum acceptationis sufficientis : hinc enim pendere videtur responsio ad ea quæ in contrarium afferebantur.

Primum ergo argumentum desumptum ex verbis constitutionum, et congregationum Societatis probat sufficienter, Societatis mentem hanc esse, ut, regulariter loquendo, vel omnia, vel pars bonorum acceptorum donatori restituantur, si dimittatur; nullo tamen jure apud donatorem interim remanente ad ea repetenda, cum totum id relinquatur prudentiæ superiorum, quorum arbitrium frustra requireretur, si donator posset suo illa bona repetere. Nulla ergo relinquitur obligatio ex justitia, sed significatur congruitas magna et decentia, ut restituantur. Per hoc tamen nullo modo excluduntur quæ necessaria sunt ad eam restitutionem faciendam : nec mirum esse debet quod non fiat ibi mentio de facultate a sede Apostolica petenda ad reddenda bona illa ; neque enim semper necessaria est ea facultas, quando nimirum dimittendus donaverat vel pecuniam, vel aer mobiles, de quibus potissimum videtur sermo esse in illis locis, supponuntur enim aliqua esse consumpta, pro quibus æquivalenter aliquid satisfacere aliquando expediet. Quando vero donata fuissent bona immobilia, non dicitur ibi quod potest Societas ea reddere propria auctoritate, sed quod in aliquibus casibus expediet ea in totum vel in partem reddere : suppositis nempe terminis habilibus, et obtenta facultate necessaria, quam quidem ante decretum Urbani ViJJ. poterat dare Generalis Societatis, postea vero sedes Apostolica ob justas causas eam sibi reservavit. Hic autem sensus ex ipsa materia, de qua agitur, colligi potest; ponamus enim quod aliquis donavitSocietati bona immobilia ad fundandum collegium novum, quod jam ex illis bonis erectum fuit; postea vero provincialis justas ob causas eum e Societate dimittit, prout in dicta secunda parte constitutionum capit, i. supponitur, posse Provincialem aliquando inconsulto Generali, aliquos dimittere. Peto ergo, num Provincia-

lis sine alia facultate possit bona illa dimisso restituere et collegium fundatum dissolvere? nam in dicto cap. m. prudentiæ superioris dimittentis, quicumquc ille sit, relinquitur, num bona donata restituenda sint ei qui dimittitur. Quis autem dicat posse provincialem solum collegium illud dissolvere inconsulto Generali, cum in iv. p. constilut. cap. 2. negetur ipsi Generali ejusmodi potestas dissolvendi collegium sine consensu Societatis, vel in congregatione generali præstito, vel saltem per litteras requisito? Sicut ergo, quando ibi relinquitur prudentiæ provincialis dimittentis, num bona donata Societati restituenda sint dimisso , subintelligi debet, quod petatur etiam facultas a Generali, quando bona talia fuerint, ut non possint sino ejus facultate alienari : ita quando dicitur expedire quod omnia, vel quoad partem restituantur, subintelligi debet, quod si talia sint bona, quæ sine facultate sedis Aposlolicœ reddi non possunt, ab ea petatur et obtineatur facultas necessaria. Societas itaque acceptat absolute illa bona , et acquirit plenum et absolutum eorum dominium ; sed simul habet animum reddendi omnia, vel aliqua donatori, si eum ante professionem dimiserit : hic enim animus, si nulla intercedat obligatio, aut promissio, non impedit perfectam, et absolutam dominii acquisitionem , ut constat quando ego emo librum, cum animo donandi illum postea Petro : quo casu non minus emptione sum absolute et perfecte dominus libri quam si eum animum non haberem. Hoc autem constitutiones Societatis significant, nempe, quamvis nulla sit obligatio reddendi bona donatori ; expedire tamen aliquando illa, vel illorum partem reddere. Quomodo autem restitutio illa facienda sit non explicant, sed supponunt fieri debere modo legitimo, ita ut si propter bonorum parvitatem sufficiat rectoris, vel præpositi localis consensus, non requiratur alius: secus si propter bonorum qualitatem , vel quantitatem requiratur consensus provincialis, vel Generalis. Quod idem erit intelligendum , quando propter bonorum qualitatem necessarius erit consensus sedis Apostolicæ, necessitas enim legitimi consensus requisiti nullo modo excluditur in prædictis locis constitutionum.

45 Unde ad confirmationem constat differentia : nam domus professa juxta constitutiones non potest retinere bona immobilia sibi legata, atque ideo non mirum, quod non indigeat facultate ad ea alienanda, cum obsuam incapacitate!» retinere non possit. At vero in casu nostro Societas in rigore juris potest ea bona sibi semel donata retinere : si autem aliquando expedit quod ea restituat, id quidem deserviet ad justificandum causam, ut facultas concedatur, non vero, ut in sine debita facultate fiat.

Ad secundum argumentum responderi potest, non debere nos nunc examinare singulos casus in particulari, qui evenire possunt. Sufficit regulam generalem assignaro, quod si circumstantiæ sint tales , ut Societas non solum possit, sed debeat reddere bona donatori, poterit, imo debebit reddere, neque ad id indigebit facultate sedis Apostolicæ. Si autem circumstantiæ sint tales, ut non debeat, possit tamen et quidem expediat reddere, hæc erit causa sufficiens ut facultas concedatur a sede Apostolica, a qua tamen peti debebit, sicut et peti debet quando alienatio cedit in evidentem utilitatem religionis, et in aliis casibus similibus.

Ad tertium dici potest, requiri quidem ad perfectam Societatis libertatem in dimittendis dyscolis, quod possit eis reddere bona ab illis accepta in totum, vel in partem : ad eamdem tamen libertatem requiri etiam, quod Societas non teneatur bona illa reddere, ne forte metu restitutionis necessario faciendæ dissimulentur et tolerentur nimis donatoris vitia, et ne ipsimet donatores certi de bonorum recuperatione facilius relaxentur in disciplina regulari, et dimissionem e Societate procurent. Satis ergo providetur illi priori periculo, si maneat in arbitrio Societatis, reddere omnia vel partem bonorum, prout circumstantiæ diversæ exigunt, quo casu tota illa ratio et congruitas justificat facultatem quæ petenda est a sede Apostolica, sicut in similibus casibus ob bonum etiam Societatis nomen conservandum peti, et obtineri solet.

Denique eodem modo interpretandum videtur, quod ex P. Suarez afferebatur, qui non est nimirum quod restitutionem hanc bonorum dixerit non esse alienationem illicitam, sed prudentem dispensationem ; quia solum videtur voluisse non esse intrinsece malam, nec dissipationem, sed prudentem distributionem, nec enim tempore illo , quo P. Suarez id dixit, prohibita erat jure humano, cum posset Generalis Societatis in iis casibus alienare bona immobilia. Nos autem

loquimur de juro novo, quo ejusmodi facultates abrogatæ sunt decreto Urbani VIII. qui non solum prohibuit, ne alienationes fierent prætextu privilegiorum, sed in universum omnes alienationes de novo prohibuit, quacumque causa fierent, et sedis Apostolicæ consensum necessarium esse voluit. Quare, stante hoc strictissimo decreto, difficile mihi est, quod sine ejusmodi Apostolicæ sedis consensu possit Generalis propria auctoritate bona immobilia semel Societati irrevocabiliter donata donatori restituere, et jam si id fiat per transactionem ad vitandas lites, cum transactio in ejusmodi bonis immobilibus enumeretur communiter a doctoribus inter alienationes, quæ prohibitæ sunt circa bona ecclesiastica, ut aliis relatis, observat Filliucius in *Appendice* tract. XLIV. cap. π. num. 24.

DUBIUM XLVI.

An ille, qui est jam plene emendatus, possit in Societate denuntiari prælato, ut patri?

Suppono in Societate posse ex peculiari ejus regula deferri ad superiores, non ut judices sed ut patres, omnes defectus subditarum cum debito amore et charitate, ut ipsi pro paterna diligentia possint debito modo consulere bono ipsius delati, et bono etiam Societatis, ad quod majori cum libertate exequendum omnibus in ingressu societatis proponitur distincte hæc regula, et interrogantur an ei consentiant, et quatenus opus sit, cedant jure quod habere possent, ne deferantur eorum defectus ad superiores, nisi præmissa antea fraterna correptione : quod tamen non intelligitur de iis quæ vel sub sigillo confessionis, vel etiam consilii petendi causa subditus alicui aperuit, ut late hæc omnia explicata fuerunt in congregatione sexta generali decreto ui. et ejusdem in Societate praxim late et docte defendunt Thomas Sanchez lib. VI. *in Decalog.* ca. xvm. n. 50. et seqq. et alii quos affert late, et ex professo totam hanc controversiam tractans P. Petrus Hurtado disp. 163. *de charit.* sect. 5. quam in plures dividit sectiones, quæ videri possunt.

Hoc supposito dubitatum fuit, an hæc ampla et generalis facultas tanta sit, ut etiamsi subditus sit perfecte emendatos, possit qui ejus peccatum aut defectum novit, prælato eum deferre ut patri, non præmissa fraterna correptione : imo enim fraterna correptio in hoc casu inutilis et superflua esset ; si enim frater supponitur jam omnino emendatus, frustra corripitur ut emendetur, cum jam finis correptionis habeatur sine correptione. Aliunde vero utile videtur quod prælatus sciat defectum aut peccatum præteritum subditi, ut emendatio firmior et magis diutuma sit, et ut prælatus paterna cura amoveat occasiones et impediat periculum relapsus. Quare, cum cessio juris fuerit universalis, et solum excipiatur casus sigilli sacramentalis, et notitiæ datæ ad petendum consilium ; videtur etiam in cessione illa juris inclusus casus fratris emendati, in quo etiam contentus fuit, ut ejus defectus ad majorem in spiritu profectum prælato ut patri manifestari possent. 2

Dixi tamen, inprimis casum esse rarissimum, in quo notitia prælati non speretur utilis futura ad majorem securitatem emendationis, vel ad bonum commune religionis, ut ex multis conjecturis probant Suarez dicto ca. ix. num. 11. et ca. x. num. 12. et Hurtado ubi supra §. 71. et seqq. ubi bene advertit, posse contingere quod subditus sit emendatus, et doleat de suo lapsu quantum sufficit ut possit in sacramento pœnitentiæ absolvi et justificari, et tamen id non sufficiat ut non possimus prudenter timere reincidentiam, si nova occurrat occasio, quotidie enim proponimus, et cito in proposito deficimus. Ad hoc autem, et ad boni propositi perseverantiam et constantiam multum deservit notitia prælati, qui occasiones avertet, et suis monitionibus secretis majori rigore et auctoritate subditum continebit, præsertim, cum certi generis peccata ejus sint conditionis, ut si semel admittantur, difficile eorum radices possint omnino extirpari, et verendum communiter sit ne vel pœnitentia ficta sit ad consopiendum zelum fratris, cujus denuntiatio timetur; vel certe, si vera sit, non sit futura constans, nisi adhibitis remediis efficacioribus quæ prælatus sua paterna cura melius et facilius adhibere potest. Est ergo casus rarissimus in Societate, quo aliquis non possit prælato ut patri deferre subditi defectus, si prælatus talis sit, ut credatur ex notitia nonnisi debito modo ijs ii-

ros, ad finem solum patornæ gubernationis cnm debito amoreet charitatc procurandum.

4 Demus tomen, de facto casum occurrere, in quo frater qui erravit, sit omnino et perfecte emendatus, nec timor jam sit futuræ reincidentiæ, nec ad hunc finem securius oblinendum necessariam esse prælati notitiam, nec ad alios fines procurandi commune bonum religionis, vel aliquid simile. Data ergo eahypothesi, dixi, non posse etiam in Societate subditi crimen deferri ad prælatum etiam ut patrem, quod est maxime juxta sensum ejusdem Societatis, unde ejus doctores id expresse docuerunt, Thomas Sanchez dicto ca. xviii. num. 49. et 60. Suarez dicto lib. X. ca. vni. num. 11. et ca. ix. num. 8. et clarius num. 17. ubi dicit, cousiderandum esse in particulari, an cesset omnino ratio delationis immediate ad prælatum. «Cessare autem poterit, inquit, si in aliquo casu particulari contingat, ut pensatis omnibus circumstantiis, prudenter judicetur, notitiam superioris nec necessariam, nec utiliorem futuram esse ad emendationem fratris, securiiatem religionis, et alios fines honestos, qui per talem denuntiationem intendi possunt (quod quia rarissimum erit, ideo a lege seu regula non curatur) nam tunc abstinendum est a tali denuntiatione, si lapsus sit occultus, et nullum offendiculum aliis præbuerit, nec in futurum timeatur. Tunc enim urget ratio illa charitatis, ut subveniatur proximo in majoribus bonis cum minimo, vel nullo incommodo in bonis inferoris ordinis, si fieri possit. « Hæc Suarez, qui postea addit, peccatum denuntiantis in tali casu esse ex genere suo mortale : io individuo tamen posse facile esse solum veniale ; quia bona intentio qua fit denuntiatio, quamvis imprudenter fiat, purgabit tamen et minuet magna exparte culpam detractionis. Idem sentit Castro Palaotom. 1. disp. *in. de charit.* punct. 42. n. 4. Hurtado dicta disp. 163. §. 221. et seqq. et alii.

5 Ratio autem est, quia charitas semper obligat ad subveniendum proximo cum minimo ejus damno : si ergo totum damnum et periculum fratris lapsi, et ipsius etiam communitatis, vitari potest absque ullo detrimento famæ, etiam apud prælatum, charitas videtur obligare ad non adhibendum remedium illud difficilius, ex quo nullus major fructus in his circumstantiis sperari potest. Nec obstat cessio juris et licentia antea ab ipso subdito concessa, ut omnes ejus defectos possint prælato ut patri manifestari ; quia, quidquid sit, an licentia illa et cessio extendatur ad hunc etiam casum, in quo delatio criminis inutilis judicatur; obligatio tamen charitatis semper videtur remanere, quædictat ne aliis faciamus, quæ nobis fieri nollemus : quare etiamsi ob cessionem præcedentem ea manifestatio non esset contra justitiam (de quo adhuc dubitari posset) adhuc esset contra charitatem, quæ semper obligat ad impediendum proximi detrimentum, quoties sine incommodopotestimpediri.

Dices, hanc etiam obligationem sublatam esse per cessionem praecedentem, per quam videtur cessare non solum obligatio justitiæ, sed etiam charitatis. Nam, sicut ipsemetpoterat ad majorem suam humiliationem dicere prælato sua peccata præterita ; ita potest velle, quod alius ea prælato dicat, qua voluntate posita, non videtur esso contra charitatem ea prælato dicere ; charitasenim non obligat ut conserves famam fratris apud prælatum, quando ipsemet non vult quod conservetur ; quia præceptum præstaudialiis, quod nobis volumus, non habetur in hoc casu. Imo tunc facies quod tibi fieri velles : nam, licet semper velis ne te renuente fama tua lædatur apud prælatum ; non tamen vis quod te consentiente et volente id non fiat : non ergo obligat charitas ad vitandum illud qualecuinque detrimentum famæ tui fratris apud prælatum, quando frater ipse consentit et vult illud detrimentum pati ad suum majus bonum spirituale obtinendum , quod videtur significare P. Suarez, dicto lib. X. ca. ix. num. 6. dum loquens de hac renuntiatione juris, quæ fit in Societate, subdit : « non minoris virtutis est consensus præslitus religioni, quam qui inter ipsos privatos religiosos propria auctoritate præstaretur, ad mutandam materiam, ut jam non sit contra charitatem, hoc est, contra bonum temporale famæ, sed potius pro charitatc, hoc est, pro hono melioris correctionis prædicta manifestatio.

Hoc tamen non videtur omnino satisfacere : nam quoad hoc propositum , non videtur esse eadem ratio de obligatione justitiæ, et de obligatione charitatis : nam justitia solum respicit jus alienum, nelædatur; et quidem , posita renuntiatione juris, nullum remanet jus quod lædatur : nec ille qui semel omnino renuntiavit suum jus , potest hanc

cessionem revocare ut repetat jus quod habebat, et quod a se omnino abdicavit. Sufficit ergo renuntiatio illa semel posita, et a religione acceptata ad vitandam postea malitiam contra justitiam in tali manifestatione; s: tamen intentio renuntiationis, ut supra dicebamus, extendebat se ad hunc etiam casum rarum et extraordinarium, de quo nunc agimus. Charitas vero non respicit jus proximi, sed præcise id quod tibi velles fieri. Si ergo velles, ne tibi invito fama læderetur, hoc debes proximo prtestare. Nec obstat quod frater tuus olim consenserit manifestationi delicti, quia si jam hodie non consentit, sed potius displicet ei graviter hæc famæ læsio, jam nunc invitus patitur hoc damnum, et desiderat sublevari. Sicut si quis iratus, vel etiam bono spiritu ductus divitias suas dissipavit, et postea facti pœnitens paupertate oppressus auxilium a te petat, charitas ei subveniendum dictat, quiajam nunc malum illud invitus patitur, in quo statu tu etiam velles tibi ab aliis subveniri. Cessio ergo et renuntiatio praecedens non tollit molivum charitatis præsens, quoties jam nunc proximus malum illud grave invitus patitur, in qua circumstantia tu etiam velles ab aliis sublevari.

8 Nec huic regulæ adversatur doctrina illa patris Suarii supra relata : nam, si attente legatur, non loquitur ibi de obligatione charitatis erga alios, sed erga seipsum. Praemiserat enim paulo ante, renuntiationem juris ad propriam famam ex fine melioris correctionis licitam esse, « sine quo fine talis renuntiatio absoluta prodiga foret, atque adeo contra propriam charitatem.» In hoc ergo sensu subdit statim, huncconsensum praestitum ob finem melioris correctionis non esse contra charitatem, nempe contra charitatem propriam ergaseipsum, de quasermo erat,et contra quem esset prodigere propriam famam sine causa. Imo inde retorqueri potest argumentum pro nostra doctrina : si enim P.Suarez docet ipsummet subditum peccare contra charitatem, si renuntiet jus ad famam sine causa majoris boni ; ergo multo magis putabit, peccare contra charitatem quemlibet alium, qui sine tali causa prodigat et lædat fratris famam, cujus non est ita dominus sicut ille de cujus fama agitur. Nec de mente Suarii in hoc puncto dubitari potest, quam ipse clare expressit in aliis pluribus locis, quæ supra retulimus : et hæc de hoc puncto sufficiant; casus enim est rarissimus, et fere solum locum habere potest in peccati·, valde antiquis, in quibus, ut bene ponderat Hurtado diet disp. 163. num. 221. inutile omnino et illicitum esset manifestare nunc prælato peccata senis octogenarii, quæ in adolescentia commisit, et diuturna pœnitenlia delevit, et quorum apud homines memoria non est : quamvis ipsemet posset ad suam majorem humilitatem ea omnia prælato manifestare.

DLBWM XLVII.

An consulens homicidium, ipsasecutn, sit inhabilis ad ingrediendam Societatem ?

Suppono, unum ex impedimentis substantialibus ad ingrediendam Societatem esse *homicidium aliquod perpetrasse,* ot habetur *in examine,* cap. n. §. 2. ct *in constit.* par. I. cap. ni. §. 4. et quidem hoc impedimentum tale esse, ut professio subsecuta valida non sit, declaratum fuit in Congregatione generali 7. decreto xui. quo supposito, quærebatur, an idem impedimentum haberet, qui non occidit propria manu, sed homicidium consulit, ex quo consilio homicidium secutum fuit.

Pro parte affirmativa videtur ess? inprimis, quod in dictis constitutionibus dicto c. ni. in declaratione marginali, *quæ* eamdem auctoritatem habet, ac ipse textus, *littera C.* dicitur: «Qui cum deliberatione homicidium perpetrari jussisset, si effectus est consecutus, quamvis manu sua non occiderit, iuler homicidas erit existimandus. » Unde apparet *homicidium* ibi non accipi in stricta significatione, sed in latiori; alioquin non posset comprehendere mandantes. Si ergo mandantes comprehendit, poterit etiam consulentes comprehendere. Deinde probari putest ex doctrina generali Silvestri, Rosella·, ct aliorum, quos affert Thomas Sanch. lib. III. *de matrim. disp.* xlix. num. I. qui dicunt, excommunicationem, et pœnam latam in facientes, comprehendere etiam mandantes, quod idem de consulente dicendum videtur, cum uterque concurrat solum ut causa moralis.

Respondi tamen, in rigore loquendo, mihi 3

probabilius videri, quod ejusmodi impedimentum non afficiat consulentem, quam sententiam portca inveni amplexum etiam fuisse Castrum Palaum tom. III. tr. xvi. *de essentia, et requisitis status religiosi,* disp. I. punch 8. §. t. num. 18. Et probari potest cx fundamento contrario ; quia communissima sententia est, censuram aut pœnâm latam adversus facientes non comprehendero mandantes et consulentes, nisi exprimantur, ut mullis relatis probat idem Sanchez dicta disp. XLIX. num. 2. et lib. i. *in Dccalog.* ca. x. nu. 44. ubi ponderat irregularitatem homicidæ impositam non comprehensuram consulentem, nisi fuisset in jure etiam expressa ea extensio : unde postea infert consulentem homicidium non esse reputandum irregularem, quando dubitatur an occisio secuta fuerit, quia licet homicida in dubio facti censeatur irregularis; textus tamen id statuentes loquuntur solum de homicida, quo nomine in pœnalibus et odiosis non intelligitur consulens homicidium. Quare is solum reputabitur irregularis, quando constat occisionem secutam fuisse, et dubitatur an consilium influxerit ad homicidium; quia tunc præsumptio est contra consulentem, nisi contrarium probetur : secus vero erit, quando dubium est an homicidium secutum fuerit, quod in casu simili docet idem Sanchez lib. II. *consil.* c. III. dub. 104. num. G. et 30. ubi dicit, censuras a jure impositas simoniacis non incurri a consulentibus , vel mandantibus, nisi quando expresse ad eos in ipsa lege extenduntur, quod de omnibus pœnis late sententiæ probat P. Thesaurus *in praxiecclesiastica,* part. I. c. x. Idem ergo videtur dicendum in casu nostro de inhabilitate ad Societatem, quæ odiosa est, et ideo sub nomine *homicidium perpetrantis,* non debet intelligi consulens, qui in rigore non perpetravit homicidium, sed consuluit, quamvis improprie et tropice dicatur occidisse, quod verbum etiam ipsum *perpetrandi homicidium,* quo impedimentum statuitur, maxime significat : *nara perpetrare,* utLatinæ linguæ magistri docent, non est utcumque facere, sed perficere, et adlinem usque actionem perducere; quod non convenit consulenti, sed exequenti : nam consulens incipit remote quod exequens postea ad finem perducit.

4 Nec obstat, quod mandans homicidium eodem ibi impedimento teneri dicatur, imo hinc nostra doctrina magis roboratur ; quia enim legislator volebat etiam mandantem homicidium, ipso postea subsecuto, ab ingressu Societatis excludere, ideo expresse impedimentum hoc ad mandantem extendit; quia, nisi id explicaret, non excludebatur verbis praecedentibus de homicidium perpetrante. Potuisset autem ad consulentem etiam extendere ; et tunc id etiam de consulente explicaret, quod non fecit, nec usus est verbo aliquo generali, quo omnes coopérantes includeret, sed solum illum nominavit, qui animo deliberato homicidium mandasse!, quia nimirum ille videtur auctor principalis et magis culpabilis, cujus nomine et auctoritate alius postea operatur, cum homicidium excquitur. Consulens autem multo minus influit, ut constat ex iis, quæ dixi t. i. *de Justit.* disp. xix. sect. iv. num. 124. et seqq. ubi cum communi sententia probavi, mandantem teneri primo loco ad restitutionem etiam ante ipsum exequentem; consulentem vero non teneri, nisi in defectum restitutionis factæ ab ipso cui consilium dedit, et qui primo loco tenetur ante consulentem, quia nimirum mandans est causa principalis, cujus nomine mandatarius operatur ut instrumentum illius : consulens vero est causa accessoria, nec ejus nomine operatur qui consilium accepit, neo ullo modo est instrumentum consulentis, seu causa principalis. Non ergo mirum est, quod S. Ignatius ultra homicidam proprium, voluerit etiam a Societatis ingressu excludere mandantem, quem solum expressit, non vero consulentem aut alios similes ; imo ex expressione solius mandantis magis probatur quod alii non comprehendantur juxta regulam vulgarem, quod exceptio firmat regulam in contrarium.

Unde, etiamsi daremus statutum odiosum extendi posse ad casus similes non expressos, quod falsum est, ut de pœnis latæ sententiæ probat Thesaurus dicta p. i. c. ix. et in omnibus legibus odiosis probant alii quos affert et sequitur Lezana tom. iv. verb. *leges Regularium,* n. 42. in nostro tamen casu id non procederet, cum casus in lege expressus de mandante non sit similis, sed valde dissimilis consulenti, respectu cujus exequens non est causa instrumentalis, sed principalis et principalior, ita ut consulens non teneatur ad damna, nisi in defectum exequentis, cum tamen mandans, ut vidimus, teneatur prim o loco, etiam ante ipsum exequentem : quare prohibitio facta mandanti non potest ullo modo ob paritatem ra-

tionis extendi ad consulentem. Porro legem hanc non esse favorabilem, sed potius odiosam, atque ideo non large sed stricte interpretandam, constat ex iis, quæ post longam discussionem statuit Suarez, lib. v. *de legih.* c. n. n. 15. ubi, quamvis ipse in toto illo capite magis propendeat ad reputandam in dubio quamlibet legem favorabilem quam odiosam ; fatetur tamen, legem illam odiosam esse censendam, quæ irritat factura aliquod quod prohibet directe vel indirecte, et quæ exorbitans est a jure communi : quæ omnes conditiones reperiuntur in lege ista, quæ non solum prohibet homicidæ ingressum in Societatem, sed etiam illum irritat, in quo recedit a jure communi, quo tales non prohibentur ab ingressu religionis, nisi ad summum in certo casu in bulla Sixti V. et rursus irritat factum, quod jure communi non irritatur; imo irritationes in casu peculiari a Sixto V. inductas abstulit Clemens VIII. et reduxit ad terminos juris communis. Ex qua constitutione Sixti V. argumentum efficax desumi potest ad probandum, hanc legem Societatis esse odiosam et stricte interpretandam ; sicut enim lex Societatis inhabiles reddit homicidas ad eam ingrediendam : ita Sixtus V. inhabiles reddidit ad professionem regularem criminosos, et ære alieno oppressos in certis casibus ibi expressis. Et quamvis illa inhabilitas videretur cedere in bonum status religiosi, ne ab ejusmodi personis occuparetur, sicut lex Societatis videtur cedere in ejus bonum : nihilominus doctores communiter judicarunt, constitutionem illam Sixti V. reputandam esse legem odiosam, atque ideo stricte interpretandam, ut cum aliis supponit Thomas Sanchez lib. iv. *in Decalog.* c. xix. η. 23. idem ergo dicendum erit de lege Societatis, per quam inhabiles redduntur homicidæ ad eam ingrediendam ; debere, inquam, odiosam existimari, atque ideo non lato sed stricte esse interpretandam.

DUBIUM XLVIII.

Utrum privilegia Societatis concessa pro n.», qui mittuntur ad Indiam, competant iis, gui cel in India nascuntur, vel ibi Societatem ingrediuntur.

Multa sunt in Societate privilegia a summis Pontificibus concessa pro iis, qui ad Indiam a præposito generali mittuntur, quibus in illis solum regionibus uti possunt; quia tamen non omnes sacerdotes , qui Societatis ministeria in India exercent, mittuntur ex Europa, sed aliqui ibi in Societatem recipiuntur, qui antea ob alios fines illuc ex Europa transierant in statu sæculari ; aliqui etiam ibidem nati sunt ex parentibus Hispanis, qui jam ibi domicilium habebant, et quidem hi origine Hispani sunt, sed patria et domicilio Indi; ideo dubitatum fuit an hujusmodi sacerdotes uti possint prædictis privilegiis, cum ipsi non fuerint a præposito generali ad Indiam missi, et privilegia iis solis concessa videantur, qui ad Indiam mittantur a præposito generali?

Dixi tamen, omnes eos sacerdotes Societatis, qui m India sunt, gaudere procul dubio eisdem privilegiis; de illis enim omnibus sufficienter verificatur,quod ad salutem animarum illarum mittuntur; duplex quippe missio intelligi potest, altera localis, qua aliquis corporaliter ab uno loco in alium ex mittentis imperio proficiscitur : altera spiritualis, seu moralis, qua mittentis jussu aliquis destinatur ad munus aliquod circa aliquos exercendum, ad quod non requiritur mutatio loci, sed officii. Et in hoc sensu accipitur communiter *missionis* nomen, quando de ministris ecclesia; sermo est; in hoc enim sensu de praedicatoribus Evangelii dixit Paulus Apostolus *ad Hom.* X, 15 : *Quomodo priedicabunt, nisi mittantur?* Et tamen non omnes Apostoli profecti sunt in alium locum, ut prædicarent : nam Jacobus Apostolus Jerosolymorum episcopus creatus, ibidem permansit, ut Evangelium prædicaret usque ad mortem, ad quod munus missus dicitur sine ulla loci mutatione. Unde *Jerem.* XIV, 11. pro eodem accipitur *mitti,* et *destinari,* dum

de falsis prophetis dicitur. *Aon misi eos , et* non *prawpi cis,neque locutus sum ad cos.* Sufficit ergo præcipi alicui quod aliquid alteri dicat, ut possit dici ad cum missus; imo et ipsæ divin® person® dicuntur in toto rigore mitti ad nos sino ulla loci mutatione : neque enim Spiritus sanctus locum mutavit, quando die Pentecostes missus tuit nd Apostolos, in quibus ex totius Trinitatis decreto aliquid peculiariter debebat operari, illosque instruere, et specialiter in prædicatione dirigere. Possunt ergo in rigore dici, mitti a suis prælatis ad salutem Indorum illi etiam, qui antea ibi erant, quando præcepto prælati ad hoc munus denuo designantur ct deputantur.

3 Confirmari potest primo, quia idem videtur esse de nomine *Legati,* et de nomine *Missi;* nam legatus est nuntius honorificus unius principis ad alium, unde communiter ii qui mittuntur a summo Pontifice, si non sint cardinales, vocantur nuntii; si vero sint cardinales, vocantur legati : quare semper respectum involvunt ad mittentem illos. Et tamen aliquando legati deputantur illi ipsi, quia jam alia de causa in eodem loco commorabantur. Sic Romæ videmus oratorem ordinarium Imperatoris apud Pontificem esse unum ex ipsis dynastie Romanis, qui ad hoc munus a Cæsare deputatur. Sic etiam aliqui sunt legati ipsius Pontificis, qui appellantur legati nati, et ad quos successione perpetua transit legationis munus cum aliqua dignitate, quam in ea provincia obtinent. Sed et ad tempus soliti sunt Pontifices summi legatum suum deputare aliquem antistitem illius ejusdem provinciae, cui tale munus merito fidere possint. Similiter ergo poterunt missionarium deputare aliquem, qui jam ibidem reperitur; et ita, ut credo, praxis habet, ut sacra congregatio de propaganda fide deputet aliquem missionarium suum in provinciis infidelium, et haereticorum , qui jam antea pie ac fructuose ibidem animarum saluti et fidei propagationi attendebat. Incipit tamen vocari *Missionarius,* ct frui privilegiis et facultatibus missionariis concessis, eo ipso quod in missionarium deputatur : tunc enim incipit mitti a sede Apostolica, quamvis nullum iter ejus jussu susceperit, Esse autem missionarium, et esse missum idem omnino esse videntur, ut ex ipsis terminis constat.

4 Confirmari potest secundo alio exemplo indulgentiarum, quæ concedi solent confluentibus in festo aliquo ad aliquam ecclesiam; si enim aliquis ad eam ecclesiam alia occasione ierit, vel forte ob debita vel delicta commissa illuc confugisset; potest adhuc in eadem ecclesia indulgentiam lucrari, ut observavit Ludovicus a cruce in bullam Cruciatæ disp. I. cap. vin. dub. xin. num. 3. ct ante eum Nugnus in III. par. to. n. tract, *de Jiulla* §. IO. quia nimirum ire ad ecclesiam exigitur solum præsuppositive, ut in ea possit orare, quod solum formaliter desideratur, Sic etiam facultates et privilegia conceduntur ministris Evangelii, qui salutem animarum in India procurant, quia tamen communiter hi solent ab Europa mitti, ideo sub ea appellatione nominantur : si tamen itinere non indigeant, quia jam in India reperiuntur, sufficiet deputatio ad eumdem finem; parum enim curat Pontifex, an navigatione vel nativitate ibi sint, dummodo a præposito generali ad eadem ministeria ibi exercenda applicentur ct deputentur. Praxis denique perpetua, quæ est optima legum interpres, in hoc sensu semper ejusmodi concessiones et privilegia intellexit; quare non videtur scrupulus hac occasione denuo injiciendus.

DUBIUM XLIX.

An *possint professionem in Societate emissuri examinari ante finem studiorum?*

In Societatis constitutionibus variæ con- 1
ditiones requiruntur ut quis ad professionem solemnemquatuor votorum admittatur; quarum una est, ut quadriennio theologi® studeat, et a quatuor deputatis examinatoribus rigoroso examine probetur, et inveniatur in philosophia , et theologia profecisse, ut constat ex p. V. *constit.* c. n. §. 2. quem profectum congregationes generales vu. ct vili, eum debere esse declararunt, ut possit ejusmodi facultates cum satisfactione docere, idque examinatores juramento adhibito testari debent. Ab hoc tamen examine subeundo excipiuntur, qui pro dignitate et cum satisfactione audientium has facultates professi sunt, aut profitentur; vel qui actum generalem mane et vespere in theologia habuerint, si iis patribus qui provincialis judicio

disputationibus intéresse debuerint, satisfecerint, ut habetur in ordinationibus generalium auctoritate septimæ congregationis contractis C. XVIII. p. in. §. G.

2 Hoc supposito, dubitatum et quæsitum fuit, an ille, qui non quarto theologici cursus anno, ut fieri solet, sed tertio anno actum habuit generalem theologire mane et vespere , et judicibus deputatis satisfecit, cogendus sit postea sequenti anno examen subire? Ratio autem dubitandi esse poterat, quia prius examen non videbatur legitimum, utpote non factum tempore legitimo ; debet enim fieri ut appareat quantum profecisset quadriennio theologici cursus, quod tunc apparere non poterat, cum nondum triennium elapsum esset. Et confirmari potest primo ex verbis constitutionis loco supra citato, ubi sic dicitur : « Et quamvis aliqui breviori tempore non minorem progressum, quam alii longiori, facere possent; nihilominus, ut communis aliqua mensura statuatur, spatium aliquod temporis praescribetur; et hoc erit quadriennium integrum postarlium liberalium et philosophiæ studia , in theologia explevisse. Ut ergo ad professionem quis admittatur, in ea facultate hoc tempore se exercuisse, et quidem ad gloriam Dei, satis in ea profecisse convenit; et in profectus hujusmodi testimonium quisque ante professionem assertiones logicæ, philosophiæ ct theologiæ scholastic® tuebitur, etc. » Et ibid, in declaratione litt. B. dicitur, hanc mensuram studii quatuor «Annorum in sacra theologia (præter litterarum humaniorum , et artium studia, et examinationem dictam, ut quem profectum in ea doctrina fecerint, videri possit) ut plurimum observandam, » etc. excepto casu speciali uno, vel altero, qui ibi subjicitur : ex quibus colligi videtur necessitas examinis in fine quadriennii.

3 Quod rursus secundo confirmari potest ex verbis congregationis generalis septimæ decreto xxxm. §. 3. ubi sic statuitur : « Nemo vero ad quatuor votorum professionem admittatur, nisi qui sub finem anni quarti deprehensus fuerit tantum eruditionis habere, quantum necessum foret ad philosophiam, ac theologiam cum satisfactione docendam, nisi forsan ad gubernandum, vel ad condonandum illustria talenta haberet, idque judicio patris nostri. Examen vero, quod sub finem anni quarti instituitur, sit ut minimum horarum in unoquoque duarum, in quo varia c primis philosophiæ et theologiæ capitibus percurrantur. » In quibus verbis examen doctrinæ videtur omnino requiri sub finem quadriennii.

Dixi tamen , omnino sufficere examen fac- 4
tum , vel actum generalem theologiæ habitum anno tertio. Non dico, non requiri quadriennium integrum cursus theologici ; hoc enim constitutio supra adducta videtur estpresse exigere : sed solum dico, examen anticipatum prodesse posse et sufficere, quod verba ipsa septimæ congregationis supra relata videntur significare; non eninupetunt, quod in fine quarti anni examinetur professurus, sed quod nemo ad professionem promoveatur, *nisi qui sub finem anni quarti deprehensus fuerit tantum eruditionis habere, quantum necessum foret ad philosophiam, ac theologiam cum satisfactione docendam.* Qui autem tertio anno publico examine ostendit, se eum gradum eruditionis habere, is procul dubio sub finem quarti anni noscitur talem eruditionem habere; permanet enim adhuc apud omnes notitia examinis et approbationis præteritæ. Verificatur ergo de illo in toto rigore, quod in fine quarti anni deprehenditur. talem habere eruditionem qualis ad professionis gradum requiritur.

Quod rursus confirmari potest verbis illis sequentibus : « Examen vero, quod sub finem anni quarti instituitur, sit ut minimum horarum in unoquoque duarum, etq, » ubi non dicitur, *Examen, quod tunc institui debet:* sed *quod tunc instituitur,* quia nimirum tanc, et non antea fieri solet : quibus verbis solum refertur consuetudo, non imponitur necessitas temporis illius, ita ut, si alio temporefiat, validum non sit.

Porro non imponi hanc temporis præfixi necessitatem, probari adhuc potest, quia si hoc esset, sequeretur non sufficere ad professionem examen, si non sub finem quarti anni, sed biennio post fieret. Non enim minus sed magis distat finis-biennii sequentis a fine quarti anni, quam annus tertius theologiæ. Si ergo necessario alligaretur examen ad finem quarti anni theologiæ, non magis validum esset examen biennio post factum,quam anno præcedenti. Consequens autem est manifeste falsum, ut praxis ostendit in multis, qui post duos, vel plures annos a fine cursus theologici examinantur, quam ultimi examinis, et judicii dilationem permittere videtur constitutio ipsa supra allegata, ubi post necessitatem examinis proscriptam subditur : « Quod si doctrina ea prædíti esse, quæ sa-

tie eit, non invenientur, conducibilius erit, nt donec eam consequantur, expectant, etc.» Possunt ergo postea iterum examinari, ut judicium ultimum dc illorum sufficientia ferri possit.

7 Ratio denique optima, et a priori esse potest, quia examen hoc ad id solum adhibetur, ut Societati constet de doctrina' sufficientia illius qui professionem emissurus est. Ad hunc autem finem non minus, sed magis conducit examen tertio anno factum ; qui enim tertio anno inventus est aptus ad docendam philosophiam et theologiam cum satisfactione, multo aptior erit sub finem quarti anni : frustra ergo iterum examinabitur, ut de hac aptitudine Societati constare possit.

8 Accedit regula generalis, quod terminus alicujus in ejus favorem praefixus non obligat illum ad non anticipandum, imo debitor potest semper anticipare, quando terminus in ejus favorem positus fuit, ut cum communi doctorum dixi t. i. *de Justit.* disp. xx. sect. 9. n. 117. Certum autem est, tempus illud sub finem quadriennii in lavorem examinandi statutum fuisse; duplex quippe favor in ea temporis determinatione resultat ei, qui examinandus est. Primus est, ne cogi possit antea examinari, quando nondum comparaverat eam doctrinæ sufficientiam, nec tantum potuerat profectum in illis facultatibus facere. Secundus favor est, ne cogi possit ad differendum postea diu examen, quod in magnum ejus præjudicium sæpius caderet, ut explicatur in ordinationibus Generalium dicto c. xvin. *de promovendis,* pari i. §. 3. his verbis : « Quoniam vero si examen de sufficientia litterarum ad id tempus differretur, quo quis ad gradus promovendus proponitur, minus commode succederet (contingeret enim eos, qui examinandi tunc essent, ante aliquot annos studia absolvisse, et in variis Societatis ministeriis occupatos, ac distractos fuisse, ac proinde scholasticas res, vel certe subtilitates non ita in promptu habere : unde non possent forte ita satisfacere, ut satisfecissent, si statim absolutis studiis fuissent examinati.) Propterea animadvertendum deinceps erit, ut examen juxta instructionem a nobis missam, fiat postquam quisque studia absolverit, antequam ad tertium probationis anuum mittatur, juxta constitutiones, etc. » Constat ergo, undequaque in favorem ejus, qui examinatur, tempus illud designatum fuisse, ne anticipatio vel dilatio ipsi noceat, si examini subjiciatur, vel nondum sufficienter edoctus, vel eorum, quæ olim didicerat, oblitus. Non potest ergo rejici ut minus validum examen, quod quis sponte ante terminum subit, cum terminus in ejus gratiam designatus fuerit. Ex quibus constat jam responsio ad rationem dubitandi in contrarium adducta; negamus enim, in constitutione vel in congregatione generali, necessitatem illius temporis impositam fuisse, nisi quatenus cedit in favorem ejus qui examinatur, no cogi possit ante illud tempus examinari, dum nondum fortasse doctrinam sufficientem comparavit, atque adeo exponeretur reprobationis periculo. Si autem anticipato examino dignus comprobatus fuit, jam sufficienter etiam sub finem quadriennii Societati constat ex vi examinis anni præcedentis, eum habere doctrinam, ut ad professionem quatuor votorum promoveatur : quam solam notitiam sub finem quadriennii congregatio generalis septima postulavit, ut supra observatum fuit.

DUBIUM L.

Utrum, legatus a latere possit uti privilegiis Societatis circa personas ejusdem Societatis, sicut possunt prælati Societatis ?

Suppono, quamvis regulares ratione suæ exemptionis non subdantur nuntiis, aut aliis legatis simplicibus ; legatis tamen a latere subjici, sive ex juve communi, ut aliqui volunt, sive ex specialibus clausulis quæ in ipsa delegatione inseri solent, in quibus id specialiter exprimitur ut cum aliis, quos afferunt, observant Thomas Sanchez lib. vir. *tonsil.* c. ix. dub. i. n. 14. et seqq. et P. Pellizarius *in Manuali Hegul.* t. n. tr. vil. c. vi. sect. 1. q. 1. Hinc ergo dubitatum fuit, an ejusmodi legatus a latere possit circa religiosos Societatis ca omnia exercere, quæ prælati ejusdem Societatis circa suos subditos respective exercere possunt ?

Respondi breviter, ea, quæ prælati Societatis circa suos subditos exercere possunt, esse in duplici differentia ; alia enim sunt, quæ ad meram et solam jurisdictionem spec-

toni, qualem haberent etiam episcopi respectu regularium, si non fuissent ab eorum jurisdictione exempli. Alia vero sunt, quæ competunt prælatis, vel ratione voti obedientiæ, vel ratione privilegiorum specialium ipsis a sede Apostolica concessorum. Illa ergo sola quæ pertinent ad primam classem, sunt quæ ad summum competere possunt legato a latere. Secus vero dicendum videtur de iis, quæ ad secundam classem spectant : nam in primis legatus a latere non videtur posse ratione voti obedientiæ religiosæ quidquam religiosis præcipere ; ii enim non fecerunt votum obediendi, nisi prælatis regularibus quibus sese tradiderunt. Potest quidem summus Pontifex præcipere regularibus etiam ratione voti obedientiæ regularis, quod sicut fit Generali religionis, ita etiam iit Papæ, qui est supremus Generalis omnium, ut cum P. Suarez t. m. *de Relig.* lib. x. c. 11. n. 10. Sanch. Lczana et alii notat idem Pelliz. in dicto *Manuali, t.* i. tr. iv. c.iv sect. 4. q. Cæteris vero extra religionem non tenetur religiosus ex voto obedientiæ religiosæ obedire, quia eo voto solum intendit se obligare ad prælatis regularibus obediendnm, ut constat ex ejus formula, qua dicit, *Promttto Deo, et tibi,* (hoc est, Generali, vel ejus locum tenenti,) *obedieniiam,* etc. ut notat idem Pelliz. ibi q. vi. qui addit q. 9. nec etiam religiosos non exemptos teneri ex voto obedientiæ religiosæ obedire episcopis, vel ordinariis, de quibus posset esse major controversia. Hinc autem a fortiori fit, religiosos exemptos in iis in quibus de facto subjiciuntur episcopis, vel legatis, non subjici, ut obediant iis ratione voti, sed ratione jurisdictionis quam in eos habent. Quamvis ergoprælatus regularis possit subditis præcipere ratione jurisdictionis et ralione voti, legatus tamen non potest illis præcipere, nisi ratione jurisdictionis.

3 Alia etiam sunt, ut dixi, quæ prælatus regularis potest exercere circa suos subditos ex privilegiis specialibus ejusmodi prælatis concessis, v. g. in Societate, de qua loquimur, potest Generalis, perse, vel per alios dispensare ex causa cum suis subditis circa præcepta jejunii, recitationis officii tempore infirmitatis, celebrandi ante auroram, vel post meridiem, et aliis similibus. Imo omnia privilegia Societati concessa censentur semper ex declaratione Gregor. XIII. concessa immediate ipsi Generali, et eo mediante cæteris, ita ut nullo ex iis privilegiis possit gaudere aliquis ex Societate, nisi ei a Generali communicetur. Hoc ergo dicimus non posse a legato etiam a latere fieri, nec ipsum posse alicui ex Societate communicare ejusdem Societatis privilegia, vel virtute talium privilegiorum cum eo dispensare, vel aliquid simile exercere. Ratio autem videtur clara; quia hæc privilegia soli Generali concessa sunt, et quibus ipse communicaverit : nec ailibi legato concessa sunt, et quibus ipse communicaverit : nec ullibi legato concessa inveniuntur, sed sola et mera jurisdictio : non potest ergo legatus communicare, aut exercere privilegia ultra tenorem concessionis eorumdem privilegiorum.

Possumus autem hoc ipsum exemplo de- 4
clarare, et comprobare; sunt eaim aliqui ordines regulares, in quibus abbates ex privilegio uti possunt baculo et mitra, et exercere pontificales aliquas functiones, imo et conferre ordines minores suis subditis. Quis autem dicat, legatum Pontificis, cui ex peculiari commissione illi religiosi subjicerentur, posse eo ipso, etiamsi nec episcopus, nec cardinalis esset; uti baculo et mitra, et exercere pontificalia, sicut possunt abbates et prælati illius ordinis? Similiter in Societate possunt provinciales in actu visitationis indulgentiam plenariam concedere suis subditis, quam certe legatus concedere non posset. Ratio autem est, quia hæc sunt privilegia concessa peculiariter illis prælatis regularibus : quæ ratio procedit æque de aliis omnibus privilegiis et facultatibus, quæ solis religiosis concessæ reperiuntur. Non ergo potest legatus ea omnia, quæ prælati regulares ratione suorum privilegiorum exercere possunt.

Addere possumus alia multa, quæ prælati 5
regulares facere possunt, quæ non potest facere legatus etiam a latere; hic enim non potest admittere aliquem ad habitum religiosum, vel ad professionem ; ut cum aliis, quos affert, notat Pelliz. t. I. tract, in. c. 3. num, 5. quia hi non sunt proprie actusjurisdictionis, nec prælatus procedit ut judex, sed potius tanquam acceptans, vel contrahens : legatus autem solum est judex quoad forum contentiosum. Unde ob eamdem rationem legatus non potest disponere de bonis regularium, nec ea obligare per contractum in casibus etiam, in quibus prælati, et capitulum possunt id facere. Similiter prælati, et alii vocales habent suffragium in capitulo ad

electiones, et alia quæ ibi fiunt ; quod tamen suffragium legatus non habet, quamvis capitulo adesset, quia nimirum hæc et similia jura competunt prælatis, cl religiosis, quatenus sunt pars intrinseca illius corporis, ct ordinis religiosi, cujus legatus non est pars sed superior, et judex intrinsecus pro certis casibus. Idem ergo dicendum erit dc privilegiis, quæ soli religioni, et ejus prælatis intrinsecis concessa sunt, non vero iis qui extra religionem sunt, quamvis aliquam superioritatem, et jurisdictionem in eam exerceant.

LIBER QUINTUS.

CONTINENS DUBIA CIRCA BENEFICIARIOS, ET PERSONAS ECCLESIASTICAS.

DUBIUM 1.

De donatione facta ab episcopo regulari aegrotante in favorem sui nepotis.

N. Episcopus regularis senex 70.annorum graviter ægrotans,ex qua infirmate mortuus est, aliquot diebus, imo et mensibus ante suam mortem nepoti suo, in cujus tunc domo ægrolabat, et qui tam de ipso episcopo, quam de episcopi parentibus, erat optime meritus, iteratis vicibus dixit : Foi *siete patrone di tutto quello, che mi trovo : mi rincrescecheèpoco,* subjungens, se habere aliquam pecuniæ summam. Postea octavo ante obitum die datæ fuerunt episcopo litteræ cambii, quas statim tradidit suo nepoti exigendas, prout cum effectu summam illam aureorum 420. exegit, quam cum ministri earner® Apostolic®, mortuo episcopo, ab illo exigerent, ipse se defendit probans et docens, so totam illam pecuniam in benoficiûm ejusdem prælati expendisse. Denique biduo, vel triduo ante mortem episcopi, dictus nepos ab ejus scrinio ex pecuniis, quæ ibi reperiebantur, accepit scuta circiter mille, nullo facto dc hoc verbo cum episcopo, cujus reliquas pecunias, et bona mobilia, ipso mortuo, spolii nomino acceperunt cameræ Apostolicæ ministri : qui etiam monitorium publicarunt, et postea etiam excommunicationem contra cos, qui detinerent aliquid ex defuncti episcopi bonis, ct eos, qui detinentes non revelarent.

Quæsitum fuit primo, an nepos episcopi potuerit tuta conscientia pecunias illas accipere, et retinere ? Secundo, an, si forte non potuit, sufficeret compositionem obtinere in foro conscientiæ per sacram pennitentiariam. Et quidem ad hoc secundum facile responsum est, id fieri non posse, quia in ejusmodi compositione sacra pœnitentiaria non apponit manus, ut testatur Filliucius (qui et ipse pcenitentiarius erat) *in Appendice,* tr. XLiii. *de spoliis,* c. vm. nu. 13. Sed compositio cum camera Apostolica facienda est, sive pro foro externo, sive pro foro conscientiæ, tacito nomine debitoris. 2

Tota difficultas est circa primum punctum. Quod enim pecunia illa pertinuerit ad cameram Apostolicam, nec potuerit nepos episcopi eam sibi usurpare et retinere, probari videtur primo, quia verba illa episcopi dicta sæpius nepoti : *Voi siete patrone di tutto quello, che mi trovo,* etc. vel non significant donationem præsentem, vel certe non significant donationem inter vivos, sed solum donationem causa mortis : neque enim videtur credibile, voluisse episcopum ita se abdicare bonis omnibus, ut si convaluisset, non posset ea sibi usurpare : solum ergo intendebat quod ipso mortuo, nepos sibi ea acciperet. Hoc autem episcopus valide non poterat facere : qui enim testamentum non potest facere, nec donare etiam potest causa mortis: certum est autem episcopum testari non potuisse sine induito summi Pontificis, quod ipse non habebat, quod multo magis locum habet in episcopo regulari, qui licet habeat liberam administrationem suorum redituum : non tamen habet eorum dominium juxta commuuiorem sententiam : nec potest de illis in morte disponere, cum ejusmodi dispositio post mortem interdicta sit omnibus regularibus, etiamsi sint episcopi, utcum communi sententia probat Thomas Sanchez l. 3

vi. *in Deeding,* c. vi. n. 10. et seqq. et tenuit rota in recent postil, apud Farinae, tom. II. decis. 548. num. 2.

4 Accedit, quod,etiamsi daremus,verbisillis significari donationem inter vivos, illa tamen non videtur potuisse subsistere quoad pecunias exactas biduo, vel triduo ante mortem donatoris ex litteris cambii, nam donatio praecedens solum fuit de bonis quæ tunc habebat donator, non de bonis quæ postea habiturus erat; nec postea proximus morti poterat iterum donare, cum necesse sit supravivere 20. dies ad valorem donationis, ut cum aliis docet Filliucius d. tr. XLIII. c. vili. n. 9. Quamvis autem Diana i. parte, tract, *de Legib.* résolut, (juvta primam editionem) 43. cum Joanne Valerio quem affert, dicat hanc supraviventium 20. dierum non esse necessariam in foro conscientiæ, si donatio vere et irrevocabiliter fiat: in nostro tamen casu nulla ejusmodi donatio apparet pecuniæ posterioris, sed sola commissio ad exigendam illam cum mandato ab episcopo subscripto.

5 Pro contraria tamen parte, ct quod nepos potuerit tuta conscientia accipere, et retinere illos mille aureos, non obstante excommunicatione a collectore earner® publicata, afferebantur aliqua non exigui ponderis fundamenta. Et in primisponderebatur, episcopum exiguos fructus ecclesiasticos habuisse, qui non perveniebant ad 400. scuta annua, ultra quæ habebat stipendium a quodam episcopo magno, cui quasi suffraganeus deserviebat, (non tenebatur ad residentiam in proprio episcopatu) quod stipendium praesumitur reservasse et vixisse reditibus ecclesiasticis. Certum enim est, posse episcopum vivere de fructibus ecclesiasticis, et libere disponere de bonis quasi patrimonialibus, inter quæ computatur stipendium, quod accipit pro labore personali, etiamsi detur ad compensandum laborem positum in functionibus ecclesiasticis. De hujusmodi autem bonis potest libere in vita, vel in morte disponere, ut tradunt communiter doctores, quos retuli, et secutus sum to. *l. de Justit.* disp. iv. sect. 3. num. 23. et sequentibus, quod multo magis locum habere debebat in casu nostro, in quo bona illa data sunt consanguineo, de ipso episcopo optime merito et quidem consanguineo indigenti, et habenti multos filios, et unam neptem nubilem, quam honeste non poterat in matrimonio collocare, quam doctrinam locum habere etiam, quando episcopus vixit de bonis suis patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus, posseque postea tantumdem sibi compensare ex fructibus ecclesiasticis quos reservaret, docent communiter gravissimi doctores, quorum sententiam amplexus sum dicta disp. iv. sect. 3. num. 44. et sequentibus.

Hæc tamen, ut verum fatear, probarent 6
ad summum posse pecuniam illam a nepote retineri, si constaret de animo faciendae donationis irrevocabilis inter vivos; si enim fuit donatio causa mortis, hæc non magis fieri potest ab episcopo regulari de bonis quasi patrimonialibus, quam de acquisitis ex fructibus Ecclesiæ, sicut nec potest ab eo fieri testamentum de ullis bonis etiam ad causas pias, ut ex communi doctorum sententia cum Thomas Sanchez supra retulimus. Tota ergo difficultas dubii præsentis reducitur ad hoc punctum, an ex illis verbis Episcopi, *tutto quello, che mi trovo, 'e vostro : mi cineresce, che èpoco,* colligatur donatio inter vivos eorum bonorum, quæ tunc habebat.

Dixi itaque, probabile satis esse, quod verba illa contineant donationem factam nepoti, quod primo probari potest ex regula generali, quod verba in dubio accipienda sunt in suo proprio sensu, et significatione, ut cum aliis docet Thomas Sanchez lib. i. *de matrim.* disp. xviii. n. 8. illa autem verba æquipollent omnino his, *Ego dono libi id, quod domi meum invenitur, et vellem, ut plura invenirentur.* Secundo, quia quaudo non constat de animo proferentis, utendum est præsumplionibus, quibus in utroque foro standum esse probat bene idem Sanchez *lib. vu. de matrim.* disp. xxxvn. n. 12. præsumptiones autem omnes in casu nostro videntur esse in favorem donationis. Quamvis enim donatio regulariter in dubio non præsumaturex l. *cum de indebito, ff. de probationibus-, ex* causa tamen remunerationis, et quando merita præcesserunt praesumitur donatio, ex l. *sivero non remunerandi, §. inde Papinianus,* in fine, ff. *mandati. Mantica de tacitis, et ambig. convent,* vol. II. lib. χπτ. tit. 15. in princip. Menoch. *de arbitr. judicum,* casu 66. Supponitur autem, præcessisse eximia merita ex parte nepotis, in cujus domo episcopus habitat, et ex parte etiam parentum illius, qui multa in episcopi favorem fecerunt. Quamvis etiam Bald, quem affert Mantica loco supra allegato, dicto lib.

xin.til 17. nu. 19. dicat, non præsumi prælatuni donare pecunias consanguineo, sed mutuare : idem tamen Mantica addit, id non procedere, quando consanguineus est pauper, et exemplum affert ut si filiam habebat nubilem, quam aliter matrimonio honesto collocare non poterat, quæ omnia in casu nostro concurrebant : habebat enim nepos plures nepotes, quos alere debebat et non poterat, nec matrimonio collocaro neptem nubilem, ad cujus dotem illi mille aurei deservire debebant: præsumptio ergo saltem in foro conscientiæ est, quod verba illa ab episcopo dicta significaverint animum donationis perfectæ.

8 Porro donationem illam factam fuisse inter vivos et irrevocabiliter, probari potest secundo hac ratione non parum efficaci,quia nimirum in dubio delicia non sunt præsumenda: quare cum episcopus, præsertim regularis, non posset licite donare causa mortis, nec id præsumatur ignorasse hic episcopus, qui orat vir doctus, præsumendus erat donasse modo licito, qui solus erat donandi inter vivos. Unde Filliucius in *Appendice,* tr. xuil. c. 8. n. 15. proposito nostro casu in eisdem terminis, sic respondet ; «Quæro decimo quarto, an quibus aliquid a beneficiario donatum est in ultima infirmitate, et dubium est, an causa mortis donaverit, tuti sint in conscientia? Respondeo, si donans mortuus non est infra 20. dies a donatione, donatarius tutus est in conscientia, quia in dubio melior est conditio possidentis, nec debet in donante præsumi delictum, nimirum, quod voluerit donare tantum causa mortis (quod facere non poterat) nisi illa aperte constet : si autem intra 20. dies mortuus est, tenetur restituere, quia prohibitus est eo tempore donare. » Hæc Filliucius qui alios affert. Confirmari autem potest ex alia doctrina communi, quod scilicet in dubio, an aliqua fuerit donatio inter vivos, vel solum causa mortis, interpretatio esse debet pro valore actus, ita ut si uno solum ex iis modis valida esse potuit, eo modo lacta intelligalur, ut probat Menochius *de præsumptionib.* lib. VI. præsumption. iv. n.22. quem secutus est Naldus in *summa* verb, *donatio,* nu. 7. et alii. In casu autem nostro episcopus certe donare non poterat valide nec licite causa mortis, cum testari non posset: poterat vero valide et licite donare inter vivos : eo igitur modo et non alio interpretanda est ejus donatio. Unde in foro conscientiæ nepos tutus esso videtur retinendo illos mille aurcos, quos sibi accepit, cum supponatur episcopus supervixisse mullos plusquam 20. dies, atque ideo, non obstanto excommunicatione prolata contra retinentes episcopi bona, poterit pecuniam illam sibi retinere : nisi forte sciat episcopum, si supervixisset pecuniam illam esse repetiturum : hoc enim esset argumentum intentionis non donandi irrevocabiliter,quo casu cessarent præsumptiones aliæ favorabiles supra adductæ.

Difficultas restare posset de illis 120. 9
scutis, quæ ex mandato episcopi cum litteris cambii exegit octavo ante abitum episcopi die , quæ summa non videtur comprehensa in donatione præcedenti, nec constat de donatione subsequent!*, sed de mandato ad exigendum : nec episcopus supervixit 20. diebus. Nepos tamen defendit se a collectore cameræ, probans, se summam illam expendisse in episcopi obsequium : quod si ita se habuit, salva res est; sin minus, adhuc sunt qui dicant posse retinere, cum collectores cameræ acceperint pecunias fere totidem relictas in illo scrinio, unde nepos acceperat mille scuta : acceperunt etiam bona mobilia apud episcopum inventa, quæ omnia ratione præcedentis donationis spectabant ad nepotem, quia ea de causa posset sibi compensare ex pecunia illa denuo exacta, cum aliter non posset illa, quæ ad se vere spectabant, recuperare : id tamen difficultate non caret.

DUBIUM II.

De unione duarum ecclesiarum parochialium, an potuerit fieri ab episcopo post decretum concilii Tridcntini sess. xxiv. cap. 13.

In quodam oppido erant duæ ecclesiæ parochiales, et quidem ita tenues, ut neutrius parochus haberet portionem sufficientem ad congruam sustentationem. Episcopus ergo voluit unam supprimere, et omnium subditorum curam uni ex iis parochis committere: fructus tamen et reditus parochi supprimendi nolebat applicare parocho superstiti, cui oves utriusqueparochiæ committebat, sed volebat fructus illos applicare aliis beneficiis simpli-

cibus, ve! aliis sacerdotibus inservientibus in illa parochia non suppressa, quibus tamen animarum cura non incumbebat, sed ad summum servitium Ecclesiæ, cum sacramentorum ministratio ad solum parochum spectaret. Quæsitum est an id episcopus facere posset?

o Ratio dubitandi esse poterat, quia concilium Tridentinum sess. XXI. cap. 5. *de reformat.* non solum restrinxit, sed videtur ampliasse potestatem episcopi in unionibus beneficiorum, dicens: « Possint episcopi etiam tanquam sedis Apostolicæ delegati, juxta formam juris, sine tamen præjudicio obtinentium, facere uniones perpetuas quarumcumque ecclesiarum parochialitim, etbaptismalium, et aliorum beneficiorum curatorum, vel non curatorum cum curatis propter eorum paupertatem, et in cæteris casibus a jure permissis, etiamsi dictæ ecclesiæ, vel dicta beneficia essent generaliter, vel specialiter reservata, aut qualitercumque affecta. » Quamvis autem postea sess. xxiv. cap. 13. *de reform.* prohibeatur, ne ecclesiæ parochialcs uniantur præbendis, aut beneficiis simplicibus in hoc tamen casu ecclesia parochialis non unitur beneficio simplici, sed supprimitur et unitur alteri ecclesiæ parochial!, ut idem parochus curam habeat utriusque parochiæ, et ex duplici ecclesia parochiali fiat una sola.

3 Dixi tamen, id episcopum facere non posse, quia decretum Tridcntini dicta sess. xxiv. cap. 13. *de reformat,* videtur obstare, verba Concilii hæc sunt : « Ecclesiæ parochiales monasteriis quibuscumque, aut abbatiis, seu dignitatibus, sive præbendis ecclesiæ cathedralis, vel collegiatæ, sive aliis beneficiis simplicibus, aut hospitalibus, militisque non uniantur, etc. » Ex quibus verbis omnes post Tridentinum negant, posse episcopum unire beneficium curatum alicui beneficio non curato, de quo late Thom. Sanchez l. vu. *in Decaloij.* c. xxix. num. 178. et seqq. præsertim num. 184. et alii omnes recentiores. Non potest ergo episcopus supprimere unum beneficium curatum, nisi ut reditus illius addat altero beneficio curato indigenti : quod tamen in casu nostro facere non vult, sed suppresso uno parocho, alteri parocho addit oves suppressi, reditus voro unit beneficiis simplicibus, relicto parocho cum majori onere, et cura, et sine congrua sustentatione, quo nihil magis alienum esse potest a mente Tridcntini.

Dici solum posset, in hoc casu observari 4
quidem verba Tridenlini, quatenus ecclesia pajochialisquæ supprimitur, unitur ecclesiæ parochiali remanenti, cui subduntor omnes parochiani parochiæ snppressæ, et ex duobus parochis fit unus parochus, et ex duabus parochiis fit una parochia. Sed hoc revera est eludere decretum Concilii cujus mens est, quod fructus beneficii parochialis non uniantur alicui beneficio simplici. Certe Concilium non prohibuit, ne oves unius parochiæ, et parum cura unirentur beneficio simplici; hoc enim omnino repugnabat, quod fieret. Nam eo ipso, quod ovium cura uniretur beneficio simplici, jam beneficium illud mutaret naturam et non esset amplius beneficium simplex sed curatum. Potissima ergo Concili intentio fuit impedire, ne fructus destinati habenti curam animarum transferrentur per ejusmodi uniones ad alios, quibus non inerat animarum cura, ex quo sequebatur quod cura animarum despiceretur, et difficile invenirentur sacerdotes idonei, qui animarum curam *debito modo haberent,* translatis parochiæ proventibus ad alias personas, quibus animarum cura non inerat. Unde inter decisiones sacræ congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum, quæ in codice manuscriplo apud me habentur, hæc etiam invenitur pro ecclesia Lancianensi : « Non solum unio parocbialium est prohibita, sed etiam aliqua pars fructuum earum uniri non potest. » Si congregatio partem fructuum parochialis ecclesiæ dicit non posse uniri beneficio non curato, quanto minus judicabit posse omnes fructus uniri beneficio simplici, commissis *ovibus* parochi suppressi alteri parocho non habenti congruam sustentationem?

Dices, in casu nostro ecclesiam parochia- 3
lem suppressam uniri, non solum quoad curam animarum, sed etiam quoad fructus alteri ecclesiæ parochiali : nam fructus parochiæ suppress® applicantur alteri ecclesiæ parochiali remanenti, ut beneficia simplicia, quæ in ca sunt pinguiora remaneant, vel ut novi clerici assumantur, qui ad cultum divinum in ecclesia deserviant : jam ergo servatur totum quod Concilium voluit, nempe quod ecclesia parochialis non uniatur, nec etiam quoad fructus nisi alteri ecclesiæ parochiali.

Verum hoc etiam effugium est aperto con- 6
tra montem concilii Tridentini, cujus intentio fuit prohibere unionem ecclesiæ paro-

chialis non solum materialem, ut ita dicam, sed etiam et multo magis formalem cum beneficio non curato. Nam licet in casu nostro beneficium parochinle uniatur materialiter oum alia ecclesia parochiali : quoad fructus tamen non unitur formalitor cum ecclesia parochiali, sed cum beneficiis simplicibus : nam fructus parochiæ suppressa> non applicantur alteri ecclcsiæ remanenti, quatenus parochialis est, sed quatenus habet beneficia, simplicia etalios clericos nullam habentes curam animarum ; ipsi vero parocho habenti animarum curam, nulli fructus applicantur, atque adeo nec ipsi ecclesiæ formaliter, quatenus parochialis est, quæ unio materialis ad ecclesiam solum, quæ specificalive et materialiter est aliunde parochialis, non sufficit ad intentionem Concilii, quæ procul dubio fuit providendi, ut boni ct idonei parochi reperirentur, qui curam animarum exercerent.

7 Porro hanc fuisse Concilii mentem, colligi potest primo ex ipsius verbis : neque enim Concilium dixit, ne parochiales ecclcsiæ unirentur ecclesiis non parochialibus, sed dixit non posse uniri *beneficiis simplicibus,* non ergo sufficit quod fructus beneficii parochialis uniantur ecclcsiæ alteri parochiali, si tamen applicantur, et uniuntur beneficiis simplicibus ecclesiæ parochialis, quod est expresse prohibitum a Concilio nolente quod uniantur ullis beneficiis simplicibus. Secundo colligitur; hoc ipsum cx eodem Concilio ibidem explicante, non posse fieri hanc unionem cum *praebendis, sive dignitatibus ecclesiæ cathedralis,* quo casu unio dici posset fieri cum ecclesia parochiali, cum ipsamet ecclesia cathedralis sit etiam, communiter loquendo, ecclesia parochialis, unde dici posset quod ecclesia parochialis unitur cum alia ecclesia parochiali; et tamen Concilium illam etiam unionem expresse reprobat: ergo vult, quod fructus ecclesiæ parochialis non possint ab episcopo applicari, nisi ad beneficium etiam parochiale, ita ut deserviant ad alendum parochum illum, cui oves parochi suppressi committuntur. Non ergo potest episcopus propria auctoritate suppressionem et unionem fructuum hic narratam facere, sine licentia sedis Apostolicæ , apud quam rationes, si quæ sunt, ad id faciendum, proponi debent, ut ibi examinentur, et cognita earum justificatione, licentia concedatur. Quam tamen, ni fallor, difficile impetrabunt, dum parochus cui novum onus accrescit, nullum sentit emolumentum , et aliunde supponitur non habere congruam sustentationem.

DUBIUM III.

An sine Iasione ecclesiastica immunitatis potuerint clerici cogi ad solvendum, quod in utilitatem ipsorum etiam expensum fuerat?

Cum militum oopiæ per territorium cujusdam principis transirent, ibique aliquandiu vellent commorari, idque sibi licere dicerent ob directum dominium, quod suo principi in eo loco competebat : princeps timuit prudenter damna et detrimenta gravissima subsecutura, si milites ibi moram aliquam traherent , arborum caesiones, prædiorum vastationes , armentorum ac pecorum strages, qua·, ut opportune impediret, transitum, et commorationem exercitus pecunia voluit redimere, oblatis centum mille aureis, ut illae non transirent, quam summum communitas civitatis exolvit. Postea vero, ut datam pecuniam recuperaret, actum fuit de imponenda gabella solvenda in molendinis ex singulis tritici mensuris, quæ moluntur. Reclamarunt ecclesiastici, quod, salva eorum immunitate , non possent ad eam contributionem compelli. Laici tamen sese opponebant, dicentes, agi de expensis factis in utilitatem ipsorum ecclesiasticorum, quorum prædia eidem jacturæ subjacuissent, si milites fuissent ad commorandum admissi : quod experientia comprobabat viciniorum statuum, quibus ab eodem exercitu ibi commorante non minus ecclesiasticorum, quam laicorum prædia detrimentum sustinuerant. Non debere ergo ecclesiasticos totum onus et expensas redemptæ vexationis in laicos solos refundere , ut ipsi alienis expensis res suas iu tuto habuerint.

In hoc ergo casu, posse ecclesiasticos compelli, aliqui absolute dicebant, quia, quamvis hi non debeant contribuero ad ea quæ mediate et consequenter cedunt in eorum utilitatem , immediate vero et directe sunt in utilitatem publicam communitatis, cujus ecclesiastici sunt partes, ut quando agitur de reparandis mœnibus, pontibus,

fontibus , viis publicis , et his similibus, ut docet communis sententia, quam multis relatis probavi et amplexus sum to. IL *de Justit.* disput. xxxvi. sect. 8. num. 123. ad ca tamen, quæ directe et immediate concernunt Utilitatem ipsorum clericorum, debere contribuero ipsos clericos, dc quorum intéressé agitur , docent Molina, Silvester, et alii innumeri, quos afferunt ct sequuntur Thomas Sanchez lib. II. *consil.* cap. iv. dub. 5. nu. 6. et 7. et Diana I. par. tr. H. résolut. 40. ct 132. In casu autem nostro damnum vitandum spectabat directe et immediate ad ipsos etiam ecclesiasticos , quorum prffidia damnis ab exercitu inferendis non minus erant obnoxia , quam prædia laicorum.

3 In contrarium tamen urgent facultatespetitæ,et concessæ in his casibus a summis Ponficibus modernis , ut pro illa vice solverent etiam ecclesiastici; et quidem non absolute, sed cum limitatione , nempe si prius fiat discussio bonorum laicorum, et constet illa non sufficere ut laici soli solvere possint. Sic enim Clemens VIII. concessit, ut pro reparatione facienda contra fluvium Arnum, qui agros vicinos clericorum et laicorum vastabat, posset nuntius Apostolicus Florentia existens cogere clericos ad contribuendum , si tamen discussione bonorum facta, constaret ipsi nuntio laicorum bona non sufficere. Et postea Urbanus VIII. concessit, quod clerici Panormitani contribuerent ad expensas factas tempore pestis; mandavit tamen archiepiscopo Panormitano, ut examinaret prius, an verum esset quod narratura fuerat de impotentia laicorum ad eam contributionem sine ecclesiasticorum concursu. Unde colligi videtur, non esse mentem summi Pontificiis , quod etiam in iis casibus ecclesiastici solvant, nisi in defectum facultatum laicorum.

4 Ego in casu proposito dixi, in primis verum esse, in genere loquendo, doctrinam illam in necessitatibus quæ non mediate ct consequenter, sed immediate ct directe tangunt ecclesiasticos, posse, salva immunitate, ipsos contribuere pro parte sua, atque ideo posse ipsos antecedenter ad hanc contributionem pacto sese obligare. Nam , sicut potest clericus qui domum communem habet ciun laico, contribuere ad ejusreparationem, ne corruat : ita, si clerici agros habent in territorio communi, in quo sunt etiam agri laicorum, possunt cum laicis concurrere ad avertendum flumen, quod agros illos inundat et vastat ; neque hoc est tributum, sed contributio ad expensas communes, sicut si concurrerent ad expensas pro lite circa hæreditatem communem, vel ad quid simile, nt latius dixi tom. I. *de Justit.* disp. xxxvi. sect. 8. num. 129. ubi notavi, debere tunc præcedere consensum omnium illorum, quorum interest et quorum causa agitur, id enim quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari : nec possunt inviti cogi ad consentiendum, quia id jam esset tributum, et requireretur consensus superioris, qui eo casu est solus summus Pontifex, qui sibi reservavit hanc tributorum impositionem, ut constat ex cap. *adversus, de immunitate Ecclesiarum, et* dixi in eodem loco num. 127. Quare Papa tunc potest quidem cogere clericos, etiamsi laicorum facultates sufficiant : posset tamen eam licentiam non dare, nisi constet de laicorum impotentia ad eas expensas faciendas, quam tamen conditionem fortasse Pontifex non adderet, si peteretur solum facultas obligandi cos clericos, qui interesse immediatum habent in illis communibus expensis, sed eos sua auctoritate obligaret, ut pro rata sui interesse contribuerent. Verum in illis exemplis adductis, ut hoc obiter advertam, petebatur a Clemente VIII. et Urbano VIII. facultas ad tributum generale, quod ab omnibus ecclesiasticis solvendum erat. Neque enim omnes habebant agros inundationibus expositos, et tamen ab omnibus contributio petebatur. Sicut et a toto clero Panormitano exigebatur contributio pro expensis factis tempore pestis; quæ quidem expensæ magis videbantur esse ex illarum genere, quæ tendunt *immediate et directe in* bonum communitatis, mediate vero et consequenter in bonum clericorum, quatenus ipsi sunt pars illius communitatis, atque adeo clerici in rigore non debebant ad eos sumptus contribuere, sicut nec ad reparationem mcenium, pontium, viarum, et similia. Merito ergo Pontifices in utroque casu apposuerunt conditionem illam de discussione præmittenda, ut constaret, de insufficientia facultatum laicorum , qui in neutro casu debebant solvere illi a quibus solutio petebatur.

Hiuc ergo ad casum nostrum présentera deveniendo, certum videtur, uon posse sine facultate summi Pontificis imponi gabellam illam super molendinis. Primo, quia gabella solvenda esset ab omnibus ecclesiasticis;

cum tamen non omnes ; sed pauci habuerint intéressé immediatum in redemptione et expensis factis, ne milites castrametarentur in illo territorio ; cum non omnes ecclesiastici haberent prædia ibi, et possessiones, quæ pali possent detrimenta ab exercitu ibi commorante. Secundo, quia ad eas expensas faciendas, non fuerat habitus, nec petitus consensus clericorum omnium , imo nec eorum qui poterant habere intéressé, et quibus militum transitus immediate nocere poterat : quare non poterant inviti cogi ad eos sumptus faciendos, nisi a suo legitimo superiore, qui in hoc casu est solus Papa, ut vidimus. Tertio, quia non satis constat, hunc casum fuisse ex iis, in quibus contributio tendit immediate et directe in utilitatem clericorum : neque ad hoc videtur sufficere, quod certum moraliter sit si milites transirent, aliquorum clericorum possessiones passuras fuisse detrimenta, si tamen non sciatur, quæ et quorum possessiones illæ fuissent : quando enim dicimus, aliquas expensas cedere solum mediate in utilitatem clericorum, non negamus quod clerici immediate in seipsis, et in suis bonis sentiant illud commodum : nam refecto ponte vel via publica, certum est clericos aliquos transeuntes per pontem, vel bibituros ex fonte, commodum aliquod immediate percepturos : solum ergo significare volumus, quod utilitas illa immediate respiciat communitatem , mediante vero ratione communi civium, respiciat etiam hos et illos in particulari, et in confuso, quatenus continentur· sub illa ratione generica, et communi, quam solani immediate respicit utilitas quæ intenditur, sic intenditur salus civium qui ægrotabunt, quando communitas dato stipendio conducit medicum, et quamvis aliqui etiam clerici ægrotantes gaudeant illo beneficio, non tamen debent solvere gabellam forte impositam ad solvendum stipendium medico destinatum , quia nimirum finis immediate intentus est salus civium in communi, nec attenditur ad hos, vel illos in particulari, nec sciri potest, qui et quales sint postea ægrotaturi, et medici opera fruited. Sic ergo in casu nostro finis immediate intentus in erogatione pecuniæ non fuit liberatio ecclesiasticorum, sed civium quorum prædia detrimentum passura essent, quicumque illi sint : nec enim scitur quorum et qualia prædia vastanda, vel deterioranda essent, eum id ex multis circumstantiis dependeat. Non ergo ordinantur immediate illæ expensae ad clericorum utilitatem, sed mediate quatenus illi etiam continentur sub ratione communi civium habentium possessiones, quorum indemnitati in genere consulere voluit ipsa communitas, prævidens in confuso aliquos cives passuros detrimenta, si exercitus illic commoraretur. Debet ergo omnino facultas exigi a summo Pontifice, ut ecclesiastici cogi possint ad contributionem pro expensis factis in publicam utilitatem laicorum, et ecclesiasticorum.

Addidi vero, casu, quo summus Pontifex obliget ecclesiasticos ad contributionem illam, vel gabellam solvendam, non posse illos vi coerciti va compelli a judico, vel magistratu laico ad solvendum, sed si aliqui non solvant, recurrendum esse ad superiores ecclesiasticos qui eos compellant : laici enim nullam in clericos exercere possunt jurisdictionem : quare sicut in aliis creditis convenire eos debent coram judice ecclesiastico, ita in hoc debito gabellæ solvendæ coram eodem judice ecclesiastico conveniri debent, ut cum communi doctorum, quos retuli, contra nonnullos id negantes, dixi dicta sect, vin. n. 31.

Putabant aliqui, posse principem eo casu reservare sibi distributionem aquæ necessariæ pro molendinis, et singulis molitoribus vendere portionem aquæ necessariæ, et hoc modo colligere pecuniam necessariam ad resarciendas illas expensas, nihil a clericis, vel laicis, quorum frumenta moluntur, exigendo, sed solum a molitoribus pro pretio aquæ. Vel certe vendere singulis molitoribus facultatem molendini ; et in utroque casuipsipostea majori pretio frumenta molant, ut resarciant sibi pretium pro aqua, vel pro molendini facultate solutum : dummodo tamen in utroque casu non cogantur clerici in illis molendinis molere suum triticum , sed possint libere sibi de alia molitura providere, vel curare, ut suum frumentum alibi molatur. Hæc tamen omnia, ut verum fatear, fierent in fraudem legis ecclesiastic®, quæcensuris punit facientes, non solum directe sed etiam indirecte, contra immunitatem ecclesiasticam. Quid enim est facere indirecte, nisi id, quod non potest directe et immediate a clericis exigi, extorquere indirecte, et quærere vias reflexas, ut tandem clerici non minus contribuant, quam ipsi laici? vide quæ dixi dicta disp. XXXVI. sect. ix. n. 12G. et seqq. ubi late explicui, quando verificetur læsio immunitatis indirecta, et quando in

principe vel magistratu laico præsumaturlex facta ex animo extorquendi indirecte a clericis, quod directe solvere cogi non poterant: et invenies regulas ibi ad hoc positas vocificari ad litteram in casu nostro.

DUBIUM IV.

Αη *possit quis habere animum resignandi beneficium, dum procurat expeditionem bidlæ?*

Titius in habitu sæculari obtinuit a summo Pontifice facultatem habendi aliquas pensiones ecclesiasticas in quocumque habitu, atque etiam in statu matrimonii. Postea antequam haberet pensiones, mutato consilio, assumpsit habitum ecclesiasticum, et cum animo permanendi in eo statu obtinuit præbendam et aliqua beneficia, et supplicatione signata et registrata, ante expeditionem bullæ mutavit iterum animum, et habuit intentionemreassumondi habitum sæcularem, atque adeo resignandi beneficia et præbendam, reservata sibi pensione, quam vigore primæ concessionis poterat in statu sæculari habere. Quæsivit, an cum hoc animo posset procedere ad expeditionem litterarum prædictæ præbendæ et beneficiorum?

2 Et quidem nulla esset dubitatio in hoc puncto, si vera esset doctrina, quam tradunt Lessius lib. II. *de Justit.* ca. xxxiv. dub. 26. et Thomas Sanch. lib. VII. *de matrim.* disp. XLV. num. 16. qui dicunt, non esse peccatum mortale accipere beneficium simplex non habens annexam obligationem ordinis sacri, etiam cum animo dimittendi illud post aliquod tempus, et ducendi uxorem : nisi forte præbenda data in casu nostro erat ex iis quæ afferunt obligationem suscipiendi ordinis sacri. Hæc tamen doctrina rejicitur communiter a scriptoribus modernis, qui viderunt et ponderarunt bullam Pauli IV. editam anno 1557. quæ incipit, *Inter cætera, et* est 12. in i. torn. Bullarii Cherubini, in qua Pontifex prohibet ne quis in Romana curia beneficium ullum accipiat cum intentione illud resignandi, et ultra alias pœnas, reddit irritam acceptationem talis beneficii. Quare, cum beneficium, seu præbenda in casu nostro in Romana curia conferatur, locum habebit bulla prædicta, sive beneficium habeat, sive non habeat curam animarum , vel obligationem annexam ordinis sacri suscipiendi, ut observavit Filliucius, qui Romæ scripsit, in *Appendice* tr. XLI. ca. v. num. 43. et merito credit auctores illos non vidisse hanc bullam, cujus observantia adeo in Urbe procuratur, ut a singulis beneficia, quæíibet accipientibus exigatur juramentum , quod ea non accipiant animo dimittendi, ut testatur idem Filliucius ibi, et testes sunt omnes qui in Romana curia versantur.

In casu ergo proposito respondi distin- 3
guendo. Vel enim Titius fecerat jam solitum juramentum, quod non haberet animum resignandi, et postea ante expeditionem bullæ animum mutavit, vel juramentum adhuc emittendum est. Et quidem in hoc secundo casu non video, quomodo possit licite jurare se non habere animum resignandi, cum revera nunc quando jurat, eum animum habeat. Nec enim petitur ab ipso, an antea acceperit cum animo non resignandi, sed an nunc talem animum habeat, an vero animum resignandi. Si ergo bulla non expedietur, nisi præmisso eo juramento, quod jam ob animum mutatum emittere non potest, manet illi consequenter, et per accidens impedita et illicita bullæ expeditio.

Si vero juramentum illud factum jam fuerat ante animi mutationem, et supplicatio tunc etiam signata fuerat, et registrata, *non* in forma *Dignum,* seu commissoria , sed in forma *Gratiosa,* cujus effectus non dependeat adhuc ab examine et approbatione futura ; probabile mihi est quod possit licite bullam expedire etiam post propositi mutationem, quia etiamante bullæ expeditionem, præbendæ et beneficia sunt jam ipsius, et habet non solum jus ad rem, sed in re, quamvis pro foro externo litterarum expeditio necessaria sit, ut late probat Sanchez l. VIII. *de matr.* disp. xxix. et in propriis terminis Filliucius dicto tr. XLI. cap. Jii. quaest. 5. num. 91. qui cum aliis quos affert, advertit non sufficere signaturam solam sine registratione : quia, quamvis per signaturam gratia videatur jam perfecta, non est tamen jus perfecte acquisitum, ut constat experientia, cumsæpe post signaturam, antequam registretur, soleat lacerari, et conferri alteri ad libitum Papæ sine injuria primi supplicantis, quod sane non fieret si jam esset ilii jus acquisi-

tum. Cum autem hoc jus acquisitum censeatur posl registrationem, fatendum est, quod jam tunc accepit, et habet beneficium, et per consequens verum erit quod illud accepit sine animo resignandi, quamvis postea ante bullæ expeditionem propositum mutaverit. Advertit autem idem Filliucius ibi cum Garzia IV. part. cap. n. num. 28. Caucollariam non censero translatum esse jus in re beneficiaria, nisi litteris expeditis, hoc tamen procedere pro loro externo. Denique advertunt, doctrinam traditam locum habere tunc solum, ut dixi, quando supplicatio est signata in forma *Gratiosa,* non vero quando est in forma *Dignum,* seu commissoria : tunc enim non fit provisio, sed mandatum de providendo, atque ideo non est acquisitum jus in re, sed ad rem quatenus supplicans habet jam jus ut ei talo beneficium conferatur. Quando vero signatur supplicatio in forma *Gratiosa,* et registratur, acquiritur jus in re, et cum semel acceperit beneficium sine animo resignandi, potest curare expeditionem bullæ, quæ est testificatio gratiro jam antea factæ, quamvis jam nunc habebat propositum resignandi cum pensione, quam juxta indultum antea obtentum retinere potest in habitu sæculari,

DUBIÜM V.

An *debeat recitare officium divinum , qui cum titulo colorato accepit possessionem beneficii , non tamen pacificam, sed litigiosam ?*

Suppono communem et probabilem multorum sententiam , qui dicunt beneficiarium non teneri ad recitandam officium a die qua beneficium ei collatum est, et ab ipso acceptatum, sed adieohtentœ possessionis, dummodo per ipsum non stet ne possessionem consequatur, sed bona fide illam habere conetur. Ita multis relatis Bonacina *de horis Canonicis* disp. I. quæst. II. punct. 5. nu. 2. a quo afferuntur Parisius , Azorius, Lessius, Filliucius, Nuldus, Suarez, Molfesius, Rodriquez , Menochius , Cajetanus , Philiarchus, quibus adde Gavantum in *rubricas Breviarii* sect. I. cap. jv. nu. S. qui testatur de praxi et consuetudine Romania curire, et alios plures quos affert ot sequitur Diana part. n. tr. *dc horis canonicis* resol.21. nempe Henriquez, Vegam, ot Malderum, Dubium ergo est, an sufficiat possessio captaad hancobligationem, si tamen litigiosa sil.

In eo casu obligari docet Bonacina ubi supra punct. 4. nùm. 2G. saltem quando pacifice incepit possidere, quod etiam docctThomas Sanchez lib. II. *consil.* cap. 11. dub. 76. num. I), et 10. juncto num. 7. nisi quando fructus omnes sequestrantur, quia beneficium nullum habet servitium , et aliundo non est verisimile pro ipso ferendam esse sententiam, sed lis est in aequilibrio : in hoc enim casu negat eam obligationem. P. vero Suarez I. tom. *de Tieliff.* tract, iv. lib. iv. cap. 10. nu. 10. indicat, nd hanc obligationem sufficere titulum et possessionem, quamvis sit litigiosa. Dicit enim, quod ex duobus, litigantibus super beneficio unus solus illud possideat : (dlle solus tenetur pro nunc recitaro, qui tenetur ad totam administrationem beneficii, et quia necesse est, ut habeat saltem titulum coloratum , et actu fruatur beneficio ratione possessionis, et actualis ministerii, et ob illum exteriorem titulum , ut sic dicam, seu speciem veri tituli : ergo non est, cur proeo tempore alter obligetur, quia omnino est ab administralione remotus , et quia non oportet ut hoc peculiare onus duobus imponatur.» Castro Palao tom. II. tract, vu. disput. 11. punct. i. §. 2. nu. 24. dicit obligari ad recitandum, esto possessionem beneficii litigiosam habeat, si lite non obstante beneficium ministret, et sperat morali certitudine sibi esse fructus applicandos, saltem servitio debitos. 2

Alii tamen expresse addunt,non obligari beneficiarium ad recitandum officium ante adeptam pacificam possessionem, nisi per ipsum stet quod possessio non capiatur : ita loquitur expresse Bonacina loco citato. Diana dicta résolut. 21. Filliucius tom. II. tractat, xxiii. cap. S. num. 159. docens, neminem habere perfecto beneficium nisi habeat ejus pacificam possessionem. Idem supponere videtur P. Suarez ubi supra , dicto capit, xix. num. 7. ubi contra Navarrum probat solum titulum sine possessione non obligare ad recitandum officium, quod probat : « quia in jure non censetur quis perfecte, et quasi consummate habere beneficium , donec pacificam ejus possessionem habeat, vel saltem per illum stet quominus habeat. » Denique 3

pro eadem sententia Thomas Sanchez dicto lib. V. *consil.* ca. n. dub. 70. num. 2. affert Paludanum, Palacios, et Dominicum Sotum, quos dicit in eo sensu locutos, ut non sufficiat capta possessio, quando non est pacifica.

4 Aliqui mediaviaprocedunt, etdicunt, quando non obstante possessione, possessor non percipit fructus,quia propter litem sequestrantur,possessorem non teneri quidem ad officium recitandum, quia non debet obligari ad onus certum propter incertam mercedem, cum propter litem dubium sit an postea fructus illius temporis sint ipsi applicandi. Cæterum, si postea vincat litem, non potest recipere fructus correspondentes toti illi tempori quo non recitavit, et ideo non fecit fructus suos, sed debet eos dare illis ad quos spectant fructus beneficiarii non recitantis, nisi forte velit postea uti bulla compositionis in iis locis, in quibus usus illius bullæ est. Ita docuit P. Joannes de Salas in manuscripts, tract, *de oratione, et horis canonicis* dub. 41. qui addit primo, posse ex fructibus deducere expensas litis. Secunda, posse fortasse uti bulla compositionis, quamvis ejus intuitu emiserit recitationem officii, quia bulla excludens ab ejus usu eum qui ob spem bullæ accipiendæ omittit recitationem, videtur loqui de omittente culpabiliter et illicito recitationem : hic autem omisit absque peccato. Tertio denique addit, doctrinam hanc non habere locum in eo qui certo sciret se victurum in lite sine magno incommodo : hic enim tenetur procul dubio sub peccato recitare, sive vellet postea fructus suos facere litigando, sive non vellet, quia tunc per eum staret si non perciperet.

5 Hic tamen modus dicendi singularis est, et non videtur satis consequenter procedere. Primo, quia si ille non peccaret non recitando toto illo tempore : non apparet unde oriatur postea obligatio restituendi fructus: hæc enim obligatio imposita est ut pœna omissæ recitationis. Quare si aliquis, qui revera tenetur recitare, bona fide omisisset recitationem, quia aliquis cui credere poterat, dixit illi, quod non habebat obligationem recitandi, postea cognito errore, non debet fructus perceptos restituere, sed haberet se sicut qui oblivione invincibili omisit aliquo die recitationem officii. Cum ergo in casu nostro inculpabiliter omissa sit recitatio toto tempore litis, non potest esse obligatio, finita lite, restituendi fructu» tempori* praecedentis.

Secundo, quia obligatio saltem restituendi β fructus ob recitationem omissam inducta a S. Pio V. non incipit nisi post sex menses. Si ergo lis duravit solis sex mensibus, non est obligatio saltem ex bulla Piana ad restituendos illos fructus etiamsi culpabiliter fuisset omissa recitatio, quidquid sit de obligatione alia juris naturalis, si quæ sit de restituenda aliqua parte pro non adimpleta obligatione satisfaciendi proprio muneri. Tertio denique, quia vel tempore litis ille erat vere et complete beneficiarius, vel non erat : si erat, non debet ab onere recitandi excusari : si vero non erat, non est cur postea debeat restituere fructus si non recitaverat, cum præceptum recitandi non obliget nisi beneficiarios, vel habentes ordinem sacrum. Nec deest illi titulus percipiendi fructus temporis præcedentis, sicut capta possessione accipit etiam beneficiarius fructus a die collationis, quo tempore ante adeptam possessionem supponimus cum communiori sententia non fuisse obligationem recitandi, nisi per beneficiarium stetit ne acciperet possessionem.

Hac ergo singulari sententia omissa, du- 7 plex potest responsio reddi ad dubium propositum, utraque probabilis. Prima esse potest, quod possessio capta cum titulo sufficiat ad inducendam obligationem recitandi officium divinum, etiamsi possessio non sit pacifica, sed litibus adhuc supposita. Hano doctrinam videtur supponere P. Suarez d. o. xix. nu. 10. in verbis supra relatis, et eamdem a fortiori tenent, qui dicunt sufficere solum titulum sino ulla possessione. Et quidem, speculative loquendo, videtur satis apparenter hoc posse probari exemplo aliorum onerum beneficii, quæ omnia subire quidem debet beneficiarius, quandiu beneficium possidet, etiamsi alius contra eum litiget. Unde si beneficium sit habens curam animarum, tenebitur eam exercere et ministrare sacramenta : si sit canonicatus, debet residere et choro interesse : si sit capellania, debet missas in loco assignato celebrare, et sic de aliis. Cum ergo unum ex oneribus beneficii sit recitatio divini officii, non est cur ab hoc solo onere excusetur, et non ab aliis propter litem subortam : ratio autem a priori esse potest, quia eo ipso quod non obstante lite vult adhuc possidere, et pro beneficiario se gerere, vult suscipere onera beneficio an.

noxa, el exercere munera beneficiarii propter spem pacific» possessionis futurro, ct fructuum percipiendorum, si forlc nunc proptor litem sequestrantur; quam spem tanti mslimat, ut prodenter velit suscipere nunc onera beneficii, ne perdatpossessioncm, quæ multum confert ad victoriam litis obtinendam. Merito ergo obligatur ad recitationem officii illo qui sponte valt suscipere onera omnia beneficii litigiosi, quorum onerum unum est recitatio officii divini.

S Quod rursus confirmari potest, quia si accipiens possessionem litigiosam non debet recitare officium, eo quod ob litem non sit certus de fructibus recipiendis aut relinendis : non video cur debeat recitare officium ille, qui ab initio pacifice ingressus est possessionem beneficii, quod per annum vel biennium pacifice possidet, et postea ei intentatur lis super eodem beneficio : nam revera hic etiam, suborta lite, non recipit fructus, si sequestrantur, vel certe debet postea eos restituere collitiganti, si ei applicentur fructus a die litis contestât®. Consequens autem videtur contra praxim ; nemO enim qui pacifice possidet beneficium , aut præbendam, judicat se liberum ab officii recitatione statim ac aliquis novam ei litem intentat super eodem beneficio, sed potius sicut perseverat exercens alia omnia munera et jura beneficiarii, donec beneficio privetur et a possessione expellatur, ita perseverat in recitatione officii divini ; idem ergo dicendum videtur, quamvis lis ab initio mota fuerit, et ideo possessio fuerit ab initio litigiosa, si tamen vere possidet et exercet reliqua munera beneficiarii, cum ratio sit eadem in utroque casu. Itaque stando in ratione , ct speculative loquendo, hæc pars videtur satis probabilis.

9 Quia tamen in praxi durum fortasse aliquibus videbitur obligare ad certum onus recitandi officii ob spem incertam fructuum, de quibus adhuc lite pendente dubitari potest, ad quem debeant perlinere; ideo potest esse secunda responsio distinguendo de possessore. Aliquando enim ita possidet beneficium, ut tamen propter litem pendentem omnes beneficii fructus sequestrentur, ut postea applicentur ei qui litem vicerit, ncc interim ex obventionibus, aut aliis manualibus servitiis aliquod emolumentum possessori proveniat; sed solum habeat spem fructuum sibi applicandorum, qualem ex dubia et ancipiti lite habere potest. Aliquando vero vel spem illam habet moralitor certam , vel saltem interim percipit emolumentum cx obventionibus, vel servitiis manualibus, vel aliquo alio modo occasione beneficii quod possidet. In primo ergo casu liberari potest ab onere recitandi officii, quandiu status ille rerum perseverat, nec per eum stat quod non declaretur : in secundo autem casu non videtur ab oncro recitandi liberandus. Ita expresse concludit Thomas Sanchez dicto lib. II. *Consil.* cap. n. dub. 7G. præsertim nu. 9. et 19. et probari videtur rationibus aliarum sententiarum : quia durum videtur propter spem dubiam imponere onus certum , ct obligare ad recitationem eum qui non habet titulum certum ad accipiendum stipendium sui laboris. Si ergo pro tunc nullum habet emolumentum ex obvenientibus, aut manualibus, vel alio titulo, nec in futurum habet spem certam recipiendi fructus præsentes, vel saltem futuros ob certam spem vincendi litem, non est facile obligandus ad onus certum præsens recitationis officii ; secus vero dicendum videtur, quando nunc percipit aliqua emolumenta ex obvenientibus, vel stipendiis manualibus sui laboris, quæ non perciperet nisi titulo beneficii : hæc enim obligant ad recitandum divinum officium; idemque est, quando spes est moralitor certa de victoria litis, quia tunc æquivalct possessioni pacific® , moralitor loquendo, et debet subire eadem onera.

Contra hanc tamen doctrinam videtur 10
statim stare argumentum adductum pro priori resolutione, seu responsione, quia possessio beneficii etiam litigiosi sufficit ut possessor obligetur ad reliqua onera beneficii, quæ videtur velle subire, eo ipso quod vult possidere illud, et gerere se ut beneficiarium : ergo sufficiet etiam ut obligetur ad recitandum officium quod est unum ex oneribus beneficii.

Responderi potest negando consequen- II
tiam, quia obligatio recitandi officium divinum imposita est solum ab Ecclesia beneficiariis, ut cum aliis probat Suarez dicto lib. iv. cap. xvm. num. Ia. Ecclesia autem solos beneficiarios obligat ; ille vero, qui nondum pacifice possidet, non censetur complete et perfecto beneficiarius, ut dixit Suarez dicto cap. xix. num. 7. Quaro, quamvis velit possidere, non tamen censetur velle sibi imponere pro tunc hoc onus, quod Ecclesia non imposuit nisi perfectis et completis beneficiariis. Aliud est de aliis oneribus

quæ ab intrinseco adhcerent ipsi beneficiario, ncc possunt ab ipso separari : ad hæc enim videtur velle se obligare possessor beneficii eo ipso quod vult, non obstante lite, possidere et inhærere beneficio, et beneficiarii locum occupare.

Adhuc tamen remanere videtur difficultas ex secunda parte hujus posterioris resolutionis : videtur enim sequi quod nec teneatur recitare possessor durante lite, etiamsi obventiones et alia manualis servitii emolumenta accipiat, quia si adhuc non est complete et perfecte beneficiarius, non apparet unde habeat propter illa emolumenta obligationem recitandi, quæ illis solis ab Ecclesia imposita est, qui sunt perfecte et complete beneficiarii, qualis iste non est ante adeptam pacificam beneficii possessionem. Vel ergo hic non erit obligatus, velle ille etiam obligari debet.

Ad hoc etiam responderi potest negando sequelam : debet enim possessor recitare durante lite, si percipit obventiones vel alia emolumenta, quam quidem obligationem non dicimus provenire ex eo quod tunc sit perfecte et consummate beneficiarius, sufficit enim ad hanc obligationem inducendam, quod pro tunc possideat beneficium illud quasi in commendam, donec adveniente sententia declaretur ad quem pertineat verus titulus. Etenim doctores communiter supponunt, illum etiam obligari ad recitandum divinum officium, qui fructus accipit beneficii quod habet in commendam, et hoc non solum quando commenda esset perpetua, sed etiam quando esset amovibilis et ad beneplacitum, si tamen integre commendatur quoad totam administrationem *et* servitium, ut aliis multis relatis docent Suarez dicto lib. iv. c. xxn. nu. 14. Bonacina dicta disp. i. *de horis Canonicis* qu. n. punct. 4. •n. 2. quia, licet ille non sit beneficiarius, nec possit ordinari ad titulum illius commendæ non perpetuae : subrogatur tamen loco beneficiarii cum tota ejus obligatione. Ob eamdem ergo rationem possessor in casu nostro; quamvis ob litem non sit perfecte et consummate beneficiarius; subrogatur tamen et occupat locum beneficiarii quoad totam administrationem, atque adeo subire vult omnes obligationes beneficiarii multo magis quam si beneficium haberet in commendam non perpetuam, sed amovibiliter, cum in casu nostro adsit titulus ratione cujus prætenditur inamovibilitasa possessione habita: meritoergo, dum percipit emolumenta aliqua, obligatur ad recitandum, sicut obligatur commendatarius amovibilis ob administrationem integram sibi commendatam; quando vero, sequestratis fructibus, nihil percipit etiam ex obventionibus, vel manualibus servitiis, non debet obligari ad recitandum ob solam possessionem litigiosam, quia etiamsi esset omnino et perfecte beneficiarias; non obligaretur, si fructibus injuste privatur, et creditur nunquam recuperandos, ut cum aliis docet Bonacina dicta disp. i. *de horis Canonicis* qu. n. punct. 4. n. 25. et quamvis beneficiarius ille teneretur recitare ob spem fructuum futurorum ; non tamen idem dicendum videtur in casu nostro, in quo possessor non obligatur præcise ut beneficiarius, cum non sit perfecte et omnino talis, dum cum litigio possidet : quare non debet obligari sicut alii perfecti beneficiarii, qui ob solam spem fructuum futurorum debent recitare, eo quod vere et in omni rigore sunt beneficiarii, et lex obligat generaliteromnes beneficiarios ad recitandum, quia in lege non comprehenditur directe possessor in casu nostro, sed solum indirecte, quatenus volens possidere cum litigio, vult subrogari, durante lite, loco beneficiarii, et ejus onera sustinere. Ex hac autem voluntaria subrogatione id solum probatur, nempe velle obligari etiam ad recitandum eo modo, quo obligaretur pacificus et perfectus beneficiarius, qui tunc solum obligatur ad recitandum, quando vel percipit emolumenta aliqua praesentia, vel saltem habet spem aliquam fructuum, vel emolumentorum futurorum fundatam in titulo beneficii præsenti certo et securo : quorum neutrum habet possessor in casu nostro, cum nulla percipiat emolumenta de præsenti, ut supponimus, nec habeat spem fructuum futurorum fundatam in titulo beneficii præsenti certo et securo, sed in titulo incerto et litigioso. Subrogatio ergo in locum beneficiarii perfecti non debet operari, quod obligetur ad recitandum pro eo casu, pro quo nec lex ecclesiastica eum obligat nec ipsi beneficiarii certi et perfecti obligantur : quæ sufficiunt ut probabilitatem illius responsionis ostendamus.

Posset tamen ultimo aliquis opponere, 13
quod rationes a nobis adducta*, si quid probant, videntur æque procedere, sive lis mota fucrit ante obtentam possessionem, sive postea : nam in utroque casu æque continget,

sequestrari omnes fructus, et non remanere ulla emolumenta ex obventionibus, nut servitiis manualibus : quare in utroque casu non debet reputari perfecto et consummato beneficiarius pro eo tempore, quo perseverat lis ot fructuum sequestratio. Et tamen doctores videntur aliquando distinguere quoad obligationem recitandi inter eum, qui accepit possessionem litigiosam ab initio, et illum, qui ab initio possedit pacifico beneficium, ot postquam per annum vel biennium fuit in possessione pacifica, incipit perturbari aliqua lite super eodem beneficio.

14 Ego ingenuo fateor, mo nullam invenire differentiam inter utrumque casum : nec tamen auderem doctrinam traditam extendere ad eum etiam, qui antea pacifico possederat, ot postoa nova lite perturbatur, nisi invenissem id ab aliis etiam concedi, prout expresse concedit Thomas Sanchez d. lib. n. *consil.* c. ii. dub. 76. n. 10. his verbis : « quando lis advenit post possessionem adeptam, et beneficium nullum habet servitium, ut si est præstimonium, et sic fructus omnes sequestrantur, nulla parte possessori relicta, judicandum est an hic teneatur recitaro, sicut, quando lis advenit ante possessionem, juxta dicta in secunda, et tertia conclusione, et videtur de mente Auctorum quos ibi citavimus. » Dixerat autem in secunda conclusione teneri beneficiarium recitare, quando verisimile est pro ipso ferendam sententiam : in tertia autem conclusione dixerat non teneri recitare, quando non est verisimile pro ipso beneficiario, qui habet collationem, ferendam esse sententiam, sod lis sit in æquilibrio constituta, quia probabiliter est dubius, et in æquilibrio, an beneficium sit suum, et fructibus ejus sit potiturus, et in dubio, an percipiet commodum, non est ad onus astringendus. Hæc Sanchez ibi, qui cum postea idem sentiat, quando lis advenit post obtentam possessionem, clare sentit non esse obligandum, quando est in dubio et æquilibrio an sententia sit pro ipso ferenda. Eodem modo loqui videtur Petrus Ledesma tr. ix. c. iv. conclus. 6. differ. 10. dicens possessorem beneficii non obligari ad horas canonicas, dum fructus sequestri nomine depositi sunt, et lis est super proprietate, quem Bonae, ubi supra dicto punct. 4. n. 26. fatetur in ea sententia esse, quam tamen ipse impugnat, et contendit possessorem debere recitare. Hæc sufficiat indicasse, neque enim velim aliquid absolute asserere circa extensionem hujus dootrincc ad oum, qui jam pacifico possidebat ot postea contra ipsum lis intentatur super proprietate ejusdem bonefioii, quia fortasse invenietur major ratio, ut perseveret in hoc obligatio recitandi, quæ jam inceperat, et vidoo doctores communiter supponere hanc obligationem in eo casu, a quibus non est facile recedendum.

DUBIUM VI.

Utrum beneficiarius non habens ordinem sacrum, peccet graviter non recitando officium divinum, cum animo tamen restituendi fructus ?

Ratio dubitandi erat, quia cum obligatio j
recitandi officium fundetur in eo, quod beneficiarius accipiat fructus beneficii in stipendium, et mercodem sui laboris, beneficium enim datur propter officium, ot ideo peccat contra justitiam accipiendo fructus, et non satisfaciendo debito sui officii, consequens videbatur, quod cessaret culpa, et injustitia eo ipso quod beneficiarius nihil prorsus vult sibi accipere ex fructibus, aut emolumentis beneficii, sed eos vult integre expendero in fabrica ejusdem beneficii, vel in usus pauperum, ad quod solum obligat Pius V. in sua bulla contra beneficiarios non recitantes officium.

Respondi, cortum mihi esse, quod animus 2
restituendi omnes fructus non impedit peccatum grave omittentis recitationem officii divini : nam independenter ab obligatione restituendi fructus, est præceptum Ecclesiæ* obligans beneficiarium ad recitandum officium, cui præcepto, quod jam antea stabat, accessit aliud præceptum Leonis X. in concilio Lateranensi, et Pii V. in sua bulla obligans ad restituendos fructus pro rata officii omissi. Quamvis ergo beneficiarius nolens retinere fructus beneficii correspondentes illi diei, quo non recitat, non peccet contra secundum præceptum restituendi fructus; non tamen liberatur a transgressione culpabili prioris præcepti, quod obligat antecedenter ad recitandum officium : quod quidem multis argumentis probari potest.

3 Primo, quia primis sex mensibus ab adepta possessione beneficii, quamvis non sit obligatio ab Ecclesia imposita restituendi fructus ob non recitatum divinum officium (quidquid sit do obligatione juris naturalis, si quæ est) habet tamen beneficiarius sub peccato gravi obligationem recitandi officium etiam pro illo primo semestri, ut declaravit Pius V. in prædicta bulla; ergo obligatio recitandi officium non dependet ab obligatione restituendi fructus, siquidem sine hac obligatione invenitur illa. Non ergo minus perseverabit eadem obligatio recitandi toto tempore sequenti independenter ab obligatione restituendi fructus.

4 Secundo, quia ille etiam, qui per accidens non percipit fructus beneficii, atque adeo omittens recitationem officii non tenetur illos restituere, adhuc tenetur ad recitandum officium , ut constat in eo , qui habet canonicatum, cujus fructus non percipit, quia non residet, qui tamen debet recitare, ut cum communi docet Suarez t. II. *de Religione* lib. iv. *de horis Canonicis,* cap. xx. nu. 12. Item in eo, qui acceptat beneficium cum onere solvendi omnes fructus pro pensione ei, qui in ejus favorem resignavit tale beneficium, qui certo non debet quidquam restituero, si non recitat, cum nullos fractus percipiat : et tamen obligatur ad recitandum, ut docet idem Suarez dicto o. xx. nu. 2. quod etiam in aliis exemplis invenitur, quæ clare ostendunt, obligationem recitandi non pendere ab obligatione restituendi, cum sine hac adhuc perseveret.

3 Tertio probari potest, quia quamvis beneficiarius non percipiat fructus hoc anno, adhuc obligatur ad recitandum propter spem percipiendi fructus annorum subsequentium, quæ spes est pretio æstimabilis, et cum titulo et possessione beneficii sufficit, ut obliget ad recitandum officium, ut docet idem Suarez d. cap. xx. nu. 10. ot 11. quod multo magis habet locum in casu nostro, in quo beneficiarius non solum habet jus ad fructus anni sequentis, sed etiam ad fructus præsentes, quos potest percipere si vult, et per eum solum stat si cos non percipit, quia non vult.

6 Quarto, quia videtur, si res attente consideretur, involvi repugnantiam, dum excusatur ab onere recitandi si habet animum restituendi fructus; lex enim ecclesiastica obligans non recitantem ad restituendos fructus, est lex pœnalis, atque adeo obligat eum solum, qui culpabiliter et illicite omittit recitationem officii, non vero onm qui sine peccato illud omisit, undecumque proveniat, quod non intervenerit peccatum in omissione officii divini, ut cum communi docet idem Suarez dicto lib. IV. c. xxx. nu. 16. et Thomas Sanchez lib. II. *consil.* cap. n. dob. 86. nu. I. Ratio autem est, quia restitutio fructuum imposita est ab Ecclesia in pmnam peccati commissi: si ergo absque peccato omissa est recitatio, non apparet quo titulo Ecclesia obliget de facto ad restitutionem, cum solum expresserit pro titulo culpam commissam, ut ex verbis legis ponderat bene Suar. Ineo citato. Videtur ergo involvi repugnantiam, dum dicitur, non peccare beneficiarium non recitando si habeat animum restituendi fructus, quia si absque culpa omittit recitare officium, non est unde postea babeat obligationem restituendi fructus, qui non debent restitui, nisi in poenam recitationis culpabiliter et cum peccato omissæ.

Quinto probari potest hoc ipsum a posteriori, et ab absurdo, quod exilia licentia sequeretur; si enim beneficiarius satisfaceret in conscientia, cum intentione expendendi fructus beneficii juxta præscriptum Pii V. et cum eo animo posset licite non recitare, posset accipere bcneficium^pingue, ut ex fructibus aleret fratres, vel dotaret sorores indigentes, ut juxta statum suum honeste nuberent, atque ita providere sufficienter per multos annos toti suæfamiliæ, et cognationi sine onere recitandi officium; nam Pius V. solum obligat non recitantem ad restituendos fructus, vel ad fabricam beneficii, vel ad usus pauperum; et quidem pauperum nomine comprehendi possunt ejus consanguinei, si vero indigent, ut omnes fatentur. Satisfaceret ergo huic debito expendendo fructus omnes in alimentis suorum fratrum, vel in dotibus sororum indigentium, et nihil sibi accipiendo,sed vivendo interim ex suis bonis patrimonialibus. Consequens autem apparet ex se satis absurdum, et contra omnium fidelium et piorum mentem. Fateudum ergo est, Ecclesiam non relinquere beneficiario talem optionem,sed determinateimponere illi onus recitandi, et ulterius in poenam peccati imponere illud aliud onus restitutionis faciendæ. 7

Unde sexto addere possumus aliud non minus absurdum; si enim ipse beneficiarius aliunde pauper sit, nec habet unde vivere possit, nisi ex fructibus beneficii, quibus sufficienter alitur, posset licite nunquam *reel-* 3

tare officium, et retinere semper sibi fructus omnes beneficii quibus indiget ad propriam sustentationem. Quando enim Pius V. obligat non recitantes, ut expendant fructus perceptos in usus pauperum, concedunt doctores, ipsnmmet beneficiarium, si pauper sit, posse sibi applicaro fructus illos, sicut posset applicaro aliis pauperibus, et ita satisfacere præcepto Pontificis, cum non debeat ipse pejoris esse conditionis quam alii pauperes, ut aliis citatis fatetur expresse Thom. Sanchez dicto cap. π. dub. 87. num 3. Si ergo habet animum sibi eos fructus applicandi ut pauperi, jam habet animum satisfaciendi omnino obligationi sibi a Pio V. imposita, atque adeo cum hoc solo animo poterit licite nunquam recitare officium, et vivere de ejus fructibus. Quis autem non videat, quam longe hoc absit a mente Ecclesiæ, et Pontificis, ut clericus pauper oblinens beneficium congruum ad suam sustentationem, non illud accipiat cum onere recitandi officium divinum, sed satisfacere hoc solum, quod velit ex fructibus beneficii sustentari?

9 Septimo denique ratio a priori esse videtor, quod beneficia omnia instituta sunt ad servitium aliquod Ecclesiae præstandum, ut omnes supponunt, et ad minus ad servitium illud, quod in recitatione officii divini exhibetur. Unde qui beneficium retineret, quamvis fructus sibi non acciperet, sed daret omnino pauperibus, si tamen non recitaret, fraudaret Ecclesiam fine primario intento in erectione beneficii, quod in magnum Ecclesiae detrimentum resultaret, occupato inutiliter loco alterius, qui Ecclesiæ deservire deberet. Sicut, sihabensbeneficiumparochiale vellet fructus omnes pauperibus erogare; non ideo, dum beneficium retinet, posset curam animarum abjicere, quia beneficium illud ad tale servilium institutum est, et affert secum obligationem intrinsecam, et affixam personæ parochi, ut obsequium Ecclesiae debitum non prætermittat, ad quod se obligavit eo ipso quod acceptavit beneficium. Similiter ergo quodlibet aliud beneficium, saltem nisi tenuitas nimia fructuum excuset, affert secum obligationem intrinsecam, et affixam personæ beneficiarii, ut inserviat Ecclesia* saltem in recitatione divini officii, quo aervitio illicite fraudat Ecclesiam, quoties sine legitimo impedimento officium non recitat, quamvis non semper ad restituendos fructus teneatur, nisi post primum semestre, et quando illos percipit. Nullo ergo modo reputari potest probabile, prout non nemini fortasse videbatur, quod possit absque culpa officium non recitaro beneficiarius, qui habet animum non percipiendi sibi fructus, sed cos vel fabricœ, vel pauperibus applicandi.

DUBIUM VII.

Utrum officia aliquorum Sanctorum, quæ in quadam civitate recitari solebant, et diu omissa, ac interrupta fuerunt, possint sine nova sedis Apostolicæ licentia iterum recitari?

Desiderabat clerus cujusdam civitatis in Italia satis nobilis repetere usum, qui ibi antea fuerat, recitandi officia propria de aliquibus suis Sanctis, et solum dubitabat, an id liceret, postquam diu fuerat interrupta recitatio illorum officiorum: quare per non usum timebant ne perditum jam fuisset jus, seu privilegium, si quod habuerant ad illa officia recitanda. Respondi, difficultatem apud me non fundari in mera interruptione præterita: nam, si revera celebratio natalium illorum sanctorum, et recitatio officiorum propriorum facta fuerat aliquando cum facultate, et approbatione sedis Apostolicæ, interruptio sola, vel non usus, non poterat impedire reditum ad eadem festa, et officia celebranda et recitanda. Ratio autem desumitur ex doctrina generali, quam cum aliis late tradit, et probat Suarez *de legibus* lib. vili. cap. 34. et alii, quos affert, et sequitur Gastro Palao tom i. tract, m. disp. iv. punct. 18. n. 3. etpunct. 19. n. 1. qui dicunt, privilegia, quæ non sunt in aliorum præjudicium, non perdi per merum non usum, nec etiam per actus contrarios: nisi interveniat renuntiatio acceptata a concedente privilegium, vel ab eo ad quem spectat acceptatio renuntiationis. Cum ergo in casu nostro nulla interveniat renuntiatio, et multo minus acceptatio sedis Apostolicæ, non potest interruptio illa inducere amissionem facultatis a sede Apostolica semel concessæ, hoc enim privilegium, seu hæc facultas ex iis certe erat, quæ in nullius de-

trimentum vergunt, sed solum in commodum illorum quibus conceditur.

2 Difficultas ergo tota est in eo, an hæc facultas concessa præsumatur a sede Apostolica, et an subsistere nunc possit, si ab alio, quam sedo Apostolica emanaverit? Et quidem, si vera esset doctrina, quam tradit Emman. Roder, in *quaestionibus Regalur.* torn. i. q. xlii. art. 21. res esset fere extra controversiam, docet enim hic auctor, posse in religionibus recitari officia propria sanctorum illius ordinis, etiamsi hæc officia non sint a sede Apostolicaapprobata, dummodo digna sint ut approbentur, vel religio eis utatur animo ea a sedo Apostolica confirmandi ; quam doctrinam ex parte videtur approbare Laym. lib. iv. cap. S. n 6. dicens placere sibi hanc Roderici doctrinam « si lectiones de sanctis omni suspicione falsi carentes, antehac in Ecclesia recitari consuetæ fuerant : secus si lectiones de Sanctis noviter introducantur. » Hoc autem, quod de religionibus dicitur, a fortiori procedit de officiis ab episcopo pro sua ecclesia, approbatis, cum major sit ad hoc episcopi auctoritas in sua ecclesia quam prælati regularis in suo ordine. Et fundamentum Roderici non minus in episcopo approbante procedit, fundat enim suam doctrinam in verbis rubricæ primæ breviarii de *officio duplicin.* 1. ubi dicitur officium etiam duplexfieri in festis Sanctorum, « qui apud quasdam ecclesias, religiones, vel congregationes conſueverunt solemniter celebrari cum officiis propriis a sede Apostolica approbatis, aut ejusdem sedis auctoritate receptis, vel recipiendis (servata tamen forma hujus Breviarii) alioquin de communi, etiamsi prædicta festa in hoc Kalendario non sint descripta. » In qua rubrica dictus auctor verba illa, *vel recipiendis,* ita intellexit, ut ante approbationem asede Apostolica possint officia illa recitari ; si tamen adsit animus faciendi illa a sede Apostolica approbari, quia rubrica non requirit approbationem præterftam, sed vel prætcritam, vel saltem futuram. Et quidem eodem modo loquitur rubrica de ecclesiis, ac de religionibus ; quare quod potest quoad hoc prælatus regularis pro suo ordine, poterit procul dubio episcopus pro sua ecclesia.

3 Sed in hoc graviter lapsus est Rodericus, nec intellexit sensum verborum illorum, *vel recipiendis,* qui clarissimus est; voluit enim Pius V. cujus auctoritate rubrica illa facta est, comprehendere officia propria, non solumquæ jam tunc recitabantur, sed etiam futura, et nova, quæ successu temporis poterant accrescere, et in utrisque officiis propriis voluit, quod haberent approbationem sedis Apostolicæ, quæ vel antea ea approbasset, vel postea prævio examine approbatura esset. Unde ex verbis ejusdem rubricæ omnes colligunt, non posse introduci officium proprium novum, nisi antea sedes Apostolica illud approbet. Quinimo, etiamsi lectiones illae antea recitarentur, post illam tamen bullam Pii V. necessariam esse sedis Apostolicæ approbationem, ut retineantur, colligitur clare ex relatis verbis rubricæ, et notavit Gavantes in rubricas Breviarii sect, n. c. 2. n. 2. et ita de facto ecclesiæ, et religiones adduxerunt officia propria, quæ habebant, et successive afferunt quæ de novo introducunt, ut examinentur et approbentur a sacra rituum congregatione, in quo sensu sacra rituum congregatio die vin. Aprilis anno 1628. decrevit id, quod postea in novo Breviario appositum est. « Non potuisse post bullam Pii V. de breviario Romano, neque posse locorum ordinarios, tam sæculares, quam regulares, addere Kalendariis, etiam propriis, sanctorum officia, nisi eaduntaxat, quæ breviarii Romani rubricis, vel sacræ rituum congregationis, seu sedis Apostolicæ licentia conceduntur. › Ex quibus verbis constat non potuisse officia illa post bullam Pii V. introduci cum sola episcopi approbatione.

Dubium ergo solum esse potest, an, si solita fuissent recitari cum approbatione et consensu episcopi ante bullam Pii V. possent recitari etiam post illam, sine nova approbatione sedis *Apostolicæ? id enim* aperte concedere videtur *Layman in verbis relatis, « quando lectiones sint omni suscipione falsi carentes, et antea in ecclesia recitari consueta fuerant :* quæ verba ex ipso refert, et approbat Antonius de Quintanadvenas torn. i... *singularium* tr. vili, *singulari* l. num. 6. ipse tamen ita intelligil prædicta verba, ut Layman loquatursolum de officiis propriis, quæ jam semel a sede Apostolica approbata fuerunt pro alio loco, quam approbationem dicit sufficere, ut in alia etiam ecclesia, vel loco, in quo fit officium de eodem sancto, possint eædem lectiones recitari : qui tamen sensus, quidquid sit de illius veritate, Iunge distat a sensu Layman, qui clare loquitur do officiis numquam a sede Apostolica approba-

(is, sed solitis recitari ante bullam Pii V. ot omni falsi suscipione carentibus.

Sed revera, el attentis verbis bullæ Pii V. dicendum videtur, post illam non potuisse retineri, ct continuari officia propria peculiarium ecclesiarum, vel ordinum, quæ non fuissent a sedo Apostolica approbata, ut probat Gavanlus dicto c, ». num. 23. quia Pontifex expresse prohibet, ne quidquam addatur, vel tollatur suo Breviario : illæ autem lectiones nondum approbatæ a sede Apostolica adderentur contra præceptum Pontificis, cujus ea potissimum fuit intentio, ut tolleretur varietas et diversitas variarum ecclesiarum, et ubique ab omnibus idem officium recitaretur. Unde, quando in rubricis mentionem fecit celebritatis aliquorum festorum propriorum in singulis ecclesiis, caute additum est, officia propria tunc posse in illis recitari, quando officia illa approbata inveniren tur, vel postea approbabuntur a sede apostolica, ut supra vidimus ex verbis rubricæ. Ex quibus desumi potest argumentum pro hac conclusione firmissimum, nam ibi solum permittuntur officia propria a sede Apostolica recepta vel recipienda, ubi duplex approbatio distinguitur, altera do praeterito, altera de futuro. Sicut ergo pro officiis propriis de novo introducendis requiritur approbatio sedis Apostolicæ futura, quæ significatur per illa verba, *vel recipiendis* : ita pro officiis propriis recitari antea solitis requiritur approbatio ejusdem sedis præterita, quæ significatur per illa verba, *ex ejusdem Sedis auctoritate receptis.* Alioquin non debuisset fieri mentio approbationis de præterito, quæ solum exigi poterat pro Officiis antiquis, et jam antea recitari solitis : nam pro officiis novis, et de novo introducendis, certum est requiri approbationem futuram et novam. Cum ergo ibi pro officiis propriis requiratur approbatio sedis Apostolicæ disjunctive vel præterita, vel lutura ; manifeste intelligitur, sermonem ibi fieri non solum de officiis de novo introducendis, quibus necessaria est approbatio de futuro, sed etiam de officiis antiquioribus, et jam antea recitari solitis, quibus solis prodesse poterat approbatio sedis Apostolicæ præterita ; quare in ulriusque approbatio necessaria est, nec possunt officia illa antea recitata retineri, si a solo episcopo, et non a sede Apostolica approbata fuerant.

6 Objici possunt verba earuradem rubricarum, in quibus permitti videntur festa, quæ in aliquibus locis, vel ecclesiis consueverunt celebrari, licet η: n inveniantur in Romano Kalendario, ut in dicta rubrica i. num. 1. et rubr. ir. num. 1. et alibi : sufficit ergo usus præteritus ad retinenda ejusmodi officia ct festa.

Ad hoc respondet Gavanlus dicto cap. ». num. 27. rubricas illas non osse intelligendas de omnibus festis propriis, sed de illis solis, quæ solita erant solemniter celebrari. Sed hoc certe non satisfacit, quia in dicta rubr. n. agitur de festis etiam propriis, quæ ritu solum semiduplici celebrantur, quæ certe non est solemnitas proprie dicta.

Facilius fortasse, ct clarius responderi potest distinguendo inter festa propria, et officia propria : quare admittere possumus et concedere. Pium V. permisisse quod celebrarentur in singulis ecclesiis, et ordinibus festa propriorum sanctorum, quæ apud illos celebrari solebant : non tamen concessisse, quod in eorum festis recitarentur officia propria, quæ a sede Apostolica non essent approbata, vel approbanda : atque ideo quando do illis officiis propriis mentionem fecit, statim addidit conditionem illam approbationis sedis Apostolicæ, quam conditionem non addidit, quando de celebrandis festis propriorum sanctorum in multis rubricis sermo incidit : quia tamen experientia docuit abusum et inconvenientiam ex multiplicatione sanctorum propriorum, de quibus in singulis ecclesiis, vel locis festum celebrabatur, ideo hæc etiam facultas abrogata, ct restricta est decreto speciali congregationis rituum jussu Urbani VIII. edito die vm. Aprilis anno 1628. et in novissimo Breviario recognito adjuncto, his verbis : « Item vetuit et prohibuit celebrari per totam civitatem, vel diœcesim, etiam de cujuscumque ordinarii auctoritate festum cum officio, eo quod in loco adsit ecclesia parochialis, vel regularis, vel abbatiales, aut aliqua reliquia, sed tantum in ipsius sancti ecclesia titulari, seu ubi asservatur corpus, aut insignis reliquia, et non alibi. Insignes autem reliquias declaravit, esse caput brachium, crus, aut illam partem corporis, in qua passus est martyr, modo sit integra, et non parva, ct legitime ab ordinariis approbata. De sanctis episcopis locorum, martyribus, civibus, et aliis festis, de quibus in Kalendario Romano seu rubricis breviarii nihil habetur, uti etiam de beatis nondum canonizatis, nihil propria auctoritate constituatur, sed omnino consulatur sa- 8

era rituum congregatio. » Post cujus decreti promulgationem omnes fere Italiæ ecclesias licentiam petiisse novam ad suos proprios sanctos celebrandos a sacra rituum congregatione testatur Gavanlus dicto c. n. n. 29. Ex quibus omnibus constat; officia de quibus quærebatur, non posse nunc iterum repeti et recitari, nec de illis sanctis officium proprium, vel etiam commune fieri sine nova facultate sedis Apostolicæ, vel sacræ congregationis rituum, nisi ejusmodi facultas jam antea obtenta fuisset, quando illa officia recitabantur, et eorum sanctorum festa celebrabantur.

9 Solum ergo restare potest nunc dubium, cum modo constarc non possit, an præcessisset tunc ejusmodi facultas sedis Apostolicæ, quando recitabantur officia illorum sanctorum, an in hoc dubio præsumenda sit sedis Apostolicæ approbatio et licentia fuisse, quando olim ea officia recitari solebant. Ad quod breviter dico, non præsumi sufficienter ejusmodi licentiam, nisi probetur. Ad quod inprimis afferri posset regula illa generalis, quod licentia, cum sit actus positivus, non præsumitur, nec creditur nisi probetur, ut probat Thomas Sanchez de licentia parochi, ut alius sacerdos matrimonio assistat l. III. *dematr.* disp. xxxvn. per totam, et n.S. concludit, si superior agat contra licentiam, et neget illam, incumbere onus probandi ei, qui assistit matrimonio, vel ipsis contrahentibus. In hoc autem casu est et alia magna præsumptio, ut credi potius debeat, non praecessisse talem licentiam, nimirum non solebant frequenter olim poti tales licentiæ a sede Apostolica, et quia interruptio subsecuta in officiis illis recitandis, magnum argumentum est, quod quando congregatio rituum incepit adstringere in hoc negotio, et coarctare ordinarios; ne sibi eam auctoritatem assumerent, ea de causa officia illa propria et festa omissa sunt, quia nulla sedis Apostolicæ facultate approbata vel subnixa reperiebantur. Quare, si præsumptionibus standum esset, præsumptio magis videtur suadere, quod facultas sedis Apostolicæ non præcesserit, atque adeo, ut iterum officia, et festa illa in usum revocentur, petenda necessario videtur facultas et approbatio a sede Apostolica, vel a sacra rituum congregatione.

DUBIUM VIII.

Utrum qui per errorem recitavit hodie officium crastinum, debeat cras recitare officium hodiernum, vel iterum recitare crastinum?

Suppono officium utriusque diei fuisse æquale, vel fere æquale, ne locus sit alteri dubio, an qui hodie cognito errore, debeat supplere, vel recitando officium hodiernum, vel aliquam ejus partem ad ponendam æqualitatem : de hoc enim non quærebatur, sed solum quale officium debeat cras recitare, an hodiernum, quod omisit, an iterum idem officium crastinum, quod jam hodie recitaverat ?

Ad hoc dubium multis abhinc annis respondi, debere cras recitari officium dieicrastinæ, quamvis hodie per errorem idem recitatum sit, quod etiam sentit Villalobos I. p. tr. XXII, num. 3. Ratio autem esse potest, primo, quia singulis diebus est præceptum Ecclesiæ recitandi officium illius diei : si ergo hodie per errorem recitasti aliud officium, non ideo excusaris a præcepto crastino, quod nondum incepit obligare, et quod cras obligat determinate ad tale officium.

Secundo , quia si per errorem hodie jejur.asti, putans hodie esse vigiliam S. Petri, v. g. quæ erit cras, non ideo excusaris a jejunio crastino : et e contra, si *vigilia sit hodie, et* tu per errorem putes esse cras, non obligaris cras ad jejunandum. Similiter, si putans esse Dominicam, cum sit sabbatum, audisti missam , et abstinuisti ab operibus servilibus, non ideo excusaris cras ab audienda missa, et abstinendo ab opere servili, et sic in aliis. Quorum ratio est, quod Ecclesia non præcipit jejunare semel in anno in honorem S. Petri, nec audire missam semel in hebdomada, vel in ea observare unumdiemfestum, etc. Sed præcipit determinate tali die jejunare, et tali die audire missam, et abstinere ab operibus servilibus. Eodem autem modo præcipit tali die determinate recitaro tale officium ; quare si per errorem alia die illud recitasti, nondiim satisfecisti præcepto Ecclesiæ, quod nondum inceperat obligare, atquo adeo adveniente sua die, debes illud officium iterum recitare.

4 Post hoc voro responsum a me datum, prodiit tomus primus *Singularium* Patris Antonii de Quinfanad venas, qui tr. vn. *de recitatione horarum, singularii.* quamvis verius putet, omicso per errorem festo duplici, vel semiduplici hodierno, non posse dc eo alia die sequenti recitari ; probabile tamen contrarium existimat. Primo, quia intrare videtur regula dc translatione festorum, quando die propria est impedita : nam, sicut impeditur dies propria alio duplici majore, vel Dominica, aut alio officio magis privilegiato; ita impeditur oblivione, quæ maximum impedimentum inducit : debet ergo festum illud transferri in aliam diem non impeditam. Secundo, quia ignoranti non currit tempus : ergo cum primum pervenit ad tuam notitiam, quod fleri debebat officium de tali festo, perinde est ac si non perlransisset ejus dies. Tertio denique, quia nemo jure suo absque culpa privandus est. Habent autem jus et sanctus ille, et ipse recitans, ut dc illo festo semel in anno recitetur : nec intercessit cuipa ipsius sancti, aut recitantis, quia oblivio fuit inculpabilis : ergo nec sanctus suo cuitu, nec recitans suo jure privari debet, cum præsertim nulla sit rubrica, quæ ad id cogat, sed potius rubrica de translatione festorum contrarium suadeat. (

5 Doctrina bæc nimis singularis mihi videtur, et merito ab ejus auctore posita est in tomo *singularium* titulo inscripto.Tola autem innixa est fundamento omnino falso, ex rubrica de translatione festorum, quam auctor aliter concepit, ac revera sit. Supponit enim festum duplex, aut semiduplex transferri semper debere, *cum proprius dies est impeditus ;* quæ regula ita universalis non invenitur in Breviario, sed sub terminis satis expressis, et particularibus, nempe transferri debere tunc solum, quando occurrit in Dominicis Adventus, et Dominicis a Septuagesima, usque ad Dominicam in Albis, et in certis aliis diebus ibi enumeratis, ut constat et rubr. 10. quæ est de translatione festorum, in qua singillatim ponuntur omnes casus, in quibus solis officium alicujus sancti transferri possit, et debeat extra suum diem : in quibus certe non ponitur, quando recitans per oblivionem erravit in officio recitando. Non favet ergo, sed aperte repugnat rubrica menti hujus auctoris.

G Itatio vero illa, quod Sanctus videatur habere jus, ut semel in anno cultus officii ei tribuatur,multo debilior est. Et quidem, si aliquid probaret, concluderet etiam, quod si recitans per errorem feria vi. hebdomad» majoris omisit officium illius diei, et in paschate agnosceret suum errorem, deberet, aut posset post octavam Paschæ, prima die non impedita, recitare officium ferire vi. hebdomad® majoris, quo certe nihil absurdius dici aut fieri posset. Sequela vero probari videtur, quia majus jus habet passio Domini, ut de ea semel in anno officium solemniter fiat, quam passio ullius sancti. Cum ergo anno illo, nullo alio die talis persona recitaverit illud officium, quia propria dies impedita fuit propler oblivionem, vel errorem : oportebit, quod recitatio illius officii adeo solemnis transferatur in diem aliam non impeditam.

Adde, posse etiam contingere, ut sine errore, vel oblivione impediatur recitatio officio de sancto, propter morbum eo die occurrentem, qui non minus impedit quam error vel oblivio. Si ergo sufficit diem illam esse impeditam quocumque genere impedimenti, ut transferri debeat vel possit officium illud in aliam diem non impeditam : poterit ægrotus, cessante morbo, recitare dc festis omnibus successive, quorum officia omisit morbi causa, quod absurdissimum esset. Fatendum ergo est, translationem officii tunc solum fieri debere, quando solum dies propria impeditur officio Dominicæ, vel festi magis privilegiati, prout in rubricis Breviarii expresse traditur, in quibus de impedimentis alterius generis nulla prorsus mentio habetur.

Respondet ad hoc exemplum ægroti ille auctor n. 4. eo casu ægrotum non teneri ad recitandum die illo, atque ideo obligationem, vel jus ad recitandum de illo sancio non perseverare : nec adfuit error aut oblivio, ob cujus impedimentum conceditur ista translatio ; hoc tamen satisfacere non potest, quia remanet eadem difficultas : si enim rubrica concedit translationem festi in aliam diem, quando dies propria impedita fuit, et hoc intelligi potest de impedimento oblivionis, cur non dc impedimento morbi? Ratio ergo universalis reddi debet, quæ non potest esse alia, nisi quod rubrica non loquitur universaliter de omni impedimento, sed solum quando impeditur officio Dominiore, vel festi, aut ferire privilegiatre tunc occurrentis.

Confirmari potest et explicari, quia vel obligatio recitandi de tali Sancto erat alii-

gata illi diei, et tunc transacto illo die cessat obligatio, nec postea reponendum est illud officium. Vel obligatio illa taliter erat alligata illi diei, ut obliget etiam pro toto anno, quando illa die non fuerit ei satisfactum, prout dici solet de communione in paschate, cujus præceptum obligat quidem ad communionem in paschate, vel intra illos quindecim dies; ita tamen ut si vel culpabiliter vel inculpabiliter omissa sit, non ideo cesset obligatio, sed debeat quamprimum eo anno sumi communio. Si ergo talis sit obligatio recitandi officium de tali sancto, redit argumentum supra factum; quia sive communio paschalis omissa sit ob errorem, vel oblivionem, sive etiam ob infirmitatem vel impotentiam, vel quodlibet aliud impedimentum, debet tamen intra eumdem annum quamprimum accipi: nam præceptum taliter obligat ad circumstantiam temporis paschalis, ut præterea obliget ad substantiam communionis intra annum. Similiter ergo, si præceptum recitandi officium de hoc sancto taliter alligatur ad circumstantiam hujus diei ut etiam postea maneat obligatio quoad substantiam intra eumdem annum, manebit utique obligatio, sive per oblivionem sive per morbum, aut aliud impedimentum omissa fuerit recitatio in sua die.

10 Imo, si consequenter loquendum sit, idem dici deberet, quando non per oblivionem, sed scienter omissa fuit recitatio; si enim sanctus ille habet jus, ut semel in anno cultus officii ei deferatur, sicut non debet eo jure privari per te, ob errorem, vel oblivionem recitantis; ita non debetsine sua culpa ob solam culpam recitantis suojure, et cultu privari, sed alia die non impedita debebit de ipso officium recitari, atque adeo qui per mensem culpabiliter officium non recitavit, debebit, vel poterit mense sequenti recitare de duplicibus vel semiduplicibus, quorum omisit officia; neque enim apparet cur minus in uno casu quam in alio fieri possit, vel debeat ea translatio, cum non minus impedita fuerit dies propria, quando cum culpa, quam quando sine culpa officium fuit omissum in propria die.

Ratio denique est, quia ritus divini officii recitandi non debet esse privatus; et proprius singulis personis, sed publicus, et communis toti communitati, vel Ecclesiæ, ad quam pertinet hic recitans: atque adeo singuli debent semper officium illud recitare, quod recitatur a tota communitate in illo loco, vel ecclesia, ad quam spectant. Si ergo alii canonici, v. g. vel monachi recitent hodie de feria, et tu velis de sancto ante triduum a te omisso recitare, vel debebis duo officia recitare, alterum privatim, alterum in choro cum aliis, (ad quod certe rubrica nulla obligat) vel debes cum cæteris in choro non canere, quod non est minus absurdum. Nec satisfacit auctor ille n. 6. dicens, posse te tunc amplecti contrariam sententiam, et recitare de officio currenti, hoc, inquam, non satisfacit; quia nos non quærimus quid possit facere per principia extrinseca, sed quid præscribat faciendum eo casu rubrica breviarii Romani, a cujus verbis et mente dicimus esse omnino alienum transferre officium ex solo suo errore omissum. Si enim ea translatio essetjuxta rubricam, præciperet eo ipso rubrica, quod illa die non recitaret officium quod recitat ejus ecclesia, sed aliud diversum, quod evidens est contrarium esse rubricæ intentioni, quæ semper intendit uniformitatem officii, nec permittit variationem, nisi ad summum pro festis propriis alicujus ecclesiæ, vel communitatis.

Nec etiam permittit, ut vidimns, translationem officii in aliam diem, nisi solum quando dies propria impeditur officio magis privilegiato, qui est casus unicus in rubrica translationis expressus. Unde neque est ad rem quod dicebatur, *ignoranti tempus non currere*, id enim habet locum in iis, quæ non alligantur certo diei, prout est Officium (alis sancti. Sicut nec est ad rem, quod nemo jure suo sine culpa privandus est; supponit enim falsum, quod scilicet recitans, vel ipse sanctus habeant jus ad *officium* indefinite pro toto anno; nusquam enim hoc jus concessum est, sed solum pro tali die, nisi in casu ab eadem rubrica expresso, quo propter aliud officium dignius occurrens, præcipitur translatio in talem diem determinatam, et non in aliam. Sicut ergo putans ex errore hodie esse feriam sextam, cum sit feria quinta, et ideo abstinens hodie a carnibus, debet cras etiam ab eisdem abstinere, nec potest allegare quod sine culpa non debet privari jure suo edendi carnes diebus quinque in hebdomada: nam revera non habebat talejus, sed edendi carnes talibus diebus determinatis; ita prorsus in casu nostro dicendum est, non privari sine culpa jure

suo, sed ob impotentiam ex errore, vel oblivione, non potuisse uti jure suo, quo illa solum dio uti poterat.

13 Ex dictis autem infertur decisio alterius similis dubii, an qui ex errore hodie recitavit officium de festo crastino, cras debeat repetere idem officium, an vero recitare oras dc festo hodierno. In quo dubio idem Quintanadvenas dicto tr. vili. *singulari* x. n. 2. et 3. dicit, adveniente postea die crastina propria illius Sancti, non esse de illo iterum recitandum, cum jam debitum officium ei anticipata solutione exhibitum sit ; sed dio illa recitandum officium, vel dc sancto duplici, vel semiduplici, cujus forte officium hodie recitari debuisset, vel, si hodie non occurrebat tale officium recitari debebit dc feria, vel sancio simplici occurrenti die crastina,

Hæc tamen sententia non est minus singularis, quam præccdens, ct oppositum docuit Villalobos loco supra allegato, et procnl dubio videtur esse juxta mentem Pii V. qui singulis diebus alligavit suum officium proprium, nec permisit variationem, aut translationem a parte antea, nec a parte post: et singulisdiebus incipit obligare praeceptum officii illius diei, quod antea non obligat, atque adeo non potuit huic præcepto heri satisfieri : nec præceptum est recitandi semel in anno de tali sancto, sed recitandi tali die determinate. Quare applicari possunt exempla supra adducta ex jejunio, et missa : nam, si ex errore heri jejunasti, putans esse vigiliam S. Petri, quæ est hodie, non ideo excusaris a jejunio hodierno : item, si hodie audisti missam, ct servati festum, putans ex errore hodie esse festum S. Laurentii, quod erit cras, non ideo excusaris ab observatione festi crastina, et tuæ ignorantiae debes imputare, quod bis jejunes, vel observes festum ; quia nimirum hæc præcepta non obligant indeterminate pro semel in anno, sed determinate pro tali die sola : idem ergo dicendum est de recitatione officii, in quo eadem est ratio, ut vidimus.

Ad hoc etiam applicari possunt absurda similia, quæ sequerentur. Si enim aliquis ex errore anticipavit officium hebdomadæ majoris, quod recitavit tota hebdomada passionis præcedenti ; postea cognito errore in ipsa hebdomada majori deberet recitare de festis sanctorum, quorum officia omiserat hebdomada præcedenti. Item,si per errorem recitavit officium nativitatis domini ante ejus diem, deberet in ipsa die recitare officium de feria. Imo, cum juxta rubricas missalis debeat missa concordare cum officio, deberet in dic natalis dicere missam de feria; ctcum omnes possint illa die tres missas celebrare, posset etiam sacerdos ille lres missas de feria dicere : quæ omnia absurda ex illa sententia consequuntur. Nec minora sunt, quæ auctor ipse consequenter concedit, cum enim *singulari* ix.n. 6. admisisset, idem procedere quando error communis fuisset toti choro et communitati ; deberet enim postea die prima non impedita recitare officium sancti, quod per errorem omissum fuerat propria dic, nisi scandalum sequeretur : postea *singulari* x. n. 4. idem dicit in choro observandum casu, quo per errorem anticipatum fuisset officium alicujus festi, ut cessante scandalo, adveniente die propria, in choro non fiat officium de illo festo, sed dc feria : quare, si doctrina illa vera esset, anticipato per errorem officio nativitatis, vel resurrectionis dominicæ, deberet etiam in choro cessante scandalo, officium de feria in iis festivitatibus celebrari, ne bis solvatur officium eidem festivitati, quod maximum inconveniens reputat ille auctor, sed certe debuissent hæc alia graviora existimari, prout revera sunt, et a mente rubricarum valde aliena.

Major difficultas esse posset in dubio alio, de quo etiam olim consultus fueram; nimirum quid facere debeat, qui per errorem incipit recitare de feria , v. g. immemor festi occurentis, vel e contra, et parte officii illius diei recitata, agnoscit errorem ; an tunc debeat prosequi recitando quod superest, de sancto occurrente, an vero juxta officium, quod ex errore jam partim recitaverat. Ad quod dubium idem Quintanadvenas dicto *singulari* x. num. 4. respondet, si solum vespere cum completorio recitatio sunt, non oportet eas repetere, sed solum addere commemorationem illius sancti, de quo debet sequenti die recitari, et prosequi officium de ipso, quod idem dicendum putat, si matutinum etiam cum laudibus recitavit, « et si forsan non deerit, inquit, qui juxta sententiam relatam dicat, tunc prosequendum esse inceptum officium , et missam de illo celebrandam , nani major pars debet trahere ad se minorem, ut constans est doctorum axio ma. Sed quoad celebrationem missæ attinet, inspiciatur, ne in ecclesia adsit scandalum, vel si magnæ solemnitatis dies , etc. » Sed

ulterius progreditur Caramuel in regulam vili. Benedicti, disput. x. num. 1403. quem afTert et non improbat P. Diana part. VII. tr. xi. *miscell.* 11. qui supponit, unicum esse præceptum omnium horarum quæ recitantur singulis diebus, et inde infert, peccare mortaliter, qui legit horas aliquas de Dominica, et reliquas de sancto, quia non legit officium divinum, sed duo semiofflcia, quæ non possunt ita connecti, ut unum officium divinum constituant; quia ex aliquot horis de Dominica, et aliis de feria, si conjungantur, non exurget officium divinum approbatum a sede Apostolica. Hæc ille, qui consequenter dicere debet in dubio nostro, eum qui incipit cum errore recitare officium, v. g. de feria, vel de alio sancto, debere vel repetere horas quas dixit, vel prosequi idem officium, quia ex illa parte et alia parte officii de sancto vere occurrenti non potest componi unum officium canonicum approbatum.

17 Sed, ut ab hoc ultimo incipiamus, non credo esse obligationem prosequendi officium ex errore inceptum. Et quidem, si argumentum hujus auctoris aliquid concluderet, probaret utique, esse obligationem iterum recitandi horas illas juxta officium eo die occurrens; fundatur enim in hoc, quod non sunt plura præcepta, sed unicum de toto officio illius diei : præceptum ergo illud non est de officio in genere, sed de tali officio, quod huic diei in Breviario assignatur : si ergo recitatur aliud officium, non impletur illud præceptum. Si autem respondeas, impleri quoad substantiam officii, quamvis non quoad circumstantiam accidentalem talis officii : ex hoc ipso solvi potest argumentum, ùt non probet intentum illius auctoris. Sicut enim in illo præcepto consideras substantiam et circumstantiam rei præceptœ, et dicis, satis fieri quoad substantiam, recitato quolibet officio saltem moraliter æquali : ita dicam ego, ex illis duabus partibus officii diversi resultare unum Officium unitate substantiali, quamvis non unum unitate accidentali : quare satisfactum est præcepto recitando unum officium substantialiter, quamvis non habeat unitatem accidentalem resultantem ex eo quod omnes horæ sint de officio ejusdem sancti, vel feriæ, quæ unitas est circumstantia accidentalis non pertinens ad substantiam, sicut quod officium sit de tali sanoto, non perlinet per se ad substantiam, sed ad circumstantiam accidentalem rei præceptœ.

Aliunde vero, quod illa diversitas partium intra idem officium non sit contra substantiam, nec impediat officium esse unum, probari potest. Primo, quia officium alicujus sancti non minorem respectum habet ad primas vesperas, quam ad secundas; unde quando die sequenti non potest fieri officium de sancto simplici propter vigiliam, aut feriam privilegiatam occurrentem; die etiam præcedenti vesperœ non dicuntur de illo Sancto, sed de feria, ne maneant primæ vesperæ sine toto officio consequenti. Et tamen, si aliquis per errorem non recitavit heri vesperas festi hodierni, potest, agnito errore, et lebet hodie recitare de festo hodierno; quia correspondentia illa ad vesperas hesternas non est substantialis.

Secundo, quia intra eamdem diem sæpe officium usque ad nonam recitatur de uno sancto, et a vesperis recitatur de alio : imo intra easdem vesperas dimidia pars dicitur de uno festo, et altera pars a capitulo dicitur de alio festo diverso : et aliquando ritus ipse dividitur, ut in vigilia natalis Domini, in qua matutinum dicitur feriale, et laudes dicuntur ritu festi duplicis. Si ergo Ecclesia ipsa in uno officio inducit ejusmodi divj^iones et diversitates, non erit contra substantiam officii unius, si agnito errore, ab horis minoribus et deinceps recitetur de festo occurrenti, quamvis matutinum cum laudibus dictum fuerit de feria.

Tertio hoc ipsum clarius ostendi potest in privata etiam unius recitatione, hoc ipsum posse, et debere aliquando observari. Pone enim, te recitato matutino hodierno *de feria,* accipere post auroram beneficium alicujus ecclesiœ, cujus sancti titularis festivitas sit hodie : certe ab illa hora, qua possessionem accepisti, debes recitare de sancto illo, ut duplici primæ classis, et cum octava. Conflatur ergo unum officium ex matutino feciali, et reliquis horis ritu festi duplicis : quod tamen officium nusquam invenietur in breviario ita conflatum. Alioquin non satisfecisses hodie præcepto, si hodie non recitasti unum aliquod officium. Sicut ergo tunc potes, et debes unire matutinum feriale cum horis aliis, et vesperis *de* Sancto titulari, imo non potuisses dicere matutinum de illo Sancto, quia illa hora nondum eras beneficiarius illius tituli, sed ab ea hora debes variare officium, in qua advenit obligatio recitandi de Sancto : ita in casu nostro ea hora, qua innotescit tibi obligatio recitandi. De festo ho-

(lierno, *quod* antea ignorabas, debes incipere recitare aliud officium , ex quo, et ex horis anterioribus resultaro potest unum officium, quod non sil minus unum, quam sit in casu beneficiarii accipientis possessionem sui beneficii ante horam primam, vel tertiam. Hoc nutem frequenter contingere potest, *et* mihi olim sæpe contigit venienti primo mane in locum, in quo fiebat octava dedicationis ecclesiæ propriæ; quamvis enim pridie sero dixissem matutinum feciale, die sequenti recitabam de octava , quia jam tunc debebam sequi ritum illius loci, in quo manere debebam. Nec mirum , quod ex illis diversis partibus officii Romani resultare, possit unum officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto, quando ex partibus rituum multo magis diversorum posset id fieri. Pone enim, quod sacerdos aliquis post dictum matutinum ritu Romani breviarii, fiat monachus Benedictinus, vel Carthusianus, qui ab illa hora debet recitare juxta ritum breviarii suæ religionis, qui est multo diversus a ritu Romano. Die illa satisfacit præcepto per officium conflatum ex matutino Romano , et ex aliis horis ritu monastico, ex quibus partibus adeo diversisconflaturunum officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto. Quid si fieret monachus S. Basilii, qui monachi in Italia recitant ritu Græco? Quid, si sacerdos ex ritu Græco cum licentia (quæ sæpe conceditur) transiret ad ritum Latinum? certe in iis casibus ex matutino Latino, et horis Græcis, vel e contra fieret unum officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto : quid ergo mirum si ex matutino feciali, et horis festivis , cognito errore post matutinum, fieri possit unum officium sufficiens ad satisfaciendum præcepto ?

21 Unde infero, in casu nostro eum, qui in præcedentibus horis erravit, non solum posse, sed debere, quando agnoscit errorem, reliquas horas recitare juxta officium ea die currens, ut se in iis saltem partibus officii conformet toti Ecclesiæ, vel illi communitati, cujus est pars, et observet præceptum officii hodierni in ea saltem parte, in qua potest. Quamvis enim non sint plura præcepta, sed unum de toto officio hujus diei recitando*, quando tamen præceptum est de re dividua, et non potest tota impleri, sed pars, debet ea pars impleri, si sit major pars, vel si, quamvis sit pars minor, certo tamen constat, quæ pars sit, quam regulam optime explicat, et probat Thomas Sanchez lib. I. in *Decatog.* cap. xix. num. 9. ubi exemplum affert ejus, qui ob carenfiam Breviarii non potest recitaro totum officium , potest tamen recitare aliquam, vel aliquas horas, quas vel memoria retinet, vel ex diurno potest legere, quo casu dicit, teneri ad eas horas, vel etiamsi una sola esset, recitandum; quia circa illam partem rei præcepfæ non est impedimentum. Idem autem contingit in casu nostro; quando enim agnoscitur lex quæ antea ignorabatur, potest adhuc observari quoad partem, et constat de parte illa : non bebet ergo continuari error male inchoatus, sed corrigi, ut si non in totum, observetur tamen lex, quantum fieri potest.

DUBIUM IX.

De numero missarum in beneficii erectione assignando.

Testator dixit : « Volo, ut extrahantur ex 1
mea hæreditate sex millia scuta, et ex iis fundetur beneficium ad celebrandas tot missas in anno in perpetuum in ecclesia N. pro anima meæ matris. » Cum ergo erigendum jam esset beneficium, dubitatum fuit, ad quot missas obligandus sit beneficiarius, cum testator earum numerum non designaverit?

Tota difficultas oritur ex verbis illis, *ad celebrandas tot missas in anno,* nam illud *tot,* potest referri vel ad summam 6000. scutorum, ita ut velit testator tot missas celebrari, quot correspondent fructibus illius summæ pecuniæ. Vel potest referri ad beneficium fundandum, ita ut velit tot missas in anno celebrari, quot habens illud beneficium celebrare poterit. Et quidem , quoties agitur de interpretandis verbis dubiis testatoris, utendum est conjecturis ex circumstantiis personis!, loci, temporis , et aliis ad indagandam mentem, et intentionem testatoris, quæprævalerc debet, etiamsi aliquando verba videantur aliud sonare, ut videri potest in exemplis, quæ adduxi torn. II. *de Justitia, et jure* disput. xxiv. de testamentis, sectione 9. et 10.

Dixi ergo , investigandum inpriinis esse diligenter ex circumstantiis , an testator locutus fuerit de vero, et rigoroso *beneficio,* an

solum voluerit fundari cos reditus perpetuos in tali ecclesia, ut in ea missæ correspondentes fructibus quotannis celebrentur: nam revera in vulgari modo loquendi beneficium institutum cum solo onere missarum pro anima alicujus, quamvis in rigore juris sit beneficium ecclesiasticum ; non tamen solet vocari vulgariter *beneficium,* sed *Capellania,* et qui illam habet, non appellatur communiter *beneficiarius,* sed *Capeilanus ;* quare dubitari potest, an de vera capellania testator locutus fuerit, an vero de beneficio non personali, sed reali, ut ita dicam, hoc est, affixo et applicato tali ecclesiæ, ut ecclesia illa ex fructibus faciat celebrare tot missas : si enim hæc fuisset testatoris mens , procul dubio fructus omnes, deductis expensis, deberent in missas ibidem celebrandas erogari.

4 Rursus, si conjecturæ sensum prædictum non suadeant, sed verba intelligeoda sint de beneficio uni personæ certæ conferendo; investigandum adhuc erit per conjecturas ex circumstantiis prædictis, quale voluerit esse munus illius beneficiarii; audivi enim , esse in usu beneficia aliqua, et beneficiarios, qui jus qolum habent recipiendi reditus sui beneficii ad hoc solum instituti, ut curam habeant distribuendi pecunias illas sacerdotibus, quibus velint, et curandi ut missæ celebrentur correspondentes illis fructibus. Si ergo hoc beneficiorum genus sit in usu in illis partibus, credibile fit hanc solam fuisse mentem testatoris, quando ex tali summa voluit fundari beneficium, ut tot missæ semper celebrentur; constructio enim illorum verborum magis plana, et sincera est, ut illud *tot,* referatur ad fructus illius capitalis 6000. scutorum, quæ fuerant ad hoc assignata. Videndum autem tunc erit, qualis sit usus in ejusmodi beneficiis , an scilicet beneficiarius habeat solum jus eligendi sacerdotes celebraturos, et distribuendi illis stipendia, et fortasse applicandi sibi partem, si ipse etiam missarum partem celebrare voluerit : an vero ultra hæc habere etiam soleat partem aliquam fructuum pro stipendio curæ , et laboris in administratione et receptione fructuum, et in procurando , ut tot missæ semper celebrentur; si enim usus communis hoc habeat in iis locis, merito præsumi potest testator beneficium cum iis conditionibus juxta usum suæ patriæ instituere voluisse.

Denique, si nihil horum omnium ex conjecturis, et circumstantiis colligi possit, verba in dubio accipienda sunt in sensu proprio, ut voluerit testator ex summa illa erigi, et fundari capellaniam, seu beneficium proprium conferendum per collationem canonicam alicui cum onere tot missarum. Tunc autem videtur beneficiarius, seu capeilanus in ipsa beneficii erectione gravandus ad missam quotidianam pro anima matris testatoris, quod ad minus ejus verba significare debent, dum petit *tot missos in anno,* hoc est, tot, quot unus beneficiarius in anno dicere potest ; neque enim in hoc sensu potest mitius ad aliud referri illud *tot,* nisi ad capacitatem unius beneficiarii qui jubebatur institui. Nec videtur credibile , ad pauciores missas voluisse eum obligare , cui cum illo solum onere relinquit fructus sex mille scutorum , qui fortasse ad 300. scuta annua in illis partibus ascendere possent : qui certe fructus longe majores sunt, quam qui canonicis cathedralium communiter dantur pro assidua chori assistentia, et in aliis pluribus oneribus canonicatui annexis.

Addi potest primo, sensum et affectum testatoris erga beneficiarium constituendum colligi posse, si forte in ipso testamento designata sit persona, cui primo loco beneficium illud sit conferendum, et hæc sit consanguinea testatoris, vel illi peculiariter conjuncta; hinc enim ad minus constabit, testatorem de vero et proprio beneficio cogitasse, nec voluisse plures missas exigere, quam quæ ab eodem beneficiario celebrari possent. Ad hoc etiam proderit, si saltem designavit patronum , ad quem beneficiarii nominatio et præsentatio successive pertineat ; hoc enim probat etiam , quod non solum de reditibus, sed etiam de persona unius beneficiarii perpetuo deligenda *cogitaverit.* q

Secundo videndum erit, an beneficiario alia onera, præter missarum celebrationem, imponantur. Si enim ia ea fortasse ecclesia sint alii beneficiarii, qui choro et missarum solemnium officiis inservire debeant, testator præsumitur voluisse, ut ad meliorem ecclesiæ cultum et officiorum divinorum beneficium novum erigatur, et hic beneficiarius teneatur etiam ad illas missas pro anima suæ matris celebrandas; quo casu præsumitur testator contentus fuisse missis illis, quæ ab eo celebrari poterant, quem tamen aliis beneficiariorum oneribus ad cultum ecclesiæ gravabat. 7

Tertio , etiamsi ad missas singulis diebus a testatore obligetur, esse tamen sententiam aliquorum doctorum , qui dicunt, non osse 8

id ila melhaphysice intelligendum, ut non possit sacerdos Obligatus a testalore ad celebrandum quotidie, semel saltem in hebdomada, devotionis, et reverentiæ gratia a celebratione abstinere, ut cum Navarro I. part. *consil.* lib. in. tit. *de Prcebendis,* consil. 7. alias 6. tenent alii communiter, quos refert et sequitur Diana n. par. tract, *de celebratione missarum,* resol. 28. et part. V. tract, xm. *miscell.* résolut. 51. ii tamen advertunt, id intelligi, quando obligatio dirigitur ad capellanum ipsum, dicendo , v. g. *quid debeat quotidie celebrare,* etc. secus vero, si dirigatur ad ipsam celebrationem in tali loco, dicendo, v. g. *Volo, ut in tali ecclesia celebretur quotidie missa ,* etc. tunc enim dicunt capellanum a die, qua ipse non celebrat, debere alium pro se substituere. Quare in casu nostro dubitari posset, quia verba testatoris ambigua suut; dum dicit, *Volo, ut fundetur beneficium ad celebrandas tot missas in anno in perpetuum in ecclesia N.* etc. in quibus verbis non videtur dirigi obligatio directe ad beneficiarium , sed ad missarum celebrationem in tali loco. Adhuc tamen ea obligatio non videtur clara, quia verba in nostro casu sunt satis similia verbis relatis a Navarro ubi supra, quibus testator *reliquit bona reddentia* 830. *solidos annuos pro una capellania, ad dicendas missas,* non expresso earum numero : et tamen Navarrus eo casu judicavit posse capellanum abstinere a celebrando semel in hebdomada devotionis, aut majoris reverentiæ casu, argumento desumpto ex cap. *significatum , de praebendis.* Idem autem videtur posse dici in casu nostro, in quo testator non expressit missarum numerum : et quamvis dixerit, *ad celebrandas tot missas,* etc. Id tamen videtur posse commode explicari, tot missas, quod idem beneficiarius moraliter et reverenter celebrare poterit Nec expressit, ut quotidie in ea ecclesia celebraretur, sed verba illa magis videntur dirigi ad ipsum beneficiarium, dum jussit, beneficium fundari ad celebrandas tot missas in anno in tali ecclesia : hoc est, ut beneficiarius celebret in tali ecclesia tot missas in anno. Non ergo video clare, cur ab ea facultate aliis concessa abstinendi semel a missa in hebdomada debeat excludi.

g Denique advertendum erit, posse beneficiarium nominandum in casu nostro missas illas, si voluerit, non per seipsum, sed per alios celebraro, quia quoties testator vel fundator non obligat expresse capellanum ut celebret per somotipsum, et non per alios, non debet ad id obligari, ut constat ex responso sacræ congregationis conciliiTridentini, quod affert Gonzalez *super regulam octavam cancellario·,* gloss, v. in principio num. 84, his verbis : « Item episcopus non potest compellere obtinentem capellaniam, ut ipsemet celebret, licet in ejus fundatione disponatur, quod cappellani celebrent : nam istis oneribus missarum recte per substitutum satisfit. » Quæ etiam declaratio habetur in declarationibus impressis sess. xxiv. ca. 12. circa finem, et juxta eam idem resolvunt quamplures quos afferunt et sequuntur Bonacina *de Sacramentis,* disp. iv. q. ult.punct. 7. §. I. num. I. et Dian. p. II. *dc celebrat, missarum,* res. 18. Quare in casu nostro, quo testatur contrarium non expressit, poterit procul dubio beneficiarius missas debitas celebrare per alios sacerdotes, quibus dare debet, non quantum ipsi beneficiario corresponderet pro singulis missis ex frudibus beneficii, sed solum stipendium dari solitum missas celebrantibus. Quamvis enim decreto sacræ congregationis Concilii edito jussu Urbani VIII. anno 1625. prohibitum sit, ne sacerdos stipendio pro missa celebranda accepto, possit alii sacerdoti stipendii parte data, missam dicendam ei committere, sed debeat totum stipendium quod accepit, eidem dare, nulla sibi parte retenta : id tamen locum non habet in casu nostro, ut eadem sacra congregatio respondit anno sequenti, dicens, decretum illud non intelligi de beneficiario, qui potest per alium celebrare, sed sufficere quod ei det eleemosynam congruam , nisi io fundatione ipsius beneficii aliter cautum fuisset. Quod idem procedere in capellano, qui per alium satisfaciat oneri missarum, diximus tom. *de Euchar.* disp. XXI. sect. II. η. 30. Sive ergo dicendus sit beneficiarius, sive capellanus, in casu nostro ille cui missarum onus testator imposuit, poterit huic oneri per alios satisfacere, quibus consuetam solum eleemosynam pro singulis missis dare teneatur.

DUBIUM X.

De obligatione illius, qui apertis litteris alienis, novit vacationem præbendæ, quam impetrari curavit pro quodam suo amico.

1 Petrus in Hispania consignavit fasciculum litterarum Paulo, qui curam habebat expediendi tabellarios publicos, qui Hispanice appellatur *Correo mayor,* Italice *Mastro delle Poste,* illius civitatis, eique commendavit ut litteras illas Romam transmitteret ad Joannem ibi commorantem, qui litteris illis certior fiebat de vacatione cujusdam præbendæ, cujus annui fructus erant 1150 vel2000. ducatorum. Paulus, ut majori diligentia rem exequeretur, fasciculum illum per nuntium, seu tabellarium extraordinarium, qui illae transibat, misit Romam ad Antonium suum amicum Romæ commorantem, eumque rogavit ut statim litteras illas Joanni traderet, quia continebant nuntium præbendæ vacantis. Antonius, acceptis litteris, non dedit eas Joanni, cui mittebantur, sed vocato Francisco suo amico, rem illi communicavit, et communi consilio Franciscus simul cum eodem Antonio fasciculum, et litteras, quæ Joanni mittebantur, aperuit, et cognita qualitate præbendæ vacantis, eam adhibito favore cujusdam Cardinalis, cui inserviebat, sibi impetravit. Postea vero, nullo tamen præcedente antea pacto, dedit Antonio 100. scuta pro se, et 50. pro Petro, a quibus notitiam vacantis præbendæ habuerat. Quærebatqr, an Antonius teneatur aliquid restituere Joanni, qui tunc alteri Cardinali inserviebat, et postea duos episcopatus successive obtinuit.

- Supponebatur in primis, Paulum non habuisse ex officio obligationem mittendi litteras illas Romam per nuntium extraordinarium, sed fuisse satis, si mitteret suo tempore per tabellarium ordinarium. Deinde Antonium nescisse, qua obligatione, vel conditione Paulus accepisset litteras illas mittendas Romam ad Joannem. Suspicatur tamen, aliquidsignificatum Paulo de remuneration© pro diligentia adbibenda in mittendis litteris. Certum est, Paulum acceptis postea illis 50. scutis, nihil Antonio scripsisse de obligatione, quam habuisset circa diligentiam faciendam in favorem Joannis.

3 Theologi Hispani Salmanticæ, et Vallisoleti consulti de obligatione Antonii, divisi fuerunt in contrarias sententias. Quia vero diversitas hæc oriebatur ex diversa intelligentia doctrinæ cujusdam, quam olim tradideram tom. I. *de Just, et jure,* disp. xvin. sect. v. num. 104. Major tamen pars liberabat eum ab obligatione restituendi : ideo coactus sum, ut sensum meum declararem et explicarem, quomodo doctrina illa ad casum præsentem posset, aut deberet applicari.

4 Dixi ergo in primis, me eo loco solum dixisse contra nonnullos ibi a me relatos, esse obligationem restituendi pro damno ex illa injusta litterarum apertione vere consecuto. Videndum ergo est, an in casu nostro damnum sit Joanni consecutum ex eo, quod ejus litteræ apertœ sunt, an ex alia causa, potuissent enim litteræ retineri ab Antonio non apertœ. Unde videndum est, an esset obligatio ex justitia dandi eas litteras Joanni, nam damnum non fuit ortum solum ex apertione litterarum, sed ex eo etiam quod non sint redditae Joanni, ad quem dirigebantur.

5 In Paulo ergo, cui litteræ consignatae sunt, obligatio erat justitiæ eas ad Joannem transmittendi, quia tenebatur ex officio publico ad hoc constituto, ut litteræ ad varia loca transmittantur. Quamvis vero non teneretur ex officio ad litteras transmittendas per nuntium extraordinarium ; supposito tamen, quod elegit eam viam, debebat procurare, quod cum effectu darentur Joanni. *Hoc* autem jam ipse videtur præstitisse, curavit enim, et petiit ab Antonio cui fidebat, ut daret quamprimum Joanni fasciculum illum litterarum, et quamvis hunc finem non obtinuerit; non fuit ex culpa ipsius Pauli, qui prudenter operatus fuerat, et curaverat ut quamprimum litteræ ad Joannis manus pervenirent. Paulus *ergo* liber videtur esse ab omni onere restituendi.

p, Difficultas est de Antonio, qui litteras retinuit et dedit Francisco aperiendas, ut sibi præbendara impetraret. Distinguere autem rursus possumus, nam si Antonius minister erat Pauli, vel ejus procurator, aut ei fide data promiserat dis'ribuere fideliter litteras quas ad ipsum destinaret ; videtur non potuisse sine injustitia retinere Joannis litteras,

atque adeo teneri ad restitutionem pro damno subsecuto, cum jam quasi ex officio fenetur ad litteras reddendas, sicut ipse Paulus cui se obtulerat ministrum et exccutorem hac in parte ipsius obligationis. Sicut illi famuli, quibus in domo tabellarii dantur litterae distribuendœ per urbem singulis civibus, tenentur etiam ex justitia illas fideliter distribuere, nec possunt cos sibi relinere, quia participant obligationem justitiae quam habet eorum dominus, cujus ministri ea in parte sunt.

7 Si vero Antonius neque erat procurator, nec minister Pauli, nec ei se fide data obstrinxerat ad litteras distribuendas quas ipsi mitteret : non facile apparet cur obligaretur ex justitia ad reddendas litteras Joanni ; durum enim est obligare te ex justitia ad distribuendas litteras, quas amicus tibi pro aliis mittit : imo sæpe litterae illæ negliguntur ab eo qui eas cum suis accepit. Sola ergo urbanitas et amicitia poscit ut litteræ illæ aliis dentur : aliquando etiam charitas obligabit, quando magnum damnum proximo immineret nisi redderentur, sed peccatum contra charitatem non obligat ad restitutionem , ut constat.

8 Peccavit tamen Antonius contra justitiam litteras Joannis aperiendo ; quia litterarum alienarum apertio continet gravem injuriam contra justitiam, ut cum communi doctorum diximus tom. 1. *de Justitia,* disp. xiv. sect. 9. num. 148. quamvis ergo posset Antonius litteras Joanni non dare absque injustitia; ncn tamen poterat sine injustitia eas aperire et legere. Quare cum ex læsione graviter injusta consequatur semper obligatio restituendi pro toto damno ex illa consecuto ei, qui injuriam passus est, ut probavi eodem tom. I. *de Justitia,* disp. vm. sect. 5. consequens est, ut Antonius restituere teneatur Joanni pro toto damno, quod ob litteras ejus apertas passus est. Non dico, pro damno, quod oblitteras ei non redditas passus est, quia fortasse Antonius non tenebatur, ut vidimus, ex justitia ad reddendas litteras : quia tamen tenebatur ex justitia ad non eas aperiendas, debebit restituere Joanni pro damao tot, quot ob litteras ejus apertas passus est. Difficultas ergo tota erit in decernendo, an damnum consecutum vere sit Joanni ex apertione litterarum, et quanti damnum illud æstimari debeat, quæ quæstio magis facti esse videtur quam juris.

9 Duo ergo potissimum consideranda sunt. Primum, an apertio litterarum causa fuerit quod Joannes non habuerit illam præbendam. Secundum vero, quanti damnum illud œstimandum sit. Quod ergo ad primum spectat, ex circumstantiis loci, temporis, personarum, et aliis indagandum est, an, si litteras non fuissent apertae, sed tamen non fuissent Joanni traditio, Joannes impetrasset adhuc sibi illam prœbendam, habita nimirum interim aliunde notitia ejusdem vacantis. Si enim aliunde non potuisset impetrare, signum est, quod apertio litterarum non fuit causa quod non impetraret, siquidem, etiamsi non fuissent upertœ, non eas accepisset, neque impetrasset : quare si Antonius decrevisset non reddere litteras illas Joanni, et hoc independenter et antequam cogitaretde illis aperiendis, ita ut apertio litterarum non fuerit causa illas retinendi, nec quod Joannes non haberet prœbendam, quia nec tunc, nec postea illam habiturus erat etiam litteris non apertis, non apparet unde oriatur obligatio restituendi, supposito quod Antonius non debebat ex officio, vel promissione litteras dare iis ad quos in ejus faciscuIo mittebantur. Si autem apertio litterarum impedivit Joannem ab obtinenda prœbenda, vel quia apertio litterarum fuit causa quod illi litteræ tempestive non darentur, sive quia, nisi fuissent apertæ , et ex illa notitia Franciscus eam sibi impetrasset, habuisset postea Joannes aliunde notitiam prœbendæ illius vacantis, et eam sibi potuisset impetrare, Antonius tenebatur ad restituendum Joanni pro damno ex litterarum apertione consecuto plus, vel minus pro majori, vel minori spe, quæ esse poterat, ut Joannes litteris non apertis damnum illud passus non fuisset.

Quoad secundum vero, nempe ad taxandum id, quod restitui debet casu quo Antonius restituere teneatur, pendet id omnino ex variis circumstantiis , quæ arbitrio prudentis ponderandæ sunt. Ponderare enim oportet, quantum probabilitatis haberet, quod litteris illis non apertis posset Joannes prœbendam illam impetraro, sive quia tunc lilteræ ei redditae fuissent, quarum non reddendarum causa fuit earum apertio, sive quia aliunde notitiam vacantis prœbendæ opportune habuisset, si a Francisco per furtivam illam notitiam non fuisset praeventus, et pro majori, vel minori gradu probabilitatis, et spei ejusmodi plus, minusve deberet ei Antonius restituere. Considerandum etiam

est, quanto tempore præbenda illa friiiturus fuisset ante adeptum primum episcopatum, quem habuit, juxta ea, quæ in simili dixi disp. XI. *de Justitia,* sect. n. num 39. Item, an potuisset obtinere retentionem præbendæ saltem pro aliquo tempore simul cum episcopatu. Item, an occasione præbendæ habilæ, meliorem et pinguiorem episcopatum, vel in meliori loco obtinere potuisset a rege, ad quem tunc spectabat nominare successorem in præbenda, et an ipse habens talem præbendam in Hispania , acceptasset episcopatum illum in India , quæ omnia et alia similia pertinent ad factum, nec a me sciri possunt. Quare tutius et facilius esset in eo casu, quod Antonius per interpositam personam conveniret cum Joanne, oblata ei rationabili aliqua summa, et petens ad cautelam remissionem totius damni ; huc enim modocum majori satisfactione, et quiete res tota componetur, et tolletur radix scrupulorum in hac materia.

DUBIUM XI.

De obligatione prælati, aut beneficiarii ecclesiastici ad dandam eleemosynam.

Propositum mihi fuit a quodam theologiae magistro hoc dubium. Cum sit doctrina P. Vasquez, et aliorum, quos affert l*. Diana p. II. tr. 16. res. 28. nomine congruæ sustentationis intelligi, non solum quæ requiruntur ad conservationemstatus præsenti», sed etiam ea quæ sunt necessaria ad acquirendum statum meliorem, quia ascensus ad superiorem statum pertinet ad necessitatem et convenientiam status, unde aliqui inferunt non obligari ad eleemosynam ex bonis requisitis ad meliorem statum acquirendum ; quærebatur a me primo, an hæc doctrina sit vera? Secundo, an procedat solum de statu immediato meliori, an etiam de quolibet mediato? nam, si in hoc secundo sensu intelligatur, numquam esset obligatio dandi eleemosynam, quia omnis pecunia , quantumcunque copiosa, requiritur ad statum majorem possibilem acquirendum. Tertio, an id intelligatur etiam de meliori statu ecclesiastico, ita ut beneficiatus possit in congrua sustentatione computare ea, quibus indiget ad majorem dignitatem ecclesiasticam, vel altiorem statum acquirendum , etiamsi non sint necessaria ad conservationem status.

Respondi, supponi falsum : nam auctores 2
illi non loquuntur de beneficiario, sed de laico divite, de quo quærunt, an obligationem habeat dandi eleemosynam ex iis, quibus indiget ad acquirendum altiorem statum? Imo expresse dicunt, id non habere locum in personis ecclesiasticis, ut videri potest in locis ibi citatis; in quibus tamen advertere oportet, P. Vasquez non agere de hoc in tract, *de restitutione* in quo citatur a Patre Diana, sed in tractatu *de eleemosyna;* sicut nec etiam Malderus tractat de hoc qu. 27. in qua ab eodem Diana allegatur, sed q. 32. ii autem expresse excludunt ab ea doctrina personas ecclesiasticas, quas negant posse ultra congruam sustentationem status præsentis, reservare ex fructibus ecclesiasticis ad acquirendum statum meliorem. Quare corruunt alia duo quæsita; neque enim ad meliorem statum immediatum acquirendum reservare possunt; multo minus ad mediatum : nec ad meliorem statum sæcularem, nec etiam ad meliorem statum ecclesiasticum comparandum.

Hac tamen occasione iterum quæsitum 3
est, an possit aliquis ex fructibus ecclesiasticis reservare ad emendum clericatum, vel auditoratum cameræ Apostolicæ, vel ad hoc, ut postea ad cardinalatum promotus habeat sumptus necessarios ad eam dignitatem sustinendam?

Respondi, ex doctrina præcedenti sequi, t
quod **non possit reservare** ad emendum **clericatum, vel** auditoratum cameræ, quia hoc **esset** reservare ad acquirendum statum **altiorem** ; **quod** tamen dodores supra adducti expresse negant posse ex fructibus **beneficiorum** fieri : nam **P. Vasquez** dicto tract. ***de eleemosyna***, **cap. iv. dub.** ultimo, **nu. 14. dicit** differre ecclesiasticos **a laicis** : « **quod laici possunt de bonis patrimonialibus** servare **ad statum suum, vel consanguineorum mutandum, et tunc illud non dicitur superfluum. Unde vix in sæcularibus invenies, etiam in regibus, superfluum statui. At episcopi,et alii ecclesiastici non possunt ex bonis beneficii statura mutare altiorem sibi, vel consanguineis, vel amicis, ut bene docuit Corduba, quia ista bona non sunt data, nisi ad congruam sustentationem.**» Eodem modo loquitur Navarrus in *Summa,* cap. xxiv. n. 6.

ubi. cum dixisset, sæcularem posse ex superfluis reservare ad statum altiorem oblinendum, quod etiam dixerat cap. XXIII. nu. 74. sfatim subdit : « Dixi *sæcularem*, quia ecclesiastici non possunt in tot fines, ac illi, pecunias coacervare, ut infra sequenti capite attingetur. » Sic etiam loquitur Malderus 2. 2. diet, quæst. xxxn. art. 6. dub. 4. ubi loquens de obligatione dandi eleemosynam ex superfluo, sic ait : « Quod vero dicatur, rarius contingere, ut quis habeat ejusmodi superfluum : esto simpliciter loquendo verum sit; nobis tamen sufficit aliquando ita contingere, præsertim in ecclesiasticis, qui potius debent pauperes juvare, quam augere statum, vel consanguineos, et amicos ditare. » Ratio autem est clara , et inprimis ab absurdo; quia, si hoc concederetur, nulla maneret obligatio ecclesiasticis expendendi superflua in usus pios; quis enim est qui non aspiret , vel aspirare possit ad statum altiorem vel sæcularem vel ecclesiasticum? Deinde de auditoratu, vel clericatu cameræ emendo parum juvat; quæ enim necessitas, vel utilitas ecclesiæ apparet in iis expensis ? Quasi, si tu non tibi hæc munera emas, deluturi sint alii multi et fortasse meliores et digniores, qui ejusmodi officia administrent. Hæc sane non sunt, nisi velamenta avaritiæ vel etiam ambitionis, ne fructus ecclesiasticorum beneficiorum in pios usus expendantur, ad quos ex sua natura et conditione destinati reperiuntur.

Magis apparenter fortasse excusare posset motivum illud aliud reservandi ad expensas in cardinalatu faciendas : si tamen circumstantiæ aliquæ concurrant, quæ id possint justificare. Prima sit, quod cardinalatus aliunde acceptandus sit, ita ut pecunia non reservetur, ut cardinalatus acceptari possit; hoc enim esset reservare pecunias ad comparandum statum altiorem , quod diximus ecclesiastico non licere, sed ita ut reservetur, ut habeantur necessarii sumptus faciendi in cardinalatu, qui aliunde acceptandus est. Secunda sit, quod probabile sit defuturos sumptus necessarios, quando cardinalatus adveniet, nec esse spem solvendi debita, quæ tunc ad primos illos sumptus faciendos contrahere oportebit : si enim spes sit solvendi postea illa debita, non indiget hac pecunia, ut sibi tunc subveniat. Tertia denique, et potissima conditio est, quod necessitas hæc pvobabilher et de proximo timeatur. Alioquin quilibet prælatus posset ab adolescentin reservare et thesaurizaro ex reditibus ecclesiasticis superfluis statui, ut quando fiat cardinalis, habeat sumptus necessarios ad eam dignitatem sustinendam : quod certe in foro Dei approbandum non credo, et apud pios et prudentes omnes scandalum generaret.

DUBIUM XII.

An religiosus factus episcopus maneat adhuc religiosus, et cum voto paupertatis, et an acquirat dominium fructuum sui episcopatus?

Dixi, duas éssc quæstiones diversas. Prima, an religiosus factus episcopus maneat adhuc religiosus, an vero absolvatur omnino à votis religiosis etiam substantialibus, et reducatur ad statum sæcularem? Secunda est, an acquirat dominium bonorum, seu redituum sui episcopatus , sicut alii episcopi in sententia magis communi acquirunt, an vero solum usum cum licentia administrandi et expendendi ejusmodi bona, quæ sunt quæstiones valde diversæ, ut videbimus.

Et quidem quoad primam quæstionem, 2
nulla videretur esse dubitandi ratio, nisi aliqui recentiores dubium indicassent, inter quos Petrus Hurtado de Mendoza in tract. *de charitat.* disput. GLX. sect. i. subsect. 3. quamvis ex professo solum tractet secundam quæstionem de dominio redituum; obiter tamen nu. 62. et 64. significat aperte monachum factum episcopum non manere religiosum quoad essentiam religiosi, sed quoad aliqua accidentia, qualis est retentio sui habitus, et similia : «Relinquitur enim, inquit, illis habitus, tum in honorem sui ordinis, tum ut ipse episcopus meminerit non oportere ad luxum diffluere, qui religionem fuit tandiu proiessus. »

Alii tamen uno ore fatentur episcopum il- 3
lum manere adhuc religiosum non solum quoad accidentia, sed magis quoad substantiam : imo id non tractant quasi ex professo, sed supponunt tanquam omnino certum et indubitatum , et postea ad alias quæstiones consequentes descendunt, in quibus vari» sunt doctorum sententiæ , nunquam tamen

apud illos fuit controversia, an episcopus ille esset religiosus, vel merus sæcularis. Unde P. Suarez torn. IV. *de Religione,* tr. vni. lib. HI. cap. 16. nu. 4. cum S. Thoma 2. 2. qu. clxxxv. articul. 8. et aliis dicit, « certum esse religiosum, cum fit episcopus, non amittere substantialem statum religiosi. » Eodem modo tanquam de re omnino certa loquuntur alii omnes theologi et canonistie, quos late congerit Thomas Sanchez lib. VI. *in Decalog.* cap. 6. nu. 2. dicens : « Absque dubio tenendum religiosum creatum episcopum in primis non absolvi a voto castitatis, nec etiam a voto obedientiæ, sed hoc quodammodo limitari, quia absolvitur ab obedientia prælatorum regularium ;» quod probat, *(piia hic manet verus religiosus, ut fatentur omnes*, imo P. Vasq. quem Hurtado inducere conatur pro sua sententia, expresse fatetur 1. 2. qu. xcvi. art. iv. disp. clxv. c. 8. nu. 93. ad finem, manere religiosum, nec liberari a voto obedientiæ respectu summi Pontificis. Idem dicunt Lessius, Layman, et alii quos affert et sequitur Castro Palao to. IV. tr. xvi. disp. 4. punct. 20. nu. t. supponens pro certo,manere verum religiosum, et inde probans, manere obstrictum voto obedientiæ, et novissime Franciscus Pellizarius in *manuali Regularium,* t. I. tr. in. c. v. sect. 1. nu. 15. Denique Lezana t. I. c. xvil. n. 1. eamdem conclusionem ut certam, et ut basim aliarum quæstionum supponit, nec videtur de hoc puncto doctores unquam dubitasse.

4 Ratio autem a priori est clara, quia vota religiosa substantialia perpetua fuerunt ex natura sua, et potest manere eorum vinculum radicale, licet eorum materia in multis deficiat ratione status : id tamen est per accidens, sicut vinculum matrimonii consummati manet, licet postea conjuges fiant religiosi, vel licet postea adveniat impotentia, qua iis reddatur impossibilis copula carnalis. A fortiori manebit vinculum religiosæ professionis, quamvis postea deficit materia ad exequenda vota. Et quidem de voto castitatis non est dubium, cum maneat tota ejus materia, et magis obligetur religiosus episcopus ad illud votum observandum. Obedientiæ autem votum manet, et potest impleri respectu summi Pontificis, cui episcopus religiosus debet obedire etiam ex voto suæ professionis in iis, quæ Papa ei præcipiat secundum regulam. Neo refert, quod non debeat obedire aliis prælatis regularibus, hoc enim est per accidens, quia non est tunc eorum subditus, sicot nec generalis perpetuus ordinis Prædicatornm, vel societatis Jesu potest obedire amplins ulli prælato ordinario regulari, sed soli summo Pontifici, et tamen permanet religiosos astrictus vinculo voti obedientiæ. De voto autem paupertatis postea explicabimus, quomodo adhuc maneat, non solum quoad vinculom radicale, sed etiam quoad executionem saltem partialem. Non ergo dissolvitur ex natura rei vinculum professionis religiosæ per dignitatem episcopalem. Sed nec dici potest, quod dissolvatur per dispensationem summi Pontificis assumentis eum ad episcopatum. Quamvis enim concedam, posse summum Pontificem ex causa dispensare etiam in votis solemnibus; id tamen non potest nisi ex causis gravissimis : unde rarissime et ex gravissima causa solet dispensare cum habente ordinem sacrum, ut ducat uxorem; quales certæ causæ non exiguntur ut religiosus fiat episcopus, sed passim fiunt eadem facilitate qua clerici sæculares, et absque Ecclesiæ necessitate. Non ergo intercedit dispensatio voti solemois : alioquin Papa difficilius et rarius id faceret, cum sciat dispensationem voti sine causa sufficienti concessam esse non solum illicitam, sed omnino invalidam. Papa itaque non dispensat cum episcopo religioso in voto obedientiæ, v. gr. sed sicut Generalis eximens subditum ab obedientia sui provincialis, vel prælati localis, non dispensat cum eo in voto obedientiæ, sed aufert partem materiae, faciens quod provincialis et prælatus localis non sint ejus superiores, unde votum, quod solum est obediendi superioribus, non obligat jam ad illis obediendum : ita summus Pontifex non dispensat cum religioso episcopo in voto obedientiæ, sed facit quod prælati regulares non sint ejus superiores; et ideo cessat obligatio illis obediendi; quamdiu superiores non sunt; manet tamen obligatio obediendi summo Pontifici, qui est supremus generalis et prælatus ejusdem religionis, et cui primo loco promissa fuit obedientia per votum professionis religiosæ. Ex nullo ergo capite dissolvitur vinculum professionis per assumptionem ad episcopatum.

A posteriori vero multipliciter boo ipsum 5
probari potest. Et imprimis non est levis conjectura, quæ desumitur ex obligatione retinendi habitum religionis saltem quoad colorem : imo ante Clementem VIII. retineri

debebat etiam quoad formam, et paulo ante, nempe ante Gregarium XIV. nec ipsi quidem cardinales regulares ex monachis, vel fratribus mendicantibus assumpti poterant uti bireto rubro, sed nigro : dicere autem, hoc solum fieri ut memores sint status antiqui, non est credibile , ncc hoc aliud esset quam conservare accidentia sino substantia status religiosi, sicut in eucharistia accidentia panis conservantur sine substantia panis, quod certe omnino opponitur sensui omnium doctorum, qui dicunt religiosum factum episcopum, manere liberum ab obligationibus accidentalibus, non tamen a substantialibus status religiosi. Unde etiam post episcopatum appellantur pleno ore *regulares;* sic vocantur in cæremoniali episcoporum libi. i. cap. l. ubi eorum habitus praescribitur, quod rursus repetitur cap. 3. his verbis : « Cætcrum quod dicitur de hujusmodi episcoporum habitu, tam capparum, quam cæterarum vestium, non est intelligendura de episcopis regularibus, qui non mutant colorem sui habitus, neque induunt rochettum, sed in ecclesia propria uti debent cappa coloris suæ religioni convenientis, pellibus, seu serico ejusdem coloris suffulta. Excipiuntur ab hac regula, uti dictum est, canonici regulares, qui rochetto utuntur : omnes autem lam saeculares, quam religiosi episcopi galero utuntur a parte exteriori nigro, etc. » Vide quoties in cæremoniali Clementis VIII. jussu editi, hi episcopi appellentur *religiosi,* ctcondistinguantur ab episcopis sæcularibus. Manent ergo veri religiosi; alioquin frustra S. Ludovicus excusasset se ab acceptando episcopatu Tolosano, nisi prius permitteretur ingredi religionem minorum, et in ea professionem emittere. Si enim accepto postea episcopatu, remansisset saccularis, sicut antea, et dissolvebatur omnino professio religiosa, ad quid ei circuitus ille deserviebat? Temere etiam S. Antoninus episcopus Florentinus minanti cuidam ex magistratu respondisset, se paratura esse, abdicato episcopatu, reverti ad suam cellam, cujus elavem ei ostendit, quam adhuc penes se retinebat. Si enim jam erat omnino saecularis, non magis poterat ad conventum redire, quam alii saeculares, sed indigebat nova receptione et probatione per annum novitiatus, et postea denuo profiteri.

Unde colligitur absurdum aliud quod ex illa sententia sequitur, nam si episcopus, vel cardinalis religiosus, abdicato episcopatu, vel cardinalatu, et obtenta summi Pontificis facultate, ad regularem observantiam, et vitam conventualem, ut antea, rediret, indigeret utique nova professione, qua religiosus denuo fieret, cum jam prioris professionis vinculum dissolutum es-et, et ipse esset omnino sæcularis, sicut alii episcopi, vel cardinales smcularcs : imo in rigoro indigeret novo anno novitiatus, cum nunc de novo ex sæculo ad religionem transiret, et consequenter antiquitas professionis non esset ei computanda ex priori professione, quæ jam omnino extincta fuerat, sed ex posteriori, ex vi cujus solius nunc est membrum talis religionis : quæ omnia absurda sunt, et contra mentem omnium doctorum, et ipsorum summorum Pontificum insuis bullis nullam ejusmodi necessitatem novæ professionis supponentium : Quæstio quidem est apud doctores, an episcopus regularis deposito muner** episcopali, teneatur ad monasterium redire? quibusdam id affirmantibus, quorum sententiam probabilem judicat Thomas Sanchez dicto cap. vi. n. 28. aliis tamen id negantibus, quos affert et sequitur idem Sanchez ibi num. 29. addens tamen in solutione primi argumenti teneri ad id non sub culpa, sed solo debito decentiæ et honestatis, et num. 30. cum P. Henriquez fatetur, si ob delicta deponatur et degradetur, teneri omnino redire ad suum monasterium. Profecto; si redire tenetur, non aliunde tenetur quam ex vinculo prioris professionis adhuc perseverante : unde non erit necessaria alia professio, ncc ea posset ei injungi, etiamsi ob delicta degradaretur; neque enim unquam Ecclesia aliquem obligat ad statum religiosum suscipiendum, nisi ipsemet ad hoc se sponte obligasset.

Unde obiter adverto, non opponi huic doclrinæ id, quod Thomas Sanchez dicto cap. vi. nu. 31. observavit, nempe, episcopum regularem depositum absque degradatione, redeuntem ad monasterium indigere novo voto obediendi prælalis regularibus, vel saltem quod Papa, ut supremus prælatus religionis virtute voti obedientiæ in professione antea emissi, eum prælatis regularibus subjiciat, quia, cum omnino exemptus sit ab illorum obedientia, non potest se illis obligare, nisi novo voto, vel nisi a prælato suo, qui est solus Papa, subjiciatur illis, quod ex parte amplexus est Pellizzarius ubi supra d. sect. i. n. 17. Hoc, inquam, non est contra nostram doctrinam: nam ii auctores faten- 7

tur, non indigere nova professione, ut fiat iterum religiosus, cum semper manserit religiosus ; sed quoniam ratione dignitatis exemptus est ab obedientia prælatorum regularium, dicunt non posse illis subjici, nisi vel ipsemet voto se illis subjiciat, vel a Papa illis subjiciatur : non tamen volunt quod per votum illud intelligatur professionem facere, aut, quod votum illud sit votum solomne obedientiæ pertinens ad professionem religiosam ; sed quod deserviat ad cedendum privilegio exemptionis a prælatis regularibus, quam ratione dignitatis habebat.

In hoc tamen, ut verum fatear, non video, quam consequenter hi auctores loquantur. Fateor quidem, posse a summo Pontifice prælatis regularibus subjici, quia cum Papa ratione professionis præteritæ sit ejus supremus prælatus ; potest ei designare prælatos immediatos quos voluerit, et iis prælatis communicare potestatem ei præcipiendi. Quod tamen ipsemet solo proprio voto possit eos facere prælatos suos, non video, quomodo possit subsistere. Potest quidem episcopus Deo se obligare ad operandum juxta alicujus privatæ personæ consilia : non tamen potest facere quod illa persona sit ejus prælatus, aut habeat potestatem et jurisdictionem supra ipsum, qualem potestatem habent prælati regulares in suos subditos ; hæc enim potestas et jurisdictio debet, non ab ipso subdito, sed ab alio prælato superiore communicari. Nisi ergo Papa communicet prælatis regularibus potestatem et jurisdictionem supra episcopum regularem ab eorum potestate exemptum ; non potest ipse episcopus sola sua voluntate et voto hanc potestatem et jurisdictionem supra se prælatis concedere. Votum ergo illud obligabit eum ad facienda quæ prælati ei dixerint, sicut potest se obligare ad jejunia, vel alia pia opera : non tamen faciet quod prælati sint vere ejus prælati, et ipse sit eorum subditus, et quod possit ab illis corrigi, puniri, excommunicari, etc. qui sunt actus jurisdictionis quam prælati non possunt ab ipso subdito accipere, sed a summo Pontifice, qui solus est prælatus illius episcopi semel exempti.

Magis fortasse consequenter videtur mihi dictum, quod Castro Palao in. tom. tract, χvî. disp. iv. punct. 13. nu. 25. observavit, nimirum, cardinalem religiosum si renuntiet cardinalatum, et Papa renuntiationem acceptet, debere ipso jure redire ad obedientiam prælatorum regularium sui ordinis. Qoamvis enim hoc non dicatur de episcopo regulari etiam renuntiato episcopatu; ratio tamen est quia adhuc in episcopo perseverat dignitas ratione characteris episcopalis indelebilis, ratione cujus eximitur adhuc ab obedientia prælatorum regularium. Cardinalis autem, qui non erat episcopus, relicto cardinalatu, nihil prorsus retinet ex dignitate cardinalilia, sed remanet simplex sacerdos, vel diaconus, sicut antea : cessat ergo ipso facto omnino exemptio, et reducitur ad obedientiam prælatorum sui ordinis, nisi summus Pontifex positive ei exemptionem voluerit prorogare. Tantum abest quod ii non manserint religiosi, ut potius, cessante omnino causa, debeant ipso facto ad obedientiam suorum prælatorum redire.

Hoc ipsum pro comperto supponunt summi Pontifices. Unde Paulus IV. qui et ipse clericus regularis erat ordinis Theatinorum, in sua bulla, quæ incipit, *In sacra*, et habetur in I. t. Bullarii, et est 21. inter ejus bullas, statuit, ut ejusmodi episcopi et archiepiscopi regulares , qui renuntiato episcopatu ad suos ordines redeunt, non possent in iis eligi ad prælaturas regulares : quod quidem ideo prohibuit, ne ambitione generalatus, vel alterius prælaturæ , relinquerent episcopatus, ut ad regularem vitam redirent, ubi bis vocat illos episcopos, et arcbiepiscopos *religiosi ordinis professores* , el ideo supponit illos ad suum ordinem redeuntes, capaces esse ut in prælatos eligerentur, nisi id eis specialiter prohiberetur, prout ex bulla expresse Pontifex prohibuit, et inhabiles eos reddidit ad ejusmodi passivam *electionem.*

Denique, nisi ejusmodi episcopi *vere* essent regulares, et vinculum prioris professionis in eis permaneret, inutiles essent et otiosæ tanquam de subjecto non supponenti quamplures quæstiones, quas theologi et canonist® de illis passim tractare solent. Disputant enim , an si non retineant habitum suæ religionis , sed utantur habitu episcoporum sæcularium, incurrant censuras impositas religiosis dimittentibus habitum religiosum? An teneantur sub peccato mortali, vel veniali ad observantias sui ordinis, quæ non repugnant statui episcopali. An maneant etiam ligati aliis votis, vel solemnibus , vel simplicibus, quæ in aliquibus ordinibus addi solent tribus votis substantialibus professionis religiosæ? An episcopus ex ordine minimorum obligetur* adhuc ad vitam quadrago-

simulem, vel ex ordine Carthusiano ad non edendas carnes, vel ex ordine minorum ad jejunandum foria sexta, in qua occurrat natalis Domini? An possit episcopus regularis compaternitatem contrahere tenendo baptizatum, vel confirmatum, quod religiosis prohibitum est? An debeat socium ex suo ordine secumhabere? An, et quomodo possit de suis bonis, et reditibus disponere, et an sit capax successionis hæreditariæ, præsertim quando est ex tali ordine, cujus religiosi capaces non sunt, et alia hujusmodi, de quibus late videri possunt Sanchez, et Suarez locis supra citatis, qui auctores alios congerunt de iis disputantes, et umnes supponentes episcopum illum manere adhuc substantialiter religiosum, alioquin quæstiones illæ, ablato fundamento, omnes corruerent.

Hinc tamen oritur jam secunda quæstio supra indicata, an episcopus regularis sit vere dominus bonorum et redituum quos percipit? ideo enim P. Hurtado loco supra citato negavit, eum manere religiosum, quia putavit eum esse dominum suorum bonorum, ad quod dominium inhabilis antea erat per votum solemne paupertatis. Fatendum ergo est, fuisse extinctum votum illud, atque adeo statum etiam religiosum, cujus essentia manere non potest sine tribus votis substantialibus. Sed, pace viri doctissimi, et mei olim in docenda theologia collegæ, non debuit ea de causa negare eos episcopos esse religiosos; imo si alterum negandum erat, debuisset potius negare acquisitionem dominii, quam permanentium vinculi professionis religiosæ, cum hoc esset mullo certius et ab omnibus absque controversia pro certo supponeretur, quam illud de dominio bonorum, quod a majori doctorum parte negabatur. Sed revera, etiamsi concederetur bonorum dominium, non cogebatur dicere extinclam fuisse religiosam professionem, ut statim videbimus.

13 In hoc ergo Doctores non conveniunt; multi enim et multo plures dicunt, episcopum religiosum non habere dominium redituum ecclesiasticorum, et aliorum bonorum, sed solam admininisirationem, quod expresse docuit Sanet. Thom. 2. 2. qu. lx›xyhi. art. U. ad 4. et qu. clxxxv. artic. 8. ad 3. et in iv. *tentent.* dist. XXXV11I. quæst. l. artic. 4. quiesliuuc. I. adS. S. Bonaventura ibi ai t n. quæst. ultun. quos secuti sunt alii communiter, quos reteri et sequitur Thom. Sanchez dicto lib. IV. cap. χ·ι. num. 8. Eamdcm tenent Tanncrus, Sanctarellus, Cenodo, Barbosa, Bartholomœus a S. Fausto, quos affert Diana I. part. tr. n. *dc dubiis Regularium,* résolut. 64. quibus addit alios tract, vili, *de eleemosyna,* rcsol. 31. nempe Granadum, Valentiam, Laurentium de Peirinis, Hieronymum Rodriquez, Emmanuelcm Rodriquez, Castrum Palaum, Coninch, et Joannem de la Cruz: late autem et acriter jam probat P. Suarez d. tom. iv. *de Religione,* tr. VIII. lib. in. cap. 19. qui satis stricte loquitur in hac materia, inferens primo, episcopum regularem translatum ad aliam ecclesiam, ve) dimisso episcopatu, debere relinquere statim apud ecclesiam quam relinquit, omnia bona quæ ex reditibus illius episcopatus acquisierat: quod idem fere dicit num. 27. de bonis aliunde acquisitis. Secundo infert, eum peccare contra justitiam donando in malos usus, et teneri ad restitutionem ipsum, et eos qui ab eo acceperunt. Tertio graviter eum peccare habendo suppcllectilem pretiosiorem, quam quæ episcopo regulari necessaria sit, vel notabilem pecuniæ quantitatem ludo exponendo. Quarto non posse consuetudine sola obtineri, ut liceat episcopo regulari testari de bonis intuitu ecclesiæ acquisitis, imo nec Papam posse sine multo graviori causa eam licentiam illi valide concedere. Quinto nec de bonis patrimonialibus posse ad nutum disponere, aut testari.

Alii tamen non contemnendi doctores dicunt, episcopum regularem acquirere dominium suorum redituum, et bonorum aliunde acquisitorum non minus quam episcopum sæcularem, hanc sententiam docuit Sotus lib. vi. *de Just, etjure* qu. iv. art. 2. in fine. Petrus Hurtado acriter eam probans dicta disput. clx. *de charitate,* sect. 5. subsect. 3. P. Vasquez in tractat, *de reditibus* cap. in. num. 27. Palatios, Michael Medina, et Gratianus, quos affert Sanchez dicto c. vi. n. 7. qui num. 13. fatetur, eam sententiam esse probabilem. Eamdcm tenent Alphonsus de Leone *de offic. Confessor,* p. i. recollectione 11. num. 178. et Joannes Marquez *de origine Erem.* August, c. vi. §. 4. et 3. quos et alios affert et sequitur Diana locis proxime citatis. ii

Ego quidem quoad rem ipsam parum puto referre hanc controversiam, imo fortasse magna ex parte reduci posse ad quæstionem de nomine, an ille appellandus sit dominus eorum bonorum, vel non, posito semel eo, in quo ii doctores, præter Ilurtadum, con- 15

venire videntur, quod scilicet ille maneat vere religiosus. Solum enim oportet præ oculis habere, quid significetur proprie nomine *domini;* ille nimirum dicitur *dominus* absolute et proprie, qui potest disponere ad libitum sine ullius injuria de rebus, quas habet: et quo plus aliquis de potestate participat, eo plus dominii habet : quo vero magis ab ea potestate recedit, eo magis a vera domini definitione degenerat. Unde apparet episcopum sæculrem vero ct in rigore esse et vocari dominum suorum redituum, et aliorum bonorum saltem juxta veriorem sententiam, quia de illis potest disponere absque ullius injuria. E contra vero religiosus simplex nullo modo est dominus carum rerum quas habet, et quibus ex licentia sui prælati utitur, quia prohibente vel non consentiente prælato, non potest absque injustitia dc illis disponere. Inter utrumque habet statum medium episcopus regularis, qui potest quidem libere disponere sine ullius injuria de suis reditibus, et aliis bonis, et hoc sine licentia prælati regularis, non tamen sine licentia supremi prælati sui ordinis, qui est summus Pontifex, qui simul cum episcopatu ejusmodi licentiam ei concedit; et ideo videtur se habere quasi si esset dominus eorum bonorum, quorum ideo liberam et universalem administrationem habet. Hoc tamen unum deficit, ne sit omnino dominus, sicut episcopus sæcularis, quia non potest disponere de rebus illis sine licentia sui prælati, qui est solus summus Pontifex, et qui posset illam licentiam limitare, revocare, coarctare, sicut posset prælatus regularis licentiam quam suis subditis concedit. Ad praxim vero parum refert, an dicendus sit *dominus* eorum bonorum, vel solum universalis administrator, cum de facto ea fere omnia facere possit, quæ posset si esset verus dominus, ut statim dicam, solumque possit fere esse differentia circa usum supellectilis nimis pretiosæ, ut postea videbimus, quod tamen procederet etiam fortasse quamvis esset dominus eorum bonorum.

16 Quatuor ergo breviter a nobis probanda sunt. Primum est id, quod paulo antea significavimus, votum paupertatis in episcopo religioso non extingui, sed adhuc ejus vinculam perseverare , atque ideo neque ex hoc capite illum desinere esse religiosum. Secundum est, quod proprie non acquirat dominium bonorum, sed liberam administrationem adeo amplam, ut possit minus proprie appellari dominum. Tertium est, hanc administrationem extendi ad disponendum valide in quoslibet usus, ita ut nec accipientes, nec ipse episcopus, quamvis fortasse in eo usu peccaverit, teneantur ad restitutionem. Quartum denique est, peccare tamen posse episcopum regularem contra votum paupertatis in aliquo nsu inordinato suarum facultatum.

Primum itaque, nempe votum paupertatis |7
in eo episcopo non fuisse extinctum, probari inprimis potest illis omnibus argumentis, quibus probavimus eum manere religiosum. Cum enim de substantia status religiosi sit perseverantia trium votorum, uno ex illis sublato et extincto, extioguueretur substantia status religiosi, qui essentialiter ex illo aggregato conflatur. Ne tamen aliquis cum Hurtado dicat, ideo negandum esse, quod episcopus maneat religiosus, quia votum paupertatis non manet, cum fiat dominus suorum bonorum : addidi supra, non esse negandum illum esse religiosum, quamvis haberet dominium suorum bonorum. Suppono enim id, quod jam apud omnes certum est, posse aliquem esse substantialiter et proprie religiosum, quamvis retineat dominium suorum bonorum, dum tamen in ejus usu dependeat a voluntate et licentia sui prælati, ut constat de facto in illis, qui in societate Jesu emiserant sola vota biennii, qui ad tempus retinent dominium suorum bonorum, de quibus disponere licite non possunt sine licentia prælati : et tamen pro eo etiam tempore eos esse vere et proprie religiosos, definitum est a Gregorio XIII. *et* late probant auctores *Societatis, et videri* possunt Suar. tom. iv. *de Relig.* tr. x. *lib.* 4. cap. 4. et Sanch. lib. vil. *in Decolog. c. 18. a* n. *23. et lib. iv. cap.* 24. et alii communiter. Poterat ergo Pontifex cum episcopo regulari dispensare, ut retineret, vel acquireret dominium, quamvis maneret religiosus, nec ad hoc necesse erat eum reddere sæcularem.

Addidi tamen secundo» neque hanc dis- jg
pensationem quoad dominii acquisitionem datam iis episcopis fuisse, sed liberam illoram bonorum administrationem. Ratio desumitur ex supradictis, quia dispensatio in voto solemni non potest *licite, nec* valide a summo Pontifice concedi sine gravissima causa, qualis certe de facto non invenitur in omnibus religiosis, qui episcopi fiunt, ut fiant episcopi, nec Papa ad faciendos eos episcopos

quærerc solet cas causas quas quærit, ct rarissime invenit ad dispensandum in aliquo volo solcmni. Non posset autem religiosus post solemnem votorum professionem acquirere dominium saltem licite, nisi dispensaretur in voto solemni paupertatis a se antea emisso; suppono enim religiosum professum ex duplici capite impediri ab acquirendo dominio bonorum temporalium. Primo quasi ab extrinseco, quatenus Ecclesia eum inhabilem reddidit ad dominium acquirendum, et hanc incapacitatem adjunxit voto solemni paupertatis, sicut voto solemni castitatis annexam fecit inhabilitatem ad matrimonium valide contrahendum. Unde quantumvis ipse professus immemor suæ obligationis vellet acquirere dominium alicujus pecuniæ, non posset fieri ejus dominus propter incapacitatem ei ab Ecclesia impositam : hanc tamen incapacitatem posset eadem Ecclesia ab eo etiam invito auferre, quia tota provenit ex lege ecclesiastica. Nec hoc esset dispensare in voto, quia ipse non promisit incapacitatem, sed solum negationem actus : ablata autem ab Ecclesia hac incapacitate, ipse quidem peccaret contra votum volendo acquirere dominium, sed tamen valide illud acquireret, prout idem de facto diximus 1.i. *de justitia,* disp. in. sect. 4. nu. 77. et seqq. de ligatis votis biennii in Societate posse quidem valide acquirere dominium rerum temporalium, quia Ecclesia non reddidit eos incapaces : peccaturos tamen contra votum paupertatis; si id faciant sine licentia sui prælati.

49 Ex alio tamen capite religiosus professus quasi ab extrinseco non potest acquirere dominium licite,nimirum ratione voti paupertatis, quo promisit non solum non uti ejusmodi bonis, sed nec acceptare vel acquirere, aut retinere eorum dominium sine licentia prælati, ita ut non solus usus, sed dominium sit materia quam sibimet per votum solemne prohibuit, utbene et docte explicat, et probat P. Suarez tom. in. *de Relig.* lib. vili. cap. v. n. 13. et seqq. quia votum solemne paupertatis obligat ex intentione voventis ad non habendum proprium: qui autem vult fieri dominus alicujus rei, eo ipso vult habere proprietatem illius, atque ideo facit contra votum. Cum ergo episcopus regularis maneat adhuc ligatus vinculo voti solemnis paupertatis, etiamsi auferatur ab eo incapacitas habendi dominium, peccabit tamen contra votum paupertatis volendo acquirere dominium, nisi per dispensationem legitimam liberetur ab obligatione voti. Sicut, si Papa tolleret a religiosis professis incapacitatem solam, ct impedimentum irritans matrimonium consequens, posset quidem professus valide matrimonium contrahere, non tamen licite, nisi Papa dispensaret cura illo in voto castitatis. Sic maneret episcopus regularis ablata solum illi incapacitate habendi dominium ; posset enim illud valide acquirere, non tamen licite, nisi dispensareturcum illo in voto paupertatis.Cum ergo dispensatio hæc in voto solemni non debeat, nec possit sine causa gravissima dari, ut diximus, non est præsumendum quod Papa cum omnibus episcopis regularibus passim dispenset in voto, cum in multis ecrum nulla adeo gravis causa reperiatur,qualis desideratur ad dispensandum in ejusmodi voto.

Solum posset esse difficultas de religioso 20
facto summo Pontifice, quem adhuc manere vere et substantialiter religiosum fatentur Suarez tom. iv. *de Relig.* tractat. VIII. lib. in. cap. 18. num. 4. Navarrus, Francus, Aragon, et alii quos affert ct sequitur Thomas Sanch. lib. vi. *in Decalog.* dicto cap. 6. n. 9. qui fatetur eum esse tunc capacem acquirendi dominii, cum tota incapacitas in professis proveniat ex lege ecclesiastica cui Pontifex non subditur; peccaturum tamen contra votum, si dominium velit acquirere. Et quidem non facile apparet, quid ei desit ad proprium et verum dominium bonorum quæ habet. In aliis quidem episcopis religiosis intelligi facile potest, eos esse solum administratores, et totam illam utendi et disponendi facultatem quam habent, habere semper ex licentia et cum dependentia a suo pcælato, qui est summus Pontifex, quod non opponitur voto paupertatis, cum semper utantur rebus et de iis disponant cum licentia sui prælati ; et ideo etiam non sunt proprie domini earum rerum, quibus ex alterius arbitrio utuntur. At vero summus Pontifex a nemine pr.irsus dependet, nec ulterius indiget licentia ad utendum et disponendum valide et licite de suis rebus. Quid ergo deest illi, ut sit vere earum dominus, cum nihil aliud sit dominium proprium nisi facultas plena disponendi de re aliqua in omnem usum,sine ullius injuria, qualem potestatem summus Pontifex perfectissimam , et in supremo gradu videtur habere ? imo nec videtur posse non acquirere dominiuiu rerum

quas accipit, quia non potest illas accipere, nisi cum ejusmodi independentia ab alterius arbitrio, in qua omnimoda independentia videtur consistere essentia et perfectio dominii. Adhuc tamen consequenter dicendum puto id quod Sanchez supra citatus notavit, quamvis possit summus Pontifex religiosus dominium valide acquirere, si velit ; peccaturum tamen contra votum paupertatis, si velit : et licet ipse non explicet quomodo possit non acquirere dominium, possumus id aliqua ratione explicare. Et quidem cogimur modum aliquem quærere, ne dicamus ipsum facere contra votum quo se obligavit ad non acquirendum dominium, vel certe quod dispensat in suo voto: quod quidem difficile est, cum requiraturgravissima causa, ut diximus, ad dispensandum in voto solemni, et potest ejusmodi causa deesse, cum non desint alii qui possint eligi in summum Pontificem, quamvis religiosus non eligatur, si ipse non posset eam dignitatem acceptare sine dispensatione voti paupertatis ; imo nec apparet facile a quo hrec dispensatio danda esset : nam cardinales Illum eligentes non possunt dispensare, cum collegium cardinalium non habeat potestatem dispensandi in voto solemni, sed solus Papa. Ipse autem Papa prius debet esse Papa quam dispenset, qui est actus procedens a potestate pontificia ; illo ergo tempore antequam cogitaret de dispensando secum in voto, vel erat vel non erat dominus rerum quas habebat : si erat plene dominus; ergo violavit votum acquirendo dominium antequam votum non acquirendi dispensaret, vel acceptando eam dignitatem, cum qua erat conjuncta acquisitio dominii, quam sibi universaliter et perpetuo per votum solemne prohibuerat. Si vero pro eo tempore non erat adhuc dominus, redit eadem difficultas quid illi posset deesse ad perfectum dominium, cum haberet jam plenissimam potestatem sine dependentia ab arbitrio cujuslibet alterius. Et quidem, sicut eo tempore potuisset esse Papa sine proprio et perfecto dominio, potuisset etiam toto tempore sequenti absque violatione, vel dispensatione voti solemnis paupertatis a se emissi.

Scio aliquos dicere, quod dominium carum rerum tunc esset penes Christum, cui soli summus Pontifex subditur. Hoc tamen non videtur solvere difficultatem, quia nos loquimur de dominio humano , et quod deservit ad usus humanos, et vi cujus dominus præfertur aliis hominihos viatoribus in ordine ad usum earum rerum. Si enim hanc praelationem habes, eris perferte dominus , licet non possis præferri Deo, vel Christo, qui altius dominium habet. Et quidem per votum paupertatis hoc solum dominium intendit professus sibi prohibere , quo praeferatur aliis hominibus, non quo præferatur Deo, vel Christo. Ego aliter hoc soleo explicare exemplo desumpto a contrario , quando diu conjuges post matrimonium consummatum, mutuo consensu profitentur religionem ; adhuc enim manet in illis vinculum matrimonii : et quamvis non possint mutuo petere, vel reddere usum conjugalem ; retinent tamen singuli dominium corporis alterius; quod dominium et vinculum hoc saltem operatur, ut si summus Pontifex dispensaret in eorum votis, possent et deberent singuli alteri petenti reddere usum conjugalem. Sic ergo in summo Pontifice remanere potest professio religiosa quoad vinculum : atque ita de facto perseverat votum obedientiæ quoad vinculum ; quia, licet nemini obedire debeat, aut possit, dum est summus Pontifex; id tamen est per accidens, quia tunc non habet prælatum : si autem renuntiaret summum Pontificatum, ipso facto maneret subditus, et deberet ex voto priori obedientiæ obedire specialiter summo Pontifici, et aliis, quos idem Papa illi superiores constitueret. Manebat ergo adhuc in Papa votum obedientiæ religiosa? quoad vinculum, quia votum obedientiæ semper intelligitur cum conditione quasi implicita, obediendi prælatis, si eos habuerit : illis autem deficientibus non *deficit votum,* sed materia, circa quam execution» mandetur.

Hoc ergo cum proportione *debita* dicere possumus de Papa religioso, perseverare in illo votum paupertatis quoad vinculum, eoque obligari ad non acquirendum dominium, quod vere et proprie sit dominium ; hoc enim est jus disponendi de rebus omnino absolutum et independens : quod quidem jus Papa religiosus non potest licite acquirere, sed solum usum et administrationem earum rerum cum dependentia, et subordinatioue ad superiores, si eos habeat ; hæc enim dependentia et subordinatio conditionalis semper in eo manet, et ratione illius, si deponat pontificatum, non potest amplius uti rebus illis, vel de illis disponere sino licentia suorum prælatorum , quicumque illi essent : et hæc dependentia conditionalis a prælatis

sufficit ut non sit absolute et plene dominus eorum bonorum, dut maneat adime votum paupertatis quoad vinculum; sicut manet matrimonium quoad vinculum in conjngibus religiosis professis propter obligationem cnnditionalem reddendi debitum petendi, si auferatur votum castitatis. Gui autem interim acquiratur dominium eorum bonorum, facile dici potest acquiri camcræ Apostolicæ, cui etiam acquiruntur bona, sede vacante obvenientia, nisi tamen Pontifex ipse vel inter vivos, vel causa mortis de bonis illis disposuerit; quia ejus dispositio propter amplissimam et absolutam administrationem quam habet, valida erit, perinde ac si esset vere et proprie eorum dominus.

24 Habemus autem ad lioc declarandum optimum exemplum ex casu moraliter quidem impossibili, si religiosus professus remaneret solus in mundo, qui certe adhuc maneret religiosus, et votorum vinculo ligatus : haberet tamen amplissimam rerum administrationem, et independentem ab omni alio prælato, quia nullus esset : non tamen acquireret rerum dominia, praesertim si esset ex ordine minorum observantium, qui nec in communi nec in particulari habent dominium, sed solum usum facti. Imo loquendo de casu magis possibili, el frequenti, religiosus professus, perpetuo expulsus adhuc manet religiosus et ligatus voto paupertatis, atque adeo nec licite nec valide potest rerum dominium comparare : habet tamen liberam bonorum quibus utitur, administrationem, quibus non solum potest uti, sed etiam de illis valide et licite disponere inter vivos sine alia prælatorum facultate, ut cum aliis, quos affert, docet Thom. Sanch. lib. VI. *in Decalog.* ca. ix. num. 45. et sequentibus, quia nimirum pro eo tempore nullum habet prælatum regularem, a quo dependeat. Quare nihil facit contra votum paupertatis, quod solum obligat ne dominium acquirat, nec rebus his utatur sine licentia praelatorum quos habuerit Quid ergo mirum, quod religiosus factus Papa, quamvis maneat ligatus voto paupertatis,'habeat sine dominii acquisitione, (quod quidem valide sed non licite posset acquirere) liberam et plenam bonorum administrationem sine licentia prælati, quia nullum habet prælatum, a quo dependeat? Potest tamen Papa in morte etiam de bonis disponere, quod non potest professus expulsus, quia dispositio testamentaria secundum se non est contra votura paupertatis, sinon fiat sine licentia prælati : et tota impotentia testandi do facto provenit ex lege ecclesiastica, quam Papa auferre potest, et aliquando aufert et dispensat cum aliquibus religiosis, non tamen per hoc dispensando in volo solemni paupertatis; ipso voro Papa ejusmodi lege non ligatur, ut constat.

Hinc ergo probatur jam id, quod tertio loco proposuimus, nempe episcopum regularem, excepta facultate testandi, quam nec etiam episcopi sæculares habent, nisi specialiter Pontifex illam concedat, quoad reliqua habere ita amplam et generalem, ac liberam bonorum administrationem, ut quomodocumque, et ad quoscumquc usus de iis disponat, valide id faciant, neque ipsi vel illi qui ab iis accipiunt, ullam restituendi obligationem habeant, nisi donatio facta fuerit causa mortis , vel ita paulo ante mortem, utpræsumi possit intuitu mortis facta donatio, ita docent Azof, et Navarrus, et alii quos affert et sequitur Sanch. dicto lib. VI. cap. vi. num 13. et 14. qui quoad hoc æquales faciunt episcopos regulares, et sæculares: idem docent Lorca, Granadus , et alii, quos affert et sequitur Diana p. V. tr. n. *de polestate Cardinalium,* resolutione 64. et tract, v. *de Eleemosyna,* résolut. 31. et camdem a fortiori tenent, qui dicunt episcopum regularem acquirere licite et valide dominium bonorum quae possidet, quos supra retulimus.

Ratione etiam probari potest, imprimis ab exemplo religiosi professi expulsi in perpetuum ab ordine, cui doctores concedunt administrationem liberam et absolutam bonorum quæ habet, de quibus potest inter vivos valide disponere in quoslibet usus. A fortiori ergo idem concedendum est episcopo regulari, qui sanctiori titulo et magis absolvitur ab obedientia regulari. Deinde ex usu et praxi universali, quæ est optima legis interpretatio ; nemo enim putat, se debere restituere id quod ab ejusmodi episcopis accipit. Cum ergo Papa possit licentiam et administrationem cum ea universalitate et amplitubine dare, et sciat in hoc sensu ab iis intelligi, et ila ad praxim reduci ; moraliter certo præsumitur et supponitur hoc modo licentiam concedi. Nec mirum quod ita liberalem el amplam administrationem iis ecclesia concedat, qui in ejusdem ecclesiæ principes eliguntur, et quorum prudentiæ et zelo pretiosiorem animarum thesaurum, et earum gubernationem confidit, cum videamus ali-

quando Pontifices nonnullis religiosis intra claustra degentibus concedere administrationem et liberam dispositionem aliquarum pecuniarum, vel aliquorum bonorum independenter ab aliis prælatis regularibus : quanto magis episcopo regulari hæc libera administratio conceditur? Deniquelwc videbatur omnino necessarium in episcopo regulari, qui solum Papam habet prælatum, a quo difficile imo impossibile esset licentiam toties quoties petere ad donandum vel disponendum de re aliqua, præsertim ubi episcopus longissime a Pontifice distat. Quare ex natura rei licentia hæc, et administratio generalis censebatur episcopo concessa, quam praxis universalis subsecuta manifeste testatur.

Restat quartum, et ultimum, quod proposuimus, nempe peccare posse episcopum regularem contra votura paupertatis in aliquo usu inordinato bonorum suorum , in quo quidem convenio cum P. Suar, dicto tora. IV. *de Religione*, tractat, vm. lib. ni. cap. 1G. num. 30. dicente, episcopum regularem facilius posse graviter peccare , si suppellectilem ditiorem vel familiam ampliorem habeat, quam episcopum religiosum deceat; quia quamvis possit et debeat episcopalem dignitatem cum debita decentia et honore tractare, debet tamen paupertatem et modestiam religiosam servare in his quæ dignitati episcopali non repugnant. Sicut etiam facilius poterit contra idem votum graviter peccare sumptus magnificos et superfluos profanos faciendo. Ratio autem esse potest, quia, ut dixi tom. I. *de Justitia* disput. in. sect. 7. num. 131. votum paupertatis ad duo potissimum obligat voventem. Primum est, ne habeat proprium, hoc est, communiter loquendo, ne retincatvel acquirat dominium bonorum temporalium , et in universum, ne utatur bonis illis sine licentia et voluntate sui prælati. Secundum voro est, ne utatur rebus temporalibus sicut divites et opulenti, sed sicut pauperes. Quare victus, vel ornatus, aut vestitus pretiosus , nec etiam de licentia prælati licere possunt rei giosis professis, qui voto suo pauperum statum profitentur. Sicut ergo sacerdos religiosus debet vivere memor paupertatis competentis sacerdoti pauperi : ita episcopus religiosus debet modeste et frugaliter vivere, ut episcopus pauper, ita tamen ut non sordide sed decenter episcopi dignitatem sustineat. Si ergo ad hoc ex voto ipso immediate obligatur, non potest sine voti dispensatione ab ea frtigalitate discedere : neque ad hoc sufficit licentia, nisi accedat dispensatio voti, nam professus non promisit solum non habere suppellectilem pretiosam sine licentia prælati, sed absolute promisit paupertatem in auo statu servare. Cum ergo sopponamos Papam non dispensare cum episcopo religioso in voto solerni paupertatis (ad dispensationem enim voti solemnis gravissima et rarissima causa requiritur) sed solum dare illi licentiam generalem ad usum etadministrationem bonorum, non possunt excusari a voti violatione episcopi regulares , qui pretiosa nimis suppellectili utuntur,etquæ excedit nimis modestiam, qua episcopus religiosus gradum propriæ dignitatis decenter et honeste sustineat. Multoque minus excusantur, si familiam ex parasitis, venatoribus, et musicis refertam habeant, quæ vix in principe sæculari approbari possunt, longe vero a statu Apostolico religiosi prælati abesse debeant.

Restat nunc breviter respondere ad ea, quibus P. Hurtado loco supra citato, probare conatur suam assertionem : nimirum episcopum regularem manere omnino liberum a votis religiosæ professionis. Primo ergo affert§. 56. aliquos auctores pro sua sententia ; ii tamen, ut dixi, solum dicunt episcopum regularem esse capacem dominii acquirendi, non tamen dicunt non manere vere et substantialiter religiosum : imo quod dicunt de dominii acquisitione, explicari posset sano modo de dominio non omnino stricte accepto, sed in latiori significatione. Secundo affert præcipuum argumentum ex cap. *statutumxvm. qu. i. ubi dicitur:* « Statutum est rationabiliter secundum sanctos Patres, et a synodo confirmatum, ut monachus, quem canonica electio a jugo regulæ monastics professionis absolvit, et sacra ordinatio de monacho episcopum facit ; valut legitimus hæres paternam sibi hæreditatem postea jure vendicandi potestatem habeat, sed quidquid acquisieçat, vel habere visus fuerat, monasterio relinquat: et abbatis sui, qui fuerat secundum regulam sancti Benedicti, arbitrio : Postquam *enim* episcopus ordinatur ad altare, ad quod sanctificatur, et titulatur, secundem sacros canones, quod acquirere poterit, restituat. » In quibus verbis ponderat prædictus auctor, quod episcopus regularis dicitur *legitimus hares, et rendient sibi hareditatem paternam:* ex quibus

arguitur, illum absolvi omnino a volo solemni paupertatis, per quod factus fuerat incapax acquirenda? hæred itatis, ct eam sibi vendicandi, quo *vendicandi sibi* verbo significatur dominii acquisitio. Ad hoc tamen respondent communiter doctorcs, episcopo regulari auferri quidem incapacitatem successionis hæreditariæ, quæ incapacitas non erat materia voti, sed proveniebat ex lege ecclesiastica, atque ideo potuit summus Pontifex justis de causis auferre hanc incapacitatem ex lege provenientem, et concedere episcopo administrationem liberam modo supra explicato, in bonis hæreditariis absque dispensatione propria voti paupertatis, quod votum satis observatur, quoties religiosus nullis bonis utitur, nec ca administrat sino licentia sui prælati, in quo sensu intelligi debet, quod ibi dicitur, posse vehit legitimum hæredem vendicare sibi hæreditatem paternam, nempe quoad usum et administrationem liberam, et ideo fortasse addita est particula *vehit,* quasi non sit stricte hæres, sed quasihæres: et satis id colligitur ex subsequentibus, quibus dicitur eum esse obligatum ad restituendum totum quod acquirit, ecclesia? cui episcopus præfîcitur, sicut ante episcopatum acquisita debebat monasterio restituere. Dicitur tamen adeundo hæreditatem, illam sibi vendicare, quia adeo amplam habet facultatem bona illa administrandi, ct de illis in vita sua disponendi, ut reputari quodammodo possit quasi illorum dominus, et ita possit vulgariter dominus appellari.

29 Urget tamen Hurtado §. G2. ex his verbis illis, *et sacra ordinatio de monacho episcopum facit,* sunt enim illi duo termini, *Monachus, et Episcopus,* termini *a quo,* ct *ad quem,* quorum alter motu destruitur, alter acquiritur: sicut quando ex homine fd cadaver, vel ex ligno ignis, in quibus et aliis mutationibus destruitur homo et lignum, ut fiat cadaver, vel ignis. Si ergo ex monacho fit episcopus, significatur destrui monachatum, et introduci episcopatum. Respondetur, particulas illas, *ex,* vel *de,* non semper significare terminum *a quo,* qui destruatur, sed aliquando significare materiam ex qua aliquid fit, ut cum dicimus, de ligno fieri cathedram, non significamus destrui lignum. Sic etiam dicimus, ex civibus creari consules, quamvis hi maneant adhuc cives. Item ex presbyteris fieri episcopos, qui tamen manent adhuc presbyteri: ex monachis fieri abbates, qui tamen manent adhuc monachi, quod multo magis dici potuit in casu nostro, in quo, licet maneat monachatus quoad substantiam professions, non manet quoad plurcs effectus, nec quoad vitam monachalcm. Sic etiam, quando duo conjuges mutuo consensu ingrediuntur religionem, ot faciunt professionem, dicere possumus, virum illum ex uxorato factum fuisse monachum : ct tamen matrimonium quoad vinculum non destruitur, ut constat ; quia tamen non manet quoad vitam conjugalem, et quoad plures ejus obligationes, id sufficit ut dicere possimus, hominem illum ex uxorato factum fuisse monachum. Similiter ergo dici potest hunc alium ex monacho factum esse episcopum, quia licet vinculum professionis non destruatur, non tamen manet quoad statum ct vitam monachalcm, nec quoad alias multas obligationes, quod sufficit abunde ad mutationem moralem illis vocibus significandam. Non est ergo vis facienda in illo loquendi modo, præsertim quando dc re ipsa aliunde satis constat.

Arguit denique idem Hurtado §. 01. ratione a priori ex definitione dominii, quod nihil est aliud, nisi potestas utendi re pro libito citra injustitiam contra alium. Hoc autem totum habet episcopus regularis circa sua bona, dc quibus omnibus potest pro libito disponere ; ergo est vere, et proprie eorum dominus. Hoc tamen argumentum nimis debile est cum æque probaret religiosos alios non episcopos, esse vere et proprie dominos bonorum, quando nimirum habent facultatem a prælato suo non solum utendi, sed disponendi de illis bonis, imo aliquando habent etiam a summo Pontifice facultatem testandi de illis, quam facultatem episcopi regulares communiter non habent. Certum autem est, illos non esse dominos illorum bonorum, nec illis convenire definitionem veri dominii, nam verba illa, *citra injuriam alterius,* hunc habent sensum, et ad hoc posita sunt, ut significetur, verum dominum ita posse de re sua disponere, ut etiam quocumque alio invito et repugnante nulli inferat injuriam de re illa disponendo, quod quidem religiosus non habet : quia quantamcumque habeat sui prælati, vel etiam summi Pontificis licentiam, semper tamen eorum voluntati subest, ct ipsis repugnantibus non potest sine injuria de re illa disponere ; quia, quidquid circa rem illam potest, id lotum ex voluntate prælati facere potest, sicut fa-

mulus disponit de rebus domini ex voluntate sui domini, et non ut earum dominus. Hoc autem ipsum procedit in episcopo regulari ; quia, licet habeat magis amplam facultatem tam circa pluresres, quam ad longius etiam tempus, quam soleant alii religiosi non episcopi habere : id tamen totum non aliter possunt; nisi ex licentia prælati, qui estsummus Pontifex, quo auferente vel suspendente, aut limitante suam licentiam, non posset amplius episcopus regularis de bonis illis disponere, nisi juxta voluntatem prælati, qui respectu illius est solus summus Pontifez, ut dictum est; quæ dependentia sufficit, ut non sit vere et proprie eorum dominus, sed solum minus proprie, et in modo loquendi vulgari, quo etiam sensu conventus fratrum minorum dici solent domini suorum mobilium, quamvis in rigore dominium non sit penes ipsos, sed penes sedem Apostolicam.

Posset tamen aliquis adhuc urgere ex exemplo quod adduximus hominis conjugati transeuntis de licentia conjugis ad religionem ; hic enim omittens professionem solemnem , adhuc retinet vinculum matrimonii, atque adeo videtur retinere dominium corporis conjugis , quamvis impeditum per votum solemne castitatis, ne possit a conjuge debitum conjugale exigere. Sicut ergo ille manet religiosus professus cum dominio corporis conjugis, potuit etiam episcopus manere adhuc religiosus professus cum dominio bonorum. Curergo non ita de facto mansit, an cur, sicut Papa, permisit votum solemne castitatis cum retentione dominii corporis conjugis, non permisit in episcopo regulari dominium bonorum cum voto solemn! paupertatis in professione antea emisso ?

Respond, loquendo de possibili, potuisse quidem summum Pontificem id facere, quia incapacitas dominii acquirendi est annexa dejuro ecclesiastico volo solemni paupertatis : quare potuisset Ecclesia hanc incapacitatem ab extrinseco provenientem auferre, et relinquere illum episcopum capacem dominii valide acquirendi cum obligatione voti, ut non posset licite illud acquirere sine licentia prælati, qui est summus Pontifex, sicut nec potest sine ejus licentia administrare, vel disponere de bonis suis. *De* facto tamen hanc incapacitatem non abstulit. Primo , quia id necesse non erat; sufficiebat enim ad munus episcopale libera honorum administratio , et licentia illa generalis. Secundo , quia dominii acquisitio non solum impediebatur ob incapacitatem ab Ecclesia impositam, sed etiam propter votum solemne paupertatis, quo religiosus interdicit sibi dominii acquisitionem, ut diximus; quare etiam ablata incapacitate , non posset licite velle dominium acquirere, nisi dispensaretur hac in parte votum paupertatis, quæ dispensatio sine causa gravissima dari non debet. In exemplo autem conjugati transeuntis ad religionem estdiversaratio, matrimonium enim non affert incapacitatem ad professionem religiosam, nec professio religiosa incapacitatem ad matrimonium præteritum.Nec potuit quidem Ecclesia auferre vi Professionis dominium supra conjugis corpus et matrimonio præterito, quia non potuit vinculum matrimonii contracti, et consummati dissolvere : aliunde vero noluit conjugatis claudere aditum ad conversionem, et vitam religiosam. Fecit ergo Ecclesia quod potuit, reddens omnes professos incapaces ad novum matrimonium ineundum, et interdicens illis usum prioris matrimonii , quod sufficit ad substantiam voti solemnis castitatis, neque hanc incapacitatem aut prohibitionem illis aufert, nisi dispensando in voto ex causa gravissima. Idem ergo cum debita proportione facit cum episcopo religioso, cui neque aufert incapacitatem ad dominium semel in professione impositam, nec per dispensationem aufert ei obligationem voti, ut possit licite dominium de novo acquirere, quamvis, si necesse esset, vel gravissima causa intercederet, posset utrumque facere. Et hæc sufficiant de hoc puncto , de quo fortasse paulo plura diximus, propter opinionem illam singularem P. Hurtadi, qui immerito voluit episcopos, et cardinales regulares α religione omnino expellere, et ad statum mere sæcularem reducere.

DUBIUM XIII.

A *episcopo petente dispensationes a summo Pontifice, ut o sua ecclesia per aliquot menses abesset.*

Cardinalis quidam, qui episcopatum celeberrimum habebat ab Urbe remotum, cum ad limina visitanda de moro venisset, et negotia privata haberet, quæ non ita facile poterant expediri, voluit finito tempore ad visitanda limina designato, continuato per trimestre, quod episcopis a concilio Tridentino conceditur, ut possint ob justas causas abesse, ac insuper petebat dispensationem summi Pontificis, ut postea per unum, vel alterum mensem morari posset, ut finita æstate, (hoc enim agebatur mense Aprili) posset ad propriam diœcesim, negotiis suæ domus expeditis, redire. Dubitatum fuit inprimis, an posset Papa in residentia episcopi dispensare? deinde, an subesset causa justa dispensandi?

Respondi ad primum, sententiam esse magnorum virorum, qui dicunt, posse quidem Papam in voto dispensare non tamen posse dispensare, proprie loquendo, in residentia episcopi, sed solum interpretari et declarare, quod in casu occurrente reperiatur causa sufficiens ad non residendum. Ratio autem differentia? est, quia dispensando in voto remittit obligationem, qua vovens se Deo obligaverat, cui obligationi Deus ipse cedere potest, sicut et ego cedere possum obligationi, qua te mihi obligasti ad dandum mihi librum. Unde Papa Dei nomine, et ut ejus œconomus et minister, qui potestatem solvendi ab eo accepit, potest etiam interveniente justa causa, cedere obligationi quæ ex voto orta est. Residentia autem obligatio non oritur ex spontanea promissione, sed ex natura intriuseca officii pastoralis, quod obligat ad habendam curam de ovibus, quam curam non potest episcopus bene habere, si non resideat, ut significavit Tridentinum sess. xxm. in decreto, *de reformatione,* cap. 1. Non potest autem Papa dispensare, ut aliquis retento munere et officio, non satisfaciat ejus obligationi, sicut non potest dispensare ut paler non habeat curam suorum filiorum, nec vir sum uxoris, vel quod princeps non attendat ad gubernandos suos subditos, et sic de aliis. Sic etiam non potest dispensaro ut episcopus et pastor non gubernet modo necessario suas oves, sed solum potest judicare do sufficientia causæ ad non residendum. Ita P. Vasquez in opusculo *de beneficiis,* ca. IV. §. n. art. i. dub. 1. n. 130. et seqq. Castro-Palao. to. II. tr. xni. disp. v. pu. 1. n. 4. et alii apud ipsos.

Alii tamen videntur supponere, etiamsi obligatio residendi sit de jure divino, (quod alii negarunt) posse tamen Papam ex causa in hac obligatione dispensare, Azor II. lom. lib. vn. cap. 4. qu. 1. Filliucius in *Appendice,* tract, x1i. capit. G. num. 27. Ego partim cum utraque sententia sentio; ex duplici enim jure nascitur in episcopo obligatio residentia?, nempe ex jure naturali divino, quam obligationem affert munus episcopale; atque etiam ex jure positivo ecclesiastico, quo prohibentur episcopi abesse a sua residentia. Quamvis ergo Papa non dispenset in prima obligatione juris divini, propter argumentum a prima sententia adductum; potest tamen auferre obligationem provenientem ex jure positivo humano, quod etiam necesse est auferre, ut episcopus licite absit a residentia. Sicut ad hoc ut catholicus licite ducat in uxorem feminam hæreticam, datur impedimentum juris naturalis propter periculum perversionis, et propter malam prolis educationem, et alia similia : et datur etiam impedimentum ex lege ecclesiastica illud matrimonium prohibente. Nec sufficit, quod cesset obligatio orta ex jure naturali, prout aliquando cessat, cessanto omni periculo, vel propter majus bonum religionis, quod ex illo conjugio speratur:sed tamen necesse etiam est, quod Papa dispenset in lege ecclesiastica, saltem ubi ea lex recepta invenitur. Sic ergo episcopus non potest licite discedere a sua residentia, etiamsi causa subsit, ob quam cessat obligatio juris divini, nisi in casibus a sede Apostolica generaliter concessis, vel cum dispensatione summi Pontificis. Poterat ergo Papa hanc obligationem provenientem ex jure positivo ecclesiastico auferre, et quoad hanc partem dispensare : et quoad obligationem juris divini interpretari, quod in hoc casu cessaret ob rationes peculiares in eo concurrentes. Difficultas ergo tela in hoc solum esse poterat, an concurrerent causæ tales, ob quas prudenter ju-

dicari posset, cessare obligationem juris divini, vel naturalis.

Et quidem non una, sed plures rationes occurrebant, quæ facultatem illam justificare poterant Prima erat necessitas assistendi in Urbe liti gravissimæ circa fetida, et bona stabilia maximi pretii : quæ causa, licet a doctoribus in specie non afferatur, videtur tamen afferri in «equivalent!, quatenus inter alia exempla afferunt etiam necessitatem curandi sanitatem in morbo, quam dicunt excusare posse a residentia per aliquod tempus, ut fatetur Azor dicto capit, iv. qu. 4. et includi videtur nomine *necessitatis,* quam Tridentinum loco supra adducto dixit esse causam legitimam non residendi: quam causam minus proprie idem Azor paulo ante retulit ex concilio Tridentino sub nomine *communis necessitatis.* Nam neque Concilium nominavit *communem necessitatem,* sed *necessitatem* : neque morbus episcopi curandi est communis necessitas, sed privata ipsius episcopi. Dixi autem, huic causæ æquivalere necessitatem assistendi liti, in qua de maxima bonorum jactura agitur, frequentius enim invenies homines prudentes, qui eam ob causam paululum a propria domo, et civitate alio se transferant, quam qui solius valetudinis causa id faciant. Si ergo morbi curatio (estimator causa sufficiens ad absentiam, non video, cur procuratio litis tanti momenti sufficiens non sit ad eam absentiam tempore brevi indulgendam. Unde videbatur etiam intervenire aliquo modo causa, quam Tridentinum nominatim approbavit, nempe *Christiana charitas* ; hanc enim brevem assistentium exigebat charitas erga propriam familiam illustrissimam, et cui paucæ inveniebantur in tota Italia pares, quæ ex litis illius successu magna ex parte pendebat ad proprium statum conservandum.

Tertia aderat causa, nempe probabilis timor scandali futuri, et discordiarum, ac dissensionum gravium, quæ facile oriri poterant in loco residentise inter episcopum cardinalem, et alium cardinalem legatum a latere, qui eo tempore ibi aderat paulo post discessurus. Cum ergo doctores inter causas non residendi enumerent graves inimicitias, ut Azor loco citato, et alii communiter; non apparet, cur probabilis earum timor et scandali futuri non possit absentiam justificare ad breve saltem tempus, quale in hoc casu petebatur. Imo ad summi Pontificis providentiam spectare videbatur, ad praecavendum hoc periculum, episcopum aliquandiu in Urbe retinere.

Accedebat quarto spes futuræ utilitatis, si g
cardinalis ille in Urbe eo tempore commoraretur, quo is multum prodesse poterat ad conciliandum pontifici principem sæcularem magni nominis, qui brevi sperabatur, et cum quo cardinali illi arcta erat necessitudo, et sanguinis etiam conjunctio : et ratio hæc jam videbatur ad communem Ecclesiæ utilitatem accedere. Denique dignum consideratione erat, parum satis esse id totum, cujus dispensatio petebatur. Veneratenim jure suo ad limina : postea continuare volebat trimestre, quod ex causa singulis annis episcopo conceditur, et postea sufficiebant illi 1res alii, vel quatuor menses. Quamvis enim fortasse non posset episcopus propria auctoritate conjungere trimestre sibi ex causa permissum, et illo frui immediate post menses ad visitanda limina concessos : ex dispensatione tamen id videbatur licitum. Hæc autem dispensatio videbatur leviter opponi legi, cum non tangeret substantiam absentiæ, sed circumstantiam continuationis, ut posset con-4inuari tempus absentiæ, quod cum interruptione posset sine dispensatione haberi.

His ita ponderatis, quamvis singula for- 7
tasse non sufficerent, omnibus tamen concurrentibus, dixi, posse licite et prudenter licentiam a Pontifice concedi; curandum tamen omnino, ne interim Ecclesia propria ob episcopi absentiam detrimentum pateretur : prout ea cura adhibita Pontifex licentiam pro certo ac limitato tempore concessit.

DUBIUM XIV.

/1h episcopus non consecratus possit sine dispensatione ducere exercitum?

In hoc puncto aliqua suut communia, ali- |
quid tamen erat, quod ob circumstantiam personæ, specialem *difficultatem* præferebat. Primo ergo concedunt doctores, posse clericos, ac proinde etiam episcopos, de quibus non apparet specialis difficultas, pugnare suis manibus immediate, occidere, mutilare, et ducere exercitum, ac præesse iis qui machinas. vel tormenta bellica dirigunt, *nec*

incurrere ullam irregularitatem, quoties bellum necessarium est ad defensionem propriæ vita? et personæ, vel patriæ et boni communis, videantur Suarez tom. de *censuris,* disp. XLVil. sect. 6. num. I. et 2. Coninch. *de fide, spe, et charitate,* disp. XXXI. dub. vi. num. 91. Molina tract. 11. *de Just, et jure,* disput. cviii. et tract, ni. disp. 73. Lorca *de chantat.* sect. m. disp. 51. Addunt aliqui, idem procedere posse aliquando in bello justo aggressivo, quando id necessarium esset ab obtinendam victoriam, a qua pax , salus innocentium , et bonum Ecclesiæ dependet, ita Molina locis citatis , et Coninch. dicto dub. vi. num. 91. tunc enim clericus, qui alias justo titulo aderat bello non pugnaturus, nec exercitum ducturus, cum videat ad cum statum esse reductum, videtur jam non aggredi sed defendere se, vel causain publicam. Extra has vero causas clericus in sacris non potest propria manu pugnare, vel exercitum ducere, aut machinis præesse. Quod idem dicunt de habente et retinente beneficium ecclesiasticum, etiamsi non sit in sacris, Suarez num. 7. Coninch. num. 87. Molina dicta disput. cvin. sub. fin. Lczana tom. m. verb, *bellum,* num. 20. et alii, quos afferunt. Cum ergo episcopus etiam si non sit consecratus, nec in sacris, habettamen beneficium ecclesiasticum, et quidem præstantissimum, non videtur posse ducere exercitum etiam in bello justo, sicut nec potest pugnare propria manu , nisi id faciat de licentia summi Pontificis, vel in casibus supra assignatis.

2 Difficultas tamen specialis erat, quia ille, de quo quærebalur, habuerata summo Pontifice privilegium, quo dispensabatur, ut posset etiamsi fieret episcopus, gaudere, et uti omnibus gratiis, privilegiis, et induitis certi ordinis militaris, et habere in illo vocem activam et passivam, quamvis ejus habitum non susciperet, nec in eo professionem emitteret ; imo de facto habitum suscepit et professionem emisit. Cum ergo milites iilius ordinis possint pugnare, et exercitum ducere ; hoc etiam poterit ille episcopus. Dixi tamen, eam dispensationem ad casum nostrum non extendi : neque enim mens summi Pontificis fuit dispensare in legibus episcoporum, sed in legibus illius ordinis militaris, ut posset ejus privilegiis, et induitis frui, et capax esset electionis activas et passives, quamvis uec professionem fecisset, nec habitum suscepisset, aut gestaret : non tamen dispensavit, ut quamvis esset episcopus, non servaret leges episcopis impositas. Imo, si res attente expendatur, gerere arma, et pugnare non est computandum inter privilegia illius ordinis, cum ea omnia facere possint alii, qui ex eo ordine non sunt, sed potius sunt onera militibus illius ordinis imposita. Cui ergo conceditur frui privilegiis illius ordinis, etiam habitu non suscepto, non censetur per hoc concedi, quod possit pugnare in bello, quamvis episcopus sit, sicut pugnant milites illius ordinis : nam illi non pugnant ex privilegio, sed ex obligatione. Et de facto videmus cardinales aliquot professionem emittere in ordine S. Joannis Jerosolymitani, ut aliquam ejus ordinis commendam pinguem, vel prioratum habeant, et fruuntur quidem privilegiis illius ordinis, non tamen obligantur ad militandum in classe marina illius religionis, prout tenentur alii omnes facere per aliquot annos, antequam ullam commendam obtinere possint : quæ exemptio non est exclusio ab aliquo privilegio, sed potius novum privilegium, ut possint frui privilegiis et emolumentis ordinis, non subeundo ejus onera. Nec ullus putavit eos cardinales, qui professionem emiserunt in eo ordine, posse per seipsos pugnare sine nova summi Pontificis licentia.

Consului ergo, ut si ad bonum publicum 3
expedire judicetur, petatur licentia et dispensatio specialis a summo Pontifice, qui imprimis facile concedet, quod aliquando in functione aliqua publica, et solemni possit procedere armatus, sicut de facto id habent episcopi aliqui ob annexum principatum, vel statum temporalem in aliquibus locis, in quibus ex antiqua consuetudine, et concessione ita fieri solet. Difficilius concedetur, quod ducat exercitum, vel pugnet per scipsum. Si tamen bonum religionis et Ecclesiæ utilitas id poscat, credebam concedi posse, ut in bello contra infideles, vel hæreticos, id sine peccato vel metu irregularitatis fieri possit. Hoc enim Pontifices antiqui, et moderni concesserunt sæpius multis cardinalibus, quos legatos et vicarios suos destinarunt ad gerenda bella contra rebelles Ecclesiæ, quorum exempla passim in annalibus ecclesiasticis inveniuntur.

DVBWM XV.

An posset summus Pontifex creare episcopum titularem eum, qui non habebat doctrinam, quæ pro episcopis petitur a Tridentinol

Verba concilii Tridentini sess. xxn. c. 2. *de reformat,* sunt hæc : « Quicumque posthac ad ecclesias cathédrales erit assumendus, is non solum natalibus, ætate, moribus, et vita, ac aliis, quæ a sacris canonibus requiruntur, plene sit præditus, verum etiam in sacro ordine antea, saltem sex mensium spatio, constitutus, quarum rerum instructio, si ejus notitia nulla, aut recens in curia fuerit, a sedis Apostolicæ legatis, scu nuntiis provinciarum, aut ejus ordinario, eoque deficiente, a vicinioribus ordinariis sumatur. Scientia vero præter hæc ejusmodi polleat, ut muneris sibi injungendi necessitati possit satisfacere. Ideoque antea in universitate studiorum magister, sive doctor, aut licentiatus in sacra theologia, vel jure canonico merito sit promotus, aut publico alicujus Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quod si regularis fuerit, a superioribus suæ religionis similem fidem habeat.» Hæc ibi. Cum ergo ageretur de promovendo ad episcopatum titularem regulari quodam sanguinis splendore inter principes Europæ familias recensendo, qui tamen eum doctrinæ gradum plane non habebat, hæsitavit summus Pontifex, an posset licite ad eam dignitatem designari.

Obstabat imprimis locus ille Tridentini, in quo generaliter dc omnibus episcopis sermo esse videtur, sine distinctione episcopi titularis ab aliis episcopis : deinde, quia episcopus titularis, licet de facto non habeat subditos, quia in civitate sui tituli omnes sunt infideles; re tamen ipsa jus habet ad exercendam jurisdictionem in illos, si fideles fiant, vel in alios fideles, qui illuc de novo venerint, imo in litteris suæ bullæ admoneri dicuntur a summo Pontifice, ut quamprimum eis liceat, ad suam diœcesim se transferant, ut suum episcopale munus exerceant. In ipsa etiam consecratione dicitur eis a consecrante, sicut aliis episcopis, *Accipe Euangelium, et rade, prcedica populo tibi commisso,* etc. Unde procul dubio, quamdiu non renuntiant titulo, astricti sont vinculo spirituali ecclesiæ sibi assignat», nec transferuntur postea ad aliam ecclesiam in partibus fidelium, nisi prius Pontifex eos absolvat a vinculo prioris ecclesiæ, cujus titulum habebant, de quibus videri possunt ultra alios P. Vasquez ni. tomo in tertiam partem, disp. 241. cap. 1. nu. 6. et seqq. et Petrus Bullusin *oeconomia Canonica,* classe ni. c. 2. §. 4. Et quidem, quamvis P. Suarez, disp. xi. *de fide,* sect. 1. num. 18. dicat, episcopos titulares, per se loquendo, non essenecesse, quod vocentur ad concilia, quia carent jurisdictione episcopali, et ita esse in usu; ipse tamen fatetur, posse sine dubio vocari, et habere suffragia : alii tamen simpliciter et absolute fatentur, eos jus habere veniendi ad concilia, Jacobatius *de Condi,* lib. n. art. 2. et Azor. part. n. lib. v. cap. 11. q. 4.

Denique pro hac parte non parum me movebat , quod, in rigore loquendo , episcopus titularis, eo ipso quod titulum accipit et ecclesiæ præficitur, videtur esse approbatus ad audiendas confessiones. Nam concilium Tridentinum sess. xxni. cap. 25. solum petit ad hanc indoneitatem, quod vel parochiale beneficium habeat, vel ab episcopo medio examine, vel alias, si idoneus judicetur, approbationem obtineat. Nomine autem *benefidi parochialis* in hoc loco omnes intelligunt comprehendi etiam episcopatum, nec facile apparet, cur non comprehendantur episcopi titulares, quandiu titulum vel ecclesiam non renuntiant. Ratio enim eadem est de illis, ac aliis parochis, quos *ideo* Concilium noluit alia approbatione *indigere,* quia quando parochi sunt facti, judicati jam sunt idonei ad audiendas confessiones suarum ovium , quæ ratio cum proportione procedit in episcopo titulari. Si enim civitas illa, cujus episcopus nominatur, quæ nunc est infidelium, recupereturinterim a fidelibus, ille idem esset eorum episcopus, et absque nova approbatione posset eorum confessiones audire; jam ergo judicatus est idoneus ex parte sua ad audiendas confessiones : quare ille, qui facultatem haberet eligendi sibi confessorium approbatum, videtur quod posset eligere hunc episcopum titularem , sicut eligere potest quemcumque parochum illitis loci, aut diœcesis. Hinc ergo oriebatur ratio dubitandi in casu nostro, in quo non constabat de idoneitate, et doctrina sufficienti illiu

persona? ad audiendas confessiones ; quare non videbatur eligi posse ad episcopatum titularem, per cujus collationem eo ipso censeretur approbatus ad audiendas confessiones omnium, quicuinquo possent eligere confessarium approbatum.

1 Omitto obligationem generalem eligendi digniores ad prælaturas, et dignitates ecclesiasticas, de qua dixi late tom. 11. *de Just.* disput. xxxv. sect, 2. cui obligationi non videtur fieri satis, dum omissis tot aliis viris doctis eligitur ad episcopatum homo clarc indoctus, hoc, inquam, scienter omitto, quia hæc electio, neque est in præjudicium Ecclesiæ, cum nulla sit ecclesia, cui præesse debeat, nec ullæ anima*, quarum debeat curam genere. Nec etiam est in præjudicium aliorum dignionim, qui prætermiltuntur : nam electio hujus, nullius alterius dignioris electionem impedit; sunt enim tot alii tituli similes vacantes in partibus infidelium , ut quemcumque alium digniorem velit Papa in episcopum titularem eligere, numquam timeri possit, quod ob defectum tituli vacantis illum alium digniorem non eligat. Cessant ergo in hoc casu rationes, quæ obligant ad electionem dignioris.

5 Pro contraria tamen parte multæ rationes occurrebant, quibus suaderi poterat Pontifex ad hanc personam eligendam : nempe splendor familiro illustrissima·, ct de ipso Pontifice non parum bene meritae, ob quæ moraliter fieri non poterat, ut maneret in communi regularium vita sine multis privilegiis, et exemptionibus, quæ religiosam observantiam non parum lædere poterant, et perturbaro pacem internam, cum inæqualitas ipsa inter sodales redderet illum odiosum, et offendere sæpe posset fraternam charitalem cum scandalo domi, et foris, ct ipsius ordinis dedecore, cui malo obviari moraliter non poterat, nisi illum honesto titulo extrahendo a communi regularium vita, quam si intra monasterium non teneret, prout moraliter teneri non poterat, majori sane et religionis et disciplinæ detrimento id fieret, quam si in statu episcopali cummoda aliqua, et pompam honestam haberet, quæ episcopum religiosum non dedeceret.

G Ad ea autem, quæ in contrarium opponebantur, videbatur facile posse responderi. Ad id enim, quod primo loco afferebatur de doctrina ad episcopatum requisita, non video iu praxi eumdem doctrinæ gradum requiri ad episcopatum mere titularem, qui requiritur ad alios jurisdictionem habentes. Nam cum Roma? ex decretis pontificiis nemo ad episcopatum ullum in Italia, vel in Sicilia proponi possit, nisi prævio rigoroso examine, quo coram summo Pontifice, et mullis cardinalibus, ac aliis doctoribus circa doctrinam examinetur : id tamen circa episcopos titulares non observatur. Nec ex natura rei apparet, cur tanta doctrina exigatur in eo, dc quo non est moralis spes, quod aliquam jurisdictionem debeat unquam exercere, vel ullam animarum curam gerere ; regula enim generalis est, eam litteraturam, et doctrinam in singulis beneficiariis requiri, (piro necessaria est ad officio, quod illi beneficio annexum est, satisfaciendum, ut cum aliis docet Filliucius in *Appendice*› tr. XLI. c. v. q. 8. n. 34. Ad episcopatum ergo mere titularem, in quo nulla jurisdictio exercetur in foro externo, vel interno, sufficit ex natura rei doctrina necessaria ad Pontificalia exercenda, in quo solum episcopi titulares solent adjuvare alios episcopos. Quare, in rigore loquendo, doctrina sufficiens ad ordinem sacerdotalem, videtur etiam sufficiens ad episcopatum titularem. Multo enim majoris momenti esse videtur consecratio eucharistia?, quod est dignissimum et supremum omnium sacramentorum, quam consecratio altaris, vel alia similia, quæ solent episcopo titulari committi, praesertim cum in his assistat ei semper cærcmomarum magister, a quo, si forte erraret, corrigi facile potest : qua assistentia in missæ private? celebratione caret. Qui ergo tantum habet doctrinæ, ut approbetur ad missam quotidie celebrandam, prout ille, de quo agitur, approbatus erat, et celebrabat; facilius videtur posso cum eo doctrinæ gradu approbari ad reliqua munera episcopalia celebranda, quæ jurisdictionem non involvunt.

7 Quod vero opponebatur, episcopum titularem vere habere jurisdictionem in ecclesia sibi commissa, quandiu titulo non renuntiat, posseque illam ibi exercere, si adsint subditi : hoc, inquam, reduci potest ad quæstionem dc nomine. Quare aliqui dicunt, illum habere quidem jurisdictionem habitu, non actu, quod est dicere, habere potentiam ad habendam jurisdictionem, si habeat subditos, quorum defectu eam actu non habet. Ilie autem modus habendi subditos non videtur considerandus ad doctrinam majorem exigendam, cum non sit morale periculum erroris committendi in usu jurisdictionis,

quando non est spes moralis, quod talis usus ponendus sit : nam, ut recte consideravitloquens de episcopo titulari Azor. ubi supra dicto cap. xi. q. 4. « Quemadmodum parochialis ecclesia, quæ habitu tantum, et non actu populum, et curam habet, in jure pro parochiali non habetur: sic episcopi titulares duntaxat, quia titulum tantum habent, non diœcesim sibi subjectam, pro episcopis quod attinet ad jurisdictionem, non habentur in jure. » Hæc ille. Ex quibus inferri videtur, quod sicut ad beneficium quod non habet curam animarum actu, sed habitu, eo quod non habeat actu populum, non requiritur doctrina, quanta et qualis desideratur in parocho habente actu curam animarum ; ita in episcopo titulari non habente actu dicecesim, et jurisdictionem, non debet peti doctrina necessaria episcopo jurisdictionem, et diœcesim non solum habitu, sed actu habenti.

8 Quod vero additur dejuro, quod habet episcopus titularis suffragii ferendi in concilio generali, multi id negant, et quidem usus videtur esse, quod non vocentur, nisi Papa aliquem specialiter voluerit vocari: et in serie episcoporum, qui interfuerunt concilio Tridentino, quæ habetur post idem concilium, non invenio nomina ullorum episcoporum titularium. Quare ex hac parte non apparet periculum morale dandi jus suffragii in concilio episcopo minus idoneo, prresertim, cum hoc tempore non facile possit occurrere proxime occasio convocandi concilium generale. Nec etiam omnes episcopi, qui ibi intersunt, possint per seipsos examinare dogmata fidei, sed auditis theologis, et eorum sententiis, decernunt, cum magna ex parte ipsi episcopi theologi non sint. Ad alia vero uegotia tractanda, quæ spectant ad meram gubernationem, fortasse non erat minus aptus ille, de quo agebatur, quam alii mulli episcopi habentes diceceses, propter notitiam rerum humanarum, quam in variis Europte provinciis comparaverat. Sed revera nullum erat periculum, quod ad concilium generale vocaretur.

9 Denique difficultati illi ex insufficientia doctrinæ necessariæ ad audiendas confessiones, ad quas tamen audiendas videbatur declarari idoneus, et approbari eo ipso quod fiat episcopus titularis, occurri poterat: nam imprimis dubitari poterat, an episcopatus mere titularis comprehendatur in decreto Tridentini, in quo declarantur idonei ad confossiones audiendas, qui habent beneficium parochiale. Sicut enim non censetur in juw beneficium parochiale illud, quod habitu tantum et non actu populum et curam habet, ut paulo ante vidimus, ita dici posset, non intelligi sub eo nomine episcopatum mere titularem, qui habitu et non actu subditos et jurisdictionem habet. Quidquid tamen sit de hoc, poterat huic periculo occurri prohibendo illi, ne etiam factus episcopus titularis, audiret confessiones aliquorum, nisi prius ad eas audiendas examinaretur et approbaretur. Hoc enim modo non posset jam eligi in confessorium etiam ab iis qui possent sibi eligere quemlibet confessarium approbatum.

Propter has rationes dubius hæ-it summus Pontifex et jussit, rem totam diligenter et attente disputari et examinari a doctissimis theologis, et prælatis coram eminenlissimo quodam cardinali, qui omnes post longum et diligens examen, ac disputationem in eam convenere sententiam, ut summus Pontifex, si vellet, eum promoveret ad episcopatum titularem : tribus tamen conditionibus observatis. Prima, ut vocato ad se episcoporum examinatore, ejus conscientiam graviter oneraret, eique imponeret, ut diligenti examine adhibito, videret an ille de quo agebatur, eam doctrinam haberet quæ sufficeret ad exercenda pontificalia. Secunda conditio erat, ut idem Pontifex eum suspenderet seu inliabilitaret ad audiendas confessiones, donec specialiter ad hoc munus examinaretur et approbaretur. Tertia denique erat, ut acceptaretur oblatio, qua *offerebatur capitale* pecuniæ sufficiens ad fundandos reditus annuos perpetuos 300. aureorum, qui pro missionibus ad convertendos infideles deserviant; quæ omnes conditiones approbante, et jubente ipso Pontifice, observatae sunt. Potuisset autem fortasse alicui hæc ultima conditio difficultatem ingerere, ne in ea aliqua simonia? species lateret, si pro pecunia ad pios usus oblata concederetur dignitas episcopalis, quæ spiritualis est, in qua quidem simonia Pontifex dispensare non posset, nec simoniæ labem auferre, quia esset juris divini, cum dignitas episcopalis de jure divino sit invendibilis : nec posset Pontifex in hoc casu separare temporale a spitiluali, ut facit in aliis beneficiis, quando admittit resignationes beneficiorum cum pensionibus,vel etiam cum obligatione redimendi pensiones pecunia numerata præsenti, quia incusu no-

stro nnllnniprorsos orat emolumentum temporale in episcopatu qui confertur, nec ulli redites, vel fructus, sed mera dignitas ct titulus episcopalis. Quare quidquid temporale. nbepiscopo exigerctur, vel acciperetur, videretur id totum exigi pro solo titulo, et dignitate episcopali, quæ invendibilis est.

O Hoc tamen facile solvi potest exemplo compositionis pccuniariæ, quæ exigitur a petente dispensationem ad matrimonium cum consanguinea, vel cum affine contrahendum, quæ dispensatio est mere actus jurisdictionis spiritualis, et dc jure divino invendibilis. Quare compositio illa pecuniaria non petitur, ut pretium dispensationis, sed ut conditio ad justificandam causam concessionis, seu dispensationis. Quid enim magis spirituale et invendibile quam indulgcntiæ : quæ tamen passim in jubilæo solemni concedi solent sub conditione iis, qui jejunaverint tribus diebus, et eleemosynas dederint. Et in bulla Cruciate conceduntur multe indülgentiæ, et facultates ad absolutionem obtinendam a casibus reservatis, ct alia privilegia spiritualia, quæ omnia conceduntur sub conditione dandæ certæ cleemosynæ ad subsidium belli contra infideles gerendi, non quod indulgcntiæ et facultates vendantur pro illa pecunia, absit; sed quia eleemosyna, et opus illud pium est conditio, et causa justificans dispensationes el concessiones in jubilæo, vel Cruciata contentas, quæ sine causa sufficienti concedi licite non possunt. Idem ergo in casu nostro fieri potuit, in quo fundatio illorum redituum non erat ullo modo pretium episcopalis dignitatis, sed opus pium in Dei honorem et religionis augmentum, quod fundatorem ipsum magis dignum reddebat illius ecclesiastici honoris accipiendi. Sicut qui propriis expensis erigit beneficium ecclesiasticum, eique perpetuos reditus assignat, dignus fit, ut ei jus patronatus concedatur, et potestas præsentandi beneficiarios, quoties beneficium illud vacaverit, quæ potestas procul dubio spiritualis est, et invendibilis, nec Pontifex illam vendit, sed ut alliciantur laici ad dotandas ecclesias, et erigenda beneficia, vult illis jus patronatus concedere, et facultatem præsentandi. Idem ergo ob similem rationem potuit facere in casu nostro, in quo, dixi, nullum redundabatEcclesiæ praejudicium ex ordinatione ejusmodi episcopi titularis.

DUBIUM XVI.

An, et quomodo consentire posset episcopus, ut abbatia quædam separaretur ab ejus dignitate episcopali?

Episcopus quidam habebat incorporatam j
suæ dignitati episcopali abbatiam cujusdam monasterii, ct ejus proventus, cum onere alendi monachos, ct erogandi sumptus necessarios ad cultum divinum ibidem sustinendum. Desiderabant monachi habere abbatem monachum cx ipsis, atque adeo, quod separaretur abbatia ab episcopatu. Episcopus non repugnabat, sed libenter onus illud gubernandi monachos a sc abjiciebat; quaesivit tamen, an posset consensum præstarc, et an id coram Deo expediret ; item qualem tunc, et quantam redituum portionem pro abbatis, et monasterii alimentis deberet assignare, cujus portionis separatio consequenter facienda erat a mensa episcopali : supponebatur autem, id totum non propria auctoritate, sed summi Pontificis consensu faciendum esse.

Dixi, inprimis regulariter, ct communiter 2
loquendo, magis expedire, quod monachi a præîato monacho regerentur, qui sub eadem regula et disciplina militans, multo melius eam notam habebit, et verbo pariter ac exemplo poterit subditos ad perfectionem, et regularem observantiam dirigere : idcirco beneficia regularia conferri non posse, nisi religiosis illius ordinis, statutum est in concilio Trident, sess. xiv. cap. 10. quo loco sacra congregatio concilii de hoc interrogata respondit die 12. Decembr. ann. 1585. posse quidem ordinarios collatores conferre portiones nionachalcs, et canonicales, et similia simplicia beneficia regularibus provideri consueta non solum ejus ordinis professis, sed etiam sæcularibus, qui habitum suscipere ct professionem emittere omnino teneantur. Abbatias tamen, et beneficia administrationem habentia, nonnisi professis, juxta canones per ordinarios inferiores conferri posse ; imo apud aliquos, si eligatur in abbatem hujus monasterii monachus ejusdem quidem ordinis, sed professus in alio monasterio,

necesse est, quod prius huic secundo monasterio aliquandiu hæreat, et professionem novam illic emittat, antequam abbas ibi sit, ut ex cap. *Abbate., de verb, signifie,* colligit l'anorm. ibi num. 4. Tanti referre existimatum fuit, quod monachi regerentur ab abbate, qui omnino monachus ejusdem omnino professionis esset. Et quidem merito, quia melius notam habebit regulæ obligationem, quam abbas ve) prælatus sæcularis : et melius sciet remedia opportuna applicare morbis religiosis. Adde, si a sæculari abbate regantur, occasionem magnam dari monachis vagandi, et adeundi frequenter ad palatium episcopi, a quo in omnibus ut ab abbate dependent, et ad quem in omnibus debent recurrere. Datur etiam iis occasio ambitionis non solum apud episcopum, sed apud ejus ministros et domesticos, quos facile precibus et muneribus sollicitabunt, ut per ipsos obtineant ab episcopo, quæ desiderant : quæ pestis est religiosæ et monastic» disciplinæ. Expedit *ergo* ad bonum regimen monachorum, quod abbatem habeant regularem ex eorum gremio, a quo regantur, nisi in casu aliquo raro, in quo adeo dissoluti essent monachorum mores, ut sub abbate proprio timendum merito esset, ne majorem peccandi licentiam sibi acciperent, quam si ab episcopo, tanquam ab abbate dirigi, et coerceri possent; quod rarissimum esset, et tunc expediret fortasse magis religiosum illum cœtum extinguere, quam sub religionis nomine ejusmodi licentiam, et morum relaxationem sustinere.

Addidi, separationem illam utilem esse posse, ad vitandum fomitem, et segetem assiduam quærelarum et litium; experientia enim constat, quandiu non taxatur id quod abbas sæcularis dare debeat pro victu monachorum, et pro cultu divino, ac expensis ecclesiæ ; semper monachos de abbate conqueri, quod debito suo non satisfaciat; e contra vero abbatem conqueri de monachis, quod nimis laute vivere velint, nec possit eorum importunis petitionibus satisfieri. Unde abbates commendatorii jam fere ad certam summam obligationem illam reduci curarunt ; imo et vidi aliquando datam fuisse illis ex pacto pecuniam ad monasterium alio loco ædificandum, ne ibi remanentes possent saltem circa habitationem, et ejus reparationem lites quotidianas movere; hanc ob causam, cum olim indivis» fuissent partes redituum pro episcopo, pro capitulo, pro fabrica ecclesiæ, et pauperibus : postea tamen experientia docuit hanc totius mass» indivisionem seminarium esse perpetuum querelarum et litium, quasi non bene singulis portiones suæ distribuerentur : ideoque kernel divisio facta fuit, et portiones singulis assignat», quo pacto controversi» cessarunt, nunquam alioquin cessatur» : quod multo magis in casu nostro timeri potest, cum monachis semper odiosum sit, quod facultates sui monasterii a sæcularibus administrentur, a quibus dependere debeant in suarum necessitatum sublevatione, quibus quidquid subtrahetur, in majorem episcopi utilitatem cedere debeat. Hoc autem aliter impediri non potest nisi taxando semel id, quod monachis dari debet, et quod ab ipsis suo commodo, vel damno administrandum erit.

Qualis autem, et quanta ejusmodi portio assignanda sit, quæstio magis est facti, quam juris ; debet enim prudenter considerari, qui, et quanti sumptus fieri soleant in victu, et vestitu monachorum, et in culto divino, in ædium, et fabric» reparatione, et aliis omnibus, ad qu» abbas solet, et debet contribuere. Ad quos omnes sumptus assignari debent reditus sufficientes, et bona stabilia, quæ eos reditus afferant, debent ad hunc finem separari, et monachis consignari, ut ab ipsis deinceps tamquam propria administrentur. Debent autem, meo judicio, ejusmodi bona ad eum finem eligi, qu» magis securos proventus habeant, et minus sint periculis exposita, tam quoad reditus annuos, quam quoad capitale, et substantiam bonorum : imo electio, et *optio videtur ipsis* monachis competere, ut intra eam summam eligant sibi ea bona stabilia, qu» magis secura esse existimabunt. *Hatio autem est,* quia nunc episcopus primo loco tenetur providere monachis, et monasterio in iis omnibus, nec potest sibi retinere, nisi id quod post eas expensas superest. Fiunt ergo ii sumptus semper ex reditibus magis certis, cum omnes abbati» reditus obligati sint ad eos sumptus integre solvendos. Æquitas ergo postulat, ut si certa bona stabilia ad hunc finem separantur et deputantur, ea sint qu» magis securos reditus promittere possint : imo, si justiti» rigor servandus sit, putarem, plus aliquid in hac separatione designandum pro monachis, quam sit illud quod episcopus solebat singulis annis illis dare; ponamus enim quod episcopus, v. g. dabat illis ltMJO. aureos ad victum, et alias expensas : hos ta-

mon ita dâbnt, ut si major pars prædiorum abbnliæ sterilis co anno fuisset, adhuc ox parle nlia, qnæ fructus tulisset, sumptus illi semper solvendi essent. Hanc autem securitatem, separatione bonorum facta, monachi amittunt, quia pro anno quo bona illa slabilia ipsis assignata sterilia fuerint, non accipient suas expensas ex aliis bonis, quæ apud episcopum remanserunt. Hoc autem periculum, quod certe ob varios casus, et eventus periculum magnum est, debet aliquomodo compensari; nec id aliter fieri posse videtur, nisi augendo capitale et reditus, ita ut hic excessus ordinarius suppleat defectum extraordinarium, qui timeri potest. Hæc autem omnia fieri non possunt, ut dixi, nisi interveniente consensu, ct approbatione summi Pontificis, ad quam petendam præcedere debet consensus monachorum et episcopi qui stantibus præàictis conditionibus, prudenter ct juste llllim præstare potest.

DUBIUM XVII.

In çwo *respondetur ad duo quæsita circa officia propria sanctorum ecclesiæ Palentinæ.*

1 Quæsitum fuit primo ex parte capituli ecclesiæ Palentinæ in Hispania, an possent recitare in tota diœcesi officium de illo sancto, cujus corpus vel reliquia insignis esset in aliqua icclesia ejusdem dicecesis? Videbatur affirmative respondendum, propter speciale privilegium Hispanæ ecclesiæ concessum a Gregor. XIII. in bulla edita anno 15/3. quæ incipit, *Pastoralis officii,* et refertur integra in codice officiorum sanctorum Hispanorum, et cx parte affertur apud Quarantum in«um*uia Bullorii,* verb. *DivinWn officium,* ct apud Lezan. tom. I. cap. xii. num. 34. cum enim S. Pius V. concessisset ecclesiis Hispaniæ, ut possent celebrare officia propria sanctorum illius provinciæ; quæ concessio ita universalis poterat confusionem afferre, propter nimium sanctorum multitudinem, qua officia feriarum fere omnino impediri poterant; ideo Gregorius ejusmodi concessionem ita declaravit « unamquamque Hispaniæ ecclesiam eorum tantum sanctorum, qui in Breviario non sunt descripti, officia propria celebrare posse, qui vel illius diœccsis sunt naturales, vol ejus ecclesiæ, vel dioecesis sunt patroni, vel eorum corpora, seu notabiles reliquite in ea ecclesia, seu dioecesi requiescunt : de aliis vero sanctis, etiamsi sint naturales, vel patroni ulterius dioecesis, etiamsi illorum corpora, vel notabiles rcliquiro in aliqua ecclesia alterius dioecesis requiescant, non celebretur officium proprium, sed servetur ordo breviarii Romani, » etc. In quibus verbis videtur claro contineri concessio generalis, ut omnes ecclesiæ unius dicecesis possint celebrare, et recitaro officium illius sancti, cujus corpus vel insignis reliquia conservatur in aliqua ecclesia ejusdem dicecesis. Et in hoc sensu videtur hanc concessionem intellexisse, et illam praxim approbasse Ægid. Trul. libr. i. *in Deeding.* cap. vn. dub. 14. num. 14. et Castr. Pal. tom. II. tractat, vn. *de oral,* disputat, π. punct. 2. num. 10. qui universaliter loquuntur de quolibet sancto, cujus corpus sit in ea diœcesi.

Contrarium tamen supponere, et docere 2
videntur alii doctores, qui solum in ea ecclesia, ubi corpus vel insignis reliquia habetur, concedunt posse fieri officium illius sancti, quod quidem, secluso illo privilegio, et extra Hispaniam certissimum est, ut cum aliis docent Gavant, *in rub. Breviarii,* sect. III. cap. v. η. 5. Barbos, *deoffic. Paroch.* cap. x. num. 7. et et Novar, *in Lucema.* verb. *Officium,* num. 7. Sed ipsimet etiam doctores Hispani eam restrictionem in Hispania procedere fatentur, nec posse officium ad totam dicecesim extendi, ut fatetur novissimo Anton. de Quintanad. *singularium* tr. vn. sing. 27. num. 2. et 3. ct fundantur omnes in decreto sacræ congregationis rituum , quod jussu Urbani VIII. appositum fuit in editione novissima breviarii Romani, ubi inter alia hoc etiam apponitur : « Insuper vetuit ct prohibuit celebrari per totam civitatem, vel diœcesim, etiam de cujuscumque ordinarii auctoritate missam, vel festum cum officio ile sancto, eo quod in loco adsit ecclesia parochialis, vel regularis, vel abbatialis, aut aliqua reliquia, sed tantum in ipsius sancti ecclesia titulari, seu ubi asservatur insignis reliquia, et non alibi, n

Hoc tamen decretum , ut verum fatear, 3
noncaretsolutione,vel interpretatione in casu nostro. Fatemur enim , de jure communi ita esse observandum, et secluso privilegio sedis Apostolicæ, cujusmodi privilegia in eo decreto non videntur revocari, cum in eo

nulla sit clausula derogatoria, vel revocatoria privilegiorum : lex autem generalis sine ea clausula expressa non tollit etiam tacite privilegia etiam non contenta in corporo juris, ut ex cap. i. *de conslit.* in 6. cum communi doctorum probat Suarez libr. vit i. *de letjib.* cap. 39. num. 2. Imo ex contextu totius decreti colligi videtur, illud totum tendere ad declarandum, quod episcopi, vel prælati inferiores non possunt ullo prætextu, qualis esset, quod sanctus sit naturalis, vel quod ejus corpus intra diœcesim requiescat, introducere ejus officium sine licentia speciali sedis Apostolicæ, vel approbatione sacræ congregationis Rituurn. Ideo enim decretum sic incipit : « Sacra Rituum congregatio declaravit, et decrevit, non potuisse post Bullam Pii V. de breviario Romano, neque posse locorum ordinarios, tam sœculares, quam regulares, addere Kalendariis, etiam propriis sanctorum officia, nisi ea dumtaxat quæ breviarii Romani rubricis, vel sacræ rituum congregationis, seu sedis Apostolicæ licentia conceduntur : neque propria auctoritate, quovis prætextu mutare ritum, qui habetur in Kalendario Romano, seu rubricis breviarii, in altiorem ritum : neque extendere concessa officia de loco ad locum, » et postea additur : « De sanctis episcopis locorum, martyribus, civibus, et aliis festis, de quibus in Kalendario Romano, seu rubricis breviarii nihil habetur, uti etiam de beatis nondum canonizatis, nihil propria auctoritate constituatur, sed omnino consulatur sacra rituum congregatio. » Vides, totum decretum esse, ne ea fiant propria auctoritate, vel sine licentia sedis Apostolicæ, aut sacræ rituum congregationis. Cum ergo pro ecclesiis Hispaniæ præccsserit bulla, et licentia sedis Apostolicæ, non erit hic usus ullo modo contra hoc novissimum decretum. Ex hoc ergo capite non videtur negandum, quod ecclesiæ Hispaniæ possint adhuc induito illo Gregorii XIII. uti, et recitare officium in tota diœcesi de Sanctis, quorum reliquiæ insignes, \el corpora sint in eadem diœcesi, prout in aliquorum sanctorum officio testatur Quintanadvennas dicto tractat, vn. singul. 27. numer. 4. usum esse in ecclesia Hispalensi : quamvis ipse num. *3. fateatur, in* ecclesia Toletana contrarium observari.

4 Ego quidem, stando in verbis dictæ bull® Gregor. XIII. et decreti novissimi congregationis ii:uum supra relati, distinguendum putarern inter sanctos, qui naturales fuerunt regni Hispaniæ, et inter illos. qui non sunt naturales, sed alienigenæ ; qnnrnm tamen corpora, vel reliquiæ insignes in Hi«pania asservantur. Nam Gregor. XIII. in prædicta bulla, dum concedit officium pro tota diœcesi, videtur solum loqui de sanctis naturalibus, et Hispanis; de his enim solis locutus fuerat Pius V. quando in universum eorum officia pro tota Hispania videbatur concessisse; quod quia nimium erat propter eorum sanctorum multitudinem , ideo Greg. XIII. declaravit, solum intelligi respective , ut in qualibet diœcesi fieri posset officium eorum sanctorum , qui vel naturales illius dicecesis sunt, vel ejus patroni, vel quorum in ea dioecesi reliquia insignis habeatur, nimirum s» sancti illi sint Hispani; de iis enim solis locutus fuerat Pius V. cujus concessionem declarare , vel moderari voluit ibi Gregorius, qui noluit, singulas ecclesias Hispaniæ posse recitare officium de omnibus sanctis Hispanis, sed singulas de iis sanctis Hispanis, qui vel naturales essent ejus diœcesis, vel quorum ibi reliquiæ insignes habeantur. Porro non fuisse ibi Gregorium locutum de sanctis alienigenis , quorum corpora sunt in Hispania, constare videtur aperte ex eadem bulla, ubi paulo post idem Pontifex addit aliam concessionem, his verbis : « Idem concedimus, quod quælibet ecclesia, et monasterium Hispaniæ habens aliquas reliquias insignes, puta caput, brachium, vel crus alicujus sancti, etiam alienigenæ, non existentisin Breviario, vel de quo in dicto Breviario fit tantum commemoratio, possit *illius* festivitatem celebrare, *et* officium duplex facere , *n etc.* Ubi aperte distinguit sanctos *alienigenas* a sanctis Hispanis, et *de sancto alienigena,* cujus *insignis reliquia habetur, concedit* officium duplex *illi soli ecclesiæ, vel monasterio,* ubi habetur reliquia : quod certe frustra concederetur, si jam concessum esset in verbis præcedéntibus officium pro tota illa diœcesi. Fatendum ergo est, concessionem præcedentem fuisse pro solis sanctis Hispanis, hanc vero secundam loqui de alienigenis, sed cum limitatione ad ecclesiam ubi reliquia habetur. Si autem sanctus non sit alienigena, sed Hispanus, credibile *est* ex vi bullæ Gregorii XHI. posse fieri in tota diœcesi, in qua habetur reliquia *insignis,* officium saltem semiduplex ; *dico, ex viBtdke,* quia oportet attendere ad usum singulorum locorum, qui ostendit, an et quomodo concessio illa in singulis locis acceptata fuerit: sicut etiam

considerandum erit, an sacra congregatio rituum ejusmodi Gregorii concessionem revocaverit aliquando etiam pro Hispania : nam Quintanadvennas dicto sing. xxvii. num. 3. affert aliquas congregationis declarationes contrarias dictae concessioni, nempe in Calagur. i. Sept. 1612. et in Gonchensi 12. Martii 1618. quæ utique videntur de ecclesiis Hispanis egisse, et hæc dicta sunt ad i. quæsitum.

Secundo ab eodem capitulo quærebatur, an approbandum videretur, quod in sua ecclesia Palentina die 21. Octobris officium fieri soleat duplex sanctarum Ursulæ, et sociarum ejus, propter caput unius ex illis, quod ibi asservatur, et rursus die sequenti fiat eliam Officium duplex S. Cordulæ, quæ fuit una ex sociis S. Ursulæ, cujus etiam caput ibidem habetur? Ratio autem dubitandi erat, quia quamvis S. Cordula passa fuerit die sequenti, Ecclesia tamen videtur eas omnes simul die præcedenti celebrare.

Dixi tamen, inprimis diligenter examinandum, an vere illud sit caput S. Cordulæ; audioenim Mediolanenses affirmare, quod apud ipsos sit, imo ut cardinalis Baronins in notis ad martyrologium die 22. Octob. approbare videtur historiam de translatione S. Cordulæ contentam in vita Alberti Magni part. 2. ca. 9. Si tamen sufficienter constaret de veritate, et identitate illius rcliquiæ, crederem posse in ecclesia Palentina, ubi habetur, fieri seorsim officium duplex de ea, die 22. Octob. postridie festi S. Ursulæ, et sociarum, cum ipsa non cum aliis, sed die sequenti passa sit. Fateor Ecclesiam aliquando conjungere eadem dic in officio eos martyres, qui diversis diebus mortui sunt. Sic enim celebrat die 18. Julii festum S. Symphorosæ, et ejus filiorum, cum tamen Symphorosa non eadem die cum filiis, sed die præcedenti fuerit occisa. Sic 9. Januar. S. Julianus celebratur, et conjungitur cum multis sociis, qui non eadem die mortui sunt. Similiter die 22. Sepi, celebrat omnes socios S. Mauritii, qui tamen non omnes eadem die obierunt. Idem die 28. Febr. conjungit in martyrologio omnes illos, qui Alexandria sese devoverunt, ut peste infectis ministrarent, et in eo ministerio obierunt, quos certum est, non omnes eadem die obiisse. Sic etiam die 24. Jun. collocantur simul plurimi sancti martyres, qui Romæ sub Nerone imperatore successive necati sunt, et alibi sæpe idem iacit. Aliquando tamen separat in cultu cos, qui diversis diebus mortui sunt, licet in niarlyi io socii fuerint : ut de facto separat S. Felicitatem a suis filiis, S. Romanum a S. Laurentio, et alios similes, quod idem facit in S. Cordula, cujus martyrium legit in Martyrologio die sequenti, postquam lectum fuerat martyrium S. Ursulæ, et ejus sociarum. Voluit ergo, quod in officio divino separarentur : nam lectio martyrologii, quæ in choro ad Primam quotidie recitatur, pars est officii divini : et constat ex rubrica n. ejusdem martyrologii, debere legi sanctorum memoriam die præcedenti eorum festum : quare, cum Ecclesia recitet in choro martyrium S. Cordulæ die 21. Octob. eo ipso vult, quod de ipsa officium flat, ubi id faciendum sit die sequenti, quæ est 22. ejusdem mensis. Unde non videntur reprobanda, sed potius omnino retinenda illa consuetudo recitandi officium S. Cordulæ dic 22. seorsim ab ejus sociis, cum hoc sit juxta mentem ecclesiæ Roraanæ, quæ eo modo, quo recitat officium S. Cordulæ, recitat seorsim, et die diversa, dum in choro ad Primam legit ejus martyrium dic sequenti, postquam legerat martyrium S. Ursulæ, et sociarum.

DUBIUM XVIII.

An expediat episcopum taxare missæ stipendium, ita ut majus accipi non possit, nec dari.

Episcopus quidam zelo ductus omnem avaritiæ speciem a sacerdotibus tollere desiderans, edictum promulgavit, quo pro data sibi a sacrosancta synodo Tridentino potestate, atque ut Apostolicæ sedis super hac re delegatus ad tollendos abusus circa missæ sacrificium introductos, omnibus sacerdotibus sæcularibus, et regularibus districte prohibuit, no quis sub quovis prætextu, aut quæsito colore, neque directe, neque indirecte poscat in posterum, vel recipiat pro qualibet missa quocumque festo, vel feciali die celebranda majorem eleemosynam, vel stipendium supra taxam ab eodem episcopo ibidem præscriptam, sub poena suspensionis a divinis ipso facto incurrenda, et abdita ob-

ligatione restituendi totum excessum iis, qui dedissent. Rursus largientibus eleemosynas, vel stipendia prohibuit, ne supra taxam darent, vel offerrent sub pœna excommunicationis latæ sententiæ eidem episcopo reservata?. Si vero dantes non essent singulares person®, sed communitates, congregationes, confraternitates. etc. sub pœna interdicti etiam ipso facto incurrendi. Putabat autem episcopus, sed id totum prohibere posse etiam sub censuris , ex potestate sibi tradita in concilio Tridentino sess. xxn. in decreto de observandis et evitandis in celebratione missæ, ubi statuitur, ut episcopus procedat, etiam ut delegatus sedis Apostolicæ ad prohibenda omnia , quæ a tanti sacrificii dignitate aliena sunt, et nominatim circa avaritiam sacerdotum, et cujusvis generis mercedum conditiones, et pacta, necnon importunas atque illiberales eleemosynarum exactiones, potius quam postulationes, aliaque hujusmodi. Dubitatum ergo fuit, an virtute horum verborum potuerit episcopus ita rigide procedere etiam contra sponte et liberaliter dantes , et contra accipientes a sponte et liberaliter dantibus?

Dixi primo , non videre posse taxari eamdem eleemosynam pro omnibus, et singulis missis in universum : nam in primis, si missa solemniter cantanda sit, non est rationabile , quod non detur major eleemosyna, quam soleat dari, quando sine cantu simplex, et privata missa recitatur, ut docent Suarez torn. III. in in. part. disp. 88. sect. 4. Bonacina *de Sacram,* disp. iv. qu. ultim. punct. 8. num. 13. Lezan. torn. iv. verb. *Missa,* n. 23, et alii, quos afferunt. Nec Dian. part. π. tractat, *de celebratione Missarum ,* resuit. 9. quem Lezana pro contraria sententia affert, id negat; non enim loquitur de missa cantata, sed de missa in die festivo dicenda, pro qua negat ratione diei festivi posse accipi duplicatura stipendium , quia id dicit prohibitum jam esse in decretis saoræ congregationis Concilii. Sed revera in iis decretis neque hoc prohibetur , sed solum quod sacerdos , qui accepit stipendia, ut duas missas celebraret, velit unica missa satisfacere. Aliud vero est, si detur ei duplicatum stipendium, ut ic die festivo, vel cum solemnitate, et cantu unam missam celebret ; de quo casu sacra congregatio nihil decrevit.

Deinde potest augeri stipendium , et eleemosyna, si missa celebranda imponatur tempore , vel loco magis incommodo, ut si debeat summo mane ire ad celebrandum , vel e contra expectare post meridiem, vel ire ad locum valde distantem, præsertim cum æstu, vel imbre, ut similia incommoda pati, quæ omnia rationabiliter majus stipendium merentur, ut dixi disp. xi. *de Eucharistia,* sect. 1. num. II. non ergo potest unnm et idem stipendium præscribi, ita ut nunquam etiam positis gravioribus circumstantiis extrinsecis possit augeri.

Dixi secundo, potuisse episcopum finem intentum corrigendi abusus obtinere indirecte, absque eo quod veniret ad rigidam prohibitionem pinguioris eleemosynæ ullo casu dandæ, vel accipiendæ ; si enim ex sacerdotum avaritia abusus irrepserant, eo quod ii majorem eleemosynam peterent, et extorquerent; poterat episcopus lege sua justum et rationabile missarum manualium stipendium taxare; qua taxatione posita, excessus jure ipso esset injustus, et restitutioni obnoxius. Nam, licet stipendium illud non sit in rigore pretium missæ, quæ invendibilis est; imitatur tamen rerum pretia, et ideo debetur ex justitia ad sustentationem totalem,vel saltem partialem sacerdotis, ut dixi loco citato *de Eucharistia,* et me etiam citato explicat Pelliz. *in manuali Regular,* torn. I. tract, v. cap. 9. num. 56. Quare, sicut in aliis rebus pretium lege taxatum est pretium justum, quod excedere venditori non licet; sic postquam stipendium missæ manualis lege publica taxatum est, illud erit justum stipendium , atque adeo non poterit sacerdos sine injustitia majus stipendium exigere, imo tenebitur postea restituere totam excessum ei qui dedit, utpote *injuste* acceptum : sicut venditor in foro conscienti® debet restituere id totum, quod supra justum pretium accepit.

Dixi denique tertio, episcopum non debuisse ita generaliter prohibere sacerdotibus, ne unquam pinguius stipendium vel eleemosynam acciperent, etiam a sponte dantibus, et multo minus debuit prohibere petentibus missas, ne illud sponte darent. Imo ea etiam prohibitione posita, parum efficax esset, si ipsi revera vellent sponte dare; possent enim ipsi saltem post missam celebratam , dicere sacerdoti, se illum excessum non dare in stipendium missæ, sed ex devotione gratis omnino illum donare : quare sacerdotes possent illum accipere, cum non acciperent pinguius stipendium, sed donum gratis datum , quod ipsis prohibitum non erat. Sicut dici etiam

solet, quod licet alii canonici non possint canonico non assistenti in choro remittere singuli partem, quæ ad illos pertinet de ejus distributione; postquam tamen inter ipsos præsentes distributa fuit, possunt singuli donare suam partem illi, qui choro abfuit, dummodo id non fiat in fraudem legis, nec pactum præcessecrit, sed ex amicitia singuli donent, ut cum aliis docet Thom. Sanch. lib. 11. *consil.* cap. π. dub. 109. quia donare non est remittere. Sic ergo prohibita solutione stipendii, non prohibetur donatio ex amicitia, vel devotione, quare posset qui missam petit, non obstante edicto episcopi, dicere: Ego do ibi unum solum Julium pro stipendio missæ, sed rursus dono tibi ex devotione alios duos Julios ex mera libcralitatc, et hoc modo redderetur inefficax prohibitio quoad eam partem.

G Porro, non debuisse episcopum ita universaliter prohibere excessum voluntarium stipendii, probari potest ex usu laudabili fidelium, qui ex majori devotione erga res sacras, et ex majori reverentia erga sacerdotes, solent instituere capellanias, vel missas perpetuas, assignando pro singulis missis tres, vel quatuor, aut plures Julios, ut capellanus magis decenter et honorifice vivat, qui usus ab omnibus approbatur. Cur ergo in missis manualibus damnandus est, qui ex iisdem pietatis et religionis motivis velit pinguius stipendium sacerdoti elargiri? pricsertim cum in ejusmodi eleemosynis attendi etiam soleat dignitas dantis eleemosynam, et turpe sibi putet princeps et indecorum, si in danda eleemosyna servet eamdem regulam et mensuram, quam homo plcbeius et pauper. Et quidem mirum esset, quod princeps, vel nobilis vir duplo, vel quadruplo majus stipendium solvat famulo suo, quam soleat solvere homo plebeius: sacerdoti vero, cujus ministerio utitur, ut per ipsum sacrificium Deo offerat, non possit majus stipendium dare, quam homo cx infima plebe dare soleat. Merito ergo Pellizarius dicto tr. V. cap. ix. sect. 3. num. 5G. dicit, taxationem stipendii in missis, sicut non cogit sacerdotem, ne minus accipiat, si velit, ita non impedire dantes illud, ne majus et pinguius dare possint, si velint.

I Ad summum ergo potuisset episcopus prohibere, ne sacerdotes plus exigant, aut accipiant precedente pacto, vel exactione explicita vel implicita, directa vel indirecta: hæc enim redolent et præ se ferunt speciem avaritiæ ex parte sacerdotum, atque adeo prohiberi possent ab episcopo, sicut alii abusus et consuetudines, quæ circa missæ sacrificum indecentiam aliquam continent, ut statuitur in dicto decreto concilii Tridentini. Quod vero fideles ex mera pietate et majore devotione sponte largiantur majorem eleemosynam, et stipendium sacerdoti illud non exigenti, nullam continet irreverentiam et indecentiam circa missas, sed maximam reverentiam, et pietatem. Quare non apparet, quomodo virtute præfati decreti concilii Tridentini, id possit episcopus prohibere. Sicut nec prohiberi potest in universum, ne testator jubeat dare religiosis, vel clericis ejus funus comitantibus duplo majorem eleemosynam, quam communiter in aliis funeribus dari soleat: vel plures et majores cereos dari ecclesiæ, in qua sepelitur, quam dari soleant; hæc enim omnia nullam indecentiam, aut irreverentiam continent, sed signa sunt pietatis et reverentiæ, ut constat.

DUBIUM XIX.

Utrum archidiaconus dispensatus a summo Pontifice in defectu ætatis, possit habere votum in capitulo?

Nobilis quidam juvenis provisus fuit a summo Pontifice de archidiaconatu ecclesiæ cathcdralis, quæ non erat prima dignitas post pontificalem, et simul dispensatus fuit in defectu ætatis requisite?, his verbis: «Nos tibi etc. archidiaconatum prædictum cum omnibus juribus, et pertinentiis suis, Apostolica auctoritate conferimus, et de illo etiam providemus, decernentes, etc. non obstantibus constitutionibus Apostolicis, dictæque ecclesiæ etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus contrariis quibuscumque. Nos enim tecum, etiamsi non sis in ætate legitima ad sacros ordines suscipiendos constitutus, nihilominus ut archiaconatum prædictum cx nunc recipere, et quoad vixeris, retinere libere, et licite valeas, constitutionibus, et ordinationibus, statutis, et consuetudinibus supradictis, etc. do speciali gratia derogamus, etc. Volumus tamen,

ut ordinem, quem fetas postulaverit, scilicet subdiaconatug, diaconatus, et presbyteratus, suscipere tenearis. » Dubitatum ergo fuit, an positus jam in possessione archidiaconatus, nondum tamen suscepto ordine sacro, posset virtute prædictæ dispensationis habere vocem in capitulo?

2 Videbatur affirmative respondendum, propter illa verba generalia, *Archidiaconatum prædictum cum omnibusjuribus, et pertinentiis suis,* nam inter alia quæ archidiacono competunt, ratione suæ dignitatis, unum est de Ecclesiæ consuetudine, ut ad ipsum spectet absente decano, convocare capitulum, et in eo proponere, et resolutiones accipere, idque eum præstare posse, etiamsi non sit in sacris, cum iste sit actus jurisdictionis, qui competit archidiacono, etiam in sacris non constituto, et ad decanum non spectat ratione ordinis, sed antiquitatis et superioritatis, respondit olim sacra congregatio Concilii, ut habetur in ejus declarationibus impressis super c. iv. *de reform,* sess. xxn. Unde multo magis accedente dispensatione sedis Apostolicæ, ut possit habere archidiaconatum cum omnibus juribus, et pertinentiis suis.

3 Adhuc tamen videtur, dispensationem illam non sufficere, ut vocem habeat in capitulo, quandiu in sacris non fuerit. Est enim doctrina satis communis apud omnes, dispensationem esse odiosam, atque adeo stricte interpretandam, ita quidem, ut non sit omnino inutilis et frustratoria (aliquid enim debet operari) sed ita ut habito aliquo effectu non extendatur ad alia, quæ in ea non explicantur, de qua regula ultra alios videri potest Gonzal. *super regul. Cancellante gloss.* 15. num. 29. ubi affert verba regul. 50. Cancellarim, quibus dicitur: «Dispensatio non venit sub quacumque signatura in quavis gratia, nisi totaliter gratia effectum hujusmodi dispensationis concernat, vel alias nihil conferat, vel operetur, » de quo etiam videri potest Thom. Sanchez, alios referens lib. vi. *de matrim,* disp. i. num. 3. et 20. ubi exemplum affert illius, qui dispensatus est ne resideat in beneficio, neque enim ideo dispensatus est, ut fructus percipiat, qui absentibus dari non solent, et num. 21. addit, dispensationem non extendi ad annexa sepabilia, quoties id super quo principaliter dispensatur, potest sortiri effectum, licet non ita plene et facile, sicut si esset dispensatus etiam super antecedenti et consequenti. In casu autem nostro sunt duo separabilia, habere archidiaconatum sine state ad eum requisita, et habere vocem in capitulo «ine ordine sacro : quare dispensatio potest sortiri suum effectum quoad primum, quamvis non extendatur ad secundum, quod in dispensatione non fuit explicatum. Nec est simile, quando aliquis habens canonicatum dispensatur ut fiat sqbdiaconus ante ætatem requisitam ad hunc ordinem, quo casu consequenter poterit habere vocem in capitulo, quam ideo solum non habebat, quia non erat in sacris; quare dispensatus ad ordinem, et eo suscepto, potest sine alia dispensatione habere vocem in capitulo, ut cum aliis docet idem Sanchez ibi num. 23. At in casu nostro sunt duo impedimenta diversa. Primum est defectus ætatis ad dignitatem illam habendam. Secundum est defectus ordinis sacri ad habendam vocem in capitulo. Primum habetur exTridentino sess. xxiv. cap. 12. *de ref.* Secundum vero ex eodem Tridentino sess. ixir. cap. 4. *de reformatione.* In primo ergo impedimento fuit dispensatum, in casu nostro, quæ dispensatio non debet extendi ad secundum, de quo in rescripto nihil dicitur, et quod bene potest remanere, etiamsi primum ablatum sit, cum sint effectus omnino separabiles.

Nec obstant verba illa rescripti, quibus 4
dicitur, dari archidiaconatum *cum omnibus, juribus, et pertinentiis suis,* etc. Responderi enim potest, illa verba habere suum effectum, quamvis ante ordinem sacrum non habeatur vox in capitulo : nam jus archidiaconi, vel canonici non est habere semper vocem in capitulo, sed habere illam quando fuerit in sacris : datur ergo in casu nostro archidiaconatus oratori cum omnibus juribus suis, quorum unum est habere vocem in capitulo quando fuerit in sacris. Sicut etiam inter jura cardinalatus uuum est habere vocem activam in electione summi Pontificis, quando saltem in ordine diaconatus fuerit : quod jus datur cardinali, quando fit cardinalis : non tamen potest habere vocem activam in electione summi Pontificis, nisi fuerit promotus ad ordinem dictum diaconatus; quia hoc solum est jus, quod accipit eum cardinalatu, nempe ad vocem activam, si habuerit ordinem sacrum saltem diaconatus. Similiter ergo in casu uostro conceditur archidiaconatus cum juribus suis, quorum unum est habere vocem in capitulo, quando fuerit in sacris, quo pacto verificantur verba illa concessionis, præsertim cum dispensa-

tin sit stricte interpretanda, ut diximus, ot satis sit, si in aliquo sensu proprio velificatur.

Nec etiam obstant verba illa rescripti, *non obstantibus constitutionibus Apostolicis,* etc. quia in primis ejusmodi clausula derogatoria non inducit dispensationem, nisi ex aliis claris verbis id constet, ut cum aliis notat Gonzalez dicta *gloss.* xv. num. 32. Deinde, quia ejusmodi derogatio generalis, quamvis tollat obstantias perpetuas , non tamen tollit temporales, ut ex Rota, et aliis notat idem Gonzalez gloss, xxi. nu. 30. impedimentum autem in casu nostro ad vocem in capitulo non erat perpetuum, sed temporale , donec adveniente ætate susciperet ordinem sacrum, quem quidem brevi intervallo accipere poterat, nempe post annum a concessione præbendæ, cum tunc temporis narraverit se inchoasse 21. ælalis annum. Denique ex ipsis verbis derogationis constare videtur, non derogasse Pontificem constitutionibus contrariis ad effectus habendi vocem in capitulo sine ordine sacro, sed ad effectus obtinendi archidiaconatum ante ætatem legitimam; post verba enim illa, *non obstantibus,* etc. *contrariis quibuscumque,* statim immediate addit : i Nos enim tecum, etiamsi non sis in ætate legitima ad sacros ordines suscipiendos constitutus, nihilominus, ut arcbidiaconatum prædictum ex nunc recipere,et quoad vixeris retinere libere, et licite valeas, constitutionibus et ordinationibus, statutis et consuetudinibus supradiclis, etc. de speciali gratia derogamus, » quæ verba satis aperte limitant derogationem, ut solum intelligatur ad effectus accipiendi et retinendi archidiaconatum, non ad effectum vocis in capitulo sine ordine sacro , qui effectus, ut dixi, separabilis est ab adeptione, et retentione archidiaconatus, et ideo dispensatio et derogatio odiosa non videtur ad illum effectum extendenda.

DUBIUM XX.

An *possit episcopus prohibere, ne regulares condonentur in suis ecclesiis diebus quadragesimæ, quibus eadem hora habetur concio in ecclesia collegiato ejusdem loci ?*

Prohibuit id de facto quidam episcopus, et procedere volebat contra regulares non obedientes : qiii fortasse intentionem suam fundare poterat, primo in verbis concilii Tridentini sess. xxiv. c. 4. *de reformat,* ubi prohibetur , « ne ullus sæcularis sive regularis, etiam in ecclesiis suorum ordinum, contradicente episcopo , prædicare præsumat, » nam in casu nostro episcopus expresse contradicebat, ne illis diebus , vel horis prædicarent. Secundo fundari poterat in verbis Gregorii XV. in constitutione *de exemptorum pridleg.* edita anno K 22. ubi habetur, quod episcopus tanquam sedis Apostolicæ delegatus habeat auctoritatem coercendi, ac puniendi quoscumque exemptos, tam sæculares quam regulares , qui in alienis ecclesiis, aut quæ suorum ordinum non sunt, absque episcopi licentia, et in ecclesiis suis, aut suorum ordinum, non petita illius benedictione, aut ipso contradicente , prædicare præsumpserint. Poterant ergo puniri ab episcopo in casu nostro, qui ipso contradicente, iis diebus, et horis prædicabant. Denique confirmari potest ex declaratione sacræ Congregationis, quam ex Gavanto *in Manuali episcoporum,* verb. *Concio sacra,* refert Lezana to. hi. verb, *condonari,* num. 13. qua dicitur posse prohiberi ab episcopo concionem non solitam extra cathedralem tempore adventus, et quadragesimæ. Nam in casu proposito episcopus allegabat, non fuisse solitum, ut extra collegiatam iis diebus conciones haberentur.

Contra hanc tamen episcopi prohibitionem videtur in primis obstare, quod habetur in Clement. *Dudum, de sepulturis,* in qua solum prohibentur regulares prædicare in suis ecclesiis illa hora , qua episcopus prædicare voluerit, vel coram se solemniter prædicari. Unde multi dicunt, semel petita benedictione episcopi, non posse prædicatores regula-

res prohiberi ab episcopo, ne in ecclesia sui ordinis concionentur; sed posse eos etiam episcopo contradicente prædicare, ita Miranda, Barbosa, et Peyrinus, quos affertet sequitur Diana part. IV. tract. Ii. *de Regularium,* résolut. 58 qui addit, ratione scandali, practice loquendo, debere regularem, prohibente episcopo, a prædicatione abstinere.

Afferunt etiam aliqui ad hoc probandum Breve quoddam Urbani VIII. datum 30. Januarii 1629. ubi habetur : « Quod dicitur, regulares non posse verbum Dei prædicare sine episcopi licentia, id locum sibi vendicat in his tantum ecclesiis, quæ sui ordinis non sunt; cum in aliis ecclesiis sui ordinis sufficiat episcopi benedictio petita, licet non obtenta : ita tamen, ut, si episcopus non modo benedictionem simpliciter non concesserit, verum etiam regularibus prohibuerit, quo minus prædiccnt, tunc illo contradicente, in sui quidem ordinis ecclesiis liceat illis prædicare, quemadmodum sacri concilii Tridentini decretis salubriter cautum est, » quæ eadem fere verba refert Lezana to. m. verb, *condonari,* nu. 7. ex Novario, et aliis tanquam declarationem datam a sacra Congregatione 20. Januarii 1629. Ego tamen utrobique credo errorem litterœ subrepsisse, ut observavit bene Pcllizzarius *in Manual. Regul.* tom. IL tract, vin. *de privilegiis,* cap. iv. sect. I. quæst. 3. num. 4. qui monet, in originali illius Brevis additam esse particulam non, et dici, non liceat illis prædicare, quemadmodum sacri concilii Tridentini, etc. ut testantur ii, qui originales Brevis viderunt. Et quidem ex contextu verborum id satis constat. Primo 'ex illis verbis, *ita tamen* nam adversativa *tamen,* significat exceptionem oppositam verbis praecedentibus, quibus dictum fuerat, sufficere benedictionem petitam, et non obtentam : excipitur tamen statim casus, quo episcopus non solum benedictionem non concesserit, sed etiam expresse prohibuerit, in quo sensu cohæret bene tota littera, quæ alias non cobæret. Secundo, quia dicitur, id esse juxta id quod in concilio Tridentino salubriter cautum est : constat autem in concilio Tridentino sess. XXIV. *c. iv. de reform,* prohiberi, *ne ullus sæcularis, sive regularis, etiam in ecclesiis suorum ordinum, contradicente episcopo, prædicare præsumat.* Quomodo ergo poterat decretum Concilii ab Urbano VIII. allegari, ut etiam contradicente episcopn, posset regnlaris in ecclesia sui Ordinis prædicare?

Melius afferri posset pro hac parte declaratio quædam sacræ Congregationis facta 5. Junii 1390. in hæc verba : «Non debent impediri regulares, quo minus in quadragesima concionem habeant in suis ecclesiis, etiamsi non fuerit consuetudo, n quam declarationem refert Gavanlus in *Euchgrid. episcoporum,* verb. *Regularium jura sub episcopis,* nu. 35. ex ipso eamdem refert Pellizzarius ubi supra num. 5. qure videtur continere casum nostrum in propriis terminis. Nec videtur obstare illa alia declaratio, quam ex eodem Gavanto supra retulimus, in qua dicitur posse episcopum prohibere concionem non solitam extra cathedralem tempore adventus, et quadragesimæ : nam in primis ibi non agitur de regularibus concionantibus in propriis ecclesiis, qui, ut magis privilegiati, debuissent exprimi nominatim. Deinde, quia ibi sermo erat de concursu in concione cum cathredali, in qua concio est magis privilegiata propter præsentiam episcopi, qui potest prohibere, ut supra vidimus, ne ipso prædicante, vel faciente coram se solemniter prædicari, alibi prædicetur : nostro autem casu concursus erat solum cum ecclesiis collegiatis, in quibus concio habebatur.

Sed, ut verum fatear, semper restat difficultas ex verbis Tridentini, quibus generaliter negatur posse regulares etiam in propria ecclesia prædicare, contradicente episcopo. Scio, aliquos apud Dianam part. VII. tract, χπ. resolt. 24. explicare verba illa *Concilii,* de casu, quo episcopus vult prædicare, vel coram se prædicari. Sed *certe verba Concilii* sunt universalia, ut legenti constat. Video etiam, posse aliquem respondere, ibi non *agi de* prohibitione ipsius concionis, sed de prohibitione facta alicui in particulari, ne ipse concionetur. Aliud enim est, quod episcopus prohibeat alicui regulari, ne prædicet, quod Concilium voluit posse fieri ab episcopo, qui propter vitam vel doctrinam minus decentem, poterit prohibere alicui munus concionandi. Aliud vero est, quod prohibeat universaliter, ne ullus in tali loco concionctur, quod videtur esse contra facultates concionandi regularibusa summis Pontificibus concessas, de quo casu non videtur agi in prædicto loco concilii Tridentini. Sed tamen hanc responsionem non admitteret P.

Suarez, qui tom. IV. *de Religione,* tract, x. lib. ix. c. I. nu. 30. supponit, quamvis alia jura deessent, ex vi illorum verborum Tridentini , posse episcopum prohibere ne ipso prædicanlc , vel faciente coram se solemniter prædicari, regulares etiam in propriis ecclesiis concioncntur; quia jam in eo casu prædicarcnt episcopo prohibente, quod universaliter a Tridentino prohibetur. Supponit ergo, prohibitionem illam generalem concionis tali loco et hora faicndæ comprehendi sub illa regula universali contenta in concilio Tridentino, nolente regulares condonari in propriis ecclesiis nisi petita ab episcopo benedictione, et ipso episcopo non contradicente.

6 Possent fortasse hæc omnia concordari juxta ejusdem Concilii mentem, distinguendo duplex debitum, quod in diversis personis considerari potest. Unum est ex parte ipsorum régulaiium, qui concionari volunt : alterum est ex parte episcopi, qui contradicit. Et quidem regulares ipsi videntur non posse, contradicente episcopo, adhuc concionari; id enim significant verba Tridentini, et verba etiam Urbani VIII. supra relata, qui iii hoc sensu explicat mentem Tridentini : et indecens sane esset et scandalum generaret, quod regulares, contradicente episcopo contionarentur, nec posset fructus ex tali contione sperari , sed merito timeri possent jurgia, et detrimenta spiritualia, ut in simili dixit Suarez dicto c. i. num. 9. de religioso cui episcopus injuste negat licentiam necessariam ad prædicandum, quem quidem dixit debere adbuc a concione abstinere, donec licentiam obtineat. Si autem sermo sit de ipso episcopo, requiritur quidem causa justa, ut contradicat religiosis volentibus in propriis ecclesiis prædicare : quæ cusa non videtur sufficiens esse in casu nostro , præserlim in concursu, non cum cathedrali, sed cum collegiata : uude non mirum, quod sacra Congregatio ejusmodi causam non approbaverit. Quamvis ergo ipsi regulares abstinere debeant a concione contradicente episcopo; possunt tamen ab ejusmodi contradictione reclamare coram sacra Congregatione, ad quam spectat monere episcopum, prout sæpe fecit, ut ab ejusmodi prohibitione et contradictione desistat. Atque ita omnia debitu ordine fiunt, servata reverentia episcopis debita , et ablata scandali occasione, quod ex inobedienlia et resistentia regularium oriretur; et cohibita etiam episcoporum licentia. dum per eorum superiores monentur , ct coguntur ab indebitis prohibitionibus et contradictionibus desistere, quo pacto, ni fallor, omnia juxta Tridentini mentem concordari possunt.

DÜBIUM XXI.

An episcopus possit procedere ad taxam contributionis pro seminario faciendam cum tribus solis deputatis, renuente clero quartum eligere ?

Ut seminarium clericorum juxta decretum S. concilii Tridentini in unaquaque dioecesi erigatur, decrevit idem Concilium sess. xxm. c. 18. *de reformatione ,* ut episcopus statuat, et taxet portionem ex fructibus singulorum beneficiorum detrahendam pro expensis seminarii, cum consilio tamen duorum de capitulo , quoium alter ab episcopo , alter ab ipso capitulo eligatur , itemque diiorum de clero civitatis, quorum alterius electio ad episcopum , alterius vero ad clerum pertineat. Cum ergo juxta tenorem hujus decreti tres jam electi essent, qui episcopo assisterent, et desideraretur electio quarti deputati qui a clero eligendus erat, clerus noluit ad ejus electionem devenire. Unde episcopus dubitavit, an sine quarto deputato , et cum solis tribus jam rite electis posset procedere ad taxationem contributionis designandam. Ratio autem dubitandi esse poterat, quia ex verbis Concilii videtur requiri pro substantia horum actuum, quod fiant cum consilio illorum quatuor deputatorum. Unde congregatio Concilii 13. Januarii 1594, respondit, unionem ab episcopo factam seminario absque consilio quatuor deputatorum, juxta praescriptum concilii Tridentini, non esse validam, prout habetur in declarationibus Congregationis impressis. Idem ergo dici deberet a fortiori de taxatione contributionis faicndæ, pro qua idem concilium magis clare , et expresse requirit consilium q atuor deputatorum. Vereri ergo poterat episcopus, ne si cum consilio solum trium deputatorum procederet, argueretur de nullitate contra taxationem factam , non servata forma concilii Tridentini.

Hia tamen non obstantibus, sacra congregatio concilii Tridentini die 28. Novembris 1648. respondit, et decrevit, ut episcopus præfixo termino competenti, si non sequeretur electio quarti deputati , ipse cum tribus jam electis procederet ad taxam juxta præscriptum Concilii faciendam; quod quidem merito responsum fuit, quiaalioquin esset in potestate cleri impedire taxam, et contributionem faciendam, non veniendo scilicet unquam ad electionem quarti deputati ; atque ita fraudaretur intentio Concilii subveniendi seminario ex contributione communi ad alimenta necessaria pro ejus alumnis.

Ratio autem esse potest, quia episcopus in primis ex vi Concilii, licet teneatur adhibere in consilium illos deputatos, et cum eorum consilio decernere ; non tamen tenetur eorum consilium sequi, utsæpedeclaravitsacra congregatio, et constat ex verbis Tridentini, ubi dicitur *de consilio,* seu *cum consilio,* quæ formula regulariter non inducit obligationem sequendi, sed solum audiendi consilium, ut observant communiter doctores, et in terminis nostri casus notavit Gonzalez *in regul.* 8. *Cancellar,* gloss, xlvi. num. 73. Regula autem generalis est, ut quando quis debet exquirere, et audire consilium alterius ad aliquem actum faciendum , debeat quidem opportune eum monere, et expectare tempore debito et competenti, ut consiliarius respondere possit. Si tamen consiliarius differat plus debito , vel nolit consilium dare, potest procedi ad actum, ipsius consilio non expectato , ut colligitur ex c. *cum in veteri,* 52. *de elect,* et docent Abbas ibi num. 8. Butrius num. 7. et 8. Bartolus, Lambertinus, et alii, quos refert et sequitur idem Gonzalez d. glos. xlvi. num. 59. et 60. Cum ergo in casu nostro episcopus in prædicta taxa facienda debeat exquirere consilium capituli, et cleri, ad quem tinem capitulum debet deputare unum ex ipso capitulo, et clerus alium de ipso clero: debet utique episcopus opportune admonere clerum, ut deputet illum, cujus consilium nomine cleri audiendum sit. Si autem debito tempore elapso clerus nolit deputare ; poterit utique episcopus ad actum procedere cum aliis consiliariis *deputatis : idem* enim est, quod clerus nolit consilium dare, ac quod nolit deputare illum, qui nomino oleri consiliarius sit, atque adeo procedet regula supra positu, quod debeat tempus opportunum, et sufficiens assignari ad electionem consiliarii a clero faciendam, quo tempore elapso si clerns nolit consiliarium deputare, episcopus satisfecisse censebitur suo debito petendi consilium a clero, et eo deficiente, procedere poterit ad actum sine timore invaliditatis : quæ fuit responsio prudentissima eminentissimorum patrum sacræ Congregationis.

DUBIUM XXII.

Il n clericus transiens ad armatam militiam perdat pensionem , quam ex dispensatione retinere poterat in statu matrimonii, et sine habitu clericali ?

N. Clericus minorum ordinum, cui reservata fuerat pensio ecclesiastica, dispensationem postea obtinuit, ut posset eamdem pensionem retinere etiam sine babitu clericali, et in statu matrimonii. Sed tamen idem N. transiit etiam ad armatam militiam : quæsivit episcopus, an non obstante dicta dispensatione, amiserit ipso facto pensionem quam habebat? 1

Duo videbantur contineri in hoc quaesito. Primum, an dispensatio obtenta extenderetur etiam ad hunc easum. Secundum, an, si revera non extendebatur, censeretur ipso facto extincta pensio, absque alia declaratione, vel monitione. Ad primum dixi, dispensationem illam non extendi ad casum hunc; quotiescumque enim intercedunt plura impedimenta provenientia ex diversis *prohibitionibus, et legibus, requiruntur dispensationes* in iis omnibus, vel certe una dispensatio, quæ omnes illas prohibitiones comprehendat sub aliqua ratione generica, et universali, ut colligunt doctores ex ca. *pastoralis, de privilegiis,* et cx c. n. *de filiis Presbyterorum,* 1. 6. Gemiman. Franch. Rota, et alii, quos congerunt, et sequuntur Gonzalez *in regul.* vni. *Cancell. glos. xm. nu. 97. et Lotterius de re beneficiaria tom. I. lib. I. qu.* 11. num. 192. Constat autem , ad pensionem ecclesiasticam habendam et retinendam , aliud esse impedimentum , si matrimonium contrahatur; aliud, si deseratur habitus clericalis et tonsura; aliud vero si pensionarius transeat ad militiam armatam ; hoc enim ultimum, tanquam impedimentum diversum enume- 2

rant dorfores quos afferunt et sequuntur Gonzalez ubi supra *gloss.* xv. num. 54. Lotlerius tom. II. lib. in. q. 26. num 87. el 88. Azof. II. part. l. vm. ca. 10. quæ. 4. Castro Palao tom. II. tr. xm. *de beneficiis* disput. i. punct. 44. §. 10. num. 9. Cum ergo dispensatio solum fuerit facta ad retinendam pensionem in statu matrimonii, vol sine habitu clericali, non debet extendi ad casum assumpta? militiæ armataæ, qui est casus diversus, et quidem multo gravior et difficilior, cum multo minus deceat clericum militiam exercere, quam uxorem ducere, vel habitu laico incedere : quare ad rctinendan pensionem eo etiam casu, necessaria esset expressa illius mentio, ut constat ex dictis.

Major esse posset difficultas circa secundum punctum , an scilicet assumpta militia armata, ipso facto extincta esset pensio , an vero prærequiratur legitima monitio, utpensionario non parente, et militiam deserente, extingui posset? Aliqui enim ex allegatis doctoribus significare, videntur, et supponere, quod ipso facto pensio extinguatur, quos affert et sequitur Gonzalez dicta *gloss,* xv. nu. 54. Et quidem doctores eodem modo loqui videntur de clerico uxorem ducente , et de illo qui miles fit, ut constat ex gloss, in cap. *qualiter,* verb, *quadriennium,* et in cap. ultimo , verb, *redierint, dt Clericis residentibus;* quare in utroque loco dicitur, vacare ipso facto beneficia; et quidem de casu matrimonii contracti omnes supponunt ipse facto vacare, et ubi primum constat de matrimonio contracto, posse beneficia ut vacantia aliis conferri.

Alii tamen volunt clericum militem lactum monendum esse, antequam pensione ecclesiastica privetur, ut militiam deserat, ct ad statum clericalem redeat, ita tenet Azov. II. part. l. vin. cap. quæ. 4. Gigas *depensionib.* qu. 55. et Castro Palao ubi supra dicto nu. 9. et aliquo modo favet Lottcriusdicto l. III. qu. xxvi. num. 90. etseqq. favet etiam Thesaurus in *praxi Ecclesiastica* part. n. verb. *habitus,* cap. 1. §. limita 4. ubi etiam stante bulla Sixli V. procedens sine habitu et tonsura privatur ipso facto omnibus pensionibus; indicat tamen probabile esse, quod id non habeat locum in foro conscientiæ non præcedente monitione et contumacia. Denique idem videtur colligi ex cap. quicumque xxm. qua:. 8. ubi sic dicitur : «Quicumque ex clero esse videntur, arma militaria non sumant, nec armati incedant: sed protessionis suæ vocabulum religiosis moribus, et religioso habitu praebeant. Quod si contempserint, tanquam sacrorum canonum contemptores, et ecclesiaticæ sanctitatis profanatores, proprii gradus amissione mulctentur, quia non possunt simul Deo, et sæculo militare.» Videtur ergo requiri monitio, ut reperiatur contemptus ; imo et videtur requiri sententia, cum sine illa mulctari non possint.

Ego quidem magnam videor mihi differentiam agnoscere inter matrimonium, et militiam , cum matrimonium afferat statum firmum ct perpetuum, qualem non affert militia, quæ aliquando assumi potest ad aliquod breve tempus, vel durante aliqua brevi expeditione, cum animo redeundi statim ad vitam domesticam ct inermem. Unde quamvis facto matrimonio, eo ipso et ante omnem monitionem et sententiam vacent beneficia, et exlinguantur pensiones : id tamen non videtur in universum verum , saltem in foro conscientiæ , quando aliquis militiam profitetur. Si, v. g. ipse conscius sibi sit animiet intentionis deserendi cito militiam , et deponendi arma. Videtur enim vacatio beneficiorum, et extinctio pensionum fundari in præsumptione , qua miles praesumitur deserere omnino statum clericalem, ct assumere statum omnino incompatibilem : ut colligitur ex gloss, in d. cap. *qualiter,* verb. *Quadriennium ,* de Clericis non residentibus, ubi dicitur : « quamdiu non renuntiat, clericus semper est : et licet vagetur, non habet ecclesiam pro derelicto, nisi contrahat contrariam negotiationem, ut si fiat miles, vel si contrahat matrimonium. » Et rursus gloss, in dicto cap. fin. verb, *redierent,* eodem titul. ubi dicitur : « super hoc tamen distingue, quia aut habet ecclesiam pro derelicto, aut non. Si habet eam pro derelicto, puta, quia contraxit matrimonium , vel factus est miles, vel joculator : cum de hoc constiterit, episcopus statim postest ecclesiam illam alii conferre, etc. vel si recepit aliam ecclesiam habentem curam animarum , cum prius talem haberet, etc. sivero non habet eam pro derelicto, monendus est. » Totum ergo reducitur ad præsumptionem relinquendi statum clericalem : quod idem in casu nostro applicari potest ad præsumptionem relinquendi statum togatum , et assumendi statum militarem : quare in foro conscientiæ standum erit conscientiæ et confessioni ipsius pensionarii. In foro etiam conscientiæ credo , quod is, ad quem pertinet pensio-

nem solvere , si ei constet pensionarium factum militem, possit interim eam non solvere; quia licet id non sufficiat ad agendum, videtur sufficere ad excipiendum , quamdiu pensionariusnon probat de retento animo redeundi quamprimum ad priorem statum, et relinquendi militiam. Quod a simili probari potest; quia quamvis aliqui dicant, pensionarium in foro conscientiæ non privari sua pensione ipso facto ante declarationem et monitionem , licet in habitu laico , sine tonsura incedat : adhuc tamen dicunt, beneficiatum posse eam pensionem non solvere , quando iucipit pensionarius publice sine habitu incedere, ut notavit Thesaurus *in praxi Ecclesiastica,* part. π. verb, *habitus* c. I. in fine, ex Garzia part. vu. c. 1. num. 19. Ergo eodem modo dicendum erit de assumente militiam armatam; contra ipsum enim stare videtur præsumptio, quod mutaverit statum et amplexus fuerit statum incompatihilem cum pensione : quare ipsi videtur incumbere onus probandi, se nonnisi ad breve tempus, aut ex necessariacausa militiam assumpsisse , quod dura non probat, poterit bona conscientia pensio ei a beneficiato negari. Denique in foro externo judex, utcaute procedat, deberet prius monere et citare pensionarium, antequam pensionem extinctam declaret. Potest enim multa pensionarius allegare ad excusandam suam actionem , ut in ordine ad vacationem beneficii ob relictum habitum clericalem, *et* assumptas vestes laicas, monuit Lotterius dicto lib. m. qu. 26. a num. 90. usque ad finem. Unde in casu nostri dubii eminentissimi Patres sacræ congregationis Concilii putarunt, monendum esse secreto episcopum, ut præmitteret monitionem , antequam ad declarandam extinctam pensionem ob assumptam malitiam armatam juridice procederet.

DUBIUM XXIII.

An tertius addendus adjunctis capitularibus, quando ipsi non concordant cum episcopo, debeat esse ex eodem capitulo ?

Concilium Tridentinum sess. xxv. c. 6. *de reform,* statuit, ut in capitulis exemptis initio cujuslibet anni capitatum eligat duos ex capitulo, de quorum consilio et assensu episcopus, quando extra visitationem procedit, tam in formando processu, quam in cæteris actibus contra aliquem ex capitularibus, procedere teneatur : utriusque autem adjuncti unum solum sit votum. « Quod si ambo ab episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutorio, vel definitiva sententia fuerint, tunc intra sex dierum spatium cum episcopo tertium eligant : et, si in electione tertii etiam discordent, ad viciniorem episcopum electio devolvatur ; et juxta eam partem, cum qua tertius conveniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur, » etc. Dubitatum sæpe fuit, an discordantibus adjunctis ab episcopo, tertius debeat necessario ex eodem capitulo eligi, an vero possit eligi aliquis, qui de capitulo non sit?

Sententia affirmans, posse quemlibet eligi etiam extra capitulum, multis argumentis probari videbatur. Primo, quia si Concilium voluisset tertium esse omnino de capitulo, utique id expressisset, prout expressit in verbis proxime præcedentibus, duos illos adjunctos debere esse de capitulo ; postea vero, quando de tertio loquitur, eam particulam omisit, et solum dixit, quod intra sex dies *cum episcopo tertium eligant.* Cum ergo ibi non apposuerit in tertio eligendo eamdem qualitatem, non debet præsumi coarctata electio passiva ad solos capitulares ; hac enim de causa responsum fuit, posse deputari vicarium capitularem, qui non sit de capitulo, quia non reperitur cautum quod sit de capitulo, ut notarunt Garzia *de benefic. part. v.* cap. 7. num. 13. Meroll. *oper. moral, to. III.* disp. vu. cap. 7. num. 187. Vulp. *in prax. Episcop.* c. xliv. num. 25. et alii quos *affert* Diana part. VIII. tr. iv. resol. 57. ergo idem erit in casu nostro. Præsertim cum lex nova correctoria juris communis debeat restringi potius quam ampliari : qualis procul dubio est lex illa, cum de jure communi nemo sit exemptus in criminalibus a jurisdictione et judicio sui episcopi : quare exemptio canonicorum, ut non possint ia criminalibus a solo episcopo judicari, sed cum adjunctis, debet omnino *stricte explicari,* quantum verborum proprietas pati possit, ut quam minimum episcopi *jurisdictio* lædatur, quæ fundatur injure communi, ut constat.

Secundo, quia qualitas illa, *de Capitulo,* apposita in præcedentibus, non censetur repetita iu suhseqaentihus, juxta doctrinam 3

Baldi «m«7. 123. num. 3. libr. v. dicentis, quod quoties sequentia discrepant a præcedentibus in ratione, intelligilur nova forma data, non superior repetita. Constat autem diversitas magna, quæ est inter electionem adjunctorum, et inter electionem tertii, si hic etiam deberet esse de capitulo ; quando enim duo adjuncti sunt de capitulo, utriusque unum solum est votum, nec uterque potest prævalcre voto episcopi, vel ejus vicarii. In casu autem discordiæ, si tertius debeat esse de capitulo, jam capitulum prævalet episcopo, cum sint tres dc capitulo, quibus cedere debet votum episcopi, atque ideo non servaretur æqualitas, quam concilium Tridentinum intendisse videtur in hoc negotio et quæ servatur quidem, quando duo adjuncti sunt de capitulo : non servatur autem, si addatur tertius de eodem capitulo, cujus judicio res tota terminanda sit.

4 Unde arguitur tertio, quia, quando tertius in aliqua causa eligendus est, neutri parti debet esse suspectus, ut colligitur ex l. *item si unus* 19. §. fin. in ultimis verbis, ff. *de receptis arbitris,* et magis in terminis nostri dubii in c. *cum R. Canonicus, de officio delegati,* et Canonist® id tradunt communiter in cap. *suspicionis,* eod. tit. et in cap. *innotuit, dc arbitris.* Est autem quilibet canonicus suspectus in causis alterius sui canonici, ex dicto textu in c. *cum R. Canonicus,* et ibi glossa, et aliis, quibus adde Alvarum Pelagium *de planctu Ecclesiæ* lib. n. c. 26. vers. 9. Riccium decis. 179. par. 1. Et quidem in casu nostro canonici non paterentur, quod eligeretur in tertium cicarius, vel alius minister episcopi ; ergo nec episcopus arctari debet, ut eligat unum ex canonicis, qui semper suspectus censetur, ut favere velit suo canonico, et sodali.

5 His tamen non obstantibus, contraria sententia tenenda videtur, et dicendum, illum tertium debere esse ex eodem capitulo, sicut alios duos adjunctos, quod in primis colligi videtur ex contextu verborum Concilii, ubi, postquam dictum est, debere eligi duos ex capitulo, qui simul cum episcopo cognoscant de criminibus capitularium ; subditur immediate, si ii non concordent cum episcopo, debere a capitulo cum episcopo tertium eligi, ete. ubi particula *tertium,* videtur omnino relativa, sicut particula *alium,* atque adeo afferre, et repraesentare omnes qualitates positas in aliis duobus praecedentibus : de quo videri possunt Mex. lib. u. *Consil. 204.* num. 4. Barbosa *de diction,* dictione 26. ɳ. 3. Surd, *consil.* 21. num. 14. et quidem communis omnium sensus hic esse videtur, ut similes clausulæ ita infelligantur. Si, v. gr. dicatur : Petatur consilium a duobus religionis, et in casu discordiæ, petatur etiam a tertio, etc. vel si dicatur : Assumantur duo milites, et, si necesse fuerit, addatur tertius, etc. omnes intelligent tertium debere esse etiam religiosum, vel militem. Cum ergo Concilium dicat, eligendos esse duos capitulares, qui cum episcopo judicent, et iis ab episcopo dissentientibus, eligendum tertium, subintelligi debet, *tertium capitularem ;* alioquin non esset tertius in illo genero, sed primus in alio genere diverso. Sensus ergo planus et sincerus illorum verborum est, quod ultra duos capitulares electos, eligatur alius tertius capitularis ex eodem genere personarum.

Confirmatur primo cx regula generali, 6 quod additamentum debet semper simile esse iis quibus additur; dc quo videri potest Barbosa *axiomate,* 13. nu. 1. et *axiomate* 34. num. 1. Ergo tertius additus duobus præcedentibus, debet habere eamdem naturam, et qualitates. Confirmatur secundo ex alia regula etiam communi, quod subrogatum debet sapere id in cujus locum subrogatur, ut notant communiter doctores ex l. *si eum, §. (pii injuriarum,* ff. *siquiscaut.* l. *legatum sub conditione,* ff. *de adimendis legatis,* et in terminis judicis subrogati Alex, *Consil.* 20. quod incipit, *In causa appellationis,* n. 9. in fin. lib. iv. *et consil.* 88. n. 3. vers, *praeterea,* lib. vu. et faciunt nutata per Gratianum *in addit, ad decis. Marchiæ* 157. nu. 12. et videri potest Barbosa *de axiom, jur.* axioma. 213. num. 1. Videtur autem tertius in casu nostro subrogari in defectum duorum discordantium, vel certe non parum imitatur naturam, et conditiones subrogationis.

Secundo principaliter probari potest (et simul hoc deservit ad solvenda argumenta contraria) quia in casu nostro non est minor ratio, ut tertius deberet esso ex capitulo, quam ut alii duo de eodem capitulo eligerentur. Nam in primis indecens esset, ut canonici, qui antea exempti fuerant, etiam ab ipsius episcopi judicio, non soli capitulo subderentur, sed etiam judicio alterius clerici privati, qui necessario deberet esse in gradu inferiori : cum nullus sit clericus, per se loquendo, qui canonicis catliedralis ecclesiæ

par sit; nam ipsi post npiscopum habent primum locum, etpræcedunt totum clerum : indecens *ergo esset,* quod dissentientibus adjunctis ab episcopo, eligeretur in judicem clericus inferioris conditionis; et quidem in judicem talem, cujus solius judicio res omnino terminanda esset, nam, ut habetur ex Tridentino ibi, in quamcumque partem tertius ille inclinet, illud habendum est pro sententia legitima. Non potuit *ergo* Concilii mens hæc esse, ut tertius eligeretur ex classe inferiori, et quod canonicus reus debeat judicari a suo inferiori.

8 Rursus hoc ipsum confirmari potest ex eo quod, si delictum, de quo agitur, sit commune totius capituli, tunc episcopus non debet assumere adjunctos extra capitulum, sed tota causæ cognitio devolvitur a·! solum episcopum, ut declaravit sacra congregatio concilii Tridentini, et habetur in declarationibus impressis in illo c. 6. his verbis : « Propositum fuit, an ad episcopum, vel ad alium superiorem pertineat facultas procedendi contra capilulares, quando universum capitulum deliquit? Item dato quod ad episcopum pertineat, an de consilio, et assensu duorum ex capitulo procedere teneatur juxta hoc caput? Ad has duas dubitationes sacra congregatio cardinalium concilii Tridentini interpretum sic respondendum censuit : nempe, quoad primum, hujusmodi facultatem procedendi competere ad episcopum etiam absque adjunctis, quando totum capitulum deliquit : modo delictum non sit in personam episcopi, vel in contemptum ejus, vel ubi episcopus habeat intéressé; tunc enim ea facultas contra capitulares procedendi devolvitur ad proximum superiorem. Ad secundum vero respondit, episcopum de consilio, et assensu duorum ex capitulo procedere non teneri. » Ex qua responsione constat, quam longe distet a mente Concilii, quod capitulares in causis criminalibus judicentur ab inferioribus, cum maluerit, quando omnes capitulares deliquerunt, reduci judicium ad solum episcopum, quam dari illi adjunctos ordinis inferioris. Quando vero episcopus esset suspectus, quia delictum fuerat contra ipsum, voluit recurri omnino ad alium superiorem, ut nullo casu capitulares ab inferioribus judicarentur.

9 Denique hoc ipsum ex solutione argumentorum contrariœ partis magis confirmabitur, et declarabitur. Ad primum enim constat ex dictis, mentem Concilii fuisse, ut tertius esset etiam de capitulo, quia eam conditionem explicuit in duobus adjunctis, et repetita censetur in tertio, quem dicit addendum, cum sit particula relativa, et repræsentet qualitates proxime declaratas, ut supra vidimus. Nec obstat, posse capitulum deputare, Sede vacante, vicarium, qui non sit de gremio capituli, eo quod Tridentinum sess. xxiv. c. 16. *de reform,* non dixerit debere esse de capitulo ; fateor enim, in eo casu non requiri, quod sit de capitulo, quia neque ex verbis præcedentibus id colligi poterat; prout in casu nostro colligitur ex verbis proxime præcedentibus, in quibus duo primi dicuntur eligendi de capitulo, quibus cum postea dicatur addendus tertius, intelligitur cum eadem qualitate implicite repetita, ut vidimus.

Illud vero, quod in eodem argumento ad- 10
debatur, correctionem legum priorum esse vitandam, atque ideo hæc Concilii verba explicanda esse, ut minimum lædatur *jurisdictio* episcopalis, *quæ fundatur in jure antiquo,* hoc, inquam, retorqueri maxime potest contra arguentes; si enim res hæc attente perpendatur, constabit, illud Tridentini magis fuisse promulgatum ad corrigendum jus antiquum circa exemptiones capitularium, quam circa potestatem episcoporum : nam jus, quod extabat ante illud Tridentini decretum, non erat, quod episcopi cognoscerent de criminibus canonicorum, sed potius quod hi essent exempti a jurisdictione episcopi, et subderentur solum judicio capituli. Pro quo adverte, totum illud decretum non habere locum in iis capitulis, *in* quibus episcopi poterant de *jure, vel consuetudine de* criminibus capitularium judicare ; quoad hæc enim capitula nihil prorsus voluit Tridentinum episcopis demere, sed addere illis jurisdictionem cum adjunctis in iis capitulis, quæ ab episcopi jurisdictione exempta erant. Si ergo lex hæc nova correctoria est, corrigit quidem jura antiqua, quæcumque illa essent, quæ capitularium exemptionibus favebant. Quare, si correctio legum priorum vitanda est, et lex nova in eo sensu intelligenda, in quo minus corrigat legem priorem, consequens potius esset, ut verba Tridentini in eo decreto in dubio ita intelligi debeant, ut minus recedatur a lege anteriori eximente capitulares a judicio aliorum, praeterquam ipsius capituli.

Adde, si non solum attendamus ad leges proxime anteriores, quæ concilium Triden-

tinum processerunt, et favebant exemptioni capitularium, sed ad leges antiquiores et vetustiores; has etiam reperiri faventes exemptioni canonicorum, ut non debeant ab inferioribus judicari, sed ab episcopo cum capitulo, ut habetur ex concilio Carlhag. IV. c. S3, et Hispal. II. c. 6. relatis in c. penult, et ult. 15. q. 7. in quorum primo dicitur : « Episcopus nullius causam audiat sine consensu clericorum, alioquin in ita erit sententia episcopi, nisi clericorum præsentia confirmetur. » In secundo autem additur ratio bis verbis : «Episcopussacerdotibus, ac ministris solus honorem dare potest, auferre solus non potest, » et paulo post : «Qui profecto nec ab uno damnari, nec uno judicante poterunt honoris sui privilegiis exui : sed præsentati synodali judicio, quod canon de illis præceperit, definiri, » in quo etiam sensu loqui videtur Alexander III. in c. 1. de *excessibus prcelatomm,* ubi episcopis prohibet, ne presbyteros sine judicio capituli suspendere, vel eorum ecclesias interdicto subjicere attentent, ubi gloss, verb. *Capituli,* dicit, requiri consensum capituli, prout etiam illud, *judicium Capituli,* explicuit Felinus in ap. *irrefragabili,* sub num. 3. vers, *sed dic, quod imo, de offic. Ordinarii,* et videri possunt Lotterius *de re bénéficiait* lib. I. qu. v. num. 60. et seqq. Barbosa *de Canonic,* c. 23. num. 1. Lud. a Sevaria in tract, *de adjunctis* qu. i. a n. 19. usque ad 47. Si ergo legum antiquiorum correctio vitanda est in interpretatione legis novæ, debemus in eo magis sensu decretum Tridentini intelligere, ut minus derogetur juri antiquo, quo canonici judicari non poterant sine judicio ipsius capituli. Certum est autem, magis recedi ab hoc antiquo jure, si decisio causæ deferatur ad judicium clerici non capitularis, quam si tertius adjunctus debeat esse de corpore capituli, quo casu jam videtur capitulum ipsum per unum de capitulo de causa tota cognoscere.

12 Ad secundum argumentum similiter respondetur, non esse rationem specialem in electione tertii, ob quam ille non debeat esse de capitulo, sicut de aliis duobus explicuerat Tridentinum. Fateor, concilium intendisse æqualilatem constituere, et ideo duobus adjunctis dedisse unicum votum, et quod utrique icquivaleret episcopus. In casu autem discordiae curavit idem concilium servare æqualitatem, quantum fieri poterat; et ideo voluit, quod tertius eligeretur quidem do capitulo, sed qui esset gratus episcopo, sine cujus consensu electio tertii non possit Bûbsisterc : qui episcopi consensus non requiritur ad electionem aliorum duorum adjunctorum, sed eliguntur a capitulo independenter ab episcopo : tertius autem debet esse gratus episcopo, et ab eo simul cum capitulo nominari. Præsumitur autem, semper in capitulo reperiri aliquem, de cujus integritate episcopus confidere possit, quod si capitulum hunc noluerit, recurritur ad superiorem, a quo cogetur capitulum in electionem illam consentire, si persona apta et idonea æstimabitur.

Unde ad tertium argumentum respondetur 13
non esse universaliter verum, quod omnes capitularcs sint suspecti, quando agitur de aliquo canonico puniendo : nam certum est, sede vacante, totam jurisdictionem residere penes capitulum, a quo, vel ab ejus vicario capitulari canonici delinquentes judicantur et puniuntur. Idemque servatur in omnibus ordinibus religiosis exemptis, in quibus capitulum generale, vel provinciale cognoscit de criminibus religiosorum sine interventu episcopi. Nec obstat textus in cap. *cam R. Canonicus, de offic. delegati,* nam ibi in primis non agebatur do puniendo canonico, sed laico quodam ad instantiam canonici, vel de lite civili inter illos. Et quidem, quamvis concedamus judicem canonicum esse suspectum laico litiganti cum alio canonico, quia judex debet esse indifferens utrique parti : aliud tamen est, quando agitur de corrigendo canonico, in cujus correctione habet intéressé totum capitulum, cujusinterestbonum nomen, et integritas morum in suis capitularibus; quare merito præsumi potest zelus capituli ad correctionem necessariam, praesertim interveniente episcopo cum suffragio æquali, et potente episcopo in casu dicordiæ eligere capitularem tertium zelo flragrantem, cujus electio, si rationabilis sit, approbabitur a superiore, casu quo capitulum nollet consentire.

Merito ergo sacra congregatio concilii Tri- |4
dentini sæpius de hoc dubio interrogata, et auditis partibus, respondit , tertium eligi debere ex eodem capitulo, ita responsum fuit semel in Palentina, et bis in Conchensi, postquam a procuratoribus utriusque partis acriter disputatum, et informatum fuerat : quare non videtur amplius ab hac sententia recedendum.

DUBIUM XXIV.

An episcopus possit deputare confessorium extraordinarium in parochiis unitis abbatiae regulari?

1 In quadam dicecesi episcopus in synodo diœccsana constitutionem edidit, qua ut obviaret periculo reticendi aliqua peccata in confessione, in iis præsertim locis, ubi unus est parochus, qui solus omnium confessiones audit, inter alia dixit : « Mandamus vicariis foraneis, ut semel saltem in anno invisant parochias sibi subjectas, et ipsi per se, vel alium sacerdotem a nobis approbatum tanquam confessores extraordinarii audiant confessiones singulorum illius parochiæ, monito prius populo, ut singuli parati accedere valeant, et concordato tempore cum illo parocho, ne res improvisa hatid patiatur sortiri effectum, quem attendimus. Et pro illa vice concedimus illi confessario facultatem absolvendi a casibus reservatis cruce non signatis per tres dies, et plures si tanto tempore perseveraverit in audiendis confessionibus illius populi. »

2 Erant autem intra illam dicecesim aliquæ ecclesiæ parochiales unitæ cuidam monasterio cujusdam ordinis monachalis, quarum cura exercebatur vel per monachos, vel per sacerdotes sæculares ad nutum abbatis monasterii deputatos, et ab episcopo approbandos juxta præscriptum concilii Tridentini sess. c. l i. de Regularibus. Unde abbas monasterii conquestus est, quod inferretur sibi præjudiciuni, si episcopus ultra approbationem vellet etiam sibi assumere nominationem confessarii extraordinarii pro illis oppidis, in quibus confessarius ordinarius, seu parochus ab abbate nominari debet, ab episcopo autem solum debet approbari. Videtur autem abbati favere in primis decretum Tridentini diet. cap. xr. quo statuitur, ut in ecclesiis parochialibus unitis monasterio regularium, parochus, seu vicarius nominari debeat a prælato regulari, approbari vero ab episcopo, in cujus diœcesi parochiæ sunt. Si ergo ad abbatem spectat nominare confessorium ordinarium illius parochiæ, ad eumdem spectabit nominare confessarium extraordinarium, qui similiter ab episcopo approbetur. Quod maxime confirmatur ex bulla S. Pii V. quæ incipit, *Ad exequendam,* et habetur in bullario 1.1, etc. 46. inter bullas S. Pii V. ubi expresse habetur ad prælatos regulares spectare deputalionem vicarii, qui curam animarum exercet in ejusmodi ecclesiis unitis monasterio regularium, ad episcopum vero spectare approbationem illius, quem regulares nominaverint. Notandum autem est, prædictam constitutionem S. Pii V. emanasse post publicationem concilii Tridentini, ut adveilit Gonzalez *in regul.* vni. *Cancell.* gloss. 5. §. 0. n. 52. qui n. 79. addit, hanc constitutionem non esse revocatam per bullam Gregorii XIII. datam Kal. Martii anno 1.

Confirmatur item ex bulla 18. Gregorii XV. in qua licet regulares exercentes curam animarum, circa hoc exercitium, et a .ministrationem sacramentorum subjiciantur omnimodæ jurisdictioni episcoporum : ibi tamen §. 5. declaratur, quod in monasteriis monialium subditis prælatis regularibus, ad hos spectat nominare confessarios ordinarios, et extraordinarios, ab episcopo tamen approbandos. Similiter ergo in illis parochiis unitis monasterio, ad eumdem abbatem, ad quem spectat nominare sacerdotem habentem curam ordinariam animarum, spectabit etiam nominare habentem curam extraordinariam, seu confessarium extraordinarium, ab episcopo tamen approbandum et instituendum.

Denique videtur facere pro eodem ab- 4
bate, quod, *licet episcopus possit visitare* illas parochias, et *corrigere ia iis, quæ* spectant ad curam animarum ; *debet tamen per se ipsum visitare, si possit, et non per vicarium* maxime toraneum, ut refert, el probat Strozz. *de offic. Vicarii. Imo in* rigore in casu nostro vicarius focaneus non videtur deputari ab episcopo ad visitandum, sed ad ipsum exercitium cune animarum, quod est audire confessiones ; quare videtur *episcopi* potestatem excedere. Et quidem pro abbate respondit sacra congregatio concilii Trideniim in quadam Regiensi *18. Julii 1648. ab abbate* deputandum confessarium extraordinarium, et ab *episcopo approbandum.*

Hanc tamen responsionem êgo non ita in- 5
telligo, ut episcopus non possit alicui sacerdoti dare facultatem audiendi confessiones incolarum in illis ecclesiis; quamvis *enim*

ecclesiæ *illæ sint unilæ* monasterio, et parochi debeant *ab abbate* nominari : hoc tamen non facit, quod episcopus non possit in illis etiam ecclesiis, et eorum oppidorum incolis sacramenta ministrare, cum id absolute possit in omnibus parochiis suæ diœcesis. Posset ergo sine proprii parochi præsentia, episcopus assistere matrimonio aliquorum in illa parochia, posset illorum confessiones audire, eosque a peccatis sibi reservalis absolvere, a quibus parochus proprius sine speciali episcopi licentia absolvere non posset; quarc ad hæc, et similia posset episcopus dare licentiam aliis sacerdotibus, qui, si ab episcopo sint approbati, et habeant ab eo licentiam audiendi confessiones in illa ecclesia, non video quomodo possent a parocho, vel ab abbate impediri, sicut nec episcopus ipse impediri posset, no ibi confessiones audiat suorum subditorum. In quo est differentia a confessario extraordinario deputato ad audiendas confessiones monialium : quando enim hæ sunt exemptæ, episcopus non potest dare jurisdictionem confessario ad eas confessiones, sed solum debet illum approbaro, et prælatus regularis confert jurisdictionem, quia moniales sunt ejus subditæ, et exemptæ ab episcopi jurisdictione. At vero incolæ illius oppidi sunt subditi, et oves ipsius episcopi, qui potest illos per se, vel per alios absolvere, quamvis cura animarum sit unita monasterio, ad quod spectat per monachos, vel sæculares cum approbatione episcopi illam exercere. Non ergo intendit congregatio negare episcopo facultatem delegandi confessarios, qui in tota diœcesi, atque adeo etiam in illo oppido possint audire confessiones; sed quia agi videbatur de designando confessario speciali extraordinario pro illa ecclesia, qui quasi ex officio esset coadjutor parochi quoad curam animarum, quæ cura ibi exerceri debet per monachos, vel per sæcularem ab ipsis deputatum, videbatur monachis praejudicari, si non ipsi, sed episcopus deputaret alium ad hanc curam etiam ad tempus, et hoc solum præcavere intendit sacra congregatio in præfata responsione.

DUBIUM XXV.

An potuerit episcopus prohibere regularibus ne in ecclesiis sæcularibus missas celebrent?

Episcopus certis de causis prohibuit parochis, ne in suis ecclesiis permitterent missas celebrari a regularibus , nisi ii ab episcopo licentiam haberent : postea vero in synodo dioccesana declaravit, id intelligi solum de iis missis,, ad quas in iis ecclesiis celebrandas regulares pacto ob certum stipendium sese obligarunt. Motus autem fuit episcopus eo fine, ut rixarum materiam iuter regulares, et sæculares sacerdotes impediret; cum enim multi essent sacerdotes sæculares pauperes, non debebant cum eorum incommodo admitti regulares ad partem stipendii, quod pro missis in eorum ecclesiis celebrandis fideles contribuere vellent, praesertim, quia hac occasione regulares sine socio plerumque extra conventum vagabantur, non sine aliorum scaudalo, ac proprias ecclesias destituebant, cum incommodo fidelium vicinorum, qui in iis non inveniebant missas, quas possent pro sua devotione audire, et ut diebus festivis præcepto satisfacerent.

Dubitatum fuit, an hæc prohibitio præjudicaret libertati, et immunitati regularium, qui videntur facultatem habere ubique libere celebrandi. Dixi, in rigore non præjudicare, quia facultas celebrandi non dat jus cogendi dominum, ut eo invito, possint regulares in ejus domo celebrare. Possunt itaque celebrare vel in suis locis, vel etiam in alienis, permittentibus loci dominis ; semper enim præsupponuntur termini habiles in ejusmodi facultatibus. Quare dum habent religiosi facultatem celebrandi in privatis etiam oratoriis approbatis ab ordinario , semper subintelligitur, si dominus illius domus, in qua est oratorium, non contradixerit. Alioquin possent regulares irruere manu armata, ut invito etiam domino portas aperirent et missam celebrarent, quod nemo concedet. Cum ergo ecclesiæ sæculares sint sub dominio,vel libera administratione cleri sæcularis ; non videntur habere regulares jus, ut clero sæculari invito, possint adhuc in ejusmodi alie-

nis ecclesiis celebrare. Quare episcopus, qui est supremus parochus in tota diœcesi, non infert regularibus injuriam, si nolit suas ecclesias regularibus ad celebrandum commodare, nisi specialem ad hoc licentiam ab eo obtineant; unusquisque enim est dominus suæ domus, et potest ejus usum aliis concedere vel negare. Fateor, non posse episcopum prohibere, ne religiosi ingrediantur ecclesias sæculares ad audienda ibi divina officia, et orandum, quia hoc esset excludere illos a beneficio communi totius populi, et quia locus ille quoad hæc omnia communis est, et omnes habent jus illuc ad hæc omnia ingrediendi. Quoad celebrandum vero, vel canenda divina officia, non est locus omnibus communis, sed subest illis, a quibus legitime regitur et possidetur : quare quoad hæc potest episcopus, vel clerus admittere et rejicere quos voluerit.

3 Quod videtur manifeste probari argumento a contrario ; quia ipsi religiosi non tenentur admittere in suis ecclesiis ad celebrandum omnes clericos sæculares, qui ibi celebrare voluerint : nec possent parochi jure conqueri, quod a regularibus non permittantur, quoties volunt, in eorum ecclesiis celebrare. Imo Pius V. in bulla edita in favorem mendicantium , quæ est 41. in n. to. Bullarii inter bulla Pii V. §. 2. n. 25. declarat, et mandat omnibus Ordinariis, «ne mortuorum officia agere rectores parochialium in ecclesiis ipsorum fratrum contra illorum voluntatem permittant, » quam partem non fuisse revocatam, sed potius ita fuisse sæpe a S. Congregatione decisum, testantur Peregrin. n. part, *sia' Compendii,* tit. *Sepultura,* in scholio §. 3. Laurent, de Peyrinis tom. I. *privileg. Minim,* in constit. n. Julii §. 21. n. 57. et Lczana tom. I. cap. xn. num. 38. et tom. II. cap. i. num. 47. et tom. ni. verb. *defunctus,* num. 6. Esset ergo odiosa inæqualilas, si quod clerici sæculares non possent in ecclesia regulari facere sine regularium licentia, id possent regulares in ecclesia sæculari sine clericorum consensu, imo ipsis repugnantibus ct contradicentibus. Denique hoc ipsum sacra concilii Tridentini congregatio decrevit, et respondit in favorem episcoporum anno 1648.

4 Solum posset objici in favorem regularium bulla illa proxime relata Pii V. edita in favorem mendicantium, ubi §.2. num. 8. dicitur, quod « Fratribus mendicantibus non solum prohiberi non possit, ne missas, et alia divina officia faciant in eorum ecclesiis, verum etiam in quibuscunque *aliis, ubi* celebrari missas solitum est, etiam *ipsis non vocatis,* seu ad id requisitis, celebrare valeant. » Ad hoc vero facilis esset responsio, dicendo, bullam illam Pii V. reductam fuisse postea ad terminos juris communis, et concilii Tridentini a Gregorio XIII. in bulla, quæ incipit, *In tanta,* et est 9. inter bullas Gregorii torn. n. Bullarii. Quare cum de jure communi non possent cogi parochi ad admittendos regulares volentes in eorum ecclesiisce-lebrare, non poterunt etiam nunc ad id compelli ex vi prædictæ bullæ. Verum ibi fortasse non est sermo de casu nostro, sed quia parochi praetendebant regulares non posse celebrare pro mortuis, vel facere eorum officia in propriis vel aliorum ecclesiis, nisi ipso parocho vocato ; decernitur, posse non solum in ecclesiis propriis, sed in aliis non vocato parocho : quare hoc ultimum videtur intelligendum suppositis terminis habilibus, hoc est, si ii ad quos *illæ* aliæ ecclesiæ spectant, non contradicant sed *consentiant :* ut si esset ecclesia regularis alteriusordinis, vel Hospitale, aut alius locus , ubi *solent* divina celebrari, et cujus administratores id gratum habeant. Aliud vero est cogere parochum, ut in propria ecclesia sinat regulares divina celebrare, quod esset nimis violentum, neque unquam capitulum ecclesiæ cathedralis permitteret, ut regulares venirent ad suam ecclesiam, ad celebrandum solemniter, vel cantandum divinum officium, nisi quando ad id vocantur in casu speciali, ut in exequiis regum, quo casu solet singulis religionibus una capella designari, ut ibi pro anima defuncti canant solemniter missam, et officium defunctorum.

DUBIUM XXVI.

An *sufficiant conjectura de mente testatoris, ut capeilanus teneatur celebrare per se ipsum, quando testator id satis non expressit.*

Testator dixit, et jussit, « ut capellani deinceps canonice instituantur, et infra annum a die institutionis, et pacificæ possessionis in presbyteros se faciant promoveri, et perso-

nattier resideant, quinque missas qualibet hebdomada ad dictum altare celebrent, etc. nisi legitimo impedimento fuerint occupati : quo casu celebrare per alium facere, sint astricti, alioquin pro defectu cujuslibet missæ 12. denarios parisienses moneta?. Flandriæjfabricæ, et monste pauperum dicta? ecclesiæ parochiali dare teneantur. Nec supersedere poterit idem capellanus , qui erit pro tempore per mensem de celebrando, vel celebrare faciendo missas hujusmodi mediante solutione dictorum 12. denariorum, etc. nisi infirmitate notabili detentus fuerit, et salva honestate. » Dc facto tamen a tempore immemorabili, nullus capellanus per se ipsum resedit, vel missas per se ipsum celebravit, sed per substitutos. Quæsitum fuit, an id licite fieri potuerit, et deinceps permitti vel fieri possit.

2 Videbatur negative respondendum, quia, licet testator non fuerit usus illis verbis formalibus, *Volo ut per se ipsos celebrent;* usus tamen videtur æquipollentibus : cum autem agitur solum de indaganda mente, et voluntate testatoris, parum refert quod his vel illis verbis usus fuerit, si tamen de ejus mente satis constat. Porro in casu nostro testatorem mentem suam satis explicuisse, probari videtur in primis ex illis verbis, « quinque missas qualibet hebdomada ad dictum altare celebrent, etc. nisi legitimo impedimento fuerint occupati ; quo casu per alium celebrare facere sint astricti ; » exceptio enim juxta communem doctrinam firmat regulam in contrarium. Cum ergo excipiatur casus solus legitimi impedimenti, quo possit per alium celebrare, restat regula universalis, ut cessante legitimo impedimento debeat celebrare per se ipsum. Secundo hoc idem colligitur ex obligatione accipiendi presbyteratum intra annum a die institutionis et pacificæ possessionis ; si enim sufficit facere missas per alios celebrare, quid refert quod habeat vel non habeat presbyteratum ipse capellanus?

3 Nec satisfacies, si dicas nomine *Presbyteri* non semper debere intelligi sacerdotem, ut in his terminis firmavit Rota coram Mantica decis. 139. num. 2. et in fortioribus terminis idem respondit sacra congregatio Concilii in Ariminensi 17. Maii 1636. ubi mandabatur eligi unum presbyterum bonum, qui continuo celebret missas, etc. Atque idem tenuit Rota in Maceratensi beneficii 45. Januar. 1640. coram Meriino colum. G. vers, *non obstant verba, eligant unum presbyterum,*. Hæc, inquam, non satisfaciunt in casu nostro : non enim solum petitur presbyter, sed jubetur, ut suscipiat presbyteratum intra annum: quod non potest intelligi de statu clericali, quia ante institutionem et possessionem debeat esse clericus, ut constat; debet ergointelligi de ordino sacerdotali, pro quo frequentius stat nomen *Presbyteri,* præserlim in sermone Latino, in quo testamentum nostrum loquitur : licet in idiomate vulgari Italico vox *Prete,* latius soleat usurpari, etextendi ad omnes clericos, cujuscumque ordinis sint.

Tertio videtur probari ex verbis illis, el *personaliter resideant,* nam residentia personalis non frustra exigitur, sed propter officium personale, quod in casu præsenti non est aliud, nisi celebrandi, cum nullum aliud onus capcllano imponatur. Si ergo posset pro libito substituere alium ad missas celebrandas, non apparet, ad quid deberet personaliter residere. Denique non obstat observantia contraria subsecuta etiam ab immemorabili, quia hæc solum attenditur in dubiis, non vero quando constat de voluntate testatoris, cui præjudicare non potest observantia contraria, ut observavit Rota apud Manticam dec. G7. num. 2. et 3. et Lotterius *de re beneficiaria,* l. III. quæst. xxvn. n. 14.

Sunt tamen pro contraria parte non pauca, vel levia argumenta , quæ suadent, non obligari prædictum capellanum ad celebrandum per se ipsum, sed satisfacere, si alium sacerdotem substituat, qui pro ipso celebret; est enim regula generalis, quam sæpe canonizavit rota Romana, quod id sufficiat, quoties in fundatione non exprimitur, quod debeat celebrare *per se ipsum,* ut cx Lapo *allegatione* 36. quæ incipit, *Utrum absque dispensatione,* decrevit Rota coram Mantica dec. 129. num. 4. et diet. dec. 67. nu. 1. et prius decisum luerat ab eadem Rota in Romana capellaniæ 23. Januar. 1589. coram Hieronymo Pamphilio ; latius in dicta Maceratensi beneficii 15. Januar. 1640. coram Meriino colum. 3. vers, *habens Capellaniam,* et colum. 4. ubi aderant verba, *eligant unum presbyterum,* et colum. 7. vers, eo demum, de quo videri etiam potest Lotter. diet. ca. 27. nu. 13.

Hunc eumdem sensum habuit sacra congregatio concilii, quæ sæpe respondit, posse capellanum per alium celebrare, nisi in fiin-

datione addita fuerint verba illa, *pcrseipswm.* Ita in Tudertina anno 1572. ubi dictum fait : « Sacra Congregatio consuit, si in fundatione beneficii, seu capellaniæ simplicis non fuerit expressum , quod conferatur sacerdoti, et quod obtinens celebret per se ipsum missas, non dici sacerdotalem, et posse conferre majori 14. annorum, licet non sit sacerdos, » quod sæpe alias responsum fuit; et quidem in terminis magis strictis, ut in Romana Capellaniæ 23. Novemb.-1641. ubi verba institutionis erant hæc, *Doveranno essi Capellani nell' /1 Itare privilegiato celebrare dui messe,* videbatur enim illa dictio *essi,* quod Latine sonat *ipsi,* æquipollere verbis illis, *per se ipsos,* cum sit verbum personalissimum ad oculum, ut per Gratianum in tract. *de dictionibus,* diet. 103. qui alios cumulat: et tamen sacra congreg. Concilii « dubio bis mature discusso respondit, hujusmodi capellanos, ut supra deputatos, non teneri per se ipsos missas celebrare, cum non sit expressum, *per se ipsos.* » Item in quadam Ariminensi 17. Maji 1636. ubi mandabatur «eligi presbyterum bonum , qui continuo celebret missas super altare S. Petri, etc. et ipso presbytero defuncto, aut si dum viveret, nollet celebrare, alius presbyter eligeretur. » Et tamen Congregatio censuit, sic electum non teneri per se ipsum celebrare, quia non dictum *erat, per se ipsum.*

7 Unde nec videntur obstare verba illa, *personalder resideant* ; quia hoc non videntur obligare ad celebrandum perse ipsum, quamdiu non dictum est, *per se ipsos,* prout in aliis similibus videtur intellexisse eadem sacra congregatio, præsertim in Romana 18. Martii 1634. ubi verba fundationis erant : « Capellanus celebret quolibet die Dominico, Mercurii, et Sabbati ; et omnibus diebus, quibus missæ canonicales, et communes celebrantur, et horis canonicis intéresse debeat, nec non intercedere processionaliter in omnibus processionibus, » *et in* Aretina 10. Apr. 1746. in qua mandabatur celebratio missarum, et quod diebus festis, et Dominicis , ac certis aliis personaliter interesset missis cantatis, et vesperis, et tamen quia non dicebatur *per se ipsos,* dictum fuit, posse per alium celebrare.

8 Quod confirmari potest primo ex verbis sequentibus, quibus dicitur, *Alioquin pro defectu cujuslibet Missæ* 12. *denarios fabricæ, etc. dare teneantur, ex* quibus *colligi* videtur

residenliam, quæ petitor in hoc casu, non lesse continuam, sed causativam, quam late Iexplicant doctores cum Butrio in cap. fin. η. 6. vers, in 3. *casu, de Clerico non residente,* Gratian, discept. forens, qui alios allegat discept. 133. num. 25. et Gonzalez *inregul. cancel,* gloss. 15. num. 21. et seqq. qui residentiam causativam dicit esse, « solum respectu privationis fructuum, ita quod, licet non residendo privetur fructibus, titulo tamen privari non possit, » quod etiam firmavit Rota dec. 551. coram Cavalerie sub n. 4. in fine, ubi erant verba, *debeant continuo residere ,* juncto num. 6. ubi allegantur decisiones concordantes. Item in dec. 489. n. 2. post medium, cum seq. par, m. in recent, et in decis. 255. num. 2. par. iv. in eisdem, et in Segobien. Capell. 13. Januar. 1623. coram Ubaldo, ubi erant verba, *Capellani debeant manere, etresidere,* et in aliis. Sicut etiam in eamdem sententiam respondit sacra Congregatio in Ragusina 18. Novemb, *1628. et sæpe* alias.

Confirmatur secundo ex verbis *ultimis,* in 9
quibus testator magis suam mentem explicuit, dicens, quod «si Capellanus per mensem non celebraverit nec per se, nec per alium, non censeatur satisfecere solvendo dictos 12. denarios pro singulis missis præ-termissis, nisi infirmitate notabili detentus fuerit, et salva debita honestate, » in quibus verbis videtur ampliare facultatem capellani, ut celebret per se, vel per alium, *non obstet infirmitas, vel debita honestas,* quæ verba prima facie videntur repugnare verbis *præcecedentibus,* in quibus *obligaverat sacerdotem* ad celebrandum per alium, *quando ipse esset legitime impeditus. Quare, ne dicamus testatorem sibi contrarium fuisse intra pauca verba, conjicienda est ejus mens ex omnibus illis verbis,* quod *scilicet desideravit* capellanum per se ipsum celebrare, si commode possit. Noluit tamen celebrationem vacare, quando ipse non posset commode celebrare, sed voluit tunc per alium celebrari, et ad hoc obligavit sub pœna solvendi 12. denarios pro singulis missis : si autem negligentia illa celebrandi per se, vel per alium protraheretur per mensem, *noluit* satisfieri solutione *illorum 12. denariorum. Quare* videtur voluisse, quod in eo casu posset procedi ad *privationem capellaniæ : et* hæc videtur fuisse intentio testatoris. Voluit ergo primo loco, ne ulla occasione, vel *impedi-*

mento intermitteretur celebratio missarum, et ad hoc apposuit poenam, 12, donariorum pro singulis vicibus, et post mensem voluit ulterius procedi ad privationem capellaniæ, nisi infirmitas, vol honestatis debitum excusaret, qua excusatione interveniente, contentus fuit poena ordinaria 12. denariorum. Desideravit etiam, quod capellanus per se ipsum celebraret, si posset, et ut facilius posset, voluit etiam promoveri ad sacerdotium intra annum. Noluit tamen præcise ad hoc obligare, nec id exprimere, sed solum id, de quo magis curabat, nempe, quod omnino faceret per alium celebrare, quoties per se ipsum non celebraret, quod quidem semel, et iterum expressit. Hanc vero fuisse ejus mentem, fit satis verisimile ex observantia ab immemorabili consecuta, quod capellam per se ipsos non celebrarent, quod quidem patroni, et alii, quorum intererat, non ita facile permissent, si constaret de expressa voluntate contraria testatoris : quare ad minus videtur dubitatum fuisse de testatoris mente, propter verba non satis clara : et tunc attendi maxime debet ad observantiam præsertim immemorabilem, ut habetur in dicta decis. 129. coram Mantica num. 1. et sub. num. 3. et in fortioribus Rota decis. 236. in fine, part. 2. divers, quæ affert concordantes, et colligitur ex cap. *cum dilectus,* de consuetudine, et l. *si de interpellatione,* ff. de legib. Cum ergo ex iis maneat aliquomodo dubia mens testatoris, videtur succedere regula, quod capellanus non sit obligandus ad celebrandum per se ipsum, nisi id testator expresserit.

40 Hæc sunt, quæ pro utraque parte afferri possunt, et satis anticipitem reddebant resolutionem : quare consulenda visa fuit sacra congregatio Concilii, in qua, cum ter hoc dubium proponeretur, et diligenter discuteretur, tandem congregatio 20. Maji 1649. post longam, et accuratam disputationem in eam sententiam venit, quod in casu proposito capellanus non esset obligandus ad celebrandum per se ipsum, dum per alios satisfacere vellet.

II Unde ad fundamenta in contrarium adducta, possumus ex supradictis respondere. Ad primum latemur, verba illa, *ad dictum altare celebrent, nisi legitimo impedimento fuerint occupati,* sonare obligationem celebrandi per se ipsos, et illam probarent, nisi modificationem acciperent ex verbis immediate sequentibus, *alioquin pro defectu cujuslibet missce,* etc. quibus pœna statuitur, quoties nec per se, nec per alium celebrat, ctalia pœna gravior, si per mensem id fiat, nisi infirmitas, vel honestas excuset. Ex limitatione enim utriusque pœnæ ad casum solum, quo nec per se, nec per alium celebret, relinquitur ad minus dubia intentio testatoris circaobligationem præcisam imponendam ad celebrandum per se ipsum, ut paulo ante dicebamus. Quare videntur ca verba interpretationem recipere, ut significent debitum decentiae, et desiderium testatoris, qui quando obligationem voluit imponere, clarioribus verbis usus est in immediate sequentibus, dicens, *quo casu per (dium celebrare faceresint astricti : alioquin pro defectu,* etc.

Ad secundum fateor, testatorem voluisse, 12
quod capellani fierent sacerdotes intra annum, ut possent psr se ipsos celebrare, quod ipse magis desiderabat : noluit tamen ad hoc præcise, ct expresse obligare. Magis enim desiderabat, ne missarum celebratio intermitteretur, quod periculum, ut omnino praecaveret, noluit ita stricte prohibere celebrationem per alium, timens fortasse, ne si id omnino prohiberet, capellanus ægrotans, vel legitime impeditus, posset hoc prætextu missæ celebrationem omnino omittere. Ideo ut hoc periculum vitaret, voluit benignior esse circa obligationem celebrandi peralium, quia minus malum id reputabat, quam si omnino missæ celebratio omitteretur. Ex obligatione ergo accipiendi presbyteratum non arguitur clare obligatio celebrandi per se ipsum, cum potuerit id præcipi, ut dixi, ad hoc, ut capellanus magis promptus esset ad celebrandum per se ipsum.

Ad tertium denique responderi potest, 13
verba illa, *et personaliter resideant,* non posse afferre majus onus , quam verbum *celebrent,* cum non impositum sit capellanis onus assistendi choro, vel officiis divinis, sed solum celebrandi. Quare cum ex sequentibus verbis colligatur, non fuisse praecisum onus celebrandi per se ipsos, sed vel per se, vel per alios, ut vidimus, eodem modo debet intelligi residentia, præsertim cum ex verbis subsequentibus appareat, illam non fuisse residentiam præcisam, sed causativam, nempe sub pœna solvendi 12. denarios, quoties nec per se, nec per alium celebratum fuerit, neo excogitari possit in hoc casu aliud genus residenti®, nisi quatenus necessaria sit ad celerbandum eo modo, quo celebratio imponitur. Si tamen aliquis velit, testatorum obii-

gasse præcise capellanum ad residendum, ut facilius posset celebrare per scipsum ; sicut ob eamdem rationem videtur cum obligasse ad suscipiendum sacerdotium intra annum, ut posset per se ipsum celebrare, quamvis noluerit præcise obligare ad celebrandum per se ipsum, ut supra vidimus ; non erit de hoc multum contendendum, cum tamen possit satisfacere celebrando per alium, prout diximus, sacram Congregationem novissime declarasse.

LIBER SEXTUS.

CONTINENS DUBIA AD VARIAS MATERIAS SPECTANTIA.

DUBIUM I.

An maneat reservatum summo Pontifici votum castitatis, postquam dispensatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium ?

I Casus frequenter contingit, solet enim is, qui votum castitatis emisit, petere apud sacram pœnitentiariam dispensationem, ut possit matrimonium contrahere, ob varias causas, quæ ad id obtinendum allegari solent : dispensatio autem, vel commutatio solet concedi ad eifectum solum contrahendi matrimonium, ita ut quoad reliqua maneat voti vinculum, imo cum clausula expressa, ut si conjux moriatur, ille, qui votum emiserat, *debeutpostea coelebs manere, utpote eodem voto obligatus,* ut advertit Thomas Sanchez lib. VIII. *de matrim.* disp. XXXI. nu. 2. et in *compendio privilegiorum Societatis*, verh. *dispensatio,* §. 9. ubi habebatur facilitas, qua ex vivæ vocis oraculo, et ex commissione provincialis poterant confessarii Societatis dispensare cum suis prenitentibus ad petendum debitum, quando post votum simplex castitatis matrimonium contraxerant, et additum expresse fuit, ne id faciant, nisi *monita pœnitente, ut si conjugi supervivat, votum servet;* quia nimirum dispensatio est ad casum specialem, manente adhuc voti vinculo quoad reliqua. Dubium ergo erat, an postquam votum non manet integrum, sed dispensatum et ablatum quoad sui partem, maneat adhuc reservatum soli summo Pontifici, an vero maneat in tali statu, ut possit per commutationem vel dispensationem tolli ab iis, qui possunt vota non reservata commutare, vel dispensare.

Ratio dubitandi erat, quia regula generalis esse videtur, quod quoties materia voti deficit quoad aliquid a materia integra voti reservati, votum illud non censetur reservatum, ut cum aliis docet late Sanchez lib. iv. *in Decalog.* cap. 40. num. 42. et sequentibus. Unde doctores communiter inferunt, non esse reservatum votum castitatis conjugalis, nec votum castitatis temporalis, nempe per aliquot annos, nec votum non petendi debitum, nec votum non ineundi matrimonium, nec votum non fornicandi, quia horum votorum materia deficit a materia integra voti castitatis : in hoc autem statu videtur remanere votum illud castitatis post dispensationem concessam ad matrimonium; jam enim vovens non manet obligatus ad castitatem integram, sed solum ad castitatem conjugalem, *et ad* abstinendum a secundis nuptiis. Reductum est ergo votum ad eum statum, in quo fuisset, si a principio non fuisset factum votum castitatis omnimodae, sed solum votum castitatis conjugalis, et abstinendi a secundo conjugio, quod sane votum non fuisset reservatum ex defectu materiæ intégras : qui ergo reducit votum castitatis ad votum castitatis conjugalis, et abstinendi a secundis nuptiis, eo ipso videtur auferre reservanem, cum reducat votum ad statum, in quo si ab initio conceptum fuisset, non fuisset ullo modo votum reservatum. 2

Confirmarique potest, et explicari ex doctrina quam idem Sanchez ibi nu. 46. et lib. VIII. *de matrim.* disp. ix. nu. 2ü. et alii, quos in utroque loco affert, tradunt et probant, posse ab aliis commutari vel dispensari ma- j

feriam non reservatam, in quam auctoritate summi Pontificis votum reservatum commutatum fuit, v. gr. si votum castitatis commutatum fuit a Pontifice in jejunia et alia opera pia, posse postea per dispensationem, vel commutationem tolli hanc obligationem a potente commutare, vel dispensare vota non reservata, quia per priorem dispensationem, vel commutationem obligatio prior circa materiam reservatam transiit in obligationem circa materiam non reservatam, nec detulit secum reservationem. Idem ergo dicendum videtur in casu nostro, in quo per dispensationem obligatio circa castitatem integram, quæ erat materia reservata, transiit in obligationem circa castitatem incompletam, quæ est materia non reservata : non ergo remanet reservatio, ablata obligatione circa materiam reservatam.

4 His tamen non obstantibus, dixi, manere adhuc votum illud reservatum summo Pontifici, quod quidem supponere videntur doctores pro comperto, quamvis id in particulari non disputent; loquuntur enim de obligatione illa remanente, quasi de obligatione, quam nemo alius a summo Pontifice tollere possit. Unde, quando doctores communiter dicunt, posse episcopum dispensare in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, quando non est recursus ad summum Pontificem, et est periculum ingens in mora, declarant, id ita esse intelligendum, ut solum dispensetur ad id quod præsens necessitas exigit, atque ideo dicunt non posse episcopum dispensare, ut soluto postea illo matrimonio, possit ille aliud matrimonium contrahere, vel etiam ut durante eo matrimonio, fornicatio non sit contra votum; quia, cum sola necessitas urgens hanc dispensandi potestatem episcopo tribuat, eatenus solum potestas solum extendetur, quatenus necessitas postulat. Ita cum aliis P. Suarez, quem affert et sequitur Thomas Sanchez lib. IV. *in Dec.* c. XL. nu. 40. qui idem docuerat lib. VIII. *de matrimonio,* disp. IX. num. 26. quod eliam docent Basilius Pontius lib. VIII. *de matrim.* cap. IX. num. 1. Silvester, Navarrus, Reginaldus, Layman, et Bonacina, quos affert et sequitur Lezana to.IV. *quæstionum regul.* verb, *votum pro Regularibus,* num. 12. Hæc autem doctrina subsistere non posset, si per priorem dispensationem reservatio tota tolleretur : nam, postquam episcopus semel dispensavit ob periculum ingens, ad contrahendum statim matrimonium, jam non manet obligatio nd totam integram materiam voti castitatis, sed ad partem illius: poterit ergo rursus episcopus, vel alius habens facultatem dispensandi in votis non reservatis, dispensare in obligatione voti remanente, vel illam commutare, cum jam illam inveniat absque reservatione. Male ergo prædicti auctores advertunt, non posse episcopum ob necessitatem, et periculum imminens dispensare, nisi ad illum solum effectum ad quem necessitas urget, non vero quoad reliqua, ad quæ non urget necessitas, et quæ intra materiam voti præccdentis comprehendebatur; imo enim debuissent dicere, episcopum non posse directe, et ex primaria intentione dispensare, nisi quoad contrahendum illud matrimonium, ad quod necessitas urget : consequenter tamen,et secundario posse postea in tota voti materia dispensare, eo quod propter ablationem obligagationis quoad unam partem remanseritjam materia voti incompleta, atque ideo non reservata, sed subdita dispensationi et commutationi episcopi, et aliorum, sicut alia omnia vota non reservata; quod tamen longe abest a sensu doctorum, quos attulimus, qui expresse dicunt, non posse episcopum dispensare quoad secundum matrimonium, nisi postea alia nova necessitas occurrat similis priori, ratione cujus, et propter periculum in mora, possit, sicut dispensavit prima vice, ita etiam secunda vice propter simile periculum dispensare. Supponunt ergo, etiam posita prima dispensatione, remansisse votum reservatum, sicut antea, ad reliquam partem materiæ promissæ, ad quam non se extendebat reservatio. Idem ergo dicerc debent in casu nostro, quando Papa dispensat solum ad effectum contrahendi unum matrimonium, et cum clausula, quod maneat obligatio voti quoad reliqua. Quod enim dispensatio fiat a summo Pontifice, vel ab episcopo, parum videtur referre quoad hoc. Primo, quia episcopus in illo casu non videtur propria auctoritate dispensare, sed auctoritate Papæ, qui præsumitur propter necessitatem, et periculum tunc ei suas vices committere, ut expresse notavit Sanchez dicto lib. IV. *in Decalog.* c. 40. num. 40. dicens, quod in eo casu necessitatis et periculi episcopus *dispensat nomine Papæ ex interpretation ejus voluntate.* Unde postea cap. XLIII. nu. 7. dicit regulares habentes facultatem dispensandi in votis reservatis episcopo, non posse dispensare in voto castitatis ad contrahendum ma-

trimonium , quando episcopus ob necessitatem et periculum potest dispensare , quia in co casu sunt vota illa vere reservata Papre, et ideo casus ille non censetur episcopalis et ordinario episcoporum juri subjectus; sed per accidens potest episcopus in eo dispensare ex quadam benigna voluntatis reservantis interpretatione. Tunc ergo reservatio etiam tollitur ab ipso Papa , vel ex ejus voluntate , sicut quando ad eumdem effectum dispensatur a majori Pœnitentiario. Secundo, quia, etiamsi daremus dispensationem tunc dari ab episcopo propria auctoritate, id parum refert ad nostrum propositum : nam, quomodocumque id fiat, obligatio voti præcedentis non manet integra, sed diminuta quoad partem. Si ergo hæc diminutio ex parte materiæ non facit quod obligatio remanens non maneat reservata Papæ, ut supponunt aperte illi doctores; non apparet cur non maneat etiam reservata, quando ipse Papa ^dispensat ad effectum solum contrahendi unum matrimonium , cum non magis perseveret obligatio voti integra in primô casu, quam in secundo.

5 Ratio denique a priori, ex qua solvi etiam potest ratio dubitandi in contrarium proposita, ea videtur esse, quoti in his casibus votum castitatis integræ præcedens non commutatur in votum castitatis incompletæ, nec una obligatio succedit, vel subrogatur loco alterius, prout fit, quando votum castitatis commutatur in alia opera pia. Sed, si res attente consideretur, votum idem præcedens permanet quoad sui partem : sicut enim ejus materia erat divisibilis, ita erat divisibilis ejus obligatio in plures obligationes partiales, ex quibus illa obligatio, quæ prohibebat hoc primum matrimonium, ablata est per dispensationem, et commutata in obligationem novam ad alia opera pia; quare hæc nova obligatio non est reservata, juxta probabilem aliquorum sententiam supra relatam, quia hæc non est ad castitatem, sed ad alia opera pia. Illa autem alia pars obligationis præcedentis prohibens secundum matrimonium, et alia omnia, quæ castitati adversantur præter primum conjugium, non est obligatio nova, sed est eadem omnino quæ antea erat, quæ nunquam fuit ablata , sed eadem perseverat sicut erat prius. Cum ergo a sui initio fuerit reservata, non mirum quod perseveret cum eadem qualitate et reservatione, cum qua genita fuit : nam reservatio ita affecit votum illud, ut omnes et singulas ejus parles affecerit; quare non solum totum votum per modum totius, sed singulæ ejus partes reservat® fuerunt, quam rationem videtur mihi breviter insinuasse Basilius Pontius loco supra cit. dicens : « In talibus autem casibus non concedit episcopus simpliciter, et absolute dispensationem auferendo obligationem voti, sed tantum ex parte quoad illum finem , et effectum. » Quod idem dicere potuit de Papa dispensante expresse solum quoad illum effectum contrahendi semel matrimonium ; in neutro enim casu tollitur obligatio voti, nisi quoad sui partem , quoad alias vero eadem prorsus obligatio, et idem votum perseverat, quod erat antea.

Confirmari potest primo hæc ratio exemplo excommunicationis reservatæ, a qua ille, qui in articulo mortis absolvitur, debet, si convaluerit, præsentare se quamprimum possit, prælato superiori, cui reservata erat excommunicatio, alioquin in eamdem excommunicationem reincidit, ut decernitur in cap. *eos, qui, de sentent, excommun,* lib. VI. quo casu si ille qui convaluit, non satisfaciat debito suo, relabitur quidem in excommunicationem, non simpliciter, sed reservatam sicut erat prior, cujus rationem eam esse diximus disp. xx. *de poenit.* sect. 10. nu. 212. et seqq. quia excommunicatio illa juris, licet videatur esse diversa a priori ; moraliter tamen et fictione juris non est diversa, sed eadem in specie et in individuo, quæ fuerat prius, et revixit ; atque ideo retinet eamdem reservationem quum antea habebat, licet fortasse non semper reddat excommunicaturn non toleratum atque vitandum, sicut antea reddebat, ut ibid, explicui num. 216. Hoc autem multo magis Jocum habet in casu nostro, in quo non quidem fictione juris, et solum moraliter, sed vere etreabterperseverat eadem obligatio, et idem numero votum præcedens, obligans ad partem materiæ promissæ, atque adeo remanere debet cum sua reservatione, quam habebat; quia, ut diximus, non commutatur votum præcedens in hoc aliud votum minus, sed extinguitur pars prioris voti, remanente alia parte ejusdem voti, quæ pais omnino intacta fuit, et ideo hæc pars retinet eamdem naturam, et qualitatem quas ab initio habebat.

Confirmari potest secundo alio exemplo ordinum militarium, cum quorum equitibus, cum antea ad integram castitatem obligarentur, dispensatum fuit, ut solum ad casti-

talem conjugalem obligarentur : quam dispensationem aliqui putant factam fuisse non solum pro illis, qui deinceps professionem emitterent, sed etiam pro iis, qui jam professi erant. Sed, quidquid fuerit de facto, loquendo tamen de possibili, negari non potest quin summus Pontifex, interveniente justa causa,utrosque potuerit comprehendere, ut notavit P. Suarez to. III. *de. Relig.* lib. ix. 0. 26. nu. 9. quo casu dispensatio non cadebat supra totam materiam voti castitatis religiosae, sed supra partem illius , ita ut idem votum præcedens remaneret, et obligaret quoad alias partes, in quibus non fuerat dispensatum. Manebat autem votum cum eadem reservatione et indispensabilitate quam antea habuerat, cum esset adhuc votum annexum statui, atque adeo tale, ut nemo, nisi summus Pontifex, posset illud dispensare,vel commutare.

7 Hæc autem ad minus probant, posse summum Pontificem , quando dispensat in voto simplici castitatis in ordine solum ad contrahendum unum matrimonium , relinquere idem omnino votum in ordine ad omnem aliam materiam castitatis quam comprehendebat, intactum, et cum eadem omnino reservatione, quam habebat; quia, ut optimo explicuit idem Suarez dicto cap. 26. num. 8. votum castitatis, sive simplex sit, sive etiam solemne, non est indivisibile, sed divisibile ex parte objecti, et ideo potest non in totum, sed pro majori vel minori parte aufeni pro arbitrio dispensantis, juxta exigentiam causæ, cui dandum est id solum, quod ad consulendum illi necessitati sufficit. Porro de lacio hanc esso mentem summi Pontificis, quando dispensat in voto simplici castitatis, cum clausula expressa ad effectum contrahendi matrimonii, et *ita ut si conjugi superstes fuerit, debeat caelebs remanere ;* nimirum tunc non auferre reservationem voti quoad reliquos effectus remanentis, colligi videtur aperte tum ex modo dispensandi, quo Pontifex explicat se quoad ilium solum effectum auferre voti obligationem; quoad alios vero velle quod illa omnino inviolata perseveret : tum etiam ex sensu omnium fidelium, qui ejusmodi dispensationibus obtentis ad usum quoad aliquem effectum determinatura, nunquam crediderunt auferri reservationem voti remanentis quoad alios effectus. Nara, s; aliquis post votum castitatis contrahat matrimonium, potest ab episcopo dispensari ad petendum debitum , imo et poterant etiam dispensaro multi ex religiosis mendicantibus antequam revocarentur facultates vivæ vocis oraoulo illis concessæ : nemo tamen cogitavit , quod posita illa dispensatione episcopi, vel confessarii ad petendum debitum, votum castitatis non maneret reservatum, sed posset jam commutari, vel dispensari a quolibet potente commutaro vel dispensare vota non reservata : quod tamen concedendum fuisset, si ratio in contrarium adducta subsisteret; posita enim dispensationead petendum debitum, non videtur jam manere votum integrum castitatis , sed diminutum, et in tali statu et limitatione ex parte materiæ, in qua si ab initio conceptum fuisset, non fuisset votum reservatum , quia non fuisset votura castitatis simpliciter et absolute, sed cum limitatione. Non ergo debet attendi ad statura in quo nunc est, sed in quo emissum fuit, ut judicetur esse vel non esse reservatum; quia nimirum mens Pontificis dispensantis hæc est , ut votum maneat quoad reliqua idem ipsum quod erat antea; et cum eisdem qualitatibus, quod maxime significant verba illa, quæ apponi solent in commissione dispensandi ad discretum confessarium directa, quæ refert Sanch. dicto l. VIII. *de matrim.* disp. iv. nu. 2. nam in fine commissionis iterum pœnitens admonendus dicitur de voti perseverentia, his verbis: « Quod si iterum contraxerit et consummaverit matrimonium, aut unquam extra matrimonium fornicatus fuerit, sciat se contra hujusmodi votum facturum. » Ubi notanda sunt verba illa , *contra hujusmodi votum;* nempe contra illud idem, cujus dispensatio petebatur, et concedebatur quoad aliquem usum; contra illud enim ct non contra aliud novum, in quod illud prius commutatum sit, peccat qui secundum matrimonium contrahit, vel extra illud fornicatur, quia illud idem votum perseverat ex intentione summi Pontificis , de qua non videtur practice dubitandum.

DUBIUM II.

De legato relicto sub conditione prolis legitimre, an sit solvendum quando dubitatur de valore matrimonii?

Titius metu gravi mortis injuste ad eum finem incusso contraxit matrimonium cum Berta, et cum ea per annos quindecim cohabitavit. Postea audiens, matrimonium illud ex causa metus non fuisse validum, ab ea discessit et duxit aliam, ex qua etiam filium masculum suscepit. Utraque mortua, relictum fuit illi legatum sub conditione, si filium masculum legitimum haberet. Dubitatum fuit, an ei deberetur hoc legatum, cum filius natus esset ex secunda uxore, quam duxerat vivente prima, cum qua per tot annos cohabitaverat postquam metus cessaverat, atque adeo per cohabitationem et copulam videbatur jam matrimonium fuisse revalidatum, atque ideo filium postea ex secunda conjuge non fuisse legitimumsed spurium? Hoc autem totum quærebatur solum pro foro conscientise; injecerant enim Titio scrupulum ne legatum reciperet.

Dixi, posse satis tuta conscientia illud exigere, et recipere, quia in primis, si Titius toto illo tempore ignoravit invaliditatem prioris matrimonii a metu inductam, cohabitatio illa diuturna non potuit sufficere ad novum matrimonii valorem, ut supponit ut certum, Thomas Sanchez lib. IV. *de matrim.* disp. xvm. nu. 5. nam tota ilia cohabitatio, et copula ipsa procedebat ex errore circa valorem matrimonii contracti, qui error impedit consensum legitimum ad matrimonii valorem requisitum.

Secundo,'quia etiamsi Titius invaliditatem matrimonii cognovisset, et voluisset affectu maritali ad Bertam accedere; verior tamen sententia tenet, non potuisse matrimonium, quod ab initio fuerat invalidum, revalidari' per novum consensum nisi adhibita iterum parochi et testium præsentia : quam sententiam multis relatis optimo defendit Basiiius Pontius l. V. *de matrim.* cap. 6. nu. 6. et sequentibus, ubi probat, eam esse ex mente sacræ congregationis cardinalium interpretum concilii Tridentini, eamqne a sacra Rota, et Prenitentiaria acceptari. Quare cum Titius nunquam consensum revalidarit coram parocho et testibus, potuit jure optimo matrimonium illud primum invalidum reputare.

Tertio, quia etiamsi potuisset revera absque parocho et testibus consensum valide renovare, atque ita de facto fecisset; si tamen postea ex doctorum horum consilio judicasset, non fuisse sufficienter revalidatum, atque ita bona fide secundum matrimonium celebrasset, non tamen clandestine, sed præmissis praemittendis et coram parocho et testibus; hoc sufficeret ut filius ex eo secundo matrimonio genitus reputaretur et esset legitimus, cui ad legitimitatem sufficit bona fides parentum, etiamsi ob aliquod impedimentum matrimonium inter parentes reperiatur postea,non fuisse validum, ut constat ex cap. *cum inter,* cap. *quod nobis,* juncta gloss, cap. *ex tenore, qui filii sint legitimi,* et tradunt communiter doctores, quos congerit et sequitur Basiiius Pontius l. xi. *de matrim.* c. 8. nu. 2. et Sanchez lin. VIII. *de matrim.* disp. xxxiv. nu. 46. Si ergo Titius bona fide secundum matrimonium iniit, putans primum fuisse invalidum, et solemnitales debitas in facie Ecclesiæ observavit, hoc sufficit ut filius ex eo matrimonio susceptus legitimus sit, quamvis revera primum matrimonium validum fuisset. 4

Quarto denique, etiamsi Titius mala fide secundum matrimonium contraxisset, si tamen ejus secunda uxor contraxit, putans eum esse solutum, et non clandestine sed coram parocho et testibus, et præmissis denuntiationibus, id sufficeret ut filius legitimus esset, cum ad eum effectum sufficiat bona fides in altero ex parentibus, ut constat ex juribus et doctoribus allegatis. Cum ergo legatum non requirat aliam conditionem, nisi quod Titius aliquem filium legitimum habuerit, fatendum est purificari, si quidem filius ille ex tot capitibus legitimus est, ut de ejus legitimitate dubitari non possit, quamvis fortasse hæres dubium magnificaverit, ut se a legati solutione si posset, liberum redderet. 5

DUBIUM III.

Utrum bulla Gregorii XIII. contra dantes et accipientes pro rebus gratia, vel justitiæ, locum habeat contra dantes, et accipientes in tribunalibus laids status ecclesiastici?

Suppono, Gregorium XIII. in sua bulla odita anno 1574. quæ incipit, *Ab ipso Pontificatus,* inhærendo decreto Bonifacii VIII. quod continetur in Extravaganli i. *desentent, excommunicat,* inter Extravagantes communes, gravissimas pœnas et censuras edidisse contra dantes, vel accipientes, aut promittentes pro justitia , sive gratia apud sedem Apostolicam obtinenda, quæ bulla ad litteram habetur apud Navarrum t. m. in fine, ubi commentarium longum ejusdem bullæ habetur sub tit. *de datis, et promissis pro justitia, vel gratia obtinendis;* et nunc etiam habetur eadem Bulla in *Pullario communi,* t. n. et est24. inter bullas ejusdem Gregorii. Navarros autem in dicto commentario num.29. observat, pœnas illas esse contra dantes, promittentes, vel accipientes pro gratia , vel justitia apud sedem Apostolicam obtinenda. Nomine autem *Sedis Apostolicæ* intelligi quæ pertinent ad tribunal summi Pontificis, quatenus summus Pontifex est, non quatenus est rex, vel dominus temporalis sui territorii et status ecclesiastici, in quo exercet etiam jurisdictionem temporalem; in causis enim, vel negotiis quæ pertinent ad potestatem Papæ, quatenus est princeps temporalis, quamvis peccaret qui daret vel promitteret ad obtinendam gratiam vel justitiam; non tamen incurreret pœnas illius bullæ, quæ solum sunt contra id facientes pro obtinenda gratia, vel justitia apud sedem Apostolicam, quod in sensu formali intelligit Navarrus, hoc est, quatenus sedes Apostolica est.

Contra hanc tamen Navarri doctrinam non leviter dubitatum est, an ea locum habere jam possit, postquam Clemens VIII. in sua bulla edita anno 1592. quæ incipit, *Pro commissa nobis,* et est bulla 10. ejusdem Clementis in in. to. *Pullarii communis,* prohibitiones et pœnas dictæ bullæ Gregorii XIII. extendit ad omnia tribunalia etiam laica, atque etiam extra curiam, in toto statu ecclesiastico. Verba Clementis in ea bulla §.22. sunt hæc : « sed et constitutiones piæ memorial Bonifacii VIII. et Gregorii XIII. Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum contra paciscentes, dantes, aut recipientes quicquam parvum, vel magnum, pro gratia, vel justitia pro se, vel aliis obtinenda, et contra complices, vel dantes in præmissis auxilium, consilium, vel favorem, cum omnibus in eis contentis pœnis, censuris et extensionibus, quæ supradictis aggravatae et additæ, non autem per eas imminutæ aut immutatæ censeantur ; harum serie approbamus et innovamus, ac ad omnes superius expressas personas etiam speciali nota dignas, quæ contra ultimo dictas constitutiones, in quibusvis casibus per eas expressis, dando, recipiendo, promittendo, paciscendo, consentiendo, aut permittendo non solum apud sedem Apostolicam, sed in quibusvis tribunalibus, et eorum quibuscunque judicibus etiam laicis almæ urbis, tam in Romana curia, quam extra eam, in quibuslibet temporali ditioni nostræ mediate, vel immediate subjectis, provinciis, civitatibus, oppidis, terris, et locis deliquerint, per easdem præsentes extendimus, et ampliamus, pœnis aliis a jure, vel per alias constitutiones Apostolicas, aut propria locorum statuta, vel consuetudines, contra personas aliquod præmissorum committentes, vel omittentes, forsan decretis, vel inflictis, nihilominus in suo robore permansuris. » Horum itaque verborum vigore aliqui plane dicunt, doctrinam illam Navarri locum jam non habere, sed constitutionem et pœnas Gregorii XIII. procedere in quibuscunque causis et negotiis, in quibus gratia vel justitia in quolibet tribunali, vel apud quemlibet judicem in statu ecclesiastico modis illis prohibitis obtineatur, ita docet Bonacina to. in. *de censuris particularibus,* disp. ii. qu. 3. puncto 32. n. 4.

Alii tamen communiter, non ita universaliter verba illa Clementis intellexerunt, sed solum juxta subjectam materiam ; ita ut bullam et pœnas Gregorii et Bonifacii extenderint ad eos, qui de bonis communitatum status ecclesiastici dant, vel accipiunt, vel promittunt pro gratia vel justitia obtinenda, non solum apud sedem Apostolicam, et in Urbe, sed etiam in quolibet tribunali, et apud quemlibet judicem in toto statu ecclesiastico. Tota enim illa bulla edita fuit ad hoc solum, ut bona civitatum communia, et oppidorum

status Pontificii non dispergerentur, et diminuerentur largitionibus et expensis immoderatis, quas administratores eorum honorum communium passim facere solebant cum maximo detrimento communitatum, ut constat ex proœmio ejusdem bullæ, juxta quod tota bulla intelligenda est. Sic enim præfatus Clemens : « Pro commissa nobis a Domino sanctæ Romance ecclesiæ, eique etiam in temporalibus subjectarum civitatum, et populorum tutela, paternaque erga nostros subditos charitate, præcipuo studio tenemur providere, ut ad eos pertinentia bona, ea qua decet, fide et cura, utiliter et provide administrentur, præsertim vero tollantur pravi abusus, qui in publicum et commune damnum paulatim irrepunt. Ex quibus et hactenus gravi ære alieno communia illorum bona oppressa, vel ab ipso nostri Pontificatus initio comperimus, et malum hoc, nisi celeriter opportuna remedia adhibeantur, quotidie in deterius prolabi videmus. Dum enim pauci sua privata commoda et lucra quærunt, atque illicitis modis, quod prave ambiunt aut concupiscunt, consequi affectant, potentiorum aut vulgi gratiam vanis assentationibus aucupantur, suas denique cupiditates explere satagunt, nulla utilitatis publicæ ratione habita, ærarium ipsarum civitatum et locorum exhauriunt, gravi ære alieno implicant, inanibus pompis et ostentationibus dilapidant. Quibus malis atque incommodis (quantum nostra vigilantia atque auctoritate eniti possumus) occurrere cupientes, hac nostra perpetuo valitura constitutione statuimus, et ordinamus, » etc. et prosequitur multa remedia adhibens, quibus et pœnis etiam additis, et cautionibus, administratores bonorum communium intra debitos limites contineantur. Postea vero dicto §. 22. addit verba supra relata extendendo ad hunc casum etiam extra curiam pœnas a Bonifacio VIII. et Gregorio XIII. statutas : nimbum, ut eas incurrant, qui actiones ab illis Pontificibus prohibitas, circa hanc etiam materiam admiserint. In quo sensu explicatur ille §. in summario illius ad marginem addito, in quo postquam in præcedenti summario marginali dictum fuerat, *contravenientes in prædiclis pœnas hic descriptas incurrunt :* de iisdem delinquentibus circa bona communia civitatum, et locorum additur: *contra quos extenditur Bonifacii VIII. constitutio* i. *et Gregorii λ'III. constitutio* xxiv. non ergo lit hæc extensio contra alios, sed contra eosdem, de quibus tola hæc Clementis constitutio in superioribus egerat. Eodem modo, et in eodem sensu prædieta verba intellexit Flavius Cherubinus *in Compendio Bullarii,* ubi prædieta verba Clementis dicto §. 22. ita in compendio refert. « Constitutionem Bonifacii VIII. et Gregorii XIII. contra dantes, aut aliquid recipientes pro habenda gratia, vel justitia contra prædictos extendit : » nempe in contravenientes, et male administrantes bona civitatum et communitatum, de quibus immediate ante locutus fuerat. In eodem sensu prædieta verba Clementis explicuit P. Thesaurus *in praxi ecclesiastica :* part. n. ver. *munera* §. 7. ubi ita dictam extensionem refert; «Præterea addit Clemens §. 22. quod si dictæ erogationes factæ, vel promissae fuerint pro gratia, vel justitia pro se vel aliis obtinenda ; tunc tam dantes quam accipientes vel promittentes et dantes ad id auxilium, consilium, vel favorem incurrunt in excommunicationem et pœnas omnes latas in Extravag. i. *de sent, excommunicat,* et in Bulla Gregorii decimitertii *de datis, et promissis,* de quibus dixi verb, *simonia,* cap. 15. et procedit contra dantes parvum, vel magnum, ut in dicta Bulla Clementis VIII. » Hucusque Thesaurus, quod antea dixerat Filliucius, tr. XV. n. 242. in eodem sensu extensionem illam Clementis intellexerat. Et mihi quidem fere certum est, Clementem de aliis non cogitasse : quorsum enim, dum totus erat in providendo communitatibus, et eorum bonis saltasset extra chorum, et repente pœnas adeo exorbitantes extenderet ad omnes dantes vel accipientes pro qualibet gratia temporali, vel justitia cuilibetjudici laico *vel* ministro tribunalis ? Denique idem Bonacina loco supra cit. fatetur, probabilem esse hanc interpretationem, nec ego adhuc ullum afium vidi, qui de ea dubitaret. Post hæc tamen scripta invenio apud Dianam part. vn. tr. iv. résolut. 3. afferri P. Leonem de censuris, intelligentem bullam Clementis in sensu universali. Sed ipse Diana ibi magis nostræ sententiæ adhærere videtur.

DUBIUM IV.

In quo aliqua observantur circa bullam proxime citatam Grcgorii **XIII.** *fle datis, ct promissis, ubi quando ignorantia ab ejus pœnis excuset.*

1 Quia dubio præcedenti mentionem fecimus constitutionis Grcgorii XIII. de datis ct promissis, cujus rigorem Navarrus operæ pretium duxit temperare adhibito docto commentario, et tamen adhuc aliquibus durus ridetur ille sermo, et quem nonnullorum praxis probat fortasse ab illis ignorari, opportunum putavi aliqua observatu digna breviter indicare, quæ sparsim apud aliquot auctores reperiuntur, et in casus contingentia, quæ frequens est, apud illos videri possunt.

2 Et in primis, quia bulla illa et pœnæ in ea statutæ a multis hodie ignorantur, habenda est præ oculis doctrina, quam cum aliis probat late Thomas Sanchez lib. ix. *de matrimon.* disp. xxxn. n. 17. 18. et 31. ubi docet, non incurri censuras, nec alias pœnas ecclesiasticas sine aliarum legum notitia, vel ignorantia crassa, supina, vel etiam affectata. Unde multi excusari fortasse possunt a pœnis dictæ bullæ propter ignorantiam illius, vel invincibilem, vel vincibilem, non tamen supinam, crassam, vel affectatam.

3 Secundo advertendum est, Gregorium in ea bulla extendere prenas primo ad eos, qui cupiditate improbi quæstus potentiorum suffragationibus adnixi, hujusmodi negotiorum expeditiones hac illae conquirentes turpissime nundinantur. Secundo ad cos, qui quos gratia præstare arbitrantur, donis, pollicitationibusque ambiunt. Tertio ad eos, qui se eorumdem operam, atque industriam pretio et muneribus quæsisse affingunt. Ad hæc autem non extenduntur pœnæ illæ, nisi cum addito, nempe ad eos qui hæc facinora committere audent. Est autem doctrina salis trita, quam cum aliis tuetur idem Thomas Sanchez dicta disp. xxxiu. n. 37. et 39. quod quoties lex loquitur contra *audentes* aliquid facere, excusat etiam ignorantia crassa, et supina, dum non sit affectata, vel ingens temeritas, quæ scientim roquiparatur.

Tertio adverto, aliquos excusaro a simonia (et consequenter idem dicent de pœnis prædictæ bullæ) cum, qui non pro beneficio, vel gratia, aut re spirituali promittit vel dat, sed pro laboro et industria illius, qui graliæ assecutionem negotiatur, vel procurat. Imo addunt, quamvis id quod pro dicto labore datur, excedat ejus valorem, non esse simoniam, sed injustitiam in accipiente vel exigente ; quia non datur vel promittitur pro ro spirituali, sed pro labore qui est aliquid temporale. Quare purgari poterit injustitia? labor, si dans vel promittens velit gratis donare excessum illum. Ita cum aliquibus docuit Diana part. π. tr. n. *miscell.* résolut. 37. vel 39. et part. in. tr. Ii.resol.64. Postea tamen part. vi. tract, vu. resol. 42. re magis considerata, dixit, quamvis eam sententiam olim speculative probabilem existimaverit, in praxi tamen non esse amplectendam, quod quidem merito dixit : est enim practice et moraliter impossibile, quod impetraturo mihi beneficium promittam 200. scuta pro labore qui valeat solum 10. et quod non dem vel promittam 190. pro beneficio obtinendo, sed pro solo labore, præsertim quando nolo illa dare, posito toto labore, sed obtento beneficio. Nec minus impossibile est, quod velim illum excessum dare gratis, cum antecedat pactum dandi illa 200. obtento beneficio, quod pactum repugnat essentialiter donationi gratuitae futura?. Si velis ergo tuta conscientia procedere, debes aperte protestari, te pro labore velle dare 10. sive beneficium obtineatur, sive non obtineatur. Te tamen scire, quid deceat hominem gratum, imo habere animum donandi benefactori 200. ad id tamen nolle te tunc obligare, quia scis ultra peccatum gravissimum et censuras, gratiam ipsam fore irritam et nullius valoris. Hæc si non solis verbis, sed sincere et ex corde dicantur, etintelligantur, non incurris pœnas, nec labem simoniæ, quamvis postea ex gratiludine, ct absque pacto, vel obligatione præcedente, dones 200. tuo procuratori. Sed cave, ne in foro externo judex possit de te præsumere simoniam, vel pactum, quam præsumptionem non ita facile purgabis.

His ergo breviter prmnotatis, difficultas non levis esse potest, an ignorantes eam bullam ignorantia etiam inculpabili, contrahant adhuc invaliditatem gratiæ obtenta·,

quæ in eadem bulla transgressoribus imponitur. Potest autem casus hic dupliciter occurrere. Primo ita ut omnes tam dantes, seu promittentes quam accipientes cum ignorantia culpabili et bona fide concurrerint. Secundo, ut alter illorum bona fide et cum ignorantia, alter vero mala fide et scienter operatus sit. Dicemus in primis de primo casu, et postea de secundo.

Non credo defuturos, qui dicant, adhuc in eo primo casu impetrationem gratiæ esse invalidam, neque ab hoc effectu excusare posse ignorantiam etiam inculpabilem : dicunt enim, irritationem actus non esse proprie poenam, atque contrahi posse etiam ab invincibiliter ignorantibus. Pro hac sententia affert aliquos P. Thesaurus *inpraxiEcclesiastica,* parti, c. xxxv. qu. 1. respons. 4. Et quidem in casu fere simili, nempe quando simonia materialiter solum et inculpabiliter commissa fuit, idem videtur tenere de invaliditate actus Lessius lib. II. *de Justitia,* cap. xxxv. dub. 25, num. 142. ubi hæc habet : « Petes secundo, quid si per ignorantiam inculpatam simonia sit commissa? Respondeo, si ab aliis te ignorante, tua causa simonia commissa est, non incurris quidem poenam excommunicationis, efficeris tamen inhabilis ad idem beneficium, ita ut absque dispensatione non possit tibi illa vice conferri : idque in poenam illorum qui simoniace te promovere voluerunt : ut patet ex c. *nobis fuit,* et c. *sicut luis,* juncta glossa *de simonia.* Quod si illi laborassent ignorantia inculpata, tunc neque inhabilis efficereris, quia nulla culpa commissa est, ob quam illa inhabilitas est constituta. Unde posset illud beneficium tibi secundo conferri absque ulla dispensatione. Idem videtur dicendum, si contractus simoniacus ab ipso beneficiario per ignorantiam celebratus sit : in utroque tamen casu beneficium resignari debet, nisi secundo conferatur, quia prior collatio irrita fuit, utpote per contractum irritum facta. » Hæc Lessius, qui videtur supponere, contractum esse invalidum, etiam nulla intercedente culpa vel malitia formali simoniæ. Potest autem confirmari ex illo exemplo : nam minus excusat ignorantia juris, quam ignorantia facti, ut habetur in regula , *ignorantia facti, de reg.* jur. in VI. Cum ergo non possit quis retinere beneficium, quando, ipso omnino ignorante, intercessit simonia inter collatorem et alium tertium : minus subsistet collatio , quando ipsemet beneficiarius simoniam commisit, quamvis oh ignorantiam juris a culpa formali simoniæ excusatus fuerit.

Verum alii aliter loqui videntur vel in genere, vel etiam in casibus specialibus non dissimilibus. Nam in primis Thom. Sanchez lib. IX. *de matr.* disp. xxxn. n. 18. universaliter docet, *annullationem actue, quando non est ob defectum solemnitatis : sed in delinquent» pcenam non incurri ab ignaris,* quod etiam docetl.Hl. disp. χνπ. n. 9. et II. idem cum aliis quos affert, tenet P. Thesaurus ubi supra §. *unde sequitur,* dicens irritationem actus, qupndo lata est a jure in pœnam seu odium delicti, seu transgressionis, non ligaro ignorantes legem prohibentem et irritantem, seu cum bona fide operantes ; sed tamen hic Auctor in particulari videtur magis explicare suam mentem postea par.n. verb, *simonia,* c.2. ubi relata nullitate collationis beneficii interveniente simonia , addit : « Neque a tali nullitate et obligatione dimittendi excusat ignorantia etiam invincibilis ,seu bona fides,» et relatis aliis doctoribus addit rationem ex S. Thoma 2. 2. q. 100. art. ult. ad 3. eam esse « quia hæc non est privatio pœnalis juris quaesiti, sed obligatio restituendi niilliter et injuste acceptum ob defectum consensus Ecclesiæ, et ob irritationem actus acquisitionis ab initio, ex qua prima acquisitio impeditur, si non sit gratuita. Postea vero c. 15. in fine, dicit, invalidationem gratiæ non incurri ab habentibus ignorantiam inculpabilem, nisi solum in simonia super beneficiis : quare in aliis casibus contentis ia dicta bulla Gregorii XIII. si non sit simonia in rebus beneficialibus, non incurri ab operantibus cum ignorantia invincibili, quiairritatio gratiæ in illa bulla contenta est mera pœna.

Ego quidem in hoc dubio libenter distinguerem, ut supra dicebam ; nam vel omnes immunes fuerunt a culpa, tam dantes et promittentes, quam accipientes et acceptantes : vel aliqui inculpabiliter operati sunt propter ignorantiam, alii tamenculpabiliter. In primo casu difficile mihi semper visum est, quod irritatio gratiæ contrahatur, cum hæc videatur esse proprie pœna in odium delicti statuta : quod tamen delictum nemo commisit, cum supponamus, neminem prorsus ea in parte peccasse. Et quidem de irritatione gratiæ statuta in bulla Gregorii XIII. jam id concedit P. Thesaurus in loco proxime citato : contendit tamen incurri in materia bénéficiai!, in qua nullitas collationis non eat

mora perna delicti, sed provenit cx defectu consensus Ecclesiæ : quare ad hunc effectum sufficit simonia materialis , quamvis non fuerit formalis ob ignorantiam inculpabilem. Pro quo afferuntur aliqui alii auctores ; sed pro eorum intelligenlia advertendum est, plerosque illorum loqui in casu diverso, nempe quando simonia non est commissa ab accipiente beneficium , sed ipso ignoranto, ab alio tertio ejus amico vel cognato : quo casu, re postea cognita, debet beneficium dimittere, ut habetur in c. *sicut tuis, dc simonia ;* qui casus, ut dixi, est valde diversus : nam ibi intercessit vera et formalis simonia, et delictum quod Ecclesia punire voluit, etiam cum detrimento innocentis, ne ille qui deliquit fructum ex delicto obtineat, nempe perraanentiam beneficii in persona cui ipse eam simoniace procuravit : de hoc autem casu loquitur S. Thomas dicto art. ult. Sicut etiam P. Suarez 1.1. *de Religione,* lib. IV. *de simonia* c. 57. num. 27. et seqq. quem affert pro se Thesaurus ubi supra, sed immerito, quia semper Suarez in toto illo discursu supponit, peccatum simoniæ ab aliquo fuisse commissum : unde n. 38. dicit, hunc effectum annullationis ob simoniam etiam ignorante beneficiario commissam, haberi non solum ex jure antiquo, sed etiam ex jure novo in *Extravaganti* II. *de simonia* , in qua universaliter annullantur collationes et nominationes, etc. quas contigerit simoniacalabe fieri: qualis procul dubio est illa , de qua agitur, in qua tertius peccatum simoniæ commisit. Non ergo loquitur ihi Suarez de casu, quo a nemine prorsus simoniaca labes contracta fuit, nec hujus casus in toto illo discursu meminit. Nec magis favet illi sententiæ Thomas Sanchez lib. II. *consil.* c. in. dub. 115. n. i. quem eo loco citat l*. Thesaurus ubi supra, nam ibi nec verbum ullum est, quod ad hoc spectari possit. Magis apparenter posset afferri idem Sanchez eodem c. III. dub. 120. n. 24. ubi postquam dixerat posse episcopum cum illo qui ignoranter accepit beneficium simplex per simoniam, et cognita simonia sponte renuntiat, dispensare, ut idem beneficium habeat : addit hæc verba: «Nota primo, quod dum loquimur de beneficio habito simoniace ignoranter, non intelligimus quando ipsomet beneficiarius commisit simoniam, ignorans esse talem, sed quando alii commiserunt simoniam, ipso ignorante. Sic enim loquitur c. pcnul, *de elect.* et omnes Doctores citati : » in quibus verbis videtur significaro, quod in casu nostro episcopus non potest dispensare ; atque adeo tunc incurri inulto magis inhabilitntem, quando ab alio tertio commissa fuit simonia. Verum nec eo loco Sanchez id dixit, sed omisit casum nostrum, testons sc non loqui dc illo, sed solum quando simonia ab aliis commissa fuit. Quid autem juris sit, quando ab ipsomet beneficiario ignoranter committitur, ipse non explicuit, fortasse quia distinctione opus erat, et aliud dicendum esset, si omnes inculpabiliter operati sunt : aliud si solus qui beneficium accepit, excusatus fuit propter ignorantiam inculpabilem, qui est casus diversus ut postea videbimus. Nunc autem loquimur, quando nemo prorsus labem simoniæ contraxit, quia omnes bona fide processerunt : quo casu durum videtur pœnam nullitatis collationis agnoscere, quando a nemine simoniæ peccatum commissum fuit. Denique minus ad rem affertur ab aliquibus pro contraria sententia Castro Palao to. II. tr. xii. disp. 2. pun. 33. num. π. ubi dicit, eos solos excludi a beneficio regulæ de triennali, qui beneficia simoniace scienter sunt ingressi, non vero eos qui ignoranter: supponit ergo collationem fuisse invalidam, etiam quando non ignoranter operati sunt, alioquin non indigerent beneficio triennalis possessionis. Sed hic Auctor loquitur, sicut et alii, de illis quibus ignorantibus, simonia ab aliis commissa est, ut legenti constabit : quo casu jam diximus puniri simoniacum etiam in persona innocentis, qui vel invalide acquirit beneficium, vel certe, cognita simonia, debet illud dimittere et renuntiare, juxta varias doctorum sententias. Nos autem loquimur, quando omnes innocentes sunt, quia omnes bona fide contraxerunt, quo casu nemo videtur puniendus, cum nemo prorsus peccaverit.

Ratio denique a priori sumi potest ex fundamento contrario, quia nimirum sicut excommunicatio, et aliæ pœ.næ, sic etiam nullités collationis simoniaeæ videtur poena non ex defectu solemnitatis, aut formæ requisitæ, sed in odium delicti, et ad coercendos homines ab ejusmodi detestabili labe contrahenda ; hæc enim annullatio collationis habetur ex *Extravaganti, Cum detestabile, de simonia,* in qua non potuit clarioribus verbis Paulus II. protestari, se illam tanquam meram pœnam simoniaeæ labis statuere, et in ejus odium, ac punitionem. Sic enim incipit :

« Cum detestabile scelus simoniaeæ pravitatis, tam divinorum, quam sacrorum canonum auctoritas abhorreat, atque damnet: nos considerantes, quod plures pœnarum gravitas, quam Dei timor arcere solet a voluntate peccandi, ac summis desideriis affectantes, ut hoc pestiferum vitium, non ex usu solum , sed etiam ex mentibus hominum saltem propter pœnarum metum penitus evellatur» etc. et revocatis pœnis aliis a suis prædecessoribus statutis, additinvaliditatem electionis, nominationis, et confirmationis simoniaeæ, illarum scilicet, *quas simoniaca contigerit labe fieri.* Non ergo aliarum, quæ sine tali labe, aut ullo peccato fiant, lex enim odiosa non debet extendi ad ea quæ in illius verbis non comprehenduntur.

10 Rationem hanc tradidit optime P. Suarez lib. V. *de legibus* c. xxn. n. 3. ubi universaliter docet, equando irritatio tantum inpœnam imposita est, per ignorantiam, vel aliam similem causam, quæ a culpa excusat, impediri ; » et adductis pro hac conclusione aliis doctoribus, probat, « quia cessante causa, cessat effectus, sed in præsenti casu culpa est causa per se et adæquata talis irritationis, quia hoc modo est causa pœnæ, et illa irritatio pœna quædam est, ut supponitur ; ergo. Unde confirmatur ex generali principio, quod ignorantia excusans culpam, excusat etiam poenam, quod supra traditum est, et probatum ; sed non est minor ratio in hac pœna irritationis actus, ut cessare debeat, cessante culpa, quam in aliis : ergo idem in illa dicendum est. » Hæc Suarez, qui affert ad hoc optimum exemplum his verbis : « Et potest, inquit, hoc confirmari ex his , quæ diximus l. IV. *de orat.* c. xxx. n. 17. scilicet, eum, qui ex oblivione naturali omittit divinum officium, facerefructus suos, non obstante lege poenali irritante acquisitionem fructuum, contra non recitantes lata, quia per illam oblivionem cessat culpa, et consequenter etiam pœna ; ergo idem dicendum erit in omnibus similibus. » Postea vero objicit sibi exemplum illius , qui accepit beneficium, ignorans simoniam ab alio commissam, et tamen collatio est irrita. Ad quod respondet his verbis : « Respondetur illud esso speciale, quia fuit in illa lege expressum in detestationem illius delicti. Addo etiam , ibi semper intervenire aliquam culpam, vel collatoris, vel alicujus tertii, quæ sufficit ad sustinendam illam pœnam, etiamsi recipiens excusetur : nam ad punitionem alterius, ipse etiam per accidens patitur. » Vides, quomodo P. Suarez agnoscat irritationem collationis beneficii simoniaeæ esse pœnam, atque adeo non incurri si nullius prorsus culpa intercesserit, etquidem ex verbis *Extravaganti»* supra relatis id videtur manifeste constare, cum ad nihil aliud Pontifex ibi talem irritationem inducat, nisi ad puniendos ea labe et scelere infectos, et ut timore pœnæ alii omnes deterreantur, quando Dei timore non terrentur.

Majus est dubium in secundo casu supra {{ indicato, quando scilicet accipiens beneficium propter ignorantiam excusatur aculpa, et a peccato simoniæ : collator tamen eam bene animadvertit, et amore lucri peccavit: quo casu non est dubium , quod collator incurrerit excommunicationem et alias pœnas personales, quamvis qui beneficium bona fide accepit ab iis sit liber, quia bona fides eum a culpa et ab ejusmodi pœnis reddidit immunem. Dubium autem est de pœna reali irritationis collationis, quæ indivisibilis est, et non po(est quoad delinquentem habere locum, quin etiam redundet in innocentem. Si enim collatio valida sit, ne innocens sine culpa puniatur, manebit delinquens impunitus, et fructum, ac emolumentum ex propria nequitia reportabit.

Porro in prædicto casu non reddi collatio- 12 nem invalidam, probari potest. Primo, quia quando pœna indivisibilis est, nec potest quoad delinquentem subsistere, quin etiam socius innocens puniatur, debet potius prævalere innocentia unius et impedire effectum pœnæ, ne puniatur innocens, quamvis per accidens, qui peccavit liber remaneat. Ad quod deservire potest exemplum, quod affert, et cum aliis probat Thom. Saochez lib. VIII. *de matrim.* disp. XXV. num. 30. et 31. quando alter solus ex contrahentibus contraxit matrimonium , sciens adesse impedimentum irritans, alter vero id nesciebat : quo casu dicunt non incurri pœnam Trident, sess. xxiv. ca. 5. *de matrim.* ubi dicitur:«Si quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, et spe dispensationis cousequendæ careat : idque in eo multo magis locum habeat, qui non tantum matrimonium contrahere, sed et consummare ausus fuerit : » hanc, inquam, pcenam carendi spe dispensationis, dicunt non incurri, quando alter ex illis bona fide contraxit, licet alter scienter

contraxerit, ne innocens ob alterius scelus plectatur. Idem ergo dicendum erit in casu nostro de poma invaliditatis collationis, quæ si locum habeat, plectetur innocens ob delictum solius socii, qui mala fido simoniam commisit, a cujus malitia alter ob inculpabilem ignorantiam excusatur.

3 Secundo probari hoc ipsum potest, quia quamvis, ut supra diximus, debeat dimittere beneficium, qui bona fide illud accepit ignorans simoniam, quam eam ob causam alius tertius cum collatore commisit : quia in eo casu specialiter ita Ecclesia disposuit, sine qua speciali dispositione non posset innocens plecti ob alienam culpam, ut fatetur Suarez lib. V. *de legib.* ca. XXII, num. 3. In aliis casibus, in quibus lex id specialiter non statuerit, standum erit regulæ generali, quod innocens propter scelus alterius poenam non sustineat. Casus autem noster videtur esso diversus, cum in casu nostro simonianonsit commissa inter alios duos, sed ab ipsomet collatore et recipiente beneficium, qui tamen ignorantia inculpabili excusatur a labe simoniæ.

44 Contra hoc tamen semper urgere videtur, quod in casu nostro vere commissa fuit simonia, et ejus labe infectus fuit qui beneficium contulit vel resignavit. Quamvis autem ab ea labe fuerit immunis, qui beneficium accepit propter ignorantiam inculpabilem ; Ecclesia tamen tanto odio simoniæ crimen prosequitur, ut a quocumque admissum sit, impunitum illud non relinquat : ad quod deservit casus ille in jure expressus, quando simonia ab alio tertio commissa est, ignorante illo, qui beneficium accipit : quotamen casu collatio beneficii non subsistit, ut constat ex oa. *nobis,* ca. *sicut tuis,* et aliis, *de simonia,* in quibus vel casus est idem cum nostro, vel certe ratio prohibitionis non est dissimilis, sed eadem omnino, nempe turpitudo criminis simoniæ, cujus labe infectam collationem noluit Ecclesia subsistere, quamvis accipiens beneficium immunis a culpa reperiatur, quæ ratio eadem est in nostro casu : quod enim peccatum simoniæ committatur a parentibus beneficiarii, vel ab ipso collatore, aut resignante, parum videtur referre : imo magis proxime, ut ita dicam, infici videtur collatio, quando ipsemet collator, aut resignans contrahit labem simoniæ, quam quando parentes provisi, vel amici eam contrahunt; qui magis extrinsece et remote concurrunt ad ipsam collationem. Unde videtur omnino in hoc casu locum habere regula et doctrina communis, quam cum communi sententia docet et probat Suar. lib. V. *de legib.* c. m. num. ill. et seqq. nimirum, quod, quidquid sit, an lex poenalis extendi debeat ad casum similem, in quo similis ratio procedit, debet tamen extendi, quando non similis sed eadem ratio adæquata invenitur, quod in casu nostro maxime locum habere videtur, qui solum materialiter differre videtur a casu in illis juribus explicato : quare casus ille ibi videtur solum in exemplum adductus, et quia de illo solum tunc consulebantur Pontifices : doctrina tamen formalis illarum Decretalium esse videtur generalis, nempe collationem beneficii non subsistere, quando simoniaca labe infecta est, quamvis beneficium accipiens non peccaverit, sive id sit, quia ipse ignoravit simoniam ab aliis ipso inscio commissam, sive quia ipse etiam materialiter ad eam concurrens ignoravit prohibitionem et culpam quam alius non ignoravit, et ideo revera collatio peccato simoniæ infecta fuit : quæ est tota ratio illius legis, atque ideo ego neque in foro conscientiæ liberarem ab obligatione dimittendi beneficium eum, qui hoc modo illud obtinuit, nisi in foro conscientiæ dispensationem impetraret. An vero ex promissione ficta, vel non acceptata, incurrantur prædictæ pœnæ, videri possunt auctores : quos affert Diana part. VII. tractat iv. resol. 4. et 5.

DUBIUM V.

Utrum privilegia concessa Indis prosint iis, qui nati sunt ex patre Hispano, et matre Inda, vel e contra?

Supponuntur nonnulla privilegia concessa Indis a summis Pontificibus, qui ut Christianos illos novos in religione Christiana confirmarent, et eorum imbecillitati compatientes, dispensarunt cum iis in aliquibus Ecclesiæ præceptis, de quibus videri potest Emmanuel Ilodriq. tom. II. *qu. regul.* qu. 99. ait. 5. quo supposito, quæsitum fuit, an ejusmodi privilegia extenderentur etiam ad illos, qui sunt geniti ex patre Hispano et matre Inda, vel ex patre Indo et matre Hispana,

qui vulgari sermone ibi vocantur *Mestizi,* hoc est ex sanguiue Hispano et Indico. Et quidem pro parte negante aliqui aiTerebant P. Thom. Sanchez, qui lib. VIII. *de mntrim.* disp. xxiv. num. 35. cum Veracruz observat, privilegium Pauli III. qui dispensavit cum Indis, ut in tertio et quarto gradu possint matrimonio conjungi, non debere intelligi nisi dc solis Indis neophytis novi orbis. Inde tamen nihil pro una vel altera parte nostræ quæstionis colligi potest : fatemur enim concessionem illam, et alias similes intelligi pro solis Indis : sed quœstio est qui debeant hoc Indorum nomine intelligi, an soli puri et utroque parente Indi, an etiam misti, et qui cx uno solo parente Indo nati sunt?

Ego tamen sub distinctione respondi. Possumus enim loqui de concessione illa ad contrahendum matrimonium in tertio, et quarto gradu, vel de aliis etiam concessionibus et dispensationibus in aliis præceptis, v. g. jejunii, dierum festivorum, et similium. Quod ergo attinet ad matrimonia in tertio, et quarto gradu, videtur esse peculiaris ratio, ut comprehendat non solum puros Indos, sed etiam mistos, propter concessionem alteram superadditam Gregorii , quam ex Fr. Joanne Baptist, *in Advertentiis Confess.* I. part, in tabula verb. *Mestizos,* refert D. Joannes de Solorzano tom. II. *de Jndiarum jure, et gubernatione* lib. I. ca. x.xvm. n. 50. et seqq. qui dicunt die Septembris anno 1591. Gregorium XIV. (quamvis ibi dicatur Gregorius XIII. fortasse ex errore typography nam eo anno non sedebat Gregorius XIII. sed XIV.) suo peculiari Brevi declarasse, quoad hunc effectum, ut dispensari posset cum Indis ad contrahendum in tertio, ct quarto gradu , ab iis quibus facultas concessa fuerat, hos etiam mistos intelligendos fore nomine Indorum, seu neophytorum, quas quidem bullas ego non vidi : invenio tamen discrimen in iis auctoribus, qui referunt has concessiones : nam apud Solorzanum, ct Joann. Bapt. supra adductos, non dicitur Paulum III. dispensasse in iis gradibus, sed solum concessisse facultatem aliquibus religiosis, ut possent cum Indis in iis gradibus dispensare. Alii vero referunt, ipsummet Pontificem universaliter dispensasse et abstulisse pro Indis impedimentum tertii et quarti gradus : ita refert Emman. Rodriguez dicta qu. xcix. art. 5. et eodem modo ex Veracruz I. parte *Speculi* art. xuv. conclus. 3. eam concessionem refert Thom. Sanchez dicto lib. VIII. *de mafr.* disp. xxiv. num. 35. Utcumque se res habeat, dante concessione Gregorii XIV. et extensione supra adducta, certum erit eam gratiam extendi etiam ad Indos mistos, cum summus Pontifex de facto eam voluerit extendi.

Magis dubitari posset de iis, qui nati sunt ex patre Hispano et matre non pure Inda, sed mista, vel e contra ex patre misto, et matre Hispana, qui vulgo appellari solent *Quarterones,* eo quod quartam solum sanguinis partem ex Indis habeant : an ii etiam frui possint facultate illa Indis concessa, et ad mistos, seu *Mestizos* a Gregorio XIV. extensa? Et quidem puto non comprehendi eo induito : quia ejusmodi homines nonnisi large dicuntur *Mestizos ;* ut constat ex schedula regia expedita anno 1587. quam refert idem Solorzano dicto tom. II. lib. in. c. 20. num. 4. cum enim injunctum esset *episcopis a* rege, ne *Mestizos* ad ordines promoverent, explicuit rex Philippus II. hoc de *Mestizis* intelligi debere stricte, atque adeo de illis solis, qui ex Indo puro et Hispana, vel ex Hispano et Inda pura nati sunt. Quare idem dicendum videtur de dispensatione ad matrimonium in tertio et quarto gradu *Mestizis* concessa : nam dispensatio etiam debet stricte intelligi, ut de omni dispensatione docent communiter doctores, quos congerit et sequitur Thomas Sanchez lib. VIII. *de matr.* disp. vi. num. 3. et seqq. et Basilius Pontius *de matrim.* lib. VIII. ca. xxi. num. 2. Ratio autem esse potest, quia illi quibus tres partes sunt sanguinis Hispani, et sola quarta pars sanguinis Indici, simpliciter et *absolute* sunt Hispani, et non reputantur amplius Indi, parum enim pro *nihilo* reputatur : quare neque in prohibitionibus, neque in dispensationibus debent cum Indis communicare.

Hinc autem colligi jam potest, quid sentiendum sit de aliis concessionibus et dispensationibus quoad alia præcepta *Ecclesiae,* quæ pro Indis factæ sunt : dixi enim eas non extendi ad mistos, seu *Mestizos.* Ratio autem est, quia, ut paulo ante dicebam, et fatentur doctores omnes, dispensatio est stricti juris, et in sensu stricto interpretanda est : quare non de Indis largo modo, quales sunt misti, sed de puris debet intelligi, nisi Pontifex ad mistos extenderit illam de matrimonio in tertio et quarto gradu consanguinitatis. Et qui-

dom certum videtur, si aliquis dispensatus esset a solutionegabellæ invenditione equorum, non manere liberum a solvenda gabella, si vendat mulos, qui tamen nati sunt ex asino et equa , sicut o contra gabella imposita vendenti mulos non deberetur a vendente equos, vel asinos, ex quibus muli per mistionem seminum generantur. Denique, si ii *Mestizi* gaudent privilegiis propriis Indorum propter matrem Indam, deberent etiam gaudere privilegiis propriis Hispanorum propter patrem Hispanum : unde melioris essent conditionis quam puri Indi et puri Hispani, quia utrorumque privilegiis potirentur, quod quam sit absurdum, facile patet. Præsertim, cum plerumque ejusmodi homines misti, seu *Mestizi* nonnisi ex adulterio , vel alio illicito concubitu nascantur, ut observavit Solorzano dicto lib, III. ca. xx. nu. 6. qui saltem ex hoc capite deterioris conditionis esse deberent, quam Indi, vel Hispani, qui ex legitimo matrimonio nascuntur.

5 Hac tamen occasione rursus quæri potest, quid dicendum sit dc filiis natis ex patre Indo et matre mista, seu *Mestiza,* an ii gaudere possint concessionibus pro Indis lactis? Et quidem certum est, si essent filii ex patre Hispano et matre Mestiza, non posse gaudere dispensationibus factis pro Indis, cum multo minus participent de Indis, quam *Mestizi,* imo nec sub *Mestizis* comprehendantur, atque ideo nec fruantur dispensatione Pauli III. ad contrahendum in tertio et in quarto gradu, ut paulo ante diximus. Loquendo vero de casu contrario, quando pater est Indus et mater *Mestiza,* crederem quoad omnes ejusmodi dispensationes et privilegia, debere eos pro Indis reputari. Tunc enim filius ex quatuor partibus unam solam haberet sanguinis Hispani, tres vero sanguinis Indici, quæ omnino prævalere deberent, ut Indus reputaretur. Nam sicut vinum cum modica aqua miscetur, quamvis non sit vinum omnino purum, reputatur tamen moraliter pro vino, atque ideo in ordine ad valorem consecrationis non refert, quod sit purum vel mistum exiguæ parti aquæ, quia hæc duo vina pro eodem moraliter reputantur : sic Indus purus cui nihil sanguinis Hispani admistus est, et ille cui parum sanguininis Hispani miscetur, non videntur moraliter differre, et uterque simpliciter, et absolute reputatur Indus. Quod etiam in physicis fortasse locum habet : nam quamvis mulus non sit equus nec asinus, ut diceba-miis; si tamen mulus generare posset, et ex ipso equa conciperet, filius rediret multum ad naturam et speciem equi, et in tantumdo ejus proprietatibus participaret, ut fere esset equus, et moraliter pro equo reputaretur, Sicut e contra, si asina ex mulo conciperet, filius rediret ad naturam et speciem asini, et moraliter pro asino reputaretur, licet parum aliquid ab aliis asinis differret. Cum ergo simus in materia morali, non deberet attendi illa parva differentia, sed filius Indi et *Mestizo** reputaretur moraliter pro Indo , atque adeo concessionibus et privilegiis Indorum potiri deberet.

Unde obiter infero, aliter dicendum fuisse, si filius Indi et Ilispanæ, hoc est mistus seu *Mestizos* generaret filium ex alia femina mista, seu *Mestiza* , filia nempe Indi et Hispanas ; tunc enim filius esset proprie *Mestizus,* sicut ejus parentes; non enim plus vel minus participaret de sanguine Indico, vel Hispano, quam ejus parentes. Quare sicut parentes, ita et ipse gauderet induito contrahendi matrimonium in tertio et quarto gradu, quod pro *Mestizis* etiam concessura esse dicebamus. Non tamen· posset frui aliis privilegiis et dispensationibus concessis pro Indis, quibus *Mestizos* diximus gaudere non posse. Ad quod explicandum est optimum exemplum supra adductum : si enim mulus generare posset, certe ex mulo et mula nasceretur alius mulus ejusdem omnino rationis et conditionis, ac singuli ejus parentes, et rursus filii hujus si cum mula coiret, essent proprie muli, et sic in infinitum, quia non esset unde ad equi vel asini naturam, vel ad aliam speciem transferrentur. Sic ergo filii *Mestizi,* et *Mesdzæ,* et eorum filii in infinitum, semper essent proprie *Mestizi,* sicut primi eorum parentes , quia non esset unde magis redirent ad sanguinem Hispanum , vel Indicum, atque adeo pro veris et propriis *Mestizis* semper reputarentur in ordine ad participanda, vel non participanda Indorum privilegia.

DUBIUM VI.

An posset summus Pontifex de potestate absoluta delegare jurisdictionem spiritualem homini non baptizato?

* Negabant aliqui, quia Papa non potest non baptizatis præcipere, cum non sint ejus subditi, nisi forte in temporalibus, si sint ejus subditi temporales, quia degunt in statu temporali Ecclesiæ. Hoc tamen fundamentum non videtur efficax, quia non videtur argui bene a potestate delegandi ad potestatem præcipiendi; potest enim princeps delegare jurisdictionem alicui, qui non est ejus subditus, dum tamen subditi ejus sint illi in quos jurisdictio conceditur. Sic passim princeps sæcularis dat jurisdictionem homini ecclesiastico in personas sæculares, cum tamen ecclesiasticus non sit subditus principis sæcularis. Sic prælatus regularis potest dare jurisdictionem confessario sæculari, ut audiat confessiones suorum subditorum regularium, et in aliis similibus. Ratio autem est, quia communicans jurisdictionem non exercet jurisdictionem in eum cui communicat illam, sed in eos super quos communicatur jurisdictio. Ex hoc ergo capite non repugnaret Pontificem darenon baptizato jurisdictionem spiritualem in baptizatos.

2 Eamdem sententiam negativam docet P. Suarez disp. II. *de censuris,* sect. in. nu. 8. et 12. qui tamen id solum probat ex usu et traditione perpetua Ecclesiæ, quæ jus divinum declarasse videtur. Eamdem sententiam tenent Filliucius tract. XI. ca. n. quæsito 7. Bonacina disp. I. *de censuris* qu. 1. punct. 2. num. 3. eo quod baptismus sicuti est janua sacramentorum, ita sit janua ecclesiasticæ jurisdictionis. Neutrum tamen argumentum videtur rem convincere : non primum de usu et traditione perpetua; quia non minor est traditio et usus non communicandi jurisdictionem spiritualem femin:s, ut fateturidem Suarez d. sect. 3. ubi dicit, nunquam ab ullo Pontifice ejusmodi jurisdictionem concessam esse ulli feminæ ; et tamen ibidem ipse Suarez fatetur, fortasse non repugnare quod summus Pontifex valide eam possit concedere. Non ergo arguitur efficaciter a negatione actus ad carentiam potentiae, quia sicut ob indecentiam potuit de facto nunquam concedi feminæ, potuit ob similem indecentiam nunquam concedi non baptizato.

Neque etiam videtur omnino efficax secundum fundamentum, hoc enim est, quod inquirimus, an sicut baptismus est janua necessaria ad alia sacramenta, sic etiam sit janua necessaria ad jurisdictionem spiritualem habendam. Nam, sicut professio religiosa videtur esse janua ad participanda omnia jura et privilegia ordinis; et tamen summus Pontifex imo et prælatus regularis potestdelegare alicui clerico sæculari jurisdictionem spiritualem supra suos subditos regulares, ut supra dicebam : cur non poterit Papa dare jurisdictionem ecclesiasticam supra baptizatos alicui non baptizato, et qui nondum fuerit ingressus Ecclesiam perejus januam, quæ est baptismus? Hoc enim non est gaudere pascuis ipsius Ecclesiæ, qualia sunt sacramenta, sed exercere nomine proprii pastoris jurisdictionem supra subditos, et oves ejusdem pastoris.

Ego in primis, ut a minus dubiis incipiam, non dubito quin possit summus Pontifex cogere suo præcepto fideles, atque etiam sub censuris, ut faciant quod illis aliquis nondum baplizatus præcipiat in tali, vel tali materia. Nam totum hoc fieri posset nullam prorsus dando illi non baptizato jurisdictionem supra baptizatos, sed solum designando res ab eo injunctas, ut materiam præcepti *impositi* ab ipso Pontifice, quod quidem multis adductis exemplis explicui, *et probavi disp. VII. de Sacramentis in genere,* sect. n. nu. 30. Sic enim confessorius potest imponere poenitentiam obligando poenitentem, ut faciat illud opuspœnale quod ejus mater ei designaverit, quo casu mater non accipit jurisdictionem fori sacramentalis ad imponendam poenitentiam, sed designat opus quod si a filio non fiat, non peccat contra præceptum matris, sed confessarii qui illud opus præcepit. Sic ergo Papa posset etiam sub excommunicatione præcipere fidelibus, ut facerent id quod eis injungeret *talis homo* non baptizatus : quo casu violantes hoc præceptum incurrerent excommunicationem, non quidem impositam ab illo non baptizato, sed ab ipso summo Pontifice, qui non dedit jurisdictio*

nom spiritualem non baptizato, sed commisi! oi designationem nperis ab ipso Pontifice sub excommunicatione præcepti. Et in hoc non videtur esso posse difficultas, sed solum an possit Pontifex dare illi non baptizato jurisdictionem spiritualem, et potestatem etiam ad excommunicandum , v. g. et alios actus jurisdiclioniscxeiccndosquicharactcremnon requirant.

Pro utraque parte afferri possunt argumenta : et quidem pro parie negativa ultra illa, qu® retulimus, ponderari potest, quod, licet theologi do hoc communiter non loquantur, videntur tamen supponere incapacilalem hanc hominis non baplizati esse de jure divino; quando enim disputant an sit dc fide hunc hominem, qui pro tempore præesl Ecclesiæ. esse verum Papam , opponere solent, quod si hoc esset de fide, esset etiam dc fide cum esse baptizatum, nam sine baptismo non potest esse Papa. Ad quam difficultatem communiterrespondentadmiltendo id quod objectio supponit, nempe non posse esse verum Papam qui non est baptizatus, et consequenter concedunt esse etiam omnino certum, hunc hominem esse baptizatum, quia baptismus includitur vel supponitur essentialiter ad ejus pontificatum, qui est de fide, ita Suarez disp. x. *de fide,* sect. 5. nu. 7. Hurtado *de (ide,* disp. xxxiv. sect. 3. §. 46. et alii, quos adduxi, et secutus sum disp. i. *de fide,* sect. 13. §. 5. num. 326. et 330. Supponunt ergo omnes, non esse capacem jurisdictionis spiritualis supra fideles eum qui non est baptizatus, si enim non esset incapax de jure divino, non facile apparet cur non posset esse valida electio non baptizati in summum Pontificem. Nam, quamvis non posset consecrari sacerdos, vel episcopus antequam baptizaretur, atque ita sine baptismo non posset habere potestatem ordinis, videtur tamen quod posset habere potestatem jurisdictionis, quam procul dubio habet ille, qui canonice eligitur in summum Pontificem, quamvis adhuc non sit sacerdos vel episcopus consecratus. Si ergo hanc potestatem jurisdictionis habere non potest, qui eligeretur, si non esset baptizatus, fatendum erit, id provenire ex incapacitate, quam de jure divino habet non baptizatus ad jurisdictionem spiritualem, vel ecclesiasticam.

6 Vnde posset secundo hoc ipsum probari, quia si non baptizatus capax esset jurisdictionis spiritualis delegata*, non apparet facile, cur non posset summus Pontifex eidem conferre jurisdictionem etiam ordinariam, cum non sit minor nec debilior jurisdictio delegata, quam ordinaria, sed potius aliquando sit major et debeat prrevalcre. Sicut ergo posset non baptizatus fieri a summo Pontifice legatus a latere, ita etiam posset ab eodem fieri parochus, episcopus, vel archiepiscopus, non quidem quoad potestatem ordinis, cum non posset esso sacerdos, vel habere characterem episcopalem ante baptismum; bene tamen quoad potestatem jurisdictionis, qualem potest habere et exercere parochus, et episcopus antequam consecretur in sacerdotem, vel in episcopum. Iloc autem ex terminis videtur afferre secuin repugnantiam et absurditatera, ut is, qui adhuc non est intra Ecclesiam, sit pastor in Ecclesia, quales sunt parochi vel episcopi.

Ad hæc tamen posset adhuc utcumque re- 7
sponderi negando sequelam utriusque argumenti. Magis enim videtur repugnare, quod ante baptismum sit aliquis Papa, episcopus, vel parochus, quam quod ex mera delegatione et nomine alterius habeat jurisdictionem in subditos delegantis : nam qui habet jurisdictionem ordinariam in Ecclesia, est pastor fidelium, atque ideo pertinet intrinsece ud hierarchiam ecclesiasticam, quæ constituitur intrinsece ex diversis gradibus subordinatis inter se : quare non potest, qui non est intra Ecclesiam, habere gradum hierarchicum, qui pertinet intrinsece ad ipsam Ecclesiam ut pars intrinseca illius. Nec potest concipi, quod Papa, qui est caput Ecclesia?, non sit pars ipsius Ecclesiæ : nam caput ex natura sua necessario est pars corporis illius cujus est caput, quod idem cum proportione dici potest de aliis prælatis inferioribus ; singuli enim sunt capita suarum ecclesiarum, atque adeo debent pertinere intrinsece ad ecclesiam, quam cum aliis membris intrinseco constituunt et componunt. Adde, si Papa non esset baptizatus, qnamvis male sentiret dc fide catholica, non posset a tota Ecclesia judicari et condemnari ut deponeretur, nam in casu hæresis et contumacia? debet præcedere judicium Ecclesiæ in concilio universali, ut juridice convincatur et declaretur hœreticus, qua condemnatione posita ipso facto cadit a Pontificatu, ut cum aliis docet Suarez disput. x. *de fide,* sect. 6. n. 7. et sequentibus. Si autem Papa non esset baptizatus, non facile apparet, quomodo Ecclesia posset de illo qui foris est, et

non est subditus Ecclesiæ, judicare, vel eum condemnare, quod etiam procedit de aliis episcopis qui non essent baptizati, ii enim licet possent a summo Pontifice ob sua crimina privari et spoliari jurisdictione ecclesiastica, non tamen apparet quomodo possent ab illo puniri, cum non sint ejus subditi. Hoc autem ipsum maximum esset absurdum, quod pastores inferiores non possent coerceri et puniri a supremo pastore Ecclesiæ, si delinquerent : quare non videtur possibilis talis ordo pastorum, qui nondum Ecclesiam ingressi, Ecclesiam tanquam veri pastores regere et gubernare possent.

H Hæc autem omnia non ita videntur in jurisdictione mere delegata procedere : ii enim, quibus ex sola delegatione competeret, non essent proprie pastores, nec deberent pertinere ad constituendum intrinsece corpus Ecclesiæ, ut partes illius, sed essent quasi instrumenta extrinseca pastoris delegantis, cujus nomine et virtute sola operarentur. Sicut si aliquis sacerdos sæcularis haberet a prælatis regularibus jurisdictionem delegatam in suos subditos regulares, non ideo pertineret intrinsece ad ipsum ordinem regularem tanquam pars illius, nec esset regularium pastor, proprie loquendo, sed esset merum instrumentum prælati regularis, cujus nomine et virtute operaretur, quamvis ab eo puniri non posset, si delinqueret, sed solum spoliari jurisdictione delegata,, revocata delegatione.

Ideo Ugolinus *de censuris* tabui, i. cap. 2. * §. 9. dubitat, an summo Pontifici neganda sit hæc potestas delegandi jurisdictionem spiritualem homini non baptizato? Quod rursus confirmari posset ex eo, quod non videtur minus repugnare jurisdictio ecclesiastica feminee quam catechumeno, cum ipse sexus videatur naturaliter repugnare. Et tamen multi fatentur posse summum Pontificem de potestate absoluta ejusmodi jurisdictionem femime delegare, ut cum Paludano, Soto, Navarro, et aliis concedit Suarez disp. n. *de censuris* sect. 3. num. 7. Certum etiam videtur posse summum Pontificem hanc jurisdictionem mero laicu committere, ut cum communi doctorum concedit idem Suarez ibi num. 12. et canonists communiter, quos more suo congerit Solorzano tom. n. *de ludiarum gubernatione,* lib. III. cap. 11. nu. 44. et seqq. usque ad num. 51. Ego tamen non dubito, quod esto valide id laceret Papa ut jurisdictionem spiritualem non baptizato delegaret, licite tamen non faceret, sicut si ferninæ ejusmodi jurisdictionem communicaret, fatetur Suarez d. n. 7. quamvis id valide faceret, non tamen licite propter indecentiam quam sccum afferret : quod a fortiori in casu nostro dicendum esset propter majorem indecentiam, et usum perpetuum contrarium magis certum, et propter majora inconvenientia quæ res illa posset afferre. Si enim Paulus Apostolus adeo ægre ferebat, quod fideles recurrerent ad judices ethnicos, etiam in causis civilibus : quid diceret, si pro causis spiritualibus ad eos recurrere cogerentur? Denique an id valide fieri posset, sicut Ugolinus supra adductus dubitavit, ego etiam fateor, me adhuc dubitare, nec pro alterutra parte firmum aliquod fundamentum invenire.

DUBIUM VII.

An possit aliquis per contractum se alteri obligare ad eos actus, ad quos lege, vel praecepto humano obligari non posset? Ubi, an prælatus ex voto obedientiæ possit præcipere actus internos ?

Ratio dubitandi esse potuit ex doctrina communi, quam tradunt Thomas Sanchez lib. vi. *in Decalog.* cap. ji. num. 6. Rodriguez tom. h i. *qu. regular,* quæst. 19. art. 2. Lezana tom. J. c. iv. num. 5. Azor. *Portel.* et alii, quos affert et sequitur Pellizzarius in *Manuali regular,* tr. IV. c. iv. sect. 3. n. 93. qui dicunt, prælatos regulares non posse etiam ex voto obedientiæ præcipere subditis actus mere internos : quare non videntur agnoscere obligationem voti in materia ad quam lex humana extendi non posset, quales sunt actus mere interni.

Dixi tamen, negari non posse in genere loquendo, multo magis extendi posse obligationem ex promissione, vel contractu humano, quam ex mera *lege vel* præcepto superioris : nam lex humana, vel etiam ipse summus Pontifex non potest aliquem obligare ad statum religiosum, ut cum communi supponit Sanchez d. c. n. num. 22. et tamen potest quis non solum Deo se ad hoc per

votum obligaro, sed etiam homini per promissionem acceptatam, vel per contractum, ut fatetur «idem Sanchez lib. m. *in Decalog.* cnp. xv. nu. tl. olsequentibus. Item quamvis lex humana non possit pra?cipere aut prohibere actus mere internos : certum tamen videtur cos posse esse materiam justitia? et injustitiae inter homines : nam judicium temerarium est actus mere internus, et tamen continet malitiam gravem contra justitiam, ut constat, quia aufert apud judicantem famam proximi, quæ fama est aliquid intra hominum mentes existons, nempe bona existimatio de aliquo, ad quam bonam existimationem internam habet jus quilibet, quamdiu non est fundamentum sufficiens ad sinistram opinionem de ipso concipiendam. Sicut ergo jure ipso naturæ potest quis habere jus ad actus internos alterius, et pati injuriam proprie dictam, si illi actus interni negentur : cur non poterit etiam ex contractu acquirere jus ad alios actus internos, ita ut sine injuria negari non possint? Quod enim de iis actibus, vel eorum carentia constare non possit exterius, non impedit quod possint esse materia jusliliæ, ut constat claro in exemplo adducto judicii temerarii, quod est contra justitiam, licet exterius non possit de ipso constare, nec ab humano judice puniri. Denique ad hoc ipsum deservire potest exemplum confessionis sacramentalis, quam quidem Ecclesia præcipere non potest ita, ut obliget pœnitentem ad confitenda sacramentaliler iterum eadem peccata, quæ jam semel confessus est, et a quibus fuit sacramentaliterel directe absolutus a confessario habente legitimam potestatem, ut probavi disp. xv. *de Pœnitent.* sect. G. num. 93. Potest tamen aliquis per contractum explicite vel implicite obligare semelipsum ad secundam eorumdem peccatorum confessionem, ut probavi eodem loco num. 15.

Ratio autem a priori horum omnium est major potestas quam quilibet habet in actus proprios, quam in alienos, ratione cujus facilius potest se sponte sua ad aliqua obligare, ad quæ a prælatisvel legislatoribus humanis obligari non posset. Sic enim potest aliquis se in servum vendere, vel etiam pretio accepto ad remigandum in triremibus se obligare : ad quorum neutrum posset a superiore aut Principe cogi, nisi in pœnam gravissimorum criminum. Similiter non potest præcepto cogi ad matrimonium ineundum : potest tamen ex promissione ad id obligari, vel ex injuria femina? illata quam alitor non possit resarcire. Vides, quanto plus possit homo respectu sui, quam superior humanus respectu subditorum.

Dubium ergo non videtur esse loquendo de possibili : sed posset esse difficultas, an do facto religiosus per votum obedientiæ obliget se ad obediendum prælato imperanti etiam actus internos, vel alia quæ secluso voto, non posset lex humana vel superior humanus imponere. Tota autem difficultas reduci videtur ad actus mere internos : nam de actibus externis omnes supponunt posso prælatum præcipere subdito regulari omnia illa, quæ sunt secundum regulam, in quibus multa procul dubio sunt, ad quæ, seclusa professione et votis religiosis, non posset superior humanus lege, vel præcepto subditos obligare : et quidem I'. Suarez tom. in. *de Relig.* lib. x. c. 9. ɳ. 5. et 9. et Layman lib. IV. tract, v. cap. 9. num. 4. ita dicunt possibile votum obedientiæ religiosæ extendi posse ad actus internos, ut satis indicent, credibile esse quod de facto in aliquibus religionibus hæc sit intentio voventis, qualem uterque significat esse Societatem Jesu ; ad hoc enim totum videtur extendi perfectum non solum sacrificium sed holocaustum, quo se religiosus vult Deo offerre, nihil prorsus retinendo sui ipsius, sicut in holocausto tota victima consumebatur. Alii tamen, quos supra attulimus, universaliter loquuntur et negant communiter posse prælatum etiam ex vi voti præcipere subditis actus mere internos. Quamvis enim perfectio obedientiæ inclinet ad obediendum etiam in his, et sequendum consilium et dictamen prælati, sicut etiam perfectus obediens non cxpectat præceplum, sed sufficit illi manifestari sibi voluntatem prælati : loquendo tamen de rigorosa obligatione præcepti, non putant extendi posse ad ejusmodi actus mere internos : quia tota hæc subordinatio, quanlacumque est, non excedit limites subordinationis humanæ et visibilis.

Ego quidem jam dixi, loquendo de possibili, non esse contra, vel supra naturam voti, quod aliquis se Deo per votum obliget ad faciendum id, quod confessarius, vel prælatus illi dixerit, maxime, si id sit expediens ad animæ salutem : nam sicut potest se volo obligare ad orandum mentaliter, ad examen suæ conscientiæ, et ad alios actus bonos

internos : cur non poterit se voto obligare ad lios, vel similes actus faciendos quando prælatus eos injunxerit? Loquendo tamen de facto , non puto recedendum a communi sententia, nec facile mihi persuadebo hanc esse in ulla religione voventis intentionem, ut se obliget sub peccato gravi ad obediendum circa actus mere internos ex vi voti religiosæ obedientiæ : non nego enim posse aliquem ex privata devotione se peculiari voto ad id etiam obligare ; illud tamen non erit votum religiosæ obedientiæ, hoc est, constituens professionem religiosam, sed votum peculiare talis personæ ex ejus peculiari devotione profectum.

Moveor primo, quia promissio obedientiæ alicuisuperiorihumano facta, sive ex voto sive ex juramento, sive ex promissione, nusquam alibi significat plusquam obedientiam externam, qualis inter homines esse solet : nam in primis eisdem verbis electus in episcopum, antequam consecretur, promittit cum juramento in manibus consecrantis obedienliam summo Pontifici, ut habetur in pontificali Romano. Item presbyteri omnes, quando sacerdotes fiunt, episcopo interroganti : *Promittis mihi, et successoribus meis, ve/ Ordinario tuo reverentiam, et obedientiam ?* respondent, *Promitto.* Cardinales etiam, antequam capellum cardinalitium accipiant, cum juramento dicunt, *Promitto, etjuro, me ab hac hora deinceps, quamdiu vixero, fidelem, ct obedientem P. Petro, sanctæquc Apostolicæ Romance ecclesiæ, ac Sanctissimo I). Nostro N. Papæ, ejusque successoribus canonice, legitimeque electis futurum, etc.* Denique, ut alia innumera exempla omittam, quæ passim occurrunt, omnes, qui fidei professionem emittunt juxta formulam communem a Pio IV. præscriptam proferunt verba illa ibi contenta : *Romanoque pontifici R. Petri Apostolorum principis successori, ac Jesu* c *hristi vicario, veram obedientiam spondeo, acjuro,* et in fine addunt : *Ego idem spondeo, voveo, et juro,* etc. imo et scholares in academiis nobilioribus, qualis est Salmantina, debent initio cujuslibet anni sub juramento promittere obedientiam rectori ejusdem universitatis, in quibus et aliis similibus formulis nemo dixerit, promitti obedientiam etiam ad actus mere internos. Cum ergo eisdem verbis religiosi promittunt obedientiam suis pra-latis, non debent intelligi de alia obedientia, nisi externa, proportionate tamen statui quem profitentur, atque ideo quæ ad plura, et difficiliora extendi possit ob majorem perfectionem regnis quam profitentur.

Unde sumi potest ratio a priori, quia nimirum ejusmodi obedientia, quæ voto vel juramento, aut promissione solet promitti, semper esse solet in ordine ari illum qui est caput alicujus communitatis humans, quam regit et guhernat : quare tota illa obedientia quæ promittitur, videtur ordinari et referri ad gubernationem illius capitis, et in ordine ad illa quæ ut caput et gubernator illius communitatis præcipere potest. Cum ergo omnis gubernatio humana, quaregiturhumanacommunitas, non transcendat limites gubernationis extern® ; est enim regimen visibile quo visibiliter connectitur caput visibile cum membris visibilibus ad conflandum unum corpus visibile perfectum in suo genere : hinc fit, eam solam obedie ntiam a subditis exigi et promitti, quæ ad hanc visibilem gubernationem communitatis visibilis deserviat: nec de alia intelligere possunt homines, quandoobedientiam exigunt vel promittunt, nisi de ea obedientia quam leges omnes et legislatores intelligere semper consueverunt.

Adde, potestatem præcipiendi in superiore connexam esse debere cum potestate puniendi transgressores legis, vel præcepti, ut dixit Arist. x. *Ethic,* c. 5. Non potest autem superiorpunire transgressorem legis vel præcepti circa actus mere internos, cum, per se loquendo, transgressio illa constare non possit nec probari : non datur ergo prælato regulari per votum obedientiæ potestas præcipiendi ejusmodi actus mere internos. Pro cujus explicatione adverto, me non negare, posse subditum, si velit, *obligare se voto ad* actus internos, quos ei prælatus consuluerit vel præscripserit faciendos : *in hoc enim* sensu, loquendo de possibili, dixi id fieri posse. Hoc tamen in rigore non esset dare prælato potestatem præcipiendi, aut jurisdictionem supra subditum ad eos actus; sed esset sola obligatio voti, quod fieret Deo, et obligaret voventes ad eos actus *faciendos,* quoties prælatus eos consuleret vel præscriberet : non tamen oriretur obligatio ex præcepto superioris. Sic de facto prufessi Societatis voto simplici se obligant Deo, ut si aliquando præcepto summi Pontificis fiant episcopi, debeant in *iis quæ* spectant ad suam salutem, et rectam muneris sui administrationem, non dedignari audire consilia quæ Generalis Societatis eis suggesserit, imo ea amplecti si meliora esse judicaverint. Per

hoc tamen nullam prorsus potestatem tribuunt Generali praecipiendi eis, ut expresse declaravi! S. Ignatius in constitutionibus ejusdem Societatis, sed soli Deo se obligant, nullo modo se in ea materia subdentes potestati Generalis. Sic in casu nostro non ob incapacitatem persônæ, sicut in casu illo, sed ob incapacitatem material, votum illud fieret soli Deo, nec ullam tribueret prælato potestatem aut jurisdictionem adprœcipiendum, vel jurisdictionem aut superioritatem exercendam. Cum ergo de facto votum obedientiæ, quod a religiosis in sua professione emittitur, sit correlativum ad præcepta, ad hoc enim fit ut prælatus possit cx vi voti præcipere, non videtur votum ex intentione voventis extendi, nisi ad eam materiam, in qua Prælatus uti possit præccpto, quam intentionem declarat satis praxis universalis : nunquam enim prælati regulares obligare volunt virtute voti, nisi præcipiendo in virlulo obedientiæ, neque unquam dicunt, *Dtclaro hanc cue ineam voluntatem,* sed expresse dicunt, *Praecipio tibi;* hanc ergo solam ex voto potestatem in se agnoscunt, scilicet ad præcipiendum : quare ad id quod præcipere non possunt, non agnoscunt in se potestatem ad obligandos suos subditos ex volo obedientiæ religiosæ.

Unde posset ulterius aliquis non sine fundamento existimare, non posse aliquam religionem facere, ut votum solemne obedientiæ, quod sui religiosi in professione emittunt, extendatur etiam ad obligandum circa actus mere internos. Possent quidem singuli religiosi ex sua devotione se voto privato obligare Deo, ut diximus, ad faciendos actus internos, quos prælatus ipsis consulet, vel significabit : non tamen possunt suo voto dare potestatem prælato ad eos actus præcipiendos. Cum ergo votum obedientiæ religiosæ sit ad hoc, ut professus subdatur prælato in ordine ad sui gubernationem in communitate religiosa visibili, videtur non posse dari tale votum vi cujus subdatur unus homo alteri in iis eliam in quibus unus homo alteri subdi non potest. Posset quidem Deus dare potestatem prælato ad præcipiendos actus mere internos, sicut ipse Deus potest eos præcipere, et sicut de. facto confcssarius ex delegatione Christi potest pcenitenti præcipere, et imponere ei poenitentiam ad actus internos, ut cum aliis dixi disp. xu. *de Pernitent.* sect. 2. num. 4L et disp. xxv. sect. 4. num. 61. illa tamen potestas non pertineret ad gubernationem sensibilem et visibilem, sed magis ad aliam superiorem propriam ipsius Christi, qui est caput invisibile totius Ecclesiæ : homines vero non possunt tale genus potestatis communicare aliis hominibus.

Dices, posse saltem unum hominem obii- io
gare se ex justitia alteri homini ad actus internos, prout initio hujus dubii concessimus : quare hoc modo poterit dare prælato potestatem ad præcipiendos actus internos quando voluerit uti jure justitiæ acquisito per promissionem acceptatam. Ad hoc tamen responderi potest, licet id de possibili non repugnet : hoc tamen longe esse de facto a mente promittentis obedientiam religiosam. Si enim obligati essent ex justitia ad opera quæ prælatus præcipit, maneret postea obligatus ad restitutionem, quicumque religiosus violat votum obedientiæ, quod tamen nemo unquam dixit, sed omnes condistinguunt etiam in religiosis peccata contra obedientiam a peccatis contra justitiam. Adde, quamvis aliqua religio vellet suos professos obligari hoc modo ex justitia ad actus internos ponendos prælato exigente : illud tamen votura sub hac formalitate non videri esse votum obedientiæ, sed votum justitiæ, quia obedientia respicit superiorem ut præcipientem : illa autem obligatio non respiceret formaliter prælatum ut superiorem et ut præcipientera, sed ut dominum exigentem id ad quod habet jus ex justitia. Vide, quæ dixi disp. in. *de Incarnatione*, sect. 4. num. 70. et seqq. ubi ostendi, dominum ut dominum non præcipere; sed exigere quod suum est : euradem tamen ut superiorem præcipere posse eadem opera. Petenti ergo ex solo titulo justitiæ non correspondet obedientia, sed actus justitiæ : superiori vero præcipienti titulo superioritatis correspondet obedientia. Si ergo prælatus regularis non posset ut superior præcipere actus mere internos, sed solum illos exigere a subdito tanquam debitos cx justitia : subditus exhibendo illos actus non obediret in rigore, sed solveret quod debet. Quare, cum professio religiosa non includat votum justitiæ sed obedientiæ, non potest aliqua religio facere quod votum obedientiæ comprehendat ea in quibus ponendis subditus formaliter non exercet actum obedientiæ, sed justitiæ. Hæc tamen subtiliora videntur quam materia moralis exigat, quam tractamus. Sufficiat nobis, de facto non videri hanc esse mentem pro-

fessi, ut voto obedientiæ se obliget ad obediendum etiam in actibus mere internis.

Objici adhuc potest, quod de facto in multis religionibus constitutiones approhatæ a sede Apostolica præcipere videntur actus mere internos, v. gr. attendere singulis diebus per horam, vel semihoram oritioni mentali, examinare conscientiam semel aut bis in die, et alia hujusmodi quæ sunt opera mere interna. Iloc tamen argumentum retorqueri potest; quia etiam regulæ missalis Romani videntur injungere sacerdotibus etiam saccularibus, et nullo voto astrictis, aliquos actus merc internos. Sic enim in canone missæ post sumptum corpus Christi, ante sumptionem sanguinis jubetur, ut sacerdos *aliquantulum quiescat in meditatione sanctissimi Sacramenti,* qua; certe meditatio est actus mere internus. Et tamen secluso voto obedientiæ regularis, doctores non admittunt communiter leges ecclesiasticas ferri posse obligantes ad actus pure internos : omnes ergo respondere debemus supponentes doctrinam communem, quam late explicat et probat l^s. Suarez t. iv. *de Relig.* tr. X. lib. iv. cap. 13. num. 3. et cap. 15. nu. 16. nimirum duplicem esse obedientiam, alteram strictam quæ respicit voluntatem superioris etiam non volentis vel non potentis in illa materia obligare sub præccpto : et in hoc sensu non repugnat quod regula aliqua præscribat orationem mentalem, et quod prælatus eamdem aliquando injungat subditis, atque alios actus internos. Et in hoc etiam sensu votum obedientiæ potest dici holocaustum, quo totus homo offertur Deo nihil sibi sui retinendo. Et quidem quoad externa totus homo subjicitur obedientiæ rigorosæ, et præcepto superioris, quod sufficeret salis ad nomon holocausti : quando enim Deus præcepit Abrahæ, ut offerret illi in holocaustum filium suum Isaac, non præcepit, ut offerret etiam actus internos ipsius Isaac. Sed tamen in casu nostro ipsi etiam actus interni pertinent, ut diximus, aliquo modo ad hoc holocaustum, quatenus et ipsi possunt esse materia obedientiæ minus rigorosæ, nempe non obligantis sub rigoioso præcepto, sed diligentis et regulantis actus subditi, quod sufficit ad exercendum actum virtutis obedientiæ circa illa opera, ut explicat Suarez loco citato, et alii communiter.

DUBIUM VIII.

Utrum possit aliquis votum emittere, non se obligando sub peccato, sed sub imperfectione?

Suppono, posse aliquem voto suo velle se obligare, etiam in materia gravi, solum sub peccato veniali, quod licet neget P. Vasquez in I. 2. disput. CLVHI. cap. 4. cum Soto, et Corduba, quos affert Suarez to. II. *de Relig.* tract, vi. lib. iv. *de obligatione voti,* cap. 4. num. 3. idem tamen Suarez ibi num. 7. et Thomas Sanchez lib. I. *de matrim.* disp. ix. num. 6. id concedunt, quod ego etiam concessi tom. II. *deJustit.* disput. xxii. sect. 4. num. i1. et seqq. ubi tamen adverti, illum non debere appellari simpliciter et absolute votum castitatis, vel obedientiæ, etc. sed imperfecte et secundum quid : atque ideo nullo modo sufficere ad professionem,vel ad constituendum statum religiosum. Sicut etiam in contractibus humanis non sufficeret voluntas illa obligandi se solum sub veniali ad constituendum non s 'um contractum matrimonii, sed neque sponsalia, nec alios contractus civiles, venditionis, locationis, mutui, et similes , quamvis in plerisque posset oriri obligatio personalis sub veniali ex contractu illo imperfecto, et diminuto, ut latius explicui loc. cit.

Hinc ergo procedit ratio *dubitandi ad* nostrum dubium; si enim semel conceditur posse ex voluntate voventis *limil&ri, et* temperari obligationem voti ita ut eliam in materia gravi transgressio non sit peccatum grave sed leve; cur non poterit ex eadem voluntate voventis rursus limitari, ut transgressio non sit peccatum mortale, nec eliam veniale, sed solum sit imperfectio ? Quod adhuc explicari et urgeri magis potest, quia in multis religionibus regulæ non obligant sub peccato mortali, aut veniali ; et tamen negari non potest, quod earum transgressio sit imperfectio moralis; cur ergo non poterit aliquis circa aliquam materiam consilii imponere sibi similem obligationem , ut transgressio contineat imperfectionem, qualem continet transgressio regulæ in ordine religioso.

Dixi, in primis illud non posse appellari votam, non solum stricta sed neque etiam in minus stricta significatione : non quidem stricte, quia, ut paulo ante dicebam, non est votam castitatis vel religionis simpliciter et absolute illud, quo quis se vellet obligare solum sub peccato veniali : mullo ergo minus dicetur votum quo nec sub culpa veniali se quis velit obligare, unde neque etiam in latiori significatione dici poterit votum, cum non possit intelligi votum sine voluntate se obligandi, quæ voluntas est de essentia cujuscumquo voti.

Dices, sufficere voluntatem se obligandi sub imperfectione; jam enim adest aliqualis obligatio, cum non possit homo deficere sine nota imperfectionis. Sed contra hoc adhuc est, quod nec intelligi potest, quomodo se quis velit obligare, ad imperfectionem; imperfectio enim moralis, prout condistinguitur ab omni culpa mortali et veniali, non videtur esse aliud nisi carentia actus perfectioris quem homo posset tunc habere : hæc autem carentia non oritur ex promissione facta, sed ex objecto ipsius operationis omissæ. Ponamus enim, v. g. te obligare velle voto temetipsum ad dandum cras certam eleemosynam, non tamen sub peccato sed solum sub imperfectione. Adveniente occasione, non das eleemosynam : tunc fateor, si melius erat dare eleemosynam quam non dare, contrahi a te notam imperfectionis. Hoc autem non provenit ex volo facto, sed quia relicto objecto perfectiori, eligis minus perfectum quamvis alioquin licitum. Non ergo oritur imperfectio ex promissione vel obligatione, sed ex praestantia objecti quod ex se melius erat quam ejus oppositum. Si enim objectum ipsum ex se non esset melius quam oppositum non possetpromissio facere quod esset melius, et quod ejus omissio esset imperfectio. Potest quidempromissio facere quod objectum quod de se erat licitum, fiat illicitum, prout matrimonium de se licitum fit illicitum voventi castitatem, quia promissio addit debitum quod fundat culpam contra virtutem religionis : non vero potest facere promissio quod objectum quoddese non estmelius,sitmelius,atque adeo refundat imperfectionem ejusomissio. Imperfectio ergo omittentis eleemosynam non provenit ex promissione,sed ex majori perfectione objecti omissi.

Dices adhuc, posse considerari novam causam imperfectionis majoris ex eo, quod post iltam quatemcumque promissionem homo deficiat a fidelitate erga Deum, cui opus illud promiserat. Respondeo, supponi falsum, nempe quod voluerit homo obligaro se Deo ex fidelitate : imo si id voluisset, peccasset mortaliter non stando promissis. Quamvis enim fidelitas erga homines obliget solum sub peccato veniali, secluso alio damno extrinseco; erga Deum tamen obligat sub mortali ob infinitam Dei majestatem et reverentiam illi debitam, ut dixi torn. II. *de Justit.* disp. xxiii. sect. 6. num. 9G. ubi addidi, id verum esse, etiamsi promittens exclusisset expresse omnem obligationem sub peccato, quæ ex promissione soleat alioquin oriri. Quod tamen intelligi debet, quando adhuc vellet efficaciter promittere, quia tunc non posset impedire obligationem gravem quæ ex promissione necessario oritur. Secus vero esset, si efficacius vellet non se obligare, ita ut potius vellet non promittere, quam se obligare; tunc enim neque, esset obligatio, neque etiam promissio ex fidelitate. Imo disp. in. *de Incarnatione,* sect. 8. num. 128. et 129. dixi in universum, obligationem voti non esse ex justitia sed ex religione et fidelitate erga Deum,quæ obligat graviter ad servandam fidem Deo datam. Non potest ergo fieri, quod homo ex fidelitate velit promittere Deo aliquid sub sola obligatione imperfectionis ; si Deo data est vere fides, obligat reverentia Deo debita etiam sub reatu culpæ ad eam servandam.

Addo tamen ultimo, quamvis non videatur quis posse promissione sua se obligare Deo ad solam imperfectionem ex transgressione promissionis incurrendam : non videri tamen impossibile, quod alio modo posset sibi aliquis illud onus indirecte imponere. Pro quo adverto id, quod observavi torn. II. *de Justit.* disp. xxm. sect. 1. num. 1. posse nos dupliciter cum Deo agere, nempe vel promittendo, vel solum proponendo et intimando etiam Deo nostrum propositum, sed sistendo adhuc intra terminos meri propositi, et absque ulla prorsus promissione. Neque enim propositum etiam intimatum alteri fit promissio : nam, ut ibi latius explicui, promissio simplex qua quis vult non ex justitia, sed ex sola fidelitate se obligare, non obligat ex sola voracitate, hæc enim solum obligat ad conformanda verba cum mente loquentia : fidelitas vero qua promitto tibi me ci as venturum domum tuam, obligat ad conformanda facta cum verbis, quia nimirum qui loquitur, petit fidem ab audientibus,

quæ fides cessaret si loqiiensnon deberet exprimere suam mentem; qui vero promittit, exigit a promissario fiduciam quæ etiam cessaret, si promittens posset non conformare facta cum dictis : ideo, sicut voracitas obligat ad conformitatem verborum cum mente; ita fidelitas obligated conformitatem dictorum cum factis, ut latius explicui loco cit. ubi similiter dixi, hanc obligationem fidelitatis non dari, quando aliquis non promittit, sed solum vult affirmare suum propositum præsens, et dicit ; Ego habeo propositum veniendi cras ad te, et credo quod procul dubio id faciam: quo casu sola veracitas obligat ad conformanda verba cum mente, et ad id non asserendum , nisi dc facto habeat nunc illud propositum , et credat quod revera ita cras fiet. Nec refert, quod illud manifestet illi de cujus utilitate agitur; adhuc enim posset ei non promittere, sed solum velle ei manifestare propriam intentionem et mentem; sic enim multa proponimus coram Deo, cui hæc eadem proposita manifestamus, nihil tamen promittentes, aut voventes, vel ullam obligationem etiam ex fidelitate nobis imponentes.

Dixi tamen illo num. 1. ex illo proposito, licet non oriatur obligatio fidelitatis , negari tamen non posse, quod ex proposito , præsertim sæpius repetito et coram Deo facto, eique etiam absque voto aut promissione manifestato, nascatur titulus novus, ratione cujus, si deficias in bono proposito, incurras notam inconstantiæ et instabilitatis, quæ opponitur constantiæ et perseverantiæ in bono: quam notam non incurreres si non proposuisses. Unde ad casum nostrum redeundo inferre jam possumus, quomodo absque promissione possit aliquis imponere sibi onus aliquid faciendi, vel omittendi sub periculo imperfectionis. Si enim firmiter coram Deo proponat, v. g. ingredi religionem , et hoc aecum propositum in Dei conspectu sæpe repetat et confirmet, eo ipso necessario consequitur ut si postea sine nova causa urgente deficiat, non possit evadere nolam inconstanti» et instabilitatis, quæ in genere moris erit ad minus imperfectio non levis. Potuit ergo sine ulla promissione hanc quasi pœnam incurrendæ imperfectionis sibi imponere. Imo revera non est nccesse quod intendat hanc quasi pœnam sibi imponere, sequitur enim ex natura rei, etiamsi ipse nihil de hoc cogitet. Nam posito illo proposito et deliberatione sæpius et cum deliberatione mature repetita et confirmata , necessario consequitur ex ipsa inconstantia et instabilitate imperfectio non levis : quare multo magis poterit explicite hoc ipsum intendere homo, quando suum propositum coram Deo confirmabat et dicere : *Ego firmissime hoc propono : alioquin volo notam et imperfectionem inconstantiæ et instabilitatis incurrere.* Non tamen debet dici, quod ille votura emiserit obligando se ad solam imperfectionem ; illa enim nullo modo fuit promissio, aut votum, sed solum propositum firmiter stabilitum, cujus transgressio affert plerumque non solum imperfectionem communem ex carentia operis perfectioris, quod posset fieri, sed etiam magis specialem imperfectionem ex carentia constanti», et stabilitatis in proposito firmiter stabilito, et sæpius coram Deo confirmato.

DUBIUM IX.

rtnim qui pro debitore solvit, possit ab eo exigere non solum capitale, sed etiam fructus ?

Antonius gravatus multo ære alieno, pro quo etiam ad intéressé et fructus erat suis creditoribus obligatus, rogavit Franciscum, ut in se reciperet omnia illa debita, cui etiam se obligavit intra quatuor annos totam summam illi reddere , et interim solvere ei sex pro centum singulis annis. Itaque Franciscus assumpsit, et accollavit sibi omnia *debita* Antonii quoad capitale et intéresse, acceptantibus creditoribus, et liberantibus Antonium : brevi autem tempore Franciscus partim industria, partim cum dispendio extinxit omnia illa debita, ut se a tot creditoribus et intéressé currenti liberaret. Antonius prætendit, se jam non debere Francisco, nisi capitale post quadriennium solvendum, non vero fructus promissos sex pro centum singulis annis usque ad restitutionem capitalis, quia , cum Franciscus nullum jam interesse tempore sequenti solvat creditoribus, quibus jam capitale solvit, nullum habet titulum ad illud intéressé ab Antonio exigendum , nisi ob ejus debita soluta , quod fuit quasi mutuum, atque adeo fructus temporis intermedii essent usurarii, cum revera Franciscus

solvat, v. g. solum 6000. et exigeret postea ab Antonio 7449. computatis, quæ quasi fructui redduntur sex pro centum singulis annis illius quadriennii.

Interrogavit itaque Franciscos pro foro conscientia?, an ipse posset licite fructus illos exigere et recipere? cui pro eodem foro, in quo ipsi soli rite examinato credendum erat, responsum est affirmativi?. Pro quo supponendum est, hos fructus non deberi Francisco pro intéressé quod Antonius debebat suis creditoribus, et quod Antonius accollavit sibi : nam revera illud interesse non fuit solutum, sed debitum fuit extinctum, soluto capitali, antequam currere posset intéresse illorum quatuor annorum, pro illo ergo intéressé nihil posset Franciscus exigere, vel recipere, imo, in rigore loquendo, tota illa prima obligatio qua Antonius debebat interesse suis creditoribus, extincta fuit, quando Franciscus, consentientibus creditoribus, accollavit sibi omnia illa debita. Fuit enim novus contractus, quo Franciscus obligavit se ad capitale et ad intéressé : ita tamen, ut prior obligatio Antonii omnino extingueretur. Pro hac autem obligatione, qua Franciscus illis creditoribus se adstrinxit, obligavit se et Antonius per novum contractum ad reddendum illi intra quadriennium summam totam, el interim solvendum interesse sex pro centum, quod intéresse debetur Francisco ex vi hujus secundi contractus, quo se illi Antonius obligavit pro onere, quod Franciscus subibat accollandi in se debita Antonii, et eum liberandi, omnino extinguendo omnia jura creditorum adversus illum. Ad justificandum ergo hoc interesse non est considerandum, an Franciscus solverit intéressé creditoribus, sed an pro obligatione quam subibat, et pro liberatione præstita Antonio, potuerit juste obligare Antonium ad solutionem non solum capitalis, sed etiam illorum fructuum taxatorum, quamdiu non solveretur illo quadriennio.

Justificatio ergo hujus secundi contractus probari potest, primo ex æqualitate inter onus quod sibi assumpsit Franciscus, et inter pretium quod pro hoc onere promisit ei Antonius. Nam inprimis Franciscus obligavit se creditoribus ad solvendum illis totum capitale : idem assumpsit in se onus solvendi eis totum intéressé quod Antonius debebat solvere,quamdiu non redderetur illis capitale, quod quidem onus Antonius magno pretio redemisset, quia interesse magnum erat, et multo majus quam illa sex pro centum. Totum ergo hoc onus assumpsit in se Franciscus : et quidem pro onere solvendi capitale, voluit tantumdein sibi ab Antonio intra quadriennium restitui. Pro onere autem solvendi creditoribus intéresse, quod onus Antonius habebat, et Franciscus illud totum in se assumebat, voluit aliquod aliud pretium : quod jure facere potuit, nam onus illud quod Antonius habebat, et liberatio ipsius a tali onere, res erat pretio digna : quare pro hoc onere et liberatione Antonii promissa est Francisco pecunia adæquans sex pro centum durante quadriennio : quæ pecunia non petitur a Francisco ut fructus capitalis ab ipso soluti et ab Antonio non redditi; sed ut pretium obligationis qua Franciscus se obligat creditoribus ad solvendum intéressé ab Antonio promissum, a qua obligatione, ut se aliquomodo Franciscus reddat indemnem, quia ipse exponit se periculo solvendi illud intéressé creditoribus, vult Antonium vicissim ipsi obligatum manere ad reddendum ipsum indemnem, et reddendum ei hoc intéressé. Quia vero intéresse illud erat in graviori summa, reductum est in gratiam Antonii ad minorem, nempe ad sex pro centum : pro qua summa tanquam pro pretio obligationis, assumpsit in se Franciscus obligationem creditoribus solvendi intéressé illud majus : in quo nulla apparet injustitia, imo beneficium in Antonium, qui pro minori summa liberatur ab obligatione solvendi majorem summam creditoribus, quam obligationem assumpsit in se Franciscus. Ipse autem postea propria industria, et dispendio liberavit se ab ca obligatione, quam contraxerat solvendi illud intéressé majus creditoribus : non tamen ideo minus potest exigere ab Antonio pretium sibi promissum pro illa obligatione quam contraxerat, quæ obligatio digna erat, ut vidimus, illo et majori pretio. Non est ergo injustus hic contractus ex parte Francisci ob excessum pretii, cum libenter Antonius pro illo pretio redemerit se ab obligatione longe graviori. Neque etiam habet usuram implicitam quasi fructuum pecuniæ anticipate soluta? a Francisco, el nondum redditæ ab Antonio, quia fructus illi non sunt promissi Francisco ut fructus pecuniæ ab ipso antea solvendo? : sed ad reddendum illum indemnem ab obligatione sibi assumpta solvendi intéressé creditoribus, et ut pretium illius obligationis. Neque enim Franciscus se obligavit ad statim solvendum

creditoribus, sed solum assumpsit in se obligationem quam habebat Antonius solvendi capitale, et interim intéressé , pro qua obligatione voluit Antonium sibi obligare ad capitale intra certum tempus, et interim ad fructus minores, sed certos, qui ex utriusque concordia taxati sunt pro intéressé majori incerto , ad quod Franciscus se creditoribus obligabat : in quo nulla apparet usura, sed taxatio et reductio incerti majoris damni ad minus pretium, et lucrum certum.

4 Secundo probari, et declarari potest hoc ipsum ex doctrina, quam tradidi tom. II. *de Just.* disput. xxvill. sect. 10. num. 134. ubi propositum fuit dubium de religioso, qlii apud mercatorem campsorem fidejussit pro Petro , cui campsor dedit ad cambium certam summam : postea vero, quia idem campsor debebat eidem religioso aliam æqualem summam , loco solutionis cessit ei creditum illud contra Petrum tam quoad capitale, quam quoad interesse, donec Petrus solveret : a quo cum religiosus postea peteret sortem et intéressé, quale ab initio taxatum fuerat; opponebat Petrus non posse religiosum exigere intéresse ab illa die, qua campsor ei cesserat creditum illud , cum jam tunc extinctum esset debitura et satisfactura esset carapsori, qui jam tunc pro solutione habebat sortem et interesse decursum : postea vero religiosus non poterat suo nomine exigere interesse, cura ipse non posset negotiari, nec illi lucrum cessaret ex dilata solutione sortis principalis. Dixi tamen, potuisse saltem valide campsorem ab initio pacisci cum Petro pro lucro cessante, quamdiu sors non redderetur, taxando ab initio illud lucrum cessans , vel damnum emergens quod timeri poterat, et reducendo illud ad certam summam moderatam, quo casu campsor potuit postea totum hoc jus suum ad capitale, et ad lucrum cedere religioso, qui, licet in se non esset capax lucrandi; poterat tamen titulo cessionis exigere lucrum, cujus campsor capax erat, quia sufficit capacitas in cedente, licet in cessionario non sil talis capacitas, quod aliis exemplis ibidem comprobavi. Ex hoc autem casu videtur posse argumentum desumi ad casum nostrum, in quo etiam creditores Antonii cesserunt jura omnia, quæ adversus illum habebant ad sortem, et ad intéressé in favorem Francisci, cui cessioni ipse etiam Franciscus consensit, et postea totum illud ex utriusque consensu ad minorem summam reductum est. Nec apparet, cur sicut in primo casu cedens retinuit jus radicale , ratione cujus cessionarios religiosus potuerit exigere lucrum, cujus ipse non erat capax; non potuerint etiam in casu nostro creditores cedentes retinere jus radicale, ratione cujus Franciscus cessionarius potuerit exigere lucrum quamdiu Antonius creditoribus non solveret.

Dices, non potuisse in casu nostro creditores retinere jus etiam radicale ad interesse, jam enim illis Antonius solvit capitale, siquidem loco solutionis fecit, quod Franciscus accollaret sibi illud debitum; quod genus solutionis ipsi creditores acceptarunt. Postquam vero eis satisfactum est pro capipitali, non potuerunt retinere jus aliquod ad interesse. Respondeo , creditores non acceptasse absolute pro solutione completa illam subrogationem Francisci, sed sub conditione, ita ut Antonius maneret adhuc obligatus ad solvendum Francisco id totumquod ipsis solvere debuisset. Quando ergo Franciscus accollavit sibi illud debitura, nondum satisfecitcomplete Antoniuscreditoribus cum adhucconditio completa non esset.Rarsus,quando Franciscus solvit creditoribus, adhuc creditores retinere potuerunt jus radicale adversus Antonium, quia cesserunt Francisco jura sua ad capitale et ad interesse; ergo non liberarunt absolute Antonium a sua obligatione, sed solum sub conditione, si ipse solveret Francisco totum id quod eis solvere debuisset. Quamdiu ergo Antonius non solvit cum elfectu, semper remanet in creditoribus jus radicale , et in Francisco, ut eorum cessionario jus proximum ad capitale et interesse, quod creditoribus deberetur.

Denique ad tollendum omnem scrupulum pro justificatione hujus contractus afferuntur rationes generales, quæ in boc casu specialiter locum habuerunt, nempedamni emergentis , quod revera Franciscus incurrebat, vel prudenter timebat ex anticipata solutione a se facta, antequam ab Antonio debitum reciperet. Item periculum, cui se exponebat amittendi sortem, quod periculum fuisse verum , experientia comprobavit; qui tituli communiter approbantur a theologis ad paciscendum ab initio de intéresse proportionato ultra sortem sine labe usuræ. Cum ergo ageretur solum de foroconscientiæ in quo ipsi soli Francisco credendum erat, qui pro sua sola conscientia interrogabat; merito illi responsum est, quod iis stantibus posset licite ultra capitale exigere interesse illius

quadriennii, prout inter se antea convenerant.

DUBRM X.

An in *legato supellectilis sacræ comprehendatur plancta quæ nondum fuerat ad usum adhibital*

Cardinalis quidam in suo testamento ita scripsit : « Lego ecclesiæ mei tituli N. omnem sacram supellectilem mei sacelli; hoc est, non solum omnes sacras vestes sacerdotis, et altaris, sed etiam cruces, candelabra argentea, et alia vasa, ac instrumenta, quæ a me in sacris mysteriis adhiberi solebant. » Reperta fuit tempore mortis plancta pretiosa una, vel plures, quæ adhuc ad usum non fuerant adhibitæ, Quæsitum fuit, an in eo legato comprehenderentur? Videbantur non comprehendi, propter verba illa testatoris, *quæ a me in sands mysteriis adhiberi solebant.* Non ergo legavit quæ adhuc adhibita non fuerant.

2 Dixi, totamquæstionem reduci ad hoc, an verba illa referri debeant ad omnia præcedentia, an vero solum ad ultima, nempe ad *cruces, candelabra,* etc. quæ est quæstio celebris apud juristes, quando clausula ultima referri debeat ad omnia præcedentia, vel solum ad immediata et proxima. Et quidem solet regula generalis assignari, quod clausula in fine posita referri debeat ad omnia præcedentia; quod probari solet exi. *talis scriptura,* §. fin. if. *de legatis* i. ubi Ulpianus de clausula a testatore addita , sic ait : « Hanc autem scripturam non ad præcedentia sola legata, sed el ad universa , quæ testamento ascripta sunt, extendi, Gallus, Aquilius, Olticius, Trebatius responderunt : idque verum est, » atque ideo hanc regulam aliis adductis , probat Thomas Sanchez lib. HI. *de mairimon.* disp. vil. num 17. Debent ergo verba illa testatoris ad totam supellectilem sacram referri, atque adeo limitare legatum ad ea solum, quæ jam ad usum adhibita fuerant.

y In contrarium tamen est doctrina etiam communis juristarum , qui supradictara regulam limitant, ut non haboat locum, quando non procedit eadem ratio in omnibus præcedentibus, sed diversa; tunc enim clausula in fine, vel in principio posita non debet referri ad omnia præcedentia, vel subsequentia, sed ad illa solum in quibus ratio peculiaris invenitur, nisi contrarium constet dc mente testatoris, vel legislatoris, quam limitationem probant Decius, Navarrus, Bartolus, Jason, Alciatus, Menochius, et alii, quos affert, et sequitur idem Sanchez, lib.VI. *de matrim.* disp. xxil. nu. 18. in rcspons. ad confirmationem tertii argumenti, et lib.VIII. disp. xvi. num. 11. et lib. X. disp. xvi. nu. 15. in fine.

Hæc ergo doctrina videtur posse cum magno fundamento applicari ad casum nostrum , in quo diversa erat ratio dc crucibus, candelabris, ctvasibus argenteis : hujusmodi enim poterant multa alia inveniri in domo illius cardinalis, quæ non erant ad usum solum sacelli destinata : nam erant multa alia candelabra argentea, multæ etiam aliæ cruces in oratoriis , seu genuflexoriis privatis juxta lectum, vel in cameris secretis ad orationem privatam : multi etiam urceoli et bacilia : quare merito testator limitavit legatum harum rerum ad ea solum, quæ ab ipso in sacris mysteriis adhiberi solebant, quæ ratio non procedebat in vestibus sacris sacerdotis, vel altaris, sed solum deservire poterant sacello et sacrificio , nec alio fine fiebant, sed eo ipso deputabantur pro servitio sacelli. In iis ergo nullam limitationem apposuit , imo quando de illis loquitur, apposuit signum universale, dicens, *non solum omnes sacras vestes sacerdotis, et altaris ;* statim vero quando dc aliis rebus argenteis loquitur, addidit particulam limitantem, dicens : *sed etiam cruces, candelabra argentea, ct alia vasa, ac instrumenta, quæ a me in sacris mysteriis adhiberi solebant,* quasi diceret : quamvis hoc legato includi velim omnia quæ ad vestes sacras pertinent ; alia tamen, quæ argentea vasa vel instrumenta sunt, non intelligo omnia, sed ea quæ adhiberi solent a me in sacro ministerio, quia in his poterat esse controversia propter alia ejusdem generis, quæ reperiri poterant, non deservientia ad sacras functiones. Et quamvis quoad calices et patenas sacras non esset periculum ; potuerunt tomen hæc sub ea clausula limitante comprehendi, quia idem erat dicere, *lego omnes calices, et patenas,* ac dicere : *lego vasa sacra, quæ adhiberi solent ad mysteria sacra ,* omnia

enim illa adhiberi solebant; illa ergo oppositio illius signi universalis, *omnes*, in vestibus, et omissio illius in candelabris et aliis, satis indicant animum testatoris fuisse, quod limitatio subsequens referretur solum ad res posterioris, non ad res prioris generis.

Confirmatur primo ex alia doctrina multorum, qui hanc regulam statuunt, ut quando unica est clausula in dispositione, verba limitantia vel ampliantia referri debeant ad omnia, secus quando sunt duæ clausulæ, de qua regula videri potest Thomas Sanch. lib. vu. *rle matrim.* disp. 108. nu. 3. Videtur autem testator in casu nostro duas clausulas distinxisse : primam ibi, *non solum omnes sacras vestes* : secundam vero ibi,serf *etiam enices*, etc. quare limitatio subsequens ad secundam solum clausulam, non ad primam referenda erit. Videatur Decius *consil.* 92. ubi, licet velit clausulam in fine positam referri ad omnia, fatetur tamen id non procedere, quando in legato sunt duæ clausulæ. Videri etiam possunt cardinalis Tuschus to. v. littera L. conclus. 21. num. 14. et Philippus Corneus tom. iv. *consiliorum*, cons. 218. ubi affert casum nostro fere similem, et in favorem legatarii resolvit.

q Denique confirmari potest, quia licet regula generalis sit, quod in legatis interpretatio stricte facienda sit, ut hæres minus gravari judicetur, in dubio enim pro ipso hærede qui possidet, interpretandum est; id tamen fallit in legato pio, in quo in ejus favorem interpretatio magis benigna facienda est, ut cum aliis observat cardinalis Tuschus ubi supra conclus. 58. ubi alios refert. In nostro ergo casu, in quo hæres non erat causa pia, sed consanguinei, et legatarius erat locus pius, nempe ecclesia titularis, in favorem potius legatarii verba illa, etiamsi dubia essent, interpretari debemus, quod multo magis locum habet in hac materia, cum agatur de veste sacra perlinente ad capellam cardinalis, dc quibus vestibus sacris non solet dari licentia testandi, nisi cum clausula, ut de iis disponant in favorem alicujus ecclesiæ, vel loci pii : quæ clausula non scio an appositafucrit in induito testandi illius cardinalis Scio, hodie a Sanctissimo D. N. Innocentio X. apponi, et mihi ab ipso appositam esse : et merito, cum omnino non deceat, ejusmodi res sacras ad manus hæredum laicorum devolvi : quare præsumi non potest, cardinalem illum voluisse planetas illas a legato excipere, ut ad dominium profanum laicorum devenirent.

DUBIUM XI.

An nomine pecuniæ numerata» veniat massa argenti rudis?

Locus pius contendebat, se ex legato habere jus ad plura bona, quæ testator quidam in India occidentali ei reliquerat. Negabant hæredes, et tandem ventum est ad concordiam, ut locus pius renuntiaret juri suo, et hæredes cederent *pecuniæ solum numérota;* quam locus pius acceperat de bonis testatoris, reliqua vero reddere deberet hæredibus. Dubitarunt superiores loci pii, an deberent etiam hæredibus reddere glebas aliquot argenteas, quas locus pius inter alia testatoris bona habuerat.

Dixi, debere reddi totum illud argentum hæredibus, nisi aliud ex usu illius provincia præsumi possit. Ratio est, quia si alicui legetur argentum, non debetur ei pecunia argentea, quæ relicta est a testatore, sed solum aliud argentum condistinctum a pecunia, ut habetur in l. *Quintus Mutius, ff.de auro, et argento legatis,* ubi Ulpianus §. l. ita loquitur : ‹ An cui argentum omne legatum est, ei nummi quoque legati esse videantur, quaeritur. Et ego puto, non contineri. Non facile enim quisquam argenti numero nummos computat. » Hinc autem a fortiori probari potest nostra responsio, *quia* facilius credi potest, quod nomine *argenti inlelligantur* etiam pecuniæ argenteæ, cum et ipsœ vere sint argentum, quam quod nomine*pecuniæ* intelligatur massa argenti rudis, quæ vere pecunia non est : si ergo jureconsultus reputat parum credibile, quod testator nomine *argenti* intellexerit nummos argenteos, multo minus credi poterit, quod hæredes nomine *pecuniæ,* cui soli cederunt, intellexerint massam rudis argenti, præsertim in summa tanti valoris.

Porro glebas *illas argenti, seu marcos* non 3
osse vere pecuniam, probari facile potest, quia pecunia constituitur formaliter in esse pecuniæ per sigillum principis impressum, u

quo habrt valorem legalem moneta*, ratione cujus obligantur subditi, et creditores ad eam aoceplandam in commercio civili : qui lamcn non tonentur acceptaro argentum rudo, ol non sigillatum signo illo proprio moneta* currentis : non est ergo vere ct proprie pecunia, sed solum æquivalcnter et virtualité!*, quatenus facile ad monetam et pecuniam reduci potest.

Secundo hoc ipsum probari potest ex addito illo *numérota* : nam hæredes expresse dixerunt, se cedere in favorem loci pii *pccunia\ solum numerata!,* quam ex bonis testatoris accepisset. Quamvis autem vocabulum pmmurnude usurpatum potuisset in latiori significatione usurpari, ut comprehenderet pecuniam impropriam, qualis est massa argenti; voces tamen illæ, *pecunia numerata,* habent strictissimam significationem , ut ex Alcialo observat Joann. Calvinus jurista in suo Lexic. juris, verb, *pecunia numerata.* Ratio autem osse potest, quia numerari non solet, nisi pecunia sigillata, ct moneta usualis, quæ nec solvitur ncc accipitur, nisi præcedente numeratione. Unde stante bulla S. Pii V. *de censibus,* in qua statuitur quod census non nisi pecunia numerata præsenti constitui possit; sicut non sufficiunt merces loco pecuniæ, sic nec massa argenti ad constituendum census, ut adductis doctorum sententiis notavimus torn. 11. *de Justitia,* disput. XXVII. sect. 5. num. 82. et seqq. Cum ergo hæredes in casu nostro de sola pecunia numerata loculi sint, non intenderunt sub eo nomine argenti massam comprehendere.

Tertio denique probari potest, quia, licet in testamentis verba possint aliquando in benigniori significatione intelligi, quia ex benigoilatc et liberalilate testatoris procedunt: in contractibus tamen onerosis singuli contrahentes proferre præsumunlur verba in sensu magis favorabili proferenti ; quia unusquisque præsumitur se quam minimum possit, velle obligare, juxta regulam vulgarem desumptam ex l. *quidquid adstringendæ,* 99. *fi. deverbor. obligationibus,* ubi glossa verb. *secundum promissorem,* eam regulam exemplis exornat. Cum ergo in casu nostro verba illa, *pecunia solum numerata,* prolata fuerint ab bæredibus, debent in eorum favorem explicari in magis benigno sensu, ut solum sc voluerint obligare ad cedendum pecuniæ, quæ proprie et in rigore ait pecunia, non quæ solum virtualité)· sit talis, qualis est massa argenti.

Dixi tamen , *nisi aliud ex usu illius provincia præsumi posset;* quia in primis vocabula juxta usum regionis, et populi sensum interpretanda sunt : quare, si ibi nomine *pecunia* argentum etiam non laboratum, sed rude, intelligi soleret, idque etiam nomine *pecunia numerata,* eodem modo in hoc casu deberent intelligi verba illa. Rursus, si massa etiam argenti usurpari ibi soleret loco monetæ, atque haberet jam suum legitimum valorem, juxta quem in solutionibus et commerciis cogi possent creditores ad eam accipiendam : jam tunc videretur posse comprehendi nomine *pecunia numerata·,* habent enim, ni fallor, illæ glebæ argenti sigillum publicum singulis impressum , quo videtur fides publica fieri do singulorum pondere et valore; quare aliquo modo videntur participare conditionem monetarum et pecuniarum. Vereor tamen , ne sit alius finis sigillum illud imprimendi ; invenio enim apud Solorzanum to. II. *de Indiorum gubernatione,* lib. v. cap. unico, num. 23. regium signum, sive stigma solere ibi ejusmodi metallis imprimi , ut domini possint libere uti metallis illis , nam signum illud ostendit, quod jam satisfecerint regiæ cameræ , solvendo quintam partem fisco debitam. Potest etiam signum illud imprimi, ut constet de legitimo pondere illius massæ , vel ob alias rationes, absque eo quod intendatur dare qualitatem monetæ. Si autem neque est moneta, neque in illa regione sub nomine *pecunia numeratae* intelligi solet massa argenti, non video, quomodo locus pius ex illa sola cessione pecuniæ numerate, quam Jecerunt hæredes, possint licite retinere massas argenti, quas apud se habebant de bonis testatoris.

DUBIUM XII.

De censu solvendo, secuta mutatione monetae, et deficiente etiam ex parte hypotheca.

Petrus ecclesiasticus sæcularis vendidit censum loco regulari 600. librarum Genuensium annuarum, quem censum imposuit super fundo quodam, et super aliquibus locis montium, quæ Romæ in montibus habebat.

Hæ autem 600. librra faciebant tunc 120. scuta. Postea idem Petrus professionem religiosam fecit, reservata sibi ad tempus cura et administratione mera sute hæreditalis; quam altori conventui ejusdem ordinis reliquerat. Dum ergo hæreditatem suam administraret, vendidit ob evidentem utilitatem loca montium Romana, quæ dicto censui specialiter subjacebant. Mortuo Petro , illi, ad quos spectat administratio hæreditatis ab eo relictæ, nolunt amplius solvere integra illa 120. scuta annua loco regulari, qui censum emerat, sed solum 100. imo ex his etiam volunt demere tertiam paitem.

Eorum fundamenta duo sunt. Primum est, quia deficiente hypotheca totaliter, deficit census; ergo deficiente ex parte hypotheca, debet ex parte deficere etiam census. Cum ergo loca montium Romana alienata fuerint, et transierint ad alios possessores , ab iis debet exigi pro rata census annuus , quia loca montium debuerunt ad ipsos cum suo onere reali transire. Cum ergo loca montium sint tertia pars totius hypothecæ specialis, quam census habuit, debet tertia pars fructuum census cum illis montibus transire, vel extingui.

Dixi tamen, ex hoc capite non videri excusandum haeredem Petri asolutione integra 600. librarum annuarum , primo, quia juxta sententiam probabilem creditor potest petere a singulis, inter quos postea dividitur res censui subjecta, et ab illo quem maluerit, exigere pensionem integram, ut docent Molina to. II. *de Justitia,* disp. 391. nu. 3. Lessius, et Navarrus, quos attuli to. II. *de Justitia, et jure,* disp. xxvii. sect. 6. §. 4. nu. 106. Deinde , quia etiam retenta contraria aliorum sententia, adhuc in casu nostro erit actio adversus Petrum venditorem census, et ejus hæredes, nam vel Petrus vendidit illa loca montium aliis, vel extinxit recepto pretio, quod dederat. Si extinxit, debebat subrogare aliam hypothecam loco illorum, et servare indemnem emptorem census : quare ex hoc sailem capite tenebitur nunc ad resarciendum hoc damnum, et solvendos reditus integros; si vero non extinxit, sed vendidit loca montium aliis, tenebitur illis ad minus de evictione, si loca montium transierunt cum illo onere reali. Cum ergo in casu nostro uterque locus pius, et qui emit censum, et haeres venditoris, sit locus regularis sub eodem generali, ad quem pertinet administratio bonorum utriusque, fatendum videtur, quod licet dc rigore juris emptnr census deberet recurrere ad possessores illorum locorum montium, si forte vendita fuerunt, et illi postea recurrere ad hæredes venditoris, qui tenentur de evictione : Generalis tamen, qui scit obligationem sui subditi, qui est haeres venditoris, debet vitare hunc circuitum , et servare indemnes emptores locorum montium, exlinguendo partem illam census pro rata locorum montium ex prelio pro illis accepto, ad quod tenebatur Petrus venditor; et interim solvere partem illam redituum correspondentem locis montium, ut illorum emptores servet indemnes.

Opponunt primo, Petrum, quando alienavit vel extinxit loca montium, fuisse jam professum, atque ideo jam non fuisse dominum, nec debitorem census , sed merum administratorem : quare non videtur procedere regula , quod venditor census alienans vel extinguens bona hypothecata, debet subrogare alia bona in eorum locum. Respondeo, Petrum fuisse tunc administratorem ex voluntate et nominatione ejusdem Petri, antequam esset professus; quo tempore nominans se administratorem pro tempore sequenti, eo ipso voluit ratas habere obligationes et onera omnia, quæ consequerentur ad omnes contractus quos ipse postea in ea administratione celebraret, sicut si eos ante professionem celebrasset : quare regula illa habebit locum, cum tota illa obligatio fundetur in voluntate ejusdem Petri, quando non erat professus, sed dominus absolutus et liber illorum bonorum.

Opponunt secundo , quod Petrus jam professus alienavit illa loca montium cum licentia ipsius generalis; qui cum esset superior etiam illius loci pii qui emerat censum, eo ipso videtur nomine illius præbuisse consensum ad alienationem illorum locorum , non obstante praejudicio quod debebat sequi de diminutione fructuum census quoad illam partem. Respondeo , Generalem nec intendisse nec potuisse velle dare licentiam, nisi quatenus praecise requirebatur, et petebatur ad alienanda loca montium (quam licentiam poterat tunc dare ante prohibitionem factam a sacra congregatione concilii Trident.ni) noii vero ad praejudicandum juri illius loci religiosi, qui prædictuin censum emerat. Si enim Generalis sciret illa loca montium esse hypothecata tali loco pio, et censui subjecta, non potuisset dare licentiam ad alienandum, nisi vel monitis emptoribus de onere affixo,

vel subrogando aliam hypothecam loco illius, quia non poterat cedere juri hypothccæ quam habebat emptor census, nisi hoc esset in evidentem ejusdem utilitatem, quæ non erat, sed evidens damnum et diminutio census empti quoad krtiam partem sine ulla prorsus utilitate, vel compensatione. Dum ergo Generalis hoc ignoravit, non debet ullo modo præsumi, quod implicite consenserit praejudicio emptoris census, sed potius, quod voluerit implicite subrogare aliam hypothecam, vel certe obligare hæredes venditoris ad conservandum omnino indemnem dominum census, cui loca illa montium erant specialiter subjecta.

6 Cessante ergo bocmotivo ad diminuendos fructus census, veniamus ad alterum, quod majorem videlur præferre difficultatem. Dicunt ergo, quamvis initio solverentur 120. scuta annua, quibus tunc æquivalebant 600. libra· annuæ assignat» pro annua pensione: nunc tamen solvenda esse solum 100. scuta, quibus solis nunc æquivalent 600. libræ. Pro quo sciendum est, libram Genuensem esse monetam non usualem, sed imaginariam continentem 20. solidos, sicut ducatum Hispanum continet ii. regales : et sicut in Hispania, quamvis nulla sit moneta, quæ æquivaleal ii. regalibus, vel sit ducatum ; reditus tamen censuum, et aliæ pensiones designantur per ducata : ita Genuæ nominantur libræ in pensionibus, et aliis contractibus, quamvis nulla sit talis monela, sed solum contineat 20. solidos. Ipsi tamen solidi, qui libram componunt, passi fuerunt tempore sequenti mutationem intrinsecam, eo quod cusi fuerint solidi paulatim deteriores in sua substantia, quare solidi moderni componentes 600. libras æquivalent quoad perfectionem intrinsecam solidis antiquis componentibus solas libras 500. Hinc ergo oritur difficultas, quia hæredes Petri dicunt, se satisfacere solvendo libras 600. nominatas in contractu : cum autem 600. libræ hodiernae propter deteriorationem solidorum æquivaleant solis 100. scutis, dicunt, se satisfacere solvendo 100. scuta, cum tamen antea propter perfectionem majorem solidorum oporteret dare 120. scuta pro solvendis 600. libris annuis, quæ ex contractu debebantur. Ex adverso vero emptor census prætendit sibi solvenda esse 120. scuta, quæ æquivalent 6üü. libris antiquis, ipse enim debet exigere libras, quales tunc erant, non alias, quæ solo nomine conveniant cum illis, et differant quoad substantiam et bonitatem intrinsecam.

Undo quoad hoc etiam punctum respondi in favorem emptoris census, quia regula generalis est, ut quando valor intrinsecus pecuniæ decrescit ob deteriorationem intrinsecam ipsius pecuniæ, creditores, sive creditum proveniat ex mutuo, sive ex censu, sive ex quocumque alio contractu, recipere et exigere possint a debitoribus solutionem juxta valorem, quem monetæ habebant tempore contractus, quæ regula colligitur ex c. *olim,* et cap. *cum Canonicis, de censibus·,* et late eam explicant et probant Barbosa *in Collecta». Decretalium,* super illos textus, et P. Layman l. 111. sect. v. tract, in. part. l. c. 5. nu. 10. et 1G. et latius nu. 2a. Et quidem ipsemet senatus Gcnuensis lege publica statuit, ut debita antiqua in moneta meliori et antiqua, vel in pluribus modernis monetis adaquantibus valorem intrinsecum antiquarum solverentur. Cum ergo census de quo agitur, impositus fuerit ante secutam mutationem et deteriorationem monetæ, debet omnino solvi in moneta antiqua, vel multiplicato numero modernarum usque ad valorem et aestimationem, quam hodie habent monetæ antiquæ.

Objiciebat debitor primo, legem illam factam a Senatu promanasse a potestate sæculari, atque ideo non potuisse obligare ecclesiasticos, quales erant debitores census. Hoc tamen parum urget, quia in primis, seclusa etiam lege positiva, lex naturalis obligaret ad observandum contractum juxta mentem contrahentium : nec lex positiva aliud fecit, nisi explicare obligationem naturalem, et mentem contrahentium, qui utique præsumuntur intellexisse de pecunia illa, quæ et qualis tunc in usu erat, non dc alia intrinsece deteriori, quæ supervenire poterat. Deinde, quia lex civilis justa, communis et universalis, quæ fertur in publicani omnium utilitatem, non minus observari debet ab ecclesiasticis, qui sunt pars illius reipublicfie et communitatis, ut cum communi doctorum probat late P. Suarez lib. 111. *de legib.* c. 34. quæ doctrina maxime locum habet in hac lege, quæ tota ordinatur ad bonum commune, nec munis utilis est ecclesiasticis, quam laicis et saccularibus. Adde, videri, quod lex illa statuerit valorem legitimum monetæ : nam eo ipso quod prohibet, debita ifhtiqua solvi in moneta moderna, nisi hæc multiplicetur, videtur consequenter jubere, g

quod libra ex solidis modernis non valeat, quantum libra ex solidis veteribus. Siquidem jubet, quod in solutione non roquivaleatlibra moderna libræ antiquæ. Valor autem monetæ, imo et mercium lege publica statutus obligat procul dubio ecclesiasticos. Unde, cum census, de quo agitur, fuerit emptus ante deterioration em solidorum, atque adeo comprehendatur sub debitis antiquis, quæ lex statuit debere solvi in libris antiquis; fatendum videtur, quod emptor census possit reditus ejus exigere juxta computum librarum antiquarum et earum æstimationem præscntem.

DUBIUM XIII.

De pœna a testatore imposita, an obliget hæredem hæredis?

Testator gravavit hæredem his verbis: «Jubeo, quod hæres infrascriptus debeat facere celebrare per 60. annos missas 60. singulis annis in tali ecclesia: si vero per tres annos continuos id omiserit, lego tali confraternitati 200. scuta, ut id faciat in perpetuum.» Postea vero post alia legata instituit hæredem Titium, qui, dum vixit, id omnino observavit. Titio mortuo successerunt tres hæredes: quorum unus negligens fuit in observanda pro rata suæ partis voluntate primi testatoris. Quæsitum fuit, an transacto triennio cum illa omissione, incurrerit pœnam, et debeat pro rata solvere legatum confraternitati?

Respondi breviter, hæredesTitii succedere singulos pro rata in onere faciendi celebrare illas Missas 60. per annos; probabile tamen esse non obligari ad pœnas dandi confraternitati 200. scuta, vel ejus partem pro rata ob negligentiam triennalem, sed in utroque loro satisfacere faciendo celebrare missas omissas, et simul alias correspondentes annis subsequentibus. Prior pars probatur, quia hæres, sicut repræsentat defunctum in jure activo, ita cum repræsentat in juribus passivis, seu debitis, quæ non minus juxta vires hæreditatis debent solvi pro rata ab hærede, quam a defuncto, nt cum communi docet Thomas Sanch. lib. IV. *in Deealng.* c. xv. num. 4. ubi bene probat, in ejusmodi obligationibus dividuis non teneri singulos hæpedes in solidum ad totum, sed solum ad partem pro rata partis hæreditatis, et hoc etiamsi alii cohæredes non solvant suam partem, undecumque id proveniat: in nostro autem casu obligatio ex parte objecti erat omnino dividua, cumGO.missæ possent commode distribui inter tres hæredes Titii, ita ut singulis incumberet onus 20. missarum in anno, si pro partibus æqualibus successerant in hæreditate.

Posterior vero pars probari potest ex verbis testatoris, qui legatum confraternitati relinquit solum casu, *quo hceres infrascriptus* per tres annos continuos omitteret celebrationem illarum missarum annuarum. Postea vero solum Titium nominavit hæredem, nec explicite, nec implicite locutus fuit postea de hæredibus Titii, nec voluit per fideicommissum transmitti sua bona ad alios post Titium. Solus ergo Titius intelligi debet nomine *hæredis infrascripti*, quo omittente per triennium celebrationem missarum, legatum relictum fuit confraternati. Regula enim generalis est, ut dictio illa, *infrascriptus*, limitet ad hæredem, qui constare potest ex ipso testamento: et quamvis *hæredum* nomine possent venire omnes, qui utcumque mediate vel immediate testatori succedunt, quando tamen sermo est de hærede infrascripto, limitatur ad illum solum quem testator in eodem testamento *désignant: de* qua regula videri possunt ultra-alios Barbosa in tract, *de dictionibus,* in *diet. Infrascriptus, ct* Cardinalis Tuschus littera *D. in verb. Didio,* conclusione 260. Cum ergo testator legatum reliquerit confraternitati tunc solum, quando hæres infrascriptus omitteret per triennium continuum celebrationem missarum, non purificatur conditio, nec debetur legatum,quando hæres hæredis omisit pro rata suæ portionis satisfacere.

Dices, ex hac doctrina sequi contra primam partem nostræ responsionis. Si enim nomine hæredis infrascripti non veniunt hæredes mediati, sed solapersona in eodem testamento nominanda; ergo *hæredes* Titii non obligantur ad onera missarum prosequenda; nam testator admissarum celebrationem obligavit solum hæredem infrascriptum, quo nomine Titius solus venire debet, vel fatendum erit.

in fota illa clausula comprehendi debere hæredes etiam Titii futuros.

Respondetur negando sequelam. Ratio est, quia obligatio ad onera missarum transit cum ipsa hereditate Titii ad ejus haeredes, etiamsi testator primusde hoc non cogitaverit; neque enim potest heereditas Titii non terre secum omnia onera, ct obligationes reales quas habebat Titius, ut supra vidimus, et notavimus etiam primo tomo *de Justitia,* disp. vi. sect. S. nu. 00. Unde eo ipso quod Titius sit hærcs institutus, nempe obligatus ad onera imposita, et per consequens ejus lueredes, qui personam Titii représentant debent subire easdem obligationes. Alia vero ratio videtur de legato relicto confraternitati : quod quidem fuit conditionalc, atque adeo non debetur nisi conditione in toto rigore posita : conditio autem erat : si Titius per triennium continuum omitteret missarum celebrationem ; quæ conditio nunquam posita fuit, nec Titius unquam defuit suæ obligationi ; quare legatum non potuit transire in absolutum.

Confirmatur primo, quia, licet aliqui doceant verba testatoris esse late interpretanda in favorem ullimte voluntatis, quos affert Thomas Sanchez lib. IV. in *Decalog.* ca. xv. num. 46. ipse tamen cum aliis id explicat, quando interpretatio redundat in favorem hæredis, secus quando est in favorem legatarii, et contra hæredem, ut colligitur ex l. *numinis* 73. ff. *delegatis* 3. et l. *apud Julianum §. Seio* et l. *si ita scriptum,* in fine, ff. *de legatis* 1. Ratio autem est, quia testator censeturvelle quam mininum possit gravare hæredem, quem semper plus diligit quam legatarios, quod etiam in legatis piis locum habere, docet idem Sanch. l. c. Unde conditio illa in nostro casu debet in sensu proprio verborum intelligi de omissione ab ipso Titio ponenda, non de casu quo alii prælerTitium omitterent.

Confirmatur secundo, quia si Titius gravatus fuisset a testatore, ut iret ejus nomine ad domumLauretanam, vel nisi iret, solveret 100. aureos xenodochio : mortuo Titio, antequam iret Lauretum, ejus hæres teneretur quidem ad onus reale, nempe ad solvendos 100. aureos, non tamen teneretur ad onus personale peregrinationis Lauretame, imo nec satisfaceret eundo, quia peregrinatio non fuit ei imposita, sed soli Titio, ut in simili docet idem Sanch. dicto cap. xv. num. 31. quando defunctus votum fecerat peregrinationis, vel erogandi pecuniam disjunclim ; si enim moriatur non peracta peregrinatione, hæres obligatur determinate ad partem realenl pccuniæ erogandæ, nec potest peregrinationem eligere, quæ erat personalis, et solum defunctum respiciebat. Sicut ergo hæres non succeditinonere personali defuncti,sedinsolo reali ; sic nec succedet hæres Titii in pœna ob omissionem personalem Titii, quando Titius non omisit : quia disjunctim in casu notro a testatore volitum erat celebratio annuarum missarum, vel legatum confraternitati solvendum, si Titius per triennium omitteret. Cum ergo numquam Titius omiserit, non datur locus legato , quod non debetur, nisi in casu, quo Titius partem suam non expleverit. Hæc pro hujus partis probabilitate dicta sint, quam tamen nolo probabiliorem asserere : video enim, pro parte etiam contraria afferri posse argumenta non levia ad probandum, hæredes successisse in onere missarum cum eadem pœna legati solvendi. Nunc tamen solum respondimus in favorem bæredum, quorum unus scire volebat, an probabiliter posset excusari a pœna incursa pro rata suæ portionis?

DUBIUM XIV.

De venditione vini facti communis per admistionem.

Scius administrator rerum Titii pretio ab ipso Titio ad hoc conductus miscuit 200. mensuras vini æque boni cum 300. aliis Titii in cella vinaria, et in doliis ejusdem Titii. Postea pretio bono currenti cogitans de prædio sibi emendo vendidit200. mensuras vini: habuit tamen vel tunc, vel postea (hoc enim ex facti narratione non satis constabat) hanc mentem, ut si postea vini pretium cresceret, illa prima venditio intelligeretur facta de parte solius Titii : si vero e contra pretium decresceret, intelligeretur facta solum de parte sua; quæsitum fuit, an decrescente postea pretio vini, possit Seius retinere sibi totum pretium primæ venditionis?

Respondi, de hac materia mistionis pauca reperiri apud nostros theologos. Ego latius

egi tom. I. *de Juslilia,* disp. vi. sect. 13. nu. 159. et seqq. Ex doctrina autern ibi tradita, præsertim nu. 173. et 174. dixi, in casu proposito Seium triplicem potuisse habere intentionem diversam. Primo enim potuit velle vendere solam suam partem : ejus intentionis indicium esse potest, quod vendidit ut emeret sibi prædium. Et tunc quidem licite vendidit suam solum partem, quia, licet per admistionem factam ex consensu utriusque domini vinum totum fiat commune utrique, prout in hoc casu factum videtur, quia Seius nomine suo, et nomine Titii, cujus procurator erat, mistionem fecit : per intentionem tamen illam videtur jam Seius separasse, et designasse partem suam seorsim a parte Titii. Quare peccavit postea Seius post venditionem eo animo factam mutando intentionem ; quia revera vendiderat jam partem suam, et non poterat in præjudicium Titii revocare quod jam factum fuerat, Hoc tamen peccatum fuit solum secundum affectum, non secundum effectum, quia non potuit Scius facere, quod venditio jam facta non fuisset facta suo solo nomine, sed nomine Titii. Debet ergo Seius pœnitere de hocpeccato secundæ intentionis iniquæ, et retinere pretium totum priinæ venditionis, quæ legitima fuit, nec revocari postea potuit.

Secunda intentio, quam Seius potuit habere tempore venditionis, esse poterat, si tunc voluit eo animo vendere 200. mensuras vini, ut si pretium vini postea decresceret, venditio censerctur facta de suo vino; si vero pretium cresceret, venditio illa censerctur facta de vino Titii. Hæc autem intentio procul dubio erat iniqua et injusta, cum vellet Scius totum damnum, ct periculum transferre in Titium, et totum commodum ct utile ad seipsum, quod inprimis erat contra leges, et debitum bonæ administrationis, qua ipse administrare debebat res Titii bona fide ejus commoda procurando. Erat etiam illa intentio contra leges venditionis, qua vendebat vinum, et ejus dominium transferebat in emptores. Debebat enim tempore venditionis, ct pretii accepti dominium a venditore in emptorem transferri : quare non poterat manere suspensa persona venditoris dependens a conditione futura incrementi, vel decrementi pretii futuri ; interira enim a quo venditum esset vinum , et translatum dominium? Debuit ergo Seius velle tunc determinate vendere suo nomino , ?el nomine Titii, vel utriusque. Cura igitur voluntas ct intentio illa fueritinjusta, debet postea Seius eam corrigere, et reducere ad eum statum, ut Titius non maneat damnificalos. Hoc autem fiet ratificando eam venditionem tamquam factam communi nomine utriusque ; hoc enim modo fiet, ut commodum, atque incommodum, lucrum, et periculum commune fuerit utrique socio. Quare Seius non poterit sibi ex pretio vini venditi retinere, nisi duas quintas partes, et aliæ tres quintæ pertinebunt ad Titium.

Tertia denique intentio Seii in «ictu venditionis esse potuit, si voluit vendere vinum communi nomine utriusque : et idem dicendum videtur, si nihil cogitavit, sed data illa opportunitate vendendi, voluit vendere vinum illud in eo statu, in quo reperiebatur, in quo erat factum procul dubio commune, propter mistionem, uf supra vidimus. Posita autem hac intentione, nihil refert quod post venditionem factam et perfectam, habuerit novam intentionem , et voluerit quod venditio fact.i fuerit suo solo nomine, si pretium decresceret, vel facta fuerit nomine solius Titii, si pretium cresceret. Hæc enim intentio subsequens non potuit præjudicare venditioni factœ, et'perfcctæ nomine utriusque. Peccavit quidem Seius postea habendo hancsecundam intentionem injustam; peccavit tamen peccato injustitiæ effectivæ, non affectivæ, quia per eam volu.itatem nullum nocumentum Titio afferre potuit cum effectu, sed solum in affectu : debet ergo pcenitentiam de hoc affectu agere, ct pretium dividere pro rata, ut dictum est, ita ut duæ quintæ partes ad ipsum pertineant, et reliquæ tres quintæ partes ad Titium.

DUBIUM XV.

De valore, vel invaliditale cujusdam census.

Titius per procuratorem emit prædium a Sempronio pretio 100U. aureorum , quos eidem solvit, eadem vero hora, in eodem loco, coram eodem notario, et testibus Sempronius emit a Titio eodem pretio, et pecunia eadem præsenti, censum aureorum GO.annu-

oram, qui census constitutus fuit super eodem prredio,elsuper aliis locis montium, quæ habebat idem Titius, cujus census reditus solvit Titius per 60. annos, postquosdubitatinn fuit de valore illius census.

2 Contra census valorem esse quod dicitur in l. *qui* stc *solvit* 55. (T. *dc solutionibus,* ubi ita respondet Ulpianus : «Qui sic solvit, ut recuperetur, non liberatur : quemadmodum non alienantur nummi, qui sic dantur, ut accipiantur, » quod idem in re ipsa respondisse videtur Julianus in l. *si tibi pecuniam,* 20. ff. *de rebus creditis si certum petatur;* ubi ita scribit : « Si tibi pecuniam donassem, ut mihi eamdem crederes, an credita fieret? Dixi, in hujusmodi propositionibus non propriis verbis nos uti. Nam talem contractum neque donationem esse, neque pecuniam creditam : donationem non esse, quia non ea mente pecunia daretur, ut omnimodo penes accipientem maneret; creditam non esse, quia evolvendi causa magis daretur, quam alterius obligandi. Igitur, si is, qui pecuniam hac conditione accepit, ut mihi in creditum daret, acceptam dederit, non fore creditam; magis enim meum accepisse intelligi debeo. » Hæc ibi, in quibus ratio a priori significatur, quia scilicet qui dat cum obligatione, quam accipienti imponit expendendi pecuniam in certum usum, non dat absolute, nec transfert omnino in accipientem dominium illius pecuniæ ; dominus enim absolute non est, nisi qui potest disponere de re sua in quoslibet usus, quam potestatem tunc non habet pecuniam accipiens cum sola facultate expendendi in certum usum. Quia ergo in casu nostro SemproniusvendcnsTitio prædium, et statim reddens idem pretium eidem Titio ad constituendum censunr, præsumilur ex condicto accepisse pretium cum illa conditione, et obligatione reddendi pecuniam statim Titio, censetur pariter non accepisse dominium plenum illius pecuniæ, atque adeo non potuisse illa pecunia emere censum , qui ex Bulla S. Pii V. non potest valide constitui, nisi pecunia numerata præsenti, quæ solvatur ab emptore, quæ conditio in præsenti videtur defuisse ; neque enim Sempronius reipsa dedisse videtur pecuniam, quæ non erat sua, vero et absoluto dominio, pro censu, sed potius voluisse dato prædio, habere loco illius censum super ipso prædio , et super locis montium : quare non videtur fuisse rigorosaemptio, sed permutatio, quæ juxta Bullam S. PiiV. non permittitur in nova census constitutione, sed debet esse vera emptio soluto pretio in pecunia numerata præsenti.

Respondi, valorem census pendere ex intentione contrahentium : quare, si ros ageretur in foro externo et judiciali, difficilior esset fortasse responsio, propter varietatem sententiarum, et placita jurisperitorum ad præsumendam bonam, vel malam contrahentium mentem ; quia tamen interrogatio fiebat solum pro foro conscientiæ, in qüo credi debet interroganti : ego dixi, me respondere soliTitio interroganti pro conscientia sua; quando enim Sempronius scire vellet suam obligationem , ipse poterat pro se interrogare. Titio igitur quærenti, an ipse posset fructus annuos illius census exigere? respondi, posse, si quando emit prædium, non praecessit pactum , quo obligasset Sempronium ad non retinendum pretium prædii, sed reddendum ci statim pro emptione, et constitutione novi census, vel quo Sempronius ipsum Titium obligasset ad vendendum censum eodem pretio recepto supra idem prædium, et loca montium. Si enim ejusmodi pactum praecessit, et correspectibilitas , ac dependentia inter utrumque contractum, census non videtur validus, ubi obligat Bulla S. PiiV. propter rationem supradictam, cum Sempronius non emerit censum in rigore loquendo cum pecunia numerata sua, sed vel pro prædio, quod dedit Titio pro censu constituendo super ipso prædio , et locis montium, vel certe pro pecunia, cujus dominium liberum non habebat, sed ligatum ad illum solum usum emendi censum : quare servata non fuit conditio a S. Pio V. requisita, ut in simili propter eamdem rationem dixi to. II. *de Justitia,* disp. xxvii. sect. 5. n. 90. quando creditor emit censum a debitore, cum eo tamen pacto, ut debitor illa pecunia debeat statim emptori solvere debitum antiquum. Quo etiam casu dixi deesse conditionem a S. Pio V. requisitam, quia tunc revera pecunia numerata non ponitur in plena potestate et dominio venditoris.

Si vero pactum illud non antecessit, nec 4
inclusum fuit in emptione prædii, sed contractus emptionis factus fuit omnino independens a censu sequenti, et pretium prædii positum fuit in plena et libera potestate Sempronii, qui postea absque ulla obligatione voluit eadem pecunia emere censum aTitio, non apparet aliquid, unde census in foro conscientiæ invalidus, aut illicitus censen-

dus sit. Imo idem dicendum erit, quamvis contrahentes hanc intentionem ab initio haberent, et de hoc tractassent, dum tamen ad secundum contractum non se obligarent, sed primum contractum emptionis prædii liberum celebrarent, relinquendo liberum utrumque contrahentem ad contractum census postea faciendum, vel non faciendum. Intentio enim sola etiam exterius prodita, dum manet intra terminos meræ intentionis, non alterat primum contractum, loquendo in foro conscientiæ, in quo cessat præsumptio fraudis, quando constat de veritate; hac enim ratione communis sentiaexcusatin foro conscientiæ a peccato usuræ, et ab omni culpa, loquendo ex natura rei, et seclusa legis prohibitione, mercatorem qui vendit pretio justo summo, sed credito, merces suas Titio, qui statim,quia pecunia præsenti indiget, vendit eidem venditori easdem merces pretio justo infimo in pecunia præsenti: dum tamen prima venditio fiat sine ullo pacto explicito, quo Titius obligetur ad vendendas merces illas eidem venditori pretio minori: et hoc dicunt procedere etiam, quando mercator sperabat, Titium venditurum ipsi statim easdem merces pretio infimo, quia Titius id ei significaverat, dum tamen nulla intercedat obligatio explicata, vel implicita ad secundam venditionem, de quo, et de auctorum mente dixi latius tom. II. *de Justitia,* disp. xvi. sect. 3. §. 2. num. 205. et seqq.

Est autem hæc doctrina ex mente jurisconsultorum, quorum verba supra retulimus, qui tunc solum dicunt non transire pecuniam in dominium accipientis, nec fieri donationem, vel creditum, quando data fuit cum pacto, seu conditione et obligatione, ut iterum danti redderetur; quare seclusa ea conditione et pacto, contrarium videntur supponere. Videtur etiam id omnino supponi a jurisconsulto Marcello in leg. *quis duo,* 67. ff. *de solutionibus,* ubi dicit, si Titius, v. g. debeat ('aio 100. et solvat ei decem, quæ Gaius Titio statim reddat, et Titius iterum Caio solvat, et toties eadem a Caio recepta, iterum, ac iterum eidem solvat, decies repetita solutione eorumdem decem, solvisse integre Titium omnia 100. quæ debebat, quod quidem verum non esset, nisi Gaius, et Titius semper denuo dominium illorum reciperent et transferrent; quia tamen nullum pactum, aut obligatio interveniebat reddendi eadem decem danti, ideo potuit esse vera donatio et solutio, ut notavit ibi glossa verb. *quod,* dicens ibi fuisse veram donationem ex parte creditoris quoties reddebat Caio 10. « Nec enim, inquit, creditor se obligavit ad reddendum : et sic non obstat *exqui sic,* supra eodem, nam ibi ex pacto se astrinxerat ad reddendum, quod hic non fecit, n Vides, cessante pacto, non obstare animum reddendi, quo minus transferatur plene dominium pecuniæ traditæ. Ratio autem est clara, quia in casu nostro bulla S. Pii V. solum vult, quod census non constituatur, nisi emptor solvat pretium pecunia numerata præsenti. Hoc autem totum fecit Sempronius, qui jam pro prædio acceperat mille aureos, quorum jam erat plene dominus, cum eos acceperit absque ullo pacto et obligatione emendi censum, atque adeo poterat illos sibi retinere, et censum non emere, ut supponimus. Dum ergo eadem pecunia emit statim censum a Titio, vere emit cum pecunia numerata præsenti, et sua, atque adeo observat totum quod requiritur in prædicta bulla.

Contra hanc ultimam responsionis partem videtur sentire Leonardus Duarenus *de censibus,* part. I. §. n. qu. I. num. 28. ubi tangit hunc casum, et dicit præsumi invalidum, addit tamen, *quando contrahentes soliti erant usuras palliatas facere.* In quo etiam sensu procedere videtur rota Romana in decisione sub Penna, quæ est decisio 122. inter illas, quas idem Duarenus congerit n. tomo in fine illius operis, ubi Patres ponderarunt, quod contrahentes soliti erant palliare usuras. Et quidquid de hoc sit, longe diversa est quæstio, an præsumendus sit in foro externo contractus illicitus, de quo nos non agimus, sed an sit illicitus et invalidus, quando constat contractus illos seorsim factos esse sine dependentia unius ab alio; omnis enim præsumptio cessat, quando de veritate constat. Posset ergo judex in casu nostro ex simultate temporis, et aliis circumstantiis præsumere, Titium non solvisse pretium prædii, nisi obligando Sempronium, ut eodem pretio emeret statim censum ab ipso. Theologus tamen, quem Titius in foro conscientiæ considit, et profitetur se nullo modo Sempronium obligasse ad hoc, sed liberum eum reliquisse, ut pretium prædii sibi retineret, non debet respondere Titio juxta præsumptionem contrariam fori externi, cum Titius id non possit præsumere, qui contrarium verum esse scit, sed debet ei respoo-

dcro pro ejus conscientia juxta ejus narrationem ct confessionem. Nam revera valor illius census, et ejus justificatio pendet omnino ex eo, quod duo illi contractus facti fuerint sine dependentia unius ab altero, et sine obligatione Sempronio imposita emendi a Titio censum, quidquid sit, an de hoc ipso cogitaverint ct tractaverint, dummodo obligatio nulla intervenerit.

DUBIUM XVI.

A *quo sit resarciendum damnum illatum dominis praediorum pro extruenda arce tempore belli?*

Visum fuit, urgento bello oportere, ut ad
1 tutelam construeretur, et munireturarx nova in quodam loco : cumque periculum esset in mora, dux exercitus exeeutioni mandavit cum magno dispendio eorum, qui prædiaibi possidebant, quorum pars fuit occupata ad fabricam, parseflbssaad eruendos lapides, et cæmenta : arbores etiamcxcissæ, ut ligna et trabes haberentur. Recurrunt prædiorum domini ad principem, dolentes suam jacturam : dubitavit Princeps, an juste exigerent id quod propter commune bonum in communi necessitate passi fuerant?

Respondi, per se loquendo, obligationem
2 esse resarciendi damnum dominis prædiorum, vel lignorum, et arborum juxta rationabilem taxationem ; quæ compensatio fieri posset, vel solvendo illis pretium, vel eximendo eos ad tempus ab aliquibus tributis et oneribus, vel concesso eis aliquo privilegio œquivalenti, vel denique cogendo totum territorium, in cujus utilitatem ars extructa est, ad concedendas eis aliquas exemptiones, vel contribuendum ad valorem. Ratio autem est, quia licet bona singulorum civium deservire debeant in necessitate ad bonum publicum, et ad hoc potissimum deserviat dominium altum quod respublica habet super bonis singulorum : ad has tamen necessitates communes debent concurrere omnes illi, quos communis utilitas tangit. Non est enim «quum, ut pauci soli sentiunt totum damnum, quando utilitas et interesse perlinet ad totam communitatem, sed lex justitiæ distrihulivæ exigit, ut onera distribuantur inter illos qui debent sentire commoda talium expensarum, ut notavi in simili, tom. *de Just.* disp. vi. sect. 6. n. 61. et significavit etiam P. Molina tom. I. *de Just.* disp. xlvii. circa medium.

Difficultas major erat, quia princeps excusabat se eo quod ministri, et duces belli excesserant mandatum expressum cædendo arbores, et alia damna inferendo contra principis voluntatem, ct sine praecisa necessitate; quare princeps non videbatur teneri ad resarciendum damnum ab aliis contra ejus intentionem illatum, et quod ipse praecavere non poterat. Ad hoc respondi, ex duplici capite oriri posse obligationem restituendi juxta vulgarem regulam ; nempe ex injusta acceptione, et ex re accepta. Et quidem ex primo capite princeps, si omni caruit culpa, non potuit teneri ad resarcienda damna, cum ejusmodi obligatio supponat peccatum, et quidem grave, si restitutio debet esse gravis. Imo et ipsi ministri ac duces exercitus, si bona fide et absque peccato, sive ex ignorantia invincibili, sive ex alio capite operati sunt, excusari possunt, saltem in foro conscientiæ ab onere restituendi propter eamdem rationem : ideo dixi supra, obligationem esse restituendi, per se loquendo , quia per accidens ratione ignorantia*, vel ob aliam similem causam potest impediri luec obligatio.

Si autem ministri illi non fuerunt immunes a culpa, tenebuntur ipsi hoc titulo injustæ acceptionis, seu læsionis ad resarcienda damna omnia, in quo non potest esso difficultas.

Ex altero autem capite, nempe ex re ac- 4
cepia, potest reperiri obligatio in principe, etiamsi absque ejus culpa damnum illatum sit. Certum enim est, etiam absque culpa præcedcnli obligari ad restitutionem eum, apud quem res aliena in seipsa reperitur, vel in œquivalenti, quatenus scilicet ex illa factus est ditior. Si ergo in casu nostro extant partes agrorum alienorum occupat® arce denuo extructa, partes illæ reddi debent, per se loquendo, suis dominis; quia tamen id fieri non potest sine magno incommodo , et demoliendo arcem extrudam , restitui debet pretium juxta rationabilem taxationem. Quod idem dicendum videtur de lignis, lapidibus, et cæmentis alienis ad œdificium acceptis ; hæc enim omnia extant, et obligant ad restitutionem ratione rei accept®. Imo, quam-

via aliqua ex his jam non extarent, sed consumpta essent ad fabricam, vel ad alia commoda permanentia, obligatio esset restituendi , quatenus ex illis omnibus factus est hodie princeps, vel communitas locupletior, per quod illa omnia censentur æquivalenter permanere. Quare deveniendum tunc erit ad aliquem modum ex supra indicatis, ut compensetur dominis pro damno , quod singuli passi sunt. Neque enim patitur æquitas, ut cum damno paucorum princeps, vel communitas locupletior maneat; sed debet damnum illud distribui etiam int-ir omnes, qui commodum ex illo damno sentiunt, ut dictum est.

DUBIUM XVII.

An pauper possit petere eleemosynam supra id, quo actu indiget ?

Suppono, illum, qui ficta paupertate eleemosynas congregat, peccare, quatenus per dolum et deceptionem extorquet pecuniam ab iis, qiii seclusa deceptione, nullo modo darent ei ejusmodi eleemosynas. Sunt enim varia? doctorum sententiæ, an vere transferatur dominium in accipientem : quibusdam id affirmantibus ; quia error non est circa substantiam, sed circa qualitatem, quæ non reddit donationem irritam : et quia finis dantis est charitas Dei, qui finis semper obtinetur : aliis vero negantibus , quia objectum substantiale dantis eleemosynam est sublevatio miserim pauperis petentis, qui finis tunc deficit, atque adeo error est circa substantiam : quare dicunt obligari pauperem fictum ad restituendum totum, quod accepit, vel iis qui dederunt, vel si singuli modica dederunt, ad distribuendum id totum aliis veris pauperibus, quæ videtur esse voluntaspræsumpta eorum, qui dederunt, circa quod etiam variai sunt doctorum sententiæ, de quibus videri possunt P. Molina tom. I. *de Justitia,* tract, π. disp. 210. P. Vasquez in opusculo *de Eleemosyna,* c. 111. dub. ult. Thomas Sanchez l. VII. *de matrim.* disp. xviii. n. 24. et alii multi, quos congerit Dian. p. V. tract, vin. résolut. 21. et 22. et p. VIII. tract, vi. resol. 109. Videnda etiam erit doctrina, quam ego tradidi tom. II. *de Justitia,* disp. XXII. sect. vir. n. 69. et 89. ubi probavi, donationes gratuitas in hoc differre a contractibus onerosis, quod in donatione, vel promissione gratuita dolus, etiamsi non versetur circa substantiam, sed solum circa motivum donandi, vitiat donationem, vel promissionem. Unde non mirom, si paupertatis fictio impediatdominii translationem, cum motivum dandi eleemosynam huic pauperi, sit ejus paupertas, quam ille nequiter dolose fingit ad extorquendam eleemosynam.

Contra hanc communem doctrinam objici 2
posset, quia ignorantia consequens in hoc differt ab ignorantia antecedenti, quod ignorantia antecedens causât involuntarium simpliciter, consequens vero causai voluntarium simpliciter, et involuntarium solum secundum quid, ut cum S. Thoma 1.2. q.vi. art. 8. docent communiter ibi theologi; ideo enim omissio missæ est voluntaria illi, qui ignoravit esse diem festivum, quando potuit id scire et noluit, quia hæc ignorantia non est antecedens, sed consequens et volita, quamvis, si revera sciret præceptum audiret missam. Talis autem videtur esse ignorantia dantis eleemosynam pauperi ficto, non daturi , si sciret fictionem ; potuit enim examinare veritatem, vel fictionem paupertatis et noluit : fuit ergo ignorantia consequens, ac per consequens 'non reddit involuntarium simpliciter ad largitionem eleemosynæ, sed ad summum involuntarium secundum quid, quod non impedit valorem actus, et dominii translationem.

Responderi tamen potest, eo modo quoibi 3
datur ignorantia consequens, dari *etiam voluntarium simpliciter,* oporter enim distinguere in dante eleemosynam duas voluntates : alteram exercendi illam actionem externam, alteram transferendi dominium per illam actionem. Prima quidem eat voluntas absoluta, et ideo illa actio exterior est voluntaria simpliciter, non obstante ignorantia, quia ipsa ignorantia est consequens et volita. Secunda vero voluntas potest esse conditionafa transferendi dominium, si petens sit vere pauper ; quare deficiente conditione non transfertur : non quidem ex defectu scientiæ, sed ex defectu conditionis quam operans apposuit. Si autem voluntas transferendi dominium fuit etiam absoluta, transferretur, etiamsi donans esset in ea dispositione, ut si sciret non esse pauperem, non

daret, nisi vel *lex impediat* translationem dominii prnptor dolum, vel nisi dicamus deficere objectum illius voluntatis, quod est sublevatio pauperis : in quibus doctores non conveniunt, neque ad dubium praesens multum refert, sufficit enim hæc breviter indicasse.

4 Hoc ergo supposito, quaerebatur primo, an pauper, qui vero pauper est, possit petere supra id quo præcise indiget, an praecise id quo indiget? Certum est autem apud omnes, divitem non posse sibi eleemosynas petere quibus non indiget, quia hoc esset et contra voluntatem dantis, et contra veros pauperes, quibus illæ elcemosynrc subtrahuntur, ut docent communiter Doctores, quos affert et sequitur Thomas Sanchez lib. VII. *in Decal.* cap. xxiv. n. 13. et seqq. Deinde puto, etiamsi nunc actu non indigeat ad suum vicium, si tamen imminet necessitas proxima, ratione cujus indigebit necessariis, posse nunc petere ad sublevandam illam necessitatem : nam id, quod in proximo timetur, jam reputatur præsens, et exigit providentiam hodiernam; ideo enim piger a Spiritu sancto ire jubetur ad formicam, quæ quidem quando victum præsentem habet, providet sibi ad instantem jam hyemem, quando victu indigebit, ne byems eam inveniat imparatam. Sic ergo pauper, quando opportunitas datur comparandi eleemosynas, potest ex iis sibi ad inopiam imminentem providere.

Unde poterit etiam eleemosynas petere, qui filias habet nubiles, quas commode dotare non potest, etiamsi non desint necessaria ad vitam suam, et filiarum utcumque sustentandam, ut ex Baldo quem affert, observat Diana p. II. tr. i. *miscell.* resol. 8. qui etiam ibidem hoc ipsum docet dc illo, cui incumbit onus matrem pauperem sustentandi. Sicut enim indiget pater, qui filios debet alere; sic etiam dicitur egere filius, qui debet alere suos parentes.

5 Magis dubitari posset, an posset eleemosynas petere, qui sibi non indiget, habet tamen fratres vel sorores indigentes? Ego quidem id non damnarem, quia, quamvis Thomas Sanchez lib. IV. tn *Decal,* c. xx. n 30. el32. dicat non obligari aliquem ad manendum in sæculo ob necessitatem sororum, imo debere ingredi religionem , quando ad ingrediendum voto se adstrinxit præfigendo tempus, nisi torte sorores ob paupertatem essent in periculo impudicitiæ , quo casu posset ad tempus ingressum differre, non tamen ob necessitatem fratrum : ipse tamen Sanchez lib. I. *in Decal,* c. xiv. n. 6. agnoscit in fratre divito obligationem legalem subveniendi fratribus pauperibus : incumbit ergo ei aliquo modo cura fratrum et sororum pauperum, et in universum cessare potest omnis scrupulus in casu nostro ex doctrina generali, quam cum Cajetano et Valentia tradit idem Sanchez lib. VII. *in Decal,* c. xxry. n. 14. dicens, divites posse petere eleemosynas, quando eleemosynas illas, aut tantumdem dc suis bonis erogant pauperibus. Si ergo dives potest petere eleemosynas ut illas det pauperi extraneo, quanto magis poterit ut subveniat fratri vel sorori indigenti? Hoc tamen limitarem primo, si ipse dives sit, et possit ex suis bonis fratri vel sorori subvenire. Cum enim at id teneatur debito legali, ad quod potest a judice compelli, ut dicebat Sanchez d. c. XIV. num. 6. non censetur frater esse pauper ; non est enim pauper qui jus petendi alimenta habet, ut cum Surdo *de alimentis* tit. VII. q. xxxvii. an. 1. usque ad 11. docet idem Sanch. ibid, non ergo habetjus petendi eleemosynam pro fratre, qui eo casu pauper non est.

Secunda limitatio prædictæ doctrinte esse potest, quando is, sibi non indiget et petit eleemosynam ut subveniat pauperi extraneo, illam accipit a dantibus ex motivo speciali necessitatis personalis ipsius persona* petentis, cui ob peculiarem amicitiam, consanguinitatem , vel connexionem particularem specialiter afficiuntur et compatiuntur, ac dolentquod talis persona indigeat, tunc enim adesse videtur dolus dans causam donationi ; quando vero talis sit animus dantis eleemosynam ex circumstantiis personarum et eleemosynæ quæ datur, arbitrio prudentis judicandum erit.

Quærebatur ulterius, an qui curam habet alicujus eremitorii, et petit pro ipso eleemosynas, possit vivere ex ipsis , et dare etiam suis consanguineis, vel aliis pauperibus extraneis? Respondi dupliciter posse illum eremitam accipere curam illius loci. Primo , si ab iis ad quos pertinet ille locus, sive sit capitulum alicujus ecclesiæ, sive aliqua confraternités, sive aliqui alii, constituatur ibi ut ex eleemosynis gubernet locum illum, et decenter teneat. Secundo , si ipse ex devotione peculiari locum illum construxerit , vel sibi elegerit ut ibi Deo inserviat. In primo casu videtur quasi locasse

operas suas in servitium illius loci, et ad hoc contentum fuisse eleemosynis a se colligendis. Tunc autem servandæ erunt regulæ, quas latius examinavi t. II. *de Justitia*, disp. xxix. sect. 1. num. 3. et seqq. circa eos, qui conducunt licentiam petendi eleemosynas pro alia persona, quando , et quousque possint aliquid sibi lucrari. In utroque autem casu videtur posse sibi accipere, quod juxta suam conditionem et statum necesse est ad ejus alimenta, quia inter ea quæ necessaria sunt illi loco, unum est victus illius qui loco assistat, et curam ejus habeat. Reliqua expendenda sunt in servitium et bonum illius loci, ad quem finem petuntur et dantur. Si vero aliqua supersunt, non video cur non possint dari aliis pauperibus, sive cognatis sive extraneis. Nam, sicut illum qui non indigens petit, aliis pauperibus ea erogare posse dicunt doctores, ut supra vidimus, imo et ad eum finem petere: cur non poterit eremita nomine loci pii petere ad eum finem, ut aliis pauperibus provideat de iis, quibus eremitorium non indiget? Imo et religiosi ipsi, qui magis strictam mendicitatem profitentur, non ita sibi solis petunt, ut non habeant ex ipsis eleemosynis unde possint alios mendicos quotidie sublevare. Quod tamen intelligi debet cum ea limitatione quam doctores communiter adhibent, dicentes, id non intelligi , quando aliquis fingens propriam indigentiam, eleemosynam notabilem in magna supra solitum summa obtinuit, sed intelligi de eleemosynis minutis : alioquin illo qui dedit, censetur respexisse peculiariter ad sublevationem personalem petentis, et ad motivum illud quod proponebatur illius specialis necessitatis, vel devotionis erga talem personam , vel locum do quo videri possunt auctores supra citati.

DUBIUM XVIII.

De cessione debiti acerbi, an censeatur facta pro tota sumina, an pro minori?

Conventus quidam regularium debebat fisco, seu cameræ regiæ 700. aureos, cum autem non haberet in promptu ad solvendum , et timeret vexationem a regiis ministris, cogitarunt de facienda compensatione, ostendendo se creditores regiæ cameræ æqualis summæ ex alio titulo. Ad hoc autem petierunt a religiosis alterius conventus ejusdem ordinis, qui creditores erant cameræ regiæ in ea summa, ut hoc creditum ipsis cederent, nam sperabant seobtentoros compensationem debitorum, quod quidem illi alii religiosi libenter fecerunt, atque eo libentius , quo sæpius tentata recuperatio sui crediti nunquam obtineri potuerat. Facta ergo cessio fuit hac conditione addita, ut si camera regia non acceptaret compensationem, seu contrapositionem debitorum, fieret retrocessio, seu dissolveretur prima cessio. Illis tamen , quibus cessio facta fuerat, procurantibus, camera regia acceptavit compensationem , et per contrapositionem debitorum liberati sunt a debito, quo cameræ tenebantur. Post aliquod tempus secundus conventus qui creditum cesserat, exigit a primo conventu solutionem sui debiti, cui secundus conventus opponit, se non debere totam summam integram 700. aureorum, sed dimidium , quia debitum illud acerbum difficilis omnino exactionis nec pluris , sed nec tanti æstimaretur, si in foro venali propositum fuisset. Ad suam autem industriam, et gratiam apud cameræ ministros quam habebant, spectare si pro alio debito integre acceptatum fuit : quare non potuit habere animum acceptandi cessionem pro totasumma quam sonabat, cum ejusmodi credita nonnisi juxta dimidium soleant æstimari, ut fatetur Less. cap. xxi. dub. 9. et notavimus tom. II. *de Justitia,* disp. xxvi sect. 7. §. 1. nu. 93.

Dixi tamen , dum non constat conventum fuisse de minori pretio, censendum esse pro tota summa cessionem factam fuisse : congruum tamen fore, si Generalis ordinis ad quem utraque pars recurrerat, et penes quem suprema bonorum administratio erat, remittat primo conventui partem aliquam, v. *g.* 100. aureos gratitudinis causa ob industriam positam ad recuperationem illius debili,quod aliter difficillime potuisset a regia camera extorqueri.

Movebar primo ad hoc asserendum, quia, quamvis ejusmodi debita acerba minoris esse soleant pretii, et pro parte sui valoris vendantur; adhuc qui venderet illa pro valore totius summæ , non excederet pretium illorum justum, ut supponit P. Molina to. II. *de Just.* disp. 310. n. 5. ubi fatetur, « non com-

mitti usuram nec injustitiam, si tibi petenti a me mutuum, ego partem tibi dem in peennifl, partem in *debito* difficilis exactionis, obligande *tc* ad reddendum postea tofum in pecunia numerata, dum tamen tu non involuntarie suscipias partem mutui in ejusmodi debito, sed tua sponte, vel quia ipse modum habes illud debitum facile recuperandi, vel quia ex liberalitale, et gralitudine vis onus illud suscipere ob mutui beneficium : et hoc, quamvis ego offeram illud mutuum, et cedat in meum commodum.» Hæc Molina ibi, quæ vera non essent, si valor justus illius debili non posset esse tota summa, jam enim mutuans non posset excusari ab injustitia et usura, obligans muluatarium ad reddendum supra valorem dati in mutuo. Fatendum ergo est, posse, si cessionarius velit, creditum illud dari pro valore totius summæ.

Unde fieri potest secundum argumentum, quia, quando creditum acerbum ceditur,aut venditur pro minori summa, debet explicari pretium, ut cedenti aut vendenti constet diminutio, *et* videat an ei expediat cum tanta diminutione vendere jus illud quod habet. Quando ergo emptor, aut cessionarius nihil dicit, præsumilur accipere pro tota summa, quia sperat se illud creditum recuperaturum, et in his circumstantiis utilis ei est talis emptio, prout revera in casu posito utilis erat cessionario, ut se a præsenti periculo liberaret, et angustiis in quas conjiciebatur, ut cameræ regiæ solveret.

5 Confirmatur primo, quia si habens illud creditum, dedisset illud suo creditori in solutionem alicujus debiti, el creditor illud acceptaret, nihil explicans de diminutione valoris, censeretur illud acceptasse pro valore integro totius summæ, sicut acceptantur libranti® supra aliquos mercatores, qua: semper in solutionem acceptantur pro tota summa quam continent. Similiter ergo, dum cessionarius nihil expressit de diminutione pretii solvendi, intelligitur facta pro tota summa, quam creditum continebat.

6 Confinnatur secundo, quia venditio facta pro pretio incerto et indeterminato, non valet nisi forte convenerit de pretio taxando arbitrio tertii : nam, sicut non potest venditio fieri rei indeterminate, ita nec pro pretio non determinato, cum in neutro casu possit resultare obligatio nec actio, quæ debet esse ad petendum aliquid determinatum, saltem sub disjunctione. In nostro ergo casu, in quo contrahentes nihil dixerunt de pretii diminutione, consequens est ut vel non valide contraxerint, vel cessio intelligatur facta pro pretio determinato, nempe pro valore integro summæ contenta? in debito quod cedebatur.

Tertio, et efficacius probari potest eadem sententia tollendo dubium omne, quod remanere posset, quia nimirum ideo debita acerba, et difficilis exactionis emi possunt licite pretio minori, quia emptor imponit sibi periculum non recuperandi debitum, cui periculo se exponit, et ideo potest compensare sibi diminutione pretii. In casu autem nostro cessionarius nullum ejusmodi periculum subire voluit, acceptavit enim cessionem cum pacto retrocessionis, si regia camera nollet acceptaro contrapositionem debitorum, quo casu adveniente, noluit obligari ad solvendum postea aliquid cedenti, sed voluit tunc satisfacere cedendo iterum idem creditum in favorem primi cedentis. Nullus ergo manebat titulus ad justificandam emptionem crediti minori pretio, fuisset enim contractus hoc modo factus : *Emo creditum* 700. *aureorum, quos si integre exegero a debitore, dabo tibi* 350. *si non exegero, restituam tibi tuum creditum*, quo nihil iniquius cogitari poterat : quare fatendum est, mentem contrahentium fuisse ut si camera regia acceptaret contrapositionem debitorum, cessionarius teneretur postea ad solvendum valorem integrum totius debiti, qui contractus adhuc erat utilissimus cessionario, qui eo modo evadebat angustias præsentes quibus a camera urgebatur, et habebat alium creditorem magis benevolum, a quo dilationem solutionis per aliquot annos poterat sperare.

Unde fieri potest quartum argumentum : 8 quia, licet ejusmodi debita propter difficilem exactionem minori pretio tunc vendi solerent; id tamen erat; quando pro pecunia præsenti vendebantur, qui enim pecunia præsenti indigebat, ut præsenti necessitati consuleret, vendebat libenter debitum caraerale 600. aureorum pro 400. vel eliam 300. præsentibus; in nostro autem casu cedens non vendidit pro pecunia præsenti, sed credito : quare ex hoc capite non reddebat meliorem suam conditionem, imo eventus probavit, non minus difficilem fuisse illi exactionem debiti a cessionario, quam luisset ab ipsa camera. Non potest ergo præsumi, quod in talibus circumstantiis vellet pretium etiam diminuere, præsertim cum camera non

solvente, nec acceptante compensationem debitorum, redire deberet ut dicebamus, ad idem periculum , et resumere sibi idem creditum camerale.

Denique, cum constet de cessione et de ejus acceptatione, diminutio autern pretii sit aliquid facti, hæc deberet probari ab eo qui affirmat: nam quæ pertinent ad factum, non præsumuntur nisi probentur : itaque in rigore juris dixi totam sammam 700. aureor. esae solvendam : ex congruentia tamen, et gratitudine decere, quod remitterentur centum ob industriam adhibitam, et occasionem datam recuperandi debitum, quod alioquin difficilis valde exactionis esse constabat.

DUBIUM XIX.

De deflorante consanguineam per vim, et cum spe conjugii.

1 Titius nobilis adolescens Seiam virginem, non quidem æque nobilem, sed tamen nobilem, ad copulam sollicitavit, et insinuavit esse animum matrimonii futuri. Denique renitentem vi oppressam defloravit, non quidem multum resistentem, nec vociferantem, vocantem tamen servam, ut sibi 'auxilium præstaret. Ex hoc congressu Seia manet gravida, erat autem conjuncta Titio intra quartum gradum consanguinitatis. Titius commisso hoc scelere fugit, et petit ad quid in foro conscientiæ teneatur, cum et ejus cognati ægre ferant matrimonium cum Seia, et ipse, qui primogenitus non est, difficile possit eam in conjugio alere, aliunde vero non habet ad eam dotandam, nec aliter potest damnum illatum resarcire.

2 Videbatur Titius excusandus ab obligatione ducendi Seiam. Primo, quia, si promissio matrimonii praecessit (qualis tamen non colligitur ex facti narratione, sed solum insinuatio animi eam ducendi) sed esto fuerit vera promissio , ea non videtur fuisse a Seia acceptata, imo videtur refutata, cum semper restiterit sollicitationi Titii; quare non videtur Titius ex promissione teneri, cum Seia non spe matrimonii, sed per vim deflorata fuerit.

Secundo, quia est sententia plurium doCiorum, promissionem matrimonii factam consanguine» non habere ullum valorem, nec vim aliquam obligandi promittentem ad petendam et procurandam dispensationem, quam opinionem tenent plures ex theologis et juristis, quos late congerit Th. Sanch. lib. V. *de rnatrim.* disp. v. num. 5. ubi eam probabilem esse fatetur, et nu. 7. addit, id procedere , etiamsi spe matrimonii et ratione promissionis virgo deflorata fuerit, quia damnum illud alia via reparari potest.

Nec obstat textus in cap. 1. *de adulteriis,* 4
ubi deflorans præcipiturdefloratam ducere: nam textus ille non loquitur de casu, quo datur impedimentum matrimonii propter consanguinitatem, ut notat idem Sanch. lib. vm. *de matrim.* disp. xxxvi. num. 12.

Tertio probari potest, quia seclusa obligatione promissionis, et attenta solum obligatione resultante ex injuria illata, non videtur posse Titius obligari ad ineundum matrimonium. Nam ille qui per vim vel dolum avertit aliquem a religione, vel extrahit ab illa, non obligatur ad se tradendum religioni loco illius, et in eo ordine profitendum, ut docet communis doctorum sententia, quos retuli et secutus tom. 1. *de Justit.* disp. ix. sect. 3. num. 30. ergo nec deflorator injustus tenebitur ad ducendam defloratam seclusa promissione. Neque enim minor libertas videtur requiri ad contrahendum matrimonium, præsertim cum uxore non divite, quam ad profitendam religionem.

Quarto potest ad hoc ipsum induci exem- 6
plum illius, qui occidit maritum, non tamen obligatur ad matrimonium contrahendum cum ejus uxore vidua, quamvis non possit aliter resarcire damnum quod ei intulit : ergo nec deflorator injustus, quamvis aliter non possit resarcire damnum feminæ defloratæ illatum, tenebitur illam in uxorem ducere ; eadem enim videtur esse in utroque casu ratio.

Quinto, qui per vim vel fraudem violat 7
viduam honestae conditionis, non obligatur ad matrimonium cum ea contrahendum, seclusa promissione, ut videntur sentire aliqui quos attuli tom. 1. *de Just.* disp. xil. sect. 2. nu. 33. ergo loquendo dejuro naturæ, idem dicendum erit in casu nostro. Quod enim gravior injuria inferatur virgini quam viduae, videtur esse differentia solum secundum magis et minus; quare potest ex qualitate person» et aliis capitibus crescere injuria, et

danimini quod infertur alicui viduæ, ita ut superet injuriam, ot damnum illatum alicui viigini; quare de jure naturœvcl utramque, vel neutram ducere tenebitur.

8 Sexto, qui post votum castitatis promisit virgini matrimonium, 0t sub ea spe eam defloravit, non tenetur illam ducere in uxorem, saltem si ipsa sciebat votum castitatis emissum, ut dicunt Lessius et Thom. Sanchez quos attuli dicta disp. xn. sect. 3. num. 50, Non minus autem, sed magis impedit matrimonium consanguinitas quam votum simplex; ergo, cum femina in nostro casu sciret impedimentum consanguinitatis, non resultat obligatio in Titio ad eam ducendam in uxorem.

His tamen non obstantibus, dixi, Titium ex mea sententia obligationem habere ad ducendam Sciam, nisi conditionis disparitas tanta sit, ut cum tanto dispendio subeundo excusari possit a restitutione pro damno illato.

Doctrina hujus responsionis continetur in principiis quæ latius tradidi ct probavi to. i. *de Just.* disp. xii. sect. 1. et 4. ct imprimis, quod si excessus sil nimius, prudentis arbitrio, non sil obligandus, dixi ibi num. 18. quia regula generalis est, ut debitor etiam ex delicto non teneatur solvere, quando longe plus expendendum est ad restituendum debitum, quam sit valor illius : neque enim cogendus est ad solvendum cum tanto suo onere, sed potest differre donec sine tanto dispendio possit : vel, si non est spes quod possit, poterit quod justum est, expendere pro anima creditoris, ut cum aliis tradit Molina tom. in. *de Just.* tr. n. disp. 752. in fine, et torn. iv. disp. 102.

H Quod vero, non interveniente illo nimio excessu, ct non potcusalia via damnum illatum resarcire, debeat Titius Seiam ducere in uxorem, dixi ibid. num. 11. et loquendo de deflorante consanguineam, dixi sect. 4. per totam. Ratio vero efficax est, quia totum damnum quod Seiæ provenit cx defloratione, provenit ex injuria Titii ei violenter illata. Regula autem generalis est, ut injustus damnificator debeat resarcire lotum damnum ei qui ab ipso injuste læsus fuit, hoc enim justitia maxime postulat, ut res ad aequalitatem reducantur, et singuli habeant totum id quod ante Iasionem habebant. Si ergo propter impotentiam Titii non est alia via resarciendi Seiæ damnum quod passa est, nisi per nuptias cum defloratote : alioquin innupta manere cogetur, vel contra suam dignitatem indigne nubet; non apparet cur Titius excusandus sit ab co matrimonio, quod est modium unicum ct necessarium ad reparandam injuriam gravissimam Seiæ illatam, quod magis constabit respondendo ad singula argumenta in contrarium adducta.

Ad primum ergo, et secundum dico, quidquid sit de veritate aut probabilitate illarum opinionum, nos non fundare obligationem Titii in promissione,matrimonii, sed in injuria Seiæ illata, quæ secum affert de jure naturæ obligationem resarciendi, vel ducendo eam in uxorem, vel certe augendo taliter ejus dotem, ut possit non minus honeste nubere, quam si injuria non præcessisset. Quamvis ergo, seclusa promissione, non teneatur deflorator ad nuptias determinate, sed possit alterutrum eligere : quando tamen alterum extremum non est possibile, remanebit eadem obligatio ad illud quod possibile est, quod in casu nostro est solum matrimonium.

Quod autem matrimonium fieri non possit propter impedimentum consanguinitatis, non excusat Titium ab obligatione petendi et procurandi dispensationem, si sit spes eam obtinendi, ut dixi dicta sect. 4. nu. 54. quia qui tenetur ad damni reparationem, tenetur consequenter ad media necessaria adhibenda, ut cum Thom. Sanch. lib. vm. *de matr.* disp. xxxvi. num. 12. ibid, probavi, et adduxi exemplum illius qui debet restituere famam a se injuste læsam. Si enim reparatio iamæ multum referat, ncc possit aliter fieri nisi mittendo ad hunc finem nuntium et litteras propriis expensis ; plane ad id totum tenetur qui injuste damnum intulit. Non ergo mirum, si obligemus Titium ad petendam dispensationem, quæ omnino necessaria est ad reparandum damnum gravissimum a se injuste et violenter illatum.

Ad tertium respondeo, esse diversam rationem exempli in argumento adducti, quam reddidi d. disp. xn. num. 56. nam qui aliquem a religione avertit, si deberet seipsum pro ca tradere religioni, longe gravius onus subire cogeretur quam sit damnum religioni illatum, quam quidem privavit uno religioso, non tamen libertate, prout ipso se privare deberet perpetuo ad omnes actiones; quare cum tanto excessu non tenetur in alio rerum genere satisfacere. In casu autem nostro stuprator injustus privavit feminam libertate nubendi alteri : non ergo mirum est, quando

aliter resarcire non potest, si seipsnm ci in virum tradat, quam ita ardenter amavit, et privet se libertate alteram ducendi, quod non est plus quam sit feminam illam ejus causa manere semper innuptam et sine honore.

Ad quartum similiter respondetur negando paritatem, propter eamdem rationem, quam ibid. num. 57. explicui. Vidua enim non privatur honore, cum eumdem possit in viduitate retinere, maxime si habeat filios ex viro occiso susceptos. Nec etiam privatur libertate nubendi cui voluerit : qua libertate privaretur occisor, si ad eam solam ducendam cogeretur, quod esset ei gravissimum onus, quod tamen stupratori violento non immerito imponitur, quando aliter resarcire non potest, cum non excedat damnum virgini defloratæ per violentiam et injuriam
10 illatum.

Ad quintum responderi potest, eamdem cum debita proportione debere esse rationem de vidua. Si enim aliquis vim turpem intulisset viduæ honestæ, quæ grave ea de causa detrimentum pateretur in honore, et libertate nubendi, nec aliter resarciri posset, deberet utique qui vim intulit, eam ducere in uxorem, nisi ex hoc longe majus onus ipse subiret, prout dictum est, quod cum aliis quos retuli, de vidua in casu simili dixi dicta disp. xn. num. 34. et 48.

*7 Ad sextum denique in mea sententia facile respondetur : nam dicta disputat, xn. sect. 3. num. 41. et 50. dixi, sive femina notitiam habuisset voti, sive non habuisset, defloratorem obligari ad petendam voti dispensationem, quæ quidem eo casu facile obtineri potest. Si qui autem negaverint eam obligationem, respondebunt id esse quia prior promissio voti prævaiet, et antiquior creditor præferri debet secundo creditori, qui in præjudicium primi non potuit jus ullum acquirere. Sed, ut verum fatear, illi doctores solum dicunt, non posse ob stuprum consequens ducere uxorem sine dispensatione voti ; non tamen dicunt, non teneri ad petendam dispensationem ratione injuriæ in stupro violento illatæ : quam obligationem nos asserimus in stupratore violento consanguineæ, quando aliter resarcire non potest, quia tenetur ad ponenda media necessaria ad reparandum damnum illatum, quorum mediorum unum est petitio dispensationis, quando hæc in iis casibus concedi consuevit.

DUBIUM XX.

Quomodo senatus, vel capitulum generale obiidjetur propriis legibus, v. g. quandopræcipit, ne congregetur, nisi in tali loco, vel ne agatur ibi de tali materia!

Sermo est de senatu, vel congregatione habente supremam potestatem ad condendas leges. Si enim habeant supra se alium superiorem, cujus nomine leges illae fiant et promulgentur; non est dubium quod non possint ab eodem senatu, vel congregatione postea revocari ; sed eisdem legibus obligabitur etiam quoad vim coactivam ipsemet senatus, vel congregatio, non solum divisim et singuli, sed collective, quia etiam collective subest potestati superiori, a qua leges illæ suam vim habent et vigorem. Loquimur ergo de senatu habente potestatem legislativam, in quem a populo translata est tota potestas, sicut transferri solet in regem, vel principem supremum. Unde sicut princeps supremus non obligatur suis legibus saltem quoad vim coactivam, sed solum quoad directivam, et potest illas suspendere vel etiam abrogare : idem videtur dicendum de senatu habente supremam potestatem ; quod licet singuli seorsim legibus subjiciantur quoad vim coactivam, totus tamen senatus *collective* sumptus non obligeturiis legibus, nisi quoad vim directivam. Atque idem cum proportione dicendum videtur de capitulo generali alicujus ordinis religiosi, in quo resideat suprema potestas regendi ordinem : atque ideo potest condere leges quæ obligent omnes et singulos, atque ipsum etiam prælatum generalem : Capitulum tamen collective sumptum non obligatur iis legibus, nisi quoad vim directivam, quippe quod potest leges illas revocare, suspendere et abrogare, cum nemo in seipsum, vel in suum parem (quale erit aliud capitulum generale sequens) habere possitjurisdictionem, qua cogi possit et obligari.

in contrarium tamen esse videtur, quod solent ejusmodi senatus, vel congregationes, aut capitula edere interdum leges, quæ non

ordinantur ad singulos, sod ad ipsum senatum, vel capitulum : possunt ergo iis legibus obligaro, alioquin essent omnino inutiles, imo non essent leges, quarum proprius effectos est obligatio. Antecedens vero constat experientia, quia interdum decernunt, ne senatus, vel capitulum convocari possit, nisi in tali loco vel in tali tempore, vel in talibus circumstantiis : item ne ibi tractari possit de tali, vel tali materia, ne suffragia sint publica, vel etiam ne sint secreta, ct alia ejusmodi quorum observantia spectat ad ipsum senatum, vel capitulum collectivo sumptum ; ergo collective etiam possunt suis legibus obligari. Quærebatur itaque a me, quid in hoc puncto sentirem?

3 Dixi, imprimis certum videri, senatum habentem supremam potestatem legislativam, non magis nec aliter obligari suis legibus, quam obligentur suis alii principes supremi, ut pro certo supponit Suarez lib. in. *de legibus* c. 35. n. 1. Quod idem cum proportione dicendum est de capitulo generali, penes quod sil suprema potestas ordinis religiosi, ut cum aliis fatetur novissime Pelliz. to. π. *de Ilegul,* tr. ix. c. 8. n. 7. et ratio est clara, quia in his senatibus el capitulis procedit eadem ratio, quæ in aliis principibus supremis, quod nemo possit habere jurisdictionem et vim coactivam supra seipsum : quare solum obligari possunt ad eas leges servandas per vim directivam, sicut alii principes supremi ad suas leges servandas obligantur.

4 Unde rursus infertur, eumdem senatum, vel idem capitulum generale legitime congregatum posse leges a seipso, vel a senatu, aut capitulo procedente factas suspendere, vel cassare, quia omnis res per quascumquo causas nascitur per easdem dissolvi potest. Nec potuit habere majorem aucloritatem senatus, vel capitulum præcedens ad condendam legem, quam habeat senatus, vel capitulum subsequens ad eam dissolvendam. Hoc tamen itelligi debet, nisi ea lex per aliquam auctoritatem superiorem confirmata sit. In quo tamen advertendum est, capitulum generale regulare non posse revocare legem factam ab alio capitulo generali, quæ sit confirmata a Papa *ex certa scientia,* ut dicit cum aliis Pcllizzar. ubi supr. d. t. ix. c. 8. num. 7. vel cum clausula, ut *quidquid in contrarium factum fuerit, irritum sit,* ut loquitur Suarez libr. vi. *de legibus* cap. 26. num. 24. secus vero dicendum de statutis confirmatis solum in iorma communi ad majorem auctoritatem ct approbationem, quia adhuc lex illa non fit Pontificia, nec extrahitur ex sua natura eteonditione, ut cum Baldo, ct Bartolo notat Suarez ibi num. 12. ct Pcllizzar. n. 71.

Dixi tamen, hanc potestatem habere quodlibet aliud capitulum generale subsequens *legitime congregatum :* si enim non sit legitime congregatum, id facere non poterit. Et in hoc sensu potest capitulum generale indirecte obligare sua lege capitulum subsequens, scilicet proscribendo formam, qua debeat legitime congregari, et qua non observata, non censeatur legitime congregatum ; non enim poterit capitulum subsequens dispensare pro illa vice, aut revocare illam legem, ita ut etiam sine illa forma possit tunc censeri legitimum. Ad hoc enim prærequiritur, quod antea sit legitimum capitulum generale, alioquin nondum habet potestatem condendi, vel revocandi leges. Cum ergo non præsupponatur tale, illa forma non servata, non poterit dispensare, vel revocare legem pro illo casu. Poterit quidem, postquam est legitime congregatura, revocare illam legem ad casus futuros, quia jam supponitur habens parem potestatem cum capitulo præcedenti : non potest tamen dispensare etiam pro illo casu, quia nondum est legitimum capitulum, et ideo non habet potestatem parem cum capitulo legitimo, a quo lex illa condita fuit. Quod cum proportione debita applicari etiam potest ad senatum sæcularem habentem supremam potestatem condendi, vel revocandi leges, cum eadem sit ratio. Denique hoc ipsum, si attente consideretur, reperitur in summo Pontifice, qui, cum habeat semper parem potestatem cum omnibus suis prodecessoribus , non potest eorum legibus obligari quoad vim coactivam; imo potest eorum leges cassare et revocare. Adhuc tamen potest indirecte obligare successores eo modo, quo dicebamus, nempe præscribendo certam formam eorum electioni, qua non servata, electus non censeatur legitimus Pontifex, atque adeo non possit in eorum legibus dispensare. Sic proscripserunt formam, ut debeat eligi a duabus tertiis partibus Cardinalium præsentium, et novissime Gregor. XIV. proscripsit formam, ut regulariter fieri debeat electio per suffragia secreta, nisi in aliquibus casibus extraordinariis, quibus eligatur per compromissum, vel inspirationem et acclamationem communem omnium, nullo procedente tractatu. Iu qua lege non pos-

sont Cardinales, nec ipse electus dispensare pro illa vice, quia antequam servetur ea forma, nondum est Pontifex legitimus habens potestatem æqualem cum prædecessoribus. Idem ergo a fortiori dicendum erit de capitulo generali, quod possit hoc modo indirecte obligare suis legibus capitulum subsequens, impediendo ne sit capitulum legitimum, nisi servata tali forma ad congregandum capitulum præscripta. An vero ejusmodi leges fiant cum tanto rigore, impediendo legitimitatem et validitatem capituli sequentis, nisi forma servetur, pendet ex verbis quibus lex editur, quæ attente consideranda et ponderanda erunt.

6 Denique contingit, ut supra dicebatur, quod senatus, vel capitulum generale sua lege prohibeat, ne in senatu vel capitulo generali tractari possit de tali, vel tali materia. Sic Patres Societatis in congregatione generali sexta decreto xi. prohibuerunt, ne posset in congregationibus generalibus agi de mutandis in totum, vel in partem constitutionibus, nisi sub certis conditionibus, his verbis : « Ne liceat de iis, *scilicet constitutionibus immutandis,* in congregatione tractare, si quid unquam proponeretur, nisi ad plura medietate suffragia de eo tractanda statuatur. Ipsa vero deliberatio, et decretum non fiat nisi ad duas tertias partes. » Ejusmodi autem leges videndum est, quomodo obligare possint congregationes generales sequentes.

Dixi, ejusmodi leges utiles esse posse ad aliquos effectus. Primo, si fiant in aliquo senatu pleniori et superiori, et prohibeatur ne in senatu communi de aliqua materia agatur vel 'fatuatur; tunc enim senatus communis, qui inferior est senatu pleniori, obligabitur procul dubio ea lege, nec poterit illam revocare.

Secundum etiam erga congregationem sequentem, habentem parem auctoritatem, plurimum habet ponderis deliberatio facta a congregatione præcedenti , præserlim si cum exhortatione vehementi facta fuit, petens a successoribus ne a mente suorum Patrum in re tanti ponderis, et tamdiu considerata ullo tempore recederent; hanc ob causam societas Jesu in congregatione generali VII. decreto xi. cum quæreretur, an expediret, quod in congregationibus provincialibus decerneretur per suffragia secreta, et non publica (ut nunc fit) de cogenda, vel non cogenda congregatione generali, et omnes Patres enixe conspirarent in retinendo usu Societatis, et aliunde scirent se non posse condere legem adeo firmam qoam successores non possent abrogare: decretum suum concipi voluerunt, his verbis : « Censuerunt Patres omnes, nullo dissentiente, plurimis gravibusque ducti rationibus, nullo modo concedendum, ut per suffragia secreta de cogenda, vel non cogenda generali congregatione res in provincialibus congregationibus transigatur. Optabatque congregatio universa, nullo unquam tempore Societatem ab hac sententia discedere : quod per secretorum suffragiorum concessionem gravissima merito damna universae Societati inurenda sibi certo persuaderet, viamque sterni ad eam e veteri loco movendam, » in quibus verbis prudenter et docte illi Patres agnoscentes, se non posse legem condere quam ejus successores pares illis in potestate revocare non possent, obtestatione solum et exhortatione usi sunt, ut eos a lege revocanda continerent : quod, ut dixi, non parum efficax esse solet ut posteri a lege revocanda contineantur.

Tertio denique obligat lex illa singulos 8
saltem in illa communitate : quare nemo poterit etiam in senatu, vel congregatione de materia illa prohibita agere, nisi antea senatus, vel congregatio cum illo dispenset ut agere possit; lex enim, licet non obliget senatum collective sumptum, obligat singulos, et ideo oportet quod prius senatus collective auferat prohibitionem, quia ea non ablata peccaret contra legem et prohibitionem senator vel religiosus qui propria auctoritate legem transgrederetur. Loquendo tamen de senatu, vel congregatione collective sumpta, fatendum est quod, cum parem habeat auctoritatem cum eo qui legem condidit, possit in ea dispensare, vel eam suspendere aut revocare, ut sæpe dictum est.

J

DUBIUM XXI.

Utrum jurisdictio spiritualis possit accipi ex consensu partium, sicut accipitur de facto ex consensu jurisdictio civilis ?

Respondi, quæsitum posse fieri de duplici jurisdictionis genere; est enim quædam jurisdictio, quæ accipitur solum ex consensu partium, quæ ad vitandas lites compromittere solent, quod stabunt judicio alicujus viri prudentis, quem sibi arbitrum eligunt, quod quidem compromissum a lege non reprobatur, imo approbatur et fovetur, ut remedium opportunum ad vitandas molestias fori judicialis, ut constat ex 1.1, et toto titulo fi. *de receptis arbitris.* Hæc autem vere et proprie non est jurisdictio, sed est obligatio quædam orta ex pacto litigantium, qui se pacto mutuo obligant ad standum sententia: talis arbitri, ut bene cum aliis notat P. Molina tom. vi. *de Just.* disp. VIII. et disp. xxx. num. 1. El hæc est ratio, meo judicio, cur in causis criminalibus non possint partes compromittere in arbitrium, ut constat ex l. *non distinguemus,* 37. §. *Julianus, ff. dc receptis arbitris,* quia nimirum nemo potest puniri pœna corporali, vel etiam infamia, nisi a magistratu, qui habet in ipsum veram jurisdictionem etsupcrioritalem, qualem arbiter non habet, sed profert suum sensum, quo prolato, partes ex suo pacto obligantur ad standum compromisso. Altera ergo est vera et propria jurisdictio, quam habent principes acceptam a populo, vel alio justo titulo, et quam communicant judicibus et magistratibus inferioribus ad res civiles judicandas. Juxta quam distinctionem duplicis jurisdictionis ad propositum quæsitum respondendum est.

Si ergo sermo sil de jurisdictione primi generis, et impropria, quam arbitri accipiunt ab utraque parte compromittente; dixi, non posse a partibus tribui jurisdictionem spiritualem, nisi ad eas causas et ad eas actiones spirituales, ad quas poterant se licite pacto oneroso obligare. Cum enim tota jurisdictio arbitri tuudetur, ut diximus, in compromisso et pacto compromittentium ; nihil aliud erit quam obligatio partium ad res vel actiones spirituales praestandas. Quare, cum in materia beneficial! omnia pacta sint prohibita sub excommunicatione, et omnes similes obtentiones sint irritæ , invalida erunt omnia quæ ab ejusmodi arbitrio fierent. In aliis etiam materiis, et rebus spiritualibus illicite fit pactum de illis pro aliquo temporali. In iis vero materiis, in quibus licet spirituale pro spirituali pacisci (si quæ sunt) vel obligare se ad aliquid spirituale dandum, vel relinquendum, non video, cur non liceat promittere stare arbitrio alicujus tertii, quod esset in rigore constituere illum arbitrum in tali controversia.

Si vero sermo sit de jurisdictione secundi generis, quæ est vera et propria jurisdictio, certum est omnem jurisdictionem spiritualem veram ct propriam collatam esse a Christo Domino privative B. Petro, et ejus successoribus, dependentor a quibus eam participant omnes alii prælati ecclesiastici, singuli in suo gradu et ordine. Non potest ergo a subditis conferri alicui ejusmodi jurisdictio : esset enim contra Christi ordinationem, qui noluit, in ullo reperiri de facto jurisdictionem spiritualem, nisi dependentor a primo capite, qui est summus Pontifex, et consequenter perturbaret totum ordinem hierarchicum ecclesiæ Christian®, et subordinationem debitam ministrorum, donec reducantur ad primum caput, a quu omnes alii dependere debent.

Loquendo tamen dc statu possibili naluræ puræ, vel etiam de statu legis naturæ, in quo erant homines post lapsum Adami, non videtur negandum, quod sicut jurisdictio civilis esset radicaliter et originaliter a Deo, immediate autem esset in ipsa communitate perfecta, a qua communicari posset vel uni personæ vel pluribus, per quas administraretur : ita dicendum idem esset cum proportione de jurisdictione spirituali , ut probat late Suarez omnino videndus lib. IV. *de legibus,* cap. n. num. 3. et sequentibus. Quid vero dicendum esset de tempore legis scripte in ordine ad populum Judaicum, qui ei legi subdebatur, tractati idem Suarez ibi nu. 6. et sequentibus, qui videri potest : est enim res magis obscura propter limitationem, qua potestas data fuit sacerdotibus Levitis, de quibus et de eorum summo Sacerdote , non satis constat qualem et quantam jurisdictionem et potestatem habuerint ad condendas leges ia materiis spiritualibus. Loquendo

itaque de possibili, potuit etiam Deus in illo populo non alligare jurisdictionem spiritualem uni familiæ, sed relinquere illam penes communitatem, a qua aliis communicaretur, sicut diximus factum esse in lege naturæ, et sicut tempore etiam legis scriptæ poterat apud cos Gentiles qui observabant legem naturæ, et religionem ac cultum unius veri Dei retinebant.

DUBIUM XXII.

An *peregrinus incurrat excommunicationem latam ab episcopo illius loci, v. g. ob furtum ibi ab ipso commissum?*

1 Titius advena et peregrinus, dum esset in civitate Placentina, furatus est centum aureos, quorum dominus ignorans furem, facto recursu ad episcopum ejusdem civitatis, obtinuit ejus edictum contra furem, quicumque esset, ut intra tot dies restitueret, alioquin termino elapso, incurreret ipso facto excommunicationem. Quæsitum est, an Titius, etiamsi peregrinus esset, incurrere potuerit hanc excommunicationem ab alieno episcopo prolatam?

2 Suppono, esse quæslionem celebrem inter doctores, an peregrini obligenter legibus illius loci, in quo commorantur, quibusdam affirmantibus, quibusdam negantibus obligari, nisi in certis casibus quos excipiunt : de qua quæstione ultra alios videri possunt Suarez torn. I. de Relig. tract. II. lib. II. *de festis,* cap. xiv. et tom. *de legibus,* lib. III. cap. xxxiii. Thomas Sanchez lib. III. *de matrimon.* disp. XIX. Lessius lib. IV. cap. I. dub. viII. n. 51. et alii, quos affert. Diana part. 1. tract, x. resol. IS.

3 His suppositis, quaerebatur, an supposita sententia eorum, qui dicunt peregrinos non obligari legibus loci, in quo reperiuntur, nisi in certis casibus, fatendum sit, Titium ligari potuisse censura episcopi illius loci lata contra eum qui talem pecuniam furatus esset, nisi intra certum terminum restitueretur? Videbatur enim, etiam supposita illa sententia, incurrisse censuram, quia regula generalis est, quod quilibet ratione delicti sortitur forum loci illius in quo delinquit : quare etiam contra advenas et peregrinos illae transeuntes procedit judex sœcnlaris, et punit eos pœna etiam capitali ob delicta ibi commissa. Contra hoc tamen ex adverso opponebatur, quia si precise ratione delicti puniri ibi potest, hæc punitio pertinebit ad eum judicem ad quem pertinet cognoscere de illo delicto, qui est judex sæcularis. Supponimus enim, Titium esse merum laicum, et furtum non fuisse rei sacræ, nec de loco sacro : non ergo pertinet ad episcopum punire eum, qui nullo modo ejus subditus est. Potest quidem episcopus excommunicare incolas illius loci, si non restituunt, quæ furto acceperunt : id tamen facit, quatenus spectat ad eum procurare salutem spiritualem suarum ovium; quæ cura respectu Titii, qui non est ejus ovis nec subditus, non videtur ad episcopum pertinere, atque adeo nullum habet titulum ad eum excommunicandum, quia, sicut sententia pastoris timenda est, ita non videtur timenda sententia ejus, qui non est pastor illius, contra quem talis sententia profertur.

Hæc pro utraque parte afferebantur. Ego 4 dixi, Titium non incurrisse excommunicationem, et hoc procedere, sive sequamur sententiam negantem peregrinos obligari legibus loci, in quo reperiuntur, sive sequamur sententiam contrariam id affirmantem ; nemo enim magis sententiam affirmantem sequitur quam P. Suarez, qui vult omnino, eos obligari legibus loci in quo reperiuntur : et tamen idem in tomo *de censuris,* disp. V. sect v. an. 7. usque ad 15. late probat peregrinum non ligari sententia speciali, vel generali episcopi illius loci, quæ inferat excommunicationem, qui id probat ex ca. *a nobis,* I. *de sententia excommunicationis,* ubi Pontifex universaliter dicit, sententiam excommunicationis latam his verbis : *Quisquis furtum fecerit, excommunicabis sit;* non comprehendere nisi subditos illius qui sententiam protulit. Ratio vero qua ipse Suarez utitur, videtur mihi satis efficax, quia nimirum debet esse differentia inter statutum et sententiam ; nam statuta respiciunt territorium; sententia vero solum respicit personas subditas, ubicumque sint. Quare statuta sui domicilii non obligant subditum extra illud territorium degentem : sententia vero proprii pastoris obligat subditum etiam extra territorium commorantem. E contra vero statuta in sententia communi obligaut etiam peregrinos, quia convenit cos conformari

moribus d legibus loci ubi sunt : sententia vero excommunicationis non potest eos ibi obligare, nisi prius subditi sint sententiam proferentis; sententia enim non facit subditum, sed debet illum invenire subditum, ut legitime proferatur : ille autem peregrinus ante sententiam non orat subditus hujus episcopi, cum habeat alibi suum proprium pastorem et episcopum : non ergo potuit dirigi sententia illa ad hunc peregrinum non subditum proferenti sententiam.

Dices, fleri subditum ratione delicti, atque adeo posse peregrinum puniri ab episcopo hujus loci, cui ratione delicti ibi commissi subditus factus est. Hæc tamen responsio in hoc, ut bene indicat Suarez, locum non habet; quia delictum immediatum ob quod fertur excommunicatio, est inohedientia ct contumacia subditi non obedientis episcopo prohibenti furtum, vel praecipienti restitutionem : ad hanc autem inobedientiam et contumaciam necessario supponitur, quod episcopus potuerit illi praecipere restitutionem : cum autem supponamus episcopum non posse per sententiam (quidquid sit per statutum) præcipere subdito alterius dioecesis ob defectum subjectionis requisitæ, non potuit supponi delictum inobedientiæ et contumaci®, quod immediate puniatur per excommunicationem. Quamvis autem furtum ipsum delictum sit contra legem naturæ; per hoc tamen nullum statutum, vel lex ecclesiastica ipsius episcopi violata fuit: quare de peccato illo poterat cognoscere episcopus in ordine solum ad salutem animarum suorum subditorum, quorum curam spiritualem ex officio habere debet ; non tamen potest illos excommunicatione punire, nisi subsequatur inohedientia ad præceptum illis impositum restituendi; quod præceptum peregrino imponere non potest, qui solum obligari potest ad summum legibus et statutis ipsius episcopi, non vero præceptis, aut sententia speciali vel generali, nisi praecesserit aliud delictum pertinens ad forum episcopi, ratione cujus factus sit ejus subditus. Non ergo restat titulus, ob quem Titius potuerit illa excommunicatione comprehendi, quæ prolata fuit, non per statutum, sed per sententiam generalem vel specialem episcopi cujus Titius subditus non erat.

Unde aliter dicendum esset, si delictum a Titio commissum, esset prohibitum lege ecclesiastica de jure communi canonico, vel lege Pontificia sub excommunicatione, et aliis pomis a judice ecclesiastico infligendis; tunc enim Titius ratione delicti ibi commissi sortiretur forum episcopi illius loci, in quo deliquit, et ab eo puniri posset : quia jam tunc præcederef verum delictum lege ecclesiastica prohibitum, et ratione illius fieret subditus judicis ecclesiastici illius territorii, in quo deliquit, quod concedi debet tam in opinione eorum, qui negant peregrinos obligari legibus propriis loci illius, quam in opinione eorum qui id concedunt. Utrique enim fatentur, peregrinos obligari legibus juris communis, atque adeo delinquere illas violando : quare ratione veri delicti debent pertinere ad forum judicis illius loci ; idque videmus in praxi observari, ut peregrini delinquentes in causis fidei judicentur ct puniantur ab episcopo loci illius, in quo delictum committitur, ct non remittuntur ad episcopum domicilii, ut cum aliis testantur Carena *de officio sanctæ Inquisitionis* part. I. tit. iv. ŋ. 17. ct Bordomis *in sancto Tribunali* cap. XL. q. vu. n. 9. quia jam tunc præcedit verum delictum, ratione cujus sortitur forum episcopi illius loci; imo prævalet episcopus loci delicti episcopo domicilii, quia fortius et firmius radicatur et acquiritur jurisdictio ratione delicti, quam ratione domicilii, ut observant cum aliis prædicti doctores.

DUBIUM XXIII.

An licitum sit in dote pactum, ut restitui debeant totidem numini aurei, stante fere certitudine, quod valor auri crescere debeat?

Placentiæ dos hoc adhibito pacto consignata fuit in monetis aureis, ita ut maritus, vel ejus hæredes, quando dos restituenda esset, deberent reddere totidem scuta aurea quot acceperant. Erat autem fere certum, quod valor auri successive crescerc deberet : quare mille scuta aurea, v. g. quæ tunc valebant 1500. scuta monetæ, postea tempore dotis restituendæ valitura essent 2000. scuta monetæ, vel certe multo plus, quam nunc valerent : quare stante hoc pacto, dos restituenda erat cum incremento notabili. Unde illicitum videri poterat pactum illud

ex regula generali, quod in mutuo non possit apponi pactum reddendi pecunias ejusdem speciei, et in eadem mensura et numero, quando creditur tempore solutionis majorem futurum esse valorem illius pecuniæ; nisi vel ratione lucri cessantis aut damni emergentis, vel nisi mutuans servaturus <yat pecunias suas usque ad tempus illud majoris valoris, ut cum aliis dixi t. II. *de Justifia, et jure,* disp. XXV. sect. vu. n. 125. juncto ŋ. 118 et seqq. quia, si hoc liceret, posset mutuans lucrari ex mutuo cum detrimento mutuatarii, quod esset licitam reddere usuram.

Respondi tamen cum aliis theologis doctissimis, qui consulti fuerunt, in casu proposito pactum fuisse licitum, nisi forte adesset in loco illo statutum aliquod prohibens in dotibus ejusmodi pacta. Ratio potissima erat differentia magna, quæ est inter dotem et mutuum : nam in mutuo ad ejus justitiam requiritur omnimoda æqualitas inter datum et acceptum, ne mutuatarius plus minusve reddat quam accepit: si enim mutuans plus recuperat, sine titulo ullo id accipit. In dote vero non requiritur hæc æqualitas : nam, licet dos detur viro ad alendam uxorem et sustinenda onera matrimonii : sæpe tamen dos ad hoc non sufficit, et tamen non fit injuria viro, qui sciens et volens subire voluit ea onera sine dote sufficienti. Imo aliquando ipse vir dotare solet uxorem, quod quidem ante contractum matrimonium fieri semper potest, ut cum communi docet Th. Sanch. l. VI. *de matr.* disp. VII. nu. 2. Aliquando etiam post contractum matrimonium id fieri potest, ut observat idem Sanch. ibi. n. 3. Et quidem sæpe summus Pontifex in dispensationibus imponit viro obligationem dotandi uxorem, antequam eam ducat, ut observat idem Sanch. l. VIII. *de matr.* disp. XXXV. n. 6. Sicut ergo potest maritus dare partem, vel totam etiam dolem uxori, poterit obligare se ad reddendam dotem cum majori valore quam accepisset : quia hoc totum in rigore non est aliud, quam augere ex suis bonis dotem uxoris, dum accepit 1500. scuta monetæ, et fatetur se debitorem 2000. scutorum, cum se obliget ad reddenda totidem scuta aurea, quæ eum valorem habebunt tempore solutionis, seu restitutionis dotis, quod confirmari potest ex alio statuto ejusdem civitatis Placentiæ, quo maritus obligatur, ut soluto matrimonio reddere debeat dotem cum auctario, nimirum addendo 30. pro singulis 100. quæ accepit; ad quod augmentum se jure Ipso maritus implicite obligat. Potest ergo explicite se obligare ad illud aliud augmentum incrementi valoris monetæ, quam accipit, quia quod lex potest facere per obligationem implicitam, videtur posse ipse facere per consensum et obligationem explicitant.

Solum posset obstare, quod hæc promissio, quamvis non sit contra justitiam, videtur tamen esse contra legis prohibitionem, qua universaliter prohibentur donationes irrevocabiles inter virum et uxorem, quæ prohibitio extenditur etiam ad donationes factas ante initum matrimonium, quando earum effectus non præcedit matrimonium, sed refertur ad tempus contracti matrimonii, ut cum aliis observat Th. Sanch. lib. VI. *de matr.* disp. VII. n. 2. ubi dicit, dotis constitutionem a viro factam ante contractum matrimonium, relatam tamen ad tempus quo matrimonium contractum sit, non subsistere. Talis autem videtur promissio hujus augmenti, cum non sit habitura effectum, nisi matrimonio secuto.

Ad hoc tamen responderi potest, quidquid sit, an referatur hæc promissio ad tempus subsequens, de quo dubitari potest, sed tamen non referri ad tempus stantis matrimonii, sed ad tempus matrimonii soluti, quo tempore dotis restitutio facienda est; duo enim tempora solum considerari possunt in hac promissione. Unum est tempus quo promissio fit; et hoc plane est ante initum matrimonium. Alterum est tempus quo ponenda est exeeutio obligationis, et hoc est etiam tempus post solutum matrimonium, quando dos debet restitui uxori, vel ejus hæredibus. Neutrum autem tempus est constantis matrimonii, quare ex eo capite non potest impugnari promissionis valor, quia in hoc casu videtur potius locum habere alia regula, quam tradit idem Sanch. dicto lib. VI. disp. m. n. 8. quod scilicet validæ et irrevocabiles sunt donationes conjugum, quando referuntur in tempus soluti matrimonii, quia paria sunt facere tempore permisso, et in idem tempus referre, ex l. *in tempus, ff. de hæred. inslit.* Adde, illas solum donationes prohiberi inter virum et uxorem quæ gratiosæ sunt, non quæ continent pactum onerosum, ut cum communi doctorum observat idem Sanch. dicto lib. VI. disp. v. n. 1. ubi ex eo probat, validum esse pactum quo ante initum matrimonium alter conjux

reniinlAl *Inoris* futuris constante matrimonio in iis Provinciis, ubi ejusmodi hiera dividuntur inter utrumque conjugem : quia nimirum illa non est donatio, sed contractus onerosus, cum sit. integrum cuilibet illorum non aliter velle matrimonium, nisi servatis coitis conditionibus, quod idem in casu nostro procedit, cum sponsa nolit matrimonium contrahere, nisi hoc pacto et conditione adhibita, quod dos restituenda sit in totidem scutis aureis, etiamsi valor interim, prout creditur, augmentum habere debeat. Ad omne denique dubium tollendum et reddendam omnino firmam et irrevocabilem illam promissionem, dixi addi posse juramentum, quia, quamvis donationes inter conjuges revocabiles sint; quando tamen juramento donantis confirmantur, manent firmæ et irrevocabiles, ut cum communi sententia probat bene idem Sanch. dicto lib. VI. disp. xi. num. 2. clseqq. et probari potest ex iis, quæ late diximus tom. 11. *de Justitia, et jure,* disp. XXII. sect. vili. num. 202. et seqq. ubi diximus, contractus qui secundum se essent validi, jure tamen humano facti sunt revocabiles et rescindibiles, manere iirmos et irrevocabiles quando juramento confirmantur : talis autem est donatio inter conjuges, quæ ex natura quidem sua valida est, sed jure humano facta est revocabilis et rcscindibilis a donatore ante mortem ; si ergo juramento confirmetur, amittet hanc totam revocabilitatem, quam jure humano sortiebatur. Vide quæ ibi lato de hoc dicta a nobis sunt.

DUBIUM XXIV.

An *tuti sint in conscientia parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem legitimæ débitée, et cogunt eas renuntiare legitimæ?*

Supponendum est, de jure communi, quamvis filia accipiens dolem a patre dicat, se contentam esse ea dote, et renuntiare païenne hæreditati ; pactum tamen illud esse invalidum, et eo non obstante posse filiam postea petere complementum suæ legitimæ portionis, ut habetur ex l. *pactum dotale,* Cod. *de* coltatwnitus, l. *si quando,* Cod. *de pactis, et* cap. *quamvis pactum, de pactis,* l. 6. et in hoc conveniunt doctores, quos afferunt, ct sequuntur Molina to. I. *de Justitia, ctjure,* tract. II. disp. cxlix. et Th. Sanch. lib IV. *consil.* cap. xxxiv. n. 5. Si tamen ejusmodi pactum juramento confirmetur, validum est, et in utroque foro debet observari, ut habetur in dicto cap. *quamvis pactum,* ct tradunt doctores apud prmdictosMolinam, et Sanch. locis citatis, qui Sanch. idem docuerat lib. IV. *de matr.* disp. IX. num. 13.

Hoc supposito, ad dubium in titulopropositum respondi primo, si tilia coactione, vel fraude inducatur ad cam renuntiationem faciendam, parentes non esse tutos in conscientia, sed debere filiæ suam libertatem restituere, cum consensus vi, vel fraude extortus obligetsemper ad restitutionem illum, qui vim vel dolum apposuit, videatur Sanch. lib. IV. *de matr.* dicta disp. IX. n. 13. ubi de nostro casu in terminis loquitur : qui addit, idem procedere, quando metus non est cadens in constantem virum, sed levis, et tamen injuste illatus, quod quidem in mea sententia intelligendum est cum distinctione, quam late explicui et probavi to. II.de *Justitia, etjure,* disp. XXII. sect. vu. num. 135. et seqq. ubi dixi, id verum esse, quoties metus injuste illatus fuit causa contractus; causa, inquam, vel totalis, vel partialis, ita tamen, ut vel illo solo metu remanente, et ablatis aliis motivis, adhuc contractus fieret, vel saltem ablato metu , et remanentibus aliis motivis, quæ nunc proponuntur, contractus non fieret, nisi aliquod aliud motivum novum proponeretur, quod loco metus cessantis subrogaretur. Si enim metus ita partialiter movet, ut ille solus non sufficeret, et cessante metu adhuc contractus fieret propter alia motiva nunc proposita, non est cogendus metum inferens ad plenam restitutionem, vel rescissionem contractus, sed solum ad partem damni resarciendam majorem, vel minorem, juxta majorem, vel minorem influxum, quem metus habuit, secundum computum ibi a me adductum, ubi hæc omnia latius explicui ; et quando, et quomodo id locum habere possit in metu reverentiali : tunc nimirum, quando implicite continet metum mali injuste inferendi a persona, quam reveremur : et n. 142. dixi, idem cum proportione dicendum esse de dolo levi, quando fuit causa totalis vel partialis, quoad obligationem rescindendi con- 2

tractum, vel restituendi solum quoad partem damni illati.

3 Si vero pactum, et renuntiatio confirmata fuit a filia cum juramento, debet quidem illud observare ob religionem juramenti, quia tamen injustitia præcessit ex parte parentis injuste cogentis, poterit filia petere prius a prælato relaxationem juramenti injuste ab ipsa extorti, et ea obtenta, nullam habet obligationem standi pacto, quod supponitur a coactione injusta taliter processisse, ut sine illa non fieret, de quo late videri potest Th. Sanch. lib. III. *in Decal,* cap. χπ. et alii, quos retuli et secutus sum dicto tom. II. *de Justitia,* disp. XXII. sect. vin. num. 187. et 195.

4 Restat tamen dubium, si filia non fuit per coactionem injustam, vel dolum inducta ad eam renuntiationem faciendam : ignorabat tamen ejusmodi renuntiationem legibus irritari, êt tamen dole præsenti contenta renuntiavit legitimæ paternæ, et renuntiationem juramento confirmavit, an ea solum ignorantia sufficiat ad impediendum valorem renuntiationis, atque adeo obtenta relaxatione juramenti a prælato ecclesiastico, possit tamen in foro conscicntiie non stare renuntiationi a se factæ. Sed revera hoc subterfugium raro prodesse poterit filiæ, si aliunde metus et dolus non intercessit, quia eo ipso quod filia renuntiat juri quod habet ad legitimam, scire videtur, se habere aliquod jus, cui renuntiet, vel saltem dubitat an illud habeat, nam circa certo impossibilia non versantur contractus humani : quod autem nesciat hoc jus majus fundamentum habere in legibus irritantibus ejusmodi renuntiationem sine juramento factam, parum refert, cum habeat voluntatem efficacem abdicandi a se illud jus, undecumque proveniat, et ad hunc finem apponat jusjurandum ut prosit quantum prodesse potest ad firmiorem abdicationem. Ex hoc ergo capite difficile liberari potest filia ab obligatione standi pacto quod juramento confirmavit.

An vero ejusmodi renuntiatio juramento 5
confirmata excludat filiam, vel filium renuntiantem a successione, etiam quando pater intestatus decedit, videatur Sanch. lib. IV. *consil.* c. i. dub. xxxiv. n. 25. An autem excludatur renuntians a successione mediata, v. g. si frater renuntiantis successit in bonis paternis, et postea ipse moriatur ab intestato, '-ideatur idem Sanch. ibi. n. 28. et quid, si moriantur vivo parente, filii omnes, et filiæ qui extabant tempore factæ renuntiationis, vide ibi n. 31 et seqq. Denique, an hæc renuntiatio noceat non solum renuntianti, sed etiam ejus filiis, et descendentibus, vide eumdem ibi n. 39. et sequentibus.

.dL

ALIQUOT RECENTIORES

PONTIFICIÆ CONSTITUTIONES

AD MORALEM THEOLOGICAM SPECTANTES

ALIQUOT RECENTIORES

PONT1FICIÆ CONSTITUTIONES

AD MORALEM THEOLOGICAM SPECTANTES

S9. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIII

CONSTITUTIO

Qua Litteræ Apostolicæ Gregarii XIV. excipientes quadam delicta circa eccclesiasticam immunitatem laicorum inquisitorum, nonnulla insuper opportune præscribendo, confirmatur, et ampliatur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Ex quo, divina disponente clementia, ad supremum universi Christiani populi regimen assumpti fuimus, considerantes debitum, quo obstringebamur, ecclesiarum , sacrorumque locorum immunitatem sartam tectam, inviolatam ubique custodiendi inter graviores suscepti apostolici ministerii curas merito recenseri : diu , multumque rationes. ac media nobiscum expendere non omisimus , quibus ipsa immunitas in pristinum venerationis et reverentia.* locum restitui posset, ac in omnibus orbis catholici regionibus ita observaretur, quemadmodum prisca illa majorum nostrorum disciplina, et vetus canonicarum sanctionum norma praescripsit. Dum hæc sollicito animo revolveremus, in oculos primum incurrit celebris illa constitutio a fel. rec. Gregorio Papa XIV. praedecessore nostro edita, quæ incipit *Cum alias,* qua quidem constitutione idem Gregorius prædecessor pro pastorali zelo suo hunc ipsum in scopum intendens facultates, et indulta a quibusdam Romanis pontificibus, ac praesertim a S. PioV. et Sixto etiam V. praedecessoribus itidem nostris, tunc suis, concessa aliquibus principibus, eorumque officialibus, et magistratibus extrahendi, ac abducendi ab ecclesiis, aliisque locis immunibus certorum criminum reos, et delinquentes, reformavit, moderatusque fuit, simul autem delictorum frequentis , unde publica tranquillitas maxime perturbatur, occurrere volens, ac impedire, quantum licebat, ne aliqua graviora a pravis hominibus patrarentur sub certa impunitatis spe,quam ex confugio ad loca immunia sibi parabant, nonnulla expressit, et explicavit crimina, et casus, in quibus laicos delinquentes ecclesiastica immunitate nequaquam gaudere voluit et decrevit; ac insuper judices constituit, qui in occurrentibus casibus an delictum esset necne in eadem Gregoriana constitutione exceptum, cognoscere et declare deberent ; certamque demum formam in extractione praedictorum delinquentium a *locis* immunibus observandam stabilivit, et inviolabiliter ab omnibus perpetuo observari mandavit, quemadmodum in praedicta constitutione Anno Incarnationis Dominicae 1391. nono Kalend. Junii promnlgata ulterius continetur.

v«rir * TStiSh"' Qooniam *vero post editam hujusmodi constitutionem oh varias doctorum* eam inter- *Pre'an,'nrn sententias, et* variam itidem Curiarum *ecclesiasticarum in* illius execution? praxim multiplices contentiones super voro, *nctoque ejus* sensu inter ecclesiastica, ot Sffcularia tribunalia exortæ fuerunt ; quamplnres Romani pontifices, ac prosertim piæ room. Clemens IX. Clemens X. et Clemens XI prodecessores similiter nostri, de præfatis contentionibus dilucida casuum exceptorum explicatione submovendis non semel, sicut accepimus, deliberarunt, faciliorcmque insuper eos probandi, et declarandi methodum, ut ejusdem Gregorii prædecessoris mens plenius execution! demandaretur, curiis ecclesiasticis proscribere cogitabant; sed ab aliis distracti curis, ac interim morte præventi, destinata perficere nequiverunt. Hinc igitur est, quod nos omnino expedire arbitrantes, ut ejusmodi controversiis finis aliquando imponatur, eorumdemque prodecessorum pio, atque salubri proposito inhærentes, motu proprio, ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, hac nostra perpetuo valitura constitutione, in primis providam memorati Gregorii prædecessoris constitutionem cum omnibus et singulis in ea contentis, atque dispositis amplissime confirmamus, approbamus, et innovamus, ct quatenus opus sit, criminum in illa exceptorum reis, et delinquentibus immunitatem ecclesiasticam suffragari nequaquam iterum, ac de novo decernimus, et declaramus. Præterca non absque gravi animi nostri dolore animadvertentes ob auctam, atque in dies invalescentem perversorum hominum malitiam sæpe, ac sæpius nonnulla alia gravia crimina perpetrari, quæ non minus quam illa in Gregoriana constitutione, ut profertur, excepta, publicam quietem perturbant, proinde ad delinquentium audaciam, acejusmodi delictorum frequentiam, quantum fieri poterit, coercendam, pro Apostolici muneris nostri debito, ea, quæ inferius explicabuntur, statuenda consuimus.

Grtfeciixn-. ronEnniiür.

Cum itaque prodicta Gregoriana constitutione cautum sit, ut publicis latronibus, viarumque grassatoribus, qui itinera frequentata, vel publicas stratas obsident, aut viatores ex insidiis aggrediuntur, immunitas ecclesiastica minime suffragetur·, non lexis autem luter doctores emerserit controversia, an quis ex unico actu publicus latro, et grassator dici *possit, vel plures ad id* actus requirantur ; *Nos ejusmodi controversiam dirimere* intendentes, *unicam tantum* grassationem in via publica, aut vicinali *admissam* sufficere ad hoc, ut quis publicus latro, et grassator dici valeat, dummodo tamen grassati mors aut membrorum *mutilatio* secuta fuerit, tenore præsentium definimus, ct declaramus. *Vma* *famuitib* mS

Insuper ab ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus, atque repellimus, et pTo exclusis atque repulsis haberi volumus, nedum eos qui homicidia aut mutilationes membrorum in ecclesiis, earumve ccemeteriis committere audent, quemadmodum in Gregoriana constitutione sancitum est : verum etiam eos, qui stantes in ecclesia, vel coemeterio , interficiunt stantes extra ecclesiam, vel coemeterjum , aut ipsis membrum mutilant: necnon cos qui stantes extra ecclesiam aut coemeterium, occidunt stantes intra ecclesiam vel coemeterium, aut iis membrum mutilant : ac eos tandem qui confugientibus vim inferunt, atque ipsos ab ecclesia, aliove loco immuni violenter extrahunt et abducunt : Declarantes in quatuor promissis casibus ejusmodi reos non illius tantum ecclesiæ, quam violarunt, sed cujuscumque etiam alterius ecclesiæ immunitate gaudere nequaquam posse, aut debere. Qm lw «m frm- imSt, eti,eilulk*

Ad hæc in crimine assassinii non modo mandataries, qui in ipsamet Gregoriana constitutione aperte excipiuntur, sed etiam mandantes, qui certum præmium aut mercedem, sive in pecunia, sive in aliis rebus tradiderint, aut promiserint, quamvis promissio nullum habuerit effectum , dummodo assassinium reipsa patratum fuerit, ab ecclesiasticæ immunitatis beneficio excludimus, ac pro exclusis perpetuo haberi volumus et mandamus. M)ndilri cr™ nua-to.

Excludimus pariter et repellimus, atque privamus ejusdem immunitatis privilegio interficientes proximum suum animo promeditato, ac deliberato : falsificantes litteras Apostolicas : ministros montis pietatis, vel alterius publici tolonii, aut Banci pro depositis principis, privatarumque personarum destinati, furtum, autfalsitatem in prodictis locis committentes, cujus ratione arca pecuniaria ita minuatur, ut pœnæ ordinariæ locus sit : conflantes, adulterantes, vel tondentes quascumque monetas aureas, vel argenteas etiam principum exterorum quoties- AW

cumque in loco, aut provincia, ubi crimen admittitur, liberum habeant usum et commercium, vel ipsas monetas conflatas, adulteratas, aut detonsas scienter ita expendere, et erogare præsumentes, ut fraudis conscii, atque participes censeri possint : Illos demum, qui sub nomine curiæ sese introducunt in alias domos animo ibidem perpetrandi rapinas easnue reipsa committunt cum homicidio, aut mutilatione membrorum alicujus ex domesticis earumdem <edium vel etiam extranei; quem'ibi forte reperiri contigerit, dummodo homicidium, vel membrorum mutilatio sequatur.

Omne» dociorom tui tribunetakprawnlionTanliaprohi-

Cæterum cum diuturna experientia compertum fuerit curias ecclesiasticas in casibus qui hactenus evenerunt, difficulter probare, et consequenter declarare potuisse delictum, pro quo quis ad ecclesiam confugeraf fujsse comprehensum in numero exceptorum propter vanam earumdem cunarum praxim, et varias pariter opiniones doctorum, qui antedicti Gregorii prædecessoris mentem quoad normam ab ipso praescriptam, recipiendi probationes, et procedendi ad declarationem criminum exceptorum interpretari voluerunt : Statuimus, præcipimus, et mandamus nullam in hoc de cætero haberi rationem cujuscumque interpretationis ejusdem Gregorianæ constitutionis, quæ a quocumque doctore prodierit, neque praxis a quibuslibet curiis, aut tribunalibus invectae, imo nec quarumcumque declamationum, quæ ab hujus almæ Urbis nostræ tribunalibus,sive etiam a congregatione venerabilium Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium immunitati ecclesiasticæ præpositorum emanaverint, quatenus præsenti nostræ constitutioni adversentur ; sed in occurrentibus casibus normam hic a nobis præscribendam inviolabiliter ab omnibus observari volumus et sancimus.

Quotiescumque igitur curia ecclesiastica a curia saeculari fuerit requisita, ut laicum aliquem delinquentem e loco immuni extrahi, ac illi consignari faciat, eaque super delicii excepti qualitate, ac personæ extractæ subministrata, vel acquisita sint indicia, quæ ad capturam decernendam sufficere videantur; tunc curia ecclesiastica ad ejusdem delinquentis extractionem ab ecclesia, aliisve locis immunibus, ope, ac medio suorum executorum, implorato etiam quatenus opus sit brachii sæcularis auxilio, et cum interventu personæ ecclesiasticæ ab episcopo deputandæ, procedere teneatur, extractumqne ad suos carceres asportari, ac ibi sub tuta custodia detineri curet, et faciat. Ubi vero ex processu informativo desuper conficiendo constet de crimine excepto , ac insuper adversus eumdem extractum talia resultent indicia, ut crimen ab eo fuisse patratum moraliter credi possit (quæ quidem indicia juxta regulas juris vocantur ultra torturam) eo tamdem casu præfatum extractum ministris, et officialibus curiæ sæcularis tradere, et consignare possit, ac debeat, exacta tamen, receptaque prius ab ipsis obligatione in forma juris valida restituendi extractum ecclesiæ sub pmr.a excommunicationis latæ sententiæ nobis, ac pro tempore existent! Romano pontifici reservatœ, quatenus idem extractus indicia contra ipsum acquisita in suis defensionibus purget, ac diluat. Quod si ea minime purgaverit, et vere delinquens repertus fuerit, curiæ sæculari in ipsum tali casu, ut juris esse censueritagere, atque procedere licet.

Præterea considerantes sæpe dictum Gregorium prædecessorem in sua constitutione optimo quidem jure sanxisse, ut soli episcopi, et non alii episcopo inferiores, etiamsi locorum ordinarii sint, aut nullius dioecesis, aut conservatores a sede Apostolica specialiter, vel generaliter deputati cognoscere, et declarare valeant an delicta, pro quibas inquisiti ad loca immunia confugerunt et in eis se receperunt, sint, necne de genere ac numero exceptorum : Nos providam ejusmodi dispositionem approbantes et confirmantes, eique inhærentes, motu, scientia, ac potestatis plenitudine similibus tenore præsentium quibuscumque magistratibus, officialibus, et ministris sæcnlaribus, necnon quibusvis aliis personis cujuscumque gratius, *et conditionis existant,* etiamsi imperiali, regia, ducali, aut alia quavis mundana dignitate, aut auctoritate præfulgeant, districte interdicimus, ac inhibemus, ne hujusmodi causis, vel conficiendo processu, vel inquisitos extrahendo a locis immunibus, vel declarando crimina ab eis admissa esse de exceptis in Gregoriana, aut in præsenti nostra constitutione, ullo pacto se se ingerant aut immisceant. Quod si secus quidquam attentare præsumpserint, ex nunc omnia in contrarium praemissorum gerenda irrita et inania, nulliusque roboris vel momenti perpetuo fore, ipsosque attentantes in censuras, et alias pœnas a sacris canonibus, et conati-

Epixopi exapûns

Intionihiis Aposlolkis adversus eos qui jurisdictionem ecclesiasticam quoquo modo Iffdnnl, ac violant, inflictas incurrere decernimus ot declaramus : volentes, intendentes, ac expresse mandantes, quod omnimoda cognitio, atque judicium de criminibus in Grégoriens constitutione exceptis, et a nobis superius explicatis, tum etiam de aliisquæ in præsenti nostra constitutione adjicienda, et similiter excipienda duximus; quemadmodum, utpræfertur, adjecimus ct excepimus, ad episcopos tantum privative quoad omnes alios, perpetuo spectet, atque spectare debeat; et donec ipsi in occurrentibus casibus declaraverint delictum esse de exceptis, et cetera omnia a nobis superius constituta adimpleverint, inquisitos ecclesi® vel alterius loci sacri, ad quem confugerunt, immunitate gaudere tuto debere, ac in ea conservandos et manntenendos esse statuimus, præcipimus et mandamus.

Admonitio friÎSü

Universos demum, et singulos venerabi-,es ira,rcs nwtros patriarchas, primates, archiepiscopos, et episcopos, quos hujus noslræ constitutionis exeeutores deputamus, in visceribus Domini nostri Jesu Christi hortamur, et paterna charitate admonemus, ut quanti momenti sit hoc negotium , serio cogitantes, in occurrentibus casibusqualitatem testium et probationum pondus summo studio, ac vigilantia scrutentur, omnernque fraudem et dolum procul arceri satagant, quin etiam sacerdotali pectore, quotiescumque opus fuerit, iis omnibus obsistant, qui ejusdem præsculis constitutionis exeeutionem ac observantiam quomodocumque temerario ausu impedire præsumerent. In reliquis porro casibus tam in hac nostra, quam in Gregoriana constitutione non exceptis memores quam acriter semper, et qua eximia, ac prorsus singulari animi fortitudine majores nostri pro ecclesiastica libertate, ac immunitate pugnaverint, nihil de illa imminui permittant, neque sacris juribus labem ullam irrogari patiantur, sed ea pari sane zelo, atque constantia tueri curent ab omni tamen tumultu, ac perturbatione cavendas, ne jactantia causa potius quam miserationis, et juslitiæ titulo ecclesiastica privilegia asserere velle videantur.

Decernentes easdem présentes litteras, et in eis contenta quæcuinque semper valida, iiima, et efficacia txislereacfore, suosque integros atque plenarios effectus ubique sortiri et oblinere, ac ab omnibus et singulis ad quos spectat, ot pro tempore spectabit quomodolibet in futurum inviolabiliter et inconcusse observari; sicquo ct non aliter in præmissis per quoscumque judices ordinarios, et delegatos etiam causarum palatii Apostolici auditores , ac S. R. E. cardinales etiam de latere legatos, et Apostolicæ sedis nuntios, aliosve quoslibet quavis præeminentia, et potestate fungentes, ac functuros, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, ac auctoritate, judicari et definiri debere, ac irritum et inane si quid secus super his , a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscumque cancellariæ nostræ Apostolicæ regulis, necnon quorumcumque prædecessorum nostrorum litteris Apostolicis, privilegiis , induitis, et facultatibus quibusvis personis, etiam speciali mentione dignis, et quavis quantumcumque sublimi dignitate et auctoritate fulgentibus, et ex quibusvis etiam gravibus ac urgentissimis causis, sub quibuscumque tenoribus et formis, et cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, efficacissimis, et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis decretis etiam motu , scientia, et potestatis plenitudine similibus, etiam consistorialiter ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, confirmatis, et immutatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro sufficienti illorum derogatione de illis, eorumque specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu queevis alia expressio facienda ; aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, illorum omnium, et singulorum tenores, formas, et occasiones, ac alia etiam speciali expressione digna præsentibus pro pleno, sufficienter expressis, insertis, ac servatis respective habentes, ac vice duntaxat, illis alias iu suo robore permansuris, ad præmissorum effectum specialiter, et expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumquo.

Ut autem præsentes Litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, et nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas ecclesiæ Lateranensis, et basilicæ principis Apostolorum, necnon cancellariæ apostolicæ, curiæque generalis in monte citatorio, ac in acie campi

Flsoœ de Urbe, ut morig est, affigi et publicari; sicque publicatae et affixas omnes et singulos, quos illæ concernunt, perinde arctare et afficere, ac si unicuique eorum nominatim et personaliter intimate fuissent, neque ipsarum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in ecclesiastica dignitate constitute munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibite vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostræ voluntatis, sanctionis, declarationis, confirmationis, præcepti, decreti, mandati, prohibitionis, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum anno incarnationis dominicæ millesimo septingentesimo vigesimo quinto, sexto Idus Junii pontificatus nostri anno secundo.

P. M. Card. Prodat. *F. Card. Olivarius.*

Visa de Curia I. C. Archiepiscopus Amasenus.

Loco Plumbi. L. Martinettus.

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

contra clericos saecularibus negotiis se immiscentes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetbam rei memoriam.

Apostolicæ servitutis commissum nobis divinitus officium assidue vigilare nos admonet, ut ex prava hominum cupiditate suborientia mala, quantum in nobis est, provida sollicitudine coercentes, dominici ovilis gregem, superni opitulante gratia ad æternam patriam dirigamus. Sed præcipua cura constringit de iis, qui ecclesiastico ordini adscript!, et ad sanctioris vite genus electi aliis in via salutis actuum suorum claritate prælucere debent. Vehementer enim timidi, ac solliciti sumus, ne cæteros Christi fideles, quos pro gradus sui sanctitate verbis, et exemplo ædificare debent, morum suorum pravitate a cœlestium rerum amore ad terrena desideria avertant.

Cum itaque, ut non sine gravi animi nostri moerore accepimus, vesana humanarum rerum cupiditas *ita* nonnullorum *clericorum* invaserit animos, ut illicitam ecclesiasticis negotiationem ad evitandas poenas adversus illam exercentes a sacris canonibus, et apostolicis Romanorum pontificum praedecessorum nostrorum constitutionibus sancitas sub alieni nominis velamine, Dei timore, ecclesiastici nominis dedecore, *et* æterno suarum animarum periculo posthabitis, temere, nulliterque exercere non dubitent, et quod palam temporalium poenarum metu aggredi non audent, *quæsitis deinde coloribus,* et vanis inanium rationum prætextibus clam efificere non timeant, quasi vel Dei oculos, qui et *illuminabit abscondita tenebrarum, et, manifestabit consilia cordium,* latere, vel supremi judicis, qui non fallitur, examen ef-

fugere possint : non attendentes quod clerici-
ens, qui tantopere mundanis divitiis paran-
K X dis inhiat, rmleslia despicere, et pro nihilo
wncp.ii». putare convincitur, et quod clericus nego-
iXdaMr xi liator ex inope dives, et ex ignobili gloriosus
tanquam pestis, ut B. Hieronymus docet,
Mfotiutur. fUgjendus est, ad exitiosam hujusmodi labem
ab ecclesiastico coetu eliminandam, et ut
sancto ecclesiæ Dei famulatui addicti ab
omni turpis lucri cupiditate abhorrentes stu-
deant bene agere, et divites fieri in bonis
operibus thesaurizantes sibi fundamentum
bonum in futurum, omnes et singulas Ro-
mnnormn pontificum prædeccssorum no-
strorum prædictorum constitutiones, illa-
rumque quamlibet contra quoscumque cle-
ricos illicitos negotiatores desuper, quomo-
dolibet respective cum omnibus, et singulis
poenis contra eosdem clericos illicite nego-
tiantes editas, quas constitutiones hujusmodi
ac earum quamlibet præsenlibus de verbo
ad verbum nihilo penitus omisso pro inser-
tis haberi volumus; motu proprio, et ex certa
scientia, meraque deliberatione, ac de Apo-
stolic» potestatis plenitudine nostris innova-
mus, confirmamus, et approbamus, eisque et
earum cuilibet novum Apostolicæ firmitatis,
et inviolabilis observanti» robur adjicimus,
illasque sic innovatas confirmatas, et appro-
batas cum omnibus, et singulis poenis in eis
et earum quamlibet adversus clericos illici-
tos negotiatores hujusmodi contentis ad cle-
ricos illicite sub alieno laici nomine quomo-
dolibet negotiantes, perinde ac si per se ipso,
ac proprio eorum nomine negotia ipsa illicita
exercerent, omnesque, et singulæ constitu-
tiones, earumque quælibet adversus eos de-
super editæ fuissent, et in eis et earum qua-
libet expressi, et denominati reperirentur,
motu, et potestatis plenitudine profatis per-
petuo extendimus et ampliamus ; illorumque
omnia et singula bona sic ab eis alieno no-
mine illicite acquisita sub inevitabili spolii
pœna ad formam constitutionis fel. recordat.
S. Pii Papæ IV. similiter prodecessoris no-
stri, quæ incipit *Decens esse,* subjicimus, et
subjecta esse volumus, et declaramus.

Insuperut in sortem Domini vocati depositis quocumque mundanarum curarum onere, et humanarum cupiditatum impedimentis,
iLCor.vm.9. Christum Dominum, *(pii propter nos egenus foetus est, cum esset dices, ut illius inopia nos divites essemus,* per calcatas mundi opes liberius, et expeditius sequantur, memores sasalutaris illius B. Apostoli moniti qui clamat, ot dicit. : *nemo militans Deo implicat se negotiis satcularibus, ut ei placeat, cui se probavit* per easdem nostras præsentes perpetuo valituras motu , et potestatis plenitudine præfatis decernimus, ac pariter declaramus, quod si aliquod negotium ecclesiasticis illicitum personis, licet ab eis minime institutum, sed a laica persona inchoatum, et ad eosdem clericos sive hæreditario jure, aut quocumque alio titulo, sive singulariter, sive communiter, sive separatim, sive conjunctim cum aliis bonis, et aliis cohæredibus , aut sociis prosecuti sint, illud statim dimittere teneantur ; si vero negotium hujusmodi sine ipsius clerici temporali detrimento statim dimitti nequeat, tunc si intra Italiam, insulasque adjacentes existât clericus, a venerabilium fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium decretorum concilii Tridentini interpretum congregatione, si vero extra Italiam ab eadem congregatione, vel ab Ordinario loci licentiam illud ad aliquod tempus retinendi; proviso interim , quod negotium hujusmodi a laico administretur, impetrare teneatur, dictaque congregatio , aut ordinarius loci, perpensis singulorum casuum circumstantiis, licentiam impertiatur, tempusque in eo ad idem negotium dimittendum proscribat ; et si clericus negotium profatum, licet a laico, ut profertur, institutum absque licentia hujusmodi gratis semper sibi impertienda, aut illud ultra tempus sibi permissum retinuerit, vel etiam intra tempus prodictum negotium per seipsum administraverit, pro negotiatore illicito haberi, iliumque omnibus et singulis etiam spolii pœnis præfatis subjectum esse motu, et potestatis plenitudine dictis perpetuo volumus, et definimus.

Ac demum eo, quod fel. rec. prodecessor noster Pius Papa IV. per suas litteras, quarum initium est : *Romanus Pontifex,* declaravit profata constitutione super spoliis clericorum ob illicitam negotiationem a se edita prolatos, officiales, ac alios sæculares, et cujusvis ordinis regulares clericos, aliosque cujuscumque status, gradus, ordinis, conditionis, et præeminentiæ. in Urbe, et curia, ejusque districtu decedentes, testandi tamen, codicillandi, et alias de bonis suis quibuscumque quomodolibet disponendi, vel ad ipsorum proximiores decedentibus illis ab intestato, transmittendi facultatem ex speciali sedis Apostolicæ induito, vel suorum officiorum privilegio, vel alio quovis titulo obtinentes nullatenus comprehendi: et quod

Paulus Papa V. pariter prædecessor noster per suas litteras, quæ incipiunt : *In eminenti,* clericos cives, et curiales sive incolas hujus nostræ almie Urbis, tunc suæ, exemit a spolio, quoad bona in eadem Urbe, ejusque. districtu intra decem militaria consistentia, etiam ex reditibus ecclesiasticis per cos acquisita, unde dubitari contigit, an suffragetur quoque ad evitandum spolium camerae nostræ Apostolicæ competens pro bonis ex illicita negotiatione provenientibus : nosconstitutiones Pii, et Pauli prædecessorum nostrorum praefatas, quoad bona ex illicita negotiatione hujusmodi a civibus, et curialibus, sive incolis clericis cujuscumque ordinis, ac dignitatis quibuscumque induitis, ac privilegiis munitis comparata, et in Urbe, ejusque districtu præfatis, et ubicumque existentia minime adpræmissorum effectum suffragari, <sed illa sic provenientia cameræ nostræ Apostolicæ vero jure spolii deberi, perinde ac si constitutiones Pii, et Pauli prædecessorum hujusmodi adpræmissorum omnium, et singulorum effectum impediendum minime emanatæ fuissent, motu simili pariter declaramus, et statuimus, dictasque Pii, et Pauli prædecessorum constitutiones quoad praemissorum effectum sortiendum plenarie abrogamus, et abolemus.

Bowa iliitae"ífcq"ïij X® <^ohiia.

Decernentes sic in præmissis omnibus, et singulis per quoscumque judices, et commissarios quavis auctoritate fungentes sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate, et auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Quo circa venerabili fratri nostro Annibali S. R. E. cardinali episcopo Sabinen. Albani nuncupato camerario nostro, et ejus in cameriariatus officio successoribus, per Apostolica scripta mandamus quatenus spolia ipsa ex bonis ex illicita negotiatione provenientia, uti vere spolia, prout alia ipsius cameræ jura exigi, et recuperari, ac præsentes nostras litteras inviolabiliter observari faciat, nec permittat cameram ipsam, vel pro ea agentes desuper modo aliquo molestari, perturbari, ac inquietari, contra ductores quoslibet et rebelles per censuras, et poenas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato otiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis. Non obstantibus prædictis Pii, et Pauli prædecessorum, aliisque Apostolicis, ac in provincialibus, et synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, ac quibusvis facultatibus testandi, aliisque privilegiis, induitis, et litteris Apostolicis quibusvis concessis, approbatis, et innovatis, etiam si de illis, eorumque totis tenoribus specialis, et expressa mentio facienda esset, illorum tenores pro sufficienter expressis habentes, illis in reliquis in suo robore permanentibus, cæterisque contrariis quibuscumque; etiamsi aliquibus communiter, vel divisim ab Apostolica sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per litteras Apostolicas non facientes plenam, et expressam de induito hujusmodi mentionem; et quia difficile foret præsentes nostras litteras ad singula quæque loca deferri, volumus et declaramus, quod earum transumptis etiam impressis manu notarii publici subscriptis, et alicujus prælati sigillo munitis eadem prorsus fides in judicio, et extra adhibeatur, quæ praesentibus adhiberetur si forent exhibitae, vel ostensae. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, approbationis confirmationis, innovationis, declarationis, statuti, ordinationis, concessionis, derogationis, et voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire; Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, ac BB. Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctam Mariam majorem, anno Incarnationis dominicae millesimo septingentesimo quadragesimo, primo Kalendas Martiipontificatus nostri, anno primo.

D. Card. Passioneus.

X. Sub-Datarius

VISA DE CURIA
N. Antonellus

Loco Plumbi. J. B. Eugenius.

IX. DECRETUM

JÜSSD SS. DOMINI NOSTRI

BENEDICTI XIV.

EDITUM

circa celebrationem missœ in oratoriis privatis.

Die septima Januarii MDCCXLI.

Cum duo nobiles conjuges diœcesis Marsicen. obtinuissent a sede Apostolica indultum pro celebratione missœ in privato suæ domus oratorio sic conceptum: «Dilecte fili, et dilecta in Christo filia salutem, et Aposlolicam benedictionem. Spirituali consolationi veslræ, quantum cum Domino possumus, benigne consulere, vosque spiritualibus favoribus, et gratiis prosequi volentes, et vestrum singulares personas a quibus excommunicationis, suspensionis, et interdicti, aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris, et poenis a jure, vel ab homine quavis occasione, vel causa latis, si quibus, quomodolibet innodatœ existant ad effectum praesentium duntaxal consequendum harum, serie absolventes, et absolutas fore censentes supplicationibus vestro nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, vobis, qui (ut asseritis) locorum Gallichii, et Messanelli Marsicen. seu alterius diœcesis jurisdictionem temporalem in illis, seu eorum altero exercentes baro, et baronissa respective existitis, ut in privatis domorum veslræ habitationis in civitate, et diœcesi Marsicen. exislen. oratoriis ad hoc decenter muro extrudis, et ornatis seu exlruendis et ornandis, ab omnibus domeslicis usibus liberis per ordinarium loci prius visitandis, et approbandis, ac de ipsius ordinarii licentia ejus arbitrio duratura, unam missam pro uno quoque die, dummodo in eisdem domibus celebrandi licentia, quæ adhuc duret alteri concessa non fuerit, per quemcumque sacerdotem ab eodem approbatum saecularem, seu de superiorum suorum licentia regularem, sine tamen quorumcumque jurium parochialium præjudicio, ac Paschatis Resurrectionis, Pentecostes, et Nativitatis Domini Nostri Jesu Christi; aliisque solemnioribus annis festis diebus exceptis, in vestra, ac natorum, consanguineorum et affinium in eadem domo vobiscum insimul habitantium familiœque, et quoad oratoria ruri exislontia, etiam in hospitum nobilium, vestrorumque præsenlia celebrari facere libere, et licite possitis, et valeatis, ac vestrum quilibet possit, et valeat, auctoritate Apostolica tenore præsentium concedimus, et indulgemus : non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, cæterisquc contrariis quibuscumque. Volumus autem, quod familiares servitiis vestris tempore dictæ mistæ actu non necessarii ibidem missœ hujusmodi interessentes, ab obligatione audiendi missam in ecclesia diebus festis de præcepto minime liberi censeantur. Fimiiiim

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 12. Februarii 1739.»

Cumque extorta esset dubitatio, an ex vi hujusmodi Indulti liceret missam celebrari in privato oratorio, etiam sine præsentia alterutrius ex dictis conjugibus, in quos indulti concessio directa erat, cui quidem dubitationi locum dedit opinio nonnullorum doctorum pro affirmativa, et negativa respective sententia inter se certantium, sacra congregatio Conciiii, ad quam hujus quæstionis resolutio delata fuit die 3. Decembris 1740. censuit. Non licere : deinde vero sanctissimus Dominus Noster, reprobata contraria doctorum sententia, prædictam sacræ congregationis resolutionem nedum approbavit, verum etiam præsenti decreto publice evulgando voluit omnibus notum fieri, non posse vigore similis indulti celebrari missam in privatis oratoriis, quando eidem missæ actu non intersit aliquis ex iis, quibus principaliter indultum concessum est, indultum vero principaliter concessum intelligi iistantum, quibus breve dirigitur nimirum personis illis, quæ a tergo ejusdem Brevi proprio nomine nuncupantur, adeo ut sine præsentia alicujus ex dictis personis minime liceat missæ sacrificium peragi, etiamsi præsens sit aliquis sive ex filiis, sive ex consanguineis, sive ex affinibus sive ex familiaribus, sive demum ex hospitibus nobilibus in eodem brevi memoratis, quippe quibus nil aliud per ejusmodi Brevia conceditur, quam quod unusquisque eorum (dummodo, quod attinet ad familiares juxta clausulam in iisdem Brevibus insertam, non sit ex illis actu non necessariis) assistens missæ, quæ cele- Requiritet ", **J J j** print«p» MniuiMta uniu lùl'lürL

bratur in oratorio privato in præsenlia alicujus ex personis a fergo Brevis proprio nomine nuncupatis, satisfaciat obligationi audiendi missam diebus festis de præcepto. Sublata igitur, et proscripta quacumque minus germana interpretatione ejusmodi Brevium, et indultorum in contrarium hactenus facta, SANCTITAS SUA ita declaravit, et servari omnino mandavit, districte præcipiens, ut omnes episcopi, aliique locorum ordinarii, etiam tamquam a sede Apostolica delegati exeeutioni, et observantiae hujus decreti diligenter incumbant per canonicas pcenas contra inobedientes eorum arbitrio constituendas.

A Card. Gentili Praefectus.

C. A. Archiepiscopus Philippen. Secret.

CONSTITUTIO

SS. D.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

circa jejunium quadragesimale

Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Primatibus, Metropolitanis, Archiepiscopus, et Episcopis universis gratiam, et communionem Sedis Apostolicæ habentibus.

BENEDICTUS PAPÆ XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, et Apostolicam Benedictionem.

Non ambigimus, Venerabiles fratres, quin universis catholicæ religionis cultoribus notum sit, a tota per Christianum orbem Ecclesia inter praecipua orthodoxae disciplina? capita perpetuo annumeratum retineri quadragesimale jejunium , quod olim in lege, et prophetis primitus adumbratum, ipsius Domini Nostri Jesu Christi exemplo veluti consecratum, ab Apostolis traditum, a sacris canonibus ubique praescriptum, et ab universali Ecclesia ab ipso suo primordio relen-

tum, el observatum est. Hoc nimirum, ut veteres tradidere Patres, nobis quotidie peccantibus communis prenitentiæ constituto remedio, per consortium crucis Christi, nos etiam aliquid in eo , quod ipse propter nos praestitit, agimus ; simulque ad recolenda sacratiora redemptionis nostræ mysteria, quæ per Dominicæ passionis, ac resurrectionis memoriam, quadragesimali potissimum /einnii tempore solemnius celebrantur, purificatis jejunio corporibus, et animis dignius paramur. Hoc veluti nostræ militiae tessera ab inimicis crucis Christi secernimur, flagella divins ultionis avertimus, et cœlesti praesidio in dies adversus principes tenebrarum munimur. Hoc despectui habito non contemnendum divinæ gloriæ detrimentum, non leve catholicæ religioni dedecus, nec dubium animabus Christifidelium periculum oboritur : nec aliunde populis calamitatem, rebusque publicis, et privatis cladem, exitiumque importatum esse constat. Ab hac vero insita inhærentique in omnium catholicorum hominum animis de sacratissima quadragesima , aliisque diebus jejunio consecratis persuasione, et reverentia quam aliena, quam discors, quam absona sit hodierna jejunantium consuetudo , quantum ab ipsa jejuniorum institutione, et servata semper, ubique, et ab omnibus disciplina quam longissime distet ; Vos Venerabiles Fratres qui populorum curæ vestræ commissorum mores, et usus probe nostis, pro singulari sapientia vestra præ cæteris clarius intelligitis. Nos sane, quibus in hac sublimi Apostolicæ pro- Jw jiim lw curationis specula constitutis undique gen- ucg,et,ns tium nuntii afferuntur, lacrymis *deplorare* non possumus, augustissimam quadragesimalis jejunii observantiam ob nimiam nullis legitimis urgentibus causis ubique indiscriminatim dispensandi facilitatem plane sublatam esse ; ita ut orthodoxæ quidem religionis cultores merito querantur ; hæresum vero sectatores illudant, et exultent. Perniciosa? huic corruptelæ plurimorum insuper licentiam adjunctam esse dolemus ; quæ usque adeo invaluit, ut nulla Apostolici instituti sacratissimique præcepti habita ratione, jejuniorum tempore palam, et impune ab iisdem agitentur convivia, et epula? interdictae promiscue inferantur. Eapropter quemadmodum quibus curis, sollicitudinibus, et angoribus urgeamur, cum Fraternitatibus vestris communicamus ; ita facere nou possumus, quin pro injuncto nobis supremo sa-

crosancb' Apostelatus officio, et ardcntissimum Fraternitatum vestrarum zelum nd opportunum hisce malis adhibendum remedium excitemus, et ac congruentes hujusmodi abusibus penitus extirpandislegespræscribendas medilemur. Interca, venerabiles Fratres gaudium, et corona nostra, nobiscum considerantes nihil Deo acceptius, nihil paslurnli ministerio nostro dignius, nihil gregibus curæ nostræ commissis utilius, quam ut verbo, ct exemplo præeuntes, Christiiideles ad tam salutarem Christiana; poenitentia;, el pietatis exercitationem alacrius suscipiendam constantissime relinendam, cl ea, qua instituta fuit, disciplina peragendam vehementius inflammemus ; omni opera, atque industria studeamus, ut fideles populi in conspectu Dei per austeriorem jejuniorum observantiam tales permaneant, quales in ipso paschali festo dignum est inveniri. Debitum igitur palernæ uniuscujusque vestrum sedulitatis, et charitatis officium jure postulat, ut omnibus notum faciatis, ct annuntietis, nemini quidem sine legitima causa, et de utriusque medici consilio ; multitudini vero, veluti populo aut civitati, aut genti iudiscriminatim integra* , nonnisi gravissima , el urgente necessitate, ct in casibus per sacra canonum statuta præscriptis cum debita Apostolicæ hujus sanctæ sedis reverentia a quadragesimali jejunio dispensationem toties, quoties opus fuerit concedendam, nec audacter, fidenlerque usurpandam , nec superbe et arroganter ab Ecclesia, sicut alicubi in more positum esse accepimus, esse postulandam. Gravissimam vero, urgentemque necessitatem et si non est, cur vobis explicemus, nolumus tamen vos ignorare cum hujusmodi necessitate, et servandam esse potissimum unicam comestionem, sicut alias hic Romæ, ac nos ipsi hoc anno urgentibus causis dispensantes expresse præscripsimus, et licitas, atque interdictas epulas promiscue minime apponendas esse. Porro quemamodum de ejusmodi indulgentia tam caute impertienda, si secus fieret, nos persuasum habemus , districtam supremo divino judici redditum iri rationem ,ita conscientiam uniuscujusque vestrum onerandam esse ducimus. Insimul Fraternitates vestras rogamus , et in Domino exhortantes obsecramus, ut populos, qui commanem omnium Christifidelium pœnitentiara, ac disciplinam servare nequeant, commonere satagitis, ne per alia pietatis opera, ut sua cuiquo devotio suggeret, peccata sua expiare, et Deo satisfacere negligent; quinimo sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligentem adhibere studeant curationem , ut culpas de mundano pulvere contractas, dum casta jejunia decoquere non possunt, pia opera , orationum suffragia, ct eleemosynæ munera redimant. Interim solatium , et levamen non leve moerori nostro a pastorali vigilantia, et charitate vestra praestolantes, ac certo nobis pollicentes; Aposlolicam benedictionem cum uberi cœlestium charismatum copia conjunctam in eosdem populos vestros redundaturam , vobis, venerabiles Fratres peramanter impertimur. Volumus autem , ut præsentium transumptissive exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, e» sigillo personae in dignitate ecclesiastica constitutae munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, et adhiberi posset, si forent exhibit® vel ostensae.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 30. Mensis Maji 1741. Pontificatus Nostri anno primo.

1). Card. Passioneus.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad Episcopos directa,

Qh« *superior constitutio circa jejunium declaratur.*

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres salutem, et Apostolicam benedictionem.

In suprema universalis Ecclesiæ procuratione, meritis licet imparibus per ineffabilem divinæ bonitatis abundantiam, ut orthodoxe

fidei assertores, sic etiam ecclesiastic® discipline custodes, ac vindices constituti, quadragesimale præsertim jejunium , quod inter præcipua orthodox® disciplinée capita semper, et ubique ab ipso Ecclesiæ exordio numeratum esse nemo ex Catholicis inficiatur ab hodierna jejunantium corruptela vindicare, et in pristinam, quantum benedicente Domino fieri posset, observantiam revocare cupientes per alias nostras in simili forma Brevis litteras ad Fraternitates vestras diei 30. proxime elapsi mensis Maii currentis anni datas eximium Fraternitatum vestrarum zelum excitandum curavimus, ut adlaborare studeretis, ne hac in parte, et optatum Apostolicæ. nostræ sollicitudinis angoribus levamen, et salutare abolendæ sacratissimi jejunii corruptelœ remedium deesset. Quoniam autem paternæ pontificiæ charitatis , quæ novit imbecillitates infirmorum sustinere, atque etiam cum infirmantibus infirmari, non immemores, quemadmodum a jejunio aliquando ex legitima causa, aut gravissima , urgentique necessitate exigente dispensandum esse ex Apostolica benignitate censuimus; ita inter cætera præscripsimus unicam comestionem servandam , et licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendas. Hinc factura esse accepimus, quod non defuerint qui perhumanas, et hominibus a Christiana pomiteutia abhorrentibus duntaxat dignas illationes sibi aliisque persuadeant, unicam potissimum comestionem servari, atque epulas licitas, et interdictas minime apponi debere; cum multitudini quidem indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem non vero singulis ob legitimam causam , et de utriusque medici consilio dispensatur. Quam sane persuasionem a sententia nostra alienam ut ex omnium animis penitus evellamus. Nos quibuscumque quacumque occasione sive multitudini indiscriminatim ob urgentem, gravissimamque necessitatem , sive singulis ob legitimam causam, et de utriusque medici consilio , dummodo nulla certa, et periculosa affectœ valetudinis ratio intercedat, et aliter fieri necessario exigat in quadragesimœ aliisque anni temporibus, et diebus, quibus carnium, ovorum, et lacticiniorum esus est prohibitus dispensa:! contigerit ab omnibus omnino nemine excepto, unicam comestionem servandam, et licitas, atque interdictas epulas minime esse apponendus tenore præsentium declaramus, et edicimus; quemadmodum per singulas nostras in pari forma Brevis litteras singulis utriusque sexus Christi fidelibus ob corporis infirmitatem, quibus obnoxii reperiunlur, in sacratissima quadragesima, aliisque jejunio consecratis diebus vescendi prohibitis licentiam dantes, unicuique expresse præscribimus, atque præcipimus. Ea propter Fraternitates vestras rogamus, atque in Domino obsecramus, ut populos vestræ curæ commissos ad tam opportunum sanandis vulneribus, quibus per humanam infirmitatem quisqife sauciatur, sanctissimi jejunii remedium alacriter adhibendum cohortantes, sedulo, ac paterne moneatis, rem agi non quidem exiguam,sedionge gravissimam de observando , sustinendoque jejunio purificandis animis, corporibusque salutari. In spem igitur illos erigite ccelestium præmiorum, quibus assequendis non sunt condignæ passiones hujus temporis, imo leve, ac momentaneum non tribulationis, sed modicæ abstinentis nostræ incommodum magnum gloriæ pondus operatur in coelis. Ab omnibus se abstinent, qui in agone contendunt , ut corruptibilem coronam accipiant; pudeat tam imbelles ac delicatos Christian® militiæ milites refugientes a consortio crucis Christi, qui coronam legitime certantibus propositam sperare præcipit incorruptam, ad cujus auspicium, et pignus Fraternitatibus vestris Apostolicam benedictionem iisdem etiam populis vestris nostro nomine impertiendam peramanter elargimur. Volumus autem , ut præsentium transumptis, sive exemplis etiam impressis manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitute munitis eadem prorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, et adhiberi posset, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 12. Mensis Augusti 1741. Pontificatus nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Epistola encyclica ad episcopos directa.

Qua diup superiores constitutiones circa jejunium declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fraires salutem, et Aposlolicam benedictionem.

Libentissime quidem amplectimur, quæ nobis offeruntur, occasiones ad vestros animos excitandos, ut ecclesiastic® disciplina* reparandæ sedulam curam conferatis : Etenim summi Pontificatus dignitati, ad quam nos, licet immerentes, credi fuimus,conjunctam esse intelligimus sollicitudinem aliarum ecclesiarum, nobisque commendatam, qui plane tenuitatem virium nostrarum non ignoramus.

Cum itaque præsentium litterarum argumentum totum sit de jejunio, quod tempore quadragesimæ, veteri Ecclesiæ instituto , ac lege fidelibus indicitur, supervacaneum ducimus longam orationem conficere de quadragesima* institutione, et Patrum, et conciliorum omnes super hac re in medium proferre auctoritates : Difficile id quidem nobis parum videretur, sed potius alienum, et nullo modo consentaneum Vobis, quos doctrinae laude, canonum, et sacræ historiae cognitione præstanles arbitramur. Porro ad scribendas bas litteras adducti fuimus gravissimis illis verbis TridentinæSynodi,quæ sess.xxv. *de Ref.* præcipit episcopis omne studium impendere, ut fideles ipsorum cur® traditi magna religione perficiant ea, quae a sacris canonibus præscribuntur : ut illis omnibus, et iis præcipue sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem conducunt, ut ciborum delectus et jejunia.

libi primum Bononiensem ecclesiam administrandam suscepimus (ad quam beneficio ClementisXII. fel. record. ab sede Anconitana translati fuimus) mundatum evulgavimus(quod libro primo institutionum nostrarum pro viris ecclesiasticis decimo quinto loco continetur) in illo plurcs difficultates indicavimus, ob quas minime solvendos jejuni legibus putabamus illos, qui ob legitimam causam , et legitima prius auctoritate interposita, quadragesimæ abstinentiam non observarent; minime, inquam, solvendos a jejunio, ita ut liceret ipsis quolibet dic mensam bis instituere, non unica vice, vespertina superaddita refectione, quæ permitti jejunantibus consuevit. Tandem in hac pontificia sede collocati rem totam in examen iterum revocavimus, et præstantissimis quoque viris demandavimus ipsam diligenter, accurateque perpendere , ac suas denique opipiniones nobis exponere. His peractis hujusmodi controversi® finem tribuere constituimus, illuduc decrevimus, ne ulla impostorum sive peculiaris, sive generalis pro aliqua civitate, vel oppido concedatur facultas adhibendi carnes ad mensam tempore jejunii, vel quadragesimæ, nisi conditio servandi jejunii, sive unius comestionis interponatur: et illud quoque monitum addatur, nequaquam licere mensam camdem carne ac piscibus instruere. Equidem declinatis hac ratione nimium implicatis quæstionibus existimavimus unicam singulis diebus comestionem inducere illis etiam, qui carnibus uti, cum jejunium indicitur, rite obtinuerunt; et pravam illam consuetudinem , quæ apud multos nimis invaluerat, penitus evellere, afferendi nempe carnes in mensam cum piscibus, postquam ipsi quadragcsimalis abstinentiæ præcepto soluti fuerunt, ob eam potissimum causam, quod grave detrimentum saluti ab esu piscium accipiant.

Hæc apertissime constat ex nostris Apostolicis litteris, quas in forma Brevis dedimus ad omnes episcopos orbis catholici anno 1741. quarum prim® incipiunt, *Non ambigimus* ; alter® vero : *In suprema.* Nos profecto nulli unquam elargiti sumus vesci carnibus, cum tempus quadragesimæ , sive aliud jejunium præcipitur , nisi indicta , scriptaque conditione, quam superius commemoravimus. Maximam pariter ketitiam percepimus, cum reddit® nobis fuerunt plures epistolæ, ac mandata vestra litteris nostris Apostolicis omnino consentanea, quibus pro virili parte contendistis adducere populos vobis subjectos, ut propositam in illis disciplinam pie servarent.

Interim promulgatis iisdem Apostolicis litteris, quas paulo ante nominavimus, plures

cavillationes excogitatæ sunt a nonnullis, uti nos antea facili conjectura suspicati fuimus. Plures etiam quæstiones propositio nobis fuerunt exigui quidem ponderis, ac momenti, quemadmodum nos opinamur; cum illæ, vel ipsius legis verbis, vel sensu penitus corruant, ac dissolvantur. Attamen sacro tribunali nostro pœnitentiariæ rerum hujusmodi conscio, ac peritissimo easdem quæstiones expendendas commisimus, quibus omnibus plene, cumulateque, quoties opus fuit, satisfecit.

Arcliiepiscopus Compostellæ in Uispaniarum regnis primus inquisitor nuperrime vita functus longam ad nos dedit epistolam , qua plures recensebat difficultates, quæ litteris nostris Apostolicis adversabantur, quominus execution! mandarentur, eo quod nonnulli theologi in diversas opiniones , ac sententias abirent in solvendis quibusdam quæstionibus, quibus litteræ nostræ Apostolicæ causam , et occasionem præbebant; ac proinde de illis judicium nostrum exquirebat. Equidem archiepiscopi litteræ nos gravissimis, ac difficillimis temporibus occupatos deprehenderunt; attamen, dum quæstiones in ipsis expositas percurrimus, visum nobis est non quidem expeti, ut iis quæstionibus responsum fieret, ipsisque solutis nullum impedimentum sive obstaculum nostris litteris Apostolicis superesset ; sed potius, ut objectis cavillationibus ad optatum finem ipsæ minime adducerentur. Accedit etiam quod epistola archiepiscopi multis argumentationibus , et obscuris vocibus redundabat; quamobrem licet plures hortarentur, ne ullum archiepiscopo responsum redderemus; illi tamen satisfecimus, respræcipuas ex ejus litteris delibantes, et quæstiones omnes ad certum numerum redigentes. Primum nostris occupationibus tribuendum testati sumus, quod tarde ipsi responsum daremus, ejus studium commendavimus, et etiam magnopere probavimus, quod anceps ac dubius ad hanc sanctam Sedem confugerit, ut consilium exposceret. Deinde prolatis quæstionibus satisfacere non prætermisimus , illum tamen monentes de instituto summorum Pontificum, qui leges condere solent, disciplinam decernere, neque ullam habere rationem illorum , qui dubitandi causas objiciunt, ut quæ constituta sunt, perturbent, ao evertant.

Vix redditis litteris arcliiepiscopus paulo post viteo cursum absolvit : Itaque non immerito suspicamur, responsa nostra,qm* litteris continebantur haud cognita fuisse, et perspecta illis, qui quæstiones excitaverant. Post hæc alii pariter ex Hispanis episcopis nonnullas ex eisdem quæstionibus nobis proposuerunt; quare iisdem responsis usi sumus , quæ tradita prius archiepiscopo Compostellæ a nobis fuerant. Non defuerunt etiam præstantes inter Italos theologi, qui litteras nostras Apostolicas datas anno 1741. egregiis commentariis illustrarunt. Idem contigit responso, quod fecimus archiepiscopo Compostellæ die 8. Julii anno 1744. quod sane integrum suis libris præfigendum curaverunt. At quoniam libri ejusmodi ad vos fortasse nondum pervenerunt, vel curis aliis distenti illos percurrere minime potuistis , his litteris encyclicis adjungimus illas pariter, quas (uti dictum sæpius est), ad archiepiscopum Compostellæ jampridem scripsimus, ut quæ disciplina , vestris in dioecesibus tenenda sit, plane cognoscatis, ac ne vos deterreant difficultates, si quæ a captiosis hominibus concitentur.

ss. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONFIRMATIO, ET AMPLIATIO CONSTITUTIONIS SANCTÆ MEMORLE.

GREGORII PAPÆ XV.

Contra Sacerdotes eorum pœnitentes in confessionibus sacramentalibus ad turpia sollicitantes.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Sacramentum pœnitentiæ, quam secundam post naufragium deperditæ gratiæ tabulam sancti Patres apte nuncuparunt, nos licet immerentes ad universi dominici gre-

pis coram superna dispositione vocati, omne studium, *et* pastoralem sollicitudinem adhibere tenemur, no quod post amissam baptismi innocentiam datum est divina benignitate perfugium, per (hemonum fraudem, et hominum Dei beneficiis perverse utentium malitiam naufragiis, ac miseris peccatoribus luctuosum evadat exitium; et quod in salutem et curationem animarum a Deo, qui dives est in misericordia, institutum est, execrabili scelestorum quorumdam sacerdotum improbitate in earum perniciem, atque interitum vertatur.

Dudum quidem a fol. rec. Gregorio Papa XV. prædccessore nostro per suas litteras in forma brevium sub datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem die 30. Augusti 1622. Pontificatus sui anno secundo, sapienter provisum fuit contra quoscumque sacerdotes audiendis confessionibus deputatos ad turpia, et inhonesta sollicitantes; et deinceps soccessivis temporibus ad earum litterarum interpretationem, ac declarationem plura subinde a congregatione vener. fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium adversus haereticam pravitatem Inquisitorum sub die II. mensis Februarii anno Domini 1661. prodierunt decreta, et a rece. mem. Alexandro Papa VII. pariter praedecessore nostro in congregatione generali sanctæ Romanæ universalis inquisitionis die 24. Sept. 1665. coram eo habita, inter alias ab evangelica veritate, et sanctorum Patrum doctrina alienas et dissonas propositiones, sexta videlicet, et septima, huc revocandae, damnatæ, et prohibita*, fuerunt; nos itaque mature perpendentes quanti momenti sit ad æternam animarum salutem ea ubique exacte observari, et quanti ad infirmas oves curandas, et decorem S. ecclesiæ Dei retinendum intersit, ne aliqui sacerdotes pœnitentiæ sacramento nefarie abutentes pœniteutibus procuratione vulnus, pro pane lapidem, pro pisce serpentem, pro medicina venenum porrigant, sed animo secum recolentes, se a Christo Domino præsides, et judices animarum constitutos, ea sanctitate, quee sublimitati, ac dignitati muneris convenit, tam venerandum sacramentum administrent, motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostra præfalas litteras hujusmodi, ac omnia et singula decreta prædicla ad illarum interpretationem, et declarationem emanata Apostolica auctoritate tonore præsentium approbamus, et confirmamus, illisque omnibus, et singulis inviolabilis Apostolicæ firmitatis robur adjicimus; atque etiam, quatenus opus sit, denuo committimus et mandamus omnibus hæretïcæ pravitatis Inquisitoribus, et locorum Ordinariis omnium regnorum, provinciarum, civitatum, dominiorum, universi orbis Christiani in suis respective diœcesibuSjUt diligenter, omnique humano respectu postposito inquirant, et procedant contra omnes et singulos sacerdotes tam sæculares, quam regulares quomodolibct exemptos, ac edi Apostolicæ immediate subjectos, quorumcumque ordinum, institutorum, societatum, congregationum, et cujuscumque dignitatis et præeminentire : aut quovis privilegio et induito munitos, qui aliquem pœnitentem, quæcumque persona illa sit, vel in actu sacramentalis confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem , vel occasione aut prœtextu confessionis, vel etiam extra occasionem confessionis in confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato aut electo, cum simulatione audiendi ibidem confessionem ad inhonesta, et turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam , aut tunc, aut post legendam lentaverint, aut cum eis illicitos et inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint; et quos in aliquibus hujusmodi nefariis excessibus culpabiles repererint,in eos procriminum qualitate, et circumstanliisseverе animadvertant per condignas pœnas juxta memoratam Gregorii prædecessoris nostri constitutionem , quam hic de verbo ad verbum pro inserta haberi volumus; dantes etiam si opus sit, et rursus concedentes facultatem, ne delictum tam enorme, et Ecclesiæ.Dei injuriosum remaneat ob probationum defectum impunitum , jam alias in præfata constitutione tributam procedendi cum testibus etiam singularibus, dummodo praesumptiones, indicia, et alia adminicula concurrant.

Meminerint præterea omnes, et singuli sacerdotes ad confessiones audiendas constituti teneri se, ac obligari suos pcenitentes, quos noverint, fuisse ab aliis ut supra sollicitatos, sedulo monere juxta occurrentium casuum circumstantias de obligatione denuntiandi Inquisitoribus, sive locorum Ordinariis prædictis personam, quæ sollicitationem commiserit, etiamsi sacerdos sit, qui jurisdictione ad absolutionem valide impertiendam careat, aut sollicitatio inter confessa-

Hum, et pœnitentem mutua fuerit, sive sollicitationi pmnitens consenserit, sive consensum minime præsliterit, vel longum tempus post ipsam sollicitationem jam effluxerit, aut sollicitatio a confessam non pro seipso, sed pro alia persona peracta fuerit. Caveant insuper diligenter confessarii, ne pœnitentibus, quos noverint jam ab alio sollicitatos, sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius denuntiationem prædictam ad effectum perducentes delinquentes indicaverint competenti judici, vel saltem se, cum primum poterunt, delaturos spondeant, ac promittant.

(odenuo- Jmnôîoje ninudnni-

Et quoniam improbi quidam homines reperiuntur, qui odio, vel ira, vel alia indigna causa commoti, vel aliorum impiis suasionibus, aut promissis, aut blanditiis, aut minis, aut alio quovis modo incitati, tremendo Dei judicio posthabito, et Ecclesiæ auctoritate contempta, innoxios sacerdotes apud ecclesiasticos judices falso sollicitationis insimulant : ut igitur tam nefaria audacia, et tam detestabile facinus metu magnitudinis pœnæ coerceatur, quæcumque persona, quæ execrabili hujusmodi flagitio se inquinaverit, vel per seipsum innocentes confessarios impie calumniando, *el sceleste procurando, ut id ab aliis fiat; a quocumque sacerdote quovis privilegio, auctoritate, et dignitate munito, præterquam a nobis, nostrisque successoribus, nisi in fine vitæ, et excepto mortis articulo spe absolutionis obtinendæ, quam nobis, et successoribus prædictis reservamus, perpetuo careat.

Demum magnopere cupientes a sacerdotalis judicii et sacri tribunalis sanctitate omnem turpitudinis occasionem et sacramentorum contemptum, et Ecclesiæ injuriam longe summovere, et tam exitiosa hujusmodi mala prorsus eliminare, et quantum in Domino possumus, animarum periculis occurrere, quas sacrilegi quidam dæmonis potius, quam Dei ministri, loco eas per sacramentum creatori suo, ac nostro reconciliandi, «majori peccatorum mole onerantes in profundum iniquitatis barathrum nefarie submergunt, nonnullorum venerabilium Fratrum Nostrorum S. fi. E. cardinalium, et aliquorum iu theologia magistrorum consilio desuper adhibito, accedentibus quoque luiiidianH iteralis plurium episcoporum supplicatiouibus, hac nostra in perpetuum valitura sanctompiicem tione, quemadmodum a pluribus episcopis idimitur. per synodales suas constitutiones jam lactum esse novimus, omnibus, et singulis sacerdotibus tam sæcularibus, quam regularibus cujuscumque ordinis, ac dignitatis, tametsi alioquin ad confessiones excipiendas approbatis, et quovis privilegio et induito, etiam speciali expressione et specialissima nota, et mentione digno suffultis, auctoritate Apostolica, et nostrre potestatis plenitudine interdicimus, et prohibemus, ne aliquis eorum extra casum extrema» necessitatis, nimirum in ipsius mortis articulo, et deficiente tunc quocumque alio sacerdote qui confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalcm pcrsonæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum decalogi præceptum commisso excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, et jurisdictione ad qualemcumque personam ad hujusmodi culpam absolvendam, adeo quidem, ut absolutio si quam impertierit, nulla atque irrita omnino sit, tanquam impertita a sacerdote, qui jurisdictione ac facultate ad valide absolvendum necessaria privatus existit, quam ei per présentes has nostras adimere intendimus. Et nihilominus si quis confessorius secus fa- El ti ateol_ cere ausus fuerit, majoris quoque excommunicationis poenam, a qua absolvendi po- pmnuiMt testatem nobis sohs, nostrisque successoribus duntaxat reservamus, ipso facto incurrat : Declarantes etiam, et decernentes, majori inno- Cl!'«'e quod nec etiam in vim cujuscumque jubilæi, ui«r aut etiam bullæ quæ appellatur cruciatæ sanctæ, aut alterius cujuslibet indulti confessionem dicti complicis hujusmodi quisquam valeat excipere, eique sacramentalem absolutionem *elargiri;* cum ad hunc effectum, et in hoc casu nullus confessarius, utpote qui in hujusmodi peccati et *poenitentia* genere jurisdictione, ut præfertur, careat, et absolvendi facultate a nobis privatus existât, habendus sit pro confessorio legitimo, et approbato. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis præsertim, quæ nuncupantur cruciatæ sanctæ, vel jubilæi universalis et plenarii, necnon quibusvis ecclesiarum, et monasteriorum, et ordinum quorumlibet, quorum ipsi sacerdotes fuerint, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, induitis et litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus, et foimis, ac cum quibusvis clausulis, et decretis, etiam motu proprio, aut alias quomodolibet concessis.

diam iteratis vicibus approbatis, et innovatis; Quibus omnibus, eorum tenores praesentibus pro expressis habentes hac vice duntaxat specialiter, et expresse derogamus, «derisquecontrariis quibuscumque.

Volumus dænium, ac praecipimus, ut omnes locorum Ordinarii tam praesentes, quam futuri pro tempore existentes in approbatione confessoriorum tam praedictam constitutionem Gregorii praedecessoris, quam praesentem hanc nostram ab omnibus sacerdotibus approbandis attente legi, et accurate observari curent, moneantque eos in Domino, atque hortentur, ut sacrum ministerium ipsorum fidei commissum summa animi innocentia, morum puritate, judicii integritate peragant, exhibeantque semetipsos, ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei ; memores prætcrea sint se locum tenere, ac vices obire summi atque aeterni sacerdotis, qui sanctus, innocens, impollutus per Spiritum sanctum *semclipsum obtulit immaculatum Deo↑ ut emundaret conscientiam nostram ab operibus mortuis ad serviendum Deo viventi:* Sedulo igitur studeant, diligenterque caveant, ne quærcntibus et pulsantibus eorum culpa cœlum claudatur, ne deperditae oves ad ovile Dominicum redire properantes eorum manibus ferarum dentibus dilaniandae tradantur, ne prodigi filii egentes et saucii ad cieleslem Patrem revertentes nefaria eorum improbitate gravioribus peccatorum vulneribus, dum adhuc in via sunt, consodiantur.

Ut autem praesentes litteræ ad omnium notitiam facilius deveniant, et nemo illarum ignorantiam allegare valeat, volumus illas, seu earum exempla ad valvas ecclesiæ Lateranensis, et basilicæ principis Apostolorum, necnon cancellarim apostolicæ, curiæque generalis in monte citatorio, ac in acie campi Floræ de Urbe ut moris est affigi, et publicari, sicque publicatas, et affixas omnes, et singulos quos illæ concernunt, perinde arctare et afficere, ac si unicuique eorum nominatim et personaliter intimatæ luissent : ut pote ipsarum praesentium litterarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in ecclesiastica dignitate constituta: munitis eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud, ubique adhibeatur, quæ ipsis præsenlibus adhiberetur, si forent exhibilæ, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hnne nostrte voluntatis, sanctionis, præcepti, mandati, et derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentaro præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1741. Kalen. Junii Pontificatus Nostri anno primo.

VISA DE CURIA

N. Antonellus. X. Sub-Datarius

Pro D. Card. Passioneo

Cajetanus Amatus.

Loco Plumbi. J. B. Eugenius.

DECLARATIO

SUPERIORIS CONSTITUTIONIS INCIPIENTIS

Sacramentum pœnitentiæ

Anno 1741. edita.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad futuram rei memoriam.

Apostolici muneris partes in procuranda prœcipue rerum sacrarum pura illabalaquc penitus administratione versari debere probe intelligentes non modo, et assiduis hortationibus, et justa, ubi res postulat, legum severitate, ut ab ecclesiasticis quibusque ministris sancta sancte tractentur, quantum cum Domino possumus providere studemus, verum etiam leges ipsas, ne forte sinistris interpretationibus in alterutram extramain partem, aut immoderati rigoris, aut detestabilis laxitatis perperam detorqueantur, opportune communire, ac roborare pro eorumdem tuendo vigore cum occasio poposcerit non prætermiltimus. Sane cum nos alias per quamdam nostram constitutionem cujus initium est : *Sacramentum Pœnitentiæ*, anno Incarnationis Dominicæ 4741. 1. Kalendis

Junii Pontificatus nostri anno primo editam omnibus, et singulis sacerdotibus tam sfecularibus, quam regularibus interdiximus, et prohibuimus, ne aliquis eorum extra casum extrcmre necessitatis; nimirum in ipsius mortis articulo, ct deficiente tunc quocumque alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit, confessionem sacramentalem personæ complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum decalogi præceptum commisso excipere auderet; ita ut absolutio, si quam impertivisset, nulla, atque irrita omnino esset, tanquam impertita a sacerdote, qui jurisdictione, et facultate ad valide absolvendum necessaria ipsi per nos vigore ejusdem constitutionis adempta privatus existeret, ct alias prout in memorata constitutione, cujus tenorem præsentibus pro plene et sufficienter expresso, et inserto haberi volumus, ubcrius dicitur contineri. Cum nos subinde super ea dicte constitutionis parte, quæ mortis articulum respicit, dubitationes quasdam exortas fuisse accepimus, quarum resolutionem privato cujuscumque judicio relinquendam minime existimamus; ne lex incertis conjecturis et opinionibus jactata in sensus a mente nostra alienos forsitan distrahatur, ejusque vigor paulatim langueat atque enervetur. Hinc est, quod nos omnem dubitandi rationem quantum cum Domino possumus, de medio auferre cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine memoratam constitutionem nostram cum omnibus, et singulis in ea contentis, tenore praesentium, quatenus oput sit, confirmamus, illamque integre, penitus, et omnino, atque ab illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter et inconcusse observari præcipimus et mandamus. Præterea habita super his cum venerabili fratre nostro Vincentio episcopo Prænestino sancte llomanæ ecclesiæ cardinali Petra nuncupato, pœnitentiario nostro majori, ac dilectis filiis officii pœnitentiariæ apostolicæ ministris, qui rem jussu nostro mature perpenderent, deliberatione, motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus edicimus, ac declaramus, eadem constitutione singulis, ut supra, sacerdotibus, quemadmodum interdictum non est in mortis articulo personam in prædicto turpi peccato complicem confitentem audire, atque ab hujusmodi quoque culpa rite contritam absolvere, deficiente tunc quocumque alio sacerdote, qui confessarii munus obire possit, ita interdici reipsa, et prohiberi prædicto modo tunc audire et absolvere, ut si alius aliquis sacerdos non defuerit, etiamsi forte iste alius simplex tantummodo sacerdos fuerit, sive alias ad confessiones audiendas non approbatus, possit nihilominus ipse sacerdos simplex confessionem excipere, ac abeolutioncm impertire : Porro si casus urgentis qualitas, et concurrentes circumstantiæ, quæ vitari non possint, ejusmodi fuerint, ut alius sacerdos ad audiendam constitute in dicto articulo personæ confessionem vocari, lidie. aut accedere sine gravi aliqua exoritura infamia, vel scandalo nequeat, tunc alium sacerdotem perinde haberi censerisque posse, ac si revera abesset, atque deficeret, ac proinde in eo rerum statu non prohiberi socio criminis sacerdoti absolutionem pœnitenti ab eo quoque crimine impertiri. Sciat autem complex ejusmodi sacerdos, et serio animadvertat fore se reipsa coram Deo, qui irrideri non potest, reum gravis adversus prædictam nostram constitutionem inobedientiæ, latisque in ea prenis obnoxium, si prædictæ infamiæ, aut scandali pericula sibi ultro ipse confingat, ubi non sunt : imo intelligat teneri se graviter hujusmodi pericula quantum in se erit antevertere, vel removere opportunis adhibitis mediis unde fiat, ut alteri cuivis sacerdoti locus pateat illius confessionis absque illius infamia vel scandalo audiendae. Ita enim ipsum teneri vigore memorate nostræ constitutionis declaramus; et nunc quoque ita ipsi faciendum esse districte mandamus et præcipimus. Quod si idem sacerdos, aut quovis modo sese nulla gravi necessitate compulsus ingesserit, aut ubi infamiæ, vel scandali periculum timetur, et alterius sacerdotis opera requirenda sit, ipse ad id periculum avertendum congrua media adhibere dc industria neglexerit, atque ita personæ in dicto crimine complicis, eoque in articulo, ut præfertur, constitute sacramentalem confessionem excipere, ab coque crimine absolutionem largiri nulla, sicut præmiltitur, uʂɲ necessaria causa cogente pnesuropserit, quamvis hujusmodi absolutio valida futura sit, dummodo ex parte pœnitentis dispositiones a Christo Domino ad sacramenti p*pnitentiæ valorem requisite non defuerint : Non intendimus autem pro formidando mortis articulo eidem sacerdoti quantumvis

indigno *necessariam jurisdictionem* auferre, ne hac ipsa occasione aliquis pereat ; nihilominos sacerdos ipse violat® ausu ejusmodi temerario logis pœnas nequaquam effugiet ; ac propterea latam in dicta constitutione majorem excommunicationem, eodemquo plane modo quo ibidem decernitur, nobis, et huic sanci® sedi reservatam incurrat, prout illum eo ipso incurrere declaramus, volumus, atque statuimus. Non obstantibus omnibus, et singulis illis quæ in præfata nostra constitutione voluimus non obstare, cfterisquc contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem praesentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo person® in ecclesiastica dignitate constitui® munitis eadem prorsus fides in judicio, et extra illud ubique locorum haneatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibit® vel ostensa?.

Datum Romae apud Sanciam Mariani Majorem sub Annulo Piscatoris die 8. Februarii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

D. Cardinalis Passioneus.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua cessiones commodi exigendi fructus beneficiorum prohibentur.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVES SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Universalis Ecclesiæ cura, quam inscrutabilis divin® sapientiae, atque bonitatis altitudo humilitati nostræ committere dignata est, inter cæteras sollicitudines exigit etiam ac postulat, ut diligenter invigilemus, ne clerici ecclesiasticis beneficiis, quæ c liberali Ecclesiæ manu acceperunt, abutenfee, eorum redditus, non sine aliorum fidelium scandalo, inconsulta prodigalitate dispersdant, sed tanquam boni dispensatores ita administrent, ut et vitœ suæ necessaria provideant, *et* pauperum inopiro, *et* ecclesiarum necessitatibus succurrant.

Relatum est ad aures nostras, quosdam clericos ecclesiasticis beneficiis cum onere, vel sine onere residentiæ provisos, turpibus ut plurimum ex causis impulsos, annuos eorumdem beneficiorum redditus, quos, donec viverent, percipere possent, unico actu alienare sub nomine cedendi commodum, seu utilitatem percipiendi fructus eorumdem beneficiorum, quos alteri quoad vixerint, vendunt, recepta pecunia ad eam summam, et quantitatem, quam ipsi, habita ratione eorum gelatis, ct corporis valetudinis, durante vita, verisimiliter consequi potuissent. Cum autem isti improvidi clerici instar illius prodigi filiifamilias, de quo in Evangelio scriptum est, cum substantiam suam a Patre recepisset, totam statim consumpsisse luxuriose vivendo, et deinde facta fame valida, coactum esse vivere de siliquis immundorum animalium; pia Ecclesiæ subsidia et ecclesiasticos proventus in suas explendas cupiditates improbo hujusmodi contractu profundant; multa hinc ct gravia mala, ut experientia ipsa compertum est, evenire solent. Nam primum non leve dedecus ecclesiastico ordini inuritur, et grave reliquis fidelibus scandalum generatur, dum vident ecclesiasticas pecunias, quæ sunt vola fidelium, bona pauperum, patrimonium Christi in pravos usus insumi, vel improvida profusione dissipari, quæ ab ecclesiasticis tanquam probis dispensatoribus in solamen pauperum, et ecclesiarum restaurationem impendi deberent. Praeterea siepe hujusmodi clerici ad summam rediguntur egestatem, ut se sustentare non possint, vel indecore non sine infamia clericalis gradus mendicant, vel indignis quæstibus, et negotiis operam praebent, ecclesiam autem et ecclesiasticas res quodammodo aversantur quasi fraudati mercede, vel stipendiis suis, quæ nullius culpa, sed solum vitio, et flagitiis suis amiserunt; Ideo ecclesiastica munera, vel nunquam, vel negligenler obeunt, divinam psalmodiam, si ad eam in publicis ecclesiis ratione suorum beneficiorum teneantur, frequenter omittunt, vel oscitanter persolvunt, ecclesiasticos cœtus non frequentant, ani-

marum salutem non curant, divina fastidiunt, mundana sectantur.

Volentes igitur hanc improham consuetudinem, et non ferendam pravitatem, qua non mediocriter clericalis ordinis minuitur, et honor conculcatur, Ecclesiæ autem debito servitio, pauperes opportunis subsidiis, et saerre ædes necessaria reparationibus et ornamentis fraudantur, penitus abolere, motu proprio, ac certa scientia, et matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine omnibus clericis quacumque dignitate, præeminentia, honore, et privilegio insignitis interdicimus et prohibemus, ne in posterum audeant sub nomine alienandi utilitatem, et commodum percipiendi fructus, vel alio quovis titulo prætextu, et colore vendere, ac distrahere suorum respective beneficiorum reditus et proventus, vel ad vitam vel in longum tempus, recepta ab emptore per unam, vel plures solutiones pecuniarum quantitate, quam ipsi bénéficiât! per ejusdem temporis, vel vitæ spatium probabiliter consequi potuissent, sub pœna excommunicationis et nullitatis actus seu contractus, et omnium inde consecutorum, aliisque pœnis inflictis, præscriptis, et statutis contra alienantes bona Ecclesiæ, quas rursus hic contra eosdem clericos sic contrahentes renovare, decernere, ac statuere intendimus et volumus. Et insuper ad uberiorem cautelam et quatenus opus sit, omnes hujusmodi contractus, quos in futurum fieri contigerit, motu, scientia, deliberatione, et potestate simili damnamus, reprobamus, cassamus, irritamus, et annullamus, eosque nullos, cassos, ac irritos decernimus, et declaramus, illosque suis auctoribus tanquam invalidos, cassos, irritos, atque inanes, viribusque, et effectu ab initio vacuos neque in judicio, neque extra ad ullum offectum suffragari dehere, neminemque ad eorum observantiam obligari, etiamsi pluries juramento firmati et vallati sint, sed nullum inde jus cuicumque, aut actionem vel ttuluni etiam coloratum possidendi, aut praescribendi per quodvis longissimum temporis spatium acquiri unquam posse pariter praecipimus, et jubemus.

Decernentes easdem præsentes litteras, et in eis contenta qmecumque nullo unquam tempore impugnari et retractari posse, sed semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab omnibus et singulis, ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit inviolabiliter observari : sicque et non aliter in præmissis omnibus et singulis per quoscumque judices ordinarios, et delegatos etiam causarum palatii Apostolici auditores, ac prædictæ sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinales, etiam de latere legatos, et sedis Apostolicæ præfatæ nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, et potestate fungentes et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari, et definiri debere; ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari : non obstantibus quibuscumque privilegiis, induitis, concessionibus, et gratiis Apostolicis tam generalibus, quam particularibus, quantumvis speciali mentione, et nota dignis quibuscumque archiepiscopis, episcopis, et aliis superioribus, et inferioribus ecclesiarum prælatis etiam sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, ac eorum et nostris familiaribus continuis commensalibus, necnon litterarum Apostolicarum scriptoribus, abbreviatoribus, cæterisque Romanæ curiæ officialibus concessis et confirmatis, cæterisque contrariis quibuscumque.

Ut autem facilius præsentes litteræ omnibus innotescant, et nemo prætextu illarum ignorantiæ excusari possent, jubemus easdem ad valvas ecclesiæ Lateranensis, et principis Apostolorum necnon cancellariæ Apostolicæ, curiœque generalis in Monte citatorio, ac in acie campi Floræ de Urbe, aliisque locis solitis et consuetis, ut moris est, publicari, earumque exempla affigi : Volumusque eas sic publicatasomnes et singulos perinde afficere *et* obligare, ac si illis ipsis fuissent singulariter intimake: Exemplis quoque prædictis etiam impressis, manuque notarii publici, et sigillo prælati ecclesiastici, vel ejus curiæ obsignatis eamdem prorsus fidem adhiberi, qua*, ipsis præsenlibus adhiberetur si forent exhibita?, velostensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri decreti, constitutionis, declarationis, annullalionis, infirmationis, prohibitionis, interdicti, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac BB. Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum,

Datum Rora» apud Sanctam Mariam Ma-

joreni annn Incarnaiionis Dofflinicæ millesimo septingesimo quadragesimo primo,quarto Kalendas Septembris Pontificatus Nostri anno secundo.

VISA IIE CORIA.

N. Antonellus.

X. Sub-Datarius.

D. Cardinalis Passioneus.

Loco Plumbi.

J. B. Eugenius.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV,

Qua prxscripitur ordo, et forma in judiciis causarum matrimonialium super matrimoniorum validitate, vel nullitate dedanda servandus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Dei miseratione, cujus judicia incomprehensibilia sunt, et viæ investigabiles, in suprema Ecclesiæ specula immerentes constituti , ut super universum Dominicum gregem excubias sedulo agamus, ad commissum pastoralis officii munus pertinere dignoscimus, subnascentes ex infernalis hostis astutia , et hominum malitia abusus, quibus et animarum saluti pernicies, et sacramentis Ecclesiæ injuria infertur, radicitus evellere, et potestatis nobis desuper traditæ operam interponere, ut et humana cohibeatur temeritas , et veneranda divinæ legis servetur auctoritas.

Siquidem matrimonii fœdus a Deo institutum , quod et quatenus naturæ officium est pro educandæ prolis studio , aliisque matrimonii bonis servandis, perpetuum, et indissolubile esso convenit; et quatenus est catholice sacramentum, humana præsumptione dissolvi non posse. Salvator ipse ore suo pronuntiavit dicens : *Quod Deus conjunxit, homo non separet :* Ad aures Apostolatus nostri pervenit in quibusdam ecclesiasticis curiis inconsulta nimis judicum facilitate infringi, et temero, atque inconsiderate de eorumdem matrimoniorum nullitate latis sententiis potestatem conjugibus fieri transeundi ad alia vota. Quos sano improvidos judices humanæ naturæ conditione, et voce ipsa quodammodo admoneri oportebat, ne tam præcipiti audacia sanctum matrimonii nexum frangerent, quem perpetuum atque indissolubilem primus humani generis parens præmonuit inquiens : *Hoc nunc os ei* ctn. n,n. *ossibus meis, et caro de carne mea :* Et illud additum est : *Quamobrem relinquet homo pa-* imj.®,»!. *irem suum et matrem et adhaerebit uxori suæ, et erunt duo in carne una.*

Hujusmodi autem abolendæ pravitatis notitia diversis ex partibus nobis delata est, atqueetiam indicata sunt exempla nonnullorum virorum , qui post primam et secundam , ac tertiam quam duxerant, uxorem ; ob nimiam judicum præcipitantiam in nullitate matrimoniorum declaranda, adhuc illis primis uxoribus superstitibus ad quartas contrahendas nuptias devenerant, et similiter feminarum, quæ post primum, secundum, et tertium maritum, quarto etiam illis quoque viventibus se junxerant, non sine pusillorum scandalo, et bonorum omnium detestatione, qui sacra matrimonii vincula ita contemni et temere perfringi dolebant. Nos autem his intellectis gravi affecti dolore intimo animo ingemuimus, et non prætermisimus Apostolicæ nostræ sollicitudinis partes in Domino adimplere. Sic quidem primo Pontificatus nostri anno ad episcopos illarum partium, in quibus prædicta acciderant, plenissimis datis litteris, graviter conquesti sumus de hujusmodi pravitate, quæ in ecclesia Dei tolerabatur, et ad eam abolendam eorum animos erigere , et pastoralem zelum accendere curavimus : quod etiam egimus cum aliis aliarum regionum episcopis , ubi hujusmodi pravum dirimendorum matrimoniorum usum irrepsisse, cognovimus.

Verum nobis responsum est, id sæpe contingere partim cx culpa illorum judicum, quibus vel in prima instantia cum causa coram judice ordinario ex aliqua legitima causa cognosci nequit, vel in secunda cum in par-

tibus nullus adest judex, ad cujus tribunal causa in gradu appellationis devolvatur, vel si adest, justa de causa coram eo disceptari nequit, causæ matrimonales hujusmodi a sede apostolica committuntur, qui ob inscitiam, vel ob malam voluntatem proclives sunt ad matrimonia disolvenda, atque eadem matrimonia, levi, vel etiam habito nullo examine, irrita ac invalida declarant; partira etiam ex facto conjugum super nullitate suorum matrimoniorum litigantium, cum frequenter unus tantum eorum, qui dissolutionem matrimonii postulat in judicio comparcat, et sententia nullo contradicente, secundum sua vota obtenta, ad alias nuptias convolat; vel ambobus conjugibus in judicium venientibus, alter, qui pro matrimonio, alter vero qui contra agit, sententia de nullitate matrimonii prolata, nullus est, qui ad superiorem judicem appellationem interponat, vel quia litigantes in specie quidem discordes, revera inter se concordes sunt, et invicem colludentes contractum matrimonium dissolvi cupiunt; vel quia pars, quæ pro validitate matrimonii stabat, ejusque nullitatem acriter contra adversarium impugnabat, lata a judice sententia contra matrimonium mutat voluntatem, vel pecunia sibi ad sumptus litis non suppetente, vel aliis deficientibus auxiliis ad litigandum necessariis, et inceptum opus, ac causam post primam sententiam deserit: Quo fit, ut deinde ambo conjuges, vel unus eorum ad aliud contrahendum matrimonium se conferat.

Quod autem ad judices pertinet, quibus extra Romanam curiam pro litigantium commodo causæ matrimoniales committuntur, paterna illa vigilantia, qua de justitia unicuique integre, sapienterque administranda solliciti esse debemus, encyclicis litteris ad venerabiles fratres, patriarchas, primates, archiepiscopos, et episcopos scriptis vigesimasexta Augusti anno secundo pontificatus nostri providere curavimus, in quibus ea præscripsimus, quæ sacris canonibus, et concilii Tridentini consona, si diligenter, ut speramus, serventur; in posterum causæ nonnisi personis congrua juris peritia, et necessario probitatis, spectatæque fidei munitis præsidio committentur. Insuper ad ea, quæ in iisdem encyclicis litteris constituta sunt, id etiam in præsenti adjungimus: Quod, quamvis concilii Tridentini decretum, quo causæ matrimoniales subtractæ fuerunt, decani, archidiaconi, et aliorum inferiorum judicio et episcoporum tantum examini et jurisdictioni reservatæ, duntaxal procedat, dc archidiaconis, decanis, alirique inferioribus, qui in eadem diœccsi constituti, vel privilegio aliquo, vel præscriptione saltem in visitatione causarum matrimonialium cognitionem sibi arrogabant; idcirco minime obstet commissionibus, quæ pro iisdem causis matrimonialibus definiendis a sede Apostolica alicui eorum in secunda instantia fierent; nihilominus praecipimus, ac mandamus iis ad quos hujusmodi commissionum, seu delegationum expediendarum cura pertinet, ut in futurum causarum matrimonialium cognitionem non committant nisi episcopis præsertim vicinioribus, vel si nullus sit episcopus, cui ex legitima causa commode committi possit, tum commissio et delegatio dirigatur uni ex iis, qui secundum ordinem, et modum a nobis in præfatis encyclicis litteris præscriptum pro judice idoneo ab episcopo cum consilio oui capituli nominatus fuerit.

Quod vero ad ordinem et seriem judiciorum in causis matrimonialibus pro debita, et congrua earum terminatione servandum spectat, motu proprio, certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine hac nostra in perpetuum valitura sanctione constituimus, decernimus, ac jubemus, ut ab omnibus, et singulis locorum ordinariis in suis respective diœcesibus persona aliqua idonea eligatur, et si fieri potest, ex ecclesiastico cvtu, juris scientia pariter et vitæ probitate prædita, quæ matrimoniorum defensor nominabitur, cum facultate tamen eam suspendendi, vel removendi, si justa causa adfuerit, et substituendi aliam *æque* idoneam, et iisdem qualitatibus ornatam, quod oliam fieri poterit, *quotiescumque persona ad* matrimoniorum defensionem destinata, cum se occasio agendi obtulerit, erit legitime impedita.

inqUJui>ti
.i.k*'i.®-
tmtionfoftun
.fefensor
pmipimr.

Ad officium autem defensoris matrimoniorum hujusmodi, ut supra electi, spectabit in judicium venire quotiescumque contigerit, matrimonialescausassuper validitate, vel nullitate coram *legitimo* judice disceptari, cumque oportebit in quolibetaetu judiciali citari, adesse examini testium, voce, et scriptis matrimonii validitatem tueri, eaque omnia deducere, quæ ad matrimonium sustinendum necessaria censebit.

Ejniufl,c;t
▮-.-<nmcow-

Et demum defensoris hujusmodi persona,

tanqiian) pars necessaria, ad judicii validitatem et *integritatem* censeatur, semperquc adsit in judicio, sive unus ex conjugibus, qui pro nulhtalc matrimonii agit, sive ambo, quorum alter pro nullitate, alter vero pro validitate in judicium veniant. Defensor autem cum ei munus hujusmodi committetur, juramentum praestabit fideliter officium suum obeundi, ot quotiescumque contigerit, ut in judicio adesse debeat pro alicujus matrimonii validitate tuenda, rursus idem juramentum prœbebit, quœcumque voro, eo non legitime citato aut intimato, in judicio peracta fuerint, nulla, irrita, et cassa declaramus, ac pro nullis, cassis, ac irritis haberi volumus, perinde ac si citata, et intimata non esset ea pars cujus citari interat, et quam juxta legum et canonum præscripta ad legitimam judicii validitatem citari, aut intimari omnino necessarium erat.

Cum igitur coram Ordinario, ad quem causas hujusmodi cognoscere perlinet, controversia aliqua proponetur, in qua de matrimonii validitate dubitabitur, et existentibus in judicio, vel uno ex conjugibus qui pro nullitate matrimonii, vel ambobus, quorum alter pro validitate, alter vero pro nullitate actionem intendat, defensor matrimonii partes omnes officii sui diligenter adimpleat. Itaque si a judice pro matrimonii validitate judicabitur, et nullus sit, qui appellet, ipse etiam ab appellatione se abstineat ; inque etiam servetur, si a judice secundm instantiæ pro validitate matrimonii fuerit judicatum, postquam judex prima* instantia* de illius nullitate sententiam pronuntiaverat; sin autem contramatrimonii validitatem sententia feratur, defensor inter legitima tempora appellabit adhaerens parti, quæ' pro validitate agebat ; cum autem in judicio nemo adsit, qui pro matrimonii validitate negotium insistat, vel si adsit, lata contra eum sententia, judicium deseruerit, ipse ex officio ad superiorem judicem provocabit.

Appellatione a prima sententia pendente, vel etiam nulla ob malitiam, vel oscitantium, vel collusionem defensoris, et partium interposita, si ambo, vel unus ex conjugibus novas nuptias celebrare ausus fuerit, volumus, ac decernimus, ut nou solum serventur,quæ adversus eos qui matrimonium contra interdictum Ecclesia* contrahunt, statuta sunt, præserlim ut invicem a cobabitatione separentur, quoad usque altera sententia super nullitate emanaverit, a qua intra decem dies non sit appellatum, vel appellatio interposita deserta deinde fuerit, sed ulterius ut contrahens, vel contrahentes matrimonium hujusmodi omnibus pœnis contra polygaraos a sacris canonibus , et constitutionibus Apostolicis constitutis omnino subjaceant, quas in eos, quatenus opus sit motu, scientia, ac potestate simili rursus statuimus, decernimus, ac renovamus.

Postcaquam vero appellationis beneficio ad alterum judicem causa in secunda instantia delata fuerit, omnia et singula quœcumque coram judice in prima instantia servanda præfinita fuerunt, etiam coram altero in secunda exacte ac diligenter custodientur, citato in quolibet judicii actu defensore matrimonii, qui voce et scripto matrimonii validitatem strenue, ac pro viribus tuebitur, et si judex in secunda instantia fuerit metropolitanus, aut sedis Apostolica? nuntius,aut episcopus vicinior matrimonii defensor sit, qui ab ipso fuerat deputatus, quemadmodum ipsis deputaro mandamus, ut quæ a nobis superius constituta sunt peragere possit; Si autem judex in secunda instantia erit judex commissarius, cui a sede Apostolica causæ cognitio demandata sit, et qui tribunal et jurisdictionem ordinariam non habeat, et propterea careat defensore matrimonii, volumus, ut illo defensore matrimonii utatur qui constitutus fuerit ab Ordinario, in cujus diœcesi causam cognoscet, etiam si idem Ordinarius sit, qui primam sententiam in eadem causa pronuntiaverit.

Instructo autem in hunc modum judicio, si secunda sententia alteri conformis fuerit, hoc est,si in secunda æque ac in prima nullum, ac irritum matrimonium judicatum fuerit, et ab ea pars, vel detonsor pro sua conscientia non crediderit appellandum, vel appellationem prosequendam minime consuerit, in potestate, et arbitrio conjuguai sit novas nuptias contrahere, dummodo alicui eorum ob aliquod impedimentum , vel legitimam causam id vetitum non sit, potestas tamen post alteram sententiam conformem, ut supra, conjugibus facta inteUigatur, et locum habeat, salvo semper et firmo remanente jure, seu privilegio causarum matrimonialium, quæ ob cujuscumque temporis lapsum, nunquam transeunt in rem judicatam ; Sed si nova res, quæ non deducta, vel ignorata fuerit, detegatur, resumi possuntet rursus in judicialem controversiam revocari.

Quod si a secunda sententia super nullitate, vel altera pars appellaverit, ut, hujusmodi sit, ut ei salva conscientia, defensor matrimonii acquiescendum non putet, vel quia sibi videtur manifeste injusta vel invalida, vel quia fuerit lata in tertia instantia, et sit revocatoria alterius præcedentis super validitate in secunda instantia emanata, volumus, ut firma remanente utrique conjugi prohibitione ad alias transeundi nuptias, quas si contrahere ausi fuerint pœnis, utpræfertur, a nobis constitutis subesse decernimus, causa in tertia, vel quarta instantia cognoscatur, servatis diligenter omnibus, quæ a nobis in prima et secunda instantia demandata fuerunt, nempe in quolibet judiciali actu citato, et audito defensore matrimonii, quia judice tertiae instantiæ deputatus fuerit. Defensor autem matrimonii, quem ad munus suum gratis obeundum pro amore Dei, et proximi utilitate, et Ecclesiæ reverentia in Domino exhortamur, si operam suam sine mercede aut salario aliqua ex causa exhibere recusaverit, ab ipsius causæ judice ei constituatur, et ab ea parte, quæ pro validitate matrimonii agit, si ipsi facultas sit, solvatur ; Sin minus a judice primæ vel secundæ , vel tertiae instantiæ respective subministrabitur, qui pecuniam, ex mulctis suorum tribunalium redactas vel redigendas, et in opera pia erogandas in hujusmodi sumptus insumere poterunt. Cum vero judices causæ erunt judices commissarii, qui neque forum habent, et consequenter neque pecuniam ex mulctis collectam, volumus ac mandamus, ut defensori matrimonii satisfiat ex pecunia mulctarum illius episcopi, in cujus diœcesi judex commissarius juxta sedis Apostolicæ mandatum judicium exercebit.

Hactenus quidem quoad causas matrimoniales, quæ extra Romanam curiam pertractantur : Quoad causas vero quæ Romæ disceptandæ sunt, cum earum cognitio in prima instantia ad S. R. E. Cardinalem in præfata Urbe, pjusque suburbiis, et districtu vicarium nostrum in spiritualibus pro tempore spectet, mandamus ac jubemus, ut omnia, et singula, quæ in aliis causis extra Romanam curiam pertractandis præscripta fuerunt, nempe ut judicium peragatur citato, et audito defensore matrimonii ab eodem cardinali vicario deputato, aliaque, ut supra, omninn serventur, tnm etiam in aliis causis, quæ in prima instantia ex consensu partium, vel in secunda per appellationem ad sedem Apostolicam, omisso medio interpositam, vel in tertia Romam deferuntur, quas omnes judicari volumus vel in congregatione 9. R. E. cardinalium super interpretatione, etexecutione concilii Tridentini, vel in cau«arum palatii nostri auditorio, dummodo nobis, el Romano pontifici pro tempore justis ex causis non videatur particularis congregatio S. R. E. cardinalium, vel Romanæ curiæ prælatorum deputanda. Cum autem causa super matrimonii nullitate agitabitur in dicta congregatione S. R. E. cardinalium concilii Tridentini interpretum, defensor matrimonii a cardinali præfecto pjusdem congregationis ; Si vero in palatii nostri auditorio, ab auditore Decano præfati tribunalis; si demum in congregatione particulari a persona ejusdem congregationis digniore deputetur. Unica quidem resolutio pro nullitate matrimonii emanata, si causa in congregatione cardinalium concilii Tridentini interpretum, vel in congregatione particulari depUala cognoscatur, et similiter in palatii nostri auditorio unica sententia super eadem nullitate pronuntiata minime sufficiat ad tribuendam liberam conjugibus facultatem novas nuptias contrahendi, sed si causa in præfata congregatione cardinalium Tridentini concilii interpretum introducta fuerit, rursus in eadem ad defensoris matrimonii instantiam reproponatur: Si vero congregationi particulari commissa fuerit, ad petitionem ejusdem defensoris altera etiam particularis congregatio deputabitur. Si vero in palatii nostri auditorio judicata sit, a præfato defensore appellatione interposita ab aliis auditoribus juxta ordinem in *gyrum, seu turnum* definiatur: Si autem causa universo tribunali commissa *fuerit, ab omnibus auditoribus* rursus examinabitur, nolentes omnino, ut nullo in casu matrimonii vinculum dissolutum censeatur, nisi duo judicata, vel resolutiones aut sententiæ penitus similes et conformes, a quibus neque pars, neque defensor matrimonii crediderit appellandum, emanaverint : quod si secus facium fuerit, et novum initum matrimonium, *nostræ* voluntatis hujusmodi transgressores pœnis a nobis, ut supra statutis submittantur.

Et quoniam sæpe apud sedem Apostolicam preces porrigi solent pro dispensatione matrimonii rati, et non consummati, quæ ut plurimum pro voto consultivo ad congregationem S. R. E. cardinalium concilii interpretum, vel nonnunquam ad aliquam congre-

gationem particularem deputatam a Romanis pontificibus pro (empore remitti solent, ut hujusmodi instantia*, ordine, ac rite procedant volumus, ac mandamus ut supplex libellus nobis, vel Romano pontifici pro tempore exhibeatur, in quo plena et accurata totius facti species contineatur, causæquc omnes in eo exprimantur, quæ ad oblinendam petitam dispensationem conducere posse a supplicante censentur, ut Romanus pontifex eo ledo, et mature considerato, secuni deliberare possit, an petitionem rejiciat, vel ejus examen alicui ex dictis congregationibus committat, a qua posleaquam suum votum consullivum editum fuerit, a secretario ejusdem congregationis totius negotii series exacte Romano pontifici pro tempore referatur, qui pro sua prudentia judicabit, an congregationis resolutio sit approbanda, vel potius lotius causa* examen alteri congregationi, vel Tribunali, prout eidem Pontifici videbitur, rursus committendum.

Demum volumus, ac decernimus easdem præsentes litteras semper firmas, validas, et efficaces exislere, et fore, suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, ac ab illis, ad quosspectat, et pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, et per omnia plenissime, et inviolabiliter observari. Sicque, etnon aliter per quoscumque judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii Apostolici auditores, ac eosdem S. R. E. cardinales etiam de latere legatos, et sedis nuntios, aliosve quoslibet quacumque praeeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata, eis, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, ubique judicari, et definiri debere ; ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis, necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis, et litteris Apostolicis sub quibuscumque tenoribus verborum, et formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus, et insolitis clausulis, irrilautibusque, et aliis decretis etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus in genere, vel in specie, seu alias quomodolibet concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus uinnibus, et singulis etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque lotis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quœvis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma in illis tradita observata eisdem praesentibus pro expressis, et insertis habentes illis alias in suo robore permansuris, ad præinissorum effectum hac vice duntaxat expresse derogamus, cetcrisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut præsentes littcræ in valvis ecclesiœ Lateranensis, et Principis Apostolorum, necnon cancellarim apostolicæ, ac in acie campi Floræ de Urbe, ut moris est publicentur, et affigantur, sicque publicatæ, et affixæ omnes, et singulos, quos illæ concernunt, perinde arctent, et afficiant, ac si unicuique eorum nominatim, et personaliter intimatæ fuissent; quodque earumdem præsentium transumptis , sive exemplis etiam impressis manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo alicujus personæ in dignitate Ecclesiastica constitutio munitis eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud ubique adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur si forent exhibitae vel ostensœ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam Nostri decreti, statuti, constitutionis, prohibitionis, revocationis, annullationis, declarationis, mandati, ac voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac BB. Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Mariam majorem tertio nonas Novembris anno Incarnationis Dominicæ millesimo septingentesimo quadragesimo primo Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Card. Passioneus.

Visa de Curia.

N. Antonellus. X. Sub-Dalarius.

Loco Plumbi.

J. B. Eugenius

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopus directa,

Circa occultorum Matrimoniorum contractionem.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, et Apostolicam benedictionem.

Satis vobis compertum esse non dubitamus, Venerabiles Fratres, eam semper fuisse piæ matris Ecclesiæ vigilem curam, ut sacramentum matrimonii, magnum ab Apostolo nuncupatum, publice, et palam a fidelibus celebretur. Quod quidem ut diligentius, quam antea factum fuerat, in posterum observaretur, saucia Tridentina synodus, Lateranensis concilii sub Innocentio III. celebrati vestigiis inhærendo, præcepit. ut in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium parocho tribus continuis diebus festivis in ecclesia inter missarum solemnia publice denuntietur; deindeque nullo legitimo concurrente impedimento ad illius celebrationem in facie Ecclesiæ coram parocho, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus, vel tribus testibus praesentibus rite procedatur. Voluit etiam eadem sancta synodus apud parochum diligenter librum custodiri, in quo conjuguai, et testium nomina, diesque et locus matrimonii describantur.

Providæ tamen hujusmodi leges, tanta auctoritate saluberrime institute, prava horum temporum conditione prolabi visæ sunt, et enerves propemodum reddi, ob matrimonia usu nimis recepta, quæ occate adeo celebrantur, ut illorum notitia quantum fieri potest, obliteretur, et in tenebris ignorantiæ perpetuo jaceat cnnsepulta. in more etenim positum est, illa celebrari nullis prævііs factis denuntiationibus coram solo parocho, vel alio sacerdote de ejus licentia, adhibita præsentia tantum duorum testium apposite a contrahentibus advocatorum, quorum fides nemini illorum est suspecta ; remque peragi sæpe extra ecclesiam, quandoque etiam intra illam, januis tamen occlusis, vel eo temporis momento, quo semota alterius cujusvis præsentia, scientia initi matrimonii, præter parochi, contrahentium, testiumque personas, alios penitus effugiat.

Quantum a sacramenti dignitate, et ab ecclesiasticarum legum præscripto occulta hæc matrimonia, conscientiæ vulgo nuncupata, ut plurimum abhorreant, satis superque conjicere quis poterit, qui mentis aciem ad exitiosos illorum effectus convertat. Hinc gravia ortum habent peccata, præsertim vero eorum, qui divini judicii interminatione posl-habita, priore uxore, cum qua clam contraxerunt, relicta, cum alia spe futuri matrimonii decepta, et in turpem secum vivendi licentiam abducta, palam contrahere promittunt. Quorumdam vero mentem ita pravæ cupiditates excæcant, ut novum contrahere secretum matrimonium audeant, post alterum secreto itidem contractum, et nondum prioris conjugis mortesolutum, seseque magno scelere polygamos reddant. Alii etiam eo impudentiæ devenere, ut in hujus magni sacramenti contemptum post primas secreto initas, alteras aut publice, aut privatim nuptias contrahendo, sese audacius polygamia pariter innodare non perhorrescant. Age vero quam gravia, quam nullo pacto ferenda ex his matrimoniis mala oriantur. Si enim ad quamcumque matrimonii suspicionem submovendam, virum seorsim a muliere vivere contingat, sublata est illico individua vitæ consuetudo, et contemptum est verbum Domini : *Adhærebit homo tuori suæ, et erunt duo in carne una. Sin hæc vitæ consuetudo* servetur, nemo est, qui illam criminis non arguat, et utpote detestabilem, in scandali materiam non traducat. Neque illata per scandalum dispendiarependitsubsecuta celebratio occulti matrimonii, quod in tenebris delitescit, et ab omnibus ignoratur.

Leviora quoque damna non sunt, quæ susceplie proli irrogantur. Sæpe enim contigit illam a parentibus, et a matre præsertim amotam, nec pie, nec liberaliter institui; sed incertis fortunæ casibus objectam relinqui; nisi etiam parentes ipsi contra naturæ leges ausu nefario illius vitæ insidientur. Ubi vero tam immane facinus parentes deterreat, illosque ad sobolem alendam, instituendamquo humanitas ipsa compellat; alia imminet libe-

jf,lnmenie ·**·«■»

Bofnra l0_ couteDienl11

ris susceptis ex occulto matrimonio lugenda avitarum facultatum *ol* bonorum jactura, pro quorum possessione assequenda, quamvis clament jura sanguinis, illis tamen careanl nccesse est propter occulta parentum matrimonia, et ademptam legitimilatis, et filiationis probationem. Huic etiam malorum origini sunt referenda ipsa quoque secreta matrimonia contracta a iiliisfamilias contra patris juste dissentientis voluntatem ; ex quibus quam gravia incommoda exoriri soleant, neminem latet. Quid plura? Adeo invaluit malitia, ut quandoque in minoribus ordinibus constituti pensiones, et beneficia, ad divinum cultum, et ecclesiastica munia instituta, etiam post initum clam matrimonium retinuerint, sibique de mammona iniquitatis loculos miserrime comparaverint.

Deflenda hæc igitur potius uberibus lacrymis, quam latiore calamo explicanda malorum congeries, cum ex hac Apostolicæ sedis specula omnes sibi vindicet nostræ vigilanti» curas; temperare non possumus, quin vos ipsos, Ven. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocantes, vestram pietatem, et zelum excitemus ad custodiendas vigilias noctis super grege vobis credito, quem luctuosa horum temporum conditio in discrimen adducit. Primum itaque periculi non infrequens occasio vos reddat difficiliores ad remittendum publicationes, aquibus contracturi matrimonium sæpeper malitiosam suggestionem petunt dispensari. Quam caute, solerterque oporteat ea in re episcopos versari, non obscura vobis a concilio Tridentino exhibentur argumenta. Si enim, ait eadem sancta Synodus, probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiose impediri posse, si praecesserint denuntiationes ; tunc vel una tantum denuntiatio fiat; vel saltem parocho, et duobus testibus præsent.bus matrimonium celebretur, et deinde ante illius consummationem denuntiationes in ecclesia fiant, ut si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur. Præterea licet episcopo relictum sit omnimode super denuntiationibus dispensare, tamen hæc facultas, non a sola dispensantis voluntate pendet, sed a Tridentino coercetur arctis prudentiae, discretique arbitrii legibus, quod idem est, ac legitimam causam dispensationis requirere.

Parem quoque, imo fortasse majorem vigilantiam nacesse est a vobis adhiberi, ne post remissas denuntiationes celebretur matrimonium coram parocho, vel alio sacerdute ab ipso parocho, vel a vobis deputato, præsentibus duobus vel tribus testibus confidentibus, ne ulla celebrationis not lia, vel rumor oriantur. Id enim ut ad præscriptum sacrorum canonum licite fieri possit, non salis est obvia quævis, et vulgaris causa; sed gravis, urgens, et urgentissima requiritur. A sacro nostræ pœnitentiariæ tribunali, eo potissimum casu fit potestas ita celebrandi matrimonium, quo vir et femina in figura matrimonii publice degentes, et dc quibus nulla viget criminis suspicio, in occulto tamen concubinatu perseverent. Facile enim quisque conjiciet, quam absonum esset, eos, a statu damnationis per gratiam sacramenti revocandos, ad publice contrahendum matrimonium præviis denuntiationibus compelli. Hanc vero praxim vobis duximus proponendam, non quia dispensatio præmisso casui solum congruat, cum alii similes, et fortasse urgentiores esse possint, in quibus dispensari expediat ; sed quia vestri pastoralis officii partes versari debent in sedulo investiganda legitima et urgenti causa dispensationis ne matrimonia occulte celebrata luctuosos habeant exitus, quos intimo cordis mœrore recensuimus.

Hunc porro in scopum vos hortamur, et impense admonemus, ut in personarum matrimonium secreto contrahere petentium, diligens fiat a vobis inquisitio : An scilicet ejus qualitatis gradus, et conditionis sint, quæ id probe exposcant; an sint sui, vel alieni juris; an filiifamilias, quorum nuptiæ patri juste dissentienti sint invisæ ; ab episcopali etenim, quod geritis, munerc nimium esset alienum, facilem praeberi filio inobedientiæ occasionem : an res sit de personis ecclesiasticis, licet in minoribus ordinibus constitutis pensiones, et beneficia ecclesiastica obtinentibus, ut detestabilis illorum retentio in statu uxorato congruis remediis postea compescatur. Potissimum vero curet vestra sollicitudo, antequam secreti matrimonii licentia concedatur, quod contrahentes clara et indubia, et a quavis fraude immunia exhibeant documenta status liberi ad avertendum ab iis, qui iyiprobi sunt ingenii, polygamiæ periculum.

Quod attinet ad ministrum secreti matrimonii volumus ad id munus deputari parochum alterius ex contrahentibus, quem notitia personarum, experientia, et diuturnus rerum usus quovis sacerdote extraneo peritiorem effecisse præsumuntur. Si quæ tamen

vobis occurrant circumstantiœ, quro aliam sacerdotem loco parochi exposcere videantur, gravi impellente causa, is sacerdos a vobis eligatur, qui probitate et doctrina, et obeundi muneris peritia commendetur. Uni tamen, aut alteri sacramenti ministro a vobis deputando distincte pnecipiatur, ne matrimonio intersit, nisi prius paterna charitate conjuges in Domino monuerit, sobolem procreandam regenerari quamprimum oportere sacro baptismatis lavacro ; ac Christo judici districtam reddituros esse rationem, nisi filios ut legitimos agnoverint, eosque pietate, booisque moribus imbuerint, et frui patientur bonis temporalibus, a majoribus in supremis tabulis relictis, vel provida legum auctoritate delatis.

Celebrato autem matrimonio indilate a parocho, vel alio sacerdote coram quo initum est, exhibeatur episcopo illius scriptum documentum cum nota loci et temporis, testiumque qui celebrationi interfuerunt. Vestrum erit postea diligenter incumbere, quod ad perennem gestæ rei memoriam præfalum documentum fideliter transcribatur in libro prorsus distincto ab altero, in quo matrimonia publice contracta de more adnotantur. Hujusmodi liber pro matrimoniis secretis apposite compactus, clausus et sigillis obsignatus in vestra episcopali cancellaria caute erit custodiendus : Et eo tantum casu resignari, et aperiri vestra accedente licentia patiemini, quo alia id genus matrimonia describi oporteat, vel id sibi vindicet justitiae administranda; necessitas, vel demum aliquod documentum ab eo c-xposcant verum interesse habentes, quibus probationum aliunde petenda cum non suppetit copia : sedulo tamen animadvertentes, quod re absoluta, denuo claudatur et sigillis ut antea, obsignetur. Fides, seu attestationes clam celebrati matrimonii a parocho, vel sacerdote, qui vices parochi gessit, exarandæ, vobisque exhibendæ, transcribantur in dicto libro, prout jacent de verbo ad verbum a persona a vobis deputanda, quæ apud omnes integritatis, probatique nominis luculentum habeat testimonium. Fides vero, et attestationes ipsæ in secretiori loco sartæ, tectæque a vobis serventur.

Quod si ex occulto hujusmodi matrimonio prolem nasci contingat, eadem mundetur salutari aqua baptismi in ecclesia, in qua aliis infantibus hoc sacramentum indistincte confertur. Et quia ad operiendum clam initum matrimonium, facile est in libro baplizatorum nullam fieri mentionem parentum, et eonim nomina consulto reticeri: Volumus, ac expresse mandamus, quod a patre baptizati, eoque defuncto, ab illius matre, suscepta proles vobis denuntietur; dictaque denuntiatio fiat, vel immediate per parentes ipsos, vel per litteras eorum charactere exaratas, vel per fide dignam personam ab ipsis parentibus designatam, ut certo, et clare vobis constet, quod proles talis loco et tempore, vel reticitisvel falso expressis nominibus parentum baptizata est legitima, licet occulti matrimonii foedere procreata. Quæ sane omnia cum vobis innotuerint, ne illorum excidat memoria, in libro fideliter describentur ab eo, cui facta a vobis est potestas adnotandi matrimonia occulte celebrata. Liber, in quem baptizatorum, ac utriusqueparentis nomina referentur, quamvis distingui debeat ab altero matrimoniorum : eadem tamen diligentia, iisdem cautelis in cancellaria episcopali clausus et sigillis obsignatus erit custodiendus, prout librum matrimoniorum caute custodiri supra mandavimus.

Quia vero nonnulli deesse non possunt, qui propriæ conscientiæ vocibus obsurdescant, et nostris hisce mandatis parere negligent; debita pœnarum districtione pro modoculpæ a vobis puniantur. Quinimo cum satis nobis experientia compertum sit in hujusmodi negotiis homines in terram oculos declinantes ob humanos respectus tardiores effici, et a recte agendi semita revocari : Mandamus idcirco, matrimonia occulta a vobis evulgari et nota fieri, si certo vobis constiterit ex aliquo matrimonio *occalto* procreatam fuisse sobolem, et baptizatam suppressis parentum nominibus, nulla præstita vobis notitia, ut par erat, ab illius parentibus intra triginta dies a nativitate numerandos.

Ne autem contumaces, et inobedientesviolâtre fidei, proditique secreti pastores suos insimulent; sedulo a vobis curandum est, ut a parocho, vel alio sacerdote pro secreta celebratione matrimonii a vobis deputando, conjuges clare, et aperte moneantur, ea lego et pacto illis permitti secreti matrimonii celebrationem ut soboles inde procreanda non solum regeneretur sacro baptismate, sed post baptisma denuntietur episcopo cum nota loci, et temporis administrati sacramenti, ac sincera indicatione parentum, a quibus ortum habuit, quemadmodum supra præ-

missum esi; alioquin matrimonium, licet contractum data per episcopum secreti fide, in lucem proferetur in gratiam filiorum, et ad propulsandam ab illis gravem, nulloque pacto ferendam jacturam. Volumus denique, ac mandamus, fides, seu attestationes matrimonii clara initi, et sobolis ex eo procreata?, excerptas ex dictis libris, modo, quo dictum est, apud vos caute custodiendis tantam promereri fidem, quantam sibi alii libri parochialcs baptismatis, et matrimonii vindicare consueverunt.

Hæc a Vobis, Ven. Fratres in hac temporum calamitate observari enixe præcipimus ad communem animarum salutem, et ad præsidium ecclesiaslicæ disciplinæ, propter invalescentem hominum malitiam nova semper detrimenta vel patientis, vel reformidantis. Cælerum nostris hisce litteris sublata nolumus ea validiora remedia, quæ huic malo, in diem ingruenti, consona dignoscet prudentia vestra, ad pastorale officium cumulate obeundum. Vobis interea paternæ charitatis, et benevolenliæ testem Apostolicam benedictionem impertimur. Datum Romæ apud Sanciam Mariam Majorem die 17. Novembris 1741. Pontificatus nostri anno secundo.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super Clausura monasteriorum quorumcumque virorum regularium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Regularis disciplinæ observantiam ante etiam, quam et generalium, ac particularium alicujus nationis aut provincia? conciliorum decretis continuaretur, et Romanorum pontificum prædecessorum nostrorum legibus, sanclionibusque praescriberetur, quoad vetitum mulieribus quibuscumque, etiam consanguineis intra quorumcumque religiosorum virorum clausuram ingressum tam intogerrime custoditam fuisse constat, ut, nedum feminis quibuscumque, sed masculis quoque, non tam ad monasteriorum claustra, seu septa, quam ad ipsa eorumdem monasteriorum oratoria, et ecclesias nullus patuerit aditus, et accessus; quinimo sub gravissimis pœnis fuerit interdictus; ne scilicet, ut inquit S. Gregorius PP. I. prædecessor noster in servorum Dei secessibus occasio præbeatur popularibus conventibus, et simpliciores ex hoc animas, plerumque, quod absit, in scandalum trahat. Hujusmodi autem regularis disciplinæ observantia, etsi pro temporum varietate, ac necessitate tot, tantasque subiit vices, ut iidem prædecessores nostri aditum, et accessum ad publicas monasteriorum ecclesias duntaxat sive masculis, sive feminis sacrosanctum raissæ sacrificium audiendi, prædicationibus verbi Dei interessendi, et sacramentum sanctissimæ eucharistiæ sumendi, ac peccata sua confitendi causa, sine tamen parochorum præjudicio, interdum concesserint; vicissim tamen ipsi prædecessores nostri tam ante concilii Tridentini decreta, quam post eorumdem decretorum promulgationem denuntiationemque providis, saluberrimisque constitutionibus, ordinationibusque sub pœna etiam excommunicationis latæ sententiæ feminis quibuscumque aditum, ingressumque hujusmodi intra monasteriorum clausuram interdixerunt. Quoniam autem sicut dolentes accepimus, alii quidem Apostolicas leges, ac præcepta hujusmodi vel ausu temerario parvipendentes, vel ad eorum arbitrium interpretantes, feminis quibuscumque aditum, ingressumque tam manifeste, ac tanta solemnitate vetitum permittunt; alii vero privilegia, indulta, prærogativas, facultates, licentias, et alias quocumque pacto excogitatas concessiones sibi sive a jure, sive ab homine factas, et impertitas, seu facta et impertita, ac quorumcumque munerum, dignitatum, ac præeminentiaruin ratione debitas, seu debita arrogantes, prætendentes, obtendentesque feminas quaslibet intra monasteriorum claustra, septa, crenacula, cubicula, aliasque officinas, aut admitti, ac recipi sinunt, inandantque, aut una secum ducunt; alii denique sub pietatis, ac religionis prætextu, cum supplicationes, sive cum santissimo eucharistia? sacramento, sive cum sacris

sanctorum sanctarumque reliquiis, statuis, et imaginibus per claustra, septa, et alia monasteriorum loca de more, ut asserunt, habentur, sine ullo prorsus discrimine masculos, et feminas supplicationes hujusmodi per eadem loca sequi, et comitari licitum, quinimo, ut indulgentias lucrari valeant, necessarium esse obtendunt: Hinc est, quod Nos, qui, dum in minoribus essemus, quamplurimos hujusmodi abusus compertos habebamus, in hac sublimi sacrosancti Apostolatus specula constituti, non tam assiduis nonnullorum aliarum ecclesiarum antistitum documentis, quam justis etiam superiorum, aliorumque virorum ex religiosis ordinibus Dei honorem, et instituti sui disciplinam zelantium expostulationibus de antedictis, similibusque abusibus in dies admonemur ut opportunum, ac salutare iisdem abusibus tollendis, quantum cue? Domino possumus, remedium afferamus; auctoritate Apostolica, tenore præsentium primum quidem omnes, et singulas constitutiones sanctionesque a Romanis pontificibus prædecessoribus nostris tam ante, quam post concilii Tridentini decreta super clausura monasteriorum quorumcumque religiosorum virorum editas renovamus, et confirmamus; necnon in posterum ab omnibus, et singulis ad quos spectat et in futurum spectabit, sub iisdem pœnis constitutionibus, sanctionibusque eorumdem prædecessorum nostrorum Romanorum pontificum, et decretis ejusdem concilii Tridentini contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Deinde motu proprio, et ex certa scientia, ac malura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia, et singula indulta, privilegia, prærogativas, facultates' l*cenBas, et quocumque alio pacto nuncupatas concessiones omnibus, et singulis quibuscumque ecclesiasticis personis quacumque auctoritate, dignitate, honore, praeeminentia, ac jurisdictione fungentibus, etiam venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, sive singulis, sive eorum cardinalium congregationibus, etiam de latere legatis, sive qui provinciis et legationibus status nostri ecclesiastici pro tempore præsunt, sive quos ad carissimos in Christo filios nostros Romanorum regem in imperatorem pro tempore eligendum, vel electum, reges, et reginas illustres, aliasque summas potestates, prout rerum conditio postulaverit, mitti, et ablegari contigerit, sive qui, licet aliarum insignium ecclesiarum antistites, tamen tanquam Apostolicæ hujus S. sedis legati de latere alias nuncupati et habiti sunt, et fortasse habentur, aut haberi et esse prætendunt, et in posterum habendi sunt; sive ordinarii, sive extraordinarii nostri, et ejusdem Apostolicæ sedis ubicumque etiam ad ipsos imperatorem, et reges; ac summas potestates nuntii, sive internuntii resident; ac demum quibuscumque aliis quocumque nomine, et expressione nuncupatis personis quocumque tempore a quibusvis, etiam ab ipsis Romanis pontificibus prædecessoribus nostris, quacumque de causa, occasione, titulo, colore, et prætextu per quascumque Apostolicas, sive in simili forma brevis, sive sub plumbo expeditas litteras sub quibuscumque verborum formis facta, data, concessa, et impertita, sive factas, datas, concessas, et impertitas, sub hujusmodi accessu, et ingressu revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus, necnon a datarum earumdem præsentium die revocata, abolita, aiinullata, et irrita, ac nullius prorsus vigoris esse, et fore, neminique cuilibet quocumque tempore suffragari statuimus, decernimus et declaramus quemlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi temere uti audentem ipso facto absque ulla alia declaratione pœnas, et ecclesiasticas censuras, a quibus, praeterquam a nobis, et pro tempore existente Romano pontifice, nisi in mortis articulo absolvi possit, incurrere, et incursum esse, licentiamque hujusmodi cuicumque concessam nullo modo suffragari, atque nullius momenti perinde ac si minime concessa fuisset, ipso facto fore, et haberi, ac pœnas, et censuras ipso facto, ut præmittitur per contrafacientem incurri, et incursas esse. Decernentes easdem præsentes litteras, et in eis contenta quæcumque etiam eo quod quicumque in præmissis intéressé habentes, seu habere quomodolibet prætendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, praeminentiæ et dignitatis existant seu alia specifica, et individua mentione, et expressione digni illis non consenserint, nec ad ea vocati, citati, et auditi, causæque propter quas præsentes emanarint, sufficienter adductae, verificatæ et justificatæ non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica el privilegiata causa, colore, prætextu, et capite, etiam in corpore juris clauso, etiam

enormis, enormissima», *et* totalislæsionis, nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, nui nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel intéresse habentium consensu, above quomodolibet, etiam quantumvis mngno; ct substantiali, ac incogitato, et inexcogitabili, individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve, quodeumque juris, facti, vel graliæ remedium intentari, vel impetrari, aut impetrato, seu etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concesso, vel emanatam quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse; sed ipsas præsentes litteras semper firmas validas et efficaces existere et foro, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumquo spectabit inviolabiliter et inconcusse observari; sicque et non aliter in praemissis per quoscumque judices ordinarios et delegatos etiam causarum palatii Apostolici auditores, ac S. R. E. cardinales etiam de latere legatos, et sedis praedictae nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis et eorum cuilibet quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, et auctoritate, judicari et definiri deberc, ac irritum et inane si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sit, nostra et cancellarim apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque constitutionibus, et ordinationibus apostolicis, necoon quibusvis etiam juramento confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, et consuetudinibus ac usibus et stylis, etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, induitis, et litteris Apostolicis praedictis, aliisque quibuslibet personis, etiam quacumque ecclesiastica,vel mundana dignitate fulgentibus, ct alias quomodolibet qualiticatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, ac cura quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliisque efficacioribus eflicacissimis, et insolitis clausulis, irritanlibusque, et aliis decretis, etiam motu scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, et alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis ac pluries iteratis, et quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, ot singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione dc illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, ct individua, aede verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio babenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret; tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et forma in illis tradita observata, exprimerentur, et insererentur, præsentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad præmissorum effectura hac vice duntaxat specialiter, et expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque. Cæterum perpræsontes non intendimus derogatum esse iis concessionibus, quæ ad favorem quarumcumque nobilium feminarum, ex eo, quod sive eorumdem majores, ac pro tempore existentes dc familia fuerint, et habeantur fundatores, vel insignes benefactores illius monasterii intra cujus claustra, vel septa feminas etiam de familia ingredi vel concessqm, vel cautum esse sibi voluerunt, et de concessione hujusmodi confirmationem ab Apostolica hac sancta sede obtinuerunt; sive feminae hujusmodi sint consanguineæ, et affines eorum, qui sunt Domini in temporalibus locorum, in quibus monasteria sita reperiuntur, et quacumque legitima tituli, vel consuetudinis causa, et occasione ingressu hujusmodi de præsenti gaudent, factæ, et impertitio fuerunt; dummodo concessiones hujusmodi per Apostolicas in simili forma Brevis, vel sub plumbo desuper expeditas litteras dumtaxat, et non aliter omnino factas, et impertitas fuisse prius ordinariis locorum antistitibus, vel præsulibus per legitima, et authentica documenta constarc fecerint; etdummodo ncc vagandi, ncc otiandi, neccomedendi, ccenandique, necperambulacra, cubicula, cmnacula. aliaque loca el officinas discurrendi causa, seu ad ecclesiam accedendi, sacrosanctum missæ Sacrificium audiendi, aliaque erga Deum pietatis officia et opera exercendi studio ingrediantur; ct dummodo dc earum adventu et ingressu, interdiu, et opportune faciendo superiores pro tempore existentes prius certiores fiant ad hoc, ut absque fratrum incommodo, et offensione, recto tramite ad ecclesiam per-

gatur, el alia de jure servanda serventur. Volumus autem , ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressis manu alicujus notarii publici subscriptis , et sigillo person® in ecclesiastica dignitate constitute munitis eadem prorsus fides in judicio , et extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitae, vel ostensae. Datum Romæ apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die tertia Januarii millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Pontificatus Nostri, anno secundo.

D. Card. Passioneus.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super clausura Monialium.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Ad perpetuam rei memoriam.

Salutare in catholica ecclesia institutum ab ipsa antiquitate susceptura, ac tanta cum sollicitudine, et pastorali zelo custoditum, ut flos illo ecclesiastici germinis decus, atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles, laudis et honoris opus integrum, atque incorruptum, Dei imago respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi, sacræ virgines, quarum, qua sublimior gloria est, major et cura est intra monasterium septa, et claustra, vigili, sollicitaque custodia servarentur; tam ante, quam post Tiidentinæ synodi decreta Romani pontifices prædecessores nostri tot sanctissimis legibus, et monitis Apostolicæ providentia.·, charilatisque consiliis communire, et confirmaro studuerunt; ut, quæ so Christo dicaverint, et a carnali concupiscentia recedentes, tam carne, qiiam mente so Deo voverint, consumment opus suum magno præmio destinatum. Quoniam autem etsi providas hujusmodi sanctiones, constitutionesque, si ea, qua decet, regularis disciplinæ observantia custodirentur, satis esse scimus, ut Virgines ea, quæ coelestis earumdem sponsi Jesu Christi sunt, cogitantes sint sanctæ et corpore et spiritu ; longa tamen experientia edocti, et assiduis venerabilium fratrum aliarum Ecclesiarum Antistitum querelis admoniti, supremas Apostolicæ auctoritatis, providentiæque partes requiri, ut abusibus quamplurimisex nimia quorumcumque, aut sibi quocumque pacto arrogantium, aut praetendentium, aut obtendentium facultatem alias sibi quumodolibet sive a jure, sive ab homine concessam, vel demandatorum munerum rationem debitam esse, ut sive ipsi, sive alii ingredi clausuram monialium, aut ipsæ moniales e clausura ob quascumque etiam non legitimas causas egredi, et extra clausuram hujusmodi commorari possint, licentiam concedendi, indulgentia sensim invectis opportune occurratur: Hinc est, quod nos pro suprema omnium Christifidelium procuratione imbecillitati nostræ in universalis orthodoxæ ecclesiæ regimine divinitus imposita opportunum abusibus hujusmodi remedium, quantum cum Domino possumus adhibere satagentes, auctoritate Apostolica tenore praesentium, omnes et singulas constitutiones a Romanis pontificibus prædecessoribus nostris tam ante, quam post concilii Tridentini decreta super clausura monialium renovamus, et confirmamus, necnon in posterum omnibus, et singulis ad quos spectat, et in futurum spectabit, sub iisdem poenis in constitutionibus *eorumdem* praedecessorum Romanorum pontificum, el decretis concilii Tridentini prælati contentis inviolabiliter observandas esse statuimus, decernimus, præcipimus, atque mandamus. Præterea motu proprio, et ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine earumdem præsentium tenore omnia, et singula indulta, privilegia, praerogativas, facultates, licentias, et quocumque alio *pacto* nuncupatas concessiones, omnibus, et singulis quibuscumque ecclesiasticis personis, quacumque auctoritate, dignitate, honore, præeminentia, ac jurisdictione fulgentibus, etiam venerabilibus fratribus uostris sanctæ Romanae ecclesiæ cardinalibus, sive singulis, sive eorumdem cardinalium congregationibus.

diam *do Iniero legatis, sive qtii* provinciis el lcgnfionihus status nostri ecclesiastici, qui pro tempore præsiint, sive quos ad ollarissimos in Christo filios nostros Bomanornm rogom in imperatorem pro (emporo eligendum, rei electum, reges, et reginas illustres, aliasque summas potestates, prout renim conditio postulaverit mitti, et ablegari contigerit ; sive qui licet aliarum insignium ecclesiarum anlitislcs, tamen tanqmmi Apostolicæ hujus S. sedis legati de latere alias nuncupati, et habiti sunt, et fortasse habentur, aut haberi et esse prætendunt. et in posterum habendi sunt; sive ordinarii, sive extraordinarii nostri, et ejusdem Apostolicæ sedis ubicumque etiam apud ipsos imperatorem, et reges, ac summas potestates nuntii, sive inter-nuntii resident (exceptis duntaxat locorum ordinariis, iisque omnibus superioribus, quibus tanquam ordinarii, et ordinaria jurisdictione utentibus monialium monasleria subjecta, et addicta sunt in casibus tamen necessariis, et servatis aliis de jure servandis, et non aliter omnino) ac demum quibuscumque aliis quocumque nomino, et expressione nuncupatis personis quocumque tempore a quibusvis etiam ab ipsis Romanis pontificibus prædeccssoribus nostris quacumque dc causa, occasione, titulo, colore, cl prætexlu per quascumque Apostolica, sive in simili forma Brevis, sive sub plumbo expeditas litteras sub quibuscumque verborum formis factas, datas, concessas, et impertitas sub hujusmodi ingressu revocamus, abolemus, annullamus, atque irritamus; necnon a datarum earumdem praesentium die revocata, abolita, annullata, et irrita, ac nullius prorsus momenti, ac vigoris esdo, et fore, neminique cuilibet quocumque tempore suifragari, ac quemlibet omnium antedictorum etiam speciali mentione dignorum quacumque facultate hujusmodi, sive pro se, sive pro aliis temere uti audentem, ipso facto, absque ulla alia declaratione pœnas, et ecclesiasticas censuras contra violantes clausuram monialium inflictas, a quibus prætcrquam a nobis, et pro tempore existente Romano pontifice, nisi in mortis articulo absolvi possit, incurrere, ct incursum esse; licentiamque hujusmodi concessam nullo modo suffragari, ac nullius momenti perinde ac si minime concessa fuisset, ipso lacto fore, et haberi, ac pœnas et censuras ecclesiasticas ipso etiam facto, ut præmittitur por contrafaciontom inciirri, et incursas esse statuimus, decernimus, ac declaramus. Decernentes easdem praesentes litteras, et in eis contenta quæcumque, etiam ex eo, quod quicumque in præmissis intéressé habentes, seu habere quomodolibet prætendentes cujusvis status, gradus, ordinis, pneeminentiœ, et dignitatis existant, seu alia specifica et individua mentione et expressione digni illis non consenserit, nec ad ea citati, vocati, et auditi, causæque propter quas præsentes emanarint sufficienter adductae, verificafæ et justificatae non fuerint, aut ex alia qualibet etiam quantumvis juridica, et privilegiata causa, colore, praetextu, et capite, etiam in corpore juris clauso, etiam enormis enormissima, et totalis laesionis nullo unquam tempore dc subreptionis, vel obreptionis, aut a nullitatis vitio, aut intentionis nostræ, vel intéressé habentium consensus, aliove quomodolibet, etiam quantumvis magno, et substantiali ac incogitato, et inexcogitabili individuamque expressionem requirente defectu notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari, aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodeumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, auf impetrato, seu etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine paribus concesso vel emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se jurare ullo modo posse; sed ipsas præsentes litteras semper firmas, validas, et efficaces existere, et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri ct oblinere, ac ab illis, ad quos spectat et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter et inconcusse observari ; sicque, ct non aliter in præmissis per quoscumquc judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii Apostolici auditores, ac sancUe Romanæ ecclesiæ cardinales etiam de latere legatos, ct sedis prædictæ nuntios, aliosve quoslibet quacumque præcmincntia, et potestate fungentes, et functuros sublata eis, et eorum cuilibet quavis aliler-jedieandi, et interpretandi facultate, ct auctoritate, judicari, et definiri debere, ac irritum, ct inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit alr lentari. Non obstantibus præmissis, ac, quatenus opus sil nostra, et'cancellarim Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque constitutionibus Apostolicis, necnon

quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus, ac usibus, et stylis etiam immemorabilibus; privilegiis quoque induitis, et litteris Apostolicis prædictis, aliisque quibuslibet personis etiam quacumque ecclesiastica, vel mundana dignitate fulgentibus, et alias quomodolibet qualificatis, ac specialem expressionem requirentibus sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, ac cura quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficacioribus efficassimis, et insolitis clausulis, ac irritantibus, et aliis decretis, etiam motu, scientia, et potestatis plenitudine similibus, ac consistorialiter, et alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, editis, factis, ac pluries iteratis, et quantiscumque vicibus approbatis, confirmatis, etinnovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, expressa, et individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, et in illis tradita observata experimerentur, et insererentur, præsentibus pro plene, et sufficienter expressis, et insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris ad præmissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter, et expresse derogamus, ac derogatum esse volumus, cælerisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut earumdem præsentium litterarum transumptis, seu exemplis, etiam impressus manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constituite munitis eadem prorsus fides in judicio, et extra illud ubique locorum habeatur, quæ haberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ, vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctarn Mariam Majorem sub Annirio Piscatoris, die tertia Januarii millesimo septingentesimo quadragesimo secundo Pontificatus Nostri anno secundo.

D. Cardinalis Passioneus.

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopus directa,

De Doctrina Christiana præsertim puerrs tradenda.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres, Salutem, et Apostolicam benedictionem.

Etsi minime nobis dubitandum sit, omnes, quibus animarum cura credita est, vosque præsertim. Ven. Fratres ad Apostolatus officium evectos, atque in prælationis fastigio a Deo constitutos, in id potissimum sollicitudinem intendere, ut Christianus populus coelestis doctrinæ pabulo enutritus, et rudimentis fidei saluberrime instructus in semitam mandatorum Domini, facem vobis præterentibus, feliciter dirigatur : temperare tamen non possumus, quin vos ipsos nostræ auctoritatis, ac paternæ dilectionis stimulis excitemus ad tam pium, tamque salutare opus doctrinæ christianæ impensiore cura provehendum, sublatis iis impedimentis, quæ animarum saluti adversantur.

Quia vero scientibus legem loquimur, et vigiles ecclesiarum hortamur *antistites, quibus nec* pietatis, nec alia sacrarum litterarum desunt præsidia, supervacaneum ducimus plurimis urgere argumentis non satis esse ad cœlestem beatiludinem assequendam confusim, et involute a Deo revelata, et ab ecclesia catholica proposita mysteria ; sed hanc cœlestem doctrinam divinitus traditam et quæ ex auditu concipitur, doctoris legitimi, ac fidelis ministerio ita esse accipiendam, ut *singillutim illius* capita explicentur, et eorum aliqua necessitate medii, aliqua vero necessitate præcepti fidelibus ad credendum proponantur. Præterea licet per fidem justificari dicamur, cum ea sithumanæ salutis initium et fundamentum; ad futuram tamen, quam inquirimus, civitatem, ut

pervenire aliquando mereamur, satis compertam est solam fidem non sufficere ; sed viam nosse consfanlerque tenere oportero, nempe præcepta Dei, et Ecclesiæ, tum virtates quas prosequi, tum vitia quæ studiose declinaro debemus. Quæ quidem omnia cum primis cntholicæ fidei rudimentis, sive doctrina, ut aiunt, Christiana, contineantur; episcopalis muneris exigit ratio, ut illa in singulis diæcesibus, et ubique locorum recte, atque ex ordine explicetur; nec posse episcopos sine tacito conscientiæ convicio illam negligere, sed in boc opus maxime necessarium omnem curam, et diligentiam conferre debere.

Id tamen oneris non ita episcopo impositum esse inlelligimus, ut ipse per se doctrinæ chrislianæ semper intersit, pueros interroget, et mysteria fidei, quam profitemur, aperiat. Nimium quippe novimus, in pastoralis sollicitudinis munere praegravari Aposlolicæ servitutis sarcinam, ac plane intelleximus, cum Anconitanam primum, tum deinde Bononiensem ecclesiam regeremus, mullis, variisque curarum veluti fluctibus jactari præsulem suo satis muneri facere cupientem. Id vero futurum affirmamus, si episcopus, alieno etiam a visitatione dioecesis tempore, quandoque adsit ubi doctrina traditur christiano homine digna, pueros, puellasque de rebus antea auditis sciscitetur, ac mysteria nostræ religionis evolvat, et annuntiet; pastoris operam in maximam crediti sibi gregis utilitatem cessuram, ejusdemque exemplum alios excitaturum ad vineam Domini sabaolh pro viribus excolendam.

Hacc administrandae ecclesiæ quasi legem sibi dixerunt necdum veteres, sed recentiores etiam praesules beatorum civium albo adscripti ; Carolus nempe Borromcus, Francisais Salesius, Turribius, Alexander Suali, quorum aliqui (ut litteris consignatum est) cum gravioribus distenti, atque impediti curis, adesse coram non possent, operæ, ac diligentiæ suæ vicarium aliquem ex canonicis, aut ex sacerdotibus designabant, qui, susceptis pastoralis ministerii partibus, adolescentibus ad omnia religionis officia fidei elementis informarent.

Optimum ergo, et ad profectum animarum maxime accomodatum erit Antistitis exemplum, si, quod antea dictum est, id omni tempore, præsertim vero Ium obit diœcesim, in singulis paroeciis impleverit. Sed ut quisque facile conjiciet, ad hoc vires ejus non suppetunt. Ideoque, ut propositum assequatur, necesse est, diligentia, quanta potest maxima, curet, no in aliis, quos tam laudabilis tamque fructuosi operis vicarios constituit, studium ac sedulitas desideretur.

Duo potissimum oneia a Tridentino synodo curatoribus animarum sunt imposita : alterum ut festis diebus de rebus divinis sermonem ad populum habeant; alterum, ut pueros, et rudiores quosque divinae legis, fideique rudimentis informent, si statis diebus eam parochi concionem habebunt, quæ nonpersuasibilibus humanæ sapientiæ verbis obstrepat auribus, sed captui auditorum accomodata in eorum animos ostensione spiritus illabatur; si mysterium aliquod annuntiabunt, in primis vero, quod eo iempore Ecclesia recolit, ea disserentes, qum ad virtutem incitamento sint, et ad vitia fugienda, graviora prtasertim et quæ fœdius grassantur in populo ; si diebus ipsis (hoc enim pariter debent suo muneri) pueros tamquam infantes modo genitos nutriant doctrinæ lacte, nunc hos, nunc illos interrogando, dubia, atque involuta explicando : Si demum cum Apostolo attendant lectioni, exhortationi, et doctriæ, *ut perfectus sit homo Dei, et ad omne opus bonum instructus:* fas est credere, exitum optatis respondere posse, et populum acceptabilem sectatorem bonorum operum facile exiturum.

Verum salis experientia compertum, est, imparem esse solius parochi laborem: cum nequeat unus omnes instruere, ubi doctoris diligentiam numerus vincit. Quoties tamen episcopus toto animo ac studio in ecclesiam sibi commissam incumbat, nunquam necessariis et opportunis destituetur auxiliis : Semper enim inveniet, qui tonsura initiari, qui per minorum, qui per sacrorum ordinum gradus ad sacerdotii fastigium promoveri, qui denique ad ecclesiastica beneficia viam sibi munire studeant. Gravissimis idcirco verbis (et verbis facta respondeant) affirmet episcopus nunquam se facturum, ut tonsura inauguret grandiores ætate, aut minores, præsertim vero majoresordines iisconferat, qui in tradenda Chri sliana doctrina operam suam parochis commodare neglexerint. Hunc porro clericorum numerum idem episcopus in singulas suæ civitatis, et dioecesis parochias apte distribuat, et eorum aliquos determinata} ecclesiæ ascribat. Denuntiet præterea ac fidem præstet in conferendo parochiarum, et aliorum

beneficiorum jure plurimum apud se ponderis, et momenti habiturum studium, et diligentiam in hoc opus a clericis collatam : atque ita reipsa constabit, non rectori tantum impositum esse docendi munus, sed plures illi prrosto esse, ut omnes officii sui numeros cumulate impleri possit.

His accedit sacris Apostolicis constitutionibus, et septima præsertim felic. record. Leonis X. praedecessoris nostri edita in concilio Lateranensi saluberrime cautum fuisse, ut tam ludimagtstri discipulos suos, quam piæ feminæ puellas instituentes, sana, et incorrupta doctrina, episcopo id potissimum urgente, tamquam pabulo vitæ nutriant, et confirment. Constat etiam, ipsum episcopum posse, ac debere sacris oratoribus, quam diligentissime commendare, ut pro concione in parentum aures animosque ingerant, sua interesse mysteriis nostræ religionis susceptam prolem imbuere : et si ad minus idonei fuerint, filios in ecclesiam adduci oportere, in qua divinæ legis præcepta explicantur. Pluribus itidem in lucis pia, ac laudabilis, et ubi non sit recepta inducenda consuetudo invaluit, ut parocho idem munus prosequenti auxilium ferant laici, tum viri tum mulieres in Christiana institutione veluti adjutricem operam navantes, qui erudiunt pueros ac puellas orationem dominicam, Angelicam salutationem, symbolum Apostolorum, aliaque id genus memoriter pronuntiantes. Alibi quoque sodalitia erecta sunt, quorum cura in explicanda christianæ religionis disciplina versatur, et quorum institutum nedum meritis laudibus cumulat san. mom. Pius V. in sua constitutione, quæ incipit : *Ex debito* ; sed in omnibus etiam diœcesibus propagari enixe exposcit. Quæ quidem omnia in unum collecta, si sedulo perpendantur, certum omnibus, atque exploratum erit, ubi multa sit messis, paucos nequaquam esse operarios, nec eos deesse qui parvulis panem petentibus frangant.

Sed quia compertum est, non solum adolescentulos, illosque qui confirmata sunt jam ætate in divinarum rerum ignoratione versari, sed etiam viros, ipsosque senes salutaris doctrinæ esse omnino expertes; vel quia nunquam illam perceperunt, vel jamdiu perceptam paulatim delevit oblivio : huic etiam malo provida episcoporum occurret vigilantia, si operis sui vicarios cogent, quæ parata sunt, remedia sedulo adhibere.

Ut autem ab iis, qui in prima sunt rotate sermo instituatur ; ad sacram eucharistiam, et confirmationem admitti plures postulant Pauci enim enixam hanc voluntatem, ac fere impatiens studium non præ se ferunt. Moneat igitur episcopus parochos, deque districte præcipiat, ne quis eorum sacrum eucharistiæ sacramentum administret, et schedulam ut aiunt confirmationis iis tradat, qui graviora fidei et doctrinæ capita, et sacramenti virtutem et vim ignorent, vel quia parum in hoc tirocinio profecerint, vel quia ea neglexerint audire, quæ ad hujusmodi sacramenta pie, riteque suscipienda statis temporibus tradita sunt. Hoc sane pacto primæ rotati satis videri potest consultum.

Si vero loquamur de adolescentia, quoniam unusquisque proprium donum habet ex Deo ; usu satis constat, alios ecclesiasticæ, alios vero sæcularis vitæ rationem inire. De primo hominum genere verba jam fecimus, cum de iis ageremus qui ordinibus initiari volunt. Id unum addi posse videtur rem fore magni commodi, multæque utilitatis plenam, si qui se sistunt examini, eos præsul potissimum interroget de iis, quibus Christiani hominis scientia continetur. Etenim magistra rerum experientia edocuit, ex his aliquos, tametsi Latini sermonis nitore, et elegantia excultos, in scientiarum curriculo liberahter institutos et quæ adordines pertinent apprime callentes , de doctrina tamen Christiana percontati parum, aut nihil apposite respondere.

Si autem ad eos, qui in saeculo degunt, mentis aciem convertimus, palam fit illos, ut plurimum sacri conjugii foedera inire. Verum cum matrimonio jungendi non sint, si parochus, ut debet, prius interrogando deprehenderit marem, seu feminam, quæ ad salutem necessaria sunt, ignorare; rō tantæ ac tam luctuosæ ignorantiæ locum relinquet episcopus, qui pasiores animarum admoneat officii sui, et huic si desint, negligentiæ repetat pœnas.

Omnes denique omnium ætatum, atque ordinum homines solent iudentidem sordes animæ pœnitentiæ sacramento detergere. Curabit itaque episcopus , ut sacerdos excipiens confessiones fixum illud, immotumque animo semper habeat, invalidam esse absolutionem saeramentalem, quam quis ignoranti res necessarias necessitate medii, impertitur, neo posse homines Deo per hujusmodi sacramentum reconciliari, nisi prius excussa hujus ignorantiæ caligine, ad agni-

iionem fidei educantur. Sedulo etiam animadvertet confessarius in aliud tempus rejiciendam esse absolutionem illius, qui necessaria necessitate præcepti suo vitio nescit, et eo quandoque casu pœnitentem absolvi posse, quo se vincibilis hujus ignoranliæ reum agnoscat, et accuset, ac intime dolens, tum a Deo veniam procetur, tum confessario serio promittat operam se impense daturum, qua divinæ graliæ præsidio, discal eliam necessaria necessitate præoepti.

Hanc profecto Christiani populi instituendi rationem, si pastores sibi proposuerint, si eorum consilia, labores, et studia ad propositam methodum duxerint referenda ; sperare fas est, tide, et opere gregem ita in dies profecturum, ut coædiiicentur in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

At vero cum maximi momenti ea res sit, nullaque alia ad Dei gloriam, el ad animarum salutem utilius instituta mirari nemo debet, quod plurima passim objiciantur impedimenta. Sitæ quandoque sunt in agro parve humilesque ecclesiæ, aliæ parochiali proximæ, aliæ vero longo intervallo disjuncta, ad quas diebus festis patres familias una cum liberis accedunt sacerdotem sacris operantem audituri ; ex quo fit, ut suai parochiæ nunquam fere intersint, nec ullum de mysteriis fidei, de præceptis, de sacramentis verbum accipiant. Episcopus huic malo occurret, suamque objiciet auctoritatem. Et primo quidem, quoad parvas ecclesias parochiali proximas, expressa lege caveatur, ne quis antea sacrificium faciat, quam parochus missam celebraverit, sermonem habuerit, cœlerasquc sui muneris partes absolverit. Hoc enim pacto ecclesia parochialis confluentium parochianorum numero celebrabitur. Quo vero ad parvas ecclesias a parochiali longe sepositas, cum difficile admodum sit, parochhnos ob locorum distantiam,longum iter, atque asperum, hyemali præsertim tempore, cum pluviæ inundant, parochialem adire, ibique diviniis officiis intéressé, relicta ecclesia proximiore : decernat episcopus, gravibus etiam statutis pcenis quod sacerdotes ibi operantes christianæ doctrinæ summam populo tradant, divinamque legem annuntient. Monendus tamen est parochus, ne aliena: operæ nimium tribuat, sed videat ipse quo loco res sint, cum pueri sacramentum eucharistia:, et confirmationis, alii vero matrimonii sibi administrari exposcant.

Præteroa sua etiam urbes habent impedimenta. Sæpc enim contingit in aliis ecclesiis, ac præsertim regularium , solemni ritu, magnaque populi frequentia, feslumaliquem diem celebrari : ideoque si in ecclesia parochiali summo mane,aut statim a prandio catecbismus habeatur; aut nemo aut pauci admodum suntqui eodem catechismo intersint, quippe præscriptas horas non causentur. Sin vero captentur horæ civitatis commodo magis appositæ, usu compertum est, populum ad ecclesiam confluere, in qua festus dies agitur; et celebritate pompæ illectum, doctrinam Christianam non sine gravi animædetrimento deserere. In hoc articulo,quia certa, et communis regula præscribi non potest, in totum relictum esse volumus prudentiæ vigilis ecclesiæ antistitis, qui attenta loci, temporis, personarum qualitate, expensisque rerum omnium momentis ita studeat solemnis diei celebritatem cum doctrina Christiana componere, ne alteri altera sit impedimento. Quod si regulares, et exempti contradixerunt, et sanctum hoc doctrinæ opus, licetab episcopis prius admoniti, suis functionibus perturbare præsumpserint ; nostram locorum ordinariis auctoritatem, qua potimur in exemptos, pollicemur ; nec alia pontificiae vigilantiæ deerunt remedia, ne parochiales Ecclesiæ debitis fraudentur obsequiis.

Plurimum quoque ad Christiani populi institutionem conferre poterit, si visitatores eligantur, quorum alii civitatem, alii diœcesim lustrantes, omnia sedulo inquirant, ut certior factus episcopus, pro meritis cujusque pastoris aut præmia decernat, aut pœnas.

Clementis Papæ VIII. aliorumque prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, hortamur in Domino, et enixe commendamus in doctrina Christiana tradenda adhiberi libellum de Clementis ejusdem mandato a cardinali Bellarmino conscriptum, mox in deputata congregatione diligenter examinatum, et approbatum; ac denique ab eodem Clemente in lucem eo saluberrimo consilio edi jussum, ut unus deinceps, idemque modus in docendo, et discendo Christianam doctrinam ab omnibus teneretur. Nihil hac uniformitate optabilius; nihil ad præcavendos, qui in multiplicem catechismorum va-

uniu,
"mniè'X
iw.

rielatem irrepere possent errores conducibilius, atque opportunius. Sicubi vero confingat ob peculiares regionum necessitates alium quempiam adhiberi forte libellum ; sedulo invigilandum erit, no quid ille contineat, ne quid in eo unquam inducatur a catholica veritate absonum. Curandum insuper, ut in eo fidei dogmata clare, et dilucide sint explicata, additis si quæ desunt necessariis, ac sublatis quæ redundant. Brevis enim, et univoca docendi methodus multum prodesse solet ad faciliorem interrogationem, cum quis periculum facit progressus puerorum. Complectatur liber hujusmodi etiam fidei, spei, et charitatis actus, quos recte scienterque compositos esse, minime dubitandum. Sed si aliter se res habeat, castigati emendato prælo donentur. Actus prædicti paucis potius, quam multis verbis etferri gaudent; dum illis tamen tota vis, et natura virtutis explicetur. Et quia Christianam religionem profitent! maxime necessaria est consuetudo, et exercitatio sæpius eliciendi dictos actus; idcirco ne illorum usus circumscribatur angustis finibus, et exiguo numero a quibusdam singulis annis præfinito ; episcopus suæ non minus, quam alienæ salutis S^U(^'OSU9› provide statuat, ut in parochiis, tum urbis, tum diœcesis rectores animarum post missam festo die celebratam, statim ante aram provoluti clara, et intelligibili voce dictos virtutum actus eliciant, etpræire satagant populo verba ab ipsis prolata devote reddituro. Hoc enim pacto fideles sensim illos meraoriæ mandabunt, etassuescent nedum festis, sed aliis etiam diebus in hac pia exercitatione versari.

Afiunmfidei, *uuspost* ' «wwcom10 mendatur.

Saluberrimas has erudiendi Gregis rationes, quas vobis Venerabiles Fratres, perhæc Apostolica scripta notas esse volumus, quisque vestrum facile intelliget, consonas esse monitis nostris pastoralibus prælo jam demandatis, cum sponsam nostram Bononiensem ecclesiam paterna charitate cominus amplecteremur : illasque præterea ex pontificiis constitutionibus haustas esse, et spectabilium antistitum testimonio et exemplo comprobatas. Quia vero maximam inde utilitatem proficisci experimento cognovimus; quo majori possumus studio vos hortamur et admonemus, ac per viscera misericordiæ Dei nostri enixe obtestamur, ut pro injuncto vobis pastoralis ministerii debito praemissorum execution! strenuo, constantique animo incumbatis : sedulo recognitantes quidquid laboris, studii, ac vigilantiæ in hunc scopum collatum fuerit, Deum omnium bonorum datorem uberi mercede retributurum ; el Apostolicam benedictionem ex animo vobis impertimur.

Datum Romæ apud Sanet. Mariam Majorem die VII. Februarii MDCCXLII. Pontificatus nostri anno secundo.

ss. D. N.

BENEDICTI PAP/E XIV.

CONSTITUTIO

Ad Episcopos directa de Parochorum electione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, et Apostolicam benedictionem.

Cum illud semper plurimum formidaverit Ecclesia catholica, ne indignis quibusque, et extra sacerdotale meritum constitutis cura animarum, et Dominici gregis custodia crederetur; quia totius familiæ status, *et ordo* nutat, si quod requiritur in corpore, non invenitur in capite. *Hinc canonicis* sanctionibus ac præsertim sanctæ Tridentinæsynodi decretis provide consultum est, regimen ecclesiarum parocbialium iis esse committendum, quorum omnis ætas a puerilibus exordiis ad perfectiores annos per disciplinæ ecclesiastica? stipendia ita concurrisset, ut de illorum supra alios provectione, ac potiori doctrinæ, morum, ac diuturni laboris suffragio nefas esset dubitare. Quia vero perniciosa apud plurimos opinio sensim invaluit, Tridentini decretis non praescriptam esse dignioris electionem, sed caveri tantummodo. ne indignis ecclesiæ parochiales, aliaque beneficia, quibus cura imminet animarum, conferrentur : sanctæ rnem. Innocentius XI. praedecessor noster erroneam doctrinam a vera, et sincera patrum mente

longius deflectentem damnavit, et edocuit quam prudens, ot diligens esse deheat pastoralis officii dispensatio.

Ad tramites idcirco ejusdem sancfæ synodi nsu receptum est, occurrente parochialis eodesite vacatione, quæ libere ab ordinario conferenda sit. concursum institui, ut habita in eo de cujuslihet ætatc, moribus, doctrina, et sufficientia snlerti inquisitione, episcopus eligat quem cælerismagis idoneus judicaverit.

At quia contingere quandoque potest, quando favore, vel gratia, vel minus æquo judicio minus digni dignioribus præponantur : sanclœ mem. Pius V. noster prædeccssor, ne quid in hujusmodi electione esset inordinatum, atque præposterum edita saluberrima constitutione voluit injuste in concursu rejectis, interposita ad metropolitanum, vel episcopum viciniorem, vel sedem quandoque Aposlolicam appellatione, præelectum ad novum examen provocare, et ecclesiam alteri non rite collatam, novo facto meritorum periculo, si ita jus esset, vindicare. Et ne frivolae appellationis diffugio locus esset, provide ibidem cautum est, dictæ appellationi in devolutivo tantum deferri oportere, non suspensa, aut quoquomodo retardata prælcicto ab ordinario parochialis ecclesiæ possessione.

Consullissimæ hujusmodi leges eum in finem institutae, ne iu tanti momenti re imperiti magistris, novi antiquis, rudes præferantur emeritis, violatae sunt hominum fraude, et malitia, ipsa medela vulnus exasperantium. Sæpissime enim rejecti ab ordinario dictæ constitutionis obtentu in vocem appellationis facile prorumpere, et minus legitima concurrente causa electos ab episcopo ad novum examen provocare consueverant; illosque præterea relicta gregis, et ecclesiæ custodia longum iter arripere, et diuturni laboris, temporis etpecuniæ impensa exhaustos, litem in secunda, tertia et ulteriori quandoque instantia sustinere cogebant. Quin etiam experientia compertum est, magno juslitiæ detrimento litem ipsam absolvi. Quandoquidemii,qui examini se subjecerant, atque in primaevo concursu utpote legitimarum institutionum nescii rejecti fuerant, longa postmodum decurrente lite, sedulam litteris ex industria navantes operam, præferri aliis merebantur, et acerbe succensebant episcopo, judici quidem adeptæ, non autem adipisoendæ peritiœ, per injuriam se fuisse rejectos.

Hinc apud bene moratos homines, etjustitiæ vindices, frequens querelarum occasio, quibus sedandis cum congregatio concilii Tridentini interpres omne studium diligentiamque conferret: Nobis, qui secretarii munere fungebamur, mandatum est, ut sermone, typis postea vulgato, rem sedulo expendere, ingruentis mali originem, et apta eidem avertendo remedia investigare pro yiribus niteremur. Sensus hac de re nostros explicantes, vitio potissimum laborare comperuimus praxim examinis oretenus habiti, nec scriptis consignati : electi siquidem ad curam animarum ab ordinario collatore, et ad iteratum examen coram alio judice provocati, jus legitimæ collationis tueri non poterant certo, ac permanenti testimonio jam probatæ idoneitatis; sed a novi examinis alea, subeunda coram judice appellationis gestarum rerum prorsus ignaro, tota res pendere videbatur. Quocirca gravi juslitiæ detrimento recepta in foro erat opinio, provocari posse ad alium judicem, nullo exhibitio indebitæ rejectionis documento. Quod quidem cum a sacrorum canonum censura longius aberraret, facile huic corruptelæ occurri posse consuimus, si certa primum et apte disposita habendi examinis forma præscriberetur; Si quæstiones examinatis propositio, et consentaneæ illorum responsiones, totaque rei gestæ series in scriptis redigerentur; et si acta demum totius concursus ad judicem appellationis integra asportarentur.

Inita a nobis consilii ratio non solum arrisit congregationi, illam dic 16. Novembris 1720. ratam habenti : sed etiam Pontificii judicii accessione roborata fuit a Clemente XI. ecclesiastica disciplina; vindice, et assertore eximio. Utque locorum ordinarii ea omnia filiali, quo par erat obsequio ct diligentia exequerentur; iis datæ sunt die 10. Januarii 1721. opportunæ litterae nostro calamo exaratae, ejusdemque Pontificis sensu, et oraculo comprobatae, quarum tenorem, etsi alias prælo commissum, et insertum in bullario dicti Clementis prædecessoris nostri, congrue hic duximus referendum.

Reverendissime Domine uti Frater.

Quo parochiales ecclesiæ dignioribus personis gubernandæ traderentur, statuit, ut notum est sacrosancta Tridentina synodus sess. y.xiv. cap. 18. ut vacante ecclesia parochiali, indiceretur et fieret concursus; ac postquam concurrentes ab episcopo,vel ejus vicario generali, atque ab examinatoribus synodalibus saltem tribus examinati, et approbati essent, episcopus eum eligeret,quem ætate, moribus, doctrina, prudentia, aliisque rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam necessariis, et opportunis, digniorem cæteris, magisque idoneum judicaret. Adjecitque ad hanc Concilii sanctionem validius confirmandam, re, et nomine Sanctissimus Pontifex Pius V., quod si unquam episcopus minus habilem, postpositis magis idoneis, elegisset, possent ii qui rejecti essent, a mala hujusmodi electione ad metropolitanum, vel si ipse eligens metropolitanus, aut exemptus foret, ad viciniorem Ordinarium, ut sedis Apostolicæ delegatum , vel alias ad ipsam sedem apostolicam appellare, ac præelectum ad novum examen coram ipso appellationis judice, et ejtis examinatoribus provocare : ea tamen cautione, ut appellatio non in suspensivo, sed in devolutivo esse deberet : quemadmodum in ejus constitutione, quæ trigesima tertia est, latius; concludendo quod, constito de prioris eligentis irrationabili judicio ; illoque revocato, parochialis ecclesia magis idoneo conferatur.

Cum autom neque Concilii decreto, neque Pontificis bulla examinis in concursu peragendi forma , seu methodus ulla certa, ac peculiaris servanda proponatur; difficile dictu est, quanta examinum, aliorum alibi diversitas oxtiterit, atque hinc occasio querelarum. Nam alicubi, cum non eœdem omnibus quæstiones, non iidem casus propositi fuissent : erant identidem , qui, vel in judicio, vel extra conquererentur, sibi quidem postpositis difficiliores, prælecto autem faciliores ad solvendum quæstiones obtigisse. Alibi vero eœdem quidem omnibus quæstiones propositæ fuerunt, sed neque hæ, neque datæ a concurrentibus responsiones scripto, seu litteris consignabantur. Cumque postmodum, nec raro contingeret, ut e postpositis quispiam jure bullæ supradictæ novum ad examen coram judice appellationis, quaque examinatoribus electum provocaret. Sacra congregatio usque ab anno 1603. considerans gravamen non alia ratione, quam novo examine probari posse; provocationem ad novum examen censuit admittendum, gravamine nec dum probato, et requisitis tantummodo probationibus in subsequent! judicio, in quo, probato per novum examen appellantis gravamine quoad doctrinam, probanda superest ejusdem præ jam electo in reliquis ad regendam ecclesiam requisitis præstantia, ut de majori alterutrius ad parochialis ecclesiæ gubernium idoneitate sententia ferri possit, cum non continuo, si quis est doctior, is etiam aptior, seu magis idoneus ad id regimen habeatur, vel etiam habendus sit. Quam sacræ congregationis sententiam scriptores, et tribunalia laudarunt. Aliis vero in diœcesibus laudabilis invaluit consuetudo , ut eædem omnibus quæstiones, iidemque casus proponantur; ac, ne qua detur ansa cancellario quidquam suo marte abolendi, minuendi, mutandi, ut ipsimet concurrentes, quæ interrogati fuerint, quæque responderint sua perscribant. Atque ordinarii, qui morem hunc longe optimum in examinando tenuere, Sacræ deinde Congregationi etiam, atque etiam considerandum reliquerunt, his, qui sic examinati essent, atque postpositi, in posterum, ut solent, appellantibus, indulgenda necne statim electi novum ad examen provocatio, nulla gravaminis præroquisita probatione videretur; cum isti ex actis primi examinis gravamen doctrinæ facile alioquin *probare* possent; quoad alii aliter nimirum examinati probare, nisi secundo, seu novo examine non poterant; nec defuere alii probitatis ac peritiœ in administrandis diu ecclesiis laude præstantes, qui monerent, frœnum aliquod hujusmodi appellantium licentiæ tandem injiciendum, eorumque jam nimis crebras novum ad examen provocationes esse reprimendas : quippe quæ vix unquam sine magno ecclesiarum damno contingunt. Nam cum novum examen coram *judice* appellationis longe procul a parochia peragendum sit ; electus ab episcopo, qui provocatur, parochiam quam possidet, cogiturinterea temporis deserere, eamque œconomo, vel vicario cuipiam, veluti sponsam ignotis custodibus, relinquere, sponso non parumper, sed

diu sane abluturo, dum nempe, implicita, ut fit, lite, terna etiam, vel quaterna, alia ex aliis examina super præstantia primum doctrine), tum deinde aliorum, quæ ad integrandam idoneitatem opportuna sunt contentioso multiplicentur, et commode , ne dicam otiose, transigantur, antequam deliberari possit utri concurrentium parochia sit adjudicanda.

Ad tollendam non minus querelarum, quam incommodorum occasionem sacra congregatio concilii Tridentini interpres, postquam rem omnem a capite repetitam in ge* minasessione i. Octobris, et 1G. Novembris <720. Summo studio recognovit, tandem Sanctissimo etiam annuente, statuit (quod per présentes litteras encyclicas exequitur) omnes, et singulos episcopos, aliosque prælatos penes quos sit jus el auctoritas faciendi concursum hortari, ut examen ejusmodi instituere non graventur, quale jam et multæ dioecesis, et Urbis ipsa observat, atque Apostolica etiam dataria postulat, sive, cum sede vacante, vacat ecclesia aliqua parochialis, ut dicitur, juxta decretum, sive demum, cum, vacante in collegiatis, aut cathedralibus ecclesiis dignitate aliqua majori, annexam habente curam animarum, faciendos est concursus, atque ad Apostolicam datariam transmittendus, ut notum est, atque in litteris, quæ de ordine sanctissimi tunc a dataria prodeunt, clare præscribitor.

Fomj Vacante itaque ecclesia poracniali, quæ conferenda sit per concursum, atque hoc solitis formulis indicto, hæc, quæ sequuntur, ex sacræ congregationis sententia, consilio, suasione servanda proponuntur.

Primum nempe, ut assignentur eædem omnibus concurrentibus quæstiones, iidem casus, idemque textus evangelii super quo sermonis aliquid perscribant ad probandam dicendi pro concione facultatem.

Alterum, ut casus, et quæstiones resolvenda dictentur omnibus eodem tempore, atque omnibus pariter eodem tempore textus evangelii tradatur.

Tertium, ut certum, idemque omnibus spatium temporis constituatur intra quod casus resolvant, quæstionibus respondeant, conciunculaiu componant.

Quartum, ut omnes concurrentes in conclavi claudantur, unde , quandiu scribent (dabitur enim omnibus scribendi copia) nemo eorum egredi, neque alius quispiam eo ingredi, nisi postquam scripta confecerint, et exhibuerint.

Quintum, ut omnes sua quisque manu, tum responsa, tum sermonem scribant, subécribantque.

Sextum, ut responsa quidem latine, sermo autem, ea, qua ad populum haberi solet, lingua scribatur.

Postremum, ut unumquodque responsum, et unusquisque sermo, cum ab unoquoque concurrentium exhibebitur, non solum ab eo, qui scripsit, atque a cancellario concursus, verum etiam ab examinatoribus, et ab ordinario, vel ejus vicario, qui concursui interfuerint, subscribatur.

Peracto secundum hanc formulam concursu, collataque ei, qui magis idoneus, ac dignior judicatus fuerit, ecclesia parochiali, non admittatur appellatio aut a mala relatione examinatorum, aut irrationabili judicio episcopi, nisi intra decem dies a die collationis interponatur.

Si quis autem hoc intra spatium appellaverit, actaque concursus petat adjudicem appellationis transferenda : mittantur vel acta ipsa originalia concursus clausa et obsignata, vel certe unum aliquod authenticum eorum exemplum a cancellario concursus, atque altero notario collatum, et auscultatum coram vicario, vel alio in ecclesiastica dignitate constituto, quem eligat ordinarius, ad quem etiam notarii cancellario adjungendi electio pertinebit, necnon ab examinatoribus synodalibus, qui concursui interfuerunt, subscriptum.

Ex quibus dictis, vel authentico eorum exemplo, nisi gravamen , quoad doctrinam probet is, qui sic , ut præmitlitur , examinatus, abt a mala relatione examinatorum, aut ab irrationabili judicio episcopi appellaverit, novum ad examen provocandi facultatem a sacra congregatione frustra postulabit.

Quemadmodum, et in judicio appellationis persequi jus suuiri tentabit is, qui forte se gravatum doleat quoad reliqua, nisi, interposita mature, ut dictum est, appellatione ab irrationabili judicio episcopi, gravamen, quoad illa, ostenderit, vel ex actis primi concursus, vel saltem ex attestationibus, et documentis extrdjudicialibus etiam, sed non levibus.

Atque ita quidem sensit sacra congregatio, et Sanctissimus assensit. At si quis tamen ordinariorum aliter, ac supra descriptum est, concurrentium examina instituere

perrexit, porget, et sacra ipsa congregatio more pristino appellantibus, qui se gravatos dixerint, provocationem ad novum examen, nulla gravaminis prævia probatione indulgere. Interim tamen, ne harum litterarum memoria dilabatur, vult eadem sacra Congregatio, eas in uniuscujusque ordinarii cancellaria perpetuo conservari. Cujus interea consilium tum voluntatem dum ego omnibus significo, amplitudini tuæ fausta omnia a cœlo precor.

Romæ hac die 10. Januarii 1721. Amplitudinis Tuæ.

Uti Frater

P. M. Card. Corradinus Prcefectus.

P. Lambertinus Secretorius.

Quantum recta dispensandis ecclesiasticis muneribus, administrandæ justitiæ, componendis dissidiis, continendisque in officio clericis proficeret saluberrima præmissarum legum institutio, satis superque experientia comperuimus, cura Anconitanam primum ecclesiam, ac deinde Bononiensem sponsam nostram paterna charitate cominus amplecteremur. Freti siquidem dictarum legum præsidio digniores parochiis, et curæ animarum præfecimus : tantaque, benedicente Domino, id accidit animorum consensione, ut nemo questus sit, traditura minus digno celsioris loci præmiurn, vel minus juste alteri credita vacantis ecclesiæ gubernacula. At quia certis admonemur indiciis non ita ad alios episcopos contigisse, imo non deesse, qui privatis abrepti studiis, sæpe declinare, ac redarguere judicium episcopale præsumant : nos propterea solliciti de implendis, prout decet, muneris nostri partibus, nonnulla præfatis litteris addenda, nonnulla vero tacite, breviterque ibidem tradita, clarius explicanda censuimus, ut recte omnia, atque ex ordine peragantur.

Mcerentes igitur audivimus, quod in plerisque diœcesibus. etsi recepta sit laudabilis, firmiterque custodienda consuetudo in scriptis redigendi examen concurrentium ; nihilominus examinatorum suffragia in sola litterarum peritia versantur, nec illorum exquiritur sententia de clericorum ætate, institutione, gravitate, et honestate morum, prudentia, muniis antea exercitis, et an tales demum sint, qui oves suas verbo et exempio juvare possint. Quam devia sit hujusmodi praxis a Tridentina semita, is plane inteb liget, qni expendet verba relata cap. XVIII. sess. xxiv. *de Reform.* Peracto deinde examine renuntientur quotcumque ab iis idonei judicati fuerintmoribus, doctrina, prudentia, et aliis rebus ad vacantem ecclesiam gubernandam opportunis. Idque probe noscens congregatio ejusdem Concilii interpres pluries edixit, examinatores suo deesse muneri, si doctrinæ tantum judices essent, nec inquirerent qui præ aliis probitate morum, laboribus, præstito antea Ecclesiæ obsequio, cæterisque dotibhs ad officium parochi cumulate obeundum necessariis, essent idonei et commendabiles.

Absoluto examine, utenique satis compertum est, fit tantummodo potestas examinatoribus renuntiandi quot quot regendæ ecclesiæ idoneos judicaverint, reservata uni episcopo electio digniori», quemadmodum sancitum est a Tridentino illis verbis : «ex bisque episcopus eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit.» Atsi qnemclericorum forte contigerit appellare a mala relatione examinatorum, quorum cura unice versata fuerit in exquirenda doctrina, non facta uno eodemque tempore solerti etiam investigatione aliarum qualitatum, quæ pastoris congruant officio, ordo judicii secum feret, ut etiam judex, ad quem provocatum fuit, in sola doctrinæ indagine immoretur : Nec sine gravi animarum detrimento, et disciplinae injuria præficiatur ecclesiæ, qui litteris magis pollet, licet cætera minus aptus, et quandoque indignus; contra vero arceatur ille, qui licet impar doctrinæ merito, attamen moribus, gravitate, prudentia, probato nomine, diuturno *ecclesiæ* famulatu, ac multiplici virtutum laude praecellit.

Factum præterea satis extirpandis abusibus non videtur, si tam episcopus, quam examinatores conjunctis studiis, indnstriie nervos omnes intenderint in conferenda concordi judicio ecclesia personæ, quæ licet scientia, et litteris alteri concedat, majori tamen cæterarum qualitatum eminet ornamento : Si quidem postpositus, suæ nimium fidens *doctrine* ab *irrationabili judicio* episcopi, non raro appellat; causaque ad judicem appellationis delata, idem totus est ia perquirenda majori doctrina, ac repaiando gravamine litterato homini irrogato, nusquam librato aliarum virtutum pondere,que in appellante desiderantur : lugentque ut

plurimum vigiles ecclesiarum antistites exitum hujusmodi appellationis, intimeque dolent, parochias doctis, non aptis pastoribus, ut dictum est, regendas committi.

At si judex etiam appellationis, quod raro evenit, tantum trihuens scienliie, quantum satis majori, et accurationi examine inquirat, qui mores hominum sint, quæ gravitas, prudentia, qui suscepti antea labores. qure virtutum specimina, quæ demum totius antea nctæ vilæ ratio, pascendo gregi consentanea : tot judici exhibentur attestationes ab appellante cx industria collect®, ut, revocato episcopali judicio tanquam irrationabili non vereatur judex succurrero eidem appellanti, quem tam copiosa, tamque conspicua probitatis adjuvant documenta.

Demum cum præcipue episcopis tanquam in specula constitutis pateant subditorum excessus, contingere solet, ut in concursu tam inspecta scientia, quam moribus ille idoneus ab examinatoribus renuntietur, cui fteda aliqua vitii labes, ac criminis macula inusta sit, omnibus prætcrquam episcopo occulta. Si episcopus justa suadente causa, crimine non revelato, eumdem criminosum tacitus preterieril, aliumque immunem a sorde præclegerit : TUico postpositus, simulato gravamine, provocat ad superiorem judicem criminis ignarum, et consueto diffugio appellationis evehitur ad pastorale fastigium, qui non potest consulere populo, sed nocere, nec præslare regimen, sed augere discrimen.

Ne igitur improbi ingenii homines remedium appellationis ad justitiæ præsidium institutum, callide traducant ad iniquitatis defensionem : optimum factu aliquibus fortasse videretur, si appellatione quavis sublata, cura præiiciendi rectores animarum prorsus relinqueretur episcopis, rationem villicationis suæ Christo judici tantum reddituris. Verum nullo pacto probare id possumus, quod adversaretur menti concilii Tridentini, tacite permittentis appellationem in devolutivo a mala relatione examinatorum , quemadmodum innuere videntur verbalia : nec prædiclorum examinatorum relationem, quominus execulionem habeat ulla devolutio , et appellatio etiam ad sedem Apostolicam, sive ejusdem sedis legatos, aut vice legatos , aut nuntios, seu episcopos, aut metropolitanos, primates, vel patriarchas interposita impediat, aut suspendat; cui sanctioni respondet etiam constitutio Piana, admittens appellationem in devolutivo ab irrationabili judicio episcopi.

Qua do re, ut in hujusmodi negotio apte omnia, atque composito peragantur, officii nostri esse duximus , cum vobis, Yen. Fratres, gerendarum rorum ordinem præscribere, quem longo usu utilem agnovimus instituendis animarum rectoribus, qui credito sibi gregi præesse, et prodesse possint.

I. Episcopus, habita notitia vacationis ecclesiæ, statim, ad præscriptum Tridentini, idoneum in ea deputet vicarium cum congrua ejus arbitrio fructuum portionis assignatione, qui onera ipsius ecclesiæ sustineat, donec ei de rectore provideatur.

II. Publico evulgetur edicto notitia concursus , congruo , et ab episcopo præfinito tempore celebrandi : codemque edicto omnes clare, et aperte moneantur, ut interim decurrente termino assignato coram cancellario episcopali, vel altero ab episcopo deputando, suarum qualitatum , meritorum, et munerum probationes, attestationes tam judiciales, quam extrajudiciales, aliaqueidgenus documenta , quæ fraude vacent, exhibeant. Alioquin dicto termino elapso, documenta hujusmodi quæcumque, et qualiacumque ea sint, nullatenus recipientur.

III. Eveniente die concursus, a cancellario episcopali singulorum merita, qualitates, et requisita (ut vocant) incorrupta fide deprompta a jnribus tempore habili exhibitis, in scriptis suramatim redigantur. Porro copia epitomes tradetur non solum episcopo, vel vicario generali vices illius obeunti, sed singillatim omnibus examinatoribus ad concursum adseitis, ut cum de scientia, tum de vita, moribus, aliisque regendæ ecclesiæ necessariis dotibus ferant judicium.

IV. Dic præstituta ab episcopo habeatur concursus, servata accurate in omnibus forma tradita in supra relatis litteris anno 1121. editis, totaque rerum in eo gestarum series scriptis diligenter enucleetur. Porto examinatores ad assequendam certam , et indubiam conjecturam scientiæ postquam diligenter expenderint singulorum peritiam in evolvendo, explicandoque oretenus aliquo ecclesiastic® doctrinae capite, vel a SS. Patribus, vel a sacro concilio Tridentino, vel a catechismo Romano excerpto , ac pari diligentia libraverint a quolibet scripto datas responsiones quæstionibus propositis, et postquam demum deprehenderint qua quisque

polleat gravitate sententiarum , et elegantia sermonis in conciuncula scripto pariter exarata , ct textui Evangelico , vel altero dato themati accomodata : parem, ni forte majorem solertiam examinatores adhibeant in perscrutandis aliis qualitatibus, regimini animarum eonsentaneis, morum honestatem inquirant, gravitatem, prudentiam, præstila hactenus Ecclesiæ obsequia, acquisitam in aliis muneribus laudem, aliaque spectabilium virtutum ornamenta, doctrina arcto foedere consocianda : bisque omnibus conjunction expensis , inhabiles per sua suffragia rejiciant, et idoneos episcopo renuntient.

V. Absoluto concursu ab episcopo, vel, eo impedito, a vicario generali una cum examinatoribus synodalibus non paucioribus quam tribus, notula compendiaria requisitorum antea distributa tradatur cancellario, qui illam comburat, vel penes acta secreto custodiat, et nemini ostendat, nisi de mandato episcopi, vel ejus vicarii generalis. Subinde vero Ordinarius, cum primum ei libuerit, eligat ex approbatis digniorem, nec illi possessio, ullo appellationis, vel inhibitionis obtentu, retardetur.

Reçois pro 'ntaloni' uahmniur.

VI. Si quem clericorum appellare conlit?er't a mala relatione examinatorum, vel ab irrationabili judicio episcopi coram judice appellationis acta concursus integra omnino producat, et judex nisi illis visis , et gravamine comperto, sententiam non pronuntiet. Præterea in ferenda sententia, ac reparando gravamine idem judex innitatur solummodo probationibus ab actis elicitis tam respectu doctrinæ , quam aliorum meritorum. Quia vero a publica indictione usque ad diem habiti concursus tantum temporis intercessit, quantum satis fuit commode exhibendis necessariis juribus, attestationibus, requisitis, aliisque meritorum documentis; idcirco, ut quævis via fraudibus præcidatur, volumus, ac districte mandamus, ne dd. attestationes, fides tam judiciales, quam extrajudiciales, et documenta quiecumque studiose conquisita, et post concursum, ut aiunt expiscata ullo modo recipiantur : non obstantibus supra memoratis litteris, a congregatione concilii Tridentini interprete anno 1721. editis, quibus ad præmissorum effectum in hac parte derogamus; illis tamen in reliquis una cum omnibus in eis contentis firmiter in suo robore permansuris.

VII. Ubi vero episcopus posthabito uno, vel altero ex approbatis ecclesiam contulerit magis idoneo ob aliquam sibi ipsi tantum notam causam , quam censeat significari oportere judici appellationis ad detegendam injuste fortasse prælectionis notam: familiaribus litteris judicem certiorem efficiat, inviolabilis secreti lege adjecta. Nemo sit, qui hanc praxim noslræ tribuat solertiæ, cum illa profluat a Tridentini decretis , sessione etenim xxiv. cap. 20. *de Reform,* ita disponitur. Præterea si quis in casibus a jure permissis appellaverit, aut de aliquo gravamine conquestus fuerit, seu alias ob lapsum biennii, de quo supra ad alium judicem recurrerit, teneatur acta omnia coram episcopo gesta ad judicem appellationis expensis suis transferre, eodem tamen episcopo prius admonito , ut si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit judici appellationis significare.

Et quamvis jure nobis timendum sit, ne dicta praxis monendi judicem , a quo appellatum est in more olim posita, hac tempestate obsoleverit, et a foro recesserit; attamen episcopus, ut dictum est, si ex causa sibi tantum, et non aliis nota, quæ tamen approbari digna sit, ecclesiam contulerit; illam judici appellationis, datis secreto litteris, denuntiet et aperiat. Sciant porro judices, delatas ab episcopo causas, et rationes inviolabilis secreti, fide esse custodiendas, nec parvi pendendum esse testimonium illius pastoris, cui divino mandatur eloquio, oves suas agnoscere. Facile enim credi non potest, episcopos suæ non minus, quam alienæ salutis adeo immemores, ut non deterriti divini interminatione judicii odio, vel favore moveantur; et in sacrorum canonum singularem injuriam, dicant *malum bonum, bonum malum, ponentem tenebras lucem , et lucem tenebras.*

Si vero episcopo fuit suspecta fides judicis, ad quem appellatum est, nec eidem revelanda censuerit hujusmodi occulta rationum momenta : Illa significet secretis litteris S. H. E. cardinali præfecto pro tempore congregationis Concilii, qui nec consilio nec auctoritate deerit, quo minus a judice appellationis debitus justifia? locus tribuatur.

Præterea quia æquitati etiam convenit, causas appellationum, quæ magno litigantium dispendio, et Ecclesiæ pernicie immor. tales quandoque existunt, quanta fieri potest brevitate terminari : Idcirco ubi a judice appellationis lata sit sententia, quæ praelectioni

lacte nb episcopo omnino sit conformis, nuluspateat novæappellationi aditus, sed auctoritate rei judicate controversial linis imponatur. Sin vero judex appellationis aliter, quam ordinarius pronuntiaverit; liceat præelecto ab episcopo, qui causa cecidit, ad alium judicem appellare, firmiter interim retenta parochialis ecclesiae possessione. Tandem postquam tertius quoque, judex sententiam dixerit, ne partes ultra modum graventur laboribus et expensis, præsertim quia agitur de cura animarum, cui damnosum est, certi pastoris destitui solatio, is legitimum regendæ ecclesiæ jus obtineat, cui duæ conformes assistunt senlentiæ, nec ullum novæ appellationis remedium succumbenti suffragetur.

His sane regulis, quamvis appellatio sublata non sit, salis tamen præsidii comparatum esse arbitramur ecclesiasticæ disciplinæ a recto gerendarum rerum ordine. Unum superest, ut proposita hactenus media debita execution! mandentur, eumque in scopum locorum Ordinarii vigilantiam suam desiderari non patiantur. Ferendum quippe non esset ad nostri apostolatus auditum novas in dies ferendi querelas, ac submovendis abusibus novas implorari leges ab iis, qui jam prostitutas negligunt et contemnunt.

Demum cum non raro contingat ecclesias parochiales, dignitates, canonicatus, aliaque beneficia, curam animarum habentia, a sede Apostolica esse conferenda, vel quia vacaverint in mensibus reservatis, vel quia ex alio capite dictæ Sedi reservata sint : nos prodecessorum nostrorum vestigiis inhaerentes præcipimus, et mandamus, ut uno, vel altero eveniente casu, concursus ab episcopo sine ullo discrimine indicatur, nulla ad hunc actum petita venia vel licentia, quam nostris hisce litteris sibi tributam episcopi intelliganl. Absoluto concursu, si res sit de beneficiis curatis quæ tantum ratione mensium reservata sint, episcopus inter approbatos eligat magis idoneum, et datarim significet, nec acta concursus transmittat, nisi a dataria cum id opportunum duxerit, requirantur. Sin vero dicta beneficia, quibus cura imminet animarum, ex alio quovis capite, quam mensium Aposlolicorum , S. Sedi reservata sint ; eo sane casu, veteri non immutato more, abstineat episcopus a ferendo dignioris judicio, et acta concursus ultro datarim exhibeat.

Licebit tamen ordinariis pro suo arbitrio familiaribus litteris Datario scriptis eisdem denuntiaro personam, quam censent regendæ ecclesiæ magis idoneam , eumdemque commonere, an occulta aliqua, et in actis justo rcticita subsit causa, quæ culpam obstet ad beneficium curatum oblinendum. Nos ipsi postmodum ab hac Sede omnium principe et magistra, luculento edocebimus exemplo quanti faciendum sit episcopale judicium, quantoque vos honore prosequamur, Vener. Fratres, in partem nostræ sollicitudinis evocatos; quibus interim Apostolicnm benedictionem permanentor impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 14. Decembris 1742. Pontificatus Nostri anno tertio.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Ad locorum Ordinarios directa de missa a parochis applicanda pro populo, deque reverenti divini officii in choris recitatione.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, et Aposlolicam benedictionem.

Cum semper oblatas nobis ocasiones Apnstolica scripta dirigendi ad Fraternitates vestras libenter amplectimur, utsinceræ nostro erga vos dilectionis argumenta frequenter eluceant, tum vero majori animi alacritate id ipsum praestamus, quum ad excitandum Fraternitatum vestrarum zelum pro conservatione rectæ disciplinæ in clero regimini vestro commisso praesentibus rerum, aut temporum conditionibus commovemur. Nec enim impositum imbecillitati nostræ omnium ecclesiarum sollicitudinis onus aliter sustinere nos posse confidimus, quam si Divini cultus augmentum, atque exactam ecclesiasticarum sanctionum in singulis diœcisibus custodiam religiosae vigilantium pas-

torum curre, identidem inculcando commendemus.

Hujus porro epistoke ad vos scribendœ occasionem nobis atque ar urnentum in primis præbet onus illud, quod omnibus animarum curam gerentibus incumbit, applicandi missam parochialem pro populo ipsorum curæ commisso ; tum etiam applicatio missæ convcntualis, quæ pro benefactoribus in genere facienda est ab iis, qui missas canunt in ecclesiis patriarchalibus, metropolitans, cathedralibus, et collegiatis : tum vero debitum psallendi, quo tenentur canonici prædictarum ecclesiarum choro assistentes. Cujus quidem argumenti minime nova, sed a scriptoribus frequenter habita tractatio est; cumque ea res in hujus almæ Urbis nostræ congregationibus, et potissimum in congregatione vener. fratrum nostrorum S. R. E. cardinalium concilii Tridentini interpretum, cujus secretarii munere olim in minoribus constituti multos annos perfuncti sumus, multoties discussa, ac definita fuerit; quamvis earumdem congregationum decreta plerumque circa eam uniformia, et sibi consona prodierint, eorumque decretorum nonnulla etiam pontificiam prædccessorum nostrorum approbationem, et confirmationem meruerint; minime tamen mirandum esset eorum notitiam ad singulos quosque vestrum non adhuc pervenisse. Quapropter non modo opportunum, verum etiam necessarium duximus, encyclicam hanc epistolam ad vos scribere, per quam, sublata demum diversarum, in quas scriptores abierunt opinionum varietate, constans hujus Apostolicæ sedis sententia prædictis de rebus cuilibet innotescat, et fraternitatibus vestris quædam veluti norma ac regula suppetat juxta quam synodales, aliasque vestras circa præmissa constitutiones, ordinationes, seu edicta, quorum publicationes vobis injungimus, dirigere valeatis. Eorum vero exeeutionem, dum juxta ea, quæ in præsentibus tenenda atque servanda præscribimus, omni, qua decet, sollicitudine, ac vigilantia urgere studebitis, minime dubitandum vobis erit, ne statutorum vestrorum implemento obicem, aut moram afferre valeant recursus ad hujus nostra* curiæ tribunalia forsitan habendi, utpote quos omnino rejiciendos esse præcipimus, ac jubemus : quamobrem has ipsas litteras nostras in singulorum tribunalium regestis asservari volumus, atque ad earum prrescriptum tam ipsorum tribunalium resolutione», quam de vestris decretis, quæ ipsis præ'pnlibns inhærentes edituri estis, judicia digi, et conferri mandamus.

Et quidem, quod nuper enuntiavimus sacrosanctum missæ sacrificium a pastoribus animarum applicari debere pro populo ipsorum curæ commisso, id velati ex divino præcepto descendens a sacra Tridentina synodo diserte exprimitur sess. XXIII. cap. i. *fle Reform,* per hæc notabilia verba : « Cum præcepto divino mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificivm offerre :n Et quamvis minime deluerint, qui per inanes et frivolas interpretationes hujusmodi obligationem a sancta synodo memoratam, de medio tollere, vel saltem extenuare contenderint; quum tamen relata Concilii verba satis clara et perspicua sint; cumque praedicta congregatio ejusdem concilii interpretationi privative praeposita constanter edixerit, eos quibus animarum cura demandata est non modo sacrificium missæ celebrare, sed-illius etiam fructum medium pro populo sibi commisso applicari debere, nec illud pro aliis applicare, aut pro hujusmodi applicatione eleemosynam percipere posse; quodque magis interest, cum hæc intelligentia a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus approbata fuerit et confirmata ; nihil jam amplius ulli vestrum desiderandum superest, ut eam amplecti, eidemque obsequi, necnon illius promptam exeeutionem in vestris respective dioecesibus omni studio procurare debeatis.

Neque nos tamen, qui ut superius innuimus, in minoribus adhuc degentes munus secretarii prædictæ congregationis concilii Tridentini interpretis plures annos obivimus, aliosque non paucos partira in Anconitanæ cathedralis, partira in metropolitan» Bononiensis, patriæ nostræ dilectissimœ, quam adhuc retinemus, gubernatione assidue transegimus, non inquam, nos latent multiplicis generis effugia, per quæ nonnulli prædictæ obligationi implementum declinare satagunt, quibusque proinde opportune a nobis est occurrendum.

Quum enim sacrum Tridentinum concilium, ne animarum cura negligutur, non uno in loco episcopis mandet, ut quotiescumque opus fuerit, idoneos vicarios cum certorum fructuum assignatione ad eamdem curam exercendam eligant, ac deputent,

utividore est in BBSS. VI. cap. 2. sees. VH. cap. 3. *et* 'I. sess. XXI. cap. 6. sess. XXV. cap. 16. non raro autem eveniat, ut aliqua ecclesia parochiali vacante, vicarius pariter ad adimplenda hujus ecclcsiæ onera usque ad novi rectoris electionem ab episcopo deputari debeat, eodem concilio Tridentino sic jubento, sess. XXIV. cap. 18. *dcReform,* nonnulli ex hujusmodi vicariis nituntur se ipsos aprædicla obligatione subtrahere, vel ex eo quod , habituali cura penes alium , seu alios residente, ipsi actualem duntaxat exerceant, vel quod ipsi sint ad nutum amovibiles, vel ad breve tempus hujusmodi curæ sint addicti : ut nihil hic loquamur de parochis regularibus, qui a prædicta applicatione missæ pro populo nonnunquam alienos se ostendunt. Itaque mons nostra et sententia est, sicuti etiam pluries a prælaudatis congregationibus judicatum fuit ac definitum, quod omnes et singuli, qui actu animarum curam exercent, et non solum parochi, aut vicarii sæculares, verum etiam parochi aut vicarii regulares, uno verbo, omnes, et singuli, de quibus supra dictum est, atque alii quicumque etiam specifica, et individua mentione digni, æque teneantur missam p arochialem applicare pro populo, ut præfertur, ipsorum curæ commisso.

Nonnulli vero ad evitandum hujusmodi obligationis implementum allegare solent congruos sibi parochiæ suæ redditus non suppetere ; alii denique ad inveteratam consuetudinem confugiunt, sustinentes id , neque sibi, neque decessoribus suis, per longum tempus, quod immemorabile affirmant, unquam in usu fuisse. Nos autem ad præcedenles prædictæ congregationis Concilii resolutiones nostram approbationem et confirmationem extendimus ; et quatenus opus sit, auctoritate Apostolica iterum tenore præsentium decernimus et declaramus, quod licet parochi, seu alii, ut supra animarum curam habentes, congruis præfinitis redditibus destituantur, et quamvis antiqua, seu etiam immemorabili consuetudine in ipsorum diœcesibus, seu parochiis obtinuerint, ut missa pro populo non applicaretur, eadem nihilominus omnino in posterum ab ipsis debeat applicari.

Dum tamen diximus, omnes animarum curam habentes missæ Sacrificium pro populo sibi commisso applicari debere , nonideo statuere voluimus, eosdem aut quotidie, aut quotiescumque celebraverint ad prædictam applicationem pro populo teneri. Et quidem sacrosancta synodus sess. XXIII. c. 14. præcipit episcopis curare, sacerdotes saltem diebus Dominicis, et festis solemnibus missarum sacra faciant, «si *autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, missas celebrent ;n* in pluribus autem synodalibus episcoporum constitutionibus novimus provide constitutos, ac designatos esse dies , quibus animarum pastores missas celebrare debent. At vero nos id unum in præsenti suscepimus decernendum, quando nimirum iidem pro populo celebrare, et applicare teneantur ; et quamvis compertum habeamus id, quod alias a congregatione Concilii responsum fuit, parochum nempe pinguibus redditibus dotatum quotidie pro populo celebrare, et applicaro debere ; eum vero, qui uberioribus hujusmodi redditibus non gaudeat, festivis tantum diebus id ipsum præstare teneri ; cum tamen pariter nobis perspectæ sint tum controversi® super hoc ipso exortæ, nimirum ad quam summam pertingere debeant ecclesiœ parochialis proventus , et pingues ut uberes appellari possint ; quoniam pingues minime habendi sunt reditus etiam copiosi, quibus tamen multiplicia et gravia sint onera annexa ; tum etiam multorum querelæ adversus hujusmodi decretum , tanquam plus æquo rigidum excitata , nobis innotescant ; idcirco opportunum censuimus fraternitatibus vestris declarare, nobis abunde sactisfactum fore, vobisque proinde satis esse posse, dum ii, qui animarum curam exercent, sacrificium missæpro populo celebrent, atque applicent in Dominicis , aliisque per annum diebus festis de præcepto cum prædicti Dominici, aliique festi dies ii sint, in quibus juxta præceptum Cone. Trid. sess. V. c. 2. et sess. XXIV. c. 4. quilibet animarum curæ præpositus populum sibi commissum salutaribus verbis pascere debet docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem ; iidemque sint dies, de quibus eadem sancta synodus statuit: «ut moneat episcopus populum diligenter, teneri unumquemque parochiæ suæ interesse , ubi commode id fieri potest ad audiendum verbum Dei, » et quibus parochi subditos suos in doctrina Christiana erudire debent, juxta id, quod a prædicto Concilio in citat, cap.4. episcopis præcipitur, ut nempe «saltem Dominicis, et aliis festivis diebus pueros in

singulis parochiis , fidei rudimenta, et obedientiam erga Deum , et parentes diligenter ab iis, ad quos spectabit, doceri curent. »

Et quia in nonnullis diœcesibus numerus dierum festorum de præcepto , de apostolica nostra auctoritate, et consensu , eatenus est imminutus, ut nempe in aliquibus festis christi fideles, et missam audire, et ab operibus servilibus abstinere debeant ; in aliis vero populo permissum sit opera servilia exercere, firma remanente obligatione audiendi missæ sacrificium; nos, ut obortæ jam dubitationes circa onus applicationis missæ parochialis in hujusmodi diebus festis penitus eliminentur , statuimus, et declaramus, quod etiam iisdem festis diebus quibus populus missæ interesse debet, et servilibus operibus vacare potest, omnes animarum curam gerentes missam pro populo celebrare , et applicare teneantur.

Quia vero propria nonnunquam experientia 'satis agnovimus aliquos esse parochos adeo pauperes, ut ferme ex eleemosynis, quas a fidelibus pro missarum celebratione accipiunt, vivere cogantur; eos vero qui, ecclesia parochiali vacante ad animarum curam exercendam sub vicarii, sub ceconomi nomine deputantur, aliquibus in locis adeo illiberaliter tractari, ut exigui reditus ipsis constituti, et pauca incerta emolumenta eisdem obvenientia ægre ad eorum vitæ necessaria sufficiant ; quod iis quoque non raro evenire solet, qui in aliquibus ecclesiis, habituali cura apud alios manente, actuali tantum exercitio sunt addicti ; proindequo cum istis severe nimis agi videretur, si diebus festis, quibus potissimum hujusmodi occasio se offert, eisdem vetitum esset eleemosynam pro applicatione missæ rècipere : Idcirco nos tam istorum , quam illorum inopiam summopere miserantes, eisdemque , quantum nobis integrum est consulere volentes; quamvis, ut supra dictum est omnes, et singuli prædicti teneantur diebus festis missam pro populo celebrare et applicare; attamen, quod pertinet ad prædictos parochos egentes, unicuique vestrum facultatem concedimus, cum iis, quos revera tales esse noveritis, opportune dispensandi ad hoc, ut etiam diebus festis hujusmodi eleemosynam ab aliquo pio offerente recipere, et pro ipso sacrificium applicare , quatenus id ab eo requiratur, libere et licite possint et valeant; dummodo ad necessariam populi commoditatem, in ipsa ecclesia parochiali missam celebrent ; ea tamen adjecta conditione, ut tot missas infra hebdomadam pro populo applicent, quot in diebus festis infra eamdem hebdomadam occurrentibus, juxta peculiarem intentionem alterius pii benefactoris obtulerint.

Quod autem spectat ad vicarios sive ceconomos ecclesiarum vacantium , cum a sacro Tridentino concilio citat, sess. XXIV. c. 18. cuilibet episcopo tribuatur facultas eos deputandi, et constituendi, «cum congrua, ejus arbitrio fructuum portionis assignatione ; » vestrum erit venerab. fratres cum iis agere, qui vacantis ecclesiae fructus exigunt, ut egenti vicario , qui exigua hujusmodi certorum fructuum assignatione, paucisque incertis proventibus gaudeat, congruum aliquod augmentum præbeatur pro onere celebrandi , et applicandi missam pro populo diebus festis. Quapropter pro iis locis, in quibus ecclesiarum vacantium fructus ad commodum cameræ nostræ Apostolicæ exiguntur, opportuna thesaurario nostro generali mandata dirigimus, quæ is denuntiare non prætermittet peculiaribus dictorum locorum collectoribus cum quibus episcopi ecclesiastic» nostræ ditionis, cæterorumque locorum, in quibus, ut præfertur, ecclesiarum vacantium fructus ad cameram prædictam pertinent, officii sui partes in eum finem , de quo supra diximus interponere debebunt.

Ac demum quoadillos, qui tanquam vicarii, sive perpetui, sive ad tempus constituti, animarum curam administrant, quæ apud alios habitu residet ratione alicujus ecclesiœ parochialis, ipsorum ecclesiis, seu monasteriis, collegiis, aut locis piis olim unitœ ; quamvis a recol. mem. prædccessore nostro S. Pio Papa V præfinita fuerit certa pars fructuum hujusmodi vicariis assignanda, prout in ipsius constitutione, quæ incipit : *Ad exequendum,* data Kalendis Novembris Anni MDLXVII. distincte statuitur; nihilominus ubi præscripta fructuum portio vel nullo modo, vel non integre vicariis prædictis assignata reperialur, vel etiam ubi ea, quæ ad normam prædictæ congregationis eisdem fuerit attributa , minime sufficiens a vobis reputetur propter temporum circumtantias, et signanter pro implendo onere celebrandi, et applicandi missam pro populo diebus festis de præcepto, utendum vobis erit potestate, quam fecit episcopis synodus Tridentina sess. VII. c. 7, dum illorum arbitrio pennis-

sit juxta temporum, atque injunctorum onerum rationem congruam prædiclis vicariis fructuum portionem assignare, quam ob causam nos etiam fraternitatibus vestris, quatenus opus sit, necessarias omnes, et opportunos facultates impertimur; quibuscumque apellalionibus, privilegiis, ant exemptionibus ut in eodem Concilio sancitur adversus ea, quæ salubriter a vobis constituta fuerint, minime suffragantibus.

Hæc igitur circa missam parocliialcm statuenda, et Fraternitatibus vestris denuntianda judicavimus. Indeque gradum facientes ad ea, quæ pertinent ad missam conventoalem, neminem vostrum latere putamus sacrorum canonum sanctiones, quibus præcipitur, ut singulis diebus in ecclesiis patriarchalibus, mctropolilanis, cathedralibus, et collegiatis tum boræ canonicæ debitis modo, et forma recitentur, tum etiam missa conventualis celebretur, quæ adeo claræ sunt, ut nulla super iis oriri possit dubitatio. Eaque de re perspicuæ pariter, et per omnia uniformes existunt resolutiones ab hac congregatione vener. fratrum nostrorum concilii Tridentini interpretum repetitis vicibus emanate, quas omnes Apostolica auctoritate nostra confirmamus, et approbamus, earum execulionem vobis enixe inculcantes: nt scilicet missa conventualis, quæ singulis diebus canitur a clero prædictarum ecclesiarum, pro earumdem benefactoribus in genere quotidie applicetur; eodem prorsus modo, quo missam parochialem ab iis, qui curam animarum gerunt pro populo sibi commisso, singulis saltem diebus festis de præcepto, applicari debere superius declaravimus. Itaque date operam, ut falsam quorumdam opinionem eliminetis, quam in aliquibus ecclesiis ejusmodi, sive dolo malo, sive per errorem invectam esse novimus: quod nempe dum missa conventualis pro certo aliquo ecclesiæ benefactore, vel grati animi ergo, vel ex vi oneris impositi celebratur, et applicatur, satis impletum censeatur debitum applicationis missæ conventualis. Etenim hujusmodi debitum non quidem respicit singulares aliquos benefactores, sed benefactores in genere cujuslibet ecclesiæ cujus servitio addicti sunt quicumque in eadem sive dignitates, sive canonicatus, sive mansionariatus, sive beneficia choralia obtinent, et missam conventualem suis respective vicibus celebrant.

Neque minus improbandam noveritis aliorum sententiam, qui satis putant supradictam obligationem impletam esse, dum in eorum ecclesiis pro benefactoribus in genere aliquæ interdum preces fiunt, vel anniversaria statis diebus sacrificia pro illis peraguntur. Nemo enim id sibi arrogare debet, ut iraposilæ obligationi alia ratione satisfacere possit, quam ea, quæ a lege ecclesiastica multoties præscripta fuit; nimirum missam conventualem singulis diebus pro benefactoribus celebrando, eamdemque pro illis in genere applicando.

Profecto non solum prioribus Ecclesiæ s®culis, verum etiam temporibus haud longe a nostra ætate remotis, quod vos ex historia Ecclesiæ didicisse non dubitamus, servabatur olim in singulis ecclesiis series accurata omnium et singulorum, quorum liberalitate unaquæque aucta fuerit, eorumque nomina sacris diptychis, sic enim vocabantur, ideo consignata erant, ut eorumdem recordatio nunquam interiret, utque pro iis tum preces funderentur, tum etiam missæ sacrificium offerretur; quam ob causam etiam prædictus catalogus in picrisque ecclesiis ob oculos presbyteri celebrantis apponi consuevit; licet iidem pii benefactores in suis donationibus nihil penitus pro se pacti essent, sed tantummodo pro peccatorum suorum remissione se bona sua Deo offerre déclarassent. Ecclesiarum si quidem præsules preces pro iis imperandas esse duxerunt, quamvis illi propria buna offerentes, ne verbum quidem ea de re fecissent. Sacrorum hujusmodi diptychorum usus sensim defecit; ob idque in oblivione jacent alicubi complurium benefactorum nomina. At non idcirco deserere fas est usum, et disciplinam orandi pro iis, et sacrificium missæ pro illis offerendi. Atque inde præceptum applicandi missam conventualem pro benefactoribus in genere originem, atque rationem desumit.

Quemadmodum vero, loquendo de missa parochiali, superius dictum est, varias excusationes afferri solere ad declinandam illius applicationem pro populo diebus festis de præcepto; ita pariter usuvenit quoad applicationem quotidianam missæ conventualis pro benefactoribus in genere. Ut autem superiores illæ, sic etiam hæ posteriores provide e medio sublatæ fuerunt per opportunas congregationis concilii Tridentini resolutiones, quas proinde in his etiam auctoritate nostra approbamus, et confirmamus.

Nonnulli siquidem obtentu contrariæ consuetudinis, etiam immemorabilis, in propria ecclesia vigentis, se ab hujusmodi onere eximi posse sibi persuaserunt. Verum jam pluries responsum fuit hujusmodi consuetudinem licet immemorabilem , quæ potius abusus et corruptela dicenda est, nemini suffragari. Alii a missa pro benefactoribus in genere applicanda se excusatos voluissent, ex eo quod alio quopiam missarum onere obstricti inveniantur vel ratione proprii canonicatus, aut alterius beneficii ecclesiastici, quod insimul cum canonical! præbenda obtinent ; vel quia præter munus canonici, seu bénéficiât!, aut mansionarii in ecclesia cathedral!, seu collegiata, quum etiam in eadem, vel in alia ecclesia parochialem curam exerceant, dum missam conventualem canunt diebus festis de præcepto , debent pro populo sibi commisso eam applicare; ac proinde nequeunt eamdem pro ecclesiæ benefactoribus specialiter offerre. Sed his quoque obviam itum est, jubendo singulis prædictis, ut missam conventualem quam canunt, pro ecclesiæ benefactoribus in genere applicent; pro aliis vero, pro quibus ipsi peculiariter missam applicare tenentur, alterum substituant, qui ipsorum loco missam hujusmodi celebret, applicetque.

Aliorum pariter exceptio fuit, quod missa conventualis non semper a canonicis, aut dignitatibus celebretur, sed aliquando etiam a beneficiatis , aut mansionariis; quos minus æquum videtur pro missæ celebratione omni eleemosyna carere, quæ unde desumi valeat, ignoratur. Cui tamen rei pariter consultum est, demandando, ut ea desumatur ex massa distributionum.

Alii denique obtenderunt exiguitatem hujusmodi distributionum, quæ, ob detractam eleemosynam quotidianam pro missa conventual! ad nihilum fere redacta, vix foret, ut ab aliquo curarentur, cum magno detrimento servitii ecclesiæ præstandi, Tridentina quidem synodus seâs. xxiv. ca. 15. opportunas rationes ostendit, quibus canonicarum præbendarum inopiæ valeat provideri. Si vero designatam a Concilio viam, ut fere evenire solet, nequaquam iniri posse contingat, reliquum erit ad congregationem Concilii recursum habere; cujus erit, perspecto ex vestris relationibus rerum statu auctoritate Apostolica a praedecessoribus nostris eidem impartita, et a nobis etiam præsentium tenore confirmata quotidianam applicationem missæ conventualis pro benefactoribus in genere, ut alias, ad festos tantummodo dies reducere.

Non modo ecclesiis patriarchalibus, metropolitanis cathedralibus, et collegiatis injunctum reperitur, ut quotidie missa conventualis in illis canatur, sed etiam in rubricis generalibus, quarum exactissimam Fraternitatibus vestris custodiam commendamus, præscribitur, ut certis diebus non una, sed binæ, atque etiam aliquando tres missæ conventuales uno die celebrentur. Itaque cum nuper a nobis dictum fuerit, primam missam conventualem quotidie pro benefactoribus in genere celebrandam, et applicandam esse ; nunc expendendum superest an earumdem ecclesiarum capitula jurisdictioni Vestræ respective subjecta adigere debeatis, ut alias quoque missas, si plures, ut praefertur, celebrari contigerit, pro benefactoribus in genere similiter applicent.

Hujusmodi quæstio ab aliquibus ex vobis ecclesiastico zelo flagrantibus supradictæ congregationi venerabilium fratrum nostrorum concilii Tridentini interpretum proposita est. Jamque ante illius propositionem compertum fuerat, alias ab eadem congregatione responsum fuisse, concedendam esse exemptionem ab onere applicandi secundam, et tertiam missam conventualem pro benefactoribus in genere , attenta canonicatuum, et beneficiorum tenuitate ; ex quo inferri poterat, hujusmodi applicationis debitum manere, ubi de ecclesiis pauperibus non ageretur. Verum quum hanc definiendae quæstionis regulam apud praedictam congregationem non admodum veteri observantia firmatam probe noverimus, cumque hujusce dubii solutionem eadem congregatio nuper judicio nostro remittendam censuerit, nos ita judicamus idque vobis tenendum indicimus; laudandos nempe, et confirmandos esse, quotquot sponte sua secundam, aut tertiam conventualem missam pro benefactoribus in genere applicant; qui vero idem agunt ex vi consuetudinis in ipsorum ecclesia vigentis, iis imperandum, ut in ea consuetudine perseverent. Ubi vero id usu receptum non *inveuitur, liberam* omnino secunda?, tertiæque missæ conventualis applicationem celebrantibus relinquendam esse, dummodo in commemoratione pro defunctis, ecclesiæ benefactorum in genere non obliviscantur.

Huic demum epistolæ nostræ finem imponentes, Fraternitates vestras enixe hortamur, ut maximam curam, *et* vigilantiam in id conferatis, ut in ecclesiarum vestrarum choris, præter devotam celebrationem, dcbitnmque applicationem missæ convcntualis, horæ canonicte non prmpropcre, sed exacte, pausa nempe interposita, et maxima, qua decet, reverentia, ac religione canantur. Equidem scimus in aliquibus metropolitanis et cathcdralibus ecclesiis inter canonicos eam opinionem invaluisse, ut se munus suum satis implero contendant, dum choro præsentes assistunt, licet ipsi sibi silentium imperent, neque psallentibus beneficiatis, aut mansionariis in cantu se adjungant. In hujusce vero opinionis confirmationem adduci ab iisdem solent inveteratæ consuetudines, statuta peculiaria, aut etiam prælensa ecclesiarum suarum privilegia. At quum synodus Tridentina sess. xxiv. cap. 12. loqucns de dignitatibus, et canonicis, qui choro intéresse debent, unum ex eorum officiis esse dicat : « in choro ad psallendum instituto, hymnis, et canticis Dei nomen reverenter, distincte, devoteque laudare ; » quumque pauca omnino sint capitula, in quibus eo modo a canonicis in choro assistitur, ideoque receptæ in universa ecclesia diciplinæ paucos illos adversari dignoscatur; quum insuper opinio illa nunquam in congregatione concilii Tridentini interpretationi præposita examinata sit, quin statim explosa fuerit, et improbata ; quamvis praesumptis consuetudinibus aliisque fundamentis, et rationibus innixa perbiberetur. Canonicis etiam ecclesiarum patriarcbalium hujus nostræ Urbis super hoc instantibus; quum denique idem judicium prolatum reperiatur a pluribus conciliis provincialibus ab hac etiam Apostolica sede approbatis, et confirmatis ; nihil jam reliquum esse videtur, quominus pauciores universorum legi se accommodent. Equidem minime nobis compertum est, quo peculiari titulo suffulti persuasum habeant unius, vel alterius ecclesiæ canonici se muneri suo satisfacere per simplicem in Choro assistentiam absque divinæ psalmodia; cantu. Verum nisi illis præsto sit Apostolicum non præsuinptum, vel abrogatum sed legitimum, ac vigens privilegium, sive indultum, jure, ac merito verendum est, ne isti, dum ita se gerunt, præbendarum, ac distributionum fructus minime suos faciunt, et consequenter ne ad eorum restitutionem teneantur. Quapropter vestrum erit venerabiles Fratres, hæc omnia illis aperire, ut neque nobis, neque vobis apud divinum judicem jfraudi sit, si in hujusmodi re,quæ tanti est momenti, utpole quæ ad ipsius Dei cultum proxime spectabat, abusus, et corruptelas, quas arguendo, et increpando evellere debebamus, dissimulatione, ac silentio nostro fovisse, et confirmasse inveniamur. Interea Fraternitatibus vestris, quas intimo cordis affectu complectimur, Apostolicam benedictionem amantissime impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 19. Augusti 1744. Pontificatus Nostri anno quarto.

Post Benedicti XIV. Constitutionem supracitatam, luctuosis temporum circumstantiis morem gerentes Romani Pontifices, multa festa, quibus olim fideles a servilibus vacare operibus , aut saltem missæ intéressé tenebantur, suppresserunt, præsertim pro Gallia et Belgio. Unde oborta quæstio, an iis festis suppressis, quibus fideles licite servilibus vacare operibus, omissa missa, poterant, remaneret pro Parochis obligatio applicandi missam pro suis ovibus. Aliis alia opinantibus, litem diremit Pius papa IX. littera encyclica data Romæ dic tertia Maii, anno 1858, quam hic, velut praecedentis Constitutionis supplementum subjicimus.

Editor.

PII PAPÆ IX.

LITTERA ENCYCLICA

Ad omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, aliasque locorum Ordinarios, gratiam et communionem cum apostolica sede habentes.

PIUS PAPA IX.

Venerabiles Fratres , Salutem et Apostolicam benedictionem.

Amantissimi Redemptoris nostri Christi Jesu Unigeniti Filii Dei tanta fuit erga homines benignitas et caritas, ut, veluti optime nostis, Venerabiles Fratres, humana indutus natura non solum sævissimos pro nostra salute cruciatus, atrocissimamque crucis mortem perpeti, verum etiam in augustissimo sui corporis, sanguinisque sacramento nobiscum semper morari, ac nos peramanter pascere et nutrire voluerit. Quo ipse in coelum rediens ad dexteram Patris nos et sui numinis præsentia, et tutissimo spiritualis vitæ praesidio communiret.

Neque contentus nos tam insigni, ac plane divina dilexisse caritate beneficia beneficiis cumulans, suique in nos amoris divitias profundens effecit, ut probe intelligeremus, quod cum dilexisset suos, in finem dilexit eos. Namque se æternum Sacerdotem esse declarans secundum ordinem Melchisedech, suum in catholica Ecclesia sacerdotium perpetuo instituit, et illud idem Sacrificium, quod ipse ad universum humanum genus a peccati jugo, ac dæmonis captivitate vindicandum et redimendum in ara crucis, pretiosissimo suo sanguine effuso, semel peregit, pacificans sive quæ in coelis sunt, sive quæ in terra, usque ad consummationem sæculi permanere decrevit, et quotidie fieri, ac renovari jussit per Sacerdotum ministerium, sola offerendi ratione diversa, ut salutares uberrimique suæ passionis fructus in homines semper redundarent. Siquidem in incruento Missæ sacrificio, quod conspicuo sacerdotum ministerio peragitur, illa ipsa vivifica litatur victima, quæ Deo Patri nos reconciliavit, quæque omnem merendi, placandi, impetrandi ac satisfaciendi vim habens « illam nobis mortem Unigeniti per mysterium reparat, qui licet resnrgens a mortuis jam non moritur, et mors ei ultra non dominabitur, tamen in semetipso immortaliter atque incorruptibiliter vivens pro nobis iterum in hoc mysterio sacræ oblationis immolatur. » Atque hæc est munda illa oblatio, quam nulla offerentium indignitas ac malitia inquinare unquam potest et quam Dominus per Malachiam nomini suo, quod magnum futurum esset in gentibns, a solis ortu usque ad occasum in omni loco mundam offerendam esse prædixit. Quæ quidem oblatio ineffabili prorsos fructuum ubertate redundans præsentem æque ac futuram vitam complectitur. Ea enim oblatione placatus Deus gratiam,'donumque pœnitentiæ concedens, crimina et peccata etiam ingentia dimittit, ac licet peccatis nostris graviter offensus ab ira ad misericordiam, a justae animadversionis severitate ad clementiam traducitur; ea temporalium pœnarum reatus et obligatio dissolvitur ; ea defunctorum in Christo animæ nondum ad plenum purgatae sublevantur ; ea obtinentur quoque temporaria bona, si tamen potioribus non officiant; ea Sanctis, et in primis Immaculatæ Sanctissimæque Dei Genitrici Virgini Mariæ eximius quidam honor, cultusque conciliatur. Quocirca ex Apostolorum traditione divinum Missæ sacrificium offerimus « pro communi Ecclesiarum pace, pro recta mundi compositione, pro imperatoribus, militibus, sociis, pro iis, qui infirmitatibus laborant, qui *afflictionibus premuntur, et* universim pro omnibus qui opis indigent, et pro defunctisin purgatorio degentibus, maximum hoc credentes adjumentum illis animabus fore, pro quibusoratio defertur, dum sancta et perquam tremenda coram jacet victima.

Cum igitur nihil sit majus, nibil salutarius , nihil sanctius , nihil divinius incruento Missæ sacrificio, quo idem corpus, idem sanguis, idem Deus et Dominus Noster Jesus-Cbristus Deo pro omnium salute in altari per sacerdotes offertur, et immolatur, idcirco sancta mater Ecclesia tanto divini sui Sponsi ditata thesauro, nunquam destitit omnem curam, operam, diligentiamque in id conferre, ut quam tremendum mysterium a Sacerdotibus, quanta maxima fieri posset,

interiore cordis munditia ac puritate peragere tur, debitoque sacrarum cæremoniarum, ac rituum apparatu, cultuqne celebraretur, ut ipsius mysterii magnitudo et majestas vel externa quoquo specie magis eluceat et fideles ad rerum divinarum, quæ in tam admirabili ac venerando Sacrificio occulta* continentur, contemplationem excitentur. Ac pari sollicitudine, studioque ipsa pientissima Mater nunquam cessavit suos fideles filios commonere, hortari, et inflammare, ut ea, qua oportet, pietate, veneratione ac devotione ad hoc divinum sacrificium frequentissime convenirent, præcipiens, ut eidem omnibus de praecepto festis diebus ipsi intéresse omnino deberent, animis ad illud, oculisquo religiosissime intenti quo divinam exinde misericordiam, omniumque bonorum copiam sibi felicissime comparare possent.

Jam vero cum omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituatur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis, tum pro egregiavestra sapientia apprime cognoscitis, Venerabiles Fratres, sacrosanctum Missæ sacrificium ab animarum pastoribus esse applicandum pro populo eorum curæ commisso , et hujusmodi obligationem ex divino præcepto descendere juxta concilii Tridentini doctrinam, cum idem Concilium disertissimis, gravissimisque verbis edoceat « præcepto divino mandatum esse omnibus, quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium offerre, n Notissimæ quoque Vobis sunt felicis recordationisBenedicliXIV.DecessorisNostriLitteræ die 19. Augustiannil/44. data?,quibusdehac obligatione copiose, sapienterque loquens, ac Tridentinorum Patrum mentem uberius explicans et confirmans, ad omnes controversias, quæstiones dubitationesque amovendas, clare aperlequc declaravit et constituit, parochos , aliosque omnes animarum curam actu habentes debere Missæ sacrificium pro populo sibi concredito peragere omnibus Dominicis aliisque de praecepto festis diebus, el illis etiam, quibus ipse in nonnullis Dicecesibus dierum depræcepto festorum numerum imminuens, permiserat populis in servilia opera incumbere, sed caverat tamen, ut ipsi populi obligationi, de Sacro audiendo satisfacere deberent. Non mediocri certe jucunditate perfundimur, Venerabiles Fratres, cum ex relationibus, quas de vestrarum dioecesium statu cum summa vestri nominis laude, ac pari animi Nostri gaudio ad Nos, et hanc Apostolicam Sedem voluti officii vestri ratio postulat, mittendas curatis, agnoscamus, animarum curatores hujusmodi sui muneris obligationem diligenter implere Dominicis etaliis, qui adhuc ex præcepto servantur, diebus, quibus Missæ sacrificium pro populo sibi tradito celebrare haud omittunt. Sed minime ignoramus, pluribus in locis id a parochis jamdiu prætermitti solere aliis illis diebus, qui antea veluti festi de præcepto erant colendi juxta Constitutionem felicis memorise Urbani VIII. Decessoris pariter Nostri, et quibus hæc Apostolica sedes annuens variis Sacrorum Antistitum postulationibus, ac præ oculis habens causas, rationesque ab ipsis expositas, dum imminuit festos de præcepto dies, non solum permisit, ut populi servilibus operibus vocare possent, verum etiam induisit, ut ipsi ab obligatione audiendi Sacrum essent exempti. Ubi enim hæc benigna sanctæ Sedis indulta in lucem prodierunt, statim plurium regionum parochi existimantes, se hisce diebus ita reductis solutos esse ab obligatione peragendi Sacrum pro populo, obligationem ipsam implere plane neglexerunt. Hinc porro invaluit consuetudo, ut earumdem regionum Parochi commemoratis diebus sacrosanctum Missæ sacrificium pro populo applicare cessaverint, nec defuere qui ejusmodi consuetudinem tueri ac defendere non dubitarunt.

Nos igitur de spirituali universi Dominici gregis Nobis divinitus commissi bono vel maxime solliciti ac non parum dolentes, ex hujusmodi prætermissione fideles illorum locorum populos maximis spiritualibus fructibus privari, tanti momenti negotio occurrere statuimus, cum præsertim noscamus, hanc Apostolicam sedem docuisse, parochos diebus festis etiam reductis debere Sacrum pro populo celebrare. Et sane quamvis Romani Pontifices Decessores Nostri enixis Sacrorum Antistitum petitionibus , ac variis pluribusque fidelium populorum indigentiis, et gravibus rerum temporum ac locorum rationibus permoti, festos do præcepto dies imminuendos consuerint, ac simul benigne concesserint, ut populi hisci diebus servilia opera libere exercerent, quin Sacrum audire deberent, tamen iidem Prædecessores Nostri in hisce Induitis tribuendis integram inviolatamque legem esse voluerunt, ut scilicet prædictis diebus nihil in Ecclesiis unquam innovaretur quoad consuetum divinorum

officiorum ordinem et ritum, utque omnia eo prorsus modo peragerentur quo antea peragi solebant, cum enuntiata Urbani VIII. Constitutio plene vigeret, qua festi de præcepto dies servandi fuerant præscripli. Ex quo parochi vel facile intelligere poterant, se illis diebus minime expeditos esse ab obligatione applicandi pro populo Missam, quæ potissima ritus pars est, animo præsertim reputantes Pontificia Rescripta eo plane, quem præ se ferunt, sensu esse omnino accipienda, et illa strictissimæ esse interpretationis. Accedit etiam, ut hæc Sancta Sedes in plurimis peculiaribus casibus de hujusmodi parochorum onere consulta haud omiserit per suas præsertim Congregationes sive Concilii, sive Fidei propagaudæ, sive Sacrorum Rituum, sive etiam per Sacram Pœnitentiariam sæpissime respondere et edicere, parochos eidem oneri esse obnoxios applicandi pro populo Missam illis etiam diebus qui de festorum ex præcepto dierum numero fuerant sublati.

Itaque rebus omnibus maturo examine perpensis, atque in consilium adhibitis nonnullis Venerabilibus Fratribus Nostris S. R. E. Cardinalibus Nostræ Congregationis Tridentinis decretis tuendis, interpretandisque præpositæ hanc Vobis, Venerabiles Fratres, Encyclicam Epistolam scribendam esse censuimus, ut certam et constantem normam legemque constituamus ab omnibus parochis sedulo, diligenterque observandam. Quamobrem hisce Litteris declaramus, statuimus atque decernimus, parochos, aliosque omnes animarum curam actu gerentes sacrosanctum Missæ sacrificium pro populo sibi commisso celebrare, et applicare debere tum omnibus Dominicis, aliisque diebus, qui ex præcepto adhuc servantur, tum illis etiam, qui ex hujus Apostolicæ Sedis indulgentia ex dierum de præcepto festorum numero sublati, ac translati sunt, quemadmodum ipsi animarum curatores debebant, dum memorata Urbani VIII. constitutio in pleno suo rubore vigebat, antequam festivi de præcepto dies imminuerentur, ettranferrentur. Quod vero attinet ad festos translatos dies id unum excipimus, ut scilicet quando una cum solemnitale divinum officium translatum fuerit in Dominicum diem, una tantum Missa pro populo sit a parochis applicanda, quandoquidem Missa pro populo sit, quæ præcipua divini officii pars est, una simul cum ipso nfficio translata existimari debet.

Nunc vero paterni animi Nostri caritate illorum parochorum tranquillitati prospicere volentes, qui ob assertam consuetudinem memoratis diebus Missam pro populo applicare omiserunt, eosdem parochos ab omnibus quibusque praeteritis omissionibus Auctoritate Nostra Apostolica plenissime absolvimus. Et quoniam non desunt animarum curatores, qui peculiare aliquod reductionis, uti dicunt, Indultum ab hac Apostolica sede obtinuere, concedimus, ut ipsi hujusce Indulti beneficio perfrui pergant juxta tamen conditiones in Induito expressas, et donec parochorum officium exercuerint in parociis, quasin præsentiarum regunt etadministrant.

Dum autem hæc statuimus, et indulgemus, in eam profecto spem erigimur fore, Venerabiles Fratres, ut parochi majore usque animarum studio et amore incensi huic obligationi applicandi Missam pro populo diligentissime ac religiosissime satisfacere glocientur, serio considerantes nberrimam cœlestium præSertim munerum, ac bonorum copiam, quæ ex hac incruenti, divinique sacrifici applicatione in Christianam plebem eorum curæ commissam abunde redundat. Cum vero Nos minime lateat, peculiares casus contingere posse, in quibus pro re ac tempore aliqua hujus obligationis remissio parochis sit tribuenda, sciatis velimus, ab omnibus Nostram Concilii Congregationem unice esse adeundam ad hujusmodi obtinenda indulta, illis dumtaxat exceptis, quæ a Nostra Congregationefidei *propagandae* præposita pendent, cum opportunas *utrique* Congregationi contulerimus facultates.

Nihil plane dubitamus, Venerabiles Fratres, quin pro eximia vestra episcopali sollicitudine omnibus et singulis vestrarum diœcesium parochis, nulla *interposita mora,* sedulo manifestare velitis quæ in hisce Nostris Litteris de eorum obligatione applicandi pro populo sibi commisso sacrosanctum Missæ sacrificium supprema Nostra auctoritate confirmamus, ac denuo constituimus, volumus, præcipimus et mandamus. Ac persuasissimum quoque nobis est. Vos maximam adhibituros esse vigilantiam, ut animarum curatoreshanc etiam sui muneris partem diligenter impleant, ac studiose observent quæ a nobis in hisce Litteris statuta atque sancita sunt. Optamus autem ut harum Litte-

rarum *exemplar in* Tabulario episcopalis cnjusque vestrum Curiæ perpetuo asservetur. Comantem, Venerabiles Fratres, probe nowafis. sacrosancto Missæ sacrificio magnam fidelis populi contineri eruditionem, ne intermittatis unquam parochos præsertim aliosque divini verbi præcones, et eos quibus demandatum est munus erudiendi Christianum populum, monere, hortari ut fidelibus populis tam sancti tamque admirabilis Sacrificii necessitatem, præstantiam, magnitudinem, finem, fructus studiosissime accuratissimo exponant, explicent, ac simul fideles ipsos excitent, inflamment, quo eidem sacrificio ea qua par est fide ac pietate frequentissime intersint, ut divinam misericordiam, et omne quo indigent, beneficiorum genus sibi comparare queant. Ne desinatis, omnem operam et industriam impendere, ut vestrarum Dioecesium Sacerdotes ea morum integritate, gravitate, eaque totius vitæ innocentia, sanctitate emineant, qure illos omnino decet, quibus unis datum est divinam consecrare Hostiam, ac tam sanctum, tamque tremendum perficere Sacrificium. Quocirca omnes sanctissimo Sacerdotio initiatos etiam atque etiam monete, urgete, ul serio méditantes ministerium quod acceperunt in Domino, illud impleant, et continenter memores dignitatis, ac coelestis potestatis qua præditi sunt, virtutum omnium splendore, ac salutaris doctrinæ laude refulgeant, summaque animi contentione in divinum cultum, divinasque res et animarum salutem incumbant, ac seipsos hostiam vivam et sanctam Domino exhibentes, et mortificationem Jesu in suo corpore semper circumferentes puris manibus, et mundo corde placationis hostiam rite offerant Deo pro sua ac totius mundi salute.

Denique nihil Nobis gratius Venerabiles Fratres, quam hac etiam uti occasione, ut iterum testemur, et confirmemus præcipuam, qua Vos omnes in Domino prosequimur, benevolentiam, ac simul Vobis addamus animos, ut majore usque alacritate, pergatis omnes gravissimi pastoralis vestri muneris partes strenue ac sedulo obire, et intentissimo studio dilectarum ovium saluti incolumitalique consulere.

Pro certo habete, Nos paratissimos esse ad ea omnia libentissime agenda, quæ ad majorem Vestram ac Diœcesium vestrarum utilitatem procurandam conducere posse noverimus, interim vero coelestium omnium munerum auspicem, ac studiosissimae Nostræ in Vos voluntatis testem accipite Apostolicam Benedictionem, quam intimo cordis affectu Vobis ipsis, Venerabiles Fratres, cunctisque clericis, Laicisque fidelibus cujusquo vestrum vigilantiæ commissis amantissime impertimur.

Datum Romæ apud sanctum Petrum die 3. Maii Anno MDCCCLVII. Pontificatus Nostri Anno Duodecimo.

ss. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

EPISTOLA ENCYCLICA

ad Episcopos Italiæ directa,

Qua nonnulla circa usuram declarantur.

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, et Apostolicara benedictionem.

Vix pervenit ad aures nostras, ob novam controversiam (nempe, an quidam contractus validus judicari debeat) nonnullas per Italiam disseminari sententias, quæ sanæ doctrinæ haud consentaneæ viderentur; cum statim nostri Apostolici muneris partem esse duximus, opportunum afferre remedium, ne malum ejusmodi, temporis diuturnitate, ac silentio, vires magis acquireret; aditumque ipsi intercludere, ne latius serperet, et incolumes adhuc Italiæ civitates labefactaret.

Quapropter eam rationem, consiliumque suscepimus, quo sedes Apostolica semper uti consuevit: Quippe rem totam explicavimus nonullis ex venerabilibus fratribus nostris sanctœ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, qui sacræ theologiæ scientia, et canonicæ disciplinæ studio, ac peritia plurimum commendantur: Accivimus etiam plures regulares in utraque facultate præstantes, quorum aliquos ex monachis, alios ex ordine mendi-

cantium, alios demum ex clericis regularibus selegimus; prmsulem quoque juris utriusque laurea praeditum, et in foro diu versatum adhibuimus. Diem quartam indiximus Julii, qui nuper praeteriit, ut coram nobis illi omnes convenirent, quibus naturam totius nogotii declaravimus; quod illis antea cognitum, perspectumque deprehendimus.

Post hæc præcepimus, ut omni partium studio omnique cupiditate solati, rem totam accurate perpenderent, suasque opiniones in scripto exararent; non tamen expetivimus ab ipsis, ut judicium ferrent de contractu, qui controversiæ causam initio præbuerat, cum plura documenta non suppeterent, quæ necessario ad id requirebantur; sed, ut certam de usuris doctrinam constituerent, cui non mediocre detrimentum inferre videbantur, ea, quæ nuper in vulgus spargi cœperunt: Jussa fecerunt universi; nam suas sententias palam declararunt in duabus congregationibus, quarum prima coram nobis habita est die 18. Julii, altera vero die prima Augusti, qui menses nuper elapsi sunt; ac demum easdem sententias congregationis secretario scriptas tradiderunt.

Porro hæc unanimi consensu probaverunt.

I. Peccati genus illud, quod usura vocatur, quodque in contractu mutui propriam suam sedem et locum habet, in eo est repositum, quod quis ex ipsomet mutuo, quod suapte natura tantundem duntaxat reddi postulat, quantum receptum est, plus sibi reddi velit, quam est receptum; ideoque ultra sortem, lucrum aliquod, ipsius ratione mutui, sibi deberi contendat. Omne propterea hujusmodi lucrum, quod sortem superet, illicitum et usurarium est.

II. Neque vero ad istam labem purgandam, ullum arcessiri subsidium poterit, vel ex eo, quod id lucrum non excedens, et nimium, sed moderatum; non magnum sed exiguum sit; vel ex eo, quod is a quo id lucrum solius causa mutui deposcitur, non pauper, sed dives existât; nec datam sibi mutuo summam relicturus otiosam, sed ad fortunas amplificandas, vel novis coemendis prædiis, vel quæstuosis agitandis negotiis, utilissime sit impensurus. Contra mutui siquidem legem, quæ necessario in dati, atque redditi æqualitate versatur, agere ille convincitur, quisquis, eadem æqualitate semel posita, plus aliquid a quolibet, vi mutui ipsius, cui per æquale jam satis est factum exigere adhuc non veretur; proinde si acceperit, restituendo erit obnoxius ex ejus obligatione justitiæ, quam commutativam appellant, et cujus est in humanis contractibus aequalitatem cnjusque propriam, et sancte servare, et non servatam exacte reparare.

III. Per hæc autem nequaquam negatur, posse quandoque una cum mutui contractu quosdam alios, ut aiunt, titulos, eosdcmque ipsimet nniversim naturæ mutui minime innatos et intrinsecos forte concurrere, ex quibus justa omnino, legitimaque causa consurgat quiddam amplius supra sortem ex mutuo debitam rite exigendi. Neque item negatur posse multoties pecuniam ab unoquoque suam, per alios diversae prorsos naturæ a mutui natura contractus, recte collocari et impendi, sive ad proventus sibi annuos conquirendos, sive etiam ad licitam mercaturam, et negotiationem exercendam, honestaque indidem lucra percipienda.

IV. Quemadmodum vero in *tot* ejusmodi diversis contractuum generibus, si suacujusque non servatur æqualitas, quidquid plus justo recipitur, si minus ad usuram (eo quod omne mutuum tam apertum, quam palliatum absit) at certe ad aliam veram injustitiam, restituendi onus pariter afferentem, spectare compertum est; Ita si rite omnia peragantur, et ad justitiæ libram exigantur, dubitandum non est, quin multiplex in iisdem contractibus licitus modus, et ratio suppetat humana commercia, et fructuosam ipsam negotiationem ad publicum commodum conservandi, ac frequentandi. Absit enim a Christianorum animis, *utper* usuras, aut similes alienas injurias florere posse lucrosa commercia existiment, cum *contra ex* oraculo divino discamus, quod *Justitia elevat gentem, mtseros autem facit populos peccatum.*

V. Sed illud diligenter advertendum est, falso sibi quemquam, et nonnisi temere persuasurum, reperiri semper, ac prwsto ubique esse, vel una cum mutuo titulos *alios* legitimos, vel secluso etiam mutuo, contractus alios justos, quorum vel titulorum, vel contractuum præsidio, quotiescumque pecunia, frumentum, aliudve id generis alteri cuicumque creditur, toties semper liceat actualium moderatum ultra *sortem integram* salvamque, recipere. Ita si quis senserit, non modo divinis documentis, et catbolicæ ecclesiæ de usura judicio, sed ipsi etiam humano communi sensui, ac naturali rationi procul dubio adversabitur. Neminem enim id sal-

tom latere *potest, quad* multis in casibus tenetur homo, simplici, ac nudo mutuo alteri succurrere, ipso praesertim Christo Domino

Muib v w. fdorente : *Volenti mutuari a te, ne. avertaris,* et quod similiter multis in circumstantiis, præter unum mutuum, alteri nulli vero, justoque contractui locus esse possit. Quisquis igitur suæ conscientiae consultum velit, inquirat prius diligenter, oportet, cum mutuo justus alius titulus; verene justus alter a mutuo contractus occurrat, quorum beneficio, quod quærit lucrum, omnis labis expers, et immune reddatur.

His verbis complectuntur, et explicant sententias suas cardinales, ac theologi, et viri canonum peritissimi, quorum consilia in hoc gravissimo negotio postulavimus; Nos quoque privatum studium nostrum conferre in eamdem causam non prætermisimus, antequam congregationes haberentur, ct quo tempore habebantur, et ipsis etiam peractis; Nam praestantium virorum suffragia, quæ modo commemoravimus diligentissime percurrimus. Cum hæc ita sint approbamus, et confirmamus quæcumque in sententiis superius expositis continentur : cum scriptores plane omnes, theologiæ, et canonum professores plura sacrarum litterarum testimonia, pontificum decessorum nostrorum decreta, conciliorum, et Patrum auctoritas ad easdem sententias comprobandas pene conspirare videantur. Insuper apertissime cognovimus auctores, quibus contrariæ sentential referri debent, et eos pariter, qui illas fovent ac tuentur, aut illis ansam seu occasionem præbere videntur. Neque ignoramus, quanla sapientia, et gravitate defensionem veritatis susceperint theologi finitimis illis regionibus, ubi controversiae ejusmodi principium habuerunt. Quare has litteras cncyclicas dedimus universis Italiae archiepiscopis, episcopis, et ordinariis, ut hæc tibi, venerabilis frater, et cæteris omnibus innotescerent; et quoties synodos celebrare, ad populum verba facere, eumque sacris doctrinis instruere contigerit, nihil omnino alienum proferatur ab iis sententiis, quas superius recensuimus. Admonemus etiam vehementer, omnem sollicitudinem impendere, ne quis in vestris dœcesibus audeat litteris, aut sermonibus contrarium docere. Si quis autem parere detrectaverit, illum obnoxium, et subjectum declaramus prenis per sacros canones in eos propositis, qui mandata Apostolica contempserint, ac violaverint.

De contractu autem, qui novas has controversias excitavit, nihil in præsentia statuimus, nihil etiam decernimus modo dc aliis contractibus, pro quibus theologi, ct canonum interpretes in diversas abeunt sententias; attamen pietatis vestræ studium, ac religionem inflammandam existimamus, ut hæc quæ subjicimus, execution! demandetis.

Primum gravissimis verbis populis vestris ostendite, usuræ labem, ac vitium a divinis litteris vehementer improbari : illud quidem varias formas atque species induere, ut fideles Christi sanguine restitutos in libertatem et gratiam, rursus in extremam ruinam præcipites impellat; quocirca si pecuniam suam collocare velint, diligenter caveant, ne cupiditate omnium malorum fonte rapiantur, sed potius ab illis, qui doctrinæ, ac virtutis gloria supra cætcros efferuntur, consilium exposcant.

Secundo loco, qui viribus suis, ac sapientiæ ita confidunt, ut responsum ferre de iis quæstionibus non dubitent (quæ tamen haud exiguam sacræ theologiæ, et canonum scientiam requirunt) ab extremis quæ semper vitiosa sunt, longe se abstineant : Etenim aliqui tanta severitate de iis rebus judicant, ut quamlibet utilitatem ex pecunia desumptam accusent, tamquam illicitam et cum usura conjunctam; contra vero nonnulli indulgentes adeo, remissique sunt, ut quodeumque emolumentum ab usuræ turpitudine liberum existiment. Suis privatis opinionibus ne nimium adhæreant ; sed priusquam responsum reddant, plures scriptores examinent, qui magis inter cæterosprædicantur, deinde eas partes suscipiant, quas tum ratione, tum auctoritate plane confirmatas intelligent. Quod si disputatio insurgat, dum contractus aliquis in examen adducitur, nullæ omnino contumeliæ in eos confingantur, qui contrariam sententiam sequuntur, neque illam gravibus censuris notandam asserant, si praesertim ratione, et præstantium virorum testimoniis minime careat ; si quidem convicia, atque injuriæ vinculum chrislianæ charitalis infringunt, et gravissimam populo offensionem, et scandalum præ se ferunt.

Tertio loco, qui ab omni usuræ labe se immunes, et integros præstare volunt, suainque pecuniam ita alteri dare , et fructum le-

gitimiim solummodo percipiant, admonendi sunt, ul contractum instituendum antea declarent, et conditiones inferendas explicent, et quem fructum ex eadem pecunia postulent. Hæc magnopere conferunt, non modo ad animi sollicitudines et scrupulos evitandos. sed ad ipsum contractum in foro externo comprobandum. Hæc etiam aditum intercludunt disputationibus, quæ non semel concitandæ sunt, ut clare pateat, utrum pecunia quæ rite data alteri esse videtur, revera tamen palliatam usuram contineat.

Quarto loco vos hortamur, ne aditum relinquatis ineptis illorum sermonibus, qui dictitant, de usuris hoc tempore quæstionem institui, quæ solo nomine contineatur, cum ex pecunia, quæ qualibet ratione alteri conceditur, fructus ut plurimum comparetur. Etenim quam falsum id sit, et a veritate alienum , plane deprehendimus, si perpendamus, naturam unius contractus ab alterius natura prorsus diversam, et sejunctam esse; et ea pariter discrepare magnopere inter se quæ a diversis inter se contractibus consequuntur. Revera discrimen apertissimum intercedit fructum inter, qui jure licito cx pecunia desumitur, ideoque potest in utroque foro retineri ; ac fructum, qui ex pecunia illicite conciliatur, ideoque fori utriusque judicio restituendus decernitur. Constat igitur haud inanem de usuris quæstionem hoc tempore proponi ob eam causam, quod ut plurimum ex pecunia, quæ alteri tribuitur, fructus aliquis excipiatur.

Hæc potissimum vobis indicanda censuimus, sperandum fore, ut mandetis execution! quæcumque per has litteras a nobis præscribuntur. Opportunis quoque remediis consuletis, uti confidimus, si forte ob hanc novam de usuris controversiam in dicecesi vestra turbæ concitentur, vel corruptelæ ad labefactandum same doctrinæ candorem , et puritatem inducantur. Postremo vobis , et gregi curæ vestræ concredito Apostolicam benedictionem impertimur.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem die 1. Novembris 1745. Pontificatus Nostri Anno VI.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

De Episcoporum Residentia.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

A<l perpetuam rei memoriam.

Ad universæChristianæ reipublicœ statum, ad ecclesiasticarum legum custodiam, et fidelium populorum salutem, tam magni refert singulos patriarchaiibus, primatialibus, metropolitanis, et cathedralihus ecclesiis præpositos, in ipsis ecclesiis, vel dicecesibus sibi creditis assidue residere; ut difficile sit aliud ullum reperire ecclesiasticæ disciplina? caput, quod aut conciliaribus canonibus atque decretis, aut Apostolicæ sedis constitutionibus et sanctionibus tam sæpe, tamque impense inculcatum fuerit et commendatum. Ut autem antiquiora canonica statuta pr;etereamus, Nobis satis erit innuere, quid hac de re decreverit sacrosancta Tridentina synodus sess. VI. cap. i. et sess. XXIII. cap. i. *de Reform,* tum ea, quæ recol. mem. prædecessor noster Urbanus Papa VIH. praescripsit in sua constitutione data apud S. Petrum die *12.* Decembris anni 1631. quæ incipit : *Sancta synodus, et* in qua *praecedentes* aliorum Romanorum pontificum Pii IV. Gregorii XIII. et Clementis VIII. leges, et constitutiones retulit, confirmavit et ampliavit. Neque opus est recensere omnes encyclicas litteras, quæ ad patriarchas, primates, archiepiscopos, et episcopos de implendo hujusmodi residentia? onere identidem admonendos ab hac Apostolica sede mitti consueverunt, ut patet ex epistola jussu Ven. servi Dei Innocentii Papæ XI. praedecessoris quoque nostri scripta die 5. Februarii anni 1678. item ex alia die 2-1. decembris anni 1707. afelic. record. Clemente PapaXI. ad suum, et Apostolicæ sedis nuntium Neapoli commorantem conscripta, ul illius regni Praesules ad residendum in propriis Eccle-

p.,iiii>nim
e'.'.
rumjollinln-
.....
eptKflporvm

siis, et Diœoesihns ndigôrenlor, necnon ex ejusdem Clementis litteris in forma Brevis, datis die 25. Maii anno 1709. ad nrehiepiscopos, cl episcopos Polouiæ, qui obtentu turbarum, et dissensionum, quæ tunc in eo regno versabantur, suas relinqoerant ecclesias, atque diœccscs.

(M hr in r» jmliic- ril UAdtfO- nins domi- nos nosier.

Neque porro nos hac in rc Apostolici officii nostri partes desiderari permisimus, vix enim inscrutabili divinæ providentiae consilio in hac suprema Ecclesiæ universalis specula collocati fuimus, quum veterem prædeccssorum nostrorum morem in usum revocantes, ad Ven. fratres omnium per orbem ecclesiarum antistites Apostolica scripta direximus, quibus inter cœtera salubria monita, hoc etiam de residendo in propriis ecclesiis peculiari studio iis inculcare, et tam gravissima damna, quæ ex eorum absentia proveniunt, quam magnas utilitates, quas eorum præsentia concreditis ipsis direcesibus affert, ante oculos proponere non prætermisimus, ut videre est in § 4. epislolæ encyclicæ diei 3. Decembris anni 1740. a nobis conscript®, quæ in tomo I. Bullarii nostri nuper vulgati num. 1. impressa est. Qui autem hominum corda scrutatur Deus, is sane novit quanto; et quam acerbo animi nostri dolore nonnunquam acceperimus, ecclesiasticas regulas ab aliquo ex Fratribus hac in parte violari, et quantopere studuerimus nunc admonendo, nunc obsecrando, nunc increpando, absentes quidem per litteras, præsentes vero ipsa voce ad debitum residentiæ officium revocare. Quin etiam laudabilibus prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, in nostra, et cancellarim Apostolicæ regula, qua beneficia in octo anni mensibus vacatura nostræ dispositioni, et collationi reservavimus, simul etiam iisdem patriarchis, archiepiscopis, et episcopis residentibus gratiam alternative mensium, certis modo, et forma ab iis acceptandam, libenter obtulimus; nimirum, ut quamdiu ipsi apud ecclesias, aut dioeceses suas vere, et personaliter residerent, de beneficiis hujusmodi ecclesiasticis, quæ extra Romanam curiam in Februarii, aliisque alternis anni mensibus vacare contingeret, dummodo alias dispositioni Aposlolicæ reservata, vel affecta non essent, libere disponere valerent, facultatem tempore pontificatus nostri duraturam concessimus, quo scilicet iidem episcopi, et majores ecclesiarum præsulcs ampliorem potestatem in beneficiis prædictis conferendis sic obtinentes, hac etiam Apostolicro nostræ liboralilatis gratificatione illecti, ad personalem residentiam prædictam libentius obeundam adducerentur.

Quoniam vero, et ccrtœ quædam caus® adesse possunt, ct hujusmodi occasiones incidcre, propter quas prævio Romani pontilicis assensu, ct approbatione, liceat episcopo a propria ecclesia, et dioecesi per aliquod definitum tempus abesse, ea vero absentia, quæ ad modicum tempus protrahitur, neminem desertæ residentiæ reum constituit; ideo, et in conciliis, ct in Apostolicis constitutionibus ad præcavendos abusus tam circa hujusmodi causarum et occasionum relevantiam, et quam circa tolerabilia temporum spatia, providæ statut® leges, et regulæ reperiuntur. Et quidem juslæ, ac legitimæ absentiæ causæ a præfata Tridentino synodo citat, cap. 1. sess. XXXIII. non aliæ agnitæ fuerunt, quam Christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiæ, vel reipublicæ utilitas. Verum his etiam causis deficientibus, quum eadem sacrosancta synodus perpendisset ex veterum canonum sententia, minime abesse videri eos, qui aliquantisper absunt, ct statim sunt reversuri; omnibus ecclesiarum antistibus indixit, ut sibi licitum non putarent singulis annis ultra duos, aut lres ad summum menses, sive continuos, sive interruptos extra proprias dioeceses commorari; eosque simul admonuit, ne per illius temporis spatium, Dominici Adventus, Quadragesimæ, Nativitatis, Resurrectionis Domini Pentecostes item, et Corporis Christi diebus ab ecclesiis suis cathedralibus abessent, nisi forte episcopalia munia in aliis diœcesum suarum locis eos detinerent; eamque præterea rationem ab iis haberi voluit, ut absque ullo gregis detrimento concessa uterentur libertate, et ut id æqua ex causa fiat; quibus verbis animi levitas, oblectationum cupiditas, aliæque futiles causæ penitus excluduntur.

Præfatus autem Urbanus prædecessor ad peculiares occurrentes casus descendens, episcopis in curia promotis unum concessit mensem (quem postea declaratum fuit, a die ipsorum propositionis in consistorio computandum esse) quo mense elapso, singuli ad proprias ecclesias se conferre deberent. Sed quum in concilio Romano, habito a felic.record. Benedicto Papa XIII. prædecessore pariter nostro; episcopi exposuissent, tam exigui (emporis spatio non posse a recens promotis sua in Urbe negotia expediri, idem Benedictus facultatem concessit sanclæ Roman® ecclesiæ cardinali suo, et Romani pontificis pro tempore in Urbe, ejusque districtu vicario, ut præfatum unius mensis terminum, juxta casuum contingentiam, et causa cognita, ad alios quadraginta dies, et non ultra prorogare posset.

F«TM«

U pro vi- 'imis·" ^ejioiorum

Præterea episcopis ad sacra Apostolorum limina statutis temporibus visitanda personaliter accedentibus supradictus Urbanus prædecessor induisit, ut qui ecclesiis citra montes et citra mare positis præsiderent, per quatuor; qui vero ultra marinis et ultramontanis ecclesiis præessent, per septem menses continuos a residentia in suis respective sedibus facienda, hujusmodi visitationis gratia, excusarentur.

DKrdi »d

Cum vero idem Urbanus dcclarasset, se, Per ea j Quæ in suis præfatis litteris constituerat, minime sublatam voluisse dictam trium mensium licentiam a Concilio indultam; hinc plures ortæ quœstiones, etvaria condita sunt decreta ab eodem Urbano, ejusque successoribus approbata; cujusmodi sunt, non licere trimestrem absentiam prædictam conjungere, sive cum eo tempore, quo permittitur episcopis post suam promotionem in Urbe commorari, sive cum eo, quod ad peragendam sacrorum liminum visitationem eisdem concessum fuit: neque fas esse absentiæ tempora ita disponere, ut tres postremi menses unius anni continuentur cum tribus prioribus mensibus anni subsequentis. Sicut etiam vetitum est prædictos menses conjungere cum eo anni tempore, quo propter aeris insalubritatem, alicui episcopo permittitur extra diœcesim degere; ne scilicet continuatis absentiæ temporibus, vernos simul, et æstivos menses, sive æstivos una cum autumnalibus extra diœcesim duci contingat. Denique, ne quis indulgentia sacri Concilii per fraudem abuti posset, declaratum fuit, prædictam trium mensium vacationem *n'ra cujusque anni limites coerceri, ut Qui uno anno usus ea non fuerit, non ideo sequenti anno diutius ab ecclesia sua abesse valeat.

Et quoniam Tridentina synodus sub legibus de residentia hujusmodi ipsos etiam S. 11. E. cardinales nominatim comprehendit; præfatus Urbanus prædecessor, advertens nonnunquam evenire, quod aliquis ex cardinalibus alicui patriarchal!, seu metropolitanæ.sen episcopali ecclesiæ præposÎtus.iinnm simul ex episcopatibus suburbicariis obtineret, constituit, ut hujusmodi cardinales in primodictis ecclesiis, non autem apud episcopatus suburbicarios, residere tenerentur.

υΛ.'·ζ' xiÎ'cf

Denique tam in prædicto Concilio, quam in citata Urbani constitutione, contra transgressores hujusmodi legum, quæ ad residentiam pertinent, gravissimæ pœnæ statutæ fuerunt; quarum exeeutionem idem Urbanus primo quidem demandavit auditori causarum curiæ cameræ Aposlolicæ; verum biennio post, totam hujus materiæ cognitionem delegavit congregationi particulari a se deputatæ, quam compositam esse voluit ex tunc, et pro tempore existentibus cardinali Romani pontificis in Urbe vicario, necnon ejusdem pontificis datario, et secretario status, ac secretario brevium, duobus item secretariis congregationum, negotiis, et consultationibus episcoporum, et regularium, ac interpretationi, et execution! decretorum praedicti concilii Tridentini respective praepositarum. Et quidem prædicto cardinali vicario facultatem tribuit, ut justis ex causis, et cum consilio prædictorum prælatorum concedere poscet episcopis licentiam abessendi a propriis ecclesiis, et dioecesibus, spatio dumtaxat dierum quadraginta, ut in ipsis Urbani litteris datis die 1. Januarii 1636. distinctius præscribitur.

Coaptpfo 'X^iΓ J/'*·™ LrMiio Vni.

Hujus congregationis caput, seu praefectus, ex quo eadem instituta est, semper fuit præfatus cardinalis vicarius pro tempore existens; quemadmodum ejusdem secretarii munus is semper gessit, qui congregationi concilii *Tridentini* fuitasecretis; unde etiam nos ipsi, dum in minoribus constituti officio secretarii praedicte congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum fungeremur, par quoque munus secretarii alterius congregationis super residentia episcoporum simul sustinuimus. Quæ sane congregatio, ut ex illius secretis regestis apparet, contain ipsius Urbani prædecessoris temporibus, quam aliis subsequentibus, non semel singulis annis adunari consuevit; id, quod a san. mem. prædecessore pariter nostro Clemente Papa XI. in usum revocatum fuit, et identidem peractum, nobismetipsis præfatum secretarii munus obeuntibus, confectisque a nobis ot impressis foliis, ea prorsus methodo, quæ pro causis ad congregationem Concilii pertinentibus observatur.

Hujtucon- p*χ»·ι·»ω»

Ut anicni episcopi n suis ecclesiis, vel dimcesibns licite abesse possint, quum præter causam canonicam expressa quoque licentia Romani pontificis, ut supra diximus, sit necessaria, excepto casu prædictæ trimestris absentiæ a Concilio permissæ, pro qua nulla peculiaris requiritur licentia , quum idem concilium episcoporum abscedentium conscientia» relinquat , de æquilate causæ judicium facere; hinc est, quod quacumque hujus generis licentia olim indulgerctur per speciale chirographum manu pontificis signatum expediebatur. Postraodum voro inductus fuit mos describendi omnes hujusmodi licentias in unico folio, quod Pontifici subscribendum deferebatur; quem sane morem a prodecessoribus secretariis invectum, nos quoque servavimus.

Qu» olim iBlcnnissan pontifex rwburanj inlcndil.

Cum autem post absentiam duodecim annorum, quorum duos apud Anconitanam, et decem apud Bononiensem ecclesias regimini nostro successivo commissas, assidue residendo transegimus, in Urbem reversi, et ad Apostolicain sedem, quamvis immerentes, evecti fuerimus ; congregationis præfalæ sessiones, materia forsan deficiente, non amplius frequentari comperimus ; neque porro chirographa, aut folia signanda nobis oblata fuerunt; sed facta nobis oretenus a prælato dictarum congregationum super exeeutione, et interpretatione Concilii, et super residentia episcoporum secretario, tam petitionum episcoporum, qui vacationem a residentia postulabant, quam causarum, quibus hujusmodi petitiones innitebantur, relatione; nostroque desuper accepto responso; opportuna singulis decreta perscribi, eaque a cardinali vicario nostro, tamquam sœpe dictæ congregationis super residentia episcoporum profecto signari consueverunt. Verum quum nos hanc agendi rationem pro rei gravitate nimis compendiariam judicaverimus, visum est nobis motu proprio, et ex certa scientia non solum pro debita, ut aiunt, actus solemnitate, sed etiam pro ipsius rei substantia, et pro maturiori examine causarum, quæ ad hujusmodi licentias obtinendas afferuntur, infrascriptas leges , ct ordinationes inviolabiliter in posterum observandas, Apostolica auctoritate, tenore præsentium, edicere et constituere.

Primum itaque relata superius sacrosancta· Tridenlinæ synodi decreta sess. vu. cap. i. et sess. xxm. cap. 1. *de Hef.* laudalasque Romanorum pontificum prodecessorum nostrorum S. Pii IV. Grogoriî XIII. Clementis - | VIII. et Urbani pariter VIII. constitutiones, Pi ct ordinationes, necnon omnes, et singulas | quas supra innuimus, resolutiones ApoMolicæ sedis auctoritate editas, innovantes, el ζ'χ tam decretorum, quam constitutionum, ordinationum, et resolutionum hujusmodi tenores etiam veriores pro satis hic expressis, ac etiam de verbo ad verbum insertis habentes, et haberi volentes, iliaque, et illas, quatenus opus sit, iterum plenissime approbantes, et confirmantes omnia, et singula io ipsis contenta, et ab iis ad quos spectat, et pro tempore in posterum spectabit, attendi, et in omnibus quæ nostris hisce litteris non adversentur, exactissime impleri, et observari volumus, statuimus, et in virtute sancte obedientiæ mandamus, atque praecipimus, non obstantibus quibuscumque privilegiis, aut contrariis, etiam quantumvis inveteratis, usibus, et consuetudinibus, quæ potius abusus, et corrupteke dici debent; quibus, si forte adesse, aut allegari contingat, motu, ac scientia simili, ac de prædictæ Apostolicæ auctoritatis nostræ plenitudine, derogamus, et derogatum esse volumus, et decernimus.

Secundo loco, et consequenter ad præ- 9J* missa adversus prædictarum legum et constitutionum transgressores, omnes et singulas pœnas in eisdem decretis et constitutionibus latas et comminatas, auctoritate quoque nostra confirmamus et innovamus; amissionis scilicet quartæ partis fructuum unius anni, ipso facto ab iis incurrendæ, qui legitimo impedimento , seu justis et rationabilibus causis cessantibus, et absque expressa , ut præfertur, Apostolicæ sedis licentia, sex mensibus continuis extra suam diœccsim morando abfuerint ; ct amissionis alterius quartæ partis fructuum eodem modo incurrendæ, ubi hujusmodi absentia ad alios sex menses protrahatur, ut in prædicto concilio Tridentino sess. vi. cap. 1. *dc Heform,* statutum fuit; incursus quoque in peccati mortalis reatum, et obligationis restituendi fructus in absentia perceptos, nulla etiam prævia declaratione, cosquo erogandi in ecclesiarum fabricas, seu in subventionem paupcrum ipsius loci, quacumque conventione, seu compositione pro hujusmodi fructibus male perceptis prohibita; ut in eodem Concilio sess. xxm. cap. 1. præscribitur. Similiter impositam a prædicto Pio IV. prodecessore poenam amissionis facultatum testandi et disponendi, si quæ transgressoribus hujusmodi competere dignoscantur; necnon inhabilitatis ad majores dignitates, et ecclesias obtinendas, quam præfalus quoque prædecessor Clemens VIII. indixit, per j«iii[wrni omnia confirmamus, et innovamus. Quibus iCdXnim omnibus hoc etiam superaddimus, ut iidem transgressores omnibus, et singulis induitis LtibwM- et privilegiis, quæ forsan ipsis, tamquam |l>MiUicio. pontjfjcjo s0[j0 assistentibus concessa fuerint, ipso facto privati esse censeantur. Decernentes sub transgressorum nomine comprehendi non solum eos, qui præter tres menses a Concilio toleratos absque legitima causa, et expressa Romani pontificis licentia extra proprias dioeceses commorantur; sed eos etiam, qui hujusmodi licentiam falsis, sirnulatisque causis dolose extorquere non dubitaverint; vel ca semel rite, recteque obtenta præscriptos in eadem limites, ac præfinitum tempus prætergressis fuerint. Quod si nihilominus aliqui non minus canonica statuta , quam propositas hujusmodi pœnas contemnentes in sua contumacia confirmati perseverare praesumpserint; volumus adversus istos ad ulteriora cum effectu procedi, juxta mentem ejusdem ‘concilii Tridentini, quod in citato cap. i. sess. vi. Romanum pontificem pro tempore existentem hortatur, ut suæ supremæ sedis auctoritate in hujusmodi transgressores ad severiorem sacrorum canonum normam animadvertat, atque etiam ecclesiis ipsis de melioribus pastoribus provideat, sicut in Domino noverit salubriter expedire.

iefrtpiio- Tertio loco volumus, et mandamus, ut ‘‘Æ’ prædictæ congregationis super residentia *S>is‘·. episcoporum ab Urbano Papa VIII. inslitu- *nreduclt tæ exercitium atque sessiones resumantur, confirmantes ipsius præfecturæ munus dilecto filio nostro Joanni Antonio tituli sancti Martini in montibus presbytero S. R. E. cardinali Guadagni nuncupato moderno nostro in Urbe ejusque districtu iu spiritualibus vicario, ejusque in officio vicariatus hujusmodi successoribus ; sicut etiam officium secretarii ejusdem congregationis dilecto filio magistro Joseph Alexandro Furietto, ejusque successoribus congegralionis cardinalium concilii Tridentini interpretum secretariis : eosdemque statuentes in hujusmodi congregatione nunc, et deinceps pro tempore locum habere, et suffragium ferre, quicumque ea officia, et munera oblinent, sive obtinebunt in posterum, quæ in præcitatis Urbani prodecessoris litteris designantnr. Prælema cum minir hujusmodi congregationem promntore fiscali carere, nos eum, qui in tribunali prodicti cardinalis vicarii Urbis officium gerit promotoris fiscalis, ejusque in officio successores pro tempore ad idem munus obeundum deputamus in praefata congregatione, cui ipsum, seu ipsos cum consultivo suffragio volumus interesse. At vero perpendentes, quod si congregatio isthæc toties hahenda foret, quoties ab aliquo episcopo licentiam nao d«beat. abscedendi a diœcesi peti contingeret, eadem aut propter frequentiam nimis onerosa evaderet, aut propter negotiorum levitatem tractu temporis negligi, et parvipendi posset; volumus, atqne statuimus, eamdem tunc tantum cogendam, habendamque esse, cum aut a nobis, sive a successoribus nostris Romanis pontificibus, alicujus negotii cognitio ipsi remissa et delegata fuerit ; aut hujusmodi etiam remissione cessante, quoties de pœnis superius constitutis adversus aliquem transgressorem reipsa decernendis infligendisque deliberandum fuerit; siquidem hujusmodi pœnarum modus, prout cujusque major, aut minor contumacia exegerit, ab eadem congregatione statuendus erit; ut facta per ipsius secretarium nobis, seu successoribus nostris relatione, approbataque congregationis resolutione, ad hujusmodi poenarum exeeutionem procedatur; aut denique cum aliquis episcopus instantiam proponat abessendi a propria diœcesi ratione alicujus muneris, sive officii, cujus ea dicatur natura esse, ut Apostolicum indultum de non residendo ad longum tempus ipsi sit concedendum : Nos etenim hujusmodi indulta nemini unquam concedi debere decernimus, nisi prævio causarum examine in eadem congregatione peragendo, nostraque, et successorum nostrorum scientia et approbatione, et mediante expeditione litterarum Apostolicarum in lorma Brevis; ideoque mandamus nustro, et Romani pontificis pro tempore existerais supplicium libellorum secretario, aliisque secretariis quarumvis congregationum, quibus ea de re preces oblatæ fuerint, ut illas ad praedictam congregationem super residentia episcoporum omnino remittant : simulque prohibemus nostro, et successorum nostrorum pro tempore secretario Brevium, ne litterarum Apostolicarum super induitis hujusmodi exempla nobis, aut successoribus nostris signanda ullatenus afferat, nisi authentica documenta, kun de

rausarum examino in dicta, congregatione peracto, quam de Apostolica approbatione, ei assensu consequenter examinatis eidem fuerint exhibita.

Foib «n iXiZZ SdiZZ NMiût tam η"Aɪ·

Quarto loco statuimus, ut folia superius enuntiata in posterum omnino conficiantur, ⁴n (lui*)us nimirum describantur nomina episcoporum, quibus dantur indulta commorandi extra diœcesim, una cum causis ab ipsis adductis, atque probatis, et spatio temporis ad quod hujusmodi indulta concedunt tur ; quæ quidem folia a Romano pontifice subscripta, in tabulario prædictæ congregationis ut alias, asservari præcipimus : quod tamen intelligi volumus non de iis induitis, quæ per Apostolicas litteras in forma Brevis expedienda esse in paragrapho superiore proscripsimus ; sed de alterius generis induitis, de quibus infra dicendum erit, quæqne post Pontificium assensum a secretario requisitum et obtentum, expediri debebunt per decreta a prædicto cardinali vicario Urbis tanquam præfatæ congregationis præfecto subscripta. Decet enim has quoque licentias non sine Pontificia subscriptione prodire; idque obtinebitur accedente signatura Pontificis super præclictis foliis, in quibus singulorum indultorum tenores, et causæ a secretario descriptæ erunt, quemadmodum elapsis temporibus, ac etiam a nobis ipsis, dum hujusmodi secretarii munere fungeremur, servatum fuisse narravimus.

Sinfuiii auZo^r-tuni rwcri-pi» comparat

Quinto loco, quoniam experiendo cognovTMus\ QU0(l ad obtinenda indulta commorandi extra diœcesim, infrascriptæ plerumqU(J caugæ aj] epjSCOpjs afferri solent ; nimirum aut necessitas assistendi personaliter alicui liti, seu controversi®, in qua ecclesiæ, aut cleri sui, vel etiam propriæ familiæ res agatur quæque in Romana curia introducta sit, vel alia in urbe, in qua resideant majora tribunalia, quorum ea de re judicium esse debeat; aut corporalis ægritudo, qua correptus fuerit episcopus dum extra diœcesim, conciliaribus mensibus utens, morabatur, ita ut ad eamdcm diœcesim reverti nequeat; aut adversa valetudo in ipsa diœcesi contracta, ad quam depellendam medici putent necessarium fore, episcopum aerem , et solum aliquantipser mutare ; aut denique malignitas aeris in diœcesi vigens, quam aliquibus anni mensibus devitare oporteat, et quoniam nec ulla ex præmissis causis, absque expressa Romani pontificis approbatione, quemquam ab onere residendi eximere potest ; et nisi certis expressis circumstantiis, iisque verificatis, difficile est ad hujusmodi approbationem rite, recteque procedere ; necessarium nobis visum est infrascriptas regulas statuere, quas in singulis respective casibus ab iis, ad quos spectat, et pro tempore spectabit, observari mandamus, atque præcipimus.

Si quis igitur in posterum licentiam petierit abscedendi a diœcesi sibi concredita, ut judiciali controversé, quæ alibi vertiturper scipsum intersit; exprimere debebit in pre- «îi cibus tum locum, sive urbem in qua hujusmodi lis agitatur, tum etiam an ea pertineat ad ipsam oratoris ecclesiam, seu clerum,vel potius ad ipsius familiam. Et quidem si ad fttmiliam pertineat absque eo quod secretarius congregationis Pontificem, aut cardinalem præfectum adeat, rescribendum ab ipso erit, ut orator ad effectum de quo in precibus, utatur mensibus a concilio induitis. Quod si eis jam usus fuerit, ulterior ipsi licentia non concedatur. Si vero de ejus ecclesiæ vel cleri rebus agatur, exponi debebunt tum status litis, tura causæ, propter quas necessaria creditur in loco judicii oratoris præsentia ; tum etiam declarandum an mensibus conciliaribus usus fuerit. Et quidem si nondum illis usus sit, rescribendum erit, ut eos in hujusmodi causam impendat. Si vero id amplius episcopo integrum non sit (qua in re, nec dolus, nec fraus intercesserit) et alioquin ipsius instantia justa videatur, tantum illi temporis, et non amplius,ad commorandum extra diœcesim tribuatur, quantum judicatum fuerit necessarium esse ad causæ defensores, advocatos, et judices de omnibus, quæ ad rem pertinent sufficienter instruendos. Si enim licentia abessendi a diœcesi usque ad finalem exitum causæ extendi deberet, nemo non videt, quam diuturna plerumque foret in hisce casibus episcoporum absentia, et quam facile evenire posset, ut pleræquo diœceses complurium annorum spatio suorum pastorum præsentia carerent.

Qui vero licentiam abessendi petierint ratione infirmitatis extra diœcesim contract® dum vacatione a Concilio indulta uterentur, y asserentes ea de causa regressum ad propriam diœcesim sibi prohiberi; exponere debebunt contract® infirmitatis qualitatem ; et super ea testimonium medici juramento firmatum exhibere. Atque ubi petita licentia ipsis indulgcalur, ea semper ad certum ac definitum tempus concedi debebit, adjecta quoque clausula, si tamdiu infirmitas duraverit.

QnHadton-μ ¹ZJÏT± cooïrado

Ab iis autem qui hujusmodi licentiam postillaverint, eo quod aeris mutatione opus esse dicant ad convalescendum ex morbis , quos in suis ecclesiis residendo contraxerunt, exprimendum erit in precibus , quo morbi genere, et quam graviter laborent, ac proferendum testimonium medici, qui jurejurando testetur , utile ac necessarium oratori esse, ut in aliam regionem, atque aerem per aliquod tempus se transferat. Nec illud silentio praetereundum, an scilicet orator, antequam morbo corriperetur, trimestri licentia a Concilio permissa usus fuerit; Si enim id nondum fecerit, et tempus a Concilio indultum sufficiens ipsi non reputetur, poterit enim concedi ut per quatuor menses, in quibus tamen conciliares menses comprehendantur , a residentia absens permaneat : At si prædictos conciliares menses remoto omni dolo, et fraude, jam extra diœcesim transegerit; tantum temporis ipsi indulgeatur, quantum ad confirmandam ipsius valetudinem vere necessarium esse prudenterjudicabitur.

Quid rationo insïï'Zrw.

Qui tamdem licentiam commorandi extra diœcesim postulabit propter malignitatem aeris, quem in sua diœcesi aliquo anni tempore insalubrem esse affirmat; is videat etiam atque etiam quid agat; Et quidem pro veritate exponat, quibus anni mensibus perniciosus sit regionis aer, Item an eadem cœli temperies totam comprehendat diœcesim, ita ut nullus intra ejus tractum locus existât, in quo suspectum illud tempus absque salutis detrimento transigere valeat; postremo, an conciliaribus mensibus usus fuerit. Etenim si nondum eos sibi sumpserit, non ægre obtinebit indultum abessendi per quatuor menses (quatenus periculum ab aere tamdiu durare censeatur) in quibus tamen tres illi a Concilio permissi numerandi erunt; Si autem hujusmodi Concilii indulgentia jam usus fuerit, frustra novum indultum prædicta de causa ab Apostolica sede postulabit; sibique imputare debebit, quod cum sciret certo anni teinporc in sua diœcesi aerem insalubrem fore, concessos vacationis menses in tempus illud non reseivaverit. In omnibus autem absenti® induitis, quæ ratione aeris insalubris in posterum concedentur, hanc clausulam adjici volumus : *Dummodo intra diœcesim. aliquis locus non adsit, in quo aer salubris sit : et in quo episcopus commorari possit.*

Sane prædictos Urbanna predecessor non prætermisit eorum antistitum causam considerare, qui provincialibus concilus, ve! congregationibus , seu assembleis generalibus , in quibus ecclesiastici intervenire solent, personaliter interesse, sive in aliis muneribus, aut republic® officiis, quæ ipsorum episcopatibus, ecclesiisque adjuncta sunt, ad certum 'tempus extra diœcesim occupari solent, ac debent; et his quidem in præcitata constitutione licentiam abessendi concessit pro eo definito tempore, quo ejusmodi concilia, congregationes, et assembles peragentur, exercitiumque muneris seu officii publici eorum ecclesiis adjuncti actu duraverit; dummodo iis finitis, recto tramite ad ecclesias sibi commissas sese conferrent; cujus concessionis æquitatem, nos quoque agnoscentes , eamdem approbamus et confirmamus. Sed cum idem Urbanus nihil statuerit de episcopis, qui a residentiæ suæ loco discedunt pro processuum in causis beatificationum, aut canonizationum compilatione Apostolica auctoritate ipsis delegata, necesse est aliquid a nobis pro his etiam casibus opportune constitui. x««nbtei·. prw*^·¦"

Quidpm .apasioiicw oon.nuo- ɪWD'

Expediuntur a congregatione sacrorum Rituum litterae, quas vocant remissoriales, et compulsoriales, quibus committitur, ut supradicti processus auctoritate Apostolica conficiantur; atque diriguntur tribus episcopis aut superioribus prælatis cum clausula, ut duo ad minus procedant. Cumque in hujusmodi episcoporum numero semper includatur Ordinarius loci, in quo processus construitur, fere contingit, *e* tribus, ad quos litteræ sunt directs, unum duntaxat a residentia avocari. Ubi itaque aliquis episcopus titularis ecclesiæ in partibus infidelium constitué haberi possit, volumus eum in præfatis litteris pro uno ex tribus episcopis comprehendi. Quod si tres omnino antistites in propriis ecclesiis residentes ad hujusmodi effectum delegari oporteat, statuimus, atque præcipimus, ut litteræ a prædicta Congregatione dirigantur episcopis, qui viciniores sunt diœcesi, in qua Apostolicus processus conficiendus erit. Quoniam vero non de re agitur, quæ duabus tribusve hebdomadibus perfici queat, sed quæ plurimum sæpe mensium , aut etiam annorum operam requirit; volumus, ut episcopi, qui ejusmodi delega-

tionrm eeoeptavôrint·, necessariam licentiam abscedendi a diœcosi, causa absentiae exprimendo, petere et impetrare, non omittant, snb pomis adversus eos constitutis, qui absque causa extra dicncesim commorantur. In hujusmodi autem licentiis concedendis, statuimus,ut conciliares menses semper comprehendantur, et præter eos, triginta duntaxat dies, si opus fuerit, adjiciantur; nam et ad plura peragenda quadrimestre spatium sufficiens est; et si adhuc facienda supersint, quatuor alii menses sequenti anno in idem opus insumi poterunt.

neprrmis- Hæc sunt, quæ salubriter in Domino sta-
wram jucn(ja judicavimus, quæque pro regula, et
PKt-pium. norma jn posterum haberi volumus,ut a Venerab. fratribus, patriarchis, archiepiscopis, et episcopis, gravissimum, quod ipsis incumbit, residentia·, officium exacte impleatur. Itaque dilecto Filio moderno præfatæ Congregationis super eadem residentia secretario, ejusque successoribus in perpetuum injungimus, et in virtute sanctal obedientiæ, sub pœnis contra inobedientesmandatisApostolicis in re gravi, præcipimus, atque, jubemus ut supplices libellos pro parte quorumcumque antistitum sibi oblatos, in quibus ca, quæ supra adnotavimus, expressa non fuerint, quibusque necessaria authentica documenta superius pariter indicata, non sint adjuncta, nullo modo recipiant, multoque minus ad Pontificem referant. In decretis autem, quæ post Pontificium assensum ab ipsis secretariis in consueta audientia reportatum, a cardinali ejusdem congregationis præfecto subscribenda erunt, suprascriplas clausulas respective apponere non prætermittant; illud etiam expresse cavendo, ut quæ concedunturindulta, a dic datæ ipsorum decretorum decurrere intclligantur.

Dc onere Denique vener. fratres, patriarchas, pri-
Irt· male»» metropolitanos, et episcopos universos monemus, ut non solum ipsi statutas de residentia leges adamussim observent, sed semper memores sint decreti asacraTridenlina synodo editi sess. vi. cap. 1. *de reform.* quo jubentur singuli pro virili parte in aliorum agendi rationem respective vigilare, et non residentes Romano pontifici infra certum tempus denuntiare. Nostris quoque, et Apostolicæ sedis nuntiis hoc idem demandamus, et injungimus; ubi intra ipsorum nuntiatura districtum, aliquis episcopus, seu superior pralatus existai, qui canonicas leges in hac parte violare dignoscatur.

Et quia nobis relatum est nullibi frequentius prædictas leges ab episcopis violari,quam in proximo Neapolitano regno (neque vero id mirum in tanto corumdcm numero) volumus, atque statuimus, ut in induitis ajisentiæ, quæ pro episcopis prædicti regni in postorum expediri contingat, ad cœteras clausulas superius præscriptas, hæc etiam addatur, ut obtenta licentia exhiberi debeat Apostolico nuntio Neapoli commoranti, alioquin nullius roboris, vel momenti habeatur. Nos eiquidem prædicto nuntio carumdem præsontium tenore committimus, ut hujusmodi licentias in actus sui tribunalis referri faciat, itemque de causis, propter quas concessæ fuerunt, inquirat, ac tempus in iis præfinitum observet, ad hoc scilicet, ut per eum resciri possit, si quid obreptum, aut subreptum fuerit in precibus, et ipsum latere nequeat, si quis præscriptos sibi limites transgrediatur, sive absque necessario Apostolicæ sedis induito, extra tempora a Concilio permissa, longe ab ecclesia, a diœcesi sua commoretur. Pro iis autem, qui, ut nobis pariter relatum fuerit, diœceses suas deserunt, et non quidem in urbem regni principem, ubi Apostolicus nuntius moram trahit, sed in alias se conferunt ejusdem regni civitates, quin ipse nuntius quidquam dc illis audiat; injungimus nuntio, ut per officiales suos atque ministros, quos in omnibus dioecesibus retinet, curet se certiorem fieri de episcopis quicumque a propriis dioecesibus recedunt: Ut, et ii, qui obtentis licentiis abutuntur, et multo magis ii, qui proprio marte se gerere præsumunt (dum vel absque prævia licentia, præter tempus a Concilio indultum a suis diœcesibus absunt, vel si ob aliquem inopinatum evuntum ab ipsis discedere compulsi fuerint, hujusmodi licentiam statim ac ad destinatum locum pervenerint, petere, et impetrare non curant) severiori sacrorum canonum, et Apostolicaruin sanctionum censuræ subjiciantur.

nnnlii >-«. Jleliw poli (AOM. ruiiiipa

Subi- irriti

Cætcrum intendimus sub præsentium lit- s.R.E.«*· terarum nostrarum ordinatione, et disposi- i?'i* 'r tione etiam ipsos ven. fratres nostros S. R. E. cardinales, qui patriarchalibus, primatialibus, archicpiscopalibus, episcopalibus ecclesiis prædictis ex concessione, et dispensatione Apostolica nunc præsunt, et in lutururn praeerunt, comprehendi et comproheusos esse, et fore.

l'ræscntes quoque litteras, omniaque, et singula in eis contenta dc subreptionis, ob- <X-

reptionis, aut cujuscumque nuUitatia, vel invaliditatis vitio , intentionisque Nostræ aut quocumque alio defectu etiam ex eo, quod in præmissis quomodolibet intéressé habentes, et habere prætendentes , et præsertim ejusdem S. R. E. cardinales præmissis non consenserint, nec ad ea vocati, et auditi, solemnitatesque, et alia servanda, et adimplenda nullatenus servata, et adimpleta fuerint, ac quocumque alio colore , prrelextu, occasione , et causa etiam necessario exprimenda a quoquam notari, impugnari, in jus, vel controversiam revocari, aut ad terminos juris reduci, vel adversus illa aperitionis oris, restitutionis in integrum, vel aliud quodvis juris, facti, vel gratiæ remedium impetrari nullo unquam tempore posse, sed semper, perpetuoque valida, firma, et efficacia esse, et fore, suosque plenarios , et integros effectus sortiri, et obtinere , ac per omnes, et singulos ad quos spectat, et quomodolibet spectabit in futurum inviolabiliter observari, perinde ac si in consistorio nostro secreto, et de eorumdem fratrum nostrorum consilio, iiaetc. et unanimi assensu émanassent; Sicque, et ,racc· non aliter in præmissis omnibus , et singulis per quoscumque judices ordinarios, vel delegatos etiam causarum palatii Apostolici auditores, neenon prædictæ S. R. E. cardinales etiam de latere legatos, vice-legatos, et Apostolicæsedisnuntios, prædictamque congregationem super residentia deputatam, et quosqumque alios, quavis auctoritate et potestate fungentes nunc, et pro tempore existentes, sublata eis , interpretandi, et definiendi facultate, judicari, et definiri debere, et quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter , vel ignoranter contigerit attentari, irritum, et inane decernimus.

gaiionos Non obstantibus constitutionibus, et ordinationibus Apostolicis etiam in universalibus, generalibus, provincialibus, et synodalibus conciliis; editis, vel edendis, necnon quatenus opus sit, de non tollendo jure quæsito, aliisque cancellariæ Apostolicæ regulis, statutis, quoque etiam juratis, et consuetudinibus, etiam diuturnis, et immemorabilibus, dictarum respective ecclesiarum, necnon licentiis, privilegiis et induitis, etiam Apostolicis, eisdem ecclesiis, earumque præsulibus quomodolibet hactenus concessis, omnibusquo et singulis aliis, quæ prtediclus Urbanus suarum litterarum firmitati, et execution! voluit non obstare, cælerisque contrariis quibuscumque.

Ut autem eædem præsentes, etin eis con- pnbiintiwi*
tenta quœcumque ad omnium notitiam de- *el
ducantur, et ne aliquis illorum ignorantiam prætendere possit; volumus, quod eædem præsentes per aliquem , seu aliquos ex cursoribus nostris ad valvas basilicae Principis Apostolorum, ac cancellariæ Apostolicæ, et in acie campi Florae de Urbe publicentur, et earum copiæ ibidem affigantnr, et affixæ relinquantur,quæ sicpublicatæ etaffixæomnes, et singulos, quos concernunt, arctent et afficiant, non secus ac si eorum cuique personaliter intimatæ, et nutificatæ fuissent; quodque earumdem præsentium transumptis etiam impressis manu alicujus notarii subscriptis, et sigillo person» in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in judicio, et extra illud ubique locorum, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli *ergo* omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum ordinationum, confirmationum , derogationum, præceptorum, statutorum, et decretorum infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1746. 3. Nonas Septembris Pontificatus Nostri anno septimo.

J. Datarius.

Z>. *Cardmalû Passwneus.*

VISA DE CURIA

1. 0. Boscbi

J. B. Eugenius.

Loco Plumbi.

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Contra quamdam pravam praxim in adniinistratione Sacramenti Pamtentiiv.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Abtmu in do'pœni"" tin «era. mentojud"-

Ad eradicandum pravum zizanii semen, iIuot^ aflversari° generis human: in agro Dominico sparsum per Lusitania? primum regjones pUjju]are compertum fuerat; ubi nimirum apud nonnullos confcssarios in administrando sacramento pœnitentiæ, perversa quædam, et absurda praxis, ecclesiasticis regulis contraria, eidemque sacramento injuriosa, et ad avertendos fideles ab ipsius salutifero usu quam maxime tendens introduci coeperat; pro imposito nobis vigilandi debito, Apostolicas in forma Brevis litteras direximus venerabilibus fratribus archiopiscopis, et episcopis per Portugalliœ, et Algarbiorum regna, atque ditiones constitutis, quas deinde per alias nostras sub Plumbo expeditas litteras, nuper, quarto nimirum nonas elapsi Mensis Junii, confirmavimus, et innovavimus adjectis nonnullis ordinationibus, et declarationibus, qua ad meritas pœnas, tam delinquentibus, quam contrarium tenentibus, sive docentibus irrogandas, et ad rectum adversus eos procedendi ordinem in prædictis regnis, et ditionibus servandum opportune expedire in Domino judicavimus.

uttw wn- cuwai do- mo(ji erroriş, et abusus reprobationem ; primininwin, Φ» hic imo- mum ediidimus, tue tenor erat. ruolur.dimnilui fail.

Earum autem litterarum, quas ad hujus-

BENEDICTUS PAPA XIV.

Venerabiles Fratres Salutem, et Apostolicam benedictionem.

Suprema omnium Ecclesiarum sollicitudo, et divina Jcsu Christi omnium pastorum principis, cujus vices plano immerentes gerimus, charitas assidue urget nos, ut pro commissa divinitus imbecillitati nostræ universi dominici gregis cura semper advigilantes, periculis animarum, sicubi forte superimpenderint per omnes Christiani orbis populos, ac nationes opportune, quantum cum Domino possumus, occurramus, atque iis præcidue regnis, et locis, peculiari quodam Apostolicæ nostræ charitatis studio, auctoritatisque providentia consulamus, in quibus, cum fides, religio, pietas quam maxime floreant, callidus humani generis hostis nocere fidelibus, dum aperto bello desperat, per insidias molitur, in Angelum scilicet sese lucis transfigurat, et ementita boni specie incautis illudens ; qua ex arte non minora sæpc animarum detrimenta ; quam ex aggressione manifesta esse proventura nequissimus veterator confidit, In harum autem fraudum numero computamus, quod in flo- lentissimis Portugalliœ, et Algarbiorum regnis, et ditionibus, quibus vos antistites summa sacerdotalis virtutis vestræ commendatione præsidetis, et quibus pro singulari erga catholicam ecclesiam, atque Apostolicam hanc S. sedem observantia meritie debentur laudes, nuper evenisse non sine ingenti animi nostri dolore cognovimus. Pervenit enim haud ita pridem ad aures nostras, nonnullos istarum partium confcssarios falsa zeli imagine seduci se passos, sed a zelo secundum scientiam longe aberrantes perversam quamdam, et perniciosam praxim in audiendis Christi fidelium confessionibus, et in saluberrimo pœnitentiæ sacramento administrando invehere, atque introducere coepisse, ut videlicet si forte in pœnitentes incidissent socium criminis habentes, ab iisdem pœnitentibus socii hujusmodi seu complicis nomen passim exquirerent; atque ad illud sibi revelandum non inducere modo suadendo conarentur; sed quod detestabilius est, denuntiata quoque nisi revelarent,

Relisi "ş"^.

absolutionis sacramentelle negatione, prorsus adigerent, atque compellerent; imo etiam complicis ejusdem nedum nomen, sed habitationis insuper locum sibi designari: Quam illi quidem intolerandam imprudentiam, tum procurandæ complicis correctionis, aliorumque bonorum colligendorum specioso prætextu colorare, tum emendicatis quibusdam doctorum opinionibus defendere non dubitarent; cum revera opiniones hujusmodi vel falsas, et erroneas sequendo, vel veras, et sanas male applicando, perniciem tam suis, quam pœnitentium animabus consciscerent; ac sese prætereaplurium gravium damnorum, quod inde facile consecutura fore prævidere debuerant, reos coram Scwhia mdeeiorla. oeo æterno judice constituerent. Et vero jam secuta fuisse multa ejusmodi damna infelici experientia compertum est. Nec fieri potuit quin ea de causa, et oblocutiones, et scandala, et non ministrorum tantum, sed sacri etiam ipsius ministerii odium, et animorum ingens conturbatio in populo fideli Cardinaiiwn soîii'cîSci exorta sint. Tristia nos hæc nuntia cum accepimus simul audivimus contra exitialem hujusmodi abusum protinus justa indignatione pro munere suo commotos fuisse dilectos filios nostros S. R. E. cardinales Nunum aCunhain iisdem Portugalliæ, et Algarbiorura regnis, generalem Inquisitorem, et Thomam de Almezda patriarcham Lisbonensem, atque utrumque sollicite gliscenti malo compescendo, atque etiam eradicando allaborasse. Nos Pontifex damnat rcla- tam praxim. autem ne m tam gravi animarum discrimine ulla ex parte Apostolico nostro ministerio deesse videamur, neve mentem, hac super re nostram apud vos obscuram, aut ambiguam esse sinamus; notum vobis esse volumus, memoratam superius praxim penitus reprobandam esse, eamdemque a nobis per præsentes nostras in forma Brevis litteras reprobari, atque damnari tamquam scandalosam, et perniciosam, ac tam famæ proximorum, quam ipsi etiam sacramento injuriosam, tendentemque ad sacrosancti sigilli sacramentalis violationem, atque ab ejusdem pœnitentiæ sacramenti tantopere proficuo, et necessario usu, fideles abalienantem. Epicoporum diligentiam conf.a cjtn Ea propter, venerabiles fratres, quamquam de pastorali vestra vigilantia nihil est, quod dubitemus; supremi tamen officii nostri esse censemus, alacritatem ipsam vestram hac mentis nostræ aperta significatione, et Apostulicis insuper hortationibus nostris, intensius acuere et excitare, ut pro se quisque vestrum opportunioribus, qoa.scumqne prudentia suggesserit, initis rationibus, et efflcacioribus quibusque juris remediis, qnoad opus fuerit, contra delinquentes ministros adhibitis, noxiam hujusmodi novitatem strenue insectemini, ac pene nascentem opprimatis, neque patiamini traditis curæ vestra» ovibus ibi offendiculum parari, ubi salus a Christo posita est, ab eoque divins misericordiæ fonte illas averti ac deterreri, ad quem ab eodem redemptore nostro ad abluendas, dealbandasque in sanguine suo animas, amantissime invitantur. Interea, dum a zelo vestro, ac prudentia loculentiora nobis certo pollicemur vestræ pietatis, et observanti® argumenta, Apostolicam benedictionem cum uberrima cœlestium charismatum copia conjunctam vobis, venerabiles fratres, ex animo impertimur. Volumus autem ut praesentium transumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutae munitis, eaprorsus ubique fides adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, et adhiberi posset, si forent exhibits, vel extensæ.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem sub Annulo Piscatoris die 7. Mensis Julii 1745. Pontificatus Nostri anno quinto.

Cajetanus Amatus.

Quoniam vero nullam *pastoralis vigilantiæ* cautelam superfluam esse *ducimus, ubi* r‘‘ ’««en. nun connr- de fidelium animarum pernicie, deque sub- aut», vertenda sanæ doctrinæ integritate, et recta sacramentorum administratione, periculum subesse dubitetur; neque vero ignoramus, alibi quoque auditas esse pœnitentium querelas de importunis nonnullorum confessariorum perqnisitionibus pro investigandis complicum nominibus aliisque notitiis, juxta praxim in præinfertis nostris Apostolicis litteris relatam, atque damnatam; erroneas vero quorumdam doctorum hac de re opiniones, vel pravas aliorum recte opinantium interpretationes, et applicationes in eisdem litteris enuntiatas, aliquibus arridere; neo satis eliminatas reputari per ipsas præmissas litteras, quas, utpote ad Lusitaniœ regnorum, atque ditionum opportunitatem accommodatas, et pro iisdem solummodo emana-

tas, generalis definitionis, et legis vim, auctoritatemque habere, ab aliquibus temere negatum fuit. Ideo nos, motu proprio, atque ex sc,cn##a› hujus nostra' generalis sanctionis tenore, ac de Apostolicæ potestatis nostræ plenitudine easdem præinsertas ficrura confirmantes, et roborantes, decernimus et declaramus, memoratam praxim in se ipsa, et ubique locorum, ac temporum, Apostolica auctoritate reprobatam atque damnatam esse, et censeri debere; nec ulli licitum esse contra doctrinam in præfato nostro Brevi contentam docere, scribere, atque loqui, camque impugnare, aut perverso interpretari, vel ipsi actu contraire; sub poenis adversus tuentes, asserentes, aut tradentes opiniones scandalosas, perniciosas, etuti tales a sede Apostolica rejectas et condemnatas, et respective adversus contrafacientes mandatis Apostolicis, et ecclesiasticis sanctionibus, statutis, atque præscriplis.

UMc rr-
finiwiuT»»
•amne
nroni!^*
dantur.

Decernentes easdem præinsertas, necnon præsentes nostras Apostolicas litteras nullo ex caP*iL'› colore, aut prætextu de subreptionis, obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ, aut alio quolibet defectu notari, impugnari, aut in controversiam vocari posse; sed semper firmas, validas, et efficaces existero, et perpetuo fore, atque omnes ubique terrarum cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, et dignitatis, et tam sæculares, quam quorumvis etiam quomodolibet exemptorum, ac sedi Apostolicæ immediate subjectorum ordinum, institutorum, societatum, et congregationum regulares, quocumque privilegio munitos, alios-* que etiam speciali mentione dignos, afficere et arctare, ac suos ubique plenarios, et integros effectus sortiri, et obtinere, et ab omnibus, et singulis, ad quos spectat, seu pro tempore spectabit, exacte, et inviolabiliter observari debere.

ciaiijuir pro
'«ηοΐι"

Sicque, et ηϋη aliter per quoscumque judices ordinarios, et delegatos, etiam S. R. E. cardinales, et contra bæreticam pravitatem generales inquisitores, legatos quoque de latere, et Apostolicæ sedis nuntios, aliosque quoslibet quacumque auctoritate et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet aliter judicandi et interpretandi facultate, judicari, et definiri debere; ac irritum et inane, si secus super bis a quoquam scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibusvis Apostolicis, et in universalibus sive provincialibus, aut synodalibus conciliis editis generalibus, sive specialibus constitutionibus, et ordinationibus, privilegiis quoque, induitis, et litteris Apostolicis cuicumque personæ, sive ordini, instituto, societati, et congregationi sub quibuscumque tenoribus, et formis, et cum quibuslibet clausulis, atque decretis, etiam motu, et Apostolicæ potestatis plenitudine similibus in contrarium forsan concessis, confirmatis, et innovatis. Quibus omnibus, et singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione, de illis, eonimque totis tenoribus specialis et individua, ac dc verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut alia exquisita forma, ad hoc servanda foret, tenores prædictos pro sufficienter, et de verbo ad verbum expressis, et infertis, formasque hujusmodi pro plene, et exacto observatis habentes, ad præmissorum effectum, hac vice duntaxat specialiter et expresse derogamus. ncrogJliMe

Ut autem eædem præsentes, et in eis contenta quæcumque, ad omnium notitiam dcducantur, ct ne aliquis illorum ignorantiam prætcndere possit; volumus easdem per alìquem, seu aliquos ex cursoribus nostris ad valvas basilicae Principis Apostolorum, ac cancellariæ Apostolicæ, et in acie campi Flora, aliisque consuetis Urbis locis publicari, earumque copias affigi, et affixas relinqui, quæ sic publicatæ, et affixæ, omnes, et singulos quos concernunt, arctent et afficiant, non secus ac si eorum unicuique personaliter intimatæ et notificatæ fuissent; quodque earumdem præsentium trausumptis, sive exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munitis, eadem prorsus fides adhibeatur in judicio, et extra illud, ubique locorum, quæ adhiberetur ipsis præsentibus, si forent exhibita', vel ostensæ. I)c ifletta

ρΐ-χ»
anclorihle.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostraium confirmationis, reprobationis , condemnationis, prohibitionis, sanctionis, et voluntatis infringere, seu eidem ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petii, et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Pit. Poniif. 'sepl'niG?

Datum Romm apud S. Mariam Majorent anno Incarnationis Dominica? 1746. 4. Kalendas Octobris Pontificatus Nostri anno septimo.

J. Datarius

ProD. Card. Passioneus.

Visa De Curia

Jo : Florius Substitutus

I. C. Boschi

J. B. Eugenius.

Loco ƒ Plumbi.

ss. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

De Ilegidaribus ab episcopo diœcesano ordinandis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Biordium.

Impositi nobis licet immerentibus Apostolici ministerii ratio postulat, ut ad tuendum Ecclesia* disciplina? vigorem, non modo novas interdum leges provide constituamus ; verum etiam veteres a praedecessoribus nostris sapienter statutas, siquidem fallacium rationum præsidio debitis fraudentur effectibus novis, et inviolabilibus sanctionibus communiamus ; si vero eorum claritas pravis, et captiosis interpretationibus involvi, et obumbrari dignoscatur, easdem perspicuis, apertisque declarationibus in propria luce collocemus.

Vetat con- 'SdfeiHono' reguianuin.

Sane quæ olim de ordinationibus regularium controversia viguit, an scilicet Regulares n quocumque catholico antistite indistincte ordinari possent, an vero id juris privative pertineret ad episcopum illius diœcesis intra quam sita est religiosa domus, quam regularis ad ordines promovendus inhabitat, providis Romanorum pontificum prodecessorum nostrorum constitutionibus, et declarationibus jamdudum sublata fuit. In qua quidem controversia episcopi locorum ordinarii jura sua fundantes in generalibus canonum statutis, ct in ipsis exemptionum privilegiis, quæ regularibus indulta sunt, aiebant, ipsorum ordinationes, utpote dicecesanis episcopis expresse reservatas, neque spectare posse ad ordinarios eorum originis, quam regulares a se abdicant, dum sæculo nuntium remittunt, neque porro ad ordinarios beneficii, quoniam ipsi ad titulum beneficii non promoventur; proinde unice spectare ad episcopos ordinarios eorum domicilii, nimirum illius diœcesis, ac loci, in quo ipsi ordinandi commorantur. Contra vero regulares Apostolicis privilegiis innixi, quæ certis ordinibus recentius elargita, ac deinceps per viam communicationis ad omnes extensa fuerant, licitum sibi esse contendebant sacros ordines a quocumque catholico antistite, juxta eorum privilegiorum tenorem pro arbitrio suscipere.

Rtlicne» pro dwntnni,.

n·'® ΓΓ⁺ rejnijnhw.

Verum cum felicis recordationis praedecessor noster Gregorius Papa XIII. per suam Apostolicam constitutionem, quæ incipit; *In tanta rerum* : datam apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1573. Kalendis Martii, justis, gravibusque de causis, alteram constitutionem sui, nostrique pariter prædecessoris S. Pii Papæ V., cujus initium est : *Etsi Mendicantium* : ad juris communis, et sacri concilii Tridentini terminos reduxisset; eodem quoque anno in causa monachorum ordinis Carthusiani decretum *edidit, quo ipbos* ab episcopis diœcesum, in ***quibus*** eorum **monasteria** respective sita sunt, vel *nonnisi* de istorum licentia ab aliis *quibusque* episcopis ordinandos esse declaravit, quemadmodum legitur **inLib.** 1. decretorum congregationis Concilii pag. 75. a terg. dub. un. «Nostri ordinandi obligentur habere **expressam** licentiam **Ordinarii,** in cujus diœcesi sunt, pro ordinibus conferendis ab episcopo **alterius** diœcesis : **Sanctissimus Dominus Noster, etiam ex** sententia **sacræ congregationis concilii, declaravit, obligari.** »

PriTil<fjß rmiHnum › χι'ti^X,α

bw.

Contingit autem sub illius successore Sixto V. eumdem quæstionem retractari, instante universo ordiue fratrum prædicatorum. Qua de re idem prædecessor post maturum causæ totius examen in præfata congregatione concilii habitum, constituit, licere superiori-

a sitl0 dcitniur.

bus regularibus litteras dimissoriales concedere suis respective subditis, ad ordines suscipiendos; sed eas tamen diœcesano duntaxat episcopo directas, nec alteri unquam, nisi cum forte is a diœcesi abfuerit, aut, quatenus in diœcesi existent, clericorum tamen ordinationem non sit habiturus. Ita relatum habetur Lib. 5. prædictorum decretorum pag. 108. « Sanctissimus Dominus noster SixlusV. ex sententia congregationis, respondit, Regulares posse concedere dimissorias ad episcopum diœcosanum, coque absente, vel etiam præsenlo, et ordinationem non tenente, ad quemcumque; dummodo ab eo episcopo, qui ordines contulerit, examinentur quoad doctrinam. »

Tumctiim Demum a sanctæ meraoriæ prædecessore Se vnΓ quoque nostro Clemente Papa VIII. ad hujusmodi controversias perpetuo extinguendas,sequens decretum editum fuit: «Demandato Sanctissimi Domini Nostri Clementis divina providentiaPapæ VIII. tenore præsentium mgpdatur omnibus, et singulis quorumcumque regularium superioribus, ut de cætero observent, el observari faciant ea, quæ in decreto sacræ congregationis concilii Tridentini continentur, cujus tenor est talis : *Congregatio Concilii consuit, superiores regulares posse suo subdito itidem regulari, qui praditus qualitatibus requisitlis ordines suscipere voluerit, litteras dimissorias concedere, ad episcopum tamen diaccsanum, nempe illius monasterii, in cujus familia ab iis, ad quos perlinet, regularis positus fuerit, et si diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium episcopum; dum tamen ab eo episcopo, qui ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, et dum ipsi regulares non distulerint de industria concessionem dimissoriarum in id tempus, quo episcopus diœcesanus vel abfulurus, vel nullas esset habiturus ordinationes, Verum, cum a superioribus regularibus, episcopo diœcesano absente, vel ordinationes non habente, litteræ dimissoriae dabuntur, in eis utique hujusmodi causam absentia diœcesani episcopi, vel ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse. Quod qui non fecerint, officii, et dignitatis, seu administrations, ac vocis activa, et passiva privationis, ac alias arbitrio ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Papce reservatas panos incurrant. In quorum fidem etc,*

Datum Romæ die IS. Mensis Martii 159G.

Hoc emanato Pontificio decreto, coque conimw* tam claris verbis concepto , jure sperandum videbatur hujus generis lites non amplius auditum iri, sed contra accidit, dum ex una parte nonnulli episcopi ultra montes constituti contendero coeperunt, necessarias esse regularibus dimissorias etiam Ordinariorum eorum originis, quo possent ab episcopis aliorum locorum ad sacros ordines promoveri ; ex altera vero regulares , obtendentes in præfato Clementis VIII. decreto derogatum non fuisse Apostolicis privilegiis, quæ eorum ordinibus, sive directe, sive per communicationem indulta fuerunt, ut scilicet a quocumque catholico antistite ordinari possent, hujusmodi Decreti vim, et observantiam declinari se posse putarunt.

Verum, quod attinet ad episcopos, ipsa Dimwit congregatio Concilii die 28. Februarii anni 1654., ut notatum reperitur Lib. XIX.ipsius decretorum pag. 316. ita rescripsit : « Regulares volentes se promoveri ad ordines non teneri ostendere dimissorias Ordinariorum propriæ originis, sed sufficere, ut observent formam præscriptam in decreto san. mem. Clementis VIII. » Quod etiam amplissime confirmatum fuit in alio decreto edito dic 17. Martii annii 1674. decretorum lib. XXVIII. pag. 261. et sequentibus.

Quod vero spectat ad regulares ; cum eo- iudiciamtubium wh rum nræsumptum jus una cum rationibus IIDOctrtio ab ipsis plenissime deductis, in quadam con- XFII gregatione particulari nonnullorum sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium a felicis recordationis prædecessore nostro Innocentio Papa XIII, deputata, cui nos in minoribus tunc existentes nostram qualemcumque operam, pro demandato nobis secretarii munere contulimus, diligenter expensum, et examinatum fuisset ; cumque ad hujusmodi Q'^t5' quæstionem definiendam id potissimum visum esset in jure statuendum, an ad effectum eximendi regulares a præfati decreti Clemenlini observantia sufficeret, quod privilegia suscipiendi ordines a quocumque, ipsis concessa fuissent post concilium Tridentinum, a quo hujusmodi antiqua privilegia abrogata fuisse satis constat; an vero oporteret eadem concessa fuisse post ipsum Clementis praedecessoris decretum : Acpræterea an hujusmodi privilegia æque suffragentur iis, ad quos per viam communicationis extensa dicerentur, ac iis, quibus directe, et expresse indulta fuerunt ; Idem Inno- Abeodeu centius prædecessor audito priefatm congre-

galionis particularis consilio, decrevit, satis esse, ad supradictum effectum, quod hujusmodi privilegia post concilium Tridentinnm concessa fuerint, quamvis præfato Clementino decreto posteriora non sint ; dummodo tamen directe concessa fuisse constet, non vero in communicatione privilegiorum de uno in alium ordinem derivata asserantur, quemadmodum ipse Innocentius in suis Apostolicis litteris, incipientibus : *Apostolici Ministerii,* die 30. Maii anni 1723. datis, ac deinde confirmatis a sanctæ memoriæ prædecessore pariter nostro Benedicto Papa XIII. per alias similes litteras datas die 23. Septembris anni 1724., quarum initium est; *In supremo,* aperte declaravit, his verbis : «Quoties ergo regulares ad ordines erunt promovendi, servetur omnino decretum congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum a piæ memoriæ Clemente VIH. prædecessoro etiam nostro confirmatum die 13. Martii 1596. quo sancitur ad episcopum diœcesanum litteras dimissorias pro eorumdem ordinum susceptione a suis superioribus esse dirigendas, præterquam in casu, quo diœcesanus a diœcesi abesset, vel ordinationes non esset habiturus, quo etiam casu in litteris dimissoriis ad alium episcopum dirigendis expressa fieri debeat mentio, vel de prædicta episcopi diœcesani absentia, vel de illa alia causa, videlicet, quod ordinationes non sit habiturus; exceptis tamen quoad praedicta regularibus illis, quibus per speciale privilegium a sede Apostolica post concilium Tridentinum fuerit concessum, ut a quolibet antistite ordines suscipere possint, super quo induito nihil per præsentes innovare intendimus.

Particula ipsius liiierjrum.

Porro si aliqui vigilias, laboresque suos, non tam in extricandis inutilibus quæstionibus, vel forte in rebus profanis, et ab ecclesiastica professione addiscendis consumerent, quam in studio sacrarum legum, quibus ecclesiastica disciplina continetur, utiliter collocarent, ac nisi aliquibus arbitrium pro lege, pr.: judicata opinio pro ratione, atque in legum etiam clarissimarum interpretatione, suus cuique sensus pro auctoritate esset; nec olim nobis in nostro Bononiensi archiépiscopale residentibus contigisset, ut regularis quidem ex ea urbe repente digressus, suique superioris dimissorias ad episcopum finitimum deferens , tametsi nullo pacto ducere posset, nos clericorum ordinationem non habituros, sacrum presbyteratus ordinem susciperet, nnllaque interjecta mora Bononiam ad primum sacrificium non sine pompa offerendum reverteretur ; Quam tamen intolerandam audaciam nos ad canonicarum sanctionum rigorem exigere, atque etiam, servati pastorali mansuetudine, vindicare non prætermisimus, ut videre est in monito pastorali a nobis tunc edito,' inter impress, monit. ni. Lib. IT. Neque rursus ex quo ad universalis ecclesiæ regimen, Deo sic disponente, assumpti fuimus, plurium episcoporum fratrum nostrorum querelæ ad Apostolatum nostrum delate fuissent; qui nimirum non sine magno animi nostri dolore apud nos expostulare non desinunt, a pluribus sæpe regularibus in eorum dioecesibus respective commorantibus similia perpetrari in spretum ecclesiasticarum legum, atque poenalium sanctionum, quibus ipso facto astringuntur (siquidem in authographo supra relati Clementini decreti distincte legitur: *incurrant;* non autem, quod falso non nemo asseruit : *incurrent)* dum scilicet, superiores regulares, qui subditis *sais non* ad præscriptum ejusdem *decreti* dimissorias litteras concedunt, suorum officiorum ac dignitatum, et vocis activæ, atque passivae amissione mulctantur; ordinati vero suspensionis pcenam, atque etiam si in suscepto ordine ministraverint, irregularitatem incurrunt, ac denique antistites, qui ipsis manus imponunt, non facile effugiunt canonicas pœnas adversus eos propositas, qui alienos subditos absque sufficientibus dimissoriis ordinare præsumunt. Qui etiam plerumque culpa non vacant in eo, quod cum ex usu rerum intelligere possint, complures regulares non alia de *caiisa, proprio domicilio* relicto, iter arripere, quam ut se subducant examini episcopi diœcesani, cujus hac in re jurisdictionem, aut nimium rigorem perhorrescunt, aliumque inveniant, qui vel nullo vel admodum levi præmisso examine, ordines ipsis impertiatur; quoties hujusmodi facilitate erga illos utuntur, toties adversus consultissima Tridentinæ synodi decreta delinquunt : Ea siquidem sess. ***XXIII.*** *cap. xn. de Reformat,* sic statuit : « Regulares quoque, nec in minori ætate, neque sine diligenti episcopi examine ordinentur, privilegiis quibusoumque quoad hoc penitus exclusis. «

Pα›η«.φυ '"^πβι"

Transgressiones ex le pini ignorantia, et pra›a inter prolatione.

Nos autem consueta sedis Apostolicæ clementia uti volentes libenter abstinemus a designandis aut nominandis hoc loco Regu-

laribus, do quorum excessibus in hoc rerum genere graves episcoporum querimoniæ ad
i-cetifri nos delate fuerunt. Quœcumque etiam hac
îwim in re inordinato ad hunc diem admissa sunt,
i«S·. a districtioris judicii inquisitione liberamus ; quin imo omnes, et singulos in hoc delinquentes, sive superiores regulares, sive regulares ad ordines promotos, sive antistites, qui cos ordinaverint a quibuscumque sententiis, censuris, et poenis ecclesiasticis, quas hac de causa respective antehac incurrerint, quibusque innodati forsan existunt, auctoritatis nostræ plenitudine, ac dc Apostolica benignitate tenore præsentium absolvimus, et absolutos esse et censeri decernimus, et cum iisdem super quacumque irregularitate per eos forsan, causa et occasione praemissis, quomodolibet contracta, ad omnes etiam sacros, et presbyteratus ordines, corumque exercitium, atque ad omnia, et singula eorum respective religionum munera, pari auctoritatis plenitudine dispensamus. De cætero tamen infra scriptas leges in posterum omnino observandas, motu proprio, et ex certa scientia nostra, ac matura deliberatione præmissa edicimus, atque statuimus.

ConBraiitre- Quæcumque nimirum hac in re a præfatis
n.. «ut.prodecessoribus nostris Gregorio λIII. , Sisb>·. Clemente VIII., etInnocentio XIII.
simis, in supracitatis ipsorum litteris, seu decretis, statuta, mandata, definita, atque sancita fuerunt, ea omnia et singula motu, scientia, et potestatis plenitudine præfatis earumdem præsentium serie confirmamus, roboramus, et innovamus ; atque ab omnibus, ad quos spectat, seu quandocumque in futurum spectabit, inviolabiliter observari præcipimus, et jubemus. Transgressores quoque omnibus poenis in præmissis contentis, aliisque per Apostolicas constitutiones, et per sacros canones latis, atque statutis cum effectu subjacere, casque ipso facto et absque aliqua declaratione incurrere decernimus ; superiores nimirum regulares eas omnes, quas, ut profertur , supradictus Clemens VIII. pradeces. constituit, et sanxit : Regulares autem, qui contra illius decreti præscriptum promoti fuerint, et antistites eos promoventes, canonicas pœnas , atque censuras, quæ adversus sacram ordinationem suscipientes ab episcopo, qui propitius ad hunc effectum dici, et haberi nequit, necnon adversus episcopos, alienos subditos indebite ordinantes, in jure canonico, et in constitutionibus Aposlulicis statutæ habentur.

Præteroa volumus, atque decernimus, ul superiorum regularium dimissoriæ, quæ ideo ad alium antistitem directa?fuerint, propterca % quod opiscopus diœcesauus extra dioecesim commoretur; vel ordinationem non sit habiturus, nullius sint roboris et momenti, nisi illis juncta fuerit authentica attestatio vicarii generalis, vel cancellarii, aut secretarii ejusdem episcopi diœcesani, ex qua constet, vel ipsum a diœcesi abesse, vel clericorum ordinationem habiturum non esso proximo legitimo tempore per ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto : Hoc enim expresse declarari opus est ad excludendam nonnullorum arrogantiam, qui cum privilegio gau- Epi<ø*t deant suscipiendi ordines extra tempora, existimarunt episcopos ipsorum voluntati adeo addictos esse debere, ut si, quandocumque ipsis placuisset ad ordines promo- ₺^'n veri non statim, ipsoque die ab ipsis designato, voti compotes fierent, jam dici posset, ordinationem ab episcopo non haberi, proindeque alius opiscopus pro suscipiendis ordinibus adeundus esset. Quod si aliquis antistes regularem virum, in sua diocesi proprium domicilium non habentem solis ipsius superioris diinissorialibus litteris contentus sine adjuncta præfata attestatione in forma probanti, ad ordines promovere præsumpserit ; decernimus et declaramus hunc ipso facto incurrere in pœnas canonicas adversus eos constitutas; qui alienum subditum legitimis dimissoriis destitutum ordinaverint.

Quemadmodum vero eorum ordinum regularium privilegia firma, et rata esse volumus, quibus ab Apostolica sede repentur indultum, ut eorum alummi a quolibet ca- suflnje·»· tholico antistite ipsius sedis gratiam, et communionem habente ordinari valeant ; dummodo hujusmodi privilcgiapostTridentinum concilium, et ub ipsis nominatim, atque directe, non autem per communicationem concessa fuerint; Ita porro omnia similia privilegia, quæ aliis ordinibus ante præfatum concilium Tridentinum, ab ipsa etiam Apostolica sede, et sub quibuscumque tenoribus, et formis, indulta sint, vel etiam post ipsum concilium non ipsis directo concessa, sed per communicationem ad eos extensa esse dicantur, iisdem auctoritate, et tenore, nulla et irrita, Omnique vigore, ac robore ; ad effectum de quo agitur, penitus destituta et vacua esse volumus, et statuimus : Decernentes hujusmodi privilegia nequaquam post concilium Tridentinum indulta conseri, nisi,

vel post ipsius concilii confirmationem reipsa fuerint concessa, vel, quatenus antea concessa, et posterius confirmata esse asserantur, hujusmodi confirmationes in forma specifica, cum litterali veteris indulti insertione, ejusque expressa innovatione, factæ dignoscantur; ac declarantes; alterius generis confirmationes, quæ in forma communi nuncupantur, nemini ad præmissum effectum ullo pacto suffragari. Quod vero spectat ad corumdem privilegiorum usum, et exercitium,'monendi sunt ii, quibus eadem, juxta præmissa, pleno jurc competere dignoscuntur, ut sine justa causa, ne extra debitas circumstantias pro libito ipsis utantur; minime vero ad ostentandam duntaxat ipsorum privilegiorum singularitatem; quemadmodum aliquibus in more positum esse novimus, qui pridie illius diei, quo ab episcopo dicecesano clericorum ordinationes publice habendæ sunt, ad alterius episcopi dioecesim consulto migrant, moxque suscepto ibidem ordinationis munere, ad pristinum domicilium redeunt, idque se facere aiunt, ut jurium suorum indemnitati consulant; quasi vero Apostolica privilegia, nonnisi cum aperto episcopi diœcesani contemptu, suam vim et robur habitura forent.

QoidobMr-
κiiΓω'o.

Denique tam Ven. fratres patriarchas, archiepiscopos, et episcopos, quam dilectos filios omnium regularium ordinum professores, quam maxime possumus Apostolicæ voluntatis studio, per misericordiam Dei nostri, et per charitatem sancti Spiritus hortamur in Domino, et obtestamur, ut tam in hoc negotio, quam in cæteris omnibus, solliciti sint unitatem spiritus, et sinceræ dilectionis concordiam servare. Meminerint regulares, quo loco Spiritus sanctus posuerit episcopos regere ecclesiam Dei; quod ipsis a sacrosancta œcumcnica Lateranensi synodo sub Leone X. habita inculcatum fuit, per hæc verba: « Eosdem insuper Fratres in virtute sanctæ obedientiæ monemus, ut eosdem episcopos loco sanctorum Apostolorum subrogatos, pro debita et nostra, et Apostolicæ sedis reverentia, congruo honore, et congruenti observantia venerentur; » Neque obliviscantur episcopi, regulares viros ipsis datos esse adjutores in Dominicae vineæ cultura; subdit enim eadem sancta synodus: « Ipsos quoque episcopos hortamur, ac per viscera Dei nostri requirimus, ut fratres ipsos affectu benevolo prosequentes charitative tractent, ac benigne foveant etc., et tanquam in agro Dominico cooperatores, eorumqne laborum participes prompta benignitate recipiant: « Demum et episcopi, et regulares simul animum advertant ad id, quod ibidem subjicitur: n Una est regularium, et sœcularium, prælatorum, et subditorum, exemptorum, et non exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, eorumque omnium unus Dominus, una fides, et propterea eos, qui ejusdem sunt corporis, unius etiam esse voluntatis, n

, Adhorilllio
pniificuad
«imorum
i "To!10'

Hæc profecto christianæ veritatis, et charitatis documenta cum utrinque servata fuerint, omnibus in rebus, adeoque in hac etiam ordinationum materia, importuna» partium querelæ penitus conticescent. Neque enim regulares conqueri poterunt, quod, recusantibus episcopis sacram ordinationem administrare, præterquam in temporibus ab Ecclesia statutis, eorum privilegia de ordinibus extra tempora suscipiendis effectu vacua remaneant; episcopi enim alios etiam opportunos dies ordinandis regularibus facile invenient. Episcoporum autem cessabunt querelæ, quod superiores regulares, ad eludendam decreti Clementini observantiam, advenientibus ordinationum temporibus, subditos suos domicilio moveant, eosdemque statim post susceptos ordines, falsis dc causis ad pristinum monasterium reverti jubeant (si quidem regulares hujusmodi agendi rationem, quam, et alias in foro externo graviter vindicatam fuisse, et in posterum districte coercendam fore noverint) tum a probi viri honestate, et fide alienam, tum etiam debitae erga sacros ecclesiarum antistites observanliæ contrariam esse, ipsi per se facile cognoscent.

Et multum
„eferen":.π,

Prescrites vero nostras litteras, et in eis statuta quæcumque etiam ex eo, quod quilibet in prærnissis, seu eorum aliquo, jus, vel interesse habentes, seu habere quomodolibet praetendentes, cujusvis status, gradus, ordinis, præeminentiæ, vel dignitatis existaut, sive alias specifica, vel individua mentione, et expressione digni, illis non consenserint, nec ad ea vocati et auditi, neque causa: propter quas eredem præsentes emanaverint, adduclæ, veiificatæ, vel sufficienter, aut ullo modo justificata* fuerint aut ex alia qualibet, etiam quantumvis juridica, et privilegiata causa colore, prætextu, et capite, etiam in corpore juris clauso, nullo unquam tempore

cimmi*
rriw,'„T*

de subreptionis, vol obreptionis, aut nullitalis vitio, sou intentionis nostræ, aut intéresse habentium consensu, aliove quolibet, diam quantumvis magno, ac formali, ac substantiali ddectn notari, impugnari, infringi, retractari, in controversiam vocari ; aut ad terminos juris reduci, seu adversus illas aperitionis oris, restitutionis in integrum, aliudve quodeumque juris, facti, vel gratiæ remedium intentari, vel impetrari, aut etiam motu pari, et do Apostolicæ potestatis plenitudine simili concesso, vol emanato quempiam in judicio, vel extra illud uti, seu se juvare ullo modo posse : sed ipsas præsentes semper firmas, validas, et efficaces existera, et fore., suosque plenarios, et integros effectus sortiri, et oblinere, ac ab illis ad quos spectat, et pro tempora quandocumque spectabit, inviolabiliter, et inconcusse observari.

Aliter judicari pruhibclur. Sicque, et non aliter in prœmissis censeri, atque ita perqnoscumque judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de latere legatos, et apostolicæ sedis predicts nuntios, aliosve quoslibet quacumque praeeminentia, ac potestate fungentes, et functuros; sublata eis, et eorum cuilibet aliter judicandi et interpretandi facultate, judicari el definiri debere, ac irritum, et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Contrariis plenissime derojalur. Non obstantibus, quatenus opus sif, nostra, et cancellarim Apostolicæ regula, dc jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac io universalibus, provincialibus, et synodalibus conciliis editis generalibus , vel specialibus constitutionibus , et ordinationibus, necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis, statutis, et consuetudinibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, exemptionibus, et induitis, etiam in corpore juris clausis, aut litteris Apostolicis, quibusvis personis, collegiis, locis, ordinibus, etiam militaribus, congregationibus, societatibus, el institutis, aliisve quibuslibet specifica, et individua mentione dignis, etiam subquibuscuinque verborum tenoribus, et formis, et cum quibusvis etiam clausulis et decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, et irritantibus, iu genere vel in specie, etiam motu simili, et de Apostolicæ potestatis plenitudine, scu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis, approbatis,ct innovatis. Quibus omnibus, ct singulis, etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorum* que tolis tenoribus specialis, specifica et individua mentio, seu qurevisaliu expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas causas, et occasiones praesentibus pio plene, et sufficienter expressis et exactissime servatis, ct specificatis respective habentes, illis alias in suo robore permansuris, hac vice duntaxat. ad præmissorum effectum plenissime, et amplissime, motu pari derogamus, et derogatum esse volumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, et eadem auctoritate praedicta mandamus, ut eredem præsente?, et in eis contenta qurecumque ad omnium notitiam facilius deducantur, ne quisquam pma de eis ignorantiam praetendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta, ad valvas flrtt ecclesiæ sancti Joannis, in Laterano, etbasilicre Principis Apostolorum dc Urbe, necnon cancellariæ Apostolicæ, curiæquegeneralis Innocentianre in monte Citatorio, et in acie campi Florre per aliquem ex cursoribus nostris, ut moris est, publicari, et affigi, sicque publicatas, et affixas, omnes, et singulos quos concernunt, scu concernent in futurum perinde afficere, et arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimatæ et notificatæ fuissent.

Utque earumdem praesentium transumptis, seu exemplis etiam impressis alicujus notarii publici subscriptis, ac sigillopersonæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsent bus haberetur, si forent exhibitre, vel extensre.

Trumft briwi» pia "S SX Uclc*.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare praesumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Ul. el a Pecaiii Utantur.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 174G. 3. Ka- M*-, fX**'

lendas Martii Pontificatus Nostri anno septimo.

Pro /). *Card Passionens.*

J. Datarius.

visa de curia. J. C. Boschi.

J. D. Eugenius. Loco Plumbi.

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

CONSTITUTIO

Qua ampliatur episcopis facultas impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelium in mortis articulo constitutis, etiam per alios, tam in civitatibus, quam in dioecesibus ab ipsis subdelegatos.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Pia mater catholica ecclesia de æterna filiorum suorum salute inprimis sollicita, cum hanc intelligat ab extrema ipsorum mortis articulo potissimum pendere, nunquam praetermisit omnibus eos subsidiis pro hujusmodi temporis necessitate opportunis juvare, atque instruere, tam iis nimirum, quibus opus esset ad æterna praecavenda supplicia, quam quæ apta, et salubria forent ad evitandas pœnas temporibus definitas, quas in altera vita humanis plerumque spiritibus, etiam dimisso mortalis culpæ, reternæque pœnæ reatu , in purgatorio igne luendas manere non ignorat. Quamobrem, licet ex veteri simul, et recenti Ecclesiæ disciplina, graviorum quorumdam criminum absolutio Romano duntaxat Pontifici in universo Christiano orbe , aliorum autem singulis ecclesiarum praesulibus in eorum diœcesibus reservata fuerit ; attamen adveniente unicuique fidelium supremo migrationis die. omnes hujusmodi absolutionum reservationes cessare, et cuilibet sacerdoti liberam , el plenam facultatem esse quemcumque prendentem a quibuscumque peccatis et criminibus necnon ecclesiasticis sententiis, atque censuris abolvendi, provide declaratum fuit. Praeterea cum in Ecclesia immensus, et in- Et prwnwt- æstimobili» existât thesaurus spiritualis ex infinitis constans satisfactionibus passionis, et mortis Domini Nostri JESU CHRISTI, ac praeterea, ex meritis, et satisfactionibus gloriosae Virginis Genitricis Dei MARIÆ, omniumque sanctorum et electorum, cujus thesauri dispensationem salvator noster beato Petro Apostolorum principi, pjusque in perpetuum successoribus tradidit ; hoc semper summo studio curarunt prædecessores nostri Romani pontifices, ut illius divitias in moribundos fideles large diffunderent, et maxima omnium amplitudine, quæ indulgentia plenaria nuncupatur, enjusque impertiendæ jus in Apostolica sede unice resident, ipsis potissimum applicarent; quam quidem in rem episcopis per ecclesias constitutis vices suas cum opportunis facultatibus delegarunt; ne ullus in orbe terrarum angulus esset, ubi catholicæ religionis professoribus hujusmodi adjumenti copia deesset pro extremo illo momento, quo ipsorum salutis causa in discrimen adducitur.

Hactenus hujusmodi facultas episcopiscon- Fonnaiodul_ cedi consuevit, Pontificis nomine, et aucto- iomm (a» ntate per privatas epistolas ipsius secretum indui«>Hi* Brevium secretorum, qui exposita Pontifici petitione pro parte cujusque episcopi, et pro "j'f0(^ζ^5 spirituali utilitate ipsius subditorum ad se delata rescribere solebat petitam facultatem ab ipso Pontifice eidem indulgeri ad Triennium proximum; hac tamen lege, ut ipse ea uteretur, nimirum benedictionem impertiret, et indulgentiam plenariam regrotis in mortis articulo constitutis largiretur per seipsum immediate, vel, quatenus episcopum suffraganeum haberet; per dominum sutfraganeuni suum : nec. nisi necessitate cogente, et quidem nocturno tempore aliuiu sacerdotem in singulis peculiaribus casibus subdelegare posset : ‹ Ubi vero praecisa necessitas exegerit, ac in simul noctis tempore duntaxat, idem permittit, ulidicui sacerdoti pio, per dominationem vestram qualibet vice eligendo , etc. communicare v.deant. » Quo vero ad moniales, ordinarii etiam confessarii opera in eum finem uteretur.

Hanc porro facultatem, prout in hujusmodi litteris concedebatur. ecclesiarum pa- cipadiU fuit.

Stores jam diidwm judicarunt angustiis nimium limitibus circumscriptam ; non solum ob breve triennium spatium ipsius prælinitum, verum etiam quia propter relatas leges circa illius usum praescriptas ab hujusmodi indulgentia' plenaria' beneficio excludi videbat plerosque fideles sibi subjectos, praesertim vero eos, quos extra ipsorum residentiæ locum, et in remotisdiœccsum regionibus infirmari contingeret; nec defuerunt instantia' vicariorum capitularium, et vicariorum Aposlolicorum, sicut etiam praelatorum inferiorum territorium separatum habentium, cum activa in clerum, et populum jurisdictione, qui eamdem facultatem episcopis concedi solitam, sibi quoque tribui postularunt ; quibus de rebus actum fuit die 22. Novembris <710. in congregatione S. II. E. cardinalium indulgentiis, ct sacris reliquiis praeposita, cujus consultoris officium in minoribus tunc constituti obtinebamus; sed nihil tunc temporis est innovatum, resque in priori statu relicta fuit.

Conprefiiio somdeunit. Cum vero deinceps alterum quoque munus secretarii congregationis decretorum concilii Tridentini interpretis nobis in minoribus pariter degentibus demandatum fuisset; instante episcopo Mazariæ tunc existente, duo dubia eidem congregationi definienda proposuimus, unum videlicet, an stante dispositione præmissarum epistolarum secretarii Brevium, ut scilicet episcopus pro impertienda monialibus benedictione, et indulgentia plenaria eisdem in articulo mortis applicanda, earum confessarii opera uteretur, licitum sit episcopo monasterii claustra ingredi, ut hujusmodi pium opus perseipsum adimpleat; alterum vero, quatenus id episcopo permittatur, an, et a quibus comitatus monasterium ingredi debeat; super quibus perpenso folio a nobis pro hujusmodi quaestionum elucidatione de more exarato die 10. Maii annii 1737. responsum fuit, ad primum ; Licere episcopo, quoties voluerit ad impertiendam benedictionem moniali in mortis articulo constitute monasterium intrare : Ad secundum ; Episcopo ad hunc effectum intra monasterii septa se conferenti comites esse deberi contessarium ordinarium ipsius monasterii, aliumque sacerdotem ipsius episcopi arbitrio eligendum. Rescripto autem additum fuit : *Et ad Dominam Scorelarium cum Emiiientissimo Secretario Brevium ;* quibus nimirum verbis nobis demandatum fuit, ut cum borne memoriæ cardinali Oiiverio nuncupato , tunc Brevium secretorum praedecessoris nostri Benedicti Papro XIII. secretario, ageremus, pro ampliatione facultatum in memoratis episcopis contentarum, quarum formulam a nobis in folio tunc eidem congregationi, ut praefertur, exhibito integre insertam, ipsa congregatio paulo ardioribus conclusam limitibus judicavit.

Neque porro omisimus junctum nobis onus agendi cum præfato cardinali Brevium secretario quamprimum implere ; verum cum paulo post ab eodem Benedicto praedecessore in collegium S. R. E. cardinalium cooptati ad regendam episcopalem Ancooitanam ecclesiam nos contulerimus, ex qua biennio post ad metropolitanam Bononiensem translati fuimus , non licuit nobis negotium istud ad optatum linem perducere. Interim vero quum non minus pro Anconitano, quam pro Bononiensi populo hujusmodi facultatem indulgcntiæ plenariæ moribundis fidelibus impertiendas ab Apostolica sede, ut par erat, expetitam juxta consuetam formam, ac superius enuntiatis limitibus circumscriptam obtinuissemus; ipso statim usu, et propria experientia, in eas incidimus difficultates, quæ ct anno 1710., ut praefertur, in congregatione sacris reliquiis, et indulgentiis praeposita fuerant, quasque deinceps anno 1727. alteri congregationi cardinalium concilii Tridentini interpretum a nobis etiam pro secretarii munere, exposite, causam dederunt memorate consultationi cum secretarioBrevium introducendæ. Etenim tum inAnconitanæ, tum vero in amplioris Bononiensis ecclesiæ regimine, animadvertimus, obinterdictam nobis hujusmodi facultatissubdelegationem, omnes plerumque dicecesis habitatores hoc tanto spirituali beneficio summis suis temporibus orbatos manere ; et quidem cum irreparabili damno , deficientibus per diœcesim collegiis clericorum regularium ministrantium infirmis , quibus a felicis recordationis praedecessore nostro Alexandro Papa VII. per litteras diei 25. Januarii anni 1656. datas, et perpetuo valituras indultum fuit, ut Christi fidelibus in mortis articulo constitutis benedictionem cum indulgentia plenaria impertiri valeant ; nec aliis extantibus coenobiis regularium , quibus pro confralribus piarum quarumdam societatum ab eorum ordinibus institutarum similia indulta, et privilegia ab Apostolica sede concessa fuerunt. Quod vero spectat ad incolas ipsius civitatis, si quidem hæc, ut Bononia est, frequenti populo sit referta, cum facultas substituendi non aliter in præfata epistola tribuatur, quam in casu præcisæ necessitatis cum nocturno tempore conjuncto, cum magno animi nostri dolore experti sumus paternæ hujusmodi charitatis actus erga dilectos in Christo filios nostros , non ea assiduitate, qua cupiebamus, per nos ipsos praestari posse. Nam praeterquam quod necesse habebamus nonnullis per annum mensibus a civitate abesse, ut, juxta praescriptum sacrae

EpiKopii' 'ioaupi'ioUa Tridentinæsynodi, si non totam, saltem aliquam illius amplce dioecesis partem singulis annis coram invisendo, corrigendo , docendo, ct sacramentum confirmationis visitatis plebibus ministrando , lustraremus ; jam in ipsa civitate degentes, nullam fere diurni temporis horam , vel a divinis rebus, vel a pastoralis officii occupationibus vacuam habebamus ; dum pro occurrentium negotiorum expeditione, nunc adeuntium postulationibus, nunc ministrorum relationibus, nunc congregationum consultationibus operam dare oportebat ; recurrentibus autem ordinationum temporibus , vel evenientibus ecclesiarum parocbialium vacationibus , aut cessantibus confessariorum facultatibus, quas, ad nova de ipsis experimenta identidem capienda , nonnisi temporibus definitas iisdem concedere consuevimus, examina, atque concursus sine nobis haberi non permittebamus. Et sane, si quis episcopalis vitæ conditiones, ut vere se habent, considerare velit, facile agnoscet, majorum civitatum episcopos fere redactos esse ad hujusmodi benedictionis, et indulgcntiæ beneficium aliquibus duntaxat personis vel genere, vel aliis qualitatibus conspicuis, et quidem instantibus, et postulantibus exhibendum ; pauperibus autem, et humilioribus ob praeclusam sibi, extra necessitatis ct noctis tempora, subdelegandi facultatem , vix unquam succurrere posse.

Objecium i frequentes bSu^cutii* Heiunæ m Hidiiuiiur. Quod si satis momenti, et auctoritatis haberet sententia a nonnemine proposita, plenariam scilicet idulgentiam in mortis artcu|0 concedendam non esse, nisi his, quoruro eximia in Ecclesiam merita extitissent, ea nimirum de causa, quod cum pro hujusmodi indulgcntiæ consecutione vel nullum omnino opus injungi, vel nonnisi morientis statui, ct viribus accommodatum imponi possit, praeterita duntaxat in Ecclesiam merita cum extrema praesenti necessitate conjuncta, locum suppleri possint aliorum operum, quæ cæternquin ad plenariam indulgentiam adipiscendam præscribi solent; nihil profecto esset, cur aliquid nunc a nobis innovando statueretur. Verum praedecessorum nostrorum hæc agendi ratio, relate opinioni contraria dignoscitur. Ut enim multas prætereamus concessiones indulgcntiæ plenariæ morientibus fidelibus indistincte applicandae; quænam porro, et quam magna, in Ecclesiam promerita fuisse dicemus eorum, qui quatuor ab hinc sæculis pestifera lue per Angliam grassante ex hac vita decedebant? quibus tamen omnibus, dummodo sacramentaliter confessi, et sacra communione refecti fuissent, praedecessores nostri Clemens Papa VI., et Gregorius Papa XI. benedictionem cum indulgentia plenaria per legatos suos impertiri non recusarunt. Sed et ipsa congregatio indulgentiis, et sacris reliquiis praeposita jam usque ab anno 1675. die 22. Aprilis, re diligenter perpensa, censuit indulgcntiæ plenariæ largitionem in eos etiam qui singularibus in Ecclesiam meritis nequaquam excellerent recte, et utiliter conferri, atque diffundi.

Pmiiiim rclenbii*. et innititur, Quapropter Apostolicæ charitatis nostrae viscera dilatantes, et tam veteribus, quam recentioribus ecclesiastic® benignitatis exemplis inhærentes: siquidem extat illustre monumentum tertii Ecclesiæ sæculi in Epistola sancti Cypriani, quæ in novis editionibus impressa est numero 12. qua scilicet in eorum gratiam, qui libellos martyrum obtinuerant, et in mortis periculo versabantur; cum ipse æstivis ardoribus praepediretur, quo minus, ut optaverat, ad eos reconciliandos sese conferre posset, permisit ut id, vice sua, a quocumque presbytero, aut etiam diacono praestari queat ; novissimis vero temporibus, ex secunda Mediolanensi provinciali synodo constat a felicis recordationis prædecessore nostro Gregorio Papa XIII. omnibus episcopis illius provincia* concessum fuisse, non solum, ut ipsi benedictionem cum indulgentia plenaria moribundis fidelibus impertiri; sed etiam, ut aliis hujusmodi facultatem libere subdelegare possent. His igitur, aliisque exemplis, necnon rationibus superius relatis permoti, hac nostra perpetuo valitura constitutione novas in hac materia regulas praefinire, quodque olim, ut praemisimus de alterius sententia deliberandum nobis fuerat, nunc demum dc concessa nobis Apostolicæ potestatis plenitudine absolvere, ac perficere constituimus.

ìMɳìi* µ mfirminior

Itaque primum volumus atque decernimu*."* G0** facultates impertiendi bcnedicfjoncm cum indulgentia plenaria fidelibus in mortis articulo constitutis, venerabilibus fratribus patriarchis, primatibus, archicpiscopis, et episcopis nunc existentibus a nobis, vel a prodecessoribus nostris ad hunc diem concessa?. reperiuntur, licet illæ in consuetis epistolis secretarii Brevium ad triennium duntaxat, vel alias ad definitum tempus indultæ fuerint, nihilominus prresentis nostræ constitutionis vigore eo usque in suo robore maneant, quoad iidem antitistes carum ecclesiarum atque dicccesum regimen obtinebunt, quarum favore, et intuitu easdem facultates a nobis, et ab apostolica sede impetrarunt. Nos enim eas ad omne tempus hujusmodi, motu proprio, et auctoritate præfala, atque earumdem praesentium litterarum serie extendimus et prorogamus.

Adjecta n- kiXiHo cÎÎœojihi's ciiamdcdic.

Utque præterca unusquisque ex antistibus præfatis, unum aut plures pios sacerdotes, s've sæcufares, sive regulares, prout necessarium fore judicabunt, eorum civitatibus subdelegare valeant, qui, dum ipsi antitistes aliquo legitimo impedimento detinebuntur, quamvis hujusmodi impedimentum diurno tempore occurrat, eorum vice, benedictionem hujusmodi cum indulgentia? plenariæ applicatione Christi fidelibus in præfato articulo mortis constitutis impertiantur; aliosque similiter per diœcesim sæculares, aut regulares sacerdotes, quotquot pro numero animarum in diœcesibus existentium necessarios judicaverint ad prædictum effectum deputare, et subdelegare possint, necnon eosdem a se deputatos, et subdelegatos removere, aliosque in eorum locum pro suo arbitrio, et prudentia subrogare valeant, iisdem motu, potestate, et tenore concedimus, et indulgemus.

Ampliora m- •uriwD wn- Apo.toiicas.

Si vero aliquem ex antistibus nunc per ecclesias constitutis, et præfata facultate gaudentibus ad aliarum ecclesiarum regimen Apostolica auctoritate transferri contingat, sive aliquis eorum sit, quorum favore consueta; littéral secretarii Brevium ad hunc diem expedita? non fuerint : ac denique cum novi episcopi catholicis gregibus in posterum præûcientur; volumus, atque statuimus, ut singulis eorum hujusmodi facultatem a nobis sive a Romano pro tempore pontifice postulantibus. Apostolicæ litter» in forma Brevis gratis per omnia expediantur, quihus prædicta facultas ipsis concedatur, non ad triennium, sod ad omne tempus, quo adeptum semel ecclesiae regimen obtinebunt ; adjecta etiam facultate subdelegandi tam pro civitate, quam pro dioecesi non quidem in casu duntaxat impedimenti cum nocturno tempore conjuncti, sed in omnibus, et per omnia ad normam eorum, quæ pro episcopis nunc existentibus, et induito hujusmodi actu gaudentibus, supra statuimus.

Insuper pro prælatis inferioribus territorium separatum habentibus, cum vera qualitate nullius, et activa in clerum, et populum jurisdictione; quamvis prædecessores nostri hanc dc praeterito consuetudinem non habuerint, nihilominus de Apostolica libcralitate, ac simili motu, et tenore concedimus et indulgemus, ut, si ab ipsis hujusmodi facultas petita fuerit, similes litteras in forma Brevis in posterum singulis eorum ex* pediantur, juxta eamdem formam, mutatis mutandis, quam pro episcopis constituimus; ne excepta quidem facultate subdelegandi, ut supra, dummodo ipsi prælati hanc gratiam postulantes, Apostolicis litteris nostris anno Incarnationis Dominicæ 1710. nono Kalend. Decembris datis, quarum initium est : *Quod Sancta,* impressis in bullario nostro torn. I. numer. 7., obtemperaverint, nimirum sacra Apostolorum limina præscriptis temporibus visitaverint, et relationem status ecclesiarum sibi subjectarum Apostolicæ sedi exhibuerint, vel quatenus prælationis honorem de novo accipiant, debitum juramentum in memorata constitution præscriptum antea præsterint.

Dum autem hujusmodi facultatem episcopis eam actu obtinentibus prorogavimus, et ampliavimus, ut prœfortur : cæteris vero fetam episcopis, quam prælatis inferioribus in posterum eas petentibus, supradictaforma, et amplitudine concedendum fore decernimus; sequitur, ut hujusmodi induito nequaquam morte concedentis expirent; cum jurisdictio delegata in iis, quæ non justitiam, sed gratiam concernunt, etiam post obitum delegantis manere debeat. Quoniam vero iisdem episcopis, et prælatis permittimus, ut hujusmodi facultatem pro incolarum civitatum, locorum, atque diœcesum opportunitéte, et necessitate, uni, vel pluribus sacerdotibus in posterum subdelegare valeant; statuimus, atque decernimus hujusmodi subdelegationes per subdelegantis cessum, autdecessum similiter non expirare, sed potestatem ipsis tributam perseverare usque ad su-

perventum novi præsuli? , cujus arbitrio relinquimus eosdem in hujusmodi officio confirmare, vel ab eo removere. AtqUe ita quicumque antistes memoratam facultatem a Romano pontifice semel obtinuerit, eo decedente, opus non habet pro illius confirmatione ad Apostolicæ cathedra» successorem recurrere. Sicque etiam cedente, vel decedente episcopo , seu prælato , a quo eadem facultas in sua diœcesi aut territorio subdelegata fuerat, nova concessione opus non erit pro temporaneo vicariorum capitularium, aut Apostolicorum , regimine; cum subdelegatorum auctoritas semper manere debeat, quamdiu , vel episcopus ipse , aut prælatus , vel illius successor eamdem ipsis non ademerit.

Hac igitur ratione animarum saluti consulentes , quantum nobis in Domino licuit, piam consuetudinem applicandi plenariam pontificiam indulgentiam ecclesiæ filiis in mortis articulo constitutis ampliare, et faciliorem reddere curavimus. Permissaque venerabilibus fratribus, ac dilectis filiis, ecclesiarum episcopis, et præsulibus, facultate alios sacerdotes ad hunc effectum tam in civitatibus, quam in diœcesibussubdelegandi, non parum levaminis eorum anxietatibus, et sollicitudinibus per nos allatum esse putamus. Verumtamenipsis declaratum volumus, non id propositum nobis fuisse, ut eos prorsus eximeremus ab huc paternæ charitatis officio, per seipsos abeundi miseros ægrotos
Moniium ad plenariae absolutionis in extremo articulo
adipiscendæ cupidos; sed ut eorum pietarÎ^Jj'r tem opportune juvaremus, ne, dum ipsi aliis pastoralibus curis detinentur, dolero debeant, commissus sibi fideles hoc tanto spirituali beneficio destitutos ex hac vita migrare. Qui vero pium hujusmodi opus per semetipsos exercere gaudent (quod sane omnes, quoties legitime impediti non fuerint, facturos esse confidimus) meminerint, non id duntaxat erga nobiliores, et potentes hujus sæculi, sed erga pauperes quoque , et abjecte sortis homines præstandum esse. Qua de re utiliter legi poterit prædecessoris nostri S. Gregorii Magni Homilia xxvni. in Evangelia ad cap. iv. Joannis : *Erat quidam Regulus cujus filius infirmabatur Capharnaum*, in qua mirabilem , atque coelestem observat amantissiini redemptoris Nostri Jesu Christi agendi rationem, qui ad invisendum ægrotantera reguli filium invitatus ire abnuit, ad centurionis servum nec invitatus iturum se profitetur. ▮ Quid est, quod regulus rogat, ut ad ejus filium veniat, et tamen venire recelât; ad servum vero centurionis non invitatur, et tamen se corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præsentiam non dignatur adesse; centurionis servo non dedignatur occurrere. »

Ut autem indulgenti® fructus a fidelibus in mortis articulo percipiatur, hoc sedulo agendum erit, ut populus in sacris conciouibus, et catechesibus frequenter edoceatur, quod iis, qui grati® Dei, quam in baptismo acceperunt, ingrati, et per actualia peccata Spiritum sanctum contristaverunt, et templum Dei violare non sunt veriti, quantumvis æternasupplicia in pœnitentiæ sacramento condonata fuerint, nihilominus temporalis plerumque pœnadivinæ justiti® exolvenda superest, cujus remissio obtinenda est non solum per satisfactiones a sacerdote confessario in ipso pœnitentiæ sacramento pro mensura delicti impositas, aut per Christianam tolerantiam earum adversitatum, a quibus mortalium vita immunis esse nequit; verum etiam per jejunia, eleemosynas, orationes, et alia piaspiritualis vite exercitia; alioquin verendum est, ne salutis remedia ab ecclesiæ benignitate fidelibus suppeditata, paulatim in pravæ libertatis, et licenti® fomentum traherentur; compluribus sibi temere blandientibus de remissione tum sempiternae pœnæ per sacramentalem absolutionem, tum temporalis, per indulgeuti® pontificiæ applicationem, in exitu vite impetrandæ; neque cogitantibus quam incertum sit omnibus non solum qua hora, et quo mortis genere ex hac vita migrandum sibi fuerit, sed etiam an indulgentiam, licet externo ritu sibi applicatam, cum effectu sint percepturi. Præpostera, æque ac periculosa antiquisEcclesiæ temporibus inoleverat consuetudo, ut non pauci ex iis, qui ad baptismum nomina obtulerant ad finem usque vite ipsius sacramenti perceptionem prorogarent, quo scilicet interim ingenio libere indulgerent, ac demum cum e vita discessuri essent per salutare lavacrum ab omni culpa, et tam ab æterna, quam temporali pœna soluti, ad cceleste regnum recta transferrentur; contra extant gravissiuiæ objurgationes sancti Gregorii Nazianzeni in Oratione XL., ct sancti Joannis Chrysostomi in humilia i.

Actu : sed et ecclesia catholica pravam hujusmodi confidentiam improbare se declaravit, dum eos, qui in mortis periculo baptis-

mum susceperant, si convaluissent, a sacris ordinibus, et ab *officiis ecclesiasticis* arcendo. no perpetuo irregulares fore decrevit.

Rdip.'6i« ı' X µ X- -Miranta

Et quoniam sacerdotibus, qui fideles in extremo agone laborantes pie adjuvant, vel Ecclesiæ sacramenta illis ministrant, rituale Romanum injungit, ut si ægrotus indulgentiam plenariam legitima auctoritate concessam consequi valeat, eam illi in mentem reducant, proponantque quid ad eam consequendam agere debeat; ex his autem, qui ad hujusmodi statum redacti sunt, alii quidem cum plena cognitione integrum loquelæ usum retinent, alii vero loquendi facultatem amiserunt, licet antea sincoræ contritionis indicia dederint, eaque adhuc ratione utentes, identidem dare non desinant; Ideo, quo certius praedicti omnes indulgenti® fructum consequi valeant, præfatis sacerdotibus mandamus, ut omni ratione studeant moribundos fideles excitare ad novos de admissis peccatis doloris actus eliciendos, coocipicndos jueferventissimæ in Deum charitatis affectus: præsertim vero ad ipsam mortem æquo, ac libenti animo de manu Domini suscipiendam. Hoc enim praecipue opus in hujusmodi articulo constitutis impOn,mus' cl injungimus, quo se ad plenariæ indulgentiæ fructum consequendum præparent, atque disponant. Qua in re auctor nobis est sanctus doctor Augustinus, qui in Libro XIII. *de Civit. Dei* capit. 6. postquam horridam mortis speciem, ciquc renitentes hominum animos descripsit, quodque in aliis suis operibus non semel docuerat; mortem nimirum esse peccati originalis pcenam, ibi quoque asseruit et confirmavit; hæc ad rem nostram apposite subdit: « Quidquid tamen illud est in mol ientibus, quod cum gravi sensu adimit sensum, pie, fideliterquc tolerando, auget meritum patientiæ, non aufert vocabulum pœnæ. Ita cum ex hominis primi perpetuata propagine procul dubio sit mors pœna nascentis: tamen, si proprietate justitiaque pendatur, fit gloria renascentis: et cum sit mors peccati retributio, aliquando impetrat, ut nihil retribuatur peccato.»

PnNcriim tia insim- tnm'

Porcmi» K X ? XXS.

pj-o impertienda vero benedictione fidelibus in mortis articulo constitutis, applicandaque ipsis plenaria indulgentia, cum nulla certa formula olim præscripta foret, sanctae memorise Prædecessor noster Benedictus Papa XIII. anno Domini 172G. pias quasdam preces, et orationes ad hunc effectum adhibendas publicari mandavit; quarum exemplo, in his, quæ opportuna judicamus, inhaerentes, aliam de novo formulam, cum his, qua? in hac nostra constitutione præscripta sunt, magis congruentem confecimus, et instituimus, quam ab omnibus in posterum usurpari præcipimus; mandantes hoc ipsum incudari, et injungi in Apostolicislitteris, quæ deinceps pro concessione prædictæ facultatis indulgentiæ plenariæ moribundis impertiendæ, ut præmisimus, expediendæ erunt.

Ac decernentes, ipsas præsentes litteras semper validas, ct efficaces existere, et fore, suosque plenarios effectus perpetuo sortiri et obtinere, atque iis ad quos spectat, seu spectabit in futurum, plenissime suffragari: non obstantibus Apostolicis, et in generalibus, seu provincialibus, aut synodalibus conciliis editis generalibus, seu specialibus constitutionibus, ac quibuscumque contrariis, etiam congregationum S. 11. E. cardinalium decretis, et resolutionibus, etiam Apostolica auctoritate approbatis, roboratis, ct pluries confirmatis; usibus quoque, stylibus, et consuetudinibus etiam immemorabilibus. Quibus omnibus, ct singulis ad præmissorum effectum, motu, scientia, et potestate præfatis, amplissime derogamus, aliisque contrariis quibuscumque.

Rfap-

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis; sive exemplis etiam impressis, manu notarii publici subscriptis, et sigillo personæ in dignitate ecclesiastica constitute munitis, eadem ubique fides habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibit®, vel ostensæ.

Tewfct-

Formula igitur, quam pro impertienda benedictione, et plenaria indulgentia inoribundis fidelibus applicanda, utpræfertur, in posterum adhibendam esse præscripsimus, talis est.

MODUS

A SANCTISSIMO D. N.

BENEDICTO PAPA XIV.

APPROBATUS

Pro opportunitate temporis servandus, ut infra in **Bubricis** *notatur ad impertiendam benedictionem in articulo mortis constitutis ab his, qui facultatem habent a sede Apostolica delegatam.*

Benedictio in articulo mortis cum soleat impertiri post sacramenta pœnitentiie, eucharistiae, et extremæ unctionis illis infirmis, qui vel illam petierint, dum sana mente, et integris sensibus erant, seu verisimiliter petiissent, vel dederint signa contritionis : impertienda iisdem est etiamsi postea linguæ, cæterorumque sensuum usu sint destituti, aut in delirium , vel amentiam inciderint. Excommunicatis voro, impœnitentib.s, et qui in manifesto peccato mortali moriuntur, est omnino deneganda.

Habens prædictam facultatem ingrediendo cubiculum, ubi jacet infirmus dicat *Pax huic Domui,* etc. ac deinde aegrotum, cubiculum , et circumstantes aspergat aqua benedicta dicendo Antiphonam *: Asperges* etc.

Quod si ægrotus voluerit confiteri, audiat illum, et absolvat. Si confessionem non petat, excitet illum ad eliciendum actum contritionis, de hujus benedictionis efficacia, ac virtute si tempus ferat, breviter admoneat, tum instruat, atque hortetur, ut morbi incommoda, ac dolores inanteactæ vitœ expiationem libenter perferat, Deoque sese paratum offerat ad ultro acceptandum quidquid ei placuerit, et mortem ipsam patienter obeundam in satisfactionem pœnarum, quas peccando promeruit. Tum piis ipsum verbis consoletur in spem erigens tore, ut ex divina* munificentiæ largitate pœnarum remissionem , et vitam sit consecuturus æternam. Postea dicat.

℣. Adjutorium nostrum in nomine Domini.

℟. Qui fecit ccelum, et terram.

Antiphrma. Ne reminiscaris Domine delicta famuli tui (vel ancillae tuæ) neque vindictam sumas de peccatis ejus.

Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster etc.

j. Et ne nos inducas in tentationem.

n. Sed libéra nos a malo.

Salvum fac servum tuum (vel Ancillam tuam, et *sic deinceps).*

n. Deus meus sperantem in te.

y. Domine exaudi orationem meam.

℣. Et clamor meus ad te veniat.

Dominus vobiscum.

ft. Et cum Spiritu tuo.

OREMUS.

Clementissime Deus Pater misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem, atque sperantem, secundum multitudinem miserationum tiiarum respice propitius famulum tuum N. quem tibi vera fides, et spes Christiana commendant. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui passionem et mortem, omnium ei delictorum suorum remissionem, et veniam clementer indulge , ut ejus anima in hora exitus sui te judicem propitiatum inveniat, et in sanguine ejusdem filii tui ab omni macula abluta transire an vitam mereatur perpetuam. Per eumdem Christum Dominum Nostrum. *Tum dicto ab uno ex Clericis Astantibus.* Confiteor etc. *Sacerdos dicat* Misereatur etc. *Deinde.*

Dominns noster Jesus Christus filius Dei vivi, qui Beato Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi, atque solvendi, per suam piissimam misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam, quam in baptismate recepisti; Et ego facultate mihi ab Apostolica sede tributa indulgentiam plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. Iu nomine Patris etc.

Per sacrosancta human® reparationis mysteria remittat libi omnipotens Deus omnes præsentis , et futur® vitæ pœnas, paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

Si vero infirmus sit adeo morti proximus

ut neque confessionis generalis faciendæ, neque permissarum precum recitandarum tempos suppetat, statim sacerdos ei benedictionem impertia fur.

s»mi0 Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, prorn-
, gationis, ampliationis, et concessionis, mandatorum, statutorum, decretorum, ac derogationum infringere, vel ei ausu temeratio contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpseril, indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus, se novent incursurum.

DiLp«»ii6c. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Ma-
Ârnii'mV. jorem anno Incarnationis Dominico-1747. Nonis Aprilis, Pontificatus Nostri anno septimo.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Datarius.

VISA DE CURIA.

I. C. Boschi

./. B. Eugenius.

Loco Plumbi.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Qua certus ordo praescribitur, pro causis super nullitate professionis regularis mature discutiendis, et valide definiendis.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SEREUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

ProŒinium Si datam hominibus iidem frangere, conventionesque eas, quæ ab humanis legibus robur accipiunt, abrumpere, ac violare non licet, multu magis necesse est obligatum Deo mentis propositum immutabiliter servari; Nosque pra-sertim, utpote sacrarum legum custodes a Deo constitutos, oportet earum pactionum, quæ divino, et ecclesiastico jure indissolubiles sunt, perpetuam firmitatem, et observantiam asserere. Eam ob rem jam usque ab anno Incarnationis Dominicæ 1741. pontificatus nostri anno primo, Apostolicaa litteras dedimus, incipientes : */)ei miseratione,* in Bullario Nostro deinde editas tom. i. num. 33. quibus certum præscripsimus ordinem, in tribunalibus ecclesiasticis servandum, cum in ipsis discuti et definiri deberent causæ, in quibus de nullitate alicujus matrimonii contracti ageretur; non eu quidem consilio, ut si quid forte matrimonium cum impedimento aliquo dirimente initum fuisset, de illius nullitate judicium postulari, aut fieri prohiberemus; sed, ut in hoc gravissimo judicii genere, in quo de sacro connubiorum fredere agitur, plenioris veritatis elucidation! consuleremus, utque judices non sine certissima cognili me omnium,quæ ad rem maxime conducunt, hujusmodi vinculum ex tot rationibus insolubile sententiis suis, tamquam irritum ab initio,dissolvcrent.Cu jusquidem constitutionis utilitas, Deo favente, ad hunc diem aperte comprobatur; cum ex eo tempore, neque tot causæ super prætensa matrimoniorum nullitate in tribunalibus pen* deant; nec tam frequenter, ut antea, nobis exhibeantur preces pro obtinendis dispensationibus super matrimonio rato, et consummato, dum scilicet ante omnium oculos propositæ sunt difficultates paulo quidem majores, sed omnino justæ, quæ, ex novo ordine a nobis statuto, cuilibet superandæ se offerrent, antequam optatum finem assequantur.

Quemadmodum itaque pro matrimoniis Einicarnalibus a nobis provisum fuit; ita nunc et spiritualibus animarum nexibus de religiosis videlicet utriusque sexus regularium professionibus pari ratione statuere decrevimus : nimirum certam normam, ac methodum Iradere, quam observare debeant judices ecclesiastici, quoties judicia super nullitate professionum in aliquo ordine regulari a sede Apostolica approbato factarum, coram ipsis agitari contingat, neque id quidem ad hunc finem, ut aditus intercludatur iis, qui justis de causis hujusmodi actiones intenture velint, ac postulent professionem a se laetam ex capite nullitatis irritam declarari; sed ut ipsi judices rerum veritatem in specio dignoscere, suasque sententias indubiis fundamentis innixas proferre valeant; ac ne unquam

ex ignorantia factorum , aliquem decernant solutum vinculo, dum is forte valida solemnium votorum professione emissa , religioso ordini, cui nomen dedit, reipsamaneat astrictus. Qua ex methodo a nobis tradenda hunc fructum similiter obventurum speramus, ut et rariores in posterum in tribunalibus futuræ sint causæ super prætensa professionum nullitate : et qui deinceps hujusmodi nullitatis declarationem in foro externo obtinuerint, etconsequentera religione discesserint, non amplius anxia , aut male tuta conscientia vivant, ac propterea ad nos, aut ad officium pœnitentiariæ nostræ Apostolicæ, ut non semel evenisse novimus , confugere cogantur, occultato, ut moris est, in precibus nomine, fatentes sententiam super professionis nullitate pravis artibus extoitam a se fuisse, decepto judice ; vel per mendacia in facti expositione adhibita, vel per corruptos testes, ideoque flagitantes, ut ex gratia, et dispensatione Apostolica, facultas manendi in sæculo ipsis indulgeatur.

Ut autem ordinate procedamus, distinguendum initio est inter regulares illos, qui intra quinquennium a die factæ professionis de illius nullitate actionem promovent; et eos qui post elapsum quinquennium reclamant. Quod ad priores attinet, celebre est de illis decretum sacræ Tridentinæ synodi sess. xxv. *de Regular.* cap. 19. in hæc verba: « Quicumqne regularis prætendat se per vim et metum ingressum esse religionem, aut etiam dicat ante ætatem debitam professum fuisse, aut quid simile, velitque habitum dimittere quacumque de causa, aut etiam cum habitu discedere sine licentia superiorum ; non audiatur, nisi intra quinquennium tantum a die professionis, et tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram superiore suo, et Ordinario. » In quo sane decreto licet in littera virorum regularium duntaxat mentio fiat, nihilominus etiam feminæ religionem professæ comprehenduntur; cum, ex regulis juris masculinum genus etiam femininum includat, ubi una eadernque causa pro feminis œque ac pro masculis militat. Quamvis autem decreti verba satis clara sint, variæ tamen quœstiones circa eorum sensum, ao vim excitatæ fuerunt.

Nonnulla '\"Ide"nw XXcdâ- inanJum toncceso.

Cum etenim ibi sermo duntaxatsitde regu- Inri professo, qui suam professionem nullam fuisse contendat : *Quicumque regularis prattendat se per vim, et metum ingressum esse re-* [igionem , ctc ver0 expresse statuatur de ipsa religione, cujus aliquando interest alicujus alumni sui professionem irrilam declarari , ut si quis exempli Causa comperiatur occultum aliquod impedimentum non revelasse de quo interrogatus fuerat, adjecta declaratione, quod, eo forsan existente, et non patefacto ipsius admissio a religione minime rata habenda foret, hinc dubitatum fuit, an in hujusmodi casu solus superior regularis sin? Ordinario procedere posset, an vero etiam in hac facti specie discutienda esset causa coram regulari superiori simul, et ordinario loci. Super quo congregatio sanctæ Romanæ ecclesiæ cardinalium ad ipsius concilii Tridentini interpretationem ab Apostolica sede deputatorum constanter decrevit, causas hujusmodi super nullitate professionis, tam a regulari professo, quam a religione intra quinquennium in judicium deductas, et a superiore regulari, et ab ordinario loci simul cognoscendas esse.

Cum item quinquennium , intra quod admittitur reclamatio adversus professionem, sancta synodus computandum voluerit *a die professionis-,* cumque potior, atque communis causa, quæ pro nullitate professionis adduci solet in metu consistat; metus autem per totum quinquennium, atque etiam ulterius, aliquando perseveret; quæsitum fuit an ubi de metu agitur, initium quinquennii desumendum sit ab ipso die professionis emissæ, an vero a die, quo professus liberhm reclamandi facultatem habere cœpit. Eadem vero Congregatio declaravit, in utroque pariter casu concessum quinquennii tempus a die emissæ professionis esse computandum.

Ad idem pariter quinquennium pertinet alia agitata quæstio , an scilicet prædicti ordinarius, et superior regularis cognoscere possint causas nullitatis professionis etiam post ipsum quinquennium , ubi nempe professus intra illius decursum reclamaverit, sed judicium prosequi deinde neglexerit, aut nequiverit. Decretum est autem ab eadem Congregatione coram præfatis judicibus a Concilio memoratis agendam esse causam, etiam post elapsum quinquennium, dummodo satis constet, eam intra praescriptum tempus a reclamante serio intentatam fuisse.

4o JM-

De ipsis autem judicibus pro hujusmodi causarum cognitione a sancta synodo designatis per ea verba : *coram superiore suo, et Ordinario* ; complures similiter mota» sunt

quœstionüs, quæ majori eorunidem verborum ehiridationi causam dederunt. Et primo quæsifiim fuit, quisnam censendus esset superior regularis in casu, 0l ad effectum do quo agitur, utrum scilicet provincia* rector, an generalis ordinis moderator : Congregatio autem ejusdem Concilii interpres dclinivit esse superiorem localem, nimirum abbatem , vel guardianum sive priorem, aut alio quocumque nomine nuncupatum præpositum, seu rectorem illius monasterii, aut ccenobii, in quo reclamans professionem emisit; cum nempe, qui hujusmodi monasterii, aut cœnobii regimen exercet, quo tempore causa super nullitate professionis in judicium deducitur. Quæsitum item fuit, quisnam moninlium proprius superior dicendus sit ad effectum judicandi una cùm ordinario de eorum professionis nullitate. Responsum fuit, quod si agatur de monialibus ordinario loci immediato subjectis, tunc, quum nullus sit earum superior regularis, solus ordinarius judicat de professione reclamantium intra quinquennium ; Si vero moniales regularium regimini subsint, tunc hujusmodi causæ judicandæ sunt ab ordinario loci simul, etasuperiore regulari; ab eo nimirum, cui concreditum est universum monasterii regimen, non autem a confessario regulari monialium. Dubitatum est etiam, utrum superior regularis jus suum cedere possit ordinario loci, cique permittere ut in hujusmodi causis solus procedat, et judicet; id autem prædicta congregatio fieri posse negavit; permisit tamen superiori regulari, ut si judicium assumere nolit, aut non possit, alium subrogare valeat, vel regularem, vel etiam ecclesiasticum sæcularem juris canonici peritum, qui una cum ordinario judicis partes exerceat. Denique quaesitum fuit, si forte Ordinarii, et superioris regularis judicia inter se discrepantia extiterint, quodnam ex ipsis alteri prævalere debeat. At in hoc casu responsum fuit, causam ipsam ad Apostolicæ sedis judicium devolutam censeri.

Quum vero inter capita nullilalis professionem regularem irritantia, unum etiam aduumerctur, si nempe aliquis professionem emiserit in cœnobio ad novilioriun institutionem minime destinato, in iis tamen locis, in quibus ree. mem. prædecessor noster Clemens Papa NHL decreta de regularibus a se edita vim habere mandavit; si quis ex hoc capite professionem a se faciam 'mira quinquennium impugnare voluerit, aut etiam si religio intra idoni quinquennium postulaverit alicujus professionem ex hujusmodi capito irritam declarari ; decretum extat a fel. record. Urbano Papa VIII. altero prædecessore nostro justis, gravibusque do causis, ac de. consilio præfatæ congregationis concilii Tridenlini interpretis, editum die 5. Januarii 1636. incipiens *Ad occurrendum*, quo statutum fuit hujusmodi causas ad eamdom congregationem privative pertinere. Hæc sunt potiora in genera decreta ex regestis prælaudalæ congregationis excerpta, quæ licet alias a prædecessoribus nostris Romanis pontificibus Apostolica auctoritate non semel approbata fuerint et confirmata; nos tamen eadem præsentium litterarum tenore, atque auctoritate simili; novo approbationis eteonfirmationis nostræ robore communimus, atque ab omnibus, ad quos spectat, seu respective spectabit in postorum pro regula haberi, ac plenariæ exeeutioni demandari praecipimus.

Quibus ita constitutis, firmataque pertinentia causarum, quæ intra quinquennium a die professionis emissæ adversus illius validitatem introducuntur; consequens est, ut et ca indicemus, quæ de ordine ac methodo in hujusmodi judiciis servanda, a majoribus sapienter constituta sunt, tum ea proferamus, quæ nos ipsi opportune addenda censuimus, quæque pari auctoritate, ac præsentium litterarum vigore perpetuis futuris temporibus servari volumus, et mandamus. Jam de ipsa hujusmodi causarum introductione notum est decretum ejusdem concilii Tridentini cit. sess. xxv. cap. 19. *de Regular.* « Ut si quis, antea, habitum sponte dimiserit, nullatenus ad allegandum quamcumque causam admittatur, sed ad monasterium redire cogatur, et tamquam apostata puniatur : interim vero nullo privilegio suce religionis juvetur. » Ex quo sequitur regularem postulantem judicium fieri de sua*. professionis nullitate , ab ipso judicii limine repelli, nisi constet eum in religionis suffi claustris morari et habitum regularem resumpsisse,si ipsum antea deposuerit.

De probationibus vero, licet non ignoremus, apud superiores regulares, ordinariosque locorum usu receptum fuisse, in re tanti momenti, judicia sua fundare in extrajudicialibus, atque attestationibus ; quantumvis juramento firmatis, quæ *ad perpetuam* dicuntur; hoc tamen de cætero usurpari prohibemus; volentes, atque districte mundantes, Judicium in- «uibm iu‹ncü" '

ut ad astruendas probationes in hujusmodi causis necessarias verus, et judicialis processus omnino conficiatur, in quo, et articuli exhibeantur ex parte illius qui adversus professionem agit ; et interrogatoria dentur ab ea parte, quæ stat pro ipsius professionis validitate : et testes tam super articulis, quam juxta hujusmodi interrogatoria examinentur, utque hac forma non servata, processus ipse , et sententia dependentor ab eo prolata, insanabili nullitatis vitio corruere censeantur; salva etiam dispositione juris communis quoad alia nullitatis capita, si quæ forte in ipsa processus compilatione intervenerint.

Sub eadem pœna nullitatis decernimus, atque statuimus, ut in hoc judicio citari, aut audiri debeant tum defensores monasterii, seu cœnobii, in quo professus vota religiosa suscepit, tum ipsius professi consanguinei, sive propinqui, sive alii quibus bona sua donavit, aut cessit; uno verbo omnes, quorum interest illius professionem sustineri ; inprimis autem ii citentur (si superstites fuerint) qui judicati erunt tamquam auctores, aut complices metus eidem incussi, ut votis invitus se obstringeret. Quemadmodum vero

Defensor P«offirio* Jepniaridns, juna dispositia pro mitrinwuii.

citata constitutione nostra, quæ incipit, *Dei miseratione,* decrevimus, ut in singulis dioecesibus ab ordinario deputari deberet aliquis probitate, ac doctrina commendatus, cujus officium esset in causis matrimonialibus in judicio stare pro validitate matrimonii; ita nunc omnibus et singulis locorum ordinariis committimus et mandamus, ut personam aliquam similibus qualitatibus præditam in suis respective diœcesibus eligant, cui *Defensoris professionum* munus imponant; utque huic omnia demandata, injuncta, et respective applicata esse censeantur quæcumque nos in præcitatis litteris de matrimonii defensore statuimus ; nos enim eadem omnia, præsentium tenore, ad hujusmodi professionum defensores expresse extendimus et respective applicamus, et quoad istos pari modo locum habere decernimus.

CtijujMpcn- ' deieai?

Id solum peculiariter pro defensore professionis in præsentibus statuentes, ut scilicet quidquid pro ipsius honorario, aut mercede, sive pro expensis in defensione causæ occurrentibus eidem praestandum esse judex prudenter arbitratus fuerit, id omne ab illis exolvi debeat, quibus a professo renuntiata fuerunt bona in religionis ingressu dimissa; si vero hi non existant, aut si professus nihil renuntiandum habuerit, ipsa religio, quatenus ex illis sit, quæ temporalia bona possident ad hujusmodi solutiones teneatur. Si autem nec adsint bona renuntiata, nec ordo regularis de quo agitur, quidquam possideat, tunc defensori professionis -atisfiat ex pecuniis mulctariim illius tribunalis , in quo causa agitata fuerit, sive alterius , prout in aliis prædictis litteris nostris de matrimonii defensore statuimus.

Lata demum sententia a superiore regu- DefaueH-
lari, et ab ordinario loci, si ea pro validitate professionis pronuntiata fuerit, neque professus appellationem interponat, causam lu',M"i[t-
finitam esse non dubitatur. Sivero professus ad judicem secundæ instantiæ appellaverit, vel eliam ulterius eadem causa retractanda fuerit, in omnibus hisce judiciis volumus similiter defensorem professionis ex officio deputatum intervenire, eodem proreus modo, quo in citata constitutione decrevimus, defensorem matrimonii, in secunda i ulteriori instantia, judicio semper adesse ; Ac sicuti præterea statuimus hujusmodi defensoris partes esse a sententia judicis primæ instantiæ pro matrimonii nullitate lata ad ulteriores instantiæ judicem provocare; et formam prosequendi judicium in ulterioribus hujusmodi instantiis præscripsimus ; ita porro volumus , ut defensor professionis a sententia in prima instantia pro nullitate professionis edita appellare omnino debeat; atque in secunda , seu ulteriori hujusmodi causarum revisione, eadem omnia volumus observari, quæ pro causis matrimonialibus in eadem constitutione mandavimus.

Quemadmodum denique legitimas pœnas t'aie* «caibidem *constituimus* adversus *eos* , qui post unicam obtentam sententiam pro prioris pniuuecexe-
matrimonii nullitate, sive pendente appella- «'>ic-fuca-
tione, sive ea per incuriam, aut fraudem defensoris non interposita, ausi fuissent novas nuptias contrahere; atque decrevimus nemini licere ad altera vota transire, nisi duæ saltem sententias conformes pro nullitate prioris matrimonii emanaverint; ita si quis in ordine regulari professus post unicam sententiam favore nullitatis professionis pronuntiatam, sive pendente, sive omissa culpabiliter appellatione, e claustris exire, a religione discedere, quodque magis est, habitum regularem abjicere praesumpserit; volumus, atqne statuimus, omnibus eum pwius, atque censuris a sacris canonibus, et a constitutionibus Apostolicis contra apostatas

latiS atque sancitis, subjacere, et obnoxium esso; decernentes pariter in hujusmodi causis de professionis nullitate, liberum professo non esse a religione migrare; nisi duas saltem obtinuerit sententias conformes, quibus ab eo emissa professio nulla, et irrita declarata fuerit.

Et primæ quidem instanlire judices super validitate professionum, qua' intra quinquennium judicialiter impugnantur, ul supra dictum est, superior regularis, simulque ordinarius loci esse debent. Si vero eædem causa in secunda, aut ulteriori instantia sunt discutienda, statuimus, inhærentes antiquis quibusdam sape dictæ congregationis cardinalium concilii Tridentini interpretum decretis, quæ paritor tonore præsentium approbamus et confirmamus, utcausæ hujusmodi ad eos judices devolvantur, ad quos de jure aliæ omnes causæ ecclesiastica post sententiam ordinarii in gradu appellationis respective devolvuntur; ita tamen, ut hi quoque judices, siculi ordinarius in prima instantia una cum superiore regulari processit, sic et ipsi procedere, et judicare debeant una cum superiore régulai i, non quidem illius monasterii in quo reclamans professus est, sed alterius monasterii ejusdem ordinis in eorum civitate, aut dioecesi existentis, vel eo non estante, cum superiore vicinioris monasterii ejusdem pariter ordinis, seu cum alia persona ecclesiastica , cui juxta promissa, superior ille, ad quem pertinet, suas vices ad hunc effectum delegavcrit. Si autem hujusmodi causæ in secunda, aut ulteriori instantia ad sedem Apostolicam devolvantur, et a prædicta congregatione Concilii, sive ab altera super consultationibus episcoporum, et regularium, aut denique ab auditorio rota;, ut respective assolet, discutienda fuerint; nullus erit locus ad judicandum superiori regulari, qui neque tunc ad ferendam sententiam admittitur, quum ab eadem congregatione Concilii juxta relatum superius Urbani prædecessoris decretum, examinanda fuerit, etiam intra quinquennium, validitas professionis ex eo capite impugnatae, quod facta fuisse asseratur in monasterio, aut coenobio religionis tironibus instituendis minime addicto.

Aii»nen· 'djudirjT dmenS* Nontnmen apud sedem am'

Hactenus de judiciis super nullitate professionis, quæ intra quinquennium a die ipsius professionis emissæ introducuntur; de quibus hoc etiam declarando decernimus, ut quæcumque in superioribus statuta sunt, ca omnia locum habere, et observari debeant etiam in coria S. R. E. cardinalis nostri etRomani pontificis pro tempore in Urbe ejusque districtu vicarii in spiritualibus generalis; quoties hujusmodi causas intra idem quinquennium in ipsius tribunali ordinario judicandas esse contingat. Jam vero videndum est de ejusdem generis causis, quæpost elapsum quinquennium hujusmodi in judicium adducuntur.

Porro quum sancta Tridentina synodus, post quinque annos ab emissa professione transactos, omnem aditum ad reclamandum professis interclusum esse sanxisset per ea aperta verba superius relata : *Non audiatur, nisi intra quinquennium a dieprofessionis;* adeo inhærendum hujusmodi sanctionis litteræ duxerunt majores nostri, ut sub pice mem. prædecessorc nostro Gregorio PapaXIII. decretum fuerit, ac voluti pro regula statutum, nullius causæ introductionem super nullitate professionis, elapso quinquennio , admittendam esse; etiamsi professio per vim, et metum facta diceretur, atque probari vellet, hujusmodi vim, et metum toto quinquennii tempore permansisse. Verba decreti die 3. Martii anni 1598. editi, quæ habentur *Decretorum congregationis Concilii* Tomo ix. fol.55. hæc sunt : « Gregorius XIII. ex sententia congregationis Concilii declaravit, eos , qui per vim, et metum se religionem professos praetenderent, nisi intra quinquennium reclamaverint,eo elapso , non esse audiendos, tametsi allegarent, vim , et metum semper durasse. »

p«i 0Xii„''. oiianj**.

At vero procedentibus temporibus, non sine justis gravibusque causis, ut plane persuasum habemus, inductum fuit, ut admitterentur instantia pro *restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii.*

De quibus tamen judicium facere ad Apostolicam sedem semper privative pertinuit sive ex parte professi, sive ex parte religionis instantiæ hujusmodi proponerentur, ac licet ipsa reclamatio ob impedimentum per totum quinquennium perseverans dilata fuisse diceretur. Hoc enim remedium restitutionis in integrum , extraordinarium in jure vocatur, cujus concedendi facultas judicibus inferioribus competere nequit, non obstante quacumque contraria consuetudine ctiain immemorabili, aut quolibet asserto privilegio; ut patet ex compluribus in eamdem sententiam decretis ejusdem congregationis concilii Tridentini interpretis, quæ

λ κ l·ı "'jjj/f iniegn®.

recensita fuerunt in decreto edito die 24. Septembris anni 1740. in causa *Sicula reilitutionis in integrum,* quod a nobismetipsis die 28. ejusdem mensis, et anni approbatum et confirmatum fuit, quodque iterum præsentium tenore approbamus, et confirmamus; reservato nobis, et successoribus nostris Romanis pontificibus jure concedendi Ordinariis, et superioribus localibus in quibusdam peculiaribus casibus facultatem examinandi etiam causas restitutionis in integrum , ac super ipsis pronuntiandi, antequam ad sententiam ferendam super professionis validitate, aut nullitate deveniant; ut non semel ex Apostolicæ sedis dispensatione factum fuisse non ignoramus.

Aɳtiqîî praxis Concedendi rc=lilotiones in inlcgrum.

Hujus autem judicii methodus diversa quondam fuit ab ea, quæ in præsentiobservatur. Antiquis enim temporibus, visa probabili ratione, seu fumo , ut aiunt, causarum restitutionis in integrum, ea ab Apostolica sede concedebatur, nimirum facultas indulgebatur reclamantibus adversus professionem , ut licet elapsum esset quinquennium , nihilominus de illius nullitate coram judicibus competentibus actionem promovere possent; pro cujus judicii instructione deinceps a superiore regulari, et ab Ordinario loci legitimus conficiebatur processus, atque sententia super validitate, aut nullitate ferebatur. Quæ sane methodus si hoc etiam tempore in usu esset, oporteret nos eorum præcipue, quæ ad hujusmodi judicium consequentia sunt rationem habere ; ac providere , ne unius tantum sententiæ vigore professiones regulares dissolverentur. Sed alius hodierno tempore est ordo, qui in præfatis congregationibus, seu tribunalibus, pro concedenda restitutione in integrum adversus lapsum quinquennii observatur ; nam priusquam super eo quidquam decernatur, committitur Ordinario loci, et superiori regulari ut processum conficiunt ; eoque demum transmisso , proponitur dubium super concessione restitutionis in integrum , idque non mi ms accurate, ac severe examinatur, ac si dubium propositum esset super ipsa validitate , aut nullitate professionis. Si autem petitu in integrum restitutio concedatur, tunc Ordinario, et superiori locali committitur ut sententiam proferant super controversa professionis validitate Sed quamvis in hujusmodi commissionibus plena ipsis relinquatur facultasjudicandi sive pro validitate, sive pro nullitate professionis, proutipsis justum visum fuerit, usu tamen compertum est, quod, quum iidem satis noverint quam diligenti, et gravi judicio apud sedem Apostolicam discussae fuerint causae, propter quas restitutio in integrum concessa fuit; viso duntaxat hujusmodi concessionis rescripto, nec ulteriori instituto examine, ad ferendam pro nullitate professionis sententiam ut plurimum sine dubitatione procedunt.

Sententia jodicom ordiikrionim plenimqiio cotifnrinet lunt jucicio luper rcciitullono In integrum.

Accuratum hujusmodi examen causarum restitutionis in integrum apud Romane curiæ judices in more positum, non modo non immutare intendimus, verum etiam approbatione nostra singulis, ad quos pertinet, magnopere commendatum ab ipsis in posterum observari volumus, ac jubemus; hoc tamen addito, ut in commissionibus, quæ diriguntur superioribus regularibus, etOrdinariis locorum pro conficiendis processibus, iisdem sub pœna nullitatis actuum injungatur, ut in omnibus procedere debeant cum interventu defensoris professions : ad quem nimirum pertinebit interrogaluna dare, juxta quæ examinari debebunt testes, aliaque ad officium sibi impositura pertinentia diligentissime præstare. Itera volumus. ut in ipsa propositione dubii super concessione restitutionis in integrum, tam in præfatis cardinalium congregationibus concilii Tridentini interpretationi, et episcoporum, ac regularium consultationibus præpositis, quam in auditorio rotæ, aut in quacumque congregatione peculiariter forsan deputata,subsimili nullitatis pœna, defensor professionis, abeo, qui tribunalis caput est deputatus, expensis eorum, de quibus supra, semper et in omnibus actibus in *judicio stare debeat* ; neque solum in prima hujusmodi dubii propositione, sed etiam in ulterioribus, quatenus reclamans in prima rejectus ad novam audientiam admittatur. Denique, ut pro fruendo beneficio restitutionis in integrum unica favorabilis resolutio nequaquam sufficiat, nisi ea per secundam conformem, iterato causæ examine, auditoque semper defensore professionis confirmata fuerit; quemadmodum in altera constitutione nostra præsentis initio allegata, de causis super nullitate matrimonii constituimus; Nos enim præsentium tenere decernimus, ac sub pœnis adversus apostatas sancitis districte prohibemus. ne quis sub clypeo unicæ resolutionis pro concessione restitutionis in integrum obtentæ, e religionis claustris migrare, inultoque minus habitum regularem deponere audeat.

Qnimaiiire» nm ‹k'bwi. seu prœsiiin/d : qnum *fid prædictas* pœnas declinandas, et altera resolutio sub reslilu- (ionP in iniegrnni priori consentanea, el sententia super nullilatc professionis a superiore regulari, et ob ordinario ferenda expectari omnino debeant; nec nisi per hujusmodi sententiam a prædictis judicibus, præviis dnabus resolutionibus pro concessione restitutionis in integrum legitime latam, judicium absolutum censori queat.

Pπμπβκ- £“«i™i« ι*ηίη·i· Quæ omnia si ita observabuntur, ut a nobis constituta sunt, utque omnibus ab quos pertinet, ac pertinebit in posterum sedulo observanda, et implenda a nobis præscribuntur, et enixe inculcantur ; profecto non dubitamus, quin multo rariores in posterum fulurae sint instanti®, eteontentioneseorum, qui vel intra quinquennium a dic professionis emissæ; vel etiam eo elapso, susceptum religiosæ vitæ institutum relinquere admittantur. Ad hoc autem certius obtinendum magnopere contulerit, si a superioribus quoque regularium ordinum in novitiorum admissionibus ea observabuntur, quæ et in eorum constitutionibus, et in decretis fel. record. Clementis Papæ VIII. prædecessoris nostri statuta sunt, quæque omnia ab ipsis plenissime observari et impleri, Nos pariter ipsis præcipimus ac jubemus ; tum etiamsi ipsi minus facile consensum suum præbebunt, ut admittantur ad professionem tyrones, sive qui ætatem quidem a Concilio præscriptam compleverint, at non ad eam pertingerint, quæ a constitutionibus ordinis statuta est, sive illi, qui licet annum novitiatusexpleverint ad normam Concilii, adhuc tamen ulterius in eo manere deberent, juxta præscriptumsuarum peculiarium constitutionum, multoque magis ii, qui nec per integrum annum, sed per octo, aut sex menses duntaxat tirocinium posuerunt : ac demum si ipsi superiores haud se interponent, neque curabunt, ut professi ante legitimam ætatem ad ordines sacros promoveantur. Quæcumque enim, sive in sacris canonibus, aut pontificiis constitutionibus, sive in peculiaribus ordinum statutis, circa præmissa provide constituta sunt, non parum habent momenti ad religiosam vocationem in hominum cordibus stabiliendam, et ad cohibendam versatilem animorum mobilitatem, quæ ut plurimum aut sola, aut potissima causa est, qua professi adducuntur, ut vota, quibus obstricti suut, irrita declarari cupiant. Neque vero Apostolica sedes ullas unquam dispensationes in præmissis concedere consuevit, nisi prævio assensu, aut etiam accedentibus precibus superiorum regularium, quibus nempe requum ct necessarium est fidem adhiberi in expositione causarum, quas urgere asserunt pro concedendis dispensationibus, qua? petuntur. Illud autem nullo modo ferri, aut probari potest, quod tamen apud plerosque invaluisse constat, ut scilicet reclamantibus adversus professionem sive intra quinquennium, sive postejus decursum, superiores ipsi contradictores sese non exhibeant, aut etiam aperto suffragentur; ex falsa nimirum opinione quod religiosorum virorum societate indignus censendus sit, quicumque ab ea discedere exoptat; quoique ex inutili monacho, utilis fortasse clericus sæcularis existera possit. Nunquam enim licitum est justitiam deserere aut prodere, quæ jubet omni ratione sustineri actum adeo solemucm , ct natura sua irrevocabilem, in quo perficiendo, una cum professo, ipsa quoque religio intervenit.

bojotaervanflu anonum.censti- ‖ri^Xwn“ | I I I H

Ad prædictum finem praeterea quam maxime proderit, si ct ecclesiastici præsules, et judices debitas officii sui partes explere non prætermittent. Ecclesiarum quidem præsules si anathemati subjectos declarabunt omnes, et singulos cujuscumque qualitatis conditionis, et dignitatis fuerint, qui Virgines, aut viduas, seu alias quascumque mulieres invitas, praeterquam in casibus in jure expressis, coegerint ad ingrediendum monasterium, vel ad suscipiendum habitum cujuscumque religionis, vel ad emittendam professionem ; juxta sanctionem sacræ Tridentinæ synodi sess. xxv. ca. 18. *de Be/jul.* ubi etiam pares censuræ statuuntur adversus eos, qui in hujusmodi factis consilium, auxilium vel favorem dederint; ac si omnes similiter, quotquot ausi fuerint compellere viros ad ingrediendam religionem, et ad vota profitenda, justis, gravibusque poenis afficient. Judices vero , si falso ante omnia deposito praejudicio, quo nonnulli arbitrantur latissimam viam, quoad fieri potest, apcriendam esse iis, qui inde migrare cupiunt, ubi invito animo commorantur, ad exactam justitiælancem expendent, et numerum el qualitatem testium, qui ad comprobandam nullitatem professionis inducuntur, et vim majorem a minori, metum gravem a levi, debilem a constantiori sexu, interclusam a permissa reclamandi facultate discernent,

«na» omnisut»

aliasque omnes circumstantias sedulo animadvertent, quæ in hoc toto rerum genere ab auctoribus considerari solent.

Itaque prædictis omnibus, et singulis gravissime denuntiamus, districteque præcipimus, ut in cunctis quæ ad eorum officia pertinent, a justitiæ tramite, et a præscriptis sibi legibus ne minimum quidem discedant; ac meminerint, omnium, quæcumque gesserint severissimam sibi rationem, tum apud divinum judicem, tum apud homines reddendam fore. Nos vero, si Deo placuerit valetudinem nobis cum vita servare, non parum °p®ræ conferre intendimus, quo planius, atque facilius de causis hujus generis ab ipsis in posterum judicari valeat. Si quidem nobis propositum est cum consilio delectorum virorum ›n theologica, et canonica facultate praestantium nonnullas quæstiones accurate examinare, ac dirimere , quæ variis scriptorum opinionibus jactatæ, et varias species induentes, juxta diversas occurrentium casuum circumstantias ancipites, atque sollicitos detinere solent judicantium animos ; ut nobismetipsis in minoribus olim constitutis non semel evenisse meminimus, quum pro munere secretarii præfatæ congregationis cardinalium conc. Trid. interpretum, hujusmodi causas ad regulam juris exigendas præ manibus haberemus. Ejusmodi sunt exempli causa quæstiones : Utrum professio quamvis initio nulla fuerit, per subséquentes tamen actus convalidetur : quinam sint actus ex quibus hujusmodi convalidatio, seu ratificatio inducatur ; et quid momenti habeat ad hunc effectum susceptio sacrorum ordinum *titulo religiosæ paupertis.* Præterea si quis forte ante legitimam ætatem ignorans professionem emiserit, et in ea ignorantia per plures annos in religione permanserit, seque valide professum existimans, ea omnia, quæ professorum sunt una cum sociis præsliterit, an hic deinde intelligens, qua ætate vota emiserit, non obstantibus actibus veri professi a se gestis, adhuc præfatæ ignoranti® præsidio, actionem habeat ad reclamandum adversus professionem a se factam : an vero talis ignorantianihileidem suffragetur, quo minus professionem initio nullam per subséquentes actus ratam habuisse censeatur. Item an professus, qui in professionis actu impedimentum aliquod, sive defectum occultavit, de quo interrogatus fuit, addita declaratione ad formam constitutionum, quo scilicet religio ipsum cum hujusmodi defecfu, aut impedimento forsan occultato admittere non intendebat; an inquam, talis professus, qui religioni dolum struxit, ejusmodi commodum ex propria fraude desumere possit : ut validitatem suæ professionis ex eo capite impugnare valeat. Denique, an ullam vim habere debeat in foro externo ad suadendam judici nullitatem professionis, quod reclamantes professi asserere sæpe non dubitant, se in proferendis religiosis votis, mentem servasse alienam a proposito se obligandi. Hæc omnia aliaque similia in hujusmodi judiciis frequenter occurrentia, et in utramque partem hactenus disputata, tum nostro, tum aliorum, quos, ut supra diximus, in consilium advocaturi sumus, diligenti studio, Deo adjuvante, explanare deliberaverimus.

Doyariu ScSc- γωs Τμ κ π μ instituetur,

Interim présentes litteras, cum omnibus, et singulis in ipsis decretis, atque statutis firmas, validas et efficaces existera, ac perpetuo fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ac ab illis ad quos spectat, et pro tempore quandocumque spectabit in omnibus, et per omnia plenissime et inviolabiliter observari volumus, et decernimus. Sicque, et non aliter per quoscumque judices ordinarios, et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, prædictasque S. R. E. cardinalium congregationes generales, et particulares, aliosque ejusdem S. R. E. cardinales, etiam de latere legatos, et S. sedis nuntios, aliosve quoslibet quacumque præeminentia, auctoritate, et potestate fungentes, et functuros, sublata eis, et eorum cuilibet, quavis aliter judicandi, et interpretandi facultate, ubique judicari et definiri debere; ac nullum, irritum et inane, si secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter, vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus, tam causarum forsan ad hunc diem introductarum pendentia, quas quidem causas, in quibuscumque statibus et terminis de præsenti reperiantur, juxta superius præscripta omnino tractari, judicari et definiri debere expresse decernimus ; quam nostra, et cancellari® Apostolicæ regula de jure quæsito non tollendo, aliisque Apostolicis, ac in universalibus, provincialibus, et synodalibus conciliis editis, generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, decretis quoque , et resolutionibus a præfatis cardinalium congregationibus, sive ab auditorio rolæ prædicto, aut

aliis^ribfliumngne jndibilms, cl tribunalibus alias forsan, cl aliter factis, conditis et emanatis,· necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alio roboratis, statutis, privilegiis, exemptionibus, et induitis, otium in corpore juris clausis, aut litteris apostolicis, quibusvis personis, collegiis, locis, ordinibus etiam militaribus, congregationibus, societatibus, et institutis, etiam societatis Jesu, et S. Jo. Jerosolymitani, aliisve quibuslibet specifica, et individua mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, et formis, et cum quibusvis etiam clausulis, et decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, et irritantibus in genere, vel in specie, etiam motu simili, et de Apostolicæ potestatis plenitudine, seu consistorialiler, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac pluries confirmatis approbatis et innovatis. Quibus omnibus, et singulis etiamsi pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica, et individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda foret, illorum tenores, formas, causas et occasiones præsentibus pro plene, et sufficienter expressis, et exactissime servatis, et specificatis respective habentes, illas alias in suo robore permansuris hac hac vice duntaxat, et ad præmissorum effectum plenissime, et amplissime motu pari derogamus, et derogatum esse volulumus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus insuper, et eadem auctoritate prædicta mandamus, ut cædem præsentes, et in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiam prætendere valeat, ipsas præsentes, seu earum transumpta ad valvas ecclesiæ S. Joannis in Laterano, et basilicae principis Apostolorum de Urbe, necnon cancellari» Apostolicæ, curiæquo generalis Innocentianæ in monte Citatorio, et in acie campi Floræ per aliquem ex cursoribus nostris, ut moris est, publicari, et affigi, sicque publicate, et affixæ, omnes et singulos,quos concernunt, seu concernent in futurum , perinde afficere et arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimate, et notificatæ fuissent.

Utque earumdem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publice subscriptis, ac sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitute munitis, eadem prorsus fides tam in judicio, quam extra illud ubique locorum habeatur, quæ ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibitæ, vel oslensœ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, approbationis, voluntatis, mandatorum, statutorum decretorum et declarationum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, et beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1748. quarto nonas Martii Pontificatus Nostri anno octavo.

I). Cardinalis Passionem.

J. Datarius.

VISA DE CURIA.

J. E. Eugenius.

I. C. Boschi.

Loco Plumbi.

CONSTITUTIO

SS. D. N.

BENEDICTI PAPÆ XIV.

Super designatione Confessoriorum extraordinariorum pro Monialibus.

BENEDICTUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Pastoralis curæ nobis imposite munus , hanc, inter alias , sollicitudinem a nobis, ut pupillorum animis in afflictione, et angustia constitutis opportuna solatia, ac remedia afferre non negligamus, quorum ope interiorem conscientiæ tranquillitatem recuperare, aut conservare valeant, sine qua impossibile est debitam omnipotenti Deo servitutem ala-

cri, et prompta affectione exhibere ; Hujusmodi angoribus et afflictionibus, confici passim constat religiosas mulieres in claustris degentes, quibus certus, et unicus sacramenti pœnitentiæ minister a monasterii prælato ad tres; ut minimum, annos designari solet, cui, si aliquando , præ pudore, vel alia quapiam de causa, non omnes conscientiæ suæ recessus aperire audeant, atque adeo confessionis integritati detrahere incipiant, in barathrum perditionis æternæ seipsas misero conjiciunt. Quod sane haud raro evenire, satis nobis exploratum, atque compertum est, tum ex iis, quæ in apostolicæ pœnitentiariæ officio tractari vidimus, dum olim in minoribus constituti plurium annorum spatio munus doctoris in decretis in eodem officio sustinuimus ; tum etiam ex iis, quæ in episcopalis Anconitanæ primum, deinde in metropolitanæ Bononiensis ecclesiæ regimine frequenti usu cognovimus; tum demum ex his, quæ sæpius ad nos in Petri cathedra octavum jam annum, Dei miseratione residentes deferri contingit, sive ex parte diversarum hujusmodi monialium, quæ animarum suarum angustias paternis oculis nostris identidem subjicere coguntur, sive ex parte Ven. Fratr. nostrorum ecclesiarum Antistitum, qui nobis earumdem monialium in suis diœcesibus existentium calamitates, ex præallogata causa ortas, aut viva voce, aut per litteras non semel repræsentarunt, ac super ea re Apostolica^ providentiæ opem postularunt. Hinc est, quod nosearum rum specialibus indigentiis per hanc nostram perpetuo valituram constitutionem opportunc prospicere volentes ; non quidem intendimus consultissimam diam, et veteris disciplinæ auctoritate roboratam legem tollere, aut abrogare, qua generaliter statutum esse dignoscitur, ut pro singulis monialium monasteriis unus duntaxat confessarius deputetur, qui sacramentales confessiones universæ earum communitatis excipiat, neque liceat unicuique monialr peculiarem confessarium pro libilo sibi deligere ; sed hoc duntaxat nobis propositum est constituere, ut si quando generalis hujusmodi legis rigor, in peculiaribus casibus, non sine animarum detrimento, aut periculo servari posse videatur ; in promptu sit opportunas dispensationis et indulgentia) remedia occurrentibus necessitatibus admovere.

Firm»remanenieiegede «noordinano·

De ettraordinviii oporluoi'is determilur iofra.

Sane jamdudum S.Thom. Aquinas scholarum princeps Eccfesiæque doctor *tn Supplemento tertio·partie,* q. VIII. art. 4. *adactum,* sive *it quartum Sententiarum* . ex quo commentnrio desumptum est hujusmodi *Supplementum,* hoc superioribus monitum dedit, «·t subditis suis, quibus certum, et unicum confessarium designare solent, haud difficulter licentiam concedant confitendi peccata sua alteri sacerdoti ; propterea quod multi infirmi, et imbecilles animo reperiuntur, qui potius eligerent sinesacramentali expiatione ex hac vita migrare, quam ipsa peccata certo alicui sacerdoti a superiore designato aperire. Jam vero sacrosancti cone. Trid. Patres hanc legem districte sanxerunt, sess. xxv. c. 10. *de Rerpd.* ut episcopi aliique monasteriorum prælati, subjectis sibi monialibus confessarium extraordinarium duabus, aut tribus vicibus in singulos annos exhibere debeant : per hæc verba : « Præter ordinarium autem confessorem, alius extraordinarius ab episcopo, aut aliis superioribus, bis, aut ter in anno offeratur, qui omnium confessiones audire debeat. » Quod quidem non alia de causa præscriptum fuit, quam quia satis constabat nonnullas aliquando moniales esse, quæ nulla ratione adduci possunt, ut aliquod peccatum suum ordinario confessario confiteantur; adeo ut necesse omnino sit alterius confessarii copiam ipsis suppetere, ut apud hunc de peccatis suis integre, rite, atque utiliter confiteri possint. Id ipsum probe animadvertit magnus ecclesiæ Dei sacerdos S. Carolus Borromæus, qui prædicti conc. Trident, absolutionem ope sua plurimum juvit, ejusque exeeutionem, et observantiam in sua Mediolanensi civitate, *et provincia* non sine immensis laboribus, et euris invexit; is enim hac *de re* decrevit; « Præterea superiores ex decreto sacri Tridentini concilii, quot annis idoneum confessorem extraordinarum monialibus sibi subjectis exhibeant, cui curent, ut universœ confiteantur, ut quæ hujusmodi indigent medicina propter aliquem occultum animæ morbum, neque ipsa? eam postulare, aut accipere ab usitato confessore unquam auderent, liberius mederi suis malis possint, ac diaboli laqueos evadere, una cum reliquis confessario novo sua peccata confitendo. ›› Uti legere est in .k7w *ecclesiie Mediolanen.* impressis anno 4599. pag. 53. in editione autem Lugdunensi tom. i. pag. 46.

s«teuiu o. v'T*.. (. *r

femh·

b!'· ler

s. ciroiu.

Porro quicumque conciliaris decreti sensus penitus introspexerit, non modo salutarem illius providentiam facile agnoscet,

«xtraorJ. ωνωλωϋ.

sed et circumspectam ejusdem (equitatam mirari debebit. Superioribus enim tantummodo injungitur, ut duabus, tribusve vicibus infra annum confessarium extraordinarium monialibus exhibeant, Mi, *aut 1er in anno offeratur;* Hujusmodi autem confessarius jubetur carum omnium confessiones excipere quoquot eidem confiteri velint : *Qui omnium confessionis audire debeat.* Neque tamen omnibus. et singulis monialibus præcipitur, ut peccata sua extraordinario sacerdoti confiteantur. Nihil aliud enim requiritur ab omnibus in monasterio, tam, scilicet a superiorissn, cætcrisquc monialibusprofessis, atque noviliis, quam a sæcularibus, quæ vel educalionis causa, vel alio titulo in eodem monasterio cum debitis facultatibus commorantur, nisi ut extraordinario confessario singulæ se sistant, sive ad sacramentalem confessionem apud ipsum, si placuerit, peragendam, sive ad salutaria monita, etiam extra sacramentalem confessionem ab ipso accipienda. Atque ita prudentissime consultum est, ne si moniales aliquae extraordinarium confessarium adirent, aliæ autem coram ipso non compareront, suspiciones, atque obloculiones excitarentur, et illæ quidem censerentur necessarias habuisse causas, ob quas ad extraordinarii opem confugere coaclæ essent; aliæ vero ab hujusmodi necessitatibus, et causis immunes judicarentur. Quam agendi rationem communi doctorum calculo comprobatam san. mem. predecessor noster Clemens Papa XI. edicto suo (quod est XV. in secunda parte ipsius Bullarii) inviolabiliter servari mandaeumdem omnium diœcesum consuetudo recepjt. Nec aliud nobis hac in re addendum superest; nisi, ut verier. fratres nostros ecclesjarum antitistesenixe hortemur, utquamvis Tridentina synodus de solis claustralibus monialibus in promisso decreto loquatur, nihilominus eamdem disciplinæ formam observent, tam cum aliis monialibus, quæ licet clausure legibus minime asirictæ sint, in communitate tamen vivunt, quam cum aliarum quarumcumque mulierum, aut puellarum coetibus, seu conservatoriis, quoties tam illæ, quam istæ, unicum ordinarium pœnitentiæ ministrum a superioribus designatum habeant. Quæcumque enim circa moniales in rigorosa clausura viventes cavenda sunt, eadem in aliis quibuscumque mulieribus, sive regularibus, sive sacculari-bus in communitate, aut collegio degentibus, locum habere possunt; ideoque pari providentia, iisdem remediis arceri, aut emendari debent. Et nos quidem, quum hanc consuetudinem offerendi confessarios extraordinarios bis, aut ter in anno singulis tam monialium non daustralium communitatibus, quam piis aliarum puellarum, et mulierum coetibus, et communitatibus in nostra civitate, et diœcesi Bononiensi induxerimus (qua de re extat. edictum nostrum nu. 56. inter pastorales institutiones italico primum sermone a nobis vulgatas, deindeque in Latinum conversas) omnibus testari possumus, vel potius debemus, uberem spiritualium utilitatum messem nos inde evidenter collegisse.

Oo„oiŋŋ itncninnh-

Poniifucx-βMvi'ŋA'ó-

piL.m ad ctanes mulierum rom-

Dumteiet.

Quum vero super relati conciliaris textus intclligentia nonnullœ quæstiones alias excitatœ, eodemquo jampridem per opportuna sedis Apostolicæ decreta definit® fuerint, operæ pretium ducimus hujusmodi definitiones ab omnibus ad quos spectat, omnino tenendas, atque servandas, his nostris Apostolicis litteris complecti, et auctoritatis quoque nostræ robore communitas, in prodictorum omnium notitiam deducere. Et primo quaesitum fuit ad quem superiorem pertineat extraordinarium confessorem monialibus deputare atque offerre : Sed facilis fuit responsio, quam nos quoque decreto nostro ratam habemus : hujusmodi scilicet deputationem ad eum regulariter spectare, ad quem pertinet confessarii ordinarii electio et depulatio; ideoque episcopus, sive ordinarius loci, qui monialibus sibi subjectis confessarium ordinarium dare consuevit, idem confessarium extraordinarium bis, aut ter in anno ad normam Tridentium sanctionis, eisdem offerre tenetur; prælatus vero regularis, ad quem pertinet ordinarium confessarium subditis sibi monialibus, servata Apostolicarum constitutionum forma, designare et constituere ; ipse etiam eisdem extraordinarium confessarium in vimpræfati decreti, et juxta easdem constitutiones, duobus, aut tribus per annum temporibus exhibere potest, ac debet. Quæ tamen ideo *regulariter* oblinere diximus; quia si episcopus aliquis (quod Deus avertat) adeo bac in re négligeas esset, ut monialibus suis, bis, terve in anno extraordinarii confessarii copiam facere prætermitteret; obtendens, ut moris est, nullam hac de re monialibus ipsis sollicitudinem, aut curam esse ; tunc volumus dii. fil. nostrum S. R. E. cardinalem modernum, et

\mi»i

pro tempore exigtentem majorem pœnitentiarium, statim ac pro parte monialiomhujusmodi requisitus fuerit, ordinarii pastoris negligentiarn supplere debere, earumque monasterio extraordinarium confessarium ex eorum tamen numero, qui ad excipiendas moniales confessiones ab ipso Ordinario loci approbati fuerint, cum omnibus necessariis, et opportunis facultatibus concedere, et deputare. Quod si prælatus regularis eamdem Concilii legem de confessore extraordinario bis, aut ter in anno monialibus sibi subjectis exhibendo similiter implere neglexerit, tunc locus fiet decreto congregationis S. R. E. cardinalium ad ipsius Concilii interpretationem, et executionem auctoritate Apostolica deputatorum, quo scilicet eadem congregatio ad quæstionem ab episcopo Vercellensi propositam die 23. Augusti anni 1631. rescripsit, ut infra : « Episcopus Vercellen. supplicat sibi responderi, an deputatio confessarii extraordinarii monialium regularibus subjectarum spectet ad Ordinarium loci : Sacra congregatio censuitad episcopum non pertinere, nisi in casu negligent!® eorumdem regularium; » ut videre licet *Decret.* lib. XIV. pag. 493. Nec aliter respondit quæstionibus ab episcopis Belgii exhibitis, die 6. Aprilis anni 1647. ut legitur Decret, lib. XVIII. pag. 32. Quæ quidem rescripta, et decreta nôs etiam præsentium tenore, et Apostolica auctoritate in omnibus, et per omnia approbamus et confirmamus.

An moniniiie “ini 'pëaiiiirw eilraonlinem

Quum autem Tridcntina synodus de universa Quidem monialium communitate, ut suPra decreverit, sed nihil de singulis monialibus **statuerit,** ut patet legenti textum citati capitis X. utque etiam jam usque ab anno 1583. judicatum fuit ab ipsa congregatione cardinalium Concilii interpretuin, qui subsequens rescriptum quod extat Decr. lib. IV. pag. 90 : « Sacra etc. censuit, extraordinarium confessorem offerendum non alicui moniali singulariter , sed omnibus monialibus universe, ut omnium confessiones audire debeat; in arbitrio tamen cujusquc monialis esse, ut confessario extraordinario velit confiteri ; » Hinc ortum habuit alterum controversiæ, seu dubitationis caput; an scilicet, ubi jam univers® communitati bis, terve infra annum confessarii extraordinarii copia facta est, et nihilominus aliqua monialis confessarium **peculiarem extra ordinem** sibi concedi petit, an inquam **hujusmodi petitioni** sit indulgcndum. **Id** autem primo loco quæsitum fuit, proposito casu monialis graviter ægrotantis quæ in mortis periculo pro spirituali consolatione postulet alium sacerdotem qui tunc non sit ordinarius monasterii confessor suprema sibi ecclesiastic® pietatis officia, et pœnitentiæ sacramentum ministrare. Huic annuendum facile esse, prædicta congregatio pluries judicavit, ut videre est ipsius Decr. lib. XVIII. p. 322. a tergo, sub die 6. Aprilis anni 1647. et eodem libro pag. 586. die Februarii anni 1649. quæ pariter decreta a nobis præsentium tenore approbantur et confirmantur; ut scilicet episcopi subjectis sibi monialibus in gravi infirmitate constitutis, et id expetentibus, peculiarem confessarium concedere debeant; iidemque etiam idipsum præstent erga moniales regularibus prælatis subjectas, quum aliqua ex il.is a suo superiori regulari hujusmodi gratiam impetrai e non potuerit. In hoc autem casu nihil statuitur de cardinali majore Pcenitentiario non ideo, quia nequeat is pro singulis monialibus idem facere, quod supra diximus eumdem pro toto monasterio facere posse ; sed quia tunc, ob temporis angustias, interclusa præsumitur via recurrendi ad ipsius officium. Quod si nihilominus ipsius adeundi tempus, et modus suppetat; ad eum pertinebit eadem prorsus ratione, peculiaribus supplicantium necessitatibus providere, qua dictum est superius, univers® religiosæ communitati ab ipso consulendum esse.

Qu m

Actum deinde fuit de peculiaribus quibusdarn monialibus, quæ nec corpore infirm®, nec morti proximæ, ordinario tamen ministro confiteri obhrmate recusaet. Istarum quoque animi debilitas commiseranda est, et *sublevanda* ; adeoque, ubi earum reluctantia superari nequeat, confessarius extra ordinem deputandus est, qui earum confessiones peculiariter excipiat. Id vero circa moniales episcopo, sive Ordinario loci subjectas ab ipso Ordinario prostari debet. Quod autem ad illas pertinet, qui regulari regimini subsunt, ad regularem prolatum pertinet servatis servandis, peculiarem ipsis destinaro confessarium ex approbatis ab Ordinario ad confessiones monialium ; vel si sacerdos ille, cui ejusmodi monialis confiteri cupit pro iliis non sit approbatus cum ipso ordinario agendum erit, ut pro excipienda saltem illius monialis confessione, et pro tot vicibus quot expedire judicabitur, eumdem approbet. Sin autem contingat (neque id adeo raruiu est) ut regularis superior ad concedendum hujus-

qu li IBCJra 'JSSSÎ»

cunfe»x>r÷D ordiaauwn.

modi oonfesserium extraordinarium monali communem confessarium recusanti nullo pacto adduci possit; jam huic casui provisum est per decretum anno 1573. a prædicta congregatione Concilii editum, ct a fel. rccor. Gregorio Papa XIII. tunc Apostolicum Thronum obtinente approbatum, et confirmatum, quod nunc iterum confirmationis nostræ auctoritate roboramus. Decreti verba relata lib. I. *Decretorum ipsius congregationis pag.* 66. a tergo, hæc sunt « Monialis per aliquod tempus noluit confiteri confessariis regularibus. Dubitatum fuit, an episcopus Regiensis posset dare dictæ moniali confessorem alterius ordinis regularem, vel sæcularem, cui illa semel, vel pluris confiteatur peccata sua, et a quo absolvi possit. Sanctissimus Dominus Nosler etiam ex sententia congregationis concilii, declaravit, dictum caput decimum ita esse intelligendum, ut etiam possit episcopus concedere confessarium alterius ordinis, vel sæcularem.» Præterea nihil obstat quominus ipsa monialis recursum habeat ad cardinalem majorem Pœnitentiarium, a quo ipsi providendum erit, ut supra dictum est, per depulationem confessarii ex approbatis ad moniales apud quem illa confiteatur.

Qmdpro conwutionc, «i profectu.

Quæsitum denique fuit de monialibus illis, quæ neque ægrotant, neque recusant ordinarjum pœnitentiæ ministrum a monasterii prælato pro universa communitate deputatum ; verum pro majori animi sui quiete, atque ulteriori in via Dei progressu facultatem petunt confitendi aliquoties sacerdoti ad excipiendas monialium confessiones jam approbato. Qua de re non semel nobis in minori statu degentibus accidit, ut cum aliquibus episcopis, aut regularibus monialium superioribus agere debuerimus. Porro in aliquos ex iis incidimus plus nimio severos, qui aspera quadam verborum brevitate respondebant, quod quum moniali postulanti libera fuisset facultas confitendi extraordinario sacerdoti, qui univers» communitati non semel eo anno jam datus fuerat, tunc oportebat eam conscientiæ suæ consuluisse : Quod si oblata commoditate uti noluerat, id sibi imputaret, neque pergeret superiori molestiam afferre, ut peculiarem confessarium extra ordinem ipsi concederet. Nobis autem objicientibus, monialem hujusmodi ad Apostolicæ pœnitentiariæ officium facile recursum habituram, ibique haud ægre impetraturam id, quod ab ipsis superioribus ei denegatum fuisset, iterum constanter respondebant extraordinarium hujusmodi confessarium post impletam ab ipsis erga universum monasterium Tridentini concilii legem, ab alio quidam concedi posse, sed a se nunquam concessum iri.

At vero neque tunc nobis arridebat, neque profecto nunc nobis placet rigida isthæc agendi ratio; Persuasum enim habebamus, adeoque habemus, non solum integræcommunitati, sed singulis etiam monialibus indulgendum esse in iis rebus, quæ juste et rationabiliter petuntur, maxime, quum illæ ad earum conscientiæ quietem ct securitatem conferre dignoscuntur. Neque sane hujusmodi postulationes, aut temere exaudiri, aut sine causa, rejici debere censemus, sed inquirendum in primis esse de qualitatibus tum monialis, quæ confessarium extra ordinem petit, tum confessarii, qui ab ea requiritur; ut utrisque diligenter inspectis, deliberari possit, an illius votis annuendum sil, an non. Si enim monialis ex una parte nuilum det adversæ suspicionis locum, exaltera *æa* vero confessarius non modo legitimam ordinarii approbationem, sed etiam commune probitatis testimonium pro se habeat, nullo modo probare possumus tam firmum hujusmodi prælatorum in renuendo propositum; nec intelligimus, cur post confessarium extraordinarium integræ communitati juxta legem cono. Trid. oblatum, nulla omnino monialibus singulis spes relinquatur obtinendi peculiarem confessarium, cujus consilio et opera justis fortasse de causis indigere se arbitrentur. Non ita sane hac de re sentiebat sapientissimusille animarum rector S. Franciscus Salesius, cujus doctrinæ summam ex illius operibus, tum editis, tum manu scriptis, collectam bon. mem. Jo ; Petrus le Camus episcopus Bellocensis justo volumine complexus est, cui titulum fecit *Spiritus S. Franisci Salesii.* In hujus compendio quo ex Gallico in Italicum sermonem conversum Venetiis anno 1745. pro quarta vice typis editum est, parte XVII. c. vi. aperte legitur, quod, cum Beatus episcopus non ita intelligeret præmissum conc. Trid. decretum, ut vetitum existimaret, confessarium extraordinarium, pluribus etiam, quam tribus vicibus in anno, religiosæ communitati oflerre, quæ quidem sententia plures habet suffragatores, quos refert Diana *in editione coordinata* t. VII. tr. i. res. 348. non solum solebat suis monialibus visitationis Beatæ Mariæ virginis

fieeadudetnih'ri' wonni'i'Îm

quater in anno, videlicet in singulis hebdomadis Quatuor temporum confessarium extraordinarium deputare ; verum etiam earum respective superioribus commendatum reliquit, ut singulis monialibus, quæ non ex animi levitate, neque indiscreta affectionis singularitate, confessarium extraordinarium peculiariter peterent, haud se difficiles in eo concedendo præberent. Nec aliter se gerere consuevit Ven. mem. Gregorius cardinalis Barbadicus episcopus Patavinus. Is enim, ut testatur ıΠiv9 quondam vicarius generalis Joannes Clericatus in Tr. *de Pœnit.* dec. 41. η. 7. et Patrum Tridentinorum decretum quoad omnia monialium monasteria in sua civitate, et diœcesi existentia quotannis reipsaexequebatur, et nihilominus exorari se patiebatur a monialibus quæ aliquando rationabilibus de causis peculiarem pro se confessarium expeterent. Hujusmodi regulis, et exemplis nostram quoque agendi rationem in spirituali monialium regimine conformare curavimus; maximumque utilitatis et quietis fructum nos indo percepisse cognovimus.

Eosdem «enwc*inbal DjrbadiciK.

Pontifex prah!*s"rut E'pcüio-nibwkniPSioi'n'

Quapropter Ven. Fratr. ecclesiarum antistites,atque dilectosFilios quarumcumque reli- 8*osaruin mul,erUU1 rectores hortamur in Domino, et enixe monemus, ut eamdem viam, quoad fieri potest insistere non recusent, et non adeo difficiles se præbeant peculiaribus monialibus ext.aordinarium confessarium aliquando expetentibus; quin potius nisi aut monialis postulantis, aut confessarii requisiti qualitas aliter faciendum suadeat, earum justis precibus obsecundare studeant; illud cogitantes, quod etsi liberum sit cuilibet moniali cardinalem majorem poenitentiarum adire, cui ea in re facultas cumulativa cum omnibus locorum ordinariis a Romano pontifice tribuitur; nihilominus ea est aliquando necessitatis urgentia, ut remedium quod de longinquo petendum est, non satis tempestive adveniat. Et quamvis etiam quoiumlibet negotiorum expeditiones, quæ in officio pœnitentiariæ Apostolicæ fiunt, ab omni vel minima pecuniæ solutione inviolabiliter sint immunes ; non omnibus tamen monialibus facile est invenire, qui earum negotia in urbe procurare velit, et possit.

diniriiin KeDer'

Jam vero postrema superest quæstio, nimirum de qualitatibus confessarii extraordinarii, qui vel pro universa monialium communitate, vel pro aliqua moniali peculiariter deputari debeat. Porro nullo unquam tempore dubitatum fuit, an in hujusmodi sacerdote ætatis maturitas, morum integritas, prudentis lumen requiratur, quas quidem dotes in eo, qui ad hujusmodi munus adhibetur, necessarias esse, omnes fatentur. Sicutetiam minime dubitatur, quin idem ab ordinario loci specialiter pro monialibus approbatus esse debeat, quum hujusmodi approbatio ex Apostolicarum constitutionum lege omnino requiratur non solum in omnibus tam ordinariis, quam extraordinariis confessariis, qui monialibus, etiam regularibus subjectis, ab earum respective superioribus deputantur; sed etiam in iis, qui a cardinali majori pœnitentiario conceduntur etiam Apostolica sede vacante, quo nimirum tempore amplioribus is pollet facultatibus, ut videre in nostra constitutione super illius facultatibus edita, quæ est 95. in T. i. Bullarii nostri, ubi paragraphe 54. eidem conceditur, ut, vacante Sede, « Monialibus confessarios extra ordinem valeat deputare, si eos ex aliqua rationabili causa polierint pro earum libitu inter approbatos ab Ordinario ad audiendas monialium confessiones eligendos. » Quamobrem ad id duntaxat redacta est controversia, an scilicet e clero sæculari an vero e regulari eligendus sit hujusmodi confessarius ;tum inter regulares an assumi possit ex quolibet alias permisso, an vero semper deputari debeat ex ipso ordine prælati regularis ad quem monasterii regimen spectat.

An «fepuuiuid»-urfu»e poïïv£

Sane pro monialibus episcopo immediate subjectis, regula est, ut ordinarius earum confessor sit sacerdos sæcularis; extraordinarium vero ex ordinibus regularibus sæpissime assumi apud plerosque episcopus usu receptum esse constat; deficiente forsan per singulas diceceses presbyterorum ad id muneris idoneorum copia. Regulares autem prælati monialibus sibi subjectis confessarium ordinarium designant e suo ipsorum ordine; extraordinarium aulem etiam ex alio ordi ie. regulare deputare possunt juxta decretum a supradicta Congregatione editum die 26.Seplembris anni 1593. ac relatum in lib. 8. Decr. p. 149. a tergo, ubi sic legitur : « Sacra etc. respondit, superiores regulares teneri offerre confessarium extraordinarium ejusdem ordinis, alterius vero ordinis posse quidem, sed non teneri. » Nunquam tamen, quod meminerimus, ullum sacerdotem sæcularem, aut diversi ordinis regularem, vidimus a regulari prælato monialibus sibi subjectis extraordinarium confessorem deputari.

>«»*«♦ Msno»

Denique quum *aliquando evenire possit, ut* in casu *negligenliæ* superioris regularis, ad *episcopum, ut* supra dictum est, pertineat de*pulalio confessarii extraordinarii,* etiam pro monialibus regularium regimini subjectis, nulla ipse lege tenetur ad hujusmodi confessarium eligendum ex eo ordine , cujus est monast rii prælatus; sed tali casu liberum est illi quemlibet idoneum presbyterum sœcularem, aut alterius ordinis regularem ad audiendas earum monialium confessiones deputare.

centrowm
I'ŸI⌐ At quum superioribus annis Apostolicæ scd‹ expositum fuisset plui ibus de causis, iisque gravissimis, quas hic referre opus non nepjrticdiri est, non tam opportunum, quam plane necessarium videri, ut monialium monasteria regularium regimini subjecta semel saltem in anno confessarium extraordinarium diversi ordiuis regularem, aut e sæculari clero presbyterum haberent; hujus rei examen, jubente fel. record, prædecessore nostro Innocenlio Papa XIII. assumptum fuit a peculiari congregatione ex quinque tunc existentibus S. R. E. cardinalibus composita , cui nos tunc in minoribus constituti in secretarii munere operam praestabamus; quæque per annum et ultra, singulis hebdomadis cogebatur, ad discutienda, et definienda complura ecclesiasticarum quæstionum capita, quæ deinde inserta sunt in Apostolicis litteris ab eodem Innocentio prædecessore editis die 13. Maii 1123. quarum initium est *Apostolici ministerii*, quæ etiam a san. mem. prædecessore quoque nostro Benedicto Papa XIII. in forma specifica confirmatae fuerunt per alias similes litteras datas die 23. Septembris anni 1724.

Ejoicotifri-
ρX ηγη-ι°'
t0«ntiiamr'
ittiaunre. Cum autem negotia, quæ in ea congregatione tractabantur, nullius privatas rationcs attingerent, sed de restituenda pot.ssimum Trid. concilii observantia in quibus dam catholici orbis regionibus, ut ferebatur, non parum labefactata, unice ageretur; necessarium minime judicatum fuit, aliquem velut in judicium vocare ad deducenda jura, sique sibi adversus illa, quæ decernenda viderentur, competere forsan putaret. Sed nostra peculiaris cura erat, ad singula proposita capita totidem dissertationes, unicuique ex præfatis cardinalibus exhibendas, elucubrare; ad demonstranda videlicet fundamenta illius disciplinæ , quæ in usum revocanda censebatur. Nec aliter se res habuit, quum in eadem congregatione ut præfertur, *in* deliberationem venit, an decernendum foret, ut regulares monasteriorum prælati, una saltem ex tribus vicibus, quibus extraordinarium confessarium monialibus sibi subjectis in annos singulos exhibere debent, aliquem sæcularom, aut alterius ordinis regularem prebytorum ad id deputare tenerentur, ulque ipsis hac in re deficientibus, liberum esset episcopis locorum Ordinariis eorum defectum supplere ct emendare.

Verum quum regularibus innotuisset, a prædicta congregatione conditum esse decretum eorum intentioni contrarium, ulpote , qui minime astringi volebant ad hujusmodi annuam deputalionem confessorum extraordinariorum e clero sæculari vel ex aliis ordinibus; nonnullarum religionum procuratores generales petierunt admitti ad deducendas rationes , quas hujusmodi decreto obstare putabant; cumque id facile impetrassent, ac suam totiusque cœlus regularium causam per eximios illius temporis in Romana curia advocatos defendi curassent; sed nihilominus prædicta cardinalium congregatio in priori sententia permansisset; placuit præfato prædecessori Innocentio, antequam decretum hujusmodi approbatione sua confirmaret, aliorum cardinalium sententias audire. Itaque exclusis illis omnibus , qui ex ipsius Pontificis deputatiooe in præcedentibus sessionibus per annum integrum negotia discusserant; aliisque advocatis cardinalibus, quibus exhiberi secreto fecerat conscriptarum allegationum exempla; nobis etiam adesse jussis, qui rationum momenta a priori congregatione præ oculis habita , si opus esset, exponere possemus, novam cardinalium congregationem ex improviso coram se convocavit, in qua iterum proposita quæstio diligenter, ac mature discussa fuit; ac demum ipse Pontifex de ipsius congregationis consilio , et assensu , super hac re decrevit, ut sequitur : « Cumque ex eo- T(Mf
dem concilio Tridenlino confessor extraordinarius bis , aut.ter in anno offerri monali- ····*»
bus debeat, qui omnium confessiones audiat , si in posterum superiores regulares, quoad monasteria ipsis subjecta, toties prædictum extraordinarium confessorem deputare neglexerint, vel si etiam ex proprio eorum ordine semper deputaverint, nec saltem semel in anno ad id munus elegerint sacerdotem aut sæcularem aut regularem alterius diversi ordinis professorem , in his casibus episcopi, pro sui arbitrio, et conscientia de-

putationem hujusmodi facere possint, nec illa quovis titulo, aut prætextu, a superiori- ib bus regularibus valeat impediri. » Perseri- ic ptum sane fuit hujusmodi decretum ea occasione, qua agebatur de restituenda in certis quibusdam regionibus ecclesiastica disciplina ad formam conc. Trid. verum ipsius decreti vigor ad eas duntaxat regiones minime restrictus fuit; quum et animarum pericula, quæ ex perpetua confessorum ejusdem ordinis deputatiooe timebantur, in omnibus monasteriis regularium regimini subjectis locum habere possint; et quæcumque adversus decretum ipsum adducta fuerunt, ex generalibus ordinum statutis, et tx constitutionibus monialium regularibus subjectarum fuerint desumpta. Cumque judicatum fuerit, ea omnia nequaquam obstare, quo minus ita decerneretur; sequilur, ut, quamvis eidem decreto causam dederint peculiarium quarumdam regionum necessitates Apostolicæ sedi eo tempore expositæ, illud tamen genera e sit, et universos per orbem regulares monasteriorum monialium prælatos afficere debeat. Cum vero deinde alter laudatus prædecessor Benedictus XIII. Innocentii litteras in forma specifica confirmant, nobis constat illius mentem fuisse, ut hujusmodi decretum universalis, et inviolabilis legis vim obtineret. Super quo nihilominus, ne ulla apud aliquos supersitdubitatio; nos ipsi præsenlium litterarum vigore, ac motu proprio, et certa scientia, deque Apostolicæ potestatis plenitudine ipsum relatum Innocentii prædecessoris decretum, statutum, mandatum, atque præceptum ad omnia per orbem ubique existentia, et regularium regimini subjecta monialium monasteria, quatenus opus sit, expresse extendentes et ampliantes; decernimus, atque statuimus, ut singulis annis, incipiendo a proximo millesimo septingentesimo quadragesimo nono a Nativitate Domini decurrendo, regulares monasteriorum prælati teneantur bis, aut ter in anno confessarium extraordinarium universis monialibus in iis degentibus offerre; si vero ipsi forsan hujusmodi confessarii extraordinarii deputationes inter præscripta tempora omiserint, vel semper proprii ordinis regularem sacerdotem ad bunc effectum deputaverint; ita utpræfatæ moniales semel saltem in anno confessarium extraordinarume clero sæculari, aut ex alio ordine regulari non habeant, ad episcopos diœcesanos omni appellatione remota, devolvatur jus supplendi eorumdem prælafomm defectum, si nempe pensatis rerum circumstantiis, ita expediens esse judicaverint, per deputationem confessarii extraordinarii, quem tam in uno, quam in altero casu, aut e clero sæctilari, aut ex alio regulari ordine pro ipsorum arbitrio deligere possint, et valeant.

Quo cijca dilecto filio nostro S. R. E. cardinali moderno nostro, et pro tempore existent! Romani pontificis in Urbe ejusque districtu vicario in spiritualibus generali,earumdem præsentium tenore committimus, et mandamus, ut hæc nostra decreta, atque statuta, tum in omnibus ejusdem Almæ Urbis monasteriis, quæ regularium regimini subsunt, quam in aliis quibuscumque regularium, aut sæcularium mulierum, aut puellarum domibus, seu collegiis, atque conservatoriis, quibus unicus ordinarius confessor a superioribus deputari solet in omnibus, et per omnia juxta earumdem litterarum præscriptum, exactissime observari, et adimpleri faciat; ne forte audiri contingat, quod cum magna animi nostri molestia dictum aliquando esse cognovimus, Apostolicas constitutiones Romæ quidem ferri et publicari, sed eas nimine in ipsa Urbe ad effectum perduci.

Eamdem porro curam et sollicitudinem injungimus, et demandamus Ven. Fratr. patriarchis, primatibus, archiepiscopis, et episcopis per omnes universi orbis ecclesias constitutis, quibus ut satis perspectum putamus voluntatis nostræ studium, tam in eorum rationabilibus querelis, justissimisque petitionibus suscipiendis, quam in corruptelis, quas irrepsisse judicaverint eliminandis, idque non ex *ingenio nostro quidquam* statuendo, nec peregrinas novitates inducendo, sed veteres, ut plurimum leges et regulas, vigili prædecessorum nostrorum providentia jam pridem constitutas, in pristinum, debitumque vigorem, et usum revocando; ita eosdem meminisse volumus, proprium zeli pastoris officium non in eo situm esse, ut adversus ea, quæ contraleges fiunt, inutiliter deplorando, declament; sed ut illa de medio tollere curent, adhibitis opportunis remediis in eum finem jam præstitutis, implorato etiam Apostolicæ sedis auxilio, ubi impedimetum aliquod eorum auctoritati, et legum execution·' afferri contingat, omnesque diligentias et curas, quas corrigendis abusibus ipsi fideliter impenderint, in irritum cedere videant.

JXSi Quoniam vero lam in superius allegnlo Clementis XI. ediofo, qimm in synodinlibus pl|lnl,ra episcoporum constitutionibus statu- fcsMoi tum esse conspicimus, ut quo tempore ex- nnmusMwi ^ onjjDeri(|8 confessor alicui communitati deputatus ministerio suo fungitur, ordinarius confessor nullum ipsi impedimentum afferre audent, multoquo minus præsumat per id temporis alicujus monialis, sive superiorissæ, sive novitiæ, sive conversae, neque demum alterius cujuscumque personæ intra septa monasterii, aut piæ domus commorantis sacramentalem confessionem audire; Nos id quoque approbatione nostra roborantes, et confirmantes, statuimus et mandamus, ut episcopi quidem, si de monasteriis, aut domibus eorum regimi subjectis agatur, regulares autem superiores, quod ad illas communitates allinet, quibus ipsi prosunt, pro hujusmodi legis implemento advigilent, et contravenientes meritis pœnis coerceant, et afficiant.

BxtrwrdiD»- Ac demum quibuscumque confessariis expicio onirio' traordinariis, qui vel alicui communitati ge- 'cthmab ' neraliter, vel peculiariter alicui personæ in îtzwujd monasterio degenti, concessi, ac deputati luerint, districte inhibemus, sub pœnis adversus accedentes ad monasteria monialium, el cum ipsis conservantes, prosertim regulares a prodecessoribus nostris quandocumque statutis (quas etiam prasentium vigore confirmamus et innovamus) ne, postquam suum officium impleverint, ad idem monasterium ulterius accedere, aut ullius generis commercium intra ipsum quomodocumque continuare et fovere, etiam sub spiritualis causæ, aut necessitatis obtentu, et colore, audeant, aut præsumant.

Decernentes, ipsas proscrites litteras, atque omnia, et singula in cis statuta, etiamsi quicumque in iisdem intéressé habentes, seu habere protendentes, ad id vocati, et auditi non fuerint, nec promissis consenserint, aut alterius cujuscumque generis defectus forsan adversus eas objiciantur semper, et perpetuo valida, et efficacia esse, et fore, et ab omnibus ad quos spectat, atque in futurum spectabit, inviolabiliter etiam perpetuo observari. Sicque, et non aliter in promissis per quoscumque judices ordinarios, et delegatos etiam causarum palatii auditores, et S. 11. E. cardinalium congregationes ordinarias, atque peculiariter deputatas, aliosque cardinales etiam de latere legatos, ac vice-legatos et Apostolicæ sedis nuntios, judicari et definiri debere; sublata eis, et eorum cuilibet, aliter judicandi, definiendi, et interpretandi facultate et auctoritate; atque irritum, et inane decernentes quidquid secus a quoquam scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Non obstantibus quibuscumque etiam Apostolicis ac in universalibus, provincialibus, et synodalibus conciliis editis generalibus, vel specialibus constitutionibus, et ordinationibus, neonon quarumcumque ecclesiarum, et ordinum regularium, seu congregationumaut societatum, et institutorum,etiam S. Joannis Jerosolymitani, aliorumque militarium ordinum,seu monasteriorum virorum, autmonialium, aliarumque piarum domuum, etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alia roboratis statutis, usibus, et consuetudinibus, etiam immemorabilibus; privilegiis quoque, exemptionibus et induitis, etiam in corpore juris clausis aut litteris Apostolicis, cuilibet præmissorum, sub quibuscumque verborum tenoribus et formis, etiam hic de necessitate exprimendis, ac cum quibusvis clausulis, et decretis etiam irritantibus in genere, vel in specie, et derogatoriarum derogatoriis, quomodolibet in * contrarium concessis, ac pluries confirmatis, approbatis et innovatis; quibus omnibus, et singulis, hac vice duntaxat, et ad præmissorum effectum, illis alias in suo robore permansuris, de Apostolicæ potestatis plenitudine derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus demum, ut earumdem prosentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujusnotarii publici subscriptis, et sigillo personæ in ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides, tam in judicio, quam extra illud, ubique locorum habeatur, quæ ipsis priesentibus haberetur, si forent exhibite, vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat paginam hanc nostrarum confirmationis, approbationis, innovationis, voluntatis, mandati, statuti, decreti, et declarationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipoientis Dei, ac beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majurem anno Incarnationis Dominicæ 1748.

nonis Augusti Pontificatus Nostri anno octavo.

D. Cardinalis Passioneus.

J. Datarius,

VISA DE CURIA.

J. C. Boschi.

J. Π. Eugenius,

Loco Plumbi.

BULLA APOSTOLICA

LEONIS PAPÆ X.

Contra errores Martini Lutheri et sequacium.

LEO EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei memoriam.

Exsurge Domine, et judica causam tuam, memor esto improperiorum tuorum, eorum, quæ ab insipientibus fiunt tota die : inclina aurem tuam ad preces nostras; quoniam surrexerunt vulpes quærentes demoliri vineam cujus tu torcular calcasti solus, etadscensurus ad patrem, ejus curam, regimen, et administrationem Petro tanquam capiti et tuo vicario ejusque successoribus instar triumphantis Ecclesiæ commisisti. Exterminare nititur eam aper de silva, et singularis ferus depascitur eam.

Exurge Petre, et pro pastorali cura præfata, tibi ut praefertur, divinitus demandata, intende in causam sanctæ Romans Ecclesiæ, matris omnium ecclesiarum, ac fidei magistræ, quam, tu jubente Deo tuo sanguine consecrasti contra quam, sicut tu præmonere dignatus es, insurgunt magistri mendaces, introducentes sectas perditionis sibi celerem interitum superducentes : quorum lingua ignis est, inquietum malum; plena veneno mortifero : qui zelum amarum habentes et contentiones in cordibus suis, gloriantur, et mendaces sunt adversus veritatem. Exurge, tu quoque quæsumus; Paule, qui eam tua doctrina ac pari martyrio illuminasti atque illustrati. Jam enim surgit novus Porphyrius : quia sicut ille olim sanctos apostolos injuste momordit, ita hic sanctos pontifices prodecessores nostros contra tuam doctrinam, eos non obsecrando sed increpando; mordere, lacerare, ac ubi causae suæ diffidit ad convicia accedere non veretur : more haereticorum , quorum, ut inquit Hieronymus, ultimum præsidium est, cum conspiciant causas damnatum iri, incipiant virus serpentis lingua diffundere, et cum se victos conspiciant, ad contumelias prosilire. Nam licet hæreses esse ad exercitationem fidelium tu dixeris oportere, eas tamen ne incrementum accipiant, neve vulpeculæ coalescant in ipso ortu, te interdicente et adjuvante exlingui necesse est. Exsurgat denique omnis sanctorum ac reliqua universalis Ecclesia cujus vera sacrarum litterarum interpretatione posthabita, quidam, quorum mentem pater mendacii excæcavit, ex veteri hæreticorum instituto apud semetipsos sapientes scripturas easdem aliter, quam Spiritus sanctus flagitet proprio duntaxat sensu, ambitionis, auræque popularis causa, teste Apostolo, interpretantur. Imo vero torquent, et adulterant ; ita ut juxta Hieronymum jam non sit evangelium Christi, sed hominis, aut quod pejus est diaboli. Exurgat, inquam profata ecclesia sancta Dei, et una cum beatissimis apostolis præfatis apud Deum omnipotentem intercedat, ut purgatis ovium suarum erroribus elimiuatisque a fidelium finibus hæresibus gniversis ecclesiæ suæ sanctæ pacem et unitatem conservare *dignetur. Dudum siquidem* quod præ animi angustia et moerore exprimere vix possumus, *fide* dignorum relatu ac fama publica referente ad nostrum pervenit auditum : imo vero proh dolor! oculis nostris vidimus ac legimus multos et varios errores quosdam videlicet jam per concilia, ac prædecessorum no* strorum constitutiones damnatos, hæresim etiam Græcorum, et Bohemicam expresse continentes; alios vero respective vel hæreticos, vel falsos, vel scandalosos, vel piarum aurium oflensivos, vel simplicium montium seductivos, a talsis fidei cultoribus qui per superbam curiositatem mundi gloriam cupientes, contra Apostoli doctrinam plus sapere volunt, quam oporteat, quorum garrulitas, ut inquit Hieronymus sicut Sripturarum auctoritate non haberet fidem, nisi viderentur perversam doctrinam etiam divinis testimo-

niis malo tamen interpretatis, roboraro ; a quorum oculis Dei timor recessit, humani generis hoste suggerente noviler suscitatos, et nuper apud quosdam leviores in inclyta natione Germanica seminatos. Quod eo magis dolemus ibi evenisse quod eamdem nationem et nos, et praedecessores nostri, in visceribus semper gesserimus charitatis. Nam post translatum ex Græcis a Romana ecclesia in eosdem Germanos imperium, iidem prædecessores nostri, et nos ecclesiae advocatos, defensoresque ex eis semper accepimus : quos quidem Germanos catholic© veritatis vere germanos, constat hæreseum accrjimos oppugnatores semper fuisse : cujus rei testes sunt laudabiles illæ constitutiones Germanorum imperatorum pro libertate Ecclesiæ, proque expellendis exterminandisque ex omni Germania hæreticis, sub gravissimis pœnis etiam amissionis terrarum et dominiorum, contra receptatores vel non expellentes olim editæ, et a nostris praedecessoribus confirmatæ, quæ si hodie servarentur, et nos et ipsi utique hac molestia careremus. Testis est in concilio Constanliensi Hussilarum, etWicleffistarum, necnon Hieronymi Pragensis damnata ac punita perfidia. Testis et toties contra Bohemos Germanorum sanguis effusus. Testis denique est prædiclorum errorum seu multorum ex eis per Coloniensem et Lovaniensem Universitates; utpotc agri dominici piissimas religiosissimasque cultrices, non minus docta quam vera ac sancta confutatio reprobatio, et damnatio. Multa quoque alia allegare possemus, quæ, ne historiam texere videamur praetermittere censuimus. Pro pastoralis igitur officii divina gratia nobis injuncti cura quam gerimus prædictorum errorum virus pestiferum ulterius tolerare seu dissimulare, sine Christian© religionis nota atque orthodoxæ fidei injuria nullo modo possumus. Eorum autem errorum aliquos præsentibus duximus inserendos quorum tenor sequitur, et est talis.

I. Haeretica sententia est, sed usitata, sacramenta novæ legis justificantem gratiam illis dare qui non ponunt obicem.

II. In puero post baptismum negare remanens peccatum, est Paulum, et Christum simul cunculcare.

III. Fomes peccati, etiamsi nullum adsit actuale peccatum moratur exeuntem a corpore animam ab ingressu coeli.

IV. Imperfecta charitas morituri fert secum necessario magnum timorem qui se solo satis est facero pœnam purgatorii, et impedit introitum regni.

V. Tres esse parles pœnitentia', contritionem confessionem et satisfactionem non est fundatum in sacra Scriptura nec in antiquis sanctis Christianis doctoribus.

VI. Contritio, quæ paratur per discussionem, collationem et detestationem peccatorum qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum gravitatem, multitudinem amissionem æternæ beatiludinis, ac æternæ damnationis acquisitionem hæc contritio facit hypocritam, imo magis peccatorum.

VII. Verissimum est proverbium et omnium doctrina de contritionibus huc usque data præstantius ; de cætero non facere summa pœnitentia, optima pœnitentia, nova vita.

VIII. Nullo modo præsumas confiteri peccata venialia, sed nec omnia mortalia, quia impossibile est, ut omnia mortalia cognoscas. Unde in primitiva ecclesia solum manifesta mortalia confitebantur.

IX. Dum volumus omnia pure confiteri nihil aliud facimus , quam quod misericordi© Dei nihil volumus relinquere ignoscendum.

X. Peccata non sunt ulli remissa, nisi remittente sacerdote credat sibi remitti, imo peccatum maneret nisi remissum crederet. Non enim sufficit remissio peccati, et grati© donatio, sed oportet etiam credere esse remissum.

XI. Nullo modo confidas absolvi propter tuam contritionem sed propter verbum Christi *quodeumque solveris* (etc.) Matth. 16. Hic, inquam, confide, si sacerdotis obtinueris absolutionem, et crede fortiter te absolutum et absolutus vere eris quidquid sit de contritione.

XII. Si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non serio, sed joco absolveret si tamen credat se absolutum; verissime est absolutus.

XIII. In sacramento pœnitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit papa aut episcopus quam infimus sacerdos ; imo ubi non est sacerdos, æque tantum quilibet Christianus, etiamsi mulier aut puer esset.

XIV. Nullus debet respondere sacerdoti, se esse contritum, nec sacerdos requirere.

XV. Magnus est error eorum qui ad sacramenta Eucharisti©accedunt,huic innixi quod

sint confessi, quod non sint sibi conscii alicujus peccati mortalis, quod præmiserint orationes suas, et præparàtoria : omnes illi judicium sibi manducant et bibunt; sed si credant et confidant se gratiam ibi consecuturos, hæc sola fides facit eos puros et dignos.

XVI. Consultum videtur quod Ecclesip in communi concilio statueret laicos sub utraque specie communicandos; nec Bohemi communicantes sub utraque specio sunthæretici, sed schismatici.

XVII. Thesauri Ecclesiæ, unde papa dat indulgentias non sunt merita Christi et sanctorum.

XVIII. Indulgenfiæ sunt piæ fraudes fidelium et remissiones bonorum operum : et sunt de numero eorum quæ licent, et de numero eorum quæ expediunt.

XIX. Indulgentiæ his, qui veraciter eas consequuntur, non valent ad remissionem pœnæ pro peccatis actualibus debitae apud divinam justitiam.

XX. Seducuntur credentes indulgentias esse salutares et ad fructus spiritus utiles.

XXI. Indulgentiæ necessariæ sunt solum publicis criminibus, et proprie conceduntur duris solummodo, et impatientibus.

XXII. Sex generibus hominum indulgentiæ nec sunt necessariæ nec utiles; videlicet mortuis seu morituris, infirmis legitime impeditis, his qui non commiserunt crimina; his qui crimina commiserunt, sed non publica; his qui meliora operantur.

XXIII. Excommunicationes sunt tantum externæ pœnæ nec privant hominem communibus spiritualibus Ecclesiæ orationibus.

XXIV. Docendi sunt Christiani plus diligere excommunicationem, quam timere.

XXV. Ilomanus pontifex Petri successor non est Christi vicarius super omnes totius mundi ecclesias ab ipso Christo in beato Petro institutus.

XXVI. Verbum Christi ad Petrum : Quodeumque solveris super terram (etc.) Matth. xvi. extenditur duntaxat ad ligata ab ipso Petro.

XXVII. Certum est in manu Ecclesiæ aut papæ prorsus non esse statuere articulos fidei, imo nec leges morum seu bonorum operum.

XXVHI. Si papa cum magna parte Ecclesiæ sio vel sic sentiret, neo etiam erraret, apbuc non est peccatum aut hæresis contrarium sentire, præserlim in re non necessaria ad salutem donec fuerit per concilium universale, alterum reprobatum, alterum approbatum.

XXIX. Via nobis facta est enervandi auctoritatem conciliorum, et libere contradicendi eorum gestis, et judicandi eorum decreta et confidenter confitendi, quidquid verum videtur, sive probatum fuerit, sive reprobatum a quocumque concilio.

XXX. Antiqui articuli Joannis Flus condemnati in concilio Constantiensi sunt Christianissimi, verissimi, et Evangelici, quos nec universalis Ecclesia posset damnare.

XXXI. In omni opere bono justus peccat.

XXXII. Opns bonum optime factum est veniale peccatum.

XXXIII. Hæreticos comburi, est contra voluntatem Spiritus.

XXXIV. Prœliari adversusTiir? est repugnare Deo visitanti iniquitates nostras per illos.

XXXV. Nemo est certus, se non semper peccare mortaliter propter occultissimum superbiæ vitium.

XXXVI. Liberum arbitrium post peccatum est res de solo titulo : et dum facit quod in se est, peccat mortaliter.

XXXVII. Purgatorium non potest probari ex sacra Scriptura, quæ sit in canone.

XXXVIII. Animæ in Purgatorio non sunt securæ de earum salute, saltem omnes: nec probatum est ullis aut rationibus, aut Scripturis, ipsas esse extra statum merendi, aut augendæ charitatis.

XXXIX. Animæ *in* Purgatorio peccant sine intermissione quamdiu quærunt requiem, et horrent poenas.

XL. Animæ Purgatorio liberate suffragiis viventium, minus beantur,, quam si per se satisfecissent.

XLI. Prælati Ecclesiastici et principes seculares non male facerent, si omnes saccos mendicitatis delerent.

Qui quidem errores respective quam sint pestiferi, quam perniciosi, quam scandalosi, quam piarum et simplicium mentium seductivi, quam denique siiit contra omnem charitatem, ac sancte Romana» Ecclesiæ matris omnium fidelium et magistræ fidei reverentiam atque nervum Ecclesiastic® disciplinae, obedientiam scilicet, quæ fons est et origo omnium virtutum, sine qua facile unusquis-

qne infidelis esse convincitur, nemo sanæ mentis ignorat. Nos igitur in praemissis, utpote gravissimis, propensius, ut decet, procedere, nec non hujusmodi pesti morboque canceroso ; no in ngro dominico tanquam vepris nociva ulterius serpat, viam procludere cupientes, habita super praedictis erroribus et eorum singulis diligenti frutinafione, discussione, ac districto examino, maturaque deliberatione ; omnibusquo rite pensatis, ac sæpius ventilatis cum venerabilibus nostris sanctœ Romanæ Ecclesiæ cardinalibus, ac regularium ordinum priorihus seu ministris generalibus pluribusque aliis sacræ theologiæ, nec non utriusque juris professoribus sive magistris et quidem peritissimis : reperimus eosdem errores, respective, ut profertur, aut articulos non esse catholicos, nec tanquam tales esse dogmatizandos, sed contra Ecclesiæ catholicæ doctrinam sive traditionem, atque ab ca veram divinarum Scripturarum receptam interpretationem, cujus auctoritati ita acquiescendum consuit Augustinus; ut dixerit se Evangelio non fuisse crediturum, nisi Ecclesiæ catholicæ intervenisset auctoritas. Nam ex eisdem erroribus , vel eorum aliquo vel aliquibus palam sequitur, eamdcm Ecclesiam, quæ Spiritu sancto regitur, errare et semper errasse. Quod est utique contra illud quod Christus discipulis suis in ascensione sua, ut in sancto Evangelio Matthaei legitur, promisit dicens : *Ego voidscum sum usqué ad consummationem sæculi* Matlh. xxvm. Nec non contra sanctorum Patrum determinationes, conciliorum quoque et summorum pontificum expressas ordinationes seu canones : quibus non obtemperasse omnium hæresum, et schismatum, teste Cypriano, fomes et causa semper fuit.

De eorumdem igitur venerabilium fratrum nostrorum consilio, et assensu, ac omnium et singulorum prædictorum matura deliberatione prædicta, auctoritate Omnipotentis Dei, et beatorum apostolorum Petri et Pauli, et nostra, præfatos omnes et singulos articulos seu errores, tamquam, ut præmittitur, respective bæreticos, aut scandalosos, aut falsos, aut piarum aurium offensives, vel simplicium mentium seductivos, et veritati catholicæ obviantes, damnamus, reprobamus , atque omnino rejicimus ac pro damnatis reprobatis et rejectisab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus haberi debere, harum serie decernimus, et declaramus : inhibentes in virtute sanctœ obedientire, ac sub pœna majoris excommunicationis lalæ sentential, ncc non quod Ecclesiasticas ct regulares personas episcopalium omnium, etiam patriarcbalium , metropolitanarum, et aliorum cathedrarium ecclesiarum, monasteriorum quoquo ct prioratuum etiam conventualium, ctquarumcumque dignitatum autbeneficiorum ecclesiasticorum sæcularium, aut quorumvis ordinum regularium privationis, et inhabilitatis ad illa, et alia in posterum obtinenda : quo vero ad conventus ; capitula seu domos aut pia loca sæcularium vel regularium etiam mendicantium , nec non universitates etiam studiorum generalium quorumcumque privilegiorum indultorum a sede apostolica vel ejus legatis, aut alias quomodolibet habitorum vel obtentorum, cujuscumque tenoris existant : nec non nominis et potestatis studium generale tenendi, legendi, ac interpretandi quasvis scientias et facultates et inhabilitatis ad illa et alia in posterum obtinenda : praedicationis quoque officii ac amissionis studii generalis et omnium privilegiorum ejusdem. Quo vero ad saeculares ejusdem excommunicationis, nec non amissionis cujuscumque feudorum, tam a Romana ecclesia quam alias quomodolibet obtentorum, ac etiam inhabilitatis ad illa et alia in posterum obtinenda, nec non quoad omnes in singulos superius nominatos inhibitionis ccclesiasticæ sepulturae, inhabilitatisque ad omnes et singulos actus legitimos infamiæ ac diffamationis et criminis læsæ majestatis et hæreticorum , et fautorum eorumdem in jure expressis pcenis eo ipso et absque ulteriori declaratione per omnes et singulos supradictos, si, quod absit contrafecerint, incurrendis. A quibus vigore cujuscumque facultatis et clausularum etiam in confessionalibus quibusvis personis, sub quibusvis verborum formis contentarum, nisi a Romano pontifice, vel alio ab eo ad id specialem facultatem habente, praeterquam in mortis articulo constituti absolvi nequeant. Omnibus et singulis utriusque sexus Christi fidelibus, tam laicis quam clericissæcularibus et quorumvis ordinum regularibus ; et aliis quibuscumque personis cujuscumque status, gradus, vel conditionis existant, et quacumque ecclesiastica vel mundana protulgeaut dignitate : etiam sanctœ Romanæ ecclesiæ cardinalibus, patriarchis, primatibus, archiepiscopis, episcopis patriarchnlium, mctrOpolitanarum et aliarum cathedrarium, colle-

giatnrum ac inferiorum eccleaiarum prælati», clericis aliisque personis ecclesiasticis, sæcnlaribus, et quorumvis ordinum, etiam mendicatium regularibus, abbatibus, prioribus, vel ministris generalibus vel particularibus, fratribus, seu religiosis exemptis, et non exemptis : studiorum quoque universitatibus sæcularibus, et quorumvis ordinum etiam mendicantium rrgularibus, nec non regibus, imperatoribus, electoribus, principibus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus dnmicellis, omnibusque officialibus , judicibus notariis ecclesiasticis et sæcularibus, communitatibus, universitatibus, potentatibus, civitatibus, castris, terris et locis, seu eorum vel earum civibus, habitatoribus et incolis, ac quibusvis aliis personis ecclesiasticis vel regularibus, ut præfertur per universum orbem ubicumque, præsertim in Alemania existentibus vel pro tempore futuris, ne præfatos errores, aut eorum aliquos perversamque doctrinam hujusmodi asserere, affirmare, defendere, prædicare aut illi quomodolibet, publice vel occulte quovis quæsito ingenio vel colore, tacite vel expresse favere præsumant ; insuper quia errores præfati, et pluies alii continentur in libellis seu scriptis cujusdam Martini Lutheri ; dictos libellos et omnia dicti Martini scripta seu prædicationes, in Latino vel quocumque alio idiomate reperiantur, in quibus dicti errores seu eorum aliqui continentur, similiter damnamus, reprobamus, atque omnino rejicimus, et pro omnino damnatis , reprobatis ac rejectis ut præfertur haberi volumus. Mandantes in virtute sanctœ obedientiæ, et sub prædictis pœnis eo ipso incurre .dis, omnibus et singulis utriusque sexus Christi fidelibus superius nominatis, ne hujusmodi scripta, libellos, prædicationes seu schedulas , vel in eis contenta capitula, errores aut articulos supradictos continentia legere, asserere, prædicare, laudare imprimere, publicare, sive defendere perse vel alium seu alios directe vel indirecte , tacite vel expresse, publice vel occulte, aut in domibus suis, sive aliis publicis vel privatis locis tenere quoquo modo præsumant : quinimo illa statim post harum publicationem, ubicumque fuerint, per ordinarios, et alios supradictos diligenter quaesita publice *et so*lemniter in præsentia cleri, et populi, sub omnibus et singulis supradictis pœnis comburunt. Quod vero ad ipsum Martinum attinet bone Deus, quid prætermisimus, quid non fecimus, quid patemæ ehnritatieomisimus, ut, eum ab ejusmodi erroribus revocaremus postquam enim ipsum citavimus, mitius cum eo procedere volentes illum invitavimus, atque tam per diversos tractatus cum legato nostro habitos quam per littera» nostras hortati fuimus ut a prædictis erroribus discederet; aut ad nos, oblato etiam salvo conductu et pecunia ad iter necessaria , sine metu ac timore aliquo, quem perfecta cbaritas foras mittere debuit, veniret, ac Salvatoris nostri apostoli Pauli exemplo , non in occulto, sed palam et in facie loqueretur. Quod si fecisset pro certo, ut arbitramur, ad cor reversus errores suos cognovisset : nec in Romana curia, quam tantopere vanis malevolorum rumoribus plus quam oportuit tribuenda, vituperat, tot reperisset errata docuissemusque eum luce clarius sanctos Romanos pontifices prædecessores nostros, quos præter omnem modestiam injuriose lacerat, in suis canonibus seu conetitntionibus, quas mordere nititur, nunquam errasse quia juxta Prophetam, *Nec in Galaadresina, nec medicus deest.* Jer. vi.

Sed obaudivit semper, et prædicta citatione, omnibusque et singulis supradictis spretis, venire contempsit, ac usque in præsentem diem contumax atque animo indurato, censuras ultra annum 'sustinuit, et quod deterius est, addens mala malis, de citatione hujusmodi notitiam habens, in vocem temerarim appellationis prorupit ad futurum concilium, contra constitutionem Pii II. ac Julii II. prædecessorum nostrorum, qua cavetur taliter appellantes, hæreticurum pœna plectendos. Frustra etiam concilii auxilium imploravit, qui illi so non credere palam profitetur : ita ut contra ipsum; tanquam de fide notorie suspectum, imo vere bæreticum , absque ulteriori citationo, vel mora, ad condemnationem et damnationem ejus, tanquam hæretici ac ad omnium, et singularium subscriptarum pœnarum , et censurarum severitatem procedere possumus.

Nihilominus de eorumdem Fratrum nostrorum consilio, omnipotentis Dei imitantes clementiam, qui non vult mortem peccatoris, sed magis ut convertatur et vivat : omnium injuriarum hactenus nobis et Apostolica? sedi illatarum obliti . omni qua possumus pietate uti decrevimus, et quantum in nobis est agere ut proposita mansuetudinis via, ad cor revertatur, et a prædictis recedat erroribus : ut ipsum tanquam filium illum prodi-

gum ad gremium Ecclesiæ revertentem benigne recipiamus. Ipsum igitur Murtinum et quoscumque ei adiiterentes, ejusqne receptatores, et fautores per viscera misericordiæ Dei nostri, et per aspersionem sanguinis Domini nostri Jesu Christi, quo et per quem humani generis Redemptio, et sancte Matris Ecclesiæ ædificatio facta est, ex toto corde hortamur, el obsecramus, ut ipsius Ecclesiæ pacem, unitatem et veritatem, pro qua ipse Salvator tam instantor oravit ad patrem, turbare desistant, et a prædictis tam perniciosis erroribus prorsus abstineant, inventuri apud nos, si effectualiter paruerint, et paruisse per legitima documenta nos certificaverint, paternæ charitalis affectum, et apertum mansuetudinis, et clcmentiæ fontem.

Inhibentes nihilominus eidem Martino ex nunc ut inierim ab omni praedicatione seu prædicalionis officio omnino desistat.

Alioquin ut ipsum Marlinum si forte justitiae et virtutis amor a peccato non retrahat, indulgentiæque spes ad poenitentiam non reducat, poenarum terror coerceat disciplinai, eumdem Marlinum ejusque adhærentcs, complices, fautores, et receptatores tenore præsentium requirimus et monemus in virtute sanctæ obedientiæ, et sub prædictis omnibus et singulis pœnis eo ipso incurrendis directe praecipiendo mandamus, quatenus infra sexaginta dies, quorum viginti pro primo,viginti pro secundo, et reliquos viginti dies pro tertio et peremptorio termino assignamus, ab affixiono præsentium in locis infrascriptis, immediate sequentes numerandos, ipse Martinus complices, fautores, adhaerentes et receptatores prædicti, a præfatis erroribus, eorumque prædicatione, ac publicatione, et assertione, defensione quoque, et librorum seu scripturarum editione super eisdem, sive eorum aliquo omnino desistant, librosque ac scripturas omnes et singulas, præfatos errores seu eorum aliquos quomodolibet continentes, comburant vel comburi faciant.

Ipse etiam Martinus errores et assertiones hujusmodi omnino revocet, ac de revocatione hujusmodi per publica documenta in foruia juris valida, in manibus duorum praelatorum consignata, ad nos infra alios similes sexaginta dies transmittenda, vel per ipsummet, si ad nos venire voluerit, quod magis placeret,cum præfato plenissimo salvo conductu , quem ex nunc concedimus defe-

renda, nos certiores efficiat ut de ejus vera obedientia nullus dubitationis scrupulus valeat remanere. Alias si quod absit, Martinus præfatus, complices, fautores, adhærentes et receptatores prædicti secus egerint, seu præmissa omnia et singula infra terminum praedictum cum effectu non adimpleverint Apostoli imitantes doctrinam, quæ bœreticum hominem post primam et secundam correctionem vitandum docuit, ex nunc prout extunc, et e converso, eumdem Martinum , complices , adhærentcs , fautores et receptatores præfatos , et eorum quemlibet, tanquam aridos palmites in Christo non manentes, sed doctrinam contrariam catholics fidei inimicam sive scandalosam,seu damnatam , in non modicam offensam divinæ majestatis, ac universalis Ecclesiæ et fidei catholicæ detrimentum et scandalum dogmatizantes, et prædicantem, claves quoqueEcclesiæ vilipendentes, notorios et pertinaces hæreticos eadem auctoritate fuisse et esse declarantes, eosdem ut tales harum serie condemnamus, et eos pro talibus haberi ab omnibus utriusque sexus Christi fidelibus supradictis volumus et mandamus , eosque omnes et singulos omnibus supradictis, et aliis contra tales a jure inflictis pœnis, et præsentium tenore subjicimus , et eisdem irretitos fuisse et esse, decernimus et declaramus.

Inhibemus præterea sub omnibus et singulis præmissis pœnis , eo ipso incurrendis, omnibus et singulis Christi fidelibus superius nominatis, ne scripta, etiam præfatos errores non continentia , ab eodem Martino quomodolibet condita vel edita , aut condenda, vel edenda, seu eorum aliqua , tanquam ab homine orthodoxæ fidei inimico; atque ideo vehementer suspecta, et ut ejus memoria omnino deleatur de Christi fidelium consortio, legere, asserere, prædicare, laudare, imprimere, publicare, sive defendere per se vel alium seu alios, directe vel indirecte, tacite vel expresso , publice vel occulte , seu in domibus suis , sive aliis locis publicis vel privatis tenere, quoquomodo praesumant; quinimo illa comburant, ut praefertur.

Monernus insuper omnes et singulos Christi fideles supradictos sub eadem excommunicationis late sententiæ pœna, ut haereticos prædictos declaratos, et condemnatos, mandatis nostris non obtemperantes,post lapsum termini supradicti evitent, et quantum in eis est, evitari faciant; nec cum eisdem vel eo-

rum aliquo commercium , aut aliquam conversationem seu communionem habeant, nec eis necessaria ministrent.

Ad majorem præterea dicti Martini suorumque complicum, fautorum et adhærenlium ac receptatorum prædictorum, sic post lapsum termini prædicti declaratorum hærcticorum , et condemnatorum confusionem, universis et singulis utriusque sexus Christi fidelibus, patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium, metropolitanarum, et aliarum cathedraliurn, collegiatarum, ac inferiorum ecclesiarum prælatis ; capitulis aliisque personis ecclesiasticis , sæcularibus, et quorumvis ordinum, etiam mendicantium præsertim ejus congregationis , cujus dictus Martinus est professus, et in qua degere vel morari dicitur regularibus, exemptis et non exemptis, nec non universis et singulis principibus , quacumque ecclesiastica vel mundana fulgentibus dignitate, regibus, imperatoris electoribus, ducibus, marchionibus, comitibus, baronibus, capitaneis, conductoribus, domicellis, communitatibus, universitatibus, potentatibus, civitatibus, terris, castris, et locis, seu eorum habitatoribus, civibus, et incolis, omnibusque et aliis et singulis supradictis, per universum orbem, præsertim in eadem Alemania constitutis, mandamus; quatenus subprædictisomnibus et singulis pœnis , ipsi vel eorum quilibet, præfatum Martinum complices, adhærentes, receptantes, et fautores personaliter capiant, et captos ad nostram instantiam retineant, et ad nos mittant reportaturi pro tam bono opere, a nobis et sede Apostolica remunerationem præmiumquecondignum ; vel saltem eos et eorum quemlibet, de metropolitanis, cathedralibus, collegiatis, et aliis ecclesiis , domibus, monasteriis , conventibus, civitatibus, dominiis, universitatibus, communitatibus , castris, terris ac locis, respective tam clerici, et regulares, quam laici omnes et singuli supiadicti omnino expellant.

Civitates vero, dominia, terras, castra, villas, comitatus , fortalitia, oppida, et loca quæcumque ubilibet consistentia, eorum et earum respective metropolitanas, cathédrales, collegiatos, et alias ecclesias , monasteria, prioratus, domus, conventus, et loca religiosa vel pia cujuscumque ordinis, ut præfertur, ad quæ præfatum Marlinum, vel aliquem exprædictis declinare contigerit,qnamdiu ibi permanserit, et triduo post recessum, ecclesiastico subjicimus interdicto.

Et ut præmissa omnibus innotescant mandamus insuper universis patriarchis, archiepiscopis, episcopis, patriarchalium, metropolitanarum, et aliarum cathedraliurn ac collegiatarum ecclesiarum prælatis, capitalis, aliisque personis ecclesiasticis, sæcularibus , et quorumvis ordinum snpradictomm regularibus, fratribus, religiosis, monachis exemptis, et non exemptis supradictis, ubilibet , præsertim in Alemania constitutis, quatenus ipsi vel eorum quilibet sub similibus censuris et· pœnis eo ipso incurrendis. Marfuium omnesque et singulos supradictos qui elapso termino hujusmodi mandatis seu monitis nostris non paruerint, in eorum ecclesiis , Dominicis, et aliis festivis diebus, dum ibi major populi multitudo ad divina convenerit, declaratos hæreticos et condemnatos publice nuntient, faciantque et mandent ab aliis nuntiari, et ab omnibus arctius evitari.

Nec non omnibus Christi fidelibus, ut eos evitent pari modo sub prædictis censuris et pœnis; et præsentes litteras, vel eorum transumptum sub forma infrascripta factum, in eorum ecclesiis, monasteriis, domibus, conventibus, et aliis locis, legi, publicari, atque affigi faciant. Excommunicamus quoque et anathematizamus omnes, et singulos, cujuscumque, status, gradus, conditionis, præeminentiæ, dignitatis, aut excellentiæ fuerint, qui quominus præsentes litteræ, vel earum transumpta, copiæ seu exemplaria in suis terris, et dominiis legi, affigi et publicari possint, fecerint, vel quoquo modo procuraverint, per se vel occulte , directe vel indirecte, tacite vel expresse.

Postremo , quia difficile foret præsentes litteras ad singula quæque loca deferri, inquibus necessarium foret, volumus et Apostolica auctoritate decernimus, quod earum transumptis manu publici Notarii confectis et subscriptis, vel in alma urbe impressis, et sigillo alicujus ecclesiastici prælati munitis, ubique stetur et plena fides adhibeatur, prout originalibus litteris daretur et adhiberetur, si furent exbibitæ vel ostensa?.

Et ne præfatus Martinus, omnesque alii supradicti, quos præsentes litteræ quumodolibet concernunt, ignorantiam earumdem litterarum, et in eis contentorum omnium et singulorum prætendere valeant, litteras

ipsas in Basilica' Principis Apostolorum , et cancellariæ Apostolicænoc non cathodralium eodosiarum Brandeburgensis, Minensis et Mespirgensis valvis affigi et publicari debere volumus; decernentes, quod caninulem litterarum publicatione sic facta , supradiclum Martiniim, omnesqnc alios et singulos praenominatos, quos littera* hujusmodi quomodolibet concernunt, perinde arctent, ac si litteræ ipsae dic affixionis et publicationis hujusmodi eis personaliter loche et intimatæ forent; cum non sit inverisimile, quod ea quæ tam patenter fiunt, debeant apud eos incognita remanere.

Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis, seu si supradictis omnibus et singulis , vel eorum alicui, aut quibusvis aliis a sede Apostolica prædicta, vel ab ea potestatem habentibus, sub quavis forma, etiam confessionali,cum quibusvis etiam fortissimis clausulis, aut ex quavis causa scu grandi considerationi, indultum vel concessum existât, quod interdici, suspendi vel excommunicari non possint per litteras Aposlolicas, non facientes plenam et expressam, ac dc verbo ad verbum, non autem per clausulas generales id importantes, de induito hujusmodi mentionem; ejusdem indulti tenores, causas et formas perinde ac si dc verbo ad verbum insererentur, ita ut omnino tollantur, præsentibus pro expressis habentes.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ damnationis, reprobationis, rejectionis, decreti, declarationis, inhibitionis. voluntatis, mandati, hortationis, obsecrationis , inquisitionis , monitionis, assignationis, concessionis, damnationis, subjectionis, excommunicationis, et anathematizationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri ac Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romae; apud S. Petrum , anno incarnationis Dominicæ MDXX. 17. Kalendas Julii, Pontificatus nostris anno octavo.

Visa *R. Milanesius*
A *Ibergatus.*

GREGORII XIII. PAPÆ

BULLA

Contra propositiones Michaelis Raii.

GREGORIUS EPISCOPUS

Ad futuram rei memoriam.

Provisionis nostræ debet provenire subsidio, ut ea quæ prædecessoribus nostris emanarunt, suadente maxime fidei catholicae conservatione, ubicumque ipsis opus est, producantur. Quare nos tenorem litterarum felicis recordationis Pii Papæ V. prædecessoris nostri in ejus registre repertum describi, et præsentibus annotari fecimus qui tali est : «Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad futuram rei memoriam. Ex omnibusalflictionibus, quas in hoc loco a Domino constituti, tam lectuoso tempore sustinemus, ille animum nostrum præcipue excruciat dolor quod religio Christiana, tantis jam pridem turbinibus agitata, novis quotidie propositis opinionibus conflictetur, Christique populus antiqui hostis suggestione dissectus, in alios atque alios errores passim, et promiscue deferatur. Quantum vero ad nos attinet, totis viribus conamur, ut illi simul atque prosiliunt, penitus opprimantur. Magno etenim mœrore afficimur, quod plerique, specials alioquin probitatis et doctrinæ, in varias sententias offensionis et periculi plenas, cum verbo tura scriptis prorumpunt, deque eis etiam in scholis invicem controversantur; cujusmodi sunt sequentes :

I. Nec angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, recte vocantur gratia.

II. Sicut opus malum ex natura sua est mortis æternæ meritorium , sic bonum opus ex natura sua est vit® ælernæ meritorium.

III. Et bonis Angelis, et primo homini, si in statu illo perseverasset usque ad ultimum vitæ, felicitas esset merces, et non gratia.

IV. Vita æterna homini integro, et Angelo promissa fuit intuitu bonorum operum, et bona opera ex lege natur® ad illam consequendam per se sufficiunt.

V. In promissione facta angelo, et primo

homini continetur naturalis jnstitiæ constitutio , qua pro bonis operibus , sine alio respectu, vita æterna justis promittitur.

VI. Naturali lege constitutum fuit homini. ut si in obedientia perseveraret, ad eam vitam pertransiret, in qua mori non posset.

VII. Primi hominis integri merita fuerunt priiflæ creationis munera, sed juxta modum loquendi Scripturæ sacræ non recte vocantur gratia ; quo fit, ut tantum merita, non etiam gratia debeant nuncupari.

VIII. In redemptis per gratiam Christi, nullum inveniri potest bonum meritum,quod sit gratis indigno collatum.

IX. Dona concessa homini integro, et Angelo, forsitan, non improbanda ratione, possunt dici gratia : sed quia secundum usum sacræ Scripturæ, nomine gratiæ, ea tantum munera intelliguntur , quæ per Jesum Christum male merentibus, et indignis conferuntur; ideo neque merita, neque merces quæ illis redditur, gratia dici debet.

X. Solutio pœnæ temporalis, quæ, peccato dimisso, sæpe remanet, et corporis resurrectio, proprie nonnisi meritis Christi adseribenda est.

XI. Quod pie, et juste in hac vita mortali usque in finem vit® conversati, vitam consequimur æternam, id non proprie gratiæ Dei, sed ordinationi naturali statim initio creationis constitutæ, justo Dei judicio deputandum est; neque in hac retributione bonorum ad Christi meritum respicitur, sed tantum ad primam institutionem generis humani, in qua, lege naturali constitutura est, ut justo Dei judicio obedientiæ mandatorum vita æterna reddatur.

XII. Pelagii sententia est; Opus bonum, citra gratiam adoptionis factum, non est regni coelestis meritorium.

XIII. Opera bona a filiis adoptionis facta, non accipiunt rationem meriti ex eo , quod fiant per Spiritum adoptionis inhabitantem corda filiorum Dei, sed tantum eo, quod sint conformia legi, quodquo per ea præstalur obedientia legi.

XIV. Opera bona justorum non accipient in die judicii extremi ampliorem mercedein, quam justo Dei judicio mereantur accipere.

XV. Ratio meriti non consistit in eo, quod qui bone operatur habeat gratiam, et inhabitantem Spiritum Sanctum : sed in eo soluia quod obedit divinæ legi.

XVI. Non est vera legis obedientia, quæ fit sine charitate.

XVII. Sentiunt cum Pelagio , qui dicunt, esse necessarium ad rationem meriti, ut homo per gratiam adoptionis sublimetur ad statum Deificum.

XVIII. Opera Catechumenorum, ut Fides et Pœnitenlia ante remissionem peccatorum facta, suntvitæ æternæ merita, quam vitam ipsi non consequentur, nisi prius præcedentium delictorum impedimenta tollantur.

XIX. Opera Justitiæ et Temperantia», quæ Christus fecit, ex dignitate persons operantis, non traxerunt majorem valorem.

XX. Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pœnam æternam.

XXI. Humana? naturæ sublimatio, et exaltatio in consortium divinæ naturæ debita fuit integritati primæ conditionis, et proinde naturalis dicenda est, et non supernaturalis.

XXII. Cum Pelagio sentiunt, qui textum Apostoli ad Romanos II. *Gentes, quit legem non habent, naturaliter, quee legis sunt faciunt* , intelligunt de gentibus fidei gratiam non habentibus.

XXIII. Absurda est eorum sententia, qui dicunt hominem ab initio, dono quodam supernatural], et gratuito, supra conditionem naturæ suæ fuisse exaltatum, ut fide, spe et charitate Deum supernaturaliter coleret.

XXIV. A vanis , otiosis hominibus secundum insipientiam philosophorum, excogitata est sententia, quæ ad Pelagianismum rejicienda est : hominem ab initio sic constitutum, ut per dona naturæ superaddita, *fuerit* largitate Conditoris sublimatus , et in Dei filium adoptatus.

XXV. Omnia opera infidelium sunt peccata, et philosophorum virtutes sunt vitia.

XXVI. Integritas primæ creationis non fuit indebita huruanæ naturæ exaltatio, sed naturalis ejus conditio.

XXVII. Liberum arbitrium sine gratiæ Dei adjutorio, nonnisi ad peccandum valet.

XXVIII. Pelagiam us est *error,* dicere, quod liberum arbitrium valet ad ullum peccatum vitandum.

XXIX. Non soli fures ii sunt et latrones, qui Christum, viam et ostium veritatis, et vitæ negant, sed etiam quicumque aliunde, quam per ipsum in via justitiæ (hoc est aliquam justitiam) conscendi posse docent,

XXX. Ani tcntationi ulli, sino grati® ipsius adjiiiorin resistere hominem posse, sic ni in eam non inducatur, aut ab ca non superetur.

XXXI. Charites perfecta, et sincera, quæ est ex corde puro, et conscientia bona, et fido non ficte, tam Catechumenis, quam in pcenitenlibus potest esse sine remissione peccatorum.

XXXII. Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper conjuncte cura remissione peccatorum.

XXX1II. Catechumenus juste, recte, et sancte, vivit, et mandate Dei observat, ac legem, implet per charitatem, ante obtentam remissionem peccatorum, quæ in Baptismi lavacro demum percipitur.

XXXIV. Distinctio illa duplicis amoris, naturalis videlicet, quo Deus amatur, ut auctor naturæ ; et gratuiti, quo Deus amatur, ut beatificator, vana est, et commentitia, et ad illudendum sacris Litteris, et plurimis veterum testimoniis, excogitata.

XXXV. Omne, quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est.

XXXVI. Amor naturalis, qui ex viribus naturæ exoritur, ex sola philosophia per relationem præsumptionis humanae, cum injuria crucis Christi defenditur a nonnullis doctoribus.

XXXVII. Cum Pelagio sentit, qui boni aliquid naturalis, hoc est quod ex natura solis viribus ortum ducit, agnoscit.

XXXVIII. Omnis amor creaturæ rationalis, aut vitiosa est cupiditas quamundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa charitas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa, Deus amatur.

XXXIX. Qnod voluntarie iit, etiamsi necessario fiat, libere tamen fit.

XL. In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.

XLI. Is libertatis modus qui est a necessitate, sub libertatis nomine non reperitur in Scripturis, sed solum nomen libertatis a peccato.

XLII. Justitia, qua justificatur per fidem impius, consistit formaliter in obedientia mandatorum, quæ est operum justitia, non autem in gratia aliqua animæ infusa, qua adoptatur homo in filium Dei, et secundum interiorem hominem renovatur, ac Divinas naturæ consors efficitur, ut sic per Spiritum Saucium renovatus, deinceps bene vivere, el Dei mandatis ubedire possit.

XLIII. In hominibus pernitentibus, ante Sacramentum absolutionis; et in catechumenis ante Baptismum, est vera justificatio separata tamen a remissione peccatorum.

XLIV. Operibus plerisque, quæ a fidelibus fiunt, solum ut Dei mandatis pareant, cujusmodi sunt, obedire parentibus depositum reddere, ab homicidio, a furto, a fornicatione abstinere, justificantur quidem homines, quia sunt legis obedientia, et vera legis justitia, non tamen iis obtinent incrementa virtutum.

XLV. Sacrificium Missæ non alia ratione est sacrificium, quam generali illa, qua omne opus, quod fit, ut sancta societate, Deo homo inhæreat.

XLVI. Ad rationem, et definitionem peccati, non pertinet voluntarium; nec definitionis quæstio est, sed causæ, et originis, utrum omne peccatum debeat esse voluntarium.

XLVII. Unde peccatum originis vere habet rationem peccati sine ulla ratione, ac respectu ad voluntatem a qua originem habuit.

XLV1II. Peccatum originis est habituali parvuli voluntate voluntarium, et habitualiter dominatur parvulo, eo quod non gerit contrarium voluntatis arbitrium.

XLIX. Et ex habituali voluntate dominante fit, ut parvulus decedens sine regenerationis Sacramento, quando usus rationis consecutus erit, actualiter Deum odio habeat. Deum blasphemet, et legi Dei repugnet.

L. Prava desideria, quibus ratio non consentit, et quæ homo invitus patitur, sunt prohibita præcepto. *Non concupisces.*

LI. Concupiscentia, sive lex membrorum et prava ejus desideria, quæ inviti sentiunt homines, sunt vera legis inobedientia.

LII. Quantum est ex vi transgressionis, tantum meritorum malorum a generante contrahunt, qui cum minoribus nascuntur vitiis, quam qui cum majoribus,

L1II. Definitiva hæc sententia, Deum homini nihil impossibile præcepisse, falso tribuitur Augustino, cum Pelagii sit.

LIV. Deus potuisset ab initio talem creare hominem qualis nunc nascitur.

LV. In peccato duo sunt actus, et reatus, transeunte autem actu, nihil manet nisi reatus, sive obligatio ad poenam.

LVI. Unde in sacramento baptismi aut sacerdotis absolutione, proprie reatus pec-

cati duntaxat tollitur, et ministerium sacerdotum solum liberat a reatu.

LVII. Peccator pœnitens non vivificatur ministerio sacerdotis absolventis,sed a solo Deo, qui poenitentiam suggerens, et inspirans,vivificat eum et ressuscitai,ministerio autem sacerdotis solum reatus tollitur.

LVIII. Quando per eleemosynas aliaque pcenitentiæ opera Deo satisfacimus pro pcenis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, nam alioquin essemus, saltem aliqua ex parte, redemptores; sed aliquid facimus cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur, et communicatur.

LIX. Per passiones sanctorum in indulgentiis communicatas non proprie redimuntur nostra delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus, qui pretio sanguinis Christi a pcenis pro peccatis ciebitis liberemur.

LX. Illa doctorum distinctio divinæ legis mandata bifariam impleri; altero modo quantum ad præceptorum operum substantiam tantum ; altero quantum ad certum quemdam modum , videlicet secundum quem valeant operantem perducere ad regnum æternum, hoc est ad modum meritorum, commentitia est, et explodenda.

LXI. Illa quoque distinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto et omnibus circumstantiis rectum est, et bonum (quod moraliter bonum appellare consueverunt,) vel quia est meritorium regni æterni, eo quod sit a vivo Christi membro per spiritum charitatis, rejicienda est.

LXII. Sed et illa distinclio, duplicis justitiæ; alterius, qure iit per Spiritum charitatis inhabitantem ; alterius, quæ fit cx inspiraratione quidem Spiritus sancti cor ad pcenitentiam excitantis, sed nondum cor inhabitantis et in eo charitatem diffundentis, qua divinæ legis justificatio impleatur, similiter rejicitur.

LXIII. Item et illa distinctio duplicis vivificationis; alterius, qua vivificatur peccator, dum ei poenitentia, et vitæ novæ propositum, et inchoatio per Dei gratiam inspiratur; alterius, qua vivificatur, qui voro justificatur ct palmes vivus in vile Christo officitur, pariter commentitia est, ct Scripturis minime congruens.

LXIV. Nonnisi Pelagiano errore admitti potest usus aliquis liberi arbitrii bonus, sive non malus, et gratiæ Christi injuriam facit qui ita sentit, et docet.

LXV. Sola violentia repugnat libertati hominis natnrali.

LXVI. Homo peccat, etiam damnabiliter, in eo, quod necessario facit.

LXVII. Infidelitas pure negativa, in his, in quibus Christus non est praedicatos, peccatum est.

LXVIH. Justificatio impii fit formaliter per obedientiam legis, non autem per occultam communicationem, et inspirationem gratiæ, quæ per eam justificatos faciat implere legem.

LXIX. Homo existens in peccato mortali, sive in reatu æternæ damnationis, potest habere veram charitatem ; et charitas etiam perfecta potest consistere cum reatu æternæ damnationis.

LXX. Per contritionem etiam cum charitate perfecta, et cum voto suscipiendi sacramentum conjuctam, non remittitur crimen extra casum necessitatis, aut martyrii, sine actuali susceptione sacramenti.

LXXI. Omnes omnino justorum afflictiones, sunt ultiones peccatorum ipsorum : unde Job, et martyres, quæ passi sunt, propter peccata sua passi sunt.

LXXII. Nemo, præter Christum, est absque peccato originali ; hinc Beata Virgo mortua est propter peccatum ex Adam contractum, omnesque ejus afflictiones in hac vita, sicut et aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel originalis.

LXXIH. Concupiscentia in renatis relapsis in peccatum mortale, in quibus jam dominatur peccatum est, sicut *et alii* habitus pravi.

LXXIV. Motus pravi concupiscenti», sunt pro statu hominis vitiati, prohibiti præcepto, ***Son*** *concupisces;* Unde homo eos sentiens, et non consentiens, transgreditur præceptum *Non concupisces,* quamvis transgressio in peccatum non deputetur.

LXXV. Quamdiu aliquid concupiscenti» carnalis in diligente est, non facit præceptum ; *Diliges Dominum Deum tuum ex loto corde tuo.*

LXXVI. Satisfactiones laboriosa· justificatorum non valent expiare de condigno pœnam temporalem restantem post culpam condonatam.

LXXVH. Immortalitas primi hominis non erat gratiæ beneficium, sed naturalis conditio.

LXXVIII. Falsa est doctorum sententia, primum hominem potuisse a Deo creari, et *institui sine justitia naturali.*

Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullrc aliquo pacto sustineri possent, in rigore et proprio verborum sensu ab assertoribus intento, Iiæreticas, erroneas, suspectas, temerarias, scandalosas, *et* in pias aures offensionem immittentes respective ac quæcnmquc super iis verbo, scriptoque emissa, præsentium auctoritate damnamus circumscribimus, ct abolemus; deque eisdem et similibus posthac, quoquo pacto, loquendi, scribendi, et disputandi facultatem quibuscumque interdicimus.

Qui secus fecerint, ipsos omnibus dignitatibus, gradibus, honoribus, beneficiis, et officiis perpetuo privamus ac etiam inhabiles ad quæcumquc decernimus : vinculo quoque anathematis, eo ipso innodamus, a quo nullus Romano Pontifice inferior valeat ipsos, excepto mortis articulo liberare. Cælerum ut jam commoti his de rebus tumultus, et contracta odia facilius comprimi possint, simulquc animarum saluti plenius consulatur, dilecto filio nostro Antonio, tituli Sancti Bartholomæi in insula presbytero cardinali Granvelano nuncupato, per Apostolica scripta mandamus, ut ipse quid ad perpetam dictarum sententiarum, et scripturarum abolitionem, quid ad arcenda hujusmodi proloquia, et disputationes quid denique ad unionem, et pacem, cum communi omnium, et Ecclesiæ catholicæ satisfactione componendam facto opus sit, in primis diligenter expendat : deinde in iis omnibus quæ pro communi salute, tranquillitate, et honore optimum judicaverit, salva semper Ecclesiæ prædictæ immunitate, etiam per alium seu alios fide, doctrina, et religione præstantes, ocius exequatur , faciatque quidquid decreverit, inviolate ab omnibus observari : contradictores quoslibet per censuras, poenas prædictas, cæteraque juris, et facti remedia opportuna, appellatione postposita compescendo ; invocato etiam ad hoc, si opus fuerit auxilio brachii saecularis. Non obstantibus quod forsitan aliquibus ab Apostolica sit sede Indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam, et expressam, ac de verbo ad verbum, de induito hujusmodi mentionem : et quibuslibet aliis privilegiis, exemptionibus, indulgentiis, et *litteris Apostolicis spectilibus vel generalibus, quorumcumqtie tono*mm existant ; *per* quro præsentibus *non expressa, vel totaliter non inserta,* effectus prœsentium impediri valent quomodolibet, vel differri : ct *de quibus quorumque tolis* tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris litteris mentio specialis. Nulliergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrædamnationis,circumscriptionis,additionis et inoodntionis infringere ; vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorem Petri et Pauli Apostolorum ejus, so noverit incursurum.

Datum Romœ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ 1567 Kalcndis octobris, Pontificatus nostris anno secundo.

« Cæterum volumus, ut earumdem litterarum tenori hic inserto, illa ipsa omnino fides adhibeatur ubicumque et quandocumque, sive in judicio, sive alibi fuerit exhibitus, vel ostensus, sicut illius originalibus litteris prædictis adhiberetur, si ipsæ exhiberentur, vel ostenderentur, nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.»

Datum llomæ apud S. Petrum anno incarnationis Dominicæ 1579. quarto Ralentias Februarii, Pontificatus nostri anno octavo. *Posteriora verba sic interpunxerunt quidam discipula Baii.* Quas quidem sententias stricto coram nobis examine ponderatas, quamquam nonnullæ aliquo pacto sustineri possent in rigore, et proprio verborum sensu ab assertoribus intento, hœreticas, erroneas, etc. , damnamus : Ex qua interpunctione inferebant nullam determinate,ideoque posse singulas posse defendi in sensu ab assertoribus intento : sed Urbanus Y11l. in Gcnerali Cong. die 26. 1644, produxit ex Archiv'd Bullam. *In eminenti,* in qua repetit verba S. Pii V .et comma ponitur post te *possent;* erantque interpunctiones, uti primo retulimus. Postmodum Cajani dixerunt Bullam illam, *In eminenti* esse subreptitiam, quod damnavit Alexander VIII. Die 7 decemb. 1690. in propos. 31. uti referemus.

INNOCENTII PAPÆ X.

CONSTITUTIO

De quinque Propositionibus ex Jansenii libro excerptis.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Universis Christi fidelibus salutem et Apostolicam benedictionem.

Cum occasione impressionis libri, cui titulus, *Augustinus Cornelii Jansenii, Episcopi /prensis,* inter alias ejus opiniones orta fuerit, præsertim in Galliis, controversia super quinque ex illis : complures Galliarum episcopi apud nos institerunt, ut easdem Propositiones nobis oblatas expenderemus, ac de unaquaque earum certam et perspicuam ferremus sententiam. Tonor vero præfatarum propositionum est prout sequitur.

I. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, et conantibus, secundum præsentes quas habent vires, sunt impossibilia : deest quoque illis gratia, qua possibilia fiant.

II. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ, nunquam resistitur.

III. Ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a necessitate, sed sufficit libertas a coactione.

IV. Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei : et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse , cui posset humana voluntas resistere, vel obtemperare.

V. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse.

Nos quibus inter multiplices curas, quæ animum nostrum assidue pulsant, illa in primis cordi est, ut Ecclesia Dei nobis ex alto commissa, purgatis pravarum opinionum erroribus, tuto militare, et Unquam navis in tranquillo mari, sedatis omnium tempestatum fluctibus ac procellis, secure navigare, et ad optatum salutis portam pervenire possit.

Pro rei gravitate, coram aliquibus Sancta* Romanœ Ecclesiæ Cardinalibus ad id specialiter sæpius congregatis, ac pluribus in sacra Theologia magistris, easdem quinque Propositiones, ut supra nobis oblatas, fecimus singillatim diligenter examinari : eorumquo suffragia, tum voce, tum scripto relata mature consideravimus : eosderaque magistros, variis coram nobis actis Congregationibus prolixe super eisdem, ac super earum qualibet disserentes audivimus.

Cum autern ab initio hujuscemodi discussionis ad divinum implorandum auxilium, multorum Christi fidelium preces, tum privatim, tum publice indixissemus, postmodum iteratis eisdem ferventius, ac per nos sollicite implorata Sancti spiritus assistentia, tandem divino Numine favente, ad infrascriptam devenimus declarationem et definitionem.

Primam pnedictarum propositionum, *Aliqua Dei præcepto hominibus justis volentibus, et conantibus, secundum praesentes quas habent vires, sunt impossibilia, deest quoque illis gratia quo possibilia liant:* Temerariam, impiam, blasphemam, anathemate damnandam, et hæreticam declaramus, et uti talem damnamus. Secundum, *Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ, nunquam resistitur :* hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.

Tertiam, *ad merendum et demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur in homine libertas a coactione :* hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.

Quartam Semipelagiani admittebant prævenientis gratiæ interioris necessitatem ad singulos actus, etiam ad initium fidei : et in hoc erant hæretici, quod vellent eam gratiam talem esse cui posset humana voluntas resistere vel obtemperare : falsam et hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.

Quintam, Semipelagianum est dicere, Christum pro omnibus ommino hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse : falsam, temerariam, scandalosam. et intellectam eo sensu, ut Christus pro salute duntaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinae pietati derogantem, et hæreticam declaramus, et uti talem damnamus.

Mandamus igitur omnibus Christi fideli-

bus nfrinsque BÔJIDB, ne *de didis propositionibus sentire, docere, prædicare,* aliter præsiimnnt, quam in bac præsenii nostra declaratione *ct definitione* continetur, sub censuris et pœnis contra liœreficos et eorum fautores injure expressis.

Præcipimus pariter omnibus patriarchis, archiepiscopis, episcopis, aliisque locorum Ordinariis, nec non hæreficæ pravitatis Inquisitoribus, ut contradictores et rebelles guoscumque per censuras ct pennas prædictas cæteraque juris et facti remedia opportuna, invocata etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii saecularis, omnino coerceant et compescant.

Non intondentes tamen per hanc declarationem et definitionem super prrcdictis quinque Propositionibus factam, approbare ullatenus alias opiniones, quæ continentur in prædiclo libro Cornelii Jansenii.

Datum Romæ, apud Sanctam Mariam Majorem anno Incarnationis Dominicæ 1623. pridiœ Kalendas Junii, Pontificatus nostri anno nono.

Hi daturius.

P. Gualterius.

P. CIAMPINUS.

DECRETUM

ALEXANDRI DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ MI.

Prius adversus propositiones 28. *scandalosas, et perniciosas* m *praxi.*

Feria V. die 24. Septembris 1665.

Sanctiosimus D. N. audivit, non sine magno animi sui moerore, complures opiniones Christianæ disciplinæ relaxativas, et animarum perniciem inferentes ; partim antiquatas iterum suscitari, partim noviter prodire : et summam illam luxuriantium ingeniorum licentiam in dies magis excrescere, per quam in rebus ad conscientiam pertinentibus modus opinandi irrepsit alienus omnino ab Evangelica simplicitate, Sanctorumque Patrum doctrina, et quæ si pro recta regula flttôles in praxi sequerentur, ingens irreptura esset vitœ Chrisfianre corruptela ; Quare ne ullo unque tempore viam salutis, quam suprema veritas Deus, cujus verba in æternum permanent, arctam esse definivit, in animarum perniciem dilatari, seu verius perverti contingeret, idem Sanctissimus D. N. ut oves sibi creditas ab ejusmodi spatiosa, lataque, per quam itur ad perditionem, via, pro Pastorali sollicitudine in rectam semitam evocaret, earumdem opinionum examen pluribus in sacra Theologia Magistris, ac deinde Eminentissimis, et Reverendissimis DI). Cardinalibus contra hæreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus serio commisit : qui tantum negotium strenue aggressi, eiquo sedulo incumbentes, et mature discussis usque ad hanc diem intrascriptis Propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigilla* tim exposuerunt.

I. Homo nullo unquam vitre suæ tempore tenetur elicere actum fidei, spei, et charitatis ex vi præceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

II. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

III. Sententia asserens, bullam Cœnæ solum prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 48. Julii, in Consistorio sacræ congregationis eminentissimorum cardinalium visa et tolerata est.

IV. Prælati regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque sæculares ab hæresi occulta , et ab excommunicatione propter eam incursa.

V. Quamvis evidenter tibi constet. Petrum esse bærcticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.

VI. Confessarius, qui in sacramentali confessione tribuit pœnitenti chartam postea legendam, in qua ad venerein incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denuntiandus.

VIII. Modus evadendi obligationem denuntiandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.

V1U. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam

fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.

IX. Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui missæ celebrandæ traduntur, per alium satisfacere collato illi minore stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

X. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere et sacrificium unum offerre : neque etiam est contra fidelitatem , etiamsi promittam , promissione etiam juramento firmata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

XI. Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

XII. Mendicantes possunt absolvere a casibus episcopis reservatis, non obtenta ad id episcoporum facultate.

XIII. Satisfacit præcepto annum confessionis, qui confitetur regulari, episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato.

XIV. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

XV. Pœnitens propria auctoritate substituere sibi alium potest qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

XVI. Qui beneficium curatum habent possunt sibi eligere in confessarium simplicem sacerdotem non approbatum ab Ordinario.

XVII. Est licitum religioso, vel clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit; uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi religioso, vel ejus religioni, publice et coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

XVIII. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

XIX. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

XX. Restitutio a S. Pio V. imposita beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit pœna.

XXI. Habens capellaniara collativam, aut quodvis aliud beneficium ecclesiasticum, si studio litterarum, vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

XXII. Non est contra justitiam beneficia ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa beneficia ecclesiastica pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

XXIII. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, nen peccat mortaliter nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, pota, quia non vult se subjicere præcepto.

XXIV Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infima», ideoque sufficit dicere in confessione se procurasse pollutionem.

XXV. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis præcepto, dicens, commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.

XXVI. Quando litigantes habent pro se opiniones æque probabiles , potest judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius præ alio.

XXVII. Si liber sit alicujus junioris et moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet rejectam esse a sede Apostolica tanquam improbabilem.

XXVIII. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a principe promulgatam.

Quibus peractis dum similium propositionum examini cura, et studium impenditur, interca idem Sanctissimus re mature considerata statuit, et decrevit, praedictas propositiones , et unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas, et prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet; ita ut quicumque illas, aut privatim tractraverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam *dignitate fulgente, nisi* a pro tempore existante Romano Pontifice absolvi.

Insuper districte in virtutesanctæ obedientiæ, et sub interminatione divini judici prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditiones dignitatis, ac status, etiam speciali, ac specialissima nota dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant. Sanctissimus D. N. post latum decretum die 24. Septembris proxime elapsi, quo viginti octo propositiones damnate fuerunt, examinatis sedulo, et accurate usque ad hanc diem intrascriplis aliis quadragesimum quintum numerum complentibus, per plures in sacra theologia magistros, ac per eminentissimos, et reverendissimos

D. D. Cardinales adversus haereticam pravitatem generales Inquisitores, eorum suffragia sigillatim super unaquaque ipsarum audivit.

PROPOSITIONES ALLE.

XXIX. In dic jejunii qui sæpius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

XXX. Omnes officiales, qui in republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se cerlificari, an labor sit compatibilis cum jejunio.

XXXI. Excusantur absolute a præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, etiamsi iter unius diei conficiant.

XXXII. Non est evidens, quod consuétudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesima obliget.

XXXIII. Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.

XXXIV. In die Palmarum recitans officium paschale satisfacit præcepto.

XXXV. Unico officio potestquis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti, et crastino.

XXXVI. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expresse revocata per concilium Tridentinum,

XXXVII. Judulgenliæ concessæ regularibus, et revocalæ a Paulo V. hodie sunt revalidatæ.

XXXVIII. Mandatum Tridentini factum sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium non præceptum.

XXXIX. Illa particula *quam primum* intelligitur, cum sacerdos suo tempore confitebitur.

XL. Est probabilis opinio, quæ dicit bsse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem et sensibilem, quæ ex osculo oritur, secluso periculo consensus ulterioris, et pollutionis.

XLI. Non est obligandus concubinalius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo *reqalu,* dum deficiente illo, nimis ægre agorot vitam, ot nlire opulæ tædio magno concubinarium afficerent, et alia famula nimis difficile inveniretur.

XL1L Licitum est mutuanti aliquid nitra sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

XLI11. Anniiumlegatnm proanimarcliclum non durat plus, quam per decem annos.

XLIV. Quoad forum conscientiae, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censuræ.

XLV. Libri prohibiti donec expurgentur possunt retineri, usquo dum adhibita diligentia corrigantur.

Quibus mature pensatis, idem Sanctissimus statuit ac decrevit prædictas propositiones, et unamquamque ipsarum, ut minimum tanquam scandalosas esse damnandas et prohibendas, sicuti eas damnat ac prohibet. Ita ut quicumquc illas etc. uti in priore decreto.

Insuper districte in virtute sanctæobedientiæ etc. ut in priore etiam decreto.

INNOGENTII DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ X.

DECRETUM

Contra propositiones 65. *scandalosas, et in praxi perniciosas.*

Foria V. die 2. Martii 1679.

Sanctissimus D. N. Innocentius Papa XI. prædictus, ovium sibi a Deo creditarum saluti sedulo incumbens, et salubre opus in segregandis noxiis doctrinarum pascuis ab innoxiis a fcl. record. Alexandro VII. Prodecessore suo inchoatum prosequi volens, plurimas propositiones, partim ex diversis vel libris, vel thesibus, seu scriptis excerptas, etpartim novitér adinventas, Theologorum plurium examini, et deinde Eminentissimis, et Reverendissimis Dominis Cardinalibus contra hœreticam pravitatem generalibus Inquisitoribus subjecit. Quibus propositionibus sedulo, et accurate sæpius discussis, eorumdem Eminentissiinorum ('ardi-

nalium, et theologorum votis per Sanctitatem suam auditis, idem Sanctissimus D. N. re postea mature considerata, statuit, et decrevit pro nunc sequentes propositiones, et unamquamque ipsarum, sicut jacent, ut minimum tanquam scandalosas, et in praxi perniciosas esse damnandas, et prohibendas, sicuti eas damnat, et prohibet. Non intendens tamen Sanctitas sua per hoc decretum alias propositiones in ipso non expressas, et Sanctitati suæ quomodolibet, et ex quacumque parte parte exhibitas, vel exhibendas, ullatenus approbare.

I. Non est illicitum in sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore sacramenti relicta tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni iucurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione Baptismi. Ordinis sacerdotalis, aut episcopalis.

II. Probabiliter existimo judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

III. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non excatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

IV. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili.

V. An peccet mortaliter qui actus dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret condemnare non audemus.

VI. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligarepræceptum charitatis erga Deum.

VII. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam, qua justificari possumus.

VIII. Comedere, et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

IX. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa ac defectu veniali.

X. Non tenemur proximum diligere actu interero, et formali.

XI. Pnecepto proximum diligendi satisfacere possumus per solos actus externos.

XII. Vix in sæcularibus invenies, etiam in regibus, superfluum statui; el ita vix aliquis tenetur ad eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

XIII. Si cnm debita moderatione facias, pntes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere et desiderare, non quidem ex displicentia persons*, sed ob aliquod temporale emolumentum.

XIV. Licitum est absoluto desiderio capere mortem Patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis hæreditas.

XV. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex hæreditate consecutas.

XVI. FideSjUon censetur cadere sub praeceptum speciale, et secundum se.

XVII. Satis est actum Fidei semel in vita elicere.

XVIII. Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, et fidei gloriosum consulo; tacere ut peccaminosum per se non damno.

XIX. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

XX. Hinc potest quis prudenter repudiare, assensum, quem habebat supernaturalem.

XXI. Assensus fidei supernaturalis, et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

XXII. Nonnisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita remuneratoris.

XXIII. Fides late dicta ex testimonio creaturarum, similivemotivoad justificationem sufficit.

XXIV. Vocare Deum in testem mendacii levis non est tanto irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

XXV. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

XXVI. Si quis, vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive quocumque alio tine juret se non fecisse *aliquid*, quod revera fecit; intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, revera non mentitur, nec est perjurus.

XXVII. Causa justa utendi his amphibo*logiis est* quoties id necessarium aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis

actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa.

XXVIII. Qui mediante commendatione vel munero ad magistratum vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum : quod de mandato regis a similibus solet exigi : non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

XXIX. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

XXX. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit; idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, et post impactam alapam vel ictum fustis fugiat.

XXXI. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

XXXII. Non solum licitum est defendere defensione occisiva quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, cl quæ nos possessuros speramus.

XXXII*. Licitum est tam hæredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel hæredilasadeatur, vel legata solvantur, se taliterdefendere, sicut et jus habenti in cathedram, vel præbendam contra eorum possessionem injuste impedientem.

XXXIV. Licet procurare abortum ante animationem fœtus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

XXXV. Videtur probabile omnem fretum quamdiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eamdem habere, cum paritur, ac consequenter dicendum erit in nulo abortu homicidium committi.

XXXIV. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

XXXVII. Famuli et famulæ domesticæ possunt occulte hærissuis surripere ad compensandam operam suam , quum majorem judicant salario quod recipiunt.

XXXVIII. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta , quantumcumque sit magna summa totalis.

XXXIX. Qui alium movet aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

XL. Contractus mohalra licitus est etiam respectu ejusdem personæ et cum contractu relroveuditionis prævie inito, cum intentione lucri.

XLI. Cum numerata pecunia pretiosior sit muneranda, et nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam pnesentem, quam futuram; potest creditur aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, et eo titulo ab usura excubari.

XLII. Usura non est, dum ultra sortem aliquod exigitur , tanquam ex benevolentia, et gratiludino debitum , sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

XLIII. Quidni nonnisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam, sibi noxiam, falso crimine elidere?

XLIV. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam , et honorem defendat : Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in theologia.

XLV. Dare temporale pro spirituali non estsimonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

XLVI. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sicut illud pluris æstimetur, quam res spiritualis.

XLVII. Cum dixit concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes , mortaliter peccare, qui, nisi quos digniores, et Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad ecclesias promovent, Concilium, vel primo videtur per hoc, *digniores,* non aliud significare velle , nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo, locutione minus propria ponitdigniores, ut excludat indignos, non vero dignos ; vel tandem loquitur tertio, quando iit concursus.

XLVIII. Tam clarum videtur , fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse mulam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

XLIX. Mollities juro natura: prohibita non est; unde si Deus eam non interdixisset, sæpe esset bona, et aliquando obligatoria sub mortali.

L. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium, idcoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

LI. Famulus, qui submissis humeris, scien-

ter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem , et multoties eidem subservit deferendo scalam, aperiendo januam , aut quid simile cooperando , non pcccat mortaliter , si id faciat metu notabilis detrimenti, puta, ne a Domino male tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

LH. Praeceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo , si absit contemptus.

LUI. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor, simul a diversis celebrantibus audit.

LIV. Qui non potest recitare matutinum, et laudes, potest autem reliquas horas , ad nihil tenetur , quia major pars trahit ad se minorem.

LV. Præcepto communionis annuæ satisfit per sacrilegam Corporis Domini manducationem.

Lvl. Frequens confessio, et communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota prædeslinationis.

LVII. Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

LVIII. Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

LIX. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessos, ratione magni concursus pœnitentium, qualis v. g. potest contingere indie magnæ alicujus festivitatis, aut indulgentiae.

LX. Pomitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae, vel Ecclesiæ , etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat so dolero, et proponere emendationem.

LXI. Potest aliquando absolvi, qui in proxima peccandi occasione versatur, quam potest, et non vult omittere, quinimo directe, et ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

LXII. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

LXIII. Licitum est quaerere directe occasionem proximam peccandi pro bono spirituali vel temporali, nostro, vel proximi.

LXIV. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis, et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

LXV. Sufficit illa mysteria semel credidisse.

Quicumque autem cujusvis conditionis, status et dignitatis, illas vel illarum aliquam, conjunctim, vel divisim defenderit, vel ediderit, vel de eis disputative, publice aut privatim tractaverit, vel praedicaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem latæ sententiae, a qua non possit praeterquam in articulo mortis ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi pro tempore existente Romano Pontifice absolvi. Insuper districte in virtute sanctae obedientiæ, et sub interminatione divini judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, dignitatis, et status, etiam speciali et specialissima nota dignis, ne praedictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Tandem ut ab injuriosis contentionibus doctores. seu scholastici, aut alii quicumque in posterum se abstineant, et ut paci et charitati consulatur, idem Sanctissimus in virtute sanctæ obedientiæ eis præcipit, ut tam in libris imprimendis, ac manuscriptis, quam in thesibus, disputationibus, ac prædicationibus caveant ab omni censura, et nota, necnon a quibuscumque conviciis contra eas propositiones, quæ adhuc inter Catholicos hinc inde controvertuntur, donec a S. Sede recognitae super iisdem propositionibus judicium proferatur.

CONSTITUTIO

INNOCENTI! \ I.

Proscribentis octo et sexaginta Theses, quæ prælcxtu Orationis quietis a Miehaele dc Molinos decebantur.

INNOCENTIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuum rei memoriam.

Coelestis pastor Christus Dominus, ut jacentem in tenebris mundum, variisque gentium erroribus involutum a potestate diaboli, sub qua misere post lapsum primi parentis tenebatur, sua ineffabili miseratione liberaret, carnem sumere, et in ligno crucis chirographo redemptionis nostræ affixo , in testimonium suæ in nos charitatis sese hostiam viventem Deo pro nobis oû'erre dignatus est, mox rediturus in coelum Ecclesiam Catholicam sponsam suam tanquam civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo, non habentem rugam, neque maculam, unam, sanctamque in terris relinquens armis potentiæ suæ contra portas inferi circumvallatam, Petro Apostolorum principi, et successoribus ejus regendam tradidit, ut doctrinam ab ipsius ore haustam, sartam, tectamque custodirent, ne oves pretioso suo sanguine redemplæ pravarum opinionum pabulo in antiquos errores recíderent; quod præcipue Beato Petro mandasse sacræ Litterae docent, cui enim Apostolorum, nisi Petro dixit : *Pasce oves meas ;* et rursus , *Ego rogavi pio te, ut non deliciat fides tua ; Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos?* Quare nobis, qui non nostris meritis , sed incrustabili Dei Omnipotentis consilio in ejusdem Petri ca,-thedrapari potestate sedemus, semper fixum in animo luit, ut populus Christianus eam sectaretur fidem, quæ a Christo Domino per Apostolos suos perpetua, et nunquam interrupta traditione prædicata fuit, quamque ipse usque ad sæculi consummationem permansuram esse promisit.

Cum igitur ad Apostolatum nostrum relatum fuisset quemdam *Michaelem dc Molinos* prava dogmata, tum verbo, tum scripto docuisse, et in praxim deduxisse, quæprætextu orationis quietis contra doctrinam, et usum a sanctis Patribus ab ipsis nascentis Ecclesiæ primordiis receptum , fideles a vera religione, et a christianœ pietatis puritate in maximos errores, et turpissima quæque inducebant : Nos, cui semper cordi fuit, ulfidelium animæ nobis ex alto commissæ purgatis pravarum opinionum erroribus, ad optatum salutis portum tuto pervenire possint, legitimis prœcedentibus indiciis prædictum Michaelem dc Molinos carceribus mancipari mandavimus, deinde coram nobis et venerabilibus nostris S. R. E. Cardinalibus, in tota Repub. Christiana generalibus Inquisitoribus, Apostolica auctoritate specialiter deputatis, auditis pluribus in sacra theologia magistris, eorumque suffragiis tum voce, tum scripto susceptis, matureque perpensis : implorata etiam sancti Spiritus assistentia, cum prædictorum Fratrum nostrorum unanimi voto ad damnationem infrascriptarum propositionum ejusdem Michaelis de Molinos, a quo fuerunt pro suis recognike, et de quibus propositionibus tanquam a se dictatis , scriptis , communicatis et creditis ipse convictus et respective confessus fuerat, ut latius in processu et decreto de decreto de mandato nostro lato die 28. Augusti praesentis anni 18G7. devenire ut infra decrevimus.

PROPOSITIONES.

I. Oportet hominem suas potentias annihilare; et hæc est via interna.

II. Velle operari active est Deum olfendere, qui vult esse ipse solus agens; et ideo opus est seipsum in Deo totum et totaliter derelinquere, et postea permanere velut corpus exanime.

III. Vota de aliquo faciendo sunt perfectionis impeditiva,

IV. Activitas naturalis est gralite inimica, impedilque Dei operationes , et veram perfectionem , quia Deus operari vult in nobis sine nobis.

V. Nihil operando anima se annihilat, et ad ipsum principium redit, et ad suam originem quæ est essentia Dei, in qua transformata remanet, ac divinizata , et Deus tunc

in seipso remanet, quia tunc non sunt amplius duro res unitæ, sed una tantum, et hac ratione Deus vivit, et regnat in nobis, et anima seipsam annihilat in esse operativo.

VI. Via interna est illa qua non cognoscitur, nec lumen, nec amor, nec resignatio et non oportet Deum cognoscere; et hoc modo recte proceditur.

VII. Non debet anima cogitare, nec de prtemio, nec de punitione, nec de paradiso, nec de inferno, nec de morte, nec deæternitate.

VIII. Non debet velle scire, an gradiatur cum voluntate Dei, an cum eadem voluntate resignata maneat, necne, nec opus est ut velit cognoscere suum statura, nec proprium nihil, sed debet ut corpus exanime manere.

IX. Non debet anima reminisci, nec sui, nec Dei, nec cujuscumque rei, et in via interna omnis reflexio est nociva, etiam reflexio ad suas humanas actiones, et ad proprios defectus.

X. Si propriis defectibus alios scandalizet, non est necessarium reflectere, dummodo non adsit voluntas scandalizandi; et ad proprios defectus non posse reflectere, gratia Dei est.

XI. Ad dubia quæ occurrunt, an recte procedatur, necne, non est opus reflectere.

XII. Qui suum liberum arbitrium Deo donavit, de nulla re debet curam habere nec de inferno, nec de paradiso, nec debet desiderium habere propriaj perfectionis nec virtutem, nec propriæ sanctitatis, nec propriæ salutis, cujus spem expurgare debet.

XIII. Designato Deo libero arbitrio, eidem Deo relinquenda est cogitatio, et cura de omni io nostra, et relinquere ut faciat in nobis sine nobis suam divinam voluntatem.

XIV. Qui Divinæ voluntati resignatus est, non convenit ut a Deo rem aliquam petat quia petere est imperfectio, cum sit actus propriæ voluntatis, et electionis, et est velle quod divina voluntas nostræ conformetur,et non quod nostra divinæ, et illud Evangelii, *Petite et accipietis,* non est dictum a Christo pro animabus internis, quæ nolunt habere voluntatem. Imo hujusmodi animæ eo perveniunt, ut non possint a Deo rem aliquam petere.

XV. Sicut non debent a Deo rem aliquam petere, ita nec illi ob rem aliquam gratias agere debent, quia ufrumque est actos propriæ voluntatis.

XVI. Non convenit indulgentias quærere pro prena propriis peccatis debita, quia melius est divinæ juslitiæ satisfacere quam divinam misericordiam qnærere; quoniam illud ex puro Dei amore procedit, et istud ab amore nostri interessato; nec est res Deo grata, nec meritoria, quia est velle crucem fugere.

XVII. Tradito Deo libero arbitrio et eidem relicta cura, et cogitatione animæ nostræ, non est amplius habenda ratio tentationum; nec eis alia resistentia fieri debet, nisi negativa, nulla adhibita industria; et si natura commovetur, oportet sinere, ut commoveatur, quia est natura.

XVIII. Qui in oratione utitur imaginibus, figuris, speciebus, et propriis conceptibus, non adorat Deum in spiritu, et veritate.

XIX. Qui amat Deum eo modo, quo ratio argumentatur, aut intellectus comprehendit, non amat verum Deum.

XX. Asserere quod in oratione opus est sibi per discursum auxilium ferre, et per cogitationes, quando Deus animam non alloquitur, ignorantia est. Deus nunquam loquitur, ejus locutio est operatio; et semper in anima operatur, quando hæc suis discursibus, cogitationibus, et operationibus eum non impedit.

XXI. In oratione opus est manete in fide obscura, et universali, cum quiete, et oblivione cujuscumque cogitationis particularis, ac distinctæ attributorum Dei, ac Trinitatis, et sic in Dei praesentia manere ad illum adorandum et amandum, eique inserviendum, sed absque productione actuum, quia Deus in his sibi non complacet.

XXII. Cognitio hæc per fidem non est actus a creatura productus, sed est cognitio a Deo creaturæ tradita quem creatura se habere non cognoscit, nec postea cognoscit se illam habuisse, et idem dicitur de amore.

XXIII. Mystici cum S. Bernardo in scala Claustralium distinguunt quatuor gradus, Lectionem, Meditationem, Orationem, et Contemplationem infusam. Qui semper in primo sistit, nunquam ad secundum pertransit. Qui semper in secando persistit nunquam ad tertium pervenit, qui est nostra contemplatio acquisita, in qua per totam vitam persistendum est, dummodo Deus animam non trahat, absque eo quod ipsa id expectet, ad contemplationem infusam: et hac

cessante, anima regredi debet ad fortium gradum , et in ipse permanere, absque eo quod *amplius redeat ad secundum, aut primum.*

XXIV. Quales cumque *crtgitaliones in oratione oce-urrant, etiam impune ,* etiam contra Deum, Sanctos, fidem , *et* Sacramenta, si voluntarie non nutriantur, nec voluntarie expellantur, sed cum indifferentia, ct resignationp tolerentur, non impediunt orationem fidei : imo eam perfectiorem efficiunt, quia anima tunc magis divinæ voluntati resignata remanet.

XXV. Etiamsi superveniat somnus, et dormiatur, nihilominus fit oratio, ct contemplatio actualis; quia oratio et resignatio, resignalio et oratio idem sunt; et dum resignatio perdurat, perdurat et oratio.

XXVI. Tres illæ viæ : purgativa, illuminativa, et unitiva est absurdum maximum, quod dictum fuerit in mystica; cum non sit nisi unica via, scilicet via interna.

XXVII. Qui desiderat, et amplectitur devotionem sensibilem, non desiderat, nec quæritDeum, sed seipsum; et male agit, cum eam desiderat, et eam habere conatur, qui per viam internam incedit, tam in locis sacris quam in diebus solemnibus.

XXVIII. Tædium rerum spiritualium bonum est siquidem per illud purgatur amor proprius.

XXIX. Dum anima interna fastidit discursus de Deo , et virtutes, et frigida remanet, nullum in se ipsa sentiens fervorem, bonum signum est.

XXX. Totum sensibile , quod exprimitur in vita spirituali, est abominabile, spurcum, et immundum.

XXXI. Nullus meditativus veras virtutes exercet internas, quæ non debent a sensibus cognosci. Opus est amittere virtutes.

XXXII. Nec ante nec post communionem alia requiritur præparatio, aut gratiarum actio pro istis animabus internis quam permanentia in solita resignatione passiva, quia modo perfectiore supplet omnes actus virtutem, qui possunt, et fiunt in via ordinaria. Et si hac occasione communionis insurgunt motus humiliationis , petitionis, aut gratiarum actionis, reprimendi sunt, quoties non dignoscatur eos esse ex impulsu speciali Dei . alias sunt impulsus uatuvæ nondum mortua;.

XXXIII. Male agit anima , quæ procedit per hanc viam internam , si in diebus solemnibus, vult, aliquo conatu *particulari excitare in se devotum* aliquem sensum ; quoniam aniinm interna» omnes dies sunt ct *te*quales, omnes festivi. El *idem dicitur de locis sacris, quia hujusmodi animabus omnia loca* œqualia sunt.

XXXIV. Verbis ct lingua *gratias agere Deo, non* est pro animabus *internis,* quæ in silentio manere debent, nullum *Deo* impedimentum apponendo , quod operetur in illis; et quo magis Deo se resignant, experiuntur se non posse Orationem Dominicam, seu Pater Noster recitare.

XXXV. Non convenit animabushujus viæ internae, quod faciant operationes, etiam virduosas expropria electione et activitate, alias non essent mortua» : *nec* debent elicere actus amoris erga B. Virg. Sanctos, aut humanitatem Christi; quia cura ista objecta sensibilia sint, talis est amor erga illa.

XXXVI. Nulla creatura nec B. Virgo, nec Sancti sedere debent nostro in corde, quia solus Deus vult illud occupare, et possidere.

XXXVII. In occasione tentationum, etiam furiosarum, non debet anima elicere actus cxplicitos virtutum oppositarum, sed debet in supradicto amore, et resignatione permanere.

XXXVIII. Crux voluntaria mortificationum pondus grave est, et infructuosum ideoque dimittenda.

XXXIX. Sanctiora opera , et pœnitentiæ, quas peregeruntSancti,non sufficiunt ad removendam ab anima vel unicam adhæsionem.

XL. Beata Virgo nullum unquam opus exterius peregit, et tamen fuit Sanctis omnibus sanctior. Igitur ad sanctitatem perveniri potest absque opere exteriori.

XLI. Deus permittit, et vult ad nos humiliandos, et ad veram transformationem perducendos , quod in aliquibus animabus perfectis, etiam non arreptitiis, dromon violentiam inferat earum corporibus, easque actus carnales committere faciat, etiam in vigilia, et sine mentis offuscatione, movendo physice illorum manus , et alia membra conira carum voluntatem. Et idem dicitur quoad alios per se peccaminosos , in quo casu non suut peccata, quia his non adest consensus.

XLII. Potest dari casus, quod hujusmodi violentiœ ad actus carnales contingant eodem tempore ex parte duarum personarum

scilicet maris, et fœminœ, et ex parte utriusque sequatur actus.

XL1II. Drus præteritis sæculis Sanctos efficiebat tyrannorum ministerio, nunc vero eos efficit sanctos ministerio dæmonum, qui causando in eis prædictas violentias, facit ut illi seipsos magis despiciunt,atque annihilent, et se Deo resignent.

XLIV. Job blasphemavit, et tamen non peccavit labiis suis, quia fuit ex dæmonis violentia.

XLV. S. Paulus hujusmodi dæmonis violentias in suo corpore passus est, unde scripsit; *iNon quod volo bonum, hoc ago, sed quod nolo malum, hoc facio.*

XLVI. Hujusmodi violentiæ sunt medium magis proportionatum ad annihilandam animam, et ad eam ad veram transformationem et unionem perducendam, nec alia superest via, et hæc est via facilior, ut tutior.

XLVII. Cum hujusmodi violentiæ occurrunt, sinere oportet ut satanas operetur, nullam adhibendam industriam, nulluinque proprium conatum, sed permanere debet homo in suo nihilo ; et etiamsi sequantur pollutiones, et actus obscœni propriis manibus, et etiam pejora, non opusest seipsum inquietari, sed foras emittendi sunt scrupuli, dubia, et timores, quia anima fit magis illuminata, magis roborata, magisqua candida, et acquiritur sancta libertas. Et præ omnibus non opus est hæc confiteri, et sanctissime fit non confitendo, quia hoc pacto superatur dæmon et acquiritur thesaurus pacis.

XLVIII. Satanas qui hujusmodi violentias infert, suadet deinde gravia esse delicta, ut anima se inquietet, ne in via interna ulterius progrediatur; unde ad ejus vires, enervandas melius est ca non confiteri, quia non sunt peccata, nec etiam venialia.

XLIX. Job ex violentia dæmonis se propris manibus polluebat, eodem tempore quo mundas habebat ad Deum preces sic interpretando locum cx capite 19. Job.

L. David, Jeremias, et mulli ex Sanctis propiletis hujusmodi violentias patiebantur harum impurarum operationum externarum.

LI. In sacra Scriptura multa sunt exempla violentiarum ad actus externos peccaminosos : uti illud de Sampsone, qui per violentiam seipsurn occidit, cum Phibsthæis conjugium iniit alienigena et cum Dalila meretrice fornicatus est, quæ alias erant prohibita, et peccata fuissent; et Juditha, quæ Holoferni mentita fuit; de Eliseo, qui pueris maledixit : de Elia, qui combussit duces cum turmis regis Achab. An vero fuerit violentia immediate a Deo peracta, vel dæmonum ministerio, ut in aliis animabus contingit in dubio relinquitur.

LII. Cum hujusmodi violentiæ etiam impuræ absque mentis offuscatione accidunt, tunc anima Deo potest uniri, et de facto semper magis unitur.

LIII. Ad cognoscendum in praxi,an aliqua operatio in aliis personis fuerit violentia, regula quam de hoc habeo, nedum suntprotestationes animarum illarum, quæ protestantur se dictis violentiis non consensisse aut jurare non posse, quod iis consenserint, et viderit, et videre quod sint animæ, quæ proficiunt invia interna; sed regulam sumerem a lumine quodam actuali cogitatione humana ac Theologica superiore, quod me certo cognoscere facit cum interna certitudine quod talis operatio est violentia, et certus sum quod boc lumen a Deo procedit,quia ad me provenit conjunctum cum certitudine quod a Deo proveniat et mihi nec umbram dubii relinquit in contrarium : eo modo quo interdum contingit quod Deus aliquid revelando, eodem tempore animam certam reddit, quod ipse sit qui revelat, et anima in contrarium non potest dubitare.

LIV. Spirituales vitæ ordinariae in hora mortis se delusos invenient, et confusos, et cum omnibus passionibus in alio mundo purgandis.

LV. Per hanc viam internam pervenitur, etsi multa cum sufferentia, ad purgandas, et extinguendas omnes passiones, ita quod nihil amplius sentitur, inquietudo sicut corpus mortuum, nec anima se amplius commoveri sinit.

LVI. Duæ leges, et duæ cupiditates, animæ una, et amoris proprii altera tandiu perdurant, quamdiu perdurat amor proprius; unde quando hic purgatus est, et mortuus, ut si per viam internam, non adsunt amplius illæ duæ leges, et duæ cupiditates, nec ulterius lapsus aliquis incurritur, nec aliquid sentitur amplius, ne quidem veniale peccatum.

LVII. Per contemplationem acquisitam pervenitur ad statum non faciendi amplius peccata nec mortalia, nec venialia.

LVIII. Ad hujusmodi statum pervenitur non reflectendo amplius nd proprias operationes, quia defectus ex reflexione oriuntur.

LIX. Via interna sejuncta est a confessione a confessariis, et a casibus conscientiæ a Theologia et philosophia.

LX. Animalius provectis qure reflexionibus mori incipiunt, et co etiam perveniunt ut sint mortua?, Deus confessionem aliquando efficit impossibilem, et supplet ipso tanta gratia praeservante, quantam, in sacramento reciperent; et ideo hujusmodi animabus non est bonum in tali casu ad sacramentum pœnitcntiæ accedere, quia id est in illis impossibile.

LXI. Anima cum ad mortem mysticam pervenit, non potest amplius aliud velle, quam quod Deus vult, quia non habet amplius voluntatem,et Deus illi eam abstulit.

LXII. Per viam internam pervenitur ad continuum statum immobilem in pace imperturbabili.

LXIII. Per viam internam pervenitur etiam ad mortem sensuum; quinimo signum quod quis in statu nihilitatis maneat, id est mortis mysticæ, est si sensus exteriores non repraesentent amplius res sensibiles, unde sint, ac si non essent, quia non perveniunt ad faciendum, quod intellectus se ad eas applicet.

LXIV. Theologus minorem dispositionem habet, quam homo rudis, ad statum contemplativi : primo quia non habet fidem adeo puram ; secundo quia non est adeo humilis; tertio quia non adeo curat propriam salutem; quarto, quia caput refertum habet phantasmatibus, in speciebus, opinionibus, et speculationibus, et non potest in illum ingredi verum lumen.

LXV. Præpositis obediendum est in exteriore, et latitudo voti obedientæ religiosorum tantummodo ad exterius pertingit. In interiore, vero aliter se res habet, quo solus Deus, et director intrant.

LXVI. Risu digna est nova quædam doctrina in Ecclesia Dei, quod anima quoad internum gubernaii debeat ab episcopo : quod si episcopus non sit capax anima ipsum cum suo directore adeat. Novam dico doctrinam, quia nec sacra Scriptura, nec concilia, nec canones, nec bulla, nec sancti, nec authores eam unquam tradiderunt, nec tradere possunt, quia Ecclesia, non judicat de occultis, et anima jus habet eligendi quemcumque sibi bene visum.

LXVII. Diccrc quod internum manifestandum est exteriori tribunali præpositorum, et quod peccatum sit id non facere, est manifesta deceptio, quia Ecclesia non judicat de occultis; et propriis animabus præjudicant his deceptionibus et simulationibus.

LXVIII.In mundo non est facultas, nec jurisdictio ad prœcipiendum, ut manifestentur epistolæ directoris quoad internum animæ, et ideo opus est animadvertere, quod hoc est insultus satanae.

Quas quidem propositiones tanquam hæreticas, suspectas, erroneas, scandalosas, blasphemas, piarum aurium offensives, temerarias, Christianae disciplinae relaxativas, eversivas, et seditiosas respective, ac quæcumque super iis verbo, scripto vel typis emissa, pariter cum voto eornmdem Fratrum nostrorum S. R. E. Cardinalium, et Inquisitorum generalium, damnavimus, circumscripsimus, et abolevimus; deque eisdem, et similibus omnibus, et singulis posthac quoquo modo loquendi, scribendi, disputandi, easque credendi, tenendi, docendi, aut in praxim reducendi facultatem quibuscumque interdiximus, et contra facienles, omnihus dignitatibus, gradibus, honoribus beneficiis, et officiis ipso facto, perpetuo privavimus, et inhabiles ad quæcumque decrevimus vinculoque etiam anathemathis eo ipso innodavimus, a quo nisi a nobis, et a Romanis Pontificibus successoribus nostris valeat absolvi. Præterea eodem nostro decreto prohibuimus; et damnavimus omnes libros, omniaque opera, quocumque loco, et idiomate impressa, nec non omnia manuscripta ejusdem *Michaelis de Molinos,* veluimusque, ne quis, cujuscumque gradus, conditionis, vel status, etiam speciali nota dignus audeat sub quovis prætextu, quolibet pariter idiomate, sive sub ejusdem verbis sub ecqualibus aut æquipollentibus, sive absque nomine, seu ficto, aut alieno nomine, ea imprimi facere, neque impressa, seu inanuscripta legero, vel apud se retinere, sed Ordinariis locorum aut bæreticæ pravitatis Inquisitoribus statim tradere, et consignare teneantur, sub eisdem pcenis superius inflictis, qui Ordinarii et Inquisitores statim ea igni comburi faciant.

Tandem ut prædictus *Michael de Molinos,* ob bæreses, errores et turpia facta praedicta, debitis pcenis in aliorum exemplum, et ipsius emendationem plecteretur, lecto in eadem nostra congregatione toto processu, et

auditis dilectis filiis consultoribus nostræ sancfæ Inquisitionis officii in sacra theologia, et jure pontificio magistris, cum eorumdem venerabilium fratrum nostrorum S. B. E. cardinalium unanimi voto, dictum *Michaelem de Molinos,* tanquam reum convictum, et confessum respective, et uti hæreticum formalem, licet pernitentem, in pœnam arcti, et perpetui carccris, et ad peragendas alias poenitentias salutares, prævia tamen abjuratione de formali per ipsum emittenda, servato juris ordine, damnavimus : Mandantes ut die et hora præfigendis in ecclesia Sanctæ Marire supra Minervam hujus almæ urbis, præsentibus omnibus venerabilibus fratribus nostris S. R. E. cardinalibus, et Romanæ curire nostræ prælatis; universoque populo ad id etiam per concessionem indulgentiam convocando, ex alto tenor processus, stanto in suggestu eodem *Michaele de Molinos,* una cum sententia inde sequta legeretur; et postquam idem *de Molinos* habitu pœnitentiæ indutus prædictos errores, et hæreses publice abjurasset, facultatem dedimus dilecto filio nostri sancti officii commissario, ut eum a censuris, quibus innodatus erat, in forma Ecclesiæ consueta absolveret; quæ omnia in exeeutionem dictæ nostræ ordinationis die 3. septembris labentis anni solemniter adimpleta sunt.

Et licet supra narratum decretum de mandato nostro latum ad majorem fidelium cautelam typis editum publicis locis affixum et divulgatum fuerit ; nihilominus ne hujus Apostolicæ damnationis memoria futuris temporibus deleri possit, utque populus Christianus catholica veritate instructior per viam salutis incedere valeat, prædecessorum nostrorum summorum pontificum vestigiis inhærcntes hac nostra perpetuo valitura constitutione supradictum decretum denuo approbamus, confirmamus, et debitæ execution! tradi mandamus, iterum supradictas propositiones definitive damnantes, et reprobantes, librosque, et inanuscripla ejusdem *Michaelis de Molinos* prohibentes, ct interdicentes sub eisdem pœnis, et censuris contra transgressores latis ct inflictis.

Decernentes insuper præsentes litteras semper et perpetuo validas et efficaces existere et fore, suosque plenarios et integros effectus sortiri, et obtinere, sicque per quoscumque judices Ordinarios, et delegatos, quavis auctoritate fungentes, et functuros ubique judicari et definiri debere, et sublata efa, et eorum cuilibet quavis aliter judicandi et interpretandi facultate et auctoritate, ac irritum et inane quidquid secus super his a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Volumti' autem ut præsentium transumptis, etiam impressis manu notarii publici subscriptis, et sigillo alicojuspersonæ in dignitate ecclesiastica constitute munitis, eadem fides proreus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si essent exhibite, vel osfensæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ approbationis, confirmationis, damnationis, reprobationis, punitionis, decreti, voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ, apud S. Mariam Majorem, anno Incarnationis Dominicæ 1687. 12. Kal. Decemb. Pontificatus nostri anno duodecimo.

DECRETUM

SS. D. N.

ALEXANDRI PAPÆ VIII,

24. Augusti, 1690.

Sanctissimus D. N. Alexander Papa VIII. non sine magno animi sui mœrore audivit duas Theses, seu propositiones, unam denuo, et in majorem perniciem fidelium suscitari, alteram de novo erumpere; et cum sui pastoralis officii munus sit, oves sibi creditas a noxiis pascuis avertere, et ad salutaria semper dirigere, dictarum Thesium sive propositionum examen pluribus in sacra Theologia magistris, et deinde eminentissimis, el reverendissimi- D. D. cardinalibus Inquisitoribussedulo commisit, qui pluries re mature discussa infiascriptis Thesibus, seu propositionibus, super unaquaque ipsarum sua suffragia sanctitati suæ sigillatim exposuerunt.

I. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali forma-

lis vero in *conformitnte ut actus* moralis tendat in *finem ultimum interpretative : Hinc homo non tenetur amore, neque in principio, neque in decursu vita· siup nioro/is.*

II. Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanus disconveniens naturae rationali, et rcclœ rationi : Theologicum vero, et morale est transgressio libera divinae legis. Philosophicum quantumvis grave, in illo, qui Deum, vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat est grave peccatum, sed non est offensa Dei, neque peccatum mortale dissolvens amicitiam Dei, neque ælerna pœna dignum.

Quibus peractis, Sanctissimus, omnibus plene et mature consideratis, primam thesim, seu propositionem declaravit hæreticam, et uti talem damnandam, et prohibendam esse sicuti damnat, et prohibet sub censuris, et pœnis contra hæreticos, et eorum fautores in jure expressis. Secundum thesim, seu propositionem declaravit scandalosam, temerariam, piarum aurium offensivam, et erroneam, et uti talem damnandam, et prohibendam esse sicuti damnat, et prohibet, ita ut quicbmque illam docuerit, defenderit, ediderit, aut de ea etiam disputaverit publice, seu privatim tractaverit, nisi forsan inpugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit (piæterquam in articulo mortis) ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore cxistenle Homano Pontifice, absolvi Insuper districte in virtute sanctœ obedientiœ, et sub interminatione divini judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cujuscumque dignitatis, conditionis, et status, etiam speciali, et specialissima nota dignis, ne praedictam thesim seu propositionem ad praxim deducant.

DECRETUM

ss. d. n.

ALEXANDRI PAPÆ VIII,

Contra Propositiones 31.

Feria V. die 7. Decembris 1690.

Sanctissimus D. N. Alexander divina providentia Papa VIII Praedictus : pro pastorali cura ovium a Christo Domino sibi commissa de earum salute sollicitus, ut inoffenso gradu per rectas semitas possint incedere, et pascua nimium perniciosa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta propositionum examen pluribus in sacra theologia magistris, et deinde eminentissimis, ac reverendissimis D. D. cardinalibus contra hæreticam pravitatem, generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati suæ sigillatim detulerunt.

Propositiones autem sunt infrascripte, videlicet:

I. In statu naturæ lapsœ ad peccatum formale, et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium, ac liberum fuit in causa sua peccato originali, et voluntate Adami peccantis.

II. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hoc in statu naturæ lapsœ operantem ex ipsa, non excusat a peccato formaliter.

HI. Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.

IV. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus, et solis fidelibus.

V. Pagani, Judæi, Haeretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a Jesu Christo influxum, adeoquehinc recte inferes in illis esse voluntatem nudam, et inermem, sine omni gratia sufficienti.

VI. Gratia sufficiens statui nostro nun tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere : *A gratia sufficienti libera nos Domine.*

VII. Omnis humana actio deliberata est

Dei dilectio, vel mundi, si Dei Charités Patris est; si mundi concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

VIII. Necesse est infidelem in omni opere peccare.

IX. Revera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura, sine ullo ad Deum offensum respectu.

X. Intentio, qua quis detestatur malum, et prosequitur bonum, mere ut coelestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

XI. Omne, quod non est ex fide Christiana sepernaturali.quæper dilectionem operatur, peccatum est.

XII. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, et etiamsi videantur credere; non est fides divina, sed humana.

XIII. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatudinis operatur.

XIV. Timor gehennæ non est supernaturalis.

XV. Attritio, quæ gehennæ, et prenarum metu concipitur sine dilectione benevolenti® Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

XVI. Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni, induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex, et præscriptio, natura rei in ipsum quodam modo dictante.

XVII. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitenliœ est inversus.

XVIII. Consuctodo moderna quoad administrationem sacramenti poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu sed abusu.

XIX. Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali.

XX. Confessiones apud religiosos factæ, pleræque vel sacrilegæ sunt, vel invalida.

XXI.Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, et incongrua pernitentia seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.

XXII. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam praJtendunt, antequam condignam de dilectis suis pœnitentiam egerint.

XXIII. Similiter arcendi sunt a sacra communione quibus nondum in est amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.

XXIV. Oblatio in Templo, quæ fiebat aB. M. V. die Purificationis suæ per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter testantur, quod indiguerit purificatione et quod filius, qui offerebatur, etiam macula matris maculatus esset secundum verba legis.

XXV. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

XXVI. Laus, quæ defertur *Marite* ut *Marite* vana est.

XXVII. Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus : */n nomine Patris,* etc., prætermissis illis : *Ego te baptizo.*

XXVIII. Valet Baptismus collatus a ministro, qui omnem ritum externum,formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apua se revolvit. *Non intendo, quod facit Ecclesia.*

XXXIX. Futilis, et toties convulsa est assertio de pontificis Romani supra concilium OEcumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.

XXX. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, et docere, non respiciendo ad ullam Pontificis bullam.

XXXI. Bulla Urbani VIII. *In eminenti,* est subreptitia.

Quibus mature consideratis, idem Sanctissimus statuit,et decrevit 31. supradictas propositiones, tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injuriosas, hæresi proximas, liæresim sapientes, erroneas, schisniaticas, et hæreticas respective esse damnandas, et prohibendas, sicuti eas damnat, et prohibet, ita ut quicumque illas, aut conjunclim, aut division docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputative, publice, aut privatim tractaverit, nisi forsan inpugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, a qua non possit præterquam in articulo mortis ab alio, quacumque etiam dignitate fulgente, nisi a pro tempore existente Romano pontifice absolvi.

Insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, et sub interminatione divini judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, dignitatis, et status,

etiam speciali, et specialissima nota dignis, ne prodictas opiniones, nui aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit tamen Sanctitas sua per hnc decretum alias propositiones in majori numero ultra snpradictas 31. Jam exhibitas, et in hoc Decreto non expressas approbare.

BREVE

INNOCENTII XII.

Proscribentis tres et viginli Theses, quæ praetextu Amoris erga Deum purissimi in Galliis docebantur.

INNOCENTIUS PAPA XII.

SERVUS SERVORUM DEI

Ad perpetuam rei Memoriam.

Cum alias ad Apostolatus nostri notitiam, pervenerit, in lucem prodiisselibrum quemdam Gallico idiomate editum, cui titulus ; *Explication des Maximes des Saints sur la vie intérieure, par Monsieur François de Salignac-Fénelon Archevêque-duc de Cambray, Précepteur des Messeigneurs les ducs de Bourgogne, d'Anjou et de Berry. z| Paris chez Pierre Aubouin, Pierre Emery, Chartes Clousier* 1867. Ingens vero subinde de non sana libri hujusmodi doctrina excitatus in Galliis rumor adeo percrebucrit, ut opportunam Pastoralis vigilantiæ nostræ opem efflagitaverit. Nos eumdem librum nonnullis ex venerabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus, aliisque in sacra theologia magistris, mature ut rei gravitas, postulare videbatur, examinandum commisimus. Porro hi mandatis nostris obsequentes, postquam in quam plui irais congregationibus varias propositiones ex eodem libro excerptas diuturno, accuratoque examine discusserant, quid super earum singulis sibi videretur, tam voce, quam scripto nobis exposuerunt. Auditis igitur in pluribus itidem coram nobis desuper actis congregationibus memoratorum cardinalium, of, in sacra theologia magistrorum senlcnlis, dominici gregis nobis ab æterno pastore crediti periculis, quantum nobis ex alto conceditur, occurrere cupientes, motu proprio, ac ex certa scientia et matura deliberatione Nostri, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, librum praedictum ubicumque, et quocumque alio idiomate, seu quavis editione aut versione huc usque impressum, aut in posterum imprimendum, quippe ex cujus lectione, et usu fideles sensim in errores ab Ecclesia catholica jam damnatos induci possent, ac insuper tamquam continentem propositiones, sive in obvio earum verborum sensu, sive attenta sententiarum connexione, temerarias, scandalosas, male sonantes, piarum aurium offensivas, in praxi perniciosas, ac etiam respective erroneas, tenore præsentium damnamus, et reprobamus, ipsiusque libri impressionem, descriptionem, lectionem, retentionem, et usura omnibus et singulis Christi fidelibus, etiam specifica, et individua mentione, et expressionedignissubpœna excommunicationis per contrafacientes ipso facto absque alia declaratione incurrenda, interdicimus et prohibemus : Volentes et apostolica auctoritate mandantes, ut quicumque supradictum librum penes se habuerint, illum statim atque præsenles litleræ eis innotuerint, locorum ordinariis, vel hæreticæ pravitatis inquisitoribus tradere, ac consignare omnino teneantur. In contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque etc. Gæterum propositiones in dicto libre contentæ, quas Apostolici censura judicii, sicut praemittitur, configendas duximus, ex Gallico idiomate in Latinum versæ, sunt tenoris, qui sequitur, videlicet.

1. Datur habitualis status amorisDei qui est charilas pura, et sine ulla admixtione motivi proprii intéressé. Neque timor poenarum, neque desiderium remunerationum habent amplius in eo partem. Non amatur amplius Deus propter meritum, neque propter perfectionem , neque propter felicitatem in amando inveniendam.

II. In statu vitæ contemplativæ, sive unitivie amittitur omne motivum interessatum timoris, et spei.

III. Id, quod est essentiale in directione animas, est, non aliud facere, quam sequi pedetentim gratiam cum infinita patientia, præcaullone, et subtilitate. Oportet se intra hos limites continere, ut sinatur Deus agere,

et nunquam ad purum amorem ducere, nisi quando Deus per unctionem interiorem incipit aperire cor huic verbo, *quod* adeo durum est animabus adhuc sibimet affixis, et ideo potest illas scandalizare, aut in perturbationem conjicere.

IV. In statu sanctæ indifTerentiæ animus non habet amplius desideria voluntaria et deliberata propter suum intéressé, exceptis iis occasionibus, in quibus toti suæ gratiae fideliter non cooperatur.

V. In eodem statu sanctæ indifTerentiæ nihil nobis, omnia Deo volumus. Nihil volumus, ut simus perfecti et beati propter intéressé proprium, sed omnem perfectionem ac beatitudinem volumus, in quantum Deo placet efficere, ut velimus res istas impressione suæ gratiæ.

VI. In hoc sanctæ indifTerentiæ statu nolumus ampliussalutem, ut salutem propriam, ut liberationem æternam, utmercedem nostrorum meritorum, ut nostrum intéressé omnium maximum : sed eam volumus voluntate plena, ut gloriam et beneplacitum Dei, ut rem, quam ipse vult, et quam nos vult velle propter ipsum.

VII. Derelictio non est nisi abnegatio, seu sui ipsius renuntiatio, quam Jesus Christus a nobis in Evangelio requirit, postquam externa omnia reliquerimus. Ista nostri ipsorum abnegatio non est, nisi quoad intéresse proprium.... Extremæ probationes, in quibus hæc abnegatio, seu sui ipsius derelictio exerceri debet, sunt tentationes, quibus Deus æmulator vult purgare amorem, nullum ei ostendendo perfugium, neque ullam spem quoad suum intéresse proprium etiam æternum.

VIII. Omnia sacrificia, quæ fieri solent ab animabus quam maxime disinteressalis circa earum æternam beatitudinem sunt conditionala.... Sed hoc sacrificium non potest esse absolutum in statu ordinario. In uno extremarum probationum casu hoc sacrificium fit aliquo modo absolutum.

IX. In extremis probationibus potest animæ invincibiliter persuasum esse persuasione reflexa, et quæ non est intimus conscience fundus, se juste reprobatam esse a Deo.

X. Tunc anima divina a semetipsa expirât cura Christo in Cruce : dicens : Deus, Deus meu?, ut quid dereliquisti me? In hac involuntaria impressione desperationis conficit sacrificium absolutum sui interesse proprii quoad æternitatem.

XI. In hoc statu *anima amittit omnem* «pem sui proprii *interesse, sed nunquam amittit in parte* superiori, id est, in suis actibus *directis et intimis spem* perfectam, quæ est desiderium desinteressatura promissionum.

XII. Director tunc potest huic animae permittere, ut simpliciter acquiescatjactor® sui proprii interesse et justæ condemnationi, quam sibi a Deo indictam credit.

XIII. Inferior Christi pars in croce non communicavit superiori suas involuntarias perturbationes.

XIV. In extremis probationibus pro purificatione amoris fit quaedam separatio partis superioris animæ ab inferiori.... In ista separatione actus partis inferioris manant ex omnino cæca et involuntaria perturbatione; non totum, quod voluntarium intellectuale est partis superioris.

XV. Meditatio constat discursivis actibus, qui a se invicem facile distinguuntur.... Ista compositio actuum discursivorum, et reflexorum est propria exercitatio amoris interessati.

XVI. Datur status contemplationis adeo sublimis, adeoque perfect®, ut fiat habitualis, ita ut quoties anima actu orat, sua oratio sit contemplativa, non discursiva. Tunc non amplius indiget redire ad meditationem, ejusque actus methodicos.

XVII. Animæ contemplativæ privantur intuitu distincto, sensibili, et reflexo Jesu Christi duobus temporibus diversis.... Primo, in fervore nascente earum contemplationis... Secundo, Anima amittit intuitum Jesu Christi in extremis probationibus.

XVIII. In statu passivo exercentur omnes virtutes distinct®, non cogitando, quod sint virtutes. In quolibet momento aliud non cogitatui· quam facere id, quod Deus vult, amplius et amor zelotypus simul efficit, ne quis sibi virtutem velit, nec unquam sit adeo virtute præditus, quam cum virtuti amplius affixus non est.

XIX. Potest dici in hoc sensu, anima passiva; et disinteressata, nec ipsum amorem vult amplius quatenus est id, quod Deus a nobis vult.

XX. In confitendo debent animæ transformats sua peccata detestari, et condemnare se, et desiderare remissionem suorum peccatorum, non ut propriam purificationem, et liberationem, sed ut rem, quam Deus vult, et vult nos velle propter suam gloriam.

XXI. Sancti Mystici excluserant a statu animarum transformatarum exercitationes virtutum.

XXII. Quamvis hæc doctrina (de puro amore) esset pura, et simplex perfectio Evangolica in universa traditione designata, antiqui Pastores non proponebant passim multitudini justorum nisi exercitia amoris inleressali eorum gratiæ proporlionala.

XXIII. Purus amor ipse sulus constituit totam vitam interiorem, et tunc evadit unicum principium, et unicum motivum omnium actuum, qui deliberati et meritorii sunt.

Non intendimus tamen per expressam propositionum hujusmodi reprobationem, alia in eodem libro contenta ullatenus approbare. Ut autem eædem præsentes Litteræ omnibus facilius innotescant, nec quispiam illarum ignorantiam valeat allegare, volumus pariter, et auctoritate præfata decernimus, ut illœ ad Valvas Basilic® Apostolic®; necnon Curi® Generalis in monte citatorio, et in acie campi Flora? de urbe, per aliquem ex cursoribus nostris, ut moris est, publicentur, illarumque exempla ibidem affixa relinquantur, ila ut sic publicatæ,.omnes et singulos, quos concernunt, perinde afficiant, ac si unicuique illorum personaliter notifient® et intimat® fuissent: utque ipsarum præsentium litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus notarii publici subscriptis, et sigillo person® in ecclesiastica dignitate constitui® mimulis, eadem prorsus fides tam in judicio; quam extra illud ubique locorum habetur, qu® ipsis præsentibus haberetur, si forent exhibit® vel ostensæ.

Datum Rom® apud sanctam Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 12. Martii 1699. Pontificatus nostri anno octavo.

CLEMENTIS I). P. PAPÆ XI.

Damnatio quanipliirium propositionum exceptarum ex libro Gallico idioniate impresso, et in plures tomos distributo sub titulo: Le Nouveau Testament en François, avec des réflexions morales sur chaque verset, etc. A Paris 1699. Ac aliter..... Abrégé de la moraie de l'Evangile, des actes des Apôtres, des Epîtres de S. Paul, des Epîtres canoniques, et de l'Apocalypse, ou pensées Chrétiennes sur le Texte de ces livres sacrés, etc. A Paris 16 3 et 1694.

Cum prohibitione ejusdem libri, et aliorum quorïimcumque in ejus defensionem tam hactenus editorum, quam in posterum edendorum.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

Universis Christi fidelibus salutem et Apostolicara Benedictionem.

Unigenitus Dei filius pro nostra, et totius mundi salute filius hominis factus, dum discipulos suos doctrina veritatis instrueret, universamque Ecclesiam suam in Apostolis erudiret, praesentia disponens, et futura prospiciens, præclaro ac saluberrimo documento nos admonuit, ut attenderemus a falsis prophetis, qui veniunt ad nos in vestimentis ovium, quorum nomine potissimum demonstrantur magistri illi mendaces, et in deceptione illusores, qui splendida pietatis specie prava dogmata latenter insinuantes, introducunt sectas perditionis sub imagine sanctitatis; utque facilius incautis obrepant, quasi deponentes, lupinam pellem, et sese divin® legis sententiis, velut quibusdam ovium velleribus obvolventes sanctarum Scripturarum, adeoque etiam ipsius Novi Testamenti verbis, qu® multipliciter in suam, aliorumque perditionem depravant, nequiter abutuntur: antiqui scilicet, a quo progeniti sunt mendacii parentis exemplo, ac magisterio edocti, nullam omnino esse ad fallendum expeditiorem viam, quam ut ubi nefarii erroris subintroducitur fraudulentia,

ibi divinorum verborum prætendatur auctoritas.

His nos vere divinis monilis instructi, ubi primum non sine intima cordis nostri amaritudine, accepimus, librum quemdam Gallico idiomate olim impressum, et in plures tomos distributum sub titulo : Le Nouveau Testament en Français, avec des réflexions morales sur chaque verset, etc. A Paris 1699. Aliter vero : Abrégé de la morale de l'Evangile, des Actes des Apôtres, des Epitres de S. Paul, des Epîtres canoniques, et de l'Apocalypse, ou pensées chrétiennes sur le texte de ces livres sacrés, etc. A Paris 1693 et 1694, tametsi alias a nobis damnatum, ac revera catholicis veritatibus pravarum doctrinarum mendacia multifariam permiscentem , adhuc tamen tanquam ab omni errore immunem, a pluribus haberi, Christi fidelium manibus passim obtrudi, ac nonnullorum nova semper tentantium consilia, et opera studiose nimis quaquaversus disseminari, etiam Latine redditum, ut perniciosæ institutionis contagium , si fieri possit pertranseat da gente in gentem, et de regno ad populum alterum; versutis hujusmodi seductionibus, atque fallaciis creditum NobisDominicum gregem in viam perditionis sensim abduci summopere doluimus : adeoque pastoralis non minus curæ nostræ stimulis, quam frequentibus urthodoxæ fidei zelatorum querelis, maxime vero complurium venerabilium fratrum , præsertim Galliae episcoporum, litteris ac precibus excitati, gliscenti morbo, qui etiam aliquando posset in deteriora quæque proruere, validiori aliquo remedio obviam ire decrevimus.

Et quidem ad ipsam ingruentis mali causam providæ nostræ considerationis intuitura convertentes, perspicue novimus summam hujusmodi libri perniciem ideo potissimum progredi, et invalescere , quod eadem intus lateat, et velut improba sanies, nonnisi secto ulcere foras erumpat ; cum liber ipse primo aspectu legentes specie quadam pietatis illiciat : *molliti enim sunt sermones ejus super oleum ; sed ipsi sunt jacula,* et quidem intento arcu ita ad nocendum parata, *ut sagittent in in obscuro rectos corde.* Nihil propterea opportunius , aut salubrius præstari. a Nobis posse arbitrati sumus,quam si fallacem libri doctrinam generatim solummodo a nobis hactenus indicatam, pluribus singillatim ex eo excerptis propositionibus distinctius, et apertius explicaremus, atque universis Christi fidelibus noxia zizaniorum semina e medio tritici, quo tegebantur, educta velut ob oculos exponeremus.

Ita nimirum denudatis, et quasi in propatulo positis, non uno qoidem aut altero, sed plurimis gravissimisque, torn pridem damnatis, tum etiam nove adinventis erroribus, plane confidimus, benedicente Domino, fore ut omnes, tandem apertæ jam, manifestæque veritati cedere compellantur.

Id ipsum maxime e re Catholica futurum, etsedandis præsertim in florentissimo Galliæ regno exortis ingeniorum varie opinantium, jamque in acerbiores scissuras protendentium dissidiis apprime proficuum, conscientiarum denique tranquillitati perutile, et propemodum necessarium, non modo praefati episcopi sed et ipse in primis charissimus in Christo filius noster Ludovicus Francorum rex christianissimus, cujus eximium in tuenda catholicas fidei puritate, extirpandisque erroribus zelum satis laudare non possumus, sæpius nobis est contestatus, repetitis propterea vere piis, et christianissimo rege dignis officiis, atque ardentibus votis a nobis efflagitans, ut instanti animarum necessitati, prolata quantocius Apostolici censura judicii, consuleremus.

Hinc aspirante Domino, ejusque cœlesti ope confisi, salutare opus sedulo, diligenterque, ut rei magnitudo postulabat, aggressi sumus; ac plurimas ex prædicto libro, juxta supra recensitas respective editiones, fideliter extractas, et tum Gallico, tum Latino idiomate expressas, propositiones a complurib us in sacra Theologia magistris, primo quidem coram duobus ex veneiabilibus fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus accurate discuti : deinde vero coram nobis, adhibito etiam aliorum plurium cardinalium consilio, quam maxima diligentia, ac maturitate, singularum insuper propositionum cum ipsomet libri textu exactissime facta collatione, pluries iteratis congregationibus, expendi, et examinari mandavimus. Hujusmodi autem propositiones suat quæ sequuntur, videlicet :

I. Quid aliud remanet animæ, quæ Deum, atque ipsius gratiam amisit, nisi peccatum, et peccati consecutiones, superba paupertas, et segnis indigentia, hoc est generalis impotentia ad laborem, ad orationem, et ad omne opus bonum?

II. Je.«n Chrisfi graffa principium efficax *boni coju.«cumqne generis, necessaria* est ad *omne opus bonum* ; abaque illa non solum nihil *iil, sed nec fieri potest.*

III. In vanum Domine præcipis, si tu ipse non *das quod præcipis.*

IV. Ita Domino : omnia possibilia sunt ei, cui omnia possibilia facis, eadem operando in illo.

V. Quando Deus non emollit cor par interiorem unctionem gratiæ suæ, exhortationes, et gratiæ exteriores non inserviunt, nisi ad illud magis obdurandum.

Vl. Discrimen interfoedusJudaicum,etCliri-gtianum est, quod in illo Deus exigit fugam peccati, et implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatori dat, quod jubet, illum sua gratia purificando.

VII. Quæ utilitas pro homine in veteri fœdere, in qno Deus illum reliquit ejus propriæ infirmatati, imponedo ipsi suam legem? Quæ vero felicitas non est, admitti adfœdus, in quo Deus nobis donat, quod petit a nobis.

VIII. Nos non pertinemus ad novum fendus nisi in quantum participes sumus ipsius novæ gratiæ, quæ operatur in nobis id, quod Deus nobis præcipit.

IX. Gratia Christi est gratia suprema, sine qua confiteri Christum nunquam possumus el cum qua nunquam illum abnegamus.

X. Gratia est operatio manus omnipotentis Dei, quam nihil impedire potest, aut retardare.

XI. Gratia non est aliud, quam voluntas Omnipotentis Dei jubentis, et facientis quod jubet.

XII. Quando Deus vult salvare animam, quocumque tempore, quocumque loco effectus indubitabilis sequitur voluntatem Dei.

XIII. Quando Deus vult animam salvam facere, ct eam tangit interiori gratiæ suæ manu, nulla voluntas humana ei resistit.

XIV. Quantumcumque remotus a salute sit peccator obstinatus, quaudo Jesus se ei vivendum exhibet lumine salutari sure gratiæ, oportet, ut se dedat, occurrat, sese humiliet, et adoret Salvatorem suum.

XV. Quando Deus mandatum suum, et suam asternam locutionem comitatur unctione sui spiritus, el interiori vi gratiæ suæ, operatur illam iu corde obedientiam , quam petit.

XVI. Nullat mint illecebræ, quæ non *cadunt illecebris gratiæ, quia nihil* resistit omnipotent.

XVII. Gratia est vox *illa Patris, quæ* homines interius docet, ac cos venire facit ad Jesum Christum. Quicumque ad eum non venit, postquam audivit vocem exteriorem Filii, nullatenus est doctus a Patre,

XVIII. Semen verbi, quod manus Dei irrigat, semper affert fructum suum.

XIX. Dei gratia nihil aliud est, quam ejus omnipotens voluntas : hæc est idea, quam Deus ipse nobis tradit in omnibus suis Scripturis.

XX. Vera gratiæ idea est, quod Deus vult sibi a nobis obediri ; ct obeditur; imperat, et omnia fiunt; loquitur tamquam Dominus, et omnia sibi submissa sunt.

XXI. Gratia Jcsu Christi est gratia fortis, potens, suprema, invincibilis, utpote quæ est operatio voluntatis Omnipotentis, sequela, et imitatio operationis Dei incarnantis, etressuscitantis Filium suum.

XXII. Concordia omnipotens operationis Dei in corde hominis cum libero ipsius voluntatis consensu demonstratur illico nobis in Incarnatione, veluti fonte, atque Archetypo omnium aliarum operationum misericordia·, et gratiæ, quæ omnes ita gratuitæ, atque ita dependentes a Deo sunt, sicut ipsa originalis operatio.

XXIII. Deus ipse nobis ideam tradidit omnipotentis operationis suæ gratiæ, eam significans per illam, quæ creaturas e nihilo produxit, et mortuis reddit vitam.

XXIV. Justa idea, quamCenturio habet de omnipotentia Dei, ct Jesu Christi in sanandis corporibus solo motu suæ voluntatis, est imago ideæ quæ haberi debet de omnipotentia suæ gratiæ in sanandis animabus a cupiditate.

XXV. Deus illuminat animam, et eam sanat æque ac corpus sola sua voluntate, jubet, et, ipsi obtemperatur.

XXVI. Nullæ dantur gratiæ, nisi per fidem.

XXVII. Fides est prima gratia, et fons omnium aliarum.

XXVIII. Prima gratia, quam Deus concedit est peccatorum remissio.

XXIX. Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.

XXX. Omnes , quos Deus vult salvare per Christum, salvantur infallibiliter.

XXXI. Desideria Christi semper habent

suum effectum; pacem intimo cofdium infert, quando cis illam optat.

XXXII. Jesus Christus so morti tradidit ad liberandum pro semper suo sanguine primogenitos, id est electos, de manu Angeli exterminatoris.

XXXIII. Proh! quantum oportet bonis terrenis, et sibimet ipsi renuntiasse , ad hoc ut quis fiduciam habeat, sibi , ut ita dicam appropriandi Christum Jesum, ejus amorem, mortem, et mysteria, ut facit sanctus Paulus, dicens : *Qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me.*

XXXIV. Gratia Adami non producebat, nisi merita humana.

XXXV. Gratia Adami est sequela creationis, et erat debita naturæ sanæ, et intégra.

XXXVI. Differentia essentialis inter gratiam Adami, et status innocentiæ, ad gratiam Christianam est, quod primam unusquisque in propria persona recepisset; ista vero non recipitur, nisi in persona Jesu Christi ressuscitât!, cui nos uniti sumus.

XXXVII. Gratia Adami sanctificando illum in semetipso, erat illi proportionata, Gratia Christiana nos sanctificando in Jesu Christo, est omnipotens, et digna filio Dei.

XXXVIII. Peccator non est liber, nisi ad malum, sine gratia liberatoris.

XXXIX. Voluntas , quam gratia non prævenit, nihil habet luminis, nisi ad aberrandum, ardoris, nisi ad præcipitandum , virium, nisi ad se vulnerandum; est capax omnis mali, et incapax ad omne bonum.

XL. Sine gratia nihil amare possumus nisi ad nostram condemnationem.

XLI. Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in philosophis ethnicis non potest venire, nisi a Deo, et sine gratia non producit, nisi vanitatem, præsumptionem, et oppositionem ad ipsum Deum, loco affectuum adorationis, gratitudinis, et amoris.

XLII. Sola gratia Christi reddidit hominem aptum ad sacrificium fidei; sine hoc nihil, nisi impuritas; nihil, nisi indignitas.

XLIII. Primus effectus gratiæ baplismalis est facere, ut moriamur peccato; adeo ut spiritus, cor, sensus non habeant plus vitæ pro peccato, quam homo mortuus habeat pro rebus mundi.

XLIV. Non sunt, nisi duo amores, unde voliliones et actiones omnes nostræ nascuntur; amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque Dens remuneratur; et amor, quo nos ipsos , ac mundum diligimus , qui quod ad Deum referendum est non refert, et propter hoc ipsum fit malus.

XLV. Amore Dei in corde peccatorum non amplius regnante, necesse est, ut in eo carnalis regnet cupiditas, omnesque actiones ejus corrumpat.

XLVI. Cupiditas, aut charitas, usum sensuum bonum, vel malum faciunt.

XLVII. Obedientia legis profiuere debet ex fonte ; et hic fons est charitas : Quando Dei amor est illius principium interius, et Dei gloria ejus finis , tunc purum est, quod apparet exterius; alioquin non est, nisi hypocrisis, aut falsa justitia.

XLVIII. Quid aliud esse possumus, nisi tenebræ, nisi oberratio, et nisi peccatum, sine Christo, et sine charitate.

XLIX. Ut nullum peccatum est sine amore nostri, ita nullum est opus bonum sine amore Dei.

L. Frustra clamamus ad Deum: Pater mi, si spiritus charitatis non est ille qui clamat.

LI. Fides justificat, quando operatur; sed ipsa non operatur, nisi per charitatem.

LII. Omnia alia salutis media continentur in fide, tamquam in suo germine, et semine, sed hæc fides non est absque amore, et fiducia.

LIII. Sola charitas Christiana modo facit (actiones Christianas) per relationem ad Deum, et Jesum Christum.

LIV. Sola charitas est, quæ Deo loquitur; eam solam Deus audit.

LV. Deus non coronat nisi charitatem; qui currit ex alio impulsu, et ex alio motivo, in vanum currit.

LVI. Deus non remunerat nisi charitatem, quoniam charitas sola Deum honorat.

LVU. Totum deest peccatori, quando deest spes, et non est spes in Deo , ubi non est amor Dei.

LVIII. Nec Deus est, nec religio, ubi non est charitas.

LIX. Oratio impiorum est novum peccatum et quod Deus illis concedit, est novum in eos judicium.

LX. Si solus supplicii timor animat pœnitentiam, quo hæc est magis violenta, eo magis ducit ad desperationem.

LXI. Timor nonnisi manum cohibet ; cor autem tamdiu peccato addicitur, quandiu ab amore justitia) non ducitur.

LUI. Onia *malo non abstinet, nisi timore* perna», *illud committit in* corde suo, et jam est reus *coram Deo.*

LXIII. Baptizatus adhuc est sub lege, siculJtodæus, si legem non adimpleat, aut adimpleat ex solo timore.

LXIV. Sub maledictione legis nunquam iit bonam ; quia peccatur sive faciendo malum, sive illud nonnisi ob timorem evitando.

LXV. Moyses, el prophetae, sacerdotes, et doctores legis mortui sunt absque eo, quod ollum Deo dederint filium, cum non fecerint nisi mancipia per timorem.

LXVI. Qui vult Deo appropinquare, nec debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem , sicuti bestiæ, sed per fidem, el per amorem, sicuti filii.

LXVII. Timor servilis non sibi repræsentatDeum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intractabilem.

LXVIJI. Dei bonitas abbreviat'd viam salutis claudendo totum in fide, et precibus.

LXIX. Fides, usus, augmentum et præmium fidei, totum est donum puræ liberalitatis Dei.

LXX. Nunquam Deus affligit innocentes, et afflictiones semper serviunt, vel ad puniendum peccatum, vel ad purificandum peccatorem.

LXX1. Homo obsui conservationem potest sese dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.

LXXII. Nola ecclesiæChristians est, quod sil catholica, comprehendens et omnes Angelos cœli, et omnes electos, et justos terree, el omnium sæculorum.

LXXIII. Quid est ecclesia, nisi cœtus filiorum Dei manentium in ejus sinu , adoptatorum in Christo, subsistentium in ejus persona, redemptorum ejus sanguine, viventium ejus spiritu, agentium per ejus gratiam , et expcctantium gratiam futuri sæculi.

LXX1V. Ecclesia, sive integer Christus, Incarnatum Norbum habet ut caput, omnes vero sanctos ut membra.

LXXV. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris , quorum Christus est caput, vita, subsistentia, et persona; Cnus solus Christus compositus ex pluribus Sanctis, quorum est sanctificator.

LXXV1. Nihil spatiosius ecclesia Dei, quia omnes electi et justi omnium sæculorum illam componunt.

LXXVII. Qui non ducit vitam *dignam filio Dei, et* membro Christi, cessat interius habere Deum pro patre , et Christum pro capite.

LXXIII. Separatur quis a populo electo, cujus figura fuit populus Judaicus, et caput est ejus Christus, tam non vivendo secundum Evangelium, quam non *credendo* Evangelio.

LXXIX. Utile et necessarium est omni tempore, omni loco, et omni personarum generi studere, et cognoscere spiritum, mysteria, et pietatem Scripturæ.

LXXX. Lectio sacræ Scripturæ est pro omnibus.

LXXXI. Obscuritas sancti Verbi Dei non est laicis ratio dispensandi se ipsos ab ejus lectione.

LXXXII. Dies dominicus debet sanctificari a Christianis lectionibus pietatis, et super omnia sanctarum Scripturarum. Damnosum est velle Christianum ab hac lectione retrahere.

LXXXIII. Est illusio sibi persuadere, quod notitia Mysteriorum religionis non debeat communicari feminis lectione sacrorum Li brorum. Non ex feminarum simplicitate,sed ex superba virorum scientia ortus est Scripturarum abusus, et natæ sunt hæreses.

LXXXIV. Abripere e Christianorum manibus Novum Testamentum, seu eis illud clausum tenere, auferendo eis modum istud intelligendi, est illis Christi os obturare.

LXXXV. Interdicere Christianis lectionem sacræ Scripturæ, præsertim EvangeUi est interdicere usum luminis Filiis lucis , et facere, ut patiantur speciem quamdam excommunicationis.

LXXXVI. Eripere simplici populo hoc solatium , jungendi vocem suam voci totius Ecclesiæ , est usus contrarius praxi Apostolicæ et intentioni Dei.

LXXXVII. Modus plenus sapientia , lumine , et charitate , est dare animabus tempus portandi cum humilitate, et sentiendi statum peccati, petendi spiritum pœnitentiæ et contritionis , el incipiendi ad minus satisfacere justitiæ Dei antequam reconcilientur.

LXXXV111. Ignoramus quid sit peccatum et vera pœnitentia , quando volumus statim restitui possessioni bonorum illorum, quibus nos peccatum spoliavit, et detrectamus separationis istius ferre confusionem.

LXXX1X. Quartus decimus gradus conver-

sionis peccatoris est, quod cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi Sacrificio missæ.

XG. Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos pastores de consensu saltem præsumpto totius corporis.

XCI. Excommunicationis injustæ metus nunquam debet nos impedire ab implendo debito nostro; nunquam eximus ab Ecclesia, etiam quando hominum nequitia videmur ab ea expulsi, quando Deo Jesu Christo, atque Ecclesiæ per charitatem affixi sumus.

XCII. Pati potius in pace excommunicationem , et anathema injustum, quam prodere veritatem , est imitari sanctum Paulum : tantum abest, ut sit erigere se contra auctoritatem, aut scindere unitatem.

XCIII. Jesus quandoque sanat vulnera, quæ, præceps primorum pastorum festinatio infligit, sine ipsius mandato. Jesus restituit, quod ipsi inconsiderato zelo rescindunt.

XCIV. Nihil pejorem de Ecclesia opinionem ingerit ejus inimicis , quam videre illic dominatum exerceri supra fidem fidelium, et foveri divisiones propter res, quæ nec fidem lædunt nec mores.

XCV. Veritates devenerunt, ut sint lingua quasi peregrina Christianis , et modus eas prædicandi estveluti idiomaincognitum: adeo remotus esta simplicitate Apostolorum, et supra communem captum fidelium; neque satis advertitur , quod hic defectus sit unum ex signis maxime sensibilibus senectutis Ecclesiæ, et iræ Dei in filios suos.

XCVI. Deus permittit, ut omnes potestates sint contrariæ prædicatoribus veritatis, ut ejus victoria attribui non possit, nisi divin® gratis.

XCVII. Nimis sæpe contingit membra illa, quæ magis sancte, ac magis stricte unita Ecclesiæ sunt, despici, atque tractari tamquam indigna, ut sint in Ecclesia, vel tanquam ab ea separata, sed Justus vivit ex fide, et non ex opinione hominum.

XGVI.I. Status persecutionis, et poenarum, quas quis tolerat, tanquam hæreticus, flagitiosus, et impius , ultima plerumque probatio est, et maxime meritoria utpote quæ facit hominem magis conformem Jesu Christo.

XCIX. Pervicacia, præventio, obstinatio in nolendo aut aliquid examinare , aut cognoscere se fuisse deceptum , mutant quotidie quoad multos iu odorem mortis, id quod Deus in sua Ecclesia posuit, ot in ea esset odor vitæ , v. g. bonos libros, instructiones, sancta exempla etc.

C. Tempus deplorabile, quo creditur honorari Deus, persequendo veritatem, ejusque discipulos. Tempus hoc advenit .... Haberi et tractari a religionis ministris tanquam impium , et indignum omni commercio cum Deo, tanquam membrum putridum capax corrumpendi omnia in societate Sanctorum, est hominibus piis morte corporis mors terribilior. Frustra quis sibi blanditur de suarum intentionum puritate , et zelo quodam religionis, persequendo flamma, ferro viros probos, si propria passione est excæcatus,aut abreptus aliena, propterea quod nihil vult examinare. Frequenter credimus, sacrificare Deo impium, et sacrificamus diabolo Dei servum.

CI. Nihil spiritui Dei, et doctrinæ Jesu Christi magis opponitur, quam communia facere juramenta io Ecclesia , quia huc est multiplicare occasiones pejerandi, laqueos tendere infirmis, et idiotis, et efficere, ut nomen, et veritas Dei aliquando deserviant consilio impiorum?

Auditis itaque tum voce , tum scripto Nobis exhibitis præfatornm Cardinalium , aliorumque Theologorum suffragiis, divinique in primis luminis , privatis ad eum finem, publicisque etiam indictisprecibus.implorato præsidio; omnes et singulas propositones præinsertas, tanquam falsas, captiosas, male sonantes, piarum aurium offensives, scandalosas, perniciosas , temerarias, Ecclesiæ, et ejus praxi injuriosas, neque in Ecclesiam solum , sed etiam in potestates sæculi contumeliosas , seditiosas , impias, blasphemas suspectas de hæresi, ac hæresim ipsam sapientes, nec non hæreticis, et hæresibus, ac etiam schismati faventes, erroneas, hæresi proximas pluries damnatas, ac demum etiam hæreticas, variasque hæreses, et potiss.mum illas , quæ in famosis Jansenii propositionibus, et quidem in eo sensu, in quo hæ damnatæ fuerunt acceptis, continentur, manifeste innovantes, respective , hac nostra perpetuo valitura constitutione declaramus, damnamus et reprobamus.

Mandamus omnibus utriusque sexus Christi fidelibus, nec de dictis propositionibus sentire docere, prædicare aliter præsumant, quam in hac eadem nostra constitutione continetur, ita ut quicumque illas, vel illarum aliquam conjunctim, vel divisim docue-

rit, *defenderil, cdideril, aut dc eis* etiam disputative publice, aulprivatim tractaverit, nisi *forsnm impugnando, ecclesiasticis censuris, nliisqiie contra similia* perpetrantes a *jure statutis* pronis ipso facto, absque alia declaratione subjacent.

Olerum per expressam praefatorum propositionum reprobal:onem alia in eodem libro contenta nullatenus approbare intendimus; cum præertim in decursu examinis, complures alias in eo deprehenderimus propositiones illis, quæ, ut supra damnatæ fuerunt, consimiles, ct affines, iisdemque erroribus imbutas : nec sane paucas sub imaginario, quodam veltiti grnssantis hodie persecutionis obtentu, inobedienliam , et pervicaciam nutrientes, eosque falso Chrislianw patientis nomine prædicanles; quas propterea singillatim recensere,et nimis longum esse duximus, et minine necessarium ; ac demum, quod intolerabilius est, sacriim ipsum Novi Testamenti textum damnabiliter vitiatum comperimus, ot alteri dudum reprobat® versioni Gallicæ Montensi in multis conformem ; a vulgata vero editione, quæ tot sœculorum usu in Ecclesia probata est, atque ab orthodoxis omnibus pro authentica haberi debet, multipliciter discrepantem, et aberrantem, pluriesque in alienos, exoticos, ac sæpe noxios sensus, non sine maxima perversitate detortum.

Eumdem propterea librum, utpole per dulces sermones, et benedictiones, ut Apostolus loquitur, hoc est, sub falsapiæ institutionis imagine, seducendis innocentium cordibus longe accomodalum , sive præmissis, sive alio quovis titulo inscriptum, ubicumque, et quocumque alio idiomate, seu quavis editione, autversione hactenus impressum, aut in posterum (quod absit) imprimendum, auctoloritate Apostolica tenore præsenlium iterum prohibemus, ac similiter damnamus; quemadmodum etiam alios omnes, et singulos in ejus defensionem tam scripto , (piam typis editos, seu forsan (quod Deus avertat) edendos libros, seu libellos, eorumque lectionem descriptionem , retentionem , et usum omnibus, ct singulis Christi fidelibus sub plena excommunicationis per contrufacieutes ipso facto incurrenda, prohibemus pariter, et interdicimus.

Præcipiuius insuper Venerabilibus Fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis , et Episcopis aliisque locorum Ordinariis, nec non luerelicæ pravitatis Inquisitoribus, ut «outradiefores, *ct rebelles quoscumque per censuras, et* pmnas prrefatas, *aliaque Juris, et facti remedia invocato etiam ad hoc , si opus fuerit,* brachii saecularis *auxilio, omnino coerceant, ct* compellant.

Volumus autem, ut earumdem præsentium transumptis, etiam impressis, manu alicujus publici Notarii subscriptis , et sigillo personas in dignitate ecclesiastica constitutio munitis eadem fides prorsus adhibeatur, quæ ipsis originalibus litteris adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat hanc paginam nostræ declarationis, damnationis, mandati, prohibitionis, ct. interdictionis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, et Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ 1713. 6. Idus Septembris, pontificatus nostri anno decimo tertio.

CONSTITUTIO

PII PAPÆ VI.

Qua Pistoriensis synodi damnantur propositiones.

Damnatio quamplurium propositionem excerptarum ex libro italico idiomate impresso sub titulo : Atti e Decreti dei concilio diocesano di Pistoja dell' anno 1786. In Pistoja per Atto Braeali stampatere vescovilo. Con approvazione ; cum prohibitione ejusdem libri, et aliorum quorumcumque in ejus defensionem tam forsan editorum,quam in posterum edendorum.

Pius Episcopus, Servus servorum Dei, universis Christi fidelibus salutem, et Apostolicum benedictionem.

Auctorem fidei et consummatorem Jesum aspicientes , nos jubet Apostolus sedulo recogitare qualem quantumque ille sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem, ut ne , laboribus et periculis de-

fatigati, deficiamus aliquando animis nostris, peneque concidamus. Hac saluberrima cogitatione muniri nos, ac refici tum maxime neccssum est, cum adversus corpus ipsummet Christi, quod est Ecclesia, dine istius, nec unquam desiturae conjurationis æstus acrius exardescit, ut a Domino confortati, et in potentia virtutis ejus scuto fidei protecti resistere possimus in die malo, et omnia tela nequissimi ignea extinguere. In hoc sane motu temporum ; in hac rerum perturbatissima conversione gravis est quidem bonis omnibus contra omnes cujusque generis Christiani nominis hostes colluctatio subeunda : gravior Nobis quibus pro credita pastorali Nostræ sollicitudini gregis totius cura et moderatione, major cunctis Christianæ religionis zelus incumbit : Verum in hac ipsa oneris gravitate, quæ humeris nostris imposita est, portandi onera omnium qui gravantur, quo magis conscii Nobis sumus infirmitatis. Nostræ, eo firmiorem in spem erigit Nos, et sublevat Apostolici hujusce muneris in persona B. Petri divinitus instituta ratio, ut qui semel tradita sibi a Christo Ecclesiæ gubernacula nunquam derelicturus erat, ipse Apostolicæ gubernationis onera in illis portare non desineret, quos ei Deus protegendos perpetua successione, ac tuendos hæredes dedisset.

Et in hisce quidem ærumnis quæ undique circumstant ad cæteraruni molestiarum velut cumulum accessit, ut unde oportuerat Nos gaudere, majorem inde tristitiam hauriremus. Quippe cum aliquis sacrosanctæ Ecclesiæ Dei præpositus sub sacerdotis nomine ipsum Christi populum a tramite veritatis in præceps deviæ persuasionis avertit, et hoc in amplissima urbe, tum plane est geminanda lamentatio, et major sollicitudo adhibenda.

Fuit sane non in ultimis terris, verum in media luce Italiæ, sub oculis Urbis, et prope Apostolorum limina; fuit episcopus duplicis sedis honore insignis (Scipio de Riccis, antea episcopus Pistoriensis et Pratensis), quern ad Nos pro pastorali munere suscipiendo accedentem paterna charitatc complexi sumus; qui vicissim Nubis, atque huic Apostolicæ Sedi in ipso sacræ suæ ordinatiunis ritu debitam fidem et obedientiam solemni jurisjurandi religione obstrinxit. Atque is ipse nnn longo intervallo posteaquam a complexu Nostro cum osculo pacis dimissus, ad commissas sibi plebes accessit, coacervatorum perversæ sapientiæ magistrorum fraudibus circumventus, eo cæpit intendere, ut quam superiores antistites ex ecclesiastica regula laudabilem, et pacatam Christianæ institutionis formam jamjam pridem invexerant, ac pœne defixerant, non ille pro eo ac debebat, tuerelur, coleret, perficeret, sed contra per speciem fiet® reformationis importunis inducendis novitatibus perturbaret, convelleret, funditus everteret.

Qui etiam cum et hortatu Nostro ad synodum diœcesanam animum adjunxisset, praefracta ejus in suo sensu pertinacia effectum est ut unde remedium aliquod vulnerum petendum erat, inde gravior pernicies enasceretur. Sane postquam synodus hæc Pistoriensis e latebris erupit, in quibus aliquandiu abdita delituit, nemo fuit de summa religione pie sapienterque sentiens, qui non continuo adverterit hoc fuisse auctorum consilium, ut quæ antea per multiplices libellos pravarum doctrinarum semina .-p.irserant, ea in unum velut corpus compingerent, proscriptos dudum errores exsuscitarent, Apostolicis, quibus proscripti sunt, decretis fidem auctoritatemque derogarent.

Quæ cum cerneremus, quo graviora sunt per sese, tanto impensius pastoralis Nostræ sollicitudinis opem efflagitare, mentem convertere non distulimus ad ea capienda consilia, quæ surgenti malo vel sanando, vel comprimendo accommodatiora viderentur. Atque inprimis sapientis moniti memores prædecessoris Nostri B. Zosimi ; ea quæ magna sunt, magnum pondus examinis desiderare, synodum ab episcopo editam primum quator episcopis, aliisque adjunctis *e* clero sæculari theologis examinandam commisimus, tum et plu-ium S. R. E. cardinalium, aliorumque episcoporum congregationem deputavimus, qui totam actorum seriem diligenter perpenderent, loca inter se dissita conferentes exerptas sententias discuterent, quorum suffragia coram Nobis voce et scripto edita excepimus ; qui et synodum universe reprobandam, et plurimas inde collectas propositiones, alias quidem per sese, alias attenta sententiarum connexione plus minusve acribus censuris perstringendas censueruot; quorum auditis perpeusisque animadversionibus, illud quoque Nobis curæ fuit, ut selecta ex totasynodo præcipua quædam pravarum doctrinarum capita. ad quæ potissimum fusœ per synodum reprobandas sententiæ directe vel indirecte referuntur, in

certum deinceps ordinem redigerentur, eisdemque sua *cuique* peculiaris censura subjiceretur. Ne vero ex hac tametsi accuratissime peracta sive locorum collatione, sive sententiarum disquisitione, pervivaces homines obtrectandi occasionem an iperent, ut. huic fortejam parata? calumnia? obviam iretur sapienti consilio uti statuimus, quod in emergentibus hujusmodi periculosis noxiisve novitatibus reprimendis plures Nostri sanctissimi prodecessores, tum et gravissimi antistites, ac generales etiam synodi rite cauteque adhibitura, illustribus exemplis testatum commendatumque reliquissent. Noraol illi versutam novatorum fallendi artem, qui catholicarum aurium offensionem veriti captionum suarum laqueos persæpe student subdolis verborum involucris obtegere, ut inter discrimina sensuum latens error lenius influat in animos, fiatque ut corrupta per brevissimam adjectionem aut commutationem veritate sententia?, confessio quæ salutem operabatur, subtili quodam transitu vergat in mortem. Atque hæc quidem involuta, fallax disserendi ratio, cum in omni orationis genere vitiosa est, tum in synodo minime ferenda, cujus est liæclaus præcipua, eam in docendo dilucidaro consectari dicendi rationem, quæ nullum offensionis periculum relinquat. Quo in genere proinde si quid peccatum sit, hac nequeat, quæ afferri solet, subdola excusatione defendi quod quæ alicnbi durius dicto excido, int, ea locis aliis planius explicata, aut etiam corrccla reperianlur : quasi procax isthæc affirmandi, et negandi, ac aecum pro libito pugnandi licentia, quæ fraudulenta semper fuit novatorum astutia ad circumventionem erroris, non potius ad prodendum, quam ad excusandum errorem valeret : aut quasi rudibus præsertim, qui in hanc vel illam forte inciderint partem synodi vulgari lingua omnibus exposita, prosto semper essent alia, quæ inspicienda forent, dispersa loca, aut his etiam inspectis, salis cuique facultatis suppeteret ad ea sic per sese componenda , ut, quemadmodum perperam isti effutiunt, erroris omne periculum effugero valerent. Exitiosissimum profecto insinuandi erroris artificium, quod in Conslantinopolitani anlistis Nestorii litteris jam olim sapienter delectum, gravissima reprehensione prodecessor Noster Cœlestinus coarguit ; quibus nempe in litteris vestigatus veterator ille , deprehensus , et tentus, suo se multiloquio labefaciens, dum vera involvens obscuris, rursusutroque confundens , vel confiteretur negata vel niteretur negare confessa. Ad quas depellendas insidias nimium sœpe omni ætate renovatas non alia potior via inita est, quam ut iis exponendis sententiis, quæ sub latibulo ambiguitatis periculosam , suspiciosamque involvunt discrepantiam sensuum, perversa significatio notaretur, cui subesseterror, quem catholica sententia reprobaret.

Quam ct Nos moderationis plenam rationem eo libentius amplexi sumus, quo magis ad reconciliandos animos, et ad unitatem spiiitus in vinculo pacis adducendos (quod favente Deo in pluribus gaudemus jam feliciter evenisse) magno fore adjumento prospeximus, providere primum, ne pertinacibus, si qui supererunt, quod Deus avertat, synodi sectatoribus integrum sit posthac ad novas turbas ciendas, justæ suæ damnationis consortes veluti ac socias sibi adsciscere scholas catholicas, quas invitas plane ac repugnantes, per detortam quamdam affinium vocabulorum similitudinem in expressa, quam, illæ testantur sententiarum dissimilitudine , in paries suas pertrahere nituntur. Deinde si quos imprudenter aliqua fefellit adhuc præconcepta initior opinio de synodo, his etiam omnis conquerendi locus procludatur , qui si recte sapiunt, ut videri volunt, ægre ferre nequeant doctrinas dainnari sic denotatas, quæ errores præ se ferant, a quibus ipsi profitentur se longissime abesse.

Necdum tamen satis cx animo lenitati nostro factum putavimus , seu verius charitati, quæ urget Nos erga fratrem nostrum, cui omni ope volumus, si adhuc possumus, subvenire. Charitas nempe illa urget Nos qua inductus prodecessor Noster Cœleslinus etiam contra fas, seu majori quam fas esse videretur, patientia sacerdotes corrigendos expectare non abnuebat. Magis enim cura Augustino Milevilanisque Patribus volumus, et optamus homines prava docentes pastorali cura in Ecclesia sanari , quam desperata salute cx illa resecari, si necessitas nulla compellat.

Quam ad rem, ne quod genus officii ad lucrandum fratrem protermissum videretur, profatum episcopum , antequam ad ulteriora progrederemur, amantissimis litteris ad eum jussu Nostro datis ad Nos acciendum duximus , polliciti fore ut benevolo animo a No-

bis exciperetur, nec vetaretur quin, quæ in rem suam facere sibi viderentur, libere aperteque expromeret.

Nec vero spes Nos omnis deseruerat fieri posse, ut siquidem animum illum docibilem afferret, quem ex Apostoli sententia in episcopo maxime Augustinus requirebat cum simpliciter et candide, omni remota concertatione et acerbitate, recognoscenda ei proponerentur præcipua doctrinarum capita, quæ visa essent majori animadversione digna, tum facile sese ipse colligens non dubitaret, quæ ambigue posita essent, in saniorem sensum exponere, quæve manifestam pravitatem præ se ferrent, aperte repudiare : atque ita magna cum sui nominis existimatione, tumlætissima bonorum omnium gratulatione, pacatissima qua fieri posset ratione, orti in Ecclesia strepitus optatissima correctione comprimerentur.

Nunc vero cum ille oblato beneficio, incominodæ valetudinis nomine, minus utendum sibi esse consuerit; differo jam non possumus quin Apostolico Nostro muneri satisfaciamus. Non unius tantummodo alteriusve diœcesis periculum agitur : *Universalis Ecclesia quacumque novitate pulsatur.* Undique jam pridem non expectatur modo, veruni assiduis repetis precibus efflagitatur supremæ Apostolicæ Sedis judicium. Absit ut vox Petri in illa unquam Sede sua continescat, in qua perpetuo vivens ille ac præsidens præstat quærentibus fidei veritatem. Tuta non est in talibus longior connivenlia, quia tantumdem pene criminis est connivere in talibus, quanti est tam irreligiosa prædicare.

Abscidendum igitur tale vulnus, quo non unum membrum læditur, sed totum corpus Ecclesiæ sauciatur. Atque divina opitulante, pietate, providendum ut, amputatis dissensionibus, fides catholica inviolata servetur, et his qui privata defendunt, ab errore revocatis, Nostra auctoritate quorum fides probata fuerit, muniantur.

Implorato itaque cum assiduis nostris, tum et piorum Christi fidelium privatis publicisqne precibus, Spiritus sancti lumine, omnibus plene et mature consideratis, complures ex actis et decretis meraoratæ synodi propositiones, doctrinas, sententias, sive expresse traditas sive per ambiguitatem insinuatas suis, ut præfatum est, cuique appositis notis, et censuris damnandas et reprobandas consuimus, prout hac Nostra perpetuo valitura constitutione damnamus et reprobamus :

Sunt autem quæ sequuntur :

De obscuratione veritatum in Ecclesia. (Ex. deer. de Grat. § 1.)

I.

Propositio, quæ asserit : « postremis hisce sæculis sparsam esse generalem obscurationem super veritates gravioris momenti, spectantes ad religionem, et quæ sunt basis fidei, et moralis doctrinæ Jesu Christi. »

Hæretica.

De potestate communitati Ecclesice attributa, ut per hanc pastoribus communicetur. (Epist. Convoc.)

II.

Propositio, quæ statuit « potestatem a Deo datam Ecclesiæ ut communicaretur pastoribus, qui sunt ejus ministri pro salute animarum. »

Sic intellecta, ut a communitate fidelium in pastores derivetur ecclesiastici ministerii ac regiminis potestas.

Hæretica.

De capitis ministerialis denominatione Bomano Pontifici attributa.(Decr. de fide, § *8.)*

III.

Insuper quæ statuit « Romanum Pontificem esse caput ministeriale ; »

Sic explicata, ut Romanus Pontifex non a Christo in persona beati Petri, sed ab Ecclesia potestatem ministerii accipiat, qua velut Petri successor, verus Christi vicarius, ac totius Ecclesiæ caput pollet in universa Ecclesia.

Hæretica.

De potestate Ecclesiæ quoad constituendam et sanciendam exteriorem disciplinam (Decret, de Fide, §§ 13, 14.)

Propositio, affirmans : « abusum fore auctoritatis· Ecclesiæ transferendo illam ultra limites doctrinæ ac morum, et eam extendendo ad res exteriores, et per vim exigendo id quod pendet a persuasione et corde, tum etiam, inulto minus ad eam pertinere, exigere per vim exteriorem subjectionem suis decretis ; »

Quatenus indeterminatis illis verbis *extendendo ad res exteriores,* notet vehit abusum auctoritatis Ecclesiæ, usum ejus potestatis acceptæ a Deo, qua usi sunt et ipsimet Apostoli in disciplina exteriore constituenda et sancienda.

Hæretica.

V.

Qua parte insinuat Ecclesiam non habere auctoritatem subjectionis suis decretis exigenda? aliter quam per media quæ pendent a persuasione.

Quatenus intendat Ecclesiam « non habere collalam sibi a Deo potestatem non solum dirigendi per consilia et suasiones, sed etiam jubendi per leges, ac devios contumacesque exteriore judicio ac salubribus pœnis coercendi atque cogendi ; »

Ex Boned. XIV. in brevi *Ad assiduas,* anni 1555. primatibus archiepiscopis et episcopis regni Poloniæ.

Inducens in systema alias damnatum ut hæreticum.

Jura episcopis præter fas attributa. (Decr. dc Ord. § 25.)

VI.

Doctrina synodi, qua profitetur : « persuasum sibi esse episcopum accepisse a Christo omnia jura necessaria pro bono regimine suæ diœcesis ; »

Periode ac si ad bonum regimen cujusque diœcesis necessariæ non sint superiores ordinationes spectante* sive ad fidem et mores, sive ad generalem disciplinam, quarum jus est penes summos Pontifices et concilia generalia pro universa Ecclesia,

Schismalica, ad minus *erronea.*

VII.

Item in eo quod hortatur episcopum «ad prosequendam naviter perfectiorem ecclesiastica; disciplinai constitutionem, idque, contra omnes contrarias consuetudines, exemptiones, reservationes, quæadversantur bono ordini dioecesis, majori gloria? Dei, et majori ædificalioni fidelium ; »

Per id quod supponit episcopo fas esst proprio suo judicio et arbitratu statuere, et decernere contra consuetudines, exemptiones, reservationes, sive qua; in universa Ecclesia, sive (tiam in unaquaque provincia locum habent, sine venia et interventu superioris hierarchiæ potestatis, a qua inductæ sunt aut probatæ, et vim legis obtinent,

Inducens in schisma et subversionem hierarchid regiminis, erronea.

VIII.

Item quod et sibi persuasum ait « jura episcopi a Jesu Christo accepta pro gubernanda Ecclesia nec alterari, nec impediri posse; et ubi contigerit horum jurium exercitium gravi dc causa fuisse interruptum, posse semper episcopum, ac debere in originaria sua jura regredi quotiescumque exigit majus bonum suæ Ecclesiæ. »

In eo quod innuit jurium episcopalium exercitium nulla superiori potestate praepediri aut coerceri posse, quandocumque episcopus proprio judicio censuerit minus id expedire majori bono suæ Ecclesiæ,

Inducens in schisma et subversionem hierarchici regiminis, erronea.

Jus perperam tribulum inferioris ordinis sacerdotibus in decretis fidei et disciplina.·. (Epist. convoc.)

IX.

Doctrina, quæ statuit « reformationem abusuum circa ecclesiasticam disciplinam in synodis diœcesanis ab episcopo et parochis æqualiter pendere, ac stabiliri debere; ac sine libertate decisionis indebitam fore subjectionem suggestionibus et jussionibus episcoporum, »

Falsa, temeraria, episcopalis auctoritatis læsi-

va; regiminis hierarchici subcersiva; favens haeresi Arianæ a Calvino innovatae.

(Ex ep. convoc. Ex ep. ad vic. for. Ex orat. ad syn. § 8. Ex sess. 3.)

X.

Item doctrina, qua parochi aliive sacerdotes in synodo congregati pronuntiantur una cum episcopo judices fidei, et simul innuitur judicium in causis fidei ipsis competere jure proprio, et quidem etiam per ordinationem accepto,

Falsa, temeraria, ordinis hierarchici subversion, detrahens firmitati definitionum, judiciorumve dogmaticorum Ecclesiæ, ad minus erronea.

Orat, synod. § 8.

XI.

Sententia enuntians veteri majorum instituto ab Apostolicis usque temporibus ducto, per meliora Ecclesiæ sæcula servato, receptum fuisse « ut decreta aut definitiones, aut sententiæ etiam majorum sedium non acceptarentur, nisi recognitæ fuissent, et approbate a synodo diœcesana, »

Falsa, temeraria, derogans pro sua generalitate obedictiæ débitai Constitutionibus Apostoheis, tum et sententiis ab hierarchica superiore legitima potestate manantibus, schisma fovens, et hæresim.

Calumniae adversus aliquas decisiones in materia fidei ab aliquot saeculis emanatas. (De Fide, § 12.)

XII.

Assertiones synodi complexive accept® circa decisione^ in materia fidei ab aliquot sæculis emanatas, quas perbibet velut decreta ab una particulari Ecclesia, vel paucis pastoribus profecta, nulla sufficienti auctoritate suffulta, nata corrumpenda; puritati fidei ac turbis excitandis, intrusa per vira, et quibus inflicta sunt vulnera nimium adbuc recentia,

Falsae, captiosae, temerarite, scandalosae, in Romanos pontifices et Ecclesiam injuriosae, débiter. Apostolicis Constitutionibus obedicntiæ derogantes, schismaticæ, perniciosae, ad minus erroneæ.

De pace dicta Clementi IX* (Or. synod., § 2, in nota).

XIII.

Propositio relata inter acta synodi, quæ innuit Clementem IX.pacem Ecclesiæ reddidisse per approbationem distinctionis juris et facti in subscriptione formularii ab Alexandro VII præscripti,

Falsa, temeraria, Clementi IX. injuriosa.

XIV.

Quatenus vero ei distinctioni suffragatur, ejusdem fautores laudibus extollendo, et eorum adversarios vituperando,

Temeraria, perniciosa, summis Pontificibus injuriosa, schismafovens, et hæresim.

De coagmentatione corporis Ecclesiae. (Append. n° 28.)

XV.

Doctrina, quæ proponit Ecclesiam c. considerandam velut unum corpus mysticum coagmentatum ex Christo capite, et fidelibus qui sunt ejus membra per unionem ineffabilem, qua mirabiliter evadimus cum ipso unus solus sacerdos, una sola victima, unus solus adorator perfectus Dei Patiis in spiritu et veritate : »

Intellecta hoc sensu, ut ad corpus Ecclesiæ non pertineant nisi fideles qui sunt perfecti adoratores in spiritu et veritate,

Hærctica.

De statu innocentiae. (De Grat. §§ 4, 7; de Sacra, in gen. § 1 ; de Pœnit. § -1.)

XVI.

Doctrina synodi de statu felicis innocenti® qualem eum repræsentat in Adamo ante peccatum, complectente non modo integri-

Mom, sod cl justitiam interiorem cum impulsu in Deum per amorem charitatis, atque primævam sanctitatem aliqua ratione post lapsum restitutam ;

Quatenus complexivcaccopla innuit stat uni illum sequelam fuisse creationis, debitum ex naturali exigentia, et conditione human® naturæ, non gratuitum Dei beneficium;

Fa/ra, olios *damnata in Baioct Quesnellio. erronea, favens hærcsi Pelagianæ.*

Ik immortalitate spectata ut naturali conditione hominis. (De Bapt. § 2.)

XVII.

Propositio his verbis enuntiata : «Edocti ab Apostolo, spectamus mortem non jam ut naturalem conditionem hominis, sed revera ut justam pœnam culpæ originalis; »

Quatenus sub nomine Apostoli subdole allegato insinuat mortem, quæ in præsenti statu inflicta est velul justa pcena peccati per justam subtractionem immortalitatis, non fuisse naturalem conditionem hominis, quasi immortalitas non fuisset gratuitum beneficium, sed naturalis conditio,

Captiosa, *temeraria, Apostolo injuriosa, alias damnata.*

De conditione hominis in statu naturæ. (De Grat. § 10.)

XVIII.

Doctrina synodi enuntians « post lapsum Adami Deum annuntiasse promissionem futuri liberatoris, et voluisse consolari genus humanum per spem salutis, quam Jesus Christus allaturus erat, tamen Deum voluisse ut genus humanum transiret per varios statu», antequam veniret plenitudo temporum, ac primum ut in statu naturæ homo relictus propriis luminibus disceret de sua caeca ratione diffidere, et ex suis aberrationibus moveret se ad desiderandum auxilium superioris luminis ; »

Doctrina, ut jacet, captiosa atque intellecta de desiderio adjutorii superioris luminis in ordine ad salutem promissam per Christum, ad quod concipiendum homo relictus suis propriis luminibus supponatur sesc potuisse movere,

Suspecta, favens hærcsi Scmipelagianæ.

De codditione hominis sub lege. (Ibid.)

XIX.

Item quæ subjungit hominem sub lege, « cum esset impotens ad eam observandam, praevaricatorem evasisse, non quidem culpa legis, quæ sanctissima erat, sed culpa hominis, qui sub lege sine gratia magis magisque praevaricator evasit, superaddilque legem, si non sanavit cor hominis, effecisse ut sua mala cognosceret, et de sua infirmitate convictus desideraret gratiam Mediatoris ;

Qua parte generaliter innuit hominem prævaricatorem evasisse per observantiam legis , quam impotens esset observare; quasi *impossibile aliquid potuit imperare qui justus est, aut damnaturus sit hominem proeo (piod non potuit evitare, qui pius est ;*

Ex S. Cæsario, serm. 73. in append. S. Augustini, serm. 273., edit. Maur.

Ex S. Aug. de Nat. et Gr. c. 43. de grat. et lib. arb. c. 16. , Enar. in psal. 56. n. 1.

Falsa, scandalosa, impia, in Baio damnata.

XX.

Qua parte datur intelligi hominem sub lege sine gratia potuisse concipere desiderium gratiæ Mediatoris ordinatum ad salutem promissam per Christum ; « quasi non ipsa gratia faciat ut invocetur a nobis ; »

Ex concil. Arans. II, can. 3.

Propositio, ut jacet, captiosa, suspecta, favens hærcsi Semipelagianæ.

De gratia illuminante, et excitante. (De Grat. § 11.)

XXI.

Propositio, quæ asserit « lumen gratiæ quando sit solum, non præstare nisi ut cognoscamus infelicitatem nostri status el gravitatem nostri mali : gratiam in tali casu producere eumdem effectum quem lex producebat; ideo necesse esse, ut Deus creet in corde nostro sanctum amorem, et inspiret sanctam delectationem esse proprie gratiam Jesu Christi, inspirationem contrariam amori in novis dominanti : hunc amorem sanctum, hanc sanctam delectationem charitatis, qua cognita sancto amore faciamus, hanc esse illam radicem, e qua germinant bona opera, hanc esse gratiam Novi Testamenti, quæ nos liberat a servitute peccati et constituit filios Dei. »

Quatenus intendat eam solam esse proprie gratiam Jesu Christi , quæ creat in corde sanctum amorem: et quæ facit ut faciamus, sive etiam qua homo liberatus a servitute peccati constituitur filius Dei, et nonsitetiam proprie gratia Christi ea gratia, qua cor hominis tangitur per illuminationem Spiritus sancti (Trid. sess. vi, cap. v), nec vera detur interior gratia Christi, cui resistitur.

halsa, captiosa, *inducens in errorem in secundo propositione Jansenii damnatum ut hæreticum eumque renovans.*

De fide velut prima gratia. (De fide, § 1.)

XXII.

Propositio, quæ innuit fidem, « a qua incipit series gratiarum, et per quam velut primam vocem vocamur ad salutem , et Ecclesiam, esse ipsammet excellentem virtutem fidei, qua homines fideles nominantur, et sunt; »

Perinde ac prior non esset gratia, illaquæ 'ut prævenit voluntatem sic prævenit et fidem,

Ex S. Aug. de dono persev. c. 16, n. 41.

Suspecta de hæresi eamque sapiens, alias in Quesnellio damnata, erronea.

De duplici amore. (De Grat. § 8.)

XXIII.

Doctrina synodi de duplici amore dominantis cupiditatis, et charitatis dominantis, enuntians hominem sine gratia esse sub servitute peccati : ipsuraque in eo statu per generalem cupiditatis dominantis influxum omnes suas actiones inficere et corrumpere.

Quatenus insinuat in homine, dum r-t sub servitute, sive in statu peccati, destitutus gratia illa qua liberatur a servitute peccati et constituitur filius Dei. sic dominari cupiditate, ut per generalem hujus influxum omnes illius actiones in se inficiantur eteorrumpanlur : aut opera omnia, quæ ante justificationem fiunt, quacumque ratione fiant, sint peccata.

Quasi in omnibus suis actibus peccator serviat dominanti cupiditati,

Falsa, perniciosa, inducens in errorem a Tridentina damnatum ut hæreticum, iterum in *Baio damnatum,* art. 40.

§ >2-

XXIV.

Qua vero parte inter dominantem cupiditatem ctcharitatemdominantem nulli ponuntur affectus medii a natura ipsa insiti, suapteque natura laudabiles, qui una cum amore beatitudinis, naturalique propensione ad bonum, remanserunt velut extrema lineamenta, et reliqui® imagines Dei;

Ex S. August, de spir. et lit. c. 28.

Perinde ac si inter dilectionem divinam, quæ nos perducit ad regnum, et dilectionem humanam illicitam, quæ damnatur, non daretur dilectio humana licita, quæ non reprehenditur,

Ex S. August, serm. 349, de char. edit. Maur.

Falsa, alias damnata.

De timore servili. (De pœnit. § 3.)

XXV.

Doctrina, quæ timorem poenarum generatim perhibet duntaxat non posse dici malum, si saltem pertingit ad cohibendam manum ;

Quasi timor ipse gehennæ, quam fides docet peccato infligendam, non sit in se bonus ct utilis, velut donum supernaturale, ac motus a Deo inspiratus præparans ad amorem justitiæ,

Falsa temeraria, perniciosa, divinis donis injuriosa, alias damnata, contraria doctrinæ concilii Tridentini, tum et communi Patrum

scntentiir : opns ewe, *juxta consuetum ordinempnrparationis adjustitiam,* ut intret limor primo per quem veniat chnritas ; timor medicamentum, charitas sanitas.

Ex S. August, in cpist. Joan. cap. 4, tract. 9, ŋ. 4, δ.

In Joann, evang, tract. 41, n. IO.

Enarratione in psal. 127, n. 7.

Sermone 457, de verbis Apostoli. c. 43.

Sermone 4G4, de verbis Apostoli, n. 8.

Sermone 349, de charitate, n. 7.

De poma decedentium cum solo originali, (De Bapt. §. 3.)

XXVI.

Doctrina, quæ velut fabulam Pelagianam explodit locum ilium inferorum (quern limbi puerorum nomine fideles passim designant), in quo animæ decedentium cum sola originali culpa pœna damni citra pœnam ignis puniantur;

Perinde ac si hoc ipso quod qui pœnam ignis removent, inducerent locum illum, et statum medium expertem culpæ et pœnæ inter regnum Dei el damnationem ælernam, qualem fabulantur Pelagiani.

Falsa, temeraria in scholas catholicas injuriosa.

De sacramentis, ac primum de forma sacramentali cum adjuncta conditione. (Dc Bapt. §. 12.)

XXVII.

Deliberatio synodi, qua prætextu adbæsionis ad antiquos canones in casum dubii baptismatis, propositum suum declarat de omittenda formæ conditionalis mentione,

.Temeraria, praxi, legi, auctoritati Ecclesiæ contraria.

Dc participatione victimæ in sacrificio Missa, (Dc Euch. §. 6.)

XXXVIII.

Propositio synodi, qua postquam statuit « victimœ participationem esse pariem sacrificio essentialem, subjungit non tamen se damnare ut illicitas Missas illas, in quibus adstantes sacramentaliter non communicant, ideo quia isti participant licet minus perfecte dc ipsa victima spiritu illam recipiendo; »

Quatenus insinuat ad sacrificii essentiam deesse aliquid in eo sacrificio, quod peragatur sive nullo adstante, sive adstantibus qui nec sacramentaliter, nec spiritualiter de victima participant : et quasi damnandae essent ut illicitæ Missæ illæ in quibus, solo sacerdote communicante, nemo adsit qui sive sacramentaliter, sive spiritualiter communicet,

Falsa, erronea, de hæresi suspecta, eamque sapiens.

De ritus consecrationis efficacia. (De Euch. §· 2.)

XXIX.

Doctrina synodi, qua parte tradere instituens fidei doctrinam de ritu consecrationis, remotis quæstionibus scholasticis circa modum quo Christus est in Eucharistia, a quibus parochos docendi munere fungentes abstinere hortatur, duobus his tantum propositis : 4° Christum post consecrationem vere, realiter, substantialiter esse sub speciebus; 2° Tunc omnem panis et vini substantiam cessare solis remanentibus speciebus : prorsus omittit ullam mentionem facere transsubslantionis, seu conversionis totius substantiæ panis in corpus, ct totius substanti» vini in sanguinem, quam velut articulum fidei Tridentinum concilium definivit et quæ in solemni fidei professione continetur ;

Quatenus per inconsultam isliusmodi suspiciosamque omissionem notitia subtrahitur tum articuli ad fidem pertinentis, tum etiam vocis ab Ecclesia consecratio ad illius tuendam professionem adversus htereses, lenditque ideo ad ejus oblivionem inducendam quasi ageretur de quæstione mere scholastica.

Perniciosa, derogans expositioni veritatis catholicæ circa dogma transsubstantiations favens hæreticis.

De applicatione fructus sacrificii. (De Euch. §. 3.

XXX.

Doctrina synodi,qua dum profitetur «credere sacrificii oblationem extendere se ad omnes, ita tamen ut in liturgia fieri possit specialis commemoratio aliquorum tam vivorum quam defunctorum, precando Deum peculiariter pro ipsis; » dein continuo subjicit : « Non tamen quod credamus in arbitrio esse sacerdotis applicare fructus sacrificii cui vult, imo damnamus hunc errorem velut magnopere offendentem jura Dei qui solus distribuit fructas sacrificii cui vult, et secundum mensuram quæ ipsi placet : » unde et consequenter traducit « velut falsam opinionem invectam in populum, quod illi qui eleemosynam subministrant sacerdoti sub conditione quod celebret unam missam, specialem fructum ex ea percipiant ; »

Sic intellecta, ut præter peculiarem commemorationem et orationem specialis ipsa oblatio, seu applicatio sacrificii, quæ fit a sacerdote, non magis prosit, cæteris paribus, illis quibus applicatur, quam aliis quibusque; quasi nullus specialis fructus proveniret ex speciali applicatione, quam pro determinatis personis, aut personarum ordinibus faciendam commendat ac præcipit Ecclesia, speciatim a pastoribus pro suis ovibus; quod velut ex divino præcepto descendens a sacra Tridentina synodo diserte est expressum,

Sess. 23, cap. 1. de Reform.
Bened.xiv.constit. cum semper oblatas, §. 2.

Falsa, temeraria, perniciosa, Ecclesiæ injuriosa, inducens in errorem alias damnatum in Wicleffo.

De convenienti ordine in cultu servando. (De Euch. §. 5.)

XXXI.

Propositio synodi enuntians conveniens esse pro divinorum officiorum ordine, et antiqua consuetudine, ut in unoquoque templo unum tantum sit altare, sibique ideo placere morem illum restituere,

Temerario, perantiquo, pio mullis abhinc sæculis in Ecclesia praesertim Latina vigenti et probato mori injuriosa.

Ibid.

XXXII.

Item præscriptio vetans ne super altaria sacrarum reliquiarum thecæ floresve apponantur,

Temeraria, pio ac probato Ecclesiæ mori injuriosa.

Ibid. §. 6.

XXXIII.

Propositio synodi, qua cupere se ostendit ut causæ tollerentur, per quas ex parte inducta est oblivio principiorum ad liturgiæ ordinem spectantium , « revocando illam ad majorem rituum simplicitatem, eam vulgari lingua exponendo, et elata voce proferendo ; »

Quasi vigens ordo liturgiæ ab Ecclesia receptus et probatus, aliqua ex parte manasset ex oblivione principiorum, quibus illa regi debet,

Temeraria, piaram aurum offensiva, in Ecclesiam contumeliosa, favens hæreticorum in eam conviciis.

De ordine pœnitentiæ. (De Pœnit. §. 7.)

XXXIV.

Declaratio synodi, qua postquam præmisit ordinem pœnitentiæ canonicæ sic ad Apostolorum exemplum ab Ecclesia statutum fuisse, ut esset communis omnibus, nec tantum pro punitione culpæ, sed præcipue pro dispositione ad gratiam, subdit, se « in ordine illo mirabili, et augusto totam agnoscere dignitatem sacramenti adeo necessarii, liberam a subtilitatibus, quæ ipsi decursu temporisadjunctaj sunt; »

Quasi per ordinem, quo sine peracto canonicæ pœnitentiæ cursu hoc sacramen-

tum per fotam Bedesimn administrari consuevit, illius fuisset dignitas imminuta.

Temeraria, scandnlosa inducens in contemptum dignitatis sacramenti, prout per Ecclesiam totam consuevit administrari, Ecclesiæ ipsi injuriosa.

Di Ponit. §. 10. n. 24.

XXXV.

Propositio his verbis concepta : « Si charitas in principio semper debilis est, dc via ordinaria ad oblinendum augmentum hujus charitalis, oporLet ut sacerdos præcedere faciat eos actus humiliationis et pœnitentiæ, qui fuerunt omni retate ab Ecclesia commendati; redigere hos actus ad paucas orationes, aut ad aliquod jejunium post jam collatam absolutionem , videtur potius materiale desiderium conservandi huic sacramento nudum nomen pœnitentiæ, quam medium illuminatum, et aptum ad augendum illum fervorum charitalis, qui debet præcedere absolutionem , longe quidem absumu ab improbanda praxi imponendi poeniteulias etiam post absolutionem adimplendas:siomnianoslrabonaopera semper adjunctos habent nostros defectus, quanto magis vereri debemus ne plurimas imperfectiones admiserimus in difficillimo ct magni momenti opere nostræ reconciliationis. ; »

Quatenus innuit poenitentias, quæ imponuntur adimplendre post absolutionem, spectandas potius esse velut supplementum pro defectibus admissis in opere nostræ reconciliationis, quam ut pœnitentias vere sacramentales et satisfactorias pro peccatis confessis : quasi utvera ratio sacramentinon nudum nomen servetur, oporteat de via ordinaria utactus humiliationis et pœnitentiæ, qui imponuntur per modum satisfactionis sacramenlalis, præcedere debeant absolutionem,

Falsa temeraria, communi prori Ecclesiæ injuriosa, inducens in errorem hœreticali nota in Petro de Otma confixum.

be pru'riu necessaria dispositione pro admittendis pœnitentibus ad reconciliationem. (De Gral. IS.)

XXXVI.

Doctrina synodi, qua postquam prremisil: « Quando habebuntur signa non requivoca amoris Dei dominantis in corde hominis, I posse illum merito judicari dignum qui admittatur ad participationem sanguinis Jesu Christi, qua fit in sacramentis, subdit, suppositions conversiones, quæ Jiunt per altri- I tionem, nec efficaces esse solere , nec durabiles; consequenter pastorem animarum debere insistere signis non æquivocis charitatis, antequam admittat suos pœnitenles ad sacramenta quæ signa, ut deinde tradit (§. 18.), Pastor deducere poterit ex stabili cessatione a peccato, et fervore in operibus bonis, quem insuper fervorem charitalis perhibet (De Poenit. §. 10. velut dispositionem quæ debet præcedere absolutionem ; »

Sic intellecta, ut non solum contritio imperfecta, quæ passim attritionis nomine donatur, etiam quæ juncta sit cum dilectione, qua homo incipit diligere Deum tanquam omnis justitiæ fontem, nec modo contritio charitate formata, sed et fervor charitalis dominantis, et ille quidem diuturno experimento per fervorem in operibus bonis probatus, generaliter et absolute requiratur, ut homo ad sacramenta, et speciatim pœnitentes ad absolutionis beneficium admittantur,

Falsa temeraria, quietis animarum perturbativa, lulæ ac probatee in Ecclesia praxi contraria, sacramenti efficaciae detrahens et injuriosa.

De auctoritate absolvendi. (De Poenit. §. 10- n. 6.)

XXXVII.

Doctrina synodi, quæ de auctoritate absolvendi acceptu per ordinationem enuntiat « post institutionem dioecesium et parochiarum conveniens esse ut quisque judicium hoc exerceat super personas sibi subditas sive ratione territorii, sive jure quodam personali, propterea quod aliter confusio induceretur et perturbatio; »

Quatenus post institutas diæceses et parochias enuntiat tantummodo conveniens esse ad præcavendam confusionem, ut absolvendi potestas exerceatur super subditos ; sic intellecta tanquam ad validum usum hujus potestatis non sit necessaria ordinaria, vel subde-

legata illa jurisdictio, sine qua Tridentinum declarat nullius momenti esse absolutionem a sacerdote prolatam,

Falsa, temeraria, perniciosa, Tridentino contraria et injuriosa, erronea.

Ibid. §.11.

XXXVIII.

Item doctrina, qua postquam synodus professa est « se non posse non admirari illam adeo venerabilem disciplinam antiquitatis, quæ, ut ait, ad poenitentiam non ita facile, et forte nunquam eum admittebat, qui post primum peccatum et primam reconciliationem relapsus esset in culpam, subjungit, per timorem perpetuæ exclusionis a communione et pace, etiam in articulo mortis, magnum frenum illis injectura iri, qui parum considerent malum peccati, et minus illud timent; »

Contraria can. 13, *concilii ÏXicæni* 1, *Decretali Innocentai, ad Exuperium Tolos, tum et decretali Cœlestini* 1, *ad episcopos Viennens. etNarbonens. provinciæ, redolenspravitatem quam in ea Decretali sanctus Pontifex exhorret.*

De peccatorum venialium confessione. (De Pœnit. §. 12.)

XXXIX.

Declaratio synodi de peccatorum venialium confessione quam optare se ait non tantopere frequentari ne nimium comtomptihiles reddantur hujusmodi confessiones.

Temeraria, perniciosa, sanctorum ac piorum praxi a sancti conc. Trid. probata·, contraria.

De indulgentiis. (De Pœnit. §. 16).

XL.

Propositio, asserens « indulgentiam secundum suam præcisam notionem aliud non esse quam remissionem partis ejus ptenilentiæ, que per canones statuta erat peccanti; »

Quasi indulgentia præter nudam remissionem pcenæ canonicæ non etiam valeat ad remissionem pœnæ temporalis pro peccatis actualibus debitae apud divinam justitiam,

Falsa, temeraria, Christi meritis injuriosa, dudum in art. J9. *Lutheri damnata.*

Ibid.

XLT.

Item in eo qiiod subditur, « scholasticos suis subtilitatibus inflatos invexisse thesaurum male intellectum meritorum Christi et sanctorum, et claræ notioni absolutionis a pœna canonica substituisse confusam, et falsam applicationis meritorum; »

Quasi thesauri Ecclesiae, unde Papa dat indulgentias, non sint merita Christi et sanctorum,

Falsa, temeraria, Christi et sanctorum meritis injuriosa, dudum in art. 17. *Lutheri damnata.*

Ibid.

XUI.

Item in eo quod superaddit, « luctuosius adhuc esse quodchimerica isthœc applicatio transferri solita sit in defunctos, n

Falsa temeraria, piarum aurium offensiva, in Romanos Pontifees, et in praxim et sensum universalis Ecclesiæ injuriosa, inducens in errorem, hæreticali nota in Petro de Osma confixum, iterum damnatum in art. 2. *Lutheri.*

Ibid.

XLIII.

In eo demum quod impudentissime invehitur in tabellas indulgentiarum, alteria privilegiata, etc.,

Temeraria, piarum aurium offensiva, scandalosa, in summos Pontifices atque in praxim tota in Ecclesia frequentatam contumeliosa.

Dc reservation? casuum. (De Pcenit. § 19).

XLIV.

Proposilio synodi,asserens «reservationem casuum nunc temporis aliud non esse quam improvidum ligamen pro inferioribus sacerdotibus, et sonum sensu vacuum pro pœnitentibus assuetis non admodum curare hanc reservationem, »

Falsa, temeraria, male sonans, perniciosa,concilio Tridentino contraria, superioris hierarchies potestatis Icesiva.

Ibid.

XLV.

Item de spe quam ostendit fore « ut reformato Rituali, ct ordine pœnitentiæ nullum amplius locum habituræ sint hujusmodi reservationes ; a

Prout attenta generalitate verhorum innuit per reformationem Ritualis et ordinis pœnitentiæ factam ab episcopo, vel synodo, aboleri posse casus quos Tridentina synodus (sess. 4. c. 7). declarat Pontifices maximos potuisse pro suprema potestate sibi in universa Ecclesia tradita peculiari suo judicio reservare,

Propositio falsa, temeraria, concilio Tridentino et summorum Pontificum auctoritati derogans et injuriosa.

De censuris. (De Pcenit. §§. 20, 22.)

XLVI.

Propositio,asserens « effectum excommunicationis exteriorem duntaxat esse, quia tantummodo natura sua excludit ab exteriore communicatione Ecclesiæ; «

Quasi excommunicatio non sit pœna spiritualis, ligans in coelo, animas obligans,

Ex S. August, ep. 250. Auxilio episcop. 50 tract in Joann, n. 12.

Falsa, perniciosa, in art. %3.Lutheri damnata, ad minus erronea.

§§. 21, 23.

XLVII.

Item quæ tradit necessarium esse juxta leges naturales et divinas, ut sive ad excommunicationem, sive ad suspensionem præcedcre debeat examen personale, atque adeo sententias dictas ipso facto, non aliam vim habere, nisi serite comminationis sine ullo actuali effectu,

Falsa temeraria, perniciosa, Ecclesia· potestati injuriosa, erronea.

§. 22.

XLVIII.

Item quæ pronuntiat « inutilem ac vanam esse formulam nonnullis ab hinc sæculis inductam absolvendi generaliter ab excommunicationibus, in quas fidelis incidere potuisset, »

Falsa temeraria, praxi Ecclesiæ injuriosa.

§· 24.

XLIX.

Item quæ damnat ut nullas et invalidas « suspensiones ex informata conscientia, »

Falsa, perniciosa, in Trid. injuriosa.

Ibid.

L.

Item in eo quod insinuat soli episcopo fas non esse uti potestate quam tamun ei defert Tridentinum (sess. 14. c. 1. de Ref.) suspensionis ex informata conscientiæ legitime infligendæ,

Jurisdictionis prælatorum Ecclesiæ læsiva.

De Ordine (De Ordine, §. 4.)

LI.

Doctrina synodi, quæ perbibet in promovendis ad ordines banc de more, et instituto veteris disciplinae rationem servari consuevisse, « ut si quis clericorum distinguebatur

sanctitate vitœ, et dignus æstimabatur qui ad Ordines sacros ascenderet, ille solitus erat promoveri ad diaconatum, vel sacerdotium, etiamsi inferiores ordines non suscepisset : neque tum talis ordinatio dicebatur per saltum, ut postea dictum est. »

§· 5.

LII.

Item quæ innuit non alium titulum ordinationum fuisse, quam deputationem ad aliquod speciale ministerium, qualis præscripta est in concilio Chalcedonensi : subjungens (§. 6), quandiu Ecclesia sese his principiis in delectu sacrorum ministrorum conformavit, ecclesiasticum Ordinem floruisse, verum beatos illos dies transiisse, novaque principia subinde introducta, quibus corrupta fuit disciplina in delectu ministrorum sanctuarii.

§· 7.

LIII.

Item quod inter hæc ipsa corruptionis principia refert, quod recessum sit a veterc instituto, quo, ut ait (§.'3), Ecclesia insistens Apostoli vestigiis neminem ad sacerdotium admittendum statuerat, nisi qui conservasset innocentiam baptismalem;

Quatenus innuit corruptam fuisse disciplinam per decreta et instituta,

t° Sive quibus ordinationes per saltum vetitæ sunt;

2° Sive quibus pro ecclesiarum necessitate et commoditate probatæ sunt ordinationes sino titulo specialis officii, velut, speciatim a Tridentino ordinatio ad titulum patrimonii; salva obedientia, qua sic ordinati ecclesiarum necessitatibus deservire debent iis obeundis officiis, quibus pro loco ac tempore ab episcopo admoti fuerint, quemadmodum ab Apostolicis temporibus in primitiva Ecclesia fieri consuevit;

3' Sive quibus jure canonico facta est criminum distinctio, qutedelinquentes reddunt irregulares : quasi per hanc distinctionem Ecclesia recesserit a spiritu Apostoli, non excludendo generaliter et indistincte ab eclesiastico ministerio omnes quoscumque qui baptismalem innocentiam non conservasent;

Doctrina sinfpdissuis partibus falsat,temeraria, ordini»pro ecclesiarum necessitate et commoditate inducti perturbation, in disciplinam per canones, et specialim per Trid. decreta prabatam,injuriosa.

§. 23.

LTV.

Item quæ velut turpem abusum notat unquam prætendere eleemosynam pro celebrandis Missis, et sacramentis administrandis, sicuti et accipere quemlibet proventum dictum *stolæ,* et generatim quodeumque stipendium et honorarium, quod suffragiorum aut cujuslibet parochialis functionis occasione offeretur;

Quasi turpis abusus crimine notandi essent ministri Ecclesiæ dum secundum receptum et probatum Ecclesiæ morem et institutum utuntur jure promulgato ab Apostolo accipiendi temporalia ab his quibus spiritualia ministrantur,

Falsa, temeraria, ecclesiastici ac pastoralis juris læswa, in Ecclesiam ejusque ministros injuriosa.

§. 14.

LV.

Item qua vehementer optare *se* profitetur, ut aliqua ratio inveniretur minutuli cleri (quo nomine inferiorum ordinum clericos designat) a cathedralibus et collegiatis submovendi, providendo aliter, nempe per probos, et provectioris ætatis laicos, congruo assignato stipendio, ministerio inserviendi missis et aliis officiis velut acolytbi, etc., ut olim, inquit, fieri solebat quando ejus generis officia , non ad meram speciem pro majoribus Ordinibus suscipiendis redacta erant;

Quatenus reprehendit institutum , quo cavetur, ut minorum ordinum functiones per eos tantum praestentur, exerceanturve, qui in illis constituti adseriptive sunt (Concil. prov. IV.Mediol.) : idque ad mentem Tridentini (sess. 23, c. 17.) ut sanctorum Ordinum a diaconatu ad ostiariatum functiones ab

Apostolicis temporibus *in Ecclesia* laudabiliter rrcepfro, *el in pluribus locis* aliqunndiu *intermissa· juxta sacros canones* revocentur, nec ab hærcticis tamquam otiosae traducantur,

Sufffffttio temeraria, piarum aurium offensiva, ecdesiosticiministeriiperturbativa, servanda·, quoad fieri potest, in celebrandis mysteriis decentiis imminutiva, et in minorum Ordinum munira et functiones, tum in disciplinam per canones, et speciatim per Trid. probatam injuriosa , favens hæreticorum in eam conviciis et calumniis.

§. 18.

LVI.

Doctrina, quæ statuit conveniens videri in impedimentis canonicis, quæ proveniunt ex delictis in jure expressis nullam unquam nec concedendam nec admittendam esse dispensationem,

Æquitalis et moderationis canonica a sacro concilio Tridentino probata læsiva, auctoritati etjuribus Ecclesiæ derogans.

Ibid. §. 22.

LVII.

Præscriptio synodi quæ generaliter et indiscriminatim velut abusum rejicit quamcumque dispensationem, ut plus quam unum residentiale beneficium uni eidemque conferatur; item in eo quod subjungit, certum sibi esse juxta Ecclesiæ spiritum plus quam uno beneficio tametsi simplici neminem frui posse,

Pro sua generalitate derogans moderationi, Trident, sess. 7. c. 5. *et sess.* 2S. *c.* 17.

De sponsalibus et matrimonio. (Libell. memor. circa sponsalia, etc. §. 2.)

Lvm.

Propositio, quæ statuit sponsalia proprie dicta actum mere civilem continere., qui ad matrimonium celebrandum disponit, eademque civilium legum præscripto omnino subjacere;

Quasi actus disponens ad sacramentum non subjaceat sub hac ratione juri Ecclesiæ.

Falsa, juris Ecclesiæ quoad effectus etiam e sponsalibus vi canonicarum sanctionum profluentes læsiva, disciplina ab Ecclesia constitutio derogans.

De matrim. §§.7. 11.12.

LIX.

Doctrina synodi, asserens « ad supremam civilem potestatem duntaxat originarie spectare contractui matrimonii apponere impedimenta ejus generis quæ ipsum nullum reddunt, dicunturque dirimentia , quod jus originarium præterea dicitur cum jure dispensandi essentialiter connexum subjungens, supposito assensu, vel conniventia principura potuisse Ecclesiam juste constituere impedimenta dirimentia ipsum contractum matrimonii; »

Quasi Ecclesia non semper potuerit, ac possit in Christianorum matrimoniis jure proprio impedimenta constituere, quæ matrimonium non solum impediant, sed et nullum reddant quoad vinculum , quibus Christiani obstricti teneantur etiam in terris infidelium, in eisdemque dispensare,

Canonum 3. 4. 9. 12. *sess.* 24. *concit. Trid. eversiva, hæreticu.*

Cil. libel, memor, circa sponsat. §. 10.

LX.

Item rogatio synodi ad potestatem civilem , ut « e numero impedimentorum tollat cognationem spiritualem , atque illud quod dicitur publicæ honestatis, quorum origo reperilur in Collectione Justiniani, tum ut restringat impedimentum affinitatis ct cognationis ex quacumque licita aut illicita conjunctione provenientis ad quartum gradum juxta civilem computationem per lineam lateralem et obliquam ita tamen ut spes nulla relinquatur dispensationis obtinendæ ; »

Quatenus civili potestati jus attribuit sive abolendi,sive restringendi impedimenta Ecclesiæ auctoritate constituta vel comprobata; item qua parte supponit Ecclesiam per potestatem civilem spoliari posse jure dispensandi super impedimentis ab ipsa constitutis vel comprobatis,

Libertatii ac potestatis Ecclesiæ subversion, Tridentino contraria , ex hærelicali sapra damnato principio profecta.

De officiis, exercitationibus, institutionibus ad religiosum cultum pertinentibus. Et primum de adoranda humanitate Christi. (De Fide, §. 3.)

LXI.

.Propositio, quæ asserit « adorare directe humanitatem Christi, magis vero aliquam ejus partem, fore semper honorem divinum datum creaturæ. »

Quatenus per hoc verbum directe intendat reprobare adorationis cultum , quem fideles dirigunt ad humanitatem Christi, perinde ac si talis adoratio, qua humanitas, ipsaque caro vivifica Christi adoratur non quidem propter se et tanquam nuda caro, sed prout unita divinitati, foret honor divinus ippertitus creaturæ , et non potius una eademque adoratio, qua Verbum incarnatum cum propria ipsius carne adoratur,

Ex concil. C. P. V. Gen. can. 9.

Falsa, captiosa, pio ac debito cultui humanitati Christi a fidelibus præstito ac prmstando detrahens et injuriosa.

De orat. §. 10.

LXII.

Doct.ina, quæ devotionem erga sacratissimum cor Jesu rejicit inter devotiones quas notat velut novas, erroneas, aut saltem periculosas;

Intellecta de hac devotione, qualis est ab Apostolica Sede probata,

Falsa, temeraria, perniciosa, piarum aurium offensiva, in Apostolicam Sedem injuriosa.

De orat. §. 10. *et Append,* n. 32.

LXIII.

Item in eo quod cultores cordis Jesu hoc etiam nomine arguit, quod non advertant sanctissimam carnem Christi, aut ejus partem aliquam , aut etiam humanitatem totam cum separatione, aut praecisione a divinitate adorari non posse cultu latriæ;

Quasi fideles cor Jesu adorarent cum separatione vel præcisione a divinitate, dum illud adorant, ut est cor Jesu , cor nempe personæ Verbi, cui inseparabiliter unitum est, ad eum modum , quo exsangue corpus Christi in triduo mortis sine separatione aut præcisione a divinitate adorabile fuit in sepulcro,

Captiosa , in fideles cordis Christi cultores injuriosa.

De ordine præscripto in piis exercitationibus obeundis (De orat. §. 14. Append, n.34.)

LXIV.

Doctrina, quæ velut superstitiosam universe notat quamcumque efficaciam, «quæ ponatur in determinato numero precum et piarum salutationum,»

Tanquam superstitiosa censenda esset efficacia , quæ sumitur non ex numero in se spectato, sed ex præscripto Ecclesiæ certum numerum precum, vel externarum actionum præfinientis pro indulgentiis consequendis, pro adimplendis poenitentiis, et generatim pro sacro et religioso cultu rite et ex ordine peragendo,»

Falsa, temeraria, scandalosa , perniciosa , pietati fidelium injuriosa, Ecclesiæ auctoritate derogans, erronea.

De Pœnit. §, 10.

LXX.

Propositio enuntians « irregularem strepitum novarum institutionum, quæ dictæ sunt exercitia , vel missiones.... forte nunquam, aut saltem perraro eo pertingere ut absolutam conversionem operentur, et exteriores illos commotionis actus , qui apparuere, nil aliud fuisse quam transeuntia naturalis concussionis fulgura, »

Temeraria , male sonans, perniciosa, moripio salntariler per Ecclesiam frequentato , et in verbo Dei fundato, injuriosa.

De modo jungendx vocis populi cum voce hclesier in precibus publicis. {De orat. §. 24.)

LXVI.

Propositio asserens « fore contra Apostolicam praxim et Dei consilia, nisi populo faciliores viae pararentur, vocem suam jungendi cum voce totius Ecclesiæ; ›

Intellecta «deusu vulgaris linguæ in liturgiens preces » inducendæ.

Falsa, temeraria, ordinis pro mysteriorum celebratione præscdpti perlurbativa, plurium malorum facile producin',/'.

De lectione sacra Scriptura. (Ex nota in fine Decr. de Gratia.)

LXVII.

Doctrina perhibens a lectione sacrarum Scripturarum non nisi veram impotentiam excusare, subjungens ultro se prodere obscurationem, quæ ex hojusce præcepti neglectu orta est super primarias veritates religionis.

Faba, temeraria, quuetis animarum perturbation, alias in Quesnellio damnata.

Deproscriptis libris in Ecclesia publice legendis. (De orat. § 29.)

LXV1H.

Laudatio, qua summopere synodus commendat Quesnellii commendationes in Novum Testamentum, aliaque aliorum Quesnellianis erroribus faventium opera licet proscripta, cademque parochis proponit, ut ea tamquam solidis religionis principiis referta in suis quisque paroeciis populo post reliquas functiones perlegant,

Falsa, scandalosa, temeraria, seditiosa, Ecclesia1 injuriosa, schisma fovens et hæresim.

De sacris imaginibus. (De orat. § 17.)

LXIX.

Praescripto, quæ generaliter et indistincte inter imagines ab Ecclesia auferendas, velut rudibus erroris occasionem præbentes, notat imagines Trinitatis incomprehensibilis.

Propter suigencralitafem temeraria, ac pioper Ecclesiam frequentato mori contraria, quasi nulla| exstent imagines sanctissima; Trinitatis communiter approbate;, ac tuto permittenda|.

Ex brevi *Sollicitudini nostra,* Bened, XIV. an. 1745.

LXX.

Item doctrina et præscriptio generatim reprobans omnem specialem cultum, quem alicui speciatim imagini solent fideles impendere, et ad ipsam potius quam ad aliam confugere,

Temeraria, perniciosa, pio per Ecclesiam frequentato mori, tum et illi Providentia ordini injuriosa, quo ita Deus nec in omnibus memoriis sanctorum ista fieri voluit, qui dividit propria unicuique prout vult.

Ex S. Aug. ep. 78. clero, senioribus, et universæ plebi Ecclesiæ Ilipponen.

LXXI.

Item quæ vetat ne imagines præsertim B. Virginis ullis titulis distinguantur præterquam denominationibus, quæ sint analogæ mysteriis de quibus in sacra Scriptura expresse fit mentio ;

Quasi nec adseribi possent imaginibus piæ aliæ denominationes, quas vel in ipsismet publicis precibus Ecclesia probat et commendat,

Temeraria, piarum aurium offensiua, venerationi B. præsertim Virgini débita injuriosa.

LXXII.

Item quæ valut abusum exstirpari vult morem quo volatæ asservantur certæ imagines,

Temeraria, frequentato in Ecclesia, et ad fidelium pietatem fovendam inducto mori contraria.

De festis. (Libel, memorial, pro fest, reform. § 3.)

LXXIII.

Propositio enuntians novorum festorum institutionem ex neglectu in veteribus observandis, et ex falsis notionibus naturæ et finis earumdem solemnitatum originem duxisse.

Falsa, temeraria, scandalosa, Ecclesiæ injuriosa, favens hæreticorum in dies festos per Ecclesiam celebratos conviciis.

Ibid. § 8.

LXXIV.

Deliberatio synodi de transferendis in diemDominicum festis per annum institutis : idque pro jure, quod persuasum sibi esse ait episcopo competere super disciplinam ecclesiasticam in ordine ad res mere spirituales ; ideoque et præceptum Missæ audiendæ abrogandi diebus in quibus, ex pristina Ecclesiæ lege,viget etiamnum id præceptum : tum etiam in eo quod superaddit de transferendis in adventum episcopali auctoritate jejuniis per annum ex Ecclesia*, præcepto servandis ;

Quatenus adstruit episcopo fas esse jure proprio transferre dies ab Ecclesia praescriptos pro festis jpjuniisve celebrandis aut indictum Missæ audiendæ præceptum, abrogare,

Propositio falsa, juris conciliorum generalium et summorum Pontificum læsiva, scandalosa, schismati favens.

Dejuramentis. (Libell. memorial, pro juram. reform. § 5.)

LXXV.

Docti Aia, quæ perbibet beatis temporibus nascentis Ecclesiæ juramenta visa esse a documentis divini præceptoris, atque ab aurea evangelica simplicitate adeo aliena, ut «ipeummetjuraresine extrema et ineluctabili necessitate reputatus fuisset actus irreligiosus, homine Christiano indignus : insuper continuatam Patrum seriem demonstrare juramenta communi sensu pro vetitis habita fuisse :» indeque progreditur ad improbanda juramenta, quæ curia ecclesiastica, jurisprndentiæ feudalis, ut ait, normam secuta in investituris et in sacris ipsis episcoporum ordinationibus adoptavit : statnitque adeo implorandcm a sæculari potestate legem pro abolendis juramentis,quæ in coriis etiam ecclesiasticis exiguntur pro suscipiendis muniiset officiis, et generatin'! pro omni actu curiali.

Falsa, Ecclesiæ injuriosa, juris Ecclesiastici læsiva,disciplines per canones inductee et probatæ subversiva.

De collationibus ecclesiasticis. (De collât, ecclesiast. § 1.)

LXXVI.

Insectatio, qua synodus scholasticam exagitat, velut eam « quæ viam aperuit invehendis novis et inter se discordantibus systematibus, quoad veritates majoris pretii, ac demum adduxit ad probabilismum *et* laxismum; »

Quatenus in scholasticam rejicit privatorum vitia qui abuti ea potuerunt, aut abusi sunt,

Falsa, temeraria, in sanctissimos viros et doctores, qui magno catholicce religionis bono scholasticam excoluere, injuriosa, favens infestis in eam hæreticorum conviciis.

Ibid.

LXXVII.

Item in eo quod subdit, « mutationem formæ regiminis ecclesiastici, qua factum est ut ministri Ecclesiæ in oblivionem venirent suorum jurium, quæ simul sunt eorum obligationes, eo demum rem adduxisse ut oblitterari faceret primitivas notiones ministerii ecclesiastici et sollicitudinis pastoralis; »

Quasi per mutationem regiminis congruentem disciplinæ in Ecclesia constituta? et probatæ oblitterari unquam potuerit, et amitti primitiva notio ecclesiastici ministerii, pastoralisve sollicitudinis,

Propositio falsa, temeraria, erronea.

LXXVIII.

Præscriplio synodi de ordine rorum tractendanim in collationibus, qua posteaquam prœmisisil, « in quolibet articulo distinguendum id quod pertinet ad fidem et ad essentiam religionis, ab eo quod est proprium disciplinæ, subjungit, in hac ipsa (disciplina) distinguendum quod est necessarium, aut utile ad relinendos in spiritu fideles ab eo quod est inutile, aut onerosius, quam libertas filiorum novi foederis patiatur, magis vero ab eoquod estpericulosumautnoxiiim, ut pote inducens ad superstitionem et materialismum ;»

Quatenus pro gencralitate verborum comprehendat, et præscriplo examini subjiciat etiam disciplinam ab Ecclesia constitutam et probatam quasi Ecclesia quæ spiritu Dei regitur disciplinam constituere posset non solum inutilem, et onerosiorem, quam libertas Christiana patiatur, sed et periculosam, noxiam, inducentem in superstitionem et materialisraum,

Falsa, temeraria, scandalosa, perniciosa, piarum aurium oflensiva. Ecclesiæ ac spiritui Dei, quo ipsa regitur, injuriosa, ad minus erronea.

Convicia adversus aliquas sententias in scholis catholicis usque adhuc agitatas. (Orat, ad synod. § 2.)

LXXIX.

Assertio, quæ conviciis et contumeliis insectatur sententias scholis catholicis agitatas, et de quibus Apostolica Sedes nihil adhucdefiniendumautpronuntiandum censuit,

Falsa, temeraria, in scholas catholicas injuriosa, debitie Apostolicis Constitutionibus obedientia! derogans.

De tribus regulis fondamenti loco a synodo positis pro reformatione Regularium. (Libell. memorial, pro reform, regularium, §9.)

LXXX.

Regula prima quæ statuit universe et indiscrimiuatim « statum regularem aut monasticum natura sua componi non posse cum animarum cura, cumque vitæ pastoralis muneribus, nec adeo in partem venire posse ecclesiasticre hiérarchie, quin ex adverso, pugnet cum ipsiusmet vitæ monasticie principilis, »

Falsa, ct perniciosa, in sanctissimos Ecclesiæ Patres et præsulcs, qui regularis vitæ instituta cum clericalis ordinis muneribus consociarunt, injuriosa pio, vetusto, probato Ecclesete mori, summorumque Pontificum sanctionibus contraria ; quasi monachi, quos morum gravitas et vitæ ac fidei institutio sanctæ commendant non rite, nec modo sine religionis offensione, sed et cum mulla utilitate Ecclesiæ clericorum officiis aggregentur.

Ex S. Siricio, epist. decret, ad Himerium Tarracon. c. 13.

LXXXI.

Item in eo quod subjungit, sanctos Thomam et Bonaventurani sic in luendis adversus summos homines mendicantium institutis verbatos esse, ut in eorum defensionibus minor æstus accuratio major desideranda fuisset,

Scandalosa, in sanctissimos doctores injuriosa, impiis damnatorum auctorum contumeliis favens.

LXXXII.

« Regula 2amultiplioationem ordinum ac diversitatem naturaliter inferre perturbationem et confusionem ; item in eo quod præmittit, § 4, regularium fundatores qui post monastica instituta prodierunt, ordines superaddentes ordinibus, reformationes reformationibus, nihil aliud effecisse quam primariam mali causam.magis magisque dilatare;»

Intellecta de ordinibus ct institutis a sancta Sede probatis, quasi distincta piorum munerum varietas, quibus distincti ordines addicti sunt , natura sua perturbationem et confusionem parere debeat,

Falsa, calumniosa, in sanctosfundatores, eorum-(pie fideles alumnos, tum et in ipsos summos Pontifices injuriosa.

LXXXIII.

Regula 3", qua postquam præmisit ‡ parvum corpus degens intra civilem societatem, quin fere sit pars ejusdem, parvamque monarchiam figit in statu, semper esse periculosum, » subinde hoc nomine criminatur privata monasteria, communis instituti vinculo sub uno præsertim capite consociata vehit speciales totidem monarchias civili reipublicæ periculosas et noxias,

Falsa, temeraria, regularibus institutis a sancta Sede ad religionis profectum approbatis injuriosa, favens haereticorum in eadem instituta insectationibus et calumniis.

De systemate, seu ordinationum complexione ducta ex allatis regulis, octo sequentibus articulis comprehensa pro reformatione regularium, (§ 10.)

LXXXIV.

§55.

Art. I. De uno duntaxat ordine in Ecclesia relinendo, ac de seligenda præ cœteris regula sancti Benedicti, cum ob sui praestantiam , tum ob præclara illius ordinis merita : sic tamen ut in his quæ forte occurrent temporum conditioni minus congrua, instituta vitæ ratio apud Portum-Regium lucem præferat ad explorandum quid addere, quid detrahere conveniat ;

2. Ne compotes fiant ecclesiastic® hierarchiæ, qui se huic ordini adjunxerint, nec ad sacros Ordines promoveantur, præterquam ad summum unus vel duo, initiandi tanquam, curati capellani monasterii, reliquis in simplici laicorum ordine remanentibus;

3. Unum in unaquaque civitate admittendum monasterium, idque extra mcenia civitatis in locis abditioribus et remotioribus collocandum ;

4. Inter occupationes vitæ monastics pars sua labori manuum inviolate servanda, relicto tamen congruo tempore psalmodia: impendendo, aut etiam, si cui libuerit, litterarum studio. Psalmodia deberetessemoderata, quia nimia ejus prolixitas parit prÊCÎpitanliam, molestiam, evagationem. Quo plus auctæ sunt psalmodia*, orationes, preces, tantumdem peræqua proportione omni tempore imminutus fervor est, sanctitasque regularium ;

5. Nulla foret admittenda distinctio monachos inter sive choro, sive ministeriis addictos ; inæqualitas isthæc gra issimas omni tempore lites excitavit, ac discordias, et a communitatibus regularium spiritum charitatis expulit ;

6. Votum perpetuæ stabilitatis nunquam tolerandum. Non illud norant veteres monachi qui tamen Ecclesiæ consolatio et christianismi ornamentum exstiterunt. Vota castitatis, paupertatis et obedientia* non admittentur instar communis etstabilis regula?. Si quis ea vota, aut omnia, aut aliqua facere voluerit, consilium et veniam ab episcopo postulabit, qui tamen nunquam permittet ut perpetua sint, nec anni fines excedant. Tantummodo facultas dabitur ea renovandi sub iisdem conditionibus ;

7. Omnem episcopus habebit inspectionem in eorum vitam, studia, progressum in pietate, ad ipsum pertinebit monachos admittere, et expellere, semper tamen accepto contubernalium consilio ;

8. Regulares ordinum, qui adhuc remanent licet sacerdotes, in hoc monasterium admitti etiam possent, modo in silentio et solitudine propriæ sanctificationi vacare cuperent : quo casu dispensationi locus fieret in generali regula numero 2° statuta , sic tamen ne vitæ institutionem sequantur ab aliis discrepantem, adeo ut non plus quam una, aut ad summum duœ in diem Missæ celebrentur, satisque cœteris sacerdotibus esse debeat una cum communitate concelebrare.

Hem pro reformatione monialium. (§ 11.)

Vota perpetua usque ad annum 10, aut 45, non admittenda. Moniales solidis exercitationibus , speciatim labori addicendæ : a carnali spiritualitate qua pleræque distinentur, avocanda: : expendendum utrum , quod ad ipsas attinet, satius foret monasterium in civit ite relinqui;

Systema vigentis atque jam antiquitus probatæ ac receptæ disciplinæ subversivum, perniciosum, Constitutionibus Apostolicis, et plurium conciliorum etiam generalium tum speciatim Tridentini sanctionibus oppositum et injuriosum, favens hteretiorum in monastica vota et regularia instituta stabiliori consiliorum evangelicorum professioni addicta, conviciis et calumniis.

lentissima sedata tempestate dedit a meta respirare. Proposuimus iilico vobiscum communicare consilia ad sanandas contritiones Isiaci, sed ingens curarum moles, quibus *in concilianda publici* ordinis restitutione obruti fuimus, moram tunc *Nostræ* huic objecit voluntati.

Nova interim accessit causa silentii ob factiosorum insolentiam, qui signa perduelliouis iterum attollere conati sunt.

Nos quidem tantam hominum pervicaciam, quorum effrenatus furor impunitate diuturna, impensæque Nostræ benignitatis indulgentia non definin', sed ali potius conspiciebatur, debuimus tandem, ingenti licet cum moerore, ex collata Nobis divinitus auctoritate virga compescere; ex quo, prout jam probe conjicere potestis, operosior in dies instantia nostra quotidiana facta est.

Ast cum quod ipsum iisdem ex causis distuleramus, jam possessionem Pontilicatus in Lateranensi Basilica ex more instituloque majorum adiverimus, omni demum abjecta cunctatione, ad vos properamus, Venerabiles Fratres, testemque Nostræ erga vos voluntatis epistolam damus lætissimo hoc die, quo de Virginis Sanclissimæ in Cœlnm Assumptae triumpho solemnia festa peragimus, ut quam Patronam ac sospitam inter maximas quasque calamitates persensimus, ipsa et scribentibus ad vos Nobis adstet propitia, mentemque Nostram cœlesti afflatu suo in ea inducat consilia, quæ Christiano gregi futura sint quam maxime salutaria.

Mœrentes quidem, animoque tristitia confecto venimus ad vos, quos pro vestro in religionem studio, ex tanta, in qua ipsa versatur, temporum acerbitate maxime anxios novimus. Vere enim dixerimus, horam nunc esse potestatis tenebrarum ad cribrandos, sicut trilicum filios electionis: « Vere luxit, et defluxit, terra .... intecta ab habitatoribus suis, quia transgressi sunt leges, mutaverunt jus, dissipaverunt fœdus sempiternum?

Loquimur, Venerabiles Fratres, quæ vestris ipsi oculis conspicitis, quæ communibus idcirco lacrymis ingemiscimus. Alacris exultât improbitas, scientia impudens, dissoluta licentia, despicitur sanctitas sacrorum, et quæ magnam vim, magnamque necessitatem possidet, divini cultus majestas ab hominibus nequam improbatur, polluitur, habetur ludibrio. Sana hinc pervertitur doctrina erroresque omnis generis disseminantur audacter. *Non legos* sacrorum, *non jura, non* instituta, non sanctiores *rjuæhbet disciplinæ* tutæ sunt ab audacia loquentium *iniqua.* Vexatur acerrime Romana *hæc* Nostra Beatissimi Petri sedes, in qua posuit Christus Ecclesiæ Firmamentum, *et* vincula unitatis *in dies* magis labefactantur, abrumpuntur, divina Ecclesiæ auctoritas oppugnatur, ipsiusque juribus convulsis, substernitur ipsa terrenis rationibus, ac per summam injuriam odio populorum subjicitur, in turpem redacta servitutem. Debita Episcopis obedientia infringitur eorumque jura conculcantur. Personant horrendum in modum Academiae ac Gymnasia novis opinionum monstris,quibus non occulte amplius et cuniculis petitur catholica fides, sed lidPrilicum ac nefarium ei bellum aperte jam et propalam infertur. Institutis enim exemploque Praeceptorum corruptis adolescentium animis ingens Religionis clades, morumque perversitas tetrrima percrebuit. Hinc porro freno religionis sanctissimæ projecto, perquam unam regna consistunt, dominatusque vis ac robur firmatur, conspicimus ordinis publici exitium, labem principatus, oranisque légitima! potestatis conversionem invalescere. Quæ quidem tanta calamitatum congeries ex illarum in primis conspiratione societatum est repetenda, in quas quidquid in hæresibus, et in sceleratissimis quibusque sectis sacrilegum, flagitiosum, ac blasphemum est, quasi in sentinam quamdam, cum omnium sordium concretione confluxit.

Hæc, Venerabiles Fratres, et alia complura, et fortassis etiam graviora, quæ in præsens percensere longum esset, ac vos probe nostis, in dolore esse, Nos jubent, acerbo sane ac diuturno, quos in Cathedra Principis Apostolorum constitutos zelus universæ Domus Dei comedat præ cæteris, opus est. Verum cum eo nos loci positos esse agnoscamus, quo deplorare duntaxat innumera hæc mala non sufficiat, nisi et ea convellere pro viribus connitamur: ad opem fidei vestne confugimus, vestrainque pro Catholici gregis ablute sollicitudinem advocamus, Venerabiles Fratres, quorum spectata virtusao religio et singularis prudentia et sedula adsiduitas animos Nubis addit, atque in tanta rerum asperitate, afflictos consolaliune sustentat perjucunda, Nostrarum quippe est partium, vocem tollere, omniaque conari, ne aper de silva demoliatur vineam, neve lupi mactent gregem: nostrum est, oves in

en duutaxat pabula compellere , quæ salutaria iisdem sint, nec vel tenui suspicione perniciosa. Absit, Carissimi, absit, iit,quando tanta premant mala, tanta impendeant discrimina, suo desint muneri pastores, et perculsi metu dimittant oves , vel. abjecta cura gregis otio turpeant, ac desidia. Agamus idcirco in unitate spiritus communem nostram, seu verius Dei causam, et contra communes hostes pro totius populi salute una omnium sit vigilantia, una contentio.

Id porro apprime præstabitis, si quod vestri muneris ratio postulat, attendatis vobis et doctiinæ, illud assidue revolventes animo, universalem Ecclesiam quacumque novitate pulsari : atque ex S. Agathonis Pontificis monitu nihil de iis, quæ sunt regulariter definita, minui debere, nihil mutari, nihil adjici, sed ea et verbis, et sensibus illibata esse custodienda. Immota inde consistet firmitas unitatis, quæ hac B. Petri Cathedra suo voluti fundamento continetur, ut unde in Ecclesias omnes venerandae communion s jura dimanant, ibi universis et murus sit, et securitas et portus expers fluctuum , et bonorum thesaurus innumerabilium.

Ad eoruiri itaque retundendam audaciam, qui vel jura Sanctæ hujus Sedis infringere conantur, vel dirimere ecclesiarum cura ipsa conjunctionem , qua una eædem nituntur et vigent, maximum fidei in eam ac venerationis sinceræ studium inculcate, inclamantes cum S. Cypriano, falso confidere se esse in ecclesia, qui cathedram Petri deserat, super quam fundata est Ecclesia.

In hoc ideo elaborandum vobis est, assidueque vigilandum , ut fidei depositum custodiatur in tanta hominum impiorum conspiratione , quam ad illud diripiendum perdendumque factam lamentamur. Meminerint omnes, judicium de sana doctrina qua populi imbuendi sunt, atque Ecclesiæ universæ regimen et administrationem penes Romanum Pontificem esse, cui plena pascendi, regendi, et gubernandi universalem Ecclesiam potestas a Christo Domino tradita fuit, uti Patres Florentini concilii diserte declararunt! Est autem singulorum Episcoporum cathedræ Petri fidelissime adhærere, depositum sancte religioseque custodûe, et pascere, qui in eis est, gregem Dei ; presbyteri vero subjecti sint, oportet, episcopis, quos uti anima,· parentes suscipiendos ab ipsis esse, monet Hieronymus, nec unquam obliviscantur, se vetustis etiam canonibus vetari, quidpiam in suscepto ministerio agere, ac docendi et concinnandi munus sibi sumere sine sententia Episcopi, cujus fidei pnpolus o«t creditus, et a quo pro animabus ratio exigetur. Certum denique firmumque sit, eos omnes, qui adversus præstitutum hunc ordinem aliquid moliantur, statum Ecclesiæ, quantum in ipsis est pertubare.

Nefas porro est, atque ab eo venerationis studio prorsus alienum , qua Ecclesiæ leges sunt excipiendæ . sancitam ab ipsa disciplinam, qua et sacrorum procuratio, et morum norma, et jurium Ecclesiæ, ministrommque ejus ratio continetur , vesana opinandi libidine improbari, vel ut certis juris naturæ principiis infestam notari vel mancam dici atque imperfectam civilique auctoritati subjectam. Cum autem , ut Tridentinorum Patrum verbis utamur, constet Ecclesiam eruditam fuisse a Christo Jesu, ejusque Apostolis, atque a Spiritu sancto ilii omnem veritatem in dies suggerente edoceri, absurdum plane est, ac maxime in eam injuriosum, restaurationem ac regenerationem quamdam obtrudi, quasi necessariam, ut ejus incolumitati et incremento consulatur, perinde ac si censeri ipsa possit vel defectui, vel obscurationi, vel aliis hujuscemodi incommodis obnoxia; quo quidem molimine eo spectant novatores, ut recentis humanae institutionis jaciantur fundamenta, illudque ipsum eveniat, quod detestatur Cyprianus , ut, quæ divina res est humana fiat Ecclesia? Perpendant vero qui consilia id genus machinantur, uni Romano Pontifici ex S. Leonis testimonio Canonum dispensationum esse creditam, ipsiusque duntaxat esse, non vero privati hominis, de paternarum regulis sanctionum quidpiam decernere; atque ita, quemadmodum scribit S. Gelasius, decreta Canonum librare, decessorumque præcepta metiri, ut quæ necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit adhibita consideratione diligenti, temperentur.

Hic autem vestram volumus excitatam pro religione constantiam adversus ftedissimam clericalem cielibatum conjurationem, quam nostis effervescere in dies latius, connitentibus cum perditissimis nostri ævi philosophis nonnullis etiam ex ipso ecclesiastico ordine, qui personæ obliti, munerisque sui, ac blanditiis abrepti voluptatum, eo licentiæ proruperunt, ut publicas etiam atque iteratas aliquibus in locis ausi sint adhibere Principibus postulationes ad disciplinam illam

saiicbsumam perfringendam, sed *pjgel* do turpissimis liisco conatibus longo vos sermone dish'neré, veslræquæ potius religioni fidentes committimus, ut legem maximi momenti, ie quam lascivientium tela undique sunt intenta, sartam tectam custodiri, vindicaii, defendi ex sacrorum canonum praescripto, omni ope contendatis.

Honorabile deinde Christianorum connubum, quod Sacramentum magnum nuncupavit Paulus in Christo et Ecclesia, communes nostras curas efflagitat, ne quid adversus ipsius sanctitatem, ac dc indissolubili ejusdem vinculo minus recte sentiatur, vel lentetur induci. Impense id jam commendarat suis ad vos litteris felicis recordationis Predecessor Noster Pius VIII. adhuc tamen infesta eidem molimina succrescunt. Docendi itaque sunt sedulo populi, matrimonium semel rite initum dirimi amplius non posse, nexisque connubio Deum indidisse perpetuam vitæ societatem, nodumque necessitudinis, qui exsolvi, nisi morte, non possit. Memores, sacris illud rebusadnumerari, et Ecclesiæ proinde subjici, præstitutas de ipso, ejusdem Ecclesiæ leges habeant ob oculos, iisque pareant sancte, accurateque, ex quarum excculione omnino pendet ejusdem connubii vis, robur, ac justa consociatio ; Caveant, ne quod saccorum canonum placitis. Conciliorumque decretis officiat, ulla ratione admittant, probe gnari, exitus infelices illa habitura esse conjugia, quæ vel adversus Ecclesiæ disciplinam vel non propitiato prius Deo, vel solo æstu libidinis, junguntur, quin de sacramento, ac dc mysteriis, quæ, illo significantur, ulla teneat sponsos cogitatio.

Alteram nunc persequimur causam malorum uberrimam, quibus afflictari in præsens comploramus Ecclesiam, indifferentismum scilicet, seu pravam illam opinionem, qute improborum fraude ex omni parte percrebuit, qualibet fidei professione æternam posse animæ salutem comparari, si mores ad recti honestique normam exigantur. At facili sane negotio in re perspicua, planeque exidcnli errorem exitiosissimum a populis veslræ curæ concreditis propelletis, Admonente enim Apostolo, unum esse Deum, unam fidem, unum baptisma, extimescant, qui e religione qualibet patere ad portum beatitudinis aditum comminiscuntur re.putenlque animo ex ipsius Servatoris testimonio, esse se contra Christum, quia cum Cluisto non sunt seque infeliciter dispergere, I
quia cum ipso non colligunt, ideoqueabusque I
dubio œternum esso perituros, nisi teneant I
Catholicam fidem, carrique integram, invio- I
latamque servarint Hieronymum audiant, I
qui cum intres partes schismate scissa esset I
Ecclesia, narrat, se tenacem propositi, quan- I
do aliquis rapere ipsum ad se nitebatur, constanter clamitasse : « Si quis cathedræ Petri jungitur, meus est.» Falso autem sibi quis blandiretur, quod et ipse in aqua sit regeneratus, opportuno enim responderet, Augustinus :« Ipsam formam habet etiam sarmentum, quod præcisum est de vite; sed quid illi prodest forma si non vivit de radice ?»

Atque ex hoc putidissimo indifferentismi fonte absurda illa fluit ac erronea sententia, seu potius deliramentum, asserendam esse ac vindicandam cuilibet libertatem conscientiæ : Cui quidem pestilentissimo errori viam sternit plena illa, atque immoderata libertas opinionum, quæ in sacræ, et civilis rei labem late grassatur, dictitantibus per summam impudentiam nonnullis, aliquid ex ea commodi in religionem promanare, at quæ pejor mors animæ, quam libertas erroris? inquiebat Augustinus. Freno quippe omni adempto quo homines contineantur in semitis veritatis, proruente jam in præceps ipsorum natura ad malum inclinata, vere apertum dicimus puteum abyssi ! e quo vidit Joannes ascendere fumum quo obscuratus est sol, locustis cx eo prodeuntibus in vastitatem terræ. Inde enim animorum immutationes, inde adolescentium in deteriora corruptio, inde in populo sacrorum, rerumque, ac legum sanctissimarum contemptus, inde uno verbo pestis rei publicæ præ qualibet capitalior, cum experientia teste vel a prima antiquitate notum sit, civitates, quæ opibus, imperio, gloria floruere, hoc uno malo conciuisse, libertate immoderata opinionum, licentia concionum, rerum novandarum cupiditate.

Huc spectat deterrima illa, ac numquam statis exsecranda et detestabilis libertas artis librarim ad scripta quœlibet edenda in vulgus, quam tanto convicio audent nonnulli efflagitare ac promovere. Perhorrescimus, Venerabiles Fratres intuentes, quibus monstris doctrinarum, seu potius quibus errorum portentis obruamur, quæ longe ao late ubique disseminantur ingenti librorum multitudine, libellisque, et scriptis mole qui-

dem exiguis, malitia tamen permagnis,? quibus maledictionem egressam ilhicrymannir super faciem terree. Sunt, tamen , proh dolor! qui eo impudentia; abripiantur, ut asserant pugnaciter, hanc errorum colluviem inde prorumpentem satis cumulate compensai ex libro aliquo, qui in hac tanta pravitatum tempestate ad Religionem ac veritatem propugnandam edatur. Nefas profecto est, omnique jure improbatum patrari data opera malum certum ac majus, quia spes sit, inde boni aliquid habitum iri. Numquid venena libere spargi, ac publice vendi, comportarique, imo et ebibi debere, sanus quis dixerit, quod remedii quidpiam habeatur , quo qui utuntur, eripi eos ex interitu identidem contingat?

Verum longe alia fuit Ecclesiae disciplina in exscindenda malorum librorum peste vel ab Apostolorum ætate, quos legimus grandem librorum vim publice combussisse. Satis sit, leges in Concilio Lateranensi V. in eam rem datas perlegere, et Constitutionem, quæ deinceps a Leone X. fel. ree. prædecessore nostro fuit edita, ne id quod ad fidei augmentum, ac bonarum artium propagationem salubriter est inventum, in contrarium convertatur, ac Christi fidelium saluti detrimentum pariat? Id quidem et Tridentinis Patribus maxime curæ fuit, qui remedium tanto huic malo adhibuere , edito saluberrimo decreto de Indice librorum quibus impura doctrina contineretur , conficiendo: « Pugnandum est acriter , inquit Clemens XIII. fel. roc. Prædecessor Noster in suis de noxiorum librorum proscriptione encyclicis litteris, pugnandum est acriter, quantum res ipsa efflagitat, et pro viribus tot librorum mortifera exterminanda pernicies ; nunquam enim materia subtrahetur erroris , nisi pravitatis facinorosa elementa in flammis combusta depereant. » Ex hac itaque constanti omnium ætatum sollicitudine, qua semper sancta hæc Apostolica sedes suspectos et noxios libros damnare , et de hominum manibus extorquere enisa est, patet luculentissime , quantopere falsa , temeraria, eidemque Apostolicæ Sedi injuriosa, et fecunda malorum in Christiano populo ingentium sit illorum doctrina, qui nedum censuram librorum veluti gravem nimis , et onerosam rejiciunt, sed eo etiam improbitatis progrediuntur , ut eam prædicent a recti juris principiis abhorrere , jusque illius discer.iendæ, habcndæque audeant Ecclesiæ denegare.

Cum autem circumlatis in ''ulgn< «criptis doctrinas quasdam promulgari acceperimus, quibus debita erga Principe* fide* atque snhmissio labefactatur, faccsqu·* perduellionis ubique incenduntur ; cavendum maxime erit, ne populi inde decepti a recti semita abducantur. Animadvertant omnes, none**? juxta Apostoli monitum, « potestatem nisi a Deo : quæ autem sunt, aDeo ordinata» sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit, et qui resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. » Quocirca et divina et humana jura in eos clamant, qui turpissimis perduellionis sedilionumque machinationibus a fide in Principes desciscere, ipsosque ab imperio deturbare conniturntur.

Atque hac plane est causa, ne tanta se turpitudine foedarent veteres Christiani, sœvientibus licet persecutionibus, optime tamen eos de Imperatoribus, ac de imperii incolumitate meritos fuisse constat, idque nedum fide in iis quæ sibi mandabantur Religioni non contraria, accurate prompteque perficiendis , sed et constantia , et effuso etiam in præliis sanguine luculentissime comprobasse « Milites Christiani, ait S. Augustinus servierunt Imperatori infideli ; ubi veniebatur ad causam Christi, non agnoscebant, nisi illum qui in cœlis erat. Distinguebant Dominum æternum a Domino temporali, et tamen subdidi erant propter Dominum æternum etiam Domino temporali. » Hæc quidem sibi ob oculos proposuerat Mauritus Martyr invictus , Legionis Thebanæ Primicerius quando , ut S. Eucherius refert, hæc respondit : « Milites sumus Imperator, tui, sed tamen servi, quod libere confitemur Dei... Et nunc non hæc ultima vitæ necessitas in rebellionem coegit : tenemus ecce arma , et non resistimus , quia mori, quam occidere satius volumus. » Quæ quidem veterum Christianorum in principes fides eo etiam illustrior effulget si perpendatur cum Tertulliano, tunc temporis Christianis « non defuisse vim numerorum , et copiarum, si hostes exertos agere voluissent. Hesterni sumus, inquit ipse et vestra omnia implevimus. Urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium,senatum,forum.. Cui bello non idonei, non prompti fuissemus, etiam impares copiis, qui tam libenter trucidamur, si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quam occidere? ... Si tauta vis hominum in aliquem Orbis remoti sinum abrupissemus a vobis, suffudisset itaque pu-

dere Dominafioiæin vestram tot quahumrumque*amissio civium,* imino et ipsa destitutione punissel. Procul dubio expavissetis *ad solitudinem* vostram; ... quassissetis, *quibus imperatis* : plures hostos, quam cives vobis remansissent ; nunc autem pauciores hostes habetis pra-. multitudine Christianorum. n

Prœclara hæc immobiles subjectionis in principes exempla, quæ ex sanctissimis Christinnæ religionis præceptis necessario profiscebnnliir, detestandam illorum insolentiam, et improbitatem condemnant, qui projecta, effrenataque procacis libertatis cupiditate æstuantes, toti in eo sunt, ut jura quæque principatuum labefactent, atque convellant, servitutem sub libertatis specie populis illaturi. Huc sane scelestissima deliramenta, consiliaque conspirarunt Waldensium, Beguardorum, Wiclefistarum, nlioruraque hujusmodi filiorum Belial, qui humani generis sordes, ac dedecora fuere, merito idcirco ab Apostolica hac sede toties anathemate confixi. Nec alia profecto ex causa omnes vires intendunt veteratores isti, nisi ut cum bulliero ovantes gratulari sibi possint « liberos se esse ab omnibus» : quod ul facilius celcriusque assequantur, flagitiosiora quælibet audacissime aggrediuntur.

Neque lætiora et religioni, et principatui ominari possumus cx eorum votis qui Ecclesiam allegno separari, mutuamque imperii cum sacerdocio concordiam abrumpi discupiunt. Constat quippe, pertimesci ab impudenlissimæ libertatis amatoribus concordiam illam, quæsemper rei et sacræ ct civili fausta exlilit ac salutaris.

At ad cæteras acerbissimas causas, quibus solliciti sumus, et in communi discrimine dolore quodam angimur præcipuo, accessere consocialionesquædam,statiquecœlus/,quibus, quasi agmine facto cum cujuscumque etiam falsæ religionis ac cultus sectatoribus simulata quidem in religionem pietate, vero tamen novitatis, sedilionumque ubique promovendarum cupidine, libertas omnis generis prædioatur, perturbationes in sacram et civilem rem excitantur, sanctior quælibet auctoritas discerpitur.

Hæc perdolenti sane animo , fidentes tamen in eo, qui imperat veniis el facit tranquillitatem, scribimus ad vos venerabiles fratres, ul induti scutum fidei, contendatis præliari strenue prielia Domini. Ad vos potissimum perlinet, slave pro uvuvo conlvai omnem altitudinem extollentem sc adversus scientiam Dei. Exerite gladium spiritus, quod est verbum Dei, habeantquo a vobis panem, qui esuriunt justitiam , adseiti ut sitis cultores gnavi in vinea Domini, id unum agite, in hoc simul laborate, ut radix quæ-Jibet amaritudinis ex agro vobis commisso evellatur, omniquo enecato semine vitiorum convalescat ibi seges lieta virtutum. Eos in primis affectu paterno complexi, qui ad sacras præsertim disciplinas ct ad philosophicas quæstiones animum appulere, hortatores aucloresque iisdem silis ne solius ingenii sui viribus freti imprudenter a veritatis semita in viam abeant impiorum. Meminerint, Deum esse « sapientiæ ducem , emendatoremque sapientium, » ac fieri non posse, ut sine Deo Deum discamus, qui per verbum docet homines scire Deum superbi, sed potius insipientis hominis est fidei mysteria, quæ exsuperant omnem sensum , humanis examinare ponderibus, nostræque mentis rationi confidere, quæ naturæ humanæ conditione debilis est, et infirma.

Cæterum communibus hisce votis pro rei et sacræ et publicæ incolumitate, Carissimi in Christo filii nostri viri Principes sua faveant ope, et auctoritate, quam sibi collatam considerent non solum ad mundi regimen,sed maximcad Ecclesiæ præsidium. Animadvertant sedulo, pro illorum imperio èt quiete geri, quidquid pro Ecclesiæ salute laboratur; imo pluris sibi suadeant fidei causam esse debere quam regni, magnumque sibi esse perpendant, dicimus cum S. Leone Pontifice , ¥ « si ipsorum diademati dc manu Domini etiam fidei addatur corona.» Positi quasi parentes, et tutores populorum, veram, constantem, opulentam iis quietem parient, et tranquillitalem, si in eam potissimum curam incumbant, ut incolumis sit religio et pietas iu Deum qui habet scriptum in femore : *Bex Begum cl Dominus dominantium.*

Sed ul omnia hæc prospere ac feliciter eveniant, levamus oculos manusque ad sanctissimam Virginem Mariam , quæ sola universus btrreses interemit, noslraque maxima fiducia , imo tota ratio est spei nostrie. Suo ipsa patrocinio in tanta Dominici gregis necessitate studiis, consiliis, actionibusque nostris exitus secundissimos imploret, kl et ab Apostolorum principe Petro, et ab ejus coapostolo Paulo humili prece efflagitemus , ut stelis omnes pro muro , ne fundamentum aliud ponatur præter id quod positum est.

Hac jucunda spe freti, confidimus, Auctorem consummatoremque fidei Jesum Christum consolaturum tandem esse nos omnes in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis, cœlestisque auxilii auspicem Apostolicam benedictionem , vobis, Venerabiles Fratres, et ovibus vestræ curæ traditis permanenter impertimur.

Datum Homæ apud S. Mariam Majoremxvnr. Kalendis septembres die solemni Assumptionis, ejusdem B. S. Mariæ anno Dominicæ Incarnationis MDCGCXXXII. Pontificatus Nostri Anno II.

DAMNATIO ET PROHIBITIO

operum Georgii Hermes

PER BREVE

GREGORII XVI.

26. sept. 1835.

Damnantur hoc Brevi Introductionis in theologiam Christiano-Catholicam pars 1. et 2. Monasterii 1819. et 1829. et Dogmatices pars I. Monasterii 1834. Decreto S. Congr. Ind. d. 7. Jan. 1836. Summus Pontifex declarari mandavit, etiam partem 2. et 3. Dogmatices comprehendi decreto d. 26. Sept. 1835. Pius vero IX. d. 25. Jul. 1847. utrumque decretum confirmavit.

Ad augendas, quibus die noctuque premimur, angustias illud etiam c^damitosissimum ac summopere deplorandum accedit, quod inter eos, qui pro religione editis operibus certant, nonnulli simulate se intrudere audeant, qui similiter, pro eadem videri volunt et ostendant se dimicare , ut retenta religionis specie, veritate autem despecta , facilius possint per philosophiam seu per vanas eorum philosophicas commentationes et inanem fallaciam incautos seducere atque *pee*vertere, hinc et populos decipere, lidentiusque inimicis palam sævientibus adjutrices porrigere manus. Quapropter, ut nobis impiæ et insidiosa* quorumdam horum scriptorum molitiones innotuerunt, non distulimus *per* nostras encyclicas alia»que Apostolica» litteras callida eorum et prava denuntiare consilia erroresque damnare, simul et exitiales patefacere fraudes, quibus divinam Ecclesiæ constitutionem et ecclesiasticam disciplinam , imo et totum ipsum publicum ordinem funditus evertere vaferrime contendunt.

Et quidem tristissimo facto comprobatum est, eos deposito tandem simulationis velo, perduellionis vexillum contra quamcumque a Deo constitutam potestatem alte jam extulisse. Verum non hæc sola subest gravissima lugendi causa. Præter enim eos, qui omnium catholicorum scandalo se perduellibus devoverunt, ad amaritudinem nostrarum cumulum, in theologicum etiam studium prodeunt, qui novitatis cupidine et æstu semper discentes et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes, magistri existant erroris , qui veritatis discipuli non fuerunt. Peregrinis quippe improbandisque doctrini- sacra ipsi inficiunt studia et publicum etiam , si quod tenent in scholis et academiis, docendi magisterium profanare non débitant, ipsumque, quod tueri se jactant, sacratissimum adulterare dignoscuntur fidei depositum. Atque inter hujusmodi erroris magistros ex constanti et fere communi perGermaniam fama adnumeratur Georgius Hermes, utpote qui audacter a regio, quem universa traditio et SS. Patres in exponendis acvindicandis fidei veritatibus tramite stravere, deflectens, quin et superbe contemnens et damnans, tenebrosam ad errorem omnigenum viam moliatur in dubio positivo tanquam basi omnis theologicæ inquisitionis, et in principio, quod statuit, rationem principem normam ac unicum medium esse , quo homo assequi possit supernaturalium veritatum cognitionem.....

Hos igitur libros tradi jussimus theologis Germanicæ linguæ peritissimis omni ex parte diligentissime perscrutandos... Tandem rem totam ex integro discutiendam et examinandam deferri voluimus ad Venerabiles Fratres nostros S. H. E. Cardinales in tota republica Christiana Inquisitores Generales. Hi autem omni studio, prout rei gravitas postulabat, cuncta et singula expendentes, post maturam discussionem coram nobis habitam dijudicarunt, evanescere auctorem in cogitationibus suis, pluraque in dictis operibus contexere absurda et a doctrina catholicæ Ecclesiæ aliena; præsertim vero circa naturam fidei et credendorum regulam ; circa sa-

cram Scripturam, traditionem, revelationem et Ecclesiæ magisterium ; circa motiva credibilitatis; circa argumenta, quibus exisfenfin Dei adstnii confiimariquc consuevit; circa ipsius Dei essentiam , sanctitatem , justitiam, libertatem, ejusdemque finem in operibus, quæ a theologis vocantur ad extra; necnon circa gratiæ necessitatem , ejusdemqne ac donorum distributionem , retributionem præmiorum, ctpoenarum inflictionem; circa protoparentum statum , peccatum originale, ac hominis lapsi vires; eosdemque libros tanquam continentes doctrinas et propositiones respective falsas, temerarias, captiosas, in scepticismum et indifferentismum inducentes, erroneas, scandalosas, in catholicas scholas injuriosas, fidei divinæ eversivas, hæresim sapientes ac alias ab Ecclesia damnatas, prohibendos et damnandos esse consuerunt.

Nos itaque auditis prælatorum Cardinalium suffragiis et omnibus plene perpensis de eorum consilio, ac etiam motu proprio, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, prædictos libros, ubicumque et quocumque idiomate, seu quavis editione aut versione hucusque impressos, aut in posterum , quod absit, imprimendos, tenore praesentium damnamus et reprobamus, ac in indicem librorum prohibitorum referri mandamus; hortantes et obteslanles in Domino Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos aliosque locorum ordinarios, ut memores districti ac durissimi judicii, quod eis a pastorum principe fiet de instructione, regimine et custodia gregis ipsis commissi, nedum memoratos libros a scholis repellere, verum etiam proprias oves ab hujusmodi venenatis pascuis omni cura et sollicitudine avertere satagant.

RS. D. N.

PAPÆ PII IX.

CONSTITUTIO

Qua definitur B. Mariæ immaculata conceptio,

Ineffabilis Deus, cujus vim misericordia et veritas, cujus voluntas, omnipotentia, et cujus sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter et disponit omnia suaviter, cum ab omni aeternitate praeviderit luctuosissimam totius humani generis ruinam ex Adami transgressione derivandam, atque in mysterio a saeculis abscondito primum suœ bonitatis opus decreverit per Verbi incarnationem sacramento occultiore complere, ut contra misericors suum propositum homo diabolicæ iniquitatis versutia actus in culpam non periret, et quod in primo Adamo casurum erat in secundo felicius erigeretur, ab initio et ante sæcula unigenito Filio suo matrem, ex qua caro factus in beata temporum plenitudine nasceretur, elegit atque ordinavit, tantoque præ creaturis universis est prosequutus amore , ut in illa una sibi propensissima voluntate complacuerit. Quapropter illam longe ante omnes angelicos spiritus, cunctosque Sanctos coelestium omnium charismatum copia de thesauro divinitatis deprompta ita mirifice cumulavit, ut ipsa ab omni prorsus peccati labe semper libera ac tota pulchra et perfecta eam innocenliæ et sanctitatis plenitudinem præ se ferret, qua major sub Deo nullatenus intelligitur, et quam præter Deum nemo assequi cogitando potest. Et quidem decebat omnino, ut perfectissimae sanctitatis splendoribus semper ornata fulgeret, ac vel ab ipsa originalis culpæ labe plane immunis amplissimum de antiquo serpente triumphum referret tam venerabilis mater, cui Deus pater unicum filium suum, quem de corde suo æqualem sibi genitura tanquam seipsura diligit, itu dare disposuit, ut naturaliter esset unus ideinque communis Dei Patris et Virginis Filius, et quam ipse Filius substantialiter facere sibi matrem elegit, et de qua Spiritus sanctus voluit, et operatus est, ut conciperetur et nasceretur ille, de quo ipse procedit.

Quam originalem augustæ Virginis innocentiam cum admirabili ejusdem sanctitate præcelsaque Dei matris dignitate omnino cohærentem catholica Ecclesia, quæ a Sancto semper edocta Spiritu columna est ac firmamentum veritatis, tanquam doctrinam possidens divinitus acceptam, et creleslis revelationis deposito comprehensam multiplicicontinenter ratione , splendidisquc factis magis in dies explicare, proponere, ac fovere nunquam destitit. Hanc enim doctrinam ab antiquissimis temporibusvigentem, ac fidelium animis penitus insitam, et .sacrorum Antistitum curis studiisque per catholicum orbem mirifice propagatam ipsa Ecclesia luculentissime significavit, cum ejusdem Virginis Conceptionem publico fidelium cultui ac venerationi proponere non dubitavit. Quo illustri quidem facto ipsius Virginis Conceptionem veluti singularem, miram, et a reliquorum hominum primordiis longissime secretam, et omnino sanctam colendam exhibuit, cum Ecclesia nonnisi de Sanctis dies festos concelebret. Atque idcirco vel ipsissima verba, quibus divinæ Scripturae de increata Sapientia loquuntur , ejusque sempiternas origines repraesentant, consuevit tum in ecclesiasticis officiis, tum in sacrosancta liturgia adhibere, et ad illius Virginis primordia transferre , quæ uno eodemque decreto cura divinæ Sapientiæ incarnatione fuerant præstituta. Quamvis autem hæc omnia penes fideles ubique pro recepta ostendant, quo studio ejusmodi de immaculata Virginis conceptione doctrinam ipsa quoque Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum mater et magistra, fuerit prosequuta, tamen illustria hujus Ecclesiæ facta digna plane sunt, quæ nominatim recenseantur, cum tanta sit ejusdem Ecclesiæ dignitas, atque auctoritas, quanta illi omnino debetur, quæ est catholicas veritatis ct unitatis centrum, in qua solum inviolabiliter fuit custodita religio , et ex qua traducem fidei rcliquæ omnes Ecclesiæ mutuentur oportet. Itaque eadem Romana Ecclesia nihil potius habuit quam eloquentissimis quibusque modis immaculatam Virginis conceptionem , ejusque cultum ct doctrinam asserere , tueri , promovere et vindicare. Quod apertissime planissimeque testantur et declarant tot insignia sane acta Romanorum pontificum decessorum nostrorum, quibus in persona Apostolorum principis ab ipso Christo Domino divinitus fuit commissa suprema cura atque potestas pascendi aguos et oves, confirmandi fratres et universam regendi et gubernandi Ecclesiam.

Enim vero prædecessores nostri vehementer gloriati sunt apostolica sua auctoritate festum conceptionis in Romana Ecclesia instituere,ac proprio officio, propriaque missa, quibus prærogativa immunitatis ab hereditaria labe manifestissime asserebatur, angere, honestare, et cultum jam institutam omni ope promovere, amplificare sive erogatis indulgentiis, sive facultate tributa civitatibus, provinciis, regnisque, ut deiparam sub tituto immacnlatæ conceptionis patronam sibi deligerent, sive comprobatis sodalitatibus, congregationibus, religiosisque familiis ad immaculatæ conceptionis honorem institutis, sive laudibus eorum pietati delatis qui monasteria, xenodochia, altaria, templa sub immaculati conceptus titulo erexerint, aut sacramenti religione interposita immaculatam Deiparæ conceptionem strenue propugnare spoponderint. Insuper summopere lætati sunt decernere conceptionis festum ab omni Ecclesia esse habendum eodem censu ac numero, quo festum cum octava ab universa Ecclesia celebrandum, et ab omnibus inter ea quæ præcepta sunt, sancte colendum, ac pontificiam capellam in patriarchal! nostra Liberiana basilica die Virginis Conceptioni sacro quotannis esse peragendam, æque exoptantes in fidelium animis quotidie magis fovere hanc de immaculata deiparæ conceptionis doctrinam, eorumque pietatem excitare ad ipsam virginem sine labe originali conceptam colendam, et venerandam, gavisi sunt quam libentissime facultatem tribuere,ut in Lauretanis litaniis, et in ipsa missæ præfatione immaculatus ejusdem virginis proclamaretur conceptus, atque adeo lex credendi ipsa supplicandi lege statueretur. Nos porro tantorum prædecessorum vestigiis inhærentes, non solum quæ ab ipsis pientissime sapientissimeque fuerant constituta probavimus, et recepimus, verum etiam memores institutionis Sixti IV, proprium de immaculata conceptione officium auctoritate nostra munivimus, illiusque usum universæ Ecclesiæ lætissimo prorsus animo concessimus.

(Juoniaru vero quæ ad cultum pertinent intimo plane vinculo cum ejusdem objecto conserta sunt, neque rata et fixa manere possunt, si illud anceps sit, et in ambiguo versetur, idcirco decessores nostri Romani pontifices omni cura conceptionis cultum

amplificantes, illius etiam objectum ac doctrinam declarare et inculcare impensissimo studuerunt. Etenim clare apeileque docnerc festum agi de virginis conceptione atque uti falsam, et ab Ecclesire mento alienissimam proscripserunt illorum opinionem, qui non conceptionem ipsam, sed sanctificationem ab Êcc'esia coli arbitrarentur et affirmarent. Neque mitius cum iis agendum esso existimarunt, qui ad labefactandam de immacula virginis conceptione doctrinam, excogitato inter primum atque alterum conceptionis instans et momentum discrimino, asserebant, celebrari qnidem conceptionem, sed non pro primo instanti atque momento. Ipsi namque prædecessores nostri suarum partium esse duxerunt, et beatissimæ Virginis conceptionis festum, et conceptionem pro primo instanti tanquam verum cultus objectum omni studio tueri ac propugnare. Hinc decretoria plane verba, quibus Alexander VII decessor noster sinceram Ecclesiæ mentem declaravit inquiens; « sano vetus est Christi fidelium erga ejus beatissimam matrem virginem Mariam pietas sentientium, ejus animam primo instanti creationis, atque infusionis in corpus fuisse speciali Dei gratia et privilgeio, intuitu meritorum Jesu-Cbristi ejus filii humani generis redemptoris, a macula peccati originalis præservalam immunem, atque in hoc sensu ejus conceptionis festivitatem solemni ritu colentium et celcbratium. »

Atque illud in primis solemne quoque fuit iisdem decessoribus nostris doctrinam de immaculata Dei matris conceptione sartam tectamque omni cura, studio et contentione tueri. Etenim non solum nullatenus passi sunt, ipsam doctrinam quovis modo a quoquo piam notari atque traduci, verum etiam longe ulterius progressi perspicuis declarationibus, iteratisque vicibus edixerunt, doctrinam, qua immaculatum virginis conceptionem profitemur esse suoque merito haberi cum ecclesiastico cultu plane consonam eamque veterem, ac prope universalem et ejusmodi, quam Romana Ecclesia sibi fovendam, tuendamque susceperit, atque omnino dignam, quæ in sacra ipsa lilurgia, solemnibusque precibus usurparetur. Neque his contenti, ut ipsa de immaculato virginis conceptu doctrina inviolata persisteret, opinionem huic doctrina: adversam sive publice, sive pvivalim defendi posse severissime prohibuere, eamque multiplici veluti vulnere confcctnm osse voluerunt, quibus repetitis luculentissimis declarationibus, ne inane? viderentur, adjecere sanctionem; quæ omnia laudatus prredeccssor noster Alexander VII. his verbis est complexus :

« Nos considerantes, quod sancta Romana ecclesia de iiitcmciatæ semper virginis Mari® conceptione festum solemniter celebrat, et speciale ac proprium super hoc officium olim ordinavit juxta piam, devotam, et laudabilem institutionem, quæ a Sixto IV. prædecessore nostro tunc emanavit; volentesquo laudabili huic pietati et devotioni, et festo, ac cultu secundum illam exhibito; in ecclesia Romana post ipsius cultus institutionem numquam immutato,Romanorum pontificum prædcccssorum nostrorum exemplo, favere nec non tueri pietatem, et devotionem hanc colendi,et celebrandi beatissimam virginem, præveniente scilicet Spiritus sancti gratia, a peccato originali prteservatam, cupientesque in Christi grege unitatem spiritus in vinculo pacis, sedatis offensionibus et jurgiis, amotisque scandalis conservare, ad præfatorum episcoporum cum ecclesiarum suarum capitulis, ac Philippi regis ejusque regnorum oblatam nobis instantiam, ac preces; constitutiones et decreta, a Romanis pontificibus praedecessoribus nostris, et præcipue a Sixto IV. Paulo V. et Gregorio XV. edita in favorem sententiæ asserentis, animam beatæ Mariæ virginis in sui creatione, et in corpus infusione, Spiritus sancti gratia donatam, et a peccato originali præservatam fuisse, nec non et in favorem festi, et cultus conceptionis ejusdem virginis dei parte secundum piam istam sententiam, ut præfertur, exhibiti, innovamus, et sub censuris et poenis in eisdem constitutionibus contentis, observavi mandamus. Et insuper omnes et singulos, qui præfalas constitutiones,seu decreta ita pergent interpretari, ut favorem per illas dictæ sententiæ, et festo seu cultui secundum illam exhibito, frustrentur; vel qui hanc eamdem sententiam festum seu cultum in disputationem revocare, aut contra ea quoquo modo directe, vel indirecte aut quovis praetextu, etiam dcfmibililatis ejus examinanda-, sive sacram Scripturam, aut sanctos Patres, sive doctores glossandi vel interpretandi denique alio quovis prætexlu seu occasione scriptu seu voce loqui condonari, tractare, disputare, contra ea quidquam determinando, aut asserendo, vel argumenta contra ea afferendo, et insoluta

relinquendo, aut alio quovis inexcogitabili modo disserendo ausi fuerint; prœtcr pmnas et censuras in constitutioni! us Sixli IV.contentas, quibus illos subjacere volumus, et per præsentes subjicimus,etiam concinnandi, publice legendi, seu docendi, et interpretandi facultate, ac voce activa, et passiva in quibuscumque electionibus eo ipso absque alia declaratione privatos esse volumus; nec non ad condonandum, publice legendum, docendum, et interpretandum perpetuas inhabilitatis pœnas ipso facto incurrere absque alia declaratione; a quibus poenis nonnisi a nobis ipsis, vel a successoribus nostris Romanis pontificibus absolvi, aut super iis dispensari possint : necnon eosdem aliis pcenis nostro, eteorumdem Romanorum pontificum successorum nostrorum arbitrio infligendis, pariter subjacere volumus,prout subjicimus per præsentes, innovantes Pauli V. et Gregorii XV. superius memoratas constitutiones sive decreta.

Ac libros, in quibus præfata sententia, festum, seu cultus secundum illam in dubium revocatur,autcontra ea quomodocumque, ut supra, aliquid scribitur aut legitur, seu locutiones, conciones, tractatus et disputationes contra eadem continentur; post Pauli V. supra laudatum decretum edita, aut in posterum quomodolibet edenda; prohibemus sub pœnis et censuris in indice librorum prohibitorum contentis; et ipso facto absque declaratione pro expresse prohibitis haberi volumus et mandamus. »

Omnes autem norunt quanto studio hæc de immaculatadeiparæ virginis conceptione doctrina spectatissimis religiosis familiis, etcelebrioribus theologicis academiis, ac præstantissimis rerum divinarum scientia doctoribus fuerit tradita, asserta ac propugnata, omnes pariter norunt quantopere solliciti fuerint sacrorum antistites vel in ipsis ecclesiasticis conventibus palam publiceque profiteri, sanctissimam Dei genitricem Virginem Mariam ob prævisa Christi dominici redemptoris merita nunquam originali subjacuisse peccato, sed præservalam omnino fuisse ab originis labe, et idcirco sublimiori modo redemptam,quibus illud profecto gravissimam, et omnino maximum accedit, ipsam quoque Tridentinam synodum, cum dogmaticum ile peccato originali ederet decretum, quo .juxta sacrariimScripturarum,sanctorumquePatrum ac probatissimorum conciliorum testimonia statuit, ac definivit, omnes ihomines nasci originali culpa infectos tamen solemniterdeclarasse, non esse suæ intentionis in decreto ipso tantaque definitionis amplitudine comprehendere beatam, et immaculatam virginem Dpi genitricem Mariam. Hac enim declaratione Tridenlini patres ipsam beatissimam virginem ab originali lahe solutam pro rerum temporumque adjunctis satis innuerunt, atque adeo perspicue significarunt, nihil ex divinis Litteris, nihil ex traditione, Patrumque auctoritate rite afferri posse, quod tanlæ virginis prærogativæ quovis modo refragetur.

Et re quidem vera hanc de immaculata beatissimæ virginis conceptione doctrinam quotidie magis gravissimo Ecclesiæ sensu, magisterio, studio,scientia, ac sapientia tam splendide explicatam, declaratam, confirmatam, et apud omnes catholici orbis populos, ac nationes mirandum in modum propagatam in ipsa Ecclesia semper extitisse veluti a majoribus acceptam, ac revelatae doctrinæ charactere insignitam illustri venerandæ antiquitatis Ecclesiæ orientalis et occidentalis monumenta validissime testantur. Christi enim Ecclesia sedula depositorum apud se dogmatum custos, et vindex, nihil in his unquam permutat, nihil minuit, nihil addit, sed omni industria vetera fideliter,sapienterque tractando, si qua antiquitus informata sunt et patrum fides sevit, ita limare, expolire studet, et prisca illa cœlestis doctrinæ dogmata accipiant evidentiam, lucem, distinctionem, sed retineant plenitudinem, integritatem, proprietatem, ac in suo tantum genere crescant, in eodem scilicet dogmate eodem sensu, eademque sententia. Equidem Patres Ecclesiæque scriptores coelestibus edocti eloquiis nihil antiquius habuere, quam in libris ad explicandas Scripturas, vindicanda dogmata erudiendosque fideles elucrubatis summam virginis sanctitatem, dignitatem, atque ab omni peccati labe integritatem, ejusque præclaram de teterrimo humani generis hoste victorium inultis mirisque modis certatim prædicare atque efferre. Quapropter enarrantes verba quibus Deus præparata renovandis mortalibus suæ pietatis remedia inter ipsa mundi primordia prænuntians et deceptoris serpentis retulit audaciam, et nostri generis spem mirifice erexit inquieos : *Inimicitias panam inter te et mulierem semen tuum et semen illius,* docuere divino hoc oraculo clare aperteque præiuonstratuui fuisse misericordem humani

generis redemptorem, scilicet unigenitum Dei lilium Cbrislnm Jesum, nc designatam *beatissimam ejus Matrem virginem Mariam, ac simul ipsissimas utriusque contra diabolum inimicitias insigniter expressas, quocirca sicut Christus Dei hoininumquo mediator humana* assumpta natura delens quod adversus nos erat chirographum decreti, illud oruci triumphator affixit, sic sanctissima virgo arctissimo, et indissolubili vinculo cum eo conjuncta una cum illo, ct per illum sempiternas contra venenosum serpentem inimicitias exercens, ac de ipso plenissime triumphans illius caput immaculato pede contrivit.

Hunc eximium, singularemque virginis triumphum, cxcellentissimamque innocentiam, puritatem, sanctitatem, ejusque ab omni peccati labe integritatem, atque ineffabilem coelestium omnium gratiarum, virtutum, ac privilegiorum copiam, et magnitudinem iidem Patres viderunt tum in arca illaNoe, quæ divinitus constituta a communi totius mundi naufragio plane salva et incolumis evasit, tum in scala illa, quam de terra ad cœlum usque pertingere vidit Jacob, cujus gradibus angeli Dei ascendebant, et descendebant cnjusque vertici ipso innitebatur Dominus; tum in rubo illo, quem in loco sancio Moyses undique ardere, ac inter crepitantes ignis flammas non jam comburi aut jacturam vel minimam pati, sed pulchre virescere ac ilosccre conspexit : tum in illa inexpugnabili turri a facie inimici, ex qua mille clypei pendent, omnisque armatura fortium; tum in horto illo concluso, qui nescit violai·!, neque corrumpi ullis insidiarum fraudibus; tum in corusca illa Dei civitate, cujus fundamenta in montibus sanctis ; tum in augustissimo illo Dei templo, quod divinis refulgens splendoribus plenum est gloria Domini; tum in aliis ejusdem generis omnino plurimis, quibus excelsam deiparæ dignitatem, ejusque illabatam innocentiam, et nulli unquam nævo obnoxiam sanctitatem insigniter praenuntiatam fuisse Patres tradiderunt.

Ad hanc eamdem divinorum munerum velati summam, originalemque Virginis , de qua natus est Jesus, integritatem describendam iidem Prophetarum adhibentes eloquia non aliter ipsam augustam Virginem concelebrarunt, ac uti columbam mundam, et sanctum Jerusalem, et excelsum Dei llrroimw, el arcam sanctificationis et domum, quam sibi *æternn ædificavit sopientia, cl Reginam illam, quæ deliciis afluens, el innixa super dilectum suum, ox orc Altissimi prodivit omnino perfecta, speciosa* ac penitus cara Deo, et nullo unquam labis *neevo maculata. Cum* vero ipsi Patres, Ecclesiæque Scriptores animo *menteque reputarent,* beatissimam Virginem ah *Angelo* Gabriele sublimissimam *Dei Matris dignitatem* ei nuntiante, ipsius Dei nomino et jussu gratia plenam fuisse nuncupatum, docuerunt hac singulari solemniquesalutatione nunquam alias audita ostendi, Deiparam fuisse omnium divinarum gratiarum sedem ; omnibusque divini Spiritus charismatibus exornatam , imo eorumdem charismatum infinitum prope thesaurum ; abypsumque inexhaustam, adeo ut nunquam maledicto obnoxia, et una cum filio perpetuae benedictionis particeps ab Elisabeth divino acta Spiritu audire meruerit: *JBenedicta tu inter mulieres, ct benedictus fructus ventris tui.*

Hinc non luculenta minus, quam concors eorumdem sententia, gloriosissimam Virginem, cui fecit magna,qui potens est, ea coelestium omnium donorum vi, ea gratia? plenitudine, eaque innocentia emicuisse , qua veluti ineffabile Dei miraculum, immo omnium miraculorum apex, ac digna Dei Mater extiterit, et ad Deum ipsum pro ratione creatæ naturffi, quam proxime accedens omnibus, qua humanis, qua angelicis præconiis celsior evaserit. Atque idcirco ad originalem Dei Genitricis innocentiam, justitiamque vindicandam, non eam modo cum Hcva adhuc virgine, adhuc innocente, adhuc incorrupta, et nondum mortiferis fraudulentissimi serpentis insidiis decepta sæpissime contulerunt, verum etiam rnira quadam verborum, sententiarumque varietate prætulerunt.Heva enim serpenti misere obsequuta et ab originali excidit innocentia , et illius mancipium evasit, sed beatissima Virgo originale domum jugiter augens, quin serpenti aures unquam præbuerit, illius vim potestatemque virtute divinitus accepta funditus labefactavit.

Quapropter nunquam cessarunt Deiparam appellare vel lilium inter spinas, vel terram omnino intactam, virgineam, illibatum, immaculatam, semper benedictam, ct ab omni peccati contagione liberam, ex qua novus formatus est Adam , vel irreprehensibilem, lucidissimum, amœnissimumque innocentia:, immortalitatis , ac deliciarum pa-

radisum a Deo ipso consitum et ah omnibus venenosi serpentis insidiis defensum, vel lignum immarcescibile, quod peccati vermis nunquam corruperit, vel immortalitatis thesaurum, vel unam et solam non mortis sed vitæfiliam, non ira?.sed gratiæ germen,quod semper virens ex corrupta infectaque radice singulari Dei providentia præter statascommunesque leges effloruerit. Sed quasi hæc, licet splendidissima, satis non forent, propriis definitisque sententiis edixerunt, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, habendam esse quæationem de sancta Virgine Maria, cui plus gratiæ collatum fuit ad vincendum omni ex parte peccatum ; tum professi sunt gloriosissimam Virginem fuisse parentum reparatricem, posterorum vivificatricem, a sæculo electam, ab altissimo sibi praeparatam, a Deo, quando ad serpentem ait : *Inimicitias ponam inter te et mulierem,* prædictam,»quæ procul dubio venenatum ejusdem serpentis caput contrivit, ac propterea affirmarunt, eamdem beatissimam Virginem fuisse per gratiam ab omni contagione et corporis, et animæ, et intellectus, ac semper cum Deo conversatam , et sempiterno fœdere cum illo conjunctam, nunquam fuisse in tenebris, sed semper in luce, et idcirco idoneum plane extitisse Christo habitaculum non pro habitu corporis, sed pro gratia originali.

Accedunt nobilissima effata, quibus de Virginis Conceptione loquentes testati sunt, naturam gratiæ cessisse ac stetisse tremulam pergere non sustinentem ; nam futurum erat, ut Dei Genitrix Virgo non antea ex Anna conciperetur, quam gratia fructum ederet; concipi siquidem primogenitum oportebat, ex qua concipiendus esset omnis creaturæ primogenitus. Testati sunt carnem Virginis cx Adam sumptam maculas Adæ non admisisse, ac propterea .beatissimam Virginem tabernaculum esse ab ipso Deo creatum Spiritu sancto formatum , et purpurem revera operæ quod novus ille Beseleel auro intextura variumque effinxit, eamdemque esse merituque celebrari ut illam, quæ proprium Dei opus primum extiterit, ignitis maligni telis latuerit, et pulchra natura, ac labis prorsus omnis nescia, tanquam aurora undequaque rutilans in mundum p.odiverit in sua conceptione Immaculata. Non enim decebat, ut illud vas electionis communibus lacesseretur injuriis, quoniam plurimum a cæteris differens, natura communicavit non culpa, immo prorsus decebat nt sicut Unigenitus in cœlis Patrem habuit, qnem Seraphim ter Sanctum extollunt, ita matrem haberet in terris, quæ nitore sanctitatis nunquam caruerit. Atque hæc quidem doctrina adeo majorum mentes, anirnosque occupavit, ut singularis et omnino mirus penes illos invaluerit loquendi usus.quo Deiparam sæpissime compellarunt immaculatam omnique ex parte immaculatam, innocentem et innocentissimam, illibatam et nndequaque illibatam, et ab omni peccati sorde alienissimam, totam puram, totam intemeratam, ipsam prope puritatis et innocentis formam pulchritudine pulchiorem. venustate venustiorem , sanctiorem sanctitate , solamque sanctam purissimamque anima et corpore, quæ supergressa est omnem integritatem et Virginitatem, ac sola tota facta domicilium universarum gratiarum sanctissimi Spiritus, et quæ, solo Deo excepto, extitit cunctis superior, et ipsis Cherubim et Seraphim, et omni exercitu Angelorum *natura pulchrior, formosior, et sanctior,* cui prædicandæ cœlestes et terrenælinguæ minime sufficiunt. Quem usum ad sanctissimæ quoque Liturgiæ monumenta atque ecclesiastica officia sua veluti sponte fuisse traductum, et in illis passim recurrere, ampliterque dominari nemo ignorat, cum in illis Deipara invocetur et prædicetur veluti una incorrupta pulchritudinis columba, veluti rosa semper vigens, et undequaque purissima et semper immaculata semperque beata, ac celebretur uti innocentia, quæ nunquam fuitlæsa, et altera Heva, quæ Emmanuelem peperit.

Nil igitur mirum si de Immaculata Deiparæ Virginis conceptione doctrinam judicio Patrum divinis litteris consignatam. tot gravissimis eorumdem testimoniis traditam, tot illustribus venerandæ antiquitatis monumentis expressam et celebratam, ac maximo gravissimoque Ecclesiæ judicio propositam et confirmatam tanta pietate, religione et amore ipsius Ecclesiæ Pastores, populique fideles quotidie magis profiteri sint gloriati, ut nihil iisdem **dulcius,** nihil carius, quam ferventissimo affectu Deiparam Virginem absque labe originali conceptam ubique colore, **venerari,** invocare, et praedicare. **Quamobrem ab antiquis temporibus sacrorum Anstistites, Ecclesiastici** viri, regulares **ordines, ac vel ipsi imperatores** et reges **ab hac Apostolica sede enixe efflagitarunt, ut Immaculata sanctissimæ Dei genitricis con-**

ccptift velati catholicæ fidei dogma définir.· tar.

*Quæ postulationes hac nostra quoquo re*tate ileratæ *fuerunt, ac* potissimum *felicis recordationis Gregnrio XVI. praedecessori* Nostro, ac. *Nobis ipsis* oblata* sunt tum ah *episcopis, tum a clero* sœculari, tum a religiosis familiis, ac summis principibus et fidelibus populis.

Nos itaque singulari animi nostri gaudio hæc omnia probe noscentes, ac serio considerantes, vix dum licet immeriti arcano dirinæ providential consilio ab hanc sublimen Petri Cathedram evecti totius Ecclesiæ gubernaculatractanda suscepimus,nihil certe antiquius habuimus, quam pro summa nostra vel atenerisannisergasanctissimam Dei Genitricem Virginem Mariam veneratione, pietate et effectu ea omnia peragere, quæ adhuc in Ecclesiæ votis esse poterant, ut beatissimæ Virginis honor augeretur, ejusque prærogativæ uberiori luce niterent. Omnem autem maturitatem adhibere volentes constituimus peculiarem VV. FF. NN. S. II. E. Cardinalium religione, consilio, ac divinarum rerum scientia illustrium congregationem, et viros ex clero tum sœculari, tum regulari, theologicis disciplinis apprime excultos selegimus, ut ea omnia, quæ Immaculatam Virginis Conceptionem respiciunt, accuratissime perpenderent, propriamque sententiam ad nos deferrent. Quamvis autem nobis ex receptis postulationibus de definienda tandem aliquando Immaculata Virginis Conceptione perspectus esset plurimorum sacrorum Antistitum sensus, tamen Encyclicas Litteras die 2. Februarii anno 18-59. Cajetæ datas ad omnes venerabiles Fratres totius catholici orbis sacrorum Antistites misimus ut, adhibitis ad Deum precibus, nobis scripto etiam significarent, quæ esset suorum fidelium erga Immaculatam Deiparæ Conceptionem pietas, ac devotio, et quid ipsi præserlim Antistites de hac ipsa definitione ferenda sentirent, quidve exoptarent, ut, quo fieri solemnius posset, supremum Nostrum judicium proferremus.

Non mediocri certe solatio affecti fuimus ubi eorumdem Venerabilium Fratrum ad Nos responsa venerunt. Nam iidem incredibili quadam jucundidate, lætitia, ac studio Nobis rescribentes non solum singularem suam, et proprii cujusque cleri, populique fidelis erga Immaculatum beatissimæ Virginis *Conceptum pietatem, montemque* denuo *confirmarunt, verum etiam* communi *voluti voto Nobis* expostularunt, ut Immaculata ipsius Virginis *Concepi in supremo Nostro* judicio et auctoritate *definiretur.* Nec minori certe *interim gaudio* perfusi sumus, cum VV. FF. NN. S. R. E. Cardinales commemorat® peculiaris *Congregationis et prædicti* Theologi consultores a Nobis electi pari alacritate et studio post examen *diligenter* adhibitum hanc de Immaculata Deiparæ Conceptione definitionem a Nobis efflagitaverint.

Post hæc illustribus Prædecessorum nostrorum vestigiis inhærentes, ac rite *recte*que procedere optantes indiximus et habuimus consistorium, in quo Venerabiles fratres nostros sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardinales alloquuti sumus, eosquo summa animi Nostri consolatione audivimus a nobis exposcere, ut dogmaticam de Immaculata Deipar® virginis conceptione definitionem emittere vellemus.

Itaque plurimum in Domino confisi advenisse temporum opportunitatem pro Immaculata Santissimæ Dei Genitricis Virginis Marite conceptione definienda,quam divina eloquia, veneranda traditio, perpetuus Ecclesiæ sensus, singularis catholicorum Antistitum, ac fidelium conspiratio et insignia prædecpssorum nostrorum acta, constitutiones mirifice illustrant atque declarant; rebus omnibus diligentissime perpensis, et assiduis fervidisque ad Deum precibus effusis, minime cunctandum Nobis esse consuimus supremo Nostro judicio Immaculatam ipsius Virginis Conceptionem sancire, definire, atque ita pientissimis catholici orbis desideriis, noslræque in ipsam Sanctissimam Virginem pietati satisfacere, ac simul in Ipsa Unigenitum Filium suum Dominum Nostrum Jcsum Christum magis atque magis honorificare, cum in filium redundet, quidquid honoris et laudis in Matrem impenditur.

Quare postquam nunquam intermisimus in humilitate et jejunio privatas Nostras et publicas Ecclesiæ preces Deo patri per filium ejus offerre, ut Spiritus sancti virtute mentem Nostram dirigere, et confirmare dignaretur, implorato uni vorsæ coelestis Curite præsidio, et advocato cum gemitibus pnraclito Spiritu, eoque sic adspirante. ad honorem Sanctæ et individuæTrinitatis, ad decus et ornamentum Virginis Deiparæ, ad exaltationem Fidei catholicæ, etChristianæ Religionis augmentum auctoritate Domini nostri

Jesu Christi, beatorum Apostolorum Petri et Pauli, ac Nostra declaramus pronuntiamus et definimus, doctrinam quæ tenet beatissimam Virginem Mariam in primo instanti suæ Conceptionis fuisse singulari omnipotentis Dei gratia et privilegio , intuitu meritorum Christi Jesu Salvatoris humani generis ab omni originalis culpæ labe præservatam immunem, esse a Deo revelatam, atque idcirco ab omnibus fidelibus firmiter constanterquo credendam. Quapropter si qui secus ac a Nobis definitum est, quod Deus avertat, præsumpserint corde sentire, ii noverint, ac porro sciant, se proprio judicio condemnatos, naufragium circa fidem passos esse, et ab unitate Ecclesiæ defecisse, ac præterea facto ipso suo semet pœnis e jure statutis subjicere si quod corde sentiunt, verbo aut scripto, vel alio quovis externo modo significare ausi fuerunt.

Repletum quidem est gaudio os Nostrum et lingua Nostra exultatione , atque humillimas maximasque Christo Jesu Domino Nostro agimus et semper agemus gratias, quod singulari suo beneficio Nobis licet immerentibus concesserit hunc honorem atque hanc gloriam et laudem sanctissimæ suæ Matri offerre et decernere. Certissima vero spe et omni prorsus fiducia nitimur fure, ut ipsa beatissima Virgo, quæ tota pulchra et Immaculata venenosum crudelissimi serventis caput contrivit, et salutem attulit mundo, quæque Prophetarum, Apostolorumque præconium, et honor Martyrum omniumque Sanctorum lætitia et corona, quæque tutissimum cunctorum periclitantium perfugium, et fidissima auxiliatrix, ac totius terrarum urbis potentissima apud unigenitum filium suum mediatrix, et conciliatrix, ac præclarissimum Ecclesiæ sanctæ decus et ornamentum, firmissimumque præsidium, cunctas semper interemit hæreses, et fideles populos gentesque a maximis omnis generis calamitatibus eripuit, ac Nos ipsos a tot ingruentibus periculis liberavit, velit validissimo suo patrocinio efficere, ut sancta Mater Catholica Ecclesia cunctis amotis difficultatibus, cunctisque profligatis erroribus ubicumque gentium, ubicumque locorum, quotidie magis vigeat, floreat, ac regnet a mari usque ad mare et a flumine usque ad terminos orbis terrarum, omnique pace, tranquillitate, ac libertate fruatur, ut rei veniam, ægri medelam, pusilli corde robur, afflicti consolationem, periclitantes adjutoriiim obtineant, et omnes erranfe* discussa mentis caligine ad veritatis ac justitiae semitam redeant, ac fiat unum ovile et unus pastor.

Audiant hæc Nostra verba omnes Nobis carissimi Catholicæ Ecclesiæ filii, et ardentiori usque pietatis, religionis, et amoris studio pergant colere, invocare, exnrare, beatissimam Dei Genitricem Virginem Mariam sine labe originali conceptam, atque hauc dulcissimam misericordiæ et gratia? Matrem in omnibus periculis, angustiis, necessitatibus, rebusque dubiis ac trepidis cum omni fiducia confugiant. Nihil enim timendum, nihilque desperandum Ipsa duce, Ipsa auspice, Ipsa propitia , Ipsa protegente , quæ maternum sane in nos gerens animum, nostræque salutis negotia tractans de universo humano genere est sollicita, et cœli terræque Regina a Domino constituta ac super omnes Angelorum choros Sanctorumque ordines exaltata adstans a dextris Unigeni filii sui Domini Nostri Jesu Christi maternis suis precibus validissime impetrat, et quod quæritinvenit, ac frustrari non potest.

Denique ut ad universalis Ecclesiæ notitiam hæc Nostra de Immaculata conceptione bealissimæ Virginis Mariæ definitio deducatur, has Apostolicas Nostras Litteras, ad perpetuam rei memoriam extare voluimus, mandantes ut harum transumptis,seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis et sigillo personæ in ecclesiastica dignitateconstitutæ munitis eadem prorsus fides ab omnibus adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

Nulli ergo hominum liceat paginam hanc Nostræ declarationis pronuntiationis, ac definitionis infringere, vel ei ausu temerario adversari et contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri et Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæapud Sanctum Petrum Anno Incarnationis Dominicæ millesimo octingentesimo quinquagesimo quarto, VIII idus decembris anno MDCCCLIV. Pontificatus Nostri anno nono.

Pius PP. IX.

SS. D. N.

PÂPÆ PH IX.

ENGYCLICA

Ad omnes Episcopos.

Quanta cura ac pastorali vigilantia Romani Pontifices Praedecessores nostris exsequontes demandatum sibi ab ipso Christo D,mino in persona Beatissimi Petri Apostolorum Principis officium, munusque pascendi agnos et oves nunquam intermiserint universum Dominicum gregem sedulo enutrire verbis fidei, ac salutari doctrina imbuere, eumque venenatis pascuis arcere, omnibus quidem ac Vobis præsertim compertum, explnratumque est,Venerabiles Fratres. Et sane eidem Decessuros Nostri augustⓇ catholica? religionis, veritatis ac justitiae assertores et vindices, de animarum salute maxime solliciti nihil potius unquam habuere, quam sapienlissimis suis Litteris, et Constitutionibus relegere et damnai e omnes hœreses et errores, qui Divina? fidei nostræ catholicⓇ Ecclesiæ doctrinæ, morum honestati, ac sempiterna? hominum saluti adversi, graves frequentor excitaverunt tempestates, et Christianam civilemque rempublicaiu miserandum in modum funestarunt. Quocirca iidem Decessores Nostri Apostolica fortitudine continenter obstiterunt nefariis iniquorum hominum molitionibus, qui despumantes tamquam fluctus feri maris confusiones suas, ac libertatem promittentes, cum servi sint corruptionis, fallacibus suis opinionibus, et perniciosissimis scriptis catholic» religionis civilisquc societatis fundamenta convellere, omnemque virtutem ac justitiam de mediu tollere, omniumque animos mentesque depravare, et incautos imperitamque præsertim juventutem a recta morum disciplina avertere,eumque miserabiliter corrumpere, in erroribus laqueos inducere, ac tandem ab Ecclesiæ catholicæ sinu avellere couati sunt.

Jam vero, uti vobis. Venerabiles Fratres, apprime notum est, Nos vix dum arcano djvina? providentiⓇconsilio nullis certe Nostris meritis ad banc Petri Cathedram evecti luimus, cum videremus summo animi Nostri dolnre horribilem sane procellam tot pravis opinionibus excitatam, et gravissima, ac nunquam satis lugenda damna, quæ in Christianum populum ex tot erroribus redundant pro Apostolici Nostri ministerii offleio illustria prædecessorum Nostrorum vestigia sectantes Nostram extulimus vocem nc pluribus in vulgus editis encyclicis Epistolis et Allocutionibus in Consistorio habitis, aliisque Apostolicis Litteris praecipuos tristissimæ nostræ ætatis errores damnavimus, eximiamqiie vestram episcopalem vigilantiam excitavimus, et universos catholica? Ecclesiæ Nobis carissimos filios etiam atque etiam monuimus et exhortati sumus, ut tam dira contagia pestis omnino horrerent et devitarent. Ac præsertim Nostra prima Encyclica epistolo die 9 novembres anno 1846. vobis sciipta, binisque allocutionibus, quarum altera die 9 decembris anno 1854. Altera vero 9. Junii anno 1862. in consistorio a Nobis habita fuit, monstrosa opinionum portenta damnavimus, quæ hac potissimum ætate cum maximo animarum damno et civilis ipsius societatis detrimento dominantur, quæque non solum catholicæ Ecclesiæ, ejusque salutari doctrinæ, ac venerandis juribus, verum etiam sempiterna? naturali legi aDeo in omnium cordibus insculpta?, rectæque rationi maxime adversantur, et ex quibus alii prope omnes originem habent errores.

Etsi autem haud omiserimus potissimos hujosmodi errores sæpe proscribere et reprobare, tamen catholica? Ecclesia? causa, animarumque salus Nobis divinitus commissa, atque ipsius humana? societatis bonum, omnino postulant, ut iterum pastoralem vestram sollicitudinem excitemus ad alias pravas profligandas opiniones, quæ ex eisdem erroribus, voluti ex fontibus erumpunt. Quæ fais® ac perversa? opiniones eo magis detestanda? sunt, quod eo potissimum spectant, ut impediatur et amoveatur salutaris illa vis, quam catholica Ecclesia ex divi;.i sui auctoris institutione, et mandato libere exercere debet usque ad consummationem sæculinon minus erga singulos homines, quam evga nationes, populos summosque eorum Piiucipes, utque de medio tollatur mutua illa inter Sacerdotium et Imperium consiliorum societas et concordia, quæ rei cum sacra» tum civili fausta semper exlitit ac salutaris. Etenim probe noscitis, Venerabiles fratres, hoc tempore non paucos reperiri, qui civili consortio impium absurdunique *iSaluralismi*

uti vocant, principium applicantes nudent docere « optimam societatis publie» rationem civilemque progressum omnino requirere, ut humana societas constituatur et gubernetur, nullo habito ad religionem respecture si ea non existeret, vel saltem nullo facto veram inter falsasque religiones discrimine. » Atque contra sacrarum Litterarum, Ecclesiæ, sanctorumque Patrum doctrinam, asserere non dubitant. « Optimam esse conditionem societatis, in qua Imperio non agnoscitur officium coercendi »ancitis pinnis violatores catholicæ religionis, nisi quatenus pax publica postulet. » Ex qua omnino falsa socialis regiminis idea haud timent erroneam illam fovere opinionem catholicæ Ecclesiæ, animarumque saluti maxime exitialem a ree. mem. Gregorio XVI. prædecessore Nostro deliramentum appellatam ? nimirum « libertatem conscientiæ, et cultuum esse proprium cujuscumque hominis jus, quod lege proclamari, et asseri debet in omni recte constituta societate, etjus civibus inesse ad omnimodam libertatem nulla vel ecclesiastica vel civili auctoritate coarctandam, quo suos conceptus quoscumque sive voce, sive typis, sive alia, ratione palam publiceque manifestare, ac declarare valeant. » Dum vero id temere affirmant haud cogitant et considerant, quod libertatem perditionis predicant, et quod « si humanis persuasionibus semper disceptare sit liborum, nunquam deesse poterunt, qui veritati audeant resultare, et de humanæ sapientiae loquacitate confidere, cum hanc nocentissimam vanitatem quantum debeat fides et sapientia christinaa vitare ex ipsa Domini nostri Jesu Christi, institutione cognoscat. »

Et quoniam ubi a civili societate fuit amota religio, ac repudiata divina; revelationis doctrina et auctoritas, vel ipsa germana justitiæ humanique juris notio tenebris obscuratur et amittitur, atque in verte Justitiæ legitimique juris locum materialis substituitur vis, inde liquet cur nonnulli certissimis sanie rationis principiis penitus neglectis poslhabitisqueaudeant conclamare, «voluntatem populi, publica, quam dicunt, opinione vel alia ratione manifestatam constituere supremam legem ab omni divino humanoque jure solutam, et in ordine politico facta, consummata, eo quod consummata sunt vim juris habere, » verum ecquis non videt, planeque sentit hominum societatem religionis ac ver® justitiæ vinculis solutam nrtllnm aliud profecto propositum habere posse : nisi scopum comparandi, cumulandique opes, nullamque aliam in suis actionibus legem sequi, nisi indomitam animi cupiditatem inserviendi propriis voluptatibus et commodis? Eapropter hujusmodi homines acerbo sane odio insectantur Religiosas Familias quamvis de re Christiana, civili, ac litteraria summopere meritas et blaterant, easdem nullam bahere legitimam existendi rationem, atque ita hæreticoriim commentis plaudunt. Nam ot sapientissimæ rec. mem. Pius VI.Decessor Noster docebat « regularium abolitio lædit statum public» professionis consiliorum evangelicorum, lædit vivendi rationem in Ecclesia commendatam tanquam Apostolicæ doctrinæ consentaneam, lædit ipsos insignes fundatores, quos super altaribus veneramur, qui non a Deo inspirati eas constituerint societates ! » Atque etiam impie pronuntiant, auferendam esse civibus Ecclesiæ facultatem qua eleemosynas Christian» caritatis causa palam erogare valeant : ac de medio tollendam legem « qua certis aliquibus diebus opera servilia propter Dei cultum prohibentur » fallacissime praetexentes, commemoratam facultatem et legem optimae publicæ æconomiæprincipiis obsistere. Neque contenti amovere religionem a publica societate, volunt religionem ipsam a privatis etiam arcere familiis. Etenim funestissimum *Communismi* et *Socialismi* docentes ac profitentes errorem asserunt « societatem domesticam seu familiam totam suæ existential rationem ajuradumtaxateivili dimanere, ac pendere jura omnia *parentum in* filios, cum primis vero jus institutionis, educationisque curandæ. » Quibus impiis opinionibus, machinationibusque in *id* præcipue intendunt fallacissimi isti homines, ut salutifera catholicæ Ecclesiæ doctrina ac vis a juventutis institutione et educatione prorsus eliminetur, ac teneri flexibilesque juvenum animi perniciosis quibusque erroribus, vitiisque misere inficiantur ac depraventur. Siquidem omnes, qui rem tum sacram, tum publicam perturbare, ac rectum societatis ordinem evertere, et jura omnia divina et humana delere sunt conati, omnia nefaria sua consilia, studia et operam in improvidam prœsertim juventutem decipiendam ac depravandam, ut supra inuuimus, semper coutulerunt, omnemque spem in ipsius juventutis corruptela collocarunt. Quocirca veluti

certissima historia? monumenta splendide testantur, tot magna in Christianam, civilem, et litterariam rempublicam commoda redundarunt, quibuscumqne infandis modis divexare, et edicere, ipsum Clerum «utpotc vero, ulilique scientia? ct civilitatis progressui inimicum ab omni juventutis instituendæ cducandæque cura et officio esse amovendum. ɳ

At vero alii instaurantes prava ac toties damnata novatorum commenta, insigni impudentia audent Ecclesiæ et hujus Aposlolioæ Sedis supremam auctoritatem a Christo Domino ei tributam civilis auctoritatis arbitrio subjicere, et omnia ejusdem Ecclesiæ et Sedis jura denegare circa ea quæ ad exteriorem ordinem perlinent. Namque ipsos minimo pudet affirmare « Ecclesiæ leges non obligare in conscientia, nisi cum promulgantur a civili potestate; acta et decreta Romanorum Pontificum ad religionem et Ecclesiam spectantia indigere sanctione et approbatione, vel minimum assensu potestatis civilis ; constitutiones Apostolicas, quibus damnantur clandeslinæ societates, sive in eis exigatur, sive non exigatur juramentum de secreto servando, carumque asseclæ et fautores anathemate mulctanlur, nullam habere vim in illis orbis regionibus ubi ejusmodi a6BrcB!ltiones tolerantur a civili gubernio; excommunicationem a Concilio Tridentino et Romanis Pontificibus latam in eos, qui jura possessionpsque Ecclesiæ invadunt, et usurpant, niti confusione ordinis spiritualis, ordinisque civilis ac politici ad mundanum dumtaxat bonum prosequendum ; Ecclesiam nihildeberedecemere, quod obstringere possit fidelium conscientias in ordine ad usum rerum temporalium ; Ecclesiæ jus non competere violatores legum suarum pœnis temporalibus coercendi; conforme esse sacræ theologi», jurisque publici principiis, bonorum proprietatem, qua; ab Ecclesia a Familiis religiosis, aliisque locis piis possidentur, civili gubernio asserere, et vindicare. » Neque erubescunt palam publiceque profiteri haereticorum citatum et principium, ex quo tot pervers» oriuntur sententiæ, atque errores. Dictitant enim « Ecclesiasticam potestatem non esse jure divino distinctam et independenlem a potestate civili , neque ejusmodi distinctionem, et independantiam servari posse quin ab Ecclesia invadantur et usurpentur essentialia jura potestatis civilis. » Atque silentio prteterire non possumus eorum audaciam, qui sanam non sustinentes doctrinam contendunt « illis Apostolicm Sedis judiciis, ct decretis, quorum objectum ad bonum generale Ecclesiæ, ejusdenique jura , ac disciplinam spectare declaratur, dummodo fidei morumque dogmata non attingat, posse assensum et obedienliam detrectari absque peccato, et absque ulla catliolicæ professionis jactura. » Quod quidem quantopere adversetur catholico dogmati plenæ potestatis Romano Pontifici ab ipso Christo Domino divinitus collate universalem pascendi, regendi, et gubernandi Ecclesiam, nemo est qui non clare aperteque videat et intelligat.

In tanta igitur depravatarum opinionum perversitate, Nos Apostolici Nosiri officii probe memores, ac de sanctissima nostra religione, de sana doctrina , et animarum salute Nobis divinitus commissa, ac de ipsius humanæ societatis bono maxime solliciti, Apostolicam Nostram vocem iterum extollere existimavimus. Itaque omnes et singulas pravas opiniones ac doctrinas singillatim hisce Litteris commemoratas, autoritate Nostra Apostolica reprobamus, proscribimus atque damnamus, easque ab omnibus catholica; Ecclesiæ filiis, veluti reprobatas, proscriptas atque damnatas omnino haberi volumus et mandamus.

Ac præter ea, optime scitis, Venerabiles Fratres, hisce temporibus omnis veritatis justiliæque osores, et acerrimos nostræ religionis hostes, per pestiferos libros, libellos, et ephemerides toto terrarum orbe dispersas populis illudentes, ac malitiose mentientes alias impias quasque disseminare doctrinas. Neque ignoratis, hac etiam nostra ætate, nonnullos reperiri, qui Satanæ spiritu permoli, et incitati eo impietatis devenerunt, ut Dominatorem Dominum Nostrum Jesum Christum negare, ejusque Divinitatem scelerata procacitate oppugnare non paveant. Dic vero haud possumus, quin maximis meritisque laudibus Vos efferamus, Venerabiles Fraires, qui episcopalem vestram vocem contra tantam impietatem omni zelo attollere minime omisistis.

Itaque hisce nostris Litteris Vos iterum amantissime alloquimur, qui in sollicitudinis nostræ partem vocali summo nobis inter maximas Nostras acerbitates solutio, lætitiæ, et consolationi estis propter egregiam, qua praestatis religionem, pietatem, ac propter mirum illum amorem, fidem, et observan-

tiam, qua Nobis et huic Apostolic® sedi concordissimis animis obstricti gravissimum episcopale vestrum ministerium strenue ac sedulo implere contenditis. Etenim ab eximio vestro pastorali zelo expectamus ut assumentes gladium spiritus, quod est verbum Dei, et confortati in gratia Domini Nostri Jesu Christi velitis ingeminatis studiis quotidie magis prospicere; ut fideles curæ vestræ concrediti « abstineant ab herbis noxiis, quas Jesus Christus non colit, quia non sunt plantatio Patris. » Atque eisdem fidelibus inculcare nunquam desinite, omnem veram felicitatem in homines ex augusta nostra religione, ejusque doctrina et exercitio re - dundare, ac beatum esse populum, cujus Dominus Deus ejus. Docete « catholic® Fidei fundamento regna subsistere, et nihil tam mortiferum, tam præceps ad casum, tam expositura ad omnia pericula, si hoc solum nobis putantes posse sufficere, quod liberum arbitrium , cum nasceremur , accepimus, ultra jam a Domino nihil quaeramus, id est, auctoris nostri obliti, ejus potentiam, ut nos ostendamus liberos abjuremus. Atque etiam ne omittatis docere regiam potestatem non ad solum mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ praesidium esse collatam, et nihil esse quod civitatem Principibus, et Regibus majori fructui, gloriaeque esse possit, quam si, ut sapientissimus fortissimusque alter Prædecessor Noster S. Felix Zenoni Imperatori perscribebat, Ecclesiam catholicam... sinant uti legibus suis, nec libertati ejus quemquam permittant obsistere..... Certum est enim hoc rebus suis esse salutare, ut, cum de causis Dei agatur, juxta ipsius constitutum regiam voluntatem Sacerdotibus Christi studeant subdere, non praeferre. » Sed si semper, Venerabiles Fratres, nunc potissimum in tantis Ecclesiæ , civilisquo societatis calamitatibus, in tanta adversariorum contra rem catholicam, et hanc Apostolicam Sedem conspiratione, tantaque errorum congerie, necesse omnino est, ut adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ, ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Quocirca omnium fidelium pietatem excitare existimavimus, ut una Nobiscura Vobisque clementissimum luminum et misericordiarum Patrem ferventissimis humillimisque precibus sine intermissione orent, et obsecrent, et in plenitudine fidei semper confugiant ad Dominum Nostrum Jesum Christum, qui redemit nos Deo in sanguine suo , ejusque dulcissimum cornagranti'aimreerg.i noscaritatis victimam enixe jugiterque exorent, ut amoris sui vinculis omnia ad seipsum trahat, utque omnes nomines sanctissimo suo amore inflammati secundum Cor ejus ambulent, digne Deo per omnia placentes, in omni bono opere fructificantes. Cum autem sine dubio gratiores sint Deo hominum preces, si animis ab omni labe pueris ad ipsum accedant, idcirco cœlestes Ecclesiæ thesauros dispensationi Nostræ commissos Christi fidelibus Apostolica liberalitate reserare censuimus, ut iidem fideles ad veram pietatem vehementius incensi, ac per Pmnitentiæ Sacramentum a peccatorum maculis expiati fidentius suas preces ad Deum effundant, ejusque misericordiam et gratiam consequantur.

Hisce igitur Litteris auctoritate Nostra Apostolica omnibus et singulis utriusque sexus catholici orbis fidelibus Plenariam indulgentiam ad instar Jubilæi concedimus intra unius tantum mensisspatium usque ad totum futurum annum I860, et non ultra, a Vobis, Venerabiles Fratres, aliisque legitimis locorum Ordinariis statuendum , eodem prorsus modo et forma, qua ab initio supremi Nostri Pontificatus concessimus per Apostolicas Nostras Litteras in forma brevis die 20. mensis Novembris anno 1846. datas, et ad universum episcopalem vestrum ordinem missas, quarum initium « Arcano Divinæ Providentiæ consilio, » et cum omnibus eisdem facultatibus, quæ per ipsas Litteras a Nobis dat® fuerunt. Volumus tamen, ut ea, omnia serventur, quæ in commemoratis Litteris præscripta sunt, et ea excipiantur quæ excepta esse declaravimus. Atque id concedimus, non obstantibus in contrarium facientibus quibuscumque, etiam speciali et in vidua mentione, ac derogatione dignis. Ut autem omnis dubitatio et difficultas amoveatur, earumdem Litterarum exemplar ad vos perferri jussimus.

« Rogemus, Venerabiles Fratres, de intimo corde et de tota mente misericordiam Dei, quia et ipse addidit dicens : misericordiam autem meam non dispergam ab eis. Petamus, et accipiemus, et si accipiendi mora et tarditas fuerit quoniam graviter offendimus, pulsemus, quia et pulsanti aperietur, si non modo pulsent ostium preces, genitus, et lacrymæ nostræ, quibus insistere et immorari oportet, et si sit unanimis oratio.... unusquisque oret Deum non pro se tantum,

sed pro omnibus fratribus, sicut. Dominus orare nos *docuit.* » Quo vero facilius Deus *Nostris Vestrisque, ct* omnium fidelium precibus, *votisque* annuat, cum omni fiducia deprecatricem apud eum adhibeamus Immaculatam sanctissimauKjuc Deiparam Virginem Mariam, quæ cunctas liæresccs interemit in universo mundo, quæque omnium nostrum amantissiraa Mater « tota suavis est.... ac plena misericordiæ..... omnibus esse exorabilem, omnibus clementissimam præbct, omnium necessitates amplissimo quodam miseratur affectu. » Atque ntpote Regina adslans a dextris Unigeniti Filii sui Domini Nostri Jesu Christi in vestitu dearanto circumamicta varietate nihil est, quod ab Deo impetrare non valeat. Suffragia quoque petamus Beatissimi Petri Apostolorum Principis et coaposloli ejus Pauli, omniumque Sanctorum coelitum, qui facti jam amici Dei pervenerunt ad cœlestia regna, et coronati possident palmam, ac do sua immortalitate securi, de nostra sunt salute solliciti.

Denique coelestium omnium donorum copiam Nobis a Deo ex anima adprecantes singularis Nostræ in Vos caritatis pignus Apostolicam Benedictionem ex intimo corde profectam Vobis ipsis Venerabiles Fratres, cunctisque Clericis Laicisque fidelibus curæ veslræ commissis peramanter impertimus.

Datnm Romæ apud S. Petrum die VIII. Decembris anno 4864. decimo a Dogmatica Definitione immaculate Conceptionis Deiparæ Virginis Maris.

Pontificatus Nostri anno Decimonono.

Pius P. P. IX.

SYLLABUS.

Complectens præcipuos nostræ ætatis errores qui notantur in allocutionibus consistoiialibus in encyclicis aliisque Apostolicis litters sanctissimi Domini Nostri Pii Papæ IX.

1.

Pantheismus, Naturalismus et Rationalismus absolutus.

1. Nullum supremum, sapientissimum, providenti&simumque Numen divinum existil ab hac rerum universitate distinctum, et Deus idem est ac rerum natura, et idcirco immutationibus obnoxius, Deusque reapse fit in homine et mundo, atque omnia Deus sunt et ipsissimam Dei habent substantiam; ac una eademque res est Deus cum mundo, et proinde spiritus cum materia, necessitas cum libertate, verum cum falso, bonum cum malo, et justum cum injusto.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

2. Neganda est omnis Dei actio in homines et mundum.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

3. Humana ratio, nullo prorsus Dei respectu habito, unicus est veri et falsi, boni el mali arbiter, sibi ipsi est lex et naturalibus suis viribus ad hominum ac populorum bonum curandum sufficit.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

4. Omnes religionis veritates ex nativa humanæ rationis vi derivant : hinc ratio est princeps norma qua homo cognitionem omnium cujuscumque generis veritatum assequi possit ac debeat.

Epist. encycl. *qui pluribus* 9. novembris 1846.

Epist. encycl. *singulari quidem* 17. martii 1856.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

5. Divina revelatio est imperfecta et idcirco subjecta continuo et indefinito progressui qui humanæ rationis progressioni respondeat.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9. novembris 1846.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

6. Christi fides humanæ refragatur rationi : divinaque revelatio non solum nihil prodest, verum etiam nocet hominis perfectioni.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9. novembris 1846.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

7. Prophetiæ et miracula in Sacris Litteris exposita et narrata sunt, poetarum commenta, et christianæ fidei mysteria philosophicarum investigationum sumina ; et utriusque Testamenti libris mythica continentur inventa; ipseque Jesus Christus est mythica fictio.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9. novembris 4846.

Alloc. *Maxima* 9. junii 1862.

II.

Rationalismus moderatun.

8. Quum ratio humana ipsi religioni æquiparctur, icicirco tbeologicæ disciplina} perinde ac philosophicæ tractandæ sunt.

Alloc. *Singulari quadam perfusi* 9. decembris 1854.

9. Omniaindiscriminalim dogmata religionis christianæ sunt objectum naturalis scientiæ seu philosophiæ; et humana ratio historice tantum exculta potest ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam recenditioribus dogmatibus scientiam pervenire, modo hæc dogmata ipsi rationi tanquam objectum proposita fuerint.

Epist. ad Archiep. Frising *Gravissimas* 11. decembris 1862.

Epist. ad eumdcm *Tuas libenter^A.* decembris 1863.

10. Quam aliud sit philosophus, aliud philosophia, illejus et officium habet se submittendi auctoritati, quam veram ipse probaverit; at philosophia neque potest, neque debet alii sese submittere auctoritati.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11. decembris 18 2.

Epist. ad euradem *Tuas libenter* 21. decembris 1853.

11. Ecclesia non solum non debet in philosophiam unquam animadvertere, verjm etiam debet ipsius philosophiæ tolerare errores, eique relinquere ut ipsa se corrigat.

Epist. ad Archiep. Frising. *Gravissimas* 11. decembris 1862.

12. Apostolicæ Sedis, Romanarumque congregationum decreta liberum scientiæ progressum impediunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. decembris 1862.

13. Methodus et principia quibus antiqui Doctores scholastici Theologiam excoluerunt, temporum nostrorum necessitatibus scientiarumque progie-sui min me congiunt.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuus libenter* 21. decembris 1863.

14. Philosophia tractanda est nulla supernaluralis revelationis habita ratione.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. decembris 18G3.

NR. Cum rationalismi systemate coherent maximam partem errores Antonii Gunther qui damnatur in Epist. ad Card. Archiep. Coloniensem *Eximiam tuam* junii 1847. et in Epist. ad Episc. Wratislamjensem, *Dolare haud mediocri,* 30. Aprilis I860.

III.

!ndifferentissimus, Lotitudinarismus.

15. Liberum cuique homini est eam amplecti ac profiteri religionem , quam rationis lumine quis ductos veram putaverit.

Litt. Apostol. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

Alloc. *Maxima quidem^.* junii 1862.

16. Homines in cujusvis religionis cultu viam æternæ salutis reperire æternamque salutem assequi possunt.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9. novembris 1816.

Adhoc. *Ubiprimum* 17. decembris 1847.

Epist. encycl. *singulari quidem* 17. martii 1856.

17. Saltem bene sperandum est de æterna illorum omnium salute, qui in vera Christi Ecclesia nequaquam versantur.

Alloc, *singulari quadam 9.* decembris 1854.

Epist. encycl. *Quanto conficiamur* 17. augusti 1863. .

18. Protestantismus non aliud est quam diversa veræ ejusdem christianæ religionis forma, in qua æque ac in Ecclesia catholica Deo placere datum est.

Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum 8. decembris* 1849.

IV.

Socialismus, Communismus, Societates clandestine!, Societates biblicæ, Societates clericoliberales.

Ejusmodi pestes sæpe gravissimisque verborum formulis reprobantur in Epist. encycl. *Quipluribus* 9. novembris 1846 ; in Allue. *Quibus quantisque* 20. april 1849; in Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8. dec. 1849; in Alloc, *singulari quadam* 9. decem. 1854; in Epist. encycl. *Quando conficiamur maerore* 10. augusti 1863.

V.

Errores de Ecclesia ejusquejuribus.

19. Ecclesia non est vera perfectaqne societas plane libera, nec pollet suis propriis et constantibus juribus sibi a divino suo fundatore collatis, sed civilis potestatis est definire quæ sint Ecclesiæ jura ac limites, intra quos eadem jura exercere queat.

Alloc. *Singulari quadam* 9. decembris 1851.

Alloc. *Mullis grabibusque* 17. decembris 1860.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

20. Ecclesiastica potestas suam auctoritatem exercere non debet absque civilis gubernii venia et assensu.

Alloc. *Meminit unusquisque* 30. septembris 1861.

21. Ecclesia non habet potestatem dogmatice definiendi, religionem catholicæ Ecclesiæ esse unice veram religionem.

Liti, apost. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

22. Obligatio, quæ catholici magistri et scriptores omnino adsiringuntur, coarctalur in iis tantum, quæ ab infallibili Ecclesiæ judicio veluli fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur.

Epistl. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. decembris 1863.

23. Romani Pontifices et Concilia œcumenica a limitibus suæ potestatis recesserunt, jura Principum usurparunt, atque etiam in rebus fidei ct morum definiendis errarunt.

Liti, apost. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

24. Ecclesia visinferendæ potestatem non habet, neque potestatem ullam temporalem directam vel indirectam.

Litt. Apost. *ad Apostolicæ* 22. augusti 1851.

25. Præter potestatem episcopatui inhærentem , alia est attributa temporalis potestas a civili imperio vel expresse vel tacite concessa, revocanda proptera, cum libuerit, a civili imperio.

Liti. Ad *apostolicæ* 22. augusti 1851.

26. Ecclesia non habet nativum ac legimum jus acquirendi ac possidendi.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

Epistl. encycl. *Incredibili* 17. septembris 4863.

21. Sacri Ecclesiæ ministri Romanusqui Pontifex ob omni rerum temporalium cura ac dominio sunt omnino excludendi.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

28. Episcopis, sine gubernii venia fas non est vel ipsas apostolicas litteras promulgare.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

29. Gratiæ *a* Romano Pontifice concess® existimari debent tamquam irritas, nisi per gubernium fueiint imploratœ.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

30. Ecclesiæ et personarum ecclesiasticarum immunitas a jure civili ortum habuit.

Litt. Apostol. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

31. Ecclesiasticum forum pro temporalibus clericorum causis sive civilibus sive criminalibus omnino de medio tollendum est, etiam inconsulta et reclamante Apostolica sede.

Alloc. *Acerbissimum 2I.* septembris 1852.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

32. Absque ulla et naturalis juris requitatis violatione potest abrogari personalis immunitas, qua clerici ab onere subeundæ exercendæque militiæ eximuntur; hanc vero abrogationem postulat civilis progressus maxime in societate ad formam liberioris regiminis constituta.

Epist. ad Episc. Montisregal. *Singularis Nobisque* 27. sept. 1864.

33. Non pertinet unice ad ecclesiasticam jurisdictionis potestatem proprio ac nativo jure dirigere theologicarum rerum doctrinam.

Epist. ad Archiep. Frising. *Tuas libenter* 21. decembris 1863.

31. Doctrina comparantium Romanum Pontificem principi libero et agenti in universa Ecclesia, doctrina est quæ medio ævo praevaluit.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

35. Nihil vetat, alicujus concilii generalis sententia aut universorum populorum facto, summum Pontificatum ab Romano episcopo atque Urbe ad alium episcopum aliamque civitatem transferri.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

36. Nationals concilii definitio nullam aliam admittit disputationem, civilisque administratio rem ad hosce terminos exigere potest.

Litt. Apostol. *Ad apottolicæ* 22. augusti 1831.

37. Institui possunt nationales Ecclesiæ ab auctoritate Romani Pontificis subductæ planeque divisse.

Alloc. *Mullis gravibusque* 17. decembris 1860.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. martii 1861.

38. Divisioni Ecclesiæ in orientalem atque occidentalem nimia Romanorum Pontificum arbitria contulerunt.

Litt. Apost. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1831.

VI.

Errores de societate civili tum in se, tum insuis ad Ecclesiam relationibus spectata.

39. Reipublicæ status, utpote omnium jurium origo et fons jure quodam pollet nullis circumscriptum limitibus.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

40. Catholicæ Ecclesiæ doctrina humane societatis bono et commodis adversatur.

Epist. encyclic. *Qui pluribus* 9. novem. 1846.

Alloc. *Quibus quantisque* 9. aprilis 18 ii).

4L Civili potestati vel ab infideli imperante exercitæ competit potestas indirecta negativa in Sacra; eidem proinde competit nedum jus quod vocant *exequatur,* sed etiam jus *appellationis,* quam nuncupant, *ab abusu.*

Litt. Apost. *ad Apostolicæ* 22. augusti 1851.

42. In conflictu legum utriusque potestatis, jus civile prævalet.

Lilt. Apost. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

43. Laica potestas auctoritatem habet rescindendi declarandi ac faciendi irritas solemnes conventiones (vulgo Concordata) super usu jurium ad ecclesiasticam immunitatem pertinentium cum Sede Apostolica initas, sine hujus consensu, imiuo et ea reclamante.

Alloc. *In consistoriali* 1. novembres 1850.

Alloc. *Multis gravibusque* 17. decembris 1860.

44. Civilis auctoritas potest se immiscere rebus quæ ad religionem , mores et regimen spirituale pertinent. Hinc potest de instructionibus· judicare, quas Ecclesiæ pastores ad conscientiarum normam pro suo munere edunt, quin etiam potest de divinorum sacramentorum administratione et dispositionibus ad ea suscipienda necessariis decernere.

A Hoc. *In consistoriali* 1. novembres 1830.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

45. Totum scholarum publicarum regimen, in quibus juventus christianæ alicujus reipublicæ instituitur, episcopalibus dumtaxat seminariis aliqua ratione exceptis, potest ac debet attribui auctoritati civili, et ita quidem attribui, ut nullum alii cuicumque auctoritati recognoscatur jus immiscendi se in disciplina scholarum; in regimine studiorum, in graduum collatione,in delectu aut approbatione magistrorum.

Alloc. *In consistoriali* I. novembris 1830.

Alloc. *Quibus luctuosissimis* 3. septembris 1851·

46. Immo in ipsis clericorum seminariis methodus studiorum adhibenda civili auctoritati subjicitur.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

47. Postulat optima civilis societatis ratio, ut populares scholæ, quæ patent omnibus cujusque e populo classis pueris, ac publica universim Instituta,quæ litterisserverioribusque disciplinis tradendis et educationi juventutis curandæ sunt destinata, eximantur ab omni Ecclesiæ auctoritate, moderatrice vi et ingerentia, plenoque civilis ac politic® arbitrio subjiciantur ad imperantium placita et ad communium ætatis opinionum amussim.

Epist. ad Archiep. Friburg. *Quum non sine* 14. julii 1865.

18. Catholicis viris probari potest ea juventutis instituendae ratio, quæ sit a catholica fide ab Ecclesiæ potestate sejuncta,quaeque rerum dumtaxat naturalium scientiam ac terrenae socialis vitæ fines tantummodo vel saltem primarium spectet.

Epist. ad Archiep. Friburg, *Quum non sine* 14. julii 1861.

49. Civilis auctoritas potest impedire quominus sacrorum Antitistes et fideles populi cum Romano Pontifice libere ac mutuo communicent.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

50. Laica auctoritas habet per se jus præsentandi episcopos et potest ab illis exigere ut ineant dio:cesium procuratione antequam

ipsi canonicam a S. Sede institutionem ct fiposfolicas litteras accipiant.

Alloo. Nunquam fore L». decembris 1856

.M. *Immo laicum gubernium habet* jus deponendi ab exercitio pastoralis ministerii episcopos, neque tenetur obedire Romano *Ponlilici in iis quæ* episcopatum et episcoporum *respiciunt institutionem.*

Lilt. Apost. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

Alloc. *Acerbissimum* 27. septembres 1852.

52. Gubernium potest suo jure immutare «elatem ab Ecclesia præscriptnm pro religiosa tam mulierum quam virorum professione, omnibnsque religiosis familiis indicere ut neminem sine suo permissu ad solemnia vota nuncupanda admittant.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

53. brogandæ sunt leges quæ ad religiosarum familiarum statum tutandum, earumque jura et officia pertinent; immo potest civile gubernium iis omnibus auxilium præstare, qui suscepto religiosæ vitæ instituto deficere ac solemnia vota frangere velint, pariterque potest religiosas easdem familias perinde ac collegiatus Ecclesias et beneficia simplicia etiam juris patronatus penitus extioguere, iliorumque bona et reditus civilis potestatis administration! et arbitrio subjicere ct vindicare.

Alloc. *Acerbissimum 2I.* septembris 1852.

Alloc. *Probe memineritis* 22. januarii 1855.

Alloc. *Cum sa>pe* 2G. julii 1855.

54. Reges et Principes non solum ab Ecclesiæ jurisdictione eximunlur.Verum etiam in quæstionibus jurisdictionis dirimendis superiores sunt Ecclesia.

Litt. Apost. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

55. Ecclesia a statu, statusque ab Ecclesia sejungendus est.

Alloc. *Aeerbissimum* 27. septembris 1852.

VII.

Errores de Ethica naturali et Christiana.

56. Morum leges divina haud egent sanctione, minimeque opus est ut humana· leges ad naturæ jus conformentur aut obligandi vim a Deo accipiant.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

57. Philosophicarum verum morumque scientia, ilcmque civiles leges possunt et debent a divina et ecclesiastica auctoritate declinare.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

68. Aliæ vires non sunt agnoscendæ nisi illæ qure in materia positre sunt, et omnis morum disciplina lioneslaque collocari debet in cumulandis et augendis quovis modo divitiis ac in voluptatibus explendis.

Alloc. *Maxima quidem* 9. julii 1832.

60. Auctoritas nihil aliud est nisi numerus et materialium virium summa.

Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

61. Fortunata facti injustitia nullum juris sanctitati detrimentum affert.

Alloc. *Jamdudum cernimus* 18. Martii 1861.

62. Proclamandum est et observandum principium quod vocant de non interventu.

Alloc. *Novos ct ante* 28. septembris 1869.

63. Legitimis principibus obedientiam detrectare, immo ct rebellare licet.

Epist. encycl. *Qui pluribus* 9. novembris 1846.

Alloc. *Quisque vestrum* 4. octobris 1847.

Epist. encycl. *Noscitis et Nobiscum* 8. decembris 1849.

Litt. Aposlol. *Cum catholica* 28. martii 1860.

64. Tum cujusque sanctissimi juramenti violatio, tum quælibet scelesta flagitiosaque actio sempiternæ legi repugnans, non solum haud esse improbanda verum etiam omnino licita, summisque laudibus efferenda, quando id pro patriæ amore agatur.

Alloc. *Quibus quantisque* 20. aprilis 1849.

VIII.

Errores de matrimonio christiano.

65. Nulla ratione ferri potest,Christum evexisse matrimonium ad dignitatem sacramenti.

Litt. Apostol. Ad *apostolicæ* 22. augusti 1851

66. Matrimonii sacramentum non est nisi quid contractui accessorium ab coque separabile, ipsuuique sacramentum in una tantum nuptiali benedictione situm est.

Litt. Aposlol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

67. Jure naturæ matrimonii vinculum non est indissolubile, et in variis casibus divortium proprie dictum auctoritate civili sanciri potest.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

Alloc. *Acerbissimum "2'l.* septembris 1852.

68. Ecclesia non habet potestatem impedimenta matrimonium dirimentia inducendi, eed ea potestas civili auctoritati competit a qua impedimenta existentia tollenda sunt.

Litt. Apostol. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

69. Ecclesia aequioribus saeculis dirimentia impedimenta inducere cœpit, non jure proprio, sed illo jure usa, quod a civili potestate mutuata erat.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

70. Tridentini canones qui anathematis censuram illis inferunt qui facultatem impedimenta dirimentia inducendi Ecclesiæ negare audeant, vel non sunt dogmatici vel de hac mutuata potestate intelligence sunt.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

71. Tridentini forma sub infirmitatis pœna non obligat ubi lex civilis aliam formam præstiluat, et velit hac nova forma interveniente matrimonium valere.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

72. Bonifacius VIII. votum castitatis in ordinatione emissum nuptias nullas reddere primus asseruit.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

73. Vi contractus mere ci/ilis potest inter Christianos constare veri nominis matrimonium; falsumque est, aut contractum matrimonii inter Christianos semper esse sacra mentum, aut nullum esse contractum, si sacramentum excludatur.

Litt. Apostol. *Ad apostolicæ* 22. augusti 1851.

Littera di S. S. Pio IX. al Redi Sardegna, 9. settembre 1852.

Alloc. *Acerbissimum* 27. septembris 1852.

NB. Huc facere possunt duo alii errores de clericorum ccelibatu abolendo et de statu matrimonii statui virginitatis ant ferendo, Confodiuntur prior in Epist. encycl. *Qui pluribus* 9. novembris 1846. posterior in litteris apost. *Multiplices inter* 10. junii 1851.

IX.

Errores de civili Romani PontifltiS principatu.

74. De temporalis regni cum spirituali compatibilitatedisputantinter.se christianæ et catholicœ Ecclesiæ filii.

Litt. Apostol. *Ad Apostolicæ* 22. Augusti 1851.

75. Abrogatio civilis imperii, quo apostolica Sedes petitur, ad Ecclesiæ libertatem felicitatemque vel maxime conduceret.

Alloc. *Quibus quantisque* 20. Aprilis 1819.

NB. Præter hos errores explicite notatos, alii complures implicite reprobantur proposita et asserta doctrina, quam catholici omnes firmissime retinere debeant, de civili Romani pontificis principatu. Ejusmodi doctrina luculenter traditur in Alloc. *Quibus quantisque* 20. aprilis 1819; in Alloc. *Si semper antea* 20. maii 1850; in Litt. Apost *Cum catholica Ecclesia* 26. mart. I860; in Alloc. *Jamdudum* 18. mart. 1861; in Alloc. *Maxima quidem* 9. junii 1862.

X.

Errores qui ad liberalismttm hodiernum referuntur.

76. Ætate hac nostra non amplius expedit, religionem catholicam haberi tamquam unicam status religionem, *cæteris* quibuscumque cultibus exclusis.

Alloc. *Nemo vestrum* 26. julii 1855.

77. Hinc laudabiliter in quibusdam catholici nominis regionibus lege cautum est, ut omnibus illuc immigrantibus liceat publicum proprii cujusque cultus exercitium habere.

Alloc. *Acerbissimum* 30. septembris 1852.

79. Enim vero falsum est, civilem cujusque cultus libertatem . itemque plenam potestatem omnibus attributam quaslibet opiniones cogitationesque palam publiceque manifestandi conducere ad populurum mores animosque facilius corrumpendus ac inditferentismi pestem propagandam.

Alloc. *Nunquam fore* 15. decembris 1856.

80. Romanus Pontifex potest ac debet cum progressu , cum libéralisme et cum receuti civilitate sese reconciliare et componere.

Alloc, *Jumdudum cernimus* 18. martii 1861.

DAMNATIO EURORUM

JACOBI FROHSCHAMMER

Venerabili Fratri

Gregorio archiepiscopo Monacensi et

Frisingensi

PIUS IT. IX

Venerabilis Frater, salutem ct apostolicam benedictionem.

Gravissimas inter acerbitates, quibus undique premimur, in hac tanta temporum perturbatione et iniquitate vehementer dolemus, cum noscamus, in variis Germanise regionibus reperiri nonnullos catholicos etiam viros, qui sacram theologiam ac philosophiam tradentes minime dubitant quamdam inauditam adhuc in Ecclesia docendi scribendique libertatem inducere, novasque et omniuo improbandasopiniones palam publiceque profiteri, et in vulgus disseminare. Hinc non levi mcerorc affecti fuimus.

Venerabilis Frater, ubi tristissimus ad nos venit nuntius, presbyterum Jacobum Frohschamrner in ista Monacensi academia philosophia» doctorcm hujusmodi docendi scribcndique licentiam præ cæteris adhibere, eumque suis operibus in lucem editis perniciosissimos tueri errores, Nulla igitur interposita mora nostræ congregationi libris notandis præpositæ mandavimus, ut præcipua volumina, quæejusdem presbyteri Frohchanimer nomine circumferuntur cum maxima diligentia sedulo perpenderet, et omnia ad nos referret. Quæ volumina germanice scripta titulum habent— Introductio in Philosophiam — De Libertate scienliæ — Athenæum — quorum primum anno 1858. alterum anno 18G1. tertium vero vertente hoc anno 18G2. istis Monacensibus typis in lucem est editum. Itaque eadem Congregatio nostris mandatis diligenter obsequens summo studio accuratissimum examen instituit, omnibusque semel iterumque serio ac mature ex more discussis et perpensis judicavit, auctorem in pluribus non recte sentire, ejusque doctrinam a veritate catholica aberrare. Atque id ex duplici præsertim parte, et primo quidem propterea quod auctor tales humanæ rationi tribuat vires, quæ rationi ipsi minime competunt, secundo vero, quod eam omnia opinandi, ct quidquid somper audendi libertatem eidem rationi concedat, ut ipsius Ecclesiæ jura, officium et auctoritas de medio animo tollantur. Namque auctor in primis edocet, philosophiam, si recta ejus habeatur notio, posse non solum percipere et intelligere ea Christiana dogmata, quæ naturalis ratio cum fide habet communia (tamquam commune scilicet perceptionis objectum) verum etiam ea, quæ Christianam religionem fidemque maxime et proprie efficiunt, ipsumque scilicet supernaturalem hominis finem, et ea omnia, quæ ad ipsum spectant, atque sacratissimum Dominica* Incarnationis mysterium ad human® rationis et philosophiæ provinciam pertinere, rationemque, dato hoc objecto, suis propriis principiis scienter ad ea posse pervenire. Etsi vero aliquam inter hac et illa dogmata distinctionem auctor inducat, et hæc ultima minori jure ratione attribuat, tamen clare aperteque docet, etiam hæc contineri inter illa, quæ veram propriamque scienti® seu philosophiæ materiam constituunt. Quocirca ex ejusdem auctoris sententia concludi omnino possit ac debeat, rationem in abditissimis etiam divinæ sapientiæ ac bonitatis, immo etiam et liberæ ejus voluntatis mysteriis, licet posito revelationis objecto, posse exseipsa, non jam ex divinæ auctoritatis principio, sed ex naturalibus suis principiis et viribus ad scientiam seu certitudinem pervenire. Quæ auctoris doctrina quam falsa sit et erronea nemo est, qui Christian® doctrinæ rudimentis vel leviter imbutus non illico videat, planoque sentiat. Namque si isti philosophiai cultores vera ac sola rationis el philosophiæ disciplinæ tuerentur principia et jura, debitis certe laudibus essent persequendi. Siquidem vera ac sana philosophia nobilissimum suum locum habet, cum ejusdem philosophiæ sit, veritatem diligenter inquirere, humanamque rationem licet primi hominis culpa obtenebratam, nullo taracii modo extinctam recte ac sedulo excolere, illustrare, ejusque cognitionis objectum, ac permultas veritates percipere, bene intclligere, promovere, earumque plurimas uti Dei existenliam, naturam, attributa, quæ etiam fides credenda proponit, per argumenta ex suis principiis petita demonstrare, vindicare, defendere, atque hoc modo viam munire ad hæc dogmata fide rectius leuen-

da , et ad illa etiam reconditiora dogmata, quæ sola fide percipi primiim possunt, ut illa aliquu modo a ratione intclligantur. Hæc quidem agere, atque in his versari debet severa et pulcherrima veræ philosophiæ scientia. Ad quæ præstanda si viri docti in Germaniae academiis enitantur pro singulari inclytae illius rationis ad severiores graviores-que disciplinas excolendas perpensione, eorum studium a nobis comprobatur et commendatur, cum in sacrarum rerum utilitatem profectumque convertant quæ illi ad suos usus invenerint. At vero in hoc gravissimo sane negotio tolerare numquam possumus, ut omnia temere permisceantur, utque ratio illas etiam res, quæ ad fidem pertinent, occupet atque perturbet, cum certissimi, omnibusque notissimi sint fines , ultra quos ratio nunquam suo jure est progressa, vel progredi potest. Atque ad hujusmodi dogmata ea omnia maxime et apertissime spectant, quæ supernaturalem hominis elevationem, ac supernaturale ejus cum Deo commercium respiciunt, atque ad hunc finem revelata noscuntur. Et sane cum hæc dogmata sint supia naturam, idcirco naturali ratione, ac naturalibus principiis attingi non possunt. Numquam siquidem ratio suis naturalibusprincipiisad hujusmodi dogmata scienter tractanda effici potest idonea, quod si hæc isti temere asseverare audeant, sciant, se certe non a quorumlibet doctorum opinione, sed a communi, et nunquam immutata Ecclesiæ doctrina recedere. Ex divinis enim Litteris, et Sanctorum Patrum traditione constat, Dei quidem existentiam, qui fidem nondum susceperunt, naturali rationis lumine cognosci, sed illa reconditiora dogmata Deum solum manifestasse, dum notum facere voluit, mysterium, quod absconditum fuit a sœculis et generationibus, et ita quidem, ut postquam *multifariam multisque modis olim loculus est patribus inprophetis, novissime nobis locutus est in filio, per quem fecit el siecula. . . . Deum enim nem› vidit unquam. Unigeni: ;s Filius, qui est in sinu Patris ipse enarravit.* Quapropter Apostolus, qui gentes Deum per ea, quæ facta sunt, cognovisse testatur, disserens de gratia et veritate quæ per Jesum Christum facta est, *loquimur,* inquit , *Dei sapientaim in mysterio, qua· abscondita est. . . . quam nemo principum hujus sœcuh cognovit. . . . Λ'obis autem revelavit Deus per Sph -tum suum. . . . Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominum scit que sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso estl fla et qnre Dri sunt nemo cognovit, nisi Spiritus Dei.* Hisce aliisque fere innumeris divinis eloquiis inhærentes SS. Patres in Ecclesiæ doctrina tradenda continente distinguere curarunt rernm divinarum notionem, quæ naturalis intelligentiæ vi omnibus est communis, ab illarum notitia, quæ per Spiritum sanctum fide suscipitur, et constanter docuerunt, per hanc ea nobis in Christo revelari mysteria, quæ non solam humanam philosophiam, verum etiam angelicam naturalem transcendunt, quæque etiamsi divina revelatione innotuerint, et ipsa fide fuerintsuscepta, tamen sacro adhuc ipsius fidei velo tecta et obscura caligine obvoluta permanent quamdiu in hac mortali vita peregrinamur a Domino. Ex his omnibus patet alienam omnino esse a catholicæ Ecclesiæ doctrina sententiam , qua idem Frohscbammer assere non dubitat, omnia indiscriminatim christianæ religionis dogmata esse objectum naturalis scientiæ, seu philosophiæ, et humanam rationem historice tantum excultam, modo hæc dogmata ipsi rationi tanquam objectum proposita fuerint, posse ex suis naturalibus viribus et principiis ad veram de omnibus etiam reconditioribus dogmatibus scientiam pervenire. Nunc vero in memoratis ejusdem auctoris scriptis alia dominatur sententia, quæ catholicæ Ecclesiæ doctrinæ ac sensui plane adversatur. Etenim eam philosophiæ tribuit libertatem, quæ non scientiæ libertas, sed omnino reprobanda et intoleranda philosophiæ licenita sit appellanda. Quadam enim distinctione inter philosophum et philosophiam facta , tribuit philosopho jus et *officium se submittendi* auctoritati, quam veram ipse probaverit, sed utrumque philosophiæ ita denegat, ut nulla doctrinæ revelatae ratione habita, asserat, ipsam nunquam debere ac posseauctoritati se submittere. Quod esset tolerandum et forte admittendum , si hæc dicerentur de jure tantum, quod habet philosophia suis principiis, seu methodo, ac suis conclusionibus uti, sicut et aliæ scientiæ, ac si ejus libertas consisteret in hoc suo jure utendo, ita ut niliil in se admitteret, quod non fuerit ab ipsa suis conditionibus acquisitum , aut fuerit ipsi alienum. Sed hæc justa philosophiæ libertas suos limites noscere et experiri debet. Nunquam enim non solum philosopho, verum etiam philosophiæ licebit, aut aliquid contrarium dicere iis quæ divina revelatio,

et Ecclesiæ auctoritas do aligna philosophiæ conclusione, quæ hucusque libera erat, profare constituit.. Accedit etiam, ut idem auctor philosophiæ libertatem , seu potius effrænatani licentiam tam acriter, tam temere propugnet, ut minime vereatur asserere Ecclesiam non solum non debere in philosophiam unquam animadvertere, verum etiam debere ipsius philososophiæ tolerare errores, eique relinquere, ut ipsa se corrigat, ex quo evenit ut philosophi hanc philosophiæ libertatem necessario participent, atque ita etiam ipsi ab omni lege solvantur. Ecquis non videt quam vehementer sit rejicienda, reprobanda , et omnino damnanda hujusmodi Frohschammcr sententia atque doctrina? Etenim Ecclesia ex divina sua institutione et divinæ fidei depositum integrum inviolatumque diligentissime custodire, et animarum saluti summo studio debet continenter advigilare, ac summa cura ea omnia amovere el eliminare, quæ vel fidei adversari, vel animarum salutum 'quovis modo in discrimen adducere possunt. Quocirca Ecclesia ex potestate sibi a divino suo Auctore commissa non solum jus, sed officium præsertim habet non tolerandi, sed proscribendi ac damnandi omnes errores, si ita fidei integritas, et animarum salus postulaverint, et omni philosopho, qui Ecclesiæ filius esse velit, ac etiam philosophiæ officium incumbit nihil unquam dicere contra ea, quæ Ecclesia docet, et ea retractare, de quibus eos Ecclesia monuerit. Sententiam autern quæ contrarium edocet, omnino erroneam ct ipsi fidei Ecclesiæ, ejusque auctoritati vel maxime injuriosam esse edicimus et declaramus. Quibus omnibus accurate perpensis, de eorumdem VV. FF. NN. S. II. E. Cardinalium Congregationis libris notandis præpositæ consilio, ac motu proprio, et certa scientia, matura deliberatione Nostra, deque Aposlolicæ Nostræ potestatis plenitudine prædiclos libros presbyteri Frohscbammer tamquam continentes propositiones et doctrinas respective falsus, erroneas, Ecclesiæ, ejusque auctoritati ac juribus injuriosas reprobamus, damnamus, ac pro reprobatis et damnatis ab omnibus haberi volumus, atque eidem Congregationi mandamus, ut eosdem libros, in indicem prohibiturum librorum referat. Dum vero hæc libi significamus, Venerabilis Frater, non possumus non exprimere magnum animi nostri dolorem, cum videamus hunc filium eorumdem librorum auctorem qui cæteroqnin do Ecclesia bonemereri potuisset, infelici quodam cordis impetu misere abreptum in vias abire, quæ ad saluterfl non ducunt, ac magis magisque a recto tramite aberrare. Cum enim alius ejus liber de animarum origine prius fuisset damnatos, non solum se minime submisit, verum etiam libris denuo docere, et, nostram Indicis Congregationem contumeliis cumulare, ac multa alia contra Ecclesiæ agendi rationem temere mendaciterque pronuntiare. Quæ omnia talia sunt, ut iis merito atque optimo jure indignari potuissemus. Sed nolumus adhucpaternæ nostræ caritatis viscera erga illum deponere, et idcirco te Venerabilis Frater, excitamus, ut velis eidem manifestare cor Nostrum paternum , ct acerbissimum dolorem, cujus ipse est causa, ac simul ipsum saluberrimis monitis hortari et monere, ut Nostram , quæ communis est omnium Patris vocem audiat, ac resipiscat, quemadmodum catholicæ Ecclesiæ filium docet, et ita nos omnes laetitia afficiat, ac landcm ipse feliciter experiatur quam jucundum sit non vana quadam et perniciosa libertate gaudere, sed Domino adhærere, cujus *jugum suave est, el onus leve* cujus *eloquia casta igne examinata,* cujus judicia *vera, justificata in semetipsa,* el cujus *universæ vite misericordia et veritas.*

Denique hac etiam occasione libentissime utimur , ut iterum testemur et confirmemus præcipuam Nostram in te benevolentiam. Cujus quoque pignus esse volumus Apostolicam benedictionem, quam intimo cordis affectu tibi ipsi, Venerabilis Frater, et gregi tuæ curæ commisso peramanter impertimur.

Datum Romæ apud S. Petrum die 11. decembris anno 1862.

Pontificatus Nostri anno decimo septimo.

Pius P. P. IX.

SS. D. N.

PII PAPÆ IX.

De conventu quorumdam Doctorum Germanice.

Venerabili Fratri Gregorio archiepisco Monacensi et Frinsingensi.

PIUS PAPA IX.

Venerabilis Frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Tuas libenter accepimus litteras die 7. proxime elapsi mensis octobris datas, ut nos certiores faceres de conventu in ista Monacensi civitate proximo mense septembres a nonnullis Germaniæ theologis, doctisque catholicis viris habito de variis argumentis, quæ ad theologicas præsertim ac philosophicas tradendas disciplinas pertinent. Ex litteris tibi nostro jussu scriptis a Venerabili Fratre Matthæo archiepiscopo Neocæsariensi,nostro et apostolicæ hujus sedis apud istam regiam aulam nuntio, vel facile noscere potuisti, VenerabilisFrater, quibus nos sensibus affecti fuerimus, ubi primum de hoc proposito conventu nuntium accepimus, et postquam agnovimus quomodo commemorati theologi et viri ad hujusmodi conventum invitati et congregati fuere. Nihil certe dubitare volebamus de laudabili fine, quo hujus conventus auctores fautoresque permoti luere, ut scilicet omnes catholici viri doctrina præstantes, collatis consiliis, conjunctisque viribus, germanam catholicæEcclesiæ scientiam promoverent, eamque a nefariis ac perniciosissimis tot adversariorum opinionibus conatibusque vindicarent ac defenderent. Sed in hac sublimi principis Apostolorum cathedra, licet immerentes, collati asperrimis hisce temporibus quibussacrorum antistitum auctoritas, si unquam alias ad unitatem et integritatem catholicæ doctrinæ custodiendam vel maxime est necessaria, et ab omnibus sarta tecta servari debet, non petuimus non vehementer mirari videntes memorati conventus invitationem privato nomine factam et promulgatam, quin ullo modo intercederet impulsus, auctoritas, et missio eo* clesiasticæ potestatis, ad quam proprio ac nativo jure unice pertinet advigilare ac dirigere theologicarum præsertim rerum doctrinam. Quæ sane res, ut optime noscis, omnino nova, ac prorsus inusitata in Ecclesia est. Atque idcirco voluimus, te, Venerabilis Frater, noscere hanc nostram fuisse sententiam, ut cum de te, tum ab aliis Venerabilibus Fratribus sacrorum in Germania anslistibus probe judicari posset de scopo per conventus programma enuntiato, si nempe talis esset, ut veram Ecclesiæ utilitatem afferret, eodem autem tempore certi eramus, te, VenerabilisFrater, pro pastorali tua sollicitudine ac zelo omnia consilia et studia esse adhibiturum, ne in eodem conventu tum catholicæ fidei ac doctrinæ integritas, tum obedientia quam omnes cujusque classis et conditionis catholici homines Ecclesiæ auctoritati ac magisterio præstare omnino debent, vel minimum detrimentum caperent.

Ac dissimulare non possumus, non levibus nos angustiis affectos fuisse, quando iidem verebamur, ne hujusmodi conventu sine ecclesiastica auctoritate congregato exemplum præberetur sensim usurpandi aliquid ex jure Ecclesiastici regiminis et authentici magisterii, quod divina institutione proprium est Romano pontifici, et episcopis in unione et consensione cum S. Petri successore, atque ita, ecclesiastico ordine perturbato, aliquando unitas et obedientia fidei apud aliquos labefactaretur. Atque etiam timebamus, ne in ipso conventu quædam enuntiarentur ac tenerentur opiniones et placita, quæ in vulgus præsertim emissa et catholicæ doctrinæ puritatem, et debitam subjectionem in periculum ac *disciimen* vocarent. Summo enim animi nostri dolore recordabamur, Venerabilis Frater, hanc apostolicam sedem prograviissimi sui muneris officio debuisse ultimis hisce temporibus censura notare, ac prohibere nonnullorum Germaniæ scriptorum opera, qui cum nescirent decedere ab aliquo principio, seu methodo falsas scientiae, aut hodiernæ fallacis philosophiæ præter voluntatem, uti confidimus, inducti fuere ad proferendas ac docendas doctrinas dissentientes a vero nonnullorum sanctissimæ fidei nostræ dogmatum sensu et interpretatione, quique errores ab Ecclesia jam damnatos e tenebris excitarunt et propriam divinæ revelationis et fidei indolem et naturam in alienum omnino sensum explicaverunt. Noscebamus etiam Venera-

bilis Frater, nonnullos ex catholicis, qui severioribus disciplinis excolendis operam navant, humani ingenii viribus nimium fidentes, eiTonnn periculis haud fuisse absterritos, ne in asserenda fallacietminiine sincera scientiæ libertate abriperentur ultra limites, quos praetergredi non *sinit*obedientia debita erga magisterium Ecclesiæ ad totius revelatae veritatis integritatem servandam divinitus institutum. Ex quo evenit, ut hujusmodi catholici misere decepti *et iis sæpe consentiant, qui* contra hujus apostolicæ Sedis ac nostrarum congregationum decreta declamant, ac blaterant ea liberum scientiæ progressum impedire, ct periculo sc exponunt sacra illa frangendi obedientiæ vincula, quibus ex Dei voluntate eidem apostolicæ huic obstringuntur Sedi, quæ a Deo ipso veritatis magistra et vindex fuit constituta. Neque ignorabamus, in Germania etiam falsam invaluisse opinionem adversus veterem scholam, et adversus doctrinam summorum illorum doctorum, quos propter admirabilem eorum sapientiam et vitæ sanctitatem universalis veneratur Ecclesia. Qua falsa opinione ipsius Ecclesiæ auctoritas in discrimen vocatur, quandoquidem ipsa Ecclesia non solum per tot continentia sæcula permisit, ut ex eorumdem doctorum methodo, et ex principiis communi omnium catholicarum scholarum consensu sancitis theologica excoleretur scientia, verum etiam sæpissime summis laudibus theologicam eoruin doctrinam extulit, illamque veluli fortissimum fidei propugnaculum et formidanda contra suos inimicos arma vehementer commendavit.

Hæc sane omnia pro gravissimi supremi nostri Apostolici ministerii munere, ac pro singulari illo amore quo omnes Germani aï catholicos, carissima Dominici gregis pariem, prosequimur, nostrum sollicitabant et angebant animum tot aliis pressum angustiis, ubi, accepto memorati conventus nuntio, res supra expositas tibi significandas curavimus. Postquam vero perbrevissimum nuntium ad nos relatum fuit, te, Venerabilis Frater, hujusce conventus auctorum precibus annuentem tribuisse veniam celebrandi eumdem conventum, ac sacrum solemni ritu peregisse, ct consultationes in eodem conventu juxta catholicæ Ecclesiæ doctrinam habitas fuisse, ct postquam ipsius conventus viri per eumdem nuntium Apostolicam nostram imploraverunt benedictionem, nulla *inferpositа mora, piis illorum votis* obsecundavimus. Summa vero anxietate tuas expectabamus *litteras, ut a te, Venerabilis Frater, accuratissime noscere possemus ea omnia quæ ad eumdem conventum quovis modo* possent pertinere. Nunc autem cum a *(e acceperimus quæ scire vel maxime cupiebamus, ea spe nitimur fore* ut hujusmodi negotium quemadmodum asseris, Deo auxiliante in majorem catholicae in Germania *Ecclesiæ* utilitatem cedat. Equidem cum omnes ejusdem conventus viri, voluti scribis, asseruerint, scientiarum progressum et felicem exitum in devitandis ac refutandis miserrimae nostræ ætatis erroribus omnino pendere ab intima erga veritates revelatas adhæsione quas catholica docet Ecclesia, ipsi noverunt, ac professi sunt illam veritatem, quam veri catholici scientiis excolendis et evolvendis dediti semper tenuere ac tradiderunt. Atque hac veritate innixi potuerunt ipsi sapientes ac veri catholici viris scientias easdem tuto excolere, explanare, easque utiles certasque reddere.Quod quidem obtineri non potest, si humanæ rationis lumen finibus circumscriptum, eas quoque veritates investigandi quas propriis viribus et facultatibus assequi potest non veneretur maxime, ut par est, infallibile et increatum divini intellectus lumen, quod in Christiana revelatione undique mirifice elucet. Quamvis enim naturales illæ disciplina; suis propris ratione cognitis principiis nitantur, catholici tamen earum cultores divinam revelationis veluli rectricem stellam præ oculis habeant oportet, quaprælucente sibi a syrtibus et erroribus caveant, ubi in suis investigationibus et commentationibus animadvertant, posse se illis adduci, ut sæpissime accidit, ad ea proferenda, quæ pius minusve adversentur infallibili rerum veritati quæ a Deo revelata fuere.

Hinc dubitare nolumus , (juin ipsius conventus viri commemoratam veritatem noscentes ac profitantes, uno eoduinque tempore plane rejicere ac reprobare voluerint recentem illam ac praeposteram philosophandi rationem , quæ etiamsi divinam revelationem veluli historicum factum admittat, tamen ineffabiles veritates ab ipsa revelatione propositas humante rationis investigationibus supponit, perindo ac si illæ veritates rationi subject® essent, vel ratio suis viribus et principiis posset consequi iulelligentiam et scientiam omnium supernarum sanctissim® fidei nostræ veritatum et mysteriorum , quæ

ita supra humanam rationem sunt, ut hæc nunquam effici possit idonea ad illa suis viribus et ex naturalibus suis principiis intelligenda, aut demonstranda.

Ejusdem vero conventus viros debitis prosequimur laudibus, propterea quod rejicientes, uti existimamus, falsam inter philosophum et philosophiam distinctionem, de qua in aliis Nostris Litteris ad te scriptis loquuti sumus, noverunt et asseruerunt omnes catholicos in doctis suis commentationibus debere ex conscientia dogmaticis infallibilis catholicæ Ecclesiæ obedire decretis. Dum vero debitas illis deferimus laudes, quod professi sint veritatem quæ ex catholicæ fidei obligatione necessario oritur, persuadere Nobis volumus, noluisse obligationem, qua catholici magistri ac scriptores omnino adstringuntur, coartare in iis tantum quæ ab infallibili Ecclesiæ judicio veluti fidei dogmata ab omnibus credenda proponuntur. Atque etiam Nobis persuademus, ipsos noluisse declarare, perfectam illam erga revelatas veritates adhaesionem, quam agnoverunt necessariam omnino esse ad verum scientiarum progressum assequendum, et ad errores confutandos, obtineri posse, si dumtaxat dogmatibus ab Ecclesia expresse definitis fides et obsequium adhibeatur. Namque etiamsi ageretur de illa subjectione quæ fidei divinae actu est praestanda, limitanda tamen non est ad ea quæ expressis cecumenicorum conciliorum aut Romanorum Pontificum hujusque Apostolicæ Sedis decretis definita sunt, sed ad ea quoque extendenda quæ ordinario totius Ecclesiæ per orbem dispersae magisterio tanquam divinitus revelata traduntur, ideoque universali et constanti consensu a catholicis theologis ad fidem pertinere relinentur. Sed cum agatur de illa subjectione qua ex conscientia ii omnes catholici obstringuntur qui in contemplatrices scientias incumbunt, ut novas suis scriptis Ecclesiæ afferant utilitates, idcirco ejusdem conventus viri recognoscere debent, sapientibus catholicis haud satis esse ut præfata Ecclesiæ dogmata recipiant ac venerentur, verum etiam opus esse ut se subjiciant tum decisionibus, quæ ad doctrinam pertinentes a Pontificiis Congregationibus proferuntur, tum iis doctrinæ capitibus, quæ communi et constanti catholicorum consensu retinentur ut theologicæ veritates et conclusiones ita certe, ut opiniones eisdem doctrinæ capitibus adversæ, quamquam hæreficæ dici nequeant, tamen aliam theologicam merentur censuram. Itaque haud existimamus viros, qui commemorato Monacensi interfuero conventui, ullo modo potuisse aut voluisse obstare doctrinæ nuper exposita» quæ ex vera; theologiæ principiis in Ecclesia retinetur, quinimmo ea fiducia sustentamur fore ut ipsi in severioribus excolendis disciplinis velint ad enuntiatæ doctrinæ normam, se diligenter conformare. Quæ Nostra fiducia præsertim nititur iis litteris, quas per te, Venerabilis Frater, Nobis miserunt. Si quidem eisdem litteris, cum summa animi Nostri consolatione ipsi profitentur, sibi in cogendo conventu mentem nunquam fuisse vel minimam sibi arrogare auctoritatem, quæ ad Ecclesiam omnino pertinet, ac simul testantur noluisse eumdem dimittere conventum, quin primum declararent summam observantiam, obedientiam, ac filialem pietatem, qua Nos et hanc Petri cathedram catholicæ unitatis centrum prosequuntur. Cum igiturhisce sensibus supremam Nostram et Apostolicæ hujus Sedis potestatem auctoritatemque ipsi recognoscant, acsimul intelligant, gravissimum officium Nobis ab ipso Christo Domino commissum regendi ac moderandi universam suam Ecclesiam, ac pascendi omnem suum gregem salutaris doctrinæ pascuis, et continenter advigilandi, ne sanctissima fides ejusque doctrina ullum unquam detrimentum patiatur, dubitare non possumus, quin ipsi severioribus disciplinis excolendis tradendis, sanæque doctrinæ tuendæ operam navantes, uno eodemque tempore agnoscant, se debere et religiose exsequi regulas ab Ecclesia semper servatas, et obedire omnibus decretis quæ circa doctrinam a Suprema Nostra Pontificia auctoritate eduntur.

Hæc autem omnia tibi communicamus, ac summopere optamus et ea iis omnibus significes viris, qui in memorato conventu fuere dum, si opportunum esse censuerimus, haud omittemus alia tibi, et Venerabilibus Fratribus Germaniæ sacrorum Antistibus hac super re signifare, postquam tuam et eorumdera Antistitum sententiam intellexerimus de hujusmodi conventuum opportunitate. Deum pastoralem tuam sollicitudinem ac vigilantiam iterum vehementer excitamus, ut una cum aliis Venerabilbus Fratribus sacrorum in Germania Antistibus, curas omnes cogitationesque in tuendam et propagandam su-

nam doctrinam assiduo conferas. Neque omittas omnibus inculcaro, ut profanas omnes novitates diligenter devitent, neque ab illis se decipi unquam patiantur , qui falsam scientiæ libertatem, ejusqno non solum verum profectum, sed etiam errores tamquam progressus impudenter jactant. Atque pari studio e.t contentione no desinas omnes hortari, ut maxima cura ct industria in veram christianam ct catholicam sapientiam incumbant, atque, uti par est, in summo pretio habeant veros solidosque scientific progressus, qui sanctissima ac divina fide duce magistra in catholicis scholis habiti fuerunt, utque theologicas præserlim disciplinas excolant secundum principia et constantes doctrinas, quibus unanimiter innixi sapientissimi doctores immortalem sibi nominis laudem et maximam Ecclesiæ scientiæ utilitatem ac splendorem pepererunt. Hoc sane modo catholici viri in scientiis excolendis poterunt, Deo auxiliante, magis in dies quantum homini (as est, noscere, evolvere, et explanare veritatum thesaurum, quas in naturæ et gratiæ operibus Deus posuit, ut homo, postquam illas rationis ct fidei lumine noverit, suamque vitam ad eas sedulo conformaverit, possit in æternæ gloriæ claritate summam veritatem, Deum scilicet, sine ullo velamine intueri, coque felicissime in Klernum perfrui et gaudere.

Hanc autem occasionem libentissimo animo amplectimur, ut denuo teslemur et confirmemus prœcipuam Nostram in te caritatem. Cujus quoque pignus esse volumus Apostolicam benedictionem,quam effuso cordis affectu tibi ipsi, Venerabilis Frater, et gregi tuæ curæ commisso peramanter impertimus.

Datum Romœ apud Sanctum Petrum, dic 21. decembris anno 18G3. Pontificatus Nostri anno decimo octavo.

Pius P. P. IX.

CONDEMNATIO ERRORUM

A. GÜNTHERH

Dilecto Filio Nostro Joanni Tituli S. Laurentii in Vicinali Presbytero S. /I. E. Cardinali Dc Geissel Archiepiscopo Coloniensi.

PIUS PP. IX.

Dilecto Filii Noster, Salutem et Apostolicam benedictionem.

Eximiam Tuam Nobisque plane cognitam pastoralem in catholica doctrina tuenda curam ot sollicitudinem non mediocri certe animi Nostri jucunditate undique elucere perspeximus in Litteris, quas, dilecte Filii Noster, dic 1G. proximi mensis aprilis ad Nos dedisti super decreto Pontificia Nostra Auctoritate sancito, atque, a Nostra Indicis Congregatione, dic mensis ja nuarii hujus anni edito, quo opera dilecti Filii presbyteri Antonii Giintlier proscripta fucrunt. Nos quidem pro Apostolici Nostri ministerii officio nullis unquam parcentes curis, nullisque [laboribus, ut fidei depositum Nobis divinitus concreditum integrum, inviolatumque custodiatur, ubi primum a pluribus Venerabilibus Fratribus spectatissimis Germanico Sacrorum Antiatibus accepimus, non pauca Güntheri libris contineri, quæ ipsi in sinceræ fidei, et catholicæ veritatis perniciem cedcrc arbitrabantur, nulla interposita mora eidem Congregationi commisimus, ut ex more opora ejusdem Güntheri accurate diligenterquc excuteret, perpenderet, examinaret, ac deinde omnia ad Nos referret. Cum igitur ipsa Congregatio, Nostris mandatis obsequuta, suoque munere functa omnem in hoc gravissimo sune, maximique momenti negotio curam et operam scite riteque collocaverit, nullumque prætermiscrit studium in Güntheriana doctrina accuratissimo examine noscenda , ac ponderanda, animadvertit plura in Güntheri libris reporiri omnino improbanda ac damnanda, ulpotc quæ catholicæ Ecclesiæ doctrinœ maxime adversarentur. Hinc rebus omnibus a Nobis etiam perpensis , eadem Congregatio decretum illud suprema Nostra Auctoritate

probatum, ïibique notissimnm edidit, quo Güntheriana opera prohibentur, et interdicuntur, quod quidem decretum Nostra auctoritate sancitum Nostroque jussu vulgatum sufficere plane debebat, ut quæstio omnis penitus dirempta censeretur, et omnes, qui catholico gloriantur nomine,claro aperteque intelligerent sibi esse omnino obtemperandum, et sinceram haberi non posse doctrinam Güntherianis libris contentam, ac nemini deinceps fas esse, doctrinam iis libris traditam tueri, ac propugnare, et illos libros sine debita facultate legere, ac retinere. A quo quidem obedientiæ, debitique obsequii officio nemo immunis propterea videri, censerique poterat, quod in eodem decreto vel nullæ nominatim proposilionesnotarentur,vel nulla certa, in stataque adhiberetur censura. Ipsum enim per se valebat decretum, nequi sibi integrum putarent ab iis, quæ Nos comprobavimus, utcumque discedere, Sed vehementer errant, qui generalis ejusmodi prohibitionis causam inde profectam esse arbitrantur, quod ipsa Congregatio nullas singillatim Giintherianorum operum sententias, nullasque præcise opiniones censura dignas deprehenderit. Etenim non sine dolore apprime noscimus in iisdem operibus erroneum, ac perniciosissimnm, et ab hac Apostolica Sede sæpe damnatum rationalism! systema ampliter dominari ; itemque novimus, in iisdem libris ea inter alia non pauca legi, quæ a catholica fide, sinceraque explicatione do unitate divinæ substantiæin Tribus distinctis, sempiternisque Personis non minimum aberrant. In compertis pariter habemus, neque meliora, neque accuratiora esse, quæ traduntur de Sacramento Verbi incarnati, deque unitate divinæVerbi personæ in duabus naturis divina et humana. Noscimus, iisdem libris doceri et statui, quæ catholicæ doctrinæ de suprema Dei libertate a quavis necessitate soluta in rebus procreandis plane adversantur. Atque illud etiam vel maxime improbandum ac damnandum, quod Güntherianis libris humanæ rationi ct philosophise, quæ in religionis rebus non dominari, sed ancillari omnino debet, magisterii jus temere attribuatur, ac propterea omnia perturbentur, quæ firmissima manere debent tum do perenni fidei immutabilitate , quæ una semper, atque eadem est, dum philosophia, humanæque disciplinæ , neque semper sibi constant, neque sunt a multiplici errorum varietate immunes.

Accedit, nec ea Sanctos Patres reverentia haberi, quam Conciliorum canones præscribunt, quamque splendidissima Ecclesiæ lumina omnino promerentur, nec ab iis in catholicas scholas dicteriis abstineri, quarecolendæ memoriæPius VI. decessor Noster solemniter damnavit. Neque silentio præteribimus, in Güntherianis libris vel maxime violari sanam loquendi formam, ac si liceret verborum Apostoli Pauli oblivisci (2 Tim. 13), aut horum, quæ gravissime monuit Augustinus : « Nobis ad certam regulam loqui fas est, ne verborum licentia etiam de rebus, quæ his significantur, impiam gignat opinionem » (decivit.Dei. lib. X. cap. ΧΧιπ). Ex quibus omnibus profecto vides, dilecte Fili Noster, qua cura et studio cum tibi, tum Venerabilibus Fratribus Episcopis Tuis suffraganeis sit invigilandum, ut ab istis diœcesibus Güntheriana opera amoveantur, et qua singulari sollicitudine excubandum, ne doctrina eisdem operibus contenta, et jam proscripta ullo unquam modo sive in philosophicis , sive in theologicis disciplinis a quovis in posterum tradatur, aut comprobetur. Jam vero dum Güntheri operatlamnanda esse censuimus, ac censemus, haud possumus, quin Tibi significemus, ipsum dilectum Filium presbyterum Antonium Gunther non mediocri Nos affecisse consolatione, quandoquidem obsequentissimis suis Litteris, die 10. mensis Februarii ad Nos scriptis cum summa sui nominis laude amplissimis verbis semel iterumque professus est, nihil sibi potius, quam supremæ Nostræ et hujus apostolicæ Sedis auctoritati semper obtemperare, et idcirco se humillime subjicere commemorato decreto de suis operibus promulgato, hoc autem egregium sane Güntheri exemplum pari animi Nostri gaudio imitati sunt plures dilecti Filii doctores Theologi», Philosophiæ, Historice ecclesiastic», et canonici Juris in variis Germani» Lyceis, ac primarii Güntherianæ doctrinæ asseclæ, qui suis ad Nos datis Litteris contestati sunt, se commemorato decreto humillime subjicere, nihilque sibi magis cordi esse, quam Pontifici» Nostræ, et hujus Sanctæ Sedis auctoritati ex animo obedire. Dum vero hac re summopere lætamur, in eam porro spem erigimur fore, ut alii omnes Güntherianæ doctrinæ sectatores Christianam tum ipsius auctoris, tum horum animi docilitatem, et obedientiam, debitamque magisterio Nostro subjectionem Deo bene juvante æmulari ve-

lint, atque ipsa ipsius auctoris coronam augeant, et nostram expleant, cumulentque lætitiam. Habes, dilecte Fili Noster, quæ libi de hoc argumento rescribenda esse existimavimus, atque hac etiam occasione libentissime utimur, ut iterum ostendamus et confirmemus præcipuam, qua te in Domino complectimur, benevolentiam. Cujus quoque certissimum pignus esse volumus Apostolicam Benedictionem, quam toto cordis affectu tibi ipsi dilecte Fili Noster, et gregi tuæ vigilantia* commisso peramanter impertimur.

Datum Bononi® die 15 Junii, anno 1857. Pontificatus Nostri anno undecimo.

Pius P. P. IX.

Venerabili Fratri Henrico Episcopo Wratislaviensi,

PIUS PP. IX.

Venerabilis Frater, salutem et apostolicam benedictionem.

Dolore haud medicri litteris, quas nuper ad nos dedisti, percepimus dissidia catholicorum per Antonii Giintheri philosophiam enata, posteaquam Sedes Apostolica de hujus scriptoris operibus et doctrina judicasset, nondum esse penitus extincta, propterea quod cum alibi, tunc in ista Wratislaviensi Academia, etiam inter sacræ doctrinæ magistros reperiantur, qiii nonnulla saltem Güntherianæ dogmata retinere atque defendere multis videantur. Quorum unus, dilectus scilicet Filius Joannes B. Baltzer, XVratislaviensis ecclesiæ canonicus, cum libellum, in quo de hominis natura disseretur, tibi, Venerabilis Frater, tradidisset, precibus ejus obsecundans libellum eumdem ad nos transmisisti, rogans, ut Nostro judicio, quid de doctrina in eo contenta sentiendum sit definiretur. Ac Nos quidem tuum, Venerabilis Frater, studium catholicæ doctrinæ tuendæ magnopere laudantes , atque pro muneris Nostri officio nihil magis curæ habentes quam fidei depositum ubique terrarum intactum custodire interque Christi fideles servare unitatem Spiritus in vinculo pacis, Baltzeri scriptum nonnullis hujusalm® Urbis Theologis discutiendum tradidimus. Quorum fida relatione compertum Nobis est, in eo doctrinam eamdem, quæ in Giintheri libris traditur et ante horum proscriptionem, Baitzero quoque propugnabatur, retineri; nihilque aliud agi, nisi ut hæc doctrina demonstretur et verbo Dei scripto ac tradito I conformis, nec ulla ratione contraria esse iis, quæ SS. Concilia nominatim Concilium œcumenicum VIIl. et Viennense sub Clemente V statuerunt, aut ipsi Noslitleris ad dilectum Filium Nostrum Cardinalem Presbyterum de Gcissel Archiepiscopum Coloniensem die 15 Junii 1857. datis judicavimus, dicentes hominem corpore et anima ita absolvi, ut anima, eaque rationalis, sit vera, perse atque immediata corporis forma. At vero Nos non modo his verbis catholicam de homine doctrinam declaravimus, sed etiam hanc ipsam catholicam doctrina Giintheri lædi pronuntiavimus. Ad quod si Baltzer animum advertisset , intellexisset sane, doctrinam de homine, quam in suo scripto profitetur, tanquam ecclesiasticis dogmatibus consentaneam defendere, idem esse atque Nosmet incusare, quod in Guntheriana doctrina judicanda erraverimus. Notatum præterea est, Baltzerum in illo suo libello, cum omnem controversiam ad hoc revocasset sitne corpori vitæ principium proprium ab anima rationali ipsa discretum, eo temeritatis progressum esse, ut oppositam sententiam et appellaret hæreticam et pro tali habendam esse multis verbis argueret. Quod quidem non possumus non vehementer improbare, considerantes, hanc sententiam, quæ unum in homine ponit vitæ principium, animam scilicet rationalem, a qua corpus quoque et motum et vitam omnem et sensum accipiat, in Dei Ecclesia esse communissimam, atque doctoribusplerisque, et probatissimis quidem maxime, cum Ecclesiæ dogmate ita videri conjunctam, ut hujus sit legitima, solaque vera interpretatio, nec proinde sine errore in fide possit negari.

Quæ cum libi, Venerabilis Frater, ex certa scientia et motu proprio, rescribimus, ardentes cupimus, imo fidenter speramus fore, ut dilectus Filius Joannes Baltzer et

cæleri, qui huic aliisque Giintheri opinionibus a Nobis reprobatis quocumque modo adhæserint, jam se erga hanc Ecclesiam quam Christus Dominus reliquarum omnium Matrem et Magistram esse voluit, dociles et morigeros exhibeant, quemadmodum et Baltzer ipse et alii dudum laudabiliter sunt polliciti. Te vero Venerabilis Frater, hortamur, ut Apostoli exemplo in captivitatem redigens omnem intellectum in obsequium Christi hanc plenam submissionem ab iis præsertim, qui alios docent, auctoritate tua postules, licentiam autem eorum, qui forte audire detractent, potestate quam dedit tibi Deus, coerceas.

Superest, ut tibi, Venerabilis Frater, ac gregi universo tuis curis, commisso apostolicam Benedictionem toto cordis affectu impertiamur.

Datum Romæ apud S. Petrum die 30 Aprilis anno 1860. Pontificatus Nostri anno decimo quarto.

Pius PP. IX.

FINIS TOMI OCTAVI

INDEX

LIBRORUM ET DUBIORUM QUÆ IN TOMO OCTAVO CONTINENTUR

LIBER I.

De quæsitis variis circa Sacramenti

Dubium 1 De Baptismo in Capillis, an sit validas, et an repetendus. pag. 3

2 An baptizandus sit iterum sub conditione, qui a Ministro Calvinista baptizatus fuit. 5

3 Utrum hæc sit valida forma Baptismi : *Ego te Chrislizo, vel te Christianum facio, in nomine Patris, et Fili, et Spiritus Sancti.* 8

4 An invito patre Judæo, possit ejus filius volens baptizari, quando dubitatur de usu rationis. 11

5 Utrum pater possit esse patrinus in Baptismo sui filii illegitimi. 12

fi An liceat committere Sacerdoti simplici facultatem conferendi Sacramenta Confirmationis in aliquibus locis. 14

7 Utrum ille Abbas, cui conceduntur functiones Episcopales, possit conferre Sacramentum Confirmationis, si expresses non prohibetur. 16

8 Utrurn Chrisma confectum ex aliis ingredientibns ultra oleuin, et balsamum, possit adhiberi in Sacramento Confirmationis. ibid.

9 Utrum aliquid tabaci in fronte sumptum ore ut dentibus solum conteratur, solvat jejunium naturale ad Communionem necessarium. 18

10 An Sacerdos secundo celebraturus possit in prima Missa dare ablutionem in calice laico Communionem accipienti. 19

11 An liceat deferre Eucharistiam infirmo adorandam. qui eam sumere non potest. 23

12 An Parochus bis celebrans diebus festis in duabus Parochiis, quas habet, possit permitti in eisdem bis etiam celebrare diebus profestis. 24

13 An qui potest approbare Oratorium ad celebrandum. possit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in aula, ubi construitur Praesepe Dominicam. 25

14 An facultas, de qna dubio praecedenti, delegari possit a Provinciali, cujus nomine alius deputet, et approbet Oratorium. ibid.

15 Utrum qui in Paschate recipit Sacramenta in Ecclesia Cathedrali. satisfaceret Ecclesiæ praecepto. 26

DE SACRAMENTO PŒNITBNTL©.

16 Utrum, si aliquis nunc a S. Petro absolveretur, deberet adhac iterum peccata illa confiteri Sacerdoti mortali. 20

17 Cur Episcopus extra suam diœcesim non possit approbare Confessarios pro suis subditis extra Diœcesim existentibus. 30

18 An Episcopus possit suspendere totum Conventum Regularium a confessionibus audiendis. 31

19 An facultas absolvendi concessa Praelato Regulari transeat ad ejus succesorem. ibid.

20 Quid dicendum de facultate ad absolvendum nondum mandata ex< cutioni. quando potestas cessat in concedente. 32

21 Utrum reservatio casuum facta ab Episcopo.

et promnlgnfa a Capitnlo Sede vacante obliget, 33
22 An habens facultatem ab Episcopo ab omnibus casibus ei reservatis possit absolvero a casu reservato post concessam licentiam. 35
23 Utrum cessante approbatione, cesset etiam *facultas* ad casus reservatos, ita ut per subsequentem approbationem non reviviscat. 36
24 De eo, qui post concessionem illiinitatam ad casus reservatos obtinuit aliam magis limitatam. 38
25 An possit Confessarius absolvere, adveniente reservatione post inceptam confessionem. 39
26 An teneatur Confessarios semper absolvere pœnitentem, cujus confessionem audivit, et ad hoc amplecti opinionem probabilem beniguiorem. 40
27 An Confessarius ordinarius Regularium possit cos absolvere a reservatis Papæ. 41
28 Utrum negare possit Confessarius absolutionem Novitio nolenti egredi, et ad sæculura redire. 44
29 An possit pcenitens accipere Sacramentum Pœnitentiæ cum dolore de uno veniali, etiamsi non doleat de aliis venialibus specie diversis, etiam gravioribus. 46

DE SACRAMENTO ORDINIS.

30 An sit valide ordinatus, cui in Subdiaconatu non fuit datus calix vacuus, sed plenus vino, et aqua. 48
31 De Hermaphrodito, an si post ordinationem validam incipiat in eo prævalere sexus femineus, possit valide celebrare. 50
32 An Episcopus suffragenens possit cum licentia Episcopi nondum revocata, post ejus mortem exercere Pontificalia, et Ordines conferre Sede vacante. 53
33 Utrum Sacerdos, qui non tetigit calicem, et patenam, dum forma proferebatur, sed immediate post, debeat, vel possit iterum sub conditione ordinari. 55
34 Utrum Ordines minores conferri possint in quocumque festo duplici, etiamsi noc sit festivus ex præcepto 57

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

35 An validum sit matrimonium contractum coram Sacerdote ex licentia Parochi, mortuo tamen Parocho ante contractum matrimouii. ^8
36 Utrum possit Sacerdos regularis assistere matrimonio, ubi nec est, nec unquam fuit ullus Parochus. ^9
37 De matrimonio celebrato coram Parocho minus principali. 61
38 An possint Religiosi assistere valide matrimonio suorum familiarium. 63
39 An facultas dispensandi, excepto primo gradu, extendatur ad primum gradum affinitatis ex copula illicita. 65
40 An possit Pontifex dispensaro cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum sua nuru. 66
41 An Ordinarius possit credero viro neganti copulam cum consanguinea uxoris, quam vult ducere, cum eamdem copulam antea juramento confirmasse!. 75
42 An ad valorem matrimonii requiratur acceptatio consequens ex parte conjugis, qui prior consensum expresserat. 76
43 Utrum concedi possit dispensatio ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis, simul cum secundo consanguinitatis. 78
44 An non obstante promissione, possit non contrahi matrimonium promissum, cedente femina cum damno prolis. 80
45 An Episcopus possit sua lege irritare matrimonia contrahenda sine præmissis denuntiationibus. 81
46 Circa favorem matrimonii facti coram simplici Sacerdote ex delegatione Vicarii deputati ab Episcopo nondum confirmato. 82

LIBER II.

De *quatitis variis circa censuruas.*

Dub. 1 An incurrerit excommunicationem ob duellum, non qui procuravit explicite, sed confuse. 85
2 An Regulares post decreta Clementis VIII. et Pauli V. absolvere adhuc possint juxta privilegia, a peccatis circa duellum, excepta provocatione, et pugna. 86
3 An incurrerit censuras Parochus, qui retenta sibi pensione sine consensu Episcopi alium deputavit Vicarium suum irrevocabilem. 87
4 An femina procurans abortum in se, incurrat excommunicationem latam a Sixto V. 88
5 Utrum excommunicatus nominatim per edicta publica, nisi intra certum terminum satisfecerit, transacto termino sit vitandus. 90
6 Utrum appellatio a denuntiatione excommunicationis suspendat effectum. 93
7 Quid agendum cum Episcopo irregulari ob illegitimitatem mala tide occultatam in adeptione Episcopatus. 94
8 An in dispensatione irregularitatis ex homicidio necesse sit ad ejus valorem narrare dispensationem præcedentem ob alterum homicidium. 96
9 De irregularitate cujusdam Parochi Regula-

ria incitantis subditos ad occidendos aggressores. 97
10 Utrum suspensus occultus celebrare possit sine periculo irregularitatis ad alendum se, et matrem indigentem. 98
11 An irregularis occultus retinere possit beneficium habens solum annexam recitationem Officii. 100
12 De irregularitate ex infamia, occulta tamen, in loco distanti. 102

LIBER III.

De variis casibus ad Regulares spectantibus.

Dub. 1 Utrum tacens homicidium ad judicium deductum, licite, vel valide Professionem emiserit. 104
2 De Professione illius qui annum probationis interruperat. 106
3 An, et quomodo Regulares cujusdam Congregationis reclamare potuerint contra Prelatos, a quibus regebantur. 108
4 An Generalis Regularis possit præcepto obligare subditum ad acceptandum Episcopatum. 110
5 An Summus Pontifex possit cogere Religiosum suo præcepto ad acceptandum Episcopatum. 116
6 An Regulares virtute Bullæ Cruciatæ possint *saltem extra Confessionem absolvi a censuris Papæ reservatis. 122
7 An extrahentes puellam e Monasterio, ubi ad educationem commorabatur, incurrerint excommunicationem. 126
8 An Regulares licite promittant communitati sœculari, se nunquam empturos bona immobilia in co territorio. 128
9 Utrum bona, quæ Regulares possident supra summam statutam, possint alienari sine licentia Sacræ Congregationis. 129
10 An fructus a donatore destinati ad emptionem bonorum immobilium possint ex ejus consensu applicari ad solvenda debita ejusdem Conventus. 132
11 Incidens de obligatione Prælato imposita extinguendi censum, vel instituendi pecunias, intra certum terminum. 136
12 De promissione a Regularibus facta locandi fundum per plura triennia successive. 137
13 De alienatione facta contra formam facultatis concessæ a sacra Congregatione. 138
14 De Religioso non manifestante hæreditatem sibi delatam. 140
15 Utrum grangia Regularium gaudeant immunitate. 141
16 De prætensa invaliditate Professionis cujusdam Monialis ex causa metus, et postea ab eadem ratificatæ. 142
17 Quousque extendatur cdhcessio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem Officii mentalem. 153
18 Utrum ex causa correctionis, et punitionis posset Monialis extrahi ad alium Monasterium ejusdem Ordinis sine licentia specialis Sedis Apostolicæ. 154
19 An subditus possit, et debeat obedire Prælato, quande dubitat, an sit licitum id, quod præcipitur. 157
20 An liceat negotiato Religiosis ad recuperandum debitum, vel ad sustinendam litem pro censu extincto. 163
21 An qui Professionem fecit, non præmissis informationibus, quam exigit Sixtus V. possit post quinquennium reclamare. 164

LIBER IV.

Continens dubia aliqua pertinentia ad institutum Societatis Jesu.

Dub. 1 An qui post vota biennii e Societate dimittitur, et postea iterum recip'tur, indigeat novitiatu novo. 166
2 De Novitio, qui per errorem dimissus fuit, et post sex dies receptus est, an possit continuare biennium suæ probationis. 168
3 De eo, qui petiit dimitti e Societate, ut hæreditatem patrui ab intestato obtineret, an potuerit valide dimitti, et hæreditatem acquirere. 169
4 An Societas prætendere possit hæreditatem ab intestato nomine Professi, qui ante Professionem omnia sua jura cesserat collegio cuidam Societatis. 173
5 Cui acquiratur legatum relictum Professo Societatis, qui ante Professionem renuntiaverat omnia sua bona. 177
6 Quando aliquis e Societate ante Professionem relinquit legatum cuidam collegio, an Generalis possit post mortem testatoris illud acceptare. 179
7 Quid faciendum de eleemosyna annua relicta domui Professæ Societatis Jesu. 181
8 An potuerit testator obligare collegium Societatis ad dandos domui Professæ redditus annuos per 20. annos. 183
9 An collegium Societatis gravari possit a testatore ad dandos reditus annuos perpetuos domui Professæ ad fabricam Ecclesiæ a se fundatæ. 185
10 In quo respondetur ad quæsita nonnulla circa fructus horti suburbani.quem habebat Domus professa Societatis. 188
11 Utrum Domus professa Societatis domum sibi legatam possit vendere in solam vitam emptoris, ubi quid de venditione cum pacto retrovendendi.

IS De eupelleolile Congrega/ionis Parthenio», an *disfolnla Congregatione* pertinent ad *Collegium Societatis,* 197

13 An /han't valida Professio emissa ante tempos, quod Generalis prsesoripseraf. 199

14 An fnerif valida Professio facta in manibus Episcopi eæcularis ox commissione Provincialis. 202

15 An habitus Religiosus assumptus sit semper impedimentum essentiale ad ingressum in Societatem. 205

16 Do homicidio non probato, an sufficiat ad dimittendum nondum Professum in Societate. 207

17 De homicidio quodam casuali facto in defensionem, an fnerit impedimentum ad ingressum Societatis. 211

18 An Professio non lecta ex scripto, sed memoriter recitata, valida sit. 213

19 An concedi debeat secundum examen ei, qui in primo non fuit approbatus ad Professionem. 214

20 Quid dicendum de suffragio examinatoris dicentis illum vix, aut regre posse docere. 216

21 An sit valida Professio in Societate facta ante solitam ætatem, et an jura antiquitatis debeant a die Professionis computari, an vero a die fetatis complet». 217

22 Qu» verba sufficiant ad peccatum reservatum contra votum obedientia», et quid, quando non dicuntur ipsi Superiori immediate, sed per alium. 219

23 An possit Generalis Societatis dimittere aliquem sub conditione reincidendi in obligationem votorum, si ad talem locum redierit. 221

24 De formida Congregationis Provincialis non observata, an reddiderit invalidam electionem subsecutam. 222

25 Au incurrat poenas ambitus, qui ambit pro persona incerta. 224

26 Utrum professus legitimo carceratus sit ad Congregationem Provincialem vocandus, vel possit in ea eligi. 225

27 Utrum Provinciales Societatis in India debeant, aut possint veniro ad Congregationem Generalem. 227

28 An præpositus, vel Rector possit sibi eligere Confessarium, a quo absolvatur a reservatis. 229

29 Circa sensum regule prohibentis omnibus Societatis personis officia exécutons testamenti, et procuratoris. 232

30 An possit Generalis Societatis applicare Missas suorum subditorum loco illarum, quas Collegium aliquod ex testamento debebat. 234

31 Utram possit Generalis Societatis acceptare legatum rei immobilis alicui collegio relictum cum animo alienandi, 236

32 Quid faciendum ait de pecunia donata,et legata ad fundationem collegii, quando Episcopus non consentit fundationi. 238

33 An convictores Seminarii reputentur ut familiares Societatis in Ordine ad recipienda Sacramenta. 240

34 Quousque possint Magistri Societatis tradere in scholis materias juris Canonici. 243

35 Dc au(fragio dubio in Congregatione Provinciali. 244

36 An possit. Professus Societatis JESU sine præcepto Summi Pontificis assistere loco Ordinarii in Tribunali sancti Officii. 247

37 Quid judicandum sit de Professo Societatis fugitivo. 250

38 Continens quæsita aliqua circa judices conservatores Societatis. 251

39 An Provinciales Societatis, et Rectores Seminariorum possint benedicere sacra ornamenta. 256

40 An possit erigi Congregatio sodalium B. Virginis in loco, qui non sit sub dominio Societatis. 260

41 De Professo Societatis transeunto ad alium Ordinem, et inde postea ad Clericos regulares S. Joannis Jerosolymitani. 263

42 Utrum Generalis Societatis possit subdelegare Provinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos. 266

43 De Professione data ex errore commisso a Secretario, qui litteras Generalis scripsit. 267

44 Utrum testator excludens Professum ab Aliquo legato, censeatur excludere eum, qui emisit vota simplicia in Societate. 270

45 An sine facultate Sedis Apostolicæ possit Societas ei, quem dimittit, cedero bona immobilia, quæ antea ab ipso per renuntiationem acceperat. 272

46 An ille, qui jam est plene emendatus, possit in Societate denuntiari Prælato, ut Patri. 277

47 An consulens homicidium, ipso secuto sit inhabilis ad ingrediendam Societatem. 279

48 Utrum privilegia Societatis concessa pro iis, qui mittuntur ad Indiam, competant iis, qui vel in India nascuntur, vel ibi Societatem ingrediuntur. 281

49 An possint Professionem in Societate emissuri examinari ante finem studiorum. 282

50 Utrum legatus a latere possit uti privilegiis Societatis circa personas ejusdem Societatis, sicut possunt Prælaii Societatis. 284

LIBER V.

Confinem dubia circa *beneficiarios, ei persona» Ecclesiasticas.*

Dub. 1. De donatione facta ab Episcopo regulari aegrotante in favorem sui nepotis. 286

2 Du Weneduarnm Ecclesiarum Parnchialiom, an fieri potuerit ab Episcopo post decretum Concilii Tridentini seas. 24. cap. 13. 288
3 An aine læaione Ecclesiastic» immunitatis, potuerint Clerici cogi ad solvendum, quod in utilitatem etiam ipsorum expensum fuerat. 290
4 An possit quis habere animum resignandi bénefícium, dum adhuc procurat expeditionem Bull». 293
5 An debeat recitare divinum Officium, qui cum titulo colorato accepit possessionem beneficii, non tamen pacificam, sed litigiosam. 294
6 Utrum beneficiarius non habens Ordinem sacrum peccet gravitei non recitando Officium, cum animo tamen restituendi fructus. 298
7 Utrum Officia aliquorum Sanctorum, qu» in quadam civitate recitari solebant, ct diu omissa, ac interrupta fuerint, possint sine nova Sedis Apostolicæ licentia resumi, atque Iterum recitari. 300
8 Utrum qui per errorem recitavit hodie Officium crastinum, debeat cras recitare Officium hodiernum, vel iterum recitare crastinum. 303
9 De numero Missarum in beneficii erectione assignando. 308
10 De obligatione illius, qui apertis litteris alienis, novit vacationem præbendæ, quam impetrari curavit pro quodam suo amico. 311
11 De obligatione Prælati, aut beneficiarii Ecclesiastici ad dandam eleemosynam. 313
12 An Religiosus factus Episcopus maneat adhuc Religiosus, et cura voto paupertatis, et an acquirat dominium fructuum sui Episcopatus. 314
13 De Episcopo petente dispensationem a Summo Pontifice ut a sua Ecclesia per aliquot menses abesset. 326
14 An Episcopus non consecratus possit sine dispensatione ducere exercitum. 327
15 An possit Summus Pontifex creare Episcopum Titularem eum, qui non habeat doctrinam, qu® pro Episcopis petitur a Concilio Tridentino. 329
16 An, et quomodo posset Episcopus consentire, ut Abbatia quasdam separaretur ab ejus dignitate Episcopali. 332
17 In quo respondetur ad duo quæsita circa Officia propria Sanctorum Ecclesiæ Palentin». 334
18 An expediat, Episcopum taxare Missæ stipendium, ita ut majus accipi non possit, nec dari. 336
19 Utrum Archidiaconus dispensatus a Summo Pontifice in defectu ætatis possit habere votum in Capitulo. 338
20 An possit Episcopus prohibere, ne Regulares concionentur in suis Ecclesia diebus Quadragerim», qnibns eadem hora hahetnr cencio in Ecclesia Collegiate ejusdem loci. 340
21 An Episcopus possit procedere ad taxamcontributinnis pro Seminario faciendam cum tribus solis depotatis, renuente Clero quartum eligere. 342
22 An Clericus transiens ad armatam militiam perdat pensionem, quam ex dispensatione retinere poterat in statu matrimonii, et sine habitu clericali. 343
23 An tertius addendus Adjunctis capitularibus. quando ipsi non concordant cum Episcopo, debeat esse ex eodem Capitulo. 345
24 An Episcopus possit deputare Confessarinm extraordinarium in Parochiis unitis Abbati» regulari. 349
25 An potuerit Episcopus prohibere Regularibus, ne in Ecclesiis sæcularibus Missas celebrent. 7 350
26 An sufficiant conjecturae de mente testatoris. ut Capellanus teneatur celebrare per seipsum, quando testator id satis non expressit. 351

LIBER VI.

Continens dubia ad varias materias spectantia.

Dub. 1 An maneat reservatum Summo Pontifici votum castitatis, postquam dispensatio obtenta fuit ad effectum contrahendi matrimonium. 355
2 De legato relicto sub conditione prolis legitimæ, an sit solvendum, quando dubitaturde valore matrimonii. 359
3 Utrum Bulla Gregorii XIII. contra dantes. et accipientes pro rebus gratiae, vel justitiæ. locum habeat contra dantes, et accipientes in tribunalibus laicis status Ecclesiastici. *360*
4 In quo aliqua observantur circa Bullam proxime citatam Gregorii XIII. de datis, et promissis : ubi quando ignorantia ab ejuspœnis excuset. 362
5 Utrum privilegia concessa Indis prosint iis, qui nati sunt ex patre Hispano, et matre Inda, vel e contrario. 366
6 An possit Summus Pontifex de potestate absoluta delegare jurisdictionemspiritualem homini non baptizato. 369
7 An possit aliquis per contractum se alteri obligare ad eos actus, ad quos lege, vel præcepto humano obligari non posset. Ubi. an Prælatus ex voto obedientia» possit praecipere actus internos. 371
8 Utrum possit aliquis votum emittere non se obligando sub peccato, sed sub imperfeofectione. 375
9 Utrum qui pro debitore solvit, possit ab eo

exigere non solum Capitale, sed etiam *fructu*. 377
]0 An in legato supellectilis sacræ comprehendatur planeta, quæ nondum fuerat ad usum adhibita. 380
11 An nomine pecunia? numerat» veniat massa argenti rudia. 381
]2 Do censu solvendo secuta mutatione monet». et deficiente etiam exparte hypotheca. 382
13 De pmna a testalore imposita, an obliget hæredem hæredis, 385
J4 De venditione vini facti communis per admistionem. 380
15 De valore, vel invaliditate cujusdam census. 387
16 A quo sit resarciendum damnum illatum dominis prædiorum pro extruenda arce tempore belli. 390
17 An pauper possit petere eleemosynam supra id, quo actu indiget. 391
18 De cessione debiti acerbi, an censeatur facta pro tota summa, an pro minori. 393
19 De deflorante consanguineam per vim, et cum spe conjugii. 395
20 Quomodo Senatus, vel Capitulum generale obligetur propriis legibus, v. g. quando praecipit, ne congregetur nisi in tali loco, vel ne agatur ibi de tali materia. 397
21 Utrum jurisdictio spiritualis possit accipi ex consensu partium, sicut accipitur de facto ex consensu jurisdictio civilis. 400
22 An peregrinus incurrat excommunicationem latam ab Episcopo illius loci, v. g. ob furtum ibi ab ipso commissum. 401
23 An licitum sit in dote pactum, ut restitui debeant totidem nummi aurei, stante fere certitudine, quod valor auri crescere debeat. 402
24 et ult. An tuti sint in conscientia parentes, qui dant dotem filiabus infra portionem legitima débit», et cogunt eas renuntiare légitima. 404

CONSTITUTIONES P0NT1F1CIÆ

Constitutio Benedicti Papæ XIII. qua Litteræ Apostolicæ GregoriiPapæ XIV. circa Ecclesiasticam immunitatem Laicorum inquisitorum confirmantur, et ampliantur. 409
Constitutio Benedicti Papæ XIV. tontra Clericos sæcularibus negotiis se immiscentes. 413
Decretum jussu Benedicti Papæ XIV. dditum circa Celebrationem Missarum in Oratoriis privat» die 7. Januarii 1741. 416
Constitutio Benedicti Papa? XIV, circa jejunium. 417
Constitutio Benedicti Papro XIV. qua superior Constitutio circa jejunium declaratur. 418
Epistola Encyclica Benedicti Papæ XIV. qua duæ superiores constitutiones circa jejunium declarantur. 420
SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. confirmatio, et ampliatio Constitutionis Gregorii Papæ XIV. contra Sacerdotes eorum pœnitentes ad turpia sollicitantes. 421
Declaratio superioris constitutionis incipientis. *Sacramentum Pœnitentiæ* anno 1741. edita. 424
Constitutio Benedicti Papæ XIV. qua cessiones commodi exigendi fructus beneficiorum prohibentur. 426
Constitutio Benedicti Papæ XIV. qua præscribuntur servanda in judiciis super Matrimoniorum validitate, vel nullitate. 428
Constitutio Benedicti Papæ XIV. circa occultorum Matrimoniorum contractionem. 433
Constitutio Benedicti Papæ XIV. super clausura Monasteriorum Regularium quorumcumque. 436
Constitutio Benedicti Papæ XIV. super clausura Monialium. 439
Constitutio Benedicti Papæ XIV. de Doctrina Christiana, piæsertim pueris tradenda. 441
Constitutio Benedicti Papæ XIV. de Parochorum electione. 445
Constitutio Benedicti Papæ XIV. de Missa a Parochis applicando pro populo ; deque reverenti Divini Officii in Choris recitatione. 452
Littera encyclica Pii Papæ IX.circa applicationem Missæ diebus festivis suppressis. 459
Epistola Encyclica Benedicti Papæ XIV. qua nonnulla circa usuram declarantur. 462
Constitutio Benedicti Papæ XIV. de Episcoporum residentia. 465
Constitutio Benedicti Papæ XIV. contra quamdam pravam praxim in administratione Sacramenti Pœnitentiæ. 474
Constitutio Benedicti Papæ XIV. do Regularibus ab Episcopo Dioecesano ordinandis. 477
Constitutio Benedicti Papæ XIV. qua ampliatur Episcopis facultas impertiendi benedictionem fidelibus, in articulo mortis constitutis, etiam per ab ipsis subdelegatos. 483
Constitutio Benedicti Papæ XIV. qua certus ordo præscribitur pro causis super nullitate professionis Regularis discutiendis, et definiendis. 490
Constitutio Benedicti Papæ XIV. super designatione Confessariorum extraordinariorum pro Monialibus. 498
Bulla apostolica Leonis Papæ X. contra errores Martini Lutheri et Sequacium. 507
Bulla Gregorii XIII. Papæ contra propositiones Michaelis Baii. 514
Constitutio Innocentii Papæ X. de quinque pro-

positionibus ex .lansenii libro excerptis. 519
Decretum Alexandri divina providentia Papæ VII. adversus propositiones 28. scandalosas et perniciosas in praxi, 520
Decretum Innocenti! divina providentia Papæ X. contra propositiones 05. scandalosas et in praxi perniciosas. 522
Constitutio Innocentii Papæ XI. Proscribentis 68. theses quæ prætextu orationis quietis a Michaele de Molinos docebantur. 526
Decretum Alexandri Papæ VIII. duas theses damnantis. 531
Decretum Alexandri Papæ VIII. contra propositiones 31. 532
Breve Innocentii Papæ XII. Proscribentis 23. theses quæ prætextu amoris erga Deum purissimi, in Galliis docebantur. 534
Decretum Clementia Papæ XI. Novum Testamentum cum reflexinnibne moralibus Quesnelii, damnantis. 536
Constitutio Pii Papæ VI. qua Pistoriensis synodi damnantur propositiones. 542
Encyclica Papæ Gregorii XVI. ad omnes episcopos. 563
Breve Gregorii Papæ XVI. damnantis et prohibentis opera Georgii Hermes. 569
Constitutio Pii Papæ IX. qua definitur B. Maria* immaculata conceptio. 570
Encyclica Papæ Pii IX. ad omnes episcopos et Syllabus. 578
Damnatio errorum Jocobi Frohschammer. 588
Pii Papæ IX. De conventu quorumdam doctorum Germaniæ. 591
Condemnatio errorum A Giintheri. 594
Epistola Pii Papæ IX. ad Henricum episcopum Wratislaviensem. 596

INDEX GENERALIS

LOCORUM S. SCRIPTURÆ

QUÆ IN OCTO TOMIS

DISPUTATIONUM SCHOLASTICARUM ET MORALIUM

JOANNIS DE LUGO

CITANTUR ET ILLUSTRANTUR, ET EX QUIBUS CONCLUSIONES DEDUCUNTUR THEOLOGICÆ TUM AD FIDEM, TUM AD MORES SPECTANTES.

NUNC PRIMUM ADORNATUS ET EDITUS CURA AC STUDIO

J.-B. FOURNIALS

CANONICI HONORARII ALBIENSIS, PAROCHI S. SATURNINI.

Primus numerus Romanus major tomum indicat, secundus numerus Romanus minor disputationem, tertius arabicus paragraphum in margine notatum refert. Si prior numerus, aut etiam duo priores numeri brevitatis causa, in decursu ejusdem articuli omittantur, ad priores recurrendum est.

Nonnumquam textus ab Auctore citati, discrepant aliquantisper a nostra Vulgata ; hoc non obstante, eos, sicut in decursu operis jacent, reposuimus.

a

INDEX GENERALIS

EX VETERI TESTAMENTO

EX LIBRO GENESIS.

Cap. I. vers. 2G. Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram, et præsit piscibus maris, volatilibus cceli, et bestiis univers» terræ. V, in. de *Justitia et Jure,* 4.

— v. 29. Ecce dedi vobis herbam afferentem semen, et universa ligna. *Ibid.*

Cap. II, v. 7. Formavit igitur Deus hominem de limo terræ, et inspiravit in faciern ejus spiraculum vit», et factus est homo in animam viventem. II, xxiii ; *de Incarn.* 85.

*- v. 17. In quocumque die comederis ex eo, morieris. II, v ; 101.

— v. 20. Appellavitque Adam nominibus suis cuncta animantia, et universa volatilia cceli. IV, xix ; *de Euchar.* 15.

Cap. III. v. 9. Ubi es. IV, xn; de Pcenit. 9,

— v. 22. Ecce Adam, factus est sicut unus ex nobis IV, xi; do *Eucharis.* 118.

Cap. IV, v. 9. Ubi est frater tuus. IV, xn ; *de Pcenit.* 9. et IV, xv : 1, 3.

— v. 14. Omnis igitur qui invenerit me, occidet me. I, iv ; 26.

Cap. IX, v. 12. Hoc est signum fcederis quod do inter me et vos ; et ad omnem animam viventem qu» est vobiscum in generationem sempiternam : Arcum meum ponam in nubibus, et erit signum fcederis inter me et inter terram. Cumque obduxero nubibus cœlum, apparebit arcus meus in nubibus, et recordabor fcederis mei vobiscum, et cum omni anima vivente, qu» carnem vegetat; et non erunt ultra aqn» diluvii ad delendam universam carnem. Eritque arcus meus in nubibus, et videbo illum, et recordabor fcederis sempiterni, etc. III, v; *de Sacramentis ingenero,* 03.

Cap. XV, v. 0. Credidit Abraham Deo. I, i ; 56.

— Credit Abraham Deo et reputatum est illi ad justitiam, I, x ; 68.

Cap. XVII, v. 7. Statuam pactum menm inter me et semen tuum. Tu ergo custodias pactum meum et semen tuum post te. Hoc est pactum « meum quod observabitis inter me et vos : circumcidetur ex vobis omne masculinum. III. v; de Sacntm. 9.

— Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo, quia pactum meum irritum fecit. *Ibid.* — *Juxta sepluag.* Masculus cujus præputii caro octavo die circumcisa non fuerit. *Ibid.*

— v. 10. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem præputii vestri, ut sit signum fcederis inter me et vos. III. v ; *de Sacramentis in genere,* 14 et 63.

Cap. XVIII. 19. Scio quod præeepturua sit filiis tuis. I, i : 164.

— v. 20. Descendam et videbo, utrum clamorem qui venit ad me, opere compleverint. VII. xxxv»; 60.

Cap. XXL x. Ejice ancillam hanc et filium ejus, non enim erit h»rcs filius ancili» cum filio meo Isaac. VII, xxxv; 91.

Cap. XXII. v. 18. Quiaobedisti voci me», benedicentur in seiuine tuo omnes gentes. II, vm : *de Incar.* 33.

Cap. XXVII. v.21. Accede huc ut tangam te. fili mi. I. xn ; 133.

— v. 28. Det tibi Deus de rore cceli et de pinguedine terne IV, un; *de Pœnit.* 104.

— v. 32. Ego sum primogenitus tuusEsau. I. iv; 60.

Cap. XLVII. v. 22. Sacerdotibus statuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. III. iu ; *de Euchar.* 32.

Cap. XL1X. v. 10. Non auferetur sceptrum de Juda. et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, etc. I. v: 56.

— v. 20. Pinguia est panis ejus, et pnebebit deliciae regibus. IV, xn: *de Euchar.* 90.

Cap. L. v. 19. Num Dei possumus resistere voluntati. IV. xxv ; *de Euchar. num.* 20.

EX LIBRO EXODI.

Cap. III. v. 5. Terra enim in qua «fas locus sancfns est. III. xxxvi ; *de Incar.* 14.
Cap. IV. v. 22. Filins mens primogenitus Israel. 11, vn ; *de Incam.* 11.
Cap. XVI. v. 18. Qui plus collegorat, non habuit amplius, nec qui paraverat minus, reperit minus. III, vin. *de Euchar.* 3. 40.
— v. 20. Scatere cœpit vermibus, atque computruit. IV, xvii ; de *Euchar.* 33.
— v. 22. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, id est, duo gomor per singulos homines. III. ii ; *dc Euchar.* 32.
Cap. XX. v. 13. Non occides. VI, x; 1.1. et *ibid.* num. 59.
Cap. XXI. v. 18. Si rixati fuerint viri, et percusserit alter proximum suum, et ille mortuus non fuerit, sed jacuerit in lectulo, si surrexerit et ambulaverit foris super baculum suum, innocens erit qui percusserit, ita tamen ut operas ejus et impensas in medicos restituat. VI. xi ; 5.
— v. 22. Si rixati fuerint viri, et percusserit quis mulierem prægnantem, et abortivum quidem fecerit, sed ipsa vixerit, subjacebit damno, quantum maritus expetierit, et arbitri judicaverint VI, xi ; 11.
Cap. XXII. v. 3. Homicidium perpetravit, et ipse morietur. VI. x; 57.
— v. 18. Maleficos non patieris vivere. Qui coierit cum jumento, morte moriatur. Qui immolat Diis occidetur, *ibid.*
Cap. XXIII· v. 7. Insontem etjustum non occides quia aversor impium. VII, xxxvn : 44.
— v. 8. Quia munera etiam excæcant prudentes. et subvertunt verbajustorum. *Ibid.* 11.128.
Cap. XXVIII. 43. Legitimum sempiternum erit Aaron et semini ejus post eum. III. xxix; *de Ineam.* 33.
Cap. XXXI. v. 16. Pactum est sempiternum inter me et filios Irael, signumque perpetuum. III, xxix ; 33.

EX LIBRO LEV1TICI.

Cap. XIII. v. 13. Eo quod omnis lepra in candorem versa sit. III, vir.de Euchar. 13.
Cap. XVII. v. 10. Homo quilibet do domo Israel, et de advenis, qui peregrinantur inter vos, si comederit sanguinem, obiirmabo faciem meam coutra animam illius, et disperdam eam de populo suo. II, v ·, de Ineam. 101.
Cap. XIX. 15. Nonconsideres personam pauperis, uec honores vultum potentis, juste judica proximo tuo. VIH, xxxtv ·, 4.
Cup. XX. v. 11. Qui dormierit cum noverca sua, et revelaverit ignominiam patris aui, morte moriantur ambo. Si quis dormierit cum miro sua, uterque moriatur, quia scelus operati sunt. Qui supra uxorem filiam duxerit matrem ejus, scelus operatus est : vivus ardebit cum eis, nec permanebit tantum nefas in medio vestri. VIII, libro i ; *Dubio* 40. n. 4.
Cap. XXII. v. 3. Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra, ad ea quæ consecrata sunt, et quæ obtulerunt filii Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. II. v;rfe *Jncarn.* 101.
Cap. XXV. v. 29. Qui vendiderit domum intra orbis muros, habebit licentiam redimendi, donec unus impleatur annus: si non redemerit, et anni circulus fuerit evolutus, emptor possidebit eam, et posteri ejus in perpetuum, et redimi non poterit, etiam in jubikeo.
— v. 46. Hæreditario jure transmittetis ad posteros. VII, xxiv ; 163.

EX LIBRO NUMERORUM.

Cap. XIV. 22. Attamen omnes homines qui tentaverunt me, non videbunt terram pro qua juratus sum patribus eorum. IV, vm; *de Pœnil.* 45.
Cap. XXIII. v. 19. Non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis, ut mutetur. I, iv ; 16; et ibid. n. 17. 21. Dixit ergo et non faciet, locutus est et non implebit, *ibid.* n. 25.

EX DEUTERONOMIO.

Cap. IV. v. 29. Cum quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum ; si tamen ex toto corde tuo quæsieris eum. IV. v. *de Pœnil.* 11. Cum quæsieris Dominum Deum tuum, invenies eum, si tamen ex toto corde tuo quæsieris, et tota tribulatione animæ tuæ. *Ibid.* 83.
— v. 2. Custodite mandata Domini Dei vestri, quæ ego præcipio vobis. IV, xiv. de *Euchar.* 8.
Cap. V. v. 8. Non facies ubi sculptile. III. xxxvi; 3.
Cap. VI. v. 2. Ut timeas Dominum Deum tuum, et custodias omnia mandata ejus, quæ ego præcipio tibi. *Ibid.*
— v. 6. Eruntque verba hiec quæ ego præcipio tibi, hodie, in corde tuo. *Ibid.*
— Eruntque verba hæe in corde tuo, et docebis ea filiis tuis. 1, i; 164.
— v. 13. Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies 11 , iii; *de Ineam.* 118. et III. xxxv ·, 4.
Cap. XVI. 19. Non accipies personam, nec munera, quia munera excæcant oculos sapientuin. VU, xxxvn; 128.

Cep. XVII. 6. In ore duorum, vel trium testium peribit, qui interficietur VII, xxxvn; 45.

Cap- XVIII. 15. Prophetam suscitabit tibi Dominussicutme. III, xvi; *de Ineam.* 21.

Cap. XXI· 29 Lapidibus eum obruet populus civitatis ; ut auferatis malum de medio vestri, et universus Israel audiens pertimescat. Quando peccaverit homo quod morte plectendum est, adjudicatus morti , nppensus fuerit in patibulo. non permanebit cadaver ejus in patitibulo, sed eodem die sepelietur, quia maledictus a Deo est qui pendet in ligno. VI, x ; 57.

Cap. XXIII. v. 19 Non fœnerabis fratri tuo. VII, xxv; 9.

— Non fœnerabis fratri tuo, sed altero *Ibid.* n. 12.

— v. 24. Ingressus vineam proximni tui, comede uvas quantum tibi placuerit; foras autem ne afferas tecum. VI, xvi ; 33.

— v. 25. Si intraveris in segetem amici tui, franges spicas et manu conteres, falce autem non metes. *Ibid*

Cap. XXV. 2. Juxta mensuram delicti erit ei plagarum modus. V, xxiv; *de Pœnil.* 58.

— v. 13. Non habebis in sacculo diversa pondera, majus et minus, etc. abominatur enim Deus qui facit hoc. VI, xvi; 48.

Cap. XXXII. v. 4. Deus fidelis et absque ulla iniquitate justus et rectus. I, iv ; 25.

— v. 39. Ego occidam, et ego vivere faciam. VI.x;II.

Cap. XXXV. v. 19. Propinquus occisi homicidam interficiet, statim ut apprehenderit eum, interficiet. VI. x ; 98.

— v. 21. Cognatus occisi, statim ut invenerit, eum jugulabit. *Ibid.*

— v. 30. Quod si fortuito, et absque odio et inimicitiis quidquam horum fecerit, et hoc audiente populo fuerit comprobatum, atque inter percussorem et propinquum, sanguinis quaestio ventilata : liberabitur innocens de ultoris manu, et reducetur per sententiam, in urbem ad quam confugerat, manebitque ibi, donec sacerdos magnus qui adeo unctus est, moriatur. *Ibid.*

— v. 26. Si interfector extra fines urbium quæ exulibus deputatæ sunt, fuerit inventus et percussus ab eo qui ultor est sanguinis; absque noxa erit qui eum occiderit; debuerat enim profugus usque ad mortem pontificis in urbe residere. *Ibid.*

EX LIBRO JOSUE.

Cap. VII. v. 19. Da gloriam Domino, et confitere, et indica mihi, quid feceris, ne abscondas etc. IV, xv. *de Poenit.* 3. et *Ibid.* IV, xn; 9.

Cap. XI. v. 9. Domini enim sententia fuerat, ut indurarentur. IV, vm; 31.

EX LIBRO RUTH.

Cap ΠI. v. 7. Cumqne cotnedioMt Bóοτ et bibisset. et factus esset hilarior. IV. v» : 97.

EX LIBRO I. REGUM.

Cap. IL v. 5. Repleti prius, pro panibus «.> beaverunt. IV. xn ; 18.

Cap. IX. v. 16. Hac ipsa hora qu» nunc est. cras mittam virnm ad te de terra Benjamin, et unges eum ducem snper populum meum. I, i; 271.

— v. 17. Ecce vir quem dixeram tibi, iste dominabitur populo meo ; *ibid.*

Cap. XII. v. 3. Si de manu cujusquam munera accepi. VIII, xxxvn; 128.

Cap. XV. v. 3. Implevi Verbum Domini. Et quæ est hæc vox gregum quæ resonat in auribns meis, et armentorum quam ego audio. IV.v; *de Pœnil.* 89.

Cap. XXV. v. 36. Cor Nabal jucundum, erat enim ebrius nimis. IV, xn; Eucharis. 97.

EX LIBRO II. REGUM.

Cap. XU- v.9. Interfecisti Uriam gladio filiorum Ammon. VI, x ; 165.

— v. 13. Dominus quoque, transtulit peccatum tuum a te. IV, vm ; *de Pœnil.* 45.

EX LIBRO III. REGUM.

Cap. I. v. 13. Salomon filius tuus regnabit post te, et ipse sedebit in solio meo. I, xin : 93.

Cap. VIII. v. 18. Quod cogitatis in corde tuo ædificare domum nomini meo, bene fecisti hoc mente tractans. Verumtamen tu non aedificabis mihi domum, sed filius tuus. 1.i; 186.

— v. 28. Respice ad orationem servi tui et ad preces ejus. Audi hymnum et orationem quam servus tuus erat coram te hobie ; *ibid.*

Cap. XL v. 37. Te autem assumam, et regnabis super omnia quæ desiderat anima tua, erisque rex super Israel. Si igitur audieris omnia quas preecepero tibi, et ambulaveris in viis meis, et feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea et præcepta mea, sicut fecit David servus meus, ero tecum et ædifirabo tibi domum fidelem, quomodo ædificavi domum David, etc. V, in; *de Justitia.* 12.

Cap XII. 24. A me factum est verbum hoc. *ibid.*

Cap. XV ll. v. 18. Quid mihi et tibi, vir Dei, reversus et ad me ut rememorarentur iuiquitatea meæ. IV, x: *de Panit.* 3.

EX LIBRO QUARTO REGUM.

fap. V. v. 18. Hoc solum est de quo deproceris Dominum pro servo tuo : quando ingredietur dominus mons templum Remmon, ut adoret; et illo innitente super manum meam, si adoravero in templo Remmon, adorante co in eodem loco, ut ignoscat, mihi Dominus servo tuo pro hac re. Qui dixit ei : vade in pace. I. xiv : 118.

Cap. X. v. 18. Achab coluit Baal parum, ego autem colam eum amplius... Sanctificate diem solemnem Baal. 1, xiv ; 120.

— v. 30. Quia studiose egisti quod rectum erat, et placebat in oculis meis. *Ibid.*

Cap. XX. v. 3. Obsecro, Domine, memento, quæ-80, quomodo ambulaverim coram te in veritate, et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim. 1, i ; 186.

EX LIBRO T0B1Æ.

Cap. III, v. 21. Pro certo habeat omnis qui credit in te. I, vi; 27.

EX LIBRO JUDITH.

Cap. XVI. v. 21. Dabit enim ignem et vermes in carne eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum. I, xm; 53.

EX LIBRO ESTHER.

Cap. ÏX· v. 22. Luctus atque tristitia in hilaritatem gaudiumque conversa sunt. III, vu; *de Euchar.* 13.

— v. 17. Converte *lucium nostrum* in gaudium. *Ibid.*

EX LIBRO JOB.

Cap. IX. v. 4. Quis restitit ei, ot pacem habuit. IV, xxv ; *de Euchar.* num. 20.

Cap· XIV. v. 4. Nemo mundus a Sorde, ueque infans, cujus est unius diei vita super terram. I, xiu ; 55.

Cap. XIX. v. 25. Scio quod Redemptor meus vivit, et iu novissimo die de terra surrecturus sum, et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum. I, xm ; 54.

Cap. XXXVI. v. 25. Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul. II, v; *de Ineam.* 107.

Cap. XL. v. 14. Ipso est principium viarum Dei. П, vir, de Incani. 0.

EX LIBRO PSALMORUM.

Ps. II. 9. Reges eos in virga ferrea. II. xx;de *virtute fidei divince.* 8.

Ps. V. v. G. Non habitavit juxta te malignus. IV. xn ; *de Euch.* 85.

Ps. XI. v. 7. Eloquia Domini eloquia casta, argentum igne examinatum, probatum terræ, purgatum septuplum. I, v. ; 59.

— v. 6. Propter miseriam inopum et gemitum pauperum, nunc exurgam dicit Dominus. II. vm: *de Incarn.* 35.

Ps XV. 10. Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem. IV. xiv; *de Euchar,* 1. *et ibid.* G8.

Ps. XVII. v. 42. Clamaverunt nec erat qui salvum faceret, ad'Dominum, nec escaudivit eos. IV, vu ; *de Pœnit.* G.

Ps. XVIII. v. 1. Cooli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum. I, xn ; 6.

— v. 5. In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum. *Ibid.*

Ps. XXI. v. 2. Deus, Deus meus, clamabo per diem. II, xxn; *de Incarn.* 31.

— v. 7. Ego autem sum vermis et non homo, opprobrium hominum et abjectio plebis. 111, xxxvin ; *de Incarn.* 21.

Ps. XXII. 25. Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me. IV, xn ; *de Euchar.* 85.

— v. 2. In loco pascuæ, ibi me collocavit. *Ibid.* n. 187.

— v. 5. Calix meus inebrians quam præclarus est. *Ibid.* n. 97.

Ps. XXVI. v. 7. Exaudi Domine vocem meam, qua clamavi ad te. Tibi dixit cor meum, exquisivit te facies mea,·!, i; 186.

Ps. XXXI, v. 5. Delictum meum cognitum tibi feci, et injustitiam meam non abscondi. IV, xv; *de Pœnit.* 13.

— v. 1. Beati quorum remiss® sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. V. xxm; *de Pœnit.* 1.

— v. 5. Et tu remisisti iniquitatem peccati mei. IV. xv ; *de Pœnit.* 13.

Ps. XLIX. v. 23. Sacrificium laudis honorificabit me, et illic iter quo ostendam illi salutare Dei. IV, xn ; *de Euchar.* 86.

Ps. LXVII. v. 1. Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum a facie ejus. Sicut deficit fumus deficiant, sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. Et justi epulentur et exultent in conspectu Dei, et delectentur in lietitia. IV. xn ; *de Euchar.* 85.

Ps. LXXVI v. 17. Viderunt te aquie Deus, viderunt te aquæ et timuerunt. IV, xn ; de *Euchar.* 87.

pe. LXXVIÏ. v. 5. Quanta mandavit, patribus nostris, nota facere ea filiis suis. Filii qui nascentur et exurgent, et narrabunt filiis suis. 1, xm ; 59.

Ps. LXXVIII. v. 3. Domine ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum IV, x ; *de Pœnit.* 3.

Ps. LXXX. v. 13. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adivestionibus suis. IV, vm; *de Pœnit.* 31.

Ps. LXXXV. v. 2. Custodi animam meam, quoniam sanctus sum. I, xm; 31

Ps. LXXXVII. v. 16. Pauper sum ego, et in laboribus a juventute mea. IV, xxn; *de Euchar.* 23.

Ps. XCII. v. 5. Testimonia tua credibilia facta sunt nimis. I, v; 1. 3 et II, xxm; *de Incarn.* 72.

Ps. XCVIII.v. 5. Adorate scabellum pedum ejus, quoniam sanctum est. III, xxxvi ; *de Incarn.* 14. *et ibid n.* 16. et disp. xxxv; n. 57.

Ps. C. v. 8. In matutinis interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem VI, x ; 57.

Ps. CII, v. 15. Et panis cor hominis confirmet. IV, xn ; *de Euchar.* 73.

Ps. CV. v. 4. Visita nos Domine, in salutari tuo. II, vm; *de Incarn.* 31.

Ps. CIX. v. 4. Tu es sacerdos in æternum. IV. xxix; *de Euchar.* 33, et I, xm; 193.

Ps. CXV.v. 1. Credidi propter quod locutus sum, I, xiv; 2.

Ps. CXVIII. v. 43. Ne auferas de ore meo verbum veritatis usquequaque. VI, x ; 45.

— v. 116. Suscipe me secundum eloquium tuum et vivam. IV, xn ; *dc Euchar.* 97.

— v. 119. Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ. II, v. *de Ineam.* 102.

— v. 136. Exitus aqharum deduxerunt oculi mei. IV, v; *de Pœnit.* 17.

P. CXXX.v. 1. Memento Domine David et omnis mansuetudinis ejus, sicut juravit Domino, votum vovit Oeo Jacob. I, i; 186.

— v. 7. Adorabimus in luco ubi steterunt pedes ejus. III, xxvi ; *de Incarn.* 14.

— v. 11. Juravit Dominus Darid veritatem, et non frustrabitur eum : de fructu ventris tui ponam super sedem tuam. 1, i ; 186. et II, vm; *de Incarn.* 33.

Ps. CXXXVHI. v. 6. Mirabilis facta est scientia tua ex me. II, xxn ; *de Incarn.* 48.

Ps. CXLVII. v. 19. Qui annuntiat verbum suum Jacob, et judicia sua Israel. I. xiu; 39.

EX LIBRO PROVERBIORUM.

Cap. I. v. 22. Usquequo parvuli deligitis infantiam, et stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient; et imprudentes odibnnt scientiam. IV, vit; *de Pœnit.* 235.

— v. 24. Quia vocavi et reonintia. "Vendi manum meam et non fuit qui aspiceret : despexistis omne consilium meum, et increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu v*»etrn ridebo, *ibid.*

Cap. VIII. v. 17. Ego diligentes me diligo. IV, v; *de Pœnit.* 103.

— v. 22. Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret a principio. II, vu : *de Incarn.* 7.

Cap. IX. v. 5. Comedite panem ct bibite vinum quod miscui vobis. III, rv; *de Euchar.* 63.

Cap. X. v. 12. Et universa delicta operit charitas. V, vm ; 103.

Cap. XI. v. I. Statera dolosa abominatio est apud Deum. VI.xvi; 48.

Cap. XIII. v. 24. Qui parcit virgæ, odit filium. VI, xvi ; 9.

Cap. XXII. v. 1. Melius est nomen bonum, quam divitiæ multæ. VI, xm; 55.

Cap. XXIV. v. 22. Accipere personam in judicio non est bonum. VII, XXXIV; 3.

Cap. XXVI. v. 20. Cum defecerint ligna extinguetur ignis, et susurratore subtracto, jurgia conquiescent. VI, xiv; 40.

Cap. XXVIII. v. 8. Qui coacervat pecunias usuris et fcenore, liberali in pauperes congregat eas, oratio ejus erit execrabilis. VII, xxv; 9.

— v. 13. Qui abscondit scelera sua non dirigetur,qui autem confessus fuerit et reliquerit ea, misericordiam consequetur. IV, vm; *de Pœnit.* 105.

— v. 24. Qui subtrahit aliquid a patre suo, et a matre, et dicit; hoc non esse peccatum, particeps homicidæ est. VI, xvi; 76.

Cap. XXXI. v. 6. Date siceram mœrentibus. et vinum his qui amaro sunt animo : et obliviscantur egestatis suæ, et doloris sui non recordentur amplius. IV, xn; *de Euchar.* 91.

EX LIBRO ECÇLESIASTÆ.

Cap. VII. v. 30. Quod fecerit Dominus hominem rectum. II. xxm ; *de Incarn.* 72.

_ _v. 14. Considera opera Dei : quia nullus potest corrigere quem ipse despexerit. IV. vm: *de Pœnit.* 31.

Cap. XI. v. 3. Si ceciderit lignum ad austrum, aut ad aquilonem, in quocumque loco ceciderit. ibi erit. 1, XIII; 53.

EX CANTICO CANTICORUM

Cap. IV. v. 1. Absque eo quod interius lat<*t VI, x; 16.

Cap. V. v. 1. Comedite amici, et inebriamini charissimi. IV, xn; *de Euchar.* 85.

EX LIBRO 8AP1ENTIÆ.

Cap. V. v. 1. Stabunt jnsfi in magna constantia adversus cos qui so angustiaverunt. IL ni ; dc *Intern.* 104.

Cap. VIL v. 16. In manu enim illins nos, et omnes sermones nostri. II, xxi; *dt Incarn.* 1.

Cap. IX. v. 19. Per sapientiam sanati sunt quicnmquo tibi placuerunt a principio. I. χιι ; 4.

Cap. XL v. 24. Misereris omnium, quia omnia potes, et dissimulas peccata hominum propter pœnitcntiarn. IY,vιπ; de *Pœnit.* 105. ct *ibid.* n° 157.

Cap. XIII. v. 1. Vani sunt omncs homines in quibus non subest scientia Dei, et de his quæ ridentur bona non potuerunt intelligere eum qui est : neque operibus attendentes agnoverunt quis esset artifex. II, v. ; *deIncarn.* 107.

Cap· XIV. v. 11. Creaturæ Dei in odium facta? sunt, et in tentationem animabus hominum, et in muscipulam pedibus insipientium. IV. xiv; *de Pœnit.* 149.

Cap. XVI. v. 13. Tu es Domine qui vitæ et mortis habes imperium. VI, xin ; 1.

Cap. XXI. v. fill paccaati, nn n.ljicia, iterum, tl I de pristinis deprecare, ut tibi dimittantm V, xxivt de Pœnit. 22.

Cap. XXIV. v. 5. Ego ox ore Altiasimi prodii primogenita ante omnem creaturam II, vu, *delncarn.* 11.

— v. 31. Qui elucidant me vitam ætemam habebunt. I, x ; 78.

Cap. XXVI. v. 28. Dure species difficiles et periculosæ mihi apparuerunt ; difficile exuitur negotians a negligentia, ct non justificabitur caupo a peccatis. VII, χχvι ; 22.

Cap- XXVIII. v. 15. Susurro et bilinguis maledictus, multos enim turbavit pacem habentes. VI, xiv ; 40.

Cap. XXX- v. 24. Miserere anima? tuæ placens Deo, congrega cor tuum in Sanctitate. IV. vu; *de Pœnit.* 181.

Cap. XXXL v. 35. Vinum in jucunditatem creatum est, et non in ebrietatem ab initio. Exaltatio animæ et cordis vinum moderate potatum. IV, xir, de *Euchar.* 97.

Cap- XLL v. 15. Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit tibi quam mille thesauri pretiosi, et magni. VI, xiv, 160-

EX LIBRO ECCLESIASTICI.

Cap. III. v. 22. Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris, et in pluribus operibus Dei noli esse curiosus. II, xx ; de virf. *fidei div.* 132.

Cap. V. v. 17. Susurratori autem et inimicitiæ et contumeliæ. VI, xiv; 40.

— v. 19. Non appelleris susurro. *Ibid.*

Cap Vil. v. 6. — Noli quærere fieri judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates : ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in æquitate tua. VI, ix ; 25.

— v. 29. In toto corde tuo honora patrem tuum, et gemitum matris tuæ no obliviscaris : memento quia nisi per illos natus non fuisses, et retribue illis. II, vu: de *Incarn.* 39.

— v. 40. Memorare novissima tua et in ætemum non peccabis.IV, xiv ; de *Pœnit.* 138. et *ibid.* IV, vu ; 144.

Cap. X. v. 8. Regnum a gente in gentem transfertur propter injustitias et injurias, ct contumelias, et diversos dolos. 1. xix; 99.

Cap. XVII. v. 26. A mortuo quasi nihil perit confessio. IV, xm ; *de Pœnit.* 53.

— v. 28. Quam magna misericordia et propitiatio Dei convertentibus ad se! IY,vιπ; *de Pœnit.* 106.

Cap. XIX v. 1. Qui spernit modica paulatim decidet. IV. xv ; de Pœnit. 49.

— v. 4. Qui cito credit levis est corde. I, v ;4.

Cap. XX. v. 15. Exigua dabit, et multa improperabit VI, xiv; 193.

EX ,SA1A PROPHETA.

Cap. 1. v. 16. Lavamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, etc. et venite et arguite me. Si fuerint peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. IV, vin ; *de Pœnit.* 106.

—v. 23. Principes tui infideles, socii furum. Omnes diligunt munera, sequuntur retributionem. VII, xxxvii. 128.

Cap. VII. v. 14. Ecee Virgo cuncipiet. 1, xm· 70.

Cap. VIII. v. 4. Antequam sciat puer vocare patrem suum, et matrem snam, auferetur fortitudo Damasci. II, xxi ; *de Incarn.* 1.

Cap. IX. v. 6. Et vocabitur : nomon ejus admirabilis, consiliarius. II, i; dc *Incarn.* 2.

Cap. X. v. 22. Consummatio abbeviata inundabit justitiam. II, x; 14.

Cap. XL v. 2 Requiescet super eum spiritus Domini.|spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus scientiæ et pietatis, spiritus consilii et fortitudinis, et replobit eum spiritus timoris Domini. II, xvi ; *de Incarn.* 120.

— v. 6. Puer parvulus minabit eos VII,xxxv;56.

Cap. XII. v. 14. Notas facite in populis adinventiones ejus, 11,i; *de Incarn. 2.*

Cap. XXXIII. v. 14. Quis poterit habitare de Vobis cum igne devorante, quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis. I, xm· 53.

Cap. XL. v. 18. Cui similem fecistis Deum, aut quam imaginem ponetis eis. III, χχχvι· d« *Incarn. 7.*

Cap. XLII. v. 1. Ecce servus meus suscipiam eum. III, xxvin; *de Incarn. 7.* et 9.
— v. 8. Gloriam meam alteri non dabo. *Ibid.* 24.
Cap. XLĨ1I. v. 15. Ego sum qui deleo iniquitates. IV, xiu ; *de Pœnit.* 54.
v. 25. Ego sum, ego sum qui deleo iniquitatem tuam propter me. IV, vm; *de Pœnit.* 108
Cap. XLV. v. 8. Rorate cœli desuper, et nubes pluant Justum. II, vm ; *de Euchar.* 31.
Cap. XLVII1. v. 17. Ego sum Dominus Deus tuns docens te utilia. I. ni ; 15.
Cap. LUI· v· 4. Vere languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit. II, xxn ; *de Incarn.* 15.
__ v. 7. Oblatus est quia ipse voluit. *Ibid,* xxvi ; 102.
__ v. 10. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semen longævum, oblatus est quia ipse voluit. *Ibid.* 83.
Cap· LIV, v. 13. Ponam universos filios tuos doctos a Domino. I, v; 1.
Cap. LV. v. 7. Derelinquat impius viam suam, ot vir iniquus cogitationes suas ; et revertatur ad Dominum, et miserebitur ejus. IV, vm ; *de Panil-* 3.
Cap. LVIII, v. G. Dissolve obligationem impietatis. IV, xm. *de Pœnit.* 62.
Cap· LXIV. v. 1. Utinam dirumperes coelos et descenderes. II, vm. *de Incarn.* 31.
__ v. 10. Civitas sancti tui facta est deserta, Sion deserta facta est. II, xxm ; *de Incarn.* 73.
Cap. LXV. v. 12. Omnes morte corruetis, pro eo quod vocavi, et non respondistis, IV, vn ; *de Punit-* 204,
__ Locutus sum et ncn audistis, et faciebatis malum in oculis meis, et quæ nolui egistis, *Ibid.*
Cap. LXVI. v. 1. Terra scabellum pedum meorum. III, xxxv ; *de Incarn.* 57.
_ v. 24. Vermis eorum non morietur,, et ignis eorum non extinguetua. I, xm ; 53.

E JEREMIA PROPHETA.

Cap. III, v. 3. Frons meretricis facta est tibi, noluisti erubescere, ergo saltem amodo voca me IV, vm ; *de Pœnit.* 27
— v. 12. Revertere, aversatrix Israel, dicit Dominus, et non avertam faciem meam a vobis, quia sanctus ego sum, dicit Dominus, et non irascar in perpetuum. *Ibid.*
Cap. Mil. v. 4. Numquid qui cadit non resurget, et qui aversus est non revertetur? Quare ergo aversus est populus iste in Jerusalem aversione contentiosa ?... Nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo dicens : quid feci? IV, vu ; *de Pœnit.* 170.
— v. 0. Nemo quod bonum est loquitur, nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo dicens : quid feci ? Omnes conversi sunt ad cursum suum quasi equus impetu vadens ad prwlinm. IV, vn ; *dt Pœnit.* 204.
— v. 12. Nullus est qui pœnitentiam agat saper peccato suo;non sunt confusi, erubescere nescierunt. idcirco, eadentinter corruentes, dicit Dominus. *Ibid.*
Cap. XVIII. v. 7. Repente Inquar adversus gentem et regnum, ut eradicem et destruam illud : si autem gens illa egerit pœnitentiam a peccato suo, pœnitentiam agam et ego a malo quod locutus sum facere eis. I. ix. 25. et IV. vm; *de Pœnit.* 3et 105.
Cap. XXXI. v. 33. Dabo legem ineam in visceribus eorum, et in cordibus eorum scribam eam... non docebit unusquisque proximum suum. I, i; 140. et I, v : 1.
— v. 22. Novum fecit Dominus super terram ; fcemina circumdabit virum II. i : *de Incarn.* 2.
Thren. I. v. 1. Facta est quasi vidua domina gentum; princeps provinciarum facta est sub tributo. II, x k iii ; *de Incarn.* 73.

EX EZECHIELE PROPHETA.

Cap. XVIII. v. 8. Qui ad usuram non commodaverit, et amplius non acceperit, hic justus est, vita vivet, dicit Dominus. VII, xxv;9.
— v. 17. Hic non morietur in iniquitate patris sui. Anima quæ peccaverit ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patria. II. xxv ; *de Fide.* 44.
— v. 21. Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, et custodierit omnia præcepta mea. et fecerit judicium et justitiam, vita vivet et non morietur : omnium iniquitatum ejus quas operatus eat, non recordabor. IV, v; *de Panil.* 4. et VIII. 47. et xm ; 43.
— v. 24. Cum averterit se impius ab impietate sua, et fecerit judicium et justitiam, ipse animam suam vivificabit. Considerans enim et avertens se ab iniquitatibus suis, quas operatus est, vita vivet et non morietur... Projicite a vobis omnes prævaricationes vestras, in quibus praevaricati estis et facite vobis cor novum et spiritum novum, et quare moriemini domus Israel. Quia nolo mortem peccatoris, decit Dominus Deus. *Ibid.*
— v. 22. Omnium iniquitatum ejus quas operatus est non recordabor. IV. vm. *de Parut* 88.
— v. 23. Numquid voluntatis meæ est mors impii. dicit Dominus, et non ut convertatur 3 viis suis et vivat. *Ibid* 3. et 27.
Cap. XX. v. 12. Sabbata mea dedi eis. ut sint in signa inter me et ipsos. III. v; *de Sacramenlit.* 14.
Cap. XXXIII. v. II. Cunvertimi, convertimini a viis vestris pessimis. IV. vu; *de Panil.* 2U4.

— v. *12. Justitia justi non liberabit* cum, in qiia- rnmqno *die peccaverit ; et impietas* impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua. IV, v. *de Pœnil.* 108,
'ap. XXXIV. v. *23.* Suscitabo super eas pasto- rem unum, senum meum David. III. xxvm, *de Intern.* 7.

EX DANIELE PROPHETA.

Cap. III. v. 88. Laudate et auperexaltate eum in Biecula, quia eruit nos de infemo, et salvos fecit de manu mortis, et liberavit nos de me- dio ardentis flammæ, П, n; *de Incarn.* 90.
— v. 53. Benedictus es in templo sancto gloriæ tuæ. et superlaudabilis et supergloriosus in sæcula . Benedictus es in throno regni tui, et superlaudabilis. *Ibid*
Cap. IX. v. 24. Septuaginta hebdomades abbre- viat» sunt super populum tuum, ut ungatur sanctus Sanctorum. II, vm; *de Incarn.* 35.

EX OSEE PROPHETA.

Cap. VIH. v. 4. Ipsi regnaverunt et non ex me : principes extiterunt et non cognovi. Argen- tum et aurum fecerunt sibi idola, ut interirent. V, ni; *de Justitia.* 12.
Cap. IX. v. 10. Abominabiles facti sunt sicut ea quæ desideraverunt. V, xvi ; *de Pœnil.* 377.
Cap, XIII. v.9. Perditio tua ex te, Israel. IV, vn; *de Pœnil. 62.*

EX JOELE PROPHETA.

Cap. II. v. 12. Convertimini ad me in toto cordo vestro, in jejunio et fletu et planctu. IV. vm ; de *Pœnil.* 48.
— v, 13. Convertimini ad Dominum Deum vestrum, quia benignus et misericors est. IV, vm ; de Pœnil. 106.
— v. 25. Reddam vobis annos quos comedit lo- custa, bruchus, etc. IV, xr, de *Pœnil.* 45.

EX M1CHÆA PROPHETA.

Cap. IV. v. 10. Dole et satage filia Sion quasi parturiens. IV, v; de Pœnil. 83.
Cap. VI. v. 6. Quid dignum offeram Deo. IV, vm; de Pœnil. 108.

EX HABACUC PROPHETA.

Cap. II. v. 4. Justus autem ex fide vivit. 1, χII; d* Fide. 4.

EX ZACHARIA PROPHETA.

Cap. HI. v. 8. Adducam senum mehm Orientem. III, xxvni; *de Incam.* 7.

EX MALACHIA PROPHETA.

Cap. I. v. 6. Si pator ego sum, ubi est honor meus. II, v; *de Incarn.* 98.
— Si dominus ego sum, ubi est timor meus. II, in ; *de Incarn.* 58.

EX LIBRO I. MACHABÆORUM.

Cap. II. v. 11. Quæ erat libera, facta est an- cilla. II. xxiii; *de Incarn.* 73.
Cap. IV. v. 45. Incidit illis consilium bonum,et reposuerunt lapides in monte domus, in loco apto, quoadusque veniret propheta et respon- deret de eis. IV, vm ; *de Euch.* 34.

EX LIBRO II. MACHABÆORUM.

Cap. VIL v. 9. Rex mundi defunctos nos pro suis legibus in œternœ vitæ resurrectione sus- citabit. I. xni ; 54.
— v. 11. E cœlo ista possideo, sed propter Dei legem nunc hæc ipsa despicio, quoniam ab ipso me ea recepturum spero. *Jbid.*
— v. 14. Potius est ab hominibus morti datos spem expectare a Deo, iterum ab ipso resus- citaftdos : tibi enim resurrectio ad vitam non erit. *Ibid.*
— v. 22. Creator qui formavit hominis nativita- tem, quique omnium invenit originem, et spi- ritum vobis iterum cuin misericordia reddet et vitam, *Jbid.*
— v.5. Vocavit et suadebat ei ut adolescenti fle- ret in salutem. Cum autem multis eam verbis esset hortatus, promisit suasuram se filio suo. I, xiv ; 122.
Cap. IX. v. 7. Orabat scelestus Dominum a quo non erat misericordiam consecuturus. IV. vm; *de Pœnil.* 7.
Cap. XII. v. 43. Qui duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolyinam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene et religiose do resurrectione cogitans : (nisi enim eos qui ce- ciderant resurrecturos speraret, superfluum videretur et vanum oraro pro mortuis) et quia considerabat quod hi (pii cum pietate dormi- tionem acceperant, optimam haberent reposi- tam gratiam. I, xm ; 54.
— v. 46. Sancta ergo ct salubris cogitatio est pro defunctis exorare ut a peccatis solvantur. IV, xni; de Pœnil. 47.

ILK NOVO TESTAMENTO

EX S. MATTH/EO.

Cap. I· v. 21. Vocabitur nomen ejus Jesus . .. ipse enim salvum faciet populum suum a peccatis èorum. II, xxnr; *de Incarn.* 55.

Cap. III. v. 11. Ego baptizo in aqua. III. ni; *de Sacramentis.* 14.

Cap. IV. v. 10. Scriptum est : Dominum tuum adorabis. III, xxxv; *de Incarn.* 4.

Cap. V.v. 9. Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi et alteram. VI, xiv ; 159.

— v. 20. Nisi abundaverit justitia vestra... beati qui esuriunt et sitiunt'justitiam. V, i ; *de Justitia.* 1.

— v. 22. Si quis dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis. VI, xiv ; 192.

— 28. v. Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam. etc. II. xn; *de Incarn.* 14.

— v. 31. Dictum est autem, quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. II. XXII. *de Fide.* n. 43.

— v. 32. Ego autem dico vobis : quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam moechari, et qui dimissam duxerit, adulterat. II, xxn; *de Fide* 42.

— v. 34. Nolite jurare per coelum, quia Dei thronus est, nec per terram, quia scabellum est pedum ejus. III, xxvn. *de Incarn.* 3.

— v. 39. Ego autem dico vobis non resistere malo : sed si quis te percusserit in dexteran maxillam tuam, præbe illi et alteram, et ei qui vult tunicam tuam tollere, dimitte ei et pallium. II, m; *de Incarn.* 99, et V, vin; *de Justitia.* 7, et VI, x; 154.

— v. 46. Si diligitis eos qui : diligunt, quam mercedem habebitis. 1. xn ; 45.

Cap. VI. v.2. Cum ergo facis eleemosynam noli tuba canere ante te, sicut hypocritae faciunt in synagogis, et in vicis ut honorentur ab hominibus; amen quippe dico vobis : receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam. nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et pater tuus qui videt in abscondito reddet tibi. VII, xxiii ; 159.

— v. 24. Nemo potest duobus dominis servire. I, xix ; 136.

— v. 30. Si ergo fœnnm agri quod hodie est et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, quanto magis vos modie» fidei. I. xii: 66.

t ap. VII. v. 6. Nolite sanctum dare canibus. III, vin ; *de Sacram.* 166.

Cap. VII. v. 12. Omnia quæcumqne vultis ut faciant vobis homines, et vos facite illis. H«c est enim lex et prophète. IV. vu ; *de Pœnil* 211, et *ibid, v* ; 9.

Cap. VIII. v. 4.Ostende te sacerdotibus, et offer munus quod præcepit Moyses. IV, xiv; *de Euchar.* 80.

— v. 10. Non inveni tantam fidem in Israel. II. xxn ; *de Incarn.* 45.

Cap. IX. v. 6. Remittuntur tibi peccata tua... ut autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, etc. IV, xni; *de Pœnit.* 144.

Cap. X. v. 10. Non peram in via.... neque virgam etc. I, rx ; 52. Dignus est enim operarius mercede sua. IV. xxr; *de Euchar.* 1.

— v. 14. Si non receperint vos, neque audierint sermones vestros, excutite pulverem, etc. I. xix; 61.

— v. 17. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis vestris flagellabunt vos, et ad praesides et reges ducemini propter me. I, v ; 56.

— v. 23. Cura vos persequentur in civitate ista, fugite in aliam. VI, x ; 47. et I, xiv ; 41.

— v. 24. Non est discipulus super magistrum, nec servus super dominum suum. III, xxx ; *de Incarn.* 15.

— v. 33. Qui negaverit me coram hominibus, negabo eum coram patre meo. I, xiv; 31.

— v. 37. Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est medignus. IV. v; *de Pœnit.* 19.

— v. 41. Qui recipit prophetam in nomine prophète, mercedem prophetae accipiet, et qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. I. xn; 45.

— v. 25. Confiteor tibi Pater, Domine cœli et terne. III, xxvm ; *de Incarn.* 9.

Cap. XI. v. 27. Patrem nemo novit uisi Filius, et cui voluerit Filius revelare. I, ix; 30.

Cap. XΠ. v. 32. Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei nec in hoc steculo, neque in futuro. IV', vm : *de Pœnil.* 10.

Cap. XHI. v. 25. Dum autem dormirent homines, venit inimicus homo et superseminavit zizania. VI. x ; 60.

— v. 29. Ne forte colligentes zizania, eradicetis simul et triticum. Sinite utraque crescere usque ad messem. VI.xttiO. et I,xix; 122.

— v. 30. Sinite utrnque crescere usque ad meseem. II, xxi, *dr Fide,* 17.
— v. 41. Tunc mittet Filius hominis angelos suos, I, xiii; 96.
— v. 44. Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro, quem qui invenit homo vadit et vendit universa quæ habet et emit agrum illum. V, vi; *de Jtulilia.* 126.
Cap. XV. v. 28. O mulier magna est fides tua! II, xxii ; *de Incarn.* 38.
Cap. XVI. v. 15. Vos autem quem me esse dicitis... Tu es Christus filius Dei vivi. VH, xxxv, 4.
— v. 17. Caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in coelis est. I, r, 59 et 73.
— v. 18. Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, et porte inferi non praevalebunt adversus eam. I, vi ; 52. et VII, xxxv; 4.
— Et tibi dabo claves regni cœlorum. VII, xxxv ; 4.
— v. 20. Quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlis. IV, xn ; *de Panil.* 51, 62 ei *ibid,* vii; 162.
— v. 26 Quid enim prodest homini si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur. IV, v; *de Poenil. 56. et VI,* x; 154.
Cap. XVII. Vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. II, xxui; *de Incur.* 73.
— v. 5. Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui 111, xxxi ; *de Incarn.* 23,
— v. 19. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, et dicetis monti huic : transi hinc, transibit; et nihil impossibile erit vobis. I, vm ; 27.
— v. 24. Reges terra? a quibus accipiunt tributum, vel censum ; a filiis, an ab alienis. At ille dixit : ab alienis. Ergo liberi sunt filii. I, xix; 137 et 138.
— v. 26. Ut autem non scandalizemus eos; solve pro me et pro te. *ibid.* n. 138.
Cap. XVIII. v. 15. Sic et Pater meus faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris. IV, x ; *de Poenil.* 4.
— v. 17. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus. VII, xxxvn; 85.
— v. 18. Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta et in cœlo. IV, xm; *de Poenil.* 17 et 48
— v. 32. Omne debitum demisi tibi, quoniam rogasti me. IV, vit ; *de Poenil.* 167. et I, xn ;31.
Cap. XIX. v. 3. Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa. II, xxn; *de Fide.* n. 43.
— v. 7. Quid ergo Moyses mandavit dare libellum repudii et dimittere, *ibid.*
— *v.* 8. Quoniam Moyses ad duritiem cordis veatri permisit vobis dimittere uxores vestras, ab initio autem non fuit sic. Dico autem vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, et alium duxerit, x : et qui dimissam duxerit muschalur. *ibid.*
— v. 17. Si via ad vitam ingredi, eervamandata. I, xn; 89.
— v. 21. Vendo universa quæ habes, et da pauperibus. VII, xxm; 159.
— v. 29. Omnis qui reliquerit domum, vel patrem, aut matrem, aut sorores propter nomen meum. etc. I, xn; 45.
Cap. XXI. v. 21. Si habueritis fidem et non ha?sitaveritis. I, vin; 28.
Cap. XXII. v. 21. Reddite ergo quæ sunt Cæsari, et quæ sunt Dei Deo. VII, xxxvi; 38. et I, xix ; 134.
Cap. XXIII. v. 8. Unus est magister vester. I, i; 140.
— v. 29. Væ vobis qui ædificatis monumenta prophetarum; patres autem vestri occiderunt illos. Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra. III, xxxvn; *de Incarn.* 14.
Cap. XXIV. v. 14. Et prædicabitur hoc evangelium regni in universo orbe, in testimonium omnibus gentibus. I, v; 56.
Cap. XXV. v. 8. Date nobis de oleo vestro. 11,v; *de Incarn.* 147.
— v. 12. Vigilate quia nescitis qua hora filius hominis veniet. I, xni ; 98.
Cap. XXVI. v. 13. Amen dico vobis ubicumque prædicatum fuerit hoc evangelium in toto mundo, dicetur et quod hæc fecit in memoriam ejus. I, v ; 56.
— v. 22. Numquid egosum. Domino, II, xi;127.
— v. 24. Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille ille. VI, x ; 7.
— v. 26. Accipite et manducate ex hoc omnes. *ibid.* 120.
— v. 27. Hic est sanguis meus... accipite et bibite ex eo omnes. II, iv ; *de Incarn.* 49, et III, vm ; *de Sacram.* 165.
— v. 36. Tristis est anima mea. II, xm ; *de Incarn.* 2.
— *v.* 38. Non sicut ego volo, sed sicut tu. II, xxv ; 1. Transeat a me calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu, *ibid,* n.5, et 9.
— v. 41. Vigilate et orate, no intretis in tentationem. I, xm ; 46. Spiritus promptus est, caro autem infirma. II, xxn ; de *Incarn.6.*
— v. 53. An putas quia non possum rogare patrem meum et exhibebit mihi plusquam duodecim legiones angelorum. III, xxvi; 102.
— v. 63. Adjuro te per Deum vivum ut dicas nobis si tu es Christus filius Dei. Dixit illi Jesus: tu dixisti. III ; xxxvn; *de Incarn.* 18
— v. 68. Prophetiza nobis quis est qui te percussit. II, xiv; *de Incarn.* 193.
Cap. XXVII. v. 11. Et interrogavit eum presses dicens : tu es rex Judæorum. Dicit ei Jesus : tu dicis. III, xxxviii ; *de Incarn.* 18.
— v. 29, Et genu flexo ante eum, illudebant ei

dicentes : Ave rex Judæorum. VI, χιv; 193,
— v. 34. Et cum gustasset, notait libere. IV, xir, *de Euchar.* 28.
— v. 35. Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. VI, χχιι ; 7.
— v. 46. Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me. III, xxix : *de Incarn.* 52.
Cap. XXVIII v. 18. Data est mihi omnis potestas in cœlo est in terra, euntes ergo docete omnes gentes. I. xix ; 36.95. et III, xxvm; *de Incarn.* 62 et *ibid,* xxx : 5.
— v. 19. Docete omnes gentes, baptizantes ens in nomine Patris etc. I, xvi ; 15. et III, vm ; 1. *de Sacramentis.* et I, xn; 106.
— v. 20. Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi. I, v; 52,

EX MARCO.

Cap. I. v. 15. Poenitemini et credite Evangelio. 1, xn ; 52.
Cap. V. v. 34. Vade in pace, et esto sana a plaga tua. III, xi ; *de Euchar.* 7.
Cap. IX. v. 40. Qui dederit calicem aquæ frigidæ in nomine meo. I, xn; 45.
— v. 40. Ubi vermis eorum non moritur, et ignis eorum non extinguitur. IV, x ; *de Pœnit.* 34.
Cap. X. v. 3. Quid vobis præcepit Moyses. IV, χιv; *de Euchar.* 80.
— v. 40. Sedere ad dexteram meam vel sinistram, non est meum dare vobis. I, xm ; 95.
Cap. XIII. v. 32. De die autem illo et hora nemo scit, neque angeli in coelo, neque Filius, sed solus Pater. I, iv; 64.
Cap XIV. v. 33. Coepit Jesus pavere et tædereet mcestus esse. П, xxm ; 31.
— v. 36. Abba Pater, omnia tibi possibilia sunt, transfer calicem hunc a me. II, n; *de Incarn.* 12.
— v. 61. Tu es Christus filius Dei benedicti. III, xi ; *de Euchar.* 118.
Cap. XVI. v. 14. Quia iis qui viderant eum resurrexisse non crediderunt. I, n ; 102. et *ibid.* x ; 3.
— v. 15. Predicate evangelinm omni creature, qui crediderit in baptizatus fue.it. salvus erit. I, xn ; 106
— v. 16. Qui autem non crediderit condemnabitur. I, x; 3. et xu; 106. et XIII,i ; et 159. III, in; *dp Sacramentis.* 45 et *ibid.*
— v. 20. Domino coopérante, et sermonem confirmante sequentibus signis. I, n ; 20.

EX LUCA.

Cap· 1- v. 35. Quod ox tc nascetur sanctum, vocabitur filius Dei, 11, xvi. *de Incarn.* 1.
— v. 45. Beata qn»· credidisti. I. i; 376. et *ibid.* n; 22. et 31. et *ibid,* x; 68.
— v. 51. Fecit potentiam in brachio eno. II, r· *deIncarn.* 11.
— v. 54. Recordatus misericordia! snæ, П, i; 15.
— v. 70. Sicut locntus est per os sanctorum. I, i ; 122.
— v. 77. Præibit ante faciem Domini, ad dandam scientiam salutis plebi ejus. I. v; 41.
Cap. II. v. 1. Exiit edictum a Cæsare Angusto ut describeretur universos orbis. I. xix ; 14.
— v. 72. Et Jesus proficiebat sapientia et ætate. II, xxi ; 14.
Cap. IV. v. 3. Si filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. II, i ; *de Incarn.* 9.
Cap. V. v. 5. In verbo autem tuo laxabo rete. I, xu;45.
— v. 8. Exi a me Domine, quia homo peccator sum. II, xvi; 120.
— v. 37. Nemo mittit vinum nnvum in utres veteres. III, iv ; *de Euchar.* 9.
Cap. VI. v. 29. Ab eo qui anfert vestimentum tibi, etiam timicam noli prohibere II. ni ; 106.
— v. 35. Mutuum date, nihil inde sperantes, VII, xxv ; 9.
— v. 37. Nolite judicare et non judicabimini, nolite condemnare et non condemnabimini. VI. χιv. 11.
— v. 38. Date et dabitur vobis. I, xvn ; 73.
Cap. VII. v. 16. Propheta magnus surrexit in nobis. II, xvi; *de Incarn.* 121.
— v. 47. Dimittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. III, i; *de Sacramentis.* 2\ et 52.
— *Ibid.* Cui autem minus dimittitur, minus diligit. I, xvii ; II et III, v; *de Pœnit.* 115.
Cap. IX. v. 26. Qui me erubuerit, ect. I. xi.x : 32.
— v. 48. Qui recipit unum ex his pusillis in nomine meo, me recipit. I, xn ; 45.
— v. 55. Nescitis cujus spiritus sitis. I, xix. 61.
— v. 62. Nemo mittens manum ad araturum, et respiciens retro aptus est regno Dei. VI; xxm; I.
Cap. X. v. 2. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. I. xix; 45.
Cap. XI. v. 41. Verumtamen quod stiperest, date eleemosynam et ecce omnia munda sunf vobis. V, vm ; *de Justitia.* 24.
— v. 47. V» vobis qui ædificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos : profecto testificamini qnod consentitis operibus patrum vestrorum, quoniam ipsi quidem occiderunt, vos autem ædificatis eorum sepulcra. VII, xxvn; 14.
Cap. XII. v. 13. Magister dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit illi : homo quis me constitutif judicem aut divisorem inter vos. III, xxx ; *de Incarn.* 8.
— v. 50. Baptismo habeo baptizari, et quomodo

coarctor usque dum perficiatur. II. m; *de bicorn. 99.*
Cap. MH· '·. 3. Nisi poenitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. IV. vu ; *de Punit.* 171.
Cap. XIV. v. 30. Incipiant ei illudere dicentes : quia hic homo cœpit rcdificare et non potuit consummaro. VII, ιχ ; 55.
Cap. XV,ι. 22. Cito proferte stolam primam. IV, xi; *de Pœnil.* 45.
— v. 29. Ecce tot omnis servio tibi, et numquam mandatum tuum prreterivi. ΠΙ,χχχπι; 13.
Cap. XVI. v. 2. Quid hoc audio de te, reddo rationem villicationis tuæ. VII, χχνιπ ; GO.
Cap. XVII. v.5. Domine adauge nobia fidem. I, xvi ; 61.
— v. 7 Quis vestrum habens servum arantem, aut pascentem, qui regresso de agro dicat ei : statim transi et recumbe, et non dicit ei : para quod cœnem, etpræcinge te et ministra mihi, donec manducem et bibam : et post hæc tu manducabis et bibes. ΠΙ,χχνιιι; *delncarn.* 38.
— v. 10. Cum feceritis omnia quæpnecepta sunt vobis, dicite : servi inutiles sumus, quod debuimus facere fecimus. II, in; *de Incorn.* 118.
Cap. XIX. v. 8. Si quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum. VI, xx; 190.
— v. 23. Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, et ego cum usuris exegissem illam. VII, xxv; 12.
Cap. XXI. v. 33. Coelum et terra transibunt, verba autem mea non transibunt. I, vi ; 34.
Cap. XXII. v. 19. Hoc facite in meam e immemorationem. 111, vin ; *de Sacramentis* 1. et *ibid.* n. 73. et 82 et *ibid* iv; *de Euchar.* 24.
— v. 32. Simon ego rogavi pro te, et non deficiat fides tua. I, i ; 277.
— v. 42. Verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat. 11, xxn; *de Incarn.* 20.
— v. 63. Et viri qui tenebant eum, illudebant ei cedentes. VI, xiv; 193.
Cap. XXIII. v. 34. Dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. I, xm ; 101.
Cap. XXIV. v. 19. Qui fuit vir propheta, potens in opere et sermone. IV, xvi; *de Jncar.* 121.
— v. 25. O stulti et tardi corde ad credendum. I, ii; 102.
— v. 26. Nonne hæc oportuit pati Christum, et ita intrare in gloriam suam, II, xxn ; *dc Incarn.* 15.
— v. 39. Videte quia Spiritus carnem et esse non habet, sicut me videtis habere. II, xm ; *de Ineam.* 4. et ttid. xiv ; 50.

EX JOANNE.

Cap. I. v. 6. Fuit homo missus a Deo, oui nomen Joannes... ut omnes crederent per eun›. I, i›, 164.
— v. 9. Illuminat omnem hominqm venientem in hunc mundum. I,v; 41.
— v. 12. Dedit eia potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomino ejus. I. x h ; 96.
— v. 14. Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, et vidimus gloriam ejus quasi gloriam unigeniti a Patre. II, x; *de Incarn* 2. et *ibid.* xm; 4. et *ibid,* xxin; 57.
— Plenum grati» et veritatis, *ibid,* xvi; 1.
— v. 18. Deum nemo vidit unquam, unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit. II, xix; *de Incarn.* 2.
Cap. II. v. 24. Ipse autem Jesus non credebat semetipsum eis, eo quod ipse nosset omnes, et quia opus ei non erat ut quis testimonium perhiberet de homine, ipse enim sciebat quid esset ie homine. II, xix ; 5.
Cap. III. v. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu sancto ; non intrabit in regnum cœlorum. III v; *de Sacram.* 67. *et ibid,* iv; 10.
— v. 8. Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis. I, n; 70.
— v. 16. Sic Deus dilexit mundum ut filium suum unigenitum daret, ut oinnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. non enim misit Deus filium suum ut judicet, sed ut salvetur mundus per ipsum. II, vu; *de Incarn. 2.* et I, xm ; 100.
— v. 18. Qui non credit jam judicatus est, quia non credit in nomine filii Dei. I, xn; 94.
— v. 34. Meus cibus est ut faciam voluntatem ejus qui misit me. II, xxv; *de Incarn.* 6.
— v. 36. Qui incredulus est Filio, ira Dei manet super eum. *ibid.*
— v. 48. Nisi signa et prodigia videritis, non creditis. I, x; 78.
Cap. V. v. 10. Qui credit in filium, habet testimonium Dei in se. I, i ; 5G. GO.
— v. 22. Omno judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium sicut honorificant Patrem. I, xiii; 99.
— v. 26. Sicut Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio habere vitam in semetipso, et potestatem dedit ei judicium facere quia filius hominis est. Nolite mirari, etc. *ibid.* η. 95.
— v. 30. Non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus qui misit me. II, xxv; *de Incarn.* I.
Cap. VI. v. 29. Hoc est opus Dei ut credatis. 1, ix. 30.
— v. 44. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. *ibid,* et i ; 28. ct x;38.
— v. 45. Et erunt omnes docibiles Dei. Oinnis qui audivit a Patre et didicit venit ad me. 1. i ; 122.
— v. 52. Panis quem ego dabo, caro mea est... caro mea vere est cibus, et sanguis meus vere est potus HI, i ; *de Euchar.* 36.
— v. 54. Nisi manducaveritis carnem filii hominis et biberitis ejus sanguinem, non habebitis

vitam in vobis. *ibid.* n. 116. et *ibid,* xvi; 4. et lOot 13.
— v. 55. Qni manducat me, ipso vivet propter me. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, in me manet. *Ibid.* n. 25. et xn; 57.
— v. 57. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. *ibid.* ŋ. 13.
— v. 59. Qui manducat hunc panem vivet in atomum, *ibid.* n. 13.
Cap. VIII. v. 3. Transi hinc et vade in Judæam ut et discipuli tui videant opera tua quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, et quærit ipse in palam esse : si hæc facis, manifesta teipsum mundo. I, iv; 03.
— v. 8. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego non ascendo... Et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto, *ibid.*
— v. 12. Doctrina mea non est mea. I. i ; 73.
— v. 23. Si circumcisionem accipit homo in sabbato ut non solvatur lex Moysi, mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato III, v; *de Sacramentis.* 23. et IV, xiv; *de Eucharistia.* 80.
Cap. VIII. v. 17. Et in lege vestra scriptum est; quia duorum hominum testimonium verum est. Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso, et testimonium perhibet de me, qui misit me Pater. I.i; 117.
— v. 29. Ego quæplacita sunt ei facio semper. II, xxv; *de Incarn.* 6.
— 44. Cum loquitur mendacium ex propriis loquitur, quia mendax est, et pater ejus. I, iv;21.
— v. 46. Quis ex vobis arguet me de peccato. II, xxvt; *de Incarn.* 1.
— v. 55. Scio eum et sermonem ejus servo. II, xvin ; *de Incarn.* 1.
— v. 58. Antequam Abraham fieret, ego sum. II, xxin; *de Incarn.* 109.
Cap. IX. v. 5. Quamdiu sum in mundo, lex sum mundi. IV, xn ; *de Euchar.* 50 et 86.
— v. 11. Ille homo qui dicitur Jesus lutum fecit, et unxit oculos meos. II, xxm ; *de Incarn.* 56.
Cap. X v. 10. Ego veni iu mundum ut vitam habeant, et abundantius habeant. II, vu ; *de Incarn.* 2.
— v. 12. Mercenarius autem videt lupum venientem et dimittit oves, et fugit quia mercenarius est. I, xiv; 42.
— v. 18. Nemo tollit animam meam a me, sed ego pono eam a meipso, et potestatem habeo ponendi eam, et potestatem habeo iterum sumendi eam ; hoc mandatum accepi a Patre meo. 111, xxvi ; 102 et 101. et II, xm; *de Incarn. 2.*
— v. 25. Ipsa (opera) testimonium perhibent de me : operibus credite. I, ii; 20.
— v. 27. Oves me» vocem meam audiunt. I, i ; 110.
— v.30. Ego et Pater unum snmns. II. *de Incarn.* xxiv ; 1.
— v. 38. Si mihi non vultis credere, operibus credite. I, i; 131.
Cap. XI. v. 15. Lazarus mortuus est. et gaudeo propter vos ut credatis, *ibid.*
— v. 26. Omnis qui vivit et credit in me. non morietur in æternum. I, xn; 96.
— v. 46. Quid facimus, quia hic homo multa signa facit. I, v; 57.
Cap. XII. v. 10. Cogitaverunt nt et Laxarum interficerent. I, n ; 16.
— v. 26. Si qnis mihi ministraverit, honorificabit eum Pater mens. VI. xiv; 3.
— v 27. Nunc anima mea turbata est. II. xni ; *de Incarn. 2.*
— *v.* 28. Pater clarifica nomen tuum. Et venit vox de coelo, clarificari et iterum clarificabo. II. vin ; *de Incarn.* 55.
— v. 32. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. I, v; 56.
— v. 37. Cum autem tanta signa fecisset Jesus. non crediderunt in eum. I, xvn;93, *et ibid,* it; 16.
— v. 42. Multi ex principibus crediderunt in eum. sed non confitebantur, dilexenmt enim magis gloriam hominum quam gloriam Dei. I, xvi ; 35.
— v. 44. Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. I, v ; 73.
— v. 47. Si quis audierit verba mea et non custodierit ea, ego non judico eum : non enim veni utjudicem mundum, sed ut salvificem mundum. I. xnr; 100 et 102.
Cap. XIII. v. 1. Sciens Jesus quia venit hora ejus. II. xvni; *de Incarn.* 1.
— v. 7. Quod ego facio, tu nescis modo.scies autem postea VIII, libro III. *dubio* v; 3.
— v. 8. Si non lavero te, non habebis partem mecum. II v; *de Incarn.* 101.
— v. 13. Vos vocatis me magistrum et dominum et bene dicitis, sum etenim. III, xxx: 15.
Cap. XIV. v. 3. Si abiero et præparavero vobis locum, iterum veniam et recipiam vos ad meipsum. I, xm ; 98.
— v. 16. Ego rogabo Patrem, et alium Paracletum dabit vobis. II, n ; *de Incarnat.* 11.
— v. 23. Si quis diligit me, mandata mea, servabit, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus. IV, v ; *de Pœnil.* 103.
— v. 28. Si diligeretis me gauderetis utique quia vado ad Patrem, quia Pater major me est. III. XXVIII ; *de Incarn.* 4.
— v. 31. Ut cognoscat mundus quia diligo Patrem, et sicut mandatum dedit mihi Pater, si facio; surgite. eamus hinc. III, xxvnzdc *Ineam.* 1. et *ibid,* xxvi ; 101.
Cap. XV. v. 10. Sicut et ego patris mei prier.pta servavi, et maneo in ejus dilectione, III. xxvi : *de Incarn.* 101.

— v. 15. Jam non dicam vos servos, vos autem dixi amicos. HI, xxx: *de Incarn.* 15.
Cap. XVI. v. 20. Tristitia vestra vertetur in gaudium. IV, vu ; *de Euchar.* 13.
Cap. XVII. v. 1. Pater venit hora, clarifica filium tuum. 11, n ; 11.
— Hæc est vita roterna, ut cognoscant te, solum verum Deum et quem misisti Jesum Christum. I, in ; 19. et *ibid,* xin ; 23.
—v. 19. Et pro eis ego sanctifico animam meam. HI, xxix ; *de Incarn.* 20.
Cap. XVIII. v. 11. Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum. V. xxm ; *de i'œnil.* 79 et 11, xxi ; *de Fide.* 8.
— v. 36. Regnum meum non est de hoc mundo. III, xxx ; *de Incarn.* 8.
Cap. XX. v. 17. Ascendo ad Patrem meum et Pafrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum. III, xxviii ; *de Incarn.* 9.
— v. 22. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis retenta sunt. IV, xv; *de Pœnil.* 5. et 17. et *ibid,* xin; 17.
— v. 23. Quorum remiseritis peccata remittuntur eis, et quorum retinueritis reutenta sunt. IV, xiv; *de Poenil. 102et ibid,* vu; 160. et III, vu ; *de Sacram.* 12. et *ibid,* vm; 1. et 149.
— v.27, Noli esse incredulus sed fidelisI, xvn ; 94. Quia vidisti me Thoma credidisti. I, n; 98.
— v. 29. Beati qui non viderunt, et crediderunt. 1, x; 68. et *ibid,* n; 99.
— v. 31. Htec autem scripta sunt ut credatis quia Jesus eat Christus filius Dei, et ut credentes vitam habeatis in nomine ejus. I, m; 19 et 33.
Cap. XXI. v. 15. Diligis me plus his. VII, xxxv ; 4.
— v. 17. Pasce oves meas. V, xxvn ; 2 et 61.

EX ACTIBUS APOSTOLORUM.

Cap. I. v 11. Sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. 11, xiv; *de Incarn.* 50.
— v. 16. Sicut prædixit Spiritus sanctus per os David. I, i; 122.
Cap. 11. v. 13. Musto pleni sunt isti. II, iv; *de Incarn.* 9.
— v. 24. Quem Dèus suscitavit a mortuis, solutis doloribus inferni. 1, xin ; 88.
— v. 31. Neque caro ejus vidit corruptionem. III, vm; de *Euchar.* 61.
— v. 38. Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum. ! il, iv; *de Sacramentis.* 10.
Cap III. v. 6. Argentum et aurum non est mihi. III, xt; *de Euchar.* 117
Cap IV. v. 12. Non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. I, xn ; 95.
Cap. VI. v. 9. Surrexerunt disputantes cum 8tephano, ot non poterant resistere sapienti® et Spiritui qui loquebatur. I, xin ; 130.
Cap. X. v. 4. Orationes tu» et eleemosyna) tus, ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. I xii ; 24.
— v. 14. Absit Domine, quia nunquam manducati omne commune et immundum. I, xiv; 135.
— v. 26. Surge, et ego ipse horno sum. III, xxxv; 5.
— v. 36. Annuntians pacem per Jesum Christum, hic est omnium Dominus. III. xxx; *de Incarn.* 5.
— v. 40. Hunc Deus suscitavit tertia die. I, xni; 88.
— v. 42. Nobis prœcepit Dominus prædicareet testificari, quia ipse est qui constitutus est a Deo judex vivorum et mortuorum.
Cap. XI. v. 2. Disceptabant adversus Petrum, eo quod introisset ad viros preputium habentes, et manducasset cum illis. I, xiv; 135.
Cap. XIII. v. 4. Ministrantibus illis et jejunantibus. IV, xix; *de Euchar.* 19.
Cap. XIV. v. 16. Non sine testimonio semetipsum reliquit, benefaciens de cœlo, dans pluvias et tempora, fructifera, implens cibo et lætitia corda nostra. I, xn ; 66. et *ibid.* 9.
Cap. XXVI.v. 14. Et quædam mulier nomine Lydia purpuraria, cujuft Dominus aperuit cor, intendere his quæ dicebantur a Paulo. 1, i; 28.
— v. 30. Domini, quid me oportet facere ut salvus sim ? et illi dixerunt : crede in Dominum Jesum et salvus eris. I, xn ; 94.
Cap. XVII. v. 2. Secundum consuetudinem autem Paulus introivit ad eos, et disserebat de Scripturis. II, xxii ; *de Fide.* 130.
— v. 29. Genus ergo cum simus Dei, non debemus ætimare auro aut argento, aut lapidi artis sculpture, et cogitationis hominis divinum esse simile. III, xxxvi; *dc Incarn. 7.*
Cap. XX. v. 30. Ex vobis ipsis exurgent viri loquentes perversa, ut abducant discipulos post se. I, xvn ; 53.
Cap. XXII. v. 1G. Exurge et baptizare, et ablue peccata tua. IV, v; *de Poenil.* 126.
Cap. XXIV. v. 14. Confiteor autem hoc tibi quod secundum sectam quam dicunt hteresim, sic deservio Patri et Deo meo, credens omnibus quæ in lege et prophetis scripta sunt : spem habens in Deum. I, xx ; 2.
— v. 17. Eleemosynas facturus, ect. xiv; 147.
Cap. XXV. v. 16. Non est consuetudo Romanis damnare aliquem hominem, priusquam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat ad abluenda crimina quæ ei objiciuntur. VII, xxxvn;71.
Cap. XXVI. v. 5. Quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis, vixi Pharisœus. I, xx; 2. et *ibid* disput. iv; n. 78.

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

Cap. I. v, 1. Paulus servus Jesu-Christi, vocatus apostolus, segregatus in Evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in Scriptons sanctis, de filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, qui praedestinatus est filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Domini nostri Jesu-Christi. III, xxxi; de *Incarn.* 9.

— v. 8. Quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. I, xix; 14.

— v. 18. Revelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent, quia quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi, per ea qu» facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque ejus virtus et divinitas, ita ut sint inexcusabiles. I, xn; 52.

— v. 21. Evanuerunt in cogitationibus suis. I, xn ; 78.

Cap. II. v. 3. Existimas autem hoc, o homo, qui judicas eos qui talia agunt, et facis ea. quia tu effugies judicium Dei? IV, vm; *de Pœnit.* 235.

— v. 4. An divitias bonitatis ejus, etpatientiæ et longanimitatis contemnis ? ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit. Secundum autem duritiam tuam et impcenitens cor, thesaui izas tibi iram in die iræ et revelationis justi judicii Dei. *ibid.*

— v. 6. Qui reddet unicuique secundum opera ejus, iis quidem qui secundum patientiam boni operis, gloriam, honorem et incorruptionem quærunt, vitam æternam : iis autem qui sunt ex contentione et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio. *ibid,* et I, xn ; 59.

— v. 10. Gloria et honor et pax omni operanti bonuin, Judæo primum et Grseco. I,xn ; 59.

— v. 12. Quicumque siue lege peccaverunt, sine lege peribunt, *ibid.*

— v. 13. Factores legis justificabuntur, *ibid*

— v. 14. Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex. *ibid.*

— v. 15. Qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die cum judicabit Dominus occulta hominum. *ibid.*

Cap III. v. 1. Quid ergo amplius Judæo est, aut qute utilitas circumcisionis ? Multum quidem per omnem modum ; primo quia credita sunt illis eloquia Dei. III, v; *de Sacram.* II.

— v. 4. Est autem Dena verax, omnis autem homo mendax. 1, rv ; 16.

— v. 9. Quid ergo ? praecellimus ens ? nequaquam. Causati enim sumus Judæos etGræcos. omnes sub peccato esse. III, v; *de Sacrant.* 11.

— v. 22. Justitia autem per fidem Jesu Christi in omnes et super omnes qui credunt in eo. I, xn ; 95.

— v. 24. Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ ejus in hoc tempore, ut sit ipse justus, et justificans eum qui ex fide est Jesu-Christi. *ibid,* et II, i; 11.

Cap. IV. v. 3. Credidit Abraham Deo et reputatum est illi ad justitiam. I, xn; 46.

— v. 4. Ei qui operatur, merces imputatur non secundum gratiam, sed secundum debitum. II, m ; 33.

Cap. V. v. 2. Si Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. I, xn ; 46.

— v. 8. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis. II, n ; 40. et *ibid,* i; 10.

Cap. VIII v. 1. Nihil ergo est damnationis iis qui sunt in Christo Jesu. IV, vni; *de Pœnit.* 44 et 47.

— v. 14 Quicumque spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. I, xn; 76.

— v. 15. Accepistis Spiritum adoptionis in quo clamamus : Abba, pater. HI. xxxi; 1.

— v. 29. Quos praescivit et prædestinavit conformes fieri imagini filii sui. III, xxxn; 37 et 39.

—. v. 32, Proprio filio non pepercit Deus, sed pro nobis omnibus tradidit illum. III, xxxi; 6.

Cap. IX. v. 5. Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est benedictus in sæcula. II, x; *de Incarn. 2.* et III, xxxi; 26.

Cap. X. v.2. Confiteor, zelum Deihahent, sed non secundum scientiam. III, xxxvii; 21.

— v. 9. Si confitearis in ore tuo Dominum Jesum,et in corde credideris quod Deus suscitavit illum a mortuis, salvus eris. I, xn; 94.

— v. 14. Quomodo credent ei quem non audie-. runt. I, i; 164.

— *Ibid.* Quomodo audient sine predicants. I,ix; 58.

— v. 15. Quomodo prædicabunt nisi mittantur. I, xix ; 45.

— v. 18. Numquid non audierunt / et Quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terr» verba eorum. I, xn ; 9. et 66.

Cap. XII. v. 3. Non plus eæpere quam oportet ect. II, xx, *de Fide.* 132.

— v. 19. Non vos defendentes, charissimi, sed date locum iræ. VI, x; 154.

Cap. *XIII.* v. J. *Omnis anima* potestatibus sublimioribus subdita sit. I, xix: 134.
— v. 2. Qui potestati resistit. Dei ordinationi resistit, qoi autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. VII, x I ; 38.
— v. 4. Dei minister est tibi in bonum : si autem malum feceris time, non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est, vindex in iram ei qui male agit. VI, x; 57.
— v. 6. Iden et tributa praestatis ; ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes : reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui, vectigal, vectigal. VII, xxxvi ; 38.
— v. 10. Plenitudo legis est dilectio. IV, v; *de Panil.* 101.
Cap. XIV. v. 9. In hoc mortuus est et resurrexit, ut vivorum et mortuorum dominetur, 111. xxxi ; *de Incarn.* 23.

EX EPISTOLA I AD CORINTHIOS.

Cap. I. v. 22. Quoniam Judæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt. I, x; 68.
— v. 27. Non multi potentes ..Sed infirma mundi elegit Deus. I, xiv; 80.
Cap. II. v. *4.* Praedicatio nostra non est in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus ac virtutis, ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei. I, t; 55.
— v· 8· Si eniin cognovissent, numquarn Dominum glori® crucifixissent. I, n ; 47.
Cap. 111. v. G. Ego plantavi. I. ıχ; 58.
— v. 22. Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. 11, vu ; de *Incarn.* 9. et xxvm ; 9.
— Omnia vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mora, sive praesentia, sive futura, omnia enim vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei. 111, xxvm; 11.
Cap. IV. v. 1. Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei. 111, iv; *de S ieram.* 74
— v. 5. Nolite ante tempus judicare. VI. xiv; 14.
— v. 7. Quis enim te discernit, quod habes quod non accepisti t I, x ; 5.
— v. 15. Perevangelium ego vos genui, 1. ix; 58.
— v. 19. Veniam autem ad vos, si Dominus voluerit. II ; xxv ; de Incarn. 23.
Cap. V. v. 1. Auditur inter vos fornicatio. VIII. lib. i, dubio 40. n. 1.
— v. IV. Cum ejusmodi nec cibum sumere. 11, xxu; de Fide. n. 41 t
— v. 12. Quid mihi de iis qui foris sunt? nonne eos Deus judicabit. I, xix ; 73.
Cap. NI· v. 1. Audet aliquis vestrum, negotium habens adversus alterum, judicari apud iniquus, et non apud sanctos t An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt ? *Et* ni in vobis judicabitur mundus, indigni estis, qui de minimis judicetis ? Noscitis quoniam Angelot judicabimus, quanto magis sæcularia î Saecularia igitur negotia si habueritis, contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judicandum. Ad vereumdiam vestram dico, sic non est in vobis sapiens quisquam, qui powil judicare inter fratrem suum ? Sed frater cum fratre judicio contendit, et hoc apud infideleal I, xix ; 139.
— v. 7. Jam enim omnino delictum est in vobii quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini ?Sed vos injuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus, *ibid.*
Cap. VII. v. 10. Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere. IV, xiv; *de Eucliar* 80.
— v. 15. Quod si infidelis discedit, discedat, non enim servituti subjectus est frater, aut sororio hujusmodi. I, xix; 150.
— v. 19. Circumcisio nihil est, et praeputium nihil est. III, v; *de Sacram.* 12.
— v. 20. Unusquisque in quo vocatus est, in hoc permaneat apud Deum. I, xix; 136.
— v. 21. Servus vocatus es, non sit tibi cure. *ibid.*
— *v.* 23. Pretio empti estis, nolite fieri seni hominum, sed et si potes fieri liber, magis utere. *ibid.*
— v. 39. Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit, quod si dormierit vir ejus, libera est, cui vult nubat. III. vi; *de Sacram.* 12.
Cap. VIII. v. 9. Videte ne forte hæc licentia vestra offendiculum sit infirmis : si enim quis viderit eum qui habet scientiam in idolio recumbentem, nonne conscientia ejus, cum sit infirma, aedificabitur ad manducandum idolothyta ? et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est. I, χiv; 109.
Cap. IX. v. 7. Quis militat suis stipendiis unquam ? Quis plantat vineam et de fructu ejus non edit ? Quis pascit gregem et de lacte gregis non manducat? IV. xxi; *de Enchar.* 3.
— v. 14. Ita et Dominus ordinavit his qui evangelium nuntiant, de evangelio vivere, *ibid.* n. 2.
— v. 20. Et factus sum Judaris tanquam Judæus, ut Judæos lucrarer, iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, cum ipse non essem sub lege, ut eos qui sub lege erant lucrifacerem. I, xiv ; 135.
ıp. X. v. 11. Omnia in figura contingebant illis. III. i ; de *Sacram.* 16.
- v. 16. Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sauguinis Christi est u , de Sacram. 74.

— v. 17. Omnes unum corpus sumus, qui de uno pane participamus. III, ii; *de Euchar.* 15.
— v. 21. Non potestis mens® Domini participes esse, et mens® dœmoniorum. IV, xix; *de Euchar.* 19.
— v. 22 Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt, omnia mihi licent, sed non omnia ædificant : nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. I, xiv; 109.
— v. 27. Si quis vos vocat, infidelium, et vultis ire, omne quod vobis apponitur manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Si quis autem dixerit ? Hoc immolatum est idolis, nolite manducaro propter illum qui indicavit, et propter conscientiam, dico non tuam, sed alterius. *ibid.*
Cap. XI. v. 16. Si quis autem videtur esse contentiosus, nos talem consuetudinem non habemus, sed neque ecclesia Dei. II, xxu ; *de Fide.* 135.
— v. 19. Oportet hæreses esse, ut qui probati sunt, manifesti fiant. I, xx;2.
— v. 21. Alius quidem esurit , alius autem ebrius est. VII, xxxiv; 8.
— v. 23. Hoc enim accepi a Domino quod et tradidi vobis. IV, xix; *de Euchar.* 32. et I, xx; 66.
— v. 24. Hoc facite quotiescumque bibetis, *ibid.* iv ; 27.
— v. 25. Hoc facite in meam commemorationem. IV, xvi ; *de Euchar.* 5.
— v. 26. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat. III, vm ; *de Sacram.* 2. IV, xvi; *de Euchar.* 7 et 9.
— v. 28. Probet seipsum homo, et sic de pane illo edat. IV, xn ; *de Euchar. 23.* et *ibid,* xm ; 46. et iW.xiv ; 45.
— v. 29. Qui manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini. IV, xiv; *de Euchar.* 54.
— v. 30. Propter quod multi imbecilles, et dormiunt multi. IV, xn ; *de Euchar.* 100.
Cap. XII. v. 3. Nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto. I, ix; 40.
— v. 8. Aliis sermo scienti®, alteri autem fides in eodem spiritu. I, vm ; 27.
— v. 27. Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. II, xvm; *de Incarn.* 9.
Cap. XIII. v. 2.Si habuero omnem fidem, charitatein autem non habuero, etc. I, xvi ; 35.
—*Ibid.* Sine charitate nihil sum. IV, v; 10.
—*Ibid.* Si habuero fidem ita ut montes transferam. I, vn; 27.
— v. 9. Ex parte cognoscimus et ex parte prophetamus, cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. I, xvn ; 27. et I, xvi ; 120.
— v. 12. Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut et cognitos sum. Nnnc autem manent fides, spes, chantas, *ibid.*
— *v.* 10. Cum venerit quod perfectum est. evacuabitur qnod ex parte eat ; videmus none per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. I, xvn; 35.
— v. 12. Videmus nunc in ænigmate. I. n ; 7.
— v. 13. Nunc manent fides, spes, charitaa: tria hæc, major autem hnrnm est cbaritas. I, vm; 16. et xvi ; 38. et i ; 237.
Cap. XV. v. 3. Tradidi vobis imprimis, quoniam Christus mortuus est propter peccata, et quoniam resurrexit tertia die. I, xm ; 88.
— v. 22. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. IV, xn; *de Euchar.* 103.
— v. 25 Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. I, xm; 93.
— v. 27. Omnia subjecta sunt ei, præter eum qui subjecit ei omnia III. xxx; *de Incarn.* 5.
— v. 47. Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo coelestis. II, xm ; 5.
— v. 50. Caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt. II, xiv; 50.
Cap. XVI. v. 7. Spero enim me aliquantulum tempus manere apud vos, si Dominus permiserit. II, xxv ; *de Incarn.*

EX EPISTOLA II. AD CORINTHIOS.

Cap. III. v. 5. Non sumus sufficientes cogitare aliquid ex nobis. I, ix ; 30.
— v. 18. Nos autem revelata facie gloriam Domini speculates I, xv; 16.
Cap. IV. v. 6. Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, illuxit in cordibus nostris, ad illuminationem scienti® claritatis Dei, in facie Christi Jesu. I, vm : 2.
Cap. V. v. 14. Si Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. II, vn ; 56.
— v. 19. Posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur. I, xix; 36. et *ibid,* i; 56,
— v 1. Eum qui non noverat peccatum. II, xxvi ; 1.
Cap. X. v. . Captivantes intellectum in obsequium Christi. I, v; 55. et xm; 26.
Cap. X. v. 4. Arma militi® nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo. I, xix ; 52.

EX EPISTOLA AD GALATAS.

Cap. I. v. 8. Licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prodiximus et nunc iterum dico. I. i ; 70.

— r. 15. Ootn autem placuit ei qui me segregavit. I, xn ; 52.
Cap. II. v. 5. Quibus neqne ad horam cessimus subjectione, ut veritas evangelii permaneat apud vos. I, xiv ; 136.
— v. 11. In faciem ei restiti, qui reprehensibilis erat. *ibid.*
— *v.* 14. Cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem evangelii, dixi Ceplim coram omnibus, *ibid.*
— v. 15. Si tu Judæus cum sit, gentiliter vivis, et non Judaice, quomodo cogis gentes Judaizare ? I, xiv ; 150.
— v. 16. Scientes quon non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi... et nos in Christo credimus, ut justificemur ex fide Christi. I, xn ; 95. et *ibid* n. 4.
— v. 20. Dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. 11, vn ; *de Ineam.* 62.
Cap. III. v. 22. Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi, in eam fidem quæ revelanda erat. I. xn ; 97 et 85.
Cap. IV. v. 1. Quanto tempore hæres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit omnium dominus. V, in ; *de Justit.* 14.
— v. 4. Factum sub muliere, factum sub lege. II, xxiii ; *de Incarn.* 88.
— v. 5. Ut adoptionem filiorum reciperemus. III, xxxi ; 1.
— v. 8. His qui natura non sunt Dei serviebatis. III, xxxv ; 4.
— v. 9. Quomodo iterum convertimini iterum ad infirma et egena elementa, quibus iterum servire vultis? III, v; *de Sacram.* 12.
Cap. V. v. 2. Si circumcidamini, Christus nihil vobis proderit. I, xiv; 135.
— v. 4. Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini. *ibid.*

EX EPISTOLA AD EPHESIOS.

Cap. I. v. 3. Benedixit nos Deus omni benedictione spirituali in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. III, xxvii; *de Incarn.* 45. et IV, vni ; 178.
— v. 4. Prædestinavit nos in adoptionem filiorum Dei per Christum, secundum propositum voluntatis suæ. *ibid.*
— v. 7. Secundum divitias gratiæ ejus quæ abundavit in nobis in Dei sapientia. I. m ; 67.
— v. 13. In quo et credentes signati esti spiritu promissionis sancto. III, vi ; de *Sacram.* 3.
— v. 20. Suscitans eum a mortuis, et constituens eum ad dexteram suam in excelsis, super ornnem principatum, et potestatem, et virtutem. et dominationem, et omne nomen quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro, et omnia subjecit sub pedibus ejni. III, xvm ; dc *Incarn.* 6.
— v. 22. Et ipsum dedit caput supra omnem ecclesiam. *ibid,* xvii ; 1.
Cap. II. v. 8. Gratia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei enim donum est. I, ix ; 30 et 27. et *ibid,* xn ; 14.
— v. 10. Ipsius enim factura sumus. II; xxm; de *Incarn.* 88.
Cap. IV. v. 5. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. I, vm ; 13.
— v. 13. Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi. III, xxxn ; 39.
Cap. V. v. 2. Tradidit semetipsum pro nobis, oblationem et hostiam Deo, in odorem suavitatis. II, xxix ; 1.
— v. . Ambulate in dilectione. III, v;de *Ponit.* 103.
— v. 13. Omne enim quod manifestatur lumen est. I, v; 41.
— v. 26. Mundans lavacro aquæ in verbo vite. III, n ; *de Sacram.* 78.
— v. 32. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. III, i ; *de Sacram.* 15.
Cap. VI. v. 5. Servi obedite dominis carnalibus cum timore et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo ; non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate servientes, sicut Domino, et non hominibus : scientes quod unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber. I. xix ; 133.

EX EPISTOLA AD PHILIPPENSES.

Cap. I. v. 29. Vobis datum est per Christum ut in eum credatis. I, ix ; 27.
Cap. II. v. 7. Formam servi accipiens. III, xxviii ; 34.
— v. .In similitudinem hominum factus. II. xxm; *de Incarn.* 57.
— v. 8. Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod et Deus exaltavit illum. III, xxvii; *deIncarn.* 50. *et ibid.* xxv ; 1. et xxvi ; 82 et 83.
Cap. III, v. 21. Qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis su». III, xxxn ; 39.

EX EPISTOLA AD COLOSSENSES.

Cap. I. v. 16. In ipso condita sunt omnia, et in ipso et per ipsum creata sunt, et ipse ante omnia. 11, vn; *de Incarn.* 10.

Cap. II. v. 10. Et eatis in illo repleti qui est caput omnia principatus et potestatis. 11, xvfi; *de Incarn.* 1.
— v. 14. Delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci, etc , II, vu ; *de Incarn.* 54.

EX EPISTOLA AD THESSALONICENSES. I.

Cap. II. v. 13. Accepistis illud non ut verbum hominum, sed ut vere est, ut verbum Dei. I, i 56.
— v. . Gratias agimus Deo, quia cum accepissetis verbum auditus Dei. accepistis illud non ut verbum hominum, sed sicut est vere, verbum Dei. *ibid.* 61.
Cap. IV. v. 3. Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra. II, vin; *de Incarn.* 99.
— v. 6. Ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum, quoniam vindex est Dominus de iis omnibus. VII, xxvi; 81.

EX EPISTOLA AD THESSALINCENSES. II.

Cap. II. v. 14. Tenete traditiones quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam nostram. I, xx; 66.

EX EPISTOLA I AD TIMOTHEUM.

Cap. I. v. 5. Charitas de corde puro, et conscientia bona et fide non fecta. I, v; 86. et III, v;100.
— v. 6. A corde puro, conscientia bona et fide non ficta aberrantes, couverai sunt in vaniloquium. I, xvii ; 53.
— v. 13. Misericordiam consecutus sum ut essem fidelis. I, ix ; 33.
— v. 15. Fidelis sermo et omni acceptione dignus, qui Cristus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum. II, vu ; 2 et 50.
— v. 17. Soli Dei honor et gloria. III, xxxv; 4.
— v. 19. Habentes bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt. I, xvii ; 112.
Cap. II. v. 5. Unus est mediator Dei et hominum, homo Jesus Christus. III, xxix; 42.
Cap. III. v. 15. Quæ est columna et firmamentum veritatis. I, i ; 274.
Cap V. v. H. si qnis autem anornm. et maxime domesticorum, eorum non habet, fidem negavit, et est infideli deterior. III. xxvt; 12.
— v. 17 . Qui bene prænnnt presbyteri, duplici honore digni habeantur. V. iv: *de Jtutilia.* 60.
Cap. VI. v. 9. Nam qui volunt, divites fieri, incidunt in tentationem et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia et nociva, quæ mergunt homines in interitum et perditionem. Radix enim omnium malorum est cupiditas. VII, xxvi ; 22.

EX EPISTOLA II AD TIMOTHEUM.

Cap. I. v. 12. Scio cui credidi et certus sum. I, i ; 62. et iv; 72. et vi ; 27.
Cap. II. v. 2. Non coronabitnr nisi qui legitime certaverit. I, xn ; 89.
— I v. 13. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest I, iv; 21.
— v. 14. Noli contendere verbis, ad nihil enim utile est; nisi ad subversionem audientium. II, xxii ; *de Fide.* 135.
Cap. III. v. 2. Homines seipsos amantes, cupide, elati, superbi. II, π; de *Incarn.* 21.
— v. 16. Omnis Scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum paratus. I, m; 15.
Cap. IV. v. 8. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex. II. m : *de Incarn.* 33.
— v. 13. Et nos credimus propter quod et loquimur. I, xiv; 2.

EX EPISTOLA AD TITUM.

Cap. I. v. 2. Qui non mentitur Deus. I, iv; 16.
— v. 4. Juxta communem fidem. I, vπι; 14.
— v. 7. Oportet episcopum esse justum, amplecteutem eum qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possit exhortari, et eos qui contradicunt arguere. I. xm; 149. *et ibid.* xn ; 130.
— v. 11. Apparuit enim gratia Dei salvatoris nostri omnibus hominibus, II, i; 10.
Cap. III. v. 4. Benignitas et humanitas apparuit salvatoris nostri Dei. *ibid.*
— v. 5. Qui secundum suam misericordiam salvos nos fecit. II, n ; 4.
— v. 10. Hæreticum hominem post uuam et secundam correptionem devita, sciens quia subversus est qui hujusmodi est, cum sit proprio judicio condemnatus. I. xx : 2, et II, xxn; *de Fide.* 133.

EX EPISTOLA AD HEBRÆOS.

Cap. 1. v. 1. Multifarium multisque modis olim Deusloquens. I, i ; 122.

— v. 2. Locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem universorum. II, XXXI;7.

— v. 13. Ad quem autem dixit aliquando Angelorum : sede a dextris meis. I, XIII ; 93.

Cap. II. v. 3. Quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem ?... Contestante Deo. etc. I, v ; 3.

— v. 9. Vidimus Jesum, propter passionem mortis, gloria et honore coronatum. III, xxvn ; *de* Incarn. 8.

— v. 10. Decebat eum propter quem omnia et per quem omnia, auctorem salutis eorum per passionem consummare. II, vn ; *de Ineam.* 9.

— v. 14. Quia ergo pueri communicaverunt cami et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem. II, xiv ; *de Ineam.* 10 et 99.

Cap. III. v. 2. Amplioris enim glori» iste præ Moyse dignus habitus est. III, xxvui; 39.

Cap. IV. v. 15. Tentatum per omnia pro similitudine absque peccato, ut misericors fieret. II. xxi; 15.

— v. 16. Misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno. IV,xix; *de Euchar.* 146.

Cap.V. v. 1. Omnis pontifex ex hominibus assumptur, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis. III,XXXIX; 26.

— v. 7. Qui in diebus carnis suæ preces, supplicationesque ad Deum qui possit illum salvum facere a morte... cum clamore valido offerens, exauditus est pro sua reverentia. III, xxix; 28 et II, vi; 7.

— v. 8. Didicit ex iis quæ passus est obedientiam. II, xxi; *de Ineam.* 1 et 14.

Cap. VI. v. 4. Impossibile est eos qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, et participes facti suntSpiritus sancti... et prolapsi sunt, rursus renovari ad poenitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, et ostentui habentes. IV, vm; *de Poenit.* 8.

— v. 6. Confidimus de vobis, dilectissimi, meliora et viciniora saluti, tametsi ita loquimur : non enim injustus est Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis, etc. IV, xi ; *de Poenit.* 3.

— v. 17. Volens Deus abundantius ostendere immobilitatem consilii sui, interposuit jusjurandum, ut per duae res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, firmissimum solatium haberemus, 1, iv; 20 et 25. et i; 62.

Cap. VII. v. 18. Reprobatio fit praecedentis mondât! propter infirmitatem et inutilitatem, III, v; *de Sacramen.* 12.

— v. 23. Plures facti sunt sacerdotes secnndnm legem, idcirco quod morte prohiberentur permanere ; hic autein eo quod maneat in aeternum sempiternum habet sacerdotium, unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsuin ad Deum, semper vivens ad interpolandum pro nobis, III, xxix ; 34.

— v. 26. Oportebat ut nobis esset pontifex mocstus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus. II, xxvi ; 1.

— v. 27. Qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum sacerdotes, prius pro suis delictis hostias offerre, deinde pro populi; hoc enim fecit semel seipsum offerendo, IV, m; *de Euchar.* 29.

Cap. IX. v. 13. Sanguis taurorum et hisconnn inquinatos sanctificat ad emundationem carnii. IV, xii ; *de Poenit.* 10.

— v, 14. Semetipsuin obulit immaculatum Deo. II, xxvi ; 1.

— v.'16. Ubi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris, testamentum enim in mortuis confirmatum est, alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est.VII, xuv; 43.

Cap. X. v. 1. Umbram igitur habens lex futurorum bonorum. III. v; *de Sacram.* 64.

— v. 4. Impossibile est enim sanguine taurorum et hircorum auferri peccata, ideo ingrediens numdum dixit: hostiam et oblationem noluisti, corpus autem aptasti mihi. II, vi ; *delncarn.* I.

— v. 5. Ingrediens in hunc mundum dixit : hostiam et oblationem noluisti ; corpus autem aptasti mihi : holocautomata pro peccato non tibi placuerunt, tunc dixi : ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam. II, vm; *de Ineam.* 97. et *ibid, xxv* ; 7.

— v. 11. Et omnis quidem sacerdos præsto esi quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata : hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei; de cætero expectans donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. Una enim oblatione consummavit in serpiternum sanctificatos. IV, xix ; *de Euchar.* 29, et III, xxix; liet *ibid,* vu ; 54, et *ibid,* vm ; 41.

— v. 29. Quanto putatis deteriora merere supplicia qui filium Dei conculcaverit, et sanguinem testamenti pollutum duxerit. II, v; *delncarn.* 54.

— v. 22. Accedamus cum vero corde, in plenitudine fidei, I, xii ; 133.

—v. 34. Nam et vinctis compassi estis,et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et inanentens substantiam. II, xx; *de Fide-* 111, et VII. vm ; 7, et I, xix ; 111.

— v. 38.Justus autem ex fide vivit. I, vui;32.

Quod si subtraxerit ae, non placebit animæ meæ. *ibid,* χιιι ; 1.

Cap XL ’· I· Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. I, vm ; 31 et II ; 7 et 98.

— v. 3. Fide credimus aptata esae sœcula verbo Dei. I, xv ; 16.

— v. 6. Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, et inquirentibus se remunerator sit. I. xn; 108 et *ibid* 4. 5, 33, 85, 130, 132, *ibid.* II. 59 et 61. et *ibid.* HI. 22 et 64.

— v. 13. Juxta fidem defuncti sunt omnea justi, non acceptis repromissionibus, aed a longe eas aspicientes et salutantes, et confitentes quia peregrini et hospites sunt super terram. Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. I, x ii; 130.

– v. 16. Nunc autem meliorem inquirunt, id est coelestem, *ibid.*

— v. 33. Per fidem vicerunt regna, extinxerunt impetum ignis, acceperunt mulieres de resurrectione filios suos, etc. I, vm ; 28.

Cap. XII. v. 2. Qui proposito sibi gaudio , sustinuit crucem confusione contempta. II, ni; 15. et xxii; 22. et III, xxvn; 83. et 100.

-v. 12.

Cap. XIII. v. 8. Jesus Christus heri et hodie, ipse et in sæcula. II, xxin ; 108.

EX EPISTOLA CATHOLICA JACOBI APOSTOLI.

Cap. I. v. 6. Postulet in fide nihil hæsitans. I ; 8, 29.

Cap. IL v. 1. Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem ; Domini nostri Jesu Christi gloriæ. Etenim si introierit in conventum vestrum vir annulum aureum habens in vestre candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, et intendatis in eum qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei : tu sede hic bene; pauperi, autem dicatis : tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum : nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum? VII, xxxiv; 4.

— v. 5. Audite fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo , divites in fide et hæredes regni? vos autem exhonorastis pauperes. *Ibid.* n. 8.

— v. 6. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia? Nonne ipsi blasphemant bonum nomen quod invocatum est super vos. *Ibid.*

— v.8. Si tamen legem perficitis regalem secundum Scripturas : Diliges proximum tuum sicut teipsum, bene facitis ; si autem personam accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. *Ibid.*

— v. 12. Sic loquimini et sic facite, aient per legem libertatis incipientes judicari : judicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. *Ibid.*

— v. 14. Quid proderit fratres mei. si quis dicat fidem se habere, opera autem non habeat?... fides sine operibus mortua est in semetipsa.... Sicut corpus sine spiritu mortuum est, ita fides sine operibus. I, xvi ; 35.

— v. 19. Dæmones credunt et contremiscunt. I, i; 57. et x; 10. et xvn; 18.

— v. 21. Abraham, pater noster, nonne ex operibus justificatus est, offerens filium suum Isaac super altare ? I, xn : 46.

Cap. IV. v. II. Qui detrahit fratri, ant qui judicat fratrem suum, detrahit legi. VII, xiv ; II.

Cap. V. v. 14. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum ungentes etc. III, i ; *de Euchar* 116.

— v. 15. Et si in peccatis sit dimittentur ei. IV. ix ; *de Pœnit.* 43.

EX EPISTOLA I. PETRI.

Cap. П. v. 9. Vos genus electum, gens sancta. Г, χιιι; 111.

— v. 13. Subjecti estote omni human® creaturae propter Deum, sive regi tanquam procellenti... Regem honorificate, I, xix ; 134.

— v. 18. Servi subditi in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. I, xix ; 133.

— v. 22. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. II, xxvi ; *de Incam.* ŋ. 1.

Caput IV.v.8. Charitasoperit multitudinem peccatorum. IV, v; *de Pœnit.* n. 103. et *ibid,* vin; 96.

— v. 10. Sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. V, xxvi ; *de Pœnit.* n. 39.

EX EPISTOLA II. PETRI APOSTOLI.

Cap. I. v. 19. Cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucenti in coliginoso loco. I, u; 66. et v; 41, et vi ; 34.

Cap. III. v. 9. Deus patienter agit propter vos. nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reverti. I, vm ; *de Pœnit. 27,* et I. χιιι ; 46.

EX EPISTOLA I. BEATI JOANNIS APOSTOLI.

Cap. I. v. 7 Sanguis ejus emundat nos ab omni peccato. II, vn ; *de Ineam.* 50.

— v. 10. Si dixerimus quoniam peccatum non

habemus, ipsie nos seducimus, et veritas in nobis non est. I, Xiv; 150.
Cap. II. v. I. Advocatum habemus apud Patrem. *II,* iv ; *de Inearn.* 1.
— v. *19. Ex* nobis prodierunt, sed non erant ex nobis : nam si ex nobis essent, permansissent utique nobiscum. I, xvn; 53.
— v. 27. Non necesse habentes ut aliquis doceat vos, nam unctio docebit vos, etc. I, v; I, et *ibid.* I; *140.*
Cap. III. v. I. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filii Dei nominemur et simus. III, xxx ; I.
— v. 14. Qui non diligit, manet in morte. IV, *v; de Pœnit.* 10.
— v. 21. Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus. I, xvi ; 88.
— v. 23. Hoc est mandatum ejus ut credamus in nomine filii ejus. I, xm ; 1.
Cap. IV. v. 7. Omnis qui diligit ex Deo natus est. II, v; 85.
— v. 12. Deum nemo vidit unquam , unigenitus qui est in sinu Patris, ipse enarravit. I, i; 59.
— v. 16. Qui manet in charitate in Deo manet, et Deus in eo. I, xn; 109.
Cap. V. v. 9. Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est. I, vi ; 34.
— v. 10. Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. I, v; 1. et I ;56.
— v. 16. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem , petat et dubitur ei vita peccantis non ad mortem. Est peccatum ad mortem : non pro illo dico *ut roget quis.* IV, vin ; de *Pœnit. 9.*

ET EPISTOLA II. BEATI JOANNIS APOSTOLI.

Cap. II. v. IO. Nec ave ei dixeritis. II, χχ»· *de Fide. n. 4.*

EX LIBRO APOCALYPSIS.

Cap. I.v.5. Princeps regum terrae. III, xxx;5.
Cap. III. v. 20. Ecce sto ad ostium et pulso. IV, vin ; *de Pœnit.* 16.
Cap. V. v. 12. Dignus est agnus qui occisus est, accipere virtutem et divinitatem, et honorem. II, vin ; *de Incarn.* 11, et III, xxvn ; *de Inoam. 23.*
Cap. VI. v. 9. Vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei et propter testimonium quod habebant, et clamabant voce magna dicentes : Usquequo Domine (sanctus et verus) non judicas et non vindicas sanguinem nostrum de his qui habitant in terra ? Et datm sunt illissingulæ stolæ albæ, et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conservi eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi. III, xi ; *de Euchar.* 108.
Cap. XIX. v. 16. Habet in femore : rex regum et dominus dominantium. III, xxx ; 5.
Cap. XXII. v. 9. Vide ne feceris, conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. IT, xvm ; *de Incarn* 6.
— v. II. Qui justus est justificetur adhuc, et sanctus sanctificetur adhuc. IV, xiv ; *de Euchar.* 32.

INDEX GENERALIS ANALYTICUS

TAM VERBORUM QUAM RERUM MEMORABILIUM

QUÆ IN OCTO TOMIS

DISPUTATIONUM SCHOLASTICARUM ET MORALIUM

JOANNIS DE LUGO

EXPLANANTUR ET ILLUSTRANTUR.

NUNC PRIMUM ADORNATUS ET EDITUS CURA AC STUDIO

J.-B. FOURNIALS

CANONICI HONORARII ALBIENSIS, PAROCHI S. SATURNINI.

Sicut in præcedenti indice, prior numerus Romanus tomum indicat, posterior disputationem, tertius arabicus paragraphum ejusdem disputationis, nisi contrarium expresse, in aliquo casu particulari notetur, v. *g. Clerici quænam explicite scire el credere teneantur,* 1. xin. 146 : indicantur tomus primus, disputatio xni. ejusdem tomi, et numerus marginalis 146. ejusdem disputationis. Tomus et disputatio sæpe initio tantum articuli notantur, et deinceps brevitatis causa, in eodem articulo omittuntur, notatis tantummodp numeris paragraphorum. Si in eodem tomo eadem numero disputatio ad diversos tractatus pertineat, notatur tractatus ad quem citata disputatio attinet v. g. *absolutio ab /itérai.* II. xxm. *de Fide.* n. 41. Adeunda est, in secundo tomo disputatio xxni. trac* tatusde vii *tute fidei divina :* non vero disputatio xxni. tractatus Incarnationis Dominicæ, quæ in eodem tomo secundo invenitur.

INDEX GENERALIS ANALYTIC!!»

ABBAS.

Abbates, et alii superiores habentes subditos in spiritualibus, sæculares exemptos ab episcopis, an possint uti facultate episcopis concessa in decreto concilii Tridentini II, xxm ; *de Fide.* 57.

Abbatis consecrati benedictio tollit venialia. IV, ix ; *de Pœnil.* 58.

Abbas cui conceduntur functiones episcopales, an possit conferre sacramentum confirmationis, si expresse non prohibetur. VIII, libro I. dubio?.

ABBATIA.

Abbatia ut separetur ab ejus dignitate episcoli, an et quomodo consentire possit episcopus. VIII. libro V. dubio 16.

ABORTUS.

Abortum procurare nunquam licet. VI, x ; 131 et *seq.*

Abortum procurans femina in se, an incurrat excommunicationem latam a Sixto V, vm; libro II. dubio 4.

ABSENS.

In absentem an possit absolutio conferri. IV, xin ; *de Pœnil* 147 et *seq.*

ABSOLUTIO.

Absolutio ab hæresi, et excommunicatione ob hœreaim contracta, quibus competat. II, xxm; *de Fide* 41 *etieq.* An hæreticus, in articulo mortis possit a sacerdote hæretico absolvi, si non adsit alius sacerdos, *ibid.* n° 106, An ab alio, qui sacerdos non sit, possit absolvi hæreticus moribundus, ab excommunicatione Papæ reservata. *ibid.* 110. In quo alio casu possit quis ab excommunicatione ob hæresim contracta, absolvi ab alio, quam ab eo cui erat reservata, *ibid.* n° 116 et 117.

Absolutio sacramentalis est invalida, si sacerdotis absolventis intentio feratur in aliquod peccatum in confuso. III, v; *de Euchar.* 135.

Absolutio sacramentalis. an condonet et tollat peccatum ante infusionem gratiæ. IV, vn; 159 *et seq.*

Absolutionis formam quæ verba praecedunt absque peccato omitti possunt. IV, xm ; *dePœnit.* 9. *Ego* non est de essentia, *ibid.* 10. Forma stat in his duobus verbis : *absolvo le.* 17. An possint mutari. 19. An solum concurrant de facto ad effectum sacramenti. 28. In absolutione verba : a peccatis tuis non concurrunt a effectum. 34. Quid de verbis : *In nomine Patris etc.*.an concurrant ad effectum. 38. Absolutionis forma utrum possit per modum deprecationis proferri. n° 91 *et seq.* Absolutio non valet modo deprecative. 92.

Absolutio sacramentalis utrum possit dari sub conditione, *ibid.* 107 *et seq.* Absolutionis duo modi quibus poterat conferri impugnantur. 130. Absolutio sub conditione quam Deus nunc futuram praevidet, an sit valida. 134.

Absolutionis formam quæ mutatio reddat invalidam. IV. xm ; 140. Absolutio an ferri possit in absentem. 147.

Absolutionis form» verborum sensus est. quem ipsa sonare videntur juxta impositionem humanam. 72. Quomodo verificatur hic sensus, peccatis per contritionem ablatis. 73. Absolutio partialis an dari possit. 185. Per absolutionem duplicem cur aliquando fiant duo sacramenta, aliquando vero unum 172. Duo sacerdotes absolventes au dicere possint : *Nos te absolvimus.* 176.

Absolutio an et quomodo neganda sit obdefectum propositi. IV, xiv : *de Pœnil* 148 *et seq.* Quando neganda sit propter occasionem proximam. 150. Quid si non apparet ulla emendatio. 156. Absolutio tui possit ditferri ad experiendum. 165.

Absolnfne ab inferiore pro reservatis, nn debeat iterum comparare coram superiore. IV, xv; 100 et *stq.* Vide *Casus reservalio.*

An cx intentionis absolutionis defectu debeat confessio reiterari. V, xvi ; *de Pwnil.* 598. Absolutio generalis ab excommunicatione, an auferat ignorantem, 622 *el seq.*

Absolutio an possit infirmo dari, qui unum solum peccatum dicere potuit, et quid si dixerit solum peccatum in communi, V, xvn; sectione i, *per lotam.* Absolutionis quæ sit directa materia, *ibid,* n® 13. Absolvere quomodo debeat confessarius poenitentes in naufragio, in incendio ect. 19.

Absolutio debet puero dari, etiam in dubio, *ibid,* n' 22. Ad absolutionem impendendam confessio generalis non semper sufficit.23. Absolutio an ei possit impendi qui nullum peccatum dixit, sed exhibuit signa doloris et contritionis. 24 *et stq.* Absolutio sacramentalis an possit ei dari, qui confessionem non petiit, nec dedit signum pœnitentiæ, *ibid,* n® 33 ei *seq.* Absolutio an possit ei dari qui absente confessario petiit confessionem, et ostendit pœnitentiæ signa, licet tunc quando confessarius supervenit, jam sit destitutus sensibus, *ibid.* 43 *et stq.* Absolutio in absentia non solum est illicita, sed etiam invalida, n® 63. Absolutio an possit dari moribundo, de quo mediati testes testantur, ipsum petiisse et voluisse confiteri. n° 80 *et seq.* An sufficiat unus testis. 82. Quid si testis : sit infidelis. 83. Absolutio ut dari possit infirmo, an testimonium debeat dari coram infirmo, ipsum voluisse confiteri : n° 84 *el seq.* In eo casu an non solum possit, sed debeat sacerdos absolvere, n. 87 et *seq.*

Absolutionem an dare possit solus sacerdos, et an laiens possit in aliquo casu absolvere. V, xvut ; sect. 1. *per totum* absolvere ab excommunicatione an possit laicis aliquando, *ibid.* n. 6 *el s> q.*

Absolvendi facultas in mortis articulo, an sit dejura humano, an de jure divino, *ibid.* n. 15.

Ad absolutionem venialium, et mortalium antea confessorum, quis sit in ordine ad illa legitimus minister, *ibid.* n° 41 *el seq.*

Post absolutionem peccari dubii reservati, si pœnitens recordetur certo peccati commissi an censeatur legitime absolutus, an vero debeat recurrere ad superiorem pro absolutione. V, xx ;20. Absolutioem dare a reservatis, quis possit potestate ordinaria, *ibid.* 56 *et seq.*

Per absolutiones diversas, pœnitentiæ sacramentum fit diversum, *ibid.* 80,

Ad absolutionem an confessarius obligetur disponere pœnitentem, V. xxn; 49. Absolutio in absentia an dari possit, *ibid.* 51.

De non absoluto quomodo loqui debeat confessarius ad vitandam revelationem. V, xxm ; 84. Quid de publico peccatore non absoluto, ibid. 85. Non absoluto an schedula dari possit, *ibid,* n.86 et 87.

Ante absolutionem an satisfactio habeat effectum V, xxv ; 28. In quo sita sit potestas ligandi atque solvendi sacerdotibus novæ legis concessa, IV, xm ; *de Pœnit.* GO.

Absolutio an sit indulgentia. V, xxvn; 4 el *seq.*

Absolutio an possit proferri ab pluribus. IV, xm ; *de Pœnit.* 159.

Si quis nunc a S. Petro absolveretur, an deberet adhuc peccata illa confiteri sacerdoti mortali. VIII, *dubio* xvi; n. 1.

Absolvendi facultas concessa prælato regulari, an transeat ad ojus successorem, *ibid, dubio* xix. Facultas absolvendi nondum mandata exeeutioni an cesset, quando potestas cessat in concedente. *ibid. dub.* xx. Habens facultatem ab episcopo absolvendi ab omnibus canibus ei reservatis, an possit absolvero ab his quæ reservantur post concessam licentiam, *ibid. dub.* xxn. Confenarius an possit absolvere, adveniente reservatione post incoeptam confessionem, *ibid. dub.* xxv.

Confessarius an semper teneatur absolvere pœnitentem cujus confessionem audivit, et ad hoc amplecti opinionem probabilem beniginorem, *ibid. dub.* χχvi.

Confessarius ordinarius regularium an possit eos absolvere a reservatis Papæ. *ibid, dub. xvm.*

Confessarius an possit negare absolutionem novitio nolenti egredi, et ad sæculum redire,*ibid, dub.* xxviii.

Subditi Societatis Jesu non possunt a confeasario absolvi siue licentia suorum superiorum virtute cujuslibet indulti, et concessionis Pontificiæ, *ibid. dub.* xxvn; η. 12. Regulares an post decreta Clemenis VII et Pauli V. Absolvere adhuc possint, juxta sua privilegia, a peccatis circa duellum, excepta provocatione et pugna, VIII, libro ii; dubio 2. Regulares an virtute bullæ Cruciatæ, possint, saltem extra confessionem, absolvi a censuris Papæ reservatis. VIII, librom; dubio 6.

An absolntio a censuris metu gravi extorta sit valida. VI, xxn ; 129.

ABSURDA.

Absurda varia quæ sequuntur ex doctrina haereticorum circa baptismum, 111, m ; *de Sacram, in qcn.* 11.

ABYSSINI.

Abyssinorum schisma ab Ecclesia reprobatum, sicut et eorum hæresis. 1, xiv; 145.

Do abyssinorummatrimonio quid sit dicendum, 111, vui; *de Sacram, in <jen.* 125.

ACCEPTATIO.

Acceptatio mutua corporum non eat forma sa-

cramenti matrimonii. 111, n ; *de Sacram. in gen* 23.

Dens statuit non acceptaro ad justificationem nisi sacramentum, vel ejus desiderium quasi vicarium. 111, xm. *de Euchar.* 26.

Acceptatur a Deo specialiter contritio loco baptismi, quia est desiderium illius, non autem in eo sensu acceptatur, ut est desiderium lestitutionis. *ibid.*

Acceptatio mutua an debeat singulis contrahentibus constare. VI, xxn ; 1G. Probatur id requiri in contractibus mutuis, *ibid.* n. 27. Doctrina Thomæ Sanchez impugnatur, 28. De promissione gratuita quid. 30.

Acceptatio an sufficiat relata in arbitrium promittentis, vel mere interna. VII, iv; 61 *etseq.* Vera sententia non bene ab aliis explicatur, *ibid.* Acceptationis notitia an requiratur. 62. Vera sententia. 63. Acceptatio interna an sufficiat. 64. Quid si aliquis antecedenter acceptavit quidquid ei offeratur. 65. Jure positivo an id fieri possit 66. Cur requiratur notitia promissionis ad ejus valorem. 67. Quomodo habeat notitiam requisitam qui per procuratorem acceptat. 68. Notitia ^et intimatio acceptationis an requiratur. 74.

Acceptari an possit mortuo donante vel promittente. 75. *et seq.* hæres non potest revocare acceptation .m. 77. Quid si donator non poterat disponere post mortem. 79. Quid de mandato donandi ad pias causas 80. Solvitur argumentum contrarium. 81.

Taciturnitas an arguat acceptationem, *ibid.* 82*

Quid si verba promittentis non intellecta sunt a promissario. 83. Quid dicendum de jure hispano. 84. Acceptatio unius an sufficiat pro omnibus aliis pro quibus utilis est promissio. 85. Quid si juramento firmetur. 8G. Quid si Ecclesiæ, vel loco pio utilis sit. 87. Vide *contractus.*

Acceptatio suffragii pro quo offertur requiritur ad hoc ut valeat. V, xxvi ; 26.

ACCEPTIO PERSONARUM.

Quando in distribuente non est debitum, non peccat coutra justitiam distributivam. VII,xxxiv ; 1. hæc proprie residet in superiore, *ibid.* n. 2.

Acceptio personarum aliquando opponitur justitiæ, cum mutativæ. *ibid.* ŋ. 3. Acceptatio personarum in honore distribuendo, an sit contra justitiam distributivam. 4. Contra quam virtutem peccet, qui convivam digniorem aliis postponit in mensa. 5. Qui tituli reddant majori honore dignum, 6. An etiam majores opes. 7. Cur Jacobus reprehend'at honorantes magis divites. 8.

ACCEPTILATIO.

Acceptilatio an sit contractus. VI, xxn. 4. Acceptilatio quomodo perficiatur, *ibid.* n. 22.

ACCIDENS.

Accidentis proprium est esae in alio. 11. xn;t/e *Incarn.* 35.

Accidentia quæ dependent ab unn loco, non possunt replicari. replicato subjecto. 111, v ; *de Euchar.* 59.

Quæ accidentia remaneant, quando species corrumpuntur, *ibid,* vu; 157. Quæ accidentia Christi ponantur in Eucharistia, *ibid,* vm : 20. Quæ accidentia maneant in eucharistia, et quomodo. *ibid,* x; 1.

Accidentia modalia non remanent, secus alia. *ibid.*

Certum est manere omnia accidentia realia panis et vini, *ibid.* n. 4. In eucharistia non dator album, sed albedo, n. 5. Accidentia remanent in quantitate, ut in subjecto subjecto, in quo prius etiam immediate recipiebantur, n. 7. *et seq.* Probabile est dari quidam modus perseitatis accidentalis. n. 19. Elia accidentia sunt prima radix, saltem negative, in illo statu, n. 21. Quid dicendum sit ab his qui tenent hæc accidentia non recipi in quantitate, n. 28. Sicut non debemus negare actiones his accidentibus, sic neque passiones, *ibid.*

Quando et quomodo accidentia desinant continere Christum Dominum. 111, x ; 36. An si corpus et sanguis Christi non esset alibi, corruptis speciebus, desineret simpliciter esse in rerum natura, *ibid.* n. 37.

An per commixtionem specierum cum aliis rebus, deperdatur consecratio et præsentia Christi, n. 41. Quid quando miscerentur species consecratæ cum alio vino diverso, n. 43. An quando continuantur species consecratæ cum vino non consecrato, sit sanguis Christi in puncto continuativa utriusque quantitatis, n. 51. Quid faciendum de vino cui admiscetur gutta specierum consecratarum, n. 52. Utrum quando appapuer, vel cari in eucharistia, desinat Jesus esse sub speciebus. e. 53. Vide *species.*

ACCUSATOR.

An sit obligatio accusandi. VII, xxxvui : 1. Quæ crimina sint ex obligatione accusanda, *ibid.* n. 2. Accusare qui teneantur, n. 3. Accusare an tenearis ob delictum contra te commissum, n. 4. Accusatio aliquando licita sine obligatione, n. 5. Quid si aliquis juramento promisit non accusare. 6. Qui repellantur ab accusando 7. An debeat prieraitti correctio fraterna ante accusationem, 8. Accusator an possit ab accusatione desistere, 9. Accusatio calumniosa, quæ. 10. Accusare qui possint pro injuria privata II. Qui propter bonum publicum. 12.

ACTIO.

Actio, qua parentes, nomine filiorum crede-

bant in Christum, eosque Christi offerebant, erat dim remedium peccati originalis. III, in; *de Sacrum. in ffen. 28. hæc actio* habebat effectum certum, *ibid.* ŋ. 55.

Actio externa eacramenfalis movet immediate Deum ad dandam gratiam, *ibid,* iv; 84. Actio externa qua petitur aliquid, non meretur sed impetrat. *Ibid.* Jn actione sacramentali, facta nomine christi. Christus non moritur per illam, sed potius quari nobis impetrat gratiam, ŋ. 89.

Peractionem internum et externam simul an pins gratiæ et gloriæ mereatur homo justus, quam per solam internam. V, xxiv; *dePœnit.* 56. *et seq.*

Aul US.

Actus divinas redditur laudabilis ab objecto, non tamen laudabilior ab honestiori. II, n ; 73. Actus Dei ut sit laudabilis et bonus moraliter, exigetur honestas in objecto quem posset Deus non eligere, *ibid.*

Actus bonus, etiam dignificatus per gratiam non habet tantam vim ad satisfaciendum, quantam habet ad merendum præmium. II, \, *de Ineam.* 17.

Actus voluntatis prohibetur propter malitiam gravem quam objectum habet contra rationem, *ibid.* n. 118.

Actus non potest habere majorem malitiam quam reperiatur in objecto, *ibid.*

Actus bonus adeo inferior assignari non potest, quin sit possibilis alius inferioris dignitatis. II, vi, de Incarn. 41. Actus non accipit valorem ex majori gratia habituali, *ibid.* n. 47.

Actus non potest dignificari nisi a gratia præexistenti, non a subsequent!, n. 48. Actus bonus dignificatur quidem a tota gratia quæ est in subjecto pro toto instanti reali.non tamen a gratia quæ data est intuitu illiusmet actus, n. 52.

Eadem actione divinitus potest de possibili produci duplex terminus, nisi sit specialis repugnantia ex parte termini. 11. xi ; 1,

Actuum supernaturalium triplex est genus. 11. xx ; *de Incarn.* 11.

Actus voluntatis quidam sunt naturales, quidam supernaturales. ibid. n. 12.

Actus intellectus et voluntatis non omnes habent objectum materiale : habent tamen formale. I, f, 1.

Actus odii et desertationis an possit esse virtuosos et honestus ex objecto. IV, i; et »eq. Actus meræ fugæ datur in voluntate, ibid n. 10. Actus odii an respieiat bonum, n. 15.

Actus indeliberatos an odio habeat pœnitentia. IV, ni-, de Pœnit. 16. et seq. Actus externi mali an sit objectum pœnitentiæ. ibid. Actuum detestationis et doloris peccati, uter sit proprie pœnitentia, ibid, tv , ŋ. 0. Actus detestationis peccati au sit actus elicitus ab habitu pœnitentiæ, au solum *imperatue, n. 7.* Aetne pœnitentiæ an *sint solum ad malum,* n. 8. Actus an sint eliciti ab habitu pœnitentiæ, voluntas delendi peccatum,et voluntas satisfaciendi Deo, et propositum non peccandi *de cætero. n. 9.* Actus absolutus et efficax, utrum sit detestatio peccati praeteriti, *ibid.* n. 10. *et set].* Actus conditionati an dentur in voluntate. ŋ, II.

Actus pœnitentiæ duplices. IV, iy; I. Actus quot, et quos eliciat virtus pœnitentiæ circaauum objectum, n. 2. *et seq.*

De actibus pœnitentiæ necessariis ad hominis justificationem, *ibid.* disp, v; *per totam.*

Actus aliquis potest manere moraliter, postquum physice transiit. IV, vir; 41. Actuspræteritus potest perseverare moraliter in ordine ad aliquem effectum, et non in ordine ad alios.rtid. n. 47.

Actus pœnitentis concurrunt partialiter ad causandam gratiam. IV, xir; *de Pœnit.* 34.Aetna doloris quomodo debeat a pænitente referri ad sacramentum pœnitentiæ, *ibid.* disp, χiv; ŋ. 36. et *seq.* Au debeat elici ab intentione confitendi. *ibid.*

Actus intrinsece bonus an possit vitiari extrinsece, IV, xv; *de Pœnit.* 191. Actus bonus an possit procedere ab imperante malo, *ibid.* n. 192. Actus imperans an sit absolutus; vel inefficax. 195. Actus imperatus an habeat propriam libertatem. 197. Actus pœnitentiæ an possit ex fine intrinseco vitiari. 188. Actus imperatus potest esae bonus in se, et malus extrinsece. n. 211. Actas pœnitentiæ imperatus aliquando potest procedere eximperio, absoluto quidem, sed non determinando omnino instans, aliquando vero procedit ex imperio determinante omnino, et imperante absolute illum fieri pro hoc ipso instanti : doctrina auctoris, contra quam aliquæ difficultates exort» resolvuntur, *ibid.* n. 233. *et seq.* Actus suos an possit imperare Angelus, n. 246. An possitetiam Deus. n. 247.

In actu eodem an multiplicentur malitire in ordine ad diversa objecta. V, xvi ; de *Pœnit.* 132.

Ad actus indeliberatos consuetudo inducens an sit explicanda in confessione, n. 204. An sit peccatum. n. 206.

Actus, seu passio externa utrum addat satisfactionem supra actum internum. V, xxiv ; 41.

Actus contritionis, vide Contritio.

Actus pœnitentiæ, vide *Pœnitentia.*

Actus internos au prælatus posrit ex voto obedientia) præcipere. VIII, libro VI, dubio vir, n. 8.

ADAMÜS.

Adamo non peccante, ex vi præsentis decreti, nulla fuissent sacramenta. III, ni ; *de Sacram,* in gen. 19.

Adam caput morale et physicum factus est a Dee. II, vu ; de Incarn. 23.

Pactumqiie Detis iniit cum eo de transfundenda gratia ad posteros, *ibid.* Lapsum deinde vidit, *ibid.*

Adam an habuerit fidem in statu innocentiae 1, xvn ; 6.

ADJUNCTUS.

An tertius addendus Adjunctis Capitularibus, quando ipsi non concordant cum episcopo, debeat eese ex eodem Capitulo. VIII, libro v; *dubio* 23. n. 1. *et seq.*

ADOPHO.

Adoptio quid sit V, v; *de Justitia.* 1. Adoptivos filios Deus habet. III, xxxi ; *de Incar.* 1. Adoptio differt a filiatione naturali *ibid.* n. 2. An Christus dicipossitfiliusDeiadoptivus, saltemqua homo. n. 4.

ADORATIO.

Adorationis nomen minus late patet quam honoratio 111, xxxm; *de Incarn.* 1. Reverentia et veneratio cum adoratione convertuntur, *ibid.* n. 2. De cultu dubitatur, *ibid.* Adoratio quid sit, n. 4. Adoratio dividitur in internam et externam, n. 5. In latriam, duliam, et hyperduliam, *ibid.* In actualem et habitualem, *ibid.* In absolutam et respectivam. n. 10.

Adoratio consistit in actu qui dicitur esse nota submissionis præcedentis. *ibid* ŋ. 12. Adorandi voluntas potest haberi tribus modis, n. 13. Adorandi effectus potest habere pro objecto adorationem externam corporis, et internam, n. 19. Adoratio interna non potest consummari per exercitium fidei, spei et chantatis. n. 20 Adoratio differt a charitate. n. 25. Adoratio differt a sacrificio. IП,ҳҳҳıv; 24. Adorationes non differunt specio pro diversitate titulorum, seu perfectionum quæ in Deo considerantur, *ibid.* n. 9.

Hostia consecrata cur adoretur absolute, non obstante formidine quæ potest esse de ejus consecratione. 1, i, 320. Vide *Cultus.*

ADULATOR.

Adulator quando tenetur ad restitutionem VI, xix; 70.

ADULTER.

Adulter potest occidere maritum ad sui defensionem, et an fiat irregularis. VI, x ; 101.

Adulter quomodo restituere debeat. VI, xm ; 9. *et seq.*

Quando non est certus quod proles sit sua, ad quid teneatur, *ibid.* n. 18.

Adultera mater, an et quomodo teneatur, ad reparanda damna, quæ aliis, ex prole illegitima supposita eveniunt. VI. xm; 26. *et seq.* An debeat crimen suum, manifestare filio, quando manifestare nihil proderit, *ibid.* Quod si filius ei credet, vel credere tenetnr, an tnnc mater teneatur rem aperire, *ibid.* n. 31. Nec credet, nec credere tenetur, n. 32.

Adultera mater, quando potest ex bonis suis compensare pro damnis, an teneatur adhnc filio illegitimo manifestare suum crimen VI, xni : 34. quomodo possit de bonis suis disponere in gratiam spurii, *ibid.n.35.* An debeat etiam restituere pro iis, quæ a consanguineis filio spnrio dantur, n. 37. An cum vitæpericulo teneaturrem manifestare, n. 43. *et seq.*

Adulter an debeat in confessione explicare conjugium utriusque. VI, xvi; n. 158.

ADULTUS.

Adultus recipiens baptismum, debet habere consensum positivum. 111, ix; *de Sacram,* in *gen.* 115.

ADVOCATUS.

Advocatus furem defendens ad teneatur ad restitutionem. VI, xix; 71. Advocati qui esse possint. VII, x i i: 1. Sacerdos et clerici quando possint, *ibid.* n. 2. Quid de religiosis, n.3. Judex an possit esse, qui fuit advocatus in eadem causa, n. 4. Advocatus quando peccet ob injustitiam causæ. n. 5. Quid si postea advertat esse injustam. *ibid.* Quid si causa sit dubia, vel probabilis, n. 8. Solvuntur objectiones, n. 9. An possit favere in possessione ei qui non habet jus ad proprietatem, n. 10. Quid si possit cliens repræsentare motiva ad impetrandam gratis possessionem, n. 11.

Advocatus aliquando peccat ob excessum pretii n. 12.

Quid si gratis ei, vel famulis, aut scriptoribus detur, n. 13.

ÆQLIVOCATIO.

/Equivocatio impropria intervenire potest in colloquio Angelico. 1. iv; 74. Verba æquivoca quando excusent a mendacio, *ibid.* n. 76. Vide *Amphibologia.*

-KTAS.

Ætas. 25. annorum quomodo computetur iu anno bissextili. VI, xxn; 311. Sententia auctoris. 312. *et seq.* Quid quando exiguntur menses. 313. *ei seq.*

AFFINITAS.

Dispensandi ftcullas, excepto primo gradu, an extendatur ad primum gradum affinitatis cx copula illicita. VJl1, libro i: *dubio* 39.

AFFLICTIO.

Afflictionibus quibuslibet satisfieri potest Deo pro peccatis. V, xxiv *de Pœnit.* 79. *et seq.* An sine patientia· actu afflictiones prosint aliquando ad satis passionem, *ibid.* n. 83 *cl scq.*

AGGRESSOR.

Aggressoris nomine quid intelligatur. VI, x; 155. ct *scq.*

Aggressorem injustum ob defensionem honoris et pudicitia?, occidere an liceat, *ibid.* 186. *et seq.* vide *Occidere.*

ALAPA.

Pro alapa an restitutio fieri debeat in pecunia. M, ii; 22.

ALBEDO.

Si duæ albedines ponerentur in eodem subjecto, non essent duo alba. 111, de *Euchar.* π ; 15.

ALIENANS.

De alienante rem non suam. M ; xxn ; 307.

Si res aliena sit usu consumptibilis, quid ? *ibid.* n. 308.

Quid si res sit aliis antea hypothecate pro toto valore. 309.

ALIENATIO.

Alienari an possint sine licentia S. Congregationis bona quæ possident Regulares supra summam statutam. Mil, libro 111,*dubio* ix; n. \.*clseq.* Alienatio facta contra formam facultatis concessæ a sacra congregatione an sit valida et licita, *ibid. dubio,* xiu.

ALIENUS.

Aliena res an debeat reddi Domino ante alios creditores, vi, xxl4.elieq. Alienam rem potest dominus a quolibet, etiam bonæ fidei possessore recupare. ibid, xvn; I. *et seq.*

Alienum usurpare au liceat ad subveniendum indigenti. X, vide Juslilia. 173.

alluvio.

Alluvio quid sit, et quomodo per illam acquiratur. vel perdatur dominium. V, vi; 153.

ALIMENTUM.

Alimenta hæretico relicta, an debeant confiscari. II, xxiv; *de Fide.* 26.

ALTARE.

An ad celebrandum requiratur altare. IV; xx· *de Euchar. C*7.

Est duplex altare, fixum et mobile, *ibid.* Lapis additus lapidis consecrato, non fit eo ipso consecratus. *ibid.* n. 68. An super ara consecrata debeant poni particula? consecratæ, an vero, peracta consecratione, possint alias reponi, n. 69. An altare portatile perdat consecrationem, si separetur a ligno in quo est inclusum, n. 70. An in quocumque altari debeant necessario esse reliqui». n. 75. Quid præterea ad altare requiratur. n. 76.

Altarium quinque visitatio, si exigatur ad lucrandam indulgentiam, an sufficiat visitatio illorum extra portam. V, xxvn; *de Pœnit.* n. 97. vers. *Quando vero.*

AMBITUS.

Ambitus pœnas an incurrat qui ambit pro persona incerta. VIII. libro IV. *dubio* xxv; *per totum.*

amens.

Amentes sunt vere domini. V, m; *de Justitio.* n. 14. ei*seq.*

Amentes an sint capaces euebaristi», qui et quando. IV, xm;de *Euchar.* n. 24. Amentes an teneantur ad confessionem ex præcepto ecclesiastico. IV, xv; *de Pœnit.* 153. Amens vel dormiens an satisfacere possit per ea quæ patitur. V, xxiv;55. Proainente an indulgentia daripssit. *ibid,* xxvn ; 77.

AMOR.

Quomodo fides Dei ronumoratoris possit conducere ad amorem Dei, non solum concupiscenti», sed etiam benevolenti», 1. xn ; 122.

Amoris proprium est ut uniat, et conjungat se cum re amata, II, i; *de Incarn* 10. Amoris effectus est velle bonum rei amat», *disp.* 11 ; 16. Amor unit voluntates, non tamen strictissime, ibid. n. 24.

Amor Dei ad omnia objecta terminatus est entitative, non appreciative infinitus, ibid. n. 53. Inter amorem et honorein discrimen est. *ibid.* disp, xvi; 8.

Ex amore an semper odium oriatur, IV, i; di Pœnil 16. Amor an »quivalenter sit odium, *ibid* n. 27 cl seq. Amoris excessus duplex, intensivus et appretiativus, disp. v; 17. Amet Dem . super omnia an peccator aliquando, ibid. 24 cl. .-q.

Amoris differentia, quo se vel alios quis amat, *disp.* in; 41.

Amor concupiscenti» erga Deum an sit theologictis. *ibid* 24.

Amor simplex quid sit. disp, iv; 3. Amari potest sub conditione impossibili. V, xxix ; *de Punit.* 15.

AMPHIHOLOGIA.

Amphibologia quando sit utendum. VI, xv ; 34.

Amphibologiis et æquivocationibus uti an liceat. I, iv ; 67 *et seq.* Quibus in casibus abstinendum sit ab æquivocationibus, *ibid.* Amphibologiis absque ulla causa utens non excusatur a peccato saltem veniali, n. 68. Amphibologiis utens ex causa, quomodo intendat verum sensum in verbis æquivocis. n. 71. Vide *Æquivocatio.*

ANGELUS.

Angeli locutio in quo formaliter consistat, I, i ; 199. Angeli vox et locutio quid sit, *disp.* ii ; 2. An præceptum confitendi fidem obligaverit angelos in via, *disp.* xiv ; 66. Utrum in angelis viatoribus fuerit fides, *disp.* xvn; 1.

Quid sit divisibilitas virtualis in angelis III, vu ; *de Euchar.* 48.

Res illustratur exemplo, *ibid.* n.49.

Angelus su» natur» relictus non est tam alienus a suspicione unionis hypostatic». II, i; *de Incarn.* 8.

Angeli intellectus elevatur ad actus supernaturales, *disp* xx ; 11.

In ïngelis potuerunt esse ab habitu potenti», aliqui actus qui in nobis fiant. IV. vi. *de Pœnit.* 4 *et seq.* Angelus an possit imperare suos actus, disp. xv ; 246.

Angeli ad angelos et ad homines possunt exercere justitiam V, i ; *de Justitia* 30. Angeli dominium habent rerum spiritualium, *disp.* ui. n. 3. Potuerunt a Deo accipere dominium rerum corporalium, de facto tamen hoc datum est hominibus. *ibid.* n. 4. Non tamen peccaret angelus semper accipiendo vel consumendo rem corpoream sine consensu hominis, *ibid.* n. 5. Neque etiam ex iis qu» propria sunt hujus hominis, qui tarnen iis non egeat, *ibid.* n. 7. Aliquando tamen peccaret contra charitatem, n. 8.

ANIMA.

Anim» immortalitas fide explicita necessario credenda. 1, xn; 125.

Anim» justorum in Purgatorio a dæmonibus non torquentur. II, vi; 70. Anim» damnatorum spoliantur omni juro ad honorem, *ibid.* Anim» separat» in statu beatitudinis intellectus elevatur ad actus supernaturales, *disp.* xx ; 11.

Anima rationalis dum est in corpore, non habet propriam subsistentiam. II, xn : *de Ineam.* 39. In statu separationis naturaliter postulât persejtatem *ibid.* n. 40. Nec in eo statu potest appellari suppositum. *ibid.* Anima rationalis diverso motu subistit in corpore, vel extra, disp. iv : 19. In sensu minus rigoroso dici potest animam rationalem fieri ex forma embryonis. III, vn: *de sacrum in gen.* 208.

Anima separata non potest ministrare sacramentum, liceat retineat characterem. III, vni; *de Sacram, in gen.*

ANIMAL.

Animalium dominium quomodo acquiratur. V, vi : *de Justitia.* 40. Eorum varia genera, *ibid.* Quomodo censeantur manere in dominio prioris domini, n. 41.

ANIMUS.

Animus tantum contrahendi ad tempus non sufficit jid validum matrimonium. III, vm; *de sacram, in gen.* 128.

ANNIHILATIO.

Utrum substantia panis et vini in Eucharistia annihiletur. III, vn; *de Euchar.* 200. Probatur quod non sufficiat ad annihilationem, quod nihil remaneat rei desinentis, *ibid.* n. 201. Ad annihilationem requiritur quod res qu» desinit, non maneat in potestate subjecti, n. 203. Cur equus dicatur annihilatus, licet maneat in aliarum partium materia. n. 205. Desitio materi», perseverante forma, esset annihilatio. n. 209. Esse vel non esse annihilationem est denominatio extrinseca. 210.

APOSTASIA.

Apostasia late sumpta, quid ? I. xvni ; 95. Apostasia a fide quid, *ibid.* An ad apostasiam requiratur recedere totaliter a fide Christiana, an vero sufficiat recedere ex parte, *ibid.* n. 96. An apostata sit ille qui fidem nostram semel amplexus est, et adhuc cathecumenus deseruit eam ante baptismum, n. 97. An sufficiat baptismus semel susceptus, ut aliquis postea appelletur apostata fidem christianam negans, n. 98. An apostasia sit species infidelitatis, n. 101 et seq.

Apostasi» circumstantia an debeat in confessione explicari. III, xn ; *de Pœnit.* 294 et seq.

APOSTOLUS.

Apostoli ad quid fecerint symbolum, I, m. 58.

APPELLATIO.

Appellatio a denuntiatione excommunicationis au suspendat offectum. VIII. libro u; *dubio,* vi.

De appellatione ct quando reo competat. VII, xi,; *fictione·* 3 *per totam.* Appellationis jus non solum reo competit, sed etiam actori· *ibid.* n. 1. Appellationis remedium an aliquibus negari possit, n. 30. Appellare et supplicare differunt, n. 31. Appellare a gravamine licet, n. 32. Quid si dubitet, de justitia sententi», n. 34. Quid si sciat judicem secutum esse probabiliorem opinionem, n, 35. Appellans ex falsa causa a pcena pecuniaria, an debeat eam postea restituere, n.36. Quid si facit apparere appellationem intra terminum, cum non esset, n. 37.

APPETITUS.

Appetitus motus in Christo non fuere immoderati et vehementes. II. xxn; 10.

APPROBATIO.

Approbatione qui indigeant ad confitendum, et ad quorum confessiones V, xx *de Pcenit. sectione* i. per totam. Non approbato confessario an possit parochus delegare facultatem audiendi confessiones. *ibid.* n. 5. Approbatione episcopi ad audiendas confessiones indiget parochus, relicto beneficio *ibid. disp.* xxi ; 8. Approbatio alicujus confessarii ab episcopo non affert secundum se jurisdictionem, *ibid.* n. 20. Approbatus ab episcopo pro uno solum oppido, an possit per bullam, aut jubilæum eligi pro toto episcopatu, n. 23 *et seq.* Approbatio Ordinarii ipsius confessarii requiritur ut valide absolvat, et quamdiu duret, n. 35. Approbatus religiosus in uno loco, an si alio abeat, ubi non sit approbatus, nec possit audire confessiones, si redeat, approbationem recuperat n. 44.

Approbatio an possit negari, vel certe limitari cum datur ; vel semel concessa revocari. V, xxi ; *de Pœnit. sectione,* m. *per lotam,* approbationem ex justa causa negare potest epscopus, *ibid.* n. 49. Approbatio si injuste negetur, an negatio non solum sit injusta, sed etiarn invalida, n. 50. Approbatio an religiosis Mendicantibus negari possit. n. 51 *et seq.* Approbatio an dari possit cum limitatione ad tempus, ad personas, ect. n. 5G *et seq.* Approbatio cum limitationibus ab episcopis data non damnanda, n. 59. Sed non sine justa causa hæ limitationes apponenda.·, n. 60. Approbatio semel data an possit ab episcopo valide et licite revocari, n. 61 *et seq.*

Approbatio parochi an et quomodo possit ab eo auferri, ibid. n. 63. An ea quæ ad beneplacitum est, possit licite et valide revocari, n. 64. An sine justa causa et pro solo arbitrio et libito episcopi, ibid. Approbatio revocari potest religiosis absque limitatione, et ob quam causam, n. 65. Approbationis revocatio, et privatio beneficii, in quo sint, vel non sint æquales. n. 66. Approbationes omnes an possit episcopus revocare, n. 67-

AQUA.

Aqua vino admixta utrum convertatur immediate in sanguinem Christi. III, iv ; *de Euchar. sectione* m. *per totam.* Referuntur de hac quæstione varire doctorum sententia?, *ibid.* n. 39. el *seq.* Præcipua controversia est an aqua prius convertatur in vinum, vel immediate in sanguinem. n. 44. Verior sententia docens aquam immediate converti in sanguinem probatur ex multis Patrum locutionibus tam Graecorum quam Latinorum, n. 45 *ct seq.* Unde hunc loquendi modum acceperint Patres, n. 49. Probatur hæc sententia ex eo quod materia eucharistia, non sit vinum, sed vinum lymphatum, n. 52. Confirmatur ex conciliis quæ exigunt vinum de rite. n. 53. Item ratione philosophica, n. 54. Cum certo constet aquam posse separari a vino, certum est non esse in vinum conversam, n.55. Varia contra hanc sententiam argumenta proponuntur et diluuntur. n. 57.

Quid dicendum sit si gutta aquæ mittatur in calicem, post inchoata verba consecrationis, *ibid·* n. 71 *et seq. per totam sectionem.*

Aqua benedicta, et similia, tollunt peccata venialia. IV, ix ; *de Pcenit.* 58.

AQUILIA.

Aquiliæ legis obligatio explicatur V, vu; *de Justitia* 4 *et seq.*

ARCHIDIACONUS.

Archidiaconus dispensatus a summo Pontifice in defectu ætatis, an possit habere votum in capitulo. VIII, libro *v ; dubio.* 19.

ARCHIEPISCOPUS.

An archiepiscopus non solum in propria diœcesi, sed etiam in tota sua provincia, possint uti facultate episcopis concessa in decreto Tridentini. II, xxm ; *de Fide.* 61.

ARRHA.

Arrha an sit ligamen contractus nondum perfecti, et ad quid obliget. VII, xxvi. 10.

ARROGATIO.

Arrogatio et adoptio quid sint. V, i ; *de Justitia.* 3.

ARTICULI.

Utrum articuli fidei convenienter in symbolo tradantur I, m ; 57. Articulorum nomine quid intelligatur *ibid.*

ASCENDENTES.

Ascendentes quomodo sint haeredes necessarii. VII, 172. In quibus differant a descendentibus. *ibid.* 173.

ASSECURATIO.

Assecuratio quid, etan sit licita. VII, xxxi; 93. Pretium debet esse æquale periculo, *ibid.* n. 94. Quid si alter contrahentium sciat esse in tuto rem, vel periisse, n. 95. Quid si ex astrologia, vel ex litteris amici sciat non esse periculum, 96. Unde sumi debeat aequalitas hujus contractus, 97. Quid si ex revelatione scias non perituram rem, 98. Quid si merces non portabantur, 99. Quid si uterque, vel alter contrahentium id sciebat, 100. Sententia Soti et Molin», *ibid.* Sententia auctoris, 101. Quid, quando assecuratur una pars mercium, 202. Quæ alia possint assecurari, 103. Et de præmio dato augenti pretium sub hasta, *ibid.*

ASSENSUS.

Assensus mediatus est discursivus sive formaliter, sive virtnaliter I, i; 74. Assensus certns quis sit. *ibid.* n. 317.

Assensus an debeat esse simul dissensus intellectualis IV, i; *de Pamit.* 17 *et seq.* Assensus et dissensus nostri an debeat esse identitas inter extrema, *ibid.* n. 20 et seq.

ATHANASIUS.

Athanasii symbolum unde auctoritatem acceperit, I, nr; 60. Unde constet fuisse Athanasium hujus symboli auctorem, *ibid.*

ATHEISMUS.

Atheisrnus ad quam infidelitatis speciem pertineat, 1, xvHi; 78.

ATTRITIO.

Sufficit attritio ad tollendum obicem, ut virtute baptismi remittantur pee.ata praeterita, III, ix; *deSacram. ingen-.52.* Expenduntur plurimæ hujus quaestionis difficultates, n 53. *et seq.* Attritio una acceptatur a Deo tanquam dispositio congrua ad plures offectus grati», quando plura concurrunt sacramenta, *ibid.* n. 90.

Attritio extra sacramentum non tollit reatum culpio venialis. II, v; *de Incarn.* n. 18.

De attritione seu contritione imperfecta, IV. v. *de Poenil.* 130. Quid sit attritio, *ibid.* Attritionis differentia a contritione, 131 *et seq.*

Sufficit attritio cum sacramento, n. 133. etseq. Attritio ex cujus pœnæ metu esse possit 137. An doleat de peccato super omnia, 138. Ad attritionem veram an sufficiat quod sit ex metu pœnæ, quam judex humanus infligere potest, 139 et seq. Attritio quam peccati turpitndinem respiciat, n. 142. Includit propositum non peccandi de cætero, 144. An fieri possit perfecta contritio, 145.

Per attritionem an justificatus peccator per sacramentum, obligetur ad contritionem IV. vn; 255. Attritio cum sacramento ad peccati venialia remissionem requiritur, *ibid.* disp. ix: 12. Per attritionem quomodo quædam peccata venialia remittantur, quædam non. *ibid.* n. 31. Attritio cognita an sufficiat in mortis articulo, n. 261. et seq. *per lotam sectionem.*

Attritionem an quis habere possit ex metu gehennæ, sine proposito non peccandi de cætero, *ibid.* disp. χιv; 57.

AUDIENS.

Audiens detractionem quando et quomodo peccet, VI, xiv; 123, et seq. an restituere debeat, disp. xv; n. 57.

AUGUSTINUS.

Explicatur mens Augustini de verbis ad valorem baptismi requisitis, III. n: *de Sacram, in gcn.* 77. et seq. Item de intentione requisita in ministro, ad valorem sacramenti, disp. vm : 44. et seq.

AURORA.

Quid Aurons nomine intelligatur, quando agitur de incipienda missa. IV. xx; *de Eacharis.* 31. Crepusculum illud, excepto Martio, ad minus durat per horam et dimidiam, *ibid.* .Aliqui, seclusoprivilegio, semi horam ante auroram accipiunt, n. 32. An in hac obligatione detur parvitas materiæ, 35. Qu» pars temporis sufficiat ad peccatum mortale, *ibid.* Omnes agnoscunt iu hac obligatione terminum temporis, citra quem non possit absque culpa gravi celebrari. n.37. Loquendo de usu. latius accipitur meridies, n. 41.

AUXILIUM.

Omnia auxilia gratiæ data fuere hominibus, post Ad» peccatum, propter mortem Christi meritoriam II, vn; *de Incarn.* 57.

Auxilia aliqua an conferat satisfactio sacramentalis, V, xxv; *de Pcenit.* n. 6. et seq.

BONITAS.

Bonitatem debere apparere in eo cui volumus bonum, in meipso vero, si inihi velim bonum, non apparere, non est universalis regula, IV. 111. *de Pœnit.* 4'2 *et seq.*

Bonitas Deo placens duplex est, moralis et, mista, II, v. *de Incarn.* n. 10. Quæ sit moralis, quæ mista, *ibid.* Bonitas quæ communicatur alicui subjecto, dupliciter potest considerari, absolute et relative, *ibid, disput.* xvi, n. 63.

BONUM.

Bonum an respiciat actus odii, V, i. *de Pœnit.* 15 *et seq.* Bonum ipsum non amatur eodem modo a voluntate, ac bonitas, *ibid.* disp. III. n. 36 *sub med.* Bonum recompensationis esso objectum formale pœnitentiæ, recentiorurn est sententia, *ibid.* disput. II, ŋ. 16. Vide *Compensatio.*

bulla.

Abstinendum ab illo dubio *an bulla Cœnæ ubique obliget,* 11, xxi; *de Fide,* n. 69.

An virtute bullæ cruciatæ antiquioris potuisset quis absolvi ab hæresi, II. xxxm. 55.

Bullæ cruciatæ virtute an Regulares possint absolvi a casibus reservatis suis prælatis, absque eorum licentia, V, xx, *de Pœnit.* n. 152 ei *seq. per totam sectionem..*

Bullam cruciatam sumens pro amico, et pro eo dans eleemosynam, quomodo illi obtineat indulgentias, *ibid. disp.* xxvii, n. 87.

Bullam cruciatæ non potest acceptare Religiosus ab amico, sine licentia prælati, *ibid.* Bullam valide an accipiant meretrix aut fur, illa erogando pecunias ex turpi quæstu quæsitas, ille furto raptas *ibid, v . Unde obiter.* Bulla aeceptata pro aliquo qui noluit eam acceptare, an possit applicari alteri, *ibid.* n. 88.

Bullæ cruciatæ induitis frui non potest qui dedit duos argenteos , falso putans esse aliunde debitos, V, vu *de Justitia,* n. 27. Bulla cruciatæ pro quibus debitis dat compositionem, VI, xxi, 111.

Virtute bullæ cruciatæ an Regulares possint, saltem extra confessionem, absolvi a censuris Papæ reservatis. VIII. *libro* ui. Dubio 6.

Bulla Pii V an ubique obliget, VII, xxvii. 61.

Bulla Gregorii XIII contra dantes et accipientes pro rebus gratiæ, vel justitia;, an locum habeat contra dantes et accipientes in tribunalibus laicis status ecclesiastici VIII. libro VI, Dub. 3.

Observantur aliqua circa bullam Gregorii XIII de datis et promissis, ubi et quando ignorantia ab ejuspwnis excuset, ibid. Dubio. 4.

C'

Cadaver,

Cadaver occisi qui transfert ox janua sua ad januam vicini, num peccet, VI, χvπι. 116. An obligetur ad restitutionem damini propter hoc ei illati, *ibid.*

Cæremoniæ.

Cæremoniæ falsi cultus quomodo illicite usurpentur, I, xiv. 112.

Cæremoniæ legis antiquæ, licet post Pentecosten! cessaverint obligare, non tamen statim fuere prohibitæ, I, xiv. 139.

Calamitas.

Calamitatibus quibuscumque satisfieri Deo potest pro peccatis, V, xxix; de *Pœnit.* n. 79 *et seq.* An sine patientiæ actu prosint aliquando ad satispassionein, *ibid.* n. 83 et *seq.*

Calix.

Difficile est dicere sumptionem calicis non causare aliquos effectus, præter eos qui'sumptione speciei panis producuntur IV, xn; *de Euchar.* 74 et *seq.* Requiritur calix et patena ad celebrandum *ibid,* disput. xx n. 90. hæe vasa cdnsecrari debent ab episcopo, n. 91. Nec ab ipso usu consecrantur, n. 92. Perditur consecratio per fractionem aut dirninutionem , n. 98. Quid de calice inaurato qui paulatim perdit aurum, vêt qui de novo inauratur, n. 94. Variio pro utroque casu referuntur sententiie, n. 95.

Calvinista.

Calvinista a ministro baptizatus, an baptizandus sititorum sub conditione. VIII, libro i, *Dubio* 2.

Cambium.

Cambium quid sit, VII, xxviu. 1. Differt ab aliis contractibus, *ibid.* d. 2. An transferat dominium pecuniæ, antequam utrinque compleatur, n. 3. Cambiorum varia genera, n. 4.

Cambium minutum.

In cambio minuto lucrum an liceat, VII, xxvn, 7. Tituli varii ad hoc lucrum, ibid.n. 8. au stante eodem valore legali, possit campsor lucrari, n.9. Aliquorum sententia, *ibid.* Corollaria eorum doctorum, n. 10. Sententia communis approbatur.

ɳ. II. Solvuntur argumenta contraria, ɳ. 13. Vide *monela.*

Quid de famulo cambiente pecuniam domini soi ad solvenda debita, *ibid.* n. 24. Quid fli dominus voluit illam eamdem dari creditori, n. 25. An sit idem in famulo pluris vendente rem domini, n. 26. Casus de ministro campsoris , qui scuta creditoribus minori valori computabat, n. 27. Modus illum excusandi, n. 28 *ct seq.* Religiosus vel clericus an possit id facere, n. 30. Qui possint ex cambio minuto lucrari, n. 31.

Cambium locale.

Cambium locale utile et licitum est, VII, xxvm. 32. Tituli ad justificandum lucrum cambii localis *ibid.* n. 33. Campsarius an peccet si absque lucro campsoris, velit cambium locale, n. 34. Ratione assecurationis potest etiam campsor lucrari, n.35. Quid si pecuniæ valor non sit tequalis in utroque loco, ɳ. 36. Quid si valeat plus ubi datur campsori. n. 37. Si campsor lucratur titulo majoris valons, an possit lucrari titulo trajectionis, n. 38. Quomodo id possit justificari, n. 39. An etiam justificetur ex assecuratione, n. 41.Unde provenit hic major valor in alio loco n. 41. 5. Cur non sufficiat major valor in alio tempore, n. 42. Variæ solutiones impugnantur, n. 43 *el seq.* Responsio verior, n. 47 *el seq.* Campsarius an possit petere æqualem pecuniam ubi plus valet, n. 49.

Cambiam locale. an et quo titulo licitum sit quando campsor prior solvit pecuniam, *ibid,* n.51 *et seq. per lotam sectionem.* Quando campsor priori dat, lucrari potest *ibid. An* id possit propter absentiam pecuniæ, n. 52. Alii tituli explicantur, n. 53. An propter nundinas longius tempore distantes, plus possit lucrari, n. 54.

Quid de campsore privato, *ibid.* n. 55. De cambio intra idem regnum quid ? n. 56. An possit lucrari qui indigebat cambio, n. 57. Quid sicampsarius differat solutionem, sed nolit dare lucrum, 59.

Cambiorum praxis.

Praxis cambii localis, VII, xxvni. 60. Praxis bancarii apud quem deponuntur pecuniæ, *ibid.* ɳ. 61. Quid de pretio quod accepit ob depositum n. 62. Pro cura depositi an debeatur merces bancario, n. 63. An deponens possit lucrum accipere, n. 64. An bancurius possit accipere ob custodiam, n. 65. Quid (piando acceptat litteras pro majori summa supra depositum, n. 66. A quo debeat petere illud lucrum, n. 67. Quid de lucro in cambio locali, et provisionibus, n. 68. Quid de ejus correspondents, n. 69. Quomodo possit campsor petere pro secundo cambio a solvendo, n. 70. Quid si sit factum , 71. An provisiones recipi possint ex recambio, n. 72 *et seq.* Quid quando cambium est magme suinmæ, n. 74. An possit nolle dare cambinm ad illnm locnm, sed ad alium, n. 75.

Praxis in cambio reenrsæ. *ibid.* ɳ. 76. De ejus justitia variæ sent«mtiæ. ɳ. 77. Quid si rainpsariuR non sit ibi salntuns cambium, n 76. Quid si campsor bnna fide ad cambium dedit n.79. Quid si campsarius in en loco habeat amicum qui pro eo solvat n 80. Quid si amicus campsoris pro campsario solvat, n. 81 Quid si campsor apud amicum pro campsarin fidejnheat. ɳ 82. Quid si campsarius fidejubeat prn eodem amico campsoris. n. 83.

Responsum Congregationis Romanæ refer tur n. 84. Quid si campsarius solvat ex alia pecnnia accepta ab eodem campsore. n. 85. An campsarius possit committere campsori ut ibi solvat, n. 86. Quid si procurator non habeat pecunias snas. sed campsoris. n. 88. Quid si procurator non habeat pecunias campsoris, sed ejus credita, n. 89. Quid si credita non sint ibi exigibilia, sed alibi, n. 90 *el seq.* Quid si nullum sit aliud creditum, nisi quod erat ex primo cambio, n. 92. Prima sententia, *ibid.* Sententia auctoris negans illud sufficere, n. 93. Probatur, et rejiciuntur responsa aliorum.n. 94, *et seq.* Concluditur extra hunc casum licere hoc cambium, n. 98. Solvuntur argumenta, n. 99.

Quid si campsarius offert pro solutione triticum quod postea emit à campsore. n. 100. Probatur ibi esse duo cambia vera, ex prælatione prioris, et non posterioris, n. 101. .An interesse primi cambii possit augere capitale in secundo, n. 102. Provisiones ex cambio reenrsæ quomodo possunt accipi n. 103. An campsor possit non acceptare solutionem pro capitali non soluto intéressé, n. 104 *et seq.*

Conditiones ad cambia ex bulla Pii V, ubi de monopoliiscampsorum. Refertur bulla VII, xxvin, 107. Ad cambium verum non semper requiruntur litteræ, *ibid. ɳ.* 108. 31. Interesse ob lucrum cessans, vel damnum emergens an prohibeatur, n. 109. Cambii lucrum determinatum an possit ab initio statui, n 110. Intéressé certum pro lucro cessante vero, an possit in conscientia retineri, n. 111.

De secunda conditione, non dandi cambium nisi ad primas nundinas, *ibid* n. 112, Cainpsarius an possit dare dilationem ad secundas nundinas, n. 113. Quid si pretium cambii non solveret, 114. Quid si campsor non ideo augeat pretium cambii. n. 115. Ratio distanti» localis an sit habenda ad lucrum, non vero ad terminum , n. 116. An ex sola distantia sit statuendus terminus solutionis, n. 117. De monopoliis in cambiis quid, n. 118.

Aliqua pacta quæ in cambio apponuntur. Intcr. sse solvendum a eampsario moroso an possit statui, n. 120. An liceat pactum ut debeat recipere ad recambiuui, n 121 Aliquorum sententia impugnatur, n. 122. Lucrum primi cambii an

pewit fieri *capitale* in recembio, n. 123. In cambio »n *possit* exigi pignus, aut fidejussor, n. 121.

Campsor si fidejubeat apud corrcspondentem un possit aliquid pro fidejussione recipere. 125. Ratione periculi , quando potest aliquid plus campsor petere, n. 126. Cambium ad pretium incertum an liceat, n. 127e/ *seq.*

Dubia aliqua de cooperantibus, seu participantibus in cainbiis. Quomodo liceat dure pecunias campsoribus ad lucrum, *ibid.* n. 130. An possit campsor ad assecurationem cogi, n. 131. Quæ industriæ licitæ sint, ŋ. 132. Religiosus, cui campsor cessit debitum campsarii, an exigere possit intéresse, n. 133 *et scq.* Si amico debes querere cambium, an possis ex tua pecunia ad cambium dare, n. 136. Cambium an possit dari Neapolim cum pretio alterius loci, n. 137.

Capellanus.

An sufficiant conjecturæ de mente testatoris, ut Capellanus teneatur celebrare per seipsum, quando testator id satis non expressit. VIII, libro V. *Dub.* 26.

Capillus.

In capillis an baptismum validus sit, VIII, libro i. *Dub.* 1.

Capitulum

Capitulum, sede vacante, an habeat facultatem absolvendi ab hæresi, II, xxui; dc *Fide* n. 55.

CAPTIVI.

Captivi in bello injusto an possint sibi compensare. VI, xvi;n. 131.

CAPUT.

Caput domus quis censeatur, V, vnt ; *de Justitia.* n 37.

CARDINALIS.

Cardinalium collegium an, sede vacante, possit licentiam concedere legendi libros prohibitos, 11, xxr,de Fide 70.An cardinales in suis titulis,possint uti facultatibus episcopis concessis in decreto concilii Tridentini, ibid. disp. xxin. n. 60.

Cardinales non episcopi, possunt sibi eligere confessarium, et dare facultatem suæ familiæ eligendi, V, xix; n. 5.

Cardinalium congrua sustentatio quæ sit, V, v ; de Justitia. 57 .

CARO.

Carnibus vesci an liceat ad occultandam fidem. I, xiv; n. 99. An si ægrofo, qui alias posset licite carnibus vesci, praecipiat tyrannus ut in signum infidelitatis carnibus vescatur, possit adhuc iniis circumstantiis eas comedere, *ibid,* n 101. Et quid si tyrannus in odium fidei, omnem auferat homini robusto alium cibum praeter cames, n. 102, Quandonam catholico transeunti perlocainfideliuin sit licitus carnium esus, *ibid.* n. 105. Quibus in casibus sit illicitus n. 106.

An catholicus amico nobili hæretico ad se divertenti, possit amicitiæ causa apponere carnes, aliosve cibos vetitos in dio jejunii, *ibid.* n. 167. An catholici, qui ob infirmam valetudinem in die jejunii vescuntur carnibus, possint postea famulis hæreticis relictarum carnium esum permittere, n. 168.

Carnium esus in diebus prohibitis ab Ecclesia, magis sufficit ad ostendendam hæresim, quam violatio jejunii. II, xxin;dc *Fide,* n. 26.

CASTRARE.

Castrare seipsum an liceat. VII, x ; 21.

CASUS RESERVATI.

A casibus reservatio inferior absolutus, an iterum coram superiore debeat comparere, IV,xv; *de Poenit.* n. 100 *etscq.* Casus an possit episcopus pro libito reservare absque legitima causa, V, xx ; de *Pcenit.* n. 30 *ct seq.* Vide *Dcscrvalio.*

Casuum reservatio facta ab episcopo, et promulgata a capitulo, sede vacante, an obliget, VIII, libro i. *Dubio* 21. Cessante approbatione, an cesset etiam approbatio ad casus reservatos, ita ut per subsequentem approbationem non reviviscat, *ibid. Dubio* 23. An habens facultatem ab episcopo absolvendi ab omnibus casibus ei reservatis, possit absolvere a reservatis post concessam licentiam, *ibid. Dubio* 22. An possit confessarius absolvere, adveniente casus reservatione post inceptam confessionem, *ibid. Dubio* 25. An confessarius ordinarius Regularium possit eos absolvere a reservatis Papæ, *ibid. Dubio* 27.

CATECHUMENUS.

Catechumenus non est capax eucharistiæ, IV, xm. *de Euchar* n. 4. Catechumenis fructus sacrificii quoad impetrationem prodest, secus vero quoad satisfactionem, ibid. disp. xix. n. 161.

Catechumenis an prosint suffragia fidelium, V, xxvi; *de Poenit.* n. 18. Pro catechumeno indulgentia an dari possit, ibid. disp. xxvil. n. 77.

CAUSA.

Causa moralis dicitur tantummodo canna humano modo loquendi, III, iv ; *de Sacram, in gen.* n. 00. Quid requiratur ad rationem causa» principalis in suo genere, *ibid.* n. 97. In sacramentis minister est tantum causa mediata, *ibid.* disp. vin ; n. 7. Porrigens eucharistiam non est causa moralis gratias, *ibid.* n. 10.

Non implicat contradictionem causam esse simul formalem et efficientem ejusdem compositi, III. i: *de Euchar.* n. 57. Discrimen inter causam moralem et conditionem, *ibid* ŋ. 115. Aliunde petitur hæc eadem differentia, *ibid* n. 117. Causalitas causæ secundas bene convertitur in causa* litatem causæ primas, *ibid.* disp. vu. ŋ. 181. Quidnam dicatur causare per accidens, *ibid.* disput. xn ; ŋ. 14.

Quæ sit causa necessaria ad indulgentiam concedendam, V, xxvn; *de Poenit.* n. 137 *et seq.* Vide, *Indulgentia.*

Causa partialis variis concurrere potest. VI, xix; n. 82.

CEDENS.

Cedens bonis an possit aliqua bona retinere, VI, xxi ; n. 41 et 44. Cedere jure nisi suo nemo potest. V, vin ; *de Justitia,* n. 4 *et seq.* Conjux consentiens an patiatur injuriam ab adultero, n. 6. Christus et martyres an cesserint jure suo, n. 7. Conjux an possit valide cedere, n. 12. An aliquo casu possit licite cedere, n. 14. Vide *Cessio.*

CELEBRANS, CELEBRARE.

Parochus bis celebrans diebus feriis in duabus parochiis, quas habet, an possit permitti in iisdem celebrari diebus profestis. VIII, libro i; *Dubio* 12. Potens approbare oratorium ad celebrandum, an possit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in Aula, ubi constituitur præsepe Dominicum, *ibid. Dubio* 13. Suspensus occultus an celebrare possit sine periculo irregularitatis ad alendum se, et matrem egentem, *ibid.* libro n ; *Dubio* 10.

Celebratio divinorum. Vide *Parochus, Oratorium.*

In quibus casibus in die pluries liceat celebrare, IV, xx ; *de Euchar.* 43. Primus casus : in die Natalis Domini, *ibid.* Secundus casus, quando necesse est celebrare ad dandum viaticum, ibid, n. 44. Quando sacerdos habet pluresecclesias, n. 46. Plures alii casus qui non admittuntur, ibid

CENSURA.

Vari» propositionum infra hæresim censura?, H, xx ; *de Eide* 71. *et seq.* Propositio quæ inique aliam censurât, pofeg» esse digna censura, *ibid, n.* 105. Ecclesia reprobando propositionem. etiam censuram designat, n. 106. Ecclesiæ judicium circa gradum censuræ, an sit <'»rtum et infallibile, *ibid, et seq.*

Pro censuris solum an sit obligatio mmparendi, convalescentibus a morbo in quo absoluti fuerant. V, xx ; *de Pcenit.* n. 208. Vide *Companlio.* Censura an possit reservari a prælato regulari. *ibid.* n. 45. Vide *Excommunicatio.*

Censuras an incurrerit, parochus, qui retenta sibi pensione sine consensu episcopi, alium deputavit vicarium suum irrevocabilem. VIII. libro n ; *Dubio* 3. Regulares an possint extra confie·» sionem absolvi a censuris Papæ reservatis, virtuti bullæ cruciat», *ibid,* libro m; *Dubio* 6.

CENȘÜ3.

De eo qui fingit animum redimendi censum, ut minuatur pensio, quid ? VI. xxn; 171. Census definitio explicatur VII, xxvn ; n. 1. Census reservationis et consignativus, *ibid.* n. 2. Censos reservativus quomodo differat ab emphyteusi, n. 3.

Census realis. personalis et mistus, *ibid.* n. 4. De facto an præsumaotnr sensus vere reales, an misti, n. 5. Si res obligat» transeant ad diversos, an singuli obligati maneant in solidum, n. 6.

Census redimibilis, et census irredimibilis. *ibid.* n. 7.

Census an pertineat ad bona immobilia, *ibid.* n. 8 et seq.

Censum non licere qui dixerint, *ibid* n. 10. Eorum fundamentum n. 11. Vera sententia affirmans, n. 12. De censu reservativo et fnictuativo constat, n. 13. De censu pecuniario probatur, n. 14.

Quomodo proportio inter redimibilem et irredimibilem servetur, *ibid.* n. 15. Quomodo item inter perpetuum et temporalem, n. 16. Quomodo excusetur ab usura, n. 17. Responsio prima rejicitur. *ibid.* Alii dicunt emi fructus, n. 18. Alii emi jus ad pensiones, n. 19. Sententia Auctoris, emi dominium utile partiale, n. 20.

Census personalis an sit licitus, *ibid.* n. 21. Non potest obligari persona ad servitutem ex censu, n. 22. Aliquando ex natura rei liceret census personalis, n. 23. De aliis titulis, an et quomodo liciti sint. n. 24. Census personalis an licitus sit secundum se. n 25. Solvuntur argumenta contraria, n. 26 *et seq* An liceat vendendo jus ad operas personales, n. 28 *et seq.* Census personalis temporalis an liceat, n. 33 *et seq.* Solvuntur argumenta contraria, n. 35.

Census realis ad tempus determinatum an liceat. *ibid.* n. 36. De censu reali vitalitio quid. n. 37. Quod sit justum ejus pretium, n. 38 *et seq.*

Quid de quodam censu vitalitio cum paeto rotrovendendi, in gratiam emptoris, *ibid.* n. 10. Quid de alio contractu particulari, n. 41

Census fructuarius an liceat do juro naturæ, *ibid.* ŋ. 42, Quid de jure humano, ŋ. 43.

Protinm justum in censu qualo ait, *ibid.* n. 44. Census wmol constitutus an possit vendi majori postea pretio, vel minori, n. 45. An possit minori pretio emi ab ipso debitore, n. 46. Quid quando valor census intrinsece decrevit, n. 47. Solvuntur argumenta, n. 48. Quid de jure positivo, n. 49 *et scq.* Quid si emptor remittat pensiones quadriennii, n. 51. Quid quando est damnum, vel lucrum cessans, aut periculum, n. 52. An debeant restitui fructus ex censu minori pretio empto, n. 53. Secunda sententia negans, n. 54 *et scq.* Quid si fuit emptus pretio excessive, n. 56. An saltem propter damnum secutum, n. 57. Quid si semper defraudavit pretium in modico, n. 58. Quid in foro externo, n. 59.

Conditiones ad censum De legibus humanis circa census, VII, xxvu ; n. 60. An bulla Pii V ubique obliget, *ibid.* n. 61. An in foro conscien-'tiæ, cessante periculo et fraude, n. 62. De quibus censibus agat, n. 63. Quid sit prima conditio, et an unus census possit super alio constitui, n. 64. Hæc conditio an sit de jure naturæ, n. 65. Census an constitui possit super pluribus rebus, n. 66. An in omnibus bonis, n. 67. An procedat de jure nature, n. 68. Dona aliena an possint hypothecari, n. 69. De jure naturæ an res debeat esse fructifera, n. 70.

An pensio debeatur quo anno non fert fructus, *ibid* n. 71. An hoc sit contra bullam, n. 72. An debeat habere fructus ejusdem rationis cum pensione, n. 73. An possit res esse aliena, n. 74. Quid si obligetur sine consensu Domini, n.75.

Census debitor an possit dividere hoc onus curn alio, *ibid.* n. 76. Quid si censum venderet partira in gratiam alterius, n. 77. Quid si duo se obligarunt, et unus extinguat, censum, n. 78.

Secunda bullæ conditio, *ibid.* n. 79. An sine illa census valeat, saltem in foro conscientiæ, *ibid. ŋ.* 80. Solvuntur argumenta n. 81. Au possit emi non data pecunia, n. 82 Quid ex vi bullæ. n. 83. An possit emi ex debito venditoris, n. 84. An ex quocumque debito, n. 85. Quid si debitum erat litigiosum, n. 86. An. stante bulla, possit judicis sententia debitor obligari ad censum, n. 87. An in secunda venditione census requiratur pecunia presens, n. 88. An etiam in extinctione census, n. 89. An possit emptor pacisci ut ex illa pecunia sibi solvatur debitum, n. 90.

De censu vero tertia clausula, *ibid. n. 92.* Pensiones solvi debent pro rata temporis uniformi, n. 93. Quando debeant solvi 94.

Quarta bullæ clausula, ibid. n. 95.

Quinta clausula explicatur, *ibid.* n. 96. An valeat pactum ne res vendatur potentiori, *ibid.* Et an sit valida alienatio, ibid.

De sexta conditione, ibid. n. 98. An expensas rationabiles possit creditor exigere, n. 99. Au pro damno emergente, vel lucro cessanto, 100.

Septima clausula explicatur, *ibid.* n. 101.

Octava conditio an sit de jure naturæ, *ibid.* ŋ. 192. Quid intelligatur per roin peremptam, vel infructuosam redditam, ŋ. 103. Quid si alia pars prædii reddatur minus fructuosa, ŋ 104. Quid si ab initio non erat æque fructifera, ŋ. 105 Quid si prædium dividatur inter plures, n. 106. Solvitur fundamentum contrarium, ŋ. 107. Quid si debitoris culpa pereat, n. 108. Quid si corruat domus, ot alia de novo ibi fiat, n. 109.

Nona ct decima conditio refertur, *ibid,* n 110. Facultas redimendi an sit dejure naturæ, n. 111. Casus irredimibiles an bulla prohibiti, n. 112. Probatur ex mente Pontificis, n. 113. Solvuntur argumenta, n. 114. Census an possit per partes redimi, n. 115. Creditor an debeat semper partem crediti acceptare, n. 116. Solvuntur argumenta. 117. Pactum ne redimatur per partes, an augeat pretium census, 118. Quid si pretium eit lege taxatuin, 119. *Bimestre* post denuntiationem quomodo intelligatur, 120.

Undecima clausula bullæ, an census utrinque redirriibilis licitus sit, *ibid.* n. 121. An debitor non solvens pensiones cogi possit ad solvendum pretium, *ibid.* n. 122.

Clausula duodecima, ubi an ii contractus sint usurarii, VII, xxvu; 123. Sententia negans, *ibid.* Posse lege positiva ostendi usurarios ostenditur, n. 124. An ex defectu cujuslibetconditionis totus contractus corruat, n. 125. Quæ bona possint a fisco confiscari, 126.

Clausula decima tertia bullæ, *ibid.* 127.

Clausula decima quarta, *ibid.* 128.

Ultima clausula, *ibid* n. 129.

Alia pacta quæ in censu apponuntur.

Afferuntur varia, *ibid.* n. 130. Pactum ne debitor fenestram aperiat in re obligata, n. 131. Fidejussores quomodo possint in censu exigi, n. 132. Fidejussor an possit pacto cogere debitorem ad redimendum censum, n. 133. Quid si non fiat hoc pactum bona fide, 134. Pactum redimendi eadem moneta aliqui damnarunt, 135. Auctoris responsum, 136. Quid de jure naturæ, 137. Cur debeat tunc pretium augeri, 138. Rationes probantes non debere augeri solvuntur, 139. Quid si augmentum valons monetie futurum communiter ignoretur, 140.

De pacto ut pensiones eadem moneta solvantur, *ibid.* n. 141. Do pacto ut redimantur in eadem moneta secundum valorem futururn, 142.

Obligatio prælato imposita oxtinguendi censum, vel investiendi pecunias intru certum terminum, VIII, libro m ; *Dubio* 11. Census solvendus secuta mutatione inouetie. et deficiente etiam ex parte hypothec», *ibid,* libro vi ; *Dubio* 12. Valor vel invaliditascujusdam census, ibid. *Dubio* 15.

CERTITUDO.

Certitudo moralis et humana vario solent a doctoribus accipi, I. xm : n. 136. Certitudinis moralis duo gradus, *ibid.* Certitudo assensus intellectualis in quo consistat, *ibid,* disput. vi ; ɳ. 1. Certum unde dicatur, *ibid.*

CESSIO.

Cessio juris debet esse a potente cedere. VI. xxi; n. 41 et 44.

Cedere jure nisi suo nemo potest, V, vni ; *de Justitia,* 11.

Cessio conjugis potuit reddi invalida, de facto tamen id non apparet factum, *ibid.* n. 13. Ex indissolubilitate matrimonii non colligitur invaliditas cessionis, n. 15.

Cessio illa dupliciter fieri potest, n. 16.

Cessio debiti acerbi an censeatur facta pro tota summa an pro minori, VIII, libro vi ; *Dubio* 17.

CHARACTER.

Tria novæ legis sacramenta imprimunt characterem, III, vi ; *de Sacram, in genere,* n. 1. Probaturos Scriptura, *ibid.* π. 3. Item ex Patribus, n. 4. Ratione, n. 5. Character baptismi quid designet, quid Confirmationis, quid Ordinis, *ibid.* n. 9. Cur alia sacramenta præter h«ec tria, non imprimunt characterem, ɳ. 11.

Quid sit character sacramentalis, *ibid.* n. 15. Durandi sententiam censura dignam existimat Suarez, quæ censura contra Vasquez defenditur, *ibid.* n. 16 *et seq.* Cur doctoratus aut prætura non imprimant characterem, n. 22. Utrum character sit relatio, vel aliquid absolutum, n. 23. Ex Auctoris sententia est relatio prædicamentalis. *ibid.* Potest tamen esse relatio transcendentalis, n. 24.

Utrum character sit entitas realis, vel solum modalis, distincta ex natura rei a subjecto, *ibid.* n. 27.

Ad quam speciem qualitatis pertineat character, et qualem supernaturalitatem habeat, *ibid.* sectione m. per *lotam.* Quatuor species qualitatis numerantur a logicis, cum Aristotele in prædicamento, *ibid.* n. 28. Controvertitur ad quam speciem character pertineat, *ibid.* Prima sententia ponit characterem in secunda specie, *ibid.* n. 29. Secunda sententia ponit characterem in prima specie, n. 30. Tertia adjudicat tertiæ, *ibid.* Quarta ponit characterem in quarta specie, *ibid* Quinta sententia in nulla ponit ex his quatuor, n 31. Hæc quæstio partim est de nomine, partimdere, *ibid. Character* debet esse proprie et in rigore in aliqua qualitatis specie, n. 32.

Character non videtur esse potentia physica, receptiva, vel activa, n. 33. Unus character non est potentia physica ad producendum alium characterem. n. 34.

Unum ex potissimis prædicatia characteris est quod sit sigillum et signum spirituale designans subjectum, et segregans ab iis qui illud signum non habent, *ibid.* n. 35. An illud signum seu sigillum significet naturaliter, vel solum ad placitum, et ex institutione divina, n. 37. Character est representatio objectiva, quatenus ipsa cognita, ducit in cognitionem rei repraesentata» propter ordinem intrinsecum quem habet ad illam, n. 40.

Quid repræsentet character, *ibid.* n. 41. Character ita est in sua entitate signum, aut sigillum, ut habeat etiam aliquod prædicatum potenriæ intrinsecum et physicum, n. 42. Operatur character per existentiam physicam, n. 44.

Ad quam qualitatis speciem pertineat character. *ibid.* n. 47. Character est in tertia specie, n. 48. Improprie etiam ponitur in aliis speciebus. *ibid.* ɳ. 49. Hinc colligitur supernaturalitas characteris, n. 50.

De subjecto in quo sit character, et de aliis ejus proprietatibus. III. vi; *De sacramentis in genere,* sectione 4. *per lotam.* Prima sententia vult subjectum characteris esse corpus, quæ explodítur, et ab hac vindicatur Durandus, *ibid* n. 51. Secunda sententia vult esse voluntatem 53. Tertia vult esse intellectum, 54. Quarta vult utrumque esse characteris subjectum, *ibid.* Quinta vult esse essentiam animæ. 55. Quæ sententia verior variis argumentis probatur n. 56. *et seq.* Character non excitat species in anima, alioquin semper excitaret, cum semper sit præsens, n. 58. Non posset character excitare species nisi prout cognoscitur, est enim signum objectivum, quod non nisi cognitum, ducit in cognitionem sui ipsius, n. 59. Character non est sicut lumen gloriæ, nec concûrrit ut principium physicum ad actus, n. 60. Non est tam lumen ad illum cujus est, quam ad alios quibus manifestat, *ibid.*

Angeli sunt capaces characteris, *ibid. a.* 65. Christus non fuit capax characteris, *ibid.*

Character, etsi non sit indelebilis de potentia absoluta, de facto nunquam deletur in hac vita. *ibid.* n. 66. Etiamsi esset voluntas non recipiendi characterem, adhuc reciperetur, n. 68. Differenti» inter gratiam et characterem, ibid. Manet etiam character post mortem, n. 69. Character manet per totam æternitatein. n. 73. Character habet ex natura sua ut sit indelebilis, n. 75.

An character sit qualitas indivisibilis. *ibid.* n. 76. In sacramento Ordinis, character ordinis inferioris non intenditur per characterem ordinis superioris, n. 77. Idem potiore jure dicitur ile charactere baptismi in ordine ad characterem Confirmationis n 79.

Singuli characteres, si æqualessinCinomnibus, videtur verisimilius esse ex natura sua. illos secundum se non posse extendi, ibid, n.80. Commit

ni» sententia vult characterem esao in omnibus spqnalem, n. 81.

CHANTAS.

An et quomodo charitas ait forma fidei, I, xvi ; 45.

Charitas actualis Christi an fuerit infinita, II, xvi; *de Incarn.* n. 113.

Charitatis formale objectum an differat ab objecto formali Pœnitentiæ. IV, n; *de Pœnit.* n. 2. Charitas et dilectio Dei an requiratur ad contritionem, ibid disput. v; n. 3 *et seq.* et n. 10 *el seq.* Explicantur Patres eam requirentes ad hoc ut peccata remittantur, *ibid* n. 9.

Charitas actualis nunquam conjungitur cum statu damnationis, et peccati, contra Sylvium, *ibid.* n. 100 *el seq.*

Charitatis habitus an efficiat contritionis actum in instanti justificationis, ibid, disput. vn. *per* totam a ɳ. 150. Mutua prioritas realis repugnat, ibid. n. 151 *clscq.* Argumenta aliqua contra sententiam Auctoris solvuntur, ibid, sectione vm. per *totam,* a n. 179. Vide *Dilectio.*

Charitatis fervori opponitur peccatum veniale, licet charitati non opponatur, *ibid,* disput. ıχ ; ɳ. 9.

CHIROGRAPHUM.

Chirographa an minoris emi possint, VII , xxvi ;93. Quid siemptori erit facilis exactio pretii, ibid. n. 94. Vide *Prelium.*

CHRISMA.

Chrisma confectum ex aliis ingredientibus ultra oleum et balsamum, an possit adhiberi in sacramento Confirmationis, vni. libro I, *Dubio* 8.

CHRISTIANUS,

Ecclesia prohibet ne Christiani sint famuli Judæorum, I, xix; 164. Christiani possuntne esse seni infidelium V, vi ; *de Justitia* n. 19.

CHRISTUS.

Christi humanitas an etiam pertineat ad objectum attributionis nostra fidei, I, xvi; 45. Non est obligatio saltem gravis sciendi Christum passum sub Pontio Pilato, *ibid,* disput. xm ; n. 76. Debet explicite credi Christum passum et mortuum esse propter nostram salutem, *ibid.* An genus mortis Christi, nempe crucifixio, sit de necessitate præcepti. explicite credendum, *ibid.* ɳ. 77. Christi sepultura an sit expræcepto explicite credenda, *ibid.* ɳ. 80. Christi descensus ad inferos au debeat a singulis credi fide explicita ex necessitate præcepti, n. 8'3. Christi resurrectio fido explicita sub præcepto erodenda est, n. An sit præceptum etiam credendi explicite circumstantiam diei terti» circa articulum resnrrectionis Christi, n. 88. Christi ascensus incœlum an debeat fide explicita credi, n. 89. An Christi sessio ad dexteram Patris, *ibid.* Sensus illornm verborum : *Sedet ad dexteram Dei patria omnipotentis,* n. 90. Duplex excellentia peculiaris Christi in illis verbis, n. 91.

Novissimus Christi adventus ad judicium est necessario explicite crecendus, *ibid.* n. 94, Christus an etiam ut homo sit judicaturus, n.fô. Christi humanitas quomodo possit habere potestatem judiciariam, n. 97. An Christus ut homo non solum habeat potestatem judicandi in ulfmo judicio universali, sed etiam in judicio particulari. n. 98. An non solum in morte, sed etiam in decursu vitæ Christus exerceat potestatem judiciariam, n. 99. An Christus ut homo usus fuerit hac potestate judiciaria statim ab instanti conceptionis, an solum a tempore mortis, n. 100. An Christus in judicio universali judicaturus sit non solum homines, sed etiam Angelos, n. 105. Quid significetur per illa verba: vivos *et mortuos,* quibus profitemur Christum venturum ad judicandum non mortuos solum, sed etiam vivos, *ibid.* n. 108.

Christus est compositus ex Verbo et humanitate, II, de *Incarnatione,* in *Prœludio.* Christus non potuit satisfacere Deo ex rigore justitiæ, ita ut per suam satisfactionem obligaret Deum ad dandam nobis gratiam et gloriam, II, ni ; *de Incarn.* 52.

Christus et martyres solum passi fuere injuriam secundum affectum occidentium, atque ii vere suo jure cesserunt, *ibid.* n. 99. Hæc opinio a quibu'dam damnatur dicentibus Christum et martyres nec cessisse, nec cedere potuisse jure quod habebant ad vitam et membra, *ibid* n. 100. Verum asseritur Christum et martyres cedere jure suo potuisse, de facto non cessisse, n. 102.

Christus potuit obligari ex justitia ad opera et passionem, si Deus id a Christo exigeret, II,m; *de Incarn.* n. 132. Hinc infertur Christum non satisfecisse in rigore justitiæ in hoc sensu, *ibid.*

Christus satisfecit do rigore justitiæ vindicativæ, posita acceptatione Dei, *ibid.* n. 143. Christus satisfecit pro aliquibus peccatis factis contra ipsum et hominem, *ibid disput.* IV ; n. G.

Christus Dominus de facto non potuit augere gratiam habitualem per sua merita propria, ibid *disput.* v. n. 153.

Christus eamdem majestatem ac. venerabilitatem habet quam Deus, II, vi ; 17. Christus satisfecit abundanter pro peccatis hominum, si quantitas pretii oblati attendatur, si modus solutionis, adhuc indiguit aliqua liberali acceptatione Dei *ibid n.* 30.

Clnjstus fuit fluis cujus gratia Deus ui . rsnm condidit, II, *; de Incarn. 7.* Christus st pri-

mum fundamentum noafræ redemptionis a primo peccato, et adeo firmum, ut si iterum peccato ceciderimus, possimus super illud fundamentum rursus reparari, *ibid. n. 17.* Christus fuit primus praedestinatus, et exemplar praedestinationis aliorum, n. 20. Quomodo hoc intelligencum, n. 21. Christus venit in remedium peccati originalis et actualium peccatorum, et pro utrisque passus est et mortuus est, *ibid.* n. 50. Christus, si a Judæis non fuisset occisus, aliunde passus esset, n. 57. Ablato originali, etsi essent actualia, Christus non veniret ex vi præsentis decreti, n. 6.3. Sed etsi Deus in statu puræ naturae creasset, et videret homines sub peccatis actualibus opprimi, adhuc ex vi præsentis decreti esset venturus, n. 64. Si essent actualia in omnibus naturæ individuis, non tamen originale, veniret Christus ex vi præsentis decreti, n. 63.

Christus prævisus fuit tempore passionis cum suo merito, et per hoc meruit gratiam suis progenitoribus, et Virgini, et forsitan existentiam ipsius Virginis, II, vm ; 83. Deinde B. Virgo, et Patres prævidentur fieri Christi progenitores, *ibid.*

In Christo sunt duæ naturæ integræ, divina et humana, II, ıχ ; 10. Nec per unionem consumptae fuere natura divina aut humana, *ibid.*

An Christus sit divinitas, an humanitas, controvertitur inter theologos, *ibid, disput.* x. n. 10 *in appendice.*

An possit dici Christum constare ex tribus naturis, anima, corpore, divinitate, II, xm ; 1.

Christus etiam ut homo, fuit sanctus a primo instanti suæ conceptionis, II, xvi; 1. Christus in concreto amatur a Deo summo amore, *ibid.* n.58. Christus habet gratiam habitualem, n. 91. Hæc opinio non est de fide, n. 92. Christus habuit gratiae plenitudinem, ibid. n. 112.

Christus est caput Ecclesiæ, II, χvıı ; *de Incarn.* n. 1. Christus est caput Ecclesiæ secundum humanitatem, non excluendo deitatem, *ibid.* n. 2. Christus est caput nostrum secundum corpora et animas, n. 3. Est caput omnium hominum etiam infidelium, n. 4. An sit caput damnatorum et puerorum existentium in limbis, n. 5. Christus non est caput dæmonum proprie, Angelorum vero beatorum est proprie caput, n. 6. Christus est magis dominus et princeps omnium creaturarum, quam caput, n. 8.

Christus dici non potest membrum Ecclesiæ, sicut dicitur caput, n. 9. Nomen capitfs proprium est Christi n. 10. An in Christo gratia capitis sit gratia habitualis, an vero gratia unionis, n. 11.

Christus dominus non solum ut Deus . sed etiam ut homo, habet cognitionem plurium objectorum Π, xvin ; de *Incarn.* n. 1 Christus etiam ante passionem vidit essentiam Dei, *ibid, disput.* xix; ŋ. 2. Christus videt actu in Verbo omnes res futuras, et quidquid positivum videt Deus, videt «cientia visionis, *ibid. n. 5. Christnm* nescire diem judicii quomodo intellig<*ndnm, *ibid. n. 9.* Christus comprehendendo causas qo» actu existunt, non ideo cognoscit infinitae substantias poeeibiloe specie diversas, *ibid. n.* .31. An Christus viderit infinita individua substantiarum possibilium, n. .39. An Christus cognoscat omnes res possibiles ex perfectissima visione potenti» Dei, n. 16.

Christus habet duas series cognitionum supernaturalitim. *ibid.* disput. xx : n. 15. Christus cognoscit res existentes per scientiam infusam perse, *ibid.* ŋ. 25. Christus per scientiam infusam potuit cognoscere mysterium Trinitatis, n. 41. An unio hypostatica esset medium sufficiens ut cognosceret, n. 43.

Christus in adulta ætate accepit per accidens infusas a Deo species rerum similes nostris, *ibid, disput.* xxi ; n. 6. Hæ species Christo Domino successive fuere inditæ, *ibid.* ŋ. 11. Christus per quotidianam rerum experientiam proficiebat realiter in scientia acquisita, *ibid.* n. 14.

Christus non habuit de facto errorem, nec ullam ignorantiam non solum eam quæ vocatur *prava dispositionis,* sed nec eam quæ vocatur privationis, idid. n. 25. Christus fuit risibilis, et nunquam risit, n. 33.

Christus proprie dici potest : *Deus humanus,* vel *Deus humanatus,* si humanatus sit adjectivum ab humanitate, et non participium a verbo *humanor. disput.* xxiii ; n. 16. Christus non est plures. vel duo simpliciter et absolute in genere masculino, *disput* xxiv, n. 3. Nec in genere neutro dicendum quod Christus sit duo vel plura, *ibid.* n. 6.

Christus non habuit præceptum mortis obligans sub peccato, sed solum præceptum Dei, III, xxvi; *de Incarn.* n. 100. Christus licet habuerit impotentiam moralem ad eligendum opus supererogationis minus perfectum, habuit tamen potentiam physicam, *ibid.* n. 134.

Christus meruit per dilectionem Dei, ibid, *disput.* xxvii ; n. 1. Duplex est via. ad ponendam libertatem in dilectione Christi erga Deum. ibid. 2 et 4. Christus meruit per actus snpernaturales virtutum moralium infusarum, ibid. n. 5.

Christus meruit de facto visionem beatam, n. 10. Non meruit continuationem suæ beatitudinis, n. 20. Meruit resurrectionem suam, exaltationem sui nominis, n. 23. Meruit et sceptrum et dominium in universum orbem, *ibid.* Christus meruit nobis remissionem peccatorum et gratiam sanctificantem. n. 24. Christus non meruit Angelis nisi aliquas illustrationes, n. 25. Donum tamen perseverantiæ quam boni Angeli acceperunt, tribui potest Christo, n. 27. Potuerunt el Angeli propter Christi merita habere aliquem gradain gratiæ, ultra illum quem in prima sanctificatione acceperunt, *ibid. n.* 30. Christus an oret nunc pro nobis in coelo, n. 61 et seq.

Christus est subjectus Patri. 111, χχvıπ ; de *In*

cam. n. 1. Non potest simpliciter dici minor Patre, *ibid* n 4.

Chrislos non fuit de jure subditus regibus et principibus temporalibus, *ibid,* disput. xxx ; n. 1. Christus an ex jure successionis habuerit jus in ragnnm temporale Judæorum, *ibid.* ŋ. 2. Affe-runtur vari® sentantire, n. 3 *et seq.*

Christus in quantum homo non est filius natu-ralis totius Trinitatis. *ibid,* dispat. XXXI;ŋ. 21.

Ab ffitemo fuit a Deo praefinitum quod Christus existerai, *ibid,* disput. XXXII ; ŋ. 2.

Christus ut homo potuit exercere cultum duli® circa Angelos et etiam alios homines, disput. xxxv; n. 74.

Christus solum praecepit ponere substantiam actionis sacramentalis, non alias circumstantias, 111, tv, *de Euchar.* n. 29.

Christus non potuit instituisse sacramenta, quin simul instituerit materiam et forinam III, ii ; *de Sacram in gcn.* n.81. Christus ut auctor grati® debuit instituere signa et causas grati®, ibid. 83.

Christus vere fuit causa immediata instituens sacramenta, ibid, disput. vu ; ŋ. 3. Rationes congruenti® hujus institutionis, nostra utilitas, stabilitas, dignitas sacramentorum, sacramenta sunt Christi operationes, etc. *ibid.* ŋ. 7. *cl seq.* Christus potestatem quam habet ut Deus, cur non possit alteri communicare, *ibid.* n. 23. Christi quatuor excellenti® quas habuit ut homo circa sacramenta, *ibid.*

Christum, secundum totum illud quod in se in-cludit, esse in Eucharistia est de fide III, vm · de *Euchar* 1. Christus, prout est in eucharistia non potest recipere motum localem ab ulla crea-tura naturali, *ibid,* disput. ix ; n. 2. An possit calefacere, calefieri, movere, etc. n.7. Non potest rideri naturaliter oculo corporeo, n. 19. Divinitus tamen non implicat, n. 20.

Quomodo Christo competat esse simul offeren-tem et oblatum IV, xix; *de Euchar.* 90. Quo-modo actio sacrificandi, prout est a Christo, sit bona, *ibid.*

In Christo potuerunt esse ab habitu potenti® aliqui actus qui in nobis non sunt, IV, vi ; *de Pœnil.* 4. Christi satisfactiones et merita, *meri-tum, satisfactio.*

Christus et martyres an cesserint jure sua, V, vm ; de Justitia, n. 7. Christus quomodo manife-stavit crimen Judæ antea occultum, VI, xiv; n. 94.

CIBORIUM.

Ciborium aut pixis in rigore non debet conse-crari. IV, xx; dc *Euchar* n. 00.

CIBUS.

Cibi est pioprium augere substantiam donec pervenerit illa ad statum perfectum, qui non datur in anima, respecto pratiie, in hoetiu m il ; dr Euc/iurist. n. il. Cibus est causa <t.la™ù tiutritionis. manducatio vero est tantum applitl|„ *ibid.* n. 112.

CIRCUMCISIO.

Circumcisio an possit nunc licite usurpari, I, xiv, 144.

Circumcisio non est causa moralis grati®, 111, iv ; *de. Sacram, in genere,* n. 79. An conferat gratiam ex opere operato, du® circa id celebre» sententia·, *ibid,* disput. v ; n. 4. Prima sententia affirmans et ejus fundamenta, *ihid. et seq.* Sen-tentia negans, ejusque fundamenta, *ibid.* n. 11. *cl seq.* Circumcisio ex sua institutione nullam habet vim justificandi, *ibid.* n. 40. Circumcieio erat aptissima ad significandam fidem Christi venturi, n. 42. Conditio potius dicenda est quam causa, n. 61. Quomodo circumcisio esset causa grati®, n. 64. Utrum præcepto circumcisio erat necessaria, n. 65. An prodesset adultis, n.72. An posset applicari valide et licite ex aliqua causa ante octavum diem, n. 78. Duobus modis accipi-tur circumcisio, n. 83 *et seq.*

Quo sensu parvuli per circumcisionem justifi-carentur, *ibid* n. 44. An in circumcidente requi-reretur fides, n. 57. Circumcisio forte characterem imprimebat, secus alia veteris legis sacramenta, *ibid,* disput. vi ; n. 10.

CIRCUMSTANTIA.

Circumstanti® notabiliter aggravantes intra eamdein speciem debent explicari in confessione, 11, v; *de Ineam. U1.* Circumstanti® non semper in confessione explicand®, *ibid.* ŋ. 103.

Circumstanti® Incarnationis tres enarrantur, disput. vm ; n. 33.

Circumstanti® aggravantes intra eamdem spe-ciem an sint necessario deelarandæ, V, xvi; *sec-tione tertia per totam,* a n. 104. An pœnitens possit eas negare, *ibid.* n. 123.

De circumstantiis in particulari, et primo de circumstantia *Quis. ibid. n.* 141 *et seq.* De cir-cumstantia voti, an debeat explicari votum, vel similis circumstantia qu® sit in eo quem perni-tens induxit ad peccandum, *ibid.* n. 146. De cir-cumstantia voti quædam examinantur, n. 1G9.

De circumstantiis tenentibus se ex parte pceui-tentis, *ibid* n. 175 cl *seq.* Circumstantia impo-tenti® ad copulam an sit explicanda *ibid.* Circum-stantia sponsalium an sit in confessione expli-canda, n. 176. An dignitas person® explicanda, n. 179 *et seq.*

De circumstantia ignoranti®, *ibid. n.* 181 e| seq. per *totam sed.*

De circumstantia consuetudinis, *ibid.* n. 20 et seq. per *totam sectionem.*

De circumstantia virginitatis, ,ı,,,ı. „ n3 *seq. per totam sed.*

De circumstantia *Quid,* et praesertim prout se tenet ex parte rei volita·, n. 236 *el seq. per totam sect.*

Circumstantia excommunicationis an deheat in confessione explicari, *ibid* n. 256. Circumstantia conjugii utriusque an sit in adulterio explicanda, n. 258. Circumstanti® differentiarum objectiva-rum an sint specific® et cxpriinend®, an solum materiales, n. 259 ei *seq.*

De circumstantia *Quid,* prout se tenet exparto person® ad quam peccatum terminatur, ibid.n.297. et seq. per totam *sed.* Circumstantia copul® inter habentes impedimentum ad matrimonium, an de-beat explicari, *ibid.* 312 *et seq.* An conjunctio person® sit declaranda in odio vel injuria, n. 298. Circumstantia cognationis legalis an debeat explicari in copula illicita, n. 327 *et seq.* Circum-stantia cognationis spiritualis an debeat in con-fessione explicari, n. 333 *et seq.* An debeat expli-cari radix cognationis spiritualis, n. 335. Cir-cumstantia an sit. necessario explicanda in copula fidelis cum infideli, n. 336.

Circumstantia raptus vel criminis, scilicet adul-terii cum promissione matrimonii, vel contractu de præsenti, vel nece conjugis, an sit explicanda in confessione, n. 337 *et seq.* Ubi de impotentia, de impedimento servitutis, de impedimentis non dirimentibus, et dé cognatione vel affinitate in peccato Sodomi®.

Circumstantia confessarii peccantis cum pceni-tente an sit in confessione necessario explicanda, ibid. n. 351 *et seq.* Circumstantia person® quæ peccanti objicitur in delectatione interna, an de-beat in confessione explicari, *ibid.* n. 363 et seq. Circum tantia effectus subsecuti an debeat in confessione explicari, an vero sufficiat confiteri causam; ubi de acto externo, n. 437 *et seq. per lotam sect.*

De circumstantia *Ubi, ibid.* n. 461 *et seq. per lotam sect.* An circumstantialoci sacri declaranda sit in copula vel pollutione, n. 462. Quid de os-culis, tactibus et verbis obscœnis in loco sacro, n. 464. Quid de aliis peccatis in loco sacro peractis, n. 465. Quid de effusione sanguinis, n. 468. Quid de furto n. 469. De eo qui furatur in ipsa confes-sione, n. 472.

De circumstantia *Quibus auxiliis,* et de cir-cumstantia Cur; *ibid.* n. 475 *et seq.per totam sect.* Do circumstantia *Cum.* 477. An sit explicanda causa peccati, n. 478. Quid de studio concomi-tante omissionem miss®, n. 488. Do eo qui se reddit impotentem ad rem praeceptam, n. 492. De peccante ex confidentia, n. 496.

De circumstantia *Quomodo* et *Quando ibid.* n. 497 et seq. *per totam sectionem.* Conscientia er-ronea an debeat explicari, n. 499. De detractione levi quam quis putat esse gravem, n. 507. De furto rei tuæ quam credebas alienam, n. 508. De coqui furatur plumbum, putans esse aurum, n. 509. An debeat explicari periculum pr®visum peccandi, n. 511. De *en* qni gestat reliquiae dum peccat, n. 513. Do eo qui resistit vehementissime inspirationi divin®, 515. De peccato enormi commisso in dio Paraseeve. vel in die communio-nis eucharistiæ, n. 517. Omne peccatum non con-trahit malitiam gravem ex eo quod fiat in die festo, n. 520.

Circumstantiam aliquam an tacere possit pœ-nitens ob detrimentum gravo quod sibi, vel alteri prenitenti timet, ibid. n. 526 et *seq. per lotam sect.*

Circumstantia ai fuit nmissa in confessione, an sit confessio peccati integri repetenda, vel suffi-ciat confiteri solum circumstantiam omissam. ibid. n. 644 et *seq. per totam sect.*

CLAUSULA.

Clausula codicillaris quæ sit et ejus effectus. Vil. XXIV, 16 *et seq.* Clausula derogatoria appo-sita in primo testamento, quando derogata cen-seatur in secundo, *ibid.* n. 49.

CLERICUS.

Clerici quænam explicite credere et scire tene-antur, I, xm ; 146.

Clericum an percutians volentem sit excom-municatus, VI, ix ; 9.

Clericus an semper fugere debeat ne occidat invasorem, VI, x ; 167 *et seq.* An sit irregularis qui non potens sine gravi damno fugere, occidit, *ibid,* n. 169. An si potens fugere occidat, peccet contra justitiam, 160. An occidens ob defensio-nem honoris, sit irregularis, n. 200. An occi-dens in defensionem innocentis, sit irregularis, n. 215. Si non defendit innocentem, an sit irre-gularis, n. 118. Sciens feminam a se gravidam abortum procurare, et non impediens cum possit, an sit irregularis, n. 222. An etiam sit irregularis, non impediens occisionem ob illatam injuriam. n. 223.

Clericus quando non possit propter debita in-carcerari, VI, xxi ; n. 44.

Clericis venatio quousque prohibita sit. V, vi · *de Justitia.* 6.

Clericis et religiosis an sit licita negotiatio, vide *Negotiatio.*

An sine læsione Ecclesiastic® immunitatis po-tuerint clerici cogi ad solvendum quod in utilita-tem etiam ipsorum expensum fuerat, VIII, libro v. *Dubio* 3. Clericus transiens ad armatam mili-tiam, an perdat pensionem, quam ex dispensa-tione retinere poterat in statu inatrimouu. et sine habitu clericali, *ibid, Dubio* 22.

COADJUTOR.

Coadjutor et professi societatis Jesu non pos-sunt esse hæredes, bene tamen collegia et domus

V, in; *de Justitia.* 99. Possunt ii osse legatarii, *ibid.* n. 100.

CODICILLUS.

Solemnitas ad codicillum VII. xxiv; 14 *ct seq.* Vide *Clausula.*

COGNITIO.

Non omnis cognitio evidens excludit assensum fidei divin», 1, u ; 73. Non omnis cognitio intuitive. *ibid.* ŋ. 74.

In cognitione duplex modus tendendi in objectum potest considerari, 11, xx; *de Incam.* n. 10. Cognitio quidditativa a non quidditativa in quo differat, *ibid.* n. 36.

Cognitio probabilis an fuerit in Christo, II, xxi; *de Incarnat,* n. 29. Cognitionem obscuram non habuit Christus, *ibid.* ŋ. 30. Impeditur radicaliter hæc cognitio per unionem ad Verbum, ibid. Et magis proxime per statum beatificum, *ibid.* Formaliter et proxime per carentiam concursus, ibid. Cognitiones repræsentantes malum mortis, doloris et similium fuisse in Christo certum videtur, *ibid* disput. XXII; n. 11.

CELLAIA.

Cellaia genus contractus, VII, xxix ; 76 *et seq.*

COLLATIO.

De collatione jurisdictionis metu facta. VI, xxn; 131.

Collatio beneficii an possit revocari ob ingratitudinem, VII, xxiii ; 176.

Collatio bonorum quæ sit, VII, xxiv ; 194. Solum fit a liberis succedentibus, *ibid.* n. 195. Qui liberorum nomine intelligantur, n. 196. Quid si filius nolit esse hæres, n. 197. Si non accipit integram legitimam quid, n. 198. Nepos quæ, et quando referre debeat, n. 199.

Collatio de quibus bonis fieri debeat, VII, xxiv; 200. Donata filio quando sint conferenda, *ibid. n.* 201. Quid de dote, aut aliis sumptibus a patre factis, n. 202. Quid de patrimonio ad ordines et aliis similibus, n. 203. De sumptibus in studiis quid I n. 201. Quid si pater notabat in libro expensas, n. 205. Libros filio datos an debeat conferre, n. 206. Quid de sumptibus in itineribus, n. 207. De pretio ad redimendum filium quid? n. 208. Quid de officio filio procurato, aut empto, n. 209 *et seq.* Quid si rex patrie officium transferat ad filios, u. 211. An debeat conferre quæ filius male consumpsit, n. 212. Quid si absque peccato consumpsit, ŋ. 213. Quid de eo quod lucratus est ex bonis patris, u. 214 Quid si filius erat emancipatus. n.215. Donata non ob causam an debeat conferre, n. 216. Quid si pater remisit usumfructum in peculio lilii, n. 217. Si pator, ig». ranto filio, donavit ea intentione ut pmtea ~ ferretur, quid? n. 218 *et seq.*

De donatione remuneratoria quid, *ibid.* n. KO *et seq.* Quid si omnes alii filii habebant merita erga patrem, n, 222 *et seq.* Ex quibus bonis possit pater eam donationem remuneratoriam facere, n. 224. Fructus beneficii an possit filius exigere a cohæredibus. n. 225.

COLLEGIUM.

Quando aliquis e societate Jesu ante professionem relinquit legatum cuidam collegio, an Generalis possit post mortem testatoris acceptare. VIII, libro iv, *Dubio* 6. Testator an, potuerit obligare collegium societatis ad dandum domui professæ redites annuos per viginti annos. *ibid. Dubio* 8. Collegium societatis an possit gravari a testatore ad dandos reditus annuos domui professæ ad ad fabricam ecclesiæ a se fundatæ, *ibid. Dubio* 10.

COLLIGATIO.

Modus ille colligationis corporis Christi cum speciebus non sufficeret ut corpus Christi diceretur substare accidentibus, III, vi; *de Euchar.* 18.

COLUMBARIA.

Columbaria an sint licita, V, vi ; *de Justitia.* n. 42. Columbas an liceat ad proprium columbarium allicere, *ibid.* n. 43. Quando extra columbarium licite capi possint, n. 45 *et seq.*

COMMISSARIUS.

De commissario et ejus facultate, VII, xxiv, 339 *et seq.* Commissarius ab exeeutore quo differat, *ibid.* Commissarius aut executor, habens plures commissiones, an possit accipere plura stipendia, VII, xxxvn ; 138.

COMMISSIO.

Commissio ad testandum. VII, xxiv; 19. Quæ solemnitas requiratur de jure canonico, ibid. n. 20. Quæ ad causas pias, n. 21.

COMMODATARIUS.

Commodatarius, vel depositarius, non tenetur ad sumptus extraordinarios, VI, vm ; 134.

COMMODATUM.

Commodatum quid sit, et qu® ejus materia, VII, xxxm; 8. Quando non possit repeti, ibid. n. 9. Quid si commodanti adveniat necessitas, u.

10 *et seq.* Solvuntur argumenta contraria, ɳ Alia quæ pertinent ad commodatarii obligationem, n. 13. Expensæ circa rem commodatam, n. 11. Ex commodato ficito, an oriatur commodatario jus, VI, xxn ; 50.

COMMUNIA.

Communia omnia de jure naturæ, quo sensu dicantur, V, vi ; *de Justitia 4 et seq.*

COMMUNICARE.

Semel in die communicare licet. VIII, libro i; *Dubio* 12, ɳ. 8.

COMMUNICATIO.

An ratione excommunicationis prohibita nobis sit communicatio cum hæreticis, II, xxn ; *de Fide* 1. An solum in civilibus et humanis possimus cum excommunicato communicare, sed etiarn in sacris et spiritualibus, *ibid.* n. 10. Communicatio prohibita cum haereticis in matrimonio, n. 12.

Communicatio civilis cum Judæis et Paganis prohibita, n. 105 *et seq.*

COMMUNICATIO IDIOMATUM.

Communicatio idiomatum quid sit, II, χ χ ιιγ, *de hcarn.* n. I. Communicatio hæc idiomatum tollitur hæreticis, *ibid.* Communicationem idiomatum dari, vera est et catholica sententia, per quam vere proprie et rigorose dicitur *Deus est homo,* et *homo est Deus. ibid.* n. 2.

Communicatio hæc fieri potest in concreto : *Deus est homo, Deus patitur, Humanitas est deitas, humanitas est immortalis, ibid. n. 32.* Fieri potest in sensu specificativo, non in sensu reduplicativi, *ibid.* n. 36.

COMMUNIO.

Communicare cum peccato veniali, an sit saltem peccatum veniale, IV, xiv ; sectione 2 *per totam.* Suarez dicit esse peccatum veniale accedere cum peccato veniali actuali, *ibid.* u. 23. Nihilominus probabilius est, quodlibet veniale non reddere communionem venialiter malam, n. 24. Probatur exemplo cantantis in choro, *ibid.* Illud tamen veniale non est culpabile tantum ex proprio objecto, sed etiam ex illa circumstantia, n. 25. In hoc sensu vera erit sententia Suarez, *ibid.* Potest tamen aliquando malitia refundi in ipsam communionem, n. 26. In quibus casibus hoc contingi* *ibid. et. seq.* Requiritur ex præcepto aliqualis ad communionem preparatio, n. 28. Quid dicendum de accedente eum peccatis venialibus habitualibus, n. 30. Non potest regula universalis in hoc puncto tradi, n.32. Explicatur quomodo non sit peccatum mortale accedere cum 12. venialibus, n. 34. Non falsiflcatnr significatio hujus sacramenti ex indispositions ad majorem gratiam, ibid.

Ante communionem debet præcedere status gratiæ, IV, xiv; *de Euchar.* ɳ. I. Ratio desumitur ex essentia hujus sacramenti, n. 2. An in nullo casu accedere liceat cum conscientia peccati mortalis, n.3. An sit gravius peccatum sumere eucharistiam cum pluribus aut gravioribus peccatis, quam cum paucioribus aut minoribus, n. 4. Vari» sententiæ, *ibid, et seq.* Verior sententia vult aggravari sacrilegium, n. 6, Satisfit objectionibus, n. 8 *et seq.* Speciale malum et detrimentum ejus qui accedit cum peccato luxuriæ, est privatio validiorum auxiliorum, n. 15. Majus est periculum luxuriosi communicantis, quam alterius peccatoris, *ibid.* An debeat explicari in confessione numerus et qualitas peccatorum cum quibus aliquis communicavit, n. 17. Quid de suscipiente eucharistiam contra præceptnm aliquod humanum, n. 18.

An effectum eucharistie requiratur aliqualis devotio actualis in communicante, IV. xiv ; sectione 3 *per totam.* Sententia negans verior, *ibid, n.* 36. Probatur ex Tridentino, n. 37. Probatur secundo ex usu antiquo dandi eucharistiam pueris, n.38. Confirmatur exemplo aliorum sacramentorum in quibus non requiritur devotio actualis, n. 40. Et exeo quod illud sacramentum habeat rationem sacrificii, n. 41. Item exemplo martyrii, n. 43. Probatur tertio ratione, n. 43. Quarto probatur quia ejusmodi necessitas non est ponenda absque sufficienti fundamento, n. 44. Addi potest quod si homo ille diu perseveret absque peccato mortali, hic non est exiguus fructus hujus sacramenti, n. 48. Solvuntur argumenta in contrarium adducta, n. 50 et *seq.*

An et quomodo prærequiratur confessio sacramentalis ante sumptionem eucharistiæ, IV, xiv ; *de Euchar.* sectione 4. *per totam.* Certum est apud catholicos necessariam esse confessionem sacramentaleraante communionem, iis qui conscientiam habent peccati mortalis, ibid.n. 54. *et seq.* .An hæc obligatio sit antiqua, vel recentior. aut a concilio Tridentino inducta, *ibid.* n. 55 *et seq.* An praeceptum præmittendi confessionem ait mere humanum, n. 69 *et seq.*

Quando liceat accipere eucharistiam non præmissa confessione IV, xiv; *de Eucharist,* sectione 5. per *totam.* Certum est id aliquando fieri posse, præmissa sola contritione, *ibid.* n. 81. Quæ distantia censeatur sufficiens ut desit copia confessarii, n. 83. An qui habet peccatum reservatum, debeat confiteri sacerdoti inferiori non habenti potestatem pro reservatis, n. 83 *et seq.* Qu» necessitas excuset a præmittenda confessione, n. 107 *et seq.* An et quomodo requiratur contritio quando non præmittitur confessio ante communionem, n. 119 *el seq. per totam sect.* Vide *Confessio. Jejunium naturale,* etc.

Communio Paschalis. Dopræcepto ecclesiastico communionis paschalis et, annum, IV, xvi : *de Euchar.* n. 61 *etseq. per totam sed.* Quid intelligatur nomino *Pascha·. ibid.* n. 62. Quomodo obligot præceptum communionis paschalis, n. *G3 etseq.* An obliget elapso tempore paschali, n. 66 ct *scq.* An qui prævidet impedimentum in paschate, teneatur praevenire, n. 74 *et seq.* Qui scienter vol ignoranter communicat in paschato in statu peccati mortalis, an satisfaciat præcepto, n. 82.

Communio frequens. An consulendus sit omnibus fidelibus indifferenter usus quotidianus eucharistia, IV, xvn ; *de Euchar. per totam disput.* Supponitur primo id in quo omnes conveniunt, *ibid.* n. 1. Non dubitandum quin usus ille sit laudabilis, n. 2. Quidam Benedictions partem affirmantem tenuit recenter, n. 4. Potissima hujus sententia· fundamenta, n. 7. Vera et communis sententia habet primo : hoc non expedire omnibus indifferenter, secundo ; in hoc standum esso judicio confessoris, *ibid.* n. 8 *etseq.* Placita S. Thomæ, n. 9, S. Bonaventuræ, n, 11. Item aliorum, scholasticorum, n. 13 *et seq.* Fundatur hæc sententia in sumentis utilitatem, et sacramenti reverentia, n. 17 *etseq.* Confirmatur ex eo quod ratione ejusdem reverentiæ, prohibent Ecclesia communionem dari infantibus, n. 19. Tum *cx* eo quod calix non datur Jaicis, n.21, Attenditur etiam utilitas sumentium, n. 25.

Secunda parsveneet communis sententiæ, scilicet : in hoc standum esse judicio confessoris, n. 28 *et seq.per totam sect.* Probatur consensu et auctoritate omnium theologorum, *ibid.* Item ex regnla generali apud Sanctos et spirituales viros receptissima, n. 29. Maxime in usu hujus sacramenti spectatur assensus sacerdotis, n. 39. Itçin confirmatur ex usu et praxi sanctorum, n. 33. Affertur exemplum ex Scriptura, n. 34. Solvuntur objectiones contra communem sententiam, n.36. *etseq.* Communicare in die semel licet VIII, libro i ; *Dubio* 13, n. 8.

COMMUNITAS.

Communitati sæculari an licite promittant Regulares se nunquam empturos bona immobilia in eo territorio VIII, libro m ; *Dubio* 8.

COMMUTATIO.

Commutatio legatorum, et ultimæ voluntatis, VII. xxiv, 13.

COMPAKITIO.

Comparendi obligatio an sit absolutis a censuris in mortis articulo, si convalescunt, V.. xx ; dc Pœnit. n. 208 *etseq.* Non comparons an reincidat in censuram, ibid. n. 212 *etseq. Au* incensuram vitandam, ibid. n. 215.

COMPENSATIO.

Quid sit compensatio, VI. xvi ; 86. An occulta compensatione possit aliquis absque furto, recuperaro quod sibi debetur, *ibid.* Quot requirantur conditiones ad hoc ut licita compensatio, *ibid.* n. 87. De prima conditione, quod vitetur damnum spirituale et temporale debitoris, 87. Secunda conditio : Ne sequatur alteri damnum aliquod grave, 88. Tertia conditio : quod compensatio non fiat ex re in depositum accepta, 89. Quarta conditio : Quod id quod accipis non sit alienum; sed vel tuum, vel tui debitoris, 90. Quinta conditio: Quod debitum non possis aliter recuperare, vel nisi maxima cum difficultate, 91. Sexta conditio : Ut fiat compensatio in re ejusdem speciei cum eo quæ debebatur, 92. Septima conditio : Ut id pro quo fit compensatio actu debeatur, 93. Pro foro interno compensatio fieri potest pro debito futuro, duplici posita conditione, *ibid.* Octava conditio : Ut debitum sit certum, et an excludatur debitum probabile, 94. Exempla varia in quibus hæc ultima non urget conditio, et in quibus permittitur compensatio pro debito probabili, 95. Duplex est probabilitas, remota nempe, et proxima, 97. Duplex est etiam probabilitas remota,circa factum, et circa jus, 98. Stante probabilitate remota circa jus, videtur licita compensatio, 99. Differentias probabilitate circa factum, 100. Ratio a priori ex dictis colligitur, 101. Joannes Sancitis locutus minus consequenter,' 102. Cum opinione minus probabili an possit fieri compensatio, 106.

Qui usus est compensatione an ligetur excommunicatione lata contra Usurpantes, *ibid.* n. 107. Quid si non servavit conditiones requisitas ad licitam compensationem, 108. An si interrogetur a judice, etiam cum juramento, possit negare se aecepisse, 109. An possis compensare tibi ex re quam debitor dono mittit ad alium, 110. Quid si mittat illam creditori alteri pro solutione debiti, 111. Res accepta per compensationem occultam an statim transeat in dominium creditoris, 112. Au possit postea a priori domino vindicari. 113. An qui compensavit debeat postea solvere pœnam, si a judice condemnetur, 114. Au cesset obligatio solvendi intéressé, si creditor incipiat tibi tantumdem debere, 115. Quid si te obligasti ad non utendum compensatione, 116. Quid si juramento solutionem promisisti, 117.

Fidejussor an possit compensatione uti, si creditor debitori principali, aut ipsi aliquid debet, *ibid.* n. 119. An possim usurpare mihi quod Petrus tibi debet, quando tu tantumdem mihi debes, 120. In praxi raro id posse contingere, 121. Dicendum id non licere, 122. Solvitur ratio dubitandi, 123. Posset id fieri, interveniente judicis officio, 124. Ex compensatione non debetur gabella, 125. Qdi habet apud sē reni débitons, an defuncto eo, posait sibi cômpéuSai'e. extantibus creditoribus anterioribus, 126.

Compensationis hnnum eago objôclum formale Pœnitentiæ, IV, π; *de Pœnit.* ŋ. 16 *rl seq.* Compensationis bonum potest terminaro formaliter actum virtutis, n.21 *etseq.* Est perseexpectibile, *ibid.* Compensationem pro peccato qui amat, an peccatum amet, n. 25. Compensatio an includat peccatum praeteritum, n. *32 etseq.* Compensationis bonum an includat actum quo illud volumus, n. 35. Compensationis bonum non esse objectum formale virtutis pœnitentiæ, sed aliquid aliud ; ubi an sit virtus theologica, n. 42 *et seq. per totam sect.* Compensationem pro peccato dimisso an velit pœnitentia, *ibid,* disput. in, ŋ. 15.

COMPLEX

Complices hæreticornrn et eorum pœnæ, II, xxv; de *Fide* 1. *et seq.*

Complicem peccati an possit et debeat pœnitens in confessione explicare, V, xvi ; 391 ei *seq. per lotam sect.* Ad complicem declarandum utrum aliquando possit confessarius pœnitentem obligare, quando id necessarium non est ad declarandum integre suum peccatum, *ibid.* n. 424 *el seq. per lotam sed.* Obligationem manifestandi complicem ex se potest habere pœnitens in aliquo casu. n. 432. Complicis peccatum an sub sigillo maneat, quando pœnitens sine necessitate manifestavit complicem in confessione, *ibid,* disput. ϰϰπι ; n. G8. Complicis licentia an requiratur, ut confessarius confessionem pœnitentia dantis licentiam, revelare possit, *ibid.* n. 138. Vide Constitutiones Pontificum ad hanc materiam spectantes, in calce tomi octavi.

COMPLEXIO.

Duplex genus complexionis in nostris conceptionibus potest considerari, I, m ; 35 Complexio mentalis reperitur semper in fide, *ibid.* n. 46.

compositio .

Duplex compositio in quolibet sacramento, prima ex significatione et re significata, secunda, ex materia et forma. III, i ; *de Euchar.* 12 *et seq.*

Quomodo sit debitum pro quo bulla Cruciata) dat compositionem, VI, xxi ; *ibid.* n. 111. Explicatur primo casus quibus competat, n. 112. Qui habet beneficium curatum absque animo ordinis sacri, an comprehendatur, n. 113. Excommunicatus an indigeat hac compositione, n. 11-1. Explicatur compositio circa legata, ŋ. 115. Quomodo possit Pontifex eam concedere, vari» responsiones, n. 116. Explicatur responsio verior, n. 117. Quornodo debeat intelligi legatum fieri post bullæ concessionem, 118. Alia responsio defenditur 119. In qua quantitate fieri possit compositio in legatis, n. 120.

Explicatur compositio circa injuste accepta, *ibid.* ŋ. 121. Quomodo fiat compositio in hoc casu, cum sit creditor certos, n. J22. Do judice accipiente pro justa administration»*. 123. Ὸ◇ accipiente ut liberaret a carcero Justo, 121. De quibus acceptis hæc intdiigantnr. 125. Explicatur compositio pro turpiter acceptis, sine turpitudine dantis, 126. De iis qui ex Indo debent restituere. 127. De iis qui ficta paupertate aut sanctitate acceperunt, 128 *etseq.* De his qui damnnm intulerunt, 130. De Femina ob tnrpia accipiente, 131. De fraudantibus in venditionibus, 132. De usura et aliis lucris illicitis, 133.

De habitis sine peccato et eorum compositione, 134. Quæ confidentia impediat hoc beneficium compositionis. 135. Sententia auctoris, 136. Quid si dilatio sola restitutionis fuit ex confidentia. 137. Confidentia an intelligatnr ante vel post acceptam bullam. 138. Debitum quod propter distantiam non potest mitti ad creditorem certum, an comprehendatur, 139. Quantitas pro qua fieri potest compositio, quomodo debeat intelligi. 140. Quid si singula debita non excedant, omnia autem excedant. 141. An haeres possit se componere pro debitis defuncti. 142. Quid si defunctos id non jussit. 143. Quid si defunctus debebat fructus beneficii male perceptos, 144.

COMPOSITUM.

Compositum illud est infinitum, quod componitur intrinsece ex aliquo infinito II, v. *de incarn.* n. 35. Compositum ex natura divina et humana, non est proprie natura in ordine ad actus supernaturales, *ibid,* disput. x. n. 25.

CONCEPTIO.

Conceptionem beatæ Virginis unde probavit immaculatam nobilis concionator modernus. IV, v ; *de Poenit.* n. 59.

CONCILIUM.

Conciliorum auctoritas quomodo possit esse de fide, I, i ; 314.

CONCIONATOR.

Concionator infamans seipsum an peccet, VI, xiv; 162.

CONCLUSIO.

Conclusiones quæ deduci possunt ex principio revelato, aliie possunt deservire ad bene operandum, aliæ non. I. i; 348. Conclusiones ex principio revelato inutiles ad bene operandum, non indigent habitu infuso concurrente præter fidem, *tbid.* n. 349. Conclusiones ex principio revelato

utiles ad bono operandum indigent habitu infuso, *ibid.* 350.

CONCOMITANTIA.

Concomitantia fundatur in connexione partium inter se, III, vm; *de Evehar,* n.5. Hæcunio non postulat ut in omnibus partibus spatii adœquati adsit aliud extremum, *ibid.* n. 6. Licet sanguis non uniatur physice cum came, est tamen pars hominis, n. 9. Quæ partes Christi ponantur in eucharistia ex vi verborum, vel solum per concomitantiam, n. 18.

CONCRETA.

Concreta quomodo frequentius usurpentur, III, n; *de Sacram, in gen.* 57. Quandonam concretum usurpetur pro utraque parte, *ibid,* n 58. Concretum sacramenti eucharistiæ constat ex partita praeteritis, et ex partira præsentibus, 111, i; *de Euchar.* 78.

CONCURSUS.

Concursus levis partialis ad damnum grave, an faciat culpam gravem, VI, xvi; 56 *el seq.* Concurrens partialiter per suffragium an teneatur totaliter ad restitutionem, *ibid,* disput. xix, n.85. Concurrentes negative ad damnum, quomodo ad restitutionem teneantur, *ibid.* n. 98 et *seq.*

CONDITIO.

Discrimen inter conditionem et causam moralem, 111, iv; *de Sacram, ingen.n.* 72. Conditio se habet ex parte effectus non causæ, *ibid.* ŋ. 82.

Conditio multiplex est, VI, χχπ; n. 335. Conditio de futuro necessario an suspendat, *ibid.* 336. De conditione futura certa, quid? n. 337. Quid si exprimatur conditio quæ de so inerat, n. 338. Quid de illa: *Si Deus voluerit,* n. 339. Conditio impossibilis an irritet contractus, n. 340. In ultimis voluntatibus communis sententia negat, n.341. Contraria sententia, n. 342. In ultima voluntate cur præsumatur testatoris voluntas quod deleatur, n. 343. Quid si testator ignorabat esse impossibilem, n. 344. Conditio impossibilis an vitiet in matrimonio, n. 348. Vide *Matrimonium.* Conditiones contra substantiam matrimonii an potuissent lege haberi pro non adjectis, n. 361.

De conditione jure impossibili quid? n. 363. De conditione: .Si *montem aureum feceris,* quid? n. 364. Auctoris sententia, 365. De conditione qua* jam non est possibilis, quid? 366. De conditione impossibili non turpi, contra substantiam tamen, quid? 367.

Conditiones turpes an vitient contractus, num. 368. In ultima voluntate, et matrimonio quid? 369. Cur deleantur in ultima voluntate, 370. An hoc ait invariabilo, 171. Conditio si non inducat contrahentem ad peccandum,quid? 372. Quid si sit do pneterito, 373. Si ignorabatur turpitudo quid? 174.

Do conditione negativa perpetua, quid? ibid, n. 175. In contractu inter vivos quid? 176.

Contractus factus sub conditione de futuro, an fiat validus posita conditione, absque novo consensu contrahentis, VII, xxn, sect, xiv, *per Ø. lain.* Referuntur variæ sententia, *ibid.* n.381. Duplex quæstio distinguitur, n. 382. Conditione honesta pendente, nemo potest resilire licite, 383. Aliquando nec valide, 384. Aliquando revocator valide consensus, 385. Quid in matrimonio facto de futuro, 386. Responsio Turriani impugnator, 387.

Conditio si fuisset incognoscibilis ab homine, quid? 391, Conditione pendente, si res alteri promittatur, quid, 395. Si matrimonium sub conditione contraheretur cum duobus quid? 396.

CONDONATIO.

Condonatio est donatio et translatio alicujus injuriæ, II, m; 108. Fit multipliciter; Primo, remittendo titulum quem offensa dare videtur ad iram, aversionem, et indignationem contraoffenеorem; secundo remittendo jus ad accusationem, tertio remittendo jus ad compensationem, *ibid.*

Condonationis, vel retractationis negatio non potest esse mera negatio essentialiter requisita ad peccatum IV, vu; *de Pœnit.* n. 59. Condonationis negatio non potest esse merum connotatum, n. 53. *et seq.*

CONFESSARIUS.

Confessarius quid facere debeat cum pœnitente ignaro mysteriorum, quorum notitia est omnibus necessaria, I, xm; 140.

Quis dicatur non habere copiam confessarii, ut licite celebrare possit non præmissa confessione sacramentali. IV, xiv; *de Euchar.* 82.

Confessarius non debet interrogare pœnitentem an satisfecerit obligationi dolendi de peccatis commissis post ultimam confessionem, IV. vu; *de Pœnilenl* 242. Confessarii cum pœnitente peccantis circumstantia an sit necessario in confessione explicanda V, xvi; *de Pœnit.* 351. Confessarius an possit aliquando pœnitentem obligare ad complicem declarandum, quando id necessarium non est ad declarandum integre totum suum peccatum, n. 424 et *seq. per totam socl.*

Confessarius quomodo obligetur ad indagandum numerum peccatorum, *ibid.* n. 589. Confessarius an debeat remittere pœnitentem ut se examinet, et an excusetur, si id non faciat, n. 593. Confessario ignaro facta confessio au reiterari debeat, n. 601 *et seq. per totam section* Quid de confessario dormiente, *ibid-* n. 105.

Confessarius delegatus an possit absolvere ab excommunicatione ignorata a pœnitente, qui eam non manifestavit, n. 625. Confessarius si oblitus eat confessionis, ot status pœnitentis, an «it repetenda confessio, n. 626.

Confessarius quomodo gerere se debeat erga pœnitentes, in naufragio, incendio, V, xvn ; 19. Vide *Absolutio.*

Confessarium sibi possunt eligere episcopi, cardinales, parochi, et alii sacerdotes, *ibid,* disput. χιχ. η. 2. *et scq.* Vide *Minister.*

Confessarium an eligere possit prælatus regularis disput. xx. η. 67.

Confessarius debet esse approbatus ab ordinario suo, non pœnitentis, *ibid,* disput. xxi, η. 46 *et seq.* In confessario quod judicium requiratur de gravitate ant levitate peccatorum pœnitentis, *ibid* n.71, Confessarius graviter peccat, qui sine scientia respective requisita, exponit se ad audiendas confessiones, n. 72. Limitatur in casu necessitatis, n. 73.

Confessarii approbatio probitas, scientia, et approbatio examinantur, *ibid,* disput. xxi, *per totam.* Confessarii qui, et ad. quorum confessiones indigeant approbatione, *ibid.* n. 1. et *seq. per totam section.* Confessarius qui approbatus fuerit ab episcopo ad audiendas confessiones virorum, puerorum, rusticorum, an possit virtute jubilaei aut bullæ eligi ab omnibus, n. 15 *et seq.* Vide *Approbatio.* Confessarius aliquis, si approbetur ab episcopo, sed tamen episcopus nonjudicet eum idoneum ad illud munus, an possit valide audire confessiones et absolvere, n. 24. *et seq.* Confessarius ut valide absolvat, debet esse idoneus et approbatus, justa Tridentinum, *ibid.* Confessarius an sit valide approbatus, qui non gratis, sed accepto pretio approbatur, n. 26.

Confessarius a quo ordinario debeat esse approbatus, *ibid.* n. 27. *et seq.* Confessarius unius episcopatus non potost audire pœnitentes alterius cujuscumque absque approbatione ordinarii, *ibid.* n. 40.Confessarius commorans per æquales partes in duplici episcopatu, an et quomodo possit confessiones audire, n. 48. Confessarius an approbari posait cum limitatione ad tempus, ad personas, n. 56. *et seq',*

Confessarius quam doctus esse debeat, V.xxi. n. 68. *et seq. per totam sect.* Quæ probitas requiratur ad valorem sacramenti, *ibid.* In confessorio quæ probitas necessario requiratur ad licite ministrandum, n. 69. In confessario quæ doctrina necessaria, n. 70 .

Confessarius quas pœnitenti interrogationes facere debeat, V, xxn; 14. Confessarius an pœnitentem interrogationibus interrumpere debeat, *ibid.* n. 15. Confessarius an obligationem habeat interrogare pœnitentem, n. 16 *et seq.* Confessarium eligere sibi non potest subditus, parocho eum audire renuente, n. 9. Quod magis procedit in subdito regulari, respectu prælati, *ibid.* Confessarius quid debeat facere, qni scit pœnitentem commisisse aliquod peccatum quod neque ex se, neque interrogatus confitetur, *ibid.* n. 21 *el seq.*

Confessarii munus docere et corrigere pœnitentem, *ibid.* η. 23 *el seq.* Confessarius debet a pœnitente auferre ignorantiam ex conscientia erronea, n. 23. Confessarius an debeat auferre ignorantiam invincibilem a pœnitente. n 24 *et seq.* Ignorantiam redundantem in detrimentum proximi an auferre debeat, n.26 *el seq.* Confessarius debet pœnitentem docere, quando speratur profutura admonitio, sine scandalo et detrimento gravi, n. 27. Secus si non credatur monita fequo animo accepturus, *ibid.* Idem dicendum quando verisimiliter credit ipso tacente, alium non ita cautum rem manifestaturum, n. 28.

Confessarius quando interrogatur, an debeat veritatem aperire, *ibid.* n. 29. Quid si agatnr de malo contra bonum commune, n. 30. Vel contra fidem, *ibid,* versu *Limitatur quarto.* Quid in dubio profectus, n. 31. Confessarius an metu irregularitatis debeat non docere pœnitentem. n. 32 *el seq.* Confessarius an debeat relinquere pœnitentem judicem in bona fide, n. 34 *et seq.* Confessarius consulens aliquid reo, unde reus interficiendus sit, an incurrat irregularitem, n. 36. Confessarius principum ad quid obligatur, 37.

Confessàrius an possit vel debeat sequi opinionem, pœnitentis contra propriam sententiam. *ibid.* n. 38 *et seq. per totam* §. Confessarius non constituitur ad investigandam veritatem circa jus, sed circa factum, n. 40. Confessarius an debeat sequi opinionem non probabilem, æstimatain probabilem , n. 41. Confessarius et parochus in quo differant, n 48. Confessarius non proprius an sub mortali obligetur se conformare opinioni probabili pœnitentis. *ibid.*

Confessarius an obligetur disponere pœnitentem ad absolutionem, n 49. Confessarius quomodo debeat supplere defectus in confessione commissos n. 50. Confessarius excusatur sufficienter ne admoneat pœnitentem de defectu confessionis, ex eo, quod sufficeret ad excusandum pœnitentem ab integritate confessionis n. 74.

Confessarius debet servaro sub eecreto audita in confessione. V, xxm, 1. Quæ sit radix hujus obligationis, *ibid.* Vide *Secretum, Sigillum. Con*fessarii consensus non requiriturad confessionem audiendam , *ibid.* n. -14. Confessarius quomodo loqui debeat ad vitaudam revelationem, n. 73 *el seq. per totam sect.* Confessarius quomodo loqui debeat cum interrogatur de peccato pœnitentis, *ibid.* Quid si interrogans injuste urgeat, et determinet sensum interrogationis, n. 74 *el seq.* Confessarius quomodo loqui debeat de illo quem non absolvit, ad vitaudam revelationem, n. 84. Quid de publico peccatore non absoluto, n. So.Confesearius quomodo uti possit scientia habita ex confessione. n. 92. Vide *Confessio. scientia.*

Confessarius, cui confiteri quis solet, si illi

confiteretur bo non esse sacerdotem, et tamen audire confessiones, an posset relinquore, et an dfiberet illi nt antea confiteri, *ibid.* ɳ. 105. Confessarius non debet dare occasionem indirectam non solum judicandi, sed ne suspicandi quidem do pœnitente, n. 106. Confessariusquomodo possit uti confessionis notitia ad vitandum imminens periculum, n. 108 *etseq.* Confessarius non potest confessionem revelare ad periculum vitro fugiendum, n. 108. Confessarius an possit aliquid facere ex quo conjiciatur ipsum tale audiisse peccatum, n. 109 *et seq.* Confessarius accusatus falso ab eo quem noluit absolvere, non potest se defendere manifestando confessionem factam, n. 105. Ubi idem infertur de periculo vitæ spiritualis. Confessarius si scit quod pœnitens ipsi scandalosus sit, an vocatus possit nolle ire ad illum audiendum, n. 116. Confessarius an debeat vitare pocnitentem excommunicatum, aut negare illi sacramenta propter notitiam confessionis, 118 et *seq.* Confessarius an debeat vitaro excommunicatum etiam intra confessionem, 123.

Confessarius qui scit in confessione ecclesiam esse pollutam quid debeat facere, *ibid,* n 124. Confessarius an possit celebrare in ecclesia quam scit ex confessione pollutam, n. 125. Confessarius an possit negare pœnitenti sacramentum aliquod, 126.

Confessarius an possit, de licentia pœnitentis, loqui de auditis in confesione, *ibid-* n. 127 et *seq.* Confessarius intra aliam confessionem potest sine pœnitentis licentia loqui, *ibid.* Quid si in priori confessione non fuit idem minister, 128. Confesearius an possit statim post confessionem loqui, 129. An etiam ad bonum spirituale pœnitentis, 130. Confessarius potest de licentia pœnitentis loqui, sed hæc licentia non sufficit præsumpta , nec coacta, n. 131. Confessario an pœnitens necessario novam notitiam dare debeat extra confessionem , ad loquendum de re in confessione audita, n. 133 *el seq.* Confessario an liceat licentia pœnitentis, sino licentia complicis, n. 138. Confessarius au possit, petita et non obtenta pœnitentis licentia, loqui cum illo de auditis in confessione, 139 *et seq.*

Confessarii in quo deficiant aliquando contra sigillum, consilium petentes, *ibid.* n. 142. Confessarius an ad confessionem proprii peccati, possit revelare confessionem pœnitentis, n. 143 *et seq.* Confessarius an committeret peccatum externum reservatum, qui peccaret mortaliter revelando in confessione quod in confessione audivit, n. 145. Confessarius secundum aliquos fit irregularis violando sigillum, n. 146. Ubi de aliis pœnis violantium sigillum, 147.

Confessarius quomodo se gerere debeat circa impotentes implere pœnitentiam V,xxv;47 *ct* seq. Confessarius non potest gravem pœnitentiam imponere sub veniali, *ibid.* n. 59.

Confessarius an possit imponere pœnitentiam æqualem, n. GO. Vide *Poenitentia.* Quis confesearina debeat facere commutationem ad jubilæum lucrandum, V,xxvn, 120, verau *Dubitatur dcciinoterlio.*

Confessarius decipiens ad quid teneatur V,vni· *de Justitia,* 96.

Episcopus non potest extra dicœcesim approbaro confessorios pro suis subditis extra dicœcesim existentibus et cur. VIII, libro I. *Dubio* 17. Confessarius an possit absolvero adveniente peccati rosorvationo post inceptam confessionem, *ibid. Dubio.* 25. Confessarius an semper teneatur absolvere pecnitentem cujus confessionem audivit, et amplecti opinionem probabilem beniginiorem, *ibid. Dub.* 26. Præpositus, vel rector an posait eligere sibi confessarium a quo absolvatur a reservatis , VIII, *libro* iv. *dubio* 28. Episcopus an possit deputaro confessarium extraordinarium in parochiis unitis abbatiro regulari, *ibid,* libro v, *dubio 24.*

Confessio.

An et quomodo requiratur confessio sacramentalisante sumptionem cucharistiæ IV. χιv;*de Eucliar. 32. Vide Communio.* Quale sit præceptum confitendi statim post communionem, quando aliquis absque confessione communicavit, *ibid.* n. 135 *el seq. per totam sect.* Hoc dubium fundatur in verbis Tridentini, *ibid.* An hoc præceptum sit divinum vel humanum, n. 13G. Communis etvera sententia negat esse divinum, n. 137. An hoc præceptum obliget laicos : communis sententia negat, 138. An etiam dies Parasceves in hoc præcepto comprehendatur, 139. An ille qui post consecrationem recordatur peccati, vel illud commisit, 140 *et seq.* An ille qui non ex necessitate, nec carentia confessarii, ex mera malitia culpabiliter celebrat, comprehendatur illo præcepto Tridentini, 149 *et seq.* An comprehendatur qui prius confessus et absolutus, recordatur postea peccati obliti ct omissi, et celebrat absque nova confessione 151. An ille qui habens casum reservatum , neque potens recurrere ad superiorem, confitetur inferiori a quo absolvitur directo a non reservatis, 155.

Quid intelligatur per illud *Quamprimum,* in decreto Tridentini. *ibid.* n. 158. Potest obligare hoc præceptum sub mortali ad confitendum eodem die, 1G2. Quid dicendum sit quando dilatio non affert periculum, 163.

Confessio et contritio componunt intrinsece sacramentum poenitentias IV, xn; *de Pcnit.* n. 20. Confessionem an prtecedere debeat dolor de peccatis ad valorem sacramenti pœnitentiæ, ibid disput. χιv ɳ. 12 *et seq. per totam sect.* In confessione quomodo reddatur dolor sensibilis, *ibid* n. 10. Ad confessiones singulas an requiratur novus actus doloris, *ibid.* n. 24 *et seq. per totam*

Confessio, si non sit integra, nn possit esse validum et informo pœnitontiæ sacramentum, *ibid.* 103 *el seq.*

In confessione venialium quis dolor requiratur, *ibid.* n. 104. An efficax, *ibid, etseq.* In confessione venialium an, et quale propositum requiratur, n. 127 *et seq. per totam sect.*

Confessio an sit necessaria ex Christi institutione, IV, XV,'; *de. Panit.* n. 1. *et seq.* In confessione duplex est necessitas, et quæ, *ibid.* ŋ. 2. Contra pœnitcntiæ sacramentum errores varii, n. 3. *et seq.* Refutantur et eorum argumenta dissolvuntur. n. 8. *et seq.*

Confessio an ex Christi institutione fieri possit cuilibet sacerdoti, *ibid.* n. 15. *el seq.* Ad confessionis valorem non sufficit, potestas ordinis, n, 16.

Confessionis præceptum quas personas, et quo tempore obliget, *ibid,* n.26 *ct seq. per totam sect.* Confiteri an debuerint Apostoli, n. 27, De quibus peccatis, n. 29.Ad confessionem frequentem an is teneatur'qui prævidet quod obiiviscetur peccatorum, n.41, Ad confessionem frequentiorem quam semel in anno, an de facto obligentur fideles, propter periculum reincidendi in eadem peccata, n. 42. *et seq. per totam sect.* Confessionis frequentia, licet non sit medium necessarium ad peccatum mortale aliquod determinatum vitandum, non obstat quominus sit obligatio confessionis frequentis, n. 45. Confessio non est medium unicum ad vitanda peccata, n. 52. De confessionis omissione intra annum non est necesse interrogare pœnitentem, n. 55. Ad confessionem ex divino præcepto an obligentur pœnitentes per interpretem, aut scriptis, et utrum id fieri possit, n. 66 *etseq.* et80 *et seq.*

Confessio esse potest ex se publica vel privata, *ibid. v. suppono secundo.*

De confessionis necessitate ex præcepto ecclesiastico, *ibid.* n. 88 *et seq. per totam sect.* Confessionem an sola Ecclesia præcipere posset,*ibid.* n. 90. Confessionem iterare de iisdem peccatis præcepto humano an teneantur fideles, n. 92 *et seq.* Ad confitendum bis an teneantur Cistercienses, n. 95. Confessionem per qualem satisfiat præcepto ecclesiastico, n. 135 *el seq.* Ad confessionem quæ person», et quo tempore obligentur præcepto Ecclesiæ, ŋ. 142 *et seq.* In confessionis præcepto, quomodo annus, intra quem obligat, computari debeat, n. 154 *et seq.* Ubi quinque modi referuntur, unus solus approbatur, n. 157. Confiteri an teneatur ille eodem anno illo peccatum mortale cujus oblitus est, qui sola venialia confessus erat, n. 173. Confessus qui non est per totum annum, an teneatur conti.eri quamprimum anno sequenti, n. 176. Confessionem præveniendi an sit obligatio, n. 182.

Confessionis qualitates aliquæ numerantur, *ibid.* n. 184 *el seq.* Confessio utrum ex fine malo ita vitietur, ut sacramentum fiat irritum, n. 188 *et seq.*

Confessionis materia an sint peccataduhia, IV, xvi; *de Pcenit* n. 45 *el seq.* In confessione generali an debeat pœnitens explicare qn peccata, jam sit confessus, vel non. n. 46 *etseq. Confessionem* habere de peccato novo, nt antiqnn, an liceat, n. 52. Confessionem generalem qui facit, an possit omittere aliqua peccata, n. 56.

Confitendi peccata dubia an sit obligatio, *ibid.* n. 58 *etseq.* In confessione mentiri an sit peccatum mortale, n. 98 *et seq.*

Confessionis materia au sint imperfectiones. *ibid.* n. 102.

Confitendæ an sint circumstanti aggravantes intra eamdem speciem, *ibid.* n. 104 et *seq.* Vide *Circumstantia.* In confessione an numerus debeat explicari in objecto peccati, n. 126.

In confessione an indnctio ad peccatum sit explicanda, idid. n. 142. In confessione scandali an explicanda sit species peccati ad qnnd inducit, n. 155. In confessione an debeant explicari personæ coram quibus quis turpia locutus est, n. 163 *et seq.* In confessione an femina explicare debeat quod fuit coacta consentire sn deflorationi, n. 228. In confessione an copula consummata debeat explicari, et nonnulla alia circa eamdem materiam, n. 237 *et seq.* Vide. *Copula, luxuria, sodomia.* In confessione an varietas pr ceptnrum quæ violantur, sit explicanda, n. 244 *et seq.* In confessione an possit et debeat pœnitens explicare complicem peccati, n. 391 *etseq. Vide Complex.*

In confessione an debeat effectus subsecutus explicari, an sufficiat explicare causam, *ibid.* n. 437 et *seq.* Ubi etiam de actu externo. In confessione an sint aperiendæ circumstantiæ loci in quo peccatum est, ŋ. 461 *et seq.*

De confessionis integritate quoad numerum peccatorum explicandum, *ibid.* ŋ. 535 *et seq.*

Confessio peccatorum quando sit reiteranda, ŋ. 596 *et seq.*

Confessio an sit repetenda propter excommunicationem non ablatam, n. 612 *et seq.* Confessio an sit repetenda eo quod confessarius ante absolutionem oblitus est confessionis, et statue pœnitentis, n. 626. Confessio peccati integri an sit repetenda, quando omissa fuit circumstantia, vel sufficiat confiteri solam circumstantiam omissam, n. 644.

Do confessione sufficiente et ejus integritate in casu necessitatisV, xvu, *per lotam disput.* an. 1. Confessio generalis non semper sufficit ad absolutionem impendendam, *ibid.* n.23. Confessionem non petens, nec dans aignmn pœnitenti . an sacrameutaliter possit absolvi, n. 33 *el seq.* Confessio an fiat per interpretem quando tegrotus in absentia confessarii petiit confessionem, n. 66. Confessio an sit faciendalaico. ifiid. disput. xvnt, n. 4.

Confessionem annuam an teneatur facere parocho, qui solet regularibus confiteri, *ibid,* dis-

put. χτχ, ŋ. 95. Ad audiendas confessiones nn expire! jurisdictio morte concedentis, n.36. Confessiones audiendi licentiam an pnssit sibi dare prælatus pro tomporo futuro, n. 41. Confessiones an possit audire parochus absque ordinarii approbatione, beneficio relicto, *ibid*, disput. χχι, n. 8. Confessiones sæcularium an possit audire prælatus regularis absque approbatione episcopi, *ibid.* n. 9 *ct seq.* Confessiones regularium audiri non possunt nisi ab approbato, sive proprio, sive alterius episcopatus, n. 41. Confessorios regularium quis approbare debeat, n. 42. Confessiones audire cur possint sacerdotes Societatis Jesu in itinere, 43. Ad confessiones audiendas approbationem an religiosis mendicantibus negare possint episcopi, n. 51 *el seq.*

Confessiones audire quis et quomodo teneatur V, xxn. n. 1 ct *seq.* Confessiones ex obedientia quis teneatur, *ibid.* Qui ex officio, et an parochus teneatur quoties subditi volunt confiteri, n. 2 ct *seq.* Vide *Parochus.* Confessiones audire ex charitate qui teneantur, n. 10. Confessiones subditorum debent audire episcopi, parochi et similes, non solum ex charitate, sed ex officio, non solum in extrema; sed etiam in gravi necessitate confitendi, ibid. Confessiones audire in extrema necessitate spirituali, et alia spiritualia munera exercere erga proximum tenentur etiam ii qui non sunt proprii pastores, n. 11. Quid in necessitate gravi, n. 12. Confessiones audire, peste grassante, quis teneatur, n. 13.

Confessionis defectus quomodo supplere debeat confessarius, *ibid,* sectione 3 per *lotam.* Vide *defectus.* De præcepto integritatis, quando obliget, *ibid.* n. 74.

Confessio per litteras non est sacramentalis confessio, licet olim aliqui senserint, V, xxm; 47. Confessionem potest facere mutus per scripturam confessario præsenti, *ibid.* ŋ. 48. Confessionem plurium puerorum audiens parochus, vel confessarius, an excusetur a peccato mortali, n. 72. Confessione pœnitentis quomodo uti potest confessarius. n. 92. Confessione subditorum an et quomodo prælatus, vel superior uti possit ad gubernationem subditorum, *ibid.* §1. per lotum. Ex confessione sola cognitum indignum eligens, non incurrit pœnam injure statutam, n. 104. Vide *Confessarius.* Confessionis notitia quam sit inutilis ad usus fori judicialis, n. 107. Vide *Notitia, Scientia.*

Confessione et communione unica plures eadem die indulgenti» lucrari possunt, *ibid,* disput. xxvn;93. Vide *Indulgentia.* Confessio ad jubilæum necessaria quæ et quando. Vide *Jubilaum.* Confessionis sigillum, vide Secretum, et *Sigillum.*

Si quis a S. Petro nunc absolveretur, an deberet adhuc peccata illa confiteri sacerdoti mortali, VIII, libro i. Dubio 16.

Præcepto confessionis non satisfit nisi peccato confitearis ministris Ecclesiæ visibilis, *ibid.* n. 4 *et scq.*

Episcopus an possit Horn conventum Regularium a confessionibus audiendis suspendere, *ibid.* Pub. 18.

Regulares an virtute bullæ cruciatæ, possint saltem extra confessionem absolvi a censuris Papæ reservatis, *ibid,* libro ni. *Dubio* G.

Confessio in foro civili quomodo probet, VII, χχχvπ. 141 Confessio extorta spe impunitatis an det jus ad condemnationem, *ibid.* 177. Quid quando reus injuste negat, 178. Quid si esset io tuto, 179. Si judex non ficte, sed cx animo promisit impunitatem, quid? 180. Si reus non debeat confiteri, quid? 184.

CONFIRMATIO.

Facultatem conferendi sacramentum confirmationis an liceat sacerdoti simplici committere in aliquibus locis, VIII. libro i. *Dubio* G. Sacramentura confirmationis an possit conferre ille abbas cui conceduntur facultates episcopales, si expresse non prohibetur, *ibid. Dubio* 7.

CONFISCATIO.

Pcena confiscationis bonorum hæreticis imposita, an incurratur ipso jure a die criminis commissi, II, xxiv; *de Fide,* n. 2. Confiscationis poena an etiam locum habeat circa omnia bona futura, *ibid.* n. 3. Confiscationi an subjaceant bona acquisita medio tempore inter crimen et sejitentiam, n. 4. Quæ bona confiscationi subjaceant, n. 18. An etiam alimenta hæretico relicta subjaceant confiscationi, n. 26. Confiscatio an extendatur ad bona quæ sunt extra territorium judicis proferentis sententiam, 34.

CONFITENS.

Confitens delictum falsum ad vitanda tormenta an peccet mortaliter quando ipse solus infamatur, VI, xiv ; 169. Quid quando aliis grave detrimentum sequitur, 171. Quid si filii privandi sint bonis paternis, *ibid.* Quid si soli confitenti damnum leve sequatur, 173. Quid si mora aut inutilatio, 174. Confitens verum crimen an sit causa suæ mortis, 176 *et seq.*

CONFUSIO.

Confusio et mistio differunt. V, vi ; *de Justitia,* 161.

CONGREGATIO.

Ad congregationem generalem societatis Jesu an debeant, aut possint venire Provinciales in

Indi»degentes, VIII. libro v; *Dubio* 27. Do suffragio dubio in congregatione provinciali, *ibid. Dubio* 35.

Congregatio nodalium B. Virginis an possit erigi in loco qui non sit sub dominio Societatis, *ibid. Dubio* 40.

CONGRUENTIA.

Rationes congruentiæ de necessitate sacramentorum in nova lege Prima congruentia ratione eruditionis nostræ, III, in; *de Sacram, in gen.* ɳ. 72. Secunda, ratione protestationis fidei ct cultus Dei, *ibid.* n. 73. Tertia, est compositum hominis, *ibid.* Quarta est sapientia Dei, *ibid.* Quinta, propter humilitatem nostram , *ibid.* Sexta. ad ostensionem divinæ potentiæ, *ibid.* Septima, ratione medicinæ, *ibid.* Octavà, ad securitatem hominis, *ibid.* ɳ. 74. Nona, ad mutuam charitatem inter homines conciliandam, *ibid.* Decima ex parte Christi, *ibid.*

conjugatus.

Conjugatus cur non se obliget valide secundo conjugi, V, in ; *de Justitia,* n. 38.

CONJUX.

Conjux an possit valide cedere, V, vm ; *de Justitia,* 12. *et seq.* Conjux consentiens an injuriam patiatur ab adultero, *ibid.* 6.

Conjugis consensus an tollat malitiam propriam adulterii, n. 10. Conjugem inopem professi an Religio debeat alere, *ibid,* disput. ni ; ɳ. 216. Conjugis transeuntis ad secundas nuptias bona tacite hypothecata prioribus filiis, VI, xx ; 55.

Conjux quando et quomodo possit, vel debeat a conjuge hæretico divertere, II, xxn ; *de Fide,* 40 *tl seq.* An postquam conjux haereticus emendatus est, debeat catholicus ad eum redire, et eum recipere, n. 46 Differentia inter conjugem hfereticum et conjugem adulterum, n. 55. An conjux separatus a conjuge hæretico propter hæresim, possit ingredi religionem, n. 79. An conjux hæreticus a quo catholicus discessit, possit ipse postea conversus ad fidenx fieri religiosus, n. 80.

CONNOTATUM.

Quid requiratur ut importetur aliqua forma de connotato, III, n ; *de Sacram in gen.* n. 68.

CONSANGUINEA.

Deflorans consanguineam per vim, et cum spe conjugii, ad quid teneatur, VIII, libro vi ; *Dubio* 19.

CONSCIENTIA.

Conscientiæ erroneæ circumstantia an in confessione debeat explicari. V. xvi : *de Prrnit.* n. 499.

Conscientia erronea tollit bonam fidem requisitam ad præscriptionem, V. vir, *de Justitia.* 26.

CONSECRATIO.

Verba consecrationis pertinent intrinsece ad eucharistiae sacramentum. III, i; *de Euchar.* 17. Verba consecrationis habent de se vim ad producendum corpus Christi, *ibid.* disp. vn ; n. 135. Quid significetur per *corpus* in verbis consecrationis, *ibid,* disput. vin. *sect.* 4. *per totam.* Non requiritur anima ad veritatem verborum in quocumque casu. n. 76.

Quæ verba sint essentialiter necessaria ad consecrationem corporis Christi, *ibid,* disput. xi; *sect.* 3 *per totam.* Prima sententia Scoti asserentis verba illa antecedentia canonis : *Qui pridie quam pateretur,* esse necessaria, *ibid. n. 38.* Quæ sententia ab omnibus rejicitor, n. 39. Et variis impugnatur argumentis, n. 40 *et seq. Major* posset esse difficultas de verbis illis : *Accipite et manducate ;* quæ sunt verba Christi, n. 48. Probatur hæc verba non esse essentialiter requisita ad valorem consecrationis, *ibid- et seq.* Difficilius arguitur ex particula *enim.* n. 50. Cui difficultati duplex datur solutio, n. 52.

De verbis necessariis ad consecrationem calicis. *ibid.* sect. iv. *per lotam.* Sententia S. Thom». 60. Variæ contra hanc sententiam difficultates, n. 61 *et seq.* Referuntur aliorum variæ sententiæ, ɳ. 80 et *seq.*

An verba consecrationis dicantur recitative, an vero enuntiative, *ibid.* sect. v. *per tolam.* Duo modi dicendi aliquid recitative, n. 113. Particula *enim, et* verbum *accipite* referuntur ad idem. n. 120.

Utrum verba consecrationis sint vera de præsenti in toto rigore, et pro quo instanti, *ibid.* sect, vi ; *per tolam.*

Quid significent pronomina Aoe et Aie. in verbis consecrationis, *ibid,* sect vu. per totam.

CONSENTIENS.

Consentiens quis dicatur. VI. xix ; 55.

CONSERVATOR

Conservatores an hodie possint cognoscere de aliis causis, præter casuin manifesta» iojuriio et violontiæ. VIII. libro iv; *Dubio* 38. n. 3.

CONSILIARIUS.

Consiliarius confessarii an ad sigillum teneatur, V, xxm; dc *Pœnit.* n. 24 *et seq.* Consiliarius consultus a duobus confessariis circa idem, quomodo se gerere debeat, *ibid.* n. 30.

CONSILIUM.

In consilio de opere illicito, peccato, etc, an debeat species peccati explicari in confessione, V, xvi; *de Pœnit.* 275.

Consilium conditionatum æqualis mali, non habet objectum illicitum, VI, xix; 52.

Consilium non includit voluntatem rei quam consulimus, sed solum manifestandi id quod judicamus expediens in illo negotio, de quo agitur, II, iu ; 92.

CONSTANTINUS.

Constantinus hæreticus damnatur in vi. synodo generali, Acl.xvi. Quia dixit sanguinem fuisse dimissum a Verbo in morte. 11, xiv; *de Incarn.* n. 100.

CONSUETUDO.

Consuetudinis circumstantia an sit in confessione explicanda, V, xvi ; *de Pœnit.* n. 200 *et seq. per totam sect.* Consuetudo inducens ad actus indeliberatos an sit explicanda, *ibid. n.* 204. An sit peccatum, 205. Quid de consuetudine jurandi, 206.

CONSULENS.

Consulens est vera causa quando movet, licet sine ejus consilio damnum inferatur, VI, xix ; G *et seq.* An teneatur ad restitutionem, *ibid.* n. 35. Consnlens aliquando tenebitur primo loco, et solus, et non cui consilium datur, *ibid.*

An excusetur si re integra consilium revocavit, n. 36. Quid de eo qui laudibus, adulatione, vituperatione incitavit, si revocet, n. 38. Quid de consulente abortum, si consilio revocato, abortus sequatur, n. 39. Quid si consuluisti duellum ei qui occisus est, n. 40. Quid si consilium non fuit acceptatum, postea vero movit, 41. Quid si revocatione persuasisti ad desistendum, et postea rediit ad idem opus, 42. Consulere minus malum an licitum sit, n. 43. Si minus malum inferendum sit eidem person», non fit ei injuria, 44. Quid si inferendum erat divers» persona?, variæ sententiæ, 45. Cogitanti de utraque persona, an licitum sit consulere minus malum, 46. Cur non cogitanti de Petro, vel nolenti ei nocere, non liceat id consulere ad impediendum majus malum, 47 ct 48. Quid ei consulatur minus malum, non determinando personam, 49. An sicut minus, ita æquale malum consuli possit, 50. Consilium condition., tum æqualis malum non habet objectum illicitam 52. Non reperiiur ibi malitia, contra justitiam' neque contra aliam virtutem, 53. Non videtor oriri obligatio restituendi eo casu ex tali consilio 54.

CONTRACTUS.

Contractus quid sit VI, xxn ; 1. Quomodo a pacto differat, *tbid.* Quasi contractus quid! n 5. Contractuum et pacti divisiones variæ, n. 6 d *seq. per totam sect.* Contractus nominati et innominati. *ibid.* Contractus negativi, compositi, misti, reductivi, explicantur, n. 7. Permutatio an sit contractus innominatus, n. 8. Contractus lucrativi et onerosi, 9. Contractus bonæ fidei, et stricti juris, 10.

Contractuum divisiones ex parte materi», *ibid.* n. 11. Pactum nudum et vestitum quid sit, 12. Quando pactum nudum vestiatur, 13. Quando ex pacto nudo oriatur actio civilis. 14.

Contractus quot modis perficiantur, *ibid.* n. 15, Quando solo consensu perficiuntur, 16. Quando perficiuntur rebus, 17. Ad quid deserviat hæc differentia contractuum, 18.

Contractus quando debeant verbis perfici, tbid. n. 20. Verba in contractu debent practice significare obligationem , atque etiam in matrimonio, 23. Quomodo contractus ad sui perfectionem exigat scripturam , 25. Differentia inter contractu gratuitos et mutuos, 29. Quomodo in contractu gratuito conjungatur utriusque voluntas, 31. In contractu oneroso an requiratur tertia notitia, de notitia acceptationis, 32. Modus quo absque notitia acceptationis possit perfici contractus, 34. Alter modus ad hoc ipsum, 35.

Utrum consensus internus necessarius omnino sit ad valorem contractus VI, xxn, *sect, iv.pertotam.* Quid si sit animus se obligandi et non implendi, *ibid.* n. 3G. Quid si sit animus promittendi, 37. Si sit animus promittendi et non se obligandi, quid ?38. Duæ sententiæ, *ibid.* Auctoris sententia. 39. Si sit animus obligandi se leviter, 40 variæ sententiæ, *ibid.* Auctoris sententia, 41. Distinguendum est de contractu dante jus in re, vel jus ad rem, 42. Jus ad rem potest ex obligatione levi acquiri aliquo modo, 43.

Contractus an sine animo so obligandi valeat. Opinio Turriani, 44. Contraria sententia communis et verissima probatur, 45. Probatur item ex sacramentis, 46. Alia argumenta ad hoc ipsum, 47. Solvuntur argumenta contraria, 48.

Contrahens quando possit resilire, *ibid.* n. 51. Ex aliquibus contractibus nudis oritur actio civilis, 52. Contractus quos effectus habeant etiam juro civili, 53. An de juro canonico et naturali obligent, prima sententia, 54.

Contraria sententia communis et vera affirmat,

55. Probatur etiam de jure canonico, 56. Requiritur de jure canonico expressio causm, 57.

Contrahentes quomodo possint resilire, *ibid.* n. 58. Quomodo de jure civili possint, n. 59. An per viam exceptionis possint semper, 60 Quid si alter contrahens fuit in mora implendi, 61. Quid quando est dubium de intentione contrahentium, 62. Attendi debet sensus et vis verborum, 63. Contrahens ipse si dubitat de suo animo se obligandi, quid? 65. Differentia quoad hoc inter contractus gratuitos et onerosos, 66.

Contrahens vel a seipso, vel a contrahente, vel ab alio tertio juste, vel iajusté potestdecipi, *ibid.* n. 68. Contractus lucrativi et onerosi differunt, 69.

Contrahens quando decipit sine causa, quid? *ibid.* n. 81. An se obliget ex pacto ad verificandum quod dixit, vel dissolvendum contractum, n. 82. Contractus ex dolo an possit ante sententiam rescindi, 95. Rescisso contractu, quis debeat pro gabella restituere, 98.

Contractus ex metu an sint irriti de jure naturæ, *ibid.* ŋ. 114. Variæ sententiæ, *ibid.* Tertia sententia verior, 115. Solvuntur objectiones, 116. An de jure positivo sint invalidi, 118. Solvuntur argumenta, 119.

Contractum confirmari juramento quid sit, *ibid.* n. 197. Contractum juramento confirmandi duplex modus 198, hæc vis confirmandi contractum an sit ex jure naturali vel humano, 199. Contractus revocabiles an confirmentur juramento, 200. Contractus infidelium an juramento confirmentur, 209. Contractus ii an solum æquivalenter reddantur invalidi, 110. Contractus de facto qui confirmentur juramento, 225. Regula Lessii, *ibid.* Alia melior Sancii, 226.

De contractibus prohibitis propter bonum publicum, tbid. n. 227. Considerandum an quod juratur sit prohibitum, 228. Dc aliquibus contractibus specialibus quid? 229. Quando est turpitudo ex parte ejus cui juratur, 230. An debeat esse turpitudo contra justitiam, 231 *el seq.* Quid si excusetur ab ignorantiam, 234. Quid si turpitudo sit contra gratitudinem,236.

Contractus sine solemnitatibus juris facti, an sint validi, VI,xxn , 249 *et seq. per totam sect.* Prima sententia affirmans valere, *ibid.* Secunda sententia negans, 250. Tertia sententia, et quarta mediæ , 251. Sententia auctoris de aliis contractibus præter ultimas voluntates, 252. Solvuntur argumenta in contrarium adducta, 253.

Religiosi, servi, et princeps quomodo possint contrahere, *ibid.* n. 280. Duplex regula circa eoa (pii contrahere possunt, 281. De filiofamiliaa, 282. De pupillo non proximo pubertali, 283. De minori et pubertati proximo, 284. De iis (pii veniam ætatis habent, 285.

Contractus dupliciter validus dicitur, *ibid.* n. 301. Contractus intenditur fieri juxta leges, 358.

De contractibus qui rebus perficiuntur VII,ɣɣμ; ſ23. Rationes contra valorem, 125. Sententia contraria pro valore, 126 *et seq* Quare appellari soleant irritæ, *ibid el seq.*

De contractu Italico qui dicitur *a Gndere,* VII.xxv,‖ 133. An possit excusari titulo venditionis. *ibid-* ŋ. 134- An titulo census. 125. An alio titulo 136.

Ex contractu usurario bona fide facto, an possit lucrum retineri, VII, xxv: 180 et *seq- per totam sect.* Lessii sententia, *ibid-* Sententia aliorum refertur et probatur, n. 181. Ratio melior prn eadem sententia, 182 *et* seÿ.Qnid si fuisset pactum circa res spirituales, 185- Respondetur ad argumenta, 186.

Contractus æquales an possint licite fleri cum reddente se impotentem, VI. xx; *et seq* An illi contractus sint validi, *ibid.* n. 12. Contractus injustus an a furto differat, disput. xvt, n- 14. Contractus Professi sine licentia factus, quousque sit validus. V, in; *de Justitia n-* 221. Contractuum differentia triplex notanda, VI. xx- 197. Contrahentes an debeant creditoribus restituere, *ibid-* 113 et *seq.*

Contractus an sint validi sub conditione de futuro. secut matrimonium, IV. xm ; *de Pœnit* n. 121.

Ante concilium Tridentinum per solam copulam carnalem, præmissis sponsalibus, contrahi poterat matrimonium, III. n; *de Sacram, in genti.* 22. Contractas omnes ficto animo initi. non habent valorem, *ibid,* disput. VIII *de Euchar.* n. 18·

CONTRIBUTIO.

Episcopus an possit procedere ad taxam contributionis pro seminario faciendam cum tribus solis deputatis, renuente clero quartum eligere. VIII, libro v, *Dubio* 21.

c o n t r i t i o .

Per contritionem perfectam quid intelligatur. IV,v, *de Pœnit;* n. 2. Contritio an sit ex solo inotivo charitatis, *ibid.* n. 3 *et seq.* Ratio a priori redditur illius assertionis, n. 15.

Contritio utrum debeat detestari peccata super omnia *ibid.* 17 *et seq. per lotam sect* Contriti·· quomodo doleat de peccato supra malum pœnæ. n. 30 *et seq-* Vide *Dolor.*

Contritio an detestetur unum peccatum super alia, ibid- n. 39. Contritio an doleat magis de peccato proprio, quam de alieno, n. 49 *et seq.* Contritio utrum magis detestetur peccatum actuale quam originale, n. 57.

Contritio an debeat esse universalis de omnibus peccatis, *ibid-* n. 72 *et seq.* Dupliciter fertur in omnia peccata, formaliter, vel virtualiter. ibid. Difficultates aliquae contra hoc solvuntur, n. 74 *et seq-*

Contritio (palis debeat esse quod intensionem,

of alias ciroiimstontias ; ubi an sufficiat sino dilectioni» et proposito, *ibid.* ŋ. 83 *cl eeq. per totam sect. Ad contritionem* non requiritur summa intensio; *&ɔ.* Objectio quaedam diluitur, 85.

Ad contritionem quro duratio sit requisita *ibid.* n. 88.

An requiratur recogitatio specialis peccatorum. n. 90. An sufficiat detestatio sine dilectione Dei, n. 92. Ad contritionem an requiratur propositum, n. 97.

Contritio perfecta an semper habeat conjunctam remissionem peccati, etiam ante receptionem actualem sacramenti, *ibid-* n. 98 et *el scq. per totam sed.* Quatuor placita Sylvii referuntur. *ibid.* Quæ rejiciuntur cum propositionibus aliquibus Michaelis Bail, ŋ. 99.

De contritione imperfecta, sui attritione, ride Attritio

Ad contritionem non obligamur statim post peccatum, *ibid,* disput. vu, ŋ. 196· Ad constritionem perfectam an obligetur peccator jam justificatus per attritionem cum sacramento, *ibid.* n· 255. Ad contritionem postea an teneatur qui per dilectionem Dei jam justificatus fuit n. 256. Contritione justificatus non manet obligatus prrecepto naturali pœnitentiæ ad propositum formale et explicitum non peccandi, n. 257.

Contritionem habere in articulo mortis an obligemur, ex præcepto diligendi Deum *ibid.* disput. vn. n. 276. An contritionem in mortis articulo an obligemur, affirmant aliqui, negant alii *ibid-* n. 261 *ct. seq.* Sententia negans multis argumentis stabilitur, evertunturque fundamenta sententiæ affirmantis, *ibid.*

Contritio seu poenitentia perfecta utrum deleat omnem reatum pœnæ. *ibid-* disput. vin. n· 43 *el* jeq.per totam *sect·* Per contritionem an plus pœnæ remittatur nunc quam in lege veteri, n. 67.

Contritio an sit forma sanctificans formaliter, disput. vin, *sect·* 3. *per totam*-Sententia affirmans et ejus fundamenta afferuntur, n. 93. Refutatur. *ibid.* n. 97. Vera sententia de efficacitate actus contritionis comprobatur, n 98 *et seq per totam sed.* Contritio non est de facto forma justificans, n. 98. Quod probatur multipliciter, n. 99 *el seq-* Nec ex natura sua potest formaliter justificare , et expellere peccatum mortale, n- 115. Dissolvuntur rationee contrariæ sententiæ, ŋ. 117 *et seq.per totam sect·* Diluuntur aliæ objectiones ex P. Vasquez· ŋ. 130 el *seq- per totam sect*

Contritio non est potentior in ordine ad placandum Deum, quam peccatum mortale ad illud offendendum IV, vm ·, *de* Pœnil. n. 120.

Contritionis actus in instanti justificationis au fiat ab habitu charitatis, *ibid.* n. 150 el seq. per tot. sect. Mutua prioritas realis repugnat, n. 151. elieq. Argumenta aliqua contra sententiam Auctoris solvuntur, n. 179 et seq. per totam »cci. Contritionem procedere ab habitu gratue an S. Thomas docuerit., *ibid.* ŋ. 171. Plura ejusdem D. Thomæ testimonia explicantur, n. 172 *et scq.*

Contritio requiritur ad peccati venialis remissionem IV, ix : *de Pœnil.* n. 12. Contritio non tollit de condigno maculam peccati, *ibid.* n. 16. Contritio est dispositio solum de congruo, sire consideretur per modum satisfactionis, sive per modum meriti, n. 18. *ct seq.*

Contritio et confessio componunt intrinsece sacramentum pœnitentiæ, *ibid,* disput. xn, n. 20. Per contritionem peccatis jam ablatis quomodo verificetur sensus verborum absolutionis, *ibid.* disput. xm, n. 73.

Contritio utrum et quomodo sit pars sacramenti pœnitentiæ, *ibid,* disput. xiv. n. 2 *et seq.*

Contritio libera solum dominative an sit valida. *ihid.* disput. xv. n. 234.

Contritionis et doloris signa exhibens, sed nullum peccatum dicens, an possit absolvi, V, xvn, *de Poenit.* n. 24 *el seq. per lot. sect.* Contritionis signa dupliciter possunt exhiberi, *ibid.* n. 25.

Præceptum contritionis non obligat ad reiterandum iterum et sæpius actum contritionis, licet semper formidare quis possit an veram contritionem habuerit, I i. 321.

Per contritionem non meremur de condigno primam gloriam. II, vi ; *dc Incarn.* n. 121. Contritio prout dignificata per gratiam, habet tantum valorem ad merendum præmium, quantum habet peccatum ad merendum supplicium, *ibid.* disput. v. n. 17.

Contritio in statu innocenti» forte non fuisset remedium infallibile ad justificationem, 111, nr. *de Sacram, ingen.* 21. Non est forma justificans, contra Vasquez. *ibid.* m. *de Euchar.* n 21. Est medium ad salutem, eo quod votum sacramenti contineat, *ibid.* n. 24. Ut esset voluntas sacramenti oportuit dari præceptum de sacramento suscipiendo, *ibid.* Concurrit adjustificationem magis speciali titulo propter votum quod continet sacramenti, quam aliorum præceptorum, *ibid* ŋ. 25. Adhuc requireretur in contritione voluntas sacramenti, etiamsi Deus non præcepisset sacramentum, *ibid.*

CONTUMELIA.

Contumeliæ an in confessione sint in particulari explicandæ, V, xvi ·, dc *Poenit.* n. 264.

CONVERSI.

Conversi et oblati cui acquirant, V, nr, de Justitia. n. 242.

CONVERSIO.

Converti, et pœnitentiam agere potest omnis homo viator IV, viu ·, *de Pœnil.* n.27 clscq Quo-

modo aliqui sint ita indurati ut non posflint, *ibid.* ɳ. 37. Conversio perfecta ad Deum requiritur ad justificationem, *idid.* disput. v. n. 8.

CONVERSIO EUCHARISTICA.

Conversio quid sit, III, vu ; *de Euchar.* 3. Vereatur inter duos terminos positivos, *ibid.* Includit duas mutationes, 4. Dicit quatuor terminos, *ibid.* Conversio est multiplex, n. 5. Totalis dicitur *Transubstanliatio. ibid.* Requirit connexionem aliquam inter desitionem termini, et positionem alterius. 6. Ista connexio non debet tamen ita stricte accipi, ut introductio unius termini sit causa formalis expulsionis alterius, n. 7. Nec una forma debet necessario aliam expellere, *ibid.* Conversio requirit quarto aliquid commune utrique termino, n. 8. Ratio est quia unus succedit alteri, supplens illius vicem, *ibid.* Requirit quinto, duplicem terminum *a quo,* et duplicem terminum *ad quem.* 9. Requirit sexto quod saltem desinat terminus totalis *a quo,* 10 Quid dicendum sit de termino formali *a quo, ibid.* Forma hominis non dicitur conversa in formam cadaveris, 11. Convertitur in eucharistia etiam terminus formalis *a quo. ibid.* Confirmatur ex modo loquendi Patrum, *ibid, el seq.* Non requiritur inceptio termini formalis *ad quem,* 15. Ratio discriminis, *ibid.* Terminus, *ad quem,* licet non incipiat in suo esse, incipit tamen in illo munere in quo succedit termino *a quo,* 16

In eucharistia reperitur vora conversio, *ibid.* n. 17. Divisi theologi in explicanda hac conversione, 19. Prima sententia requirit novam actionem terminatam ad corpus Christi, 20. Fundamentum hujus sententiæ, *ibid.* Hæc sententia displicet ex triplici capite : Primo quia non videtur possibilis talis actio, 21. Quia idem esset causa sui ipsius, *ibid.* Responsio Suarez rejicitur, 22. *el seq* Rejicitur evasio aliorum qui admittunt causalitatem aniinæ in corpus, et corporis in animam, 16. Prædicta sententia impugnatur secundo, quia non videretur hæc actio sufficiens ad conversionem, n. 27. Explicatur hoc exemplo generationis hominis, *ibid.* Tertio impugnatur quia talis actio non est necessaria, n. 28.

Ut conversio dicatur substantialis non est uecesse de novo produci aliquam substantiam, u. 30. An conversio alimenti in substantiam hominis sit conversio formalis et transformatio, 31. Intelligi potest diversitas maxima inter conversiones, quarum una sit formalis ct non altera, licet terminus productus sit idem, n. 32.

Impugnatur responsio et sententia .'Egidii de Coninch de necessitate novæ actionis productivæ corporis Christi, *ibid,* sectione III. *per totam.*

Examinantur solutiones recentiorum ad defendam novam actionem productivam corporis Christi, *ibid,* sectione iv *per totum.*

Referuntur et impngnantnr aliæ duæ nententiæ. *ibid,* sectione *v. per lotam.* Sententia Valenti» ponit aliquem modum substantialem, *ibid* n. 78. Hæc sententia rejicitur, n. 79. Sententia Vasquez. productionem novam rejirienn, volt conversionem eucharisticam esae tantummodo relationem substanti» ad substantiam, ibid. n. 81. Fundamentum hujus relationis est desitio panis habens connexionem cum corpore Christi. *ibid.* Quomodo sit intelligenda hæc sententia. 82. Hæc sententia, licet acute excogitata rejicitur ex pluribus capitibus, n. 83 *et seq.* Ad conversionem requiritur talis connexio inter nmnes mutationes, ut una sit causa alterius, n. 84.

Proponitur et explicatur vera sententia, *ibid.* sect. vi. *per totam.* Primo nulla requiritur productio substantialis, *ibid.* n. 89. Ex unitinne et desitione componitur adæquate hæc conversio. *ibid.* Explicatur quid sit hæc actio unitionis, n. 91. et seq. Includitur etiam alligatio quædam corporis Christi ad species, n. 94. Si non esset alligatio ad species, sed sola sustentatio accidentum, esset quidem causalis conversio, non tamen transubstantiatio, n 98.

Explicantur juxta hanc sententiam omnes conditiones requisitæ ad veram conversionem in conversione eucharistica, *ibid.* sect. vn. *per totam.* Datur primo aliquod tertium commune, *ibid.* Secundo mutatio negativa et positiva, *ibid.* Tertio terminus *a quo et ad quem, ibid.* Constat etiam terminum totalem *a quo* desinere simpliciter, et terminum totalem *ad quem* incipere simpliciter. *ibid.* Explicatur alia conditio, quomodo scilicet detur pugna inter utrumque terminum, ɳ, 1ᑎ6. Variis instantiis respondetur, n. 107 *et seq.* Ad conversionem non semper requiritur repugnantia omnino physica, sed sufficit moralis, n. 110.

Ex veritate verborum consecrationis bene colligit Ecclesia conversionem substanti» panis iu corpus Christi, n. 117. An ad veram conversionem substanti» panis in corpus Christi, sufficeret connexio moralis ex decreto Dei interpositionem corporis Christi, et desitionem panis, licet utraque mutatio non haberet inter se physicam connexionem ex natura rei, n. 118.

Dissolvuntur objectiones contra Auctoris pr»dictam sententiam, *ibid.* sect. vɪɪɪ. *per totam.* Locutiones Patrum ad plures classes reduci possunt. Prirna classis est eorum qui dicunt substantiam panis mutari in corpus Christi, *ibid.* n. 124. *et seq.* Secunda classis est eorum ;‹. dicunt corpus Christi, confici, creari, perfici, etc. 125. Locutiones quibus dicitur simpliciter corpus Christi creari, rarissima· sunt. 126. Corpus Christi non est id quod producitur, sed id quod introducitur. 127.

Respondetur ad alia argumenta recentiorum contra eamdem materiam, *ibid.* sect. ix. *per lotam.* Ex dictis conversio eucharistica potest tripliciter fieri. 145. Duplex conversio, materialis et

formelle, *ibid.* In ntroque casu quatuor sunt conversiones. *ibid. Quid sit incipere* terminum totalem conversionis, ŋ. 149. Non requiritur productio termini formalis in conversione, n. 159. Nec exigitur inceptio termini formalis, 160.

Qnomodo sit vera hæc propositio : *de pane fit corpus* Christi, *ibid.* n. *172.* An corpus Christi, corruptis speciebus, convertatur in substantiam subsequentem, n. 173. An quaelibet res possit in aliam converti, 174. Quæ res possint in alias converti, 175. An angelus possit transsubstantiari in lapidem, et e contra, *ibid.* Sufficit ad conversionem repugnantia moralis, n. 176. Deus non potest converti in quidquam aliud, potest tamen esse terminus formalis *a quo* alicujus conversionis, 180. Causalitas caueœ secundæ bene convertitur in causalitatem causæ primæ, 181. In eucharistia unum concretum formaliter convertitur in aliud, *ibid.*

Utrum per hanc conversionem desinat omnino substantia panis. III, xi ; *dc Euchar.* n. 185. Certum est de fide nihil substantiæ panis manere, *ibid.* Non possunt verificari verba Christi ratione solins unionis quæ sit inter panem et corpus Christi, n. 191. Hæc veritas sufficienter habetur ex verbis Christi, et mn ex sola Ecclesiæ definitione, 192. Non solum non manet substantia panis integra, sed neque ejus materia prima, 193. Nec remanet eadem ratio entis vel substanti® quæ erat in pane, 194. Nec etiam manet subsistentia panis, 195. Explicantur loca quorumdam Patrum, *ibid.*

CONVICTUS.

Couvictus de crimine an possit interrogari de sociis, VII, xxxvii ; 66.

CONVICTOR.

Convictores seminarii an reputentur ut familiares Societatis in ordine ad recipienda sacramenta. VIII, libro iv ; *Dubio* 33.

COOPERATIO.

Quænam requirantur conditiones ad veram cooperationem, III, vm ; *de Sacram, ingen.* n. 180. Quæ actiones a cooperatione illicita excusentur, *ibid.* n. 182,

COPULA.

In copula inter habentes impedimentum ad matrimonium an debeat ea circumstantia in confessione explicari, V, xvi ; 132 *et seq.* Ubi de gradibus consanguinitatis et affinitatis, *ibid.* Copula illicita, vel pollutio in loco sacro facta, licet occulte, an sit in confessione explicanda, *ibid.* n. 462. Copulam illicitam praecedentes tactos, et oscula turpia, an faciant unum peccatum cum ea, 553. Copulæ numerus an debeatin confessione explicari, 557. Copulam habens successive cum tribus feminis, an debeat id in confessione explicare, vel an sufficiat confiteri tres fornicationes, 558 *et seq.* Vide *Luxuria.*

Ordinarius an possit credere viro neganti copulam cum consanguinea uxoris, quam vult ducere, cum eamdem copulam antea juramento confirmasset, VIII, libro i ; *Dubio* 41.

CORPUS.

Quid per corpus intelligatur : duplex est organizatio, III, VIII; *deEuchar.* 78. Corporis nomine debet intelligi una hominis pas, *ibid.* ŋ. 79. Illa pars est materia in recto, connotans in obliquo formam, ŋ. 81. Corpus dicit tantum unam partem in recto, *ibid.*

Utrum in eucharistia quantitas et alia accidendentia corporis Christi ponantur ex vi verborum, *ibid.* n. 84. Quid de accidentibus pertinentibus ad organizationem accidentalem, n. 85.

Si solum corpus Christi constituat eucharistiam, nulla inanet sensibilitas, *ibid,* diaput. I. n. 20. Corpus et sanguis Christi pertinent intrinsece ad eucharistiam, n. 25. In eucharistia corpus Christi communiter importatur in recto, species vero de connotato, n. 36. Corpus Christi se habet ut suppositum specierum, n. 41.

De præsentia corporis et sanguinis Christi in eucharistia, III, v. per totam disput. Posse duo corpora esse in eodem loco, et idem corpus divinitus in duplici loco, *ibid. n.* 6 *et seq.* In hac quaestione quid certum sit apud omnes, *ibid.* n. 7. Utrum in eodem spatio possit poni simul de potentia absoluta duplex corpus, utrumque cum extensione, ct modo quantitative, n. 8. Utrum de potentia absoluta possit idem corpus, cum modo quantitative poni simul in duplici loco, ibid, el seq. Si duo corpora quanta penetrarentur, retenta sua extensione quantitative, quomndo se haberent ad agendum et patiendum, n. 1!

Utrum corpus existent in duplici loco debeat habere utrobiquo eadem accidentia, et easdem mutationes, *ibid,* sect, it. per *totam.* Sententia communis affirmat de omnibus quæ non dependent essentialiter a loco, *ibid,* n. 34. Non repugnat poni corpus in duplici loco, quin accidentia qu» habet in uno loco, ponantur in alio, n. 35 *et fteq.* Ex natura rerum, si ponatur corpus in duplici loco, debent poni utrobiquo ea quæ habebat independents· a loco, n. 38 *et seq.* An impulsus quem corpus habet in uno loco replicetur in altero, n. 40 *et seq.* Impulsus est magis indifferens ad motum, quam præsentia localis, 45. Impulsus replicatus non potest producere motum, n. 49. Non crescit vis activa aut passiva corporis replicati. 49. Non potest homo replicatus, si interficiatur in uno loco, non interfici in alio, n. 51. Quod verum tantummodo in casu quo Deus se conformet naturis rerum, n. 52. Corpus replicatum non est capax duarum formarum incompatibilium, n. 53.

Qualis sit præsentia corporis Christi in eucharistia, III, v; *de Euchar. sect.1 per tot.* Præsentia corporis Christi in Eucharistia est accidens intrinsecum, *ibid.* n. 154. Non est accidens respectivum, sed absolutum, 155. Hæc præsentia variatur intrinsece quoties species moventur, 156. Hæc præsentia non est simplex, nec indivisibilis. Vide *Præsentia** Corpus Christi potest conservari sub speciebus, licet alibi annihiletur, *ibid.* n. 189. Potuit poni sub speciebus ante incarnationem in utero factam, n. 190. Si corpus Christi esset redactum in cineres, ponereturne organizatum in sacramento, n. 196. Infertur præsentiam racramentalem non pendere necessario a praesentia naturali corporis Christi, 199.

De unione corporis et sanguinis Christi cum speciebus, vide *Species.* Utrum corpus in eucharistia dicatur esse in loco, III, vi; n. 45 *et seq. per totam sect.*

An corpus Christi, corruptis speciebus. convertatur in substantiam subsequentem, *ibid.* disput. vu. ŋ. 173. Vide *Conversio.*

Utrum corpus Christi habeat in eucharistia eumdem figuram quam habet in cœlo, III, vm ; 28 et seq. *per totam sect.* Dubium est de figura situait, n. 29. Corpus Christi in eucharistia habet eamdem figuram organicam quam habet in cœlo, sed non eamdem figuram situalem, *ibid.* n. 36.

Quid significetur per *corpus* in verbis consecrationis, *ibid.* n. 58 *et seq. per totam sect.* Per corpus intelligitur organisatio non in communi, sed disjunctim hæc vel illa, n. 91. Quid eucharistia operetur circa corpus, IV, xu ; *de Euchar.* n. 10'. Vide *Effectus eucharistiæ.*

CORRECTIO.

Corrigere et docere pœnitentem confessarii munus est, V, xxu ; *de Pœnit.* n. 23 *et seq.*

CRIDERE.

Credere Deo, credere Deum, et credere in Denm quomodo differant. I. vm ; 27. An credere in Deum dicantur soli justi, n. 18. An solum in Deum credere dicantur, an etiam in Ecclesiam, vel sanctos, n. 20. An exigatur voluntas non solum ad credendum mysterium revelatnm. sed eliam ad credendam revelationem. I, x; 16. Proponuntnr alia dubia circa voluntatem ad credendum requisitam, *ibid.* 17 *et seq.* An volnntas requisita ad credendum debeat esse libera, an vero sufficiat voluntas necessaria, n. 21. Quid si voluntas credendi non sit necessaria sed libera, non tamen cum piena deliberatione, n 25. An voluntas credendi debeat esse in suaentitate supernatnralis, et formaliter honesta, n. 30. Quale sit objectum formale voluntatis credendi, et ad quam virtutem pertineat, n. 52. An hujusmodi voluntas supernaturalis credendi reperiatur etiam ante assensum illum quem rusticus ex errore tribuit articulo falso a Parocho proposito, n. 67. An voluntas credendi possit esse mala, saltem denominative , et extrinsece ab alia mala voluntate imperante, n. 85.

Credere super omnia quid sit, IV. v ; *de Pœnit:* n. 22.

CREDIBIUTA3.

Probatur evidentia credibilitatis procedens actum fidei, I, v; 1. Referuntur et solvuntur argumenta contra necessitatem evidentis credibilitatis, *ibid.* sect. 2 *per totam.* An judicium evidens de credibilitate oriatur a fide, *ibid.* n.39. Recensentur breviter motiva quæ reddunt evidenter credibilia objecta nostræ fidei, *ibid.* sect. 4 per *totam.*

CREDITA.

Credita, seu chirographa, ride *Pretium.*

CREDITOR.

Creditor aliis solvens, quando in eorum locum intret, VI, xx ; 62. Creditor an possit et praesumatur compensare sibi pro debito difficiliori, VI, xvi ; 130. An possit per vim debitum recuperare, n. 132. Creditor pauper, an ratione majoris paupertatis, sit aliis proferendus, VI. xx ; 158 *et seq.* Creditor prior tempore an sit proferendus. *ibid.* n. 1 17 *et seq.* Creditor secundus quand.· debeat restituere priori quod a creditore accepit, n. 63. Habens scripturam legitimam de hypotheca, quando proferatur non habentibus, n. 6-1 *et seq.*

Creditoris condonatio quomodo excuset a restitutione, VI, xxi ; 46 *et seq.* Creditorem esse ma-j gis invitum quo casu attendi debeat. VI, xx ; 31.

Creditores hypothecarii quomodo præferendi sint antiquioribus, n. 37 *cl seq.* Creditores hypothecarios privilégiâtes inter se comparando, attondendum est privilegium majus singulorum, *ibid, n.* 70.

CRIMEN.

Crimen occultum alienum an manifestari possit ad mortem vitandam, vel tormenta, VI, xiv; 95 *et seq.*

CRUX.

Crnx ipsa in qua Christus mortuus est, est adorabilis, 111, xxxvn; n. 3G. Crux illa, et omnes aliæ quæeamdem figuram habent, adorabiles quoque sunt, *ibid.* n. 37. Discrimen est tamen inter ipsam crucem Christi et alias, *ibid.*

CULPA.

Culpa moralis nunquam invenitur sine offensa Dei. 11, v; 104.

Culpæ reatus an tollatur sine reatu pœnæ, IV, vu ; *de Pœnit.* η. 78 *et seq.* Culpam condonare Deus potuisset, si voluisset, retinendo jus non solum ad pœnæ partem, sed ad integram, vel ad fere integram, *ibid.* n. 82. Culpa dimissa, an reatus pœnæ reternæ manere possit, n. 90. Absque culpa an pœna condonari possit, n 95 cl seq.

Culpa mortalis an remitti possit absque pœna æterna, *ibid,* disput. vπι. n. G9 *et seq.* Culpæ reatus an possit remitti ex parte, sicut reatus pœnæ potest ex parte remitti, *ibid.* η. 72 et seq. Culpæ venialis, atque etiam mortalis reatus ut per partes tolleretur, an posset Deus statuere, n 78.

Culpæ mortalis reatus quod tolleretur per satisfactionem peccatorie, quoad partem etiam levissimam, non potuit fieri, n. 79. Culpæ reatum Deus nunquam remittit ex parte, sed vel totum, vel nihil illius, u. 88.

Ad culpas tollendas efficax aliquid statuere Ecclesia non habet auctoritatem, IV, ix ; 61. Quoad culpam utrum peccata dimissa redeant, vel possint redire, disput. x. *sect.* 1. *per lotam.* Difficultas est non de ipso actu, sed de culpa habituali, *ibid.* n. 2.

Culpa remissa, non semper aufertur totum debitum pœnæ, λ', xxiv; I. Pro culpa nondum remissa non prodest suffragium oblatum, *ibid.* disput. xxvi. n. 23. Nec pro nondum commissa, n. 24 et seq.

Culpa alia juridica, alia theologica, V. vm ; de Jusliliu. 26. Juridica multiplex, *ibid.* Culpa qualis sufficiat ut aliquis teneatur ad restitutionem ex delicto, VI, vm ; 48 cl *seq.* Ex culpa levissiraa esse obligationem restituendi aliqui dicunt, ibid. Sententia communis eam obligationem ex delicto non esse, nisi sit culpa lata, n. 49. Argumenta contraria solvuntur, n. 50.

Utrum ex delicto solum venialiter culpabili oriatur obligatio restituendi. VI, vni ; sect. 5 per *lotam.* Sententia affirmans obligationem restituendi pro dainno gravi ex culpa levi, *ibid.* n. 55. Profertur sententia negans, 56. Ratione probatur, 57. Occurritur objectioni, 58. Ratio a priori datur, 59. Nec etiam est obligatio ad partem gravem. 60. Opponitur ex obligatione furantis rem levem post furta aliorum, 61. Item de 1110 qui post alia furta levia, furatur aliquid leve, 62. Quid si projicis gemmam alienam ignorans valere mille, 63. Poenam gravem non meretur qui ignorat culpam gravem, 64. Quid quando aliquis infert damnum cum intentione resarciendi, 65. Quid si fuisset culpa gravis philosophica, et non theologica, 66 Quid si dominus vellet solum obligare leviter ad restitutionem. 67. Quid si pluribus acceptionibus intulisti damnum grave, absque culpa gravi, 68. Tunc datur obligatio, non ex delicto gravi, sed quasi conventionali, G9. Occurritur argumento ex excommunicatione minori, et ex pœna purgatorii, 70.

Utrum ex culpa juridica levi, cum animo nocendi, oriatur obligatio restituendi in conscientia, VI. vm ; 71 *ct seq. per totam sect.* Status quæstionis, *ibid* Ignorantia concomitans non obligat ad restitutionem, 72. Malus animus an inducat obligationem ; sententia negans, et examinatur mens patris Vasquez, 73. Sententia affirmans præfertur, 74. Ejus fundamenta, 75. Ratio a priori, 76 *et seq.* Diversitas intentionis potest inferre censuram et reservationem, 78. Examinantur exempla contraria, 79. Quomodo inveniatur ibi injuria gravis externa, 80. An debeat restituere innocenti verus delinquens, cujus delictum 1111 imputatur, 81. Sententia negans verior, si non fuit intentio, 82. Ratio a priori, 83. Limitatur hæc doc'rina, 84. Quid si non intendebas, sed tamen nisi prævidisses, non fecisses, 85. An sit irregularis qui fuit causa præter intentionem, 86.

Ex quali culpa in officio commissa oriatur obligatio restituendi, VI, vin ; 87 *et seq. per loi. sect.* Variæ sententia?, *ibid.* Si nulla sit culpa, ad nihil tenetur, 88. Neque etiamsi peccaverit usurpando officium, si tamen debitam diligentiam adhibuit, 89. Neque oritur obligatio restituendi ex culpa levissima, 90. Neque etiam ex culpa levi, 91. An teneatur ex officio quasi ex contractu, 92. Probabile est non teneri nisi ex culpa gravi, 93. Quid de medico et aliis qui falsum docuerunt, 94. An relieto officio ad aliquid teneatur, 95. Quid de confessario et doctore decipiente, 96.

Quæ culpa requiratur ut sit obligatio restituendi ex contractu, VI, vm ; 97 *el seq. per lot. sed.* Status quæstionis, *ibid.* Prima sententia, non teneri nisi ex dolo et culpa lata, 98. Sententia

communis distinguit de contractibus, 99. Potuerunt contrahentes obligari ex pacto, sine culpa theologica, 100. Potuerunt etiam ex lege obligari, 101. De facto, an obligatio sit ex jure natur», an solum ex jure positivo, 102. Verius est non esse ex jure natur», 103. Confirmatur exemplo precarii, 104. Hæc obligatio an sit pro foro conscienti», 105. Probabile est non esse, 106. Confirmatur ex casibus fortuitis, 107. Item ex famulo, et oeconomo, 108. Item ex artifice, 109. Item ex verbis legum, 110.

Infertur ex dictis resolutio aliquorum dubiorum circa obligationem restituendi ex contractu propter culpam, VI, vni ; 111. *et seq. per tot. sect* Quid quando major obligatio in uno contractu quain in alio assignari debeat, *ibid.* Culpa levis potest considerari materialiter, vel etiam formaliter ad tale negotium, 112. In aliquo sensu nemo tenetur nisi ex culpa gravi, 113. Culpa etiam levis, quæ in aliquo contractu æstimatur gravis, erit per se loquendo mortalis, 114. Divisio culpæ juridicæ, et differentia legalis inter contractus, potest sæpe deservire ad forum conscienti», 115. Depositarius, quando in gratiam deponentis fit depositum, tenetur tantum de culpa lata et de dolo, 116 Commodatarius, quando in solam sui gratiam commodatum accepit, tenetur de culpa levissima, 117. Quid in aliis casibus, *ibid.* Commodans aliquando tenetur de culpa lata, aliquando etiam de culpa levi, 118. Habens pignus tenetur de culpa lata, et etiam levi, 119. Quid de artifice in quo major diligentia requiritur, 120. Cur leges aliter de officio, aliter de contractu loquantur, 121. Dari rem æstimatam an magis obliget accipientem, 122. In casu fortuito an teneatur aliquando ille apud quem res aliena periit, 123. Quid si non sit res reddita suo tempore, vel si ad alium usum usurpata, 124. In foro conscienti» quando in eo casu sit obligatio restituendi, 125.

CULTUS.

De cultu Duliæ perfectæ et absolut», III, XXXV ; *per tot. disput.*

Cultus civilis quis, *ibid. n.* 1. Adoratio quid, *ibid.* n. 2. Objectiones hæreticorum contra cultum sanctorum referuntur et diluuntur, *ibid.* n. 4 *et teq.* An cultus sancto exhibitus eliciatur ab eodem habitu religionis, a quo elicitur cultus et adoratio Dei, *ibid.* n. 12. Sententia Auctoris, n. 14. Sanctis, sicut Deo, dupliciter cultus exhiberi potest, n. 15. Actus latri» quando differat formaliter ab actu duliæ, quando vero non differat, 16. Id im dicendum de cultu duliæ, cum cultu civili comparato, 17. Eodem modo loquendum, si comparentur cultus civiles inter se, 18. Eodem doctrina communis est ad omnes fere virtutes, 19. An idem habitus infusus datus sit ad omnes illos cultus eliciendos, 20. Videtur probabilius diversum habitum infusum dari ad cultum Dei, et ad cultum Sanctorum, n. 22. Item ad cultum Sanctorum et ad cultum civilem, 23. Item ad diversos cultus civiles, n. 24. Cnltua qui exhibetur Sanctis, propter specialem ipsorum sanctitatem, est cultus sacer, n. 25. Injuria qu» infertur alicui sancto, vel ejus imagini, est sacrilegium non stricto, sed latiori sensu acceptum, 26. Non quæcumque adoratio aut cultus sanctorum, est actus religionis proprie, at quævis sanctorum inhonoratio est contra religionem proprie, n. 27.

De cultu Virginis Deipar». Cultus Virgini Deipar» semper in Ecclesia exhibitus, *ibid.* n. 28. Referuntur 'et diluuntur objectiones hæreticorum adversus cultum B. V. exhibendum, *ibid.* n. 29 *et seq.*

Utrum Christi humanitas, prout præcisa a Verbo, possit adorari cultu duliæ, III, xxxv; 37 *et seq.* Duplex sensus quæstionis, *ibid.* Primus sensus, *ibid.* Secundus difficilior, n. 38. Sententia Suarez, *ibid.* Contraria Vasquez, 39. Suppositio pro decisione quæstionis, 40. Non repugnat, physice loquendo, talis modus adorationis, 41. Proponuntur et diluuntur objectiones, 42 *et seq.* Adoratio illa, qua humanitas Verbi adoraretur de facto propter excellentiam Verbi, non esset latria perfecta, sed imperfecta, n. 53. Licet non repugnet physice loquendo, humanitatem præcisam a Verbo, adorari cultu latriæ, ille cultus, moraliter loquendo, non liceret, n. 55 *et seq.* An probari possit humanitatem Christi præcisam a Verbo orari posse, ex oratione communi qu» incipit : *Anima Christi sanctifica, me . . .* An Christus non possit decenter colere aliquem Angelum, aut hominem, n. 72. Christus ut homo potuit exercere cultum duliæ, 74. A fortiori unus Angelus, vel homo sanctus, potest alios Angelos aut homines sanctos colere, n. 75.

De cultu Imaginum, vide *Imagines.*

De cultu Reliquiarum, vide *Deliquia,*

De cultu Cruci exhibendo, ride *Crux.*

CURA.

Qui curam habet alicujus Eremitorii, et petit pro ipso eleemosynas, an possit vivere ex ipsis, et dare etiam suis consanguineis, et aliis pauperibus extraneis, VIII, libro vi ; *Dubio* 17, n. 7.

CURATOR.

Curatoris et tutoris bona quomodo sint hypothecate, VI. xx : 53.

I»

DÆMON.

Utrum in dæmono maneat fides, I. χvii; 8. Dromones an habeant potentiam physicam ad dolendtltn ct pcenitendum de peccatis, IV, vm ; *de Pœnit.* n. 22.

DAMNATUS.

Utrum in animabus damnatis maneat fides, I, χvii; 8. Qua via maneat in damnatis cognitio eorum quæ nos per fidem credimus, *ibid.* n. 14. An hæc fides impropria quam habent damnati sit iniis libera, vel necessaria, n. 18.

Damnati an habeant petentiam physicam ad dolenduin, et poenitendum de peccatis, V, vm ; dp *Pœnit.* η 22. Damnatis non prosunt suffragia fidelium, VI, xxvi ; 17.

Damnato ad mortem an liceat venenum accipere, VI. x ; 25. Damnato ad mortem famis, an liceat respuere cibum, *ibid.* 27 *et seq.* Damnato injuste ad mortem, si offeratur impunitas posito matrimonio, quid? VI, xxn; 179. Damnato alia de causa si offeratur vita si neget vitam Christianam, quid ? *ibid.* n. 185

DAMNIFICATOR.

Damnificator injustus debet restituere valorem, et totum interesse, VI, vm; *de Justitia, n. 75.*

DAMNUM.

Damnum quod consequitur ex actione injusta magis obligatur homo ad :mpediendum, quam quod consequitur ex actione sua inadvertenter facta, V, xxn ; 66.

Damnum a tuo animali illatum, etiam sine tua culpa, ad quid te obliget, V, vm; *de Justitia.* 27. Sufficit si mediate damnum intulerit, *ibid.* n. 28. Si fera post damnum fugit et non sit tua, non teneris, et quid si iterum illam capias, 29. Quid si anirnal moriatur ante, vel post litem, 30.

An et quomodo teneatur dominus pro damno a mancipio illato, *ibid,* n.31. Quid si alienetur, vel moriatur servus ante litem, 32. Quid si dominus servum pro noxa dedit et ipse solvit pro damno, an teneatur domino, 33. Quid si servus, coopérante domino, fugerit, 34. An detur hæc actio contra hæredes, et ad lucra praeterita, 35.

Paterfamilias ad quid teneatur si ex ejus domo aliquid projiciatur quod alicui inferat damnum, *ibid.* n. 36. Caput domus quis censeatur, 37. Quæ sit obligatio, quando corpus liberum læeuin fuit, 38. Au hæc obligatio sit de jure naturæ et obliget in conscientia ante sententiam, 39 et *seq.* Probatur non esso do jure naturæ. 4| Neque esse quasi ex re accepta. 42. Probatlfr exemplo amentis, et actione turpi servi non injusta, 43. Item ex rebus inanimatis, 44. Aɳservus maneat de jure naturæ obnoxius pro damno, 45. Probatur non esse obligationem ante sententiam judicis, 46. Alire rationes ex Molina, 47.

Damnum a quo sit resarciendum illatum dominis prædiorum, tempore belli, ad extruendam arcem, VIII, libro vi, *Dubio* 16.

DATUM.

Datum no committatur peccatum injustifié, an sit restituendum VI, xvm ; 62. Auctoris sententia explicatur, *ibid.* 63. Quid sidetur ab alio tertio, 64. Dupliciter potuit ab alio tertio dari, 65. Datum pro observantia aliorum præceptoruman sit restituendum, 66. Non debet ex justitia restitui, G7. Quid si actus non sit laboriosus, 68. Quid si tibi datur ut obedias, confitearis, etc. 69. Aliquando hæc debent restitui ex debito alterius virtutis, 70. Quid si detur pro opero debito ex charitate, 71. Aliquando non est obligatio ulla restituendi, 72. Quid si accepisti pretium pro baptismo conferendo, 73. An saltem de jure humano debeat restitui, 74.

debitor.

Debitor an liberetur a restitutione per ingressum religionis, VI, xxi ; 61. In quo omnes doctores conveniant, *ibid.* Quid quando debita erant pauperibus applicanda, n. 62. Ratio Thomæ Sanchez, 63. Ratio melior, 64. Quid si sperat posse solvere in saeculo creditoribus ; variæ sententiæ, 65. Rationes aliorum examinantur, 66. Approbatur tertia sententia dicens : si brevi tempore manens in sæculo debitor sperat posse debita in totum, vel magna ex parte solvere, tenetur differre ingressum in religionem, secus si necesse sit per longum tempus expectare, 67 *et seq.* Quid si debita sint ex contractu oneroso, 69. Quid si non multum fructum spiritalem ex ingressu religionis debitor speret, 70. Quid si spes sit partem notabilem solvendi, sed cum magno incommodo. 71. Quid si dubia sit debitorum solutio futura, 72. Qui promisit opus aliquod facere, an possit religionem ingredi, 73. Si ingrediatur, quid debeat promissario solvere, 74. An teneatur in religione opus illud perficere, 75.

An sit differentia inter debitorem rei certa·, et rei indeterminatæ, *ibid.* η. 76. Respondetur ad argumenta contraria, 77. Differentia inter matrimonium debitum ex stupro, et alia debita, 78. Religio an debeat solvere sui religiosi debita, 79. An pro iis solvendis debeat laborare religiosus, variæ sententiæ, 80. Auctoris sententia, 81. An in iis quæ non sunt juxta statum suum laboraro debeat, 82. Prælatus an debeat dare illi

licentiam, *ibid.* Quid ai in sæculo non poterat opera illa exercere, 83. Quæ censeantur decere in statu illo religioso. 84. Quid si antea promisisset operam suam alicui, 85. Decretum Sixti V. et Clementis VIII. circa ære gravatos non recipiendos, 86. Quos religiosos comprehendat, 87. Qui debitores excludantur, 88. Quid si debita absque culpa contracta sint, vel si debitor bonis cessit, 90.

Debitor an peccet, dilata solutione, quando procuratur compositio, VI, xxi; 110. Vide *Compositio*.

Debitor an posset renuntiare beneficio cessionis, VI, xxi; 45. Debitor consumens in necessitate quod debebat, an debeat postea solvere, VI, xvi. 172. Debitor ex delicto mittens debitum per nuntium, an liberetur, VI, xxi ; 58. Sententia negans probatur, 59. Solvuntur argumenta contraria, 60. Debitor ex re accepta, vel ex contractu facilius liberatur, quam debitor ex delicto, 57.

Debitor impotens solvere debita priora an possit valide obligari aliis creditoribus hypothecariis, vel etiam privilegiatis, vel expendere in præjudicium priorum creditorum, et quousque ab eo accipientes restituere teneantur, VI, xx ; 103. Status quæstionis exponitur, *ibid.* Quid si res aliena in individuo debeatur, *ibid.* n. 104. Casus in quo poteris rem illam a debitore emere, 105. Supra vires an possit aliquis debita realia vel personalia contrahere, 106. Per ultimam voluntatem nihil potest ab eo debitore accipi, 107. Qui potens est solvere, potest bene contrahere, 108. Quid quando contractus novus non impedit inagis a solvendis debitis, 109. Contractus æqualis an possint fieri cum reddente se impotentem, 110. Doctrina communis id merito negat, 111. An ii contractus sint validi, 112. An contrahentes debeant creditoribus restituere, 113. Quid dicendum de jure positivo, 114. Quid si usurarius decreverat jam non restituere, 115. Communis sententia et ejus ratio, 116. Solvuntur argumenta contraria, 117. Quid si accipias cum animo reddendi quando debitor velit restituere, 118. Cum quibus conditionibus id posset admitti, 119. Debitoris impotentia quo tempore attendi debeat, 120. Regula Patris Vasquez proponitur, 121. Debitum ex iis quæ del itor expendere posset sine injuria creditorum, non habet ea de causa prælationem, 122. Probatur rursus ab absurdis, 123. Item ratione a priori, 124. Item exemplo potentis accipere alienum in necessitate, 125. Solvuntur objectiones, 126.

Debitoris uxor an possit ab eo accipere, *ibid.* n. 127. Quid de ejus filiis, 128. Quid de famulis, 129. Quid de dote data fidite, 130 *et seq.* Quid si solus gener, et non filia, habuit malam fidem, 132,

Gratuita donatio quando liceat debitori impotenti solvere, *ibid.* n. 133. An liceat acceptare quando sola obligatione honori suo consuluerat, 134. An inducere tunc ad donandum sit saltem contra charitatem, 135. Debitor repudians legatum, vel hæreditatem, an peccet contra justitiam, 136. Quid in foro conscientia?, 137. An substitutus debeat ex justitia non acceptare, 138. An debeat ex charitate curare quod debitor acceptet. 139,

Debitor in dubio quale debitum extinguere, censeatur, VI, xvi; 129. Debitor morosus damnum afferens creditori, satisfacere debet. VI, xviii ; 26. Ex mora culpabili oritur nova obligatio restituendi, *ibid.* n. 25. Hæc doctrina limitatur in emptore aut venditore moroso, n. 27. Hæc limitatio an procedat in foro conscientiae, 28. Mora culpabilis quando incipiat. 29. An debitor debeat præmoneri de lucro cessante, vel damno emergente, 31. In foro conscienti» non est necessaria praemonitio, si debitor praemonitus non solvisset, 33. Quando mora non fuit culpabilis, an sit obligatio solvendi interesse. 3-1. Auctoris sententia, 35. Quid si fuit culpa juridica, et non theologica, 36. Quid si fuit culpa venialis, 37. De facto sæpe excusatur debitor a solvendo interesse, propter bonam fidem, 38. Bona fides aliquando excusat a peccato, et non ab interesse, 39. Quid si debitum erat ex delicto, 40. Quid si emptor sit in mora solvendi pretium mercatori, 41 *el seq.* Quid si valor rei post moram decrescat. 43 *el seq*

Potest debitor aliquando meliorare jus unius creditoris præ aliis, VI, xx ; 99.

Quomodo debitoris impotentia, seu inopia excuset eum a restitutione, VI, xxi. *seel.* **I.** *per totam.* A restitutione alteri nocitura debitor excusatur, *ibid.* n. 24 et *seq.*

Debitor an sit liber ante revocationem VI, xxin ; 55.

An qui pro debitore solvit, possit ab eo exigere non solum capitale, sed etiam fructus, VIII, libro vi. *Dubio 9.*

DEBITUM.

Pro debito pœnæ temporalis satisfactio, qua homo justus satisfacit ex opere operantis, an sit dicenda de condigno et ad squalitatem, V, xxiv n. 7 *el seq.* Vide *Pœna, Satisfactio,* a debito pœnæ an possit homo liberari per impetrationem vel merita congrua, aliter quam per condignam satisfactionem, *ibid.* n. 20. *el seq.* Debitum pœnæ peccatis debit», an et quomodo auferatur. Vide *Pœna, Satisfactio.*

Debita ex contractu oneroeo an præferri debeant gratuitis, VI, xx ; 140. Variæ sententiæ, *ibid.* Communis sententia probatur, 141. Quid de debito ex donatione remuneratoria, 142.

Quid de dote promissa, 143. Quid de debito ex contractu oneroso, in quo creditor adhuc non solvit quod debebat, 144 An sit præferendum debitum ex contractu magis oneroso, aliis onerosis,

145. Debitum hypothecarium praeferendum est personali, 39.

Cessio debiti acerbi an censeatur facta pro tota summa, an pro minori, VIII, libro vi. *Dubio* 18.

DECEPTIO.

Deceptio quando est ab alio tertio, quid / VI,xxn;83. Aliorum sententiæ, *ibid.* Sententia verior, 84. Ratione probatur, 85. Deceptio non sufficit negativa, sed positiva, 90. Quid in dubio an mutatio sit notabilis, 91. In contractibus onerosis quid Ì 92. Notandum semper an mutatio attingat substantiam, 93. Quanta varietas requiratur, 94.

DECEPTOR.

Deceptoris injuria non tollit valorem contractus, VI,xxii, 74. Deceptor ante sententiam an possit resilire a contractu, *ibid. n. 76.* Prima sententia, ibid. Sententia opposita, 77. Deceptor si faciat unum cum contrahente, quid? n. 86. Deceptor an habeat optionem rescindendi, vel reducendi ad «qualitatem, n. 99. Deceptor an debeat postea admonere deceptum, n. 108. Vide *Dolus.*

DECEPTUS

Deceptus in quo valide obligetur, VI,xxn; 78. Respondetur ad argumenta contraria, 79. In matrimonio ex metu quid dicendum , 80. Deceptus si, veritate cognita, adhuc contraxisset, quid ? 100. Sententia Sancii, 101. Difficultas hujus doctrinæ, 102. Retinetur et explicatur quomodo verba significent tunc obligationem irrevocabilem, 103 *et seq.*

DEFECTUS.

Defectus in confessione commissos quando confessarius supplere debeat, V,xxu; *de Pœnit sect.* 3. *per lotam.* Defectuum hujusmodi tres species, *ibid.* n. 50. Circa valorem, 51. Circa obligationem pcenitentis, 60. Circa integritatem, 71. Defectus scienter et culpabiliter a confessario causatus, majorem importat obligationem, quam defectus inculpabiliter accidens, n. 28 *et seq.* Defectus non positivus, sed negativus confessarii quomodo supplendus, 65. Defectum inculpabiliter causatum non obligatur confessarius supplere cx justitia, n. 67. cl *seq.* Ubi objectiones quædaiu diluuntur. Defectus circa integritatem confessionis quomodo a confessario supplendus, n. 71 *et seq.* Excusatur confessarius ex eo quod excusaret pœnitentem ab integritate confessionis, 74. Defectus confessarii negative sive pure omissive commissus ad quid illuui obliget, n. 75. Objectio contra resolutionem datarn diluitur, 76.

Defectus naturales an sint materia sigilli confessionis V,xxm ; 54 *et seq.*

Defectus concomitantes, quos confessarius ex ipso modo confitendi pcenitentis colligit, an sub sigillo maneant, *ibid.* n. 60.

Defectum verum qui publicavit injuste, an restituere teneatur, VI, xv;22. Ad quid teneatur qui verum defectum occultum detexit, *ibid.* n. 29. Quæ media conseantur utilia ad restituendum eo casu, 30. An solum teneatur ad laudandum in aliis materiis, 31. An saltem debeat ita laudare quando non potest in eadem materia restituere, 32. An debeat rccompensare in honore, quando non potest in fama, 33 Quando sit amphibologie utendum, 34. Utrum sit contrajustitiam narrare defectum, quando erat publicus, VI, xiv; 59. Quid si defectus publicus non erat verus, 61. Quid si erat verus, sed injuste publicatus, 65. Explicatur ratio doctrinæ communis in hoc casu, 66. Quid si ortum habuit manifestatio ex confessione sacramentali, 67. An sit saltem contra charitatein narrare defectus publicos, 68.

DEFENSOR.

Defensor hæretici quisdicatur, II, xxv;de *Fide-* 4. Defensor hæretici an incurrat censuram, effectu non secuto, *ibid.* n. 7.

DEFLORATOR.

Deflorator virginis quomodo ad restitutionem teneatur, VI, xn; 1. Virgini consentienti adhuc restitutionem deberi docent aliqui, *ibid.* Contrarium verius in foro conscienti», *ibid.* n. 2. In foro externo praesumitur virgo seducta, nisi contrarium probetur, n. 3. Quando censeatur sponte consentire, 4. Quid si metu justo consentit, 5. Quid si consensum occultum deflorator publicum fecit, 6. Quid si invitam sollicitet, et ita lædat ejus famam, 7. An parentibus saltem restituendum sit, 8. An condonatio feminæ Uberet abonere restituendi, 9. An pater, vel tutor possint agere in judicio, non obstante consensu virginis, 10. Deflorator injustus an debeat dotare simul et ducere eam, 11. An satisfaciat offerendo se in conjugem, 12. An debeat ei dare dotem integram 13. An satisfaciat oblato augmento dotis, 14. Quid si cum putaretur, non erat tamen virgo, lû.Quid si postea æque bene nupsit, 16. Pro periculo saltem non æque bene nubendi an sit restituendum, 17. An deflorator injustus non potens dotem augere, teneatur inferiorem ducere in uxorem, 18.

Ad quid teneatur qui defloravit virginem, promisso matrimonio, VI, xn; 19. *et seq. per loi sect.* Promissio alia vera, alia ficta; vera semper obligat nisi incertis casibus, *ibid.* Promissor fictus an teneatur ad ducendam, au solum ad dotandam, 20. Quid si conditio viri longe excedat,21.

Quid 8Î intervenit juramentum, 22. Quid ai timeatur scandalum, 23. Quid ai femina decepit, dicens se esse virginem, 24. An et quantum in hoc casu restituendum ait, 25. Quid ai poatea femina cum alio fornicetur, 26. Quid ai tactus solum habuit cum ea, 27. Quid ai per ipsam, vel parentes ejus impediatur a matrimonio, 28 *et seq.* An quando cognosci potuit fictio, debeatur saltem dotis augmentum, 30. Quid ai virgo ignoravit excessum viri, variæ aententiæ, 31. Auctoris judicium, 32. Quid ai a vidua, vel corrupta obtineatur copula per promissionem fictam, 33. Quid si erat vidua bonæ famre, 34. Quid ai ex ficto consensu in matrimonio de præsenti, obtenta est copula, 35. Auctoris judicium, 36. Quando possit fictus promissor negare se promisisse, 37.

DEFUNCTUS.

Defunctis potest impetrari remissio pœnæ, V, xxii; 20. Pro defunctis orare an possit confessarius imponere in poenitentiam , *ibid,* disput. xxv. ŋ. 62 *et seq.* Pro defuncto aliquo suffragium oblatum an prosit omnibus, *ibid,* disput. xxvi, ŋ. 18. v. *Quæri potest secundo.* Defuncto testatori an prosint opera facta post mortem ab hærede, *ibid.* ŋ. 30 et *seq.* An restitutio pro ipso facta 32 *et seq.* Defunctis anet quomodo indulgentiæ communicari possint, *ibid,* disput. xxvii; *sect* v. *per totam.* Defunctis indulgentias prodesse qui negarint, *ibid.* n. 57. Licet se retractaverint, vel contrarium docuerint. Defunctis quomodo indulgentiæ prosint, *ibid.* v. *Difficultas est,* et n. *seq.* Defunctis concessæ indulgentiæ per modum suffragii, quomodo intelligantur, n. 64. Vide *Indulgentia.* Pro defunctis indulgentia, viventibus quomodo a Pontifice concedi posait, n. 65 et *seq.*

Defunctorum in votis solvendis quis ordo servandus, VI, xx ; 91. Quid si sint æqualis bonitatis, 93.

DELECTATIO.

Delectatio de fornicatione habita, quæ statim post copulam habetur, an sit in confessione explicanda, V, xvi; 555. In delectatione interna an debeant explicari circumstantiæ personæ quæ peccanti objicitur, *ibid.* ŋ. 363. Delectatio unde sumat suam malitiam, n. 376. vers. *Dico itaque breviter.* Delectationes de objecto malo, quando non excluditur malitia objecti, participant de objecto malitiam specie diversam, *ibid.* n. 383. Si mente præscindatur objectum a tali circumstantia, delectatio non habebit malitiam specificam illius circomstanstiæ, 384. Delectatio de copula, præscindendo ab ea omnem malitiam, habebit illa delectatio solam malitiam communem quarn habet in non conjugatis, *ibid.* Potest tamen habere malitiam specialem ex parte subjecti, *ibid.* Delectationes quæ sistunt in sola voluntate. possunt esse licitae. non illæqnæ sunt in -appetitu sensitivo, 385. Quid dicendum de religioso vel conjugato habente delectationem de copula cum aliena, casu quod esset ejus uxor, et ipse ejus conjux, 386. Cur non possit etiam per mentem separari illa circumstantia, quatenus se tenet *ex* parte subjecti, *ibid.* De conjngato majus est du5ium. an si mente praescindat circumstantiam proprii conjugii, contrahat specialem malitiam si delectetur de copula cum femina aliena, 587. In quo casu possit esse delectatio licita circa objectum prohibitum non solum jure positivo, sed etiam jure naturali, 388. De objectis etiam jure naturæ prohibitis possumus aliquando gaudere, quando sine advertentia posita sunt, 389. In delectatione de copula sodomitica, explicanda est circumstantia specifica ipsius objecti, 390.

DELICTUM.

Delictum committens ex quo resultat aliis infamia, an inferat eis injuriam VI, xiv; 167. Delictum falsum confitens ad vitanda tormenta, an peccet mortaliter, quando ipse solus infamatur, *ibid.* 269.

DEMERITUM.

Demerita cur non reviviscant, ut merita ; ubi meriti, et demeriti differentia datur, IV, xr, *de Pœnit.* 24.

DENOMINATIO.

Denominationes extrinsecæ non sunt entia rationis , sed potius sunt reales, cum non distinguantur reipsa a formis realibus ex quibus exurgunt. III, I; *de Sacram, in gen.* 37. Duplex denominatio, formalis, et objectiva, *ibid.* ŋ. 38. Non potest esse nova denominatio realis sine nova forma reali, III, v; *dc Euchar.* 111.

DENUNTIATIO.

Denuntiatio, vide *Matrimonium.*

Denuntiatio quotuplex sit, VII, xxxvm; 13. An sit obligatio denuntiandi judiciaIiter, *ibid.* ŋ. 14. Qui repelluntur a testificando, an excusentur a denuntiando, ŋ. 15. Ad denuntiationem canonicam an clerici teneantur in delictis dignis pœna sanguinis, 16. De edictis obligantibus ad denuntiandum, 17. Quæ sint consideranda in iis edictis, 18. Quid si peccator, sit emendatus, et damnum reparatum, 19. Quid si sint delicta occulta et in nullius detrimentum, 20. Quid si sint commissa contra solum denuntiantem, vel ab ipso, 21. Quid si sint contra bonum publicum , 22. Quid si sint contra alium privatum, 23. Quid si denuntiator non possit ea probare, 24. De ppsai-

bili non deest prælato potestas praecipiendi tunc denuntiationem, 25. Ad quid sit utilis illa denuntiatio, 26. Quid sentiendum do facto, 27. Quid si præcipiatur testificatio, 28. An edicta obligent ad denuntiandum ea quæ alias non erat obligatio denuntiandi, 29 et *seq.* An obligent ad denuntiationem paternam, 31.

In edictis ob damnum tertii qui excusentur ab excommunicatione, 32. Consanguinei an excusentur a denuntiando delinquente, 33. An pater debeat denuntiare filium hæreticum, et filius patrem, 34. An excuset damnum quod denuntiator sibi timet, 36. Quid si rem acceperat sub secreto^?. Si credatur inutilis denuntiatio, vel res scitur ex auditu, quid'? 38. Quanto tempore duret obligatio ex edicto, 39. Quomodo numerandi dies, et an omnes debeant concurrere ad audienda edicta, 40. Quid si quis intra totum terminum ignoravit edictum, 41. An cessante praesumptione, sit obligatio revelandi delictum, 42. An prælatus debeat in edicto declarare quando non obliget denuntiatio, 43. Vide *Judex.*

DEPENDENTIA.

Dependentia duplex est, una a priori, altera a posteriori, II, xi; *de Incarnat,* n. 28. Dependentia qua humanitas pendet a subsistentia Verbi, in ordine ad effectum primarium subsistendi, non distinguitur ab unione qua Verbo unitur, *ibid.* n. 29. Potest etiam considerari ad effectum secundarium, n. 30.

DEPOSITUM.

Depositum quod religiosi negligentia perit, an conventus solvere debeat, V, m ; *de Justitia,* 219.

Depositum quid, et quotuplex sit, VII, xxxm ; 1. Quarum rerum fiat depositam, et quarum sequestrum, *ibid.* n. 2. Depositum quando sit mistum cum mutuo, n. 3. Depositarius an possit uti re deposita, 4. Quid de illo qui permutavit res suas cum depositis, et postea res suæ perierunt, 5. Qui possint esse depositarii, G. Depositum quando reddi debeat, 7.

DESIGNATIO.

Explicatur quomodo differat potestas designandi materiam sacramentorum, a potestate imponendi significationem, 111, vn ; dc *Sacram. in gen.* 32. Designatio illa est tantum conditio, *ibid.* Instituere non est tantum designare materiam, sed statuere obligationem, *ibid.* n. 36.

DESPERATIO.

Desperatio an sit peccatum gravius infidelitate. I, xvnr, 38.

DESITIO.

Desitio materiæ primæ, perseveranto form», esset annihilatio, 111, vn ; *de Euchar* 210. Desitio formæ panis est innominata, *ibid.* n. 212.

DESTRUCTIO.

Nonnulli dicunt rationem sacrificii in misi» consistere in destructione panis et vini, IV, xix; *de Euchar.* 51. Alii dicunt non requiri destructionem, *ibid.* n. 52. Alii censent destructionem non esse de ratione sacrificii commemorativi, 54. Aliud est destrui physice, aliud humano modo, GG.

DETERMINATIO.

Determinari potest aliqua causa praesen» vi alicujus conditionis præcedentis, 111, v; *de Euchar.* 13G. A quo determinetur causa ad productionem, v. g. talis ubicationis, *ibid.* 139.

Determinatio antecedens duplex est, una repugnat cum honestate, laudabilitate et deliberatione in genere inoris, altera non, 11. xx ; *de Incarn.* 70.

DETESTATIO.

Detestationis actus, aut odii, an possit esse virtuosus et honestus ex objecto, IV, i ; *de Pœnit.* 8 *et seq.*

Detestatio peccati, et dolor quomodo differant inter se, *ibid,* disput. iv. n. 5. Utrum illorum actuum sit proprie pœnitentia, *ibid.* ɳ. 6. An ipse detestationis actus sit actus elicitus ab habitu pœnitentiæ, an solum imperatus, n 7. Detestatio et retractatio peccati quomodo non procedat a voluntate stulta et imprudenti, n. 17. Conditio sub qua id vult voluntas non est possibilis, sed impossibilis, n. 18. Detestatio peccati potest comparari vel in ordine ad præteritum, vel in ordine ad præsens et futurum, 23.

Detestari peccata super omnia an contritio debeat, *ibid,* disput. v. ɳ. 17 *el seq. per lol. sect.* Quid sit detestari super omnia, *ibid.* n. 21 d *seq.* Quilibet actus dilectionis Dei super omnia continet virtualiter detestationem super omnia peccati mortalis, *ibid.* n. 25. An peccatum detestandum sit super omnia mala, etiam ipsius Dei, 26.

Quo sensu inferni tormentum eligebilius est nobis quam peccatum, ibid. ɳ. 30. An pœnitena debeat velle pœna inferni impediri posse peccatum præteritum, 31. In quo sensu peccatum sit detestabilius quam carentia æternæ beatitudinis, 31. Utrum contritio detestetur unum peccatum super alia, *ibid.* n. 39 *etseq.* An detestetur magis peccatum actuale quam originale, *ibid.* n. 57. Detestari an possimus unum veniale sine alii»,

ibid. η. 81. An etiam unum mortale aine aliis, η. 82.

DETRACTIO.

Detractio continuata an sit nnum vel plura peccata in confessione explicanda, V, xvi ; 559.

Detractio circa defectum verum occultum an eit gravius peccatum quam judicium temerarium, VI, xiv; 48 *et seq.* Varii modi detrahendi per verba, *ibid.* n. 35. Λη sint ejusdem speciei peccata contra famain, 36. Aliunde tamen possunt efferre malitiam specie diversam, 37. Quid si detractio fiat in præsentia 38. Quid si non nominetur persona, 39. Detractio de mortuis an sit contra justitiam, et quid si homo esset annihilatus, 44. An sit peccatum grave detrahere homini mortuo damnato, 46.

Quando excusetur detractio, eo quod res ipsa publica supponatur, *ibid.* n. 59 *et seq. per tot. sect-* Vera sententia negat culpam contra justiiam quando res erat publica, *ibid.* Rationes Molinae examinantur, 60. Ratio a priori hujus doctrinae, 61. Differentia inter hunc casum et judicium externum, 62. Potest ex justa causa narrari aliquod non publicum, 63. Vide *Defectus.*

Quæ publicatio sufficiat ad excusandum vitium detractionis, *ibid.* n. 69 ei *seq. per tot. sect.* Quæ sit publiâtes juris, quæ facti, *ibid* Quot person» faciant publicitatem facti, 70. Quod est publicum publicitate juris an possit licite narrari, variæ sententiæ, 71. Sub distinctione respondetur, 72. An extra conventum possit narrari pœna religioso imposita, 73. Quid quando inquisitores coram paucis aliquem condemnant, variæ sententiæ, 74. Auctoris judicium, 75. Quid si sententiæ publicatio redundet in aliorum infamiam, 76. Quid si jam oblivione deleta erat pœna imposita, 77. Quid si sententia non publicaverit personam, sed solum in confuso, 78. Quid si paulo post sententia ferenda sit, 79.

Poblica publicitate facti an licite in alio loco narrentur, *ibid.* n. 80. Si sint publica simpliciter et absolute, licitum est, *ibid et seq.* Publica in eollegio an licite extra collegium narrentur, 83. Impotentia sciendi duplex est, et diversos effectus habet, 84. An publica uno tempore, possint licite alio tempore narrari, 85. Quid si crimen fuit publicum, non tamen persona determinate, 86. Historicis an plus liceat quam aliis, 87. Major licentia quæ historicis communiter conceditur, procedit etiam de quibuslibet aliis, 88. Notorium notorietate facti, quod est jam occultum, non possunt historici scribere, 89. Quid si paulo post publicum quid futurum sit, 90. Quid si paulo post ab aliis injuste publicandum sit, 91. Primus qui prævenit, an habeat obligationem restituendi, 92. Aliquando excusabitur a restitutione, 93. Quomodo Christus manifestavit antea crimen Judte occultum, 94.

Quomodo ratinne necenritatis vel utilitatis manifestatio alieni criminis excusetur a vitio detractionis, *ibid.* n. 95 *et seq.* Vide *Manifestatio.*

De audiente detractionem quando *et* qnomodo peccare possit. VI, xiv; 123. Qni est causa cur alter detrahat, peccat contra eharitatem et contra justitiam, *ibid.* Si non fuit causa non peccat contrajustitiam, nisi teneatur ex officio impedire. 124. Peccat contra charitatem si poterat absque incommodo impedire, 125. Excusatur etiam qui non sperat fructum, 126. Quale incommodum proprium excuset, 127. Rarissime inferior tenetur impedire superiorem, raro etiam æqualis æqualem, 128. An rubor et verecundia excusent. 129. Superior non infert injuriam inferiori detrahenti, quem non impedit, 130. An inferat injuriam subdito cui detrahitur, 131. Non habet æqualem obligationem superior sæcularis, 132. Quid de prælato regulari. 133. Quid si ejus subditus detrahat non subdito, 134.

Detractio proximi an sit contra jus Dei, VI, xvi ; 20. Detractiones leves de eodem an pervenire possint ad damnum grave, sicut furta, *ibid.* n. 46 et 52. Detrahens leviter de eo de quo alii leviter detraxerunt, an peccet graviter, n. 62. De restitutione ob detractionem, vide *Fama.*

Detractorem an infamare liceat famæ suæ defendendæ causa, VI, xv; 48.

DEUS.

Deus habet multiplex os. et multifariam loquitur, I, i ; 125. Deus nobis communicat suam mentem per eos qui res fidei nobis proponunt, *ibid-* n. 161 Deum ea intentione revelasse primo doctrinam fidei, ut ab aliis ad alios perveniret, constat ex Scriptura, *ibid.* Quibus modis Deus loquatur homini viatori, n. 221. Deus revelans non cognoscitur quidditative, *ibid,* disput. π. η. 4. Deum esse, et esse remuneratorem necessario de fide credendum est, *ibid.* n. 62. Quomodo Deus habeat actum formalis amiciti» erga homines, siquidem omnia vult Deus propter setnetipsum, n. 135.

An objectum adæqnatum attributionis nostræ fidei sit Deus solus, I. m ; 12. Deus est objectum principalissimum nostræ fidei, ibid.

Deus an possit mentiri vel falsum revelare. I, iv ; 15. Deus esset quasi homo, si mentiretur, ibid. n. 21. Deus nec per seipsum, nec per alios mentiri aut fallere potest, n. 27. Deus an possit se solo producere habitum, vel actum erroris in hominis intellectu, n. 31. Deus potest eum hominibus loqui per voces internas tales quales dæmon imitari non possit ad decipiendum hominem, n. 43. Deus an possit amphibologie* loqui, et an ex hoc capite deficiat ejus infallibilitas, n. 61.

Dei providentia est fortissimum credibilitatis argumentum, I, v; 58.

Dei pradicata. per quæ distinguitur a creaturis, necessario credenda, 1, xn ; 124. Obligatio inquirendi verum Deum, et discendi ea quæ ad ejus cultum debitum necessaria sunt, constarc potest lumino naturali, 1, xm ; 9.

Deo quædam sunt possibilia quæ ab intellectu creato inveniri non possunt, 11. r; de *Ineam.* 2. Deus facit semper quæ meliora sunt, *ibid,* disput. n, n. 8. Deus potuit non creare hunc mundum, sed alium, *ibid.* n. 13. Deus amat se infinite quoad bona sua intrinseca, non quoad bona cxtrinseca, n. 19. Deus est sapientissimus artifex, non solum in actu primo, sed etiam in actu secundo, n. 31. Deus non solum creaturis, sed etiam toto universo dat id quod connaturalissimum est illis, n. 35. Deus potest aliquando etiam moraliter agere contra leges naturæ, quando id convenientius est, n. 36. Deus aliqua interdum dat homini cui melius fuisset si non darentur, n. 37. Deus ex nostris malis, si sub ejus manu humiliemur, condit medicinam, *ibid.*

Deus habet ad Incarnationem inclinationem infinitam entitative, nonappretiative, *ibid.* n.51. Intra Deum omnia sunt æqualis perfectionis, n. 79. Deus est æque justus, honestus et laudabilis per omnes et singulos actus cujuscumque virtutis, n. 96.

Deum ex justitia aliam satisfactionem ab homine exigere non potuisse dupliciter intelligitur, II, n, 1. Deus saltem ex vi suæ promissionis potestne obligari ex justitia, et dare jus creatura; quod sine injuria non possit violare ipse Deus, *ibid.* n. 3. Negatur hæc sententia, n. 4. Negatio probatur, n. *5 el seq.* Deus potest retinere dominium circa opera Christi, et pacisci cum Christo non exigere ab ipso vitam passibilem, n. 12. Et a Deo hoc pactum oblatum fuit Christo, n. 13.

Deus etiamsi se obligaret ad præstandam homini suam operam, adhuc maneret dominus hominis, II, ni ; 27. Deus exercet actus vera? justitiae, 33. Non obligatur Deus ex justitia, sed cx fidelitate, vel alio modo, n. 34. Deus non est acceptor personarum, 36. Deus sine imperfectione perdere potest dominium physicum alicujus creatura, 38. Deus licet sit dominus, non est tamen dominus omnis operationis humanæ, v. q. peccati, 39.

Deus per Christi satisfactionem amisit jus quod habet ex peccato contra hominem, *ibid.* n. 40. Deus essentialiter est incapax habendi superiorem, 48.

Deus ratione injuriæ præteritæ habet novum jus ad puniendum peccatum et exigenda opera, tbid. n. 122.

Deus non negat auxilium efficax, sed solum supernaturalo ad actum supernaturalem dilectionis, II, v ; 92.

Deus sive Christo concedat quæ petit, sive neget, manet æque beatus, *ibid, disput.* vi, n. 26. Deus solum ponit habitum in actu primo, *ibid.* n. 51. Deus movetur ex dilectione præceptâ posita, ad non tollendam gratiam, non tamen ut ex merito ad prtemium, 52. Deus post pravisionem absolutam peccati, decrevit Incarnationem verbi in remedium peccati, disput. vn, n.6. Deus permisit peccatum quia prævidit ejus eximiam reparationem, n. 13. Nec etiarn permittit mala nisi ut inde habeat occasionem ad meliora bona ibid. Deus sicut omnia condidit ex complacentia in uno Christo, ita cum proportione omnia condidit ex affectu in virginem Deiparam, n. 14. Atque ex eadem complacentia in electis mundum condidit, *ibid.* Deus de facto decretum habuit beandi homines si persévérassent in gratia, n. 22.

An Deus ita motus fuerit ex remedio originalis, ut cessantibus aotualibus venire voluerit, dubitatur, *ibid.* n. 51. Respondetur Deum ante Incarnationis decretum forte non prævidissepeccata actualia absolute futura, sed tantum in radice, n. 52. Deus ideo quod viditnaturam humanam in Adamo cecidisse, ideo venit ad reparandum opus suum, 59.

Nomen *Deus* habet duplicem suppositionem, disput. xm. n.27. Deitas licet deificet vel sanctificet formaliter humanitatem Christi, nou tamen potest id affirmari de Patre aut Spiritu sancto, disput, xvi. n. 46.

Deusposita notitia miserite, potuit non misereri, disput. xix, n.28. Deus non cognoscitur a Christo quidditative per scientiam infusam, disput. xx. n. 35.

Deus est causa primaria sacramentorum, III, vn ; *de Sacram, in gen.* n. 1. Succedit generanti in munere conservandi passiones, et restituendi, si amittantur, III, ix ; *de Euchar.* 24. A Deo procedunt immédiate productiones substantiales, non a speciebus, *ibid.* ŋ. 26.

Deus an odio habeat attentionem quæ præcedit peccatum. IV, ii; *de Pœnil.* n. 40. *et seq.* Dei odium erga peccatorem quale sit, *ibid,* disput. vn, n. 92 *el seq.* Deus quomodo vult damnare peccatorem, *ibid.* n. 62. Deus sicondonasset peccatum antequam fieret, an illo transacto, maneret homo peccator, sine alia retractatione, aut condonatione, n. 127. Dei condonantis peccatum, quod sit objectum, *ibid.* n. 129 *el seq.* An objectum voluntatis divin» condonantis peccatum sit negatio odii sui adversus peccatorem, 138. Vide *Voluntas.* Deus potest velle impossibile sub ratione possibilitatis, n. 150. Deus an, et quomodo, et quantum remittat reatum culpæ, vel pœnæ, vide *Reatus.*

Dei visio an expelleret peccatum habituale, disput. vm, 130 *et seq.*

Deus an possit imperaro suos actus, disput. xv. n. 240.

Deus an ex mera voluntate sua reatum pœnæ temporalis manere velit, V, xxiv ; *de Pœnilent.* n. 2. Deus ex libera sua voluntate pcc-

nam «ternam condonat, vel totam, vel commutat in temporalem, *ibid.* n. 4. *el se</. Dei acceptatio an necessaria sit ut homo expiet reatum pœnæ temporalis, an vero sine illa habeat totam suam virtutem et efficaciam, n. 12 et 16. Ante Dei promissionem opera justi quem valorem habeant. n. 13 et *seq.* De se sunt meritoria t|e condigno, n. 14. Dei promissio requiritur ad hoc, nt teneatur reddere praemium pro merito congruo, n. 14. Illa promissio antecedens posita fuit propter Christum, n. 15 et 18.

Deus est perfectissime dominus omnium, dominio communi tribus personis, V, m ; *de Juslit.* n. 2. Deus solus est omnium dominus, non autem solum humano modo, *ibid,* disput. n, 4. Dei ergo homines, et hominum erga Deum, an sit justitia; disput. i. n. 30.

devotio .

Utrum ad effectum eucharistiæ requiratur actualis devotio in communicante, III, xiv; *de Euchar.* 35 *el seq. per totam sed.* Probatur absque actuali devotione, dum homo sit in statu gratiae, dari augmentum ejusdem gratiæ ex opere operato, virtute sacramenti, *ibid.* n. 36. *et seq.*

DIACONUS.

Diaconus ministrans in statu peccati non peccat, III, vm; *de Sacram, ingen.* n. 152. Potest tamen esse aliqua culpa venialis, 153. Diaconus eucharistiam distribuens operatur ut instrumentum sacerdotis, vel prælati, III. xvm; 12. Habet tamen diaconus aliquid ad hoc supra subdiaconum, n. 13. Hinc infertur discrimen inter sacerdotem et diaconum, n. 14. Nulla est potestas in diacono ad ministrandum hoc sacramentum immediate per seipsum, n. 16. Diaconus peccat mortaliter si ministret eucharistiam, in statu peccati mortalis, n. 17. Seclusa prohibitione, sufficit diacono ad ministrandam eucharistiam, voluntas præsumpta sacerdotis, n. 19.

DIFFERENTIA.

Differentia inter sacramenta veteris legis et novæ. III, IV : *de Sacram, in gen.* n. 68. *el seq.* In quo differat causa moralis a conditione declaratur exemplo, n. 72. Differentia inter institutionem sacrificii et sacramenti, disput. xix; *de Euchar.* n. 115.

Differentia specifica quæ dicatur, IV, m ; *de Pœnil.* n. 30.

DIGNITAS.

Dignitas personæ non elevat valorem operis, II, vi ; *de Jncain.* n. 15. Dignitas infinita Verbi quomodo possit communicare valorem infinitum operibus Christi, *ibid.* n. 16. Dignitas person® debet intelligi prius quam opus præmietur, n.58. Dignitas et qualitas person® quandoque facit quod pœna sit minor, n. 67. An opera Christi dignificata fuerint a subsistentia, ut a principio, ibid. n. 6.

DILECTIO.

Dilectio Dei perfecta et gratia inseparabiliter sunt conjuncta, II, v; *de Ineam,* n. 85. Dilectio et peccatum mortale simul esse non possunt. *ibid.* 91.

Dilectio perfecta Dei. sine detestatione formali peccati, sufficit ad justificationem, IV, v ; *de Pvnilent.* 93. Per dilectionem Dei justificatus an postea teneatur ad contritionem, *ibid,* disput. vu. n. 256. Ex dilectionis Dei præcepto, an sit obligatio mortis in articulo contritionem habendi, *ibid.* n. 276. Dilectio Dei super omnia ad peccati venialis remissionem requiritur, *ibid,* disput. ix. n. 12. Vide *Charitas.* /Vn peccatum non diligentis Deum superet ex suo genere omnia alia peccata, I. xvin ; 37.

DISCRIMEN.

Ex diversitate finis petitur discrimen sacramentorum novæ legis, III, i; *de Euchar.* n. 5.

DISCURSUS.

In omni discursu debent intervenire duo principia. I, i; 75. Discursus duplex est, II, xx; *de Ineam.* 76.

DISPENSATIO.

Ad dispensationem in irregularitatibus et suspensionibus occultis requiritur præsentia subditi intra dicecesim proprii episcopi, II, xxm; *de Fide.* n. 77. Quis possit in irregularitate ob hæresim contracta dispensaie, *ilnd.* n. 124. Dispensatio irregularitatis ex homicidio, an requirat necessario ad sui valorem ut exponatur dispensatio præcedens obtenta de altero homicidio, VIII. libro n. *Dubio* 8.

Dispensandi facultas, excepto primo gradu, an extendatur ad primum gradum ex copula illicita, VIII. libro i; *dubio* 39. Pontifex an possit dispensare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum sua nuru, *tbid. Dubio* 40. Dispensatio an concedi possit ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis et secundo simul consanguinitatis, *ibid. Dubio* 43. De episcopo petente a summo Pontifice dispensationem ut per aliquod tempus a sua ecclesia abesset, *tbid.* libro vi. *Dubio* 13. Vide circa hujus generis constitutiones Benedicti Papa* XIV. Dispensatio postquam obtenta luit ad effectum contrahendi ma-

♦rimonium. «n summo Pontifici maneat reservatam votam castitatis, *ibid. Dubio* 1. Dispensatio votis, vide *Votum. Absolutio.*

DISPOSITIO.

In adulto semper requiritur aliqua dispositio ad suscipiendum sacramentum, III, ix ; *dc Sacram. ingen.* n. 1. Utrum exæquali dispositione wqualem gratiam semper adulti recipiant ex usu sacramentorum, *ibid.* n. 9. *et seq. per tot. sect.* Non datur gratia inæqualis aequaliter dispositis, n. 18. Cum gratia non detur æqualis inaequaliter dispositis, ille excessus gratiæ non provenit ab ipso sacramento, 18, neque a dispositione ministri, *ibid,* neque ab ipso Deo, 19.

Quid concilium Tridentinuin intelligat nomine dispositionis, *ibid.* n. 75. Nomine dispositionis non intelligitur dispositio ad sacramentum, sed ad gratiam, *ibid.*

Dispositio nullum sacramentum componit intrinsece, excepta poenitentia, III, i; *de Euchar.* n. 120. Unde constet dispositiones non esse formam compositi, *ibid,* disput. vin. ŋ. 69.

De dispositione spirituali prerequisite ad sumendam eucharistiam, IV, xiv; de *Euchar. per tot. disp.* Debetprecedere status gratiæ ante communionem, *ibid.* o. 1. *elscq.* Dubitatur an in nullo casu liceat accedere cum conscientia peccati mortalis,ibid. n.3. Communis et verior sententia vult aggravari sacrilegium ex gravioribus peccatis quibuscum sumitur eucharistia, n. 6. Speciale malum illius qui cum peccato luxuriæ accedit ad eucharistiam, est privatio validiorum auxiliorum, n. 15. Quid de illo qui sumit eucharistiam contra præceptum aliquod humanum, n. 18. An communicare cum peccato veniali sit peccatum veniale, sicut communicare cum mortali est peccatum mortale, n. 22 *et seq.* Dicit Suarez esse peccatum veniale accedere cum peccato veniali actuali, n. 23. Ex quolibet veniali non semper redditur communio mala, 24. Illud tamen veniale culpabile est non tantum ex proprio delicto, sed etiam ex illa circumstantia mala, 25. Potest tamen malitia aliqua refundi in ipsam communionem, primo si sit una et eadem voluntas qua homo vult conjungere communionem et peccatum veniale. 26. Secundo quia deberet aliquando cessari ab aliqua occupatione propter peccatum concomitans, ob reverentiam sacramenti, 27 . Requiritur ex præcepto aliqualie prreparatio ad communionem, 28. Quid dicendum sit de accedente cum peccatis venialibus actualibus, n. 30. Non potest regula universalis in hoc puncto tradi, n. 32. Non falsificatur significatio hujus sacramenti ex indispositione ad majorem gratiam, 31 Vide Confwiio.

De dispositione corporali requisita ad percipiendam eucharistiam, IV, xv, de Euchar. per totam. Quæ mundities exigatur in corpore, præeertim a pollntione et copula, *ibid.* ŋ. I. *et seq. per tot. sect.* Contingere potest ut in hoc casu aliquis peccet venialiter communicando, n. *4.* An et quomodo ejusmodi sordes impediant commnnionem, n. 9. Quid consulendum iis qui ad ejuemodi voluptales sunt maxime affecti, n. 10. Statuta ordinis Carthusiensis ad hoc spectantia, ь. 11. Non eadem regula pro omnibus assignanda, 12. Tota regula desumi debet ex gradu reverenti» huic sacramento debit», 13. Quid dicendum de copula licita, aut illicita, 14. Quid de aliis corporis sordibus, 15. De jejunio ad communicandum requisito, vide *Jejunium.*

DISPUTATIO.

Disputatio cum infidelibus an et quando licita, II, xxn ; *de Fide,* n. 128. Conditiones requisitae ad disputationis honestatem, *ibid.* n. 132 *etseq.* Potissima conditio ut disputans non sit laicus, n. 136. Religiosi laici an possint licite disputare cum hœreticis, 138. An laicus doctus possit licite disputare cum hæreticis, 139. An saltem jubentibus clericis, possit laicus disputare, 140. An consentiente summo Pontifice possit fieri conventus ecclesiasticus, in quo conveniant hæretici ad disputandum de religione, 143.

DISSENSUS.

Negatio an sit objectum in dissensu, IV, i; *de Pœnit. n.* 14. Dissensus intellectualis an debeat esse simul assensus, *ibid.* n. 17. *et seq.* Dissensus et assensus nostri objectum, an debeat esse identitas inter extrema, *ibid.* n. *20 et seq.*

DISTINCTIO.

Quid sit propria et rigorosa distinctio 111, ir. de *Euchar.* 25.

DISTRIBUTOR.

Distributor injustus aliquando peccat solum contra justitiam commutativam, V, i ; *de Juslil.* 39.

DIVINITAS.

Divinitatem fuisse incarnatam an dici possit in rigore, II, ix ; *de Incarn.* 20. Divinitas, etiam prout significatur in abstracto, et condistincta virtualiter a personalitate, sanctificat formaliter humanitatem Christi, *ibid,* disput. xvi, n. 38.

divortium .

Qualis Ecclesiæ sententia desideretur ad jus divortii perpetui ob hœresim, II, xxn ; de Fide, n. GO. An ad hoc divortium sufficiat sententia de crimine, quin explicite feratur de divortio, ibid.

ŋ. 65. An conjux possit divortium perpetuum apud judicem petere, quando non in publico ab hæresi est reconciliatus, 66. An conjuge reconciliato absque sententia, possit Catholicus petere judicium Ecclesiæ circa divortium. 69. An ad divortium ‹›ł hæresim sufficiat unicus lapsus, 72. Aŋ si uterque conjux sit hæreticus, possit concedi divortium, 73. Quid juris habeat conjux catholicus si per vim impediatur ne judicem ecclesiasticum adeat, et divortium petat, 81. An catholicus possit cedere juri quod habet ad divortium, 85. An copula cum conjuge habita post sententiam divortii censeatur tacita et virtualis condonatio, 86. An sicut in adulterio carnali datur compensatio propter quam conjux adulter non potest petere divortium, sic etiam in hæresi, 97.

DOCTRINA.

Puritas doctrinæ Christian», I, v; 49. Perseverantia et uniformitas doctrinæ absque ulla varietate in Ecclesia, *ibid.* 52.

Doctrina quæ necessaria in confessario, V, xxi; 70 *el seq.* Docere et corrigere pœnitentem confessarii munus, *ibid,* disput. xxn, n. 23 *et seq.*

DOCTUS.

Quænam explicite credere aut scire debeant docti I, xm ; 144.

DOGMATISTA.

Dogmatistae traduntur curiæ sæculari. II, ꝕxiv ; *de Fide,* 64. Dogmatista quis dicatur, *ibid.*

DOLOR.

Dolorem fuisse in Christo certum de fide est, II, xxn; *de Incarn.* 15. Quis et qualis fuerit hic dolor, *ibid.* n. 16. Quæ interveniant in dolore, n. 17.

Dolor peccati quomodo differat a detestatione IV, iv; *de Pœnit.* n. 5. Vide *Detestatio.* Doloris excessus duplex, intensivus etappretiativus, *ibid.* disput. v. ŋ. 17. Vide *Contritio.* Dolor duplex speculativus et practicus, *ibid.* n. 33. Dolor est pars ess ntialis sacramenti pœnitentiæ, *ibid,* disput. xiv. n. 10. Dolor in confessione quomodo reddatui sensibilis, *ibid.* n. 16. Doloris an novus actus requiratur ad singulas confessiones, *ibid.* n.24 *el seq. per totam sectionem.* Dolor de peccatis an piæcedere debeat confessionem ad valorem sacramenti pœnitentiæ, ŋ. 19 *et seq.* Doloris actus quomodo debeat referri a pœnitente ad sacramentum pœnitentiæ, et an debeat elici ex intentione confitendi, n. 36 *et seq.* Ex defectu doloris an possit dari sacramentum pœnitentiæ validum et informe, n. 65 *et seq.*

An dolor requiratur in cnnfp*sinne d“ venialibus, *ibid,* n. 104 *et seq. per totam sectionem.* An requiratur dolor efficax de venialibus, n. 105. Sine dolore ullo confiteri venialia an sit mortale, n. 108. *et seq.* An sit obligatio sub mortali ad dolorem habendum de omnibus venialibus explicatis in confessione, n. 117 *et seq.* Dolor an debeat esse de omnibus venialibus ejusdem sp*ciri, n. 141. Dolor an totaliter retractetur ŋ fiat aliquod veniale post illum, n. 143. Ex doloris defectu an debeat confessio reiterari, n. 597.

DOLŪ9.

Dolus quando det causam contractui, VI. xxn; 67. Dolus contrahentis, quando dat causam contractui, an contractus sit eo ipso irritus, ihtd- n. 70. Prima sententia, *ibid.* Secunda sententia, et ejus fundamenta, n. 71. Quomodo utraque concilianda. 73. Dolus an committatur a vendente pretio excessivo, n. 96. Dolus si non dedit causam contractui qnid? 97. Dolus concomitans an noceat, 105. Quid dicendum in contractibus stricti juris, n. 106 *et seq.* Dolus levis an vitiet, 142. Vide *Deceptor, Deceptus.*

DOMINIUM.

Dominium physicum est potestas physica ad usus simpliciter possibiles. II, in; *de Incarn.* 9. Dominium morale est facultas moralis utendi re sua in ordine ad usus simpliciter possibiles, *ibid.* Dominium est facultas plena utendi re sua sine injuria alterius, *ibid.* n. 15. Penes duos in solidum esse potest pro primo instanti, *ibid.*

Dominii supremi potestas ea est ut jure exigat a creatura quodcumque obsequium pro quovis instanti, *ibid.* n. 60. Dominium proprietatis despoticum appellatur, dominium vero jurisdictionis, politicum, n.72. Dominium regnorum, et rerum omnium temporalium, saltem indirecte habuit Christus, III, xxx ; *de Incarn.* 1. Dominium singularum rerum habuit Christus in actu primo, *ibid.* n. 12. Et habuit potestatem regiam, et hoc dominium universale rerum omnium aprimosuæ conceptionis momento, *ibid.* n. 23.

Dominium aliquando transfert qui non est dominus. V, t; 10 *et seq.* Dominium aliud jurisdictionis, aliud proprietatis, dominium jurisdictionis quid, *ibid,* disput. π, ŋ. I. Dominium an posssit esse eodem modo in pluribus, et in pluribus simul, *ibid* ŋ. 32. Defenditur donatariiim esse tunc dominum, n. 33.

Dominium antiquum rei invent® quanto tempore perdatur, *ibid.* disput. vi. n. lOOdseç. Dominium ex vi praescriptionis quomodo acquiratur. *ibid,* disput. vn. ŋ. 1. *elseq.* Vide *Præscriplio.*

Dominium formale, quid. *ibid,* disput. il. ŋ. 13 et 14. Dominium per admistionem quomodo acquiratur, disput. vi. ŋ. 159, *et seq.* et 165 *et*

ttq. Dominium proprietatis quid, *ibid,* n, 2. *ct ftq.* Dominium quomodo transferri possit in non existentem, disput. ni. n. 17. Dominium rei invente sd quem pertineat, disput. vi. n. 132.

Dominii capax est sola natura intellectualis, V; disput in, n. 1. Dominium redituum ecclesiasticorum an sit penes beneficiarium, Disput. tv. n. 1. Dominiorum divisio licita et necessaria, disput. vi. n. 1. Quo juro facta sit, *ibid.*

Dominium an possit amitti sola voluntate interna, V, in ; 57. Aliqui affirmant de possessione, aliqui etiam de dominio, *ibid.* n. 58. Verior sententia probatur 59. Respondetur ad argumenta contraria. 60. Dominium vassallorum, et jurisdictio, an licite vendatur a principe, VII, xxxiv ; 26.

DOMINUS.

Tlle eat perfecte dominus, qui potest ponere et non ponere, condere et destruere, II, n ; *de Incarn.* n. 13. Dominus a dominio dictus, *ibid.* disput. in. n. 24. Dominus, ut dominus, habet duplicem potestatem in servos, *ibid.* n. 70.

Dominus agri, collectis fructibus, an possit impedire aliis pascua in agro. V, vi; *de Justitia.* 95. Dominus an possit impediri ne accipiat rem suam a possessore maire fidei, VI. xvn ; 35. Dominus frequenter concedit licentiam revocabilem, aliquando irrevocabilem, V, in; *de Justitia,* 51. Dominus non potest prohibere ne servus contrahat matrimonium, *ibid.* n. 22. An ex justitia debeat non impedire usum matrimonii, nec mittere servum in loca remota, *ibid.* 23 *et seq.* Quanta sit ejus obligatio, quando consensit in matrimonium servi, n. 39. Dominus non potest unquam ex industria impedire usum matrimonii servo, n. 40. Peccat etiam contra charitatem, impediendo in aliquibus casibus, 41. Potest etiam ab Ecclesia cogi ad senum vendendum. 42.

Dominus sylvœ an debeat resarcire damna a feris illata ricinis, V, vi ; *de Justitia,* 62 *et seq.* An et quomodo dominus teneatur pro damno a mancipio illato, *ibid,* disput. vm ; n. 31.

DOMUS.

In emptione domus, domus ipsa non est materia contractus ex *qua,* sed *circa quam,* II. n ; *de Incarn.* 16.

Quid faciendum de eleemosyna annua relicta domui profess» societatis Jesu, VIII, lib. iv. *Dubio I.* Testator an potuerit obligare collegium Societatis, ad 'dandos domui professa reditus annuos per viginta annos, *tbid. Dubio* 8. Collegium societatis an gravari possit a testatore ad dandos reditus annuos perpetuos domui professre ad fabricam ecclesiæ a se fundaiæ, *ibid. Dubia* 9. Respondetur ad quaesita nonnulla circa fructus horti suburbani quem habet domus profess societatis, tbid. *Dubio.* 10. Domus professa societatis an posait vendore domum sibi legatam, in solam vitam emptoris, ubi quid de venditione cnm pacto retrovendendi, *ibid. Dubio* 11.

DONANS, DONATARIUS.

Donantem et donatarium esse dominum in instanti donationis. V, n ; *de Justitia,* n. 10 et 21. A qua causa servetur tunc dominium in donante, n. 21 *ct seq.* Nec do potentia absoluta potest donans privare se dominio pro eo instanti, 23 st *seq.* Donatarius vel emptor quam connexionem habeat cum re empta, aut donata, *ibid,* disput. i. n. 18.

DONATIO

Donatio quid sit, VII , xxin; 128. Quomodo differat a promissione, *ibid.* Donatio alia est remuneratoria, alia gratuita, *ibid.* n. 129. Donare prohibitus an possit facere donationem remuneratoriam ; dure sententiæ, n. 130. Eligitur secunda sententia affirmans, cum certis moderationibus, eligitur et probatur, n. 131 *et seq.* An debeant exprimi merita in ipsa donatione, 136.

Quid si merita fuerint debita ex aliqua virtute. 137. An debeant esse merita insignia. 138. An debeantrequipollere donationi, 139. An quoad excessum sit liberalis, 140. Quid si fiat aliis personis, 141.

Donatio pura, conditionalis et in diem, VII, xxm; 142.Donare qui possint, 143. Rectores civitatis quantum possint donare, 144. De tutore quid ? 145 et 146. De parentibus cum praejudicio filiorum quid? 147. De principe ex bonis coron» quid, 148.

Donatio qure insinuatione indigeat, *ibid.* 149. Si plura eidem donantur, quid ? 151. Vide *Insinuatio.*

De donatione annua, 152. Si pluribus plura donantur, quid? Aliorum sententiæ, 153. Sententia auctoris, 154. Donatio excedens si juramento confirmetur, quid? 155. Donator an possit in conscientia repetere, 157.

De donatione ad causas pias, 159. Donatio dotis, vel adnuptias, 161. Donatio omnium bonorum an possit revocari , si juramento firmetur, 163. An tota sit invalida, an solum quoad excessum, 164. Quibus verbis fieri censeatur, 165. Quid si excipiatur usufructus, 166.

Donatio in quibus casibus revocari possit ob ingratitudinem, 167. Quid si abfuit culpa, 168. An hrec facultas transeat ad hæredes donatoris, 169. An contra hæredes donatarii, 170. Quid si ingratitudo sit post mortem donatoris, 171. Debet culpa coram judice probari, 172. An in aliis casibus ingratitudinis possit revocari, 173. Donator si renuntiavit facultati revocandi, vel etiam juravit, quid? 174.

Libertas an revocari possit ob liberti ingratitudinem, 178.

De revocatione donationis ob prolem postea susceptam, Vide *Revocatio*.

Donatio ob causam vel remuneratoris, VII, xxin ; 175. Donatio filiie a matre facta, 177.

Donatio causa mortis quid sit, VII. xxiv; 318. In quibus cum legatis conveniat, 319. In quibus ab illis differat, 320. Quomodo sit dignoscenda an sit causa mortis, vel inter vivos, 321. Quid sentiendum de donatione causa mortis absque debitis solemnitatibus facta, VI, xxn; 159- Quid quando donatur infanti, disput. xxm ; 48. Si dones rem alienam quam credebas tuam, quid? VII, xxni ; 128.

De donatione facta ab episcopo regulari ægrotante suo nepoti, quid? VIII. libro v. *Dubio* 1.

DONATOR.

Donator potest excludere dominum, et facere ut acquiratur soli servo, V, m ; *de Justitia,* n. 54 et 55. Potest etiam obligare dominum ad dandam licentiam servo, *ibid.a.51* .Si non prohibeaturdominus ei acquiritur, n. 59. Non sufficit desiderium solum donatoris, n. 60.

Fructus a donatore destinati ad emptionem bonorum immobilium, an possint ex ejus consensu applicari ad solvenda debita ejusdem conventus, VIII, libro ni; *Dubio* 10.

dormiens.

Dormiens, vel amens an satisfacere possit per eaquæ patitur, V, xxiv ; *de Pœnit.* n. 55.

dos.

Dotis promissæ praelatio qualis, sit VI, xx; 71. *et seq.* De dotis promissione metu facta quid sentiendum? VII, xxm ; 123. An tuti sint in conscientia parentes qui dant dotem filiabus infra portionem legitimae debitœ, et cogunt eas renuntiare legitimis, VIII, libro vi. *Dubio* 24. An licitum sit in dote pactum ut restitui debeant totidem nummi aurei, stante fere certitudine quod valor auri crescere debeat, *ibid. Dubio.* 23.

DUBITANS.

An peccatum dubitantis solum de rebus fidei differat specie a peccato sentientis positive contra illam I, xvm ; 32. Dubitans in fide an sit hæreticus, I, xx ; 16.

DUBIUM.

In quo casu potest quis uti materia dubia, III, vin; *de Sacram, in gen.* n. 140. Alter conjugum cum dubio de valore matrimonii, non potest petere debitum, *ibid.* Potest licite ministrari sacramentum quando utrinque sunt rationes probabiles, n. 141. Casus in quo non valet pnedicta sententia, ifod.Dnbium practicnm modernum deciditur, VI, xxn ; 347.

Dnbitare de proximi probitate licet, VI. xjv ; 20. Dubitatio quid sit, *ibid.* n. 10. Quando sit peccatum, *ibid.* n. 19.

DUELLUM.

Duellum an licite acceptetur ad vitandam ignominiam, VI, x; 171. Quibus casibus licite acceptetur, *ibid* n. 173. Quando duo sese sponte ad duellnm provocant, neuter tenetur restituere, secus si unus solus, et ille occidat adversarium coactum ad duellum , VI. xi; 66 *et seq.* Quid quando provocatus occidit provocantem, n. 68 *et seq.*

Excommunicationem an incurrerit ob duellnm. qui non provocavit explicite, sed confuse. VIII, libro n. *Dubio* 1. Regulares an post decreta Clementis VIII et Pauli V, absolvere adhuc possint juxta sua privilegia a peccatis circa duellum, excepta provocatione et pugna, ibid. *Dubio* 2.

E

EBRIUS.

Ebrius potest per procuratorem obligari. VI. xxin ; 26.

ECCLESIA.

Ecclesia definitio quomodo obliget de novo credi ex fide quod antea non debebat credi, 1. r ; 272. An possint credi per fidem christianam objecta nostræ fidei antequam per Ecclesiam, aut ejus nomine alicui proponantur, *ibid.* n. 247. An quando Ecclesia deducit aliquid ex duabus præmissis revelatis, quod de novo definit, conclusio nova definita sit de fide, *ibid.* n. 273. Et quid si ex uno principio revelato et altero non revelato Ecclesia aliquid deducit et definit, n. 274. Ecclesia cum habeat infallibilem assistendam Spiritus sancti, ut non erret in iis quæ definit de fide, cur debeat examen et diligentiam adhibere in definiendis rebus fidei, 276. Ecclesia non potest errare acceptando pro Pontifice illum qui non est Pontifex, n. 327. Hic articulus : *Credo Ecclesiam catholicam, Sanctorum communionem* , potissimum appositus est ad explicandam unitatem Ecclesiae, I. xm ; 110 *et seq.*

Ecclesiæ potestas in infideles non baptizatoa quæ et quanta , I, xix ; 14. Ecclesia an cogere

possit hærcticos ad fidem christianam suscipiendam. II, xxi : *de Fide.* ŋ. 1.

Ecclesiæ potest delegari munus ut ex commissione Christi determinet sacramenta, ita tamen fieri non debuit, III, n ; *dc Sacram* in *gcn.* n. 83. Si quid Ecclesia mutet, mutat tantum materialiter, non formaliter, *ibid.* ŋ. 84. Licet Ecclesia acceperit a Christo potestatem instituendi quosdam ritus, ipsa tamen vere dicitur instituere, *ibid.* disput. vu. ŋ. 26. Intendit Ecclesia privare excommunicatum communibus suffragiis, non privatis, IV, xix: *de Euchar.* 185.

Olim non poterat celebrari nisi in ecclesia consecrata, hodie potest in ecclesia solum benedicta ab episcopo, aut alio habente potestatem . *ibid.* disput. xx. ŋ. 1.

Ecclesia polluitur quinque modis : 1° per effusionem sanguinis injuriosam, *ibid.* n. 52. 2° Per homicidium injuriosum, n. 53. In utroque tamen casu vulnus vel occisio debet fieri cum peccato mortali, 54.3° Polluitur per voluntariam seminis effusionem, 55. Requiritur etiam in hoc casu culpa mortalis, ibid. 4° Per sepulturam non baptizati. 57. Quid hic nomine ecclesiæ debeat intelligi, n. 58.

Destructa ecclesia, perditur consecratio, *ibid.* n. 64. Quid si ex quatuor parietibus duo fere corruerent, n. 66.

Ecclesia an gaudeat de peccato Adæ propter bonum inde secutum, IV, n ; *de Pcenit.* n. 37.

Ecclesia non habet auctoritatem aliquid instituendi efficax ad tollendas culpas, IV, ix ; de *Pcenit.* n. 61. Ex Ecclesiæ insti'utione quomodo sacramentalia magis prosint quam alia ad tollendas culpas veniales, *Hid.* n. 63. Ecclesia an solam confessionem præcipere possit, *ibid,* disput. χv. ŋ. 90. Ex Ecclesiæ præcepto quæ personæ et quo tempore ad confessionem, obligentur, *ibid.* ŋ. 142. Ecclesia an obliget ad confitendum bis in eodem anno, ŋ. 164. Ecclesiæ leges an obligent in instanti baptismi, V, xvi ; 26. In ecclesia peccata commissa an sint propter hanc circumstantiam in confessione declaranda, *ibid.* n. 461 *etseq. per tot. sed.*

Ecclesiam esse pollutam qui in confessione Bciret, quod deberet facere, V, xxm ; 124. In ecclesia quam confessarius scit ex confessione esse pollutam, an possit celebrare, *ibid.* n. 125.

Ecclesiæ thesaurus an detur per indulgentias dispensandus, V, xxvn ; 32, *etseq. per I'd. sect.* Vide *Indulgentia.* Extra ecclesiam orando an indulgentia lucrari possit, 97. Ecclesia diruta, an indulgentia possit transferri in aliam reædificandarn, *ibid.* n. 131.

Ecclesia an in contractibus sine solemnitate nbligetur naturaliter, VI, xxm ; n. 26.

In ecclesia cathedrali an recipiens sacramenta in paschate, satisfaciat præcepto Ecclesiæ. VIII, libro i, *Dubio* 15.

ECCLESIASTICUS

Ecclesiasticus, vide *Clericus.* Ecclesiastici, vide *Negotiatio.*

S. EDMUNDUS.

S. Edmundus licite impudicam se ad libidinem provocantem castigavit, VI, x ; 196.

EFFECTUS.

Quidam effectua formales postulant formam præsentem, quidam absentem, III, i ; *de Euchar.* 62.

Effectus sacrificii missa est infallibilis nisi adsit obex, IV, xix ; *de Euchar.* 155. Effectus quem habet hoc sacrificium ut propitiatorium, differt ab eo quem habet ut impotratorium, *ibid.* n. 143. Consequitur infallibiliter suo modo, 144. Quid decendum sit de illo effectu, quando missa offerturpro multis, 145. Quoad effectum impetratoriuin potest offerri pro non baptizatis, n. 173. Effectus immediatus hujus sacrificii est etiam remissio pœnæ temporalis, ŋ. 153.

EJECTUS.

Ejectus, seu expulsus injuste e monasterio, cui acquirat, V, m ; *de Justitia* 237. Expulsus juste, cui acquirat, *ibid.* 240.

ELECTIO.

An licite catholicus possit promovere ministrum hæreticum ut eligatur ad beneficium, ut hoc modo excludatur minister magis catholicis perniciosus, I, χιv ; 169.

Eligens indignum, notum ex sola confessione, non incurrit poenam injure statutam, V, xxm; *de Pcenit.* 104.

Electio haeredis, vel legatarii, si committatur ex personis certis, quid? VII, xxiv;341. Eligere indignum ad opera saecularia quale peccatum sit, VII, xxxiv; 9. Respublica eligens indignum, an teneatur ad restitutionem, *ibid.* n. 10 Quid de renuntiante beneficium in indignum? 11. An sufficiat non scire esse indignum, 12. An sit obligatio eligendi ad hæc officia digniorem, 13. Vari» sententiae, *ibid.* Non refert quod electio fiat ab uno, vel a pluribus, 14. Nec quod facienda sit ex aliquibus, vel ex omnibus, 15. Respondetur argumento contrario, 16. Quomodo sit obligatio eligendi digniorem, 17. Quid, quando concurrunt vocati per edictum? 18. Ex inultiacausis poterit licite relinqui dignior, 22. Qui dicunt eligi debere digniores, quomodo dicunt posa-; vendi hæc officia, 23.

De restitutione ex electione indigni, vel minui

digni ad officia temporalia. Eligons indignum an debeat restituere, VII, xxxtv; 40. Eligens dignum, omisso digniori, an debeat restituere, 42. Pro quibus damnis debet restituero qui eligit illicite minus dignos, 49. Quomodo sit restituendum pro damno generali quod patitur respublica, n. 50.

Eligi nequit indignus, VII, xxxv; 1. Peccatum mortale quodlibet an reddat indignum, *ibid.* n. 2. An major vitæ dignitas reddat semper digniorem, n. 3. An theologus debeat præferri jurisperito, 4. Eligere non dignum an aliquando liceat, 5. Frequenter eliguntur non sufficientes quia sufficientes non inveniuntur. 6. Non est ita facile dignos undequaque invenire, 7. Diligentia exquisita Philippi 11. regis Hispani ad inveniendos dignos, 8. Electio indigni an sit irrita, 9.

De obligatione eligendi dignissimum, vari» sententiæ, *ibid.* η. 10. Auctoris judicium et rationes, 11. Probatur ex concilio Tridentino, 12. An hoc proveniat ex fidelitate debita, n. 13. An ex jure eligendorum, 14. An ex tali beneficiorum institutione, 15 *et seq.* An ex solo jure humano, 17. Ratio fundamentalis explicatur, 18. Quid de beneficiis curatis inferioribus? 19. Quid de simplicibus? 20. Eligere minus dignum, omisso digniori, in quibus casibus liceat, 21 *et seq.* An excuset parvitas materiæ, *ibid.* Impugnatur sententia Turriani, 22. Quid si jurent electores in gratiam eligendorum, eligere digniores, 23. Quid quando debet eligi de personis indigenis, 24. Quid si dignior reservatur ad aliud beneficium vacaturum, 25. Quid si beneficium magis tenue exigat majorem industriam, 26. Quid si timetur quod dignior non permanebit, 27.

Eligi an possit minus dignus ad impediendam electionem indigni, VII. xxxv; 28. An liceat eligere non dignum, omisso digno, ad impediendam electionem magis indigni, 29. Eligi potest minus dignus ne eligatur indignus, 30. Etiam ne eligatur alius minus dignus, 31. An hi casus contingere frequenter possint, 32. An sit tunc obligatio eligendi minus dignum, 33. Prima sententia, *ibid.* Verior sententia probatur, 34. An solum quia suffragium non proderit dignissimo, possit negari, 35. In electione per concursum, quid? 36. Vide *Praesentatio.*

Regulares an debeant eligere digniorem ad praelaturas, VII, xxxv; 55. Hæc obligatio non est erga eligendos, 56. Quid si dignior habeat aliam occupationem utiliorem, 57. Oportet alios etiam d? novo præmonere, ut fiant habiles, 58. Quid si oportet minus dignum removere ab officio, titulo prælaturæ, 59. An sit hæc obligatio semper gravis, G0.

An possit prælatus regularis removeri ad libitum superioris, *ibid.* n. 61 et 62. In electione ad collegia, an sit obligatio eligendi digniorem, 63. Au episcopus debeat aequi judicium examinatorum circa digniorem, 64. Variæ sententiæ, *ibid.* Examinatores po.wnnt non rogati illum declarare, sed non habent suffragium decisivnm, 65. Episcopus an debeat eos de hoc interrogare, vel ipsi dicere, invito episcopo, 66. Aliquando debet episcopus interrogare, et ipsi non rogati dicere, 67. Pensiones an debeant dari dignioribus. 68.

Electio minus digni an de jure antiquo esset irrita, VII, xxxv; 69. Quid de jure Tridentini circa beneficia parochialia. 70. Prima sententia, *ibid.* Sententia verior probatur ex bulla Pii V. 71. Alia ejusdem sententiæ momenta. 72 *et seq.*

An sit obligatio eligendi pauperiorem, quando aliquis tenetur distribuere aliqua pauperibus, *ibid.* n. 74.

Impediens vi vel fraude petentem juste beneficium, tenetur restituere, *ibid.* n. 75. Non est obligatio restituendi digniori omisso ex justitia distributiva, n. 83. Vide *Elector.*

Formula congregationis provincialis non observata an reddat invalidam electionem subsecutam, VIII, libro iv. *Dubio* 24.

ELECTOR.

Elector an teneatur quærere utiliorem communitati, VII, xxxix; 19. An peccet contra rempublicam relinquens digniorem, *ibid.* n. 20. In praxi plerumque peccat, 21. Ex multis causis poterit licite relinqui dignior, n. 22.

Electores an teneantur restituere digniori vel digno omisso, VII, xxxv; 76. Rationes sententiæ negantis, 77. Justitia distributiva cur non obliget ad restitutionem, 78. Quomodo justitia distributiva detjus, 79. Explicatur natura et objectum justitiæ distributivæ. 80. Distributionis obligatio multiplex et variaesse potest, 81. Potest peccari contra justitiam distribucivam absque ullo peccato contra coinmutativam, 82. Non est obligatio restituendi digniori omisso ex justitia distributiva. 83. Aliud est quando habebat jus ex institutione aut testamento. 84. Quid quando vocantur ad concursum, 85. Probatur tunc esse obligationem restituendi. 86.

ELECTUS.

De obligatione male electi ad restituendum. Indignus electus quibus debeat restituere, VII, xxxv ; 87. Dignus an peccet graviter concurrendo cum digniori, 88. Variæ sententiæ, *tbid.* Raro putat se non posse concurrere, 89. Quid si concurrant etiam alii minus digni, 90. Quid si solum concurrat cum digniori, 91. An excusetur, ex eo quod solum petat sub conditione, ai dignus judicetur, 92. An si eligatur, possit licite acceptare. 93. Rationes ad probandum quod potest. 94. Quando teneatur ad restituendum digniori, 95. Quando non teneatur, 96. Quid si impedisti per vim vel fraudem indignum, vel minus dignum, 97 *et seq.* Minus dignus an habeat jus ne per vim vel fraudem impediatur, 99. Indiguus au habeat

idem jus, ct quid, si communitati fiat injuria, eligendo minus dignum, 100. Quid si falsis suffragiis eligatur dignior? 101.

De cooperanlibus et impedientibus. Quando coopérantes teneantur ad restitutionem, VII, xxxv; 102. Intercessor quando peccet contra justitiam, 103. Quid si cooperatio non habuit influxum, 101. Si minus dignus per vim impediatur, quando justitia obligabat ad eligendum digniorem, quid? 105.

ELEEMOSYNA.

Eleemosynam fieri de suis pecuniis præcipiens, an satisfaciat non solum quando præcipit, sed etiam quando fit, concurrentibus cæteris requisitis, V, xxiv; *de Pœnil.* n. 54. Eleemosyna qualis et quanta esse debeat ad lucrandum jubilæum, *ibid.* disp. xxvn. n. 112. An sufficiat dare famulo, vel præcipere oeconomo, ut det, si ipsi non dent, *ibid.* Eleemosyna data ad jubilæum lucrandum an sufficiat data pauperi, qui dives est, cum pauper credatur, *ibid.* 113. Quantam debeant dare divites, n. 114. An religiosi et alii pauperes debeant etiam eleemosynam facere, n. 115 et *seq.*

Eleemosyna annua relicta domui professæ societatis Jesu quomodo expendenda, VII], libro iv; *Dubio!.* De obligatione prælati, aut beneficiarii ecclesiastici ad dandam eleemosynam, VIII, libro v; *Dubio* II. Pauper au possit petere eleemosynam supra id quo actu indiget, *ibid,* libro vi. *Dubio* 17. Au qui curam habet alicujus eremitorii, et petit pro ipso eleemosynam, possit inde vivere, et etiam dare consanguineis, aut aliis pauperibus extraneis, *ibid,* libro v. Dubio 17, n. 7. An poterit eleemosynas petere qui habet filias nubiles, quas dotare non potest, etiamsi non desint necessaria ad vitam suam, et filiam utcumque sustentandam, *ibid. Dubio.* 17. n. 4. An possit eleemosynas petere qui sibi non indiget, habet tamen fratres, vel sorores indigentes, *ibid.* n. 5.

ELIPANDUS.

Confessio Elipandi ipsismet ejus verbis exhibetur, 111, xxvm; 21.

EMPHYTEUSIS.

Emphyteusis quid sit, V, n; *de Justitia,* 65. Emphyteusis quam habebat religiosus an per professionem transeat ad monasterium capax succedendi, *ibid,* disput. in. ŋ. 214.

Emphyteusis, feuduiu, el Livellus. Emphyteusis quid eit, VI, xxix; 86. Quomodo differat a locatione. *ibid.* Emphyteusis quando finiatur ob pensionem non solutam, ŋ. 87. Aliæ conditiones emphyteusis. 89. Feudum quid sit, 90. Contractus livellarius, quid ‹ 91.

EMPHYTEUTA.

Emphyteuta meliori» debet ras0 conditioni, quam usufructuarius, V. vi; 158. EmphylraU quando excusetur a solvenda pensione, YП,ɣɣıɣ;

EMPTIO Ct VENDITIO.

Emptio et venditio quid sit, VII, xxvi; 1. Quomodo differat ab aliis contractibus, *ibid.* n. 2. Quomodo differat a locatione, n. 3. An sit de ejus essentia translatio dominii, 4. Perficitur ante traditionem, 5. Quid quando pecunia, partim rebus aliis solvitur, 6. Potest aliquando tunc etiam fieri duplex venditio, 7. Quæ actio quando eat mista, 8. Quando petis opus ab artifice an ait venditio, vel potius conductio, 9.

Emere qui prohibeantur, VII, xxvi; 11. Cogine possit aliquis ad vendendum, *ibid.* n. 12. Rea quoad partem, jura etiam, et actiones ac servitutes vendi possunt, 14 Res in spe quomodo vendatur, 15. Res non existens, quæ credebatur existens, an valide vendatur, 16. Aliæ quæ vendi non possunt, 17. Res emptoris, aut aliena, an possit vendi, 18. Quæ non possint vendi propter scandalum, 19. Alia quæ vendi non possunt ex legibus, 20. Vide *Prelium.*

De vitiis in emptione ct venditione. De vitio circa substantiam, VII; xxvi; 123. Quid si videtur alia res æque utilis, *ibid.* n. 124. Defraudans in mensura an peccet, si pretium erat infra justum, 125. Vitium non manifestans debet demere de pretio, 126. Quid si ex vitio damnum alicui immineat, 127. Variæ sententiæ circa obligationem manifestandi vitia, 128. Quid si uterque contrahens vitium ignoravit, 129. Si vitium sit manifestum, 130. Si res erat litigiosa, 131. Si vitium sit extrinsecum, 132. Si emptor interroget venditorem, 133. Si venditor non interrogatus exponat merces, 134. Si ex eo quod vilius vendat, alii cogantur vilius vendere, 135.

Emptionis et venditionis reciprocat pactum quod Baratra, *vel* Mohatra *dicitur.* Quando hic contractus sit injustus, VII, xxvi; 204. Quando justus, *ibid.* n. 205. Quid si mercator eo animo vendidit, 206. Si alias non sit venditurus, 207. Si hoc ipsum manifestavit contrahenti, 208.

Fructus a donatore destinati ad emptionem bonorum immobilium, au possint ex ejus consensu applicari ad solvenda debita ejusdem conventus, VIII, libro ni; *Dubio* 10.

EMPTOR.

Emptor bonæ fidei an possit sibi rem retinere, reddito pretio, VI, xvit; n. 100 *el seq.* Emptor rei furtivo· quanto tempore poseit eam retinere ad recuperandum pretium a fure, *ibid.* 1! 11 An possit eam vendere alteri ad servandum so inde-

mnem, 35. An si absqno timore damni rem furi restituat peccet contra justitiam, 36. Quid si mala fide rem a fure emerat, 39.

Emptor rei hypothécaire an liberetur a solutione in foro conscientiæ, quando debitor primus ob inopiam excusatur, *ibid.* n. 95 *el seq* Emptor vel donatarius quam annexionem habeat cum re empta vel donata, V, i ; 18.

Emptor an debeat vendenti manifestare rei bonitatem, VII, xxvr ; 136. Quid si dicat se velle ot condonet, si res plus valeat, *ibid. n.* 137. Si uterquo ignoret pretium rei, quid? 138.

ENS.

Entia Bupematuralia sunt in duplici differentia, I, i; 191. Entia naturalia, praeterita, futura, et contingentia, continentur sub objecto scientiae infusæ, II, xx ; *deIncarn.* n. 31. Entia supernaturalia creata cognoscuntur a Christo quidditative, et exseipsis per scientiam infusam, *ibid.* n. 35. Ens supernaturale duplex est, *ibid.* n. 69. Ens rationis non habet esse, nisi quando cognoscitur ant fingitur ab intellectu, III, i; *de Sacram, in gen.* n. 35.

Ena rationis dividitur in formale et fundamentale, *ibid. n.* 36.

ENUNTIATIO.

Enuntiatio illa : *Deus est humanatus,* vel *humanus,* an sit propria et usurpanda, vel rejicienda tanquam impropria, II, xxm ; *de Incarn.* n. 8. Negative quæstio diciditur a Vasquezio, cujus rationum momenta referuntur, *ibid, et seq.* Quidquid sit de aliis prredicatis, non eadem videtur esse ratio de prredicato *divinus, ibid.* n. 10. Minus potest dici de Christo : *Deus hominis,* 14. Non proprie usurpantur de Christo istre enuntiationes : *Deus humanus,* vel : *homo dominicus,* 15.

EPISCOPATUS.

Ad acceptandum episcopatum an Generalis regularis possit obligare subditum, VIII, libro m ; *Dubio* 4. Ad episcopatum acceptandem an summus Pontifex possit cogere religiosum præcepto suo, ibid. *Dubio* 5.

episcopus.

Episcopi quænam explicite credere aut scire debeant, I, xui ; 144 et 149 et seq. An episcopi hodia facultatem habeant absolvendi ab hæresi II, xxin; de *Fide,* n. *43 etseq.* An episcopus extra sacramentum pœnitentiæ possit uti facultate absolvendi ab excommunicatione ob hæresim occultam, *ibid.* n. 63. An pontifices in bulla Cœnæ revocare voluerint facultatem episcopis concessam in Tridentino, *ibid.* n. 46. Au possit episcopus hac facultate nti etiam in absentia, n. 76. An episcopus possit facultatem absolvendi ab hieresi alicui committere, n.*78.

Ratio cur episcopi possint dispensare in votia castitatis conditionatis, HI. n; *de Sacram, in gen 82. Quid* dicendum sit de episcopi protestatione ante ordinationem, qua declarat sure intentionis non esse ordinare eos qni cum legitimo impedimento ad ordines sacrae accedunt, *ibid.* disput. Vili. n. 119. Episcopus consecrans chrisma in statu peccati mortalis, peccat mortaliter, *ibid.* n. 156. In quo Ecclesia dispenset cum illissacerdotibus, qui ordinati ab episcopo, simul cum illo proferunt verba consecrationis, IV, xu ; *de Euchar.* 175.

Episcopi benedictio tollit venialia peccata, IV, ix; de *Pœnit.* n. 58. Episcoporum quis sit proprius pastor, qui possit eos absolvere, V,xix; I. Episcopus an possit absolvere suum subditum extra dicœcesim, *ibid.* ŋ. 8.

Episcopus an possit pro libito sibi reservare casus absque legitima causa, V, xx ; 30 *et teq. per tot. sect.* Prima sententia affirmans reservationem tunc fore invalidam, *ibid.* n. 31. In hoc puncto controversia ad praxim parum potest deservire, 32. Quid attendendum ut reservatio episcopi censeatur nimia, 33. Auctores primæ sententiæ non loquuntur de iis confessariis qui ex mera episcopi delegatione jurisdictionem habent, 34. Idem cum proportione dicendum de praelatis regularibus, 35. Aliqua episcopi reservatio potest esse invalida, 37.

Episcopi vicarius an possit facere se absol vere a reservatis, sicut dare potest facultatem pro aliis, *ibid.* n. 58. Ab episcopo an possit absolvi a reservatis qui potest adire Nuntium, vel Legatum pontificis, n. 220.

Episcopi approbatione an indigeat parochus, relicto beneficio, ad audiendas confessiones, V, xxi ; n. 8. Episcopi approbatione an indigeat prælatus sæcularis ad audiendas confessiones sæcularium, *ibid.* ŋ. 9 et 10. Episcopus dum est in suo episcopatu , potest confiteri sacerdoti alterius episcopatus, et quomodo, n. 36. Episcopus extra suum episcopatum, non potest confiteri sacerdoti sibi nou subdito, nisi sit approbatus a suo Ordinario, n. 38. Licet dum erat in suo episcopatu, approbasset sacerdotem alterius episcopatus, n. 39.

Episcopus an possit negare approbationem ad audiendas confessiones religiosis Mendicantibus. *ibid.* n. 51. Vide *Approbatio.*

Episcopus eligitur tricesimo ætatie anno, atque eo ipso approbatur ad res gravissimas, quæ prudenter Religiosis, etiam sexagenariis committi non possent, et quare? u. 59.

Episcopi, parochi et similes tenentur confessiones subditorum audire, non solum ex charitate, sed ex officio, non solum in extrema, sed in gravi

necessitate, V, xxn; 10. Episcopus debet cum periculo su® vit® subdito subvenire, *tbid.*

Episcopus potest dicere quod in confessione non sacramentali audivit, V, χχπι ; 19.

Episcopus potest concedere indulgentias in tribus casibus, V, xxvn; 19. versu *Cæterum.* Episcopi quales indulgentias, et quo jure concedant, *ibid.n.* 134. Vide *Indulgentia.* Episccporum nomine qui veniant, *ibid.* n. 136.

Episcopus an debeat ex suis reditibus defendere jura sui episcopatus, V, iv ; *de Justitia,* n. 51.

Episcopus non potest extra suam dicœcesim approbare confessarios pro suis subditis, et cur, VIII, libro i. *Dubio* 17. An episcopus possit suspendere totum conventum Regularium a confessionibus audiendis, *ibid. Dubio.* 18. Casuum reservatio facta ab episcopo, et promulgata a Capitulo, sede vacante, an obliget, *ibid. Dubio* 21. Episcopus suffraganeus an possit cum licentia episcopi nondum revocata, post ejus mortem exercere pontificalia, sede vacante, *ibid. Dubio* 32.

Episcopus an possit sua lege irritare matrimonia contrahenda sine praemissis denuntiationibus, *ibid. Dubio* 45.

Cum episcopo irregulari ob illegitimitatem mala fide occultatam in adeptione episcopatus, quid agendum, VIII, libro n ; *Dubio* 7.

An unio duarum ecclesiarum parochialium fieri potuit ab episcopo post decretum concilii Tridentini, Mil, libro v ; *Dubio* 2. De episcopo petente dispensationem a summo Pontifice, ut ab ecclesia sua per aliquot menses abesset, *ibid. Dubio.* 13. Vide de hac quaestione constitutiones Benedicti Papæ XIV.

Episcopus non consecratus an possit sine dispensatione ducere exercitum, VIII ; libro v, *dubio* 14. Summus Pontifex an posset creare episcopum titularem, illum qui non habebat doctrinam quæ pro episcopis aTridentino petitur, *ibid. Dubio* 15. Episcopus an et quomodo consentire posset, ut abbatia quædam separaretur ab ejus dignitate episcopali, *ibid. Dub.* 16. An expediat episcopum taxaremissæ stipendium, ita ut majus accipium possit nec dari, *ibid. Dub.* 18. Episcopus an possit prohibere ne Regulares concionentur in suis ecclesiis tempore quadragesinæ, diebus quibus eadem hora concio habetur in ecclesia collegiata ejusdem loci, *ibid. Dub.* 20. Episcopus an possit procedere ad taxam pro seminario faciendam, cum tribus solis deputatis, renuente clero quartum eligere, *ibid.* Dub. 21. Episcopus an possit deputare confessarium extraordinarium in parochiis unitis abbatiæ regulari, *ibid. Dub.* 24. Episcopus an potuerit prohibere Regularibus, ne in suis ecclesiis missas pro sæcularibus celebrent, ibid. *Dub.* 25

Episcopus regularis an sit vere dominus bonorum et redituum quos percipit, VIII, libro v. Dubio 12, n. 12.

ERROR.

Error ut ab hœresi distinguatur, II, xx ; *de Fide,* 74. *et seq.* Vide *Propositio.* Error privatus ministri non nocet sacramento, quando cætera requisita adsunt, 111, vm ; *de Sacram, ingen.* n. 52. Error ministri in substantia reddit invalidum sacramentum, secus in circumstantiis, *ibid.* n. 111.

Error practicus, VI, ix, 2. Error speculativus, *ibid.* n. 3. Quando alteri persuadentur, quam grave damnum, *ibid.* Error non potest admitti voluntarie in natura propria sine aliquo peccato, 11, xxi; *de Ineam.* n. 28.

EST

To *est* an sit practicum, et sufficiat ad matrimonium, sicut ad eucharistiam, VI, xxn ; 24.

EUCHARISTIA.

Utrum Eucharistia sit sacramentum ab aliis diversum, 111, i; *de Euchar.* n. 1. Eucharistiam esse sacramentum, nequidem ipsi hæretici negant, *ibid.* Illa differt a Confirmatione, quod data sit ut alimentum ad vitam conservandam, confirmatio vero ad vires acquirendas in ordine ad pugnam, *ibid* n. 4.

Effectus augendi gratiam, licet communis omnibus sacramentis, est tamen proprius Eucharistiæ, et per se in sensu formali, et ex vi proprie significationis, *ibid.* n. 7.

Eucharistia omnium sacramentorum nobilissimum, *ibid.* n. 10. Ejus dignitas, n. 11. An hoc sacramentum componatur intrinsece ex speciebus, et ex corpore ot sanguine Christi, *ibid,* sectione n *per lotam.*

Corpus et sanguis Christi pertinent intrinsece ad eucharistiam, *ibid.* n. 24.

Utrum eucharistia importet in recto corpus et sanguinem Christi, an vero species sacramentales, *ibid,* section, in. *per totam.* In eucharistia solum corpus Christi communiter importatur in recto, species vero in connotato, *ibid.* n. 35.

An verba consecrationis componant intrinsece eucharistiam, *ibid. sect.* iv. *per totam* a n. 46. Variis argumentis probatur verba consecrationis pertinere ad essentiam eucharistiæ, n. 47 *et seq.* et n. 55 *et seq.* Expenduntur nonnulla recentiorum theologorum argumenta contra doctrinam præcedentem, n. 64 *et seq. per totam sect* Eucharistia) sacramentum constat ex partibus parlim præteritis, partim praesentibus, *ibid* n. 78. Eucharistias sacramentum reduplicative acceptum ut sacramentum adœquate, est quoddam totum ex materia et forma, specificative vero non eat quoddam totum, sed pars et rectum totius, n. 79.

Utrum actio transubatiativa pertineat intrin-

aece ad hoc sacramentum, *ibid.* ŋ. 94 *et seq. per lotam sect.* Post eucharistiam primo factam, adhuc manet illa actio sub conceptu conservationis, n 96. Consecratio materies constituit intrinsece hoc sacramentum, et per hoc differt ab aliis in quibus consecratio materiæ non perficit sacramentum, n. 97.

Utrum usus, seu sumptio eucharistiæ pertineat intrinsece ad hoc sacramentum : *ibid,* n, 100 *et ttq. per totum sect.* Error hæreticorum damnatus a Tridentino : *ibid.* Communis et vera sententia negat usum, seu sumptionem esse de ratione intrinseca eucharistiæ, *ibid.* ŋ. 102. Quod variis stabilitur rationum momentis, n. 103 *et seq.* Contra hanc doctrinam difficultas magna refertur et enodatur, ŋ. 110 *et seq.* Manducatio est tantum conditio, non causa gratiæ, 128, Intentio in eucharistia non requiritur ad valorem, sed ad fructum sacramenti, n. 121.·

Utrum Eucharistia sit unum sacramentum in specie atoma, 111, n ; *de Euchar.* ŋ. 1 *et seq. per totam sect.* Communis et vera sententia affirmat esse unum sacramentum in specie atoma, *ibid, et seq.* Licet partes eucharistiæ differant specifice, componunt tamen unicam speciem sacramenti, n. 7. Utrum multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicentur numero sacramenta eucharistiæ, n. 13 *et seq. per tot. sect.* Per eucharistiam significatur plenitudo convivii spiritualis, *ibid.* Licet sint plures species et sumptiones, potest tamen dici absolute unum sacramentum, n. 15. Unde sumenda sit pluralitas hujus sacramenti, in sententia quæ dicit species etiam in recto significari, sect, ni a n. 19. *per totam.* Non universaliter verum est multiplicari sacramentum pro multitudine sumentium, n. 27. Nec verum est universaliter multiplicari pro multitudine sumptionum, n. 29.

De necessitate eucharistiæ, 111, in; *de Euchar.* ŋ. 1 *et seq.* Præmittitur quid sit necessitas medii, et quid necessitas praecepti, *ibid, el seq.* Utrum eucharistia sit necessaria ad solutem necessitate medii, *ibid.* ŋ. 34 *et seq.* Eucharistia non est necessaria necessitate medii nec in re, nee in voto, *ibid.* ŋ. 35. Cum ex natura sua sit cibus, non ordinatur ad primam gratiam, ŋ. 38. Non confert aliquid necessarium ad perseverandum sine peccato mortali, *ibid.* 44. Dicitur aliquando necessaria ratione rei contentæ, n. 4G.

De materia remota eucharistiæ. III, iv; 1. Quæ sit materia eucharistiæ, *ibid.* Qualis debeat esse panis consecrandus, *ibid.* n. 2. An panis debeat esse necessario azymus, n. 7. Quale debeat esse vinum consecrandum, n. 8. An consecrari possit vinum congelatum, n. 13. Vide *Materia.*

De præsentia corporis et sanguinis Christi in eucharistia; vide *Præsentia.*

De Unione corporis et sanguinis Christi cum tpeciebus. Vide *Species.*

Tum. VIII.

De conversione panis et vini m corpus et sanguinem Christi, Vide *Conversio.*

De modo quo existi/ Christus in eucharistia. Utrum Christus secundum totum quod includit sit in hoc sacramento, III, vm ; *de Euchar.* I. Hæc concomitantia fundatur in connexione partium inter se, *ibid.* n. 5. Licet sanguis non coniatur physice cum carne, est tamen pars homini* n. 9. Referuntur et dissolvuntur ohjectinnes. n. 6. *et seq.* Quæ partes Christi ponantur in eucharistia, n. 18. Ponitur ille sanguinis, et illae partes quaa nunc habet in coelo, n. 19. Qu» accidentia Christi ponantur in eucharistia, n. 20. Communis et vera sententia docet poni totam Christi quantitatem in eucharistia, n. 21. Ratio hujus sententiae, 22 *et seq.* Instanti» diluuntur 24 *et seq.* Reliqua omnia accidentia a loco independentia, sunt in eucharistia, n. 27.

Utrum corpus Christi habeat in eucharistia eamdem figuram quam habet in coelo, *ibid.* n. 28 *et seq. per tot. sect.* Duplex figura, organica et situalis. *ibid.* De figura organica conceditur, eamdem quam Christus habet in cœlo, habere etiam in eucharistia, *ibid.* Majus dubium de figura situali, n. 29. Res facile in sententia auctoris explicatur, 30 *et seq.* Christus habet in eucharistia eamdem figuram organicam quam habet in cœlo, sed non eamdem sitnalem, n. 36.

Utrum Christus sit sub qualibet specierum parte, *ibid.* n. 40 *et seq* Vide *Species.* Quid significetur per li *corpus,* in verbis consecrationis, n. 58 *et seq.* Vide *Corpus.* Utrum divinitas et personalitas divinæ sint in eucharistia ex vi verborum, *ibid.* n. III *et seq, per tot. sect.* Status quaestionis. *ibid.* Ratio dubitandi, *ibid.* Communis et vera sententia docet personam Verbi non esse in eucharistia ex vi verborum, 113. Explicatur assertio, 115 *et seq.* Corollaria hujus doctrinæ. n. 116, *et seq.* Nec divinitas, nec unio hypostatica est ex vi verborum. 124. Pater et Spiritus sanctus adsunt in eucharistia per concomitantium, 125. An dici possit quod manducetur Pater et Spiritus sanctus a sumente eucharistiam, 126. .Xn dici possit quod panis convertatur in Patrem, et Spiritum sanctum, saltem per concomitantium. 127.

De his quæ potest Christus agere aut pati in eucharistia. Utrum Christus, prout est in eucharistia, possit pati aut agere aliquid, actione physica. III, ix ; 1 *et seq. per tot. sect.* Communis sententia negat de motu locali, quia talis motus est supernaturalis, *ibid. n.* 2. De aliis passionibus, calefactione, v. g. frigefactione etc. communis et verior sententia negat, n. 6. Major est difficultas cur in eucharistia non possit agere Christus in aliud passum, quæ difficultas enucleatur, n. 7 *et seq.*

Utrum Christus, prout est in eucharistia, possit cognoscere et cognosci, *ibid.* n. 15 *et seq. per tot. sect.* An actus intellectus qui dependent a

phantasia possint elici connaturaliter a Christo, proutMt in eucharistia, thid. n. 16. Utrum corpus Christi in eucharistia possit videri oculo corporeo. n. 19. An divinitus possit videri corpus Christi in eucharistia, 20. Probabilius affirmat Suarez, quia nulla est contradictio, *ibid.* Proponuntur et dilunfur objecta, *ibid, et seq.* Similiter potest sentiri Christus in eucharistia per gustum, olfactum, auditum et tactum, n. 28. Utrum præsentia Christi in eucharistia possit cognosci ab intellectu creato, naturali virtute, 29. Si corpus Christi alibi non existeret nisi in eucharistia, possetne cognosci ab Angelo ejus existentia, licet lateret modus præsentiæ. 30.

De accidentibus panis et vini quæ remanent in eucharistia ride *accidentia et species.*

De Forma Sacramenti eucharistiæ, ride *Forma.*

De effectibus eucharistiæ. Utrum sacramentum eucharistiæ conferat primam gratiam, IV, xn ; *dc Euchar.* 1 et *seq. per tot. sect.* Conveniunt omnes hoc sacramentum non esse primario institutum ad conferendam primam gratiam, *ibid.* n. 1. Prima sententia affirmans eucharistiam conferre per accidens primam gratiam, *ibid.* n. 2. Secunda sententia negans, ejusque fundamenta, n. 3 *et seq.* Impugnat Suarez eos qui dicunt sacramenta novæ legis habere vim sub ratione generica, causandi primam gratiam, n. 7. Differentia inter baptismum et poenitentiam et eucharistiam in ordine ad causandam primam gratiam, n. 10. Alia in favorem sententiæ negantis argumenta, et instantiarum solutiones, n. 1'1 *et seq.* Expenditur mens S. Thom», n. 24.

An detur accessus neuter ad eucharistiam, per quem, scilicet, nec conferatur gratia, nec coinmittatui sacrilegium, *ibid.* n. 25.

Quando conferat eucharistia gratiam sanctificantem, *ibid.* n. 20 et *seq. per tot sect.* Difficile assignare tempus quo eucharistia gratiam confert, *ibid.* n. 27. Quidam volunt; fieri cum primum est in ore, quod improbatur, *ibid, et seq.* Alii dicunt tunc gratiam conferri, quando sacramentum trajicitur, n. 30. Varias vias ad hoc explicandum tentât Suarez, ŋ. 31 *el seq.* Impugnatur dicendi modus Patris Suarez, ŋ. 33 *et seq.* Datur quidem terminus ille dividens stomachum a gutture, postquem dicitur cibus manducatus, n. 40. Non est necesse quod tota hostia manducata sit, ut producatur gratia, *ibid.* An gratia detur in tempore, vel instanti, n. 41.

An eucharistia causet gratiam quamdiu in stomacho perseverat, ibid. n. 46 et seq. Prima sententia docet gratiam causari tunc solum quando trajicitur sacramentum, et non tempore sequenti, ibid. Sententia opposita, licet olim male audierit, nunc communiter recipitur, estque magis pia : ejus fundamenta exponuntur, et satisfit objectis in contrarium, ibid. n. 47 et seq. Cur Eucharistia conservata in stomacho, non daret gratiam peccatori, etiam post contritionem, n. *64.*

Utrum utraque species eucharistiæ majorem conferat gratiam quam singulæ species seoreim, IV, xn, *de Euchar.* n. G7 *et. seq. per tot. teci.* Communis sententia negat, quam aliqui certam esse dicunt post Tridentinum, *ibid.* Contraria sententia videtur probabilior, quæ exponitur et probatur, n. 68 *el seq.* Gratia quam utraque species confert est eadem quoad entifatem, diversa quoad connotationem, n. 72. In quo differant eucharistiro effectus secundarii, cibi et potus spiritualis, n. 73. Non est probabile apostolos, quando Christo invitante, calicem sumpserunt, non percepisse aliquem fructum ex illa sumptione, n. 74. Difficile eflt dicere calicem non causare aliquem effectum, *ibid.* Aliqui dicunt dividi effectum, quod rejicitur, n. 75. Expenditur mens concilii Tridentini, n. 77 *et seq.* Tridentinum tantam negat utramque speciem esse necessariam, n. 78. Ex hac doctrina non sequitur posse laicos de Ecclesia conqueri, quod usum calicis interdixerit, 81. Propter sacramenti venerationem tnulta omittantur quæ sumentibus utilia cæteroquin forent, *ibid.*

De aliis effectibus spiritualibus Sacramenti eucharistia', ibid. n. 82 *et seq. per tot. sect.* Primus effectus, condonatio peccati, *ibid.* Quomodo hic effectus proveniat ab eucharistia, n. 83. Secundus effectus est præservatio a mortalibus, 85. Quomodo producatur hic effectus, *ibid, el seq.* Observanda circa hunc effectum, 88. Tertius effectus, adeptio glori», 86. Quartus effectus actualis dulcedo et delectatio, 90. Advertenda circa hunc effectum, 92, hæc dulcedo potest multis modis impedíri, 94. De quo sit hæc delectatio, 95. Est quidem specialis delectatio de Christo præsente, non tamen ad illum solum restringitur, 9G. Cibus et potus alteram delectationem causant, quam' eam quid habdatpro objecto ipsum cibum et potum. 97. An ¡Sef hoc sacraihentum remittatur pœna temporalis ex opere operato, 98.

Dc effectibus quæ eucharistia operatur circa corpus. Quadruplex effectus corporalis IV, xir, *de Euchar.* n. 99. An eucharistia immediate et directe aliquid operatur circa corpus, n. 100. Prodest corpori der modum lucis internee, 101. De quarto effectu, scilicet resurrectione corporis gloriosa, 102. Totus hic effectus fundatur in Christi vofbiA, 104. Duplici titulo hic effectus huic sacramento tribuitur, 105. Non est novum aliquod sacramentum ordinari ad aliquem effectum, qui sine ipso obtineri posSet, *ibid.* Eucharistia dat aid resurrectionem titulum operantem novum effectum, 107. Quæ unio' corporalis et vera intetcedat intel Christi carnem et nostram, 108.

De usu, ct *subjecto capaci ad* suspiciendam eucharistiam. Quotuplox sit sumptio eucharistia, et an qui non est baptizatus ait capax hujus ea-

crementi, IV, Xni; *de Euchar.* ŋ. I *et* seg. *per lot sect,*Duplex sumptio : sacramentalis, et spiritualis, *ibid.* Spiritualis non est proprie sumptio hujus sacramenti, *ibid.* n. 2. Quodnam subjectum git capax ad recipiendum hoc sacramentum, n. Cathecumenus non est capax eucharistiæ, n. 4. Debet homo prius effici ovis Christi, quam pasci, *ibid. Quo* sensu theologi intelligant baptismum esse januam sacramentorum, n. 6.

De Infantibus, et perpetuo amentibus , an sint capaces eucharistiæ. Convenit inter omnes hujus sacramenti sumptionem his non esse necessariam, *ibid,* n, 8. An parvuli sint capaces fructus sacramenti, variæ sunt theologorum sententiæ, 9. Verior sententia asserens pueros recipere posse augmentum gratiæ per eucharistiam probatur ex antiquo usu Ecclesiæ, et ex concilis, 10. *et seq.* Necnon ex antiquis auctoribus, *ibid.* Ratio a priori est quia sunt capaces etiam aliorum sacramentorum, n. 13. Redarguuntur qui dicunt antiquam Ecclesiæ praxim ortum habuisse ex errore. 14f Solvuntur objecta, 15. *et seq.* Ad effectam sacramenti in parvulo sufficit voluntas Christi, 21. Quid, si parvulus vel amens casu inveniat hostiam consecratam et manducet tanquam cibum profanum, 22 et.26.

An amentes qui prius usum rationis habuerunt sint capaces hujus sacramenti communiter affirmatur, *ibid.* n. 24. Qualis voluntas debeat procedere ante amentiam, 25.

An sit præceptum non dandi eucharistiam pueris ante certam ætatem, et quid in dubio de capacitate, *ibid.* n. 32. *et seq. per tot. sect.* Unde colligatur hoc præceptum, *ibid.* Quo œtatc eucharisjia danda sit adpltis, n. 33. Non potest certa regula praescribi, *ibid,.* An pueris danda sit eucharistia pro viatico, 34. Negat absolute Vasquez, 35. *et seq.* Verior sententia quod possit et debeatdari hujusmodi pueris eucharistia sicutextrema unctio, 37. Obligantur pueri ubi sciunt distinguere eucharistiam a cibo copimuni, 39.An dandum qit viaticum, cum dubitatur de pueri capacitate, 4P· No» est, obligatio in hoc casu dandi eucharistiam, 4β· Quin vero dari possit, nullum est argumentum sufficiens, 44. An adulti qui debilem rationis usum habent repellendi sint ab eucharistia. De Indis, et eu_rgumenis, n. 50. *et seq.*

De dispositione seu spirituali, seu corporali, requisita ad sumendam eucharistiam ı Vide *dispositio. Jejunium.*

De præcepto sumendi eucharistiam, IV, xvi ; *de Eucharistia* ŋ. 1. et *seq.* An sit præceptum divinum sumendæ eucharistiæ, *ibid.* ŋ. 1. et *seq per tot. sect.* Fundamentum sententiæ negantis, *ibid.* Sententia affirmans communis, *ibid.* n. 2. Augustinus adductus pro hac sententia, n. 3. Duo loca Scripture ad hoc probandum, n. 4· *et seq.* Solvuntur objecta, n. 6. *el seq.* Additur ratio desumpta ex ipsa institutione, 10.

Quas personas, et quando obliget hoc divinum præceptum, *ibid.* ŋ. 16. *et seq per tot.sect.* Communis sententia asserit hoc præcepto omnes obligari. ŋ. 17. An extra mnrtis articulum obliget pro aliquo tempore determinato, n. 18. An cathecumenus, bona vel mala fide accipiens eucharistiam, satisfaciat præcepto divino, n. 20.

Quo tempore obliget hoc præceptum divinu m, n. 25. *et seq.* Verior et communis sententia ·l›· ct hoc præceptum obligare pluries in vita, et specialiter in articulo mortis, 27. Quoties debeat accipi ex præcepto Christi, secluso præcepto ecclesiastico, 28. hoc præceptum debuit ad pastores dirigi ut cogerent subditos, *ibid* Frequentiam varie Ecclesia determinavit pro diversa temporum et devotionis exigentia, 29. Loca et decreta ah hoc pertinentia expenduntur. 30. *et seq.* Probatur esse obligationem ex præcepto divino sumendi eucharistiam in mortis articulo, 33 *el seq.* Vide *Viaticum.* De præcepto communionis paschalis et annuæ, vide *Communio paschalis.* De communione quotidiana aut frequenti, vide *Communio frequens.* De ministro eucharistiæ, vido *Minister.* De eucharistia ut est sacrificium, vide *Sacrificium.*

Christus in eucharistia, et eucharistia ipsa est adoranda adoratione latriæ, IV, xxxvn ; 43 An sit adoranda sub conditione, *ibid.* In eucharistiæ adoratione requiritur semper conditio implicita, seu virtualis, legitimæ consecrationis, *ibid.* n. 46. Non est tamen regulariter necesse apponere illam conditionem expliciiam, 47. Nec regulariter expedit illam conditionem explicite apponere, 49.

Eucharistia publico peccatori neganda est si petat, quando ipsi denegata est absolutio. V. xxiii ; *de Pœnit.* n. 88. Eucharistiæ sumptionem an prohibere possit confessarius in, pœnitentiam pro quibusdam diebus, ibid. disp. xxv ; n. 65. An e contra illius sumptionem injungere, n. 66.

Referre eucharistiam infirmo adorandam qui eam sumere non potest an sit licitum, VIII, *libro* i. *Dubio* 11. Si quis eucharistiam de manu S. Petri, aut alicujus Angeli acciperet, an posset eam eadem die de pastoris mauu accipere, *ibid,. Dubio* 16. n. 8.

Euphrasia.

Euphrasia virgo quomodo militem decepit ut castitatem servaret, VI, xiv; n. 182.

Evtychbs.

Quis fuerit Eutychetis error circa unionem hypostaticam, II, ix; *de hear.* u. I. Controversia est circa sensum erroris Eutycheüs, *ibid-* ŋ. 2 *et seq.* Quoduam fuerit Entychetia fundamentum ad stabiliendum suum errorem, *ibid.* disp. x; ŋ. I. Error non potest admitti voluntarie in natura propria sine aliquo peccato, *ibid-* disp. xxi ; u. 28

Ev ic t io .

An et quousque venditor teneatur emptori do evictione, VII, xxvi, sectione IO.Quid sit obligari evictione, *ibid.* n. 154. In quibus contractibus locum habeat evictio, 155. An etiam in confractu gratuito. 156. Quid circa usumfructuin et servitutem, 157. An etiam in foro conscientia;, 158. Quando excusetur venditor bonté fidei, 159. Quid si in contractu exclusa fuit hæc obligatio, 160. Alii casus in quibus venditor non tenetur de evictione, 161. An obliget ad solvendas expensas litis, 162.

EVIDENTIA.

Evidentiam metaphysicam, vel solum physicam an omnes Christi assensus habuerint, II, xxi ; *dc Incarn.* 21. Evidentia physica quæ vocetur, *ibid.* Evidentia moralis quid sit, I, i ; 311. An fideles licet non habeant evidentiam metaphysicam de revelatione divina, et veritate objecti revelati, habeant tamen evidentiam moralem, I, π ; 39. Evidens moraliter an ita appareat ut non possit nisi imprudenter negari, vel revocari indubium, *ibid.* n. 45.

EXAMEN.

Examen secundum an sit concedendum ei qui in primo non fuit approbatus ad professionem faciendam in societate Jesu, VIII, libro iv ; *Dubio* 19.

EXAMINATOR.

Quid sentiendum de suffragio examinatoris dicentis eum qui fuit examinatus vix el *cegre docere posse,* ibid. *Dubio.* 20.

EXCEPTIO.

Exceptio, seu præscriptio quid? V, vir, de *Justitia* 1. Exceptio non numeratæ pecuniæ quando competat, V, xxv ; 5.

EXCOMMUNICATIO.

Excommunicatio major est prima et antiquissima haereticorum pœna, Π, χχπ ; *de Fide* n. 1. Hæcexcommunicatio au sit juris divini, ibid. n. 2. An ob hæresim mere internam incurratur hæc excommunicatio, n. 7 et seq. Sufficit ad excommunicationem incurrendam quod hæresis interna signo aliquo externo manifestetur, n. 11. Verba œquivoca, si proferantur ad significandam htereresim internam, an sufficiant ad incurrendam excommunicationem, ibid. 19. An qui dormiens proferat voce hæresim internam incurrat excommunicationeni, *33. An* qui ad hunc finem se inebriat, incurrat excommunicationem, 34. An qui fingit se dormire, vel esse ebrium incurrat excommunicationem, n. 35.

Excommunicationis circumstantia an debeat in confessione explicari, V, *xvi ; de Pœnit.* n. 256. Propter excommunicationem non ablatam an repetenda sit confessio, *ibid.* n. 612 *et seq.* Ab excommunicatione an possit aliquando laicui absolvere, *ibid,* disput. xvni ; n. 6 *et seq.* Ad peccata sola quibus excommunicatio annexa est, reserventur, *ibid,* disput. xx. n. 25. Vide *Censura.* Excommunicatio non manifestata, an aufera* ratur, *ibid.* n. 87. Excommunicatum pœnitentem an debeat vitare confessarius, aut negare illi sacramenta propter notitiam confessionis, *ibid.* disput. xxm; η. 118. Excommunicatuman debeat vitare confessarius etiam intra confessionem, *ibid.* n. 123. Vide *Censura.*

An excommunicationem incurrerit ob duellum qui non provocavit explicite, sed confuse, VIII, libro n , *Dubio* 1. Excommunicationem an incurrat femina procurans abortum, *ibid. Dubio* 4. Appellatio a denuntiatione excommunicationis an suspendat effectum, *ibid. Dubio 6.* Excommunicationem an incurrerint extrahentes puellam a monasterio, ubi propter educationem commorabatur, *ibid,* libro m ; *Dubio* 7.

An peregrinus incurrat excommunicationem latam ab episcopo illius loci, ob furtum ab ipso commissum, *ibid,* libro vi, *Dubio* 22.

EXCOMMUNICATUS.

Excommunicatus nominatim per acta publica, nisi intra certum terminum satisfecerit, an transacto termino sit vitandus, VIH, libro n ; Dubio 5.

Sacerdos excommunicatus non potest nomine. Ecclesiæ impetrare, IV, xix ; *de Euchar.* n. 126. Cum ab excommunicato Catholicus possit licite recipere sacramentum, licite etiam poterit ministrare, cum recipere et ministrare sint idem in matrimonio, III, vu ; *de Sacrant in gen.* n. 229.

EXECUTORES TESTAMENTARII.

Executores testamenti qui possint esse, VII, xxiv, 324. An etiam religiosi, 325. An religiosi societatis Jesu, sine facultato Generalis, 326. An religiosi debeant reddere rationem officii Ordinariis, 327. Au hoc munus transmittatur ad hæredes, 328. An cogi possit aliquis ad acceptandum, 329. Quibus competat, si testator nullum nominavit, 330. An singuli in solidum possint exequi, 331. An possint, invito bterede, vendere ad solvenda debita, 332. An possint solvere debita omnia, 333. An teneantur reddere rationem, 334. An debeatur eis salarium pro suo officio, 335. Quo tempore hoc officium duret, 336. Testator

an possit prohibere ne exeentio devolvatur ad episcopum, 337. Executor, an facta semel electione pauperis, possit eam revocare, 338.

EXERCITUS.

Episcopus non consecratus an possit sine dispensatione ducere exercitum, VIII, libro v; *Dubio* 14.

EXHÆREDATIO.

Exhæredatio filiorum. VIII, xxiv; 165. Causæ exhæredandi quæ, 166. Quid si pater reconciliavit sibi filium, 167. Si filius poenitentiam habuit, 168. Si post culpam religiosus factus est, 169. Filii exhæredati bona an debeant aliis filiis accrescere, 170 *et seq.*

EXPENSÆ.

Expensæ in funere, vel morbo defuncti aliis debitis præferuntur, VI, xx ; 81 *et seq.* Expensæ volnntariæ an ex parte saltem deduci possint, VI, xvii; 63. Expensæ utiles quæ dicantur, *ibid.* ɳ. 62. Expensarum valor quomodo taxandus, *ibid.* ɳ. 64 *et seq.*

EXPONERE.

Exponere se belluæ ad devorationem an liceat. VI, xiv; 180.

EXTENSIO.

Extensio localis actualis non distinguitur ab nbicatione, IV, vu ; *de Euchar.* n. 62.

EXTREMA UNCTIO.

Extrema unctio numeratur inter sacramenta vivorum, 111, ix ; *de Sacram, in genere,* n, 7. In extrema unctione oleum non est institutum per modum medicinæ adæquate causantis, 111, i ; *de Euchar.* ɳ. 113.

FALSUM CRIMEN.

Falsi criminis impostor ad quid teneatur, VI, xv;24.

FAMA.

Fama et honor differunt quod fama sit existimatio et opinio alienæ probitatis, honor vero testificatio quædam nostræ opinionis de aliena excellentia, 11, iv ; *de Incarn.* n. 10.

Fama unde dicatur et quid sit, VI, xrv: 1. Fama bona, *ibid.* n. 2. Circa famam major est obligatio quam circa honorem, n. 8. Quod sit majus bonum, honor an fama. n. 9.

Fama an debeat pecunia compensari, VI, xv. n 23. et 43. Fama quomodo lædatur injuste, Vl, xiv ; 34. Peccata omnia contra famam an sint ejusdem speciei, *ibid.* n. 36 *et seq.*

Ad famæ restitutionem quinam teneantur. Vl, xv ; 1. *et seq.* Propter solam intentionem infamandi an debeatur restitutio *ibid.* ɳ. I. Neque etiam debetur restitutio ex peccato contra solam charitatem, n. 2. An qui sine peccato formali læsit famam injuste, materialiter debeat eam reparare, 3. Vera sententia docet teneri si possit absque gravi incommodo, 4. Non debetur restitutio pro damnis secutis ante moram, 5. Quid si te loquente de Paulo, alii de Petro intellexerunt, 6. Quid si cum culpa solum veniali infamasti graviter, 7.

An hæredes detractoris debeant restituere, *ibid.* n. 8. An restituendum sit hæredibus infamati, n. 9. An prælatus non impediens subditi detractionem teneatur restituere, 10. Quid de audiente detractionem, 11.

Famam an detractor debeat solum restituere apud suos auditores, *ibid.* n. 15. Praxis communis quomodo excusari possit, 16. An debeat aliquid restitui, pro infamia temporis praeteriti, 17. Communis praxis in hoc defenditur et redditur, ejus ratio, 18. Molio»sententia impugnatur. 19. Respondetur ad ejus argumenta. 20. Pro aliis damnis consecutis quando debeat restitui, 21. Quid de illo qui verum defectum injuste publicavit, 22. Fama an debeat pecunia compensari, *ibid.* n. 23. Quid facere teneatur qui falsum crimen imposuit, 24. Si auditores ejus retractationi non credant, an debeatjuramentum adhibere. 25. An etiam debeat testes adhibere. 26. An si adhuc non credant, liber omnino maneat, 27. Quid si auditores credant, et postea mutent sententiam, n. 28.

Ad quid teneatur qui verum defectum injuste detexit, *tbid.* n. 29. Quæ media censeantur uti-

lia ad restituendum in eo casu, 30. An eolum teneatur ad laudandum in aliia materiis, 31. An saltem teneatur ita laudare, quando non potest in eadem materia restituere, 32.

An debeat recompensare in honore, quando non potest in fama, 33. An sitamphibologia utendum, 34.

Quæ possint excusare detractorem a restitutione farnæ. Varii casus excusantes, et quid quando dubium est an auditpres obliti sint, VI, xv; 35. An tunc debeat laudare in aliis materiis, vel in eadem, *ibid.* n. 36. Quid quando fama alia via recuperata est, 37. Condonatione infamati quomodo cesset obligatio restituendi, 38. Præsumsnmpta infamati voluntas an excuset, 39. Quid quando sine longe graviori detrimento non potest fama restitui. 40. Compensationem in hoc genere licitam esse docent multi, 41. Quid si tua injuria gravior fuit, 42. An possis pecunia tibi compensare famam, 43. Verius ridetur non posse fieri in his injuriis compensationem, 44. Adversarii non videntur consequenter loqui in hoc puncto, 45. Differentia ostenditur inter debita pecuniæ et famæ, 46. An titulo pignoris possit aliena fama non restitui, 47. An defendendam tuam famam, an licite aliquando detractorem infames, 48. An sit contra justitiam si possis aliter tuam famam tueri, 49. An id liceat ut detractor desistat ab infamando, 50. An possis falsa crimina ei imponere, 51.

FAMULUS.

Famuli Judæorum an christiani esse possint, 1, xix; 164. An prohibeatur famulatus solum intra domum, vel etiam extra domum, *ibid.* n. 166. Famulus non impediens furta aliorum domesticorum, quando teneatur restituere, VI, xix; 105. Quid si non impediat furta externorum, 106. Famulorum stipendium, ride *Locatio.*

FARINA.

Etiamsi farina non sit pura, efficit tamen verum panem, 111, iv; *de euchar.* n. 64.

FAUTOR.

Fautores hæreticorum qui dicantur, II,xxv; *de Fide,* n. 5.

FERA.

Fera ab alio vulnerata, vel in alterius laqueum incidens an possit ab alio capi, V, vi ; *de 'Justitia* n. 76. ImpugnaturMolinæ sententia, 77. Respondetur ad ejus fundamenta, 78. Quid si fera, ut te fugiat, incidat in meum laqueurn, 79. Non possum eum ex laqueo tuo liberare, vel mihi capere, 80. Quid ei parum deerat ut laqueum rumperet, 81. Quid Ei'avie orat in Cavêa tua, et potêfât «ain aufugero, 82. Respondetur ad objectiiWMMj. næ, 83. Quæ Bit restitutio injungenda' êi, qnj feras in eylva, earum domino invito, capit. 84.

FERIA.

Feria sexta majoris lieb'doniadæ, "Hec!jftiblrce, nec secreto licet celebrare, IV, xx ; *de Fucbar.n.* 14. Secus vero feria quinta ejusdem hebdomad# et eabbato, *ibid.* n. 15.

FESTAM.

Festum et festivi dies, quid?'V11l,'libro i; *Dubio* 34. n. 1 et 2.

FEUDUM.

Feudum quid sit, V, n ; *de Justitia* n. 65. An in feudum professi monasterium succedat, ibid, disp. m.n.213. Quid de emphyteusi, *ibid.* n. 114. Vide *Emphyteusis.*

FICTIO.

Fictio in conferendo sacramento quomodo differat a ludo, III, vm ; *de Sacram, in gen.* n. 37. Quid fictionis nomine in sacramentorum susceptione significetur, *ibid,* disput. ix; n. 21.

FIDEJUSSIO.

Fidejussio quid sit, VII, xxxn; 1. Supponit obligationem in debitore principali, *ibid.* n. 2. Corollaria ex hac doctrina, n. 3. De fidejussione indemnitatis quid? n. 21. Fidejussio quomodo finiatur, n. 22.

FIDEJUSSOR.

Fidejussor contrahit etiam cum debitore, VII, xxxn ; 4. Fidejussor potest plus obligari qunm debitor, sed non ad plus, n. 5. Quid quando obligatio debitoris est invalida, n. 6. /Vn debeat fieri prius excussio in bonis debitoris, 7. Excipiuntur aliqui casus, 8. Quid de fidejussore indemnitatis, 9.

De iis qui fidejubere possunt. Fidejubere an possit mulier, *ibid.* n. 10. In aliquibus casibus potest, n 11. Quando non gaudet privilegio Velleiani, 12. De episcopo, milito et clerico, 13. De minoribus an fidejubere possint, 14. Quandoplures se ad aliquid obligant, ad quid teneantur singuli, 15. Ad quid teneantur singuli ex pluribus fidejussoribus, 16. Exceptiones in quibus non gaudent beneficio legis, 17. Quando unus solvit, potest debitorem, et alios convenire, 18. Quando non possit agere contra debitorem, 19. Quando eum possit cogere ut a fidejussione ipsum liboret,

Fidejussor an posait compensatione uti, ai creditor debitori principali, vel ipsi aliquid debet, VI, xvi; 119. Fidejussor religiosi an liberatur, nolente præîato contractum ejus approbare, V, m; *de Justitia* n. 224 *et seq.*

FIDELIS.

Fidelis quo actu discernatur ab infideli, I, i; 156.

FIDELITAS.

Fidelitas quid sit, et quod sit ejus objectum, VI, xiv; 136. Fidelitas multum convenit cum veracitate, VI, xxm ; 13. Justitia quantum a fidelitate differat, *ibid.* n. 14. Fidelitas non obligat graviter, VII, xxm ; 92.

FIDES.

Quid sit illud in quo ultimo sistit assensus nostræ fidei, I, i ; 5. Difficultas hujus controversiæ, *ibid.* Refertur prima sententia docens assensum fidei debere resolvi in lumen ipsius fidei, seu in auxilium divinum, *ibid.* n. 6. Fidei assensus resolvitur in revelationem veram Dei, non in revelationem impropriam, n. 9. Fidei divinæ assensus an sit conclusio, vel primum principium, n. 24. Refertur et impugnatur secunda sententia reducens assensum fidei ad imperium voluntatis, sine motivo intrinseco, 29. Ad quemlibet assensum fidei requiratur actualis cognitio revelationis divinæ, 36.

Ex principiis fidei deducuntur conclusiones practicæ quibus dirigimur ad bene operandum, *ibid.* n. 44.

Fides an resolvatur in auctoritatem Ecclesiæ, ut habentis infallibilitatem in proponendo ex assistentia Spiritus sancti, *ibid.* n. 52. Fides an resolvatur in auctoritatem Ecclesiæ, prout miraculis, martyriis, et aliis dotibus condecoratur, 55.

Fides nostra est divina multis de causis, *ibid.* n.65. Fidei supernaturalitas unde proveniat, *ibid.* Habitus infusus fidei, ut possit prodire in actum, postulat illam conditionem ex parte objecti, quod revelatio sit reipsa posita, 66. Vera sententia circa resolutionem ultimam fidei, et primo quomodo resolvatur in veracitatem Dei, 74. FideiaSsensus quornodo fiat per discursum, 77.

Variæ doctorum sententiæ in assignando attributo divino quod respicit formaliter fides, *ibid.* n. 79. Prima Dei veritas an debeat ante assensum fidei præsupponi ut cognita lumine naturæ, 81. Non multum refert quod assensus fidei resolvatur ultimo in deitatem, ut in motivum suadens Deum esse summe veracem, 99. Assensus veracitatis Dei, prout ad fundandam fidem requiritur, non fundatur in argumento ex creaturis deducto, 102.

Habitus fidei elicit duplicem assensum, ibid. n. 106. An possit habitua fidei aliquando elicere assensum immediatum circa veracitatem Dei seorsim antecedenter ad assensum mysterii crediti. *ibid.*

Fides quomodo resolvatur ultimo in revelationem Dei, sistendo in ipsa, *ibid.* n. 114. Duplex ratio formalis partialis cui fides innititor; scilicet : Deus *est prima veritas,* etc. : *Dew ita dixit, ibid.* Fidei habitus elicit tres assensus distinctos realiter, vel virtualiter omnino diversos, 116.

Fides humana quomodo se habeat ad testimonium hominis credendum, ibid. n. 118.

Fidei assensus an sit evidens, *ibid.* n. 119. Fidei assensus an sit certus, 121. Motiva extrinseca fidei sunt partim ratio formalis fidei, partitn coo? ditio, 130. Motiva fidei habent duplicem influxum in fidei assensum, *ibid.*

Lumine naturæ cognoscitur obligatio conandi elicere assensum fIdeifirmum. propter Dei testimonium, *ibid.* n. 148. Eodem modo resolvendus est assensus fidei nostræ in testimonium Dei. quo resolvitur assensus fidei humanæ in testimonium hominum, 150.

Fidei doctrinam qua intentione primo Deus revelarit, I. t; ŋ. 164. Potest aliquando peccari contra fidem, negando id quod Deus revelavit alteri revelatione privata, *ibid.* n. 167. Quanta connexio appareat inter doctrinam propositam cum motivis fidei, et doctrinam divinam, 179.

Utrum dari debeat, vel detur actus fidei acquisita, quoties datur actus fidei supernaturalis, *ibid.* n. 181. Utrum quando generatur assensus fidei christianæ necessario præ requiratur aliquis assensus fidei acquisita, ut conditio vel causa. 192.

Omnis revelatio Dei sufficienter proposita pertinet ad objectum fidei, sive privata sit, sive publica, *ibid.* n. 226. Utrum necesse sit objecta per finem credenda proponi prius per Ecclesiam. 247.

Differentia inter habitum fidei et habitum theologiæ, *ibid.* ŋ. 257. An conclusio deducta ex una propositione de fide, et altera evidenter nota ex principiis naturæ sit actus fidei, vel theologia·, *ibid.* An si Ecclesia definiat conclusionem illam deductam ex una revelata, et alia evidenti scientifica, possit jam et debeat credi de fide, 269. Aliquid potest esse de fide in ratione objecti, quod non sit adhuc de fide quoad obligationem, 171.

Conclusio ex duabus revelatis an sit de fide. *ibid.* n. 278. Conclusio particularis deducta ex præmissa universali de fide, an sit de fide, 298. An quando probabile est Deum hx-utum fuisse de hoc particulari in universali revelata, possimus hoc objectum de fide credere, 321. Non potest aliquis de fide credere se esse in statu gratiæ, 324.

Qnomodo sir de fide hunc esse verum et legitimum papam, 325.

An habitus fidei, vel solus vel cum aliis concurrat immediate ad assensum conclusionis theologica?, 331. Habitus fidei datua ad credendum Deo soli, 341.

Fidei obscuritas, et ejus compossibilitas cum evidentia. I, disput. *u ; per totam.* Revelatio clara an possit esse objectum formale fidei, *ibid,* disput. n. n. 1. Nomine fidei quid intellexerint Patres, *ibid.* n. 8. An si aliquis haberet evidentiam de revelatione divina, non tamen de veritate et infallibilitate Dei, assensus rei revelata? esset tunc assensus fidei, n. 32. Fides exigit essentialiter aliquam obscuritatem in assensu, n. 48. Habitus fidei unde impediatur ab eliciendo assensu fidei circa revelationem claram, *ibid.* Fides an possit esse de objecto aliunde clare cognito, n. 51. Fidei habitus cur omnino auferatur in beatis, **57.**

Duo hæc necessario de fide credenda, scilicet Deum esse, et esse remuneratorem, *ibid. n.* 62.

Fidei assensus non impedit assensum scientificum de eodem objecto, *ibid.* n. 76. Fidei assensus non repugnat cum visione sensitiva et materiali ejusdem objecti, 80. An possint divinitus conjungi in eodem intellectu visio perfectissima ac plena et immediata objecti, et fides actualis de eodem, 81. Fides an possit esse cum opinione, 89. Assensus fidei humanæ an possit esse cum assensu fidei divin» circa idem objectum materiale, 91. An assensus fidei possit tendere circa objectum revelatum per aliud medium scientificum, vel probabile, 105. An sicut potest idem assensus esse ex motivo fidei, et scientifico, possit etiam esse ex motivo fidei, et alio probabili, 136.

Quale sit objectum materiale adæquatum noetic fidei, 1, ni; 1. An omnia objecta materialia æque immediate pertineant ad fidern, *ibid.* n. 4. Mendacium an pertineat ad objecta materialia fidei, n. G. An objectum adæquatum attributionis nostræ fidei sit Deus solus an aliquid aliud, 12. An Deus sit objectum attributionis nostræ fidei solum sub conceptu Deitatis, an etiam secundum attributa, et alias perfectiones intrinsecas quas habet 13. Fides duo hæc intendit, ut cognoscamus Deum, et viam nostræ perfectionis, 17. Fides estpaitim speculativa, partim practica, 18. Humanitas Christi an etiam pertineat ad objectum attributionis nostræ fidei, 19. Fidei objectum an sit aliquid complexum, 28.

Fidei objecta alia sunt necessaria simpliciter, alia sunt contingentia, *ibid.* n. 47. Fidei objecta quomodo possint inter se comparari, 48. Utrum sit aliquis ordo inter objecta fidei, *ibid.* Quis sit ordo inter objecta fidei inter se comparata, 55. Comparando objecta formalia fidei cum materialibus, debet esse aliquis ordo inter illa, 56.

Fidei articuli convenienter in symbolo traduntur. *ibid.* n. 57. Objecta materialia fidei anguecessive creverint, vel decreverint, 65. Fides do aliquo objecto potest haberi implicita, vel explicita, *ibid.* Fides implicita, quid? *ibid.* Fidea explicita quid ? *ibid.* Quorum objectorum fides explicita fuit semper in Ecclesia, 66. Fides nunquam magis explicita quam in Apostolis, 67. An in Ecclesia aliquid incipiat, post Apostolorum tempus, esse de fide, quod antea de fide non fuerat, 68.

An omnia quæ ab Ecclesia in Concilio, tel a summo Pontifice definiuntur, ita de novo pertineant ad fidem, ut antea non pertinerent, 70. An aliqua nobis de fide credenda proponantur quæ Apostoli explicite non crediderunt, 71.

Fides an aliundo generare possit assensum falsum circa revelationem apparentem, I, iv ; 77. Repugnantia actus ct habitus fidei cum revelatione falsa, est essentialis, 89. Fidei actus an possit ut præmissa, concurrere ad conclusionem falsam, 102. An ille actus conclusionis esset vere supernaturalis in sua substantia, et elicitus ab habitu fidei infuso, 103. An præmissa fidei supernaturalis concurrat partialiter ad illum assensum conclusionis falsæ, 107.

An ante fidei assensnm debeat esse in quolibet fideli judicium evidens de credibilitate objecti, I, v ; 1. An possit voluntas imperare prudenter assensum fidei cum judicio ultimo credibilitatis solum probabili, *ibid.* n. 21. An judicium evidens de credibilitate oriatur a fide, 39.

Lumen fidei stricte sumptum quid sit, ibid. n. 46. Motiva quæ reddunt evidenter credibilta motiva nostræ fidei, breviter recenseatur, *ibid.* sectione iv *per totam.* Modus quo Christiana fides propagationem, et perseverantiam consecuta est, *ibid.* n. 53. Testes nostræ fidei. 54.

Assensus fidei non debet esse firmus solum firmitate adhæsionis extrinseca, sed adhæsione firmissima sibi intrinseca, I,vi; 17. An etquomodo assensus fidei superet alios assensus certos, ibid, n. 26. Fides est certior aliis cognitionibus evidentibus naturalibus, 33. Excessus certitudinis quem Scriptura et Patres fidei tribuunt respectu acientiæ, unde desumendus, 36. An fides habeat majorem certitudinem quam scientia, propter majorem connexionem cum veritate, 37. Fides excedit in majori exclusione formidinis, et majori repugnantia ctun illa, 42. Fidei assensus an sit magis vel minus certus quam visio beata, 51. Fides an sit certior principiis evidentibus evidentia rnetaphysica, 53.

Duobus modis intelligi potest quod fides discurrat, I, disput. vu. in prooemio. Fidei assensus potest generari per discursum formalem, ibid, disput. vu. n. 1. An possit intervenire cognitio bonitatis illationis iu discursu fidei, et qualia sit illa cognitio, *ibid.* n. 30.

Actus intellectuales fidei an omnes sint ejusdem speciei infirme, I, vm; 3. An actus fidei speculativi differant specie a practices, *ibid.* n.4.

Diversitas specifica in actibus fidei ex parte motivi formalis, n. 5. In discursu formali fidei, quando assensus distinctus terminatur ad veracitatem Dei, et distinctus ad revelationem, ii duo differunt specie inter se, 6. An actus fidei affirmantes differant specie a negantibus, 7. An fides particularis differat specie a fide universali, 11. Fides implicita et fides explicita an specie differant. 12. Habitus fidei an sit unus indivisibilis, vel confletur ex pluribus partialibus, 13.

Proponuntur et examinantur definitiones fidei, *ibid.* n. 30. Prima fidei definitio ex D. Augustino, *ibid.* Secunda definitio fidei ex divo Paulo, 31. Definitio exacta fidei ex Suarez, 36.

An actus fidei sitsupernaturalis secundum substantiam, I, ix ; 27. Fidei habitus est per se infusus, et in suo substantia supernaturalis, *ibid.* n. 40. An species ad actum fidei debeant etiam esse supernaturales in substantia, 55. An postquam aliquis habuit actum fidei, maneat in intellectu species supernaturalis producta ab eodem actu fidei supernatural!, qua postea ejusdem actus recordemur, 76. An sint supernaturales apprehensiones praecedentes actum fidei, 80.

An omnis fidei assensus necessario dependeat a voluntate I, x ; 1. Ad fidei actum non sufficit voluntatem se habere permissive, sed exigitur actus positivus, n. 9. An saltem de potentia absoluta possit aliquis elicere actum fidei sine impulsu voluntatis, n. 20. An possit actus fidei infuse imperari simul a duplici voluntate, quarum una sit bona et supernaturalis, alia naturalis et mala, 46. Cur volitio naturalis, licet ex se absolute et efficaciter imperet assensum fidei, non tamen ponat illum, sed sola volitio supernaturalis, 49. An possit assensus fidei imperari immediate ab aliis virtutibus, 65.

Fides hominis grati est etiam meritoria de condigno, vitæ æternæ, *ibid,* η, 69. An primus actus fidei, per quem disponitur homo ad justificationem, in ipso instanti quo justificatur, sit meritorius de condigno vitæ æternæ per gratiam quae tunc infunditur, *ibid.* Omnes actus fidei sunt meritorii, saltem de congruo, 73. An rationes inductivæ ad ea quæ sunt fidei, minuant meritum fidei, 74. Duplex genua rationum ad fidem, *ibid.*

Fides an sit necessaria ad salutem necessitate medii, I, xn ; 1. Sine fide fundata in revelatione Dei non fieri ullum opus meritorium salutis æternæ, *ibid.* η. 13. Fidei explicit» plures gradus, n. 83. An in iis qui Christum praecesserunt necessaria fuerit fides de ipso explicita necessitate medii, 84. An saltem in statu legis gratiæ requiratur de necessitate medii fides explicita Christi, 88. An fides explicita Trinitatis sit necessaria necessitate medii, 105. An fides utriusque medii saltem in voto, necessaria sit necessitate medii ad justificationem, 106. An fides explicita Dei remuneratoris sit necessaria necessitate medii, 108. Fides Dei remuneratoris cur requiratur, 120. Au sufficiat aliquando ad justificationem fides explicita de pœnis inferni, an vero etiam requiratur fides de præmio æterno bonis meritis correspondente, 121. Fides explicita de existentia Dei est necessaria, 123.

Necessaria est fides explicita qua homo credat se non posse suis viribus a miseriis anis exui, et æterna præmia consequi, 126. An per fidem necessariam de Deo remuneratore debeat credi explicite remuneratio supernaturalis, 127.

An detur præceptum de actu interno fidei, I, xin ; 1. An præceptum de actu interno fidri sit solum de jure positivo, an etiam de jnre naturæ. *ibid.* η. 2. An præceptum fidei sit juris natnralis vel supernaturalis, 6. An de facto præceptum fidei quod nunc habemus, dicendum sit supernatural?, vel de jure supernatural!, 10. An præceptum credendi explicite ea objecta quorum fides explicita a nobis exigitur, sit etiam dicendum naturale, an solum positivum, 16. Quo potissimum tempore obliget præceptum affirmativum fidei, 21. Ad quam virtutem spectet præceptum fidei, 25.

Tota fidei obligatio in quo fundetur, *ibid.* n.35. Fidei virtus obligat directe ad positive credendas materias morales quas Deus per fidem nobis revelavit, 37 et 38.

An sit duplex fidei virtus, *ibid.* n. 42. Quando ad actum fidei obligemur indirecte, n.43. *et seq.* in quibus numerantur multi casus in quibus est obligatio indirecta exercendi actum fidei. An in statu legis naturæ esset ex præcepto fides de æternitate pœnarum, 53. An fides resurrectionis, 54. An fides explicita de peccato originali fuerit tunc necessaria, 55. An tunc deberet fide explicita credi mundum non esse conditum ab æterno, sed in tempore, 57. An fides Mediatoris venturi. 58.

In lege scripta fuit ex præcepto fides aliorum etiam præceptorum, *ibid.* η. 59.

Quorum objectorum fides explicita necessaria sit ex præcepto in lege evangelica, *ibid.* n. 60. Enumerantur alia quorum fides vel notitia explicita fidelibus necessaria est, 116 *et seq.* Utrum hæc obligatio fidei explicit» sit de jure divino vel humano, 153.

An et quomodo confessio externa fidei sit actus fidei, I. xiv; 1. An confessio fidei sit actus elicitus, an solum imperatus a virtute fidei, *ibid.* n. 14. Fidei confessio potest imperari ab abis virtutibus præter fidem, n. 15. An sit idem habitus m voluntate, qui imperat et vult assensum internum fidei, et vult actum externum, seu fidei confessionem 17. Non omnia verba, aut signa externa quibus significatur fides interna, sunt actus fidei, 23.

Quare sit præceptum non negandi exterius fidem, *ibid.* n. 31. Unde probetur malitia negationis fidei. 31 et 32. In materia fidei non licet respondere verbis æquivocis, quæ ab interrogante accipiantur pro negatione, 36. Quid dicen-

dum sit de eo qui interrogatus non negat fIdem, sed tacet, vel dicit nolle, respondere, 37. Non negat fidem qui non comparet, quando jubentur omnes christiani comparere ad suam fidem profitendam, 43. An sintpœnæ ecclesiastic» statut» pro nogationo fidei externa. 44. An circa negationem fidei, in re parvi momenti, dari possit peccatum veniale, 45.

Quale sit præceptum affirmativum confessionis fidei *ibid.* n. 52. Quidam casus in quibus dubitari potest an qui non confitetur fidem peccet contra virtutem fidei, an solum contra alias virtutes ex quibus debebatur tunc fidei confessio, 59 *et seq.* Fidei occultatio alia negativa, alia affirmativa, et quando utraque licita, 69.

Habitus fidei an sit in substantia animte, vel in aliqua ejus potentia, 1, xv ; 1. An in æstimativa ponendus sit habitus materialis infusus fidei, *ibid.* n. 12. Habitus fidei an sit speculativus, vel practicus, 16. Habitus fidei an sit virtus, 17. Duplex fidei habitus infusus, *ibid.* Fides an simpliciter dicenda virtus, an cum addito, 22.

Quæ sit causa efficiens habitus fidei, I, xvi; 1. Quæ dispositio requiratur ad infusionem habitus fidei, *ibid.* n. 12. Fides an infundatur aliquando ante gratiam, *ibid.* Fides an possit haberi et retineri sine gratia et sanctitate, 35. An et quomodo maneat fides informis in peccatore, *ibid.* Qua ratione fides in peccatore dicitur mortua, 50. An sit idem habitus fidei formatée, quæ antea erat informis in peccatore, 52. An fides informis sit virtus simpliciter, 60. An fides informis sit donum Dei, et fundamentum justitiæ, *ibid.*

Augmentum habitus fidei, *ibid.* n. 61. Fidei inæqualitas triplex, 62. An quando fidei habitus infusus augetur intensive, augmentum, seu intensio fiat physice ab actibus, 69. An quando habitus fidei manet in peccatore, augeatur per actus fidei, qui non per modum causse, sed vel meriti de congruo, vel dispositionis, deserviant ad illud augmentum comparandum, 78. Habitus fidei in homine justo augetur per omnes actus per quos augetur gratia, 79.

Utrum in angelis viatoribus fuerit fides, I, xvn ; 1. An fuerit in primisparentibus. *ibid.* n.G. Utrum in dæmonibus, et animabus damnatis maneat fides, n. 7. An detur in beatis, 25. Qualis sit oppositio fidei cum beatitudine, 38. Fides an maneat in animabus Purgatorii, 48.

Fidei habitus an remaneat in hæretico et infideli, *ibid.* n. 50. An ex peccato infidelitatis commisso ex ignorantia graviter culpabili, oriatur habitus fidei expulsio, 80. Habitus fidei non amittitur propter solam infidelitatem externam sine interna, *ibid* An habitum fidei perdat qui se exponit culpabiliter periculo morali infidelitatis, si tamen postea non perveniat ad dissensum internum circa fidem, 82. An perdat habitum fidei qui per conscientiam erroneam putat aliquem verum fidei articulum esse contra Ecclesiæ sen-Biim, ot tamen illum erodit, 83. An perdat fidei habitum qui non negat fidem, de ejus tamen ventato dubitat, 84. Habitus fidei quandonam amittatur, 85. An omnis culpabilis suspensio in rebus fidei proveniat ex aliquo judicio erroneo, 87. An perdat habitum fidei qui non negat res fidei, sed eis potius assentitur assensu opinativo, 96. Qui nihil credit contra fidem, neque ejus objecta negat, aut eis dissentitur, non tamen credit actu positivo quando jam fides obligat ad positive credendum, an perdat fidei habitum, si jam antea habuerat, 97. An habitus fidei expellatur solo peccato hæresis saltem internæ, an etiam aliis peccatis infidelitatis, 104. An ablato fidei habitu, auferatur habitus theologi», 110. Anrnaneatactua fidei in eo qui scienter negat fidei articulum, 111. An dissensus hæreticus circa unum articulum, et dissensus circa alium ita repugnent, ut nec de potentia Dei absoluta possint esse in eodem homine. 134.

An peccatura illud quo voluntas territa motivis contra fidem, imperat intellectui suspensionem assensus et dissensus sit peccatum omissionis contra præceptum fidei, I, xvm ; 24. Duplex fidei desertio, *ibil.* n. 100.

Fides sola interna olim non sufficiebat pro remedio parvulorum, III, m ; *de Sacram, in gen.* ŋ. 27. An fides illa cujus professio fiebat super parvulos, debuerit informari cbaritate, *ibid.* n.38. An necessaria fuerit fides in eo qui ministrabat circumcisionem parvulis, *ibid,* disputat, v, n. 57.

Fidei ignorantia an differat specie ab infidelitate, V, xvi ; 187.

Fides auctoris bona vel mala quomodo prosit vel noceat successori ad præscribendum, V, vn; *de Justitia,* 56 *et seq.* Bona fides requiritur ad præscriptionem, et quid sit, *ibid.* n. 16. Dubitans an habeat bonam fidem, *ibid.* n. 17. Cur dubium magis noceat initio possessionis, quam continuationi, 18. Bona fides an sit si ex ignorantia invincibili juris aut facti, putes rem esse suam, 28. Si hæc sufficit ad præscribendos fructus, sufficiet an præscribendara vineam, 30. Bona fides ad præscribendum debitum quando exigatur, n. 49. Fides mala solum venialiter an noceat proscription!, n. 36. Vide *Præscriplio.*

Fidei bonæ possessor debet solum restituere fructus naturales et mixtos extantes, deductis expensis, VI, xvn; 39. Vide *Possessor.*

Fidei cornmissarius non est absolute dominus, sed secundum quid, V, n ; *de Justitia* , n. 7.

Fidei dubiæ, vel malæ possessor, vide *Possessor.*

FIGURA.

Figura duplex ; organica et situalis, III, vnt; *de Euchar.* n. 28. Figura situalis non est aliquid distinctum ab ubieationibus, *ibid.* n. 30. Corpus Christi habet quidem figuram organicam, ÜOn tamen situalem in eucharistia, *ibid.* n. 36

FIMUS.

'Filii catholicorum an possint *a parentibus,* ubi necessaria dedunt ad familiæ sustentationem, cam dominis hæreficis côlloraci, I, xiv, 160. An quando pater absens, et non comparens in contumaciam condemnatur, et ejus statua comburitur, filii incurrant pœnas hæreticorum filiis statutas, II, xxv; *ile Fide,* n. 49. An filii illius hæretici qui ante mortem resipuit, et catholicus obiit, comprehendantur hujusmodi pcenis, *ibid.* n. 51. An filii relapsorum, n. 52. An si filiis solis nota sit hæresis patris, id satis sit ut aestiment se pœnas incurrisse, 55. An filii illius hæretici qui suspectus est de hœresi incurrant easdem pœnas, *ibid.* An eædem pœnæ extendantur ad filios receptatorum, vel fautorum, si tales esse, vel decessisse probetur, n. 56. An prædictæ pœnæ extendantur etiam ad filios etiam genitos ante hæresim parentum, n. 58.

Filius an acquirat patri morti proximo, V, v; *de Justitia,* n 36. Filius an possit exigere a patre pretium sui laboris, *ibid.* n. 42 *et seq.* Filius illegitimus cujus pater ignoratur, a quo debeat acoipere alimenta, VI, xm ; 19. Quando de duobus dubitatur, uter sit pater, tunc singulos debere ex parte concurrere ad alimenta communis sententia affirmat, *ibid.* Quæ ingerant difficultatem contra communem illam sententiam, *ibid.* n. 20. Ejus auctores non videntur consequenter loqui, 21. Alia argumenta contra eosdem, 22. Quomodo responderi possit ad eorum rationes, 23. Judicium auctoris de utraque sententia, 24. In dubio illo an sit proles præsumendo potius naturalis quam spuria, 25.

Filius quæ bona sibi possit usurpare, VI, xn ; 75. Ex bonis patris quousque filius accipiat sine furto gravi, *ibid.* n. 76. Si plus accipit, debet restituere, et quando debeat in collationem deferre, 77.

Filii familias peculium est quadruplex, V, m : *de Justitia,* 195. An ejus professi peculium in monasterium transeat, *ibid.* 196. Filium punire qui et quomodo possint, *ibid,* disput. v. n. 7. Filius quando censeatur remittere patri usumfructum qui patri non competebat, *ibid.* n. 29.

An filius spurius possit retinere ea qui sibi a matris consanguineis dantur, VI, xm ; 37. Quando teneatur matri credere, *ibid.* n. 61. Regula ad decernendam hanc filii obligationem, 62.

Filii spurii proprie qui, VII ; xxiv. 63. Filii spurii an et quomodo ex testamento patris accipere possint, *ibid, etseq.* Filii spurii nihil a patre possunt accipere *ibid.* n. 92. Nec per vulgarem substitutionem, 93.

An per fideicommissum, variæ sententiæ, 94. Vera et communis sententia docet hæredem commissarium posse ea bona sibi retinere, vel si ea sponte dederit, potest spurius illa accipere et sua facere, 95. Solvnnhirargum*nta. Spnriueeub-Btitntns pupillariter filio legitimo potest snccedere in bonis quæ filius a patre non iccepentt, 98. Quoad bona quæ filius legitimrta a patre habuit, est duplex sentérttia, *ibid.* Probator sententia affirmans in iis etiam succedere poise, *ibid.* Explicatur lex quædam difficilis ad versus hanc sententiam, 100.

Qnibrts spurius debeat restituere bona a patr·' accepta.VII, xxiv ; 102. Respondetur cum distinctione, 102. Si pater qui dedit adhnc vivat, ejus sont quæ dedit, etiamsi, restituentespurio, nnlit ea acceptare, 105. Hæres jussus reddere spurio quid possit facere, 106. An pater possit instituere spurium Titii, ut Titius suum spurium instituat, 107. An executor testamenti possit eligere spurium testatoris est pauperem, cui partem bonorum distribuat, 108. Vide *Spurius.*

Filius naturalis quid possit recipere a parentibus, *ibid.* n. 88. Quid si filii legitimi renuntiarunt juri succedendi. 89. Si deficiant legitimi et uxor quid? 90. Matri quomodo succedant, 91.

finis.

Propter finem non efficaciter intentum an possit medium efficaciter eligi, V, xvi ; 39.

FISCCS.

An fiscus solvere debeat creditoribus hæretici, II, xiv; *de Fide,* n. 16. An quæ haereticus debet sub conditione nondum impleta tempore sententiæ, teneatur fiscus solvere, impleta conditione post sententiam, *ibid.* n. 22. Fisci prælatio minoris et pupilli, VI, xx ; 76.

FOMES.

Quid nomine fomitis intelligatur, II, xxvi; *de Incarn.* 24. Fomes aliquando ligatur, aliquando extinguitur, *ibid.* Quid per fomitem intellexerint Patres, 45. Hunc fomitem extinxit Deus in primis parentibus in statu innocentiæ, *ibid-* ŋ. 44. An fomes de potentia absoluta potuerit eese in humanitate assumpta, n. 54.

FORMA.

Quid per formam sacramenti olim apud Patres intelligeretur, III, n; *de Sacram, in gen.* n 35. Apud Augustinum forma pro formula vel ritu usurpatur, *ibid.* Hunc modum loquendi usurparunt Patres concilii Milevitani, 36. In quo sensu verba Milevitani a Tridentini» usurpentur. *ibid.* Forma signi est significatio, *ibtd-* n. 37. Quid requiratus ut importeturaliqua forma de connotato, n. 68. Potest intendi forma et non intendi ejus effectus formalis secundarius *ibid.* disput. ix. ŋ. 49. Forma duplex non datur in sueraiuentis, proxima scilicet et remota, sicut

dicitur de materia. III. i; *deEuchar.* n.52. Quidam effectus formales postulant formam præsentem, quidam vero non, *ibid.* n. 62. Omnis forma semper desinit in ordine ad aliquam substantiam qua» ipsi succedat, *ibid,* disput. iv. n. 85.

Forma hominis non dicitur proprie converti in formam cadaveris, *tbid.* disput. vn. n. 11. Si Deus conservaret materiam sine forma, conservatio illa esset miraculose etiam antecedenter, *ibid.* n. 114. Ex destructione formæ bene sequitur destructio materiæ, tbid. Formæ substantiales non sunt multiplicanda? in materia sino necessitate, *ibid,* disput. vin, n. 62. Etiamsi substantia panis post consecrationem remaneret in rerum natura, adhuc esset vera forma, *ibid.* n. 104. Utrum per plores formas consecrationis possit consecrari eadem materia, IV, xi ; *de Euchar.* n. 160 *et seq. per lotam sccl.* Vide *Materia, Mutatio.*

FORMULA.

Formula congregationis non observata, an reddiderit invalidam electionem subsecutam, VIII, libro iv. *Dubio* 24.

FORUM.

Fori interni ab externo discrimen, VI, xx ; 11. Forum inter internum et externum an sit discrimen, VI, xxn. 64.

FRATER.

Frater Minor in extrema necessitate quale jus acquirat, V, n ; de *Justitia,* n. 56 et 57. Quid si maneret solus in mundo, *ibid.* 58. Fratres minores de facto nullum habent dominium etiam in communi, tbid. n. 55.

Fratres an aliquando sint hæredes necessarii, VII, xxiv ; 174. Λη licite in conscientia possint relinqui, n. 175.

FRUCTUS.

Fructus alii naturales, alii artificiales, alii mixti, VI, xvii ; 38. Fructus naturales etiam consumpti quomodo restitui possint a possessore malæ fidei, tbid. n 53. Quid de fructibus non perceptis, qui percipi potuerunt, 54. Quid si dominus percepturus fuisset, 55. et seq. Quid ei possessor malæ fidei sua diligentia rem meliorem fecit, et plures fructus percepit, 57. Quid de fructibus quos dominus non erat percepturus, 58. Quid si ii fructus consumpti sint, et possessor make fidei non evasit locupletior. 59. Quid si ii fructus sint cx melioramentis factis a possessore malæ fidei, GO. In fructibus percipiendis mala fides an purgetur per bonam fidem in consumendis, n. 69. Quid si bona fides venerit post consumptos fructus, 70 el seq.

Fructus rei quando restituendi, vide possessor bonæ fidei. Fructus rei conductæ, vel res in eam invecte, quomodo sunt hypothecs!! domino rei locata?, VI, xx ; 24.

Fructus beneficii an possit filius exigere acoha-rodibus, VII, xxiv ; 225. Fructus pignoris computandi sunt in sortem, VII, xxv; 1.30. Sententia Soti 131. Quid si possit id licite fieri, 131. Ao venditor possit sibi reservare fructus donec solvatur pretium, 137. Prima sententia affirmans, esse usuram, *ibid.* Secunda sententia negat ewe usuram, 138. Examinantur rationes, 149. Auctoris sententia, 140. Solvuntur objectiones, 141. Fructus omnes an possint retineri, 142. Seclusa ea reservatione, omnes fructus pertinent ad emptorem, 143. Quid quando venditor vult ad certum tempus pensionem ex fructibus. 144. Anpossint fructus ad certam taxationem in pactum deduci, 145. Fructus feudi oppignorati vel emphyteusis quando ad dominum directum pertineant, 146. Quid se debitor vult solitum obsequium praestare, 147. Solvuntur argumenta 148. Fructus si sint ex inelioramentis, quid? 149. Quid si feudum fuit pretio habitum, 150.

Gener an possit fructus pignoris pro dote lucrari, *ibid,* n 151. Posse quando in contractu dotali datum fuit pignus, 157. Quid quando postea fuit datum, 158. Quid si dos promissa non fuit statim danda, 159. Si promissa fuit statim danda, quid? 160. Argumenta quæ probant posse tunc fructus retineri, 161. Retinenda communis sententia, 162. Quid de illo cui hæres debet alimenta, 163. Quid quando pignus datur solum ad securitatem dotis, 164. Quid de illo cui gener pignus illud oppignoravit, 165.

An possit loco pignoris dari genero pensio annua, *ibid.* n. 166. Quid si socer filium alat quamdiu datum non solvit, 167. Si ad hæc alimenta non se obligavit socer, sed ad dotem solvendam, quid? 168. Quid si fractus pignoris excedant fructus dotis, 169. Quid si excedant onera matrimonii, 178. An idem dicendum sit de pignore dato viduæ ob dotem non restitutam, 171 el seq. An lege præcipi possit ut vidua fructus non computet in sortem, 173. An uxor possit, fructus pignoris dotalis percipere, mortuo marito, 174. An maritus, mortua uxore, an filii et alii hæredes uxoris, 175.

Fructus rei vendite pertinent ad eum in cujos dominio res est, VII, xxvi ; 209. De fructibus pendentibus tempore venditionis et non maturis, quid? *ibid.* 210. Cur non pertineant plene ad emptorem, 211. Cui danda eorum possessio postea, 212. Quid de pensione rei vendite, 213. Quid si venditor interim fecit sumptus pro fructibus rei vendite, pendentibus, 214. Si alter ex contrahentibus fuit in mora quid? 215.

Fructus a donatore destinati ad emptionem bonorum immobilium, an possint ex ejus consensu applicari ad solvenda debita ejusdem conventus. VIII, libro HI. *Dubio* 60.

FRUMENTA.

Frumenta inter *et* pecunias mistas, an sit differentia, V, vi; *de Justitia,* 161 *el seq.*

FUGA.

Fuga fidelium in persecutione non est contra præceptum non negandi fidem, I, xiv; 41. Fuga in quo casu sit illicita, *ibid.* n. 42.

Fuga mera an detur in voluntate, IV, i ; 10 *et seq.* An in intellectu, n. 13. Fuga mere elective potest esse in voluntate, n. 25.

FUNDATIO.

De pecunia donata et legata ad fundationem collegii, quando episcopus non consentit fundationi, quid faciendum sit, VIII, libro iv. *Dubio* 32.

FUNDUS.

De promissione facta a regularibus locandi fundum per plura triennia, VIII, libro in. *Dubio* 12.

FUNUS.

An liceat catholicis amici funus comitari, quando hæretico ritu celebratur, I, xiv; 159. Ansi defunctus sit hæreticus possint catholici funus comitari, quando sepeliendus est in loco sacro, *ibid.* Vide *S pultura.*

Funeris et sepulture expensæ quales, VII, xxiv; 317. A quo solvendæ, *ibid.*

Fur.

Fur an sit qui accipit rem Petri putans esse Pauli, VI, xvii ; 74 *et seq.* Furi an cooperari possis ad liberandam rein tuam, *ibid.* η. 32. Furi res ablata quando reddi, vel non reddi possit, n, 28 *et seq.* Furem an occidere liceat ob defensionem facultatum VI, x; 474 *et seq.* Vide *Occidere.* Qui furatur unum pro alio an sit fur, V, vii ; 25. Qui furatur et statim restituit, an faciat peccatum mortale externum, V, vm ; 22. Fur quomodo restituere teneatur, VI, xvm; 131 *et seq.* Vide *Restitutio.*

Fur an valide accipiat bullam, erogando pecunias furto ablatas, V, xxvn ; 87. Versu *Unde obiter infero.*

Furtum.

Furtum grave filii an semper habeat malitiam ipecie diversam, V, i ; n. 3-1.

Furti definitio et quibus proprie competat, VI, xvi; 1. Explicatur Furti *definitio.ibid.* n.2. Furti nomen latius apud theologos quam apud juristes usurpatur, n. 3. Reservato peccato furti, vel prohibito sub censura, quæ intelligantnr comprehendi, 4. An comprehendatur daminficatio injusta, 5. An injusta rei alien» detentio, 6. An rapina comprehendatur, 7. An si res accipiatur a non domino, 8.

An differat specie furtum a damnificatione injusta, *ibid.* n. 9. An differat a rapina aliquorum ratio impugnatur, 10. Vera hujus differenti» ratio explicatur, n. 11. An differat specie peccatum contractus injusti a furto, 14. Responsio P. Vasquez impugnatur, 15 An differant specie furta eo quod fiant domino, vel mero possessori, 17. Non sunt species furti divers» multa quæ a juristia variis nominibus appellantur, *Peculatus, abigeatus.* etc. 18. Sacrilegium est species furti declaranda in confessione, 19.

De quantitate ad furtum grave necessaria. Aliqua est materia ita levis ut non sufficiat ad peccatum veniale, alia quæ sufficiat, et alia item est gravis, *ibid.* n. 20. Non potest a nobis certo determinari materia gravis quæ sit minima gravis, n. 21. Vari» doctorum sententi» de quantitate requisita ut peccatum furti sit mortale, 22. Alii assignant quantitatem respectivam, 23. Unde oriætur difficultas determinandi materiam. 24. Non potest ex parte materiæ determinari, cum ejua valor extrinsecus sit varius. 25. Regula Molin» examinatur, 26. Aliorum variæ regulæ proponuntur, 27. Auctoris judicium, 28.

Quomodo furta singula inferant detrimentum grave et detractionem gravem, 31. Non est solum furtum grave quod se solo graviter lædit, 32. Quid dicendum sit de eo qui in transitu comedit fructus, vel uvas de vinea, 33. Quid de furto rei levis, domino graviter id ferente, 34.

De furiis minutis el quomodo possit in iis mortaliter peccari. Singulæ acceptiones partis levis quo sensu sint peccata gravia, VI, xvi; 36. Quid si sine animo ab initio perveniendi ad summam gravem, 37. An tunc ultima acceptio sit peccatum grave, 38. Quid si tunc non possit restituere præterita, 39. Quid si habeat animum restituendi quamprimum præterita, 40. Quid si restituat partem levem qua complebatur materia gravis, 41. Quid si nunquam in acceptione peccavit graviter, 42. Quid si postquam pervenit ad quantitatem gravem, accipiat aliquid leve, 43 Probatur peccare tunc graviter, 44. Confirmatur ex aliis præceptis, et solvitur argumentum contrarium, 45. An detractiones leves de eodem possint pervenire ad detractionem gravem, sicut furta, 46. Quanta debeat esse quantitas ut per furta minuta censeatur gravis, 47.

De furtis levibus quee fiunt non eidem. sed diversis personis. Quid si ex industria accipias minuta a singulis, ut congreges magnam summam, tbid. n. 48. Ratio qua nonnulli utuntur, scilicet

non licere difescero notabiliter, ox æro alieno, expenditur et fanquam insufficiens rejicitur, 49. Ratio a priori, quia creditores sunt notabiliter inviti, 50. Diversa· esset ratio si quis minuta à singulis accipiat, non animo perveniendi ad magnam summam, sed casu, 51. Quid si pluribus detrahas famam, 52.

De furiis levibus quæ fiunt eidem a diversis personis. Statuuntur aliqua extra controversiam, VI, xvi; 53. An furtum rei levis fiat grave, propter furta levia.aliorum, sententia affirmans, ejusque fundamenta, 54. Sententia negans, communior et verior comprobatur, 55. Concursus, levis ad damnum grave an faciat peccatum grave, 56. Impugnatur, multipliciter illud, principium, 57. In quo casu verum sit illum,qui cooperatur partialitate effectus, ad damnum grave, peccare graviter, et teneri, ad restitutionem, 58. Solvuntur argumenta contra præcedentem decisionem, 59. Differentia inter vulnus ultimum et ultimum furtum, 60. Quid si excommunicatio feratur illo casu, 61.Detrahens leviter de eo de quo alii lenter detraxerunt, an,peccet graviter, 62.

De furiis domesticorum, uxoris, filiorum. famulorum, sartorum, etc. Aliqua certa statuuntur, VI, xvi ; 63. Uxor quousque accipere possit, inscio viro, *ibid.* n. 64. Quid si maritus expresse prohibeat, 65. Quid si accipiat animo computandi soluto matrimonio, 66 Ex quibus bonis, et ad quos usus expendere possit, 67. Mater an possit accipere ad alendum filium in bello,68. Quas eleemosynas dare possit 69. Non peccat ux,or si accipiat pro rebus sibi vel aliis de familia necessariis, 70. An possit accipere ad subveniendum parentibus, vel filiis ex primo matrimonio, vel fratribus, 71 et 72. An possit expendere ad necessaria familiæ quod vir dederat ad solvendum creditoribus, 73. An ex pecuniis usura acquisitis, possit alere familiam, 74.

Quæ bona possint filii licite sibi usurpare, VI, xvi; 75. Ex bonis patris quousque felius accipiat sine furto gravi, 76. Si plus accepit debet restituere, et quando debeat in collatione afferre, 77.

Quando dominus non censeatur invitus in furtis famulorum, *ibid.* n. 78. Quid si titulo compensationis accipiant, 79. Quando compensatio illa sit illicita, 80. Quando dorninus debeat augere stipendium, 81.

Sartorum famuli an possint vendere fragmenta 33. Sartores ipsi au possint, 84. Possent etiam in aliquo casu famuli, 85.

GABELLA.

Gabella quid sit, VII, xxxn; J. Circa obligationem solvendi gabellas variæ sententiæ, *ibid.* ŋ. 38. Esse in foro conscientiæ obligationem solvendi gabellas communis ct vera docet sententia, *ibid.* An do facto debeantur non petitæ, n. 40. Potest lex ad hoc obligare, 41. An esset injuria saltem contra alios solventes qui gravantur, 42. Ad quid est obligandus a confessario qui defraudavit, 43. Quid si occultavit, aut mendaciis evasit, 44. Quid si gabellarius ejus se conscientia remisit, 45. An subditus compensare possit, si gabella locata est, n. 72. Communis jam sententia est posse in eo casu compensationem fieri non solvendo gabellam, 73. An sit idem de censibus locatis, 75. Ratio melior pro sententia communi, 76. Potest etiam compensari ob debitum conductoris, 77. Quid si gabella est incapitata,78. Quid si fiat incapitario sine pacto subditorum, 79. An fieri possit compensatio pro debito contracti post debitam gabellam, 80. Solvuntur fundamenta contraria, 81. Quid si gabella fuit vendita, 82 *et seq.* Quid si sit duplex gabella solvenda duobus conductoribus, 85.

Si conductor locet alteri gabellam, an debeat ipsi solvere, *ibid.* 97. Pcenæ exigentium gabellam ab ecclesiasticis, 115. Clericus negotiator quomomodo debeat solvere gabellam, 117. Quid sj ecclesiastico contrahente cum laico, gabella exigatur a solo laico, 142. Quid si petatur gabellaa solo emptore laico, 144. Probabile etiam est hoc esse contra immunitatem ecclesiasticam, 145.

Ex permutationibus an debeatur gabella, ibid, n. 146. Quid si pro debito solvatur res aliqua, 147. An debeatur gabella ex contractu innominato, 148. An ex emphyteusi, vel locatione ad longum tempus, vel ex censu, 149. An ex translatione vel cessione, 150. Quid si emisti ut amicis postea provideres, 151 Quid si dones cum onere aliquo, 152. Quid si applicentur bona creditori pro debito a judice, 153. Quid si vendatur pignus, vel hypotheca ad solvendum creditori, 154. An debeatur ex contractu, 155. An ex artefactis artificum, 156. An ex venditione aquæ, vel nivis, 157. An ex rebus in dotem datis, 158. An ex rebus hæreditariis divisis, 159. An ex venditione nondum perfecta, 160. An ex permutatione ante traditionem, 161. An ex venditione facta ex ratihabitione domini futura, 162. An ex venditione non soluto pretio, 163. Quid si venditio postea dissolvatur. 164. Quid si dissolvatur legis beneficio, 165. Quid si contractus a minore factus rescindatur, 166. An debeatur gabella ex redemptione census, 167. An ex censu reservativo, 168. An ex

censu vitalitio, 169. Quid ni clericus vendit quæ emerat ad suum usum, 170.

De tempore, loco, et aliis circumstantiis quæ pertinent ad solutionem gabellæ. Quod tempus attendi debeat ad solutionem gabellæ. VII, xxxvi, 171. An si gabella debeatur ex contracto inspiciendum sit tempus quo fit scriptura, 172. Quid si pretium determinandum sit ab alio, 173.

Quo loco debeatur gabella, *ibid.* n. 174. Cujus loci immunitas attendenda, 175. Quid si contractus fit per epistolam, 176. Quid si exeant contrahentes ad alium locum ad evitandam gabellam, 177. Quid si ex metu gabellarius remittat partem gabellæ, 178. Quando debetur ex traditione, an sufficiat traditia ficta, ubi res non est, 179. Quomodo attendatur locus ubi res est, 180.

An debeatur gabella ex sola parte pretii quæ apud venditorem remanet, *ibid.* 181. An ipsa gabella debeat computari in pretio ex quo debetur, 182. An debeat deduci quod datur licitatori augenti pretium, 183. An computetur in pretio onus emptori additum, 184. Quid si venditor ante acceptum pretium conducat gabellam, 185. Gabella non debetur ex compensatione, VI, xvi; 120. Vide *Tributum.*

GENERALIS.

Generalis regularis an possit obligare subditum ad acceptandum episcopatum, VII, *libro* m. *Dubio* 4. Generaliter societatis Jesu an possit dimittere aliquem sub conditione reincidendi in obligationem votorum, si ad talem locum redierit, VIII, *libro* iv. *Dubio.* 25. Generalis societatis Jc.-u an possit applicare missas suorum subditorum, loco illarum quas collegium aliquod ex testamento debebat, *ibid. Dubio.* 30. Generalis ejusdem societaiis an possit acceptare legatum rei immobilis alicui «ollegio relictum, cum animo alienandi, *ibid. Dubio* 31. Generalis an possit facultatem benedicendi vestes sacras communicare Provincialibus, et rectoribus seiniuariorum *ibid. Dubio. 39.* An de facto illis communicare censeatur, *ibid.* Generalis societatis an possit subdelegare Provinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos, *ibid. Dubio.* 42.

GENERATIO.

Generatio posterorum est ex meritis Christi in radice, non formaliter, II, vu ; *de Incarn.* n. 31.

GLADIOS.

Gladium reddens domino ad occidendum alterum, potens commode non reddere, peccat. VI, xxi; n. 4.

GLORIA.

Gloria corporis data fuit Christo pmpter merita, IΠ, xxxm; 1.

A GODERE.

A Godere contractus species, vide *Contractus.*

GRANGIUM.

Grangia Regularium an gaudeant immunitate, VIII, libro m ; *Dubio* 15.

GRANUM.

Quid dicendum de grano hordeaceo mixto granis tritici, III, iv ; 70.

GRATIA.

Non potest aliquis de fide credere se esse in statu gratiæ, I, i ; 324. Expenditur venis sensus illius axiomatis : *Facienti quod in se est Deus non denegat gratiam,* controversia inter theologos recentiores, I, xix ; 18 *et seq.* An sint aliqui in hac vita, quibus Deus non det auxilia gratiæ necessaria ad suam justificationem vel salutem, *ibid.* n. 22.

Gratia habitualis est quasi prima radix et prima natura in ordine supernatural], II. v. *de Incarn.* n. 94. Gratia digniticat de facto opera hominis justi ad condigne satisfaciendum pro pœna alterius, *ibid.* n. 148. Gratia habitualis et unionis sunt dispares· inter se, *ibid.* disput. vi. n. 32. Dignificat opera in quantum influit in ea, *ibid.* Gratiæ conservatio non- est consequens, sed antecedens ad dilectionem præceptam, *ibid.* η. 49. Inter ordinem gratiæ habitualis et unionis hypostaticæ minor est proportio quam inter ordinem naturæ et grariæ et gratiæ habitualis, *ibid.* disput. vni. n. 24. L'nde hæc minor proportio proveniat, η. 26 et 27.

Gratia unionis et habitualis utraque diei potest simpliciter naturalis, non quidem in se, sed· relative, scilicet homini Christo, *ibid,* disput. xi. n. 53. Gratia etiam unionis duobus modis naturalis Christo dici potest, *ibid.* n. 55. Gratia habitualis data fuit Christo, ut esset principium connatural® in Christo actuum superuaturaliuin, II, xxi ; de *Incarn.* n. 93. Gratia habitualis Christi an differat specie a nostra, *ibid.* n. 99. Gratia habitualis an ita debeatur Christo ratione unionis, ut fiat physice et efficienter a gratia unionis, n. 190. Data fuit Christo a primo instanti conceptionis, 103. Gratia habitualis in Christo an sit infinita, u. 104. Dicenda est infinita saltem in esse gratia», 197. Gratia habitualis Christi potuit simpliciter augeri de potentia absoluta, 111. Grati» gratis datæ fuere in Christo, 121.

Quid sil gratiam dari cx opero operato, et ex opere operantis, III, iv; *de Sacram, in gen.* n. 1. Gratia confertur per sacramenta novæ legis, *ibid.* n. 9. *Nide Sacramentum.* Quid per gratiam sacramenlalem significetur, n. 17. Quæ gratia per sacramenta conferatur, 19. Quomodo gratia sacramentalis differat a non sacramentali, 21. Λη una gratia habitualis intrinsece distingui possit ab alia. *ibid.* Gratia habitualis quæ confertur per quodlibet sacramentum dicit ordinem ad peculiaria auxilia circa auxiliares effectus, 27. Gratiæ natura postulat a solo Deo produci efficienter, n. 48. Gratia non tantum per sacramenta, sed etiam propter illa tanquam motivum, 91. Gratia inæqualiter datur pro inæqualitate illius effectus per quem tollitur obex, cum sit vera ad illam dispositio, ibid, disput. ix. n. 74. Gratia in hoc cæteras formas imitatur quod illa melius communicetur subjecto melius disposito, *ibid.* n. 75. Gratia sæpe eadem est quoad entitatem, diversa quoad connotationem, IV. xn ; *de Euchar.* n. 72.

Expenditur sententia docens gratiæ privationem esse peccatum habituale, IV, vu ; de *Pœnit.* n. 9 *et seq. per tot. sect.* Ante gratiæ infusionem an absolutio condonet, et tollat peccatum, *ibid.* n. 159. *cl* seq. A gratiæ habitu contritionem procedere an dixerit D. Thomas, *ibid,* disput. vm. ŋ. 171. Plura ejusdem doctoris testimonia explicantur, tbid. n. 72 et seq.

Gratiæ habitualis infusio an ad remissionem peccati venialis sit necessaria, tbid. disput. ix. sect. i. per *totam.* Duplex hujus quæstionis sensus, ibid. ŋ. I. Gratia habitualis non expellit formaliter maculam peccati venialis, n. 3.

Gratia an recuperetur correspondens meritis procedentibus per pœnitentiam. ibid, disput. xi. sect t per totam. De duplici gratia potest fieri quæstio, ibid. ŋ. 1. In gratiam Dei rediens homo, eo ipso ex natura rei recuperat priora merita, ibid n. 14.

Gratia antiqua quæ data fucrat sine meritis, an per poenitentiam restituatur, tbid. n. 44 *et* seq. per totam *sed.* Ad gratiam majorem, quam prius haberet homo, per pœnitentiam semper resurgit, n. 54. Gratia habitualis, quam Adam ante peccatum habuerat, ei restituta fuit, n. 55.

Ad gratiam causandam actus pœnitentis partialiter concurrunt, IV, xn ; de *Pœnit.* n. 34. Gratia quomodo confertur in pœnitentiæ sacramento dum confessio est de solis venialibus, ibid, disput. xm. n. 75.

Gratia sanctificans ex natura sua aufert debitum pœnæ æternæ, V, χχιv ; n. 3. Gratia condonat pœnam temporalem, vel totam, vel commutat in temporalem, ex libera Dei voluntate, tbid. n. 4 el seq.

Gratiæ status an et quomodo requiratur ad satisfactionem de condigno, ibid. n. 24. Ex gratia majori an crescat valor satisfactionis, n. 27. Gratia quo tempora requiratur ut valeat satisfactio, 29.

Gratia quam caueet satisfactio, V, xxv; n. 2 *et seq.* Vide *Satisfactio.* Gratiæ status non requiritur ad implendam pœnitentiam a confessario impositam, *ibid.* n. 30.

Gratiæ status requiritur ut suffragium alicui applicatum ci prosit, V, xxvi; n. 21. Ingratia debet esse offerens suffragium pro aliquo, «bid. n. 27. Gratiæ status requiritur in lucrante indulgentiam pro defunctis, et quando, *ibid,* disput. xxvi ; n. 75 et 7G. Et etiam in lucrante pro seipso, n. 83.

GRATITUDO.

Gratitudo duos habet effectus diversos, primus est quo qui beneficium accepit, vult benefactori retribuere, ut debitum suum extinguat : secundus quo vult benefactori etiam retribuere, ut ejus liberalitatem majore liberalitate vincat, I, xn; 29.

GAUDIUM.

Gaudium an concipiat Ecclesia de peccato Adæ, propter bonum redemptionis inde secutum, IV, n ; n. 37. *sub. med.* Gaudium an sit actus pœnitentiæ, *ibid,* disput. iv. n. 4. Gaudet Ecclesia de peccato Adæ, *ibid,* disput. v. n. 37.

II

HABITUS.

Habitus intellectualis non est aliud nisi species bene coordinatæ et dispositæ, I, i; 97. Habitus acquisitus quid sit, *ibid.* n. 190. Habitus infusi sapiunt naturam potentiæ, et extenduntur ad plura objecta formalia, n. 230. Habitus infusi an concurrat etiam quando infertur conclusio ex una præmissa de fide, et altera naturali probabili, 357. An ad objecta omnium virtutum moralium infusarum sufficiat unus habitus infusus, intellectualis qui cum fide proponat earum objectum, an vero ponendi sint inulti, n. 358. An habitus infusus ad conclusiones theologicas practicas maneat in hteretico, 364. An in catholico peccatore maneat ille habitus, *ibid.* Habitus supernaturales au infundantur α solo Deo immediate, I, xvi; 1.

Habitus cujuscumque duplex est objectum, materiale et formale, iv ; disput. n. *De Pœnitentia,* in procœuüo. Habitus acquisiti pœnitenti»

notspecies coordinafæ, *ibid,* disput. ni. n. 24. *Quomodo* ad odium peccati alieni conducant, ŋ. *25 etseq.* Habitus infusi poenitentia* an extendantur ad peccata aliena, n. 34. Extenditur habitus infusus ad plura objecta, n. 36. Habitus sunt multiplices pro multiplicitate bonorum quæ volumus, n. 45. Habitus Pœnitentiæ, vide *Pœnilentia.*

HÆREDITAS.

Hæreditas haeretico delata, non tamen adita tempore sententiæ, an acquiratur fisco, II, xxiv; *de Fide* n. 17.

Hæreditas religioso professo delata acceptari, potest a Religione capaci, ipso invito, neque professi repudiatio absque licentia, valida est, V, m; *de Justitia,* 94. Idem est de legatis quæ jure ipso acquiruntur, absque acceptatione, *ibid.* n. 95. Secus dicendum de scholaribus societatis Jesu, atque etiam quoad legata, n. 96 et *seq.*

Hæreditatem impediens per vim vel fraudem an teneatur ad restitutionem, VI, ix ; 51.

Religiosus non manifestans hæreditatem sibi delatam, VIII, libro, h i. *Dubio* 14. An qui petiit dimitti a societate ut hæreditatem patrui abintestate obtineret, potuerit valide dimitti, et hæreditatem obtinere, *ibid,* libro iv, *Dubio* 3. Societas Jesu an possit prætendere hæreditatem ab intestato, nomine professi, qui ante professionem omnia jura sua cesserat collegio cuidam societatis, *ibid. Dubio* 69.

HÆRES.

Hæres an possit satisfacere per opera post ejus mortem facta, pro testatore defuncto, V, xxvi ; 30. Hæres an possit se componere pro debitis defuncti, V, vn ; *de Justitia* 142 *et seq.*

Hæres an debeat solvere legata ex testamento minus solemni, VI, xxn; 260. Quid debeat facere tutor in iis casibus, 262. Quid de jure Hispano, 263. Hæres si sciat voluntatem testatoris ad pias causas, quid ? 267. Hæres beneficiarii an debeat expendere bona in usus pios, VII, xxm; 102. Reprobatur doctrina cujusdam auctoris circa hæc bona, 105.

Hæres an possit nominari in schedula separata, MI, xxiv ; 5. Hæres primus non succedit ex testamento, sed ex alio titulo, *ibid.* n. 32. Ubi an teneatur ad legata. Vide *Testamentum.* Hæres primus succedit ut creditor, sed postponitur aliis creditoribus, n. 35. Hæres si juraverit solvere etiam legata, quid? 39. Hæres interrogatus quando possit negare, 97. Hæres jussus reddere spurio, quid possit facere, 106.

Hæreduin variæ divisiones, *ibid.* 137. Dehæredu instituto in re determinata, 118. Quid si excludatur expresse ab aliis bonis, 139. Hæredes necessarii, 160. Ascendentes quomodo sinthæredes necessarii, 174. Hæres usurarii, vide *Usura-riug.* Hæredem üæredie an *obliget pcena* a testatore imposita, VIII, *libro vi; Dubio 13.*

HÆRE31ARCHA.

Hæresiarchæ traduntur coriæ sæcnlari, Π, xxiv ; *de Fide,* n. 64. Hæresiarrb» si poenitentiam ostendunt, an sint ad reconciliationem admittendi, *ibid.* Hæresiarcha quis dicatur, *ibid*

HÆRE319.

Ad hæresim non sufficit peccare contra fidem, sed oportet negare quod universa Ecclesia credit, I. I ; 161. Quid sit hæresis formalis, et quid objectiva, I, xx; 1. Hæresis nomen ex prima sua etymologia indifferens ad bonum et malum, *ibid-* n. 2. An omnes hæreses sint æquales, *ibid.* ŋ. 5 *et seq.* An possit Ecclesia facere quod mine incipiat aliqua propositio esse hæresis. quæ antea non erat, *ibid.* n. 9. Quomodo vemm sit quod ex verbis inordinate prolatis fiat hæresis, n. 10. An hæresis formalis consummetur in voluntate, an in intellectu, n. 11. An in peccato hæresisdetur parvitas materiæ excusans a peccato mortali, *ibid.* n. 28. Definitio hæresis formalis, n. 31. Quæ requirantur ex parte objecti ad hæresim, n. 32. Hæresis manifesta, seu notoria, quid addat supra hæresim non manifestam, 65. Quæ sit differentia inter hæresim et errorem, 74 *et seq.* Propositio hæresi proxima, vide *Propositio.* Ignorantia quomodo excuset, vel non excuset ab hæresi, 171.

Hæresis qualitas an in confessione sitaperiendа, IV, xv ; *de Pcenit.* 288 *el seq.*

HÆRETICUS.

Hæretici resolvunt fidem christianam in reve lationes privatas, singulis factas I, i; 132. An haberetur ut hæreticus qui negaret Christum esse risibilem, n. 267. An habitus infusus ad conclusiones theologicas practicas maneat in hæretico, 364.

Hæreticorum templa adire, et eorum ritibus adesse an liceat, I, xiv; 171 *etseq.* Et an rega hæretico id præcipiente sub gravissimis pcenia, 174.

An sit hæreticus qui credit et docet tanquam de fide id quod non est de fide, 1. xx; 21. Qute requirantur ex parte objecti ad hæreticum constituendum, n. 32. An sit hæreticus qui dissentit rei revelata· a Deo, sibi revelatione privata, 34 *et seq.* An sufficiat ad hæreticum constituendum si aliquis pertinaciter neget aliquid ad fidem catholicam pertinens et sibi sufficienter propositum, non tamen ei proposita EccLsiæ auctoritate id seutientis, 54. An ille qui dissentit revelationi private sibi sufficienter propositi*·, sit hæreticus, 43. Potest proprie appellari hæreti-

eus qui wriptnram contra sensum Ecclesiæ explicat, 4◇ ct *seq.* An si propositio aliqua sit vero revelata in Scriptura, sed non ita manifeste ut Ecclesia obliget ad eam credendam tanquam a Deo revelatam, dissentiens sit hœreticus, 56.

Qnæ requirantur ex parte subjecti ad hœrcticum constituendum, 11. xx; *de Fide.* 13G. An absque baptismo aliquis possit esse hœreticus, 138. An baptizatus baptismo invalido ex parte materiæ, vel forma?, etc. sit hœreticus punibilis ab Ecclesia. 140. An cujus baptismus dubius est, si incidat in hœresim, puniri possit ab Ecclesia tanquam hœreticus, 143. An qui ficte et sine intentione voluit exterius baptizari, cum voluntate non recipiendi sacramentum, puniri possit propter hærerim, tanquam hœreticus, 145. An qui se Christianum baptizatum profitetur, puniri possit tanquam hœreticus, licet postea inveniatur non valide baptizatus, 146. An hæretico necesse sit quod antea crediderit, 148. Plena deliberatio requiritur ad constituendum hœreticum, 153.

An et qualis pertinacia in hæretico requiratur, ibid. n. 154. Hæretici an cogi possint ab Ecclesia ut filios suos parvulos offerant baptizandos, II, xxi; *de Fide.* 19. Hæretici qui ad templa confugiunt non ob hæresis delictum sed ob alia, an gaudeant immunitate, *ibid,* disput. xxn.ŋ. 110. Hœreticus negativus, qui nunquarn delictum voluit confiteri, et cum testibus convictus sit, traditur curiæ sæculari ultimo supplicio afficiendus, an possit a confessario qui eum comitatur absolvi, disput. xxm. n. 93. Hæretici incurrunt irregularitatem non solum ex infamia quæ oritur ex notorietate criminis, sed etiam peculiari titulo, ratione hæresis, n. 119. Hæretici ipso jure poenam infamiæ incurrunt, 135 et *seq.* Hœreticus an testamentum condere possit, disput. xxiv. n. 34. Hœreticus amittit jus patriæ potestatis in filios, n. 35 Quinam hæretici pœna capitali afficiantur, 39. Hæretici» an condonari possit mortis pœna, si convertantur, etiam post latam sententiam, 40. Hœreticus confitens suas hæreses, negans tamen complices, an sit tradendus, ut diminutus, curiæ sæculari, 45. Hæretici mortui aliquando traduntur judici sæculari, et eorum ossa comburuntur, G9. Aliæ pœnæ spirituales et temporales hœreticorum, 71. Hæretici pœnitentes mitioribus pœnis ab Inquisitoribus puniuntur, *ibid.*

Hæretici Monothelitæ unicam in Christo voluntatem ponebant, II, xxv; 2. Negarunt actum voluntatis human» in Christo, *ibid.* n. 3.

Hæreticorum dogma qui asserunt non causari gratiam per sacramenta, refutatur, 111, iv; *de* Sacram. in gen. n. 7 et seq. Hæretici tollunt omnem intentionem ministri, *ibid,* disput. vm. n. 13 et seq. Hæreticorum nostri temporis error circa usum eucharistiæ, 111, ı; de *Euchar.* ŋ. 100. Ha?retici sacrificium male definiunt, IV, xix; *de Eu*ehar.n.l.

Hæretici, an præcepto Ecclesiæ obligentur ad confessionem, IV, χv; *de Pœnit.* 144 I quid promitti possit, VII, χXIH; 127. "

HENOCH.

Henoch nn fuerit peccator et pœnitentiam egerit, I, xn; 134. Parentes Henoch nec infideles fuere, nec impii, *ibid.*

HERMAPHRODITUS.

Hermaphroditus, si post ordinationem validam incipiat in eo praevaleri sexus femineus, an possit valide celebrare. VIII, libro 1. *Dubio* 31.

HISTORICUS.

Historici non possunt scribere notorium notorietate facti, quod jam occultum est, VI, xiv; 89. Historicis an plus liceat quam aliis, 87. Sententia Auctoris circa historicos, 88.

HOC.

In verbis consecrationis, *Hoc* non sumitur substantivo, sed adjective, III, vu; *de Euchar.H*

HOMICIDA.

Homicida quomodo ad restitutionem teneatur, VI, xi; 29. An æque sit restituendum pro vita cujuslibet hominis, *ibid.* n. 24. An æque debeant restituere dives et pauper, n. 23. An plus si occidisti per insidias, vel cum majori tormento, ». Quid si occisor patiatur poenam capitalem, 26. Quid si remittant hæredes occisi, 27. Occisor quando privetur hiereditate occisi, 28. restituendi an transeat ad hæredes homicidæ, . In foro conscienti» transit, 31. Pro quibus damnis debeat restituere, 32. Emolumenta qu»cessant non attenduntur communiter respectu occisi, 34. Explicatur hoc, et redditur ratio a priori, 35 et 36. An homicida solvere debeat valorem officii quod perditur, 37. Quid si occisus brevi moriturus fuisset, 38. Quid si percussus, postea alii occisione moriatur. 39. Expensæ funeris an debeant compensari, 40. Quanti debeant lucra futura testimari, 41. Quomodo debeat eorum tempul computari, superstate percusso, 42. Quomodo ipso ex vulnere moriente, 43 et 44. Affertur computatio ex Ulpiano, 45 et impugnatur 46. Regula moralis ad hanc computationem, 47. Quid si occisor vel percussor puniatur poena legis, 48. Sæpe excusari ab alia restitutione si puniatur, 49. Quid si excessit in defensione necessaria, 50. Sententi» alia aliquorum, 51. Infertur tutius esse quod a judice remittatur restitutio, 52,

Condonatio occisi tempore mortis quem senhabeat, VI, x>; 60. Damna qus⁄i ai MciM sequuntur, potest regulariter condonare 61 An possit condonare damna quæ aliis consequuntur, aliorum sententiæ, 62. Auctoris sententia, 63. Non refert quod hœredessint, vel non sint necessarii, 64. Vide *Duellum.*

Quibus personis debeat homicida restituere pro damnis ex homicidio consequentis, VI, xi. sectione 3 per totam. De quibus damnis procedat præsene quæstio, *ibid.* ŋ. 73. Prima sententia asserens omnibus damnificatis restituendum, 74. Expugnatur ex communi sensu et praxi, 75 Aliorum vari» sententiæ, 76. Verior sententia exponitur et probatur, 77. Aliarum rationes rejiciuntur 78. Fundamentum ad veram sententiam, 79. Lessii doctrina non videtur esse satis constans, 80. Colligitur ratio pro vera conclusione 81. Respondetur ad fundamentum contrarium, 82. Non est major obligatio erga creditores quam erga alios, 83 et 84. Nec etiam contra fratrem cui alimenta debebat occisus, 85. Quid si ea damna prævideantur, 86. Quid sipersonæ conjunctæ non indigent, 87. Quid si uxor possit aliunde tantumdem habere, 88. Quid si occisor credidit non esse personas conjunctas, 89. Aliud est non cogitare de illis, aliud credere quod non sint, 90. Non est idem de ignorante valorem gemmæ quam furatur, 91. Quid dicendum de mutilante aut percutiente, 92.

HOMICIDIUM.

Homicidium est malum grave, gravitate philosophica, non theologica, II, v; 109. Homicidium mandans an debeat revocare mandatum, licet fructum non speret, VI, xm; 33.

In dispensatione irregularitatis ex homicidio, an necesse sit ad ejus valorem narrare dispensationem præcedentem ob alterum homicidium, VIII, libro n. Dubio 8. Tacens homicidium ad judicium deductum an licite, aut valide Professionem emiserit, ibid. libro ni, *Dubio* 1. Homicidium non probatum an sufficiat ad dimittendum nondum professum in societate Jesu, ibid, libro iv. Dubio 16. Homicidium quoddam casuale factum in defensionem, an fuerit impedimentum ad ingressum societatis Jesu, ibid. Dubio 17. Consulens homicidium, an ipso secuto sit inhabilis ad ingrediendam Societatem Jesu, ibid. Dubio47. Vide Irregularitas.

HOMO.

Homo an sit dominus corporum cœlestium, V, vr, 8.elseq. Homo hominem servum facere licite potest, ibid. n. 10. Homo non est dominus vitae suæ, VI, x; 3 et 9. Homo quomodo potest disponere pro tempore quo non erit dominus, V, m; 18. Homines ad Angelos possunt exercere justitiam, V, i; 30.

Homo ex justitia Deo obligatur ut servus domino rationo servitutis, II, ui; de Incarn. n. 43. Obligatur item ex contractu vel promissione, *ibid.* Homo contra Deum in materia jireliti» potest peccare, non omne tamen peccatam habet rationem injuri» stricte sumpta», *ibid.* n. 56. Ut homo sit injurius Deo non sufficit dicere actura contra Dei præceptum, sed requiritur esse contra Deum exigentem, 57. Homo debet agere ritam politicam, et sequi consilia eorum qui propter ætatem aut similem titulum natura ipsa sibi quasi duces constituit; n. 90.

Homo erat vere debitor pœnæ juste imponendae pro peccato, sed post Christi merita applicata, jam non est debitor pœnæ, 136. Homo purus de rigore justitiæ vindicativæ, pro peccato satisfacere non potest quoad æqualitatem et valorem rei. 147.

Hominem condigne satisfacere potuisse pro peccatis propriis quidam affirmant, II, v. *de* Incarn. 1. Communiter tamen et verius negatur potuisse, ibid. n. 2. Cur non potuerit ratione» redduntur, *ibid. n.* 3 et *seq.* Homo justus suis actibus meretur condigne augmentum grati», quando per gratiam non est expiandum peccatum, n. 68. Homo sæpiasime dum peccat, non attendit ad Dei offensam, sed ad regulam rationis solam, 163. Homo purus de condigno non satisfacit pro peccato veniali, 122. Satisfacit ex aliquibus, novo favore Dei superaddito, 123. Sed non indiget favore Dei superaddito, si satisfaciat condigne, 124. Probabiliter satisfacit pro peccato veniali proprio, 128.

Homo justus per bona opera meretur de condigno gloriam, ibid. n. 125. Homo justus per gratiam habitualem habet jus ad gloriam, 127. Quid nomine puri hominis intelligatur. 135. Homo purus ex perfecta justitia pro aliis satisfacere non potuit, 136. Potuit tamen condigne, ibid. Communiter tamen de justitia nec condigne potuit satisfacere, 137.

Homo justus condigne alteri gratiam mereri de facto non potuit, de possibili vero non repugnat in aliquo casu, *ibid.* n. 147. Homo purae pro peccato veniali alterius condigne satisfacere de facto non potest, de possibili vero potest, 154. Nec pro pœna æterna alterius potest condigne satisfacere, pro temporali vero potest, 157. Quidam homines nasci possunt ex Christi meritis, II, vn; 29.

An homo includat aliquam entitatem positivam realem, vel modalem ultra eas quas includit humanitas, 11, xn; 6. Triplex affertur sententia, n. 7 et 17.

Hominem possumus adorare cultu respective et absoluto 111, xxxvu, n. 8. Cultus respectivu» qui homini tribuitur est ex latria. absolutus est propter propriam dignitatem, ibid. n. 8.

Solus homo ex vi præ&entis institutionis potest esse minister sacramentorum novæ legis. III, viti; de Sacram, in gen. n. 1. An homine» non viatore», sed compreheusores, exvipnesenÜB de-

creti, possint esse ministri sacramentorum novae legis, *ibid.* n. 2

Homo replicatus non potest interfici in uno loco quin interficiatur in altero, si Deus se conformet naturis rerum, III, v; *deEuchar.* 51. Homo sic replicatus non est capax duarum formarum incompatibilium, *ibid.* n. 53.

Homo non baptizatus, vide *Jurisdictio spiritualis.*

HONESTAS.

Honestas infinita in suo conceptu non includit necessitatem amplectendi semper quod melius est, sed includit necessitatem non amptendi objectam inhonestum, 11, n ; 67. Honestas infinita in Deo potest considerari in actu primo, et in actu secundo, *ibid. n.* 68.

HONOR.

Honor quid sit, III, xxxπι; 1. Honor proprie quid sit, et an requirat submissionem honorantis, VI, xiv; 3. In quo differat a simplici commendatione, *ibid.* n. 4. Ad honorationem an sit incesse manifestare nostram existimationem, n. 5. Honor *et fama* quomodo sint objectum justitiæ, V, i ; 15.

Quot modis hedatur honor, VI, xiv; 93. Pro honore positive et injuste læso; debetur restitutio, *ibid.* n. 89. Peccata omnia contra honorem, an sint ejusdem speciei, n. 90. Sufficit velle indirecte inhonorationem, 91. Ex genere suo est peccatum mortale, 92. Varii modi quibus læditur honor aliunde participant alias malitiæ species, 194.

Post honorem læsum, plerumque est restituenda fama, VI, xv; 52. An quando in occultola?sus fuit honor, sit obligatio satisfaciendi. Opinio Molina?, *ibid,* n 53. Contrarium omnino tenendum, 54. Ratio a priori hujus obligationis, 55. Alia ratio a priori 56. *Quomodo* restituendus sit honor, 57. Aliquando *expedit* abstinere a petitione veniæ, 58.

HORTUS.

Quæsita nonnulla circa fructus horti suburbani, quem habent domus profess» societatis, *VIII, libro iv ; Dubio* 10.

HOSPES.

Hospites et peregrini subduntur judici ordinario territorii in quo versantur, et legibus illis, quarum transgressio redundaret in damnum illius loci, V, xxi ; 35.

HOSPITALITAS.

Hospitalitas et convivia an pertineant ad congruam sustentationem clericorum, V, iv ; 66.

HOSTIA.

Hostia non consecrata nunquam debet porrigis ministro, III, vin; *de Sacram, in gen.* n. 187. Hostia significat per modum cibi, calix per mo. dum potus, III, n ; *de Euchar.* n. 5.

HUMANITAS CHRISTI.

Humanitas Christi, si per impossibile peccaret, non posset satisfacere condigne pro suo peccato, 11, vi : *dc Incarn.* n. 29. Humanitas Christi de facto non meruit unionem ad Verbum, *ibid.* disput. vi» ; ŋ. 1. Humanitas Christi exielit per existentiam Verbi, secundum Thomistas, *ibid.* n. 2. Humanitas Christi habet in se sanctitatem simpliciter infinitam, in eo saltem sensa in quo habet personalitatem Verbi, *ibid.* n. 55. Humanitas Christi licet non sit sancta simpliciter infinite, est tamen sancta infinite in ratione sanctificationis participat», n. 56. Humanitasexconjunctione ad Verbum non ita sanctificatur et gratificator, ut amor divinus talis tantusque sit erga ipsam humanitatem, qualis, quantusque est erga divinitatem, n. 58. Humanitas Christipropteruniooem ad Verbum, non sanctificatur simpliciter infinite, 71.

Humanitas assumpta a Verbo, de potentia absoluta potuit habere errorem judicii, II, xxi; *di Incarn.* n. 26. Humanitas si per possibile vel impossibile, terminaretur subsistentia propria et subsistentia Verbi, non posset ex natura rei peccare, *ibid,* disput. xxvi. n. 57. Humanitas depetentia absoluta, potuit mereri *de congruo* unionem hypostaticam et ejus conservationem, *ibid.* n. 70. Humanitas Christi, ratione unionis etvisionis beatæ non habuit defectum, nec potuit habere imperfectionem moralem, *ibid.* n. 132.

Humanitas Christi diciturcausa instrumentalii nostræ salutis, Christus tamen dicitur causa principalis, III, iv; *de Sacram, in gen. n.* 105.

HYPOCRITA.

Hypocritam occultum, vel fictis *meritis farnaul* sibi comparantem, an manifestare possis, VI, xiv; 121 et 122.

HYPOSTASIS.

Hypostasis quid sit, II, xn ; *de Incarnat,* n. 4. Accidentia assumpta fuere in hypostasi, non tamen secundum hypostasim, *ibid, disput. xiv; n 114.*

HYPOTHECA.

Hypotheca quid et quotuplex sit, VI, xx; *38. Debitum* hypothecarium *præferendum est pereonali,* 39- Hypotheca antiquior, aeclueo privilegio, præferenda est posteriori, 40. Procedit quamvis prior sit tacita, posterior expressa, 41. Item quamvis hypotheca tradita fuerit creditori posteriori, 43. Quid si executio posterioris fiat in præjentia prioris, auctoritate judicis, vel ex creditoris consensu, 44. Quibus casibus consentire præsumitur, 45. Quibus non consentire, 46.

Bona promittentis dotem sunt tacite hypothecata pro dote solvenda, *ibid.* n. 47. Bona mariti qualiter sint tacite hypothecate pro dote, 48. Hæc hypotheca an præferatur antiquioribus expressis, et cur non, 49. Ad quæ bona extendatur hoc privilegium, 50. An hoc beneficium transeat ad filios, et ad cessionarios uxoris, 51. Debita fiscalia quam hypothecam habeant, 52. Bona tutoris et curatoris quomodo sunt hypothecata, 53. Res empta pecunia pupilli quomodo sit hypothecata pro pretio, 54. Bona conjugis transeuntis ad secandas nuptias, tacite hypothecata prioribus filiis, 55. Quid de patre administrante bona adventitia filii, 56. Fructus rei conduct», vel res in eam invectæ quomodo sint hypothecati domino rei, 57. Item bona hæreditaria ad solvendum legatum. 58. Res empta, vel refecta quomodo sit hypothecata ei qui mutuum dedit ad emendum, vel reficieûdum, 59, Item de eo qui mutuum dedit ad militiam, 60.

Hypotheca posterior absoluta quando cedit priori conditional», *ibid.* ŋ. 61. Habens scripturam legitimam de hypotheca, quando præferatur non habentibus, n. 64. An id procedat in foro conscientiae, et quid si adversario de scriptura constet? duæ sententiae, 65. Privilegium hoc quo casu concessum sit, 66. Non est extendendum ad alia, 67. Molin» sententia impugnatur, 68. Sententia Vasquez in aliis placet, in aliis displicet, 69.Comparando creditores hypothecarios privilégiâtes interse, attendendum est privilegium majus singulorum, et quid si sit privilegium aequale, 70. Qualis sit prælatio dotis promise», 71. Qualis sit in dote, vel aliis marito datis. 72. An præferatur filiis prioribus viri habentibus hypothecam, 73. An præferatur hypotheca expresse ad emendam rem aliquam, 74. Quid si dos concurrat cum eo qui mutavit ad conservationem rei, 75. Quid de prælatione fisci, minoris, et pupilli, 76. Qaid de hypotheca transeuntis ad secundas nuptias. 77. Quid si non constet quæ fuerit prior hypotheca, 79.

I

ION 13.

Ignis replicatus Romæ non producit calorem Rom». sed calorem qui est Romæ. III, v; de Euchar. 49. Actio ignis extenti non potest esse eadem cum alia illa actione ignis inextenti, *ibid.* disput. ix. ŋ. 11. Quid si duo ignes divinitus penetrarentur, *ibid.* ŋ. 12. Deus determinaret unum ex utroque qui solus ageret, *ibid.* n. 13. Ignis qui habet virtutem producendi hunc vel illum numero calorem, sed non utrumque. determinatur a causa prima ad alterutrum, ibid.

IDOLOTHYTUM.

De idolothytis quando comedere est licitum. I, xiv; 107 *et seq.* Sententia D. Augustini : *In ipso ilolio pereundum potius fame, quam edantur carnes immolalæ,* ut intelhgenda, *ibid. et seq.*

IGNORANTIA.

An possit dari ignorantia invincibilis fidei. I, xiii ; 23. An ignorantia ipsa in rebus fidei sit peccatum, an vero solum effectus peccati. I, xvni ; 25. An quælibet ignorantia, etiam culpabilis excuset ab hæresi. II, xx ; *de Fide.* 171.

Ignorantiam invincibilem Dei in nullo adulto de facto dari a gravissimis theologis negatur. II. v; 106. Potest tamen dari pro brevi tempore, non diuturno, *ibid.* n. 107.

Ignorantiæ circumstantia an sit in confessione aperienda, V, xvi ; *de Pœnit.* n. 182. Probatur hanc circumstantiam non afferre differentiam specificam, *ibid, el seq. Ignorantia fidei an* differat ab infidelitate, *ibid. n.* 187. Ignorantiam ex conscientia erronea debet confessarius a pœnitente auferre, *ibid,* disput. xxii; n. 23, vera. *Dicendum ergo.* Debet etiam auferre ignorantiam redundantem in damnum proximi, *ibid.* n. 26. Ignorantiam debet auferre ille qui est causa violandi aliquod præceptum grave, propter ignorantiam quam in aliquo causavit, *ibid.* n. 57.

Ignorantia invincibilis juris an obsit in foro interno ad praescriptionem, V, vu; *de Justit.* ŋ. 32.

ILLICITUM.

Illicit» rei dans operam an debeat restituere pro damnis secutis, VI, xvin ; 86 *et seq.*

OlitOO.

Imagines sanctorum virorum habere expedit et licet, III, xxxvi; *de Incarn.* ŋ. 1. Christum

etiam depingere licet eub specie agni, *ibid.* n. 5. Licet etiam imaginem Dei depingere, et Trinitatis, n. 6. Imagines sanctorum Angelorum licit» snnt et utiles, n. 8. Imagines Dei, Angelorum et sanctorum hominum licitum est et utile in templis collocare, n. 9. Imagines sanctorum non esse adorandas docuerunt plures hæretici. n. 13. Veritas tamen catholica est imagines Dei et sanctorum adorandas osse et venerandas, n. 1.4 Idem actus adorationis potest simul terminari ad imaginem et exemplar, ad utrumque in recto, n. 25. Imago non potest adorari quin per ipsummet actum adoretur exemplar sive in recto, sive in obliquo, n. 30. Imago licet possit adorari, non potest tamen orari, etiam simul cum exemplari, n. 76.

Imago objectiva non debet esse in intellectu, III, vi ; *de Sacram, in gen.* n. 61.

IMMUNITAS.

Immunitate an gaudeant grangia regularium, VIII, libro m ; *Dubio* 15. An sine læsione ecclesiastic» immunitatis possint clerici cogi ad solvendum quod in utilitatem etiam ipsorum expensum fuerat, *ibid,* libro v; *Dubio 3.*

IMPECCABILITAS.

Impeccabilitas Christi quomodo stet cum ejus libertate, III, xxvi ; n. 71. Difficultas est ex gravissimis totius theologi», *ibid.* Solutiones universorum afferuntur, ibid. n. 72, 73 et 78. Solutio communis est Christum fuisse liberum in operibus præceptis, ibid. ŋ. 82.

IMPENETRATE.

Actualis iqjpenetratio non est aliquis modus positivus, III, v; *de Euchar.* n. 10.

IMPERFECTIO.

Imperfectiones an sint materia confessionis, et an laudabiliter accusentur, IV, χvι ; *de Pœnit.* n. 102.

IMPETRATIO.

Impetratio duplex, I, xn ; 31. Per impetrationem et merita congrua, an possit homo aliter quam per condignam satisfactionem, liberari a debito pœn», V, xxiv; *de Pœnit.* n. 20 el *seq.* Impetratio sola, an obtineat remissionem pœnæ illius qui pro alio satisfacere intendit, ibid, disput. xxvi; n. 1 et seq.

IMPOSSIBILE.

Impossibile illud redditur moraliter, si nunquam fuerit, vel futurus sit, et si oriatur «i summa difficultate, II, i ; de *Incarn.* n. 14.

Impossibile amari potest sub conditione, IV, iv; *de Pœnil.* n. 15. Impossibile potest velle Deus, sub ratione possibilitatis, *ibid,* disput. vn n. 150.

IMPORTARE.

Quid sit importari in recto, III, n ; *de Sacram, ingen.* n.55. Quid importat sacramentum in recto, *ibid.*

IMPOSTOR.

Impostor falsi criminis quid facero teneatur, VI, xiv; 13.

IMPOTENTIA.

Impotentia hominis puri ad satisfaciendum condigne pro culpa, sumitur ex dignitate Dei offend, et vilitate personæ offendentis, 11, ni; *delncarn.* n. 19. Magnitudo offensæ parit hanc impotentiam satisfaciendi, *ibid.* n. 55. Provenit non tam ab intrinseca inaequabilitate offens» cum satisfactione, quam ab extrinseca lege non acceptandi nostram satisfactionem, *ibid.* n. 56.

IMPUBES.

Impubes testari nequit; VII, xxxvn; 64.

INCAPACITAS.

Incapacitas hominis in contractibus humanis semper attenditur, *de Incarn.* n. 50.

INCARNATIO.

Incarnatio facta est in remedium peccati, II, in *Præludio tractatus Incarnationis.* Incarnatio est substantialis et summa Dei communicatio ad humanitatem, *ibid.* Mysterium incarnationis aliquando dicitur humanatio, incorporatio, communiter tamen incarnatio, *ibid.* Incarnationis voi significat plusquam sonat, *ibid.*

Incarnationis possibilitas naturali lumine humano cognosci non potuit, II, i; 1. Nec etiam lumine angelico, *ibid.* Mysterium incarnationi» Dei inventio appellatur, *ibid.* n. 2. Novum etiam propter suam novitatem, *ibid.* Et per antonomsian *consilium Dei,* est an omnino supernatural», nec continetur in principiis natur», n. 4.

Incarnatio fuit conveniens natur» humana.-, n. 12. Fuit etiam convenientissime toti generi humano, n. 13 Fuit item conveniens toti universo, n. 14. Fuit denique convenientissime ad redemptionem generis humani, n. 15. Et decebat satisfactionem hanc fieri per naturam humanam, n.

Incarnationem fnisee simpliciter necessariam «serit Raymundus Lnllius, II, ii; *de Incarn.* n. I. *Hæc* sententia Lullii a theologis damnatur, *ibid.* Alii asserunt non fuisse necessariam simpliciter, sed ex necessitate peccati, *ibid.* n. 2. Alii, etiam supposito peccato, non fuisse necessariam, sed supposita reparatione hominum, *ibid.* Communiter docent theologi, nec etiam eupposito peccato, necessitatum fuisse Deum ad sumendam carnem, n. 3. Probatur non fuisse necessitatum, n. 4 *et seq.* Censuræ et quorumdem objectiones afferuntur, *ibid.* n. 6 *et seq.* Et refutantur, n. 9 *et seq.* Proponuntur adhuc duæ difficultates circa necessitatem Incarnationis, n.42. *etseq.* Respondetur his difficultatibus, n. 44 *et seq.* An Incarnatio volita fuerit in remedium peccate, *ibid,* disput. vn; n. 1. Incarnatio fuit bonum occasionatum, *ibid.* n. 19. et secundum se perfectior erat quam nostra salus, *ibid.*

INCESTUS.

Incestus an detur in sodomiae peccato, V, xvi; *de Pœnit.* n. 344. Vide *Copula, Luxuria, Sodomia.*

INCIPERE.

An aliquid possit incipere in tempore indeterminato, III, iv; *de Sacram, in gen.* n. 108. In sacramento gratia incipit per ultimum non esse, ibid. n. 123.

INCLINATIO.

Inclinatio infinita quam Deus habet ad incarnationem potest intelligi de inclinatione innata, vel elicita, II, m : 48. Inclinatio innata quod sit, *ibid.* Elicita quid? *ibid.* n. 49.

INDI.

An Indi, qui debilem rationis usum habent repellendi sint ab eucharistia, IV, xm; *de Euchar.* n. 56. Rationes pro parte negante eis eucharistiam referuntur et facile diluuntur, *ibid, et seq.* Difficilius obstare videtur usus parochorum in India, n. 52. Multi doctores tenent hunc usum esse abusum, *ibid.* Hunc tamen usum ex omni parte damnare non audet Auctor, *ibid.* Communio annua potuit illis differri, n. 53. Quamdiu Indi non discernunt hunc cibum a cibo communi, licite potest eis negari communio, etiam in mortis articulo, n. 55. Potest tamen aliqua lege illis recusari in eodem articulo, etiamsi aliunde non sint incapaces, n. 56. Quod probatur ex antiqua Ecclesiæ praxi, 57. Ratio est, quia fidelis non tenetur accipere viaticum, nisi Ecclesia dederit, 58. Hoc tamen etiamsi non repugnet ex ipsa institutione sacramenti, repugnat ex ecclesiasticis decretis. 59. Contra illa ecclesiastica præeepta potest legitima *et* rationabili consnetndin* pr»*crihi, 61. Non videtur improbabile pniw negari eucharistia Indis in fine vite, 62. Periculum fraudis est causa urgens ad negandum viaticum. 63. Quomodo se gerere debeant Indorum parochi, 66.

INDIGENS.

Indigens an possit accipere rem alienam, vide *Necessitas.* An debeantur ex justitia indigenti quæ necessaria sunt, sententia negans. VI. xvi; 141. Sententia affirmans, ejusque fundamenta, 112. Cum distinctione respondetur. 143. Indigena potest ex justitia accipere, sed dominus nonten·?tur ex justitia offerre ; *ibid.* Respondetur argumentis primæ sententiæ, 144. Respondetur argumentis secundæ sententiæ, 145. Quid si res est domino necessaria, 146. Verior sententia, probatur, 147. Verior ratio pro eadem sententia. 148. Qualis proportio consideranda sit ad hanc proportionem, 150. Explicatur magis hæc regula proportionis, 151. Ratio a priori, 152. An indigens possit sibi accipere sine onere restituendi, 170. Sententia auctoris. 171.

INDIGNUS.

De obligatione ministri non ministrandi sacramenta indigno, vide *Peccator.* Indignum notum ex sola confessione eligens, non incurrit pœnam in lege statutam, V, xxxiii ; 104 ; vers. *Infero secundo.*

INDUCERE.

Inducere alterum injuste ad aliquod peccatum veniale, an sit injuria gravis. VI, ix;8. Peccat contra justitiam qui alium inducit in errorem practicum, *ibid.* n. 2. Quando error est speculativus, prima sententia dicit peccari graviter, n. 3. Communiter non est peccatum grave, 4. Excipienda sunt tamen fidei dogmata, n. 5. Item si magister non curat de veritate doctrinæ, n. 6. Item si esset principium aliquod valde universale. 7. Qui ad peccandum inducit semper peccat contra justitiam, juxta quorumdam opinionem. 8. Verius est non esse contra justitiam, seclusa vi vel fraude, vel nisi inducat ad injustiam, 9. Soti rationes, et Vasquezii oppugnationes examinantur, 10. Quid quando aliquis alium induxit ad peccandum sine vi, sed per fraudem? 11. Probatur illum tunc peccare contra justitiam. 12. Tost factum peccatum an sit obligatio erga illum quem injuste induxisti. 13. Inducere aliquem ad actum materialiter illicitum an sit contra justitiam. 14. An charilas magis obliget inductorem quam alic‹ s ad correctionem inducti. 15.

Mortaliter peccare qui intendit ruinam proximi ex veniali, docent aliqui, *ibid.* n. 16. Consequenter idem deberent dicere, quamvis non intenda-

tnr, si tamen procuretur, 17. Communitor loquendo non ridetur mortale inducere ad venialia, 18. Ratio a priori hujus doctrina? redditur. 19. Respectu alicujus personæ potest esse grave peccatum. vello illi malum culpæ venialis, saltem si fiat per vim aut fraudem, 20.

INDULGENTIA.

Indulgentiam cur concedat Ecclesia confessis, vel contritis cum voto confitendi, IV, v; *dePoenit.* n. 113. Unde Sylvii doctrina rejicitur, *ibid.et seq.* Indulgentia, satisfactio sacramentalis, et dispensatio voti, unde differant V, xxv ; *de Pœnit. ct seq.* Indulgentia quid sit, et ex qua voluntate procedat, V, xxvn. n. 1. An procedat a potestate jurisdictionis, ibid. n. 2. An sit absolutio, vel solutio, n. 4.

Quem effectum habeat indulgentia, *ibid.* n. 7. An prosit in foro Dei, *ibid.*

Indulgentia quem effectum habeat, *ibid.* n. 7. An prosit in foro Dei, an tantum in foro Ecclesiæ, ibid *et seq. An* solum sit pro pœnitentiis injunctis, ŋ. 8. Indulgentiarum usus cur olim introductus, n. 11. Indulgentiæ concessæ cum formula : *De poenitentiis injunctis,* in quo sensu nunc intelligantur, n. 13 et 14. Sine clausula illa, indulgentia est universalis et indifferens ad pœnam etiam pro aliis peccatis debitam, n. 17.

Indulgentias potest dare episcopus in tribus casibus, *ibid,* n 18. Indulgentiam qui lucratur an maneat liber in conscientia, ab implenda poenitentia sibi imposita, n. 21. In indulgentiam plenariam commutari possunt pœnitentiædebitæ, n. 31.

Indulgentiæ an ab Ecclesiæ thesauro dispensantur, ibid. n. 32 *et seq.* Vide *Thesaurus.* Indulgentiæ utrum nunquam concedantur nisi in thesauro contenta», n. 52.

Indulgentiæ an et quomodo defunctis applicari possint, n. 57, vide *Defunctus.*

Indulgentiam plerumque concedit Pontifex ob causam præteritam, *ibid.* ŋ. 63. Indulgentiam pro mortis articulo obtinent legati principum a Pontifice, antequam ob Urbe discedant, *ibid.* Indulgentia pro defunctis quomodo viventibus a Pontifice concedi possit, n. 65 *et seq.* Indulgentiam lucrans pro defuncto, debet habere intentionem determinatam lucrandi pro eo, n. 74. Debet esse etiam in statu gratiæ, 75. An debeat esse in statu gratiæ quamdiu fit opus injunctum, an solum in fine, 76. An requiratur acceptatio aniinæ defuncti, n. 78. vers. Ultimo rejiciendum *est.* Indulgentia an dari possit pro cathecumeno et amentibus. 77. Indulgentia pro defuncto, quando conceditur visitantibus talem ecclesiam, vel recitantibus, aut jejunantibus, etc. an offerenda sit satisfactio pro defuncto, etiam ex opere operantis. 78.

Indulgentiam lucraturus debet habere characterem baplismnlem, 79.

itirf. vers. *Seciindn requiritur.* Ληdebeat biben notitiam indulgentiæ, n. 80. Debetene in gratia, 83.

Indulgentiæ effectus an reviviscat, redeunto gratia, quando requisita ad ejus lucrationem facta sint in peccato, *ibid.* n. 84. Ad lucrandam indulgentiam an prosint opera honesta requisito, facta non solum in peccato, sed etiam cum peccato, n. 85. Indulgentia pro vivis non semper requirit aliquod opus pium, n. 86. An opus externum ? An proprium? *ibid.* Indulgentias an obtineat ille pro quo amicus sumpsit bullam Cruciata et pro eo dedit eleemosynam, 87.

Ad indulgentiam lucrandam an prosit para operis, *ibid.* n. 89. Indulgentiæ plures eadem die, unica confessione, et unica communione lucrari possunt, *ibid.* n. 93. Quod etiam verum est licet secunda indulgentia non eadem die, sed sequenti, intra debitam distantiam occurreret, *ibid.* Indulgentia quando conceditur *pœnilentibiu et confessis,* seu *contritis et confessis,* an sufficiat contritio perfecta, n. 94. Indulgentia an possit obtineri per idem opus sæpius repetitum, n. 95 et 96. Indulgentia an lucrari possit orando extra ecclesiam, n. 97. Ad indulgentiam lucrandam, si requiratur visitatio quinque altarium, an sufficiat visitare illa extra portam, *ibid. v. Quando vero.*

Indulgentia alia est totalis, alia partialis, *ibid.* n. 128. Indulgentia dividitur in realem, localem et personalem, n. 130. Indulgentia grano benedicto concessa quid referat ad pietatem, ibid, vers. *Circa realem.* Indulgentia concessa alicui ecclesiæ, an possit transferri ad aliam reædificatam, n. 131.

Indulgentias quis possit concedere, *ibid. n.* 132 *et seq.* Indulgentias concedit summus Pontifex de jure divino pro tota Ecclesia, *ibid.* Indulgentias quales, ct quo jure concedant episcopi, *ibid,* et n. 134. An peccent excedendo, *ibid.* vers. *Dubitatur secundo.* Indulgentiæ concessæ ab episcopo ad sexaginta dies, an valeant usque ad quadraginta, 135. Indulgentias an possit concedere episcopus extra suum territorium, ibid, vere. *Dubitatur quarto.* Indulgentias an possit concedere episcopus non consecratus, *ibid.* vers. *Dubitatur quinto.*

Indulgentiæ concessio fit per actum externum, ibid. n. 137. Ad indulgentiam concedendam quæ causa sit necessaria, *ibid. n.* 138 cl *seq.* An sit valida sine causa, n. 139. An requiratur causa «qualis ct proportionata, 141. Quæ sit causa sufficiens et proportionata, 114. An sufficiat quando æstimatur sufficiens, 145. An valeat quoad partem, *ibid.* vers. *Quæritur ultimo.*

Indulgentiæ valor quomodo cesset, ibid. ŋ. 14G. Cessat .piando concessa pro una vice, jam semel obtenta est, *ibid.* Cessat revocatione, ibid, vers. Secundo cessat. An cesset sino notitia revocationis, n. 147 et 148. Indulgentiæ concessæ Regularibus, an censeantur revocatae per jubilænm anni sancti, vel per bullam cruciatas, disput, xx. n. 144 et disput. xxvn. n. 149. Indulgentia cessat destructione rei cui erat affixa, ead. disput. xxvn. n. 150. An illa amissa possit alia subrogari, 151. An per mortem concedentis, an per renuntiationem, an cessante causa propter quam concessa fuit, *ibid.*

INFAMANS SEIPSUM.

Infamans seipsum an peccet ; variæ doctorum sententia? circa obligationem seipsum non infamandi, VI, xtv ; 152. Seclusa alia circumstantia extrinseca non est contra justitiam, 153. Neque est peccatum grave contra charitatem, 154. Per accidens aliquando est peccatum grave, 155. Si sine causa fiat erit ad minus veniale, 156. Pertinet an quamdam prodigalitatem, 157. Non pertinet ad pusillanimitatem contra Tnrrianum, 158. Ex causa rationabili est laudabile, 159. Argumenta contraria solvuntur, 160.

Prælatus qui infamando se, redditur ineptus ad suum officium implendum, an peccet contra justitiam, 161. Quid de concionatore, cujus fructus impeditur. 162. Quid, quando tua infamia redundat in alios, 163. Sententia Molinæ refertur et impugnatur, 164. Sententia Lessii impugnatur, 165. Imponens sibi falsum delictum, vel manifestans verum, aliquando infert aliis injuriam, 166. Committens delictum ex quo resultat aliis infamia. non peccat contra justitiam, 167. Quid de uxore adultera, unde marito provenit infamia, 168. Confitens delictum falsum ad vitanda tormenta an peccet mortaliter, quando solus ipse confessione infamatur, 169. Quid sentiendum de quadam limitatione Molinæ. 170. Quid quando aliis detrimentum grave sequitur, 171. Quid si filii privandi sint bonis paternis, 172. Quid si soli confitenti damnum leve sequatur, 173. Quid si mors, aut mutilatio, 174. Ratio conclusionis explicatur, 175. Qui verum crimen confitetur an sit causa suæ mortis, 176 et 177. Cur id licite fiat, non vero confiteri falsum, 178. An circa aliquam circumstantiam possit reus judicem contra se fallere, 179. Quid si judex injuste interroget, vel injuste velit damnare, 181. Virgo quæ militem decepit, ut ipsam occideret, an possit excusari, 182. Quid de eo qui sibi falsum crimen imponit, ul reum a morte liberet, 183. Quid si reo gravis pœna imponenda esset, 184. Si materia sit gravis, et graviter intersit punitio veri delinquentis, nemo potest, falsa confessione, impedire judicem ab eo puniendo, 185. An qui falsum crimen sibi imposuit, debeat postea illud retractare, 186. Quid si damnum alteri subsecutum non possis impedire nisi cum graviore tuo damno, 187. An semper peccet venialiter, qui falsum crimen sibi imponit, 188.

INFAMATUS.

Infamatus de uno crimine, an possit de aliis interrogari. VII, xxxvn ; 65.

INFAMIA.

Infamiæ pœnam ipso jure incurrunt haeretici, П, χχιπ ; *de Fide.* 135. Infamiæ pœna an incurratur ante sententiam, et an ab haeretico etiam occulto, *ibid, et seq.*

INFANS.

Infantem expositum ad suam januam qni, collocat ad januam alterius an peccet cum obligatione restituendi, VI, χνπι; 114. An peccet in infantem contra charitatem, ibid. 115. Infantem in obvium progredi an liceat fugienti mortem, VI, x ; 127. Quid si non sit baptizatua, 128. Qu» diligentia tunc adhibenda, 129. Infantes jure belli an possint fieri servi, V. vi; *de Justitia,* n. 12.

INFERNUS.

Inferni tonnentnm quo sensu nobis detestabilius quam ipsum peccatnm. IV, v; *de Pœnit.* n. 30 Vide *Pœna.* Pœna inferni peccatum præteritum impediri posse an poenitens desiderare debeat, ibid. n. 31 et 32. In inferno anpœna æterna peccato veniali correspondent, ibid, disput. x. sectio 2 per lotam. Ex inferno si quem Deus educeret in hanc vitam, an priora ejus merita reviviscerent, *ibid,* disput. xi. n. 21 et seq. Ex inferni metu an possit aliquis atteri, ane proposito non amplius peccandi, ibid, disput. xiv. u. 57.

INFIDELIS.

Infideles an possint cognoscere verum Deum. I, vm; 21. An omnia opera in.delium sint peccata, remissive, I, xix ; 32. Infideles an possint cogi ad audiendam fidem, ibid. n. 54. Infideles an possint cogi ad amplectendam fideiu, n. 71. Infideles non baptizati an cogi possint ad relinquendos errores, vel ritus rationi naturali contrarios, 94. Cui competat potestas prohibendi infidelibus crimina contra legem naturæ, n. 117.

An et quomodo liceat infidelium ritus permittere, ibid. n. 120. An infideles non baptizati possint retinere potestatem, vel jurisdictionem supra fideles, ibid. n. 132. An infidries possint hac potestate privari, et an ad hoc sufficiat timor injuriarum, n. 140 et 146. Infideles christiania non subditi, an possint privari ab Ecclesia, potestate quam habent iu servos fideles, n. 149. Quid dicendum sit, ai mortuo principe fideli, cui sub-

diti fideles «libérant, succedatjure consanguineus infidelis, n. 160.

Infideles etiam aliquod dubium habuerunt circa rerum Conditorem, 11, v; n. 107.

INFIDELITAS.

Non omnia verba, aut signa quibus manifestatur error, aut dissensus internus circa fidem, sunt proprie actus infidelitatis, 1, xiv; 24. Quo et quali peccato infidelitatis amittatur habitus fidei, I, xvn; 80. Peccatum infidelitatis quomodo consummetur in intellectu, *ibid.* n. 103. Quod et quale sit peccatum infidelitatis, 1, xvm ; 1. Infidelitas alia positiva, alia negativa, *ibid.* n. 3. Infidelitatis peccatum an consummari possit in voluntate, n. 8. An quando infidelitas consummaretur in voluntate, quin transiret ad intellectum, id sufficeret ad expellendum habitum fidei infus», n. 18. An malitia infidelitatis sit in voluntate, an vero in intellectu ; tanquam in subjecto, 19 An peccatum infidelitatis sit peccatum commissionis, vel saltem possit aliquando esse peccatum omisionis, 20. An peccatum omissionis, et commissionis intra idem genus infidelitatis differant specie, an solum numero et materialiter, 26.

Comparatur gravitas infidelitatis cum aliis peccatis, 1, xvm ; 33. Explicatur gravitas infidelitatis, *ibid.* n. 49. Divisio infidelitatis in paganismum judaismum et hæresim, n. 61. Quomodo hætres infidelitatis species inter se distinguantur, n. 62. An hæ tres infidelitatis species potuerint etiam locum habere ante evangelium, et in statu legis antiquæ, n. 71. An eædem tres infidel·tatis classes potuerint inveniri in lege natur», 76. An possit aliquis contrahere duas, vel omnes species infidelitatis, 83. Qu» infidelitas horum trium gravior , 83. An hæ tres infidelitatum species differant essentialiter, an solum differentia accidentali, 88. An et quomodo sub genere infidelitatis dentur species divers» in genere infidelitatis, et unde ilia differentia sumenda sit, 89. Infidelitas an aliquando contingat sine peccato infidelitatis, 1, xix ; 1.

INFINITUM.

Infinitum in quantitate potest esse unum majus alio, 11, v; 26.

INFIRMUS.

Infirmus an possit absolvi qui unum solum peccatum dicere potest et quid ei solum peccatum in communi, V, xvn ; *de Pœnit.* n. 1 *et seq. per totam tcet.* Quid si incepta confessione, confessarius morbo correptus non possit prosequi, tbid. n. 2. Quid si die sequenti invenis pœnitentem sensibus destitutum, n.6. Quid tuncsinulluru peccatum in particulari pridie dixit, n. 7. Eum absolvendum tenot communis sententia qu» soli, dis rationum momentis fulcitur, n. 8 *elseq* Quid si infirmus dicat solum unum peccatum veniale in genere, n 17. Infirmus in casu proposito potest et debet, absolvi, 20. Ille etiam qui peccatum venialo dixit tantum in communi, potest et debet absolvi, 21. Circa infirmos impotentes implere pœnitentiam quomodo se gerere debeat confessarius, *ibid,* disput. xxv. n. 47.

INJURIA.

Injuria fieri non potest nisi nolenti et invito, II, ni; 68. Injuriam inferre alicui, et offendere illum differunt et in quo, IV, n; n. 50. Vide *Offensa.*

Injuria in Angelos non differt specie in ratione injuri», licet aliquando differat ex alio capite, V, i ; *de Justitia* n. 40. Injuria in Deum differt specie ab aliis, *ibid.* n. 39.

Injuria proprie quid sit, *ibid,* disput. vni. n. 1. An volenti fiat, *ibid.* n. 2. Sententia affirmans, n. 3. Nemo potest cedere jure nisi suo, 4. Sententia negans prœfertur, 4. Conjux consentiens an patiatur injuriam ab adultero, 6. Christus et martyres an cesserint jure suo, quin injuriam sint passi, 7. Condonatio antecedens injuriam quid operetur, 8.

Injuria qualis fieri possit circa bona spiritualia, VI, ix ; 1. Injuria quando fit mortuis an debeat explicari, *ibid.* n. 2. Injuri» ex diversitate bonorum cur differant specie, V, i ; *de Justitia* n. 38. Injuri» in patrem aliquando habent circumstantiam explicandam in confessione, *ibid.* n. 33.

INNOCENS.

Innocens quomodo se tradere teneatur, VI, x; 122. Innocentis occisionem non possumus intendere, nec etiam velle, *ibid,* n 125. Ad innocentem liberandum sitne obligatio denuntiandi malefactorem, *ibid.* n. 214 Innocentes defendere qui teneantur ex officio, n. 216. An occidens in defensionem innocentis fiat irregularis, 215. Qui tenentur ex officio defendere innocentem, oum quanto periculo teneantur, 217. An si id non faciant, maneant irregulares ? Sententia affirmans, 218. Sententia negans, 519. Quid si ex odio omittat defensionem innocentis, 220. Quid de eo qui impedit volentem defendere, 221. Quid de patre non impediente abortum prolis, 222. Quid de passo injuriam non impediente alios a vindicta sumenda, 223. Interficere directe innocentem an aliquando liceat, *ibid.* 102. Utrum indirecte, *ibid.* 123.

INNOCENTIA.

In innocenti» statu de facto nnUa fuerant sacramenta, 111, m ; *d. Sacram. inge„.* 5. per.

severanfn afatu innocentiæ, probabile est futura sacramenta, *ibid.* n. 19.

INOHEDIENTIA.

Inohedientia in religioso an habeat duas malitias, V, xvi; *de Pœnit.* ɳ. 170. Inohedientia contra Deum, et contra hominem an differant specie, *ibid.* n. 249 *et seq.* Inobedientiæ peccatum, quando in religione reservatur, utrum requiraturpræceptum obedientiæ ad incurrendam reservationem, *ibid,* disput. xx, n.48. Inobedientiæ nomine quid significetur, *ibid.* n. 50. Vide *Obedientia.*

INQUISITIO.

Inquisitio quotuplex sit, VII, xxxvm ; 55. Ad inquisitionem generalem an prærequiratur infamia, *ibid.* n. 56. Quando possint in eo casu obligari subditi ad delicta occulta revelanda, 57. In inquisitione mista de quo possitjudex interrogare, 58. An debeat monere subditum ne manifestet occulta, 59. Ad inquisitionem specialem quomodo prærequiratur infamia, 60. Quid intelligatur nomine infamiæ, n. 61 et 62. Aliquando non requiritur infamia, 63. Prælati regulares an possint inquirere sine infamia præcedente, 67. An sufficiat infamia data post incarcerationem, 68. An in processu per inquisitionem imponi possit integra pœna, 69.

INQUISITOR.

Inpuisitores an possint libros hæreticorum legere jure officii sui, II, xxi ; *de Fide,'* n. 69. Inquisitores an extrajudicialiter possint hæreticos pro foro conscientiæ absolvere, *ibid-* disput. XXΠ. n. 83. An singuli inquisitores seorsim possint hæreticum occultum pro foro conscientiæ absolvere, *ibid.* n. 88. An possint inquisitores absolutionem pro foro conscientiæ alteri committere, 90. An hæretico occulto petenti absolutionem pro foro conscientiæ possint inquisitores eam negare, nisi velit judicialiter coram notario suam hæresim fateri, 91. An si hæreticus ficte pœnitentiam simulet, et absolvatur ab inquisitoribus, absolutio sit valida, 92.

INSINUATIO.

De necessitate insinuationis in foro conscientiæ, VII, xxm ; 156. Insinuatio quando non sit necessaria, *ibid.* n. 158.

INSTANTIA.

Instantia finita solvunt difficultates maximas in productione gratiæ. III, iv ; *de Sacram,* in gen. n. 107. An gratia producatur in instanti terminativo extrinseco, *ibid.* n. 118. An vero in instanti terminativo intrinseco, ibid. 117.

rxmrrTTo.

Institutionem præteritam permanere moraliter quid sit; III, r; *de Sacram, in gen.* n. 42. Quid requiratur ut aliquis in rigore dicatur institutor sacramenti, *ibid,* disput. nr, n. 25. Ecclesia vere dicitur instituere quosdam ritus, licet potestatem acceperit ad illos instituendos, *ibid.* n. 26. Aliud est instituere sacramentum, aliud causare illud in ratione existentiæ. *ibid.* Instituere non est tantum designare materiam, sed statuere obligationem, n. 36.

INSTRUMENTALE.

Causa instrumentalis quæ sit, III, rv ; *de Sacram. in gen.* n. 95. In quo sensu verum sit sacramenta esse causas instrumentales, ibid. ɳ. 93.

INSUFFLATIO.

Insufflatio Christi in apostolos fuit sacramentum per quod ipsi ordinati sunt, aut saltem completa est eorum ordinatio, III, i; *de Sacram, in gen.* n. 52.

INSULA.

Insula nova apparens in mari cujus sit, V, vi ; *de Justitia* ' n. 154. Quid si in medio flumine appareat, *ibid.* Quid si propinquior fuerit uni ripae quam adversæ, *ibid.* Quid si primo nata sit e regione unius prædii, postea extendatur et fiat vicinior prædio alterius, ibid. Quid si ex tuo agro flumen insulam faciat, n. 55.

INTELLECTUS.

Intellectus ut possit tendere in objectum quid requiratur, I, iv, 59. Intellectus quando veritatem objecti non possidet immediate et plene in seipsa, potest pluribus argumentis uti ad eam indagandam, I, n; 85. Cur honpossit intellectus non autem voluntas circa suum finem, ibid. n. 96. Intellectus unico actu potest attingere duplex motivum partiale, ibid- n. 105. Intellectus unde determinetur ad eliciendos duos actus, vel unum tantum, quando proponuntur motiva diversa assentiendi. n. 144. Intellectus quomodo positive recedat ab objecto, 1, xviu ; 59.

An actus intellectus qui dependent a phantasia possint connaturaliter a Christo elici, prout est in eucharistia, 111, ix; *deEuchar. a.* 16. Quando intellectus habet species objectorum, et excitatur ab aliis actibus intellectus, potest operari, ibid, n. 18

In intellectu an detur mera fuga, IV, i; de Pœnit. u. 10.

INTENTIO.

An intentio ministri sit aliquid intrinsecum Sacramento. 111, n; de *Sacram,* in *gen.* n. 128. *rt seq. per M. sect.* Intentio videtur esse aliquid extrinsecum, *ibid.* Sed obstat ratio gravissima quæ proponitur, *ibid.* Quomodo aliqui huic rationi respondeant, *ibid.* n. 129. Qui impugnantur, 130. Probatur intentionem illam esse intrinsecam exemplo matrimonii, 131 Confirmatur exemplo pœnitentiæ, 132. Probatur ratione a priori, 133 Hæ rationes evidenter probant saltem do sex sacramentis quæ consistunt in usu, 135. Satisfit objectionibus, n. 139 *elseq.*

Dc intentione requisita ad valorem sacramenti. Hæretici tollunt omnem intentionem ministri, III. vπι; *de Sacram,* in *gen.* η. 13. Contra quos doctrina catholica definita est a concilio Tridentino, *ibid.* Et aliis conciliis, *ibid.* Expenditur Sententia Catharini etnonnullorum aliorum, *ibid.* n. 14. Judicium fertur de hac sententia, 15. Veritas catholica de intentione ministri requisita statuitur, n. 16. Probatur singillatim de singulis sacramentis, *ibid.* Omnes contractus ficto animo initi non habent valorem, 18. Quid sit intentio faciendi quod facit Ecclesia, 19 *el seq·* et maxime n. 30 et *seq.* Non requiritur intentio effectus proximi, vel remoti, 32. Facilior explicatio, ministrum velle scilicet operari nomine Christi, 35. Velle operari nomine Christi implicite, satis est, 36. Expenduntur nonnulla exempla ex historia ecclesiastica, in contrarium adducta, *ibid.* n. 37 *elseq.* Baptismus Genesii martyris, 39. Enucleantur plures textus difficiles ex Augustino allati, 44 *el seq.* Requiritur intentio aliqua in omni ministro et nuntio, præter exeeutionem externam, 47. Intentio interna comparatur cum externa, tanquam cornprincipium, 55. In ordine actus externi, intentio interna est etiam practice, 56.

Expenditur mens S. Thomæ circa necessitatem intentionis, *ibid.* n. 62 *et seq. per tot. sed.* Nonnulli censent S. Thomam in illam sententiam inclinasse quod sufficiat facere exterius quod facit Ecclesia, 63. Incredibile est S. doctorem in ea fuisse sententia, 64. Illius mens explicatur, 65 ot 46.

Qualis debeat esse intentio vīrlualis ad valorem sacramenti. Intentio alia actualis, alia vidualis, alia habitualis, alia indirecta, seu interpretativa, ibid. n. 72. Certum est ad valorem sacramenti sufficere, intentionem vidualem, 74. Quid intentio vidualis addat supra habitualem, 75. Vari® doctorum sententiæ, ibid, el *seq.* Res non videtur posse explicari, nisi interveniat aliquis actus internus, 77. Si forma sacramenti cantetur, debet esse aliquid interius linguam dirigens, 78. Requiritur ergo aliquis actus præsens, saltem in irnaginativa, 80. Major est difficultas an hi actus nterni debeant esse intellectus, 83. Videtur non sufficere actus imaginativæ, 84. Sufficienter tamen explicaretur intentio vidualis cum actibus imaginativæ, 87. Infertur ex dictis, aliqua intervenire in administratione sacramentorum ad quæ non semper requiritur illa intentio vidualis, 88.

Αη intentio habitualis, et voluntas indirecta sufficiant ad valorem sacramenti, *ibid,* n 90.

Quæ intentio sufficiat ad applicandum fructum sacrificii, 111, vm ; *de Sacram, in gen.* n. 91 *el seq.* Ad applicandum fructum sacrificii communiter conceditur sufficere intentionem habitualem, *ibid.* n. 93. Respondetur ad fundamentum Vasquezii, 94. Distinguenda est oblatio directa a reflexa, *ibid.* Christus non dat ministro quod habeat voluntatem applicandi fructum sacrificii, sed quod hæc voluntas sit efficax, 96.

An intentio ministri debeat esse circa materiam determinatam, *ibid.* n. III *elseq.* An error ministri reddat sacramentum irritum, *ibid.* Error in substantia reddit invalidum, secus in circumstantiis, ibid. Difficultas contra hanc doctrinam ex matrimonio petita, 115. In omnibus sacramentis si constet de alligatione voluntatis ad certam personam, vel materiam, non posse circa aliam habere valorem, 118. Quid sentiendum de protestatione episcopi ante ordinationem, 119.

Quid dicendum sit quando duo fuerunt intentiones contrariæ ; quæ illarum prævalere debeat, *ibid.* η. 120 *et seq. per lot. sect.* Regula communis pro resolutione hujus quæstionis, *ibid.* Ostenditur quomodo una voluntas sit magis absoluta quam alia, 121, Quod confirmatur multis exemplis, ibid. In quo consistat hæc major universalitasvoluntatis, 123. Si intententiones seuvoluntates fuerunt œquales, prævalet posterior, 124. Si utraque esset simul, sacramentum esset nullum, *ibid.*

Intentio an sit pars sacramenti pœnitentiæ, IV, xn ; de *Pœnit.* 27. Intentionis in absolvendo defectu, an debeat confessio reiterari, V, xv ; *de Pœnit.* n. 598.

Intentio satisfaciendi non requiritur ad satisfaciendum, *ibid,* disput. xxiv; n. 43 *elseq.* Intentio determinata et antecedens requiritur in eo qui offert pro alio, ad hoc ut suffragium ei prosit, V, xxvi ; 28.

Intentio fit per gradus heterogeneos ejusdem qualitatis, II, v; 44.

INTERCESSIO.

Intercedere pro reo an liceat, VII, xxxvn; 96.

INTERNUNTIUS.

Internuntius pœnitentis an teneatur ad sigillum confessionis, V, xxm ; 23.

INTERPRES.

Interpres pœnitentis an ad sigillum teneatur, V, xxm, 20 ct *seq.*

INTERROGATIO.

Interrogationes pcenitenti a confeasario faciendæ; vide *Confessarius.*

INTIMATIO.

Intimatio an debeat fieri per nuntium, vel epistolam, VI1, xxm; 70. Probatur sententia affirmans, 71. Quid ai donator coram multitudine promisit, 72. An sufficiat coram promissario loqui, vel necesse sit cum eo loqui, 73. Notitia et intimatio acceptationis an requiratur, 74. Vide *Notitia.*

INVASOR.

Invasor licite occiditur pro castitate tuenda, VI, x; 195. An liceat eum pugnis percutere, cum verbis expelli possit, *ibid.* n. 196.

Invasorem justum an occidere liceat pro tuenda propria vita; Negarunt aliqui, VI, x; 136. Vera sententia concedit et probatur, *ibid.* 137. Procedit etiam adversus personas sacras, 138. Quis quando aliquis ex errore putaret id non licere, an esset homicida, 139. Expenditur mens S. Augustini, 140. An tunc invasus occidat auctoritate privata, 141. Vide *Occidere.*

INVENTARIUM.

De Inventario faciendo. Quæ esset hæredis obligatio juxta jus antiquum, VII, xxiv: 227. Invent.:; ii beneficium de jure novo, *ibid.* 228. Inventarii commoda, 229. Quid si hæres prorogationem temporis petiit, 230. In conscientia an teneatur hæres ultra vires hæreditatis, omisso inventario, 231. Quid si hæres est causa pia, 232. Sententia auctoris , 233. Inventarium quando et quomodo fieri debeat, 234 et 235. An possit testator hanc obligationem remittere, 236.

inventum.

Quid de rebus inventis habentibus dominum, sed ignotum, V, vi ; *de Justitia.* 138. Sententia communis docens ea bona danda esse pauperibus, vel in usus pios expendenda, exponitur et probatur, 139. Ejusmodi inventa duplicia sunt, 140. Quid quando nullius domini jam sunt, 141. Quid m ex injuria processerint, 142. Differunt ab aliis perditis sine delicto. 143. Quo jure sit obligatio dandi pauperibus, 144. Quid si dominus mortuus sit in peccato, 145. Non oritur hæc obligatio quasi ex testamento mortui, 146. Quomodo possint lege justa applicari hæc bona aliis præter pauperes, 147. An possit pretium inventionis peti, 149. Compositio pro hujusmodi debitis an sit licita, 150. Restitutio facta pauperibus quomodo prosit domino mortno, 151. Qualiter obligent leges applicantes hrec bona aliquibus locis, 152.

IRA.

Ira fuit in Christo, 11, xxn ; *de Incarn.* n. 53. Ira quid sit. *ibid.* Ira appellatur appetitus doloris vicissim adversario inferendi recruciationis appetitum, *ibid.* n. 56. Quomodo hæc definitio iræ ait intelligenda, *ibid, et seq.*

IRREGULARITAS.

Irregularitas peculiari titulo pœnahæresis, II. xxm ; *de Fide* n 119. Quæ notorietas requiratur ad hanc irregularitatem, *ibid.* n. 123. Quis possit ab hac irregularitate dispensare, n. 124.

Irregularitatem an incurrat laicus absolvens ia mortis articulo, V, xvin; *de Pœnit.* n. 14. Irregularitatis metu an debeat confessarius non docers poenitentem, *ibid,* disput. xxn. n. 32, 33 et 36. Vide *Censura, Excommunicatio.*

Irregularitas cujusdam parochi regularis incitantis subditos ad occidendos aggressores. VIII, libro n. *Dubio* 9. Irregularis an possit resignare beneficium solum habens annexam recitationem officii, *ibid. Dubio* 11. De irregularitate ex infamia, occulta tamen, in loco distanti, *ibid. Dubio* 12. In dispensatione irregularitatis ex homicidio, an necesse sit ad valorem, narrare dispensationem præcedentem ob alterum homicidium, *ibid. Dubio* 8. Utrum suspensus occultus possit celebrare sine periculo irregularitatis ad alendum se, vel matrem indigentem, *ibid. Dubio* 10. Quid agendum cum episcopo irregulari ob illegitimitatem mala fide occultatam in adeptione episcopatus, *ibid. Dubio 7.*

Irregularis an sit qui fuit causa mortis præter intentionem, V, vm ; 86.

IRREVERENTIA.

Irreverentia alia est positiva, alia negativa. 111, vm ; *de Sacram, in gen.* n. 177.

J

jehu.

Jehu an licite finxit se velle sacrificium offerre cum prophetis Baal. 1, xrv; 120 el *seq.*

JEJUNIUM.

Certum est apud catholicos jejunium requiri ad communionem, 111, xv; *dc Euchar.* n. 10. Undo probetur hoc præcoptnm, *ibid, elscq.* Præceptum illud incepit Apostolorum temporibus, *ibid.* n. 20. An præceptum illud exigat jejunium naturale, vel solum ecclesiasticum, 21. Parvitas materi» hic non excusat a peccato mortali, 22. Quid requiratur ut violetur jejunium naturale, 23. Difficile est in hoc assignare regulam universalem, 26. Multum tamen refert si sponte aut casu aliquid deglutiatur, 27. Ex præcedentibus aliqua regula moralis proponitur, 28. Quid si aliquis sanguinem sugeret ex proprio vulnere, 32. Quid si papyrum, *ibid.* Quid si terram quis comedat, *ibid.* Quid de ossiculis fructuum, fragmentis metallorum, capillulis, et lignis durissimis, *ibid.* Regula esse potest ea quæ a stomocho nullo modo alterari aut concoqui possunt, sed integra ejiciuntur, non violare jejunium naturale, *ibid.*

Secunda conditio, ut violetur jejunium naturale, est quod sumatur aliquid per actionem quæ sit comestio, aut potatio, *ibid.* n. 33. Quid de illo qui cum saliva aliquam aquæ guttam trajecit? *ibid.* Quid de eo qui muscam vel calicem trajicit, *ibid.* Illos in eo casu manere jejunos censet Suarez cum aliis, n. 34. Quid sit dicendum de reliquiis cibi præcedentis, n. 36. Violatur jejunium si quis noctu mittit aliquid in os quod ante mediam noctem non sit omnino trajectum, 37.

Medium noctis designatur ubi primum incipit sonare, ibid. Non requiritur somnus post cibum, 39. Quomodo computetur dies, 40.

Quid dicendum de eo qui dubitat an sit jejunus, *ibid.* n. 41. Potest dubium versari vel circa tempus, vel circa comestionem, *ibid.* Magnum est discrimen inter illa duo, 42. Redditur ratio discriminis inter illos duos casus, 43. Quid dicendum sit quando dubitatur tantum de tempore, 44. Quid quando plura sunt horologia, 45. Si audito primo horologio ejus error agnoscatur, et antequam sonet secundum finiatur cœna, manet jejunium naturale, 47. Si vero cuique horologio sua maneat probabilitas contrarium est tenendum, quod probatur ex inconvenientibus. 48. Et ratio a priori redditur, 49. Non potest sacerdos amplecti unum horologium ad solvendum jejunium præcedentis diei, et alterum postea ad inchoandum jejunium naturale, sed debet sequi unum et idem horologium, pro utroque præcepto, 53.

Quomodo nocte natalis Domini servetur jejunium naturale, ibid. n. 55. In hoc præcepto jejunii naturalis dispensare potest solus Pontifex, ibid. Non tamen pro missa quæ celebratur iu sacello Pontificio, quæque ante mediam nottem absolvitur, Pontifex censetur velle dispensare, 56. Facilius est dicere Pontificem pro illo casu anticipare aliquantulum initium diei subsequenti!-,

Quomodo proptermortis periculum, aut necessitatem sumentis, liceat communicare, non præmisso jejunio, IV. xv; *dc Euchar.* n. 58. Prima exceptio a loge jejunii, caque certa et constana, est mortis periculum, *ibid, el seq.* An possit repeti viaticum absque jejunio, *ibid.* n. 62. Communiter conceditur, 64. Non conveniunt omnea in determinanda distantia, 65. Praxis fidelinm est ad instar regulæ firmæ, 66. An sacerdos non jejunus possit celebrare ad dandum viaticum, 67. Probabilior et communior est sententia negans. 68. An propter vitandam infamiam, aut scandalum possit communicari absque jejunio, 70. Mortis periculum non limitatur ad ægrotos, sed extenditur ad eos qui brevi, juste vel injuste sunt interficiendi, 72. Non tenetur judex differre executionem ut damnatus ad mortem jejunus communicet, 73. Infirmus etiam, quando commode potest, debet servare jejunium ante viatici sumptionem, 74.

Alii casus in quibus licet absque jejunio eucharistiam sumere, *ibid.* n. 75. Primus casus est consummandum sacrificium, *ibid.* Secundus, si supersint reliquiæ post absolutionem, 76. Ratio Cajetani, quam late defendit Vasquez, scilicet quia hæ reliquiæ pertinent ad eamdem actionem, sufficit autem quod jejunium præmittatur illi actioni, non placet Auctori, et impugnatur, *ibid, et seq.* De pueris quibus dabantur olim reliquiæ vino intinctæ, 80. Quoad particulas non consecratas in eadem missa, sumens sive laicus, sive sacerdos debet esse jejunus, 83. Tertius casus quo licet sumere eucharistiam absque jejunio, est ad vitandam irreverentiam, 87.

Tabaci aliquid in fronde, sumptum ore ut dentibus solum conteratur, an solvat jejunium naturale ad communionem requisitum, VIII, libro i ; *Dubio* 9. Sacerdos secundo celebraturus an possit in prima missa dare absolutionem in calice laico communicanti, *ibid. Dubio* 10.

JUBILÆUM.

Quid faciendum quando in jubilæo concederentur generaliter casus bullæ Cœnæ, non addita hæresis exceptione, nec etiam appositis clausulis derogatoriis specialibus, II, xxin ; *de Fide,* n. 103.

Jubilæi tempore confitens cum intentione lucrandi jubilteum, si postea non lucretur, quia non fecit cætera requisita, an maneat reservatio ablata pro oblitis, V, xx ; *de Pœnil.* n. 99 *et seq.* Jubilæi, vel similis facultatis virtute, an possint absolvi reservata commissa ob confidentiam talis facultatis, aut privilegii concedendi, aut concessi, *ibid.* 129 et *seq.* Jubilæi virtute an possit aliquan-

do pœnitens absolvi a peccatis reservatis commissis post finitum jubilæi tempus, *ibid.* ŋ. 131 *el seq.* Jubilæi virtute an possit quis a reservatis absolvi, qui sine animo lucrandi illud transegerit ntramque hebdomadam, et die ipso sabbati, in fine secundae hebdomadæ, mutato animo velit illud lucrari, n. 139 *et seq* Jubilæi tempore an regulares possint eligere sibi confessarium non approbatum ab episcopo, n. 141. Perjubilæum anni sancti, vel per bullam Cruciatæ, an facultas Regularium suspendatur, n. 144. Jubilæi tempore leviores poenitentias imponere possunt confcssarii, V, xxvn ; 30.

Ad jubilæum lucrandum, nonnulla dubia circa ea quæ exigi solent, elucidantur, *ibid.* n. 78. Ad jubilæum lucrandum an confessio venialium sit requisita, n. 100. An sufficiat confessio sacrilega, 102 *el seq.* Jubilæum ut lucretur aliquis, non potest dividere opera requisita ad illud, inter duas hebdomadas, n. 105. Jubilæi lucrandi gratia jejunia instituta an fieri debeant sine laeticiniis, 108 *et seq.* Quid si jejunia sint aliunde debita, 110.

Ad jubilæum lucrandum an requiratur oratio vocalis, *ibid.* n. 111. Ad jubilæum lucrandum eleemosyna qualis et quanta esse debeat, 112. An cum revera sit dives, et fingat se pauperem, 113. satisfiat dando illi quem putat esse pauperem, An divites debeant eam dare proportionatam suo statui et divitiis, 114. An religiosi et alii pauperes debeant dare, 115.

Ad jubilæum lucrandum opera requisita quæ possint commutari, *ibid.* n. 118. An communio, 119. In qua opera commutari possint, 120. Jubilæum an possit obtineri utraque hebdomada, 121. Jubilæum invincibiliter ignorans, an possit postea lucrari, cum primum ejus habet notitiam, n. 119. vers. *Infertur secundo.* Jubilæum an possit partira in uno loco, partira in alio obtineri 123 *et seq.* An in itinere, 126.

JUDÆUS.

An admitti debeat Judæus qui delicti reus ad ecclesiam confugit ut ejus immunitate gaudeat, II, xxn; *de Fide* n. 107. Communicatio civilis cum Judæis prohibita, *ibid.* n. 111. Prohibetur fidelibus familiaritas cum Judæis, 112. Prohibetur fidelibus ne ad convivium Judæi accedant, vel Judæum ad suum convivium invitent, 114. Prohibetur fidelibus azyma Judæorum comedere, 118. Prohibetur fidelibus ne in infirmitate, curationis causa Judæos advocent, vel ab eis medicinam accipiant, 119. Prohibentur fideles ne cum Judæo in eodem balneo laventur, 121. Prohibentur ferninæ christianæ ne sint nutrices filiorum Judæorum, *ibid.* Prohibentur fideles ne Judæos hæredes suos *el legatarios instituant, 122. Prohibentur fideles famulari Judæis, et eos ad officia publica eligere inter christianos, *ibid.*

Judæi filius an possit patre invito baptizari, quando dubitatur de usu rationis, VIII, libro i; *Dubio* 4.

JUDAISMUS.

Judaismus infidelitatis species an fuerit in statu legis antiquæ, an solum duæ essent turn classes infidelium, j, xvm;74.

JUDEX.

Judici ordinario territorii in quo versantur, hospites et peregrini subduntur, et legibus illis quorum transgressio cederet in peculiare damnum illius loci, V, xxi ; *de Pœnil* n. 35. Judicem an debeat confessarius non docere metu irregularitatis, *ibid,* disput. xxn. n. 32 et 33. An debeat relinquere in bona fide, n. 34 et 35. Judex non potest ferre sententiam, juxta opinionem probabilem, relicta probabiliori, *ibid.* n. 40. Judex quis debeat inferre pœnas violantibus sigillum confessionis, *ibid,* disput. xxin. n. 148.

Judex prohibere potest ne reddatur res furi, VI, xvii ; 34. Judex an occidere possit uxorem suam in adulterio deprehensam, VI. x ; 99. Judex cur non debeat tolerare malos, cum Deus eos toleret, *ibid.* n. 61. Judex in punitionem potest mutilare, *ibid.* n.24. Judex occidendo malefactorem id facit ex lege lata in bonum ipsius, 110. .An possit damnare innocentem secundum allegata et probata nocentem, 111. Judicis auctoritas quando excuset a restitutione, VI, xxi ; 153.

Judex a reo potest petere matrimonium VI, xxn; 162. Judex si offerat reo suam filiam uxorem quid? *ibid.* n. 164. Judex quomodo peccet, et teneatur ad restitutionem ex defectu scienti», VII. xxxvn ; 1. Qualis culpa requiratnr ad hanc obligationem, *ibid.* n. 2. Ad quid teneatur post errorem absque gravi culpa commissum, *ibid.* n. 3. An valide judicet qui est in peccato mortale, n. 4. An licite possit judicare, n. 5. De judice excommunicato variæ sententiæ. ŋ 6. .An possit valide excommunicare, ŋ. 7. An valide judicet non toleratus, 8. Quid de haereticis, vel judice ordinario, vel delegato, 9. Quid de jurisdictione spirituali, 10. An toleratus peccet graviter judicando, 11. Non toleratus an peccet contra jusufiam, et debeat restituere, n. 12. Variæ sententiæ, ibid. Sententia auctoris, 13. Solvuntur argumenta, 14. Quid de judicante in die festo, vel loco sacro; 15. Vide *Jurisdictio.* Judex ecclesiasticus quando peccet judicando laicos, 19.

Judicis existimati acta an sint valida, *ibid.* n. 20. Requiritur communis error, et titulus coloratus, 21. .Aliqui non requirunt titulum coloratum, 22. Communis sententia probatur. 23. Respondetur ad fundameuta contraria, 24. Duocorollaria, 25. Judex existimatus au licite judicet, 26. Acta tyranni an sint valida. 27. Judex et parochus existimatus an peccent, 30.

Jndex exfràhefiS reum ab ecclesia, an inferat injuriam, et teneatur a‹i restitutionem, *ibid.* n. 36. Sententia affirmans probatur, 37. Quid si inveniat renm jam extractum injusto ab alio aliquo, 38. Processus an sit validus, 39. Princeps qui non præcepit extrahi, an possit extractum retinere, 40.

Judex an debeat judicare secundum allegata et probata, VII, xxxvn. sect. IV. *per totam.* Quæ media apponere debet judex ne condemnet innocentem, *ibid.* n. 41. An possit condemnare, variæ sententiæ, 42. In causa mortis, vel rnutilationis probatur non posse, in aliis posse, 43 ei *seq-* Sententia auctoris, 45. Respondetur ad argumenta, 46. Judex si sciret ex confessione sacramentali innocentiam rei, quid? 47. Quid de aliis ministris justitiæ, 48. Judex, vel ministri an debeant in hoc casu relinquere ministerium, 49.

Judex, aut princeps, an possit ex propria scientia punire delinquentem, *ibid.* n. 50. An princeps in aliquo raro casu, 51. Quid si excitatione timerentur magna pericula, 52. Quid possit inferioribus ministris communicari de hac potestate, 53. Quid in causis civilibus, 54. Judex quomodo procedere possit per inquisitionem, vide *Inquisitio.*

Judex quomodo procedere possit per accusationem, vel denuntiationem, VII, xxxvn ; sect. 7. *per totam.* Denuntiatio et accusatio differunt, *ibid.* η. 70. Judex an sine accusatore possit condemnare, 71. Sufficit sæpe accusator virtualis, 72. Quid de prælatis et Regularibus, 73. Judex an possit accusationem non acceptare, 74. Accusatio quomodo fieri debeat, 75.

Quotuplex sit denuntiatio, *ibid.* n. 76. Denuntiatio judicialis an præ requirat infamiam, 77. Sententia negans præfertur, 78. An debeat præmitti, correctio fraterna, 79. Probatur non debere præmitti, 80. Nec etiam ad accusationem, 81.

Superior an transire possit a via paterna ad judicialem, *ibid.* n. 82. Quid si delictum sit in damnum aliorum, 83. Quid si necesse sit ad subditi emendationem, 84. An in foro paterno possit subditum excommunicare, 85. Quid si non speretur utilis excommunicatio ad emendationem, 86. An possit ei qui denuntiat paterne, præcipero ut denuntiet judicialiter, 87.

Judex inferior an possit minuere poenam, *ibid.* n. 89. An possit aliquando augere, 90. Quid do principe supremo, 92. Quid de dominis non supremis, 93. Quando pœna est arbitraria, an possit imponi capitalis, 94. Quid post sententiam prolatam, 95.

Judex an debeat restituere poenam pecuniariam quam non imposuit, *ibid.* n.97. Variæ sententiæ, ibid. Quid si judex ignoravit, vel procedebat ex officio, 98. Vide Pœna.

Judex an debeat in sententia ferenda sequi opinionem magis probabilem, *ibid,* sectione 10 per totam. Quid in dubio negativo, vel facti, *ibid.* n. 113. Quid in dubio probabili juris, 114. Varii sententiæ, *ibid.* Quid quando utrumque juse.t æque probabile, 115. Quid si sit magna inaqw. litas, 116. Judex an possit aliquando sequi opinionem minus probabilem, 117, Potest judex in multis causis excusari judicando pro causa minus probabili, *ibid.* Solvuntur argumenta contraria, 118 *et seq.* Judex an debeat restituere parti pn> habiliori, 121. Quid in dubio æquali negativo 122

Judices quomodo peccent accipiendo munera a litigantibus, VII, xxxvn; sectione 11 *pertolam.* Judex an ultra stipendium, possit pretium accipere, 123. Quid si majorem diligentiam adhibuit, 124. Quid si stipendium erat exiguum, 125. An pro his ad quæ ex justitia tenetur, possit aliquid accipere, 126. Quid si accepit pro injusta actione, 127. *Nide Munus.* Judex pro unico mandato an possit accipere plura stipendia, 136. Quid de commissario, aut exeeutore habente simul plures commissiones, 138.

Judex quomodo peccet proferendo sententiam sine probatione sufficienti et legitima, VII, xxxvn; *sectione* xn *per totam* Quid etquotuplex sit probatio in judicio, *ibid.* 139. Quid et quotuplex sit indicium, 140. Confessio quomodo probet, 141. Quando non est probatio plena, anpoa› sint pœnæ extraordinaria) imponi, 142. Probatur sententia affirmans, 143. An debeat absolvi reus, non probato plene delicto, 144. Non debet judex illum absolute dimittere, sed ad summum sub fidejussore relaxare, 145. Quid si reus confessus est delictum, sed cum addito excusante, 146. Ex notitia orta ex confessione sacramentali non potest procedi, 147. An ex notitia injuste extorta, 148. An ex confessione ex tortura injusta, 149. Limitationes aliquæ explicantur, 150. Quid si testes injuste interrogati scienter deposuerunt, 151. Quid si judex, ut privatus, notitiam injuste publicavit, 152.

De obligatione judicis, seu prælati regularis, in processu criminali suorum subditorum, VII, xxxvn. sectione 14 *per totam.* In judicio regulari non omnes formalitates observari debent, *ibid.* n. 162. Triplex genus culparum in religioso, 163. Circa culpas leves puniendas quid observetur, 164. Circa graves, et gravissimas debet servari ordo judicialis, et quid in via inquisitionis, 165. Testes religiosi an debeant jurare 166. Quid servandum in via denuntiationis, 167. Alia utrique communia, denuntiationi et accusationi, 168. Quid de incarceratione, 169. Quid de turtura, 170. An imponenda sit pœna ordinaria integra, 171. Facultas appellandi an religioso concedatur, 172 Fundamenta ad id affirmandum, 173. Varii doctorum sententiæ, 174. Verior sententia, 175. Accusatio quando liceat religiosis, 176.

Confessio extorta spe impunitatis an det jus ad condemnationem, *ibid.* n. 177. Quid quando reul injuste negat, 178. Quid si esset in loco tuto, 179. Quid ьi judex non doto, Bod ox animo promisitta-

pnnitatem, 180. Quid si reus non debebat confiteri, 181. Aliquando judex excusatur a restitutione, 182. Informationem unius litigantis an possit judex alteri ostendere, 18'3. Quid de famulis judicum, 184. Ad secretum quando obligentur judices, 193. Judex an possit minorem, vel impuberem punire, 194. Exceptiones aliquot, 195. An possit judex imponere mulctam sibi applicandam, 196. An possit cogere litigantes ad concordiam, 197. An possit tradere cadaver puniti ad anatomiam, 198.

JUDICIUM.

Judicium evidens de credibilitate an debeat esse supernaturale, 1. xi ; 1 In quo habitu infuso eliciatur judicium credibilitatis, *ibid.* n. 24. Duo judicia credibilitatis distinguunt quidam auctores, 25. Quid sentiat auctor de hac judiciorum varietate, 26. An judicium hoc vocari debeat actus prudentiæ, 27. An simplex apprehensio credibilitatia sine alio judicio, sufficiat ad piam voluntatem credendi, 35.

Judicium in foro externo quid et quotuplex sit, VII, xxxvn; 140. In judicio regulari non omnes solemnitatcs sonari debent, *ibid.* n. 162. Vide supra *Judex*.

JUDICUM TEMERARIUM.

Judicium temerarium, dubitatio, suspicio, opinio quid sint, VI, xiv; 10. Quando et cur peccetur graviter in judicio temerario, 11. Objectiones solvuntur, 12. Opinio temeraria quando sit peccatum grave, 14. Vide *Opinio*. Quæ sit materia gravis in ordine ad judicium temerarium, 23. Molinæ regula non placet, 24. Potest esse peccatum leve in materia gravi, ex levitate temeritatis, 25. Quid si judicetur de persona in confuso cognita, 26. Quid si judices ex conscientia erronea aliquod factum alienum esso mortale, 27. Quæ dicantur judicia levia in hac materia, *28.* An sit temerarium credere propter dictum unius, 29 Cur minus sufficiat ad judicium privatum, quam ad publicum, 30 et 31. An judicium temerarium differat specie a detractione, 32 et 33.

S. JULIANUS.

S. Juliani verba referuntur, et a sacrilegii crimino vindicantur, I, xiv; 121 et 124

JURAMENTUM.

Jurandi consuetudo est culpabilis de se, V, xvi; *de Pœnit.* n. 206 *et seq.* Quid sentiendum de juramentis ex consuetudine prolatis, *ibid, n. 208.* Communis sententia in hoc casu agnoscit gravem obligationem auferendi malam hanc consuetudinem, 210. Juramenta plura circa eamdem rem falso prolata, an sint plnra peccata vel nnnm *ibid.* n. 561.

Juramentum quandonbliget exobliffatinne. VI, xxu ; 191. Quid si injuste sit extortum, *ibid* 195. Juramentum si a lege irritum sit, vel non acceptatum, quid? 196. De juramento renuntiandi privilegio fori, vel non denuntiandi, quid? 197.

Juramentum an confirmet contractus revocabilis, *ibid.* n. 200,

Prima sententia negat juramentum addere contractui infirmo aliquod jns ex justitia, sed tantum ex religione, 201. Communis sententia docet posse ejusmodi contractus jure positivo rescindibiles juramento confirmari. 202. Contra hanc sententiam adducta solvuntur argumenta, 203. Juramento an confirmetur paetnm nudum, 204. Juramentum an etiam confirmet, non solum contractus rescindibiles, de quibus supra, sed etiam contractus irritos, variæ sententiæ, 205. Quarta sententia docens contractos jure humano irritos confirmari juramento, exponitur et probatur, 206. Juramentum an revocet solam promissionem non revocandi, 209. Vide *Promissio*. Juramentum an confirmet contractus infidelium^ *ibid.* An juramentum reddat hos contractus formaliter validos, an solum æqnivalenter, quatenus habeant eumdem effectum, 210. Quale debeat esse juramentum ad hoc ut possit confirmare contractum, 211. An juramentum hanc vim habere possit licet fiat per procaratorqm, 212. An juramenta non solum puberum, sed etiam impuberum, habeant hanc vim confirmandi contractum, variæ sententiæ, prima sententia affirmat, si jurans sit pubertati proximus, 213. Verior sententia requirit pubertatem ut juramentum confirmet contractum, 214. Solvuntur objectiones, 215. Impuberum juramentum obligabit tamen ex religione donec relaxetur, 216.

Juramentum si fiat contra prius juramentum, quid ? *ibid.* n. 217. Regula generalis in hoc puncto, 218. Actus subseqnens an sit validus contra praecedens juramentum, 220. Prima sententia, *ibid.* Secunda sententia verior, 221. Probatur et solvuntur argumenta contraria, 222. Solutio Thomæ Sanchez impugnatur, 223. Doctrina Lessii impugnatur, *224.* De jurante non denuntiare latrones, quid? 235.

Qui contractus confirmentur do factojuramento, VI. xxu ; 225. Regula Lessii. *ibid.* Alia melior regula, 226. Quid de contractibus prohibitis propter bonum publicum, 227. Considerandum an. si quod juratur sit prohibitum, 228. Quid ◁ I aliquibus specialibus contractibus , 229. Quid quando est turpitudo ex parte ejus cui jurator, *230.* An debeat esse turpitudo contra justitiam, 231 *et seq.* Quid si ob ignorantiam excusetur, 234. Quid si sit turpitudo contra gratitudinem, 236.

Quis possit hæc juramenta relaxare. *ibid.* n. 237. Prima sententia docet posse id facere pote-

statem sæciilarem. quando juramentum pertinet ad forum sæculare, *ibid.* Sententia Auctoris, et quatenus possit hanc obligationem potestas srecularis relaxare, 238. Cujus superior id possit, 239. .Index «ocularis quid in hoc possit, 240. Cnjns episcopus adeundus sit, 241. Princeps sæcularis an possit antecedenter irritare hoc juramentum, variæ sententiæ, 243. De confirmatione contractus ex juramento, et de obligatione religionis, quid? 244 *clseq.* Quid si princeps proliibeatcxecutionem contractus. 246. Si lex illa restringat consequenter jurisdictionem ecclesiasticam, quid? 247 *et seq.*

JURISDICTIO.

Præter potestatem ordinis, ad ministrandum eucharistiam requiritur jurisdictio, IV, xvm ; *de Euchar.* n. 36.

Jurisdictio an acquiratur in foro conscientiæ, ratione delicti in tali loco, V, xix ; *de Pœnit.* n. 9. Jurisdictio delegata ad confessiones audiendas an expiret morte concedentis, n. 39 ei *seq.* Jurisdictio an sine notitia acquiratur, *ibid-* n. 17. Jurisdictio delegata an sufficienter habeatur per voluntatem præsumptam superioris delegantis, *ibid.* n. 21. Jurisdictio an duret causa incepta, n. 24. Jurisdictio delegata dubia, aut probabilis, an sufficiat administrandum sacramentum pœnitentiæ, n. 28.

Jurisdictio spiritualis an possit accipi ex consensu partium, sicut accipitur de facto ex eodem consensu jurisdictio civilis, VIII, libro vi; *Dubio* 21. An posset summus pontifex de potestate absoluta, delegare jurisdictionem spiritualem homini non baptizato, *ibid. Dubio 6.*

Jurisdictionis potestas potest esse objectum justitia, V, i ; de *Justitia.* n. 14.

Jurisdictio multis modis competit, VII, xxxvn ; 16. Pilatus an habuerit jurisdictionem in Christum, *ibid.* n. 17. Judex sæcularis non habet jurisdictionem in ecclesiasticos, 18. Vide *Judex.*

JUS.

Jus quod respicit justitia est prælatio ad usum fundata in connexione, V, i; *de Justitia,* n. 5. Hoc jus non habet prælatus ad suam utilitatem, n. 6. Nec pater respectu filii, n. 7. Nec ad alimenta a filio exigenda, n. 8. Jus patronatus an transeat ad monasterium capax, *ibid,* disput. m. h. 8.

Jus accrescendi au detur in legatis, VII. xxiv ; 297.

JUS CANONICUM.

Juris canonici materias quousque possint magistri societatis Jesu tradere in scholis, VIII, libro iv ; *Dubio* 34.

JUSTIFICATIO.

Justificatio assimilatur pluviæ. I, xvi; 59. a d justificationem hominis qui pœnitentiæ actus sint necessarii, IV, *de Pœnit.* disput. v, per (olam. Vide *Contritio.* Ad justificationem requiritur perfecta conversio ad Deum. *ibid.* n. 8. Ad justificationem sufficit perfecta dilectio Dei, sine detestar tione formali peccati, 93. In instanti justificationis quomodo non sit in peccatore aliquod debitum, *ibid.* n. 166. De quo debito intelligatur, n. 168.

JUSTITIA.

Justitia non tantum prohibet actum, sed etiam causam actus, III, vm ; *dc Sacram, in gen.* n. 110.

Justitia an sit et possit dici pœnitentia, IV, n ; *de Pœnit.* n. 3' *ct seq.*

Ex justitiæ motivo peccator satisfacere non potest, *ibid.* n. 11. Justitiæ formale objectum differt ab objecto pœnitentiæ, n. 50.

Multiplex justitiæ acceptio, et ejus definitio, V. i; *de Justitia,* n. 1. Quid sit jus quod respicit justitia, *ibid.* n. 2 et 3. Differentia objecti justitiæ et aliarum virtutum, n. 4. Hoc jus est prtelatio ad usum fundata in connexione, 4. Potestas jurisdictionis potest esse objectum justitiæ, n. 14. Honor et fama quomodo sint objectum justitiæ, 15. Spes boni consequendi est objectum justitiæ, n. 16. Non tamen semper, 17. Non est actus justiæ suadere Petro ut tibi solvat, 20. Justitia semper est ad alterum, 19. Quo sensu justitia tendat in medium rei, 21. Sententia exigeneobligationem actualem ad actum justitiæ, 22. Contraria sententia praefertur, 23.

Inter quas personas possit intercedere justitia proprie dicta, V, i; *de Justitia,* sect. 2. *per totam,* Dei erga homines, et hominum erga Deum an sit justitia, *remissive, ibid.* n. 30. Angeli ad Angelos et homines, et homines ad homines et ad Angelos possunt exercere justitiam, *ibid.* Pater ad filium, et filius ad patrem ut talem, formaliter non habet justitiam, sed tantum materialiter, 31 et 32. Inter servum et dominum an detur justitia, 35. Item inter conjuges, 36. Justitia habet actus diversos in specie, 37.

De divisione justitiæ in commutativam et distributivam, *ibid.* sect. 3. *per totam.* Quid sit justitia distributiva, et an debeat versari inter plures, 43 et 44. Objectum proprium illius, 45. Æqualitas geometrica quomodo sit ei propria, 46. An differat essentialiter a justitia commutativa, 47 et 48. Injustus distributor aliquando peccat solum contra justitiam commutativam, 49. An distributio sit proprie justitia, 50. Non obligat ad restitutionem, 51. Ratio a priori cur sola justitia commutativa obliget ad restitutionem, 52 *et*

itg. Justitia distributiva semper residet in superiori, 55. Ad eam pertinet distributio onerum, 56 et 57. Injuste puniens et male distribuens onera, peccat etiam aliquando contra justitiam commutativam, 58 et 59. In Deo datur justitia distributive, 60 et 61.

Dejuslilin leytili et vindicative·. Ibid. sectione iv. per *lotam.* Justitia generalis, seu legalis quid sit, et an sit specialis. V, i ; *de Justitia* n. 62. Quod iit ejus objectum, 63 et 64. Potest contra ipsam peccari sine contemptu formali, 65. Explicatur mens S. Thomæ, 66. Eadem hæc est virtus in principe ac in subdito, 67. Non est stricte justitia, 68. Justitia vindicativa quid sit, 69. An sit proprie justitia, 70.

Justitia habet actus diversos in specie, *ibid.* n. 37. Justitia poseitne solvere debitum futurum vel possibile, n. 28 et 29. Justitia et fidelitas differunt, VI, xxm ; 14.

Justitia aliquando stricte, aliquando late, aliquando latius usurpatur II. m ; *de Incarn.* n. 35. Justitia nostri non est ad Deum, 54. Justitia respicit æqualitatem dati et accepti, 133. Justitia vindicativa est justitia vera non strictissime, sed communiter accepta, 148. Justitia solum intendit jus alienum servare non lædendo illud, *ibid,* disput. iv. n. 9. Justitia quid sit, *ibid.* n. 1.

JUSTUS.

Justus an plus gratiæ et gloriæ mereatur per actionem internam et externam simul, quam per solam internam, V, xxiv; *de Pœnit.* 56 *et seq.*

LÆS10.

Læsionis nomine quid intelligatur, VI, xxn ; 318. Læsio tempore contractus attendenda est, *ibid.* n. 120.

La ic u s.

Laici quænam explicite credere teneantur. I, Sin ; 145. Laicus in aliquo casu an possit absolvere pcenitentem, V, xvin ; *de Pœnit* 1 *et seq.* Laico an sit facienda confessio, *ibid.* n.4. Laicus an possit aliquando ab excommunicatione absolvere, n. 6 *et seq.* Laicus an fiat irregularis absolvens in mortis articulo, n. 14. Laicus cui aliquis confessus est, an teneatur ad sigillum, *ibid,* dispute xxm. ŋ. 4L

Iʌ ıyı non est cur Conquerantur quod illis Ecclesia usum calicis interdixerit, IV, xit *: de Enchar.* n. 81. Laicna non potest, etiam in mortis articulo eucharistiam ministrare, *ibid,* disput. xvin n. 23 *et seq.*

Laico accipienti communionem an dari possit in prima missa ablutio in calice, VIII, libro i; *Dubio* 10.

l a pis.

I^pis additus lapidi consecrato non fit eo ipso consecratus, IV, xx ; *de Euchar.* n. 68.

LATRIA.

Latria et dulia ad significandam servitutem et reverentiam soli Deo debitam applicantur, III, x x x iii; *de Incarn.* n. 3. Latriæ cultu adoratur Deus propter beneficia, *ibid,* disput. xxxiv ; n. 2. Latria adoratur Christus ut homo, *ibid.* n. 25. Humanitas Christi in Verbo non adoratur latria perfecta, sed imperfectiori, *ibid* n. 26. Communius asseritur humanitatem Christi eadem pmr-8U8 latria adorari, qua Verbum divinam, *ibid.* n. 27.

LAUDABILITAS.

Laudabilitas a merito an distinguatur, V, xxiv; 58.

LAZARUS.

Non omnes qui miraculo suscitationis Lazari affuerunt, ejus veritatem crediderunt, I, n; 27.

LEGATUM.

Legata pia an valeant, instituto hterede profano, VI, xxn ; 273. Legata profana an valeant, instituta causa pia, *ibid.* 274. Quid ei testamentum mansit imperfectum, *'Tibet seq.*

Legata an acquirantur ante notitiam. VII. xxin; 69. Legatum ex voto factura an possit revocari, VII, xxiv; 40 et 41. Legatum quomodo revocetur, *ibid.* n. 59. An per alienationem rei legata.·, n 60. Qui et quibus legare possint. 237. Quando legatum valeat, *ibid.* Dominium rei legata· quando transit in legatarium, 238. Incrementum rei legatrc an pertineat ad legatarium, 239. An possit auctoritate propria sibi legatura sumere. 240. Legata an possint solum ex parte acceptai·!, 241.

Legata sub conditione, modo et in diem, *ibid.* n. 242. Legatum in diem quid et -piotuplex sit, *ibid.* De legato sub conditione, 243. Triplex genus conditionis, 244. Legatum aub modo quid 7 245. Quomodo dignoscalura legato conditional, 246. Cautio danda ad tradendum sub modo, 217. Modo deficiente qua· sit obligatio legatarii, 248.

De legato ox errore, vel cum incertitudine, vol cum falsa demonstratione, *ibid.* n. 249. Quid ai error sit in solo nomine, *ibid* Quid si nomen sit æquirocum. 250. Legatum si non possit in alium a legatario transferri, quid ? 253. Quid si legatum sit pium. 254. Falsa demonstratio quando vitietur. 255. Quid si non sit in eadem oratione, 250. Quid si sit circa personam legatarii, 257. Quid si sit error in persona, 258. Quid si sit falsitas in exemplo, 259.

De legatis quoad res quæ legantur, VII, xxiv; sectio 10 per *totam.* Legatum rei in genere an valeat, *ibid.* n. 260. De legato rei non existentis, 261. Legatum a creditore factum quem sensum habeat. 262. Quid si fiat a debitore suo creditori, 263. Quid si debitum erat ex lege, 261. Exceptiones ab hac regula, 265.

De legato rei alienas. Quid si res erat hærcdis, *ibid.* ɳ. 267. Quid si non erat omnino aliena, 268. Exceptiones ab hac regula, 269. Quid si res erat obligata, 270. Quid si res erat data pignori pro alieno debito, 272. Quid si jam erat ipsius legatarii, 263. Quid si pluries legatur, 264. Quid si eadem quantitas eidem pluries legatur, 265. Limitatur exposita numero præcedenti doctrina, 266. Quid si eadem res diversis legatur, 277.

Legatum pro pauperibus an possit totum simul dari,278.Qui intelliganturnomine pauperum,279. An pneferendi sint consanguinei, et an executor possit dare suis consanguineis, 280. An sibi ut pauperi possit partem applicare, 281 *et seq.* An debeant eligi pauperiores, 282. An possit totum dari uni pauperi, 285. An sufficiat dare ad tempus pauperibus, 287. An possint eligi pauperes inimici testatoris, 288.

Qui intelligantur consanguinei, quando iis dandum est, ibid. 289. An dandum magis propinquis, 290. Quid si desint consanguineæ dotand», 291. Orphanorurn nomine qui intelligantur, 292. Legatum pro nuptiis pauperum an possit dari pro ingressu in religionem, 293 *el seq.* Naturalium nomine alicujus oppidi qui intelligantur, 295.

Legata an possint in conscientia differri per annum, *ibid.* 296. In legatis an jus accrescendi detur, 297. Legata quomodo minuenda, decrescente hæreditate, 302. Legatum pro orphanis an possit dari patrem habenti amentem, 303. Legatum pro fàbricæ ecclesiæ, an possit expendi pro ornamentis, 304. Legatum pro liberandis incarceratis an possit dari pro impedienda incarceratione, 305.

Legata pia quæ non possunt impleri, cujus auctoritate commutanda sint, *ibid.* n. 306. An debeant commutari in usum magis similem, 307. Quid si ex terrore testator jussit dari mille pro debitis quæ non debebat, 308. Si moriatur ille cui danda erat dos ad nuptias, quid / 309. Legatum pro festo annuo an possit converti in reparationem ecclesiæ, 310. Quid si relictum fuit ad novam capellam, vel ad novam monasterium, 311. Legata quando impediri possunt, an possint commutari a Pontifice etiam sine causa, 312. Quid possit Legatus a latore, aut episcopus, 313. De legato libertatis, aut pio in alterius voluntatem collate, quid ? 342.

Quomodo legatum intelligi debeat fieri post bullæ concessionem, VI, xxi ; 118, Legata an præferri debeant aliis debitis hæredis, VI, xx; 94.

Cui acquiratur legatum relictum professo societatis , qui ante professionem renuntiaverat omnia sua bona, VIII, libro iv; *Dubio* 5. Quando aliquis e societate reliquit legatum ante professionem, cuidam collegio, an Generalis possit post mortem testatoris, illud acceptare, *ibid. Dubio* 6. Generalis Societatis an possit acceptare legatum rei immobilis relictum alicui collegio, cum animo alienandi, *ibid. Dubio* 31. Legatum relictum sub conditione prolis legitimæ, an sit solvendum cum dubitatur de valore matrimonii, VIII, librovi; *Dubio* 2. An in legato supellectilis sacræ comprehendatur planeta quæ nondum fuerat ad usum adhibita, *ibid. Dubio* 10.

LEGATUS.

Legati principum obtinent indulgentias a Pontifice pro articulo mortis, antequam ab urbe discedant, V, xxvi ; *de Pœnil.* n. 63.

LEGATUS A LATERE.

Legatus a latere an possit uti privilegiis societatis Jesu circa personas ejusdem societatis, sicut possunt prælati societatis, VIII, libro iv: *Dubio* 50.

LEGITIMA.

Legitima descendentibus debita, VII, xxvi; 161. Quomodo dividenda, 162. An sit de jure divino, 163. Debetur titulo hæreditatis, 164.

An tuti sint in conscientia parentes qui dant in dotem filiabus infra portionem legitimæ debita, et cogunt eas renuntiare legitimæ, VIII, libro vi; *Dubio* 24.

LEGITIMATIO.

Qui filii legitimentur per subsequens matrimonium, VII, xxiv; 84. An etiam nepotes, *ibid. n.* 85. Et quid si fiat in odium alterius, *ibid.* Quid de eo qui nascitur cum bona fide parentis, 86. An matrimonium existimatum legitimet filium naturalem, 87. An matrimonium validum legitimet filium spurium existimatum naturalem, ibid.

LEO X.

Quousque extendatur concessio Leonia x. facta Minoribus circa recitationem officii mentalem, VIII, libro in ; *Dubio* 17.

LEX.

Legis antiquæ opera licet post Pentecosten cessaverint, non tamen statim fuere mortifera aut prohibita, I, xiv; 139.

Lex natura habuit remedium aliquod pro pueris decedentibus ante usum rationis, III, m ; *de Sacram, in gen.* n. 23. In lege veteri, præter circumcisionem quæ fuerint alia sacramenta, *ibid.* n. 69. In lege nova necessaria fuerunt sacramenta, n. 71.

Lex commissaria, vide *Pactum.*

LIBELLATICI.

Libellatici gravissimi peccati rei, I, xiv; 39. Libellatici unde dicti, *ibid.*

LIBERALITA3 DEI.

Liberalitas Dei ostenditur in eo quod voluerit se obligare ad præmiandum pro qualitate operis, et pro qualitate operantis, II, vi ; *de Ineam,* n. M.

LIBERTAS.

Libertas an revocari possit ob liberi ingratitudinem, VII, xxni ; 178,

LIBRI.

Ecclesia potest prohibere fidelibus libros Judæorum et Paganorum, 11, xxi ; *de Fide, n.* 26. Cor hæreticorum libri prohibeantur fidelibus, non autem Gentilium, aut Judæorum, *ibid.* Qui et quorum libri prohibeantur in bulla Cœnæ, 33. An una epistola, vel concio hæretici comprehendatur nomino libri, 33 et 38. An si aliquis cum facultato requisita librum hæretici legat, et notet «ibi aliqua, censebuntur hæc etiam prohibita, ita ut sine licentia legi non possint, 37. An comprehendantur libri hæreticorum etiam manuscript!, 39. An necesse sit quod auctor libri sit damnatus de hærosi, 40. An comprehendatur liber in quo hæreticus agit do superstitionibus, vel magicis artibus, 53. Non sufficit in libro expungere hæresim, ut reliqua legi possint, sed totus liber prohibitus est, 60. Quas personas obliget hæc bullæ prohibitio circa libros hæreticorum, 61. An liceat legere illi qui securus est quod ei lectio libri hæretici non nocebit, sed fortasse proderit, 62. An in Germania, Anglia, ect. possint legi licite hæreticorum libri qui in bulla Cœnæ prohibentur, 68.

An aliqui de jure habeant facultatem Licendi libros hæreticorum, 70. Qui possint dar<·licentiam legendi libros prohibitos, *ibid.* Quænam actiones circa libros haereticorum *per* bullam Cœn» prohibeantur, ubi de libri haeretici lectione, retentione, defensione, impressione, etc. *72 usque* ad n. 100.

Pœnæ contra libros hæreticorum habentes, vel legentes, *ibid* n. 101. An excusentur a censura qui eos libros auctoritate prnpria comburunt, 106. An legentes, vel retinentes alios libros prohibitos qui non sunt hæreticorum, incurrant excommunicationem, 108.

Generalis societatis Jesu an possit snbdelegare Provinciali facultatem concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos, VIII, libro iv; *Dubio* 42.

An sine libro missali possit missa celebrari, IV. *de Eucharist,* xx; 78.

LICENTIA.

De licentia poenitentia potest confessarius loqui de confessione pœnitentis, V, xxm; 31. Vide *Confessorius.*

Licentia prælati requiritur nt religiosus non peccet contra votum paupertatis, V, ni; 123 *el seq* Quid si daretur ad usus superfluos, vel illicitos, *ibid.* n. 20. Debet esse libera et prælati potentis eam dare, 129. Licentia valida possibilis ad usus illicitos, 133.

LIGNA.

Ligna cædens in sylva communi an teneatnrad restitutionem, V, vi : de *Justitia* n. 66. Quid si damnum fuit notabile, 67. Quid si sylva locata fuit alicui, 88. Quid si cædantur ligna ad vendendum, 89. Advertenda aliqua circa obligationem restituendi pro damno notabili. 90. De eo qui cædit ligna alterius communitatis, 91. Quæ excusent ab hac restitutione, 92.

LITIGATOR.

Litigatorem injustum occidere an liceat. VI. x; 185.

LITTRR.fi.

Litteræ prælato a subdito missæ sub secreto, an possint aliis communicari. VI, xiv; 115. Ex quibus aliis causis possit prælatus eas communicare, 147. Litterarum missio, vel acceptio absque licentia prælati an sit contra votum paupertatis, V, m ; *de Justitia.* 147. Litteras alienas aperiens et legens quando peccet. VI. xiv; 148.

Quid si laceratas a domino colligat et legat. 150. An peccet tunc contra charitatem illas publicando, 151.

INDEX

LIVELLU9.

Livollns, vide *Emphyteusis.*

LOCATIO.

Locallo quid flit, VII, xxix; n. 1. Quæ ejus materia, *ibid.* n. 2. Qui habet licentiam petendi eleemosynam an possit eam locaro, 3 *ct seq.*

Locatio quando dissolvatur, *ibid.* n. 9. Quando censeatur prorogata, 10. Ob pensionem non solutam an possit expelli conductor, 12. An quando conductor indiget re locata, 13. Aljæ cans® ad expellendum, 14. Pensiones qu® et quomodo ab expulso solvcndæ, 15.

Locatiù et conductio an transeant ad successores, *ibid.* ŋ. 16. Excipiuntur plures casus, 17. Quid quando successor est fiscus, 18. Quid de successore iu majoratis, 19.

Uxor an debeat stare locationi rei dotalis, soluto matrimonio, *ibid.* n. 20. Maritus an debeat continuare locationem rei dotalis antea factam, 21. Idem de minori, et beneficiario, *ibid.*

Pensio locationis. Quo tempore solvi debeat pensio locationis, VII, xxix; 25. Fructus rei conducta» an fiant conductoris ante solutam pensionem, *ibid.* n. 26. Pereunte, vel reddita inutili re conducta, an debeatur pensio, 27. Quid si id accidat ex bello, vel alio infortunio, 28. Quid 1o peste. 29. Quid si impedimentum oriatur cx parte conductoris, 30. Cessante impedimento quid faciendum, 31. Quid si'impedimentum sit ex parte locantis, 32. Quid si res locata evincatur, 33. De conductione aut venditione juris ad locum innavi, 34. Solvuntur argumenta contraria, 35. Propter sterilitatem an minuenda ait pensio de jure naturæ, 36. Quid si conductor renuntiet beneficio legis, 37. Quid si attento periculo proviso, pretium fuit injustum, 38. Læso ultra dimidium justi pretii, quod remedium competat, 39.

Ex jure positivo quomodo minuenda sit pensio, *ibid.* n. 40. Quid intelligatur nomine sterilitatis omnimodæ, 41. Quid nomino magnæ et notabilis. 42 et 43. Ad quem spectet onus probandi, 44. Quid de fructibus, seu proventu molendini, 45. Quid si fructus pereant postquam collecti erant, 46. Quid si infortunium non fuit insolitum, 47. Exceptio quando ubertas aliorum annorum compensat, 48. Quanta debeat esse hæc ubertas, 49. Hæc procedunt de solo jure communi, 50, Au ubertatis causa augenda sit pensio, 51. Quid de pensione ecclesiastica, 53.

Locatio operarum personalium, *el famulorum stipendium.* Quando per operarium conductum non stet, an debeatur ipsi merces integra, VII, xxix ; 54. Sententia negans improbatur, 55. Quid si famulus discedat non soluto tempore, 56. An liceat pactmn nihil solvendi si ante finem anni discedat, 57. Λη lucretur etlpondhm famnln, quamdiu rogmtat. 58. Λη do advocato impedito sit aliquid peculiaro, 59.

Sumptus in curando famulo an debeant detrahi de stipendio, GO. An debeat postea suppleri tem. pus quo ægrotavit, 61. De justa famulorum mercede, 62. Quid quando famulus se remisit arbitrio domini, 63.

Obligationes et onera locatoris cl conductoris. Locator et conductor ex quali culpa teneantur, *ibid.* n. 61. Casus in quibus tonetur conductor, 65. Casus in quibus locator, 66. Expensæ circi rem conductam ad quem pertineant, 67. Quid de expensis non necessariis factis a conductore, 68. Quid quando conductor obligatus est ad rem meliorandam, 69. Quid de expensis conductoris cui usufructuarius locavit, 70.

Aliqua pacta in locatione. Unde proveniat, injustitia pacti in locatione, *ibid.* n. 71. Locatio (estimate, an vera sit locatio, 72. An venditor possit rem locaro emptori, quamdiu pretium non solvitur, 73. De locatione gregis, quomodo conductor teneatur integrum numerum conservare, 74. De locatione bovis, ut alter (eque juvenii reddi debeat, 75.

De promissione facta Regularibus locandi fundum per plura triennia successive quid sentiendum, VIII ; libro h i. *Dubio* 12.

Quid de contractu quod appellatur *Colloia.* VII, xxixî 76 *el seq.* De notabili contrahente cum pistore circa panem, 79 *et seq.* De locante officinam cum pacto ut reddantur medicin® postea in eadem quantitate, 84 et 85

l o q u i,

Loqui est dirigere mentem nostram ad aljum, I, xvm; 164. Locutio et testificatio Dei an sit ipsa infusio interna habitus fidei, I, i ; 194. Locutio Angeli in quo formaliter consistat, ibid. 199. An semper requiratur in loquento voluntas qua velit quod audiens percipiat ejus vocem, ct rem dictam, *ibid,* n, 206. Loqui an sit significare ad placitum, 207. Locutio affert ordinationem mentis propriæ ad audientem, 210. Ad locutionem non sufficit intentio manifestandi res ipsas, ibid. Quibus modis Deus loquatur homini viatori, 241,

LVCRVM.

Certa aliqua statuuntur do lucro cessante, VII, xxv ; 86, Quomodo propter illud possit aliquid ultra sortem exigi, ibid, tota *sectione.* An illud possit in pactum deduci, *ibid.* n. 87. Debet mutuum esse causa vera lucri cessantis, 88 Raro credendum est vendentibus credito supra justum pretium hoc titulo, 89. Quid ei mutuans potuisset alia pecunia mutuari, 90. Quid ai ante extracta fuisset negotiationi, ut posset in mutuum dari, 91. Quid si consideratione talis person»

extracta Inerat, 92. Quid ai nullius determinati consideratione fuerat extracta, 94. Quid si nondum certo destinata fuerat negotiationi, 95. Dupliciter potest lucrum in pactum deduci, 96. An deduci debeat labor subeundus in negotiatione, 97. Cum distinctione respondet auctor, 98 et 99. Solvitur ratio sententiæ auctoris contraria, 100. An deduci debeat aliquid pro periculo sortis quando lucrum taxatum pacto stabilitur, 101. Quid quando solum lucrum cessans incertum in pactum deducitur, 102. An cogi possit mutuatariua ad taxandum antea lucrum cessans. 104 et 105. An cogi possit ad solvendum statim quod taxatur, 106. An requiratur quod mutuans non ee offerat ad mutuandum, 107. Quid si malit ita mutuari quam negotiari, 108. An possit etiam proluero extrinseco exigere, 109.

Lucrum an liceat ex gratitudine intendere, VII, xxv; 29. An liceat id petere, *ibid.* n. 30. Quid ?i accipiatur et detur ut debitum, nullo præcedente pacto, 31. Quid si detur ut debitum, et accipiatur ut donatum, 32. Quid si detur liberaliter, et accipiatur ut debitum, 33. Quid si donetor ex metu non inveniendi alia vice mutuum, 34 et 35. Lucrum negotiantis pecunia aliena, an debeatur domino pecuniæ, VI, xvn ; 49.

LUDUS.

Ludus quid sit et an licitus VII, xxxi ; 1. De voto non ludendi, an obliget, *ibid.* n. 2. Ludere principaliter propter lucrum, an sit peccatum grave, n. 3. An sit peccatum veniale, 4. Ludere preces sacras an liceat, 5. Ad ludum mensam exponere an liceat, 6. De circumstantibus an peccent, 7. De legibus ludum prohibentibus, 8. An obligent sub peccato gravi, 9. Canones prohibentes ludum clericis, 10. Probatur quod obligent sub peccato, 11. Aliorum sententiæ, *ibid.* Auctoris sententia, 12,

Conditiones ad ludum. De ludente rem alienam, *ibid.* n. 13. Evicta re illa, an qui eam lusit teneatur victori, 14. Quid si ipse lucratus est, 15. Quid si uterque sciebat esse alienam, 16. Quid si erat res usu consumptibilis, 17. Qui furatur alteri colludenti pecuniam ut ludat, an valide lucretur, 18. De eo qui lucratur filiofamilias, 20. An possit filius familias simul perdere quantum posset ludere foto anno. 21. An qui lucratur possit retinere, si nesciat an alia jam perdiderit, 22. Filius familias an possit ludo exponere totum quod lucratus fuerat, 24.

De minoribus an possint petere ludo, *ibid. n. 25.* Deservis, religiosis, uxore, 26. Cogens alium ad Indendum an possit lucrari, 27. Vera sententia docens coactum posse retinere si lucretur, cogentem vero debere lucrum restituere, probatur, et argumenta contraria solvuntur, 28 *et seq. Coactio in* medio ludo quomodo contingat, 3.1. Quid de inducto per dolum. *32.*

Fraudes aliquæ licit® in ludo, aliquæ illicit», 33. Quæ licit®, 34. Quæ illicit®, 35. Qnid si adversarius esset contra se, 36. Quid de ridente chartas adversarii, 37. Quid de admonente ?ocinm, vel occupante primnmlncnm. 38. An aneatur adhuc restituere qui tantnmdem perdidit, quantum lucratus erat ab eo quem decepit, .J9.

Quæ expensæ ex lucro restituendo deduci possint, *ibid.* n. 40. Quid si restitutio sit propter vim illatam ad ludendum, 42.

Aliquando inæqualitaa non obligat ad restituendum, *ibid.* n. 43. An qui excellit in ludi peritia possit lucrum retinere, 44. Variæ sententiæ, *ibid.* Non est quæstio, quando proponitur per modum præmii. 45. Probatur obligatio restituendi in eo qui excellit notabiliter in ludi peritia. 46. Solvuntur argumenta contraria, 47 et seq. Quid si ex revelatione eciret se victurum, 49. Quid si manifestes adversario tuam peritiam, 50.

Quid de habente minus capitale, an possit lucrari majus, *ibid.* n. 51. An possit ex pacto ludens pro se et pro alio, perdere minus quam lucretur, 52. Qui ludit cum animo non solvendi, vel repetendi solutum, an possit retinere lucrum, 53. Probatur sententia affirmans, quia voluntas solvendi non est necessaria ad valorem contractus ludi, sicut nec ad valorem emptionis, 54. Quam voluntatem se obligandi habeat in eo casu, 55. Solvuntur argumenta contraria, 56.

Qui credito ludit, an possit lucrari de præsenti, *ibid.* ŋ. 57. Quid si finxit se habere pecuniam in crumena, 58. Qui alienare non possunt, an possint lucrari, 59.

De restitutione ex ludo prohibito. Lucrum ante sententiam an sit restituendum, VII, xxxn ; 60. Quid si victor impediat ne in judicio obtineatur. 62. Si interrogatus a judice neget. 6*1. Si victus renuntiavit facultati repetendi, 65. Sijuravit, 66. Si credito luditur, 67. Si solvens ignorabat se non teneri ad solvendum, 68.

Seclusa lege humana, debet solvi ox ludojusto, *ibid.* n. 69. De facto an sit obligatio solvendi in conscientia, 70. Qui solvit an possit postea licite sibi compensare, 71. An possit petere partem, no repetat totum in judicio, 72.

LUJiBN.

Lumen duplex : alterum ex parte principii, alterum ex parte objecti, I. i : 8.

Sino lumine sacrificare nunquam licet. IV. xx; *de Euchar.* n. 77. .An lumen illud necessario debeat esse e cera, *ibid.*

LUSITANI.

Lusitana unde occasionem acceperint celebrandi in mari, IV, ,ɣX; *tie Euchar.* n. 89.

LUTHERVS.

Lutherus qui ponit unum sacramentum a Christo institutum, illud esse dicit Eucharistiam, III, i, *de Euchar.* n. 1.

LUXURIA.

In luxuria? peccatis confitendis, an copula consummata debeat explicari, et nonnulla alia circa eamdem materiam, V, xvi; *de Poenit.* n. 237. Luxuriosi aspectus, tactus et sermones in ecclesia facti an sint per hanc circumstantiam in confessione aperiendi, *ibid.* n. 461. Luxuriosi tactus copulam illicitam procedentes, an faciant unum peccatum cum ea, an debeant seorsim in confessione explicari, *ibid.* n. 553. Luxuriosi tactus et oscula sine intentione copulse, si deinde sequatur copula, an debeant in confessione explicari, *ibid.* n. 556. Vide *Copula.* Cur magis noceat luxuriosis eucharistiæ sumptio quam aliis peccatoribus, IX, xiv; *de Euchar.* n. 15.

II

MAGISTER.

Magistri societatis Jesu quousque possint tradere in scholis materias juris canonici, VIII; libro iv, *Dubio* 34.

MAGISTRATUS.

Magistratus quænam explicite credere aut scire teneantur, I, xm; 145.

MAGUS.

Magus an acquirat dominium eorum quæ dæmonis ope acquirit, V, m; 9.

MALEDICTIO.

Maledictio quid sit. VI, xiv; 195. Maledictio sine desiderio illius mali, quando sit peccatum grave, *ibid.* n. 196.

MALEFACTOR.

Malefactorem denuntiare ad liberandum innocentem an aliquis teneatur, VI, x; 215.

Utrum liceat occidere malefactores. Error hæreticorum, et sententia Scoti, VI, x; 56. Communis sententia est licoro auctoritate publica malefactores occidere, quæ sententia probatur ex Scripturis, *ibid.* n. 57. Probatur rations, quia id omnino necessarium est ad vitam hominorn politicam et quietam, n. 58. An præceptum non *occides,* sit universale et absque exceptione, 59. Quomodo in evangelio prohibeatur colligere zizania, 60. Cur judex creatus non debeat tolerare malos, cum Deus toleret, 61. Explicatur locua Augustini difficilis, 62. An possint etiam occidi non subditi, 63.

Privata auctoritate non licet occidere delinquentes, *ibid.* n. 65. Examinatur ratio qua aliqui id probant, 66. Moyses qua auctoritate occidit Ægyptium, 67. Quid si homines essent sine republica, 68; vide *Respublica, occidere.*

MALITIA.

Malitia peccati finita est, II, v; *de Incarn.* n. 9. Malitia peccati mortalis duplex est, *ibid.* n. 75. Malitia propria peccati mortalis consistit in voluntaria aversione a Deo, *ibid.* 78. Malitia quomodo contrahatur ex voluntate præcedenti, III, vm; *de Sacram, in gen.* n. 110. Malitia ministrandi indigno differt specie a malitia suscipiendi indigne, *ibid.* n. 199. Malitiæ plures an multiplicentur in eodem actu, in ordine ad plura objecta, IV, xvi; *de Poenil.* n. 132.

MALUM.

Ad malum cooperari quando malum sit, IV, xv; *de Poenit.* n. 211. Malum impediendi an ait obligatio, 222. Malis quibuslibet satisfieri Deo potest pro peccatis, V, xxiv; *de Pcenit.* n. 79 et *seq.* An sine actu patientiæ prosint aliquando ad eatispassionem, *ibid.* n. 59 *et seq.* Mala omnia quæ nobis accidunt, proveniunt ex misericordissirna providentia Patris, II, n; *de Incarn.* n. 37. Majus est malum cruciatus aeternus, quam carentia visionis bcatæ per horam, *ibid,* disput v; n. 22.

MANCIPIA.

Mancipia quomodo a servitute liberentur, V, vi; *de Justitia,* n. 29. Servi fiunt liberi manumissione, vel si a domino exponantur, *ibid.* Vel si in ægritudine a domino relinquantur, *ibid.* Servus fit liber si a domino ad turpia compellatur, 30. Item si a domino Judæo vel infideli circumcidatur, 31. Si instituatur hæres a domino, vel filiorum tutor, 32. Si dominus det, vel consentiat in matrimonium servi, persona libera ignorante, 33. Item si solutus habeat ancillam solutam concubinam usque ad mortem, 34. Item si eam in uxorem accipiat, 35. Item si dominus servum in filium adoptet, 36. Item si infidelis servum Christianum possideat, 37. Servi hominis

damnati in annet/» officio an fiant liberi, 38. In jliqaibua etiam provinciis servi omnes possunt pro libertate proclamare, 39.

MANDANS.

Inter causas morales et coopérantes potissimus est mandans, VI, xix; 23. Mandans, tempestive revocato mandato, ad restitutionem non tenetur, *ibid.* Quid si promissa mercedo pro executione rei, mandatarius ut mercedem exigat, fingat se ignorasse revocationem, 24. Quid si putet mandatum non serio revocari, 25. Mandans videtur adhuc maneré obligatus, 26. Quid si mandatarius obliviscatur postea revocationis accepts, 27. Quomodo tunc mandatum praeteritum influat, 28. An si non possit moneri mandatarius, debeat moneri is de cujus damno agitur, 29. Respondetur sub distinctione, 30. Cum longe graviore damno proprio, mandans non debet monere, 31. Ratum habens an debeat restituere, 32.

MANDUCATIO.

Manducatio in eucharistia non est causa gratis, sed tantum conditio, III, i; *de Euchar.* n. 118. Datur terminus dividens stomachum a gutture, post quem dicitur cibus manducatus, IV, xn ; *de Euchar.* n. 40. Non requiritur quod tota hostia sit trajecta seu manducata, ut producatur gratia, *ibid.*

MANICHÆI.

Manichæi veram Christi humanitatem negabant, II, xi; *de Incarn.* n. 42, et disput. xm. n.4.

MANUS.

Manuum impositio Moysis super caput Josue forte fuit sacramentum, III, i; *de Sacram, in gen.* n. 48.

MARE.

In mari celebrari posse probabile est, præsertim accedente Pontificis consensu, IV, xx ; *de Euchar.* n. 80. Primum fundamentum hujus sententiæ ex veteris Ecclesiæ consuetudine, *ibid.* n. 81. Colligitur etiam ex usu antiquo deferendi eucharistiam in navibus, *ibid.* Celebratio missæ in mari non est contra jus naturale, vel divinum, aut etiam humanum, 82. Magis posset obstare consuetudo jam antiqua, non celebrandi in mari, 83. Tertium fundamentum sumitur ex auctoritate doctorum, 84. Nullum est in navibus periculum irreverentiæ, 87. Accedunt rationes maximæ : prima ut satisfiat præceptis gravissimis, 88. Secunda, ut sit major observantia divinæ legis, *ibid.* Tertia, ntotînm vitetur, *ibid.* Quarta, ut pericula Oceani impediantur, *ibid.* Hæc occasionem dederunt Lusitanis et aliis celebrandi in mari. 89.

B. MARIA.

An immunitas B. Mariae virginis ab omni peccato veniali nunc credatur a nobis propter novam revelationem, I, in; 73. An debeant singuli credere explicite perpetuam virginitatem Mariae, I, xin; 70.

MARITUS.

Maritus an licite occidit adulterum in adulterio deprehensum, VI, x; 84. Sententia affirmans in hoc casu occidi licite, 85. Probatur ex verbis legum, 86. Item ratione utilitatis, 87. Item ex jure canonico, 88. Item quia alioquin leges consulerent opus illicitum, 89. Sententia vera et communis negat licitum esse, nisi procédât sententia judicis, 90. Probatur ex decretis Pontificum, et rejicitur ratio Molinae, 91. Ratio melior, eo quod occisio illa sit intrinsece mala, 92. Negatur legem potuisse reddere licitam hanc occisionem, 94. Quare appelletur legitima et justa, et retorquetur argumentum ex lege Hispana, *ibid.* Respondetur ad jura canonica, *95.*

Maritus potest occidere pro defensione castitatis suae uxoris, etiam nolentis defendi, et an possit ipsam adulteram occidere, *ibid.* n. 204

Mariti dona qualiter sint tacite hypothecata pro dote, VI, xx ; 48. Hæc hypotheca an præferatur anterioribus expressis, et cur non, 49. Ad quæ bona extendatur hoc privilegium, 50. An hoc privilegium transeat ad filios, et ad cessionarios uxoris, 51.

Pro mariti infamia an sit restituendum, VI, xm; 1. Maritum occidens an debeat viduam ducere, VI, xu ; 57.

MARTYRES.

Martyres an possint se tyranno offerre, VI, x ; 46.

MARTYRIUM.

Martyria et miracula sunt voces et nutus Dei, I, i ; 125. Martyrium confert gratiam ex opere operato, III. iv ; *de Sacram, in gen.* u. 6. Non tamen martyrium est verum sacramentum, *ibid.* Licet martyri non remittantur omnia venialia in hac vita propter obicem, remittuntur ei virtute martyrii pnetenti, III, ix; *de Sacram, in gen. n. 93.*

Martyrium quomodo quis a Deo petere possit, I, x ; 45 et 46. Vide *Mors.*

MATER.

Mater adultera, ejusque obligationes erga alios filios legitimos, etc. Vide *Adultera.*

Mater an possit accipere, ex bonis mariti ad alendum filium in bello, VI, xvi ; 68. Λη possit accipere ad res sibi et familiæ necessarias, *ibid.* n. 70. Au ad subveniendum parentibus, vel filiis exprimo matrimonio, vel fratribus, n. 71. Λη possit expendere ad necessaria familiæ, quod vir dederat ad solvendum creditoribus, 73. Λη oχ pecuniiaex usura acquisitis possit alero familiam, 74.

Matri an liceat medicinam sumere cum periculo abortus, VI, χ; 130.

MATERIA.

Non videtur cur materia totalis sacramenti non possit esse insensibilis, dummodo fiat sensibilis per formam, III, n; *de Sacram, in gen.* n. 9. Eugenius IV in *Decreto Armenorum,* aperte distinxit inter materiam sacramenti, et intentionem ministri, *ibid.* n. 12, Ecclesia super quam traditur potestas in ordinatione, non est materia sacramenti ordinis, n. 15. Neque ipsa domus, in emptione domus, est materia *ex qua* ipsius contractus, sed materia *circa quam,* 16. Nomine materiæ sacramentalis omnes intelligunt, non ad quod utcumque dicit ordinem ipsum sacramentum. sed cujus interventu exercetur et ponitur, 17. Falsum est in eucharistia non esse materiam *ex qua,* 18. Contractus emptionis domus non constat ex domo et pecunia, tanquam materia, 19. Licet materia circa quam contrahitur sit terminus obligationis, non tamen includitur in essentia contractus, ut patet ex definitione, *ibid.* Res ipsa circa quam contrahitur, in aliquo sensu dicitur materia contractus, id est objectum, non tamen in eo sensu de quo agunt theologi in materia sacramentorum, 20. Materia sacramenti non est quod tradi intenditur, sed quo significatur traditio, n. 15. Quid sit proprie materia sacramenti, 17. Vera materia et forma sacramenti matrimonii, vide matrimonium.

In quibusdam sacramentis Christus solam materiam in genere determinavit, III, vu ; *de Sacram.* in *gen.* n. 8. Aliud est materiam determinare, aliud instituere, *ibid* n. 30. Qu» sit materia eucharistia, 111, iv. de *Euchar.* n. 1. Qualis debeat esse panis consecrandus, vide *panis.* Quale debeat esse vinum, vide Vinum. Materia eucharistia est vinum usuale, abstrahens a mero et temperato, ibid. n. 60. Quid dicendum de grano hordeaceo admixto granis frumenti, 70. Materia cum benedicitur aut consecratur debet esse præseu8, 77. Utrum materia consecranda habeat terminum maximum, vel minimum, 88.

Statue primæ quæstionis, ibid. Quid certum sit secundum varias sententias, *ibid.* Λη dimldiom minimi possit valido consecrari, 90. Duplex sententia *ibid.* Dato quod Deus miraculose conservaret formam panis in medio minimi, an posset valide consecrari, 91. Materia remota est panis, proxima vero species, 93. Quid quando dimidium illud minimi unitum est reliquo pani, 94. Qn® probare videantur illud non posse consecrari, 95 *cl seq.* Quænam contrarium suadeant, 97. Siconsecrata dimidia parte hosti», pars non consecrata corrumpatur præter dimidium minimi adliærens parti consecrat», quid de illo? 99. Hoc casu posito posset adhuc corpus Christi esso sub hoc dimidio minimi, 101. Ad argumentum contrarium respondetur, 102. In illo casu daretur minus minimo substanti», non autem accidentium, 103. Λη particula imperceptibilis possit esse materia hujus sacramenti in facto esse, 108, Affirmat communis sententia, *ibid.* Respondetur ad fundamenta sententiæ negantis, 109 *et seq.* An possit quavis minutissima particula consecrari, 115. Communis et vera sententia negat, *ibid.* Λη particula consecranda debeat esso sensibilis respectu ipsius sacerdotis consecrantis, an sufficiat esse sensibilem respectu alterius qui acutiorem haberet sensum, 116. Cur non sufficiat sensibilitas intrinseca ipsius particulæ, 117. Ratio petitur ex significatione pronominum, *hoc et hic* qu» demonstrant tantummodo res sensibiliter præsentes, 118. In tenebris valida foret consecratio, et cur, 119.

Utrum materia consecrabilis debeat esse prosens et determinata, III, iv ; *de Euchar.* 121. Certum est materiam debere esse præsentem, *ibid.* Non sufficit quod materia sensu aliquo percipiatur, 122. Sufficienter est præsens quando est inclusa in aliquo continenti quod est præsens, 123.

Præsentia significata per pronomen *hoc,* accipienda est stricte et in omni rigore, 124. Qu» regula sit assignanda ad cognoscendam illam præsentiam. 125. Nulla firmior quam ea qua sumitur ex communi modo loquendi, *ibid.* Λη sufficiat materiam osse præsentem secundum aliquam sui partem, an vero debeat esse præsens secundum omnes et singulas partes, 126. Varire doctorum sententiæ, *ibid.*

Materia consecrabilis debet esse certaet determinata,ibid. 129.Quid si sacerdos habeat intentionem illas octo hostias consecrandi, quas Deus vel Petrus voluerit ? 130. An possit, offerri sacrificium pro anima quam Deus voluerit, *ibid.* An absolvere ex multis peccatis auditis, a solis duobus, quæ Deus voluerit, 131. Si multis hostiis consecratis misceatur una non consecrata quid? 136. Item si gutta vini misceatur speciebus antea consecratis, *ibid.* Probatur non posse sacerdotem illam hostiam consecraro, ai intendat illam solam consecrare absque aliis, *ibid. et. seq.* Potest tamen si omnes sub conditione consecret. 139. Quid si

jjierdoe intenderet consecrare primam quartam partem hostiæ, non vero secundam, etc. 140.

Si Deus conservaret materiam sine forma ulla, conservatio esset miraculosa etiam antccedenter, iW· 114.

MATRIMONIUM.

An possint Catholici cum hœreticie contrahere matrimonium coram ministro hæretico, I, xiv; 151. An si matrimonium sit jam clandestine contractum valide, et conjux nolit consummare ante benedictiones nuptiales, liceat sacerdoti catholico illas nuptias benedicare in favorem conjugis catholici, *ibid.* n. 158. Λη non solum jure ecclesiastico, sed etiam naturali et divino, matrimonium catholici cum hæretico sit illicitum, II, xxn; de *Fide,* n. 16. An hæretico promittente conversionem, possit sine dispensatione matrimonium fieri, 17. An possit aliquanda hoc matrimonium licite fieri cum periculo perversionis conjugis catholici, n. *22.* Quæ securitas exigatur circa prolis educationem, ut hæc matrimonia sint licita, 26. Quæ causa desideretur ut dispensai! possit in iis matrimoniis, 28. An matrimonium inter catholicum et hœreticum sit verum sacramentum, 34. An absque peccato parochus possit assistere hujusmodi matrimoniis, 36. De intentione requisita ad hoc matrimonium valide celebrandum.

Matrimonium inter Adam et Evam cur non fuit sacramentum. III, i; *de Sacram, in gen.* n. 15. Consensus contrahentium non est materia matrimonii, *ibid,* disput. π. η. 10. An corpora contrahentium sint materia hujus sacramenti, *ibid. n.* 13 *el seq.* Corpora contrahentium possunt tantum esse materia remota, traditio vero corporum, materia proxima, 18. Verba utriusque conjugis sunt simul materia et forma, quod variis modis explicant Auctores, 21. Verba contrahentium possunt esse materiam et formam, sed sub diversis rationibus. 23. Diversa consideratio in suscipiente matrimonium, suscipientis videlicet, et ministri, 27. Sententia Auctoris, quod traditio rei, et verba traditionis, virtualitersaltem differant, quod sufficit, 29. In matrimonio verba habent vim obligationis, et sic ad formam, et traditionis, et sic ad materiam pertinent, *ibid.* Verba sunt requivalenter res, et traditioni (equivalent, 30. Sufficit ut verba sint œquivalenter, et res formaliter, vel e contra, 31. Sufficit ut tria quæ distinguit Eugenius in sacramento, sint distincta virtualiter, 32.

In matrimonio verba contrahentium sunt sacramentum tantum, gratia sacramentalis est res tantum, vinculum indissolubile, est res et sacramentum, *ibid.* n. 145. Cur matrimonium non imprimat characterem, *ibid.* disp. vi. n. 12. In matrimonio contrahentes ita alligant intentionem suam ad talem personam, ut si alia sit, matrimonium non valeat, aecus ac fit in aliis contractibus, *ibid.* disput. vm. η. 115. Idque provenit in matrimonio ex ratione talis contractus, *ibid.* n. 116. Omnis diversitas substantialis in matrimonio est involuntaria. 117. Qui habet animnm enntrahendi ad tempus, non facit matrimonium, 127. Alter conjux dubitans de valore matrimonii non potest petere debitum, sed reddere, 140.

Utrum in sacramento matrimonii sit eadem obligatio parochi, non ministrandi indigno, ac in aliis sacramentis, vide *Minister.* Matrimonium aliqua impediunt sub ratione communi sacramenti, aliqua sub ratione contractus, propter illa parochus non debet negare suam præsentiam, secus propter hæc, III, vin; de *Sacram, in gen.* n. 216. Parochus non est minister in matrimonio, sed testis, *ibid.* n. 218. Unde ejus cooperatio est inculpabilis, quando contractus eat validus, licet contrahentes non sint digni, 219.

Utrum conjux ipse, quatenus minister sacramenti, peccet mortaliter contrahens matrimonium cum peccatore, *ibid.* 220. An sit intrinsece malum inire matrimonium cum hæretico ex eo solum capite quod sacramentum ministretur, indigno, 222. Non peccat catholicus matrimonium contrahens cum hæretico, ex eo quod sacramentum ministret indigno, 225. Probatur ex praxi fidelium, 226. Item ex dispensatione Ecclesiæ et Pontificum qui non possent in re intrinsece mala dispensare, 227. In matrimonio requiritur in conjugibus voluntas victualis, cum uterque sit minister, *ibid,* disput. IX. n. 134. Vide *Voluntas.*

Matrimonium valet sub conditione de futuro, IV, xni; *de Pœnit.* III. An sit idem de aliis contractibus, *ibid.* n. 121.

Differentia inter matrimonium debitum ex stupro, et alia debita, VI, χχι;78.

Matrimonium contractum coram sacerdote ex licentia parochi, mortuo tamen parocho ante contractum matrimonium, an validum sit, VIII, libro i; *Dubio* 35. Saeerdos regularis an *possit* assistere matrimonio ubi non est, nec unquam fuit parochus, *ibid. Dubio* 36. De matrimonio celebrato coram parocho minus principali, *ibid. Dub.* 37. Religiosi an possint valida assistere matrimonio suorum familiarium, *ibid. Dubio* 38. Pontifex an possit dispensare eum aliquo ut matrimonium contrahat cum sua nuru, *ibid. Dub.* 40. Ad valorem matrimonii an requiratur acceptatio consequens ex parte conjugis, qui prior consensum expresserat, *ibid. Dubio* 42. Dispensati·› an concedi possit ad contrahendum matrimonium in primo gradu affinitatis, et secundo simul consanguinitatis, *ibid. Dub.* 13. Non obstant·· promissione, an possit non contrahi matrimonium promissum, cedente femina cum damno prolis, *Dub.* 44. Episcopus an possit sua lego irritaro matrimonia contrahenda sine præinissis denuntiationibus, *Dub.* 45. Valor matrimonii facti coram simplica sacerdote ex delegatione vicarii «le-

putati ab episcopo nondum confirmato, *Dub.* 46. An summo Pontifici maneat reservatum votum castitatis, posfqnam ad effectum contrahendi matrimonium dispensatio obtenta fuit, VIII, libro vi; *Dubio* I. In dubio valoris matrimonii, an legatum relictum sub conditione prolis legitim», sit solvendum, *ibid. Dubio 2.*

De matrimonio metu contracto, VI, xxn ; 120. Cur magis sit irritum quam ordo metu susceptus, *ibid.* n. 121. De matrimonio contracto ex metu justo, duæ sententiæ, ŋ. 158. Tertia sententia asserens ex metu justo seu justo incusso non irritari matrimonium, eligitur et probatur, *ibid.* Dissolvuntur argumenta in contrarium adducta, 159 *et seq.*

An matrimonium conditio impossibilis vitiet, VI, xxn ; 348. Cur in matrimonio non habeat locum illa regula aliorum contractuum, scilicet quod *conditio impossibilis quæ non est contra substantiam* contractus habetur pro non adjecta, *ibid.* Prima sententia, quod lex contineat præceptum consentiendi, 249. Secunda quod loquatur de ignorante impossibilitatem, 250. Tertia quod loquatur de solis suspensivis, 351. Alii dicunt loqui de solis modis, 352. Sententia Soti impugnatur, 353. Alii dicunt loqui de conditione impossibili per accidens, 354. Sententia Thomæ Sanchez refertur, et impugnatur, 355 et 356. Matrimonium factum sub conditione de futuro, vide *Conditio.*

Matrimonium differt a contractibus qui consensu perficiuntur, VI, xxn ; 388. Differt ab aliis sacramentis, 389. Quomodo compleri possit in ratione signi sensibilis, 390. In aliis sacramentis an verba virtualia concurrant, 392. Matrimonium si sub conditione contraheretur cum duobus, quid? 396.

MEDIATOR.

Mediator Christus aliquando appellatur, III, xix ; *de Ineam,* n. 42. Mediatoris officium quadruplicer exercetur, *ibid.* n.43. Proprium est Christi si sumatur pro intercessore, n. 44. An mediatoris denominatio competat Christo quatenus homo est, n. 45. An per solam unionem hypostaticam, 46.

MEDICUS.

Medici, imminente periculo mortis, ægrotos admonere debent, ut confiteantur, IV, xv ; de *Pœnit.* n. 38. Medicus si nolit te curare a vulnere injusto, nisi ejus filiam ducas, quid? VI, xxn ·, 183.

MEDIUM.

Medium an possit efficaciter eligi propter linem non efficaciter intentum, IV, n ; de Pœnit. 39.

MELCHISEDECH.

Melchisedech idem quod rex justitiæ, III, χχιχ· *de Incam.* ŋ. 40. Fuit rex Salem, id cat pacis, *ibid.* In Scriptura est aine patro et matre, *ibid.* Ejus sacrificium fuit sine initio aut fine, *ibid.*

Melchisedech sacrificium an fuerit verum sacrificium, III, in ; *de Sacram in gen.* n. 60.

MENDACIUM.

Mendacium an pertineat ad objecta materialia fidei, I, in ; 6. Mendacium quid sit, I, iv ; 2. Non est idem mentiri, ac falsum dicere, *ibid.* An qui loquitur quod reipsa est verum, sed ipse putat falsum, committat peccatum mendacii consummatum, *ibid.* n. 4. An possit committi peccatum mendacii si quis apud se solum, sine ullo teste, proferat verba significantia contra mentem suam, n. 11. Mendacii turpitudo unde sumitor, *ibid.* An qui scit verba sua a nemine credenda, peccet adhuc peccato mendacii, n. 14.

An Deus possit mentiri, vel saltem falsum revelare, *ibid.* n. 15. An Deus possit dispensare cum homino ut aliquando mentiatur, n. 58 *tl seq.* Pertinet ad ipsam naturam rationalem et ejus dignitatem universalis impotentia licite mentiendi, n. 60. An qui utitur restrictione pure mentali vere committat peccatum mendacii, d. 65.

Mendacium in confessione proferre ansitmortale, V, xvi ; *de Pœnit.* 98.

Mendacium quodlibet in judicio, an sit mortale, VII, x 1 ; 12.

MENDICANTES.

Vide *Religiosi Mendicantes.*

MERETRIX.

Meretrix an valide accipiat bullam, erogando pecunias ex turpi quiestu acceptas. V, xxvn; *de Pœnit.* n. 87. Vers. *Unde obiter infero.*

Meretrices an obligentur præcepto Ecclesitead confitendum, IV, xv ; *de Pœnit.* n. 148.

Meretrix an debeat restituero turpitudinis lucrum, VI, χvπι ; 45. Negat vera et communis sententia, *ibid.* Ratio est quia licet ille actus non sit licite vendibilis, cum non sit licite possibilis, est tamen valide vendibilis, qua enim parte utilis est ac delectabilis, est dignus pretio, *ibid.* n. 46. Solvitur argumentum Vasquez contrarium, 47. Peccato nondum facto, an debeat reddi pretium ab amasio acceptum, 49. An possit aliquid abeo gratis accipi ante peccatum, 51 *et seq.* Quid do virgine, aut vidua honesta, aut Religioso, 52.

MERITUM.

An assensus ortus ex revelatione clare cognita sufficeret ad meritum bonorum operum, quæ ex illa cognitione procederent, I, n ; 38. Meritum fidei an minuant rationes inductivæ ad ea quæ sunt fidei, I, x ; 74. Meritum in quo fundetur, *iiid.* n. 82. Quomodo verum sit quod opera bona ot sint meritoria vitæ æternæ, debeant referri in Deum et fieri propter Deum, I, xn ; 45. Hæc relatio in Deum necessaria est ad omne meritum non solum condignum, sed etiam congruum, iWd n. 46.

Gratia antiqua data sine meritis an per poenitentiam restituatur, IV, xi ; *de Pœnit* n. 44. Prima sententia negat eam gratiam restitui vel ex loto, vel ex parte, *ibid.* Sententia affirmans commonior cujus momenta rationum exponuntur, *ibid.* n. 45 *et seq.*

Meritorum praecedentium omnem vim non aufert peccatum, *ibid,* disput. vn. n. 71 *el seq.* Meriti principium non cadit sub idem meritum, *ibid.* disput. vm. n. 157.

Meritis praecedentibus correspondons gratia u recuperetur per poenitentiam, *ibid,* disput. xi. «et. 1. *per totam.* Merita præcedentia per peccatam non moriuntur,sed mortificantur, *ibid.n.* 2. Merita præcedentia per pcenitentiam reviviscunt, *iMd. et seq.* Ratio reviviscentiæ quæ sit, ŋ. 9 ct irç. Merita priora recuperandi omni spe Deus potait privare hominem post primum peccatum, ibid. n. 13. Merita priora reviviscunt ex natura rei, eo ipso quod homo redit in gratiam Dei, n. 14. Merita priora an reviviscerent illius quem Deus ex inferno reduceret in hanc vitam, n. 21 *et uq.*

Merita cur reviviscant et non demerita, ubi tteriti et demeriti differentia datur, *ibid.* n. 24. Merita ad quod præmium reviviscant, 25. Vide *Præmium.* Merita an reviviscant ad idem praemium quod prius debebatur, *ibid.* n. 25. Prima iententia asserit reviviscere tantum ad præmium accidentale, *ibid.* Secunda sententia, reviviscere merita ad præmium substantiale gratiæ et gloriæ, hoc tamen præmium non dari reipsa majus quam ii ea merita non praecessissent, sed dari utroque titulo, n. 26. Tertia sententia restitui merita ad majus augmentum gloriæ substantialis,non tamen integre, sed ad partem illius quod ipsis debebatur, 28. Ultima sententia concedit merita restitui iemper et integre in ordine ad augmentum gloriæ, negat tamen gratiam restitui in hac vita, wd statim post mortem cum gloria, 29. H» omnes icntentiæ late impugnantur, n. 30 *et seq.* Unde tandem concluditur merita antiqua reviviscere ad tatam præmiurn essentiale et ad gratiam antiquam, quæ non ex parte, sed integre restituitur, n. 43.

Pro merito congruo ut Deus teneatur dare præmium, requiritur ejus promissio. V, xxiv; *de Pœnit.* n. 13 *et seq.* Vide *Satisfactio* Per marita congrua, vel impetrationem an possit aliter quam por condignam satisfactionem, liberari a debito pœnæ, *ibid.* ŋ. 20 *et seq.*

Meritum a laudabilitateandistingnatur, *ibid.* disput. xxiv. ŋ. 56. Inter meritum et satisfactionem differentia, ŋ. 65.

Ex meritis et satisfactionibus Christi constat thesaurus Ecclesiæ, disput. xxvn. n. 33. Constat etiam ex satisfactionibus Sanctorum, n. 34. Nec solum ex meritis congruis, 35. Merita Christi non solum concurrunt ad remissionem ex opere operato per sacramenta, sed etiam ejus satisfactiones, n. 51. Meriti an plus acquirat justus per actionem internam et externam simul, quam per actionem mere internam, disput. xxiv. n. 56 *et seq.*

MERITUM CHRISTI.

Merita non obligant Deum, sed solum movent, II, v ; *de Ineam,* n. 44. Aliud est quod meritum sit infinitum simpliciter, aliud quod habeat valorem infinitum simpliciter, *ibid,* disput. vi. n.14. Meritum Christi et peccatum conveniunt inter se et differunt, *ibid.* Duo merita condigna inter se opposita simul dari non est inconveniens, n. 25. Meritum nostri operis ad augmentum gratiæ et gloriæ, diversimode comparatur, *ibid.* n. 61

Meritum Christi non potuit praecedere in eodem instanti reali respectu unionis, II. vm; *de Ineam.* n. 2. Natura meriti est vera causa moralis respectu praemii, *ibid.* n. 21. Meritum congruam non praecessit, nec praecedere potuit quoad merita antiquorum Patrum, n. 13. Meritum in ration? meriti includit temporis durationem, n. 34. Merita Christi prodesse potuerunt antiquis Patribus, duplici via, 111, xxvn; *de Ineam,* n. 36. Merita Christi fuerunt causa praedestinationis hominum, n. 45. Merita Christi fuerunt causa electionis eorum qui ad gloriam eliguntur, n. 47.

METIS.

Metus alius gravis, alius levis, VI, xxn ; n. 100. Alius gravis absolute, alius respective, *ibid.* n. 111. Alius ab intrinseco, alius ab extrinseco, 112. Aliæ divisiones explicantur, *ibid.* Metus ab intrinseco nunquam vitiat contractum, 113. Contractus ex metu an sint irriti ex jure natur», 114. Primasententia tenet esse irritos, saltem quando timor fuit injuste incussus, *ibid.* Secunda sententia tenet contractus onerosos esse validos, gratuitos vero esse irritos, *ibid.* Tertia sententia docet utrosque esse de jure naturae validos, 115. Hæc tertia sententia comprobatur, *ibid.* Solvuntur objectiones, 116. Quid quando metus incussus fuit ab alio tertio, 117. An de jure positivo sint invalidi, 118. Validi sunt sed rescindendi exceptis aliquibus, *ibid.* Solvuntur objectiones,

HO. Quid de matrimonio, 120. Cnr matrimonium magis irritum rit quam ordo metu susceptus, 121. Quid de professione religiosa et votis, 122. Quid de promissione dotis et rerum Ecclesiæ, 123. Quid do promissione et donatione gratuita, 12-1. Rationes contra valorem, 125.

Sententia contraria pro valore, 126 el 127. Quare appellari soleant irritæ, 128. Quid de absolutione ct dispensationibus, 129. Quid de renuntiatione beneficii, 130. Quid de collatione jurisdictionis, 131. Quid de teste metu coacto ad praesentiam, 132.

Quid dicendum de metu respective solum gravi, *ibid.* n. 133.

Quid dc metu levi, duæ sententiæ, *ibid.* ŋ. 134. Quid intelligatur nomine metus levis, 135. Distinguendum de influxu metus levis, 136 *et seq.* Sententia auctoris explicatur et probatur, 138 *et seq.* Dolus levis an vitiet contractum, 142.

Quid de precibus importunis, aliquorum sententiæ, *ibid.* ŋ. 143. Respondet auctor cum distinctione, cujus sententia explicatur et probatur, 245. Considerandum est malum quod timetur a petente, 246. An preces importun» contineant metum levem, 147. Quid de vexatione ipsa petentis, 148. Quid de blanditiis, 149. Quid de metu reverentiali, 150. Sententia auctoris, 151. Quid ai timetur aliquid non contra justitiam, sed contra aliam virtutem, 152.

Refertur sententia Lessii et examinatur. 153. Examinatur sententia Molinœ, 154.

Quid ri metus non injuste incutiatur, VI, xxn ; 155. Prima sententia asserens contractus ex metu extrinseco juste incusso initos esse rescindibiles, *ibid.* Contraria sententia vera probatur, 156. Solvitur argumentum in contrarium adductum, 157. Quid dc matrimonio ex metu justo facto, duæ sententiæ, 158. Tertia sententia asserens matrimonium non irritari a metu juste incusso, a quocumque incutiatur, eligitur et probatur, *ibid.* et 159. Impugnantur responsiones, 1G0. Dissolvuntur argumenta contraria, 161. Rex in bello justo, et judex a reo possunt petere matrimonium, 162. Quid si reus innocens sit, sed tamen juste condemnetur in foro externo, 163. Quid si in matrimonium metu excommunicationis quis consentiat, 164.

Quid de professione religiosa ex metu juste incusso facta, *ibid.* n. 165. Quid si metus non fuit illatus animo exequendi minas, 166. Quid si fictio illa fuit circa malum non injustum, 167. Evasio aliquorum excluditur, 168. An matrimonium in eo casu irritum esset, 169. Quid de professione ex metu doloso in quodam conventu facta, 170. Quid de eo qui fingit animum redimendi censum Ut minuatur pensio, 171.

Quid quando metus injuste incutitur ab alio tertio, ibid. n. 172. Cur in eo casu lex non idem disposuerit in dolo et in metu, 173. Quid si metus non incutiatur in hunc finem, variæ sententiæ, 174. Verior sententia dicens, quando metu juste incutitur, valere contractum, secus quando injusto incutitur, eligitur et probatur, 175et 176. Qui<l de professione religiosa, matrimonio et roto, 177. Quid si damnato injuste ad mortem offeratur impunitas, posito matrimonio, 179. Quid si ipsemet matrimonium offerat, 180. Quid si filiam occisi ducat, 181. Quid de principe obsidente alium, 182. Quid si medicus nolit te curare i vulnere injusto, nisi ejus filiam ducas, 183. Quid si judex offerat reo filiam suam in uxorem, 181. Quid si damnato alia de causa, offeratur vita ri neget fidem Christianam, 185. Metum passus an possit rem a tertio possessore petere, 186.

MEUM.

Quid significet illud *Meum* in forma consecrationis, III, vm ; *dc Sacram, in gen.* n. 20,

MILES.

Miles dubitans de justitia belli, an militare de' beat, VI, xvm; 17. Variæ sententiæ: prima docet posse militem, sive subditum, sive voluntarium, •militare, *ibid.* Secunda sententia e contrario tonet, si omnibus pensatis verum remanet dubium, nec subditum, nec voluntarium posse militare, *ibid.* n. 18. Exploditur discrimen inter militem voluntarium et subditum, 19. SecunJa sententia probatur, 20. Neutri sine probabilitate justitiæ belli licitum est militare, *ibid.* Principis auctoritas quando sufficit ad hoc judicium probabile, 21. An sicut lictor, ita et rniles possit exequi praecepturn, 22. Major est obligatio militis quam lictoris, 23. Quæ circumstantiæ in praxi conaideraodæ sint, 24.

An singuli milites irregularitatem homicidii incurrant in bello injusto, VI, xix; n. 93. Aliorum sententiæ, *ibid.* Communis sententia asserens omnes et singulos milites contrahere irregularitatem, si mors, aut mutilatio sequatur, exponitur et probatur, *ibid.* n. 94. Quod etiam extenditur ad custodientes sarcinas, *ibid.*

Miles in quo differat a pagano, VI, xxn; 190 el eeq.

MINERALIA.

Mineralia in cujus dominio sint, variæ aententiro, V, vi ; dc *Justitia* n. 106. Verior sententia, de jure gentium pertinere ad dominum fundi. *ibid.* n. 107. De jure tamen positivo applicari solent fisco et inventori, 108. Cur non domino fundi, 109 Quid si inveniuntur in fundo fideicommissi, vel dotali| 115.

MINIMUM.

Minima si darentur, posset corpus Clinati easi

«tdtaHtominimo. III. >v; *de. Euchar.* n. 101. [n illo CäBU daretur minus minimo substanti®, non iero accidenti», *ibid.* n. 103.

MINISTER.

Minister in sacramentis nov® legis operatur ut minister Christi, II, ь ; *de Sacram, in gen.* n. 133. Aη minister sacramenti sit causa immediata gratiæ. *ibid,* disput. vni. n. 5. In sacramento encliaristiæ concurrit tantum remote ad gratiam, *Aid.* n. 9. Non est differentia inter ministrum consecratum et non consecratum in omnibus sacramentis, excepta eucharistia, n. 11. Ministri bonitas non exigitur ad valorem, idem dici potest de fide, *ibid.* Requiritur tamen intentio, 16. Vide *Intentio.* Minister operans nomine Christi, habet intentionem operandi nomine illius, 28. Quid velit facere, quando vult facere quod facit Ecclesia, 30. Sufficit ut implicite operetur nomino Christi, 36. Non est merus nuntius, sed œconomus, 46. Est potius minister Christi quam Ecclesiæ, 53. Non dat illi Christus quod habeat Tolnntatera applicandi, sed quod hæc voluntas sit efficax, 96. Cum minister operetur ut minister Christi, maxima est indecentia operari in statu peccati mortalis, 149.

Dt obligationibus ministri sacramentorum. Prima obligatio est non ministrandi sine potestate, III, vm ; *de Sacram, in gen.* n. 137. An licite possit minister cum potestate dubia, vel probabili ministrare sacramentum, *ibid.* n. 138. In dubio negativo non licet, secus regulariter in dubio positivo, 139. In aliquo casu potest quis licite uti materia dubia, 140. Dubitans de valore matrimonii potest debitum reddere, non potest petere, *ibid.* Probatur quod ordinarie liceat ministrare cum dubio positivo, 141. Casus in quo non talet prædicta sententia, *ibid.*

Secunda obligatio est quod minister sit in statu gratiæ quoties aliquod conficit sacramentum, *ibid.* n. 142. Aliqui volunt peccare mortaliter, non solum qui sacramentum aliquod ministrant in statu peccati mortalis, sed etiam omnes qui aliquod munus ordinis sacri exercent, ut acolythi, subdiaconi, diaconi, conscionans, episcopus conficiens Chrisma, ect. *ibid, et seq.* Certa et communis assertio est requiri statum gratiæ in eo saltem qui ex officio conficit sacramentum ad quod est specialiter consecratus minister, 146. Rationes hujus conclusionis, 148 *et seq.* Hæc doctrina locum habet in quocumque sacramenti ministro, 150. Quis excipiatur ab hac regula, 151. Diaconus ministrans in statu peccati non peccat, 152. Potest tamen esse aliqua culpa venialis, 153. Parochus in statu peccati assistens matrimonio non peccat mortaliter, nec ministrans eucharistiam in eodem statu, 155. Episcopus consecrans chrisma in statu peccati mortalis, non peccat mortaliter, 156. An sacerdos debeat esse in gratia, non solum quando absnlrit. sed etiam quando audit peccata, 157. Verisimilius est non esse mortale audire confessionem in mortali. 158. Ratio a priori, 159. An sacerdos debeat in statu gratiæ cnm imponit poenitentiam sacram -ntalern, 160. Sacerdos celebrans in peccato mortali, non satisfacit dicendo se accepisse sacramenturn in statu peccati.

De obligatione ministri non ministrandi sacramentum indigno. Quid intelligatur nomine indigni, III, vin; *de Sacram, in gen.* n. 162. Minister, saltem cum commode potest, debet vitare peccatum indignæ sumptionis, *ibid.* 163. Ministri sacramentorum regulariter, et per se loquendo, obligantur ad non ministrandum indignis, 164. Nunquam licet sacerdoti invitare, aut suadere alicui ut recipiat sacramentum, quando receptu-rus, sine novo peccato non potest recipere, 165.

Utrum peccatori publico petenti sit negandum sacramentum, vel ministrandum, 166. Doctrina quæ de eucharistia ab omnibus traditur, eodem modo in aliis sacramentis applicari debet, 167. Au peccatori occulto publice petenti negandum sit sacramentum, vel conferendum, 168 *et seq.* Expenduntur nonnullorum theologorum varii explicandi modi, quibus sententiam communem comprobant, scilicet dandam esse eucharistiam peccatori occulto publice petenti, *ibid, et seq.* Hujus communis doctrinæ optima ratio explicatur, 176. Objectiones elucidantur et dissolvuntur contra præcedentem doctrinam, 180 *et stq.* Quomodo tunc sacerdos non est causa determinans peccati alieni, sed ita indifferens ut possit non sequi peccatum, etiam posita tali cooperatione, *ibid.* Totum quod facit sacerdos non est tale ut sequatur necessario peccatum alterius, 181. Quæ aliæ actiones eodem modo a cooperatione illicita excusentur, 182. Obligatio non ponendi actionem ex qua sequatur peccatum alienum, non est eadem in omnibus circumstantiis, 184. Non licet in nostro casu dare hostiam non consecratam. 187. Aliud effugium rejicitur. 188. An eucharisti» sacramentum peccatori occulto, occulte petenti dandum sit, 189. In occultu negandam esse eucharistiam docet communis sententia, *ibid.* Objectiones solvuntur, 190 *et seq.* An ex scientia ex confessione habita debeat sacerdos in occulto negare eucharistiam. 191. Qui censendus sit peccator occultus, vel manifestus, *ibid.*

Quomodo præcedens doctrina extendatur ad alia sacramenta. 111, vm; *de Saram. in gen.* n. 192. In sacramento pœnitentiæ nunquam licet concurrere permissive cum pœnitente qui illum indigne sumeret, *ibid.* In sacramento ordinis major est obligatio non conferendi indigno quam in aliis sacramentis, 194. De aliis tribus sacramentis, scilicet baptismo, confirmatione et extrema unctione, idem dicendum est ac de eucharistia, 195. An sacerdos ministrans sibi eucharistiam, contrahat duplicem malitiam, ministrantis

videlicet et sumentis, 196. Malitia ministrandi indigne differt specie a malitia suscipiendi indigne, 200. Sacerdos accipiens manu sua eucharistiam in statu peccati, contrahit malitiam aliquo modo diversam ab ca quam contrahit qui mere suscipit indigne, 202. Præceptum non ministrandi indigno est naturale, 203.

An in sacramento matrimonii sit eadem obligatio ministri non ministrandi indigno, *ibid.* n. 204. Quando indignitas provenit ex impedimento occulto, parochus debet negare assistentiam, 205. Quando indignitas provenit ex peccato occulto, vel publico, parochum non posse negare praesentiam docent communiter doctores, 206. Duplex difficultas in hac sententia, 207. Prima quomodo concilietur prima pars cum secunda, secunda difficultas, quomodo, quando peccatum vel censura sunt publica, non cooperetur parochus peccato conjugis, *ibid.* Variæ doctorum responsiones, 208 *el seq.* Sunt aliquae quæ impediunt matrimonium sub ratione sacramenti, alia sub ratione communi contractus, 116. Propter priora non debet parochus negare assistentiam, secus propter alia, *ibid.* Rationes hujus discriminis, 117 et 118. Ex his patet responsio ad difficultatem supra positam, 219.

Utrum solus sacerdos possit eucharistiam ministrare, IV, xvin, *de Euchar.* n. 1. *et seq.* Sacerdotem solum posse consecrare, veritas catholica est, *ibid.* Potestas dispensandi soli competit ex officio sacerdoti, ex commissione vero potest competere diacono, *ibid.* Dupliciter potest aliquis hoc sacramentum ministrare, utendo auctoritate quam habet et ut instrumentum alterius, *ibid.* n. 3. Est magna differentia inter utrumque modum ministrandi, *ibid.* Quomodo se habeat laicus accipiens eucharistiam de manu sacerdotis, vel eam deferens infirmo, n. 4. Sacerdos, ut sacerdos est, distribuit illam potestate a Christo accepta, 6. An actio Diaconi, qui olim sanguinem Christi dispensabat, sit prioris vel posterioris gradus, 7. Difficile videtur diaconum vi suæ ordinationis aliquid peculiare accipere, 8. Explicantur nonnulla exempla in contrarium adducta, 9 et 10. Diaconus in hoc tantum operatur ut instrumentum sacerdotis, 12. Habet tamen diaconus aliquid ad hoc supra subdiaconum, 13. Hinc infertur discrimen inter sacerdotem et diaconum 14. Nulla est in diacono potestas administrandum per se ipsum, 1G. Diaconus ministrans eucharistiam in statu peccati mortalis non peccat mortaliter, 17. Sacerdos non habet majorem potestatem dispensandi hostias a se consecratus, quam ab alio, 18. Seclusa prohibitione, diacono sufficit ad hoc voluntas praesumpta sacerdotis, 19.

Utrum extra missam possit sacerdos sibi ministrare, *ibid.* n. 20. Extra casum necessitatis negatur communiter, 21, Quod probatur universali Ecclesiæ consuetudine, 22. An laicus in casu necessitatis, deficiente ministro, possit sibi eucharistiam sumere, 23. Negat communis sententia, 24. In hoc voluntas Ecclesiæ non est expressa, noc potest prœsumi, *ibid.*

An nunc possit sacerdos committere diacono ut ministret, *ibid.* n. 27. An sacerdos possit sibi sumere eucharistiam in casu necessitatis, 28. Communis sententia affirmat, 28. Difficultas proponitur, 29. Explicatur et defenditur communis sententia, 30. Magna intercedit differentia inter communionem sacerdotis extra, aut intra missam, 31. Sacerdos extra missam aliis ministrans, ministrat ut sacerdos, sibi vero ut instrumentum alterius, 31 Sacerdos habet de facto hanc licentiam sibi ministrandi in casu necessitatis, ut instrumentum sui pastoris, 33. Nec obstat contraria consuetudo, 34 In hoc casu æquales sunt sacerdos et diaconus, 35.

Utrum omnes sacerdotes possint eucharistiam ministrare, IV, xvin, *dc Euchar.* n. 36 *et seq.* Ad ministrandum hoc sacramentum, præter potestatem ordinis, requirituriurisdictio, *ibid.* Sufficit consensus pastoris expressus vel interpretativus, 37. Competit ministrandi facultas ex commissione et delegatione etiam iis qui pastores non sunt, 38. Ad ministrandum hoc sacramentum non requiritur approbatio, 39. An qui habet bullam Cruciatæ possit accipere eucharistiam a quolibet sacerdote, absque ullo consensu sui parochi, 40. Communiter conceditur per bullam darihane facultatem, 41 *et seq.* Aliud est concedere alicui quod possit accipere, aliud quod possit accipere a quolibet ministro, 45. Hic sensus colligitur ex sensu bullæ, 47 *et seq.* An mendicantes, virtute suorum privilegiorum possint ministrare eucharistiam toto anni tempore, etiam-pro communione paschali, 49. An mendicantes possint dare viaticum, 52. Communis sententia docet posse religiosos, imo et sæculares sacerdotes ministrare viaticum, deficiente parocho, 53.

Minister ordinarius quis sit in sacramento pœnitentiæ, IV, xix; *de Pœnit.* n. 1. Minister ordinarius est qui est pastor respectu poenitentia, *ibid.* Quis sit ordinarius pastor episcoporum, *ibid.* n. 2. Possunt de jure communi episcopi sibi eligere confessarium, n. 3. Eodem induito gaudent prælati regulares, 4. Item cardinales qui episcopi non sunt, 5. Item parochi, saltem ex consuetudine, et de omnibus sacerdotibus sæcularibus probabile putat Suarez, 6. Vagi debent confiteri parocho sub quo actu reperiuntur, 7. An parochus, vel episcopus extra diœcesim possint absolvere subditum, 8. An in hoc foro acquiratur jurisdictio ratione delicti in tali loco, 9. An si proprius parochus sit ignarus, possit subditus sibi eligere alium sacerdotem in confessarium, 10. Communis sententia concedit cum nonnullis limitationibus, *ibid.* Negat auctor talem facultatem, 11 *et seq.* et explicat textum: *Placuit ut.*

Dt ministro delegato ad confessiones audits d.u. Poaannt delegare jurisdictionem in hoc forn omnes qui habent ordinariam, *tbid.* n. 15. Deleptns an possit snbdelegaro, n. 16. An illo cui jWisdictio delegatur habere debeat notitiam hnjnsdelegationis, ut absolutio sit valida, 17. An jurisdictio delegata habeatur sufficienter per voluntatem præsumptam, 21. Vide *Jurisdictio.*

De ministro confessionis in ordine ad peccata reservata, vide *Reservalio.*

Præcepto confessionis non satisfit nisi peccata quis confiteatur ministris ecclesiæ visibilis, VIII, libro i. *Dubio* 16.

MINORES.

Minores fratres quorum legatorum sunt capaces, V, m ; *de Justitia* ; n. 101. Quando possint accipere annuos reditus ex legato, *ibid.* n. 102 et 103. An hæres cogi possit ad solvendos annuos hos reditus, 103.

Minoribus conceditur restitutio in integrum pro contractu valido, VI, xxn; .310. Quid si contractus factus fuit auctoritate tutoris, *ibid.* 316. Restitutio peti potest intra quadriennium post ætatem majorem, 315. De quasi contractibus, 317. Quid si imprudenter renuntiavit beneficium ecclesiasticum, 319. Hæc petitio an competat hæredi. vel contra hæredem, aut tertium possessorem, 321. Fidejussor minoris an maneat obligatus, 322. Si minor factus major confirmavit contractum, quid, 323 ? Quid si in fructibus non fuitlæsus minor, 328. Si nocuit accelerata venditio, quid ? 329. Distinctio fructuum bona vel mala fide perceptorum parum refert, 331. Vide *Restitutio.*

Quousque extendatur concessio Leonis X facta Minoribus circa recitationem officii mentalem, VIII, libro m. *Dubio* 17.

MIRACULA.

Miracula sunt quædam Dei locutio, I, i. n. 122. An miracula faciant evidentiam in attestante doctrinam illius in cujus confirmationem fiunt, *ibid. n.* 14. An possit Deus cum aliquo concurrere ad vera miracula, quibus ipse uti velit ad persuadendum aliquid falsum, *ibid.* n. 15. Miracula sunt quasi sigillum divinum, n. 19. An miracula quæ Christus faciebat, omnimodam afferent evidentiam de veritate miraculi, 22. Quid dicendum de miraculis apostolorum, et aliorum praedicatorum evangelicorum, 23. Non omnes qui miraculo ressuscitationis Lazari alluerunt, ejus veritatem crediderunt. 27. Miracula sunt illustrissimum credibilitatis motivum. I. v; 57. Fides miraculorum an differat a fide dogmatica, et a fide promissionum, I, vm ; 27.

MISERICORDIA.

Misericordia opera an ab omnibus sriri debeant, I, xin ; 129. Misericordia potissimam locum habuit in Incarnatione, II, i: *de Incarnat.* n. 15.

MISSA.

Missa /Ethiopum ab Apostolis vel eorum successoribus composita. III, π ; *de Euchar.* n. 11. Si Christus nunc per seipsum missam celebraret, quomodo proferret verba consecrationis, *ibid.* disput. xi. η. 121. In missa offertur verum sacrificium contra haereticos, IV, xix; *de Euchar.* n. 17. Vide *Sacrificium.* Qnomodo reperiatnr in missa vera ratio sacrificii, *ibid.* n. *'17 et seq. Var* riæ doctorum sententiae, *ibid.* Quid sit in missa secunda intentio, *ibid.* n. 257.

Missam suam an nunc applicare possit sacerdos pro illo quem nunc Deus praevidet ipsi oblaturum primum stipendium, V, xix: *de Pœnit.* n. 136. Missa oblata pro aliquo quem et qualem effectum habeat, si sacerdos non sit in gratia, *ibid,* disput. XXV/, η. 27, vide *Suffragium.*

Quid et quo titulo accipere possint stipendium pro missa. IV. xxi; *de Euchar.* n. 1. Certum est posse licite sacerdotes accipere stipendium, *ibid.* Difficultas est in reddc-nda ratione, *ibid.* Primus explicandi modus, est quod debitum sit ex obedientia, *ibid* n. 2. Secundo aliqui dicunt hanc pecuniam non dari ut pretium : hæc etiam explicatio facile rejicitur, n. 4. Alii dicunt non esse titulum justitia*, sed religionis. 5. Hic etiam modus impugnatur. 6. Quarto dicunt alii stipendium non dari pro missa, sed pro obligatione, qua sacerdos se obligat, 7. Hunc modnm impugnat Suarez ex absurdo, *ibid. Quæ* absurditas multipliciter declaratur. 8 Propter hoc dicunt aliqui non dari pro missa ; sed pro labore sacerdotis, 10. Suarez *et* Sanchez impugnant hunc modum dicendi, 11. Dicendum *est ergo* non dari stipendium ut pretium, sed ad sustentationem ministri, 13. Non facit minister contra Christi voluntatem, si accipiat necessaria ad ministerium exequendum. 14. Etiam a sacerdote divite stipendium pro missa potest accipi, 18. In die natalia possunt accipi tria stipendia pro tribus missis, *ibid.* Etiam beneficiarii quibus non est specialia necessitas applicandi, possunt accipere stipendium, 19. Obstat quoddam decretum Congregationis, 20. Iu contrarium est nihilomunis communis sententia et consuetudo, 21. Explicatur decretum, 22. Verus decreti sensus. 23. Ad rationem contraria· sententiæ respondetur, 24.

Quantum stipendium accipere possit sacerdos pro missa. Quodnam sit justum stipendium, IV, xxi; *de Euchar.* n. *25.* Multa dubia cessarunt per Decretum Urbani VIII, 26. Et omnia pereon-

stitutionem Benedicti XIV quam videris in calce tomi VIII et ultimi. Quid sacerdos pauper possit accipere. 27. An sacerdos qui missas dicendas susceperat, possit aliis dicendas dare, 29. An administratores ecclesiarum possint aliquid retinere, 31. Si sacerdos alteri missam dicendam committat, et secundus sacerdos remittat ei partem stipendii, an possit primus retinere hanc partem ex voluntate condonantis, 32. An possit sacerdos duobus stipendiis unica missa satisfacere, 33. An sacerdos possit accipere plura stipendia, quibus non possit nisi post longum tempus satisfacere, 34. An sacerdos qui accepit stipendium pro dicenda missa B. Virgine, aut pro defunctis, satisfaciat dicendo missam quæ eo die occurrit, 35. An qui ex fundatione, vel alio titulo debet celebrare in ecclesia, vel in altari determinato, satisfaciat alibi celebrando, 36. Quid dicendum si altare designatum non sit privilegiatum, 37. Quid si sit occupatum ab alio celebrante, 38. Quid si secundum altare sit æque privilegiatum, 39. Quid si sacerdos obligatus ad celebrandum in aliqua ecclesia, inveniat omna loca occupata, 40. Quid si illa ecclesia designata sit violata, vel alia de causa impedita, 41. Sacerdos obligatus celebrare certis diebus et assignatis in unaquaque hebdomada, an possit illas missas aliis diebus celebrare, 43. Quid dicendum de sacerdote qui debet singulis mensibus quindecim missas, 4-1. Qui obligatur ex fundatione ad celebrandum singulis subbatis, vel feriis sextis, an teneatur celebrare feria sexta aut sabbato majoris hebdomadis, vel anticipare, aut postponere, 4G. An capellanus ægrotans teneatur dare stipendium alteri, ne fraudetur testator, vel fundator illis missis, 48. Quæ sit judicanda infirmitas brevis vel longa ad hoc propositum, 49.

De præcepto audiendi missam. Certum est dari præceptum audiendi missam diebus festivis, IV, xxi; *de Euchar.* n. 1. Ad hoc obligantur omnes baptizati habentes usum rationis, *ibid.* Quælibet missa audiri potest qualibet lingua, etc. *ibid.* ŋ. 2. Missa debet audiri tota et integra, 3. An qui non adesset consecrationi, satisfaceret, 4. Aliter judicandum de illo qui tempore consecrationis voluntarie distraheretur, etiam distractione externa, n. 5. An qui non potest totam audire missam, teneatur saltem ad partem, 6. An possit audiri media missa unius, et media alterius, 7. Licet multi affirment, contrarium tenendum, 8. *el seq.* Ad fundamenta contrariæ sententia respondetur, ŋ. 11. An qui habet bullam Cruciatæ, tempore interdicti, teneatur audire missam diebus dominicis et festis, 12. Per virtutem privilegii dupliciter potest aliquis reddi capax obligationis praecepti, 16.

De prasenlia, intentione, et attentione requisita ad missam audiendam. Certum est requiri aliquam praesentiam humanam, IV, xxn; 19. Dubitatur an debeat videri sacerdos, licet non audiri, respondetur negative, *ibid.* n. 20. Poterit aliquis dici præsens missæ quando est pars multitudinis, *ibid.* Quid dicendum de eo qui ex fenestra suæ domus videt sacerdotem ex adverso celebrantem, 21. An qui confitetur sacrarnentaliter sit humano modo præsens, 22.

Prœter præsentiam requiritur intentio audiendi missam, *ibid.* n. 23.

Ille etiam satisfacit præcepto qui venit ad audiendam missam ex fine malo, *ibid.* Ille etiam satisfacit qui ignorans esso festum, missam audit, 24.

Difficile est determinare queenam attentio requiratur ad satisfaciendum præcepto audiendi missam, 25. Duplex attentio, externa et intema, *ibid.* Prima sententia dicit utrumque requiri sub gravi, 2G. Contrariam sententiam docuerunt multi, 27. Ex falso fundamento primæ sententiæ colligitur probabilitas second», 29. Evertitur prirna sententia ex absurdis, 30. Si vera esset, proferens formam extremæ unctionis, distractus, non conferret sacramentum, *ibid.* Probatur secunda sententia a priori, 31. Variis argumentis confirmatur, 32. *et seq.* Ingenue fatetur Suarez non posse desumi efficax argumentum contra nostram sententiam, 37. Respondetur ad objectiones, 38. *et seq.*

De obligatione applicandi missam pro populo, qui et quando ad id teneantur, vide in calce tomi vm. Constitutionem Benedicti papæ XIV. et Encyclicam Pii papæ IX. qui omnes quæstionea de hac materia controversas dirimunt, et regulam certum et ab omnibus curam animarum, gerentibus servandam tradunt. Vide *Sacrificium.*

MISTIO.

Mistionis vini cum aqua in eucharistia rationes plures, III, iv ; *de Euchar.* n. 17. Hæc mistioest tantum de necessitateprœcepti, *ibid.* ŋ. 18. Verba Cypriani et Julii I. difficilia explicantur, 19. Aquam de latere Christi non esse de essentia sacramenti, *21. An* hæc mistio aquæ cum vino sit ex præcepto divino , 22. Communiter negatur, *ibid.*

Citantur et exponuntur quædam Conciliorum et Patrum loca quæ contrarium suadere videntur, 24. *et seq.* Ratio cur hanc mistionem praeceperit Ecclesia, 29. Aqua vino miscenda debet esse oituralis, 38.

Utrum aqua vino admixta convertatur immediato in sanguinem Christi, *ibid. n. 39. et seq.* Vide *Aqua.*

Per mistionem specierum cum vino non perditur consecratio, IV, x ; *de Euchar.* n. 44.

Mistio et confusio differunt, V, vi; *de Justitia.* ŋ. 161. Mistione quomodo acquiratur dominium, *ibid.* n. 165. Inter frumenta est pecunias mistas an sit differentia, 162. Examinatur sententia Molime, 163 Idem dicendum est de frumento et ^uniamixta, 163- Consensus et animus attendi debet ad acquirendam dominium per mixtu- rara 165. Quid quando casu fit, vel sine utriusqoe consensu. 166. Explicatur mens Justiniani et Jurisconsulti. 167. Religiosus an peccet contra return paupertatis miscendo res alienas cum suis, 168. Quid si misceat mei alienum cum suo vino, 169. Ad quid teneatur qui pecuniam furtivam suæ miscuit, 170. Quid si pecuniam illam ex contractu oneroso acceperat, 171. Quid si mala fide acceperat, 172. Si ex cumulo illo alius furetur, cujus debeat esse damnum, 173. Quid si non miscnisti animo faciendi cumulum tuum. 174.

MODUS.

Modus ullus substantialis frustra ponitur in eucharistia, omnes in hoc sacramento modi sunt accidentales. III, vu ; *de Euchar.* n. 79.

MONASTERIUM.

Monasterium an succedat in fetidum professi V, m; *de Justitia* n. 213. Quid de emphyteusi, *ibid.* n. 214. Monasterium capax succedit in omnia bona de quibus professus non disposuerat, ibid, n 190. Quid si monialis in mortis articulo professa est ante completum novitatum, 191. In monasterium capax an transeat jus patronatus, 206. Anmajoratus non excludens religiosos, 207. Quid quando illos excludit, 208. Impugnatur multipliciter doctrina Patris Sanchez , 209. *el ftq.*

. In monasterium omnia jura transeunt, qualia in professo erant, V, m ; *de Justitia* n. 192. An bocpossit consuetudine, vel lege abrogari, 193. Hæc successio non est hæreditaria, vel per donationem, 194. Moniales an possint exigere et recipere pecuniam quasi in dotem monialis recipienda, 108.

Moniales si transferantur in aliud monasterium, an possint transferre dotem quam ad primum attulerunt, *ibid.* n. 229.

Ex monasterio puellam extrahentes, ubi ad educationem commorabatur, an incurrerint excommnnicationem, VIII, libro m ; *Dubio* 7.

MONETA.

Monet® valor duplex, legalis et naturalis, VII, xxvin ; 5. Monetam falsam expendens, quando et qoibiis debeat restituere, *ibid.* n.6. Moneta cusa deteriori, an crescat valor melioris, n. 12. Quid ri una moneta non habeat in eo loco valorem legalem, 14. Moneta melior, an in ordine ad emptiones et venditiones plus valeat, 15. Aliorum sententia, *ibid.* Conciliantur auctores in hoc puncto, 16. An detur tunc permutatio vn tuahs , 17. Qaid ei communis timor sit J» minuendo calore monete, 18· Monet» deterior an pormi. tore possit æqualiter cum meliore. 19. Quid in oho. tritico et aliis, 20. Creditor an possit exiger·' æquar lem summam, aucto valore monet®. 21 An liceat permutare æqualiter propeennia in loco ubi plus valet, 22. Facultas cudendi monetam quo Ture» decipi possint, an licite concedi possit. 23. Quid si moneta major æquivaleat alibi pluribus minutis, 50.

MONIALIS.

Monialis an causa correctionis et punitionis possit extrahi ad alind monasterium ejusdem ordinis, sine licentia speciali sedisApostolicæ. VIII. libro in, *Dubio* 18.

MONOPOLIUM.

Monopolium quid et quotnplex sit, VII. xxvi; 170. Potest alicui dari a principe facultas ut solus vendat, *ibid.* 171. An licite conveniant plures de non vendendo nisi tali pretio, 172. Quale debeat esse pretium justum quo vendunt, 173. An ait peccatum contra charitatem, 174. Verior sententia explicatur, 175. Quid quando unus reducit ad se omnes merces, 176. An peccet contra *justitiam, 177.* An contra charitatem, 178. Quid quando impedit ne alii merces vendendas offerant, 179. Monopolia campsorum. Vide *Cambium.*

MONS PIETATIS.

Mons pietatis, et alii montes an usuram contineant, VII, xxv; 187. Mons pietatis quid sit, *ibid.* Prima sententia dicens id esse usurarium, et vera sententia id negans, 188. Colligitur clare ex definitione Pontificis. 189. Solvuntur argumenta, 190. Penes quem sit dominium pecuniæ montis , 191. An liceat exigere plus ad augmentum montis, 192. Atiqu» *vi»* ad hoc ipsum an liceant, 193. Quid si ex illa pecunia supersit, 194. *Qualis de* facto sit mens petentium interesse, 196

MORA.

Quomodo ex mora culpabilioriatur majoris restitutionis obligatio, VI, xvin; 25. Ex mora culpabili oritur nova obligatio restituendi, *ibid. Debetur* lucrum cessans, et damnum emergens creditori, 26. Limitatur in emptore, aut venditore moroso, 27. Hæc limitatio an procedat in foro conscienti®, 28. Mora culpabilis quando incipiat, 29. Quid si creditor accipiat interim mutuum cum intéressé, Prima sententia , 30. Alii dicunt non esse necesse quod debitor praemoneatur, 31. Explicatur et approbatur prior sententia, 32. In foro conscienti® non est necessaria praemonitio, si debitor praemonitus non solvisset, 33. Quando mora non fuit culpabilis.an sit obligatio solvendi in-

terewe, 34. Auctoris sententia. 35. Quid si culpa fuit juridica, et non theologica, 36. Quid si fuit culpa venialis, 37. De facto eæpc excusatur debitor a solvendo intéressé propter bonam fidem, 38. Bona fides aliquando excusat a peccato, et non ab intéressé, 39. Quid si debitum orat ex delicto, 40. Quod si oniptor sit in mora solvendi pretium mercatori, 41 et 42. Quid si valor rei post moram decrescat, 43 et 44.

MORS.

In articulo mortis necessarius est fidei actus, 1, xm; 49. Mors a causa libera et a causa necessaria, VI, x; 29. Quando non liceat carnis maceratione mortem accelerare, ibid. n. 32. Licite ingreditur religionem quis cum periculo brevioris vitee, 33. Non tenetur ea de causa novitius exire a religione, 34. Non licet ea intentione pœnitentias augere, 35. Aliud est vitam positive sibi abbreviare, aliud non uti remediis ad arcendam mortem. 36. Ex causa licet periculo certo mortis se exponere, 37. An liceat offerre se judici, et fateri delictum capitale, et petere sententiam mortis, 38. An se offerre tyranno injuste occisuro, 39. Martyres an possint se tyranno offerre, 40. Decretum iniquum contra illos martyres in conciliabulo factum, 41. Ecclesia eos ut martyres accipit, 42. Doctrina S. Thomæ et Cajetam in hoc puncto, 43. Martyres tunc non intendunt peccatum tyranni, 44. Quomodo possit aliquis a Deo petere martyrium, 45. Aliquando peccabit qui se offert tyranno ad martyrium, 46. Christus an praeceperit fugere persecutionem, 47. Potest aliquis cedere panem, vel tabulam in extrema necessitate, suo proximo, 48. Potest se telo opponere ad defendendum principem, 49. An possit fenestra se projicere ad fugiendum incendium, 50. Quid de milite comburente turrim, aut navem hostium, et simul seipsum, 51. Licebit, si speras aliquo modo evadere posse certam mortem alias sibi imminentem, 52. In universum an liceat, afferuntur rationes, 53. Conceditur cum aliquibus limitationibus, si mors immineat, 54.

MORS CHRISTI.

Mors Christi ideo fuit necessaria, quia ipse eam obtulit pro redemptione hominum, II, vi; *de Incarn.* n. 30. Mors Christi materialiter sumpta, non fuit praevisa, *ibid.* disput. vn, n. 57. Mors Christi quoad valorem et effectum, ita est pro singulis, ac si esset pro me solo, ibid. n. 62.

MOTIVUM.

Per motivum in praesenti, nihil aliud significamus nisi quod immediate suadet intellectui veritatem objectus, I, i; 32. Refertur et impugnatur sententia eorum qui reducunt assensum fidei ad imperium voluntati», sino motivo intrin«Mo,ta sect. 3.*per* tatam a n. 29.

MOTUS.

Motus primo primi fieri possunt sino culpa mortali, si fiant sine ulla advertentia ad Deum II, v; *de Incarn.* 105. Motus in natura assumpte potuerunt dari circa odjectum non dissonum rationi, quibus appetitus praeveniret rationem, II, xxvi; *de Incarn.* 46.

Motus debet habere aliquem terminum, III, v; *de Euchar.* n. 102.

MOYSES.

Moyses qua auctoritate occidit Ægyptium, VI, x;67.

MUNERA.

Munerum acceptio an sit prohibita jure naturae, VII, xxxvn; 128. Sententia auctoris, 129. An obliget ad restitutionem de jure naturæ, 130. Quid de jure humano, 131. Quando liceat dejuro divino, 132. Muneris restitutio an obliget ante condemnationem, 133. Sententia affirmans, *ibid.* Sententia negans explicatur, 134. Solvuntur objectiones, 135. Quando peccet qui dat munera, 136.

MUTATIO.

Quæ mutatio materise aut formæ noceat valori sacramenti, III, n; *de Sacram, in gen.* n. 104. d *seq.* Quid intelligatur per mutationem accidentalem et substantialem, *ibid.* Vix potest fieri mutatio accidentalis respectu institutionis Christi, 105. Mutatio accidentalis fit respectu ritus nostræ ecclesiæ, non respectu institutionis Christi, *ibid.* Duplex regula pro dignoscendis mutationibus, 116. Prima regula : quando non mutatur sensus formæ, mutatio est accidentalis, secus si mutetur, *ibid.* Variæ praxes harum regularum, 107.

Prima praxis : mutatio vocis in aliam retinentem eumdem sensum, idque duobus modia: 1° Cum mutatur integra, *ibid.* 2° Cum mutatur pars, 108. Secunda praxis : variatio vocis active in passivam, cum eodem sensu, 109. Tertia : additio non destruens sensum, 110. Quarta: magna interruptio, 111. Quinta : transmutatio, 112. Sexta : mutatio in forma, ad inducendum errorem, 113. S. Thomas et Zacharias papa explicantur : regula hujus praxis, 114. Septima : Si minister cogitet aliquid non esse de essentia formæ, quod tamen revera est; et illud ponit, vel e contra, validum est sacramentum, contra paucos id negantes, 115 et 116. Modus explicandi - los auctores, *ibid.* Octava : de illa forma : *te baptizo in nomine filii, et Patris, et SpiriIM*

randi, contra Sotiim, 117. Qiiæstio do errore minisiri circa significationem vocum, 119. Sententia Vasquez explicatur, 120. Sententia auctoris, 122. Respondetur ad fundamentum Vasquez, 123. Respondetur ad confirmationem Vasquez, 124.

An verba adjuncta mutent formam, *ibid.* n. 125. *et seq.* An verba adjuncta in fine mutent sensam aliquando, *ibid.* Verba possunt dupliciter adjungi, 1° ut determinantia verba priora, 2° ut continentiavirtualiter aliam diversam propositionem, 127.

MUTILARE.

Utrum liceat homini seipsum mutilare, VI, x; *tlseq.* Castratio et mutilatio sui est illicita, *ibid.* n. 21. An tyranno minante mortem , possis teipsum mutilare,22. An ad vocis suavitatem conservandam, 23. Judex in punitionem potest mutilata^.

MUTUATARIUS.

Mutuatarius quando debeat solvere damnum emergens, aut lucrum cessans. VII, xxv: 71. An possit hoc in pactum deduci, 72. Mutuatarius an debeat explicite moneri, 73. Prima sententia, *ibid.* Secunda sententia probabilior, 74. An poseis partem mutui alteri dare sub iisdem usuris quas solvis, 75. Mutuatarius mutuum petendo non peccat contra justitiam, n. 228. An peccet solvendo, 229. An peccet peccato scandali petendo mutuam, 230. Quid si mutuans ex vehementi amicitia peccet, 231. An possint usuræ absolute offerri, 132. Quid si mutuans erat paratus, et ex parte sua usuræ peccatum jam commiserat, 133. Si i parato petatur mutuum ad res illicitas , quid ? Variæ sententiæ, 134.

MUTUUM.

Mutuum quid et quotuplex sit, VII, xxv; 1. Qui possint mutuum dare et accipere, *ibid.* n. 2. Filiofarniliaa non potest dari mutuum , 3. Excipiantur plures casus, 4. Exceptio non numerat» pecunia) quando competat, 5. Pro obligatione non repetendi mutuum an possit aliquid accipi, 16. Prima sententia affirmat, *ibid.* Secunda sententia communis hoc omnino reprobat, 17. In quo consistat malitia hujus contractus, qui prima fronte videtur justus, 18. Ratio a priori explicatur, 21. *et seq.* Respondetur ad rationem dubitandi, 24. Alia argumenta solvuntur , 25. Pro obligatione mutuandi, an liceat aliquid accipere, 26.

Qepactis mutuo additis. Regula generalis statuitor, VII, xxv ; 36. An liceat pro mutuo petere condonationem injuriæ , 37 et 38. An petere ut recedas a persecutione justa , sed non tibi ut:li, 39. Quid si esset etiam tibi noxia, 40. Au petere liceat ut conferat officium, 41. An valida ait beneficii collatio pro mutuo, 42. An *officium* restituendum sit. 43. Quid de fructibus ex henefirio, perceptis , 44. Quid de collatione beneficii pro mutuo, 45. Quid si *petas pro* mutuo obligationem tibi mutuandi, *46 et* 47. Solvuntur argumenta adducta ad probandum id esse licitum, 48. An liceat petere id ad quod-ex charitate tenebaris, 49. An tunc sit obligatio restituendi, 50. Quid quando datur mutuum colonis ut agros conducant. 51. An sit usura nolle mihi mutuare triticum, nisi ego mutuem tibi vinum. 52. Quid si mutues centum reddenda quando non veniam ad tuam scholam, 53, Si dicas reddenda quando ex gratitudine non tibi aliquid menstruum donabo, 54. Id quod affertur in pactum, an debeat esse in commodum mutuatarii ut fiat usura, 55. Quid si mercator credito vendat, ut plures mercatores alliciat, 56. Si solvas dimidium ante terminum , et creditor differat solutionem alterius partis, quid? 57. Si pro mutuo petatur ut aliquod obsequium prostetur, quid ? 58.

De pacto ut signa benevolenti» ostendantur, VII, xxv ; 59. De pacto ut mutuatariusfidejubeat, 60. An pro fidejussione possit pretium peti, 61. Quid de fidejussione ficta, 62. Quid de fidejussione superflua. 63. De pacto non solvendi gabellas. 64. Quid si lege concederetur mutuanti reipublicæ, 65. Quid de obligante ad exigendum debitum difficile. 66. Quid si obligetur debitor ad reddendum cum majori sumptu, 67. Si obligetur ad accipiendum partem mutui in mercibus, quid ? 68. Si obligetur ad non reddendum mutuum intra annum quid? 69. Quid de ministris regiis petentibus pro dilata, vel anticipata solutione, 70. Vide *Mutuatarius.*

An pro periculo rei mutuat» possit pretium peti, VII, xxv; 76. An pro periculo recuperationis aliquid exigi, 79. Sententia probabilior, et examinantur ejus rationes, 80. Ratio melior ejusdem sententiæ, 81. Solvuntur adducta pro ratione dubitandi, 82. Aliæ rationes ad idem probandum, 83. Respondetur argumentis sententiæ contrari», 84. An plus possit exigi ab habente naturam magis timidam, 85.

De rebus mutuo datis. Quid quando æque dubium est augmentum, aut decrementum futurum. VII. xxv; 112. Quid quando servandum erat ad aliud tempus, 113. Quid si provideat mutuans rem postea minus valituram, 114. An hoc pactum retrahat contractum a ratione mutui, 115. An obligari possit mutuatarius ne reddat nisi tali tempore. 116. An liceat mutuari triticum vetus ut reddatur novum, 117. Quid quando providetur augmentum valoris. 118 et 119. Quid si relinquitur liber debitor ut reddat antea. 120. Quid si nihil explicetur in contractu, 121. Si non provideatur variatio futura, quid? 122. Quid si jam provideatur, 123.

MUTUS.

Mutue potest confiteri per scripturam. confessario prrcsenti, VII, xxin; *de Pœnit.* n. 48.

NATURALIS.

Naturalis præscnfia nunquam facit prævntem eamdem partem subjecti, pluribus partibus «patii, III, v; *dc Euchar.* n. 170. Nulla etiam prasentia naturalis facit plures partes subjecti præsentes eidem parti spatii, *ibid.* n. 171.

Naturales alicujus oppidi quid î VII, xxiv 295.

NECESSARIA.

Necessaria an ex justitia indigenti debeantur; sententia negans, VI, xvi; n. 141. Secunda sententia affirmans, *ibid.* n. 142. Indigens potest ex justitia accipere, sed dominus non tenetur ex justitia offerre, 143. Respondetur argumentis prim» sententiæ, 144. Respondetur argumentis secund» sententiæ, 145. Quid si res est domino necessaria, 146. Non est obligatio subveniendi proximo in necessitate posito, ex his quæ simpliciter necessaria sunt ad conservandum statum, 147. Hæc sententia validis comprobatur rationibus, 148. Vide *Necessitas.*

NECESSITAS.

Necessitas duplex : altera ab intrinseco, altera ab extrinseco, I, xiv ; 100. Necessitas ab extrinseco duplex, *ibid.* 103 *ct seq.*

Necessitatis nomine quid intelligatur, ubi agitur de necessitate sacramentorum, III, m; *it Sacram, in gen.* n. 1. Quid sit necessitas médii et præcepti, et quomodo una differat ab alia, 111, m ; *de Euchar.* ŋ. 1. A necessitate præcepti ignorantia excusat, secus ab alia, *ibid.* n. 2. Baptismus in re vel in voto est necessarius necessitate medii, 3. An idem sit de restitutione, 4. Baptismus est necessarius necessitate medii, vel in N, vel in voto, ex præcepto divino, 18. An eucharistia sit necessaria necessitate medii, 34 eliq. Vide *Eucharistia.* Casus necessitatis qui a promittenda confessione ante communionem excusant ad duo capita reduci possunt, IV, xiv; *dr Euchar.* n. 107.

Necessitas duplex enumeratur et explicatur IV, xv ; de *Pœnit.* n. 1. In necessitatis casuqnr sufficiat confessio, *ibid,* disput. xvn ; per tofan. Vide *Confessio.* Necessitas gravis et necessity extrema explicantur, *ibid,* disput. xxu, n. 10. Necessitas gravis communitatis totius pr»feren<B est damno privato, *ibid.* n. 13.

Quando necessitas accipientis rem alienam excuset a furto, VI, xvi ; n. 135 *et seq.* Necessius extrema quæ sit, *ibid.* Qute sit necessitas gravis et communis, *ibid.* 136. Qua» ab alio accipiuntur poterant item in triplici classe esse, 137. In necessitate extrema potest indigens res alioniŒ accipere, 138. Aliqua circa hoc advertenda, 139

Λ

NAAMAN.

Naaman ad fidem veri Dei conversus an potuerit licite genuflectero cum rege genuflectente in templo Remmon. I, xiv; 118. *et seq.*

NATURA.

Natura humana potest divinitus existere absque ulla subsistentia positiva, propria vel aliena. II, i; *de Incarn.* n. 7. Natura non potest accipere subsistentiam dependenter ab aliqua operatione, *ibid,* disput. vm. n. 5.

Natura divina exigit triplicem subsistentiam ut complete subsistat, et tamen antequam habeat secundam, vel tertiam, intelligitur potens cum paternitate ad producendum Verbum, tW. n. 8.

Nature elementorum non sunt complet», sed aliquo modo incomplet», *ibid* disput. ix ŋ. 22. Natura non est quodeurnque principium motus et quietis, sed primum principium, n. 26. Natur» in abstracto non possunt prædicari de concreto specificative sumpto, possunt tamen in sensu reduplicative, *ibid.* disp. x. n. 21. Naturam pendere a subsistentia potest dupliciter intelligi, *ibid.* disput. xi. ŋ. 28.

Natura est prima radix operationum , II, xn ; *dc Incani,* ŋ. 1. Nulla est natura substantialis cui non sit naturale terminari per subsistentiam distinctam, *ibid.* n. 21. Natura per se subsistens est illa quæ non indiget alia ut subsistat, *ibid.* n.32.

Natura humana, retenta propria personalitate, non potuit hypostatice assumi a Verbo ut subsisteret per subsistentiam Verbi, *ibid.* n.68. An eadem humana natura Christi possit subsistere simul per subsistentiam trium divinarum personarum, *ibid.* n. 80 et 81. An possit de potentia absoluta conservari natura completa absque omni prorsus subsistentia propria, vel aliena, n.93. Ex tribus naturis cum eadem personalitate resultat unicus homo, 11, xm ; 23.

Natura sola intellectualis capax est dominii, V, m; dc Justitia ŋ. 1.

An possit accipere non petendo, quando obtinere pojset, 140. Vitra conservatio an excedat omnia bone fortunra, 149. Qualis proportio consideranda git ad hanc obligationem, 150. Explicatur rnagis hæc regula proportionis, 151. Ratio a priori, 152.

In gravi necessitate an possit indigens accipere alienum; variæsententiæ, VI, xvi; 153. Sub distinctione respondetur, *ibid.* n. 154. An sit dignus pœnitentia, qui in necessitate accipit, 155. Quid ai accipiat in necessitate levi, 156. Quid si dominus posset non ei, sed alteri subvenire, 157. Quid si domino non erant superflua statui, 158. An possit solum indigens accipere, quando dominus tenebatur dare, 159. Non quævis gravis necessitas dat jus accipiendi, 160. Solvuntur argumenta contraria. 161. An sufficiat indigenti mutuari, 162. Prima sententia negans, 163. Varira hujus sententiæ limitationes examinantur, 164 *et seq.* Secunda sententia affirmans et ejus limitationes, 167. Hæc sententia approbatur, 168. Solvuntur argumenta contraria. 169.

An indigens possit sibi accipere sine onere restituendi, *ibid.* n. 170. Licet in rigore speculativo non possit accipere nisi cum hoc onere, de facto tamen communiter potest quando re et spe indigens est, 171. Debitor consumens in necessitate quæ debebat, an debeat postea solvere, 172.

Ad necesitatem alienam sublevandam an possit alienum usurpari, *ibid.* n. 173. Quid si ex propriis subvenire possis, 174. Quid si rem illam alienam debebas custodire, 175 et 176. An possis expensis creditoris subvenire indigenti ex rebus adhuc tuis, 177. Quid si ex delicto, vel mora culpabili rem alienam apud te habebas, 178. Quid ai in necessitate propria eam consumas, 179. An tenearis consumere in necessitate aliena, 180.

NEGATIO.

Negatio an sit objectum in dissensu, IV, i ; *de Pœnit.* n. 14. Negatio est causa negationis, quoties affirmatio est causa affirmationis, *ibid,* disput. vm ; ŋ. 190.

NEGOTIATIO.

Negotiatio quid sit, VII, ꭓꭓvı ; 21. Ex se est indifferens, *ibid. ŋ. 22.* Clericis et religiosis an iit prohibita, 23 Quid si semel aut iterum negotientnr, 24. Quid de novitiis, et clericis minorum ordinum, 25. Quid de habentibus beneficium, 26.

Quando non interveniat negotiatio prohibita, *ibid.* n. 27 Religiosos arte sibi vitam lucrari an sit laudabile 28. Quid de conducente pascua ad alenda propria pecora, vel ut herbam vendat, S9. Quid «i ex propria vena ferrum faciat et vendat, 30. Caaua alii non prohibiti, 31- Quid si emat plura sibi, et vendat superflua, quando pnevullt fore superflua, 32. Qnid si nt p*>cnniae otm alin transferat, emat merces, quas postea rendat. 33. Quando non liceat per famulos conductos facere aliqua vendenda. 34. Alii casus, *ibid.*

Aliqua qura habent negotiationis speciem, *ibid.* n. 35. An possint ecclesiastici per alios negotiari, 36. An possint propter necessitatem. 37.

An liceat negotiatio Religiosis ad recuperandum debitum, vel ad substituendum illum pro censu extincto, VIII, libro in. *Dubio '20.*

NESTØRIÜ3.

Nestorio quis error tribuatur circa unionem Verbi, II, x: *de Incarn.* n. 1. Qnod fuerit ejus fundamentum, *ibid.* Hic error damnatur in concilio Ephesino, et Constantinopolitano, *ibid.* n. 2.

NOMEN.

Nomen signi non solum dicitur de signo totali, sed etiam de signo partiali. III, i; *de Euchar. n.* 81.

Nomina apud omnes fere gentes parvulis imponebantur. cum primum illi Deo consecrabantur, III, v ; *de Sacram, in gen.* n. 43.

NOTARII.

De notariis eorumque obligationibus, VII, xli: 14. Quid si protocollum implere non curent, *ibid.* n. 15. Quando peccent faciendo quod causæ veniant ad alios judices, n. 16. Quid de eo qui facit scripturas falsas, 17. Quid si accipiat ultra pretium taxatum, 18. Quomodo possit amplius accipere, 19. Faciens contractum usurarium, exigente mutuatario, an teneatur restituere, 20. Quid si fiat invito mutuatario, 21.

NOTITIA.

Notitia confessionis quam sit inutilis ad usus fori judicialis, V, xxm; *de Poenit.* n. 107. Vide *Scientia, Sigillum.* Notitia confessionis ad vitandum imminens periculum, quomodo possit uti confessarius, *ibid.* n. 108 *et seq.* Propter notitiam confessionis an debeat confessarius vitare pœnitentem excommunicatum, aut negare illi sacramenta. *ibid.* 118 *et seq.*

NOVITAS.

Nihil majori plausu excipitur apud vulgus, quam novitas, III, vu ; *de Euchar.* n. 148.

NOVITIATVS.

Novitiatiie fit ut utraque para probet et probetur, VI, ix : 53. At qui post vota biennii e socie-

ﬁate Jm ii dimittitur, indigeat novitiatu novo. VIII, libro n· ; *Dubio I.*

NOVITIUS.

Utrum peccet graviter contra justitiam qui novitio absque causa negat professionem, et utrum novitius exiens debeat expensas monasterio restituere, VI, ix ; 53 *el seq.* Sententia negans illum peccare graviter, *ibid.* Verior est sententia affirmans, quæ ab aliquibus inefficaciter probatur, 54. Melius probatur ex obligatione charitatie, 55. Item ex debito officii, 56. Item ex obligatione justitia* commutativæ, 57. Respondetur ad argumentum contrarium, 58. Quæ causa sufficiat ad expellendum novitium, 59.

Àn novitius exiens teneatur alimenta reddere monasterio, *ibid.* n.60. Sententia affirmans, ejusque fundamentum, *ibid.* Verior est sententia negans, ex praxi omnium religionum confirmata, 61. Non provenit hoc ex libertate requisita ad exeundum, 62. Nec ex eo quod opera sua meruerit alimenta, 63. Sed ex quasi contractu bonæ fidei facto cum conventu, 64. Quid si ingressus fuit novitius cum animo exeundi, 65. Quid si pactum intercessit de solvendis alimentis. 66. Respondetur ad Jocum concilii Tridentini in contrarium allatum, 67.

Confessarius an possit negare absolutionem novitio nolenti egredi et ad sæcuhim redire, VIII, libro i; *Dubio* 28. Novitius qui per errorem dimissus est, et post sex dies iterum receptus, an possit continuare biennium suæ probationis, VIII, libro iv ; *Dubio 2.*

NUPTUB.

An licitum sit catholicis adesse nuptiis ha-rereticorum, hæretico ritu celebratis. I, xiv; 156. An catholicus fungi possit officio paranymphi in nuptiis hæreticorum, *ibid.* ŋ. 157. Vide *Matrimonium.*

NURUS.

Pontifex an possit dispensare cum aliquo ad contrahendum matrimonium cum sua nuru, VIII, libro i. *Dubio* 40.

NUTRIX.

An possint parentes catholici suos infantes baptizatos tradere nutricibus hæreticis, 1, xiv; 165. Ecclesia prohibet ne feminæ Christian» sint nutrices filiorum Judæorum, 1, xix; n. 164 et 167.

NUTUS.

Nutus, et alii digitorum et manuum motus qui negationem fidei, vel professionem falsas sectæ continent, nunquam sunt liciti, 1, xiv; 92 (t *seq.*

4»

OBEDIENTIA.

Obedientia debita Deo et homini an sint ejusdem speciei, V, xvi ; *de Pœnil.* n. 246. Vide *Inobedientia.*

Obedire praelato an possit subditus quando dubitat an sit licitum quod præcipitur, VIII, libro m. *Dubio* 19.

OBEX.

Qui cum obico recipit sacramentum, ponit illud in iis circumstantiis in quibus non potest Deu» per illud significare gratiam, 111, ix ; *de Sacram, in gen.* n. 3. Sublato obice baptismi per poenitentiam, utrumque sacramentum simul concurrit, *ibid.* n. 41. Obex pro quo signo tollatur, *ibid.* Obice sublato utrumque sacramentum concurrit. ut causa partialis, ad remissionem omnium peccatorum, *ibid.* n. 61. Obex baptismi, quando aufertur per contritionem subsequentem, gratia quæ confertur est major, quam quæ daretur contritioni , absque concursu sacramenti præteriti, 63. Ex operibus melioribus, quibus a tempore baptismi disponit se homo usque ad pœnitentiam qua tollitur obex, crescit gratia baptismi, 85. Obex non est idem respectu omnium sacramentorum, IV, xn ; *de Euchar.* n. 9. Disponunt tantum illa bona opera ad aliquem excessum gratia?, sed minorem quam eadem opera facta in gratia, possent mereri, 111, ix ; *de Sacram, in gen.* n. 86. Unicam contritionem voluit acceptare Deus tanquam dispositionem ad effectus plurium sacramentorum antea obice impeditorum, 90.

An sacramentum impeditum ad remissionem venialium, possit postea, ablate obice earn conferre, *ibid.* n. 91. Partem affirmantem probat Suarez de venialibus ante baptismum commissis. 92. Licet martyrium non remittat omnia venialia in hac vita propter obicem , remittuntur tamen in instanti mortis, ex vi martyrii præteriti, ablato obice, 93.

An omnia alia sacramenta ficte suscepta, causent postea gratiam, ablato obice, 111, ix ; *de* Sacram *in* gen. n. 99 et *seq.* Variæ theologorum sententia?, *ibid.* Probabilior sententia id omnibus tribuit sacramentis, una excepta eucharistia, tbid. n. 100. Probatur primo de sacramento pœ-

nitenti», et confirmatur quia pœnitentia non est minus necessaria ad remissionem peccatorum post baptismum commissorum, quam baptismus ßd remissionem peccatorum ante baptismum, 101. Et quia baptismus, ablato obice, confert plus quam offectus ad salutem necessarios, 102. Ex his qtue dixit Augustinus de baptismo, colligitur idem esse dicendum de poenitentia, *ibid.* Idem ridetur dicendum de aliis sacramentis, 103. Probatur specialiter de extrema unctione. 105. Eadem ratio valet pro matrimonio, 106. Respondetor ad objectionem ex eucharistia petitam, et cur hoc sacramentum sacrilege receptum non conferat postea gratiam, obice ablato, 107 *et seq.*

OBJECTUM.

Objectum formale et materiale quid, 1, i; 1. Objecti materialis et formalis differentia non invenitur in actibus sensuum externorum, *ibid.* n. 3. Objectum materiale adæquatum alicujus virtutis aut habitus, aliud est adæquatum simpliciter, aliudadæquatum attributionis, n. 8. Omnes aliæ attributiones debent ordinari ad objectum attributionis melius cognoscendum, et quomodo bocintelligendum sit, n. 9.

Objecta pauca inveniuntur quæ secundum se, et abstrahendo ab aliquibus circumstantiis, non possint esse mala, vel indifferentia, 11, xxn: *de Ineam,* n. 7.

Objectum melius dicitur illa res circa quam contrahitur, quam materia contractus, non tamen in eo sensu in quo arguunt theologi de materia Moramentorum, 111, H; *de Sacram, in gen. n.* 20.

Objectum cujuscumque habitus duplex est, materiale, et formale, JV, n; *in Proœmio.* De objecto formali pœnitentiæ referuntur plures sententia;, *ibid,* disput. n. a ɳ. I. *per totam* Objectum formale pœnitentiæ an differat ab objecto formali charitatis, *ibid.* n. 2. Objectum formale pœnitentiæ esse bonum recompensationis. Recentiorum sententia, n. 16 *et seq.* Objectum formale virtutis pœnitentiæ non esse bonum compensationis, sed aliquid aliud, ubi an sit virtus theologica, n. 42 *et seq.* Objectum formale poenitentiæ est aequalitas moralis cum Deo, n. 49. Differt ab objecto formali justitiæ, 50.

Objectum materiale pœnitentiæ est duplex, scilicet prosecutionis et fugæ, IV, m; *de Pœnit.* n. 1, Sub objecto materiali pœnitentiæ cadunt omnia quæ videntur necessaria, vel utilia ad divinam pacem vel conservandam, vel reparandam, *ibid.* n. 2 *et seq.* Objectum materiale fugæ comprehendit peccatum mortale, n. C et 7. An comprehendat peccata venialia, n.8. An imperfectione», 9. An peccatum habituale et originale, 1'2 et 13 An peccatura dimissum, 15. Objectura prenitentiœ an sint actua oate.nl raali, n. 81 An peccata aliena, 22. An reatus pura», n. 46. Objectum refractionis est impossibile. iM. disput. iv, n. 19 *et seq.*

Objectum licitum non est idem quod honestum positive, Vf, xix ; 51.

OBLATIO.

Oblatio directa distingui debet a reflexa. III, vin; *de Sacram, in gen.* n. 94. Vide .tfiwa; *Suffragium.*

OBLIGATIO.

Obligatio quid sit, I,v; 12. An quis possit operari contra obligationem dubiam, quando non est probabilitas, sed dubium de obligatione, *ibid.* n. 17. Et quid si in utroque casu judicium ultimum non sit certum de obligatione, aut carentia illius, sed solum probabile, 18.

Obligatio prima ministri est non ministrandi sine potestate, 111, vm; *de Sacram,* m *gen.* n. 137. Secunda est quod sit in statu grati», *ibid.* 142. Tertia est non mutandi formam, ant materiam, 161. Est maxima obligatio ministri non conferendi ordinis sacramentum indigno, *ibid.* 194.

Obligatio restituendi, vide *Restitutio.* Obligatio quomodo assignari debeat major in uno contractu quam in alio, VI, ix; III. Obligatio solvendi interesse an cesset, si creditor incipiat tibi tantumdem debere, VI, xvi; 115.

Obligatio quotuplex sit, VI, xxn; 2. Obligatio ex pacto nudo qualis, *ibid.* n. 5. Obligatio an cesset adveniente eventu novo, n. 87. In matrimonio, vel votis religiosis quid dicendum, 88. Quid de aliis promissionibus ex donationibus gratuitis, 89.

Obligatio ex solo juramento, et obligatio justitiae ex contractu differunt, *ibid.* n. 188. Effectus magni hujus differenti» explicantur, 189. Obligatio conditionalis an transeat ad hæredes. 377.

Ad obligationem ex fidelitate an exigatur acceptatio, VI, xxni; 41. Quid quando promittitur, vel datur causæ piae, *ibid.* 42. Quid si fiat per modum voti, 43. Obligatio quando censeatur fieri ex sola fidelitate, VU, xxni; 93.

Obligatio prælato imposita extinguendi censum, vel investiendi pecunias intra certum terminum, quomodo implenda a successore, quando prædecessor nec investivit, nec pecunias reliquit, VIII. libro ni; *Dubio* 11.

Obligatio illius qui apertis litteris alienis, novit vacationem præbendæ, quam impetrari curavit pro quodam suo amico, qutenam sit, VIII. libro v; *dub* 10.

Quænam sit obligatio prælati. aut beneficiarii ecclesiastici, ad dandam eleemosjnam, *ibid. Dubio* 11.

An possit aliquis per contractum se alteri obligare ad eos actus ad quos lege vel praeopto hu-

meno obligari non posset, Vili, libro vi ; *Dubio* 7.

OBLIQUUM.

Quædam in obliquo significantur mediato, ut objectum respectu visionis, quædam immediato, ut illa omnia quæ ut partes concreti significanto, 111, n ; *de Sacram, in gen.* n. 63. Non eat idem importari in obliquo et extrinseco, 111, i ; *de Euchar.* n. 32.

OBSCURITAS.

Obscuritas quomodo se habeat respectu fidei, 1. π ; 49. Obscuritas fidei ut comparetur ad lumen scientiæ, *ibid.* ŋ. 66.

OBSEQUIUM.

Obsequium hominis erga Deum dicitur proprie servitium, et homo servire Deo, 11, m ; *dcIncarn.* n. 118.

OCCASIO.

Occasio peccati duplex est: proxima et remota, IV, xiv ; *dc Pcenit.* n. 149. Propter occasionem proximam quando neganda sit absolutio, tbid. n. 150. Occasio proxima an sit peccatum in communi, n. 161.

OCCIDERE.

Utrum liceathomini seipsum occidere, vel mutilare, VI, x; 1. An id non licere bene probetur ex eo quod homo non sit dominus suæ vitæ ; tbid. n. 2. Non bene probatur ex injuria in rempublicam, n. 3. Nec ex eo quod occidere seipsum sit contra charitatem, 4. Neque ex eo quod sit contra charitatem alium occidere, 5, 6 et7. Neque ex eo quodsiteontra fortitudinem, 8. Defenditur illa ratio, ex eo quod homo non sit dominus suæ vitæ, 9. Quomodo ex Dei præcepto possitbomo se occidere, 10. An ex præcepto etiam judicis id possit, 11 et 12. Differentia inter præceptum Dei et judicis. 13. Exemplum ad id confirmandum, 14. Quid dicendum de aliquibus qui se occidbnt, 15. Explicantur verba Hieronymi, 15. Contra quam virtutem sit seipsum occidere, 16. Quomodo sit injustitia in Deum, 18. Differentia inter hoc et alia peccata, 19. An detractio famæ proximi, sit etiam contra jus Dei, 20. Mutilatio et castratio sui est etiam illicita, vide *Mutilare.*

An liceat damnato accipere venenum, ibid, n. 25. Au id liceat ad fugiendam ignominiam, vel tuendam castitatem, 26. An damnato ad mortem famis liceat respuere cibum, 27. Alius est concursus positivus ad suam mortem, alius negativus, 28. Item aliud est quando mors provenit a causa libera, aliud quando a causa neMHai,a 29. Aliquando potest cibum respuere, aliquanti non potest. 30. Differentia est inter obligationem extinguendi ignom, et extinguendi famem, 31. Quando non liceat carnis maceratione mortem accelerare, 32. Vide *Mors.*

Utrum liceat occidere malefactores, VI, Vide *Malefactor.* Utrum possint occidi non subditi, *ibid.* n. 63. Privata auctoritate non licet occidere delinquentes, 65. Examinatur ratio qua aliqui hoc probant, 66. Moyses qua auctoritate occidit Ægyptium, 67. Quid si homines essent sine republica, 68. Sententia Molinæ referturconcedentishocjus singulis familiis, 69. Negat tamen singulis personis, 70. Infert potestatem hanc non inferri reipublicæ a subditis, sed a Deo, 71. Rationes Molinæ tam videntur probare de singulis personis quam de familiis, 72. Aliter ergo solvendœ sunt. 73. Non possent singuli punire peccata quæ non essent contra ipsos, 74. Respublica non habet directe hanc potestatem a subditis, sed indirecte, 75. Subditi an possent dare reipublicæ potestatem non puniendi, sed judicandi, 76. Singuli seorsim habitantes, possent punire nolentes sibi satisfacere, 77. Non tamen possent occidere pro peccato mere praeterito, 78. Possent tamen si adhuc pergeret in futurum, 79. Casus tamen ille de facto non potest dari, 80. Tunc tamen non occiderent auctoritate privata, 81. An possit concedi singulis potestas occidendi bannitos, 82. Ratione et causa examinata, concedi potest, 83.

An maritus licite occidat adulterum in adulterio deprehensum, VI, x ; 84. Quibus concessa sit facultas occidendi adulteros impune, *ibid.* Exponitur sententia affirmans iis in casibus occidi licite, 85. Hæc sententia probatur ex verbis legum, 86. Item ratione utilitatis, 87. Item jure canonico, 88. Item quia alioquin leges consulerent opus illicitum, 89. Sententia vera et communis negat esse licitum, nisi præcedat sententia judicis. 90. Probatur ex decretis Pontificum, et rejicitur ratio Molinæ, 91. Ratio melior, ex eo quod occisio illa sit intrinsece mala, 92. Item quia leges loquuntur etiam de occisis non subditis, 93. Negatur legem potuisse reddere licitam illam occisionem, 94. Quare appelletur legitima et justa, et retorquetur argumentum ex lege Hispana, tbid. Respondetur ad jura canonica, 95. An occidens incurrat excommunicationem canonis, 96. Quomodo leges illæ non consulant illicitum, 97. Quomodo Deus permiserit occidi homicidam a cognatis occisi, 98. Ncc judex ipse potest occidere licite in eo casu uxorem suam. 99. Occidens adulterum tenetur ad restitutionem. 100. Adulter potest occidere maritum ad sui defensionem, et an fiat irregularis, 101.

Utrum liceat aliquando interficere directe innocentem, VI, x ; 102. Certum eat nunquam licere, 1M. Cur quando mora ejus necessaria eat ad publicam aaltem non liceat, ibid. n, vβζ

ratio defenditur et explicatur, 104. Potest subditus exponi periculo mortis, non tamen occidi. 105. Responsio Lésaii impugnatur, 106. Ratio differentiae redditur, 107. Mutilari an possit innocens ob publicum bonum, 108. Differentia inter bona fortunæ et bona corporis, 109. Judex occidendo malefactorem, id facit ex lege lata in bonum ipsius, 110. An possit damnare innocentem secundum allegata et probata, 111. An respublica possit tyranno tradere innocentem, 112. Verior sententia probatur, 113. Quid si sit peregrinus, 114. Quid si sit alius princeps. 115. An respublica teneatur innocentem defendere cum aliqua jactura civium, 116. Sententia Molinæ difficilis est 117. Sub distinctione respondetur, 118. An tradere innocentem sit cooperari ad ejus mortem, 119. Quid si tyrannus peteret virginem ad defloran-dum, 120. Quid si peteret res sacras ad profanandas, 121. Quomodo innocens teneatur se tradere, 122.

Utrum saltem indirecte liceat interficere innocentem, VI, x ; 123. Licitum est aliquando ex causa gravissima, *ibid.* Quid quando invasor injustus tuetur se opposito infante, 124. Innocentis occisionem non possumus intendere, nec etiam velle, 125. An fugienti mortem liceat progredi super obvium infantem, 127. Quid si non sit baptizatus, 128. Qualis diligentia adhibenda, 129. Matri an liceat sumere medicinam cum periculo abortus, 130. Vide *Abortus.*

Utrum liceat occidere invasorem injustum, pro tuenda vita, VI, x; 137. Negarunt aliqui, 136. Vera sententia concedit et probatur, 137. Procedit etiam adversus personas sacras, 138. Quid quando aliquis putaret ex errore id non licere, an esset homicida, 139. De mente S. Augustini, 140. An occidat tunc auctoritate propria, 141. An sit contra charitatem, si aggressor saltem damnandus sit, 142. Quid si esset ebrius et in peccato mortali. 143. Quid si putabat se juste aggredi, 144 Miles injuste pugnans, et postea fugiens, an possit occidere aggressorem, 145. Idem videtur dicendum de milite, et de satellite, contra Molinam, 116 et 147. An possit invasus intendere mortem aggressoris ; sententia negans 148. Verior sententia affirmat, 149. MensS. Thomæ explicatur, 150. An possis te armis potentioribus defendere , 151. Quid si dubium sit de mente aggressoris, 152. An invasus debeat sub peccato se defendere, 153. Quid si sint æqualis conditionis, 155.

Quid intelligatur nomine aggressoris·, ubi an liceat provenir» eum qui te decrevit occidere, VI, x; 155. Qui solum decrevit de occidere, au possit licite occidi, varii» sententiæ , ibid. Si nondum decrevit, etiamsi certo decreturus sit, non potes pnevenire, 156. Non requiritur quod cœperit te lædere, 157. Quid si nihil execution! mandavit, rationes pro utraque parte , 158. Auctoris judicium, 159. Solvitur ratio contraria, 160. Quid si per alina vnlt te occidere, 161. Qnid si maleflra te snis maleficiis lædit. 162. Qnid ei«rfnmniiH agit apud judicem contra vitam rtam . sententia negans posse licite occidi, 163. Impn$matnr sententia P. Vasquez. 164. Sententia verior speculative loquendo, 165. An excedat moderamen jnstæ defensionis qui poterat liberari per fugam, ubi an liceat acceptare duellum. 166. et *seg.* Qui sine gravi damno fugere non potest, non peccat occidendo ad sui defensionem. *ibid.* Ecclesiastici an debeant semper fngere . 167. Quid si invasus dedit injuste càusam invasioni. 168. An sit irregularis qui non potens sine gravi damno fugere, occidit. 169. An clericus potens fugere, si occidat, peccet contra justitiam, 170. Duellum an licite acceptetur ad vitandam ignominiam, 171. Vide *Duellum.*

Utrum ad defensionem facultatum liceat furem occidere, VI. x. 174. Sententia negans id licere, *ibid.* Contraria sententia vera probatpr, 175. Dissolvitur objectio. 176. Non procedit quando res potest aliter recuperari, 177. Non pro qualibet re id fieri potest, 178. An idem liceat pro recuperanda re sua. 179. Quando dicatur in continenti recuperari, 180. Sententia dicens licere etiam in continenti furem occidere, 181. Impugnatur doctrina Turriani. 182. Approbatur secunda sententia, 183. Injustum litigatorem an liceat occidere, 184. Quo casu id intelligi debeat. 185.

Aa liceat occidere invasorem pro defensione honoris aut pudicitiæ, VI. x; 186. Prima sententia negat licere, *ibid.* Contraria sententia communis et verax, 187. Vir nobilis non fugiens non occidit pro defensione honoris aut vitæ, 188. An percursus, vel contumelia affectus possit in continenti repercutere , ad vitandam infamiam, aliqui affirmant id licere , 189. Contraria sententia communis tenenda, 190. Confirmatur exemplo claro ex furto, 191. Probatur item, quia aliqquin maritus licite occideret adulterum, 192 Solvuntur argumenta contraria, 193. Additur duplex ratio a priori, 194. Pro castitate et pudicitia tuenda licite etiam occiditur invasor, 195. An liceat percutere invasorem, cum posset verbis repelli, 196. Quousque debeat puella resistere ut se defendat, 197. An teneatur clamare, 198. Susanna an ex obligatione clamaverit, 199. An occidens in defensionem honoris sit irregularis, 200.

An liceat occidere invasorem ob defensionem vitæ, aut honoris aut bonorum alicujus tertii. VI. x ; 101. Statuitur conclusio affirmans, ibid. Quid si innocens sit absens, vel nolit defendi, vel causam injustam invasioni dedit, 202. Quid si nolit defendi ab invasore judiciti®, 203. Maritus an possit occidere pro defensione castitatis su» uxoris etiam nolentis defendi. et an possit etiam ipsam uxorem occidere, 204. An sit obligatio occidendi vel percutiendi ad detendendum innocentem. 205. Quid si non possis absque damno id facere. 206. Aliqui dicunt esse obligationem occidendi mva

sotæm. 207. Alii id negent, communiter loquendo, 208. Respondetur ad fundamentum contrarium, 209. Aliquando est obligatio occidendi, 210. Itero quando invasor debuerit ex justitia illud damnum subire, 211. Idem dicendum de læsione in fama, 212. Idem de læsione fortunarum, 213. An sit obligatio denuntiandi malefactorem ad liberandum innocentem, 214 An occidens in defensionem innocentis fiat irregularis, 215. Qui tenentur ex officio defendere innocentes ex justitia, 216. Cum quanto periculo ad id teneantur, 217. Vide /nnoccnj. Occisor quomodo teneatur ad restitutionem, Vide *Restitutio.*

OCULUS.

Oculus potest elevari ad producendum actum audiendi, 111, iv; de *Sacram, ingen.* n.44. Oculus non videt ubicationem, contra aliquos, III, v; *de Euchar.* n. 86.

ODIUM.

Odium Dei gravissimum omnium peccatorum, I. xvin ; 33. Odiurn grave respectu homicidii duplex in Deo potest considerari, II, v; *de Incarn.* 112.

Odii actus, aut detestationis an possit esse virtuosos ex parte objecti, IV, i ; *de Pœnit.* n. 8 et 9. Odii actus an respiciat bonum, *ibid.* nu. 16. Odium an semper oriatur ex amore, *ibid.* vers. *Petes an.* Odium est æquivalenter amor, *ibid,* n. 27. Potest esse honestum, n. 28.

Odium peccati, prout offensa Dei est, potest esse actus alterius virtutis, quam charitatis, *ibid.* disput. ii. n. 56.

Odio malum proximo desideratum an sit per circumstantias in confessione explicandum, V, xvii *dePœnit.* n. 259. *et seq.*

OFFENSA.

Offensa crescitex dignitate person» offensæ, П. v; *de Incarn.* ŋ. 30. Tertia offensa non superat prima excessu ut quatuor, *ibid.* num. 33. Offensa crescit formaliter ex cognitione, et ex ipsa dignitate quam habet offensus, 11.41. Offensa contra Deum exigit ut homo, in quocumque statu peccaverit, possit condigne satisfacere pro illa, n. 58. Homo eam apprehendere debet tanquam omnino sibi incompossibilem, n. 59.

In offendente duplex est titulus ad satisfaciendum pro offensa, IV, n ; *de Pœnit.* n. 34. Offendere aliquem, et injuriam illi inferre, differunt, et in quo, *ibid.* n. 50.

OFFERRE.

Quæ personae, præter celebrantem, offerant sacrificium missæ, 111, xix; *de Euchar.* num. 230. Præter celebrantem, certum est alios altari ministrantes, postea alios circumstantes, et eos etiam qui stipem dant sacerdoti, simul offerrecum illo, *ibid.* Primo colligitur ex verbis missæ, *ibid.* Item aliie rationibus, *ibid.* An omnes illi participent fructum sacrificii ex opere operato, ibid. 231. Prima sententia affirmat, *ibid.* Ejus fundamenta, *ibid.* Contraria tamen probabilior, 233. Fructus qui correspondit sacerdoti ut offerenti, deperditur, si non sit in statu gratiæ, 236. Licet omnes fideles sint offerentes in singulis missis, non sequitur quod singuli habeant fructum remissionis pennæ ex opero operato, 237. Effectus qui corresponde!.sacerdoti, ut offerenti in persona Christi, non variatur pro diversis meritis offerentis, 238. Hoc etiam constat in aliis materiis, *ibid.*

OFFICIUM.

Officium qui per annum non recitat, an debeat hoc in confessione explicaro, V, xvi; *de Pœnit.* n. 546. Officium totam hodiernum omittens an committat plura peccata, *ibid.* n. 557.

Quousque extendatur concessio Leonis X. facta Minoribus circa recitationem officii mentalem, VIII, libro m ; *Dubio* 17. An qui per errorem recitavit hodie officium crastinum, debeat recitare cras officium hodiernum, vel iterum recitarc crastinum, *ibid,* libro v. *Dubio* 8. An debeat recitare officium divinum qui cum titulo colorato accepit possessionem beneficii, non tamen pacificam, sed litigiosam, *ibid. Dubio* 5. Officia aliquorum sanctorum, quæ in quadam civitate recitari solebant, et diu omissa, ac interrupta fuerunt, an possint sine nova sedis Apostolicæ licentia iterum recitari, *ibid. Dubio* 7. Responsum ad duo quæsita circa officia propria ecclesiæ Palentinæ, *ibid. Dubio* 17. Beneficiarius non habens ordinem sacrum, an peccet graviter non recitando officium divinum, cum animo tamen restituendi fructus, *ibid. Dubio* 6.

Dc officiis sæcularibus. An et quibus vendi possint, variæ sententiæ, VII, χχχiv; 24. Rationes utrinque, 26. Regula generalis circa venditionem hujusmodi officiorum, *ibid.* n. 27. Facilius venduntur Marchionatus et ducatus, quam judicum officia, 29. Domini inferiores an possint officia vendere in suis oppidis, n. 30 et 31. An debeant restituere pretium si ea male vendiderunt, 32. An sit differentia inter Senatores, et Marchioncs, 33. An sit contra justitiam vendere quod debebat fieri gratis, 34. *et seq.* Auctoris sententia, 36. *et seq.* Quid de principe ecclesiastico, 39. Vendens illicite officium an debeat pretium restituere, 43. Examinatur doctrina P. Vasquez, 44. et *seq.* An peccet princeps multiplicando hæc officia cum damno officialium priorum, 51.

OMISSIO.

Omissio amoris Dei debiti est gravior omissione cujusvis alterius præcepti, pertinentis ad aliam virtutem, I, xvm ; 37.

ONUS.

Onus emptori et venditori superadditum. Onus quodcumque additum debet additione, vel diminutione pretii compensari, VII, xvi; 180. Quid de emente oves, et rejiciente periculum in venditorem, *ibid.* n. 181. Quid de ernente pretio currenti rem valituram plus, quando tradetur, 182.

OPERA.

Opera externa sæpe fiunt et continuantur ex applicatione praeterita, I, i; 187. Opera quibus se disponit homo ad recipiendum fructum sacramenti, disponunt tantum ad aliquem effectum gratiæ, sed minorem eo quem eadem opera in gratia facta possint habere, III, ix. *de Sacram, ingen.* n. 86.

Opera justi, antecedenter ad Dei promissionem et acceptationem , quem valorem habeant, V, xxiv; *de Pœnit.* n. 13. *et seq.* Opera justi, antecedenter ad Dei promissionem , de se sunt meritoria de condigno, *ibid.* n. 14. Opera bona justi an satisfaciant de rigore justitiæ, 19. Opera facta in peccato, non reviviscunt ad satisfactionem, n. 26. Opera bonorum alia relinquunt effectum permanentem, alia non relinquunt, *ibid.* Opus» bonum in peccato volitum, et postea ingratia susceptum, et perfectum, an de condigno satisfaciat, n.30. Opus honestum, liberum, pcenale, et ex intentione satisfaciendi, an requirat satisfactio, 32. Per opera praecepta an possit homo satisfacere pro pœna temporali , 34. Per opera sola pœnalia an satisfacere possimus, 37.

Quæ opera imponi possint pro pœnitentia, *ibid.* disput. xxv. n. 61. *et seq.* vide *Pœnitentia.* Opera facta ab hærede post mortem testatoris an ei prosint, disput. xxvi. n. 30. Opera reprobi an ponantur in thesauro meritorum et satisfactionum Ecclesiæ, *ibid,* disput. xxvii. n. 47.

Operabona, honesta ad indulgentiam requisita, si fiant non solum in peccato, sed etiam cum peccato, an prosint ad illam obtinendam, si in fine homo sit constitutus ingratia, V, xxvii; *de Pœnit.* n. 85. Opus aliquod pium non semper requirit indulgentia pro vivis, *ibid.* n. 86. An externum et proprium, *ibid.* Operis pars an prosit ad indulgentiam lucrandam, 89. Opus idem an sufficiat ad duas indulgentias, 90. *et seq.* Per opus idem an possim sæpius indulgentiam obtinere, 95 et 96.

Opera ad lucrandum jubilæum requisita quæ possiut commutari, *ibid.* n. 118. Vide *Jubilæum.*

Opprnm quam commutationem concedant praelati regulares, *ibid* n. 136. vers. *Petet quid.*

Opus finitum non potest dissolvere duplex debitum, II. iv : *de Incarn.* 26. Opus nnicnm non satisfacit duplici debito justitiæ, *ibid.* ŋ. 27. Opera non dignificantur formaliter ex en quod fiant a persona amata, *ibid,* disput. vi. n. 7. Ratio formalis dignificandi opera quæ sit, ibid. Opera omnia de se non merentur præmium magnum , sed solum egregia, *ibid* n. 18. Opera omnia, licet sint inæqualia in bonitate morali, sunt tamen æqualia in valore, *ibid.* n. 30. Opus idem bonum habet inæqualem valorem ex inæquali gratia habituali, ŋ. 37. Opus eximium raro habet valorem ad duplicandam intensionem gratiæ formaliter, ŋ. 47. Opere bono in gratia facto ita meremur gloriam, ut etiamsi Deus nollet dare gloriam intuitu meriti praecedentis, adeo hoc opus meretur vitam æternam et gloriam independenter ab alia gloria nobis debita, n. 61. Opera Patrum vel justi habent de se congruitatem ad merendam substantiam Incarnationis, *ibid,* disput. vm. n. 24. Supponitur sententia contraria, *ibid.* n. 25.

Opera Christi habuere de se sufficientem valorem et condignitatem ad satisfaciendum pro peccatis, II, vi ; *de Incarn.* n. 1. Provenit hic valor ex unione ad personam Verbi, *ibid.* n. 2. Vel desumitur ex valore personae operantis et satisfacientis, n. 3. Opera Christi sunt digna quocumque pretio, n. 69. Operationes Christi de facto procedunt ex virtutibus infusis, *ibid,* disput. vui. n. 20.

OPINIO.

Opinionem pœnitentis contra propriam conscientiam an possit vel debeat sequi confessarius, V, xxxii ; *de Pœnit.* n. 38. Opinionem non probabilem, æstimatam probabilem, an debeat sequi confessarius, *ibid.* n.41. Opinio non sufficit quod sit poenitenti probabilis, sed debet esse talis. 43. *et seq.* Opinioni probabili pœnitentis an obligetur se conformare sacerdos non proprius, sub mortali, *ibid.* n. 48.

An fides possit esse cum opinione , 1, n ; 89. An possit stare simul assensus opinionis probabilis, vel fidei human», cum assensu evidenti, vel scientifico de eodem objecto , per aliud medium, *ibid.* n. 92.

Opinio quid sit, VI, xiv; 10. Opinio temeraria quando sit peccatum. *ibid.* n. 14. Fréquentera culpa gravi excusatur, n. 15et 16. An peccet graviter qui non attendit ad insufficientiam motivi, n. 17.

OPPOSITUM.

Regula summulistica : .tb *opposito consequentis bene argui ad appositum antecedentis,* quumodo intelligenda, 1, v; 30.

ORATIO.

An sit obligatio universalis sciendi orationem Dominicam, I, χιιι ; 130. Tenentur omnes fideles scire Deum esse orandum, *ibid.* n. 132. An fideles teneantur ecire memoriter orationem Dominicum, 136.

Oratio facta in ecclesia consecrata tollit venialia, IV, ix; *de Pœnit.* n. 58. Oratio Dominica tollit venialia, *ibid,* et n. 65. Orationem fundendo extra ecclesiam an indulgentia lucrari possit, V, xxvn ; 97. Oratio vocalis an ad jubilæum requiratur. *ibid,* n 111.

Oratio importat in recta omnes syllabas et voces atque partes ex quibus componitur, 111, n ; *de Sacram.* in *gen.* n. 67.

ORATORIUM.

Potens approbare oratorium ad celebrandum, an possit dare facultatem celebrandi nocte Natalis in Aula, ubi constituitur præsepe Dominicum, VIII, libro i; *Dubio* 13. Ea facultas an delegari possit a Provinciali, cujus nomine alius deputet, et approbet oratorium, *ibid. Dubio* 14.

ORDINARIUS.

Ordinarii nomine qui comprehendantur, V, xxi: *de Pœnit.* n. 13. Quis ordinarius debeat approbare confessarios, *ibid.* n. 27. *et seq.* Ordinarius quis aliquando intelligi debeat, n. 35. Ordinarius confessarii eum approbare debet ad valorem confessionis, non autem requiritur approbatio Ordinarii pœnitentis, *ibid.* ŋ. 46 et47.

Ordinarius an possit credere viro neganti copulam cum consanguinea uxoris, quam vult ducere, cum eamdem copulam anteajuramento confirmasset, VIII, libro i; *Dubio* 41. Ordinarius an habeat jurisdictionem in Regulares in omnibus causis civilibus.

ORDINATIO.

Hermaphroditus, si post ordinationem validam, incipiat in eo prævalere sexus femineus, possitne celebrare valide, VIII, libro i; *Dubio* 31. Sacerdos qui non tetigit calicem et patenam, dum forma proferebatur, sed immediate post, an debeat, vel possit iterum sub conditione ordinari, *ibid. Dubio* 33.

ORDINATUS.

Ordinatus cui in subdiaconatu non fuit datus calix vacuus, sed plenus vino et aqua , an valida eit censenda ejus ordinatio, VIII, libro i ; *Dubio* 30.

ORno.

Ordinis sacramentum non debet repeti sub conditione ob formidinem. I. i ; 321.

Ordo assumptionis Verbi. Quis fuerit ordo assumptionis partium inter se secundum naturam, 11, xv ; *de Incarn.* n. 1. Triplex ordo consideratur, dignitatis, intentionis, et exeeutionis, *ibid.* n. 2 et 3.

Quæ fuerit forma et materia sacramenti ordinis a Christo determinata, III, π; *de Sacram, in gen.* n. 83. Christus non determinatur in individuo materiam et formam Ordinis materialiter sumptas, *ibid* n. 86. Hæc sententia conciliat facile ritus utriusque ecclesiæ, Græcæ scilicet, et Latinæ, *ibid.* Ordo apud Latinos non completur, nisi cum profertur forma complota, *ibid.* 91. Conciliantur ritus Græci et Latini in conferendo Ordine, 92. Ecclesia Latina materiam Ordinie magis explicitain reddidit, 98.

Ordinis character designat hominem tanquam ministrum Christi, III, vi ; *de Sacram, in gen.* n. 12. Ordinis inferioris character non intenditur per characterem superioris, *ibid.* n. 77.

Ordinis potestas non sufficit ad valorem confessionis, IV, xv ; *de Pœnit. n.* 16. Qualis sit ea potestas, *ibid.* n. 20,

Ordines majores an conferri possint quocumque festo duplici, etiamsi non sit festivus ex pnecepto, VIII, libro i ; *Dubio* 34.

-RGANIZATIO.

Organizatio duplex, accidentalis et substantialis, ex vi verborum ponitur alterutra sub disjunctione. III, vm ; *de Euchar.* n. 87.

ORPHAN!.

Orphanorum nomine qui intelligantur in legato relicto orphanis, VII, xxiv; 292.

PACTUM.

Pactum et contractus quomodo differant, VI, xxn ; 1. Pacti etymon, *ibid.* Pactum nudum et vestitum quid sit, *ibid.* n. 12. Pactum uuduiu quando vestiatur, n. 13. Ex pacto nudo quando oriatur actio civilis, n. 14. Ex pacto nudo qualis oriatur obligatio, et quomodo in eo detur contra-

hentibns facultas pœnitendi, *ibid.* ŋ. 51. Quando possit contrahens resilire, *ibid.* Ex aliquibus contractibus nudis oritur actio civilis, 52. Quos effectua habeant nudi etiam jure civili, 53. An de jure canonico et naturali obligent, prima sententia, 54. Contraria sententia communis et vera affirmat. 55. Probatur etiam de jure canonico, 56. Requiritur de jure canonico expressio causæ, 57. Quomodo possint contrahentes resilire, 58. Quomodo de jure civili pnssint, 59. An perviam exceptionis possint semper, 60. Quid si alter contrahens fuit in mora implendi, 61. Quid quando est dubium de intentione contrahentis, 62. Attendi debet sensus et vis verborum , 63. An sit differentia quoad hoc inter forum internum, et forum externum, 64. Quid si contrahens ipsemet dubitatde suo animo se obligandi, 65. Differentia quoad hoc inter contractus gratuitos et onerosos, 66.

Pactum nudum an confirmetur juramento, VI, nu; 261.

Pactum legis commissoriæ quale sit, VII, xxv; 176. An in mutuo sit prohibitum, *ibid.* Quid de jure naturæ, 177. An liceat hoc pactum pro pretio indeterminato , 178. Quid si fidejussor hoc pactum faciat cum debitore, 179. Vide *Pollicitatio.*

PAGANISMUS.

Paganismi nomine quinam comprehendantur, I, xviii; 61. Pagani nomen unde desumptum, *ibid.*

PANIS.

Panis qui sufficit ad materiam eucharistiæ, et panis qui non sufficit, III, iv ; *de Euchar.* ŋ. 1. Non sufficit panis ex aliis quibuscumque granis, pneter frumentum, *ibid.* ŋ. 2. Panis debet esse ex farina triticea et aqua naturali coagmentatus, n. 3. Panis debet esso solo igne assus, \ ! coctus, nec sufficeret massa cruda,velbytiro aut adipe seu oleo frixa, 5. Panis non debet esse ex amydo, juxta S. Thomam et alios communiter, 6. Debet esse azymus , non ex necessitate sacramenti, sed ex necessitate præcepti in ecclesia Latina, 7. In pane dantur aliquæ partes heterogeneæ , n. 96. Quid sit panem fieri corpus Christi, III, vn ; *de Euchar.* n. 146. Nihil substantial panis remanere in eucharistia , certum est de fide, n. 185. Tota substantia panis convertitur proxime et immediate in corpus Christi, non vero in Christum, *ibid,* disput. vni. n. 102. Vide *Conversio.*

Panis benedicti comestio tollit venialia, IV, ix; *de Pœnit.* n. 58.

PARANYMPHUS.

Paranymphi officio an fungi possit catholicus in nuptiis hæreticornm, I.xrv; 157. Quale sit paranymphi mnnus, *ibid.* Alia paranymphi nomina, *ibid.*

PARRNS.

An tuti sit in conscientia parentes qui dotem dant filiabus infra portionem legitimæ débit», et cogunt eas renuntiare legitimæ. VIII, libro n ; *Dubio* 24.

PAROCHIA.

In parochiis unitis abbati» regulari an episcopus possitdeputare confessarium extraordinarium, VIII, libro v; *Dubio* 24.

PAROCHUS.

Quæ connexio appareat rustico in simplici narratione Parochi cum doctrina Dei, nt ex apprehensione terminorum judicet illam esse doctrinam Dei, I, i ; 128. Parochus proponens res fidei, quatenus habeat infallibilem auctoritatem, *ibid.* n. 133. Parochus per propositionem actualem articuli veri, constituitur nuntius Dei quoad illum articulum, n. 153. Parochi propositio prout condistincta a revelatione præterita Dei, denominatur testificatio mediata Dei, 155.

Parochi quænam explicite scire et credere teneantur, I, χ III ; 144, 149 et 152.

Parochus in statu peccati assistens matrimonio non peccat, III, vm ; *de Sacram, in gen.* n. 155. Parochus matrimonio negare debet assistentiam (pando indignitas provenit ab impedimento, secus vero quando provenit ex peccato vel occulto, vel publico, *ibid. 206.*

Parochorum immediatus pastor est episcopus, ipsi tamen sibi eligont confessarium, V. xix; *de Poenit.* n. 6. Parochus vagorum quis sit, n. 7. Parochus an possit absolvere suum subditum extra diœcesim, n. 8. Parochus si sit ignarus, an possit sibi subditus eligere confessarium, n. 10. Parocho an debeat facere confessionem annuam ille qui confitetur Regularibus, n. 25.

Parochus an possit delegare facultatem non approbato, *ibid,* disput. xx. ŋ. I. Parochus relicto beneficio, indiget episcopi approbatione ad audiendas confessiones, *ibid,* disput. xxi. n. 8. Parochus an sit eligibilis ab eo qui per bullam Cruciat», vel per jubilæum potest sibi eligere confessarium approbatum, *ibid a.* 11 et 12. Parochus reperiri non potest qui non sit approbatus ab Ordinario, *ibid.* n. 13 ut 14. Vide *Approbatio.*

Parochos indoctos prælati prætfciuntes oppidis

exiguis, quomodo excusentur, V, xxi ; *de Pœnit.* n. 74.

Parochus an teneatur audire confessiones subditorum, quoties ipsi confiteri volunt, *ibid,* dispnt. xxii. n. 1. *et seq.* Parochus quoties teneatur audire subditum, *ibid.* n. 5. Parocho subditum audire nolente, ipse sibi confessarium eligere non potest, n. 9. Quod magis procedit in subdito regulari, respectu prælati. *ibid.* Parochi et similes, confessiones subditorum debent audire, non solum ex charitate, sed ex officio, non solum in extrema, sed etiam in necessitate gravi confidendi, n. 10. Parochus debet cum vite periculo subditis subvenire, *ibid.*

Parochus bis celebrans in diebus festis in duobus ecclesiis, quas habet, an etiam possit permitti celebrare, in illis diebus professis, VIII, libro i ; *Dubio* 12. Sacerdos regularis an possit assistere matrimonio, ubi nec est, nec unquam fuit parochus, *ibid. Dubio* 36. Censuras an incurrerit parochus qui retenta sibi pensione sine consensu episcopi, alium deputavit vicarium suum irrevocabilem, *ibid,* libro n. *Dubio* 3. Irregularitas cujusdam parochi regularis incitantis subditos ad occidendos aggressores, *ibid. Dubio* 9.

PARTICIPANS.

Participans. si nullo modo fuit causa totius damni, solum tenetur ad partem, et quid de invitato ad cœnam, VI.xix ; 77. Concurrens ad totum 78. Prima sententia dicit teneri solum ad partem suam, 79. Aliorum sententia explicatur, 80. Non est bonum argumentum a mercede debita, ad obligationem restitutionis, 81. Causa partialis variis modis concurrere potest, 82. Sententia auctoris, et regula generalis, 83. Quid si absque hac causa partiali effectus non fieret, nulla alia causa posita, 84, Vide *Coopérons.*

PARVULI.

De remedio parvulorum in lege naturæ, ad delendum originale peccatum, vide *Sacramentum.* Sub titulo : *An in lege naturæ et scripta fuerint,* III, m ; *de Sacram,* n. 22.

PASCHA.

In paschate recipiens sacramenta in ecclesia cathedrali, an satisfaciat præcepto ecclesiæ, VIII, libro i ; *Dubio* 15.

PASCUA.

Pascua, et eorum usus et dominium, V, vi ; *de Justitia* n- 93. Dominus jurisdictionis an habeat plus juris circa pascua communia, 94. An dominus agri, collectis fructibus, possit impedire aliis pascua in eo agro : examinatur sententia Covarruvire, 05. Attendi debet in eo nd statuta cnjuiquo loci, 96.

PASSIO.

Passio extorna utrum addat satisfactionem supra actum infernum , V, xxiv; *de Pœnit.* n. 44. Passiones et pœnæ ab extrinseco et necessario provenientes, an et quomodo possint esse satisfactoriæ, *ibid.* ŋ. 70. Passio a nobis non procedens fit moraliter nostra ex duplici capite, *ibid.* n. 74.

Passiones naturales, quæ dici solent animales, fuisse in Christo fidei dogma est, II, xxn; *de Incarn.* n. 1 et 2. Quomodo hoc dogma aliqui explicent, *ibid.* Quid contra has passiones admoneant theologi, *ibid.* n. 3. Passiones fuisse in Christo sn sit simpliciter dicendum, *ibid.* n. 14.

Passio Christi secundum se est causa instrumentalis nostræ salutis, III, iv; *de Sacram, in gen.* u. 106.

PASTOR.

Si quis eucharistiam de manu S. Petri, velalicujus Angeli acciperet, an posset adhuc eadem die, de manu proprii pastoris eucharistiam sumere, VIII, libro i. *Dubio* 16, num. 7.

PATER.

Pater infidelis an perdat potestatem in filios fideles, eo ipso quo baptizentur, I, xix; 168.

Pater erga filium, et filius erga patrem formaliter ut talem, non habet justitiam, sed bene materialiter, V, i ; *de Justit.* 31 et 32. Paterfamilias ad quid teneatur si aliquis ex ejus domo intulit damnum, *ibid,* disput. VIII. n. 36. Paterjus habet ad vendendum suum filium in necessitate, V, i ; *de Justitia,* 9. Pater non impediens abortum filii an fiat irregularis, VI, x ; 22. Pater quando cogi possit ad emancipandum filium, V, v ; *de Justitia,* 13. An possit alienare bona adventitia filii, *ibid,* n . 25. An aliquando patri competat in iis sola facultas fruendi, 26, Paterremittens usumfructum, an possit remissionem revocare, 27. Quando filio proficiscenti censeatur remittere, 28. Patrem impediens ne vendat filium, peccat contra justitiam, non tamen semper tenetur restituere, V, i; *de Justitia.* 12. Patrem impediens a gubernando filio peccat contra justitiam, *ibid.* n. 13.

PATIENTIA.

Patientia quid sit, et in quo consistat illius honestas, V, xxiv ; *de Pœnit.* n. 75. An sufficiat tolerantia sine actu, *ibid.* n. 77. Patientiæ actus præsens an requiratur ad hoc ut crescat satisfactio per passionem flagelli externi tantum, n.

» Sine patienti» actu an prosint aliquando mala 'iKamqne suscepta ad aatispaeaionem, n. 83

PATRINUS.

Catholici an possint esso patrini quando filii bereticorum baptizantur a ministro hæretico, I, nv; 162. Non licet catholico adhibere hæreticum in patrinum sui filii, *ibid.* Patrinus an possit esse pater in baptismo filii sui illegitimi. VIII, libro i. *Dubio* 5.

PATRONUS.

Patronus, vide *Præsenlatio.*

PAUPER.

Pauperes quibus applicantur bona incerta, an debeant restituere domino comparente, VI, xxi; 101 *el seq.* Quid si a confessario applicata fuerint ipsi debitori pauperi, *ibid.* n. 104. Pauper an possit petere eleemosynam supra id quo actu indiget, an præcise id quo indiget, *ibid.* n. 4.

PAUPERTAS.

Ut contra paupertatis votum non peccet religiosus requiritur licentia prælati, V, m ; *de Jusldia,* n. 123. Licentia priesuinpta sufficit, non tamen sufficit communiter solum conditionata, 124. Sumptus superflui sunt contra paupertatem, etiamsi fiant a communitate, 13{. Vide *Prcelalus.* Missio vel acceptio litterarum an sit contra votum paupertatis, 147. Quid de nolente acceptare librum donatum, sed tantum ut commodatum, 148.

Quid de faciente pecituram, aut aliquid aliud pro amico, 149. Quid de petente ab amico ut habeat pecunias dispositas apud aliquem, a quo petere possit. 150. Quid de accipiente cum animo petendi licentiam ab alio superiore postea, 151. Res accepta absque licentia an acquiratur conventui, 152. An sit contra votum emere aliqua habenda palam in cubiculo, 153. Quid de accipiente librum ex bibliotheca communi, aut ex alterius cubiculo, 154. Quid de expendente nomine alterius, 155. Quid de occultante ea quæ cum licentia habebat, 156. Dare, mutuari, commodare, permutare, quando sint contra votum paupertatis, 157. De expendente ad alium usum, quam ad quem petierat licentiam, 158. An licentia dandi et accipiendi extendatur ad emendum et vendendum, 159 et 1G0. An liceat dare sub conditione licentiæ petendæ, 161. An licentia dandi sufficiat, ut ille alius possit accipere, 162 *et seq.* An sit contra votum petere ut des alteri, quod mihi dare volebas, 166. Dare eleemosynam an sit contra votum, 167. Accipiens a Religioso absque licentia, quando teneatur ad restituendum, 168. Negligentia circa *res* quibus religiosus utitur, quando sit contra votum, 169.

Quæ sit quantitas sufficiens ad peccatum mortale contra votnm paupertatis, variæ sententiæ. V, in ; *de Justitia,* n. 170. Potest peccari graviter contra justitiam absque violatione gravi voti, et e contra, 171. Religiosos considerandos ut filios non esse universaliter verum, 172. Accipiens ex pecuniis communibus conventus quando peccet graviter, 173. Quid quando ex eis emit aliquid ad suos usus. 174. Quid de accipiente sibi ex reatibus communibus. 175. Quid de dantealteri religioso ejusdem conventus. 176. Quid de accipiente ab externo aliquid ad suum usum, 177.

Quæ quantitas requiratur in esculentia et poculentis ad violationem gravem voti paupertatis. *ibid.* n. 178. Quid quando accipiuntur ab externis, 179. Quid de accipiente modica successive, 180. Violationes modicæ voti non coalescunt, quando non faciunt detrimentum, 181. Impugnatur doctrina contraria Sancbez, 182.

De peculiari obligatione prælati regularis circa paupertatem. Prælatus peccat contra votum paupertatis si expendat, aut det licentiam expendendi in superfluis, V, ni; *de Justitia,* n. 183. Superflui sumptus qui dicantur, *ibid,* et n. 184. Quomodo debeat expendere prælatus bona conventus, 185. Quomodo possit facere eleemosynas. 186. Quomodo possit cedere jure conventus, aut transactionem facere, 187. Quomodo debeat subditis de victu et rebus aliis providere. 188.

PECCATOR.

In peccatore catholico an maneat habitus infusus ad conclusiones theologicas practices, 1, i; 364 An necessaria sit fides explicita de remissione peccatorum, *ibid.* n. 113. Peccator an possit, perdita gratia et charitate. retinere habitum fidei infusum in statu peccati. 1. xvi; 35 *el seq.* Ad quid relinquatur in peccatore habitus fidei, abeuntibus cum charitate aliis virtutibus, *ibid.* n. 40. Habitus piæ affectionis an etiam maneat in peccatore, n. 44. An et quomodo maneat fides informis in peccatore, 45. Qua ratione fides in peccatore dicitur mortua, 1, xru: 50.

Peccator non est dignus omni malo, eo quod sit indignus omni bono; 11, v; *de Incarnat.* n. 47. Peccatores omnes praevaricatores appellantur, *ibid.* n. 102.

Peccatores sunt capaces dominii et proprietatis, V. m; *de Justitia* ; n. 10 et 11. De sacramentis negandis peccatoribus indignis, vide *Minister.*

PECCATUM.

Peccati fœditas dupliciter potest considerari, 1, xn; 112. Obduratio iu peccato quid sit. I. χιχ; 24.

Peccatum est injuria in Deum. II. in ; *de Intern.* n. 111. Peccatum est inhonoratio *Dei, ibid* ɳ. 155.

Peccatum mortalo dupliciter potest committi, primo ex fragilitate propter delectationem, secundo ex contemptu Dei, 11, m. 155. Peccatum magis displicet Deo, quam placeat contritio, II. v; deificem, ɳ. II. Peccatum non est simpliciter infinitum, sed secundum quid, *ibid.* n. 24. Peccata sunt inæqualia in malitia moraii et in demerito, n.27. Peccatum contra Deum excedit aliam offensam contra hominem, infinitis gradibus excessu infinito secundum quid, n. 32.

Per peccatum mortale moretur homo de condigno, pœnam Inferni, *ibid.* n. 45. Peccatum est simpliciter majus malum qualibet pœna, n. 48. Peccatum non habet semper effectum implicitum destruendi Deum, n. 53. Omnia peccata, etiamsi fiant cum inadvertentia inculpabili offensionis divinæ, adhuc tamen offendunt Deum, non tainen contrahunt malitiam formalem offensæ divinæ, ɳ. 70. In peccato distinguitur conversio ad bonum delectabile, et aversio a Deo, 70. Peccatum mortale est libido in creatura supra Deum, 80. Peccatum mortale tunc solum datur, quando creatura amatur supra Deum, 83.

Peccata quæ fiunt contra obedientiam superioris, non sunt omnia in eadem specie infima inobedientiæ, *ibid.* ɳ. 119. Peccata mortalia non sunt in eadem specie infima, in ratione mortalis, *ibid.*

Peccatum aliter per meritum de condigno, aliter per satisfactionem peccatoris condignam deletur, *ibid.* n. 137.

Peccatum veniale quandoque punitur pœna æterna, in habente peccatum mortale, *ibid.* n. 129. Peccatum veniale non tollitur sine gratuita Dei condonatione, n. 130.

De peccato Adæ an Ecclesia gaudeat propter bonum redemptionis inde secutum, IV, i; *de Pœnil* n. 31. Peccatum omne non habet rationem injuriae, *ibid,* disput. n. n. 10. Peccatum an ametur ab eo qui amat compensationem pro peccato, *ibid.* n. 25. Peccatum praeteritum an compensatio includat, n. 32. Peccatum an includatur in objecto volito per justitiam vindicativam, n. 36.

De peccato si non sit dolor per se, non potest esse justitia vindicative, IV, π; *de Pœnit.* n. 44. d seq. Peccati odium, prout offensa Dei est, potest esse actus alterius virtutis quam charitatis, 56. Peccatura mortale proprium comprehenditur sub objecto pœnitentiæ, IV, in; *de Pœnil.* n. G et7. An peccata venialia etiam, *ibid.* ɳ. 8. An peccatum habituale, et originale, ɳ. 12. Eorum discrimen in ordine ad poenitentiam, *ibid.* Peccatum habituale quomodo possit esse objectum retractationis, n. 13. Peccatum dimissum potest esse objectum pœnitentiæ, n.15. An pro eo poenitentia velit compensationem, ibid. Peccata aliena ansint objectum pœnitentiæ. n. 22 *et seq.* Peccatum alienum et proprium an differant specio in rationemofin, 29 *et seq.* Ad peccata aliena an extendantur habitus acquisiti pœnitentiæ, 34.

Peccati detestatio et dolor quomodo differant inter se, vide *Detestatio.* Peccator an aliquando amet Deum super omnia. IV, v; *de Pœnit.* n.24. A peccato ita desistendum, ut potius subeunda essent pœnæ inferni, quo sensu peccator desiderare possit, *ibid.* n. 30. Peccatum præteritum posse pœna inferni impediri, an peccator desiderare debeat, 31 et 32. Peccatum quo sensu sit odibilius quam carentia æternæ beatitudinis, 34. Peccatum unum supra alia utrum contritio detestetur, 39. Vide *Contritio.* Peccatum minus qui eligit an peccet, 41 et 42. Peccatum gravius in casu impossibili qui eligeret an peccaret, 43 el *seq.* Peccatum personale comparatur cura originali habituali, 58. Item originale actuale cum veniali actuali, 59.

Peccatum veniale non committendum etiamsi quis sciat se esse in statu peccati, et putet se non posse liberari nisi sacramento pœnitentiæ : ad illudque obtinendum necesse esset mentiri venialiter, *ibid.* n. 60 *ctseq.* Peccatum veniale actuale cum originali actuali comparatur, 65 *el* seq. Peccatum veniale magis fugiendum quam originale, quo sensu, 68 *el seq.* Peccatum unum veniale an possimus detestari sine aliis, 81. An etiam unum mortale sine aliis, 82.

In peccatore in statu peccati, au maneat habitus pœnitentiæ, IV, vi ; *de Pœnit.* n. 17. Ad peccati mortalis remissionem, quantum poenitentia necessaria, *ibid.*,disput. vn, *per lotam.* Vide *Panileniia.*

Peccatum habituale quid sit, et in quo formaliter consistat, IV, vn ; *de Pœnit.* n. 2 et *seq.* Difficultas hujus quæstionis, *ibid.* Variæ sententiæ de peccato habituali, *ibid.* ɳ. 3 Prima:peccatum habituale esse morbidam qualitatem relictam in anima. Secunda : esse habitum vitiosum relictum ex peccato actuali, *ibid.* Tertia : esse reatum, seu obligationem ad poenam, relictam ex actuali, n. 4. Varii modi hanc sententiam explicandi, et difficultates quibus est obnoxia, n. 5. *et seq.* Quarta : peccatum habituale esse : peccasse et non satisfecisse, n. 8.

Refertur sententia docens privationem grabs esse peccatum habituale. Hujus sententiæ satis apud artiquos et recentiores communis, varis impugnationes, *ibid.* n. 9 *ftseq.* Potior impugnatio est quia peccatum veniale actuale non est privatio gratiæ, nec esse potest, n. 13. Ad hoc argumentum solvendum multæ adducuntur solutiones quæ expenduntur et rejiciuntur, n. 20 *el scq.* Alia sententia : peccatum habituale esse peccatum actuale præteritum moraliter perseverans in homine, quandiu non retractatur, n 30 et *seq.* Impugnatur hæc sententia, 31 *et seq.* Negatio condonationis vel non retractationis non potest esse

wn conditio essentialiter reqnisitn, *ibid.* RoIfUlslio peccati non requiritor essentialiter ad iUnd delendum. 36. Auctores illius sententiæ B«ls confundant voluntatem virlnalem, habitualem, et moralem, 38. Voluntas moraliterperseveram quæ ? 40.

Explicatur vera sententia de essentia peccati habitualia : IV, vn ; *de Pœnit.* n. 44 *et seq.* Poles! aliquis actus, postquam physice transiit, manere moraliter, *ibid.* Quid sit perseverantia moralis peccati, 45. Peccatum habituale est peccatam actuale moraliter perseverans ad reddendum hominem exosum Deo, n. 48 Potest actus præteritos perseverare moraliter in ordine ad aliquem effectum, non ad alios, 47. Ex peccato resultat Deo duplex jus adversus hominem, 49. Quid sit illud jus, 50. Negatio condonationis non potest esse merum connotatum, sed ejusest pars intrinseca, 53 et 55. Contra hanc sententiam varis proponuntur et solvuntur difficultates, 5G *et teq.* Peccatum habituale, quomodo sit intrinsecum, 65. An peccatum habituale sit effectus peccati actualis, 60. Negatio satisfactionis condign® an debeat intrare compositionem peccati habitualis, 67.

Peccatum mortale non aufert omnem vim meritorum præcedentium, *ibid.* ŋ. 71 *et seq.* In peccatorem quale sit odium Dei, 92. Peccati originalis macula quæ sit, *ibid.* ŋ. 98. Peccatum Adæ potuit condonari respectu illius, et tamen manere in filiis, n. 102. Peccatoris retractatio an essentialiter requiratur ad tollendum peccatum habituale, *ibid.* n. 106. Ex peccato actuali duplex denominatio relinquitur in homine, 111 *el seq.* Peccatum an possit condonari antequam flat. 125 *ii srq.* Peccato transacto, quod Deus condonasret antequam fieret, an maneret homo peccator, sine alia retractatione, aut condonatione, 127. An rero remaneret justus, *ibid.*

Peccatum quando Deus condonat, quod sit objectum voluntatis ejus, IV. vn ; *de Pœnit.* n. 129 *fhtg per tot. sect.* An sit negatio sui odii erga peccatorem, 138. Voluntas Dei condonantis peccatum, est voluntas effectiva tollendi titulum ortum ex peccato, 148 *et seq*

Peccatum an tollatur absolutione, ante infusionem gratiæ. *ibid.* ŋ. 159 *et* ;. In peccatore quomodo non sit aliquod debitum in instanti justificationis, 160. De quo debito intelligatur, 168. Peccata omnia an contineant malitiam contra poenitentiam, 186 *et seq.*

Post peccatum statim ad contritionem non obligamur, *ibid.* n. 196. Post peccatum pœnitentiæ obligatio unde oriatur, 237. Peccatum licet Deus remisisset sine poenitentia ulla, tamen adhuc ex jure naturæ maneret debitum, 252. *Viae.Pœnilentia.*

Peccatum an sit aliquid irremissibile, IV, vm; *de Ponit* n. 2. Objectiones contra affirmativam opinionem allatæ ex Scripturis, exponuntur et dissolvuntur, *ibid.* n. 6 *et seq.* Peccatum mortale potentius est ad offendendum Deum quam contritio ad eum placandum, n. 120 Peccatum habituale an expellatur a visinne Dei. 130 *et seq.*

Ad peccati venialis remissionem utrum grati» habitualis infusio sit necessaria, IV, ix ; *de Pœnit.* ŋ. I *el seq.* Duplex hujus quæstionis sensus, *ibid.*

Peccati venialis maculam non expellitNormaliter gratia habitualis, *ibid.* n. 3. Peccatum veniale, licet non opponatur charitafi, opponitur tamen fervori charitatis, n.9. Ad peccati venialis remissionem quis actus pœnitentiæ requiratur, 12 *el seq.* Peccatum veniale, saltem de potentia absoluta, tolli potest sine ullo actu pœnitentiæ, *ibid.* ŋ. 12 Variæ Doctorum sententiæ, *ibid.* Ad peccati venialis remissionem requiritur contritio, vel dilectio Dei super omnia, vel attritio cum sacramento. *ibid.* Peccatum veniale non remittitur nisi simul remittatur mortale, *ibid.* Peccati maculam non tollit de condigno contritio, *ibid.* n. 16. Ideo requiritur condonatio Dei. etiam posita contritione, n. 19.

Peccatum veniale [non dimittiturne sine aliqua ejus displicentia saltem victuali, n. 23. Peccatum veniale aliter tolli potest quam per contritionem perfectam, n. 28. Peccata venialia quomodo quædam per attritionem remittantur, quædam vero non, n. 31. Peccatum veniale quomodo post mortem tollatur. 34. Peccata venialia utrum per sacramenta tollantur ex opere operato, 43 *el seq.* Peccata venialia quomodo per aquam benedictam et similia tollantur, 58 *et seq.* Ubi novem actiones numerantur, quibus tolluntur, hæ tamen non fuerunt institute ad hoc ex opere operato, 59.

Peccata remissa utrum redeant, vel redire possint quoad culpam, IV, x ; *de Pœnit.* n. 1. *et seq.* Difficultas non est de ipso actu, sed de culpa habituali, *ibid.* n. 2. Peccati semel condonati macula, nec do facto, nec etiam de potentia absoluta potest redire, n. 9. Peccata utrum redeant vel redire possint quoad debitum pœnæ. n. 31 et *seq.* Ubi an veniali correspondeat pœna æterna. Peccatum veniale per se meretur pœnam temporalem, quæ per accidens fit æterna, ex conjunctione cum peccato mortali. 39.

Per peccatum non moriuntur, sed mortificantur merita præcedentia. *ibid.* disput. xi. n 2. Post peccatum primum potuit Deus privare hominem omni spe recuperandi merita priora, *ibid.* n. 13.

Peccata au sint pars sacramenti pœnitentiæ, disput. xn. n. 22.

Peccatis per contritionem sublatis, quomodo velificetur sensus verborum form» absolutionis, disput. xni. n. 73. Quando confessio est de soli* peccatis venialibus, quomodo gratia in sacramento pœnitentiæ eonferatur, *ibid.* n. 75. Peccatum qui non fecit, ei extrema unctio dari non potest, 81.

Non peccandi amplius propositum utrum requiratur ad Mcramentnm pœnitentiæ, IV. xiv: *dc Pcenit.* n. 51. *Vide Propositum.* Peccata venialia confitens quem dolorem habere debeat, *ibid.* n. 104. An efficacem 105. Illa confiteri sino ullo dolore an sit mortale, 108 *el seq.* Dc illis in confessione explicatis an sit habendus dolor sub peccato mortali, n. 17 *el seq.*

Peccati occasio proxima et remota quæ? *ibid.* ŋ. 149. Propter occasionem proximam quando neganda sit absolutio, 150. Ad peccatum in communi an sit occasio proxima, n. 161. Peccati consuetudo an debeat a poenitenti fateri, si interrogetura confessario, 172. Peccata venialia qui sola confitetur, mortalis alicujus immemor, an teneatur, dum recordatur, illud eodem anno confiteri, *ibid,* disput. xv. n. 173.

Peccatum quod fit in ipso instanti baptismi, an sit materia sacramenti pœnitentiæ, IV, xvi ; *de Panil.* n 1 *et seq.* Peccataalia, non minus quam peccatum fictionis, an sint materia sacramenti pœnitentiæ, *ibid.* ŋ. *4.* De peccatis quæ sunt materia confessionis, et præsertim de peccatis dubiis, n. 45. Peccatum novum, ut antiquum an liceat confiteri, 52. Peccata aliqua an omittere possit qui facitconfessionem generalem, 56. Peccata dubia confitendi an sit obligatio, 58 Peccatum dictum ut dubium, an debeat iterum, cessante dubio, dici est certum, 77. Hujus difficultatis gravitas exponitur, 79. Peccata confessa cum aliquo numero, *plus* vel *minus,* ad quem numerum extendere se debeant, eorumque verborum explicatio, 94. De peccato veniali quod non fecit, se accusare, an sit peccatum mortale, 99. Peccatum mortale commissum negare, est peccatum mortale, tanto magis quam tacere, 100. Quid de mortali antea confesso, 101.

Utrum circumstantiæ aggravantes in eadem specie peccati sint in confessione aperiendæ, V, xvi; 104 *et seq.* Vide *Circumstantiæ.* In peccati objecto an debeat numerus explicari in confessione, *ibid.* n. 126. Ad peccatum inductio an sit explicanda in confessione, 142. Ad peccatum potest aliquis inducere tripliciter, 157. Vide *Luxuria, Sodomia.*

Peccati complicem an possit pcenitens in confessione explicare, *ibid.* n. 391 *et seq.* Vide *Complex.* Peccati circumstantiæ ex violentia, ex modo intentionis, ex consuetudine, ex ignorantia, ex conscientia erronea, ex furto rei suæ, quæ creditur aliena, ex furto plumbi, quod creditur aurum, etc. explicantur, 497 *et seq.* Peccati periculum prævisum an debeat in confessione explicari, 511. Peccatum commissum in die sacra, an gravetur ex illa circumstantia quæ sit in confessione aperienda, 515 *et seq.*

Peccata secundum numerum manifestanda sunt, si id commode fieri possit, 535. Peccatorum pistinctio numerica, vel unitas unde desumenda sit, et in primis circa peccata externa, 536. In peccatis moro internis, unde sumenda sit unitas, vel pluralitas numerica, 562. Peccatorum munerum quando pcenitens difficile solet explicare an possit dicero multitudinem confusam, aut durationem status mali, 573. Peccatorum confewio quando sit reiteranda, 596.

Peccatum mortale aliquod qui tacuit in confessione, an debeat confessionem reiterare, *ibid.* n. 599. Peccatum qui per ignorantiam omisit, « debeat confessionem reiterare, 611.

Peccatum unuin solum dicens infirmus an possit absolvi, V, xvm ; *de Pœnit.* n. 1 *el seq.* Peccatum nullum dicens, sed doloris et contritionis signa exhibens an possit absolvi, *ibid.* n. *24 tl seq.*

De peccatis venialibus et mortalibus antea confessis, quissitin ordine ad illa legitimus minister, V, xvm ; *de Pœnit.* n. 41. Peccata reservata cui confessionis ministro confiteri possint, *ibid.* disput. xx *per totam.* Vide *Casus, /leservalio.* Peccatum reservatum habens an possit absolu directe ab omni alio mortali a præîato saltem inferiore, *ibid.* n. 29.

Peccata audita olim in confessione quomodo revelarentur, *ibid,* disput. xxm, n. 19. Peccatorum venialium confessio non minus obligat ad sigillum quam mortalium confessio, n. 23. Peccata omnia etiam venialia sunt materia sigilli confessionis, 50. Peccatum veniale alicujus qui dicit, addens se ex confessione scire, peccatmortaliter, 51. Objectum etiam et circumstantiæpeccatorum sunt materia sigilli, 52. An peccatum committendum sit materia sigilli, *ibid.* Peccata non solum vera, sed etiam illa quæ peccata nou sunt, et a pcenitente dicuntur, quia talia esse putat, sub sigillo manent, 59. Peccata publica et aliunde nota an sub sigillo cadant, 61 et 62. Peccatum sine persona an liceat revelare, 63. An peccatum civitatum, 64. etc. Vide *Sigillum.* D« peccatore publico non absoluto quomodo loqui debeat confessarius, 85.

Peccatori publico non disposito quando negatur absolutio, si ipse postea petat eucharistiam, neganda est. *ibid.* n. 88. Peccatum externum reservatum an committeret confessarius, qui peo caret mortaliter revelando in confessione, quod in confessione audivit, *ibid.* n. 145.

Peccator non potest proprie satisfacere, V, xxiv ; *de Pœnit.* n. 24 In peccato opus bonum volition, et postea in gratia susceptum et perfectum, an de condigno satisfaciat, *ibid.* n. 30. Pœnæ extrinsecæ an sint satisfactoriæ de condigno, ŋ. 76. An sufficiat tolerantia sine actu, 77. Pro peccatis satisfieri potest Deo per quælibet mala, 79 *et seq.*

Quæ verba sufficiant ad peccatum reservatum contra votum obedientiæ, et quid quando nou dicuntur ipsi superiori immediate, sed per alium, VIII, libro iv, *Dubio 22.*

Peccatum celebrantis in peccato mortali habet malitias. IΠ, vm ; *de Sacram in gen.* n. 161. Ad peccatum mortale quo sensu sufficiat adorientia sufficiens. VI, xxm ; 18·

PECULIUM.

De peculio filii, quomodo ad eum pertineat ejus dominium, V, v; *de Justitia,* ŋ. 11 *et seq.* Peculium filii quadruplex. *ibid.* Peculium Castrense qu® comprehendat, n 15. De peculio quasi castrensi, 16. Notarii et procuratoris lucrum an sit quasi castrense, 17. Quid de lucro artificum, 18. Donata filio ad officia publica a rege, vel regina pertinent ad hoc peculium. 19. Quid de iis quæ clerici acquirunt, 20 et 21. An hoc procedat in omnibus clericis, 22. De peculio adventitio, 23. Usufructus quando maneat perpetuo in patre, 24. Vide *Usufructus.* De peculio profectitio quæ comprehendat, 37. Quid quando dubitatur an patris intuitu donatur aliquid filio, 38. Quid si dubitetur an pater sit motivum adæquatum sine quo non daretur, 39. Quid si dubitetur an ex rebus patris lucrum ortum sit, 40 et 41. An filius possit «igereapatre pretium sui laboris et operæ, 42. Indubio an praesumatur filius gratis laborare, 43. Resolutio cujusdam casus praetici, 44.

PECUNIA.

Pecunia data servo, prius injuria ei illata in fama, an acquiratur domino, V, m ; 45. Pecunia mutuodata.in qualibetmonetæ specie reddipotest, VU, xxv; 124. Quid si in pacto exigatur eadem moneta, *tbid.* n. 125. An reddendus sit idem numerus nummorum, 126. Quid si interim prohibeatur ea moneta, 127. Qui scit brevi minuendum valorem monetæ, an possit pacisci devalore eodem, 128. Quid si sciat brevi augendum, an possit exigere eumdem numerum, 129.

De pecunia donata et legata ad fundationem collegii, quando episcopus non consentit fundationi, quid sit faciendum, VIII, libro iv ; *Dubio* 32. An nomine pecuniæ numeratæ veniat massa rudis, VIII, libro vi ; *Dubio* 11.

PELAGIUS.

Pelagii error fuit damnatus obiter a concilio Tridentino II, n ; 61.

PENETRATIO .

Penetratio caloris cum humiditate non facit quod calor magis gravitet, III, x; *de Euchar.* n. 11.

PENSIO.

Pensio rei alienæ an debeat reddi domino VI, xvm; 50. Vide *Locatio.*

PERCUSSOR.

01 ligatur per ussor ad restituendum --- ^ | damnis secutis, VI, xi; 29. Hac obligatio an transeat ad hæredes percussoris. 30. In foro conscientiæ transit, 31. Pro quibus damnis debeat restituere, 32. An sit detrahendum aliquid pro labore quem percussus excusat, 33.

PERICULUM.

Periculum prævisum an sit in confessione explicandum, V, xvi; 511.

PERFECTIO.

Perfectio illa major quæ versatur in eligendo objecto perfectiori moraliter, non est obligatio naturæ intellectualis, II, n ; *de Incarn.* n. 62. Perfectio moralis actuum internorum Dei non crescit ex majore perfectione actos voliti, *ibtd.* n. 63. Perfectiones divinæ quamtumvis intelligantur ut condistinctæ virtualiter ab aliis, semper retinent in se perfectionem divinam, n. 66. Perfectiones primariae inteUignntur illæ quæ si deessent in Deo, Deus non esset infinite perfectus ; secundariæ, quæ si per impossibile deessent. adhuc Deus ille qui tunc esset, maneret infinite perfectus, n. 90. Perfectiones relativæ omnes sunt æquales, 92. Perfectiones divinæ simpliciter possunt considerari. 93. Perfectiones divinas habere aliquam inæqualitatem inter se, secundum nostrum concipiendi modum, aliquo sensu dici potest, 94.

PERMUTATIO.

Permutatio an sit contractus innominatus. VI, xxn,· 8. Permutatio an perficiatur consensu, *ibid* n. 18.

PERSECUTIO.

Persecutionem fugere, an præceperit Christus, VI, x ; 47.

PERSCITAS.

Datur quidam modus perseitatis accidentalis in accidentibus eucharistie, HI. ix ; *de Euchar.* n. 18.

PERsrnubuiTLi.

Perseverantia virlualiaquid sit, I, i; 187. Perseverantia peccati mortalis quid sit. IV, vn ; *de Ptenit-* n. 45.

PERSONA.

Personabilitas Verbi nullo modo est cognoscibilis a creatura aine Dei revelatione, II, i ; *de Incarn.* ŋ. 5. Hypostasim, sen personam Christi non posse dici compositum multi asserunt theologi, *ibid.* disput. x, ŋ. 2. Verius tamen asseritur a recentioribiis esse compositam, *ibid.* Potest simpliciter affirmari personam Christi esse compositam, sine, ullo addito, vel reduplicatione, *ibid.* Persona quid sit, et quomodo definiatur, *ibid,* disput. xn. n. 4. An possit divinitus persona, vel supposiitura creatum, terminare aliam natnram. *ibid.* n. 88. An in rigore dici possit : persona divina assumpsit hominem, *ibid,* disput. xin, ŋ. 14 et 15. Personalitas Verbi sanctificat formaliter humanitatem, etiam prout condistinguitur a natura divina, *ibid,* disput. xvi. n. 31.

Persona Verbi non est in eucharistia ex vi Verborum, III, vm ; *de Euchar.* n. 117.

Personæ circumstantia an ait necessario in confessione explicanda, V, xvi ; *de Pœnit.* n. 297 *et seq.* Personæ conjunctio an sit declaranda in odio, vel injuria, *ibid.* 298. Personæ quæ peccanti in delectatione interna objicitur, circumstantia an debeat in confessione explicari, 363 *et seq.*

PERTINACIA.

Pertinacia an et qualis in haeretico requiratur, 11, xx; *de Fide,* n. 154 *et seq.* Pertinaciæ etymologia, *ibid.* n. 155. An pertinacia dari possit antequam errans admoneatur de suo errore, n. 156 et *seq.* An sufficiat ad pertinaciam requisitam, si quis ab episcopo, vel Inquisitoribus monitus, non acquiescat, 159.

PESTIS.

Peste grassante, qui teneantur audire confessiones, V, xxn ; n. 13.

PETENS.

Petens prius, vel aliquis debitoris amicus, an possit aliis creditoribus præferri VI, xx ; 166 *el seq.*

PETRUS.

Petrus cur ab apostolo Paulo reprehensus, propter mores Judaicos, quibus utebatur, I, xiv ; 146.

PIGNUS.

De pignore *et hypotheca.* Pignus et hypotheca quid eint, et quomodo differant. VII, xxxn ; 23. Quomodo perficiatur hic contractus, ibid. n. 24. Pignus et hypotheca quotuplex sit, 25. Quæ *res* possint pignori, seu hypothec» subjici, *26.* Quæ non possint, 27. Quid do homine libero, 28. Quid de re libera, 29. Pignus flare quando possit procurator, vel minister, *30. De tutore el curatore* quid? 31. Quid si res oppignerata variationem accipiat, 32. An semper transeat cum hoc onere ad alios possessores, 33. Alia ad pignora spectantia, 35.

De pignoris venditione. Creditor quando poasit pignus vendere, *ibid.* n. 36. Quid sinonpræcessit pactum vendendi, 37. Quid si non inveniatur emptor, 39. Pignus an reddi debeat, soluta parte pretii, 39. Creditor quando transferal dominium pignoris in emptorem, 40. Pignus, si erat Ecclesiæ. vel minoris, quid? 41. Creditoran teneatur emptori de pignoris evictione, 42. Quid, si debitor solvendo non sit, an debeat creditor factus locupletior, reddere emptori, 43.

PŒNA.

Pœna æterna an necessario credenda, I, xin; 115. Pœnæ spiritualis hæreticorum: primae! antiquissima hæreticorum pœna, excommunicatio est, II, xxm ; *de Fide,* n. 1. Aliæpœnæspirituales hæreticorum, *ibid.* ŋ. 118. Pœna hæreticorum est non posse in loco sacro sepeliri, *ibid.* Irregularitas est speciali modo pœna hæresis, *ibid.* n. 119. Pœna infamiæ ipso jure afficiuntur hæretici, 135. Pœna privationis beneficiorum afficiunturhæretici, 139. Pœna confiscationis hæreticis imposita, *ibid,* disput. xxiv, n. 1.

Pœnæ corporales hæreticorum, *ibid,* disput. xxiv. n. 36. Pœna capitali quinam hæretici afficiantur, *ibid.* ŋ. 39. Pœna relapsorum in hæresim, 40. Alite pœnæ temporales et corporales, 71. Pœna perpetui carceris, *ibid.* Pœna exilii, tri remium, et fastigationis, 74. Pœna portandi sacci benedicti, *ibid.* Pœnæ fautoribus hæreticorum impositæ, *ibid,* disput. xxv. ŋ. 17 *et seq.* Pœnæ suspectorum de hæresi, ibid. n. 25 el *seq.* Pœnæ schismaticorum, *ibid,* disput. xxm. n. 37 et *seq.* Pœnæ filiis et nepotibus hæreticorumimpositæ, *ibid,* disput. xxv. n. 49.

Pœnam æternam condonat gratia, vel commutat in temporalem, ex libera Dei voluntate, IV, u; *de Pœnit.* n. 30 et *seq.* Pœnæ reatus an sit objectum pœnitentiæ, *ibid,* disput. ni. ŋ. 46. Supra pœnam æternam quomodo contritio doleat de peccatis, disput. v. n. 30 *et seq.* Vide Contritio. Pœnæ inferni nobis eligibiliores quam peccatum, quo sensu, *ibid.* Vide *Infernus.* Absque pœna æterna an possit remitti culpa mortalis, *ibid* ŋ. 69. Sine pœnæ reatu an tollatur reatus culpæ, disput. vu; u. 78. et seq. Ad pœuæ partem non solum, sed ad integram, aut fere integram, jus retinere posset Deus si voluisset, licet culpam condonasset, ibid. n. 87. Pœnæ æterna reatus an manere possit dimissa culpa, n. 90.

Pœna an condonari posait absque culpa, 95 *et wf.*

Pœna an simul tota remittatur, remissa culpa, IŸ.v th ; *de Pœnit.* n. 42. Vide *Iteatus.* Pœnæ aliquid an semper cum culpa remittatur, *ibid.* n.55 Quinque difficilia in opinione Suarez referuntur, 56 *elseq.* An per contritionem pluspœnæ remittatur nunc quam in lege veteri, 67 et 68. Pœnæ reatus sicut potest solum ex parte remitti, an sic etiam possit et reatus culpæ, 72 *et seq.*

Quoad pœnæ debitum, utrum peccata redeant, rei redire possint, IV, x; *de Pœnit.* n. *elseq.* Ubi an veniali correspondent pœna æterna in inferno. Pœnam temporalem meretur peccatum veniale, quæper accidens fit,æterna, ex conjunctione cum peccato mortali, *ibid.* n. 39.

Pœnæ violantis sigillum confessionis, V, xxm ; *it Pœnit. et seq.*

Pro pœnæ temporalis debito an possit homo satisfacere de condigno, *ibid,* disput. xxiv. n. 1 *elseq.* Vide *Debitum, Satisfactio.* Pœnæ non totum debitum semper aufertur, culpa dimissa, *ibid.* n. 1. Pœnæ debitum dupliciter expiari poteat, *ibid.* Pœnæ temporalis reatus an maneat ex mera voluntate Dei, *ibid.* n. 2. An ex natura rei, et ipsius justificationis, *ibid.* Pœnæ æternæ reatum aufert gratia sanctificans ex natera sua, *ibid* n. 3. Pœnæ reatus expiatio potest impetrari sine satisfactione, n. 20 *elseq.* Pœnæ remissio potest impetrari defuncto sine satisfactione, *ibid.* n. 21. Pro pœna an possit satisfieri in statu puræ naturæ, ŋ. 31.

Pœnæ etpassiones ab extrinseco, et necessario provenientes, an et quomodo possint essesatisfactoriæ, V, xxiv ; *de Pœnit.* n. 20 *elseq.* De effectu satisfactionis sacramentaLis circa remissionem pœnæ, *ibid,* disput. xxv. n. 20. *el seq.* An quælibet satisfactio a confessario imposita, tollat omnem reatum pœnæ peccatis confessis, debite, *ibid.* ŋ. 17. Quid si sacerdos pœnam a se impositam putet esse æqualem pœnæ temporali peccato pœnitentis debitæ, 18. Liberari pœnitentem per bancpœnam ab omni reatu pœnæ temporalis negat communior efvera sententia, 19et$e</.An melior dispositio pœnitentis faciat quod satisfactio a confessario imposita, satisfaciat pro majori debito pœnæ, 26. An pœna satisfactoria habeat aliquem effectum ante absolutionem, 28.

Pro pœnæ debito satisfacere pro invicem, an et quomodo possint fideles, V, xxvi ; 1 *et seq. per tnl.secl.* Non per solam impetrationem remissio pœnæ obtinetur, *ibid.* Pœnæ suæ reatum minuit indirecte applicans satisfactionem suam pro alio, *ibid.* n. 20. vers. *Hinc obiter infero.* Ad pœnæ remissionem per sacramenta ex opero operato, non solum concurrunt merita Christi, sed etiam ejus satisfactiones, disput. xxvu. n. 51.

Pœnam gravem non meretur, qui ignorat culpam gravem, V, vm ; 54.

PŒNITENTIA.

Pœnitentiæ actus quot et qni, IV. dispnt. iv. *per totam.* Vide *Actus.* Pœnitentia est proprie virtus IV. i : *de Pœnit.* n. 1. Pœnitentia nnn est aggregatum ex omnibus virtutibus, disput. n. ŋ I. Pœnitentia an sitjustitia, *ibid.* n. 3. *elseq.* Pœnitentiæ objectum formale, disput. n et h i. Vide *Objectum.* Pœnitentia si essetjustitia, obligaret statim, disput. n. n. 12 *elseq.* Pœnitentiæ definitionem ex variis auctoribus afferuntur, *ibid.* n. 17. Pœnitentiaan posset velle vitare peccatum, ex eodem motivo circa ouod non potuit ferri ante cnmrnissum peccatum, *ibid.* n. 18. *el seq.* Per pœnitentiæ sacramentum quid in recto importetur, *ibid,* sectione m. *per totam.* Pœnitentia non est quæ possit esse per se sine dolore de peccato, *ibid.* n. 41 *et seq.*

Pœnitentia est virtus reconciliatrix. quæ tendit ad hoc ut Deum aversura nobis reconciliet, *ibid.* n. 51. Differt a charitate, n. 52. Et a religione. 57 et 58. Non est virtus theologica. 59 *et seq.*

Pœnitens quibus motivis uti possit ad dolendum de peccato, *ibid. n.* 55. Pœnitentiæ aliqua virtus infusa concedi potest, quæ respiciat bonum compensationis, sive in debitis confractis ex justitia, sive in offensis, *ibid.*

Pœnitentia quæ sit, et quæ non sit necessaria ad salutem, *ibid.* ŋ. 65.

Pœnitentia quos actus imperet. IV, m: 2. An imperet actus alienos, *ibid.* n. 3. Pœnitentia an compensationem velit pro peccato dimisso, n. 15. Pœnitentia an odio habeat actus indeliberatos, 16. Pœnitentiæ habitus acquisiti, sunt species coordinate, 24. Quomodo ad odium peccati conducant, 25 *et seq.* Pœnitentiæ habitus infusi an extendantur ad peccata aliena. 34. P oenitentia an debeat desiderare pœna inferni impediri peccatum praeteritum, *ibid,* disput. v. ŋ. 31. et 32.

De pœnitentiæ habitu et subjecto, disput. *vi per totam.* An fuerit in Christo, B. Virgine et Adamo *ibid.* ŋ. 2. A pœnitentiæ habitu aliqui actus qui in nobis sunt, potuerunt esse in Christo, B. Virgine, Adamo. Beatis, Innocentibus et Angelis, ŋ. 4. An ad eos actus debuerint poni habitus ejusdem rationis cum nostro, an alius diversus, n. 5. Pœnitentiæ habitus infusus an detur in peccatore in statu peccati, 17.

De pœnitentiæ necessitate ad remissionem peccati mortalis, IV, vu ; 1. *elseq.* De necessitate pœnitenti» ex præcepto, *ibid.* ŋ. 170. *elseq.* Quid de hac re senserit S. Thomas, *ib d.* n. 171. Explicatur ejus mens. 177. Pœnitentiæpræceptum quo tempore obliget, 193. *elseq* Obligat in mortis articulo. 194. An statim post peccatum. 195. Pœnitentiæ omissio non provenit communiter ex affectu ad peccatum piieteritum, 199. Ad pœnitentiæ sacramentum cum sola attritione cognita veniens, an excusetur a mortali, 201.

Pœnitentircpreceptumcnmeitafflrmativumnon semper obligat. *ibid,* n 203. Difficultates ex hac doctrina orientes enodantur, 204. *etsrq* Prima ex modo loquendi Scripture, *ibid.* Secunda ex præcepto correctionis fraternæ, 205. Tertia ex obligatione liberandi se a corporali morbo, 216. Quarta ex necessitate gratiæ habitualis, *220.* Quinta ex legibus amicitiæ semel cum Deo initæ, 224. Sexta ex reverentia Deo patri nostro et domino debita, 225. Septima ex inimicitia Dei quam incurrit peccator, quod est gravissimum malum, 227. Octava ex obligatione recuperandæ fidei amissæ, 229.

Pœnitentiæ præceptum an solum in articulo mortis obliget, *ibid.* ɳ. 234. *ct seq.* Pœnitentiæ obligatio post peccatum unde oriatur, 237. Pœnitentiæ obligatio confunditur cum obligatione servandi alia præcepto, 239. Pœnitentiæ præceptum non obligat eodem tempore pro omnibus personis, 241. Pœnitentiam an egerit pœnitens dolendo de peccatis commissis post ultimam confessionem, non debet in confessione interrogari , 242. *ctseq.*

Pœnitentiæ præceptum an sit positivum, IV, vu; 249. An etiam naturale, *ibid.* An sit a Deo dispensable, 253 *etscq.* Sine pœnitentia ulla, si Deus remisisset offensam, adhuc ex naturæ jure maneret debitum, 252, Præcepto naturali pœnitentiæ non obligatur ad habendum actum doloris formalis, qui habuit actum retractationis : Sicut neque justificatus cum actu doloris efficacis manet etiam illo obligatus, 257. Pœnitentiæ naturale præceptum an de se ad sæpius poenitendum obliget, 259.

Per pœnitentiam utrum possint omnia peccata deleri, IV, vni ; 1. ctseq. Nullum esse de facto peccatum quod per pœnitentiam tolli non possit, veritas catholica est, *ibid.* n.3. Objectiones contra hanc doctrinam, prima ex aliquibus Scripturæ locis, n. 6. Secunda specialiter ex D. Paulo,8. Tertia ex i. Joannis, cap. 5. Quarta ex Matthaeo et Marco, 10. An aliqui non possint pœnitere, 12. Certiores aûquæ propositiones; prima: Omnes reprobi habuerunt aliquam imp·dentiam saltem consequentem, poenitendi, ibid. Nulla statuta a Deo lex est, ut quisquis ad talem cumulum peccatorum postquam devenerit , omni careat deinceps auxilio ad pœnitendum , n. 13. Omnes peccatores de facto non habent potentiam proximam ad pœnitendum, 14. Quoties peccator vult efficaciter poenitere , non deest illi concursus Dei ab pœnitendum, 15. Nullus est peccator in hac vita cui, si cogitet de peccatis, desit potentia proxima saltem physica ad verum de peccatis dolorem concipiendum, 17. An de facto dari possit aliquis peccator, qui per pœnitentiam sua peccata delere non possit, 18. An detur peccator aliquis in hac vita, qui ob præcedentia peccata,non possit amplius pœnitere et dolere de suis peccati», 24. Omnis homo viator potest pœnitere et converti. 27. Quod probatur ex modo loquendi Scriptura?, *tbid. Ex* modo loquendi Patrum, 28 Ex ipso statu viatoris, 29. In quibusdam pècc^toribus impotentiam poenitendi nihilominus videntur agnoscere Patres, 31. Unde videtur veritimile cum statu viatoris posse conciliari impotentia moralis pœnitentiæ, 34. Conciliantur hæ duæ opiniones, 35. Quomodo aliqui ita indurati sint, ut moraliter non possint converti, 37. An dæmonw et animæ damnat» habeant potentiam physicam ad dolandum et pœnitendum de peccatis, 22.

Pcenitentia perfecta, seu contritio, utrum deleat omnem reatum pœnæ, IV, vin; *de Pœnil.* n. 33. *cl seq.* Pœnitentiæ quis actus requiratur ad peccati venialis remissionem, ibid, disput. ix. n. 12. Sine ullo actu pœnitentiæ peccatum veniale tolli potest, saltem de potentia absoluta, *ibid.* Pœnitentiæ sacramentum dupliciter remittit peccata · J venialia, n. 54.

De pœnitentiæ effectu in ordine ad recuperationem gratiæ et virtutum, IV, xi ; 1. *elseq. per tot- disput.* Vide *Gratia, Meritum.* Per pœnitentiam homo semper resurgit ad majorem gratiam, quam antea haberet, *ibid.* 54.

Pœnitentiæ sacramenti varia nomina, tbid. disput. xn. n. 1. Pœnitentiæ sacramentum ab aliis distinctum est a Christo Domino institutum, ibid. n.3. *ctseq.* Hæreses de hoc sacramento, ibid. In pœnitentiæ sacramento cur non exigatur vox intelligibilis a pœnitente, n. 7. Pœnitentiæ sacramentum non fuit in lege veteri, 9. Sacramenti pœnitentiæ partes, 12. Intentio an sit para sacramenti pœnitentiæ, 17. An peccata sint pars sacramenti pœnitentiæ, 21. Poenitentia actus concurrunt moraliter ad causandam gratiam, 31. Satisfactio est pars sacramenti pœnitentiæ, 49.

Ad sacramenti pœnitentiæ formam, an verba sint necessaria, et quæ, IV, xm; 1. el seq. An verba proprie dicta requirantur, *ibid.* Quæ verba requirantur, n. 8. In pœnitentiæ sacramenti forma quem effectum habeant verba, 40. el seq. In sacramento pœnitentiæ confertur vera remissio peccatorum, etiam quoad culpam, virtute absolutionis sacramentalis, 48. In sacramenti pœnitentiæ forma quem sensum habeant verba, 61. *et seq.* De sacramenti pœnitentiæ forma, liberiorTostati sententia, *ibid.*

In sacramento pœnitentiæ quomodo conferatur gratia, quando confessio est de solis venialibus, 75.

Utrum sacramenti pœnitentiæ contritio sit, pars et quomodo, IV,xiv; 1. Dolor est para illius essentialis, *ibid.* n. 4. Ad sacramenti pœnitentiæ valorem an requiratur quod dolor procédai confessionem, n. 12. *et* seq. Ad pœnitentiæ sacramentum quomodo actus doloris referri debeat a pœnitente, 36. Ad pœnitentiæ sacramentum utrum requiratur propositum non peccandi de cætero, 51. Pœnitentiæ sacramentum an possit dari validum ot informe ex defectu doloris , 65 *d* seq Duæ theologorum sententiæ referuntur, 66. *et fff.* Pœnitentiæ sacramentum quando fuit validum et informe , an postea , ablato obice, suum causet effectum. 99. *et* seq. Sacramentum pœnitentiæ an possit esse validum et informe ex defecto integritatis confessionis, 103.

De peccatis omnibus ejusdem speciei an dolor esse debeat, *ibid.* n. 141. Quæ venialia dentur pro materia sacramenti pœnitentiæ, 142. Peccatum veniale. si committatur post dolorem, an ille totaliter retractetur, 143.

Pœnitens interrogatus an debeat fateri consuetudinem peccandi præteritam, *ibid.* 172. Præceptum pœnitentiæ an sit naturale 181. An contra pœnitentiam omnia peccata contineant malitiam, 186. *el seq.*

Pœnitentiæ actus an possit ex fine extrinseco titiari, IV, xv ; 188. Pœnitentiæ actus imperatus aliquando potest procedere ex imperio absoluto quidem, sed non determinando omnino instans ; aliquando vero procedit ex imperio determinante omnino, et imperante illum fieri absolute pro hoc ipso instanti. Exponitur doctrina Auctoris, contra quam aliquæ difficultates aûquæ exortæ resolvuntur, 233.

Sacramenti pœnitentiæ materia an sit peccatum quod fit in ipso instanti baptismi, IV, xvi ; 1 el seq. Sacramenti pœnitentiæ materia, an sint peccata fictionis sicut et alia, *ibid.* n. 4.

Pœnitens utrum possit et debeat explicare in confessione complicem sui peccati, V, xvi ; n. 391 d *seq.* Pœnitentem an aliquando possit obligare confessarius ad declarandum complicem, 424 Vide constitutionem Benedicti XIV. in calce tomi vm. contra detestandam praxim nonnullorum confessariorum complicis nomen inquirentium, pag. 474. Necnon ejusdem constitutionem contra confessarios suos pcenitentes ad turpia sollicitantes quo casu neganda absolutio donec pœnitenscom plicem ei ad quem de jure pertinet, denuntiave rit, in calce ejusdem tomi, pag. 421.

Pœnitens an aliquam circumstantiam tacere possit propter detrimentum quod sibi vel alteri timet, ibid, n 526 *et scq.* Pœnitens quando, et quomodo possit, propter difficultatem explicandi numerum peccatorum, dicere multitudinem confusam, aut status mali durationem, 573. Pœnitentein an debeat remittere confessarius ut se examinet, et an excusetur si id non faciat, 593. Qui pœnitentiam non implevit, an debeat confes- «ionem repetere, 600.

Pœnitentiæ signum non dans, nec confessionem petens, an aacramentaliter possit absolvi, V, xvn ; 33.

In pœnitentiæ sacramento an sacerdos solus sit minister, ubi an laicus in aliquo casu possit absolvere, V, xvni ; let seq. Pœnitentiæ sacramenti quis sit minister in mortis articulo, tbid. n. 15 et *seq.* Vide Sacerdos. Pœnitentiæsacramenti quis sit minister ordinarius, disput. xix. n. 1 el *seq.* Ad pœnitentiæ sacramentum ministrandum an sufficiat jurisdictio delegata, vel dnbii, vel probabilia, *ibid.* n. 28 *et seq.*

Sacramentum pœnitentiæ fit diversnm per absolutiones diversas, V, xx ; 80.

Pœnitenti quænam interrogationes a ennfenario faciendæ, V, xxn; 14. Pœnitentem anconfessarius interrogationibus interrumpere debeat, *ibid. n.* 15. Pœnitentem interrogandi an confeesaritis habeat obligationem, 16 *et seq.* Pœnitens si non confiteatur aliquod peccatum, neque ex se, neque interrogatos, quid facere debeat confessarius qui scit eum illud commisisse, 21 *et seq.* Pœnitentem docere et corrigere confessarii mimus est, 23 et *seq.* Vide *Confessarius.*

Pœnitentiæ sacramentum institutum fuit quasi quoddam tribunal visibile ipsius Dei, etquare, V, xxin : 15. Pœnitentiam quam dedit confessarius. si revelet, an faciat contra sigillum, 89. Cum pœnitentis licentia utrum possit confessarius loqui de auditis in confessione. 127. Vide Sigillum.

Poenitentia imposita a confessario an deleat omnem pœnam, V. xxv; 16 *el seq.* Quid si confessarius putavit esse æqualem, 18. Vide *Satisfactio.* Pcenitentia an impleri possit in statu peccati, et quem effectum tunc habeat, et quid si absque intentione impleatur, *ibid.* n. 29. Pœnitentia in statu peccati adimpleta, sire post se relinquat effectum, sive non, satisfacit, 32. Pœnitentiam adimplere in statu peccati, an sit peccatum veniale, *ibid.* Pœnitentia non solum cum fit in peccato, sed etiam si fiat cum peccato, est para sacramenti, 33. Quid si fiat absque intentione, 34. Pœnitentiam an semper imponere obligetur sacerdos, 47. An ex levitate possit hæc obligatio esse non gravis, 49. Pœnitentia sine obligatione an possit imponi, 53. Pœnitentiam gravem non potest confessarius imponere sub veniali, 59. Pœnitentiam æqualem an debeat imponere confessarius, 60.

Pro pœnitentia quæ opera imponi possint, V, xxv : 61. An opera pro defunctis, 62. An abstinere ab eucharistia, 65. Anillam sumere, 66. An opera debita ex præcepto, 67. Pœnitentia publica an possit imponi aliquando pro peccatis pubûcis, vel occultis, 66 in *fine.*

Pœniteutiam acceptare et implere an pœnitens obligetur, ibid. n. 68. An sit obligatio semper gravis. 74 et seq. Pœnitentiagravis impositapropter venialia, vel mortalia prius confessa, quomodo obliget, ibid. Ob pœnitentiam impositam an possit pœnitens nolle absolvi. 77. Pœnitentia an possit impleri per alios, 79. Au id possit fieri ex licentia confessarii, 82. Pœnitentia an possit alii committi facienda per ratihabitionem, vel consensum prsesumptum confessarii, 86. An per epiikiam, ibid. Ad pœnitentiam impositam reddi- tus impotens an teneatur implere per alium. 87 . Ubi de obliviscente pœnitentiam sibi impositam. Pœnitentia semel omissa, an debeat postea im-

pleri, 88. Pœnitentiæ dilatio quando ait culpa gravie. 89 *cl seq.* Quomodo obligetur pœnitens ad circumstantiae operis sibi injuncti, 93 et 94. Poenitentiam ab uno confessario impositam an possit pœnitens commutare. 95 *et seq* An alius confessarius. 100. Ad pcenitentiam revocandam an sit necessarium quod sciat confessarius impositam jam fuisse poenitentiam pro peccatis eisdem, 103. Quid si erant peccata reservata, 104. Pœnitentia an possit commutari, non auditis peccatis, 107. Quid si eadem fuisse peccata præterita confuse cognoscat confessarius, 109. Quid si extra confessionem, 110. Pcenitentiam an idem confessarius possit extra confessionem commutare, vel minuere, 111. An post quodlibet tempus. *ibid.* Pcenitentiam prseservativam datam ab uno confessario an alius possit permutare, vel minuere, 114 et *seq.*

Poenitentiis a confessario injunctis poena correspondons an solum per indulgentiam remittatur. V, xxvn; 8. Pcenitentiam sibi impositam implere in conscientia an debeat ille qui indulgentiam lucratur, *ibid.* n. 21 *et seq.* Pœnitentiæ debitae possunt commutari in indulgentiam plenariam, n. 31. Pœnitentis confessio quæ obliget, vel non obliget ad sigillum, vide *Sigillum.*

Quomodo pœnitentiæ sacramentum non constet solis verbis, «xplicatur, III, n; *de Sacrament, in gcn.* n. 4. Pœnitentiæ sacramentum non ministrandi indigno magis minister obligatur, *ibid.* disput. vm. n. 193. Pœnitens non obligatur ad dicenda confessario peccata reservata, a quibus non potest eum confessarius absolvere, sed tantum non reservata, IV, xiv; *de Euchar.* n. 8G.

PONTIFEX.

Pontifices sæpe dispensarunt cum catholicis ut possent matrimonium inire cum hæreticis, III, vm; *de Sacram, in gen. ŋ. 227.* Pontifex nunquam dispensavit in præcepto præinittendi confessionem ante communionem, IV, xiv ; *de Euchar.* n. 79.

Pontifex quomodo concedere possit vivis indulgentiam pro defunctis, V, xxvn ; 65. Summus Pontifex concedit de jure divino indulgentias pro tota Ecclesia, *ibid.* n. 132.

Pontifex quo jure possit compositionem concedere debitori, qua excusatur a restitutione, VI, xxi ; 91.

PONTIFICALIA.

Episcopus suffraganeus an possit eum licentia episcopi nondum revocata, post ejus mortem exercere pontificalia, sede vacante, VIII, libro i. *Dubio* 34.

POSSESSIO.

Possessio unde dicta, quid et quotuplox sit, V, n; *de Justitia,* n. 59 Possessionis privilegia et commoda, *ibid.* n. 62. Possessio est aliquando irrita jure positivo, aliquando sine apprehensione habetur, 61.

Possessio injusta non requiritur ad malam fidem, sed ad possessionem inalæ fidei, V, vn; *de Justitia* n. 46. Qualis possessio requiratur ad praescriptionem, *ibid.* n. 12 *el seq.* Possessio conditionata non deservit ad praescriptionem, n. 22. Possessio quomodo apprehendatur, VI, xxi; 63. Quomodo amittatur, *ibid.* n. 64.

POSSESSOR.

Possessor bona? fidei debet reddere rem, vel ea consumpta, id in quo factus est ditior, VI, xvn; 8. Ex hac regula quædam pro praxi inferuntur, I *ibid.* n. 9. Aliquorum sententia dicentium, quod si res aliena sit usa consumptibilis, bon» fidei possessor qui bona fide consumpsit, licet inde factus ditior non tenetur restituere, si fur ipse non sit impotens ad restitutionem, n. 10. Communis tamen sententia obligat possessorem ad restituendum in quantum factus est ditior, absque distinctione rerum usu consumptibilium, vel non consumptibilium, 11. Distinctio de fure reddito vel non reddito impotente ad restituendum, rejicitur, 12. Ratio communis doctrinæ redditur et explicatur, 13. Quid si non res aliena, sed ejus pretium ad te pervenit, 14. Invitatus bonafidead cœnam furtivam an teneatur restituere, 15. Quid si fur pecunias alienas cum suis miscuerat, 16. An tunc distinguendum sit de fure potente, vel impotente restituere, 17. Quid si culpa sua pereat res apud bonæ fidei possessorem, 18. Quid si majori pretio vendidit quam emisset, 19. Quid si absque ulla industria carius vendidit, 20. Quid si rem sibi donatam summo pretio vendidit, 21. An tunc satisfaciat reddendo pretium infimum, 22. Quid si postea auctum est pretium justum rei, 23. Quid si gratis habuerat ab eo, qui bona fide justo pretio emerat. 24. Quid si socius condonavit partem pretii quam solvere debebat. 25. Retinetur sententia communis, 26. Respondetur ad exemplum de socio remittente partem pretii, 27.

An qui bona fido rem aliquam emerat, possit, ut se indemnem conservet, cognita veritate rescindere contractum, et recepto pretio, reddere eam furi, VI. xm ; 28 *et seq.* Proponuntur casus certi in quibus potes, vel non potes reddere furi, *ibid.* n. 28. Duplex sententia contraria affertur, 29. An possis ad liberandam rem tuam cooperari positive furi, 31. Dominus an possit impediri ne recipiat rem suain a possessore bonæ fid i, 32. Quanto tempore possit emptor retinere r. in alie-

nam ad recuperandum pretium a fure, 33. Judex prohihere potest ne reddatur rea fun, 34. Emptor ille an possit rem alteri vendere ut servet se indemnem. 35. An si absque timore damni rem fori restituat, pcccet contra justitiam, 36.

An et quos fructus restituere teneatur posses gorbonæ fidei, VI, xvn ; 38. Fructus alii naturales, alii industriales, alii mixti, *ibid.* Possessor bonæ fidei debet solum restituere fructus naturales, et mixtos, estantes, deductis expensis, 39. Corollaria aliqua pro praxi deducuntur ex hac regula, 40. Difficultas ex aliquibus legibus civilibus invicem adversantibus, 11 et 42. Prima interpretatio rejicitur, 43. Varii alii modi conciliandi has leges referuntur et impugnantur. 44 *el seq.* Auctoris responsio. 47. Cur aliter locuti fuerint jureconsulti de agnis, ac de aliis fructibus. 48. Lucrum negotiantis pecunia aliena an debeatur domino pecuniæ, 49. Pensio locationis rei alienæ an debeat reddi domino, 50 et 51. Quiddemeliorameniis factis a possessore bonæ fidei. 62

Qualiter possessor dubiae fidei teneatur restituere fructus, vel rem consumptam, VII, xvn ; 80 *elseq.* Si rem dubire fidei abstulisti, debes, durante dubio, rem reddere, *ibid.* n. 80. Si emisti vel donasti, cum dubia fide, quid postea fieri debeat, 81. An solum fructus percepti debeant restitui in eo casu, 82. Quid si accepisti a possessore bonæ fidei, 83. Quid si coepisti bona fide possidere, et postea superveniat dubium, 84. Quid si culpabiliter neglexit inquisitionem facere, 85. Quid si facta diligentia perseveret dubium, 86. Difficultas ex aliquibus decretalibus Pontificum, 87. Explicantur textus, et quid quando dubium erat cum credulitate positiva, 88. Facta diligentia, et perseverante dubio an possit res alienari, 89. An debeat haberi animus reddendi pretium si constet rem fuisse alienam : aliorum sententiæ, 90. Exponitur et probatur sententia verior, 91. An idem in foro externo dicendum, 92. Quid si magis propendeas quod res sit aliena : prima sententia, 93. Verior sententia exponitur, 94.

De possessore malae fidei. Make fidei possessor an etiam teneatur restituere fructus naturales etiam consumptos, VI, xvn ; 53. Quid de fructibus non perceptis, qui percipi potuerunt, *ibid.* n. 54. Quid de fructibus quos Dominus percepturus fuisset, 55. Quid si dominus singulari diligentia percepturus erat, 56. Quid si sua diligentia malæ fidei possessor rem meliorem fecit, et plures fructus percepit, 57. Quid de fructibusquos Dominus non erat percepturus, 58 Quid si fructus consumpti sunt, et possessor non sit factus locupletior, 59. Quid si fructus sint ex inelioramentis factis expensis malæ fidei possessoris, 60. Quales expensas deducere possit malæ fldei possessor, 61. Expensio utiles q«e dicantur. 62. Expansa, voluntaria, an ox parte saltem deduc, possin"^3 Quomodo taxandus sit uxpenssnnn va-
1 M Non est attendendus calor meboramsnt,. bene tamen labor possessoris, 65. Postquam dominus rem suam recuperavit, an possint ab eo peti expensa», 66. Quid si possessor uno tempore habuit bonam fidem, alio malam, 67. Auctori» sententia, 68. Mala fides in percipiendis fructibus, an purgetur perbonam fidem, in consumendis. 69. Quid si bona fides supervenerit post ■ nsumptos fructus, 70. Respondetur ad legem quae videtur contraria. 71. Quid si possessor habuit bonam fidem respectu veri domini, malam vero respectu non domini. 72. Molina liberatur a contradictione contra Sanchez, 73. An sit fur qui accipit rem Petri, putans esse Pauli. 74. Quid si occidas Petrum, putans esse Paulum, 75. Urgetur argumentum pro sententia Molinae. 76. Sub distinctione respondetur. 77. Quid si fur eo erat affectu, ut si sciret rem esse talis domini, adhuc illam acciperet, 78. Qnid si fuit mala fides in anctore, et mala in successore. 79. Possidere possumus per alios, V, n ; 60.

POTÉSHS.

Potestas significandi in sacramento est aliquid morale intrinsecum, III. n; *de Sacram, in gen.* n. 45. Potestas communicata creatur» sufficit ut vere dicatur instituere sacramenta, *ibid,* disput. vn. n. 24. Potestas designandi materiam differt a potestate imponendi significationem sacramento, *ibid.* u. 32. Potestas sacerdotalis ministri in prenitentia et in extrema unctione, saltem in obliquo intrat ad componendum intrinsece sacramentum, III. i; *de Euchar.* n. 91.

Potestas jurisdictionis potest esse objectum justitiæ, V, i ; 14.

Potestas patria quid sit, et quos effectus habeat, V, v ; *de Justitia* n. 1 *et seq.* Potestas patria quid sit et in quas personae, *ibid.* Ejus quinam sint effectus, n. 4. Punire filium qui et quomodo possint, n. 5. Patria potestas finitur morte naturali, aut civili, patris aut filii, et quid si resurgant, 6. Item per hæresim aut schisma illorum, 7. Perincertas patris nuptias. 8. Per captivitatem et servitutem justam, 9. Per professionem patris aut filii, et an redeat dimisso eo ei societate, 10. Per episcopatum et quasdam alias dignitates filii, 11. Per emancipationem, 12. Pater quando cogi possit ad emancipandum filium. 13.

PIiBBE.XDA.

De obligatione illius qui apertis litteris alienis novit vaca'ionem præbendæ, quam impetravi curavit pro quodam amico suo, VIII, libro v, *Dubio* 10.

PRÆCEPTIM.

Notitia præceptorum decologi an sit necssaria siculis sub pœna peccati, I. au; |»3. An noti-

fia praeceptorum Ecclesiæ, *ibid.* ŋ. 127. An sit obligatio retinendi memoriterpræcepta decalogi et Ecclesiæ, n. 136.

An duo præcepta contraria possint aliquando concurrere, III, vifr; *de Sacram.in gen.* n. 175. Præceptum non ministrandi indigno est naturale, *ibid. 203.* Præceptum praemittendi confessionem ante communionem est divinum, IV, xiv; *dc Euchar.* n. 69. Præceptum confitendi statim post communionem, quando aliquis sine confessione communicavit, est mere humanum, *ibid* n. 135. Istud præceptum non obligat laicos, 138.

Præceptum sumendi eucharistiam divinum est, *ibid,* disput. xvi. n. 2. Quinam obligentur hoc præcepto, n. 16. Quandonam obligentur, 27. Sunt aliqua præcepta quibus satisfieri potest per opus factum ante obligationem, n. 39.

De præcepto communionis paschalis et annuæ, *ibid.* ŋ. Gl. Quid intelligatur nomine paschalis, 62. Quando obliget hoc præceptum, 63. An satisfaciat qui communicat in statu peccati, 83.

Præceptum datur audiendi missam, IV, xxu; *de Euchar.* n 1. Ad quam missam obliget, *ibid.* n. 2. Ad quantam, 3. Quam præsentiam requirat, 19. Quam intentionem, *23.* Quam attentionem, *24.* Vide *Missa*

Præceptorum quæ violantur diversitas an sit in confessione explicanda, V, xvi; *de Pœnit.* n. *244 et seq.* Præceptum naturale non semper obligat, *ibid,* disput. xxin. n. 8. Inter præceptum Dei et judicis differentia, VI, x; 13.

PRÆDESTINATIO.

Prædestinatio Christi an sit exemplar praedestinationis nostræ, III, xxxn; 36 et 37. An sit causa nostræ praedestinationis, *ibid.* ŋ. 41.

PRÆDICATIO.

Praedicandi auctoritatem habet Ecclesia independenter ab aliis qui id permittant, vel prohibeant, I, xix; 30. Jus coercendi eos qui praedicationem impedire voluerint jienes quos resideat. *ibid-* n. 38 et 44. Jus praedicandi ex officio quibus competat, n. 45. Quibus competatjus mittendi pjraedicatores ad infideles, 46. Quibus jus defendendi praedicatores evangelii, 47. An Ecclesia ad defendendos praedicatores possit armare exercitum ex ecclesiasticis personis, n. 50. An possint praedicatores mitti cum militibus armatis, 51. An si praedicatio fidei pacifice offeratur, et infideles nolint fidem audire, possint vi et armis cogi ad eam audiendam, n. 54.

PRÆDIOATUM.

Cur praedicatum illud : *Deus humanus,* vel : *homo divininus* non possint usurpari de Christo, II. xxin : *de Incarn.* n. 15 et seq. Voces illæ: *Homo Deus,* significant taliter naturam, ut omne signum determinans determinet potius naturam quam suppositum, *ibid,* n 21. Non est idem praedicatum si dicas : *Christus est homo,* ant si dicas : *Christus est aliquod suppositum habens naturam humanam,* n. *22.* Quando homo praedicatur de Deo ; an sit univocum respectu Dei et Potri, 24 et 25. Praedicata omnia quæ Verbo divino competunt possunt dici de homine, et quæ de homine dicuntur, possunt dici de Verbo divino, n. 30. Hæc tamen talia esse debent ut non involvant aliquam imperfectionem propriam subjecti creati, *ibid. 24* et 25. Praedicata infer se contraria Christo tribui possunt, n. 31. Praedicata quædam tribuuntur Christo non solum ut homo est. sed etiam reduplicative, quatenus est homo Deus, 36. Praedicata concreta sumpta de divinitate non dicuntur adjective et denominative de homine, 37. Praedicata illa : *Deus est homo, et Homo est Deus,* an sint dicenda per se, 41 et 49. Quatuor modos dicendi per se enumeravit Aristoteles, n. 39 et 40. Quæ sunt prædicata quæ ratione partium possunt tribui toti homini, et quæ non, II, xiv; *de Incarnat.* . 54.

Quæ prædicata tribuantur corpori Christi ratione specierum, illa sunt in duplici differentia, III, i; *dc Euchar.* n. 45.

PRÆDIUM,

A sit resarciendum damnum illatum dominia praediorum pro extruenda arce, tempore belli, VIII, libro vi, *Dubio* 16.

PRÆLATUS.

Praelatus regularis quomodo peccet mortaliter permittendo venialia in subditis, VI, ix; 21. Vide *Restitutio.*

Prælati regulares possunt sibi eligere confessarium a quo absolvantur, V, xix ; *de Poenit.* n. 4. Prælatus an possit sibi dare licentiam audiendi confessiones pro tempore futuro, *ibid.* U.4I. Prælati regulares an et quomodo possint sibi reservare peccata, *ibid,* disput. xx. n. 39. *et seq.* Praelatus regularis an possit censuram reservare, *ibid.* n. 45. Prælatus an possit absolvi a sibi reservatis, n. 57. Prælatus an possit ipse absolvi a confessario suo a peccato reservato, quod non ipse prælatus. sed generalis, vel capitulum generale reservavit, n. 59. Prælatus regularis an eligat confessarium, 67. Pr. -latus regularis an possit sine episcopi approbatione audire confessiones sæcularium, *ibid,* disput. xxi. ŋ. 9 et 10. Prælati praeficientes parochos indoctos oppidulis exiguis, quomodo excusentur, *ibid.* n. 74.

Prælatus est caput politicum suorum subditorum, V, xxu ; *de Pœnit.* 70. Prælatus, seu superior a quo petitur licentia ad absolvendum a peccato reservato, an teneatur ad sigillum, disput. xxin. n. 34 *et seq.* Quid si recurrat subditus per

ibid. n. 35. Prælato» an. et quomodo nti possit idMtia babita *ex* confession.! ad gubernationem abditorum, n. 92 ei se7. Vide Superior. Prælati regulares quam operum communicationem concedant, disput. xxin. n. 136. ver». *Pelex quid.*

Praelatus non impediens subditi detractionem, u debeat famam restituere, VI, xv ; 10. Praelatus qui infamando se, reddet se ineptum officio, io peccet contra justitiam, VI, xiv ; 161. Prælatus quomodo peccet contra votum paupertatis, ride *Paupertas.* Prælati licentia requiritur ut religiosus non peccet contra votum paupertatis, V, m ; 122 *et seq.*

Prælato quæ liceant, qui paterna delatione noritdelictum secretum subditi, VI, xiv; 117. An possit suis consultoribus notitiam illam communicare, 120. Prælati spiritualis nomine quis intelligatur, VII, xxin ; 241.

Facultas absolvendi concessa praelato regulari an transeat ad ejus successorem, VIII, libro i. *Dubio* 19. Subditus an debeat et possit obedire prælato quando dubitat an sit licitum quod praecipitur, VIII, libro m. *Dubio* 19. De obligatione prælati, aut beneficiarii ecclesiastici ad dandam eleemosynam, VIII. libro *v. Dubio* 11. Prælatus an ex voto obedientiæ possit præcipere actus internos, at an aliquis per contractus possit se alicui obligari ad actus ad quos lege, vel præcepto humano obligare non potest, *ibid,* libro vi. *Dubio 7.*

PRÆMIUM.

An nd idem præmium quod prius debebatur, *opera* per poenitentiam reviviscant, IV, xi; *de Pomit.* n. 25 *et seq.* Ad quod præmium reviviscant merita, ubi prima sententia referens ad præmium accidentale, *ibid.* n. 25 et 26. Secunda ad praemium substantiale, 26 et 27. Tertia ad majus substantiale, non tamen integre, 28. Ultima integre in ordine ad augmentum gloriæ, non tamen gratiæ in hac vita, 29. Hæ sententiæ oppugnantur, 30. Ad præmium essentiale totum, et ad gratiam antiquam, non ex parte, sed integre, merita antiqua reviviscunt, n. 43.

PRAEPARATIO.

Praeparatio aliqua requiritur ad communionem, non tantum de consilio, sed etiam de præcepto, IV, xiv; *de Euchar.* n. 28.

PRÆPOSITUS.

Praepositus vel confessarium a rector an possit sibi eligere absolvatur a reservatis, VIII, fIuo libro iv. *Dubio 28.*

PRERORATIVE.

Prærogativæ Christi qme possint creator» communicari, III, vn; *de Sacram, in qen n 23.*

PRESCRIPTS).

Quid sit praescriptio, et an locum habeat in foro interno, V, vn ; *de Justitia per tot* disput. Nomen praescriptionis quid significet, *ibid.* ŋ. I. Usucapio an a praescriptione differat, *ibid.* n. 2. Quid sit proprie praescriptio, n. 3. Praescriptio legitima an prosit edam pro foro interno, sententia negans. 4. Vera sententia affirmans. 5. Ratione probatur, 6. An hæc vis praescriptionis sit solum de jure positivo. 7. Solvuntur aliqua argumenta. 8. Cur in conscientia non praescribatur contra invalide professum. 9. An saltem obligetur postea ad valide profitendum, n. 10. Praescriptio transfert dominium non solum utile, sed directum, 11.

De conditionibus ad proscribendum requisitis, et imprimis de possessione et Ululo. Quatuor conditiones requiruntur : Possessio, titulus, bona fides, tantum temporis spatium. Qualis possessio necessaria sit, *tbid.* n. 12. Qui *alieno nomine* possident, non possunt sibi praescribere, nec ille qui non est dominii capax, n. 13. .ui aliquid possit sine possessione praescribi, 14. Titulus quando, et cur requiratur ad praescriptionem, 15.

Ue bona fide adprœscribendum necessaria. Bona fides requiritur, et quid sit, V, vu : *de Justitia,* n. 16. Dubitans an habeat bonam fidem, *ibid.* n. 17. Cur dubium magis noceat initio praescriptionis, quam continuationi, 18. Quid si in ipso initio dubites an alius possideat, 19. Non poteris tunc velle possidere nisi sub conditione, 20. Inferuntur aliqua ex hac doctrina, 21. Possessio illa conditionata non deservit ad praescriptionem, 22. Quid si mala fides oriatur ex conscientia erronea. 23. An dicatur possessor injustus qui possidet cum conscientia erronea, *21.* Conscientia erronea tollit bonam fidem requisitam, *26.* Bull» crucia- te induitis frui non potest qui dedit duos Julios, falso putant aliunde esse debitos, 27. Ignorantia invincibilis facti, vel juris ambigui, non tollit bonam fidem requisitam ad praescribendum, 29. Si hæc sufficit ad praescribendum fructus, sufficiet ad praescribendam vineam, contrai Lessium. 30. Explicantur verba legis qu» ab ipso affertur, 31. Probabile est ignorantiam invincibilem juris nou obesse in foro interno, 32. Respondetur fundamentis Molinæ. 33. Impugnatur ejus responsio, 34 *et seq.* An fides mala solum veuialiter noceat praescriptioni, 36. Probatur uon nocere, 37. Videtur esse de sensu aliorum, 38 *et seq.* Ex duplici capite potest provenire levitas eulp» in hoc casu, 40. Respondetur ad rationem dubitaudi. -II. Possessor mal» fidei au ait qui attendit quod rea

sit aliens, of non ad obligationem reddendi. 42. Rationes pro parte negante, 43. Bona fides magia formaliter est putare rem esse tuam, quam non esse alienam, 44. Solvuntur rationes contraria?, 45. Injusta possessio non requiritur ad malam fidem, sed ad possessionem mal» fidei, 45.

An in aliquo casu possit cum mala fide praescribi. Regula generalis negativa, V, vn ; *dc Justitia,* n. 47. An lex civilis posset contrarium præscribere. 48. Ad præscribendum debitum, quomodo exigatur bona fides, 49. An pariter exigatur ad præscribendum contra debitum pœnæ, 50. An bona fides requiratur ad præscribendum contra servitutem rusticam, 51. Quid depræscriptione contra servitutem urbanam, 53. Quid ad præscribendaa servitutes ipsas, vel alia jura similia, 54. Quomodo intelligantur leges negantes actionem creditori post triennium, 53.

Quomodo bona, vel mala fides auctoris prosit vel noceat successori ad præscribendum. Status quæstionis, ibid. ŋ. 56. Possessori bonæ fidei prodest etiam possessio bonæ fidei antecessoris, 57. Mala fides auctoris non nocet successori particulari, si res non sit vitiosa, 58. Successori universali nocet, 59. Ratio hujus regulæ, G0. Exceptiones aliquæ examinantur, 61. Defectus tituli in antecessore non nocet hæredi non suo, 62. Successori dubitanti an prosit bona fides antecessoris, 63. Explicatur pars affirmans, 64. Ratio hujus doctrinæ, 65.

Quantum *tempus requiratur ad proscriptionem.* Bona mobilia, et immobilia quæ sint, V, vn ; *de Justitia,* n. 66. Quis dicatur præsens,qu: absens, 67. Praescriptio longi temporis, longissimi, et immemorialis, 68. Res mobiles quo tempore præscribantur, 69. Quo tempore res immobiles, 70. Titulus quando requiratur, 71. Adversus pupillum, ct minorem quando præscribatur, 72. Adversus ecclesiam Romanam, alias ecclesias et civitates quantum tempus exigatur, 73. Quid adversus hominem liberum, velut servum contra dominum, 74. Quid de servitute mixta, 75. Quid de servitute mere reali, 76. Quid si desit titulus, 77. Quantum tempus requiratur ad extinguendam servitutem, pro cujus præscriptione solum requiritur non usus, 78. Duo circa servitutes notanda, 79. Quid de actione civili, aut debito, 80. Quid ad præscribendum contra hypothecam, 81. Quid adversus actiones fisci, 82. Quid si jam sententia lata fuit pro fisco, 83. Quid de aliis bonis debitis fisco, 84. Quid adversus principem supremum ut talem, 85. Aliter dicitur de aliis bonis privatis principis, 86. Quid de aliis quæ pertinent ad coronam, 87. Quid adversus jurisdictionem principis, 88. Quid adversus vectigalia et tributa, 89. Quid de jure patronatus adversus ecclesiam, 90. Quid ut præscribatur contra leges civiles aut ecclesiasticas, 91 *et seq.* Quid de actione civili ex delicto, 97. Quid de actione criminali, 98. Quando censeatur remissa hæc actio, 99. Anextinguatnr morte delinquentis. 100. Quo tempore proscribatur contra actiones ex delicto, 101. An maneant per modum exceptionis, 102.

Quanto tempore præscribatur possessio ben'licii. ubi de regula triennalis possessionis. Quo tempore præscribatur beneficium, V, vn ; *de Justitia* n. 103. Regula cancellariæ citatur et exponitor, *ibid.* n. 104. Decretum concilii Basileensis, 105. An triennium currat contra legitimo impeditum, 106. An reddat tutum pro foro conscienti», 107. An etiam successorem, 108. An inhabilibus quibuscumque prosit hæc præscriptio, 109. Distinguendum est inter impedimenta, 110. Qui defectus suppleantur hac præscriptione, 111. Quid si durante triennio cessavit inhabilités, 112. Decem conditiones exiguntur ad hanc præscriptionem, 113. Bona fides an requiratur, aliqui negant, 114, Verior sententia affirmat, 115. Qualis debeatesse possessio, 116. Quomodo debeat esse pacifica, 117. Quid si cum aliis litigavit ; corrigitur littera mendosa apud Sanchez, 118. Non videtur pacifice possidere in eo casu, 119. Quid debeat esae triennium, 120. Quid intelligatur hoc loco nomine beneficii, 121. De titulo colorato requisito, 122. An debeat esse ab habente de jure communi potestatem conferendi, 123. Quid si conferens erat excoinmunicatus denuntiatus, vel aliter non potens conferre, 124. Quid si defectus fuit informa, 125. An simonia non completa, aut facta ab alio tertio, obstet, 126. Quid si postea supervenit alius titulus non Simoniacus, 127. An obstet violenta possessio, 128 *et seq.* An intrusio in beneficia reservata obstet, 130. Impugnatur Pater Sanchez, 131. An omnis violentus sit intrusue, 132. An sit intrusus, qui possidet litteris non expeditis, 133. De quibus beneficiis reservatis hoc intelligatur, 134. Quid si habuit a Pontifice beneficium vacans in Curia, qualitate non expressa, 135. Au post triennium debeant restitui fructus illius triennii, 136.

Quæ res præscribi non possint, et alia dubia ad præscriptionem spectantia. Quæ principi, ut principi, debentur, et homo liber, præscribi non possunt, V, vn ; *de Justitia,* n. 137. Res furtiva, aut vi possessa an possit præscribi, 138. Ana tertio, vel quarto possessore, 139. An id locum habeat in re immobili, 140. Quæ sit differentia successoris generalis et particularis in re mobili, 141. Emptor mancipii a possessore bonæ fidei an possit illud præscribere, 142 Hæres adversus coh»redes rem communem non prœscribit, nec ullus limites provinciarum, 143. Simplex sacerdos an possit præscribere potestatem conferendi ordines minores, vel confirmationem, 144. Quid do re publica, aut contra nervum ecclesiastic» disciplinæ, 145. Quid de re alienari prohibita, 146. An possit præscribi saltem longissimo tempore. 147. In quibus casibus præscriptio non currat. 148. In quibus casibus dormire dicatur præscriptio, 149. Quando interrumpatur, 150. Interrupta

bona fido, quomodo interrumpatur prœncriptio, 151. Quando interrumpatur civiliter præscdptio. 152. Quomodo per contestationem litis, vel citationem interrumpatur. 153. Quos effectus habeat hæc interruptio civilis, L»I. Quibus competat restitutio adversus præscriptionem complelam, 155.

PRÆSEPE.

Potens approbare oratorium ad celebrandum, an possit dare facultatem celebrandi nocte nata lis in aula ubi constituitur præsepe Dominicum, VIII, libro i. *Dubio* 13.

PRÆSENTIA.

Præsentia Christi in eucharistia continet duo miracula, III, v; *de Euchar.* n. G. Vide *Corpus.* Præsentia Christi in eucharistia est accidens intrinsecum, *ibid.* ŋ. 154. Est accidens non respectivnm, sed absolutum, 155. Hæc præsentia movetur intrinsece quoties species moventur, 156. Hæc præsentia non est simplex et indivisibilis, 157.

An præsentia corporis Christi in eucharistia sit snpernaturalis, *ibid.* ŋ. 158. Quid sit supernaturalitas et quotuplex. *ibid.* An hæc præsentia sit snpernaturalis et quomodo, *ibid.* Ratio dubitandi, 159. Aliqui existimant esse entitative naturalem, 160. Hæc doctrina est difficilis quia hæc præsentia poni non potest etiam totis viribus naturæ, 161. Nullum est inconveniens quod aliquod naturale sit perfectius aliquo supernaturali, 162. Supernaturalitas non tam dicit excellentiam quam impropnrtionem, *ibid.* Communis et vera sententia affirmat hanc præsentiam esse supernaturalem entitative, 163. Ratio difficile reddi potest, ibid. Supposito ex communi sententia, hanc præsentiam esse ad imitationem præsentiæ substanti® spiritualis, facile redditur ratio ejus supernaturalitatis, 165. Substantia separata a quantitate non se reduceret ad punctum, 167. Ex alio capite probatur hæc supernaturalitas, 168. Quod clarius procedit in sententia eorum qui ponunt continuum in partibus infinitis, 170. Præsentia naturalis nunquam facit præsentem eanidem partem subjecti pluribus partibus spatii, *ibid.* Nulla etiam præsentia naturalis facit plures partes ejusdem subjecti præsentes eidem parti spatii, 171. Infertur præsentiam corporis Christi in eucharistia, habere ex se intrinsece penetrabilitatem cum aliis quantis, 172 De facto tamen impeditur penetratio a quantitate panis, *ibid.*

An præsentia sacramentalis ex natura sua repugnet eum alia, *ibid* n. 174 *e! seq.* Concedit Suarez hanc præsentiam esse multiplicabilem, et rursus sua repugnaro ex natur· sua cum alia simili præsentia, *ibid.* 175.

In hoc tnmen hæc præsentia courent! cum prasentiis naturalibus, quod « natur» ana emgat corpus illud non esse alibi per præsentinm aliam, sive similem, sive dissimilem. 176. Negandum de potentia etiam absolute posse fieri talem præsentiam quæ non exigat subjectum non cmo alibi, 178. Tamen fort* excogitari pot*at aliqna ubicatio cujus essentia necessario reqnirit quod subjectum illius sit de facto in aliquo alio spatio, 179 Non bene arguitur multiplicabilitas naturalis ex institutione hujus sacramenti, 182.

An hæc præsentia sit definitiva, *ibid.* ŋ. 183 *et seq* Quæstio est fere de nomine, *ibid* Potest tamen dici hæc præsentia definitiva, ibid Quomodo ubicationes partium corporis Christi in eucharistia uniantur inter se, 185.

Utrum præsentia sacramentalis Christi pendeat a præsentia naturali, *ibid.* n. 186 *et seq.* Præsentia Christi sacramentalis non postulat ex se præsentiarn Christi naturalem, nec ullam cum ea habet annexionem, 187. Hinc posset conservari corpus Christi sub speciebus. licet alibi annihilaretur, 189. Potuit, quantum est ex parte præsentiæ, poni corpus Christi sub speciebus, sicut modo ante incarnationem factam, in utero Virginis, 190. Nec etiam de facto, ex institutione hujus sacramenti, pendet præsentia sacramentalis Christi ab ejus præsentia naturali quam habet in ccelo. 191. Satisfit variis instantiis, *ibid.etseq.* Quid si corpus Christi in sua præsentia naturali fnisset redactum in cineres. Quid tunc p ,, r.-tur in sacramento vi verborum. 196 *et seq.* Ad præsentiam Christi sacramentalem non prærequiritur anima præexistens. 200. Nec forte prærequintur existens humanitas, 201.

PRAXIS.

Quomodo sit licita praxis judicum sæcularinm qui, nulla præcedente infamia, ex simplici delatione alicujus, procedunt ad specialem inquisitionem contra aliquam personam, VII, xxvii; 64.

Differentia inter propositiones practices et speculativas, IV, xi ; *de Euchar. n, 149.*

PRECARIUM.

Precarium quid sit, et an statim repeti possit, VII, xxxii ; 15. Quid si concedatur ad tempus determinatum, *ibid.* n. 16. Qu® res iu precario dari possint, et au expiret morte concedentis. 17. Quomodo precarium differat a commodato. VI, vin ; *104.*

PRECES.

An preces importun® vitient contractum : aliorum sententiæ, VI, xxn; 143. Sententia auctoris, 14-1 et 145. Considerandum eat malum quod timetur a petente, 146. An preces importun® contineant metum levem, 147.

PRETIUM.

Pretium «n possit recipi pro re quam venditor non potest licite vendere. VI, xvm ; 48. Pretium acceptum ob qumdam peccata an restituendum, VI, xvm; 53. Varia? sententia?, *tbid. el seq.* Communis sententia docet, attento jure natura?, et nisi leges reddant inhabiles ad dandum vel accipiendum. non debere restitui, facto opere criminoso, quod pro eo patrando acceptum est. *ibid.* n. 54. Solvuntur objectiones, 55. Locus difficilis Augustini explicatur, 56. De jure humano an sit restituendum pretium ante sententiam, 57. Patrato crimine an debeat solvi pretium promissum, varia? sententia?, 58. Communis et vera sententia affirmans propugnatur, nisi leges pacta irritent, 59. Quid si promissio fuit prodiga, 60. Auctoris sententia affirmans explicatur et comprobatur, 61. Quid si accepisti pretium pro baptismo conferendo, 73. An saltem de jure humano debeat restitui, 74.

De pretio justo in emptione et venditione. Pretii legitimi et vulgaris differentia, VII, xxvi; 38. Pretium vulgare, seu naturale est quod nulla est lege taxatum, idque triplex : infimum, seu pium, medium, seu moderatum, summum seu rigorosum, *ibid.* n. 39. Justitia pretii vulgaris unde desumenda sit, 4L Sententia Scoti et aliorum, *ibid.* Ex variis circumstantiis desumenda est justitia et variatio pretii vulgaris, 42. Unde crescat et decrescat, 43. Variatur ex modo emendi, 44.

Quod sit pretium justum quando venditur sub basta, 45. Quod sit pretium justum rerum peregrinarum et singularium, 46 et 47. An liceat dare Æthiopi vitrum, vel jocalia pro auro suo, 48. Quid de usu corporis, vel aliis operationibus hominis, 49. An expediat rerum pretia lege taxari, 50. Pretium justum pro indigenis et pro exteris an debeat esse idem, 51.

Dubia aliqua circa taxationem pretii frumenti. Lex taxans pretium frumenti, an obliget ad restitutionem, VII, xxvi; 52. Sententia negans et ejus fundamenta, 53. Sententia Thomæ Sanchez alterafa post ejus mortem, 54. Rationes aliqure ex Molina, 55. Lex humana taxare potest rerum pretia, 56. Quomodo possit reddere injusta pretia alioquin justa, ð?. In dubio standum legi, 58. An possit infra infimum vulgare pretium taxari, 59. An possit lex obligare ad restituendum excessum, 60. Quid de justitia legis de facto dicendum, 61. An exteri possint vendere majori pretio, 62. An possit ex loco contractus portari in alium ubi taxa est major, 63. An possit addi pactum, ut emptor emat etiam oleum aut vinum, 64. An si triticum sit melius, possit plus pro illo accipi, 65. An possint separari meliores fructus, et carius vendi, 66. An liceat tritico mundo miscere aliqua quibus minus bonus reddatur, 67. Regula pro hujusmodi mixtionibus, 68 *et seq.* An qui emit triticum super taxationem, possit eodem pretio vendere. 71 . Quid si emit ab eo qui poterat eo pretio vendere, 72. Solvuntur argumenta contraria, 73 *et seq.* Quid si vendidisti majori pretio ei qui postea aliis vendidit, 76. Ix?gale pretium an obliget ecclesiasticos, 77. An excessus modicus sit culpa gravis, 78.

An quilibet excessus vel defectus, an solum in *dimidio justi pretii, obliget ad restitutionem.* Lex quem excessum reprobet, VII, xxvi; 79. Quid dicendum in foro conscienti», 80. Probatur ea obligatio, 81. Solvuntur argumenta contraria, 82. Quid si Ecclesia, vel minor, læsa est citra dimidium justi pretii, 83. An pro læsione citra dimidium possit adiri judex ecclesiasticus, 81. Quid si excessus sit supra pretium lege taxatum, 85. Quid si intercessit dolus, 86.

Casus aliqui in quibus potest emi vel vendi supra vel infra pretium justum. Casus aliqui non pertinentes ad hanc quæstionem, VII, xxvi; 87. Mercatores an possint majori pretio vendere quam alii, *ibid.* n. 88. Quid si sit lucrumcessana, vel damnum emergens, 89. Quid si venditor habeat ad rem affectum peculiarem, vel subeat peculum, 90. Si vendas in gratiam venditoris, quid, 91. Quid si emas simul magnam mercium copiam, 92.

De creditis, seu chirographis, quæ minoris tenduntur. Chirographa an minoris vendi possint, *ibid.* n. 93. Quid si emptori erit facilis exactio debiti, 94. Debitum liquidum et facile an possit minori pretio emi, 95. Prima sententia affirmans. 95. Contraria sententia vera, 96. Solvuntur fundamenta priinæ sententiœ, 97. An sit ibi usura propria, 98. Debitor ipse an possit minori pretio debitum emere, 100. Sententia Auctoris, 101. Quid de ministris regis debita minori pretioementibus, 102. Quid de illis qui contrahunt cum rege, et solvunt compensando iis debitis minori pretio emptis, 103.

An ob dilatam pretii solutionem res pluris rendspossint Supponuntur aliqua faciliora, VII, xxvi; 104. De mercibus qu» communiter credito venduntur, duplex sententia, *ibid.* n. 105. Rationes vari» Doctorum examinantur, 106. Alia ratio proponitur et explicatur, 107. Solvuntur objectiones. 108.

Quomodo ob anticipatam solutionem pretii liceat rem vilius emere. Applicatur ad hunc casum doctrina casus præcedentis, *ibid.* ŋ. 109. De contractu emptionis lanarum, an liceat, prima sententia negans, n. 110. Secunda sententia *atRr*mans, 111. Aliqua extra controversiam, 112. Afferuntur aliorum rationes, 113. Ratio probabilior affertur, 114. Differt hic casus in aliquos casu paragraph! præcedentis, 115. Pretium justum sumi a valore rei tempore quo traditur, quo sensu verum sit, 116. Potest res emi juste tempore antecedenti, minori pretio, non anticipata solutione, 117. Potest etiam aliquando carius „di «(«.denier, 118- Colligitur ratio pro eeSSntentia, 119. Solvitur argument.,m pny lenteuti». 120. Non est id concedendum in Jiimercibus, 121. Nec etiam pro longiori tempore minuendum pretium, 122.

De obligatione manifestandi vitium pretii. Quid n emptor sciat valorem monet» minuendum, aut renditor copiam mercium venturam, VII, xxvi; 139.Sententia affirmans minui posse pretium, uno «olocasu excepto, *ibid.* 140. Solvuntur objectiones, 141. Quid de locatione domus ab eo qui scit curiam discessuram. 142. Quid de senatoribus scientibus legem promulgandam, 143. Quid de rendente librum quem scit brevi prohibendum, 144. Quid si venditor interrogetur de variatione futura, 145. Quid si sciat emptorem velle rem eenare, ut illam postea vendat, 146. An peccet saltem contra charitatem, 147. An pretium imponi possit minus, quando scitur abundantia futura, 148.

An magistratus debeat jure pretium moderari, *Aid.* n. 149. An cui res tradita est vendenda duodecim, possit sibi excessum retinere, si quindecim vendiderit, *ibid.* n. 150. Aliqua in quibus doc,ore9 conveniunt, *ibid.* Idem est de eo cui commisisti ut emeret, 151. Quando censeatur mimiter sibi, et non mandanti emere aut vendere, 152. Quid de sartoribus, quibus venditor panni remittit partem pretii, 159.

Pretium in censu, vide *Census.*

PRINCEPS.

I ⁋ ⌐*Cipe3* 9®cu^area an habeant jus cogendi m eles ad prædicationem non impediendam, et puniendi resistentes, I, xix ; 49. Princeps chrilüanus an possit conscienti» libertatem sine consensu summi Pontificis suis subditis concedere, *ibid.* n. 124.

Principum confessarii ad quid obligentur, V, nn; 37. Princeps obsidens alium si solutionem obsidionis offerat, si obsessus accipiat filiam oblidentis, vel ei det suam filiam, validum est matrimonium, VI, xxn ; 182. Princeps ex privata «cientia potest punire delinquentem, VII, xxxvn ; 50. Idque solum in aliquo casu raro, *ibid.* n. 51. An possit minuere pcenam, *it id.* n. 88.

PRIVILEGIUM.

Privilegia societati Jesu concessa pro iis qui mittuntur ad Indiam, an competant iis qui in India nascuntur, vel ibi ingrediuntur societatem, VIII, libro iv. *Dubio* 48. Au legatus a latere poslit uti privilegiis Societatis, circa personas Sorietatis sicut possunt prælati societatis, *ibid. Dubio* 50 Privilegia concessa Indis, an pros.nt … .pu nati sive patre Hispano, et matre Inda, vel e contra, *ibid,* libro vi. *Dubio* 5.

PROBABIUTAB.

Probabilitas duplex, remota et proxima. VI, xvi ; 97. Remota duplex : *ibid.* 98 *el seq.*

PROBATIO.

Probatio in judicio qnotuplex sit, VII, xxxvn; 139. Probatio quando non est plena an posait pœna extraordinaria imponi, *ibid. n.* 142. Probatur sententia affirmans, 143.

PROBITAS.

Probitas qu» in confeasario requiratur ad valorem sacramenti pœnitentiæ, V, ɣɣı ; 68. Et ad licite ministrandum, *ibid.* n. 69.

PROFESSIO.

Professio et vota ex metu facta snnt irrita. VI, xxn; 122. Professio ex meta doloso in quodam eventu facta, *ibid.* n. 170.

Professionem an licite et valide emiserit tacens homicidium deductam ad judicium, *VIII,* libro m. *Dubio* 1. De professione *illius qui* annum probationis interruperat, *ibid. Dubio 2. Protensa* invaliditas professionis cujusdam monialie ex causa metus, et postea ratifient», *ibid. Dubio* 16. An qui professionem fecit non promissis informationibus quas exigit. Pius V, possit post quinquennium reclamare, *ibid. Dubio* 21. Professio emissa ante tempus quod Generalis proscripserat, an sit valida, VIII, libro iv. *Dubio* 13. Professio facta in manibus episcopi sæcularis ex commissione Provincialis, an fuerit valida, *ibid. Dubio* 14. Professio in societate Jesu an sit valida ante solitam ætatem. et an jura antiquitatis debeant a die professionis computari, an vero a die ætatis complet», *ibid. Dubio 21.* Professionem in societate *emissuri* an possint examinari ante finem stadiorum, *ibid. Dubio* 49. *De professione data ex errore commisso a secretario qui* litteras Generalis scripsit, quid? *ibid. Dubio* 43.

PROFESSUS.

Professus an possit scripta a se *facta* secumad alium ordinem deferre, V, m; *de Justitia,* n. 230. Professus cui conventui acquirat, *ibid. n. 226.* Professus factus episcopus cui acquirat, n. 232. Quid de professo facto cardinali, vel episcopo titulari, 233. Quid de religioso beneficiario, *ibid.* Quid de apostata, 235. Professus invalide, an obligetur postea ad valide profitendum, *ibid.* disput. vn. n. 10. Cur contra eum in conscientia non proscribatur, *ibid.* n. 9.

Professus non potest per ultimam voluntatem disponere, V, ut; *de Justitia. a.* 109. An posait

donare causa mortis, *tbid.* Neque etiam de robus eæcn.'aris *alicujus ex consensu* domini, η. 110. An possit nominaro tunc opus pium ex commissione sæcularis, 111. An prælatus permittens subdito distribuero aliquid juxta ojus voluntatem, obligetur saltem naturaliter, 113. An ex commissione prælati professsus possit nominare pauperem cui dandum sit aliquid, 112. Vide *Religiosus.*

Professus non potest testari de aliquibus ex reservatione facta ante professionem, *ibid.* n. 115. Hac prohibitione comprehenduntur etiam prælati, non vero scholares societatis Jesu, 116. Professi peculium, ususfructus, et legatum annuum invitam, an transeant in monasterium, 197 *el seq.* Quid si usufructuarius ante professionem, vendidit alii commoditatem fruendi, 199. Quid si alium hæredem instituit, 200. An pater professus transferat in monasterium usumfructum in bonis adventitiis filii, 201. An etiam usumfructum in majorata filii, 202. Quid si pater antea emancipaverat filium, 203. Quid de bonis quæ filius acquirit post patris professionem, *204.* Quando conventus perdat illum usumfructum, 205.

Debita religiosi ante professionem contracta quomodo *debeat conventus, solvere* ex ejus bonis, *ibid. n. 215. Conjugem inopem* professi an debeat *religio* alere, *216.* Debita a professo post professionem contracta an debeat conventus solvere, 217. Quid de deposito quod professi negligentia periit, 218. An debeat prælatus lucra ex operis professi advenientia applicare ad solvenda ejus debita, 220. Contractus prælati sine licentia factus quoadusque sit validus, 221. An pariat obligationem naturalem, 222. Obligationem etiarn ex delicto, sine licentia prælati, professus contrahit, 223. Fidejussor professi an liberetur, nolente px«elato approbare contractum, 224. Quid si fidejubeat pro assecuratione debiti, 225.

Cui conventui acquirat professus, et quid de habitantibus extra claustra, V, m; *de Justitia,* n. 226. *Professo ad aliam religionem* transeunte, an transeant etiam bona primo ordini data, *ibid, n. 227. Cui* acquirat durante novitiatu in secundo ordine, 228. Professus expulsus injuste cui acquirat, 237. Quid si injuste ejectus ad alium ordinem transiit, 241.

Cui acquiratur legatum relictum professo societatis Jesu, qui ante professionem renuntiaverat omnia bona sua, VIII, libro iv. *Dubio* 5. Professus legitime carceratus an sit ad congregationem provincialem vocandus, vel possit in ea eligi, *ibid Dubio 26.* Professus societatis an possit sine licentia summi Pontificis assistere loco Ordinarii in tribunali sancti Officii, *ibid. Dubio* 36. De professo Societatis fugitivo quid sentiendum sit, *ibid. Dubio* 37. De professo Societatis trar.seunte ad alium ordinem, et postea ad clericos regulares S. Joaunis Jerosolymitani quid? *ibid. Dubio* 41. Societas an pnetendere possit liæredifatem *ab intestato* nomine professi qui ante professionem omnia jura sua cesserat collegio Societatis, *tbid. Dubio* 4.

PROFESTI.

Profesti dies qui, VIII, libro i. *Dubio* 34, n. 3 *in fine.*

PROMISSIO.

Promissio est causa moralis ad ponendam rem promissam, III, iv ; *de Sacram, in gen.* n. 86. Promissio alia vera, alia ficfa : Vera semper obligat nisi in certis casibus, VI, xn ; 19. *Promissor* fictus an teneatur ad feminam ducendam, quam spe matrimonii seduxit, an solum ad dotandam, *ibid. n. 20. Quid* si conditio viri longe excedat conditionem mulieris, ita ut mulier quæ excessum noverat, potuerit prudenter advertere fictionem, n. *21.* An si interveneritjuramentum teneatur eam ducere, *22.* Promissor non obligatur si magnum ex matrimonio timeatur scandalum, 23. Quid si femina decepit se esse virginem, quæ vere virgo non *erat, 24.* Quid si postea femina cum alio fornicetur, *26.* Quid si tactus solum habuit cum ea, 27. Quid si per ipsam, vel parentes illine impediatur matrimonium, *28.* An quando femina potuit cognoscere fictionem, debeatur ei saltem dotis augmentum, 30. Quid si virgo ignoravit excessum viri, variæ sententiæ, 31. Sententia auctoris teneri defioratorem, ratione injustæ *deceptionis,* solum ad restituendum quantum interat feminæ illi poni consensum illum, qualem ipsa apprehendebat, 32. Quid si a vidua, vel corrupta obtineatur copula per promissionem fictam, 33. Quid si erat vidua borne famæ, 34. Quid siex ficto consensu in matrimonio de præsenti obtenta fuit copula, 35. Auctoris judicium, 36. Quando Possit fictus promissor negare se promisisse, 37.

Promissio et propositum quo differant, VI, xxm; 1. Promissio in quo actu consistat, *ibid-n. 2.* Promissio externa sino voluntate an sit dicenda promissio, n. 3 et 4. Magis placet quod non dicatur promissio, *ibid.* Solvuntur arguments contraria, 5. Sententia Vasquez circa promissionem et propositum, 6. Prima pars ejussententiæ impugnatur, 7 et 8. Secunda pars impugnatur, n. 9. Solvitur ejus argumentum, 11. Quælibertas et deliberatio exigatur ad promissionem, 16. An sufficiat semiplena deliberatio, variæ sententiæ; 17. Quo sensu sufficiat advertentia sufficiens ad peccatum mortale, 18. Probatur communis sententia : 1° sufficere advertentiam plenam, non obstante passionis impetu, si esset sufficiens ad peccatum mortale ; 2° non sufficere semiplenam advertentiam ad promissionem de gravi; 3° Nec etiam sufficere ad promissionem de relevi, n. 19. Prima pars probatur, *ibid.* Solvuntur objectiones, 20 *el seq.* Probatur secunda pare, 21. Pro-

Sarda «· Snlrnnlur objecta, 23 ri
*· PrLsm furiosi, ebrii, =t non obligat. 21.

JJd» habeat lucida intervalla. 2.,. Ebrius po-
(Ht per procuratorem obligari. 26.

Promissio mere interna de juro positivo non obligat. VI, xxxii ; 27. An hæc necessitas signi externi oriatur solum ex jure positivo, an etiam « jure naturæ, 20. Communis sententia docet id provenire etiam ex jure naturæ, quæ sententia variis rationum momentis comprobatur, 29 *el seq.* Ratio universalis explicatur , 31. Qnid si aliquis postea profiteatur exterius se Jabaisse hanc voluntatem internam se obligandi, 32. Quando præsumpta domini voluntas interna sufficiat. 33.

Promissio an obliget promittentem ante acce-/tationem. Conveniunt omnes de facto, ex jure civili, requiri acceptationem, VI. xxm; 35. De jure canonico etiam communis fert sententia requiri acceptationem, *ibid.* n. 36. Plura juris canonici capita in contrarium adducta explanantur, 37. Verum est etiam de jure naturæ requiri acceptationem, 38. Cujus sententiæ veritas demonstratur, 39. Contraria argumenta solvuntur, 40. An ante acceptationem promissio saltem obliget « fidelitate, si non ex justitia, ubi exponitur diffeaentiafidelitatis et justitiæ, 41. An sint aliqui casus, in quibus, lege ita disponente, non requiratur acceptatio ad obligationem et irrevocabilitatem promissionis, 42. Quando v. g. Promittitur causæ piæ, *ibid.* Quid si promissio fiat per moam \oti, 43. Quid de promissione facta civitati, 44. Explicantur aliquæ leges civiles, 45. Pollicitatio quomodo differat a pacto, 46. Quid quando ona'ur infanti, 47 et 48. Quid si promissio dirigatur ad alium, 49. Quid si promissio sit jurata,

Usurarius ex promissione jurata quale jus acquirat, 51. Quid si promissio jurata revocetur, et ante notitiam revocationis acceptetur, 52. Remissio debiti an sit valida ante acceptationem, 53. Probatur non esse validam, 54. Ante revocationem debitor an sit liber, 55.

An acceptatio promissionis relata ad arbitrium promittentis, vel mere interna sufficiat. VII, xxm; 61. Vera sententia non bene a nonnullis explicata, *ibid.* Acceptationis notitia an requiratur, 62. Videtur non requiri, sed sufficere acceptationem internam, 63 et 64. Quid si aliquis antecedenter acceptavit, quidquid ei offeratur, 65. Jure positivo an id possit fieri, 66. Cur requiratur notitia promissionis ad ejus valorem, 67. Quomodo habeat notitiam requisitam qui per procuratorem acceptat, 68. Legata an ante notitiam acquirantur, 69.

Qualis acceptatio sufficiat ad valorem promissiom,. Acceptatio an debeat fieri per uunMni, vel epiMoJant, VII, »I«i 70- Probatur «nient., affirmans 71 . Quid ei coram multitudine promu,- ... 7' An sufficiat coram promissario loqui, »ol

Jttttitoumeoloqoi,73.Nob(..eImiun.t.o acceptationis an reqniratnr, 74. Mortuo donante, vel promittente, an possit acceptari, 75 et 76. Hæres non potest revocare etiam ante acceptationem, 77. Qnid si verba promittentis non sint intellecta a promissario, 83. Quid dicendum de jure Hispano, 84. An unius acceptatio sufficiat pro omnibus aliis quibus utilis est acceptatio. 85.

Qualis el quanta sit promissionis obligatio. Promissio in re gravi an semper obliget graviter, VII. xxm ; 88. Duæ sententiæ afferuntur, *ibid.* η. 89. Verior tertia sententia dicens, hoc pendere ex animo promittentis, qui, si se intendit obligare ex justitia, obligabitur sub mortali, si antem solum ex fidelitate, non ita graviter obligatur, 90. Probatur de obligatione possibili, 91. Fidelitas non obligat graviter, 92. Quando censeatur fieri ex sola fidelitate. 93. Quid si alicui promisisti pecuniam pro pauperibus, 94. An obligatio promissionis transeat ad hæredes, licet sit ex fidelitate, 98. Redditur et explicatur ratio cur hæres obligetur, 99 et 100. An quilibet successor obligetur, 101.

Quomodo cessare, vel limiteri possitpromissionis obligatio. Promittens cum juramento id quod alteri ex fidelitate promiserat, cui debeat dare, VII, xxm ; 106. Quid si prior promisearius *cedat* jure suo, *ibid.* η. 107. Promissioni acceptat» non potest addi onus, 108. De promissione conditionata, 109. Quid de promissione dubia, 110. Quid si deficiat finis promissionis, III. Quando cesset obligare promissio acceptata, 112.

Qua', quibus, et a quibus promitti possint Illicitum promitti non potest, VII, xxin; 113. Promissio facti alieni ad quid obliget, *ibid.* n. 114. Prima regula de jure civili, cum exceptionibus, 115. Secunda regula de jure canonico, 116. Quid si pœna adjecta fuit, 117. Quid ai dones rem alienam quam crediderас tuam, 118.

Quæ materia sit gravis in promissione gratuita, aliorum sententiæ, *ibid.* η. 119. Sententia auctorS, ~~loquendo de possibili, 120.~~ Solvuntur argumenta contraria, 121. De *facto* quid *dicendum,* 122 Quid si promittas id ad quod indiges licentia, 123. Quid si non intendis te obligare nisi ad rem ipsam, 124. Quid si tempore promissionis non erat necessaria licentia. 125. Quanta sit obligatio petendi licentiam, 126. Hæreticis quid promitti possit, 127.

De promissione a regularibus facta locandi fundum per plura triennia successive, VIII, libro m : *Dubio* 12.

PROPBETA.

An de facto propheta aliquis habuerit evidentiam in attestandis rebus fidei, quæ nobis solum per fidem obscuram proponuntur, I, u; 31.

PROPHETIA.

Prophetia quomodo distinguaturafide, 11. xx ; *de Fide* 369 *et* .«eg. Prophetia late et stricte accipitur. 371. Propheti» donum cur non sit permanens, 377. Prophetiarum adimpletio est motivum credibilitatis, I, v ; 56.

PROPOSITIO.

Propositio erronea quænam sit, II, xx ; *de Fide,* n. 73. Propositio erronea ut ab hæresi distinguatur, *ibid.* n. 74. Propositio hæresi proxima, vel errori quæ censeatur, 79 *cl seq.* Propositio modalis non est proxima hæresi, ex eo quod propositio categorica sit hæresi proxima, n. 82. Utra sit gravior censura propositionis, an erroneo», vel proximæ hæresi, 83. Propositio errori proxima tripliciter inveniri potest, 86. Quænam propositio judicetur sapiens hæresim, et suspecta, 87 *et seq.* Propositio male sonans, et piarum aurium offensiva, quæ? 91 *el seq.* Propositio temeraria quænam sit, 96 et 98. Propositio temeraria ut ab aliis distinguatur, 97. Optima regula ad discernendum utrum propositio aliqua sit temeraria, 98. Propositio scandalosa an aliquid addat supra prædictas censuras, 99. Quæ eit propositio seditiosa, *ibid.* Propositio blasphema quæ? 100. Propositio quænam dicatur impia, 101. Propositio quænam injuriosa, 102. Quænam propositio schismatica censeatur, 103. Propositio superstitiosa, *ibid.* Propositio arrogans, vana, stulta, insana, *ibid.* Quæ propositio judicetur improbabilis, 104.

Propositio quæ inique propositionem censurât, potest digna esse censura, *ibid.* n. 105. Culpa eorum, qni infra hæresim, errant in propositionibus temerariis, vel alia censura theologica dignis, 131.

Propositio illa : *Deitas est homo,* est in rigore falsa, II, xxm ; *de Ineam,* n. 34. Propositiones quædam sunt in quibus ex modo enuntiandi ; sensus fit formalis, *ibid.* Propositio illa: *hic Deus generat,* non est rigore loquendo per se, juxta regulas Aristotelis, *ibid.* n. 44. Propositio illa : *Christus est Deus : Christus est homo,* est per se, n. 54. Propositio illa : *Deus factus est homo,* verax est, 57. Hæc : *homo factus est Deus,* non est vera, 69. Propositio illa : *Christus est creatura,* potest dici, sed propter periculum æquivationis, et erroris Ariani. non est usurpanda, n. 87. Propositio illa reduplicativa : *Christus in quantum homo est creatura,* vera est, 105. Propositio illa : *Verbum, aut filius Dei incepit esse,* non potest dici, 10G. Propositio illa, quando ex parte subjecti non ponitur aliquid mere divinum, sed etiam humanum, ut : *Christus, hic homo,* non potest dici, nisi apponatur reduplicatio, 107. Propositio illa : *Christus in quantum homo est Deus,* non admittenda, 122. Propositio illa : Chriitttfü) *quantum homo est persona divina,* in aliquo sensu non omnino improprio admitti potest, 125. Propositio illa : *Christus in quantum homo* ejl *filius naturalis Dei,* in aliquo sensu reduplicative non omnino improprio est admittenda, III,xxx\·29. Propositio illa : *Christus est pradestinalm,* conceditur a theologis, III, xxxn; 3. Propositio illa *hic homo prædestinatus est filius Dei,* in rigore potest efferri, *ibid.* n. 9. Propositio illa : *Christus est prædestinatus filius Dei,* abaque ullo addito dici non potest, *ibid.* 22. Inter has propositiones : *Christus est prædestinatus ad gloriam,* et: *hic homo est prædestinatus ad gloriam,* distinguendum est, prior in toto rigore negatur, posterior conceditur, n. 25. Propositio hæc : *humanitas prædeslinala est ad unionem hypostaticam,* vera videtur in rigore, n. 30. Ista vero: *humanitas prædeslinala est ad gratiam el gloriam,* est vera, sed non est secundum rigorem Aristotelicum, n. 31. Hæc : *Filius Dei est pradtstinatus ut esset homo,* est vera absolute, 32 et 33.

Propositiones negativæ aliquando simpliciter prolatæ, sunt veræ propter sensum formalem, lir cetin sensu materiali sint falsæ, III, v; *de Sacram. in gen.* n. 46. Veritas propositionis vocalia quæ formatur per vocem *est,* regulariter loquendo debet regulari ab objecto, prout erat tempore prolatæ propositionis, IV, xi ; *de Euchar.* n. 125. Propositionis veritas nen regulatur pro tempore quo percipitur, sed quo profertur, *ibid.* n. 130. Discrimen intei propositiones speculativas et practicas, n. 149.

PROPOSITUM.

Propositi defectu an et quando neganda sit absolutio, IV, xiv; *de Pœnit.* 148 *et seq.* Propositum non amplius peccandi an requiratur in sacramento pœnitentiæ, *ibid.* ŋ. 51 *et seq.* Sineillo an possit aliquis atteri ex metu gehennæ, ŋ. 57. Propositum ad confessionem venialium an et quale requiratur, *ibid.* ŋ. 127 *et seq.* Quomodo dari possit propositum efficax circa venialia, n. 129. Propositum debet esse tale quod non compatiatur circa voluntatem peccandi, n. 132.

Propositum, vide *Promissio.*

PROTESTATIO.

Protestationem fidei excusare a pertinacia, cum grano salis est accipiendum, II, ɣɣ: *deFide,* 270.

PROVIDENTIA.

Providentia Dei est fortissimum credibilitatia motivum, I, v ; 58.

PROVINCIALIS.

Provinciales societatis Jesu in India an debeant «1 possint venire ad congregationem generalem, M libro iv ; *Dubio* 27. Provincialis Societatis m possit benedicere sacra ornamenta, *ibid. Dubio.* 39.

PRUDENTIA.

Prudentia acquisita an complectatur plures habitus, I, xm; 360. Prudentia infusa an plures habitus complectatur , *ibid.* Prudentia infusa qnomôdo distinguatur a fide, *ibid.* n. 336. Prudentia infusa quomodo distinguatur a theologia, W.

PUBLICITAS.

Publieras duplex, juris et facti, VI, xiv; 69. Quot personæ faciant publicitatem facti, 70. Quod est publicum publicitate juris an possit licite Inarrari, variæ sententiæ, 71. Sub distinctione respondetur, 72. An extra conventum possit narrari pœna religioso imposita, 73. Quid quando inquisitores aliquem coram paucis condemnant, variæ sententiæ, 74. Auctoris judicium, 75. Quid si sententiæ publicatio redundet in aliorum infamiam, 76. Quid si jam oblivione deleta erat pœnaimposita, 77. Quid si sententia non publicaverit personam, sed solum in confuso, 78. Quid si paulo post sententia ferenda sit, 79.

Publica publicitate facti an licite in alio loco narrentur, *ibid.* n. 80. Publica in collegio an licite extra collegium narrentur, 83. An publica uno tempore possint alio tempore narrari, 85. Quid si crimen fuit publicum, non tamen persona determinata, 86. Quid si paulo post publicum quid futurum sit, 90. Quid si paulo post injuste ab aliis publicandum sit, 91. Primus qui præveuit an babeat obligationem restituendi, 92. Aliquando excusabitur a restitutione, 93. Quomodo Christus manifestavit antea crimen Judæ occultum, 94.

PUELLA.

Puella vim patiens contra pudicitiam an clamare teneatur, VI, x ; 198. Extrahentes puellam e monasterio, ubi ad educationem commorabatur, an incurrerint excommunicationem, VIII, libro *m; Dubio!.*

puer i.

Pueri sunt vere domini, V, m ; *de Justitia,* n. *14 et* 15.

Pueri an ad confessionem obligentur, IV, xv; *de Pœnit.* ŋ. 149. An incurrant pœnam excommunicationis quam statuta synodulia solent n transgressores hujus statuti imponere, *ibid.* n. 150 *et seq.* Puerorum peccata an possint reservari, V, xx ; *de Pœnit.* n, 9. Puerorum plurium confessionem simul audiens parochus, vel confessarius an peccet mortaliter, V, xxm; 72. Puerum esse doli capacem dicens confessarine, an sit contra sigillum, *ibid.* n. 91.

PUGNA.

Pugna interna non fuit in Christo, П, xxn ; *de Ineam,* n. 5. Pugna interna circa quæ objecta versetur, *ibid.* n. 7. Christus in horto pugnam non sensit, n. 8.

PUNIRE.

Punire peccata non possent singuli quæ non essent contra illos, VI, x ; 74. Puniendi crimina quomodo respublica auctoritatem habeat, *ibid.* n. 75. Singuli seorsim habitantes an possent punire volentes sibi satisfacere, *ibid.* 77 *el seq.* Puniens injuste, et male distribuens onera peccat etiam aliquando contra justitiam commutativam, 58 *el seq.*

PUPILLUS.

Pupillus, prodigus et minor sunt domini, V, n; *de Justitia,* n. 5. Pupilli pecunia res empta, quomodo sit hypothecate pro pretio, VI. xx; 54. Pupillus an debuerit esse in potestate substituentis, VII, xxiv; 147. Quid si non instituatur hæres, nec exhæredetur, *ibid.* 148.

Pupillus non pubertati proximus non obligatur naturaliter VI, xxn ; 286. De pubertati proximo, et de minori an obligentur naturaliter. 287. Prima sententia negat, *ibid.* Secunda sententia verior affirmans probatur, 288. Solvuntur argumenta, 289. Quid si non sit factus locupletior, 290. Quid si non habeat tutorem, 291. Quid in contractu mutui, 292. Quid de non proximo pubertati, vel contrahente cum suo tutore, 293. Quid circa immobilia vel mobilia pretiosa, 294. Qui ab iis accipit an possit licite retinere, 295.

Pupilli et minores an possint sibi compensare occulte, *ibid.* 296 *et seq.* Quid de eo qui ab eis in ludo lucratus est, 298. Pupillus et minor an possint non solvere debita naturalia, 300. Alia sententia probabilis, et ejus fundamenta. 301. Quid ei minor nolit petere coram judice, 302. Plerumque non est obligatio niiiwribus restituendi, 303.

PURGATORIUM.

An in animabus purgatorii maneat habitus et actus fidei, I, xvii ; 48. Purgatorii auiinæ an possint sibimet impetrare remissionem pœnæ, V, xxiv; *de Pœnit.* n. 23. vere. *Dices Herum.* Purgatorii animabusprosunt suffragia fidelium, *ibid.*

diuput. xxvi. u. 17. vere. <Vr/inn *esi etiam.* Ubi en per viam satisfactionis, an per impetrationem.

PURPURA.

Purpura aliena tuo vestimento intexta, quomodo fiat tua, V, vi; *de Justitia,* n. 160.

O

Quarta Trebellianica quid sit, VI, xxiv; 156. An possit a testatore prohiberi, *ibid.* n. 157. Quarta Falcidia, *ibid,* n.298. Quando non debeat detrahi, 299. Quando hæredi auferatur in pœnam, 300. Quonam modo et computatione detrahenda sit, 301.

II

RAPINA.

Rapina an fiat sine manuum injectione in personam, VI, xvi ; 12. Quid quando fores effringuntur, n. 13.

RATIHABITIO.

Ratum habens an debeat restituere , VI, xix; 32. Ratihabitio quomodo retrahatur, 33. An sufficiat ad contrahendam irregularitatem, 34.

REATUS.

Reatus pœnæ an sit objectum pœnitentiæ, IV, m; *de Pœnit.* ŋ. 45. Reatus culpæ an tollatur sine reatu pœnæ, *ibid,* disput. vu. n. 78. *et seq.* Reatus culpæ æternæ an manere possit dimissa culpa, 90. Reatum omnem pœnæ, utrum contritio, seu pœnitentia perfecta deleat, ibid. disp. vili. n. 43. Reatus pœnæ non simul cum culpa aufertur, *ibid.* n. 45. Quod probatur, *ibid, et seq.* et objectionibus respondetur. Primæ quidem ex Scripturae, 47. Secundæ ex eo quod non legitur Christum poenitentiam ullam injunxisse , ibid. Tertiee ex infinita Christi satisfactione, 49. Quarte ex condonatione hujus peccati, quod est causa pœnæ, 52.

Reatus pœnæ, sicut potest solum ex parte remitti, ita possit et reatus culpæ, *ibid.* n. 72. « *seq.* Reatus pœnæ venialis, ac etiam mortalis,ut tolleretur per partes , an non posset Deus instituere, 78. Reatus culpæ mortalis, quod deletur per satisfactionem peccatoris, quoad aliquam partein, etiam levissimam, fieri non potuit, 79 et *seq.* Reatum culpæ nunquam Deus ox parte remittit, sed vel totum, vel nihil illius, 88. Reatu» pœnæ temporalis an maneat ex mera voluntate Dei, V , xxiv ; 2. Reatus pœnæ expiatio potest impetrari sine satisfactione, *ibid.* n. 20. *et seq.* Vide *Poena.*

RECEPTATOR.

Receptator hæreticorum quis censeatur, II, xxv ; *de Fide.* n. 24. Receptator hæreticorum an incurrat censuram effectu non secuto, *ibid.* n. 7. Receptator quis sit, VI, xix ; n. 71. Quid si recipisti et occultasti furem, quando a lictoribus quærebatur, ibid. 72. Quid de custodiente rem furtivam quam furi reddit, 73. Quid si metu gravi furem recipias, 74. Quid de eo qui domui suæ recipit id ludendum , vel comedendum, qui aliena expendunt, 75. Doctrina Molinæ limitatur, 76.

RECTOR

Rector , seu præpositus an possit eligere «ibi confessarium a quo absolvatur a reservatis, VIII, libro iv ; *Dubio* 28. Rectores seminariorum an possint benedicere sacra ornamenta, *ibid.* Duhio 39.

REDEMPTIO.

Redemptionis bono secuto ex peccato Ad» an Ecclesia gaudeat, IV, n ; *de Pœnit.* n. 37. sub. *med.*

REDITUS.

Testator an potuerit obligare collegium societatis an dandos domui professio reditus aanuoa per viginti annos, VIII, libro iv ; *Dubio* 8. Collegium societatis Jesu an gravari possit a testatore ad dandos reditus annuos perpetuos domui professæ, ad fabricam ecclesiæ a se fundat» ,*ibid. Dubio* 9.

REDUPLICATIVUM.

Quænam sit vis particularum reduplicativarum, III, xxviii ; *de Incarn* n. 41. Utrum saltem cum reduplicatione possit Christus dici servus , *ibid, et seq. per totam sect.*

REGULA.

Regula circa contractus an habeat exceptiones VI, xxn; 278 et 279. Sensus reguke prohibentis

eamibne societatis Jean personis , officia exécutons testamenti, procuratoris, ect. VIII, libro iv ; *Dubio 29.*

REGULARIS.

Episcopus an possit totum conventum regulariora confessionibus audiendis suspendere, VIII, libro i; *Dubio* 12. Regulares an post decreta Clementis VIII. et Pauli V. absolvere adhuc possant juta sua privilegia, a peccatis circa duellam, excepta provocatione et pugna, *ibid.* lib. n. *Dubio 2* Regulares cujusdam congregationis an pofoerintreclamare contra prælatos quibus regebantur, *ibid,* libroin. *Dubio-I.* Regulares an virtute bullæ cruciatæ, possint saltem extra confessionem absolvi a censuris papæ reservatis, *ibid. Dubio6.* Regulares an licite promittant communitati sæculari se nunquam empturos bona immobilia in eo territorio, *ibid. DubioS.* Promissio licta a regularibus locandi fundum per plura triennia successive, *ibid. Dubio* 12. Grangia regularium an gaudeant immunitate, *Dubio* 15. Episcopus an possit prohibere ne regulares concionentnr in suis ecclesiis diebus quadragesimae, quibus eadem hora habetur concio in ecclesia collegiate ejusdem loci , VIII, libro v; *Dubio* 20. Episcopus an possit prohibere regularibus ne in ecclesiis saecularibus missas celebrent, *ibid. Dubio* 25.

Regulares an possint eligere confessarium uon approbatum ab ordinario tempore jubilæi V, xx; *itPænit.* 141. Regularium facultas an suspendatur per jubilæum anni sancti, vel per bullam cruciatæ, *ibid.* 144, et disput. xxvii. ŋ. 149. Regularis an possit petita, et male negata facultate absolvendi ab aliquo peccato reservato, absolvi directe ab alio confessario , disp. xx. n. 147. Regulares an possint, virtute bullæ cruciatæ, absolvi a casibus suis prælatis reservatis, sine eorum licentia, *ibid.* ŋ. 152 *et seq.* Vide *Religiosi, Subditus.* Regularium confessiones audiri non possunt, nisi ab approbato, sive proprio, sive alterius episcopatus, disp. xxi. n. 41. Regularium confessores quis approbare debeat, n. 42.

RELAPSUS.

Relapsi in hæresim plectuntur ultimo supplicio, 11, xxiv; *de Fide.* n. 50 Quid si relapsi sponte compareant, *ibid.* An relapsus dicatur qui non in primam eamdem hæresim, sed in alias diversas postea incidit, *ibid.* n. 51. An sit puniendus tanquam relapsus , is cujus hæresis prima vice probata omnino non fuerat , sed tamen propter vehementem suspicionem abjuravit, n. 54. An violatio poenarum directe contrariarum errori abjurato, faciant relapsum, *ibid.* n. 76.

RELICTA.

De relictis person» extraneae in testamento circa liberos, VI, xxn ; 264. De relictis ad pias cansas, 265. Quid si hæres sciat voluntatem testatoris ad causas pias. 267. Si testator dedit tibi ut expenderes in nsus pios, 268. Si solum per nntns 269. Si oportebat prius revocare testamentum solemne, 270. Si nullus hæres institutus sit. 271. Si remisit testator ad voluntatem alterius. 272.

RELIGIO. RELIGIOSÜS.

In religione quando reservatur peccatum inobedientiæ expresse qua quis dicit : se nolle parere , utrum requiratur præceptum obedientiæ ad incurrendam censuram, V, xx; *de Pænit.* n. 48. *el seq.* In religioso an inobedientia habeat duas malitias, *ibid.* disp. xvi. n. 170. Religiosi an possint eligere confessariumin ordine ad peccata non reservata, disp, xx. n. 194. Vide Reju* *lares. Subditus.* Religiosus approbatus in uno loco, si alio abeat ubi non sit approbatus, nec possit audire confessiones, si redeat, approbationem recuperat, disp. xxi. n. 51 *et seq-* Vide *Approbatio.* Religiosis Mendicantibus an negare possint episcopi approbationem ad audiendas confessiones, *ibid, et seq.* Religiosus non potest acceptare bullam cruciatæ ab amico , sine licentia prælati, disp. xxvii. n. 87. Religiosi an debeant erogare eleemosynam ad lucrandum jubilæum, *ibid.* ŋ. 115.

Religiosi an possint valide assistere matrimonio suorum familiarium, VIII, libro i; *Dubio* XXXVIII.

Religiosus an cogi possit a summo Pontifice suo præcepto, ut episcopatum acceptet, *ibid,* libro m ; *Dubio* 5. De religioso non manifestante hæreditatem sibi delatam, *ibid.* n. 14. Religiosis an liceat negotiatio ad recuperandum rem debitam, vel ad substituendam illam pro censu extincto, *ibid. Dubio* 20. Religiosus an possit sibi eligere specialem judicem conservatorem diversum ab eo qui est conservator illius collegii, libro iv. *Dubio* 38. n 14. Religiosus societatis Jesu an possit cogere actorem ut eum potius circumveniat coram conservatore, an vero ipse actor possit pro libito astringere religiosum, ut coram illo judice respondeat, *ibid.* n. 15. Actor an possit agere contra illum religiosum, ubi est ipse religiosus, an ubi sunt bona stabilia quæ petuntur, *ibid.* n. 17. Religiosus factus episcopus, an maneat adhuc religiosus, et eum volo paupertatis, et au acquirat dominium fructuum sui episcopatus, VIH, libro v; *Dubio* 12. Religiosus factus summus Pontifex, an sit dominus bonorum, et redituum quos percipit, *ibid.* n. 20.

Religiosus per solemne votum paupertatis, ita transfert omnia jura sua iu religionem , ut non

possit postea ex aliquo confractu, civiliter obligare sibi eamdem religionem , n. *de Incarn.* n. 23.

Quomodo religiosi capaces vel incapaces sint habendi dominium, V, iv ; *de Justitia,* n. 74. *et seq.* Religio in communi est capax dominii, *ibid.* Religiosus professus est incapax, et hoc ex jure ecclesiastico, 75. Aliqui etiam sunt incapaces cum voto simplici paupertatis, 76. Post vota biennii sola in societate Jesu non sunt incapaces, 77. Sententia falsa , falso imposita Patri Suario, 78. Ii an non solum illicite, sed etiam invalide disponant, 79. An ea dispositio sit a præîato irritabilis, 80 et 81. Quorum bonorum dominum retineant scholares societatis. 82. Variæ sententiæ, 83. Sententia auctoris, 84. Probatur ex constitutionibus, 85. An bonorum quorumlibet dominium ex superiorum licentia retinere possint, 86. Vide *Societatis Jesu scholares.*

An *religiosi possint repudiare hæreditatem.vel ex testamento succedere, vel testamentum condere.* Hæreditas professo delata acceptari potest a religione capaci, ipso invito, neque professi repudiatio absque licentia,valida est,V, m; *de Justitia,* n. 94. Idem est de legatis quæ ipso jure acquiruntur absque acceptatione, 95. Omnes religiosi possunt ex testamento succedere , præter aliquos exceptos. 98. Professi et coadjutores formati societatis Jesu , non possunt esse hæredes, bene tamen collegia et domus, 99. Possunt esso legatarii, 100. Fratres Minores quorum legatorum sint capaces, 101. Quando possint accipere annuos reditus ex legato, 102. Aliqua de legatis annuis relicta monialibus, 108.

An *et quomodo rdligiosi testari possunt.* Professus non potest per ultimam voluntatem disponere, *ibid.* n. 109. An possit donare causa mortis, *ibid.* Neque etiam de rebussæcularisex consensu domini, 110. An possit tunc nominare opus pium ex commisso sæcularis, 111. An ex commisso prælati possit nominare pauperes quibus dandum sit aliquid, 112. An prælatus permittens subdito distribuere aliqua juxta ejus voluntatem, obligetur saltem naturaliter, 113. Probatur pars negans contra Sanchez, 114. Nec potest testari de aliquibus ex reservatione facta ante professionem, 115. Hac prohibitione comprehenduntur etiam prælati, non autem scholares societatis Jesu, 116. An ii possint in testamento , instituere majoratum, 117. Papa potest potestatem testandi religiosio dare, 118. Qualis debeat esse hæc facultas. 119. An possit religiosus declarare, aut revocare testamentum antea factum, 120. An posait , reservata sibi nominatione pauperum ex testamento, postea nominare seipsum, 121. Anprælatus debeat credere religioso in morte declaranti talem pecuniam reddendam esse Titio, 122.

Inferuntur multa quoad praxim in quibus peccatur contra votum paupertatis, vide *Paupertas.*

Qui et quomodo acquirat *religiosus* dominium *eorum quæ aequiril,* V, i.,; *Ju.liilia,* n |» *el seq.* Religiones aliquæ succedere in bonapw. fessi possunt, aliqiire non possunt, *ibid.* M„„„. forium capax succedit in omnia bona da qniboa religiosus non disposuerat, 190. Quid si moniali, in mortis articulo, professa est ante complet™ J novitiatum, 191. Traflseunt in monasterium omii 1 jura qualia in professo orant, 192. Vide .9™,. | *Urium.*

Quomodo delictum vel contractus religiosi possit nocere monasterio. Debita religiosi ante professionem contracta , quomodo debeat conventu» | ex ejus bonis solvero, V, m; *de Justitia,* 215. Conjugem inopem professi an debeat religio alere, | 216. Vide *Professus.*

RELIQUIÆ.

Reliquiæ sunt veneranda) cultu sacro et religioso, III, xxxvii ; *de Incarn.* n. 1. Reliquiarum | nomine quid veniat, *ibid.* Reliquiæ, sive solae in recto, sive simul cum persona in recto adorentur, | semper adorantur cultu respective propter dignitatem personæ cujus reliquiæ sunt, 25. Frustra (differentia constituitur inter reliquias et imagines, *ibid.* Imaginum et reliquiarum eadem est j ratio, *ibid.* Reliquiæ ad Christum pertinentes quo cultu adorentur, *ibid.* Reliquiæ adoratio duplicem | habet respectum, n. 26.

r emissio .

Remissio peccatorum, vide *Peccatum.* Remissio debiti an sit valida ante acceptationem, VI, xxm ; 53. Probatur non esse validam, 154.

RENUNTIATIO.

Do renuntiatione beneficii , metu facta, VI, xxn ; 130. De renuntiatione a filio facta, remis- | sive, VII, xxiv; 226 Renuntiatio rei futur®, VII, xxm ; 160.

Cui acquiratur legatum relictum professo so- | cietatis Jesu, qui ante professionem renuntiaterat omnia bona sua, VIII, libro iv ; *Dubio* 5.

REPETERE.

Quando repetenda est confessio peccatorum, V, xvi; *de Pœnit.* 596. *ct seq.* Ex defectu doloris debet repeti confessio, *ibid.* n. 597. Item ex defectu absolutionis, vel intentionis, aut potestatis ex parte confessarii, 598. Quando pcenitens mala fide tacuit peccatum mortale, 599. Quid quando alius pcenitens tacuit peccatum mortale, cujus postea in confessionibus intermediis oblitus est, nonne omnia repetenda, *ibid.* Repeti debet confessio quando facta est confessario ignaro, 601. Cujus regulæ sensus explicatur, *ibid.* Si bona fides fuit in pœnitente, valida fuit absolutio, nec repetenda confessio, 603et seq. Quid de confissario dormiente, vel non intelligente , 605 et *ieq.* Quando in eo casu sit repetenda confessio, quando vero non, 607. Quid de peccato per ignorantiam omisso, 611.

An propter excommunicationem non ablatam at repetenda confessio, *ibid,* n, 612 *.et seq.* Ablolutio a peccatis per se loquendo in eo casu valida est, si poenitens bone fide procedat , 613 *et uq.* Solvuntur argumenta et explicatur Gregorius IX. n. 616 et seq. Absolutio generalis ab excommunicatione an auferat ignoratam, 621.

Utrum repetenda sit confessio , eo quod confeuarius ante absolutionem oblitus est peccatorum, et status pcenitentis , V, xvi ; *de Pœnit.* n. 526. Quando confessio fit eidem confessario, non est repetenda, secus quando fit diverso , 627 *et ttq.* Sufficit notio confusa status pcenitentis, 638. An repetenda sit confessio peccati integri, quando omissa fuit circumstantia, vel sufficiat solum confiteri circumstantiam omissam , 644 *et seq.* Communis sententia ait sufficere si omissa circumstantia explicetur, 645. Hujus sententiæ fundamentum 646. Item difficultates, 647 *et seq.* Quomodo debeat explicari, 650. Solvuntur objectiones, 651. Hæc sententia licet communissima difficilis videtur auctori, 657. Quid quando illa circumstantia fuit finis a pœnitente intentus, 661.

REPROBUS.

Reprobi opera an ponantur in thesauro satisfactionum et meritorum Ecclesiæ, V, xxvii ; 47.

RES.

Res empta ex superfluis an sit danda ad usus pios, V, iv ; 43. Res empta, vel refecta, quomodo sit hypothecata ei qui mutuum dedit ad emendum, vel reficiendum, VI, xx ; 59.

Re» Invent®. Ad quem pertineat dominium rei inventæ quæ domino nondum carebat, V, vi ; *de Justitia* ɳ. 138. Communis sententia docens illas res dandas esse pauperibus, vel in usus pios consumendas, explicatur et comprobatur, 139. Differentia inter ejusmodi inventa et thesaurum, ibid. Cujusmodi inventa duplicia sunt : quæ sunt adhuc in dominio sui domini, et quæ jam non sunt, vel mox non erunt, 140. Quando posterioris aunt genei'is potest ea inventor sibi retinere,141. Quid ai ex injuria processerint, 142. Differunt ab aliis perditis sine delicto, 143. Quo jure sit obligatio dandi pauperibus, 144. Quid si dominus mortuus sit in peccato, 145. Non oritur ea obligatio quasi ex testamento domini, 146. Quomodo possunt hæc justa lege applicari aliis præter pauperes, 147 . Quid quando applicantur magnatibus divitibus, 148. An possit præmium inventionis peti, 149. Compositio pio hujusmodi debitis an sit licita, 150. Restitutio pauperibus facta quomodo prosit domino mortno, 151. Qualiter obligent leges applicantes ea bona aliquibus locis.

fles vendita. Res duobus sncc°asive vendita, cui debeatur, VII, χχvi; *et seq.* Quid si nentri fuit tradita, *ibid.* Quid quando soli secundo fuit tradita, 164. Quid si non fuerat pretium solutum, 165. Quæ et qualis traditio sufficiat, ibid. Quid in aliis contractibus. 166. Quid si non constat cui prius sit vendita, 167. Quid quando vendita fuit ecclesiæ, vel priori emptori hypothecata, 168. Quid si secundus emptor sciebat rem esse venditam, 169.

Detrimenta el incommoda rei vendita?. Periculum pertinet ad emptorem rei determinat», VII, xxvi ; 216. Quid si venditor fuit in mora illam tradendi, 217. Aliquæ exceptiones, 218. Qnid quando venditur res indeterminata, 219, Quid si venditur onus ex duobus servis, 120.

REȝERVATIθ.

Ad absolvenda peccata reservata quis sit minister, V, xx; de Pœnitentia per tot. disp. Qui, et quorum peccata possint reservare, ibid. ɳ. I. et seq. Summus Pontifex potest sibi reservare aliqua peccata pro tota Ecclesia, ibid. n. 2. Quomodo episcopus possit sibi reservare aliquos casus a quibus absolvere non possint parochi, n. 3. An hæc potestas fundetur jure divino. vel sola concessione Pontificis, 4. Non potest episcopus pro libito extinguere suis reservationibus, parochi munus, 6. Qui potest sibi reservare, potest reservare alteri, 8. An possint peccata puerorum reservari, 9. An incurrant reservationem poenalem qui eam incurrunt, 11.

Quæ peccata possint reservari, ibid. n. 12. et *seq.* An possint reservari peccata venialia, ibid. An interna, 13. Ad reservationem qualis actio externa requiratur, 15. Reservari an possint peccata mortalia dubia, 16. Aliqui distinguunt, 17. Alii communiter negant esse reservata, 18. Quid si post absolutionem cesset dubium, 20. Quid de voto dubio, 22. An reserventur peccata sine censura, 25.

Reservari potest peccatum etiam quoad absolutionem directam, ibid. n.28. Vide Casu» *reservatus.* Reservare an et quomodo possint prælati regulares, n. 39 et *seq.* Reservari an potest censura a prælato regulari, 45. Reservatio quando fit inobedientiæ express», qua quis dicit se noliparere, utrum requiratur præceptum obedieatiæ ad reservationem incurrendam, 48 et *seq.*

A reservatis quis potest ordinaria potestate absolvere. *ibid. a.* 56 et seq. A reservatis sibi an possit prælatus absolvi, n. 57. A reservatis an possit facere se absolvere vicarius episcopi, 58. A reservato peccato, quod non prælatus, sed Generalis, vel capitulum generale res·.·rwit. an possit ipse prælatus absolvi a suo confessario, 59.

A reservatis an sit peregrinus absolvendus, tbid. n. 68 *et seq.*

Reservata sola an possit audire superior, ot ab illis absolvere pœnitentem. remittendo pro aliis ad suum ordinarium confessarium. n. 74. *ct scq.* Vide *Superior.* A resemtis potens absolvere, an censeatur, facta ei semel confessione, abstulisse «servationem pro omnibus quæpœnitens per oblivionem omisit, *ibid.* n. 85 *et seq.* Quid tempore jubilæi, *ibid.*

A reservatis ex potestate delegata quis minister possit, V, xx ; *de Pœnil.* n. 117 el *seq.* A reservatis absolvendi facultatem qui possint delegare, *ibid. An* hæc facultas detur etiam pro ipso petente, 118. Quid si differatur usus potestatis, et postea fiant alia peccata, 120. Quid do bulla, vel jubilæo, 129. Quid de commissis post tempus jubUæi, 131. Quid si animo lucrandi jubilæum, absolvitur, 139. An lucrato semel jnbilæo, possit iterum absolvi, 140.

De duplici aut multiplici reservatione peccatorum, et an ablata una , possit remanere alia reservatio, *ibid.* n. 149. A reservatis suis prælatis, an possint absque illorum licentia, regulares absolvi virtute bullæ cruciatæ, *ibid.* ŋ. 152. A reservatis an possit aliquando directe absolvi subditus, absque recursu ad superiorem, n. 200. A resemtis absolvendi in mortis articulo an sacerdotes facultatem habeant, 201.

Reservare an possit inferior cum onere comparendi, *ibid.* n. 210. A reservatis an possit absolvi ab episcopo, qui potest adire Nuntium , vel legatum Pontificis. 220.

Quid de reservatis sine censura, *ibid.* n. 222. Quid de reservatis ab aliis prælatis, 224. A reservatis absolvendi facultatem an teneatur dare superior subdito per se, vel per alium illam petenti, 233 *et seq.*

Quid de eo qui post concessionem illimitatam ad reservata, obtinuit aliam magis limitatam, VIII, libro i ; *Dubio* 24. Confessarius ordinarius regularium an possit absolvere a reservatis Papæ , *ibid. Dubio* 25. Præpositus vel Rector an possit sibi eligere confessarium a quo absolvatur a reservatis, VIII, libro iv ; *Dubio* 28.

RESPUBLICA.

Respublica quomodo habeat potestatem puniendi crimina, VI, x ; 75. Subditi an possent dare reipublicæ potestatem non puniendi, sed tantum judicandi, ibid. n.76. An possit tyranno tradere innocentem, 112. An teneatur innocentem defendere cum aliqua jactura civium, 11G.

RESTITUTIO.

Quid sit restitutio, et ex quibus capitibus oriatur obligatio restituendi, V, vm ; *de Justitia* n. 17 et *seq.* Restitutio proprie quid sit, et quomodo differat a satisfactione , *ibid.* Præceptum restituendi est negativum, *ibid.* ŋ. 18. An obliget semper ot pro semper, 19. Quid positivum prohibeat, 20. An retentio pro brevi tempore sit mortalis, 21. Qui furatur et statim restituit, an committat peccatum mortale, 22. Restitutio quomodo sit necessaria ad salutem , 23. Error negantium esse necessariam, et ejus fundamentum, 24. Quaj sint radices restitutionis, 25.

An *requiratur semper culpa, ut sil obligatio restituendi pro damno alicui illato.* Culpa alia juridica, alia theologica. Juridica quotuplex sit, V, vm ; *de Justitia,* n. 26. Damnum a tuo animali illatum, etiam sine tua culpa , ad quid te obliget, n. 27. Sufficit si mediate damnum intulerit, 28. Si fera post damnum fugit, et non est tua, non teneris, et quid si illam denuo capias, 29. Quid si animal moriatur ante, vel post litem, 30. An et quomodo teneatur dominuspro damno a mancipio illato, 31. Quid si moriatur, vel alienetur senus ante litem, 32. Quid si dominus servum pro noxa dedit, et ipse solvat pro damno, an teneatur domino, 33. Quid si servus coopérante domino fugerit, 34. An detur hæc actio contra hæredes,et ad lucra prætêrita .servi , 35. Pater familias ad quid tenetur, si ex ejus domo aliquid certum attulit damnum, 36. Caput domus quis censeatur, 37. Quæ sit obligatio , quando corpus liberum læsum fuit, 38. An hæc obligatio sit in foro conscientiæ ante sententiam, 39. Aliqui dicunt esse de jure naturæ, *ibid.* Alii dicunt obligare in conscientia, 40. Probatur non esse de jure naturæ 41. Neque esse quasi ex re accepta, 42. Probatur exemplis amentis, et ex actione turpi servi non injusta. 43. Item ex rebus inanimatis, 44. An servus maneat de jure naturæ , obnoxius pro damno, 45. Probatur non esse obligationem ante sententiam, 46. Aliæ rationes ad idem ex Molina, 47.

Quæ culpa suffíciat ut aliquis teneatur ad restitutionem ex delicto. Ex culpa etiam levissima esse obligationem restituendi aliqui dicunt, V, vm ; *de Justitia* n. 48. Sententia communis tenet hanc obligationem non esse , nisi sit culpa lata, 49. Argumenta contraria solvuntur, 50. Obligatio legis Aquiliæ explicatur, 51. Varia exempla in quibus est, vel non est obligatio legis Aquiliæ, 12. Colligitur non esse talem obligationem in conscientia sine culpa theologica ante judicis sententiam, 54.

Utrum ex delicio solum venialiter culpabili, consurgat obligatio restituendi in conscientia. Sententia affirmans obligationem restituendi pro damno gravi ex culpa veniali, V, vm ; 55. Præfertur sententia negans, 56. Ratione probatur, 57. Occurritur objectioni, 58. Ratio a priori redditur, 59. Non est etiam obligatio ad partem gravem, GO. Opponitur ex obligatione furantis rem levem post furta aliorum, Gl. Item exilio qui post alia furta levia, furatur aliquid leve, 62. Quid si projicis gemmam alienam ignorai. ? valere mille, 63. Pœnam gravem non meretur cui iguo-

ratcnlpam gravem, *64.* Quid quando aliquis infert damnum cum intentione resarciendi, 65. Quid si fuisset culpa gravis philosophica et non theologica. 66. Quid si dominus velletsolum obligare leviter ad obligationem gravem, 67. Quid si pluribus acceptionibus levibus intulisti damnum grave absque culpa gravi, 68. Tunc datur obligatio non ex delicto gravi, sed quasi conventionalis, 69. Occurritur argumento ex excommunicatione minori, et ex pœna purgatorii, 70.

Utrum ex culpajuridica levi cum animo nocendi, orietur obligatio restituendi in conscientia. Statas qmestionis, V, vm ; *de Justitia,* n. 71. Ignorantia concomitans non obligat ad restitutionem, *ibid.* n. *72.* Malus animus an inducat obligationem, sententia negans, et examinatur mens P. Vasqnez, 73. Sententia affirmans præfertur, 74. Ejus fundamenta exponuntur, 75. Ratio apriori, 76 et 77. Differentia intentionis potest afferre censuram et reservationem, 78. Examinantur exempla contraria, 79. Quomodo inveniatur ibi gravis injuria externa, 80. An debeat restituere innocenti verus delinquens, cujus delictum illi imputatur, sententia affirmans, 81. Sententia negansverior si non fuit intentio, 82. Ratio apriori, 83. Limitatur hæc doctrina, 84. Quid si non intendebas, sed tamen si non prævideres non fecisses, 85. An sit irregularis qui fuit causa præter intentionem, 86.

Ex quali culpa in officio commissa oriatur obligatio restituendi. Variæ sententiæ, V, vm; n. 87. Si nulla fuit culpa, ad nihil tenetur, 88. Neque etiamsi peccaverit usurpando officium, dummodo debitam diligentiam adhibuerit, 89. Nec ex culpa levissima, 90. Neque etiam ex culpa levi, 91. An teneatur ex officio quasi ex contractu, 92. Probabile est non teneri nisi ex culpa gravi, 93. Quid de medico et aliis qui falsum docuerunt, 94. An relicto officio ad aliquid teneatur, 95. Quid de confessario et doctore decipiente, 96.

Qualis culpa requiratur ut sit obligatio restituendi ex contractu. VI, vm; 97. Status quæstionis, *ibid.* Prima sententia, non teneri nisi ex dolo et culpa lata, 98. Sententia communis distinguit de contractibus, 99. Potuerunt contrahentes ex pacto obligari sine culpa theologica, 100 Potuerunt etiam ex lege obligari, 101. De facto an obligatio sit etiam de jure naturæ, an etiam de jure positivo, 102. Verius est non esse de jure naturæ, 103. Confirmatur exemplo precarii, 104. Hæc obligatio an sit pro foro conscientiæ, 105. Probabile est non esso, 106. Confirmatur ex casibus fortuitis, 107. Item ex famulo et oeconomo, 108. Item ex artifice, 109. Item ex verbis legum, 110.

Quomodo major obligatio ad culpam cavendam in uno contractu assignari debeat quam in alio, *ibid.* 111. Culpa levis potest considerari materialiter, vel etiam formality in ordia» ad tale negotium, 112. Ia aliquo M »» tonetur tusi ex culpa gravi, *1*13. *Cnlpa edam levis, qaæ* in aliquo contractu estimator gravis, *erit, per ee* loquendo gravis. 114. Divisio culpa? juridicas, et differentia legalis inter contractus, potest *.vepe* deservire ad forum conscientiæ, 115. Quid dicendum de depositario, 116. Quid de commodatario, 117. Quid de commodante, 118. Quid de habente pignus, 119. Quid de artifice, in quo major diligentia requiritur, 120. Cur leges aliter de officio, et de contracta loquantur, 121. Dari remæstimar tam an magis obliget accipientem, 122. Quid de casu fortuito, 123. Quid si non sit reddita res suo tempore, vel ad alium usum usurpata. 124. Inforo conscientiæ, quando in eo casu eit obligatio restituendi, 125. Quando contractus est in gratiam utriusque, damnum fortuitum an sit dividendum, 126. Quid si misisti rem domino per nuntium qui eam furatas est, 127. Qaid si non erat res in individuo debita, 128. Qaid si pecunia fueratdeposita, et postea ex cumulo missa periit, 129.

An ex contracta habens rem alienam debeat illam præferre propriae, quando utramque solvare non potest, variæ doctorum sententiæ, VI, vm; 130. Sententia Molinæ, 131. In foro externo communiter præsumitur dolus, nisi contrariam probetur, 132. Quomodo vera sit regula de eo quod prudens facere deberet circa res proprias, 133. Commodatarius, vel depositarius non tenentur ad sumptas extraordinarios, 134. In foro externo damnabitur qui proprias viliores prætulit alienis, non tamen ad totum damnum, 135. In foro interno quid dicendum sit quando non poterat recuperare valorem rerum suarum, 136. Probatur non teneri ad conservandas res alienas ex eo quod non teneatur ad sumptus extraordinarios. 137. Non debet aliquis paupertatem subire, ut res alienas liberet, 138. Quando res propriæ sunt æque pretiosae, non tenetur alienas præferre, 139. Nec tunc tenetur domino aliquid compensare pro jactura rei, 140. Quamvis res adhuc eodem modo deberet apud dominum perire, non excusaris ab ea solvanda cum jactura rei tuæ, 141. Duo advertenda circa supra dictos casus, 142.

Quando et circa quæ bona spiritualia fiat injuria obligans ad restitutionem, el imprimis de eo qui fuit alteri causa peccandi. Quæ sint bona spiritualia, et qualis possit esse injuria circa illa, VI, ix ; 1. Peccat contra justitiam qui errorem practicum alteri persuadet, *ibid.* n. 2. Quando error est speculativus, prima sententia dicit illum peccare graviter, n. 3. Communiter illud non est peccatum grave, n. 4. Excipe circa fidei dogmata, 5. Item si magister non curat de veritate doctrinæ, 6. Item si esset principium aliquod valde universale, 7. Qui ad peccatum inducit semper peccare contra justitiam dicunt aliqui. 8. Verius est non esse contra justitiam, seclusa vi vel fraude, vel nisi esset ad injustitiam, 9. Soti rationes, et impugnationes Vasquez examinantur, 10. Quid quando quis induxit sine vi, sed per

fraudem, 11. Tone etiam peccat confrajusfifiam, 12. Post factum peccatum, an sit obligatio exjustitia erga eum quem ad peccatum induxisti, 13. Inducere per fraudem aliquem adactum materialiter malum, an sit, contra justitiam, 14. An chantas magis obliget inductorem quam alios ad correctionem, 15.

An *sit injuria gravis inducere aliquem injuste ad peccatum veniale.* Peccare mortaliter eum qui intendit ruinam proximi ex veniali, docent aliqui, VI, ix ; 16. Consequenter idem deberent dicere, quamvis non intendatur, si procuretur, 17. Communiter loquendo non videtur mortale inducere ad veniale, 18. Ratio a priori, 19. In aliquibus casibus erit mortale, 20. Prælatus regularis eæpe peccat mortaliter permittendo peccata venialia in subditis, 21. Quam vigilantiam habere debeat, 22. Quando debeat corrigere, 23. Ad quam perfectionem debeat subditos promovere. 24. Debet fugere extremum contrarium nimii zeli, 25. Potissime debet procurare in se rectitudinem intentionis, 26.

An *obligetur ad restitutionem qui retraxit aliquem ab ingressu religionis, vel postea illum ex religione extraxit.* Qui sine vi et fraude ingressum impedivit, vel novitium extraxit, non peccat contra justitiam, VI, ix; 27. Qui per vim vel fraudem id facit, an teneatur restituere novitio, 28. Religioni ad quid teneatur, 29. Rationes aliorum pro communi sententia, 30. Verior ratio, 31. An debeat ab alio ingressuro petere ut habeat intentionem compensandi, 32. An debeat reddere religioni pro emolumentis quæ sperabat, 33. Pro emolumentis per se connexis tenetur, 34. Pro non connexix, quando ea id intentione fecit, tenetur, 35. Secus si sine ea intentione, 36. Non tenetur ad totum, sed ad partem, 36. Si extrahat professum, an debeat restituere ipsi professo, 37. An ipsi religioni, 38. Quid si vi et fraude extraxit, 39. Quid si absque vi et fraude, 41. An consulens teneatur, quando principalis non peccat contra justitiam, 42 et 43. An oblata vi et fraude, adhuc teneatur ad restitutionem, 44. Sententia P. Vasquez, 45. Quæ sententia impugnatur, 46. Occurritur objectionibus, 47 et 48. Fertur judicium de præcedenti doctrina, et in aliquo sensu admittitur, 49 et 50. Quid de impediente hæreditatem per virn vel fraudem, 51. Duo circa hæc omnia advertenda, 5'2.

De restitutione debita ratione homicidii, mutilationis, vel percussionis. An pro ipsa vita, mutilatione, percussione, vel cicatrice relicta aliquid restituendum sit, VI, xi; 1. Quando affert damnum fortunarum debet restitui, ibid. Item si afferat damnum honoris, ibid. n. 2. Quid quando affertdamnuminbonis spiritualibus, n.3. Auctores varie docent debere restitui pro vita præcise, vel percussione, 4. Sententia negans verior est, et probatur auctoritate, 5. Probatur ratione, 6. Ratio Moïrnæ impugnatur, 7. Rationes aliæ pro eadem sententia, 8 *et* 9. Ratio a priori. 10. Solvuntur argumenta, 11. Bona superioris ordinis an sint incompensabilia per bona ordinis inferioris, 12. Quo sensu debeat hoc intelligi, 13. An saltem ex gratitudine sit obligatio compensandi, 14. An ex charitate, 15. Cur sit major obligatio erga benefactorem, quam erga injuriam passum, 16.

Qui honorem vel famam læsit, an teneatur pecunia compensare, *ibid, n 17.* Juxta primam sententiam non deberet esse obligatio compensandi determinate in pecunia, 18. Juxta eamdem sententiam primo loco deberet compensari in suffragiis pro defuncto, 19. Quid si lœsus nolit hoc, sed in alio genere bonorum compensari, 20. Quid si obiit in peccato mortali, 21. An pro alapa debeat pecunia compensari, 22. An æque deberent restituere dives et pauper, 23. An æque pro vita cujuslibet hominis, 24. An plus, si occidisti per insidias, vel cum majori tormento, 25. Quid si occisor patiatur poenam capitalem, 26. Quid si remittant hæredes occisi, 27. Occisor quando privetur hæreditate occisi, 28.

De obligatione restituendi propter damna realia secuta ex homicidio, vel percussione. Obligatur homicida vel percussor ad restituendum pro aliis damnis secutis, VI, xi ; 29. An hæc obligatio transeat ad hæredes occisoris, *ibid.* n. 30. In foro conscientiæ transit, 31. Pro quibus damnis debeat restituere, 32. An sit extrahendum aliquid pro labore quem percussus excusat, 33. Emolumenta quæ cessant non attendantur communiter respectu occisi, 34. Explicatur hoc, et redditur ratio a priori, 35 et 36. An homicida solvere debeat valorem officii quod perditur, 37. Quid si aliunde ille brevi moriturus fuisset, 38. Quid si percussus, postea alia occisione moriatur, 39. Expensæ funeris an debeant compensari, 40. Quanti debeant lucra futura æstimari, 41 Quomodo debeat eorum tempus computari, superstita percusso, 42. Quomodo ipso ex vulnere moriente, 43 et 44. Affertur computatio ex Ulpiano, 45, et impugnatur, 46. Regula moralis ad hanc computationem, 47, Quid si occisor, vel percussor puniatur pœna legis, 48. Sæpe excusatur ab aha compensationo si puniatur, 49.

Quid si excessit in defensione necessaria, *ibid.* n. 50. Sententia alia aliquorum, 51. Inferunt tutius esse quod a judice remittatur restitutio, 52. Quid si delicta sint disparata, 53. Judicium de præcedenti doctrina, 54. Quid si fuga potuit commodo evadere, 55. Quid de illo qui dedit initium rixæ, 56. An tenearis quando socius tuus fuit occisus, sententia affirmans, 57. Contraria sententia explicatur, 58. An debeatur hæc restitutio, non obstante gravi necessitate, 59. An liberetur homicida per condonationem occisi, vel quia ab eo provocatus fuerat. 60 el seq.

Condonatio occisi tempore mortis quern sensum habeat, VI, xi·, 60. Darnna quæ ipsi oc iso sequuntur, potest regulariter condonare, ibid. n.

.1 An possit condonare damna qn® aliia aeqnnnto, .liLn .entent·®, 62. Sentant,» aaaerena non posse occisum condonare «lamna quin alne «qnuntur. præfertur et comprobatur, 63. Non refert quod hæredes sint, vel non sint necessarii, 64. Respondetur argumentis Thomæ Sanchez, 65.

Quando duo sese sponte ad duellum provocant, neuter tenetur restituere, secus si unus solus, et ille occidat adversarium coactum ad duellum, 66. Turriani sententia impugnatur, 67. Quid quando provocatus occidit provocantem, 68. Verius est non teneri, 69. Quid pro damnis illatis uxori et filiis, 70. Pro his etiam non tenetur, explicatur et probatur, 71. Quid si provocans tenebatur ex justitia eos alere, 72.

Quibus personis debeat homicida restituere pro damnis ex homicidio consecutis. De quibus damnis procedat præsens quæstio, VI, xi ; 73. Prima sententia tenet omnibus damnificatis esse restituendum, 74. Impugnatur ex communi sententia et praxi, 75. Aliorum variæ sententiæ, 76. Verior sententia, 77. Aliorum rationes rejiciuntur, 78. Fundamentum ad veram sententiam, 79. Lessii doctrina non videtur satis sibi constans, 80. Colligitur ratio pro conclusione, 81. Respondetur ad fundamentum contrarium, 82. Non est majoris obligatio erga creditores, quam erga alios, 83. Nec etiam erga fratres quibus alimenta debebat occisus, 85. Quid si ea damna praevideantur, 86. Quid si person» conjunctæ non indigent, 87. Quid si uxor aliunde tantumdem habere possit 88. Quid si occisor credidit non esse personas conjunctas, 89. Aliud est non cogitare de illis, aliud credere quod non sint, 90. Non est idem de ignorante valorem gemma· quam furatur, 91. Quid dicendum de mutilante, aut percutiente, 92.

De restitutione debita pro injuria stupri. An virgini defloratae sit aliquid restituendum, etiam nulla praecedente promissione, VI, xn; 1. Virgini consentienti adhuc restituendum esse docuerunt aliqui, *ibid.* n. 1. Contrarium verius in foro conscientiae, n. 2. In foro externo præsumitur virgo seducta, nisi contrarium probetur, n 3. Quando censeatur sponte consentire, 4. Quid si metu consensit, 5. Quid si consensum occultum deflorator publicum fecit, 6. Quid si invitam sollicitet, et ita lædat ejus famam, 7. An parentibus saltem restituendum sit, 8. An condonatio feminæ liberet ab onere restituendi, 9. An pater, vel tutor possint agere in judicio, non obstante consensu virginis, 10. Deflorator injustus an teneatur dotare simul et ducere eam, 11. An satisfacial offerendo se in conjugam, 12. Au debeat ei dare dolem inlegram, 13. An saliafaeiat oblato augmento dolis, 14. Quid si eum putaretur, non erat tamen rirgo, 15. Quid si postea «,ue bene nupsit, 15.

«u"lu7»on potens dotem augere, teneatur inferiorem ducere in uxorem, 18. Ad quid teneatur qui defloravit virginem, promisso matrimonio, vide *Deflorator.*

An stuprator injustas debeat eam ducere «piam violavit, si ante, vel post emisit votum castitatis aut religionis, VI, xn : 38 *et seq.* Prima sententia P. Vasquez, *ibid.* Aliqua in ea displicent, 39. Aliorum sententia, quod votum praevaleat. 40. In hac sententia non debet liberari violator a petenda dispensatione voti, 41. Verior sententia explicatur, 42. Ejus ratio affertur. 43 Sponsalia posteriora quando prævaleant prioribus, rationes Thomæ Sanchez impugnantur, 44. Ratio melior redditur, 45. Aliud argumentum solvitur, 46. Idem dicendum, licet ficte promiserit, 47. Idem si vidua violetur, 48. An satisfaciat per matrimonium non consummatum, 49. Qnid si femina sciebat votum promittentis, 50.

De injuria adulterii, et restitutione pro illo debita. Pro quo damno ex adulterio debeat restitui, an pro injuria, praeciso alio damno restituendum sit, VI, xm ; 1 *et seq.* Pro infamia mariti an sit restituendum, *ibid* Quid de expensis mariti in alenda prole sibi supposita, *ibid.* n. 2. Quid de lucris quæ adultera perdit ob impedimentum prolis, 3. Quid de expensis hospitalis, ubi proles alitur et nutritur, 4. *Judicium de sententia* negante obligationem, 5. An pro injuria, secluso alio damno ait restituendum, 6. An pro macula remanente, 7. Solvuntur aliquae objectiones, 8.

Utrum adulter etiam teneatur restituere pro damnis subsecutis, an sola uxor adultera, *ibid.* 9 *et seq.* Certum est adulterum debere aliqua restituere, *ibid* An debeat pro damnis aliis, quando non suasit matri ut supponat prolem pro legitima, 10. Sententia communis con'ra Sotum, 11. Examinantur quæ pro sententia Soti responderi possunt, 12. Quid quando mater posset extra domum prolem tenere, 13. Ratio universalis pro sententia communi, 14. Solvitur exemplum ex abortu, 15. Quando adulter non est *certus quod proles sit sua,* ad quid teneatur, sententia *Moliase, 16. Contraria* sententiaaffirmans in *dubio filium praesumendum esse legitimum, verior et probanda,* 17. Solvitur fundamentum contrarium, et confirmatur conclusio ex absurdo, *18.*

Qui debeat filium illegitimum alere, vel pro damnis adulterii restituere, quando non constat uter ex duobus, vel pluribus sit ejus pater, *ibid.* n. 19. Qu® ingerant difficultatem contra communem sententiam, *20. Non videntur ejus* auctores cohærenter loqui, *21. Alia* argumenta contra eosdem, *22. Quomodo responderi possit ad eorum rationes, 23.* Judicium auctoris de utraque sententia, 24. In dubio *illo an sit potius proles* præsumenda naturalis, quam dubia, 25.

An et quomodo obligetur mater adultera ad reparanda damna guie aliis ex prole illegitima proveniunt. Matrem non debere crimen suum manifestare, quando manifestatio nihil proderit, VI,

χιπ; 36. Vaeqiiez *et* alii id negant, η.27. Quidedit alteri rem alienam bona fide, an debeat eum monere, 28. Quid si dedit mala fide, 29. Quid si donatarins credet, vol credere tenetur monenti. 30. Quid si filius credet, vol credere tenetur main adultère, an tunc mater debeat ei rem aperire, 31. Quid si nec credet, nec credere tenetur, 32. Mandans homicidium an teneatur revocare mandatum, etiamsi nihil ex revocatione illa speret, 33.

Quando mater potest adhuc compensare ex suis bonis, an adhuc teneatur manifestare, *ibid.* 34. Quomodo possit mater de suis bonis disponere in gratiam spurii, 35 et 36. An debeat etiam restituere pro iis quæ a consangineis filio suo spurio donantur, 37. Filius ipse conscius veritatis, an possit ea dona retinere, 38. Ratio cur mater non teneatur ad hæc omnia compensanda, 39 et 40. Quibus modis possit mater suæ obligationi satisfacere, 41. An expediat petere a filiis omnibus condonationem, 42. An cum periculo vitæ teneatur rem manifestare, 43. An saltem in casu aliquo extraordinario, 44. An cum infamia propria tenetur, variæ sententiæ, 45. Aliud est restituere in bonis alterius ordinis, aliud restituere cum damno in illis, 46. Sententia verior probatur, nempe uon teneri mulierem cum tanto damno rem manifestare, 47 Respondetur ad argumenta contraria, 48.

Cur facilius excusetur aliquis a restitutione, quam a non furando, *ibid.* n. 49. Mater facilius excusatur, quia est præceptum quasi sffirmativum, 50. Afferuntur exempla ex aliis materiis, 51. Filii legitimi cur non sint rationabiliter inviti, 52. Mater an teneatur aliquando cum aliquo vitæ detrimento, 53. Respondetur ad verba Pontificis in quadam decretali, 54. Explicatur locus Proverbiorum, 55. Non est distinguendum inter famam ex moribus, et aliis bonis, 56. Quid si mater jam esset suspecti nominis in hoc genere, 57. Quid si credet quod maritus malit quod non manifestet uxor suum crimen, 58. Quid si speret filios sponte condonaturos, 59 Quid si speret spurium crediturum et obediturum, 60. Quando teneatur filius matri credere, 61. Regula ad discernendam hanc filii obligationem, 62.

De injuriis in bonis famæ et honoris, et eorum restitutione, vide *Fama, Honor, Detractio,Detractor. Judicium temerarium ect.*

De obligatione restituendi circa bona fortunae, et primum de obligatione quæ oritur ex re accepta. Vide *Possessor,* ubi exponuntur quæ spectant ad possessorem bonæ, dubiæ et malæ fidei.

Alia dubia circa eamdem obligationem restituendi ex re accepta. Emptor rei hypothecate an liberetur in foro conscientiæ quando debitor primus ob inopiam excusatur, VU, xvn ; 95. Quid si vendita est res ob inopiam venditoris, 96. Quid ai venditor non erat in tali gradu necessitatis, 97. An emptor excusetur saltem quamdiu vonditor ob inopiam excusatur a restitutione, 98. Quid venditor potuisset rom alienam distrahere in suam utilitatem, 99. An emptor bonæ fidei possit, reddito pretio, rem sibi retinere, 100. Sententia cujusdam auctoris, 101. Contraria sentontiacommunis, 102.Aliquæ limitationescommunessententiæ communis, 103. An possit dominus vello impedire sub veniali, no accipiatur res ejus valide, 104. An qui bona fide rem alienam vendidit,debeat postea pretium reddere emptori, 105. Communis et vera sententia affirmat, quod tamen non semper oritor ex invaliditato contractus, 106. Ratio vera hujus obligationis, 107. Quid si emptor non compareat, vel si alteri jam vendiderit, 108. Quid si ille emptor venditore non admonito, rem domino reddidit, 109. An venditor debeat emptorem, aut dominum admonere, 110. An teneatur pro interesse, vel lucro cessante, emptori, 111. Quid ei uterque, vel emptor sciebat rem esse furtivam, 112

De obligatione restituendi ex acceptione, tel laesione injusta in bonis fortuna. Qualiter sit obligatio restituendi ob fidem dubiam debitoris, VI, xvin ; 1 *et seq.* Qui mala fide, vel cum ignorantia culpabili damnum intulit, a.l quid teneatur, *ibid.* Qui rem habuit ab illo de quo dubitabat an dare posset, manento dubio, an debeat totam reddere, *ibid.* n. 2. Sententia negans obligationem, n. 3 Sub distinctione resp?ndetur, 4. Quid quando de personis notis dubitasti, an ad illas pertineret, 5. Quid si cura ignorantia culpabili, 6.

Quid de eo qui dubitat an solverit debitum, communis sententia, *ibid.* n. 7. Quid si creditor etiam dubitet, 8. Rationibus confirmatur auctoris sententia, 9. Respondetur ad fundamentum contrarium, 10. An debeat integre iterum solvere, 11. Probatur integre solvendum, 12. Probatur item ex debito indivisibili, 13.

Quid si commodatarius, vel alius dubitet an culpa sua res perierit, *ibid.* n. 14. Quid de conductore rei alienæ, 15. Quid si dubitem an habuero malam, vel dubiam fidem, 16.

Quomodo ox mora culpabili oriatur major obligatio restitutionis, vide *Mora.*

An *ex acceptatione ob turpem causam oriatur obligatio restituendi, VI,* xin ; 46. Meretrix an debeat restituere turpitudinis lucrum, *ibid.* Vide *Meretrix.* Accepta ob varia peccata an debeant restitui, variæ sententiæ, *ibid.* η. 53. Vera et communis sententia, 54. Solvuntur objectiones, 55. Locus difficilis Augustini, 56. De jure humano an sint restituenda ante sententiam, 57. Patrato crimino an debeat solvi pretium promissum, 58. Vera sententia propugnatur, 59. Quid si promissio fuit prodiga, 60. Probatur sententia affirmans curn quibusdam limitationibus, 61. Datum ne committatur peccatum injustitiæ an debeat restitui, 62. Probatur, secluso juro positivo, esse restituendum, 63. Quid si detur ab alio tertio, 54. Potuit dupliciter ab illo tertio dari, 6ô.

Datum pro observantia aliorum præcoptnrum jn sit restituendum, *ibid.* n. 66. Non dehet ex justitia, 67. Quid si actus non sit laboriosus, 68. Quid si tibi detur ut obedias, confitearis, ect. 69. Aliquando hæc debent restitui ex debito alterius virtutis, 70. Quid si detur pro opere debito ex charitate, 71. Aliquando non ést obligatio ulla restituendi, 72. Quid si accepisti pretium pro baptismo conferendo, 73. An saltem de jure humano debeat restitui, 74.

De *obligatione restituendi ex læsionc injusta, absque usurpatione rei alienee.* Damnificator injustos debet restituere valorem et totum interesse, VI, xvni ; 75. Quid si res aliunde peritura fuisret. ibid. n. 76. Quid si id jam præsciebatur, 77. An debeat restitui pro fructibus a domino percipiendis, 78. An debeat restitui valor rei solum qnando destructa fuit, an etiain futurus, 79. Difficultas contra communem sententiam, 80. Sententia auctoris, 81. Spes lucri et fructuum, quomodo augeat rei valorem, 82. Quid de eo qui dat vinom suum vendendum ei quem scit fraudibus asurum, 83. Defenditur sententia communis contra aliter sentientes, 84. Redditur ratio a priori, Dans operam rei illicitæ an debeat restituere pro damnis secutis, 86. Quid si intrante fure ad furandum, ignis ea occasione accensus fuit, 87. Quid si combustæ sint vestes quas furari volebant, 88. Solvitur argumentum contrarium, 89.

De *obligatione restituendi orta ex impeditione* Boni alieni. Si vi vel fraude, aut absque his, impedis habentem jus ex justitia, teneris ad restitutionem damni, VI, xvin; 90. Quid si ille non habebat jus ex justitia, et impedis per vim et fraudem, 91. Quid si impedis vera crimina occulta evulganlo, 92. Quid si consiliis, precibus, ect. absque vi et fraude, 93. Quid si jam spem proximam habebat, 94. Quid de religiosisimpedientibus legata ecclesiæ matrici, 95.

Quid si impeditus ab officio, erat indignus. 96. Quid si impedisti dignum, ut daretur indigno, 97. Quidsiex odio impedisti absque vi et fraude, 98. Ratio cur ea intentio non inducat obligationem restituendi, 99. Quid si remote impedias, sed ex odio, 100. Quid si avum impedias vi vel fraude, ne legatum relinquat filio sui spurii , 101. Quid si absque vi et fraude impedias procuratorem ne procuret beneficium Petro, 102. Quid si eo fine distrahas procuratorem illum aliis negotiis , aut recreationibus, 103. Quid si apertis injuste litteris alienis, praevenisti impetrando beneficium vacans, 101. Quid si absque vi vel fraude impedis alium a participatione boni communis, 105.

Quid de impediente absque vi et fraude ne cathedra detur digniori, ibid· num. 106. Quid si detur per concursum , 107. Quid de imped.eute fraudibus ne confiscentur «el eua. vel aliorum bona 108 Quid de subtrahente scholasticosi alien magistro, 109. An hoc sit sal.om contra ohanta terri, aliquorum sententia, 110.« Venor sententia t prnbatnr, 111. Qnid si motatio illa discipuli» noceat, 112. Tonsores pannomm qnando peccant non manifestando panni vitia. 113. Qnid de collocante ad januam alterius, infantem expositum ad fluam, 114. An peccet in infantem contra charitatem, 115. Qnid si cadaver occisi ex sua janna ferat ad januam vicini, 116

/in *res restitui debeat juxta summum calorem quem habuit, an fructus et quid quando periit absque culpa furis.* Valor rei alter intrinsecos, alter extrinseens, VI, xvni; 117. Prima sententia tenet quod sive crescat sive decrescat valor rei, restituendum est juxta valorem quem habuisset quando dominus eam vendidisset ant consumpsisset, *ibid.* n. 118. Hæc sententia impugnatnr rationibus, et quid posait fur ex valore rei deducere, 119. Secunda sententia dicit debere vestitui summum valorem temporis medii, 120. Tertia sententia refertur inter precedentes media, 121. Quid si accepisti triticum valens tres, et postea valeat quinque, 122. Quid si dominus non vendidisset, sed donasset quando plus valebat, 123. Quid si non erat tunc consumpturas. 124. Quid si fur vendidit quando plus valebat, 125. Aliquorum sententia, *ibid.* Impugnatur hæc sententia, 126. Itera a priori, 127. Item alia ratione universali, 128. Refertur et impugnatur sententia Molinæ, 129. Quid si fur consumat statim quando minus valet, 130. Resolvitur ex <L -. 131. Quid si apud furem decrevit in valore, 132. Quid quando dubitatur an dominus servaturas fuisset, 133. Quid in foro externo, 134. An creditori debeat fur credere, 135.

Fructus quando restituendi, remissive, *ibid.* n. 136. Quid quando res apud furem periit, non peritura apud dominum, 137. Quid si antea rem fur domino obtulit, 138. Quid si deteriorata est apud furem, 139. Quid si rem ereptam ex incendio fur in tuto collocavit, 140. Quid si periit apud furem, æque peritura apud dominum . 141. Intelligi debet, si eodem modo peritura erat. 142. Attendendus est valor rei quando consumpta est a fure, 143. Quid si periculum jam tum prendebatur, 144. Quid si potuit fur rem eripere periculo, et non eripuit, 145. Tunc non erat inevitabiliter res peritura, 146. Quid si jam fur non poterat rem domino reddere , sed poterat periculo eripere. 147. Resin tuto posita semper domino plus valet. 148. Quid si fur tunc rem vendidit, 149. Iu foro externo an obligetur fur , etiamsi apud dominum res esset peritura, 150.

De obligatione restituendi qua oritur ex cooperatione ad furtum, vel damnum injustum. Qui dicantur coopérantes, et an ille solum teneatur restituere qui ita cooperatur ut sine illo damnum nou fieret. VI, xix; 1. et *seq.* Novem sunt .lasses cooperantium, *ibid. n.* 1. An ille sedum debeat restituere quo non operante effectus non fieret, *ibid.* u. 2. Qui nihil influit, ad nihil tenetur, n. 3. Si ad solam damni partem concurrit, non te-

netur ad totnm, *4. Potest esse* vera causa, etiamsi ea ablata effectus nihilominus fieret,5. Consulens est vora causa quando movet, licet sino ejus consilio damnum inferretur, 6. Quid si ablatis aliis, et manente tuo consilio effectus non fieret, 7. Distinguitur duplex sensus, et in utroquo resolvitur. 8. Quid si consilium movit solum ad excessum damni, 9. Quid si effectus, ablato consilio, non fieret illo modo, 10. Quid si damnum sequatur præter intentionem coopérants , 11. Quid quando duo consulunt damnum, 12. Quid de vigilante ut admoneat fures, si aliquis comparcat, 13. Quid si e duobus sociis alter mala fide cooperetur, 14. Quid si consuluisti solum accelerationem furti, 15. Quid si te non coopérante, alii essent cooperaturi, 16. Quid de ferente suffragium ad aliquid injustum, quando sine illo erant suffragia sufficientia, 17. Quid si suffragia revocari poterant, 18. Quid si nondum praecesserant, sed tamen futura orant suffragia sufficientia, 19. Quid si sit dubium an praecessissent suffragia sufficientia, 20. Quid si dubites an consilium moverit, 21. Aliud est de dubitante an præcesserint suffragia sufficientia, 22.

Dc coopcrantibus positive in particulari. Mandato tempestive revocato, mandans non tenetur, VI, xix; 23. Quid si mandatarius, ut mercedem accipiat, fingat se ignorasse revocationem, *ibid.* n. 24. Quid si putet mandatum,non serio revocari, 25. Videtur adhuc mandantem manere obligatum, 26. Quid si mandatarius obliviscatur postea revocationis acceptæ, 27. Quomodo tunc verum mandatum influat, 28. An si non possit moneri mandatarius, debeat moneri is de cujus salute agitur, 29. Respondetur sub distinctione, 30. Cum longe graviori damno proprio mandans non debet monere, 3I. Ratum habens an teneatur restituere, 32. An sufficiat ad contrahendam irregularitatem, 34.

Consulens aliquando tenebitur primo loco, et non cui consilium datur, VI, xix ; 35. An excusetur si re integra consilium revocavit, 36. Sub distinctione respondetur, 37. Quid de eo qui adulatione, laudibus,vel opprobriis incitavit,si revocet,38.Quid deconsulente abortum, si consilio revocato, abortus sequatur, 39. Quid si consuluisti duellum ei qui occisus est, 40. Quid si consilium non fuit acceptatum, postea tamen movit, 41. Quid si revocatione persuasisti ad desistendum , postea tamen rediit ad idem opus, 42.

Consulere minus malum an licitum sit, *ibid.* n. 43. Si majus malum inferendum erat eidem personæ, non fit ei injuria, 44. Quid si inferendum sit divers» person» , variæ sententiæ, 45. Cogitanti de utraque persona an sit licitum consulere minus malum, 46. Cur non cogitanti do Petro, vel nolente ei nocere, non liceat consulere minus ejus damnum ad impediendum majus malum Pauli, 47. Quid si consulatur minus malum non determinando personam, 49. An sicut minus, ita et æquale malum consuli possit, 50. Objectum licitum non est idem quod honestum positive, 51. Consilium conditionatum œqualis mali non habet objectum illicitum, 52. Non reperitur ibi malitia contra justitiam, neque contra aliam virtutem, 53. Non videtur obligatio restituendi eo caauex tali consilio, 54.

Consentiens. Scholastici cui desunt substantialia, suffragium invalidum ost, VI, xix; 55. Quid quando desunt accidentalia, 56. An tunc peccet ratione juramenti, 47. Quid si procédât infamia, vel semiplena probatio, ect. 58. An tunc teneatur ad restitutionem si negavit veritatem, 59. Quid de illo qui abstinet a ferendo suffragia, 60. Jus suffragii aliquando competit ex favore, aliquando ex officio, 61. Quid quando competit solum ex favore, 62. Scholasticis an competat ex officio, 63. Quid de iis qui suffragantur in republica libera, 64. Quid do patronis habentibus suffragium, 65. Do iis quibus suftragium competit ex officio, 66. Infirmitas vel absentia quando excuset, 67. Quid si non speret suam præsentiam profuturam, 68. Scholasticus qui inutiliter suffragium dedit, an debeat restituere, 69.

Adulator et palpo quis sit, et quando teneatur ad restitutionem, et an etiam irrisor, VI, xix; 70. Receptor quis sit, et an advocatus teneatur qui furem defendit, 71. Quid si recepisti etoccultasti furem quando a lictoribus quærebatur, 72. Quid de custodiente rem furtivam, quam furi reddit, 73. Quid si metu gravi furem recipit, 74. Quid de eo qui domi suæ recipit ad ludendum, vel expendendum qui aliena expendunt, 75. Doctrina Molinæ limitatur, 76.

Participans si nullo modo fuit causa totius damni, solum tenetur ad partem, et quid de invitato vel cœnam, VI, xix ; 77. Concurrens ad totam, an teneatur ad totum, 78. Prima sententia teneri solum ad suam partem, alii aliter dicunt, 79. Aliorum sententia explicatur, 80. Non est bonum argumentum ex mercede debita, ad obligationem restitutionis, 81. Causa partialis variis modis concurrere potest, 82. Sententia auctoris, et regula generalis, 83. Quid si absque hac causa partiali effectus non fieret, alia causa non addita, 84. Quid de concurrente partialiter per suffragium, an teneatur totaliter, 85. Quid do consiliario, 86. Quid dicendum de milite gregario, 87. Lessii sententia impugnatur, 88. Sententia Molinæ difficilis est, 89. Auctoris sententia de milite gregario, 90. Quid quando miles ille alios incitavit, 91. Quid de duce, vel officiali exercitus, 92. An singuli milites irregularitatem incurrant in bello injusto ; aliorum sententiæ, 93. Communis sententia probatur, 94. Quid de iis qui communi consilio damnum inferunt, au singuli ad totum teneantur, 95. Auctoris judicium, 96. Quid ai absque hoc socio damnum non ita cito inferretur, 97.

De concurrentibus *negative ad damnum, et eo-*

. .....«.qui Bint mutuB, n..„ .. tan»,

.iMiUk fnebatur impedi.·.·. ..M.k-.mr nd ∎.·,(-„β»™. ,Md. n. OT. Quid Bi od.o pt nffBct.1 damin.,» impediat. 100. Suadens alien ne irnpefcl,»n peccet centra justitiam. I"I I'retmm n tire Kceptnm no impedina.an debeas restituere, |(i Λ» ipsi furi debeas id reddere, sententia Molior, 103. Contraria sententia negativa probatur, 104.

Famulus non impediens furta aliorum domesticorum, quando teneatur restituere, *ibid.* n. 105. Quid si non impediat furta externorum, 106. Ii non impedientes contra justitiam non tenentur in solidum, 107. Quid quando sunt plures qui tenent Ixmtur impedire, et nullus est qui impediat, 108. Quid ei sciebas alios non daturos auxilium. 109. Proponitur quædam apparens responsio, 110, linpugnatur, et aliter respondetur, 111 et 112. Quid dicendum de custodibus, remissive, 113.

Quo ordine coopérantes teneantur ad reslilutiowm. Antiquorum sententiæ referuntur, VI, xix. III. Restituente qui primo loco tenetur, alii liberantur, n. 115. Restituentibus illis qui secundo loco tenebantur, debet compensari ab iis qui tenebantur primo loco, 116. Qui in eodem gradu fflnt. aliquando debent inæqualiter restituere, 117, Si nna ex causis secundariis restituat totum, cæteræ ejusdem gradus debent ei compensare, 118. Si qui rem alienam habet, vel e± ea factus eellocupletior, tenetur primo loco, 119. Qui rem consumpsit, et non est factus ditior an semper teneatur primo loco, 120. Quid si mandato alterius damnurn intulit, et ab ipso accepit pretium in premium, 121 et 122.

Tres regulæ generales circa ordinem horum causarum, *ibid.* n. 123. Examinatur prima regula; an exequens semper teneatur primo loco,124. ^Restituente exequente, quando alii liberentur, n. 125. Examinatur secunda regula, an causa prinripalis teneatur ante causam iustrumentalein, 126. Quid si executor operatus est etiam suo nomine, 127. Quid si mandans nou erat superior, 128.

Inter ipsas causas secundarias au detur ordo, *did.n.* 129. Videndum est an unaagat per aliam, 130. Quid si non nisi mediate per aliam operetur, 131.

Causie negativie an obligentur solum post positivas, *ibid.* n. 132. Redditur ratio legitima hujus ordinis. 133. Inter ipsas negativas ad invicem an sit ordo, varito sententiæ, 134. Posse cs-ec ordinem et qualis sit, 135. Quid si Petrus suo ct aliorum nomine damnum intulit, 136. Quid quando plures inferunt ct singuli accipiunt partem, 137. Reddente uno ex tribus pro omnibus, an socius satisfaciat reddendo solum suam parkin 138. Quid si pluribus aggressoribus unus solus percussit lethaliter, 139. An sinnæ eoncausæ «JLI credi···.· «li'·"" ligatæ in aolidum, vel in partem. 110· Si condonetur ei qui primo loco debet, secundarii liberantur. *ibid.* Si condonetur ci qui eecundo loco debet. non liberantor primarii, nec ali^æ.pales. si remittatur uni eorum, 141. Quantum et quomodo debeant tunc aliqui solvere. 142.

De ordine, loco et teinporo restitutionis, et expensis in ea factis, vide *Debitum. Creditor.*

Quo loco et cujus expensis fieri debeat restitulio debita ex delicto, VI, xx: 180"*el seq.* Prirna sententia refertur, *ibid,* et impugnatur, *ibid.* n. 181. Quiri si dominus plus expendisset quam nunc debeat expendere, 182, Aliorum sententiæ, quod restitutio debeat mitti expensis debitoris, 183. Quid si sumptus magni fieri debeant, 184. Auctoris sententia. 185., Ad judicandum de excessu sumptuum, ex excusandum debitorem plnra notanda, 186. Regula aliqua moralis statuitur. 190. Corollaria aliqua, 191.

Restitutio ex re accepta fieri debet expensis creditoris, *ibid.* n. 193. Quid si debitor sit in mora, 194. Quid si ante moram rem secum suis expensis alio detulit, 195.

Quo loco et cujus expensis restitui debeat quod cx contractu licito debetur. Variæ doctorum sententiæ , VI, xx ; 196. Triplex contractuum differentia notanda, et quid de gratuitis. 197. Circa alias duas classes contractuum regula Molinæ, 198. Alia melior regula statuitur, 199. Ratio regulæ redditur, 200. Quid dicendum de locationis debito, 201. Quid in permutatione 202. Quid si mutuans an alium locum abiit, 208. Quid si in via et transitu mutuum fiat, 204. Quid si venditio fiat in via, 205. Quid si ibi nec res tradatur, nec pretium, 206. Quid de permutatione in via, 207. Quid de pensione et censu. 208. Quid si census sit personalis, 209. Quid de legato, vel alimentis ex testamento debitis, 210.

De tempore et modo restitutionis. Dilatio restitutionis quando ex parvitate materi» excusetur a culpa gravi. VI. xx ; *211. De iis qui h»redibue* restitutionem imponunt post *mortem. tbid. 212.* Quid de eo qui sæpe nmnituf a *confessario non* restituit, 213. Quid de eo qui petit a eonfessario aliquam dilationem, 214. Qui non potest restituere, an debere habeat propositum restituendi. 215. De confessarius qui *absolvit sine restitutione, vel cui pœnitens non vult credere. 216. Ante tempus an possis debitum solvere, 217. In* qua pecunia restitui possit, 218.

De causis excusantibus a restitutione. De impotentia, seu inopia debitoris quomodo excuset a restitutione, VI,xxi; I *et seq-per tot. sect.* Transacta extrema necessitate debitoris an redeat obligatio restituendi, *ibid.* n. 1. Quid si debebat rem alienam apud te extantem. *ibid. n.* 2. Quid si ex delicto, et ex necessitate consumpsisti, n. 3. Necessitas au excuset a restitutione quando creditor est in æquali necessitate . 4. Necessitas parentum , liberorum, et aliorum an excuset, 5.

Quid de uccwwitatu gravi, 6. Quid si restitutu· afferat gravo dâmnnm, 7. Aliquorum scnteiiii;···. 8. Sententia Molinæ. 9. Judicium Auctoris, 10. Discrimen fori interni ab externo, II. Quid si restihinis cogatur decidero a statu justo. 12. Quid de detrimento in bonis superioribus, 13. Quid de detrimento famte, 14. Quid do lucro cessante, 15. An debeat postea resarcire creditori lucrum cessans et damnum emergens, 16 *et seq.* An possit omnino omitti restitutio, aliorum sententiæ, n. 19. Sententia Auctoris, 29. Quid si sit debitum ex delicto, 21 et 22, An possit debitor se obligare ad non utendum hac facultate, 23.

Utrum excusetur debitor a restitutione creditori, vel alteri nocitura, *ibid.* n. 24 *et seq.* Peccas reddenb domino gladium ari occidendum altorum, potons commode non reddere, *ibid.* Quid quando soli petenti damnum imminet, n. 25. Debet in eo casu debitor differre restitutionem quando sine suo gravi incommodo potest, 26. Solvuntur contraria, 27. Aliqua circa hoc advertenda, 28. An sit contrajustitiam reddere in alterius damnum, 29. Quid si amens petat ad se occidendum 30. An non reddens debeat postea resarcire damnum ex mora secutum, 31. An sit petenda facultas ad non reddendum, 32. An liceat easdem ob causas rem auferre domino, 33. An vi etiam possit auferri, 34.

Utrum et quomodo cessio bonorum excuset a restitutione, VI, xxi; 35 *et seq.* Vide *cessio bonorum.*

Quomodo condonatio creditoris excuset a restitutione. Rcmissioper vim aut fraudem, an prosit, VI,xxi; 46. Quidsi non offeratur creditori solutio, *ibid. n. 47. Quid si* debitor non habebat animum solvendi, 48. Quid si creditor remittat ut habeat partem debiti, 49. Quid quando niajor para creditorum defuncti consentiunt, 50. In quibus casibus remissio non valeat, 51. Condonatio praesumpta an valeat et sufficiat. 52. Hinc famuli et alii sæpe excusantur a restitutione, 53. De eo qui accipit id, quod si petisset, dedisset dominus, 54. Quomodo voluntas non posita operetur translationem dominii, 55. Quid do religioso expendente ex voluntate præsumpta suiprælati, remissive, 56.

Utrum interitus rei débitai excuset a restitutione, et quid de eo qui restituit per nuntium, vel per confessarium qui muneri suo non satisfaciunt, *ibid.* n. 57. Debitor ex re accepta, vel ex contractu facilius liberatur quam debitor ex delicto, *ibid.* Debitorexdelicto.mittens debitum per nuntium, vel etiam confessarium, an liberetur, prima sententia affirmat, 58. Contraria sententia negans communisprobatur, 59. Solvuntur argumenta contraria, 60.

Utrum ingressus in religionem liberet debitorem a debitis solvendis, VI, xxi; 61 *etseq.* lu quibus doctores conveniant, *ibid.* Quid quando debita erant pauperibus applicanda, *ibid. m* 62. Rati › Tliomro Sanchez rejicitur,63. Ratio melior affertur, 61. Quid si sperat posse solvere in sæculo variis creditoribus. Variæ sententiæ, 05. Rationes aliorum examinantur, 66. Tertia sententia eligitur et probatur, asserens si manens inmcnlo speras brevi debita, vel eorum partem toposeo extinguere, remanere teneris, secus non teneris, et redditur ratio, 67 et 68. Quid si debita sint ex contractu oneroso, 69. Quid si non multum fructum spiritualem ex ingressu religionis speret, 70. Quid si spes sit partem notabilem solvendi, sed cum magno incommodo, 71. Quid si dubia sit futura debitorum solutio, 72.

Qui promisit aliquod opus facere, an possit religionem ingredi, *ibid.* n. 73. Si ingrediatur quid debeat promissario solvere, 74. Λη teneatur in religione opus illud perficere, 75. Au sit differentia inter debitorem rei certie, et rei indeterminatos, 76. Respondetur ad argumenta contraria,77. Differentia inter matrimonium debitum ex stupro. et alia debita, 78. Religio an debeat solvere ejus religiosi debita, 79. An pro iis solvendis debeat laborare religiosus, variæ sententiæ, 80. Sententia auctoris, 81. An in iis quæ non sunt juxta statum suum debeat laborare, 82. Prælatus an debeat dare illi licentiam, *ibid.* Quid si in occulo non posset ea opera decenter exercere, 83. Quæ censeantur decere in statu illo religioso,84. Quid si antea promisisset operam suam alicui,85. Decretum Sixti V. et Clementis VIII. circa iere alieno gravatos non recipiendos. 86. Quos religiosos non comprehendat, 87 Qui debitores excludantur, 88. Quid debita absque culpa contracta sint, vel si bonis cessit, 89. Quid si debeam poenam pecuniariam ex sententia, 90.

Quomodo compositio cum Pontifice excuset a restitutione. Vide *Compositio*

Alice causai excusantes a restitutione. An excusetur qui solvit creditori sui creditoris, variæ sententiæ, VI, xxi; 145. Sententia auctoris, 116. Quid in foro externo, 147 *et seq.* Quid si debita non sint ejusdem qualitatis et prælationis, 149. Excommunicatio debitoris non excusat : de excommunicatione creditoris aliqui affirmant, 150. Verior et communiorsententiaprobatur, 151. Respondetur ad argumenta contraria, 152. Judicis auctoritas quando excuset a restitutione, 153.

Restitutionis beneficium an prosit majori habente causam communem cum minori, VII, xxin; 324. Restitutio an fiat quoad fructus, prima seu tentia, *ibid. n. 325.* Sententia contraria et ejus fundamenta, 326. Sententia auctoris, 327. Restitutio competit Ecclesiæ, 328. Reipublicæ etiam et aliis, 329. An competat contra gaudentes eodem privilegio, 336. Restitutio in integrum. Vide *Minor.*

Restitutionem debitam per longum tempus omittens an committat plura peccata, V, xvi; *dt Poenit.* n. 548. Restitutio facta pro defuncto ab d› an «t quomodo ni pW.it, *ibid.* diap. xxvi.

32 et S3·

RESURRECTO.

An Ades necessaria, I, xm; explicita de resurrectione carnis sit 114.

RETENTIO.

Retentio rei alien» per breve tempus an sit mortalis, V,'vm ; *de Justitia* n. *21.*

RETRACTATIO.

Qtiomodo peccatum habituale possit esse retractationis objectum, IV. m; *de Pœnit.* n. 13. Retractatio peccati quomodo non procedat ex voluntate stulta et imprudenti, *ibid,* disput. iv. n. 17. Fit sub conditione non possibili, sed impossibili, *ibid.* n. 18. Illius objectum est impossibile, n. 19 *et seq.* Retractationis seu condonationis negatio non potest esse mera conditio essentialiter requisita ad peccatum habituale, *ibici,* disput.vn. o. 31. Retractatio peccati non requiritur essentialiter ad illud delendum, 36. Retractatio peccatoris an essentialiter requiratur ad tollendum peccatum habituale, *ibid.* n. 106 *etseq.* Retractationis actum qui habuit non obligatur præcepto naturali pœnitentiæ ad habendum actum dolone formalis, *ibid.* n. 257.

RETROVENDERE.

De retrovendendo pactum multipliciter fieri potoet, VII, xxvi; J83. An si fiat in favorem venditoris solius sit licitum, *ibid.* n. 1R-1. Probatur id licere, 185. Solvitur ratio contraria, 186. Hæc actio transit ad hæredes . 187. Quid si non fuit determinatum tempus, 188. Quantum detrahendum sit de pretio ob illud pactum, 189. Quid si emptor interim reni alteri vendidit, 190 et 191. Depacto ut minori pretio redimi possit, 192.Quid depacto ut majori pretio debeat redimi, 193.Quid W in prima venditione descendit venditor de pretio. 194. Quid de ementibus libros vili pretio, ut eisdem vendant multo majori, 195. Quid si non credatur res plus valitura postea, 196. Alia via examinatur ad petendum majus pretium in redemptione, 197. Quid si res credatur plus valitura, an liceat pactum redimendi eodem pretio, 198.

An liceat locare domum venditori quamdiu eam *non* redimit, *ibid.* 199. An pactum possit imponi in gratiam solius emptoris, 200. /Vn computatis fructibus in partem pretii. 201. An possit apponi mgtaliamutriuaquc, 202. Fructu» intermedii ad .pen, pertineant, 203. De eend.t,one cum pacto «trorendendi quid? Vili, i.bru.cDnto 11.

RBIS.

Reus an possit judicem contra ae decipere ejrca aliquam circumstantiam. VI, xiv; 139. Reos negans delictum an debeat accusatori restituera, VI, xv ; 12.

Reus innocens,juste tamen condemnatos in foro externo, si cogatur ad matrimonium quid? VI. xxu ; 163. Quid si meta excommunicationis consentiat, *ibid.* n. 164 Reus an debeat absolvi non probato plene delicto, VII. χχvii ; 144. Judex an possit non subjicere tunc reum torture, 141. Quid si reus confessus est delictum, sed cum addito excusante, 146. Ex notitia orta ex confessione sacramentali non potest procedi. 147. An ex notitia injuste extorta, 118. An ex confessione in tortura injusta, 149. Limitationes aliquæ explicantur, 150. Quid si testes injuste interrogati scienter deposuerunt, 151. Si judex ut privatus notitiam injuste publicavit, quid? 112.

lieus non debet confiteri judici nonlegitime interroganti, VII, x i ; 1. An debeat prius certificari de indiciis et probatione contra ipsum, *ibid. a.*2. Quid si dubitetan *juridice interogararit, n. 3. Quid* si interrogetiirex falsapræsumptione.4. Quidsidelictum sit gravissimum.5. An sit universalis hæc regula scilicet posse reum negare quandojudex interrogat ex falsa presumptione, 6. An debeat reus certificari ex ipso processu. 7 et 8. An debeat ei constare de infamia probata, 9. .Vn de indiciis probatis, 10. Quæ sit differentia quoad obligationem respondendi inter reum et testem, 11. Non ostensa probatione, an possit reo deferri juramentum cahiinniæ, 13. Reus, precedente semiplena probatione, an teneatur fateri inquolidet crimine, 14. Variæ sententiæ, *ibid.* Sententia auctoris, 15. Respondetur ad fundamenta contraria, 16. Qui semel male negavit, an debeat non *interrogatus* confiteri, 17. Quid si *preceptum judicis duret. 18. An* saltem in patibulo confiteri debeat, 19. Confessarius quid faciet cum reo qui male negavit, 20. Reus quando negare potest, an possit accusatori impingere crimen caluiuniæ, 21. An possit testum occulta crimina detegere, 22. Quid si testis juris ordinem servavit, 23. Quid si *crimen testis* nousufficiat ad defendendum reum. 24. Itous an possit absque peccato opponere testi falsa crimina^ An peccet tunc etiam contrajustitiam. 26. Solvuntur argumenta, 27. Quid si testis jam esset mortuus, 28.

Reo an a sententia justa appellare liceat, VII. x i ; 31. Vide *Appellatio.* Reus ad mortem damnatus, an se possit defendere, *ibid.* n. 38. Quid si est innocens, sed sententiaest justa secundum allegata et probata, 39. Sententia Ancioris. Ψ'.K^uβ an possit ex carcere fugere, 41. Variæ sententiæ, *ibid.* In quibus casibus possit. 43. Au possit parietem et fores infringere, 44. Solvuntur objectiones, 45. Quid si ea occasione .dii e carcero etlu-

giant. 46. Aη debeat postea resarcire damnum panctum et similia, 47. Quid si juravit non fugere, 48e/scç. Solvuntur objectiones, 51. Si carer erat in pronam justam,quid? 52. Si reus erat religiosus quid? 53. Alii an possint reo auxilium prtobere ad fugam, 55. An possint ei dare instrumenta ad fugam, 56 et 57. Exceptiones aliquæ, 58. Qui dedit instrumenta an debeat restituere pro ruina parietum, 59. Reus si tenebatur propter debita, quid ? 60.

REVELATIO.

Quid sit illud propter quod judico Deum revelare hoc mysterium, I, i ; 5. Revelatio propria Dei est locutio Dei, *ibid.* n. 9. Actualis cognitio revelationis Divinæ an requiratur ad quemcumque assensum fidei, n. 36. Revelationem Dei an credamus propter aliud, an solum immediate in seipsa, 115 *cl seq.*

Revelatio Dei duplex, *ibid.* n. 122. Revelationem an dicamur scire, an credere, 129. Revelatio mediata Dei non est motivum mere humanum, 155. In quo formaliter consistat revelatio Dei, 193. Revelatio privata an sufficiat ad objectum formale fidei, 225. Revelatio privata quid sit, *ibid.* An revelatio Dei privata posset obligare sub peccato gravi infidelitatis ad credendum objectum sic revelatum, antequam ab Ecclesia acceptetur, 227. Is cui revelatio privata immediate fit non raro tenetur illam et objectum revelatum credere, 229. An alii ad quos ea revelatio facta non fuit, et ad quos non pertinet, possint, quando cis proponitur, firmiter eam credere, et objectum revelatum, 230. An qui debet credere revelationem privatam sufficienter propositam, credat eodem habitu quo creduntur revelationes publicæ, an ex habitu diverso, 232. An quando revelatio privata non obligat omnino ad credendum positive eum cui fit, vel eos coram quibus fit, qui tamen eam et ejus objectum credit, possit credere eodem habitu fidei infuso, quo credit res nostræ fidei, 239.

An ad fidem spectet quidquid sequitur per se revelationem, *ibid.* 264. Revelatio universalis an sufficiat ad assensum fidei circa objectum singulare, 298. Revelatio universalis an sufficiat ad credenda singularia nota certitudine morali, vel notitia probabili, 311. Revelatio clara quid sit, *ibid.* Au assensus certus ex revelatione clare cognita sufficeret ad meritum bonorum operum, quæ ex illa cognitione procederent, I, n ; 38.

Fideles an habeant evidentiam saltem moralem de revelatione divina, et veritate objecti revelati, I, n ; 39. An revelatio falsa ex malitia ejus intrinseca reddatur impossibilis Deo, I, iv ; 54. An dissentiens rei revelatæ sibi a Deo privata revelatione, sit hæreticus, I, xx ; 34.

REVOCATIO.

Revocatio donationis ob prolem susceptam an sit de juro naturae, VII. xxm ; 179. Quid si donatio fuit, juramento confirmata, *ibid.* n. 180. Si filii moriantur vivente patre quid? 181. Variæ sententiæ, *ibid.* Auctoris judicium, 182. Quid «i pater ignoravit nativitatem filii, 184. Quid si filius supervivat parenti, 185. Quid si occasiono filii sumptus fecit, 186. An filii hæredes possint etiam revocare, 187. Quid si nascatur proles illegitima, 188. Si proles illa legitimetur, quid? 189. Si tempore donationis natus erat, et postea legitimetur, quid ? 190. Si hoc fiat ex industria ad revocandam donationem, quid? 191. Si filius legitimus erat donationis tempore, et pater ignorabat, quid? 192. Quid si donatio facta fuerat ecclesiæ, 194. Quid si donatio fuerat remuneratoria, vel ob causam, 196.

Revocari an possit donatio facta uni filio, ob alios filios natos, *ibid.* n. 199. In qua sumina revocari possit, 201. Revocari quomodo possit donatio inofficiosa, 202. Quid si sit inofficiosa ascendentibus, 203. Et quid de donatione ascendenti facta, natis postea filiis, *ibid.* Revocari quando possit vel non possit testamentum, vide *Teilamcntum.*

REX.

Rex in bello'justo, et judex a reo possunt petere matrimonium, VI. xxn; 162.

RITUS.

Ritus falsæ religionis quomodo usurpentur, I, xiv: 112.

RUSTICUS.

Rustici an revera credant propter auctoritatem et revelationem Dei, I, i: 126. Rusticus undejudicet narrationem parochi esse doctrinam Dei, *ibid.* n. 128.

S

SACERDOS.

Sacerdos verus et proprius fuit Christus, III, Hîχ,*1. Sacerdoti proprium est offerre sacrificium. *ibid.* Christus obtulit duplex sacrificium, *ibid.* Sacerdos est Christus in quantum homo, *ibid.* n. 5. Sacerdos fuit, hostia, tempium, et altare, n. 12. Quomodo Christus sit sacerdos in æternum. 29. Sacerdos an erit dicendus Christus post diem judicii, 33. Et de facto potest dici sacerdotium Christi mansurum in æternum, etiam post diem judicii. 36 *et seq.* Sacerdotii Christi in multis fuit figura Melchisedech, 40. Sacerdos fuit Melchisedech sicut et rex. *ibid.* Sacerdos fuit Christus, episcopus, et lommus Pontifex in gradu eminentissime, n. 41,

Sacerdos an nunc possit applicare suam missam pro illo quem nunc Deus prævidet ipsi oblaturum primum stipendium, IV, xm ; *de Pœnit.* 136.

A sacerdotibus pluribus an possit absolutio conferri, *ibid.* n. 159. Si a duobus forma proferretur, essent duo sacramenta, n. 167. Sacerdotes duo absolventes an dicere possint : *Nos te absolvimus.* 176.

Sacerdos solus an sit minister in sacramento pœnitentiæ, ubi an laicus in aliquo casu possit absolvere, V, xvm ; *de Pœnit.* sect. i. *per lotam* Sacerdotibus omnibus an sit data facultas absolvendi in mortis articulo, *ibid.* n. 18. Sacerdos limplex an possit absolvere in mortis articulo, præsente proprio, n. 23 *et seq.* Sacerdos proprius « adsit in mortis articulo, et nolit absolvere, habetur pro absente, n. 32. Quid si confessio incepta est, n. 33. Quid si adsit potens ex privilegio, 44. Sacerdote proprio deficiente an servandus «it ordo inter alios, 36. Quid si proprius non possit absolvere a reservatis, 38. Vide *Absolutio, Confessarius, Minister.*

Sacerdotes omnes possunt absolvere a reservatis in mortis articulo, V, xx ; 201 *et seq.* Sacerdos fictus cui confessio facta est ab aliquo, an teneatur ad sigillum, *ibid.* disp. xxur n. 40.

Sacerdoti simplici an possit committi in aliquibus locis facultas conferendi sacramentum, confirmationis, VIII, libro I. *Dubio (i.* Sacerdos secundo celebraturus, an possit dare in prima missa ablutionem in calice, laieo accipienti communionem, *ibid. Dubio.* 10. Si quis nunc a S. Petro absolveretur, an deberet eadem peccata confiteri sacerdoti mortali, *ibid. Dubio. 11.* Sacerdos qui non tetigit calicem et patenam, dum forma proferebatur, sed immediate post, an debeat, vel possit iterum sub conditione ordinari, *ibid. Dubio* 33. Sacerdns rogidnrisan possit nssistere matrimonio ubi nec est. flec unquam erit parochus, *ibid Dubio* 36. Sacerdos licet *post* diem judicii retineat characterem, non poterit tamen consecrare eucharistiam. III. vm; *de Secram, in gen.* n. 2. Sacerdos ministrans eucharistiam in statu peccati, non peccat mortaliter, *ibid.* n. 155. Sacerdos ut sacerdos ministrat eucharistiam ex potestate a Christo accepta. IV, xviir ; *de Euchar.* n. 6. Sacerdos hodie vix potest excusari a culpa si nnn celebret per totum annum, *ibid.* disp. xxi. n· 13.

SACRAMKITALIA.

Sacramentalia quomodo magis prosint quam alia, ex ecclesiastica institutione, IV, ix ; *de Pirnit.* 62.

SACRAMENTUM.

Variæ theologorum sententiæ circa definitionem communem sacramenti, III, i ; de *Sacram, in gen.* n. 1. Rejicitur prima sententia negans sacramentum definiri posse, *ibid.* Secunda etiam rejicitur sententia, definiens sacramentum : *Sigliuni rei sacra, 2. Necnon tertia limitans* sacramentum ad illa sola quæ gratiam habitualem significant *et* conferunt, n. 3. Rejicitur et quarta exigens ad rationem sacramenti quod significet et conferat aliquam sanctitatem sive internam, sive legalem, n. 4. Explicatur Auctoris sententia circa essentiam sacramenti, n. 7. Vera definitio sacramenti, 8. Ratio definitionis redditur, 9. Quæ excludantur a ratione sacramenti, 10. Quænam sacrificia in veteri lege essent sacramenta. 12. Solvuntur objecta, 13 *et seq.* Matrimonium inter Adam et Evam non fuit sacramentum. 15. Secunda pars definitionis explicatur , 16. Ratio hujus secundæ partis redditur, *ibid.* Quomodo sacramenta legis veteris causarint internam gratiam. 17. Confirmatur doctrina præcedens. 18. Solvuntur objecta, 19 *et seq.* Sacrificium misse excluditur a ratione sacramenti, 21. Sacramenta non solum gratiam, sed gloriam, Christum, ejus merita, et passiones significant, 22. *Judicium de* aliis sacramenti definitionibus quæ circumferuntur, 24. Cur martyrium non sit sacramentum. *ibid.*

Omne sacramentum habet rationem signi et causæ, III, i; *de Sacram. 25.* Non obstat quod eadem species non possit esse sub duobus generibus non subordinatis, 27. Explicatur cur sacramentum magis debeat poni sub gener·· signi, quam sub genere causæ, *28.* Probatur comparatione ducta a cibo eucharistico, *ib:d.*

An sacramentum sit signum ad placitum, *ibid, n. 29.* Cur non possit esse aliqua qualitas materialis ex natura sua ordinata ad significandum gratiam, *ibid.* Aon opus esset ut perciperetur a sensibus connexio intrinseca quam illa qualitas

haberet cum gratia, quam connexionem posant Dens vel Angelos revelare, 30. Undo revelatio talis connexionis pendebit quidem ex placito divino, non tamen ipsa connexio, 31. Illa tamen qualitas esset snpernaturalis, *ibid.* Sacramenta habent quidem do facto ex institutione, hominum significaro, gratiam, habent voro a Deo quod significent infallibiliter, 32. Explicatur locus Augustini, 33 et *seq.*

An sacramentum pro formali sit ens rationis, *ibid.* n. 35 *et seq.* Negat Suarez quia ens rationis non existit, nisi quando actu cognoscitur vel fingitur, *ibid.* Hanc negationem miratur Vasquez, qui intelligit de ente rationis fundamentali, *ibid.* et 36. Magis placet dicere has denominationes extrinsecas esso reales, cum non distinguantur reipsa a formis ex quibus exurgunt, 37. Duplex denominatio : formalis et objectiva, 38. Non est opus ulla fictione ad considerandum baptismum esse signum gratiæ ; parietem esse visum cognitum, 39. Imo debet semper forma illa concipi extrinseca. 40. Et concipere aliter non est concipere sacramentum, 41. Aliud est virtutem extrinsecam concipere ad modum virtutis intrinsecae, et aliud cognosci intrinsecam, *ibid.* Explicatur quid sit illud morale quod remanet in sacramento post ejus institutionem, 42.

An sit ratio univoca omnibus sacramentis, *ibid.* n. 43. Asserit Suarez utraque sacramenta, antiquas scilicet et novæ legis, univoce convenire, *ibid.* Ratio quam exponit Vasquez, 44. Quomodo ratio sacramenti conveniat omnibus univoce, non solum prout signum, sed etiam prout est causa, 47.

Utrum de ratione sacramenti sit, quod non pro uua aut altera vice sit statutum, sed permanente!', *ibid.* η. 48. Partem affirmantem late probat Suarez, *ibid, et seq.* Insufflatio Christi in Apostolos fuit sacramentum per quod ipsi ordinati sunt, vel eorum ordinatio completa, 52.

De materia et forma sacramentorum. Utrum sacramenta novæ legis constent rebus et verbis, III, n ; *de Sacram.* 1 *et seq.* Cur sacramenta antiquæ legis non constarent verbis, *ibid.* Sacramenta novæ legis tribus constant : rebus, verbis, et ministro, *ibid.* n. 2. Ratio congruenti» ex S. Thoma, *ibid.* Fundamentum ux Scriptura, *ibid.* Quomodo sacramentum pœnitentiæ non constet solis verbis, duplex explicatio, n.4. Secundo objectio petita ex matrimonio solvitur, n. 7. Non nuntur intrinseco ex materia et forma, 53, Probatur conclusio, 54. Ratioa priori, *ibid.*

Quid importet sacramentum in recto, *ibid.* n. 55. Quid sit importari in recto,**ibid.* Difficultas aliquorum recentiorum, 50. Quomodo concreta frequentius usurpentur, 57. Est fere quæstio dc nomine, ex qua tamen male inferunt verba consecrationis non esso formam intrinsecam eucharistia;, 58. Non est idem significari immediate per aliquod nomen, et significari in recto, 59.

Utrum in sacramentis novæ legis requirantur verba consecratoria, an vero concionatoria, III, n ; *de Sacram,* n. 71. Conclusio catholica est verba illa esse vere consecratoria, et habentia specialem efficaciam ad causandum effectum sacramentalem, *ibid.* n. 72. Verba esse consecratoria est esso operatoria, *ibid.* Arguuntur hærotici contradictionis, *ibid.* Quomodo verba possunt esso concionatoria, *ibid.* Caput controversi». Contra hæreticos arguitur ex Scripturis, 73. Ex conciliis, *ibid.* Ex Patribus, 74. Ex ratione, quia æpe frustra fieret talis concio, 75. Ex variis exemplis, *ibid.* Explicatur Augustinus, 70 *etseq.* Quod non requiratur instructio quando confertur baptismus, deducitur ex ipsis verbis Christi, 79.

Utrum reqviraiur materia el forma determinata ex institutione Christi. De fide est sacramenta novæ legis esse instituta a Christo, atque adeo materiam eorum et formam, *ibid.* n. 81.

Quæ materia fuerit a Christo determinata pro sacramento Ordinis, *ibid.* n. 85. Vide *Ordo.*

Quæ mutatio materiæ aut formæ, noceat valori sacramentorum, *ibid.* n. 104. Vide *Milalio.* Quid dicendum quando minister errat circa vocis significationem, n. 119. Declaraturquæstioexemplo, *ibid.* Sententia P. Vasquez explicatur, 120. Sententia Auctoris : errorem privatum circa voces non nocere valori sacramenti, 121. Quæ conclusio probatur, et respondetur ad rafonem el fundamentum Vasquez, 122 *et seq.* An verba adjuncta noceant sacramento, regula generalis statuitur, 125. Verba possunt dupliciter adjungi, 127.

Utrum intentio ministri requiratur ad componendum intrinsece sacramentum, *ibid.* n. 128. Vide *Intentio.*

Quid sit in sacramento res tantum, et sacramentum tantum, et res et sacramentum, 111, ii ; *de Sacram.* 142. In sacramentis theologi tria distinguunt quæ hic explicantur, *ibid.* Hanc divisionem usurpavit Magister, S. Thomas et alii communiter, 143. In baptismo, confirmatione et ordino facile reperitur, 144. In matrimonio etiam, 145. In extrema cunctione est peculiaris difficultas, variæ sententiæ, 146. In pœnitentia etiam variæ opiniones, 147. Sexta sententia facilior et clarior tenet contritionem esso rem simul et sacramentum, 161. Difficultas hujus sententiæ, 164.

totato.MU.ri.weoneilioTriA.nttl.o.iee.

I Sali<«l ra»tan,i"9' 107 el .

B, wmiilaU sewnmfa/orum. Quomodo nehie intdlllgatur, III, ... <*I, Sarram. I.* Ulrum In «latu imwcentiæ Mwnt urn. «acraneata, <W.n. 3. Notandum primo dnplicom sensurapfitihanc quæationem, *ibid.* Explicatur mena 0. Thomæ, *ibid.* In secundo senau duplicem alium jenstim contineri, 4. In quibus omnes conveniant, 0.5. DifflcnltasinqnosIt, n. 0. Sententia Vasquez, 7. Sententia Suarez affirmans futura fuisse in atatu innocenti» sacramenta, si status ille peraeverasset, 8. Prima conclusio affirmans de possibili, omnibus communis, 9. Secunda conelusio negans ex vi præsentis decroti, 10. Explicatur conclusio, *ibid.* Ratio prima conclusionis supponit, non peccanto homine , Christum non tenturum, 11. Secunda ratio ex exemplo Adam et Evæ, 12. Diluuntur instanti», *13 ct seq.* Utrum Adamo non peccante, et Christo veniente futura eaent sacramenta, 16. Sententia affirmans probatur, 17. Retorquentur argumenta Vasquez, *ibid, el seq.*

Utrum in lege naturæ et scripta, fuerint sacramenta. Quid per statum legis naturæ intelligalur, III, ni ; *de Sacram,* n. 22. Vera et communis sententia affirmat, 24. Fundamenta hujus lententi», 25 e/ *seq.* Verba Innocentii III. Dubitatur an pro remedio parvulorum sufficeret fides parentum, 27. Verior sententia negat, 28. Explicatur locus D. Thom», *ibid.* Pueri justificabantor fide Mediatoris facta illorum, per aliquam aetionem externam, *ibid.* Confirmatur hæc doctrina, variis rationibus, 29 *et seq.* Ratio Vasquez rejicitur, 32, Disparitas adultorum et puerorum, *ibid.* Durandus negans fuisse sacramentum verum, rejicitur, 33. Dubitatur a quo hæc actio externa deberet exhiberi, Suarez existimat a parentibus, 35. Respondetur valide exerceri ab omnibus, non tamen licite, 36. Dubitatur an fides ilia debuerit informari charitate, 38. Vasquez requirit fidem actualem et probabiliter informatam, *ibid. Suarez e* contrario nec etiam fidem requirit, sed tantum intentio faciendi quod aDeo fuisset institutum pro tali remedio, 39. Primo concluditur requiri fidem actualem, 40. Variæ exponuntur rationes ex auctoritate, *ibid.* Probatur ratione, quia alioquin illud remedium fuisset facilius baptismo, 41. Satisfit variis objectionibus. 44 *et seq.* Cur hæc fides requireretur, 48. Non ad *meritum* condignum, ut patet, *ibid.* Durandus requirit formatam *ot meritoriam, 49. Probatnr* non debuisse esso meritoriam *do condigno, nuo* de congruo, 50. Nec, ut a reliquo Eeeleam· cor*pore, debuit* illa fidos esse meritorie, *contra Pu*randlim, 51 *ct seq. Satisfit variis* instantiis, a- *et seg;* Infertur contra Vhaquea hatto aafionem i buisee ofiectum certum, 55-

i , ...ter hoc fuerint in tege natur» aha sacrarnenta· P.1 III ni ; *de Sarram* n. *G0.* Communs sententia negat. *ibid.* Snaroz in aliqnn riM admittit ; ut sacrificium MelcWsedecb. *ibid.* Vasquez negat et probat, *ibid.* Ejns argumentum rejicitur, 61. Ratione probatnr sententia Suarez, *ibid.* Nec ex alio capite, scilicet quod non ?anctificaverit ullo mndo, sacrificium Melchisedec a vera sacramenti ratione exclnditnr. 62. Non eet fundamentum ad dicendum alia eecritlcia hnjns temporis fuisse sacramenta. 63. Dnbitatur de sacerdotio : nihil illi deesse videtur ad sacramentum, 64. Solvuntur objecta, 65. Verius est non fuisse sacramentum, quia non fuit ex divins institution», 66.

In lege Scripta, vera et mnlta fuerunt sacramenta, 69. Potissimum in illis locum habet Circumcisio, *ibid.* Alia sacramenta legis Script» reducuntur ad tres classes. 70.

Utrum in lege nova necessaria fuerint sacramenta. De fide certum est, sumpta necessitate pro convenientia, et contra hæreticos ssepe definitum, III, m; *de Sacram.* 71. Prima congruentia, ratione eruditionis nostræ, 72. Secunda ratione protestationis fidei et cultus Dei, 73. Tertia ex compositione hominis, *ibid.* Quarta ex sapientia Dei, *ibid.* Quinta, propter humilitatem nostram. Sexta ad ostensionem *divinæ potenti», septima,* ratione medicinæ, *ibid.* Octava ad securitatem hominis. 74. Nona ad mutuam chariiatem inter fideles conciliandam, *ibid* Decima ex parte Christi, *ibid.* De excellentia nostrorum sacramentorum super aha, 75. Tollent majori virtute ad causandam gratiam, *ibid.*

De principali effectu sacramentorum novæ legis, qui est gratia. Quid sit dare gratiam ex opere operato. III, iv; *de Sacram, n. 1.* Et ex opere operantis, *ibid.* Idem cum proportione dicitur de satisfactione, *ibid.* n. 2. Statuitor contra hæreticos sacramenta novæ legis conferre gratiam. *ibid.* n. 7 *et seq.* Quomodo *hæretici ponant sacramenta causare gratiam, n. 8. Catholica sententia. 9. Absurda* qua? *ex pravo beartfaorum dogmate sequuntur.* 1! *et seq. Respondetur objectionibus,* 15 *et seq.*

Qualis gratia *conferatur per sacramenta* novæ legis, *ibid. n. 17. Quid per gratiam sacramentalem intelligatur. ibid.* Prima sententia *ponit habitus diversos, ibid. n. 18. Secunda, diversitatem intrinsecam* in ipsa *gratia, ibid. Tertia ponit* quamdam *qualitatem, ibid.* Communis sententia *ponit communia* auxilia, *19.* Unde gratia· sacramentales sunt tantum divers» extrinsecr, *ibid.* Duplex *difficultas contra* hanc doctrinam. 21. *Respondetur ad primam,* 23. Respondetur ad seeundam, 27. H.ee auxilia non dantur ei cui non *datur gratia habitualis, vel* qui eam perdidit, 29. *Sieni non a<Jv,,nfeutü* uon ?Us ad hqjnsm0(H auxilia. dc ea abeunto, jus Ufa I p< rditur, *ibid, in fine.* Hi effectus non ita sunt sacramentia alligati, ut sine sacramento .«btin-ri non possint. et de fact.. Uun obtineantur Il

Utrum snrramrnta novæ legis causent physice gratiam, III, rv; *dc Sacram.* n. 32 *et seq.* Hi* non agitur dc «aeramento complete sumpto, secnndiini totum quod includit in ratione sacramenti. *ibid. Nec* quæritur an sacramenta sint catis?·· morales grafiæ, n. 33. Duplex est sententia: prima Suarez affirmsns sacramenta causare physice gratiam, 34. Supponitur in rebus potentia obedientialis activa, qua eleven possint ad producendum quodlibet aliud, 35. Impugnatur hæc sententia variis argumentis, 30 *el seq.* Primum argumentum, quia gratia fit per creationem, *ibid.* Secundum petitur ab actione in distanti, 40. Tertium argumentum ex absurdis, 41. Quartum petitur ex eo quod non possit oculus elevari ad audiendum, 41. Quintum, quia gratia in instanti producitur, in quo non est sacramentum, 45. Probatur denique conclusio ex natura ipsa grati», 48. Quæ ultima ratio magni ponderis est in Ecclesia, 49. Referuntur et dissolvuntur argumenta contrariæ senteutiæ, 50 *et seq.* Exponitur et enucleatur difficilius argumentum petitum ex differentia sacramentorum novæ legis, ab antiquis, præaertim a Circumcisione, 68 *el seq.* In actione sacramentali facta nomine Christi, non meretur per eam, sed potius quasi nobis impetrat gratiam, 89. Gratia non tantum datur per sacramenta, sed etiam propter illa, tanquammotivum, 91. In quo sensu sacramenta sint causæ instrumentales, 93. Declaratur exemplis quid sit operari instrumentaliter, 95. Aliter etiam sacramenta dici possunt instrumenta Dei, 97. Exquiritur mensS. Thomæ super hac quæstione, 98 *et seq.* Humanitas Christi dicitur causa instrumentalis nostra) salutis, ipse autem Christus, causa principalis, 105.

Utrum sacramenta *conferant gralinmin tempore vel instanti quo perficiuntur.* Hic est tantum quæstio de gratia habituali, et de charactere, III, iv; *dc Sacram,* n. 107. Unde oriatur difficultas, *ibid.* Sententia de finitis instantibus solvit totam difficultatem, *ibid.* In sententia communi proponitur difficultas, *ibid.* Primus dicendi modus, gratiam conferri in tempore indeterminato, rejicitur ab omnibus, 108. An repugnet aliquid incipere in tempore indeterminato, 109. Secunda sententia vult gratiam produci in ultimo instanti tenninativo, 113. Impugnatur hæc sententia, posita causalitate physica, *ibid.* Item posita causalitate morali, 114. Impugnatur tertio, argumento ad hominem , 115. Quarto ex veritate verborum sacrainentalium, 116. Tertia sententia ponit ultimum instans terminativuin intrinsecum, 117. Difficultates hujus senteutiæ , 118 el seq. Ultima sententia ponit aliquod tempus determinatum, saltem juxta opinionem illam de compositione continui, ita ut gratia incipiat per ultimum non esse, 123. Contra hunc dicendi modum instantia: Suarez et Vasquez proponuntur et solvuntur, 125 el *seq.*

De ineflicacia veterum sacramentorum ad conferendam gratiam. Sententia affirmans gratiam collatum per antiqua sacramenta, et ejus fundamenta, HI, v; *de, Sacram.* I. Antiquorum quorumdam opiniones rejiciuntur, *ibid.* n. 2. Prima sententia affirmans per circumcisionem datam fuisse gratiam infallibiliteret ex opere operato, n. 4. Fundamentum præcipuum hujus sententiæ, auctoritas S. Augustini, n. 5. Aliud, auctoritas Innocentii, III. Aliqui Augustinum et Innocentium explicare conantur, n. 10 *el seq.*

Sententia negans' circumcisionem contulisse gratiam et ejus fundamenta, *ibid.* n. 11 *el stq.* Probatur ex Scriptura, n. 12. Ex Patribus, 14. Ex conciliis, 20. Ratione. 21. Praeluduntur adversariorum evasiones. 22 *et seq.* Utraque sententia, quoad fieri potest, conciliatur, n. 40, Circumcisio ex sua institutione nullam vim habet, *ibid.* Quid de feminis, quid de masculis periclitantibus, *ibid.* Vide *Circumcisio.*

De charactere qui est effectus sacramentalis, vide *Character.*

De causa instituente Sacramentum. Utrum de facto Christus instituerit immediate sacramenta novæ legis. III, vn; *de Sacram,* n. 1 Constat apud omnes Deum esse causam primariam institutionis sacramentorum, *ibid.* Certum etiam apud omnes Christum instituisse immediate omnia novæ legis sacramenta, *ibid.* n. 3. Rationes hujus sententiæ, *ibid, cl seq.* Rationes congruenti» plures afferuntur, n. 7. Locus Augustini difficilis explicatur, 9. Idem dicendum de antiquis sacramentis, 16.

An potuerit Angelo vel homini communicari potestas instituendi sacramenta, *ibid.* n. 19. Quæstio fere de nomine. Prima sententia negans, *ibid, cl seq.* Notandus duplex sensus quæstionis. 22. Christus non potuit communicare creatur» potestatem quam habet ut Deus, *ibid.* Quatuor Christi excellentiœ, *ibid.* Quæ prærogativæ Christi possint creaturis communicari, 23. Quæstio in secundo sensu resolvitur pro parte affirmante, 24. Quid requiratur ad hoc ut aliquis dicatur in rigore institutor sacramenti, 25. Licet Ecclesia acceperit potestatem instituendi quosdam ritus, ipsa tamen vere dicitur instituere. 26. Dupliciter se Deus habet in delegatione facienda, 29. Primus modus non sufficit ut homo dicatur instituere ; secus vero secundus, *ibid.* Confirmatur exemplis, 30. Aliud est determinare, aliud instituere, ibid. Explicatur quomodo differat potestas determinandi materiam, a potestate imponendi significationem, 32. Aliud est causare sacramentum in ratione oxistentiie, aliud instituere, 34. Instituere plus dicit quam causare, 36. Instituere non est tantum designare materiam, sed statuere obligationem, ibid. Infertur quid dicendum sit de sacramentis legis antiquæ, 37.

De Ministro sacramentorum. Sidus homo est minister sacramenti, ex vi præsentis decreti, 111,

. „ i nubium nst il» non 'm*n-

Llmr.· *M* M-m infnrl·.. m Mntn ho-

SBbrirtiœ. *iM-* lt.·.» efilrom.fi nncl.n-", u.3. Ratio « priori, >W· 1 "olirmah.r. ne J, dicat epificopum damnatum posa.· conferre ordines, *ibid.* Secua dicendum si anima redeat ad corpus mortale, *ibid.* Objiciuntur aliquæ historic, o, "1. Si Angelus aliquod sacramentum ministrare|, habendum esset pro valido, *ibid.* Supponendum est ministrum esse causam gratiie, n. 5. An hæc ministri causatio sit immediata, vel solum mediata, G. Minister est tantum causa mediata, n. 7. Paulo aliter dicendum est de eucharistia, !). Porrigens eucharistiam non est causa moralis gratke, 10. In aliis sacramentis nulla est differentia quoad hoc inter ministrum consecratum, et non consecratum, 11. Bonitas ministri, non requiritur essentialiter ad valorem, 12.

De intentione requisita ex parte ministri ad valorem sacramenti. Vide *Intentio.*

De obligationibus ministri sacramentorum. Vide *Minister.*

De suspiciente Sacramentum. Vide *Dispositio.*

tllrnm qui suscipit sacramentum, indigne, postea, ablatoobice. consequatur gratiam sacramentalem. *VuteObex.* De voluntate suscipiendi sacramentum. Vide *Voluntas.*

Quorum sacramentorum fides, vel notitia explicita fidelibus necessaria sit, I, xin; 116. Baptismi necessitatem et efficaciam omnes credere tenentur, *ibid.* Necessaria est fides et notitia sacramenti pœnitentiæ, *ibid.* η. 117. An omnes teneantur scire formam baptismi, 118. Necessaria est fides explicita sacramenti eucharistiæ, 119. Eucharistiam offerri in sacrificium in missa omnes fideles scire debent, 122. An notitia quatuor aliorum sacramentorum sit omnibus ex præcepto necessaria, 123. Necessariam esse solum iis qui ea suscipere volunt, communis est sententia, *ibid.*

Sacramentum ut conficiatur voluntas victualis *sufficit,* IV, vn ; *de Pœnit.* n. 40. Per sacramenta utrum peccata venialia tollantur ex opere operato, *ibid,* disput. ix. *per totam* an. 43. De Baptismo, Poenitentia, et extrema unctione non est dubium, *ibid.* De eucharistia est certum, n 45. An per Confirmationem , Ordinem, matrimonium examinatur, n. 48 *et seq.* In sacramento pœnitentiæ dupliciter peccata venialia remittuntur, *54. Sacramentum* aliquod an possit negare confessarius pœnitenti, V, xxm ; 126 *et seq.*

In paschate recipiens sacramenta in ecclesia cathedrali, an satisfaciat *præcepto Ecclesiæ, VIII. libro* i; *Dubio* 15.

Swramsnium pote.t perfici fifa.fi»> y»fer no» „·, eompfifi sui. Hi. vu>; *de* « susceptio in peccato mortali in quibusdam casibus est licita, *ibid.* Ut dicatur sacramentum perseverare, sufficit manere id qnod inclndit in recto, III. i; de *Euchar.* η. 61. Sacramentum non solum est præeeptum, sed medium inflnensseipso. *ibid,* disput. m. n. 23. Sacramentum aliquod potest ordinari ad aliquem effectum qui sin»· ipm, obtineri potest, IV. xir; *de Euchar.* n. 105.

SACRIFICIO JF.

Sacrificium male defifiitur ab hæreticis. IV, xix.de *Euchar.* η. I. Variæ definitiones sacrificii, *ibid.* Supponitur sacrificium esse in genere oblationis sacræ et signi sacri, n. 2. Per sacrificium primo significatur interna submissio et suprema Dei excellentia, 3. Quomodo sacrificium significet hanc supremam Dei potestatem. I. Placet ratio Eusebii, 5. In quo non differat ab aliis Dei cultibus, 5. Non est illius essentia quod aliud pro nobis substituatur, 7. In omni sacrificio intervenit destructio aliqua, *ibid.*

Qua auctoritate possit institui sacrificium. 10 An fieri possit auctoritate privata. II. Quid facerent homines si solitarie et sine ullo humano commercio viverent, 12. Sacrificium Deo falso oblatum est verum sacrificium, 13. Cur mors martyrum non fuerit verum sacrificium. 14. Aliqua fortasse fuerunt sacrificia apud ethnicos qu® auctoritate privata initium sumpserunt, 16.

In missa offertur verum sacrificium a Christo institutum, IV, xix; *de Euchar.* n. 17. Dc nomine miss®, *ibid.* Gravis est controversia contra hæreticos negantes in missa verum offerri sacrificium . 18. Hoc dogma definitum est a concilio Tridentino, *ibid.* Habetur primo ex Scriptura. 19. Secundo ex Patribus et conciliis, 20. Tertio ex ratione, 21. Quarto ex traditione perpetua. 22. Fundamentis *hæreticorum respondetur, 23 elseq.* An si *Chrintus hoc sacrifieiinn non instituisset.* potuisset ab ecclesia *institui.32.* An de *facto* Ecclesia *possit* aliquml *aliud sacrificium instituere præter* eucharistiam, *34. Loquendo etiam de possibili, id* videtur negandum. 35.

Quo pacto reperiatur in missa vera ratio sacrificii, IV, xix; *de Euchar.* 37 *et seq.* Varias de hoc theologorum sententiæ, *ibid.* Prima docet oblationem vocalem pertinere aJ essentiam sacrificii. *ibid. Quæ* sententia rejicitur. 38. Secunda docet fractionem pertinere *ad essentiam saerilicii.* 39. *Hiec etiam* sententia communiter rejicitur. 4U. Tertia satis communis docet essentiam sacrificii reperiri in consecratione, 11. Keferuuiurauctoritates Patrum pro hac sententia, *ibid, et seq.* Secundo probatur auctoritate eorum qui dicunt sacrificium non fieri furia sexta majoris hebdumn- *die,* 44 *el seq.* Alia· exponuntur rationes , 45 *et seq.* Quarta essentiamsacrificii consistere in ipsa sumptione sacramenti, 46. Fundamenta hujus

snntcntiæ, iWrf. *el seq.* Pro utraque parte rationes sunt difficiles, 5Ü.

Quomodo consecratio pertineat ad essentiam sacrificii, varie a theologis exponitur, ibid. 51 *et ieq.* Nonnulli dicunt consistere in destructione panis et vini, quos bono confutat BellarminuR. *ibid.* Alii dicunt ad essentiam sacrificii non requiri destructionem, 52. Quæ sententia displicet, 53. Alii dicunt destructionem non esse do ratione sacrificii commemorativi, 54. Illi aontentiæ favere videtur S. Thomas, 56. Ille loquendi modus non sufficit ut in eo animus quiescat, 57. Alii dicunt consecrationem esso vere actionem consecratroriam,quia per eam vi verborum separatur corpus a sanguino, 61. Alia explicatio Cabasilro Græci aVasquezio impugnata, 61 et 63.

Sententia Auctoris de exuentia hujus sacrificii. Consecratio et consumptio pertinent ad essentiam hujus sacrificii, *ibid.* n. 64. Explicatur quomodo consecratio sit essentialiter sacrificatio, 65. Aliud est destrui physice, aliud humano modo, 66. Inde facile explicatur quomodo per consecrationem sacrificetur corpus Christi, 67. Cum hoc tamen stat ipsam sumptionem portincro a<l substantiam et integritatem sacrificii, 68. Solvuntur objectiones, 69 *etseq.* Quomodo sumptio diei sequentis possit pertinere ad rationem sacrificii praecedentis, 71. Ex doclarationo hujus dubii magis constabit quomodo sumptio pertineat ad essentiam sacrificii, 72. Possunt considerari in hoc sacrificio tres compositiones divers», 73. Cur licet in consecratione invoniatursuffleientor essentia sacrificii, sumptio pertineat ad sacrificium, 74. Ingeniose Deus in hoc unico sacrificio complexus est antiquorum sacrificiorum differentias, 75. Quam parum theologice in hoc puncto nonnulli theologi sunt locuti, 76. Solvuntur nonnulla) objectiones qua? contra praedicta possunt fieri 77 *et seq.* An ex vi praesentis decreti necesse sit ad oblationem hujus sacrificii quod præsupponalur Christus vivus,85. An habuerunt Apostoli potestatem offerendi in triduo mortis Christi, 86.

An Christus sit offerens et tota res oblata in hoc sacrificio, IV, xix; *de Euchar.* n. 90. *elseq.* Quomodo Christo competat nunc esse offerentem. *ibid.* Pater Suarez dicit Christum actu offerre, 92. Vix in hoc potest osse quæstio de re, 93. An hæc actio sit a Christo ut sacerdote, 94. Ostenditur quomodo hæc oblatio prout est a Christo sit bona, 96. An etiam in missa offerantur species sacramentales, 97. Species in consecratione se habent ex parte termini, 99.

Utrum ex dispensatione papæ possit consecrari unica species et utrum consecratio utriusque sit de essentia sacrificii, *ibid.* n. 100 *el seq.* Ex dictis infertur resolutio hujus dubii, *ibid.* Aliqui affirmant posse papam dispensare, et de facto non semel fuisse dispensatum, *ibid.* Fundamentum præcipuum hujus sententiæ, 101. Alii e diametro contendunt non solum non posse dispensari, sed non unius speciei roniecrationem fore validam. 102. Hæc sententia debito modo explicata non ost absurda, 103. Communis et vera sententia docet ita esso necessariam utriusque speciei consecrationem, ut nunquam, etiam ex dispensatione papre,possit unica species licito consecrari, 105. Ratio cur dispensari non possit, 106. Solvuntur objectiones, 107 *etseq.* Confirmatur nt explicatur præcedens doctrina, 109 *et seq.* Tota ratio conclusionis desumi debet ox Christi voluntate, 112. Differentia inter institutionem sacrificii et sacramenti, 115.

Dc effectibus hujus sacrificii. Quæ person» offerant hoc sacrificium, IV, xix; *dc Euchar.* 122. Impetratio quomodo consideretur. 123. Anhicvalor impetrationis sit ex opere nperato, 125. Sacerdos excommunicatus non potest nomine Ecclesia impetrare, 126. Hoc sacrificium ut est a Christo, habet etiam vim impetrandi, 128. Quod probatur ex ipsius institutione, 129. Nec obstat Christum non esse nunc in statu orandi, *130. Sacrificium hoc est etiam satisfactorium, seu propitiatorium, 133. Aliqui agnoscunt in hoc efficaciam quamdam universalem, 134. An hoc sacrificium conferat primam gratiam, 136. Communis et vera sententia negat talem efficaciam, 137. Fundamenta hujus sententiæ. *ibid, et seq.* Terminus impetrationis est diversus a termino satisfactionis, 111. An hic effectus delendi peccata mortalia sit infallibilis, 142. Distinguendus est effectus quem habet hoc sacrificium ut propitiotorium ab effectu quem habet ut impetratorium, 143. Hic effectus consequitur infallibiliter suo modo, 144.Quid dicendum sit quando missa offertur pro multis, 145, Hic tamen effectus potest impediri per obicem, 146. Est tamen hic effectus modo explicato infallibilis, 147, An hoc sacrificium conferat augmentum gratke non solum ut. sacramentum,sed etiam ex opere operato, ut sacrificium, 150. An per accidens possit hoc sacrificium conferre primam gratiam, 151. Au virtute hujus sacrificii possit haberi immediato remissio peccatorum venialium, 152,

An remissio pœnæ temporalis debita· propter culpas remissas, sit effectus hujus sacrificii, IV, xix; *dc Euchar.* n. 153. Affirmat communis sententia theologorum, *ibid.* Hic effectus nisi obstet obex, est infallibilis, 154. Ratio desumitur ex ipsa institutione sacrificii, 155. Quid dicendum sit de virtute hujus sacrificii in online ad bona temporalia, 157. An remissio pœnæ temporalis obtineatur per hoc sacrificium non solum ut impetratorium est, sed etiam ut propitiatorium, 158. An alii effectus qui non dantur infallibiliter, dentur ex opere operato, 159. An sacrificium quod Christus per seipsum in cœna obtulit habuerit eosdem effectus, quos nunc habet per ministros oblatum, 161.

Dc iis quibus provenire potest effectus hujus sacrificii, quatenus proipsis offertur. Dupliciterpo-

j,ipplIc«ri,IM. Uqiwnd» .l..iin|>»tintion»,nnn r,l <lnbliim ipiin ppwit CBthoonmen.. prole...,.]6M Fnictns satisfactionis ex opere operato non fommnnicatur bis personis, 166. Solvuntur objecta. 167 *et seq.* c«r fructus hujus sacrificii possit magis communicari defuncto baptizato, quam eatliecumeno, 171.

An possit hoc sacrificium offerri pro non baptizatis ad impetrandum, *ibid.* n. 173. Sententia affirmans probatur, *ibid. et seq.* Satisfit objectionibus, *VIS et seq.* Ratio manifesta hoc ipsum ostendit, 179. Ration priori qua dissolvuntur argumenta, *ibid.* Explicatur locus Chrysostomi, 181. Item Augustini, 182. An possit hoc sacrificium offerri pro excommunicatis, 185. Intendit Ecclesia privare excommunicatum communibus suffragiis, non privatis, *ibid.* Λη possit licite sacerdos orare nomino Ecclesiæ pro excommunicato non vitando, 186. Affirmans sententia satis probabilis ostenditur, 187 *el seq.* Ratio a priori qua solvitur contrarium argumentum, 190.

An hoc sacrificium offeratur pro solis viatoribiia.tjustis, *ibid.* n. 192. Certum est posse offerripro detentis in purgatorio, *ibid.* Qui offert in gratiarum actionem, non offert rigoroae pro illo cni beneficia sunt collata, 193. Certum est quoad impetrationem peccatoribus viventibus prodesse. I.M. Quoad vero satisfactionem pro pœna temporali non prodest nisi iis qui sunt in statu gratiæ, *ibid.* An hic effectus satisfactionis peccat», impeditus, postea reviviscat, obice ablato, 195.

Non requiritur ulla actualis devotio præter stalnm gratiæ, ad percipiendum hunc fructum sacrificii, 195. Probatur exemplo baptismi, 197. *Crescit* tamen effectus ex meliori dispositione, 200. Solvuntur objecta. 202 *el seq.* Discrimen inter sacrificium *et* satisfactionem *proprium. 205. Iiuequalitas effectus* non solum desumitur ex de*lotione* .piam qiiis.pi,· babol *erga* hoc sacrificium, 20/. Requiritur indigentia actualis in oo pro quo *offertur,* 209. Sed hoc non extenditurad *fructum* merro impetrationis, *ibid.*

Qualis requiratur applicatio a sacerdote- Quidun existimant non valide offerri a religiosocou*tra voluntatem prælati.* IV. xix; 210. *Hæc* sen*lentia merito* rejicitur, 211. l trum sacerdos *dabeat* offerre pro omnibus qui sunt Ecclesiæ mem*bra* 219 Quoad impetrationem jure solum eeckHiastieo offertur pro omnibus, 220. *Quoad satisfhetionem* nulla est *obligatio offerre pro* omnil tBinoulis °°l *HocMcriflcium oxigitapph-* ministri ad determinandam *ejus indif-* cationom in f.onfra Ecclesiæ voluntatem f n-Htiam. j-— ,hl,kr. f n fructu sacrificii. sacerdos aliq<æ" d (/e fructu *si* non *factum* teneret. *aacriticium prodeat* offerenti, 220. Non habebit tnnc specialem fructum impetrationis, 227. Du effectu satisfactionis aliter dicffndnm, ihtri Potest Mrrillcinm offerri pro energumenis. 229.

De iin quibus ut offerentibus. prôveniunt fructus hujus sacrificii. Qui ministrant, circumstantes, qui stipem dant, simul etiam offerre sacrificium certum est, *ibid* n. 230. An ii omne· participent fructum sacrificii ex opere operato, 231. Duplex sacerdoti fruetna corresponde!:, ut privata ut ot publica persona, 232. Licetomnes fideles sint aliquo modo offerentes in singulis missis, hoc non sufficit ut singuli habeant remissionem pœnæ ex npere operato, 237. Effectus qui fit ex opere operato et correspondet sacerdoti ut offerenti in persona Christi, non variatur pro meritis offerentis, sed illius pro quo offertnr, 238. Hoc etiam constat in aliis materiis, *ibid.*

Utrum hoc sacrificium habeat calorem infinitum. Considerari potest valor ex opere operantis, et ex opere operato, IV, xix; 239. Valor hujus sacrificii potest diversimode comparari, ibid. Ipsa etiam Ecclesia est offerens proututitur sacerdote, 240. Inter offerentes computantur specialius qui deserviunt sacerdoti celebranti, 241. Dubium es! solum do valore prout provenit a *Chrisio* principaliter offerente, 2-12. Dubium est an hic valor sit infinitus, certum *est non esse intensive, 244.* Sententia Cajetani est hoc sacrificium tantum prodesse multis quantum singulis, 245. Verior sententia negat hanc infinitatem, 246. Ratio a priori desumitur ex supradictie, 251. In utroque *Memento* applicatur fructus impetrationis qui est infinitus, 253. Quid sit secunda intentio in missa, 257.

Dc loco, tempore el aliis circumstantii hujus sacrificii.* De tempore hujus sacrificii celebrandi, IV. xx; *de Euchar.* η. I. Sententia commun» affirmat *sacerdotem esse obligatum ad celebrandum. ibid. Alii negant. secluso scandalo et obligatione. ibid. n. 2.* Vel *nulla culpa eat. vel mortalis. n. 3. Varias rationes adductas ad probandam* culpam ce*» *mortalem, 5 el seq. Hoc præceptum* colligitur ex verbis *Christi. 8 elseq. Item ex proxi Ecclesito, n. 12.* Hodie rix *potest* <-xcusari a *culpa gravi sacerdos non celelebrans. n.*

Ab possit *celebrari in tri«luo majons* .·><<»madæ. *ibid,* η *14 et seq. Quid intelhgatur no*min·* aurnno in bao materva, *ibid.* n. 31 *ct seq.* <Tepuwulumexcepto Martie ad mmus durai per Warn et *dimidiam. tb,d* Aliqui. secla*. Pnv,. *legio.* semihoram ante auroram account. n. 32. Au m hac obl.gat.one non celebrandi ant.· auroram, deturparvitas materiæ, 31. Quæ par» ternporis *sufficiat ad peccatum* mortale. .l5. Omne» .ignoscunt terminum temporis citra .peni nmi P.«ot ahaque *culpa* grn i ·· l.-f.riri, 37. l .tins .,pi. *tur meridies quam aurora, et facilius extunditur* hic terminus. quam anticipatur ille. II An lic .it

plurio? eadem di? celebrare. tbid. η. 43. Primus casus, in die Natalis, *tbid.* Secundus caena, quando necesse est celebraro ad dandum viaticum, 44. Tertius, quando finitn missa supervenit episcopus aut princeps, 45. Quando sacerdos habet duas ecclesias, 45.

Dc *loco* apto ad *celebrandum hoc sacrificium, ct dc altaris ornatu.*

Olim poterat tantum celebrari in ecclesia consecrata, IV. xx ; de *Euchar.* n. 48. Excipitur 1° Casus necessitatis, *ibid.* 2° episcopus qui itineris causa potest celebraro in loco decenti cum altare portatili, n. 49. 3° Excipiuntur privilégiât!, 51

Ecclesia non debet esso violata quæ polluitur quinque modis. 1° Per effusionem sanguinis injuriosam, *ibid.* n. 52. 2° Per homicidium injuriosum. 53. In utroque tamen casu vulnus vel occisio debet fieri cum peccato mortali, 54. 3° Polluitur per voluntariam seminis effusionem, requiritur etiam in hoc casu culpa mortalis, 55. 4° Polluitur per sepulturam excommunicati denuntiati, 5G. 5° Per sepulturam non baptizati, 57. Quid hic nomine ecclesiæ debeat intelligi, 58. Dubium de quibusdam locis publicis ab Ecclesia designatis ad celebrandum, 59. Ecclesia si polluatur debet reconciliari, 61. In casu necessitatis potest in ea licet polluta celebrari, 63. Vide *Ecclesia*.

De Altari ad celebrandum requisito, tbid. n. 67 *et seq.* Vide *Altare.*

Utrum in mari possit aliquando celebrari, tbid. n. 80. Vide *Mare.*

Dc vasis el vestibus sacris, et aliis ad hoc sacrificium requisitis. Requiritur primo calix et patena. IV, xx ; *de Euchar.* n. 90 *et seq.* Hæc vasa debent esse consecrata ab episcopo, 91. Perditur eorum consecratio per fractionem, aut diminutionem, 93. Ratio a priori, tbid. Dubitatur de calice inaurato qui paulatim perdit aurum, vel denuo inauratur, 94. Variæ prn utroque casu sententiæ, 95. De pixide aut ciborio an debeat consecrari, 96. Quæ vestes sacræ ad hoc sacrificium requirantur, 98. Quando et quomodo perdatur benedictio harum vestium, 99. Quid dicendum de rupto cingulo, 100. Non est peccatum mortale celebrare sine cingulo benedicto, 102. Requiritur ulterius minister, possunt moniales respondere, 103. Minor requiritur necessitas ad celebrandum cum ministro nesciente, quam sine ministro, *ibid.*

De obligatione servandi ritum praescriptum, *ibid.* n. 104. An qui contra præceptum missalis dicit missam votivam, vel pro defunctis, peccet graviter, 105. An sit mortale omittere orationes dicendæ quando sacerdos vestibus sacris se induit. 100. An omittere *gloria* vel *credo,* quando dici debent, sit mortale, 107.

De justo missæ stipendio, vide *Missa.*

Sacrificia veterum sacerdotum, propter suam debilitatem, perpetua renovatione indigebant, II, vn ; *de Incarn* n. 55.

Sacrificium Christi fuit expiatio peccatorum, III, xxix ; *dc Incarn.* n. 13. Sacrificii et sacerdotii sui fructum participavit, Christus, *ibid.* n. 16. Sacrificium non obtulit Christus simpliciter pro se. n. 24. Sacrificium non minus quam adoratio latriæ, potuit offerri toti Christo, *ibid,* disput. xxxiv. n. 45.

SACRILEGIUM.

Sacrilegium quando addat speciem furti, VI, xvi; 19.

SALUTATIO ANGELICA.

An fideles teneantur sub culpa scire salutationem Angelicam, I, xm ; 134.

SANCTITAS.

Morum sanctitas, quam religio Christiana docet, est motivum credibilitatis, I, v; 50. Vitæ sanctitas et puritas in iis qui credunt, aliud motivum, 51.

Sanctitas quo major est, magis repugnat cum peccato, II, v; 34. Sanctitas Christi est substantialis, hominis vero accidentalis, *ibid.*

sanctus.

Sanctorum communio in symbolo apposita, ut sit intelligenda, I, xm ; 112.

Sancti, præcipueque beati qui una Christo regnant, colendi sunt cultu sacro et plusquam civili, III, xxxv; 1. Sancti coli possunt cultu non solum externo, sed etiam interno, *ibid.* n. 7. Sancti possunt adorari absolute, et respective, n. 8. Adoratio exhibita sancto non elicitur ab eodem habitu religionis a quo elicitur adoratio Dei, n. 12.

Ex sanctorum satisfactionibus constat thesaurus Ecclesiæ, ex quo indulgentiæ dispensantur, V, xxvii ; 34 *et seq.* Vide *Beatus, Satisfactio.* Sanctorum satisfactiones an semper applicentur, *ibid.* n. 54.

SANGUIS.

Licet sanguis non uniatur physice cum carne, est tamen pars hominis, III, vm ; *dc Euchar.* n. 9.

Totus sanguis Christi assumptus fuit hypostatice a Verbo, II, xiv; 32. Sanguis in triduo mortis Christi mansit unitus Verbo, *ibid.* n. 39. Sanguis humanus effusus retinet per aliquod tempus formam substantialem sanguinis, quam habet in homine, n. 68. In triduo totus sanguis Christi effusus, mansit unitus divinitati, 70. Sanguis ille, si (piis est, qui in terris reperitur, in spinis, in sudario, cruce, non habet jam unionem hyposta-

ticam com Verbo dMno, 81. Chri.hi. in raw-Wtione non nnnnmpnil totnm nnngumem qnem in vita habuit, 82. An Chriatu» roauiynn ammm-pvrit sanguinem quem inhorto effudit, an aoliim fcm quem carnificum nubien vi tormentorum eilrax.1,87 ct 88. An veri sanguinis, quomChn-■tni offudit, para aliqua post resurrectionem, manserit in terris, 91 et 92.

SARTORES.

Sartorum famuli an possint vendere fragmenta, VI, xvi; 83. An ipsi possint, *ibid.* 84.

SATISFACTIO .

Satisfactio Christi, licet fuerit rigorosa quoad squalitatem et condignitatem pretii soluti, non tamen fuit rigorosa quoad modum solutionis, sed indiguit aliqua libera gratia Dei, attendendo ad rigorem justitiæ vindicative;, II, m ; *de Incarn.* n. 138. Satisfactio Christi defecit a rigore justitiæ perfect®, quia non fuit exhibita a persona debitoris, et quia potuit non acceptari a Deo, *ibid* n. 18. Defecit etiam quia fuit ex acceptis a Deo, n. 31. Satisfactio Christi ad perfectam redemptionem generis humani fuit necessaria, *ibid.* disput. v. n. 2. Sine Christi satisfactione peccatum tolli non potuit nisi per Dei condonationem. *tbid. n.* 137. Satisfactio Christi, *emptio,* et *redemptio* in Scripturis appellatur, *ibid,* disput. v. n. 1.

Ad satisfactionem justitiæ sex conditiones requiruntur, II. iv ; *de Incarn.* in *Proœmio.* Utram satisfactio Christi fuerit 1° *ad alterum, ibid.* n. ¹ *etseq.* Utrum satisfactio Christi fuerit 2° «b *ipso debiture personaliter,* n. 8 et *seq.* Utrum 3° non potuerit non acceptari, n. 15 *el seq.* Utrum 4° Satisfactio Christi *non fuerit cx bonis creditoris,* 19 ei *seq.* An 5° fuerit *ex alias indebitis creditori,* 25 *et seq.* An 6° non fuerit *ex gratuito acceptis* a *creditore,* 31 *el seq.* Ad satisfactionem justitiæ non requiritur distinctio suppositorum, sed sufficit distinctio naturarum, *ibid.* n. 2.

Satisfactionis condign® negatio an debeat intrare in compositionem peccati habitualis, IV, vu : *de Pœnil.* n . G7.

Satisfactio est pars sacramenti pœuitentiæ, *ibid, disput.* xu. n. 40. An verba quibus imponitur siut pars, *ibid.* n. 43.

Dc satisfactione secundum se, V. xxiv; *Per lotam disput.* Satisfactionem de condigno an possit dare homo pro pœna temporali, *ibid.* n. 1 *ct seq.* Satisfactio qua homo justus satisfacit ex opere operato pro debito pœnte temporel.., ane.td,ceada do condigno -t ad «.p^natea.. .*ltd. ». T el* .*Cq.* Satisfactio Immim» >■■· ■ d· ■■■a"·', an india. at acceptatione De.. ..t oip.»I r.«« e pœnæ temporalis, ad ve «nam virtutem et efficaciam, n. 12 *d seq.* Satisfactiones nostras acceptat Dens propter ‘hristum. 10 ct 18, Satisfactiones justi an sint de ngore justitiæ, n. 19. Sine satisfactione congrua an possit homo liberari a debito pœnæ per merita congrua, vel impetrationem, n. 20 *et seq* Ad satisfactionem de condigno, an et quomodo requiratur status gratiæ, n. 24, Satisfacere prnprio non potest peccator, *ibid.* vers. *Communis ergo.* A<1 satisfactionem non reviviscunt opera facta in peccato, 26. Satisfactionis valor an crescat ex majori gratia, 27. Satisfactio ut valeat quo tempore gratia requiratur, 29. An satisfaciat de condigno qui opus bonum in peccato volitum. postea in gratia suscipit et perficit, 30. Satisfieri anpos-. it pro pœna in statu puræ naturæ, 31.

Satisfactio an requirat opus honestum, liberum, pcenale, et ex intentione satisfaciendi, *ibid.* n. 32 *ct seq.* Satisfactio an crescat ex majori honestate. 33. Satisfacere pro pœna temporali an possit homo per opera praecepta, 34 *etseq.* Satisfacere an possimus per sola opera poenalia, 37 *ei seq.* Satisfactio non est necesse quod procedat ex intentione satisfaciendi, 43 *ft seq.* Satisfactionem super actum internum an addat actus et passio externa. 44. Satisfactio an ita augeatur per actum externum, ut non sit necesse quod perseveret physice voluntas interna, sed solum quod npus externum ex sola bona voluntate præcedenti procedat. 46 *et seq.* An satisfaciat qui præcipit fieri eleemosynam de suis pecuniis, non solum quando præcipit, sed etiam quando fit, concurrentibus cæteris necessariis, 54. Satisfacere an possit dormiens vel amens, 55. Inter satisfactionem et meritum differentia, 65.

Satisfactoriæ an et quomodo possint esse pœnæ ab extrinseco, et necessario provenientes, V, xxiv; de *Poenil.* n.70 *et seq.* Satisfactoriaan sint de condigno flagella extrinseca. 76. An sufficiat tolerantia sine actu, 77. Satisfactio an vivant per passionem flagelli externi solum quamdin durat actus internus patienti®, an etiam postquam præteriit, 78. Ad satisfaciendum^ pro peccatis quælibet mala deservire possunt. 79 *et seq.* Sed requiritur voluntas patiendi, 84.

Satisfactio an sit pars sacramenti pœnitenti®, ct an causet gratiam ex opere operato. V. xxv ; *de Pœnil.* n. 1 *el seq.* An sit para intégrait*. vel essential·*, *ibid.* Satisfactionem causare gratiam eanctificanlem qui tenuerint, *ibid.* u. 2. Probabilius eat non causare gratiam sacramentalcm, *ibid, el seq.* Satisfacti» sacramentalis an aliqua conferat auxilia, n. 6 *el seq.* Satisfactionissacramentalis effectus circa pœnæ remission-m, 16 *et seq.* Satisfactio quælibet an deleat omnem pœnaui. 17. Quid si non sit æqualis, licet existimetur a sacerdote, 18. Satisfactionis valor au augeatur ex meliori dispositione pœnitentis, 26. An debeat attendi dispositio solum præterila. 27. Satisfactio an habeat effectum ante absolutionem, 28. Vide

Pirnilt'HlKi. .Satisfactio, indulgentia, et dispensatio voti in quo differant, 23 ct 24.

Satisfactio peccaminosa nu sit pars sacramenti, *ibid.* n. 33. Quid si fiat absque intentione. 34. Satisfacit pœnitens, qui non recordatur pœnitentiro imposita?. cam adimplendo, 38. Satisfactio in peccato facta, an prosit tunc, vel postea, 39 *ct seq.*

Satisfactionem qualem et quomodo debeatconfessarins imponere, *ibid.* n. 47. Satisfactio pro aliis ad remissionem pienrc an fiat solum per impetrationem, *ibid,* disput. xxv. n. 1 et *seq.* Vide *suffragium.* Ad satisfactionem pro debito pœnæ Petri, an sufficiat quod Paulus obliget se sub eadem pœna. si Petrus non satisfecerit, 8 et 9. Satisfactionem an possit homo justus omnino a se abdicaro, 10. An possit transferre illam quæ ex opere operato provenit, 11 ct *seq.* Satisfactionem sibi retinere au melius sit quam aliis applicare, 10 ct *seq.* Satisfactio applicata pro aliquo an tantum ei prosit quantum prodesset ipsi satisfacienti, 19. Satisfactionem suam pro alio applicans, minuit indirecte reatum pœnæ suæ, 20. vers. *Hinc obiter infero.*

Sacerdos in peccato celebrans impetrat, non satisfacit pro eo pro quo offert sacrificium, V, xxvi; 27.

De satisfactione quæ per indulgentias applicari solet, disput. xxvn. *per lotam.* Vide *Indulgentia.* Ex satisfactionibus et meritis Christi constantem thesaurum dari, de fide est, *ibid.* n. 33. Constat etiam ex satisfactionibus sanctorum, 34. Nec solum ex meritis congruis, 35. Satisfactiones præteritæ sanctorum an possint prodesse de condigno, 30 ct *seq.* Satisfactio Christi semper applicatur in concessione indulgcntiæ, 49. Satisfactiones Christi et non solum ejus merita concurrunt ad remissionem pœnæ per sacramenta, ex opere operato, 51.

SATISPASSIO.

Satispati potest dormiens aut amens, sed non potest satisfacere, V, xxiv; *de Pœnit.* n. 55. Ad satispassionem au prosint aliquando mala quæcumque, sine actu patientia·, *ibid.* n. 83 *et seq.* Duæ conditiones ad eum effectum requisite, n. 85.

SCANDALUM.

Scandalum ue ex sua actione culpabili , vel omissione sequatur, magis tenetur homo procurare, quam ex actione, vel omissione inculpabili, et inadvertenter facta , V, xxn; 06. Scandalum qui dat non intendendo,nec volendo directe ruinam proximi, quomodo sit causa peccati alieni, *ibid.* 09. In scandali confessione an explicanda sit species peccati ad quod inducit, ibid. disp. xxvi. n. 155.

SCHEDULA.

Sohedtilii an dari debeat non absoluto, V,xxni· 86. vers. *Si Pa nitens.* Schedulam negaro an sit contra sigillum, 87.

SCHISMA.

Schisma quid sit II, xxv; *de Fide.* 35. Schisma quotupliciter fieri potest, *ibid.* Schisma debet esse cuin rebellione erga Pontificem in spiritualibus et prout exercet potestatem pontificiam, *ibid.* n. 36.

SCHISMATICUS.

Schismaticus non est qui pontifici non obedit ut principi temporali, II, xxv; *de Fide,* n. 36. Schismaticus non est qui negat Pontifici subjectionem quia dubitat de electione ejus legitima, vel de ejus potestate, *ibid.* Variæ schismaticorum pœnæ recensentur, *ibid,* disput. xxv. n. 37 *ct seq.*

Schismatici plures quomodo contrahant invalide matrimonium, III, vm; *dc Sacram, in gen.n.* 128 *ct seq.*

SCHOLARES.

Scholaris societatis Jesu, qui post vota biennii retinet adhuc dominium bonorum suorum, super quæ intentatur ei lis asæcularibus, an possiteonveniri coram judice conservatore ejusdem societatis, VII, libro iv; *Dubio* 38. n.9. Vide *Societas Jesu.*

SCHOLASTICUS.

Scholasticus (pii suffragium inutiliter dedit, an debeat restituere, VI, xix; 69. Scholasticos subtrahens alteri magistro an restituere teneatur, *ibid.* disp. xvm. 109 *et seq.* Vide *Restitutio.* Scholastici cui desunt substantialia, invalidum est suffragium, *ibid,* disput. xix. n. 55 *ct seq.* Scholastico an competat jus suffragii ex officio, *ibid.* n. 63.

SCIENTIA.

Scientia habita ex confessione quomodo uti possit confessarius V, xxm; *de Pœnit.* 92. An et quomodo prælatus ca uti possit ad subditorum gubernationem, *ibid, etseq.* Scientia ex confessione habita uti prohibitum videtur non solo jure humano, *ibid.* n. 94 et 95. Scientia habitu ante confessionem uti potest confessarius, n. 99. Nullo modo habita ex confessione, 100. Scientia habita ex confessione cui usui possit esse confessario, 101 *etseq.* Sciendi impotentia duplex est, et diversos effectus habet, VI, xiv ; 84.

Scientia acquisitaChristi potc>»t cnneideraridupliciter, I, 11; 75. Assensus fidei non impedit asïenauni scientificum ejusdem objecti , nec unna guensus scientificus per unum medium demonstrativum , impedit aliud per aliud medium demonstrativum , *ibid.* n. 76. Scientia quo senau dici possit magis certa quoad noa quam (Idea, *ibid.* diap. vi. n. 34. Scientia infusa an possitesso certior fide, *ibid.* n. 52.

Scientia increata Dei cum intellectu, vel anima rationali do potentia absoluta uniri non potest, 11« xvm ; *de Incarn.* n. 3. Scientia dupliciter dicitur infusa, *ibid,* disput. xx. n. 1. Scientia per so infusa , distincta a beata communiter conceditur Christo, *ibid.* n. 3. Hæc scientia est supernaturalis secundum substantiam, prout terminatur ad omnia objecta, n. 7. Res naturales possibiles sunt objectum scienliæ infusas, ɳ. 34. Scienti® infusæ objectum formale vel materiale non eat unum, sed plura diversa, 52. Scienti® infusæ habitus distinctus a speciebus an sit in Christo, 53 et 55. Et an hic habitus sit unus vel multiplex, 56 ct 59. Scientiæ infusæ habitus differt ab habitu luminis glori», 61.

Scienliæ infusæ species an sint pluros, *ibid.* ɳ. 63 et 65. Aliquo modo debent esse supematuralee, si objectum sit supernatural·), 67. Datur species supernaturalis objecto etiam naturali scienti® infus», 71.

Scientia infusa Christi extenditur ad plura objecta quam scientia naturalis, *ibid.* n. 73. Excedit scientiam angelorum simpliciter, 74. Potuit ca uti Christus cum vel sine conversione ad phantasmata ex divo Thoma, 75. Non potuit per hanc ecientiam discurrere,77. Non indiguit apprehensionibus ad usum , 79. Scienti® infus® Christi omnes actus sunt certi, 80.

Scientiam similem nostr® habuit Christus præter beatam et infusam, II, xxi; *de Fide.* n. 1. Non habuit aliquo tempore similem nostr® independenter a phantasia, nec eam habuit perfectam in infantia, *ibid.* n. 5. Scientia nostra fundatur in experientia sensuum, n. 8. Scientia Christi differt a scientia Salomonis etAdæ, n. 9. Per scientiam acquisitam cognovit Christus objectum sensuum externorum, 17. Substantias ipsas per species alienas, *ibid.* Substandas etiam materiales per species rerum materialium, *ibid.* Species cordis et cogitationes occultas, 18. Cognoscit omnia existentia, 19. Cognoscit ct plura alia ex possibilibus per species sumptae ex rebus nuuc existentibus, 20. Per scientiam acquisitam nunquam Christus exercuit discursus formales circa aliquod objectum, 32.

SCRIPTURA

Quomodo possint intelligi aliqua Scriptura' et Patrum loca, quibus videtur nostra fides resolvi in opera miraculorum, vel aliquid creatum, tanquam in rationem credendi, I, t h ; 131.

SECRETUM.

Sub secreto tenetur confessariusservare audita in confessione. V, xxm; 1. Qu® sit radix hujus obligationis, *ibid, ft seq.* Secreti hnjus servandi obligatio an sit ex jure positivo, vel ex jnre naturali, *ibid. n.* 5 *el seq.* Secretum confessionis cur non liceat revelare, n. 10.

Quinque sunt secretorum genera, VI. xiv; 135. Ex qua virtute oriatur obligatio servandi secretum. 135. Non omnis violatio secreti est contra justitiam, 137. Quatenus peccat contra fidelitatem. non est injustitia, 138. Promittens secretum an intendat se obligare eHam ex justitia, 139. Quid quando secretum non est commissum, sed solum promissum, 140. Tunc non obligaris ad servandum secretum, quando alias tenebaris manifestare, 141. Secretum etiam commissum aliquando non obligat, 142. Quod genus bnnonim auferat violatio secreti, 143. Cui decalogi præcepto opponatur, 144. Litteræ præïato a subdito miss® sub secreto an possint aliis communicari, 145. Illa particula *soli* an omnes alios excludat, 146. Ex quibus aliis causis possit prælatus litteras illas communicare, 147. Vide *Litterae.*

Ad secretum quando obligentur judices, VII, XXXVI!; 193.

SECTA.

Sect® nomen unde dictam, I, xx; I

SEMINARIL.M.

Seminarii convictores an reputenturut familiares societatis Jesu. VIII. libro iv; *Dubio* 33. An rectores seminariorum possint benedicere sacra ornamenta, *ibid. Dub.* 39.

SENATUS.

Senatus v«l capitulum generale, quomodo obligentur snis legibus, VIII, libro vi, *Dubio* 20. v.9. quando piwcipit, ne congregetur nisi tali luco, vel ne agatur ibi detali materia, *ibid.* v. 6.

SENTENTIA.

Sententia jlista vel injusta quam vim habeat, VII, xxxvn; 185. Quid iu dubio, vel quando est partiin justa, et partim injusta, 186. Aliqua corollaria, 187. Quid si per sententiam materialiter injustam aliquis excommunicetur, 188. Si declaretur nobilis, quid? 189. Si beneficio privetur et spolietur, quid :' 190. An sententia illa conferat verum titulum, 191. An victor debeat renuntiare beneficium, 192.

SEPULTURA.

Aη liceat catholici amici sopnlturæ intéressé quando ritu hæretico celebratur, I, xiv; 159. Ad quid teneantur catholici no videantur communicaro cum hæreticis in eorum ritibus circa sepulturas catholicorum, quos ministri hæretici sepelire volunt suo ritu et in suis ecclesiis, *ibid.* n. 160. Vide *Funus.* Hæretici an possint in loco sacro sepeliri, II. xxm; *de Fide* n. 118.

Sepultura? jus quid sit, VII, xxiv; 31-1. Scpulturœ electio quibus competat, *ibid.* 315. Ad id quando non liceat inducere, 316.

SERVITUS.

Sonitus licet afferat exparte domini dominium proprietatis et jurisdictionis, vera tamen servitus sine aliqua jurisdictione esse potest, II, ni ; *de Incarn.* n. 24. Licite potest homo hominem servum facere, V, vi ; *de Jusi.* n. 10. Quatuor tituli justa? servitutis, et primus est de jure belli, *ibid.* n. 11. An infantes in bello fieri possint servi, 12. Secundus titulus in pœnam, 13. Tertius titulus ex venditione, 14 Quarius titulus ob servitutem matris, 15. De justitia hujus tituli aliorum ratio, 16. Verior ratio affertur, 17. Quid si in ea provincia non fuisset talis lex, an mater translata pareret filium servum, 18. Christianus an possint esse servi infidelium, 19.

SERVUS.

Servi apud Hebraeos post septennium fiebant liberi, si tamen eligebant manere in servitute, perforabuntur eorum aures, et deinceps tenebantur obedire, 11, in; *de Incarn.* n. 13. Servus ut servus nullum potest habere jus adversus dominum, *ibid.* n. 45. Servitium dupliciter accipitur, primo pro obsequio debito ex justitia , secundo pro quolibet obsequio præstito a servo respectu domini, n. 119.

An Christus sit servus Patris, 111, xxvm; *de Incarn. n, 7.* Adducuntur rationes variæ sententiæ affirmantis Christum esse servum Patris, ibid. Servus non est dicendusin locutione propria, sed solum impropria , ex veriori sententia, *ibid.* n. 16. Au saltem possit dici servus cum reduplicatione, 41.

Servus au maneat jure naturæ obnoxius pro damno illato, V, vm ; *de Justitia,* n. 45. Probatur non esse obligationem ante sententiam , 46. Aliæ rationes ad idem ex Molina, 47. Servus an maneat servus eo instanti quo manumittitur,*ibid.* disp. n. n. 30 et31.

Utrum servus possit habere dominium aliquorum rerum . et praesertim circa bona corporis, ibid. disp. m. n. 19 ct seq. Servo inferri potest injuria a domino in bonis corporis et famæ , ct *cut* obligatio restituendi, *ibid.An* porcuitiens servum alienum debeat et sorvo, et domino restituere, *ibid.* n. 20. Servus ut consulat vitæ et membris suis potest licite fugero , item si sollicitetur ad turpia, 21. Non potest dominus prohibere no servus contrahat matrimonium, *22.* An ex justitia debeat non impedire usum matrimonii, noc mittere servum in loca remota, 23. Thom.-c Sanchez sententia examinatur ct probatur, 24 et 25. Sententia Auctoris, quando aliquis post matrimonium se vendit in servum, 28. Quid si in hello justo servus fiat, 29. Quid si ante matrimonium in servum se vendat, 30. Quid si obliget se domino ad non ineundum matrimonium, 32. An in eo casu matrimonium subsequens esset validum, 33. Impugnatur aliquorum ratio, 34. Item ratio P. Suarez, 35. Verior ratio cur matrimonium illud valeat, 36et 37 Quanta sit obligatio domini quando consensit in matrimonium servi, 39. Non potest unquam dominusex industria impedire usum matrimonii servo, 40. Peccat etiam contra charitatem impediendo in aliquibus casibus, 41. Potest etiam ab Ecclesia cogi ad servum vendendum, 42.

Quomodo servus habeat jus circa bona (ama cl forlunæ. Servus habet jus ad bona spiritualia, V, m ; *de Justitia ,* n. 43. Et ad famam etiam etiam contra dominum, 44. Pecunia data seno pro injuria ei illata in fama, an acquiratur domino, 45. Quidquid servus acquirit, acquirit domino, *ibid.* Sententia negans acquiri domino, in eo casu, 46. Respondetur sub distinctione, 47. Quæ servus ludo lucratur, an acquirat domino, 48 et 49. Quid si lucrum esset magnum, 50. Licentiam dominus frequenter concedit revocabilem, aliquando irrevocabilem, 51. Servus quando acquirat sibi lucra ex proprio labore, 52. Quid de iis qura ei ab aliis donantur, 53. Donator potest excludere dominum, ct facere quod acquiratur soli servo, 54 et 55. Non est idem do religioso, 56. Alia differentia inter religiosum et servum, quoad interpretationem legati, 57. Potest etism donator obligare dominum ad dandam licentiam servo, 58. Si non prohibeatur dominus, ei acquiritur, 59. Nec sufficit desiderium solum donatoris, ut servo acquiratur, 60. Exempla plura ex aliis materiis, 61. Ratio a priori hujus doctrinæ, 62et63. Differentia quoad hoc inter religiosum et servum, 64. Si servus nolit acceptare, non acquiritur domino, 64 et 65. Quid de iis quæ servus sibi de cibo detrahit, 66. Quid de iis quæ habebat ante servitutem, 67. Quis succedat in bonis servi morientis, 68. An possit in morte de iis disponere, 70. Quid si nihil do iis disponit, 71. Distinguendum est juxta divorsitatern bonorum, 72.

Utrum et quomodo liceat servis fugero a dominis, V, vi : de *Justitia* 20 *et* seq. Qui se in servitutem vendidit no potest fugere, injuste captus potest, *ibid.* De iis qui >n bello capti sunt, verius

„n fufffiro 21. Rationes pro hae sententia. aÇid ■*.m »‹· Ali..» emptor., âj.enerint, et qui ab lie nascuntur, 23. Λη l.ce.l n. n- „m consulere. 24. Solvuntur argumenta contra Ltentiam asserentem id licere, 26. Λη fnpenjicntes puniri possint. 2β. Λη ad suos solum fn- „re possint, 26. Λη damnati ad servitutum pusrint fugere. 28. Quomodo servi a servitute liberentur. Vide *Mancipia.*

SEQUESTRUM.

Sequestrum. Vide *Depositum.*

SIGILLUM.

De sigillo confessionis an et quale sit'præceptam, V, xxm ; *de Pœnil.* 1 *etseq.* Sigillum confessionis violare non est semper contra justitiam, n. 16. Sigilli violatio contrahitur aliquando malitia gravi sacrilegii, sine malitia gravi injustitiæ, 17. In sigilli violatione interveniens malitia gravis contra justitiam, est in confessione explicanda, 18. Sigillum cujus confessionis episcopus revelare possit, 19. Quomodo olim revelabantur peccata, *ibid.*

Sigillum quas personas obliget, *ibid.* sect. n. *per totam. Ad* sigillum an interprespœnitentis teneatur examinatur, n. 10 *et seq.* Ad sigillum obligat confessio peccatorum venialium non minus quam mortalium, 23. Ad sigillum an teneantur nuntius et internuntius, *ibid.* Ad sigillum an teneatur confessarius confessarii, 24. Ad sigillum an teneatur prælatus, vel superior a quo petitur licentia ad absolvendum a peccato reservato , 34 *et seq.* Ad sigillum an teneatur ille cui inique confessarius revelavit confessionem, 38. An etiam ille qui audit pœnitentem, 39. An sacerdos fictus 40. An laicus cui facta fuit confessio, 41.

Sigilli non est obligatio quando pœnitens confitetur sino ulla intentione absolutionis obtinendæ, *ibid.* η. 43. Ad sigillum an teneatur ille qui invenit chartam in qua pœnitens sua peccata scripserat ad confessionem, 47 *et seq.* Ad secretum obligaretur logens scripturam muti per eam confitentis confessario præsenti, ut etiam qui per echo confessionem alicujus audiret, 48. Ad sigillum tenetur legens litteras petentis licentiam ut absolvatur a casu reservato, 49.

Sigilli materia sunt omnia peccata, etiam venialia, *ibid.* n. 50. Sigillum violat mortaliter ex Ledesma , qui dicit peccatum veniale alicujus, addens so id ex confessione scire : sed venialiter solum si non addat : sed merito rejicitur ille auctor, 51.

Sigilli materia an sint defectus naturales, *ibid.* n. 54 et 55. Sub sigillo non remanent omnia a pœnitente dicta, 56 et 57. Sigilli materia an sint virtutes et revelationes, 58. Ad sigillum pertinent etiam non necessaria, oJ. Sub sigillo manent non solum vera peccata. sed etiam ea qu« peccata non sunt, et a pœnitente dicuntor, qnia talia putabat esse. *ibid.* Sub sigillo an maneant, alii defectus concomitantes, quos confessarius ex ipso rnodo confitendi colligit, 60. An peccata pnblica 61. An aliunde nota, 62.

Sigillum an violetconfessarius revelans peccatum sine persona, *ibid.* n. 63. Idem inquiritur de revelatione criminum totiuscivitatis. 64. An dicere possit confessarius aliquem confessum esse. 65. Quid si alii eum inveniunt confitentem, 66 et 67.

Sub sigillum an maneat peccatum complicis, quando pœnitens sine necessitate manifestavit complicem in confessione, *ibid.* n. 68.

In sigilli violatione an detur levitas materiæ.V. xxm: *de Pœnil.* n. 69. Sigillum ne violet quomodo loqui debet confessarins . *ibid.* 73 *et seq.*. Quomodo respondere debeat confessarius interrogatus de peccato pœnitentis, *ibid.* Vide *Confessarius.* Sigillum an violet confessarius dicens pœnitontiam quam imposuit pœnitenti. 89. An dicens quod pœnitens confessus sit venialia nova. 90. An dicens puerum esse doli capacem , 91. Contra sigillum non est omnis locutio indirecta de peccatis auditis in confessione, 103. Vide *Notitia. Scientia.*

Sigillum violat confessarins exprobrans peccatum pœnitenti, severiorem vultum ei ostendens, aut minus grate ei colloquens, 104. Contra sigillum an sit pœnitentis alicujns nolle amplius audire confessionem, 116 et 117. Contra sigillum quomodo deficiant aliquando confessarii consilium petentes, 142.

Sigilli præceptum magis obligat quam integritas confessionis, *ibid.* n. 144. Sigillum violantia pœnæ, 146 et 147. Quis judex possit eas inferre. 148. Sigillum violantis delictum quomodo probetur, 149 *et seq.*

SIGNIFICATIO.

Duplex distinguitur significatio in sacramentis, fundamentals scilicet et formalis. III, ii ; *de Sacram.* n. 41. Significatio alia in actu primo, alia in actu secundo, 43. Hinc bene explicatur quæ sit illa vis significativa sacramenti, an intrinseca, an extrinseca. 44. Adducitur egregia comparatio,'a voce quæ est signum, *ibid.* In sacramentis potentia ad significandam gratiam componiturex ipsa entitate rerum et verborum, et ex institutione divina, atque ita est partim intrinseca, partim extrinseca. *ibid.* Potestas significativa in sacramento est aliquid morale intrinsecum, 45. Quid species significent, quid verba in eucharistia, 48. Quædam in obliquo significantur mediate, ut objectum respectu visionis, quædam immediate, ut illa omnia quæ ut partes concreti significantur, 63. Significatio est de essentia sacramenti, non varo effectus, *ibid.* disput. vm. u.49. Prima compositio in quolibet sacramento est ex significatione, et re siguifica-

ta, 111, i; *dc Euchar.* n. 12. Fundamentum in quæstiono de significatione vocis *eucharistia;* desumi non potest nisi cx locutionibus Patrum, *ibid.* ŋ. 40.

SIGNUM.

Quid requiratur ad hoc ut aliquid sit signum ad placitum, 111, i; *de Sacram,* n. 50. Sunt aliqua signa naturalia objectiva quæ sino similitudine repræRentant naturaliter, *ibid,* disput. vm. n. 40. Nomen signi dicitur non solum de signo totali, sed etiam de partiali, *ibid.de Euchar.* disp. i. n. 81.

SILENTIUM.

Silentium quando damnandum , ot quando æquivaleat negationi in rebus fidei, I, xiv; 39 et 40.

SIMULATIO.

Simulationem in cultu externo falsæ religionis semper et universaliter reprobant et exeerantur S. Patres, I, xiv; 115. Simulatio hujusmodi an aliquando licita, *ibid.* n. 136.

SOCIETAS.

Contractus societatis. Societatis natura explicatur, VII,xxx; 1. Multum interest ad justitiam contractus an sit locatio vel societas, *ibid.* n. 2. Quando possit plus lucrari socius quam locator, n. 3. Dominium in societate penes querr. maneat, 4. De Societate omnium bonorum, n. 5. De societate particulari, 6. De societate per totam vitam, vel ad certum tempus, 7. Societas quomodo dissolvatur, 8. Socius quando potest renuntiare, 8.

Varii Societatis contrahenda! modi. Qui plus contribuit, plus debet lucrari, *ibid.* n. 10. Quomodo dividendum sit lucrum, 11. Quomodo dividendum sit damnum, 12. Pacta circa divisionem regulariter servanda sunt, 13.

Societas variis modis solet contrahi , *ibid.* n. 14. Conferens solam operam an debeat participare de capitali, 15 et 16. Quid si aliunde compensetur inæqualitas, 17. Regula ad cognoscendam justitiam in hoc casu, 18. Quomodo possit reservari capitale integrum apponenti illud, 19. Lessii regula impugnatur, 20. Solvuntur contraria, 21 et 22. Cui pereat capitale in hoc casu , 23 et 24. In dubio quomodo contractum fuisse præsumatur, 25. De societatis contractu circa animalia, 26. De societate circa solas operas personales, 27.

Obligationes sociorum ad invicem. Expenses an ad omnes pertineant, VII, xxx ; 28. Ex expensis itineris an detrahendum quod domi expendisset, 29. Socius an debeat de suis expendere ne pereant bona communia, 30. Damna quando ab omnibua «nitenda, 31. Socii ox qua eulpa tanMntui-, 32. Socius au teneatur ultra viro» aliii m. eiia, 33. Quiit sit ultra vires. 34. Qui operam promisit, an possit cum aliis societatem inire , 35. Socius qui tenetur de damno, an teneatur etiam de lucro cessante, 36.

Pacta licita in societate, ubi de bulla Sixli V. et dc pacto assecuralionis circa capitale, et lucrum. Bulla Sixti V. circa societates ad quid obliget, *ibid.* n. 37. Do societate cum assecuratione capitalis, et lucri certi, n.38. Variæ sententiæ do justitia hujus contractus, 39. Vera sententia explicatur, 40. Ejus fundamenta, 41 et 42. Solvuntur contraria, 43 *et seq.* An hæc tria pacta possint simul fieri, 4G. An debeant fieri expresse,47. Quid si mercator postea non negotiatur, 48. Quid si capitale non sit pecunia, 49. Quid si conferens operam assecuret dimidium capitalis, 50. Au ab assecurante possit peti pignus, 51.

Societas circa officia. Societatis hujus occasio et usus, VII, xxx; 52. Formula instrumenti quo celebratur, *ibid.* n. 53. Pontificum decreta de hoc contractu, 54. Conditio prima, ut fiat super officio vero, 55. An sufficiat officium alienum, *ibid.* An debeat esse vacabile, 56 et 57. Quid si solum habeat titulum officii, et non proventus, 58. An possit fieri super duobus officiis, 59. An de jure naturæ possit fieri sine ullo officio, 00. Auctoris sententia, Gl. Quale lucrum possit tunc exigi, 62. Quid si fiat supra valorem officii, 63.

Societas si fit in commodum tertii, qui solvit pro officiali, quid, *ibid.* n. 64. Præcluditur excusatio aliquorum, 65. An subsistat contractus usque ad valorem officii, 66. An attendendus sit valor quo officium emptum fuit, 67. Quid si contrahentes ignorabant esse supra valorem officii, 68. An valor censeatur major propter honorem et praerogativas officii, 69. Quid si officialis subeat onera officii, et adhibeat industriam, 70. Au requiratur pecunia numerata præsens, 71. De conditione lucrandi capitale, monento socio, 72. Do facultate nominandi personam, cujus periculostat, 73. Dies quindecim ad nominandum quomodo computandi, 74. Ægrotans periculose an possit nominare, 75. De exceptione aliquorum generum mortis, 76. De facultate transferendi periculum ab uno in alium,77. An hæc translatio possit fieri perceptis fructibus tempore quo fit, 78. Explicatur decisio Rotæ, ut non sit contraria, 79. De assignatione lucri certi, 12 pro 100, an sit licita, 80. An excusetur propter periculum amittendi sortem, 81. De solutione anticipata fructuum, an sit licita, 82. De obligatione solvendi fructus, societate finita, quamdiu non redditur capitale, 83. De obligatione dandi certos fidejussores, 84.

Societas hæc quibus modis dissolvatur, *ibid.* n. 85. Quomodo dissolvatur morte illius in quem periculum translatum fuit, 80. Quomodo morte offlcialis, naturali aut civili, 87. Quomodo alienatione, aut renuntiatione beneficii, 88.

SOCIETAS JF.SI)·

Societas Jean facultatem habuit nt semel approbati possunt audire confessiones in itinere et transitu, in iia locis in quibus non esset episcopus, nec ejus vicarius, V, xxi » de *Ptcnii.* n. 29. Societatis Jesu presbyteri cur possint in itinere audire confessiones, 43. Societatis Jesureligiosis, decreto B.P. Aquavivæ, ejusdem societatis generalis, severe prohibitum, ne ullus unquam assereret confessarium posse uti scientia habita ex confessione, *ibid.* disp. xxm. n. 9.

Societatis Jesu scholares quorum bonorum deminium retineant, V, ni ; *de Justitia,* n. 82. Varite sententiæ, 83. Sententia auctoris, 84. Probatur ex constitutionibus, 85. An bonorum quorumlibet dominia ex superiorum licentia retinere possint, 86. Do facto quando censeatur licentia ad dominium dari, vel ad solum usum,87. Sententia Thomæ Sanchez rejicitur, 89. Sententia Auctoris. 90. Aliquorum bonorum dominium absque licentia acquirunt, 91. Eorum quæ opera vel industria sua lucrantur, non acquirunt de facto dominium, 92. Religioni per eos nihil acquiritur, nisi mediante illorum consensu, 93.

An possit a collegio societatis retineri census legatus professo in ea habitanti, V, in ; *de Justitia* n. 104. An lueres cogi possit ad solvendos reditus annuos domui professæ societatis, 105. Quid ei hæres gravatus sit collegium societatis, 106. Quid si hæres gravetur dare professo societatis annuos reditus, 107.

Societatis scholares an testari possint, *ibid.* H6. An prælati, *ibid.* An illi possint in testamento instituere majoration, 117. E societate quomodo possit aliquis dimitti ex notitia delicti sacreti, VI, xiv; 18.

An qui post vota biennii e societate dimittitur, indigeat novitiatu novo, VIII, libro iv ; *Dubio* I. An qui petiit dimitti e societate ut hæreditatem patrui ab intestato obtineret, potuit valide dimitti, et hæreditatem acquirere, *ibid. Dubio 3.* Societas an sine facultate sedis Apostolicæ possit ei quem dimittit, reddere bona immobilia, quæ antea ab ipso per renuntiationem receperat, *ibid. Dubio* 45. Societas an possit prætendere hæreditatem nomine professi ab intestato, qui ante professionem omnia sua jui-a cesserat cuidam collegio societatis, *ibid. Dubio* 4. An ille qui est plene emendatus possit in societate, denuntiari prælato ut patri, *ibid. Dubio* 46. Quando aliquis ante professionem relinquit legatum cuidam collegio, an generalis possit post mortem testatoris, illud acceptare,*ibid. Dub. 0.* An consulens homicidium. ipso secuto, sit inhabilis ad ingrediendam societatem, *ibid. Dubio* 47. An privilegia societati concessa pro iis qui mittuntur in Indiam, competant iis qui in India nascuntur, vel ibi societatem ingrediuntur, *ibid. Dubio* 48. An possint profeesionem in societate emieenrt» examinari anti* finem stadiorum. *ibid. Dubio* 49. Societatis privilegia. Vide *Privilégia.*

SoDOMtA.

In sodomia? peccato debeatne pernitens explicare fueritne agens, vel patiens. V, xvi ; de *Previt.* n. 243. Insodomiæ peccato an circumarantia cognationis et affinitatis, *ibid.* n. 344.

8OU.

Soli particula an alios omnes excludat, VI. xiv: 146.

SORTES.

In contractu Sortium, vulgo *Lolio,* quomodo contra justitiam peccari possit, VII, xxxi; 92.

SPATIUM.

Quid sit spatium imaginarium, in ordine ad quod explicatur præsentia localis, III, v; *de Eucliar.* n. 145 *et seq.* Quid sit respicere spatium imaginarium, *ibid.* Istud spatium verum est nihil, *ibid.* Licet non sit ens reale , an ait saltem ens rationis, *ibid.* Explicatur modus communis loquendi quando agitur de spatio imaginario, n. 147. Hæc spatia ultra ccelum empyreum sunt tantummodo ubicationes possibiles, in infinitum magis et magis distantes a nostro spatio, 150. Possumus quidem et solemus confingere nobis tale spatium fictum, 152.

SPECIES.

Species intellectuales non debentesse in intellectu ; species ipsæ in anima ponuntur, 111, vi; *de Sacrarn.* n. 58.

Species sacramentales saltem partialiter pertinent intrinsece ad sacramentum, III, t : *de Eucliar·* n. 16. In Eucharistia solum corpus Christi importatur in recto, species vero do connotato. *ibid.* n. 36. Coquis Christi se habet ut supposition specierum, 41. Quomodo species dicantur sacramentum tantum. 43. Species prout coudistinctæ a verbis η··η possunt habere integram rationem sacramenti, *ibid,* n 55. Species singulto in eucharistia sunt integrum sacramentum, non tamen integrum convivium, *ibid.* disp. n. n. 12. Species vini albi non constituunt sacramentum diversum ab eo qui constituitur speciebas vini rubri, licet forte hæc duo vina specie differant, *ibid.* n. 4.

Utrum multiplicatis speciebus sacramentalibus, multiplicentur numero sacramenta eucharistiæ, *ibid.* η. 13. Vasques existimat multiplicitatem specierum sufficere ad multiplicationem niimericam sacramentorum, 14. Simpliciter loquendo, sa-

tiNtnoiïttm istud est nnuni et idem numero sacramentum, qnia species importantor solum de connotate, 15. Ex vi verborum sub speciebus panis continetur corpus, sub speciebus vini continetur sanguis, 16. Si Christus contineretur sub speciebus olei, et ut sicesset sacramentum medicinæ. non essent in rigore duo sacramenta. 17. Quando post separationem non remanent species panis, non remanet corpus Christi, *ibid,* disput. iv. n.G7. Quædenominationes tribuantur corpori Christi ratione specierum, III, vi ; *de Euchar.* n. 45. Christus non est in speciebus tanquam in loco, 52. Per quid constituatur hæc denominatio, *contenti sub speciebus. ibid,* disput. vu. ŋ. 99. Videtur omnino requiri præsentia actualis, alioquin Christus non diceretur substare spèciobus, 100. Certum est nos habere virtutem ad agendum in species panis, *ibid,* n 165.

An corpus Christi, corruptis speciebus convertatur in substantiam subsequentem, *ibid.* n. 173. Utrum totus Christus sit sub qualibet specierum parte, *ibid,* disputatione vm. num. 40. Certum est primo Christum esse sub qualibet specierum parte, separatione facta, *ibid.* Etiam ante separationem est totus Christus in qualibet specierum parte, 41. Probabilius est sub singulis partibus specierum dari suam præsentiam partialem, separabilem ab aliis, 43. Cum specierum partes sint in infinitum divisibiles, an sequatur esse infinitas Christi præsentias, 44. An corpus Christi sit sub punctis specierum , n. 51. Quid quando species vini consecrati miscentur cum vino non consecrato, 52.

Species eucharistiæ habent virtutem ad effectus accidentales, non tamen ad omnes, III, ix ; *de Euchar.* n. 22. Productiones substantiales non procedunt immediate a speciebus, sed a Deo,ihid. n. 26.

Quando et quomodo desinat Christus esse sub speciebus, *ibid.* n. *3Getseq.* Certum est Christum desinere esse sub speciebus panis et vini cum ad eum gradum corruptionis deveniunt, ut non essent aptæ continere substantiam panis nec vini, *ibid.* Si corpus Christi non esset alibi nisi in eucharistia , an corruptis speciebus desineret simpliciter esse, 37. An per commixtionem specierum consecratarum cum aliis rebus, deperdatur consecratio, 41. Quid si miscerentur species consecratæ cum alio vino diverso et generosiore, 43. Consequenter dicendum videtur, etiam in eo casu consecrationem non deperdi, 44. Quod variis argumentis comprobatur, 45 *el seq.* Quid faciendum de vino cui admiscetur aliquid specierum consecratarum, 52. Quanto tempore durent species in stomacho antequam corrumpantur ita ut non possiut amplius continere corpus Christi, 5-1.

Utrum utraque species eueharisti» conferat majorem gratiam, quam eingulæ seorsim , IV, xn; de *Euchar.* n. 67 *etseq.* Communis sententia negat, ibid. Probabilior secunda sententia affirmat, 68 *ct seq.* Fundamenta hujus sententiæ exponuntur, *ibid, et seq.* Lient per utramque speciem eadem conferatur gratia quoad entitatem, diversa tamen quoad connotatum, *ibid.* n. 72. Dificilo est dicere calicem non causare aliquos effectus, 74. Expenditur mens concilii Tridentini,77. Tridentinum tantum negat utramque speciem esse necessariam, 78. Non tamen hinc conqueri debent laici, 81. Solvitur difficultas petita ex verbis Christi pro communione sub utraque specie,*ibid.* disp. xvi. n. 12.

SPES.

In quo sensu dici possit mortua spes et informis, I, xvi ; 51.

Spes boni consequendi est objectum justitiae, V, i ; *deJuslitia,* 16. Non tamen semper, *ibid.* ŋ. 17. Spes lucri et fructuum quomodo augeat rei valorem, VI, xvm ; 84.

sponsalia .

Sponsalia posteriora quomodo prævaleant prioribus, VI, xn ; 42.

sponsio .

Sponsio quid sit, ct an licita sit, VII, xxxi; 73. An etiam circa eventum futurum cum damno proximi, *ibid.* n.74. An circa peccatum futuram, 75. De sponsione circa electionem ad cathedram 76. In sponsione unus potest plus alio offerre, 77. Certus de eventu an possit lucrari, 78. Potest si incipiat dubitare, 79. Item si postea comperiat se deceptum circa certitudinem, 80. Quid si protestetui· adversario se esse certum, 81. Explicatur vera sententia, 82.

In sponsione unde sumatur aequalitas, *ibid.* n. 83. Quid si scias ex revelatione eventum futurum, 84. Si scires Petrum cito moriturum, an posses ei vendere censum vitalitium, 85. An liceat tribus concurrentibus ad electionem , sponsionem contra singulos facere, 86. Vera sententia affirmans probatur, 87.

Ansintjustæ regulæ, si fiat aequalis pro tequali *ibid.* n. 88. Sponsione facta circa saltum, quis lucretur si alter saltare nolit, 89. De sponsione circa electionem Papæ, vel cardinalium, 90.

SPURIUS.

Spurii nihil possunt a patre accipere, VII, xxiv, 92. Nec per regularem substitutionem, *ibid.* 93. An per fidei commissum , 94. Variæ sententiæ, *ibid.* Vera sententia, 95. Spurius si hæres instituatur cum onere aliis restituendi hæreditatein, quid? 101. Spurius cui debeat restituere accepta, 102. Quid si accepit a patre vivente, 103. Aliorum sententiæ, *ibid.* Auctoris sententia, 105.

Hwresjuenn» reddere spurio quid possit face-*re5bi(l.*11. 106. Pater an possit instituere spurium Titii, ut Titius ejus spurium instituat. 107. Executor testamenti an possit eligere spurium testatoris tanquam pauperem, cui partem bonorum distribuat, 108. An possit eligere filiurn suum spurium pauperem, 109. Spurio an possit relinqui de consensu filiorum legitimorum , 110. An titulo oneroso possit pater spurio aliquid dare, 112. An hœredem constituere sub conditione legitimationis futur», 113. An dare aliquid remuneratione remuneratoria, 114. An possit accipere ab aliis ascendentibus paternis , 115 et set/. An possint a spurio accipere, 118. An possit a matre, vel ascendentibus maternis, 119.

Spurio debentur a patre alimenta necessaria, *ibid.* n. 120, Quid si aliunde possit vivere, 121. An debeat ea restituere, si jam non indiget, 122. An dari possint necessaria juxta statum et conditionem, 123. Quid si venditis bonis possit emere censum vitalitium sufficientem, 124. Hæredes et alii ad quos bona patris devenerunt, an teneantur spurium alere. 125. Pateran possit dare spurio alimenta de quibus disponat etiam post mortem, 120. An lex taxare possit alimenta spurii, ultra quæ pater dare non possit, 127 *et seq.* Pater an possit aliquando plus dare spurio quam legitimis, 132. Dos data spuriæ an possit repeti quoad excessum, 133 *et seq.* Vide *Filius spurius.*

STATUTUM.

Statutum ne infideles Christianis subditi servos habeant vel ancillas chiistianos, I, xix ; 153. Statutum ne infideles Christianis subjecti eligi possint in officia et munera publica, *ibid.* n. 155. *et seq.*

STIPENDIUM.

De justo missæ stipendio. Vide *Missa.*

STIPULATIO.

Stipulatio quomodo perfici debeat, VI, xxn ; 2).

STUPRATOR.

An stuprator injustus debeat ducere quam violavit, si ante, vel post emisit votum eastitatis.vel religionis, VI, xn ; 38 *ei seq.* Prima sententia P. Vasquez, *ibid.* Aliqua in ea displicent, 39. Aliorum sententia qnod votum prwvaleat, 40. In hac sententia non debet liberari violator a petenda dispensatione, 41. Verior sententia explicatur, 42. Ratio ejus affertur, 42. Vide *Deflorator.*

STUPRUM.

Stuprum quid sit, V. xvi; 127. vers. *Ex dictis colliges*

SCRDRLROATTO.

Generalis societatis Jesu an possit snhdekgare Provinciali facnltat-m concedendi licentiam ad legendos libros prohibitos, VI11, libro iv; *Dubio* 42.

SUBDITUS.

An subditorum nomine intelligantnr forenses, et qui domicilium in ea dimeesi non habent, in qua inveniuntur, II, xxni; *de Fide.* 62.

Subditus an possit aliquando absolvi directe a reservatis, sine recursu ad superiorem, V. xx; *de Pœnit.* n. 200. Subdito an teneatur superior dare facultatem ut absolvatur a reservatis, sive petat perse, sive per alium, *ibid.* 233 *ei seq.* Ad subditorum gubernationem an et quomodo uti possit prælatus scientia ex confessione habita, *ibid.* disp. xxm. n. *92 et seq.*

Subditi an possint non dare reipublicæ potestatem puniendi, sed solum judicandi, V, n; *de Justitia* n. 76.

Subditi societatis Jesu non possunt a confessario absolvi sine licentia suorum superiorum, virtute cujuslibetindulti, aut concessionis pontificæ. VIII, libro i ; *Dubio 27.* n. 12.

Generalis regularis an possit obligare subditum ad acceptandum episcopatum, *ibid,* libro m; *Dubio* 4. Subditus an possit, autdebeat obedire prælato, quando dubitat an sit licitum quod præeipitur, *ibid. Dubio* 19.

SUBSISTENTIA,

Subsistentia est aliquid prærequisitum ex parte principii substantialis ad operandum, II, vm ; *de Incarn.* n. 5. Subsistentia quid sit, *ibid,* disput. xn. n. *2, 22, 23,* 24. Quid sit effectus formalis subsistenti», et variorum opiniones, *ibid.* n. 25, 26, 27, 28. Triplex communicatio potest intelligi quæ per subsistentiam impediatur in natura substantiali, 33 et 34. Subsistentia naturalis in nobis terminat immediate materiam, formam, et unionem etiam utriusque, n. 61.

An subsistentia sit modus, vel res absoluta, *ibid.* d. 83. An connaturaliter debeatur modus positivus subsistenti» iis omnibus qui existant perse, ŋ. 94. Subsistentia estne principium inadæquate influens in operationes, 95. Communiter et verius negatur hæc sententia, *ibid.* Subsistentia est conditio prærequisita per se ex parte naturæ ad operandum. 97. De causis subsistenti» idem dici potest quod de causis aliarum passionum, 104. Subsistentia non potest fieri ab essentia, *ibid.* Subsistenti» causa materialis est ipsa natura, 106. Subsistentia Verbi licet in so sit bonitas infinita et infinite amabilis, non reddit tamen humanitatem secundum se infinite amabilem, 64.

SUBSTANTIA.

Substantia separat» a quantitate non se reduceret ad punctum, III, v; *de Euchar.* n. 167. Certnm est de fide nihil manere in eucharistia, post consecrationem, de substantia panis, *ibid.* disput. vn. n. 185. Utrum substantia panis et vini annihiletur, *ibid.* n. 200.

Substantiales productiones non immediate procedunt a speciebus, sed a Deo, *ibid,* disput. ix. n. 26.

SUBSTARE.

Quod sit substare in toto rigore, III, vn; *de Euchar.* n. 97. Quid requiratur ad id quod est alteri substare, *ibid.* 164. Substare est exercere munus substantias, *ibid.* disp. vi ; 19.

SUBSTITUTIO.

Substitutio pupillaris in quo consistat, VII, xxiv; 98. Quid communis sententia dicat, 99. Quot substitutionum genera distinguantur, *ibid.* n. 143. Cum unus substituitur duobus, an quolibet deficiente intret, 145. Quid sit substitutio pupillaris, 146. Pupillus an debuerit esse in potestate substituentis, 147. Quid si pupillus non instituatur hæres, nec exhæredetur, 148. Substitutus an excludat matrem pupilli, 149. Substitutio pupillaris invalida an sustineatur ut vulgaris, 150.

Substitutio exemplaris quid sit, *ibid.* n. 151. In quo differat a pupillari, 152. An excludat matrem, 153. Quando expiret, 154.

Substitutio fideicommissaria, 155.

Substitutio reciproca, 156.

Substitutio compendiosa et militaris, 159.

SUCCESSOR.

Absolvendi facultas concessa prælato regulari, an transeat ad ejus successorem, VIII, libro i ; *Dubio* 19.

SUCCESSIO.

Descendentes quando succedunt ab intestato, VII, xxiv; 176. Ascendentes quando et quo ordine, 177. Quid de posthumo statim mortuo 178. Fratres an simul succedant cum ascendenti, 179. An computetur patri usufructus qui jam ei competebat in bonis filii, 180. Quid si mater transeat ad secundas nuptias, 181. An sequis portionibus succedat uterque parens in omnibus filii bonis, 182. An succedant in iis in quibus alius dederit filio facultatem disponendi in morte, et non disposuit, 183.

Snccossio transversalium. *ibid.* n. 184. Fratres quomodo succedant ab intestato, 185. βχcludit quilibet frater omnes alios collaterales, 186. Uterini fratres an œquo succedant cum fratribus consanguineis, 187. Hæc diversitas an reperiatur in aliis collateralibus, 188. Filii unius fratris concurrentes cum filiis alterius fratris, an succedant per capita. 189. Filii fratris an præferantur fratri patris, 190. Ratio hujus prælationis redditur, 191.

De aliis collateralibus, conjugo et fisco, *ibid.* n. 192. Tutor an succedat pupillo, 193.

SUFFRAGIUM.

Suffragiis an et quomodo possint se invicem juvare fideles, V, xxvi ; *de Pœnit.* n. sect. i. *per tot.* Per suffragii modum satisfactio an prosit infallibiliter, *ibid.* n. 5 *et seq.* Suffragia an prosint de condigno, et ex justitia, n. 7. An sufficiat fidejussio. 8 *et seq* .

Suffragia quibus applicari possunt, et de conditionibus requisitis ex parte ipsorum, n. 17 *et seq. per tot. sect.* Suffragia non prosunt beatis, aut damnatis, *ibid.* Suffragia viventium prosunt animabus purgatorii, *ibid,* versu. *Certum est*-Pro cathecumenis, 18. Suffragium oblatum pro aliquo defuncto, an prosit omnibus, *ibid.* vers. *Quari potest secundo.* Suffragium oblatum pro aliquo, an tantumdom prosit ei pro quo offertur, quantum offerenti, 19.

Suffragium ut prosit, quæ conditiones requirantur, *ibid.* n. 21 *cl seq.* Suffragium peccatori non prodest, *ibid* Nec si culpa remissa non est, prodest ad delendum reatum pœnæ, 23 Nec potest reservari pro culpa nondum commissa, 24 et 25. Nec prodest nisi ab eo acceptetur pro quo offertur, 26.

Suffragia qui offerre possint, *ibid.* sect. ni. per tot. a η. 27. Debet habere intentionem determinatam et sufficientem, 28. Saltem habitualem, 29. Per suffragii modum, indulgentiarum concessio pro defunctis quomodo intclligatur, *ibid.* disput. xxvn; n. 58 et *seq.* Verba : *per suffragii modum,* quibus defunctis indulgentiæ concedunturtur, quomodo intelligantur, *ibid,* n 64.

De suffragio examinatoris dicentis, illum vix aut ægre posse docere, quid dicendum, Vili, libro iv ; *Dubio* 20. De suffragio dubio in congregatione provinciali, *ibid. Dubio* 35.

SUMPTIO.

Quotuplex sit sumptio sacramenti eucharistiæ, IV, χιιι ; de *Euchar.* n. ! *et seq.* Duplex sumptio eucharistiæ, sacramentalis ct spiritualis, *ibid.* Sumptio spiritualis non est proprie sumptio hujus sacramenti, *ibid.* n. 2.

SUMPTUS.

Sumptne .uperHni etiam cam licentia, «nt contra paupertatem, etiamai liant arommnmtate, V, 111 ; de "· 131 I Superflui mimptna qm dicantur, *ibid-* n. 81.

SUPERIOR.

Superior a quo petitur licentia ad absolvendum a casu reservato, an teneatur ad sigillum, V, xxm; *de Pœnit.* n. 34 *et seq.* Quid si recurrat subditus pcenitens per se, *ibid.* n. 35. Vide *Prælalus.* Superior an possit audire sola reservata, et absolvere ab illis pœnitentem, ibid. disp. xx. sect, vi. per tot. a num. 74. Ex causa id fieri posset, *ibid.* n. 78. Non esset necesse repetere peccata, 82. Sine recursu ad superiorem, an possit aliquando subditus directe absolvi a peccatis reservatis, *ibid.* sect. x. per tot. a n 200 Superior an teneatur dare facultatem per se aut per aliam petenti, ut absolvatur a reservatis, *ibid.* n. 133.

Superior quomodo teneatur impedire detractionem, VI, xiv ; 130. Superior regularis noninfert injuriam subdito detrahenti quem non impedit, *ibid.* An inferat injuriam subdito cui detrahitur, 131. Non habet similem obligationem superior sæcularis, 132. Quid de prælato regulari, 133. Quid si ejus subditus detrahat non subdito, 134.

SUPPELLBX.

Stippellex congregationis Parthenie», an dissoluta congregatione pertineat ad collegium societatis, VIII, libro iv. *Dubio* 12. An in legato supellectilis sacræ comprehendatur planeta qu» nondum fuerat ad usum adhibita, *ibid,* libro vi ; *Dubio* 10.

SUPPOSITUM.

Suppositum quid sit, II, xn ; *de Ineam.* n. .3. *An* supposilum sit idem quod prima substantia, *ibid.* n. 5.

SUSANNA.

Susanna an ex obligatione clamaverit. VI. x ; 199.

SUSPECTUS.

Tres gradus suspectorum de hæresi, II, xxv; de *Fide.* n. 32. Suspicionis levis exempla, *ibid,* n. 23 Exempla suspicionis vehementis, 2-1. Keguhe uliquic circa pœnas suspectorum de hæresi tam in foro interno quam externo. 25. Regula pi-o suspicione levi quoad forum exterius. 26. Regula pro suspicione vehementi, quamdin delictum non plene probatur. 27. Regula generali* pro suspicione violenta, *ihid.* An ob snxpirionem d* hmresi incurratur irregularitas. 29. AnobmiBpieionem de hæresi possit qnis carcerare, 30. An qui interfuit bis concionibus hrereticorum sit vehementer suspectus de hæresi, 32.

SUSPENSUS.

Suspensus occultus an celebrare possit sino periculo irregularitatis ad alendum se et matrem egentem, VIII, libro n. *Dubio* 10.

SUSPICIO.

Suspicio quid sit, VI, xiv; 10. Suspicio an aliquando possit esse grave peccatum, *ibid,* n 18.

SU3TENTATTO.

Sustentationis congru» nomine quid intelligatur, V, iv; *de Justitia,* n. 12. Sustentatio congrua non consistit in indivisibili : sed habet infimum gradum et summum, *ibid.* n. 54. Non est æqualis pro omnibus, *ibid.*

Sustentatio congrua cardinalium qnæ sit, *ibid.* n. 57.

Sustentatio congrua non attenditur sola pro pluralitate beneficiorum justificanda, 58. Quæ sint consideranda pro congrua sustentatione. 79 *et seq.*

SUSURRO.

Susurro quid sit, VI, xiv; 40. Contra quod genus bonorum peccet, *ibid.* n. 41. An obligetur ad restitutionem, 42. An ejus peccata differant specie propter differentiam conjunctionum quas turbat, n. 43.

SYMBOLUM.

Symbolum Apostolorum, symbolum Nicænum, et symbolum Athanasii, composita sunt potissimum ex articulis fidei, I, ut ; 57. Symbolum Apostolorum fuit ab Apostolis compositum, n. 58. Symbolum Apostolorum cur non appelletur scriptura sacra, *ibid.* Ad quid Apostoli fecerint symbolum. *ibid.* Symbolum Nicænum unde sic dictum. n 59. Symbolo Nicæno quid additum sit in concilio Constantinopolitano. *ibid.*

Symbolum Athanasii unde auctoritatem acceperit. *ibid.* Ex his tribus symbolis, primum solum necessarium est omnibus fidelibus, n. 61. Argumenta fieri solita contra tria hæc symbola, *ibid.* Singula symbola fuerunt sufficientia, et utilia cum proportione ad suum peculiarem finem, 62.

Unde colligatur necessitas scienti e explicit» circa mat-riam symboli Apostolorum. 1. χιιι : 64. Non sufficit scire symbolum memoriter, idiomate

quod non infolliges. ibid. n. 68. Cur in symbolo Niocæno omissus fuit Christi descensus nd inferos, n. 85. An sit obligatio memoriter sciendi symbolum, n. 136.

T

TABACUM.

Tabaci aliquid in fronde, sumptum ore, ut dentibus molatur, an solvat jejunium naturale ad communionem necessarium, VIII, libro i. *Dubio* 9 Quid si folium tabaci ore sumatur, et dentibus conteratur ad sputa et phlegmata ex ore projicienda, *ibid.* n. 2.

TAXA.

Episcopus an procedere possit ad taxam contributionis pro seminariis faciendam cum solis tribus deputatis, renuente clero quartum eligere, VIII, libro vi, *Dubio* 21.

TEMPUS.

In tempore aliquo determinato gratia producitur in sacramentis, III, iv ; *de Sacram, in gen.* n. 123. Tempus, quo licot celebrare est aurora ad meridiem, IV, xx; *de Euchar.* n. 24.

TERMINATIO.

Terminatio tota extrinseca Deo advenit ita libere, ut potuerit non advenire, II, π ; *de Incarn.* 97.

TEBMINUS.

Terminus Incarnationis duplex, alter ad quem, liter a quo, II, xi; de *Incarn.* n. 15.

Terminus ad quem, etiam duplex est, totalis et formalis, *ibid.* Quis sit totalis, ibid. Quis formalis, et quot habeat dicendi modos, ibid. n. 16. Quid intelligatur nomine termini formalis, 17 et seq. Quid sit terminus α *quo,* et quis dicatur, n. 23 et seq. Terminus merendi in Christo fuit terminus vit» suæ, 111, xxvn·, de *Incarn.* η. 50.

Quid sit terminum totalem conversionis incipere, 111, vu; de *Euchar.* η 149. Quid desinere, 150. Non requiritur productio termini formalis in conversione panis, 159. Terminus impetrationis est diversus a termino satisfactionis, IV, xix·, *de* Euchar. n. 141.

TESTAMENTUM.

Testamentum an hroreticus condere possit Π xxiv ; *de Fide.* n. 34.

Testamentum quid Bit et quomodo differat a codicillo, VII, xxiv; 1. Testamentum scriptum et nuncupativum, *ibid.* n. 2. Testamentum scribere an possit lueres, vel legatarius, n.3. In testamento nuncupativo testes necessarii, 4. Quid in testamento rustici, vel tempore pestis, 7. Testamentum cæci, 9. Testamentum inter liberos, 10. Quid si duo simul testamentum condant, 11. Testamentum militis, 12.

Testamentum in scriptis defectuosum, an valeat ut nuncupativum, 13. Vide *Commissio.*

An teneatur quisque condere testamentum, *ibid.* n. 22. Quid quando non potest in testamento declarare aliqua debita, 23. Testamentum juramento firmatum an licite revocetur, prima sententia, 24. Vera et communis sententia docet juramentum illud obligare ad non revocandum, quoties absque peccato potest non revocari, 25. Solvuntur argumenta contraria, 26. An testamentum juramento firmatum, si non licite, saltem valide revocari possit, 27. Variæ sententiæ, *ibid.* Sententia Vasquez refertur et impugnatur, 28 et 29. Vera sententia docet hæredem ex testamento juramento firmato habere jus ut non revocetur, damnumque quod patitur, sive a testatore, sive ab secundo hærede esse resarciendum, 31. Vide *Hæres.* Quid si promissio non revocandi non fuit cum solemnitate testamentaria, 33. Quid si testator bona'fide revocavit, 34. Testamentum juratum an revocetur valide, non facta mentione juramenti, 36. Quid si apponatur pœna revocationi, 37. Si promittatur sub juramento solutio pœnæ, 38.

Testamentum an possit fieri irrevocabile ex facultate principis, *ibid.* n. 42 et 43. Testamentum a duobus factum, an possit partim revocari a superstite, 44, 45. Quid si usufructus relictus esset ei cum onere non revocandi, 46. Quid quando non constat quodnam ex duobus testamentis fuerit posterius, 47. Quid quando testator abstulit sibi potestatem revocandi et postea revocavit, 48. Quid si unum ex illis fiat inter liberos, 50. Aliæ circumstanti» attendendæ in illo casu, 51.

Nativitate prolis an revocetur testamentum non habentis prolem, *ibid.* n. 52. Quid si pater diu supervixit post prolem natam, 53. Quid si testator dixerit : Si *hoc morbo vita discessero,* 54. Si rumpat scienter testamentum, 55. Si secundum testamentum minus solemne fuit quam primum, 56. Si fuit invalidum, 57. Si testator miraculose resurgat, 58.

Testari non potest rationis usu carens, VII, xxiv; 61. Quid si dubitetur, aliarum sententiæ, ibid. 62. Sententia auctoris, 63. Testari non potest impubes,64. Do servo, vel captivo quid? 65.

Quid de prodigo, 60. De filiofamiliaa pnbere quid? 67. De muto, surdo, c»co, quid? 68. De iie qui ob delicta prohibentur testari, quid? 69. De usurario quid? 70 et 71. Quid de damnatia ad mortem, 72.

Ex testamento qui accipere possint, *ibid.* ŋ. 73. De iis qui ob delicta non possunt ex testamento accipere, *ibid.* Enumerantur alii incapaces, 74. Quid de occidente testatorem, 75. An indirecte possit lucrum habere ex bonis occisi, 76. Quid de legatario occidente testatorem, 77. De eo qui prohibuit defunctum ne testaretur, 78. De eo qui accessit ad uxorem testatoris, 79. De eo qui accusavit testamentum, 80. De eo qui dereliquit defunctum, 81. Quid de occidedte possessorem majoratus, 82.

TESTATOR.

Testatori defuncto an prosint opera bona facta postmortem, V, xxvi; 30. Testator an potuerit obligare collegium societatis Jesu ad dandum domni professæ reditus annuos per viginti annos, VIII, libro iv; *Dubio* 8. Testator excludens professum ab aliquo legato, an censeatur excludere eum qui emisit vota simplicia in Societate, *ibid. Dubio* 44. Λŋ sufficiant conjectura de mente ut capellanus teneatur celebrare per seipsum, quando testator id satis non expressit, *ibid,* libro v; *Dubio* 26.

TESTATUS ET INTESTATUS.

Testatum et intestatum non posse decedere, an sit de jure naturæ, VII, xxiv; 140. Quid dicendum in foro conscientiæ, 142.

TESTIS.

De leslibus el eorum obligationibus. De teste xnetu coacto ad præsentiam, VI, xxn; 132. Testes in testamento nuncupativo necessarii, VII, xxiv; 4. Quales esse debeant, *ibid.* n. G. In testamento rustici, vel tempore pestis, quid? n. 7. Quid si in eo loco non exigantur tot testes, licet in patria testatoris requirantur, 8. Testes religiosi an debeant jurare, VII, xxxvn; 166.

Testis quando teneatur ex se testimonium offerre, VII, xxxix; 1. An ut puniatur delinquens, *ibid.* n. 2. An peccet graviter non se offerendo, n. 3. Citatus a judice an teneatur ex justitia ad testificandum, 4. Sententia negans probatur. 5. An ex officio obligetur ex justitia, 6. Solvuntur argumenta, 8. Quando teneatur respondere judici, 9. Et quando non, 10. Qui repellantur a testificando, 11. Quid de iis qui sub secreto acceperunt, 12. Quomodo testis possit uti æquivocatione, 13. Quid si in crimine publico judex procedat per inquisitionem, et delinquens sit occultus, 14. Testis un debeat addere ea de quibus non interrogatur, 15. Testis an dehnat fateri defectus veros sibi oppositos, 16. Quot requirantur testes ad probandum, 17. Quando censeantur contestes, vel singulares, 18.

De teste falso vel injusto. An liceat inducero testem ad testificandum verum quod ipso ignorat, VII, xxxix; 19. An ad testificandum falsum, quod ipse credit verum, 20. Sententia affirmans id licere. 21. Alia ratio pro eadem sententia magis apparens, 22.

Testis an possit aliquid pro testimonio accipere, *ibid.* n. 23. Ad quid teneatur quando bona fide testificatus est falsum, 24. An tunc sit causa moralis conservans, dum non retractat. 25 et 26. Alia ratio hujus obligationis affertur, 27. An cum periculo vitæ tunc teneatur retractare dicta, 28. Quid quando extra judicium juravit aliquis falsum per errorem, 29. Quid si audientes per errorem de alio intellexerunt, 30. Vide *Reus.*

THEOLOGIA.

Differentia inter habitum fidei, et habitum theologiæ, I, i; 257 *elseq.* An habitus theologiae distinguatur adæquate, vel inadæquate ab habitu fidei, *ibid.* n. 331. An quando conclusio theologica infertur ex una praemissa revelata et altera non revelata, requiratur praeter habitum fidei, duplex habitus, 340. Habitus theologiæ an sit naturalis, vel supernaturalis, unus vel multiplex 344. Anablatohabitufidei, auferatur simul habitus theologiae, I, xvn; 110.

THESAURUS.

Thesauri nomine quid intelligatur, V, vi; *de Justitia,* n. 111. Thesaurus de jure gentium cui acquiratur, et quid de jure civili communi, *ibid.* n. 112. Quomodo poterit thesauri dominium lege civili auferri emptori, 113. Quaerens de licentia domini thesaurum in agro alieno an totum acquirat, 114. Quid si inveniatur in loco publico, 115. Quid si in loco sacro, 116 *et seq.* Quid si alter habeat dominium directum agri, et alter utile, 118. Quid si inveniatur in loco majoratus, 119 Quid si in loco feudali, 119. Quid si servus communis laborans in agro unius domini, thesaurum inveniat, *124 et seq.* Sciens thesaurum latere in agro tuo, an possit agrum emere pretio communi, 126 *et seq.* An leges circa thesaurum obligent in conscientia, 131.

Thesaurus Ecclesiæ an detur per indulgentias dispensandus, V, xxvn; *de Pcenit.* n. 32 *et seq.* Vide *Indulgentia.* Thesaurum dari, constantem ex meritis et satisfactionibus Christi, de fide est. *ibid.* n. 33. Constat etiam ex satisfactionibus Sanctorum, 34. Thesaurus satisfactionum et meritorum an fuerit ante legem grati», 46. In thesauro au ponantur reprobi opera, 47. Thesaurus an nunquam nisi per indulgentias dispensetur,

48. Theunrna en extra indulgentiasdispennetur, 56.

S. THOMAS.

S. Thomas videtur admisisse tantum causalitatem moralem in sacramentis, III, iv : *dc Sacram.* n. 98. Vindicatur ab opinione quæ asserit sacramenta posse ministrari absque intentione, *ibid.* disput. VIII. ŋ. 64. S. Thomas licite mulierem impudicam titione fugavit, VI, x ; 196.

TIMOR.

Timor duplex est, II, xxu; *dc Incarn.* n. 34. Timor dari potest qui non sit fuga efficax et absoluta mali imminentis, *ibid.* n. 35. Non requiritur incertitude eventus ad verum timorem. *ibid.*

Timoris actus fuit in Christi humanitate, *ibid.* n. 34.

TOLERANTIA.

Tolerantia sine actu an sufficiat ad hoc, ut flagella extrinseca sint satisfactoria de condigno, V, xxiv: 77.

TONSORES.

Tonsores pannorum quomodo peccent non manifestando panni vitia, VI, xvm ; 113.

TORTURA.

Tortura quid sit, et an licita, VII, xxxvn ; 153. Quæ indicia sufficiant ad torturam, *ibid.* 154. Qui torqueri non possint, 155. Quomodo debeat postea ratificari confessio. 156. Tortura pro quibus delictis adhiberi possit, 157. Quid si per solam torturæ comminationem confessus fuit, 158. Torturae metus an possit injici iis qui torqueri non possunt, 159. Metus an sit injustus, quoties malum ipsum esset injustum, 160. An tunc confessio extorqueatur per fraudem injustam, 161.

TRADITIO.

In matrimonio mutua corporum traditio non est materia hujus sacramenti, III, n ; *dc Sacram, in gen.* n. 23.

TRANSUBSTANTIATIO.

Utrum actio transubstiativa pertineat intrinsece ad essentiam sacramenti eucharistia), 111, i ; de *Euchar.* 94 ct *seq.* Quid intelligatur hic nomine actionis transubstiativa*, *ibid.* Post eucharistiam primo factam, adhuc manet illa actio sub conceptu conservationis, ibid. n. 96. Quomodo illa nefio ait. unio corporis cum spooiebus, 99. Transubstantiatio est totius snbsfnntl» substantialis ot totalis conversio, *ibid,* disput. vu. ŋ. 5. Nulla creatura potest transubstantiari in naturam divinam, *ibid.* ŋ. 184.

Non requiritur ad transubstantiationem qnod terminus formalis sit substantia completa, *ibid.* disput. vm. ŋ. 82. Tota substantia panis convertitur formaliter et proximo in corpus Christi, *ibid.* n. 102. Tota substantia panis convertitur ex vi verborum in uno sensu, 103. Etiamsi substantia panis remaneret in rerum natura, adhuc vera esset forma, 104. Vide *Conversio.*

TRIBUTUM.

Tributum et gabella quid sit, VII, xxxvi ; I. Tributorum varia nomina, *ibid.* n. 2. Tributa a quibus imponi possint, n. 3. Pontifex et concilium generale an possint imponere, 4. An scii principes supremi, 5 et G. An civitas, vel communitas possit, 7 et 8. Quid de dominis vassallorum, 9. An possint hanc facultatem a rege emere. 10 et 11. An facultatem saltem imponendi ob necessitates futuras, 12. An si emerunt tributa sui oppidi, possint plus exigere, quam postea princeps exiget, 13. Consuetudine an possit acquiri jus imponendi tributa, 14. An possit acquiri sine suprema potestate, 15.

Tributum an princeps infidelis possit imponere christianis transeuntibus, *ibid.* n. 16. Quando tali infideli, licet tyrannus sit, deberet solvi, 17.

Quæ sit causa justa imponendi tributa, *ibid.* n. 18. Quid si princeps sua culpa in necessitatem incidit, 19. Tributum non debetur deficiente justa causa, 20 Et quid si non bene expendatur, *ibid.* Proportio causa? cum tributo qualis requiratur, 21. An possit imponi in pœnam subditorum, 22. Distributio æqualis inter subditos qualis esse debet, 23. An debeatur ex rebus necessariis ad victum, 24. Prima sententia, *ibid.* Secunda sententia affirmans probatur, 25. Explicatur hec sententia, 26. An excusari possint non solventes, 27. Et quid de gabellario, quando dubitat de justitia hujus tributi, *ibid.*

Tributum utile civitati an ab exteris possit exigi, VII, xxxvi ; 28. Suffragium habentes an possint se subtrahere quando petitur concessio tributi, 29. Quid si dubitent de tributi justitia, 30. Theologi quid debeant respondere iis consulentibus, 31. An possint credere regi circa necessitatem, 32. Quid si probabilem putent justitiam tributi, sed magis probabilem ejus injustitiam, 33. Quid si probetur cogendum esse populum ad solvendum, si negetur, 35. Si petatur ab uno regno ad defendenda alia, 36. Qui suffragia daturus est, aliqua debet advertere, 37.

Circa obligationem solvendi tributa, variæ sententiæ, VII, xxxvi ; 38. Aliqua certa præmittun-

tnr 39 An do <"'·<> delxtanlnr non petita, 40. PoUtiex ad hoc non obligare, 41. An caset injuria, saltem contra alios solventes, qui gravantur, 42. Ad quid est obligandus a confessario qni defraudavit, 43. Quid si occultavit, aut mendaciis elusit, 44. Si tributarius ejus conscientiæ se remisit, 45. Si non dixit totam mercium quantitatem, 4G Quid si feratur excommunicatio, 47. Tributum si jam incapitatum erat, quid? 48. Quid si postea vendantur merces, sicut si tributum solveretur, 49. Quid si procurator transigat cum gabellario pro minori summa, et postea integrum a domino petat, 50.

Tributum an debeatur quando cessant ejus causa, VII, xxxvi ; 51. Quid si transiit tempua immémoriale, 52. Tripliciter solutio illa fieri potuit, 53. Aliqua solvuntur regi, ut regi, aliqua ut privato, 54. Aliqua etiam solvuntur Ecclesiæ, non ex obligatione alendi ejus ministros, 55. Infertur ex his quando proscriptio inducit obligationem sine causa, 56. Quid quando rex non facit ea ad quæ datur tributum, 57. Sententia Vasquez. 58. Quid si petatur sine animo debite expendendi, 59.

Tributum an debeatur anno sequenti, *ibid.* n. 60. Ratio excusandi subditos offertur, 62. Quid si rex bono animo petat, et postea male expendis trilmtis, VII, xxxvi; 94. Non potMt sine causa sufficienti, 95. An possit exemptionem vendere. 96. Quid si conductor locet alteri gabellam an debeat ipse solvere, 97. An exemptio possit a successore revocari, 98.

Qno jure ecclesiastici sint exempti. iW n.99. An etiam jure divino, 100. Ecclesia potuit etiam sola illos eximere, 101. Quibus ecclesiasticis competat, exemptio, 102. Quid de clericis minnrum ordinum, 103. An mortua uxore recuperent exemptionem, 104. Quid si laicus habeat filium clericum , 105. Quid de religiosis novitiis, 106. Quid de colonis regularium, vel emphyteuta, 107. Tributum an debeat ecclesiasticus ex bonis patrimonialibus, 108. Quid si bona solvebant antea, 109. Quid si onus erat indeterminatum, 110. A quo judice cogendus sit ecclesiasticus ad solvendum. 111. Quid si succedat in re feudali, 112. An possit lege imponi obligatio realis omnibus fundis, ut si ad Ecclesiam deveniant, solvant, 113.

De equitibus ordinum militarium, VH, xxxvi ; 114. Tributa ab ecclesiasticis exigentium pœnæ, 115. Ex qua lege incurratur excommunicatio. 116. Tributum clericus *negotiator solvere debet, 117.* Nonnulla advertenda. 118. An possint *cogi* ecclesiastici ad determinanda initio anni quæ empturi sunt. 119. Quid si clericos semel negotiatur, 120. Quid si causa tributi tangat etiam ecclesiasticos, 121. Variæ sententiæ, 122. Tertia approbatur sententia docens non posse ecclesiasticos cogi pro iis quæ ad utilitatem communem spectant, utpro reparandis pontibus, viis publicis, ect. 123 et 124. An requiratur quod non sufficiant bona laicorum. 125. Cujas cleri consensus requiratur, 126. An requiratur consensus summi Pontificis, 127. Tribntnm si tangat immediate locum clerieorum, quid ! 128. Sub distinctione respondetur, 129 *et seq.* An possit cogi a judice sæculari. 131. An quando debet ex negotiatione, vel propter negotiationem, 132.

Tributum quando sit indirecte contra immunitatem, *ibid.* n. 133. Quid si exigatur a venditore, etiam quando vendit clerico , 134. *Indirecte* in hoc puncto, quid sit, 135. Regula generalis statuitur, 136. Multum pendere potest ab intentione, 137.

De senatoribus mutantibus faciem tributi hac intentione, *ibid.* n. 138. .An sit tunc obligatio restituendi ob intentionem lædendi, 139. Quid si augeatur pretium commune mercium, 140. Si reddatur clericis in fine anni oxeessus pretii. ! 11. Si exigatur gabella a solo contrahente laico, 112. An prohiberi possint laici. ne aliunde sibi provideant, 14xi. Quid si petatur gabella a solo emptore laico, 144. Probabile etiam est hoc esse contra immunitatem, 145.

fributum vel gabella an debeatur ex permutatiune, VII. xxxvi ; ! |6. Quid si pro debito solvatur res aliqua, 147. Tributum au debeatur ox con-

Ad quid teneatur emptor, quando venditor defraudat tributum, *ibid, n* 64. Sententia Auctoris, 65 et 66. Quid de jure Hispano, 67. An necessitas vendendi subditum excuset, 68. An excuset paupertas, 69. An ex rebus prohibitis debeatur tributum, 70. An ex iis quæ ad proprium usum emuntur, 71.

An subditus compensare possit, si tributum locatum est, *ibid.* n. 72. Communis sententia yerior, 73. Ratio aliorum refellitur, 74. An sit idem in censibus locatis, 75. Ratio melior pro sententia communi, 76. Potest etiam compensari ob debitum conductoris, 77.

Tributum si est incapitatum quid? *ibid.* n. 78. Quid si fiat incapitatiosino pacto subditorum,79. An fieri possit compensatio pro debito contracto post debitam gabellam.80. Solvuntur fundamenta contraria. 81. Quid si gabella fuit vendita. 82 *et seq.* Quid si duplex gabella sit solvenda duobus conductoribus, 84.

An dubium du justitia tribuli excuset ob oo solvendo. VII. xxxvi; 80. Quid in .lubio negativo 87. Duplex sententia, *ibid.* Secunda sententia negonaeareobligadonetn aolvradi. probatur ex jure canonico, 88. Approbatur ba-e sentenlm -r ejtta fundamenta exponuntur. 89. An debeat credi m inoipi 90. Q"id " ™j'0"“ probabilis contra tributum. 91- Au princeps bete petat, et auX. lieilo»»"^;-11'8. Aa gab.ltar.ua i„

'"/jr ptwnia rrratp'" *i Inb.ili, rl* poWl.a. Poles" princeps « «4-en-

tractu innominato, 148. An ex emphyteusi, vel locatione ad longum tempus, vel ex censu, 149. An ex translatione, vel cessione, 150. Quid si emisti ut amicis postea provideres, 151. Quid si dones cum munere aliquo, 152. Quid si applicentur bona creditori a judico pi'o debito, 153. Quid si vendatur pignus, vel hypotheca ad solvendum creditori, 154.

An debeatur ex retractu, 155. An ex artefactis artificum, 156. An ex venditione aqure, vel nivis, 157. An ex rebus in dotem datis, 158. An ex rebus hrcreditariis divisis, 159. An ex venditione nondum perfecta, 160. An ex permutatione, 161. An ex venditione facta ex ratihabitione domini futura, 162. An ex venditione, non soluto pretio, 163. Quid si venditio postea dissolvatur, 164. Quid si dissolvatur legis beneficio, 165. Quid si contractus a minore factus rescindatur, 166. An debeatur ex redemptione census, 167. An ex censu reservativo, 168. An ex censu vitalitio, 169. Quid si clericus vendat qu» emerat ad suum usum, 170.

Ad tributi solutionem quod tempus attendi debeat, VII, xxxvi ; 171. An tempus quo fit scriptura, 172. Quid si pretium determinandum sit ab alio, 173.

Tributum quo loco debeatur, find. n. 174. Cujus loci immunitas attendenda, 175. Quid si contractus fit per epistolam, 176. Quid si exeant contrahentes ad alium locum, ad vitandam gabellam, 177. Quid si ex metu gabellarius remittat partem gabellæ, 178. Quando debetur ex traditione, an sufficiat traditio ficta, ubi res non est, 179. Quomodo attendatur locus ubi res est, 180.

Tributum an debeatur ex sola parte pretii quæ apud venditorem remanet, *ibid.* n. 181. An ipsa gabella debeat computari in pretio ex quo debeatur, 182. An.debeat deduci quod datur licitatori ut augeatur pretium, 183. An computetur in pretio onus emptori impositum, 184. Quid si venditor, ante acceptum pretium, conducat gabellam, 185.

TRISTITIA CHRISTI.

Tristitia differt a dolore, II, xxii; *de Incarn.* n. 19. Tristitiæ et doloris actus fuit in voluntate Christi, *ibid.* n. 20. Tristitia in portione solum inferiori, vel superiori, an fuerit in Christo , n. 21. Sententia Cani rejicitur, quod dixerit Christum, tempore passionis, ut daret locum tristitiæ , non habuisse delectationem et gaudium de Deo viso, 26. Tristitiæ affectus respectu visionis beatæ, quam prioritatern potuerit habere . 28 *et seq.*

U

UBICATIO.

Ubicatio corporis Christi in eucharistia estmaterialis et supernaturalis, III, i; *de Sacram, in gen.* n. 29. Ubicationes non possunt replicari, III, v; *de Euchar.* n. 60. Ubicatio qua aliquid est in loco, est aliquid positivum, modaliter saltem distinctum a locato, *ibid.* 85. Est forma intrinseca, 103. Ubicationis causa est gravitas, vel potentia, vel impulsus, 135. Ubicatio non habet respectum intrinsecum ad aliud corpus, 140. Per suam entitatem fundat relationem talis, vel talis distanti» ab alio ubi, 149. Ubicatio aliqua potest forte dari cujus essentia necessario requirat quod subjectum illius sit do facto in aliquo alio spatio, 179. Ubicatio Christi in eucharistia non potest per se ab alio ullo agente produci, *ibid.* disp. vi. n. 80.

UNIO.

Unio duarum ecclesiarum parochialium an potuerit fieri ab episcopo, post decretum concilii Tridentini, VIII, libro v ; *Dubio 2.*

Unio omnis physica supponit aliquod incompletum physicum, III, vi ; *de Euchar.* n. 6. Non potest intelligi quomodo uniatur forma, et non producat ullum effectum formalem, *ibid.* Unio vera non est inter corpus Christi et species, *ibid.* n. 27. Unio non postulat quod in omnibus partibus spatii adæquati adsit aliud extremum , *ibid,* disput. vm. n. 6. Quæ unio realis et vera intercedat inter corpus Christi et nostrum, *ibid.* disp. xii ; n. 109.

UNIO HYPOSTATICA.

Unionishypostaticæ carentia non est pcena simpliciter infinita, II, v, *deIncarn.* n. 43. Unio hypostatica est conditio requisita ut opera Christi sint adeo digna, *ibid.* disp. vi. n. 20. Per unionem hypostaticam Deus dat naturam suam divinam , et personalitatem naturæ creat», *ibid.* n. 21. Potuit de potentia absoluta dari unio hypostatica humanitati Christi ex meritis ejus futuris ante prævisis, ibid, disput. vm. n. 12. Communiter tamen rejicitur hæc sententia, n. 13.

An unio hypostatica naturalis , vel essentiali» appelletur, *ibid,* disput. xi. n. 45. An hæc unio duarum naturarum in Christo sit maxima omnium unionum, n. 47.

Unio vera et propria quæ sit, *ibid.* disp. xi. n. 75. Uniri non est idem quod accipere, seu affici, 79. Unio denominat intrinsece Verbum , et Verbum unitur intrinsece, n. 84.

' Verbi cum carne indissolubilis est, 11, /ncrtrn- '■ ':"io 'TP™»¦™ fnr'"r– Lrnon annctificat ui φ>oA, sed aolnm ni quo. Unio hypostatica magia et excellentius sanchfl-cnt humanitatem, quam gratia habitualis, n. 29.

UNIVOCA.

Ratio sacramenti omnibus sacramentis est univoca, III, i: *de Sacram, in gen.* n. 47.

UNCTIO EXTREMA.

Extrema unctio non potest dari ei qui non peccavit, IV, xm ; *de Pœnit.* n. 81.

USUCAPIO.

Usucapio an a præaeriptione differat, V, vn; *de Justitia* n. 2.

USURA.

Usura quid sit, VII, xxv; 6. Variæ usuræ species, *ibid.* ŋ. 7. Usuram non esse licitam contra hæreticos ostenditur, 8. Probatur ex Scriptura et Patribus, 9. Ratio communis proponitur, 10. Quæ ratio difficultate non caret, 11. Solvantur argumenta contra usuræ prohibitionem ex Scriptura, 12. Item argumenta ex jure civili, 13. Ex jure canonico, 14. Alia ex ratione, 15.

Usura mentalis. Spes aut iutentio lucri an faciat usuram mentalem cum onere restituendi. Aliorum sententiæ, *ibid. ŋ.27.* Vera sententia circa usuram mentalem, 28.

Üsuræ an possint absolute offerri, VII, xxv; 322. Ad quod tribunal spectet judicium de usuris *ibid,* n. 249 et 250. In usura an detur parvitas materiæ , et peccatum leve, 251. Sententia negans, *ibid.* Contrarium tenendum, 252. Respondetur argumento contrario, 253. Usurarius qu.ilo jtis acquirat ex promissione jurata, VI, xxm; 51.

Usurariorum pœnæ Usurarius notorius quis sit, VII, xxv; 238 *cl seq.* Au sufficiat confessio extrajudicialis, 240. Usurarii prima pœna est infamia, 241.

Secunda est incapacitas ad ordines, 242. Tertia suspensio et depositio, *ibid.* Quarta privatio communionis 243 Quinta, quod ejus oblationes nou recipiantur 214 Sexta privatio eccleaiaaiic» sepulturæ 215 Octava. ui testamentum notorii usurarii irritum sit, 240. Nona ut usurario notario nemo possit domum locare ad usurae exercendas vel conductam habere sinant, *ibid.* Decima, utSsi' ipse usurarius accipit ab alio mutuo sub ' non possit ipse, vel ₰JU3 ,1£erea repetere usuus. donec ipse usuras ab aliis accesui. 248. Usurarius non acquirit dominium ^taS.?soltihe, si nolit mutuatanus. 204. De fa- 'an acquirat dominium, 205. Ratio venons sententiæ, 206. Qualis sit intenti·· solventis. 207. Solvuntor argumenta contraria. 2DR *el* wg. Quid de iis quæ usurarius emit, 211. Usurarii bona an sint hypothecata pro usnris, 212. Quid de iis qui ab usurario accipiunt, 213.

Coopérantes usurario quandonam peccent, *ibid.* 214. Regula universalis, 214. Quid de iis qui se tenent ex parte mutuatarii, 215. De consulentibus usurario quid? 216. De deponente apud usurarium. quid ? 217. De dominis permittentibus usuras, quid? 218. De jure naturæ quid? 219. Cur hæc permissio non sit injusta, 220. Quid do proxeneta, 221. Quid delocante domum usurario, 222. Quid de famulis usurarii. 223 et 224. De tutore. curatore et negotiorum gestore, quid? 225. Quid de creditore usurarii, cui usuræ debitæ assignantur pro suo debito, 226. Lessii sententia. *ibid.* Sententia auctoris. 227.

Hæres usurarii tenetur restituere, et quid si bona non sufficiant, *ibid.* n. 236. An singuli hæredes teneantur in solidum, 237.

USUSFRUCTUS.

Usufructuarius et precario possidens, non est dominus, V, n ; *de Justitia, n.* 4. *bsusfrnetas et* usus quid sint, *ibid.* n. *339 et 340. bsusfructus* in majoratu *filii* quando *competat* patri, *ibid.* disput. v. n. 30. Quid quando filio legatur solus usufructus, 31. Usufructus an pertineat ad patrem, et an possint ascendentes in legitima prohibere. *ibid. 33 et 34.* Usufructus qualis competet patri circa adventitia usu consumptibilia, 35. Usufructus professi an pertineat ad monasterium. *ibid,* disput. ni. 199. Quid si usufructuarius ant? professionem, vendidit alteri commodidatem fruendi, *ibid.* n. 199. Quid si alium hæredem instituit, *ibid. 200.* An pater professus transferat in monasterium usumfructum bonorum adventitiorum filii, 201. An etiam usumfructum in majoratu filii. *202.* Quid si pater antea emancipaverat filium, 203. Quid de bonis quæ filius acquiritpost patris professionem, 204. Quando conventus perdat illum usumfructum. 205. Usufructus quando maneat perpetuo in patre, *ibid,* disput. v. n. *24.*

USUS.

Usus seu sumptio euchansb® non pertinet ad rationem ejus intrinsecam. III. 1: *de Euchar.* n 102. L'sus in aliis sacramentis est parssacramenti, in eucbarislia vero requiritur tantum ut applicatio, *Md.* u. 110. 1'sua quotidian» communionia non expedit omnibus indifferenter, IV, xvn ; ** *Euchar.* n. 8.

Usus juris et facti quomodo differant. V, *n: de Justitia,* n. 41. Usus mere passivus an sit contra paupertatis votum, *ibid.* n. 51. Usus nomine alteritis quando sit contra paupertatis votum. 52.

Usus rei consumptibilia an separari possit a

dominio, *ibid.* ŋ. 43. Sententia negans, *ibid.* Verior sententia affirmans, 43. Rationes pro hac sententia, 44. Solvuntur argumenta contraria, 45.

Usus revocabilis peounire, an sit pretio æstimabilis, *ibid.* n. 46 *el seq.*

UVA.

Uvas ex vinea in transitu comedens an committat furtum, VI, xvi ; 33.

UXOR.

Uxor debitoris an possit ab eo accipere, VI, xx; 127. Uxor quousque accipere possit, inscio viro, VI, xvi ; 64. Quid si maritus expresse prohibeat, *ibid.* 65. Quid si accipiat animo computandi, soluto matrimonio, 66. Ex quibus bonis, et ad quos usus expendere possit, 67. Vide *Mater.*

Uxor est domina rerum dotalium, V, n; *dc Justitia* n. 8.

Uxor filii spurii an possit a patre lueres instituí, VII, xxiv; 111,

V

VAGI.

Vagorum quis sit parochus, V, xix; *de Pœnit.* n. 7. Et cui debeant confiteri, ibid. Vide *Peregrini.*

VALOR.

Valor rei alter intrinsecus , alter extrinsecus, VI, xviii; 117. Quomodo restitui debeat, 118. Prima sententia dicit restitui debere rei valorem furtivæ quo a domino consumpta fuisset, *ibid.* Impugnatur hæc sententia rationibus , et quid possit fur ex rei valore deducere, 119. Secunda sententia dicit debere restitui summum valorem temporis medii, 120. Tertia sententia dicit attendendum esse solum damnum quod domino illatum est per injustam rei ablationem, vel retentionem, 121. Vide *Restitutio.*

Valor moralis alicujus rei non semper per valorem rerum inferiorum, propter excessum compensatur, II, v; dc *Incarn.* n. 24. Valor desumitur ex dignitate personæ, non quidem utcognita, sed ut influente, *ibid,* disput. vi. n. 4.

VASALLUM.

Vasallorum dominium ct jurisdictio an licite vendatur a principe, VII, xxiv; 36.

venatio .

Venatio quomodo prohiberi possit, V, vi; *dc Justitia* n. 51 *et seq.* Quousque clericis venatio prohibita sit, *ibid.* Sententia negans posse a principe prohiberi venationem rejicitur , *ibid.* n. 52. Λη quilibet in suo agro possiteam prohibere, variæ sententiæ, 53. Explicatur vera sententia,ot varia fundorum genera distinguuntur, 54. Qualis injustitia tunc interveniret, 55. Λη sit obligatio restituendi pro usu fundi, 56. Potest esse injuria sino obligatione restituendi, 57. Princeps an possit venationem sibi in loco communi reservare, 58. Ah id possit propter recreationem solam propriam, 59.

VENATOR.

Venatores an debeant restituero damna quæ aliis intulerint, V, vi ; *dc Justitia* n. 62. Quæ sit obligatio restituendi ob venationem prohibitam, *ibid.* n. 64. Capiens in loco prohibito animalia quæ non erant in ullius dominio, acquirit eorum dominium, 65. Posset tamen peccare contra justitiam, 66. Quid quando animalia erant in dominio alterius, 71 *et scq.* Quæ restitutio injungenda ei qui feras in silva, invito domino, cepit, 84.

VENDENS.

Vendens pretio excessive, an committat dolum, VI, xxn ; 96.

VENDITIO.

Venditio dupliciter fit, VI, xx; 15. Vide *Emptio.* Vendere domum sibi legatam in solam vitam emptoris an possit domus professa societatis Jesu, VIII, libro iv ; *Dubio* 11. De venditione cum pacto retrovendendi, quid? *ibid.*

VENDITOR.

Venditor an aliis creditoribus praeferendus sit, re adhuc extante, et pretio non soluto , VI, xx; 14. Sententia affirmans praeferendum esse venditorem in re vendita, *ibid.* n. 16. Sententia negans praefertur, et an sit ex jure naturæ quod res vendita non transeat in dominium emptoris, 17.Venditor potest rei venditæ hypothecam addere præ aliis hypothecis privilegiatis, *ibid.* 101 *el seq.*

VENENUM.

Venenum an liceat «umere ad tuendam castitatem, VI, x ; 26.

VENIALE PECCATUM.

Venialia peccata per quæ tollantur, IV, ix; *de Pœnit.* n. 58. Venialia peccata nova si confessarius dicat aliquem confessum esse, an violet sigillum, V, xxiu ; 90. Vide *Peccatum, Sigillum*

VERACITAS.

Veracitas potest affirmari de Deo absolute, et sub conditione, I, i ; 100. Cur possimus credere super omnia, ex terminis ipsis, voracitatem Dei, et non possimus credere ex ipsis terminis Deum esse omnipotentem , vel æternum , ect. *ibid.* n. 113. Quatenus ad veracitatem Dei spectet, ut objecta connexa cum iis quæ Deus testificatur, sint vera, *ibid.* 263. Veracitas Dei potest credi ut objectum materiale fidei, *ibid.* disp. in. n. 54.

Veracitas ad quid obliget, VI, xxm; 12. Veracitas multum convenit cum fidelitate, *ibid.* n. 13.

VERBA.

Verba utriusque conjugis non sunt simul materia et forma sacramenti matrimonii, IΠ, n; *de Sacram, in gen.* n. 21. Verba in matrimonio æquivalenter sunt res, *ibid.* n. 30. Habent vim obligationis, et sic ad formam ; et traditionis, et sic ad materiam pertinent, 29. /Equivalent traditioni physicæ, *ibid.*

illa verba non sunt humana quæ non habent modum significandi humanum, IIi, vm ; *dc Sacram. in gen. n.* 103. Idem dicitur de aliis actionibus quæ non sunt verba, *ibid.* n. 104. Verba operantur quod significant, hoc tamen *fieri non* potest quin significent aliud quod non significant, HI, vm ; *de Euchar.* n 87. Organizatio quæ ponitur in eucharistia, non ponitur, ut talis, ex vi verborum, *ibid.* n. 88. Ex vi verborum ponitur materia organizata pnecise, non vero talis aut talis organizatio,89. Id quod ponitur est quidem determinatum, non tamen ex sola vi verborum, 90.

Quid in eucharistia convertatur ex vi verborum ex parte termini *a quo, ibid.* n. 100. Quid ponatur in calice vi verborum, n. 105 *el seq.* Ponitur etiain forma sanguinisex vi verborum, juxta probabiliorem sententiam, *ibid.* Totus sanguis Christi ponitur ex vi verborum, 107. Utrum divinitas et personalitates divin® sint in eucliansliæ vi verborum, 111*/ *seq.* Communie et vera sententia negat personam Verbi esso ex vi verborum, 113. Nec divinitas, nec unio est ex vi verborum, 124.

Λη verba consecrationis dicantur recitative, an vero enuntiative, III, ix: *de Euchar.* n.94 *el seq.* Quid sit verba dici recitative, ant enuntiative, *ibid.*

Utrum verba sint vera de præeenti in toto rigore, et pro quo instanti, *ibid,* disput. xi. n. 121. *pt seq.* Veritas propositionis non regulatur pro tempore quo verba percipiuntur ab audiente, sed quo proferuntur a loquente, *ibid.* n. 130. Aliquando determinatur vis significativa verborum per sistentium seu negationem ulteriorem additionis. 135. Aliud est verba non facere sensum completum, aliud non exprimere clare et distincte suum objectum, 136. An qui profert verba hæretica animo hæretico, et statim addit limitationem, sit censendus hrereticus, et incurrat censuram, 140. Loquens per verba hæretica intendens sensum hæreticum incurrit censuram. 142.

An verba in eucharistia, ratione veritatis quam habent, seu ut vera, causent conversionem panis in corpus, vinique in sanguinem, 144. Verba consecrationis inteiliguntur ut verba Christi loquentia per os sacerdotis, 150.

Quid significent pronomina *hoc* et *hic* in verbis consecrationis, *ibid.* n. 151 *el seq.* Controversia do significatione pronominis *hoc, ibid.* Quidam dicunt significare panem, vel supponere pro pane, 152. Utraque sententia rejicitur, 153. Communis sententia docet, /tocsigniticare individuum vagum entis, quod est prædicatum commune pani et corpori Christi, 154. Illud Aoe verificatur de corpore Christi, sed sub conceptu confuso, *ibid.* Quomodo significet accidentia, 155. Difficultas ex verbis Christi, 156.

Verba consecrationis pertinent intrinsece ad sacramentum eucharistiæ. III. i; *de Euchar.* n. 47. Verba consecrationis habent ex præsenti institutione vim moralem ad producendum corpus Christi, nisi esset productura, *ibid.* disp. vn. n. 138.

Accipere ut verbum Dei quid sit. I, i; 61. Accipere ut verbum humanum quid, *ibid.*

Verba in contractu debent practice signifleare obligationem, atque etiam in matrimouio, VI, xxn ; 23. Verba sola externa ad quid obligent, *ibid.* n. 49.

Quæ verba sufficiant ad peccatum reservatum contra votum obedientiæ, et quid quando non dicuntur ipsi superiori immediate, sed per alium, VIII, libro iv; *Dubio* 22.

VERBUM DIVINUM.

Verbum non esse unitum substantialiter, sed accideutaliter asserunt quamplunmi, Ii, xi; *de Incarn. n.* 37. Hic m<>dus loquendi a th- logis rejicitur , qui eam unionem substantialem appellant. *tbid.* V-rbuni vere et substantialiter unitur cum huiuauitate, *ibid.* u. 83.

Verbum divinum assumpsit naturam humanam.

non persnnnin. *ibid* disput. xn. ŋ. II. Verbum divinum assumpsit humanitatem Christi per modum totius, *ibid.* n. 45. Verbmn assumpsit immediate unionem materiæ cum forma, 60. Verbum assumpsit veram animam rationalem, *ibid.* disp. xm. n. 1. Assumpsit verum corpus humanum, *ibid.* n. 4. Assumpsit corpus terrenum ex Virgine, n. 5. Non solum assumpsit materiam et formam, seu verum corpus et animam rationalem, sed has partes unitas, 6. Verbum divinum proxime et immediate assumpsit sanguinem, sicut et carnem, *ibid,* disput. xiv. n. 8. An Verbum fuerit unitum immediate tribus humoribus corporis humani, choleræ, phlegmati, et melancholiæ, n. 108. An etiam unitum fuerit immediate unguibus, capillis, et dentibus Christi Domini, 109.

VERECUNDIA.

Verecundia an sit virtus, IV, i ; *de Pecnit.* n. 2 *et seq.*

VERITAS.

Prima Dei veritas an debeat ante assensum fidei præsupponi cognita per lumen naturæ, I, i; 81.

Veritas carnis Christi probatur ex verbis consecrationis, III, i; *de Euchar. n.* 74. Ad veritatem verborum consecrationis, requiritur tantum quod faciant corpus Christi contineri sub accidentibus, *ibid,* disput. vn. n. 72. Ex veritate verborum colligitur destructio panis, ne multiplicentur miracula, *ibid.* n. 168.

VESTIS.

Vestibus infidelium uti an liceat,I,xiv ; 70. Vestium quatuor genera, *ibid, et seq.* Vestis cum imagine idoli, vel Mohometis, an excusari possit, *ibid.* n. 87. Et quid si hujusmodi vestis retineatur in signum nobilitatis, 88. Vestes infidelium inservientes ad locum, et tempus rituum et sacrificiorum, an fidelibus licitæ, 89. Vestes infidelium illicitæ ratione scandali, 91.

An liceat Christiano transeunti per locaTurcarum uti veste communi Turearum ut sese occultet, 94. Quid dicendum de vestibus quas princeps infidelis præcipit deferri ab omnibus Christianis sibi subditis, vel ab omnibus infidelibus, 96.

Quæ vestes sacræ requirantur ad sacrificium, vide *Sacrificium.*

VEXATIO.

Vexatio ipsa petentis non reddit illicitam acceptionem rei petitæ, VI, xxn; 148.

VEXILLUM.

An licitum sit christiania vexilla hostium infidelium in suis navibus fingere, I, xiv; 95.

VIATICUM.

Datur specialis obligatio sumendi viaticum in articulo mortis, IV, xvi ; *de Euchar.* n. 27. Exponuntur rationes quæ pro hac obligatione faciunt, *ibid.* n. 33 *ct seq.* An ille qui paulo antequam incideret in mortis articulum communicaverat, debeat rursus communicare in ipso periculo, *ibid.* 36. Communior sententia docet non obligari tunc ad novam communionem, 37 ct *seq.* Satisfit argumentis Vasquez pro contraria sententia, 41 *et seq.* An qui accepit viaticum in statu peccati, debeat iterum accipere, 44. Qui ob delicta interficiendi sunt obligantur hoc præcepto, 47. Transacto mortis periculo, qui culpabiliter, vel inculpabiliter hoc præceptum non observavit, non amplius obligatur, 48.

An dandum sit viaticum amentibus qui ante amentiam usum rationis habuerunt; communis sententia affirmat quando nullum estirreverentiæ periculum, IV, xm ; *deEuchar.* n. 24. An pueris qui peccare possunt, et nunquam eucharistiam acceperunt, danda sit pro viatico in mortis articulo, 34. Variæ theologorum sententiæ, *ibid.* Verior sententia docet dandum hujusmodi pueris viaticum, 37. An dandum sit viaticum cum dubitatur de pueri capacitate, 40. Rationes pro parte negante, *ibid.* Rationes pro parte affirmante, 41. Ratio a priori, 42. Nulla est obligatio tunc dandi eucharistiam, propter rationes sententiæ negantis, 43. Quin vero possit dari, nullum est argumentum convincens contrarium, 44.

Utrum debeat vel possit dari viaticum illi qui eadem dio ex devotione communicavit, IV, xvi; *de Euchar.* n. 49. Hic casus frequenter contingit, *ibid.* Aliqui sentiunt posse viaticum dari, 50. Multi auctores afferuntur pro hac sententia qui eam non docent, *ibid.* Contrariam sententiam docent plurimi, 52. Quid de illo qui in aegritudine positus, communicavit ex devotione eadem die, 53. Quid de illo qui mane bene valens communicavit, et vespere in extremis ponitur, 54. Dicunt omnes doctores nunquam licere eadem die bis communicare extra missam, nisi ad consummationem sacramenti, 55. Probatur ulterius, quia si eodem die, ergo et eadem hora, etc. 56. Solvuntur objecta, 57 *et seq.*

VINUM.

Quod vinum sufficiat, quod non sufficiat ad materiam consecrationis, III, iv ; *de Euchar.* n. 8. Lora non est materia sufficiens, quia non est vinum, sed aqua infusa in racemis expressis, *ibid.*

0.9. Mustum in uvis adhnc inclusum non potent tonwcrari, 10. Nec vinum imbibitum in offa pnii. 12. Potest consecrari vinum congelatum. 13.

An vinum præreqniratur ad eucharistiam mixtam cum aqua, *ibid.* n. 16. Rationes hujus mixtionis. 17. Hæc mixtio est tantum de necessitate praecepti, 18. Explicatur locus difficilis Cypria ni. 19. Utram hæc mixtio sit ex præcepto divino, 22. Communiter negatur, *ibid.* Justinus martyr, et Cyprianus explicantur, 24 *et seq.* Ratio cur hanc mixtionem praecepit Ecclesia, 29. Solvuntur objectiones, 31 *et seq.* Materia eucharistiæ est vinum non solum merum, sed etiam lymphatum, 52. Vinum lymphatum, etiam dicitur vinum, 63. Materia necessaria eucharistiæ est vinum usuale, abstrahens a mero vel lymphato, n. 60.

De venditione vini facti communis peradmistionem, VIII, libro vr ; *Dubio* 14.

VIOLATOR.

Ad quid teneatur qui sub pacto conjugii violant consanguineam, VI, xn ; 51 An violator teneatur dispensationem petere, *ibid.* Quid si nunpam soleat papa in eo impedimento dispensare, 52. Quid si non dispenset nisi ex gravissima causa, qualis tunc non detur, 53. Quid si non facta fuit mentio dispensationis, 54. Quid si promittens non habuit animum promittendi dispenationcm, 55.

VIRGINITAS.

Virginitatis circumstantia an in confessione aperienda, V, xvi ; *de. Pcenit.* n. 213. Prima sententia docet non esse aperiendam in actu mere interno, secus vero in actu externo, *ibid.* Secunda sententia tenet esse explicandam eam circumtlantiam tam in viro quam in femina, 214. Tertia, esse explicandam (piando se tenet ex parte feminæ, secus quando se tenet ex parte viri, *ibid.* Qnarta limitat præcedentem ut solum sit explicanda ea circumstantia in peccatis quæ de se tendunt ad ruptionem claustri virginalis, 216. Circumstantia virginitatis non est necessario explicanda in viro in nullo peccato, neque in femina, quando non agitur de fractione claustri virginalis, 16. Neque etiam quando agitur de fractione claustri vriginalis, 218. Quod variis rationom momentis comprobatur, 219 *et seq.*

VIRGO.

Virgo quæ militem decepit ut ipsam occideret, an possit excusari, VI, xiv ; 102. Virgini in suam deflorationem consentienti an restitutio debeatur, VI, xn ; 1. In foro conscienti» nulla debetur re«titutio, *tbid. n. 2.* In foro externo præsumitur virgo seducta, nisi contrarium probetur, n. 3.

To». VIII.

Quando censeatur sponte consentire. 4. Quid si metu justo consensit, 5. Quid si consensum occultum deflorator pubiicnm fecit. 6. Vide *Deflorator.*

B. VIRGO.

B. Virginis conceptio unde probetur immaculata ab auctore moderno, IV, v ; *de Poenit* n. 59. In beata virgine potuerunt esse ab habitu pcenitentiæ aliqui actus qui in nobis fiunt, ihd. disp. vi. n. 4.

Exponitur quomodo B. Virgo potuerit ex meritis Christi eximi ab omni peccato actuali. II. vu ; *de Incarn.* n. 27. Divers» hujus quæsiti expositiones, *ibid.* n. 37. B. Virgo de congruo dignitatem matematitis non meruit, *ibid,* disput. vin. n. 39. Hæc sententia discedit a locutione Patrum qui B. Virginem suis operibus meruisse ut Christi mater fieret, asserunt, *ibid.* Verius asseritur B. Virginem de congruo meruisse maternitatem, n. 40. Deus potuit acceptare merita Virginis de condigno ad præmium matematitis, *ibid.* disput. vin. n. 106.

B. Virgo adorabilis est et in Ecclesia semper religioso et sacro cultu adorata fuit, HI. xxxv; *de Incarn.* n. 28. B. Virgo potest ob triplicem rationem adorari, *ibid.* n. 29. B. Virgo propter titulum matemitatis an adoretur cultu latrie, vel duliæ, *ibid.* ŋ. 31.

VIRTVALITER.

Satis est virtualiter distingui illa tria quæ ab Eugenio requiruntur in sacramentis III, ii ; *de Sacram, in gen.* ŋ. 32.

VIRTUS.

An ad objecta omnium virtutum infusarum moralium sufficiat unus habitus infusus intellectualis. I, i ; 358. An differentia inter actus viriatis naturalis et infusæ proveniat semper ex ipso objecto, *ibid,* disput. IX. n. 1.

Virtutis actum terminare potest formaliter bonum compensationis, IV, ii ; *de Pœnit.* sect. ni. *per tot.* An ea virtus habere debeat effectum circa peccatum præteritum, *ibid.*

Virtutes et revelationes an sint materia sigilli confessionis, V, xxui;58.

Virtutes aliæ infusæ sunt a Deo et snpernaturales vocantur, aliæ acquiruntur per actus, et hæ vocantur acquisitæ. II, xvi; *de Incarn.* n. 114. Virtutes infusæ fuere in Christo Domino a primo instanti suæ conceptionis, *ibid.* An virtutes acquisitio et eorum habitus fuerint in Christo, proponitur opinio affirmativa, et opinio negativa *tbid.* 118 et 119.

VISIO.

Non repugnat assensus fidei cum visione sensitiva ot materiali ejusdem objecti, I, n : 80. An possint divinitus conjungi in eodem intellectu visio perfectissima ac plena et immediata objecti, et fides actualis de eodem, *ibid.* n. 81.

Visio beatifica nécessitât ad amandum Deum, et cum non offendendum, 11, n ; *de Incarn.* n. 23. In visionibus beatorum est duplex excessus, *ibid,* disput. Vl. n. 46. Visio beata Christi non reprrcsentat seipsam, *ibid,* disput. xix. n. 22. Visionis perpetuitatis notitia non est de essentia, sed de integritate beatitudinis, *ibid.* n. 23. Visio heata Christi dupliciter potent considerari, *ibid.* n. 27.

Visio Dei an expelleret peccatum habituale. IV, vm ; de *Pœnit.* n. 130 cl seç.

VISITATIO.

Visitatio altarium et ecclesiæ ad indulgentiam lucrandam. Vide Altare, *Indulgentia.*

VITA.

Vitee conservatio an excedat omnia bona fortunæ, Vl. xvi ; 149 *el seq.*

VITA ÆTERNA.

Fides explicitant» æternæ omnino necessaria, I, xm ; 115. Nomen vitee æternæ generale est ad utramque vitam, beatam et infelicem, *ibid.*

VOLUNTAS.

Voluntas dupliciter fugit objectum, 1. xvm ; 59. Voluntas domini obligantis ex justitia terminatur ad rem ipsam quæ exigitur a domino, II, m ; *de Incarn.* n. 79. Hæc voluntas a theologis voluntas signi dicitur, et distinguitur a voluntate beneplaciti, *ibid.* n. 80. Voluntas directa rei præceptæ per præceptum significatur, 81.

Volitio confusa duplex est, *ibid,* disput. vu. n. 39. Voluntates posterorum, sub ratione posterorum, fuerunt in primo parente alligatæ, *ibid.* ŋ. 41. Voluntas potest habere duos fines totales in electione unius medii, 60.

Utrum voluntas in causa sulficiat ad valorem sacramenti, III, vm; *de Sacram. in gen.* n. 100. Hæc voluntas potest dupliciter se habere, *ibid.* Non est difficultas in primo sensu, *ibid.* In secundo major est difficultas, quando scilicet ponitur causa ut ponatur eflectus, n. 101. Nonnulli affirmant talem intentionem sufficere, *ibid.* Alii tamen melius negant, 102. Probatur, quia actiones sacramentales debent esse humanæ, *ibid.* Quid desit his actionibus ut sint humanæ, *ibid.*

Aliquando sacramentum potest perfici quando minister non ost compos sui, 108. Quænam contrahant malitiam ex voluntate præcedenti, 110. Quando duæ fuerunt intentiones contrariæ, quomodo una voluntas sit magis absoluta quam alia, 121. In quo consistat hæc major universalitas voluntatis, 123. Confirmatur exemplo Pontificis, *ibid.* Si voluntates sint æquales, prævalet posterior, 124. Si utraque esset simul, sacramentum esset nullum, *ibid.*

Quæ et qualis intentio et voluntas requiratur in suscipiente sacramentum. Vide *Intentio.* Voluntas recipiendi sacramentum requiritur in adultis, III, ix ; *dc Sacram, in gen.* n. 112. In eucharistia non requiritur consensus recipientis, 113. Prima sententia docet baptismum esse validum, dummodo suscipiens, etsi in corde dissentiat, ore tamen dicat se consentire, 114. Communis sententia requirit ad valorem sacramenti consensum positivum suscipientis, 115. Probator specialiter de matrimonio, 11G. Item de poenitentia, *ibid.* De aliis sacramentis, *ibid.* An baptizari possit adultus nec consentiens, nec dissentiens, 117. Solvuntur objectiones, 118 *et seq* Ad sacramentum pœnitentiæ requiritur voluntas magis propinqua et specialis, quam ad extremam unctionem. 124. Voluntas illa generalis, qua ex vi professionis christianæ, censetur quivis velle suscipere sacramenta, sufficit ad eucharistiam, sicut ad extremam unctionem, in mortis articulo cum fructu suscipiendam, 126. Ratio hujus doctrinæ, 127. Requiritur ad baptismum aliqua voluntas magis specialis, 129. Ratio hujus necessitatis explicatur, 130. Infertur sufficere voluntatem coactam in omnibus sacramentis, excepto matrimonio, 131. Differentia intentionis in conferente, et in suscipiente sacramentum, 132. Quomodo matrimonium differat in hoc ab aliis sacramentis, 133. Pro matrimonio requiritur in utroque conjuge voluntas virtualis, cum uterque sit minister, 134. An matrimonium perfici possit per epistolam, 135.

Voluntas prerequisite non solum ad effectum sacramenti, sed ad ipsum sacramentum, non est necesse quod sit antecedens, sed sufficit concomitans, IV, xm ; *de Euchar.* n. 30.

In voluntate an detur mera fuga, IV, i ; *de Pœnit* n. 10. In voluntate potest esse mera fuga electiva, *ibid.* n. 25. Voluntas non amat eodem modo bonitatem, ac ipsum bonum, *ibid,* disput. n. n. 36. In voluntate an dentur actus conditio* nati, *ibid.* disp. iv. n. 11. Voluntas retractans se, et detestans peccatum, quomodo non sit stulta et imprudens, n 17. Voluntas retractat se sub conditione non possibili, sed impossibili, 18. Voluntas principalius fertur in motivum, quam in objectum, *ibid,* disput. v. n. 76.

Voluntas virtualis, habitualis, et moralis in quo differant, IV, vu ; *de Pœnit.* n. 38. Virtualis sufficit ad conficiendum sacramentum, ibid. n. 40. Voluntas moraliter perseverans, quæ, n. 42.

Voluntatis Dei condonantis peccatum objectum quod sit. IV, vn ; *de Pœnit*. sectione ix. per *totam.* Voluntatis divinæ condonantis peccatum objectum an sit negatio odii adversus peccatorem, ibid- n. 148.

Voluntas præterita an sufficiat ad hoc ut satisfactio augeatur per opus externum, V, xxiv; 46 *ft seq.*

Voluntas præsumpta alicujus domini quomodo investiganda, V, vi ; *de Justitia,* n. 137.

Voluntas in contractibus (piando nnn censeatur perfecte declarata, VI, xxn; 267. Voluntates captarim quæ dicantur, et quomodo sunt prohibit», VII, xxiv ; 339. Plures casus a prohibitione excepti, *ibid.* 340. Si committatur electio hæredis, vel legatarii ex personis certis, quid ? 341. De legato libertatis, aut pio in alterius voluntatem collato, 342.

De ultimis voluntatibus- Ultimæ voluntates, solemnitatibus et numero testium requisito destitute ex jure antiquo in utroque foro irritæ erant. VI. xxn; 254. Juri antiquo quoadusque jure noviori sit derogatum, *ibid.* n. 256 *et seq.* Corollaria aliqua ex illis legibus, *ibid.* In ultimis voluntatibus an conditio impossibilis vitiet, communis sententia negat, *ibid.* ŋ. 341. Vide *Conditio.* In ultima voluntate cur præsumator testatoris voluntas quod conditio impossibilis deleatur, 343. Quid si testator ignorabat esse impossibilem, 344. Hæc interpretative voluntas habetur ex jure positivo, 346. Quando sunt duæ voluntates contraria?, utra prevalent, 457.

VOLINTAS CHRISTI.

Voluntates dure distincta? et inconfusae, divina et humana sunt iu Christo, II,xxv; *de Incarn.* n. 1. Non fuerunt inter se contrariæ, *ibid.* ŋ. 6. Voluntas humana Christi fugiendi mortem, non fuit contraria voluntati divinæ, *ibid.* ŋ. 9. 14 et 15. Voluntas humana *Christi* fuit semper conformis voluntati divinæ, *ibid.* ŋ. 21. Voluntas humana Christi an semper fuerit impleta, n. 2'1.

VOTUM.

Voti circumstantia an sit in confessione explicanda, ubi an debeat explicari votum, vel similis circumstantia quæ sit ineo quempœnitens induxit ad peccandum, V, xvi ; *de Pœnit.* n. 146 *et seq.* Votum consulentis peccatum an debeat explicari in confessione, *ibid.* n. 151. De voti circumstantia qutedam examinantur, n. 169 *et seq.*

Votum sive Deo, sive D. Virgini, sive Sanctis factum quomodo debeat intelligi, *ibid.* ŋ. 281 *ei seq.* Voti castitatis dubius petens dispensationem ab episcopo, vel ab alio potente dispensaro in votis non reservatis, an comperta certitudine debeat recurrere ad Papam pro dispensatione, «M. disp. xx. n. 22. Voti dispensatio, indulgenti», etsatisfactio sacramentalis in quo diffi'rant. ibid. disp. xxv. n. 23 *et seq.*

In votis defunctorum persolvendis qnis ordo ait servandus, VI, xx; 91 et 92.

Votum pœnale obligat ad pœnam. VI. xxn; 400. Votum non obligat sine voluntate interna, et cur, *ibid* disput. xxm. n. 15. Voti differentia quoad obligandum, VII. xxm; 96.

An qni post vota biennii e societate Jesn dimittitur, et postea iterum recipitur, indigeat Devitatu novo, VIII, libro iv; *Dubio* 1. Archidiaconus dispensatus a Pontifice in defectu ætatis. an posait Habere votum in capitulo, VIII. libro *x; Dubio* 19. An maneat reservatum summo Pontifici votum castitatis, postquam dispensatio obtentafuil ad effectum contrahendi matrimonium, *ibid,* libro vi. n. 1.

Prælatus an ex voto obedientiae possit præcipere actus mere internos, VIII. libro vi ; *Dubio* 7, n. 8. An possit aliquis votum emittere non se obligando sub peccato, sed sub imperfectione. *ibid. Dubio* 8.

vox.

Vocibus utimur ut notitiam nostram in audientes transferamus, I. i ; 209. Voces non significant eodem modo omnibus mentem loquentia, sed juxta audientium captum, *ibid,* disput. xm. n. .103.

Per quid vox constituatur in ratione signi, III. n. *de Sacram, in gen.* n. 44. Voces aliquæ significant formam præsentem. aliquæ præscindunt. *ibid,* disput. vnr. *de Euchar.* n. 121. Vide *Verbum.*

VULNUS.

Vulnus ultimum et furtum ultimum qui differant, VI. xvi ; 60.

Z

ZELELCUS.

Zelencus cum filius ejus esset adulter, filio unum, sibi alium oculum eruit, ut legi satisfaceret punienti adulteros utroque oculo. II. tu ; *de Incarn.* n. 139.

ZIZANIA.

Zizania colligere quomodo prohibeatur in evangelic, VI, x; 60.

SYLLOGE

TITULORUM, CAPITUM, ET LEGUM JURIS CANONICI ET CÆSABÆI, QUORUM EXPLANATIONES LUCEM ACCIPIUNT IN TRACTATU DE CONTRACTIBUS.

EX DECRETIS.

XII *Quæsti.* 1.

Cap. *Scimus* Tomo VI, disput. xxm. n. 45.

XII. *Qucest.* 4.

Caput ultimum, tom. VJ1. disput. xxni.n. 195.

EX DECRETALIBUS.

De conditionibus appositis.

Caput *Naviganti,* tom. VII. disput. xxv. n. 78.
Caput *Salubriter,* tom. VII. disput. xxv. n. 151 *et seq.*

EX CONCILIO TIUDENTIN0.

Sess. xxiv, cap. 18. Tom. VII, disput. xxxv ; n. 43.

EX DECISIONIBUS R0TÆ.

Romana societatis officii, ix. *Martii* 1598 coram Peregrino, tom. VII. disput. xxx ; n. 79.

EX DIGESTIS.

De condictione indebiti.
Lex *Servo manumisso,* VI, χχπ ; 345,

DE INJUSTO RUPTO.

Lex *Posthumus.* VII. xxm; 183.

DE LEGATIS 1 .

Lex *Si res obligata,* VII, xxiv ; 271.

DE -POLLICITATIONIBUS.

Lex *Pactum,* VI, xxm ; 45.

DE REBUS DUBIIS.

Lex *Si ita fuerit,* VII, xxiv; 252.

DE SOLUTO MATRIMONIO.

Lex 26. VII, xxix ; 21 *et seq.*

DE VULGARI ET PUPILLARI SUBSTITUTIONE.

Lex *Si is qui ex bonis,* VII, xxiv ; 99.

Indicem particularem Constitutionum Apostolicarum quæ in hoc tomo continentur, videsis in calce hujusce tomi, ante Indices generales.

FINIS

LAON. — IMP. ET STÉRÉOTÍPIE H. DR COQUET ET G. STENGER